16-a-1-5

1
12-12

Nº 12

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala A
Estante 17
Tabla
Número 12

Del colegio dela Comp.ª de Jesus de Granada

BARTOLI
COMMENTARIA
IN SECVNDAM CODICIS

R. 581 -
(1)

partem, Domi. Petri Pauli Pariſ. Andreæ Pomat. Andreæ Barb. Alex. Loſæi additionibus, multiſque emendationibus illuſtrata, accurate, & multa cum diligentia caſtigata.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

LVGDVNI,
M. D. LII.

Tabula Rubricarum ſecundæ partis Codicis.

¶ Abolitionibus. 148
Acquirenda & retinenda poſſeſsione. 69
Acceptilationibus. 135
Accuſationibus & inſcriptionibus. 143
Ad legem Falcidiam. 57
Ad legem Iuliam maieſtatis. 145
Ad legem Iuliam de adult. & ſtupro. eod.
Ad legem Iuliā de vi publica vel priuata. 145
Ad legem Corneliam de ſicarijs. 147
Ad legem Corneliam de fal. 147
Ad legem Iuliam repetundarum. 148
Ad ſenatuſconſultum Trebellianum. 56
Ad ſenatuſconſultum Orficianum. 62
Ad ſenatuſconſultum Turpillianum. 148
Ad ſenatuſconſultum Tertullianum. 61
Adoptionibus. 136
Aduerſus creditorem. 70
Annali exceptione. 72
Appellationibus & Conſultationibus. 96
¶ Bonis authoritate iudicis poſsiden. 106
Bonis proſcriptorum vel damnatorum. 148
Bonis libertorum. 8
Bonis maternis & materni generis. 64
Bonis quæ liberis. 64
Bonorum poſſeſsione ſecundum tabulas. 10
Bonorum poſſeſsione cōtra tabulas, quā prętor liberis pollicetur. 10
Bonorum poſſeſsione contra tabulas liberti q̄ patronis liberiſq; eorum datur. 10
¶ Caducis tollendis. 59
Calumniatoribus. 148
Carboniano edicto. 12
Codicillis. 44
Collationibus. 13
Comminationes, epiſtolas, programmata. 93
Communia de ſucceſsionibus. 63
Communia de vſucapionibus. 69
Communia de legatis & fideicommiſsis: & de in rem miſsione tollenda. 52
Conditionibus inſertis tam legatis quam fideicōmmiſſarijs libertatibus. 55
Confeſsis. 94
Contrahenda & cōmit. ſtipu. 128
Creditorē euictionem pignoris nō debere. 136
Cuſtodia & exhibitione reorum. 144
¶ Debitorem venditionem pignorum impedire non poſſe. 126
Diſtractione pignorum. 126
Donationibus. 141
Donationibus, quæ ſub modo vel conditione vel ex certo tempore conficientur. 142
Donationibus cauſa mortis. 142
Duobus reis ſtipulandi. 128
¶ Edicto diui Adriani tollendo. 39
Emancipationibus liberorum. 136
Emendatione ſeruorum. 146
Emendatione propinquorum. 146
Etiam ob chirographariam pecuniam. 126
Euictionibus. 135
Exceptionibus, ſeu præſcriptionibus. 127
Executione rei iudicatæ. 92
Exhibendis & tranſmittendis reis. 144
¶ Falſa cauſa adiecta legato vel fideicōmiſſo. 54
Falſa moneta. 148
Famoſis libellis. 148
Fidecommiſsis. 49
Fideicommiſſarijs libertatibus. 68
Fideiuſſoribus & mandatoribus. 134
Fructibus & litium expenſis. 90
Furtis & ſeruo corrupto. 8
¶ Hæredibus inſtituendis: & quæ perſonæ hæredes inſtitui non poſſunt. 21
Hæredititabus decurionum. 68
His, quibus vt indignis hęreditas aufertur. 42
His, q̄ pœnę nomine in teſtam. reliquūtur. 48
His, qui ante apertas tabulas. 60
His, qui propter metum iudicis non appellauerunt. 106
His, quæ ſub modo legati vel fideicommiſsi relinquuntur. 55
His, qui in priorum creditorum loco ſuccedunt. 126
His, qui ſibi adſcribunt in teſtamento. 148
His, qui latrones occultauerunt. 148
¶ Impuberum & alijs ſubſtitutionibus. 25
Indicta viduitate & l. Iulia Miſcella tollen. 48
Ingratis liberis. 137
In quibus cauſis ceſſat lōgi tp̄is p̄ſcriptio. 70
Inſtitutionibus & ſubſtitutionibus. 22
Iniurijs. 148
Interdictis. 108
In quibus cauſis pignus tacitę cōtrahit. 162
Inutilibus ſtipulationibus. 128
Iure deliberandi, & de adeunda hæreditate vel acquirenda. 32
Iure dominij impetrando. 127
¶ Latina libertate tollenda. 68
Legatis. 45
Legitimis hæredibus. 62
Liberis præteritis vel exhæredatis. 28
Libertis & eorum liberis. 8
Liberis exhibendis. 116
Litigioſis. 128
Longi temporis præſcriptione. 69
Luitione pignoris. 126
¶ Mathematicis & maleficis. 147
Mulieribus, q̄ ꝓprijs ſeruis ſe iunxerunt. 145
¶ Neceſſarijs ſeruis hæredibus inſtituēdis vel ſubſtituendis. 27
Ne liceat in vna eadēq; cā tertio ꝓuocare. 106
Ne rei dominicæ vel templorum vendicatio temporis exceptione ſubmoueatur. 70
Nouationibus & delegationibus. 351
¶ Obſequijs à libertis patrono præſtandis. 8
Operis libertorum. 7
¶ Pactis pignorum. 127
Patria poteſtate. 136
Pœna iudicis, qui malè iudicauit. 88
Pœnis. 148
Pignoribus. 116
Poſthumis hæredibus inſtituendis vel exhæredandis. 31
Poſtliminio reuerſis redēptis ab hoſtibus. 137
Precario & Saluiano interdicto. 116
Præſcriptione xxx. vel xl. anno. 70
Prætorio pignore. 125
Priuatis carceribus inhibendis. 144
Priuilegijs fiſci. 107
Priuilegijs dotis. 107
¶ Quando non petentium partes petentibus accreſcant. 9
Quæ res pignori obligari poſſunt vel non: & qualiter pignus contrahitur. 123
Quadriennij præſcriptione. 70
Quando ciuilis actio criminali præiudicet. 148
Quando prouocare non eſt neceſſe. 103
Quando dies legati vel fideicōmiſsi cedat. 61
Quæſtionibus. 126
Quæ ſit longa conſuetudo. 137
Quemadmodum teſtamenta aperiantur. 39
Qui accuſare non poſſunt. 142
Qui teſtamenta facere poſſunt vel non. 17
Qui potiores in pig. hab. 124
Qui bonis cedere poſſunt. 106
Qui bonis non obijcitur longi temporis præſcriptio. 70
qui admit. ad bon. poss. 9
Quibus res iudicata non nocet. 93
Quomodo & quando iudex ſententiam proferre debet. 72
Quorum appellationes non recipiuntur. 104
Quorum bonorum. 108
Quorum legatorum. 109
¶ Raptu virginum. 176
Relationibus. 95
Remiſsione pignorum. 126
Re iudicata. 91
Repudianda bonorum poſſeſsione. 13
Repudianda vel abſtinenda hæreditate. 38
Requirendis reis. 148
Res inter alios acta. 95
Reuocandis his quæ in fraudem credi. 108
Reuocandis donationibus. 142
¶ Sententiam paſsis & reſtitutis. 149
Sententiam reſcindi non poſſe. 89
Sententijs ex breuiculo recitandis. 78
Sententijs & interlocu. omnium iudi. 79
Sententijs, quæ ſine certa quantitate prolatæ ſunt. 84
Sententijs, quæ pro eo qđ intereſt, ferūtur. 85
Sepulchro violato. 146
Seruis fugitiuis. 2
Seruis Reipublicæ manumittendis. 68
Si aduerſus creditorem. 70
Si aliena res pignori data ſit. 122
Si à non compe. iudice. iudica. eſt. 38
Si antiquior credi. pignus vendide. 115
Si communis res pig. data ſit. 115
Si in cauſa iudicati pignus captum ſit. eo.
Si pignus pig. datum ſit. eo.
Si penden. appel. mors interuenerit. 105
Si quis omiſ. cau. teſtamenti. 47
Si ex falſis inſtr̄is vel teſtimonijs iudic. ſit. 94
Si per vim vel alio modo. 114
Si reus vel accuſator mor. fuerit. 144
Si quis Imperatori maledixerit. eo.
Si plures vna ſententia condemnati ſunt. 93
Si vendito pigno. agatur. 126
Si vnus ex pluri. hæredi. credi. vel debi. 126
Si pigno. conuen. nume. ſecuta non ſit. 126
Si quis aliquem teſtari prohibuerit. 42
Si vnus ex pluribus appellauerit. 106
Si de momentanea poſſeſsione fuerit appellatum. 106
Si quis, eam cuius tutor fuerit, corruperit. 145
Si in fraudem patroni de libertis alienatio facta ſit. 7
Solutionibus & liberationibus. 135
Succeſſorio edicto. 12
Suis & legitimis. 16
¶ Tabulis exhibendis. 116
Temporibus appellationum. 100
Teſtamento militis. 16
Teſtamentis, & quemadmo. teſta. ordi. 17
Teſtamentaria manumiſ. 68
¶ Verborum & rerum ſignificatione 46
Vindicta libertate. 68
Vnde vi. 109
Vnde liberi. 10
Vnde legitimi & vnde cognati. 11
Vnde vir & vxor. 13
Vſuris rei iudicatæ. 43
Vſu. & fruct. lega. & fideicōmiſſorum. 55
Vſucapione pro empto. 68
Vſucapione pro donato. 69
Vſucapione pro hærede. 69
Vſucapione transformanda. 69
Vt criminalis qō intra certū tp̄s terminet. 148
Vt in poſſeſsionem legatorum. 61
Vti poſsidetis. 115

Incipit lectura clariſsimi iuris Cæſarei interpretis, domini Bartoli de Saxo ferrato, ſuper Secunda Codicis, quàm diligentiſſimè caſtigata, nouisque additionibus illuſtrata.

De ſeruis fugitiuis. *Rubrica.*

1 *Seruus fugitiuus, quòd faciat furtum ſui. & nu. 4. & nume. 5.*
2 *Seruus fugitiuus, non uſucapitur, nec præſcribitur propter ſui uitium.*
3 *Fuga ſeruorum non debet eſſe dominis damnoſa. & nu. 10.*
4 *Quis obligatur ex conſilio fraudulento.*
6 *Præſcriptio cadit in re mobili, ſicut in immobili.*
7 *Duæ negationes quando faciant unam affirmationem.*
8 *Seruus fugitiuus quis dicatur. remiſsiuè.*
9 *Seruus fugitiuus præſcribitur ſpatio xxx. uel xl. anno. Et quo tempore incipiāt iſti anni.*

LEX I.

SEruum fugitiuum.
Iſta lex, & titulus conſueuit multū
ſolēnizari. & breuiter dicit: Seruus
fugitiuus eſt res furtiua: ideo tempo
re nō acquiritur. h. d. Lectura huius
le. variatur multis modis. Principiū
variatur duobus modis. quæ varia-
tio eſt in modo formandi caſum, nō
in iuris effectu: vt in prima gl. Me-
dium variatur quatuor, vel quinque modis: de quibus tres po-
nuntur in gl. magna, duo alij adduntur per doc. vt infra dicā.
Finis variatur duobus modis, vt in vlt. gl. pono caſum in termi
nis ſimpliciter, & ſub nube, ſecūdum modū qui ponitur in gl.
1 No. † quòd ſeruus fugitiuus facit furtum ſui. No. † quòd nō
2 poteſt vſucapi, nec præſcribi propter vitiū furti. Nota † quòd
3 fuga ſeruorum non debet eſſe dominis dānoſa. Ad primum
4 † oppo. de. l. ſi quis ſeruus. §. j. j. de fur. Sol. dicit gl. ibi ideo, quia
a nemo ex cōſilio [a] obligatur. Quę ſolu. nō eſt vera: nā quis ob-
ligatur ex cōſilio, ſi eſt fraudulētū. l. cōſilij. de reg. iu. Dic ergo
ſecūdū doc. & bene quod ſeruus fugitiuus facit furtum ſui: vt
hic. tamen iſtud nō eſt propriè, & regulariter furtum: nā in fur
to requiritur ꝙ ſit differentia inter contrectantem & rem con
trectatā: vt. l. j. ff. de furtis. ſed hic eſt idē: vn̄ nō eſt regulare fur-
tū, & ideo præſtans opem huic furto regulari, nō tenetur fur-
ti, niſi furtum regulare ſequatur: vt. l. contraria. Item oppo. ad
iſtud idem, & aſſumo gl. magnā poſt medium. Rei ſubtractæ
dominus perdit poſſeſsionē: vt l. ſi rē mobilē. & l. rem quę no-
bis. ff. de acquiren. poſ. Sed quis retinet poſſeſsionem ſerui fu-
gitiui: ergo nō fit ſibi furtum: vt l. j. §. per ſeruum qui in fu. ff. de
b acquiren. poſſeſ. Sol. licet retineat poſſeſsionē ciuilem: [b] tamen
perdit naturalem, & detentationem. Vel aliter, cōtraria loquū
tur in furto regulari. Item op. de l. interdum. §. cū autem. ff. de
fur. Sol. Hic loquitur quādo ſeruus ſurripuit ſeipſum, & ſic rē
dominicam: vnde ſtatim fit furtum: ibi quādo ſeruus ſurripuit
5 res peculiares. Ex † prædictis ergo debes ſcire, & dicere, quòd
aut ſeruus ſurripuit ſeipſum, aut aliā rem. ſi ſeipſum, aut quæ-
ris, an fiat furtum quantum ad ſe, an quantum ad opem preſtā
tem. Secundo caſu, quando ſurripuit aliam rem, diſtingue, aut
dominicam, aut peculiarem: vt ex prædictis patet. Venio ad
ſecundam partem, & opp. hic innuitur, ꝙ præſcriptio locū ha-
neat, niſi eſſet res furtiua. Contra ſeruus eſt res mobilis: ſed in
re mobili non cadit præſcriptio: vt in. l. in ſeruorum. j. in quib.
cau. ceſ. lon. tem. præſcrip. Huius timore variatur lectura huius
ver. tribus modis in gl. Primo ꝙ hic erat ſeruus adſcriptus gle-
bæ: vnde cenſetur immobilis: vt l. iij. ff. de diuer. & tem. præſc.
& l. ſi quis inquilinos. ff. de lega. j. Sed contra hanc l. oppo. quia
res immobilis non eſt furtum: vt inſti. dè vſucapio. §. quod aūt.
& l. furtum. §. fundi. ff. de vſucap. So. gl. donec eſt in poſſeſsio-
ne, non eſt furtum: ſed ſi ſepararetur ab ea, tūc fit furtum. Sicut
dicimus de creta, quę ſi euellatur de terra, efficitur res mobilis,
& ſic furtum. Item opp. ad hanc l. quia cū non poſsit alienari
ſine poſſeſsione, vt queādmodū. de agri. & cēſi. li. xj. & eadem
ratione non poterit præſcribi: vt l. vbi lex.
de vſucap. Sol. gl. ꝙ alienatio non concedi
tur fraudulenter, vt ibi: ſed tempore ſic, vt
hic. Ad idem de diuer. & tempo. præſcri.
l. longe. & quod ibi no. & l. iij. eodem titu.
iſta lectura non eſt vera: quia incideremus
in aliud obſtaculum. Nam tunc non habe
ret locū vſucapio triennij, de qua loquitur
iſta glo. Ideo glo. legit alio modo, vt dicat
quòd non habeat locum vſucapio, ſi poſ-
ſideatur ab alio: neque præſcriptio, quan-
do ipſemet vult ſe præſcribere in liberta-
te: vt l. j. j. de præſcriptio. longi temporis.
quę aduer. lib. & iſta eſt ſatis bona. Vel ali
ter, & eſt tertia lectura: Non habet locum
vſucapio contra dominum, neque præſcri
ptio contra creditorem. Nam debes ſcire,
ꝙ per vſucapionem triennij, non lęditur
ius creditoris, vt l. vſuca. j. de pign. Sed re-
c quiritur præſcriptio longi temporis [c]: vt j.
ſi aduer. credi. l. j. Et iſtæ tres lectu. ſunt in
gloſſ. quarum duæ ſatis bonæ ſunt. Alij,
6 vt Richar. Malumb. dicunt † ſic, vt dica-
mus. In re mobili, nō cadit præſcriptio lon
gi temporis. verum eſt de neceſsitate, quia
ſufficit vſucapio triennij. Sed ſi quis non
vellet vti vſucapione, ſed præſcriptione:
eodem modo haberet locum in re mobili,
ſicut in re immobili. Ita intellige hāc mate
riam. iſta videtur ſatis bona. Alij, vt Iaco.
But. legūt aliter, ꝙ hic Imperator locutus
eſt quadam ſuperabūdantia, quodammo-
do deridens quærentem vllo modo poſſe
acquiri tempore: nec habet locum vſuca-
pio nec præſcriptio. Tene quam vis, quia
nō curo. Ex prædictis potes colligere di-
ſtinctionem, an re immobili cadat præſcri
ptio. Dicatis per vos: vt patet ex prædi-
7 ctis. Opponi. duæ † negationes faciunt
d vnam affirmationem, [d] vt l. duobus. ff. de
verborum ſignifi. ſed hic ſunt duæ nega-
tiones: quia dicit, non habent locum nec
vſucapione, nec longi temporis præſcri-
ptione: & ſic concludit, quòd habet locū.
quod eſt cōtra legem, quæ dicit ꝙ res fur-
tiua non poteſt vſucapi. Huius timore di-
cit gl. ꝙ hic abundat vna negatio. quod ſa-
tis placet. Al's dic quòd lex contraria loq-
tur quando plures negationes referuntur
ad idem: ſecus ſi ad diuerſa. ſed hic iſta duo
non referuntur ad diuerſa. Sed certè prior
ſolutio melior eſt. Nam hic & dictio nō,
& dictio nec, referuntur ad idem. Vnde
dicendum eſt, quod vna abundat. Item
oppon. ad hanc partem, quòd iſta conſe-
quentia non eſt bona: res eſt furtiua, ergo
nō poteſt vſucapi. Contra. ff. de vſucapio-
nibus. l. ſequitur. §. ſi rem. Gloſſ. dicit, fallit
ibi. Quod dic plenè vt ibi. Item oppo.

a ¶ Cōſilio. Adde, virginis glorioſæ præſidio inuocato, ꝙ Bal. latè hic dicit, qualiter quis teneatur de conſilio, & inter cetera vnum, quod refert & ſequitur Pau. de ca. qui dicit illud habuiſſe de facto ſcilicet mandans homicidium aliàs facturo, nō debet puniri tanquā homicida, & præſumit ſecundū ipm, ꝙ aliàs erat facturus, qū nulla inimicitia erat inter interfectū, & mādātē, ſed inter interfectū & interficientē: vel ſi mādans erat inferior mādatario, vel ſi ab interficiente præceſſerint minæ. alle. Iacob. But. in l. j. ff. de eo per quem fa. erit. & l. metum. §. quod me. cau. Sed tu vide pulchrè Ange. conſi. xxij. vbi ponit de eo, qui iuit ad Titium, & dixit, ego volo Semproniū interficere, Titius reſpondit, quod vis facere, citò facias: aliter res tua non bene ſuccedet, iſte iuit, & īterfecit, qualiter teneatur ſempronius, ibi vide. Et an teneatur cōſulēs aliàs facturo, vide Bar. cōſi. clxv. per Bal. cōſi. ccxxij. ij. lib. Et qualiter teneatur, qui ſecum ludentem ad taxillos interfecit, vide Ang. cōſ. xxvij. Et an ſtante ſtatuto Mediolani, ꝙ nullus corporaliter, puniat niſi lege municipali caueatur, & alio ſtatuto, quod homicida capite puniatur, ita qđ ſtatim moriatur an mandans homicidiū debeat decapitari ſtātibus prædictis ſtatutis: Bal. conſuluit qđ non, eius conſi. lxij. in ci. caſus talis, ſtatuto cauet. Et an ſtatutū puniens dantem auxiliū, conſiliū, & fauorē ad maleficiū, habeat locū in eo, q dedit cōſiliū, licet maleficium non ſit ſecutum: vide Bal. cōſi. cclvj. iiij. lib. Et an ſtatutū puniēs dantē auxiliū, habeat locū in eo, qui materiā veneni p̄parauit: p eūdē Bald. cōſ. ciij. iiij. lib. & oīa nota, qa auro pretioſiora.

b ¶ Ciuilem. Adde ibi ſcd'm Pau. de caſt. ꝙ iſta gl. in hoc non poteſt procedere, qa ſtatim ꝙ alius occupat ſeruum, dominus perdet ciuilem. p. d. §. per ſeruū, qui in fuga. & dicit mirari ꝙ doc. nō perpenderint.

c ¶ Sed requiritur præſcriptio longi temporis. Pręſcriptio habet locū in re mobili, volente poſſeſſore. Adde eundē Bar. & Bal. in l. in ſeruorū. in qb. cau. ceſ. longi tē. præſ. ſcd'm Bald. hic cōtra.

d ¶ Affirmationem. Qualiter intelligatur ꝙ duæ negationes faciāt vnā affirmationē, adde tn̄ ꝙ ſecus eſt ī tribus, qa remanet in effectu negatio. l. j. §. ſin aūt. ſic. ff. de hær. inſti. ſecūdū verū intellectū. l. j. de cada. pu. Quādoque vna negatio abūdat, vt hic habet, & vide Bart. in l. duobus verbis. j. de ver. ſi. & multū not. in l. qui ſe patris. j. vnde lib. & Bal. in prin. feu. in xiiij. col. hic etiam adde, ꝙ duæ negationes affirmant hoc eſt verū, cū referuntur coniunctim ad idem: ſecus ſi diſiunctim. c. vt animarū. de conſtit. in vj. & ibi per Io. An. in no. & ꝓbatur ff. de iureiurā. l. ſi duo. §. marcellus. & in c. ſi Chriſtus. de iureiuran. & no. hoc & vide Bal. hic plenè in vj. col. & doct. poſt gl. in d. c. & ſi Chriſtus. & aliqua etiā per Ludo. in l. j. §. ſi quis ita. de ver. ob. Adde

tu,& vide Bal.in proœ.Inſti.col.iij.& Moder.in l.manifeſtæ turpitudinis.ff. de iureiuran.

a ¶ Hic eſt no.gl. Adde ad iſtam gl. Pet.de Bel.in.l.iij.§.ex contrario.de acqui. poſ.& quæ habes in.§.j.in amittenda.in ea.l. No.glo.ex qua etiam no.quod contra poſſidentem ciuiliter tantũ,currit præſcriptio. Pro qua eſt tex.in l.locũ.§. ꝓprietarius. ff. de vſufruct. & vide Bart.latè in l.iij.§.ex contrario.ſ.de acqui. poſ.& Bart.in l. Celſus.de vſu.in iii.colũ. Sed Bal.hic in iiij.co. tenet contra Bart.in præſcript.xxx.annorum.Et ad hanc glo. vide aliam in l. male agitur.j.de præſcrip. xxx.anno.ibi,eſt ad notandum.

✠ POMATES.

b ¶ Oportet quod labatur. Vide Pano.cõſi.xviij.in fi.vol.ij.& cõſ.lxij.col.pe.eo.vo.

c ¶ Longum tempus. Puta decẽ an.Et voluit gloſ.in l.licet.j.de acquiren.poſ. quã ſequitur ibi Iaco. But. Et idem voluit Dy. in regula ſine poſſeſſione & idem Cy. & Bal.hic,& Ange.in l. ſi de eo.§.j.ff.de acq. poſ.licet gl.aliter ſentiat. l. furtũ. §. fundi. ff.de vſuca.quã ſequitur ibi Iac.de Rauen. Ange.& Imo.Innoc. in c. querelã. in gl.in ver.de nouo.de elect. & Cyn.in l.j. C.vbi cau.ſtat.in j.q.& Bal. in l.ij.in x.col.ſ.de ſerui.et aqua.Hoc tamẽ limitat in quibuſdã caſibus:vt per Bart. in l.ſi de eo. §. j.ff.de acqui. poſ.in quibus non requiritur tantũ tempus, ad inducendam negligentiam.

d ¶ De acqui.poſſ. Et iſtud limita in pręſcriptione corporalium, ſecus in præſcriptiõe incorporalium,vt declarat Bal.in l.ſi quis diuturno.in fi.ff.ſi ſerui.vend.Imo.in l.j.§. per ſeruum qui in fuga.ff.de acqui.poſ.dicit hanc gl.ſing.ſecundũ Dy.in d.c.ſine poſſeſſione.

ff.de furtis.l.ſerui & filij.in principio. Sol. Fateor quod non competit actio furti: & tamen res efficitur furtiua:vt hic. quod dic plenè vt dicta lege ſequitur.§. ſi rem. His
8 præmiſsis primò † quæro, quis dicat̃ ſeru⁹ fugitiuus? Dic vt lege,quis ſit fugitiu⁹.ff.
9 de ædil.edict. Quero,vtrũ ſeru⁹ iſte † fugitiu⁹ præſcribatur triginta annis. Reſpõ. ꝙ ſic,vt l.omnes.de præſcri.triginta anno. Item quæro,à quo tempore incipiunt iſti xxx.anni. Hic eſt notabilis gl.[a] & Dy.facit de iſta gl.magnum feſtum.in c.ſine poſſeſſiõe.de reg.iu. lib.vj.vbi dicit gl.ꝙ ſerui fugitiui domin⁹ retinet poſſeſsionẽ ciuilẽ: ergo donec ipſe habet ciuilẽ,contra eũ nõ currit præſcriptio.Cũ ergo deſinat ciuiliter poſſidere,incipiet præſcriptio currere.& vide gl.magnã circa fi.Si igitur incipis hodie poſſidere rem abſentis,& ignorantis,hodie nõ incipit præſcriptio tua,donec ille retinet poſſeſsionem ciuilem animo: ergo oportet ꝙ labatur[b] lõgũ tẽpus:[c] & ſic præſumatur obliuio illius abſentis: vt l.ſi id qd'.in princi.de acqui.poſ.[d] & ibi no. Ex tũc tu incipies præſcribere,qd' eſt multũ notãdũ.& Dy.facit multũ notare.
10 Venio † ad vltimã partem.& oppo.ꝙ fuga ſeruorum ſit dominis dãnoſa: vt inſtit. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.§.fi. Sol. Timore huius iſta particula legitur duobus modis:vt illa verba, ex quacũq;, regantur ex parte ſubiecti:alia ex parte prędicati:vt vt habes in gl. Vltimò op.ꝙ fuga ſeruorum omnino ſit damnoſa dominis,ſaltem quo ad operas.Sol.Fateor oppoſitũ:& ꝙ dicit,ex quacunq; cauſa,intellige in cauſa, aduerſus quã põt ꝑ hãc legem prouideri.

1 ☞ *Pro re amiſſa,vel furto ſubtracta,ob publicam vtilitatem perquiritur in domo aliena.*
2 *Si apparent indicia,quòd in aliqua domo ſunt res amiſſæ: tunc officio iudicis perquiritur domus.*
3 *Officiũ iudicis quando imploratur,non requiritur libellus.*

e ¶ Requirendi. Adde quæ dixi in l.hoc amplius.§.de his.ff.de dam.infec.& quod ibi Barto. Adde ſecundũ Pau.de caſt.idem eſſe in vxore fugiẽte,quod in ſeruo.

f ¶ Vera. Poteſt perquiri in domo,vbi eſt ſuſpicio,etiam in alieno territorio, ſecundum Bal.hic.Et vide etiam Cy.quando poſſit perquiri in domo tua,ſi habeo ſuſpicionem,ꝙ ibi ſit res mea.qui dicit in effectu,quod Bar.hic,quem ſequitur Pet.de Ancha.in clemẽ.j.de vſur.per ſpe.de inſtru.edit.§.videndũ. ver.pone inſtrumenta.

g ¶ Si fugitiui. Et no.hic bonũ tex.cũ gl.de dictione,alius,alia,aliud, quæ eſt repetitiua ſimilium:vt hic no. Adde no.per gl.& doc.in c.ſedes.de reſcriptis. quia non ſemper verum,& ibi nota,maxime quando adijceretur dictio,quicunque alius.Et videtur probari ſubtiliter in l.j.§.debitum.ſ.de conſtitu.pe. allegata in.d.c.ſedes.Facit quod habetur vt l.fi.§.cui dulcia.de vino triti. & oleo legato.Item importat ſimilitudinem,niſi ſub ratione ſubiectæ materiæ aliud inducat,ſecundum Iaco.de Bel.in authen.vt defuncti.in princip.& ibi gl.collatio.v.& quãdo dixi quod dictio alius implicat ſimilitudinem pœnæ idem tenet Bal.in l.conuenticula.in iiij.columna.de epiſcopis & clericis.Et ad quæſtionem Bal.quod ſi ſtatutum dicit,vel alia pœna intelligitur de ſimili. Adde quod Bal.in l.ij.iij.& iiij.col.ſ.de probatio.dicit,quod ſi ſtatutũ dicit quod ſi quis fecerit inſultum,puniatur in decem.Si vero vulnerauerit,puniatur maiori pœna:ſi cum cicatrice maxima,quod poterit puniri ad mortẽ. Et vide quæ ſit maxima pœna,& adde hic Bald.in l.fi.ſ.de his qui à non do. Et idem in aduerbio aliter,ſecundum Bal.in l.fi.in penul.col.ſ.de ſuis & legi. Quid ſi dicatur,quæuis alia? vide Imo.in Clemẽ.j.de re iudi.& ibi gl.in ver. alia quæuis.Et quod dictio alius,denotat ſimilitudinem,adde tex.in c.cũ nõ ab homine.de iudi.ibi,ſeu alio crimine.Et vide tex.cum glo.in l.in bonæ fidei.de reb.creditis.Et quod importet ſimilitudinem,bene facit tex.in l.j.ff.de reb.dub.Nam vbicunque vna pars alternatiuæ eſt dubia,alia alternatiua declaratur habito reſpectu ad id quod eſt certum. Audiui allegare gl.in clemẽ. ne Romani.de electio.& tex.in.l.j.præallega.ponderat Bal.ad hoc in l.cõuẽticula.de epiſ.& cleri.Et aliud quod dicitur, quæcũque alia,quod denotet ſimilitudinem,vide gl.in l.illud.C.de ſa.ſan.eccle. Vide Bal.in.l.itẽ nobis.j.de adul.& quod dictio cæterum,& alius,non ſit implicatiua,vide tex.& ibi gl. & Bar.in.l.non ſolum.§.quæritur.ff.de procu.quem ita etiam alleg.Dy.Inſti.de actio.in prin.j.qñ offi.iudi.ſit actio.in fi. Ad materiam adde Bal.in l.& ſi poſt.ff.ſi quis cau. Adde de dictione,alius,alia:vide Barba.cõſi.vij.& xxxviij.ij.lib.Et adde ſecundum Pau.de caſt.de verbo,depræhẽdatur, quod neceſſe eſt quod inueniatur in flagranti crimine, & non ſufficeret probare ꝑ teſtes.quod etiã tenuit Ange.& Rap. & facit l.palã.§.quæ in adulterio.de ri.nu. ſed ſi ſtatutũ diceret, quod ſi quis deprœhẽſus fuerit in homicidio,debet intelligi ꝑ ꝓbationes legitimas, vel confeſsionem: vt l.j.cum gl.ſ.vbi ſe.vel cla.Itẽ dicit per text. hic in verbo, debilitetur. ꝙ ſtante ſtatuto quod debilitans mẽbrum, tali pœna puniatur. quod puniat̃ incidens digitũ, quia manus debilitatur,licet digitus non ſit mẽbrum,ſed officiũ mẽbri.l.non ſunt liberi. de ſta.ho. & not. per Bart.ff.de pub.iudi.l. ij.Dicit tamen ſecundum Bal.quod accuſator debet eẽ cautus, quod non dicat, digitum debilitauit, ſed manũ.De qua materia per Bar.conſi.ccj. incip. quæritur nunquid digitus.Et de dictione, alius,alia, vide Ro.conſil.cl. Item per [illegible]ũm textũ.dicit Guid.de Suſa.vt refert Ioã.And.in addi ad Spe.in ti.de conſt. ꝙ ſtãte ſtatuto quod deferens bladum extra diſtrictum amittat bladum, & equũ: ꝙ repertus in via,tenebitur, niſi dicat ſe ducere, ad domũ,vel ad molendinũ:& illa ſint circa locum, vbi fuit inuentus. Dicit tamen Io.ꝙ reuertendo fuit inuentus, ita quod pœnituit,debet iuuari.Refert etiam quod Huber.de bobio tenuit eum mitius puniendum,quàm ſi maleficium perfeciſſet.

LEX II.

e REquirendi.[e] Per officiũ iudicis datur facultas domino in alienis domib⁹ perquirendi furtiuos.h.d. Oppo.Inſti.de ob.quæ ex deli.§.ſed hæ.Gl.in.l.j.ff.eo.dicit ꝙ eſt ſpeciale in ſeruo fugitiuo:ſecus in
1 alijs rebus inanimatis.† qd' ſatis placet, ꝙ perquiſitio fit ad vtilitatem priuatam: ſecus ſi ad publicã vtilitatẽ,vt l.omnis.j.de aquæduc.lib.xj.facit l.quoſdã.de metalla-
2 rijs.eo.lib. † Itẽ prędicta vera[f] niſi appareãt indicia:ꝙ in dicta domo deberẽt eſſe res. Tunc enim ꝓpter indicia ꝑuenitur ad miſsionẽ perſonę ad torturã:multo magis ad perquiſitionẽ domus:vt ff.de quę.l.j.&
3 per totũ.j.de quæ. † Quæro,vtrũ qñ imploratur iſtud officiũ iudicis:debeat dari libellus. Rñd.nõ:quia eſt officium iudicis quod miſericorditer imploratur:vt not.in ſimili.ff.de inter.ac.ſuper rubrica.

1 ☞ *Eſt in electione iudicis amputare pedem ſerui fugitiui, vel illum damnare in metallum.*

LEX III.

g SI fugitiui.[g] Si ſerui in actu tranſeundi ad hoſtes depræhẽdantur, pœna pedis, aut metalli puniuntur.h.d. Opp.ff.de pœnis.l.ſi quis aliquis.§.j.Sol.ibi perfectè trãſierunt,hic fuerunt capti in itinere. Opp. pari pœna ſunt puniendi:vt l.ſi quis non dicam.C.de epi.& cle.Dicũt quidam,qd' fallit iſta reg.Doc. Vltramontani dicunt, ꝙ hic peruenit ad actũ remotũ: ibi venit
1 ad actum propinquum. Quæro,† in cuius electione ſit amputare pedem: vel damnare in metallũ. Dico qđ eſt electio iudicis.vt.l.j.§.expilatores.ff.de effra.& expi.Contra hoc videtur gl.in.l.quicunque. j.co.& dicam incontinenti iſtã l.corrigi in eo quod dicit, pedis amputatio.vide auth. ſed nouo iure.

g ✠ P. PAV. P. ¶ Si fugitiui. Hanc legem repetit Cepo.cum l. ſeq.vt ſuper addidi ad Bart.

g ✠ POMATES. ¶ Si fugitiui.in fi.glo. Abb.& quod vult ꝙ dictio alius, eſt repetitiua ſimiliũ qualitatũ,ponũt Cano.c.ſedes.de reſcript.Pro iſta gloſ. adde aliam glo.in §.ſed quia ſolitũ.in verb.ſi.in prœmio Digeſtorũ. & Bart. in.l.fi.C.de tempo.in integ.reſti.De materia vide quæ poſui in oppo.ad Alexan.& ꝙ alius non ſit repetitiua ſimilium,vide quod dicit Bar.in.l.ſed & reprobari.in prin.ibi,contra hunc tex.ff.de excu.tut.& reprobatur in illis verbis,Chriſtus eſt crucifixus,& cum eo duo alij latrones.

g ✠ P. PAV. P. ¶ Si fugitiui. Ad apoſtil.primã Alexã.ibi poſitã de dictione alius,alia,aliud, vide pulchra verba Comen.de iſta dictione in conſil.xlvj.incip.pater filius.poſt princi.& vide oĩno Barba.qui reprobat glo.in terminis iſtius legis,quia eſt adiecta dictio,quilibet,in lege cũ acutiſsimi.in xij.colũ.& ſequẽ.de fideic.vbi ꝑ multa allegat de iſta dictiõe, & ponit limitationẽ vt nõ ꝓcedat qñ adijcit̃ alia dictio, puta quilibet alius &c. Ad quod vide etiã alias gl.ꝑ Feli.in c.ſedes.in j.& ij.col.verſi.quia declaratis.de reſcrip.vbi habes etiã in cõtrariũ alias deciſiones & gl.& vide eundẽ ibi in vlti.col.latius remiſsiuè loquẽtẽ. Itẽ vide not.domi. Anto.cõſil.xxx.in j.col.in ij.dubio.quod ſemper nõ repetunt ſimilia,ꝙ qñ ponũtur cum copula,nõ intelliguntur de ſimilibus. & quædam alia habes per eundẽ conſi.lxviij.per totũ. Item ꝙ dictio alius, ſit repetitiua ſimiliũ,licet adijceretur dictio vniuerſalis,quiſq;,vel alia ſimilis,vide Iaſ.in l.ſi vnus.in prin.ij.col.prope fin.ff.de pact.Item inquãtum dictum fuit ꝙ dictio,alius,ſit repetitiua ſimilium,limitatur non procedere,vbi eſt adiecta dictio quilibet,vel ſimilis. Glo.hic vult cõtrariũ,quã reprobat Barb.vt habetur ſ.ſed eã defendit Soci.vt habes in l.j.in ij.notab.vbi eſſet alternatiua, ꝓcederẽt glo.cõtraria,cõtra allegata ꝑ Barba.& alios,de quibus.ſ.vide etiã quã ipſe ponit in l.quædã.in ij.col.eo.tit. An & qñ ſit repetitiua alius,& de dictione cæteri,quæ non recipit iſtã reſtrictionẽ,vide Areti.in l.tandẽ.in ij.notab. & de duobus reis.Itẽ de eo quod dictum eſt qñ contra dictionem alius,adijceretur dictio quiſquis,an ſit repetitiua ſimiliũ,vide Iaſ.in l.quiſquis.C.q admitt.

a ¶ Sed nouo iure. Aduerte:qa gl.dicit hic de notario faciẽte chartã falſam, pœna magna puniri. Quod ĩtellige tñ ſecũdũ Bald.in c.j.de prohi. feu.ali.ꝑ Lot.ſi erat legitimæ ætatis.al's nõ amputatur ei manus:quia iſtud ĩſtrumẽtũ nõ eſt re vera falſum,ſed temerariũ:ar.ſ.ſi aduer.deli.l.ij.& no.ĩ auth. de non ali.§.qa vero veriſimile.coll.ij. Sed certe.Bal. loquitur in notario cõficiẽte inſtrumentũ ea forma, qua cauetur ĩ d.c.j.& ibi ſubdit, vtrũ per pœnã amputationis manus,q̃ imponitur notario ita cõficiẽti illud inſtrumentũ,de quo ibi,tollantur aliæ pœnæ ibi deſcriptæ.& dicit Bal. ꝙ nõ:qa ipſa ſola amputatio manus inducit priuationẽ officij, & infamiã: qa ex cã famoſa inducit̃ ĩfamia ꝑ legẽ ĩperialẽ. Adđ qđ hr̃ ĩ l. iubemus.j. de te.& qđ ibi dixi: et adđ qđ Bal.ĩ c.j.§. callidis.de ꝓh.feu.alie.ꝑ Fede.dixit ibi eẽ caſum in ver. ſcriba. &c. q text. eſt ſing. ſecundũ Bal.in rub. C.res ĩter alios act. in fi. Qđ notarij qui ſcribũt inſtrumẽta, q̃ ſciũt cõfici in fraudẽ vſurarũ dñt ab officio tabellionatus remoueri ob infamiã. Cui adde ẽt Bal.in l.iubemus.§. ſane.C.de ſacroſan. eccle.et ibi Iac.But. melius,licet Bal. eũ nõ allegat'. & adde Bal. in l.ſi mãdatũ. C.mãda. qui dicit ꝙ notarius faciẽs inſtrumẽtũ clandeſtinũ,debet puniri. Allegat. Innoc. & vide in l.cũ fratrẽ. C. de his quib.vt indi. Et vide quãdo inſtrumẽtũ ſit falſum & ꝑ cõſequẽs notarius puniatur de falſo,ꝑ Bald. in l.poſt diuiſionẽ. ſ. de iur. & fac.ign.Et qñ notarius cõficiẽs ĩſtrumẽtũ ſuꝑ re illicita puniatur,vide Bar. & Bal.in l.ij.C. de peti.bo.ſubla.lib.x. & omnino Bal.ĩ ru. de fide inſtru.in ix. col.verſ.dixi tertio. Et iſta adde ad intellectũ no.ꝑ Bar.in l. ſi quis obrepſerit.de fal.& tex.& Bald.in l.iij.ſ.de euict.Et qñ reperitur in inſtrumẽto aliqua ſolẽnitas,ſi illa nõ interuenit,p̃ſumitur inſtrumẽtũ falſum.in text.no. in l.nulli.C.de nume.& actua.lib.xij.& ibi qua pœna puniatur tũc notarius. Sed hoc debet intelligi vt ꝑ Bar.in l.ſi poſt.ſ.de iur.& facti igno.& vide in l. iubemus.j.de teſti.& ibi Bald. Adde dũ Bar.dicit ꝙ abſcindetur illa manus q̃ minus põt, qđ idã tenuit Pau.de Caſtro hic,qui vult ꝙ ſi quis habet manũ vnã aridã ꝙ illa ſit amputãda:& ꝙ deformitas etiã in hoc facit pœnã.Et ita dicit determinaſſe Ioã.And.in mercurialibus in regula,in pœnis.et Ange.hic allegãtẽ pro hoc bonũ tex.in l.iij.§.ij.j.arb.furtim cæſa.vbi appellatiõe arboris cõtinẽtur arbores,quarũ radices deſierũt viuere. Et ita punitur ꝑ illũ titulũ,qui ſimiles arbores incidit,donec ſunt in pede, quemadmodũ qui incidit alias arbores,quarũ radices ſunt viuæ.Itẽ adde ſecũdũ Pau. de Caſtro,latro nõ dr̃ niſi qñ palã & in ſtrata publica:& nõ dr̃ famoſus, niſi pluries facere cõſueuit,ſecũdum etiã mentẽ gl.hic quod dicit notandũ ad ſtatuta faciẽtia mẽtionẽ de furibus,& latronibus famoſis:quia pro vna vice nõ pñt dici famoſi. An aũt ſtãte ſtatuto ꝙ prò tertio furto qs ſuſpẽdatur:et quis facit furtũ notabile & maximũ an debeat ſuſpẽdi? Bal.hic dicit ꝙ ſic. Alij cõtra qa magis aggrauatur delictũ ex frequẽtia,quã ex magnitudine rei ſubtractæ.Et hãc partẽ tenet hic Raph.cũ quo trãſire vr̃ Pau.de Caſtr. Quid aũt ſi primũ,& ſcđm furtũ fuerũt facta extra territoriũ:an iudex poterit aggrauare pœnã tertij furti cõmiſsi in ſuo territorio? Et dicit Pau. de Ca.quod ſic,ſecundum doc.de quo vide inter conſilia Baldi quoddam conſilium cccclxxiiij.iiij.lib.

b ✠ P.PAV.P. ¶ Abſcindi manus. In quo debet abſcindi manus notario intellige dũ nõ ſit ætatis annorũ xxv.ſecũdũ Bal.in c.j.de ꝓhib.feu.alie.ꝑ Loth.Et iſta auth.cũ l.ſi fugitiui.repetit Cepol.Itẽ q̃ pœna imponi poſſit ꝓ furto de iure cõi,vide Iaſ.in l.cũ ſeruus.in pen.col.de cõdi.ob cau.& ibi ẽt examinat dictũ Bal.ꝙ pro vno furto magno põt imponi pœna mortis, licet à lege vel à ſtatuto requirantur tria.

1 ☞ *Si manus debet abſcindi,debet intelligi de minus potenti.*
2 *Et quæ ſit differentia inter publicum latronem,& furem. numero 2.*

a SEd nouo.[a] Quæritur qui ſunt caſus,in q̃bus de iure ꝓ pœna ſeq̃tur mẽbri abſciſsio.glo.ponit hic aliquos caſus, quos vide. Quæro,dicitur ꝙ debet ab-
b ſcindi manus[b]:q̃ abſcindetur,dextra,vel
1 ſiniſtra †? Certè illa,in qua põt minus.ar.
2 l.interpretatiõe.ff.de pœ. Quæro †, et reuoco in dubiũ qualiter fures debeãt puniri. Nos habemus de hac q̃ſtiõe diuerſas leges:nã de iure antiquo ꝓ furto imponebatur pœna extraordinaria:vt l.j.ff.de fur.niſi eẽt publicus & famoſus latro,qui furca ſuſpendebatur.l. capitaliũ.§. famoſos.ff.de pœnis. Et aduerte : quia gloſſ. intelligit publicũ latronẽ,q cõſueuit furari:& gl.noſtræ vbique hoc dicunt, & ita obſeruãt:& tñ ꝓpriè nõ dicit bene:nã ille.§. loq̃tur de publico latrõe:ſed q cõſueuit furari,eſt publicus fur:nõ eſt publicus latro:qa latro eſt ille,q per vim &c.vt hic in tex.poſtea ſuꝑuenit ius. Auth. de quo habes hic. Poſtea ſuꝑuenit q̃dã cõſtitutio noua,de pa.tenẽ.§.ſi qs quinque ſolidos. x.col.q̃ dicit,ꝙ qcũque ſubtraxerit valorẽ quinque ſolidorũ,furca ſuſpẽdatur. Poſtea ſuꝑuenit alia cõſtitutio de pac. infirmã.§.furtũ.& ibi gl.multa dicit. Finaliter de his habemus hodie ſtatuta in qualibet parte Italiæ,& illa obſeruantur.

1 ☞ *Multiplicatio delictorum cauſat multiplicationem pœnæ:& nume.3.remiſsiuè.*
2 *Qui non poteſt ſoluere, luit in corpus.*
4 *In pœnis alternatiuis cuius ſit electio.*
5 *Officialis,qui ignorauit delictum , excuſatur in ſyndicatu.*

QVicunque. Qui ſeruum fugitiuũ ſciẽter ſuſcipit,pœna hic ſtatuta puniatur.ſecus ſi ignorãter:& dñs dolũ cõmittẽs,ſeruo priuatur.h.d. No.ex hac l.pœnã eius,q ſuſcipit ſeruũ fugitiuũ.
1 Secundò no.† ꝙ ex multiplicatiõe delictorũ,ſeq̃tur multiplicatio pœnæ. Ter-
2 tiò no.† ꝙ q nõ põt ſoluere,luit in corpore. Vltimò no.ꝙ ignorãs nõ punitur.

Opp.ad principale de l.j.§. qđ aũt.ff.de ſer.corru.Sol.Hæc intelligitur ſecũdũ illã,quãdo ſuſcepit dolo. Opp. de colo. Thracenſibus.l.j. Quidã habẽt de col.Illyr.dicit gl.ſpeciale eſt ibi. Tu dic melius vt ibi.nã hic loq̃tur quãdo ſuſcipit ſciẽs eũ fugitiuum,& cuius erat:ibi ſciebat fugitiuũ,ſed ignorabat cuius erat. Opp.j. de cõ.ſer.ma.l.j.Sol. Quo ad aliđ ibi fit æſti-
3 matio quã hic. Itẽ oppo.† et videtur ꝙ ad multiplicationẽ delicti,nõ ſeq̃tur mul-
c tiplicatio pœnæ:[c] vt l.ei qui.ff.de furt.qđ no.in l.vulgare.in prin.e.tit.Sol.vt ĩ qualibet earũ no.& dixi plenè ĩ l.nũquã plu-
d ra.de priui.de.li. Et circa hãc l.[d] † q̃ritur
4 hic imponitur pœna alternatiue:in cuius
e eſt electiõe.[e] Gl.verò dicit hic quòd eſt ĩ electiõe rei.q̃ eſt ſuꝑ verbo xxx.an.qd' no.bene.Cõtrariũ videtur no.ꝑ doct.ſ.l. ꝓx.& videtur tex.in l.j.§.expilatores. ff.
f de effr.Dico ergo ſic: Quãdoque[f] nomina imponẽtia pœnã,dirigũtur ad iudicẽ, quãdoque dirigũtur ad reũ: quãdoq; ſũt dubia. Quãdo dirigũtur ad iudicẽ,qa dicũt,puniatur,condẽnetur,& ſimilia:tunc eſt electio iudicis:vt ſ.l.ꝓxi. Quãdo dirigũtur verba ad reũ:& tũc eſt electio rei. Caſus eſt hic.Si verba ſunt dubia, vtputà dicit ſtatutũ,ſit pœna pedis,vel metalli nõ loq̃tur iudici,neq; reo:tũc puto quòd
g ĩ pœnis corporalibus ſit electio iudicis:[g] vt l.j.§. expilatores.ff.de effr. in pecuniaria ſit electio rei. arg.de iure do.l.plerunque. Nota ſimilẽ diſtinctionẽ facit gl. in legatis in l. Lucio.ff.de leg.ij. Quærit gl.qua actiõe petatur illđ. Veritas eſt quod condictiõe ex l.iſta petetur. Vl-
5 timò † ego recordor quòd ſemel ſyndicabatur hic qdã Capitaneus : fuit ei data q̃dã petitio quod qdam ribaldus Peruſinus ingreſſus fuerat palatiũ, & ĩtrauerat multis vicibus contra formã ſtatuti: Capitaneus excuſabat ſe ꝙ ignorabat eũ eſſe Peruſinũ. Dicit Cy.ꝙ allegabat ꝓ eo iſtũ tex.quia loquitur de eo qui ignoranter ſuſcipit ſeruum fugitiuum.

1 ☞ *Qualiter puniatur officialis negligens.*

c ¶ Multiplicatio pœnæ. Vide Bar.in l.is qui cũ telo.j.de ſica. & in l.j.ff. de extraor.crim.& viđ Bal. in l.ſi qs nõ dicã rapere.ſ.de epĩs.& cleri.& ĩ l.data opera. in xiiij.col.j.q accu. poſ.& ĩ l.arboribus. §.Iulianus. ff. de vſufr.& in l. q aũt operas. ff.de inſa. & ĩ dicta l.is qui cũ telo. & in ca.j.§. iniuria. in vlti.co.de pa.iur. fir.& hic et vide do. Ant.in ca.j. de eo q mit.in poſſeſ.in vlt. charta.

✠ POMATES.

d ¶ Et circa hanc l. In Iſta materia vide Ang.ĩ tractatu maleficiorũ.glo.in verbo,ſi nõ ſoluerit intra decẽ dies.in ij.colũ.late Feli.in ca. & inter cętera.in ij.co. de reſcri.cumulantẽ quid ſit electio,ſed limitatur decẽ modis. & adde Cepol.in repetitio.l.ſi fugitiui.ĩ iij.col.in fi.ſ.eo.

e ¶ In cuius eſt electione.Et vide ſingulariter Bal.in l.fi. ſ. de nup.& qđ no.Bart. in l.j.ff.vi bo.rap.& ꝑ Imol.in l.ij. ff. de pub.iud.ꝑ Ange.de Are.ĩ tra.maleficiorũ.in gl.in ver.quas ſi non ſoluerit.& in verſi.qd aũt ſi ſtatutũ imponat pœnã alternatiue.& qđ dixi poſt Bar.in d.l.de pupillo.§.pluribus. de ope.no.nũ.& adde late Bal.in l.ſi fugitiui.& in auth.ſed nouo iure.ſ. e. Nec põt dare iudex electionẽ mortis reo.l. aut dãnũ. §. j.& ibi gloſ.ff.de pœnis. Et hic adde Bal.in l. data opera.in ij.co. C. q accuſa.poſ.& ĩ liberatiõe pœnarum cuius ſit electio, viđ Bal.in d.l.fi.ſ.de nu. in fi.Et colligit Pet. de Anch.ex gl.in c.de cãis.de offi.deleg.vt ibi referũt Moderni,ꝙ eſt electio iudicis.vide ibi vnũ verbũ.Adde ſecũdũ Ange.vt refert Pau.de Caſt. qd' Bar.cõſuluit.ꝙ ſi ſtatuto cauetur ꝙ pro tali maleficio ponatur pœna quinquagĩta ducatorũ,quã ſi nõ ſoluerit reus intra decẽ dies,amputetur ſibi pes, & reus cũ de facili poſſet ſoluere,ꝙ iudex nõ debet amputare,ſed cõpellere ad ſoluẽdũ,ꝑ l.cũ duobus.§.idẽ rñdet.ff.ꝓ ſocio.qđ nõ placet Pau.licet Rapha.dicat cõtra facere:qa nõ eſt pœna delicti:ſed pœna retardatæ ſolutiõis: vt l.j.cũ ibi no.de in lit.iuran.q̃ retardatio manebit impunita,ſecũdũ opin. Bar.qđ non videtur dicendum per l.nunquã plura delicta.de priua.deli.

f ✠ POMATES. ¶ Ergo ſic:quãdoq;. Vide plene Cepol.ſ.in l.ſi fugitiui. eo.tit.per ix.col.in iij.q.& Anna.conſi.xxij.col.ij.& Felin. plene in cap.inter cæteras.col.j.& iiij.ſeq.de reſcri.in ca.ſicut Iudæi.de Iudæ.

g ¶ Electio iudicis. Vide Bar.in d.§.expilatores.vbi aliter vr̃ ſentire.Et vide Bal.hic & ſ.l.ꝓxi.Sed iſtud hic ſeq̃tur Inn.in l.ij.de pub.iud.Et iſta electio debet fieri per iudicẽ parte citata,ſecũdũ Bal.ĩ l.ſi fugitiui.ſ.e.Et de materia ẽt ꝑ Bal.in §.pœna grauior. in iij.col.Et ꝙ in pœna criminali electio ſit iudicis,vide gl.lxiij.diſ.in ſumma.quã teneo,vbi nõ cõſtat ad quẽ verba referũtur:licet aliter Bal.ſẽtiat hic.Et no.ꝙ in alternatiua iuris vr̃ ꝙ indiſtinctè ſit electio iudicis,ſecũdũ gl.ordinariã iuncto textu in c.à crapula in fi.de vita & ho. cler. Vide oĩno Bal.ĩ l.Lucio.de leg.ij.Et tu vltra p̃dicta ad regulã huius legis ꝙ q nõ põt ſoluere,luat in corpus. Adde, & limita ſecundũ do. Mari.Soci.in c.ad liberãdũ.de accu.Primo ſi pœna venit applicãda fiſco:vt in c.Odoardus.ꝑ doc.de ſolu.De quo & ꝑ eũdẽ in rub.de dila.artic.xx.qõ. xxvj.ver.xviij.q̃ro.Secũdo limita vt ꝑ Inno.in d.c.Odoardus.ſ.ſi pœna q̃

veniret ex cõtractu vel quaſi:ex quo talis põt cedere bonis: & ſic expectabitur, donec perueniat ad pinguiorẽ fortunã. Tertiò limita, vt per Bar. poſt Mar. Sil. in l. j. §. generaliter. ff. de pœnis. & ibi habes etiam quartam. Quintò, vt per Bald. hic, poſt Inno. in d. c. Odoardus.

a P. P A V. P. ℂ Mãcipia. In iſta lege allegaẽ vna glo. ꝓ ſingulari ꝙ lex vel ſtatutũ puniẽs delictũ, & aliud p̃ſupponẽs delictũ, nõ verificaẽ in eo, in quo nõ verificaẽ præſuppoſitũ. De quo vide latè Feli. in c. nõnulli. ĩ pri. ĩ vlti. charta. de reſcript. in verſ. amplia iſtã. vide in Bertach. in verbo, ſtatutũ. de delict. in v. vel vj. co. et Roma. oĩno ſingulari ccccxciij. inci. ſtatutũ puniẽs. Et ſeqtur Iaſ. ĩ l. j. in ij. col. ĩ pri. ĩ verſ. tertiò adde. ff. de iuſt. et iure. licet dicaẽ Bal. hic cõtrariũ tenere.

b ℂ Puniatur. Vide Bar. ĩ l. j. ṡ. q̃uo et q̃n iudex. & in l. qd̃ iuſſit. ff. de re iu. & Io. An. in tit. de alle. & diſp. in a:di. Spec. et vide Bal. hic in. l. j. ṡ. q̃uo & q̃n iudex. & in l. iubemus. ṡ. de teſta. & ĩ l. q accuſare. ṡ. de edẽ. & in c. ſup eo. quod metus cau. & Bar. ĩ l. fi. ṡ. de magi. cõue. & in. l. Paulus. ff. de fal.

c ℂ Cum ſeruũ. Et vide gl. hic, quã allegaui tibi in l. iiij. §. ĩ eũ. & de dã. infec. in fi. Et q̃n in caſu huius legis, apud quẽ inuenio ſeruũ meũ fugitiuũ: & opponit mihi, ꝙ ipſe eſt dñs ſerui: an hoc caſu ſit incõtinẽti reſtituẽdus: vide plenè Bal. in l. ij. ad fi. ṡ. eod. & in l. indebiti. §. j. ff. de cõdictio. indebiti.

ADDE ſecũdum Pau. de Caſt. referẽtẽ Bal. hoc dicẽtẽ ꝑ hunc textũ, in fi. ibi: nec principali beneficio. ꝙ ſi datũ ſit aliquibus arbitriũ generale ſup bono ſtatu Reipublicæ, ꝙ virtute talis arbitrij nõ poſſint aliquem officialem liberare à ſyndicatu. & iſtum caſum dicit Pau. addendũ ad illos, quos ponit Bar. in l. ambitioſa. vbi iſtũ nõ ponit. Itẽ adde ſecundũ Bald. ꝙ officialis ſemel repulſus ab officio, vel in ſyndicatu condẽnatus, ad illud amplius non debet eligi: vt eſt gl. ĩ auth. de armis. col. vij. Adde etiã qd̃ Iac. But. vt referunt Bald. & Pau. de Caſt. ex gl. quæ incipit. vt ad ſe vadat. ibi cũ effectu dicit, ꝙ ſi ſtatutũ dicat ꝙ turbãs aliquẽ ĩ poſſeſsione puniaẽ, & poſſeſsionẽ reſtituat: ꝙ illud verbũ turbãs, debet intelligi de turbatione expulſiua, ꝓpter verbũ reſtituat nõ aũt inquietatiua, de qua loquitur l. viij. fa ... ff. de vi & vi arma. Et ſic euitabit pœnã ſtatuti. Sed Bal. tenet cõtrariũ: qa illud verbũ turbãs, intelligi debet de quacũque turbatione quãtũ ad pœnã x. Et dũ dicit, reſtituat, bene illud referẽ ad turbationẽ expulſiuã, vel ẽt ad turbationẽ inqetatiuã, qa quo iure turbat inqetando, videẽ ab eo poſſe auocare: ſi reſtituat, a turbatiõe deſiſtat: & hoc forte dicit verius. Pau. de ca. refert tñ Raph. dicere Bal. h. d. aĩo cõtradicẽdi: qa eſſet extendere ſtatutũ pœnale. de quo latius hic ꝑ Pa. q ĩ effectu trãſit cũ Bal. cui adde q̃n qs teneaẽ de vi turbatiua, Bal. cõſi. cccxxxj. j. lib.

a MAncipia. [a] Qui mancipia & libertos ciuitatis ſuſcipiũt, pœna hui⁹ legis tenẽtur: & etiã iudex, q in eis perquirẽdis negligẽs reperitur. h. d. Quid vult tex. in fi. dũ dicit nec vẽdendũ, &c. Gl. ponit multas expoſitiones. Tu tene primã, tanquã magis no. & vide gl. Opp. & videtur, ꝙ

b alia pœna puniaẽ: [b] vt ff. eo. l. j. §. hoc autẽ. Glo. ſoluit duobus modis. Secũda ſol. eſt

1 vera. Dic vt in gl. Et ex his nota† ꝙ officialis negligẽs puniẽ, nõ illa pœna actio. in factũ, quę deſcẽdit ex quaſi maleficio, tanquã fecerit litẽ ſuam: ſed in alijs remedijs: vt hic, & in auth. vt diffe. iud. & l. iiij. §. in eum. ff. de dã. infec. de magi. cõue. l. j. Dixi in l. fi. ff. de varijs & extraordi. cog.

1 *De iure tertij, quando poßit opponi. remißiuè.*

c CVm ſeruũ. [c] Si cõtra agentẽ condictione ex l. quicunq; ṡ. eo. opponatur dominij exceptio, ſtatim per torturam ſerui examinabitur. h. d. Quęro, qua actione hic petebatur ſeruus? Glo. dicit, rei vẽdicatione. & vide gl. primã. Nõ videẽ verũ iſtud: quia ꝑ rei vẽdicationẽ nulla pœna imponitur. & ideo dic, ꝙ repetebat ꝑ cõdictionẽ ex l. quicũq;. & alius reus ad euitandã illã pœnã opponat exceptionem dominij: & hoc innuit ſequens gloſſella.

Quærò, de cuius ꝓprietate ponit. Glo. dicit de proprietate ipſius rei cõmouẽtis, vel tertij dicentis rem alterius? & vide gl.

1 ſup ver. opponit. Et ſic nota † ꝙ poteſt

d opponi de iure tertij: [d] quod videtur cõtra l. loci corpus. §. competit. ſi ſerui. vẽdi. Dominus Cyn. ponit hic: ego pono longè melius in l. ij. de excep. rei iudi.

SI quis. Occultans ſeruum fiſci, punitur pœna huius legis. hoc dicit.

SI qui. Si ſeruus publicis operibus deputatus cõtuberniũ cum ancillis contraxerit ipſe, vxor, & liberi in publicũ trahuntur. h. d.

De furtis, & ſeruo corrupto. Rubrica.

1 *Allegans contraria non auditur. & numẽ. 4. vbi quando.*

2 *Quando ſunt duæ actiones, quæ non contradicunt origine adinuicem, ſed in exercitio, quis debet vnam eligere.*

3 *Furtum requirit animum lucrandi ſibi vel alij.*

5 *Iudicia contraria quæ tollũtur electione, an tollantur ipſo iure, vel ope exceptionis. remißiue.*

6 *Excipiendo an quis poßit contraria allegare. remißiue.*

7 *Agendo, & excipiendo. an quis poßit cõtraria allegare.*

LEX I.

e SI ex pecunia. [e] Iſta lex eſt ſubtilis: & habet materiã vtilẽ & breuiter dicit. † Allegans contra

1

f ria[f] non auditur. h. d. vel aliter: † Quando

2 ſunt duæ actiones, quæ non contradicũt origine adinuicem, ſed in exercitio contradicunt, debet quis vnam eligere. hoc dicit. Notabilia habes ex hac l. q̃ dixi tibi in ſummario, & concordãtiæ ſunt in glo. Opponi. ad hanc l. furtũ non committiẽ ſine dolo, vt l. j. ff. de fur. et Inſti. de ob. quæ ex quaſi delic. naſ. in prin. ſed hic non habebat animum lucrandi, ergo nõ commiſit furtũ. Gl. non ſignat iſtud con-

3 trarium. Breuiter † furtũ requirit animũ lucrandi ſibi, vel alteri: vt l. ſi quis perferẽdum. ff. eo. ſed hic habebat animum lucrandi alijs: ergo &c. Opp. ſcẽdo iſte qui emit, ſed nomine domini non emit, ſed nomine ſeruorũ: ergo dominus non poſſet habere ratum illum contractũ: vt l. ſi pupilli. §. ſed ſi ego. de neg. ge. Dy. ſoluit in c. ratũ. de regu. iur. lib. vj. & dicit, ꝙ non poſſum habere ratũ tãq; geſtum nomine meo ſed tanq; geſtum nomine ſer-

g ui ſic. Modo intro[g] gl. & opp. de l. ſi ſeruus. ff. commo. quã l. glo. ij. paruula videtur hic allegare ꝓ cõcordia. quã vide. gl.

h tamẽ magna[h] allegabat eã ꝓ contrario, cũ multis alijs: tñ debet ſeparari. veritas eſt ꝙ vtraq; actio oritur. non eñ ſunt cõtrariæ origine, ſed oriuntur ex diuerſis principijs, ꝓpter cõtractionẽ furti, cõdictio furtiua ad ipſam pecuniã mãdati ꝑꝑ cõtractũ ĩter ſeruũ & mandatariũ. Ita loqẽ l. contraria, ſed qa in exercitio reperitur contrarietas: ideo vnã eligere debet. Ita loquitur hic. & ꝙ ambæ ſint natæ, ꝓbat iſte tex. ſi bene aduertatur ex eo qđ dicit, eligere debes. Nam electio nõ põt cadere, niſi inter plura: vt de optio. lega. l. ſi q̃n. & ff. de le. ij. l. cum iſtud aut illud. Ergo de neceſsitate cõcludit vtrãq; eſſe natã. ita tenet glo. & bene in l. contraria.

Opp. ṡ. de depo. l. iij. ff. pro ſo. l. rei. & mã. l. ſi mãdauero. §. ſi tibi. Gl. ſoluit trib⁹ modis. Prima eſt vera. nã in cõtrarijs, dictæ duæ actiones non ſunt contrariæ origine, nec exercitio, vt prædixi, & ex caſu legũ cõtrariarũ magis manifeſtè apparet. Secunda ſolu. eſt, dicit gl. & clarius ꝙ hic volebat agere ex cõtractu alterius: ibi ex ſuo. Iſta eſt quędã truffa: nec bona. Quid eñ etiã ſi ex cõtractu alteri⁹ agẽdo, quis iſtis duabus actionibus non eſſet ſibi cõtrarius. Certè vtranq; poterit intentare. Exemplũ: ſi ponas caſum etiã in cõtraria ꝙ ſeru⁹ depoſuerit, ſocietatẽ cõtraxerit, vel mandauerit. Tertia ſol. poniẽ in fi. gl. videlicet ꝙ in cõtrario ꝑmittatur natiuitas iſtarũ actionũ, nõ aũt exercitiũ, vt hic. Hæc ſol. eſt vera ad l. j. & l. ſeruus. cõmo. ad alias leges ſupra allegatas eſt falſa, qa in eis permittitur natiuitas & exercitiũ. teneas ergo primã. Itẽ op. de l. j. §. quod aũt. j. quorũ lega. Sol. Ibi erat melius propter factũ aduerſarij: ideo admittiẽ ꝓpo-

4 nẽs actiones cõtrarias, vt ibi. Sumus †

P O M A T E S. d ℂ De iure tertij. Limita ꝙ iſtud nõ ꝓcedit in materia bñficiali. Ita Ancha. in cõſ. ſuo ccxcviij. verſi. & illa tollitur.

P. P A V. P. d ℂ De iure tertij. vide q̃ ſcripſi poſt bar. in l. ij. C. de exce. rei iudic. & in l. fi. C. de rei ven.

P O M A T E S. e ℂ Si ex pecunia. vide Are. cõſ. cl. col. fi. & Alex. cc. volu. v. vbi loquiẽ in libello cõtinẽte repugnantiã, ẽt habẽtẽ clauſulam, eo meliori modo &c.

P O M A T E S. f ℂ Allegãs cõtraria. nõ audiẽ, niſi alternatiue intẽtaret, qa tũc reqriẽ exceptio à parte, ad hoc vt teneaẽ eligere. tex. eſt & ibi not. Ang. in l. Papinianus. §. ſi inuitum. ff. de inof. te.

P O M A T E S. g ℂ Modo intro. Aduerte ꝙ Bart. videẽ eẽ cõtrarius in l. edita. i n v. col. in iij. regula cumulationis. C. de edendo. vt ibi aduerte: quia regula iſtius l. fallit vt non habeat locũ, q̃n aliqs de aliquo iudicio ſuccubuit. Nã poterit intẽtare iudiciũ contrariũ. Primo in quo ſuccubuit, puta ĩtentaui poſſeſsionẽ et ſuccubui: potero ĩtentare petitorium. ꝑ Bar. in l. naturaľr. §. nihil cõe. in. j. lect. ff. de acq. poſ. Bar. in l. Papinia. §. ſed nec impuberes. ff. de inoffi. teſt. Idẽ Bartol. ꝑ tex. ibi in l. Aurelius. ff. de libe. leg. & q̃uo debeat puniri, q de vno iudicio trãſit ad aliud, ĩ expẽſis tractat Feli. late ĩ c. ad audiẽtiam. el ij. in xj. col. extra. de reſc.

h ℂ Gl. tñ mag. Et an libellus cõtrarius ꝓcedat, & q̃uo & parte nõ opponẽte, vide in §. nihil cõe. in xvj. col. & Bal. in l. ordinarij. in iiij. col. ṡ. de rei ven. Et ſi p̃ſens allegat ſibi cõtraria: põt reus acceptare vnũ ex allegatis. Et iſtud proſeqtur Bal. in l. cũ p̃cũ. C. de lib. cau. Et limita hũc tex. niſi datus eẽt ordo in ꝓcedẽdo, qa tũc libellus ĩplicitus admittiẽ. Bal. & ibi exẽplũ in l. ſi res. C. de ordi. co. ibi: ſed qa ĩ exercitio repiẽ cõtrarietas. Et hãc materiã no. limito vt hic dici poſt Bal. Quid

expediti

a expedit⁹ de gl. tñ ꝓ declaratiõe materię q̃ro tria. Primò, vtrũ qs audiaẽ allegãs contraria agẽdo? Breuiter docto. hic multa dicunt. Tu dic clarius quàm ipſi dicãt: Aut qs vult agere contra diuerſos: & nõ repellitur allegãs cõtraria: vt l. Papi. §. ſed nec ĩpuberis. de inof. teſ. Aut cõtra eũdẽ: & tũc ab initio iſtæ actiões cõtrariãtur inuicẽ origine ita ꝙ vna tm̃ eſt nata. aut in origine nõ cõtradicũt ſed in exercitio. Primo caſu nõ cadit electio ꝓpriè: qa debet cadere eadẽ ĩter plura: vt ṡ. dixi. Et iõ dicas: Q̃nq; qs intẽtauit primò ius verè ſibi cõpetẽs: & tunc ad illud ñ põt redire rõne cõtrarietatis: vt hac lege, tũ ẽt: qa illud remẽdiũ ĩ veritate nõ cõpetit: ergo ſine actiõe nõ experitur: vt l. ſi pupilli. §. videamus. de neg. geſt. Si verò eligit ius ĩcõpetẽs: hic aduerte: Aut ignorãter iuſta ignorãtia: & ſibi nõ p̃iudicat, vt l. mr̃. ff. de ĩoffic. teſta. & de peti. hæred. l. hæreditatẽ.

b & l. Lucius. ṡ. de inof. teſt. l. eũ q. Fallit primò [b] in l. ſi patronus. ff. de bo. li. Rõ eſt ibi: qa deliqt ĩtẽtãdo actionẽ ĩ factũ iõ iure ſibi cõpetẽti priuaẽ: vt ibi dicit tex. licet Dy. ibi aliter ĩtelligat, & malè. fallit ſi eligẽdo ius ĩcõpetẽs ĩ eo obtinuerit: qa ñ põt dicere ſẽtẽtiã iniq; ꝓlatã ꝓ eo ĩ lege, ſi ſeruus pluriũ. §. j. ff. de leg. j. fallit ĩ l. vlt. j. de cod. ſcđm quoſdã. qđ an ſit, verũ, ibi dicã. Fallit ĩ caſu, quo põt vtrũq; remediũ ꝓponi, ſub ꝓteſta-

c tiõe tm̃: vt l. j. §. qa aũt. quorũ leg. Rõ eſt[c] quã ṡ. dixi: qa ibi cauſata erat incertitudo ex facto aduerſarij. Q̃nq; qs eligit ius incõpetẽs ignorãter ignorãtia ĩiuſta: tũc de hoc multæ fuerunt opiniões. & fuit opinio ĩter Iuriſcõſultũ Pap. ex vna parte, & Paulũ ex alia parte. Sed dic vt plenè dixi ĩ l. Claudius. de acqrẽda hæred. Si verò eligit ius incõpetẽs ſciẽter, p̃iudicat ſibi in iure cõpetẽti: vt l. mr̃. & qđ ibi not. de inoff. teſt. Scđo caſu, q̃n vtrũq; remediũ oriẽ, ſed eſt cõtrarietas in exercitio: tũc aut intẽtãdo vnũ ĩ eo obtinet, & ꝓhibetur aliud ĩtẽtare. & hic eſt caſus. Aut intẽtãdo vnũ ſuccubuit: & tũc põt ad aliud remediũ redire: vt l. Aurelius. §. fi. & qđ ibi no. de ſta. lib. al's de lib.

5 leg. Quæro, † circa hoc q̃n iſta iudicia electiõe tollũtur: vtrũ tollãẽ ipſo iure an ope exceptiõis? Iſta qõ eſt multũ difficilis & examino eã latè multũ ĩ l. naturaliter. §. nihil cõe. de acqrẽ.

6 poſ. Quæro, † an excipiẽdo qs poſsit allegare cõtraria. De hoc ſũt opi. Dy. hoc tãgit ĩ c. nullus pluribus de reg. iur. lib. vj. & ĩ caſu gl. noſtræ. & ego plenius ibidẽ examinaui ĩ l. nemo.

7 ff. de exceptioni. Dicatis vt ibi notaẽ. Quæro † vtrũ agẽdo & excipiẽdo qs ſibi poſsit eẽ cõtrarius. Videbitis ĩ auẽ. itẽ poſſeſſor. j. q pot. in pig. hab. Et vtrũ excipiẽdo quis poſsit ſibi eẽ cõtrarius, dixi aliquãtulũ ṡ. de nõ nu. pe. auẽ. cõtra q ꝓpriã, et ĩ oĩbus teneo cõtra op. dy. et leges, quas allegãt, faciũt cõtra eũ.

1 *Bonæ fidei poſſeſſor, cui fuit res ſubtracta, quod remediũ habeat cõtra eũ, qui emit à fure. remißiuè.*

2 *Ex indicijs præſumitur, an emptor rei furtiuæ fuerit ſciens vel ignorãs.*

LEX II.

d IN ciuilem. Qui emit[d] rẽ à fure, dño eã reddere debet p̃tio nõ reſtituto. h. d.

1 Nota hãc legẽ. Glo. facit duas q̃ones. † qd ſit ille, cui res eſt ſubtracta, nõ erat dñs, ſed erat bonę fidei poſſeſſor: an habeat aliqđ auxiliũ cõtra eũ, qui emit à fure? vr̃ dicere ꝙ ſic. ſ. cõdictiõem ex l. ſi coloni. de agrico. & cẽſi. lib. xj. Dicã vobis j. e. l. fi. §. ſed cũ in ſcđam. Quæro, vtrũ ille, q emit à fure p̃ſu-

e matur ſciẽs, & particeps fraudis. [e] Gl. dicit ꝙ nõ, ꝓpter vnam

f emptionẽ ſed ſi hoc frequẽtaret [f] ſecus. Tu dic ĩſpiciẽdũ eẽ ꝓ quãto pretio emerit, & vtrũ emerit clã aut palã? Et ſic ex iſtis indicijs dolus ꝑpenditur: vt l. dolũ. ṡ. de dolo.

1 2 *Res ad conſeruandũ deſtinata, an ſtatim ſit eccleſiæ.*

2 *Res tradita eccleſiæ, quod ſtatim non efficiatur ſacra.*

3 *Sacræ rei an committatur furtum.*

LEX. III.

g SI nondum. [g] Rei nõ cõſecratæ, ſed ad cõſecrãdũ deſtiatę cõmittiẽ furtũ. h. d. Vel

1 aliẽ: Actio furti daẽ cõtra vitricũ. h. d. Op. ſcđm † primũ caſũ ſũmariũ, ꝙ res ſit ſtatĩ effecta eccleſię: vt l. fi. ṡ. de ſacroſan. eccl. Sol. Dicit gl. Hic ſolũ deſtinauerat ĩ aĩo, & vouerat, nõ aũt ad actũ dedicãdi ꝓceſſerat. Et bñ dicit. nã ſolo voto ñ ſolo voto nõ trãsferẽ dominiũ ĩ eccleſiã: vt l. ij & ibi not. ff. de pollici. licet aliud ſit ĩ cõtractibus: vt d. l. fi. de ſacroſã eccle.

2 † Quæro, qd ſi ꝓceſſerat ad actũ, & realiter tradiderat: vtrũ tũc ſtatim efficiatur res ſacra? Gl. vr̃ dicere ꝙ ſic. qđ ñ ẽ verũ: qa ſacrũ nõ efficiẽ, niſi ſit ꝑ põtifices ſacratũ: vt l. in tm̃. §. ſacrę.

3 ff. de rerũ diui. Quęro, † vtrũ rei ſacræ[h]

h cõmittaẽ furtũ. Glo. noſtra dicit quòd eſt differẽtia ĩter nos & Canoniſtas. Nã nos dicim⁹ qđ cõmittiẽ ſacrilegiũ, ſi eſt ſacra, & auferaẽ de ſacro. Canoniſtæ dicũt qđ

i ſufficit alterũ [i] tm̃, ꝙ dic vt ad l. Iuli. pecu. l. diuus. & lxviij. q. iiij. c. quiſquis. §. ſacrilegium. Sed ad hunc caſum oppo. ṡ. de dolo. l. ſi ſuperſtite. Sol. Aliud in vitrico, aliud in patre.

ADuerſus eum. Diuerſę actiones ex diuerſis delictis deſcẽdẽtes, poſſunt cõtra eũdẽ ꝑ ꝓcuratorẽ intẽtari. h. d. Gl. hic quęrit primò quare hic dicit, dũtaxat. Dic vt ĩ gl. Quæro ſecũdo ad quid daẽ ſerui corrupti, & furti actio. Dic vt in gl. Tertio quæro: vtrum iſtę tollantur vna per aliam. Dic vt in glo.

1 *Indicare furem, quando quis teneatur.*

CIuile, Emptor rei furtiuę debet ex vrbanitate reũ ĩ iudicio noĩare, nõ ex neceſsitate. h. d. Opp. nemo cogiẽ dicere titulũ ſuæ poſſeſsiõis: vt l. cogi. ṡ. de peti. hære. Sol. Nõ cogiẽ qs dicere de neceſsitate, vt ĩ cõtrario: ſed ex vrbanitate ſic, vt hic. Con-

1 tra hoc † opp. extra, eo. ti. c. q cũ fure. Sol. Dicit glo. aliud de iure Canonico, vt ibi. Videm⁹ eñ ꝙ tota die Epiſcopi faciunt literas excõicatiõis, vt ĩdicẽt fures. Aliud de iure noſtro, vt hic. Certè Decre illa nõ cõtradicit. nã ibi fit, vt res furtiuę indi-

k cẽtur nõ vt fur indiceẽ: [k] & qđ quis nõ teneaẽ indicare furẽ, ꝓbaẽ: qa licet acceperim pecuniã vt indiciũ faciã, nõ teneor reſtituere: vt l. iiij. §. ſi tibi indiciũ. de condi. ob tur. cau. ergo ad illud qs nõ tenebaẽ. Facit ad hoc l. q vas. §. qui furẽ. ff. de fur. Cõtra opp. ꝙ qs cogiẽ ferre teſtimoniũ: vt ṡ. de teſti l. nullũ. ergo cogiẽ ĩdicare furẽ. Sol. Q̃nq; agiẽ cõtra certã ꝑſonã, tanquã cõtra furẽ: & tunc cogiẽ quis ſup illa actiõe teſtificari: nec diciẽ tũc manifeſta-

ſi iudex in ſentẽtia eſt ſibi cõtrarius, an valeat ſentẽtia? vide Bal. in l. duo iudices. ĩ fi. ff. de re iudi. vbi dicit quòd nõ & q̃n allegãs cõtraria audiaẽ, vltra notata hic vide latius ꝑ Maria. Soci. ĩ cap. dilecti. arti. xxx. de libel. oblatio.

a P. P A V. P. ℂ Sumus expediti. Not. tñ ꝙ allegãs cõtraria in alio iudicio audiẽ. Ita Bal. in rub. qd ſit inueſt. Itẽ no. ꝙ actor replicãdo nõ põt cõtrariari ſuo libello, ſecũdũ Bal. in c. j. de cõtrouer. ĩter vaſal. & empto. Itẽ ꝙ libellus cõtinẽs cõtraria ſeu repugnãtia nõ procedat, nec iuuet clauſula, ius & iuſtitia miniſtrari, vide Alex. ĩ cõſi. cx. ĩ v. vol. col. j. Vide q̃ dicit Alex. in cõſi. cxj. vol. j. col. iij. Et de libello cõtinẽte repugnãtiã eo qa cõprehẽdit violẽtiã & clãdeſtinitatẽ & interdictũ recuperãdæ & adipiſcẽdæ & actionẽ & officium iudicis, & quædã alia vide per Ang. cõ. clxj. inci. in cã quæ vertitur. in antiqua impreſsiõe.

b ℂ Fallit primò. contra hoc videẽ tex. in l. Lucius. ff. de petit. hære. ideo ſecũdum Dy. dic ꝙ in l. ſi patronus. iſta remedia erãt cõtraria origine, & nõ effectu: qa tunc procedit dicta regula.

P. P A V. P. c ℂ Ratio eſt. Imo etiã incertitudo eſſet cã alio reſpectu quã ex facto rei auditur cõtraria intẽtãs. tex. in l. in cõtrouerſia quẽ ponit ibi Angel. & Bar. ff. de tranſact. licet Fulg. ibi cõtradicere videaẽ: ſed debiliter. pro qua, cõmuni facit ẽt quod ſcripſi quomodocunq; eſt incertus, etiam ſi nõ ex facto, rei cõuẽti in l. ij. §. quod aũt. ff. quorũ legatorũ.

P O M A T E S. d ℂ Qui emit. Limita hoc duobus modis, vt per Cepol. ĩ cautel. quæ ĩcipit ſi quis emit. Adde Iaſon. in l. ſi pretiũ. C. de procura.

e ℂ Particeps fraudis. Quia diciẽ, aut ſciẽter, aut ignorãter. l. eos. & ibi Bal. & ꝙ habeẽ ĩ l. ciuile. ṡ. ꝓxi. Idẽ ĩ recipiẽte pignus furtiuũ. l. ſeruus cuiuſdã. de cõdi. inde. & Bar. ĩ d. l. eos. & hic ad Bar. Adde Bal. & d. Io. ĩ l. fi. ff. de hære. ĩſti. in q. an ſi reperiẽ res furtiua penes aliquẽ, præſumaẽ ipſam furaſſe, vel fuiſſe participẽ furti? Bal. ĩ l. fi. ṡ. de q̃ſt. ĩ vlt. col. & ꝙ dixi poſt Bar. ĩ l. ſi qs ex argẽtarijs. §. penul. ff. de eden. & Bald. hic & vide glo. in l. ciuile. ṡ. eod.

f P O M A T E S. ℂ Sed ſi hoc frequẽtaret. Vide Ro. cõſ. liiij. col. ij. Barb. conſi. xlij. col. x. vol. j. Ro. conſil. lxxxvj. col. iij. & Areti. cliiij. & Ful. lxxv.

g ℂ Si nondum. Vide Bart. per l. ſi nondum. in conſil. ccviij. incip. quidam Martinus. Andre. Barba.

h P. P A V. P. ℂ Rei ſacræ. Vide circa hoc Ro. ſin. cccxix. incip. habes.

i ℂ Alterum. Adde quid ergo ſi ſtatutum punit ſacrilegũ, an debeat intelligi ſecundũ ius canonicũ vel ciuile: Dicit hic Bal. ꝙ cũ ſtatuta ciuitatis ſint de iure ciuili, debent intelligi ſecundũ ius ciuile, a quo confirmantur, & habent authoritatem: vt ṡ. de noxali. l. ij. & ideo non habebit locũ pœna ſtatuti, niſi concurrẽtibus illis duobus, qđ etiã ſequitur Pau. de ca. addendo quæ ipſemet Bal. notat in l. ij. ṡ. de ſucceſſo. edi. An autem fures rerum ſacrarum poſsint vbique cogi & an debeant remitti ad loca rerũ deroboratum, vide Bal. conſi. cxxiiij. ij. lib.

k ℂ Non vt fur indicetur. Vide in l. ſi. ſeruus. C. de his qui ad eccle. cõfu. apoſtillam obtinẽdi diſtinguẽtem, an quis teneatur indicare furem. Sed ſi quis iuret nõ denunciare maleficiũ, & ita cum iuramẽto promittat, an valeat iuramentum? vide ꝙ no. Inn. de iureiuran. in. c. ad noſtrã. quia nõ debet aperiri via iniquitatis ad delinquẽdũ: nec ad impunitatẽ delicti. Hæc eſt regula generalis. Et vide qđ no. Inn. in c. qa plerique. de offi. ordi. in vj. Bal. in c. j. §. itẽ ſacramẽta. de pace iur. fir. Et vtrũ qs teneatur reuelare, qđ ſit quãdo ꝑ taciturnitatẽ, perit iuſtitia. no. Inn. in c. officij. de pœ. & remiſ. & vide no. ꝑ Bar. & ꝙ ibi dixi in l. vtrũ. ff. de patri. Adde Io. An. in addi. ad ſpe. ĩ rub. de fur. de eo q fecit pactũ cũ eo q erat ſciẽs de liberãdo ipm ſi alios indicaret.

re furẽ:ſed magis debet fure manifeſtato iudicẽ declarare, & certũ reddere. Quãdoq; furtũ alicui pſonæ non impingit̃, & tũc iudex aut vult aliquẽ recipere ĩ teſtẽ, fortè ſuper inquiſitiõe gñali, quã facit de illo furto: & cogit̃ qs teſtificari, & furẽ indicare: vt l.cõgruit.de offi.pſi. Aut al's qs officiũ iudicis implorat principaliter, vt quis cogat̃ indicare furẽ, & hoc caſu non cogit̃: vt hic, & p ea quæ s.dixi. Sed rem furtiuã bñ poterit quis cogi indicare de iure cõi, vt dictum eſt s. Quãdoq; cõtra aliquẽ agitur rei vẽdicatione pro re furtiua: tũc non cogitur furẽ indicare de neceſſitate: ſed ex vrbanitate ſic, vt hac l.

Vltimò q̃ro, an iſte emptor de furto ſit ſuſpect⁹. Dic vt ĩ gl. & s.dixi ca.l.ĩciuilẽ.

ALienum. Alienãdo alienũ ſeruum, domino non præiudicatur, & qui ſciens contrectat, furti tenetur. hoc dicit.

a **S**I is cui. [a] Qui pecuniã, quã ad aliũ perferendam accepit ſiue detinet, furtum facit. h.d. Quæro, & reuoco in dubium, cui competat actio furti: an ei qui mittebat, an ei cui mittebatur. Dic vt in gloſſ. quæ optimè diſtinguit. cui nihil addo.

ETiam. Si publicanus aliquã ſpeciẽ per vim abſtulit, etiã furti tenet̃. h.d. Opp. s.de his qui no.infa.l.ij. Gl.ſol.hic. Tu dicas vt j.dicam, & verius, hic publicanus accepit aliquam ſpeciem etiã per vim: ideo furti tenetur, ibi fuit ſoluta pecunia, licet indebitè: vnde furtum non commiſit.

1 *Vitium moræ purgatur per ſtipulationem. remiſſiuè.*

SVbtracto. Rei furtiuæ, vel vi poſſeſſę periculum pertinet ad furẽ. & ad violentũ. h.d. Dicit̃ hic q mora purgat̃ p oblationẽ, cõtra, imò 1 † videt̃ q purgetur p ſtipulationẽ: vt l.parui.ff.de condi.fur. Huius timore glo. hic intrat illã materiã, vtrũ vitiũ morę purgetur p ſtipulationẽ. De quo plenè dixi ĩ l.eũ q ita.§.fi.de ver. oblig. & l.quoties.§.vnde Marcellus.de noua.l.ſi rẽ.e.tit. Dixi s.quod met.cau.l.j.

1 *Actio furti an competat ſucceſſori.*

2 *Furtum an poſſit fieri non poſſidenti.*

3 *Differentia gl. inter furtum & plagium, an ſit bona.*

SI abducta. Res furtiua non põt vſucapi, & res ſucceſſori debet reſtitui. h.d. Opp. & videtur q vitiũ furti poſſit purgari, etiã ſi in poteſtate dñi non reuertat̃: vt l.ſequit̃.§.tũc ĩ poteſtate.de vſucap. Sol. Intellige, reuertat̃ verè, vel interpretatiuè: vt in cõtrario. Ita dicit gl.tua, & bene. Opp. de l.ſed nec legatarius.ff.de cõdi.fur. Sol. Ibi loquit̃ in ſucceſſore ſingulari: hic in ſucceſſore 1 vniuerſali, qui habet cõdictionẽ furtiuã. † Quæro, an ſucceſſori cõpetat actio furti. Hic aduerte: gl. noſtra dũ loquitur de ſucceſſore vniuerſali, tenet q habet actionẽ furti ex contrectatiõe antiqua, ex qua erat nata actio furti dño, nõ ex noua. Sicut enim dño ex aſſidua cõtrectatione nõ naſceretur actio furti, vt l.ei, qui, ff.de furt. ita hæredi eius. Ita dicit glo. hic. Cõtrariũ tenet gl. in l.ſed nec legatari⁹, ff.de cõdi.fur. & ff.de fur. l.ſi dominiũ. Nã ex mutatiõe dñij ſequitur aſſidua cõtrectatio, & noua naſcitur actio furti. q eſt notãdũ: vt eadem rõne, mutatione territorij, noua naſcatur actio furti: & ſic ille, qui ſubtraxit aliquid Bononiæ, repertus hic Aſſiſij cũ re ſubtra- 2 cta, hic poſſet puniri. De quo dixi in d.l.ſi dñiũ. † Sed cõtra hoc dictũ gl. oppo. rei, quã qs nũquã poſſedit, non fit ſibi fur- b tum: [b] vt l.hæreditariæ.ff.de furt. Sed hic hæres nũquã poſſedit iſtã rẽ hæreditariã: ergo non põt ſibi fieri furtũ. Gl. dicit q iſta eſt rõ: quia facto furis cõtingit, q hæres non poſſideat. & no. gl. nã etiã qñ ſibi ſubtrahit̃ res hęreditaria ppter factũ furis: cõtingit vt hæres nõ poſſideat: & tñ nõ cõpetit actio furti. Qui ergo dicemus? Dic q qñq; cõtingit, q res ſubtracta à nemine poſſidet̃: tñ iã poſſeſſa fuerat, & ab eo, cuius eſt, deſinit poſſideri: tũc cõmittit furtũ: vt l.qua rõne.§.fi.ff.de acq.re.do. Qñq; rei ſubtractæ erat poſſeſſio apud aliquem tpe furti facti, & dñiũ poſtea pueniт ad eũ, qui nũquã poſſedit: & tũc idẽ: qa põt fieri furtũ ei, q nunquã poſſedit, vt hic dictum eſt. Qñq; tpe furti à nemine poſſidebat̃: dñiũ puenit ad eũ, qui nũquã poſſedit, vt in re hæreditaria: & tũc nũquã cõmittitur furtũ: vt l.hæreditariæ.ff.de furt. & l.ſi homo.ff.de vſucap. In ſucceſſore verò ſingulari, vt in legatario, cõſtat q ex noua cõtrectatione datur actio furti, nõ ex antiqua: vt d.l.ſed nec le- 3 gatarius.ff.de cõdi.fur. † Quæro, quæ eſt differẽtia inter fur- c tũ, & plagium. [c] Dic vt in gl.j. quę optimè dicit, præterquã in vno: & in eo q dicit, q in plagio requiritur q quis habeat cõſuetudinem hoc faciendi: quia hoc nulla lege cauetur.

d **D**E his. [d] Quod poſt aditã hæreditatẽ: & poſſeſſionẽ apprehẽſam, nouerca abſtulit, in furti actiõe venit. h.d. Opp. de l.quãuis.j.e. Sol. Ibi nõ erat adita hęreditas, vl' apprehẽſa poſſeſſio: vt lege cõtraria. q no.

ANcillæ. Partus ancillę edit⁹ penes furẽ, vel malę fidei poſſeſſorẽ, eſt furtiuus, & non põt vſucapi, & p eo cõpetit actio furti, & cõdictio: & pſecutoria non tollit̃ p pœnalẽ. h.d. Diuidit̃. Primò ponit dictũ. Scdò illationẽ. Tertiò rõnẽ illationis. Quartò pbat dictum ſuũ à maiori. Scda ibi: quapropter. Tertia ibi: cũ altera. Quar- 1 ta ibi: cũ ẽt. Circa hãc l. habetis notare pricipaliter tria. † Priò q pt⁹ ancillę furtiuæ eſt furtiu⁹. Scdò, q p eo cõpetit actio furti. Tertiò q nõ poſſit vſucapi. Et ſup iſtis trib⁹ fundantur 2 oẽs iſtæ gl. Quartò no. † q perſecutoria nõ tollit̃ p pœnalem. 3 Quintò nota † q vbi caſus legis eſt, nulla dubitatio eſt. Meli⁹ 4 pbat̃ j.de cri.ſacrile.l.ij. Vltimò nota † q idẽ iuris videt̃ ĩ ma- e læ fidei poſſeſſore, q in fure. Añquã gl. intrẽ [e] opp. & iſta eſt 5 opp. grãmaticalis: † qa vter, & alter ſcdm grãmaticos ſunt diſtributiua duorũ tm: ſed hic ponit̃ dictio alter, vt ſit diſtributiua pluriũ, ſcilicet trium: ergo malè dicit gl. Fateor q eſt hoc notãdũ cõtra regulã cõem. Vide gl. Breuiter quantũ ad l. noſtrã hęc dictio altera, ſtat pprię. nã hoc importat q actio furti pœnalis p vno, cõdictio furtiua & rei vẽdicatio, q̃ ſunt pſecutorię ponunt̃ p alio: vñ rectè ſtat hic diſtributio altera: quaſi dicat pſecutoria nõ tollit̃ p pœnalẽ. Hoc p̃miſſo venio ad materiã. Hic dicit̃. Part⁹ ancillæ furtiuę eſt furtiu⁹. Opp. & vr̃ q nõ ſit furtiu⁹: vt j. p empto.l.ſi matrẽ. & l.ſi ego.§.pt⁹.ff.de public. Sol. Ibi pt⁹ cõcept⁹ fuit, & edit⁹ penes emptorẽ bonæ fidei: hic verò penes furẽ. Cõtra hoc opp. de fine hui⁹ leg. Sol. Ibi loqt̃ ĩ malęfidei poſſeſſore. Sed ſolu. p̃cedens loqt̃ de bonæfidei poſſeſſore. Tertiò opp.ff.de vſu.l.ſi aliena.§.fi. Solu. ſcdm verã opi. ibi fuit cõcept⁹, & edit⁹ penes hęredẽ furis, qui erat bonęfidei poſſeſſor: hic fuit cõcept⁹ penes eũ furẽ, vl' ma- 6 læfidei poſſeſſorẽ. Et iõ cũ q̃rit̃ † an pt⁹ ancillæ furtiuę ſit furtiuus: dic aut iſte cõcept⁹ eſt, & edit⁹ penes furẽ, vl' editus tm, vel cõcept⁹ tm. Si apd ẽptorẽ malæfidei, dic vt ĩ hac l. ĩ fi. Aut eſt cõcept⁹, & edit⁹ penes bonęfidei ẽptorẽ, & tũc nõ eſt furtiu⁹: vt l.ſi matrẽ.j.de vſuca. p empt. & l.ſi ego.§.pt⁹.ff.de public. Aut eſt cõcept⁹ penes furis hr̃dẽ: tũc ſi qdẽ hr̃s furis erat malęfidei, idẽ q ĩ ipſo bonæfidei poſſeſſore, vt l.ſi aliena.§.fi. ff.de vſuca. Mõ habes primũ. Venio ad ſcdm. & opp. q pro ptu ancillæ nõ cõpetit actio furti: vt d.l.ſi matrẽ.j.de vſuca. p emp. & d.§.pt⁹. Sol. eodẽmõ, ibi fuit edit⁹ & cõceptus penes bonæfidei poſſeſſorẽ: hic penes furẽ. Cõtra hoc oppo. de l.q vas.§.ſi ancilla.ff.de furt. Solu. Fateor q ſi pt⁹ eſt cõcept⁹ penes furẽ, edit⁹ penes bonęfidei poſſeſſorẽ, eſt furtiu⁹: nõ tñ cõpetit actio furti: vt lege cõtraria. Ita dicit gl.tua, & bñ: quã vi- 7 de. & eſt gl. magna circa principiũ. Et ideo † an cõpetat actio furti: dic breuiter, q ſi qdẽ pt⁹ nõ eſt furtiu⁹, nõ cõpetit actio furti: vt s. pximè dixi. Si pt⁹ eſt furtiu⁹: tũc regula eſt, q cõpetit actio furti. Fallit ſolũ ĩ vno caſu, qñ cõcept⁹ eſt penes furẽ, & peperit penes bonęfidei poſſeſſorẽ, vt p̃dictis patet. Mirãdũ vr̃ iſtd, q ſit furtiu⁹ pt⁹, & nõ cõpetat actio furti: licet qñq; hoc cõ-

a ℭSi is, cui. Hæc lex debet intelligi qñ cõſtat q nũcio dat̃, & tradit̃ ñ aĩo trãsferendi dñiũ. Ita dixit do.Io. p illũ text. iũcta gl. ĩ l.ſi tibi.ff.de dona.

b ℭNõ fit ſibi furtũ. An & qñ ei, qui nõ poſſidet, poſſit fieri furtũ? melius p Bar. in d.l.ſed nec legatarius. ibi: ſed hic hæres nũquã. cõtrariũ ſentit Bar. in d.l.ſed nec legatarius videlicet q qñ fit p furẽ quò minus poſſeſſionem apprehẽdat, cõpetat actio furti. Sed hoc nõ videt̃ verũ: qa eadẽ rõ eſſet in hæreditate: qa p furẽ fit quò minus hęres adiuerit, poſtquã hæreditatẽ non apprehendit poſſeſſionis rei ſurreptæ, & tñ nõ cõmittitur furtũ. d.l.hæreditarię. Adde an ei, q nõ poſſidet, poſſit fieri furtũ. Bal.conſi.cvj.

c ℭDifferentia inter furtum & plagium. Vid̃ hic Azo. ĩ ſumma de differẽtia inter furtũ & plagiũ. & glo. in l.pen.ff.de plag. & ibi Bart.

d ℭDe his. Vide Ful. ĩ l.j.s.de in ius voc̃.

e ℭGloſſ. intrem. Hic ponitur dictio alter & dictio vter: vide latius Bar. ĩ l.j.§.qd̃ eẽ in ſentẽtijs.ff.qñ app.ſit. Facit l.apud vtrunq;. & qd' ibi habetur.j.de app. & gl. in l.quicunq;.de hære. Alter dicit̃ de tribus. Quid aũt differãt inter ſe, alter & alteruter: vide in l.ſi ex toto.§.j.ff.de le.j. Adde tu Pau.de ca. cõſi.xviij. q iſtę dictiones alter, & ambo, verificant̃ ĩ pluribus, quã duobus: & de dictione alter, vide etiam Bal. conſil.cxix.j.lib.

hoc cõtingat: vt l.j.s.ti.j. & in d.§.ſi ancilla. Nã ibi hoc cõtĩgit ppter pſonã ſubtrahẽtẽ, cõtra quã actio furti nõ põt dari. Sed hic cũ pſona furis ſit habilis ad cõueniẽdũ, mirãdũ vr̃ cur non cõpetat actio furti. Iõ doc. Vltramõ. dicũt, & bñ, q partus ancillæ nõ fuit per ſe ſeparatim cõtractus: & iõ p eo ſeparatĩ nõ cõpetit actio furti, ſed p ancilla: & ĩ æſtimatiõe ancillæ habebitur rõ melioratiõis: quia grauida: vt l.ſi qd' ex Pãphila.ff.de 8 leg.ij. & l.inficiãdo.§.infans.ff.de fur. Sed q̃ro, † q̃ eſt rõ q partus p ſe cenſetur furtiuus, nõ tamẽ cẽſet̃ per ſe, quãtũ ad actionẽ furti. dicebat do.Iac.But. multũ bñ, ille qui eſt ĩ vtero, quãtũ ad ſui cõmodũ hr̃ pro iã nato, nõ quãtũ ad cõmodũ alterius: vt ff.de ſta.ho.l.q in vtero. & iõ quãtũ ad vitiũ furtiuitatis, vt ſic impediatur vſucapio, hr̃ p iã nato: quia ſui cõmodũ eſt, vt nõ mutet̃ dñium: ſed quãtũ ad actionẽ furti, nõ hr̃ p nato: qa reſpicit merè cõmodũ dñi, & nullo mõ ipſius partus. Venio ad tertiũ, dr̃ hic q partus ancillæ furtiuæ nõ põt vſucapi. Cõtra ĩ d.l.ſi matrẽ.j.de vſuc. p emp. & l.ſi ego.§.partus. ff.de pub. Sol. Ibi fuit cõceptus, & editus, penes bonæ fidei poſſeſſorẽ: hic ſecus. Cõtra hoc opp. de l.ſequit̃.§.de illo. et 9 §.ſequẽti.ff.de vſuc. Sol. Pro † declaratiõe huius, an partus ancillæ poſſit vſucapi: dic plenius q̃ gl. Aut partus eſt furtiuus: qd̃ qñ eſt, apparet ex præcedẽtibus: & tũc nõ põt vſucapi: vt hac l. & Inſtit.de vſuc.§. furtiuæ. Aut non eſt furtiuus, vt qñ ẽ cõceptus, & editus, penes bonæ fidei emptorẽ: & hic diſtingue, aut emptor incœpit ſcire alienã ancillã añ partũ, cõceptũ & editum: aut partũ poſt partũ conceptũ, & ante editum: & ſic poſt vſucapionem cœptam. Primo caſu impedit̃ vſucapio: vt d.l.ſeqtur.§.de illo.de vſuca. Secũdo caſu, aut ſciuit ancillã ſimpliciter alienã: & nõ ĩpedit̃ vſucapio. Aut ſciuit eã alienã & furtiuã: & vſucapio ĩpedit̃: vt d.l.iuſto.§.& poſſeſſionẽ. & l.nõ ſolũ.in prin.ff.de vſuc. Tertio caſu, aut ſciuit eã alienam ſimpliciter: & nõ impedit̃ vſucapio. Si vero ſciuit alienã et furtiuã: tũc diſtingue, aut denũciauit: aut nõ: vt plene diſtinguit tex. illius l. ſingularis ĩ l.ſi ancillã.ff. p ſuo. Cõtra p̃dicta op. a ſupueniẽs ſciẽtia rei alienæ, nõ ĩpedit vſucapionẽ: [a] vt l.j.j. de vſucapiõe trasformãda. Sol. Fallit ĩ partu ancillæ. Rõ, qa oritur ex re furtiua: & idẽ putarẽ eadẽ rõne ĩ quibuſdã fructibus 10 q pciperent̃ ex re vitio reali. † Quæro, q̃d ĩ vacca: vtrũ partus vaccæ furtiuæ ſit furtiuus, & cõpetat actio furti: & nõ poſſit vſucapi. gl. dicit idẽ, qd̃ ĩ partu ancillæ: vt l.q vas.§.ſi ancillas.ff.de furtis. gloſſ. dicit verum in omnibus, præter quam in vſucapione. nam partus vaccæ eſt furtiuus, & competit actio furti eo caſu, quo ĩ partu ancillæ, ſed nõ eſt idẽ quo ad vſuc. nã eo caſu quo partus ancillæ vſucapit̃, eo caſu partus vaccæ, vel alterius aĩalis ſtatĩ fit poſſeſſoris iure dñij: et iõ qa dñs, ñ tractamus de vſuc. Hic eſt tex. ĩ l.ſeqt̃.§.lana.de vſu. Rõ huius eſt, qa partus ãcillæ iõ eſt ĩ fructu: & iõ nõ efficit̃ ſtatĩ bonę fidei poſſeſſoris: ſed fœtus, vel partus aĩaliũ ſũt ĩ fructu: vt l.ĩ pecudũ.ff.de vſuris. iõ bonæ fidei poſſeſſor ſtatĩ facit ſuos. 11 † Vlti. habemus hic vid̃re, qũo vna actio tollat̃ p aliã, de quo Dy. poſuit vnã magnã diſt. in l.ĩ puiciali.de ope.no.nũ.&c.

b **P**Oſt deciſionem. [b] Trãſactio impedit quẽ agere, ñ ptis pceptio. h.d. Opp. de l.ſi p fure.ff.de cõdi.furti. Sol. Hic fuit trãſactũ ſup furto: ibi ſup cõdictiõe furtiua, vel ſup actiõe furti. vnde hic ſuper facto: ibi ſuper iure. Opp. ſecũdò de iureiur. l.ſi duo patroni.§.idẽ Iul. Dicit gl. aliud in iureiurando, aliud in trãſactione. Vel dic, & verius, aut fuit iuratũ ſup facto aut ſup actione furtiua: vt patet ex lege contraria.

c **E**Os, qui. [c] Qui receptat res ſubtractas, pro eis furti, & condictione furtiua poterit cõueniri. hoc dicit in ſumma.

FVrti actio. Actio pœnalis non tranſit contra ſucceſſores: ſecus in perſecutoria.

SI ſeruum. Qui vendit ſeruum alienũ, eum contrectat, & furti tenet̃. h.d. Opp. de l.ſi qs vxori.§.neq; verbo.ff.e. Soluit gl. & bñ, ſola vẽditione non fit furtum: ſed in contrectatione, quæ fit ppter venditionẽ, committitur furtum.

d **Q**Vãuis. [d] Crimẽ expilatæ hæreditatis nõ põt cõtra hæredem intẽtari: ſed rei vendicatio intẽtabitur. hoc dicit. Opp. s.cod.l.de his. Dic vt ibi.

INeum. Qui ex naufragio ſurripit tenet̃ ĩtra ãnũ ad quadruplũ: poſt ãnũ ad ſimplũ: põt ẽt crĩalit̃ coërceri. h.d. Hic habetis aut̃. nauigia. q̃ ẽ noua cõſtõ dñi impatoris Feder. poſita ĩ x.col. de ſtat. cõtra lib.eccl. Quęro qũo ſe habeat iſta aut̃. ad legẽ Codicis. Rñ. edictũ de ĩcẽdio, ru. & nauf. nõ habebat locũ de his q̃ rapiunt̃ tpe ĩcẽdij, vel naufragij: hęc etiã de his quę rapiunt̃ poſt naufragiũ. Itẽ hæc imponit maiorẽ pœnã, & reprobat cõtrariã cõſuetudinẽ.

Op.ff.de legi.l.de qb⁹. Sol. Fallit ĩ cõſuetudine reprobata p le. ita vidiſtis hic. Quęro, quãtũ tp̃s debeat durare inſtantia ſup bonis iſtis repetẽdis. Dic vt in gl.

1 *Fur manifeſtus vt quis dicatur, requiritur viſio cum acclamatione.*

2 *Soluens falſo procuratori, quando videatur donare.*

3 *Contra procuratorẽ falſum recipientẽ ſolutionem à debitore, qua actione agatur.*

4 *Soluens procuratori, qui aliàs habebat mandatum, quando liberetur, & qua actione agatur contra talem procuratorẽ recipientem ſolutionem à debitore.*

5 *Pro eadem re, quando poſſit competere condictio furtiua, & condictio indebiti contra diuerſos.*

6 *In dubio quis non videtur conſtituere procuratorem animo transferendi dominium.*

e **F**Alſus procurator. [e] Iſta eſt difficilis l. multũ. Falſus pcurator recipiẽdo debitũ furti manife- f ſti, [f] cõdict. fur. tenet̃. h.d. ĩ ſumma iſta lex multũ difficilis, & ſubtilis ĩ ĩmẽſũ q̃ not. multũ. Anteq; ĩtrẽ iſtã materiã: qa iſta l. eſt ĩperfecta, q̃ro à quo cõuenit̃ furti, an à ſoluẽte, an ab eo cui debebatur. Gl. breuiter dicit ĩ priõ caſu, qñ recipit depoſitũ facit furtũ creditori eidẽq; deponẽti: quia ipſius erat pecunia. Scdo caſu, qñ exegit debitũ, facit furtũ debitori ſoluenti: quia ipſius erat pecunia. Hoc tangit hic ſcda gl. & gl. magna ĩ prin. Dicã.j.latius. dicit̃ hic, furti nec manifeſti. Opp. q iſte fal- g ſus [g] pcurator teneat̃ actiõe furti manifeſti: qa manifeſtè recipit pecuniã à ſoluente. Dicũt quidã, q huic pcuratori fuit ſolutũ de nocte: vel fortè erat ſec⁹. Alij di- 1 cũt q ad hoc † vt ſit fur manifeſt⁹ [h] reqrit̃ h deprehẽſio, & nõ ſufficit ſola viſio. Truffa eſt. Dic q ad hoc vt qs ſit fur manifeſtus, requirit̃ viſio cũ acclamatiõe: vt l.ſi qs ĩ ſeruitute.ff.eo. Vñ hic licet viſus fuerit tñ cõtra eũ nõ fuit acclamatũ. iõ nõ eſt i fur manifeſt⁹. Opp. [i] ſcdõ, dicit̃ hic exigẽdo. Cõtra exigere eſt ab inuito extorquere: vt l.fideicõmiſſa.§.ſi rẽ.ff.de leg.iij. Sed falſus pcurator nõ potuit exigere: qa nõ habebat actionẽ, nec mãdatũ: ergo &c. Sol. Hic exegit de facto. Vel dic q hoc ponit̃ ĩpropriè: qa exigit à ſponte 2 ſoluẽte, vt dictũ eſt. Op. extra gl. † q ſol- k guit ſciẽter ẽdebitũ, videt̃ donare [k]: vt de cõdictio.indeb.l.j.de reg.iur. l.cuius p errorẽ. Soluit glo. in l.ſi pcuratori falſo. ff.

a ℭNõ impedit vſucapionẽ. Vtrũ ſuperueniẽs ſcĩa ĩpediat vſucapionẽ. & dicit q fallit in fructu, & partu. Et adde Bal. poſt gl. ĩ d.l.j. in vlti.col. de vſuca.trãsfor. Vide tñ Bar. ĩ l.ſi ancillã.ff. p ſuo. & ea q̃ hic dicit Bar. ĩtellige tñ vt ĩ. pxi.ſequit̃. & qd̃ ibi dixi, maxĩe p not. p Bar. ĩ l. & ex diuerſo. ĩ pri. in vlt.co.ff.de rei vẽ. qa fructus facit ſuos: ſed põt vſucape vt nõ teneat̃ reſtituere. l.ſequit̃.§.fructus. ſcdm vnam lectu. & ibi Bar.ff.de vſuca. ibi: nã eo caſu quo partus. dicit tñ Bar. hic q reliq habẽt ĩ lect. qd̃ hoc eſt verũ, de qbus qs nõ ẽ locupletior factus vr̃ habere locũ vſuſca. nã cũ tũc teneat̃ bonęfidei poſſeſſor ad illorũ reſtitutionem. l.fructus. cũ ibi no.ff.de vſuca. poſſet vſucapi aduerſus iſtud iuſpetendi. l.in bello.§.ſi qs ſeruum de cap. & ĩ l.ſequit̃.§.fructus. eſt tex. ſecũdũ vnã lect. et ibi Bar.ff.de vſucap.

b ℭPoſt deciſionẽ. vide Sal. ĩ l.ſi ducenta. alias certa.s.de tranſac.

c ℭEos q. adde q̃ dixi s.e.l.ĩciuile. Et ad intellectũ huius l. oĩno vide Bar. in l.furtũ.ff.e. vbi dicit iſtũ talẽ receptãtẽ nõ puniri, niſi tãquã p̃ſtãtẽ opẽ. qd̃ no. p ſtatuto. & vide eũ ĩ l.qui vas.§.q furẽ.ff.e. & qd̃ no. in l.j.ff.de recep. & bal. hic ĩ tex. ĩ l.crimẽ. & ibi Bal. C.ad l.Iul.de vi.

d ℭQuãuis. Intentari põt actio negotiorũ geſtorum. l.heres viri.ff.de neg.geſtis.

P. P A V L. P.

e ℭ Falſus pcurator. Hãc l. repetit Ange. Itẽ qs dicat̃ falſus pcurator, vide aliqua p Iaſo. in l.ſi pcuratore falſo. in. iiij.col. de condict.ob cãm.

f ℭManifeſti. Vide gl. ĩ c.ex parte.de reſcri. bal. in c.j.§.iniuria. in ver.ſeu furtũ. de pac.iu.fir. vr̃ facere feſtũ de iſto. text. q̃ dicit ſatis pbare: q dicit q falſus pcurator nõ dicitur facere furtũ manifeſtũ.

g ℭ Falſus. Et quot modis dicat̃ falſus pcura. vid̃ hic et nota. Bal. ĩ l.licet. circa prin.s.de pcu. & ibi vide Alexã. & vide bar. ĩ l.ſi naũt.§.itẽ ſi fundũ.ff.de neg.ge.

h ℭ Fur manifeſtus. qs dicat̃ fur manifeſtus, adde Bart. ĩ l.ij. ff.e. & Bal. hic ĩ iiij. opp. adde q ſufficit q fuerit viſus & ĩſulatus, ſcdm acclamationẽ. Probat̃ in. l.ſi qs ĩ ſeruitute. Itẽ ſufficit q ſolũ apph̃ẽdatur: vt ibi. & in l.ij. cum ſeq. eo.tit.

i ℭOp. ſcdõ. vide ad hoc gl. ĩ l.j.s.qd̃ me.cau. & ĩ l.ſi cũ dotẽ.§.ſi poſt.ff.ſo.matri.

k ℭVidetur donare. An ſoluens ſcienter indebitum videatur donare, vide quod notat Bal. in l.ſi p ignorantiã.s.de cõdi.inde. vult ergo hic Bar. q ſolſoluẽs ſciẽter indebitũ nõ repetit. Vide Bal. in d.l.diſpẽſatorem. & Bal. hic

de cōdict.ob cām.& dicit ꝙ hoc debet i-
telligi qñ fuit ſolutū ab ignorāte eū eſſe
falſum ꝓcuratorē:alias vr̃ donare. Et gl.
j.Iac.de Are.rephēdit iſtā gl. Nā tūc ſol-
uēdo qs vr̃ donare,qñ nulla alia p̃ſum-
ptio pōt eſſe:vt ſi ſoluerit ſciēter indebi-
tū tāquā debitū,certè vr̃ donare: ſed qñ
ſoluit falſo procuratori,poſſumꝰ p̃ſume-
re ꝙ ſibi ſoluerit,vt dño det: iō donatio
nō p̃ſumit.argum.l.cū de indebito. ff. de
proba.& l.elegāter.§.q reprobos.de pig.
act.ff.de ſolutio.l.ſi cū aurū.Et hoc vr̃ te-
nere gl.ff.de ſolutio.l.diſpēſatorē. Licet
doct.nō allegauerint hic:certe qñ ſoluit
procuratori falſo tāquā procuratori, ſine
dubio vr̃ donare:vt l.ſi nō ſortē §.q filio.
ff.de cōdi.inde.& .ff.pro emp.l.q fundū.
§.ſeruꝰ.ver.ꝙ ſi ſciuerit.& ſic gl.ī l.ſi pro-
curatori falſo.dicit verum reprobata gl.
q̃ eſt in.l.diſpēſatorē.& ita ibi tenet Dy.
Nō obſt.ꝙ dicit Iac.de Are.qa pōt eſſe
alia p̃ſumptio,&c.qa fateor qñ ſolueret
ſimpliciter vt Titio:ſed cū ſoluit Titio
vt procuratori,cū ſciat ipſum nō eſſe, nō
cadit dicta p̃ſumptio.Modò intro gloſſ.
3 Opp.†de cōdi.inde.l.creditoris. & l. ſi
ꝓcuratori falſo. ff.de cōdic.ob cām . q̃ le-
ges dicūt dari cōdictionē indebi. vel cō-
dictionē ob cām:& ſic vr̃,ꝙ dñiū ſit trāſ-
latū in accipientē:qa nemo cōdicit rē ſuā
prĕterꝗ à fure:vt l.vlti.vſufr . quēadmo.
ca.ergo &c.Malè dicit hæc lex quĕ dicit
dari cōdictionē furtiuā,q̃ ſoli dño cōpe-
tit:vt l.j.j.de cōdic.fur.Huiꝰ timore dixit
Mar.ꝙ licet trāsferat dñiū,tñ nō cōpetit
cōdict. furtiua.Sed hoc eſt falſum:vt d.l.
vlt.vſufr.quēadmo.ca.& j.l.j.de cōdi.fur.
Tñ doct.dicūt ꝙ Mar.antiquꝰ gloſſator
illud nō dixit,ſed dixit ꝙ furtū cōmittit:
& iō cōtra furē dat condictio furtiua, &
oīs alia:qa oīs cōdictio contra furē dege-
nerat vt Inſtit.de actio.§.ſic itaꝗ.Et ſi ſic
dixit,bene dixit,& dixit verū.Glo.tñ vr̃
ꝓ ſolutiōe cōtrariorū diſtinguere.Aliter
dicit gl.aut ſolui ꝓcuratori falſo credens
me liberatū:qa credebā eū ꝓcuratorē eē
in rē ſuā:& ſic in eū trāſtuli dñiū: & tunc
nō habet locū actio furti,nec cōdict. fur-
tiua,ſed cōdictio indeb,vt.ſ.de cōdic.in-
debi.l.creditoris.Aut nō credebā eſſe eū
ꝓcuratorē ī rē ſuā:& tūc aut ſolui ſibi tā-
quā ſimplici nūcio,vt portet ad credito-
rē tūc ſi nō portat,cōmittit furtū,& tenet cōdictione furtiua,
& furti:vt ſ.eo.l.ſi is cui.& .l.falſus.§.j.ff.e.Aut nō ſolui tanꝗ
ſimplici nūcio,ſed in eū trāſtulit dñiū , vt me faceret liberari:
tūc nō tenet furti ſed neꝗ cōdictiōe furtiua,ſed tenetur cōdi-
ctiōe ob cām,nō ſecuta cā:vt d.l.ſi ꝓcuratori falſo.ij. reſpō.ff.
de cōdic.ob cau. Vide gl.tuā.Iſta gl.bñ dicit ſed nō ad ꝓpoſi-
tū.nā hæc lex nō loquit in ꝓcuratore ī rē ſuā.Itē ſcd̄m mēbrū
diſtinctiōis,loquit in ſimplici nūcio:hæc lex loquit in procu-
ratore nō verè.Itē tertiū loquit qñ fecit quēdā cōtractū non
nominatū,ſ.do vt facias me liberari. Vidēdū eſt ergo qñ ſolui
tur ꝓcuratori falſo,vt ꝓcuratori cōſtituto ad recipiendā ſolu-
tionē:iſto caſu loquit ꝓpriè iſta l.& l.ſi ꝓcuratori falſo q̃ caſu
dico,ꝙ cōtra ꝓcuratorē falſum dat actio furti,& cōdictio fur
tiua,& cōdi.ob cau.vt d.l.ſi ꝓcuratori falſo. qa oēs cōdictiōes
degenerāt cōtra furē:vt Inſti.de actio.§.ſic itaꝗ. Vel ſi dice-
a res hūc ꝓcuratorē[a] falſum,nō habuiſſe animū intercipiēdi pe-
cuniā,dabit tm̃ cōdict.ob cau. Nā ille q accepit vt ꝓcurator,
tenet ad duo alternatiuè:vel vt ſe ꝓcuratorē oſtendat , vel vt
faciat dñm ratū habere.Si igit neutrū iſtarū faciat,quaſi cā nō
ſecuta:pōt pecunia cōdici.Hic eſt caſus in d.l.ꝓcuratori falſo.

& hoc eſt vtile ī caſu,ī quo ego ignoro vtrū ſit verꝰ ꝓcurator
vel falſus.nā nō habeo neceſſe ꝓponere in libello,vtrū ſit ve-
rus ꝓcurator,vel falſus,ſed dicā ſic:qa nō docuiſti te ꝓcurato-
rē nec feciſti dñm ratū hr̃e:& ſic cā quare tibi ſolui,ceſſat , q̃re
peto,&c.vt d.l.ſi ꝓcuratori falſo. Sed cōtra hoc opp.in ſim-
plicē ꝓcuratorē nō trāsfert dñiū.vt l.ſi ego.ff.de neg.ge . ergo
nō pōt hr̃e locū cōdi.ob cau.qa nemo cōdicit rē ſuā , vt dictū
eſt.Sol.dicas iſtā ſolutionē factā iſti ꝓcuratori eſſe recōcilia-
tā cōſumptiōe:vt dicit in mutuo debito.Vel dicas ꝙ cōdicit
poſſeſsio:vt l.indebiti.§.ſed & ſi nūmi.de cōdi.īde. Vel dicas
ꝓcuratorē habuiſſe animū itercipiēdi.nā cōtra eū cōdictio oīs
degenerat. Vltimo opp.ad idē.ff.de cōd.ob cau.l.ſi ꝓcura-
tori falſo.& l.ſi vēdidero.§.Titius.de furtis.Sol.Ibi eſt ſecuta
ratihabitio,q̃ extinguit actionē furti,& cōdictionē furtiuam:
hic ſecꝰ.Reaſſumꝰ ergo qñ ſoluit ꝓcuratori falſo, q nūꝗ ha-
buit mādatū,aut eſt ſecuta ratihabitio aut fuit ſolutū ab eo , q
ſciebat eū falſum:aut ab ignorāte:aut ſoluit tāꝗ ꝓcuratori in
rē ſuā:aut tāꝗ ſimplici nūcio.aut ei dedit vt faciat liberari : aut
ſoluit tāꝗ ſimplici ꝓcuratori.& hoc vltimo caſu dic vt ſ. ꝓxi.
dixi.Nō habetis hic alia.Circa iſtā ꝑtē opp.de l.cū qs.§.j.ff.de
4 ſolu.Solu.Ea†q̃ dixi,habēt locū in ꝓcuratore funditꝰ falſo, q
nūꝗ habuerit mādatū:ſed ī l.cōtraria fuit mādatū reuocatū in
eo,q habuit mandatū.quo caſu diſtingue.Aut procurator ha-
buit ab initio bonā fidē:& ſoluēs liberat incōtinēti. Aut ha-
buit animū intercipiēdi:& tūc ſoluēs nō liberat ipſo iure , ſed
ope exceptiōis:tenet tñ cedere creditori actionē furti, & cō-
dictionē furtiuā,ꝗ habet cōtra illū ꝓcuratorē , vt ibi patet.In
iſto ergo procuratore,q habuit mandatū,ſed fui reuocatū,cō-
currūt quaſi oīa mēbra diſtinctionis,ꝗ ergo dixi ſ.in procura
tore funditus falſo.Quantū ad hoc,vt ſciamꝰ vtrū ipſe teneat
condictione furtiua vel furti debemus diſtinguere:Aut ſolu-
tū eſt ei ſcienter,aut ignoranter:vt dixi in procuratore fundi-
tus falſo.Aut fuit ſolutū tāꝗ procuratori ī rē ſuā aut nō: iſtud
mēbrū nō cadit hic.Nā in procuratore in rē ſuam nō cadit re-
uocatio:vt l.illā.j.de dona.Si poneremus reuocationē illā fa-
ctam eſſe vtroꝗ ſciēte,vel cōſentiente:oīa illa mēbra hic pñt
adaptari per eaſdē leges,ſed quātū ad hoc,vtrū ſoluēs liberet
à creditore vel nō eſt differētia:quia in procuratore funditus
falſo ſoluēs nullo modo liberat:vt.l.qui hominē.§.ſi nullo . ff.
b de ſol.In eo verò[b] qui habuerit mādatū,ſed eſt reuocatū, adhi
bet diſtinctio q̃ ponit in d.l.cū qs.& ſ.dixi. Opp.ff.de fur.
5 l.ſi vēdidero.§.ſi Titius.Sol.†Omnia q̃ dixi ſ.habēt locū , qñ
☞ falſo procuratori ſoluit debitū[c]:lex cōtraria loquit qñ ſolutū
c eſt indebitū.quo caſu debes notare differētias tres. Prima,qa
qñ ſoluit debitū,ratihabitio.ſequēs tollit actionē furti,et cōdi
ctionē furti:vt l.ſi procuratori falſo.ff.de cōdi.ob cau. Secꝰ qñ
ſoluit indebitū:vt d.§.ſi Titiꝰ.Secūda.qa qñ ſoluit debitū, ra-
tihabitio ſequēs parit debitori liberationē.Sed qñ ſoluit inde
bitū,ſequēs ratihabitio parit cōdictionē indebiti debitori : vt
d.§.ſi Titiꝰ. Et ex his duabus differētijs reſultat vnū mirabile
ꝙ pro eadē re cōpetit cōdictio furti,q̃ dat dño:& cōpetit cō-
dictio indebiti cōtra diuerſos.Huius ratio eſt,quia pr̄ia cōdi-
ctio fur.fuit nata cōtra procuratorē falſum contrectātē:q̃ non
tollit:licet ꝑ ſequētē ratihabitionē dñiū à debitore auferat: qa
hoc fit abſꝗ facto ſuo:vt l.& ideo.ff.de condic.furt.condictio
verò indeb.dat contra illū,ad cuiꝰ vtilitatē fuit facta ſolutio:
cui ꝑ ratihabitionē q̃ſita eſt pecunia:vt d.§.ſi Titiꝰ. Tertia dif
ferētia eſt:qa ī idebito nō diſtinguimꝰ,vtrū procurator ſit fun
ditꝰ falſus:an ab initio habuerit mādatū.Ratio:qa nūꝗ vr̃ mā
datū,vt idebitū recipiat,niſi hoc eſſet exp̃ſſè dictū:vt l.ſi pro-
cu.de condi.ide.Et ſi hoc eſſet dictū exp̃ſſè,non poſſumꝰ tra-
ctare de liberādo ſoluētē qñ idebitū ē qđ ſoluit. ſi tractaremꝰ
de iducēda cōdi.ide.vel de dāda cōdi.fur.ſeu condi. ob cau.di
ſtinguemꝰ ꝑ oīa,prout eſt diſtinctū ſ.qñ ſoluit debitū, ꝑ eaſdē
leges,præterꝗ in eo qđ ratihabitione condi.fur.nō tollit, nec
6 etiā act.fur.vt dictū eſt ſ. †Quĕro circa iſtā materiā, dixi ſ.
aut qs ab initio conſtituit procuratorē animo trāsferēdi dñiū,
d aut non:quid in dubio[d]? Dicunt quidā,ꝙ in dubio videt eſſe
animus transferēdi dominiū:vt l.dotis fructus.§.fi.cū l. ſeq. ff.
de iure do .Contrariū puto in dubio.per l.ſi ego.ff de neg ge.
Non obſtāt allegata in contrariū:qa ibi procedebat titulꝰ ha
bilis,quare in eū dñium transferat:ſed per eū in dñm.Itē quĕ
ro,quia

in verſ.quarto q̃rit.
ītellige qñ ad idē in-
tēdebat animus reci
piētis . alſ nō poſſet
eſſe donatio: vt no.
Bar.ī l.ī j.colū. ff. de
dona.& Bal.hoc de-
clarat in ver.quarto
q̃rit.in ij.col . ibi tñ
doc.dicūt.vide bar.
in l.qm̃.ff.de cōdict.
furti.
a ❡Vel ſi diceres hūc
ꝓcuratorē. Bal . hic
reprehēdit Bar.ī vj.
opp.ī prī.iij.col. ibi
ergo nō pōt habere
locū cōdi . ſed Bar.ī
l.ſi ꝓcuratori falſo.ī
iiij.q.ff.de cōdi. īde.
De hoc alle. gl. ī ter-
minis. Vide ibi in-
quātū ad hoc vt ſcia
mus.Idē tenet Bal.ī
d.l.ſi ꝓcuratori falſo
b ❡In eo vero.Cōtra
tenet Bar.ī d.l.ſi ꝓ-
curatori falſo.in iiij.
colū. & ex his dua-
bus, &c. vide oīno
Bar.ī.l.qm̃.ff.de cō-
dictio.furtiua.
c ☞Soluit debitū.De
ficiunt hic pleraꝗ
verba,q̃ in Venetis
codicibus hoc pa-
cto legimus.Sol.oīa
q̃ ſ.dixi , habēt locū
qñ falſus ꝓcurator
accepit debitū: ſin-
aūt indebitū,tūc ha
bes plures differen-
tias. Pria ſoluit de-
bitū, ratihabitio ſe-
quens tollit actionē
furti. & cōdictionē
furtiuā.l.ſi ꝓcurato
ri falſo.de cōdi. īde.
ſecus qñ ſoluit inde
bitū. Itē qa qñ ſol-
uit debitū,ſequēs ra
tihabitio īducit libe
rationē,& tollit cō-
dictionē ob cām na-
tā debitori:ſed qñ ī-
debitū , ſequēs rati-
habitio parit debi-
tori cōdictionē īde-
biti cōtra dñm ratū
habētē:vt d.§.ſi Ti-
tius. Et ex his &c.
an nota hæc & ad-
uerte. Alex.Loſęus
Auil.
d ❡Quid ī dubio. Ad
de Bar.ī d.l.ſi procu
ratori falſo.ad fin.

a ❡Quid in dubio. Quomodo cognoſcatur an falſus procurator acceperit pe-
cuniā à debitore bono animo,vel malo,adde Bar.in l.cū quis.§.j.ff.de ſol.in
v.col.ibi ex iſto caſu inſurgit vnū.Idē tenet Bar.in d.l.ſi procura.vide Bal.
hic in vij.& viij.opp.
b ❡Si qs ſeruo.Quid ſi ſeruus perſuaſit alteri vt fugeret? vide hic Azo .in ſū-
ma in l.qui ſeruo.ff.
eodē tit. Adde Bal.
de eo qui dedit cōſi-
lium ad maleficiū:ꝙ
ſi eſt ſubſecutū ,eius
conſi.cclvj. iiij.li. &
vid Pau.de Caſt.cō
ſi.cxcij.

7 ro.†quia.ſ. dixi,aut ꝓcurator habuit bo-
a nū animū ab initio,aut nō:qd in dubio[a]?
Rñ.hoc perpendemus eſſe ex geſtis po-
ſtea poſt ꝓcuratorē:aut enim portauit ad
dominū ſtatim:ſed forte eū nō potuit re-
periri,aut domino portauit,& poſtea in-
teruertit:tūc p̃ſumitur ab initio bono,aīo
feciſſe:aliàs p̃ſumatur aīo malo:vt ſ.eo. l.
ſi is cui.& ff.ad Maced.l.ſed Iulia.§.proī-
8 de ſi acceperit. Quæro,†et reuoco ī du
biū ꝓ ꝑficiēda hac lege cui cōpetat actio
fur.& cōdi.fur.in caſu l.noſtræ. Reſpon.
ꝓut loqtur in eo qui recepit depoſitū ꝓ-
priè,ita ꝙ dominiū nō ſit trāslatū ī depo-
ſitariū:tūc actio fur.& condi .furt.cōpetit
deponēti,nō depoſitario,ſi non fuit ī do-
lo,quia nō interſit ſua.Itē ſi fuit in dolo,
nō haberet actionē ex īprobitate ſua : vt
dicit ſecūda gl.huius l.in procuratore ve
rò,qui recepit debitū,debemus aduerte-
re,aut ſoluit ſibi vt nūcio:& dic vt habui-
ſtis no.in l.ſi is cui.ſ.eo.aut vt procurato-
ri ſimplici,cū in veritate nūquā fuit ꝓcu-
rator:& tunc actio furti cōpetit,& cōdi-
ctio furt.debitori ſoluēti:vt d.l.ſi vēdide-
ro.§.ſi Titius.ff.eo.Si vero fuit ꝓcurator
ſed reuocatus,tunc idem , ſi ab initio ha-
buit malum animum:ſed ab initio habuit
bonū animū:ſtatim fuit q̃ſitū dominiū pe
cuniæ creditori:& ſi ꝓcurator poſtea īter
uertit ipſi creditori tenetur actiōe fur.vel
9 cōdic.fur.vt d.l.cū quis.§.j.Ex iſto† caſu ī
ſurgit vnū mirabile,quod ꝑ falſum ꝓcu-
ratorē acq̄ritur domino dominiū.Huius
rō eſt fauor liberatiōis.Cū enim lex velit
debitorem ſoluētem falſo procuratori li-
berari:ꝑ conſequēs vult ꝑ illū falſum pro
curatorē q̄ri dominiū pecuniæ domino:
vt no.in l.ſi qs ſeruo.ff.de ſol.& l.cū qs.§.
j.eo.ti.licet gl.videatur dicere cōtrariū in
l.acceptā.ſ.de vſuca.ſed nō bene. Quid
10 ſi mandatum †nō fuit reuocatum expreſ-
ſe:tñ ꝓcurator cōditionē ſuā mutauit:qa
eſt effectus q̃dā ribaldus,an ꝑ hoc videa
tur mādatum tacitè reuocatū? Doc.dicūt
quod ſic:vt l.ſi cū Cornelius.ff.de ſol . &
l.cùm quis. in prin.eo.titu.

1 ☞ *In delictis quæ trahi poſſunt de facili in exemplum,punitur factum,licet non ſit perfectum.*
2 *Cui non congruit diffinitio,nec diffinitum.*
3 *Caſus,in quo habet locum actio furti,non eſt factum furtum,nec res eſt furtiua.*
4 *Statuta quòd recipiant interpretationem extenſiuā paſſiuè ex identitate rationis.*
5 *Si ꝑ ſtatutū iduceretur noua forma teſtādi , ī eo habebit locū l.Fal. Treb.materia de acquirēda hæreditate et ſimilia.*

b ❡Si quis ſeruo. Vi-
de Ludo.Roma . in
conſi.ccviij.pro ex-
tenſione de qua hic.
Andre.Barba.
☞❡P. P A V. P.
c ❡Quod dr̃. Addē cir
ca intellectū regulĕ
iſtius tex.ꝙ duo ca-
ſus æquiparātur à le
ge antiqua &c.et ea
quæ ponūt mod. in
§.ex maleficijs. ī gl.
in verbo,in iudiciū.
inſtitut.de actio. v-
bi limitant ꝓcedere
ſolū quādo in eadē
materia erāt æq̄pa-
rati à iure antiquo:
ſecus ſi in diuerſa. I-
tē limita ꝓcedere v-
bi ī eadē.Ro.cōſi. cc
xx.Itē circa intelle-
ctū huius regulæ vi
de Ro.oīno ī cōſi.cl-
xxix.in iij.& iiij.a-
lias clxxvij.Itē intel
lige eā ꝓcedere ī ma
teria ēt pœnali et o-
dioſa.Secus in corre
ctoria vide ſingula-
riter.Ioā. de Anna.
cōſi.ccvij.ad finē.In
cōtrariū ꝙ imo ꝓce
dat ēt ī correctorijs
& pœnalibus , vide
Iaſ.in l.trāſigere.ī v.
co.C.de trāſac.Item
duas limitatiōes &
de regula vide De-
ciū in c.trāſlato.col.
ij.de conſtitu.
e Quod ſic.Et facit i-
ſta gl.ꝙ in crimina-
libus procedatur de
ſimilibus ad ſimilia.
ꝙ dicas verū eē quo
ad æquiparata , ſiue
loquamur ī ſtatutis
ſiue ī cōſuetudinib.
pœnalibus. text. eſt
melior de iure ſecū-
dū Bald.in c.j. in §.
porro. q̃ fuit prima
cā benefi.amit.Hoc
dictū nō habet locū
ſecūdū eū, vbi duæ
pœnæ imponuntur
habito reſpectu ad
priuilegiū alicuius
perſonæ: quia tunc
nulla pōt fieri exten
ſio de ſimilibus ꝑſo-
nis ad ſimiles,de ca-
ſibus ad caſus . iſta
eſt gl.ordi.ſing.Inſt.
de actio.§.itē miſta.
quæ incipit,ſi in iudicio.quā gl.tene mēti, ſecūdū Bal.& adde ſimilē in.l.fi.ī
ver.aureos.de in ius vocan. Adde q̃ dixi poſt Bar.in l.iura.iūcta.l. nō poſ-
ſunt.ff.de legi.& has extēſiones de ſimilibus ad ſimilia intelligas procedere,
vbicunꝗ in ſtatuto,vel lege ineſt rō ciuilis,vel naturalis.ſecūdū no.ꝑ Bar.
ī l.j.in princ.ff.vti poſ.& per gl.& docto.in l.j.eo.titu.& per eū in §. Cato.
Ita vr̃ velle Bal.in d.§.porro. Adde qđ refert Bal.in c.j.an maritus ſiue v-
xor in benefi.ꝙ quādo hæres traheretur retro,ꝙ tūc trahitur de ſimilibus
ad ſimilia.quā legē trahi retro non eſt æquum. Allegat Ioā. Mo.in c.deteſtā
da.de cōceſ.præbē.lib.vj.Item adde ꝙ in pœna priuatiōis videtur ꝙ nō poſ
ſit ꝓcedi de ſimilibus ad ſimilia:quia illa nunquā imponitur,niſi lex hoc ex-
preſſe dicat.in auth.de nō eligē.ſec.nub.§.ſinautē nō valuerint.no.Bal.ī au
th.ex teſtamēto.ſ.de ſecū.nup.Itē adde quod no.voluit Bal.in l.de his.&.ſ.
eod.& in l.ſi fugitiui.ſ.de ſer.fugi.Et reperio quod Inn.in c.qualiter & quā
do.de accuſa.in v.co.tenet expreſſe,ꝙ in pœnis criminalibus procedatur de
ſimilibus ad ſimilia,& nihil allegat. Adde Bal.in l.illa in princip.j.de col . &
quod not.gl.in d.l.fin.de in ius voc.& quod no. Bal.in l.de his.ſ.eo.& quod
dixi in l.Gallus.in. §. & quid ſi tantū.de libe.& poſthu. Et quod in crimi-
nalibus procedatur de ſimilibus ad ſimilia,vide Bal.in l.ſi quis non dicam
rapere.in princip.de epiſ.& cle.& vide Bal.in l.ſi te.ſ.de infa. & in l. trāſige
re.in iiij.col.ī fi. ſ. de
trāſac.Et an ex idē-
titate rōnis ī pœna-
libus fiat extēſio : vi
de aliquid ꝑ Imo. in
l.infamē.de publi.iu
di.& ꝑ Bal.ī l. j.j.de
interdi.vbi oīno vi-
de & hic per Bal.Et
ꝙ procedatur etiā ī
criminalibus , tenet
etiā Bal.ī l.ij.in prī.
quĕ ſit longa cōſue-
tu.& ī l.data opera.
in vij.col.Sed ī ſta-
tutis pœnalibus ex-
orbitantibus , nullo
modo fit extēſio, ſe-
cūdū Bal.ī l. ij . in ij.
co.de pa.q fil.diſtra.
Et ſtatutū loquens
in furto,locū habet
ex maioritate rōnis
in ſacrilegio . Bal. in
l.ij.ſ.eo.& de mate-
ria per Iaco. de Bel.
in l.ſi quis non dicā.
de epi.& cle.ꝑ Imo.
in.§.de viro. & ſecū
dum regulā , de qua
hic, videlicet ꝙ lex
noua ſuperueniēs in
vno ex parificatis ,
de iure antiquo ex-
tēdit ad illud parifi-
catū.limita not. niſi
tractemus de reme-
dio,aut actione cōce
denda. Gl.eſt ſingu.
in authē. presbyte-
ros. Adde q̃ dicit do
mi. Abb.in c.de mul
ta.de præb . in gl.in
ver.in eadē eccleſia.
ibi:contrarium cre-
do &c.vbi ꝓbat, ꝙ
vbi ſunt duo a iure
ĕq̄parata, pœna ad-
dita in vno, videtur
addita in alio. Text.
cū gl.ī c. ſi poſtquā.
in fin.de ele. in vj.&
no.ad materiā,ꝙ qñ
ſunt duo a iure cōi
ĕquiparata,ꝙ ſtatu-
tū in vno, etiā cōtra
regulā iuris cōis ha-
bet locū ī alio:vt vi
det velle glo.in l.qđ
vero.ff.de legib . &
Bar.hic,& in l.Mar
cellus.in pri.ad Tre
bel.qđ eſt verū,quā
do ĕq̄paratio eſt re-
ciproca : ſecus ſi eſ-
ſent tantū in vno,
vt ſi lex,vel ſtatutū
dicat,ꝙ diſpoſita in
magnatibus,habeāt
locum in populari-
bus : quia non erit
econuerſo.l.ij.j.com
munia de lega . not.
Barto.in l.j.de leg.j.
Item eſt verum , niſi
lex.loquatur taxatiue.Probatur in l.fi.vbi eſt facta extenſio ciuilis.& vide
in auth.quas actiones.in cor.vnde ſumitur.de ſacr.ſanct.eccle.Et videtur de
mente Cyn.in d.auth.quas actiones.& ibi refert Bar.in ver . modo quæro.
licet Bal.& alij cōtra.& Bal.ī d.l.fi.ī j.q.Itē fallit niſi patiēs nō eſſet ī vtroꝗ
diſpoſitum.l.j.§.lex.ff.ad.l.falci.& ibi Bar.& vide ad Bar.hic omnino Bar.
in l.ſi conſtante.in iij.qō. ſoluto matri.vbi videtur velle hoc verum, etiā in
diuerſa materia. Adde Bar.in d.l.non tantum.§.j.Et de huius & illius legis
intellectu vide inſti.de act.§.duplum.circa prin. per modernos a contrario
ſenſu. Adde Roma.conſi.cccxcij.Et vide etiam tu Alex.de Imo.in conſilio
cxxxvij.col.fi.ver.corroboro.in.j.volu.
e ☞POMATES. ❡Identitatem rationis . Quid in caſu fauorabili , aut
odioſo,an poſsit extendi ex identitate rationis: vide late Roma . in repeti-
tione authen.ſimiliter.in xxix.ſpeciali piæ cauſæ inter vltimas voluntates.
infra ad legem falcid.

b SI quis ſeruo. [b] In deli-
1 ctis q̃ † tra-
hi pñt facilè in exēplū,punitur fa
ctū:licet nō ſit ꝑfectū.h.d. Diuidit. Priò
ponit thema, & qō . Scd̄ò determinatio
qōnis.Tertiò rñſio ad q̃dā iura , q̃ vide-
bātur facere in cōtrariū . Secūda ibi : no-
bis.Tertia ibi:licet enim. No. ꝙ punit
affectꝰ , licet nō ſequat effectꝰ. No.hic
2 †ꝙ cui nō cōgruit diffinitio, nec diffini-
tū. Vides em̄ ꝙ illud nō eſt furtū , cui nō
3 congruit diffinitio furti.Tertiò not . †ca-
ſum,in q̃ habet locū actio furti : nec factū
eſt furtū, nec res eſt furtiua. Opp.de.l.j.
in fi.ff.qđ qſꝗ iur. Potes dicere ꝙ iſtud
eſt delictū atrox:& ſic non habet locū il-
lud dictū.Nō punit affectꝰ,&c.vt l.ſi qs
nō dicā rapere.ſ.de epiſ.& cle.alias videt
ſpeciale hic,propter rationē,q̃ in fine le-
c gis ponitur. Quĕro,an id,quod dicitur[c]
hic de ſeruo,habeat locū in filio. Gl.dicit
d ꝙ ſic[d] in l.& nō tm̄.§.j.ff.de ſer.cor. Vide
gl.hic in fi. Vides ergo ſcd̄m hāc l. noua
& odioſa,& cōtra regulas iuris cōis indu
e cta,extēdit ꝑ idētitatē rōnis.[e] Et ſic facit
4 ꝙ†ſtatuta recipiunt interpretationē ex-
tēſiuā,etiā ad id,cuius cōtrariū eſt diſpo-
ſitū à iure cōi.Sed cōtrariū dixi tibi ī l . p̃-
cipimꝰ.ī fi.j.de ap.et ī aut.q̃s actiōes.cū gl.
ſ.de ſac.ſan. eccl.Sol.Dic ꝙ nō eſt noſtrū
hāc legē extēdere ad filiū . Sed lex antiq̃
eſt illa,q̃ hāc legē extēdit . nā dicit l.& nō
tm̄.§.j.ff.de ſer.cor.qcqd dr̃ de ſeruo hēat
locū de filio.Illa lex ergo eſt illa q̃ extēdit
hāc:nō ergo iſta ſe extēdit,ſed extēditur:
& ſic interpretationē extēſiuā recipit paſ
5 ſiuè,nō actiuè. Ex hoc dico, ſi † ꝑ ſtatu-
tū induceret noua teſtādi forma:an habe
ret locū lex Fal.& trebellianica,& mate
ria de acqui.hær.& ſimilia in illo teſtamē
to:certè ſic.Nam tunc patitur ſtatutū in-
terpretationē extēſiuā paſsiuè : quia lex
ſe ad ſtatutū extendit.nō ſtatutū ad legē:
vt l.j.§.j.ad l.fal. Dixi plenè in l.oēs popu
li.in materia interpretationis extenſiuæ.

1 ☞ *Argumentū à contrario ſenſu, eſt ex inerpretatione.*
2 *Bonæfidei poſſeſſor dicitur, qui cogitatione domini poſſidet,putans ſe dominum.*
3 *Diſtingue tempora & concordabis ſcripturas.*

APud antiquos. Eius ſer
ui gratia
pro quo qs pōt actione noxali
cōueniri,ꝓ eiꝰ facto noxali agere nō pōt
illo tēpore,ſed poſtea ſic, pro facto libe-
ri hominis,actio noxalis nō cōpetit. h. d.
Tota iſta lex diuidit in duas ꝑtes princi

pales. Prima loq̃tur de ſeruo. Secũda de
libero homine bona fide poſſeſſo. Secũ
da ibi: de eo aũt q liber. Itẽ hęc pria ſub
diuiditur: q̃a primò ponit duas q̃ones. Se
cũdò ponit amplificationẽ ad illas q̃ones
cuiuſdam regulæ iuris antiqui ſcd̃m anti
quos. Tertiò ponit amplificationẽ ſecun
dũ authorẽ huius l. ex qua colligitur q̃õ
nũ ſolutio. Quartò cõcludit ad ꝓpoſitũ.
Secunda ibi: cũq; gñralis. Tertia ibi: nos
aũt. quarta ibi: ſi igitur. No. ex tex. iſto
ibi: q̃dã ita ꝑ cõiecturã, &c. cũ gl. ſua, q̃d
1 arg. † à cõtrario ſenſu eſt ex interp̃tatõe.
q̃d multũ no. ꝙ plenè dixi in l. oẽs popu
li. ff. de iuſti. & iure. Allegaui tibi hũc tex.
& vide tex. ibi: poſſeſſor dñi cogitatio
2 ne, &c. No. † ꝙ ille dicitur bonęfidei
poſſeſſor, q domini cogitatiõe poſsidet,
putãs ſe dñm. & hoc eſt in verſ. cũ igitur.
tex. ibi: ipſe ea teneri nõ põt, melius for
maret regulam ſcd̃m q̃d ſ. formata eſt: &
ſic directè adaptaretur ad p̃dicta. No.
3 † q̃d vulgariter dicitur. Diſtingue tem
pora, & cõcordabis ſcripturas. Hic in. §.
nos autem. ibi: & ſic ex tempore.

1 *Titulus excuſat à fructibus percipiendis.*

Nos autem. Vltimò dñs Cy. in ducit hunc §. ad q̃õ
1 nẽ. Titulus † excuſat à fructib⁹ ꝑcipiẽdis:
ideo ſi poſſeſſor ꝓ ꝑte tẽporis haberet ti
tulum, pro parte tenebitur de percipien
dis, pro parte non. Sic dicit do. Cyn. hic.

a MAnifeſtiſsimi. [a] Priò ponit
vnã regulã generalẽ. Secũdò, de
terminat tres q̃ones iuxta dictã regulã.
Secunda ibi: poſt principiũ, ſed quęreba
tur, &c. Itẽ, ſecũda ſicut determinat tres
q̃ones, ita habet tres partes, Secunda ibi:
ſed cũ in ſecunda. Tertia ibi: cũ autẽ in cõ
finio. Redeo ad primã partem: & prima
eſt facilis: ideo non eget ſummario. Ad
iſtã regulã examinãdã opponit gloſ. de l.
is cui. & l. eum qui. in prin. & l. qui vas. §.
ſi ego. ff. eo. Huius timore gl. tua limitat
iſtã regulam, vt habetis in ea: quam vide.
Aduerte: iſtas limitationes poſſem⁹ exa
minari, ſed eſſet multùm longum. & dic
vt plenè dixi in l. itaq; fullo. ff. eodem.

1 *Simplicitas placet.*
Simpliciter dicitur, quod eſt ſine diſtinctione.
2 *Per electionẽ vnius iuris, quis nõ videtur alteri renũciare.*

Sed quærebatur. Si res com modata ſub
trahitur, eſt in electiõe dñi, vtrũ agat con
tra furẽ, an contra cõmodatarium & vno
electo, cõtra aliũ agere nõ poterit, ſi ſciẽs
fuerit: ſecus ſi fuerit neſciẽs, vel dubitãs.
Hoc dicit vſq; ad §. ſed cũ in ſecunda. Di
uiditur iſte §. in tres partes. Primò poni
tur thema, & antiquorũ opinio. Secũdò
determinatio. Tertiò limitatio ſuę deter
minationis. Secunda ibi: tales. Tertia ibi:
ſinautẽ neſciẽs. Nota ex hac lege pri
mò q̃d dixi in ſummario. Secũdò not.
1 † ſimplicitatem placere. Et ſimpliciter di
citur q̃d eſt ſine diſtinctione. quod no. fa
cit ad queſtionem quã dixi tibi in l. j. in j.
q. ff. de vulg. & pup. & de verbo. oblig. l.
inter ſtipulãtem. §. j. ff. de ver. obli. ibi: ſim
pliciter amittit. & de verb. obli. l. j. §. ſi q̃s
ſimpliciter. vbi gloſ. exponit ſimpliciter:
id eſt, purè. Facit ff. eo. pro ſoc. l. cõuenti.
alias, coiri. facit j. de fideicõ. l. eam quam.
2 Nota etiã & tene mẽti: † quia alibi ne
ſcio. Qui eligit vnũ ius, nõ videtur renũ
ciare alteri iuri, q̃d ignorat ſibi cõpetere:
b vt l. mater. de inof. teſt. idẽ ſi dubitat. [b] Ca
c ſus eſt hic ꝙ nõ [c] videtur renũciare alteri
iuri, q̃d dubitat ſibi competere ibi: ſinaũt
neſciens, vel dubitãs, &c. Et hoc neſcio
d alibi. & ideo tene mẽti. [d] Ad legẽ no
ſtrã opp. de l. vt oẽs. §. ſi ſeruus. & . l. itaq;
fullo. §. fin. ff. eodẽ. Sol. Hic loquitur in
cõmodatario, qui nullũ ius habet ĩ re. Cõ
trariũ loq̃tur in creditore, & vſufructua
rio, qui habuit ius in re: & ideo actio fur
ti cõpetit tam dño ꝓ iure dñij, quã credi
tori, & vſufructuario ꝓ iure ſuo: vt l. con
traria. Cõtra hoc opp. & videtur ꝙ idẽ
in eo, q nõ habet ius in re: vt in fullõe, vt
l. itaq; fullo. in prin. ff. e. & Inſti. de obli. q̃
ex delic. §. furti. Sol. Aliud in fullone, &
ſarcinatore: aliud in cõmodatario. Ratio
quia fullo & ſarcinator ineunt contractũ
ratione vtriuſq;, ideo ſimpliciter ſubue
nitur commodatario ratione ſui tantùm.

1 *Commodatarius ꝙ exigat rẽ à fure. quomodo. nu. 3.*
2 *Qui ſentit onus debet ſentire commodum, & econtra.*
4 *Pro poſſeſsione rei mobilis amiſſa, nullum interdictum poſ ſeſſorium eſt introductum: ſed alia remedia ſic.*
5 *Si ad aliquem peruenit poſſeſsio ſine vitio eius rei, quã ego tantum poſsidebam: an habeat locum remedium l. coloni.*
6 *Dominus in caſu huius l. an poterit agere contra furem.*
7 *Fur duplici damno non afficiatur.*

Sed cũ in ſecundã. Breui ter dicit.
Si cõmodatarius à fure rẽ & pœnam exi
git: nõ tenetur reddere eã dño. h. d. No.
1 ꝙ † cõmodatarius exigit rẽ à fure. q̃d qua
liter intelligatur dicã ſtatim. Scd̃o no.
2 † ꝙ qui ſentit onus debet ſentire & com
modũ: & ecõtra. q̃d dic vt in regula iuris,
& per per Dy. in c. qui ſentit. de regu. iur.
lib. vj. Circa primum quærit̃. & iſtud eſt
3 notabile valde. Quæro, qua † actiõe re
cuperabit cõmodatari⁹ rẽ à fure. Nã cõdictio furtiua ſoli dño
cõpetit. l. j. ff. de cõd. fur. ergo cõmodatario nõ cõpetit. So. Di
cũt q̃dã ꝙ habuit cõdictionẽ incerti: vt l. & iõ. §. fi. ff. de cõdict.
fur. Iſta nõ eſt vera: q̃a illa loquit̃ in creditore, q habet ius hy
pothecę ĩ re: iõ gl. tua diſtinguit optimè quatuor caſus. Qñq;
ſubtrahitur res dño: tũc ſine dubio cõpetit ſibi cõdictio furti
ua: vt l. j. ff. de cõd. fur. Qñq; ſubtrahit̃ ei, q habet ius ĩ re: & tũc
cõpetit ſibi cõdictio incerti vt l. & iõ. ĩ fi. ff. de cõdi. fur. Qñq;
ſubtrahit̃ ab eo, q nullũ ius habet ĩ re ſed ſolũ ĩ bonafide poſſe
dit: tũc habet actionẽ triticariã ad poſſeſsionẽ: vt l. j. ĩ fi. cũ. l. ſe.
de cõdi. tritica. Qñq; ſubtrahit̃ ei q nullũ ius habet ĩ re nec in
poſſeſsiõe ſed detinet vt cõmodatari⁹, & depoſitari⁹ & ſimi
les: tũc eis dat̃ actio ĩ factũ, vel offm̃ iudicis. Ita tenet gl. ĩ l. nõ
tm̃. ĩ prĩ. de peti. hęre. & . d. l. iõ. §. fi. de cõdi. fur. Subdit glo. hic,
vel habebat cõdictionẽ ex l. ſi coloni. de agri. & cẽſi. Iſtud nõ
eſt verũ. nã illa cõdict. cõpetit tm̃ ei q poſsidebat, vt ibi patet.
4 † Cõtra iſtas gl. vr̃ gl. ĩ l. rẽ q̃ nobis. ff. de aq. poſ. vbi dicit̃ ꝙ ꝓ
poſſeſsiõe rei mobilis amiſſa, nullũ eſt ꝓditũ iudiciũ poſſeſſo
riũ: ſed intelligas nullũ poſſeſſoriũ ſ. interdictũ. Sed alia reme
dia de iure ciuili bñ ſunt ꝓdita, vt ſ. dixi. Vide gl. quã not. bñ.
gl. iſta loq̃tur ꝙ iſta remedia dant̃ cõtra eũ, ad quẽ poſſeſſio ꝑ
5 uenit cũ vitio, q̃a ſubtraxit. Sed q̃ro † q̃d ſi ad aliquẽ ꝑuenit
poſſeſsio ſine vitio ei⁹ rei, quã ego tm̃ poſſidebã, vel detine
bã. Gl. in l. inciuilẽ. ſ. eo. dicit ꝙ habet locum condictio ex d.
l. ſi coloni de agri. & cenſi. & iſta glo. videtur dicere contra ca
ſum l. ſinautem. §. j. ff. de public. vbi argu. contra in eo qui
e habuit titulũ & poſſeſsionem. [e] Dñs Inno. in c. ſępe. de reſtit.
ſpo. tenet idẽ q̃d gl. in l. ĩciuilẽ. allegat c. redintegrãda. iiij. q. iij.
Iſta

a ❡ Manifeſtiſsimi. nota q̃d vulgariter dicit̃. vide Bar. in l. ſciẽ dũ. §. ſed &. ff. q ſatiſ da. cog.

P. PAV. P.

b ❡ Idẽ ſi dubitat. Notã ꝙ in cõtractibus dubitãs nõ eq̃parat̃ ignorãti, ſcd̃m Bal. in c. j. §. in ꝑpetuũ. ꝑ quos fiat inueſt. Vide etiã tex. in materia, & ibi Bald. in c. vaſallus feudũ. ſi de feu fue cõtrouer. Itẽ adde ꝙ dubitãs, qui de facili põt certificari nõ excuſat̃, licet ſit ſecus in errante. Vide Iaſ. in l. ſi ꝑ errorẽ. in iij. col. in iij. nota. ff. de iuriſdict. omniũ iudi. vbi ponit rationẽ diuerſitatis, & ibi etiã in ij. colũ. in j. amplia. ponit cõcor. ad regulã hic poſitã. & latius de iſta regul. ꝙ dubitãs & ignorãs ęquiparent̃, vide Iaſo. in l. diuinę. in j. & ij. co. ff. de cõdi. indebi. in l. iij. §. genera. de acq rẽda poſ. aliqua ponit. vide q̃ dicit Areti. in l. ſi quis in domino. ff. de teſta.

POMATES.

c ❡ Caſus eſt not. qui eligit vnũ ius, nõ videt̃ alteri renũciare q̃d ſibi ignorãti, vel dubitãti cõpetit. Facit gl. in l. j. in gl. fi. in verbo, ceſſat. ff. de cõdi. indeb. Vide omnino in l. iij. §. fi. in iiij. co. ff. de acq. poſ. & ĩ. l. quãdiu. in pricip. C. q admitt. Facit gl. fi. in l. j. in verbo, ceſſat. ff. de cõdi. indebi. & tex. in l. ij. ff. quis ord. in bono. poſ. ſer. & aliq̃d per Iaſ. in l. cũ q̃bus. ſ. de iu. & fac. igno. & vide ad iſtũ tex. Bal. ĩ l. leges ſacratiſsimæ. ſ. de legi. vbi vult ꝑ iſtũ tex. ꝙ ita parcatur dubitanti, ſicut ignorãti. quẽ ſequit̃ Io. de Ana. cõſ. lxxij. incip. viſis & conſideratis que in facti narratiõe. in vltima col. Et pro hoc facit q̃d vult Decius poſt d. Chriſtoph. Caſtillo. ibi in l. j. ſ. de pac. in ſolu. nec vas. ĩ. de cap. & poſtil. reuer. quã intelligũt: ꝙ ibi re vera mortua matertera, ſi tñ erat penes cõtrahẽtes debitũ. Et ſic volunt, & ex illo dicto potes notare, ꝙ de dubio aliq̃n iudicamus vt de ſciẽte: q̃a ſicut ille q ſcit de vita alicuius, nõ põt ſup eius hæreditate paciſci: ita nec dubitans. & imo in dubio ita loquamur ſcd̃m ſubiectã materiã & vide Bal. in l. fi. ſ. de cõdictio. indebi. & Bal. in c. j. §. ꝑſonã. in tit. ꝑ quos fiat inueſt. vbi limitat vt non habeat locũ in dubitãte qualitatẽ ꝑſonę cũ qua cõtrahit: q̃a de eo iudicamus nõ vt de ignorante. Et vide aliq̃d ꝑ Ale. cõſi. xl. col. ij. vol. v. & vide tex. & ibi Bar. in l. j. ĩ. de teſt. & Feli. in c. paſtoralis. co. vij. ad fi. de exce. & Bar. cõſi. lxxij. & cõſi. lxxxviij. & Feli. ĩ c. fi. col. vj. ad fi. de p̃ſcrip. & Barb. cõſil. xvj. col. iij. vol. ij. & vnũ verbum ꝑ do. Præp. Alex. in c. nõ eſt. §. is itaq;. diſ. vj. et ĩ. c. quo. iure co. iij. di. viij. & Iaſ. late ĩ l. quãdiu. in j. & ij. co. ĩ. qui admit.

d ❡ Quod tene menti. No. ꝙ eligẽs vnum ius, nõ vr̃ renũciare alteri, de quo ignorat, q̃d neſcio alibi. Et an ignorãs, & dubitãs æq̃parant̃, vide q̃d no. ſ. de cõdic. inde. l. fi. & not. Bal. ſic allegãtẽ iſtũ tex. ĩ l. leges ſacratiſsimę. & etiã dicit hic Cy. & Bal. ꝙ omittens opponere exceptionẽ ꝓpter dubitationẽ, põt eã opponere cũ primũ eſt de ipſa certificatus. & intelligit iſta Bal. hic, niſi potuiſſet ſe certificare, & noluiſſet. Et vide q̃d no. dicit Bal. ĩ l. j. in iiij. col. in fin. ſ. de fal. cã adie. leg. Et ad dicta de ignorante, vide Bart. ĩ l. ij. in verbo, ꝓcedo. in gl. ff. ſi q̃s ĩ ius vo. nõ ie.

P. PAV. P.

e ❡ Poſſeſ. Vide oĩno Mod. in. §. ſed iſte. ĩ vij. co. Inſt. de actio.

a Iſta omnia vident̃ contra caſum [a] dictæ l. ſuſtinẽdo tñ glo. no
ſtrã, & Inno. poſſumus dicere ſic, ꝙ gl. loquit̃ in bonęfidei em
ptore quẽ cõſtat emiſſe ab eo, qui fuit malęfidei poſſeſſor, vt à
b fure. vñ malafides authoris aliqualiter afficit emptorem [b] ab eo
vt in auth. malęfid. j. de p̃ſcri. lõgi tẽpo. alías ſi hoc nõ cõſtaret,
c credo ꝙ nõ [c] poſſet agi: vt d. l. ſiue aũt. §. j. de publ. Quęrit gl.
6 q̃d † ſi dñs in huius l. caſu nõ velit agere cõtra cõmodatariũ ſed
cõtra furẽ: an poterit. Glo. dicit ꝙ ſic: vt ſ. ꝓxi. §. Sed certè prę
cedẽs. §. loquit̃ an̄ furẽ exactũ. Nã poſtquã exactus eſt ab vno,
nõ põt iterũ cõueniri, ſcd̃m Dyn. in l. licet. §. fin. ff. nau. cau. ſta.
7 Tertio q̃rit † gl. poſito ꝙ cõtra furẽ poſſet agere dñs: an fur
duplici dãno afficiat̃. Gl. nõ determinat. Tu dic ꝙ nõ, ꝑ dictã l.
licet. §. fi. Vltimò q̃rit gl. cũ ſecus ſit in creditore, q tenet̃ red
dere pœnã: vt l. ſi pignore ſurrepto. ff. de pign. act. quare aliud
in eo quàm in commodatario, & ſimilibus. Dic vt in glo.

Cùm autẽ. Si marito res cõmodata ſubtrahat̃ ab vxo re, vxor ſi eligat̃ à dño furti conuenit̃. Sic li
gat̃ maritus, maritus in factũ propter res amotas tenet̃: nec po
terit mulier eligi, ſi vir ſoluẽdo extiterit. h. d. Opp. ꝙ actio re
rũ amotarũ nõ dat̃ cõſtãte matrimonio: vt. ſ. rerũ amo. l. ij. Sol.
expone, i. factũ ꝓpter res amotas. Opp. ff. rerũ amo. l. an̄pe.
Sol. Ibi ponit̃ caſus econuerſo ad iſtum, vt in glo. quam vide.

De operis libertorum. *Rubrica.*

1 *Factum in tempore dicitur, quod fit per modicum ante, vel poſt ſine interuallo.*
2 *Operæ libertorum quomodo imponantur.*
Pactum nudum non veſtitur manumiſsione: ſed cohærentia manumiſsionis.
3 *Pactum nudum an veſtiatur iureiurando, remiſsiue.*
4 *Operæ à liberto qua actione petantur.*
5 *Neceſsitas non habet legem.*

LEX I.

SI tẽpore. Diuidit̃ in tres ꝑtes. Primò loq̃ tur q̃n operę ſunt impoſitę. Secũ
dò an poſsit peti p̃tiũ futurarũ operarũ: hęc parti
cula vr̃ ſibi ſibi cõtradicere. Tertiò, q̃n operę nõ
ſunt impoſitæ. Secũda ibi: ſolet aũt. Tertia ibi: cũ
& ſi operę. Breuiter dicit ꝙ operę ꝓmiſſę debẽt p̃ſtari, nõ prę
tiũ earũ, niſi ex cã neceſsitatis. h. d. Circa primã partẽ q̃rit̃, di
1 cit̃ hic, ſi tẽpore manumiſsiõis. Quęro, † q̃n dicit̃ factũ tp̃e
manumiſsiõis. Dic vt in gl. j. vt ſi in illo tp̃e, vel modicũ ante,
vel modicum poſt manumiſsionem & ſine interuallo fuerit a
2 ctũ: vide gl. Quæro, † qualiter operę [d] imponant̃ liberto. Di
d cit gl. ꝑ ſtipulationẽ, vel iuſiurãdũ: & eſt ſpãle ꝙ pactũ iureiu
rãdo veſtiat̃. Vide gl. ij. in prin. hic aduerte, & no. ꝙ pactũ nu
dũ nõ veſtit̃ manumiſsiõe, ſeu cohęrẽtia manumiſsionis. & eſt
3 ſpãle fauore libertatis. † No. ꝙ vulgariter pactũ nõ veſtit̃ iure
4 iurãdo, ſcd̃m gl. dic vt dixi in auth. ſacra. ſ. ſi aduer. vẽd. † Quę
ro ſecũdò qua actiõe petunt̃ opę. Dic breuiter, & hæc eſt veri
tas. Aut opæ ſunt ꝓmiſſæ per ſtipulationẽ, aut iureiurãdo. Pri
mo caſu, aut petunt̃ opę: & agitur actiõe ex ſtipulatu, ſiue ſint
certę, ſiue incertę. Aut deuenit̃ ad ęſtimationẽ: & agit̃ certi cõ
dictiõe ex ſtipulatu. Scd̃o caſu, q̃n ſunt ꝓmiſſę iureiur. agit̃ in
factũ. Dic clarius vt hac gl. Vltimò ad ſecũdã partẽ: & iſta
ſcd̃a pars vr̃ ſibi cõtraria. Nã primò dicit, ꝙ ſolet cõueniri, vt a
liq̃d det̃ ꝓ opis: poſtea dicit ꝙ peti nõ põt. Huius timore gl. ex
ponit iſtũ tex. bñ quatuor modis. Vnũquẽq; vide, ꝙ q̃libet põt
ſuſtineri. Tñ illa eſt magis clara, vt dicamus, ſolet inter liberos
& patronos cõueniri, vt ꝓ opis p̃teritis aliq̃d p̃ſtet̃, licet pretiũ
peti nõ poſſet: ſubaudi remanẽte ſaluo iure patronatus. Op.
et vr̃, ꝙ ĩ caſu inopię eũ alere nõ tenetur: vt. ff. de lib. agn. l. ſi q̃s
à liberis. §. ſi q̃s à libertis liberto. Dic vt in gl. Venio ad vlti
e mã partẽ [e]. Ex hac † vltima ꝑte, & p̃cedẽte legat̃ iſta lex ꝙ ne
5 ceſsitas nõ habet legem [f]: quia lex vult ꝙ libertus non cogitur
f ad præſtationem pretij operarum: fallit in caſu neceſsitatis.

LEX II.

MAnumiſsionis. Qui manumittit ex neceſsi tate, nõ habet ꝑ omnia iuſpa
tronatus. h. d. Opp. de l. Cãpanus. ff. eo. Sol. Fallit ibi.
Ratio, q̃a ſpõte ꝓmiſit. Fallit etiã in alijs caſibus, vt hic in glo.
Opp. ff. de bo. lib. l. etiã. §. ſi q̃s numos. Sol. Nõ habet ius patr.
quãtũ ad ea, quę dicunt̃ hac lege: ſed quãtũ ad ius ſuccedẽdi ſic.

LEX III.

QVi numis. Ei, q manumittit acceptis numis, nõ debet̃ operę. h. d. in ſumma iſta lex.

g SI quam. [g] Pretiũ operarũ pro
miſſũ põt peti: tñ ex
hoc exigẽs ius patronatus amittit.
h. d. In hac lege fuit q̃dã opi. inter Azo. &
Hug. de porta Rauẽnate. & Hug. dicit ꝙ
ex ſola cõuẽtiõe de p̃tio, ꝑditur ius patro
natus. Azo dicebat ꝙ ex actione tantũ: vt
per hãc l. & ita cõiter tenetur. Vltimò,
in iſta materia diſtingue, vt diſtinguitur
hic plenè per glo.

MAter tua. Eatenus, quatenus quis de neceſsitate
manumittit, operas imponere non
poteſt. h. d.

h LIberti. [h] Hæredibus extraneis vel mariti, nõ debẽtur
operæ. h. d. Opp. ſ. de in ius voc.
l. ij. Sol. Ibi loq̃tur in operis, q̃ cõſiſtunt in
nõ faciẽdo: vt in nõ vocãdo in ius, & ſimi
lia. Hic de his, quæ in faciendo conſiſtunt.

NEque patronis. Pro o peris
futuris nõ licet mercedẽ recipere:
pro præteritis ſic. Item duo filij liberant à
præſtatione operarum. hoc dicit.

SItuis. Emptus ꝓprijs numis, et manumiſſus, nõ debet
ſuo patrono operas, & ab eo nõ re
uocatur in ſeruitutem. hoc dicit.

i LIbertæ. [i] Vxor non debet vt liberta opas viro ſuo:
ſed eo inuito non põt diuertere: te
netur tamen præſtare operas viro ſuo, tan
quã vxor, non tanquã liberta. hoc dicit.

1 *Qui non grauatur onere pecuniario, non poteſt onere fidei commiſsi grauari.*
2 *Tempus adiectum libertati videtur repetitum ad limitandam præſtationem in conditione libertatis additam.*

TItius. In toto Codice nõ eſt lex q̃ incipit, Titius: niſi iſta:
& legitur duobus modis. Secũdũ
1 vnã lec. breuiter. h. d. Qui grauatur † onere
pecuniario, nõ põt onere fideicõmiſsi gra
uari. h. d. ſecũdũ vnã lec. No. q̃d dixi in ſũ
mario probatur in l. plane. la ij. §. fi. cũ l. ſeq.
ff. de leg. j. Secũdũ aliã lec. breuiter hoc in
2 tendit. † Tẽpus adiectũ libertati, vĩ repeti
tũ ad limitãdã p̃ſtationẽ in cõditiõe liberta
tis additã, hoc dicit ſecũdũ aliam lecturã.

QVod ex liberta. Filij li berto
rum ſunt ingenui, & matrimoniũ
liberat mulierem à præſtatione oparũ. h. d.

QVi manumittũtur.
Breuiter hoc d. Liberti pñt morari
vbi volũt, nec pñt reuocari in ſeruitutẽ, niſi
ex cã ĩgratitudinis. h. d. Nõ habetis hic alia.

POMATES.

a ❡ Cõtra caſum d. l. Alex. in cõſil. cc. col. ij. vol. ij.

b Afficit emptorẽ. & hoc etiã tenet Bal. ĩ effectu, & bene dicit in d. l. in ciuilẽ. Pro quo facit q̃d ipſe Bald. no. in l. ancillæ. ſ. e. & l. cũ qui. §. p̃tor. de Publicia. Adde do. Abb. in c. ſi diligẽti. de præſcri. & Pau. de Ca. in l. & ideo. §. fi. præalleg. ibi, tertio quærit gl. Vide hic latius per Bald.

POMATES.

c ❡ Credo q̃d nõ. Vide Alex. cõſi. cxviij. ĩ j. col. vo. ij. & Barba. cõſ. xlij. col. iij. & tribus ſe. vol. ij. & Ale. l. j. in princip. vol. j. & cxcix. col. iij. vol. ij.

d ❡ Qualiter operę. & adde no. ꝑ glo. & Bar. in l. iuriſiurãdi. ĩ fi. prin. ff. eo.

POMATES.

e ❡ Vltimã ꝑtẽ. aliq̃d ꝑmittitur cã neceſsitatis q̃d alias nõ ꝑmitteretur. Adde Barb. in c. nulli extra, de pign. vbi ponit Rom. ſimilia, vbi Alex. hic ĩ apoſtil. ad Bar. Adde glo. in cle. ij. ad finẽ. de regula. Adde ꝙ ꝓbat text. ſcd̃m ĩtellectum Gul. ĩ l. p̃ſides. in fi. ff. ſi cer. pe. & q̃d ibi no. do. Alex. quã legit cũ l. p̃cedenti. Adde tex. ĩ l. alienatiõis. ff. fam. erc. Item adde q̃d no. Bar. in l. j. in fi. C. de naufr. li. x. & tex. in l. Diuis. ff. de pe. hær. in verſi. ſed ꝓpterea. adde bar. in l. ſi is q. §. fi. ff. de pign. & Bal. in l. iubemus. in princ. C. de ſac. ſan eccl. & tex. in l. ij. C. de patr. q fil. diſtrax. & q̃d Bar. in tractatu rep̃ſa. in ij. q. dũ alleg. l. ꝑ herede. §. q̃d ſi tm̃. ff. de acq. hę. Et vide quod Bar. et do Alexã. ĩ d. §. q̃d ſi tm̃. gl. in l. ij. ff. de offi. cõſul. Adde tex. ĩ l. ait p̃tor. §. dubitarẽ. ff. de his q̃ ĩ fra. cre. Add ꝙ no. Are. conſi. ccxix. mouet, ꝙ licet ſit peccatũ accipere pecuniã ad vſurã: tñ ſi cã neceſſitatis accipiat, nõ peccat Adde gl. ĩ l. nullus ver. vltionem. C. de iud. Et adde ad ſupra dictã regulã quã no. Iaſ. in l. j. in iij. co. ff. de officio eius. vide etiã Cæpc. in auth. ſed nouo iure. in lxxx. co. in fi. ſ. de ſer. fugit. Itẽ ad de rõnẽ diuerſitatis p̃miſſæ poſitã ꝑ Fel. in c. cũ acceſsiſſet. de cõſti. in ix. col. vbi poſtea remittit.

P. PAVL. P.

f ❡ Nõ habet legẽ. Vide de iſta regula ꝙ neceſſitas licitũ faciat, q̃d al's ñ liceret. Pau. de Leazar. in v. q. incipien. in chriſti noĩe iiij. co. in prin. & ĩ pe. col. ad mediũ. & poſtea ad finẽ ipſius ĩ cõcluſiõe. Et vide Iaſ. in. l. j. ĩ prĩ. in an̄pe. co. de off. eius. Vide multa ꝑ Feli. in c. q̃relã in pen. charta circa finẽ, & ſeq. de iureiu. & in c. ij. ĩ vl. co. de ſpõſa. & ꝑ Iaſ. in l. principalibus. ĩ ij. co. & iiij. fallẽ. ſi cer. pet. & q̃ ſcribit idẽ Iaſ. in repetitione legis, admonẽdi. in xxix. charta. in vl. co. de iureiur. Vide quæ dicit Barba. in c. j. in j. notabi. extra, de pignorib. vide latè Feli. in c. cũ acceſſerit. in ix. colum. de conſtit. in repertorio in verbo, neceſsitas.

g ❡ Si quã. An ex ſola conuentione de pretio operarum perdatur ius patronatus: & an ius competat: vide Bal. ꝙ ex ſola conuentione.

h ❡ Liberti. Adde nota. Bartol. in l. ſi non ſortem. §. ſi libertus. ff. de condictio. indeb.

i ❡ Libertæ. Tu dic tamen ꝙ ſi iſta fuit manumiſſa ex cauſa fideicommiſsi, poſſet te inuito diuertere.

a ℭ Multum intereſt. Ex qua no. bene facit lex Imperator. de fideicō. lib. Adde Bar. in. l. iura. ff. de iure pa. melior gl. & Bar. in. l. eũ qui. ff. de interd. & rele.
b ℭ Præter reuerentiam. Fortius dicas ꝙ iuri reuerentiali qs non põt renunciare. l. alia. §. elegãter. ff. ſolu. mat. & hic Bal. Et facit iſte text. vtrũ ſi eccleſia ſit exẽpta, ſeu ſublata per epm, ꝙ nihilominus ei ab ipſo diœceſano debet præſtari reuerentia per caſum in ca. paſtoralis. de do. in. c. cum venerabilis. de cenſi. Item faciunt predicta pro priuilegio legis, ad egregias. de iureiuran. vt non poſsit ei renũciari. de quo per Cy. in. l. nec honore. ſ. de epiſc. & cle. Pro quo videt̃ tex. not. in. c. ij. §. cæterũ. de iureiu. in vi. vbi moniales non poſſunt renũciare illi priuilegio, videlicet ꝙ iudex debet mittere tabelliones ad examinãdũ. Et dũ dixi. ſ. de eccle. adde tex. in. l. ſed ſi hac. §. patronũ. in verſi. ſed ſi. ff. de in ius voc. & ibi per do. Bal. & Ang. in. l. alia. §. eleganter. ff. ſo. ma. videt̃ tñ ꝙ iuri reuerẽtiali qs poſsit renũciare in ſpecie, per. l. quãuis. in ver. inuitus ff. de in ius voc. iũcta l. Mæuia. C. eo. tit. & no. doc. in. l. fi. e. tit. Et hoc ideo: qa in ipſo actu præſtãdæ reuerentię, patronus cõſentiebat nõ pſtari. Et idẽ eſſet in caſu. d. §. elegãter. in ipſo actu exactiõis vr̃ cõſentire reuerẽtiã ſibi nõ præſtari. Probatur in. l. qđ nomine. iuncta. l. ſeq. de condict. inde.
✠ POMATES.
b ℭ Præter reuerẽtiam. Per iſtũ tex. Alex. & Bal. hic, ꝙ ius reuerẽtiæ nunquã tollit̃ per exẽptionẽ. de quo late p Feli. in. c. cũ nõ liceat. in. j. col. de preſc. Et in hoc eſt ſingularis iſte tex. ſecundũ Ro. in ſing. ccccxciij.
c ℭ Solu. glo. Nota. ꝙ filius habet legitimã ti. lucratiuo. Vide gl. in. l. emãcipata. ſ. de iuris & facti igno. alias l. ij. & ibi Bar. & Bal. vide qđ not. in l. ſi qs legatũ. §. ſi vero. ff. de fal. & not. in l. in ſuis. de li. & poſth. & l. fi. ſ. de cõdi. & l. j. ſ. de impo. lu. deſcri. lib. x. ibi ad Bar. multa no. Ange. hic, ꝙ hoc cõſiderato ſi filio relinquit̃ legitima a patre, & ab auo, nõ debet habere niſi vnam, ne duę cauſę lucratiuę incidãt in idẽ. Ita dicit fuiſſe iudicatũ Peruſij. A. B.

IN redhibitione.

Qui alienũ retinet libertũ, tenetur ad reddendas operas. hoc dicit iſta lex in ſumma.

De bonis liber. & iure patro. Rubrica.

1 ☞ *Publicatis bonis, veniunt ea iura in fiſcum, quæ veniunt in extraneum hæredem.*

LEX I.

a # MVltum intereſt.[a]

Datio pecunię, & pactum de manumittendo cũ futuro domino, perimit cõtra tab. ſecus cũ præſenti. Itẽ fiſcus ſuccedit in ius patronatus. h. d. Opp. de obſeq. à libe. l. Titius puerũ. Sol. Hic loquit̃ qñ ſeruus fecit pactũ cũ domino: ibi dñs fecit pactũ cũ extraneo. Opp. ſecũdò de l. cũ affirmes. de lib. cã. & ff. ſi lib. ing. eſſe di. l. ij. Solu. Non cogit̃ dñs manumittere precisè, vt hic: ſed hortabit̃, vt in cõtrario. Itẽ opp. & videt̃ ꝙ ius libertorũ nõ veniat ad fiſcũ, vt. ff. ad l. iul. ma. l. eorũ. Sol. Ibi fuit condẽnatus ex alijs capitulis l. Iul. ma. hic verò ex eo ꝙ aliqd cõtra principẽ cõmiſit. Opp. de l. iij. ff. de interd. & releg. Solu. illa eſt vera, qñ cõdẽnat̃ ex alio crimine: tũc ea iura patronatus, quæ in extraneũ hæredẽ trãſirent, tranſeunt in fiſcũ. quæ verò ad extraneũ heredẽ non tranſirẽt, nec ad fiſcũ tranſeũt. Ita dicit glo. quã vide, & no. & tene mẽti, quę eſt veriſsima, quã tenent doct. Ex
1 qua nota † ꝙ quando bona publicãtur, nõ veniunt in fiſcũ ea, quæ nõ veniunt in hæredem extraneum. quod not. perpetuò.

LEX II.

SI liberti.

Si patronus patit̃ libertũ cũ ancilla principis habere conſortium, ius patronatus admittit. hoc dicit.

LEX III.

SI quis.

Qui remittit ius patronatus, omne ius perdit:
b præter reuerentiã,[b] & ius reuocandi in ſeruitutem. Opp. ff. eo. l. Paulus. §. patroni. Sol. Aliud eſt remittere ius patronatus: aliud eſt concedere liberam teſtamenti factionem. Item oppo. de l. etiam. §. j. ff. eo. Solu. Ibi concedebatur à principe libera teſtamenti factio: ſecus ſi à patrono vt dictum eſt. ſ. Vltimo habemus hoc tractare ius patronatus, quod gl. ponit in vltima glo. quam vide per ipſum.

d ℭ Hoc ſpeciale. An hęres poſsit venire cõtra factũ defuncti, vide no. in l. cũ a matre. C. de rei ven. & in l. ſi creditoribus. ſ. de ſer. pig. da. ma. & quę not. Bal. ibi vide in l. Lucius. ſo. ma. & in l. cum vir. de vſuca. & hic etiam per Bal.
e ℭ Ex hoc patet. Adde Bal. in. l. j. de inof. don. in v. col. in ver. ſecunda cõclu. vbi idẽ tenet gl. & doct. in. l. ij. ſ. de inoffi. do. vide in l. filio. ſ. quæ in frau. cre.
f ℭ Huius timore. Qđ ſunt actiões reuocatoriæ, adde Bar. in l. hac in factũ. ff. q in frau. cre. & ibi tenet ꝙ ſunt tãtũ duæ: licet aliter hic. & adde ꝙ inuenit̃ tex. q dicit, ꝙ Caluiſiana det̃ creditori, licet gl. hic illud dicat, & Fauiana, & Caluiſiana nõ vr̃ eſſe idẽ. ff. ſi qd in fraud. patro. vbi eſt copula, quæ ponitur inter diuerſa. Item eſt dare interdictum fraudatorium, de quo ꝓbatur in l. pupilli debitor. in prin. de ſol. ibi, breuiter gl. tua. Vide plene p mo. Inſti. de actio. §. item ſi quis in frau. & late p Bal. in l. j. in viij. col. ſ. de inoffi. do. & adde Abb. in l. nõ vſq;. ſed placet qđ emptor ſi participauit fraudem, poſsit contra eum agi de dolo, vt refert hic Bal. alias ſit vera opi. Barto.

Si in fraudem patro. à libert. alienatio facta ſit. Rubrica

LEX I.

SI in fraudem.

Alienata in fraudẽ patroni, poſſunt per patronum reuocari, niſi ratum habuerit. h. d. Diuidit̃ in tres partes. Primò dicit, quid poſsit reuocari per patronũ. Secũdò qua actione. Tertiò ponit vnã exceptionem, ſi patronus conſenſerit. & ſecũda pars incipit in l. ij. tertia ibi, verũ. Opp. de peti. hær. l. quòd ſi in diem. §. pe. Sol. Non cõceditur reuocatio per petitionẽ hereditatis: vt d. l. qđ ſi in diem. ſed per Caluiſianã ſic: vt hic, & in l. pxi. Opp. ff. eo. l. j. §. j. Sol. Aut libertus alienat in vltima volũtate: aut inter viuos. Si in vltima voluntate, nõ requiritur fraus: vt l. cõtraria. ſi inter viuos, tũc requirit̃ ꝙ in fraudẽ ſit factũ, vt hic. Ite oppo. & videt̃ ꝙ inter viuos nõ requirat̃ fraus: tamẽ videt̃ obſtare qđ habet̃ ff. eo. ti. l. ſi libertus. alias, ſi in venditione. & l. ſeq. Sol. Quatenus in contractu ſerui facto à liberto continet̃ donatio, vbi ſufficit euentus, nec fraus requiritur: ſed inquantum cõtineret aliũ contractũ oneroſum, requirit̃ fraus: vt hic. Ideo Cy. ponit vnam diſtinctionem valde longam: & fuit Iaco. de rauen. & ſummat totum tit. ff. ſi quid in fraud. pat.

1 ☞ *Patronus ſuccedit liberto ab inteſtato, liberis non extantibus.*
2 *Frater liberti an excludat patronum ab inteſtato.*
3 *Patronus accuſans libertum, quando amittat ius ſuccedendi.*
4 *Filij diuerſorum patronorum qualiter ſuccedant liberto.*
5 *Patronus licet ſit hæres liberti, tamen reuocat alienata per eum.*
6 *Hæres quando veniat cõtra factum defuncti.*
7 *Filius inſtitutus in legitima licet hereditatẽ adiuerit: tñ põt alienata in fraudẽ reuocare.*
8 *Alienata in fraudem qualiter reuocentur.*
Actiones reuocatoriæ ſunt quatuor.
9 *Ratihabitio patroni quòd tollat iſtam actionem.*
10 *Iſte titu. an habeat locum in filio, in cuius fraudem pater alienauit.*

LEX II.

1 # DEfuncto.

Nota. hic, † ꝙ liberto ſuccedit ab inteſtato patronus. Cõtra iſtud opp. Inſti. de ſuc. lib. in prin. Sol. ſecũdũ illã intelligitur, ſcilicet
2 quãdo non extabãt liberti. † Pro huius declaratione quęrit gl. primò an frater liberti excludat patronũ. Quidã ꝙ ſic: vt inſti. de ſer. cog. circa prin. Io. cõtra. vt ff. de ſuis & leg. l. inteſtato. in prin. l. liberto ſine liberis. ff. de bon. liber. Itẽ q̃rit an p accuſationẽ capitalẽ factã de liberto ſuccedendi ius perdat. Diſtin-
3 gue † duos caſus: Aut quis accuſat libertũ propriũ, aut libertũ paternũ, aut auitũ. Primo caſu nõ perdit ius ſuccedendi: vt. l. ſi filius. §. erit. de fideicõ. lib. Secũdo caſu, qñ accuſaret paternum vel auitũ, pdit ius patronatus. Ita loquit̃ l. qui cũ maior. de bo. lib. p totã l. ex eo patet qđ firmius ius quærit̃ à ſe, quã ab alio:
4 vt. d. §. erit. Quæro, qualiter † filij patronorũ ſuccedãt. Gloſ. tua dicit, & bene: tu debes ſcire ꝙ illud qđ de iure Auth. dicit̃, ꝙ filij fratris ſuccedũt vnà cũ patruo, habet locũ in ſucceſsione ingenui, nõ in ſucceſsiõe libertorũ. nã filius patroni præfert̃ nepoti ex alio filio patroni. Itẽ vnus patronus viuẽs præfert̃ filio
5 alterius patroni mortui. Vide gl. ꝙ hoc dicit ſatis clarè. † Secũdò habes cotare ex hac lege ꝙ licet patronus ſit hæres liberti: tñ reuocat alienata per eũ. vide tex. Cõtra hoc oppo. plus põt hæres, quã defunctus. cõtra l. heredẽ. de reg. iur. Dicit gloſ. hoc ideo quia eſ alienũ eſt: quaſi dicat defuncto nõ debebatur: ſed hæredi debet̃. Cõtra hoc opp. heres nõ põt reuocare factũ defuncti: vt j. de lib. cau. l. ſi ab eo. & ſ. de rei vẽ. l. cũ à matre.
c & l. vẽditrici. de re. alie. nõ alie. Sol. gl. hoc ſpeciale[d]. Vel ma-
d gis dicit̃ debitũ accipere, quã hæres eſſe tit. lucratiuo. Ita dicit
6 gl. Solue iſtud cõtrariũ † clarius quã gl. duobus modis. Primò ſic, ꝙ heres nõ venit cõtra factũ defuncti, niſi factũ in fraudem ipſius heredis. Vel aliter, & melius heres nõ venit cõtra factũ defuncti. Verũ eſt in eo hærede qui ex hereditate dicit̃ lucrari: ſecus in eo cui hereditas eſt debita: aliàs delata. Hic eſt caſus
7 in l. noſtra. Et ex hoc † patet,[e] ꝙ filius inſtitutus in debito bo-
e norũ ſubſidio, licet hereditatẽ adiuerit nõ prohibet̃ alienata reuocare p q̃relã inof. donatiõis vel inof. dotis. Tene menti. De quo dicã clarius vbi gl. ſe extẽdit in hoc. ſ. de rei vẽ. l. cũ à matre.
8 & j. de iure delib. l. fi. §. in cõputatiõe. Tertiò no. ꝙ † hæc reuocatio fit p actionẽ Caluiſianã. Cõtra, imò p Fauianã: vt ff. eo. l.
f j. §. fi. Huius timore[f] dicit gl. ꝙ debes ſcire ꝙ quatuor ſunt actio-

nes reuocatoriæ, ſcilicet Caluiſiana, Pauliana, Fauiana, & in factum reuocatoria. qđ dic vt in gl. hic, & inſti. de actionibus. §. itẽ ſi quis in fraudẽ. & ibi per Dy. Doc. vero vltramontani dicunt ꝙ non ſunt niſi duæ reuocatoriæ: nam Caluiſiana, & Fauiana eſt vna: vt d. l. j. in fi. ff. eo. ti. hic. Et ideo habet duo nomina: quia prætor, qui eam induxit, fuit binominis & ita q̃ datur patrono Pauliana, & in factũ, ſimiliter eſt vna eadem. Nã in factũ vniuerſaliter dicitur omnis actio deſcendens ex edicto ꝑtoris: vt l. fi. ff. de eo per quẽ factũ erit. Nã iſta cognominat̃ in factũ Pauliana: qa ꝑtor ille cognominatus Paulus. Certe Ioan. in arbore ſua tenuit ꝙ eſſent quatuor actiones: & ideo fecit quatuor circulos, ſeu cellulas, & nos ita cõmuniter tenem᷒. Venio ad vlti-
9 mam partem. † hic habes ꝙ ratihabitio patroni tollit iſtã actionẽ. Contra ff. eo. l. viuus. Sol. Ibi donauit benemerenti: ideo nõ põt reuocari: hic ſecus. Quæro, circa iſtam partẽ: dicit̃ hic, ꝙ poteſt patronus poſt mortem liberti ratum habere. Quæro. quod ſi ante mortẽ ratũ habeat, an poſsit? Et gl. arguit pro & cõtra finaliter determinat, ꝙ idem ſiue ante, ſiue poſt: vt l. non videt̃
10 ff. eo. Vltimo † quærit[a] gl. an iſte titulus locũ habeat in filio, in
a cuius fraudem pater alienat, vt priuet eum legitima. Breuiter gl. tua determinat ſic: Aut loqtur in filio arrogato: & habet locum iſta materia: vt l. fi. ff. eo. Aut loquimur in filio legitimo: & tunc ſecus: vt l. non vſq;. ff. ſi quis a pa. fue. manu. Ita dicit gl. & bene. Sed contra hoc vr̃ caſus extra, de teſt. c. Raynutius. propter illam decretalem dicunt quidam, ꝙ hodie inuenta eſt noua reuocatio: quia filius reuocat alienata per patrem in fraudẽ. Solu. Ibi loquitur de quadam conſuetudine ciuitatis Tuſcanę. de iure communi dicit verum iſta gl. quod nota.

De obſequijs à lib. patrono preſtandis. Rubri.

COntra patronum.

Quæro vtrũ hæc lex dicat verum ſi ue nomine proprio, ſiue alieno libertus agat. Gloſ. vacillat in hoc. Breuiter iſta eſt veritas, ꝙ agat alieno nomine, poteſt intelligi duobus modis. Vno modo nomine alieno, hoc eſt, ex facto: quod ex alterius perſona dependet: licet quis in iudicio agat[b] ſuo noie: & ita ſumit̃ in
b l. furti. §. illud plane. ſ. de his qui not. infa. Et iſto modo libertus non poteſt intentare famoſam actionem contra patronum: vt ſ. ſi tu. non ge. l. j. ff. de iniurijs. l. non ſolum. §. quęquã. Alio modo alieno nomine intelligitur, qui alieno nomine eſt in iudicio vt procurator, vel curator, & ſimiles. & tunc põt alieno noie: vt l. quæſitũ. ff. de in ius vocã. Quæro hic dicitur, famoſam: qd ſi tantum de facto infamat, & non de iure? Reſpondeo, idem vt l. honori. ff. eodem.

LEX II.

LIbertæ.

Legitimæ nupta liberta non præſtat obſequium. h. d.

LEX III.

ETiam.

Dare pecuniam domino preſenti pro libe ratione, iuſpatronat᷒ nõ perimit. h. d.

c # SI manumiſſori.

[c] Libertus nõ debet cõtra patronũ vim, vel audaciã inferre, vel eum in ius ſine venia vocare. h. d. Videbitis de hoc j. c. l. iij.

ETiam.

Liberis patronorum damnatorum debet̃ obſequium, & eis cõpetit ius reuocandi libertos in ſeruitutem. h. d.

LIbertos.

Liberti debent obſequium, & ſeruitiũ patrono portabile, non durum, & importabile. h. d.

NEque libertis.

Priuignis et filijs patroni debetur reuerẽtia: al's punitur libertus. h. d.

De libertis & eorum liberis. Rubrica.

LEX I.

NOn eſt.

Qui ex neceſsitate manumittit, ius reuocandi in ſeruitutem non habet. hoc dicit iſta lex.

1 ☞ *Quis pro leui offenſa in ſeruitutem reuocatur.*
2 *Factum patris non nocet filijs antea natis.*
3 *Facilis deſcenſus auerni: ſed reuocare gradum, uel difficilius reſurgitur, quàm cadatur.*
4 *Vaſallus committens feloniam, quòd non noceat filijs antea natis.*

LEX II.

d # SI manumiſſus.

[d] Pro leui iniuria in faciẽdo commiſſa, libertus reuocatur in ſeruitutẽ, quod filijs poſtea naſcituris nocebit, & reuocatus in ſeruitu
e tẽ[e] abſq; licentia principis ad libertatẽ ꝓ
1 duci nõ poteſt. h. d. Not. hic † ꝙ quis pro leui offenſa reuocat̃ in ſeruitutẽ. Not.
2 † ꝙ factũ patris nõ nocet filijs antea natis.
3 † Tertio no.[f] ꝙ facilis eſt deſceſus auer-
f ni: ſed reuocare gradũ, &c. Vel dic, difficilius reſurgitur ꝙ cadat̃. De hoc ponit gl. verſum Vergilij. quod dic vt in gloſſ. Opp. j. de libe. cau. l. ſola. Sol. Ibi loquit̃ de leui offenſa cõmiſſa in omittendo, ſed hic in faciendo. Opp. ſecũdo in aut̃. vt liberti decetero. §. illud. Sol. Dicunt quidam, ꝙ illa aut̃. hodie corrigit iſta l. Glo. contra: quia ibi loquitur qñ patronus remiſit ius patronatus. Oppo. & videtur, ꝙ delictum patris non nocet filij non ſequuntur conditionẽ patris, ſed matris: vt l. partum. ſ. de rei vẽ. Sol. Intellige ibi de filijs, qui naſcuntur ex ancilla ipſius patroni. Vel dic ꝙ erat talis conditionis ꝙ partus eũ ſequebat̃, vt vidiſtis ſ. de ſer. fugi. l. vlti. Vltimo gl. noſtra ſi. numerat caſus, per quos libertus reuocatur in ſerui-
g tutẽ. Dic vt in gl. Vltimo gl. inducit[g] in
4 arg. ꝙ ſi pater, † qui habet feudũ, cõmittit feloniã, non noceat filijs antea natis. Vide gl. iſtã ſup verbo, nati. & dic plene vt ibi, & quę dixi in l. cum ratio. de bo. dam. & in l. eum qui. ff. de inter. & releg.

1 ☞ *Actio ingratitudinis an ſit proprium nomen.*

LEX III.

LIberi.

Reuerentia debet̃ hęredib᷒ extraneis, & officiũ iudicis implorat̃ ꝓ ingratitu
1 dine coẽrcẽda. h. d. Quęro vtrũ † actio f ingratitudinis ſit propriũ nomẽ actionis. Quidã dicunt ꝙ ſic. Glo. tua determinat cõtrariũ: quia imo eſt officiũ iudicis quo coẽrcet̃ ingratitudo liberti: qđ not. & ita dicit glo. hic, & ſ. ti. j. l. pe. & l. ſi manumiſſor. & ita cõiter tenetur. Io. ponit in arbore vnam cellulã, in qua poſuit ingratitudinis actionem: tamen, vt ipſe dicit, hanc quidam dicunt non eſſe actionem: & illa eſt verior.

LIbertinæ.

Liberti & eorũ liberi ꝓpter ingratitudinem reuocantur in ſeruitutem. hoc dicit. Oppo. ſ. eod. de l. ij. Solu. propter delictum patris non reuocantur in ſeruitutem filij: ſed propter delictum eorum proprium ſic: vt hic. Oppo. de l. hæres. ff. de obſe. Solu. Viuo liberto debent filij liberti reuerentiam patrono: ſecus eo mortuo, vt lege contraria.

De iure annulorum aureorum, & de natalibus reſtituendis. Rubrica.

LEX I.

NAtales.

Ciuitas nõ poteſt reſtituere natalibus. hoc dicit.

a ℭ Vltimo q̃rit. Et facit tex. ſecundũ Ange. in l. lege Cor. ibi nulla bona in ciuitate relinquit. de vulg. & pupil. ergo filius nõ põt cõqueri, ſi pater alienat oĩa bona ſua. Nã põt illa ꝓijcere in mare. l. j. ſ. de inof. do. l. cũ a matre. ſ. de rei ven. p gl. hic & Ang. & vide eũdẽ. & ibi multa addidi in authẽ. de hære. & fal. poſt prin. Sed valde obſtat gl. in §. præmiũ. in authẽ. de hære. & fal. Ang. hic dicit illã gl. reprobari, ibi autẽ ſaluat & facit tex. ſing. & per illũ tex. põt ad concordiã reduci. c. cũ ſcimus. de reg. quem alleg. Bal. in auth. ingreſsi. C. d ſacroſan. eccle. And. Barba.
b ℭ Iudicio agat. Vide Bar. in §. qui alieno. d. l. furti.
c ℭ Si manumiſſori. Et no. ſcđm Ang. cõtra arrogãtes, & maxime doctores, quã deteſtatur Io. And. in ꝓœ. vj. And. Barb.
d ℭ Si manumiſſus. Et facit gl. ad q. an offenſa facta pluribus poſſit remitti ab vno alijs inuitis. & vide glo. mag. in l. ſi quis hac. §. quoties. alleg.
✠ P. PAV. P.
e ℭ In ſeruitutẽ. Iſta l. loquit̃ de remittẽte ĩ ſeruitutẽ. Quid autẽ in remittẽte in ſeruitutẽ ex debito ſuo an poſsit a dño manumitti, vide Rom. ſing. dccxiij. ſci. nullus. Itẽ ad primũ dictũ vide Iaſ. in l. j. §. poſt operis. in pen. col. ad finẽ, de oper. no. nuncia.
✠ POMATES.
f ℭ Tertio no. vide ad hæc aliquid per Fel. in cap. ex literis. col. viij. de cõſtit. & ibi Barb. in xxxj. ad fi. & Ro. cõſi. cccclix. vbi in ij. dubio, per hãc l. dicit ꝙ ciuitas data aliquibus quæ ꝓpter ſuperueniẽtẽ guerrã fuit extincta nõ reuiuiſcit licet iterato ſupueniat amicitia.
g ℭ Vltimo gl. inducit. Delictum patris an noceat filijs in feudis plene in l. eũ qui. ff. de inter. & rele.

LEX II.

a **A**Vreorum.[a] Ius annulorũ aureorũ nõ fa-
cit imaginarie nataliũ reſtitutio-
nẽ,ſed vere.h.d Vide in l.j.huius ti.ſuper
ver.à nobis.qñ filius ſuperius legitimaẽ,
an debeant citari agnati, de hoc dicetur
in l.nam ita diuus.ff.de adop.ibi glo.

b *Qui admitti[b] ad bo.poſ.poſſint, & intra quod tempus. Rubrica.*

Dictum eſt ſ.de bonis libertorum, in
quib⁹ cõpetit patrono bonorũ poſſeſsio
contra tabulas: eius occaſione præmittit
generaliter de bonorũ poſſeſsiõe & iſta
rub. generalis eſt ad ſequẽtem. Videndũ
eſt ergo quid ſit bonorum poſ.Gloſ. tan-
git hic:ſed ego dicam ſuper nigro.

1 ☞ *Ratio quare in bonorum poſſeßione delata filio non attenditur patria poteſtas,ſicut in additione.*
2 *Filius hodie adit hæreditatem aduentitiam ſine iuſſu patris,etiam eo inuito & ignorante. & nu. 3.*
Differentia quando filius adit hæreditatem aduentitiã patre inuito, & quando patre ignorante.
4 *Filiusfa.hodie etiam patre inuito & ignorante poteſt petere bono.poſſeßionem.*
Idem in Trebellianica reſtitutione.
5 *In petẽda bonorũ poſſeßiõe ſufficit ſola agnitio corã iudice.*
6 *Bonorum poſſeßio quotuplex, & quid ſit, & de qua loquitur hic titulus.*
7 *Filio agnoſcenti bo.poſſeſ.an de iure iſto Codicis quæratur aliquod emolumentum.*
8 *Querela inofficioſi competit filio ſicut actio iniuriarum, & actio in factum.ſed emolumentum competebat patri.*
9 *Geſtum non meo nomine poſſum habere ratum.*
10 *Ex longo tempore præſumitur quod ab initio uoluntas patris interceſſerit,non tamen inducitur ratihabitio.*
11 *Ratihabitio poteſt fieri extra tempus,quãdo actus ualet in perſona gerentis.*
12 *Vbi iudicis officium imploratur non in forma iudicij,filius agit ſine patris conſenſu.*
13 *Repudiatio tacita filij quòd noceat patri.*

LEX I.

BOnorũ poſſeſ-
c ſio.[c] Iſta eſt difficilis & ſub-
tilis lex,et breuiter dicit.Fi-
lius ignorãte patre põt bo-
d norũ poſſeſsionẽ ſibi delatã [d] agnoſcere:
& patri ratũ habẽti cõmodũ quæriẽ, &
amittiẽ curſu tẽporis.h.d.Iſta lex põt diui-
di in tres partes, ſicut dixi ſummario, &
tria præmitte. De iure antiquo ſecundũ
l.xij.tab.non veniebãt ad ſucceſsionẽ in-
uicẽ niſi agnati,& illi,inter quos nõ erat
ius agnationis,nõ ſuccedebant inuicẽ de
iure ciuili:ideo filius emãcipatus nõ ſuc-
cedebat patri. Itẽ cõiuncti p̃ fœmineã li-
neã nõ ſuccedebãt inuicẽ:iõ p̃tor,q ſem-
per mouebatur æquitate naturali, nõ cõ-
ſiderato rigore iuris ciuilis,ĩtroduxit bo.
poſ.per quã ſuccedebat filius emãcipatus
patri, & cognati inuicẽ inſpecta potius
natura q̃ rigore iuris ciuilis:vt patet Inſt.
de bo.poſ. Præmitto etiã aliud, ꝙ de iure
antiquo quicqd fili⁹ quærebat, quærebat
patri:vt l.placet.de acqui.hæ.& l.j.§.j.ſi à
pa.quis fu.ma. His præmiſsis venio ad
caſum in terminis,qui clarus eſt.In prima
particula habes tria.Prio ꝙ filiofa. debeẽ
bonorũ poſſeſsio.Secundo ꝙ ignorante
patre põt peti.Tertio ꝙ debet peti. Op-
po.ad primũ ꝙ filio nõ defertur bonorũ
poſſeſsio:quia pater eum in ordine præ-
cedit.vt Inſti.de le.agn.ſuc.§.j. Huius ti-
more facta eſt prima gl.hui⁹ l. Aut tu in-
telligis de bo.poſ.ab inteſtato:& intelligas ꝙ deceſsit alius cõ-
iũctus filio per lineã maternam,vt mater vel alius:& ſic pater
in gradu filium nõ præcedit.Si vis intelligere de bonorũ poſ-
ſeſsione ex teſtõ:tunc põt intelligi in agnatis & cognatis qũo
1 vis.& vide gl.j. Vlterius opp.ad ſecũdũ † ꝙ nõ põt peti pa-
tre ignorante:imo debeat p̃decere iuſſus:vt l.ſi qs mihi bona.
§.iuſſum.de acquiren.hære.Sol.gl.illud cõtrariũ in fi.vlti.glo.
multũ ſolẽniter,multũ notabiliter.Nã debes ſcire ꝙ hæredi-
tatis aditio eſt de iure ciuili:ideo in ea multũ attenditur patria
poteſtas,quæ ſimiliter eſt de iure ciuili:vt l.nã ciuiũ. ff. de his
qui ſunt ſui vel ali e.iur.& Inſti.de pa.po.§.j.ideo ibi iuſſus pa-
tris debet præcedere.Sed bonorũ poſſeſsio eſt de iure præto-
rio naturali ęquitate inducta:iõ patria poteſtas ibi nõ attẽdiẽ:
e hæc eſt ſolutio vera, & vide gl.vlti.in fi. quæ hoc notabiliter[e]
dicit.Cõtra hoc opp.reſtitutio,q̃ fit p̃ Treb. eſt de iure ciuili:
& tñ in ea nõ debet p̃cedere iuſſus:vt l.ſeruo inuito.in princ.
ff.ad Treb. Reſpõ.hæreditatis aditio eſt actus magis ſolennis
q̃ reſtitutio fideicõmiſ.quia per hæreditatis aditionẽ acquirũ-
tur iura directa:per reſtitutionẽ iura vtilia:vt ff.ad Trebel.l.j.
ideo nõ requiritur tãta ſolennitas. Cõtra hoc opp.qđ etiã in
hæreditate nõ requiraẽ iuſſus patris:vt l.cũ nõ ſolũ.§.j.j.de bo.
quæ lib.Sol.Fateor ꝙ hodie eſt immutatũ.Nã fili⁹ põt bono-
rũ poſſeſsionẽ agnoſcere patre inuito:vt l.cõtraria:ergo mul-
f to magis eo ignorãte:[f] vnde,† hodie nõ requiritur ꝙ iuſſus p̃-
2 cedat, ꝙ intellige verũ in hæreditate aduẽtitia:ſed in ꝓfectitia
remanẽt iura antiqua immutata,vt præcedat iuſſus:vt not. in
g l.fi.in prin.ff.qs or.in bo.poſ.ſer. Aſſumatis[g] ergo tria ver-
ba ꝓ declaratione præſentis materiæ:aut loqmur in hæredita-
tis aditione:aut in bonorũ poſſeſsiõe:aut in Trebellianica re-
ſtitutione.Primo caſu de iure antiquo nõ poterit filius adire,
niſi præcedat iuſſus,vt l.ſi qs mihi bona.§.iuſſum.de acq.hęre.
De iure nouo ſi quidẽ loquimur in hæreditate profectitia, vt
puta filius eſſet inſtitutus cõtẽplatiõe patris,nihil eſt immuta-
3 tũ:vt no.in d.l.fi.in prin.ff.quis or.in bo.poſ.ſer.Sed † ſi in hæ-
reditate aduẽtitia:tũc põt filius patre inuito & ignorãte agno-
ſcere.qđ patre inuito,ꝓbaẽ in d.l.cũ nõ ſolũ. §.j.de bonis quæ
lib.ꝙ patre ignorante,probaẽ p̃ rationes poſitas in hac gl.ſup̃
verbo,ratã.In hoc tñ eſt differentia:qa qñ patre inuito ſibi fi-
lio quæriẽ plene.qñ patre ignorãte:tũc patri poſtea ratũ habẽ-
ti quæriẽ vſusfructus arg.huius l.Ita tenet hic gl.q̃ loquiẽ no-
tabiliter,quã vide.Prædicta vera in filiofa.maiore, ita ꝙ ha-
beat legimã perſonã.ſed ſi eſſet filiusfa minor,qd iuris ſit,dic
vt d.l.cũ nõ ſolũ.§.j.j.de bo.q̃ lib.& l.ſi infanti.j.de iure delibe.
4 †Si vero loquimur in bonorũ poſſeſsione, tũc de iure anti-
quo poterat peti patre ignorante, vt hic: tñ non habet effe-
ctum niſi ratihabitio ſequeretur:vt d.l.fi.in princip. quis ord.
in bono.poſſeſ.ſed hodie omnẽ habebit effectum,etiã ratiha-
bitione nõ ſecuta:quia patre recuſante, & etiam inuito filius
poſſet agnoſcere:vt d.l.cum non ſolum. §.ſinautem. Si vero
quæramus in Trebel.reſtitutiõe, dicas idem quod dixi in bo-
no.poſſeſ. Venio ad tertium:dicitur hic ꝙ bonorum poſ-
ſeſsio debet peti.Contra imo ſufficit coram iudice agnoſci:vt
5 j.eo.l.fi.Sol.† Fateor ꝙ iſta l.in hoc hodie corrigitur:quia ſuf-
ficit ſola agnitio coram iudice abſq; petitione vel iudicis de-
creto. Item contra hoc opp.quia etiam de iure antiquo iſta
impetratio eſt ſublata:vt l.j.& ij.ſ.de formu. Solut. & modo
aduertas:quia modo declaro tibi gloſſ. rubricæ debes ſcire ꝙ
6 tria ſunt.† Primum eſt bonorum poſſeſsio,quę eſt facti:& iſta
nobis acquiritur per corporalem apprehenſionem:vt l. iij. in
prin.ff.de acqui.poſ.Et ſecundũ, ſcilicet bonorum poſſeſsio,
quæ eſt ius,de quo loquitur hic titulus & ſequẽtes: & eſt iſta
bonorum poſſeſsio ius proſequẽdi retinẽdiq; patrimonij ſiue
rei,quod cuiuſq; fuerit,cum is moritur.& ita dicit gl.hoc pro-
batur in l.in bonorũ.ff.eo,& eſt tertium, ſcilicet bonorũ poſ-
ſeſſoria hæreditatis petitio,de qua loquitur titulus de pol.hæ.
peti.& iſta diffiniẽ ſicut aliæ actiões:quia actio eſt ius ꝓſequẽ-
di:vt diciẽ Inſti.de actio ĩ prin.& differt.iſta bonorũ poſſeſſo-
ria

a ❡ Aureorũ. Not.hic gl.ꝓ no.q̃ facit ꝙ licet ſcholaris habeaẽ ꝓ ciue,hoc verũ quo ad commoda: ſecus quo ad incõmoda. no in l.iij.§.ſi emãcipat.ff.de contratab.

b ❡ Vſq; ad tit.de leg. incluſiue ab iſta rub. q admit.ab bo.poſ. legit Alexã. Paduæ anno Mcccclxix.iõ q̃ hic ſolita ſunt ſcribi, vide in ſuis ſcripturis & qõnibus. Adde ꝙ voluit Bal. in rubr.vltra Alex. conſi.lxiij.iij.lib.

P. PAV. P.

❡ Qui admitti. Iſtã rubr.repetit Bulgar. vbi tãgit plures qõnes fundamẽtales in materia bonorũ poſſeſsionis per ſex pulchra dubia,vt ibi potes videre in j. charta.in pe. col.q̃ ſint illa dubia:& etiã ĩ prĩ. tãgit qũo p̃tores potuerunt inducere bonorũ poſſeſsionẽ, cũ nõ haberẽt ptãtẽ legis cõdẽdę.Itẽ iſtam rubr.& materiã bonorũ poſſeſsiõis late attingit per qõnes quas ſolenniter tetigit hic Bal.in repetitione huius rubri.

c ❡ Bonorũ.adde ꝙ p̃ iſtã l.Io.And.ĩ addi. ad Spe.in ti. de pac. & trãſac. refert Pil. tenuiſſe ꝙ qñ erat appellatũ à ſnĩa,licet cõſtabat appellationẽ nõ tenuiſſe, quia princeps appellationẽ ꝓhibuerat,tñ fuit trãſactũ,poſtea princeps appellationẽ ratificauit,ꝙ nõ valeat trãſactio,ſi princeps ignorauit trãſactionem:alias ſecus.

d ❡ Delatã. Adde qualiter accipiatur hoc verbũ,delata.ĩ l.delata.de ver.ſig.& in l.q hæres.de acq.hęre.p̃ Bar.in l.is q pu tat.in le.noua.e.tit.

e ❡ Notabiliter. Adde qđ ang.& Ro. dicũt vt refert Alexan. ꝙ hæc gl.eſt ſing.& venit limitanda ſcđm Bal.hic,niſi comparea t & admittat aliquis cõtradictor:qa tũc procedit in forma iudicij ꝙ ręqrit perſonas tres, actorẽ, iudicẽ & reũ: iõ tunc eſt neceſſarius cõſenſus patris. Et de hac glo.vlt. Spe. & Io. An.in ti. de actore.§.j.ver.ſed qd ſi conuenit.

P. PAV. P.

f ❡ Ignorãte. Vide circa hoc Barb.in rub. huius titul, in xxij. char.ĩ j.col.& Mod. hic,& quę ſcripſi ad Bar.in ſimili in l. itẽ ſi verberatum, ff.de rei vendicat.

g ❡ Aſſumatis. Et vide Bar.ĩ cõſi.cxxix. ſci.qdã habuit vxorẽ,qñ p̃r tenuit dotẽ vtrum preſcribatur filiæ. Andre.Barba.

ria hæreditatis petitio à bonorũ poſſeſsione : quia iſta eſt ius,
propter ꝙ proſequimur hæreditatẽ.Ita dicit gl.tua,& bñ. Vi-
dete gl.rubricæ,vt intelligatis, præmitto aliud exẽplũ.Dñiũ
☞ eſt ius propter ꝙ datur nobis rei vẽdicatio:rei vẽdicatio autẽ
eſt ius,quo vẽdicamus:ita & bonorũ poſſeſſoria hæreditatis
petitio iſta eſt ius,quo petim⁹ hæreditatẽ ſeu bonorũ poſſeſ-
ſionẽ defuncti.Et eſt aliud iudiciũ petitorium,vt dicit glo.de
quo nõ curo,qa nõ eſt noſtra materia.Et venio ad ſecũdã p̃tẽ:
& in hac ſcđa parte dicunẽ duo.Primò ꝙ quæriẽ emolumẽtũ
principaliter etiã patri,& ex hoc ꝙ dicit,etiã innuit ꝙ tã patri
quã filio.Itẽ dicitur hic ꝙ pater põt petitionẽ hæreditatis ratã
7 habere. Opp.† ad quodlibet,de iure iſto qcqd fili⁹ quęrebat,
quærebat patri:vt l.j.in prin.ſi qs à parẽ.fuerit ma.& de acq.
hęre.l.placet.Sed hic innuit ꝙ aliqđ cõmodũ remanebit filio:
ergo malè.Quidã fatenẽ cõtrariũ:& ideo dicũt ꝙ hęc dictio,
etiã,nõ poniẽ hic implicatiuè ꝙ filio quęrereẽ.Richar.Malũ.
vt hic refert Cy.tenet cõtrariũ,ꝙ de iure antiquo ĩ bonis ma-
ternis filio quęrebaẽ ꝓprietas,& patri vſusfructus:vt l.filius.
ff.de inoffi.teſta.Dñs Cy.hic hoc reprehendit:qa hoc fuit in-
ductũ p̃ iura noua.j.de bo.ma.l.j.& per totũ.Aduertite dñi,
parcat mihi do.Richar.& do.Cy.qui eũ hic recitauit.Iſta fuit
opi.antiqua reprobata p̃ gl.noſtrã ĩ l.is q hæres.§.fi.ff.de acq.
hære.& alle.l.filiusfa.ff.eo.ti.Ego allego vobis aliã legẽ,ſcili-
cet,ſi filius meus.ff.ſi quis omiſ.cauſa teſta.nõ ob.l.filius.ff.de
8 inoffi.teſta.quia fateor † ꝙ querela cõpetat filio,ſicut actio in-
iuriarũ:vt l.filiusfamilias.& actio in factũ.ff.de actio.& obli.
ſed emolumentũ querelæ & illarũ actionũ quærebaẽ patri in
totũ ſecũdũ tp̃a antiqua,hodie quo ad vſumfructũ.vnde pri-
ma ſol.eſt verior. Vlterius opp.ad ſecũdũ : diciẽ hic ꝙ pater
9 põt habere ratũ.Cõtra,† quod meo noĩe nõ eſt geſtũ,ratũ ha-
bere nõ poſſum: vt l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ff.de neg.geſt.Sol.
Nõ poſſum habere ratũ tãquã geſtũ noĩe meo,ſed tãquã ge-
ſtũ à filio: ſicut dixi tibi ſ.de fur.l.j.& p̃ Dy.in c.ratũ.de regu.
iur.li.vj. Itẽ opp.diciẽ hic ꝙ pater põt habere ratũ.& gl.intel-
ligit etiã tacitè p̃ curſum lõgi tẽporis. Vide hic gl.ſup̃ ver.ra-
tã.dũ allegat l.ſi filius.de peti.hæred.& l.q ĩ aliena.§.j.de acq.
hæred. Cõtra hoc opp.ratihabitio debet fieri intra id tẽpus,
a quo res põt geri:vt l.bonorũ[a].ff.rẽ ratã hab.& eſt expreſſum
in terminis l.noſtræ,vt l.fi.in prin.ff.qs or.in bo.poſ.ſer.Hui⁹
10 timore † quidã,vt Iaco.& Bal.reprehẽdũt iſtã gl.vel limitant
eam,ſcilicet ꝙ iſta ratihabitio ſequiẽ intra tempus legitimũ,ſ.
intra annũ vel cẽtum dies.Docto.intelligũt eam valde nota-
biliter.Nam longũ tẽpus,de quo fit mentio in legibus alleg.
in glo.nõ inducitur ad inducẽdum ratihabitionẽ,ſed ad pręſu-
mendũ voluntatẽ ab initio interceſsiſſe:vt in d.l.præſumitur
ergo ab initio patris volũtas affuiſſe,nõ hodie,hoc eſt,in fine
decennij inducitur ratihabitio.quod eſt notandũ.& bene no.
& tene menti perpetuo.Vel dic ſecundũ dominũ Iac.But.ꝙ
ratihabitio debet fieri à tempore,quo res debet fieri qñ fit ad
11 confirmandũ actum qui factus eſt.Sed † in propoſito [b] actus
b iſte ab initio fuit validus:ratihabitio patris ſolùm ad hoc ten-
dit,vt ſibi patri quæratur,nõ vt actus valideẽ : & ſic põt geri
quocunq; tẽpore.quod intellige verum ſecũdum iura hodier-
na:ſed ſecundũ iura antiqua iſtud dictũ nõ procederet:vt d.l.
fi.in prin.quis or.in bo.poſ.ſer. Venio ad tertiam partem:di-
citur hic,amittitur tranſacto tempore.Contra,vt l.fi.in princ.
quis or.in bo.poſ.ſer.Dicit gl.ꝙ hæc lex debet intelligi ſecũ-
dum illã,ꝙ admittiẽ tranſacto tempore,in quo filius ſciuit &
potuit patrẽ certiorare:vt lege cõtraria,quod eſt verũ ſecũdũ
iura antiqua,& etiã ſecũdũ noua in profectitijs,in quibus ni-
hil eſt immutatum.In aduentitijs verò hodie patris ſcientia
vel certioratio nõ requiritur:quia poteſt filius perfectè petere
abſq; patris cõſenſu.Ita dicit glo.vl.huius l.quam vide. Con-
tra hoc opp.bonorũ poſſeſsio debet peti vel agnoſci in iudi-
cio:& filius non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio
ſine conſenſu patris,vt l.cum non ſolum.§.neceſsitate.de bo.
quæ libe.ergo apparet quod patre ignorante nõ poteſt peti
etiam hodie. Huius timore eſt facta etiam ſecunda gl.huius
l.& eodem modo poteſt opponi de l.j.in fin.de anna.excep.
quia impedito agere non currit præſcriptio:ſed filius nõ po-
12 teſt petere patre ignorãte:ergo &c.Ponit glo.multas ſol.Iſta
c † eſt vera,& multum mẽti tenenda:[c] quia §.neceſsitate.habet
locũ in his,quæ fiunt in iudicio in forma
iudicij:ſed bonorũ poſſeſsio nõ petiẽ vel
agnoſcitur in iudicio in forma iudicij: vt
l.ſeruus.ff.eo.ergo conſenſus patris non
requiritur. Vide iſtã gl.& teneas ea men-
ti:& nõ intelligas gl.ꝙ quãdoq; indiſtin-
ctè iudicis officium intẽtatur,filius pote-
rit agere ſine conſenſu patris.qđ videtur
innuere.Sed intelligo hoc verũ, quando
nõ in forma iudicij implorat officiũ iudi-
cis:vt d.l.ſeruus.ff.e.Ita debetis intellige-
re hãc materiã. Opp.l.factũ filij nõ de-
bet nocere patri:vt l.filius.ſ.de pact.Sol.
Ibi loquimur in quæſitis:hic in q̃rendis.
Vlterius opp.de l.j.§.decretalis. ff. de
ſuc.edic.Sol.Hic loquitur in bonorũ poſ-
ſeſsiõe edictali,q̃ poteſt perdi:ibi in de-
cretali,q̃ nõ poteſt perdi tẽpore vel repu-
diatione. Sumus expediti de gl.Extra
gl.oppo.breuiter de l.j.ff.de bo.poſ.infã.
& fu.de.Sol.Scientia patris nõ nocet fi-
lio,vt l.cõtraria:ſciẽtia filij nocet patri,vt
hic. Cõtra hoc opp.de l.ſeruus .ĩ fi. co.
vbi ſcientia patris attẽditur.Sol. Scientia
patris attẽditur quãtũ ad cõmodũ filij, vt
ibi no.nõ ad eius incõmodũ. Vlterius
opp.de l.is qui hæres.§.fi.& l.ſeq.ff.de ac
q. hæred.vbi repudiatio filij nõ nocet pa-
tri.,Ad idẽ j.de bon.q̃ lib . l. cũ non ſolũ.
§.j.§.ſeq.vbi repudiatio filij nõ nocet pa-
tri:neq; patris repudiatio nocet filio.Pro-
p̃t quas leges dicebat Iac.But.ꝙ iſta lex
13 hodie in hoc corrigitur.Docto.† noſtri di-
cũt cõtrariũ:dr̃ etiã de iure antiquo repu-
diatio filij expreſſa nõ nocebat patri, vt
d.l.is q hæres.§.fi.tñ repudiatio tacita, q̃
ex curſu tẽporis inducitur,bene nocet:vt
hic,& d.l.fi.in prin.quis or.in bo.poſ.ſer.
Simile ꝙ quædã poſſunt fieri tacitè,quæ
nõ poſſunt fieri expreſse.Habuiſtis in l.
j.ſ.de ſeruis.fug.& in l.longe.de diuer.&
temp.præſcript.de ſer.vrb.prædi.l.ſed ſi
inter.& in qualibet earum nota.

LEX II.

SI bonorum. Ad cogno-
ſcẽdã bono-
rũ poſſeſsionẽ, collateralibus ſta-
tuũtur centũ dies:deſcendẽtibus annus.
h.d.cũ l.emãcipata.quas ſimul legã. Op-
po.ad hanc l.de emãcipata.Sol.ibi loquiẽ
in aſcendentibus:hic in tranſuerſalibus.

EMancipata. Adhãc l.op.
j,de his q an-
d te aper.tab.l.j. [d] Dicũt qdã ꝙ illa
lex nõ habet locum in ſucceſsione de iure prætorio.& hoc vr̃
velle gl.tua,quã vide,& not.Alij dicũt propter generalitatẽ
illius legis ꝙ habet locum in ſucceſsiõe de iure ciuili & de iu-
re p̃torio:& hoc cõmuniter oẽs tenẽt:& tũc illa gl.debebit a-
e liter intelligi,vt dicat [e] licet de iure prætorio nõ ſit inductum
vt bonorũ poſſeſsio nõ trãſmittatur:tñ de iure ciuili:induciẽ
vt tranſmittatur hæreditas & bonorũ poſſeſsio ad ſuos, vt l.
contraria.Et intelligas iſta verba alia quã in caſu iſtius l. Nã
hic loqtur in filia decedẽte poſt annũ:quo caſu nec poſſet ipſa
poſſeſsionem petere:meritò non trãſmittit ad ſuos.Sed p̃di-
cta procedunt filia decedente intra tempus agnoſcendi bo-
norum poſſeſsionem.quod nota.

INfantis. Bonorum poſſeſsio agnita ꝓ infante
tranſmittitur ad hæredes.h.d. Opp.
de l.j.§.furioſi,ff.de ſuc.edi.Quidã cõcedũt ꝙ hic trãſ-
mittitur hæreditas.ſ.ad illos ſucceſſores defuncti,non ad ſuc-
ceſſores infantis.Certè iſtud eſt contra caſum l.ij.§.ſed ſi infã-
ti.ff.ad Tertul.quia tranſit ad ſucceſſores infantis.Ad cõtra-

a Bonorum. Adde ad materiã ratihabitionis factæ ex ĩterualo,Fede.cõſi.ccxxviij. & ex dictis Bar.hic vid bonã limitationem ad l.bonorũ.ff.rẽ tat. habe. & op.Bar.hic tenẽt Cy.Salic.licet Bal. videatur tenere cõtrariũ hic ĩ xiiij.co. verſi.ſed qd ſi filius.

b ❡ Sed in propoſito. Add tu ad hæc dicta Bar.& vide Areti.in c.cãm q̃. col. fi.de iud.Bal.ĩ auth. hodie.j.de appell.& ĩ c.vt circa.de elect. lib.vj.

POMATES.

c ❡ Et multũ mẽti tenẽda. Vid Bar.cõſi. iij.col.xv.vol.ij. Vide ẽt ad declarationẽ d. §. neceſsitatẽ. Rotã ĩ deciſ. nouis. vj.ĩ ti.de iud. quam ſimpliciter ſequitur Barb.ĩ c.licet ex ſuſcepto.de fo.cõpetẽ.

d ❡ L.j. Adde ꝙ communis opi.eſt ꝙ bonorũ poſſeſsio nõ agnita in hæreditate aſcendẽtiũ trãſmittatur ad liberos eius cui delata erat bonorum poſſeſsio, ſicut trãſmittitur facultas adeũdi de iure ciuili,per d.l.j.qa eadẽ eſt ratio vtroque caſu:iõ debet eſſe idẽ ius,Hãc tñ cõmunẽ opi.limita ſecũdum Bal.nõ ꝓcedere in tranſmiſsiõe odioſa in bonorũ poſſeſsione cõtra tabu. quia talis bonorũ poſſeſsio nõ debet dilatari,ſed arctari:qa publice ĩtereſt teſtamẽta confirmari. Alle. not.in l.Gallus . de lib.& poſth.§.qd ſi is.in gl.quæ incipit, aliter. Et cũ Bald. ranſit Ful. & Alerum quadam modificatione,de qua hic per eum.

POMATES.

e ❡ Aliter intelligi vt dicat. Vide Alexã. conſil.xx.co.iiij. volu.j.& Soci.cliij.co, iiij.ad finem,

rium reſpondeo quod ibi loquitur in furioſo: hic ĩ infante. Et quæ ſit ratio diuerſitatis, dic vt ĩ l. ſi infanti. j. de iure delibe.

QVandiu. Donec eſt locus ſucceſsioni ex teſtamento, nõ eſt locus ſucceſsioni ab inteſtato, nec tempora currunt. h. d.

IVris ignorãtia. In iuris ignorãtia non prodeſt mulieri. h. d. Intellige hanc legem, ſi potuit con
a ſulere peritiores, [a] vt dicit gloſſa.

1 Bonorum poſſeſsio quæritur pupillo per tutorem.
2 Iudex quando ſupplet defectum tutoris, debet in actis dici: ideo iudex ſciens, &c.

BOnorum. Tutor poteſt agnoſcere bonorũ poſſeſsionẽ pro pupillo, nõ pupillus ſine tutore: niſi defectum tutoris iudex ſuppleat. h. d. Opp. de l. potuit. j. de iu. delibe. Dicit gl. ꝙ hic debet intelligi ſecũdum illã, vt poſsit tutor ſine pupillo infante. Sed ſi eſt maior infante, requiritur eius volũtas, vt ibi. Contrarium
1 †tenet gl. in l. contraria. & l. impuberi. de tu. & cur. da. ab his. & illam tenet Dy. & Cy. & hic omnes eã tenent, quia aliud in bonorũ poſſeſsione, quæ indiſtinctè poteſt queri per tutorẽ: aliud in hereditate:
2 vt d. l. potuit. Vltimò †no. [b] hic text. qui
b hic dicit, ſciẽs hoc competens iudex &c. Facit j. de iur. delib. l. ſi infanti. in fi. quod dixi tibi plene in l. ſi curatorẽ. ſ. de in integ. reſtit. Et ſic memẽtote: ꝙ cùm iudex ſupplet defectum tutoris, dicat in actis:
c ideo dicit iudex ſciens [c] &c. vbi dixi.

QVicunque. Hæc lex legitur tribus modis. Secundũ primũ modũ dicit: Ignorãtia facti impedit ne tẽpus bonorũ poſſeſsionis petẽdæ currat. h. d. vel aliter: Nõ obſtat, ſi bonorũ poſſeſsio ſit petita iudice non ſedente pro tribunali, vel non ſeruata iuris ſolennitate. h. d. Et ſecundum iſtam melius adaptatur lex ſequens: pone caſum ſecundum vtranque lec. ne habeã neceſſe bis legere literam.

1 Bonorum poſſeſ. decretalem, an hodie ſit reperire?

d **V**T uerborum. [d] Bonorũ poſſeſſio nõ debet peti, ſed ſufficit corã
e iudice [e] agnoſci: & tempus currit ſecũdo ſtatim, cùm prim⁹ excluditur. h. d. Et iſte verſicu. eo adito. legitur duobus modis. Poſui tibi caſum ſecundũ lect. magis no
1 tabilẽ. Nota †ex iſto caſu, ꝙ hodie ſufficit bonorum poſſeſsio agnoſci corã iudice: ideo nõ eſt hodie reperire poſſeſsionem decretalem: quia à iudice non decernitur, ſed à patre agnoſcitur: poteſt tamen dici bonorum poſſeſsio iudicialis, quia in iudicio agnoſcitur. Vltimò not. verſicu. eo adito. & lectu. ipſius.

Quando non petentium partes petentibus accreſcant. Rubrica.

1 Bonorum poſſeſsio vnde liberi, quòd habet locum in bonis maternis.
2 Bonorum poſſeſsio vnde legitimi, habet locum in ſucceſsione matris.
3 Suus, licet non excludatur tempore, excluditur tamen repudiatione facta inter ſuos.
4 Ius accreſcendi inter eos, qui ſunt in primo gradu, excludit eos qui ſunt in ſequenti gradu: & nõ patitur eos venire ad portionem deficientium.

LEX. vnica.

QVoties. Inter ſuccedentes de iure prætorio, eſt locus iuri accreſcendi. h. d. Gl. j. laborat in poſitione caſus. Tu pone caſum ſecundũ vltimam poſitionẽ, quę verior eſt, & magis clara. Oportet vt recitem primã glo. quæ multũ difficilis videtur iuuenibus, & docto. nõ declarant eã.

Et opp. Ablatiui abſoluti reſoluũtur in conditionem: vt l. à teſtatore. de cõdi. & demonſt. & de vſu. l. euictis. Sed hic dicitur, ceſſante legitima ſucceſsione. ergo reſoluit̃, ſi ceſſauerit legitima ſucceſsio. Innuit ergo à contrario ſenſu, ꝙ vbi eſt ſucceſsio legitima, nõ eſt locus iuri accreſcendi, quod eſt cõtra l. j. §. his ita. j. de cad. tol. & ff. de ſuis & legi. l. ſi ex pluribus. Hui⁹ timore gl. ponit hic caſum quatuor modis. Primò hic loquitur in pluribus liberis, qui veniũt ad ſucceſsionem matris, vel maternę lineę. & vide primã poſitionẽ caſus in gl. quo caſu vno expulſo, vel excluſo cæteri admittuntur: ꝙ non eſſet, ſi eſſet locus alteri ſucceſsioni legitimæ. Ratio, quia ipſe repudiaſſet de iure prætorio: & poſſet ipſemet de iure ciuili ſuccedere: & ſic alij excluderentur: vt ff. de ſuc. edi. l. j. Sed dñi videatis: illa lectu. nõ eſt vera propter duo. Primò quia ipſemet nõ poteſt ſibi ſuccedere, quando eſt aliquis, qui ſit in primo gradu: à quo tp̃e ipſe eſt excluſus. vnde donec eſt aliquis de liberis, q ſit in primo gradu, à quo ipſe eſt excluſus, nõ põt venire ipſe per edictum vnde legitimi: vt l. octaui. ff. vnde cog. Inſtitu. de hæredi. quæ ab inteſt. §. admonendi. Et ſi tu dicas, ego intelligo hoc ꝙ non ſupererat alius eiuſdem gradus. Tu dices cõtra tex. qui dicit, pluribus liberis &c. & hoc vult dicere gl. ibi: ita tñ, ſi cæteri eſſent, &c. Vide gl. & adde ibi: in remotioribus gradibus. ꝙ in caſu præſentis legis, nõ põt dici: quia dicit, pluribus liberis, &c. Et ſic innuit plures eſſe in eodẽ gradu. Itẽ cõtra prædictam lect. opp. hæc
1 lex loquitur de bonorum poſſeſsiõe, vnde liberi. Sed †vnde liberi, non datur in bonis maternis: vt l. quoties. j. de ſuis & legi. hære. ergo &c. Reſpõdeo, dico quòd hic nõ dicitur de bonorũ poſſeſsione, vnde liberi: ſed de bonorũ poſſeſsiõe, quæ defertur liberis. Vnde intelligo hic de bo. poſ. vnde cognati.
f Et ab iſta opinione bene defenditur iſta lectu. Itẽ opp. [f] cõ
2 tra iſtã lectu. nam †in ſucceſsione matris eſt locus ſucceſsioni legitimæ per Orficianum, & Tertullianũ ſenatuſconſultum. & ita habet locũ vnde legitimi, vt dicit gl. ſ. titu. j. in j. gl. ergo apparet, ꝙ non ceſſat ſucceſsio legitima, vt hic text. requirit. Sol. hic nolebat venire per vnde legitimi, nec tãquam legitimus: ſed per vnde cognati. Dicit gl. quam vide. Secundũ iſtã ſolu. hic ceſſat ſucceſsio legitima: qa ſic volunt. Sed ſi vellent ſuccedere tãquã legitimi, nõ eſſet loc⁹ iuri accreſcẽdi. Iſta ſol. fortè nõ eſt vera: qa ita renũciando ſucceſsioni legitimæ, renũciaret ſucceſsioni, quæ ei deferẽ de iure prætorio: vt videbitis in l. puberẽ. j. de iur. delib. & l. ſuũ. eo. ti. & ꝙ ibi vobis dicam: tñ defendẽdo iſtã lect. ab iſta opp. dicamus, ꝙ hic loquit̃ in ſucceſsione lineæ maternæ, nõ in ſucceſsione matris. Quia tamẽ iſta lectura nõ bene defendit̃ à prima oppoſitione: ideo eã dimittamus, vt veniamus ad ſecundã lectu. Secũdo modo legit̃ hęc lex, in filijs emancipatis, qui veniunt ad ſucceſsionẽ per vnde liberi, in quibus non eſt locus ſucceſsioni legitimæ, ſecundũ iſta tempora. Secus ſi eſſent ſui: quia inter eos nõ eſt locus iuri accreſcendi. Aſsignat gl. duas rationes. Prima, quia non poteſt excludi, cùm perpetuò duret aditio de iure ciuili. Item, quia inuiti accipiũt tanquã ſui. & vide gl. Iſta lect. nõ eſt
3 vera in duobus. Primò, †quia licet filius ſuus nõ poſsit excludi tempore, poteſt tamen excludi poſtea repudiatione facta inter ſuos, & eſt locus iuri accreſcendi: vt l. j. §. ſi nemo. ff. ad

a ℭ Peritiores. Adde & intellige ſecundũ Bal. Pau. & Sali. nõ ſolũ ſi ſint ĩ loco remoto, ſed etiã ĩ loco vicino: qa queadmodum vadunt ad nemus ꝑ lignis, & ad indulgẽtias, eo modo debẽt ire pro cõſilijs: quia nõ eſt eis multũ difficile, attẽta loci vicinitate per text. in l. iiij. §. ſi tam vicinũ. ff. de dã. infe. & Ro. alle. text. in l. diuus. ff. de tut. & cura. da. ab his. & qđ no. Bal. ĩ l. cõtinuus. §. itẽ qui inſulam. de ver. obl. addẽdo Anto. de But. idẽ tenẽtẽ in c. ij. de cõſti. & idẽ tenuit ipſe Ro. ĩ l. ſi duo. ff. de acquir. hæred. vbi dicit hoc dictum limitare, niſi iſte, qui habet cõſulere peritiores, lõgè diſtaret à ciuitate vł ꝑpter guerras accedere nõ poſſet. Pro hoc allegãdo gl. in l. ſi duo. ver. ſcire potuit. ſ. allegata. Et illa gl. alleg. bonũ tex. Sed hoc videnẽ velle allegare doc. dum ponderãt vicinitatẽ & facilitatẽ eũdi. Et aduerte quod Bal. ĩ concluſione & Pau. de Caſt. in fi. voluit ꝙ in his, quæ cõcernũt formam actus, vł rigorẽ iudiciorũ, non excuſatur ruſticus, vel alius ꝑpter iuris ignorãtiã: vnde ſi per errorẽ iuris ſimiles pſonæ fecerint teſtamẽtum nõ ſeruata ſolennitate, erit nullũ. Alleg. l. fi. j. de teſt. Idẽ ſi nõ faceret ſuas probationes intra terminũ à iudice vel ſtatuto p̃fixũ. Et hoc etiam ſi eſſet ĩ dãno vitãdo. Tu adde etiã Rom. cõſil. ccxxv.

P. PAV. P.

a ℭ Peritiores. Circa hoc ꝙ teneat̃ qs cõſulere peritiores, alr̃s nõ excuſetur, limita ſingulariter nõ ꝑcedere ĩ eo, qui facit actũ coram iudice, & eo authorante, vide q̃ ſcripſi ad Bart. in rubri. C. de iuris & facti ignorantia.

POMATES.

b ℭ Vltimò no. Iudicis præſentia an ſufficiat, ſeu an firmet cõtractũ alias ĩualidũ, vel reſcindendũ, Barb. cõſ. iij. col. vij. ĩ ij. vol. & ibidẽ col. lx. in fi. tãgit ꝙ p̃ſentia iudicis nõ informati nihil operatur.

c ℭ Sciẽs. Adde & nõ. ſcđm Pau. de Caſt. qñ fit actus corã ſuperiore, q de ſui natura fieri nõ põt, ſed ſuperior põt diſpẽſare, ꝙ ipſe debet expreſsè dicere ꝙ illud facit ex certa ſciẽtia, nõ obſtãte tali defectu. Alle. l. ſeruus. ff. eo. An aũt Papa cõferendo beneficium minori in præſentia ſua, & corã ſe, ſimpliciter videat̃ ipm diſpẽſare, vide Oldra. cõſ. cccxxxix. cũ tribus ſequen. vbi pulchrè examinat.

d ℭ Vt verborũ. Adde tu & vide gl. ĩ l. fi. ſ. de cura. furi. q̃ intelligit l. iſtã habere locũ ĩ bonorũ poſ. cõtra tab. quã gl. Bal. ĩ l. j. ff. de iuriſ. om. iud. allegat ꝑ ſingulari.

P. PAV. P.

e ℭ Coram iudice. An autẽ ſit neceſſe corã iudice hodie exprimere ex qua cã agnoſcat̃, vide Iaſ. ĩ l. quãdiu. col. ij. & iij. ſ. eo.

f ℭ Itẽ oppo. Et vide Lud. Roma. in cõſi. cxc. vbi alle. gl. ſing. hic, ꝙ ex narratione facti nõ ĩducit̃ iuris diſpoſitio. Allegauit Ioan. And. in c. dilecto. de præben. Andre. Barba.

ſenatuſc. Ter. Dicã in l. qui ſe patris. j. vnde liberi. Et ideo omiſſa iſta lect. gl. legit tertio modo: quia erat ſic hic de facto, quia legitima ſucceſsio ceſſabat, idẽ ſi nõ ceſſaret. vnde ar. à contrario ſenſu, quod ſ. facit, nõ procedit. Hæc lect. non placet: nã imperator non reſpondet ad interrogata: ſed facit vnã regulam proprio motu. Non eſt ergo hic dicendum, ſic erat hic de facto: quia Imperator hic nõ interrogabatur ſuper facto. Legitur ergo quarto modo, vt dicamus, ceſſãte legitima ſucceſsione, hoc eſt, reiecta legitima ſucceſsiõe. Illa eſt vera,
4 & ſecũdũ hãc poſui tibi caſum: ex †quo habes, ꝙ ius accreſcẽdi inter eos, qui ſunt in gradu primo, excludit eos, qui ſunt in gradu ſequenti, & non patitur eos venire ad portionem deficientium. Venio ad gl. ſeq. & gl. hæc intrat materiam iuris accreſcendi: & facit quaſdam quæſtio. quod dic vt in ea. et vide eam. Et de hac materia facio vnam magnam repetitionem in l. re coniuncti. ff. de lega. iij.

De bono poſſeſ. ſecundum tabu. Rubrica.

LEX. I.

PEndente. Donec eſt dubium de viribus teſtamenti, non eſt locus ſucceſsiõi ab inteſtato. h. d. No. quod dixi ĩ ſum
a mario. Ad l. noſtram oppo. de l. cũ falſum. [a] ff. de acquir. hæred. Sol. Diſtinctio, quæ ponitur ibi, habet locum in aditione hæreditatis, quæ conſiſtit in ſolo animo adeuntis. Vnde ſufficit, adeuntẽ eſſe certũ, vtrum teſtamentum ſit falſum vel non: hic loquitur in bo. poſ. quæ debet peti à iudice, & ab eo decerni. Vnde eſt neceſſe, ꝙ etiã iudex certificetur de viribus teſtamenti. & vide gl. & poſtea dicã tibi aliqua. Iſtud quod gl. dicit, procedebat de iure antiquo, ſecundum quod iudex habebat neceſſe decernere bo. poſ. Sed cũ hodie ſufficit ſola agnitio ſine iudicis decreto, vt l. fi. ſ. tit. j. puto eſſe idem in bo. poſſeſ. quod in hæreditatis aditione.

1 Quot teſtes requirantur ad probandum teſtamentum.
2 Modus probandi ſolennitatem teſtium in teſtamento.

LEX. II.

BOnorum. Ex teſtamẽto in ſcriptis petitur bonorum poſſeſsio ſecũdum tabulas, ex nuncupatiuo petitur vtilis, vel bonorũ poſ. ſecundũ nuncupationẽ. h. d. Oppo. & videtur ꝙ ſigna tantũ nõ ſufficiãt: imò reqratur ſubſcriptio: vt Inſti. de teſt. or. §. j. Sol. gl. fateor contrarium. & hoc eſt ꝙ hæc l. ſuppletur per illam.
1 Quærit gl. circa hanc l. †quot requiruntur teſtes ad probãdum teſtamentũ. Sol. Dicunt Mar. & Hu. duos teſtes ſufficere per regulam, quæ eſt in l. vbi numerus. ff. de teſt. & eſt ar. l. fi. j. de fideic. & Inſti. de fideic. hære. §. fi. Nec obſtant leges, quæ dicunt ꝙ ſeptem teſtes requirãtur ad teſtamentum. Nã debes ſcire ſecundum prædictos docto. quòd quãdoque eſt contẽtio de voluntate ſcilicet an teſtator ſic voluerit: et hoc debet probari per ſeptem teſtes. Aut eſt contentio de ſolennitate, hoc eſt, an ſeptem teſtes fuerunt: & tunc per duos poteſt probari. Ita dicunt ipſi. Gloſſ. videtur reprobare iſtam opi. nam dicit gloſſ. non poteſt eſſe contentio de ſolennitate, quin ſit de voluntate: cùm non poſſet dicere teſtis quòd ſeptem teſtes fuerunt in tali teſtamento, niſi etiam dicat de teſtamento, & tenore huius teſtamenti. Certè dicit gloſſ. hoc videtur impoſsibile quòd poſsit eſſe quæſtio de ſolennitate, quin ſit de voluntate. Prædicti doct. reſpondent ad hoc, ꝙ hoc poteſt eſſe iſto modo, quòd legatarius petit legatum, vel hæres hæreditatẽ ex teſtamento, aduerſarius confitetur teſtatorem ſic voluiſſe: negat tamen ſolenniter voluiſſe, vel ſolennitatem: & ſic erit contentio de ſolennitate, non de voluntate: quia confeſſata. Gloſſ. iſtam reſponſionem reprobat: quia licet hæres confiteatur ſic teſtatorem dixiſſe, vel voluiſſe, nõ tamen confitetur ꝙ hoc dixerit animo teſtandi: vnde hoc non poteſt probari, niſi per ſeptẽ teſtes. Iſta reſponſio non placet: quia ex eo ꝙ hæredẽ inſtituit, p̃ſumitur ꝙ habuerit animũ teſtãdi: vt j. de teſt. l. nõ codicillũ. Itẽ quibuſcũꝙ verbis legauerit, cõſtat ꝙ habuerit animũ legãdi: vt l. omne verbũ. C. cõia de leg. Vnde conſtat ꝙ iſta reprobatio, quã gl. facit, nõ eſt neceſſaria. Vnum tñ facit magis cõtra. Poteſt eſſe ꝙ de alia volũtate confitet̃ hæres, de alia dicit teſtis. Licet em̃ hæres confiteat̃ teſtõrẽ dixiſſe ſic, & duo teſtes dicãt hoc dictũ fuiſſe corã ſeptẽ teſtibus: fortè hoc fuit alia vice, & nõ fuit de illo, de quo tũc hęres cõfitetur, & ideo ad hoc, vt iſta reprobatio cõcluderet, eſſet neceſſe ꝙ eẽt tãta coarctatio loci & tẽporis, ꝙ dictum teſtis, & cõfeſsio ꝑtis, de neceſsitate con
2 cluderet de eodẽ, vel fieret †articul⁹ hoc mõ ponatur, ꝙ talis vnũ tãtũ fecit teſtm̃. Item cũ tale teſtamentũ fecit, ſeptẽ teſtes interfuerũt: tũc de neceſsitate concludit̃ de eodẽ: vt extra, de fide inſtru. c. cũ Ioãnes. Et ſi hoc modo ꝓbaret̃, credo ꝙ haberet plenũ effectũ teſtamẽti. aliàs ſi per duos teſtes tantũ, probaret̃ ipſum feciſſe teſtm̃: & de voluntate nõ cõſtaret & de eius tenore: tũc eius probatio nihil releuaret: niſi qa impediret dari bonorũ poſſeſsionẽ ab inteſtato, eo ꝙ facit dubiũ an teſtm̃ ſit falſum vel nõ: & pẽdẽte iſto dubio non põt dari bono. poſ. vt ſ. l. ꝓxi. Et ita debet intelligi gl. hic poſita: quã vide bñ. & hoc not. ꝙ ꝑpetuò nõ obliuiſcaris.

b *De bono. poſ. contra tab. [b] quam prætor liberis pollicetur. Rubrica.*

Super rubrica quęrit gl. quæ eſt rõ ꝙ in ff. titu. de bon. poſ. contra tabu. præcedit, & in C. tit. de bo. poſ. ſecundũ tab. Gl. reſpõdet, Imperator eſt nobilis. vnde cõſiderauit dignitatẽ: iõ præmiſit de bo. poſ. ſcđm tabu. quæ dignior eſt. Iuriſconſulti ſunt ſciẽtifici: vñ cõſiderauerũt ordinem ſciẽtiæ: qa nõ põt perueniri ad ſcđm tab. donec eſt locus cõtra tab. &c. dic vt in gl.

1 Authẽtica ex cã, ꝙ habet locũ in præteritiõe paterna. Item in præteritione filij emancipati.
2 Legata relicta à filio præterito, indiſtinctè debentur per titu. de le. præſtan.

LEX I.

LIberi. Rupto teſtamẽto per cõtra tab. quibuſdã cõiunctis perſonis, tãtũ legata debent̃. h. d. Oppo. de l. j. & l. iij. de le. præſtan. & l. virilis. §. fi. eo. titu. Sol. Hæc ſuppletur per illas: quia legata debentur liberis à parẽtibus, & quibuſdã alijs. Itẽ oppo. de lib. præte. auth. ex cã. Sol. Dicit gloſſ. & no. hodie indiſtinctè debentur legata omnib⁹, rupto teſtamẽto ex cauſa
1 p̃teritiõis. Vide iſtã gl. & no. hãc gl. †quę tenet ꝙ auth. ex cã. habeat locũ ĩ p̃teritione paterna. Itẽ ꝙ habeat locũ ĩ p̃teritiõe filij emancipati, de quo loquit̃ hic titulus, quod qualiter procedat, dicam tibi. Item oppo. j. de fideicom. l. quidam. Dicit
2 glo. ſol. vt ibi. Dic breuiter. †Quædam ſunt legata, quæ ſunt relicta ab ipſo filio præterito, & iſta indiſtinctè non debent̃: vt ĩ cõtrario. Quędam ſunt relicta ab inſtituto, & hęc debentur per tit. de leg. præſtã. & ita loquit̃ hic. Opp. & videtur ꝙ omnibus debeant̃ legata: vt l. ſi duo de leg. præſtã. Domini, intrare iſtã materiam eſſet valde longũ: dic plenè vt dixi in l. filium. §. j. de leg. præſtã. l. is qui in poteſtate. §. ſed ſi ſcriptus.

1 Bonorum poſſeſ. contra tabu. datur ei, qui non eſt inſtitutus neque exhæredatus.
2 Qui poteſt dicere teſtamentum nullum, poteſt contratabulare.
3 Bonorũ poſ. ſecundũ tabul. nõ cõcurrit cũ bonorũ poſ. cõtra tab. & nu. 7. vbi quãdo.
4 Inſtitutus habet bonorum poſſeſ. contra tab. beneficio præteritionis.
5 Text. in l. illud. §. ad teſtamenta. ff. de cõtra tabul. habet locũ in præteritione materna
6 Teſtamẽtũ, ĩ quo filius eſt præteritus, an interim ſit aliquod, donec dicatur nullũ. & ſic, An quod nullum eſt, rumpi poſsit.

a ℭ Falſum. Adde ꝙ Bal. hic ponit qualiter ꝓbet̃ falſitas teſtamẽti, cũ habeant deponere ſuꝑ negatiua, remouẽdo actũ à ſenſu, ñ ſenſum ab actu, dicendò ꝙ illa die & hora qua dicitur teſtm̃ fuiſſe factũ ĩ tali loco fiat factũ: qa ibi fuerunt p̃ſentes, & non potuiſſet fieri quin ipſi vidiſſent, & audiuiſſent. Et vide ſcđm Paul. de ca. q̃ no. ĩ c. tertio loco. de ꝓba. et Bar. in l. j. de itin. actuq; priua. et ſcđm Alex. gl. ĩ auth. de hęre. & fal. §. ſi verò abſint. ĩ ver. vidiſſe. & ibi no. Ang. & ꝑ Bart. cõ. ĩci. clariſsimo do.

Pro cõcordia aduerte ſi cõdito teſtõ p̃r decedit, & vnũ filiũ ĩ ꝑtãte p̃terit, & aliũ emãcipatũ inſtituit, dicit Bar. ꝙ iſte emãcipatus põt adire hęreditatẽ ex teſtõ de iure ciuili, ĩ l. ſi duo. §. ꝓinde. ff. de leg. p̃ſtã. Contrarius allegat̃ in hac l. poſthumo. vbi do. Alex. in gl. fi. Tu dic ꝙ Bar. l. neutro iſtorũ iuriũ loquit̃ ĩ iſto caſu, de emãcipato: imò potius aliter: qa ex p̃ſẽ dicit, qñ ſunt ĩ eodẽ gradu: ſed đ iure antiquo nõ erãt ſuus, et emãcipatus in eodẽ gradu. Et ita potuit loq Bar. ĩ ſol. cõtrarij ĩ hac l. poſthumo. & hoc ſenſit ẽt ĩ d. l. ſi duo. §. ꝓinde. dũ dicit, ꝙ fuit ĩſtitutus vnus de veniẽtibus ab ĩteſtato ĩ d. §. proinde. ergo non emãcipatus, q erat ĩcognitus de iure ciuili, in §. emãcipati. Inſti. de exhę. lib. & ĩ §. emãcipati. Inſti. de hære. q̃ ab ĩteſta. defe. ſed ſuus occupat primum locum ſuitatis.

P. PAV. P.

b ℭ Cõtra tab. An & qñ bonorũ poſſeſſio cõtra tabulas reducat̃ ad cauſam inteſtati, vide Cepol. cau. clxxxiiij.

✠POMATES.
a ℂNota ꝙ bon.poſ. Ad declarationẽ vide de Bal.in l.ſi pater.ĩ noua oppoſitione ĩ. de ĩſti.& ſubſti.ſub condi.fa.quã refert, & ſequitur do.Iaſ.ĩ l.emãcipato.colum. viij.ṽ.qui admit.
b ℂMatris.Adde Angel.in l.j.ĩ. de Car.edic.& Roma.hic et Alexan.

✠POMATES.
c ℂPro exhæredatione. Videretur ergo à ceſſante rõne,gloſ. & Bart.ꝙ hodie debeẽ,ꝙ contra teſtm̃ minus contra tabu. quã p̃teritio matris ſine cã nõ habeaẽ,p exhæredatiõe,iuxta gl.ĩ §.exhæredatos. ĩ auth.de hæredi.& fal.& iſtã opi.multi tenent. Alexã.verò hic,cõtra fundamẽta,de quibus hic per eũ.Cui addo ꝙ ĩ §. ad teſtamenta.aſsignaẽ alia rõ.quæ ẽt militat hodie ꝙ matres ſuos nõ habent hæredes:ſed prætor polliceẽ bonorũ poſſeſ.cõtra tab.& vñ liberi filijs, qui ſint loco ſeruorũ,in iuribusvulgaribus:igiẽ &c.cũ contra teſtm̃ daẽ cõtra tabu.licet Alex.hic teneat cõtrariũ,qui ſibi eſt cõtrarius.& cõſ.lxxxix.ij. volu . & vide Alex.ĩ l.ĩ ſuis.ad fi. ff.de libe.& poſthu.
d ℂDocto.noſtri.Adde tu ꝙ gloſ.ſaluari põt,qñ in teſtamento inſtituit veniẽtes ab inteſtato : qa tũc nõ eſt teſtm̃ nullum rõne præteritionis: vt dicit Barto.in l.ſi duobus.§.ſi prius. ff.de cõtra tabu.De cuius veritate vide Imo.in l.ſi filius qui in poteſtate.ff.de liber.& poſthu.

LEX II.

POſthumo. Poſthumus præterit[9], po-
teſt dicere teſtm̃ nullũ,& venire
per cõtra tab.h.d.hæc eſt difficilis lex,&
1 notabilis. †Nota ꝙ bon.poſſeſ.[a] contra
a tabu.datur ei,qui non eſt inſtitutus,neꝗ
exhæredatus.Si enim eſt inſtitutus,non
eſt dubiũ ꝙ nõ haberet contra tab.Item
ſi eſſet exhæredatus,ſimiliter non habe-
ret,ſed veniret per querelã,vt ff.eo.l.nõ
2 putauit.in prin.Secundò†not.ꝙ ille,qui
poteſt dicere nullũ,põt venire per cõtra
3 tabu.†Tertiò not.ꝙ bon.poſ.ſecundum
tab.nõ concurrit cum cõtra tab.bon.poſ.
4 †Ad iſta oppo.per ordinẽ,& videtur ꝙ
inſtitutus habet cõtra tabu.vt l.ſi poſt.§.
fi.ff.eo.Sol.Fateor ꝙ habet contra tabu.
beneficio alterius pręteriti,nõ beneficio
ſui.Ita debetis intelligere hoc.Secundò
oppo.& videtur ꝙ exhæredatus habeat
cõtra tabu.vt l.non putauit.§.nõ quæuis.
ff.eo.Sol.Ibi loquitur in exhæredatione
5 nõ ritè facta.Itẽ opp.†& videtur ꝙ præ-
teritus nõ habeat contra tab.nõ videtur
obſtare l.illud.§.ad teſtamenta.ff.eo.Sol.
b Ibi loquitur in pręteritione matris,[b] quę
c habetur pro exhæredatione:[c] meritò nõ
habet cõtra tab.hic verò loquitur in pre-
teritione paterna.Habes expeditum iſtũ
paſſum:venio ad ſecundũ.Hic dicitur ꝙ
teſtamẽtum eſt nullum,& poterit rumpi
per contra tabu.Cõtra,quod nullum eſt,
rumpi nõ poteſt:vt l.nam & ſi ſub cõdi-
tione.ver.poſt defectum.ff.de iniu.teſta.
Sol.Dicit gl.quòd teſtamẽtum illud eſt
nullũ de iure ciuili : ſed de æquitate præ-
toria eſt aliquod : meritò eo iure petitur
reſcindi.Ita dicit glo.hic,quã vide.Innuit
6 ergo iſta glo.†ꝙ teſtamentum,in quo fi-
lius eſt præteritus,interim eſt aliquod de
iure prætorio,donec dicatur nullũ.Idem
videtur notari ĩ l.filio præterito.ff.de in-
iuſt.rup.teſt.& ff.de teſt.l.j.& ego tetigi
d vobis in l.j. Docto.noſtri[d] moderni di-
cunt ꝙ hoc eſt contra caſum l.j.in fin.ff.ſi
tab.te.nullę ex.quia teſtamentũ eſt nullũ
omni iure,niſi approbetur per filiũ:quia
tunc erit aliquod de iure prætorio:vt d.l.
filio.de iniuſt.teſt. Qualiter ergo reſpondebimus ad cõtra-
ria? Dicit Iac.de Ra.ꝙ per bonorũ poſ.contra tab.rumpitur
illa ſpes quæ erat:quia teſtamentũ poterit cõfirmari per filiũ.
Iſta eſt quędã truffa:nam ſpes nõ põt rumpi,nec põt tolli,nec
habet effectũ,donec illa ſpes deducatur ad effectum, vel ad
actũ:vt l.ſi ſub cõditione.ff.de ſolu.de noua.l.quoties.Quid
ergo dicemus? Breuiter dico,ꝙ filius præteritus petẽdo con-
tra tabu.approbat teſtamẽtũ tanquã factũ,nõ vt ritè factum:
meritò,quia de iure prætorio ſubſiſtit:de iure prætorio rum-
pitur.Simile videtis in eo,qui appellat à ſententia lata contra
falſum procuratorem:vt l.iij.§.falſis.ff.rem ra.ha.& habuiſtis
not.ſ.de procu.l.licet.Facit quod no.in l.Pomponius ſcribit.
ff.de neg.geſt.& ideo ſi filius antè dixiſſet teſtamẽtum nullũ,
vel petẽdo cõtra tab.proteſtaretur ꝙ hoc nõ facit animo ap-
probãdi teſtamentũ,dico ꝙ bo.poſ.cõtra tab.nõ procederet
7 per rõnẽ factã:quia ꝙ nullũ eſt,rumpi non põt. †Venio ad
ſcd̃m.Diciẽ hic ꝙ cõtra tab.& ſcd̃m tab.nõ cõcurrũt.Contra
ff.de leg.pręſtã.l.is q̃ in poteſtate.§.ſed ſi ſcript[9].Soluit gl,&
bñ,ibi nõ diciẽ ꝙ petaẽ ſecũdũ tab.ſed ꝙ aditur hæreditas de
iure ciuili.Vnde aditio hæreditatis & bo.poſ.cõtra tab.bene
cõcurrũt.Cõtra hoc opp.de l.ſed cũ patrono.ff.de bo.poſſeſ.
Sol.Dicũt quidã eodẽ mõ,ꝙ ibi adiẽ de iure ciuili.Vel veri[9]
dicit gl.aliud in bo.poſ.quæ datur patrono:q̃a illa cõcurrit cũ
ſecũdũ tab.aliud in ea,quæ datur liberis,vt hic.Et eſt ratio in
promptu,licet gl.nõ ponat.nã bo.poſ.contra tab.quæ daẽ pa-
trono,nõ rumpit teſtm̃ in totũ,ſed aufert legitimã ſolã debi-
tam patrono:vt j.tit.j.l.j.& ꝙ ibi no.meritò bene concurrit cũ
bonorũ poſ.ſecũdũ tab.ſed bo.poſ.cõtra tab.quæ daẽ liberis,
rumpit teſtm̃ pro toto:vnde nõ põt concurrere cũ bonorum
poſ.ſecũdũ tab.Contra hoc oppo.de l.ſi duo.ff.de le.præſtan.
vbi etiã ea,quæ cõpetit liberis,concurrit cũ bo.poſ.ſecũdum
tab.Dicũt quidã,ꝙ ibi fuit adita hęreditas de iure ciuili.Iſtud
non videtur verũ:nam cũ ibi filius ſuus eſſet præteritus,licet
approbauerit teſtamẽtũ:hæreditas nõ põt adiri de iure ciuili,
ſed de æquitate pretoria:vt d.l.filio pręterito.ff.de iniuſt.teſt.
dicã j.vnde legitimi.l.ſi. Dicendũ eſt ergo,ꝙ vbi filius inſti-
tutus,& præteritus ſunt in eodem gradu,poſſunt cõcurrere
cõtra tab.& ſecũdũ tab.quia p̱ cõtra tab.nõ auferẽ totũ, & ſic
eſt eadẽ rõ,quæ in bo.poſ.cõtra tabu.quæ datur patrono.Ex
prædictis ergo diſtingue p̱ teipſum.Aut quæriẽ vtrũ bo.poſ.
cõtra tab.concurrat cũ aditione de iure ciuili:aut cũ bon.poſ.
ſecũdũ tab.& hoc ſecũdo caſu.aut quæriẽ de bo.poſ.quæ daẽ
patrono,aut de ea quę daẽ liberis.Sed ſi quęris de ea,que daẽ
liberis:tũc aut eiuſdẽ gradus,aut diuerſi:vt habes ex p̃dictis.

De bono.poſſeſ.contra tabu.liberti quæ patronis, liberiſq́ eorum datur. Rubrica.

1 *Manumittens ex cauſa fideicommiſſi habet contra tabulas.*
2 *Patronus per bono.poſſeſ.contra tabu.aufert tantùm legitimam.*
3 *Contra teſtamentum nuncupatiuum datur bono.poſ.contra nuncupationem.*

LEX I.

LIcet ex cauſa. Patron[9] præteritus per cõtra tab.aufert ſcripto
1 legitimam ſuã.h.d. †Nota ꝙ licet quis manu-
miſerit ex cauſa fideicõmiſsi, nihilominus ha-
2 bet cõtra tab. Secundò nota†ꝙ per bon.poſ.
3 cõtra tab.patronus aufert legitimã tantùm. Tertiò nota†ꝙ
contra teſtamentum nuncupatiuum datur bon.poſſeſ.contra
nuncupationem:ſicut econtra datur bono.poſſeſ.ſecundum
nũcupationem : vt ſ.titu.ij.l.ij. Quærit gl.in quibus caſibus
patronus excludatur ab iſta bonorum poſſeſ.dic vt in gloſſa.

LEX II.

PAtronus. Qui recipit mercedem pro operis, perdit contra tabu.hoc dicit.

Vnde liberi. Rubrica.

Gloſ.continuat,dictum eſt ſ.de bono.poſſeſ.quæ ſunt contra tabu.ſequitur videre de bon.poſſeſ.ab inteſt.verum quia iſta eſt prior:ideo de ea præmittit Imperator.

LEX I.

SI auus. Filij emancipati ſuccedunt æqualiter patri per vnde liberi.h.d. Opp. Inſtitu.de bono.poſſeſ.§.quos autẽ.vbi dicit ꝙ prætor hæredes facere non poteſt. Solu.quod hic diciẽ hæredes extitiſſe:intelligas beneficio prætoris ſecundum bono.poſ.qui vices hæredum ſuſtinent.

LEX II.

EX teſtamento. Donec eſt locus ſucceſsioni ex teſtamento , nõ eſt locus ab inteſtato.Item donec eſt locus ſucceſsioni deſcendentium,nullus alius poteſt ſuccedere.hoc dicit.

1 *Repudians hæreditatem patris, non poteſt habere hæreditatem aui, niſi de iure prætorio.*
2 *Lex iſta quòd habeat locum tam in filio emancipato,quàm in poteſtate.*
3 *Quibus caſibus iſta lex procedere poteſt.*
4 *Succeſſorium edictum ſecundùm tempora codicis,non habet locum in agnatis:hodie ſic: & an lex corrigatur.nu.6.& 7.*
5 *Proximior vt ſuccedat,quo tempore requiratur quòd ſit proximior.*
7 *Succeſſorium edictum de iure ciuili,non habet locum inter ſuos.*
8 *Secunda compilatio Codicis fuit facta poſt compilationem Inſtitutionum.*
9 *Qui eſt hæres per beneficium reſtitutionis in integrum,& ſic de iure prætorio,non deſinit eſſe hæres de iure ciuili.*
10 *Hæreditas patris non agnita,quòd tranſmittatur ad quencunque.*
11 *Filius filij emancipati conceptus, & natus, poſt emancipationem,quòd non ſit agnatus auo.*
12 *Pater ſuccedit filio per vtilem vnde liberi,ſeu vnde parentes.*
13 *Edictis prætorum licet addere,vel detrahere ex mente ipſius prætoris,vel ex identitate rationis.*

Lex

LEX III.

a QVi ſe patris.[a] Rogo quod aduertatis ad iſtã
l.quia lex iſta eſt ita difficilis ſi-
cut alia,quæ ſit in toto C.& habet gl.valde difficilẽ:
tamẽ reddam vobis eam ſatis claram ſi attendatis.Breuiter di
cit:Qui repudiat hæreditatem patris,non poteſt habere hæ-
reditatem aui,niſi de iure prætorio.h.d. Duo habes in hac l.
principaliter notare.Vnũ quod dicit expreſsim,aliud quod
1 innuit à contrario ſenſu.†Primò,ꝙ ille qui repudiat hæredi-
tatem patris,non poteſt habere hæreditatem aui,niſi de iure
prætorio.Secundò ex eo quod dicit,qui ſe patris negat hære
dem,innuit ꝙ ſi vellet eſſe patris hæres,poſsit habere hære-
ditatem aui.Ad iſta duo vadunt omnes opiniones, quæ hic
2 ſiunt.Nota etiam†ꝙ hæc lex habet locũ tam in filio emanci-
pato,quã in filio in poteſtate:quod apparet ex eo ꝙ litera di-
cit,maximè emancipatus,& ſic innuit idem in ſuo. Hoc præ-
miſſo venio ad gloſ.quæ multũ difficilis,& intricata eſt:ideo
more Canoniſtarum diuido vobis eam.Iſta prima gloſſ.diui-
ditur in duas partes principales.Nam primò ponitur glo.Io.
Secundò ponitur glo.Hug.Secunda ibi:Item ideo dicit ma-
ximè,alia ratione.Item prima pars ſubdiuiditur : quia primò
format vnam oppo.Secundo examinat lectu.huius l.Tertiò
oppo.ad illud quod hæc lex dicit expreſsè.Quartò oppo.ad
illud quòd hæc lex dicit à contrario ſenſu.Secũda ibi:ſi ergo
ponas.Tertia ibi:niſi in duobus.Quarta ibi : ſed in eo quod
dicit,negat.Examinemus ergo prius ſecundã particulã iſtius
3 primæ partis.Et primò † quæro,quibus caſibus poteſt habe-
re locum hæc lex. Pro cuius euidentia habetis ponere qua-
tuor conbinationes.Quandoꝗ pater & filius erant emanci-
pati : quandoque pater in poteſtate, & filius emancipatus:
quandoꝗ econtra:quandoꝗ vterꝗ in poteſtate.Primò caſu,
quando vterꝗ eſt emancipatus, ſine dubio procedit iſta lex:
quia nullus eorum poteſt ſuccedere auo,niſi per bon.poſſeſ.
de iure prætorio.Secũdo caſu,quando nepos:iſto caſu etiam
ſine dubio procedit iſta lex:quia iſte filius emancipatus, qui
quo ad auum eſt nepos, non poſſet auo ſuccedere,niſi de iu-
re prætorio.Tertio caſu,quando filius eſt in poteſtate,& pa-
ter emancipatus:ſiue dubio iſta lex nõ procederet : quia cum
iſte filius,qui eſt nepos quo ad auum, ſit in poteſtate, & ſic
ſuus, ſuccederet de iure ciuili : vt Inſtitut.de hæredi.quali.&
diffe.§.ſui.Quarto caſu,quando vterque eſt in poteſtate,tũc
procedit iſta lex : quia iſte filius, qui quo ad auum eſt nepos,
non poteſt admitti vt ſuus:quia eum præcedit pater:vt Inſti.
de hæredum qua.& diffe.§.ſui.Et iſta ratio redditur in gloſſ.
Item alia ratione non poteſt admitti vt agnatus: quia nõ erat
proximior tempore mortis:vt Inſtitu.de hæred.ab inteſta.§.
ita demum.quia pater eum præcedebat tẽpore mortis. Item
4 non poteſt admitti per ſucceſſorium edictum:†quia non ha-
bet locum ſecundum iſta tempora in agnatis:vt Inſtitu.de le-
git.agn.ſucceſ.§.placebat. Et iſtæ duæ rationes adduntuẽ in
gloſ.Hug.vbi etiam repetitur non perfectè per Ioan.ſcilicet
pater tunc præcedebat tempore mortis.vide gloſſ.Nunc ha-
bemus examinatas iſtas lecturas. Contra iſtam lectu.oppo.
5 †quòd non requiratur quòd quis ſit proximior tempore quo
defertur hæreditas:vt ff.de condi.inſtit.l.fi.ff.eod.l.ſcripto.de
ſuis & legi.l.j.§.ſciendum.Solu.Dicit gloſ.fallit in caſibus il-
larum legum.Ita dicit Ioan.& vide gloſſ.per ordinem. Tu
dic clarius : Quandoque aliquis decedit nullo condito teſta-
mento:& tũc requiritur quod ſuccedens eſſet proximior tẽ-
pore mortis, vt d.§.ita demum.Inſtitu.de hæredi.ab inteſta.
Quandoque decedit condito teſtamento, & tunc ſufficit ꝙ
quis ſit proximior eo tempore, quo teſtamentũ deſtituitur:
vt l.fin.ff.de condi.inſtit. Sed contra hoc oppo.ff.de ſuis &
leg.l.ij.§.penulti.Solu,gloſſ.ibi intelligo teſtamentum fuiſſe
conditum. Oppo.de l.item prætor.§.j.eodem titu.Sol.ille,
b qui non erat proximior tempore mortis,[b] non poteſt ſucce-
dere vt agnatus. Verum eſt,ſi proximiori hęreditas fuerit de
lata : ſecus ſi hæreditas delata non eſſet: quia tunc ille admit-
teretur, qui reperitur proximior tunc,cum defertur hæredi-
tas.Exemplũ:deceſsit aliquis relicto ventre vxoris,& matre
ipſi[9] defuncti,& alio agnato vlteriori:decedit mater antequã
partus ille naſcaẽ,vel deficiat poſthum[9].Certè ille qui tũc re-
peritur proximior,ſuccedit:vt in l.cõtra-
ria:quia matri,quæ erat proximior,nun-
quã fuit delata hæreditas propter ven-
trẽ,qui ſperabatur nõ ventri põt dici de
lata:q̃a nõ fuit in rerũ natura.ſed lex no-
ſtra & §.ita demũ.loquitur quãdo proxi
miori agnato defertur hæreditas: tũc em̃
non põt ſuccedere ille,qui eſt in vltimo
gradu.Ita debetis intelligere materiã i-
6 ſtã. Opp.†quia hodie ſucceſſorium edi-
ctũ habet locũ inter agnatos. Vnde ex-
cluſo primo admittitur ſequens: vt inſti.
de leg.agna.ſuc.§.placebat.Et ſic in caſu
legis noſtræ prout loquimur,qñ vterque
fuit in poteſtate,ſi filius nõ ſuccedit patri
ſuo,nepos poterit eodem modo ſuo auo
ſuccedere de iure ciuili.Iaco.fatetur opp.
& dicit hodie eſſe correctã hanc legẽ per
dictũ.§.placebat.Idẽ etiam dicitur in glo.
Hug.ibi:ſed hodie &c. Contra iſtud
oppo.nam licet inter agnatos ſit locus e-
dicto ſucceſſorio,inter ſuos non:cũ pri-
mus ſit hæres, velit nolit : non autem
7 poteſt hæreditas deferri ſequenti. Solu.
† Dicit Hugo , etiam hodie inter ſuos
eſt locus ſucceſſorio edicto : vt eis detur beneficium abſti-
nendi:vt Inſti.de hære.quali.& dif.§.ſed & his.vide gl.in fin.
Cõcluditur ergo ſecũdũ Iaco.& Hug.ꝙ iſta lex hodie ſit cor
recta:& ꝙ iſte filius poſsit venire ad hæreditatẽ aui ſui de iu-
re ciuili.Contra hoc inſurgunt omnes noſtri doct. & primò
Iac.de Ra.Pet.Cy.Mar.Silima.Iaco.But.& omnes moder-
ni,ꝙ inter ſuos nõ eſt locus ſucceſſorio edicto iure ciuili.Li-
cet enim per beneficiũ prætoris eis detur beneficiũ abſtinen
di:tamẽ de iure ciuili non poſſunt eſſe plures hæredes inſoli
dũ:vt l.hæreditatẽ.§.fin.de ca.pec.& l.ſi vt certo.§.ſi duobus.
c ff.cõmo.ergo &c.Cõcluditur ergo[c] ꝙ cũ primus fuit ſuus hę
res de iure ciuili p̃ri ſuo,nepos nõ põt eſſe ille hęres de iure
ciuili, ſed de iure p̃torio:& ſic hæc lex ñ eſt hodie cor.Præte
8 rea,dicunt ipſi† ꝙ nõ eſt dubium ꝙ ſecũda cõpilatio Codicis
fuit facta poſt cõpilationẽ Inſt. vt ſ.de emen. Iuſti.Cod. §.ſi.
Ergo nõ eſt dicendũ ꝙ lex C.corrigatur per iura Inſti.Præte
rea dicebat Iaco.But.& eum ſequebãtur oẽs docto. Bono-
nieñ.§.ſed his,Inſti.de hære.qua,& dif.non diſpoſuit inducẽ
do ius nouũ,ſed recitat ius antiquũ.Vnde nõ eſt dicendũ, ꝙ
corrigat legẽ iſtam.Ego credo ꝙ glo.noſtra dicat veritatem,
9 & ꝙ illi dicant malè:quod oſtendo.Non eſt dubiũ †ꝙ ille,q̃
eſt hæres per beneficiũ reſtitutiõis in integrũ,quod eſt de iu-
re prætorio,nõ deſinit eſſe hæres de iure ciuili: vt l.& ſi ſine.
§.ſed q̃d Papi.ff.de mino.ſed primo excluſo per reſtitutionẽ
in integrũ,ſequentes admittuntur de iure ciuili:vt ff.ad Ter-
tul.l.j.§.ſi q̃s adita.Præterea,nõ eſt dubiũ:ꝙ donec eſt locus
inſtituto,nõ eſt locus ſubſtituto:vt l.quãdiu.ff.de acq̃r.hære.
Sed ego video ꝙ ſi inſtitutus abſtineat p̱ reſtitutionẽ in inte
grũ,licet abſtinẽs remãeat hęres de iure ciuili:admittiẽ tñ ſub
ſtitutus vulgariter de iure ciuili:vt d.l.& ſi ſine.§.ſed q̃d Pa-
pi.ff.de minori. Præterea,de hoc eſt caſus rotundus j. de le-
gi.hær.l.defunctis.Nec videatur tibi impoſsibile,ꝙ duo ſint
hęredes inſolidũ de iure ciuili.Nã hoc vides alibi in hærede,
& fideicõmiſſario vniuerſali,q̃ habet iura hæreditaria inſoli-
dũ vna cũ hærede per ſenatuſconſultũ, q̃d eſt de iure ciuili:et
tamen apud hæredem ſunt iura directa,apud fideicõmiſſariũ
iura vtilia:vtrunꝗ tamen de iure ciuili.Ita hic apud filiũ erunt
iura directa,apud ſequẽtẽ iura vtilia,de iure tñ ciuili:vñ de iu
re ciuili dr̃ ſuccedere,Nõ obſt.quod dicit, ꝙ Codex fuit fa-
ctus poſt cõpilationẽ Inſti.Cõceditur tñ quòd iſta l.eſt hodie
antiqua,alias iuris Codi.antiq̃:iõ corrigitur per dictũ §.place
bat.q̃ fuit poſt legẽ iſtã factus.Ita debes intelligere hãc mate
riã.Nõ obſt,q̃d dr̃ ꝙ §.ſed & his.nõ loq̃tur diſponẽdo,ſed re
citãdo iura antiqua:q̃a fateor ꝙ lex iſta nõ corrigitur p̱.§.ſed
& his.ſed p̱.§.placebat, Ita debes intelligere hãc materiã.Ha
bemus ergo hic videre qñ eſſet locus edicto ſucceſſorio : q̃d
plenè ſummabo.j.titu.ij. ſuper rubrica,vbi gloſſ.ſummat.

✠P. PAV. P.
a ℂQui ſe patris.Iſtã lege repetit dominus Benedictus de Plumbino.Item repetit Ang.magiſt. Franc.de Peruſ.Itẽ repetit dominus Signorel.

✠P. PAV. P.
b ℂTẽpore mortis. Sufficit tamẽ quod aliquis probet ſe eſſe coniunctum alicuius, quia præſumimitur proximior niſi alius probetur p̱ximior. Vide Cõ. conſi.xliij.incip. in quæſtione Franciſ. vide in Bertach. in verſ.hæreditas ab inteſtato.
c Concluditur ergo. Adde tu & vide ad hoc quod dicit Pau.de Caſt.in l.ſi filius qui patri.ff.de vulga.& pup.poſt Barto.in l.j.§.quæritur. ff.de ſuis & legiti.

POMATES.
a ¶ Cõcluditur ergo ꝙ ſunt. Not.ꝙ licet iſte §.prima facie nõ videat̃ iſtud dicere, prout tenuit hic do. Lãcelo.tñ iſtud ꝓbatur in ver.nihilò minus.et dixi etiam iſtud: ipſe verò negauit eſſe dubium.

P. PAV. P.
b ¶ Seu poſitio. Iſtud ꝓcedit ĩ omni genere ꝓbatiõis,ſiue fiat ꝑ teſtes,ſiue ꝑ ĩſtra, ſiue ꝑ cõfeſsionẽ ꝑtis,vt ſentit hic Ale. ĩ vl.vol.& ꝓbat̃ in hac lege, & voluit Fel.ĩ.c.cũoẽs.ĩ xvij.col.verſ.tertia declaratio. extra,de cõſt. &de teſtibus loquit̃ tex.ĩ c.in ꝑſentia de ꝓba.vbi vide ꝑ Feli. quaſdã limitationes ad hãc regulam, de ĩſtrumẽtis loquit̃ Bar.ĩ l.ſi ex cautiõe.ĩ j.co.verſ.tu aduerte.C.de fide inſtru. Alex.cõſ.vij.de cõfeſsiõe loqt̃ ẽt Bar.ĩ d.l.ſi ex cautiõe.Io. de Ana.cõſi.xvij.in ij.col.& vide Soci.ĩ l.q̃rit̃.ad finẽ de reb. dub.Et Alex.cõ.lij.ĩci.viſo themate illuſtriſsimi.ĩ j.col.ĩ iij.vol.& cõſ.xlij.in v.vol.& ĩ l.q Romæ.§.duo fratres.đ verbo.ob.ĩ iij.q.Bar.in fine. Et ꝙ procedit iſta regula ẽt ĩ iſtrumentis,vide Roma. ſing.dcclxviij.ĩci.ad inſtrm.& iõ per hoc dicimus ꝙ ĩdefinita nõ ęqpolleat vniuerſali in materia ꝓbationũ,vide q̃ ſcripſi ĩ l.ſi pluribus.de leg.ij.nec appellatiõe rei venit totũ, vide Soci.poſt Are.in l.qdã æſtimauerũt.ĩ ij.notabi.ſi cer.pet.Are.ĩ l.ſerui electiõe.§.fi.ĩ fi.de leg.j.Fel.ĩ c.auditis.in xiiij.colũ.de reſcrip.Alex.cõ.cx. ĩ j.vol.ĩ vj.col.In cõtrariũ facit ꝙ ſcripſi ad Bart.in l.ſi pluribus.đ leg.ij.licet alſ appellatione rei veniat totũ l.de pupillo.§.q nũcia.de ope. noui nũci.vbi Bart. & oẽs & in l.legatũ vxori.ꝑ illũ textũ de lega.ij.& in l.ſi in rẽ.ff.de rei vẽdi.& ĩ l.ſi qs cũ totũ.de excep.rei iudic.Bonus textus ĩ l.Titia cum teſtõ.§. Lucius.de leg.ij. Contrariũ tñ tenuit Aret.quẽ vide oĩno cõſi.cij.in ij.col.ĩ ij.dubio.Et dixit vnum ſingulare verbũ Bal.ĩ l.ab hoſtibus.§.q ſemꝑ.ĩ ij.col.ff.ex qb.cau.maior.ꝑ dictũ textum, dũmõ poſsit aliquo mõ verificari, nunquã ĩtelligẽdum eſt taliter ꝙ concludit intẽtionem ꝓbãtis.

Opp.ad ſecũdũ notabile,quod hic colligit̃ à cõtrario ſenſu.hic innuit ꝙ ſi non negaret ſe hæredẽ patris, poſſet habere hæreditatẽ aui. Cõtra:quia ſiue negaret ſe hæredẽ,ſiue non,nil ad propoſitum ꝙ probo: Aut eñ filius agnouit hereditatẽ patris ſui,& ſic bona ſunt cõmiſta, & nõ poſſet habere nepos vnũ patrimonium, quin haberet totũ:vt l.ſed & ſi plures.§.filio.de vulga.& pup.& j.de iure deliberan.l.qdã elogio.& ibi no. Aut filius primus ſe abſtinuit:& tũc cũ ſint duæ hæreditates,põt vnam amplecti,& aliã repudiare,vel amplecti vtranq;,nõ eſt vis:vñ quod hic dicit,ꝙ ſi negat ſe hæredem:nil ad propoſitũ.Sol.ſecundũ Io.ideo dicit, ſe negat hæredẽ:quia tunc nullo caſu põt habere,niſi per bonorũ poſſeſsionẽ.Sed ſi cõcederet ſe eſſe hr̃dẽ patris ſui, ponit̃ aliꝰ caſus,in quo de iure ciuili haberet:vt puta ſi pater ei dimiſit hæreditatẽ aui:& ſic ad ipſum nepotẽ trãſiret de iure ciuili, tãquã bona cõmiſta cũ hereditate patris. & hoc licet ſit verũ in ſe, tñ eſt extra caſum huius l.quæ loquitur qñ filiꝰ primus nõ agnouit hereditatẽ patris ſui.Ita videtur dicere Ioã.vide gl.tuam ibi:ſed in eo ꝙ dicit negat. Alij dicũt ꝙ iſtud argumẽtũ,ꝙ hic fit,ſit à ꝑtibus inſufficiẽter enumeratis.Cũ eñ dicit, Aut filiꝰ adiuit hæreditatem patris ſui,aut repudiauit:certè eſt dare tertiũ,ſcilicet qñ deceſsit deliberans.Quo caſu ſi iſte nepos vellet adire hr̃ditatẽ patris ſui,poſſet ꝑ ius deliberãdi ad eũ trãſmiſſum agnoſcere hr̃ditatẽ aui de iure ciuili.Sed ſi negat ſe hr̃dẽ patris ſui,nõ põt agnoſcere,niſi ꝑ bonorũ poſſeſsionẽ.& hoc verũ,qñ ille,q eſt hr̃s patris ſui,ex iure deliberãdi in eũ trãſmiſſo nollet adire.Si eñ vellet,excluderet iſtũ nepotẽ:vt l.cũ antiquioribꝰ.j.de iure deliber.et ꝑ regulã q̃ eſt ſcd̃m opi.quã teneo
10 †ꝙ hr̃ditas patris nõ agnita trãſmittit̃ ad quẽcũq;:vt dicã in l.apud hoſtes.j.de ſuis & legi.& l.ſi infanti.de iure delibe. Sumꝰ expediti de pr̃ia gl.magna:venio ad ſecũdã,q̃ eſt multũ facilis,et format duas
11 qõnes faciles multũ.Prima eſt,vtrũ†filiꝰ filij emãcipati cõceptus & natꝰ poſt emãcipationẽ ſit agnatꝰ auo ſuo.Gl.arguit ꝓ & cõtra,& finaliter determinat ꝙ nõ eſt agnatꝰ,& vide gl.Cõtrarias gl.habemus ff.vñ cognati.l.legitimis.& ff.de adop.l.quẽ filiꝰ.Iſtę gl.dicũt cõtra, ar.Inſti.de legi.agna.ſuc.§.fi.Credo iſtã gl.verius dicere.nã ĩ d.§.fi.dicit̃ ꝙ ꝑinde ſuccedit filio, ac ſi iura agnationis non eſſent ſublata.
a Cõcludit̃ ergo ꝙ ſunt ſublata,ſed remanet ius ſuccedẽdi perinde,ac ſi ſtaret. Et hoc apparet ex titulo de fidu.tu.non eñ illa appellat̃ legitima,ſed fiduciaria,quæ à legitima differt ſpecie. Alia qõ forma
12 tur ĩ gl.†qñ pater ſuccedit filio,quo iure ſuccedat.Et recitat opi.Pla.quam reprobat.vide gl.Concludit ergo ꝙ pater admittat̃ ꝑ vñ legitimi:aliàs ꝑ vtilẽ,vñ liberi,ſeu vñ parentes.Doct.Vltramontani hoc reprobãt,dicẽtes ꝙ vñ liberi,vel etiã vnde parẽtes,nõ põt habere locũ ĩ qõne propoſita.Primò,qa nõ licet addere,ſeu detrahere,ex edictis prætoris:vel in cõuentionalibꝰ.ff.de ver.obl.Sed in edicto prætoris nõ fit mẽtio de parentibus:ergo &c.Pretęrea,dicũt ipſi ꝙ nõ eſt dubiũ,ꝙ mater ſuccedat filio ꝑ vnde legitimi:vt ff.vñ legitimi.l.ij.in fi.& l.ſeq.ſi pater ſuccederet filio ꝑ vnde liberi.ergo præfert̃ matri:cũ illi,qui veniũt ꝑ vnde liberi,excludũt venientes ab inteſtato ꝑ vnde legitimi:vt l.j.§.j.ff.ſi ta.
13 teſta.nul.extra.Puto gloſ.noſtram bene dicere.Et†quod dicitur,ꝙ nõ debet addi verbis prætoris:dico verũ,niſi ex mente prætoris,vel ex idẽtitate rõnis:vt vidiſtis in l.j.j.de interdict. & š.de bono.poſ.ſecũdum tabu.l.ij.& š.titu.j.l.j.vbi additur de bonorum poſſeſsione ſecundum nũcupationẽ.ita hic additur vnde parẽtes,quę eſt vtilis vnde liberi.Probo ꝙ hoc ſit de mẽte prætoris,bono.poſſeſ.vnde liberi,datur illis,quibus datur bon.poſſeſ.cõtra tab.vt l.j.in prin.ff.de contra tab.& l.j.§.j.ſi à paren.quis fue.manumiſ.ergo ei debet dari vnde parẽtes,ꝙ eſt idẽ quod vnde liberi.Nõ obſt.ꝙ dicis,quòd ſecũdũ hoc pater præfertur matri,& credo ꝙ ſic de iure antiquo: licet hodie ſecus,per auth.defuncto.j.ad Tertul.Hic dicitur,ꝙ per bonorũ poſſeſsionẽ,&c. Quæro quæ eſt iſta bonorum poſſeſsio? Dicũt quidã,vnde liberi. Alij dicũt,vnde cognati. Tene primam partẽ. Vltimò eſt vidẽdũ de filijs natis poſt mortem aui: de quibus dicam j.de his,qui ante aper.tab.l.j.

Unde legitimi, & vnde cognati. *Rubrica.*

Continua vt in gl. Quærit gl.ſuper rubrica,qui dicantur legitimi.Certè omnes agnati,qui vocãtur ad ſucceſsionem per legem xij.tabu.vt Inſtitu.de legi.agnati.ſuc.§.j. Item omnes illi,qui vocantur ex antiqua lege,vel ſenatuſcõſulto:vt ff.eo. l.ij.licet eſſent cognati. Exemplum patet in matre, quæ per ſenatuſconſultum Orficianum ſuccedit.

LEX I.

COnſobrinorum. Nati ex duabus ſororibus ſuccedũt inuicẽ,per bonorum poſſeſsionem vnde cognati.h.d.

LEX II.

CVm propiorem. Iſta lex dicit idẽ, quod præcedens,quaſi ex cõſobrino natis,qui ſuccedit per vnde cognati.

LEE III.

NEpotibus. Nepotes ſuccedunt auo materno de iure prætorio.hoc dicit.

1 ☞ *Non probat hoc eſſe,quod ab hoc contingit abeſſe.*
2 *Poßidens res hæreditarias quando videatur adire.*
3 *Articulus ſeu poſitio debet de neceßitate concludere.*

1 NOn hoc. Tota die†allegatur iſta lex. Non probat hoc eſſe:quod ab hoc cõtingit ab
2 eſſe.hoc dicit. Oppo.& videtur†quòd ille, qui poſſidet res hereditarias,videat̃ hereditatẽ adire:vt l.j.& l.ij.j.de repu.hære.Solu.Prout hic loquit̃ in bon.poſ.procedit clarè: quia in ea requiritur agnitio corã iudice:vt l.fi.š.qui admit.ad bo.poſ.& ideo ſola rerũ poſſeſsio non ſufficit.In hæreditate autẽ dico ꝙ nõ ſufficit ſola poſſeſsio ad probãdũ quẽ heredẽ, vt appareat ꝙ ſibi hereditas ſit delata.Si enim ſibi deferret̃,ꝑ poſſeſsionẽ videretur adire:vt in cõtrario.Itẽ opp.quia eodẽ modo articulus,quẽ hic Imperator docet,nõ cõcludit.Nam poſito ꝙ quis apprehẽderit hæreditatẽ,vel bonorum poſſeſ. non ſequitur:ergo hæres:quia fortè ſibi nõ deferebatur. Reſpõdeo,ꝙ hic dicit Imperator,ꝙ debet quæri,an apprehẽderit hæreditatẽ,vel bono.poſſeſ.intellige cum oneribus pertinẽtibus ad hoc,ſcilicet vt q̃rat̃,an ſibi delata fuerit. Vel aliter ſi ſolũ hic poneret̃,& ꝓbaret̃ ꝙ ipſe adiuit hæreditatẽ,poſſet conueniri tãquã hereditatis poſſeſſor.Cõſtat enim ꝙ tanquã hr̃s poſsidet.Itẽ poſſet agere ſcd̃m formã l.fi.š.de peti.hære.
3 †Vltimò no.et bñ tene mẽti hãc legẽ ꝙ articulꝰ ſeu poſitio[b]
b debet de neceſsitate cõcludere:alſ nõ probat hoc eſſe,quod ab hoc contingit abeſſe:vt hic, & l.non nudis.& l.non epiſtolis. & l.neq; natales š.de probatio.

1 ☞ *Cognati hodie æqualiter ſuccedunt,ac ſi eſſent agnati.*
2 *Cognati ſunt adæquati agnatis,quòd omnes æqualiter ſuccedunt vſq; ad decimũ gradũ.*
3 *Bonorum poſſeſsiones quod hodie non ſunt ſublatæ.*
4 *Bonorum poſſeßio ſecundum tabulas,quibus caſibus ſit neceſſaria.*
5 *Bonorum poſſeßio contra tabu.hodie eſt neceſſaria,quando filius eſt ritè præteritus.*
6 *Bonorum poſſeßio vnde legitimi & vnde liberi,quòd hodie non ſit neceſſaria.*
7 *Bonorum poſſeßio vnde cognati,hodie non eſt neceſſaria.*
8 *Bonorum poſſeßio vnde vir & vxor,quòd hodie ſit neceſſaria.*

CErtũ eſt. Si qs vellet in hac lege ĩſiſtere, ſtaret per tres dies,recitãdo oẽs varias bonorũ poſſeſsiões. Nos recitabimus gl.& ſupplebimus vbi deficit.Breuiter dicit:Cognati inuicẽ nõ ſuccedũt, niſi ꝑ bonorũ poſſeſsionẽ:ad quã petẽdã nemo cõpellitur. h.
1 d. Opp.in aut̃.de hære.ab inteſt.§.nullã.†Sol.Hodie cognati ſuccedũt æqualiter perinde,ac ſi agnati eſſent. Quærit̃,vſ
2 ꝙ†ad quẽ gradũ ſuccedũt agnati,& cognati.Dicit gl.ꝙ agnati vſq; ad decimũ gradũ:cognati vſq; ad ſeptimũ.& vide glo. Sed hic dubitat̃,cũ hodie exæquata ſint iura agnatiõs,& cognatiõis,vtrũ agnati ſuccedãt vſq; ad ſeptimũ gradũ tm̃,ſicut cognati:an ecõuerſo,cognati vſq; ad decimum,ſicut agnati? Gl.determinat iſtã qſtionẽ j.de ſuis.& legiti.in aut̃.in ſucceſsiõe & ĩ corpore vñ ſumitur:videlicet,ꝙ ſuccedãt oẽs æqualiter vſq; ad decimũ.Itẽ q̃ritur,quot ſunt bonorũ poſſeſsiões.
3 Dic vt in gl.q̃ hoc dicit multũ clarè. †Quærit gl.noſtra,an iſtæ bonorũ poſſeſsiões hodie ſint ſublatæ ꝑ iura noua? Et videtur ꝙ ſic:qa ſublata eſt hodie dr̃ia emãcipatiõis, patriæ poteſtatis,agnatiõis,& cognatiõis,q̃ erãt cã quare ĩtroducebatur bonorũ poſſeſsio.Cõtrariũ dicit gl.& benè.Cõſtat eñ ꝙ ẽt hodie,ſi qs veniret ꝑ bonorũ poſſeſsionẽ, poſſet:qa nulla eſt lege ꝓhibitũ:vñ iſta iura nõ ſunt correcta:qa quis põt vti eis volũtariè.An aũt iſtæ bonorũ poſſeſsiões ſunt neceſſarię
4 iſta eſt alia qõ,in qua gl.tua tria dicit ꝑ ordinẽ.Primò†de bonorũ poſſeſsiõe ſecũdũ tabulas.In hoc nihil eſt innouatũ: nã neque olim,neq; hodie fuit neceſſaria:qa inſtitutus poterat adire hæreditatẽ de iure ciuili ex teſtamẽto.Fallit in tribus caſibus,qbus olim,& hodie bonorũ poſſeſsio erat neceſſaria, quos dic vt in gl.Doctores addũt quartũ ĩ l.filio p̃terito.ff.de iniuſt.teſt.& l.poſthumus.verſi.idẽ & circa.e.ti.qñ filius p̃teritus teſtamẽtũ cõfirmat,validat̃ de iure p̃torio. Addũt quintũ in l.cũ hæres.la j.ff.ad Treb.vbi ꝓpter fauorẽ nõ põt adiri hæreditas,ita ꝙ tribuat ius de iure ciuili:tñ põt peti bonorũ poſſeſsio.Addo tibi ſextũ,qñ teſtamẽtũ eſt factũ ſub cõditione impoſsibili,quã reijcit prætor:vt l.facta §.ſi in dãda,ff. ad Treb.no.ꝑ Iac.de Aret.in l.cũ in ſecũdo.de iniuſt.teſtamẽto. Quædã tñ gl.quæ eſt in l.ſi duo.ff.de leg.præſtã.vr̃ dicere ꝙ in caſu legis illius,filio p̃terito.de iniuſt.teſt.qñ teſtamẽtũ, in quo filius eſt p̃teritus,cõfirmatur,poſsit adiri de iure ciuili.In quadã gl.paruula.dũ dicit,ſed adiuit,vel bonorũ poſſeſsionẽ petijt.Sed illã gl.reprobaui vobiſibi.Itẽ eſt bonorum poſſeſ
5 ſio contraria:†illa erat olim neceſſaria filio emancipato. Iſta eſt hodie neceſſaria,ſi ponimus præteritionem ritè factam, ſcilicet cum cauſa:vt videbitis in authen. ex cauſa.j.de libe
6 ris præteritis. †Eſt & alia bonorum poſſeſsio vnde liberi & vnde legitimi. Vnde liberi, erat olim neceſſaria filijs emancipatis: hodie non eſt neceſſaria:quia ſuccedunt de iure ciuili per bonorum poſſeſsionem. vnde legitimi, nec olim nec hodie fuit neceſſeria ſecundum gloſ. Doctores moderni dicunt, quòd imò hodie aliquo caſu eſt neceſſaria vnde legitimi,& vnde liberi: vt in caſu leg.qui ſe patris.š.titul. j.Ita dicunt illi dicentes illam legem non eſſe correctam.Sed
7 illud reprobaui vobis. Eſt alia †bonorum poſſeſsio vnde cognati. Iſta fuit olim neceſſaria,hodie non: quia ſublata eſt
8 differentia agnationis,& cognationis. Item eſt bonorum poſſeſsio vnde vir & vxor:& iſta eſt neceſſaria olim,ſicut hodie:vt vnde vir & vxor.l.j. Sunt etiam bonorum poſſeſsiones,quæ non tribuunt ius:& iſtæ ſicut olim erant neceſſariæ, ita hodie:quia nihil eſt innouatum.

a *De ſucceſſorio edicto*[a]. *Rubrica.*

1 ☞ *Succeſſorium edictum,quando habeat locum in ſucceßione ex teſtamento. Item ꝙ habeat locum in poſſeßione contra tabulas.*
2 *Inter ſucceſſores ab inteſtato, quando ſit locus ſucceſſorio edicto.*
3 *Succeſſorium edictum propriè habet locum inter eos qui ſuccedunt de iure prætorio.*
4 *Succeſſorio edicto eſt locus,vt uenientes ab inteſtato remotis uenientibus ex teſtamento ſuccedant.*
5 *Succeſſorium edictum in caſu l.ſi quis ita hæres.ff.de hæred.inſtitu.habet locum ut excluſis uenientibus ab inteſtato ſit locus ex teſtamento.*
6 *Succeſſorium edictum fuit introductum propter creditores.*

Cõtinuat̃ gl.tua ſic:Quia ĩ p̃dictis bonorũ poſſeſsionibꝰ eſt locus ſucceſſorio edicto:iõ de eo dicit.Antequã veniamꝰ ad nigrũ expediamꝰ gl.quę eſt poſita hic ſuꝑ Rubri.& eius materiã,ẽt credo ꝙ intelligas clarè iſtã materiã,ꝑ ea q̃ dixi vo
1 bis in l.q ſe patri.š.tit.ij. †Primò quęro, an in ſucceſsione ex teſtõ ſit locus ſucceſſorio edicto? Reſpõd.aut quæris in ſucceſsione ex teſtõ,quę eſt ex teſtõ ſecũdũ teſtm̃ & defuncti voluntatẽ,& nõ eſt locus ſucceſsioni,niſi quatenus in eo teſtõr diſpoſuit ſubſtinendo ſecũdũ materiam ſubſtitutionũ tractatã vbiq;.Aut quæris de ſucceſsione,quæ eſt cõtra volũtatem defuncti:vt ꝑ querelã inofficioſi,& ꝑ cõtra tab.et in hoc ſunt opiniões.ff.de inof.teſta.l.pater filiũ.Veritas eſt,ꝙ eſt locus ſucceſſorio edicto:vt l.ſi is q.ff.de ĩof.teſta.& l.pater filiũ,aliàs,ſi qs filiũ.š.illo & eo.tit.Idẽ in bon.poſſeſ.cõtra tab.vt l.iij.§.ſi emãcipatus.de bon.poſ.cõtra tab.& no.ꝑ Dy.in c.nõ debet aliquis.de regu.
2 iur.li.vj. Quæro†ſecũdò vtrũ inter ſucceſſores ab inteſtato ſit locus ſucceſſorio edicto? Et hic aduerte: Quidã ſunt ſucceſſores de iure ciuili,qdã de iure pretorio: & illi,qui de iure ciuili,qdã ſuccedũt ꝑ l.xij.tabu.vt agnati,& ſui,& in iſtis nõ erat locꝰ ſucceſſorio edicto de iure antiquo:vt š.ti.ij.l.q ſe patris.& l.j.§.ſciendũ. ff.de ſuis & legiti.hodie ſecus:vt Inſti.de leg.ag.ſuc.§.placebat.Quidã ſuccedebãt ꝑ alias ꝑtes iuris, vt ꝑ ſenatuſconſultum: & inter eos erat locꝰ ſucceſſorio edicto: vt l.j.§.ſi nemo.ad Tertul.Si verò erant ſuccedẽtes de iure pretorio.Et hic aduerte,aut primus erat excluſus repudiatiõe, vel morte:aut erat excluſus ꝑ reſtitutionẽ in integrũ.Primò caſu eſt locꝰ ſucceſſorio edicto de capite in caput:qa excluſo gradu liberorũ,remanẽt agnati:excluſo gradu agnatorũ, vocãtur cognati:excluſis cognatis,vocant̃ vir & vxor.Item eſt locus de gradu in gradũ.Nã ſi plures ſunt cognati,oẽs dicũtur eſſe in eodẽ capite: quia oẽs cognati.Tñ ſi ſunt diuerſi gradus,excluſo eo,q eſt in primo gradu, admittit̃ ille,q eſt in ſcđo gradu:vt ff.eo. l.j.§.qbꝰ.Si verò primꝰ eſt excluſus ꝑ reſtitutionẽ in integrũ:tũc ſequẽs in gradu nõ põt admitti de iure p̃torio:vt l.fi.ff.e. Sed de iure ciuili ſic:vt l.j.§.ſi qs adita.ff. ad Treb.de re iudic.l.& exhæredatũ.Et
3 aduerte:qa†vbi dixi ſuprà locũ eſſe ſucceſſorio edicto,non ſemꝑ ꝓpriè locutus ſum:nã ꝓpriè tm̃ locũ habet inter eos,q ſuccedũt de iure p̃torio.Itẽ inter eos,qui ſuccedũt alio iure,bñ eſt locꝰ ſucceſsioni: hoc eſt,deficiẽte prio,vt deueniat̃ ad ſequẽtẽ:nõ tñ hoc dicit̃ eſſe ex edicto ſucceſſorio,ſed ex cõſtitutione iuris ciuilis: vt in l.ſuprà alleg.tñ cã maioris facilitatis totũ appellaui ſucceſſoriũ edictũ. Quę
4 ro vtrũ ſit locus†ſucceſſorio edicto ĩ hoc vt veniẽtes ab inteſtato ſuccedãt, remotis venientibus ex teſtõ? Reſpon.ſic, dũ tamen ſcias,ꝙ donec eſt aliqua ſpes ſucceſsionis ex teſtõ,nullo mõ põt quis venire ab inteſtato de iure ciuili.Probat̃ ĩ l.quãdiu.ff.de acqui. hære.de regu.iur.l.quãdiu.j.cõia de ſucceſ.l.antequã.De iure prætorio,idẽ.š.qui admit.ad bon.poſ.l.quandiu.& ff.ſi tabu.

Nec ẽt appellatione partis cõtinet̃ certa & ſimulata portio. Alex.cõſi.ccij.in ij.vol.& cõſil.cccxlv.verſ.Nõ obſtat qđ inſtrm.vt ſcripſi in d.l.ſi pluribus.Et vide de iſta materia ꝙ probatio debeat de neceſsitate cõcludere multas bonas deciſiones ꝑ Deciũ in repetitiõe cap.ĩ pręſentia.ĩ iij.charta.de ꝓbatio. Limita tñ iſtã regulã ꝙ dubia ꝓbatio nõ releuat, nõ ꝓcedere qñ ꝓbaret̃ & cõcluderet̃ alter de duobus, quorũ vnũquodq; ſufficeret ad victoriam. Vide moder.ĩ l.et ſi poſt tres.ĩ iiij.col.ff.ſi qs cautio.vide latiſsimè ꝓ ampliationibus& limitationibus huius Iaſ.quaſi ꝑ totũ.Itẽ qd de eo ꝙ dictũ eſt š.an appellatione rei intelligat̃ tota,vide Iaſ.ĩ l.ait p̃tor.ĩ prin.ff.de iureiur. & vnũ caſum,in quo appellatiõe rei veniat ſolũ ꝑs,ponit Pau.de ca. & refert Iaſ.ibi & Iaſ.ĩ l.planè.§.ſi.eadẽ.ĩ penul.co.de leg.j.Item circa iſtud ꝙ dictũ eſt an appellatione rei cõtineat̃ tota ĩ dictis teſtiũ,vide oĩno Soci.latè ĩ l.ſi qs cũ totũ.ĩ pri.ff.de excep.rei iud.ĩ ij.notab.vſq; ad finẽ.vbi allegat Aret.de quo š.ĩ lectura & in cõſilijs,& concludit ꝙ cõtineat̃ tota.Et aliqd ꝑ eũ ĩ l.iij.ĩ vl.notab.de acqr.poſſ. An aũt appellatiõe ꝑtis contineat̃ dimidia in teſtibus,vide Bal.ꝙ ſic,cõſ.liiij.ĩ j.ꝑte.Itẽ de eo qđ dictũ eſt š.ꝙ ẽt probatio q̃ ſumit̃ ex propria cõfeſsiõe aduerſarij,nõ releuat, niſi cõcludat,vide Ale. in l.q Romæ.§.duo fratres.in iij.q.Bar. circa finẽ.de ver.ob.

P. PAV. P.
a ¶ De ſucceſſorio edicto.An ĩ iure dicẽdi nullũ,habeat locum ſucceſſoriũ edictũ, & quid ĩ q̃rela,vide do.Frãc.cõ.xlix.Itẽ an ĩ ſeruitutibus habeat locũ & ĩ q̃rela, & ĩ bon.poſſeſ.contra tabulas,multa alia viđ latè ꝑ Ang. de Periglis ĩ repetitiõe l.ĩ ſuis.ĩ vij.charta.& pluribus ſeq. de liber.& poſthu. vbi ẽt habes an ĩ iure petẽdi ſupplemẽtũ legitimæ hẽat locũ, & multa alia in materia, ẽt de q̃rela ĩofficioſę donatiõis.

a ¶Nepotẽ. Adde ꝙ glo.hic vult,ꝙ filius fratris dicat̃ nepos. Similis eſt gloſſ.in l. poſt emãcipationẽ. de leg.iij.in glo.ij.& multa iura alle.Fed. de Sen.cõ.xxxix.ꝙ dici poſsit nepos,tñ ex ꝓprio ſignificato nõ eſt nepos. Et ita cõcludit Bald.hic,q dicit ꝙ aut fit mẽtio de nepotibus vnà cũ filijs:& intelligit̃ de nepote ex filio. Aut fit mẽtio de fratribus et nepotibus, & intelligit̃ de nepotibus ex fratribus. Facit ſcd̃m Alex.in c.ij.de feu.mar.Aut ꝑ ſe fit mẽtio de nepote,& intelligit̃ de nepote ex filio. Et cũ hac deci.Bal.trãſit Pau.de ca.q dicit ita conſuluiſſe Dy. maximè in pœnalibus.qđ limitat ipſe Pau. niſi ex aliquo adiuncto p̃ſumptio eſſet ĩ cõtrariũ: vt ſi diceret,ꝙ frater carnalis,& nepos excluderet matrẽ: qa tũc ꝓpter verbũ fratrẽ, ꝙ ꝓcedit,ĩtelligeret̃ de nepote ex fratre; qa talia ſunt ſubiecta, quali a p̃dicata demõſtrãt.arg.l.fin. §. cui dulcia. de vi. triti.oleoq; leg.

b ¶ Vltimò. Adde ꝑ eũdẽ Bar.cõſi.ccxxiiij.inci. q̃rit̃ vtrum gradus ꝑ Pau.de ca. cõ.ccclvj.q ſimiliter tranſit cũ Iaco.But.

5 teſta.nullæ exta.l.j. †Itẽ quæro,an econ
uerſo poterit eſſe locus ſucceſſorio edi
cto , vt excluſis veniẽtibus ab inteſtato,
ſit locus ex teſtõ? Reſpondeo, qđ ſic in
vno caſu tantũ:vt l.ſi quis ita hæres.ff.de
6 hære.inſtit. †Quærit gl.quare introdu
ctũ fuit ſucceſſoriũ edictũ? Reſpõdeo,
ꝓpter creditores,ne nimium differatur:
an habeãt quẽ poſsint conuenire, ſubue
nitur eis etiam dando bonis curatorem.

1 ☞ *Patruus quis propriè dicatur.*

LEX I.

SI mater. Excluſo primo,ſequẽtes in gradu , vel in capite ad
mittũtur ex ſucceſſorio edi
cto.h.d. Opp.hic innuit ꝙ
ſi mater petijſſet hæreditatem patrui , ꝙ
eam obtinuiſſet,&c. Cõtra ſuprà de cu
ra.furi.l.fi.§.penult.Sol.Dico ꝙ ſiue ma
ter nõ petijt,ſiue petijt per tutorẽ , idem
eſſet:vt lege cõtraria.Secus ſi petijſſet ꝑ
ſeipſam factam ſanæ mẽtis.Ita debes in
telligere. Itẽ oppo.& videtur,ꝙ iſte nõ
1 dicatur†patruus quo ad nepotem ex ſo
rore:imò debet dici auunculus magnus:
ar. ff.de gra.co.l. Iuriſconſultus.§.patrui.
Huius timore dicũt quidã,ꝙ hic patruus
impropriè ponitur. Alij dicunt,ꝙ ꝓpriè
poteſt dici auunculus magn⁹. Tene mẽti
quã vis,qa nõ curo. Op.& videt̃ ꝙ poſt
matrẽ primò vocẽtur alij agnati,quã iſte
filius matris,qui eſt cognatus:vnde vide
tur obſtare ff.eo.l.§.quibus.Inſtit.de ſuc.
quæ ab inteſta.§.admonendi.Sol. Dicit
gl.intellige hic,ꝙ alij agnati nõ erãt : ſed
non placet ſecũdũ iſta tempora,ſecundũ
quæ nõ erat locus ſucceſſorio edicto in
ter agnatos.Hodie eſſet verũ,ꝑ.§.place
bat.Inſti.de legi.agna.ſuc. Opp.ff.e.l.j.§.furioſi.Solue vt ĩ gl.

1 ☞ *Computatio graduum de iure ciuili attenditur in ſucceßione : in matrimonijs ius Canonicum.*

2 *Caſus poſito iſtius legis.*

3 *Vna bonorum poſſeßio conuertitur in aliam in filijs,non autem extraneis.*

4 *Statutum faciẽs mẽtionem de gradibus,intelligitur ſecundum ius ciuile,nõ Canonicum.*

LEX II.

SI auiæ eorum frater. Aduerte , iſta lex cõſueuit videri iu
uenibus difficilis,ſicut alia,quæ ſit in toto Codice:qa
cõputat gradus,& vide gl.j,quæ ponit caſum.Breuiter dicit:
Si primus nõ agnouit bon.poſſeſ.vel non agnouit vt debuit,
defertur ſequẽtibus.Secus ſi debito modo agnouit.hoc dicit.
1 †Debes ſcire,ꝙ differẽtia eſt ĩter ius noſtrũ & ius Canonicũ:
qa nos incipim⁹ cõputationẽ grad⁹ ſemꝑ a ſtipite.Canoniſtę
non:vt ſi eſt pater & frater:quia in iure noſtro in cõputatione
graduũ ſemper incipimus à ſtipite:vnde frater meus eſt mihi
in ſecundo gradu : quia pater meus eſt mihi in primo gradu.
Filius meus mihi in ſecundo,nepos in tertio , & ſic de ſingu
lis:vt l.Iuriſconſultus.§.gradus.ff.de gra.cog. De iure Cano
nico duo fratres dicuntur in primo gradu,& illud obſeruatur
in matrimonijs:in ſucceſsione computatio iuris ciuilis ſerua
2 tur. Ita dicit c.ad ſedem.xxxv.q.v. Modò † aduerte,caſum
in terminis faciliter intelliges. Berta quædam habuit filium:
ex filio præmortuo nepotes.Item fratrẽ ſuperſtitẽ habuit: ex
a alio fratre præmortuo nepotem.ᵃ Decedit Berta , & poſtea
nepos ex filio , & ſibi ſuccedit ex teſtamento frater Bertæ,
ꝙ poſtea reperitur falſum:vel decedit vel repudiat dictus fra
ter. Dicit̃ hic,ꝙ bo.poſ.quę nõ fuit petita ꝑ fratrẽ,poterit peti
per iſtos nepotes,licet ſint in quinto gradu,& frater fuerit in
quarto. Do.Iac.de Are.legit.iſtam legem aliter,& ponderat
multũ tex.qui dicit,ex teſtamẽto adijt hæreditatẽ.Dicit ipſe,
ꝙ ſi petijſſet ipſe per bon.poſſeſ.ſecundũ tabu.ſufficeret ſibi;
quia illa bonorũ poſſeſsio ex teſtamẽto,conuerteretur in bo
no.poſſeſ.ab inteſtato,& tunc filij fratris,qui ſunt in quinto,
non ſuccederent:quia fratri eſſet quæſita. Et hoc modo legit
iſtã legẽ,quod in principio adiuit hæreditatẽ de iure ciuili ex
teſtamẽto:quæ aditio non poteſt cõuerti in bon.poſ.ab inte
ſtato:finis loquit̃ qñ agnouit bono.poſſeſ.ex teſtamẽto,quæ
cõuertitur in bon.poſſeſ.ab inteſtato.arg.ff.de leg.præſtan.l.
3 nonnunquã. Non credo ꝙ†dicat verum:quia ſolùm reperio
hoc conſtitutum in filijs,ꝙ vna bono.poſ.in aliã conuertatur:
ſecus in extraneis:vt l.ij.§.ſi ſub conditione.ff.de bon.poſſeſ.
b ſecundũ tab.§.ideo nota. Vltimòᵇ ſcias,ꝙ Iacob.But.diſpu
4 tauit vnã q.†an qñ ſtatutũ facit mẽtionẽ de gradibus , debeat
fieri cõputatio de iure canonico,vel de iure ciuili. Et determi
nauit ipſe ꝙ de iure ciuili.Quod probatur : qa gradus eſt de
iure ciuili. Dicitur enim gradus ad ſimilitudinem ſcalarum:vt
d.l.Iuriſcõſultus.§.gradus.ff.de gradi.co. De iure verò cano
nico non eſt propriè gradus,ſed eſt quidam ſaltus:quia ſaltat
de fratre in fratrem omiſſo patre.Ita determinat ipſe.

De carboniano edicto. *Rubrica.*

1 ☞ *Sicut non poßidens poteſt petere ſe mitti in poſſeßionem ex Carboniano:ita quando poſsidet,poteſt petere quòd bonorum poſſeßio ex Carboniano ſibi confirmetur.*

2 *Poſsidens poterit petere poſſeßionem ſibi confirmari ex edicto diui Adriani.*

3 *Bonorum poſſeßio Carboniana datur illi,cui datur contra tabulas.*

4 *Petens bonorum poſſeßionem Carbonianam,quam ſatiſdationem præſtat.*

5 *Bonorum poſſeßio Carboniana quòd non concurrat cum ordinaria.*

6 *Miſſus in poſſeßionem ex Carboniano quam actionem intentare poſsit,& quando.*

LEX I.

SI tibi ac filio. Hæc eſt peſtilẽtioſa lex, & habet duas lect. Et ſe
cundum vtranq; lect.breuiter dicit:Si filio im
puberi mouetur quæſtio ſtatus,& bonorũ per
Carbo.debet quæſtio in pubertatis tẽpus dif
ferri,& ſatiſdatione præſtita,ſi nõ poſsidet,poſſeſſor conſti
tui:vel ſi poſsidet,eius poſſeſsio confirmari:ſi nõ ſatiſdat,de
bet poſſeſsio ad alios transferri.h.d. Oppo.& videt̃ ꝙ text.
ſibijpſi cõtradicat,dum dicit,filius tuus vendicat reſtitutionẽ.
Nam in eo quod dicit,filius tuus vendicat:innuit ꝙ ipſe erat
actor.In alio ꝙ ſubdit,reſtitutionẽ poſtulari,ĩnuit ꝙ ipſe erat
reus,et alius ab eo reſtitutionẽ petebat.Huius timore ſunt in
glo.duæ lect. Vna,ꝙ hic filius impubes poſsidebat,& alij ab
eo petebant hæreditatem:tunc expone tex.filius tuus vendi
1 cat,ſcilicet retinendo,quã lectu.multum no. Habes†enim ex
ea ꝙ ſicut quis põt petere ſe mitti in poſſeſsionem ex Carbo.
qñ non poſsidebat,ita ꝙ qñ poſsidet,poſſet petere ꝙ ſibi ta
lis poſſeſsio ex Carboniano cõfirmet̃. Et pro hoc facit ff.eo.
l.iij.miſſum.& ibi dixi vobis,de contra tab.l.iij.§.ſi ſub ea. Et
2 ſic†videt̃ etiã ꝙ ille,qui poſsidet,poterit petere poſſeſsionẽ
cõfirmari ſibi ex edicto diui Adriani,oſtenſo teſtõ nõ aboli
to,non vitiato:vt l.fi.j.de edicto diui Adria.tol. Alij verò le
gunt iſtam legem,ꝙ filius non poſsidebat,ſed petebat,& illi
aduerſarij excipiebant illum eſſe ſeruum. Conſuluit Impera
tor ꝙ petat bon.poſſeſ.Carbo.& tũc debet exponi tex.dum
dicit,vendicat:ſtat propriè:dũ dicit reſtitutionẽ poſtulari: in
tellige retinẽdo & defendendo:& ſic ſtat impropriè Opp.
ſ.de ordi.iudi.l.j.Sol.Ibi non expediebat pupillo cauſam ſta
tus deferri:hic ſic. Vel aliter dic vt ibi dicemus. Opp.de l.cũ
ſine.ff.eod.Solu. Hæc intelligitur ſecundũ illam:nam debes
intelligere hic,quãdo filius non eſt inſtitutus,neq; exhæreda
tus,ſed præteritus. Inſtitutus enim habet ſecundũ tab.exhæ
redatus habet querelã:præteritus vero habet Carbo.poſſeſ
3 ſionẽ bonorum.nam hæc eſt regula:†Illi datur Carbo.bono.
poſſeſ.cui contra tabu. Probatur ff.eo.l.j.§.j.in prin. Opp.ff.
eo.l.j.§.& generaliter.& l.de bonis.Sol.Ibi loquitur in præ
teritione à matre cuius præteritio habetur pro exhæredatio
ne,& ideo quia eis nõ competeret contra tabu.nõ competit
Carbo.bono.poſſeſ. Oppo.ff.eo.l.iij.§.duæ.Solu.Fateor ꝙ
debet ſummatim examinari,an expediat pupillo cauſam ſta
tus differri vel non. Gl.format hic quaſdã quæſtiones. Primò
4 quæro,dicitur hic ꝙ ſatis debet dari. †Quæro,de quo præ
ſtatur iſta ſatiſdatio? Gl.ponit duas opi. Prima eſt de reſtituẽ
dis bonis,ſi apparuerit cum poſſeſſorem iniuſtum. Alij dicũt
de vtendo,fruẽdo arbitrio boni viri. Pet.dicit,vnumquodq;
capitulum

a ¶Intẽtare.adde,an filius,qui eſt adeptus ſimpliciter bo.poſ.Carbo.ĩ hęreditate patris,poſsit poſsidere feuda patri cõceſſa.qđ Bal.cõcludit ꝙ ſic,in c. j. in titu.an agna.vel filius.

b ¶Satuta.Adde qđ hic dicit Bal.ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ cõpromiſſum fiat inter affines,nõ includit virũ & vxorẽ:ſed cõtrariũ tenet ipſe Bal.in l.affinitatis. ĵ.cõmunia de ſuc.& & idẽ tenet Paul.de caſ.hic : qa idẽ iuris debet eſſe de eo qui eſt principiũ affinitatis,qđ eſt de affinibus.l.maritus . cũ ibi no.de ꝓcur.& ꝑ rationẽ.Nã propter vnum quodque tale, & illud magis: auth. multo magis. de epiſ.& cle.Dicũt etiã hic Sali. & Bal. ꝙ ſi ſtatutum diſponat,ꝙ vxor nõ poſſit teſtari ſine cõſenſu viri,& vxor vellet ĩſtituere virũ : ꝙ nihilo minus poterit vir cõſentire : de quo hic latius ꝑ eos Tu dic ꝙ Bal. conſuluit cõſi. lxxvij.ij. vol.ꝓ quo facit, qđ cõſuluit idẽ Bal . cõſi.lxxij.inci.In Chriſti noĩe, hæc eſt copia.& volu . ꝙ ſtãte ſtatuto, mulier non poſsit teſtari ſine cõ ſenſu aliorũ,&vnus ex illis fuerit inſtitutus,ꝙ ꝑ hoc nõ vitiat̃ diſpoſitio: quia aliud eſt authoritas, aliud cõſenſus,& poteſt cõſentire vt faciat,nõ vt ſic faciat. Et ꝑ hoc etiam facit qđ cõſuluit Ro. cõſ. cccccv.ꝙ pater authorari poſsit filio volẽti ipſi patri donare cã mortis.et ibi vide pulchre ꝑ eum qualiter differãt authoritas & cõſenſus Idẽ cõſuluit Bal.cõſi.lix.incip.In Chriſti.noĩe factũ tale eſt ij.vol. Qualiter autẽ intelligat̃ ſtatutũ,ꝙ mulier nõ poſsit cõtrahere ſine cõſenſu viri,et vir ſit abſens vide eũdẽ Bal. cõſi. ccccxliiij.ij.volu. Si aũt maritus inſtitutus ab vxore eã occidat,ſucceſsiõe priuatur, non ipſo iure ſed ꝑ ſñiam,& applicat̃ legitimis hæredibus mulieris.Ita cõſuluit Bald.conſi.ccxxiiij.j.volu.

c ¶Spãle. Adde tu, ꝙ cõtrariũ videt̃ velle gl.ibi. Sed cũ iſta cõ cordat gl.in l.j.ff.eo. eo.ti.Et ad materiã huius tituli vide Bald.in l.fi.ſ.vnde legi.vbi ꝙ vir &vxor adinuicẽ nõ ſuccedũt de iure ciuili, niſi in caſu auth.p̃terea.Et adde ꝙ hic titulus nõ habet locũ,qñ dos eẽt cõſtituta ĩ feudo:nec ẽt diſpoſitio auth.p̃terea.vr̃ tex.ĩ c.j.de ĩueſti.quã Titius accepit a Sẽpronio.& tenẽt ibi doc.cõiter,& dicũt ẽt Iac. de Aluaro.ĩ c.j.an ma.ſucce.vxo. Et idẽ vr̃ dicẽdũ in emphyteuta arguẽdo de feudo ad emphyteuſim,ar.ꝓcedit vt ꝑ Spe.ĩ ti.de feu.§.qm̃ ver.xj.et ver. idẽ quoq; iuris. Bar.ĩ l.vt iuriſiurãdi.§.liberi.de ope.lib.& ĩ l.qđ dicit̃ . col. pe.ver.ĩduco ad q.& ibi p̃ Alex.de verb.ob. Itẽ nõ haberet locũ qñ dos eẽt cõſtituta in vſufructu ꝑ p̃dicta & qa finitur morte.§.finitur.Inſti.de vſufru.

d ☞ POMATES. ¶Prẹterea. An locũ habeat & ꝓcedat ĩ viro,& muliere ĩpotẽ.vbi Alb. ĩ l.ſed ẽ q̃ſitũ.ff.de li.& poſthũ.poſt Dy. Et nũqd ẽt ĩ ternis huius aut.ſit locus iuri accreſcẽdi:vid̃ Bal.ĩ l.j.ſ.qñ nõ pe.par. Et an ſi cõ iũx p̃mortuus aliqd alienaſſet ĩ fraudẽ ꝑſonę ſuꝑuiuẽtis illđ poſsit reuocare Cor.hic tenet ꝙ nõ:qa reperit̃ l.cautũ,ꝑ tex.ĩ l.nõ vſq; adeo.ĩ rõne ſui ff.nõ ſi qs a parẽ.fue.ma.tñ nõ qa iſta materia nõ ꝓcedit de ſi̅ibus ad ſimilia. d.l. vſq; adeo.ff.ſi qd a paren.fue.ma. Aliũ modũ formãdi iſtã auth.vide ꝑ Rapha.Cu.cõſi.cxxxj.& vide ad hæc iura ẽt Pan.cõſi.l.vol.ij.& Socin . cviij.

d ☞ P . P A V . P. ¶Præterea circa materiã huius auth.qñ dicatur vxor inopia laborare,& qđ ſi pater eſſet diues,& quo remedio debeat prouidere ne habeat locũ iſta diſpoſitio,vide pulchre omnino Com.cõſi.cxxj.incip.duo fratres.quaſi per totum.vbi ẽt habes an poſsit maritus operari ꝙ ab aliquo dotetur ſalua conſciẽtia ad hoc vt excludatur ab iſto beneficio , notatur ibi. ☞ POMATES.

capitulũ debere in ſatiſdatiõe cõprehẽdi
qđ ſatis placet. Quęro vtrũ ſtat⁹ qõ dif
ferat̃ quo ad matrẽ? Gl.dicit ꝙ nõ:vt . ff.
eo.l.j.§.Rõ,quia ipſi patrui nõ põt obeſ
5 ſe,videbitis in l.j.j.de falſis. †Quęro nũ
qd iſta bonorũ poſſ.cõcurrat cũ ordina
ria? Gl.dicit ꝙ nõ:vt ff.eo. l.ſi impubes.ĩ
6 fine. Dic vt in gl. †Quæro,nunqd miſ
ſus ĩ poſſeſsionẽ ex Carboniano , poſsit
actionẽ intẽtare. Gl.hoc tãgit etiã in l.q
de inofficioſo.de inof.teſt.& ff.eo. l.pen.
Iſta eſt veritas: Aut ipſe nõ ſatiſdedit:&
a tũc nõ põt intẽtareᵃ actionẽ. Aut ſatiſde
dit:& tũc aut vult intẽtare directã,tanq̃
hæres:& nõ põt. Aut vult intẽtare tanq̃
bono.poſſeſ.Carbo.& põt:vt ff.e.l.pe.et
leg.iij.§.miſſum.et ille declarat iſtam ma
teriam.

LEX II.

CArbonianum. Bonorũ poſ
ſeſsio Carboniana cõcedit̃ ꝓba
tis ſummariè his,quæ hac l.dicuntur.h.d.
Opp.nã ſi hoc probaret̃ eſſe matrimo
niũ indubitatũ,& part⁹ legitimus:iſte in
petitiõe hr̃ditatis vinceret : ideo fruſtra
Carbonianũ ſibi ſubuenit.Sol.Intelligit̃
ꝙ in hac bon.poſ.debet probari ſumma
riè,& ſemiplenè. In petitione hæredita
tis debet ꝓbari verè. Quęro , ĩtra quã
tũ tẽp⁹ debeat peti iſta bon.poſ. Gl. dicit
intra annum,ſicut aliæ:vt l.iij. §. miſſum.
verſi.hæc autem poſſeſsio.ff.eo.

Vnde vir & vxor. *Rubrica.*

1 *Stante ſtatuto quòd mulieres,uel minores non poſſunt contrahere ſine conſenſu duorum propinquorum conſanguineorum , affines ex parte uiri, uel uxoris non admittuntur.*

2 *Caſus in quibus uxor non ſuccedit.*

LEX vnica.

MAritus. Nõ exiſtẽtibus agnatis,
ſeu cognatis cõiuges inui
cẽ ſibi ſucedũt,& fiſcũ ex
cludunt.h.d. Nota ex hac
1 l.†ꝙ ꝑ ſtatutaᵇ,quę dicũt ꝙ mulieres vel
b minores nõ pñt cõtrahere ſine conſenſu
duorũ ꝓpinquorũ, vel duorũ cõſangui
neorũ,& ſimilia verba: ꝙ affines ex ꝑte
vxoris,vel viri,nõ admittunt̃ . Vir & v
xor nõ dicunt̃ inuicẽ propinqui,nec etiã
alij affines. Vide text.ibi:ſeu propinquo
rum,&c. Oppo.j.ſi imperialis li.ſoci.l.
c j.lib.x.Sol.Speciale ᶜ eſt in illo ſocio,qui
præcedit vxorem. Oppo. j.de hæred.
decur.l.j.Sol.Ibi ſunt q̃dã aliæ perſonæ,
q̃ excludũt fiſcum:tamẽ illæ perſonæ ex
cludũt ab vxore,viro. Ita dicit gl.hic cõ
trariũ dicit gl.in l.j.ff.eo.ſ.ꝙ ille perſonæ,
de quibus dicitur in tit.de hære.decur.ex
cludunt vxorẽ.Iſta gl.eſt verior. Caſus
eſt in l.ſi quis presbyter.ſ.de epiſ.& cler.
2 †Quæro vtrũ ſint alij caſus,in qbus v
xor ſuccedat viro.Gl.dicit ꝙ ſic.j.de bo.
ma.l.iij.Item eſt alius caſus in auth.vt lic.
mat.& auiæ.§.quia verò.& vide auth. p̃
terea.quæ inde ſumitur.

1 ☞ *Legatum factum ſimpliciter,quando videatur factum animo compenſandi.*

2 *Legatum factum per vxorem viro,ꝙ computatur in lucro debito uiro,ex forma ſtatuti vxore præmoriente.*

5 *Quis dicatur locuples uel pauper.remißiue.*

4 *Diſpoſitio huius auth. habet locum aſcendentibus exiſtentibus.*

5 *Hæc auth.quomodo habeat locum collateralibus tãtũ exiſtentibus.*

d PRæterea.ᵈ No.& ſigna bñ
fine huius aut̃. q̃
eſt valde notabilis,ibi ĩputabit̃ le
gatũ,&c. Op.ad iſtũ finẽ extra gl. ſ.de
1 rei vxo.act.§.ſciẽdũ.Sol.†Ibi loqtur, qñ
erat debitũ ex facto defũcti:tũc em̃ lega
tũ factũ ſimpliciter,nõ vr̃ factũ aĩo cõpẽ
ſandi:hic loqtur qñ debitũ erat ex diſpo
ſitiõe legali,ĩ quo ĩputat̃ legatũ.Simile vi
detis ĩ legitĩa,q̃ debet̃ filio,vel patrono,
e ſeu parẽti:vel qm̃ nouella.ᵉ ſ.de ĩof. teſt.
2 Et ꝑ hoc apparet,ꝙ†qñ vxor relinqt ali
f qd viro,cõputariᶠ debet ĩ illa portiõe quã
g vir debet lucrari ex forma ſtatutiᵍ.Caſus
eſt hic. Pro hoc.ff.ſol.mat.l.ſi cũ dotẽ. §.ſi
3 pr̃.& ibi Ia.de Are.& ibi dr̃. Quæro,†
h qs dicat̃ locuples,vel pauperʰ. Gl. dubi
tat. Dicit hoc examinãdũ eẽ officio iudi
cis. Alibi dicit hoc ꝓbari ꝑ vulgi opinio
nẽ:vt habuiſtis no.ſ.de iure dot.l.vbi ad
huc. Aliter vr̃ no.Inſt.de exc.tu.§.itẽ pro
pter paupertatẽ.qđ dic vt plenè examina
ni.ff.ſo.ma.l.ſi cõſtãte.ĩ pri.ĩ rep.quã fecit
4 de illa l. Vlterius q̃ro,† qd ſi aſcẽdẽtes
ſupſunt,& nõ deſcẽdẽtes. Gl.dicit idẽ qđ
5 de deſcẽdẽtibus:qa eadẽ eſt rõ. Quęro,
quid ſi nullus ſupereſt aſcendens,vel de
ſcendens,ſed alij collaterales. Opi. ſunt ĩ
gloſſ. Putarem dicẽdum ꝙ eo caſu vxor
i lucrareturⁱ proprietatẽ quartæ portionis.

e ¶Quoniã nouella. Meliusfacit l. omni modo.ibi poſita.C. e.ti.Eſt tamẽ aduertẽdũ ꝙ dũ Bal.allegat̃.l.qm̃ nouella. ꝙ ſentit ꝙ hæc auth.ẽt ꝓcederet quoties reliquerent aliqd ĩter viuos.quod colligit hic Pe.& ſe.Decius.

f Cõputari. Adde plene de hoc per doc.in d.§.ſi pr̃.& ꝑ Bald. hic,& conſ.lxiiij.iij. vo.vbi vr̃ ꝑſiſtere ĩ opi.qđ nõ cõpẽſet̃. dicit tũ cõis opinio eſt in cõtrariũ.Et illo caſu,in quo conſuluit,dicit ꝙ illa difficultas ceſſabat:quia expreſſe dictum fuerat qđ cõpenſaret . ☞ P . P A V . P.

g ¶Ex forma ſtatuti. Vide oĩno pulchrũ cõſiliũ Cõ.in conſi. xlviij.ĩc.ſtatutũ Florẽtiæ dictat vbi conſuluit qđ ſtãte ſtatuto qđ maritus lucretur dotẽ nõ extãtibus filijs primi mr̃imonij.Si vero ſint filij ipſius mariti ſuccedit qđ ꝑ hãc gloſ. nõ tenet̃ faciẽs teſtamẽtũ relinquere filijs ipſius mariti vltra legitimã: licet ſi non eſſent filij mariti, ĩ totũ excluderet filios primi matrimonij:vide ibi ſubtiliter ꝑ eũ. Adde ẽt de materia huius ſtatuti q̃ ſcripſi in l.hac edictali.ſ.de ſecũdis nuptijs.vbi vide oĩno & late Iaſ.hic in v.col.& ſe. Itẽ iſtam auth.et eius materiã dñs Fran. de Pepis late repetit. Item de materia huius auth. vid̃ late Are.ĩ trac, de teſt.in gl. in verbo,nolẽs ab inteſtato decedere.ĩ xj.col, & duab.ſeq. Itẽ add̃ quod iſta quarta,de qua ĩ iſta auth.ñ habet locũ ĩ feudalibus tex.eſt & ibi Bald.ĩ c.j.§.fi.de inueſt. de re alie.fac.Bald.in c. j.an mari.ſucce.vxori in bñfi. Quid aũt ſi vxor tp̄e mortis eſſet ĩops poſtea efficeretur diues,an poſſet petere iſtam quartam,vide late Decium quæ ſic in conſi.xxiiij.Item de materia iſtius authen.& quod procedat, etiam ſi vxor haberet dotem paternam , vide Barb.conſil.xxiiij.volu . quarto,in primo, dubio.

h ¶Pauper. Adde per eundem Bar.in l.ſi conſtante.ff.ſolu. mat.per Ang. & Bal.in l.ſi vero.§.qui pro rei.ff.qui ſatiſ.cog.ꝑ Canoniſtas in c. Odoardus. extra,de ſol.per Bal.in l. paupertas.de excu.tut. & in l.ad declinanda. de epiſ.& cler.no.in auth.de hære.& fal.in §.ſi vero abſint in ver.ſubſtantia. Et alias remiſsiões vide in d.l.ſi conſtante.& ibi per Alex.etiam,cui adde Bal. conſi.cxcij.lib.iij.

i ¶Lucraretur . Adde quod induxit iſtum tex.ibi circa medium,dum dicit, alteriuſve matrimonij. Ex quo patet quod liberi primi matrimonij non impediunt lucrum prouenieng ex iſta authen.ad q. ſtatuti diſponentis , quod vir lucretur dimidiam partem dotis vxoris præmortuæ decedentis in matrimonio ſine liberis: & vxor ex hoc matrimonio ſi habeat liberos , habeat tñ ex primo tres vel quatuor. Bald.dicit, quod hæc auth.facit qđ maritus debeat lucrari dimidiã,non ſcd̃m diſpoſitionẽ legis hac edictali. Paul.

de Caſ.reprehendit,dicẽs ꝙ hæc auth.nihil facit: quia hic in nullo minus eſt melioris cõditiõis quã vnus ex filijs:qa ſi ſunt tres,maritus habebit quartã, ſi eſt vnus,ſimiliter maritus habebit quartã:ille filius alias tres partes Mulier tñ habẽs filios ex prio mrĩmonio,nõ põt dare dotẽ marito cũ ſpe lucrãdi vltra quã vnus ex filijs primi matrimonij ſit habiturus:per l.hac edictali.de ſecũ.nupt.Et ꝓ hoc vltio vide qđ Bal. dixit eius cõſil.cxlvij.ij.li.vbi dicit, ꝙ ſi ſcđo vir ſtipulatus fuerit dotẽ ꝓ liberis ſuis,nõ valet ſtipulatio:qa in fraudẽ l. hac edictali. Et ita dicit fuiſſe obtentũ à do.Frãc.de Albe. do.Rich.de Sal.quã quã ipſe teneret par tã cõtratriã tũc.Et vide ad dictũ Bal. quod ipſe cõſuluit ĩ terminis eius, conſi. xiiij. inci. q. formatur per Iaco.But.

a ❡Inſpiciat. Adde ꝙ Bal.& Pau. de caſt. dicunt,ꝙ hæc auth. habeat locũ etiã ex teſtamẽto, qñ maritus feciſſet teſtamentũ,& inſtituiſſet alios:& nihil reliquiſſet ipſi vxori:qa vxor poterit petere quartã cõd.ex hac l. quã defunctus ſibi auferre non potuit. arg.in auth.presbyteros.C.de epiſc. & cle. Idẽ tenet Sali.ꝑ tex.hic in verſ.ſuccedat.Idẽ tenet Rom. hic. & ĩ l. diuortio. ſo.ma.Pro quo alle. gl.in auth. de hære. & fal.in §.ſi vero expreſſim. in ver.hæredẽ.dicebat hic Sali.ꝙ ſi tamẽ tamẽ teſtator legauit vxori cũ hoc ꝙ plus petere nõ poſſet,licet minus quarta,nõ poterit agere. De quo latius hic per Alexã.

P. PAV. P.

b ❡De collationibus Circa iſtã materiã collationis nota ꝙ obligatus conferre, ita demum teneatur ſi fuit interpellatus,vide Alex. cõſi. cccclxxix.col. ij. Itẽ pro cautela ad euitãdũ collationẽ, vide ꝑ Cepo. cautela cciiij.Itẽ nũquid dos, quã lucrat maritus ex forma ſtatuti veniat in collatione,vide Ro.conſi. ccccvj. & cccclxxj. Bart.in trac.de duob.fratri. in ij. col. vbi multa ponit an ea, quę frater acquiſiuit viuo patre,& quæ ei donata fuerunt ab extraneo vel a patre, cõferre teneat, vide Bal. in tract.ſeq. in pe.& vlt.col. Nũqd aũt lucrũ ex officijs publicis habitũ, ſit cõicãdũ,& quid de expẽſa facta in vxore ducẽda, vide Roma.conſi. cccclxiiij. Itẽ an dos data filię, computetur nepoti in legitima in bonis aui materni, vide Pau.de caſt.cõſ.lxij.

Iſta enim l.videt velle,ꝙ iſta vxor nõ habeat vltra q̃rtã portionẽ,ſi bñ inſpiciat.[a] a

De repudianda bonorum poſſeſſione. Rubrica.

LEX I.

EMancipatus. In repudiatione bo.poſ.nõ req̃rit præſentia aduocati. Fallit in fiſco, in quo requirit præſentia aduocati.h.d.etiã in actib⁹ extraiudicialibus:vt probat gloſſella huius legis relata ad text.

LEX II.

FIlio. Pater non poteſt repudiare bonorum poſſeſsionem filio delatam.hoc dicit.

b *De collationibus.*[b] *Rubrica.*

Quia ſuccedentes inuicem conferunt quandocunq; bona:ideo ponitur titulus de collationibus.

LEX I.

EMancipatos. Inter ſuccedentes ex teſtamẽto nõ eſt locus collationi:niſi aliud ſit à teſtatore expreſſum.h.d. Opp.de l.filius emãcipatus. ff. de col.do.Sol.Ibi ſucceſsit ab inteſtato ꝑ errorẽ:ideo eſt idem,ac ſi ex teſtamento ſucceſsiſſet. Opp.ff.de inof.teſt.l. ſi nõ mortis.ij.rñ.Sol.Illa cõcordat,ſi bene inſpiciatur. Opp.in aut.de triẽ. & ſemiſ. §.illud.colla.iij.Sol.Per illã aut. de triente.corrigitur iſta lex:vnde vide aut.ex teſtamento.quæ hic ponitur.

1 *Filius an teneatur conferre donationem ſibi factam per patrem.*

c EX teſtamento.[c] Hæc aut.per omnia contradicit l.j.C.& corrigit.In hac aut.ponitur quædam opinio, vtrum ſimplex donatio veniat cõferenda. In glo.noſtra fuerunt opin. Do.Dy. poſtea diſputauit iſtam q. & Cy.eam recitat hic breuiter omiſsis allegationibus: quia ſunt multæ. Do. Dyn. determinat
1 ſic,& bene. Aut † donatio fit ſimpliciter
d filio emancipato:& illa confertur[d]: vt j. eo.l.vt liberis.§.fi. Aut fit filio in poteſta
e te:& iſta nõ cõfertur[e] regulariter. Ratio quia iſta donatio nõ valet in vita : ſed aſſumit ſibi vim poſt mortem , & habetur vt legatum,vel fideicommiſſum : vt l. in donationibus.j.ad leg.falc.& l. donationes.ṡ.de dona.inter vir.& vxo. ſed legata,& fideicõmiſſa,nõ cõferuntur:vt j.eo. l.à patre.ergo nec talis donatio. Fallit in caſibus.Primò quando emergit inęqualitas:vt l.penult.j.eodẽ.Secundò , ſcilicet quando pater hoc expreſsit.argu.l.ſi quãdo.§ fi.ṡ.de inoffi teſta. Tertiò , quando dedit vt haberet in peculio:vt l. ſi dõnatione.infrà eodem.& ita communiter tenetur.

Alex.conſi.xxiiij.Pau.conſi.cxxiiij.in ij.col.& omnino eundẽ late cõſi. ccl. & ſeq.vbi etiã ponit quid ſi teſtator illud expreſſe diſpoſuit , & ſi ponit ibi an ſi teſtator mandat aliquid cõferre,quod nõ poſſet expreſſe cõferre. Quid autẽ in iocalibus emptis per patrẽ nurui,an ſint conferenda per filios , vide Pau.conſi.clxxxiiij.ad fin.Itẽ alia in materia vide ad Bar.in l.j.§.nec caſtrẽſe.ff.de coll.bonorũ.

LEX II.

f SI pater.[f] Dos promiſſa confert liberatione, vel cautione , vel indemnitate interpoſita.

1 *An valeat pactum factum cum marito, ne liberi ex eo matrimonio ſuccedant.*

LEX III.

g PActum.[g] Pactũ ꝙ filia dote cõtenta nõ ſuccedat,non valet:ſed ſuccedit , & cõfert dotẽ.h.d. Quærit gl. vtrũ iſtud confirmetur iuramento. Quidã ꝙ ſic Gl. cõtra per l.nõ dubiũ.ṡ.de legib. Veritas
h eſt ꝙ iuramento confirmatur[h]:vt in c. q̃uis.[i] extra,de pact.lib.vj.quod plenè de
i
1 claraui ibi in l.fi.ṡ.de pact. †Quęrit gl. vtrũ pactũ factũ ab vxore cũ marito , ne liberi ex ea nati ſuccedant,valeat? Gl.dicit ꝙ nõ,per l.trãſactiõe matris.ṡ.de trãſact.licert cõtrariũ poſſet dici per l.imperialem.§.fin.de prohi.feu. alie. per Fede. Sed ibi de hoc nihil dicitur : ſed alibi habemus duos tex. Primus eſt de filijs natis ex matrimonio ad morganaticã contracto.c.j.& ſi de feu.fue.cõtrouer.§. filij. vbi expreſsè dicitur ꝙ tale pactũ de iure non valet:ſed vſus approbauit. Intellige vſus Mediolanenſis: vt ibi dicitur. Vbi autem non eſſet talis,ſtarem iuri communi, ſcilicet quòd tale pactum non valeat.

k FIliæ dotẽ.[k] Filia cõfert dotẽ profectitiã,& aduẽtitiã ſuis,emãcipatis ꝓfectitiã tantũ.h.d.Iſta no.lex & multũ aperit de iſta materia,& eſt clauis quaſi iſti⁹ materiæ. Opp.hic innuit ꝙ filia,q̃ ſuccedit ꝑ cõtratab.nõ ſuccedit ab inteſtato . Sol. Hic voluit notare differentiã : Aut filia ſuccedit nullo facto teſtõ , aut aliquo facto teſtõ,ſed rupto. Opp.de l.ſi emãcipati.j.e.Sol.Circa hoc eſt magnũ dubiũ : vt ibi examinabo. Quærit gl.quid ſi teſtm̃ fuit pro parte ruptũ,& pro parte validũ. Reſpondet glo. ꝙ nõ eſt locus collationi:vt l.pater filium.ff.de colla.dotis.

1 *Quando dos conferatur, & qualiter conferatur.*

l DOtis.[l] Dos data cõſtante matrimonio,cõfert minus accipiẽdo.h.d. Opp.& videt ꝙ dos cõferat liberãdo:vt ṡ.e.l.ij.vel re ipſa
1 cõferẽdo:vt ṡ.l.proxi.Sol.† Aduerte , & rogo vt teneas tres caſus. Qñq; eſt promiſſa,& nõ ſoluta:tunc cõfert liberãdo, vel de indẽnitate cauẽdo:vt ṡ.e.l.ij. Qñq; dos eſt ꝓmiſſa,& ſoluta,& à filia recuperata:& tũc cõfert re ipſa ponẽdo dotẽ in medio:vt ṡ.l.ꝓx. Qñq; dos eſt ſoluta, & promiſſa,non recuperata , nec poteſt recuperari,quia matrimonium durat,tunc confert minus recipiendo,vt hic. Verum quia hodie eſt facta quædam conſtitutio quæ eſt de æqualitate dotis,& ante nuptias donationis.§.illud quoq;. determinans iſtam legem,& ideo videas authen. quod locum.quæ ponitur hic immediate.hoc dicit.

POMATES.

c ❡Ex teſtamẽto. Vide Soci.cõſi.xcj.col. ij. & ꝑ totũ. vbi in ſpecie tãgit quid iuris,quando donatio eſſet valida in vita patris.

P. PAV. P.

c ❡Ex teſtamẽto. Circa materiam iſtius auth.an donatio facta filio emãcipato ſit cõferenda, quãdo cõferẽdæ eſſent portiões ĩæquales,vide late Deciũ cõſi. lix.

d ❡Illa confert. Adde vltra ea quæ hic dicũtur per Bart.& Bal.& Pau.de Caſ. & alios,q cõiter trãſeũt in hoc cũ Bart. Old.cõſi. cxxxviij. inci. thema tale eſt, Durandus.

e ❡Nõ confert. Adde eundẽ Old.in terminis conſi.clj. incip.ſi quis verba donat.

POMATES.

f ❡Si pater. Ad iſtã legẽ & ſimiles, vide Bal.in l.filia legatorũ.in j.no. ĩ.de lega. cum quo tenuit ibi Ful.& Decius, licet ibi cõtra Salice.

P. PAV. P.

g ❡Pactũ. Circa materiã huius l. ad validandũ tale pactũ,vide Cepo.cautelã cc.

POMATES.

h ❡Ex iuramẽto confirmatur. Vide pulchre ꝑ bar.cõſ.xxij. col.v.in j.vo.& vide Alex.cõſ.xlij. co. iij.vol. j. & Capra. xxix.in iij.dubio.

i ❡C. quãuis . Adde Pau.de Caſt. conſi. clxxvij. ad intellectũ illius c. ſed melius ꝑ Pet.de anc.cõſi.xxxvij. An aũt ſi filia renũciãdo p̄iudicet nepotibus & ſic filijs ſuis,vide hic ꝑ Pau de caſ.& in l. q ſuperſtitis.de acqui. poſ.& Oldr. cõſi.xl. ĩci.breuiter.& Pau. de caſ.cõſ.cccxj. An autẽ ſi filia renũciauit pr̃i & fratribus, ſi fratres moriantur abſq; liberis,illa renũciatio noceat: vide Bal.conſil. ccclxix.iij.volumine.

P. PAV. P.

k ❡Filiæ dotẽ. Nũqd autẽ filius ſuccedens matri teneat cõferre dotẽ datam a matre eius filię,vide Alex. cõſi.xxvj.in ij . col.

POMATES.

l ❡Dotis . Dos quẽadmodum conferatur:caſum potes addere:licet videatur ꝙ poſsit ſub primo cõprehendi.in l. j.§. ſi ſub conditione. ff. de colla.dotis.

Filia

1 *Filia in dote aduentitia,ſine patris conſenſu agit.*
2 *Dos magna vel parua, dicitur ſecundum qualitatem perſonarum.*
Vir qualiter dicatur ad inopiam vergere.
4 *Si filius,cui pater dedit pecuniam pro emendis libris,illam conſumpſit,debet illa ſibi in partem imputari.*

QVod locum. Opp. de l.cũ non ſolùm. §. neceſsitate. j.de bo.quę lib. Solu. Specialis caſus eſt hic in hac aut. vbi filia poteſt agere ſine patris conſenſu in tribus caſibus,qui in hac aut. notan
1 tur.† Verũtamẽ gl.tua dubitat in vno caſu tantũ, videlicet qñ dos eſt aduentitia. Tu dic hoc caſu,ꝙ patris conſenſus nõ req̃ritur.Hoc tenet glo.ſol.mat.l.ij.§.quòd ſi in patris. Opp.ꝙ actio dotis ſit cõmunis patris & filiæ:vt d.l.ij.§.quòd ſi in patris.ff.ſol.mat.Solu.Fallit in caſibus,qui ponũtur in hac lege.
2 †Quęrit glo.quæ dicatur dos magna,vel parua.Certè dicit gl.ſecũdũ qualitatẽ perſonarũ.argu.ff.de iure dot.l.ſiue gene
3 ralis. Quęro,dicitur hic,viro ad inopiam vergẽte. †Quęro quando dicatur vir vergere ad inopiã.Certè domini , verba tex.in corpore hoc non dicũt:ſed dicũt,viro inchoãte male vti ſubſtantia ſua.Et inter iſta verba eſt magna diuerſitas:
4 vt l. ſi cõſtante.in prin.ff.ſolu.matri. †Vltimò hæc auth. inducitur in argum.ad quæſtionẽ:vt ſi pater dedit pecuniam fi
a lio[a] pro emẽdis libris,& ipſe luſit vel meretricatus eſt , vel qđ peius eſt,inglutinauit :modò quærit,nunquid iſta pecunia ſic
b conſumpta veniat in collationẽ,[b] vt ſibi in partẽ ſuam cõputetur? Iſte tex.eſt in argum.ꝙ ſic:quia cũ poteſt imputari mulieri,quæ paſſa eſt dotem conſumi,computatur in partem ſuam: ergo quando poteſt imputari filio,qui illã pecuniam cõſumpſit,videtur ꝙ ſibi computari debeat in collationem.

c EAdemum.[c] Filij emancipati conferunt bona ſua deducto ære alieno.h.d.

FIliam. Qui ex teſtamẽto ſuccedit,dotem confert. h.d.& eſt correcta hæc lex per aut.ex teſtamento.ṡ.eodem titu.

1 *Collatio quo iure fiat.*

SI ſoror. Si diuiſio eſt facta à partib⁹,vel à iudice, & collatio ſit omiſſa,vt conferatur iterũ poteſt agi.h.d. Ad illud , qđ dicit de arbitrio dato, opp.ff.fami.erc.l.cũ putarẽ.Solu.Dicũt quidã , ibi diuiſio fuit facta à iudice,hic ab arbitro compromiſſario,cuius ſententiæ nõ paret,niſi metu pœnę:ideo hoc põt agi ad pœnã. Vel veri⁹ hic petẽdo collationẽ,nõ venit cõtra diuiſionẽ,& iſta vr̃ ve
1 ra. Quęro,quo iure fit collatio? Tex.hic vr̃ dicere,iudicis officio. Vide tex.& idẽ de colla.do.l.j.in prin.In cõtrariũ ꝙ fiat ꝑ denegationẽ actiõis:vt j.e.l.poſthumo.& l.filiæ. Veritas eſt quòd vtroq; modo fit collatio. Aut enim collatio petitur ab eo,qui poſsidet partem ſuam hæreditatis : tunc petitur officio iudicis:vt hic. Aut collatio petit ab eo qui nõ poſsidet:ſed petit partẽ ſuã hæreditatis:& tũc fiet denegãdo ſibi actionẽ.
d Nõ enim admittet ad petẽdũ,[d] niſi cõferat.Ita videtur glo.j. eo.l.poſthumo.& l.prætor.in prin.ff.eod.

APatre. Quæ in vltima volũtate relinquũtur, ĩ collationẽ nõ veniũt. h. d. No.hanc regulam, ꝙ de iure legati vel fideicommiſsi,quę relinquuntur ex teſtamento , non veniũt in collationem. Dicã vobis in l.ſi emancipati.j.eodem.

POſthumo. Poſthumus ꝑterit⁹ ſuccedẽs cũ fratribus,cõfert bona ſua,& nolẽti cõferre,denegant.h.d. No.quòd quis cogitur ad collationem, per denegationem actionis. Dixi vobis ṡ.eodem. l. ſi ſoror.quod nota.

1 *Quis cogitur ad collationem per denegationem actionis.*
2 *Peculium profectitium quòd venit diuidendum.*
3 *Peculium caſtrenſe uel quaſi,quòd non ueniat in collationem.*
4 *Libri empti pro filio per patrem,non ueniunt in collationem.*

FIliæ. Ei,qui non confert dotem, denegãtur actiones:& filius omnia debet conferre , excepto
1 caſtrenſi,ver quaſi.hoc dicit. †Not. quòd ad collationem quis coercetur per denegationem actionis : vt ſuprà
2 l.proxim.dixi.& ſuprà eodem.l.ſi ſoror. † Nota ſecundò, quòd peculium profectitium venit diuidendum. Et aduerte: quia textus nõ dixit,quòd veniat in collationem : quia illud cõfertur qđ in bonis patris eſt:vt l. certũ. ṡ.fam.er.iõ nõ põt dici ꝙ veniat in colla
3 tionẽ,ſed in diuiſionẽ. †Nota tertiò,ꝙ
e peculiũ caſtrẽſe,[e] vel quaſi,non venit in
4 collationẽ. Et ex hoc dicit. Dy.†ꝙ ſi pr̃ emit filio libros,nõ veniũt in collationem quia videtur peculium quaſi caſtrẽſe. Ita dicit Dyn.in l.j.§.nec caſtrenſe.ff.eo.Gl. tangit in l.filiæ.ṡ.fam.erciſcun.

1 *Pater donans filio ſimpliciter,in dubio an videatur donaſſe vt filio,an vt benemerito.*
2 *Aſſertio patris donãtis filio vt bene merito, ꝙ non probet meritum.*
3 *Confitens in inſtrumento aliquem mercatorem, vel artificẽ,an videatur probatũ ipſum mercatorẽ vel artificem.*
4 *Datũ filio per patrẽ,qualiter & quo caſu conferatur.*

SI donatione. Quæſita poſt mortẽ nõ veniunt in collationẽ: & conceſſum in peculio,venit diuidẽdũ.h.d. Opp.ꝙ donata à patre filiæ in poteſtate, nõ veniãt in collationẽ:vt.ṡ.fam.erciſ.l.filiæ.dixi in aut.ex teſtamẽto.ṡ. e.Sol.Dicit gl.hic pr̃ donauit cõcedẽda ĩ peculiũ: in lege cõtraria,donauit cõferẽs in ſupremũ iudiciũ,vel vt extraneo,vel vt benemerito. Vide gl.Iſta ſol.vr̃ contra text. q̃ dicit,ꝙ donauit ĩter viuos.Sed gl.voluit dicere ꝙ donauit inter viuos : q̃ donatio nõ valet in vita,ſed cõfirmatur morte, tã quã ſupremũ iudiciũ.Ita intelligit gl . hic cõceſsit in peculiũ.Cõtra iſtã ſol.iterũ oppo.qñ pater donauit filio,vt benemerito ſtatim valet donatio:vt ṡ.de inof.teſt.auth.vñ et ſi parẽs.ergo nõ põt dici ꝙ habet vim ſupremi iudicij. Rñdeo,ꝙ hæc gl.dicit veritatẽ ſecũdũ iura antiqua:ſed ſcđm iura noua,ſecundũ q̃ illud,qđ q̃rit filius ex oꝑa ſua,dr̃ aduentitiũ:vt l.cũ oportet. in prin.j.de bo.quæ libe.dicit verũ gl.cõtraria. Nã ponamus filiũ p̄ſtitiſſe tot operas patri ſuo,ꝙ ẽt ſi eſſet extraneus , meruiſſet iſtam donationẽ:tũc pater ſibi donãdo vt extraneo,& benemerito,ſtatim valet donatio:q̃rit enim ex opera ſua: &
1 ſic eſt aduẽtitiũ,& nõ profectitiũ. †Sed q̃ro,quid in dubio, qñ pater donat filio ſimpliciter,vtrũ videatur donare vt filio aut vt bñmerito? Dicit gl.notabiliter,de
f bemus inſpicere,ſi præceſſerint merita,[f] qbus interueniẽtibus nõ eẽt donatio ſimplex,ſed facta ob merita:ita ſi nullũ meri
2 tum præceſſerit,vr̃ ſimplex donatio: †ẽt ſi pater dixerit in inſtrumento,dono tibi vt extraneo ꝓpter merita illa.talis eñ cõceſsio fidẽ nõ faceret: vt l.caſtrenſe . & l.

a POMATES. ❡Pecuniã filio. Nunqd filius q cõſumpſit ĩ malos vſus pecuniam,quam pater ſibi dedit pro emendis,&c. Vide ad hæc quæ ponit Alex.in l.ſi cum dotem.§.ſi poſt ſolutum.in iij.col.verſi. & faciunt prædicta.quia ſi pater in vita.ff.ſol.matrimonio.

b In collationem. Adde ꝙ cõtrariũ tenet Cy.& Pau.de Ca.q Pau.dicit,ꝙ ẽt ſi nõ cõſũpſiſſet , nõ cõputaſſet ꝑ l. q̃ pr̃ filio.ff.fa.er.ergo nec nũc ſed ſolũ ĩ hoc punitur,ꝙ pr̃ iterũ ſibi dare nõ cogitur.per id qđ no. in l.ſi cum dotẽ.§.j.ff. ſol. mat. Dotẽ tñ filia tenetur cõferre,ẽt ſi eẽt ꝑdita ſui culpa.Sed iudicio meo cõtra hoc facit qđ dictũ eſt in l.j.ff.ſol.mat. ꝑ doc. ꝙ cã dotis, & ſtudij a pari ꝓcedũt.Si ergo hoc eſt,vt dos cõferatur:eodẽ mõ venit cõferẽdũ ,qđ datur cauſa ſtudij.Pro hoc ꝙ eã dotis,et ſtudij parificãtur, facit qđ cõſuluit Ro.cõſi.cxlv . ꝙ ſicut ſocius omniũ bonorũ nõ põt filiã dotare de cõi ſine licẽtia ſocij.l.ſi ſocius ꝓ filia. iũcta gloſſella ibi.ff. ꝓ ſo.Ita ꝙ nec ſocius põt emere libros ꝓ filio,nec facere ĩpenſas ſtudij, cũ onus ipſũ ſtudij filiale ſit, p̄ter grãmaticã,ipſi patri volũtariũ: vt no.ꝑ Bar.ff.de Car.edi.l.de bo.§.nõ ſolum. Pro quo dicit Ro.videri caſum in d.l.q̃ pr̃.Et an pater poſsit cõpelli, vt filio ſtudere volẽti expẽſas ĩpẽdat:& an libri ſint cõferendi, ſi fuerint empti : vide Pau.de Caſt. conſi. clxxxiiij.

POMATES.

c ❡Ea demũ. Ad iſtã l.& ſimiles,vide Alexan.in auth.ex teſtamẽto.ĩ ij.co.ṡ.eo. allegãdo l.pe . iũcta gl.ff.e.Eã amplia,vt ꝓcedat in q̃ſitis ĩ vita defũcti reuocabiliter: qa parificãtur cũ q̃ſitis poſt mortẽ q̃ nõ cõferũtur,& ibi ſeqtur Decius.

POMATES.

d ❡Ad petendũ , niſi cõferat. Vide ad iſtũ tex. Alc.cõſi.cx.col. ij.vo.iij.vbi dicit ꝙ qs ñ tenet cõferre ꝑ eũ,niſi ab ipõ petat.

POMATES.

e ❡Peculiũ caſtrenſe. Viđ Al.cõſi.cccclxxvj.inc.circa primã cõſultationẽ.Pau.đ Ca.ĩ cõſi.clxxxij.vide ad fallẽ.Barto.in l. Caio.in prin.ff.de ali.& cib.leg.Bar. Vero.caute.clvj. quã reſtringit Bar.in l.ſacroſanctę.& in l.cum lege Leonina.C.de epiſc.& cle.Alex.in l.j.in fi.ff.ſol.matri.

f Si merita p̄ceſſerint. Adde quod gl.videtur velle ꝙ ſi merita præceſſerint licet in inſtrumẽto nihil dicatur, ꝙ donatio valeat.Et cũ hac gl.cõiter tranſſeunt doct.Pro quo facit l.ſi vero nõ remunerãdi.§.idẽ Papinia . ff.manda. Bald.tamen dicit quod in dubio debet intelligi,quod potius donat filia ꝓpter effectũ naturalẽ,quã propter merita.Et cũ Bal.tenet Ro. hic. Tamen ſecũdũ do. Alex.neceſſe eſt intelligere dictũ Bal.quãdo nõ apparebãt merita p̄ceſsiſſe.Pro quo dicto Bal.facit,qđ cõſuluit Pau.de Ca.cõſi.cv.ꝙ ſi pater donat filio,& in inſtrumẽto dicat ꝓpter merita,& etiã affectiõe ſanguinis,ꝙ iſta rõ præponderat,& iſta attenditur.all.tex.in l.tutor.§.qui tutoribus.ff.de exc.tu.Et ꝙ ſic donatio nõ valebit.Et neceſſe ſit merita apparere, tenuit Bal.cõſ.ccccvij.iij.vo. An aũt dõatio ĩter patrẽ et filiũ firmet iuramẽto,Bal.vr̃ velle qđ ſic.cõſ.ccclx.iij.vol.de quo ẽt ꝑ Pau.de Ca.ĩ dicto cõſi.

a ✠P.P A V.P. ¶De caſt.pec. Vide q̃ ibi addidi. Et de hac cõfeſſiõe, et qualia debẽt eſſe merita. vide Alex. cõſi.lv.in ij.col.& ſeq. & cõſi.cj.ĩ iiij.col.ad fi. vide Iaſ.hic late, & in auth.vñ ſi parẽs.in vlt.col.de inof.teſt.vbi ponit ẽt qd ſi pater ſpecificaret q̃ & qualia eſſent merita, an crederẽt ei: & qd ſi iuraſſet ꝓut etiã ponit ĩ l.frater a fratre.in lectura.in vlti.char.ĩ j.col.de cõdic.inde. Vide Barb. late cõſi.xxviij.volu.iij. vbi etiã ponit qd ſi adeſſet iuramentũ.

✠P O M A T E S.

b ¶Si donat. Tũc aũt hoc ĩproprie hic loquiẽ Barto. dũ actio cõicãdo dicit, ð̃buit dicere diuidendo.

c ¶L.filiæ. Adde, iſte ĩtellectus eſt magis cõis, vt ẽt tenet Frãciſ. Tigri.hic, & Bal. in auth.ex teſtõ.ſ̃.e. & Bar.ff.e.l.j.§.nec caſtrẽſe. Bald. tñ, & Sal.ĩ d.l.filiæ. voluit ꝙ qñ pr̃ emit noĩe filij, licet nõ tradat, dato ꝙ nõ videatur donaſſe inter viuos, tñ ſi nõ reuocat, necꝫ pœnitẽtiã oſtendat, ꝙ videẽ voluiſſe filiũ illã rẽ habere poſt mortẽ: & ſic eo caſu nõ diciẽ donatio, ſed legatũ: vt ibi in gl. & ſecũdũ Sali. illa l.filiæ.eſt ſingularis ad hoc. Et idẽ tenet Imo.ĩ l.cõtinuus §.fi.de verb.obli.cũ modificatiõe de qua ibi ꝑ eũ: & an pater tradẽdo filio, videaẽ donare, vel cõcedere in peculiũ, vide Bal. conſi.liij.lib.v.

d ¶Peculiũ. Adde ꝙ idẽ tenet Ange. qui ꝓ hoc allegat ĩ arg. l.qð̃ fructuarius. ff. de acq.rerũ do. & l. fi.de pecu.leg.& do. Alex.in. l.cũ pater. §.pater pluribus.& ibi gl.j.& Bar.ff. de leg.ij. Et qa vbi põt capi alia cõiectura, ceſſat p̃ſumptio donatiõis.l.cũ de indebito.de ꝓba.& hoc eſt vtile: qa ſi publicarenẽ bona patris, nõ cõfiſcareẽ tale cõceſſum ĩ peculiũ: vt eſt tex.ſing.in l.iij.§. ſed vtrũ.ver.ſed eo. ff.de mino. Et hoc ĩtellige in filio in poteſtate, nõ aũt ĩ emãcipato, ſed Ange. in quo non cadit peculiũ: ideo videreẽ donatũ. Et idem tenet Bal. in l. ij.j.cõia de leg.& Sali.in l.filię. An aũt libri traditi a patre filio ſtudẽti, videanẽ donati, & an ſtatim valeat donatio irreuocabiliter, & an debeat cõferri: vide Cy. et Ange.ĩ l.filię.ſ̃.e. ꝑ Bal. & Ray.hic ꝑ Bal.et ĩ l.ſi filia.ff.fami. erç. & cõiter tene opin. Bar.ĩ l.j.§.nec caſtrẽſe. De quo ẽt vide ꝑ Bal.cõſi.ccxiiij.& ꝑ Paul.de caſtr.conſil. lxxxij.

✠P. P A V. P.

e ¶Cõferũt. vide Cõ. cõſi.xxviij. in prin.

a ſi fortè de caſtr.pecu.[a] vide iſtã gloſ. Ad-
3 uerte, †iſtud facit ad multa, ſpecialiter qñ
aliquis cõfitetur aliqd in inſtrumẽto: vi-
delicet, dono tibi hãc pecuniã vt merca-
tori, artifici: vel tibi cõfitẽti te artificẽ vel
mercatorem: vt plenè dixi in d.l.ſi fortè.

Cõtra p̃dicta oppo.de l.fi.de pecu.leg.
& l.qð̃ fructuarius.ff.de acqui, re. domi.
vbi ſimplex donatio intelligiẽ vt habeat
4 in peculio. Huiꝰ gratia †debes ſcire ꝙ aut
pater donat filio, aut ſimpliciter dat. Si
b donat:[b] tũc aut hoc exp̃ſſo, ꝙ habeat ĩ pe-
culiũ: & nõ dicitur donatio, & venit cõi-
candũ: vt hac l.in fi. Aut donat. ſimplici-
ter: & tũc aut cõſtat ꝙ hoc facit ꝓpter p̃-
cedẽtia merita: & ſic donat vt extraneo:
& de iure antiquo nõ valebat ſtatim do-
c natio, ſed morte cõfirmabat: vt l.filię.[c] ſ̃.
fami.erc. & quod hac.l.notaẽ. hodie verò
ſtatim valet. & no.ĩ auẽ. vnde & ſi parẽs.
ſ̃.de inof.teſt. Aut cõſtat ꝙ donauit vt fi-
lio: & tũc nõ valet ſtatim, ſed morte con-
firmaẽ: vt l.donatiões.ſ̃.de dona.inter vi-
rũ & vxo. & ſ̃.de inof.do.l.ij. & ideo nõ
venit in collationẽ: vt dixi ſ̃.eo.auẽ.ex te-
ſtamẽto. Aut dubitaẽ: & tũc inſpiciendũ
eſt, an precesserint merita vel nõ: vt dicit
gl. Si verò pater dat ſimpliciter: hic eſt ad-
uertẽdũ: Aut emit nomine filij, poſtea ſi-
bi ſimpliciter dedit: & videẽ donare: vt l.
filiæ.ſ̃.fami.erc. & j.de caſ.pecu.l.j.lib.xij.
Aut ſimpliciter tradidit, nec p̃ceſsit em-
ptio nomine ſuo: & tũc in dubio præſu-
d mitur tradere, vt habeat in peculium[d]: vt
d.l.qð̃ fructuarius.de acqui.re.do.de pec.
leg.l.fi. Fallit ſi aliqua cã preceſsit, ꝓpter
quã pater teneẽ donare: tũc præſumere-
tur donatio.arg.l.ſi verò non remuneran-
di.§.idẽ Papi.ff.man.& l.cũ qd.ff. ſi cert.
pet.& dixi in l.j.§.ſed nec caſtrẽſe.ff.eod.
Quero vtrũ qð̃ hic diciẽ de filio in pote-
ſtate, habeat locũ in emancipato? Quidã
dicũt ꝙ ſic. Sed gl.dicit contrarium, per l.
vt liberis.§.fi.j.eo.& ibi videbitis.

SI maritus. Ius petẽdi colla-
tionẽ, tranſit ad
heredes.h.d.videbitis l.illã.j.eod.

NEc emancipati. Emã-
cipati
quæſita poſt mortẽ nõ conferunt
h.d. Opp.& videẽ, ꝙ pòſt quæſita ve-
niant in collationẽ: vt.l.ij.§.id quoꝗ.ff.e.
Solu. Queruntur quædam poſt mortem
patris, quę retro trahi poſſunt: & hęc cõ-
feruntur. ſecus in his, quæ retro non tra-
huntur: vt l.quæ legata. de regulis iuris.
Videbitis in l.ſi vxor.j.de cõditio. inſer.

FIliam. Codicilli nõ impediũt
collationẽ cũ fratribꝰ.
h.d. Oppo.de.l.j.ſ̃.eo.Sol. Te-
ſtamentũ factum, bene impedit collatio-
nem, ſed non codicilli. Vidiſtis.ſ̃. eodẽ.
l.à patre.

1 ☞Succedens per contra tabu. quando poßit ex teſtamento ſuccedere.
2 Collatio an habeat locum, quando querela intentabatur, & nume.6.

3 *Emancipatus non poteſt habere peculium.*
4 *Emancipatus donationem ſibi factam conferre tenetur.*
5 *Emancipatus cõfert dotem, vel donationem propter nuptias.*
7 *Donatio facta filio tempore emancipationis dicitur donatio ſimplex, & non ob cãm.*

VT liberis. Dos inter liberos in poteſtate, vel e-
mancipatos, ac donatio propter nu-
e ptias venit in collatione: & emancipati conferũt[e] quę
ſunt ſibi in emãcipatione collata.h.d. Vſꝗ huc habuiſtis iura
antiqua, ab hinc infrà ſunt iura noua, & nouæ cõſtitutiões: vt
videbitis in l.ſi emãcipati.j.e. & iſta eſt notabilis lex, & inci-
pit ponere aliquid nouitatis. Hic innuit ꝙ qñ ſucceditur per
cõtra tab.hic ſucceſsit ab inteſtato. Cõtra, & opp.de l.filiæ.
1 ſ̃.eo.Sol. †Glo.diſtinguit, & bene, aut contra tabu.petit ante
aditam hæreditatem: & tunc quis ſuccedit ab inteſtato, aut
poſt aditam hæreditatem: & tunc ille de iure ciuili decedit te-
ſtatus: vt l.illud.ff.de cõtra ta.& ibi dixi de hoc. Vlterius op-
po.Inſti.de hære.quæ ab inteſ.in prĩ.Sol. Fateor, ꝙ & in alijs
modis, q̃ꝫ hic ponantur, efficiẽ quis inteſtatus: & in oĩbus illis
haberet locũ iſta lex. Itẽ opp.de l.pater filiũ.ff.de colla.dot.
2 Sol.†Dicit gl.illa lex corrigiẽ per iſtã: qa de iure antiquo, qñ
querela intẽtabatur, nõ habebat locum collatio. quod nõ pla-
cet: ſed ibi ideo erat, quia teſtamentũ erat pro parte reſciſſum:
hic verò in totũ. & ideo quia diuerſo iure ſuccedebaẽ, nõ ha-
bebat locũ collatio. Ita hic tenet. Cy. vt ibi patet. Item opp.
ad finem noſtræ l.& nunc intro gl.magnam: dicitur hic in fi-
ne, quòd donatio cõfertur. Contra: imò videtur ꝙ nõ cõferaẽ
niſi in certis caſibus: vt.l.illud.§.fi.j.eo. Huius timore facta eſt
gl.magna hic poſita. Dicunt quidam, ꝙ ſolutio eſt bona, quæ
hoc dicit, ꝙ tenore præcedẽtiũ legũ tollitur cõtrarium: quaſi
dicat, eadem diſtinctio adhibetur in emãcipatis, quę adhibeẽ
in ſuis: vt diſtinguamꝰ, an datũ fuerit, vt habeat in peculium,
an &c. Dixi ſ̃.eo.l.ſi donatiõe. Iſta ſolutio nõ eſt vera: qa pri-
mò ad hoc vt cõcedaẽ in peculio, priꝰ debet inſpici an ſit per-
ſona, quæ poſsit habere peculiũ: vt.ff.de iure codi.l.quidã refe-
3 rũt.§.j.ver.eſſe enim debet.& l.iiij.ff.de teſta. Sed filius †emã-
cipatus nõ poteſt habere peculiũ: vt.ſ̃.de inoffi.teſta. l.fi.ergo
illa diſtinctio aut donauit, vt habeat ĩ peculiũ, vel nõ, nõ cadit
in filio emãcipato. & vide gl.ſup verbo cõſequunẽ. Secũda ra-
tio nõ placet: quia illud, quod datũ eſt in peculiũ profectitiũ,
nõ venit cõferẽdum: quia ſemper remanſit in communione,
ſed venit diuidẽdũ: vt vidiſtis ſ̃.e.l.filiæ licet in ſacris. Iſta lex
loquiẽ de collatione: ergo &c. Vnde alij dicunt, ꝙ verba hic
poſita, pro tenore præcedentium legũ intelligũtur vt diſtin-
guatur, an hoc fuerit factum, ſeu dictũ tẽpore donationis: &
tũc cõferanẽ, aut nõ: & ſecus niſi in caſu l.illud.§.pen.j.eo. Gl.
reprehẽdit iſtas ſolutiões, & bene: quia illæ leges nõ ſunt prę-
cedẽtes, ſed ſunt ſequentes: nec reperiuntur leges de iure an-
tiquo, quæ illud dicant. Cæteri gloſſatores dicunt ꝙ illud qð̃
dicit, pro tenore præcedẽtium legum: intelligatur, hoc eſt do-
nata tempore emancipationis, vel poſtea conferuntur. Certè
illud non reperitur aliqua lege cautum: ergo iſta ſolutio non
eſt bona. Dicunt ergo alij, & hæc opinio ponitur in fine
4 glo. ꝙ l.fi.j.eo.loquitur in ſuis: hæc loquitur in emãcipatis, †q̃
debent donationẽ ſibi factam cõferre, ſecũdũ tenorem præce-
dentiũ legum, quæ volunt ꝙ quæſita ab emancipatis cõferan-
tur: vt ſ̃.eo.l.ea demũ. & iſta eſt veritas. An aũt de hac lege ali-
quid ſit ĩmutatũ, dicemus in lectione ſequẽti.in l.ſi emãcipati.
Opponitur ad hãc l.emãcipati inuicẽ nõ cõferunt: vt.j.eo.l.
5 ſi emancipati. Sol. Dico †ꝙ illud nouum inducitur per hanc l.
ꝙ emancipati cõferant dotẽ, vel donationẽ propter nuptias:
quod olim non erat. Dicam bene tibi latius in d.l.ſi emancipa-
ti. Habes vnum nouum, quod per hanc legem inducitur:
6 aliud †eſt nouum quando intentatur querela, quod non erat
de iure antiquo: vt l.pater filium.ff.de colla.do. Hoc non pu-
to verum: vt.ſ̃.dixi in tertio contrario: quia in lege contraria
teſtamentum non fuit reſciſum in totum, ſed pro parte: hic in
totum. Habemus aliud nouum, ſecũdum quoſdã, ꝙ olim emã-
cipatus omnia conferebat: hic verò cõfert ſolum dotem, & do-
natiõem propter nuptias per hãc legẽ, quod nõ eſt verũ: quia
de alijs hac lege non prohibetur. Dicam in d.l.ſi emancipati.
Vlterius ſcias ꝙ gloſſa hic dicit, ꝙ per auẽ. tantùm à patre
data quis debet conferre. Vtrum hoc ſit verum, ꝙ hodie emã-
cipatus

cipatus nõ cõferat, niſi profectitia: dicã in l.emãcipati. p̃allega-
ta. Vltimò eſt ſciẽdũ ꝙ dñs Nico. Ma. vt effugiat iſta con-
7 traria, dicit ꝙ †donatio, q̃ cõfertur in filium tẽpore emãcipa-
a tionis non eſt ſimplex, ſed ob cãm.[a] ſicut dos, & donatio ꝓ-
pter nuptias. meritò ergo venit in collationẽ. Contrariũ loq-
tur in donatione ſimplici. Doc.noſtri hoc nõ tenẽt: quia pa-
ter qñ emancipauit filium, ipſe eſt, qui amittit: quia perdit ius
patriæ poteſtatis. Vnde ſi filio donat pater propter emãcipa-
tionem, nõ donat ob aliquã cãm, ſed ſolùm ex ſua liberalita-
b te:[b] vt l.cũ oportet.§.cum autẽ.de bo.quæ libe. ideo tanquã
ſimplex donatio venit conferenda.

LIberos Quocunque modo liberi ſui iuris efficiã-
tur, ad collationem tanquam emancipa-
ti vocantur.h.d.

1 ☞*Erubeſcimus, cùm ſine legis loquimur.*
2 *Lex loquens in auunculo.non extenditur ad patruos, amitas, vel materteras.*
3 *Quis confert nepotibus, prout confert fratri, vel ſorori ſuæ.*
4 *Nepos cogitur conferre dotem, vel donationem propter nuptias datas pro patre, vel matre ſua.*
5 *Modus faciendi collationem.*
6 *Nepos an teneatur conferre patruis dotem datam ſibi. remißiuè.*
7 *Et an teneatur conferre dotem ſibi datam ab illo, quam ab eo, de cuius ſucceßione agitur, ꝙ non.*

ILlam meritò. Primò ponit dubiũ quoddã,
& inſerit vnũ caſum indubi-
tabilẽ. Secũdò arguit ad quæſtionẽ dubiã, pro, & cõ-
tra. Tertiò illã determinat. Secũda ibi: ſuperſtitibus. Tertia i-
bi: talẽ igitur. & h.d. Nepotes ex filia cũ patruis & nepotibus
ex filio, vel filia vel auũculo, ſuccedũt cũ diminutiõe tertię par-
tis, & debẽt cõferre dotẽ & donationẽ ꝓpter nuptias eorum
patri, vel matri cõceſſã.h.d. Iſtud qð̃ hic dr̃, ꝙ nepotes ſucce-
dũt cũ diminutiõe tertiæ partis, corrigitur ꝑ auẽ.q̃ tertię. quã
1 vide. †Primò no.modũ argumẽtãdi, ꝙ erubeſcimus aliqd
c dicere ſine lege:[c] vt videtis hic, & l.fi.vnde vi.de triẽ. & ſemiſ.
2 §.conſideremus. Secũdò no.aliũ modũ argumẽtãdi, †ꝙ le-
d ges, q̃ loquũtur in auũculis, nõ extẽdũtur[d] ad patruos, amitas
3 vel materteras, nõ dico ꝙ iſte modus ſit verus. †Tertiò no-
ta ꝙ qs cõfert nepotibus ꝓut confert fratri, vel ſorori ſuæ.
4 †Quartò no. ꝙ nepotes cogũtur cõferre dotẽ, vel donationẽ
5 ꝓpter nuptias datas ꝓ parte, vel matre ſua †Vltimò no.mo-
e dũ faciẽdi collationem: qa oĩa bona ſua dñt cõicari[e], et poſtea
fieri diuiſio, vt hic expreſsè dicit tex.in fi.l.ibi: vt cõmiſtis hu-
iuſmodi. Opp.& vr̃ ꝙ nullũ eſſet dubiũ, ꝙ ita tenetur con-
ferre fratris filius, ſicut ipſe pater: vt ſ̃.eo.l.ſi maritus. Sol. Ibi
loquitur qñ frater ipſe ſucceſsit: & ſic habuit ius petẽdi colla-
tionẽ: meritò hoc trãſmittit ad hæredes ſuos. Hic loqtur, qñ
pr̃ primò deceſsit, & nepos ipſe ex ſua perſona ſucceſsit.
Opp.de l.vt liberis.ſ̃.eo.Sol. Ibi loqtur de collatiõe faciẽda ĩ-
ter ſe, nõ à nepotibus, patruis & ſimilibus. Poſtea ibi loqtur
de dote data pro ſe, filio vel nepote, hic loqtur de dote data ꝓ
patre, vel mr̃e iã defũcti. Venio ad q̃ões, et hic formanẽ duę
6 multũ difficiles. Primo †q̃ro: tu vides ꝙ nepos cogitur cõfer-
re dotem, vel donationem datam patri ſuo, vel matri: quid
de dote data ſibijpſi nepoti: an eam conferre teneatur? Glo.
hic dicit, primò ꝙ de iure antiquo nepotes cõferebant dotes
ſibijpſis, non patruis, vel auunculis, vel mulieri: vt ff.de con-
iun.cum emanc.lib.eius.l.j.§.ſi ſit. Sed cùm ille titulus ſit cor-
rectus, dicit gloſſ. quòd hodie confert nepos patruis, per l.vt
liberis.ſ̃.eod. Contrarium videtur tenere gloſ.in l.j.§.ſi ſit ne-
pos.ff.de colla.dotis. Pro iſta gloſſ. facit ff.eodem.l. ſi nepo-
7 tes. Quid dicemus? Dicam in l.ſi emancipati. †Quæro, qd
ſi iſtis nepotibus non dedit dotem auus, vel auia, ſed dedit
pater vel mater eorum: an iſta veniant in collationẽ? Gl.ĩ hoc
dubitat. Vide glo. puto illam partem eſſe veram, ꝙ illam do-
tem nõ tenetur conferre patruis: nam illud equidem debet
conferre, quod proceſsit de bonis eius, de cuius hæreditate
agitur: vt l.vt liberis.§.j.ſ̃.eodẽ. Sed hic tractatur de ſucceſsio-
ne aui: ſed dos proceſsit de bonis patris: ergo in collatio-
nem non venit. Vltimò inducitur iſta lex in argumen.ad
q̃ſtionẽ de l. dos a patre, ſ̃.ſoluto matrimonio. qð̃ dic vt in gl.

1 *Omnia, quæ computantur in quartam, veniunt in collationem.*
2 *Lucrum factum per filium cum pecunia patris, an veniat communicandum.*

a ¶Ob cauſam. Adde ꝙ iſtã tenuit Old.cõſi.cxxxviij.inci.thema tale eſt. Durandus. vbi dicit, attẽdaẽ circa hoc ꝙ tota l.vt liberis. loquiẽ etiã de donatione ob cãm, & inter illa enumerat data emãcipatis emancipationis tempore.

b ✠P O M A T E S. ¶Ex ſua liberalitate. Vide Alex.cõſi.cxiiij. co.vj.& ſeq.ĩ ij.vol.& cõſi.xxj.in iij.col. vo.iij.& Raph. Cu.cõſi.xxviij.& Old. cõ-cxxxviij. liiij.q.& Panor.cõſ.cxvj. co. j.vo.ij.& Are. xvij. co.vij.& cij.ĩ iiij.dubio.col.vj.vo.iij.& cxij.in fi. eo. vol.iij.

✠P. P A V L. P.

b ¶Ex ſua liberalitate.vide are.ĩ l.vtrũ. de verb.ob.ĩ ij. col. In contrariũ vide q̃ dicit Barb. in conſi. xxviij.vo. ij.col.penul. Et habes ad barto. in l.Aquilius. ff. de donationi.

✠P O M A T E S.

c ¶Dicere ſine lege. Vide do.Prepo. Alex.in.c.ſed illud. §. huic etiã.xlv.diſ. & q̃ ſcripſi ad Bar.in l. vt vim.ff.de iuſt.& iure.& do. Prępo. c.lege.col.j.in ij. diſ. x.& Signo.cõſ.ij.& nõ ab re.tex. ĩ c.ĩter corporalia. de trãsl. epiſ.& ibi: et ꝙ nõ ẽ ſanctorũ patrũ &c.

d ¶Nõ extẽduntẽ. Adde ꝙ Bal. hanc l.ĩducit ad q̃õnẽ ſtatuti diſponentis, ꝙ ſtãtibus agnatis maſculis defuncti mater nõ ſuccedat. ꝙ ſi extãt agnati, & aliq cognati, qui in gradu ſunt magis ꝓximi quã agnati, q de iure cõi ſunt p̃ferẽdi ĩ ſucceſsiõe, ꝙ iſto caſu cognati nõ excluduntẽ: qa ſtatutũ ſolũ excludit matrẽ, et nõ alios agnatos: & mater hoc caſu non extat. Et iſte eſt caſus omiſſus, & remanere debet ĩ diſpoſitione iuris cõmunis. l.commodiſsime.& de lib.& poſth. His & alijs rõnibus rep̃hẽditur Bar. q cõtrarium tenuit in l.ij.§. vidẽdũ. ad Tertul. Pau.de caſ. has opi. hic reducit ad cõcordiã, per eũ vide, & per Alex. ſed qa melius ex iudicio cõſulentiũ ꝑcipitur veritas: vide Bald. cõſil. clxiij.primo, vbi ſaluat opin. Bar.in d.l. ij.ff.ad Tertul.ĩ vno caſu, ĩcip.ſtatuto ciuitatis Parmę. vbi eſt ſtatutũ, de quo ſ̃. Itẽ vide eundẽ Bal. cõſi.lxxxv.eo. vol. & per eundem cõſi. xcvj.& cõſ.cccxxij. iiij.lib.per Pau.de Ca.cõſi.cccl.in fi.& cccxlvj.& ꝑ Ro.cõſi.xxxij.per Pet. de Anc.conſi.cccxxxv.in medio, incip.in Chriſti nomine, ſi ab agnato. per Ang.conſi.cclxxj.& ſeq.& Ro.ad materiam conſi. cccxxxix.

3 *Tria ſunt quæ imputantur in quartam, ſcilicet dos donatio propter nuptias, & datum cauſa militiæ.*

ILlud ſine. Primò ponit
vnã regulã, q̃ꝫ
approbat. Secũdò ponit vnã re-
gulã, quã ĩprobat. Tertiò ſtatuit ſimpli-
cẽ donationẽ nõ venire in collationẽ cau-
f ſa æqualitatis ſeruãdæ.[f] Secunda ibi: hęc
autem. Tertia ibi: ad hoc. Breuiter dicit:
1 Omnia, †q̃ cõputãtur in quartã, veniunt
g in collationẽ[g]: ſed nõ ecõtra: & ſimplex
donatio nõ venit in collationẽ, cã æqua-
litatis ſeruãdę.h.d. Oppo.relicta in te-
ſtamẽto cõputãtur in quartã: vt l.qm̃ no-
uella.ſ̃.de inof.teſt.& tñ nõ veniũt in col-
lationẽ: vt ſ̃.e.l.à patre. Solu. Regula hic
poſita habet locũ in datis inter viuos: ſe-
cus in relictis in vltima voluntate: vt in j.
gl. Opp.de l.j.§.ſed an id.ff.co.Sol. Di-
co ꝙ pecunia tota data pro emenda mili-
tia, nõ venit ĩ collationẽ: ſed lucrũ, qð̃ ex
ea põt percipi tẽpore mortis, deducto la-
bore perſonæ militãtis. Opp.de l.om-
nimodo.§.fi.ff.de inof.teſta.Sol. Fallit in
ſilẽtiarijs, vt ibi diciẽ. Vide gl.q̃ eſt hic, q̃ꝫ
multũ not.ad vnã q̃õnẽ cõtra Spe. & eſt
2 in gl.ij. Quæſtio †cõſueuit eſſe,[h] filius lu-
h cratur cũ pecunia patris, an illud lucrum
veniat cõmunicãdũ. Doc.& gl.dicunt ꝙ
ſic: quia eſt profectitiũ: vt j.de bo. q̃ lib.l.
cũ oportet.in prĩ.& Spe.in ti.de iudi.§.ſe-
quitur.ver.qd ſi alter.tenet idẽ recitãdo
opi.Iac.Bal. Breuiter dico ꝙ gl. & dicta
doc.debẽt ĩtelligi de lucro qð̃ fit ex pecu-
nia patris, deducto labore ꝑſonę. Decla-
i ro,[i] cõiſvſus ĩ hac terra ſe habet, ꝙ de eo
qð̃ qs lucraẽ cũ pecunia alteriꝰ, medietas
attribuaẽ ꝓpter laborẽ ꝑſonę lucrãtis: me-
dietas attribuaẽ pecunię: vt videbitis ſ̃.ꝓ
ſocio.l.j. Illud ergo qð̃ filiꝰ acqrit, qð̃ attri-
buiẽ ꝑſonę labori, eſt aduẽtitiũ. Illud ve-
rò, qð̃ acqriẽ pecunię, fit ꝓfectitiũ. Opp.
in auẽ.de triẽ.& ſemiſ.§.j. Sol. Fateor ꝙ
hodie legitĩa eſt tertia, nõ quarta. Venio
ad ſcðam ꝑtẽ: q̃ro q̃ ſunt illa q̃ veniũt in
collationẽ, & nõ cõputanẽ ĩ quartã? Di-
cit gl.exẽplũ pone in donatiõe ꝓpter nu-
ptias. Alleg. l.qm̃ nouella.ſ̃.de inof.teſt.
Illud exẽplũ eſt cõtra illã leg. Ponit ergo
exẽplũ ĩ ſimplici donatiõe, q̃ qñꝗ cõferẽ
vt j.§.ꝓxi.nõ aũt cõputaẽ ĩ quartã: vt fuit
3 dictũ ſ̃.de inof.teſta.l.ſi qñ.§.fi. Tria †er-
go ſunt illa q̃ cõputanẽ ĩ quartã, ſ.dos, do-
na.pro.nup.& datũ cã militię: dona.ſim-
plex, nõ: ſed bñ cõferẽ quãdoꝗ. Venio
ad vltimã partẽ: quærit glo.de vna quæ-

e ✠P O M A T E S. ¶Debent cõmunicari. Et vide Alex.conſi.cxj. col.ij. vol.iij. vbi dicit, ꝙ ille videtur ſatis conferre ſuum, qui extendit illud in neceſsitatibus communibus cum eo, cum quo tenebatur conferre.

f ✠P. P A L. P. ¶Seruandæ. Quod æqualitas ſit ſaruanda inter liberos, vide quæ dicit Soci.in l.ſi ita legatum.in prin.ff.de condi.& demon.

g ✠P. P A V. P. ¶Collationẽ, De hoc an ea oĩa, q̃ cõferunẽ, cõputenẽ ĩ legitima, vide Cõ.in cõſi.x.inci.in ciuitate Laudæ.in j.col.& in vlti.& ꝑ Deci.

h ✠P. P A V. P. Conſueuit eſſe. Vide Roma.conſi.ccccl xix.

i ¶Declaro. Adde de hac queſtio. hic Pau.de Caſt. Ang.conſi. lxxxiij. inci. pater habens plures filios. per Roma.cõſi.cccclxix. vbi plene. Et quid de officijs datis filio contemplatione patris, an lucrum ſit communicandum.

POMATES.
a ❡Donationẽ. Et in iſta opinioẽ ꝙ emã-cipati inuicẽ ſibi cõferãt donationẽ ſimplicẽ, eſt cõis: vt hic late p Alex. & moder. Peruſi. licet ĩ pũcto iuris altera verior, vt hic refert & ſequit̃ Decius. Item aduerte ꝙ bar. videtur ſentire dũ allegat l. vt liberis. ꝙ illa ꝓcedat quoties quilibet filiorũ habet dotẽ, vel donationẽ ꝓpter nuptias, vnus tñ maiorẽ: ſed certe generalitas illius legis & rõ equalitatis de qua ibi, procedit etiã ſi vnus eam haberet, alter vero nõ.

ſtione: de qua dic vt plenè in gloſſa.

1 ☞ *Emancipato an conferat ſuus profectitia.*
2 *Collatio eſt rei propriæ in communi latio facta.*
3 *Quo iure fuit inducta collatio. Vbi recitat ſeptem iura.*
4 *Emancipatus emancipato confert etiam profectitia.*
5 *Nepotes qualiter conferant inter ſe.*
6 *Nepotes qualiter conferant patruis, vel patrui nepotibus.*
7 *Emancipatus ſuo confert omnia præter caſtrenſia, & aduentitia.*
8 *Suus emancipato, quæ conferat.*
9 *Sui conferunt inter ſe.*
10 *Deſcendens ſuccedens cum extraneo, illi non confert, nec extranei inter ſe.*
11 *Differentia inter ſuos, & emancipatos, quo ad collationẽ, nec ad acquiſitionem eſt ſublata, licet quo ad ſucceſſionẽ ſic.*

SI emancipati. Emãcipati inuicẽ nõ cõferũt: ſed emãcipati ſuis cõferũt, ſi ab inteſtato ſuccedunt. h. d. Hæc l. eſt clauis totiꝰ materiæ. Diuiditur in partes duas. Primò loquit̃, quãdo ſunt omnes emancipati. Secũdò quando quidã ſunt in poteſtate, quidã emãcipati. Secũda ibi: ſi autem. Notabilia ſunt clariſsima, quę dixi in ſummario.

His præmiſsis veniamus ad declarationẽ materiæ difficilis, & intricatæ.
1 Primò †opp. ſuus cõfert emãcipato profectitia: vt l. filiæ dotẽ. ſ. eo. ergo multò magis emãcipatus emãcipato. hic dicitur contrariũ. quare malè. Huius timore dicit gl. fateor cõtrariũ, & qđ hic dicitur, collatio ceſſat, ſcilicet in aduentitijs. nã profectitia inuicẽ cõferũt emãcipati. Ita dicit glo. tua prima. & videtur ꝙ fuerit opi. Azo. Cõtrariũ huius dicit gl. magna iſtius legis circa princi. ſcilicet ꝙ etiã ꝓfectitia emãcipati inuicẽ nõ cõferũt. Vide Fran. Accur. volẽs defendere gl. à cõtrarietate, addebat ad iſtã gl. vlti. dũ dicit ſecũdũ Azo. dicebat ipſe, nos cõtra: vt ſ. no. quaſi dicat prima gl. fuit opin. Accur. hic recitat opinionẽ aliorũ & hoc videt̃ tenere Cy Iaco. But. tenebat opi. Azo. poſitã in hac gl. vlti. ſecundũ iſta tẽpora, ſcilicet ꝙ emãcipati ꝓfectitia nõ cõferãt. Nec obſtat l. filiæ. quia emãcipatus cõfert ſuo oĩa: vt hac lege. meritò æquũ eſt, vt ſuus ſibi cõferat profectitia: ſed emãcipatus emãcipato nõ cõfert: ergo nec alter emãcipatus ſibi. Vnde illud, qđ glo. tua dicit in principio, ſi ſuus confert emancipato: ergo multò magis emancipatus emãcipato. Iſtud nõ ſequit̃: quia diuerſa eſt ratio, vt dixi: & mihi placet, vt. j. dicã. Opp. ij. de l. j. §. penul. ff. de coiũ. cũ emãci. lib. eius. Glo. ſoluit tribus modis. Primò ꝙ emãcipatus cõfert emancipato, ſcilicet profectitia. Sed iſta eſt falſa, vt dixi &c. Secũdò ſoluit ꝙ ibi nepos fuit emãcipatus à ſuo patre, nõ ab auo. Certè iſta non placet: quia quocunq; iure nõ ſit in poteſtate, idẽ eſt: vt j. eo. liberos. Soluit tertio modo, ꝙ ibi cõfert nepoti emãcipato, ex ꝑſona patris ſui, qui fuerat in poteſtate: & hoc nõ placet: quia ibi nepos ſucceſſit ex perſona ſua, nõ vt hęres patris ſui: vt habuiſtis not. in ſimili ſ. e. l. illã. ſuper verbo, nulla. Dic ergo ꝙ ibi erant duo nepotes, vnus emãcipatus, & alius in poteſtate. Cõfert ergo illi emãcipato, propter fratrẽ ſuũ, q erat in poteſtate: qa ipſi ambo reprę ſentãt vnũ corpus: vt ff. eo. l. ſi nepotes. Ita debes intelligere hãc materiã: & vide glo. tuã primã. Venio ad prĩcipiũ gl. magnæ: & opp. ff. de cõtra tab. l. filiũ. §. videamus. & §. & hoc. vbi emãcipatus nõ cõfert ſuo. Sol. Illud ideo, quia diuerſo iure ſuccedũt, vnus de iure ciuili, alius de iure pretorio. Rationẽ tibi dicã j. His præmiſsis venio ad tractandã materiã noſtrã. Primò quero. quid ſit collatio. Secũdò, quo iure ſit inducta collatio. Tertiò, inter quos collatio ſit facienda, & de quibus rebus. Quartò, quo iure petatur collatio. Quintò
2 qualiter fiat collatio. †Primò quero qd ſit collatio. Rñd. eſt rei propriæ in cõmuni latio facta: vt probat̃ ſ. l. ꝓxi. & j. e. l. illã. in fi. & ff. eo. l. j. in prin. Ideo dixi, rei proprię: quia ſi eſſet res cõmunis, nõ venit cõferẽda, ſed diuidenda, vt j. eo. l. filiæ.

Secundò quæro, quo iure ſit inducta collatio. & hic aduer-
3 te. Circa hoc reperio ſex, vel ſeptem iura. †Primò fuit edictum prætoris poſitum in l. j. in prin. ff. eo. De quo fit mentio in hac l. quod edictũ habebat locum, qñ ſuccedebatur per cõtra tabulas, vel ab inteſtato: vt hic, & l. filiæ. ſ. e. Itẽ erat neceſſe, ꝙ omnes eodem iure ſuccederẽt: vt l. filium. §. videamus. ff. de contra tab. Ratio huius erat: de iure ciuili, filius in poteſtate admittebatur in totũ, cũ emanci patus eſſet incognitus. Ius prætorium admittit filium emancipatum cum filio in poteſtate: & ſic facit iniuriam ſuo. meritè prætor æquitate motus, voluit quòd emãcipatus ſuo conferat omnia. Ex hac ratione ſequitur, ꝙ ſi emancipatus nullam iniuriam faceret, non tenebatur conferre: vt ſ. eo. l. j. §. pater filium. & §. toties. Secunda ratio eſt: quia de iure antiquo quicquid quærebat filius, qui erat in poteſtate, quærebat patri: vt l. j. in princi. ff. ſi à pa. quis fue. manu. & l. placet. de acquirenda hæredita. emancipatus quærebat ſibi. Ex hoc ſequitur iſtud inconueniens, ꝙ filius emancipatus veniẽs ad ſucceſsionem cum fratre ſuo in poteſtate retento habebat partem de omni lucro fratris ſui: quia erat patri quæſitum: filius in poteſtate nil habebat de bonis emancipati: ideo fuit æquum conferre. Et quod hoc ſit verũ, apparet quia ea quæ emancipatus lucratur, quæ non quæſijſſet patri, ſi emancipatus non fuiſſet, iſta nõ veniunt in collationem: vt l. j. §. ſed nec caſtrenſe. ff. eo. & l. filiæ. ſ. eodẽ. Item requirebat̃, ꝙ ſuccederent eodem iure: ſecus ſi diuerſo, vt dixi. Ratio huius eſt: quia qñ diuerſo iure ſuccedũt æqualiter, nõ faciunt iniuriã inuicẽ, nõ magis vnus alteri, ꝙ̃ alter alteri. ideo ceſſat rõ collationis, quã primo loco dixi: vt d. l. pater filiũ. §. videamus. de cõtra tab. Superuenit poſtea dñs Scæuola Iuriſcõſultꝰ, vidẽs ꝙ ex forma edicti requirebat̃ ꝙ eodẽ iure ſuccederẽt, induxit ꝙ idẽ eſſet, ſiue ſuccedere poſſent eodẽ iure, ſiue ſuccederent diuerſo: vt l. ſi filius. ff. eo. Et iſtud eſt ſecũdũ ius, qđ vocat̃ æquitas Scæuolæ. Tertiũ ius fuit cõſtitutio Imperatoris diui Pij, de qua ſit mẽtio ff. de colla. do. l. j. in prin. Nã de iure ciuili nõ cõferebat ſuus emãcipato. Ratio, quia nihil ſuus habebat: oĩa enim patri quærebat. Imperator diuus Pius cõſiderauit ꝙ filia in poteſtate põt habere aliquid, ſcilicet dotẽ: vt l. Põponius Philadelphꝰ. ff. fami. erc. ideo introduxit ꝙ iſtã dotẽ deberet cõferre: vt ff. de colla. dot. l. j. & per oẽs leges huius tit. quæ loquũtur de collatioẽ dotis, vſq; ad l. vt liberis. Superuenit poſtea dñs Imperator Leo q fecit l. vt liberis. & cõſiderauit ꝙ filiꝰ in poteſtate põt habere aliqd aliud ꝙ̃ dotẽ, ſcilicet donationẽ propter nuptias: quę de iure antiquo erat incognita. Ideo introduxit ꝙ donatio ꝓpter nuptias cõferat̃ vt dos: vt l. vt liberis. j. eo. Cõſiderauit etiã ꝙ emãcipati inuicẽ nõ cõferebant: vt hac lege: quia inuicẽ nõ faciebant iniuriã. Imperator motus maiori æqtate: quia poſſet eſſe, ꝙ vna haberet maiorem dotẽ ꝙ̃ alia: vnus filius maiorem donationẽ quã alius: vt omnia procederent ęqualiter, induxit ꝙ etiã emãcipati cõferant dotem, & donationẽ propter nuptias, profectitiam, &
a etiã ſimplicẽ donationẽ: [a] vt l. vt liberis. quod fecit vt in oĩbꝰ eſſet æqualitas. ibi: hoc etiã æquitas, &c. Cõſiderauit etiã Imperator ꝙ de iure antiquo non erat prouiſum, ꝙ deſcendẽtes per lineã fœmineã conferrent inuicem: iſtud ipſe eadẽ æquitate introduxit, vt dotem, & donationẽ propter nuptias, profectitiã de bonis eius, de cuius hæreditate agitur conferant. Et iſta cauſa induxit iſtud quartũ ius, ſcilicet conſtitutionis in l. vt liberis. Habemus quartũ. Superuenit dñs Imperator Iuſtinianus, & conſiderauit ꝙ erat ſtatutum, ꝙ nepotes inuicem conferrent: ſed nihil erat dictum, quid iuris, quando ſuccedebant cum patruis: ideo ſtatuit, ꝙ eo caſu patrui ſibi, & ipſi patruis conferant: vt l. illã. §. talem. Item conſiderauit ꝙ l. vt liberis, prouidebat cõferendam dotem, vel donationem ipſi nepoti, vel nepti datam: de dote verò, vel de donatione, quæ data erat eius matri, vel patri, nihil dicebatur: ideo ipſe ſtatuit hanc conferendam eſſe: vt d. l. illam. in fin. Sextò ſuperuenit idem Iuſtinianus, & conſiderauit multum bene quòd ſicut olim caſtrenſia non quærebantur patri, ideo non conferebantur: ita aduentitia non quæruntur patri quo ad proprietatem: ideo ſtatuit vt aduentitia non conferantur: vt. j. eod. l. fi. Septimò ſuperuenit idem Iuſtinianus in authen. ex teſtamento. & conſiderauit quòd de iure antiquo facto teſtamento non eſt locus collationi. Ratio, quia ſi teſtator voluiſſet, hoc dixiſſet: vt ſ. eo. l. j. ipſe verò conſiderauit, quòd teſtator quare hoc nõ dixiſſet, eſt ratio: quia mortis cogitatione turbatus, de omnibus nõ meminit: vt j. qui teſta. facere poſ. hac cõſultiſsima. §. at cũ humana. Ideo conſiderauit, ꝙ ſi teſtator de hoc cogitaſſet, collationem induxiſſet. Statuit ergo ꝙ ex teſtamento, & ab inteſtato

inteſtato ſit locus collatiõi, niſi teſtator aliud dixiſſet. Veniamus ergo ad gl. & quęro, inter quas partes, & de qbus rebus ſit locus collationi qđ examinabo per multas quæſtiones, &
4 tãgã omnia mẽbra gl. Primò †quęro [a], vtrũ emãcipati confe-
a rãt emãcipatis. Gl. dicit ꝙ nõ cõferũt, etiã profectitia. Et vide gl. hoc eſt verũ ſecũdũ iſta tẽpora. Hodie vero emancipati emãcipatis conferũt profectitia: vt ſ. eo. l. vt liberis. aduẽtitia
5 verò nõ: vt j. eo. l. fi. & hoc tenẽt oẽs, &c. †Secũdò q̃ro, qd in his, qui nõ ſunt ſui, neq; emãcipati, vt nepotes ex filia. Dicit gl. idẽ qđ in emãcipatis, vt inter ſe nõ cõferãt: vide glo. ibi: idẽ in his, &c. Iſta gl. dicit verũ, de iure antiquo: hodie verò iſti cõferũt inter ſe profectitia obuẽta de bonis eius, de cuius hæreditate agit̃: vt ſ. eo. l. vt liberis. In hoc tñ differũt ab emãcipatis: quia emãcipati cõferũt ſimplicẽ donationẽ: iſti nõ cõferũt niſi ĩ caſu, qñ emergeret inæqualitas: vt l. illã. §. fi. j. e. Sed añq; ꝓcedã vlteriꝰ: qa hic dicemꝰ, qñ nepotes cõferũt inter ſe.
b Quęro q̃liter [b] †nepotes cõferãt patruis, vel patrui nepotibꝰ?
6 Rñdeo, ꝙ hic examinabo tibi qõnẽ quã dimiſi tibi inſolutã ĩ l. illã. Patrui nepotibꝰ cõferũt, ſicut cõferrẽt patribꝰ, ſeu matribus nepotũ ſuorũ, hoc eſt fratribꝰ, ſiue ſororibꝰ ſuis: vt d. l. illã. §. fi. Nepotes verò qualiter patruis cõferãt, dubitat̃. Et quod dico in patruis idẽ intellige in auũculis, amitis, & materteris, vt ibi dixi in d. l. illã. in fi. Et aduerte qa dubius eſt iſte paſſus. Aut loquimur de dote, vel donatione data patri, vel matri iſtorũ nepotũ: & ſine dubio cõferũt: vt d. l. illã. in fi. Aut de dote, vel donatione data ipſi nepoti, vel nepti: & tũc gl. dubitat: vt d. l. illã. & merito: ideo dic. Aut eſt vnꝰ nepos, vel vna neptis tãtum ex eodẽ filio p̃defuncto: & ſine dubio nõ cõferũt patruis ſuis, vel nepotibꝰ ſuis, ex alio defuncto filio: vt l. j. §. ſi ſit nepos. ff. de coll. dotis. Si verò ſunt plures nepotes: tũc ſi q̃dẽ omnes ſunt talis cõditiõis, ꝙ poſſunt ad collationẽ cõſtringi: vt puta, quia oẽs emãcipati: tũc cõferũt patruis ſuis perinde ac ſi eſſet vnus: vt l. ſi nepotes. ff. eo. ti. Si verò iſti nepotes erãt diuerſę cõditionis, vt puta vnus poterat cogi ad collationẽ, aliꝰ nõ: exẽplũ, erat neptis dotata & nepos: tũc illa quę nõ poteſt cogi ad collationẽ, nõ cõfert patruis, ſed cõfert alij fratri ſuo: vt d. l. j. §. ſi ſit nepos. de colla. dot. Ratio, quia iſta neptis dotata patruis nullã facit iniuriã: quoniã ipõ nõ ſuccedẽte ſubeſt nepos, qui tãtundẽ aufert. Ita etiã intelligã ff. de cõiun.
7 cũ emãci. libe. eius. l. j. §. ſi ſit filius. †Procedo vltra gl. & q̃ro vtrũ emãcipati cõferant ſuis? Gl. dicit ꝙ ſic: oĩa ſecũdũ hanc legẽ, & ſ. e. l. ea demũ. & j. eo. l. nec emãcipati. Iſta gl. dicit verũ, de iure antiq: ſed hodie nõ cõferũt aduẽtitia, ſicut nec caſtrenſia. Ratio, quia ſi in poteſtate remãſiſſent, hoc patri nõ q̃ſiuiſ-
8 ſent: vt j. e. l. fi. & hoc tenẽt oẽs. †Quęro vtrũ ſui emãcipatis cõferãt? Gl. dicit ꝙ ſui emãcipatis cõferũt, ſed nõ oĩa: qa non aduẽtitia, ſed ꝓfectitia: vt ſ. e. l. filię. ver. nec dubiũ. Sed hic aduerte: qa ſuꝰ põt habere profectitia diuerſimode. Nã põt habere profectitia, dotẽ, & donationẽ propter nuptias, vel datũ cauſa militiæ: & iſta ſine dubio cõferũt: vt d. l. filiæ. & l. vt liberis. j. e. põt habere ſimplicẽ donationẽ: de qua an cõferat, dic, vt in aut̃. ex teſtõ. ſ. e. põt habere peculiũ profectitiũ: & iſtud cõfert̃ quia cõmune eſt: ſed diuiditur: vt j. eo. l. filiæ. Ita debes iſtã materiã intelligere. †Quæro, vtrũ ſui cõferãt ſuis? Gl. dicit ꝙ ſic: vt ſ. e. l. filię. & eſt verũ, ꝙ cõferũt inter ſe hodie ſui, ſicut emãcipati: vt j. eo. l. vt liberis. ſolũ profectitia, nõ aduẽtitia:
10 vt l. fi. j. eo. †Quæro vtrũ qñ aliquis de deſcendẽtibus ſuccedit cũ extraneo, an ſit locus collationi. Glo. j. huius l. dicit ꝙ nõ, & bene: vt ſ. cõmunia vtriuſq; iudi. l. fi. §. ſin autẽ extranei. Vide gl. Eadẽ rõne plures extranei, alicui ſuccedẽtes, inuicẽ nõ cõferũt: quia nulla lege cautum eſt. Quia ergo dixi ſ. ꝙ aliqua differentia eſt inter emancipatos, & ſuos. Ad iſtud oppo. quia hodie ſublata eſt differentia emãcipationis, & patriæ poteſtatis: vt in aut̃. de hęre. quæ ab inteſt. §. nullã. Rñ. ſecũdũ
11 gl. †bñ differẽtia eſt ſublata q̃tũ ad ſucceſsionẽ, nõ q̃tũ ad col-
c lationẽ, [c] & acquiſitionẽ, & iſta ſimilia. Ita dicit, & bene: licet Hug. aliter dixerit. Et vide iſtã gl. Opi. glo. eſt verior: qa quo ad ſucceſsionẽ ſolũ eſt ſublata differẽtia emãcipationis, & patrię poteſtatis. Fateor tñ, ꝙ modica differẽtia eſt in mõ cõferẽdi ĩter emãcipatũ, & ſuũ ſed hoc nõ eſt p aut̃. ſed p. l. vt liberis. j. co. Solũ in hoc remanet differẽtia, in ſimplici donatiõe, vt vidiſti ſ. co. aut̃. ex teſtõ. Quartò quæro, quo iure petatur collatio. Dic vt dixi ſ. l. prox. Quintò quæro, qualiter fiat collatio? Rñ. quãdoq; cõmunicãdo: vt l. illã. §. fi. j. eo. Quãdoq; minus accipiendo: vt l. dotis. ſ. e. Quandoq; liberando, vel cauendo, vt ſ. e. l. ij. de teſt.

d *De teſtamento militis* [d]. *Rubrica.*

Dicturus de teſtamentis, pręmittit de teſtamẽto militis, tanquã nobiliori: ſed ĩ ff. poſtponitur: qa Imperator eſt miles, ideo præmiſit: ſed Iuriſconſulti poſtpoſuerunt ideo, quia non ſunt milites &c.

LEX. I.

FRater tuus. Inter ĩſtitutũ à milite, ĩ bonis paganicis, & alium in bonis caſtrẽſibus, nõ eſt locus iuri accreſcẽdi. h. d. Not. finẽ huius l. Opp. j. eo. l. proxi. Gl. ſoluit pluribus modis. tene illam ſolutionẽ, ꝙ eo ipſo ꝓbatur, ꝙ cõtrariũ nõ probatur. Opp. de l. ſi certarũ. §. Iulia. in fi. ff. co. Huius timore gl. quæ eſt hic ponit quãdã diſtinctionẽ, quam vide.

LEX. II.

MIles. Inſtitutio facta in caſtrenſibus, nõ trahitur ad ſe paganica. h. d. Not. ꝙ miles poteſt decedere pro parte teſtatus, & ꝓ parte ĩteſtatus. No. ẽt qđ dixi in ſũmario.

LEX. III.

QVanquam. Inſtitutio facta à milite, in certa parte hæreditatis, trahitur ad alia, q̃ ſunt eiuſdẽ hæreditatis. hoc d.

SI Rufinus. Priuilegiũ militis, nõ tollit legẽ, in cuius fauorẽ, propter imbecillitatem conſilij inducta eſt. hoc dicit.

e EX teſtamento. [e] Ex teſtamento militis, debẽtur legata, & fideicommiſſa. hoc dicit.

1 ☞ *Vnum verbũ, quãdo refertur ad plura, debet intelligi prout poteſt illa vniformiter determinare.*
2 *Subſtitutio comprehenſa in breuiloqua, vel compendioſa, non dicitur tacita.*
3 *Pupillaris tacita præſumpta, non excludit matrem: ſed tacita probata aliquibus coniecturis.*
4 *Subſtitutio compendioſa facta à milite poſt aditam hæreditatem, quòd non ſit fideicommiſſaria.*
5 *Intra quantum tempus valeat ſubſtitutio, de qua hic.*

IN teſtamento. Diuiditur in duas partes. Primò iſta lex ponit vnum dictum, de quo non fuit quæſitũ, inferens, ad quæſtionẽ propoſitam. Secũdò reſpondet quæſtioni propoſitæ. Secunda ibi: ſed cum ex teſtamento. Breuiter hoc intendit: Subſtitutio breuiloqua facta perſonis imparibus, continet vulgarem tantum: nec con tinet ſubſtitutionem, quam teſtator facere poterat ex priuilegio ſpeciali, niſi de eius volũtate probet̃. h. d. No. pri-
1 mò qđ dixi in ſummario. †Nota ſecũdò, ꝙ qñ vnũ verbũ refertur ad vnũ, vel plura, debet intelligi prout põt illa vniformiter determinare: vt. j. de impu. & ali. ſub. l. hæreditatẽ. et l. quãuis. ff. de vulg. & pup. ſubſt. l. iã hoc iure. His p̃miſsis, venio ad gl. & hic dicitur ꝙ tacita pupillaris excludit matrẽ. Cõtra. de l. p̃cibus. j. de ĩpu. & ali. ſubſt. Gl. ſoluit duobus modis. Primò, ꝙ hoc ꝓbãdũ eſt. ſ. ꝙ teſtator hoc expreſsè ſenſe-
2 rit: vnde neceſſe eſt, ꝙ ꝓbetur expreſsè. Vel dic †ꝙ ſubſtitutio cõprehenſa in breuiloqua, vel cõpendioſa, nõ dicitur tacita. Ita dicit glo. quod eſt verũ, cũ eſt expreſſa generaliter: hoc eſt, ſub verbis generalibus, nõ ſpecialibus: vt plenè dicam in
3 l. precibus. Tamẽ quãtũ ad †propoſitũ dicas ꝙ tacita pupil-

POMATES.
a Primo quæro. Aduerte tñ, ꝙ circa iſta iura Bar. nõ fecit mẽtionẽ de l. illã. j. e. Et circa iſtã materiam collatiõis variã & ſubtilẽ, vide aliqua, q̃ ego ſcripſi ad Bar. in l. pater filiũ. ff. de colla. dot.

POMATES.
b Quæro qualiter. Vide Bart. in l. j. §. ſi ſit nepos. ff. de coll. do. & Pau. de Caſt. in l. illã. ſ. e. q aliter loquũtur, & melius, vid. ẽt Bar. conſi. clxxxiij.

POMATES.
c ❡Collationẽ. Et vltra quatuor differẽtias inter filiũ & nepotẽ, & emãcipatũ, poſitas hic per gl. ad de quintã, quam ponit hic Pau. de Caſ. dũ allegat no. in l. ſi fratris. j. de iure deliber. Sextam ponit Bal. p illũ text. in l. cũ in adoptiuis. j. de adopt. Septimã collige ex tex. ĩ l. cũ nõ ſolũ. quaſi per totũ. j. de bo. q lib. Octauã collige: qa donatio ſimplex facta emancipato valet, p̃ſente vero nõ. l. ij. ſ. de inoff. donatio. Decimã, qa filius in poteſtate cẽſetur eadẽ perſona cũ patre: emãcipatus vero nõ Gl. eſt no. in l. ij. j. q æta. lib. xj. Vndecima eſt, q ponitur in l. fi. ſ. de repu. hær. q ſecũdũ magis cõmunẽ opinionẽ habet locũ ĩ emãcipato.

P. PAVL. P.
d De teſtamẽto militis. Not. ꝙ teſtamentũ militis habet clauſulã illam annexã, quod ſi nõ valet iure cõi valeat iure militari: vide do. Franciſ. conſi. vl. in ij. col.

POMATES.
e Ex teſtamento. Et an hodie iſta lex ſit correcta, & p conſequẽs detrahatur Falcidia de teſtamento militis, facto inuẽtario: vide Alex. in l. j. §. hoc aũt. in prin. ff. ad Trebel.

a ✠ P O M A T E S. ¶Sed directa. Male. vide pro declaratione Alex. in l.centurio.in ix.col.ff.de vulg.& pup.ſuper tex.in verſi.inuentis.
b ¶Ignorabat. Adde ꝙ Bal.dicit ꝙ qñ pater filiũ ꝑterijt,quẽ habere ignorabat,ꝙ hic filius nõ poſſet approbare teſtm̃ pr̃is,ꝓpter volũtatẽ defuncti de ficiẽtis:qa ſi ſciuiſſet filiũ habere,aliũ nõ inſtituiſſet.& ſine volũtate defuncti nõ põt hr̃e inſtitutus hereditatẽ: vt l.fi.ff.de hęre.iſti.qđ dictũ Paul. de Caſ. dicit poſſe procedere,qñ inſtituiſſet extraneum deſperatus de filio,argu.l.ſi vnquã.de reuo.do.& ĩ l. tale pactũ. §. fi.cũ ibi no.de pac.qđ eſt ſingulare,ſcđm ipm ad limita.l.filio ꝑterito.ff.de iniuſt. irri.
c Captatorias. Adde ꝙ dicat̃ vltra hęc ficta ꝑ doc.vide Bal. cõſ.clxix.j,volu. & cxlviij.ij.vol. Ang. cõſi.ccxx. ici.iter cętera.& Bar. cõſil.v. & ſeq.& ꝑ Bal. cõſ. j.iiij.volu. & refert Bal.cõſ.clxix.ſ. alle. qđ Ia.But. tenet, ꝙ teſtator non poſsit dare poteſtatẽ executoribus,cõmutãdi legata ĩ alias pias cauſas.contrariũ ibi ipſe tenet,
✠ P. P A V. P.
c ¶Captatorias. An ꝑ ſtatutũ ĩduci poſsit vt volũtas captatoria valeat, vide Arę.ĩ l.ij.no.de vul. & pu. Itẽ an ad pias cãs valeat,vide Barba.ĩ c.cũ.col. vij. & ſeq.de teſt. Vide ad Bart.in l.j. C.de ſacroſan.eccl. in pen. char. Quid aũt ĩ cõtractibus,ſi qs ſtipulet̃ pro eo,quẽ noĩabit,an valeat ſtipulatio noĩe poſtea nominato in ꝑſona ſtipulatoris,vide Soc. in l.vtrũ. §. cũ qdã. de reb.dub.colũ.iiij. Alex.in l. ſtipulatio iſta.§.ſi qs ita.in pricip.de verbo.oblig.
✠ P O M A T E S.
d ¶Non valet. Et an poſsit ĩduci ſtatuto, vel cõſuetudine, ꝙ valeat diſpoſitio captatoria: ponũt moderni in l.j.in princ. ff.de vulga.& pup. in.ij.colum.
✠ P O M A T E S.
e ¶In teſtamento. la ij. Moderni Mediola.in Rubrica. ff. ad Trebel. in princip. ibi adde etiam quod prædicta opinio notatur ex iſto text. quod in quibus ceſſat Falcidia. vide per eos,
f ¶Reſeruare. Adde per Paul. de Caſtr. hic,& Bartol. conſil. incipien. quæritur,& in dubium reuocatur vtrum Frãciſcus.
✠ P. P A V. P.
g ¶Cauſa cognita. Quæ ſint iuſtæ cauſæ ponit Bartol. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de ijs qui not.infa.

laris præſumpta,nõ excludit matrẽ: vt d,
l.precib⁹.& l.fi.j.de inſti.& ſubſt. Sed ta
cita pupillaris ꝓbata aliquib⁹ cõiecturis
bene excluderet matrẽ:vt hic,in fi.qđ eſt
notãdũ.& no,in l.ꝑcib⁹.in gl.ſuꝑ verbo,
oĩmodo. Sequit̃ in gl.ſed ĩ quo erit pri
uilegiũ militis,q̃ gl.loquit̃ obſcurè:qa cõ
trariũ formãdo de l.iã hoc iure, gl. ſignat
cõtrariũ ſemel tantũ,cũ duob⁹ modis ob
ſtet,& ad vtrãqꝫ ponit ſol. iõ tu explica.
Opp.ſubſtitutio breuiloqua, ſeu reci
proci,cõtinet vulgarẽ,& pupillarẽ,etiã ſi
nihil ꝓbet̃:vt l.iã hoc iure.§.j.ff.de vul.&
pup.Soluit gl.ꝙ hoc iõ debet ꝓbare, qa
erãt aliquę ꝑſumptiões contrarię. Et hoc
ſatis placet.erat em̃ ꝑſumptio,ꝙ teſtator
hoc voluerit ꝓpter imparitatẽ ꝑſonarũ.
Alij dicũt,ꝙ hoc ꝓbat̃ eo ipſo,ꝙ nõ pro
batur cõtrariũ.qđ eſt cõtra legẽ iſtã, in fi.
tenẹ igit̃ primã. Sed ad iſtud opp.imò
hic eſt paritas ꝑſonarũ:qa vtriqꝫ poterat
miles ſubſtituere poſt aditã hr̃ditatẽ, vt
hic apparet ex tex.ergo vtriqꝫ debet in
telligi ſubſtitut⁹. Dicũt qdã: fateor ꝙ v
triqꝫ poterat miles ſubſtituere,ſed nõ pu
pillariter. Iſtud nihil ad ꝓpoſitũ: qa eadẽ
rõne debet ĩtelligi factã ſubſtitutionẽ cõ
pẽdiosè:qa vtriqꝫ poterat ęqualiter fieri.
Dic ergo ꝙ iſta cõpẽdioſa nõ põt fieri,ni
ſi ex priuilegio ſpãli militũ:& iſta breui
loqua nõ cõprehẽdit ea, q̃ ex priuilegio
ſpeciali veniũt. Ita loquit̃.iſte tex. Op.
ſcđò de l.iã hoc iure.ff.de vulg, & pu. nã
hic vr̃ dicere,ꝙ ꝓbata volũtate admitte
ret̃ ex priuilegio militis. Cõtra:qa idẽ
eſſet ĩ q̃libet pagano, ꝙ admitteret̃ volũ
tate ꝓbata:vt l.iã hoc iure.§.j.ff.de vul.&
pup.Sol. Dicit gl.volũtate nõ ꝓbata,nul
lũ eſt priuilegiũ militis,vt hic: ſed ꝓbata
volũtate eſt priuilegiũ militis ĩ hoc,qa va
let ĩ milite iure directo,niſi mater ſit ĩ me
dio:vt l.ꝑcib⁹.de ĩpu.& ali.ſubſt.qđ ĩtel
lige vt ibi dicã.& dicã ĩcõtinẽti ĩ alia qõ
4 ne. Dicit tñ Dy.†ꝙ ſubſtitutio,quã fecit
miles,poſt aditã hr̃ditatẽ,ſemꝑ eſt fidei
cõmiſſaria. Sed nõ dicit verũ,vt ꝓbat̃ ĩ l.
cẽturio.de vulg.& pup.ſubſt. Nã ĩ fidei
cõmiſsis nõ veniũt fruct⁹ interim ꝑcepti
iudicio teſtatoris:vt.ff.ad Treb. l.ĩ fidei
cõmiſſariã.no.ĩ l.iubem⁹.j.ad Treb. Sec⁹
ĩ ſubſtitutiõe cõpẽdioſa facta à milite : vt
d.l.cẽturio. Ergo apparet ꝙ nõ eſt fideic,
a ſed directa. Malè [a] ergo dicit Py. †Vlte
5 rius q̃ro ĩtra quãtũ tp̃s valeat hæc ſubſti
tutio? Gl.q̃rit,& nõ ſoluit.vide eã. ꝓ ei⁹
declaratiõe dicas,aut nõ conſtat ꝙ miles
voluerit ſubſtituere poſt aditã hr̃ditatẽ:
& finit̃ adita hęreditate:vt hac l. Aut cõ
ſtat ꝙ ſubſtituere voluit poſt aditã hr̃dita
tẽ,tũc aut voluit ſubſtituere limitatè, vſqꝫ
ad tꝑa pubertatis:& in filio pupillo vale
ret iure pupillari:ĩ extraneo valeret iure
cõpẽdioſæ:vt l.cẽturio. Qđ intellige, ni
ſi mater eſſet ĩ medio, ſecũdũ diſtinctio.
q̃ꝫ ſtatim dicã. Si verò voluerit ſubſtitue
re ſimpliciter,& indeterminatè , qñcũqꝫ
deceſſerit & tũc ſi mater nõ eſt in medio
ſemꝑ valeret iure directo:vt d.l.cẽturio. Si verò mater eſt in
medio:tũc aut teſtõr eſt vſus verbis directis:& valet iure dire
cto:vt d.l.centurio. Si verò eſt vſus verbis communibus:&
tunc valet iure fideicommiſsi,poſt tempora pubertatis fauo.
fauore matris:vt l.precibus.j.de impu.& ali. ſubſti.

1 ☞ *Verba enunciatiua emiſſa principaliter propter ſe, inducunt diſpoſitionem : emiſſa propter aliud, non: niſi in teſtamento militis.*

EX his uerbis. Verba enũciatiua emiſſa pro
pter aliud in teſtõ militis,indu
cũt diſpoſitionẽ:ſec⁹ in teſtõ priuati.h.d. Opp. de l.
tale pactũ.in prĩ. ff.de pac. Sol. Ibi verba enũciatiua ſunt emiſ
ſa ad liberãdũ:hic ad obligãdũ hæredẽ. Vel ĩtellige,vt dicã in
ſequẽti cõtrario. Itẽ opp.de l.ex hac ſcriptura.ff.de do. Sol. Ibi
1 verba†enũciatiua ſunt emiſſa principaliter propter ſe: ideo di
ſpoſitionẽ inducunt. Hic ſunt emiſſa propter aliud:ideo non
inducunt diſpoſitionem, niſi in teſtamento militis. Dic vt ple
nè dixi.

CErti iuris. Miles facere poteſt teſtamentum ad
tempus. hoc dicit.

1 ☞ *Præteritio filij facta ſcienter à milite, habetur pro exhæredatione.*
2 *Miles legando filiæ, & non inſtituendo, videtur exhæredare.*
3 *Auth. ex cauſa, quòd non habeat locum in præteritione facta de filio, quem quis non credebat viuere.*

SIcut certi. Hæc eſt notabilis lex. Præteritio fi
lij facta à milite,quẽ ſe habere ſcie
b bat,habet̃ ꝓ exhęredatione:ſecus ſi ignorabat. [b] h. d.
cũ l. ſeq. Opp.pręteritio filij indiſtinctè rũpit teſtm̃ : vt In
1 ſti.de exhære.libe.in prin.ff.de iniuſt.teſt.l.j. Sol. Fallit†in mi
lite ꝑtereũte ſciẽter,vbi ꝑteritio ꝓ exhęredatiõe habet̃. Op.
2 ad l.ſi cũ vel in vtero.de l.pe.j.de fideic. Sol.eodẽ modo,†ſpe
ciale eſt in milite,vt legãdo filiæ,& nõ inſtituẽdo,videat̃ ex
3 hęredare:alias videret̃ ꝑterire:vt ibi videbitis. †Vltiò iſtę
duę leges faciũt ad opinionẽ,q̃ꝫ teneo in aut̃.ex cã.j.de lib. ꝑ
teri.quòd illa aut̃.nõ habet locum,quãdo facta eſt præteritio
de filio,quem quis non credebat viuere.ibi dicam.

1 ☞ *An valeat inſtitutio facta de pauperibus eligendis, per Priorem alicuius fraternitatis.*

c CAptatorias. [c] Captatoria inſtitutio nõ valet [d]
d etiã in teſtõ militis.h.d. Vide gl.
Opp.de l.ille aũt.ff.de hęre.inſti. Sol. Ibi verba fue
rũt collata in præteritũ:hic in futurũ. Opp.de l.ſi quis Sem
proniũ.ff.de hęre.inſti.& de cõdi.& demõ.l.nõnũqꝫ. Sol. Ibi
nõ cõfert̃ in volũtatẽ alteri⁹ expreſſam,ſed in velatã. Iſta lex
1 inducit̃ ad qõnẽ. Aliqs†fecit teſtm̃,& ĩſtituit pauperes Chri
ſti,eligẽdos ꝑ Priorẽ talis fraternitatis:an valeat teſtm̃. Et hic
videt̃ caſus ꝙ nõ,q̃ſi ſit inſtitutio captatoria. Cõtrariũ deter
minat Dy.in l.captatoriæ.ff.de leg.j. Et hoc refert Cy.qa hic
loquit̃ qñ ſubſtãtia inſtitutionis cõfert̃ in volũtatẽ alteri⁹ : ibi
verò cõfert̃ in arbitrio alteri⁹ ſola electio perſonę. Iſtud pro
batur de fideicommiſ.lib.l.fideicommiſſaria.la iij.in fi. & l. v
trum.§.j.de rebus dubijs.

e IN teſtamento. [e] In teſtamento militis ceſ
ſat Falcidia:ſed poteſt fieri
diminutio propter facultatum defectum. hoc dicit.

1 ☞ *Iudex condemnans notarium de falſo, poteſt ſibi reſeruare ius conficiendi inſtrumentum.*

ET militibus. Militi dãnato põt reſeruari teſta
mẽti factio,in caſtrẽſib⁹ :& ei ab
inteſtato ſuccedit fiſcus.h.d. Opp.de l.ſi qs in prin
cipio teſtamẽti.§.j.ff.de leg.iij. Sol. Hæc intelligitur ſecundũ
illam:quia poteſt facere teſtamentum , ſi ſibi eſt reſeruatum.
1 Et hoc facit †ad quæſtionem,an iudex in ſententia quando
f condemnat notarium de falſo,poterit ſibi reſeruare [f] ius con
g ficiendi inſtrumenta:& certè poſſet cauſa cognita [g] vt l. di
uus.ff.de iniurijs.

SI à fratre. Ex teſtamento militis . licet non
ſolenni, licitè capitur hæreditas. hoc
dicit.

1 ☞ *Teſtes in teſtamento militis, quando debeant eſſe rogati.*
2 *Miles ſi teſtatur, domi teſtatur ſecundum ius commune.*
2 *Statutum quòd in maleficijs remittatur omnis ſolennitas iuris ciuilis, quomodo intelligatur.*

a ¶Milites. Addẽ ꝙ Pau.de ca.dicit Speculato. allegare hũc tex.ĩ ti.de ĩſtru.cau. et fide.ibi:in clypeo, ꝙ literę q̃ reperiunt̃ ſculptæ ĩ iſtis lapidibus marmoreis,probãt cõfinia.ꝙ ipe dicit ſingulare. Tu dic hoc verũ,cũ tẽporis lõginquitatẹ : vt eſt gl.ĩ c.cũ cãm.de ꝓba.& in c.ad audiẽtiã.el ij.de ꝑſcri.& ĩ c.cum olim.de cẽſi. xxiiij.q.ij.c.ſanè. Et ita tenet Bal.conſil. ccccxlix.j.vol.
b ¶Rogati. Adde ꝙ ꝑ hoc tenuit Ro.cõ. cccvj.ꝙ in teſtõ ad pias cãs teſtes debẽt eſſe rogati : qa eodẽ mõ in teſtõ militis, ꝑter quã in cõflictu belli. Allegat Lapũ ita tenere alle.xxx. qui Lapus dicit eſſe tex.ĩ c.relatũ.el ij.de teſta. ibi cõuocatis.
✠ P. P A V. P.
c ¶Ne qdẽ. Vide do. Frãc.ĩ cõ.xij.ĩ prin.
✠ P. P A V. P.
d Licet. An aũt poſsit eſſe notarius vel miles,vide Bar.ĩ l.j. C. de muner. & hono. nõ cõtinuan.li.x. Et an poſsit ẽe rex,miles, vel Imperator, vide addit. Alex.ĩ l. etiã. C.de muner.patri.lib.x. Itẽ an princeps poſsit cũ pupillo diſpenſare,vt poſsit teſtari,vide Iaſ.ĩ l.reſcripta.in iij.col. C.de precib.Impera.offerẽ. An autem poſsit diſpenſare vt poſsit cõtrahere,vide Areti.in l.mora. in princip.in ij.col. de acquir.hære.
d ¶Licet. Adde ꝙ allegatur hæc lex per Io. And.in tit.de tutore.ꝙ ſi pupillus eſt Rex,nedum tꝑe pupillari regnũ debet gubernari per tutores:ſed etiã poſt pupillarẽ ætatẽ per curatores. De quo pulchrè per Oldr.à quo Io. And.habuit conſilio lij.incipiẽ.quæſtio talis, an tutela Regis.
e ¶In l.quãquã. vide Lu. Rom.cõ.ccxix. vtrum non babens bona poſsit teſtari. Andr.Barba.
f ¶Quod cõe eſt meũ. Adde ꝙ Bald.dicit ꝙ ſi ſtatutũ puniat ĩ duplo plus vulnerãtẽ aliquẽ ĩ domo ſua & aliqs vulnerauerit aliquẽ,qui habebat domũ cõem cũ alio,ꝙ habebit locũ pœna ſtatuti:qa debet ĩtelligi in domo ſua:id eſt,ſuæ hãbitatiõis. Si aũt domus fuiſſet cõis inter ĩter vulneratũ,& vulnerãtẽ, nõ haberet locũ ſtatutum ratione æqualitatis.l. ſed &

a MIlites. [a] Milites in expeditio
ne degẽtes, poſſunt fa
cere teſtamẽta quomodo volue
rint,nulla iuris ſolennitate ſeruata.h.d.
Op.& videt̃ ꝙ ſaltẽ duo teſtes reqrunt̃:
1 vt l. Luci⁹.ff.e. Sol. Fateor ꝙ†duo teſtes
reqruntur,q probẽt iſtã volũtatẽ,non tñ
reqrit̃,ꝙ fuerint rogati,& hoc qñ teſtm̃
eſt factũ in limine prælij:vt hic videtis.
Si vero teſtm̃ fieret ĩ militia nõ tãta neceſ
ſitate rei coarctãte,requirunt̃ duo teſtes
b rogati: [b] vt l.diuus.ff.eo. Si vero fieret do
2 mi,reqreret̃†obſeruantia iuris cõmunis:
3 vt Inſti.eo.§.j.& s̃.eo.l.ex his.†Dicit ſta
tutũ in multis ciuitatibus,ꝙ in maleficijs
nõ ob.ſi fuerit omiſſa ſolẽnitas iuris ciui
lis:qd importẽt iſta verba? Certe ꝙ oĩs
ſit omiſſa ſolẽnitas iuris ciuilis, & rema
neat in iure gẽtiũ,ſecũdũ illud , ꝙ in ore
duorũ vel triũ ſtat omne verbũ,vt dicit
in Euang. Dominus. Hoc probatur hic.
Vides ꝙ in teſtamẽto militis remittitur
oĩs ſolẽnitas iuris,tamẽ per duos teſtes
debet probari. Dixi plenius,in l.j.ff.eo.

SCriniarios. Adſcripti in
matricula mi
litũ,ſi nõ ſunt milites,nõ gaudẽt
priuilegio militari.h.d. Op.ff.e.l.fi.& de
bo.poſ.ex teſt.mili.l.j. Sol. Ibi habet pri
uilegiũ teſtãdi in expeditione tm̃,hoc eſt
in ipſo actu bellãdi.alias non, vt hic. Vl
timò nota ꝙ adſcriptus in matricula mili
tum non gaudet priuilegio militari, niſi
exerceat artem. De hoc habuiſtis s̃.de ſa
croſan.ecc.l.qui ſub prætextu.

c NE quidam. [c] Miles nõ mi
litãs,non gau
det priuilegio militari.h.d. Facit
ꝙ habuiſtis s̃.e.l.j.ff.de teſt.mil.l.vltima.

d LIcet. [d] Pupillus,licet ſit tribu
nus militũ,non põt face
re teſtamentũ.h.d.

Qui teſtamenta facere poſſunt, vel non. Rubrica.

L E X I.

e QVanquã. [e] †Qui ha
bet bõa cõ
munia cũ alio,non ꝓhibet̃
facere teſtamẽtũ.h.d. Op.
monachus habet bona in
communi, tamẽ non teſtatur:vt in aut̃.in
greſsi.s̃.de ſacroſanc.eccl. Reſp. Mona
chus habet bona in cõi,quæ cõio eſt oĩ
bus vt vniuerſis:hic vero eſt cõio pluri
2 bus vt ſingulis. †Vltimo no.ex hac le
f ge quod cõe [f] eſt,meũ eſt,quãtum ad di
ſpoſitionem partis meæ. Dixi plene in l.
ſerui electione.§.j.ff.de leg.j.

L E X I I.

SI is, qui. Ex eo ꝙ quis ſe in
terfecit,teſtamentũ
non irritatur,ſi hoc metu futuræ
pœnæ nõ facit.h.d. In iſta materia gl.tua
diſtinguit:& de bonis eorum qui mor.ſi
bi conſci.l.j.& vide gl.tuam.

g SEnium. [g] Aetas,vel corpo
ris infirmitas, quæ
mentẽ non alienat , teſtamẽti fa
ctionẽ nõ impedit.h. d. Opp.ad fi.& vi
detur ꝙ filiusfa.poteſt cõdere vltimã vo
1 lũtatẽ:vt s̃.de do.cã mor.l.tã his.§.j. Sol.†
bene põt cã mortis donare,nõ aũt teſtari
vel codicillari. Rõ propria eſt,qa dona
tio cã mortis magis accedit cõtractui,quã
vltimæ volũtati.& no.in l.ij.circa princi.
de do.ꝑle. Sed q̃ eſt ratio ꝙ non põt teſta
h ri? [h] Dicit gl.quia teſtamẽti factio eſt pu
blici iuris:donatio eſt iuris priuati. Iſta rõ
videtur magis in cõtrariũ. Nã in his q̃ pu
blici iuris ſunt,non curat̃ patria poteſtas:
vt l.nã qđ.in prĩ.ff.ad Tre. Sol.dicũt doc.
in his quæ publici iuris ſunt,in quibus re
preſẽtat̃ duplex ꝑſona,nõ curatur patria
poteſtas,vt in cõtrario:vtputa, filius põt
eſſe iudex,poteſt eſſe tutor:quia duplicẽ
ꝑſonã repreſentat vnã vt priuatus:aliã vt
iudex:vnã vt Titius:aliã vt tutor. Sed in
factione teſtamẽti nõ repreſentatur niſi
vna ꝑſona:iõ patria poteſtas curat̃. Addit
gl.aliã rõnẽ:qa vltima voluntas nõ põt ꝓ
cedere ex alieno arbitrio:vt l.captatorias
s̃.titu.j.ſed contractus ſic: vt l.fi.s̃.de con
trah.empt.ſed donatio cauſa mortis acce
dit contractui,vt s̃.dixi.ergo &c.

SI frater. Minor xiiij . annis
non poteſt teſtari:ſe
cus ſi ſit maior.hoc dicit.

EVnuchis. Eunuchus põt
condere vltimã
voluntatẽ.h.d. Quæ eſt rõ dubi
tãdi in hac lege.vide gl. Rõ dubitãdi eſt,
dicũt doc.qa eunuchus nõ vr̃ homo ꝑfe
ctus:iõ videbatur ꝙ teſtm̃ facere nõ poſ
ſet. Hæc rõ dubitãdi nõ placet mihi:qa ĩ
perfectio corpis nõ ĩpedit teſtamenti fa
ctionẽ:vt l.q manus.ff.e. Et iõ rõ dubitã
di videtur mihi ꝙ ſit iſta,vt s̃.prox. oſten
di,ꝙ ætas eſt illa,q̃ eſt ĩpedimẽtũ ad teſtã
dum:nec curatur vtrum ſit ĩpotẽs vel nõ.
Hic colligitur aliud dubiũ de eunucho,
& fit dubiũ qñ impeditur propter [i] inha
bilitatem generandi.

SI quis. Teſtamentum,in quo
Imperator inſtituitur,
poteſt mutari.h.d.licet ſecus fece
rit commune Peruſinum.

CVm hære. In teſtamento,
cum Princeps,
vel Auguſta inſtituitur, ius cõe
1 ſeruatur.h.d. Vel melius Prĩceps†& Au
guſta in teſtamẽtis ius cõſeruãt actiuè &
paſsiuè.h.d. Opp.ff.de leg.ij.l.qđ prin.
& l.ſi Auguſtæ. Gl.dicit ꝙ hoc eſt verũ,
quo ad ſolennitatem teſtandi. Tu dic, vt
ibi nota.

i HAc conſultiſsima. [i]
Cæci poſſunt vltimã volũtatem
k condere,obſeruatis ſolennitatibus [k] hac
lege expreſsis.h.d. Rogo ꝙ tu teneas mẽ
ti iſtã legẽ,quia poteris habere multũ de
honore ex ea:quia ſæpe homines excęcũ
tur propter infirmitatẽ,vel alia accidẽtia,
& faciũt teſtm̃ de iure cõi,et illud teſtamẽ
1 tũ nõ valet:& iõ no.& tene mẽti. †Op
po.ꝙ iſtud vr̃ teſtamẽtũ in ſcriptis:quia ſi
gnatur à teſtibus:vt l. hac conſultiſsima.ĩ
prin.j.ti.j. Sol.bene habet ſimilitudinẽ cũ
teſtõ in ſcriptis,ex eo ꝙ ſignatur : ſed eſt
nuncupatiuum ideo,quia teſtes ſciũt ea,

milites.§.quandoqꝫ aũt.ff.de excuſatiõe tutorũ. Hoc idẽ tenet Flor.de Bon.ĩ l. Sabinus.ff.cõi diui. Alberi.de Roſa. in tracta ſtatu.in j.parte quæſtio. clxxxij. & Pau.de Caſt.conſilio ccclj.& vide Felin.qui hoc reaſſumpſit in diſt.j.c.ius naturale.
g ¶Senium. Adde an filiusfamilias poſsit teſtari ad pias cãs, plene ꝑ Pau.de Ca. cõſi.ccj. Et an filius cõſentiẽte patre poſſit donare alteri filio & ſic fratri,vide Ol. cõſil.xxvj. Et an filius donãs rẽ patris conſentientis vxori ſuæ,cauſa mortis, q pater promittit per ſtipulationem poſt mortẽ filij tradere vxori: an mortuo filio pater pœnitẽtia ductus poſsit reuocare,vide Pe.de Ancha.conſil.lxxvj.
✠ P. P A V. P.
h ¶Teſtari. Ad faciẽdũ ꝙ filiusfa. poſsit teſtari,vide Cepolã cautela cxxxiiij.eſt ĩ charta xiiij. Et de materia an Galli & Britanni filijsfamilias poſsit teſtari de aduẽtitijs,vide Bal. ĩ c.j.§.ſi duo fratres. de duob.frat. de benefi.inueſt. Iaſ.in l.fi j.e.in pe.co .& in diſcurſu iſtius legis alia ponit in materia iſta.& alia ẽt in iſta lege per eũ vide. An aũt poſsit filiusfamilias teſtari ad pias cãs de bonis aduẽtitijs parte cõſentiẽte vide latiſsime Barba.in q.ſua añ rub. extra, de teſta.ĩ vij. charta et ſe.& ibi ẽt in xxxix.colũ.& ſe. ponit qd de Gallis & Britãnis filijsfa. an poſsint teſtari,et quid de filijs Iudæorum & multis alijs: poſtea in xl.co.et ſe. ponit qd de bonis aduẽtitijs,ĩ qbus patri non q̃ritur vſuſfructus,an poſsit filiusf. teſtari de vſufructu patris patre ꝑmittente.
✠ P. P A V. P.
i ¶Hac conſultiſsima. Iſta forma etiã ſeruãda eſt ĩ teſtamẽto inter liberos. Vide Cõ.cõſ. cxij. & ĩ l.hac cõſultiſsima.§. ex ĩperfecto.j. titu. j.vbi ſcripſi,
k ¶Obſeruatis ſolennitatibus. Adde an hęc ſolẽnitas debeat obſeruari,qñ cæcus teſtatur ĩter liberos. Bal. Ang. Salic. & Pau.de Ca.dicũt ꝙ nõ:ſed ſecũdũ diſpoſitionẽ §.ex ĩꝑfecto. qa qñ ſũt duæ leges diuerſæ, quarũ vna eſt in vno ſpecialis,

quę in teſtõ ſunt, & ipſis teſtibus nũcupa
tur. Op.j.ti.j.l.in teſtamẽtis. Solu.ſpeciale
eſt in teſtõ cæci.vt debeat fieri teſtibꝰ ita
a productis. Vlterius op.Inſt.de le.[a] §.añ
heredis. Sol.ſpãle eſt in teſtõ cęci, vt an
te omnia debeat hæres ſcribi. Quęro hic
de duabus qõnibꝰ.primo dr̃ hic: ꝙ debet
exprimi nomẽ hr̃dis cũ alijs ĩdicijs. Quę
2 ro † qd ſi ſit nomẽ ita ſingulare, ꝙ nõ re
periat̃ alibi, vt Gallopreſſus, qui ſecun
dũ Cy. hic fuit bidellꝰ Azo. certe tũc nõ
eſt neceſſe, ꝙ alia noĩa ponant̃: qa illud
nomẽ ſufficit. Quæro dr̃ hic ꝙ notarius
b habetur loco teſtis[b], qa dñt eſſe ſeptẽ te
ſtes, & notariꝰ, & ſi nõ põt notariꝰ habe
ri, adhibeatur octauus teſtis loco eius.
3 Quæro, an hoc ſit verũ in quolibet in
ſtrumẽto? Gl.tãgit hic, & vr̃ ꝙ ſic ꝑ hanc
l. & ꝑ l.domitius Labeo.ff.de teſt. Fina
liter gl.ponit quandam opi. Bul. gloſſa
toris antiq, q fuit piſanus, & dicit verita
tẽ, & ſic diſtinguit: Qñqꝫ ꝓducitur ſcri
ptura, vt ꝑ ipſam ſcripturã ꝓbet̃, tãquã
ꝑ inſtrumẽtũ publicũ, & tũc notariꝰ non
habetur in numero teſtiũ. Satis eñ eſt ꝙ
ipſe faciat ſcripturam eſſe publicã, vt in
aut̃.de inſtru.cau. & fide.§.oportet. Qñ
que ꝓducitur ſcriptura non vt ꝓbet, ſed
vt probetur ſcriptura per teſtes, tũc nota
rius poterit examinari vnà cũ alijs teſti
bus. Ita loquitur hic. Vltimò nota ſi.huiꝰ
legis pro arẽgis, qa poteris allegare iſtũ
ext.in conſi.ſicut iacet &c.

c **FVrioſum.** [c] Furor impedit teſtamẽtum
inchoari, & inchoatũ ꝑfici, & va
d let teſtamẽtũ[d] factũ tꝑe quo qs habet di
e lucida interualla. Nota, nihil videtur[e]
feciſſe qui partẽ indiuidui fecit.

f **DIſcretis.** [f] Surdus, & mutus naturalr̃ non teſtã
g tur[g] ſecus ſi accidẽtaliter, & ſcri
bere ſciant: ſurdus tamẽ teſtatur, & mu
tus: ſi ſcribere ſcit.h.d.

h **NEmo.** [h] Filiusfami.in aduentitijs non põt teſtari.h.
d. Nota qđ dixi in ſummario. Fa
cit quod no.ff.de teſta.l.qui in poteſtate.
& ad Treb.l.j.§.in filij.

OMnes. Filiusfa.poteſt teſtari in caſtrẽſi vel quaſi
caſtrenſi: nec tale teſtamẽtũ que
relatur. hoc dicit.

i *De teſtamentis[i], & quemadmodum teſtamenta ordinentur. Rubrica.*

1 ☞ *Conditio teſtis inſpicitur quando examinatur.*
2 *Teſtamentum in ſcriptis conditum, & manu publici notarij ſcriptum, facit fidem abſque alia publicatione.*
3 *Teſtamentum nuncupatiuum, an poßit reprobari per ſcripturam. remißiue.*
4 *Practica proponendi exceptionem contra teſtem: iudicem vel ſententiam.*
5 *Dubitatio viciniæ, an quis ſit ſeruus, vel liber, an ſufficiat ad habilitandum teſtem.*
6 *Forma articulandi cõtra ponentẽ quẽ liberum, vel bonæ conditionis & famæ.*
7 *Excipiens contra teſtẽ, quòd ſit infamis, debet addere cauſam quare ſit infamis.*

LEX I.

TEſtes. Iſta lex, iudicio meo eſt multũ no. Et bre
uiter hoc intendit. Cõis error
facit ius. ad hoc allegat̃. vel ali
ter: debet inſpici conditio teſtis putatiua
eo tempore, quo adhibetur teſtimoniũ
non poſt.h.d. Op.j.eo.l.hac cõſultiſſi
k ma[k].in princ. Sol.fateor ꝙ teſtes debent
eſſe liberi verè, vel putatiuè. Opp. &
1 nunc intro glo.magnã †. Conditio teſtis
debet inſpici tunc, cũ examinatur. vnde
licet tꝑe teſtamẽti iſte haberetur vt liber
nunc vere ſcitur ꝙ eſt ſeruus: ergo nõ põt
examinari: vt l.qm̃ liberi.s̃.de teſt. Huius
timore eſt facta glo.magna hic poſita. &
fatetur glo.contrarium, ꝙ iſte examinari
non poterit. Et ſi dicis, qũo procedit hęc
lex vt teſtamẽtũ habeat aliquẽ effectũ?
Gl.legit duobus modis principaliter. Et
prius ſubdiuiditur in duas. Primo, quod
loquatur in teſtamẽto nuncupatiuo, reda
cto in ſcripturã per tabellionẽ, quod pro
batur per ipſum inſtrumẽtũ, abſqꝫ aliqua
teſtis examinatione. Vnde probatur ẽt
ꝙ ſi teſtes erant mortui, infames, vel ſi
miles, & ſic nõ erat neceſſe, quod iſte ſer
uus examinetur: quia examinari nõ põt.
Secundo mõ legitur, de teſtamento nun
cupatiuo, non redacto in ſcripturã, tamẽ
cõfeſſato per aduerſarium. Dicebat eñ,
fateor inſtrumentum ſic eſſe conditum:
tamen dico talem teſtem fuiſſe ſeruum.
Certe etiã tunc valebit, quia non eſt ne
ceſſe ꝙ teſtes examinentur. Tertio mo
do legitur in teſtamento in ſcriptis. Iſta
lec.tertia non videtur vera: quia teſtamẽ
tum in ſcriptis nõ ꝓbat donec veniãt te
ſtes corã iudice, & ſua ſigilla, & ſuas re
cognoſcant ſubſcriptiones, vt l.ſed ſi qs
ex ſignatoribus.ff.quẽmadmo.teſt.ape.
Facit.j.l.proxi. & quod ibi dicã vobis.ni
2 ſi diceremus † teſtamẽtum in ſcriptis con
ditum, & manu publici notarij ſcriptum:
tunc faceret fidem abſqꝫ alia publicatiõe
vt no.dicit gl.in l.ij.ff.quemad.teſt.aper.
3 poſt prin. & vide gl.tuã †. An aũt nuncu
patiuum teſtamentum poſſit de iure pro
bari per ſcripturã, dicemus in l.fin.de fi
deic. Alij legunt iſtã legem aliter, & di
cunt, ꝙ iſte talis teſtis poterit etiã hodie
examinari: ponẽdo hic caſum, ꝙ tẽpore
iſto quo producebatur, adhuc habebat̃,
loco liberi, & eius ſeruitus non erat dete
cta. Vel aliter poſſumus legere ſecũdũ
Azo.vt ipſe refert Inſti.de te.or.circa fi.
Summa huius ti. ꝙ etiam ſi eius ſeruitus
eſt detecta, poterit examinari per hãc le
gem. Nam non ob.ff.ad Carb.l.iij.§.duę
cauſæ.quia debes ſcire ꝙ quãdoqꝫ cõdi
tio alicuius mutatur ſua culpa, vt qa effi
citur infamis ꝓpter delictũ, & tunc non
poterit examinari. Aut mutatur nõ ſua
culpa: vt in caſu huius legis, detegit̃ ſer
uitus ſua abſqꝫ aliquo ſuo facto: tunc iſto
non obſtante examinari poterit etiã ho
die, tunc enim videtur examinatus, cùm
fuerit adhibitus teſtis. Et in hoc videtur
velle ſtare Dy. & Iaco.de Are.in l.ad te
ſtium.§.primo.ff.eodẽ. & ibi dixi vobis.

in alio generalis, altera ecõuerſo, ꝙ illa debet attẽdi quę magis viget ratiõe publicæ vtilitatis. Ita voluit Bar.ĩ extraua.ad reprimẽdũ.in ver.nõ obſtãte. prope fin. An aũt idẽ ſit ad pias cauſas. Ange.dicit idẽ ſi faceret legata pijs venerabilibus locis, nõ autẽ ꝑſonis pauperibus priuatis: quia ꝓpter egeſtatẽ ſolẽt multoties ad delicta declinare. Alex.vero dicit ſe putare ĩdiſtincte, ꝙ poſſit iure cõi teſtari ad pias cãs ꝑ c.relatũ & c.cũ eſſes de teſta. latius hic ꝑ eã formã ſiue practicã teſtamẽti cæci: vide ꝑ Spec.in titu.de inſtru.edi.§.j.ver.id autẽ.donare etiã põt cã mortis, abſqꝫ hac ſolennitate: vt ẽ concluſum in conſilijs Bal.iiij.vol.ccclxxx. & ſequen.

☩ P. PAV. P.

a ❡ Inſti.de leg. vide Cepolã cautela ſua ciiij.

b ❡ Loco teſtis. Addẽ quod in ſimili cõſuluit Pet.de an.cõſil.clxxvij. & cccxxxiij. & in terminis, de quibus hic Baldus conſilio cccxlv.ij. volumi.per Alexã.conſil.cliiij.ſecundo lib.

☩ POMATES.

c ❡ Furioſum.ad iſtã l.vide Bar.conſ.lix.col.ij.vo.j. & Alex.cxlj.vol.j. & Anch.qualiter ꝓbet̃ denũciatio, & ſimilia, & cui incumbat onus probandi, vide Soc conſi.ſuo xlij.

☩ P. PAV. P.

c ❡ Furioſũ. De materia huius legis, & qualiter probetur furor, vide in repertorio, in verbo.furor.latiſsime Alex.conſi.cxlj. & cõſi.ccxxvij. & ſeq. & cõſ.liiij.vbi põit differẽtiã, quæ eſt inter furioſum & mente captũ, vide Aret.in l.j.§.fi.ĩ vl.co.de ver.ob. Alex.in l.ſi cum deeſt.§.ſi maritus.ſol.mat. Itẽ ꝙ actus factus a furioſo, licet probetur ipſum habuiſſe dilucida ĩterualla, nõ valeat, niſi probetur ꝙ tꝑe actus eſſet in dilucido ĩteruallo, vide late Iaſ.in l.patre furioſo.ĩ ij.ff.de ijs q ſũt ſui vel alie.iu. Quid autẽ ſi qs aſſerat vt quotidie fit, ipſum eſſe ſanę mẽtis, & talia verba an aliquã fidẽ faciant, & quid econtra ſi aſſereret ipm̃ eſſe inſanæ mẽtis, vide Iaſo.in l.ſeniũ.in j. & ij.co.ſ.e. Alia multa in materia furioſi vide ꝑ Ia.hic. Itẽ de furioſo. Phrenetico & ebrio ꝙ non pñt teſtari ẽt ad pias cauſas, & qualiter probet̃ furor, vide Barba.in c.fi.de ſucceſ.ab inte.co.ix. & alia in xij.co. & ſe.

itẽ de modis ꝓbandi aliquem mẽte captũ, vide Deciũ cõſi.lxxxvj.col.vj.

☩ POMATES.

d ❡ Et valet teſtamentũ. Limita vt ꝑ Ro.in repe.authẽ.ſimiliter.in xviij. ſpeciali piæ cauſæ inter vltimas volũtates.j.ad l.Fal.

☩ POMATES.

e ❡ No.nihil videtur. Quod furor ſuperueniẽs non impedit teſtm̃ prius factum valere: facit in ſimili l.certi condictio.§.qm̃.in fi.ff.ſi cer.pe. vbi ꝓdigus põt cõueniri ex contractu prius celebrato cũ eo añ bonorũ interdictionem.

f ❡ Diſcretis. Adde Ange.cõſi.cclvij. & ibi an teſtm̃ ſecũdũ factũ a muto, reuocet primũ factũ ĩ ſana mente. notat̃ hic etiã ꝙ q nõ põt teſtari, nõ põt codicillari. ꝙ inferunt doc.ad q.vſurarij, q non poteſt teſtari preter formã c.quãquã.de vſu.in vj. An poſsit donare cã mortis. dico breuiter ꝙ Bald.cõſuluit ꝙ ſic. & ita refert cõſuluiſſe noſtrũ collegiũ Mediolanẽ. eius cõſil.lxvj.j.volu.

☩ POMATES.

g ❡ Non teſtant̃. Vide ad iſtã l.per Feli.aliquid in c.in præſentia.co.xx.in ver.quarto quærit.de ꝓba. An aũt tales ꝓhibeant̃ donare: & ſic contrahere, vide Alex.cõſil.xij.col.j.volumi.j.

☩ POMATES.

h ❡ Nemo. vide pleniſsíe Fel.Ro.in re.authẽ.ſimiliter.ĩ iij.col.xij.ſpeciali ĩter piã cãm, & vltimã volũtatẽ.C.ad l.fal.

☩ POMATES.

i ❡ De teſtamẽtis. circa iſtã materiã teſtamẽtorũ vid̃ puchrã qõnẽ tactã ꝑ Ang.cõſ.ccciij. al's cccvj.inci.teſtator ſua ꝓpria manu ſcripſit eius teſtm̃ in aliquibus folijs: poſtea apparet ea folia dediſſe cuidã notario, q in fine appoſuit annos dñi, indictionẽ & qbus præſentibus, & locũ & diẽ, tñ notarius poſtea moritur nec apparet al'r eum ſcripſiſſe in breuiarijs ſuis hoc teſtm̃: an poſsit ſuſtineri. Itẽ de Chriſtiano faciẽte teſtm̃ apud Sultanũ vel alias gẽtes exteras, quã ſolẽnitatẽ debeat ſeruare, vide Iaſ.in l.ius aũt ciuile.ĩ vlt.col.ff.de iuſt. & iu.

k ☩ P.PAV.P. ❡ Hac cõſultiſsima. De hoc qualiter ꝓcedat, vide Alex.cõ.xxiiij.co.pe.ver.præterea non ſufficit vo.ij. Vide etiam Bal.in c.j.an remoueri debeant teſtes, qui pares eſſe deſierunt.

Quæro

a Quæro, qd de infami, excõicato[a] vel ſimili? Rñ.idẽ, ꝙ de
bet inſpici cuius cõditiõis tũc reputabatur.per hanc legẽ. &
b no.ff.e.l.j.aliàs l.cũ lege.ĩ fi. R. Vl.no.[b] mirabilẽ legẽ ad practi
4 cam. † Hic habetis formã proponẽdi exceptionẽ cõtra teſtẽ,
c vel iudicem, vel cõtra ſententiã, vel dictũ teſtis. Nõ enim[c] ſuf
ficeret ſi exciperes: dico ꝙ talis iudex erat excõicatus tũc, qñ
tulit ſentẽtiã, vel erat infamis, vel excõicatus: vel teſtis, cũ tu
lit teſtimoniũ, erat infamis vel excõicatus. Sed debes ſcire ꝙ
tũc tẽporis ſic habebatur, & ſic reputabat̃. Hic eſt caſus hic.
Et eodẽ modo debes facere poſitionẽ. Nã ſi poſitio cõtine
ret tm̃ veritatẽ, eẽt impertinẽs. hic eſt caſus. Hic vide literã, et
plenè inſpicias. & dixi tibi in l.ſi arbiter.j.de ſenten. Itẽ aduer
te, ꝙ ſufficit probari, ꝙ eo tꝑe, quo fuit adhibitus, ſic habebat̃
& reputabatur: nec reqritur ꝙ ꝓbet de tꝑe anteriori, vel prio
ri de neceſsitate: ſufficit tãtũ ꝙ illo tꝑe probetur, & de illo tẽ
pore eſt neceſſe probare. Vide text. ibi, eo tempore. Item
quia vides quòd tex.requirit, quod in poſitiõe ponatur de o
pinione, quo tꝑe requiratur. Itẽ dicit tex.à qbus debeat repu
d tari.ſ. ab omnibus[d]. & vide tex.ibi omniũ cõſenſu, &c. Quẽ
intelligas ab oĩbus, qui veriſimiliter dñt ſcire: vtputa à vici
nis, & notis ſuis. Nã nõ reqritur ꝙ tota ciuitas ſic crederet: vt
l.cũ quidã.§.qđ dr̃. & ibi no.in ſimili ff.de acqui.hære. Modò
habes articulũ formatũ ab Imperatore melius, quã à Specula
tore, ꝙ debes dicere, ꝙ ſic habebatur, & reputabatur eo tẽpo
re ab oĩbus ſciẽtibus. & cognoſcẽtibus eũ. Quæro vtrũ ſit
neceſſarium, ꝙ aliqs ſit in quaſi poſſeſsiõe libertatis? Hoc di
co ꝓ tãto quia põt reputari, & haberi, vt liber, & tñ poſsidet̃
ab alio: vt ſi eſt ſeruus fugitiuus: vt l.j.§.per ſeruũ qui in fuga.
& l.iij.§.ſi ſeruus.de acqui.poſſeſ. & l.Barb.ff.de off. p̃to. Et
hæc lex vr̃ tollere iſtud dubiũ: qa non requiritur quaſi poſſeſ
5 ſio libertatis: ſed ꝙ ſic habeatur ab oĩbus. † Quæro, qd ſi ho
mines de contrata de hoc dubitabant, vtrũ eſſet ſeruus, vel li
ber, cũ nõ habebãt eũ pro ſeruo, neqꝫ pro liberto? Rñdeo: nõ
ſufficeret ad habilitãdũ eũ ad teſtimoniũ. Et hic eſt caſus ĩ fi.
ibi: nec quiſquã eis vſque adhuc ſtatus q̃ſtionẽ mouerit: quaſi
dicat, ſi ſtatus eorũ iam eſſet reuocatus in dubiũ, nõ eſſet ido
6 neus teſtis. Et iõ habes † practicã ſolennẽ, qñ ex vna parte ſit
poſitio, ꝙ talis habebat̃, & reputabatur ab oĩbus cognoſcẽti
bus eũ vt liber, vel homo bonæ opiniõis, & famæ. Tu ex ad
uerſo potes facere articulũ cõtrariũ duobus modis. Vno mõ
directè, quòd ipſe habebatur & reputabat̃ ſeruus, vel homo
malæ cõditiõis, et famæ. Vel potes dicere ꝙ de hoc erat dubiũ inter hoĩes cognoſcẽtes eũ, an eſſet ſeruus vel nõ: illud e
e nim ſufficeret, vt hic videtis. Ad vnũ[e] tamen aduerte[f], quia
f dixi tibi de † infame ꝙ nõ eẽt bona exceptio: dico ꝙ talis te
7 ſtis eſt ĩfamis vel hr̃, & reputat̃ ĩfamis ab oĩbus cognoſcenti
bus eũ niſi addat̃ cã quare: qa ĩ iſtis exceptiõibus, q̃ cõtinẽt
crimẽ, debet crimẽ exprimi: vt extra de teſtib.c.p̃ſentiũ li.vj.

1 ☞ *Qualiter fiat publicatio teſtamẽti: & an ſit neceſſe ꝙ originale oſtẽdatur. & nu. 2*

LEX. II.

g **PVblicati.** [g] Teſtamẽto publico adhibet̃ fides, li
1 cet originale ſit perditũ.h.d. Quęro †
qualiter fit iſta publicatio. Vos debetis ſcire ꝙ qñqꝫ
teſtamentum aperitur, qñqꝫ publicatur, qñ aperitur, fit ſecun
dũ ſolẽnitatẽ poſitã in l.ij.quemad.teſt.aper. qñ verò publica
tur, debent citari oẽs teſtes, & pars cuius intereſt: & eorũ di
cta debet facere redigi iudex in publica documẽta: & tunc fa
ciet fidẽ perpetuã. Ita loqtur hic, & ff.e.l.ſed ſi quis ex ſigna
2 toribus. Quæro, vtrũ † ſit neceſſe ꝙ originale oſtendatur.
Hic videtur caſus quòd ſic, niſi probatur quòd ſit amiſſum
& vide tex.ibi, in caſu qui probatur intercidit &c. Breuiter
ſi fuit publicatũ parte citata: facit fidẽ perpetuã: nec eſt neceſ
ſe ꝙ oſtendatur originale.arg.j.de re iud.l.fi.in fi.niſi quis di
ceret ꝙ vellet redarguere de falſo: tũc eñ debet ꝓduci, vel ꝓ
bari ꝙ ſit ꝑditũ, ſaltẽ ꝑ iuramẽtũ: vt l.fi.s̃.de fide ĩſtrumẽtorũ.

LEX. III.

EX imperfecto. Notabilitas inſtituti nõ facit, vt ex teſtamento inutili
capiatur hæreditas.h.d.

h **SI in nomine.** [h] Error in proprio noĩe inſtitutionẽ non vitiat. hoc dicit ibi: ꝓ
prio nomine.ſ.alterius nõ loquentis: quia tunc vitiat.

l.fi.j.de hære.inſti.

1 ☞ *Aſſeueratio alicuius non facit eum filium, qui nõ eſt.*
2 *Relictum filio vt filio, ſi nõ eſt filius non valet.*
3 *In dubio quis credere præſumitur, quod voce expreßit.*

NEque profeſsio. Quod relinqtur vt filio ſi filius
1 non reperit̃, non valet.h.d. Et ſic habes †
i hic duo. Primũ ꝙ aſſeueratio[i] alicuiꝰ nõ
2 facit filium eũ, q nõ eſt filiꝰ. Secũdo no. †
ꝙ relinquit̃ filio vt filio, ſi nõ eſt filiꝰ, nõ
valet. Ad primũ op.de l.ſi.ff.de ꝓbat.
Rñ.ibi nõ facit eũ filiũ, ſed facit præſum
k ptionẽ[k], ꝙ ſit filiꝰ, niſi ꝓbetur contrariũ.
Secũdò op.ad ſcđm cõtra.de hæred.in
ſti.l.nemo.§.j. Sol.hic loquitur in errãte.
credebat enim eum filium, cũ non eſſet:
vel fratrẽ, cũ nõ eſſet. Ibi eñ loquitur in
3 ſciẽte. In dubio † præſumitur quis crede
re, quod voce expreſsit, vt l.Labeo.de ſu
pel.leg. & no.in d.l.nemo.§.j.de hæ.inſt.

1 ☞ *Verba enunciatiua non diſponunt in præiudicium eius, qui grauari non poteſt.*

VErba. Verba enũciatiua nõ inducunt diſpoſitionẽ
eorũ, quos teſtator grauare non
põt.h.d. Habuiſtis in l.j.s̃.arbi.tute. Op.
1 de l.j.j.de fal.cau.adiec. Sol. † Verba enũ
ciatiua inducunt diſpoſitionẽ in præiu
dicium hæredis, vel alterius, quẽ qs põt
grauare, vt ibi no. ſecus in eo, quẽ graua
re nõ põt.vt hic. Op.donatariũ cã mor
tis poteſt quis grauare: vt d.l.ab eo.j.de
fideicommiſ. ergo iſta verba, in eorũ prę
iudiciũ, operantur. Timore huius hæc
lex legitur duobus modis. Vno modo
in donatione inter viuos: & tunc ꝓpriè
ꝓcedit ſummarium ꝙ vobis dedi. Alio
mõ in donatione cã mortis, & tũc talia
verba non p̃iudicãt veritati, quin dona
tio fuerit facta, ſed inducunt diſpoſitio
nem. Ita dicit gloſſa.

1 ☞ *Error ſcribentis, quod non vitiat teſtamentum.*
2 *Error notarij quomodo probetur.*

l **ERrore.** [l] Error † ſcribẽtis nõ
1 vitiat teſtamẽtũ.h.d.
Opp.ff.de hær. Inſt.l.j.§.ſinautẽ.

a ☩ POMATES. ❡ Excommunicato. Vide Fel.in c.veniẽs.el.ij.ĩ ver.in gl.fi.ibi, alias. & ſeq.de teſt. & in c.ij.teſtimonium.col.v.in fin. & viij.ſeq.eo.ti. Bar.cõ.xxix.col.xviij.in fi. & ſeq.vol.j.

b ❡ Vltimo no. Sed cõtrarium tenet hic Frã.de Ramp. & Io.de Imo.in l.ad teſtiũ.§.j.ff.e. Bal.hic. & Lud.idẽ tenẽt hic Rap. & in d.l.ij. And.Bar. Ad de tu bar.ſentire hic expreſſe ꝙ infamis occultus admittitur quo ad actus iudiciales. Ita etiã Bald.hic, & ĩ l.j.C.de ſũ.tri. & fide catho. & Are.in c.cum nõ ab hoĩe.col.xj.in fin.de iud. Et adde ad Bar.hic q̃ no.in l.iij.ff.ad l.iul.repe. Et adde ꝙ ignorantia eſt iuſta cã faciẽdi inhabilem habilem, ẽt in officijs priuatis vtilitate. Ita Are.in c.poſt ceſſionẽ.colũ.vj.de ꝓba.poſt Barto.hic quẽ vid̃ ponẽtẽ exẽplum in teſte.

c ❡ Non enim ſufficeret. adde ꝙ cõtrariũ tenet bal. ꝙ ſufficiat opponere ſpecifice exceptionẽ ꝙ erat ĩfamis ex tali cã, abſque eo ꝙ dicat̃, reputabat̃: per text.in c.pręſentiũ.§.teſtes de teſti.in vj. idẽ tenet Ful.Ro. & Pau.de ca. Adde ꝙ cõtra Bar.hic videt̃ etiam tenere Io.and. Ant.de But. & Abb.in c.fi.extra.de inſt.dũ referunt quæſtionẽ Albe.de Mantua.

d ❡ Ab oĩbus. Adde an ſufficiat ꝙ probetur à maiori parte teſtis reputatus liber? Spe.in ti.de teſte.tenuit ꝙ ſic.in d.§.j.ver.quid ſi tm̃ à maiori parte.arg.l.qđ maior.ff.ad munici. Idẽ tenet Ang.in l.ad teſtium. Pro quo facit gl.in l.iij.§.eiuſdẽ.in verſi.fama.dũ gl.dicit, maiorẽ partẽ.ff.de teſt. Idẽ tenet Ray.hic et Anto.de But.in ca.qd ꝑ nouale.de ver.ſi. Imo.tamẽ cõtra.

e ❡ Ad vnũ. Et vide Lud.ro.in cõſil.ſuo cclxxvj.vbi allegauit iſte dictum Bar. allegauit ca.p̃ſentiũ.§.teſtes.de teſti.lib.vj. And.Bar.

f ☩ POMATES. ❡ Tamen aduerte. Vide omnino Iaſ.in.l.turpia.alias Titio teſtatore.in j. & vj.col.ff.de leg.j. & vide Ro.conſi.ccx.incipien.in caſu propoſitæ conſultationis. Paul.de Caſt.conſi.xxvij.facit quod vult Bal.in l.ſi quis teſtibus.ad fi.s̃.de teſti.de opponente exceptionem inimicitiæ, quod debet ſpeciem illius exprimere: alias non releuat. & quod vult Bald.in l.turpia.ff.de leg.j.dum loquitur de diffamatione. Et multa alia poſſunt cumulari quæ traduntur de exceptione generali, & obſcura, per docto.in l.turpia.in prin. & in locis ibi adductis per doc. & Panor.in c.ſolitæ.de reſti.ſpo. & Anto.de Butr.in c.ſuper hoc de renun. & vide non ab re Feli.in ca.fi.col.pe.de excep. & Barto.in c.inſinuante.col.iij.de offi.dele.

g ☩ P. PAV. P. ❡ Publicati. Quæ ſolennitas requiratur in iſta publicatione vel ſimili, vide Feli.in c.Albericus.in prin.extra, de teſti.

h ❡ Si in nomine. Et vide elegans conſiliũ Barto.cxl.incipi.Mar.Barontij.pro iſta l.vbi loquitur de errore nominis. And.Bar.

h ☩ P. PAV. P. ❡ Si in nomine. Quid autẽ inteſtibus, vide Bal.in rub.quid ſit inueſt.

i ❡ Aſſeueratio. Adde an proſit, vel noceat filio aſſeueratio patris vel matris vide plene per Bar.in l.j.§.Iulianus.ff.de lib.agnõ. & in l.filium.ff.de his q ſunt ſui vel alie.iur.per Cy. & Bal.in l.ſi vicinis.C.de nu. & in c.Michael.de filijs præſby. & in capi.per tuas.de prob. & per Bar.in l.non poteſt.ff.de adop.per Bar.conſi.xij.vol.

k ☩ P. PAV. P. ❡ Præſumptionẽ. Vide Soci.late in l.fálſa.in prin.ff.de condit. & demon.

l ❡ Errore. Et vide Ludoui.Roma.in conſilio clxxviij.de errore teſtatoris. And.Barb.

Sol. Dicunt quidam: ſecus eſſet, ſi dice-
ret. ſcilicet hæres eſto, ſed ſolùm diceret,
a Titius[a]: Tu dic ꝙ lex cõtraria loquitur
qñ ipſe teſtator omiſit: hic loquitur qñ
omiſit notarius. Et eodẽ modo põt rñde
1 ri ad vltimã legẽ. ff. de iure codicil. Sed†
b qualiter probabitur[b] hic error notarij?
c forte per duos teſtes[c], & l. quoties. ĩ pri.
&. §. j. ff. de hære. ĩſti. vel forte ex his quæ
præcedunt vel ſequuntur. Circa qđ vide
l. nota. & quod ibi no. ff. de leg. ij. in l. cũ
ꝓponebaſ. & ĩ l. ſi librarius. de reg. iur.

CAſus. Propter neceſsitatem iuris diſpoſitio ſuſpenditur ad tp̃s, nõ ĩ totũ tolliſ. h. d.

1 *Teſtes debent eſſe in conſpectu teſtatoris: & non ſufficeret, ſi cortina eſſet in medio.*
2 *Teſtamentum factum ſecundũ formam ſtatuti huius ciuitatis, valet vbique.*

d **SI non ſpeciali.** [d] Quando fit teſtamentũ, teſtes debẽt eẽ ĩ cõſpectu teſtatoris, niſi ex priuilegio aliud ſit
1 cõceſſum. h. d. † Not. ergo ꝙ teſtes de-
e bent[e] eſſe in conſpectu teſtatoris: & ſic
f non ſufficeret ſi eſſet cortina[f] in medio.
De hoc videtur tex. in l. ij. §. idẽ labeo. de
2 aqua plu. arcẽ. Ideo debes ſcire† ꝙ hic vi
detur caſus, ꝙ teſtamẽtum factum in ci-
uitate iſta, ſecundũ formã ſtatuti huius ci
uitatis, tenet vbique. Tene menti. dixi
in l. cunctos populos. ſ. de ſum. trini.

SI teſtamentum. Teſtamẽtum validum propter reſcriptũ. Principis, nõ debet reſcindi. hoc dicit.

NOn idcirco. Furtum teſtamenti nõ irritat teſtm̃. h. d. breuiter iſta lex.

1 *Raſura vel caſſatio quando attendatur, & reddat teſtamentum ſuſpectum.*
2 *Cancellatio fauore libertatis, & in relictis ad pias cauſas, præſumitur inconſultè facta.*
3 *Practica, quando inſtrumentum eſt interlineatum, vel raſum, vt notarius inſtrumentũ conficiens de hoc faciat mentionem.*

g **SI unus.** [g] Defectus ſolẽnitatis facit teſtm̃ deficere. Raſura verò, vel interli-
neatio facit vt perueniatur ad veritatis
indaginẽ. h. d. in ſumma. Op. licet raſura
ſit in vno loco, alia pars teſtamenti ſuſpe
cta nõ redditur: vt l. ſi ex falſis. ſ. de trãſa.
Sol. intelligas ꝙ hic erat raſura in aliquo
loco ſuſpecto circa annos Domini, vel
hæredis inſtitutionẽ. Opp. de l. fi. j. de
edi. diui Adria. tollen. vbi teſtamentum
1 raſum reſpuitur, vel cancellatũ. Sol. † Et
hic aduerte: quia aut agiſ poſſeſſorio: &
teſtm̃ raſum & interlineatũ reſpuiſ, nec
perueniſ ad veritatis ĩdaginẽ, vt l. cõtra.
Aut agitur petitorio: & tunc ſi quidẽ ra-
ſura nõ eſt in loco ſuſpecto, nõ curatur:
vt ſ. de trãſac. l. ſi ex falſis. Si eſt in loco ſu
ſpecto, peruenitur ad veritatis inueſtiga
tionẽ, vtrũ factũ fuerit conſultè, vel non
vel volente teſtatore vel non: vt hic.
2 † Sed quæro, quid in dubio: apparet can
cellatio, ſed nõ apparet qualiter fuerit fa
cta. Lex videtur dicere ꝙ fauore liberta
tis in dubio præſumitur inconſultè dele-
tum: aliàs ſecus: vt l. proxi. §. fi. de his quę
in teſtamẽ. delen. Et idẽ eadẽ rõne in re-
lictis ad pias cãs. Et ita cõſului hoc anno
in quodã teſtõ, ĩ quo erãt relicta ad pias
cãs: & in parte erat cancellatũ, & in par-
3 te non. Propter tollendas autẽ† iſtas du
bietates, ĩtroduxit cõis practica: vt faciẽ
tes inſtrumenta, vel teſtamẽtũ dicant, &
quod ſupra interlineatũ eſt in tali loco,
& quod raſum eſt in tali loco, vel quod
cancellatum eſt in tali loco, mea propria
h manu[h] feci: vt l. j. de his quæ in teſt. delẽ.
& tene menti hoc.

TEſtandi. Nemo poteſt facere ne leges ĩ ſuo teſtamento locũ habeãt. h. d. iſta bona lex. De hoc dic vt in l. nemo põt. ff. de leg. j.

i **NOn codicillum.** [i] Ex anterioribus probaſ vltima voluntas. Vel aliter. Qui hæredẽ facit, videtur velle teſtari. h. d.

1 *Solennitas verborum in teſtamentis reijcitur.*
2 *Verbum uolo, eſt verbum directum.*
3 *Teſtamentum poteſt ſcribi in membranis, ſiue in chartis de papyro, ſiue in tabulis.*

k **QVoniam.** [k] Verborũ. † ſo-
1 lennitas in teſtamento reijcitur. h. d. Pręmitte ad
euidẽtiã, quis eſt caſus rectus & qs obli-
quus, vel reflexus, ſeu inflexus, ſecũdũ
2 grammaticos. Not. ꝙ † verbum volo, eſt
verbũ directũ, licet Iac. de Aret. dixerit
contrarium in l. Scæuola. ff. ad Trebel.
3 No. vltimo † in quacunque materia ſcri-
batur teſtamentum, ſiue in membranis,
ſiue in chartis de papyro, ſiue in tabulis
non eſt curandum: vt l. j. in prin. ff. de ſecun. tab.

1 *Agnitio unius legati, qualiter intelligatur eſſe facta.*
2 *Agnitio unius legati, an præiudicet in alijs legatis non agnitis.*

l **NOn dubium.** [l] Dignitas honorati non facit inutilẽ diſpoſitionẽ. & probatio hæredis cogit eum ad legati præſtationem. h. d.
Quæ eſt rõ primi dicti: dicit gl. ꝙ videtur eſſe homo nõ ſanę
mentis, qui hæredẽ inſtituit Imperatorẽ. Vel aliter, & meli9:
rõ dubitandi eſt qa ſicut põt cõtrahi cũ iſtis hoĩbus in dignita
te poſitis, vt ſ. de cõtracti. in. l. j. ita videbaſ, ꝙ nõ poſſent he-
redes inſtitui, nõ curo. Dr̃ hic in fi. ꝙ ſi hæres agnouit legatũ
1 inualidũ, cogiſ præſtare. Quæro qualiter † intelligaſ eſſe fa-
cta iſta agnitio. gl. dicit duobus modis ſoluẽdo ſ. vel ꝓmitten
do. In eo ꝙ dicit, ſoluẽdo: dicit verũ in ſe. ſed nõ videtur con-
gruere huic legi: q̃ dicit, implendi neceſsitatẽ habet. Nã cũ iã
ſoluẽdo impleuerit. liberat9 eſt ab oĩ neceſsitate, niſi dicas, ꝙ
cogiſ ꝓ futuro tp̃e in legatis annuis: vt. l. j. j. de fideicõ. ſed illđ
nõ habet locũ, niſi ĩ legato alimẽtorũ. Tene ergo illã, ꝙ agno
2 uit ꝓmittẽdo, vt l. fi. j. ad l. fal. Quæro vtrũ † agnitio vnius le-
gati præiudicet in alijs legatis nõ agnitis. Videſ ꝙ ſic: vt j. ad
l. fal. aut. ſed cũ teſtõr. Gl. determinat cõtrariũ, & nihil allegat.
Ad auſ. rñ. ꝙ ibi teſtm̃ valebat: licet hæres eſſet nimis graua
tus. vide gl. vltimã. & aduer. Qñque teſtm̃, vel legatũ deficit,
ꝑꝑ fauorẽ alicui9: Exẽplũ, filio p̃terito, teſtm̃ eſt nullũ fauore
filij, certe ipſe filius põt approbare teſtm̃, ſi vult: vt l. filio prę
terito. ff. de iniuſto teſt. dixi vobis in l. poſthumo. de bo. poſſ.
cõtratab. Itẽ, qñ legatũ defalcaſ ꝑ fal. iſtud eſt fauore hæredis
ꝙ legatũ vltra dodrãtẽ nõ valeat. certe hæres: ſi vult põt ap-
probare teſtm̃: vt in auſ. ſed cũ teſtator. ita vult dicere gl. dum
dicit, ꝙ ibi loquiſ &c. Et qñq; eſt teſtm̃ nullũ, ꝓpter defectũ
ſolẽnitatis: tunc illud teſtm̃ nõ approbaſ, vt teſtm̃: ſed bñ põt
hæres ſe obligare ad ſoluendũ, & teneri obligatione noua:
non autẽ põt teſtamentũ approbare. hic eſt tex. & gl.

m **TEſtamẽtum.** Solẽnitas omiſſa, vitiat diſpoſitionem: & abundãs cautela non nocet.[m] hoc dicit. Nota ꝙ abundãs cautelã nõ nocet.

Teſta

P. PAV. P.
a ¶ Diceret, Titius. vide ad Barto. in l. j. §. fin. ff. de hæred. inſtit.
P. PAV. P.
b ¶ Probabitur. Vide Alex. cõſi. cxl.
c ¶ Per duos teſtes. Adde quod qñ agitur de probando aliqd extrinſecũ teſtamẽti, ſufficit ꝓbare per duos teſtes, vt hic per Pau. de caſt. & clarius per Oldr. conſi. ccxcvij.
d ¶ Si nõ ſpeciali. Vide ꝓ hac l. Bar. in cõſi. ccxliiij. inci. ſecundum cõſuetudinem Venetiarum. And. Barb.
d ¶ Si nõ ſpeciali. Adde qđ inducitur hæc lex ad quæſtionem, an ꝑ ſtatutũ, vel cõſuetudinẽ poſsit induci vt valeat teſtamẽtũ corã duobus teſtibus. & d. Alex. dicit ꝙ magis cõis opi. eſt ꝙ ſic ꝑ hunc tex. & ꝑ l. ij. j. quẽadmo. teſt. ape. Bal. tñ hic quẽ ſequitur Paul. de ca. Dicit, ꝙ nec per ſtatutũ nec ꝑ conſuetudinẽ põt fieri, quod in teſtamentis ſufficiat minor numerus quinque teſtium: vt l. fi. j. e. ibi minus autem nullo modo concedimus: idẽ videtur voluiſſe Old. conſil. ccxlviij.
P. PAV. P.
e ¶ Teſtes debent. vide Cep. cautela. ccl.
f ¶ Cortina. Addẽ nõ ſic in actibus inter viuos: quia non reqritur ꝙ videant contrahẽtes, ſi vocẽ habẽt eorum notã. Ita hic Pau. de ca. videſ intelligere gl. in l. ij. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen. Fallit in quibuſdã caſibus no. ꝑ gl. in l. fin. §. ſinaũt. de iure delib. in gl. quę incipit no. arg.
POMATES.
g ¶ Si vnus. Iſte text. allegatur per doct. ĩ l. nemo poteſt. ff. de leg. j. pro illa opi. ꝙ numerus ſeptem teſtium ſit ſolennitas ſpecialis, nõ probatoria: & ibi allegatur per Moder. Mediolanen. in xx. col. & vide iſtã l. ſi vnus per Alex. cõſi. cxxxiij. col. viij. vol. iij.
h ¶ Mea ꝓpria manu. Adde ꝙ Bal. limitat verũ qñ illa atteſtatio eſt de corpore ĩſtrumenti: qa facta añ ſubſcriptionẽ notarij, vel appoſitionẽ ſigni: qa tunc habet diẽ & teſtes: ſecus ſi poſt, vl' in margine: quia caret die & teſtibus, & ipſe idẽ notarius potuiſſet facere ex interuallo & falſo: ideo non ſtatur. ꝙ dictũ dicit Pau. de ca. mẽti tenẽdũ. Idẽ voluit Ioan. And. in ti. de inſtru. edit. §. oſtẽſo. in addi. inci. dicit Blãdinus, & idẽ tenet Alexã. hic in fi. & clarius Pau. de ca. conſ. xxxviij. in fi. vbi refert Ioã. And. vbi ſ. & Bal. in l. noſtrã. et vide etiã Pet. de an. conſi. ccxiij. Bal. cõſ. xj. ij. lib.
POMATES.
i ¶ Nõ codicillũ. Iſtũ tex. allegauit Bar. in l. j. §. ſi quis ita. ff. de ver. ob. circa med.
P. PAV. P.
k ¶ Quoniã. Circa deciſionem huius l. ꝙ balbutiẽs poſsit teſtari, vide Alex. late conſi. cccxlv. Vide q̃ habes ad Bar. ĩ l. iubemus. j. eo.
l ¶ In. l. non dubium. Adde Ludo. Ro. in cõ. ccxix. And. bar.
POMATES.
m ¶ Non nocet. tamẽ ĩ perſonis de vſura & malitia ſuſpectis: qa tunc cautela adhibita magis de vſura ipſum redarguit. Ita Anch. cõſi. cclviij. incipien. in Chriſti nomine repetito. in fin. cõſilij. & vide ad iſtã regulã Cepol. cõſil. xxij. col. fi. in fine.

a ¶ Inſinuatio. Adde qualiter fiat inſinuatio donationis. Old. cõſi. ccliiij. & qa dr̃ ꝙ hęc ĩſinuatio debet fieri corã iudice ſeculari. Quid ſi eo caſu quo eſt neceſſaria citatio partis, altera pars eſt clericus: qũo poterit fieri corã iudice ſeculari, q nõ põt clericũ citare? Bal. poſt multa cõcludit, ꝙ imo poterit clericũ citare: qa nõ citat vt ipſe præciſe cõpareat, quo caſu nõ poſſet. Et ita dñt ĩtelligi cõtraria: ſed citat vt cõpareat ſi vult aliqd dicere in cõtrariũ: quo caſu ſi compareat aliqd dicturus in cõtrarium dr̃ potius actor quã reus: qa dr̃ reus voluntarius poſtquã nõ cõpelliſ cõparere. & ita dicit Paulũ cõſuluiſſe Florentiæ, licet nõ vidiſſet Bal. hic idẽ tenet Sali. vt refert Alex. in l. cõſulta. j. e. & Ange. in l. j. §. hæc ſtipulatio. videſ idẽ voluiſſe. ff. ſi cui plus quã ꝑ l. Fal.
POMATES.
b ¶ Omniũ. nota qđ ꝓ principe & iudice præſumiſ, & viđ aliqua in ſimili per Alex. cõſi. lxiiij. col. ij. vol. iiij. & cõſilio lxxxvj. in fi. vo. iiij. & aliquid ad iſtum tex. ꝑ Barba. cõſi. j. col. xj. vol. j. & vide etiã aliquid per Fel. in c. in cauſis. col. ij. de re iudi. Extende iſtã gl. vt per Felin. in c. cũ noſtra. ĩ. iiij. corollario. de reſcri.
c ¶ Coram iudice. adde ꝙ Pau. de ca. vult hic. ꝙ teſtm̃ factum apud acta corã iudice ordinario, abſq; teſtibus, valeat: ſicut alia acta ꝑ iudicis p̃ntiã. l. ĩ dona. de do. Bal. autẽ vult, ꝙ ſit ſpãle in teſtamentis, ꝙ requiranſ ad minus tres, ꝑ l. ſancimus. j. eo. ſed Pau. dicit, ꝙ probatur contrariũ. cũ text. ibi dicit, nõ minus tribus vel inter acta miniſtrauerit. & ſic loquendo alternatiue vult, ꝙ acta habeãt vim tot teſtium, quot requiruntur, & hoc dicit placere Rapha. adde, quod donatio facta a principe, non eget inſinuatione, vt cõſuluit Bal. cõſi. clxvij. j. lib. vbi refert Bar. ita conſuluiſſe in caſu domi. de vrſinis.
d P. PAV. P. ¶ Scrinio pectoris. Secus tamen preſumitur in ſtatutis vel conſuetudinibus de quo cũ duabus limitationibus vide Iaſ. in l. ſcripturæ. in iij. col. C. ſi contra ius vel vti pub.
e ¶ No. quarto. Vide tex. pro hoc dicto in c. cum acceſsiſſent. de conſtitut. & ibi do. Abb. qui te ducit ad concord. vide Bal. & Salice. in l. ſi vt proponis. ſ. de nup. & ibi remiſi late ad Bal. & vide Bal. in ti. de pace Conſtan. ĩ prin. & ibi late remiſi. & vide quæ dixi in d. c. cum acceſsiſſent. And. Bar.
f ¶ Sine eius conſenſu. Adde quod contrarium tenet Bal. hic, qa eadẽ ſolennitas requiritur in deſtructione. quæ in conſtructione. ar. l. ſi vt proponis. ſ. de nup. tamẽ cũ opi. Bar. trãſit Ful. Sal. & Pau. de Ca. qui per hoc alle. in ſimili quod voluit Io. And. in nouel. in. c. j. de his quæ fi. a ma parte cap. ꝙ ſi canonici iurãt ſeruare ſtatuta, intelligitur quouſque durabunt, & poſſunt ſtatuta reuocare: nec ſunt periuri, cum de natura ipſorum ſit ꝙ reuocari poſsint, ſicut teſtamenta. Adde quod pro hoc etiam facit, quod ipſe Bal. conſuluit. cõſi. c. iiij. lib. quod ſi ſit data certa forma in teſtando, quod illa non requiritur in cancellando.
g P. PAV. P. ¶ Hæc conſultiſsima. De materia huius teſtamẽti in ſcriptis ad prouidendum ne ſi vnus teſtis moreretur añ teſtatorẽ, teſtm̃ annullatur, vide Cepol. cautela. cij. Itẽ ad faciẽdũ ꝙ legata debeanſ ex diſpoſitione facta corã duobus teſtibus. vide Cepolã cautela cxlij. Item in materia regulæ ꝙ oĩno ſolẽnitas requiſita a iure faciat actum eſſe nullũ, vide Feli. in c. qm̃ frequẽter. in iij. col. ver. attende ad me. extra. vt lite nõ cõte. & ĩ ſe. col. notabiliter limitat. Itẽ an ſeptẽ teſtes reqſiti ſint de forma ſubſtantiali, vide Iaſ. in. l. ij. in ij. col. de bo. poſ. ſecun. tab. Et ibi poſtea ponit duos caſus, in qbus ſufficiunt duo teſtes. Itẽ qñ requiriſ aliqua ſolẽnitas in actu, ſi fiat ea omiſſa ſit nullus, nec ſufficiat ſi poſtea interponaſ. ſecus ſi reqriſ poſt actũ. Vide & declara vt ꝑ Iaſ. late ĩ l. vniuerſis. ĩ pe. & vl. co. C. de p̃cib. ĩp. offer. & ibi vide alia ad Bar. Itẽ regula de qua hic ꝙ forma nõ ſeruata & c. limitat ñ ꝓcedere qñ forma omiſſa nõ eẽt magnę ĩportãtiæ. vide Ia. ĩ. l. vniuerſis. C. ꝑ p̃cib. Imꝑ. offer. vbi ẽt ponũt exẽplũ. faciũt ea, q̃ de omiſsione leuis ſolennitatis habes ad Bart. in l. j. §. fi. de ven. inſpic. Item ꝙ omiſsio ſolẽnitatis re-
h qſitæ a conſuetudine ita dicitur ſicut a iure, viđ Feli. c. j. ĩ iij. no. de ſpõ.
POMATES. ¶ Oppon. ꝙ nõ. Vide per Roma. in repetitione auth. ſimiliter. in xj. ſpeciali piæ cauſæ inter vltimas voluntates. j. ad l. Falc. Bar. in l. ſciendum. in ij. q. ff. de verb. oblig.

a **TEſtamenta.** Inſinuatio[a] facta coram nõ cõpetẽti iudice vitiat inſinuationem. h. d.

1 *Teſtamentum factum coram Principe, probari poteſt per duos teſtes.*
Item teſtamentum factum coram iudice.
2 *Imperator habet omnia iura in ſcrinio ſui pectoris.*
3 *Teſtamentum factum cum conſenſu Principis, ſine eius conſenſu reuocatur.*
Statuta Spoletana confirmata per rectorem ducatus, poſſunt ſine eius conſenſu reuocari.
4 *Teſtamentum probatur eo ipſo eſſe nullum, quòd non detegitur aliud eſſe factum.*
5 *Teſtamentum ſatis eſt, quòd producatur coràm iudice cauſa inſinuandi: licet iudex aliquid non dicat.*

b **OMnium.** [b] Teſtamẽtum factũ corã Prĩcipe vel corã alio iudice põt ꝓbari cũ
duobus teſtib9. h. d. Primò ponit vnũ di
ctũ. Scđo illud ꝓbat ꝑ argumẽtũ à mino
ri. Tertiò remouet vnũ dubiũ. Quartò
remouet aliud dubiũ. Qũtò Imperator
exhibet ſe oĩb9. Sextò ſtatuit ꝑ duos te-
ſtes poſſe ꝓbari. Partes videbitis legen-
do literã. Secunda ibi: ſicut ergo. Tertia
1 ibi: nec ſane. Quarta ibi: oĩb9 eñ. † No.
ꝙ teſtm̃ factũ coram Principe põt ꝓbari
duobus teſtibus. Secũdo no. idẽ in te-
c ſtamẽto facto corã iudice.[c] Tertiò no
2 ta † ꝙ Imperator habet oĩa iura in ſcrinio
d pectoris[d] ſui. Nota quartò[e] † ꝙ licet te-
e ſtamẽtũ ſit factũ de cõſenſu prĩcipis põt
3 bene reuocari ſine eius cõſenſu. Quod
facit ad qõ. vt ſtatuta quæ ſunt in duca-
tu Spoletano cõfirmata ꝑ rectorẽ duca-
f tus, poſsint ſine eius[f] conſenſu reuocari.
De hoc dixi plenè in l. oẽs populi. de iu-
4 ſti. & iur. Vltimò no. † ꝙ ꝓbatur teſta
mentum eſſe nullũ eo ipſo, ꝙ detegitur
aliud poſtea eſſe factũ. in ver. cũ hoc. ſup
ver. cõprobeſ. & vide gl. ĩ ver. cõprobeſ
quam tene menti. Opp. ſ. eo. l. publicati.
& ſ. l. proxi. So. Quicqd dicat gl. hæc eſt
veritas. Quandoq; loquitur de teſtamẽ-
to fiendo: & iſtud poteſt fieri corã Princi
pe, & corã quolibet iudice. Qñque loq-
tur de teſtamẽto iã facto inſinuãdo: & i-
5 ta loquitur contra. Item no. † tu Peruſi-
ne ex hac l. in tertia particula, ꝙ ſufficit ꝙ
teſtamẽtum producatnr corã iudice cau-
ſa inſinuandi: licet iudex nihil dixerit. Et
ita videtur mihi ꝙ practicent hic aduoca
ti, ex forma cuiuſdam ſtatuti. Vltimò
vide gl. ſuper ver. completum. & tene menti tu iuuenis.

NOlumus. Teſtamẽtum primũ nõ rumpitur ꝑ aliud minus ſolẽne, licet ĩ eo fuerit ſcriptus Imperator, vel alia perſona ĩ dignitate poſita. hoc dicit.

g **HAc conſultiſsima.** [g] Forma teſtamẽti in ſcriptis tradi-
tur hac. lege. h. d. vſque ad. §. ex imperfe-
cto. & aliter cõgruè ſũmari nõ põt. Op.
h ꝙ nõ[h] reqritur ꝙ teſtes ſint rogati:[i] vt ſ.
i de teſt. milit. l. milites. Sol. Specialis caſus
k eſt ibi. Op. ꝙ non reqrãtur ſeptẽ teſtes[k]
vt. ſ. eo. l. omniũ. et j. eo l. fi. Sol. regula eſt
iſta: ſed fallit in caſibus, in qbus paucio-
res qñque ſufficiunt: qđ dic vt in gl. Op.
ad illud qđ dicit, qđ nullo actu cõtra. j. e. l.
cũ antiquitas. Sol. Illa iſtam determinat.

1 *Teſtamentum imperfectum ratione ſolennitatis, ualet inter liberos.*
2 *Teſtamentum imperfectum ratione uoluntatis, non ualet etiam inter liberos.*
3 *Teſtamentum inter liberos probatur duobus teſtibus etiam fœminis.*

l **Ex imperfecto.** [l] Quod amodo ſequitur eſt notabile: quia ſingulare eſt. Breuiter

i ¶ Rogati. Adde ꝙ ĩ dubio omnes tenẽt cõiter quod nõ præſumãtur rogati. Et per hoc Bar. in l. diuus. ff. de teſta. mili. dicit ꝙ teſtis deponẽs quod fuit pręſẽs quando talis fecit teſtamẽtum: & nõ dicat, ꝙ fuit rogatus nõ ꝓbat: qa potuit eſſe fortuitus: đ quo plene per Alexã. cõſi. xxxiiij. iiij. vol. & Bal. cõſ. xliij. iiij. volu. et Pau. de Caſt. conſi. cciiij.
POMATES.
k ¶ Septẽ teſtes. Adde idẽ eſſe ad probãdũ coniecturam voluntatis. gl. nota. ĩ l. cũ ꝓponebaſ. vbi mul' ta ꝑ Ale. ff. de leg. ij.
POMATES.
l ¶ Ex imperfecto. Adde vidẽdum Alexan. cõſi. cxxvj. alias xxj. in ij. col. ad fi. vol. ij. & cõſi. cxlvj. eo. vol. & conſil. cv. in ij. col. vol. iiij. & ĩ iiij. co. in prin. et Panor. conſi. xj. col. iij. in l. dubio, vol. j. & Fel. ĩ c. in præſentia. co. ix. de ꝓba. et Barb. conſ. xix. col. vj. et ſeq. vol. j. et cõſi. xxxij. co. ij. & ſeq. vol. eo. & Rom. conſi. clxxix. co. v. et ſe. & Ale. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. co. xvij. ff. ad Treb. Et circa hoc quæro an legata alijs relicta ĩ teſtamẽto, quod eſt validũ inter liberos ſint valida. Iſte tex. facit quod nõ. In cõtrarium tamen facit qđ cõſuluit Alex. cõſilio ſuo xlj. co. ij. vol. j. & vide ad iſtũ tex. etiã Ang. ĩ l. milites. ſ. de teſt. mili. & Alex. conſi. xc. col. ij. vol. ij. & pulchre, & late Ale. ca. ẽt xcvj. vol. ij. Pau. de Caſt. conſi. clvj. vbi tãgit hoc de legatis factis alijs in teſtamento quod valet iure ſpecialitatis inter liberos, an valeãt, & an ex tali teſtamento detur bon. poſ. ſecundum tabu. vide Alexã. in l. j. circa finem. & in ij. co. et in j. co. ſ. de bon. poſ. ſecundum tab. vbi videtur inclinare ꝙ ſic. & ibi eam tenet Corne. alleg. §. ſunt autem. Inſtit. de bon. poſſeſ. vbi generaliter videtur dari ſecundum tab. omnibus iure ſcriptis: ergo &c. & mouetur alijs fundamẽtis, vt ibi per eũ. Vide etiam quæ ſcripſit ad Bar. in l. fidei commiſſa. §. quoties. in fi. ff. de leg. iij. Secundo aduerte text. in l. j. iuncta gl. ff. de bono. poſſeſ. ex teſt. mil. vbi ex teſtamento, licet imperfecto datur ſecũdum tab. ergo idem in caſu noſtro. Sed hic argumenta ceſſant, quoties filij non eſſent ſcripti, ſed nuncupati: quia eſt approbatum a iure ciuili: certe & ſuperueniens caſus debet extendi ad caſum noſtrum, ex quo etiã forma huiuſmodi teſtamenti, & ſimilium, eſt approbata a iure ciuili, & tãtum hic operatur numerus teſtium requiſitus, quantũ ibi ſeptem: ergo &c. Et ꝓ hoc videtur facere gl. in l. ſed cum patrono. §. fi. in fine glo. ff. de bonorum poſſeſ. An aũt iſte tex. haberet locum in filio legitimato, vide Bald. in c. de cauſis. co. penul. in fin. de offi. deleg. & vide Iaſ. in d. l. ij. co. ij. Et an habeat locũ in filijs naturalibus tam in teſtamento patris, quã matris, vide Are. in §. itẽ furioſi. col. ij. & ſe. Inſt. eodem. & in l. qui teſtamento. ff. eodem. Et an iſte tex. habeat locũ quãdo præceſsiſſet aliud teſtamentum, maxime a cæco factum cum clauſula derogatoria, vide Soci. conſi. clxiij. co. iij.
l P. PAV. P. ¶ Ex imperfecto. Iſte textus procederet etiam in filijs legitimatis, vide Iaſ. in l. ij. de vul. & pupil. Item quod etiam ſi non apparet de rogitu notarij, valeat, tenet Card. in conſilio cxxxiij. in ij. co. An autem in teſtamento impuberis ſufficerent teſtes fœminæ, vide Barba. in c. relatum. el j. co. xxj. de teſta. Item an diſpoſitio huius §. procedat in patre naturali, vide Bal. ſingulariter decidentem quod ſic in l. parentes. ff. de in ius vocã. quã forte legit cum præcedenti. et Bal. in l. humanitas. C. de natur. lib. & Alex. hic, & Aret. de quo habes ad Bar. in l. fi. C. famil. ercis. de tutore dato in teſtamento imperfecto, vide Alexã. conſi. cxl. Quod etiam in teſtamento patris inter liberos requiratur titulus inſtitutionis, vide Alex. conſi. ccccxlix. in pe. co. declara hoc vt per Alex. conſi. cxlxviij. vo. v. co. ij. quem omnino

vide. Itẽ iſtũ tex. dũ loquitur de admiſsione extraneę perſonę, limita vt per Alexã. conſi. cccccxciiij. in. iiij. col. Itẽ nota quod in ſubſtitutionibus admiſſio vnius perſonæ faciat vt ſubſtitutus non excludatur, alias fuiſſet excluſus, vide do. Fran. in cõſi. liij. in pe. col. Itẽ an in teſtamento patris inter liberos ſint omiſſæ omnes ſolennitates iuris ciuilis, & ſeruetur merũ ius gẽtiũ, vide Roma. conſil. clxxix. in iij. & iiij. col. & ibi etiã in v. col. dicit diſpoſitionẽ huius. §. procedere in matre. Et quid in patre adimente. Et in vj. col. ſignanter dicit diſpoſitionẽ huius §. nõ procedere, niſi pater omnibus æqualiter ꝓuideat, de quo ꝑ eũdẽ cõſ. cclxxxv. Itẽ illud, quod dicitur de admiſsiõe extraneæ perſonæ, limita niſi adeſſent quinq; teſtes, ꝙ ſufficerent ad probandum legatum, vide ſingulariter Pau. de ca. conſi. cxlvij. circa princi. Circa tamẽ illud, qđ dicit Roma. ſ. ꝙ debeat diſpoſitio eſſe æqualis inter liberos: alias non procederet iſte §. cõtrariũ ſentit expreſſe. Cõ. cõſil. cxiij. in j. col. in ver. pro parte affirmatiua ibi, nec ꝓrſus eſt eadem ratio, dum allegat iſtũ §. ex imperfecto & fi. ſ. fam. ercis. vide moder. hic, & Decium conſil. cv. colũ. vlti. vbi etiam ponit qđ iſta regula non ꝓcedat exiſtẽte nullo teſtamento ex præteritione alicuius ſolẽnitatis. Et ꝙ iſte §. habeat locũ in legitimato, vide Bal. in c. de cauſis. in pe. colũ. extra, de offic. deleg. Item an teſtamentũ inter liberos dicat̃ ad pias cauſas adeo vt gaudeat piæ cauſæ, vide do. Anto. diſputantem & cõcludentem ꝙ non, niſi reſpectu legitimæ conſi. xxv. in j. & ij. col. prope finem, quomodo intelligatur illud, Qui vult eccleſiam inſtituere, & filium exhæredare quærat aliũ pro conſilio quã Auguſtinũ. Et quãtum ad legitimã ꝙ ſunt magis priuilegiati liberi, quã pia cauſa, circa iſta vide q̃ habes poſt Bar. in l. ſi qs ad declinãdã. ad fi. ſ. de epiſ. & cle. Itẽ ꝙ ĩter liberos nõ valeat teſtamentũ nutu conditũ, licet valeat ad pias cauſas, vide Iaſo. in l. licet. co. ij. C. de procura. Et ꝙ nõ valeat etiam inter liberos, niſi probetur voluntas ſeu ſcriptura, ſaltem ꝑ duos teſtes idoneos: & ꝙ nõ valeat, ſi ſcriptura nõ habeat diem, vide Panor. conſi. xcviij. vo. ij. vide late Barb. cõſil. lviij. vol. iiij. Quomodo valeat teſtamẽtũ imperfectum ratione ſolẽnitatis vel voluntatis inter liberos, & quid ſi non ſit lectum, vide ad Barto. in l. ſi is qui. ff. de teſta. & in l. fideicõ. §. quoties de le. iij. An aũt diſpoſitio huius §. & authen. ſeq. locum habeat, vbi eſſet inſtitutus filius ex filia, ſtante cõi vſu loquendi, ꝙ appellatione liberorum vel filiorum non comprehendatur filius ex filia, vide Barb. ꝙ non. conſi. lxxxviij. col. ij. & ſeq. vol. iiij.

1 h.d. Teſtm̃ † imperfectũ rõne ſolẽnitatis
a valet quo ad liberos tantũ[a]. h.d. Teneas bene mẽti hũc §. quòd imperfectũ teſtm̃ inter filios valeat. Facit de iu. deli. l. ſi ſu⁹. Opp. ff. de cõfir. tu. l. qui à patre. Solu. dicũt quidã hãc ſcripturã teſtamẽti imperfecti eſſe codicillũ, nõ teſtamentũ. Truffa eſt. gl. dicit, illa l. qui à patre. corrigitur per hãc l. & per l. inter omnes. ſ. fami. ercíſ. Idem videtur gl. in l. ij. ſ. de confir. tu. Contrarium videtur tenere gl. ſ. de teſt. tutel. l. j. in gloſſ. magna. & illa eſt vera, ꝙ illa lex nõ corrigatur. Nam tutor eſt extranea: & priuilegiũ filiorũ nõ debet redũdare in præiudiciũ tutorũ. vt l. impuberi. ff. de adminiſtra. tuto. Itẽ op. de l. peto. §. mater. ff. de leg. ij. Sol. vera eſt illa quòd ibi teſtamentum erat imperfectũ in oĩb⁹, pręter q̃ quo ad dationẽ tutoris.
2 Quæro circa iſtũ no. §. quid † ſi teſtm̃ alia ratione, quã ex defectu ſolẽnitatis eſſet imperfectum, vt puta qa antequã cõpleuerit, ſuperuenit furor, vel mors, vt ſ. tit.
b j. l. furioſum. Rñd. tunc nõ valet[b] aliquo modo. Ita determinat gl. in l. ſi is q teſtm̃. ff. eo. Si ergo teſtator nominaſſet hæredes filios ſuos, tamen antequã teſtm̃ cõpleretur, ſuperuenit furor: certe tale teſtamentum nõ valebit: qa teſtamẽtũ defi
c cit ratione voluntatis[c] imperfectæ, nõ ra
3 tione ſolẽnitatis omiſſæ. † Quæro, iſtud teſtm̃ imperfectũ inter liberos qualiter debet probari. Rñ. duob⁹ teſtibus, mari
d bus vel fœminis[d], nõ curo, ſufficit hoc ꝓbari. Et no. j. prox. aut̃. Facit. ſ. famil. erci. l. fi. probatur per rõnẽ. Cũ eñ ſolennitas iuris ciuilis, quantum eſt inter liberos, ſit remota, remanet in priſtino iure gẽtium, ſecundum ꝙ in ore duorũ, vel triũ ſtat omne verbũ: nec diſtinguo marẽ à fœmina. Itẽ debetis intelligere hanc materiã. Facit quod dixi de teſta. mili. l. milites.

a ✠ P. PAV. P. ¶ Ad liberos tñ. Iſta diſpoſitio nõ ꝓcedit in cæco teſtãte nõ ſeruata ſolẽnitate, de qua in l. hac conſultiſsima. ſ. ti. j. Itẽ non procedit vbi ꝓceſsiſſet aliud teſtm̃ inter liberos, vide Com. cõſi. cxij. inci. & ſi teſtõr.

b ✠ P. PAV. P. ¶ Non valet. Quid autẽ in pia cã, an valeat teſtm̃ imperfectũ ratione voluntatis, vide Pau. cõſi. ccj. circa fi. & cõſ. ccclxvij. Et an diſpoſitio huius §. habeat locũ in pia cã, vide Panor. cõſi. xj. in vl. col. & vide omnino in repetitione l. cũ acutiſsimi. in xlvij. col. C. de fideicom. Item ꝙ valeat teſtm̃ inter liberos ſine recitatione cũ tribus teſtibus, vide Pau. cõſi. ccclxvij. & cccl. ĩ prin. Et ibi etiã ponit an in tali teſtamẽto poſsit fieri ſubſtitutio pupillaris, an vero requirantur quinque teſtes, prout in §. ſi quis autem. Et circa illud, ꝙ dixi de imperfectione ratione voluntatis in pia cã, vide Barba. in repe. l. cũ acutiſsimi. in iiij. col.

c ¶ Ratione voluntatis. Adde quod facit ad quæſtio. quod ſi teſtator ſcripſit in ſchedula totã voluntatẽ ſuam, in qua filios inſtituit, forte in diſparibus. Item extraneis fecit legata, deinde in capſam repoſuit ipſa nõ lecta, quod valet, quia eſt perfecta ratione volũtatis, licet non ſolẽnitatis. Ita tenent Gul. de cu. Bal. Sal. Bar. in l. is cui. ff. eo. & Bar. in l. fideicõ. ff. de le. ij. & eſt textus

quando eſt ſcripta manu teſtatoris. in auth. ꝙ ſine. ſ. eo. & ibi Bald. & Paul. de ca. Qñ autẽ eſſet ſcripta alia manu, quã teſtatoris. Bal. & Pau. vbi ſ. tenẽt cõtrariũ. Dicit Alex. poſſe ſaluari Bar. qñ per duos teſtes poſſet ꝓbari, ꝙ eſſet ſcriptura teſtatoris, iunctis his q̃ proxime ipſe eſt dicturus. Tu vide Bal. in terminis cõſi. cccxvij. vol. ſeq. Bar. idem voluit Abbas conſi. clxviij. ij. lib. dũmodo contineat diẽ, & nomẽ principis. Ita dicit tenere Bal. in auth. ꝙ ſine. & vide qđ Bal. conſi. lxx. iiij. li. conſuluit, ꝙ ſi teſtator aſſerat inter liberos, ſe certo modo teſtatũ, qđ illa verba probãt teſtamentum. an aũt hæc lex habeat locum in liberis naturalibus, Spec. tenuit ꝙ ſic: in tit. de inſt. edi. §. cõpendioſe. verſ. quid ſi pater. arg. l. naturali. de confirma. tu. Idem tenet Paul. de Caſt. hic, quia ſatis rationabilis opi. & idẽ Pau. ĩ l. fi. ſ. fami. erc. Ro. cõſil. cxxix. ang. dicit ꝙ oẽs do Bon. no. cõſuluerũt cõtrariũ Bald. tenet quod in patre nõ habeat locum diſpoſitio huius legis, in matre ſic, niſi ſit illuſtris. Idẽ tenet Ale. tñ vt refert Roma. in dicto cõſi. clxxix. Bal. in l. ſi qua illuſtris. ſ. ad Orfi. & in l. humanitatis. de natu. libe. & in l. fi. ſ. de cõfirma. tu. tenet qđ etiam habet locũ in liberis naturalibus ſimpliciter. An autẽ filius in minus ſolenni voluntate poſsit parentes inſtituere, Specul. ꝙ non, eo. §. ver. quid ſi filius. Et ꝙ teſtamentum imperfectũ ratione voluntatis non valeat inter liberos, conſuluit Abb. conſil. cv. ij. li. Vide tamen inquantũ dictũ fuit. ſ. ꝙ hic §. habeat locum in liberis naturalibus, qđ voluit Specu. in ti. de ſtatu mo. verſic. lij. An autem valeat pupillaris ſubſtõ in teſtõ imperfecto, vide Pau. de ca. cõſ. ccliij. & ibi trãſit cũ Bar. in ij. ff. de vul. & pupil. An aũt mutus teſtari poſsit pater inter filios: Ang. tenuit ꝙ non, ſi valet loqui: conſilio cclvij. An autẽ teſtamentũ primũ ſolenne, in quo teſtator filiam vnam vniuerſalẽ hæredẽ inſtituit, & alteri fecit legatum, & in eo appoſuit clauſulam: ꝙ ſi ſecundũ faceret, voluit nullius eſſe momẽti, & ſecũdo facit teſtm̃, in quo filias prædictas æqualiter inſtituit, & probatur per qnq; teſtes ꝙ primum reuocauit, ſit primũ reuocatũ. Ro. cõſuluit ꝙ ſic, conſi. ccclxxxvj. vbi de hac materia. & ꝑ Bal. cõſ. cclxv. & cccxxij. ij. li. & cõſ. xxij. & cõſi. ccxlij. iij. vol. & cõ. lxx. & cxcviij. iiij. vo. ꝑ Old. cõſ. cxix. ꝑ Alex. cõſ. clvj. ij. vol. & conſ. cxxiij. j. vol. & cõſi. cxxv. ij. vol. & cõſ. lxxvj. iiij. vol. ꝑ Paul. de ca. conſilio clxxxix. & ccclij. Adde etiã ſecũdũ Pau. de Ca. cõſi. cciiij. ꝙ ſi teſtator infirmitate grauatus, vocatis teſtibus & notario, faciat ſcribere ſuam voluntatẽ, & de parte in partẽ notarius ſibi legat audiẽtibus teſtibus vſq; ad hæredis inſtitutionẽ incluſiue, & ſic ponat annum, menſem, diem & actum, &c. & cũm vellet relegere teſtator expirauit: & dicta ſcriptura non reperiatur in protocollis notarij, quod per teſtes probari poterit.

1 ☞ *An probet inſtrumentum, in quo notarius poſuit x. pro decem & c. pro centum.*

e
f QVod ſine.[e] Iſta authen. habet ſe ad §.[f] iſtũ determinando, ſeu corrigẽdo eũ in teſtamento facto in ſcriptis. Quęro qualiter ſe habet iſta aut̃. ad §. ex imperfecto. Quidã dicunt ꝙ iſtũ §. corrigit ex toto. Gloſſatores noſtri dicunt ꝙ qñ teſtm̃ fit ſine ſcriptis, in nullo immutat̃ ꝑ hanc aut̃. Sed qñ in ſcriptis immutat̃: immutatur enim in duobus, quia requiritur teſtatoris ſubſcriptio, & põt legari extraneis. Quæro quõ iſta aut̃. ſe habet ad authẽ. ſi mõ. ſ. fa. erciſc. Gl. dicit & bene: ꝙ cũ illa
1 continuatur. † Quæro, qñ notarius facit aliqđ inſtrm̃, & in eo ponit ꝓ cẽtũ literã c. pro decẽ literã x. & ſimilia. hic q̃rit̃ vtrũ iſtud ĩſtrm̃ ꝓbet. Hic vr̃ caſus ꝙ nõ. Pro hoc etiã vr̃ caſus in l. ſed cũ patrono. §. fi. ff. de bo. poſ. Ad idẽ facit in ſecũda conſtitutione ſ. ante fi. vbi dicit̃ ꝙ iſti liberi debẽt ſcribi ꝑ literã extenſam, nõ per ſigna. In cõtrariũ videt̃ caſus in l. quoties. §. ij. ff. de hære. inſti. Breuiter iſta eſt veritas. Quædam ſunt notæ inuſitatæ, & in
g cognitæ[g] & per iſtas inſtrumẽtũ nõ probaret: vt d. l. ſed cũ patrono. §. fi. ff. de bo. poſ. Exẽplũ videmus in notarijs, qui faciunt vnũ ſignum, quod importat nomẽ ſuum: & hoc faciunt in vna litera alijs intermiſsis. Aliud exẽplũ in duabus literis ff. deſignatur digeſtum. Si verò eſt ſignũ conſuetum, vt pro cẽtũ ponatur vnũ c. et ſimilia, dico tunc ꝙ tale inſtrumẽtũ probaret, vt d. l. quoties. §. ij. de hær. inſti. Fallit in caſu iſtius auth. Itẽ fallit in libris iuris ciuilis, qui debent ſcribi per congeriẽ literarum nõ per ſigna: licet hodie nõ ſeruetur: vt in dicta cõſtitutione ſ. de emẽ. Iuſti. Co. &c.

d ✠ P. PAV. P. ¶ Fœminis. Quod autẽ debeant eſſe teſtes idonei, vide Alex. conſi. cccxl. ad fi.

e ✠ P. PAV. P. ¶ Quod ſine. Nunqđ aũt in iſta ſcriptura ĩperfecta, in qua pater teſtatur inter liberos, requiratur expreſsio anni, menſis, diei & loci, vide Cur. in ſolu. l. admonendi. in lxij. col. de iureiur. Et de materia huius auth. vide Alex. conſi. cxxvij. in iij. & iiij. col. latiſsime conſi. ccccxliij. Et vide circa iſtam materiam late Barb. conſi. lxxxviij. col. iij. & ſeq.

f ✠ POMATES. ¶ Habet ſe ad §. In tex. ibi: & tempus & liberorum. Ad huiuſmodi autem declarationem vide Alex. in conſil. lxiij. alias lxxvj. inci. ponderatis. in iij. volumi. vbi allegat tex. in §. illud. in auth. quibus modis natu. effi. legi. Sed certe hic allegatur aliter intelligi tex. qui de ſolo tempore facit mentionem. Ad iſtam authẽ. vide Alex. conſi. cxxiij. col. iij. in primo volu.

g ✠ POMATES. ¶ Et incognitæ. Iſtud fallit in inſtrumento, ſeu te-

Hoc

ſtamẽto militis: quia licet ſit ſcriptũ per ziphras inconſuetas: tñ valet, & tenet, dũmodo ĩtelligatur. Ita Ang. in l. Titius. vbi eſt tex. ff. de teſt. mili. Gl. in l. ſed pro patrono. §. fi. de bonorũ poſſeſ. Itẽ in inſtrumẽto ad pias cãs. Ita Rom. in repetitiõe auth. ſimiliter. cxvij. ſpeciali, piæ cauſæ. ſ. ad l. Fal. Addẽ Ale. in conſi. clij. co. j. in fi. in ij. vol. & Barb. in c. cũ acceſsiſſent. co. iiij. de cõſti. & Nico. c. cũ tu. ĩ fi. col. j. ĩ primo notabili. eod. titulo.

✠ POMATES.
a ¶ Hoc ĩter liberos. De intellectu huius auth. Barb. in cõſil. ij. col. ij. in j. vol. Itẽ vide Alex. in cõſi. cxlvj. co. ij. & iij. in ij. vol. & in cõſi. cxlvj. co. ij. & iij. in ij. vol. & in cõſi. cv. in iiij. vol. in iiij. colum. et Barb. cõſi. ij. volu. j. col. ilij. vol. ij. Alex. co. ij. vol. ij.

✠ P. PAV. P.
a ¶ Hoc ĩter liberos. Circa iſtã authẽ. an procedat quãdo primũ teſtm̃ eſt nũcupatiuũ, vid late Barba. conſi. ij. in j. co. et quaſi per totũ in j. parte. Pro limitatione & declaratiõe huius auth. vide Alex. cõ. dxciiij. in v. co. et ſe. Itẽ de materia huius auth. an ꝓcedat tã in prolatione particulari, quã totius, & an procedat in filijs, qui reputantur extranei, & de qbuſdã alijs vide Rom. conſi. clxxix. in v. et vj. col.

✠ POMATES.
b ¶ Fieri corã ſeptẽ teſtibus. An ĩ hoc requiratur rogatio teſtiũ Ro. in repeti. auth. ſimiliter. in xj. ſpeciali, piæ cauſæ. in vltimis volũtatibus. C. ad l. Fal. Bar. conſil. xxxij. col. vj. ĩ j. vol.
c ¶ Si qs aũt. Ad ĩtellectũ huius §. vide Alex. conſi. cxlvj. in ij. vol. Rom. conſil. cccvj.

✠ P. PAV. P.
d ¶ Per ſubſequẽs. Niſi primũ eſſet inter liberos: qa per ſecundum imperfectũ nõ tollitur, etiã ſi ĩ eodẽ inſtituantur filij: vide Cõ. cõſi. ſuo cxij:

✠ P. PAV. P.
e ¶ Teſtes affuerint. An autẽ diſpoſitio huius §. ꝙ per ſecundum imperfectũ tollatur primũ, habeat locum, ſi ſecundum eſſet imperfectũ ratione alterius defectus, quã numeri teſtium, puta rogitus notarij & teſtiũ, & ſimiles, vide Rom. conſi. cccvj. Nunqd aũt ſecũdũ teſtm̃ ad pias cauſas cũ duobus teſtibus, tollat primum etiam ad pias cauſas ſolenne, vide pulchre cõſil. ccclxvj. Nunquid autem ſecũdum imperfectum, in quo ſunt inſtituti veniẽtes ab inteſtato, tollat primum ſolẽne, in quo ſit inſtituta pia cauſa. vide Panor. conſil. xj. in ij. col. Et de materia huius §. vide etiam Ioan. conſi. clxxix. in v. & vj. col.

f ¶ Iudice. Quod limita vt hic per Alex.

g ¶ Vltimo. Adde quod idem tenet Pau. de Caſt. hic. Fulg. etiam dicit quod contra Barto. non auderet iudicare: quia opinio Barto. fauet voluntati teſtatoris. Idem tenet Rapha. Cu. in l. j. & ij. de iniuſt. teſtamen. & Fran. Tigri. hic Bal. & Salice. in l. filij. ſ. famil. erciſcun. tenent contrarium. latius hoc vide per Alexand.

a HOc inter liberos.[a] Iſta auth. inducit̃ ꝑ gl. in ar. ad reſcripta, ꝙ nõ valẽt, niſi ĩ eis expreſsè dicat̃ Tali lege non obſtãte. qđ no. ĩ l. fi. ſ. ſi cõtra ius vel vti pub. & ibi plenè per doc.

Per nuncupationem. Habuiſtis. ſ. de teſtamento in ſcriptis, nunc proſequitur de teſtamento nuncupatiuo. Teſtamentum nuncupatiuum, debet fieri co
b ram ſeptem teſtibus[b], voluntatem teſtatoris audientibus. h.d.

1 ☞ *Teſtes deponentes de reuocatione teſtamenti, debent coram teſtatoris iudice deponere.*
2 *Teſtamentum ſecundum imperfectum ratione præteritiõis, quando tollat primum. remiſsiuè.*
3 *Subſtitutio pupillaris directa facta in teſtamento de extraneis, ꝙ reuocatur in codicillis, quando ſunt ſubſtituti ueniẽtes ab inteſtato.*

c Si quis autem.[c] Hic eſt no. §. Teſtamentum
d perfectũ nõ tollitur per ſubſequẽs[d] imperfectũ, niſi in eo fuerint ſcripti venientes
e ab inteſtato, & quinque teſtes affuerĩt[e] h.d. Op. ꝙ idẽ de iure antiquo: vt ff. de iniu. rup. & irri. teſt. l. ij. Sol. Iſtud ibi fuit additũ à cõpoſitoribus noui iuris. Secũdò opp. de l. eius militis. §. fi. de teſta. mili. Sol. Fateor ꝙ ſicut eſt hic, ꝙ teſtamẽtũ ꝑfectum tollitur ꝑ imperfectũ ita ſunt etiã quidã caſus olim, & etiã hodie: vt l. ſancimus. j. e. qđ dic vt in gl. Itẽ opp. de l. hæreditas. j. de his qui. vt indig. Sol. Ibi primũ teſtamentũ non tollitur, licet hęredes reputent̃ indigni. Itẽ opp. de l. cũ qdã. ff. đ his q. vt ĩ di. Sol. Dic vt ibi. Itẽ opp. de l. pen. §. fi. ff. de cõd. iſt. Sol. dic ꝙ ibi teſtator cogitauit in vanum. Quæro, dicitur hic, ꝙ quinque teſtium depoſitiões, &c. Quæro. nunquid ſufficiat ꝙ dicti te
1 ſtes deponãt corã notario? † Glo. dicit ꝙ nõ: ſed eſt neceſſe ꝙ examinentur corã
f iudice[f]. Dicit enim tex. teſtibus, nõ teſtimonijs eſſe credendũ: vt l. iij. §. idẽ diuus. ff. de teſt. vide gl. tuã no. & clarã, quã no. perpetuò, & tene mẽti. Circa iſtũ. §. q̃ro duo. Primò hic loquitur, qñ teſtamẽtũ
2 eſt imperfectum ratione ſolennitatis. † Quid ſi eſt imperfectum ratione præteritionis? Gl. videtur velle ꝙ tunc primum nõ tollatur per ſecundum, vt l. ſi filius qui in poteſtate. de liberis & poſth. In cõtrariũ facit tex. in l. ſi duobus. §. ſi prius. ff. de
g contra tab. Dic vt ibi. Vlti.[g] ſcias ꝙ ꝑ hanc legem defendi ſemel vnã hæredita
3 tẽ hoc mõ: † Teſtator filium inſtituit in teſtamento, & ei quoſdam extraneos pupillariter ſubſtituit, demum in codicillis illã ſubſtitutionẽ reuocauit, & ſubſtituit veniẽtes ab inteſtato: omnes ſapiẽtes dicebãt, ꝙ illa ſubſtitutio directa nõ potuit
h reuocari in codicillis: ego dixi cõtrariũ[h] quia quando in codicillis ſunt ſubſtituti veniẽtes ab inteſtato, hæreditas data extraneis in teſtamento poteſt tolli. Caſus eſt hic. Et ſi reſponderes, hic loquitur qñ voluit teſtari. quæſtio noſtra loqtur expreſsè quando voluit codicillari. Dico quod nihil ad propoſitum, vt l. militis codicillis. in prin. ff. de teſta. mili.

i DIctantibus.[i] Dictãtibus, & teſtib⁹ põt in teſtamento relinqui. h.d.

COnſulta. Inſinuatio facta coram iudice incõpetẽti, vel corã rectore eccleſiarum eſt ipſo iure nulla. h.d.

AMbiguitates. Verborum ambiguitas, vel ordinis peruerſio, teſtamentum non vitiat. h.d. cum l. ſeq.

IN teſtamentis. Teſtatoris prædictio teſtibus facienda tollitur hac l. h.d.

k SAncimus.[k] Hæc eſt notabilis lex, & ſingularis caſus. Teſtamẽtũ perfectum nõ tollitur per imperfectum, niſi
l curſus decennij ſubſequatur.[l] h.d. Opp. de bo. poſ. ſecundum tab. l pe. §. teſtamẽto. gl. ponit multas ſol. Illa ſol. eſt vera, q̃ ponitur circa fi. ibi vel loquitur ibi: cum teſtator &c. ꝙ hæc loquitur quando teſtator venit ad actum verbi: illa quando teſtator venit ad actum facti.

m CVm antiquitas.[m] Modicũ interuallũ, ſeu actus cõtrari⁹ ex neceſsitate naturę ĩteruenĩẽs teſtatori, vel teſtib⁹. teſtm̃ non vitiat. h.d.

Cum aũt. Teſtator poſt teſtamẽtum manu propria ſcriptũ hodie ſe ſubſcribere non tenet̃. h.d.

1 ☞ *Non potens articulatè loqui eſt ſimilis mortuo.*
Teſtamentum factum à balbutiente, qui antea erat expedita linguæ, non valet.
2 *Teſtamentum quando valeat in ea parte, in qua ſolennitas fuit obſeruata.*
3 *Si teſtator articulatè reſpondeat notario interroganti an velit Titium eſſe ſuum hærede, quod ſic, valet teſtamẽtũ.*

n IVbemus.[n] Teſtator debet ſua manu nomen hæredis ſcribere, vel eum voce propria teſtibus nunciare: quod in

g ✠ P. PAV. P. ¶ Vltimo. Vide Alex. conſi. cclxxxix. in ij. col.
h ✠ POMATES. ¶ Ego dixi cõtrarium. Hoc ſequit̃ Alex. cõſ. cxlvj. col. ij. vol. ij. & ſeq. & ibi etiam declarat iſtum tex.
i P. PAV. P. ¶ Dictantibus. Circa iſtam legem an habẽs cauſam generalem poſsit eſſe teſtis, vide do. Fr. conſi. lxxxij. in pe. col. Et de materia per eundem in l. qui teſtamẽto. in princ. de teſta. Item an rector vel canonicus poſſit ſcribere in fauorẽ eccleſiæ vide Math. notab. lxxxij. Item ꝓ ſolutione ad l. oĩbus. C. de teſti. vide do. Nellũ in tracta. de teſt. Et quid ſi oĩbus teſtibus eſſet legatũ, vide Soci. in l. ſi quis ita. in ij. nota. de reb. du.

✠ POMATES.
k ¶ Sancimus. Adde Alexã. cõſ. ciiij. in ij. vol. Barb. Et de materia huius leg. vide Alexã. cõſi. xxxj. in ij. dubio. volu. iij. & cõſi. cv. in ij. vol. iiij. Panor. conſi. xj. in j. dubio. col. iij. & iiij. vol. j. & Bar. conſil.

✠ P. PAV. P.
k ¶ Sancimus. Circa iſtam legem. quid ſi eſſet in ſecundo inſtituta pia cauſa, vide Alex. conſil. dxciiij. in ij. col. vide ẽt pro declaratione huius legis Panor. oĩno. cõſi. xj. col. j. Vide late Barba. cõſil. lxxxix. vol. iiij. col. j. & ſeq.

l ¶ Subſequatur. Teſtamentum ergo primum tollitur per ſecundũ, niſi in primo ſit clauſula derogatoria ſecundi: vt habetur plene in l. ſi quis in princi. teſtamenti. de lega. iij. qa de illa clauſula eſt facienda mentio ſpecialis. quod Bal. quẽ cęteri ſequuntur, intelligit verum, niſi ex aliquibus coniecturis põt apparere ꝙ voluit illud tollere, ſcilicet interuenit iuſta cauſa: puta odium, vel inimicitia inter ipſum & inſtitutum. itẽ ſi iurauit ſecundum teſtamentum valere, item ſi ipſum fecit apud acta, itẽ ſi lapſum eſt decennium, & qualitercunq; aliter poſſet conſtare. Et iſta dicit Pau. notanda: quia alibi non reperiuntur. Adde tu ad hoc quæ ipſe Bal. cõſuluit conſ. clxxviij. iiij. vol. vbi teſtator dixit in primo velle illud præualere omnibus. niſi in ſecũdo eẽt ſcriptus pſalmus, miſerere, ſua manu: & deinde fecit aliud: & dixit illud velle præualere cuicunque alio teſtamento a quouis notario facto: quod per iſta verba primum eſt ſublatum, quia non figura verborum, ſed ſenſus intellectualis teſtatoris eſt attendendus.

m ✠ POMATES. Cum antiquitas. Nec etiam verba iniurioſa inſerta in teſtamento non vitiarent. Ita ampliat Alex. in l. iij. in prin. ff. de liberis & poſthumis.

n ¶ In l. iubemus. in prin. Vide do. Pe. in c. ij. de conſti. Ad quod allegauit iſtã l. & vide quæ dixi. Et pro gl. iſta vide Lud. Ro. in conſi. ccccij. cõſuluit apud Delphinatum. And. Barb.

n ✠ P. PAV. P. ¶ Iubemus. Iſtud quod nõ trahatur lex noua ad teſtamẽ-

ta prius facta,limita ſingulariter vt per Feli.in c.fi.col.ij.ad fi.de conſtitu. Iaſ.hic.

a POMATES. ¶Perpetuo tene menti. Vide Rom.conſi.cccv.

b P.PAV.P. ¶Balbutiendo. An iſte non valens articulate loqui virtute tamen pollens ſcribendi, poſsit teſtari ad pias cãs, vide Ang. Are.in trac. teſtamẽtorũ in ver. ſcimus per dei gratiã. Quid autẽ ſi dicitur alicui, ſi vis me hæredem inſtituere ſtringe mihi manũ: vide Fel.in c.in præſentia.in xx.col.extra de proba.Barb. in rep.l.cũ acutiſsimi.in xliij.col. & ſe. de fideic.Itẽ an Balbutiẽs & ſeminecis poſsit teſtari, vide late Alex.in conſ.c. Vide text.in l.quoniã.ſ.e.q videt̃ velle cõtrariũ eius quod notat hic Bar.& vide q̃ hic & ibi ſcribuntur per Iaſ.& alios.Itẽ ꝙ conſtitutus in extremis poſſit teſtari,donare,& adire,& alia facere, vide per Barb.ĩ ru. C.qui admit.ĩ xxj. charta.in iiij.col.& ſeq. Vide de conſtituto ĩ articulo mortis, qui ĩterrogatus an ita velit teſtari, rñdet ſic:an valeat vide Soc.in l.j.§.ſi quis ita.in j.notabi. de ver.ob.vid̃ Bar. in.c.cũ tibi.in ij.co. de teſta.poſtea ĩ vj. col.& ſeq.ponit an valeat teſtm̃ ſi dictũ ſit,ſi vis me hæredẽ facere, ſtringe mihi manũ,vel quid ſimile.& an ad pias cauſas ſaltem ſtatim valeat inſtitutio hæredis metu ſolo facti, vide ẽt Barb.in cõſ. xliij.vo.iij.vbi etiã ponit quid inter liberos & an poſsit metu reuocare primũ teſtm̃. maxime inter liberos.Itẽ an cõſtitutus in extremis poſsit teſtari, & in teſtẽ examinari. & an cũ duobus teſtibus poſsit codicillari,vide ꝑ Barb. in ca.Raynutius. in j.col.& ſeq.de teſta. vbi q̃dã alia de conſtituto in extremis. Et vide eum late in conſi.xliij.vo.iij.de eo,q ĩterrogatus reſpondit ꝙ ſic,q non poterat articulate loqui:& de cõſtituto in extremis, qui poſsit prædicta & alia habere,vid̃ Deciũ in c.ſi pro debilitate.co.j.de off.dele.

c ¶Articu late. Adde qđ Angel.dicit hoc etiam verũ inter liberos:qa licet ſit remiſſa ſolennitas teſtium,vt in §.ex imperfecto.non tamen eſt remiſſa ſolennitas voluntatis teſtatoris,q̃ debet exprimi per ſcripturã,vel per loquelã clarã. All.l.in fraudem.§.j.cũ ibi no.ff.de teſt.mi.In relictis autẽ ad pias cauſas,dicit dominus Alex.ꝙ magis cõis eſt opi.ꝙ nõ habet locum hæc lex per gl.in c.cũ tibi.per illum tex.ſecundũ vnũ intellectũ extra,de teſt.quã cõiter ſequuntur doc.& Bal.in l.ij.ſ.de ſacroſan.ecc.& Imo.in l.captatorias.ſ.de teſt.mil.tamẽ dicit ꝙ Bal.& Ang.hic & Pau.de ca.in l.& in epiſtola.j.de fideicõ.tenent contrarium:in alijs ſtat firma cõcluſio gl.quod ſufficiat teſtatorẽ reſpõdere ad interrogationem notarij,ſi articulate loqui poteſt.Quod etiam ſequit̃ Bal. Ang.Sal.hic,& Fran.Tigri.& Io.An.in ti.de teſt,§.j.ver.quid ſi is.Imol. & Ant.de But.in d.c.cũ tibi.Ro.in l.j.§.ſi qs.de ver.ob.& in cõ.cccvj.vbi dicit quod ſingulariter hæc ſunt limitanda ſecundũ Io.An.in loco præalleg. niſi aliquis de teſtatoris voluntate informatus,vel prudenter meditatus,q illic agendum eſſet,fecerit ſcribi teſtm̃,vt ipſe voluerit.quo ſcripto notarius legit inſtitutionem hæredis.& teſtator rñdit ꝙ ſic.Tũc enĩ talis inſtitutio eſt ĩualida:quia iſte modus teſtandi non eſt inuentus a iure,& ſic ſupſtitio improba eſt illum inuenire.de transla.præla. c.ij.in verſ.& quod non eſt. Hoc idẽ tenuit Pau.de Ca.cõ. ccclxvj.& Bal.cõſ. x.iiij.li.& cõtra op. Alex.ꝙ teſtm̃ rõne voluntatis imperfectæ non valeat ĩter liberos,nec ad pias cauſas,tenet Abbas cõſi.cv.inci.caſus talis proponitur.vbi alleg.Pet.de Anch. in c.ij.de teſt.dicere quod ſi teſtator incœpit pauperes inſtituere,& ſuperuenit freneſis,ita ꝙ teſtamentum non potuit perficere,ꝙ nullius momenti eſt teſtamentum. Eſt in ſecunda parte conſiliorum.

teſtamentis per hanc legem condendis
locum obtinet.h.d. No.ex hac l.& ꝑ
a petuò tene menti[a] †ꝙ ille,qui nõ põt ar
1 ticulatè loqui,mortuo eſt ſimilis.& ideo
b cũ teſtator loquitur balbutiẽdo[b],cũ pri
mo fuerit homo rectæ linguæ,ſi facit te
ſtamentum,non valet.Et ſemel faciebã
exceptionem ad impugnãdum quoddã
teſtm̃,quod erat factum ab eo,qui nõ po
c terat articulatè[c] loqui.Ideo tene menti;
quia eſt melius quã habeamus in hac le
ge. Dicitur hic ꝙ in ea parte,in qua fuit
ſolennitas obſeruata,valet teſtamentum
nõ ĩ alijs:nõ facit cõtra.ff.e.l.ſi is q teſtm̃.
2 Gl.ſe inuoluit.†Veritas eſt iſta,qñq; te
ſtamẽtũ in aliqua parte deficit ratiõe vo
luntatis imperfectæ:vtputa teſtator vo
luit nominare tres hæredes:incœpit, &
nominauit vnũ,poſtea aliũ,anteq; nomi
nauit tertiũ,expirauit:tunc teſtamẽtum
non valet in aliquo:vt ſ.tit.j.l.furioſum.
Quãdoq; volũtas perfecta fuit,qa teſta
tor fecit quicquid voluit:tñ in certa par
te fuit omiſſa ſolennitas:tunc teſtm̃ va
let in iſta parte,in qua fuit ſeruata ſolen
nitas:vt hic. Itẽ op.& videtur, ꝙ vlti
ma voluntas poſsit fieri nutu: vt ff.de
de leg.iij.l. nutu.Sol.Hic in inſtitutiõe:
3 ibi in legatis. Quærit gl.†quid ſi nota
d rius exprimat nomina hæredũ[d],& teſta
tor reſpondeat:& dicat ſe velle eſſe hæ
redes,an valeat.Gl.videtur dicere ꝙ ſic.
vide gl.Doc.dicunt ꝙ iſta glo.dicit verũ
in teſtatore,qui articulate poteſt loqui,
alias nõ,vt hac l. Vltimò,ꝙ hic dr̃ de hac
ſubſcriptione,corrigit̃ ꝑ hanc authenti.

1 ☞ *Si teſtator incidit ſigna teſtamenti,an teſtamentũ tollatur ipſo iure,vel ope exceptionis.remiſsiue.*

2 *Si inconſulto ſunt inciſa ſigna teſtamenti,quando teſtamẽtum remaneat validum,& ex eo hæreditas adiri poſsit vel bonorum poſſeſsio peti.*

3 *Quando teſtamentum irritatur per inciſionem,cui hæreditas debeatur.*

NOſtram prouiſionem.Si ſi
gna ſunt inciſa te
ſtatore volẽte,rumpit̃ teſtm̃: al's
1 remanet validũ.h.d. Opp.nuda†volũ
tate nõ tollitur teſtm̃:vt l.ſancim⁹.ſ.e.ſed
hic dr̃ cõtrariũ,qa in ſcindẽdo ſigno,tol
lit̃ teſtamentũ:quare male.Sol.quidã di
cũt ꝙ,non tollit̃ ipſo iure,ſed ope exce
ptionis,vt hic in prin.gl.Tu dic ꝙ hic ꝑ
uenit ad actũ facti:ibi peruenit ad actũ
verbi.An aũt iſto caſu tollatur ipſo iure,
vel ope exceptionis?dic vt d.l.j.ff.de his
quæ in teſtõ delẽ.& l.ad teſtiũ.§.ſi ſigna.
2 ff.eo. Opp.dicunt hic,†ꝙ inciſis ſignis
inconſulto, teſtamẽtum remanet validũ
cõtra.ff.de bonorũ poſſeſsione ſecundũ
tabulas.l.j.§.ſemel.& §.ſi linũ. Solu.dicit
gl.fateor ꝙ nõ põt peti bono.poſſeſ.ſe
cundũ tab.vt in cõtrario.ſed bene poteſt
adiri hæreditas de iure ciuili:vt hic. Tu
dic,aut nomẽ hæredis non eſt deletũ, &
tũc põt adiri hęreditas:& peti bo.poſ.de
iure ꝑtorio,vt hic & l.j.§.ſi linũ.ff.de bo.
poſ.ſcđm tab. Aut nomẽ hæredis eſt de
letũ:& tũc ſi qdẽ tabulæ nũquã in iudi
e cio fuerunt ꝓductæ[e] idẽ,qa põt peti bo
☞ no poſ.ſecũdũ tab.vt l.j.§.ſemel.ff.de bo.
poſ.ſecũdũ tab.al's põt adire de iure ciui
li:vt hic:nõ tñ põt peti ſecũdũ ta.vt in cõ
f trario. Vltimò[f] quærit gl.qñ teſtm̃ irri
3 tatur†,per inciſionẽ, cui debetur hære
ditas.Gl.hic diſtinguit:aut teſtator inci
dit vt decedat inteſtatus:aut qa reputa
uit hæredes indignos:aut dubitatur.Pri
mo caſu,venit ad veniẽtes ab inteſtato:
ſecũdo,ad fiſcũ.tertio,idẽ.quia in dubio
venit ad fiſcũ.ita dicit gl.quã vide.Idẽ vi
det̃ tenere gl.in l.cãcellauerit.de his quæ
ĩ teſtamẽ.delẽ.quã gl.Dy.reprehẽdit, &
oẽs doc.illũ ſequũt̃:ꝙ in dubio nõ videa
tur reputare hęredes indignos.& ſic ad
mittunt̃ veniẽtes ab inteſtato.Eſt etiam
alius caſus,quando teſtator incidit teſta
mentũ volẽs decedere cũ primo teſtõ:ꝙ
dic vt l.qui ex liberis.§.teſtamento.ff.de
bono.poſ.ſecundũ tab.

1 ☞ *Iſta lex habet locum in teſtamento in ſcriptis,& in nuncupatiuo.*

2 *Ciuis teſtãs in comitatu, an teſtetur corã qnque teſtibus.*

3 *Statutum ꝙ quilibet Peruſinus poſsit facere teſtamentum coram quinque teſtibus,non cõprehendit forenſem.*

4 *Statutum, vel conſuetudo quod teſtamentum fiat coram minori numero ſeptem teſtium,an valeat.remiſsiue.*

5 *Lex generalis, quod tollat cõſuetudines ſpeciales.*

g ET ab antiquis.[g] Permiſ
ſum ẽ ru
ſticis facere teſtm̃ corã qnq; teſti
bus,ſi plurium copiã habere nõ poſſunt.
1 h.d.hæc bona lex.†Quæro,vtrũ iſta lex
habeat locũ in teſtamento in ſcriptis, &
nũcupatiuo?Gl.dicit ꝙ ſic,& ita obſer
uat̃ cõiter:licet gl.aliud videat̃ ſentire.in
2 l.qui teſtõ.§.fi.ff.eo. Circa hãc legẽ†q̃
ro,ſi qdã ciuis fecit teſtm̃ ĩ comitatu vtrũ
poſsit teſtari corã quinq; teſtibus.d.Cy.
hic videt̃ dicere,quòd ſic.Iaco.de Areti.
diſputauit quandam quæſtionẽ, in qua
determinat contrarium:quia tex.eſt in l.
conficiuntur.§.j.de iure codicil.Hoc etiã
ꝓbatur ex iſto text.ſi bene aduertatur,
hic nõ conceditur priuilegium loco,ſed
perſonis in loco,hoc eſt,ruſticis in comi
h tatu[h].Si enim nõ eſſent ruſtici,nõ habe
rẽt priuilegium.Itẽ ſi eſſent ruſtici,& nõ
ſtarent in comitatu,nõ valeret teſtamen
tũ.& vide tex.& iſtũ tex.põdero multũ

P. PAV.P.

d ¶Nomina hæredũ. Vide Ale.cõſil.xij. poſt med.& conſil. lxxiij.in ij.co.& cõ, clxxxiiij.in ij.co.& late cõſ.xl. vide oĩno Roma.diſtinguẽtẽ cõſi.cccvj.circa finem. Vide omnino Paul. multipliciter loquentem, conſilio ccclxviij. Vide etiã Ang.de Are.in tractatu teſtamẽtorũ. in gl.in verbo,item reliquit Titio cẽtũ metu.

e ¶Productæ. Melius dicas ex veneto exemplari, & tunc ſiquidem tabulę nũquam fuerũt in iudicio productę,& tũc bene dicit gloſſ.Aut fuerunt productæ: & tunc idem quod in primo poteſt &c. Alex.Loſæus.

f ¶Vltio. Adde poſt Pau.de ca.Bald.& Alex. plene Oldra. qui voto tuo ſatisfaciet,circa hoc conſi. clxiiij. incipiẽ. circa materiã propoſitæ quæſtionis,& aliqđ per Bal. conſi.c.iiij. vol.

g ¶In l.& ab antiqs. Vide pro l.Bart.in conſil.ccxliiij.incip. ſecũdum conſuetudinem Venetiarum And.Bar.

P.PAV.P.

g ¶ Et an antiquis. Aduerte circa hanc legem quod licet per eum diſpenſetur de numero teſtium:non tamen diſpenſatur circa idoneitatem,ideo fœminæ non admittentur,vide Alexand.conſilio ducenteſimodecimoſecũdo in ſexta colum.& conſi.treceteſimouigeſimo,in tertia columna.Item an in caſu huius legis teſtamentum ſit nuncupatiuum:an in ſcriptis,vide Angel. Aret.in tracta.teſta.in gl.in verbo,ſiue teſtamentum nuncupatiuum.in iij. columna.& ibi etiam in colum.ſeq.multa alia ponit circa materiam huius legis.

h ¶In comitatu. Adde ſcđm Alc.Bal.& Sal.ſequũt̃ Cy.qa rõ finalis huius.

in l.

3 in l.cunctos populos.de ſum.tri.& fi. Et iõ ſi ſtatutũ† diceret
hic,ꝙ quilibet Peruſinus poſſet facere teſtamentũ corã quin
q; teſtibus:& faceret hic forẽſis teſtm̃ taliter,nõ valeret:quia
ſtatutum eũ nõ cõprehendit.Secus ſi diceret,ꝙ quilibet poſ
ſet hic facere teſtamẽtũ coram quinque teſtibus.De quo dic
4 vt d.l.cunctos populos. Itẽ hęc lex facit pro†ſtatutis,ꝙ te
ſtamẽtũ corã quĩque teſtibus,vel paucioribus valeat. Nã hic
erat conſuetudo,ꝙ nõ valeret,niſi approbaretur ꝑ hãc legẽ:
vt hic vides in tex.Nõ põt ergo induci per cõſuetudinẽ, vel
legẽ,quod liceat teſtari corã pauciori numero teſtiũ, quã ſe
ptẽ.Iac.de Are.diſputauit contrariũ,& determinauit in l.cũ
ctos populos.& ad hanc l.reſpondet. Dic vt ibi. Itẽ facit
5 hæc lex†,ꝙ hæc lex generalis tollat conſuetudines ſpeciales
locorũ.Nam leges præcedentes,quæ dicebant teſtamẽta fie
ri corã ſeptem teſtibus,tollebant conſuetudines ruſticorũ:ni
ſi per hanc legem eſſent reſtituti. Ad idẽ l.iij.§.diuus.ff.de ſe
pul.viola.& dic vt ibi:& de hoc plenè in capit.j.de conſtitu.
lib.vj.

De hæredibus inſtitu.& quæ perſonæ hæredes inſtitui non poſſunt,&c. *Rubrica.*

1 ☞ *Si deportatus eſt inſtitutus hæres,hæreditas an ueniat ad fiſcum,an uerò ad uenientes ab inteſtato:ubi ꝙ ad uenientes ab inteſtato.*

2 *Deportatus habetur pro mortuo.*

3 *Bannitus noſtri temporis,quando poſsit hæres inſtitui.*

LEX. I.

a QVi deportatur.[a] Deportati nõ poſ
ſunt ex teſtamẽto hę
reditatem capere.hoc d.Not.quod dixi in ſum
mario. Oppo.ꝙ peregrini,& ignoti poſſunt
ĩſtitui: vt j.eo.l.extraneũ.Huius timore dicit gl.
ꝙ põt intelligi duobus modis:vno modo, ꝙ faciat ſimilitudi
nẽ quandã per cõtrariũ.q.d.Deportati nõ poſſunt inſtitui tã
quã peregrini: quia inſtitui poſſunt. & ſic dicit, ꝙ deportati
non ęquiparãtur peregrinis. Vel aliter,qđ faciat ſimilitudinẽ
directò:& tũc eſt addendũ,tanquã peregrini, ſcilicet mala pe
regrinatione. Opp. de l.ſi cognatis.ff.de reb.du.Gl. ſoluit
optimè:ibi loquitur de cognatiõe ciuili, q̃ ſublata fuit ꝑ emã
cipationẽ:& ſic per minimã capitis diminutionẽ.hic loquitur
qñ interuenit media capitis diminutio,ſ.deportatio. Tertiò
b opp.[b]†& videtur ꝙ hæreditas non veniat ad veniẽtes ab in
1 teſtato,ſed veniat ad fiſcũ:quia omnia quæ auferuntur ab ĩdi
gno,applicantur fiſco:vt l.hæreditas.j.de his qui.vt indi.Glo.
videtur fateri contrariũ:& vide gl.vlt.in fi.omnes doc.cõiter
reprobãt hanc gl.per l.ſi in metallũ.ff.de his qui pro nõ ſcript.
de iur.fiſ.l.in metallũ.Sed gl.videtur dicere aliud in cõdẽna
to in metallũ,qui perdit libertatẽ & ciuitatẽ:aliud in deporta
to qui perdit ciuitatẽ tantũ.Certè dñi,iſta rñſio non eſt bona:
nã hæreditas de iure ciuili eſt:vt l.lege obuenire. de ver. ſig.
ſed deportatus ꝑdit ciuitatẽ,& ea q̃ ſunt iuris ciuilis:ergo hæ
reditatẽ nõ capit.Et iſtã rationẽ tãgit gl.ſecũda,quã vide. Et
hoc ſic infertur:Si hæres deportatus eſt incapax. ergo nõ po
teſt ab eo auferri tanquã ab indigno:quia auferri dicitur ab eo
qui cœpit,licet non habeat,quantum ad effectum:vt l. ex fa
cto.§.fina.de vulg.& pup.& l. aliud eſt capere.ff.de verb. ſig.
Ergo eadem ratio eſt ĩ deportato,quæ eſt in damnato in me
2 tallum.Præterea,†deportatus habetur pro mortuo: vt l.j.§.
pen.ff.de contra tab.& l.ſi necem.§.ſi deportatus. de bon.lib.
Sed ſi mortuus eſt inſtitutus,hæreditas eſſet pro non ſcripta:
vt l.j.§.ij.de cad.tol.ergo eodem modo hic.Et hoc videtur te
nere gloſſ.Inſtitu.de leg.§.legati.vbi ponit deportatum inter
non capaces. Contra prædicta facit fortiter. ff. de legat.
iij.l.ſi deportati ſeruo.in principio. vbi acquiritur fiſco,quod
ſeruo deportati relinquitur.Solu. Aliud cùm relinquitur ſer
uo deportati,aliud cùm relinquitur domino deportato. Et
ſi tu dicas: Capacitas ſerui inſpicitur ex perſona domi
ni:vt lege, debitor. §. ſeruo alieno. ff.de legatis ij. Si ergo
deportatus non eſt capax: ergo nec ſeruus eius: & ſic
non acquirit̃ fiſco. Solu. Dico quòd il
la regula nõ habet locũ in ſeruo eius, qui
c eſt penitus incapax:vt d.l.ſi deportati[c].
Sed haberet locũ in ſeruo ei⁹, qui in qui
buſdã eſt capax,& in quibuſdam non:vt
3 l.cõtraria. Vltimò ſolet† quæri, qđ in
d exbannito[d],vtrum poſsit hæres inſtitui.
Gl.Inſti.qui.mo.ius pat.poteſta.ſol.§. re
legati.dicit ꝙ qñ bona auferũtur exbãni
tis,ęquiparant̃ deportatis:ideo tanq; de
portati ĩſtitui nõ poſſunt.Quidã doctor
& aduocatus Bononieñ.qui vocat⁹ fuit
do.Fed.de Scalis,diſputauit cõtrariũ: &
do.Cy.hic aliqualiter tãgit: tñ modicum
vterq; dixit.Ego diſputaui quãdẽ qõnẽ,
quæ incipit Statuto Lucanę ciuitatis. in
qua tractaui materiã exbãnitorũ.Et bre
uiter determino ibi ꝙ exbãniti, qui poſ
ſunt impunè offendi,dicunt̃ hoſtes ciui
tatis:vt l.amiſsiõe.§.qui deficiũt.de capi.
dimi.& perdũt ea,quę ſunt ciuitatis ſuæ.
Sicut enim deportati ꝑdũt ea quę ſunt ci
uitatis Romanæ:itẽ hoſtes ciuitatis Ro
manę perdũt iura oĩa Romanorũ:ita ho
ſtis ciuitatis particularis perdit ea,q̃ ſunt
illius ciuitatis,& ea,quę ſunt iuris cõis re
tinet.Ita videt̃ velle Iac.de Aret. in l. ex
facto.§.ex facto.ad Treb. Ex hoc cõclu
do,ꝙ ſi teſtm̃ fieret ſecũdũ formã ſtatuti
ciuitatis,vel ex ſpeciali priuilegio ciuita
tis:vt ſ.tit.j.l.ſi nõ ſpeciali.ꝙ exbãnitus ta
lis ex tali teſtõ capere nõ poſſet: qa per
e dit ea quæ ſunt illius ciuitatis. Idẽ dico[e]
de hæreditati.quæ deferuntur ab inteſta
to,ex forma ſtatuti illius ciuitatis, Sed ſi
teſtm̃ eſt validũ de iure cõmuni,vel hęre
ditas deferat̃ ab inteſtato de iure cõi, cũ
ipſe retineat ea q̃ ſunt iuris cõis,poſſet ca
pere:forſan tñ poſſet cõmune ſibi aufer
f re,tanquã ab indigno:ſed cur[f] capere nõ
poſsit,cũ ſibi remaneant ea,quę ſunt iu
ris cõmunis? Modò hic non habent̃ alia.

1 ☞ *Formã inſtituendi ſpurium efficaciter hic uide.*

videtur fundata in inopia teſtiũ.& ꝑ text.in ver.ad Dei humanitatẽ. quaſi tex.videat̃ habuiſſe reſpectũ ad ius diuinũ:ſed reſpõdet̃ ꝙ verũ eſt, quo ad ruſticos,non quo ad alios,ſed ſpeciale eſt in eis:ergo in contrariũ eſt ius cõe. l.j.ĩ fi.ff.ad muni.Et ꝑ hoc dicit Pau.de caſ.nõ poſſe ꝓcedere,qđ in ea Matt. dicebat ꝙ teſtm̃ factũ in carceribus tyrãni v.teſtibus,valebat.& Bal.ſimiliter,qđ factũ tꝑe peſtis valebat ĩeo numero teſtium. qđ Ang.nõ tenet in d.l. cõficiunt̃ ꝑ illũ tex.& dicit ẽt Ang.ĩ authẽ.de nõ alie.§.qđ autẽ.peregrini eũtes Romã pro indulgẽtijs,ſi infirmant̃ ĩ aliquo hoſpitio,vel aliquo caſtro,& ibi faciãt teſtamẽta cum duobus teſtibus: cũ plures ibi nõ eſſent, valebũt eorũ teſtamẽta:quia ſi milites in expeditione degẽtes pñt teſtari corã duobus teſtibus: quãto magis illi,qui ſunt in expeditione ad ſalutẽ aĩę, & honorẽ Dei. Plus voluit ipſe Ang.in authẽ. oẽs peregrini.ĩ.cõia de ſucceſ.ꝑ illũ tex.in ver. liberã habeãt poteſtatẽ ꝙ poſſint teſtari,ſicut milites indiſtincte nõ habita cõſideratiõe an plures haberi potuerint nec ne.Et cũ Ang.trãſit Paul.de caſ.ĩ l. nutritoribus. ĩ.cõia de ſucceſsi.& Alex.hic. Cui adde qđ Bal.cõſ.cxxxiij. iiij.lib.tenet ꝙ teſtamẽtũ factũ ĩ rure corã qnq; teſtibus nõ valet. Quid aũt ſi ſit ſtatutũ,ꝙ ĩ villa faciat teſtamẽtũ corã quatuor teſtibus,& ꝓbrõ,& qdã faciat teſtm̃ ſcđm ius cõe, an valeat,vide Bal. conſi.cccclxxxj.iiij. volumine.

P.PAV.P.

a ¶Qui deportantur. Hãc l.repetit do. Benedictus de Plũbino.Itẽ circa illud, ꝙ hic dicit̃,ꝙ deportati ſunt incapaces ſucceſsionis ex teſtõ,vide multa quæ habes ad Bar.in l.ſi mandauero.§.is cuius.ff.mandati. Circa deportatos & bãnitos,quomodo & in quibus ſunt incapaces. Item an ſint incapaces ſucceſsionis ipſo iure,an ſolum in effectu,vide Arę.in l.ſi ſeruus. in pen.col.de acqui.hæred.

b P.PAV.P. ¶Tertio oppo. Circa hanc materiam vide omnino Bar. conſi.cxvj Item circa illud quod dicitur quando relinquitur incapaci, non venit ad fiſcum,ſed ad venientes ab inteſtato,procedit vbi palam relinquitur.Secus ſi tacite,ſecundum Barto.in l.j.C.de delator. libr. x. Et ibi etiam an ſpurius dicatur indignus vel incapax,& ꝙ aliquãdo relictũ non incapaci palam applicatur fiſco.Item quid de relicto mendicãtibus, qui ſunt incapaces,cui applicetur,vide domi. Anto.conſi.xxxiij incipi.Ieſu Chriſti, &c. vt.ſ.ſolẽniter eſt conſultum poſt prin.Item adde quod ſi ſtatutum inhabilitaret ad ſuccedendum aliquẽ ipſo iure,quia fiſcus nõ poteſt tunc auferre tanquã ab indigno,iuxta hic notata tale ſtatutũ veniet ſtrictiſsime intelligendum,cũ per ipſum excludatur fiſcus,licet admittantur veniẽtes ab inteſtato ideo ſi loqueretur de homicida,non cõprehenderet parricidam. vide Ioan. de Ana.conſi.lxiij.

c ¶Deportati. Vide Bal.poſt Gul.de Cu.in l.ſi qua.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.vbi limitant iſtam legem. And.Barba.

d ¶Exbannito. Adde Alex.conſi.lxxv.j.vol.per Bal.cõſi.xxiiij.ij.vo.& per Pau.de Caſ.cõſi.xxxij.& ibi an bona,quę obueniunt bannito poſt publicationem bonorum,ſunt fiſci vel ſua,& quid de legitima.

e ¶Idem dico. Adde tu. Ang.in l.Gallus.§.ille caſus.ff.de lib.& poſth. tenentem ꝙ bannitus põt ſuccedere ab inteſtato de iure cõmuni.& idem Bart.in l.amiſsiõe.ff.de capi.dimi.vbi vide per eũ & ꝑ Bal.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.& in l.ſi qua.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.vide Bald.in l.fin. C.ſi pen appella.mors interue.& hic.& Sali.poſt eum.& Imo.in l.ex facto.§.ex facto.ff.ad Trebellia.

f POMATES. ¶Sed cur. Iſtam opin.ſecutus eſt idem Bar.in l.ij. in ij. colum.ff.ſolu.matrimo.

LEX II.

Pater tuus. [a] Appellatio [b] reſidui poteſt ad totũ referri.h.d. Vide gl.ex eo ꝙ exẽplificauit de nato ex nefario coitu.

Nota† ex hac l.formã teſtandi, qñ quis vellet inſtituere ſpuriũ ſuũ,& eſſet cert⁹ ꝙ nõ deueniat ad fiſcũ, ꝙ ſibi ſubſtituat aliquẽ pro ea parte,quam capere nõ poſſet.& hoc feci iam fieri in quodã,q habebat ſpuriũ ſuũ legitimatũ per quẽdã Comitẽ,qui dicebat ſe habere priuilegiũ: tñ quia legitimatio poſſet reuocari in dubio, conſului ꝙ eum inſtitueret, & ſubſtitueret ſecundùm formam huius legis.

1 *Effectus ſubſtitutionis vulgaris porrigitur ad duos caſus,ſcilicet ſi hæres non erit,vel eſſe non poterit.*
2 *Verba ſubſtitutionis pupillaris,ſi hæres non erit,quomodo intelligantur.*
3 *Filio repudiante hæreditatem, pater adit, & præfertur ſubſtituto.*
4 *Hæres,cui fuit traſmiſſum ius deliberandi per inſtitutum, qui non adiuit, præfertur ſubſtituto.*
5 *Hæreditas delata ſeruo,non quæritur domino,niſi per ſeruum adeatur.*
6 *Hæreditas delata monacho,quæritur monaſterio ſine facto monachi.*
Poteſtas Abbatis in monachum æquiparatur patriæ poteſtati.
7 *Caſus in quo admittitur concurſus inſtituti, & ſubſtituti.*
8 *Subſtitutus repellitur etiam quando ſeruus coactè adiuit.*
9 *Si liber eſt inſtitutus tanquam ſeruus, ſibi acquiritur hæreditas.*
10 *Si filiusfa.eſt inſtitutus credens eum liberum, vel monachus credens eum non monachum,cui acquiratur hæreditas:remiſſiue.*

LEX III.

Cum proponas. Iſta eſt fortis lex.Breuiter dicit.Si teſtator inſtituit ſeruũ cõmunẽ,credẽs eũ liberũ, ꝙ ei vulgariter ſubſtituit: ex teſtatoris voluntate dñs admittĩ,vel totaliter repel[d]litur.h.d. Nota ex hac legẽ[d] † ꝙ effect⁹ [1] ſubſtitutionis vulgaris, porrigĩt in duos caſus,ſ.ſi hæres nõ erit,vel hæres eſſe nõ poterit.vide tex.Et ex hoc qđ dicit,non poterit:apparet ꝙ quocũꝗ modo veniat illa impotẽtia,loc⁹ eſt ſubſtituto : ſiue nõ poſſit per incapacitatẽ hæredis:vt ſ.l. ꝓxima:ſiue per errorẽ defuncti,vt hic:ſiue quocunꝗ modo ſubſtitutus admittetur.

Itẽ nota ꝙ† verba ſubſtitutionis vulga[2]ris,ſi hæres non erit, prolata à teſtatore nõ creantur intelligũt,ſi hæres non erit, vel aliũ hæredẽ non fecerit:vt hic, & l.ſi pater.ff.eo.& Inſtitu.de vulg.ſubſti. §. ſi.

Ex hoc ego infero ad quæſtiones multas quotidianas in materia vulgaris ſubſtitutionis. Prima,†cũ de iure hodierno. [3] [e] filio repudiante[e] poteſt pater adire : vt l. cũ non ſolũ.§.j.j.de bo.quæ lib.vtrũ præferatur pater,vel ſubſtitutus, ſi filius habuit ſubſtitutũ.Glo.tangit ibi.Ego dico patrẽ præferendum per regulã prædictã: quia licet filius non ſit hæres,facit tamen aliũ hæredẽ:ergo ceſſat ſubſtitutio vul[4]garis.Eadẽ† ratione dico,ꝙ licet inſtitutus nõ adiret, & deceſſerit,ſi tamẽ tranſmiſiſſet ius deliberandi ad hæredẽ ſuum, ꝙ hæres adiẽs ex virtute illius iuris deliberãdi præfertur ſubſtituto. Licet enim hæres inſtitutus nõ fuerit:tamen facit hẽredem alium miniſterio ſuo tranſmitten-

do ius deliberandi:ergo ceſſat ſubſtitutio [f] vulgaris. Nota tertiò† ꝙ ſi hereditas [5] eſt delata ſeruo,non poteſt quæri domino,niſi per ſeruũ adeatur, Vide text.ibi: potuit enim,&c. Vide gl.ſuper hoc ver[6]bo. Quid in monacho,†cui deferẽ hereditas:an poſſit quęri monaſterio ſine facto monachi.Iſta quæſtio pendet ex hoc vtrum poteſtatem Abbatis in monachũ æquiparemus poteſtati dominicæ,vel poteſtati patriæ. Nam pater põt adire filio nolente.vt d.l.cũ nõ ſolũ.§.j.ſed non dominus nolente ſeruo: vt hic.Quid dicemus? Dixi in l.j.de vulg.& pupil. ſubſti.vbi tractaui materiã vulgaris ſubſtitutionis. Et finaliter quãtũ eſt in propoſito,dico ꝙ æquiparatur patriæ poteſtati non dominicæ.In hæreditatibus enim monach⁹ nõ habeẽ vt ſeruus,ſed vt liber homo.quod apparet:quia capit vt ſuus,& vt agnat⁹, & propinquus:vt l.Deo nobis.ſ.de epiſ.& cle.quæ iura legitimè non cadunt in ſeruo. Cætera dic plenius vt dixi in l.j.de vulg.& pup. Hoc expedito venio ad apparatũ noſtrũ.Oppo.& videtur quod teſtamentũ iſtud nõ valeat:vt l. neq;.§.ſi ſeruũ.de mili.teſta.Solu.Ibi erat ſeruus propri⁹, hic cõmunis. Vel aliter:nec hic,nec ibi valet teſtamẽtum quo ad inſtitutionem ſerui. Oppo.ſecundò Inſtit.codẽ.in prin.& j.titu.iij.l.pen.Solu.& ibi teſtator ſciebat ipſum eſſe ſeruum vnde inſtituendo eum videtur ſibi relinquere libertatem:hic verò errabat. Vlterius opponi.de l.ſeruus alienus.& l.ſi alienum ſeruum.ff.eodem.Solu. Diſtingue plenè,vt no.ff.eo.tit.l. ſed & [7] in conditione.§.ſi ſeruum. Vlterius oppo.† inſtit.de vulg.ſubſtit.§.fin.Solu.gloſ.optimè hic Imperator ponit duos caſus certos,quando de volũtate conſtat.In dubio loquitur lex contraria:quia hæreditas diuiditur inter dominum & ſubſtitutum:& ſic erit caſus mirabilis,in quo admittetur concurſus inſtituti, & ſubſtituti:vt ibi,& l.ſi pater.cum l.ſeq . ff. eodem.

Vlterius opp.de l.fin.in prin.de vulg.& pupil.Solu.Ibi in[8]ſtitui ſeruum cõmunem duorum ſciẽter. Quærit glo.†quid [g] ſi ſeruus coactus adiuit[g],an ſubſtitutus repellatur:& determi[9]nat ꝙ ſic,& bene:vt l.j.§.j.ff.ſi quis omiſ.cau.teſta. †Quærit gloſ.Inſti.de vulg.& pup.ſubſti.in fi.quid econuerſo, ſi inſtituit eum tanquam ſeruũ,tamen in veritate erat liber.Gloſ.dicit ibi,ꝙ acquiritur ſibi libero:& verum dicit, quicquid dicat Iac.de Aret. nam cũ hæreditas quæratur ſibi, ſi eſſet manumiſſus ante aditionem:vt l.ſi pater.ff. eod. ergo multò magis [10] quæritur ſibi exiſtenti libero. †Quæro, quid in filio, ſi aliquis inſtituit filiumfa. credẽs eum liberũ hominẽ: vel aliquis inſtituit monachũ,credens eum non eſſe religioſum,vel monachum? Doct.tangunt hic,& non allegant gloſ.quæ tangit cam:vt hic pater per Cyn.Iſtam quæſtio.tangit gl.in l. ſi quis filiumfa.in princi. ff.de acquiren.hæredi. Dic vt ibi per gloſſ. & ibi plenè dixi.

1 *Quod aufertur ab indigno abſque eius delicto,non applicatur fiſco. & nu. 3.*
2 *Falſa demonſtratio quando uitiat diſpoſitionem.*

[h] Si pater. [h] Hæc l.& l.nec apud.breuiter dicunt:Si inſtituitur vt coniunctus ille,qui non eſt à teſtatore errante inſtitutus,non capiet cum effectu. [1] h.d.vel aliter. Quod† aufertur ab indigno,abſq; delicto, non applicatur fiſco.h.d.Domini,l.ſi pater. & l. nec apud . in hoc differunt:quia in l.ſi pater.teſtator erra uit errore facti:in l.nec apud.errauit errore iuris.Item l.ſi pater loquiẽ de agnatione naturali:lex,nec apud.loquitur de agnatione ciuili. Item lex, ſi pater,loquitur quando erratur in deſcendentibus : lex, nec [2] apud.quando erratur in tranſuerſalibus. Opp.†falſa demõſtratio non vitiat diſpoſitionem:vt l.demõſtratio.in prin.ff.de condi.& demon.Sol.Fallit in demonſtratione , quæ cõtinet coniunctionem, vel charitatẽ ſanguinis.In qua debet diſtingui:aut teſtator errauit,aut ſciuit,aut dubitaẽ:vt dixi in l. neque profeſſio.ſ.titulo.j.& idem in cognatione legali:vt hac l. [3] nec apud.& not.in l.nemo.§.j.ff. eodem. † Vlterius quæritur:dicitur hic,in l.ſi pater. quòd aufertur hæreditas: quæro cui applicetur. Dicunt quidam , fiſco , per regulam generalem poſitam in l. Papinianus.§.meminiſſe.ff.de inoffic. teſtamen.& in lege.j.de iure fiſ. Contrarium eſt veritas : vt lege nec apud.non obſtat regula contraria : quia quæ ab indigno auferuntur,

ꝓſumiẽ filius mariti iuxta notata in l.mi les.§.defuncto.C. de codic.vide barb. cõſi.lviij.de quo ibi habes ad Bart.

+P. PAV. P.
[a] Pater tuus. Circa ĩtellectũ huius regulę,& an ꝓcedat,qñ ꝓcederet diſpoſitio certæ partis poſtea ſeqreẽ ĩ reſiduo,&c. an tũc poſſit cõprehẽdere totũ.& qđ ſi nõ ꝓcederet ex toto diſpoſitio certa, ſed certiſſima, vide oĩno Comẽ.cõſ.cxiiij.ĩci. Antonius. in j.dubio.ꝓ totũ. Vbi etiã qđ ſi diſpoſitio ꝑcedẽs de certa portione nõ cõſequeretur effectũ. Et vide de verſi. de reſiduo. Alex.in l. itẽ prohibemus.§.ſed ſi.ff.de hęre.inſti.in apoſtil. & Com.in d.cõſi.lo quiẽ de verbo,ſuper fluo.vid. late Iaſ.hic.
[b] Reſidui. Adde ꝙ voluit Alex.in l. itẽ ꝙ Sabinus. ff. codẽ.
[c] Spurii. Adde de modo inſtituẽdi ſpuriũ,vide Bald.cõſ. cxxxj.iij.vol.& Roma.conſi.cvj.
POMATES.
[d] Nota.ex hac l.Ad de ĩtellectũ nouũ ad iſtũ tex.vt ꝑ Bolog. in ſua theorica.char. iij.volu.ij.
[e] Filio repudiãte. Adde vtrũ filio repudiãte vel monacho,admittaẽ pater vel monaſteriũ, an ſubſtitutus:vltra do cto.in l.j.Ang.conſ. cxxxij.& conſi. xc. Bal.cõſ.cccix. ij.vo. Et ꝙ monachus retineat iura ſuitatis, voluit Pet.de Anc. cõſ.cccc.vbi dicit ꝙ ſit iniuria monacho non renouando ſibi emphyteu. finitam.
POMATES.
[f] Nota tertio ꝙ ſi. Vide Bar.in l.q libe ros.§.hęc verba.ff. de vulg.ꝙ ĩducit illũ §.contra vnũ qđ dicunt.Iac.de Aret. & Pet.hic.
P. PAV. P.
[g] Coactus adiuit. An ſicut ſeruus põt cogi,ita etiã filiusfamilias,vide Aret.in l.ſi qs mihi bona.§. iuſſum.in iij.col.ff. de acqui.hære.
P. PAV. P.
[h] Si pater. Et idem eſſet,ſi qs inſtitueret aliquẽ vt filiũ adoptiuũ vel legitimatũ,& re vera eſſet adoptiuus & legitimatus,ſed nulliter: qa nõ valet inſtitutio etiã ſi ſit doctor qui crediderit legitimationẽ velere errore iuris ductus,vide notata ꝑ Iaſ.in l.tan quã.in vij.col.ad fine,& duabus ſeq.C. de fideicõ.& de filio ſpurio inſtituto tan quã filio,vt ſit errone,ſi natus fuit ex coniugata habitãte cũ marito, ꝑpter ꝙ

auferũtur,applicanẽ fiſco:verũ eſt,ſi eſt idignus culpa ſui:ſed hic frater nõ erat indignus ſui culpa,ſed teſtatori errore:iõ venit ad veniẽtes ab inteſtato:qđ no.& tenes meti perpetuò..

1 *Quod iuris eſt de aliquo,idem eſt de eius principio.*
2 *Emptio facta uno nũmo,quando ualeat.remiſſiue.*

Non ideo minus. Appellatio affinitatis facta à teſtatore ſciente, inſtitutionẽ nõ vitiat.h.d. Vel aliter: Quod iuris† eſt de [1] aliquo,idem de eius principio.h.d.Facit ad q.† Emo aliquid [2] vno nũmo,an ſit emptio? videẽ ꝙ nõ:quia in emptione requiritur pecunia numerata:ſed in emptione vnius nũmi,non eſt pecunia numerata:ergo,&c. Facit hic ꝙ ſit emptio:quia vnus eſt principium numeri:ergo idem iudicatur de eo,ſicut de numero. De quo dic vt l.ſi quis ante.de acqui.poſſeſ.

Si compenſandi. Inſtitutio facta animo cõpenſandi,excludit inſtitutum à petitione debiti.hoc dicit.

[n] Nec apud. De hac lege dic vt ſ.eodem, lege ſi pater.& ibi legi eam.

Collegium. [a] Collegiũ nõ approbatũ, nõ põt inſtitui.h.d. Quærit glo.q dicanẽ collegia approbata.Breuiter regula eſt, ꝙ nullũ collegiũ eſt approbatũ,niſi reperiaẽ approbatũ.ꝙ dic vt in l.j.circa pri.ꝙ cuiuſꝗ vni.no. Ego pleniſſimè dixi ĩ li.ff.de colle. illic.

Extraneum. Hęc lex habet duas lec.cõtrarias, ſecundũ vnã lecturã.h.d. Inſtitutio facta ſub die incerto valet,& dici expectatur euẽtus.h.d.Illi qui habent in litera,quis &c. Oppo.de l.hæredi tas.ff.eo.Sol.Dicit glo.ꝙ hæc cõcordat cũ illa : quia adiectio temporis remoueẽ.Alij vt Azo,dicunt,ꝙ hæc l.contraria loquitur de die certa:hic de die incerta.arg.l.ſi.ff.de cõditio. in ſti.& l.ſi ita.§.fi.de libe.& poſth.ff.cod.l.in tempus.Et hoc videtur tenere Dy.in c.actus legitimi.de regu.iur.lib.vj. Tu cõ cor.vtraꝗ lectu.Aut quis inſtituiẽ, cũ ipſe inſtitutus moria[b]tur[b]: & tũc inſtitutio habetur pro pura:quia certũ eſt diẽ iſtũ venturũ viuo inſtituto:quoniã ipſe viuens morietur. Aut qs inſtituitur cũ morietur quidã extraneus:& tũc quia poſſibile eſſet illum extraneũ decedere poſt mortem hæredis inſtituti, non expectatur euẽtus diei:quia poſſibile eſſet hãc hæreditatẽ inſtituto nõ deferri.Et ita loquit alia opi.& huic bene adaptatur litera,cũ quis:vt quidã habent. Opp.de nouatio. l.ſi pupillus.§.qui ſub cõditione. vbi cõditio neceſſaria habetur pro pura:ſed neceſſe eſt,aliquẽ mori:ergo &c. Huius timore Pe.& Cy.hic referũt,& dicũt eſſe diſtinguẽdũ,an aliquis inſtituerit ſub conditione,ſi morietur:vel cũ morietur:et primo caſu habeaẽ pro pura:ſecũdo nõ.Iſta diſtinctio inter ſi, & cũ, eſt falſiſſima.& contra caſum l.quibus diebus.§. quidã Titio. ff.de cõdi.& demon.l.quodcunꝗ.§.ſi.de verb.ob. Dic ergo, ꝙ l.cõtraria loquiẽ in cõtractib⁹:hic in vltimis volũtatib⁹. Rõ apparet Inſti.de verb.obli.§.ex cõditionali.& quod not. j. de condi.inſer.l.ſi vxor.de reg.iur.l.quæ legata.opp.ff.de cõndi. & demon.l.hæres meus.& quando di.le. ced.l.ſi cũ hæres. Sol. Aliud in legatis,aliud in hæreditate. Nam legatum recipit diem,quem non recipit hæreditas.

Neque per ſe. Qui nõ poteſt per ſe ſuccedere neꝗ per ſeruum eius.hoc dicit. Vel aliter,& magis generaliter. Qui non poteſt per ſe,neꝗ per aliũ.h.d. Materiã hui⁹ l. dic vt dixi in l. Labeo.§.j. ff.de ſuc.& ꝑ Dyn.in ca.qđ alicui non licet.de re.iur.lib.vj.

Extraneum. Incognitus poteſt inſtitui . hoc dicit.

De uerbo peruenire.

Haereditas. Vrbs Romana,& aliæ ciuitates, poſſunt capere lictum in vniuerſa [1] li,& particulari.hoc dicit. Nota† quòd hæc dictio, peruenire,referẽ ſiue perueniat iure directo , ſiue iure fideicõmiſſi,ſiue titulo fideicõmiſſi vniuerſali, vel ſingulari. Qđ facit ad ea q dicã in l.precibus. j.de impuber.& alijs ſubſtitu.

1 *Inſtitutus in re certa habetur loco legatarij quãdo alius reperitur uniuerſaliter, uel in quota inſtitutus.*
2 *Inſtitutus in re certa,nullo dato coharede,non eſt hæres,neque legatarius,ſed tertia ſpecies.*

[c] Quoties. [c] Inſtitutus in re certa, habetur loco legatarij,quo ad hoc vt oneribus hęreditarijs non teneatur,& actionibus hę[d]reditarijs[d] vti nõ poſſit.h.d.hæc no.lex. Oppo.de l.j.§.ſi ex fundo.ff.eodẽ. Veritas eſt, ꝙ inſtitutus in re certa habetur loco legatarij,qñ alius reperitur vniuerſaliter,vel in quota inſtitutus:vt hic. ſecus ſi nullus alius inſtitutus ſit:qa tũc ex re certa inſtitutus habebit totã hæreditatẽ:vt l. cõtraria. Itẽ opp.ſ.de inoff.teſt.auth.nouiſſima.& qđ ibi no.vbi filio debet relinqui certa res iure inſtitutionis:nec habeẽ loco legatarij:alſ teſtamẽtũ eſt nullũ.Gl. hic ſignat cõtrariã,& nõ ſoluit.quã gl. vi[e] de in l.ſi qs priore [e].ff.ad Treb.& dicit ꝙ ibi ẽ ſpeciale odio qrelę. Quidã alij doc. vt Iac.de Rau.dicũt ecõuerſo ad gl.ꝙ in ſtitutus in re certa,habetur loco hæredis ĩ oĩb⁹:vt d.auth.nouiſſima.ꝑterquã quo ad onera,& iura hæreditaria:vt hic. Certẽ dñi licet Cy.hic dicat,ꝙ hæc fuit opi. dictorũ doc.tñ iſtã opi.recitat gl.ĩ l.ex facto.la grãde.ff.e.ꝙ op.eſt oĩno falſa:vt ſtatim dicã. Antequã reprobẽ,oportet nos vidẽre effectũ iſtarũ op.Si vera eſt op. gl. ꝙ habetur loco legatarij,quo ad oĩa,præterquã quo ad qrelã:ſequiẽ hicꝗ iſtitutio ex re certa,q traſeat ad heredes ſine agnitiõe,ſicut legatũ.Itẽ patietur Falcidiã,ſicut legatarius.Itẽ nõ habebit remedia l. fi.j.de edi.diui. Adria.tol.Itẽ agnitione iſtius iſtituti ex re certa,nõ cõfirmareẽ teſtamẽtũ:quia in oĩbus habeẽ loco legatarij,præterquã quo ad qrelã.Si eſt vera opi.aliorũ,ſeqreẽ ꝙ iſta inſtitutio ex re cer ta nõ trãſmitteret ad hæredes hæreditate nõ agnita.Itẽ nõ patieẽ Falcidiã,& habebit locũ regula l.fi.j.de edi.diui. Adri. tol.& agnitiõe cõfirmareẽ teſtamẽtũ : vt l.teſtamẽto liber.ff.de manu.teſt.& ſic valeret oĩa legata:& validaret ſubſtitutiõnẽ pupillarẽ:& operareẽ multos alios effectus. Ego inuenio ꝙ iſtitutus ex re certa patiẽ Falcidiã:vt l.quoties.§.fami. erc. & l.ex facto.§.vñ ſcio.ver.& ſi fortè.ff.e. ergo nõ eſt verũ dicere,ꝙ habeaẽ loco hęredis ĩ oĩbus,præterquã,&c.vt hic dicitur Itẽ ego reperio,ꝙ hærede repudiãte accreſcit hæreditas iſtituto in re certa: vt l. ij.§.ſi ex fũdo.ff.e.ergo nõ eſt verũ,qđ dicit gl.qđ habeẽ loco legatarij,quo ad oĩa [f] præterquã quo ad querelã:qa habet [f] ius accreſcẽdi,vt hæres. Marti,ſili.dicebat aliter: Aut loqmur ĩ filio:& tũc iſtitutus ĩ re certa,hẽ loco hæredis:vt ĩ cõtrario. qđ apparet:qa ſuccedit loco legitimæ,q eſt tertia eius qđ qs habiturus eſſet. Aut in extraneo:& hẽ loco legatarij:vt hic.Sed parcat mihi dñs Marti.ipſe nõ bñ dixit. Legitima dicitur tertia eius , quod quis qs habiturus eẽt ab ĩteſtato,deducto ęre

[illegible]

pòit qđ ĩ filio exhæredato cui pr poſtea aliqd reliqt iure iſtitutiõis ĩ ſcda ꝑte.vid et Barb. cõſ.l.co. l.vo.iij.vbi põit an talis patiaẽ Falc.
[e] P. PAV. P. Si qs priore. Vid Bar.aliqd dicẽtẽ cõſ.ij.ĩ vj.co.i.j.parte.
[f] POMATES. Quia habet. Et de prohibito plus petere, an poſſit

[a] P. PAV. P. Collegiũ. Quid de fratellicijs ſiue ſeruitutibus,vid Pau. conſilio clxxxj.
[b] Cũ moriaẽ. Adde qđ ſi teſtator dixit,inſtituo mihi Titiũ vſꝗ ad decẽ annos.cũ hoc ꝙ nõ poſſit eẽe hæres vlterius:an valeat inſtitutio: Bald. & Salic.cõcludũt ꝙ valet inſtitutio,& ꝓhibitio vitiatur.ar.l.ſi qs ita hæres ĩ ſtitutus fuerit, excepto fundo.ff.de hær. inſti.Et per hæc reprehẽdit Bar. q tenuit contrariũ.ff.e.ĩ d.l.hæreditas.Et cũ Bal.tranſit Pau. de Ca.ĩ l. iij.ſ. de teſta. mili.de quo ꝑ eũ ẽt conſ.ccij.vbi conſuluit de eo q vxorem in vita ſua tm inſtituit,nullo alio hære de inſtituto.
POMATES.
[c] Quoties. Iſtã legẽ allegat Marthe. no tabili ſuo quarto,in cip.no.ꝙ ſi teſtator. in verbo,ſecus forte eſſet.
P. PAV. P.
[c] Quoties vide ꝓ ĩtelligẽtia oĩno Cõ. cõſ.cviij.ĩc.teſtator ĩſtituit.ĩ j.& ij. col. vbi vult ꝙ ſi teſtator ĩſtituiſſet aliquẽ ĩ dimidia bonorũ ĩ mobiliũ.Itẽ ĩ bonis mobilibus & actionibus, ꝙ ꝑ hoc iſte ſcđs non erit vr̃s hr̃s, ſed ãbo.habebit tñ ĩ ſte ſcđs iure ꝑlegati mobilia et actiões. Itẽ circa iſtã materiã vid pulchrũ caſũ ꝑ ro.ſingulari clv.vbi allegat tex.ĩ l.pr̃.§. fi.ff.de leg. iij. Vid Rom.ĩ cõſi.clxxix.ĩ iij.co.& in v.l. tẽ no.ꝙ reſpectu bonorũ extrinſecorũ qđ nõ ſũt in corpore hęreditatis,verbũ hr̃s verficeẽ ĩ hęrede ex re certa ſcđm Bal.ĩ c.j.ad fi.prĩ.d ſuc.feu. Itẽ qđ ſi teſtator legat centum hæredibus ſitiſ,an ad iſtđe gatũ veniant hr̃des ſtituti ĩ re certa vid Bal.ĩ l.liberti.ĩ vlti. co.C.de oper.liber. Ale.ĩ l.qđã.§.nihil.ĩ iij.co.ff.de ededo. Itẽ nõ.ꝙ quãtũ ad detrahẽdũ duas quartas nõ hẽ in loco hæredis:& ſic ſolũ detraheret legitimam ſcđm Bal.ſingulariter ĩ l. filiũ quẽ hñtẽ ĩ vi.co.C.fam. erc. Itẽ an hẽat bñficiũ iuris accreſcẽdi,vid Barb.late ĩ c.Raynu colum.lxij.& ſeq.de teſta.
POMATES.
[d] Et actiõibus hęreditarijs. Vid ad hęc Ro.cõſ.lxxxix.et vi de Ale.cõſ.xxij.co. maxime ij.& ſe.volu. v. vbi ponit,an appellatiõe hrditatis ĩtelligaẽ de vtili. & An.cõſ.lxiiij.ſi. vbi põit,ſi quo hẽaẽ loco hæredis,tolliẽ ĩ ſtitutio.& Bal.cõſ. cxxxiij.alſ iiij. vbi

habere ius accreſcēdi,vide Bar.in cōſi.inci.Nellus Falopi.in fi. And.Barb.
a POMATES. ¶Quid ergo? dico ſic. Vide aliqd ad hęc p Pau.de caſ. cōſi.j.& Ro.cōſi.lxxxj.& cōſi.clxxix.col.ij.& v.Et an appellatiōe hęredis vel ſucceſſoris veniāt hęredes particulares,vide Alex.cōſ.cxcij.vol.ij.& vide ēt Alex.cōſi.liiij.col.j.vol.iij.vbi ponit,an appellatione hęredis cōfirmet teſtm̄:& an mortuo ipſo,ſi poſtea cohæres vniuerſalis ſibi datus moriat:& an aliquo modo ſit excluſus ab hæreditate: an trāſmittat ad hęredes ſuos ius ſibi cōpetēs in parte cohęredis vniuerſalis, & ſic ius accreſcēdi.

alieno:vt l.Papinianus.§.quarta.de inof.
teſta.ergo apparet quòd iſta legitima nō
eſt hæreditas:quia nō cōtinet debita, &
credita.Sicut dicim⁹ in eo,cui legatur cer
ta pars bonorū:vt l.nō amplius.§.fi.ff.de
leg.j.& l.ſi quis ſeruū.§.fi.ff.de leg.ij. Er
go nō eſt ratio:quia loco legitimæ ſucce
1 dit,habet loco hæredis. †Quid ergo?
a Dico ſic[a],& credo dicere veritatē: qa hę
res inſtitut⁹ ex re cer ta,nō eſt hęres vni
uerſalis,nec legatarius:ſed eſt tertia ſpe
cies,ſ.hæres ſingularis inſtitutus ex certa
re:vt probatur in l.ex facto.ff.eod. & l.ſi
alterius.ff.co.ti. Tunc quærit quæ eſt na
2 tura iſti⁹ hæredis ſingularis? Reſpō†iſta
inſtitutio ex re certa,partim habet de na
tura inſtitutiōis vniuerſalis,& partim de
natura legati:& illud,qđ habet de natu
ra vniuerſalis inſtitutionis, nunq̄ reſpi
cit ipſam rē ſeu quantitatē,in qua inſtitu
tio eſt facta,ſed extrinſecus:habet enim
ius accreſcēdi cū inſtituto vniuerſali. Itē
excludit q̄relā,licet quo ad ipſas res ſem
per eſt legatarius.Hoc vult iſta l. q̄ dicit
ꝙ loco legatariorū ſunt. Hoc probat in
d.l.ſi alterius.& l.ex facto.ff.e.vbi res re
lictas habuit,prout relictę ſunt,tanq̄ eſ
ſent relegatæ.Aliā hæreditatē patiuntur
æqualiter,rerum valore nō inſpecto. Et
hoc ſtatim ſequitur,ꝙ patitur Falcidiam
in rebus vt ſ.probatū eſt. Itē trāſmittit
ad hæredes illas res:quia in eo ſapit natu
rā legati ſingularis:nō autē tranſmittitur
ſine agnitione in eo illud ius accreſcēdi,
in quo ſapit naturā inſtitutionis vniuer
b ſalis[b].Item confirmantur tabulæ pupilla
res.Et ex hoc ſequitur,ꝙ confirmatur te
ſtamentum hac agnitione:quia non po
teſt teſtamentum deficere, quin cæteris
repudiantibus ſibi accreſcat.

1 Error in nomine proprio loquentis uitiat.
2 Hæres hæredis dicitur teſtatoris.
Qui in libello dicit ſe hæredem patris inſolidum, licet ſit pro parte hæres patris, & pro parte hæres fratrū ſuorum, dicit rectè, & libellus procedit.
3 Subſtitutio uulgaris facta uerbis affirmatiuis, dicitur uulgariter dubia, & ualet.
4 Subſtitutio pupillaris facta extraneo continet uulgarem.

c Cum in libris.[c] Si teſta
tor aliquē
eſſe hæredē tertię perſonę diſpo
ſuit,valet,ſi teſtator illius tertij hęres fue
rit,vel tertiū hæredem inſtituit.h.d. No
1 ta primò†determinationem omnium le
gum dicētium,ꝙ error in proprio nomi
d ne[d] non vitiat:vt l.ſi in nomine.ſ.tit. j.&
l.ſi quis in fundi vocabulo.ff.de leg. j. qa
intelligitur de errore in nomine proprio
ſcilicet alterius:non in ſuo loquentis.Se
2 cundò nota†illam regulam, qui hæredis
eſt hæres,teſtatoris eſt hæres.qđ facit ad
e quæſtionem[e], quòd ſi aliquis eſt hæres
patris ſui pro parte,& ex perſona fratrū
ſuorum poſtea mortuorum pro alijs par
f tibus:rectè dicit in libello[f] ſe patris ſui hę
redem inſolidū ſimpliciter:quia qui hęre
g dis[g] eſt hæres,teſtatoris eſt hæres. Facit
ad hoc ff.de vulg.& pup.l.antepen.& ꝙ
no.ff.de peti.hæred.l.ij.& iij. Nota ter
h tio[h],hic caſum,in quo † vulgaris fit ver
3 bis affirmatiuis:vt Semproni⁹ Plotij hę
res eſto:& iſtam ſubſtitutionē glo. appel
lat vulgarem dubiam:vt ff.de vulg.& pu
4 pil.l.verbis ciuilibus.in fi. †Nota quar
tò, ꝙ ſubſtitutio pupillaris facta extra
neo,continet vulgarē.Caſus eſt hic.nam
hęc verba,Semproni⁹ Plotij hæres eſto:
in pupillarē ſubſtitutionem ſonant, per
quam ſucceditur ipſi pupillo inſtituto di
rectò,nō ipſi defuncto:vt Inſti.de pupil.
i ſubſtitu.[i]in princ.tamen hęc facta extra
neo reſoluitur in vulgarem:licet quidam
dicant contrarium per §.extraneo.Inſtit.
de pupilla.ſubſtit. ſed de hac lege non fa
ciūt mentionem.]vbi eſt caſus. Vltimò
not. quòd quis hęredem extraneo facere
nō poteſt.

c POMATES. ¶Cū in libris. Tu vide Bar.in cōſi. incip.nullus. quod eſt xiiij.in ordine meo, ꝙ pupillaris expſſa facta extraneo cōtinet tacitā vulgarē. ad hoc allegauit iſtū tex. Gul. in l. precibus.C. de impube. And.Barba.

b ¶Inſtitutionis vniuerſalis. adde ꝙ hāc opi.tenēt hic Odoſ. Cyn.Guliel.de Cu. Frā.Tigri.Ang.Sali.Pau.de caſ.Bar.et Bal.in d.l. ex facto. & Angl.& Imo. in d.§.ſi ex fundo.quia paria ſunt coheredē a principio nō fuiſſe inſtitutū,vel inſtitutū,& repudiare. l.ij. §.ſed ſi ſunt ſui.ff.ad Tertul. Et in terminis cōſuluit Ro.cōſ. lxxxj. Quid aūt ſi teſtator īſtituit Titiū in fundo, iuſſitq̄ illum plus petere nō poſſe, nec habere, nullo alio inſtituto: an poſſit prohibere ius accreſcēdi:& talis ꝓhibitio faciat deficere teſtm̄,& ſuccedāt veniētes ab īteſtato? Bar.ī l.quoties.§.ſi duo.ff.e. tenuit ꝙ ſic.Cōtrariū tenet Dy.in l.ſi quis ita hęres inſtituatur excepto fundo. ff.e. & ibi Bal. & Salic. Ro.ī l.j.ſ. qñ nō pe. par.& p Bal.ī repe. l.in ſuis.in vlt. char. de lib.& poſth. Ange.in l.ſi qs priore. ff.ad Treb. p Ang. & Pau.de caſ.in l.ſi poſth.in princ. ff.de lib.& poſth.p Bar. cōſi,incip. Matthæ. Gratioli. Feder. de Sen.cōſi.cxxxj. Ange.conſi.cxliiij. Bal. conſi.lxxxiiij.v.lib. vbi pulchre vide.

POMATES.
c ¶Cū in libris. Iſtā l.ſi. pōderat ꝓ vna notabili deci. Albe. do.Iaſ.in l.j.in iij.co. in ver.adde pro ampliatiōe, quam fecit in ij.lect.ff.de vulg. & pupil.

P. PAVL. P.
c ¶Cū ī libris. Circa regulā huius l.ꝙ error nominis teſtatoris an filij ſui vitiet teſtm̄,vide Ro.conſi.lxxix. in princip.
d ¶Error in ꝓprio nomine. Adde plene p Ro.conſulentem in facto,ſuper materia huius legis,conſi. clxxix.
e P. PAV. P. ¶Ad quæſtionē. Vide in ſimili Comen.conſil. xxiij.incip. viſo compromiſſo.in prin. Vide duas quæſtiones circa iſtam regulam per Aret in l.ſi quis filium.§.fi.ff.de acquir.heredi.
f P. PAV. P. ¶In libello. An & qñ appellatiōe hęredis veniat hæres hęredis vide Bertach. in tract. de gabellis, in ſecunda parte. in viij.col. Vide ēt Iaſ. ī l.paterfamilias. de vulg.& pupil.Itē ꝙ ſi hęres hæredis ſuccedit hęredi ab inteſtato,ipſe aūt hæres ſucceſſerit ex teſtō defuncto, an hæres hęredis dicet hæres teſtatoris ex teſtō vel ab inteſtato: vide Bar. notabiliter ī l.veluti.ff.de pet.hę. Itē ꝙ illud, qđ dicit de errore nominis filij,patris vel vxoris vide Iaſo.in l.ſi quis ī noīe.ff.de verb.ob.
g ¶Qui hæredis. Adde an appellatiōe hęredis veniat hæres hęredis,vltra poſita in l.Gallus. §. etiā ſi parēte. Old.cōſ.xxj. Ange. cōſi.clxxxv. Pet.de anc.cōſ.cxxij.& Bal.hic. q dicit ꝙ ſi teſtator mandauit hęredi ſub pœna ꝙ faciat monumētū & hæres deceſſerit hæreditate non adita,tñ per ius deliberandi trāſmiſit hereditatē ad hæredem ſuū:iuxta l. cū antiquioribus.j. de iure deliber.ꝙ iſte hæres hęredis nō incidit ī pœnā.alle.l.mulcta. in prin.ff.de cōdi.& demon.& dicit eſſe notabile.de quo clarius p Bart.cōſil.cxiiij.inci. And. Martini cōdidit teſtm̄. Et ꝙ procedit libellus, de quo hic per Bart. voluit Ange.conſil. cclxvj.
h ¶Nota tertio. Adde quid ſi teſtator dicat inſtituo mihi hæredē fratrē meū:& adijciat,ꝙ ſi is moriat, inſtituo mihi hæredes eius filios, vide Bal.conſi. clj. j.libr.
POMATES.
i ¶De pupillari ſubſti.Et iſtū tex. pōderat ad quod not.Iaſ. in.l.j.in prin. in vij. col.ff.de vul.&pup.
P. PAV. P.
k ¶Cum auum.vide aliquid per Anton. de Butri.conſil.lvij. in ij.colum. in princi.Item iſtam legem repetit do. Signor. de Homod. Item vide de Socin.in l.ſi Titius. ff.de condit.& demonſt.
POMATES.
l ¶Opponitur j.Aduerte ꝙ videtur ꝙ iſta conditio debet dici miſta ex poteſtate inſtituti,in viribus fortunæ: & ſic quod differentia, quam facit hic Bar. ſit verbalis. Nam ſi conditio ſimpliciter depēdet a facto tertij,quo ad honoratū dicitur caſualis. igitur &c. niſi dicas quod habuit reſpectum ad effectum qui repugnat,vide glo.in d.l.ſuus quoq̄.§.puto generaliter.ff.de hæredib inſtituen.

De inſtitutionibus & ſubſtitutionibus. Rubrica.

1 Conditio miſta ſi deficiat, quando deficiat diſpoſitio. & nume.3.
2 Conditio poteſtatiua ſi deficit, quando habeatur pro impleta.

LEX I.

k Cum auum.[k] Cōdi
tio mi
ſta conſiſtens ex facto inſti
tuti, & alterius debet im
pleri,vel ex facto alterius
impediri vt inſtitutus poſſit adire.hoc di
l cit. Opp.j.[l]de cad.tollend.l.j.§. ſin autē
ſub conditione.Solu.Ibi loquitur in con
ditione caſuali,quæ quocunq̄ modo de
ficiat,impedit diſpoſitionē: hic loquitur
de cōditione miſta. Et intelligatis miſta
ex poteſtate inſtituti, & alterius. Aliud
eſſet, ſi eſſet miſta ex poteſtate inſtituti,
& viribus fortunę:vt not.ff.de conditio.
& demonſtra.ſuper rubrica. Horum eſt
ratio: licet Cyn. hic quærat & non ſol
uat.nam quando aliquis inſtituitur ſub
conditione caſuali, teſtator ſolùm caſus
euentum reſpexit, & nullo modo fa
ctum inſtituti. ideo quocunque modo
conditio deficiat, diſpoſitionem impe
dit. Contra hoc opponi.de lege quę ſub
conditione.§.quoties.de conditio. inſtit.
Solut.ibi loquitur in conditione poteſta
tiua,quæ quocunque modo deficiat,abſ
que modo, ſeu facto inſtituti, vel alias
onerati,nō impedit diſpoſitionem. Ideo
quia cùm conditio ſit merè poteſtatiua,
teſtator non reſpexit niſi factum inſtitu
ti,quod per eum non ſtat,vt ibi patet.Et
& ſi tu dicas,Imo illa conditio eſt miſta,
ſi ſeruum manumiſerit,pendet enim ex
poteſtate manumittentis, & manumiſ
ſi.Dico quòd non eſt verum:quia manu
mittēd⁹ nō pōt libertatē recuſare:vt.j. de
manumi.teſt.l.fi.Preterea,nec eſt veriſi
mile,quod recuſet,&c. Oppo.tertio[a]
de l.legatū.j.de condi.inſer.Iſtud eſt val
de difficile contrariū,& glo.ſoluit pluri
bus modis:qa quidā dicūt, hic erat alias
relicturus:ibi nō.Hæc eſt diuinatio.Alij
dicunt ꝙ ibi fuit in mora:hic nō. Diuina
tio eſt.Tu dic,ꝙ hæc eſt vera,quam glo.
ponit hic in fi.vlt.glo.& hic in principio.
Tu debes ſcire ꝙ conditio merè caſualis
quocūq̄ modo deficiat,diſpoſitio deficit
vt ſ.dixi.Cōditio merè poteſtatiua, nul
lo modo vitiat diſpoſitionē, niſi qñ ſta
ret per factū ipſius inſtituti:vt modo di
xi in præcedenti contrario.In cōditione
verò miſta,quæ pendet ex poteſtate in
ſtituti,& alterius,eligetur quædam me
dia via inter prędicta:quia ſi quidem de
ficit facto alterius,nō vitiatur diſpoſitio:
vt hic,& l.in teſtamēto.de cōdi.& demō.
ſed ſi deficiat caſu fortuito,vitiatur diſpo
1 ſitio,vt dicta l.legatū. †Circa id qđ di
citur de conditione poteſtatiua,oppo.de
l.inde Neratius.in princ.ff.ad legē Aql.
Solu.Ibi fuit impeditus facto alterius,&
iniuſtè.Vnde contra eum cōpetit actio,
per quā ſuccurrit inſtituto:& ideo nō eſt
neceſſe,ꝙ cōditio habeatur pro impleta.
Sed ſi per illā actionē nō ſuccurretur in
ſtituto:vt puta,qa ille impeditus nō eſſet
ſoluendo:tunc conditio pro impleta ha
betur:l.fin.ff.de eo per quē factū erit. &
l.Titio.§.fin.de condi.& demon. Cō
tra iſtud iterum opp.de l.ſi Titius.de cō
di.& demon.Gloſſ. hic ſignat,& nō ſol
uit.Ecce ſolu.videte,ibi fuit impedita cō
b ditio poteſtatiua,facto tertij iuſtè[b]: ita ꝙ
contra eum actio nō poteſt dari : meritò
habetur cōditio pro impleta.Et ideo cir
ca iſtam conditionem poteſtatiuā habes
diſtinguere tria verba. Aut deficit caſu
fortuito,aut facto alterius.Si caſu fortui
to:tūc aut ille,in cuius poteſtate erat,fuit
in mora,aut nō.Si facto alterius, tūc aut
ex eius poteſtate depēdebat,aut alterius
tertij.Et ſi ex alterius tertij:aut licitè aut
illicitè.Si licitè,aut erat ſoluendo,aut nō:
vt patet ex prædictis. Venio ad aliud
2 ſcilicet†ad conditionem miſtā,de qua lo
quitur lex noſtra.Et oppo.ff.de leg. j. l.ſi
fundū p fideicōmiſſum.§.j.alias l.ſi Titio
vbi ſi deficit p caſum,nihilò minus diſpo
c ſitio valet.Sol.Ibi erat mod⁹ miſtus[c]:hic
cōditio. Cōtra hoc opp.de l.Titio.ver
ſi. ſed cū añ nuptias.de cōd.& dem.Iſtud
cōtrariū eſt valde difficile. Nā dicūt qdā
quòd ibi loqtur de mō,qñ eſt cauſa fina
lis relicti.ſ.l. fundū per fideicōmiſſum. §.
j.loquitur de modo,qui nō eſt cā finalis.
Iſta ſolutio tenetur p multos doctores.
Ego dixi vobis aliter in d.l.verſic.ſed cū
ante nuptias.Nā dico ꝙ ibi eſt idē quod
hic,ſi recte ille tex.inſpiciatur. Opp. de
l.vter ex fratribus.de cōdi.inſti.Sol. Illa
concordāt cū iſta: quia ibi fuit impeditū
matrimoniū facto alterius,non caſu for
tuito. Op.de l.cū ita legatū. ff. de cōdi.
& de monſt.Sol.Intellige hic qñ hone
ſtè pōt nubere:aliàs ſecus. Vltimò di
ſtingue plenè in iſta materia,vt habes hic
per Cyn.& Dyn.de reg.iur.in c. imputa
ri.lib.vj.Ego plenè tractaui in l.in teſta
mento.la ij.de condi.& demon. vbi glo.
tractat ſicut hic.

1 Libello precum ſtatur contra producentem.
2 Quando cōditio nō impletur, ſed pro impleta habetur, qua actione agatur.
3 Si facta eſt inſtitutio de monaſterio cum conditione, ſi recipiat talem in monachum, ualet inſtitutio & conditio reijcitur.

LEX II.

d Conditioni.[d] Si conditio
ni miſtæ nō
paretur facto inſtituti, inſtitutio
e locū habere nō poteſt.h.d. Ex iſta lege[e]
1 no.ꝙ †ſtatur libello precum cōtra ꝓducē
tē:ad idem de liberali cā.l.cū precū. Cir
2 ca hanc legē quæro duo.†Primò qñ con
ditio nō impletur,ſed qñ pro impleta ha
betur,qua actione agatur.Hic videtur ca
ſus,ꝙ agitur extraordinario auxilio,hoc
eſt,iudicis officio:ſed qñ eſſet impleta,a
geretur ex teſtamēto:vide iſtā gloſſā.Tu
verò dic de hoc vt dicit tex.in l.ſi peculiū.
§.is cui.de ſtatuliber.Ego pleniſsimè di
xi in l.in teſtamento. in fi.de conditio.&
3 demōſt. Quæro ſecundo† quid in ma
trimonio ſpirituali, vt ſi inſtituo mona
ſterium in hæredem, ſi recipiat talem in
monachum,an valeat? Breuiter veritas
eſt,quòd non valeat conditio,imò reijci
tur tanquam turpis,& inſtitutio remanet
pura:quia inuitare monaſterium ad reci
piendum aliquem ſub ſpe lucri eſt ſimo
nia:vt extra,de ſimo.nō ſatis.Nec obſtāt
illæ leges,quę loquuntur in matrimonio
carnali, in quo admittitur,vt ſub ſpe lu
f cri aliquis inuitetur:vt l.Titio.§.j.[f] de cō
dit.& demonſt.Et cùm hæc quæſtio oc
curriſſet de facto ſemel,ita fuit hic cōſul

a POMATES. ¶Opp.tertio. Aduerte ꝙ imo videt ꝙ hæc ſolutio nō diuinet,prio qdā no.qa licet in cōtrario eēt cōiūcta ꝑſona,tñ erat de trāſuerſalibus,ī qua nō prę ſumit tanta affectio vt ī deſcēdētibus ꝙ fuit hic. Loquit em̄ ī auo materno.Scđa ēt licet diuinet ad cōtrariū no. ad tex.noſtrum:qa ſi hic ī mora fuiſſet,cōditio nō haberet ꝓ īpleta:tñ mihi vr̄ ꝙ cōſtituat drīā inter aſcēdētes & trāſuerſales : licet ſit maior ꝑſumptio in vno quā ī alio nō ſit ſtatutū,ꝑ ea q̄ habent in l.cū rē alienā.j.de leg.Et credo ꝙ ibi valuiſſet legatū rōne cōiūctiōis, niſi ibi cōditio fuiſſet appoſita fauore filij, quē veriſimiliter amabat magis. Iſtā tñ gloſ. vtpote not.vltra Alex. hic adducit Are. ad iſtā glo.ꝓ notabili allegat Aret.cōſi.xciiij. ꝙ cōditio miſta deficiēs caſu fortuito, non facit deficere legatū ad pias cauſas, tanquā teſtm̄ fauore animę, quæ cunctis rebus eſt prȩferēda. l.ſancimus.ij. de ſacroſan.eccl. & alias etiā eſſet relicturus. Pro qua opi.eſt tex. in l.cū ita dat. ff. de cōdi.& demō.argumēto a libertate ad piā cām ꝓut valeat argumētū,vt p bar. in l.ſi vnus.ſ.de teſt.
b ¶Facto tertij iuſte. Adde qđ ex hoc infert bal.ꝙ ſi teſtator inſtituit hęredem, ſi ædificauerit eccleſiā in domibus ſuis, & eṗs nō vult dare licentiam ædificandi: nihilo minus hæreditas debet inſtituto.Pro quo facit qđ cōſuluit Rom. cōſi. ccccix. ꝙ ſi teſtator mandet hæredi, vt emat domū intra annū ꝓ cōſtruēdo hoſpitali,ſub pœna priuatiōis hęreditatis, ꝙ eṗo nō cōſentiēte nō incurrit pœnā.alle.d.l.ſi Titius.Subdēs tñ,ſi eṗs ī alio loco p ſe electo cōcedere velit facultatē hoſpitalis cōſtruēdi,cogunt hæredes hoc facere:qm̄ cū volūtas teſtatoris nō poteſt ꝓut vult, debet īpleri ꝓut pōt:vt ff.de cōdi.& demō.l.in teſtō.& melior eſt tex.ad ꝓpoſitū in auth.de eccle.tit.§.ſi qs ędificationē.& ita dicit tenere Bal.ī.j.C.de his q̄ pœn.no.q Bal.ſubdit ꝙ dicto caſu hęres nō cōſtruēdo,nō īcidit ī pœnā priuationis hęreditatis,vt ex teſtō,eo qa cū diſpoſitio teſtatoris cōmutat ī aliū modū quā ab eo exꝑſſum,ꝓpter aliquā cām,nō ītelligit ea cōmutata vel alterata diſpoſitiōis pœna,adiecta repetitio.p caſum ſing.ī l.mulcta.de cōd.et demō.Et hoc idē no.Bar.in d.l.ī teſtō.licet Ro.nō alleget.Dicit ēt ibi Ro.ꝙ ſi eṗs nullū aliū locū eligat ne in electo dare velit licētiā cōſtruendi,ꝙ debēt hæredes,vt pię volūtati teſtatoris,ꝓut poſsibile eſt pareāt,locū illū emptū vel emēdū deputare ad pauperū receptionē hoſpitaleq̄ ibi cōſtruere,nō tñ habēs eccleſiæ formā,cū hoc nō poſsint etiā ſine eṗi licētia.Allegat ita determinare Inn.in c.ad hæc.de reli.domi.per tex.in c.clericos. & c. vnicuiq̄.de cōſe.diſ.j.Quid aūt ſi aliqs donat bōa ſua alicui,cū hac cōditiōe,ꝙ cōſtruat vnā eccleſiam in domibus præfati donatoris in qua morari debeant duodecim frēs minores:& ſi hoc fieri nō poſſet de iure,nec de facto,illa clauſula habeatur pro non appoſita:an hæres debeat expectare ꝙ fratres habeant licētiam,vel debeatur æſtimatio:& quid iuris,vide Feder.conſi.clxxv. decidētem quod donatio remanet pura.
c P. PAV. P. ¶Modus miſtus.Seqtur Anto.de But.conſilio xlviij.poſt princ.
POMATES.
d Cōditiōi.Intra quātū tṗs debeat impleri cōditio iſta, ſi nupſerit,vid tex.et ibi Bar.in l.ij.§.ad filiorū.j.qñ & a q.quarta pars deb.li.x.quē refert,& ſeqtur Alex.reputās not. dignū ī l.hæc cōditio. in prin.in apoſt.j.ff. de cōdi.& demōſt. Vide etiā ad iſtā l. Bart.conſi.cxix.
POMATES.
e ¶Ex iſta l. Vide Alex.conſi.cxviij.ī ij. col.in ij.vol.& cōſi. cxxxj.in ij.col.eodē vol.Oldra.conſi.ccxcij.in j.col.in fi. & Raph.Cu.cōſi.lxxiiij.& Ale.cōſ. liiij. in j.col.vol.iiij. Barba.cōſi.iij.col. xxviij.& ſeq.vol.ij. & cōſi.viij.co.xj.e.vo. & Pau.cōſ.lxxj. co. vij.vol.j. & cōſ.lxxiij.e.vol.Barb. cōſi. xij.co.iiij.vol.ij. & duabus ſequētibus co. Alex.in l.edita.ī prin.ſ.de edēdo. Vide bonū textū in l.lite.ſ.de ꝓc.Rom.cōſi.xxiij.ī j.dubio. & cōſi.lix.col.vlt.ī vl. dubio & Alex.cōſi. xiiij.co.ij.vol.v.Ange. Are.ī §.ſi minus. co.ix.ī prin.Inſt.de actio.Pan. cōſi. xxviij.co.ij.vol.ij.& conſi. vlt.colū.ij.eodē vol.Felin.ī ca.cū venerabilis.co.v.in fi.Bar.cōſ.xviij. co. xv.& ij.ſe.co.& co. xxj.vol.ij.& conſi. ccv.col.ij.volu.ij.et conſilio xxxviij. columna xj. volu.ij.& col.ſeq.& cōſi. xlij. col.ij.co.& conſ.lix. co.xvij.vol.ij.& cōſi.lxx.co.vj. vol.ij. & Roman. conſilio xcj.in fi.conſi. ccxxv.co.pen.ad finē. & conſilio cccxxix.in fi.Pan.ī ca.examinata.co.ij.in ij.notab.de iud.& in c.fi. co.v.de cōfeſsis.Gemin.in c.fi. col.j. de iure iur.in vj.& q̄ i- & Felin.in c. quobi addit Anto.Are. niā contra.de ꝓbat. Bal.in l.j.ſ.de cōfeſ. & in l.ſi magnū. C. qui accuſa. nō pñt. Ale.cōſi.viij.col.iij.vo.ij.& cōſi.lxj.vo.iij.&Imo.cōſi.cxvij.co.fi.& Ana. lxxxj.in fi.& Alexan.conſi.lxxxiiij.colum.j.volu.j.& conſil.cxxxiij.co.ij. in fine eodem.& Aret.xiij.in vltim.dubio.& Bald.in capi. ex parte decani de reſcrip.col.fin.& Aret.conſilio lxviij.colum.iij.& Alex.lxxx.colum. iij.volum.ij.vbi ponit quid in capitulante.& Alexand.conſilio clxij. vo. ij.& Felin.in capi.ex parte b.de foro compet.& Alexand.conſilio.xix.columna ij.& conſilio cxcj.colum.ij.eod.volum.ibi loquitur in minore faciēte poſitiones.vide etiam Alexan.conſilio xvij.colum.ij.vol.iij.vbi ponit quid in reſpondente poſitionibus,& capitulis.& in l.Gallus.§.idem credēdum.in fin.de liber.& poſthu.ff.& conſi.lxxj.col.j.vol.ij. vbi loquitur in ponente per imperitiam, vel malitiam.& colum. ij. & ibi etiam dicit, an libellus probet pro producente.& Alexan.conſi.cxij.vol.v.vbi loquitur in excipiēte.& Soci.xlj.co.pen.& fi.vbi declarat pulchre hic hāc legē ī hoc.
f ¶L.Titio.§.j. Adde quod ibi Bartolus aliter loquitur .tandem dicit,quod

cautela eſt ꝙ relinquaẽ monaſterio pro alimẽtis illius monachãdæ. nã tunc bene valet, ꝑ gl. in d. c. nõ ſatis. & hoc ibi ſequiẽ Pau. de caſ. ſed eũ rephendit de eo, qđ dixit in cõſi. incipiẽte do. Nupta Pauli. ꝙ ſi ſit legatũ alicui, ſi ĩgrediatur monaſteriũ, ꝙ illa cõditio reĳciẽ: qa inducit viduitatẽ, & perpetuam manſionẽ in certo loco: quia dicit Pau. ꝙ licet auferat carnalem viduitatem nõ aufert ſpiritualẽ digniorẽ carnali: & vita actiua eſt altior quã tẽporalis: nec reputatur contra Rẽpublicã: quia animę ſunt preferẽdæ corporibus. l. ſancimus. C. de ſacroſan. eccle. tũc bene induceret perpetuã viduitatẽ ſi teſtator diceret nec nubat, nec monaſteriũ ĩgrediaẽ: & eo caſu cõditio eſſet reĳcienda: quia eſſet vita beſtialis, ſecundum ipſum: latius ibi vide.

POMATES.
a ❡L. ille autẽ. Dum Bar. ꝓ iſta opin. hic alle. l. ille autẽ. dic ꝙ illum tex. tenet ipſemet Bar. in l. Titio centũ. §. j. ff. de cõdi. & demõ. hic alle. vt hic per do. Alexan. pulchre.

P. P A V. P.
b ❡Fiat. Vide Ang. conſi. lxxxvij. inci. in Dei noĩe. ad finẽ.

Pro cõcordia aduerte, qñ ſub cõditione caſuali, vel miſta, filius eſt inſtitutus & ſic nõ ſub conditiõe poteſtatiua, & ĩ defectũ cõditionis, nõ reperiẽ exhęredatus an debeat reĳci conditio de inſtitutiõe in legitima & Bart. in l. ſuus quoq;. ff. de hære. inſti. videẽ tenere negatiuã, ꝙ nõ reĳciatur: qa dicit teſtamentũ eſſe nullũ. Et hęc fuit ſnĩa Raynu. de Forliu. q fuit pręceptor Bar. & cõmuniter tenebaẽ añ Bar. Affirmatiuã videẽ tenere, ſ. ꝙ ſit reĳciẽda in hac l. ſi pater. Et ex hoc Rayne. appellauit ipſum Bartolutiũ. Sed quo ad cõcordiam dic ꝙ nõ fuit ſibi contrarius: qa ſeipſum emẽdat in hac l. ſi pater. imo ſapiẽtis eſt mutarę cõſiliũ ĩ melius. l. manifeſtiſſimi. C. de fur. cum ſimi. Et hæc ſufficiant pro ſaluatione Bart.

P. P A V. P.
c ❡Si pater. Hãc l. repetit Fulg. & de materia vide Bar. cõſi. xiij. & conſi. cxxxj.
d ❡Modernorũ. Adde ꝙ ſic cõſuluit cõſi. xiij. incip. ex facto ꝓpoſito. & Ang. cõſi. cxvij. incip. dom. Catharina quondã Blaſij. Cõtrariã opinio. ꝙ iura ſint correcta, tenuit etiam Imo. ĩ l. ſuus quoq;. de hære. inſti. ſed melius in l. fi. ff. de cõdi. inſti. Salic. hic, Pau. de caſ. q dicit, ꝙ per opi. Bar. ſuſtentatur

tũ ꝑ do. Recuperiũ de ſancto Miniano: & ita ſenſimus nos omnes. Facit ad hoc ff. de hæredib. inſtituen. l. ille autem.[a] & quod ibi not. &c.

LEX III.

SI mater. Nõ refert quid ex equipollẽtib⁹ fiat[b]. h. d. Vel aliter: Inſtitutio collata in vnum caſum, refertur ad alium ſibi ſimilem. h. d. Materiam huius l. tractãt docto. & ego in l. Gallus. §. & quid ſi tantũ. ff. de liberis & poſthumis.

1 *Filius non poteſt inſtitui ſub conditione caſuali, uel miſta: niſi in eius defectum exhæredetur.*
2 *Teſtamentum in quo filius eſt inſtitutus ſub conditione caſuali, ualet: ſed conditio reĳcitur.*
Iſta iura hodie ſunt correcta.
3 *Si poſthuma fuit inſtituta, ſi intrauerit monaſterium, ſi nata monaſterium non intrauit, teſtamentum eſt nullum.*
4 *Filius inſtitutus ſub conditione miſta, ſi non ſtet per eum, quò minus impleatur: inſtitutio uitiatur.*
5 *Hæreditas ex teſtamento, in quo filius fuit inſtitutus ſub conditione caſuali, quo iure adeatur.*

SI pater. [c]Hæc eſt difficilis l. & habet materiã, in qua q plus ſcit, plus dubitat. Breuiter dicit: Si filius inſtituitur ſub conditione cauſali, vel miſta, nõ valet teſtamẽtum, niſi in eius defectum fuerit exhæredatus: & hęreditas poteſt adiri ab inteſtato. hoc dicit. 1 †Nota ꝙ filius nõ poteſt inſtitui ſub conditione caſuali, vel miſta, niſi in eius defectum exhæredetur. Ratio, quia non eſſet dare caſum, in quo reperirctur præteritus, nec inſtitutus, nec exhæredatus. Oppon. & modò intro glo. de l. ſuus quoq;. in princip. de hæred. inſtituen. Solu. Sub conditione poteſtatiua poteſt inſtitui: vt ibi. & probatur ex ſequẽtibus §. illius l. ſe non ſub conditiõe caſuali: vt hic. Contra hoc opp. & hic aduerte quia eſt ſubtile: ego reperio in cõditiõe poteſtati, eandẽ rationẽ quæ in caſuali: quia erit dare tẽpus, in quo filius reperiretur præteritus: vt ſi eſt inſtitutus ſub cõditione poteſtatiua, quę nõ poteſt impleri vltimo vitæ ſpiritu: nam illo tempore, hoc eſt vltimo vitę ſpiritu, reperiretur pręteritus: ergo teſtamentũ eſt nullũ. Huius timore, dicunt quidam, quòd hoc debet intelligi de cõditione poteſtatiua, quæ poteſt impleri vltimo vitæ ſpiritu: vt ſi dederis centum Titio. Iacob. de Rauen. reprehendit iſtos in l. ſi libertus. §. ſi libertinus. de bon. liber. & bene. Nõ obſtat ſi dicis, quòd in aliquo caſu reperiretur pręteritus: quia imputet ſibi: quia hoc facto ſuo contingit. Opp. diciẽ hic, & in defectum conditionis debet exhæredari: contra, exhæredatio debet fieri pure: vt l. iij. §. pure. de libe. & poſthum. Solu. Verum eſt, ꝙ debet exhęredari pure, non qñ eſſet inſtitutus ſub cõditione: nã tunc poteſt exhæredari ſub cõditione cõtraria: vt hic. Item opp. de l. ſub cõditione. de bonorum poſſeſſio. contra tabu. Sol. Ibi loquitur in filio emãcipato. hic in ſuo. Quæ eſt ratio? Do. Cyn. hic tangit, non tamen declarat. Ratio eſt quia filius emancipatus præteritus non dicit teſtamentũ nullum: ſed oportet ꝙ veniat per contra tab. Sed cũ pendẽte cõditione habeat ſecundũ tabulas, vt ff. de ſecũd. tab. l. ij. §. ſi ſub conditione. meritò ſibi cõpetit contra tabulas. Vlterius oppo. de l. 2 quoniã in prioribus. de inof. teſta. †vbi dicitur, ꝙ etiã grauamen reĳcitur de inſtitutione filĳ, quantũ ad legitimã: ergo videtur ꝙ hodie valeat teſtamẽtũ: quia ſaltem in legitima videtur purè inſtitutus. Gl. hic tãgit nec firmat: ſed in l. ſu⁹ quoq;. ff. de hæredi. inſtit. tenet hoc expreſſè, ꝙ iſtæ leges hodie corriguntur. Guliel. de Cu. in d. l. quoniam in prioribus. dicit, ꝙ hoc nõ eſt verum: quia in d. l. qm̃ in prioribus. loquitur in iſtis caſibus, in quib⁹ aliquis vocatur ad querelã: & ſic fili⁹ ſtabat in dubio: quoniã litis euentus dubius eſt: ideo eius fauore ſtatutum eſt, vt habeat legitimã ſine grauamine: ſed eo caſu quo teſtamentũ eſt ipſo iure nullũ, iura antiqua nõ mutãtur: quia hic non eſſet fauor filĳ. Idem hic videtur tenere do. Iaco. de Rauen. Idẽ tenebat dñs Rayner. Ego iã hic in concurſu lectionũ ſic recitãdo proceſſi ſecundũ opi. Modernorum[d]: poſtea cũ caſus hic occurreret de facto, volẽs melius[e] & ſubtilius videre, adhæſi opinio. gl. ꝙ iſta iura ſint correcta. & dico ꝙ caſus eſt expreſſus s̃. de inof. teſt. l. ſcim⁹. §. cũ aũt ſi quis. Nã ibi loquiẽ qñ filio relictũ eſt, cũ hęres inſtitutus morietur. Cõſtat enim ꝙ qñ legatũ, vel inſtitutio, confertur in tẽp⁹ mortis hęredis, eſt cõditionale, nec pẽdet ex filĳ poteſtate: & ſic de iure antiquo teſtamentũ eſſet nullũ ipſo iure: & tamẽ cõditio illa reĳcitur vſq; ad legitimã: vt ibi patet. Nec obſt. qđ diciẽ, ꝙ iſtud eſt introductũ fauore filĳ qa fateor, ꝙ iſtud eſt in fauorẽ filĳ, & etiã hæredis inſtituti, & teſtatoris, vt eius diſpoſitio valeat: vt expſſè diciẽ in d. §. cũ autẽ.

3 Iuxta hoc formo quęſtionẽ de facto mihi occurrentẽ. Teſtator dixit ſic: †Inſtituo poſthumã, quæ ex vxore mea naſceẽ ſi ĩtrauerit monaſteriũ, in ducẽtũ: nata eſt poſthuma, nec inſtrauit monaſteriũ: q̃riẽ an teſtm̃ ſit ruptũ, tanq; ſit pręterita. Dixi ſic, iſta videẽ inſtituta ſub cõditione, q̃ nõ pẽdet ex eius poteſtate: & ideo an teſtamentũ ſit nullũ, ſunt opi. qa gl. in l. ſu⁹ quoq;. tenet ꝙ iſta iura ſunt hodie correcta ꝑ l. qm̃ in prioribus. qđ tñ in ꝓpoſito non examino: ſed dico hic ſimpliciter teſtamẽtũ eſſe nullũ. Aduerte gl. q̃ dicit ꝙ iſta lex eſt correcta, loquiẽ qñ fili⁹ eſt inſtitutus ſub cõditione. Sed in lege noſtra dicta poſthuma nõ fuit inſtituta, neq; pure, neq; ſub cõditione: ergo teſtamẽtũ eſt nullũ: nam teſtator inſtituit illam poſtumã, quæ naſceretur & monaſteriũ intrauerit. Iſta nõ eſt illa poſthuma: ergo non eſt ĩſtituta. Iſta ſunt verba tex. ĩ l. cõmodiſſimè. de li. & poſth. licet Ray. de forliuio[f] cõſuluerit cõtrariũ, & nõ intellexit illud quod

& prouidetur filĳs: & contraria operetur contrariũ. Et hanc ſequitur Ange. conſi. xciiij. inci. Viuianus de Montepulciano.

e P. P A V. P. ❡Volẽs melius. In iſtis verbis allegaẽ Bar. ꝙ magis credendum eſt doctori in cõſcribendo, quã in legẽdo: quia preſumitur ꝙ melius conſiderauerit. Adde qđ dicit idẽ Bar. in cõſi. incip. Lapus dicẽs ꝙ illud, qđ docuit ſuos ſcholares legendo, reduciẽ ad practicam conſulendo.

POMATES.
e ❡Volens melius. Et ꝙ qui melius cõſiderat, aliquãdo conſiliũ mutat, eſt elegãs tex. in l. diui fratres. ff. de iure patron. Et iſta opi. Bart. hic eſt cõmunis, vt inquit Petr. & Decius. Et vide Alex. cõſi. lvj. ĩ iĳ. co. vol. iiĳ barb. ĩ cõſ. xiĳ. ĳ. du. et cõſ. cxcj. qđ licitũ ſit mutare cõſiliũ ĩ melius vide Barb. cõſi. j. colũ. xxx. vol. j. & cõſi. lviĳ. col. viĳ. eod. vol. & cõſi. lxĳ. col. xix. & cõſi. ſeq. col. vj. eo. vo. & co. viĳ. & Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. colũ. v. in iĳ. q. ff. de verb. ob. Barb. cõſ. xviĳ. col. xxiiĳ. volu. ĳ. & conſi. xx. colum. xvĳ. eod. volu. & conſi. xxĳ. col. vj. eod. volumi. & conſ. xxĳ. col. xĳ. eod. volu. & conſi. xxiĳ. colum. iĳ. eod. volu. & conſi. xxxvĳ. col. v. in fi. eod. volu. & cõſi. lv. col. iiĳ. eo. vol. & conſi. lx. colũ. xĳ. vol. ĳ. & in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. colũ. xv. in fin. de conſti. & in ca. examinata. colum. xxiiĳ. de iudic. & Alex. conſil. clxxxiiĳ. col. ix. volumi. ĳ. Vide etiam Barba. conſil. x. colum. ĳ. volumine j. Limita tamen iſtud dictũ Barto. vt non ꝓcedat qñ doctor cõtrarius tantũ, vel conſulendo tantum: quia tunc nõ debet audiri. l. j. vbi Bart. s̃. de furtis. Limita tamen iſtud, vt non procedat inter diuerſas perſonas, & in diuerſis iudicĳs: qa tunc admittitur cõtrarietas. lege, Papinianus. §. ſed nec impuberis. vbi gloſſ. s̃. de inoffi. teſta. per Cyn. in l. j. C. de fur. per dominos de Rota deciſio. viĳ. in titulo de teſtamen. & in antiquis. Adde etiam quod doctor poteſt conſulere, licet non inueniat deciſionem in terminis, dummodo inueniat rationem naturaliter ab æquitate naturali, non abhorrentem: vt per Pau. de Caſtr. in lege clodius. ff. de acq. hære.
f ❡Ray. de Forl. Adde quod Paulus de Caſtro dicit, quod melius cõſuluit ipſe Rayne.

a P. P A V. P. ❡Reprehẽdẽda. Circa regulã huius legis ꝙ facto datur voluntas intelligi, vide Ro. alia iura allegantem conſilio xxviĳ.
b P. P A V. P. ❡Fauore liberorum. Vide quæ dicit Barb. conſi. xliĳ. volu. iiĳ. colum. iiĳ. & ſeq.
c POMATES. ❡Eſt extẽſum. Vide Alex. cõ. xxviĳ. co. iiĳ. vo. iĳ. vbi dicit hãc l. & ſimiles exorbitare a iure: & imo nõ deberet extẽdi. & cõſi. xcĳ. col. ĳ. vol. iĳ. vbi declarat: & ibi etiã ponit qñ eẽt ſubſtituta pia cauſa. & conſi. ſeq.
d ❡Op. Adde Bal. ĩ l. j. in prĩ. ff. de iuſti. & iure. Andr. Barb.
e ❡Pro cõiũcta. Adde Old. cõ. clxxxvĳ. ĩci. de inſti. & ſubſt.
f ❡Cũ autẽ. Et an legitimatus a patre filio ſuo legitime nõ citato, ſuccedat vna cũ legitimo & naturali. do. pau. ĩ cõſ. qđ incipit, habẽs ſpuriũ filiũ naturalẽ, & legitimũ. tenet ꝙ non. l. ex facto. de vulg. & pup. ꝑ Mod. ĩ l. Gallus. ff. de lib. & poſt. Et an appellatiõe filĳ veniãt naturales. Et an appellatiõe nepotis veniat naturalis tãtũ, vide Bar. in cõſi. xxxviĳ. caueẽ ſtatuto. & ĩ cõ. xxxix. & eũdẽ Bar. ĩ cõſ. lxxxiĳ. ĩci. ĩ facti cõtigẽtia And. Barba.

POMATES.
g ❡Intelligiẽ. Vide ad iſtũ tex. l. filius fa. §. cũ qs. et ibi q̃ ſcripſi. ff. de leg. j. Et amplia iſtũ text. vt ꝓcedat ẽt ſi filius grauatus, eſſet ſimul ĩſtitutus cũ extraneo in quota: nã nõ ſubauditur iſta cõditio, ſi ſine liberis deceſſerit: vt ꝑ gl. hic, in verb. filius ꝓbaẽ: qa rõ ĩ l. cũ acutiſſimi. & in l. cũ auus. militat etiã in caſu noſtro: & qñ cũ filio grauatus eſt extraneus: ĩ iſtis terminis cõſuluit Cuma. vt refert, & ſequitur do. Io. bap. ĩ l. ĩ teſtõ. la j. s̃. de teſta. mili. licet ibi referat Pet. tenuiſſe oppoſitũ ꝑ regu. l. quãuis. & l. hęreditatẽ. s̃. titu. j. Sed dic, ꝙ illa regula nõ ꝓcedat, qñ eſt diuerſa rõ in vno determinabiliũ: vt ꝑ doc. & maxime Alex. ĩ l. iã hoc iure. ff. de vulg. & pup. Pro opi. do. Io. Bap. facit qđ ĩ ſimili vult Bar. ĩ l. Titia cũ teſtõ. §. Titia. ĩ ĳ. col. ver. q̃ro, pone ꝙ. ff. de leg. j. alias ĳ. An aũt qđ hic diciẽ, habeat locũ tatũ ĩ filio legitimato grauato. Quidã tenent, ꝙ ſic: licet videaẽ ꝙ ĩ eo nõ militat rõ ĩ d. l. cũ acutiſſimi. qa filius filĳ mei adoptiui, nõ diciẽ mea poſteritas. Sed ſup hoc cõſidera: & maxĩe qñ eẽt talis, q trãſierit ĩ poteſtatẽ patris adoptãtis: ẽt diſpoſitio huius §. ĩ quocũq; grauato deſcẽdẽte, ẽt ſi eẽt vltra ꝓnepotẽ, ꝓpter rõnẽ d. l. cũ acutiſſimi. maxĩe ibi vel ĩ reſcriptis aliã poteſtatẽ. & nũqd diſpõ huius §. ꝓcedat, ẽt ſi eẽt ſubſtituta eccleſia, vel alia pia cã, vide Feli. ĩ c. ĩ p̃ſentia. col. j. de ꝓb. et ibi ĩ l. ſe. co. põit an ꝓcedat, ẽt ſi hẽat

quod ego dixi. Quæro circa hanc leg. quid de nepotibus. Dic vt in gl. aut filius 4 pręceſſit eos, aut nõ. †Quęro qñ fili⁹ inſtituiẽ ſub cõditiõe miſta: & ſtat ꝑ eũ, nõ per caſum: an inſtitutio vitieẽ: Bulga. dicebat ꝙ non. Tu dic cõtra: vt in gl. & bene, quia ab initio nõ valet inſtitutio. Vl5 timò q̃ro, hic diciẽ †ꝙ põt hęreditatẽ adire, quo iure debet adire? Cy. dicebat. ex teſtõ. glo. dicit ab inteſtato. & bene dicit. Subdit tñ glo. vnũ verbũ, & c. ꝙ ſi vellet adire ex teſtamento, poſſet: quod non eſt verum: quia ſi vult adire ex teſtamento, oportet ꝙ teſtamentũ approbetur: & teſtamento approbato non valeret de iure ciuili. De iure prætorio ergo deberet petere ſecundũ tabulas, non adire hæreditatem. Præterea, aut pendet conditio: & non eſt dubium, ꝙ hæreditas non poteſt adiri. Aut deficit: & idem: quia eſt contra diſpoſitionem defuncti & ideo teneas ꝙ hic ſuccedat ab inteſtato:

REprehendenda.[a] Inſtitutio facta ſub cõditione turpi, remanet pura, & valida, cõditione reiecta. h. d. Vel aliter: Conditio impoſſibilis de iure, ex inſtitutione reĳcitur. Hic habes de cõditione impoſſibili, de qua feci tibi vnam repetitionẽ in l. j. de condi. inſer.

GEneraliter. Hæc eſt notabilis lex, et habet vnã tatũ, vel duas cõcordãtias. Breuiter dicit: Fauore liberorũ[b] diſiũcta poſita inter cõditionem, reſoluitur in cõiunctam quod ad extraneos eſt extenſum.[c] h. d. vſq; ad §. cũ autem. concor. huic l. ff. de hære. Inſtit. l. Lucius. & facit ff. de re. dub. l. ſi is qui ducenta. §. pe. Oppo.[d] de l. ſi hęredi plures. de condi. inſtit. Sol. Speciale eſt propter præſumptã volũtatẽ defuncti, quæ nõ verificaẽ in qualibet parte alternatiuę: quid dicemus in alĳs cõditiõibus? Pone, teſtator dixit: ſi nauis ex Aſia venerit: aut Titius conſul fuerit: aut Imperator in Italiam venerit, talẽ ſubſtituo. Dico ꝙ vbicũq; inter iſtas cõditiones alternatiuas eſt illa, ſi deceſſerit ſine liberis: ꝙ aſſumiẽ pro cõiuncta:[e] quoniã apparet ꝙ teſtator liberos inſtitutos voluerit p̃ferre ſubſtitutis: vt d. l. Lucius. ſecus ſi illa cõditio nõ apponeretur. Vel aliter põt dici, ꝙ qñcunq; cũ diſiunctiua adĳciẽ dictio etiã, tũc habet vim cõiunctæ ſeu copulatiuæ, ſecundùm Priſcianũ: & eſt caſus hic. Hoc nõ dico pro conſtanti.

1 *Subſtitutio facta poſteris poſt eorum mortem, intelligitur ſi deceſſerint ſine liberis.*
2 *Filĳ naturales non legitimi quòd excludant ſubſtitutum.*

Cùm autẽ.[f] Subſtitutio fc̃tã liberis legitimis & naturalibus, poſt mortẽ eorũ, intelligitur,[g] ſi de1 ceſſerint ſine liberis legitimis.[h] h. d. †Nota primò ꝙ ſubſtitutio facta poſteris, poſt eorum mortem, intelligitur ſi deceſſerint ſine liberis. Ex hac reſpõſiõe Papiniani, propter occurrẽtia tẽpore mortalitatis, feci multas quæſtiones in l. auus. de condi. & demõ. & dicam tibi fortè in l. cũ acutiſſimi. j. de fideicõ. & inter cæteras facio vnam talem quæſtionẽ: Dicit teſtator, ſi filius meus deceſſerit ſine liberis, filĳs maſculis. qd ſi deceſſerit cũ filiabus fœminis.

2 †No. ꝙ filĳ naturales, nõ legitimi, ſubſtitutũ excludũt[h]. Opp. de l. cũ pater. §. volo. & l. Lucius. §. fi. ff. de leg. ĳ. Sol. Ibi loquitur in filĳs natis in ſeruitute: & ſic ĩ figura matrimonĳ, q ſubſtitutũ nõ excludũt: aliàs ſecus, niſi de mente teſtatoris aliud appareat: quæ mens ex dignitate ꝑſonarum colligitur, & alĳs indicĳs: vt l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Trebel. vbi de hoc dixi pleniſſimè: & feci de hoc multas quæſtiones[i].

1 *Conditio quando poſsit impleri poſt mortem, & ante mortem teſtatoris.*
2 *Conditionem ſemel impletam eſſe, ꝙ ſufficiat, licet non duret.*
3 *Relictum alicui, ſi intrauerit monaſterium: an illud habere debeat, ſi intrauerit, ſed non perſeueret.*

SI quis hæredem.[k] Cõditio caſualis, ſiue poteſtatiua, nõ facilè poteſt viuo teſtatore impleri. h. d. Op. 1 de l. ĳ. ff. de cõdi. & demon. †Sol. Aut cõditio cõſiſtit in dãdo: & debet ĩpleri poſt mortẽ teſtatoris: vt l. cõtraria. Aut conſiſtit in faciẽdo: & tũc aut cõditio eſt poteſtatiua, aut caſualis. Si poteſtatiua eſt facilis: tunc idẽ: vt l. cõtraria. Si difficilis eſt: tunc ante mortẽ, vt hic. & idẽ in caſuali. et 2 vide gl. tuã. Et not. ẽt ex hac l. †ꝙ ſufficit cõditionem ſemel impletã eſſe[l], licet nõ duret. Et hoc facit ad q.[m] relictũ fuit alicui ſub tali conditione, ſi tale monaſteriũ intrauerit: ille ĩtrauit, poſtea exiuit: an debeat habere relictum? Hic videtur caſus ꝙ ſic: ſicut in ea, quæ nupſit, & poſtea diuertit. In cõtrariũ vr̃ caſus s̃. eo. l. reprehẽdenda. ſi bñ inſpiciatur: vbi fuit relictum ſub conditione, ſi diuerterit. Certè ſi rediret ad maritũ ſuũ, nõ haberet legatũ, niſi ideo, qa cõditio eſſet turpis. Et vide gl. l. reprehendenda. Et eo qđ dicit, eo & c. inuit ꝙ ſi diuerſis eſſet nupta, & diuortiũ non duraret, quod hæreditatem non haberet. Modo relinquo eam ſub dubio.[n]

1 *Dictio ſecũdum, ꝙ non facit conditionem.*
2 *Si teſtator dicat, ſecundũ conditiones infrà ſcriptas: & nulla ſunt conditiones appoſitæ, voluntas tamen eſt perfecta.*
3 *Vicus, terra, vel caſtrum, habet proprios fines.*
4 *Quando quis occupat aliquod caſtrum, & accuſatur, in accuſatione, debet inſeri locus territorĳ ipſius caſtri, non particularis locus.*

filios tm̃ naturales, vl' ſpurios. Reliqua circa materiã huius §. viđ ꝑ doc. hic, ĩ d. l. cũ acutiſſimi. & ĩ d. l. cũ auus. et ĩ l. ex facto. §. ſi qs rogatus. ff. ad Treb.
h ❡Excludũt. Adde quid ſi aliquis eſt ĩſtitutus: & ſi deceſſerit ſine filĳs legitimis, et naturalibus, eſt ſibi datus ſubſtitutus, decedatq; ĩſtitutus cũ filio legimato: an excludaẽ ſubſtitutus? Cõiter teneẽ ꝙ ſic, vt tenuit Io. An. poſt Ia. de are. in addi. Spe. in ti. de ſuc. ab inte. §. fi. ĩ fi. Alb. de Ro. & Bar. ſuo cõſi. inci. viſo inſtrumẽto locati. Bar. ĩ l. Gallus. §. ſeruus. ff. de lib. et poſth. Ant. de But. in c. ꝑ venerabilem. poſt mediũ. q fi. ſint legit. Per. de Anch. cõſi. cxv. et cclxxix. & Pau. de Ca. conſ. ccx. & ccxxiĳ. Ale. cõſi. lvĳ. & xciiĳ. j. vo. Si tamẽ dictum ſit ſine filĳs, ex legitimo matrimonio procreatis: licet legitimati per ſubſequens matrimoniũ, nõ excludũt ſubſtitutum. Ita cõſuluit Bald. conſil. ccccxc. ĳ. lib.
i ❡Quæſtiones. Addẽ quod Pau. de Caſt. & do. Alexã. ꝓpter illa verba, q̃ ſunt in tex. ĩteſtatus, et aut ſine teſtamẽto: multa dicũt, maxĩe do. Ale. tu veritatẽ collige ex Bal. cõſi. xxxiĳ. in ĩcip. Chriſti noĩe. de iu. cõi. j. vo. et eo. vol. cõſi. xiiĳ. ĩci. in Chriſti noĩe, q dã noĩe Blaſius et cõſi. liiĳ. e. vol. inci. cõis opi. & eo. vol. cõſil. lxxviĳ. & cõſi. cccxvĳ. iĳ. vol. & conſi. cclxvj. iiĳ. vol. et cõſi. lviĳ. j. vol. & iĳ. vol. cõſi. ccxxxiiĳ. Pau. de Ca. cõſi. cclxxxviĳ. Ro. cõſ. iiĳ. & xxxĳ. alias cõſ. alle. d. Ale. per Ang. cõſi. xxvj. per Abb. cõſi. lxxv. j. vol.

P. P A V. P.
k ❡Si qs hæredẽ. Vide ĩ materia Ang. cõſil. clĳ. ĩci. Cõradus. Albe. in iiĳ. et v. co.

P. P A V. P.
l ❡Impletã eẽ. Et ſufficit qñcunque ĩpleri, ſi nõ ſit determinatũ certũ tp̃s. Vide Cõ. conſ. clxiiĳ. ĩ iĳ. dubio. Vide ĩ l. ĳ. ff. de cõditio. et demõ. Itẽ dũ dr̃ hic ꝙ ſufficit cõditionẽ ſemel ĩpletã fuiſſe, licet nõ duret, viđ no. Ia. hic & viđ oĩno eũdẽ ĩ l. fi. ĩ pe. co. de ĩdic. viduita. vbi q̃dã not. ponit poſt Pau. de Caſt.

POMATES.
m ❡Ad q̃ſtio. Vtrũ filĳ mortui excludãt ſubſtitutũ ſtante diſpoſiõe teſtatoris, ſi habuit liberos. vide late Iaſ. ĩ l. ſi ſubſtitutus. co. viĳ. et ſeq. ff. de vul. & pu. Et vide ẽt ad hoc Fel. ĩ c. ĩ p̃ſẽtia. co. xliiĳ. de ꝓba. & Ang. conſ. clix. & viđ Alex. conſ. xliĳ. co. fi. vol. iĳ. & Ang. conſi. xxxiiĳ. vbi ponit pulchrũ caſum a contrario, ꝙ relictũ factum alicui, cum vidua erit: ei debetur, licet poſtea nubat.
n ❡Dubio. Addẽ ꝙ Pau. de Ca. d. nõ eẽ dubitãdũ: nã aut ñ fecit ꝓfeſſionẽ: et ñ vr̃ ĩtraſſe: qa verba teſtatoris dñt ĩtelligi đ ĩgreſſu, q fit faciẽdo ꝓfeſſionẽ: ẽs

5 *Conditio appoſita in quacunque parte teſtamenti, reddit teſtamentum conditionale.*

SI teſtamentum. Valet teſtamẽtũ, licet teſtator nõ inſerat conditiones, quas inſerere pollicitus eſt: & in quacũq; parte teſtamenti conditio inſeratur, redditur inſtitutio cõditionalis. h.d. Opp. ff. de hære. inſti. l. quoties. §. tantundẽ. Dicunt quidã, ꝙ ibi eſt dictũ Marcelli qđ eſt malè dictũ, nõ placet: qa debemus euitare correctionem. Alij, vt Ioan. dicũt, ꝙ ibi deſtinauerat, & morte præuentus non inſeruit: hic ſecus. Iſta ſolutio poſſet eſſe bona in ſe, vt ſi ſic intelligatur ꝙ fuit morte præuentus, antequã teſtamentũ haberetur pro cõpleto: vt l. furioſum. ſ. ti. iij. & l. ſi is qui teſt. de teſta. Alij dicunt, ꝙ hic dicit, ſecũdũ cõditiões infrà ſcriptas: ibi dixit, ſi conditionẽ &c. quæ eſt bona ſolutio. & not. Ex qua no-
1 ta † ꝙ dictio ſecundũ, non facit conditio-
a nẽ[a]; ſecus in dictione, ſi. De hoc habem⁹ caſum extra, de verb. ſign. c. Abbate ſancti Siluani. circa mediũ. Ita videt̃ mihi ꝙ incipiat. Et de iſta dictione, ſecũdũ, dicã tibi aliud alibi hoc anno. & nota. Vel dicas ꝙ non eſt hæres ibi, vt voluit teſtator ſcilicet ſub cõditione: ſed eſt hæres purè. Alij dicũt, ꝙ nõ eſt hæres purè: ſed eſt hæres cõditionalis, ſicut teſtator ſenſit, ſi ei⁹ voluntas probetur: vnde hic voluntas de quibus conditionibus ſenſerit, nõ poteſt probari: ibi ſecus. Tu teneas quã vis de iſtis ſolutio. quia quælibet põt eſſe bona.
2 † Circa hanc legẽ volo te facere notare tria. Primò ꝙ iſta verba ſecũdũ cõditiões infrà ſcriptas: licet cõditio non ſit adſcripta, nõ declarãt voluntatẽ eſſe ĩperfectã; quia ſi eſſet imperfecta volũtas, teſtamẽtũ eſſe nullũ, vt d. l. furioſum. ſ. ti. iij. & l. ſi
3 is qui teſtamentũ. ff. de teſta. † Secũdò nota ꝙ vicus, terra, ſeu caſtrũ, habet proprios fines. Ex hoc dico, ꝙ ſi factus eſt exercitus cõtra aliud caſtrũ, vel cõtra aliquã terrã: vel facta eſt aliqua caualcatio p territoriũ, & illi, qui fecerũt, accuſantur qs locus cõfinabit̃ in accuſatiõe? Vel po-
4 ne, † aliquis occupauit vnã terrã, de hoc proceditur cõtra eũ: quis locus cõfinabitur cõtra eũ in accuſatione, cũ l. liberorũ. ff. de accuſ. dicat ꝙ debet poni locus, vbi maleficiũ eſt factũ? Reſpondeo, quòd debent poni confinia territorij, quando fit in ipſo caſtro, vel vico: vt hic. Nec debet poni locus particularis: vt l. libellorũ. quod eſt verum, quãdo maleficiũ reſpi-
b cit illũ locũ particulariter: ſecus[b] ſi totũ locũ reſpicit vniuerſaliter: vt l. de pupillo. §. qui nũciãt. de ope. no. nu. Dixi plene in l.
5 libellorũ. † Vlt. not. ex iſta l. ꝙ in teſtamentis in quacũq; parte cõditio adijciat̃, totã diſpoſitionẽ reddit cõditionalem: vt hic, in fi. & importat naturã illorũ verborũ, ſecũdũ cõditiones infrà ſcriptas. arg. l. Modeſtinus. ff. de ſol. hoc etiã facit natura vltimę voluntatis; vt. l. qbus diebus. §. quidã Titio, de cõdi. & demõ. licet ſecus eſſet quãdoq; in cõtractibus: vt not. in l. ij. circa fin. glo. magnæ. de in diem addic.

1 *Tacita pupillaris comprehenſa in expreſſa uulgari, non admittitur contra matrem.*
2 *Tacita uulgaris comprehenſa in expreſſa pupillari, admittitur contra matrem.*
3 *Vulgaris expreſſa in unum caſum tantùm continet pupillarem tacitam, niſi quando mater eſt in medio.*
4 *Vulgaris expreſſa in unum caſum porrigitur ad omnes alios caſus ex quibus quis hæres non efficitur.*
5 *Vulgaris in caſum tacitum non admittitur contra matrem.*

c CVm quidam. [c]Breuiter dicit ſecundũ cõmunẽ opi. iſta no. l. Tacita pupillaris nõ admittit̃ cõtra matrẽ. h. d. Secũdũ cõmunẽ opi. dicit̃ hic ꝙ tacita pupillaris nõ admittitur cõtra matrẽ. Cõtra. ff. de vulg. & pup. l. Lucius. Dicũt quidã: hoc ideo, qa mater
1 fuit inſtituta. Hæc eſt falſa: vt l. precibus. j. ti. j. Alij dicunt, † & hæc eſt melior, ꝙ hic loquit̃ in tacita pupillari, quæ cõtinet̃ in vulgari expreſſa: lex cõtraria loquitur in pupillari, quæ cõtinetur in breuiloqua. Iſta eſt bona, vt videbitis in l. precibus. j.
2 titu. j. & ibi dicam. † Querit gl. quid ecõuerſo, vtrum tacita vulgaris, quæ continetur in expreſſa pupillari, admittatur cõtra matrem? Glo. dicit ꝙ ſic: quia per eam nõ ſucceditur pupillo: & optimè dicit: quam gloſ. vide. Secundũ iſtã lect. gl. ſume ex hac lege vnũ notabile, quod fortè neſcirẽ tibi alibi inueni-
3 re: ꝙ † vulgaris expreſſa in vnũ caſum tantũ continet tacitã
d pupillarem, niſi qñ mater eſt in medio: vt hic declaro[d]. Vulgaris habet in genere in confuſo vnum caſum tantum, ſi hæres non erit: hic caſus ſubdiuiditur in plures, ſi hæres non erit: quia noluit, vel quia non poſsit. illud, quia nõ poſsit, diuiditur in multos caſus: vel nõ poteſt, quia non naſcitur, vt hic: vel nõ poteſt, propter impotẽtiã iuris: vt ſ. ti. j. l. ij. vel propter errorem teſtatoris: vt l. cũ proponas. eo. ti. vel propter alios caſus, quos omitto hic, fuit facta: ergo vulgaris in vnum caſum particularem tantũ, ſcilicet ſi nõ naſcetur, & tamen iſta continet tacitã pupillarẽ, ſecundũ lect. gl. quã no. Licet iſtius gl. lec. ſit cõis, & vera in ſe, tamen nõ placet quantũ eſt ad iſtã l. nam, vt videbit̃ in dubio iſtius lect. dubitauerunt Vlpia. & Papia. viri excellentiores: ſed de ipſo dubio eſt caſus in l. precib⁹. j. titu. j. quę lex fuit antiqua ante iſtã: vnde nõ eſt veriſimile, ꝙ de caſu legis dubitauerint Vlpia. & Papi. Vnde videt̃ gl. noſtra aliud dicere. ꝗ doct. noſtri loquẽdo intellexerũt, & ſcđm iſtã lect. breuiter dicit, Vulgaris expreſſa in vnum caſum porrigitur ad aliũ nõ expreſſum, niſi mater ſit in medio, q̃ fuit cohæres data inſtituto. h. d. ſuper ver. deceſsit, poſt aditã hęreditatẽ ſecundũ hãc lect. gl. Tu dic ante aditã hæreditatẽ ſecũdũ hãc lect. ꝙ iſta lec. ſit vera, probat̃: qa nõ eſt veriſimile, ꝙ Papinianus dubitauerit de caſu l. precibus. j. ti. j. Itẽ pro hoc facit text. qui dicit, deceſsit: nec dicit, ante aditã hæreditatẽ, vel poſt. Itẽ qui dicit luctuoſam hæreditatem: nec dicit de hęreditate filij, vel primi teſtatoris. Itẽ pro hoc facit tex. qui dicit ſubſtitutionẽ quidẽ in huiuſmodi caſu, & ſic loquitur de vna ſubſtitutione, ſcilicet vulgari, quã in vno caſu admittit, ſcilicet cũ nõ naſcetur poſthumus: in alio reſpuit, ſ. cũ naſcet̃ & moriet̃. Si eñ intelligeret̃ de tacita pupillari, vt gl. dicit, tũc ſubſtitutionem vulgarẽ in omnẽ caſum admitteret: pupillarẽ verò tacitã contra matrẽ repelleret. & ſic loqueret̃ de diuerſis ſpeciebus ſubſtitutionis, cuius cõtrariũ apertè dicit tex. loquit̃ enim de vna ſubſtitutionis ſpecie, quæ certo caſu admittitur, certo caſu reſpuitur fauore matris vide text. ibi: nos itaque. vſque in finẽ.
4 Ex iſta lect. nota † quòd vulgaris expreſſa in vnum caſum,
e porrigitur[e] ad omnes alios caſus, ex quibus quis hæres non
5 efficitur. Secundò nota quòd † vulgaris in caſum tacitum, non admittitur contra matrem. Contra iſtud oppo. de glo. fi. iſtius legis quæ dicit, quòd tacita vulgaris admittitur cõtra matrem. Reſpon. fallit hic. nam non admittitur cõtra matrem cohæredem datam pupillo, per rationem poſitam in text.

Item contra iſtam lecturam oppon. vulgaris ſubſtitutio habet locum, ſi hæres non erit: ſed hic pupillus fuit hæres teſtatoris ſtatim, quando natus fuit, quia ſuus hæres erat: ergo, &c. Reſpondeo, quando ſuus inſtituitur cum extraneo exiſtentia ſui hæredis non operatur aliquid circa ea quæ ex teſtamento dependent: vt lege, apud Iulianum. §. idem Iulianus. & ibi per Dyn. ff. ad Trebellian. Ita hic in propoſito, hic fuit iſtitutus venter vnà cum matre, quæ eſt extranea: ideo hic exiſtentia ſui hæredis, non poteſt aliquid operari: quod autẽ hęreditas fuerit adita, hic expreſsè non dicit. Tene mẽti.

De impub.

tũc legatũ fuit purificatũ, & acqſitũ monaſterio: et licet poſtea de facto egrediat̃ pfeſsio nõ irritatur: & ſic legatum remanet apud monaſteriũ: qnimo ẽt ſi ĩgrederet̃ aliud monaſteriũ licite, de licentia ſupioris remaneret legatũ penes primũ monaſteriũ. ar. ſ. de vſufr. l. iter antiquã. & ĩ hãc l. viđ bal. cõ. cccvij. iiij. vo. vbi cõſuluit, an legatũ ſi vidua remanſerit: reqrat ppetuã viduitatẽ: & ꝙ bona ĩgreſsi remaneãt penes primũ monaſteriũ, tenuit ang. cõſ. ccxxxv. qñ nõ fuit obtẽta licẽtia. Allę. Io. and. ĩ c. j. de ſtat. reg. ĩ vj. & ad plenã claritatẽ huius l. vide eũdẽ Ang. cõ. xxxiiij. cui ſe ſubſcripſit. d. Phi. de Curſiuis. & cõſi. xlix. vbi ſoluit queſtionẽ formatam hic per Barto.

a ❡ Cõditionẽ. Adde qđ hic facit. ꝙ ſi aliqs conceſsit mihi rẽ aliquã in feudũ, vel emphyteuſim, ſcđm formã, & modũ quibus anteceſſoribus meis erat cõceſſum: licet nõ appareat qbus modis, vel formis cõceſsũ erat eis, nõ vitiat̃ conceſsio mihi facta: imo illud verbũ ſcđm, ponit̃ potius caſualiter: & exponit̃, i. qa meis ãnceſſoribus erat cõceſſum: vt eſt caſus ĩ d. c. Abbate ſane. vt habet̃ p Gul. de Cu. & Bar. ĩ l. eũ q. §. Iulia. de cõſti. pec. Tãgit̃ ĩ l. admonẽdi. de iureiur. & decidit̃ p Pau. de caſ. hic: & cõſi. cccxxij. ĩ cã decennali. Bal. cõſi. cccxl. iij. libr.

POMATES.
b ❡ Secus. Opp. cõtra text. de l. ita ſtipulatus. ĩ prĩ. ſcđm vnã lect. vt ibi p Bar. in ij. col. ff. de verb. ob. Sol. vt ibi per eum.

POMATES.
c ❡ Cũ qdã. vide vnũ nouũ intellectũ ad iſtũ tex. p Bolog. in ſua theoric. charta xxx. aſs l. co. j. et ſeq. & ĩ iſta l. ponit caſũ Bar. ĩ l. j. ĩ x. col. ff. de vul. & pu. & ibi vide veriſsimũ ĩtellectũ ad iſtã l. per do. Iaſ. & vide Alex. cõſil. j. col. ij. vol. j.

POMATES.
d ❡ Hic declaro. Idẽ ẽt eẽ ĩ fratre ſcđm ang. ĩ cõſi. cclvij. inci. ex ſerie teſtamẽti. ĩ ver. tertio hoc probatur not. conditionis.
e ❡ Porrigit̃. Adde tu ad Bart. hic. & vide Alex. de Imo. in cõſil. iiij. col. vj. circa finem, in ij. vol.

De impub. & alijs ſubſtit. *Rubrica.*

a Continuatio patet[a] per ſeq. quia dicto de inſtitu. in primo gradu, reſtat videre de inſtitu. in ſecundo gradu.

1 *Partes adiectæ in inſtitutione, intelliguntur repetitæ in ſubſtitutione ſimplici.*
2 *Verba præteriti temporis non extenduntur ad futura.*

LEX. I.

CVm hæredes. Iſta eſt clara: partes adiectæ in inſtitutiõe, in ſubſtitutione ſimplici intelliguntur tacitè repetitæ
1 hoc dicit. † Vide, & tene menti, quòd partes adiectæ in inſtitutiõe, intelliguntur repetitæ in ſubſtitutione ſimplici: & hoc ex interpretatione declaratiua: quia ſic teſtator ſenſit. Ad idem de leg. j. leg. ſi ſeruus plurium. §. fina. Item contra facit l. talis ſcriptura. §. fina. eodem titu. vbi vide-
2 tur quòd ex interpretatione extenſiua. † Solu. Illud ideo, qa hoc natura verbi præteriti temporis, nõ patiebatur vt extẽderetur ad futura: ideo nõ põt dici ex interpretatiõe declaratiua: hic verò patitur natura verborũ. Venio ad gl. noſtram, & opp. de l. nonnũquã. ad Treb. Sol. Illud eſt verũ, niſi ex præſumpta voluntate defuncti aliud appareat: quia in ſubſtitutione eos nominauit nominibus proprijs, vel eos grauauit onere æquali.

1 *Iſta verba vos inuicem ſubſtituo: non continent niſi directas tantũ, ſcilicet vulgarem, & pupillarem: niſi repugnaret diſparitas perſonarum.*

LEX. II.

HAereditatem. Subſtitutio breuiloqua facta pſonis imparibus, põt porri-
b gi ad eum caſum, in quo vtrique põt pariter ſubſtitui[b]. h. d. Hanc l. habuiſtis in l. in teſtamento. ſ. de teſt. mili. vt tractaui tibi de iſta materia. Sed vnũ volo, quod ſcias, ꝙ nũquã propoſue-
1 ram dicere, ꝙ † pridie iudicaui ſiue cõſului in q̃ſtione de facto. Nõne cuilibet extraneo põt ſubſtitui poſt aditã hæreditatem p fideicõmiſſum? Certè ſic. Igitur debet intelligi, dum dicit, vos inuicem ſubſtituo. ſ. ſi vnus hæres nõ erit, alter ſit hæres: & qñcunque hæres deceſſerit, vnus reſtituat alteri. Dico ꝙ illa verba, inuicẽ ſubſtituo, nõ continẽt niſi directas tm̃. ſ. vulgarem, & pupillarẽ, niſi repugnaret diſparitas perſonarũ, ad fideicõmiſſariũ nõ porrigitur: vt hic, & l. iã hoc iure. §. j. ff. eo. & ibi per Dyn. iõ tene menti, quia conſului, vt dixi.

LEX. III.

HAeres inſtituta. Qui repudiat ex teſtamento, facit locũ ſubſtituto vulgari, quæ excludit venientes ab inteſtato. hoc dicit. Verba, ſi hæres non erit, in pupillari ſubſtitutione comprehenſa, taliter debent intelligi, ſi hæres non erit ex teſtamento.

1 *Subſtitutio vulgaris expreſſa quando non porrigatur ad tacitam pupillarem.*
2 *Subſtitutio uulgaris facta duobus ſimul & copulatiuè, non habet locum in perſona unius, niſi habeat locum in perſona utriuſque.*

c QVamuis. [c]Hæc eſt no. l. valde: Subſtitutio vulgaris porrigitur ad tacitam pupillarem, niſi teſtatorem aliud voluiſſe probetur, vel propter imparitatem perſonæ inſertæ cum pupillo, aliud præſumatur hoc dicit. Opp. ad princip. ff. eo. l. iam hoc iure. in princ. Sol. Vulga-
1 ris expreſſa † porrigitur ad tacitam pupillarem, niſi teſtator aliud expreſſerit: vt in l. cum ex filio. §. filio. ff. eo. vel niſi aliud voluiſſe probetur, vt hic in prin. vel niſi aliud præſumatur voluiſſe: vt hic
d in fi. Secundò. Not.[d] ex hac. l. quod habeo pro ſingulare mul-
2 tum, & neſcio alibi ita clarè, nec fortè aliquo modo. Not. † ꝙ quãdo ſubſtitutio vulgaris eſt facta duobus ſimul, & copulatiuè, qđ non habet locum in perſona vnius, niſi habeat locum in perſona vtriuſque. & ideo in caſu huius l. ſi Firmianus hæres nõ eſſet, ſed eſſet hæres Helia, vel econuerſo: ſubſtitutus vulgariter non admitteretur. Vide tex. & gloſſ. ſuper verb. in eum. Tenet ergo iſta gloſſ. manifeſtè, quòd in caſu huius legis iſta ſubſtitutio non poteſt habere locum, niſi haberet locum in perſona vtriuſque. Sic etiam intelligebat do. Iac. But. Ad iſtam lec. oppo. de leg. falſa. §. fina. de condi. & demonſt. Gloſſ. dicit hic, fallit hæc regula: hoc non eſt verum, & contra leg. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. de lega. ij. leg. fin. §. filium. & ad Trebel. l. Lucius. §. Caio. ff. de iniu. teſt. l. pe. & l. pater filiã. §. fi. ad l. Fal. So. Breuiter quantũ ad propoſitũ dico aliud in ſubſtitutione vulgari, vt hic: aliud in ſubſtitutione pupillari vel fideicommiſſaria, vt in contrario rationẽ huius dicam vobis in l. pe. j. eo.

POſt aditã. Vulgares ſubſtitutiones adita hęreditate expirant. hoc dicit.

1 *Ius accreſcendi ad hoc vt habeat locum, oportet quòd teſtamentum ſit iure factum.*
2 *Ius accreſcendi requirit ꝙ multi ſint inſtituti.*
3 *Subſtitutio quando impediat ius accreſcendi.*
4 *Ius accreſcẽdi operatur ꝙ accreſcit inuitis: & quando.*
5 *An quis poſsit repudiare ius accreſcendi vno iure, & habere alio.*

TEſtamento. Inter inſtitutos, & inuicem ſubſtitutos, eſt locus iuri accreſcendi. h. d. vel Breuius: Subſtitutio ius ac-
1 creſcẽdi ĩpedit. h. d. No. hic † ꝙ ad hoc ꝙ ius accreſcẽdi locũ habeat, oportet ꝙ teſtamẽtum ſit iure factũ: dicit enim tex. iure factũ: Quod intelligo ꝙ accreſcat ex virtute teſtamẽtariæ ſucceſsiõis: põt eñ ab inteſtato, vel rupto teſtamẽto eẽ locus iuri accreſcẽdi: vt l. j. ſ. qñ nõ pet. par. peten. accre.
2 † Not. ꝙ ad hoc ꝙ ſit locus iuri accreſcẽdi, oportet ꝙ multi ſunt inſtituti: vt dixit tex. multis iſtitutis, &c. Quod intelligo ꝙ ſit locus ex cõiunctione hominis: nã eſt ẽt qdẽ legalis coniũctio: vt qñ vnus inſtituit̃, & ex perſona eius deuenitur ad plures: vt ſi inſtituat̃ vnus ſeruus pluriũ dñorũ: tũc vtrũ inter illos dños ſit locus iuri accreſcẽdi: tũc dic vt l. & Proculo. ff. de leg. ij. et l. ſeruus
3 cõis ab extero. de acq. hęr. de leg. iij. † Nota ꝙ ſubſtitutio nõ impedit ius accreſcẽdi. Dicit enim tex. inuicẽ ſubſtitutis. Qđ intelligo, inter eoſdẽ: nã teſtator ſubſtituẽdo eos ĩuicẽ noluit ius eorũ diminuere, ſed magis augere: & ſic ius accreſcẽdi nõ ſuſtulit. Secus ſi extraneũ ſubſtituiſſet: nã ſubſtituendo extraneum, tollit inter hęredes ius accreſcẽdi: vt l. pe. ff. de ĩiuſt. teſt. & hic eſt caſus illius legis difficilis. Qđ dixi plenè ĩ l. re cõ-
e iũcti. de leg. iij. No. quartò,[e] ꝙ accreſcit ĩ-
f uitis, &c. Cõtra hoc opp.[f] de l. cum hæredi-
4 tate. ff. de acqui. hære. † Gloſ. dicit, ꝙ accreſcit inuitis. verum eſt, ſi voluerint ſuam portionem retinere. Tu dic melius, ꝙ quando eſt ius accreſcendi ſimpliciter, abſque ſubſtitutione: tunc glo. dicit verũ. Sed quando eſt ſubſtitutio, vñ portio alterius debet ad aliũ cohæredem ex diſpoſitione peruenire accreſcit ĩuito, velit, nolit: poſtquã partem ſuã agnouit tunc habet locũ d. l. cũ hæreditate. & l. ſi tu ex parte. ff. de acq. hęr. Circa

a POMATES. ❡ Continuatio patet. Quæro qs melius rubricauit an Imperator hic, an iuriſcõſultus in fi. ff. de vulg. & pup. De hoc p Iaſ. in rub. ff. de vulga. & pup. in prin. in ij. lec. vbi ẽt ponit, ꝙ differẽtia eſt inter ſubſtitutionẽ, & repetitionẽ. Itẽ cũ ſint quinque ſubſtitutiões, tñ Iuriſcõſultus ĩ fi. ff. non facit mentionẽ niſi in duabus. vide per eum.

b ❡ Pariter ſubſtitui. Adđ ꝙ hoc fallit, niſi cũ ſubſtitutione breuiloqua eſſet iũcta ſubſtitutio cõpẽdioſa: vt qñ teſtator dixit, quãdocũq; alter veſtrũ deceſſerit vos inuicem ſubſtituo: nã tũc pter illđ verbũ cõpẽdioſum cõprehẽdetur poſt aditã hæreditatẽ fideicõ. ſubſtitutio, q̃ in cõpẽdioſa cõtinetur l. precibus. in fi. & ca. Rayn. de teſt. Et ita dicit Ale. vel le Bart. in l. Lucius in antepen. & pen. q. ff. de vulga. & pupi. & in repe. l. ſi arrogator. ff. de adop. & in l. centurio. ff. e, per Ray. Nico. de Neapo. & Bald. in l. iã hoc iure. §. fi. ff. e.

c ❡ Quãuis. Viđ Bal. cõſi. cciij. & ſeq.

P. PAV. P.
c ❡ Quãuis. Circa materiã huius legis ꝙ vna determinatio reſpiciẽs plura determinabilia, &c. Viđ Alex. cõſ. clxxxvj. poſt mediũ. Vide p nouiſsimos in l. ſi ad litẽ in prin. in xij. colũ. ff. ſol. matr. in l. in teſtamẽto. in vij. co. C. de teſt. milit. Iaſ. in l. in teſtamẽto. in iiij. col. & vide eundẽ ĩ l. cõtra maiores. poſt prin. de inoff. teſta. vbi ẽt dicit ꝙ aliquãdo ſecus. Et p limitatiõe, q̃ poni Alex. in d. l. in teſtamẽto. & in l. hoc iure. allegãdo Benedictũ de Plũbino in l. ſi ita ſcriptũ. de ma. teſt. vide Soci. in l. quoties. in j. notab. de cõdi. & demõ. Itẽ adđ ꝙ vbi plures determinatiões reſpiciũt vnũ verbũ, qlibet p ſe determinat. nec inter ſe inuicẽ determinãtur, vt declarat Bald. p illũ tex. in l. prætor. §. ſi qs aduẽtu. ff. vi. bo. rap.

d ❡ Secũdo nota. Sed aduerte diligẽter, ꝙ trãſmiſsio hæreditatis nõ puenerit ex teſtamento, ſed ex legis prouiſiõe. Bart. met. in l. ſi fratris. C. de iure deli. l. ſi filius hæres. de liberis & poſth. & ſic in caſu noſtro: vel qñ mater eſt p̃mortua, filius vigore ſuitatis deberet trãſmittere ẽt nõ aditam. ad quoſcũq;: vt in d. l. ſi fratris. Et ſic ſubſtitutus deberet excludi datiõe cohæredis extranei. & ſic nullo mõ pcedit iſta lec. Et ſi dicatur, ſubſtitutio impedit ſuitatẽ: certe nõ eſt verũ: quia tacita. l. ſi pater. ff. de priu. cr. Et an clauſula in fin. poſita referatur ad oĩa, & ea determinet æqualiter, vide Bar. in cõſi. xxxiij. And. Barb.

e ❡ No. quarto. Et an illa lex hic alleg. ex hæreditate. habeat locũ in eo, q eſt inſtitutus, & pupillo ſubſtitutus. allegatur Bar. ſibi contrarius in l. fi. ff. de acqui. hæred.

f POMATES. ❡ Op. no. ꝙ quãdo ius accreſcẽdi ſimpliciter eſt de per ſe, abſque ſubſtitutione in his, q adierunt portionẽ ſuã, tunc neceſſe eſt ei, ſi

hanc l. quæro, vos videtis hic, ꝙ ius accre-
ſcẽdi concurrit cũ iure ſubſtitutionis: quæ-
5 ro † vtrũ poſsit repudiare vno iure, & habe-
re alio? Gloſ. dicit hic ꝙ ſic. Idẽ no. in l. nec
his. §. hæres. ff. de acq. hære. Contrariũ no. in
l. ſi quis hæres. eo. tit. Tu dicas ꝙ poſtquam
agnouit partem ſuam, alia portio inuito ac-
creſcit ex ſubſtitutione. Si autem nõ agno-
uit, poteſt tamẽ primò partem ſibi ex ſubſti
tutione delatã repudiare, & ex ſubſtitutio-
ne iure accreſcẽdi habere. Iſtud probatur in
d. l. ſi tu ex parte. ff. de acqui. hæred. ſi quis
bene inſpexerit.

SI teſtamento. Per ſubſtitutionem
pupillarẽ ſuccedítur pupillo ex te-
ſtamento, & veniẽtes ab inteſtato excludũ
tur. h. d. quę requiruntur ad pupillarẽ ſubſti
tutionẽ ponit tex. & glo. in. l. ij. ff. de vulg.
& pupil.

1 *Imperator malè querenti benignè reſpondet.*
2 *Vulgaris expreſſa expirat adita hæreditate.*
3 *Pupillaris expreſſa, excludit matrem in totum.*
4 *Compendioſa facta à milite intra tempus pubertatis, valet iure directo, poſtea obliquatur.*
5 *Tacita pupillaris continetur in expreſſa vulgari, ſed nõ habet effectum contra matrem, niſi voluntas defuncti probetur aliquibus coniecturis.*
6 *Pupillaris, quæ continetur ſub compendioſa, vel breuiloqua: an ſit tacita uel expreſſa.*
7 *Mater excluditur per tacitam pupillarem, quando frater impubes eſt impuberi ſubſtitutus. & nu. 13.*
8 *Quæ vtilitas reſultat matri, ꝙ compendioſa obliquetur ipſa exiſtente in medio.*
9 *Subſtitutio compendioſa facta à milite poſt aditam hæreditatem, eſt ſpecies ſubſtitutionis ab alijs diſtincta: facta à pagano eſt adiectio.*
10 *Compendioſa dicitur. quia ſit ſub compendio uerborum.*
11 *Effectus ſubſtitutionis cõpendioſæ, in milite, et in pagano.*
12 *Subſtitutio compendioſa facta per uerbum commune, an ſit fideicommiſſaria uſque in finem.*
14 *Talis ſubſtitutio erit directa, quando teſtator dixit, uolo ꝙ omnia bona mea deueniant ad talem.*
15 *Si dixit, ad talem perueniant, & ꝙ ipſe accipere poſsit ſua authoritate.*
16 *Quando dixit. uolo ꝙ ad talem bona mea perueniant liberè.*
17 *Verbum, quod poteſt in pluribus temporibus uerificari, in dubio intelligitur ſecundum quod tempus attulerit.*
18 *Si teſtator dixit, ſi filius meus deceſſerit ſine liberis, talem ſubſtituo: quòd non ualeat ſemper iure fideicommiſsi.*
19 *Subſtitutio facta ſub diſtinctione temporis, intra tempus pupillaris ætatis ualebit iure directo, poſtea obliquatur.*

a PRecibus. [a] Diuidiẽ in partes duas. Primò
ponit thema, & ponit quæſtionẽ.
Secundò ad quæſtionẽ rñdet per ordinem.
Secunda ibi: nã non eſt incerti iuris. Breui-
ter h. d. Subſtitutio vulgaris expirat adita hę
reditate, nec per tacitã pupillarẽ in ea con-
tentã mater excluditur: ſed ex ſubſtitutione
pupillari, vel cõpendioſa facta à milite, ſub
ſtitutus in totũ iure directo intra tempora
pubertatis admittitur: poſtea verò ſi mater
in medio eſt, obliquatur. h. d. modò habes li
1 terã claram. No. ex hac l. primò † ꝙ Im-
perator malè quærenti, benignè reſpondet.
Quod dic vt dixi in l. vt reſpõſum. ſ. de trã-
2 ſac. Secũdò no. ꝙ † vulgaris expreſſa, ex-
3 pirat adita hæreditate. Tertiò no. † ꝙ pu-
pillaris expreſſa excludit matrẽ in totum.
4 Not. quartò † ꝙ compendioſa facta à milite
intra tempus pubertatis, valet iure directo,
poſtea obliquaẽ. His præmiſsis venio ad
apparatum. & videẽ ꝙ in primo caſu, quan
do eſt facta ſubſtitutio vulgariter, mater re
5 pellatur: nã † expreſſa vulgaris, cõtinet in ſe
tacitam pupillarẽ: vt l. hæreditatẽ. ſ. eo. & l.
iã hoc iure. ff. eo. ſed pupillaris excludit ma-
trem: vt hac l. & l. Papinianus. §. ſed nec im-
puberis. ff. de inoffic. teſt. ergo, &c. Solu. Di
cit. gl. ꝙ illæ leges contrarię loquunẽ in pu
pillari expreſſa: nam tacita pupillaris cõtra
matrem nõ admittitur. Ita tenet hic, & in l.
fi. ſ. tit. j. & vbiq;. Tamen in hoc eſt varietas
vtrũ quando mater eſt in medio, in vulgari
expreſſa inſit tacita pupillaris. Nã alibi vi-
deẽ dicere gloſſ. & bene contineri illã tacitã
pupillarem: ſed nõ habere effectum contra
matrem. Alibi videẽ dicere, ꝙ tacita pupil-
laris tunc nõ contineẽ in expreſſa vulgari.
Iſta variatio colligiẽ ex gloſſ. hic poſita, &
ſ. tit. j. l. fi. & gloſ. in l. cẽturio. ff. eo. Veritas
eſt, ꝙ cõtinetur in expreſſa vulgari, ſed non
habet effectũ fauore matris: vt ſ. tit. j. l. fi. vbi
caſus eſt. Nã ibi dicitur, ꝙ ſi mater decedat
anteq; pupillus, ſubſtitutus admittiẽ, ex vi
gore tacitæ pupillaris. Quod nõ eſſet verũ,
ſi ab initio in ea nõ contineretẽ: quia qđ ab
initio, &c. vt in reg. iuris, quæ ab initio, &c.
Cõtra hoc opp. de l. in teſtamento. in fi. ſ. de
teſt. mili. Sol. Tacita pupillaris nõ admittiẽ
b contra matrem: niſi voluntas defuncti [b] pro
betur cõiecturis aliquibus. Ita tenet gloſſ.
no. vide eam ſuper verſi. omni modo. Cõ-
c tra hoc oppo. [c] de hac ea. l. in fi. Opp. nam
ſubſtitutio cõpendioſa habet in ſe tacitam
pupillarẽ, & tamẽ matrem excludit: vt hac
l. Idem in ſubſtitutione breuiloqua, quæ cõ
tinet in ſe pupillarẽ: & tamẽ matrem exclu
dit: vt l. Lucius. ff. eo. Huius timore eſt vidẽ
6 dum hic. † vtrũ iſta pupillaris, quæ contine
tur ſub cõpendioſa, vel breuiloqua, ſit ex-
preſſa, vel tacita. Glo. j. magna hic poſt prĩ.
videẽ tenere ꝙ ſit tacita, vide eã alibi. In fi.
gl. tenet ꝙ in cõpendioſa, & breuiloqua cõ
tineaẽ pupillaris expreſſa. Vide eã, quæ eſt
verior. Dico ꝙ vtraq; poteſt eſſe vera diuer
ſis reſpectibus: nã quædã eſt tacita pupilla-
ris quę nullo modo exprimiẽ, nec verbis ge
neralibus, nec ſpecialibus: vt illa, quę conti
neẽ in vulgari expreſſa: nã verbum vulga-
ris, nullo modo ex virtute verborũ continet
pupillarem: ſed ſubintelligiẽ ex prę ſumpta
voluntate defuncti: vt d. l. iam hoc iure. et ſ.
tit. j. l. fin. et ita matrem non excludit: vt hic,
ſ. tit. j. l. fin. Quędã eſt pupillaris tacita, ex-
preſſa tamen verbis generalibus, vt ea, quæ
continetur in cõpendioſa, & breuiloqua.
Nam ibi ſunt verba generalia, apta compre
hẽdere in ſe pupillarẽ: & illam matrẽ exclu
dit: vt hic, & d. l. Lucius. ff. eo. Poteſt ergo ſubſtitutio pupillaris
cõtenta in cõpendioſa, & breuiloqua, vno reſpectu dici tacita, ſ.
ſpecialiter. nõ em̃ fuerunt ſpecialiter verba pupillaris ſubſtitutio
nis expreſſa: & iſta eadẽ ſubſtitutio poteſt dici expreſſa, ſ. genera
liter. Fuerunt enim expreſſa verba generalia apta pupillarẽ ſub
generalitate cõprehendere. Et ita ſaluantur iſtæ glo. Vel dic ad l.
Lucius. ſecundũ iſtam glo. ꝙ ibi tacita pupillaris admittiẽ contra
matrem, ex præſumpta voluntate defuncti: quia frater pupilli
d erat ſibi ſubſtitutus. quod eſt valde not. [d] vide iſtã glo. quæ eſt gl.
7 vlti. Et nota ꝙ † quando frater impubes eſt impuberi ſubſtitutus
præſumendum eſt ꝙ teſtator voluerit matrem excludi. Tene mẽ
ti iſtam gloſſ. & ſimiles, ꝙ voluerit valere iure directo. Vlte-
e rius opp. [e] dicitur hic, & compẽdioſa vltra tempora pubertatis
obliquatur. contra, imò videtur ꝙ omni tempore valeat iure di-
recto in milite: vt ff. eo. l. centurio. & ff. de teſta. mili. l. milites etiã
his. Sol. Dicebat Pi. ꝙ miles impuberi nõ poteſt directò ſubſti-
tuere,

voluerit retineĩ ſuã, ꝙ etiã ipſis inuitis ſibi accreſcat portio eorũ: quia voluerũt agnoſcere. Si vero eſt adiũctum cũ ſubſtitutione, ex quo ſemel portionẽ ſuam agnouerunt: ſiue velint ſiue nolint: portio eorũ, qui nõ adierũt, ipſis inuitis ſibi accreſcit. quod no.

Pro cõcordia aduerte ꝙ ſubſtitutio cõpendioſa facta a milite per verba directa, trahitur ad fidei cõmiſſum poſt pupillarẽ ętatẽ, qñ mater filij ĩſtituti eſt in medio. Iſta fuit opi. gl. iũcto tex. ĩ l. cẽturio. ff. de vulg. & pup. Azo in Sũma. Bart. Bal. in hac l. p̃cibus. et doc. antiqui ſecuti ſunt hãc opin. Cõtrariũ tenere allegaẽ Bar. in l. in teſt. C. de teſt. mili. Tu dic, iſta queſtio ſolet in ſcholis diſputari: & plures intellectus danẽ ad hãc l. p̃cibus & cõplures poſſunt dari ſolutiões: ſed illa magis placet, quæ ẽt eſt cõis, videlicet ꝙ aut talis ſubſtitutio fit p verba directa directiſsima: puta, ſi teſtator dicit, directo ſubſtituo: & tunc ẽt ſi mater ſit in medio, nõ obliquaẽ: & tunc pcedat ſcda opi. Aut fit p verba directa nõ directiſsima: & pcedat pria opin. Et hanc ſenſit Bal. dũ facit differẽtiã, an ſit facta p verba directa directo, ſeu directa ciuilia: & qa mẽs teſtatoris p̃dominaẽ in oĩbus. l. in cõditionibus primũ. ff. de cõd. & demon. cũ ſimi. Ideo attendẽda ſunt verba ipſius.

P. PAV. P.

a ¶ Precibus. Iſtã legẽ repetit dñs Baptiſta Caccialup. de ſancto Seuerin.

P. PAV. P.

b ¶ Volũtas defuncti. Vide Bar. cõſi. lj. Itẽ limita niſi eſſet facta ſubſtitutio ad pias cauſas vel p exõeratione cõſciẽtię, vide Iaſ. hic, ĩ vi. col. & in ſimili quæ habes ad Bar. ĩ aut. ex cauſa. ĩ iij. col. j. de lib. p̃ter.

c ¶ Cõtra hoc opp. Adde Bar. ĩ cõſ. inc. nullus. qđ eſt xiij. ĩ ordine. vbi conſuluit ꝙ pupillaris facta extraneo cõtinet tacitam vulgarẽ hic. & text. ĩ fi. ſ. de hęre. inſt. Et ſi tacita vulgaris requirit aditionem, & illa ſubſtitutio facta per verbũ, qñcũq;, quæ eſt cõpendioſa, ſi cõtinet vulgarẽ: & illa verba qñcũq;, cũ importãt ſiue morianẽ añ mortẽ teſtõris, ſiue poſt. vide qđ dixit cõſi. comitiſſæ Sclaphani, in regno Sicilię, & vide Bar. ĩ cõſ. inc. ĩ q. ppoſita. et vide eundẽ in cõſi. inc. Ang. ĩ auth. ĩ ordine eſt qntũ. Vide ibi oĩno, vbi alleg. gl. ĩ c. ſi pater. đ teſt. li. vj. cõtra gl. huius l. Bar. in cõſi. lxxiiij. inci. virqdã. Et vide Bar. in cõſi. xlij. inc. hõ Accurſuli. Bar. in cõſi. cix. ĩci. Minoraldus. ibi dicit, teſtator dixit, qñcũq; deceſſerit: dicit ꝙ ĩtelligiẽ ſiue viuo teſtatore, ſiue mortuo. & hæc ẽ cõpendioſa. Bar. in cõſi. cxlv. inc. cęcus habẽs filiã. Et vide Lu. Ro. ĩ cõſ. cxxix. quõ allegauit Bart. hic. et vide cõſ. cliiij. inc. pupillus, cui extraneus erat pupillariter ſubſtitutus. & vide Bar. ĩ cõſi. inc. pr̃ filio ĩpuberi. vbi loquiẽ de gl. iſta, vide ibi oĩno. & vide Lu. Ro. ĩ cõſ. cxxxij. & in cõſi. ccxxxvj. & vide Bart. in cõſ. cclxij. inc. Titius cõdidit teſtm̃. & vide Bar. in cõſi. cclxvij. inc. Thebaldutius. vbi egregie tãgit, qñ ſubſtituit pupillo p verba, qñcũq;. quæ ſubſtitutio ſit: etſi deceſſerit viuo teſtatore. Bar. ĩ cõſ. cclxxv. inc. Vanutius. & de verbis directis ĩ pupillari, & de verbo obueniat, vide Bar. in cõſi. xxxij. inc. hõ Accurſuli. Andre. Barba.

d ¶ Quod ẽ valde notãdũ. Adde aliã cõiecturã ſcđm Ang. ſi teſtator ſubſtituiſſet vulgariter paupes Chriſti, vel eccleſiã, nã ẽt tũc tacita pupillaris excluderet matrẽ: qa veriſimile ẽ teſtatorẽ plus dilexiſſe animã ſuã q̃ vxorẽ: qm̃ prima charitas incipit a ſeipſo. l. p̃ſes. ſ. de ſerui. et ſeqẽ Pau. de Ca. hic. aut adde p Bal. cõſi. lxx. v. li.

POMATES.

e ¶ Vlterius opp. Aduerte ꝙ vltra mul-

tuere, per hanc legẽ. quod eſt falſum per le-
ges alleg. in cõtrarium. Gloſſ. dicit, ſpecia-
le eſt fauore matris, quãdo mater ſupereſt,
vt dicta cõpendioſa poſt pubertatẽ oblique
tur. modò habes pri. gl. mag. Sed cõtra hoc
opp. qa nihil refert, ſiue iure fideicõmiſsi,
ſiue iure directo valeat ĩ teſtamẽto militis:
nam in teſtamẽto militis, non poteſt detra-
hi Trebellianica: vt j. ad leg. Fal. l. in teſta-
mẽto. & ff. ad Trebel. l. j. §. deniq;. Vnde ni-
hil refert, an iure directo, vel iure fideicom-
miſsi teneat. Quidam dicunt, etiam in teſta
mento militis detrahi Trebellianicã: vt l. j.
§. in filij. ad Trebel. quod eſt falſum: eo quia
loquiẽ quo ad alia remedia Trebel. nõ quo
8 ad detractionẽ quartę. Dicit ergo gl. † ꝙ eſt
cõmoditas matris in hoc, primò qa ſi reſti-
tuit iure fideicõmiſsi, apud ipſam matrem
remanent iura ſepulcrorũ: vt l. qa perinde.
ff. ad Trebel. Item bona filij nõ veniunt in
fideicõmiſſo: vt l. cohæredi. §. cũ filiæ. ff. eo.
Certè in primo dicit verum: in hoc etiam ſe
cundo dicit verũ, ſed nõ differt in hoc com-
pendioſa directa à fideicommiſſaria: qa in
cõpendioſa non veniunt niſi bona teſtãtis:
vt ff. e. l. centurio. Vnde dicit gl. ꝙ eſt vtili-
tas matris in alio: quia in reſtitutione Tre-
bellianicæ nõ veniret legitima filij. Sed an
a ſit verũ, dubito [a]. Nã in priuato teſtãte, hoc
verum eſt ſine dubio: ſed miles poteſt gra-
uare in legitima. qđ patet ideo, quia exhęre
datus non põt intentare querelam ſecun-
dum iſta tempora: vt l. fi. ſ. de inoff. teſt. in
quo erit vtilitas matris, vt valeat iure fidei-
commiſsi. Rñ. in hoc: quia in fideicõmiſſa-
ria reſtitutione non veniunt fructus perce-
pti iudicio teſtatoris: ſecus eſſet in compen
dioſa directa: vt d. l. centurio. Item ſi mater
deberet aliquid percipere à filio naturaliter
obligato, anteq; reſtituaẽ fideicommiſſum,
poſſet illud retinere: vt l. Stichum. §. aliqñ.
ff. de ſol. quod ſecus eſſet: ſi ſubſtituti iure
directo venirẽt. Sumus expediti de omni-
bus glo. excepto fi. magnæ gl. quæ tractat
materiam cõpendioſę: pro qua materia de-
claranda quæro, q̃ eſt ſubſtitutio cõpendio
ſa. Secundò quare dicaẽ compendioſa. Ter-
tiò, quis ſit eius effectus. Rñ. compendioſa
9 † ſubſtitutio qñq; eſt ſubſtõnis ſpecies diſtĩ
cta ab alijs vt qñ fit à milite poſt aditã hęre-
ditatem, & valet iure directo: vt l. centurio.
ff. eo. Qñq; nõ eſt ſubſtõnis ſpecies: ſed eſt
b quædam adiectio: vt qñ fit à pagano. [b] Illa
em̃ nihil valet iure pupillaris directæ poſt
pubertatem, & aditã hæreditatem, ſed iure
fideicõmiſsi, vt j. videbitis. Vnde tunc non
eſt ſubſtõnis ſpecies p ſe, ſed adiectio quę-
10 dam. Quare dicitur cõpendioſa? † Dic quia
fit ſub cõpendio verborum, & continet tẽ-
11 pus, ſcilicet quãdocunq; deceſſerit. † Quę
ro quis ſit eius effectus? Rñ. ſi quidem fit à
milite, & mater non ſit in medio, omni tem
pore valet iure directo: vt l. centurio. ff. eod.
& l. milites etiam his ff. de teſt. mili. Si verò
mater eſt in medio infra pupillarem ætatẽ,
valet iure pupillari, poſtea iure fideicõmiſsi
vt hic, niſi de voluntate defuncti aliud pro-
betur, vt ſ. de teſta. mil. l. in teſtamento. in fi.
Si verò hæc ſubſtitutio eſt facta à pagano,
vt fit regulariter in quolibet teſtamento: tũc
gloſ. diſtinguit tres caſus. Primò, aut fit per
c verba directa: [c] vt quandocunq; deceſſerit
talis ſit hęres: & tũc infra pupillarem ætatẽ
valet iure directo: poſtea totaliter expirat:
vt. l. verbis. & l. in pupillari. ff. eo. Aut fit per
verba merè obliqua: vt, quãdocunq; deceſ-
ſerit, tali reſtituatur hæreditas: & tũc omni
d tempore valet [d] iure fideicõmiſsi. Et iſtos
caſus glo. ponit tanq; indubitabiles: & idẽ
tenent omnes noſtri doct. Ego ſup hoc mo
ui infinita dubia, quæ nõ recitarẽtur in vna
die. Quæ dic vt plenè dixi in l. centurio. ff.
eod. & ibi multa dixi, quæ per alios leuiter
tranſeũt: & hoc ideo propter multos caſus,
quos me docuit mortalitas. vide iſtã gloſſ.
12 Si verò † fiat iſta ſubſtitutio per verbũ com
e mune [e], vt eſt verbum, ſubſtituo: vt quan-
docũq; deceſſerit talem ſubſtituo: tu dic, vt
glo. ego interpretor ꝙ ſit fideicõmiſſaria, vt
iſta ſubſtitutio intelligatur eo modo, quo
omni tẽpore valere potuit: et ſic perinde fit,
ac ſi per mera verba obliqua fieret: vt l. quo-
f ties. ff. de reb. dub. Quia de iſto dubio [f] in
hoc doct. noſtri multa ſenſerũt: an hæc glo.
verũ dicat? videtur ꝙ ſic. Nam quãdo ſub-
ſtitutio fit parentibus perſonis, intelligitur
eo modo quo poteſt omnibus congruere:
vt l. hæreditatẽ. & l. quãuis. ſ. eo. & l. in te-
ſtamento. de teſta. mili. & l. iam hoc iure. ff.
eo. ergo ita in tempore, ſubſtitutio facta di-
uerſis, & imparibus tẽporibus intelligitur
eo modo quo omni tẽpore poteſt cõgrue-
g re: & ſic ſemp intelligitur fideicõmiſſaria [g].
Et ita tenet gl. hic, & ff. eo. l. centurio. Azo
in Sum. huius tit. Odofr. Iac. Bal. Mar. Sil.
& Ber. de teſta. c. Ray. And. de teſta. c. j. lib.
vj. in glo. antiqua. Contrarium videtur tene
re gl. Inſti. eo. §. qua ratione. in gl. mag. vi-
delicet ꝙ infrà pupillarẽ ætatem valet iure
directo. poſt iure fideicommiſsi. quod pro-
batur ſic: Subſtitutio, quæ variatur per tem
pora, debet intelligi ſecundum varietatem
temporis: vt l. pretia rerũ. §. nonnullam. ad
legẽ Falc. Pro hoc videtur caſus in l. pater
Seuerinam. §. conditionum verba. ff. de con
di. & demon. & iſtam opi. tenẽt multi doc.
Secunda fuit opi. Iac. de Are. qui dixit ſic:
Aut iſta ſubſtitutio fuit facta ſimpliciter, ſi
filius meus deceſſerit, &c. Nec ibi fuit ap-
poſitũ verbum diſtributiuum, quãdocũq;:
& tunc vera ſit opi. gl. vt valeat omni tẽpo-
re, tanq; fideicõmiſſaria, quia eſt vna: ergo
pro toto tempore debet vno, nõ diuerſo iu-
re cenſeri: arg. l. eũ qui ædes. ff. de vſuca. Sed
ſi apponeretur verbũ diſtributiuũ, quãdo-
cunq;, tunc perinde eſt, ac ſi tẽpora ſingula
riter enumerarentur: vt l. ſicut in annos. in
prin. quib. mo. vſusfru. amit. ſed ſi tempora
eſſent ſic ſingulariter enumerata, infrà pu-
pillarem ætatẽ, valeret iure directo. poſtea
iure fideicõmiſsi: vt j. dicã. ergo &c. Et hãc
opi. videtur tenere Cy. & ita dicit ſe conſu-
luiſſe. Quid dicemus? Domini, in hoc in-
ueni notulas multas. Et dico ꝙ debemus
primò aduertere, an ex prę ſumpta volũtate
defuncti poſsit apparere quid ſenſerit. tunc
enim ſtamus voluntati ſuæ, etiam contra
matrem: vt lege in teſtamento. ſ. de teſta-
h men. milita. & habuiſtis not. ſupra eadem
lege in gloſſa ſuper verbo, omnimodo.
13 ¶ † Quid enim ſi teſtator [h] ſubſtituit fra-
h trem fratri? Certè præſumptio eſt quòd
voluerit matrem excludere: vt not. hac l.
14 in fin. vltimæ gloſſæ mag. ¶ † Item, quid

tas ſolut. q̃ danẽ ad l. cẽturio. hic. et ibi eſt cõſiderãdum. ꝙ vbi cõpendioſa eſt facta ad certũ tp̃s: et ſic tẽpore limitato: hic vero nõ. Vnde cogitabis de ratiõe diuerſitatis, cũ bonũ ſit argumentum de parte &c. et l. quę de tota. ff. de rei vend.

a ¶ Sed an ſit verũ, dubito. Adde qđ ang. quẽ Paul. de Ca. refert, et dicit nõ eẽ dubitãdũ: qa verũ eſt, quando expreſſe exhęredat: ſed quando grauat de reſtituẽdo hæreditatẽ, nõ cẽſentur grauare in legitimã. Et hoc dicũt vel le iſtã glo. argu. l. ſequẽs q̃ſtio ff. de le. ij. Certe dicit Pau. videẽ, ꝙ idẽ ſit in ſubſtitutiõe directa, cũ p eam nõ ſuccedaẽ filio, ſed patri: ideo nõ põt dici puiſio filij, ſed magis grauamẽ. & maius q̃ illud, ꝙ reſultat ex fideicommiſſaria, cum faciat ipſum deſinere eẽ hęredẽ ipſo iure: & iõ videẽ ꝙ ſicut ĩ fideicõmiſſaria etiã facta a milite nõ venit legitima filij: ita nec in directa: & ſic in directa remanebit filius hęres directus etiam hęres eius, & in reſiduo deſinet, et ſubſtitutus incipiet eſſe.

POMATES.

b ¶ A pagano. Et hoc eſt verũ cõſiderato effectu: conſiderata vero fama verborũ, ſub qua cõcipiẽ, põt dici ſpecies de p ſe.

POMATES.

c ¶ Directa. De iſto caſu vide plene p Ale. ĩ l. cẽturio. col. xxix. & iij. ſeq. ff. de vulg. et pupil. & Bar. cõſ. iij. quæſt. ccxxxvj.

P. PAV. P.

c ¶ Dire. De hoc prĩo caſu vide Paul. de Ca. cõſi. cxxxiij.

POMATES.

d ¶ Omni tp̃e valet. Hoc tm̃ limita, vt p Bal. ĩ l. px. pen. char. ver. mirabile ẽ dictũ

P. PAV. P.

e ¶ Per verbũ cõmune. Vide de iſto articulo pleniſsime Bar. ĩ l. ſi arrogata. in j. & vl. co. ff. đ adop. vbi plenius examinat q̃ hic vel alibi. Vide late do. Fran. cõſ. clv. viđ Bar. cõ. ccxxix. vide đ Caſt. cõſ. cx. vbi ponit ꝙ ſi ſit ſtatutũ ꝙ đ iure nõ ſuccedat: nunqd aũt ſubſtitutio cõpẽdioſa facta pupillo de bonis teſtatoris tm̃ p verba cõia, matre ipſius teſtatoris & matre ipſius pupilli exiſtẽtibus ĩ medio, ſeu p tp̃a pupillaris ętatis ſit directa vel obliqua, vide Pa. đ Ca. cõ. ccxlvj. Itẽ de articulo an cõpẽdioſa facta a muliere p verbũ cõmune fauore matris poſt pubertatẽ obliqueẽ, vide omnino Pau. conſi. cccxxix. in vlti. col. vbi tangit pulchre intellectũ huius legis in hoc paſſu. Itẽ vide in materia qñ eſt facta a pagano matre extãte in medio Ant. de but. cõſ. liij. per totũ. Itẽ de cõpẽdioſa facta à pagano per verbũ cõe an omni tẽpore ſit fideicõmiſſaria, vide de Ange. late diſputantẽ cõſi. cxviij. incip. hoc in teſtamento petri. Et qñ mater eſt in medio, ꝙ omni tp̃e ſit fideicõmiſſaria, vide Io. de Ana. cõſi. lxxix. dicentẽ iſtã eſſe cõem, & Bol. ibid. in addi.

POMATES.

f ¶ De iſto dubio. In quo dubio cõis opi. eſt ꝙ intra tempora pubertatis valet iure directo, etiã ſi mater ſit in medio: vt per Alex. in. l. centurio. ff. de vul. & pu. et cõſ. lxxij. in ij. vo. & cõſ. xvij. in j. vol. & cõſi. xij. in iij. vo. Paul. conſi. cxiiij. & cõſ. ccxlvj. & ccxxxvij. & conſil. cccliij. Barb. cõ. xlvj. ij. vo.

g ¶ Fideicõmiſſaria. Adde ꝙ ſubſtitutio facta impuberi, per verbũ commune ſit omni tẽpore fideicõmiſſaria, voluit bal. cõſi. ccl. incip. in cõcludẽdo ſemp tenui cõmunẽ opi. quarto & eo lib. cõſi. ccl. inci. dicta ſubſtitutio, & cõſi. ccclxxvj. inci. quidã noĩe A. & cõſi. cxlij. in. c. pater fecit. iij. lib. & ibi ẽt ſi ſoror ſit in medio: & cõſi. ccclxix. inci. præmiſsis. ij. lib. vbi pulchre, qñ mater eſt in medio: & ibi nõ vult firmare pedes: qa fratres teſtatoris, & mr̃ pupilli, cõcurrebãt. Eãdem opi. tenet Ang. cõſi. xiij. et cõſ. cxxv. vbi refert Bal. ita conſuluiſſe. Idẽ voluit bar. cõſi. liij. incip. Ang. Matth. & cõſ. ij. ĩci. hõ Accurſu. ꝙ vero ĩ. pupillarẽ ætatẽ valeat iur̃ directo, poſtea iure fideic. voluit Pau. de caſt. ẽt ſi mr̃ ſit in medio. cõſi. ccxlvj. et cõſ. cx. et cõ. ccc. Old. cõſi. cxxv. Ro. idem vr̃ ſenſiſſe cõſ. clxxxv. & alex. cõſi. xij. vbi vide q̃ hic dicit eius lib. ij.

h ¶ Quid enĩ ſi teſtator. Vide pulchrum cõſ. Bal. cõſ. cclx. iij. li. bal. cõſ. ccxvij. ĩci. quidã Pet. j. li. & ibi vnũ verbũ, qd ſi fr̃ fuit ſubſtitutus tãq; miniſter pauperum.

a ¶Itē qđ ſi. Adde Bal. cōſi. cclxxviij.iiij.vol.& cōſi.ccliij.j.vol. Ang.cōſi. cxxv. Rom.conſi.cxxx. Bart.cōſi.xv.incip.in Dei nomine pater habens.

b P. PAV. P. Bona mea libere. Vide Comē.ꝗ hoc ſequiť in cōſ.iij.incip. teſtator Bar.inſtituit.circa mediū. & idē in ver.pleno iure. ſecundum Ant: de But.conſi.liij.de quo ſupra.

POMATES.

b ¶ Bona mea libere. Quid īportat iſtud verbū libere, vide tex.in c.de multa.in ver.libere. de p̄ben. vbi Abb. no.ī.j.co. Adde Bal.ī c.ꝗ in eccleſiarū.ī j.col.ī ver. liberū.de cōſt.& ibi do. Ant.ī iiij.notabili. Adde etiā tex.ī c. j.in verbo,libere.& vide Ioā. An.đ reg. iu.ī vj.et clarius Gemin. Adde tamē ꝙ ī cōtrarium conſuluit Rapha.Cu.ī cō.cv. inc. Ant. ſed ꝙ opi. hæc,ꝙ libere: exponať id eſt, ꝓpria authoritate, eſt tex.ī c. cum epiſcopus. ꝑ expoſitionē Aretin.& Io.An.đ off.ordi.in v.not.gloſ.in c. j. in verbo, libere. de teſtamen.ī vj.Facit ꝙ not.gloſ.in c.cū plures.in verbo, libere. de off. deleg. ī vj. & glo.ī Clemen.dudū. in verbo,libere.đ ſepul. alibi Card.in c. ad hęc. đ relig.dom. facit ꝙ notat gl.ī expoſitio.ibi cōiter approbata ī c. lator.de homic. ponit Alex. de iſta dictiōe ī con. xij. inc. viſo themate.ī j.& ij. vol. Barba.in c.j.đ off.& domi. Ant. de But.cō. xij.ī ij. col.in.ij.vol. Facit ꝙ not. Ang.ī l.hæc ſi res. ff. de rei vēd.vbi inquit ꝙ ſi teſtator dixerit ꝙ legatarius nō moleſtetur per hæredē in re legata,videť data licētia capiēdi ꝓpria authoritate:et đ verbo libere,vide Modernos in l. j.ī ij.col. ſ.đ ſacroſan. eccle.in iiij.col.et in.v.q.prīcipali. in princ. ibi, Alex.ī apoſtillis. Vide de verbo libere, Iaſo.in l. centurio in vij. col. ff. de vulg. & pupilla. De verbo autē plena poteſtas & libera, vide Felin.ī.c.auditis. de p̄ſcript. Barba.in c. p̄terea de off. de leg. Adde etiam ꝙ ſtatutū dās poteſtatē plenā vel liberā ꝓcedēdi ſuꝑ maleficijs, nō poterit tamē ponere aliquē ad torturā, niſi precedentibus indiciis. Vide Iaſ.in l. ſimiles.in fi.

a ſi[a] teſtator dixit, volo ꝙ ad talē veniant oīa ſine aliqua diminutione:vel totā & integrā hæreditatē, vel ſimilia verba: tūc enim hoc non poteſt eſſe niſi per ſubſtitutionē direrectā:ergo đ directa intellexit. Not.de hoc

15 in l.Iul.in prin.ff.de lega.iij. †Quæro,quid ſi dixit ꝙ ad talē,perueniant, & ꝙ ipſe poſſit accipere ſua authoritate? Certè ex hoc videť voluiſſe ꝙ valeret iure directo intra tempora pubertatis:vt l.Titia cum teſtamē

16 to.§.j.de lega.ij. Vel qđ ſi dixit,volo ꝙ †ad

b talē perueniant bona mea libere[b]? Videtur velle ꝙ capiat de manu ſua, nō per alium. argu.ad hoc ff.de vi & vi arma. l. vim facit. Vel quid ſi ex præcedentibus,vel ſequentibus aliud appareat: tūc eſſet recurrendū ad opi.ſtaremus enim illi:vt d. l. in teſtamēto. in fi. ſ.de teſta.mili. Sed ſi nihil apparet, ex quo de voluntate teſtatoris perpēdi poſſet: tunc remanet dubiū. In quo dico,aut mater eſt in medio: & tunc verbū dubium debet interpretari in caſum magis fauorabilē pro matre:vt l.qui duos.§. j. & quod ibi not.ff. de reb.dub. & ſic omni tēpore fideicōmiſſaria.Nec obſt.iſta lex, quia hic ſatis habet facere lex in milite, qui omni tempore poteſt ſubſtituere iure directo.Sed eam facit obliquare fauore matris, poſt tempora pubertatis.Si verò mater non eſt in medio, nec aliqua perſona, contra quā non admittiť tacita pupillaris, quas perſonas plenè dixi in l. ij.ff.eod.tunc ego dico ꝙ iſta ſubſtitutio eſt vna:non dico pro toto tēpore,ſed dico vna ſcđm quod caſus attulit. Nam ſi filius deceſſerit in pupillari ætate, interpretabimur ꝙ ſemper fuit pupillaris: ſed ſi filius deceſſerit poſt pupillarē ætatem,interpretabitur ꝙ ſemꝑ fuit fideicōmiſſaria. Probo:verbum,

17 †quod poteſt in pluribus tēporibus verificari, in dubio debet intelligi ſcđm quod caſus attulerit:vt l.iij.in prin.ff.de adi.leg.& l. hæc conditio.§.fi.cum l.ſeq.de cond. & demonſt. Ita in propoſito: iſta verba,ſi filius meus deceſſerit ſunt apta referri ad filiū decedentē in pupillari æta. & ad filiū decedentem poſtea:& ideo ante aditā hæreditatem, vel etiā ante mortē defuncti, ſecundùm ꝙ attulit,ita referunť:& ſecundū hoc, ſi deceſſerit poſtea continet fideicōmiſſariā: ſi deceſſerit ante aditam hęreditatē, cōtinet vulgarem.Facit ad hoc de liber.& poſth.l.Gal

18 lus.§.j.ita intelligo iſtā materiā. †Quæro ergo ſi teſtator dixerit, ſi filius meus de-

c ceſſerit ſine liberis[c],talē ſubſtituo. Glo.hic videť dicere,ꝙ per hæc verba videť teſtator

d velle ꝙ ſemꝑ valeat iure fideicōmiſſi. Hęc

e gloſſ.reprehendiť[d] per c.ſi pater.de teſt. lib.

19 vj.[e] †Quæro,quid ſi teſtator ſubſtituit ſub diſtinctione tēporis:vt,ſi filius meus deceſſerit in pupillari ætate, vel poſtea. Certè dicit gl.& infra pupillarē ætatem valebit iure pupillari, poſtea vt fideicōmiſſaria:hoc aūt oēs probant:vt l.ſi frater.j.de fideicō. Vltimò quia dixi ſupra,diſtinguendo, an ſubſtitutio fiat verbis directis, an obliquis, an cōmunibus: eſſet videndum quæ ſunt verba directa,& quæ obliqua,& quę communia,& ſic eſſet videndum de verbo,habeat, & de verbo,accreſcat,& de verbo, moriať, & de verbo, ſuccedat:quæ plenè examinaui in l.centurio.ff.eodem.

1 *Mente captis ſubſtituitur directò: & dicitur exemplaria.*

2 *Hæc ſubſtitutio fit ab vtroque parente.*

3 *Finitur cùm peruenerit ad ſanam mentem, & liberos ſuſtulerit.nu.6.*

4 *Ille,cui fit hæc ſubſtitutio, debet ſaltem in legitima inſtitui.*

5 *Ratio quare mater ſubſtituit exemplariter, pupillariter non.*

7 *Ratio quare in ſubſtitutione exemplaria debet ſubſtitui vnus ex fratribus, vel filijs, & non in pupillari.*

f g h HVmanitatis.[f] Parentibus vtriuſque ſexus permittiť[g] filijs mentecaptis[h], ſaltē in legitima inſtitutis, ſubſtituere. quæ ſubſtitutio finietur,ſi ad ſanā mentē peruenerint:& ſi habet filios, vel fratres, alterum ex eis debet ſubſtituere.h.d. Primò ponit dictū, qualiter poteſt fieri ſubſtitutio exēplaria. Secūdò ponit qualiter finitur hæc ſubſtitutio. Tertiò ponit limitationē primi dicti.Secunda ibi:ita tamē.Tertia ibi:vel ſi filij. Aduerte:quia hæc eſt quædā conſtitutio:& in tribus tantum locis habemus de hac materia,hic,& Inſt. de pub. ſubſtitu.§.

1 qua ratione. & ff.eo.l. ex facto. † No. ꝙ mentecaptis poteſt ſubſtitui directò, quæ ſubſtitutio diciť exemplaria ex eo ꝙ eſt inducta ad exemplum pupillaris: vt hic dicit

2 tex.& Inſtit.eo.§.qua ratiōe. †No.ſecūdò ꝙ parentibus vtriuſq; ſexus licet hanc

3 ſubſtitutionē facere. †Tertiò no. ꝙ hæc ſubſtitutio finiť,cū peruenerit ad ſanā men

4 tē.†Quartò no.ꝙ qñ ille,cui fit ſubſtitutio habet filios,vel fratres: debet ex eis ſubſtitui. Not. & ꝙ ad hoc vt fiat hæc ſubſtō, requiriť ꝙ ille cui fit,inſtitutus ſit,ſaltem in

i legitima. Et oppo. ꝑ ordinem[i] ad primū: & videtur ꝙ hæc ſubſtō non pōt fieri abſq; reſcripto principis:vt l.ex facto. ff. eo.titul. Sol. Fateor ꝙ de iure antiquo, hæc ſubſtō non poterat fieri abſq; reſcripto principis, vt ibi: hodie pōt fieri authoritate huius legis.& Inſt.eo.§.qua ratione.Secundò opp. ꝙ nō licet matribus ſubſtituere:vt l. ſi mater. ff. eo. Sol.Fateor ꝙ non pōt ſubſtituere

P. PAV. P. ¶Humanitatis. An iſta lex habeat locum in furioſo,vide Matheſ.notabi.clxxxj.in verſi.vltimo oppo.in verbo, ſolu. circa iſtā ſolutionem,vide do.Iaſo.in l.ex facto.co.xv.verſi.circa queſtionem an teſtator. de vulg.& pupilla.

f POMATES. ¶Humanitatis. An iſta lex habeat locū in furioſo,vide Matheſi. notat. clxxviij.

POMATES.

g ¶Permittiť. Et cogita qđ ſi eſſent filij ex diuerſis maritis, vel vxore, qui deberēt ſubſtitui, an vtrique cōiuncti,vľ etiā alij ſecundū quod teſtatori videť. Ex diſcurſu lectu. Bar.collige aduertēs lector tres differētias inter exēplariā,& pupillarē: tu vero aduerte quartam:quia pupillus adueniēte pubertate, in totum expirat: exemplaria vero recedente furore ceſſat: vt hic in tex. & Imo. iterum ſubueniente furore haberet locū: vt hic n docto.licet contra faciat tex.in §. qua ratione.in ver. confirmant. Inſtit.eo.titu. iure cognita:quia aliqua hincinde poteſt induci.

h ¶Mentecaptis. Adde, qđ ſi mutus, vel ſurdus, vľ prodigus cui bonis eſt interdictum, Doc.vt refert Paul. de Caſt. communiter dicunt idē eſſe. Ang.tamen cōtra, vt nec etiam furioſo poſsit ſubſtitui:quia lex loquens de mentecaptis,non extenditur ad furioſos:niſi ꝑ principem vel habentem poteſtatem legis condendæ: vt ſ. de nup.l. ſi furioſi. vbi dicit eſſe caſum. tamen dubitanter loquitur. Tu dic ꝙ opin. Paul. de Caſtr. videtur conſuluiſſe Bald. conſi. ccxij.j.lib.incip. quidā Pet.vbi oīno vide ad hāc legē.Quid autem ſi mentecapto filio ſit relictū minus legitima:an poſſit ei ſubſtitui pupillariter,Bar.in l.ex facto.ff.eo.tenet ꝙ ſic. & Ang. Sali. Paul. de Caſt.hic:quia poterit petere ſupplementū legitimæ: & Imo.in c. Ray.dicit ꝙ opin.Bart.eſt magis cōis, & æquior: licet ipſe ibi contra, & in d.l. ex facto.& Raph. & Ang.& Ioan. Fab. in §. qua ratione. Inſtitu. eo. Sed qđ ſi mater ſubſtituendo poſt mortem filiæ mentecaptæ voluit ſua bona diſtribui & dari per ſuos fideicommiſſarios pro anima ipſius teſtatricis: an erit exemplaris, vel fideicommiſſaria,vide Pet.de Anch.conſi.viij.tenentem quod ſit fideicommiſſaria.

i POMATES. ¶ Ordinem. Sunt qui dubitant ad iſtam legem, nunquid ſi pater habet plures filios mentecaptos,ſit neceſſe, ſi vult vni ſubſtituere, quod omnibus ſubſtituat:& dicit,ipſe quod iſte text. videtur probare quod ſic, ibi: vel eis quæſtio. Iſta verba ſunt poſita cum aliquo myſterio:quia exemplaris ſubſtitutio eſt inducta ad exemplum pupillaris: vt hic,& in §. qua ratione. Inſtit. eod. ſed in pupillari teſtator poteſt, ſi habet plures filios,vni,vel quibus vult ſubſtituere.l.qui plures.ff.de vulg.& pupil.igitur &c.

c P. PAV. P. ¶Sine liberis. Vide quæ ſcripſi in l. cēturio.in iiij.col.ad Bart.& in l.in pupillari.ad finem.& in l.ij.in princ.de vulga.& pupilla.

d ¶Reprehēdiť. Adde vt ꝑ Bal.cōſi.xlvj.& ccl.iij. vol.& cōſ.ccj.in ij vol.ꝑ Oldra.cōſ.xcix.incipiē.factū tale,quidā teſtator.ꝑ Bar.cōſi.xxij.inc.homo Accurſuli.per Bal.con.xlvj.& ccclv.iij.vol.& con.clxxxiij.& cxliij.lib.ij. vol.& cōſi.cliij.j.vol.Pet. de Ancha.conſi.xxvj.& Bal.conſi.cclv.iij.lib.

e P. PAV. P. ¶Lib.vj.de intellectu huius cap. ſi pater.vide domi. Franc. conſi.clv.

¶Aduerte do. Alex.in hac l.humanitatis.alleg. Bar. ſibi contrariū:ſed pro ſaluatione Bart. vide concordiam quam poſui ad l.ex facto. in princ. ff. de vulga.

pupillariter

a POMATES. ¶Opp.ad fi.l. Appellatiōe fris intelligať etiā ſoror. Et vltra adducta hic ꝑ doc.ꝓbat iſte tex.hic,nec alia ꝓles deſcēdentiū.iuncta l. j.ff.de ver.ſig.& ibi tradiť.Sed certe videť ꝙ eadē rōne inducta ſit & pupillaris.§.qua rōne.Inſt.eo. Sed dicit ꝙ ille tex.ꝓbat ꝙ Imperator exēplo pupillaris fuit excitatus:ſuꝑ quo conſiderās pietate inductus,vt hic videť, illā introduxit: et ſic pietas fuit cā ꝓxima.

b ¶Ex fratribus. Adde qđ Pau. de Caſt. dicit hic, ꝙ de hoc fuit magna cōtentio qa cuidā mēte capto habēti ſororem fuit facta ſubſtitutio: ſibi fuit ſubſtitutus extraneus. Nā dicebať ꝙ illa erat ſubſtitutio exēplaris, & ꝑ illā excludereť mř ēt a legitima filij,ꝑ iſtū tex. ꝗ parificat exēplariā pupillari:tñ dicit ipē ꝙ cōſuluit cōtrariū: qa illa ſubſtō tanq; exēplaris non poterat valere,ex eo quia ſoror nō fuerat ſubſtituta. Tenet ergo Pau.ꝙ mř poſſet ꝑ ſubſtōnē exēplarē ſubſtituere. Idē tenuit Bar.ī l. ex fact. ff.eo. Io.Fa.Inſt.eo. §.qua rōne. Ang.hic & Imo.ī c.Rayn.Et de materia,an pupillaris ſit ſimilis exemplari,vide Alex.cō, xxviij.vol.ij.

c ¶ Collectiui. Adde qđ Pa.đ Ca. quęrit qđ ſi frater ſuperſtes nō poterat ſuccedeř fratri p̄moriēti ab inteſtato: qa erāt ex diuerſis matrib.& extabat mř primi moriētis ꝗ præferebať fri ex latere pr̄is tantū coniuncti:vt j.ad Tertul. Soluit dicēs ꝙ cū ceſſat rō huius l. ſubſtitutus ſtatim vocabiť ad hæredē primi moriētis:quia poſtq; ꝑ eius excluſionē nō fauereť fratri ſuꝑſtiti,nō debet induci excluſio, ꝓut etiā hic dicit no.Bal. ſcđm Nic. Mathe.in ſubſtitu. fideicōmiſſaria in pe.q. huius l. Et hoc dicit tenere etiam Rapha.hic,& idē eē ſi quocūq; alio modo fr a ſucceſsiōe legitimæ fr̄is repelleret, ſed qđ ſi ī ſubſtōne non fuit appoſita dictio collectiua.ſed dixerit: ſi filij mei in pupillari ętate deceſſerint, talē ſubſtō:& vnus pupillari ętate altero ſuperſtite: an ſubſtitutus ſtatī admittereť? Dicit Pau. videť ꝙ ſic.ar.huius legis a cōtrario ſēſu Itē per l. Lucius. § Caio.ff.ad Treb.& Bar.videť ſentire in in d. l. hæredes mei. Bal.dicit ipſe, tenet hic cōtrariū ꝓ quo alleg.gl.ord. in d.l.ſi pr̄ impuberis. ff. eo. qm̄ hoc caſu etiā ſub eſt rō ꝗ poniť in iſto tex.Pręterea etiā copulatiua requirit cōcurſum vtriuſq; copulati,ad verificationē ſui.l.ſi hęredi plures.de condi.inſti.ꝙ eſt verū in primo moriēte:ſed ſi pupillus mortuus eſſet poſt pupillarē ætatē,& ſic expiraſſet ſubſtitutio pupillaris,quo ad eū in ꝑſona ſecūdi moriētis,extaret cōditio:tūc qa nō extaret ꝑſona,ꝗ ex p̄ſumpta mēte defuncti excludit ſubſtitutū,admitteret de æqtate:et etiā de rigore ad hęreditatē vltimi moriētis.ſed ſi foret appoſita dictio collectiua,tunc nō de rigore,ſed de ęqtate: ꝑ d.§.cū ita. Sed qđ ſi ſubſtitutus eſt filius maior teſtatoris,duobus fr̄ibus īpuberibus,& vnus moriať in pupillari ætate: an ſolus ſubſtitutus vocabiť ad hęreditatē illius,excluſo ſuꝑſtite pupillo? Breuiter dicit P. ꝙ ambo vocabunť ab inteſtato: qa non eſt veriſimile, ꝙ teſtator fratrē impuberē voluerit excludere a parte hæreditatis illius p̄morientis. Pro hoc l. cum auus.ff.de cōd.& demon. Tu adde dum Bar.alleg.d.§.Caio. volens ꝙ ſi ſit facta ſubſtō fideicōmiſſaria, ſine adiectione noīs collectiui,ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ conditio exiſtat in ꝑſonā oīum,ēt ſi ſuꝑſit ꝑſona, ꝗ ex p̄ſumpta mente teſtatoris excluderet ſubſtitutū: ꝙ ipſe contrariū tenet In l.qdā teſtō.ff. de vul.& pu.& in l. hr̄des mei. §. cū ita, ad Treb.& id ꝙ in dictis locis dixit,ſequiť Pau.caſt.conſi. ccxxxvj. vbi dicit, ꝙ licet al's dubitauerit:qa Bar.erat contrarius, ꝙ ſibi tutū nō vř recedere in cōſulendo ab opi.Bar. ibi.& ꝙ hic locutus eſt ꝑ inaduertentiā. ſed aduerte:quia idē Pau.cōſi.ccclv.inci. ſi cōtingit.circa fin. trāſit cū Bar.hic,& dicit ꝙ Bar.ī d.§.cū ita. male loquiť: tñ de Bar. mētionē nō facit ī d. l.qdā teſtō, vnde eſt p̄ſumēdū, ꝙ maturius cogitauerit ī d.cōſi.ccxxxvj.licet prius ī ordine.& vide ad materiā Bal.cōſi.cccxc.j. vol.& cōſi.cxvij.et cxix.ij.vol. ꝑ Ang. cōſi.lxxx.et cix.per Alex.cō.cxij.et ſeq. iij.vol.& melius cōſi.cvij.iiij.vo.ꝑ pau. de caſt.cōſi.ccclv.& per Abb.conſi.viij. ij.lib.& per Bal.cōſil.lxxxij.v.lib.

pupillariter, vt ibi:ſed exemplariter ſic, vt hic. Et in hoc differt pupillaris ab exēplari.

5 Rō eſt ſecundū do.Guli.†quia ſubſtō exēplaris eſt introducta ex quadā humanitate vt hic dicit tex.ſed pupillaris eſt introducta ſcđm iuris rigorē:vt ff.eo.l.ij.in prin.ꝙ humanitas habet locum ita in pr̄e, ſicut in matre. Vel poſſum dicere ꝙ rō eſt:quia vbi maius periculum imminet,ibi cautius eſt agēdum: ſed in ſubſtōne exemplaria eſt maius periculū ex parte eius,cui fit ſubſtitutio:qđ fortè non ſperatur, ꝙ ad ſanos mores vnꝗ perueniat.Sed in pupillari eſt certū ꝙ finiretur impedimentū adueniēte pubertate:ideo nō permittiť parentibus ita largè ſubſtituere. Itē ex parte eorum, ꝗ ſubſtituunť,non eſt ita magnum periculum: nā debēt ſubſtitui deſcendentes vel fratres:vt hic in fi.meritò permittiť magis patri,& matri,ꝙ faciāt ſubſtitutionē. Opp.iij.diciť hic,& debēt eſſe inſtituti ſaltem in legitima. Opp.de l.j. §.j.ff.eo.vbi pōt ſubſtitui etiā filijs exhaeredatis.Sol. Aliud in pupillari ſubſtitutione, vt ibi:aliud in exēplaria, vt hic. ꝗ pōt eſſe rō? Certè nulla rō magis pōt aſsignari, ꝗ quia ſic placuit ſtatuenti.Vel dicas ꝙ illa ſubſtō permittiť ex humanitate quadā, quæ ceſſat qñ quis exhæredat filium: meritò tunc nō permittitur hæc exemplaria:ſed illa permittiť ſecundū iuris rigorē. Oppo. diciť hic, ꝙ hæc cōſtitutio ceſſat cū ad ſanos mores peruenerit:cōtra de l.ex facto.in prin.ff.

6 eo.Sol. Fateor†ꝙ hæc ſuppletur per illam, ſ.ꝙ ceſſat, cum talis perſona liberos ſuſtule

a rit. Opp.ad fi.l.[a] hic diciť ꝙ debet ſubſti-

b tui ex fratribus[b],vel filiis, ſi ſunt. Cōtra.ff. eo.l.ſed ſi plures.§. quos poſſum. vbi indi-

7 ſtinctè qlibet pōt ſubſtitui.†Sol.In hoc differt exēplaria à pupillari. Rō vrgēs nō pōt reddi:ſed dať ꝑſuaſio illa,quā ſ.dixi,ꝙ hæc ꝓcedit ex humanitate, quę humanitas ceſſaret,niſi ſubſtitueret vnū ex filijs, vel fratribus: illa verò pupillaris cōceditur ſcđm iuris rigorē. Vltimò opp. hic diciť ꝙ poteſt vnum ſubſtituere ex filijs:cōtra,ſi illos præterijt, teſtamētum eſſet nullū:vt j.titu.ij.l.j. & l. maximū. Sol. Huius timore dicit glo. cōcedo ꝙ debeat exhęredari. Doc.cōiter tenent contrariū: quia alij non pōt conqueri: per l.Papinianus.§.ſed nec impuberis.ff.de ioff. teſt.Hic nō habetis alia circa hāc l.Cy. hic modicū in iſta mā dixit, Gul. multa.& ego plenius ī l.ex fact.ff.eo. Dic vt ibi dixi.

1 *Dictio vterq; eſt collectiua, vter et alter, diſtributiua.*

2 *Subſtitutio qñ eſt facta per nomen collectiuum ſub conditione, non habet locum niſi conditio ſubſtitutionis euenerit in perſona vtriuſque.*

3 *Pluralitas reſpiciens vnum finalē effectum, non reſoluitur in ſingularitates:ſecus qñ diuerſos effectus.*

CVm quidā. Quando duobus impuberibus fit ſubſtō cū adiectiōe noīs collectiui,ita demū ſubſtōni locus ē,ſi ī vtraq; perſona cōditio ſubſtōnis verificať.h.d.hic l.cum l.ſeq.& magis habent difficilia cōtra

1 ria quæ ſint in corpore iuris. † Op.ergo ꝙ vterq; eſt dictio collectiua, vter, & alter ſunt dictiones diſtributiuæ: & verificantur in altero tantū:vt dixi in tract.iſtorū diſtributiuorū,in l.hoc articulo.de hæredi.inſtit.

2 Secūdò no. ꝙ † ſubſtitutioni non eſt locus,niſi in vtriuſq; perſona conditio ſubſtitutionis euenerit. Ad iſtud opp.de iniuſt. teſta.l.pe.vbi vno decedente ſtatim fuit vocatus ſubſtitutus. Sol.Dicit glo.ibi fuit facta ſubſtitutio ſeparatim & noīatim:hic verò fuit facta cū adiectione nominis collecti

c ui[c]. Iſta eſt vera. Alij dicūt ꝙ hic loquitur in filio:ibi in extraneo.Tene pręcedentem. Sic debet intelligi ff.ad le.Falc.l.pater filiā. §.fi.& ꝙ ibi no. Vlterius opp.ff.ad Treb. l.hæredes mei.§.cū ita.vbi fuit facta cū adiectione nominis collectiui:et tamē ſufficit ꝙ in perſona vnius exiſtat cōditio. Sol.gl. vno modo hic,ꝙ hoc ſit ſpeciale in filijs.Et non placet,quia ibi etiā loquitur in filijs,& nepotibus.Vel dicit gl.ꝙ ibi deceſsit fideicōmiſſarius cōditionalis,ante conditionis euentū. Hoc nihil ad propoſitū:quoniā ibi inſtituti nō erant inuicē grauati:vel ſi erāt grauati,nihil ad ꝓpoſitū. Nō enim q̄rimus de virtute ſubſtitutionis inuicem factæ:ſed quærimus qualr admittať ille,qui ſubſtitutus eſt,cū adiectione huius noīs collectiui. In hoc illa lex diſcordat ab iſta. Illa em̄ admittit eū,ſi cōditio extiterit in ꝑſona vnius: hic eū repellit.Soluit gloſ. alio modo,ꝙ hic deficit cōditio in ꝑſona primi moriētis: ibi ecōuerſo extitit in ꝑſona ſecūdi. Pro cuius declaratione debes ſcire ꝙ quādo ſubſtitutio eſt facta cum adiectione noīs collectiui vterq;, ſecūdū rigorē verborū nō eſt locus ſubſtitutioni,niſi cōditio ſubſtitutionis extiterit in ꝑſona vtriuſq;: vt hic,& in l.contraria.Sed an aliud debeat interpretari ſecūdū voluntatē teſtatoris,eſt aduertēdū:quia qñ cōditio extiterit in ꝑſona vnius:ſiquidē ſuꝑeſt alius, ꝗ ex p̄ſumpta volūtate defuncti,ſubſtitutū excludit,nō eſt locus ſubſtitutioni.hic eſt caſus qñ vnus deceſsit in pupillari ætate,ſuꝑuiuente vno alio filio teſtatoris:et hoc vult tex.ſi bene inſpiciať ibi:cogitaſſe em̄ patrē,&c.Qñq; extitit conditio in ꝑſona vnius,& nō ſuꝑeſt alius, ꝗ ex p̄ſumpta volūtate defuncti ſubſtitutū excludat,tūc admittiť ſubſtitutus:vt l.contraria. magis ex mēte ꝗ ex verb.ſigni.vide glo.in ſol.pe.aliàs fi.& hāc ſol.teneatis. Ponit gl. aliā ꝙ ibi in fideicōmiſſaria ſubſtitutione: hic in directa.Iſtā tāgit gl.in d.l.pr̄ filiā.§.fi. ff.ad le.Fal.& qdā habēt hic approbatā per Dy.Breuiter qñ ſubſtitutio eſt cū adiectione noīs collectiui,nō eſt diffria iter directā, et fideicōmiſſariā:ſed illud nō habemus aduertere qđ dixi ī ꝓxi.p̄ce.ſo.Sed qñ ſubſtitutio fieret ſimplr,hoc modo:ſi filij mei deceſſerint &c. non dico vterq;, vel omnes: tūc eſt differētia inter directam,& fideicōmiſſariam. Nam directa nō habet locū,niſi in vtriuſq; perſona conditio extiterit:vt ſ. eo.l.quāuis.quia loquitur in directa vulgari fideicōmiſſaria:haberet ergo locū in per

d ſona cuiuſcūq;[d], qui primò euenerit:vt l. Lucius.§. Caio.ff.ad Treb.& l.fi.§.filium.

d P. PAV. P. ¶In ꝑſona cuiuſcunq;. In cōtrariū ī hoc vide Pau.de caſt.alleg.eūdē Bar. ī duobus locis cōſ. ccxxxvj.ī iij.col.ad fi.et in prin.ſeq.& ibi ēt ponit allgādo p̄poſitū ꝙ ſubſtitutus nō admitteť,apud quē debet remaneř portio deficiētis:et ſic an ſuꝑuiuēs ītelligať ipſe ſubſtitutus, vide ēt eundem Pau.conſil. ccclvij. maxime in vltima col.

dd iij

3 de le.ij. Ratio huius eſt. † qa quando pluralitas reſpicit vnū finalē effectū. non reſoluit in ſingularitates: vt d.l. quāuis. ſ. e. ſed ī ſubſtitutione vulgari inſpicit vnus finalis effectus, ſcilicet defuncti hæreditas: quoniā ꝑ vulgarē ſolùm defuncto ſuccedit. & à defuncto ſolùm capitur. Sed quando pluralitas reſpicit diuerſos effectus, reſoluit in ſingularitates: vt l. falſa. §. fi. ff. de cond. & demon. hoc autē contingit in ſubſtitutiōe fideicōmiſſaria. nā in perſona cuiuslibet hæredū, eſt fideicōmiſſum ſingulare per ſe, & à quolibet hærede capit per ſe, nō à defuncto immediate: meritò in perſona cuiuslibet cōtinet, ſeu verificat: quia quilibet per ſe videt eſſe grauatus: ideo in ſubſtitutione pupillari, quæ reſpicit diuerſos effectus, ſicut fideicōmiſſaria: quia per eam ſuccedit pupillo, non defuncto, eſt idem quod in fideicōmiſſaria, vt ſ. dixi. Et de hoc plenius dixi in d.l. hæredes mei. §. cùm ita. ad Trebellian. & ibi vide &c.

1 *Plures inſtituti cum adiectione nominis diſtributiui, quilibet vocatur in virilem.*
2 *Pater & filius cenſentur una perſona.*
3 *Dictio, quiſquis, eſt diſtributiua.*
Martinus de Fano effectus fuit frater de ordine prædicatorum.

a SI quis duobus. [a] Iſta eſt mirabilis lex. Breuiter dicit: cùm plurib. inſtitutis, tertius ſubſtituat cum adiectione noīs diſtributiui, vocat quilibet in virilē: & ſi patri, & filio, ſimul inſtitutis tertius adiūgat, pater & filius loco vnius habentur, & vnā portionem accipiunt. h.d. & habet difficilima cōtraria hæc lex.
1 † No. ꝙ qn̄ plures inſtituunt cum adiectione nominis diſtributiui, qlibet vocat in virilē, ac ſi eſſent ſingulariter nominati.
2 † No. ſecūdò ꝙ pa-
b ter & filius, cenſentur vna perſona [b], modò ſicut hic ſunt duo dicta, ita iſta lex habet duas gl. difficiles. Cōtra l. noſtrā opp. directo. ff. e. l. ſi pater. in princ. Sol. Dicūt quidā, ꝙ hæc corrigit illā: ſed euitanda eſt legū correctio. Alij dicunt, ꝙ hæc lex loquit in bonis paternis: illa in bonis filij. Hęc eſt truffa. Alij dicūt, ꝙ hic ideo habet virilē in ſubſtitutione: qa ad eaſdē partes fuerūt admiſſi in ſubſtitutiōe: vt j. eo. l. j. Iſta eſt quędam diuinatio. Tu dic ꝙ hic fuerūt inſtituti hæ-
3 redes, cū adiectione noīs † diſtributiui, quiſquis: ibi ſecus. Iſtā ſol. tenēt oēs doc. Vltramon. & Citramon. Et audiui ſemel à quodā antiquo aduocato de Florētia, ꝙ ipſe interrogauit do. Mar. de Fano de iſto contrario, cum vidiſſet eū fratrē ꝑdicatorē: & dixit ſibi, ꝙ hæc dictio qſquis ſoluebat iſtud cōtrarium. licet gloſ. nō poneret. Oppo. ff. de vſufru. accre. l. ſi quis Titio. j. rn̄ſo. Dicit gloſ. ſed expone ibi, Titio & hæredibus ſuis, ſ. Titij. legatarij. Sed certè glo. vlt. in cōtrariū, tenet ꝙ ibi loquatur de hæredib. teſtatoris, non legatarij. Sol. gl. ergo, vt dixi in præcedenti contrario, hoc cōtingit propter naturā iſtius diſtributiui, quiſquis, qđ inducit vt videat quilibet ſingulariter noīatus: ibi ſecus. Cōtra hanc ſol. opp. de l. Lucius. §. lucius. li. j. ff. de leg. ij. vbi quilibet in virilē vocatur. Sol. Dicunt Vltramō. ibi nō fuit nomē diſtributiuum, licet fuit appoſitum relatiuū, quis vel qui. vt puta relinquo ſeruis, quos teſtamēto manumiſi: vnde eſt perinde, ac ſi diſtributiuū fuiſſet appoſitū. Iſta ſol. eſt falſa per l. ſi pater in prin. ff. eod. vbi apponit dictio quis: tamen nō vocant in virilem. nō enim ponitur ibi in aliqua illarū legum diſtributiuè, ſed magis relatiuè. Et ideo ſolue ad d. l. Lucius. ꝙ ibi ex præſumpta voluntate defuncti, ꝓpter rationē, quā hic ponit glo. quā Dy. ſequit, & Bal. ita hic tenet. Sumus expediti de prima par-
c te: venio ad ſecundā [c]. Opp. venio ad gl. fi. & vt eā intelligas, ſcias ꝙ iſta gloſ. ſignat cōtrarium vnum, & vnam q. format permiſtim: & ideo erit tibi laborioſum, ſi non intelligas, & legas eam, dico tibi. Opp. de
d l. ſi quis [d] Titio. ij. rn̄. de vſufruc. accre. Sol. verbum vna, hic poſitū tollit contrarium. Iſtā ſol. reprobat glo. per l. Titius fundi. & per l. liber homo. §. Titius. & l. interdum. j. rn̄. de hære. inſtit. Vnde dicit glo. ibi: dicit Titio, & hæredibus ſuis, ſcilicet defuncti. hic dicit, Titio & filijs, ſ. ipſius Titij. & iſta eſt vera ſol. Quod autē ſequit in gl. intrat in quandam quæſtionem vide & ſigna ibi: qualiter inter ſe. Modò intrat in quādam q. qualiter inter ſe diuidant coniuncti ibi: vel ibi: hic redit ad contrarium qđ primo fecerat. Sequit ibi: vel refert. redit ad q. quā ſ. fecerat, ſiue tetigerat. non enim hoc eſt de ſol. contrarij. Procedo ergo in recitatione gloſ. Gl. ſoluit alio modo, ꝙ hic dicit filijs, ibi hęredib. qđ gl. reprehēdit ꝑ auth. de iureiur.
e à mor. præ. nā ſicut pater, & filius [e] cenſentur vna perſona: & ita hæres & defunctus. Tene ergo præcedentē ſolutionē, ꝙ ibi loquitur de hæredibus teſtatorū: hic de filijs ipſius hæredis inſtituti, vel legatarij. Quæro ergo, & modo intro quæſtionē quam gl. format. Iſti hæredes ſimul cōiuncti, qui vocant in vnam portionē, qualiter diuidant illam portionem inter ſe? Dicit gl. ꝙ eam diuident pro hæreditaria portione: vt l. qui cū plures. ff. eo. Vel verius eſt videndū, quādo Titius miſceret cum plurib. hæredib. Aut hæredes fuerunt nominati ſingulariter, aut nō. Si fuerūt nōinati, habebūt viriles: aliàs habebūt hęreditarias. Hic non ſunt alia.

De neceſſarijs ſeruis hæredibus inſtituendis, vel ſubſtituendis. *Rubrica.*

LEX I.

IS, qui. Breuiter dicit: Ille, qui non eſt ſoluendo, poteſt vnum ſeruum ſibi facere neceſſariū, niſi eſſet ſpecialiter obligatus. h.d.

LEX II.

CVm ſerui. In inſtitutione, q̄ enūciatiuè ali quem dicit eſſe liberum, videtur libertatem relinquere: ſecus in legato. h. d.

LEX. III.

SI tutor. Tutor nō poteſt ſeruos pupilli ſibi neceſſarios hæredes inſtituere. h.d.

CVm quidam. Seruus poteſt ab inſtituto libertatem conſequi, & pupillo neceſſarius hæres exiſtere. h.d.

Quidam.

✠ ¶ Pro cōcordia aduerte: ſi nomē collectiuū nō fuit expreſſum ꝑ teſtatorē, qui duob. hæredib. inſtitutis, per fideicōmiſſum ipſis ſubſtituit Caiū ſimpliciter, & ſic ſine expreſſione nominis collectiui, ſ. vterq;, vl̄ oīs. &c. quærit an altero decedente, debeat pro dimidia fideicōmiſſum ſubſtituto: an tūc demum vtroq; moriēte. & Pau. de Ca. in cōſ. ccxxvj. inc. dubitatio vertitur col. iij. & ſeq. dicit ꝙ Bar. vnū tenet ī hac l. cū quidā. quæ eſt l. pen. ſ. affirmatiua ꝙ debeat fideicōmiſſum altero viuēte, ꝑ l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebel. Sed cōtrariū allegat tenere Bart in l. hæredes mei. §. cū ita. ff. eo. ti. in l. quidā teſtamēto ff. de vulg. & pupil. Sed pro ſol. Paul. de Ca. in d. cō. dixit, ꝙ Bart. in hac l. pen. ꝑ inaduertētiam, & in curſu lectiōis fuit hic locutus, & nō ex ꝓpoſito. Sed hoc non placet do. Ant. đ Nicellis: ideo dic, ſecundū eū, ꝙ Bar. loquit loquendo in fideicōmiſſaria ſubſtitutione: qa in directa vulgari nō habet locū, niſi vtroq; defūcto, ſed cōmuniter oēs ī locis prædictis dico in fideicōmiſſaria, ꝙ vera eſt opin. ꝙ debeat fideicōmiſſum ſubſtituto, altero decedente: vt d. §. Caio. niſi alia ſit mēs teſtatoris: nō enim voluit intelligere Bart. in d. §. cum ita. ꝙ eo ipſo ꝙ eſt filius, excludat ſubſtitutū: niſi ſit alia cohærēs cōiectura illa, tn̄ bene coadiuuat: & in hoc ſi inſpiciat Bar. nulli bi ſibi contradicit.

✠ P. PAV. P.
a ¶ Si qs duob. Quid autē qn̄ plures vocātur cū alio tertio ſub noīe collectiuo an habeant loco vnius, vide Ro. conſi. xcix. Vide pulchrā quæſtionē, quam ponit Soci. ī. l. vtrū. ad fi. princ. de reb. dub. de ſubſtitutione facta de quatuor fratrib. noīatis noīe ꝓprio, ſubſtituendo vnum quēq; ꝓ quarta parte, quomō ītelligat.

✠ POMATES.
b ¶ Vna perſona. Vide Barb. cōſi. x. col. iij. vol. ij. & col. v. & col. xj. & xx. col. vol. ij. vbi limitat etiam aliquid conſi. lxvj. col. pe. in j. vo. Adde quod no. non ab re, Bart. in l. j. §. his qui. ff. de leg. iij. & Bar. cōſi. x. col. x. vo. ij. in v. col. et vj. & Fel. in c. j. col. ij. đ magiſt.

✠ P. PAV. P.
b ¶ Vna perſona. An aūt ī ſocietate pater & filius cenſeat eadē ꝑſona, vide An. cō. cx. alias. cvj. inc. & Ant. Et qđ in multiplici alia materia, vide Feli. in c. afferte. extra, de præſump. circa primū. Iaſ. hic late. Itē ꝙ vbi vnus noīatur rōne maioris præeminētię vel dignitatis, puta Titius & ſocij talis negotiationis & Caius ꝓmittit cētum, Titius & ſocij capiūtur pro vno. Vide Deciū in c. paſtoralis. in princ. col. vlti. de reſcrip. vbi quædā alia. & vide quæ dicit Fel. ibi col. pe. & fi. qn̄ plures vocētur ſub noīe collectiuo vel tāquam duo corpora.

✠ P. PAV. P.
c ¶ Ad ſecundā. Circa iſtā ſecundam partem vide quæ dicit Aret. in l. diſcretas. ad fi. de vulg. & pupilla. vbi etiā ponit an ꝓcederet ī fratre ſubſtituto ſub noīe proprio cū alio. Itē ſub noīe appellatiuo cōiunctim & inſtituto alio extraneo.
d Opp. de l. ſi quis. Et ſic facit ꝙ ſi condēnatur Poteſtas cū ancianis in centū. Poteſtas tenet in qnquaginta, & in reſiduo anciani. Pro quo vide in l. plane. de leg. j. l. iudicib. cōiuncta gl. in verbo multæ. de app. & ſolet tangi l. nō ambigitur. đ legi. & hic, & l. ſi qs Titio. de vſufr. accre. & l. īterdū. de hęre. inſt. & vide Bar. in conſi. lxxx. inc. factum tale eſt: prædictus mutus. And. Barb.
e ¶ Pater & filius. Adde ꝙ hoc facit ad q. ſtatuti cauētis ꝙ nullus habeat officium ī ciuitate, niſi habeat æſtimū cētum librarum. an ſi filius non habeat ęſtimū, et pater ſic ſufficiat, vt filius poſſit habere officiū. Bal. conſueuit allegare gloſ. ſing. in l. ij. j. qui æta. li. x. ꝙ libra & æſtimū patris ꝓdeſt filio, etiā ſeorſum habitanti a patre. Ita dicit ipſe ī l. prætor. §. ſed ſi filius. ff. de edē. de qua in lec. antiqua ff. de eden. De qua q. vide aliquid per Bald. & Ange. hic ad fi. per Bal. in c. filius. de ca. qui cu. vend. & in l. non plures de ſacroſanc. ecc. & in l. ſciendum qui ſatiſ. cog. Bar. in l. cum ſcimus C. de agri. & cenſi. lib. xj.

QVidam. Si ſeruus fuerit hæres inſtitutus in toto, vel in parte, ſine libertate, vel tutor datus, erit hæres tutor, vel liber. h.d. vſq; ad §. alio. Opp. Inſt. de hær. inſt. §. ſeruus. Sol. Ibi alienauit in vita: hic legauit in vltima voluntate. Item opp. ꝙ vltima ſcriptura debeat valere: & ſic cum legatū poſt inſtitutionem fuerit factum, prævalet legatū: vt l. ſi quis eum. ff. de vulg. & pup. de lega. j. Sol. Speciale eſt hic fauore inſtitutionis & libertatis.

a Alio. Aliàs, Illo. Si legatum [a] ſeruo, ſine libertate relinquitur, hæres præſtare nō cogitur: ſed ad præſtandum hortabit. h. d. Opp. de l. ſeruus. j. de lega. Sol. Nō valet legatū, vt hæres cogat de neceſſitate prẹſtare: tamē de ęquitate ſic, vt hic. Opp. de l. ſeruos. de ali. lega. Sol. Speciale eſt in legatis alimentorum.

Quæ. Si ſeruus à primo gradu legat, & pupillo pupillariter ſubſtituatur, ſi conditio ſubſtitutionis extiterit, hæres erit, & liber: ſi defecerit, legatum valebit. h.d. §. iſte.

DEciſione. Si ſeruus purè inſtituatur, ſub conditione, libertas detur: ſi quidem cōditio poteſtatiua defecerit, hęreditate, & libertate priuabitur: ſi caſualis, libertatē conſequitur, & hæreditate priuabitur, ſi ſoluēdo fuerit teſtator: aliàs vtranq; habebit. h.d. Opp. de l. cum ſeruus. ff. de cond. inſt. vbi conditio appoſita in libertate, videtur in hęreditate repetita. Sol. Illud, quod hic dicit, purè inſtituit: intellige hoc expreſſo. Aliàs ſi ſimpliciter videtur inſtitutio facta ſub conditione, ſecundum Richar. Malumbram.

De liberis præteritis, vel exhæredatis. *Rubrica.*

Gloſ. continuat: quia in teſtamētis liberi exhæredantur, vel prętereuntur: ideo de hoc dicit. Vel aliter: Dictum eſt de inſtitutione, vel ſubſtitutione: verùm quia exhæredatio fit quandoq; à gradu inſtitutorum, quandoq; à gradu ſubſtitutorum: ideo de his ponit hic.

1 *Exhæredatio debet fieri ab omni gradu, ad hoc vt ille gradus valeat,*
2 *Clauſula in fine poſita refertur ad omnia.*
3 *Clauſula in principio poſita, refertur ad omnia ſequentia,*
4 *Clauſula in medio poſita refertur ad omnia præcedentia, & ſequentia.*
Quomodo dicitur poſita in medio.
5 *Repetitio qualitatis, vel modificationis, quando intelligitur facta. remiſſiuè.*
6 *Contra præſumptionem huius legis quando admittatur probatio in contrarium.*
7 *Teſtamentum an poſſit incipere, à ſecundo gradu, quando primus gradus eſt nullus ex cauſa præteritionis.*

LEX I.

b CVm poſt. Si exhæredatio fiat ab omnibus gradibus [b] tacitè vel expreſſè, valet teſtamentū. h.d. Vel aliter: Clauſula in fine poſita, referē ad oīa præcedentia, ſi non eſt ratio quare magis ad vnum referat, q̄ ad aliud. h.d. Nota
1 † ꝙ exhæredatio debet fieri ab omni gradu, ad hoc vt valeat gradus ille. Not. ſecundò, quod dixi in ſecundo ſummario, quòd
2 † clauſula in fine poſita, &c. Opp. ff. eod. l. iij. §. ante hæredis. Glo. huius timore hic diſtinguit, & ponit totam diſtinctionem,
3 quam fecit ibi tex. ideo dic vt in gloſſ. Ex qua no. † in princ.
c ſui [c] ꝙ clauſula in principio poſita, refertur ad omnia ſequentia: ſicut hic dicit tex. de clauſula in fine poſita, ꝙ refertur ad omnia præcedentia: ſi non poteſt reddi ratio: quare magis, &c. Item
4 ex † ſecundo membro nota ꝙ clauſula in medio [d] poſita, refertur
d ad præcedentia, & ſequentia. quod intellige ſecundum limitationem, quæ ſequitur in gloſſ. quando fit intra gradum, &c. Nota ꝙ illud, quod dicitur, clauſula poſita in medio, refertur ad omnia, debet intelligi in medio, hoc eſt, inter diuerſa capitula. Sed ſi ponitur in medio vnius capituli, ad illud tātùm refertur. quod perpetuò tenet menti. Et iſta, quæ dico, ſunt vera quando tractamus de repetitione vnius clauſulæ ſubſtituentis per ſe, de qua lo-
5 quitur. l. talis ſcriptura. ff. de lega. j. † Sed ſi loquimur de repetitione alicuius qualitatis, vel modificationis reſpicientis aliud: tunc an intelligatur facta repetitio, non eſt noſtra materia hic, ſed eſt materia in l. quæ condi. ff. de condi. & demon. & de cond. inſt. l. cū ſeruus. Inſt. de l. A q. §. ex hoc tamē capite. & de leg. iij. l. in repetēdis. Dixi plenè vi bo. rap. l. prætor. §. eritq; Pro declaratione
6 huius † gl. ſunt quęrēda duo. Primò vtrū cōtra præſumptionem huius legis admittatur ꝓbatio in cōtrariū. Gl. hic in prin. dicit ꝙ nō. Vnde iſta gl. cōmuniter reprobat: quia imò poteſt probari contrariū vt l. iij. §. fi. ff. eo. & arg. ſ. de teſta. mil. l. in teſtamēto, &c.
7 Quæro † ergo ſecundò, quid ſi primus gradus eſt nullus ex cauſa p̄teritionis, vtrū teſtamentum poſſit incipere à ſequenti gradu. Gloſ. hic videtur dicere, ꝙ ſic. Tu verò diſtingue, an primus gradus rumpatur præteritione poſthumi, an verò p̄teritione iam nati: vt no. in l. iij. in fi. ff. eo et probatur in l. nam & ſi ſub conditione. ff. de iniuſt. rupt.

1 *Qualiter intelligatur ꝙ nepos ſuccedit in locū patris.*

LEX II.

SI auus. Nepos, qui per mortē patris incipit tenere primū locū, ſi reperitur præteritus, rūm-
e pit teſtamētum [c] per l. Velleia. h.d. Opp. de l. ſi quis poſthumo. §. j. ff. eo. Sol. Ibi deceſſit filius inſtitutus poſt mortem aui, hic eo viuente. Opp. ſecūdò, dicitur hic, ſine impedimento legis Velleiæ. Contra, imò Velleius hic permittit ꝙ nepos aui, qui tenet primum gradum, ſi reperiatur præteritus, rumpet teſtamentū: vt l. Gallus. §. nūc. ff. eo. Huius timore ſunt hic in gloſ. noſtra multæ expoſitiones: & quælibet eſt bona. Tu tene primā: quia eſt magis clara, & eam tenēt Vltramonta. vt ꝙ dicit, ſine impedimēto legis Velleię. hoc eſt l. Velleia conce-
1 dēte. Nota ex hac l. † vnū, ꝙ licet nepos ſuccedat in locū patris ſui, vt dicit hic text. tamen ex perſona ſua ſuccedit, non ex perſona patris ſui, quod apparet: qa inſtitutio patris ſibi prodeſt, vel nocet. ſed ſi inſpicitur inſtitutio, vel exhæredatio facta de eo. Quod ergo dicit, nepos, ſuccedit in locum patris intellige, hoc eſt, in gradu: vt ſicut filius tenebat gradū primum, ita hodie tenet nepos filio ſubducto, ex perſona ſua tamen ſuccedit.

1 *Quando ſenſus eſt clarus, non eſt recurrendum ad interpretationem.*
2 *Præterire eſt de filio nullam mentionem facere.*
3 *Filius cui factum eſt legatum, dicitur præteritus.*

LEX III.

f SI quis. [f] Qui iubetur eſſe alienus à ſubſtantia defuncti exhæredatus videtur. h.d. Nota ꝙ quando ſenſus eſt clarus non eſt re-

a ✠ POMATES. Si legatum. Iſtud fallit in caſu naturali l. Lucius. §. ſi ff. de teſta. milita.
b ¶ Ab omnibus gradibus. Adde an exhæredatus inter gradus inſtitutionis & ſubſtitutionis intelligatur exhæredatus ab omni gradu, & an ipſius exhæredati ſuperexiſtentia faciat deficere fideicommiſſum, ſi ſine filijs, &c. & an exhæredatus certa cauſa exꝑſſa, quæ poſtea non redditur vera, faciat exhæredationem nullā cenſeri, & an filius exhęredatus veniat in generali nominatione filiorū: & an nati ex filio exhæredato excludant ſubſtitutū, vide Roma. conſil. ccccxxxviij.

✠ POMATES.
c ¶ No. in princi. ſui. Licet omnes hic teneant, ꝙ clauſula in princ. poſita facilius trahit ad ſequentia, quæ clauſula in fine poſita referē ad prẹcedentia. & per glo. in l. qſquis. ff. de leg. iij. Sed cōtrariū decidit tex. in c. inqſitioni. extra, de appel.
d ¶ In medio poſita. Adde tu qd quādo ponitur inter diuerſa capitula: quia tūc clauſula poſita ī medio, non refertur ad omnia. Tex. eſt in c. inqſitioni. de appel. & dicit do. Alex. de Imol. in conſil. xcv. col. pe. in v. volu.
e ¶ Rumpit teſtamētū. Adde ꝙ Bal. extra gl. quærit de difficili q. Si ſtatuto cauetur, ꝙ filia dotata nō ſuccedat patri dotanti, quouſque vel donec maſculus ſuperuixerit, & cōtingat patrē filiū inſtituere, filiā vero dotatam prẹterire, & deinde moriat pater, & ſucceſſiue filius ſine liberis maſculis, an filia præterita poſſit tūc dicere teſtamētū nullū? Bal. hic dicit ꝙ ſic. poſt mortuus eſt fr̄, & ſic filia conſequat dimidiā q̄ habitura fuiſſet ab inteſt. & hoc operant illa verba donec vel quouſq;. & iſtā opi. ſequitur Bar. in l. ſi. ad Tert. Bal. & Ange. in d. l. Gallus. Bal. et Imo. in l. ſi qs poſt. Hug. Ang. & Imo. in l. ei qui ſoluēdo. de hæred. inſti. vbi dicit ꝙ ita cōſuluit collegiū Bon̄. cōſi. inci. ꝓponit. & Bal. cōſi. ccix. inci. doc. mā. grad. ij. vol. & eo. vol. cōſi. cclxxvij. An aūt teſtm̄ retro fingat fuiſſe nullū, vel ſolū de p̄ſenti: maior pars vr̄ inclinare ꝙ demū tūc ſit nullū: cū filia repe-rit ſe p̄teritā: qa ſtatutū pōt quē facere hęredē ad tēpus, et poſtea eū deſinere eſſe hæredē. Et ita dicit Bal. cōſuluiſſe. Frā. Tigri. & collegiū Florētinū, de quibus oībus pulchre per Pet. de Anch. cōſi. ccxxj. inci. In Chriſti nomine hæc quæſtio vulgaris eſt per Abb. cōſi. xcij. lib. ij. vbi etiā dixit, ꝙ ſi ſtatutū dicat ꝙ maſculo ſuperſtite fœmina nō ſuccedat, nec audiatur agēdo, vel excipiendo quod ipſo mortuo admittetur propter illa verba addita nec audiatur agendo, vel excipiendo. latius ibi vide. & per Bal. conſi. xcix. lib. v.
f ✠ P. PAV. P. Si quis. Circa regulā huius legis ꝙ ſemꝑ ſit attēdēda volūtas teſtatoris ſicut venator leporē, vide etiā ad iſtā regulā oīno. Alex. conſ. cccccxcj. in prin. & in v. col. et cōſi. cccccxliij. in iij. col. Itē adde ꝙ nō ſolum habet locū in vltimis volūtatibus, ſed etiā in cōtractibus etiā ſtricti iuris l. fi. C. q̄ res pig. obli. Poſ. l. ſi in vēditione cū gl. pe. ff. cōia p̄dio. Pau. de Caſt. hic bonus tex. in l. ita ſtipulatus la. grāde cū gloſ. in verbo, ex ſententia. ff. de verb. obl. Vide bonū tex. xxij. q. v. c. humanæ. Alex. cōſi. xxxiiij. in fi. in ij. vol. Limita tn̄ hoc qn̄ teſtator nō ſtetit in terminis meræ volūtatis, ſed proceſſit vltra diſponēdo. Secus ſi ſtet in terminis ſolius volūtatis. Text. eſt & exemplum in l. quidam cum filium. de hæredib. inſtit. & ibi Bald. & Imola. Secundo limita non procedere quando verba nec proprie nec improprie poſſint deſeruire voluntati. Ita Barto. in l. in ambiguo. in ij. reſponſo. ff. de

reb.dub. Alexã.cõſi.ccccxxij. Aret.in l. Titio.in vlt.col.de verb.obl. Vide ad p̃dicta late Iaſ.hic. Itẽ vide circa iſtam legẽ quæ habes, in l.in cõditionib. primũ locũ.de cond. & demon. ad Bar. Item nota ꝙ neceſſarius ſenſus ſcripturæ omni mẽti præualet, vide Bal.in c.j.in ij.col.de cõtrouer.inueſt. Item in omni materia quomodo ſit ſtandũ verbis vel niti, vide doctrinã Abba. in c.ad audientiã. Itẽ ꝙ nõ eſt recurrendũ ad tex.pro intẽtione qa verba ꝓbata inſpiciunt, & ꝙ nullũ eſt mentis maius teſtimoniũ ꝙ̃ inſpecta qualitate verborũ. Verba ſunt notãda Bal.hic in c.j.de controuer. inter me & do.de por.fra. Vide omnino circa hoc q̃ habes ad Bar.i.l. Labeo. i prin.de ſupel. lega. Itẽ ꝙ ne dũ in vltimis volũtatib. ſed etiã in contractibus: & ideo in alia materia potius attẽditur mẽs ꝙ̃ verba. Vide multa p Iaſ.in l.iuris gentiũ.§. prætor ait.i ij.co ff.d pactis. vbi dicit iſtud eſſe magis expeditũ in vltimis voluntatib.de quib. vide q̃ habes ad Bar.in d.l. in conditionibus.ff. de condi. & demon. Itẽ de ratione, quia magis attendit mẽs ꝙ̃ verba, vide per Bal.pulchre in l.etiã in j.notab.C.de iure delib. Et ibi etiã ponit declaratiõẽ ad regulã iſtã, vide eũ. Itẽ ꝙ in vltimis voluntatib. præcipue attendat volũtas teſtantis, vide Ioã. de Ana.con.ij.inc. viſo teſtamẽto.i ij.col. vbi etiã, ait omnia iura ad hoc reclamare. Itẽ ꝙ idem ſit in ſtatutis, magis attẽdatur mẽs, vide Ange.conſi.cxlvij. inc. viſo themate & quæſtio.circa med. & cõſil.ccxxxij.inc. inaduertentia.in vlt.col. Et ad regulã, & ad p̃dicta vide Iaſ.hic. Item ꝙ voluntas teſtatoris ſit ſeruanda etiã ſi actus redderetur nullus, vide Iaſ.i l. verbis ciuilibus in vj. notab.de vulga. & pupil. Vide quæ habes ad Bar.in l.nõ aliter.ff.de leg.ij. Are. in.d.l.verbis ciuilibus.in ij.notabili.

P O M A T E S.

a ¶ Non eſt recurrendum. Vide Barba. cõſi.viij.col xij.vo. j.& conſi.xx col.vj. co.vo. & cõ.xxvij. col.viij.eod. vol.& aliquid con. xxx. & ſequen.eod.vol. & cõ.xlij.co.ccv. eo. vo.& cõ.lxiij. col.j. et v.vo.& cõ.x.co. ij. & iiij. & vj.vol. ij.& con.xxx.col.viij.eo.vol.& con.j.col.j.eo.vol.& con.lxxvij.col.j.vo. ij.& con.cxxx.eo.vo.& conſi.xj.col.ij.vo.iij.vbi multa adducũtur, & attẽditur mens.& xxj.col.ſi.vo.ij.& lv.col.j.& ſi.vol.iij.loquiẽ in teſtatore.et ibi declarat qualiter intelligatur hoc quod debet attẽdi mẽs teſtatoris.& conſ. xx.col.iiij.vo.ij.ibi decidit ꝙ attendit mens diſponẽtis, & quod in dubio ſit interpretatio longa a fauorabilibus, ſed in pœnalibus ſtricta.

b ¶ Non debet eſſe diuerſitas. Adde, & ſic fecit, ꝙ ſtatuta quæ excludunt fœminas a ſucceſſione, de iure cõmuni ſunt odioſa, & reſtringenda. Ita decidit Bar.p iſtã l.in l.cunctos populos.in vj. ſ. de ſum.trin. & fi. catho. & ibi per Bal.& Sal.& Cy.& Bal.in l.nõ ſine.de bo.quæ lib. p Bald.in l.ſancimus.ſ. de nup.& in l.lege.de leg.& in l.certũ.ſ.vnde leg. p Pet. de Ancha. in c.canonũ ſtatuta.de cõſt.maxime in verbo, igitur. Bal. tamen in l.ij.ſ. de in ius voc.dicit, ꝙ reſpectu maſculorũ ſunt fauorabilia, & reſpectu fœminarũ ſunt odioſa, vel ſimpliciter loquẽdo poſſunt dici fauorabilia: qa debet inſpici id, qd principaliter agitur, nõ id, quod in conſequentiã: & a primo fit denominatio, iuxta not. i l. ſi quis nec cauſam.ff. ſi cer.pet. & in l.q excep.de cõdit.inde. Ex parte ergo maſculorũ, cuius rũ fauore fit vt ſalua ſit agnationis dignitas: vt not. Cy.in l. j.de adul.ex parte iſſorum põt fieri exẽſio, vt ſtatutũ excludens filiam ꝓpter filium, excludat etiã propter nepte ex filio: econuerſo videt ꝙ licet excludat filiã non excluder nepte. quod videt verũ de nepte ex filio, que pcedit ex radice nõ excluſa, ſed neptis, aut nepos ex filia, bene excluditur: qa nõ poteſt venire. niſi ex perſona excluſa. Et hoc dicit Pau.de Ca.tenere omnes doc. Sed attẽta ratione ſtatuti.ꝙ hæreditas remaneat ĩ familia. videt etiã ſcdm ipm ꝙ neptis ex filio excludatur, qa tractatur ſalua agnatione. Tamen ſe remittit ad Bar.i d.l.liberorũ, de qua materia vide p An. conſi. xiij. Paul. de Caſt.conſi.clxix.& ccccxxiiij.

a recurrendũ[a] ad interpretationẽ. Opp.ad hoc de l.ſi alij.ff.de vſufruc.lega.Sol. Ibi nõ cõſtabat de mente, hic ſic. Opp. ſecundò de l.in ſumma.ff.de re iudica. Certè illa concordat cũ iſta.
2 Quęro † qd eſt prçterire. Dicit glo. Prçterire, eſt de filio nullã mentionẽ facere. Vide glo. Ex hac glo. videt̃ ꝙ ſi aliqs filio aliquid legauerit, ꝙ non videt̃ præteritus: qa de eo facta eſt mẽtio. Sed hoc eſt cõtra caſum in l.pen.j.de fideic. Et ideo ad iſtã glo.addebat Fran. Accur. Præterire, eſt nullã mentionẽ facere de eo, ſcilicet inſtituẽdo vel exhæredando. Fallit in milite, cuius ſilentium habetur pro exhæredatione: vt l.ſi cùm vel in vtero.ff. de teſta.mili.

1 ☞ *Accuſatores naturæ non debemus eſſe.*
2 *Querela inofficioſi eſt auxilium ſubſidiarium.*
3 *Exhæredatus magis eſt habendus odio, quàm præteritus.*
4 *Præteritus poteſt dicere teſtamentum nullum, uel uenire per contra tabulas.*

MAximum. Hæc eſt multũ difficilis lex iuuenibus. Breuiter dicit: Maſculi & fœminę equaliter ex teſtamẽto, & ab inteſtato ſuccedunt: & debent nominatim, & æqualiter exhæredari. Et eodem modo dicunt nullum, & petunt cõtra tabul. & idẽ in filijs, & in nepotibus, & in natis, & in naſcituris.h.d. Diuiditur in tres partes principales. Primò, ponit quatuor vitia iuris antiqui. Secundò, illa corrigit. Tertiò, ponit quintum vitium, & illud corrigit. Secunda ibi: ſancimus itaq;. Tertia ibi: ſed quia & aliud. Item prima ſubdiuiditur. Nam primò ponit tria vitia. Secũdò ponit exemplũ primi vitij. Tertiò ponit duas perſuaſiones ad oſtendendum ꝙ prædicta ſunt vitia. Quartò ponit quartũ vitium. Secunda ibi & ſi præteritus. Tertia ibi: qui enim. Quarta ibi: cùm etiam.
1 Nota † ꝙ non debemus eſſe accuſatores naturæ.
2 Nota ſecundò, † ꝙ querela inofficioſi teſtamenti eſt auxilium ſubſidiarium: quod habet locũ, vbi aliud non competit.
3 Nota tertiò † ꝙ magis eſt habendus odio exhæredatus, quam præteritus.
4 Nota quartò, † ꝙ præteritus poteſt dicere nullum, vel venire p contra tab. His præmiſſis opp.ad primũ de l. fœminæ. de reg. iur. & l.in multis.de ſtatu hom. Sol. Quantum ad ſuccedendi modũ, non debet eſſe
b diuerſitas[b]: ſed quantũ ad officia publica, ſic: vt in cõtrario, &c. Ad ſecundũ opp. & videtur ꝙ etiam hodie reperiatur iſtud vitiũ, ꝙ exhæredatus habeat plus, ꝙ̃ præteritus. Nam præteritus preſtat legata coniunctis perſonis p tit.de leg.præſtan. exhæredatus euertit per querelam in totum. vnde legata coniunctis perſonis non præſtat: vt l.Titia. de inoffi. teſta. Sol. Dicit gloſſ. ꝙ iſtud vitium erat olim de iure antiquo: tamen hodie corrigitur per auth.ex cauſa.quod an ſit verum, ibi dicã. Item oppo. ꝙ etiam de iure Auth.illud idem vitiũ ſuperſit. Pone enim ꝙ pater meus me exhæredauit abſq; cauſa & mihi dedit legatum. Certè teſtamentum euertitur quantum ad inſtitutionem: legata remanent firma.auth.ex cauſa.j.eo. Et ſic habebit plus iſte exhęredatus, ꝙ̃ ipſe inſtitutus: quia habebit legatum, vt in gloſ. An hoc ſit verũ, ponit opinio. Quòd nõ ſit verũ, dicam tibi in auth.ex cauſa. Tenementi.

c NOn licet.[c] Iſta auth. ſumit̃ ex auth. vt cũ de appel.cog. Et q̃ hic ſunt, dic vt ĩ gl.

1 ☞ *Hæc auth. veniat ad legem Codicis corrigendo.*
2 *Diſpoſitio huius auth.an habeat locum in præteritione paterna. & num. 4.*
3 *Exhæredatio tripliciter aſſumi poteſt.*
5 *Circunſcriptio eſt deceptio facta ab aliquo per dolum.*
6 *Legata an debeãtur rupto teſtamẽto, ex cã præteritionis.*
7 *Hæc auth. ꝙ habeat locum in præteritione poſthumi, qui non eſt propriè poſthumus.*
8 *Diſpoſitio huius auth. ꝙ habeat locum in præteritione filij emancipati: & ſic per eam corriguntur iura vetera.*
9 *Teſtamento reſciſſo ex cauſa exhæredationis, an legata debeantur per auth. iſtam.*
10 *Quid ſit exhæredare, & quid præterire.*
11 *Teſtamentum ex cauſa præteritionis, vel exhæredationis, quomodo irritetur.*
12 *Teſtamentũ quomodo irritetur, quando deſcendentes ſunt præteriti vel exhæredati.*
13 *Quando aſcendentes ſunt præteriti, vel exhæredati, quomodo teſtamentum irritetur.*
14 *Si collaterales ſunt in teſtamento præteriti, vel inſtituti, ꝙ teſtamentum irritatur per querelam.*
15 *Inſtitutio in re certa: an remaneat valida teſtamento irritato ex cauſa præteritionis, vel exhæredationis.*
16 *Subſtitutio an conſeruetur per hanc auth. & quæ.*
17 *Teſtator ſi grauat hæredẽ, vt reſtituat hæreditatẽ, ſi deceſſerit ſine liberis: & teſtamentũ irritetur ex cauſa p̃teritiõis & ſic hæreditas ad ipm venit, an teneatur illã reſtituere.*
18 *Quæ remaneat firma per hanc auth. rupto teſtamento in caſu huius auth.*
19 *Filius, qui rupit teſtamentũ, ex cauſa præteritionis, vel exhæredationis, ꝙ nõ habet legatũ in teſtamẽto ſibi factum.*
20 *Legata in caſu huius auth. petuntur ex teſtamento.*
21 *Teſtamentũ in caſu huius auth. ꝙ cõprehendatur in ſtatuto diſponente quòd teſtamenta exæquatur ſicut ſententia.*
22 *Si in teſtamento irritato fuit appoſita clauſula codicillaris, an legata debeantur ab inteſtato, an per hanc authen.*
23 *Clauſula codicillaris quòd operetur teſtõ rupto p querelã.*
24 *Clauſula codicillaris an habeat locum rupto teſtamento ex cauſa præteritionis.*
25 *Clauſula codicillaris, quòd operetur vt uenieẽtes ab inteſtato uideantur grauati de reſtituendo hæreditatem inſtitutis.*

d EX cauſa.[d] multũ eſt difficilis materia huius auth. Itẽ tex.ẽ breuis hic, ſed in corpore vnde ſumit̃, ſatis ẽ lõgus. Caſũ in terminis pone ſub nube, vt litera iacet. Circa auth. hanc primò eſt vidẽdum, quomodo ſe habet ad legẽ Codicis.
1 Quidam dicunt † corrigẽdo: quia in lege Codicis dicebat̃ ꝙ filius exhæredatus non ſoluit legata, & fideicommiſſa. quod corrigitur per iſtam authen. quod quibuſdam non placet, vt infrà dicam. Ego tamen puto hoc eſſe ſatis verũ. Alij dicunt quòd ſe habet determinando. nam in lege Codicis ſimpliciter dicebatur de exhæredatiõe, & præteritione: ſed hic addit ꝙ debet fieri exhæredatio, vel præteritio cum cauſa. quod colligitur ex illo verbo cũ dicit, ex cauſa. quod non placet: quia hoc, quod dicit de inſertione cauſæ, non eſt per iſtam aut̃.ſed per aut̃.nõ licet.ſ.proxim. poſitam. tene ergo primam.

P. PAV. P.

c ¶ Non licet. vide aliqua circa iſtam auth. in Bertachi. in verbo, exhæredatio. vbi habes an vltra cauſas hic expreſſas ſi reperiatur alia ſimilis poſſit exhæredari. Et ꝙ ſi filius faciat pœnitẽtiã de delicto, & quędã alia, & an habeat locũ iſta auth. i prçteritione poſthumi, vide Io.de Ana. cõ.xxviij.in pen.& vl.col.& Bolog.ibi in additionibus.

P. PAV. P.

d ¶ Ex cauſa. Hanc auth.repetunt dominus Benedictus de Plũbino. Itẽ an iſta auth.cõſeruatiua legatorũ & aliorũ relictorũ in teſtamẽto procedat quando teſtamẽtum rumpitur per querelã intẽtatam per fratrẽ turpi perſona inſtituta, vide Pau.de Ca.conſi. lxj. circa med. Nunquid autem habeat locũ cõſeruatio iſtius auth.quando eſſent duo teſtamenta quorum primum eſſet inualidum, ſcdm validum ex cauſa præteritionis vel exhæredationis, vide Ang.conſi.clxxxij.incipien. Bertac.habens vnũ in v.col. Item ꝙ conſeruetur fideicommiſſum vniuerſale, vide in antep.col. ad Bar. An autem iſta auth.debeat intelligi: vt legata conſeruentur, ita tamen ꝙ legatarij non plus habeant ꝙ̃ filius præteritus, vide omnino quæ habes ad Bar.in l. ſalarium.ff.de lega.præſtan.

d P O M A T E S. ¶ Ex cauſa. Authenticæ, vt dicit Bald. in proœmio

feudo.in iij.col.referẽs in aut.caſſa.ſ.de ſac.ſan.fuerunt poſitæ in iſto lib.aut. Fede.iunioris, vt ſic poſſint ab Imperatore Romano cõprobari, & ad deciſionẽ cauſarũ adduci.licet alij alia in hoc ſentiãt. Et adde ꝙ iſta aut.ſatis clare procedit.qñ eſſet factũ ſolũ vnũ teſtm̃: ſed qd ſi ſint facta duo: quorũ primũ ſit validũ, ſecundũ nõ: ipſo ſecũdo ſint relicta legata & fideicõmiſſa, an ipſa cõſeruent, vide Anch.cõſi.cciiij.inc. ĩ prædicto themate.

a ¶ In filio præterito à patre. Adde ꝙ hanc tenet Old.cõſ.lxxj. incip.thema tale eſt, Titius cõdidit teſtamentũ.& cõſi.cxxxviij.inci. thema tale eſt, Durãdus. Sed cõmunis opi.eſt in contrariũ. tñ dicit Pau. de Ca.notandũ eſſe, ꝙ in corpore vñ iſta aut.ſumit, tria ſunt cõſiderãda i effectu. Primũ ꝙ ſi iſeraſ cã ingratitudinis, teſtamentũ habeat ſuam firmitatem, dummodo ꝓbet̃: vt patet in §.ſiue igit̃. ſecũdum qd ſi cã nõ inſeratur vel non ꝓbet̃, teſtm̃ irritet̃, quo ad inſtitutionẽ.tertiũ eſt ꝙ eo caſu quo irritet̃, cætera firma permaneãt. Si ergo q̃rit̃, an habeat locũ in p̃teritione paterna (dicit ipſe Pau.) dicendum eſt ꝙ aut quærimus quantũ ad vltimum effectum, ſ. eo caſu, quo irritetur, cætera firma maneãt: & tũc teneda eſt diſtinctio Bart.cũ limitatione tamẽ, ꝙ eo caſu quo ignorabat ſe filiũ habere, an credebat ſe certũ nõ habere.& tunc inſpiciat̃ quæ, & qualia legata ſint an magna, ita ꝙ veriſimile ſit patrem talia nõ feciſſe, ſi ſciuiſſet filium habere: & tũc habeat locũ opi. Bar. Aut ſunt talia, quæ veriſimiliter feciſſet: & tunc conſeruabunt̃ p iſtã auth. Si vero dubitabat: & tũc ſecundũ Ange.ſimiliter valebũt omnia legata indiſtinctè: quia credit etiã de caſu iſto cogitaſſe, & voluiſſe ꝙ et ſi viuat, legata debeanſ.l.q ſi miles ita ri.ff.de teſta.mili. Si autẽ q̃rit̃ quantũ ad primũ effectũ, ꝙ inſerta cã teſtm̃ valeat dic ꝙ nõ loquit̃ i p̃teritione pr̃na: quia inſertio cauſæ nõ facit vt præteritus habeat pro exhæredato: quoniã talis inſertio cauſæ congruit exhæredationi non p̃teritioni.& ideo non obſtãt tali inſertioni, ſi prçteritus ſit filius in poteſtate: teſtamentũ erit nullũ, tã de iure ciuili q̃ p̃torio: & poterit contratabulari, ſicut olim erat, eſt tñ verũ, ꝙ ſi cã inſerta p hæredẽ ꝓbet.talis filius excludit̃ à iure dicendi nullũ, vel cõtra tab. ſicut excluderet̃ à querela, ſicut dicit ipſe Pau.in l.iij.ſ.eo.ſecũdũ Ang.quod notandũ eſt, ex qua colligit̃ ꝙ iſta aut.& in corpore vnde ſumit̃, habeat locum, qñ eſt inſerta cã ſolũ in præteritione materna. & hoc dicit Pau.de Ca.tenuit opi.do. Rapha. ꝙ tenet iſtã aut.nõ habere locũ in p̃teritione paterna, dicẽs ꝙ nõ minus putat hãc opinionẽ verã ꝙ̃ ꝙ Deus ſit in cœlis: ſuadẽdo tñ ꝙ opi.cõis ſeruetur. Sed dicit ſalua pace do.Rapha.nõ conſiderauit perfectè.nã, vt ex verbis ſuis apparet, ipſe nõ habuit reſpectũ, niſi ad illũ primũ effectũ, dum ibi dicit̃ ꝙ ſi cã fuerit inſerta & probata, teſtm̃ habeat ſuã firmitatẽ: ipſe aũt dicit, ꝙ illud nõ põt ꝓcedere in p̃teritione pr̃na: qa tũc nõ poſſet habere ſuã firmitatẽ, ꝓpter iſertionẽ cauſæ ĩgratitudinis: quia illa eſt impertinẽs ad præteritionẽ. Sed ſecundũ Ang.dicẽdũ eſt, ꝙ nemo poteſt habere ſuã firmitatẽ, ſi cã fuit inſerta, & ꝓbata: nõ ꝙ à principio teſtamenti ſit validũ, imo eſt nullũ, & perpetuo põt dici nullũ: ſed quantũ ad effectũ, quia ſi ꝓbabitur, excludet̃ ab intentione ſua, & à iure dicẽdi nullo: ꝑ illum §.ſiue igi.ſed dicere ꝙ aut ad vltimum effectum, vt legata non conſeruentur, ꝙ non habeat locum in præteritione paterna, eſt loqui ſine intellectu. & ipſe nõ põt negare quin poſito ꝙ teſtamẽtũ ſit nullũ, & ꝙ filius obtineat.quod cauſa nõ probet̃ quin teneat̃ ad legata fideicõmiſ. Dicit Pau.miror ꝙ tantũ Rapha. in hoc deficit. Adde ꝙ Ange.cõſi.lxxvj. dicit opin.quã tenui legẽdo, & nũc teneo ꝙ authẽ.ex cauſa.habeat locũ in præteritione paterna filij iã nati. Caſus eſt in l. Thais.ſ.Splẽdophorus.ff.de fideicõ.lib. conſilium incipit, in Dei nomine præſuppoſita. & idem videtur voluiſſe conſilio. clxxxij.

P. PAV. P.

a ¶ A patre.ſeqt̃ Ful. Vide eũ in cõſil.ciij. in ſubſcriptione in conſilijs Comenſis.

P O M A T E S.

b ¶ Tenebat do.Pet. Et hæc tenet Oldra. cõſi.cxxxviij.in primo dubio.

P O M A T E S.

c ¶ Nullo iure valebit. Et iſta opi.Bar. hic eſt cõmunis: vt p Alex.in conſi.xlj. inci.viſo tenore allegati, & producti teſtamẽti in ij.co.ver. j.quia in j.volu.vbi dicit iſtam opinionẽ eſſe cõmunem, vbi etiam eundem in cõſi.xlvij.in j.volu.& Bar.conſi.xiij.colũ. iiij.& ſeqũẽ.& lj.&

miſſa. Veniamus ad contraria, & oppo. videt̃ ꝙ ex cauſa præteritionis, rupto teſtamẽto nõ debeãtur legata: vt l.filio præterito.ff. de iniuſt.teſt.
2 Huius † timore ſunt hic opi. nam quidam dicunt, ꝙ lex cõtraria, & oẽs ſimiles corrigũtur per iſtam. Pro hac opi. facit primò hæc aut̃. q̃ generaliter loquit̃ in corpore vnde ſumitur, ĩ §.ſiue igitur. Similiter loquitur generaliter, vbi loquit̃ de teſtamento facto à filio, qui præterijt, vel exhæredauit parentes. Hanc opi.tenet gl. in multis locis. ſcilicet in lege contraria, & in l.vxorem.ff. de manumiſ.teſt.in vlti.gl. in aut.vnde hæc ſumitur.§.ſi tales.& j.de codicil.l.j. Præterea eadem videtur ratio in præteritione, quæ in exhęredatione. Nam ſicut teſtamẽtum ipſo iure annullatur per præteritionem: ita annullatur per exhæredationem, cauſa non inſerta, ſecundũ oẽs. Hoc etiam tenent omnes gl.quas infrà allegabo: quæ dicunt ꝙ hæc authẽ.habet locum in præteritione poſthumi, &c. Alij ſunt in contraria opi.qui dicunt quòd hæc authen.non habet locum in filio præterito
a à patre[a]. & tex.hic debet intelligi de præteritione materna, quæ pro exhæredatione habetur. Ita tenet glo.in corpore vnde aut̃.hęc ſumitur.§.aliud quoq; capitulum. Et idem Azo in ſumma. Dyn.etiam in diſtinctione magna, quam fecit in l.Gallus. de lib.& poſthu.dicit iura antiqua in hoc per hanc authen.non eſſe correcta. Ita videbatur tenere do.Iaco.Butr.ꝙ hæc opin. probatur in corpore vnde hæc ſumitur.§. ſinautem hæc obſeruata non fuerint.nullum exhæredatis liberis. Et de præteritis nullam fecit mentionem de iure, hoc eſt ꝙ iura non corriguntur, niſi quatenus exprimuntur in lege noua corrigente: vt j.de appel.l.præcipimus.in fine. Præterea, iſtud eſt ius nouum, quod videtur inductum in filij fauorem: ſed hic nullus eſt fauor filij, imò odium: quia tenetur ad legata, ad quę alias non tenebatur.ergo &c. Quod hoc ius ſit in fauorem filij, probatur in d.§.ſinautem hæc obſeruata non fuerunt.ibi: ne filij falſis accuſationibus, &c. Hoc etiam te
b nebat do.Pet.[b] do.Cy.erat in cõtraria opi. tamen non reſpondet ad rationes in cõtrarium, nec eas facit. Quid dicemus? Dubium eſt propter opi.tantorum. Finaliter
3 † Ego dico, ꝙ pro declaratione huius quæſtionis, exhæredatio poteſt tripliciter aſſumi. Vno modo ſtrictè, & ſic exhæredatio eſt ab hæreditate excluſio expreſſè, & ſolenniter facta: & ſic loquitur tit.iſte.prout de exhæredatione loquitur, ſcilicet ſi eſt facta nominatim: & in teſtamẽto interueniunt omnia, quæ habuiſtis no.ſ.eo.l.j. Alio modo aſſumitur exhæredatio largè: & tũc exhæredatio eſt ab hæreditate excluſio facta tacitè, vel expreſſè ſecundũ teſtatoris volũtatẽ. Et iſto caſu hoc nomẽ exhæredatio, cõprehẽdit præteritionem factam à teſtatore ſciente ſe filiũ habere. Hoc probat̃ in l.ſi patronus teſtamẽto.in prin.ff.de bo. liber.& l.Paulus.ſ.ſi.& l.ſi cù vel in vtero. & l.ſicut certi.ſ.de teſta.mili. Ille enim, qui dat hæreditatẽ ſuã alteri, & de filio nullam fecit mentionẽ, tacitè exhæredat eum. Et ſi tu diceres, leges cõtrariæ loquunt̃ in milite, in quo eſt ſpeciale, ꝙ præteritio habet̃ pro exhæredatione. concedo ꝙ ſpeciale eſt in hoc, ꝙ pręteritio militis valet tanquã exhæredatio: quia ſic voluit: in pagano verò nõ valet. Tamẽ iſta fuit volũtas pagani, ꝙ illa præteritio habet̃ pro exhæredatione, ſicut voluntas militis: tamẽ in milite valet, propter priuilegium ſuũ: in illo nõ vbiq;. Ergo poteſt dici ꝙ exhæredatio ſit in vno valida, in alio inualida. Sicut dicimus in exhæredatione, quæ fit ſine cauſa: nam exhæredatio eſt, ſed inualida. Tertio modo poteſt dici exhæredatio largiſsimè.ab hæreditate excluſio. Et hoc cõprehendit præteritionẽ factam à teſtatore ſciente, vel ignorante, ſe filium habere: quæ præteritio pro exhæredatione eſt: vt l.ſi inſtituta.§.ſi.cũ l. ſeq.ff.de inoffi.teſta. Et ſi tu dicis, ibi ſpeciale eſt in matre.cuius p̃teritio habet̃ pro exhæredatione valida.cõcedo ꝙ habet̃ ꝓ exhæredatione valida, ita ꝙ opus eſt querela: ſed in alio pro exhæredatione inualida tantũ: quia licet verba teſtamẽti talem filium excludãt: tamen volũtas teſtatoris nõ affuit: vt dicta l.ſi cũ vel in vtero.ſ.de teſt. mil. Et ſic breuiter triplex eſt exhęredatio. Vna largiſsima, quando ex verbis teſtamẽti ad hæreditatem non admittitur: licet expreſſè non excludatur, neq; tacitè, ſecundũ voluntatẽ.quando large aſſumitur: vt quã do nõ excluditur expreſſè ſecundũ verba, ſed tacitè ſecundũ voluntatẽ. Quãdoq; ſumitur ſtrictè, & ꝓpriè exhæredatio: vt qñ expreſſè excluditur ſecũdum verba, & ſe
4 cundũ voluntatem. Nũc ad † quæſtionẽ propoſitã dico ꝙ hęc aut.habet locũ in exhæredatione largo modo ſumpta: nõ dico largiſsime. Et ſic diſtingue, aut filius eſt p̃teritus a teſtatore ſciẽte: & habet locũ hæc aut. quia teſtm̃ rũpitur, quantũ ad hæredis inſtitutionẽ, cætera firma manẽt. Aut eſt præteritus a teſtatore ignorãte: & tũc iura antiqua remanẽt incorrecta: qa teſtm̃ nul-
c lo iure valebit.[c] Et ꝙ hæc diſtinctio ſit vera primo probatur ex corpore vnde ſumit̃ §.ſinautẽ. Nam ex eo quod dicit nullũ exhæredatis liberis: intelligo exhæredationẽ large, vt cõprehendat præteritionẽ a ſciẽte factã. Et hoc probatur ex rationibus, quę ſtatim in tex.annectuntur. Dicit enim, ne filij falſis accuſationibus cõdẽnẽt̃, &c. &

iſta

iſta verba cõprehendunt filiũ exhæredatum,vel præteritum cũ cauſa,licet nõ vera à ſciente.& j.ſequitur,vel aliquã circũſcriptionẽ in parentum ſubſtantijs patiã-
5 tur,&c.Circũſcriptio†enim eſt deceptio facta ab aliquo per dolum:vt l.j.ff.de in ĩte.reſt.& ibi no.ſed ille,qui p̃terijt aliquẽ ſciẽter doloſe, eũ circunſcribit.ergo &c. Ex rõnibus ergo annexis apparet,ꝙ verbũ exhæredatiõis,debet largè ſumi,vt cõprehẽdat præteritionẽ.Hoc etiam probatur in §.ſi tales igitur.& §.ſinautẽ hæc obſeruata non fuerint.ibi loquitur generaliter,nec de exhæredatiõe,vel præteritiõe facit mẽtionẽ.Hoc etiam probatur in §.& hæc quidem exhæredationis,vel præteritionis pœna &c.& j.in ſequen.§.ſequitur.Sola enim noſtræ ſerenitatis eſt intẽtio à parentibus,& liberis,iniuriã præteritionis,vel exhæredationis auferre.Apparet ergo ꝙ Imperator intellexit in præcedentibus tam de p̃teritiõe,quã de exhæredatione.Ex prædictis apparet reſponſum ad ea,q̃ in contrarium allegantur,videlicet ꝙ in corpore non fit mentio de p̃teritione.Imo falſum eſt:quia fit mẽtio expreſsè in verſiculo,& hæc quidem. Item dum dicit,exhæredatis. intellexit largè, vt comprehendat præteritionẽ factam à ſciente:meritò iura antiqua corriguntur. Nec obſt.quod iſti dicunt, ꝙ ius nouũ inductum eſt in fauorem filiorũ:quia fateor ꝙ fauor filij eſt in hoc,ꝙ in exhæredatione vel præteritione debet inſeri cauſa :ſed fauor teſtantis eſt ꝙ teſtamentum non irritetur in totum,ſed remaneat validũ quo ad alia capitula.Probatur in.corpore, in verſiculo,hoc autẽ diſpoſuimus vt & parentes,& filios,& teſtatores ab iniuria liberemus.& in eo.§.vnde.& conſtat ad vtriuſque partis volũtatẽ,vtilitatẽ,atq; cautelam hanc præſentem legẽ fuiſſe prolatã &c.Ex quibus verbis apparet ꝙ non eſt factũ ius iſtud in fauorem tantùm exhæredati,vel præteriti:ſed etiam in fauorem teſtantis.Et iſto modo intelligendæ ſunt veræ omnes gl.quæ tenent,ꝙ iura antiqua corriguntur per hanc auth.Sed ſi acciperes exhæredationẽ largiſsimè,vt cõprehẽderet p̃teritionẽ factã ab ignorãte: tũc in hac p̃teritione iura antiqua nõ corrigũtur:qa text.in corpore,nõ intelligit niſi de p̃teritione facta à ſciente,vt ſuprà dixi.Præterea,hoc ꝓbo ꝑ rationẽ:Sicut hodie voluntatẽ defuncti p̃tereũtis filiũ lex tuetur quãtũ ad legata:ita olim tuebat̃ voluntatẽ militis p̃tereũtis filiã in totũ:ſed ĩ milite adhibet̃ illa diſtinctio,vel p̃terijt filiũ ſcienter,aut ignorãter:vt d.l.ſicut certi.cũ ſi.ſ.de teſt.milita.ergo,&c.Et iſto caſu intelligo verã etiam opi.aliorũ,qui dicunt iura antiqua nõ corrigi. Secũdò op. ad
6 l.& †vr̃ ꝙ legata non debeãtur teſtamẽto rupto ex cã præteritiõis:vt j.ti.j.l.j.et de lega.ij.l.ſi quis in teſtamento.de fideicõmiſ.lib.l.ſi pater. prin.cum ſi.Huius timore ſũt hic aliæ op.Dicũt quidã,ꝙ illę leges corrigũtur per iſtã.& hæc fuit olim opin. Pla.q̃ probat̃ pluribus ratiõibus.Primò, quia hæc aut̃.loq̃tur generaliter ergo &c. Præterea,lex & iura allegata in contrariũ loquunt̃ in poſthumo,cũ lex parificat poſthumum, & iam natum : vt l.maximũ. in fin.Sed in iam nato præterito iura antiqua corriguntur,ergo &c. Præterea,ſicut olim quãdo teſtamentum rumpebatur per contra tabu.debebantur legata certis perſonis per edictum de leg.præſtan.ita hodie debentur legata vniuerſaliter per hãc aut̃. ſed in illo iure antiquo nõ fiebat diſtinctio inter poſthumum & iam natũ,vt l.prima. in princi.ff.de contra tabu.ergo nec de iſto iure. Alij dicunt,& videtur ꝙ fuit opin. Azo.[a] quòd leges contrariæ non corrigantur : ſed illę loquuntur in filio poſthumo[b]: iſta in filio iam nato. Iſta opinio fundabatur pluribus rationibus. Primò,quia in corpore nõ fit mentio de poſthumo:ergo &c. Præterea,quando filius iam natus eſt præteritus,teſtamẽtum ſtatim eſt irritum quãtum ad inſtitutionem:& ſic legata nunquã habuerunt dependentiã ab ea.Sed quando eſt præteritus poſthumus,tũc ab initio valuit teſtamentum,& legata ab eo dependere cœperunt:meritò rupta inſtitutione vitiantur legata:vt dicitur in ſimili,vt hic,de iniuſt.rup.& irri.teſt.l.nam & ſi.§.fi.& no. de lib.& poſthu.l.iij.§.fi.Iac.de Are.& do. Cy.tenent primã opi.ſ.ꝙ leges contrariæ, & ſimiles corrigantur.Allegant ꝙ ſit glo. de fideic.lib.l.generaliter.§.ex teſtamento. Allego tibi plures alias glo.quæ in poſthumo loquũtur.ff.de cap.& poſtli.reuer.l.bona.§.fi.& de fideic.lib.l.ſi pater in princi.& de teſta.tut.l.j.de leg.ij.ſi quis teſtamẽto.& j.de codicil.l.j.Audiui do.Ray.tenere cõtra iſtam opi.& ſic pluriès conſuluiſſe.Audiui etiam do.Iaco.But.ſuper hac aut̃.tenẽtem contrarium , per iſtam rationem.hæc aut̃.loquitur quãdo præteritio fit à matre. Sed hanc opi.ſ.proxi.reprobaui.Præterea, dicebat ipſe,ꝙ hic loquitur quando præteritio fit à matre ex cauſa.quod patet : quia text.dicit,ex cauſa præteritionis,&c.ſed in poſthumo non cadit cauſa : vt l.ſi quis in ſuo.§.legis.ſ.de inoffic.teſtamen.Quid dicemus?Dico idem quod ſ.Aut præteritio poſthumi eſt facta ab eo,qui ſciebat ſe habere vxorem prægnantem : & eſt vera prima opin.quod iura antiqua ſint correcta, hoc probatur ex text.in corpore,vt ſ.dixi. Et licet ibi nulla mẽtio fiat de poſthumo: tamen loquitur generaliter de qualibet pręteritione.Aut pręteritio eſt facta ab eo,qui neſciebat vxorem eſſe prægnantem:& tũc non corriguntur : quia text.in corpore de hoc non loquitur.Hæc opi.probatur in ſimili.ſ.de teſt.mili.l.ſi cum vel in vtero.& l. qui iure.ff.de teſt.mil.Præterea,hoc probo per rationẽ efficacẽ.Certum eſt ꝙ donatio inter viuos nititur maiori firmitate,quàm legata:quia cõſenſu duorum fit.ergo &c. no.in l.j.ff.de pact.Itẽ nõ põt reuocari ſine cauſa:vt j.de reuo.do.ꝑ totũ.Sed donatio inter viuos propter ſuperueniẽtes filios,de quibus teſtator non cogitauit,irritat̃.ergo multò magis irritant̃ legata : vt l.ſi vnq̃.j. de re.do.Facit ad hoc ff.de pact.l.tale pactum.§.fi.Præterea,hoc tenere eſſet contra voluntatem teſtatoris.Pone enim quòd teſtator nõ habẽs filios fecit magna legata fratribus cõſanguineis:quod nõ eſt veriſimile eum feciſſe,ſi de liberis cogitaſſet:non enim prætuliſſet extraneos ſoboli ſuæ:vt l.cùm auus.de condi.& demon.& de fideicõ. l.cùm acutiſsimi.Idem iuris eſt ſi aliquis filios habebat[c] tempore teſtamen-

conſ. cxlij.& cõſi.ceviij.& Barb.cõſ.lx. vol.ij.Ro.cõſi.cxxij.& cõſi.clxxxj.& Cardi.conſi.xx. Ana.cõſi.xxviij.co.ij & ſeq. Areti.conſi xxiiij.co.j.vbi limitat.& co.iij.in ij.dubio & duabus ſeq. col.& Pau.de Ca.ĩ l.ſicut certi.col.j.& ſeq.ſ.de teſt. milita. & ibi etiã Alex.in l. j.& Ang.& Barba.

POMATES.

a ¶Et vr̃ ꝙ fuit opin. Az.iſtã opinionẽ tenet Oldr. cõſ.cxlix. & ibi eam limitat.

P.PAV.P.

b ¶Poſthumo. In filio poſthumo ignoranter præterito nõ conſeruãtur legata, fallit niſi eſſent facta pro aĩa,vel pro exoneratione cõſcientiæ,vide Iaſ.hic ĩ vj. co.vide Barb.in repeti.l.cũ acutiſsimi. in pe. chart.ĩ iiij.co. C.de fideic.vid̃ Iaſ. in l.p̃cibus.in vj.co. ſ.de impub.vbi etiã dicit ꝙ tacita pupillaris excludit matrẽ qñ eſt ſubſtitutio facta pro aĩa.Et ꝓ primo dicto,vid̃ Frãc. Are.in cõſi.xxviij.ĩ vlt.co.& iiij.de lib. & poſth.An aũt requiratur ꝙ fuit ꝓ reſtitutiõe vſurarũ vl̃ male oblatorum an ſufficiat ſimpliciter ꝓ aĩa relinquere,põdera q̃ dicit Iaſ.in d. l.precibus.in vj.co. & Io.de Ana.ĩ d.cõſi.tenet ꝑidẽ vtroq; caſu.Bar.aũt in l.j.ĩ ij.q.v.q.principalis tenet legata ad pias cãs nõ cõſeruari p̃terito filio ignorãter: & ꝙ ſi relinquatur ſimpliciter ꝓ aĩa, ꝑ hoc nõ cẽſer̃ teſtator ꝓ aliqua obligatiõe vel onere ſuo reliq̃ſſe.vid̃ Barb.in c.dolus.in vl.co.de teſt. Scripſi ad Iaſ.hic.

b ¶Poſthumo. Add̃ ꝙ Old.cõſ.clviij.ĩc. ſup̱ j.q.tenet,ꝙ hæc auth.nõ hẽat locũ ĩ p̃teritiõe poſthumi. An aũt legata debeãtur poſthumo p̃terito.An.alleg.ꝓx.cõ. lxxv.dicit ꝙ aut p̃teritus eſt ſciẽter:& legata debeãt̃. Aut ignorãter:et illa debeantur, q̃ veriſil'r teſtator fuiſſet facturus,ſi poſthumũ ſciuiſſet,ꝑ l.pe.ff.de iure cod.Bal.vero cõ. ccccxl.ĩci.ĩ Chriſti noĩe.dicit ꝙ aut teſtator ĩ aliqua parte ſui teſ.fecit mẽtionẽ d̃ filijs,et ñ reſtrixit ſe ꝑ nomẽ ꝓpriũ,& ĩ diffinitiue locutus ẽ & tũc hẽat locũ hęc authen.Aut ĩ nulla parte teſta.fecit mẽtionẽ de filijs: et tũc non vr̃ cogitaſſe de his,p̃ſertim ſi legata exhaurirẽt hæreditatis vires:quia nõ eſt veriſimile ꝙ teſtator cõtra naturalem charitatem voluerit grauare liberos:arg. l.Lucius.ff.de hære. inſti.Et ĩ hoc vltimo vr̃ cũ Ang.cõcordare:qa vr̃ velle,ꝙ ſi fecit aliqua legata quę nõ exhaurirẽt vires hęreditatis,ꝙ illa debeant̃. Bar.aũt ĩ ſua opi.perſeuerauit cõſi.cciiij.inci.factũ tale eſt:cecus.& conſi. ccx.inci.oẽ illud qd̃ alias conſului,& auditores meos docui. & cõſil.ccxxxv.ĩci. Lap.& dixit Alex. ꝙ Bal.in l.filio p̃terito.ſequit̃ opi.Bar. niſi legata eſſẽt facta ꝓ male ablatis:quia illa p̃ſtabunt̃ etiã ſi filius eſſet ignorãter p̃teritus:qa eſt veriſimile,ꝙ etiã ſi teſtator ſciuiſſet,idẽ feciſſet:cum prima charitas incipiat à ſeipſo. l.p̃ſes.de ſeruit.& aqua.& aĩa cũctis rebus eſt p̃ponenda.l. ſancimus. C.de ſac. ſan.ecc.Tu vero dic ꝙ Ro.cõſi.cxxij.ĩci. circa prædicta refert Bal.ĩ l. Titius.ff.de libe.& poſthu.ſaluare Bar.in caſu proxime relato : nõ aũt ꝙ ipſum ſequat̃.et Ro. in d.cõſi.tenet ꝙ ſi teſtator in gñere cogitauit de poſthumo, vt quia dixit,ſi non valet,vel valebit:ꝙ legata debeãt̃. Itẽ dicit Alex.ꝙ Bald.dicit opi.Bar.verã,qñ teſtator nullũ aliũ filium habuiſſet.ſed ſi aliũ filiũ habuiſſet, & inſtituiſſet,tũc ꝙ oĩa legata debeant̃: quia veriſil'r poſtq̃ vnũ grauat,aliũ grauaſſet , ſi habere ſciuiſſet.ar.d.l. Titius. & hoc niſi noĩatim reliquiſſet à filio inſtituto:qa tũc haberet locum tex.in l.pe.de iur.codi. Tu etiã ad hoc vide Bal.conſil. ccccxxj.ij.li.& Ro. conſi.clxxxj.An autẽ poſthumo p̃terito tacente fratres poſſint declarare teſtm̃ nullum, vide Ro.ꝙ ſic,conſi.xxiiij.

POMATES.

c ¶Filios habebat. Iſtã opi.Bar.licet nõ reperiat̃ q cõem dicat,tenet Io.de ana. cõſil.xxviij.& vide ibi Lud.Bol.ĩ addi. Iſta verba poſita vide ꝑ Azo.Are.cõſi. xciij.vbi in iſta mã fecit pulchrũ cõſiliũ.

teſtamẽti.Nam præſumit lex,ꝙ ſi cogitaſſet plures filios habere minora reliquiſſet legata:vt l.is qui in fi.ff.de iure codi.& ſic vno caſu eſt vera opi.Pla.& ſequacium.Alio caſu eſt vera opi. Azo.& ſequacium. Redeamus ad quaſdam rationes,quas feci pro Pla.inquantum concludunt cõtra Azo.& ſpecialiter ad illam,quam fecit de ti.de leg.preſtan.Nam dico,ꝙ ibi nulla eſt differentia inter poſthumum,& iam natum,ſiue ſcienter,ſiue ignoranter teſtator præterierit.Ratio,quia in vtroq; eſt eadem ratio. Quare autẽ prætor conſeruauit legata coniunctis perſonis.Certè,quia prætor rumpebat teſtamentum,quod de iure ciuili erat validum.& in hoc iniuriam faciebat legatarijs omnibus:ideo ex æquitate ſua reſeruauit legata coniũctis perſonis:vt.l.j.in princi.de leg.præſt.& iſta eſt ratio vniformis ad poſthumum,& iam natum,quoquo modo pręteritum:ſed hic legata conſeruantur propter tuendam voluntatem defuncti, quæ voluntas defuncti ceſſat,quando præteritus eſt ab ignorante. Nunc reſpondeo ad iſtas rationes factas per Azo.cõtra Plac.non obſt.ꝙ legata cœperint dependere ab inſtitutione:vt dicam j.in contrarijs,ſuper verbo,exhæredationis. Nec obſt.quod dicebat do.Iaco.Butr.ꝙ hic loquitur de præteritione,quæ fit ex cauſa:quia hoc falſum puto:quia imò loquitur indiſtinctè de omni præteritione,per quam præteritus circunſcribitur,vt dixi in præcedenti contrario.Et quod text.hic dicit,ex cauſa præteritionis,debet exponi,i.ex ipſa pręteritione: & ſic intranſitiuè loquitur.Simile habuiſtis ſ.de condi.indeb. in l.j.Vel dic ꝙ verba hic poſita ſunt Guarnerij.in corpore aliter iacent. Sed contra iſtam opi.quam tenui,tam in præcedẽti contrario,q̃ in iſto,opp.de caſu l.vlti.ff.de hære.inſtituẽ.vbi quando pręteritio eſt facta ab ignorante,vitiatur inſtitutio,& legata firma remanent.Sol.Ibi loquitur quando pręteritus eſt aliquis,cuius præteritio teſtamentum non rumpebat:ſed inſtitutio rumpitur propter defectum cauſæ,quam teſtator adeſſe putabat,quæ cauſa reſpiciebat inſtitutionem ſolam,non legata:meritò legata firma remanent:quia in eis nõ eſt defectus voluntatis defuncti:hic ſecus,vt ſ.dixi. Contra hoc etiam fortiter opp.de l.cũ mater.ff.de inoffi.teſta.vbi videtur ꝙ debeat diſtingui totum ecõtra ad illud,quod ego dixi ſ.Aut præteritio eſt facta à ſciente:& ſic re,& conſilio:& legata tũc nõ debeant̃. Aut ab ignorãte:& tũc debeant̃.Ita videt̃ tenere gl.ibi poſita, &c.Rñ.rationes & opi.gl.nõ ſunt veræ,per rationes quas ſ.dixi.Vnde tene opi.Azo.ibi poſitã quod dictũ in prin.legis corrigat̃ per id quod ſequit̃.Et tũc facit pro opin.quã teneo.quod ſatis placet.Vel dic ſubtilius,quãdo mater p̃terijt filiũ,quẽ non credebat ſe habere,& alios inſtituit:filius habet duplicẽ viam. Vno modo,quòd dicat teſtamẽtum nullũ,ſeu inſtitutionẽ nullam,propter defectũ cauſæ:quia mater ideo inſtituit extraneũ, quia putabat ſe filiũ nõ habere.quare erit falſa:& tunc vitiabit̃ inſtitutio,& remanẽt legata:vt d.l.cũ mater in princ.& d.l.vlti. de hære.inſti.Aut vult irritare inſtitutionẽ tanq̃ præteritus,& venire per querelam olim,vel hodie,dicẽdo nullũ ipſo iure : & tũc legata totaliter nõ valebũt.Sic loquitur finis dictæ.l.cũ mater.& id quod ſupra dixi vobis. Opp.de l.ij.ſ.eo.ti.& ff.de li. & poſthu.l.Gallus.per totam l.Huius timore[a]†poſſunt hic eſſe
7 aliæ opi.Vna,ꝙ hæc aut̃.habeat locum in præteritione poſthumi,q nõ eſt propriè poſthumus,ſed per l.Velleia.ſubducto,eo qui tenebat primũ locũ,ſequẽs incipit tenere locũ primi.& glo. in l.j.ff.de teſta.tute.videtur tenere,ꝙ in tali poſthumo locum habeat hæc aut̃.In contrariũ videtur.nam talis poſthumus nõ fuit per machinationẽ præteritus.Nam teſtator ideo eũ nõ inſtituit:quia alter eũ præcedebat:& ſic licitè fecit.Teneo gl. Ad contrariũ reſpondeo,ꝙ hæc machinatio videt̃. Sicut enim qui habet vxorẽ prægnantẽ,& ventrẽ non inſtituit:ita ille,qui habet nepotẽ,& de eo nõ facit mentionẽ,ſecundũ conſiliũ.l.Velle.ſaltẽ re ipſa circũſcribit eũ.Huic opi.cõſonat volũtas defuncti.Si enim filiũ ſuũ,qui erat in primo gradu,grauauit legatis[b]: multò magis eſt præſumendũ ꝙ grauaſſet nepotẽ:quia erat in vlteriori. Oppo.ſ.de bono.poſ.contra tab.l.j.& de lega.præſtan.l.j.vbi teſtamẽto irritato per contra tab.ex cauſa præteritionis,legata non debentur,niſi certis perſonis:hic verò dicit̃
8 ꝙ omnibus.Huius timore†ſunt hic opi.nã gl.in d.l.j.ſ.de bon. poſ.contra tab.tenet ꝙ illæ leges hodie corriguntur per iſtã,vt no.ff.de vſufru.l.ſi extraneo.Alibi videtur tenere gloſſ.ꝙ hæc aut̃.non loquat̃ de præteritione filij emãcipati:vt not.ff.de mino.l.ſi filius.Et ſecũdũ hãc ſolue cõtraria,ꝙ ibi loquit̃ in filio emãcipato:hic in ſuo,vel in eo qui nõ eſt ſuus,nec emãcipatus:ſicut deſcendẽs ex linea materna.Pro prima opi.facit,qa tunc videt̃ ſublata differẽtia emãcipationis,& patriæ p̃tãtis:qñ nullũ factũ eſt teſtm̃ : vt no.ſ.de colla.l.ſi emãcipati.& in hac aut̃. & in l.Gallus.§.& quid ſi tantum. Iac.de Are.licet ſit de illis q tenẽt,ꝙ in filio præterito iura antiqua nõ ſint correcta,tamẽ in filio emancipato tenet ꝙ iura antiqua corrigantur.Nam tex.in corpore in §.cauſas.ver.ſi quẽlibet de prædictis.loquitur de liberis,qui poſſunt ab inteſtato ſuccedere.ſed quantũ ad ſucceſsionẽ ab inteſtato,nulla eſt differẽtia inter emancipatũ,& ſuũ:vt in aut̃.de hære.ab inte.§.ſi nullã.ergo &c.probat per rationẽ:quia hic eſt fauor filij emãcipati,q dicit ipſo iure nullũ, nec habet neceſſe ſub dubio litis pendentiæ intentare cõtra tab.Et iſtã opinionem puto veram[c],ſi ponimus præteritionẽ factam[d] à patre ſciẽte.aliàs ſecus. Opp.ff. de leg.iij.l.ij.Sol.Secũdũ Dy.& bene,ibi loquitur quãdo legata relinquunt̃ ab ipſo præterito,à quo ab initio relinqui nõ poterant:& ſic hæreditas deuenit ad eum ex quodam caſu,nõ ex iudicio defuncti:vt l. ſed & ſic.§.j.ff.de leg.iij.hæc aut.loquit̃ in legatis relictis ab inſtituto,à quo ab initio poterant relinqui,quæ cõſeruantur beneficio huius aut.Ex hoc habes ꝙ Dy.hic videtur tenere,ꝙ hæc aut.habet locũ in præteritione filij ſui.quod dixi ſ.et dic de hoc,
9 vt dixi ſuprà. Sumus†expediti de cõtrarijs,circa verbũ præteritionis.Nunc veniamus ad verbũ exhæredationis,& videt̃ quod reſciſſo teſtamẽto per filiũ exhæredatũ,cætera vitiant̃:vt l.Papinianus.§.ſi ex cauſa.ff.de inoffic.teſta.Huius timore ſunt in hac materia multæ opi.Nam Mar.dicebat,ꝙ contrarium habet locũ ſecundũ illa tẽpora,ſecundũ q̃ habet locũ q̃rela:hodie verò nõ habet locũ querela.Cuius opi.reprobatur hic,in gl.& in l.j.ff.de inof.teſt.Ego dixi plenè in l.j.ff.de teſta. Alij dicũt, ꝙ lex cõtraria corrigit̃ ꝑ iſtam aut.nã hodie ſi teſtm̃ rumpat̃ ꝑ querelã,vel alio modo filio exhæredato legata debent̃,vt hic. Et hoc tenet glo.in lege cõtraria.& ff.de inoffi.teſt.l.nã & his. §.j.de teſt.tutel.l.iure noſtro.§.j.& de leg.ij.l.cũ filius.in prin.et in iſtis locis gl.tenet iſtã opi.Et differt hęc opinio ab opi.Mar. quia ſecundũ hãc habet locũ querela:ſed legata remanẽt firma. ſed ſecundũ Mar.nõ habebit locũ querela.Tertij dicũt vt Azo in Summa,Aut teſtamentũ eſt nullũ ipſo iure,quod eſt quãdo cauſa nõ eſt inſerta in exhæredatione,vt j.dicã:& tũc habet locũ iſta aut.Aut cauſa fuit inſerta:& tũc quia oportet teſtamentũ irritari per querelã,ſecundũ cõem opi.legata,& cætera ſimiliter irritãtur,& iura antiqua nõ corriguntur. Iſta opi.probat̃: quia quando teſtamentum eſt nullũ,legata non habent dependentiam ab inſtitutione:ſed quando eſt aliquod,& irritatur,ſecus:vt dicitur in ſimili in l.nam & ſi ſub condi.§.fi.ff.de iniuſt. teſt.& l.iij.in fi.de lib.& poſth.& ibi not.Iſta opi.placuit Hug. tamen diſplicuit eius ratio. Nam in eo quod dicit,qñ teſtm̃ eſt nullum legata valent,eſt cõtra l.is qui in poteſtate in prin.ff.de leg.præſtan.In eo verò quod dicit,ꝙ quando ab initio valuit, legata irritantur propter depẽdentiã:eſt contra l.nam ſimiles. ff.de iniuſt.rup.Quidã volentes ſuſtinere rationẽ,multũ laborãt ad rñdẽdũ ad dictas leges.Tu dic breuiter[e] ꝙ nõ obſt.l.is q in poteſtate.quia ibi loquit̃ ſecundũ tẽpora antiqua,ſecundum q̃ legata nõ poterant valere,niſi ex teſtamẽto adiret̃ hæreditas: hodie ſecus in caſu huius aut.Nõ ob.l.nã ſi miles.qa ibi valuit teſtamentũ ab initio de iure ſpeciali.Vnde licet tollat̃ nõ eſt tantæ potẽtiæ,ꝙ ad ſe trahat acceſſorium.Vnde ratio Azo.adhuc remanet viua.Hug.tamẽ aſsignauit aliã rationem : quia quãdo

POMATES

a ¶Huius timore.Cõſidera nunqd' hoc ſit verũ,qd̃ ſentit Bar. ꝙ nepos ſubintret ĩ locũ patris,ex diſpoſitione Vellei.quod quidẽ clare ſentit gl. in d.l.ij.hic alle. Sed hoc videt̃ cõtra.ĩ §. ſui.Inſti.de hær.quali.& diffe.

POMATES.

b ¶Legatis.Ex iſto articulo collige ꝙ idẽ eſſet,ſi eſſet ẽt ignorãter p̃teritus.& opin.Bar.hic eſt cõis, vt inq̃t Por.et Imo. in d.l.filio pręterito. q ponderãt Bar.hic eſſe cõtrariũ,dum dicit de exceptiõe poſſe fieri abſq; dolo.cõtrariũ cuius ſ.in prima opi.in diffinitione ipſius exceptiõis. Cogita.

c ¶Puto verã. Adde ꝙ ita cõiter tenet̃,ne melioris cõditionis ſit emancipatus quã ſuus.

POMATES.

d ¶Factã. Cogita tñ, nũquid iſto caſu ſaltẽ deberet̃ coniũctis ꝑſonis,de quibus in d.l.j.de leg.præſtan.

e ¶Tu dic breuiter. Vide Io.de Imo.ĩ cõſil,ccxxviij.vtrũ legatũ extendatur ad liberos,quos ignorabat,vide ibi:qa pulchre loquitur. And. Barba.

↔ POMATES.
a ¶Et Cyn. in d.l.iij. Iſta opi.probatur in l.ſi cũ vel i vtero.in fi.ſ.de teſt.mili.
↔ POMATES.
b ¶Si vero q̃ris.Quã do pteritio filij emã cipati,hodie reddat teſtm̃ nullũ,vide cõ cor.p Alex.in conſi. cxliij.col.ij.in j.volu. & in conſil.ciij.col.j. volu.iij.

teſtator inſeruit cauſam,delinquit in duo/
bus,ſ.in exhæredãdo,& falſam cauſam in/
ſerẽdo:ſed qñ cauſam nõ inſeruit, delinquit
in vno tm̃:meritò mitius puniť,vt ſic quo
ad inſtitutionem tantũ irritetur teſtamen/
tum.Iſta ratio reprobatur per doct.Quid
enim ſi teſtator inſerit verã cauſam,ſed hæ
res eam non probauit? Certè in nullo de/
linquit:tamẽ ſecundũ opi.prædictã nõ va/
leret legatũ.Vnde alij.vt Iac.de Are.tenẽt
opin.iſtã,per aliã rationem,ſ.quia hic dicit
text.irritum &c.In corpore dicit,euacuato,&c.Et ſic intelligiť
quãdo eſt irritum ipſo iure:& iſta opi.nõ placet. Nam verbum
irritum,nõ eſt in corpore,ſed in vno §.dicit,euacuato.in alio di/
cit,reſciſſo.& glo.intelligit ibi,euacuato,ſ.per ſententiam:& ſic
agebatur querela.Quod autem dicit,euacuato teſtamẽto,&c.&
ſic ſunt ablatiui abſoluti,& reſoluunť in cõditionẽ,ſcilicet ſi eua
cuabiť,ſ.per querelã:vt l.ã teſtatore.ff.de condit.& demon.ff.de
vſu.l.euictis.& eodẽ modo in alio §.vbi dicit,reſciſſo teſtamen/
to.Vnde alij tenentes hãc opi.dicũt ꝙ qñ teſtamentũ irritať per
querelam,legata nõ debentur,quia irritatur iudicium tanquam
demẽtis:vt l.Titia.ff.de inoffic.teſt. Et iſtam opi.vidi quãdoq;
tenere do.Iac.But.dum legeret legẽ contrariam:& poſtea dum
legebat hanc auť.vidi eum vacillare:& nil firmare. Sed iſta ratio
non placet.nam licet olim teſtamentum irritaretur per querela,
quaſi colore dementiæ,vt l.colore.ff.de inoffi.teſt.tamen hodie
non irritatur illo colore:ſed irritatur teſtamẽtum per querelam,
quaſi cauſa inſerta nõ fuerit vera.Non enim poteſt dici demẽs,
qui filium ſuũ exhæredauit ex iuſta cauſa inſerta. Sed poteſt dici
ꝙ cã nõ ſit vera:& iſta reſpõſio colligitur ex dictis Iac.de Are.
in iſta materia circa alium paſſum.Vnde alij,vt Dy.ſunt in alia
opi.totum econuerſo ad præcedẽtem.Dicit enim, Aut cauſa le/
gitima eſt inſerta:& per hæredem non approbata:& habet lo/
cum hæc auť.vt licet teſtamentum irritetur per querelam,lega/
ta firma maneant.Aut cauſa nõ eſt inſerta in exhæredatione:&
tunc irritatur teſtamentum in totum:& ita dicebat ipſe,ꝙ colli
gitur ex corpore vnde ſumitur hæc auť.Do.Cy.dicit hic,& au
diui eum dicẽtem,cũ legeret iſtam auť.ꝙ pluries ipſe reſpicit in
corpore,& nunq; ſciuit colligere ex aliquo tex.illud quod dicit
Dy.Videtur mihi tamen ꝙ Dy.hoc collegerit ex text.in corpo/
re,ex altero de duobus locis.primò ex §.ſinautem hæc obſerua/
ta non fuerint.ibi:ne filij falſis accuſationibus,&c.Nam dicitur
eſſe falſa accuſatio,quãdo cauſa ingratitudinis inſeritur,quæ ve/
ra nõ apparet. Vel poſſumus dicere,ꝙ ipſe collegit hoc ex §.ſin/
autem hæc obſeruata non fuerint.aliàs in §.hæc autem.ex fi.§.in
ver.in aliquo autem negotio,&c.vbi tex.hoc expreſſè videtur
dicere:ideo eum vidi totum.Hæc opi.Dy.nõ placet.Nam licet
vna ſit ratio in corpore,ne falſis accuſationibus condemnẽtur,
&c.quæ congruit exhæredatis cum cauſa.ſtatim annectitur ibi
alia,vel aliquam circunſcriptionem in parentum ſubſtãtia libe/
ri patiantur,&c.Quæ ratio congruit exhæredatis ſine cauſa,&
etiam præteritis à ſciente,vt ſupra dixi. Præterea,text.dicit,
ſinautem hæc obſeruata non fuerint:& ſic loquitur generali/
ter,ſiue non fuerit obſeruatum illud,quod percepit de aſſertio/
ne cauſæ,ſiue nõ fuerit obſeruatum illud quod percepit,ꝙ cau
ſa probaretur per hęredem.Non obſt.tex.in ver.in aliquo autẽ
negotio,&c.Nam Imperator ideo ſic pronũciauit:quia reperit
teſtamentũ eſſe falſum dolo,& machinatione quorundã extra/
neorũ.& ſic nõ deficiebat ex cã p̃teritionis vel exhæredatiõis,
ſed ex cauſa falſitatis.et ibi tex.exp̃ſſè dicit:dolo& machinatio
ne quorundã cõpoſitã fuiſſe cõperimus.Pręterea,poſito ꝙ tex.
hoc expreſſè dixerit illa fuit pronũciatio Principis anteq; ema/
naret cõſtitutio,vnde hæc aut.ſumitur,quę erat iuſta tũc:hodie
poſt hãc legem eſſet iniuſta.Teneo ergo opi.gl.ꝙ iura antiqua
hodie ſunt correcta,vt in teſtamento reſciſſo per querelam.vel
aliquo quoquomodo ex cauſa exhæredationis legata,& fidei/
cõmiſſa firma remanẽt.Hoc tenet gl.in multis locis quę ſ.dixi.
Expediti ſumus de cõtrarijs, circa verbum exhæredationis.
Oppon.contra illud quod dicitur hic,cætera firma manent.
Contra,ex teſtamẽto,ex quo non aditur hæreditas,non poſ
ſunt deberi legata:vt l.ſi nemo.ff.de teſta.tute.& ff.de reg.iur.l.
ſi nemo.Sol.Ibi loquitur quando teſtamentum vitiatur ex alia
cauſa quã ex cauſa ex hæredatiõis.vel præteritionis. Rõ põt
eſſe,quia qñ ex alia cauſa hæreditas nõ aditur,ad alios perue
nit hæreditas,præter ſpẽ,& volũtatẽ defuncti:iõ teſtator eos
grauare non cogitauit.Sed qñ irritatur ex cã exhæredatiõis,
vel præteritionis,teſtator cogitauit grauare eũ,quẽ exhæreda
bat,vel præteribat.in quãtũ poterat.Sicut em̃ eũ priuabat to/
ta hæreditate,q̃ ſibi debebatur:ita præſumit lex ꝙ multo ma/
gis voluerit eum eẽ grauatum legatis:ideo legata cõfirmauit.
Oppo.ſ.de teſt.l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto.Sol.Ibi
teſtm̃ erat ex alia ratione imperfectum,videlicet ꝑpter defe/
ctum ſolennitatis:hic ex cã exhæredationis,vel p̃teritionis.
Expediti ſumus de cõtrarijs,veniamus ad q̃ſtiones.Primò q̃
10 ro:†hic dicitur ex cã præteritionis,vel exhæredatiõis. Quid
eſt exhæredare vel præterire? Certè quid ſit exhæredare , &
qualiter poſſet intelligi,ſuprà dixi in primo cõtrario.Præteri
re verò quid ſit,de hoc eſt opi.Nã Iaco.de Are. dicit, ꝙ præ/
teritio eſt,nullã mentionẽ facere de filio,et idẽ videtur tenere
gl.in l.iij.ſ.eo.Ex hoc ſequitur,ꝙ ſi quis aliquẽ præterierit, cã
ingratitudinis inſerta,vel ei aliquid legauerit ꝙ iſte diceretur
exhæredatus:nõ præteritur.Iſtud tenet Pet.& Cy.in d.l.iij.[a]
a Sed Mar.tenet contrarium,& dicit veritatẽ. Id enim probať
ex tex.in l.maximum.ibi: in inſtitutione præterijt , &c.quaſi
dicat:Ille præteritus dicitur,de quo in inſtitutione nõ eſt facta
mentio.Pro hoc videtur caſus j.de fideicõ.l.pe.& ff.de leg.iij.
l.ij.Et hoc vult dicere tex.ĩ corpore,prout nos accipimus præ
teritionẽ,pro ſpecie diſtincta in §.aliud quoque capitulũ. vbi
dicitur ꝙ exhæredare,vel præterire,debet fieri cũ cauſa.Et p̃
dicta vera,prout nos accipimus præteritionẽ pro ſpecie diſtin
cta ab exhæredatiõe ſtricto mõ ſumpta. Nã ſi tu acciperes ex
hæredationem largè,tunc talis præteritio videreť exhæreda
tio,vt ſ.dixi in primo cõtrario,& probatur ſ.de teſt.milita.l.
11 ſi cum vel in vtero. †Quæro,ſecũdo,quomodo irritatur te
ſtamẽtum ex cã præteritionis,vel exhæredationis.In hoc fuit
opi.quod quidã dicũt hodie nõ eſſe locũ querelæ. qđ hic non
examino.Dixi in l.j.ff.de teſta.Tenẽdo opi.gl.ꝙ hodie ſit lo/
cus querelæ:in quæſtione propoſita,dico ſic.Quãdoque q̃riť
de deſcẽdẽtibus præteritis,vel exhæredatis:quãdoque de aſcẽ
dentibus:qñque de collateralibus. Circa primum dic,† Aut
12 fuit exhęredatus,vel p̃teritus à pr̃e,vel à linea pr̃na, auo pr̃no,
& ſimilibus:aut à mr̃e,vel a linea mr̃na.Si à pr̃e,vel à linea pr̃
na:aut erat ĩ poteſtate:aut erat emãcipatus:& tũc ſi in ptãte,&
fuit præteritus:tunc eſt teſtamentum nullum ipſo iure.Poteſt
etiã petere contratab.vt l.maximũ.ſ.proxi.& l.j. ſ.de bo.poſ.
contra tabu.ſiue fuerit inſerta cauſa in præteritione,ſiue non:
& legata præſtanť oĩbus,p hãc auth.qđ eſt verũ,niſi cã præte
ritionis inſerta ꝓbata ab hærede fuiſſet:quia tunc valet,nec rũ
pitur.Si verò fuit exhæredatus:tũc aut fuit inſerta cauſa legiti
ma:& tunc oportet eũ venire per querelam.Et ſi cauſa proba/
bitur per hæredem,omnino repellitur:vt in auth.de hæred.&
fal.§.exhæredatos.Si verò nõ probabitur:tũc teſtamẽtũ reſci/
detur quo ad ĩſtitutionẽ:vt ſ.dixi.Si verò cauſa nõ fuit inſer/
ta:tũc põt dicere nullũ:vt in auth.vñ hæc ſumitur.§.aliud.quia
cauſæ inſertio eſt de ſubſtãtia:vt no.in.l.j.ff.de teſt.& per doc.
ſuprà co.l.j.& iiij.ff.eo.Per querelã aũt nõ poſſet venire:quia
nõ habet locũ,vbi habet locũ aliud remediũ,vt vidiſtis ĩ l.ma
ximũ vitiũ.Per cõtratab.etiã puto ꝙ poſsit venire,licet ſit ex/
hæredatus.quia nõ exheredatus rite,vt l.non putauit.§.nõ q̃/
b uis.ff.de contrata.Si verò quæris[b] de filio emãcipato:tunc aut
fuit exhæredatus:& idẽ quod ĩ filio in poteſtate:quia aut fuit
cum cauſa,aut ſine,vt ſuprà dixi.Si verò fuit pręteritus:& tũc
aut cum cauſa,aut ſine cauſa.Si ſine cauſa:tunc idem quod in
filio in poteſtate:quia poteſt dicere nullum,& venire per cõ/
tra tab. Aut fuit adiecta cauſa in præteritione:& tunc in hoc
eſt differentia inter emancipatum & ſuum. nam ſuus dicit
nullum,& poteſt venire per contra tabul . emancipatus ve/
rò habet neceſſe venire per contra tabul. vt nota in d. §. ex/
hæredato ſuprà in authen.de hæredi.& falſi.Secundo caſu,
quando præteritio,vel exhæredatio fit à matre,vel à linea
materna:tunc nulla differentia eſt inter exhæredationem,
& præteritionem:cum præteritio ſit ꝓ exhæredatiõe. Aut
ergo eſt præteritus,vel exhæredatus cum cauſa.& oportet
eum venire per querelam:vt Inſtitu.de exhære.lib.§. mater
Si verò

Si verò ſine cauſa:tũc dicit nullũ:qa cã eſt de ſubſtãtia exhære/
dationis,& p̃teritionis,vt ſ.dixi.Et p̃dicta habẽt locũ in filio iã
nato.Nã in filio naſcituro nõ poteſt inſeri cã:vt l.ſi quis in ſuo.
§.legis.de inoff.teſt. Ex p̃dictis patet,ꝙ gl.q̃ eſt ĩ §.aliud quoq;
capl̃m.q̃ vr̃ illã legẽ intelligere ſolũ in p̃teritione materna,non
dicit verũ:quia habet locũ etiã in p̃teritione paterna,facta filio
emãcipato.Et hoc tenet Iaco.de Aret.Quãtum ergo ad modũ
rũpẽdi eſt differẽtia inter filiũ emãcipatũ, & ſuũ : ſed quãtũ ad
p̃ſtationẽ legatorũ rupto teſtamẽto,nulla eſt differentia.Quæ
autẽ ſit rõ diuerſitatis in modo rũpẽdi inter ſuũ & emãcipatũ,
inter p̃teritionẽ paternã & maternã, dixi vobis in l.in ſuis.de
lib.& poſt.Sed cõtra p̃dicta vr̃ ſ.de inoffi.teſta.l.ſi maritus.vbi
ſuus p̃teritus venit p q̃relã.Sol.expone ibi p̃teritus,id eſt exhę
13 redatus:vt ibi dicit gl. †Circa ſecũdũ,ſcilicet quãdo q̃rimus
de aſcẽdẽtibus p̃teritis,vel exhæredatis, Aut loquimur de ma
tre,vel eius linea:aut de patre,vel eius linea.Primo caſu,aut prę
tereunť:aut exhæredanť ſine cauſa.& teſtm̃ eſt nullũ:qa deficit
in ſubſtãtialibus,vt dixi ſ. Aut cũ cã:& tũc ſiue exhæredenť,ſi/
ue p̃tereanť,idẽ eſt:qa ſemp habẽt intẽtare q̃relã:quia eorũ p̃te
ritio habeť ꝓ exhæredatione:vt Inſti.de exhęre.lib.§.mater.Li
cet ibi loquať in deſcẽdẽtibus p̃teritis:tñ idẽ eſt in aſcẽdẽtibus:
vt ſ.de inoffi.teſt.l.cũ filiũ.& no.ff.de inoffi.teſt.l.j.&c. Secũ/
do caſu,qñ quæris de patre,vel eius linea:tunc aut eſt p̃teritus,
aut exhęredatus à filio emãcipato:tũc ſi ſine cã,teſtm̃ eſt nullũ:
quia defecit in ſubſtãtialibus,vt ſ.dixi.Si cum cauſa,aut eſt præ/
teritus:& habet cõtra tabu.vt ff.ſi quis à pa.fu.ma.l.j.Aut exhæ/
redatus:& habet querelã:vt ff.de inoffic.teſt.l.j.& l.pater filiũ.cũ
ſi.Si verò loqueris de filio in poteſtate conſtituto:tunc aut teſtať
extra caſtrẽſe,vel quaſi & teſtamentũ eſt ipſo iure nullũ:quia nõ
poteſt teſtari:vt l.pe.ſ.qui teſt.fa.poſ.& l.qui ĩ poteſtate.de teſta.
Si verò teſtať in caſtrẽſi vel quaſi,qđ põt:tũc gl.variãt.Nã quan
doq; dicunt,ꝙ tale teſtamentũ nullo iudicio ſuppoſitum eſt,nec
poteſt irritari:vt ſ.de inoffi.teſt.l.de inoffi. Alibi dicũt gl.ꝙ teſta
mentũ non rumpitur : ſed agitur ad legitimã condictione ex l.vt
no.ſ.de epiſ.& cleri.aut.presbyteros.& l.cũ lege.eo.tit.& in auť.
de ſan.epiſ.§.presbyteros. Alibi verò dicunt,ꝙ iura antiqua cor/
rigantur in hoc,ꝙ hodie teſtamentũ filij ſuper caſtrenſi,ſubiacet
querelæ:vt no.ſ.de inoffi.teſt.l.fi.j.ad Tertul.auť.in teſtõ.ff.de in
offi.teſta.l.Papinianus.§.Papi.& ſi qs à pa.fu.ma.ſuper rub. Et
hanc opi,tenet Iac.de Ro.quod mihi placet:quia tex.& in corpo
re huius aut.loquitur in filiofa.in caſu quo põt teſtari:qđ non eſt
niſi ĩ caſtrẽſi vel quaſi. Dic ergo,ꝙ aut filius ĩ ptãte præterit,vel
exhæredat patrẽ,ſine cauſa:& teſtamẽtũ eſt nullũ:quia deficit in
ſubſtãtialibus,vt dixi. Aut cũ cauſa:& tũc aut præterit,& ita di/
a cit nullũ[a].aut exhæredat,& habet quærelã,vt ſ.dixi in filio præ/
terito.& hoc quantũ ad modũ rumpendi. Quantũ autẽ ad præ/
ſtationẽ legatorũ,eſt idẽ in vno quod in alio:vt probať ex corpo/
b re vnde hoc ſumitur. Circa tertium[b] quãdo quærimus† de col
14 lateralibus:& tũc,aut de fratre[c],& ſorore,aut de vlterioribus.Pri
c mo caſu,aut de vterinis:& tunc nullo modo admittũtur:vt l.fra/
tres.ĩ prin.ſ.de inoffi.teſt.Aut de cõſanguineis,vel de vtrinq; cõ
iunctis:& tũc ſiue ſint præteriti,ſiue exhæredati,ſemper veniunt
per querelã,duobus cõcurrẽtibus ſcilicet ſi turpis perſona ſit in/
ſtituta,& ceſſet cauſa ingratitudinis.quod dic vt dixi in dicta l.
15 fratres. †Quæro,dicitur hic irritũ eſt teſtamentũ quo ad hære
d dis inſtitutionem.quid de inſtitutis[d] ex re certa,vtrũ remaneat va
lida,vel vitietur? R̃n.quatenus inſtitutio ex re certa ſapit naturã
inſtitutionis vniuerſalis,in eo quod habet ius accreſcẽdi vitiatur:
quatenus ſapit naturam legatorũ,remanet firma.quod dic vt di/
16 xi in l.quoties.ſ.de hære.inſti. †Quæro,quid de ſubſtitutione,
an vitieť,vel remaneat firma? Per iſtã auť.dic aut loq̃ris de ſub/
ſtitutione directa:& iſta poteſt eſſe duplex:quia qñq; per ſubſti/
tutionẽ ſucceditur defuncto,vt in vulgari.Et ita dico ꝙ irritatur:
quia ſi quis bene aduertit iſtã auť.& in corpore vnde ſumiť,intẽ/
tio Imperatoris eſt irritare omnẽ actũ,per quẽ prohibetur ſucceſ
ſio ab inteſtato,ſed ſubſtitutio vulgaris eſt huiuſmodi.ergo &c.
e Si vero quæris de ſubſtitutione[e],per quam nõ ſucceditur defun
f cto,ſed ei,cui facta eſt ſubſtitutio,vt in pupillari[f], & exemplari:
g tenet glo.in l.j.§.fi.ff.de vulg.& pupil.quod illa cõſeruanť[g],nec
irritantur per iſtam auť. Quam gloſ.puto verũ dicere,argu.ff.ad
Treb.l.nam quod.§.ſi quis compulſus.& ff.de vulg.& pup.l.ij.§.
planè.licet Dyn.dicat contra.Quod dic vt dixi plenè in d.l.j.de
vulg.& pupil.Si verò loqueris de ſubſtitu/
h tione fideicommiſſaria[h],& loquor de fidei/
commiſſo vniuerſali:tunc dico ꝙ non irri/
tatur:ſed per hanc auť.confirmatur,ſicut le
gata particularia. Hoc probatur in corpo/
re,vnde hæc auť.ſumitur ibi:legata & fidei
commiſſa,&c.Pro hoc ff.ſi quis omiſ.cau.
teſta.l.ſi ſeruum.§.j.& glo.in l.ita tamen.§.
quoties.ad Treb.vbi dixi de hoc. Per hanc
enim ſubſtitutionem , non impeditur ſuc/
ceſſio ab inteſtato : ſuccedit enim, licet re/
17 ſtituat. Sed circa hoc dubitatur.Pone† ꝙ
in ſubſtitutione rogatus eſt de reſtituendo,
ſi deceſſerit ſine liberis,inſtitutione euacua
ta ex cauſa præteritionis,vel exhæredatio/
nis:ita ꝙ tota hæreditas pertinet ad filium
præteritum,vel exhæredatum,& oneretur
fideicommiſſo,vt dixi,debebitur dictum fi
i deicommiſſum[i],quando ipſe filius,ad quẽ
deuenit hæreditas,deceſſerit ſine liberis:an
verò quando deceſſerit ille primò inſtitu/
k tus? R̃n.cum talis conditio[k] cohæreat per/
ſonæ eius,qui primò fuit inſtitutus:tũc fie/
ret reſtitutio.cum ille deceſſerit ſine libe/
ris.arg.in l.neceſſariò.§.fi.de peri.& cõ.rei
vẽ.& de iure do.l.cum in fundo.§.ꝙ ſi mu
lier.& l.vſufructu.ſol.mat. Et eſt caſus ex/
preſſus in l.peculium.§.fi.ff.de le.ij.licet ſit
arg.contra in l.ſi vſusfructus.ff.de vſufru.
ſed de facili tibi bene apparebit ſol.ſi diligẽ
18 ter aduertis. Quæro,dicitur hic,†cætera
nanq; firma permanẽt,quid continetur ap/
pellatione cæterorũ.R̃n.ſubſtitutiones di/
rectæ,per quas nõ ſucceditur defuncto vt
ſ.dixi.Itẽ fideicõmiſſum vniuerſale legata
et fideicommiſſa particularia,libertates,&
tutelæ dationes,vt expreſſè dicitur in auť.
vnde hæc ſumiť.Ex hoc apparet , ꝙ nõ eſt
vera opi.Dy.quã ponit ĩ l.j.ff.de vul.& pu
pil.cũ dicit,ꝙ ea,quæ nõ poſſunt relinqui,
niſi in teſtamẽto,nõ remanent valida p iſtã
auť.quod eſt falſum.Nam tutelæ datio de/
bet fieri in teſtamẽto:vt l.j.de teſta.tute.&
tamẽ remanet valida p iſtã auť. Itẽ ex hoc
dico,ꝙ cõſtitutio executorum vltimæ vo/
luntatis,remanet firma.Dico etiã ꝙ illud:
qđ eſt relictũ in vim modi,remanet firmũ,

a ¶Et dicit nullũ. Adde vt hic p Alex.q formatquandã oppoſitionẽ. Sed qđ ecõtra,an teſtator miles ſciẽter filiũ p̃teriẽs qñ teſtať de caſtrẽſibus,vel eum exhæredãs faciat teſtm̃ ſubiacere querelæ.Cy.vt refert d.Alex.dicit ꝙ cõis opi.eſt ꝙ ſic.Tenet glo.in l.fi.ſ.de inoffic.teſta.& rubri.ff.ſi quis à pa.fu.ma.

b ↔ POMATES.¶Circa tertiũ.An aũt iſto caſu deberenť legata rupto teſtõ p fratres ex di/ſpoſitiõe huius aut. Bar.vr̃ hic ſentire ꝙ ſic iũctis p̃cedẽtibus & tenẽt hoc hic Cy. Bal.& Cor.Et facit ꝙ ſi debenť p filium vt hic p oẽs,tãto ma gis p fratrẽ.Secũdo, quia ſemper vult ra tio, qđ eſt tãtũ iuſti pactũ.et cõſidera nũ quid iſta aut.ſit cor/recta, vel ſit limita/toria iuris antiqui. cõtrariũ tamẽ tenet hic Imol.ſed magis placet prima opin.

c ¶De fratre. Adde an hæc aut.locũ ha/beat,ſi frater p q̃relã inofficioſi reſcindat teſtm̃ fratris turpi p ſona inſtituta vt tũc legata cõſeruẽť. An ge.ĩ aut.vt cũ de ap. pel.cogno.§.ſi.cõclu ditꝙ nõ:qa tex.ĩ cor pore nõ loqť niſi de p̃teritione,vel exhæ redatione aſcẽdẽtiũ, vel deſcẽdẽtiũ : ergo in tranſuerſalibus re manẽt incorrecta iu ra antiqua,volentia ꝙ reſciſſo teſtamẽto quo ad hęredes inſti tutos legata nõ præ ſtenť.l. Papinianus, §.ſi ex cã.de inoffic. teſt.et l.filio p̃terito. & ex idẽtitate rõnis vel maioritate,ĩ cor rectorijs nõ fit extẽ/ſio ad aliũ caſum,iu/xta no.in auth.quas actiones.ſ.de ſa.ſan. eccle.Idem tenet do. Frã.de Rãp.et Imo. in d.l.filio. Et cũ his trãſit Alex.Bald.ve ro in l.fratres.ſ.de in offi.teſt.tenet cõtra. & Salic.hic vide per eos qbus adde Pau. de ca.cõſi.lxj.vbi re/fert vnũ dictũ Gul. de Cu.de quo nõ fit mentio.& poſt vide oĩno Ang.cõſ.cxxj.

d ¶De inſtitutis ex re certa.do. Alex.dicit ꝙ communis opi.eſt illa quam tenet Bar.

e ↔ POMATES. ¶Quæris de ſubſtitutione. An per iſtã aut.cõſeruetur ſubſtõ pupillaris,vide Ro.cõſ.cvj.al's lvj.col.vl.& Alex.xlvij.j.vol.col.ij. in fi.Ro.cõſ.xviij.adde etiã Bar.in l.j.in prin.& Alex.& Iaſ.ff.de vul.& pu pil.quid autem de ſubſtitutione exemplari,vide Ang.cõſ.xcix.col.v.& vj.

f ↔ P.PAV.P. ¶In pupillari.Quid autem de pupillari tacita, que contine tur in expreſſa vulgari,an conſeruetur in expreſſa aut.vide Fulgo.in quadã diſpoſitione.in iiij.dubio.

g ↔ P.PAV.P.¶Conſeruanť.Sequiť Ant.de Bu.cõſ.xvij.ante medium,

h ↔ P.PAV.P.¶Fideicõmiſſaria.An autẽ debeatur fideicommiſſum,an/teq; eueniat dies vel conditio,vide Bar.in l.peculium,§.fina.de lega.ij.Pau. conſi.xix.in iij.col.Item ꝙ cõſeruentur fideicommiſſa per hanc aut.vide do. Anto.cõſi.xv.ad fi.q ſequitur Bar.hic.Item de fideicommiſſo vniuerſali vi de Ange.conſi.xciij.incip.Pet.de vrbe.ad fi.vbi etiam alia in materia. Item de fideicommiſſo vniuerſali,vide Io.Ana.cõſi.ccxviij.in vlti.col.& Bolog. poſtea in addi.vide Decium in conſi.lxxxv.col.ij.

i ¶Fideicommiſſum. Adde an fideicommiſſum vniuerſale cõſerueť p iſtam aut.ideo ꝙ filij ſuccedentes ab inteſtato rupto teſtamento,teneãtur fideicõ/miſſum reſtituere.Communis opi.eſt ꝙ ſic:vt per gl.& doct.in l.ita tamen. §.quoties.ff.ad treb.& gl.iuncto tex.in l.eã quã.j.de fideic.conſuluit Pet.de Anc.cõſi.cxliij.inci.præfatis noibus. Vide tñ Ange.cõſi.j.allegato clxxxiij. Et ꝙ fideicommiſſum vniuerſale conſeruetur,tenuit Bal.conſil.cix.iiij.vol. vbi dicit ꝙ pro hoc eſt tex.ſingu.not.& Iac.de are.in l.generaliter.de fideic. li.§.ex teſtamento.tenuit etiam Ro.conſi.ſ.proxi.alle.clxxxj.

k ↔ P.PAV.P. ¶Talis conditio. Vide do.Anto.conſil.ccv.col.vlti.ad fi. dicit iſtud eſſe dubium.

cùm vim legati obtineat:vt l.fi.j.de his q̃
ſub modo.Item ea quæ relicta ſunt in vĩ
cõditionis,remanent in eodem ſtatu, in
quo ante erant,per iſtam authẽ. An autẽ
a illud,quod cauſa[a] cõditionis implendę
debeat dari hæredi inſtituto,debeat dari
filio præterito,vel exhæredato,ad quem
trãsfertur hæreditas.Dic vt colligitur ex
not.in l.is cui.ff.de condi.inde.& l. quod
conditiõis.de dona.cau.mor.& l.qui hæ-
19 redi.§.j.de condi.& demon.Quæro† qd
ſi aliquid erat legatũ filio p̃terito, vel ex-
hæredato.qui rũpit teſtamentũ.nunquid
habebit legatũ,& ſuccedet cum alijs fra-
tribus inſtitutis.Gl.mouet iſtud dubium
in l.maximũ.ſ.proxi.do.Cy.poſuit ſup
hac auth.Mar.Sil.diſputauit q̃ſtionẽ.et te
nuit ꝙ tale legatũ non debetur per iſtam
auth.Hoc probat primò,quia nõ eſt veri
ſimile,ꝙ teſtator hoc voluerit.Præterea,
q iudiciũ defuncti impugnat ĩdignus eſt
omni relicto facto ĩ eo:vt ff.de inoff.teſt.
l.Papinianus.§.meminiſſe.& l.quæſitũ.
de acqui.hære.& l.poſt legatũ.ff.de his
q vt indig.Præterea,aut primò exegit le
gatũ,& nõ pōt poſtea teſtamentum im-
pugnare:vt ſ.de inoff.teſt.l. parentibus.
& l.fi.in prin.ff.e.Aut petit poſtquã im-
pugnauit,& nõ pōt:quia indignus eſt eo
vt ſ.dixi.Præterea,abſurdũ eſſet.ꝙ exhę
redatus,ſeu præteritus,haberet plus quã
inſtitutus:vt dicitur in l.maximũ.§.cum
enim.Nec obſt.iſta auth.quia verũ eſt,ꝙ
legata valent quantũ ad extraneos, non
tñ quantum ad præteritos,vel exhæreda
tos.[f] Ei ita de æquitate tenuit Mar. Sil.
Cy.hic videtur tenere contrariũ:& dicit
quòd fuit opin.Hug.per iſtã auth.nã iſta
auth.facit valere legatum,& filius eſt ca-
pax legati,& alia cõcurrũt,ex quibus de
bet valere legatũ,& deficiunt ea:q̃ vitiãt
Nõ obſtat hic quòd filius eſt indignus a-
liquid cõſequi ex teſtamento:ſed hic nõ
potuit iſta legata tanquã ex teſtamento,
ſeu actione ex teſtamẽto conſequi,ſed cõ
dictione ex hac auẗ.Ita dicit ipſe, qđ eſt
falſum,vt j.dicam.Nõ obſtat ꝙ plus ha-
bet p̃teritus,vel exhæredatus &c.qa hęc
abſurditas quandoq; toleratur:vt no.ĩ d.
l.maximum.Ego teneo opinio.Mar.Sil.
per rationes ſuprà dictas,& maximè per
illã:quia indignus eſt cõſequi ex teſtamẽ
to,quod impugnabat. Cùm autem ex
teſtamento agatur,vt j.dicam pro hoc ẽt
videtur.ff.ſi quis omiſ.cau.teſtamẽ.l.ſi nõ
ſolus.§.j.vbi legata quæ conſeruantur ꝑ
tit.ſi quis omiſ.cau.teſtamentum.nõ con-
ſequãtur ei,qui nixus eſt teſtamẽtũ impu
gnare.Expreſsius videẗ caſus ff.de lega.
præſtã.l.filiũ.§.omnibus.& iſtam opi. pu
20 to veram. †Quæro,qua actione petã-
tur legata ex iſto teſtamẽto rupto ex cau
ſa præteritiõis,vel exhæredationis? Qui
b dã dicũt,ex teſtamẽto:alij cõdictiõe[b] ex
hac lege.Et iſta,vt videtis,fuit opi.Hug.
& do.Cy.eã tenet.& gloſſ.vlti.hic tãgit.
Quòd agaẗ cõdictiõe ex hac lege,ꝓba-
tur:quia quando id, quod per ſe eſt inu-
tile,confirmatur:agitur ex confirmante,
non ex confirmato:vt ff.de iniuſt.teſta.leg.poſthumus.§.fi-
na.& ff.ad Trebel.l.ſi quis priore.de hære.inſt.l.aſſe.cum ſi.
& hoc videbatur tenere Pet. Dy. & alij,vt Iac.de Ra.di-
cunt ꝙ agitur ex teſtamento.hoc etiam tenebat Iaco.Butr.&
c ego hoc puto[c] veriſsimum.[d] Pro hoc etiam videtur tex.in auẗ.
d vnde hæc ſumiẗ:vbi dicitur,tanq; nõ reſciſſum obtineat teſta-
mentũ.Ex quo apertè vult,ꝙ teſtamentum ſit validum quo ad
legata,vt ſic nõ naſcatur actio ex l.propter teſtamentũ,ſed ex
ipſo teſtamento lege corroborato:vt l.obuenire.ff.de verb.ſig.
Simile videmus in omnibus contractibus bonæ fidei,qui con
firmantur lege:vt l.legitima.ff.de pact.& tamẽ actio oritur ex
contractu,non tamẽ ex l.Pro hoc do tex.expreſſum ff.de hęre
di.inſti.l.fi.Non obſtat quod dictum eſt,ꝙ agitur ex confirmã
te,non ex confirmato:quia illæ leges loquuntur quãdo confir
matum nõ poterat validari per ſe. Nam ſi quis nõ poteſt dece
dere per ſe:duobus teſtamentis:ideo ſecundũ teſtamentũ non
poteſt confirmare primum,vt per ſe fiat validum ex ſecundo.
21 †Et ex hoc colligiẗ determinatio quęſtionis.Dicit ſtatutũ,ꝙ
teſtamẽta mandetur executioni,ſicut ſentẽtiæ diffinitiuæ.Mo
dò petuntur legata,quæ remanẽt firma,vigore huius auẗ.Cer
tè ſi illa peterenẗ à præteritis cõdictione ex lege,nõ merentur
executionẽ:ſecus ſi peterentur actione ex teſtamẽto:quia tunc
merẽtur executionẽ ex forma ſtatuti.Et ita determinatum fuit
per dominũ Thaddæum de Pepol.Bononiẽ.legum doctorẽ,
qui in ſua iuuẽtute fuit valẽs homo in iure. Quæro,de clau
e ſula[e] illa,ſi non valet iure teſtamẽti.de qua gloſ.quærit hic.Et
vt ſcitis de hoc,ego iam feci vnã repetitionẽ in l.j.de iure codi
cil.Ideo breuiter tranſiens,tangam ea quæ erũt neceſſaria ad
22 expeditionem glo.latius videbitis ibi. Quæro ergo,†quid
ſi teſtator dixit,ſi nõ valeat iure teſtamẽti,valeat iure codicillo
rum:an tunc petentur legata ex vigore illorum verborũ tanq;
ab inteſtato:an petẽtur ex hac auẗ.teſtamento rupto ex cauſa
prętèritionis vel exhæredationis.Gloſ.hic non bene declarat,
nec do.Cy.Veritas eſt hæc.& nota ꝙ iſta verba,ſi nõ valet iu-
re teſtamenti,intelliguntur:id eſt,quatenus nõ valet iure teſta-
menti,&c.probatur in l.Stichum qui meus erit.ff.de lega.j.Cũ
ergo illud valeat quantũ ad legata,quãtum ad inſtitutionẽ nõ
valeat:dico ꝙ quãtum ad inſtitutionẽ nõ valebit iure codicillo
rũ:quãtum ad legata remanẽt firma,per hanc auẗ. Quæro,
23 †vtrũ iſta clauſula,ſi nõ valet iure teſtamenti &c.habeat locũ
rupto teſtamẽto per querelã.Gloſ.hic videtur dicere ꝙ nõ,per
l.Titia.ff.de inoffi.teſt.& de leg.iij.l.patronus.§.fi.quæ glo.di-
cit verum,ſecundũ tempora antiqua,ſecundũ quæ in quærela
rũpebat teſtamentũ,quæſito colore demẽtię.Sed cũ hodie ille
color nõ quæraẗ,vt ſ.dixi,puto ꝙ illa clauſula operetur rupto
24 teſtamẽto per querelã,&c. †Quæro,vtrũ illa clauſula, ſi nõ
valet iure teſtamenti,habeat locũ rupto teſtamẽto ex cã præte
ritionis.Glo.hic videtur tenere ꝙ nõ,ſed ſolũ habet locũ quan
do teſtamentum eſt nullũ ex defectu ſolennitatis.& eſt glo.ſin
gu.hic:& eſt additio.quam glo.tenent omnes docto.Sed vide
tur contra caſum l.ſi patroni.§.fi.ff.ad Trebel.ſecundũ vnam le
f ctu.& l.ex ea ſcriptura.§.fi.ff.de teſta. Et hoc tenent oẽs doct.[f]
quando preteritus eſt iam natus:ſed quãdo præteritus eſt poſt
humus,tunc eſt neceſſe.ſecundũ Dy.& alios,ꝙ dicatur,ſi non
valet,vel valebit.Nam ſi diceret,ſi non valet,tantũ:tunc rupto
teſtamento per natiuitatem poſthumi nullius eſſet effectus hæc
clauſula:quia certum eſt,teſtamẽtum valere,quum teſtator mo
ritur,licet poſtea irritetur:& ſic conditio deficeret.ergo &c.vt
l.ſi ita ſcripſiſſet.ff.de leg.ij.& l.cũ ſtipulaẗ.de ver.obli. Quid
g ſi diceret,ſi non valet[g] iure codicillorum &c.dic vt dixi in d.l.j.
25 de iure codicil. †Quæro,an ex vigore iſtorũ verborũ,ſi non
valet &c.veniẽtes ab inteſtato videanẗ rogati ad reſtituẽdã hę
reditatẽ hæredibus ſcriptis.Glo.hic videẗ tenere ꝙ nõ. Contra
rium eſt verũ:vt l.poſthumus.§.fi.de iniuſt.teſta.Cætera hic,&
alia infinita circa hãc clauſulam,dic vt dixi in d.l.j.de iure codi.

De poſthumis hæredibus inſtituendis, vel exhæredandis. Rubrica.

LEX I.

SI poſt. Natiuitate poſthumi præteriti, teſtamentum rumpitur, & ex eo nihil debetur.hoc dicit. Oppo.de autho.ex cauſa, ſupra titulo primo.vbi rupto teſtamento ex cauſa prętèritionis debentur legata. Solu.Quidam

e ¶Cauſa cõditionis implendæ.Sal.dicit ꝙ debet dari præterito, a quo legatarius debet legatum recipere.Pro hoc dicit eſſe text.apertũ ĩ l.is qui in poteſtate.§.j.de leg.p̃ſtan. & idem tenet Imol.in d.l.filio præterito.ꝑ d.l.is qui.quã dicit ſingularem.

P. PAV. P.

b ¶Cõdictione.Magnã vtilitatẽ reſultãtẽ ex hac inueſtigatiõe,vide per Ang.cõſ.clxxxij.inci.Berta hñs &c.in v.col.

POMATES.

c ¶Hoc puto.Etiam tenet Pet.de Anc.ĩ cõſ.cciij.ĩ ij.dubio.vbi ponit pulchre in materia huius auth.

d ¶Puto veriſsimũ.Adde ꝙ Alex.dicit ẽt cõem cõcluſionẽ ꝑ tex.in d.§.ſiue igitur.cũ ſeq.in ver.tã quã nõ reſciſſum.& ꝑ alias rõnes,de quibus hic ꝑ Bald. & Ang.cõſi.clxxxiij.ver.ſecũdo reſtat igitur.co.pe.& ſeq.

P. PAV. P.

e ¶Clauſula.Viđ oĩno q̃ habes ad Bar.ff.de iure codicillo.

P. PAV. P.

f ¶Oẽs doct.Seqtur Comẽ.conſilio cxxvj.incipiẽ.viſa copia.poſt princ.limitat tamẽ niſi ille, q eſſet inſtitutus, elegiſſet viã teſtamẽti adeũdo:qa priuatur via fideicõmiſsi.l.fi.C.de codicil.vide ibi.Eſt tñ cõis ſnĩa contra Bart.In alio caſu viđ Alexan.& Mod.hic,Alex.ĩ cõſi.cxxiiij.inci.diſcuſſis hæſitationibus ĩ vi.co.Viđ Ang.cõſi.cxij.incip.iſta qõ præſens habet duo pũcta.& in primo caſu cõtra gl.hic vide etiã quæ habes ad Bar.in l.j.in v.q.ff.de iure codic.

POMATES.

g ¶Si non valet &c.Quid ſi ignorãter p̃terit pr̃, an habeat locũ clauſula codicillaris?Bart.tenet ꝙ non.Et pro iſta op.Bart.hic Alex.licet dicat hic cõem eſſe ĩ cõtrariũ,tñ ꝓ Bar.cõſuluit Aret.cõſi.ſuo vlt.ꝑ l.cũ acutiſſimi.de fideic.& l.cũ auus.ff.de cõd.et demõ.Barb.in cõſilio lx.in ij.parte.Ang.ĩ l.fi.ff.de iure codi.dicit ꝙ pro Bart.cõſuluit collegiũ.Peru.Pau.in d.l.j.et ij.ſ.e.& quodã conſi.alle.per Alex.

dam dicunt quod hæc corrigitur per il-
lam. Alij dicunt ꝙ hic loquitur in præ-
teritione poſthumi: ibi in præteritione
a iam nati:[a] quod eſt valde fortè dubium.
quod an ſit verum, dixit ibidẽ in auẗ.ex
cauſa.

1 *Filius præteritus,tacendo quòd uideatur approbare teſtamentum.*
2 *Poſthumus præteritus, & quando iam natus,rumpat teſtamentum.*

LEX II.

VXoris. Abortiuus partus teſtamentũ nõ rũpit.ſe-
cus ſi naſciẗ viuus,licet ſtatim de-
ceſſerit.h.d. Iſtud quod hic diciẗ in prin.
de abortiuo,qualiter intelligaẗ,videbitis
in l.proxi.Ad iſtud autẽ,quod diciẗ,ſi na
b tus illico decedat,[b] teſtm̃ rũpitur,nec con
firmatur. Oppo.& videẗ ꝙ teſtamen-
tum cõfirmetur:vt l.poſthumus.in princ.
ff.de iniuſt.teſt.Sol.hæc eſt veritas,ꝙ ibi
poſthumus fuit natus,& deceſsit viuo te
ſtatore,vñ teſtamẽtũ cõfirmaẗ ex æquita
te prætoria:& ex eo poterit peti bonorũ
poſſeſsio ſecũdũ tabu.hic verò eſt natus,
& deceſsit poſt mortem teſtatoris.Vnde
nõ cõfirmaẗ,neq; de iure ciuili,neq; de iu
re p̃torio.Ita debetis hoc intelligere.Vn-
de duæ ſolutio.quæ ſunt hic in gl.ſunt ve
ræ ſimul iunctæ,vt vidiſtis.& vide gl.Et
ſic eſt vnus de caſib⁹,qui ponunẗ in lege
cõtraria,in quibus eſt neceſſaria bonorũ
poſ.ſecundũ tab.vt habuiſtis no.ꝑ gl.in l.
fin.ſ.vñ legi.& habuiſtis duos caſus.Aut
decedit viuo teſtatore:& confirmaẗ teſta
mẽtũ.Aut poſt mortẽ:& tũc ſecus. Ad
vtrũq; iſtorũ opp.ꝙ ſi decedit viuo teſta-
tore,nõ cõfirmaẗ teſtamentũ:vt ff.eo.l.ſi
filius qui in poteſtate.Sol. Dicũt quidã il-
lud ideo:quia preceſsit primũ teſtamentũ
validũ de iure ciuili.quod non placet.Dic
ergo ꝙ p̃cedẽs diſtinctio eſt vera in poſt-
humo p̃terito.ſecus in filio iam nato p̃te-
rito,q ſi decedat etiã viuo teſtatore,teſtm̃
nõ cõfirmaẗ:vt Inſti.de exhær.lib.ĩ prin.
Iſtam differẽtiã inter iam natũ & poſthu-
mum,tenet gl.in d.l.poſthumus.de iniuſt.
teſt.& l.ſi hęreditas.§.q filiũ.de teſta.tute.
& in l.fi.§.pe.ff.de dona.& in l.omnia.ff.
de re.iu.circa fi.ti.licet contrariũ videaẗ te
nere gl.& nõ bene,in l.fi.de reg.Cato.ni-
ſi etiã intelligas,ſecũdũ quod ſtatim dicã.
Contra iſtã diſtinctionẽ videẗ text.in d.l.
poſthumus.verſi.idẽ &c.vbi tenet idẽ in
iam nato,quod ĩ naſcituro.Sol. Dicũt qui
dam ꝙ ille §.idẽ &c.loquiẗ in caſu l.filio.
eo.ti.Et hoc vr̃ ibi ſentire gloſſa. Vltramõ
c tani[c] dicunt,& melius quod eſt notãdũ,ſi
filius iã natus p̃teritus decedit viuo teſta-
tore,aut ĩ teſtamẽto illo erãt ſcripti veniẽ-
tes ab inteſtato:& tũc teſtamẽtũ cõfirmeẗ.
vt ex eo poſsit peti ſecũdũ tab.de iure prę
torio.Ita loquiẗ dictus verſ.idẽ &c.Et ibi
text.hoc exprimit,ſi bene aduertatur,aut
erant inſtituti extranei:& tunc ſecus. Ita
loquitur Inſti.de exher.lib.in prin. Ad
aliud mẽbrum,quando filius decedit poſt
mortem teſtatoris,& ſic ad caſum huius l.
oppo.de l.filio præterito.ff.de iniuſt.teſt.
Sol.Ibi loquitur in iam nato: hic in poſt-
humo præterito. Ita dicit gl.hoc nihil eſt
dicere:quia facilius cõfirmatur,qñ præte-
ritur poſthumus,q̃ qñ præteritur iam na-
tus,vt dixi ſ.Vnde dicit glo.hic de rigore,
ibi de ęquitate.Innuit ergo ꝙ hæc lex cor
rigatur per illam,cum ęquitas ſcripta præ
feratur rigori:vt l.j.ſ.de leg.quod non eſt
verum.Dico ergo,& ita tenent doct.no-
ſtri Citramontani,& hæc eſt veritas,ꝙ ibi
loquitur in filio præterito,qui vixit tãto tẽ
pore,ꝙ habuit poteſtatem approbãdi,vel
reprobandi teſtm̃: vnde non improbãdo
approbare videtur,vt ibi: hic loquitur in
eo,q ſtatim deceſsit,vt expreſſè dicit text.
vnde in eo nõ poteſt cadere probatio: &
1 iſta eſt veritas.Supponit iſta ſolutio† ꝙ fi-
lius præteritus tacẽdo approbat teſtamẽ-
tum.Docto.Vltramon.tenent cõtrarium
per l.j.in fi.ff.ſi quis omiſ.cau.te.& in hoc
reſidet d.Cy.Iac.nõ examinabat.Ego te-
neo opi.glo.noſtræ,& dico ꝙ tacendo te
ſtamentũ approbet.& dico ꝙ cũ teſtamẽ-
tũ illud cõfirmetur de æquitate prætoria,
vt d.l.filio.ꝙ ſi filius tacet per annũ.& ſic
tãto tempore,quo excluderetur à bono.
poſſ.quæ competit de iure prætorio:vide-
tur approbare teſtamentum. Idem eſt in
l.ſi impubes.§.fi.ff.ad Carb.vbi eſt tex.ro-
tundus,cum gloſſ.nec poteſt aliter intelli-
gi,vt ibi dixi vobis. Ex his ergo debes
2 diſtinguere† per teipſum.Aut Præteritus
decedit viuo teſtatore,aut eo mortuo. Si
eo viuo: aut fuit poſthumus præteritus,
aut iam natus,& ſi iam natus,aut erant in
ſtituti venientes ab inteſtato,aut alij.Secũ
do caſu,quãdo decedit teſtatore mortuo:
aut decedit ſtatim,ita ꝙ non habuit tẽpus
ad reprobandum,vel ad probandum teſta
mentum: aut ex interuallo.Si ex interual-
lo:aut expreſsè approbauit,aut tacuit: &
ſi tacuit,aut poſt annũ,aut poſt minus tẽ-
pus,vt ex prædictis patet.Tene menti hãc
materiam,quia eſt difficilis,& quotidiana.

1 *Perfectè non natus efficitur Chriſtianus, ſi aliquod membrum baptizetur.*

LEX III.

d QVod certatũ.[d] Si poſthum⁹ na-
ſcitur viuus,licet poſtea ſtatim de-
cedat rumpit teſtamentum: ſecus ſi naſci-
tur mortuus.hoc dicit. No.tex.ibi:perfe
ctè natus &c.Itẽ quia dicit,totus &c. quia
nil aliud addit hæc lex præcedenti.Et Ca-
1 noniſtæ hoc† ponunt in titu.de baptiſ.&
dicunt quod ſufficit quod aliquod mem-
brum baptizetur,vt ſit Chriſtianus.

QVidam. Duas lectu. habet. Breuiter dicit. In-
ſtitutio facta de poſthumo in vnũ
caſum,porrigitur ad alium,ad quem teſta-
tor veriſimiliter prouidiſſet, ſi de eo cogi-
e taſſet.[e] hoc dicit,ſecundum vnam lect.vel
aliter: Verba ambigua interpretantur vt
teſtamentum non rumpatur.hoc dicit.
Oppo.de l.commodiſsimè.de liber.&
poſthu.Solut.prima eſt,quod hic teſtator
voluit eos eſſe hæredes, ſiue naſcerentur
in vita,ſiue poſt mortem:ibi voluit eos eſſe
hæredes in vnum caſum tantum.Solu.Pla
cet,& hęc coniectura ſumitur ex eo,quod
dixi vobis ponendo caſum,ſi teſtator infir
mus putans ſe non poſſe euadere,protulit
iſta verba.Alij dicunt ꝙ illa corrigitur per
f iſtam.Alij dicunt eco[illegible]ra,[f] vt hic in gloſ.

a ¶Iã nati.Adde Bal.cõſi.ccxxiiij.j.vo.& Pau.de ca.conſil.ccl.Sed de clauſula appoſita in teſtamẽto poſthumi ꝑteriti.vide Bar.cõſ.cciiij.ĩci.factũ tale eſt.cæcus.& cõſil.ccx.in.ĩ Dei noĩe.omne qđ alias cõſului,& auditores meos docui.& cõſil.ccxxxv.incip.Lap.Pau.de caſ.conſi.lxviij.cum duobus ſequẽtibus.ꝑ Bal.cõſ.xx.& ccccxl.j.vo.ꝑ Ro.conſi.cxxij.vbi refert Bar.ĩ cõſi.inc.viſo teſtõ dñæ Luciæ.ꝑ Barb.cõſi.lxj.ij.vo.Ang.cõſ.x.& cõſ.cvij.pleniſsime.

P. PAV. P.

b ¶Illico decedat.quis dicaẗ illico decedere,vide Bal.in c.j.§.j.in tit.Ep̃m vel Abbatẽ.Et an illico decedẽs habeaẗ in cõſideratione ab excluſione alterius,vel vt dicaẗ impleta cõditio.vide qđ dicit Barb.ĩ c.j.col.xiij.de teſta.

c ¶Vltramõtani.Adde de materia iſta plene ꝑ Alex.in l.poſthu.ſ.de cõtrata.Sed quid ſi pr̃ fecit donationẽ oĩum bonorũ,vel maioris partis,qa nõ habebat liberos,poſtea ſuſcepit filios, q mortui ſunt viuo ipſo donatore:an donatio recõualeſcat,q̃ fuerat reuocata,ꝑ l.ſi vnq̃.ĩ.de reuoc.do.Bart.dicit ꝙ nõ,quia non reperiẗ iure cautũ,niſi in teſtamento,qđ eſt magis fauorabile,q̃ cõtractus.l.in teſtamẽtis.de re.iu.Et ſic debemus ſtare reglæ,qđ ab initio.de reg.iu.Bal.vero ĩ.l.j.ſ.de inoffic.do.dicit, ꝙ ſi ſciuit eũ mortuũ,& potuit aliter diſponere,& nõ diſpoſuit,re cõualeſcat:quaſi videaẗ voluiſſe decedere cũ eadẽ donatiõe.Si aũt ſciuit,ſed interim effectus furioſus & non potuit diſponere de iure,aut non habuit tp̃s.& ſic nõ potuit diſponere de facto:& tũc ꝓcedit opi.Bar.& cum iſta opi.trãſit Pau.de ca.hic.Tu dic,ꝙ Bal.cõſi.ccccxlj.lib.ij.tenet ſimpl̃r ꝙ ſi poſthumus decedat viuo teſtatore,ꝙ donatio irrita nõ recõualeſcat,& ad materiã huius legis vide Bal.cõſil.cix.iiij.volu.& melius cõſ.ccccviij.li.ij.

d ¶Quod certatũ.Adde qđ Pau.de ca.dicit, ꝙ licet poſthumus naſcaẗ viuus,tñ certũ ſit,ip̃m nõ poſſe viuere:puta qa natus ſexto mẽſe,nec tetigit de ſeptimo,ꝙ ſi poſtea moriaẗ,ꝙ nõ rũpit,ꝑ l.ſeptĩo mẽſe.Nã paria ſũt naſci viuũ.et viuere ñ poſſe.Et cũ q.de facto fuiſſet ĩ ciuitate dicit ꝙ cõtrariũ allegatũ fuit dict.Ang.hic,ꝙ imo rũpereẗ,& đt ſe ñ ĩueniſſe.Verũ eſt, ꝙ Ang.hic nõ dicit, ſed ĩ l.pe.de ĩpu.& alijs ſubſti.Idẽ voluit Bal.de nato ĩ octauo mẽſe,q ſil̃r viuere ñ pōt,vt rũpat teſtm̃:quia ſufficit ꝙ viuat momẽto.eius cõſ.cxiij.inci.ad intelligendũ.iij.vol.& idẽ voluit ipſe Bald.conſi.cccc.vij.volu.

e ¶Cogitaſſet.Adde qđ Pet.de Anc.cõſi.ccxx.dicit hunc tex.facere ad deciſionẽ q.ĩ qua cõſuluit,ꝙ ſi teſtator legauerit vxori cẽtũ,ſi nubat ĩtra certũ tp̃s,puta hinc ad paſcha,et teſtator tm̃ ſupuiuat ꝙ mulier nubere ñ potuit, ꝙ debet habere legatũ: qa ſi ĩterrogatus fuiſſet teſtõr de hoc caſu ſil̃r reſpõdiſſet,

f ¶Ecõtra.Adde qđ Sali.q̃rit.vt refert d.Alex.ꝙ ſi teſtator ĩſtituit vẽtrẽ vxoris ſuæ,ſi maſculũ pariat,& addat,ſi in pupillari ætate deceſſerit,ſubſtituit Caiũ.ſi vero pareret filiã,& certũ qd reliquit.mortuo teſtatore vxor pregnãs moriaẗ & ex ſecto vẽtre puer maſculus extrahatur,qui poſt aliquos mẽſes moriẗ.an ſubſtitutus admittetur.Breuiter decidit ꝙ ſic ſecutus Bal.ĩ quodã cõſi.ſed nullus alle.vbi ſit.Ego inueni Bal.conſi.cvij.iij.vo.incip.In Chriſti noĩe.verba teſtamẽti.vbi dicit hæc formalia verba.falſum eſt dicere ꝙ illa peperit,q̃ añ partũ deceſſit:vt ff.de ver.ſig.l.anniculus.§.falſum.In cõtrariũ eſt veritas,ꝙ peperiſſe diciẗ q̃ in puerperio deceſſit:vt ff.de ſtat.ho.l.Aretuſa.cũ ſe.Sup hoc caſu dubitãt aduocati Lucanæ ciuitatis.Ego alias cõſului,ꝙ dicta ſubſtõ vẽdicat ſibi locũ,& cõſiliũ meũ eſt ipſa veritas nõ obſtãtibus quibuſcũq; opi.contrarijs,quia friuolæ ſunt.Et cõſiderãdũ eſt,ꝙ qñ teſtator dixit,ĩſtituo vẽtrẽ,ille q eſt ĩ vẽtre ĩſtitutus eſt, ſiue naſcaẗ viua mr̃e,ſiue ex vtero excidaẗ.Nã cũ teſtõr dicit ventrẽ,ꝑfecta eſt orõ,& qcqd adiũgiẗ q̃dã demõſtratio eſt que non habet vitiare: licet per aliũ modũ demonſtratũ rei demõſtratæ veram

notitiã habeamus. Iſte eſt caſus. ff. de lib. & poſthu. l. Titius. §. Lucius. Secũdo hoc probatur q̃a interdũ fit mẽtio de partu reſpectu viri generãtis, interdũ reſpectu mulieris cõcipiẽtis. Primo caſu veriſsimũ eſt dicere, ꝙ ex ſemine patris ꝑtus ꝓductus eſt: vnde ſiue vxor decedat in puerperio, ſiue poſt, partus ille eo mõ deſcẽdit a patre, tã naturaliter, quã quo ad affectionẽ paternam: vt ff. de inoff. teſtamen. l. poſthumus. & l. quod dicitur. eodem titu. Si vero referat ad matrẽ, tũc aut ipſa mater profert ſermonẽ, aut q̃dã tertius de ipſo. Primo caſu dr̃ peperiſſe, licet exſecto vẽtre puer viderit ſolẽ: vt C. de inoffi. teſta. l. iij. Et eſt rõ naturalis: q̃a eadẽ eſt affectio ſcd̃m naturã, & idẽ teſtandi cõſiliũ & neceſsitas vt teſtamẽtũ nõ rũpatur: vt hac l. Tertia rõ eſt, cũ tractat de cõmodo poſthumi, & in eius fauorẽ habetur ꝓ iã nato ẽt dũ eſt in vtero quo ad cõſequẽdum inſtitutiõis effectum maxime propter fauorẽ teſtamenti: vt no. ff. de lib. & poſthu. l. ſi a primo hærede. l. Gallus. §. inſtituẽs. & ſic iuris benignitate, primo ille fingitur natus quã nr̃ deceſſerit. Hoc tenet expreſſe Odofr. in d. l. auunculus. §. falſum. ſuꝑ verbo extractus. dicit Odof. i. ſectus, et extractus de vẽtre. & filius ꝓ iã natõ hr̃: vt ff. de inof. teſt. l. poſthumus. Odof. in lec. ſua, quã ego habeo, & ſi expedit mittã, tamẽ mihi alleganti auth. doc. debet credi. & cũ ſimus ĩ filio, q̃ hr̃ ꝓ iã nato, manifeſte cõcluditur ex hoc eũ inſtitutũ eſſe & cõnexe ſeq̃tur ꝙ ĩſtitutio valeat. Nõ obſt. §. falſũ. in tex. q̃a ille. §. debet intelligi in extraneo, nõ in filio. Verbi gr̃a: q̃ teſtator relinqueret matri, vel amico ſuo, ſub eadẽ conditiõe, ſed quãdo inſtituit filiũ, non habet locũ ille §. ꝑterea. ibi teſtator nõ diſpoſuit circa vterũ: hæc ſic: hæc eiuſdẽ. Bal. verba formalia, & notãda maxime ĩ fi.

De iure deliberandi, & de adeunda hæreditate, vel acquirenda. *Rubrica.*

Dictum eſt s̈. de teſtamentis, & de inſtitutionibus, & ſubſtitutionibus: verũ q̃a ex his acq̃ritur hæreditas, & in acquiſitiõe hæreditatis ꝑcedit deliberatio. Iõ primò præmittit in rubr. de iure delibe. poſt deliberationẽ ſeq̃tur aditio, vel acq̃ſitio hereditatis: iõ annectit in rubrica de adeũda, & acq̃renda hæreditate. Q̃nque ſeq̃tur repudiatio hereditatis: iõ in ſequẽti titulo ponit de repudiãda hereditate. Quærit gl. quare hic dicit, de adeũda, & acq̃renda hæreditate. Rñdet gl. ꝙ hoc verbũ acq̃rere, eſt magis generale: quia ꝑtinet ad ſuos, & ad extraneos.

LEX. I.

Sià patre. Qui nõ poteſt eſſe hæres, niſi de iure prætorio, per actũ extraiudiciariũ nõ vr̃ hæreditatẽ agnoſcere. h. d.

Opp. de l. Iulianus. aliàs incipit, ſi pupillus. §. ſi ſeruũ. ff. e. Hic loquitur de filia emãcipata: ibi de filio in ptãte. Rõ huius eſt euidẽs. nã emãcipata iſto tpe nõ vocabatur, niſi de iure prætorio: & iõ per actũ extraiudiciariũ nõ ĩducebatur agnitio: ſed filius ĩ poteſtate venit de iure ciuili: & iõ nuda volũtate heres efficitur: vt j. eo. l. potuit. & l. ſi auia. Vnde hodie cũ ꝑ iura Authẽticorũ ſit ſublata differẽtia emãcipationis, & patriæ poteſtatis, & q̃libet ſuccedat de iure ciuili: ꝑ iſtũ actũ extraiudiciariũ, de quo lex loq̃tur, induceretur aditio. Opp. de l. Iulia. aliàs, ſi pupillus. §. fi. ff. eo. Gl. dat duas ſolu. Tu tene vltimã: q̃a ibi loq̃tur de eo, q̃ prius abſtinuerat. Vel aliter ſecũdũ Dy. ibi filius nõ manumiſit ſeruũ hæreditarium, ſed proprium emptum de caſtrenſi peculio, quem manumittendo non videtur ſe immiſcere: quia põt fieri citra ius, & nomen hæredis.

LEX. II.

a Cvm debitum. [a] Qui aliquid facit vt hæres, videtur hæreditatem adire hoc dicit vel aliter. Qui ſoluit debitum [b] hæreditarium, ſimpliciter videtur adire. h. d. Not. quòd de hoc ſemper interrogo ruſticos, &c.

1 *Filius poteſt hæreditatem adire, clauſis tabulis.*

2 *Exiſtentia ſui hæredis operatur tranſmiſsionem hæreditatis paternæ, etiam non agnitæ, ad quoſcunque.*

LEX. III.

POMATES.

a ¶ Cũ debitum. Et materiã huius legis, vide Pau. de Ca. cõſi. cxx. cũ ꝑcedente. add̃ duas cautelas, q̃bus iudicat̃ hæres ad adeũdũ, vt ꝑ Cepol. ĩ cautel. ſuis char. xx ij. co. iiij. ĩ fi. Iſte tex. eſt ſing. ſcd̃m Matheſ. no. xxxv. inci. no. q̃d & hæres in iiij. & vide Imo. cõſi. viij. vide Alex. cõſi. lxxj. in co. ij. vo. ij. & lxxxix. co. j. eo. vol. & Soc. cõſi. lxxxix. col. iij. vbi ẽt loquitur in recipien. creditũ hæreditarium.

b P. PAV. P. ¶ Qui ſoluit debitum. Vide Matheſ. no. xxxiij.

c P. PAV. P. ¶ Si fratris. Hãc leg. repetit Frãc. de Aretio. Et repetit etiam do. Franc. de Plumbino.

d ¶ Oppo. ij. vide Bar. in conſi. xcij. incip. homo Accurſuli. Andre. Barba.

e P. PAV. P. ¶ Potuit. Quid aũt ſi tutor poſsidet bona ſine expreſſa aditione, vide Barba. conſi. v. volu. iij.

e ¶ Potuit. Vide Io. de Imo. in cõſilio xcix. vbi conſuluit ꝙ tutor põt adire hæreditatẽ ꝓ pupillo, anteq̃ cõficiat inuẽtariũ. and. Barb. Et tu ꝓ ĩtellectu huius l. vide gl. in l. pupillus. ff. de acq̃. hæred. q̃ dicit ꝙ nõ ſolũ habet locũ, ſi pupillus eſt ĩſtitutus, ſed etiã ſeruus eius. Cõtrariũ tamẽ dicit Imo. ibi eẽ de-

c Si fratris. [c] Hæc eſt ſubtilis lex: Filius in poteſtate hæreditatem patris non agnitam trãſmittit ad quoſcunq;: ſecus in emancipato. hoc dicit ſecundũ veram lec. ſecundum lec. Gl. dicit aliter. Hæreditas adita per filiũ tranſmittitur: ſecus ſi non fuit adita. hoc dicit ſecundum lec. gl. licet non bene. Diuiditur in partes duas. Prima loquitur in filio in poteſtate. Secunda in filio emancipato. Vel ſecundũ gl. prima loquitur hæreditate adita: ſecundũ hæreditate non adita. Secunda ibi: quod ſi cum iuris ſui. Op. ff. de iur. & fac. igno. l. j. §. fi. Sol.

1 Speciale † eſt in filio in poteſtate, qui etiam clauſis tabulis põt adire, ſi eſt hæres ex parte ſecundum iura antiqua. Hodie verò in diſtinctè eſt verum: vt j. de cadu. tol. §. cũ igitur. & in §. in nouiſsimo.

d Opp. ſecundo [d] hæreditas non adita non trãſmittitur: vt l. j. §. in nouiſsimo. de cadu. tol. & j. eo. l. quoniã. Sed hic in pri. nõ præſupponitur hæreditas adita. Huius timore dicit gl. ꝙ ſpeciale eſt in filijs ſuis, q̃ hæreditatẽ aſcendentium, tranſmittũt ad hæredes poſteriores. vide gl. Iſta ſol. diſplicet, propter multa. Primò quia præſupponit ꝙ iſte filius decedens habebat poſteros. quod eſt diuinare. Præterea, eſt falſum: quia ſi haberet poſteros, ſiue eſſet emancipatus, ſiue non, iſte frater excluderetur, eo ꝙ iſti poſteri ſuccederent auo ſuo fratre excluſo. quod eſt contra finẽ noſtræ legis. Præterea, ſecundum hoc, hæc ratio eſſet: quia poſteros habebat ſed hæc lec. expreſsè dicit, ꝙ hoc ideo eſt, quia erat in poteſtate. nam ſiue haberet poſteros, ſiue non, diſtingue ſit in poteſtate ſuus, vel non, hæreditas aſcendentis tranſmitteretur: vt j. de his qui ante aper. tab. l. j. Sol. gl. alio modo ꝙ hic in primo caſus huius l. adiuerat hæreditatem. quod eſt verũ, dicit glo. quã vide. Imò iſtud eſt oĩno falſum: quia ſi ponimus hæreditatẽ aditã nulla eſt differentia ſit in poteſtate, ſiue emãcipatus, quã hec lex

2 no. facit. Eſt ergo hic rõ, quia erat de ſuis, † & exiſtẽtia ſui heredis operatur tranſmiſsionẽ hæreditatis paternæ, etiã non agnitæ ad quoſcunq;. Hic eſt caſus hic. licet gl. dicat contrarium in l. ſi infanti. §. j. j. eo. & malè vt ibi dicã. Sed contra hoc opp. q̃n quis habet cohæredẽ exiſtenti, & ſui hæredis nihil operatur: vt l. apud. §. idẽ Iul. ff. ad Treb. ſed hic habebat cohęredẽ, cũ dicat tex. ſiue ex aſſe ſiue exparte. ergo &c. Sol. In his, q̃ depẽdẽt ex teſtamẽto exiſtẽtia ſui hæredis, nõ habet locũ, q̃n q̃s habet cohæredẽ extraneũ vt l. contraria, & quod no. per Dy. ſed in his, quæ veniũt extra teſtamentum, vt eſt tranſmittere hæreditatem, datio cohæredis nõ impedit exiſtentiam ſui hæredis, & eius effectum. hic eſt caſus in hac lege noſtra.

Filiofami. Sufficit matrem volente filio adire, vt inducatur ſolẽnis aditio. h. d. Quę fuit ratio dubitãdi in hac lege. Poteſt eſſe duplex. Primò, q̃a in hæreditate q̃renda per filiũ, debet ꝑcedere iuſſus, & ſeq̃ aditio q̃ non probatur in caſu huius l. ſed per hanc legem præſumitur: & iõ dicit ſatisfactum videre: quaſi dicat, præſumitur ꝙ iuſſus pręceſſerat, & aditio ſit ſecuta: vt l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. de acquir. hæred. & l. ſi filius. s̈. de peti. hæredi. & l. qui in aliena. poſt prin. ff. de acq̃r. hære. Vel potes dicere ꝙ ratio dubitandi erat, q̃a hæreditas non poteſt adiri per filium: vt l. Paulus. aliàs, ꝓ procuratorem. ff. eo. ergo videbatur ꝙ filius nõ potuiſſet adire per procuratorem. quod remouetur hac l. Non obſt. l. Paulus. quia ibi loquitur in his, qui nuda voluntate poſſunt adire: vnde conſtituẽdo procuratorem ad adeundum, videntur adire. Sed filius ſecũdũ iſta tempora non poteſt adire nuda voluntate: niſi præcedat iuſſus patris: iõ ad hoc põt cõſtituere ꝓcuratorẽ, vt hic videbitis.

1 *Voluntas pupilli requiritur, quando tutor hæreditatẽ adijt: & quando ſola voluntas abſque actu.*

2 *Tutor ſolus adit pro infante.*

Si tutor in inuentario bonorum infantis, aſſerat ſe inueniſſe in bonis ius petendi hæreditatem, ex hoc inducitur aditio.

3 *Tutor ſolus pro pupillo quærit bonorum poſ. non tamen hæreditatem.*

4 *Pupillus infans poteſt adire tutore authore.*

5 *Gerere pro hærede idem eſt, quod gerere pro domino.*

6 *Pupillus ſolus adire non poteſt, nec cum authoritate curatoris.*

e Potuit. [e] Pupillus poteſt adire hæreditatem tutore authore: non tutor ſolus ſine pupillo. hoc dicit. Vos habetis hic tres glo. Arbitror quod prima gloſſ. fuerit noua: quia continet de alijs quæ continentur in alijs antiquis: ideo recitabo primò gl. antiquas. et, quod pocſta plus eſt, ẽt nouas

iure verius, & reputat notabile pro limitatione huius l.

a ¶ Pupillus poſsit. Adde tu. & vide do. Alex. in l. bonorũ. s̈. q̃ admit. ponẽtẽ quatuor pulchras limitationes. Et vid̃ tex. in l. cũ in vna. §. fi. ff. de app. & ibi glo. vbi pupillus poteſt adire cũ authoritate curatoris.

b P. PAV. P. ¶ Si auia. Circa regulã huius legis ꝙ relinquẽs aliquid ĩ vltima voluntate de hæreditate ſibi delatae, tdicatur adire, vide oĩno Ang. cõſi. lxvj. incipiẽ. duo fuerunt fratres. vbi ponit an idẽ ſit, ſi talis res legata eſſet cõmunis. Et concludit quod non.

POMATES.

c ¶ Quoniam. Regula iſtius text. fallit ſi fuerit impeditus adire. l. venire. ff. de acqui. hær. l. illud. §. fi. debo. poſ. cõtra tab. & alias fallẽtias ponit Ang. in repet. l. qui ſe patris. C. vnde lib. & vide Alex. cõ. cxxj. co. iij. vol. j. & Capra. ĩ ij. principali dubio. & Alex. xxviij. ad fi. vol. ij.

d ¶ Licet. Adde q̃d Ioan. de Imol. in cõſil. lxxx. de iſta præſcriptiõe. An. Bar.

d ¶ Licet. Adde q̃d Bal. quęrit, an ſi filia erat inſtituta a matre, & ſtetit ꝑ xxx. annos antequã adiret, & ſic fuit excluſa ex teſtamento, an habebit alios xxx. annos ad adeundũ ab inteſtato. Et tenet quod ſic. & plus dicit q̃d Bar. conſuluit, ꝙ filia ab inteſtato habebit xxx. annos ad adeũdũ de iure ciuili ex capite liberorũ, & alios xxx. ann. ad adeundũ ex capite legitimorũ, ar. l. j. §. ſed vidẽdum. ff. de ſucceſſ. edict. Et hoc idẽ voluit. An. hic, et Pau. de Caſt. & Rapha. de Cu. in l. quãdiu. la j. ff. de acqui. hær. & refert Bal. etiã ex ꝑdictis, ꝙ ſi lapſus ẽ primus annus filiæ, ĩ hæreditate matris, ad deliberandũ quẽ habet filia, tanquã d̃ liberis, & decedat in ſecundo anno hæreditate matris nõ adita, habebit ſecũdum annum ad deliberãdũ: vt de numero legitimorũ, ĩtra quem ſecũdũ annum trãſmittet ad quoſcũq; hæredes adeundã ꝑ eos ĩtra reliquã partem illius ſecundi anni, iuxta l. cum antiq̃oribus. j. eo. Et idẽ dicit in emãcipato: q̃a poſt primũ annum, quẽ habet, vt vnus de capite liberorũ, ſi decedat in ſecõdo, trãſmittet ius deliberãdi. q̃d reputat no. digniſsimũ. Ad materiã huius l. vid̃ Bal. cõſi. xij. & ſeq. iij. vol. & ad primam partem apoſtillæ Bart. cõſi. ccxxviij. incip. q̃dã habuit vxorem. & Pau. de Ca. conſi. ccclxxx.

e POMATES. ¶ Longo tempore. Adde quod hic cõiter tenetur, ꝙ ius adeundi hæreditatẽ, præſcribitur triginta annis. & late per Feli. in c. de quarta. co. vj. in fi. de præſcrip. Bar. conſ. cxxv. Rom. conſ. cxlix. Sed q̃d iuri immiſcendi? Iaſo. in l. ſi filius qui patri. in iij. notabili. ff. de vulgari. tenet cõtra communem. & Areti. cl. co. fi. & Alex. iiij. col. iij. vol. ij. & clxiij. colum. ij. vo. ij. & lxxxvj. vol. ij. vbi dicit q̃d ius accreſcendi ꝑſcribitur triginta annis. Vide etiam Capra. conſil. xl. col. iiij. vbi loquitur quando hæreditas ſpectabat alicui monaſterio, & vide Soci. cõſil. lxxxj. in fi. & Bal. cõſi. clxviij. in v. parte vbi loquitur, an habeat locum in legato hæc lex.

1 noua**s**. Opp. de l. pupillus. ff. e. So. † Fateor ꝙ volũtas pupilli eſt neceſſaria, vt hic dr̃ licet nõ rectè ĩtelligat quo iure deferat̃ ſibi ex teſtamento, vel ab inteſtato, vel quo alio iure. Nã defectus intellectus ipſius ſuppletur per authoritatẽ tutoris. Itẽ opp. hic dicitur, actus & voluntas ſufficit. Cõtra: imò ſola voluntas ſufficit: vt l. pro hærede. ĩ prin. ff. eo. Gl. dicit, & bene, ꝙ ſi quidẽ incipias à primo, ſcilicet ab actu, eſt neceſſaria volũtas, & actus. Si incipias à voluntate, actus nõ requiritur. Ita videtur tenere glo. ĩ l. contraria. & iſtud tenent docto. Moder. & eſt veritas. Alij dicebant vtrũq; requiri, quod huic glo. non placet: licet hoc videat̃ innuere: vt l. mutum. ff. eo.

2 Opp. † & videtur, ꝙ tutor ſolus poſsit adire. j. eodem. l. ſi infanti. §. j. Sol. Ibi loquitur in infante: & hæc eſt veritas. & ideo hoc anno cũ deceſsiſſet quædam filia infans, & quærebatur vtrum agnouiſſet hęreditatem maternam: ego feci videri inuentarium factum à tutoribus infantis, in quo ipſi aſſerebant ſe inueniſſe in bonis infantis ius petendi hæreditatẽ maternã. Ego dixi quòd ex hoc inducebatur aditio hæreditatis: quia tutor ſolus habet hoc poſſe ꝓ infante: ſecus ſi eſſet pupillus, vt hic vides. Opponi. ff. de bon. poſſeſ. l. ſi pupillo tutor. & l. tutor. Sol. Dicit gl. hic, in vlt. glo. & etiam in j. glo.

3 † noua, aliud ĩ bonorum poſſeſsione, quã poteſt quærere ſolus tutor: aliud ĩ hæreditate, vt hic. & iſtud eſt verum: licet glo. videatur dicere contrarium in l. bonorum. s̈. qui admit. ad bon. poſſeſ. & ibi dixi vobis. Vlterius contra pręd icta oppo. ff. ad Treb. l. ſed nec ipſi. Solu. Aliud in Trebellianica reſtitutione, quàm in bono. poſ. ita dicit gl. vlti, hic, & etiã glo. noua.

4 Circa † legem noſtram quærit gl. primò quid ſi pupillus infans adijt tutore authore, vtrum ſufficiat. Certè ſic. Caſus eſt in l. ſeruo inuito. §. ſi pupillo. ff. ad trebellia. ſed q̃dam contra.

5 Quærit gl. quid † eſt dictum gerere pro hærede. Reſpõdeo, idem eſt quod gerere pro domino. nam hæres idem eſt dicere quod dominus: vt inſt. de hære. quali. & diffe. §. fin.

6 Quæro vtrum † pupillus poſsit [a] adire ſolus ſine tutore. hæreditatem. Glo. dicit quòd non, & bene: vt inſti. de authori. tuto. §. neque.

Quæro vtrum pupillus poſsit adire cùm authoritare curatoris. Gloſſ. dicit quòd nõ & bene: vt l. cùm in vna. §. tutor. ff. de appe. Secus in adulto: vt s̈. de adminiſtra. tuto. l. cùm quidam.

e P. PAV. P. ¶ Longo tempore. Anno. xxx. Vide Comen. vltra ea quæ hic dicuntur per doc. conſi. xxix. incip. quidam Grotonnus. vbi dicit poſito ꝙ iuri adeundi vel immiſcendi nõ præſcriberetur xxx. annis præſcribitur rebus particularibus poſſeſsis lõgo tempore, puta x. vel xx. ann. licet hoc non bene formet. Et dicunt doc. hic in hoc non conſentire. Item adde ꝙ etiã tenẽdo ꝙ eſſet facultas & nõ ius iſtis ptãs adeundi tamen præſcriberet̃. Vide Ange. cõ. cclxxvij. incipien. dominus Bernardinus. ad fi. col. Ex cuius verbis habes limitationem ad illã regulam, ꝙ facultas non præſcribit̃. De quo etiam vide in l. cũ notiſsimi. ad Barto. C. de præſc. xxx. anno. Item ꝙ præſcribatur xxx. ann. iuri adeũdi, vide remiſsiue Fel. in ca. de quarta. ĩ vj. co. verſ. ſed ſcias. extra de ꝑſcript. Vide late Areti. in l. ij. ff. de acq̃. hæred. & ibi etiã an filius excluſus a primo capite ꝑ triginta annos, habeat alios triginta annos ad adeundã tanquã agnatus. de quo per Iaſo. hic. & Alexan. cõſi. lxxxviij. volu. ij. vbi etiã ꝙ excluſus a capite agnatorum ꝑ triginta annos, poteſt venire tã quã agnatus intra alios xxx. annos.

f ¶ Tempus ad deliberandũ. Adde q̃d Paul. de ca. hic velle videtur quod ſi ſtatuitur terminus extraneo, ad inſtantiã ſubſtituti, quod nõ debet dari minus cẽtum dierum. Et ita dicit procedere poſſe dictum Bart. in l. prętor. ff. de iure deliberan. quia ſic continetur in edicto de bonorum poſſeſsio. Et ſi erat de ſuis hæredibus, debet dari vnus ſicut durat bo no. poſ. vnde lib. Si vero terminus ſtatuitur ad inſtantiã creditorum, quod tp̃s ſemper eſt arbitrarium: quia per lapſum eius non perditur ius adeundi: ſed prouidet̃ creditoribus eo modo, quo quando nullus contraheret. & hæc fuit opi. Bal. & Ange. quia dicit patere expreſſe in fine iſtius l. in verbo. moderatũ. Nã ſi deberet dare tp̃s legale, non cõmiteret iudici ꝙ moderaret̃ tp̃s. De ꝑdictis vide Bal. s̈. de ſuc. edi. ſuꝑ rub. & Bart. in l. ſi q̃s inſtituat̃. de hę. inſt.

b Si auia. [b] Solo animo adit̃ hæreditas, & ſufficit animum ex voluntate oſtendi. h. d. Nota ꝙ hereditas poteſt adiri ſolo animo. Nota quod ſufficit animum declaratũ eſſe in vltima voluntate. Et nota bene q̃a millies feci hoc fieri tp̃e mortalitatis.

c Qvoniam. [c] Hæreditas extraneorum non adita non trãſmittitur. h. d. No. quod dixi in ſummario. Nota quod hic dicit, aliquid hæreditatis. ex quo potes colligere, quod hæres ĩſtitutus ex re certa, illud ius hæreditatis, quod eſt illa inſtitutione non trãſmittit, niſi agnouerit. ꝙ dic vt dixi in l. quoties. s̈. de hære. inſti.

d Licet. [d] Iuri adeundi hæreditatem, nõ præſcribitur lon

e go tempore [e]. h. d. In eo quod dicit ignorantes. ſub. maximè. nam idem ſi ſcientes. vt l. fi. j. de præſ. lon. temporis.

Si curatoris. Is cui defert̃ hæreditas, eã poteſt adire: & ſi de aditione nõ conſtat, interrogabitur, & ad petendum

f tempus ad deliberandũ [f] dabitur. h. d.

1 *Hæres vltra vires hæreditarias nõ tenetur legatarijs. Creditoribus tenetur inſolidum.*

2 *Spoliatus omnibus bonis ſuis, vel maiori parte, quod poßit conueniri de iure ciuili, antequam reſtituatur: ſecus de iure Canonico.*

g Site bonis. [g] Inopia defuncti vel iniuria tertij nõ excuſat hęredẽ, quin creditoribus teneat̃. h. d. Et ſic opponebat duas exceptiones. ſ. quod pater non erat ſoluẽdo nec ipſe hæreditatẽ poſsidebat. Ad primum opponi. & videtur, ꝙ quis non teneatur vltra vires hæreditarias, vt l. j. §. ſi is qui quadringẽta. ff. ad Trebelli. & j. de lega. l. ſi vniuerſæ.

1 Sol. Fateor † ꝙ non tenetur legatarijs, ſed creditoribus tenetur inſolidum: ſecũdũ iſta tꝑa. quod intelligitur hodie verum, niſi inuentariũ

h fecerit, vt l. fi. j. eo. Ad ſecundam oppo. [h]

2 ad id quod hic dicitur, de ſecunda † exceptione, de reſt. ſpo. c. j. lib. vj. vbi ſpoliatus omnibus bonis ſuis, vel maiori parte à nemine poteſt conueniri, donec reſtitua

i tur. Sol. Aliud de iure Canonico [i] vt ibi: aliud de iure ciuili, vt hic. Neſcio tibi dicere pl⁹. tene mẽti: q̃a neſcio alibi q̃ hic.

Poenitente. Contradicẽte filio, pater non poteſt hæreditatem repudia

g ¶ Si te bonis. Adde quod inducitur per Baldum ad q. debitoribus bãnitorum expulſorum, ſoluẽtibus cõitati id, quod debeat ipſis, ſint liberati a bannitis expulſis remiſsis, vide hic per Alex. cui adde Bal. conſi. ccxciij. ij. vol.

h ¶ Ad ſecundam oppo. Tu pondera quomodo Bar. intelligit c. j. de reſt. ſpolia. lib. vj. quia ibi loquitur in cauſa criminali, vt ſpoliatus omnibus bonis à tertio. poſsit excludere accuſatorem. Sed a cõtrario ſenſu probatur, quod in cauſa ciuili nõn poſsit excludere: ſed hic eſt cauſa ciuilis, & non excludit. Iſte tex. concor. cum illo a contrario ſenſu. & hic Bar. male intellexit illum tex. & minor ꝙ nullus ponderet. Sed pondera: quia forte hic habebat alia bona, ibi non vide c. olim. ij. s̈. de reſ. ſpoli. & ibi do. Abb. & alios, qui non allegant iſtum tex. vide quæ ibi remiſi. And. Bar.

i POMATES. ¶ Aliud de iure canonico. Hoc reprehendit Math.

not.cxciij.vide in hoc zen.in repe.c.primi.de accu.in xiij.diffe.inter ius ciuile & canonicum.

a ✠ POMATES. ¶Puberem. Vide Oldra.conſi.cccccxliij.ad finem.

b ✠ POMATES. ¶Sed ſi alio modo.Bartolus hic reprehendit. Vide Cepol.caute.xxvj.columna ij.& tenet opi.Bal.hic.

¶Poſsideantur. Ad de an ſtante ſtatuto, quod poſſeſsio defuncti continetur in hæreditate,& bona hæreditaria detinentur per tertium:poſſeſsio vero quæ eſt ius eſt penes hæredem ex forma ſtatuti: vtrũ talis hæres interdictum adipiſcendæ poſſeſ.cōtra detentores habeat ex edicto.ĩ.de edic.diui Adria.vel ĩterdicto quorũ bonorũ.Dicit Pau.de ca.ꝙ non:qa non dicit̄ habere ꝑfecte, quouſq; etiã habeat detentionē corporalē. Et ita dicit determinare Cy.ſecundum Pet.in l.ea lege.s̄.de condictio. ob cām. Bene facit,ꝙ habet̄ in ſimili in l.ĩ bello. §.ſi quis ſeruũ.ff.de captiuis. & Inſtitutio.de legatis. §. ſed noſtra.

✠ POMATES.

d ¶Nec emere.Nemo cogit̄ emere, ſic nec locare.l. inuitos.s̄.locati.l.neq; ab initio. s̄.de nup.quibus ꝓbatur iſta regula fallit in caſu l.Iulianus. §.idem Celſus.ff.de actio. empt. & in l. penul.§.fi.s̄.eod. tit. et §.nō ſolũ.Inſtitu. de lega.no.per gl.in l.fin.ĩ.de fideicōmiſ. liber.Itē nemo cogitur vēdere.l.inuitũ. ff.de contrahē.emp. Iſta regula fallit vt ĩ caſibus s̄.alle.ĩ.ĩ l.ij. s̄.de patribus qui filios diſ.& in l.vnica de cōmuni ſer.ma.ĩ l.ſi qs ſepulchrũ. ff. de religio.& in l.& ſi equo.de leg.j.§.fi. Inſtitu.de his q ſunt ſui vel alie.l.j.§.cura carnis.vbi Bart.ff. de offi.præfe.vrb.et ꝑ Bal.in l.j.s̄.de epiſ. aud.& in l.vēditor. §.ſi cōſtat.ff. cōmu. præd.& ibi Bart.& idē alibi ꝑ illũ text.ĩ l.j.s̄.de nũdi.ꝑ Imo. & Ange.in l.Pōponius.alias incipit, ſi vim.ĩ fi.de re iud.& ĩ l.ſi locus.§.fi.quē. ad.ſer.amit.& ĩ l.ij. s̄.de cōmu.re.ali.& ĩ l.ſi fundũ.cũ ſequē. mãda.ff.vt ꝑ gloſſ. in l.nō enim.ff.rerũ amotarũ.vbi Dy.et Bar.licet Albericus ibi teneat cōtrariũ. Sed melior eſt opinio Bar.itē in caſu l. ĩ bello.§.ſi qs ſeruũ. ff.de cap.& in l.ſcđa de nũdi.Itē fallit ĩ caſu per Dy.in l.certi cōdictio.§.fi.cũ l.ſequē.ff.ſi cer.peta.ĩ re æſtimata data ad vēdēdũ. Adde Lud.Rom.ĩ l.ij.ĩ prin. ff.ſol.mat.vbi enumerat quãplures caſus ĩ qbus qs cogat̄ vēdere:& ſic cōtrahere de ſuo. Alius eſt caſus ĩ re cōi cũ Principe:qa Princeps poterit vendere,& ſic cōtrahere de ſuo. Alius eſt caſus ĩ principe q poterit vēdere dãdo tñ ptē pretij.Feli.ĩ c.q in eccleſiarũ.x.col.de cōſti.Itē fallit ĩ caſu l.ij.in princ. ff.ſol.matr.& ibi Iaco.in v.notabili.Fallit etiam in caſu l.ſi quis ſepulchrũ. ff.de religio.& ſumpti.fune. Vide Felinum in c.j.de re iudi.

e ¶Si infanti. Adde Bart.in conſilio cccxxxv.incipien. Vanutius. And.Bar.

re, vel ſeruos hæreditarios manumittere.hoc dicit.

PVberem. [a]Hic eſt notabilis caſus. Qui agnoſcit bonorũ poſſeſsionē, videtur de iure ciuili adire, ſi poteſt. Opp. & videtur, ꝙ liceat vno iure agnoſcere, altero repudiare:vt j.l.proxima.& l.is q in poteſtate.ff.de leg.pręſtã.& l.filio pręterito.de iniuſto rupto irritoq; teſta. Solu. Cōcedo cōtrarium, ꝙ ſi aliquis primò repudiauit de iure ciuili,& poſtea agnoſcit de iure prætorio, nō eſt hęres de iure ciuili. Idē ſi alio modo[b] de iure ciuili, non defertur hæreditas:ſed ſi ſibi defertur de iure ciuili,& de iure prætorio:agnoſcendo de iure prætorio, videt̄ adire de iure ciuili,vt hic.& tene menti.

SVum hæredem. Qui repudiauit de iure prętorio, pōt adire de iure ciuili.h.d. Opponi.de l.iij.s̄.de impube.& alijs ſubſtitu. Gloſſ.intelligit hãc legem, quãdo ſubſtitutũ nō habebat. Docto.noſtri cōmuniter reprehendunt iſtam gl. Vltramonta.dominus Iac.Balduin.& dñs Iac.de Butr.dicũt ꝙ lex contraria loquitur qñ repudiauit ex teſtamēto,& vult venire ab inteſtato, ꝙ nō pōt, donec eſt locus ſubſtituto, hic verò repudiauit vno iure ex teſtamēto,& vult venire alio iure, etiam ex teſtamento:vnde cùm ſit inſtitutus, præcedit ſubſtitutum: vt l.quandiu.de acquir.hære.

SI ſorori. Hæreditas poteſt quæri, licet bona non poſsideantur, [c]& poſtea poterunt à poſſeſſoribus vendicari.hoc dicit.in ſumma hæc lex.

NOn eſt dubium. In acquirenda hęreditate, tēpus aditionis inſpicitur.h.d. Oppon.de l.ſi filius.ff.de verb.oblig. Solu. Aliud in ſtipulatione, aliud in legato, vel hęreditate. Probat̄ in l.quæ legata.de reg.iur. Rōnem videbitis ĩ l.ſi vxor.j.de cōdi.inſer. Quærit gl. qđ in ſeruo. Certè idē vt Inſti.de hæred. inſti.§.ſeru⁹ aũt.facit ff.de ſtipu.ſeruo.l.fi.

NEc emere. [d] Nō cogitur quis inuit⁹ cōtrahere adeundo.h.d. Nota ex hac lege tres regulas, vt in ea habes per ordinem.quæ regulæ fallunt, in caſibus qui hic notantur in gloſſ.

CRetionum. Hæreditas poteſt adiri quolibet tempore.hoc dicit.

1 ☞Infans dicitur minor ſeptennio.

2 Pater poteſt nomine infantis hæreditatem adire, debet dicere quòd hoc facit tanquam legitimus adminiſtrator.

3 Hæreditas non adita per infantē ꝙ tranſmittatur ad patrē.

4 Pater quando poßit hæreditatem adire ſine filio, vel filius ſine patre.

5 Pater decedēs ante agnitam hæreditatem infantis illam non tranſmittit:quia capit vt hæres filij.

6 Ratio differentiæ, quare infanti per tutorē acquiritur hæreditas:non tamen furioſo per curatorem.

7 Qui poteſt adire, poteſt repudiare, ſcilicet qui adijt nomine proprio, non nomine alieno.

8 Authoritas patris quãdo ſit ſufficiēs ad obligãdum filium.

9 Pater uel auus infantis emancipati, licet non ſit eius legitimus adminiſtrator, poteſt tamē pro infante adire.

10 Hæreditas patris non adita tranſmittitur per filium in poteſtate ad quoſcunque.

11 Si minor decedit hæreditate non adita, hæres eius pōt petere reſtitutionem in integrum, ex eius perſona.

12 Sciētia tutoris, quòd non inducat tranſmißionem iuris deliberandi, & adeundi hæreditatem minori delatam.

13 Iudex an ſuppleat defectum tutoris in aditione.remißiuè.

e **SI infanti.** [e] Iſta eſt vna notabilis lex,& eſt conſtitutio noua. Hæreditatem delatam infanti aſcendens per lineã maſculinam poteſt adire,& ante aditam infante defuncto, ex proprio priuilegio ſibi quęrere, aſcendente non exiſtente tutor pōt pro infante adire, ſed ea nō adita nō tranſmittitur in maiore infante, aſcendens dictum priuilegiũ non cōſequitur, & tutoris defectũ iudex ſupplet.h.d.iſta no.& ſingularis lex. Diuide, primò loq̄t in infante cōſtituto in poteſtate. Secũdò in infante ſui iuris habente tutorem non aſcēdentem. Tertiò loquitur in habente aſcēdētem. Quartò in pupillo maiore infante. Secũda ibi, parēte verò. Tertia ibi, ea verò. Quarta ibi, ſinaũt ſeptē. Ex pri

1 ma parte not.ꝙ † infans dicit̄ quis minor

2 ſeptē annis. Secundò no.† ꝙ pater pōt nomine infantis hæreditatē adire,& ſic ſis cautus quando pater infante viuente hęreditatem adit ꝙ dicat, ꝙ hoc facit nomine infantis tãquã eius legitimus admi

3 niſtrator. Tertiò nota† quando hæreditas non adita, per infantem tranſmittitur ad patrē:& iſto caſu qñ infante mortuo, pater adit, nō debet dicere nomine infantis, ſed debet dicere ꝙ proprio nomine adit,& iure ſibi competenti per mediam perſonã infantis. Or expediamus primò

f iſtã particulã opponendo[f],& videtur ꝙ in pupillo maiore infante eſt idē:qa pater adit pro eo, vt nota.infra eadem l.§.fi. Sol.in hoc differt pupillus ab infante:qa in infante nō eſt neceſſarius ipſius infantis cōſenſus:in pupillo verò nō pōt adire

g pater ſolus, niſi pupillus cōſentiat, [g] arg. s̄.e.l.potuit.& infra eadem l.§.fi. Cōtra hoc oppo.infra de bonis quæ libe.l.fina. §.vbi autem puerilis.vbi indiſtinctè permittitur patri pro puero adire hæreditatem. Solut.expone ibi puerum, id eſt infantem, ſecũdũ gl.& bene. Contra hoc opponit̄ infra de bon.quæ libe.l.fin.vbi apparet ꝙ nullus cōſenſus pupilli requiratur:quia ſi eſſet maior eo viuente pater pōt adire, vt l.cũ nō ſolùm.§.primo infra

4 de bonis quæ liber. Solutio.& hic † aduerte. Quandoq; pater vult adire ꝓ filio.

✠ P. PAV. P.

e ¶Si ĩfanti. Vide Cō.cō.lxxx.vbi vult ꝙ ſi fuit delata hr̄ditas materna filio ĩfanti,& pater poſſederit, ꝓſumat̄ adiuiſſe pro filio:licet nō exꝓſſerit. Itē ꝙ iſta delatio quæ fit pr̄i, excludat ſubſtitutũ vulgarē datũ filio, vide Cō.cō.cxix.ĩ pri.ĩci.Ioãnes ĩſtituit Ioãnem. Qđ aũt bñficiũ huius l.nō habeat locũ ĩ matre, vide Com.cō.cxix.ĩ pri.ĩci.nobilis dñę.circa med.& fi. Itē ſi pr̄ vxorē matrē filij, eo relicto retineat dotē videat̄ hr̄ditatē filij agnoſcere iuxta tenorē huius l. Et nũqđ pater poſt mortē filij retinēdo dotē ꝓdictam videat̄ agnoſcere hr̄ditatē ipſius filij, vide Ang.cōſ.cccxiiij.ĩci.an pr̄. Vide Are.cōſ.clxj.& ſeq.et ibi ēt ponit late de materia huius l. Et an vxor trãſmittat bñficiũ reſtōnis ĩ integrũ circa aditionem hr̄ditatis. Itē qđ ſi ĩfans relinq̄t patrem, matrē,& fratres, an ſolus pr̄ admittetur, an oēs, tãgit hic Ale. vide Ang.cō.lxxx.ĩci.hr̄ditas materna. Itē an ſolus pr̄ poſſit adire hr̄ditatē de linea ĩfantis, et ita ſolus poſsit eam repudiare, vide Iaſ.ꝙ nō ĩ l.pœnitēte.s̄.eo. Itē qđ ſi pr̄ adeat hr̄ditatē ĩfantis tãquã eius tutor cũ nō eēt cuius qdē vigore tãquam frater adire poterat. vide Soc.ĩ l.multũ.ĩ iij.col.in pri.de cōd.& demon. Itē qñ tutor nō adiuit hr̄ditatē delatã ĩfanti, qñō poſtea poſsit adire hr̄ditatē, vide Soci.ĩ l.qui duos.ĩ ij.& iij. char.de re.dub. Itē circa iſtam l.an ĩ tali hr̄ditate ſuccedēt mr̄ & fratres ſimul cum patre, vide Dec.cōſ. lxxxvij.col.ij.

f ¶Opponēdo,& vr̄. Vide Ioã.de imo.in cōſi.xcix. vbi cōſuluit tutorē poſſe adire, aũ cōfectionē ĩuētarij. Vide Bar.in q.ĩci.ꝓpoſita.bar.ĩ cōſi.hō Accurſuli.ꝙ eſt ĩ ordĩe xcij.viđ bar.ĩ cō.cxxvj.ĩci.ĩ qōne vertēte ĩter Seiã de ciuitate Aretij.et vide Lud.Ro.ĩ cōſ. lvj.ĩci.viſis narratis. vtrũ hæreditas non adita trãſmittat̄ rōne ſuitatis, dicit qđ ſic, ſecundum omnes excepto Bald.allegauit dicta in hac l.vide ibi,& vide Lud.Ro.in conſi.lxij.in tranſmiſsione, reſpectu ſuitatis. Andr.Barb.

g ✠ P. PAV. P. ¶Pupillus conſentiat. Requiritur tamen eius conſenſus

Et iſto

Et iſto caſu non poteſt adire ſine cōſenſu filij, ſi eſt maior infante, vt ſupra proximè dixi. Quandoq; vult adire pro ſe:& tunc ſi quidem filius adijt,& adhuc non eſt excluſus: non eſt dubium quòd pater non poteſt:quia ipſi filio pater præiudicare nō poteſt, vt infra eodem l.renitente.& ſupra de repud. bono.poſſeſ.l.filio.& l.is qui hæres.§.fina.ff.eodem. Si autem filius eſſet excluſus, ſi quidem repudiat, ſine dubio pater poteſt adire ſuo nomine,& per ſe pro iure ſibi quęſito, propter perſonam filij quantũcunq; repudiauerit ex diſpoſitione illius legis, cũ non ſolũ.§.primo.infra de bon.quæ liber. Sed ſi filius eſſet excluſus, mortuo filio infante pōt pater adire, vt hic. In maiore infante qđ iuris ſit, dicemus in d.l.cũ nō ſolũ.§.j.j.de bon.quæ liber. Vidiſtis ergo modo, an pater poſsit adire ſine filio, an verò filius ſine patre. Vidiſtis in l.j.C.qui admit.ad bono.poſ. Secundò dicitur hic, ꝙ filio infante defuncto pater capit iure patrio tanquam infanti quæſita, Ex hoc innuit ꝙ non ſit opus noua aditione, ſed pater occupet iure

5 peculij. Sed cōtra:† quia infans habet hæredem.& omnis filiusfami.hodie per aut̄.de hæredi.ab inteſta.poſitã j.ad Tertulia aut̄.defuncto. Gloſſ.dicit, fateor ꝙ hodie pater capit, vt hæres filij,& ſic in hoc corrigitur iſta lex.& vide gl.ſuꝑ verbo, infanti quæſita. Iſtud eſt vtile ſcire:qa ſi pater caperet hic nō vt hæres, non eſſet opus aditione:& tũc etiã ipſe decedēs antequã agnoſceret, tranſmitteret.ſed ſi pater debet capere vt hæres infantis, opus eſt aditione:& ideo ipſe pater decedens antequã agnoſcat non tranſmittit.& caſus occurrit hoc

a anno de facto:& ſic tenuim⁹,& iudicauimus.[a] Sed cōtra hoc facit tex.huius l.j.eo.§.ea vero.vbi dicitur, ꝙ illud, ꝙ dictũ eſt hic in filio in poteſtate, habet locũ in emancipato:qñquidem emancipatum cōſtat de iure antiquo habere hæredem,& tamen capit iure patris, ſicut qñ eſt in poteſtate. Suſtinēdo glo. reſpondet text.hic ſi bene inſpiciatur: quia dicit iure patrio. quaſi iam infanti quæſita capere ius patrium ſecundũ iſta tēpora in filio, qui in poteſtate erat, quòd occuparet iure peculij:vt l.ij.ff.de caſtren.pe.in filio emancipato erat, vt caperet tanquam hęres,& ideo puto quòd in emancipato de iure antiquo erat neceſſaria aditio:hoc enim erat ius patrium, vt tãquam hærēs caperet. Et idem dico hodie, de eo, qui eſt in poteſtate, vt tanquam hæres eius hęreditatem capiat pater:vt s̄. dixi. Opponitur, quòd dies hęreditatis relictæ infanti, non cedit in infantili ętate:vt ff.de bono.poſſeſ.infanti dela.lege prima. Sol. Dico quòd nō dicitur quòd ceſſerit dies in preiudicium infantis, vt ibi:ſed in preiudicium ipſius patris ſic vt ipſe poſsit agnoſcere.& ſi non agnoſcit, ipſe excludatur, non infans. Item oppo.quando hęreditas defertur ei, qui non habet intellectum, non poteſt ei quæri:vt l.fin.§.tali itaq;.in fin. s̄.de cura.furio. Solutio. Aliud eſt in furioſo: aliud in infan

6 te.dicit gloſſ.quam vide ibi:ſed qualiter, vt ſibi &c.† Quę eſt ratio differentiæ inter infantem & furioſum. Nam per tutorem quæritur infanti:ſed per curatorem non quæritur furioſo. Docto.dicunt hic, quòd ratio eſt:quia magis fauetur infanti, quàm furioſo.nam infans reſtituitur:furioſus nō. Iſtud eſt falſum:quia vterq; reſtituitur quando læditur:vt l. Marcellus.ff.de fideiuſſo.licet enim furioſus nō reſtituatur vt minor:tamē reſtituetur ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur. Ita enim propter imbecillitatem conſilij, ipſe regitur per alium, ſicut infans. Quæ eſt ratio? Dico quòd tutor habet plus iuris in pupillum, quàm curator in furioſum. Nam tutela eſt ius ac poteſtas in capite libero &c.vt ff.de tute.l.prima.& ideo dicitur ꝙ tutor datur perſonæ principaliter, curator principaliter bonis:vt s̄.de nupt.l.in copulandis. Sed in hoc remanet dubium mihi. Nam ſecundũ hanc rationem pater poſſet adire pro filio furioſo:quia habet ius poteſtatis in perſona filij,& eſt eius legitimus adminiſtrator: quod fortè eſſet verum, quantum ad aditionem quæ fit quãtum ad quęrendum ipſi patri:ſed hoc non dicerem:quia hoc ſolùm reperitur in infante, contra regulas iuris communis: ergo non eſt extendendum:vt lege, quòd verò.ff.de legibus. & l.ſi verò.§.de viro.ff.ſoluto matrimonio. Vlterius oppo. hic dicitur quòd pater poteſt adire infante ignorante. Cōtra pater non poteſt repudiare infante ignorante:vt ſuprà, eo.l. renitente.ergo non poteſt adire eo ignorante:vt l.is poteſt.

7 ff.eodē. Sol.hic dicit glo.† hic fallit illa regula, quæ dicit, is pōt adire, qui poteſt repudiare. Tu dicas clarius ꝙ illa regula habet locũ in his qui ſuo iure adeunt:& tũc procedit regula, is pōt adire q poteſt repudiare:ſed in eo, q adiuit nomine alieno vt in caſu noſtro, regula nō procedit: vt l.ait prætor.§.j.ff.de iure deliberandi.

Itē opp.patria poteſtas non eſt ſufficiēs ad obligãdũ, vel liberandũ filium: vt l.fi.§.j.ff.de verborum obligatio.& Inſt. de inuti.ſtipulatio.§.furioſus. Sed per ădi tionē filius obligatur creditoribus, quamuis hæreditas nō ſit ſoluēdo:vt lege, ſi te. ſuprà, eodē.ergo nō poteſt filius adire patris authoritate. Sol. Dicit gl.hoc eſt magis cōmodũ, quã dãnũ. Viđ gl.quaſi circa finē. Si iſta ſolutio eēt vera, poſſet pupillus ſolus ſine tutore, et ſine patre acquirere:vt Inſtit.de authori.tuto.circa princip. & l.obligari.circa principiũ.ff.de autho. tutor.hoc aũt eſt falſum:vt Inſt.de autho. tuto.§.neq;.s̄.eodē.l.potuit.& j.eo.l.fi.er

8 go iſta non eſt bona ſolutio. Solue† ergo ꝙ quædam ſunt per q̄ filius merè obligatur:et tũc patris authoritas nō eſt ſufficiēs vt in cōtrario.& iō aduerte ĩ cauſis criminalibus, ĩ quibus cōſtat quòd nihil pōt q̄ri patri, pater nō pōt legitimè pręſtare authoritatē filio minori:qa eius authoritas nō eſt ſufficiens ad obligandũ, vt ſuprà. Idē cōſtat in cāis ſpiritualibus, in quibus patri nil poteſt quæri.de iud.ca.fin.lib.vj. circa finem.ſed erit neceſſe, ꝙ detur curator ad illam litē.ſuprà, de autho.præſtan. l.clarũ. Dicam in l.cũ nō ſolũ.§.neceſsitate.de bonis q̄ liberis. Quædam ſunt, in q̄bus patri pōt q̄ri, vel eſt dubiũ:quia pōt eſſe cōmodũ,& incōmodũ, vt in hæreditate:& tũc pōt eſſe legitimus adminiſtrator filij in poteſtate,& eius authoritate filius obligatur, vt hic. Et ita loquit̄ iſta gl. facit j.de bonis mater.l.prima.de bonis q̄

9 lib.l.cũ oportet,& l.cũ nō ſolũ.& ꝑ † oēs illas leges. Vnũ tñ ſpeciale & ſingulare ē hic, ꝙ pro infante emãcipato, quãquã pr̄ vel auus nō ſit legitimus adminiſtrator, niſi detur tutor:tamen authoritate huius leg.j.verſicu.ea verò.conſequitur cauſam legitimam adminiſtrationis, vt poſſit pro eo adire hæreditatem.quod eſt notandum. Opp.j.ad Orfi.l.ij. Solutio, dicit gl.ibi, iã exceſſerat infantiã, quę deceſſit. Sumus expediti de iſta prima parte: circa hanc partem formo tibi vnã q̄ſtionē de facto, quã habeo pro difficili. Hæredi

b tas infantis ſecũdũ iura hodierna defert̄ patri,& matri,& fratribus infantis: vt in auth.defuncto.infra ad Tertullianũ. Modò pone, deceſsit infans hæreditate nō adita, ſuperſtite patre,& matre,& fratribus: pr̄ iure patris authoritate huius legis vult capere totã hæreditatem illa non adita,& vult excludere matrem & filios:quia hęc lex ſolũ patri & auo,& aſcendentibus per lineam maſculinam dat iſtud priuilegium. In cōtrariũ dicunt mater & filij. Tu pr̄ potes capere tanquã quæſita iam infanti, ſed ſi hæreditas eēt infanti q̄ſita per te:nos admitteremur vnà tecũ:ergo nos debemus habere partē, ſicut ſi iam eſſet infanti q̄ſita. Quid dicemus? Cogitabitis.[b] Venio ad ſecũdã partē:dicitur hic ꝙ tutor pōt adire pro infante. Contra.ff.de appell.l.cùm in vna.§.tutor. Sol. ibi loquitur in curatore pupilli:hic loquitur in tutore pupilli, licet ſecus eſſet in curatore adulti, vt l.cũ quædam.s̄.de admi

ꝑ modũ authoritatis, ſecũdũ aliquos. Vide Are.conſi.clx. colum.v.

a ¶Iudicauimus. Ad de quod Baldus ita voluit conſi.lxiij. libro ſecundo, incip. factũ tale.vbi etiam qđ ſi hæreditas mr̄is ſit delata infanti, q habet patrem q non adiuit, habetque auũ paternum, et maternum iſque infans mortuus ſit, ſimiliter & pater nulla facta aditione, an hr̄ditas huius ĩfãtis ꝑtinebit ĩ totũ ad auũ pr̄nũ, vel mr̄nũ an vero debeat diuidi inter ipſos. Bal. cōſuluit diuidenda: quia cũ iure hæreditario defert̄, pares in gradu debent æqualiter ſuccedere.& ita dicit tenuiſſe.hoc dicit eius conſi.lxij. libro ſecũdo. Quid aũt ſi hæreditas materna infanti delata ſit, qui habet patrē et auũ paternum, q auus ſu perueniens repudiet hæreditatem mr̄nã, an ad illum admittētur ſequentes in gradu aui, an proximiores matris, vide Ange.conſ.lxxxvj.

✠ P. PAV. P.

a ¶Et iudicauimus. Vide Comē.ad iſtã quæſtionem.& an requiratur aditio ꝑ patrē.& quid ſi nō adiuit ſpecialiter iſtã & filius habeat aliqua alia bona, quæ pater tenuit & poſſedit, an ſufficiat vt dicatur adiuiſſe,& ſic etiam iſtã quæſiuiſſe, vide eundē cōſi.cx.ĩci.domina Lucretia.ꝑ totũ. et ibi etiã non ponit, poſito ꝙ pater non adiuerit & moriat̄, an tranſmittatur ad ꝓximiores ipſius infãtis, quaſi eſſet ſibi acquiſita vt dicit text. hic. Et cōcludit qđ non, licet habebit locũ ius accreſcēdi.& ſi alius trac.ĩſti.ad ipſum infantē vel ad ꝓximiorem ipſiusq; inſtituit ĩſantem.vide ibi per eum.

b ¶Cogitabatis. adđ vt hic ꝑ Pau.đ Ca.& late ꝑ Alex. qbus adde quæ poſui ĩ pręcedenti apoſtilla.

a ¶ Alij dicunt ꝙ hic. vide Bart. in l. ventre. ff. de acqui. hæ. & ibi Io. de Imo. et Lud. & Ang. Saly. in l. apud hoſtes. Bal. in l. ij. C. ad orfi. & in l. j. C. de his q ante ap. tab. ſed dubium eſt, quid ſi ſuperextat alter filius &, mater, an præteriti veniant. vide Bal. in d. l. ij. & in d. l. j. & doct. in d. l. ventre. And. Barb.

b ¶ Cõſului. Adde de īfante ī quo eſt maius dubiũ, Bar. cõ. ccclxxxij. ij. vo. et ibi an trãſmittat bñ. fi. reſt. in ĩte. & cõſi. cclxxvij. e. vo. ĩci. in Chriſti nomine, pũctus cauſæ talis eſt & ibi etiam tranſmittat bñficiũ reſti. ĩ ĩte. & cõſi. ccxcvij. eo. vo. et cõ. xxj. vo. j. & cõ. xcv. & ccx. e. j. vo. et cõ. ccclxxxvij. & ccccxiij. eod. vol. & ibi an furioſus & mentecaptus trãſmittat bñfic. reſti. ꝑ Ro. q tñ ſe ĩtelligere nõ ſinit conſi. ccccxcv. ſed cõ. lviij. clare tenet cõmunẽ opi. vide ꝑ eũdẽ pulchrũ dictum, ad hoc cõſi. ccccxlij. & per Ang. cõ. cclxj. & cclxxxvj. Pau. de caſt. cõ. lxviij. Pe. de anc. conſi. cclxxxix.

P. PAV. P.

c ¶ Indiſtincte tranſmittiť. Sequiť Cõ. cõſi. cxv. ĩ prĩ. Ant. de But. conſil. lxvij. circa medium.

P. PAV. P.

d ¶ Minor decedit. De iſta dicit Cõ. conſil. cxix. poſt princi. ꝙ adhuc eſt dubiũ vide ꝙ ſcripſi ĩ l. Pantonius. ff. de acq. hr̃. vbi etiã Bar. & alij. Sed idẽ Cõ. cõſ. cix. incip. nobilis dña. in vl. colũ. expreſſe tenet contrarium eius qđ tenuit Bart. hic, & alibi. Et poſito ꝙ tranſierat hr̃s ex dictis ſuis. & ibi circa finẽ ponit duas limitatiões, vide ibi per eũ & põderat: vide ẽt late de hoc Areti. cõ. clxj. an & qñ minor trãſmittat bñficiũ reſtitutiõis ĩ ĩtegrũ circa reſtitutionẽ hr̃ditatis. Iaſ. hic ĩ vlti. col. Soc. in l. qui duos. ff. de red. dub. ĩ prin. in ij. & iij. char. Aret. in l. Pãtonius. in v. colũ. & ſeq. de acquir. hære.

POMATES.

e ¶ Illius qõnis. Iſtud tenuit Anch. conſi. ccclxiij. de viribus aditionis.

P. PAV. P.

f ¶ Aliud remedium. Et iõ ſi ad eum trãſmitteret ius deliberãdi ex bñficio l. fi. ĩ eo nõ haberẽt. vide Comẽ. conſi. cxxix. circa fi. Et ſi hr̃s peteret aliud tp̃s labi, nõ poſſet ad iſtud redire. vide ibi ꝑ eum. Soci. ĩ l. q duos. ĩ prĩ. ĩ iiij. col. de reb. dub. ver. quinta difficultas. & omnino cõſil. clxxvij. col. j. & ſeq.

g ¶ Cũ antiqoribus. Vide Bar. ĩ cõſ. lxij. inci. dña Cadea deceſsit. & vide Bar. ĩ cõſ. lxxxj. inci. factũ

niſtra. tuto. Opponitur ſecũdò, dicitur hic, ꝙ ſi infans decedit hereditate nõ adita, nõ trãſmittit eam: & hoc habet locum in omni hæreditate. Cõtra s. de cura. furio. l. fi. §. tali. & in §. ſinautẽ perpetuus. & s. eo. l. iij. Huius timore dicũt quidam ꝙ iſta generalitas quæ dicit oẽs, reſtringiť vt nõ comprehẽdat hereditatẽ paternã. Alij dicũt ꝙ hic[a] intelligitur de omni hereditate: & in hoc videtur hic reſidere gl. ſuper verbo, oẽs hæreditates. Contrariũ huius videtur determinare glo. j. eo. l. pe. vbi videť tenere ꝙ hæreditas patris non adita tranſmittiť. quid dicemus? De hoc ſunt opi. magnæ cõtentionis. Do. Iac. de Bel. diſputauit q. de hoc quã ponit ĩ auť.

10 de tri. & ſe. circa prin. † Omiſsis truffis: ego cõſului[b] infinis vicibus, & in ciuitate iſta ſic iudicatur per oẽs, & ſic fuit collegialiter in collegio iſto determinatũ: qđ hereditas patris nõ adita, indiſtinctè trãſmittiť[c] per filiũ in poteſtate. Hoc probať in infinitis legibus, nõ violãdo tex. in d. l. fi. §. ſinautẽ perpetuus. de cur. fur. & s. eo. l. iij. & j. de ſuis et leg. l. apud hoſtes. & ff. de teſt. mil. l. ex militari. §. fi. cum l. ſeq. de ſtip. ſer. l. liber homo. §. j. de iure fiſ. l. Lucius. de ca. pec. l. hereditate. §. filius. de re. dub. l. q duos. §. cũ in bello. ad Tertul. l. j. §. ſi qs adita. ſcđm verã lect. Ego hoc ꝓbo per rõnẽ, cui iudicio meo impoſsibile eſt reſpõderi: de iure ciuili non eſt dubiũ ꝙ filius in poteſtate eſt heres, velit nolit, ſed per prætorẽ cõceſſum eſt ſibi bñficiũ abſtinẽdi in ſui fauorem, ne oneribus hereditarijs teneať inuitus, vt inſti. de here. quali. & dif. §. ſui. vbicũqꝫ verò eſt fauor filij, ne exiſtẽtia ſui hæredis operetur aliquid: & tũc habet locum edictũ pretoris de bñficio abſtinẽdi, ſed vbicũqꝫ eſſet incõmodum filij beneficiũ abſtinẽdi nihil operať, ſed remanet ius ciuile & antiquũ in terminis ſuis. Ita dicit tex. ad literã in l. ſi filius qui patri. ff. de vulga. & pup. Sed nullũ eſt dubiũ ꝙ hereditatem nõ aditã, hoc eſt ius adeũdi hæreditatem nõ aditã trãſmittere eſt priuilegium & cõmodũ. Nam quibuſcũqꝫ perſonis cõceditur priuilegiũ &c. nullũ põt habere incõmodũ: quia heres habet in poteſtate adire, vel nõ adire, vt l. ſi qs filiũ. §. j. ff. de acq. hære. Cõcludiť ergo ꝙ bñficium abſtinẽdi inductũ à pretore, nõ impedit tranſmiſsionẽ hereditatis, ſcilicet ꝓpter exiſtẽtiã ſui heredis. Ad iſtud reſpõdeo ꝙ cõtra hoc facit l. ij. §. ſi quis ex liberis. ff. ad Tertul. Sed tene ſecũdam lect. ibi poſitã. & facit ꝓ. & dic vt ibi. Nõ ob. iſta lex. q̃ dicit oẽs hereditates: qa intelligiť de hr̃ditatibus extraneorũ, in qbus eſt neceſſaria aditio. Et hoc dicit tex. hic primò, ex eo ꝙ dicit deuolutas. Nã hr̃ditas patris non dicitur deuolui ad filiũ, ſed magis cõtinuari, vt l. nihil. j. ꝓ hered. Itẽ ex eo ꝙ dicit agnitas. nã in hr̃ditate patris nõ requiriť agnitio de iure ciuili, loquiť ergo de hr̃ditate extraneorũ. Nõ ob. j. l. ꝓx. in prin, vt ibi dicemus. Nõ ob. j. de cad. tol. §. in nouiſsimo. qa illa ẽt loquiť de hereditate extraneorũ. Vlteriꝰ opp. ad hũc §. & videť ꝙ deuoluať ad hr̃des infantis, vt s. ca l. in prin. Sol. dicit gl. ibi ſpeciale in patre. Rõ ſpecialitatis: qa heredes infantis poſſunt habere regreſſum cõtra hæredes tutorũ, ſed pater cõtra nullum. Gl. rõnem iſtam reprobat: qa tex. hic loquiť etiã qñ nullus eſt tutor. Dicit gl. ꝙ eſt ſpeciale in patre priuilegio patris. Vltimò aduerte ad iſtã partẽ: hæc lex prima facie videť cõtra duas

11 opiniones quas teneo. † Vna eſt ꝙ ſi minor decedit[d] hereditate nõ adita, hæres eius ex perſona minoris põt petere reſtitutionẽ in integrũ, ad adeũdũ hr̃ditatẽ, vt l. j. s. de reſti. mili. & ibi dixi tibi. ff. de acq. he. l. Pãt. Sed hoc videť cõtra iſtũ tex. q dicit oẽs hr̃ditates ita debere intelligi, quaſi nõ eſſent delatæ. Sed ſi nõ eſſent delatæ, nõ competeret reſtitutio: ergo &c. Et hoc ꝙ reſtitutio nõ cõpetat, tenuit do. Iac. de bel. circa fi. illius qõnis[e] diſputatæ, quam ponit in corpore de trien. & ſe. Iac. de Are. tenuit cõtra, & bene, vt eſt caſus in l. qui duos. in prin. ff. de reb. dub. que lex nõ poteſt aliter intelligi. Nã ibi frater hereditatem fratris impoſsibile eſt, ꝙ tranſmittat aliter quã per reſtitutionem in integrũ. s. eo. l. quoniam ſororem. Ad iſtam legẽ reſpondeo, ꝙ hic diciť quaſi ab initio non eſſent ad eum delatæ: fateor de ſtricto iure: ſed petita reſtitutione ex æquitate dicti Prætoris, ꝓinde erit ac ſi ab initio adiuiſſet. Ad primũ tñ aduerte, ꝙ iſta reſtitutio, de qua loquimur, nõ dať mero fauore minoris ætatis. Nam in minori ætate non cõtingit læſio, ſed datur: qa contingit leſo propter minorem ætatem, & mortis caſum, vt dicta l. Pãtonius. & ſic eſt vt arbitror, partim ex titulo de minoribus: partim ex clauſula gñali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbiť. Et ideo ſi iſte heres minoris poſſet habere aliud remediũ:[f] qa poſſet agere cõtra tutorem negligẽtẽ: vel ſi huic heredi poſſet imputari negligentia ꝙ curatorem illi minori tutorem nõ habenti nõ petierit: tũc nõ dareť reſtitutio ſibi: qa nõ eſt iuſta cauſa, quare debeat dari, ſed perinde ſi hereditas tãquã delata non eſſet. Ita loquitur iſte text. & ita intelligať opi. do. Iac. de bel. & ſi nulla poteſt imputari negligẽtia: tũc competit ei reſtitutio in integ. vt d. l. qui duos. de re. dub. Et hoc caſu idẽ fit in minore quod in abſente, quod tenebat Iacob. de Aret. vt dixi. & domi. Oldrad. ſequendo eum, & do. Iaco. de but. licet tranſiret multùm ſub nube, & de hac

12 lege mẽtionem non faceret. Ego teneo † quòd ſciẽtia tutoris inducit tranſmiſsionem iuris deliberãdi, & adeũdi hæreditatem, vt j. l. proxi. dicã. quod videtur cõtra iſtum tex. dum dicit ita intelligi quaſi ab initio nõ eſſent delatæ, ſed reſpõde vt dicam j. l. proxi. Venio ad tertiã partem, ſcilicet ad §. ea verò. Hunc §. nota, & examina vt dixi in prima parte. Venio ad quartam partem, & ad id ꝙ hic primò diciť ꝙ poteſt authora-

13 ri filio pupillo, dic vt dixi s. eadẽ l. in princ. Illud verò † qđ hic dicitur vltimò, ꝙ iudex ſupplet defectũ tutoris, dic vt plenè dixi in l. ſi curatorem. s. de in integ. reſti. mino. & habuiſtis tactum in l. bonorum. s. qui admit. ad bono. poſſeſ.

1 ☞ *Filius deliberans decedens quod transmittit hæreditatem patris ad quoſcunque.*

2 *Ius adeundi quando finiatur anno, quomodo transmittitur.*

Practica quomodo ſcribatur aditio ex uirtute iuris deliberandi.

3 *Ad inducendum ius deliberandi, ſufficit ſcientia patris pro filio, pupilli non habentis tutorem, & tutoris pro pupillo.*

g CVm antiquioribus.[g] Sciens hæreditatẽ ſibi delatam, ius deliberandi: & adeundi hæreditatem, intra annum à tẽpore ſcientiæ, tranſmittit ad quoſcunqꝫ hæredes, hoc dicit. Primò ponit quis dedit cauſam legis cõdendæ. Secundò ponit ſuum ſtatutũ. Tertiò illud repilogat, & declarat. Secũda ibi, ideoqꝫ: tertia ibi, & ſi quidem. Nota ex prima particula ꝙ de

1 iure antiquo filiusfami. deliberans † paternam hæreditatem tranſmittat ad poſteriores. Cõtra videtur ad illud quod determinaui s. l. proxi. & dixi quod tranſmittit ad quoſcunqꝫ. Solut. Hic eſt dictio &, quæ eſt implicatiua, & ponitur pro etiã, ſed cũ hodie ille color nõ quærať, vt s. dixi: puto ꝙ illa dictio alias clauſula eſt ampliatiua: quaſi dicat, & in ſuã poſteritatem, & in extraneos põt trãſmittere. Vel aliter, licet Paulus cõcederet trãſmiſsionẽ in poſteritatẽ: nõ tñ negabat in extraneos. Venio ad ſecũdã ꝑtẽ diciť hic ex teſtamẽto, vt ab inteſtato, vt aliter &c. Contra: quia impoſsibe eſt ꝙ deferatur alio modo quã ex teſtamẽto, vel ab inteſtato. Glo. ſoluit vno modo: quia poſsibile eſt ꝙ aliquis deceſsit nec teſtatus, nec inteſtatus, vt ille qui non põt facere teſtamentũ. Tu dicas ꝙ illa verba, vel aliter, reſpiciũt ſequentia, quaſi dicat, ſi teſtamentũ fuerit inſinuatũ, vel ab inteſtato, vel aliter ei cognitũ, ſcilicet quã per inſinuationem teſtamenti. Opp. & videtur † ꝙ ius

2 adeundi nõ finiatur anno, nec etiã decẽnio, vt s. eo. ti. j. l. licet. Pla. videť velle ꝙ hæc lex corrigatur. Tu vero dicas clarius: aut loquimur in ſuo hærede. & ille perpetuò põt adire: & trãſmittit ius adeundi in ſuos ſucceſſores: vt hac l. in prin. & dixi ſuprà l. prox. Eodẽ modo dico in infante, qui trãſmittit ad patrẽ ius adeundi perpetuò. Illud enim ius patriũ nõ coarctatur anno, ſicut iſtud. Si loquimur in herede extraneo, ſi qdẽ deceſſit ignorãs, ius adeũdi nõ trãſmittit, vt s. eo. l. quoniã. & l. ſi infanti. §. j. Si deceſsit ſciẽs, trãſmittit ius deliberãdi intra annum per hanc conſtitutionẽ: vnde, ſuper his ſis cautus, qñ facies ſcribi aditionem ex virtute iſtius iuris deliberandi, quòd tu narres, quomodo defunctus ſciuit talem hæreditatem fore ſibi delatã: & meritò iſtud probatur. alias de facili ſuccũberes. Quomodo hoc ꝓbatur, dixi in l. qui duos. in princ. de reb. dub. & ibi tractaui iſtã materiam. Si verò nõ deceſsit, ſed ipſe viuit, poteſt adire, vt l. licet. s. e. Pla. ĩ his aliter dicit, & male. Cõtra hoc op. & videtur quòd hæres habeat quatuor menſes vltra defũctũ, vt infra ſi penden. appella. mors inter. l. fi. §. fi. Sol. ſecũdũ quoſdã, ibi nõ loqtur de tẽpore, quod datur ad deliberãdũ. & in hoc videť reſidere gl. Alij dicunt ꝙ iſtud tempus ſuppletur per illã legẽ. & hoc tenẽt quidã docto. Expeditis gl. circa iſtam materiam eſſent tractãda infinita quæ occurrerũt hic ꝓ-

3 pter mortalitatẽ. Primò † an ad inducẽdũ ius deliberandi ſuffi-

h ciat ſcientia patris pro filio minore[h]. Item an ſufficiat[i] ſcien-

i tia pupilli non habentis tutorem. Item an ſufficiat ſcientia tutoris pro pupillo infante, vel maiore infante. Et breuiter in omnibus iſtis quæſtiõibus determino ꝙ ſit argumentũ ad iſtud vltimũ l. ſequitur. §. ſi pupillus. de vſuc. & hoc tangit hic Mar. Sil. Dixi multũ latè in dicta l. qui duos. & puto qđ eſt not. ꝙ ſufficiat ſciẽtia tutoris, etiã qui inuentarium non fecit: & ei adminiſtratio decreta nõ erat, vt dixi tibi ĩ l. vlti. ſupra de tuto. & cur. q. ſa. nõ ded. Sed contra hoc videť ſuprà l. ꝓxi. §. j. vbi dicit ita ĩtelligi, quaſi ab initio non eſſet delata: ergo nõ trãſmittit ius deliberandi. Sol. Hic eſt veritas. & ita conſuluimus hoc anno d. Franc. & ego ꝙ l. ſi infanti. fuit facta per vnũ Imperatorẽ Theodoſiũ, antequã eſſet facta conſtitutio cũ antiquioribus. Vnde de iſta lege non cogitabat: qa non erat: hodie verò per legem iſtam eſt inducta tranſmiſsio iuris deliberandi: & ſic per hanc in hoc derogatur illi. Circa hãc materiam dic vt d. l. qui duos. ff. de reb. dub. &c.

☞ *Quando plures portiones ex teſtamẽto unius alicui deferuntur: an ſi unam agnoſcat, cogatur alias agnoſcere.*

2 *Si alicui ſiunt plura legata in teſtamento quando, poſsit unum acceptare, & reliqua repudiare.*

3 *Qui adiuit hæreditatem paternam, quando cogatur accipere pupillarem.*

4 *Exiſtentia ſui hæredis ꝙ non operatur dato cohærede extraneo: ſecus quando habet fratrem.*

QVidam. Inſtitutus pluribus vicibus ex diuerſis patribus, ſi vnã agnoſcat, cogitur vtrãqꝫ accipere: & qui agnoſcit ĩſtitutionẽ: cogitur agnoſcere ſubſtitutionem pupillarem. h. d. Tres habet partes. Primò ponit vnã quæſtionẽ. Secundò ponit aliam. Tertiò determinat vtrãque. Secunda ibi, ſimilique modo. Tertia ibi, vtranqꝫ igitur. Notãda ſunt, quæ in ſummario dixi. Venio ad gl. quæ eſt difficilis. & primo gloſſ. inculcat duo contraria. Vnũ de l. ſi tu ex parte. §. j. Aliud de l. quæſitum. eo. titu. de acq. her. & ſolutionẽ eorũ ꝓſequiť permixtim, ex quo ſcholares induciť ĩ dubietatẽ: iõ tu ſepara. Et opp. primò ad primã partem huius l. de l. ſi tu ex parte. §. j. de acqui. hære. Gloſſ. iſtud contrariũ nõ ſoluit ſtatim, ſed infra in medio gl. hic loquitur quã-

1 do plures portiões deferunť † iure inſtitutiõis: & ſic eodẽ gradu: ibi loquitur qñ portiones plures deferunť diuerſis gradibus, vtputa, vna iure ĩſtitutiõis, alia iure ſubſtitutiõis. Viđ gl. ibi, ſi aũt ex teſtõ vnius. Tu habes ĩ hac ſol. duo membra, aut plures portiões deferũť eodẽ gradu, aut diuerſis. Ad primũ opp. de l. liber hõ. §. Titius. l. iij. ff. de hr̃. inſt. & l. cũ hr̃s. §. j. ff. de acq. here. Reſpõdeo, qñ plures portiões deferunť eodem gradu, purè ꝓcedit iſta lex, & ſimiles, ſed qñ vna defertur purè alia ſub cõditione, ſi qdẽ in portione cõditionali, nõ habet ſubſtitutũ, nec cõiunctũ, idẽ ſed ſi habet ſubſtitutũ vel coniũctũ: tũc ſecus, vt l. cõtraria. Itẽ cõtra hoc opponi. de l. ſi ſolus. circa finẽ. ff. de acqr. hr̃di. Solu. Quãdo plures portiones deferunť alicui in eodẽ gradu eſt vidẽdum an deferať vtraqꝫ ꝑ ſeipſum, an vna ꝑ ſe, alia ꝑ alium, vel vtraqꝫ ꝑ aliũ. Primo caſu ꝓcedit ꝙ ſupra dixi, ꝙ vna agnita ſtatim habeť alia. Secundo & tertio caſu eſt differẽtia: qa vna agnita habeť alia ſine noua aditione, vt dicta l. ſi ſolus. Rõ huius eſt: qa ſubeſt perſona filij, vel ſerui q añ aditionem partis põt: effici ſui iuris, & ſic ſibijpſi acqrere põt, & ſic diuerſa alia aditione opus eſt. Cõtra iſtud opponiť dicẽs ꝙ vna aditio ſufficit qñ eidem vtraqꝫ deferť. Cõtra. in l. ſcđa. ff. de acquirẽ. hr̃d. Solut. Aliud in repudiatiõe: qa vna portione repudiata, nõ videnť aliæ repudiatæ: imò non valet repudiatio ꝑtis, ſecꝰ in aditiõe que eſt fauorabilior: qa trahit ad ſe oẽs alias ꝑtes, vt no. in d. l. & hoc apparet. Venio ad ſcđm mẽbrũ, qñ vna deferť iure inſtitutionis, alia iure ſubſtitutionis. Opp. omnis ſubſtitutio eſt cõditionalis inſtitutio, vt l. cohæredi. §. cohæres. de vulg. & pup. & in l. rõne. §. ſi filio. ad l. falc. ergo illud ꝙ ſupra dictũ eſt qñ portio deferť purè, alia ſub cõditiõe. Dicendũ eſt hic, ꝙ vna deferť iure ĩſtitutionis, & alia iure ſubſtitutiõis. malè ergo fecit gl. quæ iſtã ſeparationẽ fecit. Sol. Iſta ſeparatio glo. habet locũ qñ in vna parte qs eſt inſtitutꝰ purè, & ĩ alia ſub cõditione, nullo dato ſubſtituto: ita ꝙ nõ ſubeſt ꝑſona reſpectu cuius acqſitio deferť, ſed qñ deferť vna iure inſtitutionis, alia iure ſubſtitutiõis, ſubſtitutio p̃ſupponit inſtitutũ, cui põt primò queri, & iõ eis reſpectu acqſitionis deferť. Sed ſi ponis inſtitutum illius partis iã defeciſſe: tũc adhuc eſt alia differẽtia. Nã ipſe ſubſtitutꝰ ſuccedit in locũ alteriꝰ, vt l. fi. s. de hære. inſti. Sicut ergo ille poterat repudiare, ita & iſte: qa quoties plura iura cõcurrũt in ꝑſona vnius, perinde eſt ac ſi cõcurrerẽt in ꝑſona diuerſorũ, vt l. tutorẽ. ff. de his qb. vt indig. Et ideo ĩ inſtitutionibꝰ pluribꝰ repudiatio partis nõ nocet, vt s. dixi: hic valet repudiatio ſubſtitutionis, ſi à repudiatione incipias: tñ ſi poſtea adit ex ĩſtitutione aliã partẽ repudiatã habebit iure accreſcẽdi, & econuerſo. ſed ſi inciperes ab aditione: tũc aditio traheret ad ſe totũ. Ita ꝓbatur in d. l. ſi tu ex parte. in prin. & in fi. Reaſſume ergo iſtũ primũ paſſum, & diſtingue ſic: Quando ex teſtõ vnius, plures portiones deferunť: diſtingue. Aut oẽs eodem gradu: aut vna iure inſtitutionis: alia iure ſubſtitutiõis. Prĩo caſu, aut oẽs purè, aut vna purè, alia ſub cõditione. Si oẽs purè: tunc aut oẽs ꝑ ſe: & vna adita videtur adita alia, vt hic, ſed vna repudiata, non videť repudiata alia, neqꝫ valet repudiatio, vt l. ij. ff. de acq. heredi. Aut omnes per alium, & tũc idem eadem rõne. Aut vna per ſe, alia per alium, vt puta filium vel ſeruũ: & tunc opus eſt

ꝓponit ſub hac forma. & vide Bar. cõ. cxxvj. ĩci. ĩ q. vertẽte ĩter Seiũ de ciuitate Aretij, vbi tãgit, ſi tutor nõ cõficit ĩuẽtariũ. vide Bart. ĩ cõ. ccix. ĩci. qdã noĩe Raynutius. & vide Lu. Ro. in cõ. cxxij.

POMATES.

g ¶ Cũ antiqoribus. an iſta lex ꝓcedat ĩ bo. poſ. vide Alexã. in l. emãcipati. s. qui admit.

P. PAV. P.

g ¶ Cũ antiqoribus. No. circa iſtã materiã ꝙ ad hoc vt aliqs poſsit acqrere hr̃ditatẽ. Itẽ ꝙ deceſſerit intra annum a die a quo ſibi delata fuit, vide Ale. cõſ. cxxj. ĩ iiij. col. Itẽ an aduerſus talẽ ignorãtẽ deť reſtitutio ĩ integrũ. vide Ale. cõ. cccvj. ĩ j. col. Quid aũt ſi ſtatutũ diceret ꝙ hr̃ditas delata, licet nõ adita trãſmitteť, an ĩtelligať ĩ iſta l. vide Ant. de bu. ꝙ nõ. de quo habes ad Bar. ĩ l. vnica. §. in nouiſsima. j. de cadu. tol.

P. PAV. P.

h ¶ Filio minore. Vide ẽt Cõ. ꝙ ſic. cõſil. cxix. poſt prĩ. ĩci. Ioannes ĩſtituit Ioãnẽ. Et ibi etiã habes ꝙ iſta trãſmiſsio impediat ſubſtitutũ vulgarẽ datũ defuncto añ aditionẽ mortuo. Idẽ tenet Cõ. conſil. cxxix. circa med. dicit ꝙ neutrã opi. firmat ĩ hoc, ſed tũc ꝙ ibi nõ ĩpediebat, & ibi ẽt circa prĩ. Item de eo ꝙ dictũ eſt de ſciẽtia patris, an ꝓſit filio, et qd ſi poſtea moriatur pr̃, vide Bar. cõ. ccxx. Itẽ an ſufficiat ſciẽtia tutoris vt ꝓſit ĩfanti & pupillo. & de remedio ꝙ ſi ignorauit, vide Bar. cõ. clxxiij. vide etiã in materia multa ꝑ Soci. ĩ l. qui duos. ĩ prĩ. đ re. dub. & ibi in pe. co. ĩ vij. q. an ſi poſſunt, & trãſmittit ĩ ſuũ hr̃dẽ ſi ipe decedat ignorãs, & ꝙ iſta deciſio ꝓcedat ẽt vltra primũ hr̃dẽ, licet allegeт Ange. velle ſolũ ꝙ ꝓcedat ĩ prĩa ꝑte l. bone. §. hoc ſermone. de verb. ſigni. ſed ang. hic hoc ñ dicit.

i ¶ Sufficiat. Adde an ſcĩa tutoris vl' pupilli, vel patris ſufficiat bar. cõ. ĩc. Peruſinus nu. clxxviij. et cõ. ccxxij. ĩc. dña Cecilia. et viđ bal. ĩ l. ſi ĩfantis. s. ꝓxi. q tenet cõtrarium in patre pupilli, & tutore. Paul. de caſtr. tranſit cum Bar. & do. Alex.

noua aditione,ſi vnā agnouit.ff.de acq̄r.
hære.l.ſi ſolus.Si verò vna purè,alia ſub
cōditione:tūc aut in partē cōditionalem
habet ſubſtitutū,aut coniūctū,aut nullū.
Si habet ſubſtitutū,vna agnita nō vr̄ alia
agnita,vt l.liber homo.§.Titius.& §.ſeq.
ff.de hęre.inſtituē.& l.cū hæres.§.j.ff.de
acquir.hęr.Sed ſi habet coniūctū:tūc idē
in illa parte quæ pōt accreſcere cōiūcto,
vt d.l.liber homo.§.Titius.Si nullū ha-
bet:tūc aut oēs deferūtur p ſe:& tūc vna
agnita videtur agnita alia,vt d.l.liber ho
mo.§.Titius.Aut deferūtur oēs per aliū,
vel vna per ſe,alia per aliū,& tūc agnita
vna,non videt̄ agnita alia,ſine noua adi-
tione,vt d.l.ſi ſolus.in fi.ff.de acqui.hęre.
Scđo caſu principali qn̄ vna defert̄ iure
inſtitutionis:alia iure ſubſtitutionis : aut
incipit à repudiatione:& pōt vnā repu-
diare,& aliā adire:tn̄ p aditionē alterius
habebit partē repudiatā iure accreſcēdi.
Sed ſi incipit ab aditione adeūdo vnam
partē:videt̄ agnoſcere aliam,vt l.ſi tu ex
parte.in prin.& in fine.ff.de acqui.hære.
Modò habes expeditum iſtum paſſum.

Itē opponitur ad hāc primā partē de l.
cum hęreditate.ff.de acq̄.hære.Sol. Lex
noſtra loquitur qn̄ vni deferūtur plures
portiones ex diſpoſitione defuncti:con-
traria loq̄tur qn̄ vna ex diſpoſitione de-
functi,alia ex diſpoſitione legali per ius
accreſcēdi. Quo caſu eſt diſtinguēdum,
aut an̄ aditionē proprię patris defertur,
alia p ius accreſcendi:& tūc q̄ adiuit vnā,
cogit̄ adire aliam,vt l.ſi duo.ff.eo.& j.de
cad.tol.l.vnica.§.is ita.Aut poſt aditionē
ſuæ partis alia deficit,et tūc aut vna defi-
cit de iure cōmuni:& habet locū l.cū hæ-
reditate.ſ.allegata.Aut de ipſo iure ſpe-
ciali,vt puta p reſtitutionē in integrū.&
habet locū l.ſi minor.ff.de acq̄.hære. Ha
bes expeditū iſtū primū paſſum. Itē p-
ſequēdo gl.ad iſtā primā partē opp.de l.
iiij.et l.ſeq.ff.de leg.ij.Sol.Dicit gl.aliud
in legatis:aliud in inſtitutionib⁹ in q̄bus
2 legatis†diſtingue breuiter.Aut ſunt plu
ra legata re,& noīe,vt qn̄ legant̄ diuerſę
res nominatim.Aut ſunt plura legata re:
vnū tn̄ noīe,vt qn̄ aliquid legat̄ ſub noīe
collectiuo,vt puta grex,& ſimilia. Aut
ſunt plura legata noīe:vnum tn̄ re,vt qn̄
relinquunt̄ plura legata ſub cōtēplatiōe
vnius oneris.Quę mēbra pſequere,vt l.
ij.& l.neminē.& l.ſeq.ff.de leg.ij.& hæc
tāgit hic glo. Sumus expediti de prima
parte iſtius l.Veniamus ad ſecūdā partē
quę recepit principiū & finē iſtius gl.&
3 eſt multū ſubtilis. Ad iſtā l.opp.†& vi-
det̄ φ ſi hæc paterna agnoſcat̄: nō tn̄ co-
git̄ pupillarē accipere,vt l.quæſitū.ff.de
acq̄.hæ.Sol.dicūt quidam,ſpeciale eſt in
patre,φ nō placet.Alij dicūt φ hęc corri-
git illas.Tu dic,vt dicit glo.φ ſi q̄dē ſub-
ſtitutus primo adiuit paternā,cogit̄ adi-
re pupillarē.Si aūt nō adiuit paternā,&
vult adire pupillarē:ſi quidem pupillus
abſtinuit ſe ab hęreditate paterna recuſando eā ab initio,pōt
ſubſtitutus habere pupillarē,ſi pupillus habeat coheredē,cui⁹
aditiōe cōfirmet̄ teſtm̄:aliàs nō.Ita dixit gl.Sed ſi pupill⁹ nō
abſtinuit ſe,ſed ſe immiſcuit:nō pōt ſeparare paternā à pupil
lari,licet pupillus potuerit.φ eſt no.ſcđm Ioan.& nō allegat
aliq̄d aliud Rō eſt: q̄a paterna & pupillaris,incipit eſſe vna
hæreditas. Caſus eſt in l.ſed ſi plures.§.filio.ff.de vulga.&
pup.Subdit gl.p̄dicta vera,niſi hic ſubſtitutus ſit frater impu
beris hic em̄ & ſi pupillus abſtinuit. Alij habēt in gl.licet non
abſtinuit:ipſe tn̄ abſtinere potuit,vt d.l.quæſitū.Vide gl.put
iſta gl.dicit,& ſi pupill⁹ nō abſtinuit,ipſe tn̄ abſtinere potuit.
intellige p in integrū reſtitutionē ex pſona minoris,vt l.ſi fi-
lius q̄ patri.ff.de vul.& pup.de acq̄.hære.l.Iul.al's ſi pupillus.
ſcđm vnā lec.Si verò habes in gl.φ ſi pupill⁹ abſtinuit:ipſe tn̄
abſtinere nō potuit:tūc gl.eſt falſa:q̄a exiſtētia ſui hæredis cō
firmat tabulas pupillares,vt j.dicā.Et ideo vt tibi liqueat iſta
materia,aſſume finē gl.& diſtingue qn̄ ex teſtō vnius plures
deferunt̄ hęreditates,vt puta paterna,& pupillares:an poſſit
vnā habere & aliā repudiare?Diſtingue,aut pupillus cui fa-
cta eſt ſubſtitutio fuit inſtitut⁹,aut exhæredatus.Si fuit inſti-
tutus:aut agnouit paternā,aut abſtinuit.Si agnouit nō poteſt
ſubſtitutus habere pupillarē ſine paterna.Vna em̄ hæreditas
cœpit eſſe,vt l.ſed & ſi plures.§.filio.ff.de vul.& pup.Aut pu
pillus abſtinuit:& tūc aut cohæres:& idē ſubſtitut⁹ ſibi datus
eſt extraneus aut frater ſuus.Si extrane⁹:tūc aut nō habet co
hæredē aliū,cuius aditione cōfirmet̄ teſtm̄,& nō pōt habere
pupillarē ſine paterna,vt d.l.quæſitū.ff.de acq̄.hære.& l.ij.§.
4 adeo.de vulga.& pup.Ratio:†q̄a exiſtētia ſui hæredis nihil
operat̄,qn̄ habet cohæredē extraneū,vt l.apud Iulianum.§.
idē Iul.ff.ad Trebel.Si verò eſt ſubſtitut⁹ frater ſuus:tūc pōt
habere pupillarem,repudiata paterna ab vtroq̄,vt pbat̄ per
tex.in l.ſi filius q̄ patri.de vul.& pup.& de acquir.hære.l.Iul.
Ratio:quia exiſtētia ſui hæredis operatur qn̄ habet cohære-
dem fratrem ſuum,nō extraneum,vt dictis legibus.Si verò
erat exhæredatus:tunc aut in paterno teſtamēto fuit inſtitu-
tus alter filius ſuus aut extraneus.Si filius ſu⁹ poteſt abſtine-
re à paterna,& habere pupillarem.Nā licet abſtineat exiſtē-
tia ſui hæredis,confirmat tabulas pupillares:ar.l.cum quaſi.§.
ſed & ſi quis.ff.de fideicom.lib.licet iſte caſus nō ſit omnino
expeditus.dicit gloſ.tamē ego habeo pro expedito:quia tex.
eſt expreſſus in l.filius qui.ff.de acquir.hære.Facit ff.ad Tre.
l.ita tamē.§.ſi pater.& d.l.ſi filius qui patri.ff.de vulg.& pup.
Si autē erat ſubſtitutus extraneus ſi nō haberet cohæredem,
cuius aditione teſtamentum confirmaretur,non poſſet habe
re pupillarem ſine paterna,vt d.l.quæſitum.ff.de acqui.hære.
Vide gloſſ.in fin.Hæc habet locum ex teſtamēto vnius &c.

Quæro,quid ſi ex teſtamēto diuerſorū,diuerſæ deferantur
hæreditates.Certè tūc nō eſt dubiū φ poſſunt adire vnam,&
aliam repudiare,vt dicit gl.& plenè dixi in l.fi.ff.de acq̄.hær.

1 *Seruus inſtitutus cum dubitatur,an ſit liber uel ſeruus,cogitur per iudicem adire.*
2 *Fines plebanatus quando probentur per inſtrumentum.*
3 *Quando in relicto facto filio ſit mentio patris quando uideatur relictum patris contemplatione.*

CVm aliquis. Cùm aliquis inſtituitur hęres cū
adiectiōe alicuius qualitatis,quę
ſi vera eſſet,alteri quæreretur hæreditas,illius cōtem-
platione videt̄ eſſe inſtitutus.hoc dicit. Nota quod in ſum-
1 mario dixi. †Nota quòd ſeruus cogitur per iudicem hære-
ditatem adire.Contra hoc oppo.de l.cùm proponas.ſ.de hæ-
red.inſtit.vbi dicitur quòd ſeruus poteſt non adire.Sol.quic-
quid dicat gl.veritas eſt hæc:ibi loquitur qn̄ inſtitutus eſt ille,
quē conſtabat eſſe ſeruū.Tunc enim ſufficit poteſtas domini-
ca ad cogendum eum prout poteſt:hic quando erat dubiū an
eſſet ſeruus,vel liber,quo caſu de neceſſitate recurrit̄ ad po-
teſtatem iudicialē,vt eum cogat.Ita loquitur hic. Glo.indu-
2 cit hanc legem in argu.†ad quæſtionem [a] vtrum fines pleba-
a natus [b] probentur per inſtrumentum.Dicitur in inſtrumento
b actum in tali loco plebanatus in domo talis:vt vtrum probe-
tur ex hoc illam domū eſſe in tali plebanatu.Certè per inſtru
c menta inter alios cōfecta,[c] hoc nō probatur:inter eoſdem ſic:
argu.huius l.& l.optimam.j.de contrahē.& commit.ſtip.Fa-
3 cit l.prædijs,§.Titio.ff.de leg.iij. †Vltimò Dy.inducit hāc
l.in argu.quòd quando relinquitur filiofami.ſi ſit mentio pa-
d tris,[d] videtur relinqui contemplatione patris,& ſic ſit profe-
ctitium.Ego dico contra dictum Cyn.procedere quādo fie-
ret mentio patris & patrię poteſtatis.ita loquor hic.Sed quā-
do ſit mentio patris ſimpliciter:tunc videtur addere magis
cauſa demōſtratiōis,quā φ eius intuitu fa
ciat,vt l.fi.ſ.de vſufr.Prædicta latius dixi
in l.filio.de condi.& demon.

1 *Milites magis arma,quàm leges habere debent.*
2 *Formidoloſi homines curant ea, quæ nulla ſunt ſuſpicione digna.*

a SCimus. [a] Iſta lex tota diuidi
tur in quinque par-
tes.Primo ponit prooemiū.Secū-
dò conſulit hæredibus,& formā inuētarij
ponit.Tertiò ponit effectū inuentarij, &
cōſulit creditoribus.Quartò loquit̄ de eo
qui petit ad deliberandū tempus.Quintò
& vltim.ponit ſuā concluſionē. Secunda
ibi,cum igitur. Tertia ibi, & ſi præfatam.
Quarta ibi, & hæc quidem.Quinta ibi,
circa finē notiſſimū.Iſta prima pars quę po
1 nit prooemiū nō eget ſummario. No.†
b φ milites [b] magis arma,quā leges habere
debent.Et ex hoc quod dicit magis,nō ex
cludit quin debeant ſcire leges quæ cōſtri-
gunt hominū vitā: & puniūt maleficia, vt
l.leges.ſ.de leg.& ſic ceſſat contrarium.
2 †Not.de hominibus formidoloſis, qui
curāt ea quæ nulla ſunt ſuſpicione digna.
Facit ff.ſi cui plus quàm per legē fal.l.iiij.
in prin.& l.ſi q̄s ab alio.ī prin.ff.de re iud.

1 *Hæreditas excurſu trium menſium dicitur repudiata ſi hæres dixit eam reſpuendam credo.*
2 *Tempus ad conficiendum inuentarium,an currat hæredi à die notitiæ uel aditæ hæreditatis.*
3 *Forma inuentarij.*
4 *Teſtes quando debeant cognoſcere contrahentes.*
5 *Inuentarium poteſt confici per procuratorem.*

CÙm igitur. Seq̄tur ſecūda pars
Certus de viribus
hæreditatis poteſt adire vel repudiare.du-
c bius vt ſit certus [c] ne damnū ſuſtineat, de-
d bet inuentariū [d] conficere intra tempora:et
ea forma quæ traditur hac lege. hoc dicit.
Dicitur hic in prin.φ qui ſponte adiuit,te-
net̄ omnibus creditoribus.quaſi dicat, nō
legatarijs.cōtra.j.ea.l.§.ſi quis aūt temera-
rio.Sol.Dicūt quidā q̄d hic deficit,ſupple
tur per illā legē,vel verius dicit gl.ibi loq̄-
tur quando deluſit legem & creditores in
dilatiōe petēda:hic ſecus. Et hoc eſt verū
ſcđm iſtas leges:hodie verò ēt legatarijs
teneretur inſolidū,vt j.ad l.Fal.authē.ſed
ſed cū teſtōr. Oppo.hic dicit,φ intra tres
mēſes debeat repudiare.cōtra.ſ.de inoffi.
teſtamē.l.ſcimus.§.fi.Sol.ibi ſtatuit̄ tēpus
ad petitionē filij,volēs agere q̄rela:hic ad
petitionē creditoris. Opp.iij.j.ead.l.§.ſed
q̄a quidā.Sol.Hic hæres inſtitutus nō re-
1 pudiauit,neq̄ adiuit,ſed indubitāter†di-
xit eā reſpuēdā credo,quæ verba cū con-
curſu triū menſum inducūt repudiationē,
vt hic,φ eſt no.Dicam plenius in d.§.ſed
q̄a quidā. Opponitur quartò,hic dicitur
φ inuentariū incipi debet intra mēſem à
e die notitiæ. [e] Cōtra,imò à die aditæ hære
ditatis,vt j.e.§.ſi verò poſtquā.Glo.fatet̄
cōtrariū,& hoc ſupplet,& aditæ hæredi-
tatis.& vide gl.Richar.Malū.videt̄ dice-
re cōtrariū:q̄a tex.iſte ſimpliciter loquit̄
f Mihi videt̄ [f] φ debemus ſic dicere.†Si q̄-
2 dē hæres malitioſè protulit [g] aditionē hr̄-
g ditatis,currat ſibi tp̄s ēt ante aditā hęredi
tatē.Si verò in nulla mora,in nulla culpa,
in nulla malitia eſt:tūc currit ſibi tp̄s poſt
aditā hæreditatē,vt glo.dicit.Licet enim
text⁹ dicat à die notitiæ:tn̄ ſubaudi,et adi
tæ hr̄ditatis.Tex.eſt no.ad hoc ī l.ſtatuli-
beros.§.ſi q̄s hr̄di.ff.de ſtat.lib.Ibi eſt val-
de ſingularis tex.ad hoc. Itē oppo.& vr̄
φ imò inuentariū debeat inchoari ſtatim,
vt l.tutores.ſ.de adminiſt.tuto.Sol.ibi lo-
quit̄ in inuētario tutoris : hic in inuētario
hr̄dis. Opp.dr̄ hic ſub p̄ſentia tabellario-
rū.& ſic innuit,φ plures ſint notarij.Con
tra,imò vr̄ φ vnus tm̄ ſit neceſſari⁹,vt no.
in d.l.tutores.ſ.de admi.tut.& j.ad l.Cor.
de falſis.l.ſi q̄s decurio.Sol. Expone ibi,
tabellariorū,id eſt tabellarij,vt dicit gl.li-
cet aliq̄n ſint neceſſarij duo notarij,vt ſta
tim videbitis.Itē opp.& vr̄ φ illa ſolēni-
tas exigat̄ in inuentario,vt j.ad l.falc.aut̄.
ſed cū teſtōr.Sol.Cōcedo φ p illam aut̄.
addit̄ īuētario hęc ſolēnitas,φ loco abſen
tiū adhibeant̄ tres teſtes illi⁹ ciuitatis lo-
3 cupletes,& bonę opiniōis.Erit ergo†for
h ma [h] inuētarij hr̄dis hęc:vt ante oīa ſignū
venerabilis crucis fiat manu hr̄dis:citen-

POMATES.

a ¶Ad q̄onem. Vide Panor.cō.lxij.co.v. ad fi.vo.ij.& co.vij.& Barb.cōſi.vj.vo.ij.& cōſil.xviij.col.xxij.vol.ij.& Aret.xlij.et aliq̄d.xxxvij. Ale.xxiij.col.j. vol.v.& Fel.ī c.cām.co.ij.de pb.& Ale.cō.l.col.iij.volu.v.vbi declarat.& Soci.cclxvj.co.v.vbi et ipē declarat.& p eundē cōſi.clxvj.& clxxxvj.co.j.vbi ēt declarat.& lxxxix.col.ij. vbi dicit φ ad pbādū cōfines antiquos ſufficit ſemiplena pbatio,et φ admittā-tur teſtes de auditu.& ibi ēt ponit an pbent̄ p famā et īſtrumēta antiqua.et vide Barb.cō.xiiij.co.iiij.& ſeq.vol.ij.& xxxvij.co. vbi ponit quid iuris ſi talia verba eſſent geminata, &c.

b ¶Plebanatus.Adđ φ Pau.de ca.hic ſup gl.arguit cōtra.dicit hic,φ iſta vr̄ verior,& ſpāle ī cōfinibus q̄ pbant̄ p īdicia:et ſic leuius q̄ alia,vt ī c.cū cām.extra de pba.& no.p gl.in c.ſi papa.ſup verbo,pbata.de priui.ī vj.dicit tn̄ φ Bald.hic vr̄ req̄rere φ ſint plura īſtrā de hoc atteſtātia:qm̄ ex illis reſultat publica fama,q̄ ſufficit ī antiq̄s ad pbationē pfectā,vt no.ſ.de pb.l.pprietatis.et ff.de neg.ge.l.at q̄ natura.§.cum me abſente.& p eūdē Bal.l.cū ſup verbis.de rei ven.ſ.Tu de hoc vide pulchre p Bal.cōſi.ccclij.iij.vo.& cō.ccclv.vbi dicit φ literę ſculptę ī marmoribus pbāt ſi ſunt iūctæ cū tp̄is lōgingtate.alleg.gl.ī d.c.cū cām.& in c.ad audientiā.el.ij.de p̄ſcr.& c.cū olim.de cē.et xxiiij.q.ij.ſanę.

P. PAV.P.

c ¶Alios cōfecta.Iſtđ nō pcedit qn̄ eſſent inſtrā de antiquo in alios cōfecta: pbēt & poſtea p totū diſcurſum illius.et q̄ō pbentur cōfinia,& q̄ō pbent̄ inſtrā iter alios qn̄ de antiquo ī alios cōfecta. vide Barb.cōſ.xiiij.vo.iij.co.iiij.& ſeq.

d ¶Mētio pr̄is.Adde eūdem Bar.ī l.ſi tibi decē.§.ſi pactus.ff.de pact.per And.de Iſer.in c.j.in prin.de ſucceſ.feu.

a ¶In l.ſcimus.In princ.Et vide Bar.in conſi.inci.literas veſtræ magnificentiæ.vbi loquitur de inuentario.et eūdē Bar.in cōſi.cxlv.vbi ſingulariter loquitur de inuentario.& ibi ēt q̄rit,quid in mulierē q̄ tractat de dāno vitando qn̄ ſit inuentariū minus ſolēniter:et vtrū valeat quo ad p̄ſentes.De validitate inuentarij,vide Lu.Ro.in conſi.lxxxij.inci.circa id de quo q̄rit̄. Et vide Lu.Ro.conſi.cclxxij.de eo qui nō poſuit omnia bona hæreditatis in inuētario.And.Barb.

P.PAV. P.

b ¶Qđ milites.Qualiter iſtud procedat,vide Ale.conſi.ciij.in iij.co.& ī quibus excuſetur iuris ignorātia,vide Ro.conſ.lvj.vbi ponit q̄d in militibus noſtri tēporis.

POMATES.

c ¶Vt ſit certus.Viđ de materia Fel.in c.cum M.Fer.co.xviij.in fi.de conſti.& Alex.cōſi.xl.vo.iij.co.pe.vbi ponit an teſtōr poſſit renūciare confectioni inuētarij.

d ¶Inuentariū.Adde quod Alexan.& Pau.de Ca.hic referunt An.in l.j.§.hęc ſtipulatio.ff.ad l.fal.dicere φ ſi ſimpliciter,expreſſe vel tacite hæres adit,et non proteſtetur de cōfectione inuētarij vel non dicit φ ſit dubius de viribus hæreditarijs,φ nō poterit poſtea cōficere inuētarium;: q̄a ſpe certiſſima & ſine dubio videtur adiuiſſe per iſtū §.verſi.non indiget.iūcta expoſitione Cy.q̄ dicit,non indiget,vt ſibi proſit.Qđ dictū reprehenditur,vt hic p Pau.de ca.de quo latius vide,quā per Ale.eius cōſi.ccxij.inci.In Chriſti noīe paſſus,de quo q̄rit̄.

POMATES.

e A die notitiæ.Adđ quæ not.Barb.in cōſi.l.col.iij.volum.ij. Adde tamē multos caſus,in q̄bus ignoranti vel impedito non currit tēpus.et per Barb.conſi.viij.col.iij.in j.vol.

f ¶Mihi videtur.Adde quod opi.Rich.Malū.tenet Spec.& Io.An.in ti.de inſtru.edict.§.fin.in verbo,ſecundum Vber.& glo.in auth.ſed cum teſtator.in ver.ſtatutum.j.ad legem Falc.Salic.hic.quia inuentarium fieri poteſt circa aditionē hæreditatis,vt j.§.ſi aūt aliquis.Itē quia rationes quæ mouerunt Iuſtinianum,hæ fuerunt,ne deficeret aditio,vt patet hic,& in dicto §.ſin autē hoc.Sed ſi vera eſſet opin.gloſſ.ſequeretur totum contrarium. Tamen opinio huius glo.eſt magis cōmunis,& eā tenet Cyn.Ray.Iac.But.Angel.Bald.in l.filium,quem habentem.famil.erciſc.& Bald.hic.Paul.de Caſt.approbat opi.Bart.hic,Ang.Fulg.idem faciunt & contra opin.Ioan.And. dicit Alexan.facere tex.hic,dum dicit,ſigno crucis, antea manu hære.propoſito.& ſic text.requirit, quod faciens inuentarium ſit iam hæres.l.pro hærede.§.j.ver.hæres eſſe.ff.de acqui.hæred.ergo antequam ſit hæres non currit tempus.Dicit tamen quod in puncto iuris verior eſt opi.Rich.Mal.& ſequacium:& ſuo motiuo facilis eſt reſponſio.& primam opi.videtur ſequi Bal.conſilio cccxxxj.iij.volumi.incipien.In chriſti nomine,quæritur an ſignū crucis.Roma.tamen ſequitur opinio.Bart.eius conſilio lxxxiiij.ibi dicens eſſe communem.

g P.PAV.P. ¶Malitioſe protulit.Vide Rom.conſi.xxxiiij.ſequitur Com.conſi.cxxviij.inci.vtrum inuentarium.& ideo fideicōmiſſario dat̄ tempus ante factam ſibi reſtitutionem.

h POMATES.¶Erit ergo forma inuentarij.De iſta forma vide Panor.conſilio lxxiij.colum.iiij.ij.dubio.vol.ij.& aliquid per Bartol.conſil.clxix.vbi multa ponit ī materia huius l.& quid ſi aliq̄ ex creditoribus,vel legatarij eſſent,an poſſent coram iudice ſeculari citari,& qualiter,vide Iaſo.in l.teſtm̄.& l.omniū.ſ.de teſt.& Pau.de Caſt.cōſi.ccv.vbi ponit an teſtes debeant ſe ſubſcribere.& aliquid per Bal.conſi.xvj.in ij.parte.& Barba.in c.cum cauſam.col.iij.de offi.dele.

h P. PAV. P. ¶Ergo forma.vide Ang.ponētē oēs formas inuētariorū.Itē vide p Mod.hic,circa iſta req̄ſita & ſing.adde φ ſi in cōfectiōe inuētarij nō obſeruarent̄ oīa req̄ſita p hāc l.ſed ſolū ſeruarent̄ ea,quę ſolēt de cōſuetudine opponi,ſuſtineretur inuētariū.Ita ſingl'r Bal.in hac l.in fi.prin.Item nota φ in cōfectiōe īuētarij nō requirit̄ ſubſcriptio teſtium. vide Panor.cō.ccv. Itē circa hāc materiam inuētarij adde et prīo an pſit fideicō.& an pſit circa obligationes hæreditarias,& q̄bus eſt trāſactū vel cōpromiſſum.vide Ang.cōſi.xxxij.inci.viſo laudo.vide ēt Ang.cō.lxiiij.inci.quærit̄.ad fin.vbi dicit φ circa grauatum reſtituere hæreditatē nō īmutet bn̄ficium inuētarij qn̄ teſtōr pmiſit nō cōtrauenire trāſactioni ſub certa pœna & iurauit, hæres aūt contrauenit, an poſſit conueniri ad pœnā vltra vires hereditarias viđ Ang.cōſil.ccxxxvij.inci.teſtōr trāſigit.vide Barb.in c.j.ī iiij.col.ad fi.de teſta.Quid aūt ſit in adeūte hæreditatē,in qua ſint bōa feudalia et allodialia,ſi adeat cū bn̄ficio inuētarij,an ſatiſfacere debeat creditoribus de bonis feudalibus.viđ Practi.pa.in forma libelli,quo agit̄ ad reuocationē feudi.ī verſ.nec ſuperſtitibus.in ij.col. Nūq̄d aūt nō cōficiēs īuētariū p-dat legitimā et Tre. vide Alex.cō.ccccclvij.vbi ēt nūq̄d nō cōficiēs inuētariū teneatur p̄ſtare alimēta relicta vltra vires patrimonij.vbi ſubijcit ſingl'r verbū φ ſi teſtōr mādet legata nō p̄ſtari vltra vires hr̄ditarias,φ eo caſu hæres non cōficiēs nō teneatur vltra vires.Item φ minori det̄ in integrū reſti.aduerſus nō cōfectionē inuētarij,vide Alex.conſi.dcxiij.in iij.col. Et quoſdam caſus,in quibus nō nocet omiſſio inuētarij,vide per d.Franc.conſi.cxlviij.Itē cautelam ad excuſandum eū,qui nō confecit inuētariū,vide per Cep.cautela xix.Nūquid aūt inuentarium tutoris de rebus pupillæ proſit in materia huius l.vide Cepo.caut.ccxlvj.Nūquid autē per nō confectionem inuētarij perdat̄ Treb.vide Bar.cōſi.ij.& cō.l.& Pau.de ca.cōſ.xcij.vbi ēt ponit de legitima.& cōſ.clxiij.& cōſ.ccx.& de vtroq̄ vide Io.de Anna.cōſ.lxj.Nūquid aūt mulieri nō cōficiēti inuētariū ſuccurratur,& an legatarij ſint in ſpecie citādi,an in genere:& an ſufficiat denunciatio.Itē ſi ſine citatione.Itē ſi aliqui fuerint citati,aliqui nō,an valeat quātum ad citatos,vide Bar.cō.cxlix.Quid aūt ſi filia,quę debebat dotari a fratre,ei ſucceſſit,& ita cōfecit inuētariū,an poterit retrahere dotē,& an ius retinendi cōpetere poſſit hæredibus eius,vide Pau.cōſil.cxiij.Itē an & qn̄ nō conficiēs inuētarium poſſit deducere debitum proprium,vide Pau.conſi.clxiij.in j.colum.& conſi.ſeq.& conſil.ccxj.Item quod in confectione inuentarij non requireretur ſubſcriptio teſtium,vide Pau.conſi.ccv.Nunquid autem minor nō cōficiēs poſſit conueniri vltra vires,vide Paulum cōſil.ccx.Item an proficiat in legatis ad pias cauſas,& an credatur hæredibus dicentibus alia bona non fuiſſe in hæreditate quā comprehenſa in inuentario.Itē quid ſi in inuentario ſunt deſcripta bona mobilia,& eorum valor non ſit inſcriptus,& quid ſi hæres nō obſtante inuentario ſoluerit aliqua legata integre,an ſibi præiudicet in alijs,vide Pau.de his omnibus cōſi.ccxj.vide & in cōſil.ſequen.vbi ponit ſi hæres adeat ſimpliciter hæreditatē, vel faciat actum per quem inducitur tacita aditio,vtrum videatur renunciaſſe beneficio inuentarij,ſi de ipſo nō fuit proteſtatū.Itē adde φ de iure canonico confectio

inuētarij nō operat̄ q hrs teneat̄ iſolidū vide Bar.i tractatu differētiarū iter ius ciuile & Canonicū, in penul.col. Itē qd' eccleſia nō cōficiens nō teneat̄ vltra vires,vide Panor.cōſ. xxxiiij. An eccleſia teneat̄ conficere,vide Barb,in c.j.in vl. charta.de teſtamē.et in ca.de his.eod.tit. de quo infra.Itē qd' ſi qs adeat hæreditatē ſine cōfectiōne inuētarij,&ipſe poſtea vēdet hrditatē alteri,vel aliter in alium trāſferat, reſtituunt̄ ſibi actiões ſuę,vide Frāc.cō.cxlvij.vbi etiam ponit multos alios caſus, in qbus nō nocet cōfectio inuētarij.Itē an bonorū poſſeſſor teneat̄ cōficere inuētarium ad hoc,ne teneat̄ vltra vires hrditarias, vide Barb.late i rubrica. C.q admitt.i xxij.charta.in j.q.et iij.col.Itē an bona q nō erāt defunctī:puta cōmodata vel depoſita,an ſint ponenda i inuētario, vide Are.in l.ſi de eo.§.ſi forte.in j.col.de acq. poſ.Itē qd ſi eccleſia ſit inſtituta,et adeat nō cōfecto inuentario, an teneat̄ vltra vires,vide Barb.in c.de his.in iij.co.ad fi.extra de teſta.vide infra.

+POMATES.

a ¶Alias ſufficit mittere ,pclamationē p ciuitatē. Citatio generalis hoc caſu ſufficit,de quo p Barba. cō.xxiij.col.iij.j.vo. &Barb.cō.cliij.ici. maritus fecit.in j.co. Adde q Bar.i l.ſi eo tpe.j.de remiſ.pign. tenet contrariū eius q hic,& vult ſufficere citare creditores: & ſic illos quorū ſecūdario ireneſt p ,pclama.Sed melius e hic loquutus Bar.vide p doct.i c.exhibita.de iudi.vbi nouiſſimi.

b ¶Duo teſtes. Adde quot teſtes et quales ſe debeat,et quot tabelliōes,an ſint citādi creditores,et qūo vide Bal.cōſ.xxxv. iiij.vo.et ibi ēt dicit q ſignū crucis non eſt de ſubſtātia i cōfectiōe inuētarij. & idē p plura tenet cōſilio,pxime allegato ccxxxi.vbi alleg.dictū Apoſtoli, qcqd facitis i noīe Chriſti facite,& tñ illa verba nō ſunt de ſubſtātia:qa ſufficit dicere, hrs eſto. Itē bñficiū inuentarij ,pdeſt Iudęis,& Saracenis,et tñ ipſi nō faciunt ſignū crucis. Latius ibi vide,& ēt an ci-

tur creditores,& legatarij,q veniant tali die in tali loco,ad videndum confectionē inuentarij:vt habes hic,& in auť.ſed cum teſtator.& in corpore vnde ſumitur,quæ citatio fiat nominatim, ſi ſint certi: aliàs ſufficit mittere proclamationem p ciuita-
a tē,[a] ſcdm Richar. Mal.vt j.de remiſ.pig.l. ſi eo tempore.quo facto adhibeatur vnus notarius,qui inuentariū totum conficiat,
b & adhibeantur duo teſtes,[b] qui hæredem cognoſcāt.& ad cōfectionem inuentarij, vt hic. Adde q in eorū præſentia tres videant̄ vt poſsint deponi apud heredē nullius malignitatis cōſciū.Itē in ſubſcriptione dictus hæres,vel pro eo ſcribēs,debet ponere qualiter dolum,vel fraudem non commiſit in huiuſmodi cōfectiōne inuentarij.& inde inſpicere debet formā huius inuētarij.Itē adhibeantur tres alij teſtes, eiuſdē ciuitatis locupletes, & bonæ opinionis,loco creditorum, vel legatariorū abſentium.& in eorum preſentia inuētarium cōſcribatur,præmiſſo venerabili ſigno ſanctæ crucis manu hrdis.quo facto heres ſe ſubſcribat ſcdm formā huius l.ſi ſcit ſcribere:vel ſi neſcit,vel non pōt ſcribere,tūc adhibeat vnum alium notarium ad hoc tñ ad ſubſcribēdū pro ſe:qua ſubſcriptione facta,ille notarius qui fuit adhibitus ad cōfectiōnē toti⁹ inuētarij,illud
c publicauit.Hęc eſt forma inuentarij, [c] in qua ſi quid deficeret,inuētariū nō valeret, preterquā ſi omitteretur ſignum ſanctæ crucis.Illa em eſt leuis ſolēnitas,& minor prejudicij:quę omiſſa non vitiat:vt l.j.in fine.ff.de vē.inſpi.et ita tenent oēs docto.
4 Vlterius opp.dicit̄ hic,q teſtes debent cognoſcere heredē,Contra†in auť.de teſti.§.& licet.Glo.dicit,ſpeciale eſt hic. Tu dicas clarius,aut aliqd debet ,pbari p teſtes in iudicio aut per inſtrumēta. Primo caſu:aut teſtes adhibentur ad teſtificandū ſuper contractu,& debēt cognoſcere cōtrahentes. Aut adhibentur ad teſtificandum ſuper aliquo facto vt q Titius poſſideat,& ſufficit q cognoſcant eū,de cui⁹ facto teſtificant̄,licet aduerſarium nō cognoſcāt.Ita no.in l.iij.§.j.ff.de teſti.Et puto q ſufficiat ſi illos vel illum cognoſcāt ſecundum nomē & pronomē, & pſonā, tpe quo teſtimoniū reddit, licet tpe quo cōtractus fuit celebrat⁹,non cognouerit niſi perſonā:arg.ff.de publ.l.cum ſi exhibuiſſent.§.ij.& q not.ff.de teſtib.l.iij.§.j. l.Iul.& l.ad teſtiū.circa princ.ff.de teſt.Si verò debet ,pbari per inſtra:tūc nō eſt neceſſe q teſtes cognoſcāt cōtrahētes,vt d. §.& licet. Fallit i inuētario,& qñ iſtrumētū fit in ſcriptis,et ab imperitis literarum, vt glo.dicit hic. Vltimò dicitur q qñ res ſunt abſentes debet inuētariū pfici intra annum. Quęro intra quātū tps debeat in-
5 choari? Dic vt in gl. †Vltimò no.q inuētarium pōt cognoſci per procuratorem.

1 ☞*Qui fecit inuentarium non tenetur ultra uires hæreditarias.*
2 *Emens ab hærede uendente pro ſatiſfaciendis hæreditarijs creditoribus à quibus & quando poſsit moleſtari.*
3 *Quis eligat pro ſatiſfaciendo creditoribus hæreditarijs, uel uendere rem hæreditariam, uel ex rebus ſatiſfacere.*
4 *Hypothecaria quando competat, & quando condictio indebiti.*
5 *Creditoribus prouidetur contra legatarios.*

d **Et ſi præfatam.** [d] Hic incipit tertia pars in qua ponit̄ effectus inuētarij iā cōfecti, & ,puidet̄ heredibus & creditoribus.& breuiter dicit. Qui fecit inuētarium ſolēniter vltra vires hereditarias nō tenet̄:& Falcidia vtat̄, & illis ſatiſfaciat q prīo veniunt de pecunia,vel de reb⁹ hæreditarijs, qbus deficiētib⁹,et creditorib⁹ cōtra legatarios quib⁹ prī⁹ ſolutū eſt vel cōtra creditores poſteriores i tpe oportunis remedijs ſuccurrit̄:cōtra ipm verò heredē,vel emptorē, ab eo regreſſus nō dat̄.h.d. vſq ad.§. in cōputatiōe.Hęc eſt notabilis pars multū.Diuidit̄:qa primō ,puidet heredi. Secūdō ,puidet creditorib⁹ cōtra legatarios Tertiō prouidet creditorib⁹ cōtra creditores poſteriores in tpe.Quartò recepilogat quędā quæ ſ.dixit prouidendo heredibus.Scda ibi:licētia.Tertia ibi, ſin verò hæredes.Quarta ibi,cōtra ipm tamē.
1 No.†q q fecit [e] inuentariū nō tenet̄ vl-
e tra vires hęreditarias. Ad iſtud oppo.ſ. eo.l.ſi te bonis.& l. quę dotis ſolu. mat. Sol.illud eſt hodie innouatum in hærede conficiente inuentariū legitimè vt hic vides. Opp.ſecūdò.hic dicit̄,hæres habet hereditatem ſine damno. Cōtra imò heres patit̄ dāna:qa periculum rerū hereditariarū poſt aditam hæreditatem pertinet ad eū.vt l.in ratione.la ij.in prin.ff.ad l.fal.Sol.dico q illa lex ſit hodie correcta per iſtā in herede conficiēte inuentarium
f qui oīno debet eſſe ſine damno. [f] Ita debetis intelligere hic. Opp.tertio dicitur hic q debet ſatiſfacere eis, qui primo ve-
g niunt.[g] Cōtra.ff.ad l.Fal.l.in dolo.Solu. Intellige hoc in herede ſatiſfaciēte bona fide: quia alios creditores potiores ignorabat,aliàs eſſet in dolo,ſi cautiones non exigeret,vt l.cōtraria. Opp.iiij.dicit̄ hic qd' licet ſatiſfacere de pecunia,vel de rebus.Contra aliud pro alio inuito creditore ſolui non pōt,vt l.ij.§.j.ff.ſi cer.pe.Sol. ſpāle eſt hic in herede conficiēte inuentariū,vt hic vides. Tñ quia text.hic loquit̄ alternatiuè:vel ex rebus,vel ex earū vēditione:poſſet hic dubitari cuius ſit electio vēdere,vel ex rebus ſatiſfacere. Ad cuius declaratiōnē eſt ſciendum q vos habetis hic duo dicta. Primò q heres debet habere hereditatē ſine dāno. Secūdò†q ſi hæ-
2 res vēdidit emptor nō pōt inquietari. Tñ hoc ſecūdū debet intelligi cū heres vēdidit vt heres,& pro ſatiſfaciēdis debitis& legatis,vt hic in verſi.ſin verò creditores. & in verſi.cōtra ipſum.Sed ſi vēdidit tāquam propriam ſimpliciter:tūc emptores poſſunt moleſtari:arg.j.cre.euic.pig.non de.l.j.Facit q habuiſtis in l.iij.ſ.de præd. mi.& l.ſi qs domū.§.j.ff.loca.Itē illud qd' hic dicit̄ q emptores nō poſſunt moleſtari,eſt verū à creditoribus , vel legatarijs. ſed ſi alius vellet euincere iure dominij, iſtud hac lege nō ,phibet̄.nō em pōt factū
3 hrdis preiudicare ei q eſt dñs. †His pręmiſsis[h] in qō.propoſita ſic dicas: Aut eſt
h certū rē fuiſſe i hereditate,& fuiſſe in dominio defuncti aut nō. Prīo caſu,aut hrs reperit emptorē q velit emere ab eo tāq̄ ab hrde ,p ſatiſfaciēdis legatis & debitis abſq aliqua obligatiōe ,ppria de euictiōne:tunc

tatio ſit de ſubſtātia ſuētarij,& an ſit neceſſe q teſtis ſe ſub. ſcribat et cognoſcat teſtōrē,vid Pau.de Ca.cō.ccvj.et ccxxj.

+POMATES.

c ¶Hæc eſt forma ſuetarij.Iſtum tex.alle. Bar.& vide p doc.i l.ſciēdū.ſ.i col.ſi. de ver.ob.vbi qrit an notarius pſumat̄ rogatus ad cōficiēdū, ſi i inſtro nihil dicat̄. Et p iſtum tex.dicit q non præſumitur.

d ¶In ſ.& ſi pſatā. Vide Lu.Ro.i cōſi. cix.de eo q fuit ſolitus,vt ſibi ſoluatur. And.Barba.

+P. PAV. P.

d ¶Et ſi pſatā.Vide Cō.cō.cxviij.i pri. Et vtrū inuentariū de quo per Bart.& alios i l.i rōne.§.qd' vulgo.aū ſin.ff.ad l. falc.& ſi ſit exceptio facti inuētarij ita q hrs non teneat̄ vſq ad vires hrditarias pōt opponi et poſt ſnīam in executiōe: vide Are.i l.more.i princi.in j.col.ad ſ. de acqui.hære.

+POMATES.

e ¶Nota q qui fecit. Adde tñ cautelam excuſandi heredem nō cōficiēte inuentariū p Cep.cau.inci. hæres ſi non fecit.

f ¶Sine damno.Add q hoc putat verum Pau.de ca.ſi añ aditā hæreditatē petierunt:qa nondū erat obligatus legatarijs iſolidū.ſecus ſi poſt: qa per aditione cœpit eis iſolidū obligari ex quo vires hrditatis patiebant̄:iō nō liberet̄ ſtuit rerū, ſi legata cōſiſtebāt in quātitate.li. cendiū.§.ſi cer.peta. ſecus ſi in ſpecie.

g ¶Primo veniunt. Hoc et limita vt refert Pau.de ca.ſcdm Arch.xiij.q.v.c.nō ſane.nō hre locū i hrde vſurarij q nō debet ſoluere prīo venientibus, niſi recepta cautiōe de reſtituēdo:qa ſcit vl'ſcire pōt alios ſubeſſe: et ſi eēt i dolo nō haberet locū bñficium huius §.& idē eſt ſecūdū ipm Pau.ſi teſtator reliqſſet certā quātitatē pro male ablatis.De quo vid ſ.ſi.conſil.ſui ccxj.& Ab.cōſi.lxxxiij. ad hāc iij.oppo.Barto.

h ¶His pmiſsis.Add Bal.i l.ſi pecunia.ff. de le.ij.& ibi do.lo. de Imo.q dicit de facto dixiſſe, q hrs tūc nō cogit̄ exburſare pecuniā, & q ēt i dote reſtituēda ſi i hrditate nō ſint niſi bōa imobilia: et mulier repetit dotē i pecunia quā dede-

a ne:tunc cogitur vendere:[a] quia ex hoc nullū damnū patitur: & regula ſubeſt q aliud pro alio &c.Si verò talem emptorē non reperit:& tūc pōt ſatiſfacere de rebus:nā vēdēdo res pōt ſet incurrere dānū,vt ſ.dixi:ſed hæc lex vult eū ſine damno:ergo &c. Si verò non cōſtat rem eſſe vel fuiſſe,in dñio defuncti:tunc nō cogitur vēdere:qa poſſet pati dānum per obligationē de euictiōne,vt ſ.dixi:tenē mēti. Venio ad ver.licentia. Dicitur hic q plus ſubuenit creditoribus:quā legatarijs. Cōtra.ff.de traſa.l.cū hi.§.planè.Gl.non ſoluit. Tu dic q hic in exigēdo plus fauetur creditori:ibi in remittēdo plus fauetur legatarijs duplici fauore, ſcilicet vltimæ voluntatis,& alimentorū. Itē opp.dicitur hic q creditores reuertuntur cōtra legatarios.Cōtra.ſ.de hære.act.l.ſi.Dicit gl.ibi quando hæreditas eſt ſoluendo:hic nō.Præterea hoc caſu nō cōueniuntur legatarij ea actione qua tenebatur defunctus:ſed alia actione hic prodita,ſcilicet hypothecaria,& cōdictiōne indebiti.Iuxta hoc poteſt dubitari:quia hic ponūtur actiones duæ alterna-
4 tiuè. Quæro quando cōpetit hypothecaria,& †qñ condictio indebiti? Rñ.hypothecaria habet locū qñ creditores habebāt hypothecam & res ſoluta legatarijs extabat:cōdictio indebiti habet locū qñ nō erat res hypothecata,vel res ſoluta nō extabat,ſed erat conſumpta:& eā legatarij in ſuā vtilitatē cōuerterēt:cū em legata nō debeant,ſed vniuerſę facultates aſſumūtur,vt videbitis in l.ſi vniuerſæ.j.de legi.tn ſi ſit ſolutū indebite:ideo cōuenitur cōdictione indebiti.Nec eſt nouū q licet hæres ſoluat,alius repetat,vt ff.de cōdictio.indebiti.l.nec nouū. Venio ad verſi.ſin verò hæredes.Dicit̄ hic q primi creditores agūt cōtra ſecūdos:imò videt̄ q debeat agere cōtra emptores,ſi res extat hypothecata:nā condictio ex lege.non habet locum quādo habet locum alia actio,vt l.j.ff.de cōd.ex lege.Sol. Quidā fatebant̄ hic contrariū.Sed hoc eſt cōtra iſtum textū in quo dicitur q contra emptores nō pōt agi: & ſic ceſſat cōtrarium:quia habet locū cōdictio ex lege:iō quia nō cōpetit iſta actio. Op.ſcdō de his quæ in frau.cred.l. pupillus.i ſi.Sol.quicquid gl.dicāt hāc lege debes intelligere i caſibus in quibus anterior creditor pōt à creditore poſteriore auocare, qd' eſt qñ anterior habet hypothecā.vel ſecundus forte extorſit,vt dicit̄ in cōtrario. Quæro,dr̄ hic,q habet hypothecaria,vel cōdictiōne indebiti,ex lege: qro igitur qñ cōpetit vna actio:& qñ alia? Rñd.hypothecaria habet locū,quādo res erat hypothecata,et data i ſolutū extabat.Cōdictio ex lege habet locū,qñ res erat data i ſolutū,& nō extabat,vel nō erat hypothecata:tamē reuocatiōi locus erat ſecūdū ea q dixi ſ.,pximè. Sed cōtra hoc oppo. re perēpta i ſubſidiū cōpetit actio neg.geſt.vt l.mater.§.j.ſ.de rei vēdi.ergo nō eſt recurrēdū ad condictionē ex lege.Sol. ibi loquitur qñ vēditur res mea:hic nō:quia loquit̄ qñ venditur res mihi obligata.qd' nō placet,vt no.i l.j.ff.de diſt.pi. Dic ergo q .l.mater l.loquit̄ de actiōe neg.geſt.dāda cōtra ipm qui vēdidit:nō tñ ,puidet cōtra eū cui facta eſt vēditio,vel in ſolutū datio:iō neceſſaria eſt cōdictio ex lege,vt hic videtis. Venio ad ver.cōtra ipſum.Dr̄ hic q creditores nō pñt venire cōtra ipſum heredē,vel emptores ab eo.

Quæro quis hēat ,pbare hæres vel emptor qñ iſtā exceptionē ,pponit,ſiue opponit? Rñd.hæres habet probare ſe feciſſe inuentariū,& hæreditatē vendiſſe pro ſatiſfaciēdis debitis & legatis: & creditoribus,& legatarijs de illa pecunia ſoluiſſe. Hoc ,pbatur in tex.ſ.i §.ſin.verò creditores.Hoc ēt ,pbat̄ in iſto ver.cōtra ipſum tñ.Hoc autē q ,p ſoluēdis debitis vēdiderit,apparet eoipſo q debita vel legata poſtea ſunt ſoluta:ar.l. ſed Iul.§.& proinde.ff.ad Mace.Itē hoc q dicta pecunia ſit ſoluta creditoribus & legatarijs, ,pbat̄ eo ipſo q conſtat ppter hoc rem venditam eſſe , & apparet debita vel legata ſoluta. præſumitur enim ex illa pecunia,vt l.ſi ventri.§.fina.ff.de priui.cred.

1 ☞*Expenſæ funeris ante omnia deducuntur.*
2 *Expenſum in recollectione teſtamenti,& inſinuatione detrahitur ut æs alienum.*
Legatarij quando teneantur conferre ad expenſas factas per hæredem in recolligendo teſtamentum.
3 *Expenſæ factæ pro uendendis rebus hæreditarijs in ſatiſfacendo creditoribus , in ſubhaſtationibus,gabellis,proxenetis,an deducantur tanquam æs alienum, uel legatarij ad eas contribuant.*
4 *Quomodo probetur hæc expenſa.*
Expenſa magna debet probari teſtibus: parua probatur iuramento.
5 *Pœna dupli in qua defunctus incurrerat erga illum, quem ſibi hæredem facit an poſsit computari contra creditores.*
6 *Fundum uenditum à patre,an filius cuius erat à patre hæres inſtitutus poſsit uendicare.*
7 *Si extraneus fuit inſtitutus hæres à defuncto qui fundum extranei uendiderat,an poſsit ipſum fundum ab emptore uendicare.*
8 *Stante ſtatuto quòd quis non poſsit uenire contra inſtrumentum à ſe factum. nec hæres eius:quid ſi teſtator uendidit fundum illius quem poſtea fecit hæredem: quia adiuit & fecit inuentarium : nunquid poterit tunc uendicare fundum.*

b **In computatione.** [b] Hic eſt vna glo. quæ conſueuit reputari difficilis. Expenſa funeris,teſtamenti,& inuentarij, & aliarum cauſarum neceſſariarum,& quod
c debetur hæredi [c], vt æs alienum deduci-
1 tur.hoc dicit,vſque ad.§.licentia. †Nota quòs expenſę funeris ante omnia deducuntur. Simile habetis l. Papinianus.§. quarta.ff.de inoffic.teſta. Secundò nota
2 †quòd illud quod expenditur in teſtamēti recollectiōe & inſinuatione,detrahitur vt æs alienum,vt hic.quod nota. Pro hoc habes determinatam queſtionem de qua ſępe dubitat̄:hæres qui recolligit teſtamētū,vult q legatarij cōtribuāt in recollectiōe teſtamēti. Certè hic habes textū,ex quo colligit̄ q ſi qdē hereditas eſt ſoluēdo,debeat ſoluere totū ipſe hæres ſicut æs alienū.ſed ſi hæreditas nō eēt ſoluēdo:tūc diminuerētur legata ,ppter iſtā expēſam,ſicut ,ppter aliud æs alienū.qd' perpetuò tene mēti. Nota tertiò q il-
3 lud†qd expendit̄ ,ppter alias neceſſarias
d cauſas[d] detrahit̄ vt æs alienū: & propter hoc de facto plures vidi vendere res hęreditarias ,p ſatiſfaciēdis debitis,& legatis:in hoc ſit expēſa in ſubhaſtationibus, ſoluit̄ gabella pro iſta ſubhaſtatione: in vēditione permittūtur lites & pecunia q̄ promittit̄ alliciēdo emptores,vt pl⁹ promitteret,expendit̄ in proxenetis & ſimilibus:hæc oīa deducunt̄ vt æs alienū. Caſus eſt hic,& in l.j.in fi.& l.iij.ff.ad l.falci. Et eadē rōne dico de his quæ hæres expēdit vt habeat inſtrumēta inſtitutionis, videlicet de eo q ſoluit. Hęc eſt tota expēſa in cauſis neceſſarijs,vide text . caſus
4 eſt hic. Quæro,dicit̄ hic, q ,pbauerit:†quāliter hoc debeat probare.gl.valde notabiliter dicit q debet ,pbare teſtib⁹, vel forſan ſuo ſacramēto. Vide gl.quę no. & ſigna. Doc.alibi in ſimili dicunt q ſi quidē eſt expēſa magna,hoc debet ,pbare per teſtes,vel inſtrumēta. Expenſas minutas debet probare ſuo ſacramēto:ar.l.ſi qs ,p redēptiōe.de dona.Itē refert Cyn. in l.id qd' pauperib⁹.ſ.de epiſ.& cle. Vltiō poſſum⁹ dicere q ſi expēſa facta eſt magna, fiet ,pbatio eo mō quo habuiſtis in ſimili ſ.de ali.pu.l.fi. Vel fortè etiā iudex taxaret inſpecta qualitate cauſę, in q̄ expenditur, vt dicitur in expenſis lit. Mō
5 habetis primū. Venio ad gl.magnā, †q̄ro quid ſi defunct⁹ Titio tenebat̄ de euictiōe in duplū, & illū Titiū re euicta fecit heredem, vtrū,cōtra creditores cōputabit duplū. Videt̄ q nō, vt. ff. ad l. Falcid.l.cū emptor.ſed fortè ibi nō fecerat in

rat viro,p hoc q dr̄ hic cogit̄ accipere hrditarias,ſi hrs cōficit ſuētariū.iſta qō nō pēdet de facto in iſta ciuitate.an.bar.

a ¶Cogit̄ vēdere. vide ēt p Io.an. i ti.de iſtr.edi.§.ſi.ſup ver. nūqd dicemus.ſ addi.magna p Ang.i l.j.§. hęc ſtipulatio. ff.ſi cui plus quā p l. ſal.& ibi p Io.de Im.

b ¶In cōputatiōe.vide Lu.Ro.cō.xviij. inci.viſa facti narratiōe. vbi cōſuluit q licet filius cōfecerit ſuētariū:tñ vř cōfirmaſſe cōuētionē facta p patrē īmiſcendo ſe hęre.An barb.

+P. PAV. P.

c ¶Debet̄ hrdi.Iō ſi eſſent obligata bōa feudalia,q ad heredē ptinēt ex inueſtitura maiori,nō eſſet i talibus bonis ſatiſfaciēdū creditorib. facto ſuētario, vide Com.cōſ.cdxiij.i ij. dub.Itē q autū dicit hic q habēda eſt rō eius q debebat̄ hrdi p defunctū, adde q pōt heres ,p credito ſuo petere a iudice ſibi aſsignari aliquā rē de qua poſsit libere diſponere ſecūdū Pau.poſt Bal.i l.debitori tuo. C.de pactis.& ibi vide Iaſ. in.ſj.col.Itē ad illud q dixi ſ.de bōis feudalibus qñ factū eſt inuētariū,vide Ale. cōſ.xviij.in v. vol. in pen.col. & conſ. xix.in iij.col.e.vol.

d ¶Cauſas.Adde qd' ſi heres accepit pecuniā mutuo a mercatore:& poſtea incōtinēti mortuus e,& expēſę de qbus hic, repiunt̄ factę p hrdē ſed nō cōſtat qd de pecunia mutuo accepta fecerit, creditores petūt bōa hrditaria ſibi aſsignari mercator petit deduci pecuniā quā mutuauit dicēs q ex illa factę fuerūt expēſę, & q ipſe ſuccedit loco hrdis:ar.l.hmōi.q po. i pi.ha. creditores replicāt q nō cōſtat.q nō qd iuris. Bar. vt hic refert pau.de ca.i l.vētri.de pri.cre.dicit q qs facit aliquā expēſā p ſe vel ſuis q pertinebat ad ipm,ſi aliud ñ pbeet pſumit q fuerit factā de pecunia quā ille mutuo accepit l.i de pi.vbi dicit eē caſum ſing.ſecus ſi illa expēſa ad ſe nō pertinebat.& ſi ille mercator deducere poterit ſicut poterat hrs. idē no.ipe Bar. in l. ſper.i ſ.ff.de le.ij.qd' Pau hic limitat verū ſi tps & quātitas patiuntur: alias nō. per l.ſi.ff.de exerc.

a ¶Debitũ ſuũ tm̃.cõ tra hoc doct.hic vo liũt coiter.facit ꝙ ẽt qñ emptor non erat habiturus regreſſũ de euictiõe,repellaẽ filius,ꝑ tota pte pro qua eſt hrs: nõ aũt ſolũ quatenus vltra legitimã habeat Di cit Ale.ꝑb.í d.l.cũ a mr̃e.í verſi.ſciẽte,iũ cta l.ſi fundũ ſciẽs.ſ. de euic.& hoc tenet Fulg.hic.& voluit Bal.í d.l.cũ a mr̃e.et ipſe refert.ꝑ quo fa cit:qa ẽt ꝑ legitima debet obſtare filio exceptio fundata in regula tradita in d.l. ex qua pſona.qa de legitima iudicatur regulariter vt de lu cro.l.iij.cũ gl.& ibi Bar.ſ.de iur.& fa ign.Nõ ob.qd hr̃ í d.l.ij.ſ.ſi qd in frau. pat.qa vt dicit Cy. & alij ibi poſt gl. ꝙ aliud eſt ex eo ꝙ do natio facta fuerat a defuncto í fraudẽ hẽ redis.&alia rñſio da ta ibi p gl. eẽt cõtra d.l.cũ a matre.vt di dit Cyn.in l.ij.& cũ hac opi.trãſit Alex.

P. PAV. P.

b ¶Dãnũ patiaẽ.vide Cur.í l.ꝑperadũ.§. ſinaũt alterutra.C. de iudi.& Alc. poſt alios ibi í nullo arti culo ꝙ ſi ſtatutũ di cat ꝙ victus victo ri cõdẽneẽ ẽt in expẽ ſis,ꝑcedat ẽt ſi hẽat iuſtã cãm litigandi: vide ẽt in alio ſubti li caſu Cõ.cõſ.cviij. ad fi.& cõſ. cxxvj. ꝑ totũ.maxĩe añ me diũ.inci.viſa copia. Itẽ ꝑ itelligẽtia & li mitatiõe huius dicti vide do.Frã. cõſi. c. vj.í pe.co. & eũdẽ í cõſi.cxxxiij. ad fin. vide Iaſ.hic in vlti. colum.iſtius.§.

POMATES.

c ¶Tota die practica mus. Facit que not. Barb.in cõſi. xl.col. pen.ij.volu.

d ¶Licẽtia.vide Lu. Ro.í cõſ.lxxiij. ici.í cã nobilis,& an qs poſſit ꝑbare ſua in tereſſe ꝑ iuramẽtũ, vide Lud. Ro.í cõſ. lxxx.inci. licet in re cõi.& vide Lu.Ro. í cõſ.c.ſi admittiẽ ad iurãdũ heres debito ris Andr. Barba.

P. PAV. P.

d ¶Licẽtia. Circa re gulã huius §. ꝙ cre ditores ꝓferũt lega tarijs limita vt ꝓce dat qñ hęreditas nõ eſt ſoluẽdo:al's ſecus, vide pau.cõſil.cclv. Itẽ circa modũ, quẽ hic ponit Bar.ad ꝓ badũ plura bõa nõ extare, vide Ang.í addi.ad Bar.í l.quo ties.C.de diſcuſ.lib. x.vbi dicit iſtud ꝓ cedere,ẽt ſi cõtra me ſcriptura fereręẽ, ꝙ

uentarium.Dicit glo.& in hoc doct.reſi dẽt:certe ibi ſine dubio inuẽtariũ non fe cit:qa inuẽtariũ cõfectũ ab hærede erat incognita,ſecũdũ illa tpa. Vnde puto ꝙ ſolũ ſimplũ debeat cõputare:nã verẽ per aditionem actio cõfunditur,ſed fingitur non cõfuſa,ne hæres in damno moretur. Nõ autẽ videtur pati damnũ, ſi nõ cõſe quitur pœnã,quæ eſt lucrũ odioſum. Et pro hoc facit ff.de euict.l.ſi eo. Vñ d. l.cũ

6 emptor non eſt correcta. †Itẽ quero,qd ſi defunctus vẽdidit fundũ filij ſui, & eũ dem filium fecit hęredẽ,qui adiuit cũ be neficio inuentarij,vtrum iſte filius pote rit iſtum fundũ à patre venditũ vẽdicare ab emptore? Gloſ.in iſta q. hic,licet inor dinatẽ procedat,ſic diſtinguit. Aut hære ditas eſt ſoluẽdo:aut nõ. Primo caſu aut filius fecit inuẽtariũ:aut nõ. Si fecit inuẽ tariũ:aut habet debitũ bonorũ ſubſidiũ tãtũ:& tũc poterit ſuã rem vendicare:qa illud debet habere ſine onere. Aut habet vltra debitũ bonorũ ſubſidiũ:& tunc vẽ dicans repellitur exceptione eatenꝰ qua tenꝰ habet vltra debitũ bonorũ ſubſidiũ facta cõputatione,reſpectu quãtitatis:& nõ reſpectu quotę. Et hoc proſequit gl. tua vſq; ibi.Itẽ quid ſi eſt extraneus. ibi omitte & aſſume.j. ibi,vbi verò nõ fecit. Si verò iuẽtariũ nõ fecit:tũc aut habet tã tũ bonorũ debitũ ſubſidiũ,& inſolidũ,re pellit,vt hic in glo.ſecundũ vnã lec. Alij dicũt ꝙ in nihilũ repellitur,vt hic in glo. ſecundũ aliã lect.quæ ſit verior,infra di cam.Si verò habet vltra debitũ bonorũ ſubſidiũ:tunc patitur exceptionẽ reſpe ctu quotę in qua eſt hæres,non reſpectu quãtitatis quæ ſit vltra,dicit gl.Secundo verò caſu qñ hæreditas nõ eſt ſoluendo, nõ eſt tractandũ de debito bonorũ ſubſi dio:quia illud intelligitur ære alieno de ducto,vt l.papinianus.§.quarta.j.de inof fic.teſta.Nec obſtat ff.de inoffici. teſta.l. Papinianus.§.ſi qs impubes.quia ibi de bet intelligi qñ eſt ſoluẽdo hæreditas: & hoc caſu ſine dubio ſi fecit inuentariũ,to tum fundũ vendicat.Ita dicit gl.tua Cõ tra iſtã gl.habes aliã gl.ſ.de rei vendica.l. cũ à matre.& illã cõiter tenent doct. Nã illud quod hic dicitur,ꝙ qñ habet legiti mã,non repellit exceptione:qa eã debet habere ſine grauamine:non eſt verũ.Nã legitimã debet habere ſine grauamine,ſ. legatorũ & fideic.Debita aũt & credita deducũt ante,vt l. Papi.§.quarta.de inof fi.teſt. Præterea nõ eſt dubiũ ꝙ legitima põt à filio euinci, licet poſſit habere re greſſum cõtra alios hæredes,vt ſibi reſi ciat,vt l.ſcimus.§.j.ff.de inoffi.teſt.Iac. vo lẽs ſuſtinere iſtã gl.dicit ſic,& optimẽ ego intelligo iſtã gl.qñ pater vẽdidit fun dũ filij,hoc acto ꝙ de euictiõe nõ teneaẽ ad pretij reſtitutionẽ. Vel pone ꝙ dona uit:& licet expſſẽ gl.dicat vendidit,ver bũ vẽdidit,eſt generale. Vnde emptor filiũ agentẽ non nitebatur repellere tã quã creditor hæreditariꝰ per illã regulã, quẽ de euictione tenet actio,&c. Sed ni tebatur eum repellere per illã regulã, Ex qua perſona lucrũ ſentio,&c.vt l.ex qua perſona.de reg.iur.& l.ſi cũ dotẽ.§.ſi pa ter.ſolu.matri. Et hoc ſatis placet mihi.

Si vero emptor haberet regreſſum de euictione: tũc haberet locũ gl.quæ eſt in l.cũ à matre.& opinio doctorum quæ eſt contra iſtam gloſſ. Modò venio ad il lud membrum,quando filius nõ fecit in uentarium,& habet debitum bonorum ſubſidiũ,ſecundũ vnã lect.in totũ repelli tur, ſcdm aliã in nihil. Dico ꝙ ſi ponere mus emptorẽ habere regreſſum de euĩ ctione,in totũ repelleret. Si poneremus eum nõ habere regeſſum de euictione, in nihil repelleret nõ obſtãte ꝙ eſt hęres defuncti.Iſtud ꝓbat in l.j.& ij.ſi in frau. pa. Nõ enim videtur ſentire lucrum ille

a qui habet debitum ſuum tantũ[a],vt ibi vi diſtis. Poſſemus etiam iſtam gloſſ. ſuſti nere alio modo,ꝙ hic loquitur qñ filius eſt inſtitutus in debito bonorũ ſubſidio, non ſub nomine quotæ:tunc enim ſicut non poteſt conueniri à creditoribus, vt l.quoties.§.de hære. inſti.ita non poſſet repelli illa exceptione, Quę de euictio ne tenet actio & c.quare ipſe de euictiõe teneatur,vt no.in d.l.cũ à matre. Tñ non eſt veriſimile gl.iſtã hoc caſu loquutã eẽ, cũ de inuentarij confectiõe mentionẽ fa ciat:& etiã propriẽ in hæredẽ particula

7 rẽ nõ cadit,cũ onera non ſubeat. †Quę rit glo.quid ſi eſt inſtitutus hæres extra neus cuius rẽ defunctus vendiderat. Di cit glo.ꝙ tunc etiã ſi faciat inuentarium, & habebat quartam tantũ debitam iure inſtitutionis,repellitur exceptione ꝓ ea quarta:quia illa quarta põt dari cum one re:vt ff.ad Treb.l. Lucius. §.maritus. & ad leg.fal.l.ſi debitor.licet ſit arg.cõtra.ff. de le.ij.l.cũ pater.§. Titio. Dicit gl. & nõ ſoluit.Sed certè ille §.cõcordat ſi bñ inſpi ciaẽ. Vide gl.ibi,itẽ quid ſi eſt &c.Iſta qõ poteſt intelligi quando emptor habebat regreſſum de euictione:tunc non eſt dubium quod dicitur in hac glo.ſed ſi emptor non haberet regreſſum de euictione, & hæres haberet quartam tantum iure inſtitutionis, patietur exceptionem,etiam in ea quarta,ita demum ſi teſtator hoc di xit. Et ita loquuntur leges alleg.in glo.alias ſecus.In eo verò quod habet vltra quartam, non eſt dubium ꝙ exceptionem

8 patietur. ☞Venio ad vltimã quæſtionem poſitam in gl. po ne quod ſtatutum eſt in ciuitate,ꝙ nemo veniat contra inſtru mentum factum à ſe,nec hæres eius & teſtator obligauit fun dum eius, quem poſtea fecit hæredem,qui adiuit & fecit inuẽ tarium:nunquid poterit vendicare fundũ à creditore. Glo.di cit quòd ſic,vt hic, & infra.§.proxi. Quidã doc. putant verba ſtatuti eſſe interpretanda ſtrictè,ne quis indebitè dãnũ patia

b tur,[b]vt l.ij.§.de noxa.& l.adigere.§.ꝗuis.ff.de iu.pa.& de pu bli.l.Ceſar.Sed hic ſi hęres q fecit inuẽtariũ de ſuo ꝓprio gra uaretur,pateretur dãnum indebitè,& contra hãc l.Ideo ver ba generalia ſtatuti,quæ dicunt,nullus veniat contra,&c.vel hæres eius,intelligo de hærede eius,qui inuentariũ non fecit. Ita intelligit glo.iſta notabilis,quam vide. Et per hoc tota die

c practicamus,[c] ſi ſtatutũ dicit,ꝙ executio inſtrumẽti fiat cõtra hæredẽ,ſicut contra defunctũ:intelligiẽ,niſi hæres fecerit in uentarium:vt hac gl.& per rationes prædictas. Tene menti, rogo te. Non prodeſt mihi exclamare,niſi teneas menti.

1 ☞*Qualiter probetur hæreditatem non eſſe ſoluendo.*
2 *Ad probandum ſecreta patrimonij,teſtes de domo ſunt idonei.*
3 *Hæres celans res hæreditarias,qualiter puniatur.*
4 *Negans rem fuiſſe in hæreditate,perdit.*

d **Licentia danda.** [d]Creditores & legatarij poſſunt ꝓbare maiorẽ eſſe ſubſtãtiã hrdi ta.ꝙ í iuẽtario ſit cõſcriptũ:ad ꝙ ẽt de domo hrdis.ꝓbatio aſ ſumiẽ. Et ſi hrs dolũ fecerit,ad duplũ refundet.h.d. vſq; ad §. donec

patrimoniũ valeat, qa ꝑducẽti ſcriptu ram puta de extimo patrimonij,incũbit ẽt onus,ꝓbãdi.In cõ trariũ tñ vide q ha bes p Alex.hic í gl. í l.cũ de lege.ff.ꝓb. reprobat Aret.í.cũ ille.í pe.col.ff.de ver bo.obl.vide oĩno Ia ſo. hic,q plura alleg, ꝓ cõfirmatiõe dicti gl. tãdẽ cõcludit vt Alex.hic.& gl.í l.cũ de lege.quẽ Bar.in l. j.§.ſi vſuſfru. ff.ad l. Fal.refert & Iaſ.hic. vide oĩno Alexã.in rub.ff.de op.no.nũ. í añpe.col.vbi ẽt te net cõtra Bart. licet dicat ꝙ ꝓpter eius authoritatẽ ſit tenẽ da,tñ í pũcto iuris ſi bi nõ placeret. Iaſo. quẽ ibi ſequiẽ Bar.í illa deciſione, ſed ex alio fundamẽto quã ex gl.í d.l.cũ de lege. ſequunẽ ẽt alij Mod. ibi.vide Alex.in l. cõſtãte.í prin.í viij. col.ff.ſol. matr.vbi nota.Itẽ vide Iaſ.in §.itẽ ſi qs in fraudẽ. in viij.char.in.ij.col. Inſti.de act.poſt A ret.ibi.vide etiã Ro. cõſi.cclxxvj. ad fin. qñ eſt factũ inuenta riũ.Itẽ vnũ modum probandi facultates alicuius ſi per ſuſpe ctã ſcripturã libero rũ defuncti, vide p Aret.in l. Ariſt.in.j. no.de acq.hered.vi de circa glo.in d.l.cũ de lege. Alex.in Ru bri.de ope.noui nũ cia.in vlt.char.

a POMATES ¶No.caſum, Vide Alex.cõſi.xxxiij.vol.iiij.& Rom. cõſ.cxxxj.& cõſi.cclxxvj.in fi.& Feli.in c.ad aures.co.ij.in ver.expreſſio ne.de reſcrip.& Ale.conſi.xlvij.co.iij.vol.j.& lv.co.fi.eo. Ancha.in auth. de iureiurã.à moriente præſt.col.v.& Are.cxx.& Alex.in ſimili lxxxij.co. fin.vo.ij.& cij.col.iiij.vol.ij.& in l.cũ ex cauſa.quam legit cũ l.tẽpus. ff. de re iud.& aliquid per Bal.cõſi.cccxxiij. a lias ccccxxiij.í vl. part.& vide no. Al be.& Fel.in c.ad au res.co.iij.de reſcrip. in verſi.tertia cõclu ſio.Alex.cõſi.xlj.co lũ.ſi.vol.vij.vbi po nit ꝙ ille,qui vult ꝓ bare ſe nõ inueniſſe merces pro oneran do galeas,ſufficit ꝙ dicat ſe non inueniſ ſe,niſi tanti ponde ris,qd qui vult dice re contrariũ,probet & cxx.alias cxl.co. ij.vo.iij.vbi dicit ꝙ qui allegat aliquem habere aliquid plus quã expendit,habet illud probare.

b ¶Ipſi probẽt. Adde ꝙ idem voluit Bar. in l.ſi conſtãte.ſ.ſo luto matri. & in l. decem.de verb.obl. in l.conſiliũ.§.co dicilli.de iur.cod.an. & Imol.in l.mutuũ. de acqren.hæredi.la co.But.in l.actor. te nuit contrariũ: de quo hic,& íd.l.ſi cõ ſtante.& per Alex.

§ ¶Perdit. Adde Ro ma.cõſi.cclxxvj. cir ca fi.vbi etiã ꝙ hæ res rogatus reſtitue res,ſi occultat res hæ reditarias, priuatur cõmodo trebelliani cæ.Bal.vero cõſil. clxxix.videtur vo luiſſe,ꝙ priuetur be neficio totius inuen tarij.vide ẽt Abb. cõſi.lxxij.lib.iij.

P. PAV. P.

d ¶Donec tñ. Nun quid aũt tẽpus con ficiẽdi inuentarium currat à tẽpe ſentẽtię an a tẽpore aditæ hę reditatis,vid Com. cõ.lxxv.í j.col.et ſe. vbi ponit de co,qui nõ poterat eẽ hæres & geſſit ſe ꝓ hære de.ſine cõfectiõe in uẽtarij,& poſtea ef ficitur legitimus hæ res,& cõficit inuen tariũ,an ſibi præiu dicet: puta in patre filio inſtituto contẽ platione patris.

e Veritas. Add qd i ꝑ tenent. An. Pau. de Ca.hic,& Alex. & Pau.de Ca. dicit in hoc §. eẽ caſum cõtra Bar.in l.natu raliter.ff.de vſucap. q dicit.ꝙ de iure ci uili non reperiẽ ꝙ p ſcriptio inchoata dormiat. Et hoc etiam Iaco.Butr.quia imo in caſu huius §.ꝑſcriptio.quæ viuẽte defuncto incœperat contra creditores,deſinit cur rere tempore confectionis inuentarij:& poſtea eo finito re incipit.

1 donec. †No.caſum [a] not.qo.ego volo

a probare hæreditatẽ non ſufficere ad de bita:qualiter probabo,cũ iſta ſit negati ua merè? Glo.in l.cũ de lege.ff.de proba. dat modum probandi,vt dicat hæres, tã tũ eſt in hæreditate:qui vult dicere, ꝙ in ea ſit plus,hoc probet. De hoc eſt caſus hic,hæres oſtendit inuentarium, dicens, hoc eſt in hæreditate legatarij & credito res,ſi velint dicere plus eſſe in hæredita

b te,ipſi probent[b]:vt apertè dicit hic text.

2 †Secundò not.ꝙ ad probandum ſecre ta patrimonij,pñt aſſumi teſtes dẽ domo aduerſarij,vt hic. Ratio,quia bene per a lios probari non põt.qd hahuiſtis in l.j.§. de natu.liber.de repu.l.conſenſu. §.ſuper plagis.& de naufragijs.l.quoties.li.xj. Not.de purgationis mora,concordantię

3 ſunt in gl. Vlti.no.†ꝙ hæres, qui cela uit res hæreditarias,punitur,vt duplum re fundat. Cõtra hoc opp.ꝙ ſolũ in hoc pu nit,ꝙ í eis pdit Falcidiam:vt ff.ad l.Fal. l.beneficio.& l.Paulus.ad Treb.Sol.Cir ca hoc debes notare tria iura. Primũ,ius Digeſtorũ,quo contra amouentem ſta tuebatur pœna Falcidiæ tantũ perdedæ, vt in contrarijs.& ſi erat ſuus hæres,per debat ius abſtinendi:vt l.ſi ſeruum.§.ſi qs ſuus.aliàs,amouiſſe.ff.de acqui.hær. Secũ dũ,eſt ius Codicis,quod duplum refun dat. Tertium,eſt ius Authẽticorũ,quo ꝑ

c pter ſubtractionem vnius rei perdit[c] Fal cidiam in totũ:vt in auth.de hære.& Fal. §.ſancimus igitur.& ibi not.per glo.& ꝑ Iac.de Bel.licet Cy.videatur reprehende re illam gloſſam,ſcilicet ꝙ tantũ in illa re perdat Falcidiã:vt j.ad l.Falc.auth.ſed cũ

4 teſtator.& ibi dicã vobis. Vlt.ſcias,†ꝙ ſe mel ante mortalitatem,& ſemel poſtea, cũ quidã peteret reſtitutionẽ fideicõmiſ ſi:in perſecutiõe cauſæ poſuit ꝙ tales & taleſres fuerũt in bonis eius,ꝙ fideicõmiſ ſũ reliquerat,& ſic ſubiacẽt reſtitutiõi.ad: uerſarius negauit:fuit probatũ cõtra eũ: ipſe poſtea volebat deducere quartã Tre bel.dicebatur ꝙ propter illã negationem ius detrahendi illã quartã Treb.ſiue Fal. perdiderat.Primo per hũc tex.ibi:vel ce lauerit.& ꝑ tex.in l.beneficio.ff.ad l. Fal. vbi dr̃,qñ quis facit aliquid vt fideicõmiſ ſum minuat:vel vt fidẽ euertat,in ea re ꝑ dit beneficiũ Falcidiæ ſed negãdo rẽ fuiſ ſe í hrditate,facit vt fideicõmiſſũ minuaẽ: ergo & c.Induco ad idẽ.§.ſancimus igiẽ. í auẽ:de hær.& fal. Teneatis mẽti,ſi vultis.

1 ☞*Exceptio ꝙ quis eſt intra tempus conficiendi inuenta rij,impedit litis conteſtationem.*
Item impedit executionem ſententiæ.
Executio inſtrumentorum non fit contra hæredes, intra tempus conficiendi inuentarium.
2 *Hæres pendente tempore conficiendi inuentarij,poteſt alios conuenire.*

d **Donec tamen.** [d]Intra tempus conficiendi in uentarium,non poteſt hæres à creditori bus, vel legatarijs cõueniri, & cõtra eos

1 interim tempora nõ currunt.h.d. †No. ꝙ hæc exceptio, ꝙ quis eſt intra tempus conficiendi inuentarium, impedit litis cõ teſtatio,vt apparet ex tex. ibi, ad iudiciũ vocare. Item apparet ex hoc tex.ꝙ exce ptio impedit ſentẽtię executionẽ. ꝙ ap paret ex eo quod dicit eos inquietare:qa per hoc tota die practicatur hic ꝙ execu tio inſtrumentorum nõ fit cõtra hæredes

2 intra tempus cõficiendi inuentariũ †Iu xta hoc quæritur:licet hæredes non poſ ſint alios conuenire intra tempus. Vide tur ꝙ non per tit.ꝙ quiſq; iur.ff.&c. Ta

e men in cõtrarium videtur veritas[e]: quia ille titulus habet locum, quãdo alicui cõ ceditur priuilegiũ ad ſui poſtulationem: ſed priuilegum huius §.non eſt huiuſmo di:ergo &c.

1 ☞*Tempus conficiendi inuentarium, currit à die aditæ hæreditatis.*
2 *Pœna hæredis non conficientis inuentarium.*
3 *Incidens in legem non gaudet beneficio legis.*
4 *Si hæres inuentarium nõ incœpit intra menſem,ſed per fecit intra tempus,gaudet commodo huius conſtitutionis.*

Sin uero poſtquam. Qui inue tariũ ſolenniter non facit,creditoribus te

f neẽ inſolidum,& falcidiã non detrahit.[f]

Not.hoc quod dicit:ſi verò poſtquam

1 adierit & c. Ex quo colligitur†ꝙ tempus

g conficiendi[g] inuentariũ,currit à die adi tæ hæreditatis:dixi ſ.ead.l.§.j. †Secũdò

h no.pœnam[h] hęredis non conficientis in uentariũ:quæ hodie eſt augmẽtata:nã le gatarijs tenetẽ inſolidum:vt j.ad l.fal.auẽ.

3 ſed cũ teſtator.† Vltimò no.ꝙ ille,qui in cidit in l.nõ debet gaudere beneficio illiꝰ

4 l.cõcordantiæ ſunt in gl. †Quęritur,qd ſi hæres inuentariũ non incœpit intra pri mũ mẽſem,tñ incœpit,& perfecit poſtea intra tres menſes:an habeat beneficiũ hu ius cõſtitutionis? Et quidã dicũt ꝙ nõ ꝑ hũc tex.ex eo ipſo ꝙ inuẽtariũ ſecundũ formã præſentis cõſtitutionis nõ fecerit: ſed iſte nõ fecit ſcdm formã præſentis cõ ſtitutiõis:ergo,&c. Alij dicũt contra,per hũc tex.ibi:& datũ iã à nobis tp̃s ad inuẽ tarij confectionẽ effluxerit.nõ em̃ ſuffi

f P. PAV. P. ¶Non detrahit. Imo hodie ſupplet de ſuo, vt legata inte gra ſoluat.§.ſi non fecerit.in auth.de hæredi.& falc.et vide Com.cõſ.xxx. incip.ſtatuto cautum in effectu.in ij.colũ.vbi ponit caſum ſingularẽ,in quo non confecto inuentario hodie æs alienũ diminuit legata. Vbi etiam ponit an hæres,qui non confecit inuentarium,præſumatur ſubtraxiſſe bona,ita tum quod differatur inuentariũ,in l.item.verſi.cũ.vbi etiã ponit an pœna nõ conficientis inuentarium habeat locum,ſi primus hæres fecit:vide Cõ. conſi.xlv.in j.colũ.vbi ponit an per non confectionem inuentarij perdatur legitima,ſicut perditur falcidia,vbi etiã ponit quõ perditur Trebellianica, ſicut falcidia.Itẽ qd ſi ſint plures hæredes nõ cõficiẽtes inuentariũ, ꝙ inter ſe non poſſint hoc opponere,quia dolus cum dolo,vel culpa compenſatur. & vide etiã ibi.Quid autẽ per non confectionem inuentarij an perdat qs illud qd habere debebat à defuncto, vide Com.conſi.cxxv.incip. preponi tur per Bar.in ij.dub.Et ꝙ perdatur Trebel.vide eundẽ cõſi.cxlj.in princi.

Itẽ circa ea, ꝙ dicta ſunt ꝙ nõ cõficiens inuẽtariũ teneaẽ in ſolidũ creditoribus & legatarijs limita vt ꝑ Bal.in l. volũ tatẽ,col.ij. verſ.que ro nunqd. Itẽ quid ſi cõſtaret ex conſe ctione creditori vel legatario: ꝙ res non ſufficiebat,an hęres nõ cõficiẽs iuẽtariũ nihilo minus teneat inſolidũ: vide Soci. ꝙ ſic,in l.j.§.ſi qs ad Treb.cõtra Bal. & alios vt ꝑ eũ,ꝙ etiã ponit an,fideicõmiſ ſarius vniuerſalis in ſolidũ teneaẽ nõ cõ fecto inuẽtario. Itẽ an eccleſia vel fiſcus teneanẽ cõficere ſuẽ tariũ, alias teneanẽ, vt hic,& an in foro cõſciẽtię nõ cõficiẽ tis teneaẽ, vide Bar ba.í c.j.extra, de ſol. col.pe.& vl. De iſtis vide Are.late í rub. de acq. here. vbi ẽt an heres nõ cõficiẽs inuẽtariũ teneaẽ vl tra vires ad reſtitu tionẽ ablatorũ, vel alias ex delicto debi toris,&c ꝗ de pre vel monaſterio, í quem tráſeũt bona ex pſo na filij vel monachi &qd ſi defunctus ha bebat bñficiũ ne cõ uenireẽ,niſi inquãtũ facere poſſit, & que dã alia vide ibi ꝑ cũ p diſcurſum. & per Soci.í l.debitori. C. de fur.an grauet per fideic.poſt tps ſi ad ducit nõ cõfecto in uẽtario poſſit addu cere ſibi dbita & qd de dotib. maternis.

POMATES.

g ¶Tẽpus cõficiendi. Quid aũt ſit in hęre de vſurarij: an ipſe ꝑpter nõ factũ inuẽ tariũ teneaẽ í reſti tuẽdis vſuris vltra vires hæreditarias, vide de hoc Bal.cõſ. cclxxviij.í pria pte. vide Cu.cõſ.lxxiij. & aliqd p Feli.í c.j. col.xij.de cõſtit. & í c.qm̃.col.xvj.verſi. fallit qnto. de prob. & in c.v.in colũ.ij. verſi.fallit primo.de præſcri Ro. cõſi. cc. lxxvj.in ſub An cha.in c.canonũ ſta tuta.col.xj.de cõſti tu.& in c. poſſeſſor malẽ fidei. colũ. vij. de regulis iuris,in vj.& colum.viij.& ſeq.& in cap. peccatum.colum.xvij. eodem titulo & vide Felin.in cap.cum contingat.colum.iij.de officio. dele ga. Aretin. cxlvij. colum.ij.in fine.& Angel.in l.in teſtamento. ſupra, de teſtamen.milit. Cepol.caute.ſua xxiij. Paulus de caſtro conſilio clxiij.in primo dubio,vbi ponit,an hæres non conficiens inuentarium, teneatur fi deicommiſſario vltra vires hæreditarias, vide Roma.in conſilio cclxxvj.in x.dubio.

h POMATES.¶Secundo nota pœnam. Nota tamen ꝙ iſtę pœnæ non haberent locum contra hæredem vſurarij non conficientis inuentariũ: quia non tenetur vltra vires hæreditarias. Ita Ancha.conſi.cxxxv.incip.pri ma facie videtur ꝙ ſic.& Fed.conſi.xxj.& ad iſtud nõ.Bar.hic vide Alex. conſil.lxx.volum.iiij.

cit q effluxerit datum ad inchoationem inuentarij,ſed ad perfectionē.& iſta vi def magis equa[a] opinio:probo, omiſſio modice ſolēnitatis nō ſubſtātialis nō vitiat:vt l.j.in fi.de ven.inſpic.Itē,illa dicit modica ſolennitas[b] nō ſubſtantialis,cuius omiſſio eſt modici,vel nullius preiudicij:ſed hæc eſt huiuſmodi:ergo &c.

Et hæc quidem.

Hic incipit quarta pars principalis iſtius l. Qui vult tēpus ad deliberandū à principe, conſequit annū ab alio iudice,nouē mēſes ad plus:nec ſepi' cōceditur.h.d. Opp.de l. cū antiquioribus.ſ.e.Sol.ibi quidā dicunt,q hæc corrigit illā:vt videbitis in vltima gl.preſentis legis. Tu verò dicas, q qñ deliberatio nō petit,illa l.in nullo corrigitur,ſec' qñ deliberatio petitur:quia per l.illā ſtatuebatur ann':hodie verò iudex inferior à principe nō pōt dare vltra nouē mēſes,p hūc ſ.Oppo.& videt q iſta deliberatio ſit ſepius concedenda:vt l.j.ſ.ſi cui.vt legat. nomi.cauea.Solu.Illud, quia teſtator ſic diſpoſuit. Opponi.tertio de l.iij.ſ.de iure delibe.Solutio,quidam.dicunt q hæc corrigit illā. Vel dic & iſta eſt vera, q intra tēpus ſtatutū hoc ſ.poteſt tēpus ſepi' cōcedi,ita tamen q vltra iſtud tēpus non excedat:& ſic debet itelligi iſta lex, &c.

1 ☞ *Tacens quando habeatur pro adeunte,uel repudiante.*
2 *Hæres quando teneatur ultra uires hæreditarias.*
3 *Tempus conficiendi inuentarij,currit à die aditæ hæreditatis.*

Si autem hoc aliquis.

Qui petit tempus ad deliberandū, licet inuētariū cōfecerit,& hæreditatē adierit vel nō repudiauerit, creditoribus inſolidū tenef:nec falcidiā detrahit,ſi repudiauerit res hæreditarias,perfectè reſtituet. h.d.vſq; ad ſ.notiſſimū. † Dicit hic,q q nō adiuit,ſed tacuit intra temp' datū ad deliberandū,habef pro adeunte : contra ff.de acqui.hære.l.qđdiu. Quidā dicūt q iſtud habet locū qñ in cōceſſiōe tp̄is hoc fuit adiectū,vt tacēs habeaf pro adeūte. Alij dicūt,q illa corrigitur per iſtam, & hoc tenef hic in glo.In l.contraria. Gloſ. dicit q ſi eſt tp̄s ſtatutū ad petitionē creditoris tunc tacēs habeatur pro adeunte. Hic eſt caſus hic. Rō,qa creditoris intereſt,vt habeat quē conueniat.Sed ſi tēpus ſtatuit ad petitionē ſubſtituti:tūc ſi tacet, habetur pro repudiāte:vt l.contraria. Ratio,qa ſubſtituti intereſt,vt habeat heres prius pro repudiante vt ipſe poſſit adire. Et hāc ſol.tenet Dy.& etiā Cyn. hic.qđ puto verū,& notabile. Sed contra hoc opp.q imò p curſum tp̄is triū menſiū,habeat p repudiāte:vt ſ.ea.l.ſ.j.So .qđ hic dicit,habeaf p repudiāte:loquit in hærede,qui tacuit:ſed ſi aliquid dixit,puta credo q mihi nō expediat,vel ſimilia verba tūc habet p repudiāte, cōcurſu triū mēſiū,vt in cōtrario:& hāc materiā pleniſſime expediui in l.ſi qs.ff.de iur.deli.Secūdo opp.de leg.l.ſi vniuerſæ.Sol.tria ſunt iura:†quædā ſunt iura antiqua,& ſecūdū illa tenet hæres creditoribus inſolidū:legata vero non debetur,niſi vſq; ad vires patrimonij:vt d.l.ſi vniuerſę. Quoddam eſt ius Codicis:& ſecundū hoc ſi nō petijt tempus ad deliberandū,& inuētariū confecit,non tenef creditoribus, nec legatarijs vltra vires hæreditatis:vt ſ.ead.l. ſ.& ſi prefatā.Si verò petijt tēpus ad deliberandū,& inuentariū fecit tūc habent locū iura antiqua,vt creditoribus teneaf inſolidū,cōtra legatarios vtatur Falcidia vt hic,in verſi.ſin autē hoc aliquis. Si verò inuentariū nō fecerit,ſiue petierit tēpus ad deliberādū,ſiue non,creditoribus tenetur inſolidū:& contra legatarios non vtitur Falcidia:vt ſ.e.l.ſ.ſin verò poſtq. Et in verſi.quis autē temerario.tamen legatarijs non tenef vltra vires hæreditarias:vt j.de leg.l.ſi vniuerſæ.cū ſi . Tertiū eſt ius Authenticorū,quo iure ſi inuentarium nō fecit,tenetur creditorib',& legatarijs inſolidum:vt j.ad l.Falc.auf.ſed cū teſtator. 3 †Quærit glo.quādo quis petit tempus ad deliberandū, vtrum tempus conceſſum ad confectionem inuentarij currat,elapſo tempore dato ad deliberandum.quicquid gl.dicat,veritas eſt , quod iſtud currit à die aditæ hęreditatis:vt ſ.ſ. ſin verò poſtq. Vnde ſi intra tempus datum ad deliberādum adiuit,intra illud tempus,quo adiuit,incipit currere,&c.

1 *Lex iſta quòd non deroget l.cum antiquioribus.*
2 *Diſpoſitio huius legis in milite non conficiente inuentariū, quòd non teneatur ultra uires hæreditarias,an corrigatur. remiſſiuè.*

Notiſſimum.

Hæc eſt vltima pars,in qua Imperator ponit vnā ſuam concluſionē:breuiter dicit. Hæc lex omnia quæ in alijs conſtitutionibus continebantur, cōplectitur & priuilegiū militum in ſuo robore remanet.h.d. 1 †Quero,vtrū per hanc cōſtitutionē ſit derogatum l.cū antiquioribus.ſ.eo.Veritas eſt, q nō quādo tēpus ad deliberandū nō eſt expreſsè petitum, vt dixi vobis ſuprà,in ſ.proxi.& probatur j.de ead.tol.ſ.in nouiſſimo. 2 †Quæro,vtrum quod hic dicitur,quòd priuilegiū militis durat,hodie ſit correctū.Glo. videf dicere q ſic,per auf.de hære.& falcid.ſ.fin. Quod an ſit verū, dicam vobis in auf.ſed cū teſtator.j.ad l. Fal.Iſtud eſt vtile ſcire propter eccleſiaſticas[c] perſonas:quia eccleſiaſticæ perſonæ debēt habere priuilegium militis:vt l.ſacroſancta. ſ.de epiſc.& cleri.no.in l.miles in prin.ff. de re iudi.& ſecundū hoc, ſi eccleſia, vel preſbyter[d] adiret hereditatem ſine beneficio inuentarij,nō tenetur vltra vires hęreditarias,ſicut miles:ideo eſt videndum an lex ſit correcta.Dicam tibi in auf . ſed cum teſtator.ſi recordabor.

a ¶ Magis equa. Adde q idē voluit Bal. cōſ.ccccxxiij.iij.volu.& ibi etiā ponit q ſi hæres neſcit ſcribere,q ſufficiat generalis ſubſcriptio notarij p ipſo herede. Adde et qđ Bal. conſi.clxj.lib.j.cōſuluit:ſi mos patriæ eſt nō ſeruare laqueos legū,innouando hæredes per imprudētiā,ſcilicet non ſubſcribere inuentariū, & q non ſint teſtes adhibiti loco legatariorū, & creditorū, & q nō fuerint nominatim citati, qđ tū non tenenf hæredes vltra vires hæreditarias, ſi alias ſine fraude fecerint inuētarium ſecundū morem patriæ.

a ¶ Magis equa. Adde q idē voluit Bal. cōſ.ccccxxiij.iij.volu.& ibi etiā ponit q ſi hæres neſcit ſcribere,q ſufficiat generalis ſubſcriptio notarij p ipſo herede. Adde et qđ Bal. conſi.clxj.lib.j.cōſuluit:ſi mos patriæ eſt nō ſeruare laqueos legū,innouando hæredes per imprudētiā,ſcilicet non ſubſcribere inuentariū, & q non ſint teſtes adhibiti loco legatariorū, & creditorū, & q nō fuerint nominatim citati, qđ tū non tenenf hæredes vltra vires hæreditarias, ſi alias ſine fraude fecerint inuētarium ſecundū morem patriæ.

+ P. P A V. P.

b ¶ Modica ſolēnitas. Vide quæ habes ad Bar.in l.j.in fi.de ventre inſpic.

c ¶ Eccleſiaſticas. adde, Alex.hoc in effecto vult, q eccleſia, nō cōficiēs inuentariū nō teneatur vltra vires & q poſſit petere reſtitutionē in integrū. q cōtrariū voluit Abb.cōſi.xxxiij.j.vol.&ij. vol.conſi.lxxiiij.in fi.in quo cōſilio cōcludit etiā clericū teneri ad cōfectionem inuentarij: dicit tñ videri tex.in c.eccleſia.vt lit.pen.& ibi probare Ioan.an.& Hoſt.q cōſtitutiones legales generaliter diſponentes licet pœnam adijciāt habeat locū in foro canonico:et cōtra clericos,& eccleſias,ex quo cōtrariū nō reperitur cautū de iure Canonico:& preſertim dicit hoc pcedere,qñ l.pœnalis pōt ſe habere, quo ad eccleſiam quo ad cōmodū & incōmodū.& q ll.loquētes de inuentario habeant locū de iure Canonico,dicit eſſe tex.in c. raynaldus. de teſt. tam, vt dixi,dicit eſſe ſpeciale in eccleſia, vt nō teneatur,eo quia hereditas intelligitur delata eccleſiæ, in quātū nō ſit onoroſa,ne indirecte alienentur bona ipſius. argu. auth. ſicut.ſupra de ſacroſan.eccl.

+ P. P A V. P.

d ¶ Vel preſbyter. vide Barb.in c.j.de teſta.in vltim. charta.

+ P. P A V. P.

e ¶ De repudiāda. Circa iſtam materiā nota caſum in quo qui repudiat hæreditatē nō ſolū priuatur hæreditate, verum etiā oībus bonis quouſq titulus ad eū de

uolutis per inſtitutē fauore fiſci, vide Bar.per illū tex.in l. hæredes. C.de oi agro deſer.lib. xj.& ib etiā Alex.in addit. ponit an repudiata hæreditate,intelligatur tacite repudiatū officiū executiōis vel econtra.

f ¶ In domo patris. Adde q Odofre.& Bal.explicauit ſi filio, qui tenebat domū obligatā p dote matris. q Paul.de Caſ. intelligit verū ſi filius propria authoritate poterat accipere:vt qa eſſet data licentia apprehendendi in inſtrumēto iuxta l.iij.j.de pign. ſecus ſi nō poterat: quia tūc videt tanquā hæres feciſſe,& vt creditor occupādo,ppria authoritate deliquiſſet.l.q rō. ff.de pig.act. Sed qđ ſi ſit ſtatutū,put eſt Florētię,q ſi ille,cui delata eſt hæreditas etiā paterna,nō aliqua bona tenuerit, etiā ex alia cā,& nō obſtante q aliā cām habeat,dicat adiuiſſe:dicit Paul.hic,q debet adire iudicē, & facere ſibi p iudicē aſsignari:nec tūc incidit i ſtatutū: qa eſſet ſibi iniurioſum ſi vellet hoc auxiliū auferre:tñ ipſe Pau. in l.ſi ſeruū. in vltimis verbis.ff.de acqui.heredi.dicit,q debet fieri repudiatio ad obuiādū fraudibus, & hoc facto poterit occupare bona hæreditaria:&nō nocebit ſtatutū, qđ etiā debet intelligi, qñ et occuparet authoritate curiæ añquā repudiaret expſſe.& ibi dicit ee caſum expſſum,& menti tenēdū.Ad hác. facit q cōſuluit bal. q licet auus alimētet nepotes,nō tñ p hoc videaf adiuiſſe eorū hæreditatē maternā , eius cōſ.ccc. xxxiiij.volu.iiij.Et qñ filius habitando domū pr̄is dicaf gerere ſe p hærede,vide Bal. cōſi. clxxxvij.iij.volu.& oino vide Ang.cōſi.lxiij. iter cōſilia Bal.v.li.

+ P. P A V. P.

g ¶ Cauſa fecerit.Ad hoc faciunt not. per Alex.per illū tex.in l.qui iure familiaritatis.ff.de acquiren. poſſeſsio.

e *De repu[e]. vel abſtin.hæredita.* *Rubric.*

LEX I.

Si paterna. Fili', qui ſe abſtinuit,ſi in domo patris ex iuſta cauſa moratur,non videtur ſuam abſtentionem reuocare.hoc dicit. Nota quòd habitando in domo patris[f], videtur ſe gerere pro hærede niſi probetur quòd ex alia cauſa fecerit.[g] Contra hoc opponitur ſuprà titulo primo.l.j.Gloſſ.dicit hoc ſpeciale eſt in filio ſuo:ſecus in extraneo,ſeu filio emancipato. Iſtud non eſt verum ſic ſimpliciter. Nam ille actus , qui in extraneo inducit aditionem, ille

ille actus in ſuo inducit immiſtionē : vt l.cum bonis.ff.e. Vnde poſsidere domum,eodem modo in ſuo, & in hærede extraneo inducit p hærede geſtionē. Non obſt.l.j.ſ.ti.j.quia ibi loquitur in emancipato,qui non poterat adire de iure ciuili: vnde per nullum actum extraiudiciarium pōt induci agnitio bonorum poſſeſſionis:vt ibi dixi. Opp.poſtq filius repudiauit,nullo modo poteſt eſſe heres:vt l.ſicut.j.eod.Solu. Contrarium loquitur in extraneo:ſed filius ſuus poteſt ſuam abſtentionem reuocare:vt.j.eo.l.ſi.& iſtud eſt, quod facit dubiū in l.noſtra. Opp.ad l.noſtram.de l.ſi ſeruum.ſ.prætor. ff.eo. Solu. Ibi loquitur in filio,qui aliquid ſurripuit, q priuatur beneficio abſtinendi:ſecus ſi non ſurripuit.

1 ☞ *Filius,qui ſe abſtinuit ab hæreditate paterna,ſi poſtea emit fundos paternos,quando uideatur ſuam abſtentionem reuocare.*
Mala fides filij bona paterna ementis,ex tribus cognoſcitur.
2 *Filius,qui primò emerat fundos paternos,ſi ſe poſtea immiſcuit hæreditati paternæ,poteſt hypothecaria conueniri.*

LEX II.

Si paterna. Qui poſt abſtentionē bona paterna bona fide emit,nō videtur ſuam abſtentionem reuocare.h.d. Opp.ff.eo.l.ſi is qui in bonis.Sol. 1 Si†filius ſe abſtinuit ab hæreditate paterna,emendo poſtea res paternas bona fide,non videtur ſuam abſtentionē reuocare,vt hic:ſecus ſi mala fide,vt ibi à contrario ſenſu colligitur,quæ mala fides præſumif ex tribus. Primò ſi emit oīa[a] bona:vt d.l.ſi is q bonis.ff.eo.& l.oēs.ſ. Lucius.ff.de his q in frau.cre.Itē ſi emit p interpoſitam perſonā:vt ibi,& arg. ſ. de na.li.l.iij.Item ſi hoc factū fuerit incontinenti poſt abſtētionē:vt l.ſi ventri.ſ.fi.ff.de priui.credi.Tene menti:quia quotidiana ſunt iſta. 2 Quæro†qđ ſi immiſcuit ſe paternæ hereditati ille,q fundos paternos antea cōparauerat à creditoribus. Gloſ.arguit pro & contra.finaliter determinat q poſsit hypothecaria cōueniri:qa i pprio nulla fuit emptio : vt l.ſicut.ſ. illud.qui.po.pig.vel hypo.ſol.Certè illa lex modicū facit,niſi eā intelligas ſic,q hæres qui adiuit,præſumitur retro fuiſſe dñs à tpe mortis:vt l.heres quoq;.ff.eo.& l.ſi ex re.ſ.fi.de ſtipu.ſeruo.de reg.iur.l.omnia fere. Ergo apparet fictione harū legū,qđ ipſe emit rē propriā:plenè dixi in l.ſi is q bonis . ff.e.

1 ☞ *Qui dicit teſtamentum nullum, uidetur adire.*
2 *Inutilis tranſactio non habet uim pacti.*

LEX III.

Seruus hæres. Qui dicit teſtm̄ nullum,videf adire:& inutilis tranſactio nō habet vim pacti.h.d. 1 †No.duo,quę dixi in ſummario Primò,q q dicit nullū,videtur adire.Concor.ſunt ff.de bon. poſ.l.cū quidā.quod plenè dic,vt ibi dixi.Secūdò not. q trāſactio,quę nō valet iure ſubſtitutiōis,nō habet vim pacti. Vidiſtis ſ.de tranſactio.l.ſi cā cognita. †Oppo.de l.poſtq̃ liti.ſ. de pac.Glo.ponit hic plures ſolu.Breuiter tex.ſoluit cōtrariū ibi renunciauit volens remittere & donare:hic verò voluit tranſigere:quæ tranſactio cum non valeat,non habet vim pacti:vt d.l.ſi cauſa cognita.& quod ibi Cy.no.ſ.de tranſact.

1 ☞ *Ratio differentiæ inter repudiationem,& confeſſionem.*
2 *Qui repudiauit,quando poſſit adire,uel non:regula cum fallentijs.*
3 *Repudiatio quando præiudicat repudianti.*

b Sicut[b] maior. Sicut hæreditatē repudiatā non poteſt quis adire:ita nec aditam repudiare.h.d. Hęc ſubtilis l.ppter hoc vtilis. 1 †Quero,quæ eſt ratio differentiæ inter repudiationem & confeſſionem. Glo.aſsignat plures ſolu.tene illam:quia confeſſio fit contra ſe confitentem:ideo ſibi preiudicat. Secus ſi fieret pro ſe:vt l.de ætate.ſ.j.de interroga.actio. Sed hæc repudiatio,de qua loquitur hic,fit pro ſe repudiante:ideo non ſibi præiudicat. Ita loquitur hic. 2 †Hoc præmiſſo oppo.ad primam partem j.eo.l.fin.Solu.hæc eſt regula, q qui repudiauit, non pōt adire,fallit in filio ſuo:vt j.eo.l.ſi.Item fallit fauore vniuerſalis fideicommiſsi:vt l.nam quod.ſ.j.ff. ad Trebel. Item fallit ex ſpeciali priuilegio,per reſtitutionē in integrū:vt ſ. ſi min. ab hæred.abſti.l.j.& per totū.Item fallit in caſu l.cū hæreditate.ff.eod.habuiſtis not.ſ.titu.j.in l.quidam elogio. 3 †Venio ad ſecundam partem, & videtur q hæc repudiatio piudicet repudianti:vt l.poſtquā liti.ſ.de pac.Sol.Gl.fatetur contrariū,q ei præiudicat, reſpectu eius,cū quo litigabat, cui renunciabat,vt in extraneo,vt in cōtrario:ſecus reſpectu aliorū creditorum. Vid gl.& eā Iacob.de Aret.reprehēdit. Aliud enim eſt renunciare liti,vt l.cōtraria: aliud repudiare hæreditatē,vt hic. Tu dicas eſſe aduertēdū ad quid fit hæc repudiatio:nā ſi quide fit hæc repudiatio ad cōmodum repudiātis,puta ne cōueniat à creditoribus: interrogatus an eſſet hæres,dixit nō, imò repudio:tūc nō piudicat.Nō enim voluit ſibi præiudicare,nec alijs prodeſſe:vñ vim pacti non habet. Ita loqtur hic.qđ apparet ex q.gl.quā ſuprà dixi.Sed ſi ipſe repudiat ad cōmodū aduerſarij:vtputa agebat petitiōe hæreditatis,& pendente iudicio dixit, renuncio huic hæreditati: certè videt pactū,ſicut renunciare liti:vt d.l.poſtquā liti.& ita loquif gl.hic poſita. Rō, quia hoc facit ad cōmodū aduerſarij:nā aduerſario pdeſt,& ſibi piudicat. Itē op.de l.ſi filius ff.de iterro.actio.vbi cōfitēdo ſe hærede ſibi piudicat:licet prius repudiauerit.Sol.Ibi cōfeſsio fuit facta ad cōmodū aduerſarij iō ſibi piudicat quātū ad aduerſariū.hic verò fiebat repudiatio ad cōmodum ſui repudiātis.Ita et debetis itelligere qđ no.in l.vlti.ff.de interrogat.actio.

Pupillorum. Pupillus ſine tutore repudiare nō pōt.hoc dicit. Op.l. cum pupillus.j.ñ.ff.de cond.& demonſtr. Sol.Ibi loquitur de repudiatione tacita, hic de expreſſa.

1 ☞ *Hæreditas materna repudiata per filium,an poſsit reuocari ſicut paterna.*
2 *Filius emancipatus,an habeat in repudiatione beneficium ſicut ſuus.*
3 *An idem,ſit in hæreditate auita,quod eſt in paterna. ubi quod ſic.*

c Si quis.[c] Suus hæres maior repudians,poteſt ſuā abſtēſionem reuocare intra trienniū ante bona vēdita:ſed minor,vel in vtili tēpore conſtitutus,pōt etiam poſt trienniū, & poſt bona vendita.hoc dicit hæc notabilis,& ſingularis lex. Opp.de l.doli exceptio.verſi.diuerſum.ff.de noua.Sol. Regula eſt,quod de eo quod quis facit intra quadriennium,quod datur ad reſtitutionem petendam non poteſt reſtitutio peti. fallit in caſu huius l.qui caſus ſingulariseſt ſecundum Dyn. 1 † Quæro hic dicitur de hæreditate paterna. quid de materna? Gl.dicit,quòd ille qui repudiauit, poteſt reuocare intra annum:vt ff.ad Tertul.l.ſi lij.communiter tenemus contrarium:nam ibi loquitur quando non repudiauit:ſed dixit, nolo adire : quæ verba ſunt extenſiua,& inducunt repudiationem curſu anni. Secus ſi ſimpliciter repudiaret vt

a ¶ Omnia. Adde q Ang.idē dicit,ſi ſolū melior.alleg.tex.in l.ſumma cū rōne.in prin.ff.de pecu.ſeqtur Fulg.hoc idē not. Ang.l.oēs.ſ.Lucius.ff.de his quæ in frau.cre.& melius probatur ex no.p gl.& Bar.in l.nomē.ſ.j.de he. ij.& p Bal.in l.j.ſ.ſi qs in frau.pa.& in l.ſi vnquā.de reuoca.do.& in l.j. q bon.ce.poſ.vbi cōcludūt,q per alienationē maioris partis bonorū, etiam particulariter factā, reſultat ſuſpicio i cāſu q reſultaret per alienationē omnium bonorū. Et de iſtis fraudibus, vid per Bal.hic,& p Bar.in l.poſt cōtractū. de don.& per Bal. cōſ. cxxxiij.ij.vol.vbi etiā dicit,q per venditionē omniū bonorum,vel maioris partis,iducif fraus.

+ P. P A V. P.

b ¶ Sicut. de materia huius legis vide Cepol.caute.cclxix.

b ¶ Sicut. Add q lex eſt bona, ſecundum Pau.de Ca.p puellis q maritantur a fratribus,qui faciūt ſibi renūciare hæreditatē paternā in locis,in quibus fœminæ ſuccedunt, ſicut maſculi:nā ſi filiaadiuerat, vel ſe immiſcuerat. Nā ſi poſtea dicat repudio ad iſtātiā fratris: nihil valet repudiatio,& ea nō obſtāte pōt partē ſuam a fratre auocare:ſed ſi dicat renūcio,& dono tibi partē meā:& ū es qđ habeo in hæreditate paterna, bene tenet renunciatio. & hoc dicit menti tenēdū. Et idē voluit in l.ſi actione.ſ.de pac. & l.pactū.ſ.de colla.vbi dixit,q ſi fuit plures fratres, & vnus renūciat alteri: q per illā reunciationē videf adiuiſſe & ſucceſſiue donare ar.l.illud.ff.de acqr. hære.& idē voluit cōſ.cccvij. incipi. In Chriſti nomine, viſo puncto. ſed in hoc vlt.dicit Alex. q Ioā.an. ſentit contrariū i add.ad Spe. in tit.de teſt.ſ.j.addit.inci. Vbertus.et idē ſentit Bald.in l. ſi defunctus.ſ.de ſuis & leg.p l.fuit qſtionis.ff.de acqr.hære. Tu de primo dicto Pau.de ca.vid Bal. cōſi.xlvj.iij.lib.inc. verba inſtitutiōis,

+ P. P A V. P.

c ¶ Si qs. An iſta facultas reuocādi trāſmittat ad hrdes,vide Alex.in l.ſi filius q pri.i pen.col.ff. de vulga.& pup. late Iaſ.in l.q fe patris.in vj.Char.C.vñ li.et hic Are.i vltre. in vj.col.de acqr.hær. qđ ad inducēdū hāc reuocationē abſtenſiōis ſufficiat actus qui fieri non pōt cōtra ius & nomē hæredis,non aut regrif expreſſa reuocatio. Vide Alex.& Moder.in l.j.ſ.de iure delib.contra An. & Pau.de Ca.Itē an poſt terminum pōt reuocari quātū ad legitimam,vide Alex.in l.quia poterat.col.pen.ad Trebel.

a ¶Teſtamentū. Adde q Pau. de caſ. hic dicit q notarius rogatus de teſtō nūcupatiuo pōt cōpelli per iudicē oſtēdere teſtm̄ illis qui petūt: ſi eſt retinēs dūmō iurēt q putāt ſua itereſſe & allegēt aliquā iuſtā cām: ita qd non petūt aīo calūniādi vt. j. eo. l. iij. & dabitur eis pticulę copia ptinentis ad eos: vt d. l. iij. & iij. de fide. inſtru. & hoc ga putat habere locū ſaltē vtile remediū huius edicti, cū ſit eadē rō.

b ¶Inſpicit locus. Ad de qd Bal. & Ang. tangūt an ī teſtamētis cōditis extra Romanū īperiū requirāt ſeptē teſtes, ꝑut reqrūt ll. Romanorum: ſi teſtator erat ſubiectus Ro. imperio: an vero ſufficiat eſſe ſeruatos mores illius loci. Bar. in l. q a latronibus. de teſt. dicit q teſtm̄ factū in loco hoſtili Rom. imperij, vt inter Saracenos, nō valeret, ſecūdū illas cōſuetudines, niſi ſolennitas iuris ciuilis pficeret. Sed Bal. dicit hic ſe cōſuluiſſe ſup quodā teſtō facto inter Saracenos, dūmodo habeat illa q ſunt de iure gētiū, q vbiq viget; quia ius gētiū vbiq eſt bonum, et equū. Et cū hoc tranſit Pau. de Caſt. nec alleg. conſi. Ego inueni vbi ipſe Bal. cōſuluit ſup quodam teſtō facto in Damaſco a quodā anchonitano cū ſex teſtibus vbi dicit primo videri q teſtamētū valeat: deinde dicit Iaco. de Are. & Oldra. dicūt q aduenā ga caſu inter fideles teſtaī, debet ſecūdū ius Roma. teſtari, ſi de imperio Rom. eſt. Ideo hūc paſſum dimitto, & dico q vbi negāt teſtm̄ factum, nō ſufficiunt ſex teſtes, nec quo ad teſtamētū, nec quo ad legata teſta. &c. latius ibi vide, ſ. cōſi. clxiij. iiij. libr. incip. in Chriſti nomine, ī Damaſco non ſeruatur ius Romanum.

✠ P O M A T E S.

c ¶De edicto. Adita hęreditate reſtat, vt hęres inſtitutus mittaī in poſſeſſionē rerū hęreditaria. & ſi per tali miſſiōe tractat edictū diui Adri, tollē. Imperator tū nō pōit hic, de cōſeruādo, ſed tollēdo. dicebat, niſi ſcriptus hęres poſtulaſſet ſe mitti in poſſeſſionē, non aliter fieri, niſi Reipublicę daretur vicefima ps hęredi

vidiſtis ſ. de iuris & facti igno. l. ij. †Itē quęro quid in filio emācipato. Gloſ. tua dicit idē vt ff. de col. bon. l. nōnūq. Veritas eſt in contrariū: vt l. iij. de iure & facti igno. Nō obſtat. l. nonnūq. quia ibi nō loquitur in repudiatione, ſed in eo qui nolebat adire: vt ibi dixi. Quęro hic loquor de hęreditate paterna: †quęro qd in hęreditate auita. Glo. videtur dicere idē: vt d. l. nōnūq. de colla. bo. & ego idē teneo: quia l. ſi quis. ff. de iur. deli. loquiī generaliter ī qlibet ſuo: vt ibi plenè dixi, & materiā huiꝰ l. explicaui tibi, ergo dic vt ibi.

Quemadmo. teſta. aper. *Rubrica.*

LEX I.

VT teſtamētum. Teſtm̄ꝰ petitur aperiri, per officiū iudicis. h. d. Materiā huius legis dic vt ibi dixi ſ. de eden. l. j.

1 *Aliud eſt publicare, aliud aperire.*
2 *Quando teſtamentum in ſcriptis aperitur, teſtes adhiberi debent, ſi haberi poſſunt.*
3 *Teſtamentum in ſcriptis, quam fidem faciat, ſi teſtes ſunt mortui, uel aliter haberi non poſſunt.*
4 *In ſolennitate teſtamentorū inſpicitur locus, in quo actus ſit.*

LEX II.

TEſtamenti. Teſtamentū debet aperiri ſecundū cōſuetudinē fori, vbi fit apertio: & abſentibus teſtibus fit corā viris honeſtis. h. d. †Ad euidētiā debes ſcire qd aliud eſt publicare, de quo loquiī l. publicati. ſ. de teſtam. aliud eſt aperire, de quo loquitur hic. †Primò quęro hic vtrū teſtes quando apertio fit, debeant adhiberi: certè ſic, ſi poſſunt haberi: vt l. ſed ſi quis ex ſignatoribus. ff. eo. ti. †Quęro quid ſi teſtes haberi nō poſſunt, qa mortui ſunt. Reſpondeo: iſtud nō probat aliquid: quia eſt priuata ſcriptura. vide gloſ. videbitis, vt alias dixi vobis, teſtamentū factū in ſcriptis antequā veniāt teſtes, & cognoſcāt ſua ſigilla: & deponāt ſe interfuiſſe, eſt priuata ſcriptura, & nihil pbat ſed poſtq teſtes venerint, & fuerit facta publicatio ſecūdū formā l. publicati. ſ. de teſt. tunc ſemper probat. Prędicta ſunt vera, ſi teſtm̄ eſt ſcriptū manu priuata: ſecus ſi manu publica, licet ſit in ſcriptis: vt ff. eo. l. tabularū. †Vltimò nota q in ſolenitate teſtamentorū inſpicitur locus, b in quo fit ille actus, de cuius ſolennitate quęritur. Dixi plenè in repetitione l. cūctos populos. ſ. de ſum. tri. & fi. ca. Dixi etiam ſ. de teſta. in l. ſi non ſpeciali.

LEX III.

EIus quod. Faciēda eſt copia teſtamēti eiꝰ partis, quę pertinet ad petentem ſine die & conſule. hoc dicit.

COdicillos. Codicilli petūtur aperiri eodē modo, quo teſtamenta. h. d.

De edicto diui c Adri. tollen. *Rubrica.*

Poſt apertum teſtamentum, & aditā hęreditatem, petit ſcriptus hęres ſe mitti in poſſeſſionē: quod olim fiebat ex edicto diui Adria. quod eſt ſublatum: ideo ponit hic ti. de edi. di. Adri. tol. & quēadmodū ſcriptus hęres in poſſeſ. mittatur.

LEX I.

CVm inter. Inſtitutꝰ mittēdꝰ eſt poſſeſſionē anteq ſubſtitutꝰ. h. d. vel aliter. In adipiſcenda poſſeſſione, inſtitutus d ſubſtituto pręfertur. h. d. Opp. inſtitutus ſub conditione habet bonorū poſſeſſionē ſecūdū tab. ſed ſubſtitutꝰ eſt ſub conditione inſtitutus: ergo debet habere bono. poſ. probatur in l. ij. ſ. ſi ſub cōditione. ff. de ſecun. tab. Solutio: ibi loquitur in eo, qui eſt inſtitutus ſub conditione in primo gradu, vnde non eſt aliquis, qui eum pręcedat. Facit ad hoc l. ſi quis inſtituatur. circa prin. ff. de hęre. inſtitu.

Oppo. de l. iij. ſ. ſi. de libe. & poſthum. ibi ſubſtitutus inſtituto pręfertur. Solut. Dicit glo. ibi primus gradus inſtitutionis erat nullus pręteritione: hic ſecus.

Contra hanc ſolutio. oppon. quod vitium pręteritionis, non impedit miſſionem in poſſeſſionem: vt infrà, l. proxim. & ſic etiam à primo gradu filius ſit pręteritus: tamen inſtitutus in primo gradu deberet mitti in poſſeſſionem. Solut. l. proxi. infrà loquitur, & debet intelligi, niſi vitium pręteritionis appareat ex ipſo teſtamento: vt ſtatim dicam. j. l. proxi. & j. l. finali. ſed in caſu l. contrarię. ex ipſo teſtamento apparebat, quòd ex primo gradu erat pręteritus: à ſecundo filius erat exhęredatus: vnde in ipſo teſtamento fiebat mentio filij: & ſic apparebat filium pręteritum à primo gradu.

Vlterius opponi. Inſtitu. de vulga. ſubſtitutio. ſ. finali. vbi admittitur inſtitutus, & ſubſtitutus: vt lege, ſi paterfam. ff. de hęredibus inſtituen. Solut. Ibi eſt ſpecialis caſus, in quo admittitur concurſus inſtituti, & ſubſtituti. Ratio ibi patet, & dixi in l. cùm proponas. ſ. de hęredi. inſtituen. Pręterea ibi loquitur in petitorio: hic in poſſeſſorio. Quęrit gloſſ. quid in proprietate? Dicit glo. certè idem: quia quando locus eſt inſtitutioni: non eſt locus ſubſtitutioni: vt l. quandiu. ff. de acquirenda hęredita. Quid in legato? Dic idem, vt habes in gloſſa tua.

1 *Quęſtiones requirentes altiorem indaginem an impediant hoc edictum.*
2 *Falſi exceptio, quod non impediat iudicium poſſeſſorium.*
3 *Perſona litigantis in iudicio, quantuncunque ſummario, plenè legitimari debet.*

LEX II.

QVamuis. Hęc eſt notabilis lex. Vitium teſtamenti inuiſibile, quod requirit altiorē indaginem, non impedit ſcriptum hęredem mitti in poſſeſſionem. hoc dicit. Contra l. noſtram opp. Primo ad primum, de reg. iur. c. dolo facit. ff. de doli except. l. dolo. Sed ſi teſtamentum eſſet nullum ex cauſa pręteritionis, ſcriptus hęres deberet reſtituere iſta bona: ergo dolo facit, quia petit. Gloſſ. optimè ſoluit, hoc eſt verum, vbi filius ſit paratus in
e continenti probare. e Iſtę enim † quęſtio. quę requirunt al-
1 tiorem f indaginem, non impediunt iſtud iudicium poſſeſſo-
f rium, quando agitur ſummatim: vt l. iij. ſ. ibidem. ff. ad exhiben. & l. ſi is a quo. in princi. ff. vt in poſſeſ. leg. Habuiſtis no. j. quo. bon. l. fin. & in l. cùm quęreretur. vnde vi. vbi etiam habuiſtis not. facit l. ille à quo. ſ. ſi de teſtamento. ad Trebellia.

†Secundò oppo. q exceptio falſi, habeat impedire. vnde videtur obſtare ſ. de ordi. iud. l. pe. & fi. & l. diuus. ſ. fi. & l. ſeq. ff. de pe. hęre. Solu. Ibi cùm agitur petitorio: hic quando agit poſſeſſorio

tatis: & multę eſſe interpretationes, & diſtinctiōes circa dictū factū, hodie ſublato edicto fit miſſio in poſſeſſionē rerū hęreditariarum, ſubſtinctione tamē l. fi. eod. titu.

d ¶Inſtitutus. Sed qd ſi primo eſt ſcriptus ſubſtitutus quā inſtitutus, Specu. dicit, nihilo minus hęredē prius mittendū i ti. de teſta. ſ. ſi. verſic. quid ſi primo.

✠ P. P A V L. p.

e ¶Paratus incontinēti probare. vide Ange. in conſi. cxxviij. in ij. dubio.

f ¶Altiorem. Quādo exceptio dicatur requirere altiorē indaginē, & quę poſſit probari in cōtinenti & quę non, vide p Bar. ī d. l. ſi is a quo. & in extrauag. ad reprimendū. in verbo ſummarie. per Bald. in l. ij. ff. ad exhibē. & in l. j. vt in poſſeſ. leg. in l. ſi ex falſis. ſ. de tranſact. & ī l. fi. j. de ord. cogni. Ange. in l. ille à quo. ſ. ſi de teſtamē. ff. ad Trebell. per Cano. in cap. veniēs. de teſta. p do. Car. Flo. et Io. de Imo. in c. cum in iure. de offic. delegati. Per Roman. conſi. ccxliiij.

a ¶Poſſeſſorio. Adde, hoc & ꝓcedit, qn̄ q̄ falſi eſſet mota ante aditā hęreditatē ſcdm̄ gl. in l. cū falſum. in fi. ff. de acqr. hęred. quā ſibi appropriāt Bart. Ang. & Fulg. hic volētes hoc eſſe ſpāle in poſſeſſorio: vt iſtud nō impediat ꝓpter dictā q̄ōnē falſi notarij an aditionē: qm̄ talis qō requirit altiorē indaginē. & nō debet īpedire, vt hic: & dicit Pau. de Ca. in d. l. cū falſum. q iſtud eſt ſingulare. Et pro opi. Bar. & ſequacitū dicit Alex. qd gl. ſingula. ī l. hęres inſtitutus de acq. hę. q ſimiliter illud dicit, q illud qd dicit in tex. de excep. ꝑ quā opponebat cōtra teſtm̄ q teſtator erat ſeruus, ꝓcedat & ſi de hoc dubitū erat apd hęredē a dicto tpe: q licet talis dubietas impediat hęredē adire, quo ad hoc, vt poſſit effici dn̄s: vt d. l. hęres inſtitutus. in fi. n quātū ad petendū iſtā miſſionē nō obſtāte per illū tex. & illā gl. ſequit Bald. & Raph. Cu. ibi, qui Raph. hic dicit eſſe ſingulare, & mirabile, q inſtitutus inducaī in poſſeſſionē, & prius efficiatur poſſeſſor quā hęres. Et cū hac opinā tranſit Alex. licet Cy. & Imo. ī l. cū falſum velint q illud, qd dicit tex. hic cū glo. ſolū ꝓcedat qn̄ mota eſt quęſtio falſi poſt aditam hęreditatē.

b ¶Ad hoc oppo. factū eſt teſtū de iſto dicto d. Flo. in l. ij. ſ. ſciendū. ad exhib. & vide qd habet, & ibi dixi ī c. exhibita. de accuſ. & vide Ioā. de Imo. in l. ſi q̄ramus. in prin. ff. de teſta. vbi non allegauit iſtam glo. And. Barba.

✠ P. P A V. P.

c ¶Debet legitimari. Adde quod debet a principio legitimari, nec ſufficeret legitimatio ſuperueniens. vide Alexan. cōſi. cccxiiij. in vlti. col. Et ad iſtud dictū vide do. Frāc. conſil. lxiiij. ex viij. colum. & quę ſcripſi in Rub. de eden. in prin. maxime. in apoſt. vide Bar. in l. nō oportet. de lega. ij. vide quę ſcripſi l. iudices. C. de iudic. vide Alexand. in l. a diuo pio. ſ. ſi ſuper rebus. in j. colū. C. de re iudic. Item q iſtud procedat ſolum in perſonis, ex quibus fundatur iudiciū, non autē in alijs, quę incidenter veniunt in iudicio, vide Bar. conſi. xviij. Item adde quod a ſnīa iudicis pronunciantis ſuper legitimatione perſonę poteſt ſemper appellari. l. ait pretor. ſ. permittiī. ff. de mino. quē allegat Ang. in l. arbitrio. ff. qui ſatiſd. cogan. ſed vide Iaſ. in contrariū in d. l. arbitrio. vide ad iſtud dictum Barto. hic Moder. in l. iudices. C. de iudic. & vide Bal. qui ponit exemplū in filio in l. ne quicquā. ſ. de plano. in vlti. quęſt. de offi. proconſul. & leg. Alex. conſil. ccxj. incipien. viſo proceſſu. Et quod in quocunq iudicio, etiam extraordinario & improprio ſit ſemper legitimanda perſona, vide Barb. in rub. qui admit. in j. col. Item, q in omni iudicio & criminali, prius ſit legitimanda perſona, vide Aret. in c. j. de accu. in j. nor. vbi etiā in ij. col. ad fi. & ſeq. an iſta exceptio inhabitationis perſonę opponi poſſit poſt litem conteſtatā quādo ante probabiliter ignorabatur & an proceſſus ſit nullus, ſi non opponatur.

poſſeſſorio. a Vlteriꝰ op. de l. Pap. ſ. ſi filius. ff. de inof. teſta. vbi q̄rela pōt opponi in modū exceptiōis. Sol. ibi qn̄ agiī petitorio: hic qn̄ agiī poſſeſſorio. Vlterius oppo. de l. j. proxi. vbi etiā in poſſeſſorio poteſt opponi de vitio teſtamēti. Sol. Ibi loquitur de vitio viſibili, qd apparet ex ipſo teſtamento: hic verò de vitio inuiſibili, quod requirit altiorē indaginē. Oppo. ſ. de pet. hęre. l. liber. Solue eodē modo: ibi opponebatur de ſtatu defuncti, in iudicio petitorio: hic in poſſeſſorio. Ad
b hoc opp. b de l. ſi res. j. de ordi. cog. Sol. & habes optimam glo. ibi dicebatur ſeruus ille, cum quo agebatur: & ſic erat in iudicio. Vnde perſona, cū quo litigatur, an-
c te omnia debet legitimari c. Sed pręſens lex loquitur quādo defunctus dicebatur
3 ſeruus. †Ex hac ſolutione nota q in iudicio quantuncunq ſummario, perſona, cū
d qua litigatur, debet plenè legitimari, d licet ipſa cauſa requirat ſummariam cognitionem. e quod tene menti.

Florentini quādo habent guerram, imponunt magnas gabellas.

LEX III.

EDicto. f Iſta eſt ſingularis l. & non eſt alibi. Edictum diui g Adri. cū ſua vicefima eſt ſublatum & ſcriptus hęres ex ſola inſpectione teſtamenti mittitur in poſſeſſionem, ſi nō apparet legitimus contradictor: & ſi apparet, mittitur cā cognita, & anguſtię tpis ſunt ſublatę: niſi res legitimè ſint pſcriptę. h. d. Iſtā l. noſtrā hoc modo diuide. Primò, tollit edictū d. Adri. cū ſua vicefima. Secūdò, ponit vnū edictū, qn̄ nō apparet legitimꝰ cōtradictor. Tertiò, ponit aliud qn̄ apparet. Quartò, anguſtię tpis tollunt. Quintò, & vltiò, ab iſto dicto exceptionē ponit. Scd̄a ibi: ſancimꝰ. Tertia ibi: ſinaūt aliqs. Quarta ibi: nullis anguſtij. Quīta ibi: niſi tm̄ tpis. Legā tex. p particulas. Ad euidētiā pręmittis, debes ſcire † q ſicut hodie faciūt Florētini & alij Italici qn̄ ſunt guerrę, ipſi īponūt magnas gabellas. Ita fecit diuꝰ Adri. q ſtatuit, vt quicūq hęres ſcriptꝰ mitteretī poſſeſ. ſolueret vicefimā partē hęredi. fiſco: q idē ē ac ſi diceret, ſoluat xij. denarios ꝑ libra. p illā gabellam erāt factę mīte ll. forſan qliter fiet ęſtimatio, et ꝑ qs & de pœnis fraudātiū, & ſilia. Iſtud ergo edictū, iſta gabella, & oēs ll. ptinētes ad iſta, per hanc l. tolluntur. h. d. Primò vide literā & no. & aduerte: quia iſta materia nō eſt alibi: iō eſt aduertendū: ergo, &c.

d ¶Legitimari. Itē voluit Bar. in extrauagan. ad reprimendū. in verbo ſūmarie. in ij. col. & Bal. in l. iij. ſ. ibidem. ff. ad exhi. & in l. nec quicquam. ſ. de plano. ff. de offic. procu.

e ✠ P O M A T E S. ¶Cognitionē. Adde no. Aret. in c. j. in princ. de accuſ. & Iaſ. poſt Barb. in rub. ſ. qui admit. in prin. & non abs re in l. co. ij. de teſt.

1 *Ex qua pręſcriptione cauſatur dominium directum, ex qua utile, & ex qua paratur exceptio.*
2 *Defectus pręteritionis filij, apparens ex teſtamento, impedit miſſionem in poſſeſſionem ex hac lege.*
3 *Raſura, uel cancellatio in inſtrumento, quando uitiet inſtrumentum.*
4 *Verba ratione materię improprianiur.*
5 *Quę ſit differentia inter hanc legem & interdictum, quorum bonorum.*
6 *Differentia inter hanc l. & petitionem hęreditatis.*
7 *Hęres quo iure petat ſe mitti in poſſeſſionem.*
8 *Edictum diui Adriani in totum ſublatum.*
8 *Hęc lex quando habeat locum in inſtituto in re certa.*
9 *Beneficium huius legis quando habeat locum in fideicommiſſario uniuerſali.*
10 *Subſtituto directè, ſiue pupillariter, ſiue uulgariter, competit beneficium huius legis.*
11 *Hęres hęredis q habeat beneficium huius legis.*
12 *Epiſcopus & executor teſtamenti, q habeat beneficium huius legis.*
13 *Iudex competens in remedio huius l. quis ſit.*
14 *In remedio huius l. an requiratur libellus.*
15 *Differentia inter tria remedia, quę competunt hęredi.*
16 *Pars quando citanda ſit in remedio huius legis.*
17 *Hęc lex q habeat locum in teſtamento nuncupatiuo in ſcriptis redacto per notarium.*
18 *Beneficium huius l. q habeat locum in teſtamento imperfecto, in illis caſibus, in quibus ualet.*
19 *Diſpoſitio huius l. q habeat locum in omni ſucceſſione, ſiue de iure ciuili, ſiue pretorio.*
Bonorum poſſeſſor, quod contineatur appellatione hęredis.
20 *Contradictor legitimus in caſu huius l. quis ſit.*
21 *Remedium huius l. q ſit adipiſcendę poſſeſſionis.*
22 *Fideicom. uniuerſalis quando ſit legitimus contra dictor.*
23 *Quando apparent duo teſtamēta eadem die confecta, nec apparet de prioritate. remiſſiuè.*
24 *Miſſio in poſſeſſionem debet probari per inſtrumentum, non per teſtes.*

Vide etiā Bart. ī extrauag. ad reprimēdum in verbo ſummarie. & Bald. in l. iij. ſ. ibidē. ff. ad exhiben. Feli. ī c. veniēs le. ij. co. v. ad mediū de teſtibus.

f ¶Paratus in pri. Et vide Bart. in conſi. ccij. incipiē. quidam magiſter Ioannes inſtituit hęredē. Et ꝑ intellectu huius l. vide Bar. in cōſi. inci. Dyambra. porrexerint. & in conſi. xxj. & in pręallegato cōſil. incip. in quęſtione vertente. vidē an iudiciū habitum cū clerico corā iudice ſeculari ſit nullum: an clericus nō incedēs in habitu clericali, condēnatus a laico, non opponēs in principali, ſi appellauit, an ſententia ſit nulla: vide Bar. in cōſi. xx. incipien. clericus nō ſub noīe. an bñficiū huius legis hēat fideicōmiſſarius vtilis. Bar. in cōſil. xxj. incipiē. miſſus ī poſſeſſionē. & an indirectè admittatur diſtictio, an habeat expreſſum errorē iuris vel non, vide ibi. & quando decreti ſit nullū, non eſt neceſſe q indiciū nullitatis intenteur, vt ibi & ibi vide ſi quis ingreditur poſſeſſione aliter vigore iniuſti decreti excuſetur & vide Io. de imo. ī conſi. cx. & vid Barto. in conſi. ci. incip. ī q. vertente in curia dn̄i Capitanei. & ī conſ. miſſus ī poſſeſſionē, eſt ccxxix. & vid Lud. Rom. ī cōſil. cclvj. vbi dicit, q immiſſio huius legis reuocatur ſine libello. vide ibi, & in cōſ. ccxxlj. & vide Bar. in conſ. ccxcij. incip. viſa quadā petitione And. Bart.

✠ P. A V. P.

¶Edicto. Adde ad hanc l. repet. Bald.

✠ P O M A T E S.

g ¶Edictum diui. Ad iſtā l. Vide Bar. cōſ. lv. col. xiiij. & duabus ſeq. vel. ij. & ī Imo. conſ. cv. et Bal. in c. ſciſcitatus. col. iij. de reſcrip. & conſil. in vlt. parte. An autē iſta lex habeat locum in cauſa teſta. vide Ludo. Roma. conſ. xliij. Ad iſtam l. etiā vide Roma. conſ. ccxxxv. in fi. co. j.

h Sinautem aliquis. h Hic incipit tertia
1 pars. †Ad eius euidentiā debetis ſcire, q qdā eſt pręſcriptio, quę cauſatur ex vna parte tantū, vtputa fauore pręſcribētis, q titulū habet, & bonā fidem: vt vſucapio triennij. Quędā ex alia parte tantū: vtputa odio negligentis: vt pręſcriptio xxx. an. quę currit tantū ex negligentia non petentis, in qua nō requiritur nec titulus, nec bona fides poſsidentis. currit enim ſolum ex negligētia nō petentis. Quędā eſt pręſcriptio, q oritur ex vtraq parte. ſ. fauore poſsidētis, & negligētia non petentis: vt pręſcriptio x. vel xx. an. Per primā quęriī dn̄iū directū: vt l. traditiōibus. de pac. Per ſecūdā nō qriī dn̄iū directū, nec vtile, ſed paraī ei exceptio: vt l. ſi qs emptionis. de pſcrip. xxx. anno. Per tertiam qriī dn̄iū vtile: vt videbitis no. j. de bo. ma. auth. niſi. no. ꝑ Dyn. in c. poſſeſſor de reg. iur. lib. vj. & hoc colligiī ex tex. & gl. Quo pręmiſſo, pone caſum ſic. Quid

h ✠ P. P A V. P. ¶Sinautē aliquis. An vt officiū huius l. hęat locū in eccleſia vel monaſterio nōdū cōſtructo ſed ad cōſtruēdū inſtituto hrd̄e vel eius noīe antequā cōſtruatur poſſit peti miſſio ī poſſeſſionē ex hoc edicto, vid an. ſimpl. cōſ. cxxviij. ī j. du. ibi pulchre loquiī. Itē q ſtatim cōpetat & curatori dato bonis, nec antiqs, vid Alex. in cōſi. iiij. in ij. vol. in ij. colū. Itē no. q tm̄ operatur exiſtentia ſui hęredis, quātū ad hoc vt qs mitti debeat in poſſeſſionē quātū opatur bñficiū huius l. ex teſtō. nunqd aūt bñficiū huius l. hēat locū ī feudis vid Bal. ī c. ī v. co. an agnat. vel filius. Ale. hic ī fi. Ia. et alij. in ij. co. Et q ſtāte ſtatuto q poſſeſſio cōtinuareī hrd̄e poſſit venire ab īteſtato mitti ī poſſeſ. ex hoc edicto. vid q ſcripſi ī l. cū hrdes. ff. de

acquir.poſ.ad Bart. ibi et de pced.cũ deciſioibus Bal.habes. Itẽ quid ſi aſſerat de inſtris teſtamenti, quorũ vnũ eẽt cãcellatũ,aliud nõ, an habeat locũ hoc edictũ vide Bal.cõſ.xxiiij. l iiij.pte vbi ẽt qđ ſi ptocollũ eẽt cancel.

a ℂCãcellatio. Adde videdũ Bal.ĩ terminis cõſi.xj.incip.pũctus.ij.lib.

P. PAV. P.

b ℂNõ ſuſpecto.vide Iaſ.in l.Si vnus.ſ.de teſti, in ij.colum.

P. PAV. P.

c ℂDicit hic.An autẽ ſufficeret pbare añ mortẽ fuiſſe poſſeſſum p defunctũ vide q dicit Aret.cõſi. cij.col.iij.qui tñ loqtur ĩ petitiõe hæreditatis,ĩ iſto autẽ remedio cõtrario contrariũ vr velle Bar.hic in col.vlti.vt ponit ipſe Aret.in l.põponius.§.acceſſiones. col.ij.ff.de acq.poſſ.

d ℂOfficium iudicis. Adde q idem tenet Bal.hic ĩ vj.q.prin. & Pau.de ca.Sali.et Alex.& vide Spe.ĩ ti.de teſt.§.ſequitur verſi.vltimo ſequiſ. cũ duobus verſ.ſeq.

ſi cõtra eũ, q petit ſe mitti in poſſeſſionẽ authoritate huius l.opponaſ exceptio pſcriptionis: Rñdet Imperator: & dicit, q ſiue ſit præſcriptio,quæ cauſaſ ex vna parte,ſiue q cauſatur ex vtraq, exceptio admittiſ:vt patet ex tex.quẽ not.& tene mẽti.Notabilia collige p te. Venio ad cõtraria,& pria pars nõ habet: iõ venio ad ſcđam partẽ & oppo.q ex vitio teſtamẽti pars nõ impediaſ miſſio:vt ſ.l. pxi. Sol.ibi loquiſ de vitio inuiſibili pteritionis,vel ſimili:hic de viſibili,vt ſi eſſe abolitũ,vel cãcellatũ,& ſimilia:& ideo puto

2 q ſi apparet preteritio ex ipſo teſtõ:forte quia de filio facit mẽtionẽ in ipſo teſtõ nõ inſtituẽdo,neq exheredãdo:talis defectus impediret miſſionẽ ex hac l.argu.

3 de fideicõ.l.pe.dixi ſ.l.j. †Cõtra hoc oppo.videſ q vitiũ viſibile nõ impediat: vt l.ſi ex fal.ſ.de traſac.Sol.Intellige hoc,q

a eſt vitiũ raſura, vel[a] cãcellatio, in loco ſuſpecto:vt puta circa an. Dñi,vel circa inſtitutionẽ heredis.ſecus ſi eſſet vitiũ in

b loco nõ ſuſpecto:[b]vt puta in aliquo legato:ar.l.contrarię.Ita dicit glo.Itẽ ſecus, ſi illa raſura eſſet bene correcta,ita q oĩno appareat de manu eiuſdẽ notarij: vt hic dicit glo.ſuper ver.prima figura.vel ſi notarius in ſua publicatione dixiſſet, quod ſupra raſum vel cancellatum eſt, vel additum in tali loco manu mea propria feci:vt probatur in l.j.ff.de his quæ in teſt. delen. Vel ſi illa raſura, vel cãcellatio ſic deberet ſtare,ex præcedẽtibus,vel ſequẽtibus colligiſ:vt pbatur extra,de reli.do.c.cũ venerabilis.& in glo.quæ hoc ponit ad literam ſi enim illud,quod deficit, ex precedẽtibus,& ſequẽtibus ſubintelligiſ,vt infra de fideicõ.l.verbũ,volo.not. ff.de leg.ij.l.cũ pater.§.cũ imperfecta.multo magis illud quod eſt aliqualiter vituperatũ põt coadiuuari:argu. l.j.poſt prin.ſ. de rei vxo.acti.Habetis expeditas duas gl.videlicet gl. ſuper verbo,vitium.& glo.ſuper ver.prima figura. Opp. dicitur hic,q diſpoſitionibus teſtium &c.Contra,teſtes debent examinari parte citata,& cauſa plenè cognita:vt l.ſi quãdo.ſ.de teſt.& habuiſtis no.ſ.de teſt.l.hac cõſultiſſima.§.ſi qs aũt.Solu.Intellige hic de depoſitionibus:hoc eſt ſolẽnis numerus teſtiũ appareat ſubſcriptus in teſtõ. Nõ eñ loquiſ hic de teſtiũ examinatione fienda coram iudice:quia tunc haberẽt iura cõtraria locũ,& habetis expeditũ principiũ gl.ſuper verbo, de-

c poſitionibus. Itẽ opp.dicitur hic[c], earũ rerũ,quæ teſtatoris mortis tẽpore fuerũt.& ſic videſ q hic quærẽdum ſit de proprietate defuncti:ſed cauſa proprietatis requirit plenã cognitionem:vt l.iudices.ſ.de iudi.ergo non debet fieri miſſio ex ſola inſpectiõe teſtamẽti.Sol.Dicit quidã,q debet mitti in poſſeſſionẽ rerum,quæ a defuncto poſſidebantur tẽpore mortis Et pro tanto hic dicitur fuerant:quia poſſeſſor præſumiſ dominus.Hoc aũt an ſit verũ,videbitis in l.ij.ſ.de proba. Vnde tu expone hoc aliter:quæ teſtatoris mortis tẽpore fuerunt, ſ.

4 quo ad poſſeſſionẽ vel detẽtationẽ.Sic ergo iſta verba accipiũtur impropriè,rõne materiæ,in qua prolata ſunt: ſic enim fit in petitione hæreditatis:vt l.& non tantũ.in prin.ff.de pet. hære.& ita tenet glo.hic habetis expeditam glo.ſuper verbo, fuerunt. Item opp.ad iſtam partẽ:in iure noſtro nihil debet eſſe ſuperfluum:vt.ſ.in prima cõſtitutione.§.quibus. Sed iſta lex eſt ſuperflua:quia habemus aliud iudicium poſſeſſorium ſ.interdictum quorum bonorum.quare malè. Huius timore

5 † gl.hic ponit differentiam inter hanc legem & illud interdictũ:vt ex hoc appareat hanc legem non eſſe ſuperfluam. Prima differentia eſt ſecundũ Oldr.quia hæc lex eſt generalis in omni ſucceſſore:ſed interdictũ quorum bonorum, ſolùm in ſucceſſore,de iure prætorio. Hæc non eſt bona differentia: quia illud interdictum competit ſucceſſori de iure ciuili, vtile tamen vt vidiſtis in l.j.j.quorum bono.& no.ff.quorum bo

no.l.j.Item eſt alia differentia ſecundùm quoſdam: quia illud interdictum eſt temporale:hoc eſt perpetuum.quod gl.reprobat:quia illud eſt rei perſecutoriũ:ergo perpetuum:vt l.in honorarijs.ff.de acti.& obli.Eſt & alia differentia:quia illud nõ datur niſi aduerſus eum,qui poſſidet pro hærede,vel pro poſſeſſore:hæc lex datur aduerſus omnes,etiam qui titulo poſſidẽt:hæc poteſt eſſe bona differentia:vt infrà videbitis.Adde q beneficiũ huius legis competit,etiam nemine poſſidente: quod non eſt in illo interdicto.Item eſt alia differentia ſecundũ glo.q hic obtinet quis poſſeſſionẽ,etiã ſi non doceat ſe hęredẽ,ex ſola teſtamẽti oſtẽſione:ibi verò oportet q doceat ſe hæredẽ,licet ſummatim:vt dixi in l.j.quo.bo.Itẽ eſt alia differentia ſecundũ quoſdam:quia per hanc nõ efficitur poſſeſſor:licet in poſſeſſionẽ mittatur,per illud interdictũ efficitur poſſeſſor.Et hoc nõ placet gl.q a p vtrũq poſſeſſor efficiſ.qđ apparet ex iſto ver.ſinaũt aliqs cõtradictor.ibi,& ei poſſeſſio acquiritur,qui potiora iura,&c. Opp.eodẽ modo:quia hęc lex videſ ſuperflua per petitionẽ hæreditatis. Huius timore

6 glo.†ponit differẽtiã inter hãc l.& petitionẽ hæreditatis: nã in hac veniũt corporea tãtũ,in illa etiã incorporea.Itẽ illud petitoriũ,iſtud poſſeſſoriũ.Modò habetis expeditũ finem gloſ. magnæ quæ eſt ſuper verbo, legitimo. Venio ad tertiã particulã, ſ. ad ver.ſinaũt aliquis.dicitur hic,q quis venit ad contradicendũ ei qui miſſus eſt.Contra: poſtq quis eſt miſſus in poſſeſſionẽ,aut quis vult contradicere de facto:& nõ põt:vt l.addictos.j.de appellation.aut de iure:& ſimiliter nõ põt:qa cũ ſit iſta cauſa momẽtaneę poſſeſſionis,nõ põt appellari:vt j.ſi de momen.poſ.fue.app.l.j.& caſus eſt in l.fi.ff.de app.recipiẽ.Huius timore tex.iſte legitur duobus modis. Vno modo vt exponamus,miſſus eſt,i.mitti deſiderat: & ſic apparet cõtradictor ante miſſionẽ.Secũdo modo vt ſtet propriè: & tũc exponitur,contradicendũ putauit:ſ.verbo,dolendo ſe quare ille miſſus eſt,non q iſta contradictio aliqđ opereſ. Vide gl. ſuper verbo,miſſus.qđ põt eſſe verũ,ſi iſte fuit citat[g]. ſi enim citatus nõ eſſet:etiã poſt miſionẽ poſſet contradicere:vt j.dicam.Modò habes expeditum principiũ gloſ.illius ſuper verbo,miſſus. Venio ad quartã partem,& illa non habet contraria,vnde tranſeamus ad quintã.Et opponi.contra. Petitio hæreditatis præſcribitur ſpacio xxx.anno.vt l.hæreditatis.ſ. de peti.hæredi.Malè ergo hic dicit tex.qui dicit eam excludi ſpatio longi temporis.Solu.dicit gloſ.quando ille qui conuenitur petitione hæreditatis,non poſſidet titulo: tunc procedit lex contraria.ſed ſi poſſidet titulo,petitio hæreditatis excedit ſuos terminos:quia cũ eius natura ſit,vt non detur contra titulo poſſidentem:& tũc datur cõtra poſſidentem: ideo excedit a non ſuis terminis:quia contra eam præſcribitur ſpatio longis temporis.Iſta eſt ſatis bona ſol.vel alias dicũt quidam,ibi loquitur de directa petitione hæreditatis:hic de vtili.Iſta eſt eadem cum prima:quia ſemper cum petitio hæreditatis datur contra titulo poſſidentem,datur vtilis.Alij dicũt, quòd hic loquitur de rei vendicatione,quod non placet:ideo tene primam. Sumus expediti de contrarijs huius legis:veniamus ad quæſtiones.& ex his declarabitur iſta lex, & eſt vtilis materia multũ: & per quæſtio. poterit apparere.

7 †Quæro,quo iure petatur miſſio in poſſeſ.per hæredem? Gloſſ.dicit,duplici iure poteſt peti. Primò condictione ex l. iſta. Item ex edicto diui Adrian.Illud enim non eſt ſublatum, niſi in eo quod malè dicebat.Ita dicit gloſſ.ſecunda huius legis quam vide. In eo quod gloſſ. tenet illud edictum non eſſe ſublatum, reprehenditur per Modernos.primò per rubricam,quæ dicit,de edict.diui Adria.toll.& gloſſ. j. ſuper rubrica hoc videtur tenere.ſecundò per iſtum text. ibi: penitus quieſcẽte.innuit in totum eſſe ſublatum.Item ex eo quod text.dicit ibi:& in alijs omnibus,quæ circa repletionem,&c. Iſtud communiter tenetur,quod ſit ſublatum iſtud edictum. Item in eo quod gloſſ.innuit miſionem fieri per cõdictionẽ ex l.Iſta videtur malè dicere:nam condictio ex l.eſt perſonalis actio:& ſic præſupponit alium obligatum, quod non videtur poſſe dici hic, eo caſu quo nullus eſt contradictor: & ideo dicebat dom.Iaco.But.quòd propriè condictio ex lege habet locum quando eſt contradictor:alias non eſſet condi-

d ctio ex lege:ſed eſſet officium[d] iudicis authoritate huius legis quod

8 quòd ſatis placet. †Secundò[a] quæro,vtrum hæc l.habeat lo-

a cum in hærede inſtituto ex re certa vt ipſe habeat beneficium huius l.Glo.tua hic in prin.dicit q non:quia habetur loco legatarij niſi quando alius non ſit hæres inſtitutus in teſtamento:vt l.quoties.ſ.de hære.inſti.iſtam glo.intelligo veram quãdo alius hæres inſtitutus vniuerſaliter iam hæreditatem adiuit. Si verò adhuc non adiuit:tũc quia illa hæredis inſtitutio ſapit naturam hæredis vniuerſalis,propter ſpem iuris accreſcẽdi:vt dixi in d. l.quoties.Item quia nõ eſt alius,de cuius manu capiat,ſatis putarẽ q authoritate huius legis poſſet mitti in poſſeſſionẽ illius

9 rei. †Item quærit gl.quid de fideicõmiſſario vniuerſali:vtrũ poſſet mitti in poſſeſſionem authoritate huius l.Gloſſ.dicit q non,& nihil allegat.Pro hoc videtur caſus in l.fi.infrà,de codi. vbi videtur dici q ille,qui petit bonorum poſſeſ.ex hac lege,vi-

b detur ſe aſſerere hæredem directò.Tu verò dicas[b] ſecundũ noſtros doc.Aut reſtitutio nõ eſt facta,neq re,neq verbo:& tũc nõ habet beneficiũ iſtius legis:quia nõ habet ius in bonis. Aut eſt facta reſtitutio in re:& tunc nõ habet locũ beneficium huius legis,vt conſtituatur poſſeſſor,quia iam eſt cõſtitutus:ſed poſſet habere locum hoc beneficium,vt poſſeſſor cõfirmetur: vt l.j.ſ.ad Carbonia.& l.iij.§.miſſum.ad Carbonia. Aut eſt facta reſtitutio verbo tantũ:& tunc habet locum beneficiũ huius legis ſaltem vtile,ex perſona hæredis:cũ ad ipſum fideicõmiſ. tranſierint omnia iura & actiones:vt l.j.circa princi.ff.ad Trebel.Ita tenebat do.Mart.Syl.& do.Iaco.Butr.Addo etiam, q quando nulla eſt facta reſtitutio in caſibus,in quibus tranſeũt iura,& actiones,ſine reſtitutione:quos videbitis j.ad Trebel.l. pe.§.ſi.competit beneficium huius legis fideicommiſſario vniuerſali,eadem ratione quã ſ.proxi.dixi. Ad vnum tamẽ aduer-

c te,q in quibuſdam caſibus dixi fideicommiſſario vniuerſali[c] beneficium huius legis competere:illud non habet ex ſola inſpectione teſtamenti.Licet enim primus hæres ex ſola ipſa teſtamẽti inſpectione habeat:illud eſt ideo,quia ipſum teſtamentum ſit notoriũ iudici,ipſum ponẽdo in poſſeſſionẽ.quod nõ eſt in fideicommiſſario:& ideo habet oſtẽdere ſibi factam reſtitutionem,vel aliquẽ de caſibus eſſe,in quo reſtitutio nõ ſit ne-

10 ceſſaria: & dicam ſtatim in proxi.quæſtione. †Quæritur,[d]

d vtrum ſubſtituto[e] pupillariter competat beneficium huius le-

e gis.Glo.dicit q ſic,in omni ſubſtituto directò,ſiue vulgariter,ſiue pupillariter:vt colligitur ſuprà,eo.l.j. Dicit glo.hic aduerte, q hoc non conſequitur ſubſtitutus ex ſola teſtamenti oſtenſione.Ratio,quia per hoc non ſit notorium ſiue liquidum iudici ſubſtitutum mittendũ eſſe in poſſeſſionem:imò inſtitutus præferri debebit:ergo ſubſtitutus vulgariter oſtendere debet teſtamentum,in quo ſubſtitutus eſt:& repudiationem primi hære-

f dis,vel aliquid aliud propter quod ſit excluſus primus hæres. Idem dico in ſubſtituto pupillariter.[f] Debet enim oſtẽdere teſtamentum,in quo eſt ſubſtitutus,& mortẽ impuberis & hæreditatem eſſe aditã ex teſtamẽto paterno,ita q ſit locus ſubſtitutioni pupillari:alias non efficeretur notoriũ iudici ipſum eſſe

11 ponendum in poſſeſſionẽ.Et idẽ dico in hærede hæredis,qui peteret ſe mitti in poſſeſſionẽ ex vigore iſtius legis. Nã debet oſtẽdere primũ teſtũ,& ſe eſſe hæredẽ primi inſtituti:et primũ inſtitutũ adiuiſſe eo caſu,quo eſſet neceſſaria aditio ad traſmiſſionẽ,ita q iudici liqueat ipſum eſſe ponendũ in poſſeſſionẽ. Sed dices tu: ergo eadẽ rõne ex ſola inſpectione teſtamẽti nõ liquet iudici,primũ hæredẽ mittendũ in poſſeſſionẽ:nã nõ ap-

g paret ex teſtõ,teſtatorẽ eſſe defunctũ. Rñdeo:[g] quia eo ipſo q hæres habet teſtm̃,iſta eſt quædã pſumptio q teſtor ſit defunctus:nã non dareſ viuo teſtatore:vt l.ij.§.ſi dubiteſ.quęad.teſt. aper.Quidã tñ etiã contra hoc obſeruãt:qui qrũt pbationẽ de morte defuncti,ſaltẽ p iuramentũ hæredis:puto tñ q nõ ſit ne-

12 ceſſe. †Quæro,quid ĩ epiſcopo,[h] qñ ſunt inſtituti pauperes:

h vtrũ habeat locũ beneficiũ huius legis,& idẽ quæro de executore vniuerſali teſtamẽti,qñ ſunt iſtituti pauperes? Doc.tenẽt q habẽt beneficiũ huius l.arg.l.ſi quis ad declinandã.ſ.de epiſ. & cler. Habetis expeditã tertiã glo.venio ad ſequentẽ gl.di-

13 cit,cõpetenti iudici:†quæro qs ſit cõpetens iudex? Dicit gl.q cõpetens iudex inſpiciſ circa duo. Primò circa iuriſdictionẽ: quia eſt neceſſe q ſit talis iudex,qui habeat merũ imperiũ.non enim põt hoc expediri p magiſtratũ municipalem: vt l.iubere cauere.de iur.om.iudi.Itẽ inſpiciſ circa territoriũ:quia oportet

a P. PAV. P. ℂSecũdo. An aũt habeat locũ in veniente ab inteſtato ſi ſtet ſtatutũ quod poſſeſſio cõtinuetur in hærede ipſo iure,vide Com.ſentiẽtes q ſic,conſi.xliij.ad fi. Et quod filius ſuus hæres ab inteſtato poſſit petere ſe mitti in poſſeſſionem ex officio,ſicut ſi eẽt in teſtõ inſtitutus,ppter fraternitatẽ,vide Bal.in cõſi. j.et cõtro.inter maſcu.qđ ſi poſſeſſio vacat iſta lex nõ habet locũ in veniẽtibus ab inteſtato,vide Aret.hic.colum.viij.

q ſit ille iudex,qui habet ĩ ſuo territorio: aliàs nõ poſſit mittere in poſſeſſionẽ ſed pnunciare de mittendo,& ſcribere ad iudicem loci:vt ff.de bo.autho.iud.poſ.l.cũ vnus.§.pe.de re iudic.l.ã diuo.Pio.§.j.Primum dictum gloſſ.quæ dicit quòd requiritur, quod habeat merum imperium, debet intelligi ſaltẽ miſtum:vt d.l.iubere cauere.poteſt etiam eſſe q poteſt exerceri p quemlibet magiſtratum,& etiã p iudicẽ delegatum:vt puta,quando ſuperuenit legitimus cõtradictor:tunc expeditur cõditio ex lege iſta,vt ſ.dixi. & ſic per viam actionis:ſed ea,quæ iure actiõis expediũtur,ſunt iuriſdictionis:vt no.in l.nec quicquã.§.vbi decretum.ff.de offi.procõ.ergo cõpetit cuilibet magiſtratui, & põt delegari.Quãdo verò nullus eſt cõtradictor, & ſic expedit per officiũ iudicis:tunc eſt miſti imperij:vt dicit gl.quod ĩtelligo de executione:ſed cognitio fortè poſſet demandari:vt l.cognitio.ff.de offic.eius cui man.eſt iuriſdi. Circa ſecundũ not. qđ gl.dicit,q oportet q ſit eiuſdẽ territorij:aliàs pronũciat,et mittit literas de mittẽdo in poſſeſſionẽ:puto ſic dicendum,q ſi qui dẽ appareat legitimus cõtradictor, cuius perſona ſubeſt illi iudici, qui pnũciat: tũc ratione pſonæ poteſt pronunciare,et executionẽ remittere ad iudicem loci. Ita dicit gl. Facit ſ.vbi in rem act.l.fi. Sed ſi nullus eſſet cõtradictor,nõ video quõ iudex vnius territorij poſſit de rebus alterius territorij pronunciare. Nõ enim ratione perſonæ litigantis:quia nulla eſt perſona, contra quã petitio dirigatur.Itẽ nec ratione rei,ĩ qua fiẽda ẽ miſſio:qa nõ eſt de ſuo territorio:& ideo erit neceſſe q pnũcieſ p iudicẽ loci,ĩ cuius territorio res eſt. Su-

i mus expediti[i] de gl.q̃ eſt ſup verbo,cõpe-

14 tẽti. Extra gl.pſequẽdo ordinẽ textus †q ro:dr hic,cõpetẽti iudici teſtamẽtũ oſtenderit.vtrũ ſit neceſſe q ſup hoc deſ libellus. Vr q ſic:qa hic agitur cõdictiõe ex lege.ſed qua actiõe quisvelit agere,eã prius edere debet:vt l.j.ff.de eden. Doc.oẽs cõiter tenẽt cõtrariũ. Nõ enim eſt iudiciũ ordinariũ illud qđ ex lege iſta deſcẽdit: imò petiſ executio teſtamẽti reſpectu cuiuſdã notorij ſiue cuiuſdã liquidi,qđ ſit iudici ex oſtẽſiõe teſt.nõ vitiati.vt hic dicit tex. cõpetẽti iudici teſtamẽtũ oſtẽderit. Vñ cõis practica obſeruat,vt inſtrumẽtũ teſtamẽti producatur et petat ſe mitti in poſſeſſio-

k nẽ.qđ ſatis placet[k]. Vides ergo differẽtiã

a ℂSecũdo qro. Addẽ q cũ deciſione Bal. dicit Pau. de Caſt. trãſire doc.rõnibus, de quibus p Bar.ſed an filius inſtitutus ĩ legitima habeat bñficium huius l. Bal. tenuit q ſic,ſicut habet vtile actionẽ fa. erci.vt l.ii.§.ſi quarto.ſa.erc.et vid Sp. & Io.And.in addi. in ti.de teſt.§.fin. & verſic.ſed nungd is. Bal.cõſ.xxxiij. v. lib.& ibi. an poſſit cedi ſi ſemel poſſederit et fuerit intromiſſus p prætore:quia ĩ ordinate procedit, an habeat bñficium huius l.& qđ iſtud poſſeſſoriũ eſt,nõ ſolum adipiſcendæ,ſed cõfirmandæ, & continuandæ, multa puchra ibi vide.

POMATES.

b ℂTu vero dicas.vide Ang.cõſi.iiij.co. v.Volu.ij.ibi in ſpecie tãgit,qñ ſit reſtõ ipſo iure:de quo j.p Bar.et vide Alexã. cõ.xl.vol.iij.& vid Aret.conſi.xxxvij.co.fin.

c ℂVniuerſali. Addẽ Bar.cõſ.inc.in curia capitanei.& in cõſi. inci.miſſus. An.cõſ. cxxxvij.inci.ſi deci. &c.pmitto ad euidẽtiam.

d ℂQuæritur. Adde eudẽ Bar.cõſi. inci. viſa quadã petitiõe per ſer. Cechum.

POMATES.

e ℂQuæriſ vtrũ ſubſtĩõ.In fideic.nõ hẽat locũ bñficiũ huius l. vt p Bart.cõſi. xcj. alias ix.inci.in noĩe Domini amen.

POMATES.

f ℂSubſtituto pupillariter.An bñficiũ huius legis hẽat locũ ĩ cã ĩteſtati. Vide eũ.cõſi.xliij.ad iſtã l.& Rom.ccxxxv. co.iij.Et an beneficiũ huius legis hẽat locũ in ſubſtituto vulgariter aut cõpẽdioſe aut fideic. vid Bar.cõſ.v.inci.viſa quadam.

g ℂReſpõdeo.Ađđ q Rap. Fulg.dicit q nõ probaſ opi.Bar.in d.l.ij.& q putat debere pbari, ſaltẽ de iuramẽto calũniæ.vt in caſu l.pe.ſ.ti.j.q cauſas ſecũdũ ipm æqparat iſti.l.qſqs.j.quorũ ap.nõ reci. Ale.ẽt dicit,q reqritur aliqualis pbatio. Tu vid Bal.cõſi.xxvj.iij.lib.Sed qđ ſi teſtõr poſſedit re:quã hæres nõ poſſidet, an hæres hæredis poſſit petere ſe in illius poſſeſſionẽ mitti? Spe.q ſic,ĩ ti.de teſte.§.ſi.ver.pen.

h ℂEpõ.vide etiã p Bal.in add.Spe.in ti.de teſt.ĩ fi.& ĩ l.ſi qs ad declinãdã.ſ. de epi.& cle.Quid aũt ĩ filio iſtituto iuxta caſũ l.iij.ſ.de inoff.teſt.Bal.ibi tenet q ſic.Et ad Bar.hic vid tu Ale.de Imo.ĩ cõ.iij.co.vij.ver.retẽta.ĩ ij.vo.

i POMATES.ℂSumus expediti. An aũt iſta lex habeat locũ in cã ĩteſtati,vide eum conſ.xliij.& Rom.conſ.ccxxxv.in ij col.

k ℂSatis placet. Ađđ hoc verũ ſcđm Pet.Cy.Ang.Ful.Pau.de Caſt.nõ cõparẽte legitimo cõtradictore:qa nõ eſt ps cui deſ,ſed vbi cõparet cõtradictor,teneaſ offerre libellũ,iuxta auſ.offeraſ.ſ.de litis cõteſt.& Alle. Cy.gl.

ff

15 inter tria†remedia, quæ competunt hæredi ſcripto: nam in hoc iudicio non datur libellus, & procedit̃ ſummarie. habet enim illud teſtamentum quantũ ad hoc paratam executionẽ: vt videtis hic, & ſ. l. proxi. In interdicto verò quorum bonorũ eſt neceſſe q̄ detur libellus, & lis conteſtetur & fiãt probationes, licet ſummariæ: vt vidiſtis in l. j. quorum bonorũ. in petitione hæreditatis datur libellus procedit̃ ordinarie requiruntur probationes plenæ: vt ſ. tetigi circa cõtraria, & clarius dixi in d. l. j. quo. bo. Et etiã q̃dã alia differẽtia neceſſaria: quia in iudicio iſto ſi teſtamentũ eſſet ĩ aliqua ſui parte vitiatũ, cũ nõ poſsit veritas ꝓbari niſi ꝑ eandẽ ſcripturã vt ſ. dixi circa contraria: fit eñ iſta miſsio ex notorio, quid reſultat ex teſtamenti inſpectione vt ſ. dixi. & ex iſto tex. apparet, ſed in alijs iudicijs p̃dictis ſcilicet quorũ bo. & in petit. hæreditatis, poſſet veritas adiuuari ꝑ alias ꝓbationes extrinſecas: vt vidiſtis ſ. de teſt. l. ſi vnus.

16 †Itẽ extra glo. q̃ro vtrũ cũ hæc miſsio petit̃, ſit citãda[a] pars: Reperit̃ vna additio Frã. accur. quæ dicit q̄ ſic, ſaltẽ gñalr̃: vt in aut̃. ſi oẽs. ſ. ſi minor ſe ab hære. abſti. Ego puto ſic dicendũ: ſi quidem bona à nemine poſsident̃ tunc nõ requirit̃ citatio partis: nã poſſet, ẽt ſi vellet, ſua authoritate ingredi: vt l. cũ hæredes in prin. ff. de acqui. poſ. Facit ad hoc optime q̄d no. per Inno. de cõceſ. p̃ben. c. ꝑ poſuit. Si verò res ab alio poſsidẽt̃: tũc ſiue iuſte ſiue iniuſte, non poſſet cõcedi[b] hæc licẽtia niſi parte citata[c]: vt l. meminerit. j. vñ vi. et ſi ꝑ vim. vel alio mõ. l. fi. Facit ad hoc, q̄d no. ꝑ Inno. de conceſ. p̃bẽ. c. licet eps. tñ nõ bñ, recordor. Procedo vlterius, dicit̃ hic, teſtm̃ oſtenderit:

17 q̃ro vtrũ†habeat locũ beneficiũ huius l. in teſtamẽto nũcupatiuo[d]. gl. rñ. q̄ ſic, & bene, ſi illud teſtm̃ eſt redactũ in ſcriptis ꝑ notariũ: facit enim fidẽ, vt habuiſtis no. in l. j. ſ. de teſt. Videbitis in l. vlt. j. de fideic. ſed ſi teſtm̃ nõ eſſet redactũ in ſcriptis: tũc non haberet locũ iſtud notoriũ. quod fit iudici ex inſpectione ſcripturæ: de quo loquit̃ lex iſta. Eſſet ergo neceſſe, quod priuatim teſtes examinarentur, & publicarẽtur ſecundũ formã l. publicati. ſ. de teſt. tũc illa ſcriptura poſſet poſtea ꝓduci. & ex inſpectione ipſius fieret notorium iudici, & haberet locũ iſta lex.

18 †Quæro quid eſt in teſtõ imperfecto[e] q̄ in aliquib9 caſibus valet: vt l. hac cõſultiſsima. §. ex imperfecto. & §. ſi quis aũt. ſ. de teſt. Rñ. q̄ haberẽt locũ remedia huius l. & bene ſecũdũ gl. quia ꝓ perfecto habet̃ in illis caſibus. et non pro vitiato.

19 †Quæro quid de teſtamẽto quod valet tãtũ de iure p̃torio. Videtur q̄ nõ habeat locũ hæc lex.[f] Nam tex. dicit. ex aſſe vel parte, hæres inſtitutus: ſed ille nõ poteſt eſſe hæres, ſed bonorũ poſſeſſor: ergo &c. Cõtrariũ videt̃ tenere gl. quã ſ. recitaui circa contraria cũ aſsignat differentiã inter hãc legem, & interdictũ quorum bonorũ dicit q̄ hæc lex habet locum in omni ſucceſſore, de iure ciuili, & prætorio. & hoc puto verum: argu. ad hoc ff. ad Treb. l. j. §. bonorum. de condi. & demon. l. in condi. §. ij. Non obſt. hęc lex: quia non dicitur hic, q̄ ad hoc vt habeat locum iſta lex, oportet q̄ ſit hęres: ſed ſufficit q̄ ſit hęres inſtitutus à teſtatore: & nõ curat̃, vtrũ poſsit adire de iure ciuili vel de iure prætorio. Præterea hæredis appellatione cõtinetur bo. poſſeſ. vt dictis legibus. &c. Procedo vlterius: dicitur hic, nõ aũt legitimo modo ab alio detinent̃.

20 †Quæro quis ſit ille legitimus contradictor[g] in hoc pẽdet tota veritas iſtius legis. De hoc ſunt opin. in gl. noſtra. Nam Aldri. dicebat q̄ legitimus cõtradictor eſt ille, qui habet titulũ, ſi tamen habet ſimilem titu. titulo petẽtis: vt quia profert alius ſecundũ teſtm̃ ſolenne. Et hoc probatur ex litera ſequẽtis ver. ſinautem aliquis contradictor. ibi: qui potiora ex legitimis modis iura oſtenderit, &c. Azo verò dicit indiſtincte legitimum contradictorẽ eſſe, quicunq; habet titulũ à defuncto, vel ab alio, etiã ſi res poſsidebatur tempore mortis defuncti, ab ipſo defuncto. do. Iac. but. dicebat opi. Azo. non eſſe verã in eo qui detinet rem: quã defunctus poſsidebat tẽpore mortis: nam remediũ huius legis eſt quoddã poſſeſſorium, quaſi recuperandæ poſſeſsionis, quam defunctus habuit tp̃e mortis, qua ſpoliatus eſt: ſed ſpoliatus añ omnia eſt reſtituẽdus: vt l. ſi quis ad ſe fundum. j. ad leg. Iul. de vi. & ſi per vim, vel alio modo. l. ij. & l. momẽtaneæ. j. vnde vi. Vnde nullius tituli allegatio ſufficeret. Et ita dicebat ipſe, q̄ tenebãt aduocati Bonoñ. Hoc mihi non placet.

21 Si †enim dicamus iſtud eſſe iudicium adipiſcendæ poſ. quod videtur verius, ſicut interdictum quorum bonorum: tunc poteſt obijci exceptio dominij, vel alterius iuris: ſi tamẽ quis paratus ſit probare incontinenti, vt habuiſtis no. in l. j. j. quorum bono. & ſ. l. proxi. Si verò dicamus hoc eſſe interdictum quaſi recuperandæ poſſeſsionis, ſcilicet vacantis: tũc in tali iudicio poſſunt opponi exceptiones, quæ impediũt reſtitutionem, ſi aliquis eſt incontinenti paratus probare vt habuiſtis not. j. vnde vi. l. cum quærebatur. Ergo patet q̄ illa regula, q̄ ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus: non eſt vera in caſu huius l. vbi q̄s ſit paratus incõtinẽti probare, &c. Quid ergo dicemus? Aduerte duos caſus: Quandoq; quis venit ad contradicendum, anteq̃; ſit data licentia de ingrediendo poſ. Quandoq; poſt datam licentiã ante ingreſſum. quãdoq; poſt ingreſſum. primo caſu eſt aduertendum: Aut quæris an quis ſit legitimus contradictor ad impediendum executionem, & ſummariam cognitionem, quæ fit ex oſtenſione teſtamenti, vigore huius l. Aut quæris an ſit legitimus contradictor, non ad impediẽdum ſolum iſtam ſummariam cognitionem, ſed ad impediendum etiam effectum eius, ſ. immiſsionem. Primo caſu, aut ille, qui venit ad contradicendũ, nõ aſſerit ſe poſsidere: ſed dicit ſe prius immittẽdũ q̃; qui poſtulat: & tũc illa ſummaria cognitio nõ impeditur, ſed ſummatim de iure vtriuſq; cognoſcitur: & ille immittitur, qui potiora iura habet: vt ſ. eo. l. j. Aut cõparet aliquis, qui dicit ſe poſsidere: ideo illum, qui petit, immittendum non eſſe: tũc ſi quidem producit aliũ titulũ ſimilem titulo petẽtis: vt puta: aliud teſtamẽtũ: tũc iudex ſtatim pronũciabit nõ eſſe locum huic ſummariæ cognitioni, ex virtute iſtius legis: ſed agendũ eſſe ordinario[h] iudicio, & illũ debere obtinere, qui potiora iura habet, vel probauerit. Ita loquitur opin. Aldrici. Hic eſt caſus in hac l. in ver. ſinautem aliquis contradictor &c. Vide literã ibi, in iudicio competẽti &c. Non autẽ dicit in ſecundo. Si verò allegat alium titulum: tunc iſta ſummaria cognitio non impediretur: ſed ſuꝑ ea de viribus iſtius tituli allegati cognoſceretur. Quẽ autẽ effectũ habet, ſtatim dicã. Secũdo caſu, qñ quæritur, an aliquis ſit legitimus contradictor, quantum ad impediendum miſsionẽ in poſ. & cognitionem ſummariã: dico aut quis oſtendit titulũ à defuncto, vel ab hærede: & tũc ſine dubio impeditur miſsio: vt l. j. j. quo. leg. & ff. quo. leg. j. §. rediguntur. Aut allegat titulum: & idem habet poſſeſsionem ab alio, quam à defuncto: tunc ſiquidem habet poſſeſsionem ante mortem defuncti, eſt legitimus contradictor,

in l. ij. §. dies. ff. q̄s ordo in bon. poſ. ſer. & Ful. dicit̃ facere iſtũ tex. ibi: cõpetẽti iudicio. Et ita Alexã. dicit tenere ẽt Inn. ĩ c. j. de lib. ob. Spe. ĩ tit. de li. cõcep. §. nũc dicendũ. ver. xxvij. q̄bus oĩbus ẽt adde q̄ idẽ tenet Bal. cõſ. xciij. incip. licet filia. iij. li. Et an ſit neceſſe iurare de calũnia. Ioã. an. poſt Spe. ĩ addi. ĩ ti. de teſt. §. fi. & verſi. ſed nunquid refert Mar. Silli. tenuiſſe idẽ, q̄d Spe. q̄d ſic, ẽt ſi non appareat legitimus contradictor.

a ℭ Citanda. Adde vt ꝑ Pau. de ca. & Ale. & q̄d pulchre conſuluit Bal. cõſ. xxv. iij. li. Adde, & vide Alex. de Imo. ĩ cõſi. v. co. j. in prin. ĩ ij. vol.

P. PAV. P.

b ℭ Poſſet cõcedi. Iõ ſi poſſet debet reuocari de facto ſicut de facto fuit conceſſa, ad q̄d vide q̃ habes ad Bar. ĩ l. iuſte poſsidere. ff. de acq. poſſ. aduerte tñ q̄a põt ille cui cõceſſa eſt licẽtia nõ citato poſſeſſore qñ comparet poſſeſſor petẽs eã reuocari petere vt illa confirmet̃ vel de nouo cõcedat̃ ꝓbatio, q̄d ẽt ĩ caſu ĩ quo de nouo concedi debeat vide Alex. late ĩ l. ſi finita. ĩ prin. ff. de dã. infec. in gl. ĩ verbo liberet̃ poſt Ang. vide Iaſ. ĩ l. ſi pacto quo pœnã. in pe. col. C. de pact. Ale. ĩ l. j. ſ. de carbo. edi. vbi ẽt habes maxime ĩ l. ſi finita. per Alex. an confirmari debeat illa prima licentia nulla, an vero de nouo cõcedi, et cõcludit q̄ põt illa nulla confirmari, vide ibi per eum.

c Parte citata. Poſt hæc verba ĩ Veneto exẽplari addita, comperio iſta parte citata, ſ. quãtũ ad hoc vt p̃iudicet poſsidenti, bñ tñ valet ꝓnũciatio, & immiſsio per nũciũ, q̃ nulli p̃iudicet: vt l. meminerit. &c. Aduerte quoq; dũ Bar. adducit j. ꝓxime Inno. de cõceſ. p̃ben. c. licet eps. Venetũ exẽplar habet c. cũ noſtris. Ego teneo Bar. voluiſſe alle. c. licet eps. de p̃bẽ. in vj. Alex. Loſæus.

d ℭ Nũcupatiuo. Nota adde q̄ cũ gl. tranſit Iac. But. Bal. Ange. & Sali. Bal. & Iaco. Bu. ĩ l. fi. j. de fidei cõ. Spe. & Io. An. in addi. in ti. de teſte. §. fi. ver. q̄d de nũcupatiuo: tñ. vide Bal. cõſi. ccvij. lib. j.

e ℭ Imperfecto. Adde q̄d Spe. idẽ tenet in ti. de teſt. §. fi. ver. q̄d

ſi filius Io. An. ibi, in add. dicit q̄ Iac. Bal. dicebant q̄ cũ p̃r teſtat̃ iter filios, ĩ actu de l. hac cõſultiſsima q̄ illa volũtas ſeruat̃ nõ vt teſtm̃, ſed vt q̃dã diuiſio. l. fi. ſ. fami. erciſ. & ita tranſit.

P. PAV. P.

f ℭ Hæc lex. An remedium huius l. habeat locũ in bonis poſ. vide late Barb. ĩ ru C. qui admitti. in pen. & vlti. charta.

P. PAV. P.

g ℭ Legitimus cõtradictor. Quis dicat̃ legitimus cõtradictor & an eo ipſo q̄ q̄s citat̃ dicat̃ legitimus cõtradictor, vide in Bar. in ver. cõtradictor. iiij. q̃ habes vlti. multa pulchra.

h ℭ Ordĩario iudicio. Adde Pe. de an. cõſ. ccxcj. & ſeq. An aũt bñficiũ huius legis cõpetat ꝓ reb. incorporalib. & an cũ filia hæres inſtituta à patre vaſallo ĩ oĩbus bonis ſi petat ſe mitti ĩ poſ. bo. feu. agnati ſint legitimi cõtradictores, vide Ioan. An. in addi. ad Spe. ĩ ti. de te. §. fi. ver. pe. in fi. addi. vbi refert Guli. de ſuza. hic.

sup. n. 21 in eo quod dicit impe... Tenet cum eo Communis sm Jas. Sic n. 3. Approbat l. 2 ff. 14 p. 6.

ctor, vt hic: ibi earum rerũ, quæ teſtatoris mortis tẽpore fuerunt, &c. Si verò allegat poſſeſsionẽ poſt mortẽ defuncti:[a] tunc ſi quidẽ probet poſſeſsionẽ, vel titulũ ſolũ, non eſt legitimus cõtradictor: quia per hoc nõ excludit̃ ius agẽtis. Sed ſi probaret poſſeſsionem & titulũ, fortè probaret ſe vel author rẽ ſuũ fuiſſe dominũ: tunc eſſet legitimus cõtradictor, & impediret̃ miſsio: quia ĩ hoc iudicio põt opponi exceptio, doli factis, vt ſ. dixi, & l. ꝓxi. ſ. no. tamẽ ab initio nõ eſt admittẽdus ad probãdũ, niſi ſit paratus probare incõtinenti, vt ſupra dixi. Si verò ꝓbat titulũ, & poſſeſsionẽ: vtrũ aũt defunctus poſſederit tẽpore mortis, vel nõ, dubitatur: tũc nõ eſſet mittẽdus, non propter cõtradictionẽ aduerſarij tãtũ: ſed quia hæres nõ probat illud[b], q̄d eſt cauſa ſuæ intentionis. ſ. defunctũ poſsidere tempore mortis. quod requiritur à lege. Quãdoq; q̄s venit poſt iuſſum de mittẽdo ante miſsionem: tũc ſi quidem ipſe fuit citatus, hic eſt aduertẽdũ. Si enim primus iuſſus fuit factus citata parte: tũc ſi ſuperuenit quidã tertius nõ citatus, puta aliquis, qui dicit ſe hæredem, & ſe potius mittẽdũ, quã illũ, pro quo ꝓnũciatũ eſt: dico q̄ miſsio eſt retardanda: & de iuribus iſtius cõtradictoris erit cognoſcẽdũ: vt l. ita tñ. §. quoties. ad Treb. & ibi dixi. Facit extrà, de teſta. c. veniens. & ibi per Inno. Quandoq; tp̃e primi iuſſus nullus eſt citatus: et tũc idẽ multo magis, q̄ audiatur ille contradictor ſuperueniens: ille verò, qui fuit citatus tp̃e primi iuſſus, ſi quidẽ cõparuit, et eius cõtradictio fuit repulſa: nõ eſt dubiũ, q̄ nõ põt audiri: cum nec poſsit appellari in hoc iudicio momẽtaneæ poſſeſsiõis: ſed ſi ex ſua cõtumacia, talis licẽtia fuiſſet cõceſſa: tunc ipſe, veniẽs audiretur refectis expenſis, ſecũdũ formã aut̃. & q̄ iurat. j. de bo. auth. iu. poſ. Quandoq; cõtradictor apparet poſt miſſionẽ iam factã. & hic aduerte. Quãdoq; nõ venit directò ad cõtradicendũ primæ ĩmiſsioni: ſed ipſe principaliter poſtulat ſe mitti. apportãs ſuũ teſtamẽtũ: tunc iſte primo miſſus audiretur ſecũdũ contradictionẽ legitimã, ſecũdũ ea, q̃ ſ. dicta ſunt. Si vero venit directò petẽs caſſari illã immiſsionẽ iã factã: ſi q̄dem allegat ſe poſſediſſe, & citatũ non eſſe: ſtatim illa ſentẽtia pronũciabitur nulla, tanquã poſſeſſore nõ citato: vt l. meminerint. j. vnde vi. & ſi per vim vel alio mõ. l. fi. Si verò nõ allegat ſe poſſediſſe, vel dicit ſe poſſediſſe, tamẽ fuit citatus: tũc ſi quidem allegat aliquid, quod eſt excluſiuũ beneficij iſtius cõſtitutionis: vt q̄a dicit teſtamẽtũ, cuius vigore facta eſt ĩmiſsio habuiſſe vitium viſibile: vel dicit teſtatorẽ: nõ poſſediſſe tp̃e mortis: tunc ĩmiſsio irritabit̃: vt l. j. §. hæc verba. ne vis fiat ei. l. cũ verò. §. ſubuentũ. ff. de fideic. lib. & l. Fulcinius. §. q̄d ſi ĩ diẽ. q̄ ex cau. in poſ. ea. & in hac cõtradictiõe nõ erit neceſſarius libellus, ſed procedet̃ ſummariè iudicis officio. ſecũdũ formã l. à diuo Pio. §. ſi ſuꝑ rebus. ff. de re iud. Si verò nõ allegaret aliq̄d, q̄d eẽt excluſiuũ iuris agẽtis: tũc nõ fieret reuocatio. Sed ſi q̄dẽ ius haberet deberet recurri ad iudiciũ, petitoriũ & ordinariũ. Dices tu, q̃uo, ſi fuit citatus, & cõtumax. poſtea auditur aliquo mõ: nõne iſtud eſt cõtra l. ſi eo tp̃e. j. de remiſ. pi. Rñ. ibi vterq; creditorũ habebat ius, ſed vnius ius erat potẽtius alio: hic verò vnus ius habebat, alius nõ: vñ per cõtumaciã nõ vr̃ ei ius cõceſſum, q̄d nõ habet, &c.

22 †Quæro, vtrũ fideicõmiſſarius vniuerſalis ſit legitimus contradictor. Gl. hic videt̃ dicere q̄ ſic. Tu dic breuiter. Aut fideicõmiſſarius nõ poſsidet, et nõ eſt legitimus cõtradictor: vt ff. ad Tre. l. filiã fratribus. Aut poſſidet, & tũc aut eſt paratus de iure fideicõmiſsi ꝓbare incõtinẽti: & eſt legitimus cõtradictor. Ita debet intelligi iſta gl. & ar. eius, q̄d co. ſ. e. l. ꝓxi. Aut nõ eſt paratus incõtinẽti ꝓbare: & tũc ſecus: vt ſ. l. proxi. & no. in d. l. filiã fratribus. ff. ad Trebel.

23 Quæro, †q̄d ſi cõparet alius cũ alio teſtõ eodẽ die ſcripto, nec apparet de prioritate, vel poſterioritate. Gl. format hic iſtã q̃ſtionẽ ſuper verbo, miſſus. & clarius dicit ff. de bo. poſ. ſecũ-

24 dum tab. per Cy. Dic plenius vt dixi in d. §. j. Vlt. †dicit hic tex. & eã cum teſtificatione publicarũ perſonarũ accipiat, &c. Ex quo no. q̄ ille qui poſsidet ex licentia iudicis, debet probare ĩmiſsionẽ ꝑ publicũ inſtrumẽtũ: nec vr̃ q̄ ſufficiat probare ꝑ teſtes: vt hic dicit tex. ſicut cætera acta dñt ꝓbari ꝑ ſcripturã[c]: vt c. q̄m cõtra, extra, de ꝓbat. Vidiſtis. ſ. de arb. l. ne ĩ arbitris.

Si quis aliquem teſtari prohibuerit, uel coegerit. Rubrica.

Cõtinua vt in gl. vel aliter. Dictũ eſt ſ. de acq. hær. verũ q̄a qñq; hæreditas acquiſita aufert̃ ab hærede, vt ab indigno: ideo ſeq̄t̃ videre de his qui. vt indi. Sed q̄a vna eſt cauſa ſpecialitatis quare q̄s reputat̃ indignus, ſ. ſi quis aliquẽ[d] teſtari prohibuerit: vel coegerit: ideo de iſta præmittit.

1 *Pœna prohibentis aliquem teſtari, extraordinaria eſt, arbitrio iudicis.*

2 *De qua actione ciuili intelligatur iſta lex.*

LEX. I.

CIuili. Qui aliquẽ teſtari ꝓhibuerit, vel coegerit criminaliter punit̃: & hæreditas ei vt ab indigno aufert̃. h. d. cũ l. ſeq. Circa

1 iſtam l. quæro†quæ eſt pœna iſtius cõpellentis aliquẽ ad teſtandũ. Gl. reſpõdet, & bene pœna extraordinaria arbitrio iudicis cũ pœna nõ ſit limitata: vt l. ſanctio legũ.

2 ff. de pœn. & quod ibi no. †Secũdo q̃ro, circa iſtã legẽ, quæ eſt iſta actio ciuilis? Reſpon. de duplici ciuili poteſt intelligi. Primo de petitione hæreditatis, per quã hæreditas defert̃ in fiſcum: vt videbitis j. tit. j. l. j. Item poteſt intelligi de actione, quę datur ad duplũ ei, cui teſtat̃ relinquere volebat: de qua habes in aut̃. vt nulli iud.[e] §. & hoc peruenit. & no. ꝑ doc. ſ, arbi. tu. l. quicquid.

EOs, qui. Opp. & vr̃ q̄ hæreditas nõ applicet̃ fiſco. ff. eo. l. ij. §. fratris. Sol. quãdoq; aliquis impedimẽtũ præſtitit alicui, vt nõ faciat teſtamentum: tunc ſi quidẽ eſt proximior ĩ gradu, qui ſuccedit ab inteſtato, aufertur ab eo hæreditas, & applicat̃ fiſco: vt hic. Si vero erat vlterior, & alius eũ præcedebat, nõ applicat̃ hæreditas fiſco: vt l. contraria. Si verò cõpulit aliquẽ ad teſtandũ. ſi q̄dẽ fecit ſeipſum inſtitui: non eſt dubiũ, quin applicet̃ hæreditas fiſco: vt ſ. l. proxi. & ff. eo. l. j. & ff. de his qui. vt indi. l. eũ qui. §. fi. alias l. ſi ſcriptis. Sinautẽ fecit aliũ inſtitui: tũc eſt q̃ſtio, vtrũ ab alio auferat̃ hæreditas, tãq; ab ĩdigno. Hugo tenet hic q̄ nõ. Gl. & ff. eo. ſuper Rub. tenet cõtrarium: & illã tenet ibi Dy. & hic Pet. & Cy. &c.

IVdiciũ. Licet blãditijs[f] prouocare teſtantẽ, vt ſibi prouideat. h. d. Vide plene gl. ibi: & de inoffi. teſt. l. non eſt. Sed ibi circa prohibita: hic circa permiſſa. ibi. l. ij. & iij. in prin. ſed ibi cõſtante matrimonio, ne aliter efficiat̃ pauperior: hic verò diſpoſitio cõfert̃ poſt mortẽ. ibi. ſ. de ſta. & imagi. l. j. ibi circa prohibita. Ibi l. captatorias. ſed hic

a POMATES. ℭ Defuncti. Vide Alex. cõſi. iiij. co. v. vo. ij. & xc. co. fi. eo. vol. & ad hæc ẽt Bal. in rub. de cauſa poſ. & proprie. col. fin. vbi ponit, an intẽtãti remediũ huius legis poſsit opponi exceptio dominij, maxime ſtante ſtatuto, q̄ cõfeſsio defuncti, &c. & Alex. cj. col. fi. volu. v. vbi ponit, an dicens teſtamentum nullum, vel falſum ſit legitimus contradictor.

P. PAV. P.

b ℭ Nõ ꝓbat illud. & ideo vr̃ dicẽdũ q̄ nõ ſufficeret ꝓbare defunctum poſſediſſe ĩ vita ſua nec hic videtur habere locũ regula. l. ſi poſsidetis. C. de ꝓbat. ita põderat Are. Bar. velle hic in l. põponius. §. acceſſiones. de acqui. poſ. co. ij. ad Bar. in l. iſta l. fi. col. ij.

POMATES.

c ℭ Per ſcripturã. Similiter cõmiſsio data familiæ ipſius iudicis, ſi ſit faciẽda aliqua executio realis, ſeu perſonalis, nõ valet, niſi ſit in ſcriptis. Ita Bal. ĩ c. cũ parati. de appel. ꝑ text. in l. miſsi. C. de exact. tribu. li. x. et multa alia notabi. circa hos caſus, in quibus requirit̃ ſcriptura, poſuit Decius ĩ l. pactũ, q̄d bona fide. C. de pac. vbi rãgũt doc. et plene Ro. ſingu. ſuo vj.

P. PAV. P.

d ℭ Si quis aliquẽ. Circa hãc materiã adde q̄ ſi aliquis volebat me ſubſtituere hæredẽ, vel aliquid mihi relinquere et tñ ꝓhibuiſti, teneris mihi ad oẽ damnum & intereſſe ita Pau. de ca. & Alexã. ꝑ illũ tex. ibi in l. dedi. §. qñq;. ff. de codic. ob cãm. doct. Ang. in l. iiij. ff. de inoffi. teſt. de qua non meminit ẽt Cepol. cautel. lxiiij. ſed allegat Ang. ĩ l. fi. ff. de eo. & voluit Ange. in d. l. iiij. q̄ etiã ſi bonis verbis eum induxiſſet q̄ tenet̃ mihi ad q̄d facit gl. ĩ c. q̄ſq;. lo vlti. xij. q. cõtrariũ tñ dicit Bar. ĩ l. Lucius. §. ſempronio. ff. de leg. ij. vide q̃uo teneat̃ ille q̄ ꝓhibet aliquẽ teſtari, Ant. de But. in cõſi. lxxviij. inc. inquãtũ Paulus. vbi concludit q̄ poſsit actione de dolo teneri ad intereſſe ei cui nocuit. vide aliqua in materia ad Bar. ĩ ru. ff. eo. ti. in l. fi. An aũt poſſit agi ad pœnam de qua ĩ aut. vt nulli iudi. §. pen. ponit Ant. de But. in d. cõſi. vide ad Bar. in l. j. ĩ eo. Itẽ ĩ materia vide Barb. ĩ c. ij. de peeu. cle. qñ q̄s inducit aliquẽ ad relĩquẽdũ q̄d alij erat relicturus viđ ẽt ĩ materia Iaſ. ĩ l. dedi. §. quãq;. ff. de cõd. ob cau.

e P. PAV. P. ℭ Vt nulli Iudic. An iſta pœna ſolum procedat in adminiſtratore ciuitatis de quo loquitur tex. in illo §. penul. an vero in quolibet prohibente, vide omnino Iaſ. hic poſt prin. concludentem q̄ habeat locum in quolibet prohibente ſed de hoc dubitat Anto. de But. & ſentit contrarium conſi. lxx. incip. inquantum.

f ℭ Blanditijs. Adde q̄ Pau. de Caſt. dicit hanc legem procedere, niſi probabarentur minæ prius factæ per maritũ: quia tunc licet poſtea per blanditias inſtitueret maritum: quia adhuc durat cauſa metus, cenſeretur fuiſſe coacta, & haberent locum quæ dicta ſunt ſuperius in d. l. fi. & in l. j. §. quæ onerãdæ quarũ rerũ act. nõ datur. & quod no. Inno. in c. tãta eſt vis matrimonij. q̄ fi. ſint legi. Tu dic, q̄ in terminis idem conſuluit Bal. conſi. ccxiij. j. volu.

ſed hic nulla eſt deceptio. Non enim conſert ipſa vxor ſupremam voluntatē in arbitrium alterius: ſed ipſamet declarat, &c.

De his quibus vt indig. hæreditates auferuntur. Rubrica.

1 *Hæreditas tunc aufertur ab indigno, & applicatur fiſco, quādo quis eſt indignus propter ſuum delictum.*
2 *Quantū tēpus debeat trāſire, vt vindicta dicatur omiſſa.*
3 *In maleficijs, quæ committuntur in non faciendo, ſufficit ꝙ tantum tempus prætereat intra quod facere potuit, non ꝙ deſinat poſſe facere.*
4 *Diſpoſitio legalis magis æquiparatur vltimæ uoluntati, quàm contractui.*
5 *Practica huius legis ad hoc ut non uindicans necē defuncti, priuetur hæreditate.*

LEX. I.

a Aeredes. [a]Qui necem teſtatoris nō vlciſcit̃, hæreditatē cū fructibus reſtituat: & ad vſuras tenet̃ à tēpore motæ litis. h. d. Diuiditur in duas partes. Primò loquit̃ de rebus ex quibus fructus percipiunt̃ naturaliter. Secundò loquit̃ de rebus, ex quib⁹ nō percipiunt̃, nec poſſunt percipi, niſi vſuræ. Secunda ibi: ex hæreditate aut̃. hæc eſt difficilis lex, & habet gl. multū inuolutā. totus titulus eſt difficilis. Opp. hic dicit̃ ꝙ debet vlciſci mortē. Cōtra vīdicta non eſt permiſſa: vt l. ſciētiā. §. qui cū aliter. ad l. Aqui. Sol. Intelligit̃ hic de vindicta, quæ fit accuſando homicidas: vt l. j. ſ. de p̄ci. Impe. offe. nō autē licet ſua authoritate occidere. Vlterius opp. dicit̃ hic, ꝙ iſta hæreditas aufert̃, & applicat̃ fiſco. Cōtra. ſ. de hær. inſti. l. ſi pater. & l. nec apud. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic ꝙ nō eſt ꝓpriè fallere: ſed eſt regula per ſe. Nā
1 †quod aufert̃ ab indigno, applicat̃ fiſco, qñ qs eſt indignus, ꝓpter ſuū delictū: vt hic, & ſ. ti. j. l. ij. & per totū iſtū ti. & ff. e. & gl. tenet ꝙ qñ quis eſt indignus abſq; ſuo delicto, nō applicatur fiſco: vt l. cōtraria.

Item opp. j. de leg. l. pen. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic ꝙ illa lex non facit exceptionē à regula: ſed facit aliā regulam per ſe, q̃ eſt qñ quis eſt indignus, & reſpicit offenſam certæ perſonæ: tūc quod aufertur ab indigno, applicabit̃ illi perſonæ, nō fiſco: vt lege cōtraria. hic verò loquit̃ qñ certā perſonā nō reſpicit. Vlterius oppo. ff. de petitio. hære. l. item veniūt. §. cū prædixi. Sol.
b Dicit gl. hic loquitur in eo qui ſciuit, [b] & ſic eſt malæ fidei poſſeſſor: lex contraria loquitur ī eo, qui ignorauit: quia cū ſit bonæ fidei poſſeſſor nō tenet̃, niſi in quantū locupletior factus eſt: vt in cōtrario. Iſta gl. dicit veritatē in genere, nō autem referendo ad caſum huius legis: nā ille, q ignorauit occiſores defuncti in aliquē eſſe occiſum, nō tenet̃: vt ff. ad Syl. l. iij. §. quod ad cām. & l. ſi ante. & j. eo. l. ſi ideo. Itē oppo. ad ſecundā partē, dicitur hic, ꝙ tenet̃ ad vſuras poſt motā litem. Contra. imò vr̃ ꝙ à tēpore moræ: vt l. itē veniūt. §. petitā. ff. de peti. hære. Solu. vt in glo. tene menti.

Quæro dicit̃ hic hæredes, quos necē teſtatoris inultā omiſiſſe cōſtiterit. Quæ
2 ro, quantū †tēpus debeat tranſire, vt dicat̃
c omiſſa vindicta. [c]Dicunt quidā, tp̄s eſt ſtatuendum à iudice. Simile in aut̃. de hære. & fal. §. illud. & in aut̃. hoc amplius. j. de fideicommiſ. Alij dicunt, ꝙ ſufficit ꝙ tantū tp̄s trāſiuerit, intra quod potuerint occiſores accuſari. arg. ff. de ver. obli. l. ſi ita ſtipu
3 latus. Vide iſtam gl. ij. & nota †ꝙ in malefi
d cijs[d] negatiuis, ſeu quæ cōmittunt̃ in non faciēdo, nō eſt neceſſe ꝙ quis deſinat poſſe facere, vt maleficiū dicatur perfectū: ſed ſufficit ꝙ tranſeat tm̄ tp̄s, ꝙ facere potuit:
4 vt hic, & dixi tibi anno. Et ſic †diſpoſitio legalis magis æquiparatur vltimæ volun
e tati, q̄ cōtractui: [e]vt colligitur ex hac glo. cōiūcta d. l. ſi ita ſtipulatus. Tene mēti perpetuò, non recordor vbi dixi tibi anno.

Sed quæro, poſtq; quis omiſit necē teſtatoris inultā, quomodo aufert̃ ſibi hæreditas. Iſta gl. videt̃ velle, ꝙ de hoc accuſet̃, vt puniat̃ in omiſſione hæreditatis. Et dicit ꝙ iſta accuſatio poteſt fieri intra quinquennium vt l. in cognitione. ff. ad Sylla. & vide iſtam gl. in fi. Erit ergo cōcluſio libelli, vt innuit iſta gl. dico ꝙ omiſiſti inultam necem defuncti: quare peto te condēnari in amiſsione hæreditatis. Iſtud nō vr̃ de mente illius legis: imò vr̃ ꝙ hoc ſit iudi
5 cium ciuile. Iſta eſt veritas. Erit †Ergo practica hoc modo: quia cū hęredes neglexerint accuſare occiſores: alius eos accuſauit coram præſide prouinciæ: quibus occiſoribus condēnatis de homicidio, illa ſentētia lata cōtra homicidas habebit effectum confiſcandorum bonorū, contra hæredes negligentes intra quinquēniū, vel perpetuò, vt d. l. in cognitione. ff. ad Syl. quo facto, debebit agi petitione hæreditatis cōtra hæredes, in qua habetur ratio fructuum, & vſurarum: vt hic dicit̃ in tex. & iſta cauſa agitabit̃ corā ꝓcuratore Cæſaris, qui eſt iudex inter fiſcū, & priuatū: vt l. j. ſ. vbi cauſæ fiſ. & hoc vr̃ tenere glo. ij. huius l. & in gl. pe. & l. j. ſ. ti. j. vide gloſſam.

1 *Factum defuncti, non retractatur ex perſona hæredis maioris.*
2 *Tutor accuſat nomine pupilli, & tenetur de calumnia, nu. 4. & de euidenti. nu. 6.*
3 *Delictum tutoris nocet pupillo.*
5 *Syndicus an accuſet nomine ſyndicario: remiſſiuè.*
6 *Accuſans teſtamentū de falſo, & ſuccūbēs, perdit ea, quæ ſibi per teſtatorē ſunt relicta.*
7 *Qui dicit teſtamentum nullum, uel non iure factum, ſi ſuccumbit, an perdit relictum in teſtamento: remiſſiuè.*

LEX. II.

Polla. Factum defuncti maioris, non retractatur ex perſona hęredis minoris. Itē, ſi tutor in accuſatione falſi ſuccūbat pupillū, hæreditatē perdere facit, & ipſe ei tenebit̃: & de calūnia punieť. h. d. Diuiditur in partes tres. Primò, ponit vnum dictum, ex eo quod factū fuit à defuncto maiore. Secundò ponit aliud dictū, de accuſatione inſtituta pro pupillo: qualiter ipſi pupillo p̄iudicet. Tertiò qualiter præiudicet ipſi tutori. Secūda ibi: ſed ſi pupilli. Tertia ibi: & de calūnia tua. Iſta lex cōſueuit reputari à iuuenibus difficilis. Nota
1 †primò, quod dixi in ſummario. Secundò no. ꝙ nō poteſt accu
2 ſare tutor, nomine pupilli. Tertiò †nota ꝙ qui in accuſatione ſuccumbit, priuabitur eo quod ſibi relictum eſt in teſtamento.
3 Item nota †ꝙ delictum tutoris nocet pupillo. Item no. †ꝙ
4 tutor accuſans, tenetur de calūnia. Oppo. ad primū dictum:
f nam licet pupillus ſuccedat maiori, priuilegio[f] ſuo nō priuatur: vt l. ſicut. §. ſed pupillari. de preſcrip. xxx. an. Gloſ. hic nō ſoluit. Tu dic ꝙ hic loquit̃ de iure iam firmato in præteritū: ibi loquit̃ de præſcriptione firmāda in futurū, ex negligentia hæredis non petētis: ideo inſpicit̃ eius cōditio. Facit ad hoc de iure fiſ. l. fiſc⁹.

Secundò opp. & videt̃ ꝙ tutor nō poſsit accuſare: vt l. ij. j. qui accu. nō poſ. Sol. Dicit gl. expone noīe pupilli, i. ꝓpter pupillū, vel ad eius vtilitatē: noīe tñ proprio. Idē no. in l. tutorē. ff. eo. tit. vide gl. Ego ſemper dixi, & reperi, ꝙ erat dictū do. Richar. Malū. ꝙ tutor poterit accuſare, noīe pupilli, tutorio nomine: vt dicit tex. hic, & in l. tutorē. ff. eo. Non obſtat. l. ij. qui accu. nō poſ. quia

P. PAV. P.
a ¶ Hæredes. An iſta materia ꝓcedat vbi occiſorē pœnituit, vide Pan. ī c. accuſaſti. extra de accu.
b ¶ Qui ſciuit. Adde qđ Pau. de Caſt. refert Gul. de Cu. dicere, ꝑ hūc tex. ꝙ ſi vaſallus commiſit feloniā, ꝓpter quā poſſit priuari feudo: vel clericus delictū, propter qđ bñficio venit priuādus: licet habeāt ius ī re quouſq; ſint priuati, poſtq; tñ erāt priuādi, tenētur reſtituere oēs fructus, quos perceperūt à die feloniæ cōmiſſæ, vel quos percipere potuerūt, qui extēſiue ſint cōſumpti, ſiue ſint effecti locupletiores, ſiue nō. qđ Pau. de Ca. dicit ſingulariter notandum: quia melius alibi vix reperietur.
c ¶ Vīdicta. Adde ꝙ ex glo. q̃ vult, ꝙ vindicta accipiat̃ pro actu licito, accuſando ī iudicio infert Pau. de Caſ. ad q. de eo, q recepit iniurias, et dicat famulo, ſi redeas domū, niſi feceris vīdictā: vel ipſemet dicat, ego faciā vindictā de illa iniuria: & poſtea ille mortuus reperiat̃: ꝙ per hanc gl. nō præſumat̃ occiſus: quia illa verba p̄nt intelligi de vindicta licita, ſecundū Gul. de Cug. ipſe verò dicit ꝙ iudex ex qualitate ꝑſonæ, habebit exiſtimare. ar. l. famoſi. §. j. ff. ad l. Iuli. ma. Facit. l. j. ſi qs Impera. male. nō ꝙ ex dictis verbis poſſit eū cōdemnare, ſed faciūt indiciū ad torturā. tñ Bart. ī l. ſi qs mihi bona. de ac. hę. de eo qui dixit famulo. vade &c. tenet ꝙ dñs teneat̃ de homicidio mādato. Idē tenuit Pau. de ca. cōſi. cclx. qđ limitāt Ro. et Cu. niſi offēſa illata dño fuiſſet vna alapa, & non offenſa cū ferro: quia verba dñi debēt ītelligi de ſimili offenſa. arg. eorū q̃ no. ī l. j. ī. vñ vi. & vide ad hoc Bal. cōſi. lxxxij. volu. iij. Sed qd ſi mortaliter vulneratus à fratre, filios fratris vulnerātis inſtituat: an tenebunt̃ necem teſtatoris vindicare contra patrē vulnerātē. Io. And. in add. ad Spe. ī ru. de ſuc. ab inteſt. decidit ꝙ nō. alle. l. filius. ff. de cōdi. īſti.

P. PAV. P.
d ¶ Ex maleficijs. ex quo infert Ang. hic ꝙ pœna appoſita ꝑ ſtatutū ſyndicis nō denūciātibus maleficia cōiunctim q; primū potuerūt denunciare, & nō denūciauerunt.

POMATES.
e ¶ Quam contractui. Vide ēt in hoc Ale. in l. ſi ita ſtipulatus. ff. de ver. ob. & in l. ea demū. ſ. de collat. & Alex. cōſ. xxx. in ij. col. in prin. vol. ij. Ro. conſil. lxv. co. ij. Barba. cōſi. lxvj. co. viij. vol. j. Ro. conſi. cxxiij. & Barba. ī c. cū oēs. col. vj. de conſti. & in rub. col. fin. Are. in cōſi. xxij. co. iij. & lxxxix. Itē vide Bal. in c. inter cæteras. co. j. de reſcrip. vbi dicit ꝙ lr̃æ gratiæ, æqparant̃ tā vltimis voluntatib. q; cōtractibus. Are. cōſi. xlv. col. ij. Feli. ī c. j. col. viij. de ſponſa. ad fi. Are. lxxxix. & Alex. clxxxiij. col. ij. vol. ij.
f ¶ Priuilegio. Adde ꝙ gl. reprobat Pau. de ca. inquantū vult ꝙ Abb. ſuccedēs laico ī iure patronatus, non habeat niſi quatuor menſes ad p̄ſentandū, ꝓut habet laicus: qa imo vtet̃ priuilegio ſuo. & habebit ſex mēſes, vt habet̃ in c. j. de iur. patro. in vj.

quia ibi nō prohibet quē alieno noīe accuſare: ſed prohibet quē alieno noīe inſcribere ſe, ad pœnā tallionis: ſed debet quis ſe inſcribere noīe ꝓprio. Nec eſt nouū, ꝙ alterius noīe qs accuſet, et alterius noīe ſe inſcribat: vt j. de iniur. l. fi. & iſta eſt veritas. Et ꝑ
5 hoc notād. †eſt quæſtio, an ſyndicus [a]poſsit accuſare ſyndicario
a noīe, vel nō. De quo videbitis ī l. ij. qui accu. nō poſ. Vlterius opp. & intro gl. mag. de l. tutore. ff. eo. Solu. nō perdit̃, quod relictū eſt ipſi tutori, vt ibi: ſed quod relictū eſt pupillo, vt hic. Sed cōtra hoc oppo. factū tutoris nō debet nocere pupillo: vt l. neq; interd. ff. de reg. iur. & l. meminerint j. vnde vi. Solu. vt no. in d. l. neq;. & in l. ſi dolo. ff. ſi quis omiſ. cau. teſt. Item videt̃ ꝙ ætati pupillari parcat̃: vt l. poſt legatū. §. ætati. ff. eo. Gl. vr̃ hic ponere quatuor ſolutiones: ſed in veritate non ſunt niſi duæ. Prima eſt, cōcedo ꝙ pupillus habet duo remedia, vel reſtitutionē in integrū, ſi vult, vt lege cōtraria, vt agere cōtra tutorē pro indēnitate: vt hic, ar. ſ. ſi tutor vel cura. interue. l. j. & l. etiā. Secūda ſol. eſt, ꝙ hic loquit̃ qñ p̄ot habere regreſſum cōtra tutorē: ibi verò, qñ cōtra tutorē nō poteſt habere regreſſum. Hoc autē p̄ot cōtingere tribus modis: vel propter defectū facultatū, quia tutor nō eſt ſoluēdo: vel quia tutor fecit inſtigante matre, & cōſanguineis, vel quia pupillus perdidit inſtrumēta, ꝓpter q̃ poterat agere cōtra tutorē. Tamē gl. facit de iſtis tribus caſibus, de quolibet ꝑ ſe vnam ſol. tamē omnes iſti tres caſus comprehēdunt̃ in vna ſol. tripartita: placet ſol. ꝙ p̄ot eligere pupillus, vel remedia iſtius le
6 gis vel illius. Vlterius †opp. dicitur hic ꝙ tutor de calumnia punietur: contra ff. eo. tit. l. tutorem. Sol. Intellige, ꝙ punitur de calūnia euidenti, nō alias. Item oppo. de prin. iſtius l. ad fi. Nā in princ. dicitur contrariū, quòd non poteſt retractare geſta per maiorem. in fi. dicitur contrarium, ibi: cum retractas ea, &c. Solu. Glo. exponit retractas. i. iterū tractas. Quæro, dicitur hic, ꝙ perdit quis partem pupilli: quæro, quid de parte Pollæ. Tex. innuit ꝙ non. In contrarium facit ff. de bon. quæ libe. l. qui in ſeruitute. & de his quibus vt indig. l. poſt legatum. §. ſi pater. & l. ſi
7 filius. Sol. †Veritas eſt hæc, quando quis accuſat teſtamentum de falſo, & ſuccumbit: ea que poſt teſtatorem ſunt relicta in teſtamento, perdit, & ideo ſi erat relictum filio, vel ſeruo eius, videbatur ſibi relictum in teſtamento: quia ex diſpoſitione defuncti, ſibi debet acquirere: merito illo priuatur: vt in l. allegata in contrario. Sed hæc portio Pollæ, non debetur pupillo ex teſtamento defuncti: ſed ex eo, ꝙ Polla pupillum fecit hæredem, ar. pro hoc, quod habes in l. etiam. ff. de inofficio. teſtamē. & ibi no.
8 Quæro, †quid ſi aliquis dixit teſtamentum nullum, vel non iure factum, & ſuccumbit: an perdat relictum in teſtamēto. Dic vt plenè in l. poſt legatum. in princ. ff. eo. titu.

LEX. III.

Si ea quæſtio. Si ante habitam quæſtionem de ſeruis, tabulæ ſunt apertæ: & hæreditas adita, aufertur ab hæredibus tanq; ab indignis: niſi eſſent pupilli. hoc dicit. Oppo. de l. ſi quis in graui. §. non tantum. ff. ad Syl. & l. neceſſarios. §. non alias. eodem titu. Solut. Iſtam intellige, ſecundùm illam: quia ſupple hic apertæ ſunt tabulæ, & hæreditas adita. Oppo. ꝙ ſufficiat apertura tantum: vt l. lege Corne. §. fina. ff. eodem. Solut. quantum ad pœnam centum aureorum, ſufficit ſola apertura: vt lege contraria: ſed quo ad amiſſionem hæreditatis requiritur apertura & aditio: ita loquitur hic. Quæro, qualiter debeat haberi iſta quæſtio de familia. Glo. quæ eſt hic, dicit in domo, non in iudicio. Vide gloſ. Iſtam glo. ſemper reprobaui, quia imo in iudicio cū debeat eſſe publica quæſtio, vt ff. ad Syl. l. j. in prin. Præterea ante aditā hæreditatem non poteſt ſeruus torqueri à futuro hærede: vt ff. ſi quis teſta. li. eſſe iuſ. l. j. §. quid tamen ſi ſub conditione. Vnde de neceſſitate debet haberi quæſtio in iudicio.

1 *Quando inſtituitur ſpurius, ad quem hæreditas perueniat.*
2 *Incapax quando non capit ex defectu teſtatoris, ad quem hæreditas perueniat.*
3 *Quando hæres eſt incapax ob defectum ſui, ad quem perueniat hæreditas.*
4 *Si hæres eſt incapax, ob defectum teſtamenti, ad quem deueniat hæreditas.*

Aereditas. Iſta lex cōſueuit reputari difficilis. Breuiter dicit: Hæreditas non poteſt dari in codicillis: ſed ſi in ea hæredes reputantur indigni, hæreditas applicatur fiſco. hoc dicit. Ad literam opp. & videtur ꝙ hæreditas poſsit dari in codicillis: vt infra tit. j. l. ij. Solut. poteſt dari per fideicommiſſum, vt ibi: directò non vt hic.

Opp. ij. de l. pe. §. fi. de cōdi. inſt. Sol. Ibi in vanū cogitauit. Op. iij. & videt̃ ꝙ hęreditas poſsit trāsferri ad alium vtl. ex parte. ff. de adim. leg. Huius timore gl. q̃ eſt hic, exponit iſtā literā tribus modis. Tu tene vltimā expoſitionē, q̃ dicit, nō vr̃ ad aliū trāslata id eſt, ſi id nullo mō trāſlata. Nūc intro gl. magnā, & eſt vtilis, & difficilis: & opp. qđ nō applicat̃ fiſco, ſed remaneat penes hæredes: vt l. ex parte. ff. de adi. le. So. plures ſunt. Primò, ꝙ hic expreſsè adimit: ibi tacitè. Iſta nō eſt vera:
b qa ēt qñ adimit expreſsè, remanet apud eū: vt l. militis. §. veteranus. de teſ. mi. Dic ergo ꝙ hic adimit expreſsè, & eū dixit īdignū. Et ſcđm hoc collige tres caſus. Aut adimit tacitè: & habet locū l. ex p̄te. Aut adimit expreſsè, & tunc hæredē dixit indignum: & habet locū iſta lex. Aut nō: et habet locū l. militis. §. veteranus. đ teſt. milita. 'Op. ff. ſi ta. re. nul. ex ta. l. j. §. pe vbi dicit deferri veniētibus ab inteſtato. Sol. dicit gl. aut ille, qui reputat̃ īdignus, erat in primo gradu, aut nō. Iſta ſol. nō eſt vera, neq; bona: nam ſine dubio gradus īſtitutorius eſt prior gradus. vnde nō cadit iſta diſtinctio, aut erat, &c. Vnde dicit gl. diſtingue, aut mutauit voluntatē circa omnes, aut circā vnum tātū: & etiā iſta eſt vna truffa. Tu dic, ꝙ hic ꝑuenit ad actū verbi, reputādo eos indignos: ibi peruenit ad actum facti, īcidēdo tabulas, vt decederet inteſtatus: & ita videt̃ ſentire gl. tua infrà, in diſtinctiōe quā ponit. Item op. ſ. de teſt. l. hac conſultiſsima. §. penul

Sol. Ibi primò hæredes nō reputauit īdignos: ſed ad alios nō trāſtulit. Itē opp. & mō intro diſtinctionē gl. & videtur ꝙ nō veniat fiſcus: ſed primò vocētur quidā cōiūcti: vt ſ. de ſecū. nup. l. j. §. p̄terea. & §. oīm. de inceſt. nup. l. ſi qs īceſti. de na. li. l. j. in fi. So, Ibi loquit̃ qñ hæres inſtitutus ab ipſo initio eſt īdignus defectu teſtatoris: hic verò loqr̃ qñ ab initio erat dignus ſed poſtea ꝑ teſtatorē reputatus eſt indignus. Viđ iſtā gl. in j. diſtīctiōe. Antequā veniamus vlterius. Pro iſta declaratiōe
1 quæro †ſi teſtator inſtituat ſpuriū, qui oīno eſt nō capax: vt habuiſtis in aut̃. licet in fi. ſ. de nat. lib. & de inceſt. nup. aut̃. ex cōplexu. cui deferat̃ hæreditas. Gl. hic videt̃ dicere, ꝙ primò quibuſdā perſonis, poſtea fiſco. Et ita ſentit Azo in Sūma. in tit. de natu. lib. Reperi ꝙ Richar. Malū cōſuluit cōtrariū, & ego
b etiā cōſului [b]al's, ꝙ quando ille, qui eſt oīno incapax, inſtituit̃ hæres palā: hæreditas apud cohæredē remanet, vel apud veniētes ab īteſtato: vt l. nō ītelligit̃. §. ſi quis palā. ff. de iure fiſci. Hoc etiā notabiliter dicit glo. in l. Lucius. §. in teſtamēto. ff. de leg. j. Sed nullus ſpurius eſt capax portionis, & ꝓponitur ꝙ ſit inſtitutus palā: ergo &c. Facit de iur. fiſci. l. ī metallū. et de his q̃ pro non ſcrip. l. ſi in metallū, & qđ vidiſtis in l. j. ſ. de hæredi. inſt. Facit l. ij. eo. tit. & qđ ibi habuiſtis. No. præterea, poſito in ſpurius dicat̃ indignus, tñ eſt indignus abſque ſuo delicto: vt l. legē ſ. de nat. lib. Sed iſtud, qđ aufert̃ ab indigno abſq; ſuo delicto, remanet apud veniētes ab inteſtato, vel cohæredes, ſi ſunt: vt l. ſi pater. et l. nec apud ſ. de hær. inſt. no. in l. aufertur. ī prin. ff. de iur. fiſ. ergo &c. Nō obſt. l. j. de ſecū. nup. & de īceſt. nup. l. ſi quis inceſt. & de nat. lib. l. j. quia in ſpecialibus caſibus loquūtur ī natis ex coitu inceſtuoſo, vel īprobato, rōne dignitatis: vñ nō eſt extēdēdū ad alios nō capaces: ſed ſtādū eſt regu
2 lis præcedētibus. Reintro gl. et ad iſtud dictum gl. opp. †ꝙ quando qs eſt nō capax, propter defectū teſtatoris, videt̃ ꝙ ꝑtineat ad fiſcū indiſtinctè, prout vidiſtis in l. eius. §. j. ff. de te Solu. Tres caſus debes aduertere. Aut qñq; hæres non p̄ot capere, propter teſtatoris defectū: aut eſt iō: quia teſtator cū nullo poteſt facere teſtamentū: et tūc ſi quidē bona ſua nō ſunt publicata, eſt locus veniētibus ab inteſtato: vt l. j. §. j. §. planè. ff. de ſuis & legi. Si verò bōa ſua eſſent publicata propter delictum

a ¶ Syndicus. Adde an ſyndicus poſsit accuſare noīe vniuerſitatis, Io. And. ī tit. de actore. in addi. ad Spec. §. j. verſic. item excipitur. et procurator habens mandatum ad accuſandum, nō p̄ot accuſare, niſi in mādato ſit tempus & locus cōmiſsi delicti, vt conſuluit Rom. conſi. xl.
b Ego conſului. Ađ Bar. in conſi. incip. Dominicus. & cōſi. inc. thema tale, legatū factū eſt. & Bald. & Io. de Imo. ī l. iij. ff. de teſt. per Bart. ī l. ſi pater. ſ. de hære. inſt. ſi filius aūt occidit patrē, dicit Cy. ꝙ hæreditas non ibit ad veniētes ab ī teſtato, ſed ad fiſcū. & dicit eſſe caſum ī bo. dā Ađ. l. ſororē. j. e. et tex. no. ī l. Lu. ff. l. cū ideo. §. fi. ff. de iu. fiſc. vbi etiā probat̃ ꝙ nedū occidēs ꝓhibetur cū effectu ſuccedere occiſo, ſed etiā hæredi eius. De his etiā viđ per Bal. in l. codicillis. §. mr̃e. ff. đ leg. ij. vnde Bal. cōſ. ccxiij. ī fi. j. vo. An autem ſubſtitutus alicui in cauſam morti admittatur, ſi interficiat illum, cui ſubſtitutus: & ſinit̃

indiſtinctè ſuccederet fiſcus:vt l.eius qui.
§.j.ff.de teſta.Si verò cum quibuſdam po⸗
teſt facere teſtamentũ,cum quibuſdã non,
vt in eo,qui habet filium ſpurium:cum eo
non habet teſtamẽti factionem:cum alijs
ſic.Regula eſt, ꝙ ſi relinquitur palam,de⸗
bet remanere apud cohæredes,vel veniẽ⸗
tes ab inteſtato. Fallit ĩ quibuſdã caſibus.
vt ſ.dixi.Modò habetis expeditũ prin.hu
ius diſtinctionis,& fi.gl. Quæro ꝓ de⸗
claratione ſecũdi mẽbri diſtinctionis glo.
3 †qñ hęres nõ eſt capax ꝓpter defectũ ſui:
vtrũ applicetur fiſco,vel veniat ad veniẽ⸗
tes ab inteſtato.Glo.hic plenè non decla
rat.Tu verò dicas,aut inſtituit̃ hæres om⸗
nino nõ capax: aut inſtituit̃ capax,ſed eſt
indignus. Primo caſu,locus eſt venienti⸗
bus ab inteſtato:vt l.j.ſ.de hæredi.inſti.ſe
cundũ opi.verã l.ſi in metallum.ff.de his q̃
pro nõ ſcrip.de iur.fiſc.l.in metallũ.quod
debet intelligi, ſi fuit inſtitutus palã,vt ſ.
dixi.Si verò inſtituat̃ hæres capax,tñ indi
gnus:tunc aut indignus eſt abſq; ſui defe
ctu,vel delicto:& nõ eſt locus fiſco:vt l.ſi
pater.& l.nec apud.ſ.de hære.inſtit. Aut
eſt indignus ſuo delicto:& tunc aut illud
delictũ reſpicit iniuriã certæ perſonæ: &
nõ eſt locus fiſco,ſed applicabitur illi per⸗
ſonæ:vt l.pe.j.de leg.Aut nõ reſpicit offen
ſam,ſeu iniuriã certæ perſonæ:& tunc re⸗
gula eſt,ꝙ illud,quod aufert̃ ab indigno,
applicatur fiſco:vt l.Papinianus.§.memi⸗
niſſe.de inoffi.teſta.& ſ.eo.ti.l.j.cum mul⸗
tis ſimilibus. Quæro,pro declaratione
4 †tertij membri diſtinctionis gl.quid ſi hæ
res non eſt capax propter defectũ teſtamẽ⸗
ti,cui applicabitur hæreditas? Diſtingue,
aut fuit defectus teſtamenti ab initio,qa
teſtator nõ obſeruauit ſolennitatem teſta⸗
mẽti:& tunc veniũt veniẽtes ab inteſtato,
vel qui erãt aliàs inſtituti,in alio teſtamen
to ſolẽni:vt Inſtitu.de hære.quæ ab inteſt.
defe.ĩ prin.& ff.de adi.leg.l.ex parte. Aut
teſtamentum deficit ex poſtfacto,& tunc
aut deficit propter caſum, aut propter fa⸗
ctum teſtatoris,circa ipſum teſtamentum.
Si propter caſum,vtputa propter poſthu⸗
mi natiuitatẽ,vel quia dedit ſe ad arrogan
dum teſtatori,vel ſimile:tũc ſine dubio ve⸗
niunt venientes ab inteſtato: vt ſ.de poſt⸗
humis hæred.inſtit.per totum.& ff.de lib.
& poſthu.per totũ.& j.ti.j.l.j.Secũdo caſu
dico,aut teſtator peruenit ad actũ verbi,fa
ciẽdo aliã voluntatẽ:aut ad actũ facti can
cellãdo primũ.Si teſtator peruenit ad actũ
verbi:tũc ſi quidẽ in alia voluntate valida,
de iure cõi,vel de iure ſpeciali:venit ad il⸗
los,quibus in ſecũda volũtate reliquit: vt
l.hac cõſultiſſima.§.ſi quis aũt.ſ.de teſt. Si
aũt in alia voluntate inualida:tunc aut hæ
redes reputauit ĩdignos,& eſt locus fiſco:
caſus eſt hic.aut eos nõ reputauit ĩdignos:
& tũc aut poſtea ſuperuixit per decenniũ:
& eſt locus veniẽtibus ab inteſtato,cũ pri
mum teſtamentũ irritet̃ vt l.ſancimus.de
teſta. Aut non ſuperuixit per decennium:
& tunc remanet apud primos inſtitutos,
vt l.mili.§. veteranus. de teſtamen. mili.
Secundo caſu,quando peruenit ad actum
facti,glo.tangit hic plenius & in l.noſtrã.
ſ.de teſtamen. Dic vt plenè dixi in l.fina.
de his quibus vt indig.

1 *Quando quis non implet voluntatem defuncti circa funus, quomodo cogatur.*

NOn oportet. Qui expẽ⸗
ſas funeris
nõ facit quas iniũxit teſtator nõ re
mouet̃ vt indignus.h.d. Quæro circa
l.noſtrã.Primò vtrũ hoc ſit verũ,ſiue teſta⸗
tor iniunxerit licitè ſiue illicitè.Glo.tua de
terminat ꝙ ſic,vtroq; caſu:& ſic hæc non
eſt iuſta cã quare vt indigno auferat̃ hære⸗
ditas alicui. Sed q̃ro qñ qs nõ vult im⸗
plere voluntatẽ defuncti circa funus:qua⸗
1 liter cogatur.†Gloſ.dicit,& bene ꝙ ꝑ co⸗
hæredes ſi ſint plures:vel autoritate ponti
ficali:vt l.hæreditas.ff.de pet.hære.Itẽ præ
dicta vera,niſi teſtator hoc expreſſiſſet:vt
ſi hoc hæres non obſeruauerit,caderet à re
licti,vt j.de fideicom.l.finali.

1 *Qui accuſauit,quando teneatur cauſam appellationis proſequi.*
2 *Appellans quãdo ponat cauſam in appellatione remiſſiuè.*
3 *Principales,& mandatores poſſunt ſimul accuſari.*

MInoribus. Crimẽ inultæ ne
cis,non obeſt mi
noribus.Item qui accuſauit,debet
cauſam appellationis proſequi.h.d. Ad
legem noſtram,vltima glo.oppo.de l.pro⸗
a pter veneni.§.fi.ff.ad Syllania. Glo.dicit[a]
ibi excuſat̃ propter inopiam.argumentũ.
ff.manda.l.ſi ꝓcurator.§.ſi ignorãtes. Iſta
ſolutio cõtinet diuinationem. Dicas ergo
1 ſic,†quandoq; ille qui accuſauit,obtinuit:
& reus qui ſuccubuit,appellauit:tũc tenet̃
appellationem proſequi:niſi ſit minor.h[ic]
eſt caſus.Ideò quia præſumitur ꝙ habeat
bonam cauſam: ſcilicet,ꝙ ſententia ſit iu⸗
ſta.Quãdoq; ille, q accuſauit,ſuccubuit:
& tũc non tenet̃ appellare:nec appellatio
nem proſequi:& ita loquitur lex cõtraria.
Ratio:quia ſententia præſumitur iuſta.ar⸗
gumẽto eius quod not.in l.hærennius.§.ca
2 ia.ff.de euic. †Quærit gl.vtrum ille qui
appellauit,debeat cauſam appellationis ponere ĩ appellatione:
& hic tex.facit ꝙ ſic.Tu dic de hoc plenè:vt ff.de appellat.l.j.&
l.ſeq.quod hodie de iure canonico eſt expeditũ.vt extra de app.
c.cordi.lib.vj.Quæro,quid ſi tempore quo accuſauerunt,erant
b minores[b]:tempore vero appellationis ſunt maiores. Dicit glo.
3 quod inſpicitur initium:vt l.iij.§.Seio.ff.de mino. Vltimo†fa
c cit iſte tex.in ar.ꝙ principales,& mandatores,[c]poſſunt ſimul ac
cuſari. De hoc videbitis in l.j.j.ſi reus,vel accu.mor.fu.& ff.de
adul.l.nihil.

1 *Syndici non tenentur denunciare maleficia occulta.*

d SI ideo. [d]Si occiſores non reperiunt̃,non puniuntur
hæredes nõ accuſantes.h.d. Iſta lex eſt ar.ad
1 quęſtionẽ,†imo quaſi caſus pro ſyndico comitatus,qui
tenetur denunciare malefactores,vt eo caſu quo reperiri,ſeu de⸗
nunciari non poſſunt quia maleficium eſt occultum vt furtum,
e & ſimilia,nõ punitur,ſi non denunciauit[e].De hoc dixi plenius
in l.diuus.de cu.reo.Facit ad hoc l.annus.ff.de calum.& l.ſem⸗
per.§.annus.ff.quod vi aut clam.

f ALia cauſa. [f]Humanum eſt peccare,ſed diabolicũ
perſeuerare.h.d. Oppo.de l.poſt le⸗
gatum.in prin.ff.de his qui.vt indi.Sol.Aliud eſt dicere
teſtamentum falſum:aliud irritum. Opp.ij.de l.Lucius.la.ij.
§.Sempronia.ff.de leg.ij.Solue vt in gloſſa.

CVm fratrẽ. Si defunctus occiſus eſt clam,poteſt
hæreditas adiri,& poſt eã aditã vin
dicari.h.d. Oppo.de l.ſi ea q̃ſtio.ſ.eod.Sol. Diſtinguit
gloſ.& bene, Aut teſtator fuit mortuus à familia:& debet ante
aditã hæreditatẽ haberi quæſtio de ea:vt l.contraria. Si ab alio,
tunc ſtatim poteſt adire,& poſtea vindicari,ſi fuit mortuus clã.
ſi vero palam,& primo debet vindicari:vt l.propter veneni.&
l.j.§.

a ¶Gl.dicit. Adde ꝙ Cy.vt refert & ſeqt̃ do.Alexã.ſimpl'r dicit ꝙ hodie priuaret̃ hæres,ſecũdũ formã aut.hoc amplius.Iaco.But.probat vltimã ſol.gl.per quã dicit limitari ad qđ hr̃ ĩ d.aut.hoc amplius.ſ.ꝙ hæres nõ implẽs voluntatẽ defuncti priuat̃ hęreditate ſolũ,qñ volũtas cõcernebat cõmodũ pecuniariũ.alias ſecus,vt hic. Idẽ tenet Raph. putãs notandũ pro limi.d.auth.

b ¶Minores. Adde ꝙ Cy.& Old.tenẽt cõtra gl.qa priuilegiũ eſt ętati cõceſſum:ergo vltra durare non debet.l.ſi tutor Reipu.in prin.ff.de tut.& rõ.diſtra.& l.nõ ſolũ.§.ſi libertus.ff.de excuſ.tut.l.Titia Seio.§.vſuras.de lega.ij.Item qa duo vidẽtur eſſe præcepta.Vnũ qđ hæres vidicet necẽ defuncti.ſecundũ ꝙ vidicet anteq; adeat. Licet ergo minor excuſet̃ à ſecũdo,nõ excuſat̃ à primo:arg.l.Celſus.§.j.de ar.& c.cũ dilecti.de do.& contu. Nõ ob.§.illud.alleg.in gl.qa rñdet,ꝙ ibi nõ loqt̃ ĩ priuilegio certæ ætati cõceſſo: tñ Bal.Ange.Sal.& Ful.tenẽt cũ gl.quã Pau.de Ca.inducit ad qõnem de mr̃e,q̃ tꝑe mortis mariti erat minor: quo caſu excuſat̃,ſi non petijt tutorem filijs:vt ſ.ſi aduer.deli.l.ij.an facta maior excuſet̃,ſi adhuc filij ſunt ĩpuberes.gl.hic p̃ſtat argu.ꝙ excuſet̃.Ipſe dicit ꝙ cõtrariũ tenuit Old.quẽ credit dicere veritatẽ: tñ Bal.ĩ aut.ſi captiui.tenet ꝙ imo excuſet̃ ꝑ iſtã gl.& ita dicit ſe cõſuluiſſe & Spec.idẽ determinaſſe in ti.ſi reſti.in inte.§.ij.verſi.ſed qđ ſi ipſa mr̃.& ita tranſit do.Alex. Tu adde Ro.in terminis cõſulẽtẽ cõſil.cclxxxix.inc.ĩ Chriſti noĩe,viſis thematis narratis.vbi alle.Spe.& Bal.vbi ſ.& gl.hic.& aliã gl.ĩ l.j.ſ.ĩ qui.cau.in inte.reſti.nõ eſt neceſſaria.& Bal.cõſi.cxj.inci.in Chriſti noĩe,mr̃,iiij.li.qa vbi lex nõ cauet,ꝙ excuſatio debeat eẽ tꝑalis,& priuilegiũ debet eſſe ꝑpetuũ.alle.§.illud.in aut.de dig.ad dictũ Spe.idẽ tenet Pet.de Anch.cõſil.cccccxij.Ang.conſi.xvij.

c ¶Principales,et mãdatores. Adde quod Bal.Salic.& Pau.de Caſt.dicũt ꝙ ſi ſyndicus tenetur ex forma ſtatuti denunciare delinquentes ſub pœna,& plures commiſerũt delictũ: ſyndicus omiſit vnũ de delinquẽtibus denũciare,tenet̃ ad pœnã perinde,ac ſi nullum denũciaſſet.Adde ẽt Bal.ĩ l.ſi cũ exhibuiſ ſent.§.fi.ff.de pub.& l.fi.ff.ad l.Cor.de ſi.ca.& in l.ordinarij.ſ.de rei vendi.

d ¶Si ideo.Et vide eũ dẽ Bart.in l.j.§.occiſorũ.ad Sylla.et ĩ cõſi.xlj.inci. Nucerini.& in l.diuus.de cuſt.reo.et ĩ l.ĩ delictis.ff.de noxa.& Bal.hic,& Bar.ĩ l.j.§.ſi ĩ villa.ff.ad Syl.& nunc conſulo Brixiæ. Andreas Barb.

P. PAV. P.

e ¶Si nõ denunciauit,licet hoc caſu non teneat̃ denũciare maleficiũ cõmiſſum,ſecũdũ Ang.hic dicentẽ ſæpius ſe ita practicaſſe Peruſij.

POMATES.

f ¶Alia cã. Vide Bal.in ij.col.ĩ ver.ſed pone.vbi ponit dictũ de illo q cõfitet̃ referendo ſe ad inſtrm poſtea reperit̃ nõ ſolẽne,an preiudicet̃ ſibi.Et cõcludit ꝙ ſic.ꝙ idẽ Bal.vr̃ voluiſ ſe oppoſitũ prima facie ꝑ illũ tex.in l.ij.ſ.de erro.aduo.qđ dictũ magnifacit Alexã.con[ſ]. viij.col.vi.vo.iij.tñ ꝓ cõcordia vide pleniſſime Ro.cõſil.ccxciiij.inci.oĩpotẽtis dei poſtulato ſuffragio & confeſſio.

l.j.§.occiſorum.ff.ad Sylla.Et iſta eſt vera opi.Azo tamen non
diſtinguit clam,vel palam,quãdo ab extraneo quis dicebat̃ oc
ciſus:imò dicebat ꝙ poterat antè adiri,& poſtea vindicare quę
opi.eſt contra caſum l.minoribus.in fi.ſ.eo. Alij verò dicunt,ꝙ
quãdo à familia fuit occiſus,debet primò haberi quæſtio de fa⸗
milia,ꝙ̃ hæreditas adeatur,licet accuſatio poſſit differri:ſed cer⸗
tè accuſatio non differtur:vt l.neceſſario.§.j.ff.eo.Tene ergo di
ſtinctionem glo. Vltimò quæro,quid prouidet ſenatuſcon⸗
ſultum Syllanianum.Dic vt in glo.quæ recitat tex.in l.j.ff.eod.
ad Syllan.

1 *Syndicus præuentus non tenetur denunciare.*
2 *Si hæres inſtitutus poſt mortem defuncti concubuit cum eius vxore,aufertur ab eo hæreditas tanquam ab indigno.*

a SOrorem. [a]Non imputat̃ hæredi,qui nõ accuſa⸗
uit,ſi ab alio fuit præuentus.h.d. Op
po.ff.ad Tertul.l.ij.§.ſi mater.& §.confeſtim.de iure fi⸗
ſci.l.edicto.§.cũ ante.Solu.Intellige hoc,quando vxor non fuit
in mora accuſandi,ſed fuit præuenta.Per hoc habes defenſionẽ
1 pro ſyndico†comitatus,qui tenetur denunciare maleficia:nam
ſi à principali offenſo,vel ab alio fuerit præuẽtus,qui accuſauit:
2 non imputetur ſibi,ſi non accuſauit. Hic habes text. Vltimò
b hic habes†vnam gl.& no.& ſępe venit de facto.Tenet hic gl.[b]
c ꝙ ſi inſtitutus hæres,poſt mortem defuncti cõcubuit[c]cũ vxo⸗
re defuncti:aufert̃ hæreditas ab eo,tanq; ab indigno.Vide glo.
de hoc videbitis j.de fideicom.l.fideicommiſſum.

1 *Dilatio legalis,nemini debet eſſe damnoſa.*

d CVm Syllanianum. [d]†Dilatio legalis, ne⸗
mini debet eſſe dãno⸗
ſa.h.d. Nota primò,quod dixi in ſummario.Facit qđ
habuiſtis in l.fi.§.donec.ſ.de iur.delib.& l.ij.§.legatis.ff.de iud.
Secundò nota caſum,in quo ex ancilla naſcit̃ liber. Ter⸗
tiò nota caſum,in quo ſibi ſeruus acquirit. Quartò nota ca⸗
ſum,in quo ſeruus habet hæredem:nã iſta ſunt ſpecialia in hac
conſtitutione. Vltimò gl.fi.in fi.ſignat vnum cõtrariũ,& nõ
ſoluit,quã vide ibi furtim.§.& ſi non tota.Sed hic in ſtatutis ci
uilis ſapiẽtiæ:ibi in delictis,in quibus ſufficit,ſi voluntas dedu⸗
cat ad aliquem actum:licet non perficiatur,&c.

1 *Qui ſtant in eodem loco,in quo poſſunt clamorem exaudire, dicuntur ſub eodem tecto.*
2 *Impuberes cæduntur ferula,ad inquirendum,non ad puniendum.*
3 *Impubes in maleficijs examinatus facit indicium.*
4 *Vicini dicuntur quò adusque vox exaudiri poteſt:& remiſſiuè.*
5 *Si ex forma ſtatuti pœna duplicatur in delictis commiſſis poſt ſonum campanæ,& committatur delictum in iure,vbi campana non auditur:quid iuris.remiſſiuè.*

1 TAlis. Sub†eodem tecto dicuntur,qui ſtant in eo lo
co,in quo poſſunt clamorem domini exaudi
re.hoc dicit. Oppo.de l.j.§.impubes.ff.ad Syllania.
Solut.Hic loquitur de ſeruis maioribus:ibi de minoribus,& im
2 puberibus,qui†impuberes ſolent ferula cædi,ad inquirẽdum,
3 non ad puniendum.vide gl.tuam,quam nota. †Nota quod
licet impuberes non ſint idonei teſtes in maleficijs:vt l.in teſti⸗
monium.ff.de teſti.hoc eſt verum ad plenam probationem,ſed
ad indicium bene poſſunt examinari.Et ſic nota quod dictum
impuberis eſt ſufficiens indicium. Nota quid eſt dictum ſub
4 eodem tecto:facit ad q.†qui dicantur vicini,& illi dicuntur vi⸗
cini,quo adusq; vox poteſt audiri.De hoc dixi plenè in l.ſi ter⸗
tius.de aqua plu.arcen.& ibi ſcripſi.& eſt tractatus valde lon⸗
gus:quia iſta dictio,vicini,accipitur diuerſimode:quia aliter ac
cipiuntur vicini in ciuitate,aliter in rure.Item aliter vna ciuitas
5 eſt vicina alteri,&c. Item facit ad quęſtionem†de campana,
ꝙ ſi ſtatutũ dicat, ꝙ poſt primam pulſationem campanæ, pœ⸗
næ duplicentur.quid ſi maleficium committitur in comitatu,
in tali loco,ad quem ſonus campanæ non protenditur:quid iu
ris.iſtam quęſtionem diſputauit do.Iac.but.& eam dixi in l.j.§.
eodem autem tecto.ff.ad Sylla.

e *De codicillis.*[e] *Rubrica.*

1 *Aut.ex cauſa quod habeat locum in præteritione poſthumi,& paterna remiſſiuè.*
2 *Voluntas inualida coram quinque teſtibus cõfirmatur,voluntas obſcura coram duobus teſtibus declaratur.*

LEX I.

RVpto. Poſthumi a⸗
gnatione rũ⸗
pitur teſtamẽtũ,& codicil⸗
li teſtamẽto cõfirmati:& q
teſtamẽtũ ruptũ corã quiq;
teſtibus cõfirmat,facit de iure codicillo⸗
rũ valere.h.d. Op.de l.ſi quis cũ teſtamẽ
tũ nullũ.ij.rñ.ff.e.& l.qui graui.& l. ab in
teſtato.So.Qñq; quis facit codicillos, q
nõ dependet ex teſtamẽto:qđ eſt qñ nul
lũ factũ eſt teſtm̃:tũc poſthumi natiuitate
nõ rũpuntur,vt in cõtrario.Qñque qs fa
cit codicillos pertinẽtes ad teſtamẽtũ,qđ
eſt qñcunq; teſtm̃ eſt factũ,ſiue p̃cedat:ſi⸗
ue ſequat̃:tũc rupto teſtõ rũpuntur codi⸗
cilli.Ita loquitur hæc lec.& l.ſi quis cũ te⸗
ſtamẽtũ nullũ.ff.e. Op.ij.& videt̃,ꝙ ru⸗
pto teſt.debeant̃ legata:vt in aut̃.ex cã.ſ.
de li.& poſth.Sol.Dicit gl.hodie corrigi
tur iſta lex:quia quo ad legata remanet fir
mũ teſtm̃,& codicilli.Vide glo.tenet er⸗
1 go†iſta gl.ꝙ aut̃.ex cauſa.habet locũ in p̃
teritiõe poſthumi,& in præteritiõe pater
na.quod qualiter intelligat̃, dixi in aut̃.
ex cauſa.Itẽ oppo.& videtur ꝙ teſtamen
tũ nõ poſſit cõfirmari corã quiq; teſtibus
imò requirunt̃ ſeptem,vt l.hac cõſultiſſi⸗
ma.§.j.ſ.de teſ.Sol.Dicit gl.hic debet̃ vt
ex codicillis,nõ vt ex teſtõ. Cõtra iſtud
dictũ gl.opp.duobus modis.Ad cõfirmã
dũ primũ teſtamẽtũ requirũtur quinq; te⸗
ſtes,dicit gl.idẽ tenet in l.qui ex liberis.§.
teſtõ.ff.de bono.poſ.ſecũdũ tabu.Cõtra⸗
riũ dicit alibi,ꝙ ſufficiant duo:vt l. hære⸗
des palã.§.j.ver.qđ vero quis.ĩ verbo,poſ
2 ſe.de teſt.†Sol.Qñq; quis vult cõfirmare
voluntatẽ inualidã:tũc requirunt̃ quinq;
teſtes:vt hic,& no.ĩ d.§.teſtõ.Qñq; quis
vult volũtatẽ obſcurã validã tm̃ declara⸗
re:tũc ſufficiũt duo teſtes.Ita intelligat̃ in
d.ver.qđ verò quis.& ibi ꝑ Dy.qđ tene
mẽti ꝑpetuo. Scđò op.ad hãc gl.dicit iſta
gl.ꝙ agit̃ ex volũtate cõfirmata,tãquã ex
codicillis.Cõtra vr̃ ĩ d.l.qui ex lib.§.teſtõ.
videlicet ꝙ agat̃ ex volũtate cõfirmata,vt
ex teſt.Sol.Qñq; teſtm̃ primũ fuit ruptũ
ꝓpter defectũ ſuꝑueniẽtẽ in ꝑſona teſta⸗
toris:quo defectu ceſſante cõfirmat̃ pri⸗
mũ:tũc agit̃ ex volũtate cõfirmata,de iu⸗
re p̃torio:vt l.cõtraria.Qñque teſtm̃ rũpi
tur ꝓpter aliũ caſũ ſuꝑueniẽtẽ extrinſecũ
vt ꝓpter natiuitatẽ poſthumi:tũc ſi ĩpedi
mẽtũ,durat,quia poſthumus viuit,nõ põt
cõfirmari vt teſtm̃,ſed aget̃ ex hac volũ⸗
tate cõfirmata,vt ex codicillis:vt hic. Sed
ſi ĩpedimẽtũ ceſſaret:quia viuo teſtatore
poſthumus decederet,cõfirmaret̃ ipſo iu
re,abſq; cõfirmatiõe expreſſa:vt l. poſth.
ĩ pri.ff.de ĩiuſt.teſ.Dixi tibi ĩ l.ij.ſ.de poſt
hu.hær.inſt.

LEX. II.

f HAereditatem. [f]Hæredi
g tas nõ po
teſt dari,neq; adimi [g]in codicillis

a POMATES. ¶Sororẽ. An aũt iſta lex & ſimiles habeant locum in voluntate tacita.vide Aret.cõſi.clv.col.iiij.

b POMATES. ¶Tenet hic gl. Hanc gl.approbat in l.fi.ff.eod.

c ¶Cõcubuit cũ vxore. Adde qđ Pau.de Ca.dicit,ꝙ gl.optime facit,ꝙ ſi vidua cõmittat ſtuprũ durãte viduitate,debet ꝑdere dotẽ,qa dr̃ eſſe in priori matrimonio,vt colligitur.j.de bo.ma.l.fi.ibi dũ dicit,ĩ priori matrimonio.qđ dictũ Ale.nõ placet hic ꝑ eũ.tñ ipſe Paulus licet hic nõ dicat ita cõſuluit cõ.cxxj.

P. PAV. P.

d ¶Cũ Syllanianum. Circa regulã hic poſitã quod non dicit̃ aliquid perfectũ,donec aliqd ſupeſt ad agendũ,vide multa q̃ cumulat Felin.in capit.eam te.in v.colũ.extra,de reſcript. Faciunt ea quæ habes ĩ lege,cõtractus.ad Bar.C.de fide inſtrumẽtorum.

P. PAV. P.

e ¶De codicillis. An & quando rũpãtur rupto teſtamẽto,vide Alex.conſi.ciiij. Itẽ ꝙ tutius ſit aliqd relinquere per codicillos quã per teſtm̃ viđ Cepol.cautela.cj.& clxxx. Itẽ qđ ſit differẽtia inter codicillos expreſſe factos & clauſulã codicillarẽ quæ fit ꝑ illa verba ſi nõ valet iure teſtamẽti & vide Bar.conſi.ccxxiij.

f ¶Hr̃ditatẽ. Et viđ Bar.in cõſi.ccxxiiij.inc.factũ eſt tale,ſub annis.& viđ Lud.Ro.in cõſi.clxxviij.an poſſit reuocari hęreditas ĩ codicillis et de nullitate codicillorũ.Andr.Barb.

g ¶Dari neq; adimi. Adđ ꝙ Ale.q̃rit an inſtitutio facta de re certa ĩ teſtõ, quo alius eſt vniuerſaliter inſtitutus poſſit ĩ codicillis adim.Rñ.ſecũdũ Bal.ĩ l.oĩmodo.ĩ pri.iij.q.ſ.đ ĩoſ fi.teſta.ꝙ ſic ſi extraneus erat ĩſtitutus ĩ re certa:ſecus ſi filius & dicit notãdũ diligẽter.Sed qđ ſi fuit filius ĩſtitutus hæres vniuerſalis: & filia excluſa a ſtatuto ĩ re certa ĩſtituta:an poterit pr̃ in codicillis inſtitutionẽ factã filiæ de re certa reuocare,& cõfirmare teſtm̃.quo ad reliqua.vr̃ dicẽdũ ꝙ ſic,ſecũdũ Ale.quia filia excluſa a ſtatuto hr̃ ꝓ extranea:qa p̃terita ñ rũpit teſtm̃:vt hr̃ in l.maximũ vitiũ.ſ.de lib.p̃te.& extranea ĩſtitutio ĩ re certa põt reuocari ĩſtitutio ĩ codicillis, vt ipſe dicit:& tñ cõſuluit Ro.cõſ.clxxix.in c.ampliſſime do.ꝙ inſtitutio rei certæ,filiæ excluſæ per ſtatutũ nõ poſſit ĩ codicillis adim[i]. Et hoc no.quia fere vbiq; doc.tenẽt,ꝙ filia excluſa a ſtatuto hr̃ ꝓ extranea.

directò: ſed per fideicommiſſum ſic.h.d.

1 ☞ *Si reperiuntur codicilli, eodem die confecti, & neſcitur de prioritate, & in uno dicatur, lego fundum: in alio, non lego: legatum propter incertitudinem non debetur.*
2 *Si in uno legatur fundus Titio: in alio Sempronio legatur: debetur ambobus.*

LEX III.

CVm proponas. Per ſequentes codicillos non derogatꝛ̃ præcedentibus, niſi quatenus inuicē ſunt contrarij.h.d. Nota quod dixi tibi in ſummario, per ſequentes codicillos, &c. Opp. de l.quærebatꝛ̃, de teſt.mil.Sol. Aliud in teſtamentis: quia per ſecūdū tollitꝛ̃ primum indiſtinctè: aliud in codicillis: vt hic. Ratio eſt ꝓpter hæredis inſtitutionē, quæ eſt diſpoſitio vniuerſalis. Quæritꝛ̃, quid † ſi reperiantꝛ̃ duo codicilli. in quorū vno dicatꝛ̃, fundum lego. in alio, fundū nō lego: nec reperitur quis prior, vel poſterior. Dicit glo. ꝙ propter incertitudinem non debetur. ar. l. ſi fuerit. de reb. dub. & bene dicit. Quærit
2 gl. † quid ſi ĩ primo codicillo fundus legatꝛ̃ Titio: in ſecūdo legatꝛ̃ Sempronio. Domini, certè iſti codicilli non ſunt cōtrarij, ſed diuerſi: ideo nō tollitꝛ̃ vnus codicillus per alium, ſed ambo admittuntꝛ̃, & faciunt ſibi partes per concurſum: vt dicit glo. & bene. Tenementi.

NOn idcirco. Mater pōt facere codicillos abſente filio.h.d. In multis ciuitatibus tamen ſunt ſtatuta in contrarium, ſcilicet ꝙ mulieres nō poſſunt teſtari, ſine præſentia coniunctorum.

1 ☞ *Qualiter quis probetur non ſanæ mentis, & quis hoc probare debeat, & qualiter ſint formandi articuli, ad probandum furorem.*

NEc codicillos. In negatiua qualitatis naturæ, verè ei, qui negat, incumbit onus probandi.h.d. iſta l. Oppo. ꝙ negatiua non poſsit probari: vt l. actor. & ſ. de proba. ſed affirmanti incumbit probatio: vt l. ij. ff. de proba. Sol. Hoc ideo, quia iſta negatio habetur pro affirmatione: tantū enim eſt dicere, ipſum non eſſe ſanæ mentis, quātum eſt dicere, ipſum eſſe furioſum. Iſta eſt vna truffa: ideo nō curo, vtrū in oratione ſit negatio, vel nō: ſed ſolū vtrum oratio ſignificet priuationē, vel poſitionem: illa quæ ſignificat priuationē, eſt negatiua: illa q̃ ſignificat poſitionē, affirmatiua: vt l. fi. & ibi no. ff. de doli exce. ꝓbatur in l. inter ſtipulantē. in prin. de ver. obli. Dicendū eſt ergo, ꝙ ideo neganti incumbit probatio: quia pro aduerſa parte eſt præſumptio naturæ, ſci
a licet ꝙ quis ſit ſanæ mentis,[a] Probatur autem † ꝙ quis non ſit ſanæ mentis, ex ſermonibus, & actibus, & ſimilibus, vt l. quidā in ſuo. ff. de condi. inſti. & de tu. & cu. da. ab his l. his qui. §. fin. Et hoc anno feci articulos ad probandum aliquem eſſe furioſum, & feci, vt dixi vobis ſ. de bo. poſ. ſecundum tab. l. ij. ſcilicet ꝙ teſtes dicerent, ꝙ ipſe fecerit tantum ſemel iſtum actum teſtandi: & ꝙ tunc non erat in recta, & ſana mente: ſed dicebat, &c. quia poſtea faciliter probatur. & hoc ſic feci: quia teſtes vt plurimū de die non recordantur, & ſic non probarent: quia poſſet eſſe, quòd aliud teſtamentum feciſſet.

SIue in initio. Codicilli poſſunt teſtamento cōfirmari, ante & poſt.h.d.

b **SI idem[b] codicilli.** Diuerſitas nominum, & contractuum, inducit diuerſitatem effectus.h.d. Nota rationem, quare in codicillis non poteſt inſtitui hæres, & in teſtamēto ſic. Aliam meliorem reddit Iuriſconſultus in l. quod per manus. ff. eo. Opp. diuerſitas vocabulorum non inducit diuerſitatem effectus, vt vidiſtis: vt ſ. de teſt. l. teſtamentum. Gloſ. dicit, diuerſitas nominum, & diuerſitas contractuum, bene habet inducere diuerſitatem in effectu: ſecus in diuerſitate nominum tantum.

a ¶ Sanæ mētis. Adde q̃uō ꝓbetꝛ̃ ꝙ qs non ſit ſanæ mētis, vltra loca vulgaria, vide Pet. de Anc. cōſil. v. & Alex. conſi. clx. j. volu.

P. PAV. P.

b ¶ Si idē. Circa hoc an codicilli ĩ effectu ſint idem ꝙ teſtm̃ vide pulchrā quæſt. tactā per Ange. conſi. ccc. alias. ccccij. incip. Ludouicus.

P. PAV. P.

c ¶ Si quis. Circa materiam huius l. & an mulier excuſetꝛ̃ vide oīno Ro. cōſi. cxxv.

P. PAV. P.

d ¶ Petere hęreditatē. Circa principiū huius l. an habeat locū in legato, cū loquitꝛ̃ de hæreditate vide Com. cōſil. xciiij. & ibi ēt an ꝓcedat ĩ iure q̃ſito ſiue inquirēdo. dum ponitꝛ̃ q̃dā limitatio ad iſtā l. vt ꝑ Alex. hic ĩ vlt. col. ꝙ nō ꝓcedat in iure q̃ſito ſiue ĩq̃rēdo. itē dū ponitꝛ̃ q̃dā limitatio hic ad iſtā l. vt ꝑ Alex. hic in vlti. col. ꝙ nō ꝓcedat q̃n volēs agnoſcere, eſt incertus, an ex teſtō, an ab inteſtato experiatur, vide Iaſ. in l. controuerſiæ. col. iiij. ad fi. & princi. ſeq. ff. de tranſac. q̃ꝙ reprobat eam.

1 ☞ *Poſſeſſorium quomodo præiudicet petitorio.*
2 *Si in teſtamento eſt clauſula, ſi non valet iure teſtamenti: valeat iure codicillorum: an habeat locum iſta lex.*
3 *Clauſula, ſi valet iure teſtamenti, valeat iure codicillorum: reſoluitur in diſiunctiuam.*
3 *Clauſula, ſi non valeat iure teſtamēti, valeat iure codicillorum: an operetur quod una uia electa, ad aliam poſſit redire.*
5 *Legatum ex codicillis petitur actione utili ex teſtamento.*
6 *Rogati teſtes dicuntur, qui fuerunt adhibiti.*
7 *Fœmina poteſt eſſe teſtis in codicillis.*

c **SI quis[c] agere.** Iſta eſt bona lex, & ſingularis: Nō pōt qs ex eadē ſcriptura petere hæreditatem vt ex teſtamēto, & vt ex codicillis. & iſtæ viæ electione tolluntꝛ̃: niſi ſit de cōiūctis perſonis: & teſtm̃ imperfectū nō habet vim codicillorū, niſi ſit dictū: & in omni vltima volūtate excepto teſtamēto ſufficiunt quinq; teſtes.h.d. Diuiditꝛ̃. Primò ponit dictū. Secundò, illud declarat. Tertiò, ponit aliud dictū. Quarto, ponit exceptionē à primo dicto. Quinto, ponit vnum dictū generale ad oēs vltimas volūtates. Secunda ibi tātū enim. Tertia ibi: illud quoq;. Quarta ibi: ſi quis vero. Quinta ibi, in omni autem. Modo venio ad apparatū. ĩ prin
d ci. habes ꝙ qui eligit petere hæreditatē[d] directo, nō pōt aſpirare ad petitionē fideicommiſsi: cōtra, q̃n eſt diuerſa cā agēdi, vna actio non tollitur per aliam: vt l. & an eadē. in princ. & §. actiones. ff. de excep. rei iudi. Solu. Non obſtat exceptio rei iudi. hic: ſed exceptio cōtrarietatis. vide glo. ſuper verbo, cupiens. Ad iſtud oppo. fortiter extra gl. de l. Aurelius. §. fi. de lib. leg. vbi ēt non obſtat, ſi aliquis ſit ſibi contrarius in iudicijs diuerſis. Solu. & iſtud teneas pro fundamento omniū dicendorum infra: hoc ideo, quia hic nititur tam cōtrarijs modis ex eadē ſcriptura, vel ex eodē facto: ibi erat ſibi cōtrarius in diuerſis iudicijs habentibus originem ex diuerſis fontibus. Oppo. ſ. de inoffi. teſta. l. eum qui. glo. reſpondet, ibi quolibet modo impugnabat teſtamētū: hic vtroq; modo dicebat valere. Quæ eſt ratio huius? Ratio eſt, quia ibi cauſæ ꝓpter quas teſtamentū impugnatꝛ̃, veniūt ex teſtamēto, & habent originem ex diuerſis principijs: hic verò ex eodē facto, nititur tamē contrarijs modis. Vlterius opponitur, dicitꝛ̃ hic in ſecūda particula, ꝙ cogitꝛ̃ eligere vnam. Cōtra ff. quo. lega. l. j. §. quia autem. Sol. plures ponūtur hic in gl. & plures aliæ ponuntur in l. quod in hæredem. §. eligere. de tributo. Illa eſt vera. ꝙ ibi quis erat incertus facto aduerſarij: hic ſecus. Oppo. de peti. hære. l. hæreditas. Solue eodem modo quo dixi ſ. ibi petit ex teſtamento: poſtea petit ab inteſtato: & ſic nō nititur contrarijs modis ex eodē actu, ſeu eadē ſcriptura: hic petit primo directo, & poſtea ꝑ obliquum ex eadē ſcriptura: ſed ſi peteretur ex diuerſa ſcriptura, tunc poteſt optime, arg. legis contrariæ. Sed contra prædictam ſolu. facit ff. de excep. rei iudi. l. ſi mater. in princ. & l. ex ſextante. Sol. Ibi loquitur quando petijt hæreditatē ſimpliciter, non exprimendo ex teſtamento, vel ab inteſtato: vnde totū ius ſuū videtꝛ̃ in iudiciū deduxiſſe: quod ſ. diximus, loquitur quando expreſsit cauſam quare petebat.

Opp. de peti. hær. l. legitimam. Solue eodem modo hic ideo, quia nititur tam in contrarijs modis ex eadem ſcriptura. Vlterius oppo. dicitur hic, ꝙ qui petijt poſſeſsionem, præiudicat ſibi, ſi poſtea vult petere iure fideicommiſsi. Contra poſſeſſoriū non præiudicat: vt l. & an eadem. §. fi. ff. de excep. rei iudi. hic di
1 citur contrarium. Solu. Poſſeſſorium † nō præiudicat petitorio, ratione exceptionis rei iudicatæ: ſed ratione electionis ſic. Nam cū iſtud poſſeſſorium ſit præambulum petitionis, quæ fit iure directo: nam fideicōmiſſarius non pōt iure ſuo petere bonorū poſſeſsionē, vt l. fi. ſ. de edi. di. Adri. tol. iō p̃iudicat iuri electionis. ita loqꝛ̃ hic. Quod no. qa ꝓponendo p̃paratoriū alicuius, videor illud eligere, cuius eſt p̃paratoriū, ſeu p̃ambulum. De hoc tñ vidiſtis tactū. ſ. de repu. hære. l. ſuus hæres. plenius in l. cū quidā. ff. de bo. poſ. Venio ad quartā particulā, ille, cui relinquitꝛ̃ debitū, non poteſt onere fideicōmiſsi grauari: vt l. iij. §. ſi rem. ff. de leg. iij. Si ergo iſta hæreditas eſt debita pſonis hic enumeratis: ergo nō pñt onere fideicōmiſsi grauari. Hoc aūt eſt falſum: quia poſſent grauari in eo, qđ eſt vltra debitū bonorū ſubſidiū: vt ſ. de inoffi. teſt. l. quoniam in prioribus. Sol. hic intellige debitum impropriè. Simile habuiſtis not. in l. iij. ſ. de iur. & fac. igno.

Venio ad q. Iſta lex loquitur quando teſtator dixit valere iu
2 re teſtamenti, & codicillorū. Quæritur † quid ſi dixit, ſi nō valet iure teſtamenti valeat iure codicillorū: an erit tūc locus huic legi? Videtꝛ̃ ꝙ non: quia iſto caſu non pōt valere, niſi vno iure tantum: ergo nō habet locū electio, de qua loquitꝛ̃ lex: qa electio cadit inter plura: vt l. cùm illud aut illud. ff. quan. dies leg. ced. Glo. tua determinat contrariū, ꝙ ſit locus iſti legi: & hoc tenet gl. huius l. in gl. ſuper ver. præcluſiſſe. in fi. & vide glo. Pro declaratione iſtius legis, debetis ſcire differentiā, q̃ eſt inter iſtas duas clau
3 ſulas. † primò quādo copulatiuè ponitꝛ̃, ꝙ valet iure teſtamēti, & iure codicillorū. illa videtur cōtinere repugnātiam: quia eſt impoſsibile, ꝙ valeat iure directo. & iure fideicōmiſsi: vt hic vidiſtis, & ita oratio copulatiua reſoluitꝛ̃ in diſiunctiuam: vt l. ſi Titio fundus de vſufr. leg. valet ergo iure teſtamēti, vel iure codicillorū, & eſt electio hæredis inſtituti quā viam eliget. vt l. recuſare. §. Titius. ff. ad Trebel. vnde ſi eligit vnā, nullo modo ad aliā pōt
4 redire, ita loquitꝛ̃ hic. Secūda verò † clauſula quæ dicit, ſi nō valet iure teſtamēti, valeat iure codicillorū: facit vno iure tantū valere, nec eſt in electione hæredis inſtituti, ſed in poteſtate iuris: quia ſi pōt valere iure teſtamēti, nō valet iure codicillorū. Iſto caſu ſi qs elegit viā competentē, non eſt dubiū ꝙ non pōt tranſire ad viam incōpetentē: ſed ſi eligit viam incōpetentē, ſeu ius incōpetens. poſſet redire ad ius ſibi cōpetens, non ipſo iure, per hāc l. cū iſtis
a gl. ſed ꝑ viam reſtitutionis in integrū,[a] ex cauſa iuſti erroris: arg. ad hoc ff. de inofficio. teſt. l. mater. & l. eum q. ſ. eo. tit. Ita debetis
5 intelligere hic. Quęro, q̃n qs petit legatū ex codicillis: qua actione petat. Rñ. ꝙ petit vtili actione ex teſtamēto. Vltimò venio ad
6 fi. huius l. Ex iſto fi. † no. qui dicuntꝛ̃ teſtes rogati,[b] & qui nō. Illi
b qui ad hoc adhibiti ſunt. dicuntꝛ̃ rogati quod apparet: quia illi dicuntꝛ̃
7 non rogati q ſunt fortuiti, & trāſeuntes. Quęro, † circa iſtā
c partē, an fœmina poſsit eſſe teſtis in codicillis[c] gl. hic no. determinat ꝙ ſic: quia nō reperitꝛ̃ iure prohibitū. Vide glo. quā no. & tenementi. Vltimò, de iſta clauſula. & ſi nō valet iure teſtamēti, &c. tangitur in auth. ex cauſa. ſ. de lib. & poſth. & feci vnam tantùm lectionem de hac clauſula in l. j. ff. eo. &c.

De legatis. *Rubrica.*

Continua vt in gl. quia in teſtamentis, & codicillis, legata relinquuntur: ideo de his dicit.

1 ☞ *Dictiones quoad, quandiu, donec, & dum, quòd faciant conditionem.*
2 *Conditio iſta, quoad ſteterit in domo, an fauore hæredum, uel fauore legatarij, dicatur appoſita.*

LEX I.

QVamuis. Breuiter dicit: Conditio miſta deficiens per caſum, non facit relictum alimentorum defficere.h.d. Oppo. & videtur quod legata non debeantur: vt l. Seio. in princ. de an. leg. Sol. Dicit gloſſ. diſtingue, cuius contemplatione iſta legata ſunt relicta. Aut contemplatione legatariorum: & habet locū iſta lex ſine dubio. Aut cōtemplatione hęredū: & tunc habet locū lex contraria. Aut dubitatꝛ̃: & habet locum etiā hęc lex: quia in dubio legatariorum contēplatione videntꝛ̃ relicta. Ita dicit gl. optimè hucuſq;. Contra hoc opp. q̃n conditio miſta deficit ꝑ caſum, legatū non debetꝛ̃: vt l. legatū. j. de cōdi. inſer. Gloſſ. ſoluit duob. modis: aſſumo ſecundā ſol. ibi loquitꝛ̃ in conditione: hic in modo. Vide gl. Nota ex iſta gl. ꝙ di
1 ctio † quoad, & dictio quādiu, & donec, & dum, & ſimiles, nō faciunt cōditionē ſcd̃m iſtam ſol. Iſtud nō eſt verum: qa iſtę dictiones faciunt cōditionē. caſus eſt in l. pater Seuerinā. §. fideicōmiſſa. de cond. & demon. no. in l. iiij. in gl. mag. de ſerui. Et ſic iſta ſo. nō eſt vera. Pro hoc facit tex. in l. pe. ff. de excu. tu. Dixi plenè ĩ l. j. ff. de cōd. & dem. Gl. ergo ſoluit alio modo, ꝙ hic ſit ſpeciale fauore alimentorū. Dy. extra, de regu. iur. c. imputari. nō tenet gl. imò idē dicit eſſe in quolibet alio legato. Et ideo diſtinguit ipſe. Aut cōditio miſta apponitꝛ̃ fauore legatariorū, aut fauore hęredum aut dubitatur. & hoc dictū in omni legato. Pe. verò, hic diſtinguit aliter, aut eſt cōditio ſucceſsiua, aut momētanea. Si ſucceſsiua, loquitꝛ̃ hęc lex. ſi momētanea, loquitur l. legatum. Quic
2 quid dicat Pet. & Dy. glo. dicit verū: † nam dictū Dy. non procedit. Nunq; eñ eſt reperire, ꝙ iſta conditio fauore legatariorū ap
d ponatꝛ̃, ſed ſemper fauore[d] hæredis: quia facilius eſt præſtare hęredi alimenta in domo ſua, q̃ꝙ præſtare extra domū: vt l. iiij. in fi. de ali. & ciba. le. l. ij. in fi. cum l. ſeq. ff. de in diem addict. Hoc etiā apparet: quia teſtator grauat hęredē per iſta verba: ad reſtituendos, ſeu recipiendos legatarios, in domo ſua: quia hoc ponit in conditione: vt l. ſi quis ſub cōditione ff. ſi quis omiſ. cā te. Vnde parcat mihi Dy. illa diſt. Aut condito, apponitꝛ̃ fauore legatariorum aut hæredū: non eſt vera: ſed illa diſtinctio, quā gl. facit: aut legatū eſt fauore legatariorum, aut hæredū: iſta eſt vera, vt vidiſtis in pręcedenti contrario. Præterea ꝙ Dy. nec Pe. dicant verū, hoc probo per caſum l. qui concubinā. §. vxori de lega. iij. vbi ſi iſtud legatum per hęc verba, nō eſſet factū in cauſa alimentorum non deberetꝛ̃. Vera eſt ergo ſol. gl. ꝙ ſpāle eſt fauore alimētorū. Dixi in l. illis libertis. ff. de cōd. & demō. Dic vt ibi.

LEX II.

QVamuis. Venditio hæreditatis, hęredem non liberat: licet contra emptorem regreſſum habeat.h.d. iſta lex.

LEX III.

QVi poſt. Per conſtitutionem pignoris rei legatæ non extinguitꝛ̃ legatū.h.d. Opp. de l. fideicōmiſſa. §. ſi rem. ff. de leg. iij. So. Di
e ſtinctio illius legis procedit in alienatione[e] hic loquitur in pignore. Contra hoc oppo. de dona. inter vir. & vxor. l. cum hic ſtatus. l. ſi maritus. & ſ. de do. inter vir. & vxor. l. ſi maritus. So. Aliud in donatione facta inter coniuges, quæ cùm ſit contra ius cōmune, facilius irritatur.

SEruis. Quando legatū eſt nullum, miſta cōſideratione legantis, & legatarij, regula catoniana impedit cōfirmari illud impedimēto ceſſante.h.d. Opp. de l. quidā. §. j. de neceſ. ſer. hęr. inſt. Solue vt ibi. Itē opp. ꝙ per hoc videatꝛ̃ ſeruo relicta libertas: vt l. ex his. ſ. de teſt. mil. So. Fallit in milite, qui in legato facto ſeruo enunciatiuè appellauit eū liberū. Itē opp. de l. ſeruo legato. ff. de leg. j. Sol. Intellige illud verū, niſi ſeruus alijs legaretur vel manumitteretur. Vlterius opp. de l. non intelligitꝛ̃. §. diuus. aliàs quando aūt. ff. de iu. fiſ. & de leg. pręſtan. l. interuenit. So. Dicit gl. hic, ꝙ hoc ideo qa impedimentū ceſſauit poſt mortē ſecus ſi impedimētum ceſſauit in vita. quod non placet, per regulā catonianam: vt l. j. ff. de re. Ca. & l. cętera. circa prin. de leg. j. Nam reg. Catoniana habet locum, quando legatum eſt nullum miſta conſideratione legantis & legatarij. Quod intellige vt dixi d. l. j. de regula Catoniana.

f **NOn eſt dubiū.**[f] Si legatarius rē legatā capit[g] cū vitio, perdit legatum
g h.d. Opp. de l. j. §. rediguntur. ff. quo leg. So. Quidā intelligūt hic in hęrede ſubtrahēte qui perdit Fal. & Trellianicā. Idem dic, vt

a ¶ Reſtitutionis in integrū. Adde ꝙ Bal. Iac. Bu. & Ang. hic volunt, quod ſi fuit error ꝓbabilis facti, non requirebatꝛ̃ reſtō: vt d. l. mater. Si aūt fuit error iuris: tunc dicit Ang. ꝙ habet locū lex iſta contra Bart. etiā tenet Ful. dicit etiā Alex. cōtra Bar. facere tex. hic, in ver. nup. qui videtꝛ̃ voluiſſe ꝙ fiat pręiudiciū ſcientib. tolerantib. in iure: qa facit differentiā inter illos, q tractant de lucro, et illos q de dāno: ĩter quos bene eſt differētia quo ad errorē iuris l. j. et l. error facti. & l. iuris. ff. de iu. & fa. igno. Et cū iſta lex ſpecialiter nō loquatꝛ̃ de errante in facto, videtꝛ̃ ſecundū ipſum dicendum hanc legē eſſe intelligēdam ſcd̃m regulā poſitam in d. l. error. Pa. de Ca. tñ hic. & in l. Clodius. de acq. hære. tranſit cū Bar.

POMATES.

b ¶ Teſtes rogati. Ex quo infertꝛ̃ vnū ꝙ ſi teſtator dixerit ĩ pręſentia horū qnq; teſtiū nō rogatorū, volo relinquere Titio decē, ꝙ tale verbū nō induceret diſpoſitionē: ex quo eñ nō ſunt rogati teſtes nō cenſetꝛ̃ deliberate feciſſe codicillos: ꝙ requitꝛ̃ ad hoc, vt verbū ĩducat diſpoſitionē ſecus eſſet ĩ teſtō, ĩ quo teſtes rogātur.

c ¶ In codicillis. Adde ꝙ idē tenuit Bal cō. cclxxxiij. iiij. vol.

d ¶ Fauore hæredis. Poſt Ale. vide Bal. cō. ccccxxxiij. in fi. ij. li. An. cō. cl. Abb. cō. lxxviij. ij. li. Pet. de anc. con. clxxxv. & ccxxxviij.

e ¶ In alienatione. Adde ſcd̃m Dy. in l. Stichum q meus erit. in prin. de leg. j. ꝙ ſicut inducitꝛ̃ reuocatio legati ꝑ alienationē a teſtatore ſpōte factā ita ĩducitꝛ̃ reuocatio donatiōis cā mortis q̃ legatis cōparatꝛ̃. l. Marcellus. §. j. ff. de do. cā mor. ꝙ dictū Bal. in d. l. Stichū. dicit mirū: & illud ſeqtur Ro. cō. ccxxix. q pro hoc dicit caſum in l. marcellus. §. Paulus. de do. cauſa mor.

P. PAV. P.

f ¶ Non eſt dubiū. ſecus tñ eſt in hærede ĩſtituto ſub cōditione ſi ꝓpria authoritate apprehēdat vt dicit bal. ĩ l. inter oēs ff. q ſatiſ. cog. & ſeqtur Iaſ. ibi et An. Itē nō videtur ꝓcedere vbi detractio falcidię ꝓhibita eſſet: vt ꝑ Com. cō. vj. ĩ vlt. dub. vbi habes ad Bar. in. l. j. ff. quorū leg. in l. titia. §. lucius ff. de leg. ij. alias limitationes vide ꝑ Iaſ. hic, aduerte tñ ꝙ nō loqꝛ̃ quoad pęnā huius l. ſed quoad ĩterdictū quorū le. et ĩ caſu ſuo erat facta appheñſio ante aditā hęr. vel appheñſam poſſeſsionē, vt in caſu cōſilij apparet, & idē eſt in fideicōmiſſo vniuerſali tex. ĩ l. Pa. la. j. vbi Bar. Ale. & alij. ff. ad trebel. de quo vide Soc. cō. xxxiij. col. vlt. vide in materia c. iij. in fi. vbi etiā an habeat locū in præiudicium eccleſiæ ſi prælatus apprehenderet propria authoritate legatum.

g ¶ Legatam capit. Sed quid de fideicōmiſſario generali, an poſsit propria authoritate ſibi ſoluere. Ioan. Andre. ꝙ ſic, in §. compendioſe. in ver. ſed pone ꝙ finita. & vide Old. conſi. cvij.

a ℭ Ab adminiſtratione. Adde in fi.l.vbi ẽt cum vellet do.notare, ꝙ nõ nocet nolle ei, qui nõ poſſet velle. Ex quo Ia.But.infert ad q.ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ ſi quis declinauerit iuriſdictionẽ Poteſtatis, ſit extra protectionẽ cõis. & ſi clericus declinet, non erit extra protectionẽ cõis: quia ſi voluiſſet, nõ potuiſſet vt c.ſi diligẽti.de foro cõp.d. Alex.dicit, ꝙ Ia.But.ĩ auth.ſtatuimus.plenius tãgit iſtã q.ibi dicẽs. ꝙ clericus debet cõparere, et dicere, dñe ego libẽter cõſentirẽ litigare corã vobis: ſed qa Decretalis ꝓhibet: non poſſũ. Allegat in arg.iſtũ tex. & l.cum filius.§.nõ iur.de le.ij. Sed Bal. contradicit ibi, cum quo trãſit Pa.de Ca. & vult ꝙ eo ipſo ꝙ ſe allegat clericũ, dicat̃ declinare. vnde dicit ipſe, cautela eſt quod cõpareat in habitu, & tõſura: quia tunc nõ excipit, licet habitus tunc eundẽ demonſtret eſſe clericũ. c.ſi iudex laicus. de ſentẽ.excom. Vel eſt alia cautela, ꝙ epiſcopus eum repetat a iudice ſeculari. Nã hoc non eſt declinare: quia nõ eſt in poteſtate clerici facere, ꝙ epiſcopus eũ repetat, vel non repetat ſed eſt in arbitrio ſuperioris.d.c.ſi iudex Et idẽ dicit do. Ale. vel Bal.hic, & ĩ l.fi. ff.de his q̃ſunt ſui vl̃ alieni.iur. Sed cõtra hãc cautelã cõſuluit Ang.eius cõſ.xlvij. inc. ſtatuto ciuitatis Florentię. vbi dicit ꝙ ex quo vtit̃ bñficio literarũ epiſcopi videt̃ declinare, & ſi nolebat declinare, đbebat cõtradicere literis epi.et ex illo cõſil. põt colligi deciſio huius q. ſtatutũ.n.eſt Florẽtiæ, ꝙ declinãtib.iuriſdictionẽ cõis Florẽtiæ ꝑ ſe, vel ꝑ aliũ, nõ reddat̃ ius. Captus fuit quidã presbyter pro exceſſu, epſ ſentiens miſit literas ĩhibitorias Poteſtati quatenus dictũ presbiterũ relaxaret. Ptãs relaxauit: deĩde dictus presbyter fecit quẽdã debitorẽ carcerari, ille debitor dicebat p̃sbyterũ nõ audiendũ: quia declinauerat iuriſdictionẽ cõis Flo. ipſe excipiebat ꝙ epſ ipſum repetijt. Conſuluit Ang. presbiterũ nõ audiendũ, & illum đbitorẽ relaxandum. voluit ergo Angel. ꝙ ſiue ſit clericus, ſiue laicus, ligetur ſtatuto: & ſic concordare videtur cum Iac. But. in auth. ſtatuimus. cũ quo concordat Salic. & idẽ videt̃ velle Alex.hic licet Ang.hic nõ alleget. & an legatarius ꝑdat legatũ, cũ tutelã filij nõ aſſumit, vide Ang. con. clxvj.

b ℭ Cum rem alienã. adde Lud.ro.in conſi.ccxxxij. Andr.Barba.

dixi in l.ſcimus.§.illo.ſ. de iu.deli. Alij intelligunt in legatario ſubtrahente: & tunc obſtant contraria. Sed intelligunt, quando accepit rem vacantem, & ſic ſine vitio: hic quãdo accepit rem iã ab hærede poſſeſſam.

SI legata. Subſtitutio facta in legato, extinguitur per agnitionem primi. hoc dicit.

SI Fortidianum. Coniũcti re, ſibi partes faciunt ꝑ cõcurſum. hoc primò. & error ſententiæ nõ nocet ſi cõſtet de errore. h.d. Opp. Inſt.de adi.leg.§.trãſferri. Sol. Quando res vni legata legat̃ alteri, aut teſtator habuit animum adimẽdi à primo: & loquit̃ l.contraria aut non habuit & tunc faciunt partes ꝑ concurſum. Ita loquit̃ hic. Aut dubitat̃: & tũc Dy.dicit: aut ſcđm legatum fit cõmemoratiõe primi, & videt̃ adimere: vt l.ſicut.de adi.leg. aut non & tunc ſecus, vt hic, cũ ſimi. Et iſta diſtinctio videt̃ approbari ſecundũ eum, in l.non ad ea.de cond.& demõ. Ego tñ tenui iſtud in repetitiõe l.re cõiuncti.ff.de leg.iij. & dixi in d.l.ſicut.de adi.& trãſf.leg. Itẽ opp. & videt̃, ꝙ cuilibet debeat̃ inſolidũ: vt l.ſi pluri b.ff.de leg.j.Sol. Illud eſt verũ, quando teſtator hoc expreſſit: vt ibi dixi, in textu.

1 *Conditio impoßibilis, in contractibus uitiat diſpoſitionem: in ultimis uoluntatibus uitiatur.*

a AB adminiſtratiõe. [a] Conditio impoſſibilis de iure legatum non vitiat. h. d. Vidiſtis ſimile in l.reprehendenda.de inſt.& ſubſt. Opp.de l.ſi militem.ſ.de cond. ob cau. Sol. Glo.ponit 1 †plura verba: illa verba, ibi loquit̃ in cõtractibus, in quib. conditio impoſſibilis vitiat diſpoſitionẽ: & ſic facit locum condictioni ob cauſam, quaſi cauſa ceſſante, hic verò in vltimis voluntatib. in quib.cõditio impoſſibilis vitiat̃, & nõ vitiat: vt ff.de cõd.ĩſt.l.j.

SI in fraudẽ. Cautio hæreditate euicta legata reddi, cõmittitur ſi controuerſia mouetur. Sed cautio reddi quòd vltra legem Falcidiã accipit̃, interponit̃, etiã ſi cõtrouerſia nõ mouet̃ hoc dicit. Iſta lex loquitur de duplici cautione, vt vides. ꝙ nota.

1 *Legatum rei alienæ ualet.*
Res legata aliena poteſt peti.
2 *Legatum rei alienæ factum coniunctæ perſonæ debetur.*
3 *Si teſtator legat talẽ fundũ, debetur totus, ẽt ſi ſit cõmunis.*
4 *Practica huius legis.*
5 *Hæres quando teneatur legatarijs de euictione.*
6 *Coniuncta perſona quæ dicatur, ſtatur iudicis arbitrio.*

b CVm rem alienã. [b] Legatũ rei alienæ valet, ſi fiat à ſciente, vel coniunctæ perſonæ. hoc dicit. No. † ꝙ valet legatum rei alienæ. No. quòd ipſa res legata peti poteſt quanquàm aliena: & ſic videtur iſte text. quòd iſta res poſſit pe- 2 ti. Secundò no. † ꝙ legatum rei alienæ factũ coniunctę perſonæ, debet̃. Ad primũ opp. quòd ſine vlla diſtinctione valeat legatum rei alienæ: vt l.vnũ ex familia.§.ſi rem.ff.de leg.ij.Sol. Ibi legauit rem alienã, ſcilicet hæredis inſtituti: hic legauit rem alienã ſimpliciter ſcilicet cuiuſdã extranei. Item opp. de l.ſerui electione.§.fi.ff.de lega.j.Sol. Ibi teſtator legauit rem cõmunẽ: vnde in dubio videtur relinquere partẽ ſuã quã habe- 3 bat: hic rẽ alienã ſimpliciter prædicta † vera in dubio. Secus ſi dixiſſet totũ fundum, quia etiã ſi eſſet cõmunis cũ alio totus debetur: vt le.Iul.in prin.ff.de leg.iij. Vlte- c rius opp.de l.ſi domus [c].§.fi.ff.de leg.j.Sol. Ibi teſtator habebat ius in re. vnde illud videtur legare. Idem ſi nõ habebat, ſed ſe habere credebat: vt j.eo.l.vxor.& ibi vidiſtis.

Vlterius opp.dicit̃ hic, ꝙ res peti poteſt. Cõtrà.imò videt̃ ꝙ hęres teneat̃ redimere, 4 & dare: & ſic † libellus debet concludere: peto ꝙ hęres cõdemnet̃, vt redimat, & det: vt l.nõ dubiũ.§.fi.ff.de leg.iij. Glo.videtur hic tenere ꝙ petat̃ hoc modo, ꝙ cogat̃ redimere, vel p̃ſtare ꝙ ſi nõ põt p̃ſtare æſtimationẽ. ꝙ ſatis poteſt ſuſtineri. Sed qñ ipſe legatarius redemiſſet et ſic rem haberet. qđ ſit in petitione, variat gl. Inſti. de lega.§.ſi res dicit vnũ. in l.plane.§.quod ſi rem.de lega.j.dicit aliud. Dic vt ibi dixi. Oppo.ff. ad Treb.l.quidam.§.ſi quis filiũ.et de fideicom.lib.l.Paulus rñdit.Sol. Ibi ſpeciale fauore libertatis. Item op.de l.cùm pater.§. euic.ff.de lega.ij. Glo.dicit. Speciale eſt, ne creſcat inuidia inter fratres. Doc. Vltramõ. & Citramon. dicunt ꝙ ibi ſit ſpeciale inter cohæredes: nõ curo ſi ſint fratres, vel non: maximè quãdo teſtator legauit rem, quam 5 poſſidebat, vt ibi patet. Item opp. † ꝙ videtur ꝙ hæres teneat̃ de euictione indiſtinctè, vt l.ſi domus.§.j.de leg.j.Sol. Ibi loquitur, quando teſtator legauit rem in genere: quia tũc tenetur hæres eã facere accipiẽtis: vt l.ſi à ſubſtituto.§.hæres.de lega.j. hic qñ legauit rem in ſpecie. An autẽ teneat̃ ibi de euictione, diſtingue vt plenè dicit̃ per gloſ. in d.l.ſi domus.§.j.ff.de leg.j. Item oppo. de l.ſi is qui.de euic.Sol. Ibi loquit̃ quando teſtator legauit rẽ alienã. quã non poſſidebat: ibi legauit rẽ, quã poſſidebat. An autẽ de euictione teneat̃. dic vt d.l.ſi domus.§.j.

6 † Quæro quæ dicat̃ cõiuncta ꝑſona. Vltramõ. dicũt ſecũdũ formã l.octaui.ff.vnde cog. & ſecũdum ea q̃ habuiſtis no.in l.vlti. ſ.vnde legi. Glo.dicit aliter, & melius, iudi- d cio meo, ꝙ in hoc ſtatur arbitrio iudicis [d]. Quod magis placet: quia tex.nõ reqrit ſolùm, ꝙ ſit cõiũcta ꝑſona: ſed ꝙ ſit talis, cui teſtator reliqſſet, ſi ſciuiſſet: vt hic videtis.

FIlia. Si pater primò legauit, & poſtea dotauit, legatũ extinguit̃. h.d. Opp. & videt̃ ꝙ legatũ duplicet̃: vt l.qnquaginta.ff.de ꝓba. Rñ. ad iſtud breuiter hæc eſt veritas: Quãdo teſtator legauit primò ſpeciẽ filiæ, poſtea dedit in dotẽ: ſine dubio extinguit̃ legatũ. Ita poteſt loqui. Hic verò legauit quantitatem, ſi quidẽ exp̃ſsit caſum, quia dixit ꝓ dote: tũc dotan

b ✠ POMATES. ℭ Cum rem alienã. Limita vt per Ro.ſing.clv.item late vt per eundẽ in repet.auth.ſimiliter.in x.ſpeciali piæ cauſæ, & vltimarum voluntatũ ſ.ad legem Falci. & pro declaratione huius legis. vide Pau. de Caſt.in l.ſi a ſubſtituto.§.j.ff.de lega.j.Panor.conſi.xlv.in primo dubio. vol.ij.Roma.cõſi.ccxxxvj.col.ij.& Bolog.in additionibus ad tertiũ conſilium. Anaſt. arguit tertio in ſecũdo principali dubio, et quarto, in tertio dubio, primi dubij principalis. & Rom.ſing. dccxxxiij. & qualiter ꝓbet̃. ꝙ teſtator ſciuerat eſſe alienã, vide Alex.cõſi.xix. col.pe.vol.ſecundo.

✠ P. PAV. P.
b ℭ Cum rem alienã. Limita iſtã regu. ꝙ hæres teneat̃ ſaltem ad æſtimationẽ qñ legat̃ ſciẽter res aliena vt non procedat quãdo quis legaret rem quã poteſt ſperare futurã ſuã ex caſu mortis alterius, vide Ro.ſingu.dcclxxiiij. inc.lex.an autem iſta lex ꝓcedat in legante rẽ feudalẽ quã legare non põt, vide prac.pa.in formalibus quo agitur ad reuocationẽ feudi in ver. nec ſupſtitibus in v.col.& ad hoc vide quæ habes ad l.vxor.ad Bart.j.eo. Item ꝙ valeat legatũ rei alienę factũ eccleſiæ ſiue ſciente ſiue ignorãte fiat vide Ro.cõſi.ccxxxv. in iij. col. quid autẽ ſi fiat legatũ rei alienę vide Bar.in trac. differ.inter ius ciuile et canoni.in xj.colum. Barba. late in capite filius de teſta. Item ꝙ illud quod hic dicit̃ de cõiũcta perſona habeat locũ in eccleſia dicit Bal. in addi.ad conſil.iij. Ioan. de Ana.& ibi etiã quod in dubio teſtator pręſumitur ſcire quod habeat in patrimonio ſuo. Itẽ limita iſtam reg. nõ procedere qñ quis legaret rẽ alienã quã ipſe legãs bona fide poſſidebat & prætendebat: quia completa poſtea præſcriptio per hæredẽ debetur legatario indiſtincte nec iſto caſu ſeruat̃ diſtinc. huius le. vide Ang.Pau.et Iaſ.poſt eos in l.vij. §.fi.ꝓpe fi.ff.de eo ꝑ quem factum erit.

✠ P. PAV. P.
c ℭ L. Si domus. vide Com.cõſ.xxix.ꝑ cuius verba limitatur iſta lex inquãtũ loqtur de legato facto cõiũctę ꝑſonæ, ꝙ ẽt ſi credebat teſtator rẽ eſſe ſuã debeat̃ vt nõ ꝓcedat qñ ex aliqua certa cã putabat eſſe ſuã, q̃ cã erat erronea, ꝙ etiã voluit Bar.in d.l.ſi domus. §.j.circa fi.ff.de leg.j.

✠ POMATES.
d ℭ In hoc ſtat̃ arb.iu. Adde multos caſus, ĩ qbus ſtat̃ arbitrio iudicis, ꝑ Bar.cõſi.xxij.col.ij.vol.ij.

do eam extinguit̃ legatum: vt l. Lucius. §. impuberem. de leg.ij. Si aũt relinquit quãtitatem ſimpliciter: tunc dotando eam poſtea, ſimplex legatum nõ extinguitur: vt d.l. quinquaginta. Opp.de l.cum pater.ff.de iure do.Sol. hęc lex loquitur, qñ primo pater legat, poſtea dotat eam. Contrariũ loquitur, qñ primò dotat, & poſtea legat. Illo caſu quid iuris ſit, dic plenè vt l.huiuſmodi.§.cùm pater.ff.de leg.j.

CVm reſponſo. Hæres, qui hęreditatem repudiat, integrũ prælegatũ conſequitur. h.d. Materiam huius l.vide in l.qui filiabus.§.fi. & in l.filio.ff.de lega.j.

a PRoprias. [a] Quod meũ eſt, non poteſt, amplius fieri meum. h.d. Intellige purè, vel vbi teſtator non haberet aliquod ius in re.

MOnumenta. Res religioſæ non poſſunt relinqui: ſed quod habet quis in eis. hoc dicit.

SI uniuerſæ. Mal da chi non ha. h.d. la campana de ſan Pedro. hodie anteq̃ factum eſſet inuentarium, debentur: vt vidiſtis in auth. ſed cum teſta.j.ad l.Falcid.

DAtum. Sicut põt legari, ita põt adimi. h.d. An aũt legatũ extinguat̃ ꝑ ademptionẽ ipſo iure, vel ope exceptiõis, gl.dicit hic bene: & ideo dic vt in ea.

b EX legato. [b] Ex legato nominis non tranſeunt directę: ſed vtiles actiones cõpetunt. h.d. Nota ꝙ dicit, vtilibus ſuo nomine: quia directę intentantur nomine alieno. Dixi tibi in l.qui ſtipendia.ſ.de procu. & ſic ex libello põt colligi, vtrũ itententur directę, an vtiles. Vlti- c mò no. hic ſex caſus, in quibus tranſeunt vtiles, ſine ceſsione: [c] q̃ d gl.vide & ſigna. [d] Videbitis in l.j ſ.de act.& oblig.

e NOn tantum. [e] Breuitas temporis, quo matrimonium durat, non impedit maritum capere ab vxore.

1 *Legans fundum emphyteuticum, legare uidetur ius, quod habet, non quòd hæres teneatur illum redimere, ſi emphyteuſis finiebatur.*

f VXor. [f] Qui legat res, in quibus habet ius, qđ morte finit̃, videtur voluiſſe illud ius legaſſe, vt vltrà hæres non teneatur. h.d. Per hanc gl.dixi poſt mortalita- 1 tem: † quidã reliquit alicui fundum [g], quem habebat in emphy- g teuſim, & illa emphyteuſis finiebatur morte teſtantis: dicebat legatarius hæredi, redime fundum, & da mihi: quia teſtator lega- h uit mihi rem alienam. Certè non bene [h] dicebat. Caſus eſt hic, & in l.quid in rerũ.§.j.ff.de leg.j.& l.Sticho.ff.de vſufr.leg.

IN legatis. Non eſt curandum quibus verbis exprimantur legata. h.d.

i IN annalibus. [i] Appellatio hæredum, in dubio intelligitur de omnibus hæredibus imperpetum. h. d. De iſta materia facio alibi lõgam filatariam, alias filateriam: vtrum appellatione hæredum, intelligatur de filijs tantum, vel de primis hæredibus, vel de omnibus hæredibus. Dixi in l.Gallus.ſ.de libe. & poſthu.

1 *Omne totum diuiſione legali, diuiditur in duodecim partes.*

CVm quæſtio. Quãdo vni relinquitur totum, alteri pars: illud, ꝙ ſecundò relinquitur, videt̃ à primo ademptũ. h. d. Ad euidentiam 1 huius gloſſ. debetis ſcire, ꝙ † omne totum diuiſione legali: diuiditur in xij. vncias, quæ habent nomina diſtincta: vt in §. hęreditas. Inſt.de hęre.inſtit. ipſum aũt totum vocatur as, ſeu pondus, vt ibi patet. Item ſcias, ꝙ quando tranſitur ad dipondium, ꝙ diuiditur hæreditas in plures vncias: quia diuiditur in xxiiij. quandoq̃ tranſitur ad tripondium: & ſic de ſingulis. Hoc præmiſſo, debes ſcire ꝙ iſta glo. immiſcet tria contraria: ſed ſolu. non rectè veniunt ad omnia tria. nã oppo.de l. Marcellus. & l.qui quadringenta. ad Treb. Sol. Vna illarum concordat cum iſta, & alia diſcordat. Glo.j.videtur ſoluere, ꝙ ibi primo relinquit minus, ſecũdo plus: hic econuerſo, quæ ſolutio non eſt vera: quia ibi primo reliquit totã hereditatẽ ſecundo reliquit quãtitatem. Dicendum eſt ergo ꝙ hic primo reliquit totum, ſecundo partem per quotas ſeu per nomina quotitatis: ibi verò primo totum, ſecundo partẽ per nomina quantitatis, & differentiæ. ratio eſt, quia ſi primo relinquo totũ, ſecundo dimidiã vel tertiam, in hoc cadit error. ſcio.n. quantũ adimit̃ à primo. ſed qñ relinquo primo hęreditatẽ. ſecũdo reliquo centum, vel ducenta, in hoc põt eſſe error: qñ fortè credebã hæreditatẽ eſſe maiorẽ, non relicturus tm̃, ſi ſciuiſſem minorẽ: ar.l.in fraudẽ.ff.q & à quib. Opp.ij.de l.ſi ita.§.quidã.de hære.inſt.de lib.& poſth. l.ſi ita.ĩ prin. Ex iſta glo.nõ colligit̃ recta ſolu.ad illas leges. Vera ſolu.eſt. hic euenit caſus à teſtatore expreſſus: ideo decidit, ſcđm ꝙ ipſe expreſſerit: vt hic dicit Imperator. In illis verò legib. euenit caſus à teſtatore non cogitatus. nã ipſe ꝓuidet in caſum, qñ naſcatur maſculus tm̃. Item quando naſceret̃ fœmina tm̃. Euenit ꝙ natus eſt vterq̃: ideo recurrit̃ ad aliã interpretationẽ volũtatis. Itẽ oppo.de l.interdũ.§.ſed & ſi exceſſerit.ff.de hęre.inſt. ad illud cõtrariũ vadit ſo. gl. Aut cõſtat ꝙ teſtator noluit tranſire ad dipondiũ: ſed voluit ꝙ illud, qđ ſecundo relinquebat̃, adimeretur à primo: & nõ eſt dubiũ: ar. l.q non militabat.§.fi.de hęr.inſt. vt puta, ſi dixerit, relinquo Titio fundũ, & de eo relinquo Seio dimidiã: vel ĩſtituo Titiũ in xij. vncias, de quib. relinquo Seio ſex: in his eũ inſtituo. Qñq̃ conſtat, ꝙ voluit trãſire ad dipõdiũ: vt puta, Titiũ inſtituo in xij. vncias Semproniũ inſtituo in alijs ſex. Nã ex eo ꝙ dicit, in alijs, cõſtat ꝙ voluit adimere à primo: tũc fit diuiſio hęreditatis ĩ xviij. vncias de quib. habebit primus xij. alius vj. vt d.l. interdũ.ff. de hęre.inſt. Qñq̃ dubitat̃ vtrũ voluerit trãſire ad dipondiũ vel nõ: tunc diſtinguo, Aut primo legauit totũ, ſecũdo legauit partẽ: & tũc videt̃ à primo ademptũ, qđ datur ſecũdo. hic eſt caſus. Si verò cõtulit primo partẽ, ſecũdo cõtulit totũ: tunc p̃ſumet̃ ꝙ voluit tranſire ad dipõdium. arg. d.l.interdũ. & l.q quadraginta. & l.Marcellus.ff.ad Treb. & Inſt.de hęre.inſt.§.videamus. Ratio huius eſt: qa qñ primo relinquitur totũ, ſecundo pars põt pars adimi de toto: ſed qñ primo relinquit̃ pars, ſcđo relinqtur totũ, non põt totum adimi de parte: nã p̃ſumendũ eſt ꝙ voluerit trãſire ad dipondiũ, & iſtud eſt veritas. Cõtra iſtud opp. cũ tota hęreditas diuidat̃ in xij. vncias, non poteſt facere teſtator ꝙ xij. ſint xviij. vl̃ xxiiij. hoc enim non ſtat in facto ſuo: ergo &c. vt l.verũ.ff.de reg.iur. Gloſ. ſoluit optimè: licet ſe Cy. multũ inuoluat in ĩtellectu huius gl. dico ꝙ teſtator põt facere maiorẽ numerũ vnciarum: nõ tamen poteſt facere maiorem quantitatẽ hęreditatis, quam ſit. quaſi dicat quando teſtator facit plures vncias, erunt vncię minores in quantitate, licet plures in numero. Exemplũ pone. in hæreditate ſunt xxiiij. ſolidi. ſi eã diuidis in xij. vncias, quęlibet vncia erunt duo ſolidi. Si hæreditatem diuidis in xxiiij. quælibet vncia erit vnus ſolidus. vnde numerus vnciarum erit maior, ſed vnciæ minores. Ita dicit gloſſ. tua optimè. Quæro, nos diximus quando vni relinquitur totũ, & alteri pars: ſed quid ſi vni relinquit partem, & alteri partem, vel vni

a ✠ P. PAV. P. ℭ Proprias. vide Roma.conſi.cccviij.in princ.
b ✠ P. PAV. P. ℭ Ex legato. ad quid aũt hæres tali legatario, vide Roma. conſi. ccxxix. col.fi. & ꝙ teneatur tradere inſtrumenta crediti. vide ad Bar.in l.inſtrumenta.j.de fideicom.l.ſi nomen ff.de hære.vel act.vend.
c ✠ POMATES. ℭ Sine ceſsiõe. Nota tamẽ, ꝙ ſi legaretur ſolum modo vſufructus nominũ, ꝙ tunc nõ tranſiret vtilis actio ſine ceſſiõe. Et iſte tex. ꝓcedit ſolũmodo, quando legãt̃ nomina debitorum pleno iure. Ita Ancharanus cõ. ccclxix. incipiẽte, dubiũ principale eſt vide aliqđ ꝑ Ancharanũ con.iij. & ibi quęrit, an legatarius, de quo hic, vel vniuerſalis, id eſt, cui debẽt legata, ſiue oĩa nomina debitorum, vt ille, cui legatus eſt vſufructus omnium bonorũ poſsit agere cõtra debitores ſibi legatos, abſq̃ illa ceſsione hæredis.

d ℭ Et ſigna. Adde Bal.conſi.ccclij.

✠ POMATES.
e ℭ Non tantũ. Vide bonũ tex. & ibi Pa. de Ca.in l.cũ fuerit. ff.de cõd.& demon.

✠ POMATES.
f ℭ Vxor. Vide §.j.ff. de le.j.ibi Ale. Are. & Moder. & vide Ale.ibi limitat iſtud in cõ.incip. viſo themate. in Spe. in vlt. col.vol.ij. Are. con. clv. vbi ponit rationẽ huius tex. & con. ſeq. col.iij.

✠ P. PAV. P.
g ℭ Alicui fundũ. Vide Alex. cõſ.xxx.in vj.col. & latius ĩ materia eundẽ cõ.xc.in ij.vo.col.vj. & duabus ſeq. vſq̃ ad fi. vide etiam aliquid in l. alimenta.ad Bar.ſ.e.
h ℭ Non bene. Adde ꝙ idem tenuit Bart. Bal. & Paul.de Ca. in l.qđ ĩ rerũ alle. & Gul. de Cug. in l. ſi dña eſt de vſufru. & Bald.in l.habitatio. eo.ti. Bald. & Ang. in l.dotalẽ.ff.de teſt. mil. Bal.in c.j.§.donare. in tit. qualiter olim feudũ. & Inno. in c.paſtoralis.đ do. licet in l.ꝙ in rerum. tenuerit cõtrarium, & ibi etiam Rapha. Cu. vide ibi per nouiſsimos.

✠ POMATES.
i ℭ In annalib. De iſta materia vide Bart. conſi. lxij. & ſeq. & Fel.ꝑ totũ, in j.vo. Alex. conſi. xxxiij. col.ij.vol. ij. & con. clxxxviij.col.pe.eo, vol. vbi loquitur in emphytheuſi eccleſiaſtica cõceſſa ꝓ ſe, & hæredibus. & conſilio xxxvj. vol. iij. vbi loquit̃ in eo, qui ſubſtituit hæredes tertij. & xliij. vo.iij. vbi loquit̃ in eo, cui aliquid cõcedit̃, vel relinquit̃ ſibi & hæredibus ſuis ex ſe deſcendentibus.

totum,& alteri totũ? Reſpon. vt colligitur ex text. in d. l. interdũ. de hære. inſtitu. & ſ. eo. l. ſi Fortidianũ. in prin. & de leg. j. l. ſi plures. Modò expeditũ habemus primũ. Vltimò quęrit gloſſ. quid ſi primo relinquit totum, ſecundo relinquit dimidiũ, tertio ſextantem: an iſta pars, quæ relinquit̃ tertio, videat̃ adempta primo, an ſecundo, an vtriq;. Et hoc probabilius eſt, dicit glo. quæ nõ allegat aliquid. arg. pro hoc ſ. de impu. & alijs ſubſti. l. j. & hãc glo. aſſumpſit Accur. quaſi de verbo ad verbum, de ſumma Azo. ſ. de hære. inſt.

1 *Si relicta eſt omnibus fratribus cappa, et priori biblia: an prior habebit etiam cappam: remiſſiuè.*

Sed & aliam. Plures nominationes, de eodẽ vniformiter factæ, nõ faciunt eum vocari ad pluralitatẽ portionum. h. d. Opp. de l. iiij. ff. de ſtipu. ſer. vbi pluries nominatus, plus capit. Quidã dicunt ꝙ illa corrigitur ꝑ iſtam, ꝙ nõ placet: quia euitanda eſt legũ correctio: vt l. j. de inoffi. do. Alij. diſtinguunt, aut eſt expreſſum propriũ nomen alicuius, aut appellatiuum, quod gloſſ. non placet: quia ibi fuit expreſſum propriũ nomen. Alij dicũt, illa in contractibus: hæc in vltima voluntate. hoc nõ placet: arg. j. tit. j. l. cũ quidã. in fi. Alij dicunt ꝙ ibi voluit ſeruus expreſſè. Certè iſtud eſt diuinare. Tu tenę ergo ſecũdam ſol. quæ hic ponitur, ſi rectè intelligat̃ nam hic fuit pluries nominatus vniformiter: vt patet ex tex. ibi fuit pluries nominatus difformiter: primò ſub nomine apppellatiuo, ſecundò ſub nomine proprio: vt puta promittis dominis meis & titio. & hoc fortè voluit dicere ſecũda ſol. hic poſita. Et hanc ſol. tenent doct. noſtri moderni, Iaco. de Are. & etiã do. Old. & facit ad quæſtio-
1 nem de eo qui reliquit † omnibus fratribus cappam, & Priori bibliam: vtrum Prior debeat habere cappam. ex vigore primæ nominationis. De hoc dic vt d. l. quarta. & in l. Titia. §. qui Marco. ff. de annu. leg. & habes hæc per Cyn. Vlterius opp. de pecu. leg. l. dominus. §. dñs. Solu. ibi eſt manifeſta teſtatoris voluntas, hic dubia.

Cum quidam. A ſubſtituto impuberis vel exhæredati, non poteſt legatum, vel fideicommiſſum relinqui. h. d. Oppo. ꝙ à filio exhęredato, cui relinquitur, vel legatum eſt relictum, poteſt legari: vt l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulga. & pupil. ſi poteſt legari ab iſto: ergo ab eius hærede. l. v. quę incipit, ſi fuerit. §. j. ff. de lega. iij. Sol. ſpeciale eſt hic, in ſubſtituto exhæredati: nec poteſt bene reddi ratio ſpecialitatis.

a **Si legatarius.** [a] Quando cãquare qs eſt indignus, reſpicit fauorem certæ perſonæ, quod aufertur ab indigno, applicabitur illi perſonæ. hoc dicit. Oppo. j. de l. ſi in fraudem. ſ. eod. Solu. Ibi de fraude non conſtabat: præterea poterat pœnitere vſque ad ſententiam: vt l. alia. ſupra de his quibus vt indig. Vlterius oppo. de l. ab adminiſtratione. ſupra eodem. Solu. Ibi fallit in milite: quia tutor non poterat eſſe. Oppo. de l. Neſennius. ff. de excu. tu. Solu. Fallit ibi. Ratio: quia aliàs teſtator
b erat relicturus. Tamen ergo reperio [b] quòd do. Iac. de Bel. in auth. de hær. & fal. §. his omnibus. tenet ꝙ hodie etiã ſi aliàs relicturus erat ille, qui cõtemnit implere illud, quod teſtator iuſsit, perdit omne cõmodum ſibi relictũ in teſtamento. & loquitur expreſſè de caſu huius legis. Oppo. de l. cùm filius. §. non iure. ff. de leg. ij. Sol. Ibi fallit ideo, qa tutor eſſe nõ poterat.

c **Illud quod.** [c] Proprietas poteſt relinqui ad tẽpus, vt poſt tempus redeat ad hæredem. h. d. Oppo. legatum non poteſt finiri tempore: vt l. obligationum fere. §. placet. de actio. & obliga. ff. de lega. j. l. nemo poteſt. Dicit glo. ꝙ ibi relinquebatur quãtitas annua: hic certa res. Dic ꝙ hic poſt tempus, finitur ope exceptionis, non ipſo iure & ſic concordat cum cõtrario. Tu dic ꝙ iſta eſt veritas, quòd in legato ſubeſt prima obligatio perſonalis: et iſta tempore non finitur ipſo iure, ſed ope exceptionis, vt in contrario. Item, transfertur dominium in legatarium, cui relinquitur ſpeties: & iſtud poteſt ipſo iure finiri: vt ſicut ipſo iure tranſit in legatariũ, ita ipſo iure poſt tempus tranſeat in hæredem. Nam iura realia non ita inhærent oſsibus noſtris, ſicut perſonalia. ff. de pec. l. quis ergo caſus. &. ff. pro ſocio. l. iij.

De verborum & rerum ſignifica. *Rubrica.*

LEX I.

d **Prædiis.** [d] Legato fundi inſtructi non cedunt ea quæ ibi ſunt ad tẽpus: ſed quę ſunt cauſa perpetui vſus. h. d. Oppo. de l. j. §. ſi defunctus. ff. de reb. eo. Sol. ibi erat præſumptio tacitæ voluntatis: cui non ſtatur in præiudicium pupilli: hic verò ſtatur in præiudicium legatarij, vel hæredis. Vlterius op. de. l. ſi ita. §. domo. de fundo inſtruc. quidam diſtinguunt, ꝙ aut fructus colliguntur ex illo fundo, aut aliunde. Iſtud nihil eſt dictum. Tu verò dic, vt glo. h. d. in ſecunda ſol.

1 *Legatum factum de fundo inſtructo, de fundo & inſtrumento & de fundo cum inſtrumento, in quo differant inter ſe.*
2 *Fundo uendito, quando dicantur uendita inſtrumenta fundi.*
3 *Fundo locato, ueniunt inſtrumenta.*

LEX II.

Fundo. Legato fundi inſtructi, cedunt inſtrumẽta fundi, & inſtrumenta patrisfamilias. h. d. Gloſ. hic format vnam quæſtionem, quam in veritate
e non bene declarat. Quæritur enim, vtrum [e] inter iſta tria lega-
1 ta † ſit differentia. lego fundum inſtructum: & lego fundum & inſtrumenta: & lego fundum cũ inſtrumẽto. & gl. hic nihil boni dicit. melius declaratur in l. ſi cui fundum. ff. de fund. inſtru. & ibi pleniſsimè dixi. Hic breuiter dico, & aſſumo primò, duo indubitabilia inter hæc duo legata, fundum & inſtrumentũ: & fundũ cum inſtrumento: eſt duplex differentia. Primò, in plenitudine acceſsionis: quia quando lego fundum & inſtrumentum: cedit legato inſtrumentum fundi, & inſtrumentum patrisfamil. Sed quando lego fundum cum inſtrumento: cedit inſtrumẽtum fundi tantùm, nõ patrisfa. Iſtud probatur in l. quæſitum. §. ſed ſi fundus. &. §. ſeq. de fun. inſtru. Secundò, eſt differẽtia, in modo durationis. Nam quãdo lego fundũ, & inſtrumẽtũ, alienato fundo per teſtatorem remanet legatũ inſtrumẽti. ſed quãdo lego fundũ cũ inſtrumẽto, alienato fundo, extinguitur legatũ inſtrumẽti: vt l. ſi cui fundũ. ff. de fun. inſtr. Ratio, quia dictio, & cõiungit principaliter: & dictio cum, cõiungit acceſſoriè: vt l. j. & ij. & iij. ff. de pec. leg. Videamus de tertio modo legandi: lego fundũ inſtructum, vel ſicut inſtructus eſt, cui æquiparetur. Text. in d. l. ſi cui fundũ. videtur ꝙ æquiparet̃ illi legato fundũ, & inſtrumentũ. In cõtrariũ videtur tex. Inſti. de leg. §. ſi quis ancillas. Glo. in dictis legibus variãt in ſol. dictorũ cõtrariorũ. Finaliter Azo dicit, & hæc eſt veritas, ꝙ quantũ ad plenitudinẽ acceſsionis æquiparatur illi legato, fundũ & inſtrumentũ: quia cedit inſtrumentũ fundi, & patrisfa. ſed in modo durationis, quantum ad inſtrumentũ patrisfa. æquiparãtur illi legato, id eſt lego fundum & inſtrumentum: vt d. l. ſi cui fundũ. ff. de fun. inſtru. Ratio, quia inſtrumentũ patrisfa. nõ eſt propriè acceſsio fundi: quantũ ad inſtrumentum fundi æquiparatur illi legato, fundũ cũ inſtrumento: quia inſtrumentũ fundi ꝓpriè accedit fundo: vt d. §. ſi qs ancillas. Dixi ple-
f nè in d. l. ſi cui fundũ. Quæro [f], quãdo fundus ſimpliciter ven-
2 ditur †, vtrum cedant inſtrumenta fundi. Gloſ. hic videtur dicere quòd ſic,

a ❡Si legatarius. Vide qđ pulchre dicit Lu. Ro. in conſi. ccxxxij. vbi ſingulariter loquit̃, qñ tutor amittat legatũ. Allegauit Iac. de Bel. & Bart. & refert antiquos ibi. An. Barb.
b ❡Ego reperio. Adde ꝙ idẽ cõſulẽdo tenuit Ro. conſ. ccvij. & ccxxxv. Quid autẽ ſi fiat legatũ tutori teſtamentario, qui ſit coniunctus & creditor teſtatoris, vide pulchre per Bal. cõ. cclviij. iiij. lib.
P. PAV. P.
c ❡Illud quod. Vide aliquid ꝑ Com. cõſ. xxxiiij. añ fi. vide ꝙ dicit Bar. in l. titia. §. fi. col. j. de lega. ij. qđ ſi hęres prius reperiretur mortuus eo tẽpore.
d ❡Prędijs. limita leg. iſtã niſi ĩ legato eſſet ſignũ vł'e, ſecundũ Bar. ĩ l. gñali. §. vxori. ff. đ vſuf. leg. Ale.
e ❡Fundo. Quæritur enim vtrũ. not. differentiã inter &, & cũ addđ Bar. ĩ l. titiæ & textores. §. j. đ le. iij.
f ❡Quæro quãdo fundus &c. an alienato fundo tranſeant inſtrumẽta. Quid aũt ſi publicat̃ domus, an veniãt ſupellectilia, q̃ ibi ſunt ad vſũ domus, viđ Bal. in l. cũ ancillis. ĩ. ij. col. de ince. nup. & adde q̃ habent̃ in l. ſi qñ. & ibi Bar. đ bo. va. li. x. vbi qđ ſi vẽdo, vł' lego rẽ cũ ĩtegro ſtatu: qđ importet. & Bal. ponit hic. & adde iſtis Bar. in. l. ij. de fund. ĩſtr. & qđ ſi vẽdo fundum cũ iurib. ſuis. an videant̃ vendita ea q̃ ſunt de natura rei vẽditę. an ea q per accidẽs ibi ſũt. ita voluit Inn. ĩ c. ex literis đ iure pa. alle. l. ſi mercedẽ. de act. empi. & l. fundi. in princ. eo. ti. q̃ verba allegat Bal. in rub. ſ. de contrahẽda emp. ĩ. viij. co. & reputat elegãtia verba Bal. in l. a ꝓcuratore. C. mãda. & ſi vẽdo caſtrũ cũ ſuis ꝑtinẽtijs viđ ĩ l. ij. ff. đ ver. ſi. ADDE, an legato cãpo, vide a legata domus q̃ eſt in cãpo Bal. cõ. ccxxviij. iij. volumi, & vendito caſtro, vel villa cũ ꝑtinẽtijs, qđ venditũ ĩtelligat viđ pulchre ꝑ eundẽ cõ. cccxlvj. j. volumine ĩcipiẽte, villa vł' caſtrũ. et vide etiã đ vẽditione facta ꝑ Regẽ Calabrię đ terra ſãcti Lucidi, cũ oĩb. angarijs perãgarijs, paſſagijs bãcho iuſtitiæ, piſcationib. & qbuſcũq; iurib. an veniãt iura exiturę pontelantię per Ro. conſi. cclxx..

a Sancimus. Vide aliquid per Bar. in l. v. ff. de verbo. oblig. Alex.
a P. PAV. P. ❡Sancimus. Quid autẽ iuris qñ ſit mentio de cautiõe ſufficienti, vide Alex. cõſ. cccccxxiiij. in v. col. vbi dicit ꝙ intelligit̃ cũ fideiuſſorib. niſi ꝓferatur in tali materia in qua nõ eſſet neceſſaria cautio cũ fideiuſſoribus vt ibi ꝑ eũ. quæ autẽ hypotheca non dicat̃ idonea cautio, vide Pau. de Ca. con. ccclxxxvij. quis aũt proprie dicatur ſeruus & quomodo intelligat̃ promiſsio de aſſeuerãdo vide Frã. con. clx. in xj. col. quis aũt dicatur idoneus fideiuſſor viđ Ro. cõſ. lxij. Itẽ qđ importet ꝓmiſsio faciẽdi aliquẽ ſecurũ, vide Iaſ. poſt Bal. & Alex. in l. j. ĩ prin. ff. q ſatiſd. cog. vbi etiã quid importet verbũ ſatisfacere Itẽ an in caſib. in q̃bus tenet̃ quis præſtare fideiuſſorem ſi ipẽ ſit militum idoneus facultatibus releuetur ab iſta neceſſitate ꝑſtandi fideiuſſorem Alex. fuit ſibi cõtrarius in lecturis & cõſilijs ſuis, vide Iaſonem in l. j. in tertia & iiij. col. ff. qui ſatiſdare cogant̃. & in lege, diuortio. §. interdum. ff. ſoluto matrimonio. cõcludentem ꝙ tunc releuat̃ & reſpondet ad fundamẽta eorũ q tenẽt cõtrarium. dicit tamẽ ꝙ eſt cauendum iſto caſu de hypotheca bonorũ. et ibi etiã ſuper gloſ. in verbo datis fideiuſſoribus poſt alios, ponit an q tenet̃ ſatiſdare liberet̃ dãdo pignus. Itẽ ĩ materia ponit multa Iaſon. hic, & vide multa etiã per Feli. in c. ad noſtrã. in ij. & iij. col. de iureiur. quomodo verbum cautio, intelligat̃ de nuda ꝓmiſsione. & de verbo facere ſecurũ, de quo ſ. vide late Bar. quomodo intelligatur rubr. extra. de ſag. & ibi etiã quod cautio non debet eſſe nuda a volũtate obligatorũ bonorum.
b ❡Oppo. ff. de colla. Adde Bar. ĩ l. diuortio. §. interdũ. ſo. matrim. ibi ſequẽdo Petrum, videt̃ tenere ꝙ verbum, cautio, prolatũ a lege ciuili nõ intelligit̃ de nuda promiſsione. l. in omnib. ff. de iud. & in l. ſi creditori. ff. de priuil. credit. Cuius cõtrariũ tenent hic glo. Bar. Ang. hoc idẽ. Sed tu dic, ſecũdum Imo. in d. §. interdũ. ꝙ opinio, de qua hic, eſt verior. fallit ſecundũ eum, niſi lex vltra procedat. l. ſi conſtante. §. quoties. ſecundũ vnam lect. ff. ſol. mat. Secundo fallit. ſi dicatur cauſa cognita cauẽdũ. d. l. in omnib. & ſi hoc iudici videbitur: vt ibi, ſecundũ vnũ intellectũ: qui tamẽ alium potius facit ꝓ eo. Tertio fallit, ſi proferat̃ cum adiuncto: vt ſufficient̃, vel idonee. l. ſi debitori. cũ ibi notatis. de iudicijs. & l. ſi mandato Titij. §. fi. ff. manda. Et aduerte, ſecundũ eum, ꝙ licet proferat̃ de nuda, quando ꝓfertur a lege ciuili: tamen tenebit̃ cum pœna ꝓmittere: qa eſt ſibi facile: vt no. glo. ſingu. reputata, ſecundũ Ang. in l. ij. § ſi dubitetur. de iud. & no. Bar. in l. fi. de præto. ſtipu. & Imo. in l. ſi prius. de ope. noui nuncia. circa finẽ tenebit̃ etiam ſub hypotheca, vel obligatione bonorũ ꝓmittere: cum ſimiliter ſit facile, ꝑ ea, quæ habent̃ in l. filio. ff. vt lega. no. ca. Et ex hoc patet ꝙ vbi fit mentio de cautiõe idonea, nõ ſufficit tantũ hypotheca, niſi dent̃ fideiuſſores, vel pignora actualiter. licet glo. ſentiat contrariũ, in l. ſi mandato Titij. §. fin. & male. & vide Bart. in l. prætoriæ. ff. de ſtipul. ſeruo. ad finem. Quid aũt ſi dicatur, recte caueat̃. Dic quod nõ intelligitur de nuda. l. j. §. iubet. ff. de colla. bonorũ ibi Bar. & cõmuniter intelligit̃ ꝙ ſit ſpeciale in cautione prætoria. Et dum dixi ſupra, in verbo, idonee: vide tex. no. in l. ergo. §. adijcit̃ de fideicõmiſ. liber. in l. j. §. penult. quo. leg. Sed adde ꝙ pro opinione Pet. in d. §. interdum. videlicet ꝙ verbũ, cautio, prolatũ a lege ciuili, intelligatur de nõ nuda, videtur tex. in l. hæredes. §. cautũ. de verb. ſigni. licet contra ibi teneat glo. Quid aũt ſi dicatur, caueatur mediocriter. Text. in l. filio. præallega. videtur dicere, ꝙ ſufficit cautio cum hypotheca bonorũ, quod non credo: quia imo requiritur pignus, vel fideiuſſor, ſicut in cautione ſufficienti vel competẽti dictũ eſt, cum mediocris nihil aliud ſit dicere, niſi ſufficienter & cõpetẽter. Et hoc videtur tenere Bar. in d. l. prætorię. vbi dicit ꝙ cautio cũ hypotheca dicitur nuda: ergo non mediocris: nec tex. in dicta l. filio recte intuenti hoc probat. Quid aũt ſi dicat̃ caueat, vel ſatiſdet? dic quod intelligitur caueat, ſi nõ eſt ꝑſona ſuſpecta. ſatiſdet, ſi eſt perſona ſuſpecta. Hic tex. eſt no. iuncta glo. in verbo, cũ res. ff. de peti. hæred. & in l. penul. Adde glo. iuncto tex. in l. ij. §. ſi dubitetur. de iudic. qđ not. Quib. oĩbus adde glo magiſtra. in c. fi. de pig. Quid in cautione ſtatutaria, vide Bar. in l. ſtipulationũ. in fi. in princ. ff. de verb. obil. quæ eſt quinta. Et adde ad prędicta ꝙ no. pulchre Bart. & quod ibi not. in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de off. pręſ. & in l. j. circa fin. ff. q ſatiſda. cog. Quid aũt ſi promitto te facere tutum, & ſecurum: vide Bar. & ꝙ ibi no. ff. de præto. ſtip. l. fi. Adde ad ea, quæ in hac lege tangit Bart. & doc. & quod dixi ſ. in prin. adde no. Bart. in l. ſi prius. in iij. q. đ ope. noui nuncia. & ibi vult ꝙ verbum cautio, prolatum a lege ciuili intelligatur de nuda. & ibi vult qđ ſ. dixi, per d. l. filio. videlicet, quod obligatus ad cauendum nude, debet obligar̃ bona ſua. Sed Imo. ibi dicit, quod ſi illa l. filio. bene ponderetur, Videtur facere in oppoſitũ: quia videtur aliquid ſpecialitatis inducere in patre, vel domino. Et videtur innuere triplicẽ ſpeciem cautionis, nudã, ſufficientẽ & mediocrem: & videtur illã appellare mediocrẽ. Adde ꝙ ſufficiens cautio, appellatur tam pignoratitia, quam iuratoria, & fideiuſſoria, ſecundum Inno. in c. ex tranſmiſſa. de reſti. ſpo. Quid autem ſi ſtatutum facit mentionem de cautione idonea? dic quod intelligitur arbitrio iudicis, ſecundum Bald. in l. vniuerſa. in ij. columna de præci. Impe. offe. Quid in cautione competenti? Dic cum fideiuſſore. l. ſi debitori. & ibi Bald. de iudi. & Bald. in l. penult. in v. colum. de excep. rei iudi. Et de iſta materia vide plene per doct. in l. j. ff. qui ſatiſda. cog. & ibi dixi & per Bald. in l. j. ſ. de procu. Quid ſi promittit ad ſenſum ſapientis, vel cum ſolenni cautela? Bald. in l. executorem. in vj. colum. de execu. rei iudi. & quod no. dixit de verb. idonee, adde textum iuncta gloſſa in verb. idonea. in l. quamuis. ff. de pig. actio.

ADDE Old. conſi. lxix. incip. nomine cautionis regulariter ſola promiſsio intelligitur, vbi dicit, ꝙ dum Papa ſemel eſſet in cõſiſtorio, & fuiſſet oppoſitum de l. quicunq;. de omni agro diſer. quod cum dicitur idonea cautione, ſufficit hypotheca: vt ibi dicit Papam reſpondiſſe. quod iſta lex non faciebat: quia ibi eſt ſpeciale. & ibi dicit obligatis fundis idonee cautum. nõ tamen dicit, quod idonea cautio ſit obligare fundos. Facit l. quicunq;. de fun. pa. ibi vide ad apoſtillam: & quid de ſufficienti cautione, & quid de competenti: & an ſtante ſtatuto, quod inter affines fiat compromiſſum, recepta ſecuritate, debeat intelligi cum fideiuſſore, vel pignore: vide Bald. conſilio, cxlviij. v. libro.

c POMATES. ❡In dubio de nuda. Limita iſtud, vt per Alexan. in fi. in l. ſtipulationum. la j. ff. de verb. oblig. & vide Felin. in c. ad noſtram, col. ij. de iureiur.
d POMATES. ❡Quam in vltimis voluntatibus. Limita, vt per Romanum in ſingula. cccc.

ꝙ ſic. Vide glo. circa mediũ. Tamen poſſes intelligere iſta glo. ꝙ fundi inſtrumẽtum ſequit̃ alienationẽ fundi: hoc eſt, alienato fundo, ſicut extinguitur legatum fundi ita extinguitur legatum inſtrumenti. Et hic eſt bonus intellectus, vt probatur in lege quã glo. allegat. Itẽ poteſt intelligi ſuperficialiter, vt iacet: vt alienato fundo videant̃ inſtrumẽta alienata: & tunc eſſet falſum: vt l. fundi in prin. ff. de act. emp. & de fun. inſtr. l. ij. §. dotes. Tamẽ in ciuitate iſta, eſt iſta cõſuetudo in vinea: qa vendita vinea, cedunt ea quæ ſunt inſtrumenta vineæ: qđ de iure cõi non eſt. Itẽ hoc eſt verũ in venditione ꝓprietatis: ſed ſi vendit̃ vſusfructus fundi, cedũt inſtrumenta fundi: vt l. ſed & ſi qđ. §.
3 ꝓprietatis. et ibi no. ff. de vſufr. Item † ſecus, qñ fundus locat̃: qa fundo locato cedũt inſtrumẽta fũdi: vt. ff. locati. ſed addes. §. illud.

1 *Verbum, cautio, prolatum à lege ciuili intelligitur de nuda à prætore cum fideiuſſore.*

LEX. III.

a **Sancimus.** [a] Verbũ cautionis, ꝓlatum à teſtatore, vel à lege, intelligit̃ de nuda niſi aliter ſit expreſſum. hoc dicit. Glo. j. huius legis intelligit eam duob. modis. in verbis prolatis à lege: aut à teſtatore. vide glo. Opp. de l. ſi mãdato Titij. §. fin. ff. man. Sol. Ibi eſt verbũ, idonea. hic verò dixit de cau-
b tione ſimpliciter. Opp. ff. de colla. [b] bono. l. j.
1 §. cauerit. & ſ. de procur. l. j. Sol. Aut † verbũ cautiõis, profert̃ à lege ciuili, & intelligit̃ in
c dubio de nuda: [c] vt hic. Aut ꝓfertur à iure prætorio: & intelligitur cum fideiuſſore, vt in cõtraria: vt l. prætoriæ. la vlti. ff. de præto. ſtip.

1 *Diſiunctiua, quando ponitur pro cõiuncta.*
2 *Dictio ſeu, uidetur ampliatiua.*
3 *L. proinde. §. fi. cum l. ſeq. quòd corrigantur per iſtum text.*

Cum quidam. Diſiunctiua poſita inter ꝑſonas honoratas, reſoluit̃ in coniunctiuã: ſed poſita inter res, ſtat in propria ſignificatione, tã in contractibus, quã
d in vltimis [d] voluntatibus. h. d. tota iſta lex. Diuiditur in partes quatuor. Primò ponit q. & opi. antiquorũ. Secundò determinat q. Tertiò ponit dictũ, qñ diſiuncta ponitur inter res. Quartò hanc legẽ extendit. Secunda ibi: melius. Tertia ibi: ſinautem. Quarta ibi: ꝙ etiã in cõtractib. Opp. de l. ſi ex toto.
1 §. j. de leg. j. Sol. Ibi † alternatiua cadit inter perſonas grauatas: hic inter perſonas honoratas. Contra primã partẽ huius ſol. opp. de tex. huius l. vbi non cadit inter ꝑſonas grauatas, ſed inter tutores: & tamẽ reſoluitur in cõiunctam. Solu. Speciale eſt fauore pupillorũ in officio tutelę. Cõtra ſecundã partẽ ſol. opp. de l. cũ pater. §. pe. ff. de leg. ij. vbi etiã inter perſonas honoratas, diſiunctiua ſtat ꝓpriè. Sol. Ibi loquit̃ inter ꝑſonas, inter quas ordinata affectio cadit. Itẽ opp. ad hãc partẽ de l. ſi Titio aut Seio. ff. de leg. ij. Solu. ibi teſtator dixit plus. Dixit enim, vtri hæres vellet, &c. Vlterius opp. ad ſecundã partem legis qñ ponitur inter res, ꝙ reſoluit̃ in coniunctã: vt l. Quintus. in fi. de aur. & argen. leg. Gloſ. dicit, ꝙ ibi eſt ſpeciale. Alij dicũt, ꝙ ibi eſt alternatiua legis, nõ hominis. Iſtud tenẽt doct. hic. ego ibi aliter dixi. Oppo. ad idem de l. ſi quis ita. in fi. de aur. & ar-
2 gen. le. Sol. Ibi ſpeciale in dictione, † ſeu, q̃ videt̃ ampliatiua: vt ibi dicit text. & tracto huius alternatiuę materiã pleniſsimè, vltra quã Cyn. tractauerat hic, in l. ſi his qui ducenta. §. vtrũ. de reb. dubijs. Venio ad vltimã partem legis. dicit̃ hic, idem in cõtractibus. † Contra. ff de ſtipu. ſeruo. l. proinde. §. fi. cum l. ſeq. Gloſ. hic videt̃ velle, quod hic dicitur, idẽ in contractibus: ſcilicet quod ſ. dictũ eſt de alternatiua poſita inter res, non de alternatiua poſita inter perſonas. Alij, vt Pe. dicũt, quod iſta corrigit illas: & hoc cõſueui tenere. Opp. ad hoc de l. fundus. ff. de contrahẽ. emp. Sol. ibi non erãt ambo cõtrahentes pręſentes, ſed vnus tantũ. Opp. de l. eum qui ita. §. q ſibi. ff. de verbo. oblig. Sol. Ibi cũ vno tantùm contrahebat. Prædicta ſunt vera, qñ contrahebat cum vtroq;.

1 *An baſtardi dicantur de domo nobilium.*
Domus appellatione qui ueniant.
2 *Mulier popularis nupta in domo nobilis, dicitur nobilis, etiam ea effecta uidua.*

3 *Si popularis accipit in uxorē nobilem, non efficitur nobilis.*
4 *Statutum, quod minor non poſſit contrahere ſine conſenſu duorum propinquorum: affines, id eſt, conſanguinei uxoris dicuntur propinqui.*
Gener, & nurus, & alij affines, non dicuntur propinqui.
5 *Familiæ appellatio, quando referatur ad rem, & quando ad perſonas.*

a ¶ Suggeſtioni. Vid Bart. in l. pnūciatio ff. e. & in l. tutelas. ff. de cap. dimi. Cōſulo cōtra Bar. in illis de ptholomæis. And. Barba.

a ¶ Suggeſtiōi. Quid ſi dixerit aliquis, relinquo liberis alienis. An. in cōſ. xxxviij. cū duob. ſeque. videtur idē dicere.

POMATES.

b ¶ Vocent. Interpretatiōe ergo legali ſemper interpretat̄: vt teſtator ſenſiſſe intelligatur de eo, q eſt ſibi maiori affectiōne cōiunctus. Ad quod vide Ro. conſi. ccccviij. & multa quæ poſui ad Bart. in l. ſi cognatis. in vlt. col. in ver. quero quo ordine. ff. de re. dubijs.

P. PAV. P.

c ¶ Facit ad quæſtionem. vide de hoc & alijs ad Bar. in l. pronunciatis. §. familia ff. de verbo. ſignific.

d ¶ Modo quæritur vtrum. An baſtardi contineant̄ appellatione familiæ vel domus? Et vide doct. in l. generaliter. §. ſi. de inſt. & ſubſt. Bar. ī l. tutelas. de cap. di. Bar. in l. pronunciatio. de verb. ſignifi. Et an ad eos traſeat nobilitas, vide Bar. ī l. j. C. de dig. li. xij. circa vj. co. Aliquid p Flo. in l. qui teſtamentū. in ſi. ff. de p ba. & idem Ang. in conſi. ccxj. Sed an vxor. veniat appellatiōe familię, eſt bonus tex. q ſic in l. qui cunq; & ibi Bar. C. de re mili. lib. xij. & in ru. in auth. de reſt. fideicom. Et an baſtardi poſsint portare inſignia, & arma domus, vide Bar. in in l. filiū. de his, qui ſunt ſui. vide Bal. in l. liberali. ē ſuis & legiti. Adde q baſtardus eſt iſamis, Azo. in fi. de inſa. Bal. in l. bone fidei. C. de iur. & vide Bal. ī preal leg. l. generaliter. Et ad materiā vid̄ Spe. in tit. de loca. §. nunc aūt. & Bal. in auth. ſi quas ruinas. ē ſac. ſanc. eccle. Et an baſtardus contineatur appellatione filij, ad hoc vt puniat̄ poena l. qſquis. ad l. Iul. ma ieſta. & ibi plene vide Bal. & vide bar. in l. j. de verb. ſig. ff. & Bal. in d. l. generaliter. & vide gloſ. in in c. j. de bap. in clemē. Adde an baſtardus ſit de familia, & an poſsit portare arma domus, Ang. in con. xxx. & xcj. et p Pet. ā Anch. cō. cccc xc. Itē adde ad materiā legitimatiōis baſtardorū, quod dicit

a Suggeſtioni. [a] Relictū familiæ, debetur gradatim perſonis, quæ appellatione familiæ cōtinentur: licet q̄nq; nomē familiæ porrigat̄ ad res. h. d. Opp. de l. cum ita. §. fi. al's eſt ſub l. omnia. §. fi. de leg. ij. Sol. Ibi erant certæ perſonę ſpecialiter numeratæ: hic ſecus. Opp. ff. de leg. ij. l. peto. §. fratre. & l. cum pater. §. pe. e. tit. Sol. Iſta debet intelligi ſecundū illas, vt iſti propinqui vo b centur [b] gradatim. Iſta lex facit ad † quæ 1 ſtionē [c]: Statuta ſunt p Tuſciam, q illi qui c ſunt de domo nobiliū, puniant̄ maiori poe d na. Modo quærit̄, vtrum [d] baſtardi [e] ſint de e domo nobiliū: & vt intelligat̄ quæſtio, appellatio domus ponitur q̄nq; pro familia: vt ff. ad Sylla. l. j. in prin. dicit tex. ibi: cū aliter nulla domus pōt eſſe tuta, &c. Exponit Iade Rau. nulla domus. i. nulla familia. Pro hoc vidiſtis ſ. ne li. po. l. j. Ibi: potētiorum domorum opibus, &c. ſed appellatione familię, cōtinent̄ oēs propinqui, vt hic: ergo baſtardi cōtinētur appellatiōe familię: qa ſunt propinqui. In contrarium vr: quia appellatione familiæ continentur oēs, qui ſunt de eadem agnatione, vt l. pnunciatio. §. familię. de verb. ſig. ſed baſtardi nō habēt agnationem: vt Inſt. de ſucceſ. cogn. §. vulgo. Ergo apparet q nō ſint de familia, ſiue de domo. Et iſtud videt̄ verius ſecundū propriā ſignificationem iſtius dictionis familiæ, nō obſtante hac lege: quia hic largè accipitur ex præſumpta voluntate defuncti: & ideo ſi cōmunis modus loquendi eſſet, q appellatione domus continent̄ etiam baſtardi: ſicut mihi vr̄, q ſit ī ciuitate iſta, & in alijs ciuitatib. Tuciæ: tūc ſine dubio baſtardi continentur. argu. ad hoc. l. cūm de Ianionis. §. aſinam. de fun. inſtruc. & l. librorū. §. quod tamen Caſsius. de lega. iij. Alibi tamen, vt in ciuitate Piſarum, vidi verba ſtatuti aliter compoſita. dicebant enim, q ſi quis eſſet de nobili patrimonio. &c. Iſto caſu non dubitarem baſtardum contineri verbis ſtatuti. Nam appellatio famil. intelligitur pro agnatione, quod eſt nomen iuris ciuilis: quæ agnatio non cadit in baſtardum: vt dixi. Sed cūm dico de nobili patrimonio: hic ſignificatur natura. q. d. natus ex patre nobili. Nā patris & matris nomina ſunt ſignificatiua naturæ: vt dicit text. in l. tutelas. ff. de capi. dimi. ſed ſecundum naturam, ita baſtardus eſt filius, & eius pater eſt pater, ſicut legitimus: cum iure naturali oēs ſunt legitimi: vt in auth. qui mo. na. effi. leg. §. liceat. ver. bella 2 verò. Quæro, popularis † mulier nupta in domo nobilis vtrū dicatur nobilis. Videtur indubitāter q ſic: vt l. fœminæ. ff. de ſenat. Sed quid ſi effecta eſt vidua. Hic videt̄ caſus, q idem. Nam de iure cōmuni, mortuo viro, adhuc dicitur de familia. ibi ſi matrimonium morte, &c. Pro hoc videtur tex. in l. filij. §. vidua. ad munic. †Tertiò 3 dubitatur, an popularis accipiens in vxorē nobilem videatur nobilis ſiue de domo nobilium: hic videtur text. quod ſic: quia ſi gener accepit filiam alicuius. videtur de familia illius. Ita videtur hic. Sed, vt dixi, non eſt verum de propria ſignificatione: vt d. l. pronunciatio. §. familiæ. de ver. ſigni. Non obſtat hæc lex: quia hoc eſt ex præſumpta 4 mēte defuncti. Item facit † iſta lex ad ſtatuta, quę dicūt q minor nō poſsit cōtrahere ſine licētia duorū propinquorū: vtrū dif cant̄ ꝓpinqui affines [f]: hoc eſt cōſanguinei vxoris, hic eſt tex. q nō. ibi: nō ſolū propinquos. ſed his deficiētibus &c. Apparet ergo, q gener & nurus, & alij affines, non dicuntur propinqui, vt vidiſtis. ſ. vnde vir & 5 vxor. l. j. † Vltimò eſt videndū quomodo cognoſcatur, vtrū appellatio familiæ referatur ad perſonas, an referatur ad res. Rñdeo q quādo profert̄ à teſtatore: aut diſpoſitio ſit familiæ, aut de familia. ſi ſit familiæ, refertur ad pſonas: vt hic in prima parte. ſi de familia referſ ad res: vt hic vitio, in ſecūda parte. vt l. nam quod. §. fi. cum l. ſeq. ad Treb. etiā colligitur in d. l. pronūciatio. de verb. ſigni. Prædictorū ratio eſt: quia de familia, prout referſ ad pſonas, nō poteſt teſtator diſponere. nam cū liberæ perſonæ ſint: nō poſſunt relinqui alteri, ſed ſi appellatio familię profertur à lege, quæ pōt nō ſolū diſponere familiæ, ſed etiā de familia: tunc eſſet neceſſe q recurramus ad antecedentia, & ſequētia: & ſic intelligemus qual'r lex intellexit vt l. ſi ſeruus pluriū. §. fi. ff. de lega. j. & debemus accipere intellectū quī eſſet ſine vitio: vt l. ambiguo. ff. de re. du. & de reg. iu. l. quoties.

g *Si omiſſa [g] ſit cauſa teſtamenti. Rubr.*

Continua vt in gl. & in qbus caſibus habeat locū edictū, ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti: dic vt in gl. nō eſt verū: quia edictū, ſi quis omiſ. cau. teſta. nō eſt inductum, niſi ſolum quādo quis omittit ex teſtamēto, & adit ab inteſtato. Illud aūt q eſt itroductū, quādo vadit ad ſubſtitutū, vel vadit ad legitimū, nō eſt per edictū ſi quis omiſ. cau. teſta. ſed eſt per conſtitutiones Principū, vt apparet ex legibus hic allegatis. & hoc eſt vtile ſcire propter formationem libelli, &c.

1 *Repudians in caſu huius legis, qui non accepit pecuniam, num teneatur in ſubſidium? ibi quærit.*

SI in fraudem. Si inſtitutus dimittit hæreditatem, vt vadat ad ſubſtitutum, legata debētur à ſubſtituto: & ſi pecuniā, ob hoc inſtitutus accepit etiā ipſe tenetur. h. d. Oppo. quando aliquis dat ſubſtitutum vulgariter videtur inſtituto permittere, quod repudiet: vt lege Cornelius ff. de hæred. inſtit. not. in l. Pap. §. quarta. ff. de inoffi. teſta. Si ergo permittitur repudiare, ex voluntate defuncti: non incidit in hoc edictū vt l. qui autem. in princip. ff. eod. Solu. concedo quòd teſtator videtur hoc permittere quòd fiat bona fide: non autem q fiat in fraudem legatorum. argum. l. j. §. denique. ff. de aqua pluuia arcenda. Opp. ij. & videtur, quod indiſtinctè relicta ab inſtituto, debeantur à ſubſtituto, etiam ſi nulla ſit fraus: vt l. licet. de leg. j. Dicit gl. & bene, intellige q hic teſtator noluit, q eſſent repetita à ſubſtituto. & dicit bene, intelligo teſtatorem noluiſſe hoc, quando ab inſtituto noīatim religt: vt l. ſi plures. de leg. iij. & l. j. §. id q ex ſub 1 ſtitutione. ad l. e. Fal. Quærit gl. in primo caſu huius legis † q̄ inſtitutus repudiauit, nec accepit pecuniā: vtrū etiā ipſe in ſubſidiū teneat̄? Finalr̄ gl. determinat q nō: & hoc colligit tenēt doc. do. Iac. But. ſic ſimpliciter recitādo cōtrariū tenuit. Nā cum ipſe repudiās participauerit fraudē, debet in ſubſidiū teneri: vt l. fina in prin.

Paul. de Caſt. in l. pactum. C. de colla. Pro quo facit Ang. in §. ſi ab vno. ī. de legi. hære. Et ad materiā, vide oīno Bal. in præalle. l. generaliter. & moder. in l. iij. de in ius voc. Et vtrū ſi ſtatuto caueatur, q capiēs filium rebelle conſequatur certū præmiū, vtrū capiēs ſpuriū conſequatur, vide Bar. in l. itē in poteſtate. ff. de his q ſunt ſui vel alie. iur. in princip.

POMATES.

e ¶ Vtrum baſtardi. Quid autem ſi ſint legitimati: vide Alex. cōſil. ij. maxime in v. col. & vol. iij. & per eundem in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. col. xx. et ſeq. ff. ad Tre. Ann. cōſ. xlvj. in iij. charta.

f ¶ Propinq affines. Qui dicatur propinqui, vide etiā in l. j. C. vn̄ vir & vxor. Qui dicant̄ cōiūcti, vide in l. cui corum. §. affinitatis. & ibi Barto. ff. de poſt. Et ſcias q vxor eſt coniuncta pſona l. ſi §. et ibi Bal. ſ. de fur. Dixi in l. cū aliena. de leg. An autē ſol. matr. dicatur adhuc affines, vide l. cui co rū. §. j. & ibi nota. de poſtu. & gl. not. in l. ſed hoc ita. ff. de re iudi. et q vxor di cat̄ coniuncta tenet bal. in l. fi. circa med. iij. col. j. de indi. vid. et vide in verbo, p genie, qui dicant̄ affines. Adde an ſtan ſtatuto, q inter affines fiat compromiſſum, ſi ſol. matri. mulier litiget cū affinibus viri, teneat̄ ad cōpromiſſum. Pau. de Ca. cō. lxviij. vbi de ſtatuto Veronæ.

P. PAV. P.

g ¶ Si omiſſa. Circa materiā huius tit. vide oīno Fran. conſi. clx. in penul. col.

---

a ¶ De eo p quē fa. erit. Adde q ſi ille tex. bene ponderet̄, nō facit ad hoc, ꝓpoſitum. Nam ibi ille cōtra quem agitur in ſubſidium, nō fuerat in dolo, ſed agebatur in ſubſidium contra illum ad quem lucrum peruenit ex dolo alterius.

P. PAV. P. ¶ Inſtituti. Et ideo ſi aliqs inſtituat̄ q fuit capax ex teſtō po

b terit ab inteſtato ſuccedere p iſtū tex. dicit Cō. cōſ. lxxxiij. q loquit̄ de forē.

P. PAV. P.

c ¶ Viduitate indicit. Limita iſtā reg. non procedere qn̄ in caſu quo nuberet eſſet relictū legatū alij perſonę magis priuilegiatæ. tex. eſt ſing. in l. titio. vſuſfructus. §. ſerui. ff. de cōdi. & demō. vbi Bar. poſt Guil. de Cuneo, infert idē eſſe q eſſet relictū legatū alicui eccleſiæ vel piæ cauſæ quod bene ꝓbat̄ in illo tex. arguendo a libertate ad piā cauſam, vt per Bart. & alios in l. ſi vnus. ſ. de teſta. de hoc ēt vide Franc. cōſi. lxvij. in iij. col. & ibi etiā dicit q cōditio tēporalis pōt apponi. vide Iaſo. hoc tit. in l. j. in vlt. col. quid autē ſi fiat legatū alicui cum hoc q intret religionē, an talis conditio reijciat̄, vide Bar. conſil. clxxvij. contra quem tenet Paul. de Caſt. in authen. niſi rogati. in vltimis verbis. C. ad Treb. Sequitur Deci. in repet. c. in præſentia. in ix. char. verſic. & q̄ ſupius dicta extra. de probat. vbi alia allegat & ſequitur Paul. de Caſt. vide Iaſo. in auth. cū relictum. in iij. col. in iſto titu. vide ad Bart. ī l. Titio centum. §. Titio. cē tum. ff. de conditio. & demonſtra.

d ¶ Cui relictū. Vide Bar. ī cōſi. cxxxviij. quomodo allegauit in auth. inci. lator præſentis ſchedulæ. Andr. Barba.

d ¶ Cui relictū. Quid aūt ſi relinqt̄ mulieri ſub cōditiōe, ſi monaſteriū īgrediat̄: an dicat̄ indicere viduitatē, & ſpernat̄. Bar. q ſic, in cōſ. inci. diua Miniata. & Bal. hic ad iſtā auth. ī ſe. nup. an relictū indicēs viduitatē teneat: vide Bar. in l. j. verſi. ſed pone, prior. de ſecū. nup. & nō. hic q qn̄ qs nō pōt cauere, ſtatur iuratoriæ cautioni. Vide gl. et Bar. et doc. in l. vſuf. ſ. de vſufr. & ibi dixi. et qd dixi. ſ. tit. ij. l. ſanci mus. & adde, q ſi qs nō pōtare fideiuſſore, excuſat̄ a tutela. l. ſi qs inter. §. Impator. de exc. tu. & l. fi. in fi. ff. de ſuſ. tu. ſecū dū Bal. in l. j. in fin. ſ.

in prin. de eo p quē facta. erit. [a] Sed hoc nō placet: qa hic loquit̄ de acqrendo, ſed dolus cōmiſſus in nō acquirēdo, nō facit in ſubſidiū quem teneri: vt l. q aūt in princ. ff. q in fraud. cred. teneas ergo gl. tuā. Venio ad ſecundā partē, & opp. de l. ſi à ſubſtituto. ff. eo. Sol. Dic plenè, vt hic in vlt. gloſ. Vltimò hic diſtinguitur. & Cyn. hic refert diſtinctionem magnam, quam Dy. ponit ff. eod. tit. ideo vide Cy. hic, vel Dyn. ibi tū iſta diſtinctio eget ſuppletione in multis: & in alio anno incœpi, & non perfeci.

CVm qui. Si omittit ex teſtamento, vt adeat ab inteſtato, legata & libertates debentur: ſed ſi ex teſtamento non poteſt adiri ex b defectu teſtamenti, vel hæredis inſtituti: [b] tunc ſecus. h. d.

SI Proculiana. Etiam ſi legata debeātur ex hoc edicto, eſt locus Falcidiæ. h. d.

De indicta viduitate, & lege Iulia Miſcella tollenda. Rubrica.

LEX I.

LEgatū. Indictio viduitatis in perſona tertij non reprobat̄. h. d. Habes hoc in l. mulieri & Titio. ff. de con. & demon. Opp. de l. auia. §. Titio. ff. de cōd. & demon. l. hæres. ff. e. Sol. in prima legatū erat puentū ad mulierē: in ſecunda erat legatū relictum cuidā coniunctæ perſonæ mulieris, in cuius fauorē præſumebat̄ mulierē deſiſtere à matrimonio: ideo conditio ſpernitur.

1 *Lex Iulia Miſcella quid indicebat.*
2 *Conditio indicens uiduitatem ſpernitur.*
3 *Mulier præſumitur habere animum procreandorum liberorum.*
4 *Via malitijs non debet aperiri.*
5 *Cautio Mutiana ſolum in caſu huius l. eſt ſublata.*

LEX II.

AMbiguitates. Conditio q̄ viduitatem indicit, ſpernit̄: & lex Iulia Miſcella, & cautio, & iuramentū, qđ per eā indicit̄, eſt ſublatū. h. d. Debetis ſcire, q de iure antiquo Digeſtorū & codicis, cōis cōditio, q̄ indicit viduitatē, ſpernit̄: & legatū capitur tanq̄ purū. Poſt illud ius Digeſto 1 rum ſuperuenit † Iulius Miſchellus, qui fecit legem circa hoc, per quam ſtatuit q mulier, cui ſic relinquit̄, quādo accepit legatū, intra annum debet iurare de nō nubēdo: vt hic tangitur p gloſſ. & plenius per Azo. in 2 ſumma. Nota † q ſpernit̄ conditio, q̄ vidui c tatem indicit. [c] † Nota q in dubio præſumi 3 mitur mulierē habere animū procreandorū 4 liberorū. Nota † q nō debet aperiri via ma

litijs. Pro declaratione legis, querit̄ quid indicebat lex Iul. Miſcella. dic vt dixi ſ. ad eui dētiam: vt tangitur hic p glo. & clarius per Azo. in Sum. huius tit. Quæro, quid indicebat cautio Mutiana. Quia dñi, ille tractatus de cautione Mutiana, eſt ſatis longus: habetis in l. Mutianæ. de cōd. & demō. & gloſſ. hic tangit: dic vt in ea, quæ bene dicit. 5 Quæro, † vtrum cautio Mutiana in omnibus ſit ſublata per hanc legem. Glo. hic dicit, & bene, q nō, niſi in caſu huius legis.

1 *Correctio legum non inducitur ex identitate rationis, niſi quatenus in lege ſit expreſſum.*

d CVi relictum. [d] Iſta auth. corrigit leges antiquas in aliquib. Oppo. cōditio, quę viduitatē indicit, ſpernit̄: vt. l. ij. huius tit. & ff. de condi. & demō. l. cū ita. & l. hoc modo. Sol. Dico q iſta auth. corrigit iſtas leges in nuptijs ſecundis. nō in primis nuptijs: hoc eſt, in virgine vel in ea, quę nūq̄ habuit virū. Illa lex immutata reperit̄: ideo ei ſtandū eſt ſecūdū opi. Ioā. quā Azo. in ſum. huius tit. aſſerit firmiter eſſe verā: licet Guar. dixit cōtrariū. & hoc tenent doc. ēt poſt mortalitatē ita cōſulu i. Vide gl. tuā in fin. Et q iſta opi. Io. ſit verior probat̄: qa 1 legū † correctio nō inducit per idētitatē rōnis, niſi quatenus in lege ſit expreſſum: vt l. præcipimus. in fi. de app. Dixi in auth. quas actiōes. ſ. de ſac. ſan. eccl. ſed in auth. noſtra ſolum exprimitur de ſecun. nu. ergo & c. vt dicam. j. l. proxima.

1 *Lex corrigens in uno ex correlatiuis, intelligitur corrigere in alio.*
Emptor, & uenditor ſunt correlatiua.
2 *Statutum puniens uendentem frumentum extra plateam, comprehendit ementem.*

LEX III.

e LEgem Iuliam. [c] Conditio, q̄ viduitatem indicit, ſicut in fœminis ſpernitur, ita in maſculis: ſecus ſi relictū in tēpus viduitatis conferat̄, nō vt in ea per- maneat. h. d. Not. ex hoc pri. † q ſi lex corri 1 f git in vno de correlatiuis, intelligit̄ eſſe correcta in alio, licet nō exprimat̄. cōtra hoc vidē ſ. j. de app. l. præcipimus. in fi. & qđ dixi. auth. pxi. in fi. Solu. Lex nō corrigitur, niſi in expreſsis: vt in cōtrario. Fallit in correlatiuis, vt hic. Nā maritus & vxor ſunt correlatiua. Sicut ergo lex corrigit in vxore, ita in marito. Vide in ſimili, emptor & vēditor ſunt correlatiua: pone q emptor liberat vēditorē: certe ſtatim intelligit̄ liberatus ipſe g emptor a vēditore: & econtra [g]. Hic eſt caſus in l. cum emptor. ff. de reſcin. ven. & l. fi. 2 ff. de acce. † Per hoc ſemel dixi in q. de facto. dicebat ſtatutum Piſarum, quod nulli liceat vendere frumentum, niſi in platea, ſub certa pœna: de emptore nihil dicebat:

ſtil. in d. l. Titio. dicit Bononię fuiſſe iudicatum contra Bar. in caſu d. cōſilij incip. d. minata.

e ¶ Legē Iuliā. Nota q in correlatiuis, vno correcto, corrigit̄ et reliquū. Vide tñ de hoc Pet. de Anch. in c. canonum ſtatuta. in x. char. ver. vlterius quæro vtrū iſta correctio. & ibi refert Bal. hic, quē ſequit̄. Vide tñ no. p gl. Bar. & Bal. in auth. q ſemel. ſ. qō & qn̄ iud. Et in correlatiuis, quid ſit prius, an actiuū vel paſsiuum: vide Bal. ī ru. ſ. ē re. cre. Et ad materiā correlatiuorū videvnū q dixit Bar. in l. ſi. ff. met. cā. vbi dicā poſt eū. & vide dictū Bar. in l. liberorū. §. notāter. ff. de his q no. infa. et adde vnum, q dicit Bar. in l. multū intereſt. de verb. obl. Ad de q in correlatiuis diſpoſitū in vno, diſpoſitum itelligitur in alio. Bald. conſi. xiiij. ij. lib.

POMATES.

f ¶ Intelligit̄. Etiā circa illud no. de correlatiuis, vide copioſius q̄ alibi Feli. in pœ. Decre. in ix. co. cū tribus ſeq. Et qđ diſpoſitū in vno cor relatiuorū nō ſit diſpoſitū ī alio. facit id q no. doc. in l. Iaſ. ī v. no. ī l. elec. ff. ſo. ma. rñdevt ibi p cū: q aſſignat rōne diuerſitatis.

POMATES.

g ¶ Ecōtra. Hic vide Anch. ī c. canonū ſtatuta. col. xviij. de cōſti. & Panor. ibi addita. in c. j. de locato, col. §. & Capra cōſ. j. col. j. & iiij. & Fel. in c. ſi. de iud. Iaſ. in l. ij. in iij. no. ff. de ī ius voc. Barb. in c. ceterū. colū. pe. de iudi. Ro. cōſ. cclxvj. Bal. cōſ. vj. in v. parte. Bar. in l. fi. & qđ ibi addidi, ē accep. Are. cō. lvij. col. ij. Pan. ī c. ex multa col. ij. in ver. vl. quero. de voto. A ret. cōſ. ij. col. ij. Ana. ī c. ē iudi. co. ij. & Iaſ. l. q ſe patris. co. xvij. ad fi. ſ. qd mit. & co. pe. & l. ſi emancipati. col. j. ē coſſ. Fel. in c. debito res. co. pe. ē iur. Are. ī l. ſi filiū. §. patri. co. iiij. ē vul. Iaſ. in rub. ff. & acq. poſ. Bal. no uellus in tract. de dote ī vj. parte. ī ij. pri. charta viij. col. iij.

h ¶ Per hoc ſemel dixi in q. de facto. Ite no. q. iſta, & adde Bar. ī. fi. de accep. & l. j. de cupreſ. li. xj. & no. in l. cum venerit. ff. de pac.

¶ In cōtrariū facit, q no. Bar. ī l. multus. §. j. de iur. & vide q ibi dixi. & addē no. p Bal. ī ru. ſ. ē re. cre. et adde tex. ibi, Bar. in l. ſi ab eo. ſ. de le. her. & facit, an ſi ſtatutū

excludat ſororē a ſucceſsione fratrum, an idem erit econtra: Bald. q non, in l. lege. in fi. ſ. de l. hære. & vide de materia Bald. in rub. ſ. ē re. cre.

P. PAV. P. ¶ Puniatur emptor. Panor. in c. j. in j. col. extra. loca, tenuit expreſſe contrarium, q in pœnalibus nō fiat extentio & correlatiuis ad aliud, vide Iaſ. hic qui videtur tenere. Sed adde q pœnalibus nō fit extenſio & correlatiuis ad aliud, vide Iaſ. hic qui ſponſſt contrariam ſententiam & late tangit hanc materiā correlatiuorū per tres principales cōcluſiones, vide eum & vide la-

ꝗ cū eo. & per cōſequens tūc nō ſufficit iuratoria cautio. Ad idē vide q no. Bal. in l. ſi. ſ. q cū eo. & habes poſt Bar. in l. frater. ſ. de excu. tut. Adde q hic dicitur, in prima parte apoſtilliæ: q illud p Paul. de Caſtr. reprobat̄ in l. Titio certū in princi. qa illa nō indicit ſpirituale viduitatē licet auferat carnale: qa vita cōtēplatiua altior eſt, q tēporalis. nec reputat̄ cōtra Rempu. qa aliæ ſunt pſerendæ corporibus. l. ſancimus. de ſacroſan. eccle. & do. Alex. in apo-

te de materia Fel. in proemio greg.in j.col.circa fi.cum duab. ſeq. & ꝙ et in pœnalibus habeat locũ hæc reg. vide & declara vt per Iaſ.in l.j.C.de in ius voc.Itẽ ad reg.& quatuor limitationes, vide Fel.in c.fin.extra de Iudic.

a ❡Quero, vtrũ puniat̃ emptor. Nota q. iſtã, & adde Bar.ĩ l.fi.de acce. & etiã vide q̃ dixi in ſuperiori apoſtil. & dicit do. Domi.in c.j.de temp. ord.ꝙ eo ipſo ꝙ lex facit exẽptum monaſteriũ a vendendo, facit exẽptũ emptorẽ ab emẽdo.Itẽ vide gl.in c.j. q̃ cõſeſ.in vj. ꝙ pœna ĩpoſita actori, videt̃ etiã ĩpoſita reo, & ecõtra:qđ ſi ſtatutũ cõpelleret aliquẽ emere,an compellat vẽdere?Dicit Bal.ꝙ non,in l.j. j. de commu.ſeruo manu.

b ❡Sed qa apud.Hãc legem pro ſingulari alleg. Lud.in authẽ. ſimiliter.j.ad le.Falcid.quod qñ vna lex corrigit aliã, debet fieri ſpecialis mẽtio de lege,ꝙ corrigit. Ibi gl. nõ reſpõdet, adde ꝙ cõtrariũ videt̃ velle gl.in l.cum tale.de cond.& demonſtratio.& iſta ẽ verior.& vide Iac. de Bel.in.ſ.qa vero in fi.auth.de nup.& Bal.hic in princ.in l. cũ filius.ſ.q Mutianã.de lega.ij.Ibi ad vnum tamẽ aduerte not.ꝙ mulier trãſiẽs ad ſecunda vota, dicit̃ caſte viuere, & honeſte. Adde Bar. in auth. hoc locũ.ſi ſecundo nupſ. mu. Vide tamẽ Bal.con tra.& Imol. in l.cũ filius.ſ.q Mutianã. de leg.ij.& Bal.in l. Deo nobis.in iij. co. de epiſco.& cleri.& ibi,an dicatur vidua viuere,quę ingredit̃ monaſteriũ:& quid habeat facere hæc mulier?Vide Bal.in in dicta l. decreto.ſ. de inſa.& hic adde Bal.in l.j.in iij.col.ſ. de raptu virg.& ibi generaliter ponit, quomodo ſumatur pudicitia,p Bal.hic, in j.co.et ad materiã adde dictũ Bal.in l. d voluntatis.C. de fideicom.& vide repertoriũ in verbo, caſtiſsima.

ADDE quod nec legatũ amittit mulier ſecũdo nubẽs,ſi teſtator dixerit, donec in hoſpitio meo vixerit,& virum ſecundum ducat in hoſpitio primi:vt conſuluit Oldr.conſilio. ccxiij.

POMATES.

c ❡Dicit̃ viuere caſte & honeſte. Iſtud cõſiliũ Bar.hic reprehẽdit Paul. de Ca.in l. cũ q pbabilẽ.C. de epi.& cler. qa maritus nõ preſumit̃ cogitare de tali caſtitate, cum dicat lex ꝙ eius anima triſtatur per ſecũdas nuptias ſed intellexit de caſtitate viduali. Vide etiam Felinũ ex iſto cõſilio Barto.hoc in principio declaratur ſuper gloſ.j.in tertia colũ. & Imol.& in Grego.in princ.ſecundæ columnæ. Vide pulchra verba. in l.Deo nobis . in tertia columna prope finem. de epiſcopis & clericis. quota lex ſit caſtitas, vide Nicolaum de lyra Matthæi xiij.in glo. in ver.& dabatur.Barba.conſi.vj.colum.vij.vol.j. ibi Bal. Et

quero vtrũ puniat̃ emptor. a Ego dico ĩ iſtis correlatiuis quid ſtatuit̃ in vno, videtur ſtatutum in alio:vt hic,et in alijs legib.ſ.alleg. Pro hoc facit j.de cupreſ.l.j.lib.xj. vbi videtur caſus. Prædicta vera, niſi diuerſa ſit ratio emptionis,& venditionis.argu.ſ.de reſcin.ven.l.fi.& quod ibi videbitis.

☞ *Si relinquuntur uxori centum, quam diu in domo teſtatoris manſerit, & ad ſecũda uota non tranſierit, an uideatur indicta uiduitas.*

2 *Mulier, quæ nupſit, dicitur caſtè, & honeſtè uiuere.*

1 SEd quia apud. b Summaui cũ pcedentib. Circa legẽ noſtrã † qrit glo.qđ de eo.ꝙ quotidie relinquit̃ mulieribus,videlicet q̃ diu in domo mea remanſerit,& ad ſecunda vota non trãſierit: an per hanc cõditionẽ videat̃ indici viduitas? Gl. non rñdet. Vide gl.fi.in fi. Et aduerte, dicũt doc.ꝙ per hæc verba non indicit̃ viduitas: imò dictũ legatũ pro præſenti tpe eſt purũ pro ſequẽti cõditionale:vt donec erit vidua capiat ſine ſatiſdatione: cum deſierit eſſe vidua, deſinet capere:vt ff.de an.le.l.filiæ.Facit de cond.& demõ. l. pater Seuerinã.ſ.fi. Ad vnum tñ aduertas,ne decipiaris. Gloſ. hic formando q.ponit verba cõditionis ſic. Quãdiu in domo mea caſtè,& honeſtè vixerit. Certè illa,†quæ accepit virũ, dicitur 2 viuere caſtè,& honeſtè: c vt l.mulier.ſ.cum proponeretur.ff.ad Treb. Vñ conſilium eſt ꝙ addatur in verbis teſtamenti, illud, & ꝙ ad ſecunda vota non tranſierit:aliàs per hęc verba mulier non impedireur tranſire ad ſecunda vota,& capere relictum,&c.

De his quæ pœnæ nomine, in teſtamento, vel codicillis relinquuntur. Rubrica.

1 ☞ *Pœna adiecta legato, ſi excedit debitum modum uſurarum, reducitur ad legitimum.*

2 *Legatum ſub conditione impoſsibili, & turpi, qñ ualeat?*

3 *Anguſtia temporis ſubducitur de contractibus bonæ fidei & de ultimis uoluntatibus.*

4 *Præceptũ interdictũ, uel improbatũ legibus quod dicatur.*

LEX I.

SVperuacuã. d Qđ pœnę nomine relinquitur valet: niſi turpis vel ĩpoſsibilis diſpoſitio pręcedat. h. d. Opp. ff.de cond.& de.l.mulcta.in princ.& ff.eo. l.j.ſol. dicit glo.hæc corrigit illas. Iſta. ſolu. nõ eſt bona quia etiam de iure antiquo, poterat relinqui nomine pœnæ, & valebat: vt l.j.ſ. item ſi ita.ff. ad leg.fam.& l.j.ff.de penul.le.& l.ſi pœnam.qñ di.leg.ce.& l.iij. ſ.fi.de annu.le.Propter hoc debetis diſtinguere tria iura.Nã primũ fuit ius Digeſtorũ, per ꝙ valebat relictũ noĩe pœnæ. vt d. l.niſi pcederet diſpoſitio turpis: vt l.j.ff.eo. vel qñ nihil poterat grauato imputari: vt l. mulcta,ff de cõd.& dem.Secundũ ius fuit, per ꝙ fuit ſtatutum indiſtinctè, ꝙ nõ valeret relictũ nomine pœnæ. Fuit tertium ius, ſcilicet huius legis, per quod illud ius mediũ tollitur, & ad primum redit̃. & eſt hodie idem, qđ de iure antiquo Digeſtorũ. Circa iſtã partem†quero dicit̃ hic,ꝙ valet relictũ noĩe pœnę.quid ſi pœna excedat legitimum modum vſurarũ:an reducetur ad legitimum modũ:ſicut dicimus in cõtractibus,vt le.Iul.ſ.idem Papi.ff.de act. e empt.& ſ.de vſur.l.cũ allegas c ? Rñ.ſic d.l. ij.ſ.fi.& de an.lega. Venio ad ſecũdã partem:dicitur hic,ꝙ vitiatur relictum,quãdo 2 præcedit iuſſus turpis vel impoſsibilis †. Contrà:inſti.de hære.inſtit.ſ.impoſsibilis.ff.de cõdi.& demõ.l.obtinuit.ſ.de inſti. & ſubſti.l.reprehẽdenda. Dicũt quidam,ꝙ hæc intelligit̃ ſecũdũ illas,vt valeat,reiecta cõditione.Certè iſtud eſt cõtra iſtũ tex. qui dicit,ſine vllo dãno &c. nã ſi relictum præſtat̃ hæres erit in dãno. vnde glo.ſol.diſtinguẽdo:aut cõditio impoſsibilis apponitur in pſona grauati:& nõ valet relictũ,vt hic.aut in pſona honorati:& valet relictũ, vt in cõtrario.Iſtã opi. tenet gl. ff.de condi. & demõ.ſuper rub.& l.obtinuit.e.ti. Iſtud nõ placet:qa eſt cõtra dictã l.obtinuit.quæ ſimpliciter dicit turpes conditiones eſſe remouendas. Quæ eſt ergo vera ſolu? f dicunt vltramontani,& bene:licet ſit dictum glo.alibi.quod hic nõ fuit appoſita cõditio impoſsibilis:imò cõditio neceſſaria. Cum enim pręcedat diſpoſitio turpis,vel impoſsibilis:vtputa,iubeo ꝙ patrẽ tuum occidas. Iſtud eſt turpe,& impoſsibile de iure. Sequitur,& ſi nõ occidas des Titio centum. Iſta cõditio,& ſi nõ occidas,eſt neceſſaria:quia contraria eſt impoſsibilis:vt l.in illa . circa finem.ff.de verbo.obliga.Et iſtam ſol.tangit gloſ.in l.j.ff.de condi.inſtit.vbi pleniſsimè tractaui iſtam materiam impoſsibilitatis.Sed contra hoc oppo.ſi præcedit conditio neceſſaria:ergo ſtatim debetur,et purè: vt dicta l.in illa.in fin.de verbo.obli.& l.ſi pupillus. ſ.qui ſub conditione.ff.de noua. Sol.ibi loquitur,quando non præcedit diſpoſitio turpis. hic verò quando præcedit diſpoſitio turpis. Facit ad hoc ff.de verbo. obliga.l.ſi homo mortuus. coniuncta l. in illa.in princip.eod.titu. Opp.gloſ. de l.ſi mihi & tibi.ſ.ſi quis.de leg.j.vbi etiã præceptum impoſsibile valet. Dicit gl.ibi non erat impoſsibile:quia teſtatot poterat ſuper uiuere,& eo viuente ſerui poterãt peruenire Romã. Iſta nõ eſt bona ſol.quia eſt con 3 tra regulam Catonia.ideo dicit̃,ꝙ ſicut anguſtiæ tẽporis ſubducũtur de cõtractibus bonæ fidei,vt l.inſulam.ſ.j.ff.loca.ita ſubducuntur de vltimis voluntatibus,quæ habent inſtar bonæ fidei:vt vidiſtis l.in minorum.ſ.in quib.cau.in integ.reſti. nõ eſt ne 4 ceſ. Quæro circa iſtam † partẽ,ꝙ eſt præceptum legibus interdictum,vel improbatum.Glo.dicit,quando teſtator reliquit legatum non capaci, vel præcepit ſe ſepeliri cum veſtibus. Vide glo. Iſtud vltimũ probatur in l.ſeruo alieno.ſ.fi.ff.de lega.j.

De fideicommiſsis. Rubrica.

LEX I.

g SI probaueris. g Iſta eſt ſingularis lex,& ſatis notabilis:fortè non eſt alibi

d ❡Superuacuã. Adde Bar.& doc.in l.j. de cõdi.& demõ.& in l. teſtamento. la j. eo.ti.& in l.hæredibus. Vide oĩno Bar. in l.paterfamilias.ff. de condi.inſtitu.

d P. PAV. P. Diſpoſitio pcedat. Vide eũ pro limitatione, & quod dicit Pau.cõſil.ccxxxiij. in j.& ij.col.ꝙ ſi p hibitus ſit filius ſub pœna priuatiõis hęreditatis licet nõ valeat phibitio quantum ad legatũ ſi tamen alienaret priuaretur hæreditate vt per eũ de quo habes ad Bart. in l.quoniã in prioribus. C.de inoffi.teſta. Item an ignorãti currat tps poſitũ in priuatiõe hæreditatis a recto re, & nõ currat niſi ab addita hæreditate, & an requiratur interpellatio. Vide Bar.in auth.hoc amplius j.de fi.inſtr.& de interpellatiõe vide in repet.in verſi. interpellato . & in verſi. conditio.

e ❡L.cum alle.Et adde ad materiã d.l.cũ all'.& l.Iul.de ac.ep.

f ❡Quæ eſt ergo vera ſolu. Adde,ꝙ iſta pœna adiecta conditioni prædictæ.nocere nõ debet l.ſi homo mortuus.de verbo.obli.qñ impoſſibile, vel turpe erat in prima diſpoſitione,ꝙ occidẽs patrẽ, &c.& adde Bart.in d.l. ſi homo.et doct. in c.fi.de cõd.appo.

P. PAV. P.

g ❡Si pbaueris. Circa hãc l. ꝙ debitum annuũ poteſt de pręſenti indici in iudicium, Vide Alexã. conſil.xcv.in ij.col. Itẽ ꝙ iſta lex loquẽs in alimentis habeat locũ in dote debita ex vltima voluntate, vide Bar. in quęſtio.vj.per eum diſputata incip.mulier habens amplum matrimoniũ.in pe. col. vide in materia quę dicit Iaſ.in l.ſi certis annis.in j.& ij.colũ. C.de pac.& hic etiã late aduerte tñ ꝙ ſi quis peteret ſolũ p vno anno & obtineret : quia reus nil in iudice opponeret ſi poſtea reuerſus cum cõueniat ex alijs annis, poterit opponere cõtra inſtrumẽtũ nõ obſtãte ſentẽtia lata pro j.anno.vide Ange.in ſ.in his ad fi.& ĩ auth.de inſtr. cau.et fi.col.vj.Are. in l. iſta ſtipulatio. col.pe.

col.pe.de ver.obli.vbi dubitat an idẽ ſit in ſtipulatione annua.

a ❡Triẽnalis.Item operatur illa triennalis præſtatio aliam præſumptionem, quã habes ĩ caſu ſingulari.l.qcunque.j.de apo.pu.lib.x.Et ad gl. & ad tex. iſtum adde Bar.in l.ſi id. in prin.ff.de iuriſ.om.iud. Adde ꝙ iſta eſt ſingularis lex de cuius materia vide Bar.in l.proxi.& no.ſignat Bal.in l.aduerſus. C.de vſuris.Et ſic iſtud trienniũ operatur in caſu fauorabili,ad inducendũ liberationẽ:vt ibi, iuncta gl.Et limita hãc l.pluribusmodis:vt per Ang.in repe.l.ſi certis annis.ſ.de pactis.& ibi dixi. Et hanc l.extẽdit Bart. & ibi vide.Et hoc, quod dicitur in l.putat Barrtolus in lege ſi certis annis.et in l. cum de ĩ rem verſo. ff.de vſur.procedere etiam in legato dotis,& in legato ad refectionẽ viæ,& ĩ alijs ſimilibus fauorabilibus:vt ibi p eũ. & idem tenet Bal. ĩ dicta l.ſi certis annis & cũ Barto. tranſit Angelus & Fulgoſius in dicta lege , ſi certis . Et idẽ tenet Bar.in quadã diſputatiõe incipiẽte, mulier . Antonius de Butrio ĩ repetitio.c. peruenit. ĩ ſeptima col.de cenſi.& Ioannes de Imola ĩ lege ſi vero.in ſ.de viro in xij.co.ff.ſoluto mr̃imonio et Fulgoſius dicta lege,cũ de ĩ rẽ verſo.& Mattheſilanus de Mat.ĩ ſuo tractatu extẽſionũ. Et ſubdit Angelus ĩ repetitiõe legis ſi certis.ꝙ idẽ erit ĩ legato facto p redemptiõe captiuorũ,vel pijs locis,cũ hæc tãquã pia diſpoſitio ſit fauorabilis allegat l. ſi qs pro redẽptiõe. ſ.de dona.& l. ſi qs ad declinãdã.ſ.de epi.& cl. Pietatis enĩ cã mouit hic legislatorẽ ad ita ſtatuẽdũ ex quo dicit. An . ſe nouiſsime ĩferre , ꝙ hęc lex nõ hẽat locũ ĩ legato alimẽtorum relicto diuiti:qa tũc ceſſat rõ pietatis:vt no.gl.ĩ l.illud.ĩ ver. aliã cãm.ſ. de ſacro. ſan.eccl. & declarat Bar.optime ĩ repe.l. ĩ ij.qõ.ſecundæ partis principalis. e. ti. Nõ obſtat l.cũ hi.ſ. nihil.ff.de trãſac. vbi nõ põt trãſigi incõſulto ptore ſup legato alimẽtorũ relicto pauperi , vel ẽt diuiti: qa tñ dixit An.ꝙ illud eſt extẽſiõe Iuriſcõſulti,ĩ caſu illo,ꝙ nõ reperit̃ ĩ caſu iſto. Hãc tñ limitationẽ reprehẽdit Ale.de Imo.ĩ d.l.ſi certis annis. Hãc tñ Flo.ĩ d.l.cũ ĩ rẽ verſo.ſimplr̃ ponit illã limitationẽ,& al's duas,quas.j.recitabo,& eas approbat,licet nullã de An.faciat mẽtionẽ.Scđo limitat An. hãc legẽ ñ hẽre locũ,qñ teſtamẽtũ eẽt ĩutile eo,qa teſtator nõ erat habilis ad teſtãdũ:qa tũc lex reſiſtit teſtãdi potẽtiæ:& ſic ex eo teſtam. nõ orit̃ naturalis,nec ciuilis obl.l.nõ dubiũ.ſ.de legi.& l.cũ lex.& ibi notat̃ p Bar. ff.de fideiuſ. Quã limitationẽ intellige verã,qñ teſtator erat inhabilis ex defectu iuriſgẽtiũ:ſecus ſi a iure ciuili tm̃:qa tunc bene oritur.naturalis,cũ naturalis ſit inuẽta de iure naturali ſeu gẽtiũ.l.cũ amplius.in fi.de regu.iur.Et hoc verificatur ex no.p Barto.in repetitione l.ij.in ij.quæſtione principali, quam expedit per v.q.ſ.de ſac.ſan.eccle.vbi concludit, ꝙ relicta ad pias cauſas debent̃,licet teſtator eſſet inhabilis ex defectu ſurgẽte a iure ciuili tantũ.& ibi ponit qui ſunt iſti defectus.Tertio limitat Ang.in prædicto loco hãc legem nõ habere locũ,vbi teſtm̃ eſſet inutile,propter imperfectionẽ volũtatis,eo qa volũtas imperfecta,nõ eſt volũtas.l.ſi is cui.& ibi not.ff.de teſt.& ideo debet intelligi hæc lex imperfecta,rõne ſolennitatis deficiẽtis:quo caſu orit̃ naturalis obligatio:vt not.gl.in l. ſi poſt diuiſionẽ.cũ ſi.ſ.de iuris & facti ignorã.Dic ꝙ illud pendet ab illo,an teſtamẽtũ imperfectũ rõne voluntatis valeat ad pias cauſas, vel inter liberos:de quo,&c. Itẽ aduerte ad illud,ꝙ dixi ĩ prĩcipio ꝙ licet cõmuniter extẽdatur hæc lex ad legatũ dotis, & refectionis viæ: tñ ſecundũ Salicetũ in d.l.ſi certis annis, ſupra de pact.illud non videt̃ verũ : qa ea quę fiũt cõtra ius commune,nõ debẽt extẽdi.l.ius ſingulare.& l.ꝙ vero.ff.de leg.& præſertim cũ nõ ſit rõ in dote : qa legatũ alimẽtorũ dicitur pium. Tex.eſt optimus in l. Mela. poſt prin.ibi,pietatis intuitu.ff.de ali. et ciba.lega.no.Bar. in l.alio. circa ij.col. eod.titu.Itẽ ſuper eo non poteſt tranſigi prætore inconſulto. l.cũ hi.ſ.in his.ff.de trãſact.ꝙ nõ reperitur ĩ dote.Et p multas alias rationes,de quibus ibi per eum. Tñ tene opin.Bart. quę eſt cõis.Primo, qa dici poteſt,quod cauſa dotis ſit cauſa pia.l.cũ his.ſ.ſi mulier.ff. de cõdi.indebi.& no.Bar.p illũ tex.in l.ſi ego.ĩ prĩc. ff.de iure dotium.et Bald.in repeti.l.j.in vij.col.de ſacroſãct. eccle.& in l.ſicut.de act.& oblig.in l.mãdatũ.ſ. mandati . & æquiparatur cauſæ alimẽtorum:vt colligitur ex no.p gloſ. in l.ob æs.ſ.de prædijs minor . & not. Bart.in l.ſi.ff.de his qui.vt ĩdig.cũ ſimi. & probant iura allegata per Bartolũ ĩ dicta l.ſi certis annis. Et rñſionem ad alia qui dicit et obijcit Salice. vide per Alexan. de Imol.in dicta l.ſi certis annis in ver.præterea ego video in libertatibus. Nota quod libertates ſunt ita fauorabiles , ſicut alimenta : vt probat tex. in cap . cauſam matrimonij.de offi. dele. Adde latius vidẽdum per Alexã.in d.l ſi certis annis.& quæ ibi poſui.

a alibi. Breuiter dicit: Præſtatio triennalis a facit vt alimenta etiam in futurum debeantur ex inutili voluntate.h.d.

1 ☞ *Legatum annuum ſolutum in præſenti, quãdo obliget ad ſoluendum in futurum.*

2 *Agi de præſenti quando poſsit pro tempore futuro, & quo modo.remiſsiuè.*

LEX II.

ET ſi inutiliter. Ex inutili volũtate,legatũ à ſciẽte ſolutũ nõ põt repeti.h.d.iſtã legẽ lege cũ pcedenti: quia inuicẽ ſibi cõtradicunt. & l.j.eſt notabiliſſima,& ppetuo tenẽda mẽti. Op.de hac l.ij.ad primã.nã ſibi præiudicat,ſi pſtitit p triennium, vt ibi:ſed hic præiudicat,ſi pſtitit ſtatim. Huius timore hæc l.ij. legitur hic,ĩ ij.gl.duobus modis. Primo,ꝙ in l.j.ille,q ſoluit,fuit ignorãs:hic fuit ſciẽs. Hęc nõ eſt vera,vt j.videbitis. Alij dicũt ꝙ in l. j.& ij.fuit ſolutum à ſciẽte.q̃ ſolutio ſtatĩ piudicat,in eo qđ ſoluitur:in eo vero quod eſt ſoluẽdũ,nõ præiudicat,niſi fauore alimẽtorum,qñ præceſsit præſtatio p triennũ:vt l.j.& iſta eſt vera opi.quã tenẽt oẽs doct.ſecundũ hoc l.j.intelligit̃,qñ ſolutio eſt facta à ſciẽte.Idẽ intelligit gl.l.ij.in ſol. vltimi contrarij.in alijs variat,vt ſtatim dicã. 1 Veniamus†ergo ad gl.l.j.& opp.à diuiſione. Nã aut hæc volũtas fuit ſolẽnis & tũc ſine dubio ſtati põt peti:nec curatur de præſtatiõe triẽnali. Aut iſta volũtas fuit inutilis:& tunc aut ſolutio fuit facta à ſciẽte,et ſtatĩ piudicat,nõ ſpectata ſolutiõe triẽnij:vt j.l.proxima. Aut ignorauit:& tũc et ſi infinitis vicibus ſoluiſſet,in futurũ non piudicaret:vt l.obligationũ fere.ſ.placet.de actio.et obli.& ſic vr̃,ꝙ iſta lex nullo caſu locũ habeat: Sol. Dicit glo. ꝙ hic nõ agnouit ſciẽter:ſed eſt ſpãle, vt ſoluẽdo tanto tẽpore videatur agnouiſſe. & ſic intelligitur iſta gloſſ.in eo qui ſoluit ignoranter. quod eſt cõtra illud,qđ tenet hæc eadẽ gl.in fi.& j.l.prox. Preterea ego video in libertatibus,q̃ ſunt ita fauorabiles ſicut alimẽta,ꝙ præſtatio per errorem nõ præiudicat:vt.l.cũ teſtamẽtum.ſ.de iu. & fac.igno. ergo nec in alimentis. Vñ alij ſoluunt,ꝙ hic fuit volũtas ſolẽnis:& l.qđ hic dr̃ de præſtatiõe triẽnij,ſubaudi,maximè.Iſtud nõ eſt verũ:quia ſecũdũ hoc lex nõ eſſet facta ĩ caſu dubij. Dic ergo ꝙ iſta eſt veritas,ꝙ hæc ſolutio fuit facta à ſciẽte q̃ piudicat ſtatĩ ĩ eo qđ ſoluit̃:ſed ĩ eo:qđ eſt ſoluẽdũ in futurũ,nõ piudicat,niſi pcedat pſtatio triẽnij:& eſt ſpãle fauore vl.volũtatis,& alimẽtorũ,vt ſtatim dicã. Item oppo.ſ.de vſur.l.creditor.Sol.Ibi loquit̃ in cõtractibus,vbi pręſtatio triẽnalis non preiudicat:hic fallit fauore vltimę volũtatis,& alimẽtorũ.Itẽ opp.ff.ad l. Falci. b l. ꝙ de bonis.ſ.ij.Gl.dicit ꝙ ibi nõ ſoluit tribus annis.Tu dic ꝙ hic eſt ſpeciale in alimẽtis:ibi loquit̃ in alio relicto,quã alimẽtorũ. Item opp.gl.ꝙ ibi cõſtabat pactum nudum interceſſiſſe,& ſic diſpoſitionẽ eſſe et inualidã:hic aũt erat dubium.vtrũ voluntas fuerit ſolennis,vel non. Vnde in dubio præſumitur ſolẽnis. Vide ergo iſtã gl. quæ intelligit hanc legem qñ erat dubiũ, vtrũ volũtas fuerit ſolennis aut non.& ſic glo.in ſeipſa variat iſtã legẽ tribus modis. Vna,ꝙ intelligat̃ in neſciẽte:alia,ꝙ intelligat̃ in dubitãte:alia,ꝙ intelligat̃ in ſciente. Iſta ſolu.nõ placet:qa neſciens,& dubitãs pari paſſu ambulant:vt l.ſi.ſ.de cõdi.inde.& l.manifeſtiſsimi.ſ.ſinautẽ.ſ.de furt.Solue ergo ꝙ hic eſt ſpeciale fauore alimentorum,& vltimæ volũtatis,& lex cõtraria loqtur ĩ cõtractibus,non in vltimis volũtatibus.& hęc eſt vera. Itẽ opp. & videt̃ ꝙ maius tempus requiratur,ſcilicet decẽ annorũ: vt l.cũ de in rem verſo. ff.de vſur.Sol. Hic conſtabat,volũtatem eſſe inutilẽ:tñ propter præſtationẽ triẽnij validatur,vt in futurũ præſtetur:ibi erat dubiũ,an titulus preceſsit: ad cuius probationem inducebatur præſtatio lõgi tẽporis. Ad l.j.opp.vltimo modo:dicitur hic ꝙ agit̃ vt in futurũ præſtent̃.Contra, c iudiciũ non põt eſſe in futurum: c vt l.non quẽadmodũ.ff.de iudi.& de vſur.l.j.ſ.j. Sol.Hic pro futuro agitur ex iure pſenti: ibi ex iure de futuro. Vide gl. Iſtud dictũ nõ videtur pcedere in obligationibus ex teſtamẽto:ſed in obligationibus,quæ ex cõtractu pcedũt.nã ſtipulatio annua vna eſt pro toto tẽpore,et ſtatim naſcit̃ actio, obligatio:vt l.ſi Stichum.ſ.ſtipulatio.de verg.obl.& l.ſenatus.ſ.fi.de do.cau.mor. Vnde meritò poteſt dici,ꝙ ibi agitur ex iure de præſenti:ſed in obligationibus annuis,vel menſtruis ex teſtamẽto quot ſunt tempora,tot ſunt obligationes:vt d. l.ſenatus.ſ.de dona.cau.mor.& l.cũ in annos.de annu.leg. Vnde non poteſt dici, ꝙ pro futuro tẽpore agat̃ ex iure de præſenti,cũ de preſenti nullum ſit ius de tem pore futuro. Suſtinẽdo gl.poſſum dicere ꝙ in hac lege non agitur ex teſtamento: ſed agit̃ ex neg.geſ.hoc eſt,ex vltima illa volũtate inutili,cum præſtatione triennij oritur quædã obligatio,& agitur condictione ex hac lege. Vnde magis videtur

b ❡Oppo.ff.ad legem Falci. Bald.in d.l.ſi certis annis.videtur dicere ꝙ expediatur officio iudicis.dic vt ibi.

c ❡In futurum. An quis poſsit agere pro futuro ex iure præſenti,ad hoc vide Bart.in l.vbi autem.ſ.pen.de verb.oblig.& quod notat Bart.per illum textum in l.libertos quos.in fin.ſ.j.de alimen.legatis.& probat textus , & ibi not. Bartol.in l.male agitur.de præſcriptio.xxx.annorum.& quæ not. Barto.in l.pecuniæ .ff. de alimen . lega.per Imo.in l.ſi ſtipulatus.ſ.cum ſtipulamur.de ver.obl.per Cy.& alios in l.prima.ad finẽ.ſ.eo.& Bar.& Bal. hic,& in l.j.j.de ſentẽ.quæ ſine certa quãti.& Ang.in repetitiõe l.j.ſ.de iure dot.Bar.expreſſe tenet,ꝙ agat̃ cõdictione ex hac lege.vide quæ ibi dicam.

a ℂ Voluntas. Circa hāc l. vide oīno bar. in l. pr̄. §. j. de leg. iij.
↬ P. PAV. P.
a ℂ Voluntas. Qđ ſit īterp̄tāda defuncti volūtas ex bono & æquo, & ꝙ vbi verba ſunt clara ſtandū ſit verbis, vide Soc. in l. in his. ff. de con. & demon.
b ℂ Videtur prohibita donatio. Adđ meliorē tex. in l. ſtatuliberi a cæteris. de ſtatuli. licet al'r videaẗ obſtare in l. pr̄. §. qn decim. de leg. iij. vbi vēdere, donare: et ꝙ dicit intelligas verū qñ īhibeẗ cōtractus reſpectu p̄tij redimēdi ex re: qa tūc prohibitio contractus vēditionis, nō impedit donationē. ē tex. no. in l. fin. j. de præ. cur. lib. x. & ad prædicta adde tex. not. ī c. j. §. donare. qualiter feu. olim po. alie. iuncto prin. illius c. & vide quæ no. in l. fi. ſ. de iure emphyt. & Bal. hic. adde pulchrā limitationē, ſecūdū Pau. de ca. hic ad id qđ diciẗ, ꝙ ꝓhibitus alienare, nō diciẗ ꝓhibitus alienare rē, quā emit a cohærede, qa hoc dicit eſſe verum cū ꝓhibitio facta eſt ꝑſonaliter, ſ. vt nullus alienet p̄tē ſuā. ſed ſi prohibitio eſſet ne alienetur fundus extra familiā & ſic ad rem, tunc licet vnus emat ab alio, illā p̄tē, quā emit vēdere tamē nō pōt. & ita al's đ facto cōſultus dicit rñdiſſe. Adde etiā ꝙ ꝑ iſtā l. dicit Bal. quē ſeqẗ Paul. de ca. ꝙ ſi ſint pl'es feudatarij eiuſdē rei ꝙ vnus pōt p̄tē ſuā alteri vēdere, & donare, ſiue cōſenſu domini: qñ feudum eſt antiquū, & inuicem ſuccedūt in eo, vt eſt caſus ī c. j. de ali. feu. pa. in verſ. ſi fe. ſecus in feudo nouo pluribus conceſſo in quo vnus alteri ſuccedit. Itē facit ſecūdū Bal. ꝙ ep̄s q ꝓhibeẗ vēdere bōa menſę ſuę, poſsit tū donare capitulo cathedralis eccleſiæ: qa faciunt vnū corpus. de quo eſt glo. in cle. ſi vna. de reb. eccle. non ali. Et quo ad primum Pau. de Caſtro vide Bal. cōſi. ccclxxx. ij. lib. quo vero ad ſecūdū de feudatarijs, vide eundē Bal. cō. xvj. iij. lib. & qđ voluit idem Bal. conſi. xxvj. v. lib.
c ℂ Vltimo gl. Quid ſi teſtator mādat hæredi, ꝙ res nō exeat manus ſuas, qd importēt, vide Bart. in l. manumiſ. de iuſtit.

ex cōtractu quā ex teſtamēto. Vel aliter & puto melius, ꝙ illud, ꝙ glo. dicit hic, ꝙ agiẗ ex iure de præſenti, hoc eſt, occaſiōe iuris de præſenti, agitur ēt pro futuro tēpore, iō ne cogatur ſingulis annis, vel ſingulis mēſibus agere de iure ſuo: arg. l. male agiẗ. j. de præſcrip. xxx. annorū. & hoc plus placet. Rō, quia iſta pręſtatio triēnij licet inducat vt magis ſit cautū, nō tamen inducit vt plus debeatur, quā primit⁹ debeatur, arg. l. Titius rogatus. ff. ad Treb. Sed primitus naturaliter debebātur alimenta, pro primo tēpore purè, pro ſcđo tꝑe ſub cōditione, ex hac inutili volūtate: tunc propter præſtationē debebiẗ ciuiliter eodē modo. Fateor tñ, vt arbitror, ꝙ hic ſit agēdū cōdictione ex iſta lege, ar. l. ſi peculiū. §. j. de ſtatulib.
2 Qualiter†autē pro futuro tꝑe poſsit agi, dixi tibi in l. j. j. de ſentē. quæ ſine certa quan. De hoc ibi dixi hoc anno: & ibi tex. & gl. tangit. Dixi etiā aliàs de dam. infec. l. ſi finita. §. fi. cū l. ſeq. Tamē ſingulariter no. iſtum text. in obligationibus annuis, & mēſtruis: quia pōt quis petere vt aduerſarius cōdēnetur ad p̄ſtandū de præſenti, & vt præſtet in futurum. Expedita l. j. ſuper l. ij. glo. facit vnam quæſtionem, vtrum ei, qui ſoluit vnum, præiudicetur in alijs. Gl. determinat quòd non. & dic vt in ea habes.

1 ☞ *Fideicommiſſum vniuerſale tranſmittitur ad hæredem ante reſtitutionem.*
2 *Fideicommiſſum vniuerſale an tran tiat ur fideicommiſſario defuncto ante aditam hæreditatem, ſicut tranſmittuntur legata particularia. quod ſic.* LEX III.

CVm ſecundū. Fideicōmiſſū vniuerſale tranſmittitur ad hæredes ante reſtōnē: & ſi debitor creditori ſuccedit, extingūtur actiones. h. d. Vide ergo,
1 & nota†ꝙ dixi tibi in ſummario ꝙ fideicōmiſſum &c. Simile videbitis j. eo. l. ſi in perſona. & l. apud Iul. §. vtrū ad Treb. & l. cogi. §. idē Metianus. e. ti. licet gl. tua dicat cōtrariū, & male, in l. à teſtatore. de cōdi. & demō. & l. cū filio. de leg. j. & ibi reprobaẗ ꝑ Dy. Quæro, an iſta puella poterat cogere iſtos hæredes adire hæreditatē. Gl. q̄ eſt hic, diſtinguit: Aut teſtator relinquit libertatē & hæreditatē, ꝑ fideicōmiſſum ſeruo hæredis, aut ſeruo teſtatoris. Et ſi ſeruo teſtatoris: aut ab oīb⁹ relinqtur libertas & hæreditas: aut ab alio libertas, & ab alio hæreditas. Adde ibi: & ſibi reſtituere, &c. hic iunge finē iſtius gl. ibi: ſecus tñ ſi ab vno, &c. Quærit gl. ſcđo qd ſi teſtōr vnū inſtituit ex dodrāte, aliū ex quadrāte, ipſi tamē ſunt hæredes puellæ ęqualiter. Certè iſto caſu, dicit gl. iſte, qui fuit inſtitutus in maioti parte, cogeẗ reſtituere tertiā partē ſuæ partis, vt in gl. Iſtud qđ gl. dicit, pōt ꝓcedere, ſi ponimus iſtā puellā fuiſſe ſeruā hæredū pro æquali portione: & iō cū ad eos æqualiter pertineat ius patronatus, æqualiter ſuccedunt. Sed ſi ponimus ipſam fuiſſe ſeruā teſtatoris, tunc ad hæredes pertinuit illa ſerua ꝓ hæreditaria portiōe, hoc eſt ad vnū ꝓ nouē partib⁹, ad ſecūdū pro tribus, & eaſdē partes vr̄ habere in iure patronatus. vñ nō ſuccedit æqualiter, ſed reſpectu portionū dñicarū, & iuriſpatronat⁹: arg. Inſti. pro ſoc. §. illud. Et ita dicebat Ia. Bu. & ſic reprobat hanc gl.
2 Quæro, licet fideicōmiſſum†vniuerſale tranſmittatur ad hæredes añ reſtōnē, vtrū trāſmittaẗ fideicōmiſſario defuncto añ aditā hæreditatē, ſicut trāſmittunẗ legata p̄ticularia? Gl. vr̄ tenere ꝙ nō, in l. qdā. ff. ad trebel. Ego tñ cōſueui tenere cōtrariū. quod plenè examinabo ī l. cū filio. ff. de le. j. vbi vide &c.

1 ☞ *Prohibitio alienationis extra familiam, non comprehēdit alienationem factam in familia.*
2 *Prohibita uenditione, dicitur prohibita donatio.*

a
1 VOluntas. [a] Prohibitio†alienationis extra familiā nō impedit alienationē, quę fit in familia. h. d. Not. primò ꝙ dixi in
2 ſummario. No. ſecūdò illud, †ꝙ ꝓhibita
b vēditione, vr̄ ꝓhibita donatio, [b] ꝙ apparet hic. & ideo donatio nō eſt ꝓhibita, qa fit ſorori: ſec⁹ ſi fieret extra familiā, vt hic vides in tex. & gl. vr̄ dicere expreſſe. j. de vſuca. pro emp. l. ij. Quærit gl. vtrū iſta ſoror cui hæc portio ē donata, poterit illā extra familiā vēdere. et vr̄ tenere ꝙ ſic ar. l. pater. §. quindecim. ff. de leg. iij. ſed fortè illa lex nō facit: nā ibi fuit facta ꝓhibitio ſimpliciter. ſed hic qlibet fuit ꝓhibit⁹, ne venderet partē ſuā, dic vt ibi. Vltimò
c gl. [c] format vnū arg. cōtra. & nō ſoluit. de l. cū hi. §. ſed ſi pluribus. ſed ibi ratio prohibitionis habet locum etiam in alienatiōe quæ fit inter eos, hic ſecus &c.

SI frater. Pupillaris directa, adueniente pubertate expirat: ſecus in fideicōmiſſaria ſimpl'r facta vel cū tp̄is diſtinctiōe. h. d. Vide quandā gl. quæ eſt hic, quæ tollit quoddā magnū dubiū, vide gl. pe. Et vt intelligas melius, op. qñ pupillaris ſubſtō valet iure fideicōmiſsi: illud fideicōmiſſū expirat adueniēte pubertate: vt l. ſi fundū ꝑ fideicō. al's ſi titio. §. fin. cū l. ſeq. ff. de le. j.
d & ibi ꝑ Dyn. & ad Treb. l. Scæuola. [d] & ibi ꝑ Dy. Sol. hui⁹ timore, dicit gl. ꝙ hic fuit cōfirmata pupillaris ſubſtō ꝑ hec verba, qñcūꝗ deceſſerit, ſecus ſi teſtator ſimpliciter dixiſſet, dictā ſubſtitutionē volo valere iure fideicōmiſsi. arg. l. contrariæ.

PRædia. Si res obligata legeẗ à ſciēte, vel cōiunctæ ꝑſonæ, hæres eā luere cogiẗ, vel p̄tium ſoluere: ſi a creditore alieneẗ. h. d. Op. de l. ſi res obligata. ff. de le. j. So. ꝙ hic deficit ꝑ illā ſuppleẗ ſ. ꝙ ēt ī alio caſu hæres cogaẗ luere: videlicet, qñ legatario luēte apud aliū nihil remaneret. Vltimò aduerte ad vnū, quod ego dico: qđ nec repio aliū dicere: & credo dicere veritatem. Ego intelligo iſtā l. & ſimiles, quę loquunẗ de re obligata, qñ res ē obligata ꝓ debito alteri⁹, quā teſtatoris, vel hæredis ei⁹. Nā ſi res eſſet obligata ꝓ debito teſtatoris. vel hæredis eius, abſꝗ diſtinctione aliqua hæres luere cogiẗ. Nā ad legatariū creditor ꝑuenire nō pōt ꝑ hypothecariā actionē, niſi pri⁹ debitore principali exiſtēte in mora, vt l. debitores. j. de pig. vñ nō euincerenẗ à legatario: niſi ex culpa eius. ſ. hæredis. hoc vr̄ gl. velle nō cauillando eā in l. q ſolidum. §. fi. ff. de le. ij. dixi tibi ī l. ſi res. de le. j. no. ibi, qa habeo iſtā limitationē ꝓ notabili.

e VOluntatis. [e] Seipſam ſummat. gl. op. à diuiſiōe dic vt in ea. & plenius ꝑ Dy. in ca. inſpicimus. de reg. iur. li. vj.

QVi fideicommiſſariam. Seruo proprio pōt relinqui legatum, ſi ei relinquitur libertas. h. d.

f A Beo. [f] Quem non honoro, non onero, hoc dicit iſta lex.

& iu. Tene mēti qa faciet tibi honorē. Circa hoc adđ Bal. ī l. peto. §. fratre. et ꝑ leg. ij. & Imo. in l. filius. §. diui. in iij. co. de leg. j.
d ℂ L. Scæuola adde no. ꝑ Bar. in d. l. Scæuola. & hic adđ quę no. Bar. in l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus. de ver. ob. & in l. ſi qs a filio. §. j. de le. j.
e ℂ Voluntatis. Adde Bart. in l. ſtipulatio iſta. §. in ſtipulationibus. de ver. oblig. & in l. ſi quis a filio. §. j. de leg. j.
f ℂ Ab eo. Hæc lex ꝓcedit nō tantū ī eo, qui directo percepit a teſtatore fructuū cōmodū, ſed etiā ſi per obliquū. l. cū filio. cū ibi plene not. ꝑ Bart. & doc. de le. j. Itē an habeat locū in executore vltimę volūtatis, q nihil ꝑcepit a teſtatore. l. ſi qs in prin. de leg. iij. Dic vt habes ex no. per Bar. in l. Firmio. cū remiſsiōibus ibi ff. qñ dies lega. cedis. Et no. ꝙ honoratus cōmodo nō pecuniario nō pōt grauari. l. Titius. ſecūdū vnā lect. & ibi doct. ſ. de ope. libe. & l. ij. de le. j. & Bar. ī l. ſi mulier §. fi. de leg. iij. & no. Bart. ad hanc l. vide Bar. in l. alio. ī prin. de ali. & ciba. lega.
↬ P. PAV. P.
f ℂ Ab eo. vide Alex. cōſil. cccxxvij. & an ꝓpter hoc ꝙ teſtōr aliquem grauet videatur ei relinquere illud, in quo eū grauat, vide Alex. cōſi. ccccxj. in iij. col. & cōſi. cccccxliij. ī vij. col. an aūt iſta regu. ꝓcedat ſi iſte nō honoratus eēt pręſens & nō cōtradiceret, vide Bar. cōſi. cciij. Itē limita multipliciter reg. huius l. vt ꝑ Alex. in l. cū filio. de lega. j. & ibi vide

Verb

VErbum. Si in oratiōe deficiat verbū, ſubintelligitur verbum, per quod diſpoſitio valeat. h. d. Hoc autē verbū nolo, ideo nō ſubintelligitur in hac lege: quia per hoc diſpoſitio vitiaretur.

1 ☞ *Quando præceptum de non alienando dicatur nudum.*

a QVoties. [a] Alienatio à teſtatore prohibita, pōt fieri conſenſu omnium, quorū fauorē reſpicit ꝓhibitio. h. d. hæc notabilis lex. Op. de leg. j. l. filiuſfa. §. diui. Sol. ibi præceptū fuit nudū, hic nō, ſed conti
1 net cām tacitā vel expreſſam. Ita dicit gl. Huius†cauſa videndū eſt qñ dicatur p̄ceptū nudū? Rñ. qñ ꝓhibitio alienationis fit fauore ꝓhibitorū, tūc preceptū diciẗ nudū: niſi expreſsè dicat, ꝙ alienatione facta deueniat in talē, vt l. Titio. in princ. de cōdi. & demō. & l. pr̄. in prin. de leg. iij. & d. l. filiuſfa. §. diui. eo. ti. Si verò ꝓhibitio fit fauore aliorū quā ꝑſonæ ꝓhibitæ, vt cū volo domū nō alienari extra cōſortes, tunc non vr̄ præceptū nudū, ſed illæ perſonæ, quorū fauore fit ꝓhibitio, poterunt reuocare alienationē factā. Ita debet intelligi hæc gl. dum dicit tacitā, vel exp̄ſſam. arg. l. ſeruo legato. §. j. de leg. j. & l. fideicōmiſſa. §. interdum. ff. de leg. iij.

1 ☞ *Fideicōmiſſum relictū ad diē incertum, quod ante diē reſtitui pōt. & nu. 3. & 5.*
2 *Executores rogati poſt mortem hæredis diſtribuere bona inter pauperes, quòd non poterunt hærede uiuente pauperes eligere.*
4 *Hæres reſtituēs ante diem, quando poſsit à creditoribus conueniri, ſicut donās uel uēdēs.*
6 *Reſtitutio fideicōmiſsi facta exiſtēti in poteſtate, quæritur ei in cuius poteſtate eſt.*

b POſt mortem. [b] Iſta eſt pulchra l. Fideicōmiſſum relictū ad diē incertā pōt
1 añ diē reſtitui. h. d. †Op. de l. cū pater. §. hęreditatem. de leg. ij. Gl. ſoluit duobus modis: tñ prima ſolu. adaptaẗ ad
c prin. §. ſecūdi. ad fi. Dic ergo [c] ꝙ non cogiẗ reſtituere ante diē vt in §. hæreditatē. ſed pōt ſi vult: vt hic. Item hoc eſt verū, qñ eſt rogatus reſtituere certæ perſonæ: ſecus ſi incertæ: vt puta illi perſonæ, quā eliget: vt d. l. cū pater. §. à filia. Rō huius eſt, quia forte tꝑe mortis eligeret alium, quā modo: ideo intereſt aliorum, vt non reſtituat, vel forte tempore mortis alij, qui
2 modo ſuperſunt, nō ſupererunt. Per hoc dixi hoc†anno pluries, de facto teſtator īſtituit hæredē, & voluit bona ſua poſt mortē hæredis, diſtribui inter pauperes eligendos per ſuos fideicommiſſarios, vtrū iſti fideicōmiſſarij executores poſſunt pauperes ante mortē hæredis eligere? Certè non. Caſus eſt in d. l. cū pater. §. à filia. ff. de leg. ij. vbi eſt tex. & glo. ꝙ perpetuo tene menti. Ad idē op. ff. ad Treb. l. ſed & ſi añ. vbi añ
3 diē nō pōt reſtitui. Soluit gl. †ibi inſtitut⁹ purè erat rogatus
d reſtituere ſub cōditione [d] caſuali, hic ſub cōditione, quæ erat omnino extitura. Vide iſtā gl. Iſtud: ꝙ dicit glo. hic: ꝙ conditio eſſet oīno extitura, nō eſſet verū, ſi poneremus hæredē rogatum reſtituere, cū moreretur fideicōmiſſarius. Sed ſi ponimus hæredē rogatū reſtituere poſt mortē ſuam hæredis, vt tex. ſonat, cū iſta conditio nō eſſet omnino extitura, quia pōt fideicommiſſarius decedere ante hæredē: iō ſic nunquā veniret dies fideicommiſsi. vt l. ſi cū hæres. ff. qñ di. leg. ce. Et hoc tenet gl. tua. j. hic poſita. Solue ergo, & hęc veritas eſt, ad hoc vt facta reſtitutione trāſeāt actiones ꝑ Treb. ita ꝙ hęres non poſsit conueniri: oportet ꝙ fiat reſtitutio, ſecundū ꝙ teſtator voluit. Sed ſi reſtituit ante diē, vel cōditionis euētū, non reſtituit, vt teſtator voluit: ideo actiones ꝑ Trebellianicū nō trāſeunt, vt hic eſt caſus, & in l. ſed & ſi ante. ff. ad Treb. Sed bene poteſt fieri reſtitutio vt habeat vim cuiuſdā donationis.
4 & hic eſt caſus in l. noſtra. Vnde†fateor, quòd hic hæres, qui reſtituit ante tempus, poterit conueniri à creditoribus, ſicut alius vendēs, vel donās hæreditatē teſtatore nō diſponēte, vt l. ij. ſ. de hære. ven. & l. hæreditatem. ff. de dona. & iſtud eſt ve
5 rum. Sed†contra prędicta iterum opp. extra gl. vr̄ etiā qđ ſi certę perſonę debeat fieri reſtitutio, nullo modo poſsit fieri ante diem, vt l. filiuſfa. §. diuus Seuerus. ff. de le. j. Sol. Illud, quod hic dicitur: habet locū quando quis eſt rogatus reſtituere certę perſonę vni tantum, tunc omnis reſtitutio interim facta, valet iure donationis, vt dixi: & adueniente conditione confirmatur per Trebellia. & trāſeunt actiones. Sed quādo reſtitutio debet fieri pluribus, licet perſonis certis, reſtituens non liberatur: quia poterat eſſe quod tempore exiſtentis conditionis, ex illis pluribus non ſuperit niſi vnus, cui dēat fieri reſtō in ſolidū: nec reperitur facta, niſi pro parte: vt
6 in d. §. diuus. Itē hoc, †qđ dicitur hic, habet locū, qñ reſtō fit vni certæ ꝑſonæ ſui iuris. Nā ſi fieret perſonæ, quæ eſſet ī poteſtate alterius, vtputa, ſeruo, filio, monacho: ſtatim quæritur ei, in cuius ptāte eſt: & poſsibile eſt qđ tꝑe exiſtētis cōdōnis, ille reperiretur ſui iuris: vnde deberet hodie fieri ſibi reſtitutio. Cū igitur ipſe non habeat, nec poteſt confirmari per Treb. ideo reſtituens non eſt liberatus. Hoc ēt probatur in d. §. diuus Seuerus. Tene mēti, rogo te.

QVoties. Relicta legata à gradu ſecūdo nō debeẗ, ſi illis gradibus locus non eſt h. d.

1 ☞ *Caſus, in quibus ſi hæreditas non adeatur ex teſtamēto, legata non ualeant.*
2 *In teſtamentis quando ſunt relicta ad pias cauſas, an requiratur aditio hæreditatis, ut legata debeantur.*
3 *Hæreditate nō adita ex delicto hæredis, ā legata debeātur.*
4 *Hæres hæredis quando cogatur adire, ſi hæres potuit adire, & non adiuit.*
5 *Si eſt inſtitutus hæres, qui non eſt capax, & rogatus reſtituere, an cogatur adire.*
6 *Si capax inſtitutus non cogitur adire, & reſtituere: an ille, apud quem remanet hæreditas, remaneat cum onere iſtius fideicommiſsi.*
7 *Quæ dicantur uerba directa, & quæ obliqua.*
3 *Verbum ſimpliciter, quomodo accipiatur. remiſsiuè.*

e EAm, quàm. [e] Hæc lex reputaẗ ſecūda difficilior legū Codicis. Sed nō eſt verū, vt vobis j. patebit. Lex iſta habet duas lecturas, & diuidiẗ in parte tres. Primò rñdet q̄rēti. Secundò rñdet tacitæ obiectiōi. Tertiò ſuā rñſionē adaptat ad q. ꝓpoſitā. & hoc ſcđm vnā lect. Secūda ibi: tūc enim. Tertia ibi: qđ reſcripſimus. Dñi, hæc lex habet duplicē lect. Vna eſt lect. antiquorū, q̄ ponitur in. j. gl. q̄ pōit caſū. Scđa eſt lec. Az. q̄ poniẗ ī glo. iij. q̄ eſt ſuper ver. ſimpliciter. Vtraque lect. eſt vera in ſe. Gl. ſimul ꝓſeqtur vtrāꝗ. Ego ꝓſequar primò lec. antiquorū, ſcđò lect. Azo. q̄ eſt verior. Quātū ad text. legis noſtræ, p̄mitte ad euidētiā, qđ eſt ar. ad vtrāque lect. ꝙ qñ teſtator erat in cōiūctiōe ꝑſonæ, vtputa, qa filiū putat, vel fratrē illū, qui nō eſt, ſiue eſſet in cōuētione naturali ſiue ciuili, nō valet inſtō: vt habuiſtis ī l. pater. & l. nec apud. ſ. de hær. inſt. Hoc p̄miſſo ſcđm lect. antiquorū, breuiter hoc ītēdit: Legata & fideicōmiſſa ab inteſtato repetita, debēẗ ab inſtituto, ſi adiuit: al's à veniētibus ab inteſtato. h. d. ſcđm lect. Pl. caſum ī terminis ponit gl. j. Scđm iſtā lect. nō habetis notare aliud, niſi ſcđm qđ dixi in ſūmario. Op. de l. veritas. & l. ex teſtō. j. e. Sol. iſtud cōtingit: quia fideicōmiſſum eſt repetitum ab inteſtato: ſecus ſi non eſſet repetitum, vt ī cōtrario. Et ꝙ hoc ſit verū, probatur ex text. iſto ibi: tunc enim locum habet. Domini, iſta lect. eſt veriſsima in ſe. vt l. ex teſtō. j. e. & l. fi. j. de codi. l. j. ff. eo. cum multis ſi. Vnde per hanc l. non habemus aliquid noui, ſecūdū iſtā lect. nec fuiſſet conſulēdus Prīceps, cùm de hoc multi caſus eſſent tā de iure Digeſtorū, quā de iure Codicis. Præterea iſta lect. nō congruit huic literæ. Dicit enim tex. cum ſimpliciter antequā xij. ætatis annū, &c. No. ꝙ dicit, fideicōmiſſum relictū eſt ſimpliciter: ſed ſecūdum lect. antiquorū eēt relictum dupliciter, hoc eſt in duplici caſu: ab inſtituto, ſi adeaẗ hæreditas: à venientibus ab īteſta

Socy. in j. & ij. colū. Itē niſi eſſet relictū ab honorato & non honorato cōiūctim qa debet in totū ab honorato: vide Iaſ. ī l. ſi duobus. §. hr̄s. ī j. not. de lega. j.
a ℂ Quoties. Vide Bar. ī l. j. ſ. de pactis.
b ℂ Poſt mortē. In materia huius legis adde no. caſum in l. vxorē. §. Seia. đ le. iij.
c ℂ Dic ergo. Adđ hic plene not. per Imo. poſt Bar. in l. ſtipulatio iſta. §. inter cætera. đ ver. obl. Et idē qđ tenet hic Bar. tenet ipſemet ī l. cū pr̄ §. a filia de leg. ij. hic alle. per Bart. quod eſt dictū valde notabile. Aduerte tamē, ꝙ contrarium pōt dici duobus modis. Nā licet ante mortē reſtituatur, nō tamē fit cōtra voluntatē teſtatoris, vt hic in text. ibi: defūcti iudicio. Præterea, iſtud tēpus erat appoſitū in fauorē hæredis, cui optime renūciari pōt. Cogita. Dicit tamē ꝙ iſte text. non obſtat: qa loquitur quādo fuit rogatus certæ perſonæ reſtituere: ſecus ſi īcertæ. Et vide hic per Bal. maxime in penu. co. & per An. & Imo in l. filiuſf. §. diui de le. j. Bal. & an. hic tenēt cōtra Bar. ibi, vt habeat vī cuiuſdā donatiōis. Vide Bal. in addi. Spe. de inſtr. edi. in xviij. col. verſi. merus executor. Adde ꝙ Pau. de Caſ. hic dicit hāc q. Bar. accidiſſe Paduæ: tamē nihil decidit. Tu vide Bal. cōſil. ccccl vj. & conſi. xxv. iij. li. & melius per Pe. de Anc. cōſ. cciij. qui apte tenet cōtra Bar. quia hoc fit fauore animæ teſtatoris, nō pauperū & quāto citius fit, tāto melius Ro. dicit, ꝙ ipſe tenet contra Bar. eius conſi. cclij. tamē ſtat cū Barto. Ab. cō. xj. ij. li. ſentit idē, qđ Pe. de Anch. & dicit eē caſū ī l. cū ꝓponas. ſ. de pact.
d ℂ Sub cōditiōe. Adde videndum. Viđ Bal. conſi. liiij. j. lib.
↬ P. PAV. P.
e ℂ Eam, quam. Cir-

to, ſi non adeat̃,& ſic diceret̃ dupliciter:
vt l.j.ff.de vul.& pup.& ſic nõ cõgruunt
huic lec.& tex.hui⁹ l.ĩ ij.parte non ꝓbat,
ꝙ fideicõmiſſum fuerit repetitũ ab inte/
ſtato:ſed aliũ intellectũ habet.vt j. dicam
Pone ergo caſum ſecũdũ lect. Azo.verã
ſcd̃m quã breuiter hoc ĩtẽdit. Qñ hæredi/
tas nõ põt adiri ex teſtõ propter errorem
defuncti in cõiunctione pſonæ,legata &
fideicomiſſa ſimpliciter relicta, debentur
à venientib⁹ ab ĩteſtato.h.d.ſecũdũ lectu.
Azo.no.nec eſt alibi,& eſt ſingularis, &
eſt veriſsima,vt j.dicã in terminis. Nota
ꝙ dixi in ſummario. Ad iſtã lec.opp.de
l.ſi veritas.& l.ex teſtõ.j.eo. Sol. Hic loq
tur qñ hæreditas nõ põt adiri ex teſtõ,ꝓ/
pter errorẽ defuncti in cõiunctione per/
ſonæ.Secus ſi in alio caſu nõ fuerit adita
hereditas,vt in cõtrario,ſecũdũ lec. Azo.
quæ ponit̃ in iij.glo.ſuper verbo,ſimpľr.
quã vide.Sed q̃ro de ratione huius lectu.
doc.dicũt.Rõ eſt,qa ſi defunctus voluit
legata deberi ab inſtituto,quẽ plus dilige
bat,multo magis debentur à venientib⁹
ab inteſtato,quos minus diligebat:argu.
ad hoc ff.de cõdi.& demon.l.Publius.§.
fi.Iſtud nõ placet:qa ſcd̃m hoc vbicunqꝫ
nõ adiretur ex teſtõ,deberentur legata à
venientibus ab inteſtato,eadẽ rõne.ꝙ eſt
contra l.ij.ſ.ſi quis omiſ.cau.teſta.cũ infi/
nitis ſimilibus.Rõ igitur vera, ſecũdum
quod puto,eſt hæc,nã ab eo,ad quẽ hære
ditas vadit caſu,nõ debentur legata, neqꝫ
fideicõmiſſa:vt l.ſi fuerit.§.fin.ff.de le.iij.
Credo ꝙ ſit lex quinta in ti.ſed debentur
legata ab eo,ad quẽ vadit hæreditas ex
diſpoſitione defuncti,vt ibi dicit.Modò
qñ teſtator erat in cõiunctione perſonę.
quia putat filium eũ:qui nõ eſt:hęreditas
aufertur ab eo,& trãſit ad veniẽtes ab in/
teſtato,ex pręſumpta volũtate defuncti,
qa lex pręſumit ꝙ teſtator voluerit poti⁹
habere venientes ab inteſtato,q̃ȝ ille inſti
tutus,vt ſ.de hęre.inſti.l.ſi pater.& l.nec
apud.meritò ab eis debẽtur legata fidei/
commiſſa.Sed qñ teſtm̃ aliàs deficit, qa
hæres non vult adire,vel nõ põt:heredi/
tas vadit ad veniẽtes ab ĩteſtato,ex quo/
dam caſu:meritò ab eis nõ debent̃ legata
nec fideicõmiſſa.& ita loqtur regula ge/
neralis,quæ dicit,ſi ex teſtõ non adeatur
relicta nõ debere.Et hoc clarè dicit text.
huius l.dũ dicit ibi:tũc enim,&c.In quo
tex.patet vtrunqꝫ membrũ,& per hoc pa
tet quod iſte tex.nõ facit ꝓ lect.antiquo/
rum.Et ꝙ lectu.ſit vera,probatur ꝑ text.
in ſimili ff.de hęre.inſti.l.ſi. Opp.de l.ſi,
ſ.de condi.& ff.de leg.ſecundo.l.codicil.
1 §.fi.Sol.Dicit gl.†ꝙ illa regula,ſi ex teſtõ
non adeat̃ hęreditas, legata non valere,
fallit in xiij.caſibus, quos gl.ponit per or
dinẽ:& nos videamus eos.Primus caſus
eſt iſtius legis,ſecũdũ lec.Azo. Rationẽ
modo vidiſtis.Secũd⁹,quãdo legata fue/
runt repetita à veniẽtibus ab inteſtato:vt
in cõtrarijs modo ſignatis,et hac l.ſecũdũ
lect.antiquorum.Tertius caſus eſt,qñ o/
mittit̃ ex teſtõ in fraudẽ:vt ſ.ſi qs omiſſa
cã teſta.per totũ.& ff.eo.tit.ꝑ totũ.Quar
tus caſus eſt,cã præteritionis:vel exhęre
dationis,vt in aut̃.ex cã.de lib.& poſthu.
ibi videbitis.Quintus eſt in legatis, quæ
debẽt̃ exceptuatis pſonis: petita bonorũ
a poſſeſsiõe cõtra ta.ꝑ ti.de le.pſtã.Sext⁹ [a]
ꝑ caſum in l.cũ pr̃.§.fili⁹.ff.de lega.ij.Sed
poſſumus dicere,ꝙ hic caſus eſt idẽ cũ ſe/
cũdo caſu.ſ.poſito.Nã ꝓpter iur̃m,videt̃
rogati veniẽtes ab inteſtato.Septim⁹,qñ
teſtõr cãcellauit tm̃ inſtõnẽ,vt.l.ꝓxi.ff.de
his q̃ in teſta.delẽ.ꝙ intellige,qñ cãcella/
uit hæredes reputando indignos,vt ha/
buiſtis no.in l.noſtrã.ſ.de teſt.& l.hæredi
tas.ſ.de his qui.vt indi.Octau⁹,in caſu le
gis vltimæ.ff.de hær.inſt.& habet illa lex
eãdẽ rõnẽ,quã iſta,ſi bñ inſpiciat̃.Nonus
caſus eſt,fauor libertatis:vt l. Antonius.
ff.de fideicõ.liber.& Inſti.de eo cui bo.li.cau.addic.§.j.& per
totã illã cõſtõnẽ.Dicim⁹,fauore pietatis,vt ff.de fideicõ.li.l.
in teſtõ.Et eadẽ rõne poſſumus addere ad gl.caſum l.j.ſ.e.vt
b ibi vidiſtis.Vndecimus [b] qñ hæreditas aufertur ab indigno,
& applicat̃ fiſco.Sed certe poſſumus dicere,ꝙ hæc hęreditas
adit̃, vel ab ipſo indigno,cui aufert̃,vel à fiſco,q ſuccedit in
loco eius.Duodecimus eſt ff.ſi qs ali.te ꝓhi.l.j.§.ſed ſi legatũ.
c & iſte vr̃ quaſi idẽ cũ p̃cedẽti.Tertiuſdecim⁹ caſus [c] eſt in hac
l.ſed certe iſtũ caſũ ſupra numerauimus ꝓ prĩo.Addit Odo.
tres alios caſus.Primus ſ.de epiſ.& cle.aut̃.ſi capti.Scd̃s ſ.de
epi.aud.aut̃.liberi furioſi.Tertius,de hær.aut̃.idẽ de neſtoria
d nis.Ego addo aliũ caſum [d] no.& mẽti tenẽdũ,qñ teſtõr vetuit
detrahere Falcidiã:& pp hoc hæredes omiſerũt adire hære/
ditatẽ,hr̃ditas vadit ad pſonas enumeratas.j.e.aut̃.hoc ampli⁹
& de hæ.& fal.§.ſi verò expreſſum.Adde aliũ caſum l.ij.ſ.e.
2 Poſſum⁹ ſcd̃m†quoſdã addere tertiũ,ſ.in legatis ad pias cau/
e ſas [e].Ita tenet Spe.in ti.de teſta.§.j.ver.pone ꝙ null⁹.ꝙ ꝓbo.
Qñ vetuit teſtõr detrahi Falci.legata debent̃,hæreditate ẽt
nõ adita,vt mõ dixi.Sed ĩ legatis ad pias cauſas, ineſt tacita il
la clauſula,ne detrahat̃ Falcidia,vt in aut̃.ſiľr.& ibi not.j.ad
f le.Fal.ergo &c.Pro hoc ẽt põt induci [f] ſ.de ſac.ſan.ecc.l.j.vbi
dicit̃,liber ſit ſtylus,& licitus quaſi dicat,Iudiciũ ad pias cãs
ſit liberũ ab alijs iuris ſolẽnitatibus. & ſic nõ reqrit̃ hr̃ditatis
aditio.Tuti⁹ tñ putarẽ,ꝙ ſicut libertatũ ſeruandarũ cã fit bo/
norũ aditio,ꝑ ti.Inſti.de eo,cui bo.libe.cau.& ꝑ l.vltimã.j.de
manu.te.& ff.de fideicõ.lib.l.iiij.ita hic cã cõſeruãdorũ lega/
torũ ad pias cauſas fiat bonorũ aditio,qñ nemo reperit̃ q ve/
lit adire,ꝙ eſt notãdũ. Op.ꝙ error in qualitate pſonę,inſti/
tutionẽ nõ vitiet:vt l.cũ ꝓponas.ſ.de hęr.inſti.Sol.Hic errat̃
in cõiunctione pſonę:ibi errabat̃ in aliqua qualitate, videli/
cet vtrũ ſit ſeruus vel nõ:inter quos errores magna eſt differẽ
tia.l.iuſto.in prĩ.ff.de vſucap. Op. ad Treb.l.cogi.§.hi qui in/
ſolidũ.Iſtud cõtrariũ venit examinandũ j.in qõnibus.iõ omit
3 to hic. †Venio ad qõ.& primo q̃ro:hic loqt̃ qñ hr̃ditas nõ
potuit adiri,pp errorẽ ĩ coniunctione pſonę,qd ſi nõ potuit
adiri ꝓpter aliũ caſum:vt puta pp delictũ hr̃dis? Gl.hic dicit,
ꝙ idẽ in gl.q̃ eſt ſup ver.hr̃ditas.vide gl.illud ꝙ gloſ.dicit,qñ
nõ põt adiri delicto heredis,intelligat tali delicto,quo hære/
ditas auferat̃ tanquã ab indigno:vt innuũt hic leges allega.
in gl.Secus ſi ꝓpter delictũ auferat̃ hęreditas,tãqȝ à nõ capa/
ce:vt l.ſi in metallum.ff.de his q ꝓ nõ ſcrip.hab.& de iure fiſc.
l.in metallũ.Quæro ſecũdo,quare hic nõ valuit adoptio iſti⁹
filię.Gl.hic ſup ver.adoptata,ponit triplicẽ caſum:vel pp de/
fectũ ipſius filię adoptatę,qa erat liberta aliena,vel ꝓpter de/
fectũ iudicis corã quo,vel pp defectũ iſti⁹ adoptãtis:qa erat
4 fœmina.Vid̃ gl.ſup ver.adoptata.†Quæro tertio,qñ hr̃s in
g ſtitutus [g] potuit adire,ſi ipſe nõ adiuit,an hęres eius poſsit co
gi ad adeundũ.Gl.determinat ꝙ poſsit cogi,ſi ad eũ trãſmiſ/
ſum fuit ius deliberandi ꝑ l.cũ antiqoribus.ſ.de iure delib.als
ſec⁹.Nec ob.ff.ad Tre.l.nã ꝙ.§.j.qa ibi fuit excluſus repudia/
tione.Vñ adhuc eſt pſona,quæ põt cogi:ſec⁹ ĩ eo q excludit̃
morte.Tu verò latius dic,aut loqmur in caſib⁹,in qb⁹ hr̃ditas
nõ adita trãſmittit̃,q ponunt̃ in l.vẽtre.ff.de acq.hæ.& tunc
nõ eſt dubiũ,qn poſsit cogi hęres,ſicut poterat defunctus,vt
l,heredẽ.ff.de re.iu.& ad Treb.l.poſtulãte.in prin.Aut loqui
mur in alijs caſib⁹:& tũc aut defunct⁹ fuit iuſſus adire,non ta
men adiuit,& heres eius poterit cogi,l.non iuſtã.j.ad Treb.
aut nõ fuit iuſſus,nec adiuit:& tũc aut trãſiuit ius deliberãdi
ad hę

ca materiã huius le. vide oĩno Barb.in repet.c.Raynaldus. extra,de teſta.in lx. char.cũ tribus ſeq. vbi ponit xxj.limi.

a ¶Sextus.Add̃ Bar. in l.ſi qs in princip. teſt.de le.iij.ĩ fi.vbi ꝑ illũ tex.in §.filius. multa pulchra dixit.Et ꝓ intellectu illius.§.vide q̃ dixit Bart.in l.ij.j.cõmu. de le.Et ad id:ꝙ hic dixit Bar.adde eum in l.ſi qs pro eo.ff.de fideiuſ.ĩ verſi.ſeptẽ. & not.Bart.in l.oẽs populi.in iij.quę.in prin.in verſi.ſed an iuramẽtũ.vbi oĩno vide.& ꝑ illum tex. dicit Bal.ĩ l.verbis ciuilibus.de vul.& pup ꝙ diſpoſitio iuramẽti quæ nõ valet iure directo, valet iure obliquo, licet alias regulariter ſecus.l.centurio. & l. verbis ciuilibus. ff.de vulga.& pup. & idẽ Bald.in fi.l.ſi iure.j.de teſta.manumiſ.& Bald.hic in v.col.de illo tex. vide etiam Bart.in l.j.§.ſi qs ita.de verbo.ob.et ibi ꝑ mod.

b ¶Vndecimus. Adde videdũ Old.con. xxxix.inci.thema.

c ¶Tertiuſdecimus. caſus. Et vltra hos xiij.Barto.hic addit alium caſum:ſcilicet ſi teſtator hoc expſſe,prouidit in teſtõ. De quo per Bald.in l.j.in pen.co.C.ſi qs omiſ.cauſ.teſt.& ſic perinde, ac ſi eſſent repetita ab inteſtato: quo caſu debet̃, vt ſ.in ſecũdo caſu, in tm̃ ꝙ requiritur aditio.no.ff.de hęre. inſti.in l.qui filio.§. ſeruus.

d ¶Ego addo alium caſũ.Idẽ dixit Bart. in aut.ſed cũ teſtõr. in princi.& ibi dixi ad l.fal.& Bald.in l. nemo põt.de le.j.& in l.j.C.de ſac.ſanc. eccl.in iiij.qõ.v.qõ. principalis.ibi adde alium.Vide de hoc Bar.in l.j.ſ.eo,in pe. charta.

P. PAV. P.

e ¶Ad pias cãs.Vide Ro.conſi.ccccxxvj. in prin,& cõſi.cccc xciij.

f ¶Põt induci. Adde ꝙ idẽ tenet Bart.l.j. ſ.de ſa.ſan.ecc.in le. ordinaria.ſed ĩ eius repetitione tenet cõtra.in iiij.q.v.quæ. prin.Sed tenẽdũ eſt ꝙ tenet Bar.hic,qa hoc cõiter nõ impugnat̃.Dixi late poſt Bar.in d.l.j.in repe. & Bal.hic in iij.col. & no.æqparari cauſam libertatis,& legatorũ ad piã cãm. Cõtra hoc tñ indiſtincte vr̃ tex.in l.j. ĩ prin.ſ.ſi quis omiſ. cau.teſt. Adde quæ poſui in.d.l.j.de ſacroſan.ec.poſt Ale.

g ¶Inſtitutus.Vide l.nõ iuſtã.j.ad Tre. vbi vr̃ caſus contra iſtã diſtinctionẽ,& ibi Bart.non tñ eſt cõtra,qa ibi deceſsit hæres:& poſt iuſſũ tranſmiſit ius deliberandi:ſecus ſi deceſſiſſet añ iuſſum,qa tũc nõ trãſmiſit ius deliberandi.

ad hæredẽ:& põt cogi adire,vt hic in gl. Eodẽ mõ puto,ſi ad
hæredẽ trãſiret ius petendi reſtitutionẽ in integrũ ad adeũdã
hæreditatẽ:quia dèberet cogi illã intẽtare,vt ſic adeat.arg. ad
hoc in l.Pãtonius.de acq.hær.& l.j.ſ.de in integ.reſt. cõiũcta
l.cũ plures.§.meſſem.ff.loca.& l.ij.§.idem Labeo.ff.ne quid ĩ
loco publico.vbi quis cogit̃ agere ꝓpter aliũ.Si verò ius deli
berãdi,vel petẽdi reſtitutionẽ in integrũ nõ trãſiret:tũc nõ co
git̃ adire,imò fideicõmiſſum extinguit̃:vt l. ille à quo.§.ſi de
teſtõ.ff.ad Treb.niſi in caſibus,in quibus valẽt legata,& fidei
cõmiſſa ẽt ſi nõ adeat̃ hęreditas,vt ſupra dixi. †Quęro quar
5 a to [a],quid ſi inſtitutus [b] & de reſtituẽdo rogatus,nõ eſt capax
b & ſic nõ põt adire? Gl.hic facit tres rõnes pro,& tres cõtra:fi
naliter determinat,ꝙ nõ cogit̃ adire.& reſpõdet ad cõtraria.
Alij diſtinguũt inter fideicõmiſſum vniuerſale & ſingulare:
& hæc diſtictio nõ eſt bona:quia idẽ in vtroque: quia relictũ
à nõ capace nõ valet:vt no.in l.codicil.in prin.ff.de leg.ij.& vi
debitis.j.de cad.tollẽ.l.j.§.in primo.Diſtingue ergo iſtã mate/
riã ſic.Aut ille à quo fideicõmiſſum reliquit̃,eſt capax,ſed ab
eo aufert̃,tanquã ab indigno:& tũc cogitur adire,& reſtitue/
re:vt l.Marcellus.§.fi.ff.ad Treb.Aut nõ eſt capax:& tũc aut
ꝓ parte,& tũc idẽ:quia cogit̃ adire,& reſtituere:vt l.cogi.§.hi
qui ſolidũ.ff.ad Tre.Aũt nõ eſt capax ĩ totũ:& tũc fideicõmiſ/
ſum dicit̃ pro nõ ſcripto:nec cogit̃ adire,nec reſtituere:vt l.ſi ĩ
metallũ.ff.de his qui ꝓ nõ nõ ſcrip.habent̃ ad legẽ Corneliã
6 de fal.l.filius.§.fin.Sed hic inſurgit dubiũ:licet†ipſe nõ cogat̃
adire & reſtituere:an ille,apud quẽ remanet hæreditas, rema/
net cũ onere iſtius fideic.Dic ſic.Aut ipſe nõ eſt capax ꝓpter
delictũ ſuum commiſſum circa iſtud teſtamẽtum ,& remanet
cũ onere ſuo:vt l.fi.ff.de his q ꝓ nõ ſcrip.habẽ.& dicta l.filius.
§.fi.ad legẽ Corneliã de falſis.& ff.ſi quis ali.teſt.ꝓhi.l.prima.
§.ſed ſi legatũ.Si verò nõ eſt capax ꝓpter errorẽ defuncti, idẽ
vt hac lege.Si verò nõ eſt capax ꝓpter delictũ ſuũ cõmiſſum
circa aliud:tũc non cogit̃ adire,nec reſtituere,& à nemine de/
bet̃:vt l.ſi in metallũ.de his qui ꝓ nõ ſcrip.de iure fiſci.l.ĩ metal
lũ.Quòd tñ intellige de hæreditatibus,ſcd̃m qd̃ dicã.j.de ca/
du.tollẽ.l.prima.§.his ita, & dixi de cõditio.& demõ.l.q̃ cõdi/
tio.Itẽ illud,qd̃ dixi in caſu huius legis,qñ hæreditas non põt
adiri ꝓpter errorẽ defũcti circa cõditionẽ perſonæ,qd̃ legata,
& fideicõmiſſa debent̃:ĩtellige de legatis,& fideicõmiſsis ſim
pliciter relictis:vt dicit textus ĩ prin.legis:quaſi dicat,ſi nomi/
natĩ à perſona inſtituti:nã ſi nominatim eſſet relictũ,nõ debe
ret̃:ar.de legatis iij.l.j.§.fi.& de leg.ij.l.Celſus.§.fi.ad leg.Falc.
7 l.j.§.id,qd̃ ex ſubſtitutiõe.& ff.de leg.iij.l.ſi plures. †Quę/
ro vlterius,ꝓ declaratiõe huius legis q̃ dicãtur verba directa,
& q̃ dicant̃ verba obliqua.Gl.vr̃ declarare hic ſatis bene. Ver
ba directa dicũtur,qñ dirigũtur ad certã perſonã inſtituti ſeu
ſubſtituti:vt ipſe de manu ſua capiat. Verba obliqua,ſeu preca
ria dicũtur,q̃ diriguntur ad aliũ:vt ſic ille,cui relinquit̃,capiat
de manu alterius.Hoc vr̃ velle gl.hic ſup verbo,directis. Vi/
de tex.& gl.Plenè de hoc dixi in l.cẽturio.ff.de vul. & pupil.
8 †Vlt.poſſet hic dici,de ſignificatione huius verbi ſimplici/
ter.dixi in l.manifeſtiſsimi.in princ.ſupra de fur.ibi ſimplicior
ſententia placuit.

c **QVamuis.** [c] Qui vult antecedẽs vult cõſequẽs,ſi
ne quo conſequens nullus eſt effectus.
h.d. Not.quod dixi in ſummario.Facit.ff.de ſerui.ru
ſti.prædi.l.item ſic.§.qui habet.& §.ſi. Quæro, an pater roga
tus de emancipando,poſsit cogi emancipare? Dic vt in gloſſ.
& melius in l.cogi.§.ſi pater.ff.ad Trebellia.

1 *Si intentio alicuius eſt ipſo iure fundata,poteſt tamen illud clarius probare per teſtes uel inſtrumenta.*

d **CVm uirum.** [d] In fideicõmiſſo verbis generali
bus relicto veniunt prælegata. h.
d. Opp.ff.de leg.ij.l.vnum ex familia.§.fi.& l.ſeq.
Sol.ibi loquitur in donationibus:hic loquitur in legatis. Di/
ſtingue ergo,vt in gloſſ.& pleniſsimè dic vt in l.Marcellus.§.
1 quidam.ff.ad Trebel. †Vlti.nota ex hac lege vnum, ꝙ licet
intẽtio alicuius ſit ipſo iure fundata,ſi tamẽ illud vult clarius
probare per teſtes,vel inſtrumẽta,debet admitti ad hoc faciẽ/
dum.Caſus eſt hic:nam præceptiones veniunt in fideicõmiſ/
ſum:tamen ipſe admittitur ad probandum.

SI creditoris. Ex legato liberatiõis paratur exceptio reo , ante liberationem factam.h.d.

CVm neceſsitatem. Teſtator põt remittere onus reddendæ rationis.h.d.Quid importat relictum de rationibus non reddẽdis,eſt longa quæſtio.Dixi,& feci vnam lectionem in l.aurelio.§.Caius de libe.leg.

CLari & aperti. Poſterior volũtas valet.h.d.

ETiam. Quod relinqtur ab adminiſtratore, videt̃ relictum ab eo,cuius bona adminiſtrantur.h.d.

1 *Fideicommiſſum uniuerſale,ante reſtitutionem , quòd tranſmittatur ad hæredem,etiam,non attinentẽ defuncto.*

SI in perſona. Fideicommiſſum trãſmittitur ad hæredẽ,etiã nõ attinẽtem defuncto,ante reſtitutionẽ,& ſi creditor debitori ſuccedit,à poſſeſſore hæreditatis hæreditatẽ debet vẽdicare,nõ de/
1 bitum petere.h.d.Nota illud,†ꝙ dixi tibi in l.iij.ſ.eo.ꝙ fideicommiſſum vniuerſale ante reſtitutionẽ trãſmittitur ad hæredem,etiam non attinentem defuncto, vt colligitur hic,in eo quod dicit iſtum filiũ natum poſt mortem teſtatoris.

c **ET in epiſtola.** [e] Fideicõmiſſum relinqui põt:quolibet voluntatis iudicio legitimis teſtib⁹ approbato.h.d.Hæreditas autem non poteſt relinqui nutu, vt ſ.de teſtamen.l.iubemus.

SI ueritas. Ex voluntate nõ ſolenni, hæres nõ cogitur,niſi ſoluendo vel ꝓmittẽdo, poſtea ſe adſtrinxerit.h.d. Fallit in caſu.l.vltimæ.j.eo.& dic vt ibi.Fallit etiã in caſu l.j.ſ.eo.

1 *Inſtrumenta rei legatæ,quod remanere debeant penes hæredem.*

2 *Inſtrumentum quietationis & liberationis,debet remanere penes debitorem.*

f **INſtrumenta.** [f] Hæres nõ debet legatario pſtare inſtrumenta rei legatæ,ſed debet cauere de exhibẽdo cũ opus fuerit.h.d. No.hunc caſum bene.
1 Cõtra hanc l.opp.& vr̃†ꝙ inſtr̃a dñt eſſe apud eũ ad quẽ ptinẽt,vt l.ſi qs ex argentarijs.§.pertinere.ff.de edẽ.ſed iſta inſtr̃a pertinẽt ad legatariũ:ergo dñt eſſe apud eũ.Huius timore dixit Pla.ꝙ hic iſta prędia erãt legata pro parte,nõ in totũ , ideo debent eſſe apud hæredẽ pro ſua parte. Vide gl.Idẽ vr̃ tenere Spe.de inſtru.edi. §.nunc verò.ver.ſed quæritur an hæres. Doct.tenẽt cõtrariũ,per l.Titius hæres. de ac.emp.Nã intereſt hæredis ꝙ inſtr̃a ſint apud eũ.Nã ſi eſt de caſibus,in quibus hæres de euictione tenetur,nõ eſt dubium ꝙ ad eũ pertinẽt,propter periculũ
g euictionis. [g] Siaũt nõ eſt de illis caſibus, ſaltẽ intereſt hæredis,vt inſtrumenta ſint apud eũ,vt ex illis poſsit probare ꝙ defunctus illum fundũ credidit eſſe ſuum.

P. PAV. P.

a ¶Quæro quarto.vide vnũ caſum ꝑ do. Ant. conſil.xxiij.in vlt.col.in princ.ꝙ ſi quis legatarius ſit ĩcapax legati, omne onus inuẽtarij eſt ſibi ſoluendũ per hæredem vt per eũ ibi.

b ¶Quid ſi inſtitutus. An hæres nõ capax poſsit cogi adire hęreditatẽ, & fideicõmiſſario reſtituere: vide Bal.in l.ab eo. in pe.co.ſ.eo.& vid̃ in l.in tp̃s.iij.col. ff. de hæ.inſti.ꝑ Ang. Imol.& doct.in l.hi q ĩſolidũ.hic alleg.

P. PAV. P.

c ¶Quãuis. Inquãtũ ſolet ponderari gl. in iſta l.ꝙ vbi vnica rõ põt aſsignari habeat̃ expreſſa,vide q̃ habes ad Bart. in l.Lucius.§.pluribus.ff.ad Treb.quẽ exclamat Ro.ſingu. clxxij.

P. PAV. P.

d ¶Cũ virũ.Limita vt per Bar.in l.Lucius.§.pluribus.ff. ad Treb.quẽ exclamat Rom.ſingula. dcclxxij.

d ¶Cũ virũ.Limita legẽ iſtã,ꝙ veniunt p̃legata, niſi prælegata prohibita ſint alienari.l.Lucius.§. pluribus. ad Treb. Ego dico ꝙ ibi non eſt iõ, qa ꝓhibẽtur alienari:ſed qa recipit legata illius fundi ſolũ ꝓpter prohibitionẽ alienatiõis factam:vt ibi patet. Adde an p̃legatum veniat in fideicommiſſum vniuerſalẽ Bald.conſi.cccclij. iiij.lib. Old.cõſi.xij. incip.thema tale.

e ¶Epiſtola.Adde ꝙ Paul.de ca.dicit hic ꝙ ĩſtitutio ĩter liberos nec in piã cãm. põt nutu fieri, ꝑ id ꝙ no.gl.in l.in fraudem.§.j.de teſt.mil. vbi ẽt miles in hoc nõ eſt priuilegiatus, & quodã mõ ad paria procedunt.

f ¶Inſtrumenta. Nã intereſt hæredis, apud quẽ debeat eſſe inſtrumẽtum. Add̃ Bal.in l.ſi prædiorũ j.ad leg.Fal.

P. PAV. P.

g ¶Periculũ euictionis.Iſta tamẽ deciſio nõ procedit in legato nominis debitoris qa originalia inſtrumẽta ſunt tradẽda,ſcd̃m Baldũ hic quẽ ſequitur ſingulariter Pau.& Cõ. hic.Sed declara vt ꝑ Iaſo.& Alex.in l. ſeruũ.§.eũ q chirographum.de legatis primo.vt habes ad Bar.in.l.ſi nomẽ.ff. de hæ.vel act.ven.

a ¶ Ex hac gl. Adde Barto. in l. prætor. §. j. ff. de eden. niſi tamen de intereſſe creditoris apparet, vt quia ſub pœna erat obligatus liberare. & vide Bart. & Bal. in l. ſi plures. ſ. de fide inſtru. & Bar. in l. controuerſia. ff. de tráſa. Ad de ſecundum Pau. de ca. φ hæc gl. facit φ ſi teſtator legaueirt liberationem debitori ſuo, quod inſtrumentum debiti ſit tradẽdum debitori alegat legẽ diſſolutæ. ſ. de cõdi. ex lege.

b ¶ Fideicõmiſſum. Qualiter probetur voluntas mutata, vide de hoc plene p Bartol. in l. hæredes palam. §. ſi quis poſt ff. de teſt. & ibi per Paul. de ca. qui dicit φ iſta opinio quam ponit hic, eſt verior quã illa, quæ ponit in d. §. ſi quis poſt.

✠ ¶ Pro concordia adverte φ Pau. de caſ. allegat in l. hæredes palã. §. ſi quis poſt ff. de te. Bar. ibi velle φ inimicitiæ debent probari p qnφ teſtes. Cõtrarius allegat p ipm Paul. hic in l. fideicommiſſum. vbi vult φ poſſint et pbari p duos teſtes. Solutionẽ dat ipſe Pau. vt loquat Bar. in d. §. ſi qs poſt qñ agit de reuocando legatũ expreſſe propter ipſas inimicias, & ſic circa vltimas voluntates, iuxta no. i l. cũ proponitur. ff. de leg. ij. Secus in diſpoſitionibus inter viuos, vbi regulariter ſufficit duo. l. vbi numerus. ff. de teſtib. cũ ſimil.

c ¶ Notabilis q. Add Bart. i l. j. ff. de his q. vt indig. Quid aũt ſi nõ adulteraũit, ſed eã duxit in vxorẽ Bal. φ nõ, in aut. ex teſtã. in prin. j. colũ. de ſecũ. nupt. Adde Pau. de ca. φ iſta gl. facit φ ſicut mulier debet perdere dotẽ propter adulterium ita ,ppter ſtuprum. & ita cõſuluit Ang. conſi. cxx.

d ¶ Cum acutiſſimi. Adde Bart. in cõſil. lxxxiij. inci. facti cõtingentia. & in cõſi. cxxvj. inci. proponitur quod Ioã. Feſtutij. And. Bar.

d ¶ Cum acutiſſimi. Hunc text. ſingulari ter limita per l. qui filiũ. §. Sabinus. ff. ad Treb. vbi vide.

& ſic de euictiõe nõ tenet, vt l. cũ re aliena. ſ. de leg. Op. de li. cau. l. ſicut datam. Quidam dicunt ſpeciale vel verius, ibi loquitur in inſtrumento manumiſſionis. vi de iſtam gl. No. ar. ex hac gl.[a] φ inſtrumẽ
a tum quietationis, & † liberatiõis videtur
2 eſſe in totũ liberati debitoris, vñ notari⁹ non deberet id reſtituere creditori. Et dico quod eſt arg. ad illud.

Aeredum.

Poteſt quis legare rem hæredis, vt propriam. h. d. in ſumma.

X repudiatione.

Repudiatione perditur legatum, & repudiatio patris nõ nocet filio. h. d.

1 ☞ Ex ſola pœnitẽtia teſtatoris, legatũ reuocatur: & quomodo probetur pœnitentia.

2 Si legatarius aliquid cõmiſit, quod ſi teſtator ſciuiſſet nõ legaſſet, quando repellatur exceptione.

b
Ideicommiſſum.[b]

1 Ex ſola † teſtõris pnĩa, reuocat legatũ. h. d. Quæro qualiter debet pbari iſta pœnitẽtia. Rñ. Aut tu vis probare pœnitẽtiã expreſſe, vt ſic vltima voluntas tollat p aliã volũtatẽ: & eſt neceſſe, φ probet p ſolẽnẽ numerũ teſtiũ, vt l. hæredes palã. §. j. ff. de teſt. Si ergo velles pbare aliquos actus ex qb⁹ pſumaт, vt puta, qa interuenit inimicitia: ſufficeret probatio p teſtes duos. ar. l. iij. §. ſi, & l. ſeq. ff. de
c adi. leg. Quærit gl. & eſt no. q.[c] quid ſi legatarius cõmiſit aliquid, φ ſi teſtor ſciuiſ
2 ſet, † ſibi nõ legaſſet, tñ ignorauit, vt quia vxorẽ ei⁹ adulterauit: an legatarius repellatur exceptiõe? Hæc gl. vr dicere φ ſic. Vide gl. Si nos ponim⁹ legatariũ hoc cõmiſiſſe viuo teſtatore: tũc hæc glo. pcedit ſine ſcrupulo. Sed ſi ponimus eũ hoc commiſiſſe poſt mortẽ teſtõris: tũc habet magis dubiũ, qa nõ põt dici φ teſtator reuocauit tacitẽ, cũ cã nõ fuerit cõmiſſa eo viuo: & ideo tũc puto dicẽdũ φ legatũ tũc nõ extinguit: ſed à legatario auferт, tãφ ab indigno: vt habuiſtis no. in l. ſororẽ. ſ. de his qui. vt idig. Et φ ex delicto cõmiſſo: poſt mortem teſtatoris, quis efficiatur indignus, habetis in l. j. ſ. de ſecũ. nu. & ſ. de his quib. vt indig. l. j.

ſuccedere & hæreditare linea maſculina, qñ nõ ſolũ intelligiт de linea maſculina deſcẽdétiũ, ſed et tráſuerſali deſcẽdétiũ ex linea fœminina. vide ibi no. eũ. Itẽ pro limitatione huius l. vide Alex. cõſi. xxxviij. in iij. col. Itẽ φ nõ pcedat in tranſuerſalibus, vide Alex. cõſi. xxxviij. in viij. col. Itẽ φ pcedat in legato particulari vide d. Fran. cõſ. clvj. in vj. col. Itẽ quæ ſit ratio huius l. vide d. Frã. cõ. vl. in j. co. Itẽ φ nõ pcedat vbi teſtõr ſciret inſtitutũ filios habere, & illi ſimplr ſubſtituere vid. Ro. cõ. clxx. vide omnino Com. in l. gñali. §. cũ aũt. ſ. de iſti. Item qñ teſtõr haberet filias & faceret talem ſubſtitutionẽ filio ſtituto nõ verificaret cõdõ ſi inſtitutus haberet filiã fœminã. vide Paul. cõſil. cclix. Itẽ φ iſta tacita cõdõ intelligaт ẽt in donatione cã mortis. Itẽ an iſta di ſpoſitio procederet, qñ filij poſtea ſuſpecti remanerẽt diuites, vide Feli. i ca. ecclia ſctẽ Mariæ. in xxxix. col. extra de cõſti. Itẽ an iſta cõditio ſubintelligaт qñ grauatus relinqueret filios φ ex diſpoſitione ſtatuti excluderent ab honorato vide Soc. in l. hẽdes mei. §. cũ ita. ad tre. in pe. & vl. co. & ibi etiã in v. col. an aũt habeat locũ hęc ſub ſtitutio in ſubſtitutione pupillari, qd ẽt ſi pater filio inſtituto ſubſtituat ei poſt mortẽ nepotis ex eo tũc nato demũ naſcantur alij an deficiat ſubſtitutio. vid hic no. Pau. de caſtr. col. vl. qd ſi eẽt ſubſtituta pia cã, an intelligatur cõditio ſi ſine liberis. Petr. de Anc. cõſuluit φ nõ cõſi. xlvj. & iſtã op. ſeq vr Iaſ. in l. generaliter. §. cũ aũt. ſ. d Inſti. poſt Barb. i repeti. huius l. Cõtrariũ voluit Bald. & Paul. hic, & iſtã op. tener Socy. in l. cum auus. col. xxj. & ſeq. de conditio. & dem. Cõ. hic. Feli. i c. i pri. de. pbat. vbi eũ breuiter tãgit.

X teſtamento.

Ex inutili teſtamento non debentur legata, niſi ſint repetita ab inteſtato. h. d. Vide gl.

d
Vm acutiſſimi.[d]

Deſcendentes rogati reſtituere poſt mortẽ, intelliguntur ſi deceſſerint ſine liberis. h. d. R ñ. Papiniani habemus in l. cũ auus. de conditio. & demon. & ibi dixi multa circa illud reſponſum.

1 ☞ Legata, & fideicommiſſa à præterito non conſeruantur per authen. ex cauſa.

2 Si filius non eſt inſtitutus: licet ſit facta mentio de eo in teſtamento, tamen dicitur præteritus.

Vidam.

A preterito nõ poſſunt legata, vel fideicõmiſſa, reliqui. h. d. Quæro, vtrũ ſit correcta per aut. ex cã. R ñd. nõ. nã legata remanẽt firma, ſ. relicta ab inſtituto: ſed relicta à præterito, nullo modo valẽt: vt hic, & l. ij. ff. de le. iij. Vltimò no.
2 † φ licet teſtator faciat mentionẽ de filio: tamẽ dr pteritus ex eo, φ nõ eſt inſtitut⁹, vel exhrdatus. Dixi tibi ſ. de lib. pter. l. ij.

1 ☞ Ex uoluntate minus ſolenni, quando debeantur legata & fideicommiſſa.

2 Quomodo tractabitur hæc lex.

3 Hæres tenetur ad legata ciuiliter, & naturaliter, quando teſtator de ſua fide confidit.

4 Teſtamentum nuncupatiuum probatur per inſtrumentum.

5 Si teſtator dixit, lego ea omnia, quæ continentur in ſchedula, quam reliqui apud guardianum fratrum minorum, an legata debeantur.

e
Væſtionem.

[e] Iſta eſt ſingularis lex, nec habet niſi vnã cõcor. Inſti. de fideicõ. hære. §. fi. diuiditur i ptes tres. Primò ponit dictũ. Secũdò rñſionẽ. Tertiò rñd. tacitẽ obiectioni. Secũda ibi, cũ ipſe. Tertia ibi, cũ em. Iſte tex. habet duas lec. & qlibet eſt bona. Et no. ſcdm primã breuiter dicit, Qui primò negauit relictũ, nõ põt poſtea cõfiteri relictũ eſſe, & ſe tueri ex minus vtili volũtate. h. d. primò. Secundũ aliã lect. breuiter dicit, Qñ teſtator noluit ſolẽniter teſtari, ſed in fide heredis ponere. heres debet iurare nõ eẽ relictũ, vel ſoluere. h. d. No. † φ ex volũtate minus
1 ſolenni debẽtur legata, vel fideicõmiſſa. Op. ſ. e. l. ſi veritas. & l. ex teſtõ. Sol. Multæ dãtur ſol. inter alias ponunt duæ, qua

e ¶ Qñ enim. Et ſcdm iſtã lect. determinaт oẽs ll. mundi, diſponentes φ nemo poteſt

Adde quod Pau. de ca. dicit Bal. tenere in hac l. quod ſtante ſtatuto, φ maſculo extãte, fœmina non ſuccedat: quia maſculus legitimatus fœmina excluditur: & eo modo filius legitimatus excludet ſubſtitutum. Cuius contrarium ipſe dicit eſſe verius, in vtraque quæſtione: quia verba teſtatoris vel ſtatuti loquentis de filio maſculo, debent intelligi in potiori ſignificatu, de illo, qui eſt legitimus & naturalis ex origine, non ex accidenti: vt l. fina. ſ. de his, qui veniã æta. impe. Quid autẽ ſi pater inſtituit filium, & poſt mortẽ ei ſubſtituit nepotem, moriaturφ filius relicto illo nepote: & alijs filijs, & ſic nepotibus auo, an nepos ſolus habebit omnia bona? dicit Pau. de ca. φ ſi tpe teſtamenti habeat alios nepotes, vel non habeat, tñ habebat vxorem fertilẽ & aptam generare liberos: & tunc ſolus habebit omnia bona. Aut non habebat, nec veriſimiliter habere ſperabat, & tunc ſi alij naſcantur, vr̃ ceſſare voluntas teſtatoris, & noluiſſe φ ille ſolus habeat. & ideo debetit fideicõmiſſum. arg. l. tale pactũ. §. fi. de pac. & pro primo dicto Paul. qñ teſtator ſit grauatus habere filios, habeat locũ diſpoſitio huius l. vide Ro. conſi. cccclix. & ad hanc legẽ vide Pau. de ca. conſi. ccclv. Pet. de Anc. cõſi. xlv. Et an diſpoſitio huius legis habeat locum cum vxor eſt inſtituta, & grauata reſtituere poſt mortem, vide Bal. conſi. lj. v. lib.

d ✠ P. PAV. P. ¶ Cum acutiſſimi. Hanc l. repetit latiſſime Barb. Itẽ pro limitatione huius l. vide pulchrũ cõſi. Raphael. Cu. cõſi. ij. in j. dub. i ij. col. circa me. vbi cõcludit tranſuerſales ex linea maſculina excludere deſcendentes ex linea fœminina qñ teſtõr ſubſtituit filio: & dixit φ ſibi deberent

facere φ leges in ſuo teſtõ nõ ſeruent, φ vbi voluntas nõ eſt ſolennis, ex ea nihil debetur, ẽt ſi ſit relictũ ad pias cauſas: cũ tale regraт pœnitis duorũ teſtiũ, vt ſ. eo. l. ſi veritas. & l. ex teſtõ. l. nemo põt. de leg. j. limita ſecũdo ff. de teſt. l. codicil. §. fi. de leg. iij. quod oía prædicta vendicãт ſibi locũ, niſi teſtator noluerit diſponere ſolenniter, ſed ſuã intẽtionẽ purã ponere in volũtate hæredis: qa tũc hæres obligaт hac volũtate nõ ſolẽni, quod eſt not. digni. Et allego hanc l. pro ſingulari, φ de iure ciuili nõ dr decedere inteſtatus, qui vltimã ſuã voluntatẽ cõmittit in alterius diſpõnem expreſſam. Non credo eſſe alibi nec doc. aduerterunt ſecũdũ viã lec. & ideo male dicunt ad cap. cũ tibi quod ſecus eſt de iure canonico, vt hic. And. Bar.

e ¶ Quæſtionẽ. No. iſtã le. ſ. & vide no. p bar. in l. nemo. in prin. de leg. j. q dat alium intellectum ad l. iſtam. & ibi per Imol. & adde Bar. in l. poſt legatũ. in prin. ff. de his qui. vt indi. in ver. item opponi. de hoc ibi: ſecunda ibi cum ipſe & pro intellectu iſtarum lecturarum ſumas concluſionem, aut hæres a principio cõfitetur relictum, ſed vult ſe tueri ex inutili voluntate: & põt, & tenetur fideicõmiſſarius ſeu legatarius probare ſolennitatem voluntatis. Aut a principio negat eſſe relictum, demũ delato ſibi iuramẽto iurat, & cõfitetur ſibi relictum eſſe: ſed vult ſe tueri ex inutili voluntate: & nõ poteſt in odium negãtis. Hæc habentur ex gl. hic in ver. ſubire. in vl. ſo. & inſt. eo. §. ñ. qñ teſtator noluit ſolẽniter teſtari, ſed ponitur in fide hæredis: tunc nullo caſu põt hæres ſe tueri ex inutili voluntate: cum teſtator noluerit ſolenniter teſtari. Ad hanc lec. gl. vide Pau. de ca. hic.

a ¶ Sed practica. Not. practicam huius legis, no. ad quã vide qđ not. Bart. alias Bal. in l. ex hac ſtipulatione. in vltima colũ. & qđ ibi dr. ff. de donatio. Et ad hoc vide quod no. Bal. in l. actor. in prin. ſ. de proba. Et hanc materiã huius legis diffuſe examinat Iaco. de Bel. hic.

b ¶ Teſtamentum nuncupatiuum. Vide not. in l. hæredes palam. ff. de teſtam. per Baldũ poſt Bar. in l. j. in ix. quæſtio. ſ. de teſtamẽ. vbi idẽ tenent.

c ¶ Facit ſ ar. Et vide Bart. in auth. quod ſine. ſ. de teſtamẽ. & Bartolũ i l. ſi ita ſcri pſero. de conditio. et demonſt. & ibi vide Imolam.

d ¶ Hoc amplius. Et pro iſta authẽ. vide Bar. i cõſi. cxxxvij. inci. ſtatuto cõis. & i cõſi. cclxvj. incip. teſtator poſt inſtõnẽ dixit: Si prędicta nõ obſeruentur, priueт hrs hæreditate. Mõ hæres tenuit bona hæreditatis, & antequã obſeruaret, eſt mortuus: an ſit priuatus hrditate? Decidit φ ſic, & vadit ad cohæredes, vel ſubſtitutos. vide ibi. & vide eũdẽ Bar. in cõ ſi. ci. teſtõr fecit certa legata. cxxv. vbi pulchre loqtur. et vide eũdẽ in conſi. xxxij. incip. ſtatuto cõmunis Gualdi. pſta auth. & an accuſetur hæres propter executores datos in teſtõ ‹ videtur ibi. Andr. Barba.

d ¶ Hoc amplius. In materia huius auth. qualr puniat hres, q nõ adimpleuit volũtatẽ defuncti, vide qđ no. xj. q. j. Siluſter. et c. ſi hęredes. d te. & devoto c. licet. Itẽ limita auth. iſtã, niſi pceprũ teſtõris pecuniariũ ſi eẽt nullũ, reſpicies cõmodũ alterius. l. non oportet. & ibi gl. ſ. de his quib. vt indig. Vid tamẽ hic Bar. cũ gl. tráſuit ibi But. niſi reſpiceret forte ĩtereſſe aĩæ teſtatoris. c. ſi cet. de epi. & cle. Et de materia huius au th. vid. p Bar. in cõſ. ſtatuto cõis Gualdi. & ibi colligit, an requiraт monitio, vel iuſſus. & ij diẽ ſter iſta. Et vid Ang. in corpore. et Paul. de Ca. i cõſi. clxiij. Ad de Bar. cõſi. inci. ſtatuto caſtri & plebis. & bal. cõſ. cccc xxvi. in. vol. Et ibi an requiratur monitio, et an ſi hæres veniat

rũ qlibet põt eẽ vera. Prima eſt Io. φ hoc ſit in odiũ hæredis. primò negãtis. Et iſtã tenet gl. hic, & ſ. e. l. ſi veritas, & Inſti. eo.
c §. fi. qđ vr̃ pbari ibi per tex. Pro hoc ẽt facit tex. iſtius l. in fin. ibi: cũ & in leges, & c. quaſi dicat, hoc ſtatuitur in pœnam hæredis negantis, ſicut olim in eũ pœnã ſtatuit cũ voluntatẽ teſtatoris nõ implet. †
2 a Sed practica[a] iſtius legis erit hæc, φ primò heres interrogabit, ſi teſtator reliquit fideicõmiſſum, vel legatũ. & ſi quidẽ ipſe negauerit: tũc iterũ defertur ſibi ſacramẽtũ: & ſi quidẽ ipſe iurauerit nõ eẽ relictũ, vel ſe nõ audiuiſſe relictũ eſſe, erit ſecurus, & liber. Si verò noluerit iurare: tũc fideicõmiſſarius dabit libellũ, & aget cõdi ctiõe ex lege iſta. In quo libello narrabit ſic, Dico φ talis hæres interrogatus negauit, & φ delato ſibi ſacramento præſtare recuſauit: quare peto eũ cõdẽnari, & c. Et iſta eſt vna lect. no. & ſolẽnis. Alij verò nõ exigũt illud φ hæres ab initio negauerit: ſed dicũt φ hæc lex loquiт qñ teſtator noluit ſolenniter teſtari: ſed voluit ponere in fide hæredis. Et iſtud videт pbari p tex. Inſti. eo. §. fi. et hãc lect. licet glo. hic nõ firmet eam, approbat Franciſc. Accur. Mar. Sil. & alij Moderni doct. Scdm hãc ergo erit practica iſtius legis hæc, φ ab initio, nulla negatiõe præcedẽte, fideicõmiſſarius deferat heredi iurm, ſi teſtator i fide ſua poſuit φ daret ſibi tãtũ, nolẽs ſolẽniter teſtari. Si quidẽ hæres iurauerit, erit ſecurus: ſed ſi recuſauerit, tũc ageт contra eũ cõdictiõe ex lege iſta, & cõdictiõe
3 ex dicto. §. fi. Inſt. eodẽ. † No. multũ iſtã lect. φ ſi teſtator noluit ſolẽniter teſtari, ſed cõfidit de fide heredis, hæres teneт ad pſtationẽ illius legati ciuiliter & naturaliter, vt vides hic. Inter iſtes duas lec. eſt differentia: qa in prima hæres cogitur in pœnã ſuã: & ſic in ĩponẽda rõne legis falc. alijs legatarijs hoc nõ ĩputaretur. l. cũ pr. §. j. ff. ad l. Falc. Sed in ſcdo nõ eſt in pœnã: & iõ debet in cõputatiõe falcidiæ alijs legatarijs ĩputari. Aliç ſol. ſunt truffç. Venio ad ſcdã partẽ, & op. φ nemo poſſit eẽ ſe teſtis i cã propria, nec iudex: vt ſ. de teſti. l. oĩbus. & ne quis in ſua cã. l. j. Sol. Hic impropriè dicitur iudex & teſtis. Venio ad tertiã ptẽ, & primò aſſumo finẽ noſtræ legis: & op. φ qs nõ priuetur tota hrdĩtate: vt l. ſi qs in ſuo. ff. de inof. teſt. Sol. Multæ ſolutiõẽs danт in hac gl. Illa eſt vera φ ibi loquiт in caſu ſpeciali, ĩ quo habet lo

dicit φ nõ reqriт monitio epi p ſuas cõſtõnes ſynodales monerẽt exequutores qui exequerẽt vltimas voluntates. & de pdictis & an & qñ interpellatio: vide Bar. conſi. xxviij. Itẽ an pupillus & ignorãs excuſenт ab hac pœna priuationis. ẽt qñ teſtator expreſſe priuauit in teſtamento, vide Paul. de ca. conſi. xx. vbi etiã ponit an & qñ lapſus termini expreſsi in teſtõ conſtituat grauatũ in mora & de effectu huius monitionis: & an & qñ ſuper ea requiratur pronunciatio, & multa alia de materia vid Paulum de ca. cõ. iiij. in pen. & vlti. colũ. & conſi. lix. ad fin. vbi dicit qđ annus non currit niſi negligentibus. Idẽ ſi aliquis ex aliqua iuſta cauſa impeditus nõ exequatur, nõ incurrit has pœnas. Itẽ qđ ignorãti nõ currat tẽpus. & quid ſi qs ſit iuſſus aliquid facere intra certũ terminũ a die mortis, ſubintelligatur aditæ hæreditatis, vid Ro. cõſil. ccccix. in j. dub. Itẽ circa illud quod dictum eſt ſupra: an ſufficiat monitio generalis epi ad incurrendã pœnam huius auth. vide late Barba. in ca. nos qdẽ. in ix. col. & ſeq. extra de teſt. vbi etiã alia de materia, & aliqua ibi in vlti. col. & de monitiõe vide eundẽ in c. tua nobis. prope fi. e. tit. Itẽ φ gl. ibet poſſit petere vt legata pia executioni mãdenт vide Barb. in c. ſi hæres. de teſta. & poſtea an & qñ iudex eccleſiaſticus poſſit ſe intromittere de legatis non pijs & multa alia in materia, & per eundẽ in ca. tua nobis. col. x. & ſeq. eo. tit. & ad illud de monitione generali an ſufficiat, vide qđ dicit Com. cõſi. xij. in ij. dub. vt habes ad Bart. in l. alio. de alimẽ. & ciba. le. circa fi. apoſt. Itẽ circa materiã huius authent. quomodo requiriт monitio, & quid ſi tps faciendi expreſſum a teſtatore, & multa alia vide per Barba. late conſilio xxxij. in ij. volu. Itẽ quod tempus poſſit prorogari ex cã & quædã alia vide p Abb. conſi. xl. colũ. vlt. de quo infra. Itẽ vide de materia oĩno Barb. con. cxxxvij. alias cxxvij. de

cũ pœna certa ibi ſtatuta: hic loquiт vniuerſalr. Quęro q ſint iſtę ll. antiquæ q priuãt illũ q nõ implet volũtatẽ defuncti oĩ lucro? Certẽ neſcio iſtas ll. de iure antiquo, niſi de lucro ob hoc relicto. Si enim aliqđ relingт alicui, vt gerat tutelã, vel aliud ſiſe faciat, ſi iſtud nõ facit, pdit lucrũ vt vidiſtis ſ. de lega. l. pe. Probaт in l. Neſennius. ff. de exc. tu. cũ l. ſeq. & de leg. j. l. ẽt ſi ptis. cũ ſi. Hodie vero hoc eſt alr̃ declaratũ p auт. hoc amplius quã ſtatim vi
4 debitis. Quærit gl. de vna qõne ſubtili, †
b vtrũ teſtm̃ nuncupatiuũ[b] poſsit pbari p inſtrm̃. Et opi. ſunt inter Io. & Azo. Breuiter opi. Io. eſt à cõſuetudine approbata φ nuncupatiuũ teſtm̃ pbeт p iſtrm̃. Dy. dicit, φ etiã de iure opi. Io. eſt vera. φ ſatis põt ſuſtineri, arg. l. fi. & auт. ibi poſitæ ſ. ſi cer. pe. Facit ad hoc φ habuiſtis in l. j.
5 ſ. de teſt. † Vltimò hæc lex ſecũdũ ſecun-
c dũ ſcdam lect. quã ſ. poſui, facit in arg[c]. ad qõnẽ illã, de eo, φ iuſsit pſtare oĩa illa, q̃ cõtinent in ſchedula, quã reliquit apud guardianũ fratrũ minorũ: cũ em noluerit ſolẽniter teſtari, vr̃ velle, φ illa debeanт. Iſtã q. diſputauit d. Iac. de Bel. ego tetigi in l. ſi ita ſcripſero. ff. de cõdi. & demõ. & tãgiт in l. hæredes palã. de teſt. in fi. & c.

1 ☞ Voluntas ſi eſt certa, non curatur de ordine.

2 Tempus, quod habet hæres ad implendam uoluntatẽ defuncti quando incipiat currere.

3 Hæres monitus à iudice implere uoluntatem defuncti, qua pœna puniatur, & quæ monitio requiratur.

4 Exhæredatus quod non admittitur ad hæreditatẽ defuncti cum alijs, quando hæres priuatur hæreditate ob nõ impletam defuncti uoluntatem.

5 Hæreditas in caſu huius auth. quod remancat apud hæredem quando hæredes, in quos peruenire debeat, ob nõ impletam uoluntatem defuncti, illam nolunt.

6 Hæres non implẽs uoluntatẽ teſtatoris quod non incidit in pœnã huius cõſtitutionis, quãdo ſpecialis executor eſt datus.

7 Quis probat uoluntatem defuncti non impletam.

8 Agens condictione ex hac lege, debet primo præſtare cautionem de implenda uoluntate defuncti.

9 Si hæredes diuidentes inter ſe, renunciant omni iuri, quod alter habet, uel habere poſſit in parte alterius, utrũ ſi unus ex hæredibus eſt negligens, alter, cui deferatur, repellatur.

d
Oc amplius.

[d] Iſta ẽ no. auт. valde, & ideo bene nota eam. Opp. dicitur hic quòd ſubſtitutus admittitur. Contra ſ. de impu. & alijs ſubſt. l. poſt aditam. Solut. hic nõ admittitur ſubſtitutus ex vi ſubſtitutionis: ſed admittitur ex vi iſtius conſtitutionis condictione ex hac lege.

e Secundo oppo.[e] φ de ordine nõ curetur
1 vt l. nec enim. ff. de ſolu. Sol. † Qñ volun

priuãdus hrditate, an hæreditas dẽat applicari inſtitutis ĩ re certa. cũ hoc φ petere poſsint: an vero ad illos, in quorũ fauorẽ eſt appoſita pœna: & vid ẽt per Abb. ad hãc auth. cõſi. xl. ij. lib. & per Ro. cõſi. ccccix. Ang. cõ. clxviij. p Abb. cõſi. lvij. j. lib. vbi dicit φ annus datus ad exequendum, nõ currit niſi negligẽtibus. & ad hanc. auth. vid qđ pulchre conſuluit Ang. conſi. clxix.

d ✠ P. PAV. P. ¶ Hoc amplius. Limita reg. hic poſitã, φ hæres nõ ĩpleẽs volũtatẽ defũcti priuaт hrdit ate vt ſolũ pcedat qñ eſt preſſus facere aliqđ qđ cõcernit cõmodũ pecuniariũ alicuius, al's ſecus. gl. eſt ſing. ſ. l. nõ oportet. ſ. d his qb. vt idig. φ tamẽ limita vt ibi p Pau. & Moder. hic. ex verbis quorũ habes et aliã limitationẽ. vide Mod. hic qui limitãt, et quãdo hrditas eſt lucroſa: ſecus ſi dãnoſa. Itẽ de materia & an applicet talis hrditas, vid d. Frãc. cõ. lxvij. in iij. co vbi ponit ẽt ponit an et quãdo ille φ venit contra volũtatẽ defũcti, non ſolũ priuetur parte ſua ſibi relicta, ſed ẽt fideicommiſſo relicto i parte alterius, q ſimiliter contrauenit voluntati defuncti, & ibi et ſi.

quo vide Ro. j. inci. ſtatuto communis gene. vbi inter cætera ponit ſi ſtatutum dicat φ lapſus anni habeatur pro interpel. quo ad incurrendas pœnas huius auth. nec ob monitionẽ nihilominus hæres nõ incurrat pœnam, niſi anno elapſo, poteſt primũ vt per eum & ibi etiã quod ſi ſint deputati executores an hæres eximitur. & quod debet ſeruari negatiua. ſ. nõ impleta volũtate defuncti per allegantẽ, & quædã alia vt per eum, & pœna huius authẽ. etiã locũ haberet in legatario ſi facta monitione non obſeruat voluntatẽ, vide Alex. in l. ſed legatarius. ad fi. C. de leg. Adde Bar. in l. poſt legatũ. ſ. j. de his qui. vt indig. & circa illud conſi. Bar. cxxxvij. vide omnino Ro. conſil. cxx viij. col. iij. & ſeq. Item quod vbi tempus eſt præfixum a teſtatore cum priuatione, non requiratur alia monitio, nec etiã reſtituatur in integrũ minor vel eccleſia: vide Barb. conſi. xxxij. vol. ij.

e ¶ Secundo opp. Ad intellectũ horum vide hic Bal. late proſequẽtẽ, & vide Moder. Inſti. de act. §. ex maleficijs. circa fi. & vtrũ ſufficiat vna monitio,

tas diſponentis eſt certa:non curamus de ordine,ſed qn̄ eſt dubia,ita loquitur hic. Primò q̄ro,qd ē hoc dictū,iudiciū defuncti nō repræſentatū. Dic vt in gl. Quęro
2 †ſecūdò,qn̄ incipiat currere tp̄s poſitū in hac cõſtitutione.Gl.dicit,& etiā tex.à die monitiōis factæ p iudicē:vt hic,& in corpore vñ ſumiť.& iſtud vr̃ verum.Contra
3 hoc oppo.& vr̃†φ nominatus à iudice negligēs,puniatur.Pœna dupli,nō in amiſſiōe toti⁹ hæreditatis : vt inſti.de act.§.itē miſta.de obli.quæ ex quaſi cõtractu na.§.fi.Itē vr̃ φ nō ſufficiat vna monitio,ſed requiranť duæ,vt in auť.de ecc.ti.§.ſi qs autē.& auť.licet poſita ſup l.nulli.ſ.de epi.& cle.Sol.Aduerte,rogo te,aut loqmur in relictis ad nō pias cās,& loqť hæc auť. Aut ī relictis ad pias cās,& tūc aduerte. Aut qs vult vti negatione ſola,in qua hęres ſtetit vſque ad ſentētiā,tūc hæres punietur ſolū pœna dupli,vt inſti.de act.§.itē miſta.de obli.quæ ex quaſi cõtractu naſcū.§.fi.Aut qs vult vti cõtra hæredē ex negligentia tantū,non ex negatione:tūc aut negligētia cõmittiť minori tp̄e quàm ſit annus,& reqriť trina monitio,vt in d.auť.licet.& in corpore vñ ſumiť.Aut fuit negligēs p annū:& tūc ſufficit vna monitio.Caſus eſt iſtius auť.poſſet ēt cõtra hæredē exerceri remediū vt interdicatur ſibi adminiſtratio bonorū hæreditatis,vt ī c.ſi hęredes.extra,de teſt.Quæro,diciť hic,φ nō pdit bonorū ſubſidiū:quid in eo, q̄ omiſit inuentarium? Gl.tua dicit,idē dicemus in auť.ſed cū teſtõr.j.ad l.fal.Quęrit
4 gl.hic,qd†de exhæredato,vtrū admittať inter veniētes ab inteſtato? Dic φ nō,vt ī gl.Itē an admittať vt extrane⁹? Gl.vr̃ q̄d ſic.Doc.cõiter tenēt φ nō,nec etiā vt extraneus poſsit admitti,rõne cõtrarietatis: qa teſtõr voluit ipſum hęreditate eſſe priuatū. Habere ergo hæreditatē,& priuari hæreditate,iſta ſunt cõtraria. Expeditis
5 †gl.circa iſtā auť.quæro,qd ſi pſonę iſtę,ad quas deferť hęreditas,nolūt eā,an remaneat hæc hęreditas apud hęredes? Gl.vr̃ dicere φ ſic,qa hoc cõſtitutū eſt in pœnā hęredis. Vñ nō pōt hoc allegare in ſui fauorē.Ita no.in corpore vñ ſumiť hęc authē.de le.j.l.ſi ſeru⁹ pluriū.§.j.& ita tenet Odof.& hr̃ de hær.inſt.l.ſi qs ſolidū.Ex
a tra[a] gl.†q̄ro qd ſi teſtõr dedit ſpālē execu
6 torē ad ea,quæ in teſtō reliquit,vtrū hæres nō implēs incidat in pœnā huius conſtõnis.Dico φ nō.tex.eſt expreſſus in l.multa.in prin.de cõdi.& demō.Et p hoc facit: qa teſtõr dādo ſpālē executorē, vr̃ voluiſſe φ de hoc hęres ſe nō intromittat vt in auť.de eccle.ti.§.ſi qs aūt.pdicta vera,niſi hr̃s fuerit monitus à iudice,poſtq̄ prim⁹ executor deſijt eſſe executor,renūciatione,vel morte,vel alio mō:tunc em̄ perinde eſt,acſi datus nō fuiſſet.ar.p hoc
7 j.tit.j.l.fi.§.ſed & ſi qs. †Quæro,qs habet pbare iudiciū nō eſſe impletū,vtrum ille,q agit cõtra hæredē negligētē cōdō
b ne ex l. iſta[b],an verò ipſi⁹ intētio ſit ipſo iure fundata.& ille cõtra quē agiť, debet pbare ſe īpleuiſſe,& breuiter ille,q agit,
c debet pbare iſtā negatiuā[c]:vt no.Inn.in ſi.extra,de accu.c.ſup his.& p Cyn.in l.ij.ſ.de iure emphy.Probabiť aūt iſta negatiua p exploratores, q interrogabūt hos,qb⁹ erat relictū: vel iudex mittet aliquos ad explorādū,an eis ſit ſolutū vl nō: φ explorabit ab eis,q veriſilr ſcire dn̄t:vt l.hoc iure.de verb.ob.& ibi hūc paſſum de pbatione iſti⁹ negatiuę plene exami
8 naui. Itē memētote,†cū agetis cōdictiōe ex hac auť. ille,q agit: debet primo p̄ſtare cautionē de implēdis his,φ teſtõr iuſſit al's nō poſſet obtinere,vt hic,& in corpore,vñ ſumiť, vbi
9 clari⁹ eſt. Vltimò†q̄ro,hr̃des diuiſerūt hr̃ditatē,& renūciauit alter alteri,oī iuri,q̄d habet, vel hr̃e poſsit in parte alteri⁹: vtrū ſi vn⁹ ex hæredibus eſt negligēs,poſtea ſecūdū formam iſtius auť.alter:cui deferť: an repellať ex vigore pacti,vel renūciationis.Dico φ nō,qa iſta renūciatio nō referť ad illud, φ qs poſtea admittit culpa ſua,& negligētia,vt.l.damni.§.j.ff.de dā.infecto.& in l.q Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.ob.& ibi plenè dixi in iſta materia:& iſta omnia habui ſemel de facto,ſuper iſta authentica.

Commuuia de legatis,& fideicommiſsis,& de in rem miſsione tollenda. *Rubrica.*

Continuatio ponitur in gl.quia dictū eſt ſ.de leg.& fideicõ. ſingulariter, verum quia hodie legatarij & fideicommiſſarij ſunt æqualiter æquati ideo ponitur hic tit.

1 *Pro legatis & fideicõmiſsis cõpetunt tres actiones,ſi natura rei legatæ hoc patitur.*
2 *Legatarius particularis quando detrahat Falcidiã,quod non eſt ex perſona ſua.*
3 *Ille,cui aliquid cõmodi affertur,quando poſsit onere fideicommiſsi grauari.*
4 *Res hæredis quando ſint obligatæ pro legatis.*

LEX I.

d e CVm hi.[d] Reiectis legandi varietatib⁹ p legato cõpetūt tres actiones[e],ſ.perſonalis in rem,& hypothecaria,in reb⁹ tm̄,quæ à teſtatore ad grauatū perueniūt.h.d.Diuidiť in partes qnq;. Primò ponit procemiū. Secūdò ponit ſtatutū.Tertiò ponit rõnē ſui ſtatuti.Quartò ſuum extēdit ſtatutū ad certas pſonas,à quibus relinquitur. Quinto reſtringit circa res,in quibus hypotheca cõcediť.Secunda ibi:oībus verò.Tertia ibi:cū enim.Quarta ibi:& hoc diſpoſuimus.Quinta ibi:in oīb⁹ aūt. Ad euidētiā debetis ſcire,primò φ antiquitus erat q̄dā dr̃ia in modo legādi:aut em̄ relinquebať p ſinēdi modū,aut p alios modos,vt hic dicitur in ſecunda gl.Item debetis ſcire,φ antiquitus pro legato non cõpetebat rei vēdicatio.Pro legato em̄ primò fiebat miſsio in rē,hoc eſt,in rei poſſeſsionē.Hoc p̄miſſo ſatis patet caſus ī prin.prima pars nō habet cõtraria.Veniam⁹ ad ſecūdū, op.& videť φ oīa legata non ſunt exęquata.Nam legata ad pias cauſas differunt ab alijs,vt inſtitu.de actio.§.item miſta.& de obl.quæ ex quaſi contra.§.fi.Sol.Hic ponit gn̄a ſingulorum non ſingula generum,quaſi dicat,omnia genera legatorum, ſiue per vendicationem,ſiue per ſinendi modū,ſiue alijs generibus legatorum,exęquata ſunt:nō autē æquiparat omnia legata ſingulatia.nam quædā differunt inter ſe,vt ſ.vidiſtis. Item opp.quia per fideicommiſſum non cõpetit vendicatio: niſi facta reſtitutione:vt l.facta.in prin.ff.ad Treb.ſed pro legatis cõpetit incõtinenti adita hæreditate,vt l.ſi tibi homo.§.cū ſeruus.ff.de leg.j.malè ergo dicit hic.Soluit gl.hic æquiparantur legata,& fideicommiſſa particularia,nō legata particularia,& fideicommiſſa vniuerſalia.Ita dicit gl.Tamē dic breuius duob⁹ modis,vno modo exęquata ſunt legata fideicommiſsis particularibus,& pecuniarijs,& ceſſabunt omnia contraria,ſecundum Dy.Nā ideo dico,particularib⁹,vt excludā fideicommiſſum vniuerſale.Itē ideo dico,pecuniarijs, vt excludā legata libertatis:vt videbitis no.j.l.pxi.Alio modo dicas,exæquata ſunt legata fideicõmiſsis,in quibus circuitus erat inutilis,in quibus verò circuitus erat vtilis,adhuc differētia durat.Erat autem vtilis in fideicõmiſſo vniuerſali:qa hæres poteſt retinere quartā:meritò recta via nō trāſit in fideicommiſſarium.Itē in libertatibus propter ius patronatus quod eſt remanſurum penes manumittentem.Opponi.de l.cum rem alienā.ſ.de le.Sol.quod hic dicitur φ cõpetit actio in rem,intellige cum res legata erat teſtatoris,ſec⁹ ſi erat aliena,vt plenè j.l.proxima in fi.Oppo.de l.j.§.ſi debitori.ff.vt in poſſeſsionē legato.Solutio,Speciale eſt in legato libertationis, in quo non habet locum actio in rem, nec hypothecaria.Ratio eſt,quia iure quodam modo fit executio.Nam legatario

gatario

vide gl.in corpore, de hær.& fal.§.ſi qs aūt nō implēs q̄ incipit,ſ.ſemel.&c.quā alle.Bal.in l.q crimē in viij.q.j.qui accu.poſ.& φ pro negligētia,de qua hic, in auth.hac nō pdatur legitīa.& iſta ē not.gl.hic,& doc.in c.ſi hęredes.extra de te.& glo.in ver.expedit.Adde q̄d de hoc eſt gl.no.in l.ea ſola ff.de re.iur.quā alle.Bal.in l.eā.ſ.e.ī vij.colū.itē adde,φ iſte hæres negligēs non deſinit eſſe hæres,ſi hoc eſſet ſibi damnoſum.ſ.hr̃e hr̃ditatē.Ita no.voluit Pet.d Anch.in c.intelleximus.de iudi.Facit l.ſi quis inſolidū.ff.d hær.inſti.& ibi hoc expſſe Bar.& Imo.

a ¶Extra gl.Adde φ dictū bal.eſſet verū qn̄ hæres nihil facere poterat ſine executore,vt qa præceptū erat incertū declarandū p executorē,puta φ diſtribueretur īter pauperes arbitrio executoris.Sin aūt erat incertū,poterat hæres exeq,& executorē preuenire.l.ſi libertus ſub cõditiōe.§.j.de bo.lib.puniretur pœna huius authē.ſecūdū ipſum Bal.quē Pau.de ca.ſequitur.

b ¶Ex lege iſta.Add Bar.in l.hoc iure.in fi.ff.de ver.ob.& vide late Bar.in l.in illa.ff.de ver.ob.

P. PAV. P.

c ¶Iſtam negatiuam.Cõtrariū tenet Bal.con.xciij.in iij.vol.ſed ad Bartol.tenet Pau.de ca.conſi.xx.ad fi.& doc.hic.

d ¶Cum hi.Adde φ pōt peti legatū ſub cõditione relictum ex cā,ſecūdū Specu.de actio.& peti.§.ſequitur ver.illud no.dignū.cū ſe.vbi ponit eam de iſtis actionibus & formā libellorū in ti.de teſ.§.j.in princ.& aliqd per Bald.hic.& pōt etiā interdū implorari iudicis officium vt hic per Bal.in ij.colū.& per Bart.in l.j.ff.de lega.j.ibi tu dic breuiter.Vide Bar.in l.traditionibus.ſ.de pac.

P. PAV. P.

e ¶Tres actiōes.Circa iſtam materiam vide Alex.cõſil.iiij.in ij.vo.Ita nota q̄d hypotheca ſpecialis data per teſtatorem non derogat hypothecæ generali datę p hanc l.ſecundum Ro.ſin.dccxix.inci.legatarius.

gatario incō tinēti competit exceptio:vt ſ.ti.j.l.ſi creditoris. vel dicas breuius,[a]vt tollas multa contraria. †Pro legatis &
a fideicõmiſsis,cõpetūt tres actiones,ſi natura rei legatæ hoc
1 patiatur:ſec⁹ ſi natura rei legatæ repugnet. Ita debetis intelligere iſtā materiā:& propter hoc dico,φ qn̄ eſt legatū q̄titatis,vel generis,nō pōt competere rei vendicatio:quia nō eſt res certa quæ vendicetur.Idem,qn̄ legatur res alienata,vel legatur certū factū:vt l.fideicō.§.fi.ff.de leg.iij.& eodē modo qn̄ legať liberatio.Nā rei legatę repugnat,qa cõpetat rei vēdicatio:qa nō habet amplius q̄d q̄rat pro ſua cautela. Itē op
b po.pro eadē re nō pōt cõpetere perſonalis,& in rē:[b] vt Inſti.de actio.§.ſic itaq;.Sol.gl.Inſti.eo.§.noſtra aūt.dicit φ ſi eligitur perſonalis,non habet locū actio in rem:ſi eligitur in rē,nō habet locū perſonalis:& ſic pro eadē re vtraq; nō cõpetit ſimul.Alij,vt do.Alber.de Salinis,qui fuit quidā doctor Vltramont.qui fecit quaſdā ſuas diſtinctiones,dicebat φ nō cõpetit pro eadē re perſonalis,& in rem qn̄ quis habet dominiū de iure cõi:ſed qn̄ qs habet dominiū,ſeu vendicationē ex ſpeciali priuilegio,ſicut eſt in legatis in quib⁹ dn̄ium trāſit recta via ſine poſſeſsione:tūc rei vendicatio actionē perſonalē de iure cõi nō tollit:vt l.in bello.§.ſi quis ſeruū.de capti.& poſtli.reuer.Facit j.de cõdi.quæ ſub modo.l.quoties.Oppo.res ſua
c nemini pōt eſſe obligata:[c]vt l.nec; pig.ff.de reg.iur.Sed hic cõceditur actio in rem,& hypothecaria,quę præſupponit φ res propria ſubijpſi ſit obligata.Soluit gl.optimè,φ actio in rē competit pro re legata:actio hypothecaria cõpetit pro alijs rebus teſtatoris,quę ad grauatū perueniunt,& ſic non p ea
2 dem.re. Procedo vlterius:dicitur hic,†φ nō pōt onere fideicõmiſsi grauari ille,ad quem aliquid lucri nō affertur.Cõtra: quia legatarius cogiť aliquid reſtituere,ſ.legata,etiā nulla deducta Falcidia:vt l.lex Falcidia.§.nūq;.ff.ad l.Falc.Et ſic apparet φ apud eū nō remanet aliquod lucrū.Huius timore gl.recitat opi.Mar.& aliorū doc.vtrū legatarius particularis detrahit Falcidiā:hoc nō intendo examinare hic,quia eſſet multū longum.Dic vt in d.l.lex Falcidia.§.nūq;.& l.j.§.antep.ff.ad Treb.veritas eſt breuiter,φ legatarius particularis nunq; ex perſona ſua deducit.Nec obſtat iſte text.nā eſt neceſſe,φ aliquis habeat lucrum ab initio:nec eſt neceſſe,φ apud eū remaneat,vt poſsit grauari. Cõtra hoc oppo.de l.planè.la ij.§.
3 fi.ff.de leg.j.Sol.Ille,cui†aliquid relinquiť,poteſt onere fideicommiſsi grauari:eſt verum,ſi ei relinquatur commodū pecuniarium:alias ſecus.Vnde ei,ad quē ius patronatus peruenit ex diſpoſitione defuncti,nō pōt onus imponi:quia nō peruenit cõmodum pecuniariū.Item in alio caſu l.iij.§.ſi rem.ff.de leg.iij.vbi legatū affert cõmodū,nō tamen tale,φ ex hoc poſſit grauari.Itē illud quod hic dicitur, φ eſt neceſſe,φ habeat aliquod lucrum ille,qui poteſt grauari : intelligatis φ habeat ex diſpoſitione defuncti,vel in modum diſpoſitionis vt l.ab eo.ſ.ti.j.& hic.vel in modū cõditionis:vt l.quidā.§.fi.ff.de lega.j.Fallit in caſu l.cū quidā.ſ.de leg.in ſubſtituto exhęredati.Sec⁹ ſi ad aliquē peruenit cõmodū defuncti caſu fortuito: vt l.v.§.j.ff.de leg.iij.Dixi in l.eā quam.ſ.ti.j. Opp.ad fi.noſtræ legis,& videtur φ noſtra hypothecaria cõpetat inſolidū diuerſis cõtra quēlibet hæredū:vt j.ſi vnus ex pluribus hære.l.
d ij.Sol.Specialis caſus[d] eſt hic.Simile in l.fi.j.de debi.ciui.libr.
4 xj. Opp.vltimò†& videtur φ etiā res hęredis[e] ſint obligatę
e vt j.vt in poſ.leg.l.certa eſt forma.So.gl.fateť cõtrariū,φ poſt ſex mēſes bona hęredis ſint obligata. Vide gl.Tu dic φ hinc ad mille annos bōa hęredis nō erūt obligata obligatione tacita pro legatis quæ inducuntur per legem iſtam:ſed bene fateor φ poſt ſex menſes poteſt in rebus hæredis fieri immiſſio:& ſic obligatæ erunt pignore prætorio.

1 *Verbum.mando,non eſt præceptiuum:uerbum, iubeo,ſic.*
2 *Verba directa,& obliqua,ſumuntur in iure tribus modis.*
3 *Differentia fideicommiſſariæ,& directæ libertatis,quòd hodie etiam durat.*
4 *Quando legatur res hæredis,uel legatarij,non competit actio in rem.*
5 *Ad legatum relictum in codicillis,competit utilis ex teſtamento.*
6 *Legatum uniuerſale,uel quando legantur omnia bona,uel maior pars bonorū,an æquiparetur fideicommiſſo uniuerſali.remiſsiuè.*

LEX. II.

1 f g OMne uerbū. Verborū reiecta varietate exęquata ſūt legata, & fideicõmiſſa adeò φ ſūt effecta quaſi ſynonyma.h.d.†No.φ verbū[f],mādo[g],nō eſt verbū p̄ceptiuū: & ſic habes φ ē lõga dr̃ia īter iubeo,& mādo:vt hic patet.& gl.ponit ī l.ſæpe.de off.pſi.vbi diciť,φ mādatū eſt gratuitū.ſecus in verbo,iubeo. Opp.φ adhuc remanet differētia īter verba directa,& obliqua:vt ſ.tit.j.l.eā quā.& l.cohæredi.§.cùm filiæ.de vulg.& pupil.So
2 lutio debes ſcire † quòd verba directa & obliqua ſumuntur in iure noſtro tribus modis. Primò dicuntur verba directa illa,q̄ ſunt p̄ceptiua:nō directa,verba p̄catiua: vt hac l.in pric.Et iſta differētia eſt hodie ſublata:vt hic.Qn̄q; dicūtur verba directa,ea q̄ ponunť in nominatiuo caſu:obliqua,q̄ in alijs caſibus:vt vidiſtis in l.qn̄ indignū.ſ.de teſt.Tertiò mō dicunť verba directa,qn̄ ſonant vt qs capiat de manu ſua:nō directa,vt qs capiat de manu alterius.Et iſta dr̃ia in relictis vniuerſalibus adhuc hodie durat:vt l.d.eā q̄.& l.cohæredi.§.cū filiæ.& pleniſsimè dixi ī l.cēturio.de vul.& pup.& tetigi ſ.de impu.in l.precibus.In legatis verò particularibus eſt relicta iſta dr̃ia,vt hic.Quo ad idi tn̄ poſſumus dicere,φ adhuc hodie durat.ſ.quo ad modū nāciſcēdi poſſeſsionē: vt l.Titia cū teſtō.§.j.ff.de le.ij.ſecūdū tertiā lect.ibi poſitā. Op.φ adhuc ſit differētia,vtrū legata relinquāt p iuramentū,vel nō:vt l.cū pater.§.filius,de le.ij.So.Quic
h quid gl.dicat,ibi loquiť de iuro defūcti,[h] q̄d adhuc hodie differētiā īportat . Facit q̄d vidiſtis ſ.de pb.auť.q̄d obtinet.hic loquitur,qn̄ teſtator iuſsit hæredē iurare:d cuius hæredis iuramēto dic vt plenè ī l.q̄ ſub cõditiōe.de cõd.inſt. Vlterius op.et videť,φ ēt iſta differētia ſit hodie ſublata de iure antiquo:vt l.j.ff.de leg.j.Varię ſolu.danť ibi.tene illā,φ ibi loquiť ſcd̄m mediā iuris prudētiā:hic fit mētio de iure an
i tiquo, ante tp̄a fforū. Opp.de l.cū vero[i] §.apparet.ff.de fideic.li.Gl.q̄ eſt hic ī ſol.
3 iſtius cõtrarij,videť variare.†Nā primò videť dicere,φ in libertatibus ſit ſublata illa differētia libertatis directæ,& fideicõmiſſariæ:poſtea dicit cõtrariū.Veritas ē, φ nō eſt ſublata. Nec obſtat iſta lex: qa exęquata ſūt legata fideicõmiſsis, ī qbus
4 circuitus erat inutilis:vt dixi ſ.l.pxi.† Quæro primò,quid ſi teſtator legauit rē hæredis,vel legatarij:an competat actio ī rem.Gl.hic tenet φ ſic.Vide iſtā gl. quæ eſt ſingularis.Contraria gloſ.habemus in multis locis.ff.de ſeru.l.Papinianus.de lega.j.l.ſi hæredis ſeruus ad l.Fal.l.hæreditatum.§.fi.illæ cõtrariæ ſunt veræ,& iſtæ reprobātur ab oībus.Facit l.ſi quis inqt.§.j.ff.de leg.j.& l.ſi tibi homo.§.cū fūdus.
5 de le.j. Quæro,†qn̄ legatū eſt relictū in codicillis,quæ actio competat.Quidam dicebāt officium iudicis.Gl.determinat, & bn̄,quòd cõpetat vtilis ex teſtamēto.

a ¶Breuius.Adde Bar.in l.j.ff.de le.j.

b Et ī re.An actio ex teſtō cõcurrat cū rei vendicatione.Bar.ī l.nemo rē ſuā ff.de ver.ob.& Imo.tenet contrariū in l.j.de leg.j.in Spe.ī ti.de act.& peti.§.ſequi.ver.illud vero no.dignū & cõſe.Et not.φ iſta actio in rē,vr̃ vtilis vt eſt gl.in l.fi.in verbo,etiā in rē.ſ.de ſacr.ſan.ecc.Et adde no.p Bar in l.j.ī vlt.co.ff.de don.et Bal.in l.eā lege.ī j.q.

c ¶Obligata.Adde.Bar.ī l.fi.ſ.de ſac.ſā.ec.ſed cõtrarium vi detur tenere in l.j.ī fi.de le.j.& vid Bal.in d.l.fi.

P.PAV.P.

d ¶Specialis caſus.Vide Aret.in l.ij.§.ex his.de ver.ob.ī l.iij.C.de nego.geſt.regulariter aūt cõtra vide Bar.ī l.apochis in prin.ff.de iure fiſ.allegat tex.in l.creditores.ff.de diſtr.pig.

P.PAV.P.

e ¶Res hæredis.Vid etiā Com.cõſi.lviij.& idem etiā ī bonis hæredum tutoris vt ibi p eū ad Bar.in l.properādū.§.fi.ſ.de iud.etiā ſi defūctus bona hæredū obligaſſet vt habes ad Bar.in l.oblig.generali.ff.de pigno.

f ¶Quod verbū.Vide Bar.in l.ſerui.ff.de leg.j.

P.PAV.P.

g ¶Verbum,mādo.Vide Alex.in l.moræ.in pen.co.ff.de iuriſ.om.iud.Iaſ.hic,gl.& Bar.in l.ſæpe.ff.de off.pſi.gl.in ca.cū aliquibus.ī ver.cõcedimus facultatē de reſcr.in vj.& vide oīno q̄ addidi ad Bar.in d.l.ſæpe.ff.d offi.præſid.

h ¶Iuro defūcti.No.hic intellectū l.cum pr̃.§.filius matrē.de le.ij.Sed Bar.in d.§.filius mr̃em.tenet φ habet locū tā ī iuro hæredis,quā teſtõris:& ſic eſt ſibi contrarius:& illum tex allegat Bal.ī l.j.ſ.cõmo.q̄d iuramētū habet vim caſus expreſſe.

i ¶Op.de l.cū vero.Adde Bar.in l.legatorū.ī prin.de le.ij.ī ver.q̄ro primo ſi teſtõr.No.hāc gl.quæ reprobať p Bar.cuius opi.veriorē credo.& cõtra iſtā gl.eſt ēt alia gl.ī l.p diuerſas.in verbo ſeu res.ſ.mād.& illud ēt ſeqtur Bar.ī vlt.co.& Bal.in l.hæredū.ſ.de fideic.p Bal.in l.j.in vj.co.ſ.e.et ſūt gl.aliæ.quas hic allegat Bar.ī cõtrarium ff.d ſer.l.pa.no.&c.Et inquātum dicit gl.hic,φ ſi legatur a legatario eadē res ſibi legata ſecundo legatario an primo legatario immediate competit ſibi rei vendicatio,vide p Bal.in l.j.ſ.eo.verſ.q̄ro ſi à legatario.circa vl.columm.& ſequitur But.hic,qui etiam reprobat glo.reprobatam per Bal.Adde φ Bald.conſi.cclxxxvij.iij.li.in fi.añpe.co.dicit q̄dam glo.quæ eſt in l.ij.C.cõmunia de leg.dicit quod teſtator legādo rem hæredis,transfert dominium,quaſi hærede adeūdo hæreditatem videatur in hoc conſentire,& ratificare.Et pro hoc argu.optimum ff.quib.mo.pig.vel hypo.ſol.l.ſicut.§.ven.

P. PAV. P.
a ¶Si duobus. Circa iſtud an & qñ poſsit decidi ſorte, vide late Fel. in c.capitulũ. ĩ pe.& vlt.col.extra de ꝓb. vide tex. quē põit Ang.& alij ibi ĩ l.a diuo pio. §. ſed & illud. ĩ prĩ.ff.de re iud. Itē ĩ materia ſortis, & an poſsit appellari a diuiſiõe facta ꝑ ſortes vel peti reſtõ ĩ ĩteg. vide Philip.de peru. ĩ rub. extra de appel. col. iij.
b ¶Sorte dirimit̃. Qđ remediũ vertat̃ ĩter ſiꝰ diſcordes. & adde ꝙ vbi eēt timor, ne venirēt ad arma, vr̃ ꝙ iudex poſsit cõpellere ad cõcordiã. Aduertas tñ ꝙ tunc aliqd dirimit̃ ſorte, cũ ĩcertũ eſt de iure: ſecus ſi ſit ĩcertũ de fctõ. Iſta ē gl. elegãs ĩ l.j. ĩ ver. ꝓhibebit. j. vti poſ. qđ eſt valde no. & no. Imo. ĩ l. hmõi. ĩ fi. de le. j. & ĩ l. ĩ tribus. ff. de iudi. Dic tñ vt ꝑ Archi. xxviij. q. j. circa prĩ. & prædicta ēt põit bar. ĩ l. ſi duobus. in iiij. col. ff. vti poſ. & bal. ĩ l. iubemus. ĩ co. iiij. de ſacroſan. ecc. an electio Papę poſſit cõmitti ſortibus. Bal. hic ꝙ nõ. Et de ſorte adde hic Bal. ĩ l. meminimus. j. qñ & qb quarta ꝑs debe. & de materia vide Bar. in l. duobus. de leg. j.
c ¶In legatariũ. Nota tñ ꝙ ſi duo pñt eligere, & vnus negligit, vł latitat, alius poterit eligere. l. ſi legatario. & ibi Bart. ff. de fideic. lib. & no. hũc §. nõ hr̄e locũ ĩ ꝑſonarũ electiõe, ſed rerũ tm̃. Bal. not. ĩ l. fi. s. de cõtrahē. em. vr̃ velle ꝙ duret donec partes ab eo velint recedere, ꝑ authē. ſi tñ. j. de tēp. appella.
d ¶Perdit̃ anno. Adde Bar. ĩ l. exec. j. de execu. rei iud. et bal. ĩ l. captatorias. ĩ vlt. col. s. de teſta. mili.
e ¶Sed qa. Adde ad materiã huius §. barto. in l. quidã. §. fi. ff. ad Trebel.

P. PAV. P.
f ¶Sinautē. Circa materiã huius §. ꝙ res ſubiacēs fideicõmiſſo nõ poſsit alienari, quid ſi teſtator ĩſtituat fideicõmiſ. et aliũ, an videat̃ intellexiſſe in alijs bonis non aũt in ſubiacētibus, quaſi ſubiacentia voluerint eſſe fideicõmiſſarij, an in parte quaſi ſibi debita. vide Io. de Anna. ꝙ non, cõſi. xxx. incip. viſo teſtõ, per totum, an aũt ſubſtitutus pupillaris poſsit reuocare alienata ꝑ

6 †Vltimò, eſſet videndũ in hac materia vtrũ legatũ vniuerſale, qñ legãtur omnia bona, vel maior pars bonorũ, æquiparetur fideicommiſſo vniuerſali. De hoc dic vt l. ſtatuliberum. §. fi. cum l. ſeq. ff. de leg. ij. & l. mulier. §. fin. ff. ad Trebel.

1 *Incertitudo, ſeu uarietas inter plures quando ſorte dirimatur.*

LEX III.

a SI duobus.[a] Incertitudo, ſeu varietas ĩter plures, quæ incõmodũ ipſorum agentiũ reſpicit, ſorte dirimitur. h. d. Vi-
b detis hic ꝙ iſta cõtentio ſorte dirimitur[b].

Contra j. de dona. l. ſancimus. §. ſinautē in hmõi. Solu. Fateor ꝙ hic loquitur, qñ omnes habebãt æquale ius. Secꝰ ſi vni eſſet relicta pars maior, ſeu portio, quã alteri. Oppo. & videtur, ꝙ aliter dirimitur: vt l. huiuſmodi. §. fin. ff. de leg. j. & Inſt. de
1 ſatiſda. tuto. §. ſinaũt. Sol. †Qñꝗ actores plures diſcordant inuicem in præiudiciũ rei: & tunc non dirimit̃ ſorte: ſed ꝑ prætorem cogũtur concordare ad petitionē rei. Qñꝗ concordãt in præiudiciũ eorũ proprium: & tunc habet locum materia noſtra. Nam ſi quidem põt apparere ex iuris diſpoſitione qualiter hæc cõtentio dirimatur: vt quia vni plus relinquitur ꝗ̃ alteri: tunc illo modo ũebebit dirimi: vt l. ſancimus. §. ſinaũt in hmõi. j. de do. Et ſi non apparet, & tunc aut neuter actorum petit ꝙ dirimatur ſorte: & nõ dirimetur, ſed inuicem ſe impediunt: vt ff. quib. mo. vſusfru. amit. l. ij. §. fin. Sinautem alter eorum petit: tunc ſorte dirimatur, vt hic.

1 *In legatis receditur à perſona: ſecus in contractibus.*
2 *Electio, quando eſt commiſſa in tertium, ſi tertius non elegit, quando transfertur ad arbitrium boni uiri.*
3 *Ius eligendi competens alicui, quando perdatur anno.*

SEd & ſi quis. Hic eſt bonus et ſingularis caſus. Si relinquitur res eligēda per tertiũ, illo nõ eligente, vel negligēte per annũ, trãſ-
c fertur electio in legatariũ,[c] dũmodo eli-
1 gat rē mediocrē. Nota † ꝙ in legatis receditur à perſona: ſecus in contractibus: vt s. de contrahen. emp. l. fi. qđ plenè dixi in
2 l. ſi quis arbitratu. de verb. ob. †Opp. & videtur ꝙ electio trãſferat̃ in arbitriũ boni viri, non in ipſum legatariũ: vt l. j. ff. de leg. ij. Sol. Hic loquit̃ qñ relinquit̃ electio rei certæ, conſiſtētis in ſpecie. In cõtrario loquitur, qñ relinquit̃ ꝗ̃titas æſtimanda per aliũ. vnde declaratio quãtitatis nõ cõſiſtentis in ſpecie, remanet in arbitrio boni viri. Itē opp. & videt̃ ꝙ ille,
3 †qui habet ius eligendi nõ perdat illud ꝑ curſum anni: vt l. cũ quidã. ff. de leg. ij. Solu. Qñꝗ cõmittitur electio alicuius ꝑſonæ, ſeu aliquarũ ꝑſonarũ, quibꝰ legat̃: & tũc nõ perdit̃ ius illud ꝑ curſum anni, ſed ꝑditur, cũ ille talis fuerit ſuper hoc ꝑ lit. cõteſt. interpellandus: vt l. cõtraria. Et iõ dixi pluries, qñ relinquitur aliquibꝰ pauperibus eligēdis per talem: tunc illud ius
d eligendi nõ perditur anno.[d] Si verò perſona legatarij eſt certa, ſed alicui committitur electio rei: tunc illud ius eligendi perimitur anno. Tene menti.

e Sed quia.[e] Legata & fideicõmiſſa pura, vel in diē certã relicta, nõ poſſunt alienari vel obligari. h. d. Opp. de l. Titius. ff. ad Treb. de pe. hęre. l. ſed & ſi lege. §. quod autē. Gl. dicit illę ſunt veteres leges, quæ permittebãt alienationem, quæ per hãc legē ſunt correctæ. Inꝗ̃tũ innuit gl. dictas leges corrigi, malè dicit: quia ibi loquit̃, qñ qs erat rogatus reſtituere quicquid ſupererit ex hereditate: quo caſu erat olim prohibita alienatio. Hoc verò hodie eſt limitatũ: vt in aut̃. cõtra cũ rogatꝰ. j. ad Treb. ſed hęc lex loquit̃, qñ quis erat rogatus reſtituere qcqd ꝑuenit. Expone ergo tex. iſtius l. ſecũdũ veterē diſpoſitionē &c. quaſi dicat, quia etiã veteres diſpoſitiones alienationē ꝓhibebãt. Opp. ff. ad Treb. l. Marcellus. §. res q̃. So. dãtur plures. Illa eſt vera, ꝙ põt alienare de rebus q̃ ſubiacēt reſtitutioni vſꝗ ad Trebellianicã. Opp. de l. ſi hæres inſtitutus. §. ſi hæres. ff. ad Tre. Sol. Fateor ꝙ in rebꝰ alienatis nõ eſt neceſſaria reſtõ: vt videbitis j. ꝓxi. §. tñ alienatio nõ tenuit, vt hac l. Op. ad Tre. l. quidã. §. ſi quis filiũ. Sol. iſta eſt vera. hæc l loquit̃, qñ ſeruus ſubiacet reſtitutioni nominatim, & alienatur: lex contraria loquitur, qñ ſubiacet reſtitutioni ſub vniuerſitate, nõ nominatim: & alienat̃ ꝑ vltimã voluntatē, non inter viuos. Vnde fauore vltimę volũtatis valet alienatio: vt ibi: ar. l. ab eo. j. de ſeruo pig. dato manu. Et hũc articulum examinaui plenè, vt ibi no. & de manu. l. ſeruũ qui. ſecũdũ Iac. de Are.

1 *Statutum, quòd ſi quis alienauerit rem & gabellam non ſoluerit, eam perdat, quando habeat locum.*
2 *Res ſubiecta reſtitutiõi, poteſt alienari ab hærede ignorãte.*
3 *Conditio in legatis, quando trahatur retro conditione adueniente.*
4 *Fideicommiſſarius uniuerſalis, quo caſu habeat rei uendicationem, etiam reſtitutione non facta.*

f Sinautem.[f] Res, q̃ ſubiacēt reſtitutiõi, ſub cõditione, vel die ĩcerta, pñt alienari & obligari interim: ſed adueniēte cõdõne fingit̃ factũ retro nullũ. h. d. vſꝗ ad §. emptor. Op. de l. ſeruo legato. §. j. ff. de le. j. Gl. dicit fateor ꝙ interim valet alienatio: ſed fingit̃ nulla cõdõne adueniēte. Cõtra hoc opp. vr̃ ꝙ nõ valeat: vt ĩ aut̃. res q̃. & ĩ corꝑe vñ ſumit̃. Ita tenet gl. hic, & ĩ l. plerũꝗ. ff. de regu. iur. circa fi. & l. ſeruo legato. §. j. ff. de lega. j. Cõtra, ſ. ꝙ iura antiqua nõ ſint correcta, hoc tenet gl. ĩ l. cũ pr̃. §. liberis. ff. de le. ij. & ĩ corꝑe vñ ſumit̃ hęc aut̃. de reſti. & ea q̃ pa. §. quãobrē. & iſtã vltimã approbãt oẽs doc. ſ. Dy. Pe. & oẽs alij. Iſtud eſt
g vtile ad q. dicit ſtatutũ[g], ꝙ ſi qs alienaue-
1 rit rē, † & nõ ſoluerit gabellã, ꝑdat eã: qd ſi eſt alienata res, q̃ ſubiacet reſtitutiõi. Si diceremus ꝙ interim nõ valet alienatio, nõ eſt locus pœnę ſtatuti, vt l. ea quidē. s. ſi manci. ita fue. alie. Si verò dicimus interim valere, eſt locꝰ pœnę: qa interim fuit facta alienatio. Itē opp. de l. fi. §. fi. ff. de le.
2 ij. So. †Ille caſus eſt ſingularis, & multũ notãdꝰ: qa res q̃ ſubiacet reſtõni, nõ põt alienari: verũ eſt ab hęrede ſciēte: ſed ſi ab hęrede ignorãte, ſecus: vt ibi. Itē oppono
h extra gl.[h] dicit̃ ꝙ fingitur nulla vēditio.
3 †Cõtra, in legatis, adueniēte cõditiõe fictio nõ trahit̃ retro: vt l. j. §. j. ff. ad Syllan. Sol. Verum eſt, ꝙ retro nõ trahitur, quãtũ ad dominiũ, & ad cõmoda rei legatæ, vt ibi:

pupillũ & tutorē, ſi caſus ſubſtit. poſtea euenit, ſit inſtitutio aut alienatio ſi cũ cã aut ſine. vide Iaſ. ĩ l. ſi arrogator. ĩ xj. col. ff. de adop. vide eũ. dē in l. inter oẽs. ĩ ij. col. ff. q ſatiſda. cog. vbi dicit ſecus eē in vulgari & fideicommiſſaria ſubſti. vide eundem in l. ſi a ſubſtituto. in prin de lega. j. Itē ꝙ in iſtis nõ ſit neceſſaria aliqua reſtitutio realis vel verbalis, vide Io. de Anna. conſil. xiij. an aũt ſi fideicõmiſſa. eſſet præſens alienatiõi, & nõ cõtradiceret ſibi prędiudicaret vide Iaſ. in l. cũ ꝓponas. C. de pact. Item limita regu. huius §. nõ procedere in cõdit. poteſta. ſecũdũ Imo. in l. qui hęredi. §. ſi pars. de cõdi. & demõ. vbi vide So-ci. in l. fi. & in l. Marcellus. §. res quæ. in iij. col. ad Trebel. & ibi etiã quid ſi ſubiaceat reſt. per ſubſtitutionē pupillarem, & multa alia in materia alienationis rei prohibitæ alienari vel expreſſe, vel qa ſubiaceant reſtitutioni. Itē quid ſi res ſit prohibita alienari, an ille cuius fauore eſt prohibita alienari, poſsit propria authoritate apprehēdere vide Iaſ. in §. dini. col. vj. de lega. j. & ibi ad Bart. quid aũt ſi ille q alienauit eſſet ſoluēdo, an poſſit agi cõtra poſſeſſ. bonorũ, vide Ang. in authen. de reſtit. col. viij. prope fi. Itē dum dicitur ꝙ non proſcribitur res taliter alienata, limita vt per Iaſo. in auth. res quę. j. eo. in prin. vbi etiã alias limitatiões. vide Com. in materia huius §. cõſilio lxxvj. vbi loqꝫ tur etiã de hypotheca, an aũt agatur rei dica. vel petitione hæred. vide Ang. cõſi. cclxij.
g ¶Dicit ſtatutũ. De contractu, nullo nõ ſoluitur gabella: idē tenet Barto. in lege non dubium. s. de legib. in princip. & in l. ij. in fin. s. de eunu. vbi eſt text. & per Bald. hic, in §. pe. & Bar. in §. ſi teſtator. alle. hic, & Ang. in l. Marcellus. §. res q̃. ad Trebel.
h ¶Item oppono extra gloſ. Nota quod fictio non trahitur retro. & licet glo. hic dicat quod trahitur retro, etiam quo ad fructus, communiter reprobatur: quia illi fructus ſpectant ad hęredē: vt hic plene dicunt docto. &

gl. ſingu. in l. emptor. de rei vend. in l. in fundo. eodē tit. in iij. col. poſt Barto. & vide hic in l. penul & Bal. & Imo. in l. inſulam. ff. ſol. matri. Vnũ tene mēti quod iſta bona ſubiecta reſtitutioni, in aliquem euentũ, poſſunt capi per creditorem ex primo decreto, & etiã ex ſecundo: E t ita poſsit dari fraus & cautela. Ad omnia iſta iura textus eſt not. in l. peto. §. prædium. ff. de legatis ſecũdo. & ibi hoc Bar. & Bal. & Imo. Itē hanc regulã ꝙ ſubiecta reſtitutionĩ ſub euētu cõditiõis. non poſſunt interĩ alienari: hoc eſt verũ, ſi talis cõditio erat caſualis: ſecus ſi poteſtatiua: qa tunc imputatur non ĩplēti: & interim alienatio valet. Iſta eſt no. limitatio, quã forte non reperies alibi in l. qui hr̄di. §. ſi pars. cũ gloſſa, in verbo, vſucapta. de condi. & demõ. & ibi hoc multũ no. Imol. ĩ dicto. §. prædiũ. Item text. iſtũ limita vt poſt Imol. in l. cũ pater. dixi in l. cũ pr̃. §. libertis. de legatis ij. Adde ſecundum Pau. de Ca. aliã vtilitatē, quæ reſultat ex iſto. §. dũ irritat alienationē quæ eſt nunc. Nã non ſolum conditione pendēte ceſſat vſucapio, vel præſcriptio: quia adhuc fideicõmiſſarius agere nõ põt: et non valenti de iure, nulla currit præſcriptio. l. j. ĩ fi. de anna. exce. ſed etiam poſt quã conditio extiterit, non poterit emptor incipere vſucapere, vel præſcribere longo tempore: quia in tali pręſcriptione requiritur titulus. l. nullo. s. de rei vendica. & hic fingitur nunquã interueniſſe titulus. Et ita debet intelligi iſte tex. ſecũdũ ipſum, licet poterit ĩcipere ꝑ̃ſcriptio longiſsimi tēporis. Dicit etiam aduertendũ ad vnũ, in quo ipſe cõſuluit, ꝙ licet verũ ſit, ꝙ illa res nõ poſſet præſcribi: quando eſt facta per perſonã prohibitam alienare, & per ipſum grauatũ de reſtituendo. Qđ tamen alius extraneus, qui non continetur ſub prohibitione, qui forte rē tenebat vt ſuã, poteſt alienare, & alienatio tenebit: & ſic ex cã tribueretur titulus ad præſcribendũ contra illum, qui agere poſſet: & ſic poſt euentũ conditionis, vel quando fideicommiſſum eſſet purum, vel in diē certũ. Allegat Bald. in l. ij. j. de vſuc. pro emp. & dicit fuiſſe dictum Pet. & Cyn. in l. finali. ĩ vj. oppo. s. in quibus cauſis in integrum reſtit. non eſt neceſ.

4 vt ibi: ſed quantum ad reſcindendam vēditionē ſic: vt hic. Opp. dicitur hic, † ꝙ ille, cui debet reſtitui, põt rem alienatã vēdicare. Contra, fideicõmiſſarius vniuerſalis nõ habet vendicationē, niſi facta ſit reſtitutio: vt l. facta. ff. ad Treb. Sol. Fateor contrariũ regulariter: ſed in rebus alienatis, non eſt reſtitutio neceſſaria: & ſic eſt hic caſus ſpecialis: vt gl. dicit, & bene. Videbitis no. j. ad Treb. l. pe. §. fi.

1 *Dos & donatio propter nuptias, dicitur congrua ſecũdum qualitatem perſonarum.*
2 *Res, quæ ſubiacent reſtitutioni, poſſunt alienari, & obligari, tam pro dote, quã aliquis dat, quã etiam pro dote, quæ exigitur in caſu reſtitutionis. uide tamen nu. 4.*
3 *An iſtud habeat locum, quando quis conſtituit dotē pro ſeipſo, uel pro perſona. pro qua hoc facere tenetur: an etiam quando conſtituitur pro alijs. & nu. 4.*
4 *Mater tenetur alere filios, quando pater eſſet inops, & ipſa eſſet diues.*
5 *Pater poteſt dotare filiam in teſtamento, in rebus prohibitis alienari.*
6 *Filia ſi eſt maritata, ſed non dotata, an pater teneatur eam dotare.*
7 *Pater poteſt alienare de rebus, quæ ſubiacent reſtitutioni pro filia, quam uult ponere in monaſterio.*
8 *Filia ſi tempore mortis patris dotem à uiro recuperauit, an ueniat in reſtitutionem fideicommiſsi.*
9 *Sumptus alimentorum an poſſint fieri de rebus, quæ ſubiacent reſtitutioni.*
10 *Quid in redemptione filij capti à latronibus.*
11 *Quid pro redemptione uitæ uel membri filij, qui propter delictum eſt condemnandus.*

a ¶Res quæ ſubiacent. No. ꝙ hæc auth. habet locum in dote reſtituenda: ſed quid ſi vir conſumpſit tantum de bonis, quod ſufficit ad legitimam & Trebellianicam: an vxor poterit recuperare dotem in iſtis bonis ſubiectis reſtitutioni? Do. Pau. dicit hic, ꝙ ſic: & ita vidit conſuli, & iudicari: quia illa conſumptio viri nõ debet ꝑ̃iudicare vxori. Itē, quia iſta auth. etiã emanauit in fauorē mulierũ. & vide Ludo. Roma. in conſi. ccxxix. & in conſi. cclxiiij. vbi conſuluit, ſi alimenta & dos æquiparantur in caſu iſto. And. Barb.

a ¶Res quæ ſubiacent. Vide Alex. in l. qui Romæ. §. cohæredes. de verbo. obligat. An aũt hæres rem ſubiectã reſtitutioni, poſsit ſibi eligere in quartã. Dic quod non: quia debet eligi arbitrio iudicis, ſecũdũ Bal. in l. iubemus. ad Trebel. & in l. ſi pater. in antepe. co. de inſti. & ſubſt. & in l. non amplius. de leg. j. & in l. filium quē habētem. in xiij. co. s. fa. erci, dixi in l. Marcellus. §. res q̃ ad Treb. Not. tamen ꝙ iſta auth. non procedit in re prohibita alienari per cõtractum: quia talis res non poterit dari in dotē, ſecũdũ gl. & Bal. in l. nulla in fi. s. de iur. do. Facit quod dixi s. in alia apoſt. & de materia huius apoſtillæ, vide per Ang. in l. fi. s. de dot. promiſ. Adde etiã quod ſing. dixit Bar. ĩ c. j. §. donare. qualiter feu. olĩ alie. pote. vbi dicit, quod iſta auth. nõ habet locũ in re feudali, vel in alia, quæ de ſui natura non poſsit alienari, vt emphyteuſis, &c. Et adde Bal. in c. j. in prin. de ꝓh. feu alie. per Feder. & quãuis feudũ nõ poſsit dari, vel promitti in dotem, per mulierē pro alia: vt d. §. donare pro ſe tamen poteſt: vt in c. a Sempronio. de inueſt. quam Titius de re alie. fecit. & in c. j. an maritus ſuccedat vxori. & ibi. Bald.

¶Prædictis adđ ēt tex ĩ c. j. de eo q ſibi & hr̄di. ſuis. & viđ ĩ c. nup. de don. ĩter virũ. & vxo. Sed cõtra dom. Bar. ĩ dicto. §. donate. tenet ipſe Bal. & Sal. ĩ l. nulla. s. de iure do. & viđ Pau. de Ca. ĩ cõſ. clxij. ĩci. viſa facti narratiõe. & An. ĩ l. fi. C. de do. ꝓmi. gl. & Bal. in dicta. l. nulla. ꝙ res ꝓhibita alienari ꝑ cõtractũ nõ põt dari in dotē. & idē in re expreſſa ꝓhibita alienari, ſecundũ Pau. de Ca. cõſi. xlij. inc. quia ꝑ ſupra ſcriptũ. Et ad hanc auth. viđ vna limitationē ꝑ Bar. in l. ſi locus. ff. de rel. & ſump. fun. Adde ꝙ etiam Ro. cõſuluit ꝙ res reſti. ſubiecta, ſicut põt alienari pro dote: ita & pro alimentis, eius cõ. cclxvij. quę plene viđ ad hãc apoſtillã conſi. cccclviij. cum Barto. vult ꝙ filia nupta nõ poſsit petere dotē in bonis reſti. ſubiectis. Adde quod Bald. et Ange. tenent contrarium. et etiam Pau. de Caſt. qui dicit ſe contra Bar. conſuluiſſe, etiã ſi dotata eſſet, non congruo tēpore donationis: ſi tñ ſtatutũ dicere, ꝙ iiaret cõtēta dote pr̄na, ſi nõ eſſet cõgrue dotata, ſufficeret, ſcđm Bar. q

etiam dicit ꝙ mulier grauata reſtituere, ſi cõgrue, & ſcđm qualitatē perſonę non põt nubere, poterit bona dare in dotē. Et ꝙ maritus de omnibus lucrabitur partē, vel totũ ex forma ſtatuti, ſicut ſi nõ eſſet reſtitutioni ſubiecta, qa ceſſat prohibitio hoc caſu. quod ꝓbat̃: quia ſi maritus nõ lucraretur, pertineret dos ad hr̄des mulieris, nõ aũt rediret ad fideic. vt eſt caſus ſcđm Pau. de Caſ. ſig. in l. mulier. §. cũ proponeret̃. ff. ad Treb. Adde etiã ꝙ idē cõſuluit Bal. cõſ. lxxij. ij. vol. ſed ibi dicit, ꝙ nõ exiſtētibus liberis, vel lucro ſtatuti, ꝙ dos redit in fideicõmiſ. qa ceſſante cã, &c. & idē voluit conſi. ccxxxiiij. ij. vo. & ccciiij. eo. vol. dicit etiã Pau. de caſ. ꝙ ſi grauatus recipiat dotē vxoris, & cõſumat tm̃, quãtũ eſt detrahendũ vigore fideicõmiſ. ꝙ hoc nõ nocet mulieri, quin pro reſtit. dotis ſint alia bona hypothecata. Et ita dicit fuiſſe cõſultũ per multos docto. & inueni ipſum ita cõſuluiſſe eius cõſi. x. & cxx. tñ Ro. cõſil. ccxxxij. aliter ſenſiſſe videt̃. & ꝙ res prohibita alienari, poſsit pro alimentis alienari, voluit idē Bal. conſilio cccxxv. iiij. lib.

a RES quæ ſubiacent.[a] Iſta aut̃. venit ad l. C. determinãdo eã, in caſu. Nã cũ ſimpliciter prohibetur alienatio et obligatio hoc caſu permit-
1 titur. Circa iſtã authen. † quæritur primò quæ dicatur dos, & donatio propter nuptias. Cõgrua rñſio eſt, ſecundũ qualitatem perſonarũ: vt dxit hic text. melius in
2 l. quæro. ff. de iure do. †Quæro, an hæc l. loquatur in dote, quã aliquis dat: an in dote, quã aliquis recipit, q̃ poſtea exigitur, cũ erit caſus reſtitutionis. Gl. dicit, & bñ intellige hoc in vtroꝗ caſu tã in dote
3 cõſtituēda, ꝗ̃ in dote reſtituēda. †Quęro vtrũ iſta l. habeat locũ qñ qs cõſtituit dotē pro ſeipſo: aut etiã qñ cõſtituit pro alijs? Rñ. Qñque quis cõſtituit, vel dotē recepit pro perſona, pro qua hoc facere tenetur, vt pater pro filia. Tenetur eñ eã dotare: vt l. fin. s. de do. prom. de ritu nu. l. qui liberos. Item pater pro filio tenetur dotem recipere, & poſſet ad hoc cogi: vt notatur per Dynum in le. ſi cùm dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſoluto matrimon. & iſto caſu licet alienare, & obligare res, quæ ſubiacent reſtitutioni: vt hic, & in l. mulier. §. cũ ꝓponeretur. ff. ad Treb. & l. filia. in prin. Qñꝗ cõſtituit dotē pro perſonis ꝓ quibus nõ tenet̃: vt mater ꝓ filia.

P. PAV. P.
a ¶Res quę. vide Cõ. cõſi. lvj. qui loquit̃ de filia grauata: qa ſi legitima nõ ſufficit, pro dote cõgrua põt dari de bonis ſubiacentibus reſti. & hanc auth. repetit Iaſ. vide Cõ. conſi. xiij. inci. Titius inſtituit. circa fin. & cũ nulla interim currit pręſcriptio vt iſto tex. & ibi per eũ, extēde tñ exhibitionē huius authenticę nedũ in exhibitione expreſſa ſed etiã in tacita. Ita Pau. de caſ. conſi. xiij. allegat notata in l. cũ pater. §. liberis. in gl. allegat poſtea l. ſeruo legato. in prin. de leg. j. & circa illud qđ dicit̃ hic de dote vide Ale. conſi. lvj. & an procedat in repetitiõe dotis habita poſt prohibitionē vide Alex. cõſi. cccclvij. Io. de Anna. conſi. lxj. in ij. dub. limita deciſionē hic poſitã niſi res eſſet priuata. vide per Alex. in l. pro hærede. in ſ. prin. ff. de acqr. hæredi. vide in materia Alex. conſi. cxxv. ad fi. Item vide caſum ſing. in materia huius auth. per Romanũ ſingul. cxxv. incipit̃. ego habui caſum mirabilem. vbi ponit quid ſi maritus dedit fideiuſſorē ꝓ dote reſtituēda ſecũdũ formam alicuius ſtatuti, an iſta datio fideiuſſoris in caſu dotis reſtituendę facit ceſſare beneficiũ huius authē. Itē ꝙ debeat ſolui dos potius de bonis fideiuſſoris, quã de bonis ſubiectis fideicõmiſſo. vide Pau. cõſi. de quo infra. Item qñ talis alienatio fieret ignorante fideicõmiſ. valeret, & ſolũ pretiũ veniret in reſtitutione, vide Alex. conſi. iij. in ij. col. in iij. volu. & cõſ. cccxxvij. ad finē. vide oĩno Pau. de caſt. conſi. x. & omnino conſi. xvij. in vij. col. Item limita hanc materiã in prohibitione facta in vltima voluntate. ſecus ſi inter viuos. vide Alex. conſi. ccxlvj. in antepenultima colũ. Item ꝙ ſi in tempore datę dotis maritus fuiſſet ſoluendo & dediſſet fideiuſſores, & nonnulla alia, vide per Pau. de Caſt. conſi. cxxx. & an iſta auth. loquens de prohibitione tacita habeat locũ in expreſſa, vide Pau. conſi. xiij. Item quid ſi grauatus habuit tantum legitimã vel in proprio matrimonio fuerit ſufficiens ad reſtitutionem dotis ſine cautione, an procedat iſta diſpoſitio. Vide Rom. conſi. ccxxxij. vbi etiam ponit quid ſi tot fructus percepit ꝙ potuerunt ſufficere ad reſtitutionē dotis. Itē an iſta prouiſio facta fauore dotis, intelligatur etiã facta fauore alimentorũ. vide Ro. conſi. cclxvij. Item dum dicitur in iſta materia ꝙ alienatio interim valet donec euenerit cõditio, limita nõ procedere qñ alinatio eſſet expreſſe prohibita ſecundũ Bald. in c. j. de prohib. feu. alie. per loth. an autem pro redēptione perſonæ poſsit quis vēdicare bona ſubiecta reſtitu. fideicom. vide Bart. in l. quemadmodum. in ij. colũ. C. de agric. & cenſit. lib. xj. vide Bar. in iſta auth. ad fin. & quæ habes ibi. Item ꝙ prius ſit danda dos de legitima & Trebel. poteſt detrahi, quæ ſi non ſufficiant poterunt capi bona ſubiecta fideic. & quid ſi fructus cœpiſſet & cõſumpſiſſet, vide Alex. in l. mulier. §. cũ proponeretur. col. ij. ff. ad Trebel. poſt Ange. & Imo. ibi & Pau. hic. Item quid ſi ſimul concurrant fideicõ. ſubſti. & prohibitio alienationis, an facta alienatione ſtatim poſsit reuocari. & quid ſi prius moriatur qui fuit inſtitutus, an hæredes ſui poſsint reuocare, vide Pau. de caſtro conſi. xij. Item quid ſi tempore cõſtitutionis dotis grauatus haberet tãtũ in legitima & Trebel. & quid ſi conſumpſiſſet poſtea vel ante, vide Pau. de Caſtro conſi. xiij. & ſeq. vbi ponit etiã an pro reſtitutione dotis vxoris talia bona ſint obligata vide etiam eundem conſil. cxxx. Item nepti, cui auus reliquit dotem, an poſsit detrahi legitima ex perſona patris de bonis quæ pater erat obligatus reſtituere, vide Pau. conſilio ccxxv. in principio. quid autem ſi pater prohibuit ſua bona alienari per filios vſꝗ ad triginta annos, & ſi contra fecerint quod dimidia iſtorum bonorum perueniat ad Titium, quem ibi dicto caſu ſubſtituit. quid iuris, ſi filij intra dictum tem-

pus contra voluntatem teſtatoris alienauerint vſq; ad legitimã,aliqui partem propriã,aliqui partẽ prædeceſſorũ ſuorũ,vide Pau.cõſi.cxxiiij.& in caſu huius auth.an valeat alienatio ſcienter facta per heredẽ.vide Bertach.in trac.de gabel.in iij.parte viij.partis prin.in xiiij.col.& ibi etiã ſingulariter in ſeq.col.ꝙ cauſa remunerationis poteſt alienari rei ſubiectę reſtitutioni.

Non enim eſt officiũ maternum dotare filias,vt dixi ſ.& iſto modo licet alienare res quæ ſubiacent reſtõni.Ita tenet gloſ. in l.à filia.in prin.ad trebel.& Pet.tenet hic.Puto tñ,ꝙ ſi pater inops eſſet,nec haberet vnde dotaret filiam ꝙ tũc eſſet of-
a ficiũ maternũ[a] dotare filiã: ſicut dicimus
4 in alimẽtis,†ꝙ mater tenetur alere filios qñ pater eſſet inops, & ipſa eſſet diues: vt l.ſi qs à liberis.quaſi per totã l.ff.de li.agno.& habuiſtis tractatũ in l.alimẽta.ſ.de neg.geſt.& iſto caſu crederẽ ꝙ mater poſſet alienare res,q̃ ſubiacẽt reſtitutioni.Et eodẽ modo dico in fratre,in caſu quo frater cogeretur de iure dotate ſororẽ:eo caſu poſſet res q̃ ſubiacent reſtitutioni,alienare.Qñ aũt frater cogatur,habuiſtis tactũ in l.nõ omni.ſ.de admi.tut.& in l.cũ plures.§.pe.ſ.de admi.tut.Illud tñ,quod hic dicitur,ꝙ poſſunt alienari res,quæ ſubiacent reſtitutioni in iſtis caſibus:non habet locũ,niſi in liberis,q ſunt
b grauati[b] à parẽtibus:non eñ permittiť alijs,vt vidiſtis in hoc tex.& in corpore
5 vnde ſumitur.†Quæro ſimiliter extra
c gl.[c] quid ſi pater non dotauit filiam,qñ viueret ſed dotauit eã in teſtamẽto:an poſſit hoc facere de rebus,quæ ſubiacent reſtitutioni.Iſtum paſſum non tangunt ſcriptores hic,de facto tenuit ꝙ ſic.Nã in eo quod ipſe habet.neceſſe pro cõſtitutiõe dotis dare,nũq; videtur fuiſſe in fideicõmiſſo:vt l.mulier.§.cũ proponeretur.ff.ad Ttreb.vnde videtur ꝙ ſi ipſe nõ dotaſſet,poſſet deduci per filias,vnde ſe dotent:ſicut deducitur legitima debita lege naturę:vt in tex.auť.huius. Præterea ſatis dici põt alienatio,aſsignatio,quę fit in teſtõ:vt ſ.de ſecun.nup.l.ſi quis prio-
6 ris.§.certũ eſſe.& ibi videť caſus.† Quę-
d rõ,[d]quid ſi pater habet filiã maritatã,nõ tamẽ dotatã:an poſsit eã dotare. Videtur ꝙ ſic:quia pater eſt obligatus dotare filiã,ſecũdũ gl.quæ eſt in l.obligamur.§.lege.ff.de actio.& obl.Contrariũ eſt veritas.Nam pater non eſt obligatus dotare filiã,ſed ad illud faciendũ cõpellitur iudicis officio:vt d.l.qui liberos.ff.de ritu nup.Et ſicut nõ põt cogi alimentare filiũ ſi habet vnde ſe alat:ita non cogitur dotare filiã nuptã,quæ iam nupta eſt:vt l.ſi à liberis.§.ij.de libe.agno.De hoc tangiť per Guid.in l.cùm is.ij.de condi.indebi.
7 †Quæro,an pro filia[e],quam pater vult
e ponere in monaſterio,poſſet alienare de rebus,quæ ſubiacẽt reſtitutiõi. Certè puto ꝙ ſic:quia introitus monaſterij eſt fauorabilior dote,vt apparet in auť.de ſan.epiſ.§.ſed & hoc præſenti.& ad Trebel.
8 auť.niſi &c.Redeo ad gl.†quid ſi tẽpore mortis patris,filia q̃ dederat dotẽ,à viro recuperauit:an veniat in reſtõnẽ fideicõmiſsi.Gl.dicit,rñdeo nõ ſecũdũ Hug.nil allegat.Probatur.ff.ad leg.Falci.l.pater filiã.in prin.& ad Treb.l.mulier.§.cũ ꝓponeretur.& l.à filia.ff.e.in prin.& ita tenẽt Mar.Sil.Iac.Cy.& quaſi oẽs. Verũ tñ dicit Iac.de bel.in corpore vnde ſumitur iſta auť.ꝙ ſi dos illa eẽt recuperata ꝑ patrẽ viuentẽ,ꝙ veniret in reſtõnẽ,ꝙ nõ placet,donec filia viuit:quia pater cogiť ei reſeruare:vt in auť.ſed quãuis.ſ.de rei
9 vxo.act. †Quærit gl.vtrũ ſumptus[f] ali-
f mẽtorũ poſsint fieri de rebus,quæ ſubiacent reſtitutioni,ſi aliũde nõ habet. Glo.dicit ꝙ nõ hoc caſu.ſecus ſi eſſet rogatus reſtituere quicquid ſupererat: vt in auť.cõtra cũ rogatus.j.ad Treb.Doct.cõiter dicũt cõtrariũ,ꝙ pro alimentis poſsit fieri alienatio,ſicut ꝓ dote.Et hoc mihi placet:nã ſicut eſt officiũ paternũ dotare,ita eſt paternũ alere.Pro hoc vidiſtis gl.quę
g quaſi hoc determinat[g] in l.ob æs de p̃d.
10 mi.quæ eſt notanda ad hoc.† Et idẽ puto,qñ fili⁹ capereť à latronib⁹ ꝙ poſſent
h ꝓ eo redimẽdo[h] alienari bona q̃ ſubiacẽt
11 reſtitutioni.† Sed quid ſi ꝓpter delictũ[i]
i ipſe ſit cõdẽnatus:an pro redimẽdo ſibi vitã,vel mẽbrũ,poſſunt alienari res quæ ſubiacẽt reſtitutiõi.Iſtud eſt dubiũ:qa ſua culpa incidit in hoc delictũ.iõ cogitabis.

k **Emptor.**[k] Emptor rei,quę ſubiacet reſtitutioni ſciẽter re euicta habet actionẽ ad pretiũ,nõ ad duplũ,etiã ſi fuerit ſtipulatus.h.d. Not.qđ dixi in ſummario.Opp.j.de euict.l.ſi fundũ ſciens.& cõia vtriuſq; iudi.l.ſi fratres.vbi qui ſciens ſtipulať habet actionẽ de euictione:hic ſecus.Itẽ ibi ſi ſciens ſtipulatur,habet actionẽ prout ſtipulatus eſt,hic dicitur cõtrariũ.Sol.Speciale eſt hic.Iſta eſt bona ſol.& vera.Alij dicũt ꝙ hic quis ſciebat rem ſubiacere reſtitutiõi,nõ aũt ſciebat alienã:ibi loquiť qñ quis ſciebat alienã.Et iſtã ſol.tenẽt quidã.& gl.videť tenere hic:ſed nõ eſt vera:qa ſ.fit mẽtio de eo qđ ſubiacebat reſtõni pure: vt ĩ §.ſed quia noſtra.quo caſu nõ cõſtat rẽ eẽ alienam.Dic ergo ꝙ hic eſt ſpeciale &c.

De falſa cauſa adiecta legato, vel fideicommiſſo. Rubrica.

Quia in legatis,quãdoq; modus,quãdoq; demonſtratio,quandoq; cauſa adijcitur:ideo hic in ſequenti ti.poniť. Quid autem ſit,gl.tãgit de his in rubrica de cõdi.& demon.& ego de quolibet iſtorum feci vnam repetitionem:vide ibi per me.

1 *Cõfeſsio facta in teſtõ parte abſente,an ꝓbet ſolutionẽ.*
2 *Qualiter excipiet debitor,cõtra quem agitur.*
3 *An iſta confeſsio præiudicet intra triginta dies.*
4 *Falſa cauſa quando uitiet legatum.*

LEX I.

1 **VErba.**[l] Verba enunciatiua principaliter propter ſe emiſſa diſpoſitionem inducunt,niſi probetur teſtatorem erraſſe.h.dicit.hæc lex,& lex,ſi dotem.j.eodem.

Opponitur & videtur,quòd verba enunciatiua,diſpoſitionem non inducãt in teſtamẽto pagani:vt l.ex his.ſ.de teſt.

a ℂOfficiũ maternũ. Mater teneť dotare filiã,ſi pater ſit iops. Adde latius Cy.& ibi aliquid ꝑ Bar.in l.mater.ſ.de iure do.& Bal.hic ſequitur: ſed Ang.cõtra in l.a filia.in princip.ff.ad Treb.& in l.fi.ſ.de dotis promiſſ.

P.PAV.P.

b ℂGrauati.Vide de hoc Frãc.cõſi.xxxvij.colum.iiij.

c ℂExtra gloſ.Adde bar.ĩ l.a filia.ĩ pri.ff.ad Treb.& l.q̃ſitũ.ff.de priui.cred.

d ℂQuero quid ſi pater.Idẽ dicit Bald.in l.obligamur.§.j.ff.de actio.& obli.cõtrariũ tenet ibi Ange.vide quę ibi notaui ad Bar.Et quid ſi pater ſpõte illã dotauit de bonis ſubiectis reſtitutiõi:poſtquã eſt maritata,an poſsit.Videť ꝙ ſic:ex quo ſpõte fecit.Et põdera:qa Bart.loquiť ĩ eo caſu,quo filia eſt maritata:nõ loquiť eo caſu,quo pater illã maritauit.Andr.Barba.

e ℂ Quæro an ꝓ filia.Facit qđ notat Bar.in l.fi.in iij.col.ſ.de dot.ꝓmiſ.et idẽ bal.hic.intellige qñ monaſteriũ nõ haberet reditus ſufficientes ad alimẽta: alias ſecus & eſſet ſimonia.c.nõ ſatis.cũ glo.de ſimo.ꝑ doc.in l.Titio centũ.§.j.de condi.& demon.

P.PAV.P.

f ℂVtrũ ſumptus.vide Ro.cõſi.cclxvij.de quo habes ſ.in apoſtilla magna.vide ꝑ Ale.& mo.hic.

g ℂDeterminat.Cui adde no.per Ang.in l.Marcellus.§.res q̃.ad Trebellia.& qđ no.gl.in auth.cõtra.in ver.gl.vltima q̃rit &c.& ſuper tex.in verſic.captiuo.

g ℂ In authẽ.res quæ.Quęro,vtrũ qñ pupillo eſt facta ſubſtitutio pupillaris,an res ſubiectę reſtitutiõi,eo caſu poſsint alienari per pupillũ.Ang.in l.marcellus.§.res q̃.tenet ꝙ ſic,qñ ſubſtitutio pupillaris fit teſtm̃ pupilli.l.ij.ff.de vulga.& pup.Sed qñ teſtator facit teſtm̃ filio pupillo,nõ videť adimere ſibi alienã poteſtatẽ ipſo filio viuente: ergo &c.Sed in hoc Bald.melius loquitur in l.nec ei.§.eorũ.de adop.ſcilicet ꝙ ſubſtitutus pupillo nõ poterit reuocare alienata per impuberẽ,ſi alienata fuerint iuſta cã.l.j.§.ſed nõnullos.ibi: vel ſubtilius.ff.de tute.& ratio.diſtra.& Lud.in l.Marcellus.§.quidã.ad Treb.& iſta opi.magis mihi placet,ꝑ dictũ tex.l.j.Ad iſtã q.poteſt põderari tex.in l.ij.§.ſed quia noſtra.in ver.ſubſtitutioni.Et de hoc etiã videtur text.in l.ſi a ſubſtituto.in princ.de leg.j.& l.qui filium.in fin.vbi pupillus educa.debe.

P.PAVL.P.

h Redimendo.Vide Ale.late in l.quãuis.in ij.col.ff.ſolu.mat.in cõſi.xxiij.in fin.et in l.Marcellus.§.res quę.ad Trebel.Bar.in l.quẽadmodũ.C.de agri.& cẽſi.li.xj.

i ℂSed quid ſi ꝓpter delictũ.Hãc q.reliquit do.Bar.indeciſam.Sed vide dñm Bal.decidentẽ ꝙ nõ in auth.contra cũ rogatus.Ad Trebel.Et adde,ꝙ in filio videtur ꝙ poſsit ſe redimere captiuũ ex ſuo delicto:qa id veriſimiliter pater cõceſsiſſet:arg.l.iſti q.dẽ.ff.qđ met.cau.Facit l.Lucius.§.Lucius.de lib.& poſth.vbi id ſeruandũ eſt,qđ teſtator veriſimiliter diſpoſuiſſet.Et adde Ang.& Imo.ĩ l.Marcellus.§.res q̃.vbi tractať de p̃iudicio tertij,non debet ex ſuo delicto ſe redimere.Facit textus lxxxvj.diſ.nõ ſatis.Sed in cõtrariũ facit gl.xij.q.ij.ſacro.cũ ſuis iuribus allegatis ĩ ea vbi res eccleſię põt alienari pro redẽptione captiuorũ ex ſuo delicto.Et adde quæ ſcripſi,ad Bar.in l.Stichus.de pec.le.ĩ l.quãuis.ſol.mat.& ibi alle.text.ꝓ hac opi.& ibi ſcripſi.Adde qđ Bal.cõſi.clxxvj.ij.vo.ẽt dicit,ꝙ filius ob maleficiũ,vel debita ſua culpa cõtracta,non põt res ſubiectas reſtitutiõi alienare,niſi vſq; ad legitimã.Idẽ vult Pau.de caſ.hic.Si autẽ pr̃ dixit in teſtõ ꝙ poſſet ꝓpter ſuas neceſsitates alienare:& ſemel alienauerit ꝓdigaliter,ꝙ ſi iuſta neceſsitas ſuperueniat,nõ impeditur denuo vendere,ibi vide:incipit quod importet.

P.PAV.P.

k ℂEmptor.viđ oĩno circa iſtũ.§.Cõ.cõ.xxxiij.vbi põit an iſte.§.procedat in re ſubiacẽte reſtõni de p̃nti et dicit eẽ cõem ſñiam cõtra bar.hic ĩ fi.Itẽ põit an iſte.§.locũ hẽat ſi ille cui dẽat fieri reſtõ ſuccedat ei q emit an talis hr̃s quaſi emẽs ſemel poſsit repetere p̃tiũ & q̃dã alia ĩ materia vide Cõ.late cõ.xx.vo.iij.vbi ẽt an firmeť iuro pactum,in terminis huius §.

l ℂVerba teſtamenti.De materia huius legis vide l.verba.ſ.de teſtamen.

mili.Huius timore gl.j.huius legis dicit,ꝙ hic fuerũt verba diſpoſitiua,ſcilicet:& ideo exigi nolo.Vide gl.priuam.Certè ſecundũ hoc nullũ eſt dubium.Tu dicas,ꝙ hic fuerunt verba enũciatiua:quia teſtator dixit ſibi ſolutum eſſe.Quo caſu nõ obſtat lex contraria:quia ibi verba enunciatiua fuerũt emiſſa propter aliud:hic principaliter ꝓpter ſe. Op.ij.& vr̃ †
1 ꝙ cõfeſsio facta in teſtamento,non probet ſolutionem[a]:quia
a fuit facta abſente parte.ergo &c.vt l.certum.§.ſi quis abſente.ff.de cõfeſsis.& de interrog.actio.l.fina. Gl.hic videtur fateri cõtrarium.Dicas ꝙ huius alternatiuæ ſecunda pars eſt vera.ſ.ꝙ iſta verba inducunt fideicõmiſſum,nõ ꝙ probent ſolutum.Hoc dicit ſecũda gl.huius legis quã vide per l.ſi donatiõibus.j.de donatio.& l.Lucius.§.qſquis.de legatis ſecũdo.quod mihi placet:licet quidã aliter dicãt,vt dicã in l.generaliter.de nõ
2 numera.pecu.†Vnũ tamẽ nolo omittere,arbitror ꝙ debitor,cõtra quem agitur.poſsit ſic alternatiuè excipere: dico ꝙ dicta pecunia fuit ſoluta,ſecũdũ quod teſtator dixit in teſtamẽto:vel ſi ſoluta non eſſet,videtur mihi relicta liberatio.ar.iſtarũ duarum legum quod tene menti.Facit ad hoc ff.de exce.l.nemo.& quod ibi no.ſecus eſſet in agente:vt l.Aurelius.§.fi.
3 de li.leg. †Vlterius oppo.& intro gl.magnã,& videtur ꝙ iſta cõfeſsio non præiudicet intra xxx.dies:vt l.in contractibus.§.ſup.ſ.de nõ num.pec.Sol.Illud habet locũ in contracti-
b bus,nõ in vltimis volũtatibus.[b] Itẽ oppo.de l.Titia.§.Caius ff.de leg.ij.Gl.variat in ſol.huius contrarij.Illa eſt vera,ꝙ vbi res nõ erãt penes vxorem,ſed eſſent in eius poteſtate.vñ ibi verba enunciatiua non inducũt diſpoſitionẽ vltra illud,qđ natura verborũ ꝓlatorum ſignificat,vt ibi dixi.Materiã de iſtis verbis enũciatiuis dixi in l.ex hac ſcriptura.ff.de do. Vltim.opp.ad finem huius legis.Iſtud cõtrariũ nõ tangitur per nr̃os
4 doctores maiores,nec modernos:de quo miror. Dicitur hic quòd falſa cauſa nõ vitiat legatum,niſi teſtator errauerit.Cõtrà,nõ debemus inſpicere,ſi errauerit,vel non:ſed ſi al's eſſet legaturus,vel non:vt leg.cum tale.§.falſam.de condictio.& demonſtra.Breuiter dicas ſic: Quædam eſt cauſa,quæ inhæret legato: quia ex ea illud quod venit in diſpoſitione,ſequitur de neceſsitate: vt ſi dico mihi ſolutum eſſe: de neceſsitate ſequitur,ſi hoc eſt verum: ergo non petatur: tunc ex ſolo errore vitiatur diſpoſitio.Caſus eſt hic.Quædam eſt cauſa,quæ nõ inhæret legato,vt qñ ex neceſsitate diſpoſitio nõ ſequitur ex cã.Verbi gratia:quia mihi ſeruiſti,iõ lego tibi cẽtũ.Vel qa mihi tale quid feciſti,ideo lego tibi cẽtum.nõ ſequitur de ne-
c ceſsitate:qa licet hoc feceris,debeã tibi aliqd dare:[c] et iõ tũc ſi cauſa eſt falſa,non curatur de errore teſtatoris: ſed an aliàs legaturus fuiſſet,vel non:vt in contrario.

LEX. II.

ETiam ſi. Falſa demonſtratio q̃ non perimit ſubſtantiã rei legatę,legatum,nõ vitiat.h.d.

Opp.de l.ſic.§.j.ff.de leg.j.de lib.leg.l.legaui.Gl.tua diſtinguit hic.Aut teſtator locutus eſt in prima ꝑſona:vt lego decẽ,quæ debeo:& procedit iſta lex.Aut locutus eſt in ſecũda,vel tertia perſona:vt lego tibi quod debes:aut,lego tibi qđ Titius debet:& tũc legatũ vitiatur.Ita loquuntur cõtraria.& glo.dicit verũ:tamen hoc nõ inducit prima,ſecunda,vel tertia perſona:ſed inducit illud quod dixi ĩ ſummario.Si ergo relinquo tibi decẽ,q̃ debeo:ſiue notarius ſcribat in prima,vel ſecũda,vel tertia perſona,non curo:tunc falſa demonſtratio non vitiat.Ratio quia legatur certũ,& ſic ipſa quãtitas.Vtrũ ergo ſit debita,vel non debita ipſa quantitas per hoc ſubſtantia nõ alteratur. Sed quando teſtator legat tibi quod ei debes:quocunque modo notarius ſcribat non curo:tunc falſa demonſtratio legatũ vitiat:quia tunc non legat quantitatẽ,ſed liberationẽ:liberatio aũt non põt reperiri,ſi debitũ non eſt.ergo falſa demonſtratio vitiat ſubſtãtiam rei legatæ:meritò legatum nõ valet.Idẽ,quando teſtator legat cẽtũ,quæ Seius ſibi debet,nõ legat quantitatem,ſed legat actionem.Si ergo actio non reperitur,non valet legatum:quia relinquit illud,quod non eſt in rerum natura.Quando autem non exprimeretur certa quantitas,tunc non eſſet dubium,quòd talis demonſtratio falſa vitiaret legatum.Et de hoc dixi plenè in d.l.ſi ſic.§.j.de lega.j.et l.legaui.de libe.leg.

1 *Quando dos eſt legata,an ille qui tenetur reſtituere poſſit expenſas deducere.*

LEX III.

d **SI non deſignata.**[d] Falſa demõſtratio,quãtitate non expreſſa,vitiat diſpoſitionẽ:ſecus quãtitate expreſſa.h.d.Opp.& videť ꝙ legatũ nõ valet qñ debitor legat creditori.ff.de leg.j.l.ſi creditori meo.Sol.Hic valet ꝓpter repræſentationẽ:qa cũ deberet reſtitui annua,bima,trima die olim,hodie poſt annũ:ꝓpter legatũ amodo debebiť incõtinẽti.Itẽ.oppo.de leg.j.§.ſed & ſi dotẽ.de dote prelę.Sol.vt in glo.Opp.ff.de leg.præſt.l.virilis.§.ſi qd vxori.Sol.vt in gl.
1 †Quęrit gl.vtrũ qñ dos eſt legata,ille q eã reſtituere tenetur,poſsit facere deductionẽ impẽſarũ.Glo.hic diſtinguit quis protulit verba,an maritus,an extraneus,vt l.Meuio.§.à me.ff.de leg.ij.Breuiter nõ eſt bona diſtinctio:quia idẽ eſt in marito,& extraneo.Sed eſt diſtinguẽdũ an quis legauerit dotẽ ſimpliciter:& intelligitur deductis expẽſis:an quis legauerit quicquid ad eũ peruenit:& tũc intelligiť ſine deductione impenſarũ:vt d.§.à me.

SI dotem. Hanc legem tibi legi ſ.eod.titu.l.j. Dic vt ibi dixi.

REfert. Iſta lex dicit idẽ,qđ l.ſi nõ deſignata.ſed in modico differt.& hoc breuiter dicit:falſa demõſtratio quãtitate nõ exp̃ſſa vitiat legatũ: ſecus ſi quãtitas exprimať exp̃ſsè vt ꝑ relationẽ ad aliud ĩſtrumẽtũ.

De his,quæ ſub modo lega.vel fideicom.relinquuntur. Rubrica.

1 *Modus,& conditio ſecundum quid æquiparantur.*
2 *Conditio qualiter differat à modo.*

LEX I.

e **IN legatis.**[e] Mod⁹ & cõditio ęquparãtur ſecũdũ q̃d.h.d.Opp.& videť ꝙ modus & cõditio nõ ęquparẽtur:vt l.ſi tibi.ff.de leg.iij.& l.ſi fundũ ꝑ fideicõmiſſum.§.j.
1 ff.de le.j.Dicit gl.†mod⁹ & cõditio æquparãtur ſecũdũ q̃d:quia ſicut in cõditiõe ea deficiente legatũ qs nõ capit:ita in mo-
2 do eo deficiẽte quis legato priuať.†Quę-
f ro,nũquid differt[f] conditio à modo.Dicit glo.conditio fit per ſi,cauſa per quia,modus fit per vt:vide gloſſ.Iſtud quod glo.dicit,vt plurimũ eſt verum,ſed non ſemper:vt plenè dixi in repetione l.j.de condi.& demon.& ibi de conditione tantùm:de modo dico plenè in l.quibus diebus.§.fin.eod.ti.De cauſa dico plenè in l.demonſtratio.§.j.eod.tit.de demonſtratione dico plenè eadem l.in principio.quod nota.

LEX II.

g **EX his.**[g] Hæc eſt bona & nota.lex,& breuiter dicit:Illud,quod in vim modi relinquitur,poteſt peti:& vltra quàm honoretur,non poteſt grauari.hoc dicit. Oppo.ꝙ etiam ſecundùm veteres leges naſcebatur actio:vt l.fideicommiſſum.in prin.de leg.j.& l.Imperator.in prin.de le.ij.Sol.Qñq; ſimpliciter relinquiť legatũ,ſeu fideicõmiſſum:& certũ eſt,ꝙ in omni tẽpore naſcebať actio qñq; relinquebatur in vim cõditionis:vt lego fundũ,ſi decẽ dederis Titio:tunc nec olim,nec hodie naſcebať actio:vt l.ſi quis ſub cõditione.ſi quis omiſ.cau.teſta.Qñq; relinquitur in

a ℂSolutionẽ.Ad hoc vide qđ not.Bar.in l.ex hac ſcriptura.in prin.ff.de do.vt no.gl.hic,quę eſt ſingula.vt dixi poſt Bar.in l.ſi ex cautione.ſ.de nõ numera.pecu.& ſequitur Bal.hic.

P.PAV.P.

b ℂVolũtatibus.De hoc vide Alexã.in cõſi.xlv.in iij.col.

c ℂDare.Adde Bart.in l.demõſtratio.§.j.de cõdi.& demon.

d ℂSi non deſignata.Et no.gl.fi.dũ ſoluit l.virilis.qa ex ea dixit hic Ang.ſub dubio forte,ꝙ cũ legata debent aliquo iure ſpeciali nõ intelligiť de legato facto ſub falſa demõſtratiõe:vt hic dicit gl.ex quo dubitatiue tñ dicebat,ꝙ auth.ex cauſa.non cõfirmat legata facta ſub falſa demonſtratione.qđ an ſit verũ,vide Floria.hic & moder.& Cy.tenet id qđ dixi ſ.per iſtã gl.Bal.aliter ſoluit contrariũ.Iaco.But.hic etiã ſequiť glo.vide Bar.in l.is q ĩ ptãte.§.ei qui.de.leg.p̃ſtã.

P.PAV.P.

d Si non.Limita vt ꝑ Ale.cõſ.xlv.ĩ iij.co.

e ℂIn legatis.Ex his,quæ hic dicunť,collige aliud eẽ cõditionẽ,aliud eſſe modũ:& ſic aliud eſt,eẽ tale:aliud,haberi pro tali.l.ſin autẽ.la ij.§.j.de adulte.& ibi vide Bar.nota.hic.Adde ꝙ cõditio,& modus ęquparanť in cõtractibus ĩnominatis.l.periculi.de nau.fœno.ſecũdũ Bal.in l.petẽs.ĩ xij.co.& in xvij.ſ.de pac.Et vide de materia iſta ĩter modũ & cõditionẽ Bal.ĩ l.cũ nemo.j.de acqui.poſ.

f ℂDiffert.vide Bar.in l.qui abſenti.§.fi.ff.de do.alias de ſen.

g ℂEx his.Vide not.per Imo.in l.hmõi.in prin.de lega.j.

vim modi:& tũc olim nõ naſcebaẽ actio, niſi in libertate: hodie ſic ꝑ hãc l. qđ plenè dic vt clari⁹ dixi in d.l. quibus diebus. §.fi.de cõdi.& demõ. Oppo.ad hãc l.de ver.vt etiã.vbi innuiẽ ꝙ relictũ ĩ vim cõditionis poſsit peti:ſed expone ſiue, pro &,vt dicit gl.in ſua .ij.diſ.& ſic nõ obſtat.

De conditionibus inſertis,tam legatis, quàm fideicommiſsis, & libertatibus. Rubrica.

LEX I.

CVm teſtatorẽ. Non videẽ ſine liberis deceſsiſſe, qui vnicũ nepotẽ reliquit ex filia h.d. Quæro,quid ſi aliquis decedit cũ filio,quẽ nõ inſtituit hæredẽ,an videaẽ cũ liberis a deceſsiſſe. Gl.hic ĩ j.gl.dicit ꝙ ſic:ꝗ vide ꝑ l. filius fa.§cùm quis.ff.de leg.j. Dic vt ibi.

LEX II

CVm patrem. Argumẽtũ à cõtrario ſenſu nõ põt ſumi,qñ reſultat prauus intellectus.h.d.

LEX III.

SI ea. Si cõditio miſta deficit facto ei⁹,cui reliquitur,non debetur legatum.h.d.

LEgatũ. Si cõditio miſta deficit per caſum,nõ debetur relictũ.h.d.Opp.de l.j.š.de inſti.& ſubſti.Sol. Ibi cõditio deficit facto alterius:hic caſu.& dic plenè vt ibi.

1 *Filia nupta eſt in poteſtate patris & mariti quo ad illa quæ ſunt neceſſaria marito.*

b SI uxor. b Quo ad acquiſitionẽ legati,inſpiciẽ tp̃s quo dies legati cedit.h.d. 1 †Nota ꝙ licet aliqua ſit vxor alterius,tñ diciẽ in ptãte patris:eſt tñ in ptãte mariti,quo ad illa,quę ſunt neceſſaria viro:vt gl.hic dicit,& Inſti.ad Tertul.§.j.in fi.prin.quod no.Opp.de l.fili⁹.de verb.ob.Sol.Aliud in cõtractibus aliud in vltimis voluntatibus.R õnẽ ponit glo.quã vide & no.bñ. Sed aliter dicã in d.l.ſi filius.de verb.obl.

1 *Quæ ſi conditio diuidua, & quæ indiuidua. & quot modis aſſumatur.*

2 *Conditio indiuidua relata ad plures, quando diuidi poſsit*

3 *Conditio indiuidua adiecta pluribus, quando debeat per omnes impleri.*

4 *Implementum unius,quando proſit non implenti.*

c SI plures. c Pluralitas geminat ſingularitates, & implemẽtũ conditionis ꝓdeſt implẽti,& nõ alij.h.d. Ad euidẽtiã ſcias 1 † ꝙ q̃dã eſt cõditio diuidua, q̃ cõſiſtit in dando quãtitatẽ:& de iſta nõ loquiẽ iſta lex.Eſt quędã alia cõdõ indiuidua,& de iſta loquitur hic.Tñ cõditio iſta indiuidua põt aſſumi duplici modo.Primò cõditio indiuidua,quę põt eſſe vna & cõis omnib⁹:exẽplũ,ſi feceritis domũ lego cẽtũ.Quædã cõditio eſt indiuidua,quæ eſt propriè in perſona cuiuslibet:vt ſi aſcenderitis Capitoliũ.iſta eſt indiuidua: quia nõ põt fieri ꝑ parte:ſed eſt ꝓpriè in pſona cuiuſq;:qa alius eſt aſcẽſus tu⁹,ali⁹ aſcẽſus meus.& de iſtis duabus põt intelligi hęc l. Et Cy.hic recitat repetitionẽ Pe.q̃ eſt multũ ſubtilis,vtilis & pulchra.Opp. de.l.ſi qs legata.§.fi.de cõdi.& demõ.So. Hic loquiẽ in cõdõne indiuidua:ibi in ea 2 q̃ eſt diuidua.In†qua dic,aut ab initio apponiẽ in pſonis pluriũ:& põt diuidi:vt l. cõtraria. Aut oppo.ĩ pſona vni⁹, licet ex poſt facto deueniaẽ ad plures: & nõ põt diuidi:vt l.cui fund⁹.§.fi.ff.de cõdi.& de. Fallit qñ legatũ ſcindiẽ:qa tũc ſcindiẽ cõditio:vt l.Plauti⁹.de cõdi.& demõ.Fallit qñ ex poſt facto cœpit eſſe ĩpoſsibile impleri totã:vt l.pe.circa prin.ff.de cõdi. & 3 demõ.†Circa cõditionẽ indiuiduã adiectã pluribus,q̃ro priò,an debeat ꝑ oẽs impleri.Breuiter dic,aut cõſtat de mẽte teſtatoris qd ſenſerit:& ſtam⁹ certo.In dubio pſona vni⁹ nõ habet ĩpedire aliũ ĩplẽ 4 tẽ:vt l.ſi ita fuerit.de manu.teſt. †Quęro ſcđò,vtrũ ſi vn⁹ adimpleat,ꝓſit alteri nõ implẽti.Dic aut cõſtat de mẽte teſtatoris & ſtam⁹ certo.aut nõ:& in dubio vr̃ velle ꝙ proſit tm̃ implẽti:vt hic,& d.l. ſi ita fuerit.de manu.teſta. Vide gl.j.in fin. dic ibi diuidua,& ſeparatim cenſetur in perſona cuiuslibet:ipſa tamen de ſe eſt indiuidua,& hoc tamẽ poteſt intelligi iſta lex.

1 *Conditio de dando,ſi deficiat per caſum, quando habeatur pro impleta.*

3 *Conditio de dando pecuniam,uel aliam rem,dicitur miſta.*

3 *Si creditor eſt in mora recipiendi, quando poſsit iterum petere.*

d CVm quidã. d Cõditio in dãdo libertatẽ adiecta,ſi caſu,v el fctõ ei⁹, cui debeat dari,deficiat,ꝓ ĩpleta hr̃.ſec⁹ ſi facto ſerui.ſeru⁹ tñ ad dãdũ remanet obli 1 gatus,qñ caſų deficit.h.d. †In priò dicto habetis ꝙ ſi illa cõditio deficit,q̃ deficit ꝑ caſum,hr̃ ꝓ ĩpleta.cõtra.š.e.l.legatũ. Gl. hic vr̃ dicere,ꝙ ſpeciale eſt hic in libertate.& vide gl.ſuꝑ verbo hęredẽ.& vide ẽt gl.q̃ incipit,aliud eſt in cõtractibus. q̃ vr̃ idẽ dicere:& hęc eſt ſpãlitas in hoc:qa cõditio miſta regulariter deficiẽs ꝑ caſum, facit diſpoſitionẽ deficere:vt l.in teſtõ.de cõdi.& demõ.& l.legatũ.š.e.Doc. Vltramõ.dicũt,ꝙ hoc nõ eſt verũ:nec eſt cõdõ miſta,ſed poteſtatiua tm̃:nã cũ cõſiſtat in dãdo l.habet ꝓ certo ꝙ ille,cui debet dari recipiet:vñ debet dici ptãtiua: & iõ ſi deficit ꝑ caſum,debet hri ꝓ ĩpleta vt l. q̃ ſub cõdõne.§.quoties.ff.de cõdi. inſti. & habuiſtis no.in l.j.š.de inſti.& ſubſt. ſub cõdi.fact.Sed gl.dicit melius,ꝗ dixerint 2 ipſi†qa cõdõ in dãdo pecuniã,vel aliã rẽ diciẽ miſta.Caſus eſt in l.cũ ita daẽ.de cõdi.& demõ.Secus in cõdõne de dãdo libertatẽ:vt d.§.quoties. Opp.ſcđò,diciẽ hic in vltima parte le. ꝙ ſeruus remanet obligatus datus hæredi.Contra. š. an ſeruus ex ſuo facto.l.j Sol.cauſa libertatis põt ſeruus obligari dño:vt l.promiſſæ. š. an ſeruus ex ſuo facto.Sed contra hoc inſtatur,illud,quod eſt in cõditiõe,nõ eſt in obligatiõe:vt l.ſi qs ſub conditione. ff. ſi quis omiſ.cau.teſt.habuiſtis no.š.ti.j.l.fi.Solu. Specialis caſus eſt hic,vt illud,qđ eſt in cõditiõe,ſit in obligatiõe.R õ, qa cũ ſeruus cõſequitur libertatẽ fauore ſpãli contra regulas iuris cõis,in hoc grauatur,vt teneaẽ cõditionẽ implere,cõtra regulas iuris cõis.Itẽ opp.ad hoc,caſus fortuitus liberat debitorẽ ſpeciei:vt l.cõtractus.ff.de reg.iur.& l.ſi vt certo.§. nũc videndũ.ff.cõmo.hic in fi.dicitur cõtrariũ.So.ſil'r caſus ſpecialis eſt, hac

a ❡Liberis. Adde qđ ſi aliqs dicit,ſi deceſſerit ſine liberis maſculis:an nepos ex filia cõtinebiẽ. Videẽ ꝙ ſic: qa de liberis, vt hic.Itẽ maſculus, vt in vſi.feu.ĩ tit. de his q ſibi & hęredi. ſuis maſcu. & fœmi. Cõtrariũ voluit ſpecu.ĩ ti.de emptio. §. nũc vero aliqua.verſi.cxlvj.ꝓpter illud verbũ,maſcul. Pau. de caſ.dicit.ꝙ in cõceſsiõe feudi & emphyteuſis,tenẽda eſt ſnĩa Spec.in terminis aũt huius l.tenẽda ſit prima ſnĩa, ꝙ cõprehendaẽ nepos ex fœmina.Quid autẽ ſi fiat cõceſsio feudi, vel emphyteuſis ꝓ ſe,& ſuis deſcẽdẽtibus vſq; in tertiã generationẽ: & ille decedat cũ nepote vel nepte ex filia,an dicaẽ ex ſua generatiõe.Pau.de ca.dicit ſe cõſuluiſſe ꝙ ſic:qa ita tenet Spe.ĩ tit.de emphy. §. nũc vero aliqua.verſi.clv.ſeu viij.& ꝑ tex.in verbo,ſuſceperat.ꝑ quẽ dicit Bal.ſi teſtator diceret, ſi deceſſerit ſine liberis ex ſuo corpore deſcẽdentibus,ꝙ nõ cõprehẽdetur nepos ex filia: qa auus diciẽ ipſum ſuſcipere ex filia: ſicut inſtrumẽtũ facit domũ,nihilo minus eſt faber. Latius hic vide per ipſum pau. aliquas rõnes eorũ, ꝑ cõtrariũ cõſuluerũt. Quid autẽ ſi teſtator inſtituit filiũ hęredẽ vniuerſalẽ, & fœminã in re certa,filio aũt ſubſtituerit locũ piũ,ſi deceſſerit ſine liberis, filius deceſsit cum nepte ex filia: an pius locus admitteẽ: an vero filia ꝓpria teſtatoris? Pau.de caſ. dicit ꝙ collegiũ Florẽtinũ, & aduocati Romanę curię cõſuluerũt ꝓ pio loco.et Romę ẽt.Bono. vero & Peruſini cõſuluerũt ꝓ alia parte: iõ facta fuit tranſactio.Et in ſcđa parte videẽ reſidere ipẽ pau.qa dicit,ꝙ poſt ea fuit requiſitus, & noluit cõſulere. Pro qua parte facit, qđ cõſuluit Bald. ſuper quodã teſtõ, in quo teſtator inſtituerat ſibi hęredẽ fratrẽ,& filias ꝓprias ĩſtituerat ĩ certa quãtitate eaſque ſubſtituerat fratri,ſi decederet ſine liberis maſculis: ille deceſsit relicto nepote ex filia filiæ: ſimiliter teſtatores deceſſerunt relictis nepotibus ex earũ filijs vel filiabus:quęrebaẽ,an nepos ex filia fratris teſtatoris excluderet nepotes ex filiabus ꝓprijs teſtatoris? Conſuluit Bal.ꝙ non excluderet:quia nullus prudẽs teſtator filios ex fœmina fratris p̃poneret filijs & filiab. ꝓprijs:vt ipſe cõſuluit cõſi. ccxxxviij. j.libr. Et hoc ẽt melius facit,ꝑ ſnĩa Spe. priò relata.Sed pau. cõtra.& facit ẽt qđ ad ſupra dicta cõſuluit Ro.cõſ. cxlviij. ꝙ ſi teſtator ĩſtituit filiũ, & ſi decederet ſine filijs ex ꝓprio corpore natis, & ẽt eius filijs ſubſtituit hoſpitale, qđ ſi decedat filius cũ nepote ex filia, ꝙ hoſpitale nõ admitteẽ: & qñ appellatione liberorũ veniant nepotes ex fœmina,viđ Bal. cõſi.ccxvj.in fi. primi volu.& ꝙ appellatiõe filiorũ ex corpore natorũ, veniãt filij ex fœmina, voluit Bal. conſi.xlix. quarto libro.

b ❡Si vxor. Nota ꝙ filia nupta, remanet in ptãte patris:& vide gl.ĩ l.ſicut patronus.de ope.lib. quæ dixit,ꝙ vxor mortuo viro debet alimẽtari ĩ domo viri & ibi opari debet. qđ no. Vide Bal.ĩ c. j.an mari.ſuc. vxo.ĩ bene.inue.vbi dicit ꝙ licet de iure Lõgobardorũ vxor ſit in ptãte viri:tũ ſecus ẽ de iure Rom.niſi ad debitũ carnis vt hic no.& notaẽ Inſti.ad Tertul.in prin.& š. de ſer.fu.l.fi.& vide Bar.ĩ l.j.§.fi.ꝑ illum tex.ff.de ĩiur. & bal. ĩ l.ſi inuita.de nupt. & vide Bar.& Imo. in l.rei iudi.§.fi.cũ l. ſeq.ff.ſo.ma.& vide tex.no.ĩ l.pe.alias fi. ff.de his qb.vt ĩdig. vbi vr̃ eſſe etiã ĩ poteſtate ſoceri quo ad reuerentiam.

P. PAV.P.

c ❡Si plures.circa iſtã materiã vide oĩno Bar.cõſi.clxxxviij.

d ❡Cũ quidã. Circa not.hic ꝑ Bart.adde Bar.in l.in teſtamẽ. la.ij.ff.de cõdi.& demõ.& Bal.hic.& in l.j.š.de inſti. & ſubſti.ſub cõdi. fact.

hac eadẽ rõne qua.š. Vlterius opp.diciẽ hic,ꝙ qñ ſtetit ꝑ hęredẽ,ipſe nõ poterit decætero petere. Cõtra.ff.de ſta.lib. l. ſi a peculiũ. a in priĩ.Sol.Illa l.nihil.ad ꝓpoſitũ:qa ibi loquiẽ qñ dã 3 dũ erat altero,nõ hęredi impediẽdi. Itẽ opp.ad hoc,†& iſtud eſt magis no.ſi creditor eſt in mora recipiẽdi vna vice, nihilò minus põt iterũ petere:vt l.qui decẽ.in prin.ff.de ſo.& l.ſi debitor.Sol.dicũt qdã,aliud in cõtractibus,vt ibi:aliud in vltimis voluntatib⁹, vt hic.& hoc tenebat Io.Alij dicunt, ꝙ imò ibi & hic:qa hęres,q ſemel recuſauit,iterũ poterit petere,niſi res ſit amiſſa.& in hoc vr̃ reſidere gl.tua.Iſtud cõiter reprobatur ꝑ noſtros doc.& bñ.Nã debes ſcire,ꝙ qñ aliqd eſt in obligatiõe tũc ſi creditor eſt in mora recipiẽdi,nõ extinguiẽ obligatio propter hoc:& ideo volẽs iterũ petere,põt,niſi res ſit amiſſa,vt in cõtrario:ſiue ponam⁹ debitũ ex cõtractu,ſiue ex vltima volũtate,nõ curo. Qñq; aliqd nõ eſt in obligatiõe:ſed in cõdõne:tũc offerendo ei,cui dari debet,ſtatim eſt impleta cõditio. Vñ nũq; ille,cui debebat dari,poterit decętero petere.hic eſt caſus hic. R õ,quia deficit actio & obligatio. Sed an per viã exceptionis poſsit illud cõſequi,eſt aduertẽdũ:nã, vt dixi,cõditio habeẽ ꝓ impleta, ſi ſtat ꝑ eũ q nõ vult recipere. b Aut ergo pro impleta b habita cõditione diſpoſitio trahit ſecũ executionẽ,quo ad ius & quo ad factũ,ita ꝙ nõ expectaẽ aliqua executio.alia hominis,vt in libertate:& tũc etiã ꝑ exceptionẽ non põt ſibi ſoluere.hic eſt caſus hic.Sed ſi diſpoſitio egeret alicuius hominis executione:puta teſtator legauit mihi librũ,ſi darẽ decẽ:licet hęrede nolente recipere,& cõditiõe habita pro impleta fiat executio ꝑ ius,qa trãſit in me dñiũ libri:tñ adhuc eſt neceſſaria executio hoĩs, ſ.ꝙ mihi tradat: & tũc fortè ope exceptiõis põt hęres cõſequi illud,qđ ſemel repudiauit:& hoc caſu põt dicere verũ iſta gl.arg.d.l. qui decẽ, c de ſol.Iſtud quod ego dixi videẽ cõtra iſtũ tex. c nã hic, quod relinquitur in vim conditionis, eſt in obligatione, vt dixi. Reſpond. in obligatione ex vno caſu tantùm, ſcilicet quando ſeruus fuit impeditus caſu fortuito:alias non.

d *De vſu.& fru.* d *leg.uel fideicom. Rubrica.*

LEX I.

LEgatorum. In legatis, & fideicõmiſsis tenetur hæres de vſuris, & fructib⁹ à tꝑe moræ, ſi iuſtã cãm nõ habuit litigãdi.h.d.eo.ti. Opp.de leg.ij.l.ſi quis ſeruo. & l.Titia Seio.§.vſuras.Sol.Intellige hic à tempore litis conteſt.non quando mora præceſſerat:quia tunc tenetur à tempore moræ:vt in gloſſa.

LEX II.

ADuerſus. Teneatis mẽti hãc l.& modũ faciendi iſtas ęſtimationes, & iſtas calculationes: qa qñq; eligũtur arbitri ad hoc faciẽdũ à partibus,vt l.hac edictali.§.his illud.de ſecũ.nup.& ibi dixi vobis. Qñq; eliguñẽ à iudice vt videtis hic:& tũc debet dari terminus ꝑtibus.Facit ff.ſi cui plusq̃ ꝑ leg.fal.l.j.§.cũ igiẽ. Ad iſtũ modũ examinãdi facit de iure do.impe.l.fi.circa fi.De dando iſto arbitrio ad calculationem facit l.Labeo.§.j.de ſtatuliber. Facit etiam š.de fide inſtrumen.l.comparationes.

e IN legatis. e Opp.de l.grege.de leg.j.& de leg. ij.l.peculiũ.Sol. Ibi loquiẽ in legato vniuerſali, in quo fruct⁹ q augẽt gregẽ ſeu aliud vniuerſale legatũ,cedũt legato à tẽpore teſtamẽti:hic loquitur in legatis particularibus. Opp.ſcđò ꝙ fructus pertineãt ad legatariũ à tꝑe mortis,ſeu aditę hæreditatis:vt l.herẽnius. ff.de vſur.Gl.hic dicit,ꝙ iſta l.debet intelligi qñ legauit teſtator rẽ alienã:ſec⁹ ſi rẽ ꝓpriã.Tũc em̃ cũ ſtatim trãſeat dñium in legatariũ,ſtatim hæres tenebiẽ de fructibus. Vide glo.Iſtud dictũ non videẽ verũ ꝑ hunc tex.q dicit ſiue in rẽ,ſiue in pſonã agatur.Si enim eſſet legata res aliena, nõ poſſet agi in rẽ: vt dixi in l.j.& ij.š.cõia de leg.ergo loquitur quando legauit rẽ propriã.Dicunt ergo Vltramõ.ꝙ ad fructus perceptos tenetur hæres à tempore aditæ hæreditatis:vt d.l.herennius.de percipiendis verò à tempore morę.Ita loquitur hic.

Ad ſenatuſconſul. Trebellia. Rubrica.

1 *Qua actione repetat ſolutum creditoribus ille qui hæreditatem reſtituit.*

LEX. I.

f SI ex ſenatuſcõ. d Qui hæreditatẽ reſtituit,repetit qđ creditoribus ſol 1 uit.h.d. †Quęrit gl.qua actione poſsit repeti.& gl. videtur dicere actiõe negotiorum geſtorum. Vide glo. Doc.hoc nõ videtur ſeq,niſi qñ hæres ſoluiſſet poſt reſtitutionẽ.Nã ſi ante factam reſtitutionẽ:tunc non geſsit negotium fideicõmiſſarij ſed ſuum proprium, iõ deberet repetere per actionẽ in factum:vt l. prætor.in prin.ff.de bo.auth.iud.poſsit.

1 *Hæres an poſsit cogi ad ſoluenda legata, ſi portio fideicommiſſarij non ſufficit.*

2 *Hæres an teneatur reſtituere,quando æs alienum abſorbet totam hæreditatem.*

LEX. II.

ADeum. Onera hæreditatis iter hæredẽ,& fideicõmiſſariũ diuiditur ꝓ rata h.d. Op.& videtur ꝙ hæres nõ debet ſuſtinere onera legatorũ:imò quartã ſuam debet habere ſine aliquo onere:vt ff.e.l.j.§.pen. Sol.Intellige quod hic reſtituit rẽ,vtputa dimidiã hæreditatis.Vnde apud hæredẽ remãſit vltra quartã.& hæc põt eſſe ſatis bona:& de neceſsitate oportet ſic intelligi,vt dicã j.Si verò dicas ꝙ quartã tm̃ retinuerit hr̃s:tũc dicas ꝙ apud hr̃dẽ remaneret onera debitorũ,ꝓ tota portiõe nõ legatorũ:tamẽ tex.nõ põt intelligi ſic: quia 1 expreſsè dicit de oneribus legatorum. † Quæro vtrũ hæres poſsit cogi ad ſoluendũ legata,ſi portio fideicõmiſſaria nõ ſufficit. Gl.hic videtur dicere ꝙ ſic. quod intellige dũ tñ apud hæredẽ remaneat quar 2 ta integra,ſine onere. †Itẽ quærit gloſ. quid ſi tantũ eſt æs alienũ,qđ totam hære g ditatẽ g abſorbet. Gl.dicit ꝙ tunc nihilominus valet fideic.vniuerſale,licet hæres poſsit conueniri ĩſolidum. Hoc aduertite,vos debetis ſcire ꝙ legata,& fideicommiſſa particularia,ſi æs alienũ abſorbet totam hæreditatem,extinguuntur:vt š. delegat.l.ſi vniuerſale. Fideicõmiſſum verò vniuerſale an extinguatur. gl.vr̃ hic dicere ꝙ non. T ex.tñ videtur cõtrariũ dicere ĩ l.ſucceſſores.j.ti.j. Poſſumus dicere,ꝙ ſi q dem hæredis intereſt illã hæreditatẽ quãtũcunq; non ſoluendo non reſtitutere,vt puta,quia ipſemet hęres erat creditor,vel ſoluerat creditoribus:tũc nõ cogatur ad reſtitutionẽ:vt d l.ſucceſſores.aliàs ſecus. Ita intelligitur iſta glo.

LEX. III.

SI per fideicõmiſsũ. Fideic.R eip.relictũ à veniẽtibus ab ĩteſtato, minuitur ꝑ Treb.h.d.

h NOn iuſtam. h Iſta eſt bona lex, & habeo ego iſtam l.pro ſingulari:& neſcio huic legi dare concordantiam.& hoc dicit:Hærede rogato decedente ante aditam hæreditatem poſt iuſſum fideicõmiſſum poteſt peti tanquam ab eo adita fuiſſet hæreditas.h.d. Oppon.ꝙ iſte fideicõmiſſarius non poterit cogere auiam adire: quia ſua non intererat. Nam eodem modo poterat petere à ſubſtituto,quemadmodum ab ea:vt hic in fi. dicitur. Reſpond.imò intererat

a Si peculium.Ad intellectũ huius legis vide Bar.in l.cui fũdũ.ff.de cõdi.& demõ.& qđ no.ĩ l. pr. §.fi.eo.ti.& ꝑ Cy.ĩ l.ſi plures.in vlt.co. & ibi Bald.circa vlti.col.& Bald. poſt Bar.ĩ l.acceptã.in v. & vj.q.đ vſu.& hic adde Bal.in l.j.ad fi. de inſti.& ſubſti.

P. PAV. P.

b ❡Pro impleta.Caſus eſt in l. ſi hæres cui.ff.ad leg.falc. ſecũdũ Ro.exclamãtẽ ſing.ccccc xxxiij.in ci.eſt magna q̃ſtio.

c ❡Iſtũ tex.In contrariũ l.ſi hæres cui circa fi.ti.& ibi ꝑ Imo. ff.ad l.Falc.

P.PAV.P.

d ❡De vſur.& fruct. Vide in hac materia Frã.in cõſi.clvj. in ix.co.

e ❡In legatis.De ĩtellectu huius tex.viđ Bar.in l.ſeruo legato.ff.de leg.j.et ibi ꝑ Imo.cõtra Bart.per iſtũ tex.& glo.in l. Herẽnius.ff.de vſu.

e ❡Iuxta hic not. per Bart.adde q̃ not.in l.ſi quis bonorũ. de leg.j.per Bart.late ĩ l.in fideicõmiſſa. ad Treb. & vide Bal. in l.fi.§.ſed qa š.cõmunia de legat. & Barto.in l.grege. ff. de lega.j.& Ang. in d.l.ſi quis bonorum tenet opi.Cyn. hic, ꝙ adita hæreditate, fructus rei teſtatoris debeãtur:niſi hæres legata ignorans fructus conſumpſerit. Allegat hic not.per Cy.& an iſta materia procedat in fructibus ſeminatis a teſtatore,vide Bal. & Imol.in fi. l. ſi qs bonorum.

f ❡Si ex ſenatuſ. Vide Bar. in l.ſed & ſi poſſeſ.ff.de iureiu.

g ❡Hæreditatem. an & quando æs alienum abſtulit patrimonium extinguatur fideicommiſſum vide Rom.in l.Marcel.in prin. ff.e.dicit ꝙ per iſtam gloſ.eſt caſus in l.ſi hæres ab eo.ff.eod.

h ❡Non iuſtam. An ſemper præferatur fideicõmiſſarius ſubſtituto,vide Barto. & doc.in leg. ij. de vulg.& pu. ſubſti. in iij.q. ĩ prin.& in verbo, dubitatur.

a ✠P. PAV. P. ¶Ex diſpoſitione defuncti. An ille qui tpe mortis non eſt proximior ſed poſt mortē deferē, dicaē venire ex voluntate defuncti, vide quæ ſcripſi ad bar. in l. ſi quis cum nullum. ff. de iure codicil.

b ¶Iubemus. An dū in hac l. dicit̄ fratrē nō reſtituere fructus, nec ī quartā cōputare: aduerte ꝑ caſum in l. in fideicō. §. cū Pollidius. de vſu. iūcta l. qd his. de leg. iij. & qd not. Bar. & Imo. in l. cū filio. circa fi. Iaco. de Are. de leg. j. & hāc l. limita not. ſecūdū gl. in c. Ray. ſup verſi. lite cōteſt. de teſt. An aūt iſti fructus cōputent̄ ī legitimā vide no. ī l. Papinianus. §. vlt. ff. de inof. teſta. qd iſto caſu in relicto cauſa conditiōis implēdę, vide Bar. in l. filiū. §. famil. erciſ. ī lectura Azo. & ibi Bal. in iij. col. & an idē ſit in parētibus primi gradus: dic ꝙ nō: vt ī l. filiuſfa. ff. ad l. Fal. & ibi doc. & hęc lex ꝓcedit ēt ſi filiuſfa. fuit in mora reſtituendi, ſecūdū gl. not. & ibi Imo. ī l. fideicōmiſſaria. ī pri. ff. eo. vide ibi ī c. Ray. in gl. in ver. a tpe lit. cōte. & ad iſtā l. vide Imo. ī l. ſcribit. ff. e. Bal. ī l. baliſta. Bar. in l. ī fideicōmiſſaria. & in l. ſi patroni. alias ī l. poſtulāte Stricho. §. j. ff. eo. Adde dū hic dicit̄, ꝙ qn̄ filij ſunt rogati reſtituere hęreditatē filijs, nō cōputant̄ fructus. qd Pau. de caſ. dicit idē puto, & multo fortius qn̄ extraneus, nā ſi aduerſus proprios liberos habet hoc priuilegiū: multo magis dn̄t hr̄e aduerſus extraneos, et dicit mirari qd doctores, hoc nō tangant: ſed hoc ſuū dictū nō vr̄ ꝓcedere ꝑ ea quę cōſuluit Abb. cōſil. lxxxviij. li. j. ꝙ licet filijs rogatus reſtituere filijs non præſtet ſatiſdationē, tñ ſi ſit rogatus reſtituere patruo, dēat ſatiſdare: cū cōtrariū videbatur dicēdū ex maioritate rōnis, quia extraneus erit magis ingratus: & ibi refert, quod hoc motiuum fecit vacillare Cyn. hic. & quod reſpondet ꝙ lex nō debet extēdi vltra perſonas nominatas, ꝓ qua opi. ipē Abb. allegat duas glo. vnā ī l. j. ff. vt leg. noīe. in verbo, ſemper aliā. in l. filio. eo. ti. Scias etiā ꝙ illud, quod dicit̄, quod filius rogatus de reſtituendo ſub conditione, detrahit duas quartas: illud eſt verū niſi filio de legitima ſit ꝓuiſum ꝑ patrē. Ita dicit Bal. intelligēda eſſe iura de hoc loquētia, eius cō. cxxxviij. li. j.

ſua: qa fortè ſubſtitutus erat grauat⁹ debitis. Itē ſubſtitutus poterat legitimè retinere ex perſona ſua quartā, quod nō poſſet inſtitutus: vt hic in fi. dicitur. Oppo. ille qui habet ſubſtitutū vulgarē, pōt repudiare ex præſumpta volūtate teſtatis: vt l. quia aūt. ff. ſi quis omiſ. cau. teſta. Sol. Hic repudiauit in fraudē: vt vidiſtis ī l. j. §. ſi omiſ. cau. teſta. Itē op. dr̄ hic, ꝙ relicta ab inſtituto videt̄ tacitè repetita à ſubſtituto: cōtra. ff. de leg. ij. l. Celſus. §. pe. Sol. Ibi hr̄ditas fuit ꝓ nō ſcripta. ꝙ dic vt dicā j. de cad. tol. §. his ita. Itē op. ff. de leg. iij. l. j. §. fi. Solu. Ibi hr̄ditas venit ad alios ab inteſtato, non ex diſpoſitione defuncti.[a]

a Itē op. et vr̄ ꝙ hic ſubſtitutus pōt adhuc retinere quartā ex ſua ꝑſona qa ipſe non fuit coact⁹. Gl. ſoluit, ꝙ coactio facta de inſtituto, nocet huic ſubſtituto. Contra hoc opp. qn̄ inſtitutus decedit añ aditam hr̄ditatē, fideicommiſſum nō pōt deberi ab eo: vt l. ille à quo. §. ſi de teſtō. ff. eo. Si igit̄ nō debetur ab eo: ergo eius perſona nō nocet ſubſtituto. Rn̄d. ꝙ illud, ꝙ dicitur, ꝙ hr̄de decedēte añ aditā hr̄ditatem fideicōmiſſum extinguit̄, eſt verum ante hęreditatē, et añ iuſſum de adeūdo: ſecus ſi poſt iuſſum, licet añ aditā hæreditatē, vt hic, & dixi ibi in eam quā. §. de fideicō. in illa q. qn̄ hæres hæredis poſſit cogi.

ET ſine. Etiā ab inteſtato pōt relinq fideicōmiſſum & locus eſt deductioni quartæ. h.h. Querit glo. qua actione cogatur qs reſtituere. Breuiter iſta eſt veritas. Per officiū iudicis cogit̄ quis adire, per actionem ex teſtō reſtituere. Ita tenet gl. hic et ff. eod. l. ſi legatus. in prin. & l. poſtulante.

b IVbemus.[b] Iſta eſt not. l. valde, & ſingularis: volo eā legere ꝑ particulas.

b ✠P. PAV. P. ¶Iubemus. De intellectu huius l. & an hodie ſit correcta, vide omnino Com. conſi. xxv. in penul. col. vbi plura dicit. & ꝙ iſte tex. nō habeat locū in legitima, & ꝙ aīt ſit correcta, vide pulchre Cō. cōſi. lij. inci. ad primū qſitū. in j. & ij. col. Itē qđ fructus percepti per filiū ante aditam hæreditatē cōputent̄ in Trebel. vide Pau. hic in l. in fideicōmiſſaria. ad Treb. col. iij. vbi etiā aliā limitationē ponit. Itē dū dicit̄ hic ꝙ fructus nō cōputentur in treb. in liberis primi gradus, limita nō procedere qn̄ fuiſſet in mora reſtituēdi, ſecūdū Sali. Pau. Bal. & Alex. in l. ī fideicōmiſſaria. col. ij. ad Treb. glo. ord. in c. Raynutius. in verbo conteſtata. de teſta. ad fin. quid autē eſſet in fructibus perceptis per hæredes filij grauati añ morā & litē cōteſtatā, ſine tñ negligētia fideicōmiſſarij, quo caſu regulariter cōputant̄ in Trebel. vt no. in d. l. in fideicōmiſſaria. videret̄, ꝙ nō cōputent̄, qa hęres detrahit Treb. ex ꝑſona filij ideo eo. iure vti debet in cōtrariū facit qđ notat Hoſt. Abb. et Ant. de But. in d. c. Rayn. ſup gl. prꝗalle. d ī dicit ꝙ ibi fructus nō fuerūt ꝑcepti per filiū, ſed ꝑ hæredes ſuos, & ſic voluit ꝙ etiā ſi verū eſſet ꝙ filius nō cōputaret fructus ꝑceptos poſt morā, hæres tñ cōputabit. & ſic non procedit argu. de fructibus perceptis per filiū ad perceptos ꝑ hæredes & iſtud ſequit̄ etiā Alex. in d. l. in fideicōmiſſaria. etiā per hoc bene facit quod dicit Sal. hic dū dicit ꝙ ideo filius cōputat fructus perceptos poſt morā: quia iſto caſu nō loquit̄ iſta lex quæ non poteſt extendi vt hic in fine dicitur, quia ſolū non loquitur iſta lex in fructibus perceptis ab hæredibus. ſed aduerte quia regulariter non cōputantur in Treb. fructus percepti ante morā, etiā circūſcripta negligentia fideicom. vt per Cy. & Saly. hic. & Alex. in d. l. in fideic. col. v. ideo ceſſat difficultas & hoc ſatis probatur in d. c. Raynutius. iuncta glo. prꝗalleg. & quę ſuper ea notantur.

c ✠P. PAVL. P. ¶Illud. An diſpoſitio huius §. procedat ſolū qn̄ vnus filius eſt grauatus alteri filio reſtituere, an etiā ſit grauatus extraneo, vide Roma. conſi. cccxxij. Alex. in §. cū auus. de quo j. & in l. fideicōmiſſaria. col. ij. ad Trebel. Itē ꝙ nō procedat vbi filius detrahit duas quartas, vide Pau. cōſi. xcij. ad fi. in l. ſcimus. in prin. C. de inof. teſt. contrariū vide Alexā. in l. qđ de bonis. §. cū auus. ff. ad le. Fal. an vero iſti fructus cōputentur in dotē ſuccedentem loco legitimæ, vide Pau. cō. cxiij. Itā ꝙ dicitur in libris primi gradus nō procedat in parentibus primi gradus, vide Barb. in repe. l. cum acutiſſimi. in xix. col. de fideic. ſed in xxvij. columna poſtea contradicit. Itē de materia huius l. an hodie teſtator poſſit ꝓhibere Trebel. ī filijs primi gradus, vide oīno Alex. in l. Marcellus ī pri. in vij. col. & quę ibi ſcribunt nouiſſimi. ff. ad Treb. vide Pi. cum late in l. in quartā. in pe. & vlt. col. ad leg. Falc. vide Alex. conſi. lix. vol. v. col. j. an locū habeat iſta l. ſolum qn̄ filius detrahit vnam quartā, an vero ſi duas, et etiā an ſit correcta. Vide Alex. in l. qd de bonis. §. cū fideicō. ad leg. Falc. & ēt ꝙ nō poſſit ꝓhiberi ī filijs primi gradus tenet Ant. de mōte fer. in l. nemo poteſt. in iiij. charta. de leg. j. & in c. Raynutius. in pen. & vlt. col. de teſta. pro opinione cōtraria vide Rom. ſing. cxciij. incip. et dubium. vbi allegat Bal. & reprobat dictū illius hic. ſed ꝓ opinione Bal. hic vide Dec. conſ. xviij. in iiij. dub. & pro ea vide Iaſ. in d. l. marcellus. & ꝓ qua etiā ipſe cōſuluit in cō. d. Philip. de Petr. & opinionē Bal. ſequitur Alex. in cōſi. v. vol. iij. ꝓpe fi. Sed idē Alex. cōſi. lxxvij. col. ij. vol. j. dubitat & ibi cōcludit. nota aliud ꝙ vbi verba grauaminis ſunt ſimpliciter probata poſt mortem filij contenti grauati hæredes ſui, ideo tunc valet prohibitio Trebel. ſi aliquis ex liberis ei ſuccedat, cū reperiat̄ facta liberis vlterioris gradus vt ibi nota per eū. ſed in contrariū facit qđ notant Bar. Pau. & alij in l. ſi fundū per fideic. §. ſi. de leg. j. & in l. ex tribus. C. de inof. teſta. vbi cōcludunt ꝙ poſſit libertatē hæredes filij nō poſſunt grauari in legitima ſicut nō poſſit filius, ergo idē dicitur in Treb. vbi in ea filius nō poſſet grauari vt hic notatur & tollitur rō Alex. in dicto conſ. xlij. verū eſt ꝙ hæredes filij in genere poſſunt grauari, ſed non in plus quā poſſet ipſe filius etiā de principali articulo, an poſſit prohiberi in liberis primi gradus vide quę habes ad Bar. in auth. ſed cū teſtator. j. ad leg. falc. aduerte tñ ꝙ fundamentū tenentiū ꝙ nō poſſit prohiberi ſtat in hoc: quia l. noua generaliter loquēs non trahitur ad caſus, qui a lege antiqua erant ſpecialiter priuilegiati in illa materia. vt per Bar. in d. c. Raynutius. & alios moder. ſed iſtud fundamentū in iſto c. Raynutius tollitur per limitationē quā ponit Alex. ad illā reg. conſi. cccclxix. ad fin. & l. ſciendū col. ij. ad fi. ff. qui ſatiſd. cog. poſt Imol. & ſequitur etiā Iaſ. ibi dū limitat nō procedere qn̄ apparet de mente l. non velle corrigere iura antiqua, vt per eū, & ſimil'r ex alia limitatione ibi poſita dū dicit non habere locum vbi in l. noua derogaretur legibus antiquis generaliter vel ſpecialiter diſponentibus quod dicitur eſſe in materia iſta per tex. cū gl. in §. ſi. in auth. de hære. & falc. dū dicitur ibi ꝙ ea quę dicta ſunt ibi procedūt in omni vltima voluntate, & gl. intelligit etiā ſi fiat inter filios iuxta §. ex imperfecto. & ſimiliter dicitur ibi ꝙ habet locū in omni perſona et alia glo. ibi intelligit etiā ſimiliter in alijs in quibus de iure antiquo erat aliquid ſpeciale vt potes ponere particulariter ibi in glo. & tex. Item iſta l. nō ponit aliquid ſpeciale in prohibitione. Trebellia. in filijs, quia hoc regulare erat ibi in omni hærede, ſed ſolū ponit ſpecialitatem in computatione fructuum in Treb. de qua non quæritur in iſta difficultate: ideo dictum fundamentum non videtur facere ad caſum iſtum & ceſſante fundamento videtur ſolidior opinio contraria propter generalitatem legis nouæ, idem cogita bene.

Breuiter dicit: Quādo filij rogantur pro hæreditate reſtituēda fratribus, vel eorū filijs, fructus non computant̄ in quartam Trebellianicam: ſed eam debent habere de defuncti ſubſtantia. h.d.

Inſupradictis. Inter fratres, & inter patrem, & filiū, ceſſat ſatiſdatio de fideicōmiſſo præſtādo adueniēte cōditiōe, niſi teſtor iuſſerit, vl̄ parēs ad ſcd̄a vota migrauerit. h.d.

Sinautem. Is non videtur ſine liberis deceſſiſſe, q vnicum filium, vel nepotem relinquit.

1 ☞*Obligatio ciuilis, ꝙ hodie cadat inter patrē & filium.*
2 *In liberis primi gradus, fructus nō cōputātur in quartam.*

c Illud.[c] Quæ ſuprà dicta ſunt vltra caſus in hac lege expreſſos, non extēduntur. h.d. Opp. & vr̄,[d] ꝙ fructus d cōputantur in quartam: vt l. Papinianus. §. ſi cōditioni. ver. vnde ſi quis. ff. de inof. teſt. Plures ſol. dantur. dicit gl. ꝙ ibi teſtator certū tp̄s appoſuit: hic ſec⁹. & ibi teſtator gl. noſtri ibi tenēt, et vbiꝗ: tñ ī veritate lex cōtraria loq̄t ī debito iure naturę: nō ī quarta Trebellianica. Dicā hoc in l. ſcimus. §. repletionē. de inoffi. teſta. Opp. ij. de l. in fideicō. ff. e. Sol. qualiter fructus cōputant̄ in quartā, hic glo. diſtinguit aliqualiter, pleni⁹ tñ ī cōtrario: & dic vt ibi.

Itē op. ꝙ qn̄ pater cogat̄ reſtituere filio, non ſit locus detractioni quartæ: vt l. cum filio. de lega. j. Sol. Hic loquitur qn̄ pater iſtituit̄, & de reſtituēdo filio rogat̄. ibi loquit̄ qn̄ inſtituitur ipſe filius: & pater, cui quærit̄, rogat̄ de reſtituēdo ſibi. Venio ad ſecūdā partem, dicit̄ hic, ꝙ in caſu cauet pater filio. Cōtra inter patrē & filiū nō cadit obligatio: vt Inſtitu. de inuti. ſtipu. §. itē inutilis. Sol. Dic gl. ꝙ hic
1 eſt ſpāle. Tu†dic ꝙ hic loq̄t in aduētitijs, in quibus inter patrē & filiū hodie cadit

d ¶Illud videtur. Illud oppo. Bar. in l. in quartam. ff. ad l. Falci.

obligatio

a ¶Ciuilis. Nota īter patrē & filium poſſe cadere obligationē ciuilē in aduētitijs, licet Bart. in l. cū filio. de legatis j. in vno verbo dicit cōtra, allegādo l. frater a fratre. & ideo Imol. ibi dicit. ꝙ vbi dubitat vtrū opinio Bar. hic extra iſtā cauſam ſit vera, ꝙ aliter nō decidit. ſed opin. Bart. nō videt̄ obſtare d. l. frater. qa loquit̄ de iure Digeſtorū. illa lex, quo iure etiā aduentitia quærebanē patri Bal. aliter not. in l. frater a fratre.

b ¶Fine. Vide bar. ī l. filiuſfa. ff. ad le. Falcid. & Bar. in l. ꝙ de bonis. eod. tit.

c ¶Niſi rogati. Adde Bar. ī l. ſi ita. §. is cui de leg. ij. & Bar. hic & Bal. in l. Deo nobis. circa prin. de epi. & cle. Et ꝙ habeat̄ loco hæredis. vide Bal. in auth. īgreſſi. C. de ſacroſan. ec. & ad Bar. hic vide Angel. in diſputa. ſua incip. nobilis quidā genere. in iiij. dubio. & de eo ꝙ habet̄ loco filij ex ſuo corpore deſcendentis: vt tenet Hoſt. & Io. And. in c. Raynaldus. de teſta. & Bal. ī d. l. Deo nobis. et vide ī l. Lucius. la. ij. & ibi vide Imo. ff. de hære. inſt. Vide poſt Bar. aliud In l. liberorū. de verbo. ſig. vide Bal. in l. filiū. ff. de his q ſunt ſui, vel alieni iur. & Ang. in l. cū acutiſſimi. §. de fideicom. & vide Ang. in conſi. lxxviij. incip. in Dei nomine. tamē hęc q. ſubtilis eſt. vid Bal. in auth. ſi qua mulier C. de epiſ. & cle. in vj. col. & in l. ij. C. de iure aure. annu. & in l. Deo nobis de epi. & cle. in auth. hodie. C. de repu. & in c. in præſentia. et Moder. in repet. l. cū acutiſſimi. C. de fideicō. & ad hanc auth. vide Bal. in cō. incip. hac quæſtione. cōtrariæ ſunt opi. limitat vt per Bal. & Imo. in l. hoc demū. & per ea in l. ſi ita qs. §. is cui. de le. ij. plene ꝑ An. in diſputatione inci. nobilis.

✠P. PAV. P.

d ¶Loco filij. Vide oīno ꝗ habes ad Bart. in auth. ſi qua mulier in j. col. C. d ſac. ſan. ecc. & ibi in l. j. ff. de his quę ꝑ ...

e ¶Monaſterium. An monaſteriū habeat̄ loco filij, hic vid plene. Itē hr̄ loco hæredis. quod intellige ſecundum aliquos hic ſi ſuccedit in vniuerſum ſecus ſi ſuccedit ſpecialiter in res particulares, per text. in l. ſi peculium ſeruo. ff. de pec. le. quod no. gl. in l. ſi peculiū. §. j. ff. eodem titulo. Et hoc qualiter intelligatur, vide Bar. in authē. ſi qua mulier. §. de ſac. ſan. eccl. Et an monaſterium excludat ſubſtitutū, ſi dictū ſit, ſi ſine liberis legitimis & naturalibus deceſſerit, vide. Adde an monaſteriū habeat loco hæredū, Barto. cōſi. j. inci. Parmēſis quidā. ꝑ Barba. plene conſilio lx. libro ſecundo.

obligatio ciuilis.[a] Hic eſt caſus hic, & l. pactum. §. de pact. conuen. Dixi in l. ſi quis ꝓ eo. §. j. ff. de fideiuſſ. no. in l. frater à fratre. de condi. inde. Et ſic nota tu iuuenis ꝙ inter patrem & filium cadit obligatio ciuilis, per hunc tex. Item opp. ad fi. noſtræ legis, & videtur ꝙ etiā nepotes non computent̄ ſibi fructus in quartā legitimæ: vt l. quod de bonis. §. quod auus. ff. ad l. Fal. Sol. vt in glo.

b Not. ergo hunc finem[b], ꝙ ſolùm in liberis
2 †primi gradus eſt, ꝙ fructus non cōputantur in quartā. in alijs ſecus. quod perpetuo tene menti: quia faciet tibi magnū honorē.

1 ☞*Monaſterium habetur loco filij.*

c NIſi rogati.[c] Iſta auth. venit ad determinationē legis Codicis, & dicit iſta auth.
d ꝙ monaſteriū hr̄ loco filij.[d] Tu iuuenis nota ꝙ† monaſteriū habetur loco filij: idē in corpore vſ ſumitur. & extra de proba. c. in pſentia. Quæro, quæ eſt rō huius auth. Gl.
e videt̄ dicere ꝙ monaſterium[e] hr̄ loco filij: videte dñi, nulla eſt in mundo, vel decretalis, quæ hoc dicat. Nā decretalis, in præſentia. dicit ꝙ habetur loco hęredis, nō ꝙ loco filij habeatur. Ratio eſt ſecundum Richar. Mal. & iſta eſt vera conditio nuptiarū vel liberorum: voluit lex, ꝙ non eſſet impedimentū vitæ contemplatiuæ: vt eius timore quis non omitteret ingredi religionem: & ideo iſta conditio reſpuitur in ingrediente monaſterium niſi eſſet rogatus reſtituere alteri monaſterio: & iſta eſt vera ratio, quam tex. ponit in corpore, de ſanct. epiſ. §. ſed &
f hoc præſenti. Quæro, quid ſi [f]dixerit, ſi deceſſerit ſine liberis ex ſe natis. Iſtā quæſtionem tangit Dy. in l. ſi ita quis. §. j. ff. de lega. ij. & ibi dixi. Querit gl. quid ſi capellam ſecularē intrat: vel quid ſi inſtituit monaſterium & non intrat: dic vt in glo. & bene.

g COntra rogatus.[g] Alias contra cum rogatus. Habens in lege Codicis qn̄ rogatus reſtituit dodrātē & retinuit quartā. hic econtra: quia pōt retinere dodrātem, & reſtituere quartā: ideo dicit cōtra rogatus. Opp. primò de l. iubemus. Sol. Dicūt quidā illam corrigi ꝑ iſtam. Breuiter in nullo corrigitur: nec in eo ꝙ dicit de reſtitutione quartæ. ſed ibi fuit rogatus reſtituere hr̄ditē ſimpliciter: hic verò illud ꝙ ſuperarat. Item nec in eo ꝙ ibi dicit̄ de cautione: nam hic debet intelligi qn̄ erat rogatus reſtituere tā alteri ꝙ deſcendēti, vel fratri. Opp. ff. ad Treb. l. Titus rogatus. & l. ſed & ſi lege. §. ꝙ aūt. de pe. hęre. Sol. Omnes illæ leges debent determinari ꝑ iſtam auth. ꝙ nō pōt hodie diminuere, niſi ſecūdū modū hic traditum, &c. Opp. & vr̄ ꝙ iſte qui petit cautionē, ſit ſolicitus de hęreditate viuētis. Cōtra l. §. interdū. de vulga. & pupilla. Sol. dico ꝙ hic eſt ſolicitus de hæreditate mortui hoc eſt, illius, q fideicōmiſſum reliquit. iſta eſt vera. Quæro quid ſi hæres habet tm̄, ꝙ pōt aliunde dare dotem, & donationē propter nuptias, vtrū poterit diminuere quartā. Dic vt in glo. & in auth. res q. §. cōia de leg. vnde qn̄ nihil diminuit̄ ſtatur iuri antiquo. Vlt. no. iſtū fi. de ꝙ expedit in redēptione captiuorū, vel in alimentis. Dixi vobis. §. cōmunia de leg. auth. res quæ.

1 ☞*Reſtitutio fideicommiſſi quando fieri poſſit ſoli tutori, & ſimplici procuratori.*
2 *Procurator in rem ſuam, non poteſt conſtitui ad recipiendum fideicommiſſum.*

SAncimus. Tutori infantis, vel abſentis, & curatoris furioſi rectè fit hereditatis reſtitutio: & ipſi alteri rectè reſtituūt ſine cautione. h.d. Opp. de l. ſi mulier. §. ex
1 aſſe. ff. de iu. do. Sol. †Soli tutori poteſt fieri reſtitutio in caſibus hic poſitis, etiā cuilibet ſimplici procuratori vt. l. reſtituta. in prin. ff. e. Nō aūt procuratori in rem ſuā vt d. §. ex aſſe. vide iſtā glo. qa ille §. ex aſſe nō
2 eſt alibi. †No. ꝙ procurator in rē ſuā nō poteſt cōſtitui ad recipiendā reſtitutionem fideicō. qđ no. Ita tenet glo. hic: & ita dicit gloſ. in l. reſtituta. circa prin. ff. eod. Item l. quauis. & l. ſeq. & l. qui ita. §. j. ff. eod. & in multis alijs locis tene menti. Opp. ff. eo. l. ſeruo inuito. §. ſi pupillo. Sol. Fateor, ꝙ etiā infanti cū authoritate tutoris poteſt reſtitui hereditas. Opp. de l. reſtituta. §. pupillus ff. eo. Sol. ibi erat preſens, hic erat abſens.

Vlterius opp. dicitur hic ꝙ tutor & curator ſolus poteſt reſtituere alteri cōtra. ff. eo. l. j. §. fuit queſitū. Sol. tutor poteſt reſtituere. alteri, non aūt ſibiipſi: vt legibus cōtrarijs.

1 ☞*Iudex in contumacem diffinitiuè pronunciat quando petitur aliquid, quod non poteſt eſſe conſultū per miſſionem ex primo vel ſecundo decreto.*
2 *Practica huius legis.*
3 *Decedere ſine hærede dicitur, qui ſtatim, cùm moritur, non habet hæredem.*
4 *Quæ differētia ſit inter hæredē, & primū fideicōmiſſariū.*
5 *Ratio differētiæ inter primū fideicōmiſſariū & hæredem.*
6 *Caſus, in quibus actiones tranſeunt ſine reſtitutione.*
7 *Fideicommiſſarius in caſibus, in quibus actiones tranſeunt ſine reſtitutione, habet remedium l. fina. C. de edict. diui Adriani tol.*

Cum autem. Per trebel. traſeunt actiones in fidei-
h com. ſine reſtitutione, in tribus caſibus[h] hic expreſſis. h.d. Primus caſus eſt in eo, qui ſe cōtumaciter abſentauit. Contra lit. nō conteſt. nō poteſt ferri diffinitiua: vt l. ſi. §. illud j. de tempo. app. Dicūt quidā, ꝙ hic eſt caſus ſpecialis, in quo peruenitur ad diffinitiuam ſententiā: & hoc ſentit glo. que eſt ſuper verbo illo, per contumaciā. ſecundum iſtū modū legendi, habes hic caſum, ꝙ illa opi. quā dixi. §. ſi minor ſe ab hered. abſti. au-
1 then. ſi omnes. † qđ quādo petitur aliquid, ad ꝙ nō poteſt eſſe cōſultū per miſſionē ex primo, vel ſecundo decreto, vt puta liberatione, vel ceſſione actionis, vel ceſſationē inſtrumēti, & ſimilia: tūc iudex in cōtumacē debet diffinitiuē pronūciare: hic videtur caſus ſecundum iſtā lect. ꝙ an ſit verū, dixi, plenius in l. ſi finita. §. Iulianus. de dam. in-
i fect. & eſt vnus modus practicādi[i] hāc lege in iſto caſu. Vel aliter ſecūdū gl. & me-
2 lius dico, ꝙ nō aufertur diffinitiua in caſu huius legis, ſed iudex † facit redigi in actis, qualiter, & ꝓ quo, & ad cuius petitionē ille eſt vocatus: & ſecūdū hoc abſꝗ aliqua pro-
k nūciatione tranſibūt vtiles actiōes authoritate huius l. & iſte eſt ſecundus intellectus. vide gloſ. Iſta practica eſt melior. Tamē, vt non decipiaris, oportet te inſpicere text. in quo dicit̄, ꝙ de dolo malo ſe contumaciter celauerit: vnde ſis cautus, ꝙ ipſe citet̄ pſo

f ¶Quero qd. Et vide Bar. in conſil. incip. Parmēſis filiū inſtituit. vbi tenet ꝙ monaſteriū ſuccedit in locū liberorū, ſi teſtator dixerit ſine liberis ex ſe natis. vbi omnino vide And. Barba.

✠P. PAV. P.

g ¶Cōtra rogatus. Vide qđ dicit Imol. circa iſtā authen. nā ꝙ etiā ſi hodie taliter grauatus alienaret ī fraude fideic. nō valeret vſꝗ ad dodrantē. in cōtrariū pōderat Bar. ī l. imperator §. fi. col. ij. & Alexā. late ī d. l. ī ſi titius. col. pe. qd autē ſi alienatio fieret ī teſtamento non inter viuos Bar. hic tenet ꝙ tale relictū non venit in fideicō. vide ī cōtrariū Cō. hic ad fi. pro opi. Bal. vide Alex. in l. a filio ad fi. ff. ad treb. & aliqd ꝑ eū in l. ſi titius. eo. ti. ad fi. vbi videt̄ tenere cōtra Bal. vide ēt quę dicit Alex. cōſ. xxxvj. vo. ij. col. pe. vbi dicit qđ tres partes pōt alienare ēt dilapidādo & ꝙ vbi haberēt facultatē alienādi a teſtatore ēt in totū nō haberet locum iſta reſeruatio quartę. vt per eum.

h ¶Caſib. Adde his tribus aliū caſum, videlicet in fideicom. ad pias cauſas eſt text. mirabilis ſecundum Bar. ī l. ſi verb. vedicari. §. de ſac. ſanct. eccl. & ponit Bald. hic cum concord.

✠P. PAV. P.

¶Tribus caſibus. Vide Soci. ī l. j. §. ſed quoties ī. j. col. ad fi. ad Treb. in prin. Itē de iſtis caſibus vide in l. j. in §. ſed quoties. ad Treb. vbi et ponit Moder.

¶Practicandi. Nota iſtam practicā. & no. Bar. in l. ſi finita. §. Iulian. in vij. col. de dam. inſe. & nota iſtam gl. pro ſingu. in ij. lec. ii. quia facit ad quæſtionē poſitā in l. ſtipul. §. hic aūt.

hh

¶.de oper. no. nunc ꝑ Moder. Inſt. de actio. §. ſi qs. & vide Bal. in auth. ſed hodie. de act. & oblig.

a ¶ Hærede. Not. hic qñ qs dicať decedere ſine hærede. & adde ꝙ ille nō dicit decedere ſine hærede, vel ſucceſſore: cui fiſcus ſuccedit: vt l. habere licere. de eui. vbi eſt tex. aureus, quē perpetuo nota: licet an. in l. ergo. ff. de fidei cō. li. cōtrariā partē ſecutus ſit, & male: & vide tex. cum gl. ſing. i l. ex facto. §. ſi. ff. ad Treb. & dicit Bal. ꝙ vniuerſitas, & cōitas, q nō pōt habere hęredē ſcđm eũ in l. generaliter. in prin. de re. decre. Et diſta practica, qñ cōſtet bona dſunctiva care, vide nota. Bar. in l. ſi bona. ſ. de bo. autho. iud. poſſ.

P. PAV. P.

b ¶ Cum moritur. vide Io. de Anna. conſil. x. in prin.

P. PAV. P.

c ¶ Nemine cōparēte. Vide Are. con. xxxviij. in vlt. col.

d ¶ Quidam. Et vide Lu. Ro. in conſil. ccłxxij. Aud. Barb.

e ¶ Colligit. Vide ꝙ no. i l. cū qs. ſ. de iu. et fact. ign. Alexan.

f ¶ Falcidia. An de mortis cā capione đ trahať Falcidia, vide oīno in l. pe. j. eo.

g ¶ In teſtō. Hæc lex eſt hodie correcta.

P. PAV. P.

g ¶ In teſtō. Authenticam ſimiliter poſitā ſuper iſta l. repetit la te Roma.

h ¶ Alij caſus. Et in quantū hic dicit gl. de legato dotis detrahi falcidiā, eſt cōtra gloſ. in l. talis. ff. de iure do. Pro illa facit ꝗa legatū dotis æquiparatur legato ad pias cauſas: ſed & legato ad pias cauſas &c. auth. ſiṅ. j. eođē tex. eſt bonus in l. is cui. ff. de cond. & demō. alias, de cond. in de. Hoc tñ verū eſt qñ dos cōſtituiť pau peri perſonæ, & imo in omnib. nō æquiparatur. De quo vide l. cum dotē. alleg. in glo. & ꝑ Bal. in l. iiij. ſ. de falſ. cau. & vide in l. cū dotē. & in l. vſufr. ff. eo.

i ¶ Quāꝗ. Et ad iſtū text. q probat ꝙ ius deſalcandi tranſit ad hæredes, vide & ad de ſimile in l. j. ſ. quo leg.

i ¶ Quāꝗ. Vide Lu. Ro. in cō. cclxxij. & in conſ. ccclx. vbi loquitur de duabus quartis detrahēdis. And. Bar.

naliter, vel ꝙ appareat in actis quomodo citatio ad eius notitiā peruenit: ita ꝙ iudex poſſit pronunciare ipſum latitare, vel dolo malo ſe occultare: non tamē ſufficere, ſi iudex pronūciaret ſimpliciter cōtumacē, ſed debet eſſe verus contumax. Venio ad ſecūdum caſum. Vlterius, ſecūdus caſus eſt, qñ qs de reſtituēdo rogatus deceſſit ſine hærede. [a] Contra: videť ꝙ nō poſſit eſſe quin ſaltem fiſcus ſuccedat: vt l. j. ſ. vnde vir & vxor. & l. j. de bo. vacan. l. j. lib. x. & l. j. ff. de iur. fiſ. Sol. Dicit gl. hic, ꝙ hic fiſcus nolebat hæreditatē: & ſecundūm hoc eſſet neceſſe ꝙ conſtaret, ꝙ omnes propinqui, & etiā fiſcus iſtam hæreditatē repudiāt. & iſta eſt practica multū certa: ſed eſt dura. Vnde alij dicunt, & hoc dicit gl. † ꝙ ille dicitur decedere ſine hęrede, q ſtatim, cùm moritur, [b] nō habet hęredem. Vide iſtā glo. no. ſuper verbo, nullo hærede. quod puto verū: puto tñ ꝙ ad hoc ꝙ debeat aliqua diſcuſſio fieri, vt fiat ſaltem aliqua proclamatio, ſi eſt aliquis, qui velit eſſe hęres talis: arg. j. de remiſ. pi. l. ſi eo tempore. tunc nemine cōparente[c] tranſeunt actiones ipſo iure authoritate huius legis. Venio ad tertiū caſum: tertius caſus eſt, qñ primus fideicommiſſarius eſt rogatus de reſtituēdo. Opp. ꝙ tunc ſit neceſſaria reſtitutio: vt l. j. §. de illo. ff. eo. Gl. hic, & ibi ponit multas ſolu. Quidā dicunt, ꝙ hic loquiť quando primus fideicommiſſarius fuit in mora: ibi ſecus. Iſtā reprehendit glo. quia ſecundūm hoc non eſſet dřia inter primū fideicommiſſariū, & hæredem. quod vult hæc lex, & ſuſtinet iſtā, & dicit quod † dřia eſt inter hæredē, & fideicōmiſſarium primū: quia in hærede non ſufficit ſimplex mora: ſed debet latitare dolo. in primo verò fideicōmiſſario ſufficit ſimplex mora. Alij dicunt, ꝙ hæc lex corrigit illam. & iſta placet magis. Modò habetis contraria particularia huius legis. Sed dices tu, † quæ eſt rō differentiæ inter hæredem, & primum fideicōmiſſarium? Glo. dicit: Primus fideicommiſſarius ſolūm habet vtiles, quas transfert per reſtitutionē: ſed hæres habet directas: ideo in fideicōmiſſario primo non eſt neceſſarius ille circuitus. Iſtud nihil ad propoſitum: quia etiā hæres vtiles transfert. Alij dicunt, ꝙ ideo eſt: quia hæres pōt reſtituere quartam, non primus fideicōmiſſarius. Sed certè hoc, quod de primo fideicōmiſſario dicitur ſimpliciter, nō eſt verum: quia ſaltem in caſibus retinet, qui not. in l. j. §. inde Neratius. ff. eo. Tu dicas, ꝗ ratio poteſt eſſe, ꝙ etiam reſtitutio poſtꝗ eſt facta ſemel, & ſic actiones cœperunt trāſire de vno in alium magis de facili tranſeunt: vt l. pater. §. quindecim. de leg. iij. & quia reſtitutio facta primo per hæredem, prodeſt ſecundo: vt videatur heres reſtituiſſe ſibi primo per ſe, & pro ſecundo, cùm caſus ſecundi fideicommiſſi adueneri. arg. l. j. §. de illo. ff. eod. & l. cog. §. Metianus. ff. eo. Quæro, † vtrum ſint alij caſus, in quibus tranſeunt actiones ſine reſtitutione. Gloſſ. ponit aliquos, primō quādo rogatus de reſtituendo alienat: tunc enim in rebus alienatis non eſt neceſſaria reſtitutio: vt habuiſtis in l. ſi. §. ſinautem ſub conditiōe. ſ. cōia de leg. Item eſt alius caſus ff. eo. l. j. §. ſed & quoties. Itē eſt alius caſus ſecun

dum quoſdam. ff. eo. l. ita tamen. §. ſi pater. Sed certè ibi ſit reſtitutio: ſi bñ inſpiciatur. † Vltimò nota ꝙ in omnibus iſtis caſibus, in quibus actiones tranſeunt ſine reſtitutione, indubitanter puto, ꝙ fideicōmiſſarius habet remedium l. ſi. ſ. de edict. di. Adria. tol. vt ibi dixi. Tene menti iſta, quia ſunt bona.

d **Vidam.** [d] Legata, & fideicōmiſſa relicta ſimpliciter, in dubio à fideicōmiſſario ſunt præſtanda. Opp. ff. eo. l. cogi. §. inde queritur. Sol. Ibi iuſſit reſtitui deductis legatis. Item opp. de l. Marcellus. in prin. ff. eo. Sol. Ibi reliquit legata ab hærede nominatim: hic ſimpliciter. Dic vt ibi. Opp. iij. de l. ij. ſ. eod. Sol. Ibi fuit rogatus reſtituere partem: hic totum.

Ad legem Falcidiam. Rubrica.

1 *Quod per legem Falcidiam deſalcatur, eſt naturaliter debitum.*

LEX I.

Scire debes. Si falcidia nō detrahitur, donatio non videtur: imò iuſſus impletur. Hic eſt caſus, & videtur per glo. noſtrā, & eam allegaui in l. cùm quis. ſ. de iur. & fact. igno. Ex hac lege colligitur[e] ſecūdum vltimam rationem dubitationis poſitā in glo. † ꝙ illud, quod per falcidiā deſalcatur, eſt naturaliter debitū: ſi enim nullo iure deberetur ſolutio, eſſet donatio: ſed ſi naturaliter debeatur ſolutio, non eſt donatio: vt l. hoc iure. §. pe. ff. de don. & l. donati. de regu. iur. & l. cuius per errorem. ff. eodem titulo.

LEX II.

Falcidiæ. Falcidia reſecat omnia legata pro rata. h. d. Gl. quærit in hac lege vtrū Falcidia poſſit detrahi de vna re. & diſputat hic, & Cy. etiam, & etiam dico in l. in quartam. ff. eo. tit. & fortè dicemus in l. filium quem habentem. ſ. fa. ercis.

LEX III.

Etiam. Etiam quando hæreditas auſertur ab indigno, locus eſt falcidiæ. h. d.

Et in legatis. Contra principem eſt locus Falcidiæ. h. d.

1 *Falcidia an detrahatur de mortis cauſa capione.*

Si mortis. De mortis cauſa donatione detrahitur Falcidia. h. d. Hoc eſt clarum, ꝙ de mortis cauſa donatione detrahitur Falcidia. [f] Sed quid † de mortis cā capione, vtrū detrahitur falcidia? Gl. dicit melius ꝙ ali bi in l. qui ꝑtio. ff. de do. cau. mor. & ibi ego plenè dixi, etiam dixi multum plenè in l. j. §. itē ſi ita. ad l. Falc. & ibi recitaui etiā opi. Moder. contra gloſ. & Dy. finaliter hoc teneas tu iuuenis, ꝙ de mortis cauſa capione proficiſcente ab hærede, de voluntate defuncti detrahitur Falcidia: vt j. eo. l. pe. Secus ſi abſꝗ volūtate defuncti procedit: vt d. l. qui pretio. de dona. cauſa mor. Tu vide in d. l. j. §. item ſi finita.

In imponenda. In ratione legis Falcidię æs alienum deducitur etiam ꝙ hæredi debetur. h. d.

g **In teſtamento.** [g] In teſtō militis, ceſſat Falcidia, non autem ceſſat deductio æris alieni. h. d. Et opp. ff. ad Treb. l. j. §. hoc autē. vbi in teſtō militis habet locū Trebellianica. Sol. glo. & bene, quo ad remedium deducēdi quartam non habet locū in teſtō militis: vt hic cum ſi. ſed quò ad alia remedia ſic, vt ibi. Quæ aūt ſunt remedia Trebellianicæ, gl. melius hic dicit, ꝗ alibi: & vide glo. quam tene menti. & no. dixi ibi in l. nō iuſtā. ſ. tit. j. Quæro vtrum ſint

h alij caſus, [h] in quib. Falcidia ceſſat, ꝗ in teſtō militis. gl. hic enumerat. Vide et nota. Sequiť auth. ſed cùm teſtator. ꝗ legā in fine.

Irritum. Grauatus de reſtituēdo, impediť teſtari, licet fideicommiſſum, vt æs alienum, veniat deducendum. h. d.

Error. Indebitū ꝑ Falcidiā ſolutū ꝑ facti errorē repetitur: ſecus ſi ſciēter, vel ab errāte in iure, ſoluiť.

1 *Filius purè de reſtituendo grauatus detrahit unam quartam: ſi autē ſub conditione, detrahit duas.*

i **Quanquam.** [i] Frater grauatus de reſtituendo, ꝙ poteſt detrahere ꝑ Treb. ad ſuos hæredes tranſmittit. h. d. † Quæro vtrū ſint detrahendæ duæ quartæ:

P. PAV. P.

a ¶ Et conſuetudo obſeruat. Vide Alex. clxxxv. ad finem. Franci. conſi. clx. in ante pen. col. Rom. conſi. ccvj.

b ¶ Communi. Adde Bart. in l. j. §. interdum. ff. ſi cui plus ꝗ per l. fal. Sed, quid in aſcendentibus: qa c. Raynu. loquiť in deſcendētibus. Bal. dubitat in l. ſi a milite. §. pater. ff. de teſtam. mili. & hic adde in l. iubemus. in princ. ꝗ illū tex. ſ. tit. j. & latius in ſi. col. ꝑ Oldr. in con. clviij. inc. factū tale. & Ang. in con. cxxviij. & Old. in conſi. cxv. & hic vide Bar. in l. Papinianus. §. meminiſſe. de inoffi. teſt. & Bal. in l. filię in fin. ſ. fa. erc. vbi vult, quod filius poſſit detrahere vnā quartam, & alteram, quatenus in ea plus eſſet. Idē vbi eſſet rogatus ſub cōditione poteſtatiua: & ꝑ eundē pleniſſime in l. filium. in xij. col. & xiij. ſ. fa. ercis. & ibi dicit, ꝙ ſicut inſtitutus. in re certa licet grauatus ſub cōditione, nō detrahit duas quartas: & ꝗ debet, ſi eſt grauatus ſub hac conditione, ſi teſtamentum non valet, vel non valebit iure teſtamenti, valeat iure codicillorū. Et vide Bal. in d. l. Papinianus. §. meminiſſe. vł extendere id, quod dicitur in Trebel. ad omnem quartam ꝗ accipitur iure inſtōnis. & ſic ad l. falc. adde quo filius detrahat duas quartas, Bald. conſi. cx. j. vol. Old. conſi. ccv. Pe. de Anc. con ſi. xxv. in eo. vo. qđ d. Alexā. indeciſum reliquit, an aſcendentes poſſint detrahere duas quartas: dicas tu quod Ro. con ſuluit aſcēdētes duas quartas detrahere poſſe, eius conſi. ccxxxix.

c ¶ In donationibus. Pro hac l. vide Luc. Ro. in con. lxxiij. an detrahatur Falcidia & in conſi. lxxvj. an de donatione cauſa mortis poſſit detrahi falcidia: incipit totum fundamentum. Andr. Barba.

d ¶ Cum certum. Vide Bal. hic per iſtum text. infert ad no. q. qñ promittit marito reſtituere integrā dotem, an poſſit retinere partem, quæ ſibi defertur ex forma ſtatuti: qualiter hæc verba intelligatur, vide Bar. in l. nōſe. ff. de cōd. inde. & ad ſupra dicta q.

quartę: hoc eſt, legitima debita iure naturæ, & Trebellianica. Glo. diſputat hic, & ff. de inoff. teſt. l. Papinianus. §. meminiſſe. in ſi. in auth. de hære. & fal. §. ſi quis aūt non implens. Hodie habemus caſum in decre. in c. Raynutius & in c. Raynaldus. extra de teſta. & hoc eſt verū, & cōſuetudo obſeruat, [a] ꝙ poſſent duæ detrahi, &c. illa loquuntur qñ quis eſt rogatus de reſtituendo ſub conditione, ſi deceſſerit ſine liberis, vel alia: nā tunc legitimā habet ab initio Trebellianicā detrahit, cùm reſtōni eſt locus. Sed qñ rogareť de reſtituēdo purè: tunc eſt ſtandum iuri cōi, [b] hoc eſt, iuri nrō, ſecundūm quod in veritate non detrahitur niſi vna quarta: vt l. j. §. pe. ſi cui plus ꝗ per l. fal. Præterea, in legitima cōputatur quicquid ꝑuenit ad aliquē de bonis defuncti: vt l. quoniā nouel la. ſ. de inoff. teſt. Ergo ſi detrahetur primò trebellianica, illud quod habet iure trebellianicæ. computatur in legitima, vt ibi. Iſtud aūt, quod purè rogatur ſæpe accidit, propter clauſulā appoſitam in teſtō, ſi non valet iure teſtamēti, valet iure codicillorū: tunc eñ ſi ex alia cauſa teſtamentū eſt nullum, videntur rogati venientes ab inteſtato de reſtituendo purè: ideo filius, ſeu filia nō detrahit niſi legitimam.

Sic ut allegas. Si teſtator ꝑ Falcidia ſpecies reliquit, ſunt ſpecies examinādæ: & quod ad Falcidiam deficit, eſt hæredi ſupplendum. h. d.

c **In donationib.** [c] In donationibus, quæ morte confirmātur, locus eſt Falcidiæ. h. d.

Sic ea. Glo. tua prima hic ponit caſum, & nihil aliud facit. Relictum pro libertate, vſque ad ſerui pretium, non deſalcatur, ſed in reſiduo: & qui relictum agnouit, ſeruum ſuum cogitur manumittere. h. d.

Licet. Per ſucceſſionem extinguitur actio pro hæreditaria portione, tamen in ratione legis Falcidiæ, vt æs alienum deducitur. h. d. iſta lex leuiſſima.

Si prædiorum. De inſtrumentis ꝑdiorum Falcidia nō detrahitur. vel aliter. De chartis relictis Falcidia non detrahitur. h. d.

Successores. Quod relinquitur vltra vires patrimonij, non valet. h. d.

A Cohæredibus. De legatis relictis incerto cohæredi, detrahitur Falcidia. hoc dicit.

Si quis quadringēto rum fortè. De mortis cauſa capione, quæ perficitur ab hęrede teſtōre diſponēte, detrahitur Falcidia. h. d. hęc ſingl'aris lex. Circa legē noſtrā veniret querēda duo, vel tria. Primō, vtrū iſte hæres poſſet adire hęreditatē, anteꝗ iſtam cōditionē pro ſolido impleat. Tex. hic videť dicere ꝙ ſic, ibi ſancimus hęredē ſi adierit. Pe. dicit contrarium: nam conditiones debent ante omnia

impleri in forma ſpecificata, ſecūdùm iuſſum teſtatoris: vt l. qui hæredi. in princi. de cōdi. & demō. & l. mulier. §. j. de cōdi. inſti. Nec obſtat iſte tex. qa gl. exponit, adierit, id eſt adire voluerit. Contrariū huius tenet gl. in l. huiuſmodi. in prin. de lega. j. vbi videtur dicere quod poſt aditam hæreditatē, ſiue poſt aditionem, iſta conditio adimpleatur: ſed hoc nō placet, per tex. hic, ibi: prius eo dato, vel retento, &c. Dic ergo ꝙ hoc videtur de mente gloſ. hic, ꝙ ſiquidem illud, quod debet dari cauſa conditionis implendæ, non excedit dodrātem, ante omnia debet dari, vt ibi: prius eo dato, &c. Si verò excedit dodrantem: tunc illud in quo excudit, non licet dari, ſed per hęredem retineri: vt in tex. ibi: vel retento, &c. Nec eſt verū quod dicit Pet. quia imò debet primò totā conditionem implere, & poſtea reſiduū repetere: quod eſt contra iſtum tex. ibi: retento. Præterea, ſicut legata reſecātur per Falcidiam ipſo iure: ita iſtud relictum in vim conditionis in eo quod excedit Falcidiam reſecatur ipſo iure, &c. Secundō eſt quęrendum, an de mortis cauſa capione detrahatur Falcidia: tetigi in l. ſi mortis. ſ. eod. & plenè in l. j. §. item ſi ita. ff. eod. titu. Tertiō eſſet quærendum, an illud, quod datur hæredi cauſa conditionis implendæ compute tur in Falcidia. Gloſ. tangit hic & pleniſſimē ff. eo. l. in quartam.

d **Cum certum.** [d] Paria ſūt ꝑmittere, & dare. h. d. Nota, vbi eſt eadem ratio, ibi eſt idem ius.

1 *Teſtator quòd poſſit Falcidiam prohibere.*
2 *Portionem debitam patrono, teſtator prohibere non poteſt.*
3 *Trebellianicam prohibere poteſt teſtator, ne detrahatur.*
4 *Per legem antiquam poſſumus extendere legem nouam.*
5 *Teſtator quando præſumatur ſcire vires ſui patrimonij, uel ignorare.*
6 *Clauſula apponenda in teſtamento, quando teſtator prohibet Falcidiam.*
7 *Solutum indebitè per Falcidiam, quando repetatur.*
8 *Falcidia non detrahitur inuentario non confecto, & integra legata præſtantur.*
9 *In confectione inuentarij citantur etiam creditores.*
10 *Si hæres in confectione inuentarij non adhibuit teſtes, loco creditorum abſentium, an inuentarium ſit nullum, quo ad abſentes, & præſentes.*
Et ſic an inuentarium præiudicet non citatis.
11 *Legitima quòd non perdatur per non confectionem inuentarij.*
12 *Trebellianica quòd non perdatur per non confectionem inuentarij.*
13 *Eccleſia hæres inſtituta non conficiens inuentarium, an incidat in pœnas ſtatutas, contra non facientem inuentarium.*
14 *Inuentarium factum ab hærede an proſit fideicommiſſario, remiſſiuè.*

e **Sed cùm teſtator.** [e] Primò ponit quando Falcidia ceſſat propter defuncti prohibitionem. Secundò ponit pœnam propter hæredis ceſſationem. Tertiō dicit Falcidiā ceſſare propter ſolidi legati præſtationem. Quartō addit ſolennitatem teſtium ad inuentarij confectionem. Quintō limitat tempus ſtatutum inſtantiæ. Secunda ibi: & ſi hæres. Tertia ibi: item ſi hæres quidam. Quarta ibi: hac quoque. Quinta ibi: nulla autem. Expediamus primam partem: & videtur † quod

Bal. vide glo. & ibi Ang. in auth. de hæred. & fal. §. ſi vero expreſsim. & ꝗ dixi in l. ſi patronus. ff. de do. Bar. in l. cēturio.

P. PAV. P.

d ¶ Cum certum. Vide de hac reg. Feli. in cap. veniens. in ij. col. extra de teſtib. Pro cōcordia aduerte, ꝙ doct. quærunt in pluribus locis in iure. an ignoratia in rebus ſuis præſuma tur. & Bar. tam in l. ij. quā in l. quiſquis. C. de reſcin. vend. tenuit ꝙ ſic. Contrarium tamen tenere allegať in hac auth. ſed cū teſtator. verſ. quæro, dicitur hic. volens hanc regulā ſolum procedere in vltimis voluntatibus, non in actibus inter viuos. Et hoc ſenſerunt nouiſſimi in §. item ſi quis in fraudē. Inſtit. de act. Tu dic indiſtinctè, Bar. nō ſibi cōtradicit, ſi videatur concordia ſua in ſua diſtinctione in hac au then. quam ſubijcit poſt ſpecialitatē præ dictā: quia ſunt bona nobis ex proximo obuenientia: & præſumitur ignorantia, vel maxime ſi ſunt mobilia: & iſta loquatur in d. l. quiſquis. et in d. l. ij. Si autem ſunt bona noſtra de antiquo, & maxime īmobilia: & tunc præſumatur ſcientia.

P. PAV. P.

e ¶ Sed cum teſtator. Adde circa iſtā prohibitionem Falcidię, quod requiritur qđ expreſſe prohibeantur, vt per Ange. in §. ſi vero expreſſim. in auth. de hæred. & fal. adeo ꝙ nō intelligeretur prohibita ſi teſtator iuberet ſolui legata omni exceptione remota, vide Com. cōſi. cxxx. incip. magiſter Ioā. ad fin. Item circa iſtam materiam detractionis Falcidię, vide Franc. conſi. xij. vbi ponit an in teſtamēto militis donabať. & quid de relicto facto filijs, & qđ de legato facto mři paupercula: & quid qñ eſt dictum relinquo oīa mea bona, nūquid autem de donatione cauſa mortis, & de alijs donationibus quæ firmātur morte detrahi debeat Falcidia. vide Roma. conſil. lxxv. quid aūt ſi teſtator inſtituit aliquem in vſufructu, & graue tur poſt mortē reſtituere hæreditatem, an poterit detrahere Treb. vide Roma.

conſ.ccvj. Item nota quod ſi extraneus ſit inſtitutus vt ſit cuſtos nomine filij filius ipſe dicitur inſtitutus, & ideo non detrahitur Treb. ſecundū Bal. in c. j. in iij. col. in tit. an agna. vel fil. rep. hæred. poſ. quid autem ſi teſtator inſtitutus pluribus inuicem ſubſtituit vltimo loco & deficientibus de domo ſua ſubſtituat piam cauſam, an eueniente caſu primæ ſubſtit. poſsit detrahi Trebel. vide Alex. cōſi. ccclxxxvij. ad fin. Itē quod ille qui negat fideicom. vel legatum, vel negat aliquam rem ſubiectā eſſe fideicōmiſſo, vel aliter quærit ſubuertere fideicom. priuētur iure detrahendi Falcidi. vel Treb. vide nota. Bart. in l. reſcripta. in princ. ff. de his quibus vt indignis.

totam hæreditatem videatur prohibere Trebellia. vide Alexandrū conſilio v. in vltima columna in iij. dub. Roman. conſilio lxxvj. vbi etiam ponit quid ſi dixit pleno iure & vide omnino eundem conſilio lxxix. & ccxxxix. & ibi dicitur ſecundū cōmunem opinionē ꝙ poſsit teſtator prohibere Trebel. vt non procedat in filio. de quo vide Alexandrum exclamantem conſilio lxvij. in ij. columna & ſequen. Quid autem ſi teſtator dixit reſtituas integrā hæreditatem, an videatur prohibere Trebelli. vide Angel. in addit. ad Bartol. in l. ij. & quo modo & quando quart. pars deb. lib. x. Alexandr. in l. centurio. in xxxvij. colum. de vulg. & pupil. & latius Aretin. quid autem ſi iuſsit ſolui legata, omni exceptione remota: vide Com. conſilio cxxx. de quo habes ſ. in alia apoſtil. parua. Itē per quæ verba dicatur prohibita Falcid. vel Trebel. vide ſignanter Paul. conſilio cl. & hic vbi etiam ponit an poſsit prohiberi in donatione cauſa mortis, itē per quæ verba videātur prohibita, & quid de verbo totam, vide Paul. conſilio clxiiij. in ij. colum. Item de eo quod dictum eſt quādo teſtator dixit totam hæreditatem vel ſimilia verba, an videatur prohibita, vide Aret. in l. centurio. in v. charta de vulga. & pupil. in j. col. faciunt quæ habes ī reper. in verbo dicto circa dictionē integre vel integraliter. q̄ vide omnino.

teſtator nō poſsit prohibere Falcidiam. vt
eod. l. quod de bonis. §. j. ij. & fin. Sol. Aliud
olim, aliud hodie: & ſic illa iura corrigunt̃.
Iſtud eſt certū: ſed vnum fecit me iam dubi
tare. ſ. ratio d. l. quod de bonis §. j. quæ dicit
ꝙ ideo teſtator non pōt prohibere, quia eſt
contra publicā vtilitatē: ſi illa ratio eſſet ve
ra, videtur ꝙ adhuc hodie non poſsit pro
hibere. Domini, pro certo iſta noſtra iura
a moralia[a] variant̃ ex parte, ſecundū morum
varietatē. l. qđ de bonis. fuit facta tempore
quo erāt pagani, nec vita in alio ſeculo ſpe
rabat̃: ſed aliud cogitabant, nec aſpiciebant
merita animæ: & ideo cogitauerūt, ꝙ ſi hæ
res non lucraretur ex aditione hæreditatis,
omitteret hęreditatē: & ſic teſtm̄ remaneret
nullum. qđ eſſet cōtra publicā vtilitatē: vt
l. vel negare. ff. quemadmo. teſt. ape. poſtea
tēpore huius auth. Romanum imperiū erat
Chriſtianū, & Imperator Iuſtinianus fuit
Chriſtianus: & ſic ipſe conſiderabat aliud
ſeculū, & ſalutē, & merita animę: vnde co
b gitauit[b] ꝙ licet hęres non lucraret̃ aliquid
cōmodi pecuniarij: tamē ex eo ſolo ꝙ facit
iſtum pium actum, ꝙ adimplet volūtatem
defuncti, habet meritū apud Deum: & pro
pter lucrum iſtius meriti, cogitatur ꝙ non
omitteret aditionem hæreditatis. Præterea
c Imperator ſtatuit[c] ꝙ in caſu iſto, quando te
ſtator prohibuit detrahi Falcidiā, ſi hęres re
pudiat hæreditatē, nihilominus teſtamentū
remanet validum, & vadit ad perſonas enu
meratas in auth. hoc amplius. ſ. de fideicō
miſ. vt expreſsè dicit text. in auth. de hęred.
& Fal. §. ſi vero expreſsim. & iō hodie hæc
prohibitio non eſt cōtra publicā vtilitatē:
quia nō tendit ad interitū teſtamenti. quod
tene menti: & iſte fuit vnus de caſibus. quē
addidi vobis ad gl. in l. eam quam. ſ. de fidei
cōmiſſ. ꝙ valent legata, & debent̃ ex teſta
mento, ex quo nō aditur hæreditas. Oppo.
de inof. teſt. l. quoniam in prioribus. & l. ſci
mus. Sol. Ibi loquit̃ in debita iure naturæ,
d quæ non poteſt prohiberi:[d] hic in Falcidia
2 debita iure inſtitutionis. Et hoc † etiam ve
rum apparet: quia etiā portionem debitā pa
trono nō poſsit teſtator prohibere: vt in au
thē. de hęre. & Fal. §. pe. Oppo. de l. ſi vt al
legas. ſ. eo. Inſt. de fideicom. hęre. §. ſed quia
dicit gl. hic ibi loquitur in Trebellia. hic in
3 Falcidia. quaſi dicat, † teſtator[e] non pōt pro
e hibere Treb. idē no. in d. l. ſi vt allegas. ſ. eo.
Contrarium tenet glo. in auth. eadem, vnde
ſumitur. & inſt. de fideicom. hęr. §. ſed quia.
do. Iaco. de Bel. in auth. eadem, tenet iſtas
glo. quia non eſt noſtrum legem extendere.
Pręterea nō inducit̃ legis correctio, niſi in
eo quod eſt in l. corrigēte expreſſum. l. prę
f cipimus. in fi. j. de appel. Ego dixi[f] ſemper
cōtrarium, ꝙ etiam Treb. poſſet prohiberi.
4 Et ſi dicas, † nō eſt noſtrū legem extendere
cōcedo: ſed lex antiqua bene pōt extendere
legē nouā: vt habuiſtis l. ſi qs ſeruo. de fur.
Clarius no. in l. ſed & poſteriores. ff. de leg.
Sed legem habemus, quę dicit, ꝙ in quibuſ
cunq teſtamentis ceſſat Falcidia, in illis ceſ
ſat Trebellianica: vt in teſtamēto militis, &
ſi q ſunt alij: vt l. Marcellus. circa prin. verſ.
ꝙ aūt. ff. ad Treb. ergo &c. Quęro dicit̃ hic
ſed cum teſtator hoc expreſsit, &c. nō igna
5 rus, &c. † quid in dubio vtrū pręſumat̃[g] ſci
g re teſtator vires ſui patrimonij, an ignora
re? Gl. dicit, ꝙ pręſumit̃ ſcire: vt ſ. de reſcin.
vt. l. quiſquis. licet ſit arg. cōtra Inſt. qui ma
nu. non poſ. §. ī fraudē. vide primā gl. Circa
hoc dicas: Aut loquimur in actibus moriē
h tium, et generaliter teſtator[h] pręſumit̃ igno
rare vires ſui patrimonij: vt in auth. ea. §. ſi
verò. ver. nō aūt. & Inſti. q manu. nō poſ. §.
in fraudē. & arg. ſ. qui teſ. fa. poſ. l. hac cōſul
tiſsima. §. at cū humana. Aut in actib. viuē
tiū: & tunc aut iſte habet bona, q̄ ad eum de
nouo peruenerunt: & pręſumit̃ ignorare vi
res: vt ſ. de hęre. vē. l. qui nondū. Aut perue
nerūt ab antiquo: & tunc aut erāt bona im
mobilia & pręſumitur ſcire: vt l. quiſquis. ſ.
de reſcin. ven. Aut erant mobilia: & tunc ſi
quidē erant p̄ſentia, pręſumit̃ ſcire ſed ab
ſentia pręſumit̃ ignorare: vt l. in fraudē. ff. q
& à q. Prędicta, q̄ dixi ꝙ in actibus moriē
tium p̄ſumit̃ ignorare: intelligo, niſi ex ali
qua qualitate aliquid p̄ſumatur: vt puta ſi
detrahi vetuit Falcidiā ex hoc præſumitur
6 ſciēs, vt hac auth. cū gl. ſua. † tn̄ conſiliū eſt,
ꝙ in teſtamēto iſta verba ponātur qn̄ teſta
tor vetuit detrahi. Falci. ſciens vires ſui pa
i trimonij, & nō ignorans. Itē in ciuitatibus[i]
iſtis, in quib. fit cataſtrū debet qs aſsignare
oīa bona ſua mobilia, & immobilia: & de
his ſoluunt̃ collectę. Ego in his p̄ſumerem
ſciētiā: nō em̄ eſſet tolerabilis ignorantia fa
cti, in ſuo proprio, ꝙ ita ſępè rediret. Venio
ad ſecundā particulā, quę nō habet contra
ria: ideo trāſeo ad tertiā. Op. ſ. de fideic. l. ij.
vbi nō p̄iudicat, niſi in ſolutis. Sol. Ibi lega
ta erant inutilia, ex alia cā, quā per falcidiā.
7 Opp. de l. error. j. e. Sol. diſtingue, † qn̄ lega
tum eſt indebitū per Fal. ſi quidē hęres ſol
uit ignorāter ignorātia facti. in nullo p̄iudi
k cat,[k] qa etiā ſolutū repetit: vt d. l. error. Si ve
rò ſoluit ſciens indebitū ignorantia iuris no
cet in eo ꝙ ſoluit, & nō in alijs: vt d. l. error.
Si verò ſoluit ſciēs ius & factū p̄iudicat in
eo & in alijs, vt hic: ſed ſi eſſet indebitū per
aliā cām q̄ per Falcidiā, ſolutio facta ī vno
non p̄iudicat in alijs: vt l. ſi. ſ. ne vxor ꝓ ma.
& habuiſtis no. ſ. de teſt. l. nō dubiū. Opp.
de l. ꝙ de bonis. §. nō idcirco. ff. eo. Sol. Illa
corrigit̃ per iſtā. Opp. de l. ſi ex pluribus. e.
tit. Sol. Ibi nullū legatū fuit integrè ſolutū
in ſecunda parte illius legis, in prima parte
l ꝑ iſtam corrigit̃. Venio ad quartā[l] partē in
qua no. multū ꝙ dixi illā ſolennitatē iſtorū
8 teſtiū. qui adhibent̃ loco abſentiū. † Itē no.
ꝙ inuētario non cōfecto, nō poteſt detrahi
Falcidia: ſed pręſtant̃ ſolida legata, etiam ſi
excedant ſubſtātiam. Opp. de l. ſucceſſores
j. eod. tit. & de leg. l. ſi vniuerſę. & ff. ad Tre
bel. l. j. §. pe. Sol. Iura antiqua in hoc corrigū
tur. Huius ratio eſt: quia qn̄ hæres non facit
inuētarium, præſumitur ꝙ res hęreditarias
ſubtraxerit, & ſic hęreditas eſſet ſoluendo,
vt.

a ❡Iura moralia. Adde Bar. poſt gloſſ. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. & Bart. in l. nemo. poteſt. in j. colum. de leg. j.

b ❡Vnde cogitauit. Iſtud fuit nouum ſingu. dictum Iaco. de Bel. in authētica de hæredi. & Falci. §. hinc nobis. & quærit ibi Bal. nunquid iſto caſu, ſicut legatum tenet, teneat etiam fideicom. vniuerſale: & dicit qđ non: cum ſit in poteſtate fideicommiſſarij cogere hęredem adire.

c ❡Statuit. Et vide quod dixi in l. eam quā. in verſicu. ego addo alium caſum, &c, Et addit Bal. in l. filium xv. col.

d ❡Prohiberi. Adde Bar. & doct. in l. nemo poteſt. in j. colū. de leg. j. vbi tenent cōtrarium per Bar. d. l. Marcellus. hic al leg. Sed quid ſi altera quarta, quæ debetur alicui ratione cōſuetudinis, vel ſtatuti, an poſsit prohiberi per teſtatorem? Bald. in l. fi. in xvij. colum. in ver. de materia quæritur. ſ. fa. erciſcū. alle. c. Raynutius. de teſt. & ibi per Bal. de quæſtio. gloſſ. hic.

P. PAV. P.

e ❡Teſtator. Vide Bar. conſi. vj.

P. PAV. P.

f ❡Ego dixi. Ad apoſtil. Alexand. ibi poſitā, vide etiā Com. conſi. xxv. incipien. Franciſcus inſtituit. in penul. colum. & in alijs conſi. & in l. Marcellus, vbi etiā Bar. ad Trebellianū in princ. vide Bart. conſilio vj. & Rom. ſing. dccxciij. incip. eſt dubium vbi dicit quod iſta dubitatio ceſſat in filio qui habet duas quartas, poſito quod in alijs ſit dubium, retento tamen ꝙ poſsit prohiberi. ſtet ſolenne dubium in dicendo grauo te reſtituere

P. PAV. P.

g ❡Vtrum præſumatur. Vide omnino contra hoc Aret. in conſilio xlvij. in ij. columna.

h ❡Teſtator. Et generaliter an teſtator præſumatur ignorare vires patrimonij ſui vide per Bald. in l. ij. in ij. quæſtione ſ. de reſcin. vendi. & per Ia. de Bel. in d. l. quiſquis.

i ❡In ciuitatibus. Adde tu ad Barto. hic do. Alexand. in conſil. iij. col. ix. in princip... in ij. vol.

k ❡Præiudicat. Sed quid in legato annuo quod ſolutum eſt per vnum, aut duos annos, & non plures: an ſibi præiudicet in alijs præſtationibus annuis eidem fiendis, vide ſingulariter Bald. diſtinguentem in l. nō dubium. C. de teſta.

l ❡Venio ad quartam. Sed an hoc ſit verum vide omnino Barto. in l. in ratione. §. quod vulgo. ff. eo. & ſingulariter Bald. in l. filiū. in xviij. col. ſ. famil. erciſcum.

vt probatur ex text. in auth. eo. vnde ſumit̃.
Quæro circa iſtā partem de plurib. primò
9 hic dicit̃ † quòd deberent citari legatarij qđ
a de creditoribus? Gl. dicit idē, & bene.[a] dic
10 vt in glo. † Sed quęro, ecce ꝙ hęres nō adhi
buit teſtes loco abſentiū, de quib. dicit̃ hic,
inuentariū eſt nullū, an ſit nullū quo ad o
mnes etiā pręſentes an tantū quo ad alios
etiā abſentes, in quorum locū debuerūt ad
hiberi teſtes? & tex. hic videt̃ ſonare, ꝙ ſit
nullum in totū. Contra videtur in l. de vno
quoq. in prin. ff. de reg. iur. & l. Fulcinius.
§. ꝙ ſi aduerſus. ff. quib. ex cau. in poſ. eat̃.
& in l. nō idcirco. de iud. & ſic fortè debet
intelligi iſte text. ſalua meliori deliberatio
11 ne. † Quęro vtrū per nō confectionē[b] inuē
b tarij perdat̃ debitū iure naturę. Dicit glo. ꝙ
nō, in auth. hoc amplius. ſ. de fidei. ꝙ puto
verū per tex. in corpore eo. §. pen. vbi dicit̃,
ꝙ debita patrono non perdunt̃. Diceres tu
quid releuat hoc cū ipſe debeat pręſtare ſo
lida legata, etiā de ſuo proprio, vt hic dicit̃.
Rn̄. dicunt doc. hic. Rich. Malumb. & etiā
Cyn. ꝙ legitima diminuet legata: & iſta le
gata ſic diminuta per legitimam pręſtabun
tur ſolida, etiam ſi excedunt vires patrimo
12 nij. Ita intelligunt iſtā auth. † Quæro, an ꝑ
c non confectionē inuentarij, perdat̃ Treb.[c]
Iſta quæſtio nō mouetur à noſtris glo. ſed à
Moder. doc. ſic. do. Cy. videt̃ hic tenere ꝙ
perdatur. do. Iac. de Bel.. videtur tenere cō
trarium, principaliter per illam rationem:
non eſt noſtrū legem extendere. Ego aliàs
de facto dixi pluries, ꝙ Trebellianica non
perdatur propter nō confectionem inuenta
rij. Ratio, quia non debet induci correctio
legum: niſi in caſu legis corrigentis: vt j. de
app. l. pręcipimus. in fi. ſed hoc non reperit̃
expreſſum. dices tu: imò videtur expreſſum
in d. l. Marcellus. §. quod autem. in eo quod
dicit, in omni teſtamento, in quo ceſſat Fal
cidia ceſſat Trebellianica, vt in teſtamento
militis. & ſi qui ſunt alij. Reſpon. illa lex lo
quitur, quādo Falcidia ceſſat ratione ipſius
teſtamēti: ſed in caſu noſtro, non ceſſat pro
pter teſtamentum, ſed propter delictū hære
dis poſtea cōmiſſum, in nō conficiendo in
uentariū: & nos nō habemus regulā dicen
tem, in quib. caſibus hæredes perdat Falci
diā, propter delictum perdat Trebellianicā
ergo non eſt noſtrum legē extendere: & ita
13 obſeruatur communiter. † Quęro circa iſtā
d partem quid ſi eccleſia[d] vel aliquod hoſpi
tale inſtituitur hęres: an patiatur pœnas ſta
tutas contra non facientem inuentarium.
Tex. videt̃ ꝙ ſic, in auth. ea. §. fi. vbi dicitur,
iſtas pœnas habere locū, ſiue ſit inſtitutus
Imperator, ſiue perſona aliqua poſita in cle
ricatu, ſiue pupillus: licet pupillus poſsit pe
tere reſtitutionē. In cōtrarium facit de iure
fiſ. l. j. §. an bona. l. nō poſſunt. vbi fiſcus nō
poteſt teneri nec creditoribus, nec legata
rijs, vltra vires patrimonij. neſcio qđ dicā,
14 dubito modo. Cogitabis. † Quæro, circa
iſtam partē, vtrū inuentariū factū ab hære
de proſit fideicōmiſſario: & vtrū fideicom
miſſarius teneatur facere inuētariū & vtrū
inuētarium factum à pupillo, proſit ſubſti
tuto ſuo: dic plenè vt dixi in l. in ratione. §.
quod vulg. ff. eo. Opp. & videtur inſtātia
litis debeat eſſe triēnium: vt l. properandū.
ff. de iudi. Sol. Specialis caſus eſt hic. ꝙ no.
& tene menti iſta: quia vtilia ſunt.

1 ☞ *Relictum pro anima, dicitur ad pias cauſas.*
2 *In legatis ad pias cauſas, ceſſat Falcidia: & eſt onus hæredis, & legatariorum.*
3 *De fideicōmiſſo vniuerſali non detrahitur Trebellianica.*
4 *Legata ad pias cauſas, quòd diminuantur propter diminutionem patrimonij.*
5 *Legata ad pias cauſas, minuūtur ꝓpter debitū iure naturæ.*

e SImiliter.[e] Oppo. ff. eo. l. j. §.
ad municipiū. Di
cunt quidā, ꝙ ibi fuit relictum pro
anima, nō aūt fuit relictum ad pias cauſas:
quia pia cauſa eſt, quando relinquitur ad fa
bricam eccleſiæ, vel ad pontē vel ad aliqd
1 aliud ſimile. Breuiter †, quicquid relinquit̃
pro anima, dicit̃ ad pias cauſas: vt no. in l. ſi
quis Titio. ff. de leg. ij. Vnde vera ſolu. eſt ꝙ
2 hæc lex corrigit iura antiqua. † Quæro in
iſtis legatis ad pias cauſas ceſſat Falcid. an
hoc pertineat ad onus hæredū, vel ad onus
aliorū. Vide gl. in l. ex aſſe. ff. eo. & in l. ſi in
teſtamento. Tu dic ꝙ onerat hæredes, & le
gatarios: quia iſta legata debēt ante omnia
detrahi vt æs alienum l. ſed ſi nō ſeruus. &
l. æris alieni. ff. eo. & ſic ex hoc hæres habe
bit minorē quartā, & alij legatarij habebūt
f minus de legato. Quæro, vtrū[f] de fidei
g commiſſo vniuerſali[g] relicto † ad pias cau
3 ſas detrahatur Trebellianica. Iſtam q. for
mat Spec. in tit. de inſtru. edi. §. cōpēdioſè.
ver. ſed cū deductio. & eā format gl. de teſt.
c. ſi pater. lib. vj. Quicqd gl. dicat, ego plu
ries conſului ꝙ ceſſat Trebellianica per re
gulā poſitā in d. l. Marcellus. ver. quod au
tem. ad Treb. vbi hoc not. & ego ibi exami
naui. Quæro, legata minuūtur quādoq

a ❡Et bene. Et idem tenuit Bal. in l. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hære. abſt. & Imo. in c. quoniam frequenter. in fi. prin. vt lit. non conteſt. & Bal. hic, & in l. fin. in j. colum. ſ. de iur. deli. & per Ang. in l. j. §. hæc ſtipulatio. ff. ſi cui pluſquam per legem Falcidiam per Ludoui. in l. j. §. penul. de verbo. oblig. per Barto. in conſi. incipien. maritus fecit.

b ❡Quæro, vtrū per non confectionem. Adde Bal. in l. in fi. §. penul. ff. de iur. de liberan. & in l. filiū in penul. col. C. fam. erciſ. Ang. in auth. hoc amplius. C. de fideicom. Sal. contra. in l. fi. §. j. de iure delib. & vide Ioan. de Imo. in l. j. ff. ſi cui plus. Andreas. Barba.

b ❡Confectionē. Adde Bal. in l. cū a matre. in v. col. ſ. de rei ven. & in l. j. de bo. autho. iud. poſ. & in l. j. in fi. vbi per glo. ſ. de iur. delib. & Ia. But. in d. auth. hoc amplius. & ibi etiā ponit quid refert, & plene ꝑ Paul. de Ca. in conſi. cx. & Spec. & Io. And. in tit. de inſtr. edit. §. fi. verſi. quid de ſuo.

P. PAV. P.

b ❡Confectionem. Sequitur Ioā. de Ana. conſi. xlij. in fine.

c ❡Perdatur Treb. Communis opi. omniū eſt, quod per non confectionē inuentarij Trebel. nō perdatur. Contrarium conſuluit Bar. in conſil. quod incipit, Nicol. Mat. & hoc idem tenet Lu. ī auth. ſimiliter. j. eo. allegat text. in auth. de hære. & Fal. §. ſi vero nō fecerint. ibi & fideicōmiſſa. qđ perpetuo not. & ita vide facto ſeruari: et pauci habent illud cōſilium optime facit: ſed reperio eund. Bartolum conſuluiſſe in alio conſi. incip. Quæſitū eſt an hæres, qui omiſit inuentarium. ꝙ non perdatur Treb. Dixi poſt Imola. in l. j. §. hęc ſtipulatio. ſi cui plus q̄ per legem fal. Adde an per nō confectionem inuentarij perdatur Trebel. quod Bal. pulchre examinat, conſi. xxvij. ij. lib. & dicit, quod de iuris rigore perdat, nō de æquitate canonica, de qua vide etiam per eundem conſil. clxxxix. iij. li. Oldra. con. cxxxiiij. Pau. de Caſt. conſil. cc. & Roma. conſil. cclxxvj.

d ❡Quid ſi eccleſia. Vide Bart. in l. j. ſ. de ſac. ſanc. eccle. & in l. fin. §. fina. j. de iure deliberā. vbi hoc firmatur, licet hic dubitauerit. & vide Moder. in c. j. de ſolutio. & in rubri. ff. de acqui. hære. & vide Imol. in l. j. §. hæc ſtipulatio. ff. ſi cui plus quam per l. Falcid. & Bartol. etiam in auth. de hære. & falci. tenet primam partem in fi. adde Abba. conſil. xxxiiij. j. lib. & lxxiiij. ij. libro. tenuit ſpeciale eſſe in eccleſia, quod non incurrat pœnas ſtatutas contra non conficientes inuentarium: quia eſſet indirecte alienare bona eccleſiæ. Clericos autem dixit ſubijcere pœnis illis: quia illæ pœnæ habent locum de iure Canonico, vt dicit ipſe per c. Raynaldus. de teſta.

e ❡Similiter. Nota ad hanc authenticam, ſimiliter. & ſi relinquit̃ vni centū ad pias cauſas pro anima: non tamē detrahit̃ falcidia: ſi tamen relinquit̃ ei, puta æquus, de illo detrahit̃ tantū quod ſufficeret ad vtrunq. l. ſi ſeruus. cum ſeq. & ibi no. Ang. & Imo. ff. eo. & in. l. ſi poſt miſsionē. eo. ti. Et hāc auth. ſimiliter limitaui, ſi locus pius eſſet inſtitutus: qa a legatis pijs detrahit̃ Falcidia, ſecūdum Ang. ſed ſi nō ſingulariter. in §. ſed hoc præſenti. in fi. in authen. de ſanc. epiſ. faciūt nota. per doct. in authē. quas actiones. C. de ſacroſanc. eccle. Item limitā ſingulariter, vt ꝑ Ang. in l. decem. de fideicō. li. Et ad illud quod dixi ſecūdum Ang. in §. ſed hoc præſenti. Adde Ab. in c. in pręſentia. de proba. adde an ſi teſtator legat ad pias cauſas, & alias ꝑſonas, plus quā habeat in patrimonio: debeat ſolum fieri detractio de alijs, nō de factis ad pias cauſas. vide Oldr. conſil. cxj. vbi dicit, ꝙ de oīibus.

P. PAV. P.

e ❡Similiter. Circa has duas auth. quas Barto. ſolenniter legit. Adde primo circa authē. ſed in ea ꝙ ꝓcedat etiā in Trebel. ſecundum Bald. hic. Item procedit in prohibitione expreſſa ſecus in tacita, quæ fit per grauamen de reſtituendo ſecundum Ro. cōſil. ccvj. in pe. col. quem reprobat Alexā. hic in apoſt. ad Bal. vide etiam de materia do. Fran. cōſi. xviij. Item ſecundum Ro. vbi ſ. nō procedit in filijs de quo vide Alexā. in l. Marcellus. in prin. ad Treb. in vij. col. & ibi per nouiſsimos. nunqd autem iſta verba reſpiciant legitimam, & quid in Treb. vide do. Franc. cōſil. xix. iſta auth. videtur ſingulariter limitanda vt nō procedat quādo ille qui vellet detrahere eſſet de familia. Ita probatur in ſimili ex his quę ſcripſit Iaſ. in p̄iud. feu. in viij. col. in princi. Circa vero authen. Similiter. an derelicto ad pias cauſas Treb. detrahat̃, vide Ro. cōſi. ccxxxix. Pau. de Caſt. conſil. lix. vide in materia Alex. conſi. xij. ad fi. in iij. volu. Franciſ. conſi. lxvij. col. pen. vbi fortius dixit iſtud vidi procedere in eo ꝙ immediate relinquitur pauperibus. Item an & quādo relictum non mediate, ſed immediate peruentum eſt in piam cauſam impediat detractionem Treb. vide Roma. conſi. cvj. circa finē. Item quid etiam ſi relinquat̃ alicui Hoſpitali non pio loco, quod tamen non detrahitur Treb. nec Fal. vide Pau. conſi. ccxcix. Itē an de legato facto a filio patri vel extra tanquam ſit pium poſsit detrahi Falc. vel Treb. vide Areti. conſi. xij. col. ij. vide Crem. ſing. ix. Item an pia cauſa aduerſus piam cauſam detrahat Treb. vel Falc. vide Bart. in §. ſed hoc p̄ſenti. in authen. de ſanc. epiſco. Item quod quando in priuilegium alicuius perſonæ impeditur detractio quartæ, tale priuilegium non perdit ſi illa perſona ſit grauata alteri reſtituere. vide Roma. ſingu. cccccxj. nunquid autem de legato male ablatorum incertorum poſsit detrahi Treb. vide Barb. in tract. de Gabel. in v. parte viij. partis principalis circa finem. Item an eccleſia aduerſus aliam eccleſiam gaudeat priuilegio iſto. vide late Barba. quod ſic. in conſi. xv. volu. iij.

f ❡Quæro vtrum. Vide Ludo. Roma. in conſi. cciiij. ſi ceſſat Trebellianica, vide omnino. And. Barb.

g ❡De fideicommiſ. vniuerſali. Vide omnino Ang. in dicta l. Marcellus. verſicu. quod autem.

propter defectum patrimonij, vt ſi teſtator legauit plus quã habebat. Itẽ minuuntur quandoq; per Falcidiam vt l.in quartam. §.j.ff.e.†Quæro,an legata ad pias cauſas recipiant diminutionẽ propter defectum patrimonij, ſicut alia legata. & videtur ꝙ non quia detrahitur vt æs alienum.vt ſ.dixi.Contrarium puto, ſicut dicimus in teſtamento militis,in quo licet eſſet Falcidia tamen diminuitur propter patrimonij defectũ:quæ diminutio fit æqualiter in teſtamẽto militis,etiã nõ militãtis:vt dicit tex.expreſſè in l.ſi poſt miſsionẽ.ff.e.Nec obſt.quod dicitur.ꝙ detrahitur vt æs alienum:intelligo quò ad quid.ſ.quo ad cõputationem Falcidiæ non quòad alia. Quod apparet ex eo,qa talia relicta ad pias cauſas minuuntur propter debitum iure naturæ.videbitis no. in.l. ſi quis ad declinandam.ſ.de epiſ.& cleri.

a *De caducis tollendis.*[a] *Rubrica.*

¶Glo.continuat:quia legata,& fideicommiſſa,multis modis efficiebãt caduca,& inualida,ſeu pdita.Imperator tollit multos caſus,in quibus fiebant caduca,& ideo ponit de caducis tollendis.

LEX Vnica.

ET nomen. Primò, ponit ſuum proœmiũ. Secundò illud exequitur.Secũda ibi:& cum lex Papi. In iſto ſuo proœmio Imperator primò ponit cauſam,quare fuerunt introducta iſta caduca.Secũdo ponit vnam rationem iniquitatis eius:quia.d.l.erat odioſa. Tertiò ponit aliam rationẽ iniquitatis:quia erant contra voluntatẽ defuncti.Secunda ibi:& quemadmodũ.Tertia ibi:ſed & ipſi. In iſto principio non habetis alia.

1 *☞Dies legati,quando cedat quo ad tranſmiſsionem.*
2 *Quando dies legati cedat quò ad obligationem.*
3 *Dies legati quando cedat quoad translationem dominij.*

Et cum lex. Hæreditas poteſt adiri à morte teſtatoris: dies legati,& fideicõmiſsi purè, vel in diẽ certum relicti,à die mortis cedit quò ad tranſmiſsionem,ſublata iniquitate legis Papiæ.hoc dicit. Primò ponit iniquitatem legis Papiæ.Secundò illam corrigit.Secunda ibi:primum hoc corrigẽ b tes. Oppo.j.eo.tit.§.ſinautem[b] ſub conditione.Solu.Hic loquitur in legatis relictis purè,vel in diem certũ:ibi in legatis relictis ſub conditione. Oppo.j.eodem titu.§.in nouiſsimo.Solu. fallit in caſibus ibi poſitis.Opp.de.l.hęres meus.ff.de conditio. & demonſtra.Sol.licet ibi dies incerta ſit:tamen quia omnino extitura in vita legatarij,habetur pro pura. Oppo.de.l.ſi dies.§.fi.ff. quãdo di.leg.ced.Sol.Ibi erat cõditio tacita,quæ nõ habet ſuſpẽdere legatum. Venio ad glo.ſuper verbo, cedere: quæ eſt difficilis,& ſeipſam malè explicat. Opp.& videtur,quòd dies legati non cedat,niſi ab adita hereditate:vt.l.ſi tibi homo.§.cùm ſeruus.ff.de leg.j.&.l.& eleganter.§.item ſi ſeruum.ff.de dolo. Glo. quæ eſt hic,dicit quòd iſtud,quod hic dicitur, quòd dies cedit à tempore mortis eſt verum quo ad tranſmiſsionẽ:non quo ad inducendam obligationem,vel transferendum dominiũ:vide glo. ſi dicit hoc. Opp.de.l.eum qui Calendis.ff.de verbo.oblig.Solu.Dicit glo.aliud in contractibus:aliud in vltimis volũtatibus. Sed certè hoc non eſt verũ ſimpliciter:quia quo ad obligationem idem eſt in contractibus,quod in vltimis voluntatibus,vt ſtatim
1 dicam. Tria ſunt ergo hic examinanda.Primò,†quando cedat dies legati,quo ad tranſmiſsionem:& in hoc non eſt dubium, ſiquidem legatum eſt purum, vel in diem certum, cedit à tempore mortis, vt hic. Fallit in caſibus, qui ponuntur.j.eodem §.in nouiſsimo. Si verò legat, eſt conditionale, vel ſub die incerta,cedit ad euentum cõditionis, vel diei incertæ:vt.j.§.ſinautem ſub cõditione.Fallit,quando dies eſt incerta omnino extitura,viuente legatario:vt.l.hæres meus.j.reſpon.ff.de condi.& demon.Item fallit in conditione,quæ tacitè ineſt:vt.l.ſi dies.§.fi.qñ dies leg.&.l.conditiones extrinſecus.ff.de condi.& demon.&.l.
2 iij.ff.de leg.j. Secundò eſt videndum,†quando cedat dies legati quo ad obligationem.Reſpon.ante aditam hrędi tatem nõ poteſt cedere quoad obligationem:quia non eſt perſona,quæ obligetur.Item obligatio illa oritur ex quodam quaſi contractu, qui contrahitur aditione:vt Inſtitu.de obliga.quæ ex quaſi contractu.§.hæres.& l.ex maleficijs.§.hæres.de actio.& obligatio.& l. apud Iul.in fin.quib,ex cau. in poſ. ea. vnde ante celebratũ iſtũ quaſi contractum,nõ poteſt dici obligatio:poſt aditam verò hæreditatem ſi quidem legatũ eſt purũ,ſtatim contrahitur obligatio quia hæres obligatur. Si verò legatum eſt in diẽ certum:& tunc idẽ regulariter, quia ſtatim naſcitur actio,licet obſtet exceptio. l.j.in fi.ff.qñ dies vſufru.leg.ce.Fallit in vſufru.vt ibi dicit̃:& ſic quo ad obligationem eſt idẽ in cõtractibus quod in legatis : vide glo.hic,in hoc nõ bene dicit.Si verò legatũ eſt ſub cõditione,vel die incerta:tunc cedit quoad obligationẽ aduenĩente cõditione: vt l.cedere diem.de verb.ſigni.etiam ſi conditio ſit tacita:vt no.in l.itẽ quia.ff.de pact.
3 Tertiò eſt †videndum, qñ cedat dies legati quoad translationẽ dominij.Reſpõ. ſiquidem legatũ eſt purum cedit ab adita hæreditate verè:à tempore mortis fictè:vt.l.ſi tibi homo.§.cũ ſeruus.de leg.j.&.l.à Titio in fi.ff.de fur.& ibi.no.Si verò eſt relictum in diẽ:tũc nõ transfertur dominiũ niſi die adueniente vt l.Sempronius attalus.de vſufr, leg.&.l.ſi ſerui.vſufru.quẽadmo.ca.Si verò.eſt relictũ ſub conditione, nõ eſt dubiũ ꝙ nõ cedit,niſi conditione adueniente:vt l.fi.§.ſinautẽ ſub conditione.ſ.cõmu. de leg.

c Et cum triplici.[c] Legata aut ſunt pro non ſcriptis,aut quaſi caduca,aut verè caduca. hoc dicit.

1 *☞Legatum pro non ſcripto,quando accreſcat coniuncto.*

d In primo.[d] Hic incipit exponere primũ: & breuiter dicit: Pro nõ ſcriptis vadũt ad ſubſtitutũ,vel coniunctũ,vel remanẽt apud eum,à quo relinquuntur ſine aliquo onere.h. d. Oppo. de l. ſi quis eũ.ff.de cõdi.& demon.So.. Ibi legatũ primũ valebat:ſed onus ei iniũctũ erat inutile. Opp.ff.de leg.ij.l.codicil. in prin. Solue eodem modo. Op.de l.ſi duobus.§.fi.ff.de leg.j.Plures ſunt ſol.Illa eſt vera : qa ibi perſona eius,cui relinquitur,licet in rerum natura nõ eſſet,tñ ſperabatur eſſe : hic nõ erat,nec eſſe ſperabatur. Opp.ff.de leg.j.l.plane.§.ſi coniunctim.Glo.quæ eſt hic,
1 dicit† ꝙ regula eſt,ꝙ pro non ſcriptũ accreſcit coniuncto. Fallit in quibuſdã caſibus,in quibus non accreſcit cõiuncto.Glo.ponit hic tres caſus,quos vide Dy.in.d.l.plane.§.ſi coniunctim.ponit vnam ſuam diſtinctionẽ per vnum modum.Diſtinguit enim aut legatum eſt inutile ratione perſonæ legantis,aut legatarij,aut miſta conſideratione vtriuſq;,&c.quæ diſtinctio infert validitatem caſuum,nõ rationẽ eorũ:& ideo ſic ex ea nil vtilitatis poteſtis perpendere. Tu ergo dicas ſic: Quando legatũ eſt omnino pro non ſcripto,cõiuncto accreſcit.ita loquitur hic : ſed quando legatum eſt aliquo reſpectu validũ tunc non accreſcit coniũcto. ita loquuntur omnia contraria.Primò,quando teſtator legat Titio,& ſeruo ſuo:nã legatũ ſerui licet mero iure non teneat, tenet tñ de quadã æquitate:quia nõ debet eſſe hæres ita impius, quin det.Ita loquitur.l.pe.ſ.de neceſ.ſer.hære.inſti.Itẽ ſecũdus caſus, qñ teſtator legat mihi & Titio ſeruũ meũ:legatũ meũ nõ eſt inualidũ quia ſaltẽ ego habeo ius retentionis in parte mea. Tertius caſus eſt,qñ legat mihi,& nõ capaci,nõ eſt omnino inualidũ:quia debes intelligere in tali incapace,à quo auferatur tanquam ab indigno,& applicetur fiſco.alias dictũ gloſ. non procedit. Planè dixi in.d.l.planè.§.coniunctim. Oppo.j.eo.§.his ita.&.ff.de leg.j. l.ciuitatibus.§.Lucius.Solue vt dicam.d.§.&c.

e Pro ſecundo uerò.[e] Quaſi caduca vadũt ad ſubſtitutũ, vel coniunctum, vel
f remanent apud eum,à quo ſunt relicta cum onere ſuo.[f] h. dicit. Opp.ff.de adi.lega.l.filio.§.matri.Dicũt quidã,ꝙ illa corrigitur. Alij dicũt ꝙ ibi mater fuit eiecta,vt nuda miniſtra:quod eſſet cõtra illũ tex.licet gl.ſic videat̃ tenere vbiq;. Dicit Petr. ꝙ ibi,ideo qa deficit ibi legatum ex volũtate teſtatoris:hæc lex loquitur ꝙ deficit

P. PAV. P.
a ¶De caducis tollendis. Circa iſtã materiã,quid ſit non ſcriptum quid caducũ, & quid quaſi caducum & de ratione omnibus, vide Cepo.cautel.ſua.lxxj.
b ¶Sinautẽ. Sed iure Digeſtorum ante l. Papi. quo tempore cedat dies legati,vide Bar.poſt gl. in.l. eum qui.de cond.& demon.

P. PAV. P.
c ¶Et cum triplici. Circa declarationẽ iſtorũ omnium quid ſit ꝑ nõ ſcripto, qd caducũ, & quid quaſi caducũ,vide cepo. caute. lxxj. de quo ſcripſi in rub.
d ¶In primo. Hũc §. notanter limitã per tex.in.l.fi.& ibi no. Barto.ff. de his quæ pro nõ ſcrip.haben.
e ¶Pro ſecũdo.Limita iſtum text. in eo quod dicit,quod ſubſtitutus præfertur coniuncto per caſum l.quamuis.ſ.de impu. & l. quidam teſtamento. de vulga.& pupilla. vide Barto.in.l.j.in prin. in vlti.queſtio. ver. itẽ quæro.ff.de vul. & pup.
e ¶Pro ſecundo. Et de iure accreſcendi vide Lud.Ro.in cõſi.lxxix.incip. quod reliqua hæreditas. Andr.Barba.

P. PAV. P.
f ¶ Cum onere ſuo. Vide latè Socin.in l.quæ conditio.ff.de cõd.et dem.ĩ.iiij.co. & pluribus ſequen.

a ¶Decedit in poteſtate. Adde Bar.in.l.ſi duobus.in prin de leg.j.& gloſſ.& doct.in.l.fin.in ver.dabitur.ff.ſi pars hære.pe.
b ¶Dicat.Hic Bar.tenet contra.in l.ſi ſub conditione.& in.l.quæ cõditio.ff.de condi.& demõ.vide hic Cy.&.j.eo.l.vbi autem.
c ¶In nouiſsimo.De iſta dictione nouiſsime.vide Barto.in rubric. ff. de no. ope.nuncia.

quod vbi conſtat de voluntate teſtatoris expreſſa vel tacita cõditione trãſmittatur.& econtra,niſi de voluntate cõſtat,vide Soci.in l.iiij.in prima colum.de lega.j.& ibi etiam quod legatum de ſe non efficitur cõditionale,vbi apparet de mente.& de eo quod dictum eſt quando conſtat de mente conditionale tranſmittitur:vide Soci.in l.hæredes mei.§.cum ita.in iiij.colum. ad Treb.

deficit caſu. Itẽ opp.& videtur, ꝙ ſubſtitutus nõ admittatur:vt ff.de capti.l.quod ſi filius.Sol. Ibi loquitur in pupillari ſubſtitutione,quæ nõ põt habere locũ in filio decedente in vita patris:nã cùm pupillaris ſubſtitutio ſit teſtamentũ filij,oportet ꝙ filius ſit talis cõditiõis, ꝙ poſsit teſtari,niſi impediretur propter ætatẽ.ſed ſi decedit in poteſtate,[a] eſt ibi aliud impedimentũ:meritò nõ põt habere locũ in decedẽte in vita patris: hic loquitur in ſubſtitutione vulgari. Op. & videtur ꝙ non ſit de nouo inuentũ,quia erat de iure antiquo:vt l.ſi Titio & Męuio. §.Iulia.ff.de leg.ij.Breuiter,quicquid gloſ.
b dicat[b],dic ꝙ hoc fuit inuentũ de iure antiquo Digeſtorũ:poſtea erat correctũ per l. Papi.hodie verò per hanc cõſtitutionẽ reditur ad ius antiquũ Digeſtorũ. Op.de hær. inſti l.ſub cõditione. Dicit gl. ibi loquitur in conditione caſuali,quæ nõ dicitur onus. Tu dic clarius,ibi loquitur in conditione, cuius exiſtẽtia nõ habebat alteri inferre cõmodum:hic verò erat talis cõditio,quæ alteri cõmodũ inferebat : meritò intelligitur repetita. Op.de l.Celſus.§.pe.& fi.de leg. ij.Solue vt dicã j.eo.§.his ita. Vltimò quęrit gl.quid ſi legatũ tenet,ſed nõ tenet onus ſibi annexũ? Dic planè vt l.codicil.in prin. ff.de leg.ij.vbi gl.ibi ego planè dixi.

1 *☞Legata in quibus caſibus tranſmittantur hæreditate non adita.*
2 *Quare in caſibus hic expreſsis non cedat dies legati, niſi ab adita hæreditate.*
3 *Quid in ſeruitutibus realibus.*

c In nouiſsimo.[c] Legatũ purè, vel in diem certum,cedit à tẽpore mortis quo ad tranſmiſsionem,exceptis caſibus hic expreſsis: hæ-
d reditas verò non adita[d] non tranſmittitur.
1 h.d.Op.ff.ad Syl.l.ſi quis in graui.§.elegãter.Sol.Fallit in caſu illo,in quo hæreditate nõ adita tranſmittit̃:& in alijs,qui no.in. l.
2 ventre.ff.de acqui.hære.Quæro,†quæ eſt ratio, ꝙ in caſibus hic expreſsis non cedit dies,niſi ab adita hæreditate.Ratio eſt,quia quãdo legatario nõ expedit ꝙ cedat dies à tp̃e mortis,nõ cedit.Hoc aũt contingit in iſtis tribus caſibus:nã libertas nõ põt tranſmitti ad hæredẽ:& ideo nõ põt dici, ꝙ cedat dies quo ad trãſmiſsionẽ.Itẽ, qñ relinquitur aliquid ſeruo,non expedit ſibi quòd cedat dies legati à tempore mortis:quia cũ reperiret ipſum ſeruum acquireret domino ſuo,& ſic ipſi hæreditati, quæ interim eſt domini:meritò expectatur hæreditatis aditio:quia tũc erit liber,vel alterius. Item in vſufructu:quia vſu fructus non tranſmittitur:meritò non dicitur quod cedat dies eius quo ad tranſmiſsionem.Ex quo appa-
3 ret ſolu.cuiuſdam q.quã facit glo. †Quid in ſeruitutibus realibus? Glo.videtur dicere ꝙ cedit dies ſicut in vſufructu,quod eſt falſum:quia ceſſat illa ratio,quæ eſt in vſufructu.Facit ad hoc ff.de ſer.l.ſi fundũ. Vide circa hoc quod no.in l.j.& ij.ff.quando dies lega.ced.vbi glo.dicit idem quod hic.

e Sinautem aliquid.[e] Legata relicta ſub conditione,vel in diem incertũ,cedunt à die aduenĩetis conditionis,vel diei incertæ,& ſi efficiãtur caduca vadunt ad ſubſtitutũ,vel ſubſtitutos,vel cõiunctos,vel remanẽt apud eos à quibus relictũ eſt,ſi ſunt hæredes ꝓ hæreditaria portione:ſi ſunt alij pro virili cũ onere ſuo.h.d. Oppo.de l.hęres meus.in prin.ff.de cõdi.& demon.& l. ſi cũ hæres.ff.quãdo dies leg.ce.Sol. Breuiter,quod hic dicitur de cõditione,intelligo niſi ſit talis cõditionis,quæ inſit tacitè:vt l. iij.de lega.j.& l.conditiones extrinſecus.de condi.& demon.vel niſi ſit omnino extitura in vita legatarij : vt in legibus contrarijs.

Opp.ff.de acqui.hære.l.qui patri.Sol.Ille eſt mirabilis caſus, & ſingulariſsimus ibi. Ratio:quia ius ſubſtitutionis erat vnitũ cũ iure accreſcendi,vt ibi planè dicitur.

f Ne autem hoc.[f] Quod dictũ eſt, ꝙ legata tranſeunt,vel remanent cum onere ſuo,intelligitur de onere quod conſiſtit in dando, vel faciendo,id quod poteſt per alium explicari:ſecus ſi conſiſtat in facto,quod cer-
g tæ perſonæ cohæret[g].

1 *☞Legatum pro non ſcriptum,non tranſit cum onere.*
2 *Ius accreſcendi habet locum,etiam ſi ille cui accreſcit, ſit defunctus.*
3 *Portio vnius ex hæredibus deficiens,quare accreſcat cohæredibus inuitis: & quòd aliud ſit in legatis, & nu. 1.*
4 *Coniuncti verbis, dicuntur illi,qui in vna & eadem oratione ponũtur.*
5 *Diſiuncti verbis,dicuntur illi,qui ponuntur in diuerſis orationibus.*
6 *Quando copula cadit inter duas orationes,non inducit coniunctionem verbalem.*

His ita. Iſta eſt bona materia. Portio vnius ex hæredibus deficiẽs: cohæredibus inuitis,accreſcit pro hæreditaria portione, ſi omnes ſunt coniuncti vel diſiuncti:coniunctis primo, poſtea diſiunctis accreſcit cũ onere ſuo.h.d. Nota iſtũ tex.ibi:hoc ita tam variæ &c. qui dicantur coniuncti verbis, & qui diſiuncti,de quo facio magnũ feſtũ in l.re cõiũcti. de leg.iij. Dicitur hic, ꝙ portio hæreditatis,quocũq; modo deficiẽs,vadit ad cohæredes cũ one-
h re.Contra † pro non ſcripta[h] nõ tranſeunt cũ onere:vt ſ.eo.§.in primo.Sol. Dicit glo. aliud in legatis,vt ibi : aliud in hæreditate:

c ¶In nouiſsimo. adde Bar.in cõſi. clix. incip.proponitur ꝙ domina Cuciarella. & vide Lud.Ro. in cõſi.ccxxj.de legato non agnito trãſmiſſo:vtrũ legatum debeatur à ſubſtituto ſi relinquitur ab hærede:& vide eundẽ Lu.Ro.cõſi.cxxxij. Andr.Barba.

P. PAV. P.
c ¶In nouiſsimo. An autẽ iſta regula quod hęreditas nõ addita nõ tranſmittatur habeat locũ in monacho,ita ꝙ ſi nõ adeat eccleſia priuetur, vide Ange.cõſ. xxvj. incip. in dei nomine ſuper primo pũcto. in.iiij.dub.& de hac trãſmiſsione hæreditatis,vide Alex.cõſi.ccccliij.nũquid autem fideicõ.quod debebatur ex clauſula codicillari rupto teſtamẽto tranſmittatur non aditũ: vide Bar.conſi. xij. & in cõſ.ſeq.circa fi. vbi ponit quid de fideicom.Itẽ plures caſus in quibus tranſmittatur hæreditas non adita,vide per Bar. & alios in l. ventre. ff.de acqui.hære.Itẽ quid ſi ſtatutũ diceret ꝙ quælibet hæreditas delata tranſmittatur non adita, quę intelligatur, & an opus ſit qđ ipſe ſciat ſibi delatam,& quãdo delata dicatur ſi fortè erat relicta ſub conditione, quæ in rerũ natura ſub conditione erat purificata, ſed inſtitutus ignorabat vide Ant.de But. cõſ. lxxix. vbi cõcludit ꝙ ſufficit eſſe delatã licet hæres ignoraret,& multa alia vt per eum.Itẽ de materia & de pluribus rationibus an hæreditas nõ adita nõ trãſmittatur,vide Iaſ.in l.emãcipata.in.v.& vj.col.vbi ꝑ diſcurſum multa alia ponit de materia trãſmiſſiõis hęreditatis vel bo.poſ. &c. C. qui admit.
d ¶Nõ adita.Et quæ ſit ratio,vide Bal.in l.ſi auia.ſ.de iure delib.& Sal.in.l. apud hoſtes.ſ.de ſuis & legi.quod limita vt per Bart.no.in.l.ij.in fi.ff.de vulg.& pup.

e P. PAV. P. ¶Sinautem. Circa iſtam materiam quod legata ſub conditione non tranſmittantur, ſi ante parificatam conditionem moriatur legatarius.limita ſignanter procedere quando eſſet conditio momentanea, ſecus ſi eſſet ſucceſsiua, puta ſi habitauerit cum tali vſquequo, vel matrimonium contraxerit, vel mortuus fuerit. quod ſi legatarius ceperit habitare licet poſtea moriatur ante tempus limitatum in conditione habeat legatum integrum, vide Ioan. de Anania. conſilio.viij. incipien. viſo puncto vt eundem nota conſilio. lxxv. in ſecunda columna. Item

e ¶ Sinautem aliquid Quando legatũ ſub conditione trãſmittatur,vide Bal.in l. j.in ij.colum.ſ.vt ac. ab hæred. & contra hæredi. Ad intellectum iſtius text.vide Bar. in l.quãdiu. la iij.ff.de acquirẽda hæreditate.
e ¶Sinautem. Vide Bar. in cõſil.clix.inci.proponitur quod domina Cuciarella. & in conſil.clxx.incip. Rich. condidit teſta.Andr.Barba.
f ¶Ne hoc autẽ. Vide eum in l.ſi deceſſerit.qui ſatiſda. cog. quando aliquid videatur commiſſum conſciẽtiæ alicuius, præſumitur ex qualitate facti vel perſonæ:vt eſt tex.licet in alijs terminis quã hic.qui tex. videtur melior de iure,in ca. fina.vbi hoc declaratur per glo.& doct. de offic.delega.Plus dicit hic Imol.quod ſi Papa in literis delegatorijs dixit, & in hoc tuã conſcientiã oneramus, ꝙ videt̃ electa induſtria perſonæ tex.eſt vbi no. d.Cardi.in cle.j. de iureiurã. Facit l. probatorias.j.de diuer.offi. lib.xij. & l. per hãc.j.de ero.milit. lib.xij. Sed vide gloſ.in l.eos.in prin. j.de appel.quæ intelligit text. iſtum,qui dicit,prima ſentẽtia habet locũ,ſicut fuerit lata per delegatũ vide tex.in l.vel ſingulos. ff.de teſta. in verſi.proprio chirographo.cum gl.quæ videtur dicere contrariũ.Item ſi requirit̃ ꝙ aliqs interſit, et requirit̃ pręſentia in aliquo actu, non poteſt vices ſuas alteri cõmittere:vt dicit Bal. in c.quãuis. de offic.deleg.& ibi aliquid per Moder. & Bal.in l.j.in fi.C. qui admit. Adde qñ teſtator commiſit, quod ſtetur conſciẽtiæ alicuius quid importet,Roma.cõſil. ccclix.per Ang.conſil.xciij.

P. PAV. P.
g ¶Perſonæ cohęret. Vide in materia legatorum ꝙ qñ teſtator appoſuit aliquod onus alicui, quod cenſeatur onus cohærere perſonæ, nec tranſit ad ſucceſſorem,vide Anto.de But.conſil.xlviij.incip.abſque diffuſione allegationum.
h ¶Contra pro non ſcripta. Et eſt differentia inter §.iſtum. & §.in primo.ſ. eod.quia hæreditas iacens repræſentat perſonam defuncti.& ſic ſi hæres inſtitutus eſt mortuus,hæreditas manet iacens quia tenetur ad omnia onera ad quæ tenebatur defunctus,cum ipſum repræſentet.vnde ad quemcunque tranſit cum onere,legatum vero defunctum in aliquo non repræſentat. Et ita vult hic ſentire Bald.& melius in l.re coniuncti.de lega.iij.vbi dicit hãc

rationem eſſe nouã nec tactam ab aliquo alibi.

a ¶De leg.iij. Vide Bar.in.l.ſi duobus.§.j.de leg.j.& iſta lex Celſus. hic allegata facit magnã limitationẽ ad ea.que dicũtur in d.l.ſi quis à filio.in princ. de leg.iij.vbi relicta ab inſtituto cenſenẽ relicta à ſubſtituto. Illud eſt verũ niſi nominatim ab hærede fuerint legata: vt puta a te Titio lego: quo caſu ita videntur relicta ſolũ,ſi ille ſit hæres. d.l.celſus.vide Bar. in.l.nõ iuſtã.ad Trebel.ſ.adde Barto. in terminis in.l. Titia la.iij.de leg.ij.& in §.j.& ibi per glo. In ſti.ad.l.Falci.

b ¶Accreſcit inuitis. Ad iſtũ § vide Bar. in.l.j.ſ.quãdo nõ pe. par.& vide Cy. melius loquẽtẽ & Bal. in proxi.§.in princi.

c ¶Diſiuncti verbis. Vide hic per Bal.in §.proxi.per Bar.

d ¶Vbi autẽ. Vide Bar.in cõſ.clxxj.inci.pro examinanda veritate pro §. vbi autẽ.ſi habet locum ius accreſcẽdi in fideicõmiſſo. Andr. Barba.

P. PAV. P.

e ¶§.ſinautem.Circa iſtũ §.dũ dicitur in eo,& allegat quod ſi teſtator idẽ voluiſſet in vno q in alio vtriq; expreſsiſſet. vide Alex.cõſi.clv. vo.ij.col. vlt.& cõſi.cij.vo.iij.ad.fin.

f ¶Hęc autẽ oĩa. Et vide Bar.in.l.ſi mihi & Titio.de ver. ob.& Bal.in.l.j. ĩ fi. ſ.quãdo non pe.par. & Bar.in.cum hi.in prin.ff.de tranſact.

P. PAV. P.

g ¶Per hanc.Beneficium huius l. habet locũ etiã ſi tractetur de hereditate nõ adita per deſcendentem tranſmittenda in nepotes,vide Ro.cõſ. cccexlij.ad fin. quid autem ſi ſtatutum diceret quòd exiſtẽtibus maſculis fœmina non ſuccedat, an filius iſto caſu tranſmitteret totã hereditatẽ non aditã ad filiã ſuã fœminã,an vero tranſmitteret que ſibi de iure cõmuni ſpectant. vbi vero nõ eſſet tale ſtatutũ quaſi in ea ſola ſit ſuus hæres, non in portione fœminæ quæ ei auferatur in maſculum, vide omnino & late Iaſo. in.l.ſi arrogator. in viij.& ix.colũ.ff. de adop. An aũt ex beneficio huius l. tranſmittatur bonorum poſ.non agnita, vide Iaſ.late in.l. emãcipata.in penult. & añp.col.C.q.admit.

g ¶Per hanc. Vide Bar.in cõſi. clij. incip.proponitur domina Cuciarella. Andreas Barba.

vt hic. Ratio,quia legatũ pro nõ ſcriptũ ab initio eſt nullũ,cũ non ſit perſona, in qua fundeẽ,neq; verè,neq; fictè:ac hæreditas habet perſonã repreſentatã:vt l.noua.ff.de noua.& l.hęres quãdoq;.de acqui.here.& l.ſi ex re.§.fi.de ſtipu.ſer.& l.omnis hęreditas.& l.omnia ferè.de reg.iur. Sed contra hoc op.ff.de leg.ij.l.Celſus.§.pe.& fi.glo.videẽ dicere,q hic corrigit.Tu dic,q ibi hęreditas fuit pro nõ ſcripta:tñ legata erant relicta ab hęrede,cuius portio deficit nominatim:meritò quia tũc eſt eadẽ ratio,quę in legato non accreſcit cũ onere:& iſtũ paſſum glo.examinat,& ibi plenè dixi in l.quę conditio.in prin.ff.de cõdi.& demõ. Opp. de l.j.§.fi.de leg.iij. a Sol.Ibi vadit hęreditas ad aliũ venientẽ ab inteſtato,præter ſpem defuncti:hic verò vadit ad cohæredes ſuccedentes ex diſpoſitione defuncti. Secundò habes hic,q ius accreſcendi habet locũ, etiam ſi ille,cui accreſcit ſit defunctus. Simile de cõdi.& demon.l.hęc ſcriptura.§.fi.& ff.de ſuis & legi.here.l.ſi ex pluribus. In ſti.ad orfi.§.fi. Cõtra iſtud op.ff.de vulg.& pup.l.ſed & ſi plures.in princ.& ſ.ea.l.§.in nouiſſimo.vbi dicitur,q hęreditas nõ adita nõ träſmittitur,ſiue ſit inſtitutio ſiue ſubſtitutio.Sol. Aliud in iure accreſcendi, vt hic,& ſimilibus:aliud in iure inſtitutionis. vel ſubſtitutiõis.Ratio,qa ius accreſcẽdi in omnibus,preterq in vſufructu,dicitẽ ineſſe portioni,nõ perſonę:vt.l. Titio. §. j. de vſufructu.& l.& an eadẽ.§.j.& ibi no. de exce.rei iud.meritò trãſit portio hæreditatis:vt.l.ſi totã.ff.de acq.her.Ius verò inſtitutiõis et ſubſtitutiõis ineſt pſonæ:meritò ante aditionẽ nõ träſmittitẽ.†Tertiò habes hic q accreſcit inuitis. b Contra.j. proxi.§. Solu. Aliud in legatis:aliud in hæreditatibus.Ratio patet:nam non põt qs decedere pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus: vt l.ius noſtrũ.ff.de regu.iur.quod non accidit in legatis,etiã nemine volẽte legatũ: cũ ſint heredes,apud quos remanet.Et iſtũ paſſum,vtrũ hæreditas accreſcat inutilis: dic vt dixi ſ.de iure deli.l.quidã eulogio. in illa q.qñ vna portio deferatur à teſtatore: alia ex legis diſpoſitione. Ad vltimũ dictũ opp.& habetur hic,q primò vocatur coniuncti,quã diſiũcti.Cõtra.ff.de hære. inſti. l.itẽ quod Sabinus.§.j.Iſtud eſt difficile cõtrariũ.Breuiter iſta eſt vera ſolu.q ibi oẽs ſunt diſiuncti,& nullus eſt ibi cõiunctus. †Vltimò,rogo te,& teneas mẽti iſtas duas regulas,quæ ponuntur hic in verſi. hoc ita tam variè. q illi dicũtur cõiuncti verbis, qui in vna & eadem oratione ponuntur:illi c dicuntur diſiuncti verbis, c qui ponuntur in diuerſis orationibus:quia alibi nõ habet ita clarè.†Ex hoc dico ego,q quando copula cadit inter duas orationes,nõ inducit coniunctionem verbalem Tex.eſt in.l.ſicut in annos.§.j.ff.quib. mod.vſuſfru.admit.

g ¶Per hanc. Vide Bar.in.l.ſi auia.per totã.l.ſ.de iure dot. ſed vtrum iſta lex habeat locũ in träſmiſsione bo.poſ.de iure prætorio,glo.& Barto.in l.emãcipata.ſ.qui admit.dicũt q ſic,ſed Bal.ibi dicit,q fallit in bonorum poſ.cõtra tab.& ibi poſt Bal.dixi,quid in iure dicendi teſtamẽtum nullum,de quo per Imo.in.l.filio præterito.in antepe.charta.

1 *Coniuncti re,dicuntur illi,quibus ex expreſſa diſpoſitione teſtatoris, tota res aſſignatur.*

2 *Legatarij ſunt coniuncti verbis,& diſiuncti re,tunc portio vnius deficiens,remanet apud alios,ſine onere per ius accreſcendi.*

3 *Quando plures ſunt coniuncti verbis tantũ:tunc eſt locus iuri accreſcendi cum onere. & numc.1.*

4 *Quando plures ſunt re coniuncti tantũ:tunc eſt locus iuri non decreſcendi ſine onere.*

5 *Si ſunt coniuncti re,& verbis:an creſcat,ſeu non decreſcat cum onere vel ſine onere.*

d **Vbi autem.** d In legatis portio deficiens accreſcit coniunctis cũ onere ſuo:ſed ſi legatarij ſunt diſiuncti verbis,& cõiuncti re,& oẽs acceptant,ſibi partes faciunt per cõcurſum:niſi teſtator aliud expreſsè diſpoſuit : & ſi vnius portio deficit,apud alios remanet per ius nõ decreſcẽdi,ſine onere.h.d. Ex iſto §.no.ſingulariter iſtud,q †illi dicuntur re cõiuncti,quibus expreſſa diſpoſitiõe teſtatoris tota res aſsignatẽ cuilibet. Vide tex.quia ſermo teſtatoris,&c.Simile habetis in.l. idem Neratius de vſufru.accreſcẽ.Op.ad iſtud prin.& videẽ q nõ accreſcit cũ onere:vt.ſ.eo.§.j.Sol. Ibi in pro nõ ſcriptis:hic in caducis,vel quaſi.† Opp.j.eo.verſi.ſinautẽ ad deficiẽtis. quem modo legi.Sol.ibi loquitur in coniunctis verbis,& diſiũctis re: qui cũ veniant per ius non decreſcendi,veniant apud eos ſine onere. Opp.dicitur hic, volentibus:contra ſ.proxi.§.Sol. Aliud in hæredibus:aliud in legatarijs. Venio ad.§.ſinautẽ e ad deficientis:et opp.ſ.eo.§.pro ſecundo.& §.in nouiſſimo.Solue vt modo dixi: hic veniunt per ius nõ accreſcendi:ibi per ius accreſcendi. Circa hanc legem formo q.nos habemus †quãdo plures ſunt coniũcti verbis tantũ:tunc eſt locus iuri accreſcendi cum onere. Item †qñ plures ſunt re cõiuncti tantũ:tũc eſt locus iuri nõ decreſcẽdi ſine onere. Quæro,†quid ſi ſunt coniuncti re, & verbis: vtrũ accreſcat ſeu nõ decreſcat cũ onere vel ſine onere. Glo.hic dicit, cum onere. Vide eã ſuper verbo,non ſentiat.in fi. Pet de Bel.pti.dicit contrarium. Cũ enim ſint cõiuncti re & verbis , ex eo q ſunt cõiuncti re,veniunt per ius nõ accreſcendi:apparet q debet remanere ſine onere,dicit ipſe. Glo.tenet cõtrariũ: & ego.vt videtur mihi,teneo gl.noſtram in l.re coniuncti.de leg.iij.

Quæ autem. Quæ dicta ſunt de hereditatibus, quæ auferuntur ab indignis, intacta permanent.hoc dicit.

Cum autem. Hæreditas non adita non tranſmittitur ſed vadit ad cohæredes, vel ad venientes ab inteſtato vel ad fiſcum.

1 *In donatione cauſa mortis,habet locum ius accreſcendi.*

2 *Quæ proſunt omnibus,debent præferri vtilitatibus priuatorum.*

f **Hæc autem omnia.** f Hac lege ſtatuta locum habent in teſtamẽtis, codillis, & donatione cauſa mortis.h.d. No.ex iſto tex.† q in donatione cauſa mortis habet locũ ius accreſcendi: quia formaui quæſtionem de hoc,quando repetij l.re cõiũcti.de leg.iij.& eã dimiſi indeciſam,ſed hic habes tex. Vltimò no.†quæ proſunt omnibus, debent præferri vtilitatibus priuatorũ: vt in auth.res quæ.ſ. communia de leg.&c.

De his, qui ante apertas tabulas. Rubrica.

1 *Filius,vel alius in poteſtate decedens,hæreditatem ſui parentis non aditã: & ignorans,tranſmittit ad quoſcunque.*

2 *Deſcendentes,qui non ſunt in poteſtate,hæreditatem aſcendentium non agnitam tranſmittunt ad deſcendentes,non ad extraneos.*

3 *Hæreditas non adita,an etiam träſmittatur ad aſcendentes.*

4 *Fideicõmiſſum conditionale relictum ab aſcendentibus non tranſmittitur ad deſcendentes,fideicommiſſario defuncto conditione pendente.*

5 *An iſta lex habeat locũ,ſiue iſti deſcendentes fuerint nati in vita illius de cuius hæreditate agitur,ſiue poſtea.*

LEX Vnica.

g **PEr hanc.** g Hæreditas aſcendentium nõ adita, tranſmittitur ad deſcẽdentes,niſi repudiata ſit.Idem in legato non agnito.h.d. Diuiditur in tres partes. Primò ponit vnum ſtatutũ,quod continet ius ſpeciale. Secundò ponit aliud, quod continet ius commune. Tertiò ponit rationem. Secunda ibi: q.ſ. Tertia ibi:ſi quidem. Hæc eſt ſingularis cõſtitutio,& noua. Opp.

P. PAV. P.

a ¶Contra prædicta oppo. Vide in l.ij.j. ad Orficianum.

a ¶Contra prædicta opponiẽ. Vide hic Cõpo.& Ni. Mat. quem refert Bald.in l.cũ antiquioribus. circa penul.vel vlti. col.de iure delibe.

b ¶Quærit glo. Vide Bar.in l.j.ff.de leg.j.

P. PAV. P.

c ¶Circa hãc legem. Sequitur domi. Iaſo.in l.cum filiiſfamil.col.iij.in ſ.ff.de lega.j.

d ¶Fideicommiſſum conditionale. Vide gloſſ.& doct.in l.ſi cui.ff.de act.& obli. Adde q gloſ.ſequutus eſt Bald.conſilio cccclx.ij.vol.& eod. volu. cõſil.ccccxxx.

e ¶Habeat locũ. Vide textum nota.in l. Titius.ff.de ſuis & legi.& textum in l. Paulus.§.penulti.& ibi gloſ.ff.de bo.lib. & hoc ſequitur Bal. in dicta l.is qui filiũ. Vide quod no.Barto.in l.fin.in verſic. quæro quid ſi filia. ad Trebel.& Bald. in l.qui ſe patris.ad finem.& quod not. Barto.in l.item pręter.ff.de ſuis & legi. & Bald.in dicta l.ſi in perſonam.Bar.in dicta l.ſi quis a filio. de iniuſto teſta. & ibi Angel.& Cyn. in l.fin.j.ad Orfic.& ibi vide glo.& Bartol.alias in l.ſi quis filium.ſ.de inofficio. teſta.& per Bart.in l.ſi cui.in princip.ff. de legatis j.

f ¶Naſcitur. Et ſi legatarius moriẽ vxore prægnante, valet legatũ nato poſthumo.ff.eo.l.is cui.

d ¶Naſcitur. Adde q Pau.de Caſt.quærit quid ſi grauo hæredem de reſtituendo, ſi liberos non habuerit:ipſe autẽ habuit, & mortui ſunt eo viuẽnte:an habebit locum ſubſtitutio. Videtur quod non,per iſtum text.quia verũ eſt dicere ipſum liberos habuiſſe. Cõtrariũ dicit ipſe: quia illud eſt in caſu huius legis.cum habuerint liberos: qa ſtatim purificata eſt cõditio:aliud eſt grauare ſub conditione negatiua,ſi non habuerit:qa debet intelligi tẽpore mortis,ſiue ſicut ſi dixiſſet, ſi deceſſerit ſine liberis: quo caſu nõ ſufficeret habuiſſe ſi tẽpore mortis liberos nõ habebat.l.ex facto.§.penult.ff.ad Trebel. Si tamẽ teſtator dixerit, ſi filios nõ pcreauerit, vel ei nõ naſcantur, & nati ſint,& mortui viuente ipſo grauato,& ſubſtitutio, euaneſcit ſubſtitutio. Et ita conſuluit Bal.conſi.cccxxiij.ij. vol.vbi ex eius verbis poteſt colligi cõfirmatio huius dicti Pau.de Caſtro.

Oppo.ſ.de iur.delibe.l.iij.Dicunt quidam,q hic loquitur de filio,qui erat in poteſtate:ibi de emancipato. hoc eſt falſum per iſtum text.qui loquitur de matre,& auia.Dicas ergo q hoc eſt ſpeciale in deſcẽdentibus,vt hæreditas aſcendentium non adita tranſmittatur ad deſcendentes.Contra hoc opponitur,quia deſcẽdentes träſmittunt hæreditatem ad quoſcunq; : vt l. hæreditate.§.filius.de caſtrenſi pecu.Dixi plenè ſ.de iure delibe.l.ſi infanti.Solu.†Filius vel alius in poteſtate decedens,hæreditatem ſui parentis non aditã, & ignorãs tranſmittit ad quoſcunq;:vt dixi in l.ſi infanti.& hoc operatur exiſtentia ſui hæredis:vt videbitis j.tit.iij.l.apud hoſtes.†Deſcendentes verò,qui non ſunt in poteſtate,hæreditatem aſcendentium non agnitã tranſmittunt ad deſcendentes,non ad extraneos.Hic eſt caſus ſingularis.illi verò q nõ ſunt de deſcẽdentibus,hæreditatem nõ aditam nõ tranſmittunt regulariter : vt in d. §. nouiſsimo.ſ.titu. j. Item,qui ſunt de deſcẽdentibus,& non in poteſtate:ſi non habent deſcẽdẽtes ex ſe hæreditatem nõ aditam non tranſmittunt,ſecundum regulã in d.§.in nouiſsimo. Ita debetis iſtã materiam intelligere. †Contra prædicta opponitur, a & videtur,quòd etiam ad aſcendentes hæreditas nõ adita tranſmittatur: vt j.titul.iij.l.apud hoſtes. Gloſſa quæ eſt hic,hoc fatetur,& malè:quia cõtra caſum l.j.§.ſi quis ex liberis. ff. ad Tertul. Non obſt.l.apud hoſtes j.titu.iij.qui ibi loquitur de ſuis , qui tranſmittunt ad omnes. Quærit gloſſ. b quid ſi iſti deſcẽdẽtes, non ſunt inſtituti hęredes ab illis,quibus fuit delata hæreditas nõ agnita. Dicit glo. non admittuntur,argu.ad hoc de coniun. cum eman.lib.l.j.§.ij. Item quærit,quid ſi hæreditas non fuit delata ex teſtamento, ſed ab inteſtato.Gloſſ.dicit idem:quia eadem eſt ratio. Hoc tenent omnes. Quæritur †circa hanc legem, c vtrum fideicõmiſſum conditionale d relictum ab aſcendentibus tranſmittatur ad deſcendentes, fideicõmiſſario defuncto,cõditione pendente. Certè gloſſ.tua determinat q non, & bene.dic,vt in glo. Quæro,† vtrum iſta lex habeat locum e ſiue iſti deſcendentes fuerint nati in vita illius,de cuius hęreditate agitur,ſiue poſtea. Dy. tenet quòd ſic,& Cy.hic ponit eam:& facit de ea magnum feſtum:quia dicit,q ipſe habuit eã de facto. Et allegat dictum Dyn.in l.Gallus.in magna diſtinctiõe,& ponit ipſe hic, & in l.qui ſe patris.ſ.vnde libe.& l.ſi quis filium.ſ.de inoffi.teſt.& glo.ordinaria hoc videtur velle,referendo illã gloſſ.ad illum tex.ſ.de fideicom.l.ſi in perſona,&c.

Quando dies legati vel fideicommiſſi cedit. Rubrica.

LEX I.

SI competenti. Dies annui legati,etiã quo ad exactionẽ cedit in principio cuiuslibet anni. h.d. Opp.de l.qui hoc anno. ff.de verb.oblig.Sol.Ibi debebatur anno, vnde erat annũa præſtatio:hic debebatur ſingulis annis. Opp. de l.lecta.ff.ſi certa peta.Solu.Ibi dies fuit adiecta cauſa differendæ ſolutionis,hic verò cauſa multiplicandæ obligationis. Pleniſsimè dixi in l. qui hoc anno.de verbo.obliga.

LEX II.

AGrum. Subſtitutio facta, q deueniat in ſuperuiuentes,non habet locum in perſona vltimi ſuperuiuentis.h.d.

LEX III.

SI Pontionilla. Dies legati relicti in tempore certæ ætatis, cedit adueniente ætate.

CVm uxori. Dies relicti in tempore liberorum,cedit ſtatim cum filius naſcitur f.hoc dicit.

EX his uerbis. Cum tẽpus certæ ætatis adijcitur præſtationi legati, legatum conditionale non facit,& legatarius deſcendens tranſmittit:expectabitur tamen dies.hoc dicit. Oppo.de lega.primo.l.ſi cui legetur.in principio.Solu. Ibi g dies fuit appoſita legato,hic præſtationi: vt dicta l.ſi cui.de leg.primo.& ibi plenè dixi:& Cyn.ponit hic vnã diſtinctionem Iaco.de Arena.quam ponit hic,& de manu.teſta.l.ſi ita.& illa diſtinctio deficit in multis:ſed ſupple vt dixi in dicta l.ſi cui.

SI fideicõmiſſum. Legatum a legatario ignorãte ab inteſtato relictum,tranſmittitur.h.d.

Vt in poſſeſsionem legatorum. Rubrica.

LEX I.

QVoniam. Cum petitur ſatiſdatio , debet adhiberi ſummaria cognitio.

LEX II.

h **IPſis.** h Cautionẽ de legato pręſtando,poteſt teſtator remittere. hoc dicit. Quærit gloſſ. vtrum teſtator poſsit remittere hypothecam.& dicit q ſic:argu. huius l. & bene. Dic vt in gloſſ.

LEX III.

i **SI poſtquam.** i Quando cõcurrit pignus prætorium, & conuentionale.qui prior eſt in tempore,potior eſt in iure.h.d.

k **CVm Archimedoram.** k Ante euentum dici incertæ,non poteſt fideicõmiſſum peti:ſed cautio de eo præſtando.h.d.

l **QVi legati.** l Miſsio in poſſeſsionem cauſa legatorum, ſolum pignus conſtituit,& actionem ex teſtamento impedit. h.d.in ſumma.

P. PAV. P.

g ¶Hic præſtationi. Sequitur Cõ.cõſil. cxxvij. vide omnino eũdẽ cõſil.clxiij. in iij.dub.vbi ponit q quãdo aliquid adijcitur executioni, ſuſpẽditur executio,ſecus ſi verba expreſſe nõ ſuſpẽdant exequutionẽ,ſed inducãt neceſsitatẽ ſolum aliquid faciẽdi: vide ibi exẽplũ per eũ,vide per Bart.in l.j.in iij.col.verſicu. tertia eſt differentia. ff.de cõdi.& demõ. quid iuris quãdo cõditio adijcitur diſpoſitioni,& quid quãdo exequutioni, & quando per diſtinctionem cũ,& quid in vltimis voluntatibus,& quid in cõtractibus,vide not. Pau.de Caſtro.in l. qbus diebus.§. quidam titio.ff.de condi.& demõ.vbi vero loquitur & aſsignat rationem differentiæ inter contractus & vltimas voluntates,vide etiam omnino Bar.in d.§. quidã titio.qui etiã aliter loquitur.

h ¶Ipſis. Vide Bar.in conſi.clxix.incip. literas mag. veſtræ. quomodo alleg.iſtã legem. Andr.Barb.

i ¶Si poſtquam. No. hic caſum,q pignus prætoriũ per dominum alienari poteſt. Adde eſt text.quẽ ibi not.doct.ſecũdũ vnã lect.in l.ſi quis miſſum.§.fina.ff.de dam.infec.

k ¶Cũ Archimedorã. Vide i materia l. inter oẽs.& ibi doc. ff.qui ſatiſ.cog. Sed vtrũ hodie hæres cogaẽ cauere fideicõmiſſario de fideicõmiſſo præſtãdo iure nouiſsimo. Auth.vide gl.& doc.omnes in l.cũ tale.§.j.ff. de cõdi.& demõ. Adde,& itellige ſecũdũ Pau.de Caſt.q Archimedora non erat filia teſtatoris:al's cũ habuiſſet reſtituere fratribus,nõ potuiſſet cõpelli ad præſtãdã cautionẽ:vt ſ.ad Treb.l.iubemus.

l ¶Qui legati. Adde q Pau.de Ca.dicit, q p hãc legem patet q ſi teſtator dicat, quod habens inſtrumentũ poſsit petere executionẽ realiter & perſonaliter ad ſui voluntatem: q ſi

creditor fecerit ſe mitti in poſ.bo. debitorum,& debitor non ſoluit,ꝙ pōt facere pſonaliter ipſū detineri,& econuerſo: quia ꝑ electionē vnius viæ non ꝑiudicauit ſibi in alia.al le.l.j.§.quid ergo.de ven.inſp.et qđ not. Bart.in l. conſentaneo.j. quomodo & qñ iu.Arch.in rub. de eo qui mit.ī poſ. cauſa rei ſer.li.vj. & l.inter.§.creditor.cū ibi no.de fideiuſ. Aliqui tamen tenēt cōtrarium per l. reſcriptum.§.fi. de diſ. pi. & l.quæ ſpeciali.j.e.ti.& leg.fideiuſſores magiſtratuum.§.ꝑ Aurelio.ff.de fideiu Tu dic quod primā partem tenuit Ro. conſi.cxxxij.

a ❡Scire debetis. De hac materia vide Bart.in l.pactum inter hrdē ff. de pact. & in leg.nemo poteſt.de leg.j.circa prici,& per Bart. in l.j. ſ.de vſufru.

P. PAV. P.

a ❡Scire debetis. Vide Alex.conſi. ccccxxv.inci. in iiij.colum.Pau.conſi.cxcj: in prin.vbi etiā ponit de remiſsione inuentarij.

b ❡Ex libera. Ad hāc legem vide no. Inſt. de gra.§.illud. alias eſt in ru.de ſer. cog. in prin. Adde quod Pau.de Caſt. refert hoc Cy. conſuluiſſe per l.Paulus.de ſta.ho.ꝙ licet ſup matrimonio a principio īualido,forte ratione cōſanguinitatis. Papa diſpenſet,quod filij prius concepti, licet poſtea nati,nō efficiūtur legitimi. Et cum hac deciſiōe trāſit ipſe de cuius deciſionis veritate,& in fortioribus terminis vide Pe.de Anc.cōſi.ccccx.inci.viſo & diligenter inſpecto.

c ❡Apud hoſtes. Iſtā legē limitat Bal. ī l. qui ſe patris.ſ.vnde lib.in iiij.colum.qđ an ſit verum,ibi vide Alex.& Sali. & vide etiā Bal.in l. q ſe patris.in x.col.& vide etiā de materia.ſ.in l.fin. de acq. hære.

P. PAV. P.

d ❡Operatur trāſmiſſionē. Iſtā reg.ꝙ vigore ſuitatis trāſmittaē hrditas adita ad quoſcūꝗ limita niſi filius hēret filiū q nō vellet ſibi ſuccedere ſed auo ſuo et alius extraneus ſuccederet filio,quia in hęreditate aui non adita per filium ꝑferretur nepos,vide Iaſo. in l. patris in penulti. char. in ij.co.C.vñ

1 *Sententia lata contra poſſeſſorem in rei vendicatione mandatur executioni contra alium poſſeſſorem,quando primus dolo deſijt poßidere.*

CErta eſt forma. Legatī cā poteſt fieri miſsio in res hærditarias quas hæres poſsidet,vel dolo deſijt poſsidere,& in res proprias poſt ſex mēſes. h. d. Nouū eſt † qđ dicit,& not. in l. Dicūt doct.per iſtam l.& ſimiles.licet nō allegent iſtā,ꝙ ſi eſt lata ſnīā in rei vendicatiōe cōtra poſſeſſorē,fit executio cōtra aliū poſſeſſorē, qñ primus poſſeſſor dolo deſijt poſsidere:vt hic,& l.is cui §. qui in poſſeſsionem legatorū.& l.ſi legatorū.ff.eo.Ita refert Cy.in l.j.ſ.de ali.iu.mu.cau.fac.in vij.q.ꝑ l.j.ff.ſi mu.ventris nomi. in poſſ.miſſa fue. et eadē poſ.do.ma. ad aliū trāſmi.eſſe di.Dico ibi plenè in §. neceſſario.& in repetitione l.creditores.j.de pig.

a **SCire debetis.** [a] Cautio legatorū poteſt remitti per teſtatorem,non cautio fructuaria.h.d.

COntra eos. Adminiſtratores Reip.poterunt cōueniri,ſi ſatiſdationē de legato præſtando non exegerunt.h.d.

De ſuis & legitimis. Rubrica.

Dictū eſt ſuprà de ſucceſsiōibus ex teſtamēto ſequit̄ videre de ſucceſsionibus ab inteſtato verū qa primus gradus eſt liberorū:iō ponit de ſuis et legitimis: verū qa ī nepotibus ex filia ſeruant̄ q̄dā ſpecialia meritò annectitur, et ex filia nepotibus &c.

LEX I.

SI fratri. Succedēti de iure ciuili non eſt limitatū tempus centum dierum.

LEX II.

NEpotes. Nepotes ſuccedūt auo in ſtirpes, nō in capita.h.d.

LEX III.

VT inteſtato. Nepos ex filio defuncto, ſuccedit æqualiter auo cum ſupſtite filio.h.d.

INteſtato. Filius etiā poſthumus, præfertur ſorori.hoc dicit.

SI te parens. Filius adoptiuus ſuccedit cū filijs naturalibus, & legitimis hoc dicit.& hoc videbitis in l.cū in adoptiuis.j.de adoptioni.

b **EX libera.** [b] Cōceptus ex patre ſeruo eſt ſpurius.et ei nō ſuccedit̄.h.d.iſta lex.

FIlium. Libertus pōt habere filiū in poteſtate:& eū poteſt habere ſuum.h.d.

c **APud hoſtes.** [c] Hæc eſt bona lex.In primo anno,quo legi Codicem, tractaui materiā ſuitatis,quā tractaui poſtea plenius in l.ſi filius q patri.de vulg.et pupil.Exiſtētia ſui hrdis,operat̄ trāſmiſsionē [d] hæreditatis,nō agnitę,ēt in filio ignorāte.h.d.

d De hoc dic vt dixi in l.ſi infanti.ſ.de iure delibe,Ratio huius eſt,vt dicit hic tex.quia eſt ſua materia.

e **SI defunctus.** [e] Nepotes ex filia ſuccedunt cū diminutione certæ partis,ſiue ab inteſtato,ſiue contra teſtamētū veniāt.h.d.Eſt hodie hæc lex correcta,vt habuiſtis ſ.de col.auth.quæ tertiæ partis.

VBi auiarum. In ſucceſsiōe fœminarū, emācipatio nō attēdit̄.h.d.

SI mater. Deſcendētes excludūt aſcēdentes.h.d. Iſte tex.Iure ipſo ſuccedūt:nō intelligatis ipſo iure,ꝙ non ſit opus aditione:quia hoc nō eſt verū in hæreditate materna. Videbitis j.ti.ij.l.ij.& ff.ad Tertul.l.ij.§.ſi qs ex liberis.Sed intelligatis ipſo iure,ſi volūt:ſicut dicimus in cōpenſatione, quæ fit ipſo iure:ſcilicet ſi opponat̄ ab homine vt no.in l.ſi conſtat.ſ.de cōpenſa.& l.ſi quid à fideiuſſore.ff.de compenſa.

QVoties. Deſcendētes, licet nō habeant vnde liberi,cæteros agnatos in toto excludūt.h.d. Ad euidentiā ſcias ꝙ cū tractatur de ſucceſsione fœminarū,nō habet locū bonorū poſſeſsio cōtra tabulas nec bonorū poſſeſsio vñ liberi:vt l.illud.§.ad teſta.ff.de cōtra tab.& ff.ſi tab.te.nul.extāt.l.j.§.rectè.& §.liberos.Hic habemus vnā authen.cui ſtamus potius,q̄ꝫ toti iſti titulo.

1 *Filiusfa.hodie in aduentitijs habet hæredem. & quid in dote profectitia.remißiuè.*
2 *Edictū de cōiungēdis cū emācipato liberis,an ſit correctū.*
3 *Cognati uſque ad decimum gradum admittuntur.*
4 *Dominus an ſuccedat cognato ſerui ſui.*

f **IN ſucceſsione.** [f] Nota ꝙ hodie † filiusfami.habet hæredē. Certè hoc erat etiā de iure Codicis:vt videbitis j.de bo.quæ lib.l.iij.in princ.quod eſt verū in aduentitijs.In profectitijs nō reperitur hodie immutatum:vt no.in auth.vnde hæc ſumitur:tamē an hoc ſit verū ſimpliciter:& ſic an filiusfa.poſsit habere hæredē in dote profectitia:plenè dixi in l.poſt dotē.ff.ſol.matri. Quæro,quid eſt hoc dictū,ſola naturali cauſa inſpecta. Quidā dicunt ꝙ remouet adoptiuos. Alij dicūt,& iſtud eſt verū, ꝙ remouet diſtinctionem emācipationis,& patriæ poteſtatis. Iuxta hoc † quæritur,an edictū de cōiungen.cū emāci.li.ſit hodie ſublatū: Gloſ. quæ eſt hic,dicit ꝙ ſic. Docto. Vltramon.dicunt contrariū. Videtur mihi ꝙ ego tenuerim vobis glo.ff.de coniungē.cū emancipa.libe.l.j.circa prin.in glo.magna. Quæro, † vſꝗ ad quem gradū admittatur cognatio. Reſpōdet gl.& bene,vſꝗ ad decimū,cū exæquati ſint cognati agnatis. Quærit glo. [g] vtrum † dominus ſuccedat cognato ſerui ſui. Dic vt in gloſſ.& bene, quod non:quia nullo iure reperitur cautum.

Ad ſenatuſconſultum Tertullia. Rubrica.

Vidiſtis qualiter ſuccedāt deſcēdētes aſcēdētibus,reſtat videre qualiter ſuccedāt aſcēdentes deſcēdentibus:verū quia hoc fuit introductum per Tertullianum:ideo de hoc ponit gloſſa.

LEX. I.

LIcet. Mater ſuccedit filio,etiam infanti.hoc dicit.

LEX. II.

IN ſucceſsione. In ſucceſsione liberorum, pater præfertur matri.h.d. Iſta lex eſt hodie correcta ꝑ aut̄.defūcto.poſitā.j.e.l.fi.

LEX. III.

h **MAtres.** [h] In ſucceſsione filij puberis non obſtat matri exceptio nō petiti tutoris.h.d.hęc bona lex. Not.ergo hic caſus in quibus mater nō petēs tutorem excuſatur.quos caſus ponit gl.quam vide. Domini,hoc quod

liberi. & latius d. materia & pluribus ſeq.vide eūdē in l.ſi infanti.in viij.co.cū ſeq.ſ.de iure delibe. vbi etiā ponit an vigore ſuitatis etiam trāſmittat̄ ius dicēdi nullū teſtamētū.

e ❡Si defunctus. Ad intellectū huius tex. adde in auth.de tric. & ſemiſ.§.neꝗ illo. Et ex iſto tex.poſſet probari ꝙ exhæredatio poſsit fieri ab inteſtato contra l.filium.§.ſed cū exhæredatio.ff.de contra. tabul.licet gl.hic intelligat aliter.

P. PAV. P.

f ❡In ſucceſsione. Vide Com.cōſi.cxxij. incip. qualiter.circa med.& conſil.lxxxviij.circa fi.& ideo etiā in eo requiritur aditio ſicut in extraneo,vt ibi per eum.

g ❡In ſucceſsione. Quærit gl. Vide in ſimili Bar.in l.j.ff.de leg.j.& glo.& Bart. in l.fi.ſ.vnde cog.

h ❡Matres. Vide Io. And.in addi.Spe.in ti.de tu.verſi.an matri.& Imo.in cap.ex parte.de app. Bald. hic,& in l.precibus. verſic.qd ſi mater.ſ. de imp.& alijs ſubſtit.& ibi vide plures q.in hac materia per Bald.in v.vj.& vij.col.& vide Bal. in l.ſancimus.de admi.tuto.

P. PAV. P.

h ❡Matres. Iſta mate

ria de matre non petente tutorem non habet locum,ſi intra annum moriatur pupillus.Item eſt articulandum & probandum hoc ꝙ non petierit,vide Com.conſi.cxv.poſt prin.incip.domina Catharina quid autem ſi mater eſſet minor,tamen efficeretur maior ante annum & non petierit vide Iaſ. in l.minoribus.ad finem.C.de his quib.vt indig.

lier tutrix ſecundo nubat non petito tutore priuatur ſucceſsione vt hic; & patitur alias pœnas de quibus infra.§.ſi autem tutelam.in authen.de nupt. & in auth.eiſdem.ſ.de ſecun.nup.Item ſit ſi ſtuprum committatur,videtur quod ſic.& quod communiter ſtuprum incurrat omnes.C.de reuoc.dona. Abb.not.in c.vxoratus.extra,de conuer.coniug.not.Angel.& Mod.in l.

a ❡Mater excuſatur. Et quid ī matre tutrice tranſeunte ad ſecūda vota,an etiā per hoc excuſetur: vide Bald.in authē. eiſdem. in ij. col. ſupra de ſecun.nup.& vide in d. l.ij.§.quid ſi pater. ff. ad Tert. & ad gloſſ. hic bene facit textus in l. cū mater.& ibi Bal. ſupra.qui pe.tut. & his adde Bar.in,l.ij. ff.qui pe.tuto.

b ❡Mater hodie. Vide omnino Ludo.in rubr.ſ.vnde lib.vbi pulchre ꝓbat quid etiam vbi tractatur de ſucceſſione fœminarum,competit bonorū poſſeſsio vnde liberi. Adde Pet.de Ancha.conſilio iiij. Bal.conſil. ccclxvij. lib.ij.Et an ſi mater fuit negligens,priuetur auia,vide etiam Pet.de Ancha.conſil.ccij.

c ❡Mater. Vide pro intellectu huius legis,mater.Bar.dicit hic ꝙ eſt correcta per d.auth.ex teſtamento.& iſtud dicit eſſe verius hic Bald. Sed hic Angel.dicit eam non eſſe correctam.& alleg.§. hic nos.in auth.de nup. & idem voluit in dicta authen.ex teſtamēto.ſed pēdet nūc de facto.Pater inſtituit duos filios ſibi hæredes,& natū ex alio filio defūcto,& ſubſtituit ſibi matrē deceſsit iſte filius relicta ipſa matre,quę poſt ſecundo cōtraxit relictis ipſis patruis:modo d.§. hic nos. dicit ꝙ ꝓprietas remanet penes fratres ipſius filij defuncti: ſtat dubitatio quid in iſtis patruis, vtrū ſit idem accuſare quæſiui:& vtrum ſit idem dicendum. Et videtur ꝙ ſic:quia cōcurrunt duo in odium matris tranſeuntis ad ſecunda vota : ipſa lucratur bona venientia ex ſubſtantia patris.concurrit aliud:quia iſta bona relicta ſunt ab auo paterno illorum patruorum:& iſta mater contra voluntatem ipſius aui lucratur dicta bona.& licet d.§.hic nos.loquatur in fratribus fuit facti frequentia,idem erit ſi ſunt patrui.argu.l.pactum.§.j.ff.de pac.& maxime ſi iſte auus cogitauit dictam mulierem non tranſituram ad ſecunda vota : vt ſingulariter dixit Bal.hic,& iſta pars eſt æquior,ne bona tranſeāt in extraneos. Andre.Barba.

a quod hic dicit gloſ.ꝙ mater excuſatur, [a] ſi pupillus habet aliū tutorē,puta legitimū, procedit ſecūdū tēpora hui⁹ legis:vt in l.ij.ff.de his qui pe.tuto.ſecūdū quæ tēpora mater nō poterat eſſe tutrix:& ideo ſuccedebat tutela legitima:ſed cū mater hodie [b] ſi vult,præferatur omnibus tutoribus legitimis,& datiuis,vt in auth.matri & auiæ, nō poteſt dici ꝙ mater excuſetur propter legitimū.nō eſt eīn legitim⁹,niſi ipſa prius declararet ſe nolle.Text.eſt,q hoc dicit in l.ij.§.ſi mr̄.ff.e.Tene menti bene,rogo te.

SI qua mulier. Hæc lex modicū valet.Si mulier ītra tēpora luctus ad ſecūda vota trāſiuerit,eſt infamis : & ſi reſtituatur,filijs nō ſuccedit,quouſꝗ alius ſupererit.hoc dicit. Iſtæ pœnæ hodie ſunt correctæ per ius Canonicum:vt dixi vobis in l.ij.ſ.de ſecun.nup.

c **MAter.** [c] Mater,quæ ad ſecūda vota nō tranſiuit,eorū. quæ per filij mortē quæſiuit, ſiue acqſierit,ſi fuerint [d] paterna, vſumfructū: ſi aduētitia,retinet plenū ius.h.d. Opp. in aut̄.de non elig.ſecū.nuben.§.cū igitur. Sol.illa authen.corrigit iſtam l.ſed poſtea illa authentica corrigitur per authenticam de nupt.§.hinc nobis. vbi reditur ad diſtinctionē huius l.Ita dicit glo.quod intellige verū.in his,quæ matri obueniūt ab inteſtato:in his vero,quæ obueniūt ex teſtamēto,nō reditur ad diſtinctionē huius l.imo iſta lex remanet correcta:vt in auth. ex teſtamento.ſ.de ſecun.nup.quā authēticam tenere debes in iſta materia.

e **OMnem.** [e] Mater,quæ aſſumpta filij tutela ad ſecūda vota trāſierit,anteꝗ aliū tutorē dari fecerit,& rationē reddiderit, ab omni filij ſucceſsione excludit̄ [f].hoc dicit.

Quærit gloſſ.vtrum iſta lex habeat locum.ſi mater eſt tutrix in teſtamento. Tene opi.Ioan.quod ſic:vt in gloſſa.

1 *Per mortē filij non extinguitur vſusfruc.cōpetēs patri.*

SI quis. Iſta lex eſt hodie correcta,niſi in vno caſu tantū:& ideo neſcio quid dicat:habet tres partes.Primo,qñ decedēs reliquit matrē,& fratrē.Secūdo qñ deceſsit ſuperſtite patre,& matre & fratribus pluribus. Tertio loquitur qñ quis deceſsit ſuperſtite patre & matre,& fratrib⁹:& erat emācipatus.Quarto loquitur qñ deceſsit ſuperſtite patre & matre:& erat in poteſtate.Secūda ibi:ita tamē.Tertia ibi : ſin autē defuncta. Quarta ibi:ſin vero defuncta. & hoc tibi ſufficit pro ſummario. Nota hic, † per mortē filij nō extinguitur vſuſfructus competēs patri.quod hodie non eſt correctū,licet omnia,quæ hac l.dicūtur ſint correcta. Habetis hic tres authēticas.

ET cum. Iſta lex corrigit legē Codicis, quæ dicebat,ꝙ cum ſororibus defuncti mater habebat dimidiā,alias exceptionem.

IN teſtamento. Iſta l. non venit ad legem Codicis corrigendo, ſed magis addendo.Et aduerte, & forma caſum ſic,vt adaptes ad tex. Video ꝙ pater ſuccedit filio ab inteſtato:ſed vtrū poſſit pater venire contra teſtamētum filij.ad hoc reſpōdet Imperator ibi,in teſtamento quoꝗ &c. Opp.aut tu dicis [g] filiū fuiſſe teſtatum de aduentitio:& non valere,vt ſ. qui teſta.fa.poſ.l.pe.Aut de caſtrenſi, vel quaſi:& tunc tale teſtamentum non ſubiacet retractationi:vt l.fi.ſ.de inoffic.teſta. Solu. Prout loquitur de filio emancipato, poteſt ſtare:ſed prout loquitur hic de filio in poteſtate, dicas ꝙ leges antiquæ ſunt hodie correctæ. [h] Ita tenet glo.hic:& quia ſunt glo.contrariæ dicam tibi plene in authen.ex cauſa.de lib.præte.

1 *Auus in ſucceßione excludit fratrem defuncti.*

i **DEfuncto.** [i] Hæc authētica magis practicatur, quam alia. Gloſſ.quærit : dicitur hic,vocantur cū aſcendentibus in gra

cum quędam puella.ff.de iuriſdi.omn. iudicū.in principio. Feli.in c.paſtoralis. in iiij.columna de iudic.& per hoc videtur deciſio Bartol. poſt gloſſ.in authen. ſacramenta.in princip.C. quando mulier tute.offic.vbi ſicut ſecundo nubens perdit tutelam, ita etiam ſi ſtuprū committat,vide Angel. Aretin. in §. actionū.in vj. charta. inſtit.de acti.& idem Abb.in cap.vxoratus.& alij in d.auth. ſacramenta.& idem Bald. in conſilio ccxcix.in ij. parte. in contrarium eſt gloſ. in dicto §.fin.in authen.de nupt.tamen aduerte quod quantum ad hoc,vt deſinat eſſe tutrix videtur procedere deciſio Iaco.de Butr.& ſeq. quod ſit eadem ratio,ſcilicet quia illa eſt ſuſpecta quando committitur ſtuprum in tutela filij, ſicut ſi ſecūdo nuberet,vt declarāt Bar. & alij in auth.matri & auiæ. C. quando mul.tute. Sed quantum ad alias pœnas præſertim vt priuetur ſucceſsione filij videtur militare fundamentum glo.in d. §.fi.ſed quia nulla lege cauetur,ideo priuatio iudicij non poteſt.§.cum igitur.in auth.de non eligendo ſecundo nub.pro quo vide Alexā.& Iaſ.in l.fideicom.C. de fideicom. contra Pau.de Caſt.nec militat eadē ratio,quæ in ſecundo nubente quod talis potuerit prouideri facere filio vel tutori, vt dicit text.in d.§.ſi autem tutelam.quod ſtuprum committens non debuit allegare turpitudinem ſuā & potuit pudori ſuo parcere.l.quæritur.ff.mandat.non detegēdo ſtuprum quod detegere oportuiſſet ſi voluiſſet & propter illud prouidere debet tutor filio.videtur tamen quod mater excludatur propter ſtuprum etiam ſi non fuiſſet tutrix vt decidit Iacobus de Butri.quem ſequi videtur Bartol. in l.iij.argumen.a contra.ij.cum igitur.in fin.in authentic.de non eligen.ſecundo nuben.ſed iſtud non puto verum quia in contrarium eſt lex.vbi no. Angelus in §.primo.in authentic.quibus modis naturales efficiuntur legitimi.vbi etiam ſi eſſet meretrix ſuccedit quocunque iure proximitatis,licet practi.Papi.in form.libel.quando petitur hæreditas ab inteſtato ſequatur ſimpliciter dictum Iaco.de Bellaperti.de quo ſ.ſed in contrarium ſtringit. & ratio Bartol.allegata vbi ſupra,contra opinionem Iacobi de Bellapertica.Sed opinionem primam tenet Ludoui.Bolo.in additione ad Matheſi.in tract.ſucceſ.ab inteſta.in iij.chart.in ij.articu.princip.qui tamen nō loquitur in matre tutrice,ſed generaliter excludatur,prout excluderetur,ſi ſecundas nuptias contraxiſſet. eandem opinionem tenet Barba.conſil.xj.volu. iij.in j.dub.

c ❡Mater. Sed an iſta lex habeat locū in patre,vide gl.Bar.& doc.in l.fi.ſ.de ſecun.nup. Adde an habeant locum in patre,quæ poſui in d.l.fœminæ.

d P. PAV. P. ❡Si fuerint. Vide Ioā.Dama.cōſi.lxxiij.in iiij.dub. vbi dicit iſtud procedere quando extarent ſorores vel fratres defuncti, in tract,ſucceſ.ab inteſta.in v.& vj.char.ver. Item omnia prædicta, & vide eundem conſi.xciij.in iiij.dub.

e P. PAV. P. ❡Omnem. Circa materiam huius l.vide Com.conſi.xciij.vbi vult quod quando mater tranſit ad ſecunda vota,& petit tutorem dari filio,iudex debet dare illum quem mater petit,& ſic locus eſt dationi,etiam ſi adeſſent legitimi,qui etiam non ſunt de neceſsitate citandi.& talis poteſt dari etiam ſine inquiſitione,& ibi etiam quod ſi mater non redderet rationes,priuſquam tranſeat ad ſecunda vota iuxta formam huius legis.per hoc vitiatur datio tutoris,vide in authen.ſacramenta.quando mul. offi.tutel.fung.poteſt.per Bart.& alios cū ſit locus datiuo,& an debeat de neceſsitate,quando mater petijt. Item iſta lex procedat etiam de iure canonico,ſecundum Panormi.in cap.eccleſia ſanctæ Mariæ.in v.colum.circa fi.extra de conſtit.limita not.per Pau.conſil.cclxiiij.in vlti.colum.quando vero habuiſſet penes ſe aliqua reſtituenda,an autem quemadmodum ſi mu

f ❡Excluditur. Et alias pœnas ſubit mater in iſto caſu, quæ ponuntur in authenti.eiſdem.de ſecundis nuptijs. & ibi vide Baldum in materia huius legis.

g ❡Tu dicis. Vide Bar.in rubri.ff.ſi quis a pa.fue.manu.

h P. PAV. P. ❡Sunt hodie correctæ. Vide in authen.ſucceſsione. ſ.de ſuis & legiti.

i ❡Defuncto. Adde intelligendum hanc authenticam,ſecūdum Paulum de Caſtro.de patre naturali & legitimo,vt concurrat in ſucceſsionē filij cum matre:ſed ſi pater eſt adoptiuus, præfertur matri : vt l.ij.§.obijcitur.ff.eo. Itē intellige in ſucceſsione hæreditaria,ſed in feudali,vel emphyteutica non

ſuccedunt[1] parētes,ſed deſcendentes:vt in c.j.de gra.ſuc.in feud.

a ✝P. PAV. P. ℭDefuncto.No.ꝙ in caſibus in qbus fratres ſuccedunt vna cum parentibus vel filijs nūquā partium attingentium eos,acquirit̃ vſuſfructus parentibus in quorū ſunt poteſtate,vide Ang.Aret.in trac.de teſta.in gloſ.in verbo volens inteſtatus decedere in v.colum.& idē eſt vbi relinquitur ſimul patri et filio,vide eundem ī d.tracta,in verbo,itē relinquitur Seio filio Caij decē libras bon.vid̄ quæ habes in auth. excipitur. j. de bonis quæ lib.ad Bart.Itē circa illud quod vult Iac. But. hic,quod mater non præferatur auiæ paternæ,vide in cōtrarium Io.Dama.cōſi.lxxiij.& late Barb.cōſ.l.vol.iiij.vbi etiā de auo paterno et ibi etiam ponit de interpretatione cuiuſdam ſtatuti.

a ℭPrima ſolu. Vide Bar.in l.ſi matre ſ.d̄ ſuis & legi.

b ℭSi qua. Nec ex teſtamento,nec ab inteſtato no.probatur in c.fi.de clā.deſpon.& c.cū haberet. de eo qui dux. in vxo.quā pol. & ibi zabar.hoc dicētem, & per Bat.An. Barb.

✝ P. PAV. P.

b ℭSi qua illuſtris. Iſtā l.repetit late do.Ioan. Bapti. Cacialup.& ibi latiſsime tāgit materiam ſpuriorum & naturaliū & eorum ſucceſsionem,& qui dicūtur ſpurij & qui naturales,& multa alia in materia naturalium vide omnino ibi p eum,& perquire in tabula directa repe. vbi habes per ordinem materiam poſitam per eum in iſta l.vbi etiam late ponit quomodo puniatur cōmunitas inter omnes perſonas. Itē qd de natura ex dānato coitu & inceſtuoſis vtrum ſuccedat,vide Io.de Dama.conſil.xcv.

✝ P. PAV. P.

c ℭEx coitu reprobato. Vide Pau.de Caſtro conſi.ccxxvij. ī iiij.colum.vide Soci.in l.gallus.§.quid ſi is.in penul.co.de libe.& poſth.vbi ponit pulchram quæſt. de qua vide latiſsime eundem conſil. cxlviij.vid̄ no. Ale. conſi.clxxiiij.vol.v. vbi etiā dicit ꝙ nati ex eo qui tenebat duas cōcubinas,vel ex cōcubina alterius non dicatur ex dānato coitu,cuius cōtrariū hic vult Cacialup.de Matheſ.ī tra. ſucceſ.ab inteſta.& idē videtur ſequi Ange.Aret.in §.nouiſsime.ad fi.inſti.de atil.adde domi.Nicol.de Vbal.in tracta.ſuc.ab inteſt.in v.col.

1 du proximis †vtrum frater defūcti excludat auum defuncti? Quidā dicunt ꝙ ſic, per hunc tex.qui dicit,ī gradu proximis. Alij dicunt cōtra:qa ꝓximus eſt ille,quē nemo præcedit.hæc eſt opi.Ioan.quæ cōmuniter tenetur.

Ad ſenatuſcon. Orficianum. Rubrica.

LEX. I.

SI inteſtatæ. Filij excludūt patrem,& fratres.h.d.

LEX. II.

NOn pro. Hæreditas aſcendētis,in cuius ptāte quis nō eſt, non adita nō tranſmittit̃, etiā ad deſcēdētes. h.d. Et iſta lex loquit̃ magis clarè quā poſsit,niſi qd̄ glo. deſtruit eā. Opp.& vr̃ ꝙ hæreditas nō adita penitus trāſmittat̃ vt l.j.ſ.de his qui ante aper.tab.Sol.Fateor ꝙ trāſmittit̃ ad poſteros.ſed hic non erat poſteritas:meri-

a tò non poteſt trāſmitti.Iſta eſt prima ſol.[a] quæ ponitur in gl.& eſt veritas. Alij dicūt ꝙ hæc corrigit illā, quæ eſt prior. Alij dicunt,ꝙ ibi loquitur de hæreditate obueniente ex teſtamēto:hic ab inteſtato. Iſta eſt falſa:vt ibi dixi vobis. Alij dicūt ꝙ hic filij defuncti repudiauerunt. Iſtam tenet hic gl. in fi. Nā prima ſol.ei nō placet quia ita fit tranſmiſsio ſecūdum gl. ad aſcendētes,ſicut ad deſcendentes:ſicut hic erat pater,qui erat de aſcendētibus:ergo &c.vt l.apud hoſtes ſ.de ſu.& leg. Iſta gl. non placet mihi:quia eſt contra iſtum tex. qui vult ꝙ propter hæreditatē non aditā excludantur illi:& de repudiatione nulla fit mētio. Nō obſtat l.apud hoſtes: qa ibi loquitur in filia ſua,quæ trāſmittit hæreditatem non aditam:hic verò loquit̃ in filijs,quibus defertur hęreditas matris,quā conſtat non habere ſuos hæredes. Op. de l.cum antiquioribus.ſ.de iure deliber. Sol. Fateor ꝙ hic tranſmitteret ius deliberandi,ſi ſciuiſſet. Opp.j.de bon.quæ lib. l.cū nō ſolum.§.j.Solue vt ibi dicam, &c.

LEX. III.

QVoties. Filij excludunt patrem et matrem.hoc dicit breuiter.

MAtri. Matri ſuccedit filius per Orficianum.h.d.

1 ☞ *Spurij qualiter ſuccedunt matri.*

b SI qua illuſtris.[b] Illuſtri mulieri non ſuccedit filius ſpurius,extantibus legitimis ſecus ſi ex coitu cōcubinario filium habuerit hoc dicit. Quæ-

1 ro,†vtrum filij ſpurij ſuccedant matri? Ad hoc reſpondet glo.tua not.quam tenemēti:quia ſemper remittitur ad eam. Quidam ſunt ſpurij,qui habent patrem incertū,vt natus vulgo ex coitu meretricario: qui coitus non eſt damnatus:iſti ſuccedūt æqualiter cum legitimis:vt Inſtitu.de ſuc. cog.§.vulgo. Fallit ī matre illuſtri: vt hic. Facit Inſti.eo.§.nouiſsimè. Si verò eſt ſpu-

c rius natus ex coitu reprobato[c],vt adulterino,vel inceſtuoſo:tunc iſti tales non ſuccedunt,neq̃ patri,neq̃ matri:vt in authē. qui.mod.na.effi.ſui.§.fi. Nati verò ex concubinario coitu,ſuccedunt matri cum legitimis,vt hic: patri verò non ſuccedunt niſi ſecundum formam poſitam in aut̃.licet.ſ.de natu.lib.

QVidam. Nati ex ancilla moram paſſa in libertate ſunt ingenui:& tā matri, q̃ filijs,ſuccedūt. h.d. Glo.quærit hic vnam q.vtrū nepotes cōcepti poſt mortem auiæ poſsint ſuccedere auiæ? Et determinat ꝙ non:quod intelligo verū ex perſona ſua: ex perſona patris,vel matris hic vt per titu.de his qui ante aper.tabu.Dic vt ibi.

d *De legitimis hæredibus*[d]. *Rubrica.*

LEX. I.

IN ſucceſsione. Fratres,et ſorores ad ſucceſsionē pariter admituntur.

LEX II.

SI eius. In hæreditate quærenda,tempus aditionis inſpicitur.h.d.

LEX III.

COnſanguinitatis. Frater & ſoror excludunt fratris filios prius mortui,tam de iure ciuili,quā de iure prætorio.h.d. Iſta lex eſt hodie correcta per authen.ceſſante.quæ ſequitur.

1 ☞ *Filij diuerſorum fratrum qualiter ſuccedant.*

e CEſſante.[e] Quærit̃ hic,vtrū

1 filij †diuerſorū fratrū ſuccedāt in ſtirpes,vel ī capita. Azo dicebat ꝙ in capita. Do. Accur.ꝙ in

f ſtirpes:[f] & fuit vna de opi.ſuis,in qua conſuluit. Credo do. Accur. dicere veritatē: probatur in aut̃.eodē.vnde hæc ſumitur, verſi.illud qui præcedit.§.ſi verò.vbi dicitur,ꝙ etiā qn̄ ſunt ſoli ſine patruis, ſuccedūt in locū patris eorū. Ego iſtū punctum examinaui multum clarè,& latè in l.poſt cōſanguineos.§.j.ff eo.& ſuper hoc habui.

g conſulere,[g] ideo ſcripſi multum latè.

1 ☞ *Quis præferatur in ſucceßione regni,an filius primò genitus an ſecundò genitus,& ſic patruus.*

h POſt fratres.[h] Ex iſta aut̃. habes, ꝙ filij ſuccedunt in locum patris ſui tantum,quādo tractat̃ de ſucceſsione patrui, vel aui: vt in aut̃.in ſucceſsione.ſ.de ſuis

a & legi.ſi tractatur de ſucceſsione aliorū,[a]

1 ſecus: vt in aut̃.poſt fratres.†Ex hoc pōt

b dici[b] ad quæſtio.quæ fuit inter Regē Vngariæ & Regem Robertum: Rex Vngariæ fuit filius Caroli Martelli,qui erat primogenitus: Rex Robertus fuit ſequens poſt eum: quærebatur vtrum regnum deberetur filio primogenito vel Regi Roberto,qui nunc videbatur primò genitus le-

c gitimè. Et certè cum regnum Apuliæ[c] ſit feudum eccleſiæ Romanæ, non habetur iure ſucceſsionis:ſed ex cōceſsione dominica:vt in titu.de ſucceſ.feu.c.j. Ideo cum nunc tractetur de ſucceſsione aui,vel pa-

d trui:[d] ille nepos nō aſſumit locū patris ſui: vt hac aut̃.meritò debitum fuit Regi Roberto. Iſtā rationē ego feci,quā non faciūt alij doct.per iſtum modum:nec tangūt eā.

SI autem. Paria ſunt,nō eſſe, vel non eſſe legitimè.h.d.iſta lex.

AD inteſtati. Agnati præferuntur cognatis.h.d. Eſt correcta hęc l.quia ſublata eſt differētia agnationis,& cognationis,vt habuiſtis.in aut̃.ceſſante.ſ.eod.

e DEfunctis.[e] Hic eſt caſus,iudicio meo cui nō poteſt reſpōderi pro opi.glo.quæ eſt in l.qui ſe patris.ſ.vnde lib.vbi ſuis repudiantibus,ſequens in gradu nō poteſt ſuccedere de iure ciuili.h.d.

PAtruo. Iſta lex idē dicit. Patruus vel agnatus, præfert̃ materteræ cognatæ. h.d. Correcta eſt hæc lex.

SI his de quorū. Decedētibus apud hoſtes ſuccedit̃ p le.Cor.h.d.

IN ſucceſsione. Soror vel agnata,præfert̃ auiæ maternæ.h.d. & eſt correcta iſta lex.

1 ☞ *An tutor ſtatim ſit petendus,vel ſufficiat, quod intra annum.*

f SCiant.[f] Iſta eſt bona lex, & menti tenēda. Qui tutorē pupillo intra annū non petit, excludit̃ ab eius ſucceſsione iure inteſtati, vel ſubſtitutionis pupillaris.h.d. Et aduer-

1 te: qa tota die occurrit de facto. †Opp. ꝙ nō detur ad tutorem petendum tēpus, ſed cōfeſtim debet peti: vt l.ij.§.cōfeſtim. ff.ad Tertul.Sol. Dicūt quidā ꝙ illa lex loquitur in matre:hic in alijs. Hoc nō placet:

---

quod amita ſuccedit, vide ibi.& Ludo.Roma.in conſilio xviij.incipien.viſa facti narratione.& vide eundem Ludoui.Roma.conſi.cxciiij.de auunculo,quomodo ſuccedat cum nepotibus defunctæ perſonæ. And.Barba.

c ℭCeſſante. Et not.in hac auth.ſublatam eſſe differentiam agnationis,& cognationis:quod eſt verum in modo ſuccedendi ab inteſtato,non quo ad modum rumpēdi teſtamentum.l.fratres.& ibi hoc Bald. poſt Odof.ſ. de inoffic.teſtamen.& illud ꝙ dicitur hic, ꝙ filij ſuccedāt ex perſona patris,& dicas quantū ad gradum, quo ad alia,nō. Ita dicit Barto.in l.j.§. ſi tibi.de col.do. Adde ꝙ idē quod Accurſius,cōſuluit Bal.cōſi.lxxij. ij.volu.& conſi.cccxcviij.et ibi quid de bonis feudalibus,& quomodo ſuccedāt, & quomodo patrueles.j.volumi.

✝ P. PAV. P.

f ℭQuod in ſtirpes. Vide Alexan.conſi. cccccxliiij.in iij.col. & Alexandrū hic in apoſtil.dum dicit ꝙ eſt ſublata differentia agnationis,& cognationis limita vt ſcripſi ad Bar.in authē.de hære.quæ ab inteſta.in princ.in j.col. Itē ꝙ licet ſit ſublata talis differētia tamen ſtatutum loquens de agnatione, non haberet locum in emancipato, vel nato ex eo,vide Areti.conſi.xiij.verſi.filios ſororis licet iura cognationis,vide Iaſo.in repeti.l.omnes populi.ad fi.ff.de iuſtit.& iure. Item nō habet locum in ciuiliter coniunctis puta in agnatione vel adoptione, ſecundū Areti.in tracta.teſtimonij. in ver.volēs inteſtatus decedere. col.xj. Item habet locū in ſucceſsione ab inteſtato.ſecus ex teſtamento,vide Bar. in authen.de hæred. quæ ab inteſta.ī iiij. not.in princ.

✝ P. PAV. P.

g ℭHabui conſulere. Vide ad iſtā authenti. Alexand.conſi.v. in fi.volum.iij.Dec. conſi.j.& conſi.lxxix.verſicu. Secundo principaliter Bart. in l.cum ita. §.in fideicommiſſo.ff.de legatis ſecundo.

h ℭPoſt fratres. Vide quod dixi poſt Bal. in authen.ceſſante.ſ. eod.& ibi per Cyn. in fi.& Bald.in l.ij.ſ. eod.& vide Bart.in l.j.§.ſed ſi qs.de ſuis & legi.Et ſemper tene menti quod in iſtis regibus, & dignitatibus, ſemper ſeruanda eſt conſuetudo. Textus eſt notab.in capitu.fina.de alie.feud.quem ita nota.allegat Bald.in capitu.primo.de feud.mar.in hac quæſtione.ita cōcludunt in capitu.de natu.ſuc.feu.in quæſtio. quæ incipit,quærit gloſ.nunquid nepos.& in c.j.§.præterea de prohi.feu.alie.per Fede.in ij.colum.& in capitu.primo.de ſucceſ.feu.& in capitu.primo.de eo qui ſibi & hæredi.ſuis.& Archid.xxiiij.quæſtione prima.c.fina.& Imo.& domi.Dominicus in c. grandi.de ſupplen.negli.præla.& Pau.de ca.in cōſilio quod incipit,in Chriſti nomine videtur clarum dictum minorē debere præferri dictis maſculis.

d ✝P.PAV.P. ℭDe legitimis hæred. Statutum faciens mentionem de legitimis hæredibus quomodo intelligatur,vide Alexan.conſi. cxcviij. īcip. viſo proceſſu col.ij.

e ℭCeſſante. Vide Bartol.in conſilio.lxxxj.incip. factum proponitur ſub tali forma,vide eundem in conſilio lxxxvj. vbi de filio fratris non eſt dubium, dicit per iſtam authentic. ſed de nepote, videtur ſecus, ideo dicit

Et vide Bal.in aut.ceſſante.ſ.eo.& in l.quoties.ſ.de ſuis & legi.& per.Pau.de Caſt.in l.ſi poſt.ff.de acquir.hære.& adde Cy.& Bal.in l.imperialis.ſ.de nup.& ibi Cynus tenet pro nepote.& Bald.in l.iij.ſ.de ſuis & legi.

a ✝ P. PAV. P. ℭSucceſsione aliorum. Et ideo vide Com.cōſi.cvj.incip.mulier inſtituit.per totum,vbi vult ꝙ vocētur ad aliquod fideicō.per teſtatorem iſto modo,ꝙ mortuo filio ſine liberis hærede inſtituto filiæ fœminæ ſuccedatur, vel eorū filij.ꝙ ſi mortuo filio ſuperſit vna filia præmortua:ꝙ ſola filia admittitur,excluſis filijs alterius,nec in tali fideicom.habet locum regu.ꝙ ſi filius ſuccedat in locum patris vel matris, de qua vide in §.cum filius.de hære.quæ ab inteſt.de.ſer.in Inſtit.vbi etiā poſui an procedat ſi nō ſunt filij ex filio, vel nepotes vel inferiores ex eo et an ſuccedant in locū ipſius filij.Item circa iſtam materiā quid ſi filia ſit excluſa,an nepos ex ea admittatur cū patruo,vide Alexā.cōſil.lxxv.in penul.& vlti.col.Itē de materia quando veniēt filij fratrū,vide Alexan.conſi.lxxxviij.vide etiam de materia Alex.conſi.v.ad fi.volu.iij.& conſil.cxxiij.maxime in ij.col.& ꝙ in ſucceſsione fienda ex diſpoſitione hominis non veniant,vide Alexan.conſi.cccxlvij.in ij.colum.vide etiam de materia Alexan.conſi.cccxciij.etiam ꝙ filij qui ſuccedunt in locum patris, dicunt̃ ſuccedere ex propria perſona,vide Alex.conſi.ccccxciij.in pe.col.vide do.Fran.conſi.clxiij.in ij.col.& in vij.vbi declarat.Item ꝙ tunc filius ſolum ſuccedat in locum patris,quando ſuccedit cum fratribus defuncti,alias non.vide Io.de dama.conſi.liiij.ad fi.Rom.conſi.cxcvj.Pau.conſi.cccxlj.nunquid autem pronepotes admittantur cum patruis,vide Pau.conſi.cccxlij.Ange.in §.reliquum.in aut.de hære.quæ ab inteſt.ꝙ non.Item ꝙ non attendatur vtrum quis ſit vtrinq̃ coniunctus,vel ex vno latere tantum niſi quando tractatur de ſucceſsione fratris vel patrui,vide Pau.conſi.ccclxij.& Alex.cōſi.clxvj.volu.v.Item quomodo procedat regu.ꝙ filius ſuccedat in locum patris,& an idem ſit in materia feudalis vide in Bertach.in verſic.nepos.in ij.col.Iaſ.in l.ij.in ij.col.C.de ſucceſ.vbi vide omnino.

b ✝ P. PAV. P. ℭPoteſt dici. Circa iſtum articulum adde ꝙ opinio Barto,hic ꝙ adijciatur patruus tenet ad hoc And.de Iſer.in c.j.de eo qui ſibi & hære.Ioan.de Imo.& Domi.de ſanc.Gemi.in c.grandi.de ſupplen.negli.prælat.in vj.Rapha.Cuma.in l.cum ita.§.fi.de legatis ſecundo.contrarium tenet Ioan.And.in addit.Spe.in tit.de feud.ſuper rub.per rationes quæ ante fuerunt Old.conſi.xciiij.inci.eleganter.vide Pet.de Anch.conſi.lxxviij.inci.dicta facti narratio.& in c.licet extra de voto.Pau.de Caſt.conſi.clxj.inci.in præſenti cauſa.& ita hic refert ſe conſuluiſſe Panor.conſi.lxxxvj.incip.in præſenti quęſt.vide latiſsime Bald.in l.cum antiquioribus.C.de iure deliber.vbi poſt multa concludit,ſoluat apolo.vide etiam Alexā.in l.is poteſt.in j.& ij.col.de acqui.hære.& ibi Aret.in ij.col.Bal.Cyn.in l.ſi viua matre.C.de bonis ma.vide Alex.conſi.cxxiij.vbi etiam loquitur in alia materia ſucceſsionis,ꝙ ius primo geniture non tranſmittit,vide Alex.de hoc arti.conſi.ccccxciij.& latiſsime Franc.conſi.clxiij.Item circa iſtam materiam primogenituræ,vide multa quæ addidi in Bertachi.in verſi.primogenitus.vbi etiam habes de iſto articu.de quo vide hic Alex.in quadam ſua diſputatione incip.ſigiſmundus.in iij.dub.& circa iſtam materiam ſuccedendi in regno,vide etiam aliquid per Bertach.in verſi.regnum.& quod addidi,& de quæſtione Bar.hic,vide Iaſ.in l.maximum vitium.in iij.no.C.de libe.præter.vbi multa refert ad partes,& non decidit.

c ℭApuliæ. Regnum Apuliæ eſt feudum Romanæ eccleſiæ,vide Bart.in l.is poteſt.de acquir.hæredi.in illo articu.ꝙ ius ſuccedendi liberorum dicitur ſeparatum à iure filiationis.& per Bal.in l.cum antiquioribus.ſ.de iure deliberand.Sed in quibuſdam lectu.non habetur & Bal.in l.liberti libertæq̃.ſ.de oper.libe.& videtur inclinare in partem nepotis.Et etiam pro iſta parte refert Pau.de Caſt.ſe conſuluiſſe.& adde Cy.ſecundum Richar.Malum.in l.ſi viua matre.& ibi Bal.C.de bo.ma.& adde quod no.Bal.in l.is qui in poteſtate.C.de in ius voc.& quod no.Bar.in l.ij.§.videndum.ff.ad Tertul.& Cyn.in l.j.ſ.quæ ſit long.conſue.& in d.l.maximum vitium.& ibi late per do.Paulum,& Barto.in l.liberorum.ff.de verborum ſignifica. Adde Bal.in c.j.per illum text.de fil.na.ex lib.ven.ad mor.contra Bal.in l.iij.ſ.de ſuis & legi.Bal.in l.ex hoc iure.in vj.q.ff.de iuſti.& iu.Bal.in l.j.ſ.quando non peten.par.iu xiij.col.Petr.de Anchara.in c.licet.de voto.& in conſilijs,conſil.cclxix.Bald.in l.tutela.ff.de legi.tute.Old.conſil.ccxxiiij. Adde Bald.conſi.cxliiij.j.vol.vbi ſimiliter tractat an ſuccedat filius primo genitus,vel ſecundo genitus,in Marchionatu,Ducatu,& in alijs dignitatibus:& Pet.de Anchara.conſil.xxj.incipien.in Chriſti nomine dicta facti narratio.illud quod alleg.domi. Alexan.in meo eſt cccxlj. Vide etiam Old.conſi.xciiij.& not.ſecundum Iac.de Bel.in corpore vnde ſumitur iſta aut.quam Pau.de Caſt.hic refert,& ſequitur,dicit illum text.& hunc,ꝙ pluralitas vinculorum,de qua loquitur auth.ceſſante.non attenditur vltra fratres, & filios fratrum: quia text.in vltiores non conſiderat, niſi propinquitatē gradus, & illa pluralitas facit quem eſſe in propinquiori gradu:& ideo ſi quis deceſſerit ſine aſcēdētibus, & deſcendētibus,& ſine fratribus, & filijs fratrum,ſuperſtite vno patruo,vtrinq̃ coniuncto,& altero patruo parēte cōiuncto tantū:vtrinque coniunctus non excludit alterum nō vtrinque cōiunctū, ſed cōcurrunt.quod Pau.dicit perpetuo mēti tenendū. Idem voluit Bar.in l.poſt conſanguineos.§. hęreditas. ff. de ſuis & legi.

✝ P. PAV. P.

d ℭAui vel patrui. Vide Io.de Dama.cōſi.lxxxix.in vlti.colū. in contrarium vide Barto.in l.ij.§.j.ff.de ſuis & legi.

e ℭDefunctis. Et vide Bar.in conſi.cxxvij.incip.in quæſtione vertēte inter Seium de ciuitate Arni. Andr.Barba.

✝ P. PAV. P.

e ℭDefunctis. Varios intellectus ad iſtum tex.ponit Gonza.in repe.l.qui ſe patris.colū.xxvij.in princi.C.vnde libe.

f ℭSciant. Iſtam legem mirabiliter limita per Specu.in titu.de tut.§.nondum.in verſi.quid ſi mater ſuſcepit tutelam. Vbi dicit,ꝙ ſi mater aſſumpta tutelà ſui filij tranſit ad ſecundas nuptias, ſic priuata eſt tutela,& ſucceſsione,& dominio. Item cum effecta vidua velit iſtam tutelam reaſſumere, ꝙ poteſt hoc facere,ſi res eſt integra,quaſi pupillo non ſit prouiſum de tutore:alias autem ſecus,per tex.in l.fi.de repu.hæred. Item dico,ſi ſtetit per annum ꝙ non petijt tutorem. Et dixi in auth.matri & auiæ.& Bald.in aut.ſacramentum.quando mul.tute.offi.fun.poteſt.Item ſingulariter limita.niſi alleget ſe non petijſſe tutorem,eo quia filius habet multa debita,& noluit petere tutorem, vt filius remaneret indefenſus:& ſic non poſſet condemnari,& contra eum non agi,ſeu aliquid fieri tanquam indefenſum,ꝙ excuſatur mater,nec perdit ſucceſsionem filij ſui:vt eſt caſus multū ſingularis in l.ij.§.tractari.ff.ad Tertul.quod not.perpetuo. Adde,quid ſi nubit intra annum,tamen antequam carnaliter copuletur,petat tutorem:an priuetur ſucceſsione filij,vide Bald.conſi.cclxvj.lib.iiij. Ad materiam,vide Bal.conſi.lviij.lxx.& cciij.ſecundo volumine. An autem pœna non petiti tutoris tranſeat de gradu in gradum, vide per Bald.conſi.xc.ij.volumi.per Pau.de Caſt.hic,per Barto.in quæſt.incipien.habens filium adultum,per Pet,de Ancha.conſi.cclj.& Ange.conſil.xxxvij.& per Petr.de Anchara.conſi.ciiij.vbi de limitatione vltima hic poſita per Alexan.

f ✝ P. PAV. P. ℭSciant. Pro intelligentia omnino vide ſing.deciſionem Barto.in l.interdum.ff.de iudic.& in l.ij.§.confeſtim.ff.ad Tertul.vbi vltra dicit requiri nomen, dies,vide aliam deciſionem per Alexan.in l.ſi deceſſerit.in fi.ff.qui ſatiſda.cogun.vide aliam in l.ſciendum.§.poſſeſſor.el.ij.ff.qui ſatiſda.cog.per eund.vide Rom.ſing.cvj.vide etiam Rom.ſing.ccxxiiij.incipien. Tu habes.vbi ponit quid ſi mater tempore mortis teſtatoris ſit minor,deinde efficiatur maior,an excuſetur per l.ij.ſupra ſi aduer.delic.Item vide de materia huius.l.pleniſsime Bar.in l.iij.ff.qui pet.tut.Bal.in l.precibus.C.de impub.vide ſingu.conſi.xxxvij.vbi limitat iſtam l.procedere in illis qui ad ſucceſsionem pupilli inteſtati vocantur,tamen quia propter imbecilitatem perpetuam,vt quia mulieres.in alijs autē,dicit impoſsibile eſſe hanc l.loqui,quod bene nota.vide tamen in hoc in contrarium eundem Ang.conſi.cij.incipien.in Dei nomine.Iſta quæſtio habet duo puncta ad fin.vbi allegat Barto.hoc expreſſe dicentem in l.nepotibus.C.qui petant tutores.vide Romanum conſilio ccvij.vide etiam Angelum conſilio cxj.incipien.auia pro nepte vbi etiam ponit quid in ſubſtitutione.de quo etiam vide Romanum conſilio ccvij.quid autem ſi mater ſit perempta,quia alius aſſumpſerit tutelam.dic quod mater non excluditur ſecundum Angelum conſilio clix.incipien.an legatarius circa finem.vide practi. Papinian.in forma libelli in quo agitur ad reddendum rationem tutelæ in verſi.ſic.in ſuo vlti.ad finem.j.col.vbi dicit pœnam huius legis procedere etiam de iure canonico. Item extende iſtam diſpoſitionem etiam procedere,ſi mater eſſet expreſſe ſubſtituta filio in teſtamento paterno.tex.eſt expreſſus in §.ſinautem tutelam.in authen.de nupt. Quid autem ſit in auia paterna vel materna,vide Bart.conſi.xvij.nunquid autem procedant in matre non petente curatorem ventri, & vtrum procedat quando ſunt legitimi tutores,vide Bart.conſi.xxj.circa fi.in conſi.xxix.quid autem ſi mater non petat,an auia & alij teneātur pete-

re,ad quos non pertinet prima cauſa ſucceſsionis,vide Bar.conſi.xxvj. nūquid autem mater non petens incurrat infamiam , vel aliam pœnam. vide Roma.conſi.clxxxv.& quid ſi filius moriatur intra annū,vide Ioan.de Dama.conſi.xlv.& vide Rom.conſi.ccvij.& latius in conſil.ccxxj. vbi ponit de ſubſtituto.quid aūt ſi mulier tēpore mortis ſit minor,et effecta maior nō petat,an priuet̃ ſucceſsione,vide Rom. cōſi.cclxxix.de quo etiam habes. ſ.ī prīci.apo.quid autem ſi pupillus moriatur ī tra annum,ſed tamē non ſuperſit tantum tempus ꝙ potuiſſet mater petere tutorē, vide Pau.de Caſtr. conſi.lxv.vbi etiam pōit ſi ſit mater vel auia,an annus currat in ambabus petēdi tutorem , & nunqd mater & alij habeāt ītegrum annum,an vero teneantur petere intra quinquagīta dies ſi non ſunt īpediti,vid̃ late Pau. conſi.ccclxxiiij.et latius conſi.ccclxxvj. An aūt onus probādi incumbat dicenti matrem vel auiam fuiſſe negligētes vel tēporis probare diligentiam,vide Ioā. de Dam.de quo ſcripſi ad Bart.in auth. matri & auiæ,C.qñ mul.tutel.offic . Itē quod etiam auia priuetur ſicut mater ſi non petijt etiā ſi mater erat viua,vid̃ Io. de Dama cōſi.cj. Itē ꝙ non priuētur ſubſtit.fideicom. cū per hoc non ſuccedant filio,vide Ioan.de Dama.conſi.cij.Barto.ī d.quæſtio vlti.ī prī. ſolu.Item quod etiā ſi priuet̃ pater,quādo mater erat ī eius poteſtate & fuit negligens vide Barto. in l.quid ergo.§.j.ff. de infa.

a ¶Richar. Malum. Idem tenet Bar.ī dicto §.confeſti. Sed Bart.eſt contrarius in l.ij.qui pe.tu. vbi facit differētiā inter matrē , & alios . vide Imo.ʼin c. ex parte.de appellatio.

b ¶De emancipatis. Nota ſingulariter,et vide in auth.itaque & per hanc legem limita.§. reliquū. in auth.de hæred.ab inteſt. Nec mirum:qa iura noua debent limitari,et diſtingui, per iura vetera: vt l.non eſt nouum. & l.ſeq.de legi.et auth. offeratur.de litis cōteſtatio.

c ¶Iſto tex. Add̃ no. per Bart.in l.ij.in.§. legitima. ff. de ſuis & legiti.

d ¶Lege xij . tabula. Et facit ad quæſtionem de qua dixi in leg.j.poſt Bartol.ff.ad Tertul. Adde quod Bald.hic dicit ſi ſtatutum loquitur de agnatis,in materia ſucceſsionis non debemus ipſum extendere ad filium ſororis germanæ,vel vterinæ:licet per iſtam l.æquiparentur agnatis:quia propterea nō dicuntur agnati :licet dicamus,ꝙ ſtatutū debeat intelligi ſecūdum ius cōe:vt no.ſ.de iur.delib.§. in cōputatione.illud debet intelligi de iure communi,ordinarie diſponente non autem extraordinarie,vt hic:quia iſta lex extra ordinem ſtatuit,ꝙ perſonæ,quæ non ſunt agnatę,ſed cognatæ habeant iura agnationis.

e P. PAV. P. ¶Filij ſororis. Si ſuccedant tanquam agnati ex diſpoſitione huius l.tamen dicitur improprie agnatus,ideo non comprehenderetur in ſtatuto,ꝙ agnati vſq; ad quartum gradum præferantur cognatis.Ita practi.Papi.in for.libel.quo agitur petitione hæredit.ab inteſta.in vlti.col.vbi allegat duas authoritates.

quia tex.hic dicit, Tutorem enim ſecūdū legem non petierit intra annum.vnde modo petendi à iure antiquo nō recedetur.

a Vnde Rich. Malum[a] dicebat,ꝙ eſt petēdus confeſtim:hoc eſt,quatenus cōmode poteſt,dū tamē nō tranſcēdat annū : vt d. §.confeſtim. In dubio aūt dicebam intelligi eos negligētes,intra quinquagīta dies: ſicut dicimus in tēpore ꝓponēdæ excuſationis:vt l.ſcire oportet.§.j.ff.de exc.tu. Op.dicitur hic,iure ſubſtitutionis. Cōtra. ff.qui pe.tut.l.fin.§.ſi verò maritus. Dicit gl.ibi loquitur in fideicōmiſſario ſingulari:hic in ſubſtituto vniuerſali. Tu dic ꝙ hic loquit̃ in ſubſtitutiōe directa,per quā pupillo ſucceditur:meritò ea priuatur.Ibi loquit̃ in ſubſtitutione fideicōmiſſaria ,ꝑ quam ſucceditur defuncto,et tāquam de bonis defuncti capitur,cōtra quē fideicōmiſſarius non deliquit,iō ea non priuat̃.

SI ab eo. Si ius agnatiōis reſeruatur emancipato,videtur reſeruatum emācipatis , & cæteris agnatis.h.d.Facit hæc lex ad illud quod dixi ſupra in l.vlti.de indicta viduitate.ꝙ diſpoſitio facta in vno de correlatiuis,videtur facta in alio.

1 *Lex quando fieri debeat de rarò contingentibus.*

2 *Ioan. Baptiſta natus fuit miraculosè ſecundum naturam.*

SI maior. Natus ex quinquagenaria , eſt legitimus & ſuccedit h.d. Opp. de his quæ rarò contingunt,nō debet fieri lex: vt l.nā ad ea.ff.de legis.Gl.nō ſoluit. Bre

1 uiter† dicunt doc. Quædā contingunt rarò,naturaliter tamē:& de his debet fieri lex.vt hic. Quædam contingunt rarò & miraculosè,ſupernaturaliter , vt ꝙ mortuus reſuſcitatur:& de his non debet fieri lex.Cōtra :ſcd̃m hoc ſequeretur ꝙ beatus Io. Baptiſta non fuit natus miraculosè. Theologi dicūt cōtrarium.Breuiter† Io. Baptiſta ſcd̃m naturā miraculosè natus ē vt dicit Euan. Lu.j.c.Erat enim Helizabet ſterilis,& proceſſerat in diebus ſuis: vn̄ in ea erat duplex impedimētū:quia erat ſterilis,& ꝓceſsit in diebus ſuis. hæc aūt ꝓceſsit in diebus ſuis:nō tñ erat ſterilis:& ideo naturaliter poteſt contingere.

1 *Statuta in muliere contrahente ſecundas nuptias,habēt locum in uiro contrahente ſecundas nuptias.*

Vterini præferuntur in rebus maternis.

Conſanguinei in paternis.

In aliunde quæſitis,æqualiter ſuccedunt.

b DE emācipatis.[b] Hæc lex eſt correcta , niſi in vno quod eſt hic ſingulare,nec eſt correcta.Emancipatis contracta fiducia,ſuccedunt fratres in proprietate,& pater in vſufructu, fratres vterini in bonis quæſitis à matre, præferūtur fratribus conſanguineis.h.d.Prima pars huius legis corrigitur per aut̃.defuncto.Secunda remanet incorrecta. No.iſtū tex.ibi:ſiue priorē thorum ſeruauit,ſiue ad ſecūdas nuptias mi-

1 grauit.Facit quod pœnæ quæ notant̃ † in caſibus,q ponunt̃ in l.fœminæ.de ſecun.nup.nō habeāt locū in patre,ſecundas nuptias cōtrahente.tñ contrariū eſt verū,vt ibi dixi:& allegaui ti

c bi hunc tex.ibi. No.ex iſto tex.[c] ꝙ in rebus maternis p̃ferunt̃ vterini:in rebus paternis præferunt̃ cōſanguinei:in rebus aliūde quæſitis ſuccedunt æqualiter. Hoc nō eſt hodie correctum. Ita habuiſtis no.ſ.co.aut̃.poſt fratres.& j.tit.j.aut̃.itaq;.ibi plenè per glo.& plenius in corpore de conſang.& vte.fra.§.quæſtio igitur.ver.ſi.col.vj.& etiam §.fin.

d LEge xii.tabula.[d] Fœminæ iure agnationis ſuccedunt,ſicut maſculi,ſub

e lato iure,quod cōtrarium inducebat. Item filij ſororis[e] conſanguineæ,vel vterinæ,ius legitimum agnationis huius legis authoritate nanciſcuntur.h.d.

1 *Filius emancipatus ſuccedit ad ſimilitudinem ſuorum.*

2 *Nepos ex filio emancipato neceſſariò inſtitui non debet.*

3 *Succeſſorium edictum,quòd habeat locum inter agnatos.*

MEminimus. Lex præcedēs hic cōfirmat̃,& filij emācipati tanquā ſui ſuccedūt inuicē:& pater,& frater,& ſorores vterini,iura agnationis legitima nāciſcunt̃,& inter agnatos eſt locus ſucceſſorio edicto quod locū habet etiā in tutelis.h.d.iſta lex. Nota

1 †ex hac lege ꝙ filius emacipatus ſuccedit ad ſimilitudinē ſuorū,

2 de iure ciuili.Ex quo†no.ꝙ nō eſt neceſſe,ꝙ nepos ex filio emācipato inſtituatur:quia filius tanquam ſuus præcedit. Dixi plenè in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de libe.& poſthu. Vltimò no.†ꝙ inter agnatos eſt locus ſucceſſorio edicto : vt habes

3 Inſti.de leg.agna.ſuc.§.placebat.

Communia de ſucceſſionibus. *Rubrica.*

LEX. I.

SCire. Ad ſucceſsionē fratris emancipati,alius emācipatus,& in poteſtate retētus,pariter admittuntur.h.d.iſta lex.

LEX. II.

SI pater. Qui eſt hæres hæredis,poteſt hæreditatē primi defuncti vendicare.h.d.iſta lex.

LEX. III.

VItrico. Vitricus, & priuignus,ſibi inuicem non ſuccedunt.h.d.

SEruus. Seruus non poteſt habere ſucceſſorem.Fallit in caſibus hic poſitis in glo.h.d.

AMitæ. Priuignus nō poteſt ſuccedere nouercę per ſe,ſed per mediam perſonam filij,qui priuigni ſit frater.h.d.

AVunculo. Hæc eſt bona lex , nec eſt correcta. Auunculus pręfertur cōſobrino.h.d.

AFfinitatis. Inter affines nulla eſt ſucceſsio.h.d. Fallit in viro,& in vxore:ſed ipſi non ſūt affines,ſed prīcipiū affinitatis:vt ſ.vn̄ vir & vxor.l.j.

ANtequā. Quandiu eſt ſpes ſucceſsionis ex teſtō, nō habet locū ſucceſsio ab īteſtato.h.d.

NVtritoribus. Gl.quędā ſingulis,q̃ eſt in l.quo tutela.ff.de reg.iur.dicit ꝙ in oībus deficiētibꝰ,vltimo ſuccedit ille,q fuit tutor pupilli. Illa gl.non probatur:imo credo ꝙ ſit contra hanc legem,& rationem:quia ſi iſte,qui nutriuit pupillum , ratione huius nutrimenti non poteſt vendicare ſucceſsionem:& multo minus ille qui adminiſtrauit tantum patrimonium eius.

SAncimus. In bonis maternis frater ſuccedit fratri patre excluſo, vſufructu ei integre reſeruato.h.d.& eſt correcta iſta lex per aut̃.defuncto.ſ.ad Tertul.quia pater ſuccedit vna cum fratribus. Habemus hic duas aut̃.vna incipit,omnes peregrini : & fuit facta per Romanos,licet ipſi teneāt contrarium,& maxime anno Iubileo:& fuit conſtitutio Federici.

a ¶Omnes peregrini.Idem tenet Ang.in l.ij.§.legatis.vbi etiam dicit gl.ff.de iudi.ʼAndre.Barba.

a ¶Omnes peregrini. Nota ibi : liberā habeant facultatem,ſecundum Ange. quē refert Pau.de caſt.ꝙ peregrini poſſunt teſtari cum duobus teſtibus : ſicut milites propter liberā facultatem eis datam.ꝙ intelligit Pau.de ca. ſi ibi moriant̃. Si aūt alibi,dicit ipſe ceſſare cauſam priuilegij.

P. PAV. P.

b ¶Itaq;. Ad regu.huius auth.ꝙ duo vincula magis ligant q̃ vnum adde cap.j.de treug.& pac.c.& ſi Chriſtus.de iureiur. text.ſingu.in c.ij.de præbend. in vj.vbi cōſuetudo cōcurrēs, cū iure cōi nō diſſoluit illud vinculū nec ius ex conſuetudine proditum per quem tex.confundit gloſſ. Io.And.in c.j.de cōſuet.in vj.in verſi.facti poſt med.& illū tex.contra illā gl.ponit Gemin.in d.c.ij. de p̃bē.in vj.tenētes cōtra prædictā glo. cū faciunt mentionē de illo tex.nec ēt do cto.in d.c.j.de conſtitu.in vj.faciunt etiā c.conceſsis.de teſt.c. veniſſent.de inſtitu. cap.venerabilem.de elect.c.vbi cōcurrēs cōſuetudo cum iure communi, fortificat ius cōe , vide etiā ꝑ regu.quę dicit Iaſ.in l.cohæredi.§.qui diſcretas.in ij.nota.de vulg.& pupil.& in l.filiusfami.§.diui.in iiij.& v.col.de leg.j. Itē quomodo & qñ in ſucceſsione cōſideretur pluralitas vinculorū,vide Alexā. conſi. clxvj.volu.v.

c ¶Supra titu.j. Hoc ſequitur Franciſ.de Curte in l.quæſitū. quæ eſt l.iij.& male, in tract.de ſuc.ab inteſta.addēs ꝙ idem eſt in bonis quæſitis à matre,quibus' præfert̃ vterinus , vt eſt caſus ſin.in l.de emācipat.ſ. titu.j.hic alleg.& ibi per Bart. Quid in duobus paternis , quorū vnus eſt vtrinq; coniunctus,alter nō: quis p̃fertur? Vide ī l.poſt conſanguineos.§. legitima.ff. de ſuis & legiti.

P. PAV. P.

d ¶Matris pręferunt̃. Vide omnino Cō. late reprobantē iſtā opinionē Bar.in conſi.cxxij.per totum. Vide ad Bar.in l.iij.j.de bonis quę libe.Bar.in conſi.xvij.

e ¶Latere patris. Et ſequitur Barto.in conſilio,in cauſa nauis. Adde Bar.in l. poſt dotem.in fi.ff.ſolu.mat.& ſcripſi poſt Barto.d.l.iij. Adde Roma.conſi. xl.& dicit Pau.de Caſt.ſe conſuluiſſe ꝙ ſtante ſtatuto quod frater ex latere patris præferatur vterino : & frater defunctus habeat bona quæſita à iure communi,communia inter ipſum & vterinū,quod in his bonis frater ex latere patris tantum non excludet vterinum : quia reſultat magna iniquitas & ſufficit ꝙ ſtatutum præferat fratrem conſanguinei,vt ipſe ſolus ſuccedat in bonis aliunde quæſitis,abſq; eo quod extendat vires ad bona' materna, latius hic vide per ipſum.

f ¶Res q̃. Ad materiā huius l.vide q̃ no.in .l.fi.§.j.de ver.ob.vbi apparet,in qbus pater vt legitimus ʼadminiſtrator poſsit:& adde qd̃ in tm̃ dicit̃ pater legitimus adminiſtrator filij ī aduētitijs,ꝙ poterit in illis filio p̃iudicare : vt voluit gl. no.& ibi doct,ī l.de re.ff.de trāſac.& alibi ēt dixit gl.multū no.in l.ſi legati.ff.de pig.ꝙ ī talib.ex contractu p̃ris acq̃ritur vtilis filio:quod no. mater aūt nō eſt legitima adminiſtratrix bonorū.text.eſt no. ī l.filiæ.ff.de ſo. Add̃ an p̃r poſsit filio p̃iudicare ī bonis,ī qb. ipſe habet vſumfructum? Bald.cōſi.ccclxxx.iij.vol.

g ¶Plus iuris. P̃r habet plus iuris in bonis filij,quā tutor in bonis pupilli:iō pōt ante litē cōteſtatam ꝓcuratorē cōſtituere. Et idē tenet Bal. hic.Imo.hoc dictū limitat quoties pater agit cōſenſu filij maioris,infante conſentiēte:ita dicit de procu.c.accedēs et ſic ſaluabit̃ iſta gl. Poteſt etiā dici ſecūdū Bal. ꝙ iſta gl.eſt vera,qñ p̃r agit noīe filij,non cōi:vt puta, quia pater poſsidet naturaliter filius ciuiliter,& cadit à ciuili,& p̃r recuperat:& hoc quia in iudicio non venit ventilandū noīe patris. Et vide Bal.ī l. j.et ij.cum l.ſeq.ff.de ꝓcu.ſecundū Spe.in ti.de ꝓcu.§.j.verſi.ſi quādo.& etiā Iac.de Are.tangit̃ hic, etiā per Cyn.& Guliel. allegat Pau.in l.oēs. de epiſ.& cle.Spe.in loco p̃alle.videt̃ diſſenſiſſe,ꝙ ſuꝑ vſufructu loquat̃ opi.Bar. hic,ſuꝑ ꝓprietate loquat̃ opi.gl.& Ray. de for.vt refert Bal. ī l.fi.§.vbi aūt.j.ti.j. tenet dictū Inn.ſecūdum Bald.hic.& ibi Ang.hic tenet cōtra Inno.ſecūdū Imo.in l.fi.ff.de verb.ob.tenet ꝑ Inn,& ꝑ eo dicit eſſe caſum in d.§. vbi autem.Pro opi. Bart.& ſequaciū.facit id qd̃ dicimus in p̃lato in hoc vr̃ ęquiparari:vt no.Bar.in l.neq;.ſ.de ꝓc.& qd̃ ibi dixi.Et poſſet dici ad dictū.§.vbi autē.vt ibi not.ꝑ gl.& doct.Itē ꝙ poſsit cōſtituere procuratorē aū litis cōteſtationē Fateor tñ ꝙ poſtea requireret̃ in agēdo cōſenſus filij.§.vbi aūt.& aliquid ꝑ moder.in §.actionū inſti.de actio.Et iſtā gl.dicit eſſe falſam Bal.in l.j.de tut. & cura.bo.dan.& an requiratur cōſenſus filij Bal.hic in iij.col.tenet ꝙ non. Sed an pater tanq; legitimus adminiſtrator bonorū filiorū minoris,poſsit interponere authoritatē,vt diuidat bona cōia,vide Bal.in l.gñalr̃.in vl.co. ſ.de ſecū.nup.Sed an in alienatione rerū filij,quam facit pater requiratur decretum iudicis,vide l.iij.& ibi Bal.ſ.de prædi.mino.Sed an filius cū conſen-

1 *Peregrini non poſſunt capi pro repræſalijs.*

a OMnes peregrini.[a] ꝑ hoc ꝙ dicit peregrini,& aduenæ,libe-

1 rè hoſpitentur vbi voluerint : dicit̃ † ꝙ peregrini,qui vadunt in peregrinatione, nō poſſunt capi ꝓ reprę ſalijs:quia vult Imperator,ꝙ liberè hoſpitentur,vbi velint.quaſi dicat,nullus poteſt eis inferre moleſtias. & ideo in ſignum peregrinationis,portāt ſcarſellam,& burdonem.

1 *Duæ rationes vincunt vnam.*

2 *Parentes ex linea paterna,præferuntur in bonis paternis: in maternis parentes ex linea materna.*

3 *Filij ex diuerſis matrimonijs ſuccedunt in lucro habito ex illo matrimonio.*

b ITaque.[b] Nota ꝙ duæ ratio-

1 nes†vincūt vnam:& tota die allegat̃ in aut̃.de cōſan.& vte.fra.vnde hæc ſumit̃.Gl.q̃ eſt hic,diſtinguit,& addit ad iſtā diſtinctionē.l.de emā

c cipatis.ſ.ti.j.[c] Vltimò do.Dyn.facit vnā ſuā diſtinctionē in materia de ſuc.ab inteſta.quā do.Cy.refert hic de verbo ad verbum.& illa diſtinctio in aliquibus deficit, ſpecialiter in vno,ſ.qñ veniūt ad ſucceſsionē fratres vterini & fratres conſanguinei, in bonis maternis præferunt̃ vterini:& in

2 bonis p̃rnis p̃ferunt̃ conſanguinei:ita†qñ veniūt ad ſucceſsionē parētes : parētes ex

d parte matris præferunt̃[d] in bonis q̃ſitis ex materna linea:parētes ex parte patris, p̃fe-

e runt̃ in bonis q̃ſitis ex latere patris:[e] vt j.ti. j.l.iij.q caſus ſingularis eſt.Itē deficit diſtin-

3 ctio Dy.in alio,†qñ parētes trāſeūt ad ſecūda vota:& habēt filios ex diuerſis mr̃imonijs:qa tūc filij p̃ferunt̃ ī lucris , habitis ex illo mr̃imonio:vt vidiſtis.ſ.de ſecū.nup.l. cū alijs.Deficit etiā in quibuſdā alijs,& credidi eam ſupplere:ſed non potui ſcribere.

De bonis maternis , & materni generis. *Rubrica.*

Continua vt in glo.duobus modis,dictum eſt ſ.de iure quod habemus in bonis mortuorum &c.vt habes in glo.

1 *Pater poteſt conſtituere procuratorē in bonis filij,etiā ante litem conteſtatam.*

2 *Quando pater agit, vel conuenitur nomine filij,in cuius perſona formabitur libellus.*

3 *Pater litigans tanquàm adminiſtrator filij, facit expenſas litis de fructibus.*

4 *Maritus exigens dotem, vel debitores dotales,ſi expendit, tales expenſæ minuunt dotem.*

LEX. I.

f REs quæ.[f] Not. eſt lex iſta. In rebus maternis filio competit proprietas : p̃ri vſusfructus, cū plena adminiſtratione, excepta alienatione.hoc dicit. Diuiditur. Primò ponit, quod ius habeat pater : & & quod filius in bonis maternis. Secundo,ponit cui competat adminiſtratio. Tertiò,interdicit alienationem.Secūda ibi:parentes autem. Tertia ibi ita vt. Oppon. quicquid quærit filius quærit patri : vt ff. de acqui.hære.l.placet.& ſi à pa.quis fue. ma.l.j.in princ.inſti.per quas perſo.no.acqui.in princ.So.illud eſt ius antiquū:iſtud eſt nouum,ſecundū quod in bonis maternis patri non quæritur proprietas:fuerunt tamen quidam qui dixerunt hoc etiā fuiſſe de iure antiquo per.l.filius.in prin.ff.de inoffic.teſta.quorum opi.reprobatur in l. is qui hæres.§.fi.ff.de acqui.hære.dixi vobis.& ibi Cyn.refert in l.j.ſ.qui admit.ad bon.poſ.licet non alleget iſtam glo.in l.is qui hæres. Oppo.ſ.ij.de procur.l.neq;.

1 dicit glo.fateor,ꝙ pater†non poteſt cōſtituere procuratorem,in bonis filij:niſi poſt li.conteſta.ſicut tutor.vide glo.ij.quā not. Iſta glo.reprobatur per omnes doct.imò pater poteſt conſtituere procuratorem ante lit.conteſt.ſicut dicimus in epiſcopo,vt no.in l.j.in prin.ff.de procura.habet enim

g plus iuris[g] pater,quam tutor : quia habet vſumfructum. Ego reperi,ꝙ do. And. de piſis ſemel cōſuluit iſtam.q.& determinauit contra iſtam gloſſ.& bene iudicio

h meo,[h] tribus rationibus,quas ſumebat ex iſto text.Primò , ex eo quod dicit per ſe, vel per procuratorē poſſe petere : nā iſtud petere,ſeu poſcere,fit in ipſa cōteſtatione, vt l.amplius.ff.rem ra.ha.Si ergo non poſſet dare procuratorem,niſi poſt li.conteſt. non poſſet poſcere per procuratorē,quod eſt contra iſtum text.Secundò in iſto text. qui dicit.& omnia agere,tanq; ſolidū perfectūq; dominiū haberet &c.Nam non eſt dubium ꝙ ſi perfectum haberet dominiū ꝙ poſſet conſtituere ante li.conte.Tertiò, hoc probat ex eo quod dicit,perſonam gerat legitimam:vnde authoritate huius le. eſt legitimus adminiſtrator etiam ante lit. conte.& iſtud puto verum. Opp.& videtur,ꝙ non poſsit exercere actionē , qui nō poteſt alienare : vt l.ait p̃tor.§.eſt enim ff.de iur.deli.Glo.nō ſoluit,ſed regula quę poſita eſt in l.contraria.loquitur in eo qui agit nomine ſuo:ſed in eo qui agit nomine alieno,nō procedit,& ita loquitur hic.

Vlterius op.hic Imperator docet mētiri cōtra.l.ij.ī fi.ff.de indi.vidu.Sol. Fallit hic, ita videt̃ velle gl.tua.nā ſi pater vult vēdere rē filij debet mētiri,& dicere ipſam eſſe propriā.Iſte intellectus non placet noſtris doct.imo aliud vult dicere tex.hic.q.d.pater ſi ipſe vēdit eam tanq; propriā tenebit̃ de euictione,cum debeat in cauſa euictionis docere rē fuiſſe propriam. Op.ff.de euict.l.illud.Solu.quis nō cogit̃ dare fide-

ſu patris vendere poſsit, vide not.in l.fi.§.filij autem.ɉ.titu.j.Imo videtur ꝙ
ſolus pater vendere poſsit.in verſi.ſi pater.in §.vbi autem.& vide Ange.in
conſi.clxxviij.Item, pater poteſt alienare pro vtilitate filij. Gloſſ.eſt not.&
ibi Bal.in l.quicunq;.ɉ.titu.j.& an pater bona aduentitia filij & filiæ, poſsit
filius viuo patre vendicare, vide Bald.in l.fina.ɉ.titu.j. Et an ſi pater aliena-
uit res.filij: poſsit fi-
lius viuo patre ven-
dicare, vide Bal.in l.
fi.§.in cõputatione.
ſ.de iure deliberan.
Et quod dixi, an re-
quiratur decretũ iu
dicis, vide quæ ſcri-
pſi in l.fi.§.vbi autẽ.
ɉ.eo.Bald.in alleg.ſ.
cõſi.ccclxxx.iij.vol.
laudat ꝙ decretũ iu-
dicis ĩteruenіat, not.
etiã Pau.de Caſt.ex
hac l.dum dicit, nul-
lam pręſcriptionem.
iuncta glo.ꝙ ſi ſtatu
tum dicat nulla poſ-
ſit opponi præſcri-
ptio, ꝙ debet intelli
gi de præſcriptione
minoris tẽporis, ꝗ̃
xxx.annorum. alle-
ga tex.in vſib.feu.in
tit.de lege Corradi.
§.præterea.& de ꝓ-
hi.feu.alie.per Fede.
poſt principium.Et
adde quod Ioan.An
dræ.in additio. Spe.
vbi ſ.refert Odof.Ia
co.de Are. Pet.Cy.
Dy.& Guliel.de Su
za.quos ipſe ſequiť,
ꝙ etiam ſuper pro-
prietate, pater ante
litem conteſt.poteſt
procur. conſtituere.

P. PAV. P.

¶ Iudicio meo. De-
bet tamen interueni
re cõſenſus filij, alias
non valeret ſecundũ
Roma. conſil. cclxj.
in iij.col.

a ¶ Circa legẽ noſtrã.
Fallit niſi pater eẽt
diſsipator. De quo
vide Barto.in l.ij.§.
quod ſi in patris.ff.
ſol.matri.& in l.fi.ɉ.
de ſent.& in l.Impe-
rator.ff.ad Trebel-
lia.& quod ibi dixi.
& in l.generaliter.in
fi.princ.& ibi Bal.ſ.
de ſecund.nupt. Ad-
de qualiter ſit formã
dus libellus cum pa
ter agit, vel conueni
tur nomine filij. Spe
cu.in titu.de libel.cõ
cep.§.iam tunc.circa
princip.

b ¶ Expenſas. Adde
tex.in l.fin.§.vbi au
tem in vnum.ɉ.tit.j.
Quid in alijs expen
ſis, vide Bald.omni-
no in authenti.exci-
piť.ɉ.ti.j.in ver.fi.vi
de adhuc tex.in veri
tate q̃ habes ꝑ Bar.ĩ
l.Imperator.ff.ad tre
bel.vbi habeť an ꝑ
iſtã vẽditionẽ ꝑdat
pater vſumfructum
aliarũ rerũ materna
rũ. Aliqui ponũt in
l.ſi cõſtante.in ix.q.
ij.q.princi.ſolu.mat.
& in l.fi.§.ne autem
ɉ.de bonis que libe.

P. PAV. P.

c ¶ Niſi tricẽnale. No.
tamẽ ꝙ licet ex præ
ſcript.non acquirať poſſeſsio, vide omnino in materia Alexã.in l.ſi finita.
§.Iulianus.ff.de dam.infect. Feli.latiſsime de quo ſcripſi ad Barto.in l.pen.ɉ.
de præſcrip.xxx.anno.volu.iiij.

iuſſorẽ de euict.fallit hic, quaſi immineat
euictio in limine contractus: vt l.ſi poſt.j.
de euic. Ita dicit glo. Doct.reprobant iſtã
glo. Nam cũ filius eſt in poteſtate, nõ põt
agere: vt l.j.in fi.de an.exce.ergo nõ poteſt
imminere euictio. Aliud ergo vult dicere
iſte tex.ſ.ꝙ pater in cauſa euictionis tene-
bitur docere rem eſſe propriã. Item ab ipſo
initio poteſt emptor conuenire cũ eo ꝙ ſi-
bi det fideiuſſorem de euictione. Circa
a legẽ[a] noſtrã quæriť, quando pater agit, vel
conuenitur nomine filij, in cuius perſona
2 formabitur libellus. † Gloſſ.arguit pro &
contra. allegat optimam.l.vt habes in ea,
quã vide. Breuiter iſta eſt veritas: ſi quidẽ
filius eſt infans, in perſonã patris debet cõ-
cipi libellus, adminiſtratorio tamen nomi
ne filij, vt hic dicitur in tex. Si eſt maior in-
fante, & abſens, idẽ. ſi verò eſt præſens.po
teſt fieri quomodocũq; vult, vel vt forme
tur libellus in perſonam filij, cum authori-
tate patris: vel in perſonam patris admini-
ſtratorio nomine filij: vt d.l.j.§.ſufficit.ff.
de admi.tut.& auť.cauſa.de epiſ.& cle. Cõ
munis practica obſeruat, qñ agiť contra fi
liũſa.& contra patrẽ, & ſimiles, ꝙ ponatur
vtraq; perſona: ago cõtra talem filium, &
contra patrem eius adminiſtratorem legi
timum. Quæro, quis iurabit de calum-
3 nia? dic vt in glo. Vltimò, no. † & teneas
menti iſtum tex.ꝙ pater debet facere expẽ
b ſas[b] litis de fructibus.ibi, & ſumptus ex
fructibus impigrè facere &c. Simile habe-
tis.j.ti.j.l.cũ nõ ſolũ.§.vbi aũt in vnũ volũ-
4 tas. Et hoc facit † ad quæſtionẽ, vtrũ ma
ritus qui exigit debitores dotales, teneať
facere expenſas de ſuo proprio, ſeu de fru-
ctibus dotis: vt illæ expenſæ minuant do-
tem: & hic videť caſus, ꝙ de fructibus do-
tis. Iſtam.q.tangit gl.in l.j.§.j.ff.de impen.
in re.do.fac. Spe.ponit eam in tit.de do.in
ter vir.& vxo.poſt diuor.reſt.§.fi.ver.illud
etiã. Finaliter. videtur mihi, ꝙ teneat, ꝙ ſit
idẽ in marito ꝙ in patre. Ego determina-
ui contrarium in d.l.j. Primò, quia expẽſæ
neceſſariæ minuunt dotem: vt l.quod dici
tur.ff.de impen. Præterea, expenſæ q̃ fiunt
in exigendo, omnino faciunt videri tanto
minus eſſe in nomine: vt ſ.mã.l.per diuer-
ſas.& ibi no.in vlt.glo.magna.nec obſtat
quod dicitur de patre.nam maritus habet
fructus dotis propter onera matrimonij,
pater habet fructus iſtorũ bonorũ ex cau-
ſa lucratiua, non propter onera filiorum.

1 ☞ *Præſcriptione an acquiratur dominium.*

c **NIſi tricennale.** [c] Quæriť
ĩ auť. iſta
1 an per † præſcriptionẽ aliquis effi-
d ciatur dominus[d] Gl.hic diſtinguit, aut lo-
quimur de præſcriptione triũ annorũ: &
efficiť quis dñs. Aut de pręſcriptiõe.xxx.
vel xl.anno.& efficiť dominus, ſi habeat
bonã fidẽ: alias nõ. Aut de præſcriptione
lõgi tẽporis: & tũc acquiritur dominium

d ¶ Efficiatur dominus. Vide Bar.expreſſe in l.fi.ſ.quibus ex cã ma.& Bald.
& alios poſt glo.l.traditionibus.ſ.de pac. Imo.in c.fi.de præſcrip.in ij. colũ.
& per Bal.hic, & Sali.plene in dicta l.traditionibus.per Ioan.Ang.in regu-
la, poſſeſſor.in mercu.per glo.& docto.in l.vſuſca.de vſuſcapio. Et idẽ hic di
citur, quod per præſcriptionem longi tẽporis acquiritur vtile dominium ta
men limita, niſi qs
præſcriberet ex for-
ma ſtatuti: quoniam
vt ſtatutum aliquid
operetur, acquiritur
directum dominiũ,
ſecundum Bartolũ
ſingulariter ĩ l.ij.ff.d
vſuſcap. Item limita
niſi præſcriberet iu-
dicis authoritate, ſe-
cũdum Bal.in l.poſ-
ſeſsio.§.fin.de bonis
autho.iudic.poſt. Et
ita intelligatur.l.ſi fi
nita. §. Iulianus.&
qđ notat Bartolus
in l.prætor.ff.de dã.
no infecto. Item limi
ta, ſecundũ aliquos,
niſi præſcriberetur
contra ſciẽtem: quo-
niam ſcientia, & ꝑ-
ſentia, inducunt con
ſenſum, & cõſenſus
directum dominiũ.
quod tamen non cõ
firmo. Item limita,
niſi quis præſcripſiſ
ſet tãto tempore, cu-
ius in contrariũ me-
moria nõ exiſteret.
Textus eſt ſingula.
in l.hoc iure. §. du-
ctus aquæ. ff. de a-
qua quotidia. & æ-
ſti. vbi longinqui-
tas temporis habet
vim conſtituti: et cõ
ſtitutum habet vim
conſenſus, & cõſen-
ſus inducit directũ
dominium. Facit in
ſimili.c.ſuper qbuſ-
dam.§.præterea.de
verbo. ſignificatio.
& vide Bald.& do-
cto.in l. traditioni-
bus.C.de pacto.&
Ludo.& Bal.in l.in
poſſeſsionem in j.de
bo.autho.iudi.poſ.

e ¶ In priori mrimo-
nio. Qui ad ſecunda
vota nõ tranſit, dici
tur ſtare in primo
matri.& idem poſt
Bart.in l. diuortio.
poſt prin.ff.ſo.ma.ĩ
l.vnica.§.exactio.ſ.
de rei vxo.act. imo
iniuriantur conſan-
guinei viri defuncti
ſi vidua committit
ſtuprum, ſicut ſi cõ-
mitteret adulterium
leg.ſi mulier. & ibi
Bartol.ɉ.de adulte-
rijs. limita vt hic
per Bartolum, niſi
mulier luxurioſe vi-
uat: quia tunc non
gaudet priuilegio
prioris matrimonij.
Tex.eſt, quẽ ibi põ-
derat Bal.ad hoc in
l.his ſolis infra de re
uo.do. Vide Ale.in
l.cum quædam puel
la.ff.de iuriſdi.om.iu
di. Adde quod Pau.
de Caſtr. conſuluit,
quod vidua commit
tens ſtuprum perdit
dotem, quemadmo-
dum ſi eſſet in matri
monio, eius conſi.cxx.

f ¶ Data eſt dos, Per iſtam.l.dos quam filius lucratur a ſtatuto dicitur aducti-
tia. Idem no. Bald.in auth.ex teſtamento.in vij.co.ſupra de colla.

vtile. Idẽ tenet Dyn.in c.ij.de regu.iur.li.
vj.vbi optimè declarat iſtã gl. Pe.videtur
dicere, ꝙ per qualencunque, ſeu per quã-
libet præſcriptionem, acquiratur domi-
nium directum & eſt vna de nouitatibus
ſuis contra cõmunẽ opi.propter plures ra
tiones, quas hic refert Cyn.quas non cu-
ro referre: quia de facili reſpondetur. Pro
opi.noſtra videtur caſus in l.j.§.fi.de aqua
plu.arcen.& Dy.inducit illam ad hoc.

LEX. II.

QVicquid. Quæ ſupra, di-
cta ſunt proxi-
mè in bonis maternis, locum ha-
bent in bonis materni generis.h. d. Hic
dicitur, defuncto eo. quæritur hic de quo
loquitur, an de patre: an de filio. Placẽ. di
cebat de filio: & ſic morte filij, dicebat ex
tingui vſumfructum patris. Glo. determi
nat contrarium, & ꝙ hic dicitur, mortuo
eo.ſ.patre. Nam morte filij, non extingui
tur. allegat glo. ſ.ad Tertu.l.fi.in auth. de
hær.ab inteſta.circa prin. et ſ.ti.j.l.fi.adde.
lxxiij.ti.j.l.iij.et iiij.qđ no. LEX. II.

SI uiua. In bonis maternis: fi
lijs emancipatis dela-
tis, pater ſuccedit ĩ vſfructu, ſi ſunt
in poteſtate, in totum. Idẽ in nepotibus.
hoc d. tota lex iſta.& ſingularis. Tene
menti.

OMnem. Per trãſitum ad ſe-
cunda vota, non ꝑ-
dit pater vſumfructum in bonis
filij quæſitum.h.d. No.tex.ꝙ ille, qui nõ
tranſit ad ſecunda vota, dicitur ſtare ĩ prio
e ri matrimonio.[e] De hoc etiam no. gl.in l.
j.§.exactio.ſ.de rei vxo.actio.&c.

De bonis quæ liberis. Rubrica.

1 ☞ *Aduentitium eſt, quod lucratur filiusfa. ex dote, uel donatione propter nuptias, ex forma ſtatuti: & ſic non uenit fratribus conferendum.*

LEX. I.

CVm uenerãdæ.
Sicut bona materna, ita lu-
cra nuptialia filijs, quo ad ꝓ
prietatẽ patri quo ad vſum-
fructum quæruntur.h.d. Op.j.l. proxi.
Sol. Ibi loquitur in lucris nup. quæ à pa-
tre proceſſerunt, vt ſtatim dicam. Vltim.
1 per iſtã legem ego ꝙ dico, ꝙ † portio, quã
lucratur filiusfa.ex dote vel donatione ꝓ
pter nuptias, ex forma ſtatuti ciuitatis il-
lud eſt aduentitium: & per conſequẽs nõ
venit fratribus conferendum: vt ſ.ti.j.l. ij.
in fi.et ſupra de colla.l.fi.non obſtante eo
quod dicit Dy.in l.ſi cum dota.§. trãſgre-
diamur.ff.ſolu.ma.& ibi dixi, non obſtan
te eo quod dixit Cy.in l.j.ſupra fa. er. &
dixi vobis in l.dotẽ.ff.de caſtren. pe.vbi
text.& gloſſ.tangunt. Quæro. filiofa.
f data eſt dos, [f] quæritur vtrum conſtante
matrimonio, patri quæratur vſusfructus.
dixi

a ¶ Cõſtitutionis. Et
adde l.fi. ſupra cõia
vtriuſque iudi.quã-
tũ ad verſic.nullius.
poſitum hic.

¶ Quod ſcitis. vtrũ
ſecundum iſta iura fi
liusfa.habeat hære-
dem? de qua ꝑ Bart.
in l.poſt dotẽ. in iij.
q.ff.ſol.ma.& Bar.
in l.pater qui. ff. de
caſtren.pecu.

P. PAV. P.

b ¶ Quod ſcitis. Quo
modo iſtud ꝓcedat
de iure C.et quid ad
datur de iure auth.
vide Comẽ.vt ſcri-
pſi in auth.in ſucceſ-
ſione.C.de ſuis & le
git.

c ¶ Si nautẽ. Et vide
qđ ſing.ꝑ iſtũ text.
dicit Bar.ĩ l.poſt do
tẽ.ĩ fi.ff.ſol.matr.vi-
de per Bal.in authẽ.
defuncto.ad Tert.et
Cy. hic declarauit.
Adde melius per no
ta.conſi.xl. & vide
Bal.conſi.cxij.

P. PAV. P.

c ¶ Sinaũt. Iſtum ĩ tel
reprobat Comẽ.vt
ſcripſi in auth. Itaq;
ſ.tit.j.vide ad intel
lectũ huius §. Ro.cõ
ſi.xl.vid do.Pe.Phi
lip. Cor. qui tenet
contra Bar. Alex.ĩ
l.poſt dotẽ. ꝓpe fin.
ff.ſol.ma.nõ firmat,
ſed ipſe in conſil. cl.
vo.ij.co.ij.dicit iſtũ
eſſe magis commu-
nem intellectum &
in d.l.poſt dotem.ꝑ
totum.circa verita-
tem iſtius opinionis
cõtra Bar.vid Cõ.
cõ.clxvj.ꝓ opiniõe
Bar.vid Anchar.cõ
ſi.cccxlix.vide Ca.
in tracta.dotis. ĩ iij.
par.q̃ſt.vbi decidit,
ſed refert verba A-
lex.in d.l.poſt dotẽ.
ad fi.e.ti.declarat ta
men & reſtringit o-
pinionẽ Bar. vt per
Pau.ĩ auth.poſt fra
tres l.j.ſ.đ leg.hr̃.vt
nõ ꝓcedat niſi in caſi
bus a iure expreſſis.

d ¶ Quæcũq;. Gl. in
hac l.male intellexit
iſtum text.& eã re-
prehendit Bart.in l.
poſt dotem.ff. ſolu.
matri.in iij.q.

P. PAV. P.

d ¶ Quæcũque. Intel
lige vt per Iaſ.in l.ij.
§.qđ ſi patris. colũ.
viij.ff.ſol.mat.q in-
tellectus fuit Cor.in
auth.quod locũ. C.
de coll.vt refert Lã
cil.Deci.conſi. clxj.
col.iij.

P. PAV. P.

e ¶ Cũ oportet. Cir-
ca iſtã l.ꝙ pater põt
in iſtis aduentitijs ꝓ
pria authoritate ap-
prehendere & poſsi
dere, et ſi nepos vel fi
lius reſiſteret, pot eſt
pater propria autho
ritate ipſum coerce-
re, & ſi nõ poſſet po
teſt adire iudicẽ qui ipſum coercebit, vide Cõ.cõ.lxxxviij.ĩ verſ.ad tertiũ.
et circa iſtã materiã de lucro mercatorũ aduocatorũ notariorũ & ſimiliũ ꝑ-
ſonarũ quæ dicunť
aduẽtitia vel caſtrẽ-
tia vel quaſi, vide q̃
ſcripſi in l. fina.ſ.de
inof.teſt. Peru.in c.
licet. §. j.de ſepul.in
vj. Itẽ ꝙ vſusfr.acq
ratur patri & ante-
quã apprehẽdat, vi
de Ant.cõ.vij.cir.fi.

f ¶ Patri vſusfructus.
Quid ſi pr̃ eſt Ab-
bas, vľ eps, an filius
acquirat ꝑ l. vſum-
fructũ, vide Bald.ꝙ
ſic in l.fi.§.j.in prin.
ɉ.eo.

g ¶ Gl.magn. Quod
dicať ꝓfectitiũ, ad-
de Bal.in l.filiæ.ſ.de
col.& Bar.in d.§.in
arrogato.

h ¶ Quero ergo qualr
Põdera bene dictũ
Bar.hic, q dicit ꝙ §.
repletionẽ.in verſi.
ex ſubſtãtia patris.
intelligitur proprie
vñ nõ veniãt ea, q̃
filius acquirit occa-
ſione patris. Et fuit
allega.in cã illorũ đ
Rãgonibus, & cõſu
lui ego ꝓ illis. Et ad
iſtud dictũ Bart.di-
xi ꝙ idẽ Bart.tenet
cõtra in l.in quadã.
ad l.fal.& in cõ. Giſ
bertus. & adduxit
Ange.in d.l.in quar
tam.vbi dicit ſe plu
ries cõſuluiſſe.& põ
derauit text.in d.§.
repletionem.in ver.
aduẽtitia.cõiuncto
verſi.autẽ.ꝙ eſt ad-
uerſatiuũ: vñ exclu
dit ꝓfectitia ꝑ id ꝙ
voluit Bar.in l.hoc
amplius.ff.de dam.
infe.allegaui iſtã gl.
& not.de dictione,
&c. Vide quæ no-
taui in d.§.repletio-
nẽ.& vide d.Abb.
in conſi.cxxx.ꝓ di.
Bar. hic And.barb.

i ¶ Formo qõ. Vide
Bal.in l.certũ.in vl.
co.ſ.fa.erciſ.

k ¶ Hodierna. Vide
Bar.in l.ꝙ ſeruus.đ
acq.poſ.& Cyn. &
Bal.hic.et vide Bal.
in l.j.ff.de his q ſunt
ſui vel alie.iur.vide
Ioan.Andr.in addi.
Spec.in tit.de actio.
§.j.ſuper verſ.adue-
titium.& Bald.hic.
& Paul.de Ca.in l.
iij.§.j.ff.quod qſquę
iur.adde Ang.cõſil.
ccvij.in fin.& vide
Bal.vbi ſ.q tenet ꝙ
dñiũ pecuniæ vſu-
rariæ tranſeat in pa
trẽ, quia ſoluẽs vſu-
ras a ſe abdicat do-
miniũ & filio quæri
non põt: ergo patri.
q̃riť Ioã.Andr. vbi
ſ.& Ang.cõcordãt
cũ opi.Bar.& Ioan.
And.clarius ĩ addi.
ad Spe.in ti.de iudi.
§.ſequiť.ver.qđ ſi al
ter filiorũ.vbi refert
Cyn.ita tenere in l.
per ſeruum. de acq.
re.do.quia cum tale
lucrum ſit reſtituen-
dum, non quæritur patri.

vobis in l.contra nurũ.§.j.ff.re amo.
vbi gl.tangit. Et de hac q.nihil reperies ĩ
hoc titulo. LEX. II.

a **COnſtitutionis.** [a] Lu-
cra nu-
ptialia, ex bonis patris profecta,
pleno[1] iure quiſcogitur filijs reſeruare: vt
in auť. ſed quãuis ſupra de rei vxo.actio.

1 ☞ *Quod ſecundum iura C. filiusfa. habet hæredem.*

LEX. III.

b **QVod ſcitis.** [b] Hæc lex ha-
bet duas par-
tes & ſecunda pars eſt multũ ſin-
gularis.nec ſcio alibi: & breuiter dicit: Fi
lio decedente ſuccedunt liberi: nec põt
pater bona eius occupare iure peculij. h.
1 d. Tene menti hanc l. † quia ſecũdũ iura
Codicis filiusfa.habet hæredem: vt vidi-
ſtis in l.fi.ad Ter.& ſupra tit.j.l.ij.&c.

1 ☞ *In ſucceſsione morientis, pater præfertur auo.*
2 *Pactũ de lucrando dotem uiro prædecedente, ſicut non ualet, ita eodem modo nec pactum de lucranda donatione ante nuptias prædecedente muliere.*

c **SInautem.** [c] Breuiter dicit, ſecun-
dum vnã lect. quã glo.
videtur ponere: Nepote decedẽte, in bo-
nis quæſitis à matre, vel linea materna a-
uus materna præfertur paterno.h.d. Iſte
eſt ſingularis caſus, de quo nec gl.facit ibi
mentionẽ. No. iſtum caſum: quia neſcio
eum alibi, nec ſcio in textu nec in gloſſ.
nec per aliquos doct.dixi tibi ſupra ti. ij.
auth.itaque. Alij legunt iſtũ §.alio modo:
1 & ſecundũ eos hoc intendit †: In ſucceſ-
ſione morientis, pater præferť auo.h.d.I-
dẽ habetis in auth.defũcto ſupra ad Ter.
ſecũdũ iſtã le.ſic forma caſum. Quod vir
filiusfa.dedit vxori donationẽ, ꝓpter nu
ptias pacto appoſito ꝙ ſiue ꝑ decederet
ipſa, ſiue p̃decederet vir, lucraretur partẽ
ipſius, donatiõis deceſsit ipſa: & ſic lucra
ta eſt: quæritur quis præferať in ſucceſsio
ne. Et diciť ꝙ pater, aliter non poſſet hic
2 poni; tenẽdo iſtã lect. Sed cõtra hoc op. †
ꝙ pactũ de lucrando dotẽ, viro prædece-
dẽte nõ valet: vt ff.de pac.dota.l.j.& ij.er
go nec pactũ de lucrãda donatione an-
te nuptias p̃decedẽte muliere, cũ ĩter eos
debeat eſſe æqualitas: vt ſupra de pac.cõ-
uẽ.aut ĩ æqualitas. Hũius timore tene pri
mã lec.quæ videtur rõnabilis fundata rõ-
ne.l.de emancipatis.in fi.ſupra de le.hær.
Si velles tenere ſecundã, dicas ꝙ ĩ hoc eſt
inæqualitas.per hanc l.nõ tñ bñ probať.

d **QVæcunque.** [d] In bonis,
q̃ patri non
quæruntur moriẽs trãſmittit pri-
mo ad filios ſcđò ad fratres: tertiò ad pa-
rentes.h.d.

NOn ſine ratione. Ap-
pella
latione vxoris continetur ſpõſa,
ex interpretatione extenſiua.h.d.

1 ☞ *Profectitium quod ſit, & qualiter intelligatur ex ſubſtantia patris proficiſci, & nu. 2. & 6.*
2 *Aduentitum eſt, quod quis quærit ex laboribus & induſtria & quid ſit aduentitium. uide nu. 6.*
3 *Filius, ſi ex pecunia patris fecit uſuras, uel aliam mercantiam, an hoc dicatur profectitium.*
4 *Filius, ſi fuit in Franciam pro mercantia cum pecunia patris, & eius occaſione captauit beneuolentiam Regis, qui aliqua ſibi donauit, hoc non erit profectitium.*
5 *Filius an præſumatur diues ex bonis patris, uel aliunde.*
6 *Peculium caſtrenſe quid ſit.*

e **CVm oportet.** [e] In aduẽ-
titijs quæ-
ritur filio proprietas, patri vſuſ-
f fructus[f] exceptis caſtrenſibus. hoc dicit
vſque ad §.non autem. Opp.ff.de acq.
hære.l.placet.& ff.ſi à patre quis fue.ma.
l.j. Sol. illud de iure antiquo: aliud de iure
iſto nouo: in quo paulatim inceptum eſt à
bonis maternis: finaliter deuentum eſt ad
omnia aduentitia: ne patri quærantur, vt
hic videbitis. Venio ad q.& intro gloſ.
g magnã[g] hic poſitã quæ eſt valde no.diciť
1 hic, quod in profectitijs nihil mutatur. †
Et profectitia dicuntur, quæ ex ſubſtan-
tia patris proficiſcuntur. vide tex.ibi, non
ex ſubſtãtia eius in cuius ꝑtãte &c. Quę-
h ro ergo, qualiter intelligať ex ſubſtãtia[h]
proficiſci? gl.dicit.quod hic accipitur di-
ctio ex largè: vt cõprehẽdat omne quod
occaſione patris aduenit: vt l.aditio.ff.de
acquiren.hære.de vul.& pupil.& l.ſed ſi
plures.§.in arrogato. Et ſic hęc dictio ex-
ponitur largè. Alibi accipitur ex ſubſtã-
tia ſtrictè: vt l.ſancimus.§.repletionem.ſ.
de inofficio.teſta. De ſignificatiõe ꝓpria
iſtius dictionis ex, tetigi vobis in.l.nõ du
i bium.ſ.de leg. Iuxta illud formo queſti.[i]
Pone quod pater dedit filio fundum, vt
inde ſe aleret, ipſe ex fructibus fundi lu-
cratus eſt, an iſtud dicetur profectitium?
gloſſa dicit quod ſic: quia dicitur ex re pa
tris &c.ff.ad Trebel.l.baliſta.de vſuris et
fruc.lega.l.in fideicommiſsi.§.nonnũquã.
vide glo.ibi. Itẽ ſi pater. Ego intelligo
iſtam gloſſam in fundo qui datur colono.
Nam ſi filius ipſe ſuis manibus coleret,
pars quam ipſe lucraretur ex fructibus,
2 vt ex opera ſua eſſet aduentitium: † quo-
niam illud quod quis quærit ex laborib⁹,
eſt aduentitium: vt hic dicitur in tex. Præ
terea, iſtam legem intelligo de illo quod
filius acquirit de fructibus ſimpliciter. Si
enim de fructibus illis quandam nego-
tiationem fecit: & ex hoc lucratus eſt, tũc
eſſet lucratus ex ſua induſtria nec dicere-
tur profectitium: vt lege tertia in princi-
pio ff.ad legem falcidiã: ita hic intelligo.
3 † Quęro ſi pater dedit filio pecuniam, &
ipſe filius deinde fecit vſuras, an hic dicať
tur profectitium. gloſſa hic videtur dice-
re quòd ſic, quam vide ibi. Sed quid iſtud
quod gl. de vſuris dicit ſi procederet ſe-
cundum iura iſta, ſecundum quę iura, vſu
ra eſt permiſſa: ſed ſecũdum iura hodier-
k na, [k] ſecundũ quæ vſura eſt ꝓhibita, ni-
hil quęriť patri, quia de his quæ acquirun
l tur ex delicto [l] per filium nihil acquiritur
patri: vt l.quod ſeruus.ff.de acqui.poſſeſ.
ff.pro ſocio.l.quod autem ex furto. Niſi
poneres filium feciſſe vſuras iuſſu patris:
tũç enim cum vterque teneatur ad reſtitu
tionem, quæritur patri ſemper: tamẽ dico
deducto eo quod ipſi filio debeť pro ope
ris: & idẽ dico in alia mercantia, quã filius
feciſſet de pecunia patris. Nam lucrũ, qđ

l P. PAV. P. ¶ Ex delicto. Vide de hoc & quibuſdam alijs An.cõſi.

attribuitur pecunię, eſſet profectitium, vt vidiſtis.in l.illā.ſupra de colla. vbi feci te notare.† Quęro,quid ſi filius faciens
4 a mercantiā[a] iuit in Franciam pro mercantia cum pecunia patris,& eius occaſione captauit beneuolētiam Regis,qui ſibi donauit quædam:an hoc erit profectitium? Spe.in ti.de iud.in materia de iudicijs vniuerſalibus.§.ſequitnr. ver.quid ſi iſti.vbi tractat materiā, videtur tenere ꝙ ſit profectitiū.Credo ꝙ dicat ipſe cōtra caſum l.ſocium qui in eo.§.fi.ff.pro ſocio. Quæ
5 b ro†quid iuris[b]:reperitur filius diues,vnde habuit,vtrū præſumat̃ ex bonis patris vel aliunde. Gl.dicit ꝙ ex qualitate pſonarū præſumit̃,aut filius erat induſtrioſus,vel artifex,vel nō.vide gl.licet ſec⁹ ſit in vxore.Cōtra determinationē gl.videt̃ s.arbi.tute.l.ſi defunctus. Breuiter dicas ſic vt ſoleo dicere alias, Quandoq; ſi prę ſumeremus aliquem lucratū eſſe aliquid ex bonis alterius,induceret præſumptionem delicti:tunc illud nō debemus pręſumere.hic eſt caſus in l.ſi defunctus.s.arbitu. Nā ſi illud,quod habet tutor,pręſumeretur ex bōis pupilli,videtur ꝙ dolo ſubtraxerit pupillo. Quandoq; ſi præſumat̃ ꝙ quis ſit lucratus ex bonis alterius,effugitur pręſumptio delicti,tunc iſtud debe
c mus præſumere.exemplum in vxore[c] s. de dona.inter virum & vxo.l.etiā. & ff. eo. Quintus Mutius. Qñq; præſumit̃ ꝙ ſi quis ſit lucratus ex bonis alteri⁹,nō inducitur præſumptio delicti,neq; effugit̃, vt in filio ſi filius habet de bonis patris, nō mirum eſt,nec eſt mirandum etiam ſi aliūde habet:tunc recurrimus ad cōiecturas quæ ponunt̃ hic,& in aut̃.licētiā.s.de epiſ.& cle.vbi dicit̃ de prælato,vt in hac
6 l.in prin. Quærit gl.†qd dicat̃ peculium profectitiū,qd aduentitiū.& de hoc.s.dictum eſt.Sed quod eſt ca.pecu.vel quaſi. dic vt ī gl.quā vide & no.maxime de eo quod dicit de quaſi caſtren. pecu.de quo videbitis in l.fi.de inof.teſt.s.

1 *Conditio ut patri non acquiratur uſusfructus,non poteſt adÿci in legitima.*

2 *In relicto facto monacho,an poſsit adÿci conditio, ut non quæratur monaſterio.*

d Xcipitur.[d] Vos vidiſtis,ꝙ pater habet vſūfru.in omnibus bonis quæſitis,exceptis duobus caſibus qui ponunt̃ in tex. & alijs poſitis hic in aut̃.excipit̃. Quærit
e gl.[e] ī aut̃.vt lic.ma.& auiæ.in prin. vnde
1 hic ſumit̃ †an iſta cōdō poſsit adÿci in legitima? videt̃ dicere,ꝙ ſic. Veritas eſt in

xxxiij.ante med. Vide Aret.in l.quod,ſeruus.in vlt.col.de acqui.poſſeſ.& ibi etiam quid de acquiſitis in ludo.

a ❡Faciens mercantiam. Adde omnino quod no.Bar.in l.ſi tibi decē.§.ſi pactus.ff.de pac.& in authen.vnde ſi parens.s.de iniuſt.teſta.& vide Bald.in l.certum in fi.s.fam ercif.& in tracta.duorum fratrum.Bar.in l.ſed ſi plures.§. in arrogato. de vul.& pup.in verſi. q̄ro qd in dubio, vide p Spe.in ti.de ac.§.j.ver.quid ſi de peculio quaſi. & adde Bal.in l.ij.C. de pa.pot.& late Bald.in auth.ex teſtō.ī vij.col.s.de col.& ibi ēt cui īcūbit probare. & Bal.in l.iubemus §.j.s.ad Trebel. & ibi etiā dicit ꝙ confeſsio patris in hoc nihil operatur.

b ❡Quæro quid iuris. Adde vt pulchre p Abb.cōſi.xxxv.incip.in Dei nomine, circa primū dubiū. ij.lib.

P. PAV. P.

b ❡Quid iuris.In hac q.de filio vide oīno. Alex.conſ.xxiiij. in prī.& cō.ccclxxxv. & ccccxx.in pe.co. & quod p̄ſumatur ex armis patris,vid̄ Anto.cōſil.ix. in ij. dub.in iiij.col.& in l. circa argumēta ſecūdi dub.& de iſtis. ꝙ p̄ſumat̃ acquiſiuiſſe de terris alicuius:vide per Barba. in c.ad noſtrā.in pe. col.extra de emp.& vē.& de elect.eūd.ī c.cū in officij.in iiij. col. & ſeq.de teſta. & vbi infra.

P. PAV. P.

c ❡In vxore.De vxore vide multa q̄ habes ad Bar.in l.v.ff. de dona.inter vi.& vxo.qd aūt in officio reipub.& p̄lato, vide Bartol.in l. facultas.ad fi.C.de iure fiſ.lib.x.Barb. late in c.j.de pecul.cleric.& in c.j.in ij.no. extra.de teſtam̄.vbi etiā de vxore, filio fami. & alijs ſimilibus,& de clerico vide Ioā.de dama.cō. lxxxvij.Bar.in d.c. j.de teſt.& cōſi.xxxix.col.iiij.vbi etiā d̄ alijs ſimilibus.

d ❡Excipitur. Vide tex.cū gl.in l.ſi vſuſfru.§.ſi ita.ff.de vſufru leg.

P. PAV. P.

d Excipit̃.Non habet ēt vſumfruc. qñ ſuccedit pater cū filio. in pe.col.de le.j. vbi vult ꝙ reqrat̃ exp̄ſſa ꝓhibitio teſtōris ſed eū reꝑhendit ibi Socin.quē vide.Itē inquātū gl.in auth.Item hæreditas.ſeq.concludit ꝙ qñ pater inſtituitur cū filio,nō habet pater vſumfructū in parte filij adde ꝙ eā reprobāt late Sali. & Pau.de caſt.hic.Bar.conſi.cxviij.in iij.col.vide ēt gl.in §.igit̃.in verſicu. vſumfru.inſti.p quas perſo.& ibi. Areti.in trac.teſta.in gl.in verſi.Itē reliquit Seio filio Gaij lib.xj.ad ꝙ vide etiā q̄ ſcripſi ad Bar.in aut.defuncto. s.ad Tert.vide Anto.Roſel.in arbore cōſang.in lxxxij.col.& quid aūt in clerico,ſi acquirat aduentitia.an vſusfructus acquiratur patri, vide oīno Barba.in c.tua nos.in ij.col.de teſt.vbi loquitur etiam in clerico priui.tōſuræ:cōcludit ꝙ nō acquirit̃ vſusfructus patri:& multa refert vt per eum.

e ❡Quęrit gl.Et ideo ſi filius paciſcit̃ ne a patre petatur,patri nihil acquirit̃. Tex eſt ſecūdū vnum intellectū gl.in l.filiusfa.de do.alias,de dam.infecto

f ❡Conditionem adÿcere. Vtrū poſsit imponi legitimæ grauamē hoc,vide.

cōtrariū,vt probat̃ ex tex.vnde ſumit̃:& etiā ex rōne poſita in tex.cum enim mater,vel auus maternus habeat filio iſtā legitimā relinquere de neceſsitate,non pōt
f ſibi iſtam conditionē adÿcere[f],vt not.pa
2 tet in text. Quæro † quid[g] ſi relinquatur
g monacho ſub cōditione hac,vt nō quæratur monaſterio. Iſtud videt̃,ꝙ cōtineat īpoſsibile,& repugnātiam. Nā monachus non pōt habere aliquid:ſed totū eſt monaſterij vt in aut̃.ingreſsi.s.de ſacroſanct. eccle.vnde ſi dicit̃, ꝙ ſit monachi,& non quęratur monaſterio,eſt quædā cōtradictio:& quædā in ſeipſa perplexitas, quæ habet vitiare legatū,& cōtractum,vt l.ſi Titius de cond.inſti.& l.vbi repugnātiā. ff.de regu.iur. Puto aūt iſta verba ſic debere intelligi:relinquo monacho ſub conditione,ne quęratur monaſterio:hoc eſt, quod monaſterium patiatur illud habere eo modo,quo poteſt conniuentibus oculis:vt l.iiij.in prin.ff.de manu.& ſic nihil quærat̃ monaſterio,ſ.facti.Facit ad hoc. ff.ad Treb.l.Luci⁹.§.tres hæredes. & qd̄
h ibi no.Sed qd ſi expreſſe dicit[h],ꝙ nihil iuris quęratur monaſterio,reſpondeo eodē modo,nihil iuris.ſ.afferens vtilitatem ſibi ſed vt patiat̃ monachū illud ius exequi.

i Tem hæreditas.[i] Hic ponitur alia exceptio,hoc forte meli⁹ ſtaret in fi.pręcedentis leg.

1 *Pater ingrediens monaſterium,an retineat uſumfructum in bonis filÿ. & nu.2.*

2 *Patria poteſtas, quando perimitur abſque facto patris,tūc non extinguitur uſusfructus in bonis filÿ.*

3 *Decem caſus in quibus nō quæritur patri uſusfructus.*

k Dem eſt.[k] Circa hanc legē
1 primo †q̄rit̃[l], an
l pr̄ īgrediēs monaſteriū retineat vſumfructū in bonis filij? Gl.dicit, Aut pater ingreditur monaſteriū:nō vt efficiatur monachus,ſed ibi forte ponitur ī pœnam propter adulteriū cōmiſſum:vt ī aut̃. ſed nouo iure.j.de adulte.tunc retinet vſumfr.in oībus rebus,pręterq; in his quæ quęrūtur filio,qñ matrimoniū diſſoluitur vt hac aut̃.Si vero ingrediatur monaſte
m rium[m] vt monachus efficiatur:tūc videt̃ ꝙ extinguat̃ vſusfructus,qa habetur pro mortuo,vt s.de epiſ.& cleri.l.Deo nobis. in fi.ſed nō quo ad comedendū.Dic glo. ideo determinat, ꝙ vſusfructus nō finit̃. Certe in vſufructu debito ſimpl'r procedit iſta gl.qa pōt eſſe vſufructuari⁹ ſeru⁹: eodē modo monach⁹:vt l.vſusfructus.de

licet quod patri non acqratur vſusfructus? Bal.tenet contra.in l.filium s.fa.mi.erc.in fi.& adde Bar.in tracta.duo.fra.in ver. ſeptimo q̄ro.& Ange.in corpore,ſequitur opi.gl.& ibi Bal.etiam in l.filijs matrem.ad fi.ſi bene ponderetur:videtur velle contra Bar.

g ❡Quæro quid. Vide Bar.in conſilio ccj.inci.quidā donauit aliquam rē monacho.Et vide pro hoc edicto d.Abb. in ca.ij.de ſtatu mo. ſequit̃ Ang.hic Bal. in c.clerici.de iudic. And.Barb.

h ❡Exp̄ſſe dicit.Adde ꝙ vbi filio creditur actio cōtra patrem,pater nō acquirit vſumfructum,ſecūdū Bald.in l.iubemus.§.j.s.ad Treb. Adde de qō.monachi.Abb.in c.monachi. extra. de ſtatu monac. vbi limitat hic dicta. & ibi qd ſi Abbas noluit conſentire,an efficiatur caducū legatum.& tenet quod ſic.

i ❡Itē.Et ſentit Bar. ꝙ licet pr̄ ingrediat̃ religionē, tñ ꝑpter hoc pōt petere bona,tanquā pater ſit mortuus, & ſic vī velle quod non pōt petere legitimā: & idē tenuit in authē. ſi qua mulier,ad finem s.de ſac.ſan.ec. Contrarium tenet ibi Bal.vide q̄ dixi in ca.cum ſcimus.de reg.vide Bar.in l.j. §. idē reſcripſerunt. ff.de libe.agnoſcen. vbi allegauit Spec. vide oīno. & vide Bal.in authen.nouo iure. C.de adul.vbi dat eādem doctrinā nulla facta mētione de Bar.& vide q̄ dixi in c.in præſentia. de proba. Andreas Barba.

i ❡Hæreditas no.ꝙ de portione, in qua ſuccedit frater fratri cum aſcendente,nō acquiritur vſusfructus patri: & adde gl.& ibi Flo.in aut. defuncto p illū tex.

P. PAV. P.

i ❡Itē hæreditas.Circa iſtam authē.vide pulchrum caſum p Aret.cōſil.lxxiij.in iij.col.

P. PAV. P.

k ❡Idem eſt.An autē morte filij finiatur vſusfruct.& quid ſi pater trāſeat ad ſecūda vota,vide Fran. conſi.lxxij.in princ.

l ❡Primo quæritur. Idem ad hanc quæſtionem adde quod Cy.in l.cum filio.de leg.j.dū ibi tenet̃ ſecundum opi.& maxime Ang.quod filius inſtituitur hæres ab extraneo,eſt hæres nomine,& tamen euolumentum hæreditatis acquiritur patri l.placet.cum ſi.de acqui.hære.dicit Cy.iſtud facit ad quæſtio.de vſufructuario ingreſſo monaſteriū vt vſusfructus nō extinguatur,licet monachus nihil poſsit habere propriū cap.ad monaſterium.de ſta.reg.authenti.ingreſsi.s.de ſacroſanctis ecc.quia non eſt alibi,quod monachus retineat vſumfructum:cum commodum trāſeat ad monaſterium.Ita tenet gl.hic.de quo per doc.in authenti.ingreſsi.& in ca.in præſentia.de probatio.nec plus dicunt docto.in d.l.cum filio.& Barto.in dicta authenti.ingreſsi.in fi.& Spe.in titu.de ſtatu monach.in verſicu.quinto.quęritur.& verſi.xlvij.

m P. PAV. P. ❡Ingrediatur monaſterium. Vide Alexā.conſi.cclxxxij.in ij.col.

ſtipu.

ſtip.ſer.& l.fi.s.de vſufru.Sed in vſufructu debito ratione patriæ poteſtatis, eſt dubium:nam per ingreſſum monaſterij liberatur filius à patria poteſtate,vt not. in l.ſi ex cauſa.§.nunc videndum.ff.de mino. Ratio patet. Nā cū ipſe efficiatur alterius poteſtatis,non pōt alium habere in poteſtate,vt ff.de adulte.l.ſic eueniet.In
2 ſti.de pa.po.§.fi.†Sed quando patria ptās perimitur abſque facto patris,tūc eſt certum ꝙ vſusfructus non extinguitur, vt habuiſtis plene no.s.ti.j.l.ij. Quando verò vſusfructus extinguitur facto patris: tunc ipſe debet habere medietatē vſusfructus,& medietatem perdit:vt j.eod.§.cū autem.Sed quādo pater monachatur,p
a dit̃ patria poteſtas[a] facto ſuo, ergo videt̃ quod perditur dimidia vſusfructus. Vl
3 timò†quærit gl.quot ſunt caſus,in quib⁹ patri non quæritur vſusfructus.Et gloſ. enumerat decem & vide & not.totā iſtā
b gl.[b] & ſigna eam.

1 *Filius poteſt corrigere patrem in iure.*

2 *Adminiſtratio an poßit interdici patri dißipanti bona filÿ.*

3 *Pater,qui eſt talis conditionis,quod ei adminiſtratio bonorum filÿ interdicatur in uita,quod ei non poterit pupillariter ſubſtituere.*

Non autem. Adminiſtratio paterna eſt libera ab hypotheca,ab onere reddendę ratiōis ab omni contradictione: & alienatio eſt ei tantummodo interdicta:& de eo, quod quæritur de fructibus,poteſt tanquā de
c proprio diſponere.h.d. Op.j.e.[c] l.fi.§.ſin autē æs alienū.Solu.Ibi loquitur de mala adminiſtratione culpabili,vel aliter,vt dicam ibi.Item op.j.ea.l.§.fi.So.Filius non habet hypothecam pro mala adminiſtratione culpabili:vt hic ſed ſi pater res filij nō redderet,ſec⁹,vt in cōtrario.Op.& vi
1 detur†quę filius poſsit corrigere patrē, vt ff.de condi.ob cau.l.iij.§.ſi quis quaſi. Sol.Filius corrigit patrem in iure,vt ibi, non in adminiſtratione vt hic. Contra
d hoc op.j.de ſen.paſsis.[d] l.fi.& iſtud eſt bonum contrarium:& vide gl.ſuper verbo,
2 patria poteſtas.in fi.vbi gl.dicit,fallit ibi.
2 †Tu dic, vbicūq; pater diſsipat bona filij: ſi quidem filio ad ipſa bona poſſet dari regreſſus: quia vendit res imobiles,quę non conſumuntur,tunc filius nō poteſt reprehendere patrē.Ita loquit̃ hic Si vero diſsiparet res mobiles, quæ non pn̄t apparere,vt pr̄ ſoluēdo nō eēt,& eēt hō malę vitę:tūc pōt ei adminiſtratio īterdici:vt d.l.fi.j.de ſentē.paſ.facit ff.ad Tre.
e l.Imperator.Et per hoc dico[e] in materia
3 ſubſtitutiōis pupillaris, ꝙ pater,†qui eſt talis cōditionis,quod ei adminiſtratio bonorū filij interdicitur in vita,ꝙ ei nō poterit pupillariter ſubſtituere eādem rōne vt ſicut nō pōt de reb⁹ diſponere in vita nec in morte. Quærit gl.vtrū interitu rei extinguatur vſusfructus patris. Dic vt ī gl.

a P. PAV. P. ❡Patria poteſtas. Vide Alex.conſi.cclxxxij.in princip.

b ❡Iſtā gl.Et circa pe.caſum hic no.in gl.vide quod no.Imo in l.poſſeſsiones.§.primo.ff.de acquiren.poſſeſ.& adde gloſ.in authen.vt lic.ma.& auię. Add̄ alium caſum ſecundum Baldum ſi pater fuit bannitus de ciuitate vt rebellis & filio obueniat hæreditas durante rebellione quod pater reſtitutus nō recuperabit vſumſructum quia illud non perdit, cū tempore rebellionis non haberet & per reſtitutionem non recuperet quæ non perdidit: poſt reſtitutionem tamen habebit vſumfructū. de quo eius con.cccxxxix.lib.iiij.

c ❡Opp.j.eo.l.fin.Pater non tenetur reddere adminiſtrationem,vide Bald.in l. ſi ſuperſtite.s.de do. & Bald.in l.vſufructu.& quod dixi in l. imperator.ad trebel.in l.filiæ.in vltiı colū.s.fami.erciſ.& ibi etiā quid in matre,& de vtroq; vide gl.& tex.& Bar. in l.ſi quis prioris.§. illo.de ſecundis nu. & Bal.in l. Gallus. §.inſtituens.in j.colum.& in l.licet.j.ad l.fal.Et an teneatur pater facere inuentarium, vide Cyn.hic tenentem ꝙ non.& Bal.idem tenet hic. Et quid ſi pater eſt tutor filij,an teneat̃ reddere rationē, vide Bal.j.ea.l.§.fina. & ibi etiam quid in matre.

d ❡Opp.j.de ſen.paſ. Adde Bartol.in l.ſi conſtante.in ix.qō. ij.q.princ.ſo.ma.vide tamen Bald.hic. Adde Baldū conſi. lxxv.li.v.

e ❡Hoc dico. Vide Bal.in authen.excipitur.s.eo.

P. PAV. P.

f ❡Sinautem. Quod iſtud non procedat in profectitijs & rebus patris,vide Panor.conſ.xij.col.pe.

g ❡Donare.Nota caſum,ī quo valet donatio inter patrem & filium,abſque cōfirmatione mortis. qui tex.eſt ſingu.ſecundum Bal.hic. & vide Bart.in l.fin.ff. de condi.inde.& qd̄ no.Bar.in l.ij.in princip̄.ff.de dona.& in l.j.& ij.s.de inoffic. dona.poſt gl.ibi.& videtur tex.in cap. ij.de alie.feu. paterni. recte inducendo, vt poſt Bal.in aut. ex teſtamento.ī vij. col.de colla.ver.nouum &c. vide Bal. in §.proxi.Add̄ qd dicendum ſi pater filio donanti rem in qua pater habebat vſumfructum, conſenſit,an videat̃ remittere vſumfructū & an illum poſsit remittere in preiudicium creditorum:& an valeat donatio talis facta ſocero ipſius patris, vide Pe.de Anch.conſi.cvj.

h ❡Cum autem. Nota quod Guli.de cug.limitat hunc.§.ſi coactus propter delictum emancipauit,non habet dimidiam.arg.l.ſi lenones.s.de epiſcopa.

f Sinautem.[f] Si pater patitur filiū tenere,& vſumfructū percipere de rebus,quibus ipſe patri quæritur vſusfructus,ei videtur fructus do
g nare[g] h.d.gl. Tex.hic nō aperit,an teneat remiſsio,vel iſtā diutina donatio: ſed dicit ꝙ morte confirmetur,nec gl.declarat. Quid dicemus:breuiter puto ꝙ teneat remiſsio iſta diutina,hoc eſt, quatenus patris voluntas viuentis durat.ar.l.ex anno ff.de do.inter vi.& vxo.& ideo poſtea dicit̃ morte cōfirmari qō, poſtea reuocari.

1 *Pater emancipans filium debet à filio præmiari.*

Donatio facta filio in præmium emancipationis,eſt ſimplex donatio.

h Cùm autem.[h] Si pater emancipauit filium in pręmiū emancipationis ſibi retinet dimidiā vſusfructus:niſi aliud ſit expreſſum. h. d.
1 No.†ꝙ pater,qui emācipauit filium,debet à filio præmiari:& iō verba, q̄ opponuntur quotidie in emancipatione: quia pr̄ donat filio in præmio emancipatiōis, ponūtur impropriè:quia illa eſt ſimplex donatio,vt dixi ī l.vt liberis.ī fi.s.de colla.

Sed cùm. Pro rebus filij in quibus pater eſt legitimus adminiſtrator,habet filius hypothecam à tēpore adminiſtrationis inchoatę. h. d. Opp. s.eo.§.non autem.Sol. Dic vt ibi. Vel dic ꝙ hic loquitur in mala adminiſtratiōe doloſa:ibi in culpabili,&c.

Vm multa. In rebus,quas Imperator, vel Auguſtus donat filiofam. patri vſusfructus nō quæritur.h.d.iſta lex.

1 *Filius in aduentitÿs adit hæreditatem patre ignorante & etiam inuito.*

2 *Filio hæreditatem repudiante,cui datus fuit ſubſtitutus,patre ſuperexiſtente,pater ad hæreditatem admittitur,excluſo ſubſtituto.*

3 *Si filius moritur antequam adeat,pater non poteſt adire.*

4 *Quod hic dicitur, habet locum etiam ſi filio deferatur hæreditas ab inteſtato.*

Vm non ſolùm. Si hęreditatem vel alias res,quæ filio deferuntur,filius adire non vult,pater pōt ea
i pleno iure acquirere.[i] & econtra: ſi pater recuſet,filius ſibi pleno iure acquirit.h.d.
1 Oppo.& †videtur ꝙ filius non poſsit adire ſine iuſſu patris:vt l.ſi quis.§.iuſſum ff.de acqui.hære.Sol. In aduentitijs iura antiqua ſunt hodie correcta. Nam filius poteſt adire patre contradicente:vt hic,et etiam patre ignorante, vt habuiſtis no. in l.j.qui admit.ad bo.poſ. Opp.dicitur hic, idem in contractibus. Contra: quia in contractibus pater obligatur per filiū inuitus:vt l. ſi quis filium.§.etiā. ff.de peculio. Solu.obligatur inuitus de peculio, vt ibi: non inſolidum, vt hic,nec vt legiti

audientia. Andre.Barba.

h ❡Cum autem. Contra hoc vide tex.in l.j.in fi.s.de inoffi. teſta.alias offi.ꝓto.& adde Ang.& Imo.in l.vtrum.ff.de verbo.obli.

h P. PAV. P. ❡Cū aūt.Iſtud procedit ſi pater emancipat filium ſponte, ſecus ſi cogatur,quia male & contra pietatem tractat filium,vide Com.cōſi.lxxxij.incip.caſus talis eſt.

P. FAV. P.

i ❡Acquirere. An autem iſtud habeat locū in hæreditate ꝓfecta cum loquatur ſolum hic text.ī aduentitia,vide Com. cōſ.lxxiij.in j.col.et ad reg.de aduent.vide aliquid p Com. conſ.lxxxviij. ante fi.& iſta lex ꝓcedit etiā in filia maritata qa ſi mortuo marito relicto filio moriat̃ poſtea filius & eius hæreditas deferatur matri quæ habet patrem,ſi repudiat hæreditatem filij pater,poteſt tamen adire beneficio huius l.vide Cō.cōſ.cxv. licet filia maritata videatur eſſe ī poteſtate mariti, ſed illud eſt quo ad debitum carnis & opera, itē inquantum dicitur hic quod patre nolēte ſe ītromittere poteſt filius adire,& ei decerni curator. adde ꝙ debet iſtud cōſtare euidenter,quia in dubio præſumit quod pater vellet adminiſtrare,vide Anto.cō.xviij.poſt prī. An aūt pater poſsit adire,filio in extremis exiſtēte quando filius nō expreſsiſſet voluntatem ſuā an vellet ipſam hæreditatē adire,vide Bar. in rubr.qui admit. ī xxj.char.in iiij. col. & duabus ſe. An autē hodie ex quo pater poteſt inuito filio adire,& econtra filius īuito patre,poterit eorū iuſſu adire.pōit ibidē Barb. & ponit glo.Bar.et Moder.in l.j.s.q admit.vbi vide.& videbi Iaſ.ī vij.et viij. co.qui tenet opinionē Ange. contra omnes alios,item ī illud quod dicitur hic patrem poſſe adire īuito filio,locum habeat in abbate vel p̄lato inuito monacho inſtituto.vid̄ late Iaſ.in l.cum ꝓponas.in antepe.co.C. de hæredi.inſti. concluditur ꝙ ſic. Item an illud quod hic dicitur in hæreditate habeat locum in cōtractibus,ſi contractus fieret nomine filij,qui non vellet eū acceptare,vide Are. in l.qui in aliena. in prin.ff.de acqui. hæredi.in j.col.

i ❡Acquirere. Nota quod iſta lex habet locum in contractibus,ſecundum gloſſ.not.hic,quod facit,quod ſi per ſtipulationem quæſita eſt actio filio pro conſequenda donatione,& ipſe filius nolit eam acceptare,acquiritur patri actio,quod eſt notā dum,licet videatur quod talis actio ex ſtipulatu debeat reuerti ad ſtipulā

tem,renuente filio per legem abſentiæ:& quia ſtipulatio perſonam extraneam non comprehendit.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.de verb.oblig.& l.ſi pro te.alias,pro te.ſ.de dot.promiſ.Quinimo iſta lex eſt correctoria: ideo forte non debet extendi de vltimis voluntatibus ad contractus:& vide gl.hic,in verbo,contractu.& text.j.e.ad fi.Adde Bar.in l.cū ꝓponas.ſ. de hære.inſtit.& ibi Flo. ſequit̃ opinio. Barto.hic,& ibi vide Bald.Et pro iſta opinio.bñ facit tex. j.ea.l.§.ſimili quoq; modo.in ver. quaſi ab initio inſtitutus.& ibi põderat Bar. Sed an pater poſsit repudiare hæreditatem ſine filio delatam filio contẽplatione patris vide gl. ꝙ non,in l.is qui hæres.§.ne filius. ff. de acquiren.hæredi.ſed Bal.ibi dubitat. Et adde ꝙ iſta lex ĩ principio non habet locū ad pias cauſas,ſecundū Bald.in l.j.in xij. col.ĩ ver.ſuper vno ſ.de ſacroſanctis eccleſijs.

mus adminiſtrator. Ita debes hoc intelli-
gere.Itẽ op.qa ſolū in ſex caſibus filiofa-
cõpetunt actiones , vt l.filiusfami.& l.in
factū.ff.de actio.& obli.Sol.iſtud eſt ho-
die additū ab iſto nouo iure. Quæro,po-
a ne[a] ꝙ filio inſtituto datus†eſt ſubſtitutus
2 vulgaris,filius recuſat hæreditatẽ:qs præ-
feratur:an pater authoritate huius legis,
an ſubſtitutus? Gl.dicit præferẽdum eſſe
patrẽ,qa cenſetur vna ꝑſona cū filio:vide
gl.ſuper verbo, recuſante filio.Ego tra-
cto iſtam materiā in materia ſubſtitutiõis
vulgaris,in l.j.ff.de vul.& pupil.& teneo
idem quod gl.dicit hic.Nam effect⁹ ſub-
ſtitutionis vulgaris eſt,ꝙ ſi inſtitutus hæ-
res nõ erit,vel alium miniſterio ſuo hære-
dẽ nõ fecerit,admittatur ſubſtitutus:vt l.
ſi paterfa.ff.de hære.inſti.ſed hic filius,li-
cet non ſit hæres,tñ ex perſona ſua facit
patrem hæredẽ:ergo ſubſtitutus repellit̃.
Præterea de hoc videtur caſus in §.ſiliq;
modo.j.ead.l.vbi dicitur:perinde eſt,ac ſi
ipſe pater eſſet ab initio ſubſtitutus. Quæ-
3 ro ſecūdo,†qd ſi filius moritur antequā
adeat,vtrū pater poſsit adire? Quidā ꝙ
ſic,ſicut hic dr̃ de filio recuſante:licet Ri-
b char. Malū.tenebat cõtrariū[b]:quia quan
do filius moritur,tunc non ſubeſt perſo-
na,quando poſsit repræſentare pater , ſi-
cut dicimus in ſimili. Aliud eſt heredem
repudiare hæreditatẽ,quo caſu põt cõpel
li per fideicommiſſariū: vt l.nam quod.§.
j.ff.ad Treb. Aliud eſt mori hæredẽ an-
te aditā hæreditatẽ,vt l.à quo.§.ſi de teſta
mento.e.ti.Ego idẽ dico eſſe.Pro hoc eſt
caſus in l.ſi infanti.ſ.de iure delibe.vbi ꝑ
filium morientẽ ante aditam hæreditatẽ,
non quæritur patri hæreditas,niſi fuerit
4 filius infans:vt ſ.ad Orfi.l.ij. Quæro,†an
illud,quod hic dicitur,habeat locum ſi fi-
lio deferatur hæreditas ab inteſtato. Glo.

a ¶ Quæro pone. Adde quod Ang.vt refert Pau.de Caſtro. in l.ij.de hære. inſti. in hac quæſtione tenet contra Barto.dicens quod hic text. loquitur qñ inſtitutus adeundo,facit alium hæredẽ:tũc eſt verum quod excludit ſubſtitutum.Sed in quæſtione iſta repudiat, & non facit patrem hæredẽ per ſuam repudiationẽ, ſed aperit viam, cū pater veniat ex diſpoſitione l.ſubſtitutus.non ex diſpoſitione teſtantis, debet fieri quod prouiſio hominis tollat ꝓuiſionem legis , & etiam potentior in his,quæ homo põt, vt l.fi.ſ.de pactis cõuentis vbi ſubſtitutus præfert̃ cõiũcto qui venit per ius accreſcendi,ex diſpoſitione legis in l.iij.§.ſi duo in fi.de bono.poſ.ſecundũ tab.Et credit dominus Paulus,ꝙ iſta opinio ſit de iure verior, vt notatur , licet communis opinio ſit in contrarium,a qua non eſt recedendum.dicit tamen conſuetudo, & per Imo.in l.ſi pater.de hæredi.inſtitu.& hic plene per Iaco.de Belui. in diſputatione ſua,qui etiā tenet contra opinio.Bar.per Bar.in l.iij.ſupra,de her.inſt. Et certe verior videtur opinio Iaco.de Belui.& Ange.per prædicta, & per allegata per Iac.de Belui.hic licet vtraq; opi.videtur ſuſtentabilis , qa filius facto ſuo,ita dicitur facto ſuo facere patrem heredem iuris diſpoſitione ſicut quando hæres inſtitutus decedit,& tranſmittitur ius deliberandi , quo caſu ſecundum communem opinionem excludetur ſubſtitutus,vt in dicta.l.ij.

b ¶ Tenebat contrarium.Credo tamen patrem poſſe adire beneficio iuris deliberandi,per filium in vnum tranſmiſſo.Nam per iſtud ius deliberandi excluditur ſubſtitutus vulgaris:vt tenet Bar.in l.cum proponas.ſ. de here.inſti.Et adde quod no.Bal.in l.j.ſ.qui admit.in viij.op.& allegat in l. ſi infanti.circa pe.col.& Bal.in l.j.de vulg.& pupilla.in q.iiij.principali. & Bald.in l.ij.ſupra,ad Orfici.& Imol.in l.ſi is qui hæres.§.neque filius.de acquir.hær. & hic late per Iac.de Bel.in ſua diſputatione,& per Cyn.in d.l.j.ſ.ad Orfic. Adde vt per Old.conſi.xxxiij.incip.quidam accepit vxorem.

f ✣ P. P A V .P. ¶ Neceſsitate. Vide etiam pro limitatio.huius §.Ang.de Are.inſti.de tutor.in ꝓtin.in gl.j.& in §.in perſonam.inſti.de act. Item circa materiam iſtam adde primo an iſta exceptio , tu non potes eſſe in iudicio ſine conſenſu patris,poteſt opponi ante litem conteſta.an vero poteſt ſemper opponi.vide Alex.in l.ſed ſi de ſua.circa fi.ff.de acquir.hered. nota tamen ꝙ licet filius non poſsit eſſe in iudicio ſine conſenſu patris , poſſet tamen impetrare reſcriptum,& obtinere iudicem delegatum ſine conſenſu patris,dummodo poſtea in agendo præſtetur conſenſus,ponit ad hoc text.quem ibi notat Abb.ad illud propoſitum ſimile in c.cauſam quæ.in ij.col.extra de iu.& de iſta materia maxime in exequutiuis requiritur cõſenſus patris, & de pluribus alijs maxime ſi filiusfam.ſit minor,vide Alex.conſi.ccj.in princ. & an ſeparatus a patre poſsit eſſe in iudicio ſine patre,vide Bal.in l.ij.§. quod obſeruari.in iiij.col.C.de iura.cal.in l.j.in ij.col.ad maced. Itẽ nota ꝙ in caſibus in quibus minor poteſt ſtare in iudicio ſine conſenſu, & authoritate tutoris vel curatoris,in illis poteſt filiusfa.ſine patre.gl.ſing.in c.fina. in ver.regulariter.de iudic.in vj.nunquid autem conſenſus patris præſtito filio in aliquo inſtrumento operetur vt filius poſſit patri obligare, vide Bal.pulchre in l.j. C.quod cū eo.Item an requiritur conſenſus patris in his in quibus patri nõ quæritur vſusfructus,vide Franciſ.conſi.lxxij.in vj.col.Item ꝙ etiā in ſummarijs requiratur tenet Bal.in l.nec quicquam.§.de plano.circa fi.ff. de offi. proconſi.& lega.Itẽ an ipſe filius poſsit dicere iudicium nullum tanquam agitatum ſine patre, vide Pau.conſi.liiij.Item ſi filiusfam. in inſtrumento dicit ſe patrẽ fam. an per hoc reddatur obligatio efficax ſine conſenſu patris,vide Pau.conſi. clxxiiij.Item adde ꝙ ſi filius agitatū iudicium cum filiofa.ſine cõſenſu patris eſt ipſo iure nullū , nec fideiuſſores q ſe obligāt aliquo modo tenentur ad expenſas, vide Ant.cõſ.xviij. poſt princ. & ibi loquitur etiā ſi per errorem fuiſſet decretus curator illi filiofa. quia omnia ſunt nullius mométi. Itẽ ꝙ filiusfa.poſsit implorare officium iudic. ſine licentia patris,& qualiter iſtud intelligat̃, vide Iaſo. in l. nec quicquā.§. vbi decretum.in antepe.col.ff. de of.proconſul.& lega.in l.j. C. qui admit.in iiij. col. Item an ſufficiat in fine iudicij allegare quẽ filiumfa. vbi iudicium reddatur nullū , licet aliter nõ probetur ꝙ ſit filiuſfam.quaſi eius pater præſumatur adhuc viuere, vide Cepol. cautel.cxliiij. Areti. late in l. ſed ſi ſua.co. iiij.de acqui. hæred. Item an vbi proceditur ſummarie & ſine figura iudicij requiratur. Bald.in §. de plano. de quo.ſ. tenet ꝙ ſic,ſed contrarium ſentit ipſe in l. iij.§.ſed vtrū.de minor.vide Natam in dicta.l.ſæpe.in §.ſing.in antepenul. chart.in v.quæſtio. princip.ad fin.Item quod de dote aduentitia filiusfamil.poſſit eſſe in iudicio ſine conſenſu patris & idem in his in quibus non requiritur vſusfruct.patri, vide Iaſ.in l.ij.§.quod ſi in patris.in iiij.col.ff.ſol.matrimo.Item quod in peculio profectitio poſsit filiusfa.eſſe in iudicio ſine conſenſu patris, vide Bar. in c.quod quibuſdam.in j.col.de fide inſtr. Item quod in materia dotis filiuſfam.poſsit eſſe in iudicio ſine conſenſu patris, vide Barb. in conſil.xlvj.in ij. parte col.xij.

dicit ꝙ ſic,& bene.Item an illud,ꝙ hic di-
citur in filio,habeat locū in ſeruo.Glo.di-
cit quòd non vt l.cùm proponas ſ.de hæ
re.inſtit.Item an hæc lex habeat locum in
querela.Dic vt in gl.

1 ☞ *Pater cogitur filio litiganti conſentire, & iudicium ſine eius uoluntate eſt nullum.*
2 *Conſenſus patris,an requiratur in omni iudicio.*
3 *Patri nolenti conſentire,quomodo imponatur neceſsitas.*
4 *Si pater noluit cõſentire,& iudex procedit in cauſa, quādo ualeat iudicium.*
5 *Filius ſi agit ut procurator,conſenſus patris non requiritur.*
6 *Filius tutor agit ſine patris conſenſu.*
7 *Præceptū in confeſſum factum filiofa.ſine patris conſenſu an ualeat.*
8 *Ex ſententia interlocutoria continente aliquid dari ,uel fieri,oritur actio in factum.*
9 *Filius an poſsit eſſe coram arbitro ſine patris conſenſu.*
Filiusfami.põt compromittere ſiue patris conſenſu.
10 *Conſenſus patris requiritur ab initio.*
11 *Si pater ab initio non conſenſit,ſed poſtea,an iudicium conualidetur.*
12 *Filius in caſu caſtrenſis peculij,vel quaſi agit ſine patris cõſenſu.*
13 *Filius in publicis criminibus quod poſſit eſſe in iudicio ſine patris conſenſu.*
14 *Filius agens contra patrem,agit ſine eius conſenſu.*
15 *Pater poteſt conſentire filio per epiſtolam,vel per nūcium.*

c Neceſsitate.[c] Hic eſt notabilis
§.& etiā ſingularis
ſecundū lec.quam reputo veram,breuiter
hoc dicit.In rebus,in quibus patri non q̄-
ritur vſusfructus:quia non vult, cogitur
pater filio in iudicio cõſentire.Hoc dicit
ſecūdum lect. quam intendo tenere. Vel
aliter ſecundū lect.communẽ.Filius non
poteſt eſſe in iudicio ſine conſenſu patris
1 h.d. No.†quòd pater tenetur filio conſen
tire in iudicio. No.ꝙ iudicium ſine patris
voluntate eſt nullum. Ad primū opp.qñ
quis compellitur litigare,non valet iudi-
cium,vt l.ij.in princi.ff. de iudi.Sol. Pater
hic non cogitur litigare , ſed cogitur liti-

c ¶ Neceſsitate. In materia huius §. dicas iſtum §. non habere locum , quando filius habito conſenſu patris in iudicio , fuerit demum condemnatus: & actio in factum ,intentatur contra eum pro exequenda ſententia. quo caſu nullus erit neceſſarius conſenſus in hoc iudicio.Secundo glo. eſt de hoc multum not.in l.iij.§.ſed vtrum.in gloſ.olim. alias in gloſ. non fraternale.ff. de minor.& ibi dixi.Item limita,niſi iure extraordinario ageretur, ſecundum gloſ.l.j.& ibi Bartol.ſupra qui admit. Facit l. ſi filius.ſi cert.peta. Item limita,in omnibus caſibus , in quibus minor poteſt eſſe in iudicio , ſine conſenſu patris,ſecundum Specul.in tit.de actore.§.j.verſi.ſed nunquid in caſibus. de quibus in c.fina.de iudic.in vj.vide gloſ.ibi in verbo,regulariter. Et de materia huius §.vide Iacob.de Belui.in ſua diſputatione in ſummario ibi: conſentire. & non ſufficit in hoc caſu præſentia cum taciturnitate , ſecundum Ioan. Andr.in c.final. de iudic.in vj. Adde quod Bald. quem ſequitur Paul. de caſtr.dicit,quod pro opinio.glo.& Alexand. & antiquorum eſt caſus in d.c.fina.de iudic.Nam ibi datur regula quod filiusfam. non poteſt eſſe in iudicio ſine conſenſu patris.& illa regula generalis non poteſt intelligi , niſi in caſibus,in quibus ipſe filius agit,& agere poteſt : quia ſibi competit exercitium actionis.Et ſic quando pater non habet vſumfru. qualitercunque non habeat,ſiue quia nolit,ſiue quia non poſsit:quia ſi haberet, exercitium actionis competeret patri,non ſibi:vt j.eod.§. vbi autem & poſtea ab illa regula excipit caſum,ſcilicet in cauſis beneficialibus , de quibus pater non habet ſe intromittere:quia non habet vſumfructum.Et ratio eſt,quia talia cenſentur potius caſtrentia,vel quaſi,& illis dicitur militare deo,nec requiritur conſenſus patris in alijs non beneficialibus,quæ non reputantur caſtrẽſia, & in quibus filius non militat , poſito quod pater non habeat vſumfructum , nec ſit legitimus adminiſtrator,ſaltem debet interuenire ad interrogandam eius ꝑſonā,per illud c.fi.& dicit Pau.de Caſt.ſe vere putare quod hæc fuerit mẽs Imperatoris.de quo vide per eum,eius conſi.lv.

ganti conſentire. Ad ſecūdum opponitur[a],& videtur quòd
a filius poſsit agere ſine conſenſu patris, vt ſupra,de colla. au-
thentic.quòd locum. Solu. ibi eſt caſus ſpecialis.Oppo.ff.de
mino.l.denique.§.ſed vtrū.vbi fit executio filiofami.ſine con
b ſenſu patris.Gl.dicit[b] aliud in actione in factum,quæ datur
pro executione,aliud in actione principali. Ratio,quia cùm
pater primò conſentit,& poſtea videtur conſentire in execu-
tione.certe nec ibi,nec in aliqua lege digeſtorum reperitur ꝙ
pater teneatur filio conſentire,vnde poterimus ſoluere,vt ſol
uam inferiora contraria.Opp.ff.de noxa.l.ſi noxali.& ſequẽ.
& Inſti.de noxa.§.fi.Sol.Gloſſatores noſtri communiter di-
2 cunt,†ꝙ in omni iudicio requiritur patris conſenſus.& ſic il-
la iura corriguntur per iſta.Et eſt ratio,quā gl.ponit hic,circa
principium:quia filiusfa.non videtur integer homo:& ideo
requiritur patris conſenſus ad eum integrandum.Quidā ali⁹
gloſſator antiquus,qui vocatus eſt dominus Otto,intelligit
iſtam legem aliter,& eius lec.ponitur in gl.mag.in fin.& dicit
ꝙ hæc lex non dicit quòd in omni iudicio requiratur patris
conſenſus:ſed dicit hic,quòd in rebus,in quibus pari nõ quæ-
ritur vſusfructus,quia non vult,poteſt aduerſarius dicere fi-
lio agenti,vel defendenti,volo quòd pater tuus conſentiat iu
dicio in ſignum repudiationis:ne poſsit poſtea venire,& di-
cere iudicium nullū,quia ſibi competat vſusfructus,& exer-
citium,cū de repudiatione in iudicio non conſtet,& dicit Im
perator quòd cogetur pater in hoc filio conſentire,in ſignū
huius repudiationis.Hic eſt verus caſus huius legis,& proba
tur primò ex continuatione tex.vt potes videre aperte,& ſe-
cundum hoc iura antiqua remanent incorrecta. Probo,de iu
re antiquo poterat agere filius ſine conſenſu patris,vt d.l.ſi no
xali.& Inſti.de noxali.§.fi.de iudi.l.omnem.& l.tam ex con-
tractibus.& ſic de iure antiquo erat integer homo filiusfami.
ſed per iura Codicis ꝑſona filij non eſt diminuta,nec ius eius,
imò aucta:quia ſibi quæritur proprietas,quæ olim non quæ-
rebatur.Vnde non eſt dicendum ꝙ hodie non ſit integer ho
mo,cum olim eſſet.Per hanc rationem tenebat Iacob.Butri.
opin.Otto.quā tenebat Iacob.de Are.do.Rich.ma.& domi
nus Cyn.eam videntur tenere,& ego puto eſſe veram.Pro-
bo primo per §.ſequentẽ,vbi quādo filius eſt minor,& patri
non quæritur vſusfructus,datur filio curator,qui põt actio-
nem exercere.Vide tex.in §.ſinautẽ in ſecunda.Sed ſi eẽt ve
rum quòd filiusfa.non eſſet integer homo,requireretur cõſen
ſus curatoris,qui ſuppleret defectum ætatis. Item conſenſus
patris,vt redintegraretur perſona filij diminuta per patriā po
teſtatem,requireretur.Sed hoc eſt falſum:qa conſenſus ſolius
curatoris ſufficit. Ratio,quia quando datus eſt curator hære-
ditatis illius filij,conſtat de patris repudiatione:ideo nõ eſt ne
ceſſarius eius cõſenſus in ſignum iſtius repudiatiõis. Pro hoc
eſt tex.in auth.vt li.ma.& auiæ,in prin.vbi in rebus, in quibus
patri non quæritur vſusfructus,quia non poteſt , filius maior
habet omnimodā adminiſtrationem : ergo non requiritur pa-
tris conſenſus in omni iudicio,ſed ſolū in iſto,vt patri nõ quæ
ratur,quia non vult,requiritur conſenſus in ſignū repudiatio-
nis.Pro hoc eſt text.in auth. vt lice.matri & auiæ.pro hoc etiā
eſt caſus extra,de iudic.c.j.lib.vj. vbi in caſibus in quibus non
quæritur patri vſusfructus,quia non poteſt, nõ requiritur pa-
tris cõſenſus:& ſic puto opi.Otto. eſſe veram & veriſsimam.
Dic ergo,aut loquimur de iure antiquo,aut hodierno. Primo
caſu aut loquimur in caſibus,in quibus actiones per filiū quæ-
rūtur patri pleno iure:tunc nõ poteſt filius agere ſine cõſenſu
patris,qui nõ habet actionẽ:vt l.ſi pupilli.§.videamus.de neg.
ge.Poſſet tamẽ agere tanquā cõiuncta perſona patris: vt l.ſed
& hæ.in prin.ff.de procu. Aut loquimur in caſibus,in quibus
actiones remanẽt apud filiū,ſed exercitiū patri competit:tunc
aut pater eſt præſens & non poteſt filius ſine conſenſu patris.
Aut eſt abſens:& tūc ſecus:vt l.ſi lõgius.ff.de iud.& l.ſi vnus.
§.ſi filio.ff.de mino. Aut loquimur in caſibus in quibus actio-
nes remanent apud filiū pleno iure: & tūc patris cõſenſus non
requiratur:vt l.miles.§.j.ff.de caſtr.pecu. & hoc in agendo,ſed
defendere:poteſt filius ſine conſenſu patris indiſtinctè:vt l.iij.
§.ſed vtrum.de mino. & l.omnẽ.& l.tā ex contractibus. de iu
di.& d.l.ſi noxali.& l.ſeq.ff. de noxa.Si verò loquitur de iure
hodierno : tunc aut loquimur de profectitijs : & iura antiqua
non ſunt immutata:vt l.cū oportet.in pri.
ſ.eo. Aut loquimur in aduentitijs: & tūc
aut patri q̄ritur vſusfructus:& filius nul-
lo modo poteſt agere nec defẽdere:qa ſi-
bi non cõpetit adminiſtratio,ſed patri:vt
ſ.ti.j.l.j.& j.eo.l.vbi autẽ.& §.filij.Aut pa
tri nõ quærit̃ vſusfructus tūc aut quia nõ
vult:& requiritur patri conſenſus in ſi-
gnū repudiationis, vt hic.Sed ſi de repu-
diatione alias non conſtaret in iudicio,vt
quia eſſet datus tutor,vel curator: ꝓpter
patris repudiationẽ non requiritur patris
conſenſus:vt j.§.prox.Si verò patri nõ q̄
ritur vſusfructus,quia non põt ſibi quæ-
ri:tunc patris conſenſus non requiritur.
vt j.§.proxi.& in auth.vt li.ma.& auiæ. in
princ.& extra,de iudic.c.fi. libro vj.Hoc
etiam apparet in caſtrenſibus,vel quaſi, ĩ
c quibus patri [c] non poteſt quæri vſusfru
ctus,nec eius conſenſus requiritur:vt l.j.
§.j.ff.de caſtren.pec.& ſ.de epiſ.& cleri.l.
ſacroſanctæ.Idẽ in alijs iudicijs,quæ agi-
tantur ſuper rebus,in quibus nullus cadit
vſusfructus:vt d.l.ſi noxali.ff.de noxali.
& in alijs caſibus,in quibus ipſe filius cõ
ueniretur.Ita debes intelligere hanc ma-
teriam. His opi.expeditis, veniamus ad
3 glo.noſtras.Primò†quæro, qualiter im-
poneretur iſta neceſsitas patri.Dicit gl.
pignoribus captis, & mulcta indicta, &
alijs remedijs prætorijs:vt l.j.§. quid er-
go.de vent.inſpi.in contrarium facit In-
ſti.de acquiſi.per arr.§.fi.Sol.ibi pater nõ
cogitur defendere,ſed bene cogitur filio
4 conſentire.ita loquitur hic.Quæro†ſecū
dò,quid ſi pater interpellatus non cõſen-
tit,& iudex procedit in cauſa.an valeat iu
diciū.Videtur quòd ſic,quaſi ſufficiat in-
terpellatio ſuper hoc:vt l.j.§.exegit.vt in
poſſeſ.leg.In cõtrarium videtur.ꝙ nõ ſuf
ficiat:quia debet cogi cū effectu conſenti
re:vt d.l.j.§.fi.ff.ꝙ quiſque iur.Gl.nõ de-
terminat.Dicūt quidam ꝙ debet cogi cū
effectu conſentire.Nam interpellatio be
ne ſufficit ad cõſtituendū quẽ in mora,nõ
ad inducendum conſenſum:mihi videtur
ꝙ debeamus ſic dicere: Aut filius agit,
aut conuenitur.Primo caſu requiritur cõ
ſenſus verus:nec ſufficit,patrẽ ſuper hoc ĩ
terpellari.Nā cum ipſe pater ſit legitimus
adminiſtrator,vel ſaltẽ de hoc dubitetur,
niſi filius legitimet ſuam perſonā,non de
beat audiri:cū ante omnia debeamus inq
rere de perſona:vt l.ſi quæramus.ff.de te-
ſta. Sed ſi pater eſſet vilis perſona: tunc
nõ putarẽ interpellationẽ ſufficere:vt l.ſi
dotẽ.§.eo aūt tꝑe.ff.ſol.mat.Idẽ ſi ipſe eſ-
ſet abſens tanta abſentia,ꝙ haberi nõ poſ
ſit:ar.l.ſi longius.ff.de iud.Sed ſi filius cõ
uenitur,tunc puto interpellationẽ factam
patri ſufficere:ſiue dicamus Patris cõſen-
ſum requiri ad perficiendū perſonam filij
ſecundum opin.gloſſ.ar.d.§.eo. autem tẽ-
pore.ſiue dicamus eius conſenſum reqri
in ſignum repudiationis:nam non veniẽ-
do videtur repudiare:vt l. ſi eo tempore.
5 j.de remiſsi.pigno. Quæro tertiò,†quid

a ¶ Ad ſecūdā oppo. Vide Bar.in l.j.ſ.qui admit.Doc.in l.qui aliena.de acq. hæredita.

b ¶ Glo. dicit aliud. Vide Inſt.de acti.§. actionem autem de pec.alias eſt §.actiones autẽ de pe. per Bar.in l.ne quicquā. Vide Bal. in authẽ. quod locum.in j.co. de colla.Et in materia huius §. ſcias ꝙ vbicunque filius cõſtituitur curator alicuius adulti,et huic conſtitutioni pater prædicti curatoris conſenſit,& tunc ſine cõſenſu patris poterit dictus filius agere.Iſta eſt gl.multum ſing.in l.Titius Lucius Caium.ſ.de admi.tu.in gl.ij.ſecūdum Bal.not.in hac l.fi.quod tene menti perpetuo.Item limita hunc §.procedere in peculiaribus,quādo eſt conceſſa ipſi filio adminiſtratio ꝑ patrem.Iſta not. dixit ang.in l.filiusfami.ff.de dam . infec. facit in argum.c.qui generaliter . de procur.in vj. Item alias dixi, quod iſte §. limitatur non procedere in filiofami. xv. annorum . qui in iudicio fuiſſet, & proceſſus,& ſententiam conſecutus eſſet in fauorem eius: quoniam non redderetur proceſſus , vel ſententia nulla propter defectum cõſenſus patris:quia ĩ hoc ſunt priuilegiati minores,vt conſenſus, vel authoritas, quæ alias eis erat neceſſaria,non requiratur ĩ his,quæ ſunt fauorabilia eis:vt not.Cy. Sali. Ful.in leg. non eo minus .ſupra d̄ ꝓcur.gloſſ.in l.j.qui legi.perſo.Et hanc limitationem in ſpecie ab aliquo ſcriptā non inuenio , & eſt de mente.Spec.in titu.de actore.§.j.verſicu.ſed nunquid in caſibus,ĩ quibus minor &c.iuncta deci. Cy.prææalleg.Adde dictum do.Alex.dicit quod hanc limitationem ab alio ſcriptam nõ inuenit.qđ idem voluit Pe . de Anch.conſi.lxxij.ꝓ quo facit quod conſuluit Ro.conſi.ccc-cliij.quod ſtante ſtatuto,qđ minor non poſsit contrahere,niſi ſeruata certa ſolennitate:ꝙ ſi tamẽ cõtrahit in eius vtilitatem,contractus valet,& tenet.

✣ P. P A V.P.

c ¶ In quibus patri. Contrarium in hoc tenet Bart.in tract. differ.inter ius ciui-

ſi filiusf.agit vt procurator, an requiratur
patris cõſenſus? Glo.videtur dicere ꝙ ſic:
& ſecundũ hoc eſſet correcta l.filiusfa.§.
ipſe quoq;.ff.de procu. Sed omnes doc.te-
a nent cõtra[a] iſtam gl. & eſt hodie caſus ex-
tra,de procur.c. qui generaliter.§.j.lib.vj.
6 Quæro † an filiusfa. tutor poſsit agere
ſine conſenſu patris. Gl.determinat ꝙ ſic,
7 & bene. Quæro † quid ſi [b] præceptum
b eſt factum filiofa. tanquam in confeſſum
ſine conſenſu patris:an valeat. Glo.diſtin-
guit. Aut fuit præceptũ in cõfeſſum ante
lit.conteſt.& valet.aut poſt lit.conteſt. &
nõ valet: quia dicitur ſententia. Tu verò
ſic dicas. Aut quis vult agere contra filiũ-
fa.ex cõfeſsione ſola:& tũc poteſt:quia il-
la confeſsio magis eſt contractus, quã iu-
diciũ,ſecũdum Azo.quia etiã minor, qui
non poteſt eſſe in iudicio,obligatur confi-
tendo:vt l.certum.§.minorẽ.ff. de confeſ.
& filiusfa.contrahẽdo habet ligitimã per-
ſonam,quantũ eſt in ſui prejudicium: vt l.
fi.§.j.ff.de verb.obli.& l.omnem. & l.tam
ex contractibus.ff.de iudi. Si alius vult a-
gere ex præcepto ſibi filio facto:tũc ſi qui-
dem tenemus opi.glo. ꝙ ipſe filius non ſit
integra perſona:certè non poſsit agi con-
tra eum: quia nõ habet legitimã perſonã.
Si tenemus opi.quam tenui, ꝙ conſenſus
requiratur in ſignum repudiationis debe-
mus diſtinguere cauſam ſuper qua proceſ-
8 ſit conſenſus:vt ſ.dixi. No.tamẽ † ex iſta
c gl.ꝙ ex ſententia interlocutoria,[c] quæ cõ-
tinet aliquid dari vel fieri, oritur actio in
factũ: vt plenè dixi in l.à diuo Pio. circa
prin.ff.de re iudi.& vide iſtam gl. Quæ-
9 ro, † an corã arbitro poſsit eſſe filius ſine
patris conſenſu. Gl.dicit ꝙ ſic, per l.iij.§.
ſed ſi filius.ff.de pe. Tu dicas, Aut quęris
an filius ipſe poſsit compromittere.& cer-
tè põt:quia cõpromiſſum eſt contractus.
Ita intelligatur gl. Aut quæris an acta ꝑ
eũ valeãt,ita ꝙ ſortiantur effectum, ac ſi
eſſent facta coram iudice,vt l.cũ antea.ſ.
de ar.& tunc tenendo opi.gl.ꝙ filius non
eſt integer homo,non valẽt acta ꝑ eum,
ſicut nec corã iudice:vt l.j.ff.de arbit.ſed
ſi teneamus opi.quã tenui,eſt diſtinguen-
dum ſuper qua cauſa fiat cõpromiſſum,
10 vt ſ.dixi. Quæro †,quo tẽpore requirat̃
d conſenſus patris[d].Certè videt̃ ꝙ ab ini-
tio:vt l.momentaneæ.ſ.qui leg.perſo.
11 Quæro,† quid ſi ab initio[e] pater non cõ-
e ſenſit,ſed cõſenſit poſtea, an iudiciũ vali-
detur. Gl.dicit hic ꝙ non, vt habes in ea.
Breuiter ſi tenemus opi.gl.ꝙ ratio huius
§.eſt,ꝙ filiusfa.non ſit integer homo: gl.
dicit verũ. Nam ſi negociũ peccat in alio,
quã in conſenſu, per ſequentẽ ratihabitio-
nem non confirmatur retro: vt l.obſerua-
re in fi.ff.de offi.proconſu.& le.& no.per
Dy.in c.ratihabitionẽ, extra de re.iu.lib.
vj.per Cy.in l.fi.ſ. ad Mace. Si teneamus
opi.quam tenui: dico ꝙ quotieſcunq;, &
quandocunq; de patris repudiatione con-
12 ſtet,ſatis eſt. Quęro,† quid ſi filiusfam.
agit in cauſa caſtrenſis peculij, vel quaſi,
an poſsit ſine patris conſenſu. Gl. dicit ꝙ
non.& ſic ſunt correcta iura antiqua. Cõ-
f trarium tenui [f] vobis:& ita tenent cõmu-
niter docto.vt l.miles.§.j.de caſtren.pecu.
& eſt caſus hodie in d.c.fi.de iud. Quæ-
13 ro,an in † actionibus publicorum crimi-
num, filius poſsit eſſe ſine conſenſu pa-
tris in iudicio. Glo.videtur dicere quòd
non:& ſic ſunt correcta iura antiqua. Cõ-
trarium tenent omnes docto.in l.poſt.§.
j.ff.de his qui.vt indig. Maximè enim,cũ
hæc ſit cauſa,in qua pater,nec habet,nec
habere poteſt vſumfructum: ſed ea quæ
14 dixi ſ. Quæro,† quid ſi filius agit con-
tra patrem: an requiratur patris conſen-
ſus. Gloſſ.dicit quòd non.dic vt in ead.
Sumus expediti de tota gloſſ.quæro,ſi
requiritur patris cõſenſus: an requiratur
g in quolibet actu, an ſufficiat ab initio[g]
conſentire ei,vt agat vel defendat. Puto
ſufficere,ſi ab initio conſentiat. Idem vi-
detur hic velle glo.in ſolutione cõtrarij.
l.denique.§.ſed vtrum.de minor. Quę-
15 ro † quando pater conſentit filio,an poſ-
h ſit conſentire per epiſtolam [h] vel per nũ-
cium. Videtur ꝙ non,ſicut dicimus in ti-
more: vt l.obligari.§. tutor.ff.de autho.
tu. Contrarium puto verum,arg.l.hono-
res.circa fin.ff.de decurio. Nec obſtat ꝙ
dicitur de tutore: quia aliud eſt authori-
tas,aliud conſenſus. Nam conſenſus põt
adhiberi per epiſtolam:ſecus in authori-
i tate,[i] vt dixi in l.ſi quis mihi bona.§.iuſ-
ſum.ff.de acquirẽ.hære.quod no.per gl.
& Imol.plenè in c.dudũ. de re.eccle.non
alie.li.vj. Multa alia eſſent quęrenda cir-
ca materiã iſtius §.quæ ponit.Spe.latè in
titu.de actore.§.j.verſi.item excipitur ꝙ
eſt filius.& ſeq. Tamẽ ex his,quæ ſuprà
dixi,apparet ſolutio omnium, & appa-
ret in quibus bene dixi,& in quibus ma-
le. Licet tenuerim vobis in hoc §.opin.
Otto.qui ſine dubio verior eſt,& de iu-
re:tamen conſulo quòd in iſtis opin.non
ponatis vos:ſed adhibeatis patris conſen-
ſum,qñ poteſtis:quia ſatis tutius eſt &c.

1 ☞ *Filiofami.minori datur curator ratione hæreditatis, non perſonæ.*

2 *Libellus,in quo quis dicit ſibi eſſe ius agendi,eundi ad talẽ fundum per talem fundum,quòd procedat.*

k **Sinautem.** [k] Si fili⁹ minor diſcor-
dat à patre, idem iuris
eſt quòd ſuprà:tamẽ cum filius ſibi quæ-
rit procuratorem ſibi datum adminiſtra-
1 bit.h.d. † No.ꝙ qñ filiusfa.eſt minor,nõ
datur curãtor ꝑſonæ,ſed hæreditati, ſeu
bonis,vt hic vides.gl.ſuper verbo,hære-
dati.vide queſtionẽ de facto quã habui:
ponamus ꝙ dicat inſtrumẽtũ curę filijfa-
mi.curia dedit curatorẽ tali filio ad admi-
niſtrãdũ bona talis hereditatis ſibi obue-
niẽtis:an valeat talis datio. Videt̃ ꝙ nõ,
vt hic puto cõtrariũ:nã hic tex.videt̃ ex-
cludere ꝙ nõ det̃ curator ꝑſonę:vt ꝑ hoc excludat̃ patria po-
teſtas: ſed ex forma illi⁹ inſtrũ curatorij hoc cõprehẽdit:ergo
&c. Pręterea, vide ĩ ſimili,lex dicit ꝙ ſeruitutes ſunt iura præ-
diorũ.& dicit̃ alibi,ſentẽtia prędio dat̃:vt l.q alienа.§.fi.ff.de
2 neg.geſt. Sed pone † ꝙ dñs dicit in libello,vel iudex in ſentẽ-
tia,ſibi ius eſſe eũdi ad talẽ fundũ per talẽ fundũ:videt̃ ꝙ non
procedat libellus:nam nõ eſt ius ſibi,ſed prędio. Tamen lex
dicit contrarium:vt l.iiij.in princip.ſi ſer.vend.ergo &c. Idem
l in propoſito dicamus[l].

m **Similique modo.** [m] Etiã in caſtrẽſibus, ꝙ fili⁹ re-
cuſat,patri q̃rit̃. h.d. Hic nou⁹
caſus. No.ꝙ dixi in ſummario. Ex quo dicũt doct.ecõuerſo,
ſi fili⁹ eſt inſtitutus ex cã ꝓfectitia,cõtẽplatione patris, & pa-
tre recuſante q̃rit̃ filio. No.ſcđm iſtũ tex. quaſi ipſe pater ab
initio

le & cano. in pe.col.

a ❡ Tenent contra. Filiusfa. poteſt agere: vt procurator alterius,ſine cõſenſu patris. In contrariũ facit tex.in l. quæſitũ. & ibi ꝑ Bal. & doc. de hoc ff.de ĩ ius vocã.& ideo eſt deciſio in c.qui generaliter. in ij.reſpõ.de procu. in vj.ꝙ non requiratur cõſenſus patris, & quod no.glo.in l. lis nulla.ff.de iud. in ſimili,ibi dũ dicit, niſi hoc faciat alieno, &c. Adde ꝙ hodie eſt approbatũ in c. qui generaliter. §.j. de procur.lib.vj.

b ❡ Quæro quid ſi. Et quid ſi ſententia eſt lata cõtra filium,an poſsit exequi cõtra patrẽ, Vide Lu.Ro. cõſi.clij. And.Barb.

c ❡ Sententia interlocutoria. Et per Bar. in l.iij.§.ij. idem ſcribit.ff.de procu.

d ❡ Conſenſus patris. Vide gl.Bar. & do. & Bald. in l. ſi quis mihi.§.iuſſum.de acquir,hæredi.& vide Bal.in l.j. in iij.op.ſ. qui admit. vbi dicit ꝙ non requiritur in præparatorijs iudiciorum cõſenſus patris, ſed in lit. conteſta.& cũ gl. hic concordat Bal. in l.ſi cũ dotem.§. ſi pater.ff. ſol.ma. & ibi requirit̃ conſenſus alieni agenti,vide quod requiratur in lit. conteſt.l. ſi cum dotem. §. eo autẽ tempore. ſol.ma. & ibi docto. maxime Pau.de ca. quem omnino vide. Quando autem debeat apponi, vide Bart.in l.licet.C.de procu.& ibi dixi.

P. PAV. P.

e ❡ Ab initio. Vide Alex.in l.ſi cum dotem.§. eo autem tẽpore.ff.ſol.mat.facit deciſio Inno. in c. cũ conſuetudine. extra de cõſuetudine. Ange.in l.fundum.ff.de ſerui.ruſti.prædi. & Bal.hic ſequit̃ Frãc. Are.conſi.xiij. vide Paul. late conſi.liiij. vbi etiam ponit an ſufficiat cõſenſus ꝑſtitus ante litem cõteſtatam. Item an ratihabitio patris, validet iudicium, vide Ant.conſil.xviij. Item de eo dictũ eſt de licentia generali, vide etiam Areti.in l.ſi quis mihi bona. §.iuſſum. in vlt.col. de acqui.hæredi.

f ❡ Cõtrarium tenui. Vide hic per Iac. de Belui. in diſputatione per Bar.in l.inter liberos.§.j.de adult. per Dyn.& Imol.in l. ille à quo.§. filius. cum ſeq.ff.ad Treb. Iacob.de Are.Bart. & Bal. Ange.& Sali.hic tenent contra glo.& etiam Iacob. Butr.Sed Cy.hic tenet glo.adde Specu. in titu.de actio.§.j. verſic.item cũ agit. & ibi Ioã. Andr.qui refert alios ita tenere per d.l.miles.

g ❡ Ab initio. Et pro hoc facit, quod not. Bal.in l.j.ſ.de ſacroſan.eccl.in repeti.in viij. colũ. vbi dicit ſufficere generalem licentiam datã filio per patrẽ, ꝙ teſtetur ad pias cãs, ad hoc ꝙ no. Bal.in l.ij.§.ꝙ obſeruari. in iij.col. de iura.calũ.& Bal. hic, Bal.in §.proxi. Sed an iſte cõſenſus præſtitus in cã principali,trahat̃ ad cãm appellationis, Vide Cy.& Bald.& Sal. in l.inuitus.ſ.de procur. Adde an pater, qui in iudicio ſatiſdedit,videatur ꝓ filio conſenſiſſe. Ioan. And.ĩ addi.ad Spe. in ti.de act.§.j.verſi. ſed qđ ſi pręſente patre litem conteſtatus eſt.

P. PAV. P.

h ❡ Per epiſtolã.vide Alex.in l.ſi cũ dotẽ, §.ſi patri.in ij.col.ff. ſolu.matri.& in l.ſi qs mihi bona.§.iuſſum.in princip.ff.de acqui.hære.

P. PAV. P.

i ❡ Secus in authoritate. Quod ſit differentia inter authoritatẽ & cõſenſum in patre quando præſtat filio maiori vel minori,vide Are.cõſil. clx.in iij.col.

k ❡ Sinautẽ. De materia huius §.vide plene Spe.in ti.de actore.§.j. ver.ſed & filius.ver.in ꝓmiſsis. et verſi.ſed nũquid.

P. PAV. P.

l ❡ Dicamus. Idẽ ſequitur & refert Ange. Aret.inſti.de tute.in prin.in gl.j.

m ❡ Similiq; modo. Vide Imo.in l.ſi qs mihi.§.iuſſum.de acquiren.hære.Cy.& Bal.ſ.ea.l.in prin.& Cyn.hic, & Ludo. Ro.ĩ l.is qui hæres. §.fi.eo.titu.

a ❡ Vbi autem. Sed de vno quæro, an ex his, & de alijs caſibus, quibus pater alienat bona filij,qui filius eſt minor,ſed in tali alienatione requiratur decretum iudicis.& Azo in Summa huius tituli, tenet ꝙ non. & doct.in l.de rebus ff.de tranſa.vbi etiam dicunt ꝙ pater poteſt etiã ſuper relictis compromittere,ſuper rebus aduentitijs filiorum:ſi loquamur in cõpromiſſo neceſſario ex forma ſtatuti ſecus dicit in tutore. l.ſi plures. & ibi dixi. Et illud dictum Azo.refert Bal.in l. præſes.ſ. de tranſac. & per iſtum tex.decidetur facti q.quod ſi quis eſt obligatus ad quinquaginta annua:habens duo milia in bonis,inſtituit vxorem in vſufructu omnium bonorum,& Titium hæredem vniuerſalem, non debet ante oĩa deduci de hæreditate quantum valet actio ad quinquaginta,ſed ſalua debet remanere tota ꝓprietas duorum milliũ, & de fructibus ſoluendum eſt ante omnia debitum annuum,& de reliquis vxor ꝑcipiet vſumfructum. & ita etiã ſequitur Mat.in vij. no.& vide no. Bar. in l. cum alimenta. ff.de ali.lega.

P. PAV. P.

b ❡ Adminiſtratione. Quid autem ſi pater faciat aliquas impẽſas in talibus rebus, an filius teneatur,an vero cẽſeatur pater donare,vide Barto. in tracta.de duobus fratri. in vltima. columna.

c ❡ Committi. An pater agẽs pro filio caueat de rato: Et aduerte, quod in hoc vltimo caſu, in quo Bar. videtur dicere, quod ſi agit nomine proprio, tenetur cauere, niſi hoc inducat communio actionis, vt in dote. Adde quod hoc non videtur poſſe procedere in terminis iſtius legis,& ſimilium: quia impoſsibile eſt quod agat nomine proprio. Nam ille ſolus poteſt actionẽ nomine proprio mouere, qui poteſt alienare,& non alius l.ait prætor.§.eſt enim ff.de iure deliber. ſed pater non poteſt alienare.l.j.ſ.de bo.mat.igitur &c.Sed hoc videtur ſenſiſſe Bar. in d.l.j.ſ.ti.j.& ideo hoc ſimili modo poſſet intelligi, quãdo pater eſſet reus: quia quilibet poteſt defendere etiam inuitum.l.j.ff.de ſol. ſed in agendo non video.Et ita videtur intelligi quod notat Bart. in d.l.ſi filius. qui ſatiſd.cogan.vel niſi intelligas res in caſu d.§. voluntatem. propter communionem actionis.quod hic videtur velle Bart.& plene per iſtum tex. dicit hic notanter Ang.quod in aduentitijs nihil poteſt facere pater ſine conſenſu filij.quid intelligit,niſi forte eſſet infans:per ea,que dixi ſ.titul.j.l.j.& tex.hic.& adde Bar.in l.j.in iij.col.tit.j.ergo &c.Et aduerte ne hęc apoſtilla te decipiat:quia non eſt regula illa,quod qui non poteſt alienare,non poſsit agere: ſed loquitur in ſuo caſu,ſ.cum hæres deliberatam adeat hæreditem,non poteſt alienare rem hæreditariam,nec eam in iudicium deducere. Dicendum eſt ergo generaliter,quod quicunq; habet de conſuetudine,vel ex conſtitutione,vel ab ipſo,vel alio iudice ordinario adminiſtrationem.is poteſt agere & conueniri ſine conſenſu alterius:vt ff.quid cuiuſq; vniuerſi.nomine.l.fina. & vij.q.j. quia ſunt.Et,vt meis detur audacia ſcriptis,hæc ſunt verba Spec. in ti.de acto.§.fi.verſic.quid de clericis.vbi ſpecifice de patre mentionem facit, & dicit quod poteſt actionem mouere per ſe.data opin. Alexan.pro vera, ſequeretur quod ſacerdotes capellarum, qui non poſſent alienare,non poſſent agere ſine conſenſu epiſcopi: cuius contrarium eſt verum: vt per Specul.vbi ſupra.

d ❡ Filijs autem. Vide Bar.in l.iij.ff.ſolu.matri. An filio poſsit ſolui ſine patre in caſibus,in quibus patri non acquiritur vſusfructus.& adde Bal. in l. qui aliena.§.vno ff.de neg.geſt.& in.l.j.in prin.ſi ſer.ven. Adde quod Dyn.con ſi.xxj.refert Ioan. And.in addi.ad Spec.in tit.de ceſ.ac.§.j.verſi.ſed nunquid minor.dicit quod ſi filius actionem quæſitam ex ſuo contractu,ſine conſenſu patris cedat,patre poſtea ratificãte,quod valet ceſsio:licet in principio nõ valeret:quia cedere eſt alienare,& alienare non poteſt,vt hoc.§.& ratificare a principio,& ex poſt facto ſunt paria,cum confirmet etiam a iure prohibito:vt l.fi.C.ad Maced.& l.ſed Iulianus.§.pe.ff.eo.& quia pater facta per filium confirmat non ſolum expreſſe,ſed etiam tacite,vt ff.de acquir. hered.l. qui aliena.ſecundo & tertio reſponſo.

initio &c.ad id quod dixi ſ.eo.l.§.j.&c.

1 ☞ *An quando pater agit, debeat ſatiſdare iudicatum ſolui.*

a **Vbi autem.** [a] Vbi filius volũtate
patris adit, ſibi pro-
prietas quæritur,patri vſusfructus cũ ple-
b na adminiſtratione,[b] excepta alienatione:
& niſi in caſib⁹ neceſſarijs hac lege expreſ-
ſis.h.d. Opp.& videtur,ꝙ filius poſsit a-
gere ſiue cõſenſu patris:vt in aut̃.quod lo-
cum.ſ.de colla. Sol. Specialis caſus eſt ibi.
1 Quæro,† quãdo pater agit,vtrũ debeat
ſatiſdare iudicatum ſolui, & rem ratam ha-
beri. Glo.diſtinguit,aut hoc facit vt legiti-
mus adminiſtrator:& non tenetur cauere
vt l.fi.§.defenſionẽ.de admi.tut. Aut hoc
facit vt extraneus: & cogitur ſatiſdare vt
l.ſi filius. qui ſatiſdare cog. vbi gl.h.d. Idẽ
videtur tenere Dy.in ca.ratum.de reg.iu.
lib.vj. Contra hoc facit.ff.ſol.ma.l.ij.§.vo-
luntate. Ideo dominus Iac.But.diſtingue-
bat tres caſus. Aut agit pater vt legitimus
adminiſtrator: aut hoc facit vt extraneus:
& dic vt in iſta gl. Aut agit nomine pro-
prio,non vt legitimus adminiſtrator, ſed
requiritur conſenſus filij, propter cõmu-
nionẽ actionis: & tunc cogitur cauere de
rato:vt d.§.voluntatem. Sed contra hoc
opp.de iſto tex.qui dicit, adhibeatur etiã
filiorum conſenſus.ergo apparet quòd de-
bet caueri de rato pro eo:aliàs nõ eſt tutũ
aduerſæ parti,ſicut in d.§.voluntatem. So-
lu. quod hic dicitur, adhibeatur filiorum
conſenſus.do.Iac.de Belui.dicit,ſcilicet ta-
citus. quod ſatis placet. Nã eo ipſo quod
filius ab initio conſentit patri adeunti, vi-
detur conſentire ei ꝙ ſemper actionẽ mo-
ueat,& defendat tanquam ſi perfectè eſ-
ſet dominus:vt l.j.ſ.tit.j. Præterea,nõ ani-
maduerto,quòd iſta cautio de rato poſſet
c committi [c]. Nam aut filius non habet ra-
tum: & pater tenetur ipſe tanquam filio
repudiante:& ſic iudicium eſt validum,vt
in ſua perſona, Aut filius veniens habet
ratum:& tunc nõ poteſt committi, Alia,
quæ ſunt in hoc.§.ſunt clara.

d **Filiis autem.** [d] Filij non poſſunt
de aduentitijs abſq;
e patris voluntate diſponere in contractu,[e]
nec in vltima volũtate.h.d.Gl. mouet hic
aliquas quæſtiones ſatis faciles. Vltimò
gl.ſignat contrarium,& non ſoluit. Vide
gl.ſuper verbo, dominium. in fi.glo.Sed
hic loquitur,quando alienatio erat prohi-
bita propter alium ibi, propter ſeipſum,
vt patet in.d.l.ſi pignus. Quæro,licet fi-
lius non poſsit alienare,an poſsit ſuã per-
f ſonam obligare [f] obligatione perſonali.
Tex.& gl.videntur velle ꝙ ſic,in l.& hæ-
redi.§.filia.& §.ſeq.ff.de pac.dic vt ibi.

Vbi autem. Hęreditatem infanti
delatam poteſt pater
pro infante adire,vel repudiare reſtitutio-
ne in integrũ filio reſeruata:& ſemel reſti-
tutus,iterum non reſtituetur.hoc dicit.

g **In ſeruis.** [g] In his quæ momẽto per-
manſura ſunt penes filiũ,
patri nõn quæritur vſusfructus.h.d.

De hæreditatibus decurionum, nauiculariorum,&c. Rubrica.

LEX I.

h **S**I quis nauicula.[h] Hæreditas eorũ,qui in hac[c] rubrica nominantur, ſi ſucceſſores ab inteſtato nõ habent,quæritur illis qui ſunt de eorum collegio.h.d.totus iſte tit. Hoc,quòd dicit de decurionibus,nota quod quando decedit aliquis de conſiliarijs ſine hærede ab inteſtato,non ſuccedit fiſcus: ſed ordo conſiliariorum de illo conſilio.

e P. PAV. P. ❡ Diſponere in contractu. Circà iſtam materiam inquantum gl. hic forat quæſt. an talis alienatio firmetur iuramento, aduerte quia Bald. Ang.Socy.& Pau.de caſt.in l. & hæredi.§. filiusfamil. ff. de pact. & ibi vide Cur. & alios Moder. faciunt quæ dixit Pau.conſil.cccxvj. & iſta videtur vera ſententia licet aliqui ſenſerint contrarium. vide in d.§.filiusfam.& procederet etiam iſta pars: ſi ſtaret ſtatutum quod filiusfam. ſepatus a patre poſſet ex quolibet contractu ſe obligare tã quam paterfa. quia deberet intelligi de contractu valido. ſecundum Bald.in.l.j. C. de euict. & ita alias conſuluit Cur. & quod etiam fideiuſſores dati in tali alienatione non teneantur. Item quod iſta alienatio nõ reconualeſcit mortuo patre ſecundũ Bald. hic Pau.de caſt. conſi.cxxv.& alias cxxvij. Item cum filiusfami.poſsit talia aduentitia donare cauſa mortis ſine cõſenſu ſuperioris, vide Roma.cõſil.dxij. Itẽ de materia, & an filiusfam. poſsit donare ex iuſta cauſa vide Pau.cõſi.cxxvij. Item an lata ſententia contra filiũ poſſit fieri exequutio in bonis aduẽtitijs, vide Roma. cõſi.cliij. quid autem ſi pater conſentiat filio donanti cauſa mortis rẽ pleno iure, in qua ipſe habeat vſumfruct.an videatur renunciare & illa extinguatur: ac ſi iã fuiſſet alicui creditori delegata & in ea authoritate iudicis pro vtendo vſufructu. quouſque eſſet ſibi ſatiſfactum vide mirabiliter Antonium de Butrio, in conſilio octauo. per totum. Item quod quando filius diſponeret in vtilitatem ſuam & patris valeret, vide Bald.in l.quæcunque ſupra eodem.& per gloſſ.ibi. Iaſon in leg. iuſiurandum.quod ex conuentione.§.pupillus.in fine de iureiurando& de eo quod dictum eſt ſupra de patre conſentiente,an videatur renunciare vſuifructui. vide Ancha.conſilio cxvj.in j. dubio aduerte tamen quod ſi filiusfamilias debite contraheret,poſſet fieri executio in talibus bonis aduentitijs, etiam in præiudicium vſusfructus,cum ſit data adminiſtratio talium bonorum filio per patrem,vel in proprietate tantum ſi non cõceſsit adminiſtrationem, vt per Alexan. poſt Bart.in l.ſi finita.§.fin. ſi de vectigalibus.in penultima charta,de damno infecto.

f ❡ Obligare. An filius poſsit ſuam perſonam obligare obligatione perſonali:& ſenſit Barto.in.l.fin.§.j.de verborum obligationibus. Adde tu text.in l.fin.§.fin.ſ.communia de lega.& Alex.in conſil.xviij.col.ij.in princip.in ij. volumine.

g P. PAV. P. ❡ In ſeruis. Vide in ſimili quæ habes ad Bartol. in l. qui ſic.ff.de ſolu.vide Iaſon.in l.quoniam contra.circa fin.C.de teſta.& quæ ipſe ponit in l.non tantum.C.de lega.prope fi.vide etiam ibi alia in contrarium,& ibi in fin.quid dicatur momentum.Item an & quando ius momentaneum habeatur in conſideratione, vide Bald.in c.j.in ij.col.extra de cauſa poſ.& proprie.

h ❡ Si quis nauicula. Si decedit aliquis de conſiliarijs ſine hærede. Et facit ad not.in l.j.ſupra,vnde vir & vxor.& per Mat. in tractatu ſucceſsionis ab inteſtato.in vltim.artic.princip.Item adde quod dicit Bald. in l. repetita.in fine.ſupra de conſtitu.pec.quod ſi decedit mercator de vniuerſitate ſine hærede,alij ſuccedunt ſibi in bonis,quæ habet ibi,non in alijs.& allega.tex. in argumentum optimum in l.diuus.ff.de iure fiſci. Et quid de nobilibus qui habent homines ſuos decedentes ab inteſtato, an eis ſuccedant. Baldus hic notat quod ſic.

a ℂLibertatis.In qua rubrica nihil dicit: ideo ſequitur alia,videlicet.
b ℂAdita. Vtrum ad confirmationem codicillorum requiratur aditio hæreditatis: vide Bar.in l.is q in teſtamen.de fideicõ.
c ℂReliquorũ. Vide Bar.in.l.ſi is cui in libertate. de conditi. indebi.
d ℂPræuenit. Vtrum hæres poſsit præuenire executorem, vide ꝙ no. Bart.in l.ſi ſeruus.& ſ.e. & etiã poteſt præuenire epiſcopum, ſecũdum Bal. in l.nulli.in iiij. col.de epiſc. & cleri. per ſpe.in ti.de inſtr. edi.§.nũc vero.ver. denuo. Adde quod Bal.conſuluit, quod hæres poteſt præuenire executorẽ, eius conſil.cxviij.ij. vol.
e ℂNo.Dicit gl.ꝙ ex l.correctoria poteſt argumentum ſumi, plene per Bartol. & ibi dixi.ff. ad Syll.l. ſi quis.
f ℂSi contra. Vide ꝙ habes in l.voluntas. ſ.de fideic.vide quæ dixi in l. vbi lex. ff. de vſuc.& ibi Bart. & hic no.in.l.filiusf. §.diui. de legat.j. & vide hic,an appellatione veditionis,veniat omnis contractus: adde Bal.in.c. j.de controuer.inter do.& emph.vbi vide. & adde quod habetur ſ. l.vniuerſos. j.ne rei do. vel tem. & in l. ſtatuliberi a cæteris.de ſtatuli.& gl.no.in fi.C. de prędi. curia. libro x. & no.Bald.in l.j.fin.de alie.fund.quod notatur in l.fin. quod ibi dixi.ſ.de re.alie.non alie.& in.l.j.C.ſi aduerſus tranſa.& in l. alienationis.de ver. ſig.& quæ no.Bart. in l.filiusf.§. diui. de legat.j. & ibi Imol. conſuluit Baldus in conſil.incip,in Chriſti nomine, quidam habuit vxorem do. Ioan. quod ſi ſtatutum vetat mulierẽ, vel minorem alienare, vel modo aliquo vendere,ſeu obligare,non habet locum in reſtitutione ſeu libertate. C. de prædi.cur.lix.x.l.ij. quo caſu ſtabimus iuri communi. Nec plus ibi dicit Bal. Tu adde ad hoc quæ dixi poſt Barto.in l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact. Et an prohibita alienatione, ſit prohibita pignoratio, vide in l.quorũ. ff. de pignor. Abb. Sic. in capitulo.j. de his quæ fiunt a præla.ſine conſen. capituli. dicit not. quod

Incipit liber ſeptimus.

De vindicta libertate. Rubrica.

1 ☞ *Decretum interpoſitum ex falſa cauſa, fauore libertatis non reſcinditur.*

LEX I.

EOrum qui. Vno modo legitur, in decretis interpoſitis, ex cauſa falſa in iure: vera tamẽ in facto: alio modo legitur ecõtra: & ſecundũ vtranq; lec.
1 breuiter hoc videtur dicere: Decretũ † ex falſa cauſa interpoſitũ fauore libertatis[a] non reſcinditur.h.d.ſecundum vtranq; lecturam.

De teſtamentaria manumiſsione. Rub.

1 ☞ *Ad confirmationem codicillorum,an requiratur quod ſit adita hæreditas.*
2 *Vtrum appellatione reliquorum contineatur liber rationum.*

LEX II.

EX teſtamento. Quæro,† vtrum ad confirmationem codicillorum requiratur, ꝙ ſit hęreditas adita[b]. Textus eſt in l. fina. in princip. j. cod.& eſt tex.in l.iiij.ff.de fideicommiſ.li.
2 †Quæro vtrum appellatione reliquorum[c] contineatur liber rationum. Tex.eſt in l.ſi ita fuerit.§.quæſtio. de fideicom.lib.

De fideicommiſſ.libertatibus. Rubr.

LEX VI.

DEberi. Hæc eſt bona lex, quid ſi diſcordãt in pretio? Certè iudicis officium debet interuenire in concordia. Caſus eſt in l.alieno.§.fin. de fideicom. lib. & de communi ſer.manu.l.j.circa prin.

1 ☞ *Quid importet verbum placuerit.*

CVm proponas. Oppo.& videtur,quòd iſtud relictum libertatis ſit captatorium:vt l.nonnunquam.de conditio.& demonſ. Solutio hic confertur in voluntatem hæredis: ibi in voluntatẽ extranei. Item opp.quòd videtur quòd in voluntatem hæredis non poſsit conferri: vt l.ſenatus.§.legatum.de le.j. Sol.ibi fuit collatum in liberam voluntatem hęredis, ſi voluerit:hic non in liberam volũtatem,
1 †licet fuit dictum,ſi placuerit:nam intelligitur arbitrio boni viri.caſus eſt in lege, Thais.§.ſorore.de fideicommi.lib.qui eſt no.ad hoc.Facit pro ſtatutis:conſueuit dari libertas certis hominibus faciendi quicquid placuerit.ibi eſt tex.not.de alijs verbis, putauerit. & ſimile habetis in l. ſi ſic. ff.de leg.j.

1 ☞ *An executor habeat actionem, cùm hæres præuenit ſoluendo legata ad pias cauſas.*

CVm quidam. † Quæro quid ſi hæres præuenit[d] in ſoluẽdo legata ad pias cauſas,an executor habeat actionẽ.
e Tex.eſt no.[c] in l.ſi libertus ſub conditione.§.j.de bo.lib.& ibi Dy.tangit.

De latina libertate tollenda. Rubrica.

1 ☞ *Ex lege correcta poteſt argumentum ſumi,ſi ſit in corpore iuris incluſa:alias non.*

LEX vnica.

CVm dedititii. No.gl.ſuper verbo,imaginem, quæ dicit† ꝙ ex lege correcta poteſt argu.ſumi, ſi ſit in corpore iuris incluſa,non alias:vt gl.in l.j.in prin.de cõiun.cũ eman.li. eius. & in c.authoritate.de conceſ.prębend.lib.vj.

De communi ſeruo manumiſ. Rubrica.

1 ☞ *Regula,ut quis non cogatur inuitus uendere,in quibus caſibus fallit.*
2 *Regula,ut quis non cogatur inuitus emere,quibus caſibus fallit.*

LEX I.

IN communes. No.bene regulam l.nec emeret†.ſ.de iur.deli.ꝙ quis nõ cogatur emere,nec vẽdere. Iſta regula fallit hic fauore libertatis. Simili ratione fallit in l.ij.in fi.de pa.q fil. diſtra. Itẽ fauore vltimæ volũtatis: vt l.ſi equo. ſecũdũ vnũ caſum.ff.de leg.j.Fallit etiam in odium dñi atrocitantis ſeruum: vt Inſti.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.§.fin. Itẽ fallit in odium mentientis: vt ff. de act. emp.l.Iulia.§.ſi Titius.Item fallit etiã in l.quãuis.ff.de pig.act. ſed improprie: nã fallit,quia creditor ibi nõ cogit̃ vendere, ſed oſtendere pignus debitori, qui vult
2 illud vendere.† Alia verò regula,vt quis non cogatur inuitus emere,fallit in caſibus ſpecialibus. Primò in l.Iulianus.§.idem Celſus.ff.de actio.emp.& l.communi diuidundo.§.fi.ff.cõi di.& in l.cùm in fundo.§.ſi fundus.de iu.do. Et in iſtis caſibus eſt rõ fallendi,ne quis inuitus in communione viuat:contra l.ſi nõ fortẽ.§.ſi centum.ff.de condi.inde.& l.fundus ille.cum gloſ.ſua.ff.de contrahen.empt. Fallit etiam fauore vltimæ voluntatis, in d.l.& ſi equo.ſecundum alium intellectum.Fallit fauore eccleſię,in aut.de alie.emph. §.ſi verò. ſecundum prædictum.Item fallit fauore fiſci: vt l.cotem ferro. ff. de pub. iud.quod nota.

verbum, venditio, non comprehendit in ſe donationẽ neque permutationẽ: per Bar.in l.fi. C.de prædi.cur.lib.x.contra l.ſtatulib.& l.voluntas.de fideicom. concludit ꝙ vbi fit commemoratio pretij,verificatur tantũ in venditione vulgariter, & ſtricte ſumpta: vt l. fin. de pred.curia.Sed vbi nõ fit mentio pretij, tunc capitur largo modo, niſi in materia odioſa. Sed propter cõmunẽ vſum loquendi,qui regulariter attenditur,& cõtra propriam vocabuli ſignificationem.l.libellorum.§. quod tamen Caſſius.& l. Labeo.de ſuppel. leg.c. ex literis.de ſpon.capietur verbum venditio, pro ſpecie diſtincta ab alijs contractibus, vt capitur ibi, & in d.cap. Et iſtis adde Baldum hic,& quod poſt eum ſcripſi.ad hoc quod no. Bal.in l.j.in iij.col.ſ. de rerũ permu. Adde circa principium apoſtillæ, dũ alleg. Bald. quod pro illa parte facit,qđ conſuluit Roma.conſi.cclxxx. & cccxciij.ꝙ ſtante ſtatuto quod mulier nõ poſsit alienare ſine conſenſu duorum propinquorũ, qđ nihilominus poterit quietare maritũ de fructibus bonorũ paraphernaliũ.

De ſeruis Reipub.manumittendis. Rubrica.

1 ☞ *In creatione ſyndici uniuerſitatis quòd debeat interuenire authoritas ſuperioris.*

LEX I.

SI ita. Lego hanc legem & l.ij. de decur.in l.nulli.ff.ꝙ cu.vni.no. No.†,ꝙ in creatione ſyndici vniuerſitatis, debet interuenire authoritas ſuperioris. Aliter dixi de hoc in l. actor.ff.rem ra.ha.

De vſucapio.pro empt.vel pro tranſacto. Rubrica.

1 ☞ *Res quæ non poſſunt ex diſpoſitione legis alienari,uel ex diſpoſitione defuncti, non poſſunt uſucapi.*
2 *Venditione prohibita per teſtatorem,uidetur pro habita donatio.*

f SI contra.[f] Nota ex hac lege † quòd res quæ non poſſunt ex diſpoſitione legis alienari, vel ex diſpoſitione defuncti non poſſunt vſucapi. Nota etiam primam gloſſam huius l.quã allegauit,† quod prohibita venditione per teſtatorem,videtur prohibita donatio.Ita tenet gloſſ.hic Ita videtur tenere tex.in l.voluntas.de fideicom.vt ibi dixi.

VEnditioni. Hic nota primò,quòd probo, nõ reprobo.Secũdò nota ꝙ vſucapio abſorbet dominium.h.d.

SI patrem. No.ex iſto fine,ꝙ res vi poſſeſſa,nõ põt vſucapi,donec in poteſtate domini reuertatur.h.d.Hoc tamẽ quod dicit,dñi,intelligo,id eſt eius qui eſt expulſus: vt probatur.ff.de pecu.l.certè.§.penul.

CVm ſit. Iſtã legem intelligo,qđ res eſt furtiua,ſecundũ ius creditoris:& iſto reſpectu nõ põt vſucapi.Sed ſi extraneus ſurripuiſſet, eſſet furtiua,etiam reſpectu domini.Ita probatur.ff.pro ſocio.l.fi.& de vſucap.l.ſequitur.§.ſi rem.

EX cauſa. Intellige ſecũdũ verã opinionẽ de eo, quod datur ex cauſa tranſactiõis, non de eo, quod ex cã tranſactionis retinetur: tunc in eo non transfertur dominiũ,nec vſucapiendi cõditio:vt l. ſi pro fundo.ſ.de trãſact. qđ tamẽ intellige,vt perfectè dixi ff. e. l.j.

De vſucapione pro donato. Rubrica.

LEX. III.

IRritam. De iſta materia vide plenè in l.Celſus. ff.de vſucap.

De vſucapione pro dote. Rubrica.

1 ☞ *Maritus eſt dominus rei dotalis.*
2 *Maritus poſsidet rem dotalem.*

LEX VNICA.

1 REs. Ex hac lege apparet,†ꝙ maritus eſt dominus rei dotalis: quia ſi in eum transferretur dominiũ,nec vſucapiendi conditio ſecundũ regulam poſitam in clauſibus.ff.de cõtrah.emp.et.l.Põp.
2 §.ſi iuſſu.cum ſua glo.de acqui.poſ.Item apparet, †ꝙ maritus poſsidet rem dotalem. Si enim nõ poſsideret, nõ vſucaperet. Probatur in l.Pomponius.§.ſi in dote.de acqui.poſ.

De vſucapione pro hærede. Rubrica.

LEX. II.

NIhil.[a] In ſuis hæredibus ceſſat vſucapio pro hærede.h.d.tex.& gl.Rationẽ ponit gl.& not.gl.ibi itẽ hoc dicunt quidã &c.In hoc vtrũ exiſtentia ſui hæredis operetur aliquid, quãdo habuit hæredẽ.Dy.tangit in l.apud Iulianũ. §.Idẽ Iulianus.ff.ad Treb.in l.ij.ſ.de iu.deli.plenius in l.ſi filius qui patri.de vulg.& pup. Quærit gl.an mala fides de-
b functi tranſeat ad hæredem.[b] Dy.de hoc plenè in ca. poſſeſſor.de reg.iur.lib.vj.Ego tetigi vobis,& glo.tangit in l.Pomponius.§.cùm quis.de acqui.poſſeſ.

Communia de vſucapion. Rubrica.

1 ☞ *Colonus an poſsideat.*

LEX. I.

1 QVi ex cõducto. Gl.intrat materiam hic,†vtrum colonus poſsideat.Et cõſtatꝙ nõ. ſed nũqd admittatur poſſeſsio,ſi colonus deijciatur,videbitis in l.fin. j.de acqui.poſſeſ.

LEX II.

IAmpridem. Res fiſcales non poſſunt vſucapi.h.d.

Si mala. Mala fides authoris,nocet ſucceſſori vniuerſali.hoc dicit.

De vſucapione transformanda. Rubrica.

1 ☞ *Ad præſcriptionem & ꝙ requirantur titulus, & bona fides,& poſſeſsio cõtinuata, & quòd idem ſit in uſucapione.*
2 *Mala fides ſuperueniens non interrumpit præſcriptionem:ſecus de iure Canonico.*

LEX VNICA.

CVm noſtri. Reiectis aliorum temporum curriculis,vel circulis,res mobilis vſucapiebatur triennio,à poſsiden-
c te titulo & bona fide:[c] nec ſuperueniẽs mala fides eã interrũpit:& ſublata eſt differentia rerũ italicarum,& ꝓuincialiũ.h.
1 d.Tene mẽti. Quod†ad præſcriptionem requiruntur titulus,& bona fides, & poſſeſsio cõtinuata idẽ in vſucapione. Itẽ
2 no.ꝙ† mala fides[d] ſuperueniens non in-
d terrumpit præſcriptionem.Secus de iure
e Canonico:[e] vt in c.ij.de re.iu.lib.vj.

De acquiren.& retinenda poſ. Rub.

LEX. I.

f PEr liberam.[f] Per liberã perſonã q̃ritur poſſeſsio ignoranti:vſucapiendi conditio demũ ſcienti.h.d. Gl. tua tractat quãdam materiã,et eſſent duę materiæ. Primò,qualiter debet hoc intelligi, an vtroq; gerente in aĩo.ab altero tãtũ,an q̃ratur dño. Habuiſtis tex.in l.fi.ſ. ſi quis alteri,vel ſibi.& probatur in l.qui mihi donatũ.ff.de dona. Scdò gl.intrat hic materiã,quomodo poſſeſsio q̃dã habet multũ facti,& parũ iuris,quædã multum iuris,& parũ facti,&c.ꝙ plenè examino in l.ſi is qui pro emptore.ff.de vſu.

1 ☞ *Poſsidens ſciente venditore,præſumitur quod ei fuerit poſſeſsio tradita.*
2 *Si præcedit titulus,poſtea ſequatur poſſeſsio,in dubio præſumitur poſsidere ex titulo præcedendi.*
3 *Teſtis interrogatus de poſſeſsione,rectè aſsignat rationem ſui dicti per hæc uerba,dico Titium poſsidere:quia uidi eũ locare,fructus recolligere,& alia,ut dominus facere.*
4 *Traditio poſſeſsionis,an poſsit probari per inſtrumentum.*

g MInus.[g] Hæc eſt bona lex. In his,ad quę quis tenetur, patientia habetur ꝓ conſenſu. h. d. Op.de l.qui vas.§.vetare.ff.de fur.vbi in dubio quis præſumitur contradicere.Solu.hoc eſt verũ,niſi in his,quæ quis tenetur facere.hic eſt caſus hic. Nota er-
1 go ꝙ†qui poſsidet ſciente venditore,prę-
h ſumitur ꝙ ei fuerit poſſeſsio tradita,[h] vt hic.Et iſtud,ꝙ tex.dicit,diu, denotat facti accidentiam,non iuris miniſterium,ſecundum gloſſ.& bene:hodie tamen in inſtrumento venditionis ponuntur illa verba, quam rem conſtituit ſe ſuo nomine poſsidere.Item quia dedit ei licentiam ap-
i prehendendi,&c.Item debes ſcire[i] ꝙ† ſi
2 præcedit titulus,& poſtea ſequatur poſſeſsio, in dubio præſumitur poſsidere ex titulo præcedenti:vt no.in l.quædam. ff.de rei vend. Nota illa verba quæ di-

Et adde quod Bal.cõſ. cccxlv.ꝙ l.ij.huius tit.ij. ꝙ præceptũ factum filijs minoribus ne diuidant,non eſt nuda:ideo non eſt valet diuiſio ſi cõtra fiat.
a ℂNihil.Iſte tex.eſt ſingu.ſecundũ Bal.& adde ſimilem in l.ij.§.fi.
a P. PAV. P. ℂNihil. Vide Alex.in l.ſi filius qui patri.in vltima.co. ff.de vulg.& pupil.& in l.qui ſe patris.in iiij.col.C.vnde lib.Iaſ.in l.j.in x.co.in prin.C.qui admit.
b ℂAd hæredẽ. Vtrũ mala fides authoris noceat ſucceſſori:tu vide Bar.in l.cũ hæres.& q̃ ibi dixi ff. de diuer.& temp.p̃ſcript.
c ℂEt bona fide. Et de iſta bona fide, quomodo intelligatur,vide Bar.in l.in debiti.§.ſed ſi nũmi. ff.de condi.inde. Vide Bar. in l.ſi de eo. §.j.ff.de acqui.poſ.
d ℂMala fides.Et ſic videtur ꝙ glo.in l. itẽ ſi res.de alie.iud. mu.cau.fa. per quã ſolet limitari auth. malæ fidei.non procedat iure canonum vt hic in gl.vide Inſtit.de acti.in §. ſed iſtæ.
P.PAV. P.
e ℂDe iure canonico. Aduerte tamen ꝙ licet de iure canonico mala fides ſuperueniens interrũpat præſcriptionem, ſecus eſt ſi ſuperueniat dubietas vide Alexan.& Aret.in l.iij. §.genera.ff.de acqr.poſſeſ.
f ℂPer liberam. Nota iſtum tex.qui videtur reqrere factũ eius cui per præſcriptionẽ acquiritur. De quo ĩ c.accedẽs. in gl.de præbẽ. qđ no.Io.and.in tit. de teſte.§.nũc videdũ. verſ.ad hoc opponitur.& quæ ſit ratio, quod vſucapiẽdi cõditio hæc non acquiritur ignorãti, vide Rap.& Oldra.in l.j. §. per procuratorẽ. ff.eo.& per Imo. in l.poſſeſsio.§.fi.ff.eodem.
g ℂMinus.Et de hac l.minus.videquę habentur in leg. iij. in prin.ff.de acquiren. poſ.
h ℂTradita.Quo ad probandum traditionem poſſeſsiõis, ſufficit probari me poſsidere,ſciente vẽditore. Adde Bal.in l.inducias.ſ.de rei vẽdi.vbi idem poſt Iaco.de Are. Secus ſi ab eo non habuiſſet titulum, per nota. Bald.in leg.ſolennibus.de rei vendi. ꝑ Bar.in l.celſus in vj. col.de vſuca.& vid Bal.hic,& quod ibi dixi. Vide Bal. in l. pen.in xj.co.de exc. rei iudi.
i ℂScire.Per Bart.in l.cum ſolus.& in l. Celſus.de vſucap.Ita intellige ſi poſsidens pro parte ſua adimplenit contractum:alias ſecus.Ita nota.dixit Bal.in l.ſuper longi.ĩ pe.col.de præſcri.longi.temp.

cit tex. omniáq; vt dominum geſsiſſe. Et 3 ex hoc habes, ꝙ † teſtis interrogatus de poſſeſsione, recte aſsignat ratione͂ ſui dicti, per hęc verba: Dico Titiũ poſsidere: a quia vidi eum locare, [a]fructus recolligere, & alia, vt dominus facere ſolet. ar. huius l. facit ff. de ſol. l. Titia. Plus dicit gloſ. noſtra hic: quia etiã ſi non ſit dominus, in dubio iſti actus pręſumũtur fieri tãquam b à domino.[b] † Quærit̃ hic, vtrum poſſeſ4 ſio tradita poſsit probari per inſtrumẽtũ. Hic text. facit quòd ſic, dũ dicit: licet em̃ inſtrumento, &c. Tu dic quòd traditio poſſeſsiõis ciuilis bene poteſt approbari per inſtrumentũ. Dum dicit, conſtituit ſe ſuo nomine poſsidere: ſed traditio poſſeſsionis naturalis, ſeu corporalis ita demum põt probari per inſtrumentũ, ſi inſtrumentum eſſet cõfectum in cõſpectu fundi. Ita poſſet intelligi l. prædia. ff. e. & ibi dixi poſt Iac. de Aret. & doc. hic tangũt. Ex illis ergo verbis inſtrumẽti, quæ dicunt, vendidit, tradidit: non probatur c poſſeſsio [c] tradita: niſi in cõſpectu fundi tũc eſſent prolata illa verba. Vide do. Ia. de Are. in d. l. prædia. ꝙ eſt notandũ, ꝙ ꝑ illa verba, tradidit, vẽdidit: videt̃ cõcedere authoritatẽ, ſeu licẽtiã accipiẽdi poſſeſſionem ſua authoritate: vt d. l. prædia.

d **DOnatarum.** [d]Infanti quęritur poſſeſſio rei ſibi traditæ. h. d. Oppo. de l. j. §. adipiſcimur. in fi. ff. e. Multę ſol. dant̃ finaliter Dy. dicit. Quædã ſunt res ĩ quibus infantis cadit affectio, vt in aliquo iocali: & tũc ei quæritur poſſeſsio, vt hic. Quædam ſunt, in quibus non cadit eius affectio: & tunc ſtatur contrario.

LIcet. Poſſeſsio nudo animo non quæritur: ſed nudo animo retinet̃: & qui ad poſſeſſionem non accedit metu perſonæ, poſſeſsionem non perdit. h. d. Circa legem noſtram eſſet vidẽdũ, quid ſit poſſeſsio, & quotuplex, & qualiter acquiratur, & qualiter perdatur, & quid ſit poſſeſsiõis effectus. Iſta omnia examinãtur ff. eo. l. j. in prin. in illis gl. mag. Qui volunt repetere, trahunt hic: & ibi ego dixi plenè.

1 *An emens à colono, qui rem tradat, præſcribat.*

e **CVm nemo.** [e] Nemo põt ſibi cãm poſſeſsionis mutare, nulla cauſa ſupueniẽte legitima. h. d. Hæc lex legitur in gl. noſtra duobus modis, vel tribus. Primò ꝙ colonus meus rẽ meã alteri vendidit. quod nõ placet: quia per hoc dñs priuaret̃ poſſeſsione: vt l. peregre. §. quibus. eo. ti. Secundò modo legit̃, ꝙ ſibi primò voluit poſsidere, poſtea alteri vẽdidit, & tradidit. Iſta lect. laborat eodem morbo cum precedenti. Alij dicunt ꝙ hic colonus emit ab eo, quem ſciebat non dominum terræ. licet habeat titulum, non tamen habet poſſeſsione͂. non enim poteſt mutare cauſam poſſeſsionis ſuæ. Hic eſt verus caſus, & no. in hac l. Circa iſtam legem primò eſt quærendum, quot modis mutetur cauſa poſſeſsionis. Dic vt in gl.

1 Secundò † quęritur, quid ſi aliquis emit à colono, & colonus ſibi tradidit: vtrum iſte talis emptor poterit pręſcribere? Et determinat gl. tua ꝙ ſic per l. nõ ſolum. §. quod vulgò. ff. de vſuca. Difficultas hui9 quæſtionis pẽdet ex hoc, quia ab vno habet titulum: vt à colono: ab alio habet poſſeſsionem, vt à domino. & text. in l. eum qui. §. pen. ff. de publi. videtur requirere ꝙ quis habeat titulum & poſſeſsionem, ab eo. Gloſ. tangit ff. de vſuc. l. cùm ſolus. & ibi perfectiſsimè examinaui.

SI nulla. Qui occupat poſſeſſionem ſine cauſa, tenetur eam reſtituere. hoc dicit.

IMproba. Poſſeſsio vitioſa non prodeſt ad vſucapionem. h. d.

PEr procuratorem. Hanc legem habuiſtis ſ. eod. l. j. Dic vt ibi.

NEc ex uera. Iuſtus titulus & improba poſſeſsio ad vſucapionem nõ ſufficiunt vt l. ſi ex ſtipulatione. ff. eodem.

NEmo. Poſſeſsio nõ prodeſt ad vſucapionem. h. d.

f **VItia.** [f]Vitia realia tranſeũt ad quẽlibet ſucceſſorem. h. d. Hoc eſt verũ in vitijs realib9, & quaſi realibus: vitia verò perſonalia, vt eſt mala fides, trãſeunt cũ vniuerſali ſucceſſore, nõ ad ſingulare͂. Videbitis j. tit. j. l. j. de iure tamen canonico videtur aliud vt not. per Dy. in c. poſſeſſor. de reg. iur. lib. vj. [illegible]

g **EX libris.** [g]Iſta eſt vna de cõſtitutiõibus, quas Ro. commendat. Oppon. de l. iij. §. quod ſi ſeruus. ff. e. & l. peregre. §. quibus. eo. ti. So. quatuor ſunt caſus. Primus quando ſeru9 vel colonus deijcitur. Secũdus qñ ſeruus, vel colonus vẽdidit, & tradidit. Et iſtis caſib9 dominus poſſeſsione priuat̃, vt legibus cõtrarijs. Quãdoq; ſeruus vel colonus delinquit poſſeſsione͂, vel perdit: & iſtis caſibus nõ priuatur dominus poſſeſsione. Ita loquitur hic, &c.

De longi tẽporis præſcriptione. Rubrica.

1 *Vitium litigioſi purgatur tranſactione facta ſuper re, ſeu ſuper cauſa: ſecus ſi ſuper inſtantia.*

LEX I.

CVm poſt. Perẽpta inſtantia, remanet vitiũ litigioſi, qđ ad ſingularem ſucceſſorem nõ tranſit, q adminiculo authoris h non vtitur. h. d. Opp. vitia trãſeunt[h] ad ſucceſſores: vt ſ. ti. j. l. vitia. Solu. Ibi de vitijs realibus: vt no. in d. l. vitia. Opp. ſ. de pact. l. poſtq; liti. So. & eſt no. Si quidem inſtantia perit triẽnio, vel cõſenſu partiũ, q̃ renunciauerunt tantũ inſtãtiæ, durat vitiũ litigioſi, vt hic: ſecus ſi renũciauerũt liti. Hic eſt caſus in d. l. poſtquã liti. qa tũc res deſinit 1 eſſe litigioſa. Ita tenet iſta glo quã vide, & ſigna. No. ergo † ꝙ per tranſactionem ſuper re, ſeu ſuper cauſa, purgatur vitium litigioſi: ſecus ſi tantùm fiat ſuper inſtantia. Facit ad hoc quod habuiſtis no. ſ. de iudic. in lege, properandum. §. ſi quidem. & quod habuiſtis. no. j. de furtis. & lit. expen. lege ſecunda. Oppon. de authent. vt ſpon. largi. §. rurſus. vbi videtur quòd vitium perſonale nocet ſingulari ſucceſſori. Solut. Fateor quòd in hoc eſt illud immuratum, per dictum §. ideo vide authent.

i **MAlæ fidei.** [i] Hic eſt caſus, in quo ad præſcriptione͂ lõgi tpis requiritur ſciẽtia eius,

a ¶ Eum locare. Nota ꝑ teſte, & hãc regulã ĩtellige, vt ꝑ Bar. ĩ l. qui vniuerſas. ſ. q̃ colonũ. de acqui. poſ. & ꝙ no. voluit Bar. in l. ad ꝓbatione͂. ſ. locati. & ad ꝓbãdũ dominiũ, dixi, ſaltẽ remiſsiue, in l. rem quę nobis. poſt Bar. ff. de acq. poſ. et vide not. Inſtitu. de acti. §. ſic itaq;. & dixit Bal. in l. indicia. ſ. de rei ven. ꝙ nõ: tñ per perceptione͂ fructuũ probat̃ poſſeſſio ſed etiã probãdo ꝙ ego iui per locum poſſeſsionis agẽdo aliqd. l. poſtulatio. §. hoc quoq;. de ver. obli. Itẽ dicit Bal. ꝑ glo. ibi quod ſi ꝓbo ꝙ feci ſeminare, arare, & colere, ꝙ probata eſt poſſeſsio in l. ſi qs. ſ. fin. reg. licet nõ ꝓbetur de re collectione fructuum. Dixit tñ Bald. in l. poſt ſentẽtiam. in ij. col. ſ. de ſente͂. ꝙ per ire in poſſeſsionem, non ꝓbat̃ poſſeſsio: ſed ꝑ recollectione͂ fructuũ. Adde qualiter ꝓbet̃ poſſeſsio, Bal. cõ. lxxiij. & cõ. ccclxxvij. & Qualiter antiqua poſſeſſio probat̃ cõſ. cccc. xlij. Et qualiter receptio pẽſiõis probet poſſeſsione͂ cõſil. cclxxx. omnia. iij. vol.

P. PAV. P.

b ¶ A non domino. Vide Alexã. conſil. cxxxvj. in ij. col.

c ¶ Poſſeſsio. Et adde quæ habes in l. creditore͂. j. de pig. & in l. ſi ex ſtipula. ff. eod.

d ¶ Donatarum. Per hoc dicit Lud. in l. j. in prin. de verb. ob. ꝙ ĩ iocalibus infans poteſt ſtipulari, ſi fari põt, ex quo circa ea habet affectione͂. Et vide Bar. ĩ l. quãuis. §. infans. ff. e. tit.

P. PAV. P.

e ¶ Cum nemo. Adde quod de iure canonico mutãs ſibi cãm poſſeſsionis priuat̃ iure ſuo. vide Bar. in tract. differẽtiarum inter ius ciuile et cano. in xvj. col.

f ¶ Vitia. De hoc vide quod habes poſt Bar. in l. cũ hæc res. de diuer. & re͂. ꝑſcri. Canoniſtas oẽs ĩ c. vigilãti. in c. fi. de ꝑſcript. vbi vide, & adde Imo. in l. ſi qua §. tũc alias. & §. ſeq. ff. de vſucap.

g ¶ Ex libris. Ad hãc legem vide omnino. Guil. de Cu. in l. licet. ſ. eod.

P. PAV. P.

g ¶ Ex libris. An autem & quãdo præſcriptio contingens ex fratre coloni noceat dño, vide Ro. cõſ. cccclxxvij. ad fi.

h ¶ Tranſeunt. Nota limitationem ad id, quod dicit̃, ꝙ vitiũ litigioſi durat perempta inſtantia: & eſt ſentẽtia gloſſ. hic. Et adde ꝙ licet duret vitium litigioſi, quo ad quædã pempta inſtantia: tamen res poteſt alienari, vt hic, & no. Bar. in l. fi. ſ. de litigio. & ibi vide melius ꝑ Ang. in §. j. in fi. adde Bar. in l. cum mota. ſ. de tranſactio.

P. PAV. P.

i ¶ Malæ fidei. Vide Are. in §. iſte. ĩ ij. co. Inſti. de actio. ponẽtem decẽ ſeu duodecim limitationes, & Aret. in cõſ. liiij. vbi vult ꝙ iſta diſpoſitio non habeat locũ in debitore q hypothecauit alteri rem ſuã, & poſtea alteri eam vendit ſciẽti & doloſe, vide per eũ. & circa iſtã materiã vide bar. poſt Alex. in l. põponius. §. cũ quis. in vj. col. & tribus ſeq. ff. de acqui. poſ. vbi ponit octo. limitationes ad hãc authe͂. & ĩ x. col. vbi ponit an ꝓcedat de iure canonico. vide Alex. in l. re͂ quæ nobis. in v. col. ad fi. de acqui. poſ. Itẽ ꝙ iſta authe͂. nõ habeat locũ in rebus mobilibus, vide Alex. cõſi. cclxxvij. circa fin. in materia Fel. ĩ c. ſi diligenti. in v. colũ. de præſcri. Itẽ aliqua in materia huius auth. vide ꝑ Are. ĩ l. ancilla. C. de iur. in ij. col.

i ¶ Malæ fidei. Et pro iſta authe͂. vide bar. in cõſi. clxxxv. inci. quidã noĩe Titius vendidit. vtrũ quis poſsit vti tẽpore ſui authoris in præſcriptione. Andr. Barb.

i ¶ Malę fidei. Ad intellectum huius authen. vide Bald. in l. ancillæ. ſ. communia de ſuc. & Cano. in c. ſi diligenti. de præſcrip. & Bar. in l. Pomponius. in prin. de acqui. poſ. vbi vide Alex. Adde huic auth. quinq; limitationes, quæ hic dat Pau. de Ca. & quę pulchre voluit Oldra conſilio xix. Et an præſcriptio liberet conſcientiam, vide Bal. conſilio ccxxix. cum duobus ſequen. iij. volu.

eius, cõtra que͂ præſcribit̃: quod eſt cõtra regulam j. eo. l. fi. Cætera dic vt ibi in gl.

1 *An exceptio præſcriptionis impediat litis ingreſſum.*

EMptor. Hæc eſt bona lex. Exceptio ꝑſcriptionis põt opponi in initio, ſed poſt litẽ conteſtatã probari. h. d. Hic videt̃ ca1 ſus, † ꝙ exceptio præſcriptionis[a] nõ impe a dit litẽ cõteſtari. In contrariũ dicũt doct. quia præſcriptio eſt inuenta, vt ſit litium finis. ff. pro ſuo. l. fi. ergo impedit lit. cõteſ. vt ſ. de tranſact. l. fratris. & ibi retigi. & ff. de verbo. ſig. l. trãſacta finita. & ꝑ Gul. in l. eleganter. §. ſi quis poſt. ff. de condi. indebi. Non obſtat hæc lex, quia nõ apponebatur impediẽdum proceſſum, ſed ad inſtãtiam cauſæ. Poſtulabat em̃ ſe abſolui à petitione, nõ ab inſtantia. h. d. tex.

NEc bona. Memento qñ facis articulos ſuꝑ probanda præſcriptione, ꝙ cõcludant tempus præſcriptionis, añ litis cõteſtatione͂ vt hic dicit text. & dixi plenè de hoc de vſucapio. l. Celſus. & per doct. hic.

b **SVper.** [b]Illud, quod dicit glo. noſtra, verũ eſt. Bona fides probatur eo ipſo, quod nõ probatur cõtrarium: ſed poſſeſsio debet probari. Qualiter aũt probabitur poſſeſſio continuata, doc. dicunt, hoc probatur ex præſumptionibus: nã ſi poſſederã iam ſunt xx. anni, & poſsideo hodie: præſumor medio tempore poſſediſſe: quia poſſeſsio ſolo animo retinetur. Dixit plene in d. l. Celſus. de vſucapio. & ibi per doctores.

CVm in longi. [c] Præſentes dicuntur, qui ſunt de eadem prouincia: & debet inſpici vbi partes habent domicilium, nõ vbi res eſt ſita. Item ad pręſcriptionem, ſcientia eius, contra que͂ præſcri d bitur, [d] non requiritur hoc dicit hæc lex quæ eſt multũ notabilis. & ſingularis.

e Not. gloſſ. [e] ſuper verbo. i. in vna prouincia. in prouincijs vero, quæ adhuc reguntur hodie per pręſidem, habet locum hæc lex. In locis verò, in quibus ciuitas habet ſua regimina, habet locum quod dicit hic no. gloſ. quam vide & ſigna. Ibi eode͂ obſeruando, quantum ad tempus, nõ quãtum ad ſubſtantiã: vt ſ. de ſeruitu. l. ij.

In quibus cauſis ceſſat longi temporis præſcriptio. Rubrica.

LEX. II.

f **IN ſeruorum.** [f]Vid gl. ſuper verbo, cũ. Hanc gl. intellige, ſi legitur cauſaliter: tunc innuit ꝙ in rebus mobilibus non poteſt habere locũ præſcriptio longi temporis: quia habet locum vſucapio. Si legitur tẽporaliter cũ, pro quando: tunc dicit ꝙ non habet locũ vſucapio, ſed habet locũ præſcriptio: & tunc ſecundũ iſtã regulam non negatur, quin res mobilis poſsit præſcribi longo tempore: tame͂ nõ eſt neceſſe poſt vſucapionem: vt hic vidiſtis de ſer. fug. l. j.

LEX. III.

VNus. Hanc lege͂ intellige, qñ poſsidebat totum fundũ, tamen non habebat titulum, niſi immediatè: nam ſi titulũ, & bonã fide͂ haberet in totum, præſcriberet totum: & per conſequens repelleretur communi diuidundo, nõ præſcriptione, ſed exceptione dominij.

g **HAereditatem.** [g] Quę ſit rõ, quare petitio hæreditatis non datur cõtra titulo poſsidẽte͂, dixi ſ. de peti. hær. l. hæreditatis. Gl. hic ponit illam ratione͂.

Quibus non obijcitur longi temporis præſcriptio. Rubrica.

LEX. I.

TEmpus. Iſte totus titulus ponit quaſdam perſonas, quæ iuuantur præſcriptione dece͂ vel xx. an. propter abſentiã vel aliam cauſam, vt ſunt minores, milites medici, qui ſtant in prælio ad curãdas plagas, & ſimiles. & hæc ſufficiant modò.

Si aduerſus creditorem. Rubrica.

LEX. I.

h **DIuturnum.** [h] Cõtra hypothecam præſcribitur longo tempore quolibet poſsidẽte: excepto debitore cum eius hærede. h. d. cum l. ſe. Quærit gloſ. quæ eſt ratio, ꝙ vſucapio triennij nõ impedit hypothecam. l. iuſto. §. nõ mutat. ff. de vſuca. de pignor. l. vſucapio. Ratione͂ dic vt in gl. quæ eſt notabilis.

De quadriennij præſcriptione. Rub.

LEX. I.

NOtum eſt. In quibus rebus fiſco denũciatis habet locũ præſcriptio quatuor annorum. h. d.

LEX. II.

i **OMnes.** [i] Qui emit à fiſco aliquam rem, tanquam fiſci, non poteſt pro ea re conueniri: ſed conueniendus eſt fiſcus intra quadrienuium, non poſtea.

¶ Exceptio præſcriptiõis. An exceptio ꝑſcriptiõis ĩpediat litis ingreſſum, et vide q̃ dixi poſt Bart. in l. fi. ff. pro ſuo et vide Bar. in l. nõ ſolũ §. morte. in ij. col. de ope. no. nun. & hic adde Bar. in l. fi. ſ. de allegata.

P. PAV. P.

b ¶ Super. An aũt in præſcriptione ĩcorporalium præſumatur bonorũ poſſeſsio, vide practicã Pap. in forma libel. in act. confeſ. colum. pen.

c ¶ Cũ in longi. Viđ Alexã. in l. cũ filius. §. in hac. in ij. col. de verb. obl.

P. PAV. P.

d ¶ Contra que͂ præſcribitur. verum eſt quantum ad hoc vt mero iure currat ꝑſcriptio ſed ignorãti datur reſtitutio in ĩteg. ſuper quo vide omnino quæ habes ad Bar. in l. j. §. ſi qs autem propter inũdationem. ff. de itin. actuque pri. vbi vide. Item iſtam l. repetit Bal. in qua plura tangit de materia ꝑſcript. Itẽ quando iſtud quod hic dicit̃ quod contra ignorãtem currat præſcriptio, vide Fel. in ca. vigilanti. in ij. & iij. col. extra de præſcri. & multa quæ addidi ad Bar. in l. j. §. ſi quis autem propter inundationem. de iti. actuque pri. & adde circa illud qđ dicit gl. in iſta l. fi. ꝙ ciuitates Lombardiæ habent ius ad inſtar prouinciæ, vt tenet etiã Cy. & Saly. hic adde Bal. per gl. ibi in c. j. in tit. hic finit̃ lex corradi. Bald. in c. j. §. ad hæc. de pace iu. fir. in authe͂. & oĩno. in iiij. col. C. ne vxor pro mar. Itẽ in quantum in iſta l. fi. tãgit de præſcriptione vſusfructus, ponit late in l. iij. §. ex contrario. de acquir. poſ. vbi vide Aret. in xij. co. qui dicit ꝙ requiritur titulus in præſcriptione vſusfructus, licet ſecus ſit in alijs ſeruitutibus prædialibus. Item ĩquantum dicitur ꝙ decem annis inter ꝑſentes & xx. ĩter abſentes. adde quod fũdãs ſe in præſcriptione decem annorũ, debet probare poſſeſſionem cũ illa qualitate inter præſentes, alias ſuccumbit. Vide Alex. omnino conſi. xcij. in v. vol. ad fin. & omnino in conſi. cxviij. in iiij. col. contrarium tenet Bal. & Ang. in l. emptor. ſ. e. vide omnino in repet. in ver. præſcriptio.

e ¶ No. gl. Et ad glo. quæ eſt hic, vide no. verba Bar. in l. infame͂. in finalibus verbis. ff. de pub. iu. & Bar. in l. ij. §. fi. circa. ff. de metrop. lib. x. & Ioan. de Imo. in l. ſi hæres. §. vicis. de leg. j. ꝙ ibi ſcripſi. & dum dicit hic, de præſcriptione quod currit contra ignorantem: fallit in præſcriptione annali. q̃ non currit contra probabiliter ignorantem. l. cum ſex. de ædi. edi. & quia vbicũque lex notat culpã, annus nõ currit, niſi a die ſciẽtiæ: vt no. ĩ nouella, in c. ſeruorõ de ſer. or. dixit Bal. ĩ l. j. §. ſi quis propter. de iti. actuque priuato. Adde not. in l. fi. ff. ſi quis teſta. lib. eſſe iuſſus fue. & plene Bal. in l. j. in x. co. C. qui admit. Et hoc limita notabiliter ꝑ tex. et ibi Bar. in l. j. §. ſi quis propter. de iti. actuque priu. Ad de an ꝑſcriptio currat ignoranti, Bald. conſi. ccccl v. iiij. volu. et cõſi. xij. iij. vo.

P. PAV. P.

f ¶ In ſeruorum. Circa l. j. huius tit. vide Aret. in l. ſi de eo. §. ſeruum. de acq. poſ.

g ¶ Hereditatem. Ad hanc l. adde Ang. in fi. & vide gl. ff. de lega. vbi tenet, quod petitio hæreditatis quo ad rem mobile͂ tollatur triẽnio, quo ad rem immobilem tollatur longo tempore.

P. PAV. P.

h ¶ Diuturnũ. Vide Bal. conſ. clxxviij. volu. iij. ſeq. Bart. in l. cum notiſsimi. in fine prin. ſ. de præſcr. trigin. anno. vbi videtur velle cõtrariũ vide ibi. Item adde pro extenſione. Cõmen. conſi. liiij. inci. Leonardus circa medi. vbi vult quod iſta præſcriptio contra hypothecam habeat locum etiam ſi ſtatutum dicat, qđ poſsit creditor petere rem ſibi hypothecatam a quocunque poſſeſſore, perinde ac ſi alienata non eſſet, & ſine aliqua excuſatione principali & ſic tale ſtatutũ ad hoc tribuit actione͂ perſonalem. vbi vide per eum vſque ad fi. & pondera Cremen. de quo infra in contrarium, & vide ſingularem caut. ad finiendum quod nõ currit iſta decennalis præſcriptio contra creditorem, quã ponit Creme͂. ſing. lxij. Item quod hodie attenta diſpoſitione iuris nouiſsimi, ſecundũ que͂ non poteſt agi contra ternos poſſeſſores, niſi prius excuſſa principali. auth. hoc ſi debitor. de pign. vide Alex. conſil. lviij. in j. vol. circa iſtud vide Moder. bono. in repet. l. ſi is qui pro emptore. in penu. char. in iij. columna, in principio.

i P. PAV. P. ¶ Omnes. Idem ſi quis emat a vicario generali principis, vide Commen. conſi. cliij. ad fi. incip. ad primum reſponſum, quod ſic.

a ↦P. PAV. P. ¶ Vel principe, vel eorum procuratoribus. Circa iſtam l. vide Fel. ponentem v. limit. in c. eccleſiarum. in xiiij. colum. extra de reſcri. Iaſon. in authen. quas actiones. C. de ſacroſan. eccle. Barba. conſi. xxvij. vol. iiij. Item an iſta l. habeat locum in re eccleſiæ, vide Cano. in c. j. extra de reb. eccle. non alie. vide Roma. ſingu. ccccccxl. inci. lex bene a zenone. vide Bar. in tracta. dif. inter ius ciuile & cano. in xvij. col. Barb. in d. conſil. xxviij. Itẽ an iſta l. habeat locũ in vicarijs papæ, vide Roma. cõſi. cccx. faciunt quæ habes in berta. in verſic. locũ tenens. ſeu in verſic. vicarius. Item quod in dubio princeps. pręſumatur rem putare ſuã eẽ, vide Roma. cõſi. cccx. ad fin. Itẽ ꝙ iſta lex nõ habeat locum in rebus dotalibus, tenet Bal. in cõſilio cccxxij. & ccclix. in iij. vo. inci. quemadmodum imperator. ad quod vide nouiſſimos in l. j. in ij. not. ff. ſol. mat. Item adde pro reſtitutione quod requiritur ꝙ princeps aliquid tradat domino in cõpenſatione rei ſuæ, vide Ang. conſ. cxxxix. incip. viſis omnibus ſtatutis. in iiij. colũ. vbi ita reſtringit iſtam l. allegat aliquas defenſiones vt per eũ, quę tñ nõ videtur bene ꝓbare eius deciſionẽ, Imo bene vide & cõſidera. vide etiã pro limitatione Roma. conſil. ccxcviij. vbi dicit ꝙ nõ procedit in principe vel donãte duobus. faciũt quæ habes per Moder. in l. quoties. C. de rei ven. vt voluit Bal. in pace conſtit. in verſ. detrimentũ. & in cap. j. §. ad hec. de pace iura. firm. in iiij. col. Item ꝙ requirit ꝙ princeps poſſideat tempore alienationis, ſecundum Cyn. in l. omnes. in addit. huius tit. Bal. in. ij. C. de hære. vel act. ven. in l. ij. C. de cõmuni rer. alien. & ibi etiã Angel. poſt Petr. niſi princeps alienaret etiã de plenitudine poteſtatis ſecundũ Bald. in d. l. C. de communi rer. alie. circa med. adde ꝙ iſta diſpoſitio huius l. procedit etiam in ciuitate obtinente vim principis, ſecundũ Rom. conſil. cccx. in prin. & in fi. & ſing. dccliij. inci. anno præterito dedi tibi. in l. bene a zenone. Item aduerte ꝙ iſta diſpoſitio non videtur procedere, quãdo princeps donaſſet alicui primo propter benemerita, ſecundũ Pau. de caſt. in conſi. lv. incip. caſus eſt iſte. Federicus de ſenis in conſi. vij. ꝙ tñ nõ videt̃ procedere vbi eſſet clauſula cõceſſa ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis etiã plena facti narratiõe & hoc per notata per Ale. conſi. ccccclj. incip. in cauſa quæ vertitur in pen. col. Item aduerte ꝙ requiritur traditio ad hoc vt procedat iſta diſpoſitio, ſecundũ Bal. in c. j. §. j. in ij. col. de noua for. fidel. de quo tamẽ vide no. ad Bar. in l. cęſar. ff. de publica. Item vide aliquid de materia per Bar. in c. ij. de rebus eccle. nõ alie. vbi ponit an habeat locũ de iure canonico in rebus donatis eccleſię, & an procedat de ſuprema poteſtate principis. Item, quando habeat locũ in duce mediolani donante eccleſiæ, & an procedat in ſuprema poteſtate principis, vide. Roma. ſing. xxxj. incip. lex bene a zenone. Item in iſta materia aduerte ad gl. in l. j. C ſi aduer. fiſ. quæ ſolet allegari vt nõ procedat iſta lex in rebus minorũ, ſed illa glo. hoc non dicit licet in alio cõſtituat differentiam inter res minorum & maiorum, ideo vide ibi Bal. & Mod. & melius Cy. Itẽ an procedat ſi donatur res eccleſiaſtica vel econtra ſi donatur eccleſię, vide Iaſ. in auth. quas actiones in ij. colũ. C. de ſacroſan. eccle. Item an procedat in rebus eccleſię & quid in inferioribus ab Imperatore, & quædã alia. circa iſtã l. vide per Barb. conſi. xxvij. vol. iiij. Itẽ ꝙ non ꝓcederet iſta lex quando princeps ex aliqua iuſta cauſa moueretur ad dandum vel ad alienandum, ſecundum Cy. in addit. in hac l. & in l. omnes præſiden. ad quod aduerte, quia in principe videtur ſemper præſumi iuſta cauſa &c. Item ꝙ procedat in duce mediolani, vide Bal. conſi. ccclix. in iij. parte poſt pri. videtur ſemper procedi iuſta cauſa &c. Item ꝙ non procedat in principe ſciente rem eſſe alienam. vide Abb. in c. ij. ad fin. extra, de rebus eccleſi. non alie. & an præiudicium dotis procedat hæc lex tangit Bal. in d. cõſi. ccclix. vide Iaſo. in l. j. in iij. not. ff. ſolut. matr. & in d. conſi. dicit etiã Bal. quod habet locũ in procuratore Cæſaris alie.

LEX III.

Bene à zenone. Quod ſuprà ꝓximè ſtatutũ eſt in ijs, qui emerũt à fiſco, habet etiã locum in his, qui emũt, vel alio titulo receperunt ab Auguſta, vel principe, vel eorum ꝓcuratoribus.[a] hoc dicit. Arguitur ꝙ reſcripta principis non valeant ante coronationẽ. Vide de hoc hic per Cy. & Specu. titu. de reſcrip. præſen. §. ratione autẽ cauſæ. ver. item ꝙ obtentum. Sed hoc non eſt noſtrum diſputare: ſed quòd Imperator velit dici.

Ne rei dominicæ vel templorum vendicatio, temporis exceptione ſubmoueatur. Rubrica.

LEX II.

Vniuerſas. Ego dico ꝙ hic eſt caſus expreſſus cõtra gloſ. in fi. de iure emphy. quæ dicit ꝙ prædium emphyteuticum, licet nõ poſſit vendi, poſſit donari. Quæ gloſ. poſito ꝙ aliàs eſſet vera: tamen in re emphyteutica eccleſię communiter nõ eſt vera: quia nullo titulo poteſt alienari, vt hic videmꝰ. & hic nullꝰ tãgit.

b *De præſcrip. xxx. vel xl. ann.[b] Rubr.*

1 *Quod requirantur ut ualeat uenditio propter tributa.*

LEX I.

c Cum aſſeueras.[c] Res vendita, propter tributa nõ ſoluta, nõ obſeruatis omnibus ſolẽnitatibus, vẽdicat̃, niſi xxx. anno. præſcrip. interuenerit. h. d.
1 Quæro, †quot ſunt neceſſaria, vt valeat venditio propter tributa nõ ſoluta. Dicit gl. quinta quã vide, et ſigna. Solùm ergo hic videt̃, ꝙ retractet̃ vẽditio: quia facta eſt vili pretio.
d Cõtra, quia[d]
e ſi res eſt ſubhaſtata,[e] hic videtur pręſupponi ꝙ non, pro vili pretio: quia fuit vendita pro eo quod reperiri poteſt: ſed non ſequitur, ſubhaſtata eſt: ergo iuſto pretio vendita: vt vidiſtis caſum in re mobili, in l. ſi quos. ꞩ. de reſcin. ven. Item opp. ille, qui emit à fiſco, eſt ſecurus: vt ꞩ. tit. ij. l. ij. & l. bene. Sol. Illud eſt verũ in fiſco vendente rem, vt propriam: hic vendidit vt alienatã. Itẽ opp. de l. iij. ſuprà, quod metus cauſa. vbi oportet quòd ille, qui vendicat, reſtituat pretium. Sol. Ibi pretium fuit conuerſum in eius vtilitatem: hic nõ: & eodem modo ſoluit contrarium. j. ſi vend. pign. l. j. & l. emptor. ff. de rei vend. & l. vtere. ſuprà, de prædi. mi.

1 *Feudatarius, uel emphyteuta, licet proprio nomine poſſideant, tamen contemplatione alterius.*
2 *Poßidens precario quando poßideat.*
3 *Colonus ſi per xxx. an. nõ ſoluit penſionẽ, non præſcribit.*
4 *Colonus licet non præſcribat rem, præſcribit tamen actionem perſonalem.*
5 *Debitum annuum una præſcriptione peti poteſt, pro præſenti, & pro futuro.*

f Male agitur.[f] Qui ꝓ alio poſſidet: nullo tempore præſcribit. h. d. Contra l. noſtrã quæritur: dicit̃ hic precariò poſſidentibus. de quibus intelligitur. dicit gl. ego intelligo largè de omni eo qui poſſidet nomine alieno, vt puta colonũ, emphyteutam, feudatarium, & ſimiles.
1 Dices †tu hoc non eſt verum in emphyteuta, & feudatario, qui poſſident nomine proprio naturaliter tantùm. Solu. Fateor, ꝙ licet nomine proprio poſſideãt, cõtemplatione tamẽ alterius poſſident: quia ſemper alium in dominũ recognoſcunt. Quęro, qd in eo qui precario propriè accepto poſſidet? Gl. diſtĩguit,
2 †aut recipit precario, vt detineat, vel naturaliter tãtũ poſſideat, & idẽ: aut vt poſſideat naturaliter & ciuiliter: & tunc pręſcribit. Docto. noſtri dicũt cõtra iſtã gl. Nã licet precario poſſidẽs, vtroq; iure poſſideat: tamẽ ſemper dominũ recognoſcit, vt nõ preſcribat̃: ſicut dicimus in emphyteuticario colono. Præterea talis recognitio interrũperet preſcriptionẽ iã cœptã: vt j. eo. l. cum notiſſimi. §. pe. multò magis inchoari eam impedit ab initio: & tũc dico
3 †ꝙ ſi colonꝰ ꝑ xxx. an. nullã pẽſionẽ ſolueret, nõ p̃ſcriberet. licet Mar. antiquus gloſſator dixerit cõtrariũ. Hoc tenet hic gl. pe. ꝙ eſt verum, niſi colonus interuerterit poſſeſſionẽ, nõ admittẽdo dominũ venientẽ, & incœpit ſibi poſſidere: tunc enim qa non recognoſcit dñm, iſta præſcriptio incipit currere. & hoc ſentit gloſ.
g vlti. huius legis. Quæro, licet colonus[g]
4 nõ pręſcribat rẽ, †an pręſcribat actionẽ perſonalẽ, ne ab eo poſſit peti pẽſio, ſeu merces. Certè gloſ. dicit ꝙ ſic xxx. ann. à die qua peti potuit, quod puto verum, vt infra l. proxi. Vltimò nota iſtum tex. qa nõ eſt conueniens, vt quis cogatur ſuper iure ſuo ſingulis annis publicè ꝓteſtari, & ſic facit ꝙ in debito annuo, vna peti-
5 tione poteſt peti, vt pro pręſenti, †& pro futuro tempore cõdemnetur: vt vidiſtis ꞩ. de fideicom. l. j. vbi fecit te notare.

↦P. PAV. P.

b ¶ De p̃ſcript. xxx. vt xl. anno. Plura in materia præſcriptionum habes per Bal. de Vbal. qui repetit l. ſi filia. ꞩ. de præſcript. long. tẽp. & ibi habes ad Bar. habes etiam multa per Alex. in quadã ſua diſputatione incipien. ſigiſmundus in j. & ij. dub. latiſſime tangit an merũ imperiũ poſſit præſcribi, & an ciuitates Italiæ potuerunt præſcribere merum imperium & circa materiam præſcriptionis maxime circa iura interpoſita, de quibus iuribus maxime in vſufructu, vide quę ſcripſi in l. fi. C. de præſcri. long. tem. ad Barto. circa fin. apoſtillæ magnæ.

c ¶ Cũ aſſeueras. Et quõ vendicatur, vide eum in l. a diuo Pio. §. in venditione. de re iudi.

d ¶ Contra, quia. Et nota quod ſequitur, res ſubhaſtata: ergo iuſto pretio vendita cõtrariũ tenuit Ange. in l. ſciendum. ff. de verbo. obli. licet non alleget Bar. And. Barba.

e ¶ Res eſt ſubhaſtata. Hoc idẽ voluit Imo. in l. pretia rerũ. ff. ad l. Falci. Lud. in l. ſi quis cũ aliter. ff. de verb. ob. licet Ange. hic in l. pretia. & in l. ſciendũ. de verbo. ob aliter dixerit. Et vide ad materiam Bal. in conſi. quod incipit quæritur quod aliter debeat æſtimari.

f ¶ Male agitur. Et an emphyteuta, feudatarius, & ſimiles poſſideãt, vide gl. & Bar. in l. iij. §. ex contrario. de acqui. poſ. & an præſcribant, vide bar. in l. comperit. ꝟ. e. Adde an emphyteuta poſſideat. bal. conſi. cxlij. ij. lib.

g Quæro. Licet colonus præſcribat ſolutionem mercedis, adde quod no. bar.

Officium

Sed non ſequitur. Not. qd quã[illegible] cum venditio fuerit facta in publica ſubhaſtatione et facta coram iudice [illegible] intentauit remedium l. 2. C. de reſci. vendi. Quam ſequitur abb. c. [illegible] n. 6. [illegible] de emp. & vendi. [illegible] communis [illegible] de [illegible] ibidem n. 2. [illegible] l. 4. [illegible] lib. [illegible] Reprobata opinione ang. cons. 142. n. 3. & eius dem l. ſciendum n. [illegible] obliq. non obſtante l. 220. [illegible] de [illegible] declaratione [illegible] l. 2. C. de reſci. vend.

in l. competit. ꝟ. eodem.

a ¶ Sicut rẽ. Et licet regulariter actio perſonalis duret ſpatio xxx. ann. l. j. ꞩ. de conſti. pe. tñ fallit in actione perſonali ſcripta in rẽ. Iſta eſt gl. & ibi Bart. in l. j. ꞩ. ꝙ met. cauſa. Quid in prodigo, an ei currat pręſcriptio, vide Io. And. in addi. Spe. ſuper rub. vbi dicit quod non.

b ¶ Sicut actio. Quod intelligo officio iudicis, qđ cõpetit ꝓ aliquis p̃terito ſecus ſi pro aliquo futuro Ita limitat Bar. in l. p̃tor. §. hoc interdictum ff. de noui oper. nun.

c ¶ Op. & videtur. vide per gl. & Imo. in c. j. de libe. obl. & dixi. in l. cũ notiſſimi. in prin. ꝟ. eod. Et ad hanc l. ſicut. vide qđ habes per moder. in rub. de in ius voc.

↦P. PAV. P.

d ¶ Miſſionem executoris. vide poſt bar. in l. ex edicto. ff. de eo per quẽ fac. erit. vbi etiam habes an interruptio contra principalẽ, operetur etiam contra fideiuſſorẽ. Quod autẽ hodie quælibet pręſcriptio interrũpatur ꝑ ſolã interpellationẽ vide ad Bart. in l. ij. §. ſi rẽ alienã. ff. pro empto. vbi etiã habes quid ſi citatio eſſet nulla.

↦P. PAV. P.

e ¶ Quæ ſunt actiones. Actiones autẽ perſonales in reſcripto tolluntur eo tẽpore quo actiones mere reales. vide Cõmen. cõſi. liiij. & quæ ſcripſi in l. oẽs.

f ¶ Certe ſic. Hic ergo habes, ꝙ officiũ iudicis præſcribitur xxx. annis. hoc fallit in officio iudicis, qđ datur ad reſtituendũ fructus: quoniã ſpatio trium annorum illi pręſcribitur officio. Hæc eſt glo. ſingularis in l. ſequitur. §. fructus. ff. de vſucap. & adde ꝙ quotieſcũq; verba dirigũtur ad iudicẽ, ſemper orit̃ officiũ iudicis. Gl. eſt multũ ſingu. in l. ſi ſoror. ꞩ. de colla. in l. ſi res obligata. in fi. de lega. j. Querela tñ q̃ intentatur, vt no. gl. & Bart. in l. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. de inofficio. teſta. in fin. Item iuri ingrẽdi: licet fiat per officiũ iudicis nõ præſcribitur eo modo quo regulariter pręſcribitur officio iudicis: vt no. dixit Bar. in l. querela. ꝟ. de fal. & no. gl. ibi limitat hanc regulã ꝙ officio iudicis præſcribatur xxx. an. Singulariter limita vt per Bar. in l. prætor. §. fi. de oper. no. nũ. videlicet quod ſibi non præſcribatur, quando non habet cauſam de iure prætorio: ſed ex iure quod ſemper inſtat, vt eſt videre in nunciatione noui operis fienda per emptorem, & ſimiles. quod tene menti. Adde etiam caſum, in quo anno pręſcribitur, vt ſi volo petere cataſtrũ emendari: quia in eo fui læſus. Ita dixit not. in l. forma. ff. de cenſ. per l. qui ſe grauatos. de cenſi. lib. xj. Item videtur quod finiatur anno, a die tamen ſcientiæ, & taciturnitatis, in caſu quando conſanguineus vult reuocare feudum alienatũ a conſanguineo, per tex. no. in c. Titius. ſi de feud. fue. controuer. Et idem per hoc videtur dicendum in vicino volente reuocare rem alienatam in vicinum remotiorem, ex forma iuris, vel ſtatuti. & idem in emphyteuſi vel re eccleſiaſtica incidente in commiſſum, ꝙ ea finita per generationem extinctam, poſſint vt deſcentes petere eam ſibi confirmari, intra annũ tantum. Et ita intelligitur qđ dixit Bar. in l. j. §. ſumitur. ff. đ aqua quoti. & æſti. & in l. j. in fine. ff. de priuile. credi. & vr̃ vele Bar. in d. l. prætor. §. fi. de oper. noui nunciatio. Adde, ꝙ quãdo officiũ iudicis præſcribitur ſpatio decem dierũ, quando ſuccedit ĩ loco appellationis vt ĩ caſu legis, arbitrio, ſecundũ vnam lect. ff. qui ſatiſda. cogã. & ibi voluerunt aliquid: licet ſecundum opinionem iſtam ibi relatam in princ. per gl. Bal. videt̃ ꝙ non p̃ſcribatur ſpatio decem dierum, prout in appellationibus: imo videtur diuerſificare, de quo ibi per doct. ad qđ bene facit, quod no. dicit Ang. & ibi ꝑ docto. in l. j. §. ſi quis tutor. ff. qñ appell. ſit. & dicit Bar. in l. quod iuſſu. ff. de re iudi. & intra quantum tẽpus poſſit interlocutoria reuocari. & hanc gl. allegat pro ſingulari Bal. ĩ l. etiam. infra de executio. rei iudic. Quã to tempore præſcribat̃ iuri dicendi ſententiam nullã, vide Bal. hic. & latius in l. data opera in xxv. col. Adde in quantũ domi. Alex. hic in apoſtilla dicit, quod ĩ caſu, in quo conſanguineus vult reuocare feudũ a conſanguineo alienato, ꝙ taciturnitas vnius anni ei præſcribit: quod hic Baldus nõ videtur ſimpliciter fateri: ſed eſſe conſiderandum, an agnati veniant ex ſucceſſione vel ne. Ita dicit ipſe eius cõſil. cxvj. ĩ fine, primo vo. et ꝙ officium iudicis pręſcribatur ſpatio triginta annorum, tenuit Baldus conſil. cccxv. ſecundo vol.

c ¶ Omnes. Adde tamen, ꝙ actio, quę oritur ex varijs figuris cauſarum, tollat̃ longo tempore. Idẽ in actionibus realibus, & in rem ſcriptis. Idem in actione perſonali iuncta reali lege ij. & ibi hoc Bald. quod metus cauſa.

↦P. PAV. P.

g ¶ Omnes. Circa hoc quod actio perſonalis in reſcripto tollatur intra decem vel viginti ann. ſicut mere realis, & rationem vide per Com. in conſilio liiij. incipien. Leonardus Merzarius. officio autem iudicis præſcribitur xxx. ann. vel biennio res tempore vitæ. Iaſon in leg. prætor. §. ſi quando in penult. & vltima colum. de oper. noui nuncia.

h ↦P. PAV. P. ¶ Comperit. Quomodo iſta l. intelligatur, vide Alexan. conſi. xxx. vol. v. colum. iij. ad finem Peruſ. in c. ad audiẽtiam. in vlt. col. de præſcriptio. vbi etiam per Feli.

1 *Officium iudicis tollitur ſpatio xxx. annorum ſicut actio. & nu. 3.*
2 *Præſcriptio quotuplex ſit.*
3 *Poßidẽs bona fide, reſpectu dominij, ſed in mala fide, quia credit rem obligatã, an dicatur bonæ fidei, uel malæ fidei. remißiuè.*
4 *Hæc præſcriptio currit contra adultum, & contra abſentem, licet reſtituatur.*
5 *Præſcriptio xxx. annorum an requirat poſſeßionem reſpectu præſcribentis.*

a Sicut.[a] Omnes actiões, q̃ minori tpe nõ tollũt̃, xxx. an. tolluntur quæ præſcriptio tẽpore pupillaris ætatis ceſſat & dormit. h. d. hæc l. Vide glo. ſuper verbo, perſecutione.
1 Ex qua nota †ꝙ officiũ iudicis tollitur ſpatio xxx. ann. ſicut actio.
b [b]Opp. et
c videt̃[c] ꝙ per miſſionẽ executoris,
d [d]actio nõ perpetuet̃: vt ff. de eo per quẽ fac. erit. l. fin. in prin. & ff. ex quib. cau. maio. l. ait p̃tor. in fi. cũ. l. ſeq. Sol. Gl. dicit hic, aliud de iure antiquo, aliud de iure hodierno. Alij ſoluunt alio modo. nec ibi gl. ſoluit bñ iſtud cõtrariũ. Iac. de Are. ſoluit optimè. & etiã do. Iac. Butr.
2 †Quędã pręſcriptio eſt odioſa, quæ currit ſolũ ex negligentia nõ petentis, nullo attento fauore præſcribẽtis: nã præſcribit, ſiue ſit bonæ fidei, ſiue ſit malæ fidei: & iſta interrũpit̃ per ſolam executoris miſſionẽ: vt hic, & l. cũ notiſſimi. in prin. j. eo. Ratio: quia cũ ſola negligẽtia currat: ceſſante negligentia, debet ceſſare præſcriptio: iſta aũt negligentia ceſſat per ſolã executoris miſſionẽ: ergo &c. Quædã eſt præſcriptio merè fauorabilis, vt præſcriptio triennij, quæ currit fauore poſſidentis propter titulum & bonam fidem: & iſta non interrumpitur per citationem, nec per litis cõteſt. niſi in effectu: vt l. ſi poſt acceptũ. de rei ven. Ratio qa litis conteſta. nõ tollit fauorẽ rei. Ita loquitur. l. ſi poſt acceptũ. ff. de rei vendi. Quędã eſt pręſcriptio miſta: quia currit tã fauore poſſidentis, quã odio negligẽtis: vt præſcriptio x. vel xx. ann. & in iſta eligit̃ quædã media via: vt non interrũpatur per ſolã executoris miſſionem, ſed per lit. conteſt. Ita loquuntur iura allegata in cõtrariũ hic per gloſ. & l. more. ꞩ. de rei vendi. & ff. pro emp. l. ij. §. fi.
e Quæro, quę ſunt actiones[e] in rem, & quæ perſonã, & quæ ſunt vniuerſales, & quæ ſpeciales, dic vt in gloſſ. Quæro,
3 †an iudicis officiũ pręſcribat̃? Certè ſic,[f]
f vt hic patet in tex. dũ dicit perſecutione. Dic vt in d. l. licet. j. de exceptio. Quæro, aliquis poſſidet bona fide reſpectu dñij, quia putat ſe dominũ: ſed mala fide reſpectu creditoris: quia putat rem obligatam an iſtę dicat̃ bonę fidei, aut malę fidei. gl. dubitat hic. Tex. eſt ff. q po. in pig. hab. l. qui balneũ. §. fi. Dixi vobis in l. ſi quis fũdũ. in fi. ff. de acquir. poſ. vbi etiã iſtud tan-
4 gitur. Quæro, dr̃ hic, †quod hæc præſcriptio currit cõtra adultũ, & contra abſentem: an reſtituãtur? Gl. tenet ꝙ ſic, & bene, per ti. ꞩ. ſi aduer. vſuca. Quærit gl. qui ſunt iſti caſus, in quibus hæc præſcriptio locũ non habet. Dic vt in gl. Quæ-
5 ro, an † ad iſtã præſcriptionẽ xxx. an. requiratur poſſeſſio ex parte poſſidẽtis? Glo. dicit ꝙ ſic. Et ſi tu dicis, quomodo ergo debitor nõ præſcribit cõtra actionem ꝑſonalẽ, cũ nihil poſſideat? dicit gl. imò quaſi poſſidet. Hoc dicit gl. hic ſuꝑ verbo, vel ius. Or domini, ad præſcribendũ rẽ, vel aliquod ius requiritur poſſeſſio, vel quaſi: qa ſine poſſeſſiõe præſcriptio nõ ꝓcedit: vt l. ſine poſſeſſiõe. ff. de vſucap. not. in c. ſine poſſeſſione. de reg. iur. li. vj. ſed ad p̃ſcribendam liberationem ab aliquo iure, vel ab aliqua actione, non requiritur aliqua poſſeſſio vel quaſi: ſed ſufficit ſolummodo negligentia non petentis: vt l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſucap.

1 *Exceptio præſcriptionis xxx. uel xl. annorum impedit conteſtationem. & nu. 3.*
2 *Obligatio hodie tollitur tempore.*

g Omnes.[g] †Omnes actiones,
1 q̃ xxx. an. ſpatio, vel minori nõ tolluntur, xl. an. ſpatio
2 tollũtur. h. d. Hic videt̃ expreſſus caſus, †ꝙ exceptio præſcriptionis triginta, vel quadraginta annorum impedit lit. cõteſt. ibi: nullum ius priuatũ vel publicum, &c. quòd extinctum eſt moueatur: & ſic impedit moueri in iudicio litẽ, & ſuper eo agitur & ſic innuit tex. ꞩ. eo. l. proxi. in fi. ibi: nulli mouẽdi. Itẽ ꝑ hanc legẽ dicũt Vl-
3 tramon. †ꝙ hodie obligatio tollitur tꝑe: licet olĩ ſecus: vt l. obligationũ fere. §. placet. ff. de act. & obliga. & hic colligitur ex iſta lege ibi: ſit liber, & ex præſentis ſaluberrimæ legis pleniſſima munitiõe ſecurus. Pro hoc ſuprà l. proxi. circa prin. ibi: viuẽdi vlterius non habent facultatẽ. qđ dic vt plenè dixi in l. fi. ff. rẽ ra. hab. Cætera dic vt in gl. &c.

1 Præſcriptiõe. †Curiales nõ p̃ſcribunt libertatem quadraginta annis.

1 *An emphyteuta præſcribat tam liberationem penſionis, quàm ius emphyteuticum.*

h Comperit.[h] †Præſtatio tri-
1 buti, quæ fit ĩ recognitione vniuerſalis dominij, tꝑe non tollitur. h. d. Eſt argumen. quod

a ¶Non poſſet præſcribi. Sicut nō præſcribitur in tribu. vide caſum in capit. cum non liceat. de præſcript. & xvi.q. iij. clerici. per gloſſ. & Inn. §. res fiſci. Inſti. de vſucap. & glo. in l. penul. de fundis limitro. libr. xj. Et an emphyteuta præſcribat, vide in l. male. & quod ibi dixi poſt eum. ſ. eodem & Bal. in l. cum notiſſimi. §. fin. ſ. eod. & vide Bal. in l. neque. ſ. de vſufruct. & Bar. in l. iij. §. ex cōtrario. ff. de acquiren. poſſeſ. in j. colū. Adde poſt apoſtillā an emphyta ſoluendo canonē pro re, quæ nō erat emphyteutica, ſibi pīudicet: vide Bald. conſi. xx. ij. volu. & ibi etiā an talis emphyteuſis præſcripta ſit realis ſicut pactum, & quam natu ram habeat, & an poſsidens bona emphyteutica vt in ſpatio quinquaginta annorum præſcribatur vide eundē Bal. con ſi. cccxl. ij. volu.

princip. de eo per quem fac. erit & Ang. & Imol. in l. ſi ſeruum. §. ſequitur. de verbo. obliga. & Salice. in l. fin. ſ. eodem. Adde an ſtante prædicto ſtatuto, ſi contra aliquem de reſtituendo grauatum eccleſiæ ſit præſcriptum vigore talis ſtatuti an eccleſiæ erit præiudicium, vide præiudicium, vide Pet. de Ancha. conſi. cclxix.

b ¶Cum notiſſimi. Pro intellectu huius legis facit vnum dictum in clemen. ij. vt lite pendēte. vbi dicitur ꝙ per citationē inducitur litis pendentia. Sed ibi quærunt docto. nūquid etiā citatio inducat pendentiam, licet nuncius citans non fecerit relationē induci. Et cōcludunt ꝙ non. Et hoc dicebat eſſe ſingulariſſimū dictū Petr. de Ancha. per quod guebat illud, quod hic dicitur, interrūpi pręſcriptionē per nunciū, eſt verū, ſi de citatione ſit relatio iudici, & redigatur in ſcriptis. Et iſtud dictū dicebat ſe audiuiſſe a domino Bal. qui allegat Guliel. hoc tenuiſſe. & dicit Bald. in quodā repertorio ſuper Innoc. ꝙ præſcriptiões, quæ ſunt meræ odioſæ interrumpūtur per ſolam citationem. l. ſicut. ſ. codē. niſi citatio ſecum non poterit trahere ſuum effectum vt quia circunducatur propter contumaciam actoris: tūc enim eſt perfecta citatio: quia non conſtat ex ſuis partibus, ſed eſt in cauſa caduci.

contra præſtationem decimarū non poſ-
a ſet præſcribi.[a] Quærit glo. an idem ſit
2 in emphyteuta. † Dicit gloſ. quòd ſic: vt j. eod. l. cūm notiſſimi. in fine. Iſta quæſtio poteſt intelligi duobus modis. Vno modo, an emphyteuta non ſoluendo pēſionem liberationem præſcribat: & tunc ſi glo. diceret quòd non, malè diceret: quia omnis actio, & omnis petitio tollitur tan to tempore: vt ſ. eod. l. ſicut. Nec obſtat hæc lex: quia loquitur de præſcriptione, quæ fit in recognitionem vniuerſalis dominij. Item poſſet intelligi hæc quæſtio, an idem ſit in emphyteuta, ſoluente penſionem: vt non præſcribat dominium. Hoc modo glo. diceret verum. Item poſſet intelligi, an idem ſit in emphyteuta, ſcilicet in ſoluendo canonem per xxx. annos, vel xl. præſcribat ius emphyteuticum, licet ab initio iura emphyteutica nō fuerunt ei conceſſa: & tunc diceret verū: ſicut hac lege permittitur præſcribere dominum ſalua præſtatione tributi: ita emphyteuta poteſt præſcribere ius emphyteuticum, ſalua canonis pręſtatione. Hoc not. ſ. de iure emphyteu. l. ij. in fine magnæ gloſſæ.

1 ☞Quando præſcriptio interrumpitur per citationem, an actio perpetuetur in xl. annis. & nu. 2.
3 Creditor poſſidet pignus, præter quam quo ad præſcriptionē.
4 An iuri offerendi poſſit præſcribi.

b **Cum notiſſimi.**[b] Hæc reputatur bona lex: † Actioni hypothe-
1 cariæ ab extraneo poſſeſſore xxx. annis præſcribitur, niſi fuerit interrupta à debitore, vel eius hærede xl. annis. à ſecundo verò creditore, viuo debitore ſimiliter xl. annis. Idem eo mortuo, ſi eius adminiculo vtatur: aliàs xxx. Idem in iure offerēdi. h. d. vſq; ad §. illud. Dicitur hic in fin. ꝙ præſcriptio per ſolā cōuentionem interrumpitur. Cōtra: imò etiā per executoris miſſionem: vt ſ. eo. l. ſicut. Solu. Hoc verbum, ſolā, excludit lit. cōteſtationem, nō executoris miſsionem. & dicit bene, &c.
2 Quærit gloſſ. quando præſcriptio[c] † interrumpitur per citationē, vtrū actio per-

petuet in xl. annis, an debeat inchoari de nouo prima præſcriptio: Gl. hic dicit diligenter aduertendū, quia per ſolā lit. cōteſtationem actio perpetuat in lōgius tēpus: vt j. eo. l. fi. nō per citationē. quod eſt notādū: licet gl. de hoc dubitauerit ſ. eo. l. ſicut. in fi. gl. quæ eſt ſuper verbo, per executorem. & iſtud ꝙ gl. dicit, eſt verum ex parte actoris, ſed ex parte rei, eo caſu quo exceptio eſt tēporalis, exceptio perpetuat per ſolā conuentionem: vt l. ſi. intra. ſ. de non nu. pecu. & hanc gl. tenuit dominus Richar. Malum. in quadā quæſtione, quā diſputauit. Et facit ad quæſtionē, quę fuit in ciuitate iſta, antequā veni huc. Statuto hic cauetur, ꝙ qui nō petijt debitū per decen-
d nium,[d] nō audiatur vlterius. Modo quidam petijt debitū per ſolā citationem: & exinde ſunt elapſi decē anni: an ſufficiat? Certè non ſufficit creditori: quia illa citatio interrumpit pręſcriptionem primam, non autem perpetuat. & vide gloſ. ſuper verbo, ſolam conuentionē. quam nota & tene menti. Quærit glo. quomodo pōt durare actio hypothecaria, cūm perſonalis extinguatur xxx. annis. Dic vt in l. in-
3 telligere. de lui. pig. Quæro, † vtrū[e] cre-
e ditor poſſideat pignus. Glo. hic diſputat. Veritas eſt, quòd poſſidet præter quàm quo ad præſcriptionem: vt l. ſerui nomi-
4 ne. ff. de vſucap. Quæro, † vtrum iuri of-
f ferendi[f] poſſit præſcribi. Text. eſt hic ꝙ ſic. Gl. videtur hic tenere contrarium. & gl. in l. ſi rē. §. omnis. de pig. act. Doct. noſtri cōmuniter dicunt, ꝙ eſt quoddam ius offerēdi, ꝙ competit per modum iuris: vt puta ſecundus creditor habet ius offerē-
g di,[g] & confirmandi ſibi pignus: hoc tollitur ſpatio xxx. vel xl. annorum: vt hic. Quoddā eſt ius offerendi, quod cōpetit per modū cuiuſdā facultatis. Verbi gratia, debitor pōt quādocunq; vult, offerre debitū creditori, & pign⁹ reluere. Iſta facultas nūquā pōt præſcribi: ſicut nec alia facultas eūdi per viā publicam: quia licet per mille annos non iueris, ſemp poteris ire: vt ff. de via publi. l. viam publicam.

e ¶Quæro vtrū creditor poſsideat pignus. Adde ꝙ glo. & doct. in l. ſciendū. §. creditor. ff. qui ſatiſd. cog. Et videtur ꝙ ſi loquamur reſpectu ipſius pignoris creditor poſsidet ciuiliter, & naturaliter. quod patet: quia ei cōpetit, ſeruiana, ſeu hypothecaria: ꝙ poſſeſſione auocat in l. cū venditor. de euictio. ſecus ſi reſpectu dominij. l. ſi vendidero. §. cū autem. de furtis. & l. ſi mulier. §. in poſſeſſione. quod met. cau. ſed rępreſentat imaginem debitoris, vt hic. & vide Bald. pro hoc vide l. j. & ij. ſ. ſi aduerſus creditorem.

f ¶Quæro, vtrum iuri offeredi. An iuri offerendi, vel facultati, pręſcribi poſsit quod facit an iuri ad eundi, &c. ſic ꝗ ſit quædam facultas ſecundum quoſdā, vt Sali. & Bald. in l. pignori. ff. de vſucap. Et adde ꝙ quando in pignoribus eſt appoſitum pactum legis commiſſoriæ: tunc odio creditoris iuri offerēdi nō præſcribitur. Ita ſingulariter not. text. & Bal. in eo. ſ. de feudis to in vicem l. cōmiſſoriæ. licet aliqui, vt ipſe referr, apponāt illum tex. aliter, qui dicunt ꝙ præſcribit iuri offerendi xxx. annis, ſi creditor eſt i poſ. Sed debitor eſt in poſſeſſione, cōueniatur hypothecaria, iuri offerendi nō quam præſcribitur l. pure. §. fi. ff. de doli excep. Alij dicunt aliter, vt ibi, etiā per Bal. dicit etiam Inn. in c. nō eſt conſue. in vj. ꝙ illa, quæ ſunt in mera voluntate non ſunt præſcriptibilia, dic vt ibi per eum. Faciunt ad hæc, quæ no. gl. in l. j. alias ſi. de anna. exceptio. vbi arbitrio nō præſcribitur, ſecundum Bal. in l. petens. in iiij. colū. ſ. de pact. vbi etiam dicit, quod ſtipulationi non liquidæ vnquam præſcribitur. Ad quæſtionem Bar. hic vide per moder. in §. actionum. Inſtitu. de actio. Adde huic apoſtillæ Bal. conſi. xiij. j. volu.

f ✠P. PAVL. P. ¶Offerendi. Vide Ang. cōſi. lv. inci. Gulielmus. vide quoddam conſilium Franciſ. poſt conſil. Angel. incip. diligēter. & conſi. quen. Bart. inci. In Chriſti ſaluatoris noſtri nomine. vide Berta. in verſicu. præſcriptio. quomodo in iiij. col. vide Bald. in cap. j. de feud. dat. in vi. l. commiſſo. & in c. fi. ad fi. eo. tit. & in c. j. §. porro. qualiter olim feud. alia vide pro limitatione regulæ, quod facultati nunquam præſcribitur Angel. in d. conſil. de quo habes ad Barto. in l. licet. C. de iure delib. Item an facultati ſeu iuri declarandi aliquid præſcribatur. vide Iaſ. in l. petens. in iiij. col. C. de pact. vide quomodo facultati ſeu iuri declarandi aliquid præſcribatur, vide Iaſ. in l. petens. C. de pact. Are. in l. ij. & iij. de acqui. hæred. Fel. omnino in c. cū acceſſiſſent col. xij. de conſti. vide ꝙ iuri offerendi nō præſcribatur de quo per Bart. hic & in l. pignori. ff. de vſuca. vbi aſsignat pulchram rationem, vide etiam Aret. in §. actionum. in viij. char. Inſtitu. de actio. vide Pet. Aluarot. in repet. §. ſi pacto. & in l. reſcriptum. de pact. in ij. char. Item an iuri offerendi vel implendi conditionē poteſtatiuam præſcribatur, vide Areti. in l. quandiu. vbi ma. col. vij. de acqui. hæredi. & dum ſupra dicitur de iure offerendi in pacto de retrouendendo, de quo loquitur Ange. in conſi. lv. etiam vide quæ habes per Bar. in l. j. ff. de vſucap.

g ✠P. PAV. P. ¶Habet ius. Vide de hoc ad Barto. in l. j. ſ. ſi aduerſ. credi.

Allegat Gulielmum in d. l. ſicut. & facit quod no. in l. pater. ſupra, ne de ſtatu defunct. & in authen. offeratur. ſ. de litis conteſtatione. & idem Bald. in l. fin. de eo per quem fac. erit & in l. & poſt edictum de iudic. Sed an propter exceptionem obiectam perpetuetur actio: vide Barto. in l. omnes. de regulis iuris. Et de hac q. de qua. hic, vide Ange. in l. ſicut. in princip. ſ. eodem & in penult. column. & vide quæ hic poſt Bal. circa interruptionem, quæ fit per litis conteſtationem. Item caſum adde, in quo quælibet interruptio, etiam extraiudicialiter perpetuat actionem: puta ſi tempus ſit oppoſitum cauſa limitandæ obligationis, & ex hoc conuenit pro tanto. Ita dicit Paulus de caſtro. in l. eum qui ita de verborum obliga. per textum in l. ſi mandato. §. ille. ff. māda. Adde huic apoſtillæ Bar. conſi. clxviij. j. volu. incip. in Chriſti nomine, proponitur. vbi videtur velle quod ſola citatio non ſufficiat ad interrumpendum præſcriptionem, licet ap pareat de relatione, niſi ſtatutum diceret, quod relationi nunciij ſtetur: tunc licet non appareat de commiſſione iudicis: quia præſumitur pro officiali, dicit citationem interrumpere præſcriptio. licet etiam eſſet generalis, & indiſcreta. Et an ex legato debiti interrumpatur præſcriptio, vide Bald. conſilio cxxv. iij. volu.

c ¶Quærit glo. quando præſcriptio. Vide Bart. & Moder. in l. edicto. ff. de eo per quem factum erit.

d ¶Statuto cauetur, per decennium &c. An ſi per ſolam citationem perpetuetur an illud ſtatutū valeat, vide Barto. in l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſuc. & de quæſtione per Bald. in q. ſtatuto cauetur quod fenerator. in fi. &c. & per Bar. in l. is qui repu. circa fin. ff. quib. ex cau. ma. & facit l. ſi is qui pro empt. cum ibi not. per Bar. ff. de vſucapio. & idem tenet quod hic Barto. in l. fi. in

Illud

✠ P. PAV. P.
a ¶Vel conditione. Vide Aret. in l. quā diu vlt. co. vj. in fin. & ſeq. de acquir. hę redit.

Illud autem. † In obligatiōibus in diem, vel ſub cō ditione incipit currere tempus adueniente die, vel conditione[a], & ꝑ poſſeſſionem rei obligatæ, ꝑ ſecundam cautionem, vel debiti agnitionem, ſit interruptio præſcriptionis. h. d. Gl. hic quærit, quot ſunt modi, & de effectu īterruptionis, de qua feci tibi vnam petitionem ī l. naturaliter. ff. de vſuc. & ibi vide. & no. hāc gloſſam.

1 ☞In obligationibus annuis, uel menſtruis à quo tempore incipiat præſcriptio currere. & nu. 2.

b ¶In his etiam promiſsionibus. Vide quod not. Bar. in l. ſi cut ī annos. q. mod. vſufr. amit. latius ī l. de pupillo. §. ſi pluribus. poſt glo. ibi, de ope. no. nū. & quod not. Bal. in c. ſi inter pares. §. j. de lege cō. vide per Spec. in ti. de loca. §. nunc aliqua ver. cxlj. & An. in l. ſi Stichū. §. ſtipulatio. de verb. oblig. vbi limitat iſta procedere, niſi ī promiſſione annua eſt adiectum diſtributiuum quia tunc ſunt plures. Et ī legatis limita notabiliter ꝑ Bal. in l. j. ad fi. in ver. mo do quæro. ſ. de ſent. quæ ſine cert. quāt.

b **In his etiam.**[b] In obligatiōibus annuis, vel menſtruis, nō initiū obligationis, ſed initiū tēporis, in quo obligatio ceſſat, inſpicitur. h. d. Quæro, † & reuoco in dubiū, in o-
1 bligationibus iſtis annuis, vel mēſtruis, a quo tēpore incipiat currere præſcriptio. In hoc ſunt tres vel quatuor opiniones: vna eſt ꝙ à die ceſſationis incipiat currere pro illo anno, in quo eſt ceſſatū: in ſecūdo, pro ſecūdo: in tertio, pro tertio, & ſic de ſingulis: & ſic quot ſunt præſtationes, tot ſunt tēpora: quia ab initio, quo cœpit ceſſare, incipit currere pro toto tpe, & ſic ꝑ ſequētibus annis. Tertij diſtinguūt: & iſta eſt opinio Io. & gl. etiā, ꝙ iſta opinio ſecūda ſic vera in ſtipulatione: cū ſtipulatio annua ſit vna pro toto tēpore, in legatis verò ſit vera præcedēs opinio: quia quot ſunt anni, tot ſunt legata. Doct. vltramon. reprehēdūt hāc opi. Nā licet ſtipulatio annua ſit vna: tamē cōſtat ꝙ pro ſequentibus annis eſt in diem: ergo ante diē nō currit pręſcriptio pro annis ſequētibus: vt ſ. eadē l. §. illud. Ego volēs[c] ſuſtinere opinio. gl. noſtrę dico ꝙ licet ꝑ annis ſequentibus obligatio ſit in diē: tamen quia pro eo quod eſt de pſenti, pōt agi etiā de futuro: vt l. j. ſ. de fideic. & dixi §. e. l. male agit. in fi. qd currit præſcriptio pro toto tpe: ſicut pro toto tēpore pōt agere. Nec obſtat §. illud. quia ibi loquitur de obligatione in diē, ꝙ nō poterit ſtatim agi: in legatis verò dico idem quod gloſſa: quia cum ante diem non ſit nata actio, nō poteſt tolli. Sed ſi poneres ante diem natam actionem, ſed executionē eſſe dilatam, vt ſ. quando di. le. ce. l. ex his. & ff. quando dies leg. ce. l. ſi cū præfinitiōe. tūc dico idem in legatis, quod in ſtipulatiōibus. & ita poteſt intelligi hic.

✠ P. PAV. P.
c ¶Ego volens. Vide Alex. late in l. de pupillo. §. de pluribus. de ope. no. nun. & alios poſt Barto. ibi vide Fel. in c. audītis col. vl. de præſcrip. poſt Abb. ibi col. ſi. vide Barb. la. te conſi. ix. vo. ij. in ij. dub. vbi loquitur in ſtatuto inducente præſcriptionē ꝑ decē annos vel viginti & in ſecundo dubio ponit an per decem annos vel viginti, & in ſcdo dubio po nit an per ſolutionē factā alicui annis præcedentibus ſit perpetua actio iſta vt talis præſcriptio locū habere nō poſsit.

d ¶Nulla. ſcīlā. Ad de in l. neq. & ibi Bal. ſ. de vſufr. & Bart. ī l. cōpetit. ſ. eo.

e ¶Si quis. Hoc procedit in violento, nō in clandeſtino. Caſus eſt ſing. in l. ſi de eo. §. ſi. ff. de acquir. poſſ. And. Barb.

✠ P. PAV. P.
e ¶Si quis. An requiratur decretum vel vtile dominium, vide latiſsime Fel. ī rub. extra de pſcrip. ī vl. char. vid ēt ꝗha bes ad Bar. ī l. ſi. ff. pſcr. log. tēp. & ī au th. niſi tricennale. ē bonis mr. Itē quod dñiū acqraf. vid Ia. ī l. traditiōibus. ī iij. co. C. de pact. & ī l. iiij. §. iiij. ī x. col. de ver. ob. ēt ibi ēt hēat locum cōtra hrdem.

f ¶Sed & ſi qs. Hoc verū niſi prio latia uit, ſcdm gl. mirabilē cōiūctam cum l. ſi priuſquā de ope. no. nū. vbi alia ſingłaris limitatio daf ad hūc §. qd nō audiaf ītra ānū ad reuocatione cautiōis, ſic miſsiōis ex prīo decreto, quę

d **Nulla ſcilicet danda.**[d]

Emphyteuta, vt colonus, nullo tempore præſcribit. hoc dicit. Idem dicit l. malè agi tur. ſupra eodem.

e **SI quis.**[e] † Per præſcriptionē longi temporis qritur ius vendicādi: idē per præſcriptionē longiſſimi tēporis bona fide factā: ſed malæ fidei poſſeſſor ſola exceptionē acq
2 rit. † Item violentus inuaſor non poteſt referre quæſtionē dominij. h. d. vſque ad §. ſed & ſi qs. No. iſtū verſ. ſed hæc cōtra. ſuper verbo, iſte. quia neſcio alibi, & ſingularis eſt. Tene mēti hanc legē: quia tota iſta lex eſt ſingularis, & notabilis: & diſtingue vt tex. dicit.

f **Sed & ſi quis.**[f] † In reali, ille cōtra quem eſt fa-
1 cta miſſio ex primo decreto, eam recuperat intra annum: poſt annum non audi- tur, niſi de proprietate. hoc dicit.

SAepe. † Per litis conteſtationem actio in xl. annis perpetuatur. hoc dicit.

De annali exceptione. *Rubrica.*

1 ☞Si præſcriptio fuerit interrupta per inundationem: ceſſante inundatione bonæ fidei poſſeſſor præſcribens non reſtituitur in integrum. & nu. 2.
3 Actio communi diuidundo, & fami. erc. naſcitur ex quaſi contractu.
4 An actionibus communi diuidendo, & fami. erciſcundæ præſcribatur.
5 Quando naſcatur actio pro ſocio.
6 Pignoratitia actio.
7 Depoſiti actio.

LEX I.

g **SVper annali.**[g] † Exceptione annali ſubla
1 ta omnes perſonales actiones triginta annorum ſpatio tolluntur, niſi ſuper his lis fuerit conteſtata: hypothecaria verò quadraginta
h ann. & illi, qui nō pōt agere,[h] nō currit p̄-
i ſcriptio.[i] h. d. Dicitur hic, ꝙ omnes actiones perſonales tollūtur xxx. an. excepta hypothecaria: cōtra ſ. ti. j. l. omnes. Solut. Fateor ꝙ ſunt aliqui caſus in quib⁹ præſcriptio xl. ann. habeat locū, vt in l. cōtraria. & qd no. in duabus legibus ſequenti-
k bus ad illā. Circa hāc l.[k] format gl. multas
2 quæſtiones. † quæro, quid ſi bonæ fidei poſſeſſor præſcribens perdidit poſſeſſionē per inundationem: & ſic fuerit interrupta pręſcriptio: an in integrum reſtituatur inundatione ceſſante. Gloſ. determinat quod nō: & bene: quia nō debet quis reſtitui ad lucrum faciendū cū aliena iactura: vt l. ſciēdū. ff. ex quibus cauſis ma. de furtis. l. ſi is q. Vñ qd dicit finiſiſti⁹ gl. quæ dicit, ſed arguitur contra &c. Illud
3 eſt verū. † Quæro, vnde naſcatur actio cōi
l diuidundo[l] & familiæ erciſcun. Mar. dicebat ꝙ ex voluntate. Gloſſa ꝙ ex quaſi contractu. iſta eſt vera. Quæro, † vtrum
4 illis actionibus pręſcribatur[m]. Mar. dicit
m ꝙ demū ei præſcribitur, qui nō poſsidet. Glo. videtur dicere cōtra. & ſic, ſi ego ſtetiin communione tecum xxx. annos, nō potero agere cōtra te, vt diuidamus, ſecūdū gl. Doct. moder. ſunt in cōtraria opi. Nā donec ſtam⁹ ī cōiōe, & ſi ſimul poſſidem⁹, vn⁹ aliū cognoſcit ī ſociū: & ſic ceſſat præſcriptio: vt ſ. ti. ꝑxi. l. cū notiſſimi. §. ſed & ſi quis. Præterea, actio cōi diuidundo, & familię erciſ. cōpetit etiā rōne doli vel culpę: ſed nō eſt dubiū, ꝙ ea dicit qua tu nō vis diuidere, cōmittis dolū: ergo eadē die naſcef iſta actio: & ei nō cēt pręſcriptū. & iſtud doctores cōiter tenēt.
5 Quæro, † qn naſcatur actio ꝑ ſocio. Glo. ponit hic. Dic vt l. corruptionē. ſ. de vſu-
6 fruct. & ſ. pro ſoc. l. tandiu. Quæro, † quid de pignoratitia actione. Dic vt in l. ſi rem. §. omnis. ff. de pignoratitia actione.
7 Quæro, † quid de actione depoſit. dic vt l. ſi ſtipulatus ſum mihi. §. j. ff. de ſolu. & ibi plenè per me.

f ¶Sed & ſi quis. De intellectu huius ſingularis verſi. vide q no. Bart. in l. ſciēdū. in prin. ff. ſol. mat. & Inn. in c. ad aures. de pſcri. & Bal. ī l. ſi qs ad ſe. in ij. not. ī. ad l. Iul. de vi. vide qđ dixi in l. ſi. in prin. ff. de eo ꝑ que fac. erit & Bal. ī l. ij. in verſi. & aqua. & in l. vis eius. C. de proba. & Alexā. in l. naturaliter. §. nihil. commune. de acquir. poſſeſ.

g ¶Super annali. qua liter intelligaf hęc regu. & nō volenti agere, nō currit præſcriptio, vide notabiliter Bart. in l. Senatus. de of. pręſi. & Bal. in l. in rebus. in iij. col. ij. or. dotiū.

✠ P. PAV. P.
h ¶Poteſt agere. vide quę habes poſt Bar. & Alex. in l. ſenatuſ cōſul. ff. de offi. pſid. & ad Bart. vbi habes, quid ſi quis impeditus facto ſuo.

i ¶Non currit præſcriptio. Intellige, eſt impedimētū iuris: ſecus ſi facti, quia tūc currit præſcriptio. Ita dicit Bal. in l. ſi xxxij. opp. in vj. co. ſ. q admit. alle. iura, q vide per eū ī xxiiij. & xxiiij. op. Et primā limitationē ſequtur Bar. in l. j. §. ſi qs autem. ff. de itine. actuque priua.

k ¶Circa hāc l. & an quis reſtituat ꝑpter impedimentū facti, vide Bal. & Ange. in l. ſicut. in vltima col. & quod ibi dixi ſ. e. et Bal. ī l. rebus. in iij. colū. ſ. de iure dotium.

l ¶Naſcatur actio cō muni diui. Vide qđ no. in l. ſi non fortē. §. ſi cētū. ff. de condi. inde. Et adde ſimilē glo. in l. ſi. §. cōmuni diuidun. & Bal. in l. ſi. ſ. finiū regū. tener idē ꝙ Barth. hic, & vide per mod. in §. q. dam. Inſti. de act. & Io. And. in additio. Spec. in ti. de iudi. in quarta parte. in §. ſequitur. in additione quæ incipit, in §. ad hæc, &c.

✠ P. PAV. P.
m ¶Actionibus præſcribatur. Adde tū quod in caſu in quo præſcribit xxx. anno. iſtud fallit in ſeu dis. vide Ro. ſingu. ccccccl xxxviij. incip. actione communi diuid.

a ¶ Vt perfectius. Vide ad legem iſtam, quæ habetur per doctores & Bar. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi. ff. de oper. noui nunc & in l. non ſolum. §. morte. in ij. colum. eod. titu. Et hanc legem limita per gloſſ. ſingu. & ibi Barto. in l. cum hæredi. ff. ad Treb. & Bal. & Ang. hic, in prin.

b ¶ Generalitate. Adde tamen, ꝙ non procedit libellus generalis productus coram aliquo, cui attributa eſt iuriſdictio, in certo & determinato caſu: quia non procedit libellus coram eo productus, niſi in eo fiat ſpecificata mētio de illa qualitate iuriſdictionis. Et ita conſuluit Ange. in conſilio data eſt ſententia & tenet Io. And. in cap. cum ſit generale. de foro compe. & dixit Bal. in l. edita. in xxiij. column. & libellus generalis cōcludit iudici, dummodo probationes ſint ſpecificæ. Et ad de in materia quæ dixi ff. de rei vendicatio. l. j. §. armenta. & etiam executio inſtrumenti generaliter petita valet, vt hic, ſecundum Bald. in l. age cum Geminiano. ſupra, de trāſactio. & quod dicitur, libellum defectiuum non procedere vbi opponatur, intellige, lite non conteſta. ſecundum Bal dum in l. exceptionem. in quarta colū. ſupra de probationibus. Et iſta lex nō procedit in crimina libus, ſecundū Bal. in l. j. in duodecima columna. de confeſ. & vide not. per Iacob. de Belui. in diſputatione, quā ponit in lege finali. j. de requi. reis. & hac l. not. in l. edita. circa princi. ꝟ. de edend. in vi. column. & habetur in capit. ij. de lib. ob. Vide Bald. in l. per hanc. C. de temporibus appellationum. l. cum quidam. vbi eſt poſt eum, de fideicom. lib. Sed qd ſi libellus eſt incertus, per relationem ad aliud, vt puta, petiſt quod ſibi debetur ex teſtamēto: an debeat admitti. Paulus de Caſ. quod nō ſi eſt oppoſitum. Ita dicit ipſe in l. v. §. ſi iudex. ff. de re Sed quid ſi dico, peto omnes res meas, quas poſſides: vide Barto. in l. rei appellatione. ff. de verbo. ſignifica. & Paulum de Caſtro in dicto §. ſi iudex. vbi dicit illud, quod libel lus incertus non valet, ſi opponatur: eſt verum in re principaliter petita: ſecus in acceſſorijs: vt puta, peto domum cum maſſaritijs, vel fundum cum fructibus. Allegat Barto. in l. iij. §. armamenta. de rei vendi. & ibi per eum. & vide Cyn. & Bald. C. de ſecund. nupt. l. j. ſeu authē. ibi poſita. & ibi quęrunt, nunquid procedit libellus, peto caſtrum cum ſuis pertinentijs. Item va let iſte libellus, dico te eſſe meum conſanguineum: licet non exprimam gradum conſanguinitatis. Eſt tex. in c. ſeries. de teſta. dicit tamen Specu. in titu. de lib. concep. §. fin. ver. caueat. quod ſi quis opponit non eſſe procedendum in cauſa, quia libellus eſt obſcurus, quod tunc iudex debet libellum reijcere, Probatur in c. fina. de lib ob. Et iſtud ibi voluit Anto. de Butri. ſecus ſi peti tur declarari: quia tunc poteſt ſuper tali libello procedi: & eſt declarandus & ita intelligit ipſe. Et vtrum libellus incertus procedat, quando incertitudo pendet a tertio per alterum, vide in l. vbi autem non apparet. §. an illud. de verbo. obliga. Ad primum dictum vide Alexand. in l. j. ff. de edend. An iudex officio ſuo poſſit petere ſibi declarari, vide poſt Barto. in l. iiij. §. hoc autem. ff. de damno infecto. Et hanc limita non habere locum in criminalibus: nam & ſi non opponatur, non valet. l. libellorum. in principio. iuncto ver. quod ſi libelli. & ibi Barto. ff. de accuſ. & Alexan. in l. j. ff. de eden. Item valet reſcriptum incertum, in nomine rei: vt voluit Ioan. And. in addi. Spe. in titu. de cita. §. j. verſi. quid ſi ego. Et in citatorio debet poſt exprimi, vide Moder. in c. conſuluit. de offi. deleg. & iſtum tex. qui loquitur in actione generali, quod non procedat ad exceptionem, vide Barto. in l. j. prima. §. Labeo. ff. de flu. Adde de libello generali Bal. conſi. liiij. iiij. volumi. De incerta ratione rei, & quantitatis, & quando a iudice ſit lacerādus, vide etiam Bal. con ſi. cxj. j. volu.

LEX II.

a V Tperfectius. [a] Si poſſeſſor pſcribēs eſt abſens, vel furioſus, vel infans, vel in poteſtate poſitus, poteſt ei fieri interruptio præſcriptionis per denunciationem factam præſidi, vel epiſc. h. d. aduerte: quia hæc tota lex loquitur in reali. Oppo. vſucapio triennij, & præſcriptio longi temporis, nō interrumpitur, niſi per litis conteſt. vt l. ſi poſt acceptum. ff. de rei vendica. Sol. Corrigitur in quatuor caſibus hic expreſsis: in alijs remanent iura antiqua. incorrecta. Quæritur, an per hanc legem tollatur beneficiū reſtitutiōis, quod in iſtis quatuor caſibus competit. Dic vt in gloſſ. quæ dicit quòd non. Idem not. in l. Iulianus. alias incipit, non ſolum. ff. ex quibus cauſis maio. ralitate comprehenduntur. Oppo. quòd
d talis libellus incertus [d] nō debet admitti: quia per eum non redditur certus aduerſarius, an velit cedere, vel concedere. Solu. Fateor quòd nō debet procedere, donec declaretur: tamen quantum ad interrumpendam præſcriptionem ſufficit, vt
e hac lege. Quærit glo. [c] quid ſi quantitates eſſent diuerſæ: vt puta, ex vna cauſa decem, ex alia xx. & ex alia xxx. & c. tūc dic vt in gloſſ. Quæro, † pone aliquis
5 fecit aliquem citari generaliter vt veniret et reſponſurus de iure: vtrum ſufficiat hoc interrumpendam præſcriptionem. Puto quòd non: quia neceſſe eſt quòd dicat quantitatem ſibi debitam: vel eum dicat ſibi obligatum. Vnde de hoc ſaltē debet eſſe certus reus, vtrum agatur perſonali, vel in rem, vel vtrum agatur de quantitate, vel de ſpecie: vt ex hac lege colligitur.

1 ☞ *Libellus procedit, ſi exprimatur quantitas: licet non exprimatur cauſa.*
2 *Libellus procedit, licet non exprimatur quantitas, neque cauſa: ſi tamen ſimpliciter dicam aduerſarium mihi obnoxium.*
3 *Libellum generaliter producens in perſonali uidetur omne ius ſuum in iudicio deduxiſſe.*
4 *Petitio generalis ſufficit ad interrumpendum præſcriptionē in omnibus, quæ ſub illa generalitate cōprehenduntur.*
5 *Faciens aliquem citari generaliter, hoc modo ut ueniat ei reſponſurus de iure non interrumpit præſcriptionem.*

LEX III.

S I ex multis. Hæc eſt ſingu. lex. † Citatio facta, ſeu libellus, ſup vna ſumma, vel ſuper obligatione, non expreſſa cauſa, vel ſumma, ſufficit ad interpendum omnem præſcriptionem, quæ
b ſub illius petitionis generalitate [b] poteſt compræhendi. hoc dicit notabilis, & ſingularis lex. Not. † quòd procedit libellus ſi exprimatur qualitas, licet non exprimatur cauſa. Secundò no. procedere
c libellum, licet nō exprimatur quantitas [c] neque cauſa: ſi tamen ſimpliciter dicā aduerſarium mihi obnoxium. Tertiò no.
3 † ꝙ qui in perſonali libellum generaliter produxit, videtur omne ius ſuum in iudicio deduxiſſe. Hodie multū clarè eſt declaratum per tex. c. abbate ſane. de re iud. lib. vj. Vltimò no. † quòd generalis peti-
4 tio ſufficit ad interrumpendum præſcriptionem in omnibus, quæ ſub illa generalitate comprehenduntur.

c ✠ P. P A V. P. ¶ Exprimatur quātitas. Extende iſtā reg. ꝙ procedit libel lus incertus parte non opponente vt procedat etiam ſi libellus non excludatur de iure commu ni vel municipali, ſed ſolum aliquo iure ſpeciali. Ita Pau. in cap. ex parte v. in ij. colum. extra de fo ro competenti. Item duos caſus in quib. non procedit libellus generalis: etiam parte non opponen te, vide per Alexan. conſ. ccccccxxj. in iij. colum. an autem in executiuis, & in qui bus procedit ſine figura iudicij procedat libellus incertus ſeu petitio ſic præceptum, vide omni no quæ habes addi ta in Bertachi. verſ. clauſula reſcriptorum. & in verſi. ſine figura iudicij. vbi multa habes. Item multos caſus in qui bus procedit libellus generalis, & de reg. huius l. vide la ſo. in l. j. in princip. in j. & ij. colum. ff. de eden. Item quod poſ ſit iudex etiam parte non petente coge re actorem declarare libellum ſuum, & ſimiliter reum decla rare exceptiones, vi de Iaſo. in l. age. in iiij. no. C. de tranſactio. Itē quod ſi opponatur partem nō poſſe ſequi ſententiam ſuam, licet declaratur, ſecus ſi petatur declarari, vi de Soci. in l. edita. et Iaſo. ibi in ij. not. vide ad reg. etiam pro limitatione Dec. in cap. Dilecte. colum. vltim. de iudic vide late Fel. in c. ij. in ij. col. & ſeq. de libel. obla. vbi etiam quid in criminalibus.

d ¶ Incertus. An libellus incertus procedat, vide Bar. in l. edita. in ij. col. ſ. de eden. & ibi Bar. in primo genere cumulationis. vide Bart. & ibi glo. in l. j. in princi. in ij. col. de oper. noui nuncia.

e ¶ Quærit glo. An autem libellus ſit nullus, licet generalis: vide gloſ. not. ibi: debebit. in l. ſi rem. ff. de rei vendica. & ibi hoc tenet Iaco. Butrig. vide licet quod ſit nullus. & ibi vide Ang. & reſpon. huic legi: quia huic loquitur de il bello captatorio, ad interrumpendam præſcri. ſed contra. eſt verum quod te net Spec. in titu. de iuriſd. omnium iudicum. §. deſeruit. verſi. quid ſi libellus eſt de elect. & in cap. de ordi. cogn. Innocen. in cap. j. de libel. oblatione. Andreas Barba.

f ¶ Non ſemper. Vide cum Bart. in l. quod iuſsit. in iij. col. de re iudica. vnum dixit ſingulariter Bal. in l. Gallus. in princip. de libe. & poſthu. & ibi l. vel ſtatutum procedit dando formam, vel regulam, importat neceſſitatem per illum tex. vnde facit ad ſtatuta diſponentia, quod poteſtas poſsit inquirere de maleficijs: quod tenetur hic facere, alias puniatur: quod non videtur verum: vt l. non quicquid. ff. de iudi. & ibi expreſſe Ange. videtur tenere contrarium: non obſt. tex. quia ibi non inducitur per illum tex. ſed per alias ll. ✠ P. P A V. P. ¶ Nō ſemper. Iſta lex vnum dicit ſingulariter, ſed contrarium ...

Quomodo & quando iudex ſententiam proferre debeat. Rubrica.

Hæc rubrica continuatur per glo. vel aliter. Quædam ſunt ſolennitates, quæ præcedunt ſententiam, quędam requiruntur in ipſo actu ſententiæ: quædā ſequūtur poſt ſententiam. De primo loquitur iſte titu. De ſecundo. j. titu. proxi. De tertio. j. de excep. rei iudicatæ.

1 ☞ *Negatio præpoſita ſigno uniuerſali facit æquipollere contradictorio ſuo. & nu. 2.*
3 *Iudex an & quando cogatur pronunciare contra abſentem. & nu. 5. & 6.*
4 *Subſcriptio principis probat, quando redacta eſt in corpore iuris, alias ſecus.*
5 *Iudex male iudicans facit litem ſuam.*
7 *Verbum, ſolere, in quot uicibus uerificetur, & an inducat neceſſitatem. & nu. 8.*

LEX I.

f N On ſemper. [f]
1 † Quicquid iudicis poteſtati committitur, neceſſitati non ſubijcitur. h. d. vel aliter. Verbum ſolere in his, quæ habent rationem difformem, non inducit neceſſitatem. h. d. Diuide: quia primò ponit ſolutionē quæſtiōis tacitè intellectę. Secūdo ponit vnde oriebaē dubiū quæſtiōis. Tertio ei reſpōdet, vel illud ſoluit. Secūda ibi: propter ſubſcriptionē. Tertia ibi id enim.

rium dicit Bar. in cōſi. vij. incip. viſo compromiſſo in iiij. co. & refert Bald. ibi dicere contrariū, & ita ipſe tenet, & vide ibi in viij. co. in ſubſcriptione ſul. vbi vult vnū ſingulare pro limitatione in l. non quicqd. & in hac l. ꝙ quādo aliqd cōmittitur poteſtati iudicis vel arbitri qui alias tenebatur facere. illa verba inducunt vt intelligatur remiſſa neceſsitas, ſi alias talia verba nihil operarenē. vide ibi p eum vide etiā eundē Cō. in cōſi. lxviij. incip. in pręſenti quæſt. ante fin. vbi ſing. vult allegā do etiā Bald. in d. l. Gallus. ꝙ quādo iudex ex poteſtate ſibi attributa a lege vel a principe nō arctatur, tamē negari nō poteſt ipſum errare, ſi mentem ſtatuti diligenter non obſeruaret, ſuppoſita enim poteſtate, ſequitur neceſsitas dicendi &c. vt ibi per eū no. & vide eundem conſil. cxlviij. incip. venerabilis vir. i ij. dub. vbi allegat etiā Bal. in d. l. Gallus. quia quādo lex, vel ſtatutum aliquid inducit pro forma, ſtatim dicitur et neceſsitas, ſi vtatur verſi. poſt tamen. poſtea arguit i cōtrarium in illo caſu. vide per eum. Itē quod verbum poſt relatum ad iudicē importat neceſſitatē. vide Iaſ. in l. ad egregias in ij. col. ff. de iu reiu. et per eundem i l. Gallus. in princi. in v. colū. de libe. & poſth. vbi etiā quid in alia materia.

Nota quod dixi in ſummario. concor. l. non quicquid. ff. de iudi. Secūdò not. ꝙ verbū, ſolere, nō importat neceſsitatem.
Tertiò not. quod dicit, [a] nō ſemper. cō-
2 iuncto cū gl. † ꝙ negatio præpoſiti ſigno vniuerſali, facit æquipollere cōtradictorio ſuo. Simile habes in l. legitimos. §. an ergo. ff. de leg. tut. & l. in bello. §. j. de ea. et poſtli. reuer. Venio ad cōtraria, & op. †
3 ꝙ iudex cogatur pronūciare cōtra abſentē: vt ſ. de iud. l. properandū. §. ſinautē ex geſtis. Sol. Dicit gl. hæc lex poteſt intelligi in reo abſente: & tūc illud qđ dicitur, nō ſemp. ponit caſualiter, nō tēporaliter. quaſi dicat, aliquo caſu cogeſt: puta ſi cōtra reū abſentē liquet de cā: ſecus ſi nō liquet: vt hic, & l. cōtraria. Pōt etiā itelligi i actore abſente: & tunc nō ſemp. ponitē caſualiter, vel tēporaliter. Caſualiter eo mō quo ſupra: cōpellitur enim qñ de cā liquet cōtra abſentē: & ſecus ſi nō liquet. Tēporaliter, qa cōpellitur ſolū iuxta finē triennij & nō añ, vt l. properandū. §. j. ſ. de iud. & ibi no. Opp. de l. abſentem. ff. de pœ. Sol. gl. hic loquitur in ciuilibus: ibi i criminalibus, i quibus diſtiguitur, an pœna ſit maior relegatiōe, vel infra: vt ibi, et l. ſeruum quoqꝫ. §. publicè. ff. de pcu. Op
4 po. tertiò † & videē ꝙ ſubſcriptio principis non probet: vt ſ. de leg. l. ij. et iij. Solu. Hic logē qñ redacta eſt ſuſcriptio in corpore iuris: qa tūc pbat alias ſecus. Extra gl. recitabat do. Ia. But. gl. l. ſæpe. de offi. pſi. ſed eā omitto. Venio ad qđā alia [b]: dif hic † ꝙ iudex qñque cōpellitur iudica-
5 re. qro p quē cōpelletur iudicare: Rñd. quædā eſt cōpulſio ppriæ verecūdię. eſt enim ſibi verecūdia ſi non facit qđ debet & de hoc loquiē l. Quintus. ff. manda. & l. pecuniæ. ff. de ali. & cib. leg. Quædā eſt cōpulſio vera, quæ afficit perſonā: et ſic dico ꝙ cōpellit p ſuperiorē impoſita pœna, ſi neglexerit. De hoc hētis rub. ſpecialē: vt in auth. vt dif. iud. §. j. in princ. Quædā eſt alia cōpulſio cātiua: [c] ſiem iudex nō iudicat, teneē parti ad intereſſe. † Nō di-
6 co ꝙ faciat litē ſuā: quia illud habet locū i iudice malè iudicāte, non in negligente. Itē loquiē Inſti. de obli. q ex quaſi delic. naſ. in prin. & l. ex maleficijs. §. ſi iudex. đ actio. & obliga. & de varijs & extraord. cog. l. vl. & de iud. l. ſi filius. Sed cōtra negligentem pdita ſunt remedia in caſibus ſpālibus, vt videbitis vnū in l. mācipia. de ſer. fugi. alia in l. ſi qñ ſupra, de teſtib. & l. properādū. §. ſinautē vtraque ſupra, de iudic. de magiſtra. conue. & per totū titu. de dam. infe. l. iiij. §. in eū. Quæro † ſecun-
7 do, dicitur hic ſolere. quot vicibus iducaē iſtud ſolere, [d] nunquā fui bene clarus de iſto verbo: de verbo cōſuetum eſt, vel vſitatū eſt determinaē in l. de quibus. ff. de legib. & j. quæ ſit longa conſuetudo. Sed iſtud, ſolitū eſt, vel ſolere, eſt nomen vniuerſale, quod verificaē ex vno actu tantū
e Tex. eſt in l. Mela [e]. §. j. de ali. & cib. lega. quod tene menti. Quæro, & reuoco in
8 dubiū † vtrū verbū, ſolere, prolatū à lege,
f inducat neceſsitatē, [f] vel nō. breuiter qñque verbū ſolet, ſi induceret neceſsitatem à lege, incideremus in cōtrarietatē: & tūc exponitur ſolet, id eſt poteſt: vt l. poſt edictū. ff. de iudi. Si verò in cōtrarietatem nō incideremus: & tunc aut illud, cui adijcit, habet rationē vniformē in quolibet ſui caſu: & inducit neceſsitatē: vt no. ff. de ali. & cib. le. l. iij. & l. ij. §. merito ne quid in loco publi. Si verò habet difformē: tunc exponitur, ſolet, id eſt, poteſt. Hic eſt caſus hic: nam in quolibet caſu abſentiæ, non eſt eadem ratio, vt ex prædictis apparet.

a ¶ Quod dicit. Adđ Bald. in l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. de pi gn. actio.

b ¶ Quædam alia. Vide Bar. in l. prima in prin. ff. de iuriſd. om. iudic. Poſſet etiam cōpelli iudex pter ſinē inſtātiæ ferre ſententiam, ſecundum Bart. in extrauagā. ad reprimedā. ver bo, procedatur. allegat hic no. Facit qđ habetur in l. Seius et Augerius. ad legem Fal. & quod ibi dixi. Et ad id quod ſ. dixi adde Bald. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infami bus. & vide Bal. hic i ij. co. & i auth. ei q. in penul. col. de tēp. appel.

c ¶ Cōpulſio cauſatiua. Vide Bal. i l. maci. ſ. de ſer. fu. et i l. ſi. ff. de va. et extraor. cog. et ibi quid ſi iuſsit. ſ. de re iu. vid Ioā. An. in additio. Spec. ſ i ti. de diſp. & alle. §. ſi. et vid Bal. in ca. pimo. §. iudices. de pace iura. firman. & hic, et in l. mācipia. C. de ſer. fu gi. & vide Bar. i n l. fin. ſupra de magiſt. conue. & Bart. ff. de Fal. leg. Paulus. & Bal. in l. iubemus. ſ. de teſta. & in l. qui accuſare. de eden. & Innocen. in cap. ſu.

per eo. quod met. cau.

d ¶ Solere. Et dicit Cy. in l. ij. ſ. de reb. credi. ꝙ ſi quis bis, vel ter, blaſphemauit, non dicitur conſuetudinarie blaſphemare. Facit quod habetur in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis.

e ✠ P. P A V. P. ¶ Mela. vide ibi per Alex. in apoſtil. & quod etiam addidi ibi.

f ¶ Neceſsitatē. Adde ea quæ not. Bart. in l. creditores. in j. col. j. de pig. in repe. Vide Bal. in ca. j. de milite vaſ. qui contu. eſt vbi dicit, non habere locum in feudis. Andr. Barb.

g ¶ Monitio. De monitione iudicis, quæ habet vim perēptorij, quod not. vide etiam quod notatur in cap. ſi poſt præſti tum. de confeſ. & de iſto etiam eſt gloſſ. communiter approbata in ca. cōſuluit. de offic. delega. licet non alleget iſtū tex. idem dicit hic Bald. eſſe ſi nuncius citat partem præſente iudice apud acta mandato ipſius iudicis, ipſa parte citata pręſente, quod habet vim perēptorij, ſecūdum id quod not. in d. c. conſuluit. in l. ſi procurator. ff. de verb. oblig. & quod ibi no. & adde quod ibi not. Bald. in cap. j. de mil. vaſ. qui cōtu. eſt. ſuper ver. terminat. & dicit Inn. in c. tua nos. de coh. cle. & mul. ꝙ monitio iudicis, qua monet ꝙ ſatiſfaciat, nō habetur pro citatione. Dic vt ibi per eū late, & not. quod nō ſolum iudex poterit citare, ſed etiam notarius, ſecundū Bal. & Ang. in l. vt perfectius. in vlti. colū. de ann. except. Bart. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infecto. Adde ꝙ citatio peremptoria requiritur in tribus caſibus, vel quatuor, ſecundū Pau. de Caſt cum peruenitur ad diffinitiuā. l. peremptorium. ff. de iudic. Item cum ad interlocutoriam ab obſeruatione iudicij, vt l. properandum. §. & ſi quidem. ſ. de iudi. Item cum admiſsionem ex primo, vel ſecundo decreto: vt l. præſenti. ſ. de his qui ad eccle. confug. in alijs autem actibus non requiritur peremptorium: imo vnica citatio ſufficit, vt in dilatione data ad probādum, & alios actus. Ita Imol. in cap. ad petitionem. de accu. Itē adde ſecūdum Paul. quod Bald. dicit in proceſſu qui ſit corā Principe non eſt neceſſaria citatio. qđ Salic. reprobat. Adde quod melius locutus eſt ipſe Bald.

1 ☞ *Monitio facta à iudice habet uim peremptorij licet nō exprimatur. nu. 5.*
3 *Sententia non ualet, niſi peremptorium, uel peremptorio æquipollens præcedat, & nu. 1. 2. 4.*
4 *Quando fiunt tres citationes, quæ habent uim peremptorij, non eſt neceſſe quòd in ultima dicatur, & peremptoriè.*
5 *Monitus à iudice ſi non uenit, eſt uerè contumax, nec audītur appellans.*
6 *Dilationes quæ dicantur peremptoriæ.*
7 *Vna citatio tantum, non habet uim peremptorij, niſi dicatur, & peremptoriè, uel æquipollens.*
8 *Peremptorium debet dari ad petitionem partis.*

LEX II.

1 C Eſſante. † Valet ſententia, licet peremptoriū non præcedat. ſi tamen præcedat alia monitio, tantundem importat. hoc dicit hæc lex ſecundum communem lect.
In gloſſ. noſtra legitur iſta lex quatuor modis. Primò ſecundum vltimam lectu. quæ eſt veriſsima: nec ſcio eam alibi. & quod dicit admoniti, ſcilicet à iudice, ſecundum vltimam lecturam magis not.
2 † Not. ꝙ monitio [g] facta à iudice habet
g vim peremptorij, licet non exprimatur. Facit optimè extra, de offic. deleg. c. conſuluit. Venio ad apparatum. opp. † ſententia non valet, niſi præcedat peremptorium: vt ff. de iudic. l. ad peremptorium. cum l. ſequen. hic dicitur contrarium: quare ma lè. Huius timore ſunt hic in gloſſ. quatuor lect. Vna ꝙ non præceſsit peremptoriū, per edictum poſitum in albo ſed fuit ei citatio peremptoria miſſa per nuncium. Iſta eſt bona ſolutio. Secunda, ꝙ non fuit
4 per edictum peremptorium: † ſed fuerunt factæ tres monitiones quæ habent vim peremptorij: & iſta eſt bona. Ex qua habes ꝙ quando fiunt tres citationes, non eſt neceſſe ꝙ in vltima dicatur, & peremptoriè. Tertia, ꝙ non fuit propoſitum peremptorium, hoc eſt, tres citationes, vna poſt aliam, ſed vna pro omnibus. & iſta etiam eſt bona: vt ff. de iudi. l. nonnunquam. Quarta & vltima eſt illa, quam
5 poſui, ꝙ nō præceſsit peremptorium per modum peremptorij, vel citationis: † ſed monitus fuit à iudice, ꝙ habet vim peremptorij. Et dicit gloſſ. quod plus eſt, ſi

tonſi.cclvj.j.vol.Et
de virtute perēpto/
rij,& quomodo dif/
ferat ab edicto,vide
Oldr.conſil.iij.
a ❡Perēptoria. Vtrũ
oĩs dilatio ſit perem
ptoria;adde Bar.&
ibi eſt tex.in l.j.ſ.de
dilatio. & qđ dixi
poſt Lud.ĩ l.ſi finita.
§.Iulianus.in addi.
b ❡Vel æquipollens.
Sed qd ſi dicat,alias
procedemus quãtũ
de iure poterimus:
an habeat vim per/
emptorij?vide Bal.
in rub.j.commi.vel
epiſtolas.Et in ſimi/
li adde Bal.in l.non
ignorat.in fine.ſ.de
fruct.& lit.expen.
c ❡Non valet. Not.
Bar.in l.Iulianus.in
prin.ſui.& ſequitur
Pet.de Anch.in c.j.
de foro cõpe.& vide
Bar.in auth. qui ſe/
mel.j.eo.in prin.
❡Pro ſaluãdo Bar.
in hac l.ab eo.& in
quo videatur cõtra/
riari,vide cõcor.po
ſitã ad l.cũ qs.C.de
iur.& fact.igno.
d ❡Quærelam. Quot
modis dicaĩ quere/
la,vide quæ habes
in l.ſi arbitrio.ff.qui
ſatiſda.cog.vbi ha/
bes quæſtionem de
ſtatuto dicẽte,quod
querelæ bãnitorum
non audiantur.
e ❡Obligatio natura
lis. An ex ſententia
oriaĩ naturalis obli
gatio,adde Bart.&
glo.in l.ij.ff.de iure/
iur.& Bart.in l.j.in
viij.col.ff.de condi.
indeb.& in l.cũ qs.
ſ.de iur.& fact.ign.
Sed cõtrarium ipſe
tenet in l.Iulianus
verum debitorẽ.in
x.colũ.& ibi dixi ff.
de cond.indeb.& cũ
opinio.Barto.tenet
Bald.hic.
P. PAV. P.
f ❡Conſentit. Vide
Areti.in l.j.C.de
poſtul.
g ❡Si vt ꝓponis. Vi/
de que dicit Bart.in
l.ꝓperãdũ.ſ.de iudi
cijs.per iſtum text.
poſt Cy.& Oldr.
P. PAV. P.
h ❡Iudicis delegati.
Iſtud procedit etiã
in delegato princi/
pis,licet Ang.tenue
rit contrarium,vide
Alex.in Rubr.ff.de
offi.eius cui manda/
ta eſt iur.in j.& ij.co
lũ.& quæ ſcripſi in
l.ſi expreſſum.de ap
pella.ad Barto.
P. PAV. P.
i ❡Ad primũ. Adde
ad hoc ꝙ iudex dele
gatus nõ poſsit am/
plius iudicare, nec
ſuã ſententiã dicere
nullã,ſed nec quidẽ
alius ordinarius ad/
mitti poteſt ſuper il
la cauſa quãdo prin
ceps delegauit, ſed
habere debet recur/
ſum ad principẽ vt
alij deleget, ſecun/
dũ Bal.hic in verſic.
quæro papa. vide
quæ ſcripſi in Ber/
tachi.in verſic.dele/
gatus a principe.ad
fi.vbi vide quæ ſcri
pſi de appel.vbi ha/
bes limitationẽ ad
hoc, & alia in iſta
materia.
i ❡Ad primum opp.
Idem Bar.arguit ex
iſto text.in l.quod
iuſsit.ff.de re iudica.
Solue vt ibi.

non venit,eſt vere contumax,nec auditur.
appellans:vt ff.ex quib.cau.in poſſeſſio/
nem ca.l.Fulcinius.§finali.vide gloſſam.
Duo nota ex iſta lege.Not.vnum.ꝙ in
monitione quæ fit à iudice non eſt neceſ/
ſe ꝙ in actis deſcribatur, & peremptoriè.
6 Contra de l.fin.ff.de feri.Sol.† Quædam
ſunt dilationes,quę dantur ad probandũ:
a & ibi omnis dilatio eſt peremptoria:[a] vt l.
contraria,etiam ſi non dicatur. Quædam
eſt dilatio,quæ datur ad allegandũ:& iſta
non eſt peremptoria.niſi dicatur: vt ſ.de
iudi.auth.iubemus.Quædã eſt dilatio ex/
pectatoria ad veniẽdum.& hic aduerte:ſi
quidem iſta dilatio datur à iudice,ſemper
intelligitur perẽptoria,etiã ſi non dicatur:
vt hic ſecundũ vlti.lect. Si verò datur per
nuncium,vel per epiſtolã,vel per edictũ:
tunc ſi quidẽ ſunt tres monitiones,& ha/
bent vim peremptorij,etiã ſi non dicatur:
vt j.eod.l.tres.& hoc ſecundũ vnam lect.
7 †Si verò præcedit vna citatio tantũ: non
habet vim perẽptorij,niſi dicatur,& perẽ/
b ptoriè,vel æquipollens:[b] vt hic,in iſta gl.
& ff.de iudic.l.ad peremptoriũ.cum l.ſeq.
Aequipollẽs autem dictio eſt,vt ſi dicat
iudex:cito te hac vna citatione ꝓ omni/
bus:vt l.nonnunqꝫ.ff.de iud.& hoc ſecun
dum vnã lect.vel ſi iudex dicit in citatio/
ne:Alias procedã contra te ad ſentẽtiam:
vel ſimilia verba,ex quibus pars certifica/
tur ꝙ iudex non expectabit eũ:vt proba/
tur ex tex.in l.ad peremptoriũ.cum l.ſeq.
Sis ergo cautus,ꝙ in citationibus appona
8 tur,perẽptoriè,quando expedit.† Itẽ ad/
uerte quod non obliuiſcaris ꝙ iſtud per/
emptoriũ detur ad petitionẽ partis: alias
c non valet[c] vt probat tex.in d.l.ad perem/
ptorium.& ideo mementote,ꝙ ſcribatur,
talis iudex ad petitionem talis.

1 *Qui non appellat intra decem dies,videtur conſentire ſententiæ.*
2 *Sententia lata contra eum,qui eſt citatus ad domum,valet,licet ad eius notitiam non peruenerit.*
3 *Abſens,contra quem fuit pronunciatum,quando reſtituatur ad appellandum,& quando ad totam cauſam.*
4 *An ex ſententia condemnatoria oriatur obligatio naturalis.*
5 *Qui non appellat,fictè conſentit.*

LEX III.

Abeo. Hæc lex eſt aliquantulũ
difficilis.Non poteſt in/
firmare ſententiã,qui cõgruo iure
1 non vtitur.h.d.hęc lex. †Not.ꝙ qui nõ
appellat intra decem dies,videtur conſen
2 tire ſententiæ. Not.etiam † ꝙ ſententia
lata contra eũ,qui eſt citatus ad domũ,va/
let,licet ad eius notitiã non peruenerit:vt
colligitur ex hac l.& dicam in ſolutione
contrariorũ.In hac lege habetis dictionẽ
d querelã.[d] Querela poteſt intelligi tribus
modis.Vno modo per modũ nullitatis:vt
dicendo ſententiam nullam:& iſto modo
non poteſt intelligi hic:quia ſentẽtia nul/
la,taciturnitate non confirmatur:vt ff.de
appel.l.ſi expreſsim.Item poteſt intelligi
de querela,quæ proponitur per modũ re/
ſtitutionis in integrũ.Itẽ,de querela,quæ
opponitur per modum appellationis: &
iſtos duos intellectus inſequũtur duę iſtę
gl.Primus non ꝓcedit ſine difficultate:ſe/
cundus eſt clarus. Opp.ſentẽtia contra
non citatũ non valet:vt j.eo.l.ea quę.ff.de
re iudic.l.de vnoquoqꝫ.Sol.intellige ꝙ hic
fuit citatus,ſcilicet ad domũ,& nõ fuit in/
uentus.Ita intelligit hic tex. Secũdo op
po.contra abſentẽ ante lit.conteſt,non po
teſt pronũciari diffinitiuè:vt l.fi.§.illud.j.
de temp.appel.Sol.Intellige ꝙ hic ſe ab/
ſentauit poſt lit.conteſt. Ita intelligit pri/
ma glo.& bene:& iſtæ opp.factæ vnam/
i quãqꝫ lec.reſpiciũt.Sed illæ, quæ fient re/
ſpicient illã lect.prout loquitur de quere/
la,quæ proponitur per modũ reſtitutio/
nis in integrũ.Idẽ opp.abſens nullo mo/
3 do reſtituitur:vt ff.quando appellã.ſit.l.j.§.fina.†Sol.Ibi loqui/
tur in abſente,qui fuit defenſus per procuratorẽ:& tũc ſi pro/
curator nõ appellauerit nullo modo reſtituitur:hic loquitur in
abſente ex cauſa ꝓbabili,qui nullo modo fuit defenſus.Et in/
tellige qui nõ reliquit procuratorẽ,vel reliquit,& nõ defendit
vnde de iure cõmuni poteſt appellare,niſi defendaĩ.Poſſet in/
telligi in abſente ex cauſa probabili,& neceſſaria,qui ad totam
cauſam reſtituiĩ.Iſta lec.nõ videtur bona:quia abſenti ad petẽ/
dum reſtitutionẽ currit tẽpus finita abſentia,nõ à tpe ſcientiæ:
vt l.fi.ſ.de tẽp.in integ.reſt.Sed hic loquitur de tpe,quod currit
a tẽpore ſciẽtię,vt ibi:cognouiſtis &c.& ſic de tpe,quod currit
a tpe ſcientiæ:ergo nõ eſt tẽpus reſtitutionis in integrũ:quia il/
lud currit a tẽpore abſentiæ.Sed ſuſtinẽdo iſtã lect.debemus di
cere,cũ primũ cognouiſtis,ſcilicet & in reuerſione fuiſtis.Me/
lior ergo eſt alia lect.vt hic loquaĩ de querela,quæ proponitur
per modũ appellationis.Et ſecundũ hoc oppo.abſens ex cauſa
volũtaria & probabili,nõ poteſt appellare,niſi reſtituaĩ:vt l.fi.
ff.de in inte.reſt.ergo ſibi nõ currit tẽpus ad appellãdũ a die no
titiæ.Sol.Intelligiĩ hic de abſente ex cauſa volũtaria,qui po/
teſt appellare ſuo iure ſtatim cũ ſcit.vel intellige de abſente ex
cauſa probabili,qui non potuit relinquere procuratorẽ:alias ſi
potuiſſet relinquere,& nõ relinquiſſet,haberet neceſſe petere
reſtitutionem vt plene no.in d.l.fi.de in inte.reſt. Extra glo.
4 per doc.inducitur in arg.†vtrũ ex ſententia condẽnatoria oria/
e tur obligatio naturalis.[e] Et dicũt quidã ꝙ ſic,per iſtũ tex.quia
f qui nõ appellat a ſentẽtia,cõſentit[f]:vt hic,& l.cũ antea.ſ.de ar/
bit.ſed ex conſenſu oritur naturalis:vt l.j.ff.de pact.ergo &c.
Sol.dicebat do.Iac.But.ꝙ quãdo quis appellare nõ poteſt,ori
tur obligatio naturalis:vt hic.Sed ſi appellat ſemel, & bis, &
ſuccũbit,nõ poteſt plus appellare:tũc nõ oritur naturalis,quia
tacet inuitus.Ita dicebat in l.Iulianus.de condi.indebi. Domi/
nus Cy.in l.cũ quis ſ.de iur.& fact.ign.ibi alle.hanc l.Ego cre/
do ꝙ ex ſentẽtia nunqꝫ oriatur obligatio naturalis vera.Probo,
ſententia non tollit naturalẽ obligationem: vt l.Iulianus.ff.de
condi.inde.ergo eam nõ inducit:quia facilius tollitur,qꝫ indu/
5 caĩ:vt l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pact.† Ad illud, quod
dicitur ꝙ qui nõ appellat,videtur conſentire:reſpon.& dico ꝙ
qui non appellat,videtur cõſentire fictè,nõ tamen cõſentit ve/
rè.quod apparet ex eo,quia non ſponte facit:nõ enim commo/
de quis appellare poteſt,& appellationẽ proſequi iuſtã. Iuſta
eſt enim cauſa,qua quis non appellauerit propter vexationem
iudiciorum,ſeu quia quis vexationẽ iudiciorum timet.Hic eſt
tex.in l.item ſi res.in fi.de ali.iudi.mut.cauſa fa.Vnde præſumẽ/
dum eſt,ꝙ non appellauerit propter vexationem iudiciorum.
Facit ad hoc ſ.de his quib.vt indig.l.minoribus.

1 *Sententia lata die feriata eſt nulla.& nu.2.*
3 *Sententia nulla extinguit iuriſdictionem iudicis delegati:& an idem in ordinario.*
4 *Cauſa nullitatis deuoluit totam cauſam ad iudicem ſuperiorem,vt poſsit ſententiam reformare:ſicut cauſa appellationis.*
5 *Iudex,cui cauſa committitur de nouo,an debeat iudicare ex eiſdem actis.*
6 *An debeat pronunciari prima ſententia nulla,vel ſaltem de eius nullitate cognoſci antequam ſententietur ſuper caſu principali.*

g Si ut proponis.[g] Hæc eſt not.l. Breuiter di/
1 cit:† Sententia nulla iudicis
h delegati[h] iuriſdictionem extinguit & cauſa poterit alte/
2 ri delegari.h.d. †Not.ꝙ ſententia lata die feriata, eſt nulla.
No.ſecũdo ꝙ ſententia nulla extinguit iuriſdictionem iudi/
i cis delegati. Ad primum opp.[i] de l.j.ff.de fer.Sol.Intellige ꝙ
hic fuit dies feriata,ob honorẽ dei,vel ob neceſsitatẽ hominũ,
cum

a ❡Quod ſententia.
Vide Bar.in l.ſi ex/
preſsi.ff.đ ap.ĩ j.col.
b ❡Extinguit.Hoc li
mita eſſe verum niſi
delegatus ſit ad vni
uerſitatem cauſarũ,
ſecundum Ang.in l.
iudex poſtquam.ff.
de re iud.& do.An.
& Imo.in c.qualiter
extra,de accu.& idẽ
Bal.hic licet Imo.vi
deatur tenere cõtra/
rium in d.l.ſi iudex.
& ibi vide ad hanc
materiam.Alex.
c ❡Ex hac reſponſio/
ne collige quod ſen/
tentia lata a delega/
to,quantumcunque
nulla finitur officiũ
iudicis delegati: niſi
tulerint eam contra
formã mandati dele
gatarij: quia tunc
nõ dicitur functus
officio ſuo.Ita vo/
luit Oldra.& Iac.de
Are.ſecundum An.
in l.iudex.ff.de re iu
di.& ibi hoc etiã te
nuit Imo.& idem te
net Sali.hoc idẽ vo/
luit Ia.Butr.Cy.&
Sali.ĩ l.ſi accuſatori/
bus.j.de acc.& Cy.
et Ia.Butr.et Bald.
& Ang.hic,& Bal.
in l.arbiter.ff.de ar/
bi.& Imo.in l.ſi ex
preſsim.ff.de appel.
& Pau.de Caſt.in l.
cum quærebatur.ff.
de re iudic.licet Ioã.
Cal.in c.qualiter.ex
tra,de accuſ.& Pet.
de Ancha.in clemẽ.
j.extra,de re iudic.et
Imol.in c.in literis.
de offic.delega.con/
trarium tenent, &
minus bene. Adde
an per ſententiam
nullam delegatus ſit
functus officio ſuo,
Bal.cõſi.cccv.li.vj.
d ❡Ordinarius. Sed ĩ
eo caſu quo ordina/
rius male iudicauit,
puta abſoluendo,po
terit iterum iudica/
re condẽnãdo.Tex.
eſt no.ꝙ ſic,ſecundũ
Bal.ibi,in l.fi.j.de ſe
tẽ.quæ ſine cer.quã.
& de materia iſta ꝑ
docto.in c.j.de re iu
di.& ibi per do.Ab
ba.in vlti.char.per
Bald.in addi. Spec.
in tit.de ſenten.pro/
la.in j.col.plene per
Imo.hic ĩ c.in lr̃is.đ
offic.delega.Sed v/
trum ſi delegatus
nulliter iudicat, an
interim poſsit ſibi
committi.Gloſſ.&
ibi Bald.in leg.in/
fra, titulo.j.tenet
quod non. Vnde
nota.Angel.& I/
mo.in dicta leg.ſi ex
preſsim.de appel.
e ❡Ex quo habes.Ad
de Bartolum in leg.
ſi expreſsim.ff.de
appellat.& conſi/
lio xxvj.An.Barb.
f ❡Ex quo habes.
In cauſa nullitatis,
etiam tota cauſa de/
uoluitur ad ſupe/
riorẽ:ſecus in cauſa
appellationis.& di/
cit hic Bar.ꝙ nullus
alibi dixit vnũ ver/
bũ, in d.l.ſi expreſ/
ſim.circa fin.& in l.
j.circa fin.j.quando
prouo.nõ eſt neceſſ.
& vide no.do.Ant.
in cap.dilecti.in vij.
col.de appell.& ibi
ſequiĩ hic do.Abb.
& not.Abb.in c.cũ
Ioannes eremita.in
fi.de fide inſtrumen.
& limita vt per Pe/
trum de Ancha.&
Imo.in c.cum dile/
cti.de empt.& vẽdi.
in princi.Hoc dictũ
etiã reaſſumit Imol.
in l.iudex poſtquã.
in vj.colũ.de re iud.
& hanc limitationẽ,
quã ponit Imo.in d.
c.cum dilecti.ſenſit
etiam Bald.in l.ij.in
xiij.q.j.de reſcind.
vendi.vide Moder/
nos in dicta l.iudex
poſtquam.
f ❡Iudicare ex eiſdẽ.
Vide Bal.in d.l.edi/
ta.in vj.& vij.quæ/
ſtio.qui ſequiĩ hæc
dicta Pet.de Anch.
in clemen.j.de re iu/
dic.& adde Specul.
in titul.de ſenten.§.
iuxta.verſi.ſi cauſa.
& vide Bald.in l.j.j.
de ſent.ex breuic.re/
ci.ibi:quid ſi perem/
pta erat inſtãtia.Et
vide quæ not.in l.ſi
expreſsim.ff.de ap/
pella.
g ❡De re iudica.Per
Bar.& Spec.& Ioã.
And.in tit.de ſentẽ.
§.iuxta.verſic.ſed ſi
cauſa.doc.poſt gloſ.
in c.ad probandum.
extra,de iudi.domi.
Anto.& Imo.in ca.
in literis.de offic.de/
leg.quod ibi omni/
no vide ad limita/
tionem dictorũ hic
per Bart.& vide in
l.iudex poſtquam.
ff.de re iudicata.
h ❡Cauſa principali.
Vide Bart.in l.cum
querebatur.ff.de re
iud.& Iac.But.in l.
ſi accuſatoribus.j.de
accuſ.& Salic.in l.ſi
præſes.j.eo.& Bal.
in l.j.de ſent.ex bre/
uic.reci.& Bal.in l.
ſi aduerſus.ſ.ſi ad/
uerſus rem iudicatã.
i ❡Si vt proponis.

cum pars nõ fuiſſet præſens: ibi vtraque
pars cõſenſit. Opp.ꝙ ipſe primus iudex
debeat iudicare,quia ſentẽtia fuit nulla:
& iõ debet haberi perinde,ac ſi lata nõ eſ
ſet:vt l.quoties.ff.qui ſatiſd.cog.Sol.Fa/
a teor ꝙ ſententia[a] eſt nulla.quantũ ad par
tẽ:ſed quãtum ad extinguendum iuriſdi/
ctionem iudicis,eſt aliqua. Cõtra hoc
oppo.ꝙ ipſe idẽ iudex debet congoſce
re,& iterum ſententiare: vt j.eo.l.ſi pſes.
3 & j.tit.ij.l.j.in fin.†Sol.Sentẽtia nulla ex/
b tinguit[b] iuriſdictionẽ iudicis delegati,vt
hic:nõ ordinarij,vt in cõtrarijs legibus.
Ad primũ,quod dixi de iudice delega
to,opp.de l.quid tñ.circa prin.ff.de arbi.
Reſpondeo, hic iudex erat ꝑfecte fun/
c ctus[c] officio ſuo:quia iudicauerat ſuper
toto,quod erat ei permiſſum: vnde eius
iuriſdictio extinguitur: in cõtrarijs erat
functus nõ perfectè officio ſuo: quia nõ
iudicauerat ſuper toto:idcirco põt iudica
re.Ad aliud quod gl.dicit de iudice ordi
nario,opponitur,& videtur ꝙ debeat a/
diri iudex maior,non ipſe iudex ordina
d rius:[d] vt l.abſentem.j.de accuſatio Glo.in
l.iiij.j.de accu.dicit,ꝙ põt adiri ipſe idem
iudex,vel ſuperior.Iac.de Aret.hic,& in
leg.iudex.ff.de re iudic.& Cyn.hic re/
fert, dicit. Aut ſententia eſt nulla pro/
pter iniquitatem iudicis:& debet adiri ſu/
perior: vt dicta leg.abſentem. Aut eſt
nulla alias: & tunc ipſe idem iudex de/
bet adiri:vt legibus allegatis.Do.Iaco.
dicebat indiſtinctè verũ, ꝙ iudex ſupe/
rior põt adiri:vt l.Carmelia Pia.ff.đ iure
patro.& l.quædã mulier.famil.erciſ.Sed
tũc opp.dicebat ipſe,nonne regula eſt,ꝙ
vbi acceptũ eſt ſemel iudiciũ,ibi finẽ acci
pere debet:vt l.vbi acceptũ.de iudi.Quo
modo ergo cũ lis fuerit cœpta corã vno
iudice ordinario,faciet tranſitum ad ma/
iorẽ iudicẽ?Ideo dicebat ipſe, ſi volo ire
ad ſuperiorẽ vt pronũcietur ſentẽtia nul/
la:tũc poſſem.Ita loquitur qđ ſ.dixi.Sed
ſi vellẽ,ꝙ pronuncieĩ ſentẽtia nulla, & i/
terũ iudiceĩ:debeo facere corã eodẽ iudi
ce:vt d.l.ſi præſes.cũ ſimi.Quæ verba qñ
que mihi placuerunt:modò cum diligen
ter inſpexerim,nõ videĩ mihi forte verũ:
& puto ꝙ indiſtinctè poſsit adiri ſuꝑior
vt pronũciet ſñiam nullã,& iterũ iudicet.
Hoc ꝓbat tex.in d.l.abſentem.j.de acc.q̄
dicit,ꝙ ſentẽtiã reformabit.Hoc probat
tex.ĩ l.j.§.j.ff.quæ ſen.ſine app.re.Ex quo
e habes.[e] ꝙ†ſicut cã appellatiõis deuoluit
4 totã cãm ad iudicẽ ſuꝑiorẽ,ita ꝙ põt pri/
mã ſñiam reformare ẽt ex cã noua:vt l.j.ĩ
pri.ff.đ ap.et ff.qđ cũ.e.l.fi.j.de tẽp.ap.l.ꝑ
hãc.ita ẽt cã nullitatis deuoluet totã cãm
ad iudicẽ ſuperiorẽ,vt poſsit ſñiam refor/
mare.qđ ſẽtit.In.ĩ c.cũ cõtĩgat.extra đ of.
dele.qđ no.et tene mẽti:qa nũquã audiui
5 ſtí à me tale verbũ. †Quęro,vtrũ iudex,
f cui de nouo cã cõmittiĩ, dẽat iudicare ex
eiſdem actis[f].Gl.dicit hic ꝙ ſic:vt l.ſi ex/
preſsim.de app.Cõtrarium no.in l.cũ quę
g rebatur.de re.iud.[g] Veritas eſt iſta:Quã
doque defectus,ex quo ſentẽtia eſt nulla
reſpicit vniformiter acta,ſicut ſñiã. verbi
gr̃a.Si litigatũ eſt cũ mĩore nõ hñte cura/
torem:certe tunc omnia acta debent rein/
tegrari.Ita poteſt intelligi d.l.cũ quæreba
tur.cum ſua glo.Quandoqꝫ cauſa nullita/
tis reſpicit ſolũ ſententiam,vt hic:quia die
feriata fuit ſententia lata:tunc iudicabitur
ex eiſdẽ actis:vt hac gloſſ.quod no.in l.ſi
expreſsim.Quandoqꝫ eſt talis defectus,
qui reſpicit ſentẽtiã,& partem actorum.
verbi gratia.Deceſsit reus poſt lit.cõteſt.
& proceſſum eſt contra mortuum vſqꝫ ad
ſententiã:certe ſententia eſt nulla,& om/
nia acta a die,qua mortuus eſt:vt l.pen.&
fi.ff.quæ ſentẽ.ſine appel.re.Et ideo acta,
quæ ſunt nulla,debent reſcribi,ſeu recen/
ſeri.Ita poteſt intelligi dicta l.cum quæ/
rebatur.quæritur alias, vtrum acta facta
in vno iudicio,probent in alio.dicemus in
6 l.is apud.ſ.de eden. Quæro†vtrum an/
h teqꝫ ſententieĩ ſuper cauſa principali,[h] ſe/
cundo debeat pronunciari prima ſenten/
tia nulla,vel ſaltem de nullitate cognoſci.
Videtur ꝙ non,vt ſ.eo.l.ij.& j.tit.iij.l.fi.In
contrarium videtur d.l.cum quærebatur.
de re iudic.hic aduerte.Quandoque nul/
litas ſententiæ apparet manifeſte, nullo
probato extrinſecus,Exemplum:quia la/
ta die dominico,vt hic: vel quia lata præ/
ſente procuratore,& condemnatus eſt do
minus:vt j.titul.ij.l.j.vel quia in ſententia
non apparet quota:vel quantitas:& tunc
iudex poterit de nouo iudicare, ſine alia
cognitione:quia notum eſt ſibi,ex dicta
ſententia,vt dictis legibus. Quandoqꝫ
nullitas ſententiæ non apparet ex ipſa,ni/
ſi probetur extrinſecus,vt ſi eſſet lata con
tra minorem,vel mortuum,quod non ap/
paret ex ſententia lata:vel ſi contra infir/
mum,aut laborantem morbo ſontico: vt
l.quæſitum.de re iudic.tunc debet præce/
dere cognito de nullitate, antequam ſen/
tietur iterum.probo primo per text.in di/
cta l.cum quærebatur.de iudic.Secundo
probo per rationem. Iudici debet liquere
de cauſa, antequam proferat ſententiam:
vt j.titul.j.l.ij.Si quis hoc excipiat, non li/
quet ſibi:ergo iſta cognitio de neceſsitate
debet pręcedere.Pro hoc etiam facit j.eo/
dem.l.ſi præſes.& quod ibi videbitis. Di/
xi & debet præcedere cognitio:ſed an de/
beat præcedere ſententia ſuper nullitate?
Reſpondeo:modus procedẽdi poteſt eſſe
duplex.Primo,quod petat ſententiã prin/
cipaliter pronunciari nullam eſſe:tunc ſu/
per hoc debet primo pronunciari eſſe, vel
non:vt l.de qua re.ff.de iudicijs.Si vero
hoc non peto principaliter,ſed peto prin/
cipaliter ſententiam ferri de nouo: quia
prima fuit nulla: tunc cognoſcitur inci/
denter: & ſuper hoc incidenti non eſt ne
ceſſe quod ꝓnuncietur nulla:vt l.j.de ordi
ne cognitio.De materia nullitatis dicam plene in l.j.j.quando
prouoca.non eſt neceſſe.

1 *An in citatione debeat inſeri locus.*

i Si ut proponis.[i] Mutatio loci,excuſat quem
a contumacia,ex qua reddi/
tur ſentẽtia nulla.h.d.Dicitur hic per obreptionẽ:quæ/
ro cui fit obreptio.Duæ ſunt opiniones.Vna,quod obreptio
fit iudici:ſecundum iſtam poſui caſum,& iſta eſt vera.Alia,ꝙ
obreptio fuerit facta parti:quia actor iuit ad reũ,& dixit,&c.&
propter mendaciũ pars inde iuit ad locũ:vnde ſentẽtia eſt nul/
la.Alleg.gl.l.arbiter.in fi.de arb.De iſta ſecũda lect.non placet:
quia mendaciũ dictũ a parte parti,non facit proceſſum nullũ li
cet pariat exceptionẽ:vt l.j.§.ſi reus.ff.de eo per quẽ factũ erit.

Sed mendacium dictum à parte iudici, facit nullum proceſſum contumacis. Hic eſt caſus. quod no. in l. ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudic. Non obſtat l. arbiter. in fine. de arbit. quia ibi loquitur in arbitrio quod totum à partis voluntate dependet: ſecus in iudicio: argumen. pro hoc in l. j. §. finali. ff.
1 de prætor. ſtip. & ibi dixi. Quæro, †an
a in citatione debeat inſeri locus.[a] Reſpon. quidam eſt iudex ordinarius, qui habet locum maiorum deputatum ad reddendum ius: tunc non debet inſeri locus, ſed de illo intelligitur vt l. penultima. de iuſtitia & iure. Quidam ſunt iudices, qui non habent locum maiorum: quales ſunt iudices delegati: tunc ſi quidem ab initio deputatus eſt locus in citatione non debet inſeri locus: quia de illo intelligitur. Caſus eſt hic. & ideo practica eſt, vt quando tibi delegatur quæſtio vel aſſumeris arbiter, primò debes aſſumere locum, & deputare locum determinatum, & tunc omnes citationes intelliguntur relatæ ad locum. Ita intelligitur text. hic. Si vero locus non eſſet deputatus: & tunc aut loqueris de loco vniuerſali ciuitatis: & ille nõ debet inſeri: quia ibi intelligitur, vbi compromiſſum eſt factum, vel in quem facta eſt delegatio: vt l. non diſtinguemus. §. ſi arbiter. de arbi. locus verò particularis ciuitatis debet inſeri. ar. l. ita ſtipulatus. in prin. ff. de verborum oblig.

1 ☞ *Contra minores indefenſos non poteſt ferri ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, per quam pronunciatur appellationem deſertam.*

b SI præſes. [b]Breuiter dicit: Sẽtentia nulla nõ impedit ordinarium iterum ſuper eodem cognoſcere. hoc dicit. Ad euidentiam præmitte tu iuuenis, quod quando aliquis eſt tutor, vel curator, & impeditur adminiſtrare aliqua de cauſa: ſibi datur coadiutor, vel conſtituitur actor. l. decre. ff. de adminiſtra. tut. & l. ſolet. ff. de tute. & Inſtitut. de cura. §. fina. & habes titu. ſpecialem. ſ. in quibus cauſis tut. hab. Not. ex hac l. primo quod dixi tibi in ſummario. Not. ſecundo text. qui dicit, repetitus notionem ſuam exhibe. cũ enim conſtat de nullitate ſententiæ ex ipſa ſententia: quia in ea non apparet, minores non habere curatores, apparet quod iudex debet cognoſcere, vt dixi in l. ſi vt proponis. ſ. e. Et hoc modo poteſt intelligi hæc lex, poteſt etiam intelligi quod cognoſcatur
1 de principalibus. Not. †quod ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, per quam pronũciatur appellationem eſſe de-
c ſertam, nõ poteſt ferri[c] contra minores in-
d defenſos:[d] vt no. in l. cum & minores. ſ. ſi aduer. rem iudi. illud eſt verum in interlocutoria, per quam peruenitur ad primum, vel ad ſecundum decretum: ſecus in alia interlocutoria vt hac l. quæ hoc probat duobus modis. Nam ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij eſt interlocutoria, ſecundum vnum modũ intelligendi: vt glo. tangit in l. Titia. de accuſatio. & ibi pleniſſime dixi. Item hoc probat text. ex generalitate: quia dicit quicquid eo tẽpore, &c. & ſic ex generalitate patet. Op-
e ponitur ꝙ iſte idem iudex[e] non poſſit cognoſcere: vt ſ. eod. l. ſi vt proponis. Solu. Ibi in delegato: hic in ordinario: vt ibi plene dixi. Quæro, quomodo contingit hoc, ꝙ iſti adulti non habeant curatorem. Dicit gloſſ. pluribus modis: vel quia nunquam minori fuerunt dati: vel quia mortui. Dices tu: Si nunquam fuerunt dati, quando fuit datus coadiutor vel actor? Reſpon. Coadiutor ſeu actor fuerũt dati tutoribus, & tutela finita eſt. Hoc modo oportet intelligi, ſi dicas ꝙ curatores nũquam fuerunt dati. Quæro, vtrũ actor poſſit proſequi poſt cauſam appellationis, ſi vult. Glo. dicit ꝙ non, per l. ſi actor. j. de appella. & ibi dicam.

1 ☞ *Sententia lata pro abſente non legitimè citato, non ualet. & nu. 2.*
3 *Contumacia ficta eius, qui ad domum citatus non uenit, ſufficit ut ſententia lata contra abſentem ualeat.*
4 *Sententia lata contra abſentem infirmum, legitimè citatũ, quem iudex ſciebat febricitare, eſt ipſo iure nulla.*

1 FA quæ. †Sententia lata contra abſentem, nõ ſolenniter citatum, eſt nulla. hoc dicit. Circa hanc l. quæruntur tria. Pri-
2 mo †quid ſi eſt lata pro abſente. Gloſſ. dicit idem notabiliter, quod non valet: vt l.
f furioſo[f]. ff. de re iudi. & vide gloſſ. no. ibidem not. in l. quæſitum. ff. de re iudicata. Cõtra hoc videtur. ff. de iudi. l. & poſt edictum. circa prin. ſ. de iud. l. properandum. §. ſinautem reus. Reſpondeo, pro abſente non legitime citato non valet. vt iſta glo. & probatur in l. furioſo. Sed pro abſente legitime tamen citato, bene valet: quia rei abſentia repletur per Dei præſentiam: vt ſupra, de iudic. l. properandum. §. ſinautẽ. Item contra hoc facit: quia quod quis citetur eſt in eius fauorem. ergo non debet retorqueri in eius læſionem: vt l. non eo minus. de procuratoribus. & l. quod fauore. de legi. Reſpon. iſtud non eſt inuentum principaliter in fauorem abſentis: ſed ad rigorem iuris conſeruandum, qui rigor eſt: vt per actus ciuiles alteri per alterum non quæratur, niſi ſit præſens. Cum igitur non fuerit præſens, pro eo id ſibi non quæritur. Facit ad hoc l. quæſitum. de re iudicata. ff. dicam infra titu. ij. l. j. & tene-
3 menti iſtã gloſſam. †Quæro ſecundo, quæ contumacia requiratur ad hoc vt valeat ſententia: an vera contumacia, quando inuentus fuit, & non venit, an ficta qñ nõ fuit inuentus. Hic q̃ dicatur vera contumacia: & quæ ficta, examinat gl. latius in l. fi. de in integ. reſti. & l. ex conſenſu. §. fi. de appel. Docto. ponunt in l. properandũ. §. ſinautem reus. ſ. de iudi. & ibi dico.
4 † Quæro tertiò, quid ſi abſens erat infirmus, fuit tamen legitimè citatus. Glo. dicit ꝙ tũc ſententia eſt ipſo iure nulla. Illud intellige verum, quando iudex ſciebat abſentem febricitare: ſed ſi ignoraret, valeret tũc ſentẽtia: vt no. in l. quæſitũ. de re ind. idem in qualibet abſentia neceſſa-
a ria[a]: vt dicam vobis in l. penul. infra eod.

Vide ad materiam huius legis & intellectum Raph. in l. iudex poſtquam. de re iudi. & ibi do. Ange.

a ¶ Inſeri locus. Et adde quod no. Bar. in l. j. ſ. de ſenten. ex breuic. recit. & hic adde gl. pe. iuncto tex. & no. extra, de reſcrip. Bal. & Ang. in l. vt perfectus. in pe. col. ſ. de anna. excep. Sed quid de iudicibus, qui nõ habent determinatum locum, ſed vbi inueniũt malefactorem ſuſpendunt. Dicit tamen Inn. quod ſi per principem eſt eis determinatus locus, nõ poſſunt eum mutare. ſubde, niſi de partium volũtate. Vide Inn. in c. cũ contingat. de fo. cõpe. & vide gloſ. not. de hæreti. in vj. in c. cũ per hoc. Et quid de arbitris iuris, qui ſuccedunt in iuriſdictione iudicis ordinarij vtrum debeãt ſedere pro tribunali in audientia illius iudicis: dic ꝙ non: ſed poſſunt ibi eligere locũ ſicut alij arbitri. Adde gloſ. not. ſ. de ſen. in l. conſentaneũ. & aliã glo. not. in materia. in l. ij. ſ. de ſent. quæ ſine cer. quanti. & vide etiã tex. in l. ſi quis duas. de excu. tuto. Bald. in cap. j. §. præterea. de prohi. feu. aliena. per Fede. ibi latius per eũdem, & habetur in l. pen. de iuſti. & iure. Bald. hic & glo. in l. cum ſententia. ſ. de ſentẽ. Et ibi quid de cõſenſu partiũ adde an arbiter poſſit prorogare cõpromiſſũ ĩ alio loco, vbi factum eſt, Bal. conſil. ccxviij. libr. j.

b ¶ Si præſes. Nota quod per iſtum tex. & per l. ij. vt intra certum tempus. dicit Bart. in l. properãdum. §. illo. quod licet inſtãtia ſit perempta: tñ officiũ iudicis durat, vt poſſit partẽ, per quam hoc contingit, in expenſis condemnare. & not. & idẽ tenet in dicta l. ij. & Bald. in hoc dicit ſingulare verbum, in materia appellationis: de quo vide quod ſcripſi poſt Barto. in l. j. ſ. quãdo prouoca. non eſt neceſſe. & hãc legem limita, & declara vt per Bald. in l. noſtram. in iiij. colum. ſ. de teſt.

P. PAV. P.

c ¶ Poteſt ferri. De hoc vide Barb. in conſi. xxxj. volu. iij. in j. dub.

d ¶ Minores indefenſos. An ſententia lata contra minores indefenſos valeat, vide Bartol. in l. cõtra pupillum. ff. de re iudicata. & ibi docto. ſi iudex pronunciat appellationem eſſe deſertam, an ſit interlocutoria, vide domi. Lud. in rubric. de re iudicata. poſt Bald. hic, & Bald. in l. ij. ſ. de epiſcopis audi. & ibi an ab ea poſſit appellari? Et not. hic quod ſententia lata contra minores indefenſos non valet. Fallit in cauſa, per quam pronunciatur, quem mittendum in poſſeſſionem. Item valet ſententia diffinitiua in cauſa appellationis contra minores indefenſos. not. in l. alienã. ſ. de procu. Adde an ſententia lata contra minores indefenſos ſit nulla. Angel. conſi. cclv.

e ¶ Idem iudex. Adde quod in caſu huius legis, etiam delegatus poſſit cognoſcere ſuper cauſa principali: quia ſententia lata ab obſeruatione iudicij, vel ratione peremptæ inſtantiæ, non expirat iuriſdictionem etiam delegati, quominus poſſit ſuper negocio principali cognoſcere. Ita voluit Specul. in tit. de offic. iud. §. deſeruit. verſic. quid ſi proponens. & Angel. & Imol. Paul. de Caſtr. in l. iudex. ff. de re iudic. & Bald. in l. j. ſ. ſi a non competen. iudi. in ij. col. Ioan. Andr. in cap. examinata. de iudi. & ibi per do. Anto. in vlti. col. & Innoc. in cap. conſuluit. in princ. de offi. dele. & Paul. de Leaza. in cle. j. de re iudica. & do. de Rota in conclu. lxvj.

f ¶ Furioſo. Vide ibi dicta: & circa princ. huius legis adde, ꝙ ſi ſtatutus eſſet terminus, in quo debet ferri ſententia, non requirit̃ citatio, vt dicit Bal. in authen. ei qui. C. de tẽp. appel. & in cap. j. §. ſancimus. quo tem. mil. quod ſequitur Pau. de Caſtr. in l. admonendi. de iureiuran. Bene facit quod dicit Bald. in l. admonẽdi. vbi dicit quod terminus præfixus dicitur perẽptorius: an ſentẽtia lata pro abſente vel febricitante valeat, vide Bartol. in l. & poſt. ff. de re iudica. Bald. etiam tenet, quod etiam ſi non eſt legitime citatus non valeat. Quando autem quis eſt præſens, nõ requiritur perẽptorium, ſecundũ Bald. in l. j. in fin. ſ. eodem. adde auth. ſi omnes. & ibi per Bald. ſ. ſi vt ſe ab hæred. abſti. Angel. autem in l. j. ſ. de long. tempo. preſcrip. tenet quod ſententia interlocutoria lata in fauorẽ abſentis, etiam non citati, teneat quod not. alleg. Innocen. in cap. audi. de procu. Et ꝙ valet ſentẽtia lata pro abſente nõ citato, tenet Bal. in l. ſi accuſatoribus. in penulti. colum. de accuſa. vide Bartol. & Angel. in l. properandum. §. ſinautẽ reus. fallit in ſummarijs iudicijs, ſecũdum Bartol. in extrauagan. ad reprimendum. in ver. figura. in fin. adde do. Anto. in c. cauſam. de iudi. gl. in d. §. ſin autem, in verb. contradicturi. & ĩ §. ſin autem alterutra. in ver. vtar, tenent contrarium eius, quod hic not. gl. q̃tum opi. procedere poſſit in criminalibus: quia etiam in accuſatore abſente, poſſit pro eo non citato ferri ſententia. l. quãuis indubitati. infra de adul. Ita no. Angel. in dicto §. ſinautem reus. & Bald. in l. ſi accuſatoribus. de accuſat. Item limita communem opin. per Angel. & Imol. in l. de vno. in principio. do

1 ☞ *Abſenti citato debent ſtatui tempora ad ueniendum decem dierum, pro quolibet termino. & num. 4.*
2 *Citationes poſſunt fieri per literas. ibi & nu. 9.*
3 *In peremptorio fit comminatio, ut ſi citatus peremptoriè nõ ueniat, procedetur contra eum ad ulteriora ſecundùm partis petitionem.*
4 *Iudex ſucceſſor poteſt expedire, quod non eſt expeditum per primum iudicem: ibi. & nu. 11.*
5 *Lite non conteſtata non poteſt ferri ſententia diffinitiua, niſi in caſu l. fi. §. illud infra de temp. app.*
6 *Citationes, & peremptorium, eo modo quo hic dicitur etiam lite non conteſtata procedere debent, quando peruenitur ad interlocutoriam. hoc eſt, ad primũ, uel ſecundum decretum. & nu. 5,*
7 *Vel ad interlocutoriam, quæ quaſi exhaurit uires totius negotij.*
8 *In interlocutorijs non ponderoſis, non debet præcedere perẽptorium.*
10 *Citãdus amplius nõ eſt, qui ſemel citatus dixit nolo uenire.*
12 *Delegatus non poteſt realiter citare capiendo perſonam.*
13 *Iudex, exceptis duobus caſibus hic poſitis, quando uult poteſt quem facere capi perſonaliter: ſed nõ poteſt cogi à parte, niſi prius reus in contumacia conſtituatur ſolenniter.*
14 *Actore præſente, quomodo procedatur contra reum abſentem.*
15 *Reo reuerſo qualiter ſuccurratur.*
16 *Citatus ad unum actum, non poteſt per ſuam contumaciã in alijs grauari.*
17 *Actor ſi elegit mitti, & miſſus eſt in poſſeſſionem bonorũ rei, contumaciter abſentis: ſibi non præiudicat, quin poßit facere reum perſonaliter capi.*
18 *Ad hoc, ut quis dicatur contumaciter abeſſe, requirũtur primò tres citationes. uel una æquipollens illis, ut in hac lege & ꝙ altera pars ſe præſentet in termino, & licentiatus recedat.*

COnſentaneũ. Iſta lex ẽ difficilis iuuenibus in text. & in glo. et materia eſt quotidiana, & vtilis. Breuiter hoc intendit ſecundum vnam lect. Reus conuentus reali abſens poſt litem conteſtatam debet in contumaciam ſolenniter conſtitui: & tunc contra eum poterit alterum de tribus remedijs exerceri, vel perſonæ captio, vol poſſeſſionis translatio, vel ſententiæ diffinitiuæ prolatio. hoc dicit. Diuiditur in tres partes. Primò, qñ & qualiter debet in contumacia conſtitui. Secundò per quem. Tertiò quid ſit iudicis officium contra abſentem. Secunda ibi: vel quod ſucceſſum. Tertia ibi: ac quoties citatus. Item debetis ſcire quòd iſta lex intelligitur per quoſdam in conuẽto, actione reali contumace poſt litem cõteſt. & iſtam teneo: quidã intelligunt in cõuẽto reali, vel ꝑſonali. Quidã ĩtelligũt in abſente ante litem cõteſtatam vel poſt. Quidam alij intelligunt in reo abſente, ſiue in actore. Iſta lectu. tangam primam proſequar. & aduerte caſum in terminis. Egi contra aliquem reali. lite conteſtata ille ſe abſentauit: iudex poſt eius abſentiam ſemꝑ tenuit me in verbis. quæro a vobis, domine Imperator, qualiter iudex debet procedere. Reſpondet Imperator, cõſentaneum iuris fuit, hoc eſt, conueniens iuri: vt ei abſenti ſtatuantur tẽpora ad veniendum, & reſpondendum ſolenniter, quod fit expreſſe eo citato tribus literis, vel vno peremptorio pro omnibus, in quo ponatur quod veniat & ſciat quod ſi in eadem contumacia perſeuerauerit iudex, procedet contra eum ſecundum allegata, & petitiones præſentis. h. d. Prima pars inſtat, quærẽs ille maledicus iudex, vel mortuus eſt, vel receſſit: vt puto poterit ne hoc facere ſucceſſor ſuus. Reſpõdet Imperator, ꝙ vel ipſe, vel ſucceſſor ſuus hoc facere curabit, ſi hoc non eſt factũ. Sequit̃ a quoter citatus inſtat quærens, ſi erit reus iſte in contumacia, qualiter prouidebitur mihi contra eum. Reſpondet Imperator, Iudex officium ſuum contra talem cõtumacem exercebit, quod eſt vt faciat alterũ de tribus: vel quod mittat familiam, & faciat eum perſonaliter venire: vel quod rei petitæ poſſeſſionem: quam reus habebat trãſferat in autorẽ, & efficiatur de poſſeſſore petitor: vel iudex examinet omnia acta & proferat diffinitiuã ſententiam. hoc dicit.
1 Not. † ꝙ debent abſenti ſtatui tempora ad veniẽdum decem dierum pro quolibet termino: vt hic text. cum gloſſ. & de iud. l.
2 nonnunq̃. Nota † ꝙ quis citatur per literas. Nota † ꝙ
3 in peremptorio fit cõminatio:[b] vt ſi nõ veniat procedet̃ cõtra
b eum ad vlteriora, ſecundũ partis petitionem. No. quod non eſt expeditum per primum iudicem, poteſt expediri per ſuc-
4 ceſſorem. Not. † vltimo tria remedia, contra contumacem.
Veniamus ad gloſſ. oppo. & videtur, quod dilatio ſit xxx. dierum: vt in authen. qui ſemel. j. eodem. Gloſ. dicit, ꝙ iura antiqua in hoc corrigũtur. quod an ſit verum dicam tibi. Opp. ſecundo. in fi. dicit ꝙ poteſt perueniri ad diffinitiuam ſententiã.
5 Contra, †lite non conteſtata nõ poteſt ferri diffinitiua ſententia: vt l. fi. §. illud. de tẽpo. appel. ſed hic non dicitur, ꝙ fuerit conteſtata ergo, &c. Sol. dicit gl. ꝙ hic intelligitur poſt litẽ conteſt. Alij dicunt, ꝙ hic ante lit. conteſt. loquitur quæſtio. & quod in fine dicitur, loquitur de ſentẽtia interlocutoria, propter quam peruenitur ad primum, vel ad ſecundum decretũ. Gl. tenet primũ: fatetur tamen quod ante litẽ conteſt. debet fieri citatio: eodem modo quo hic dicit̃ fieri poſt litẽ conſtatã & vide gl. examinabimus incontinẽti. & eſt ſecũda gl. quã notabitis. Pro examinãda iſta glo. habemus videre duo. Primo, an hæc lex poſſet intelligi in abſente: ante litis conteſtationẽ. Reſp. non. Nã ante litem conteſtatã in reali fit miſſio: tamẽ reus abſens auditur intra annũ de poſſeſſione, vt l. ſi quis emptionis. §. pen. ſ. de præſcrip. xxx. ann. Sed hic dicit̃, ꝙ transfert̃ poſſeſſio: & fit de poſſeſſore petitor, & ſic nunq̃ auditur, niſi de proprietate, ex quo apparet, ꝙ ante litem conteſtatã non loquitur. Secundo eſt videre, an ante litem conteſtatã debeant præcedere citationes, & peremptoriũ eo modo quo hic dicitur. Gloſ. hic tenet ꝙ ſic. Dominus Iac. But. dicebat ꝙ hoc non reperitur lege cautum. omnes enim leges, quæ loquuntur de peremptorio, loquuntur quando quis vult peruenire ad diffinitiuam ſententiã, nõ quãdo ad interlocutoriã primi vel ſecũdi decreti: vt patet ex omnibus legibus huius tit. & ad l. perẽptoriũ. de iud. & l. cõtumacia.
c de re iud. Mihi videtur ꝙ gl. dicat veritatẽ.[c] Pro hoc habemus tex. in l. præſenti. §. ſed ſi hoc faceret. de his, qui ad eccle. confu. Hoc tenet gl. in l. ſi finita. §. Iulianus. de dã. infec. in glo. magna. hoc etiã obſeruat cõſuetudo, & omnes tenẽt. Aduerte tamẽ,
6 & notabis ꝙ †hanc gl. intelligo quando fit citatio vt perueniat ad diffinitiuã, vel ad interlocutoriam, hoc eſt ad primũ, vel ad

ff. de re iudica. vide Cy. & Ia. But. in d. §. ſinautem reus. in iij. q. & ibi Salic. ĩ vlti. col. & glo. hic vltimo no. Fed. de Se. in conſi. lxxx. & Oldr. in §. hoc autẽ iudicium. de decur. ĩ fi. Adde quæ requirantur ad hoc, vt ſententia ferri poſſit cõtra abſentem, tanquam contra contumacẽ. An. cõſ. viij. & qualiter ſententia lata contra abſentẽ poſſit retractari, per eũdẽ cõſi. clxxvj.

a ¶ Abſentia neceſſaria. Vide Bald. in l. ij. in fi. in j. q. ſ. de cuſto. reo. et Barto. in extrauagã. ad reprimendum in verbo neglexerit &c.

b ¶ Cõminatio. Addẽ in l. perẽptorio. ff. de iud. et no. gl. & doc. in c. cauſam. quæ. extra, de reſcript. vide tamen Bart. in l. ſi finita. §. Iul. de dã. infec. in vij. co. in verbo. quæro vtrũ poſt quam eſt cõtumax peremptorie. et aliquid ẽt in iij. col. & Bar. ſ. ea. l. in penul. co. vbi tenet contrarium eius, quod ipſe ponit in §. Iul. & idẽ in qualibet citatiõe non peremptoria, q̃ fit quando procedit̃ ad ſententiam cõtra abſentem, ſecũdum gl. et Bar. ĩ l. ſi apparitor. C. de appari. lib. xij. ſed Bald. hic ĩ iiij. co. videtur tenere contrarium. cogita, & plures formas peremptorij vide ꝑ glo. in c. conſtitutus de ſenten. excom. in ſexto. in verbo, vna pro omnibus.

c ¶ Dicat veritatem. Vides ergo quod ĩ iſtis requiritur peremptoriũ, ſ. in diffinitiua miſſiõe ĩ poſſeſſionem, etiam ex primo decreto: et ſẽtentia ab obſeruatione iudicij ſed ad alia merita cauſæ, quelibet citatio dicitur peremptoria: vt hic per Barto. hic tenet Aegid. & poſt eum Io. And. in c. conſuluit. de of. deleg. et ſequen. Io. And. in ca. ad petitionem. de accu. & Bartol. in §. Iul. & in extrauagã. ad reprimendum. in verſi. ſuper dicto crimine. & Ang. in l. j. §. ſtipulatio. ff. ſi cui plus quam per leg. fal. Sed Spe. in titul. de dila. §. videndum poſt princip. in ver. termini. dicit quod non meminit ſe legiſſe, quod citatio ad merita dicatur peremptoria ad alios actus paris, vel vilioris ꝑiudicij, illis q̃ ſupra primo ſunt expreſſi. vt puta in ſententia. de citatio. bono. l. j. ff. de requiren. reis. vel in ſentẽtentia, qua pronunciat iudex ſe iudicẽ incompetentem, vel libellũ eſſe ineptum eadẽ ratione. Et vide Spec. in tit. de citatione. §. viſo. verſ. dicũt. prout videtur referre Bart. in d. §. Iulianus. in prin. iij. co. Sed quod in ſententia annotationis bonorũ requiratur peremptoriũ, tenet Inn. in c. ad petitionem. de accuſa. quod ſatis hic videtur ſequi Bartol. & refert do. Ioã. in d. §. Iulianus. & ibi omnino vide eũ quãdo duo iudices requirũt tertium, an requiratur tertia requiſitio: vide Bal. in l. fin. ff. de fer. in cle. j de excep. quod ſequit̃ Innoc. in cap. conſuluit. de offic. delega. & Bal. in l. tres denũciationes. ſ. co. & Bal. in l. properandum. §. ſiquidem. limita per Bart. in auth. qui ſe-

mel.Sed inquantum Bart.hic eam tenet etiā in qualibet interlocutoria gra
uis præiudicij,do.Ioā.And.in.d.§.Iulianus.videtur tenere contrarium.Tu
vide Bal.in l.eos.ĵ.de app.vbi tenet idem in ſententia ſuper deſertione.&
videtur velle Bar.hic dum dicit aliæ ſimiles,per l.præſes.Et de abſolutoria
ab obſeruatione iudicij,ꝙ requiratur peremptoriū,tenet Bal.per illū text.
in l. properandū. §. & ſi quidē. Et iſtis adde Bald.not. in l. tres.ĵ.eod.Et prædictis adde Bal.ĵ.commi. vel epiſtolas. in rubric.& quæ dicta ſunt in l. ſi opus.de oper. no. nunciatio. & per Bald.in additio.Specu.in titu.de ſenten.in xviij. col. In cauſis autem ſummarijs non requiritur peremptoriū ad audiendū ſententiā. Ita dicit Abbas in c.cum olim.de teſti. de quo vide text.& gloſ.in clemen.ſepe. de verb.ſign.in verbo:peremptorie, & quod not.in c.conſuluit.de offic.deleg.

a ℂ Quis citaretur. Adde Bart.in l.ſi finita.§.Iulia.& quod ibi dixi.de dā. infec.

b ℂ Interlocutorijs. Nota an in interlocutoria requiratur peremptorium, & vide Inno.in cap.ad petitionem.de accu. & vide quod dixi poſt Bar.ĩ l.ſi opus. de ope.no.nun.

c ℂ Vel delegato. An delegatus poſsit citare, Adde Barto.in l.plerique.poſt gl.ibi, cum ſeq.ff.de in ius voc.& ad reprimendam.in verſi.per edictum.& vide in authen.qui ſemel.

d ℂ Citari. Adde q̄d idem voluit Bartol. in l.fin.ff.de in integrum reſtitutio. & Spec.in titu. de leg. §.j.Inn. & Hoſtien. in cap.ad petitionē. de accu.& Barto.in l.ſi finita.§.Iulianus. in iij. columna. de damno infect.& do. Anto.in cap.fin. de eo qui mittitur in poſſeſ.cau.rei ſeruādæ.& Specu.in titu. de citatione.§. viſo. in verſicu. item poteſt teſtari.& in verſicu.ſit ergo peremptoriū. Sed Petrus, & Cyn.in authent. qui ſemel. infra eodem.& Ioan. Andr. in additio.Specu. in titu.de procur.in §. j. tenuit cōtrarium. & Ang.in l.ad peremptorium.ff.de iudic. & do. Anto. in cap.conſuluit. de officio delega.& Imo. in dicto §.Iulianus. Et adde Bal.& Angel.& alios ſequen. Bartol. opinio. in l. tres.ĵ.eodē.& etiam Imo.in l.ex cōſenſu. §.eum qui.de appel.

e ℂ Mulier. Mulier nō poteſt citari. Limita vt per Bartol. & ibi dixi in authē. ma.& auiæ.ĵ.quan-

ſecundum decretum.Sed quando quis ci-
a taretur[a] ad aliquam interlocutoriā, ſuper
aliquo incidenti,vel emergenti,eſt aduer-
7 tendum,† ꝙ ſi quidem illa interlocutoria
quaſi exhaurit vires totius negotij:vt qa
erat proferenda ſententia abſolutoria ab
obſeruatione iudicij, vel alia ſimili:puto
quod debeat præcedere peremptoriū:ar-
8 gu.ſ.e.l.ſi præſes.& l.Titia.ff.de accu.†In
b his autem interlocutorijs[b] non ita ponde-
roſis,vel quādo quis citaretur ad aliquem
actum,vt ad videndum iurare teſtes, vel
publicationem teſtiū:tunc non debet prę-
cedere peremptoriū.Sufficit enim quod
fuit requiſitus:vt ſ.de teſt.l.ſi quando.ar-
gu.ad hoc ĵ.titu.j.in auth.niſi breuiores.ff.
de accu.l.leuia. & ita communis practica
obſeruat. quod tene menti perpetuo.
9 Oppo.ad aliud†quod dicitur,quod ci-
tatio fit literis,contra in auth.de lit.§.om-
nem.& ſ.de iudi.l.ſancimus.in fi.Reſpon
deo,quædam eſt citatio verbalis, quæ fit
per nuncium,vel per epiſtolam vel per ſe-
ipſum iudicem admonentem. & iſta po-
teſt fieri a quolibet iudice ordinario, vel
c delegato[c],vt hic.Quædam eſt citatio ver
balis,quæ fit per edictum propoſitum in
albo:& iſta non poteſt fieri per delegatū:
quia album nō habet.Ita loquūtur cōtra-
ria.Citatio vero realis non poteſt fieri,ni-
ſi per ordinarium:vt in auth.de exhi.re.§.
ſi etiam vero quidā.Tangam ĵ.& hoc mo-
do loquitur hic,& hoc modo habetis aliā
10 glo.ſuper ver.literis. Vlterius opp.†di
citur hic,ꝙ debeat ter citari: contra, quia
ſufficit ſemel.vt l.Fulcinius.§.fi.ff. qui. ex
cau.in poſſ.ea.Solu.Ibi dicit expreſſe,no-
lo venire vnde amplius non debet cita-
d ri.[d] hic nihil dixit.Et vide gloſſ.ſuper ver.
11 contumacia. Op.ad ſecundā partē,† di-
citur hic,vel ꝙ ſucceſſor eius facere cura-
bit.Cōtra,imo ſucceſſor debet nouū edi-
ctū proponere,& etiā nouā citationem fa
cere:vt ff.de re iud.l.edictū.Solu.Iſta de-
bet intelligi ſecundū illam, quia ſi primus
perfecit omnia edicta,ſucceſſor dabit no-
uā citationē.alias ipſe perficiat primas cita
tiones.& vide gl. Sequitur tertia pars:di
citur hic ꝙ cogeť perſonaliter venire.Cō-
tra in auť.de exhi.reis.§.ſi vero etiā quidā.
12 Sol.†Ibi loquiť in delegato,qui nō poteſt
realiter citare,capiēdo perſonā:hic loquiť
in ordinario. Contra hoc opp.de l.j.&
auť.ibi poſita.ſ.de offic.diuer.iud.ff.de in
ius voc.l.plerique.de reg.iur.l.nemo.de do-
13 mo,Sol.†Dicit gl.regulariter ordinarius
poteſt capere perſonam q̄n vult.Fallit ra-
e tione pſonæ,vt ſi eſt mulier,[e] quæ nō pōt
capi pſonaliter:vt d.l.ij.de offic.ciuili.iud.
auť.ibi poſita.Itē ratione loci:vt ſi eſt ĩ do
f mo[f]:vt in alijs legibus ſ.allegatis in cōtra
riū.Idē not.in d.l.plerique.& ſic innuit iſta
gl.ꝙ iudex poteſt ſemper quē facere capi
perſonaliter,niſi in duobus caſibus hic po
ſitis. Iſtud videť cōtra iſtū tex.in quo di
ciť,ꝙ debet prius in cōtumacia conſtitui:
g & tūc pōt perſonaliter capi.[g] Sol. Hic lo-

quitur,ſi de vrbanitate velit,q̄d tene men
ti perpetuo.Iſta eſt veritas,ꝙ ſemp q̄n iu-
dex vult,poteſt quē facere capi perſonali-
ter:ſed nō pōt cogi a parte,niſi prius reus
in cōtumacia cōſtituatur ſolēniter.Hic eſt
caſus in hac l.& ideo ſi pars petit a iudice
familiā,& iudex denegat, ꝓpter hoc non
poteſt iudex tēpore ſyndicatus conueniri
de hoc:quia licet poſſet,tñ nō cogebatur.
ſed poſtquam pars eſt contumax,vt hic diciť,
tūc ſi iudex denegaret familiā tunc poſſet
cōqueri pars tēpore ſyndicatus:qa cogiť
tūc:quod no. Alias aūt q̄n poſſet quē face
re capi pſonaliter dixi ff.ad l.Iul.pec.l.ſa-
crilegij.& ibi plene dixi:& etiā q̄n qs poſ
ſit facere detineri. Vlterius opp.diciť hic
ꝙ ſecūdū remediū eſt trāsferre poſſeſsio-
nē,cui reus incūbit in actorē.Cōtra:ſi eſt
abſens,& nō inueniť,qūo poſſeſſioni in-
cūbit. Huius timore gl.exponit duobus
modis.Primo incūbit animo, qa retineť
animo:vel incūbit per familiā ſuā.& vide
gl.Poſſemus etiā dicere ꝙ incūbebat poſ-
ſeſsioni corpore ſuo:& quod hic diciť ꝙ
eſt abſens,& cōtumax:intellige a iudice:
tñ in poſ.reperiebať. Venio ad gl.mag.
& opp.diciť hic,ꝙ hic loquiť reo abſente.
actore præſente.tex.vř cōtra,in eo q̄d di-
cit,auditis defenſionibus tuis:ex eo q̄d di
cit,defenſionibus.innuit ꝙ reus erat præ-
ſens.Sol.tenēdo lec.quā teneo,expone de
fenſiōibus,i.intētionib[9]. Ponunť em̄ iſta,
quandoque vnū ꝓ alio:vt l.j.ſ.de iur.& fac.igno.
Alij timore huius cōtrarij dicūt,ꝙ hęc lex
noſtra ponit tres caſus:vt loquať q̄n agiť
reali,prout dicit poſſeſsionē trāsferri. Itē
loquiť q̄n agiť perſonali,in eo quod dicit
auditis defenſiōibus.Itē prima duo reme-
dia habēt locū ante lit.cōteſt. Tertiū poſt
lit.cōte.Itē prima duo remedia loquuntur
reo abſente.Tertium in actore abſente:&
ideo ponitur hic bene hæc auť.qui ſemel.
quæ loquitur in actore abſente.Dñi,licet
iſtæ lect.poſsint eſſe veræ in ſe:tñ ad iſtā l.
nō adaptātur. Nā hic cōtinuat vnū reſpō-
ſum.Principis factū vni ſup vna queſtio-
ne:& ideo omnia iſta remedia debēt ada-
ptari ad vnā & eādē cām.De alia interro-
gabiť Prīceps,& ideo poſui caſum in cō-
uēto reali,actore abſente poſt lit.conteſt.
Procedo vlterius in gl.dicitur hic ꝙ fit
de poſſeſſore petitor.Cōtra:imo videť q̄d
audiať de poſſeſsiōe intra ānū:vt l.ſi qs.§.
pe.de pręſcrip.xxx.an.Hui[9] timore gl.po
nit vnā ſuā diſtīctionē,& diſtīguit tres ca-
ſus.Aut reus abeſt poſt lit.cōte.aut ān lit.
cōte.vř quaſi:aut nō eſt lis cōte.vel quaſi:
vt patet ĩ gl.quā ſigna,& no. Circa pri-
mū mēbrū habemus aduertere duo:q̄n eſt
h abſens poſt lit.conteſt.[h] Primo, qualiter
ſuccurrať præſenti cōtra abſentē.Secūdo,
qualiter ſuccurrať abſenti reo,cōtra præ-
14 ſentē. Venio,& aſſumo† ꝙ reus cōuē-
tus reali eſt abſens:iſto caſu præſenti cōtra
eum ſunt ꝓdita tria remedia alternatiue,
quæ ponunť in hac lege. Abſenti autē re-
uerſo,ſiquidē actor elegerit primum mo-

do mu.tu.offi.ſin.poteſt.

f ℂ In domo. Sed Imo.videtur tenere contrarium in dicta l.a diuo Pio.§.in venditione.de re iudicata.& idem not.Inſtitu.de actio.in antepen.& etiam hic Bald.tenet contra ipſum,per iſtum text.quod etiam videtur ſequi Ludouic.in l.iiij.§.prætor.de damno infecto.licet vt ipſe refert ibi domi.Franciſcus de Rampo.te nuerit opin. Bal.allegando dictum §. prætor.a contrario ſenſu.Sed opin.Baldi forte eſt verior, quam etiam tenuit Iacob.Butri.vt ipſe refert hic.Adde Bal. in l.j. ſupra, de iuris & fact.igno.& facit ad nota.per Bartol. in l.a diuo Pio.§.in venditione.de re iudica.dixit Bald.in l. plerique.ff.de in ius vocan.quod ante capturam debet citari perſonaliter in ciuili:ſicut videmus q̄d requiritur immiſsio in poſſeſsionē,quod eſt minus in criminali,requiritur ſecūdum eum arbitrio iudicis,in authentic. vt nulli iudices.§.ſi quis vero comprehenſorum. Facit q̄d notat Innocē.in cap. verum eſt.de ſentē. excommunic.& vide Bal. hic in prima quæſtione. & adde Bald.in l.ſi quis curialis.ſ.de epiſco.& cle.in princi.& in l. quod euitandi.ad finem,ſupra. de cōdi. ob.turpē cauſam.& ipſe Bart.idē tenet, cum l.ea.ſ.eod.alias eſt §.Labeo.ff.ad legem Iuliam.& dicit Pau.de Caſt.in d.l. plerique.in fi.ꝙ iudex non debet per capturam cogere ad comparendum perſonaliter, niſi ex cauſa, per l.fi.cum ibi not. ſ.de procura.

f ℂ ADDE qualiter iudex poſsit facere capere debitorē: & quando creditor propria authoritate capere poſsit debitorem,Bald. conſi.xij. lib.j.& quæ requirātur ad hoc vt qs dicatur legitime carceratus,per eūdem eodem lib.conſil.xj.& conſi.xlix.eo.lib.

P. PAV. P.

g ℂ Capi perſonaliter.Contra iſtud cōſuluit Com.late cōſil.clvij. incipien. in cauſa benedicti.in j. & ij.col.

h ℂ Poſt litem cōteſtatā.Et ſic not. ex iſto text.ꝙ poteſt perueniri ad primū decretū lite conteſtata.Et hoc firmat gloſſ.in l. properandū.§.ſinautē reus.ſ.de iudicijs, in verbo,abſente.& Barto.in l.ſi finita.§. Iulianus.ff. de dāno infecto.in verſiculo, quæro,dixi ꝙ regulariter.& vide concordantias per Alexand.inductas in §. ſinautem reus.

dum,

a ℂ Tertium modū. Ex his nota ꝙ in actionibus realibus habet locum ſecundum decretum. Ad quod vide Bal. in l. ij.ff.ſi ex noxa. cau. aga.& in auth.ei q. de bon.autho. iud. poſ.& vide Ang.in l.a quo.ff.de dam.in fec.licet in contrariū videatur glo.in l.iij. §.genera.ff. de acq. poſ.

b ℂ Si pecuniæ.Et ibi vide Bart: & idem tenet Bar.ĩ l.ꝓperādū.§.ſinantē reus. ſ. de iudi.& l. ſi finita. §.Iulianus.in vj. co. de dam.infec.vbi vide.Quā ſententiā limita vt per Ang.et Moder in l.ſi finita. §.item videamus.ff. de dam.infec.

c ℂ Opp.vno.Et nota hic ꝙ cōtumacia in vno articulo non nocet in alio.Idē tenet.Bar.in l.ſi prius. in j.opp.ſecūdæ partis.de op.no.nū. De quo eſt gloſſ.not. in c.j.de do.& contu. ĩ vj. Et facit q̄d not. glo.in d.c.eo. tit.Io. And.in c.eccleſia.el. ij.de elec.Quod limita ſecundum Ange. niſi citatio ſit generalis.l.q.ante.de verb. obli.vbi vide And. Barba.

d ℂ Grauari. Ad hoc bene facit quod dixi poſt Bart.in l. de vnoquoque.de re iudi.Tu vide no.Bar. in l.ſtatuliberos.§.ſanus.de ſtatulib.et q̄ dixi in d.l.aut q aliter & quod no.Bar. in l.ſi prius in prin. ſecundæ partis.d̄ oper.no.nun.

e ℂ Allegationum. Quid cōtineatur in ver.allegatiōibus tene mēti ad hoc, q̄d no.do.Ant.in ca.paſtoralis.de cā.poſ.& proprie. An. in authen.iubemus. ſ.de iud.

f ℂ Aliter proponi. Vide Bar.ſ.in ea.l.ĩ j.col.& Bart. in l.Iulianus. Sed contra hoc q̄d hic dicit,ſed hic loquitur Bartol. quando erat trina citatio in vno verbo, & peremptoria.

g ℂ Præſentis actoris. & iſtis adde Bal. in l.ij.in princ.in ij.col. ff.ſi quis ius. dicen. non obtempe.& ibi vide per Bar.& oēs doct.in fin.

P. PAV. P.

h ℂ Poſsit redire. Idē tenet hic Bal.in l. q legati.per illum tex. C.vt in poſſeſ. leg. & in authent. quæ ſupplicatio. C. de præci. imper. offer. melius in leg.qui reſtituere.C.de rei vēdicat. vbi limita niſi pignora eſſent data inſolutum,vide Alexand.in leg.ſi finita .Iulianus. in xxxv. columna.ff. de dam.infec.in leg.j.§.j.circa fin. ff.ſi quis ius dic. non obtemp.& conſilio dcxix.in ij. col.ad fi. vide Ang.& Alex. in apoſtil.in l.nemo carcerem.C.de exacto.Iaſ.in l.j.in prin. in pen.& vlti.col.ff. ſi quis ius dic.vbi allegat alias concordātias ad doct.Bar.hic & vide Iaſ.in l.j.in princi.in pe.col.ff.ſi quis ius dic.& vide eundē limitātem in ead. l. j. §.j.in primo not.Item vide eundem in l.nulli.in ij. fal. C.de iudic. vbi etiā ponit an poſsit corā diuerſis iudicibus in exequutiuis agi.vide etiam in ij. reperto.in verſiculo exequutio.

dum,quia fecit eum capi perſonaliter,re-
manent integra oīa ſua iura:quia eſt pur-
gata cōtumacia:tamen expenſas reficere
debet:vt l.ſancimus.de iudi.ſi actor eligit
ſecundum modum.ſ.de tranſlatione poſ
ſeſsionis,reus non audietur,niſi de ꝓprie
tate:vt hic.& l.ij vbi in rē actio.& gl. di-
cit hic,eſt verum,niſi ſit interpoſitum ſe-
cūdū decretū,per quod ſtatuatur reo ab-
ſenti certū tempus,intra quod de proprie
tate doceat:qa tunc elapſo tēpore nullo
modo auditur:vt l.a quo fundus de dā.ĩ-
a fect.ſi verò actor eligit tertiū modū[a],ſci
licet ꝙ pronuncietur.& ꝓnūciatū eſt cō-
tra abſentem tūc eo reuerſo ꝑ appellatio-
nem,ſuccurritur per reſtitutionē in inte-
grū,ſecundum gl.q̄ hic eſt,& in l.fi. ff. de
in integ.reſti.ſi verò reus erat cōuentus ꝑ
ſonali.tunc etiā actor habet tria remedia.
Primo ꝙ capiatur perſonaliter per hanc
legem:& erit ꝑ oīa idem quod in reali, ſi
actor iſtū modū elegerit.Itē habet ſecun-
dum remedium.ſ.ꝙ mittatur in poſſeſsio
nē bonorum ex primo decreto,vt ſ.de iu
di.l.properandū.§.ſinautē.& illud nō eſt
illud remediū,de quo poniť hic:quia fit
de poſſeſſore petitor:in caſu verò, quem
pono non efficitur poſſeſſor immiſſus:et
reus reuerſus ſemper audiť refectis expē-
ſis,& recuperat poſſeſsionē:vt in auth. ei
qui.de bo.auth.iudi.poſ. Itē habet tertiū
remedium,ꝙ proferať diffinitiua ſentētia,
ſi liquet de cā:vt d.l.properādū. & hic. in
15 fi. †Reo aūt reuerſo,qualiter ſuccurra-
tur eſt aduertendū.ſi quidē reuerſus vult
petere ꝙ ſibi ſuccurrať cōtra ipſam ſentē-
tiā,nō poteſt,niſi ꝑ appellationē,vel reſti
tutionem:vt no.in d.l.fi.de in integr. reſt.
Si verò vult petere ꝙ ſibi ſuccurrať con-
tra miſsionē factā ex vigore ſentētiæ,hic
eſt aduertēdū:ſi quidē ſentētia lata eſt cō-
dēnatoria in quātitate,& ꝓ quātitate fuit
facta miſsio ĩ poſſeſsionē:& tūc ſemp au-
ditur ad recuperandū poſſeſsionē ān ĩter
poſitum ſecūdū decretū: vt in d.auth.ei q.
Ita dicebat d.Iac.But.Ad quod aduerte.
Eſt tamē differentia:qa q̄n miſſus eſt an-
te ſentētiā,veniēs paratus defēdere recu-
perat poſſeſsionē.Iō enim erat facta miſ-
ſio,quia non defendebat:vt d.authē.ei q.
Sed quādo miſsio fit poſt ſentētiā,nō re-
cuperat poſſeſsionē,niſi ſoluat. Iō em̄ fa-
cta eſt miſsio,quia nō ſoluit.Hic eſt text.
b no.nec eſt alibi:vt l.ſi pecuniæ[b] in fi.ff.vt
poſ.leg. quod perpetuò tene menti .ſi
verò lata eſſet ſententia cōdēnatoria ſu-
per aliqua ſpecie,ſi miſsio eſſet facta in a-
lio,quā in ipſa ſpecie,idē quod ſ. Si verò
miſsio eſſet facta in ipſa ſpecie:tunc ipſe
nō poſſet recuperare poſſeſsionem,vel ꝓ
prietatem,niſi faceret reſcindi ſententiā
per appellationem,vel reſtitutionem,ſecū
dum formam l.fi.de in integ.reſti. Secū-
dus verò caſus eſt hic q̄n reus eſt abſens,
lite quaſi cōteſtata in cauſa. Dicā de hoc
plenè in l.ij.ſ.vbi in rē act. Tertius caſus
eſt,q̄n fuit abſens ante litem conteſtatā
vel quaſi.et iſta ē ꝓpria materia primi,vel
ſecūdi decreti,quā Cy.ponit in l.cū propo

nas.de bo.autho.iud.poſsi.& ego latiſsi-
me tractaui in l.ſi finitā.§.Iulianus. de dā.
infect.Venio ad quædā extra glo. Opp.
c vno[a] modo extra gloſſ.& quæro duas q.
16 Opp.†ſic.Citatus ad vnum actū,nō po-
d teſt grauari[d] in alijs,per ſuā cōtumaciā:vt
l.aut q aliter.in princ.& §.j.& §.ſeq.quod
vi aut clā.Facit ſ.e.l.ſi vt ꝓponis.la ij.Sed
hic in perēptorio fuit dictū,vt veniat: &
ſi nō venit,iudex audiet allegationē præ-
ſentis.Vnde videtur,ꝙ cōtra abſentē non
poteſt procedi ad aliquid,niſi vt audiātur
allegationes partis:ſed infra dicitur ꝙ ad
inſtātiā iſtius fiducialiter procediť,ſecun-
dum iſta tria remedia hic poſita:ergo &c.
Sol.Dico,quod hic dicitur allegationes:
intellige petitiones,ſeu poſitiones,& al-
legationes omnes,quæ hoc vocabulo cō-
prehenduntur:& hoc de iure cōmuni.Sed
cōmunis cōſuetudo iudiciorū ſe habet,ꝙ
e hoc vocabulū allegationū,[e] intelligať tā-
tū de allegationibus iuris,ideo hodie per-
f emptoriū debet aliter proponi:[f] vt dicat,
ſi nō veniat,procedetur cōtra eum ad ſen
tentiā,iuſtitia intercedēte,vel procedetur
ad vlteriora iuſtitia mediāte,&c. Quæ-
ro,hic ponūtur tria remedia,in qbus erit
electione eligere. Reſpōdeo,in electio-
g ne pręſentis actoris[g]:vt l.quid in hęredē.
§.eligere.de trib.& l.ij.§.ſi qs de eo quod
cer.loc.Hoc etiā apparet ex l.ad perēpto-
riū,ff.de iudi.quæ dicit,vt primo quis pe-
tat: ergo debet præcedere partis petitio.
17 Quæro ſecūdo,†dicet ſi aliquis vnā ex
iſtis vijs elegit:vtrū ꝑ hoc pręiudiceť ſibi,
h quin poſsit redire[h] ad alias. Verbi gratia:
Fuit in actorē trāslata poſſeſsio:nūc vult
facere reū capi pſonaliter:poterit ne.Tex.
i videť velle ꝙ ſic,[i] in l.j.§.quid ergo.de vē.
inſpic.Facit l.nemo carcerē.ĵ.de exact.tri-
bu.lib.x.& quod not.dixit Archid.extra,
de eo qui mit.in poſſeſ.cauſa rei ſeruan.c.
k j.lib.vj. Quæro[k] tertio,dicitur hic,a quo
tempore citatus,ſi contumaciter præſen-
18 tiam ſui facere neglexerit. † quæro quid
requiritur ad hoc,vt dicatur quis cōtuma-
l citer[l] abeſſe?Reſponde, requiruntur pri-
mo tres citationes,vel vna pro omnibus,
vt hic.Secundo requiritur vt pars,ſcilicet
actor,præſentet ſe in termino.Nā ſi actor
ſe non præſentaret,& reus ſe non præſen-
taret,non eſſet contumax:vt l.ij.in fine.ſi
quis in ius voc.& l.arbiter calēdis.ſ.de ar
bi.& de iud.l.properandū.§.j.ibi:parte in-
m ſtante.& eius abſentiā incuſante[m] &c.Et
ideo eſt practica:Talis cōtra talem, qui ſe
in termino præſentauit,& eius contuma-
ciā accuſauit.Item requiritur aliud, quod
illicentiatus nō recedat:& ideo poniť in
n practica,& licētiatus receſsit[n]:hoc ideo:ſi
enim me præſentarē,& nō ſtarē per totā
horā,quā habet reus ad veniendū:& tunc
nō videtur veniſſe,qui nō ſtetit.vnde de-
bet ſtare tota hora.vt innuit l.& poſt edi-
ctū.ff.de iud.nec ſufficit venire,& recede-
o re ſtatim:vt text.innuit in l.quæſitū.ff.[o] de
re iudic.& Innocen.plene dixi in cap.ca-
lumniam.de pœ.extra quod not. & tene
menti toto tempore vitæ tuæ.

i ℂ Velle ꝙ ſic. Nota bene & adde quod dixi in l.hæres.§.pe. ff.de fideiuſſ.& not. Bald.in l.ignorare. ſ.de teſt.milit. dixit tamen Bal.in l.ſi creditor.ff.ſi cert.peta. ꝙ hæres pignori nō poteſt impetrare capturā:ſed forte non procedit in perēptorio ſentētię.Itē forte hæc intelligēda ſūt, q̄n ꝓcedit cōtra contumacem:vt voluit Bal.in l.ſancimus.in iij.col.ff.de iudic. & ideo dicit Bal.in l.j. in vlt.col.poſt gl.de ꝓhi.ſeq.quod cōtra contumacē quis nō pōt vti miſsione in poſſeſsionem, & ſequeſtrationē, & vtrobique,vide Bal.in auth. quæ ſupplicatio.ſ.de pręci.Impe. offe.vide Bald.in l. qui legati. C. vt in poſ.leg.& Ang.in l. nemo carcerē.de exact.trib.libr.x.adde quod creditor, licet elegerit vnā viā,tamen poſsit debitorē facere detineri. Roma.conſi.cxxxiiij.

k ℂ Quęro tertio. Ad de Ioan.de Lig.in c. ij.de dolo & contu. & Io.Andr.ibi,vbi allegat Bar.hic.Andre.Barba.

l ℂ Contumaciter. Quid requiratur ad hoc,vt quis dicatur cōtumax:adde Bar. & ibi dixi in l.qui ante Calendas.ff.de verb.obli.& in l. ſi finita. §. Iulianus. in iij.col.vbi optime.

P. PAV. P.

m ℂ Abſentiā incuſante.Circa hoc an neceſſariū ſit ꝙ accuſetur cōtumacia non cōparēs.vide Iaſ.in l.properādum.§.j.in v.not.C.de iudic.

P. PAV. P.

n ℂ Licentiatus receſsit.vide Deci.in c.j. in v.notabili.extra de iudic.

o ℂ Quæſitum.ff.de re iudic. & ad hoc vide ibi dicta. Adde ꝓ hoc dicto Bar.quod voluit Pet.de Anch.cōſ.xcvj.ꝙ ſtāte ſtatuto,ꝙ reo nō cōparēte intra terminū habeať ꝓ cōtumace & exbāni-

to quo ad miſsionẽ in poſ.& captura.ꝗ ſi actor nõ accuſaue rit cõtumaciã, quod non habebit ꝓ contumace.

a ℭQui ſemel. Hæc auth.allegatur, ꝗ iudex debet iudicare ex veriſimilibus:plene ꝑ Pet.de Anc.in cõſi.cccxviij.qđ incipit in cã.quæ vertit.Et de materia huius auth. vide plene ĩ c.i.ꝑut.de do.&cõtu.& aliqua ꝑ Inno. ĩ c.j.circa fi.vt lit.nõ cõteſt.Et ad hãc authe. vide Bart.in l.ſi prius.in iij.opp.tertiæ partis.de oper. no.nũ.Dicã ſtatim. Hãc auth.limita in quãtũ neceſſitatem imponit,ꝗ ſtat ꝓſecutio per actorẽ ſup libello porrecto:qa ꝓcedit qñ actor eſt cõtumax:vt patet ĩ d.l.ſi prius.& ibi hoc voluit Bar.ĩ vi. opp.tertię partis.& clarius Imo.Itẽ limita auth.ꝑ id qđ hr̃ in cap.paſtoralis.de cã poſ.& ꝑpri.& ibi ꝑ Ioan.And.& Inno. quia fallit in caſu illius ca.qñ qs vult ꝑ authoritatẽ iudicis ſuſpẽdere petitoriũ primo inchoatũ,& vult trãſire ad poſſeſſoriũ.qđ limita ſecũdũ Imo.ĩ d.l.ſi prius.& vide Bar.in l. iij.ff.de præto.ſtip.& ibi vide Imol.in pe. col.& Spe.in titu.de pet.& poſ.§.j. verſi. põt etiã agi petitorio.& Bal.ĩ l.ij.ſ.de falſ.cau.& Barto.& Imo.ĩ l.ſi qs ſtipulatus.in prin.de verb. obl.& vnũ no.ad ĩtellectũ huius auth. ꝗ qñ daſ reo terminus ad deliberandũ, qualiter debet cõparere,vide omnino Bar. in l.j.ĩ pri.ff.de edẽ.

✠ P. PAV. P.

b ℭReo ſuccurrat.vide quę ſcripſi in l.nõ ignorat.ĩ.de fruc.& lit.expẽ.Itẽ aliquas limitationes ad iſtã auth.vide ꝑ Alex.ĩ l.ſi prius.ĩ xiij.col.ĩ fi.ĩ pri.ſeq.ff.de ope. no.nũci.& ĩ l.edita. C.de eden.in vj.col. Feli.in c.ij.de libel. obla.col.xj.Item an diſpoſitio huius authen.ꝓcedat de iure cano.vide Rom.cõſil.ccccx.inci.auth.q ſemel.& inquãtum dicit in iſta auth.Limita & declara vt ꝑ Are.cõſi.cx.ĩ v.col. ad fin.in princi.ſeq. Itẽ ad declarationẽ huius auth.inquãtũ. vult ꝗ vno porrecto libello debeat in eo perſeuerari,non auth.in alijs dari.vide Paul.conſil.xvij. in iij.colum.Item an excõmunicatus poſ

1 ⁋ *Contra contumacem debet procedi ad petitionẽ præſentis.& nu.2.*

3 *Quandocunq; poteſt perueniri ad diffinitiuam contra abſentem,tunc poteſt iudex ſupplere de facto:& perquirere ueritatem inducendo teſtes,& alias probationes.*

4 *Contumax reuerſus non auditur,niſi refectis expenſis.*

5 *Contumax in primis dilationibus,licet ueniat intra terminum ultimæ dilationis,tenetur tamen expenſas reficere.*

6 *An quis poſſit emendare,& mutare libellum,ante litem conteſtatam.& nu.5.*

6 *Agere nemo cogitur ante porrectionem libelli: ſed poſt porrectionem cogitur,niſi renunciet.*

7 *Citatio per edicta fieri non poteſt,niſi ab ordinario,& delegato principis.*

8 *Actori abſenti poſt litem conteſtatam,& liquidato negotio,debet ſtatui tempus decem dierum pro ſingula dilatione,& dari annus antequam perueniatur ad diffinitiuam.& nu.13.*

9 *Sed negotio liquidato dantur dilationes triginta dierum, prout in hac authen.*

10 *An lite non conteſtata poſſit perueniri ad diffinitiuã contra actorem abſentem.*

11 *Lis cœpta,& lis conteſtata eſt idem.*

12 *Quid facere debeat actor,qui iudicẽ delegatũ impetrauit.*

13 *Practica contra actorem contumacem.*

14 *Dilationes triginta dierum,de quibus in hac authen.non poſſunt de iure abbreuiari,ſed de conſuetudine.*

15 *Abſens poteſt citari per nuncium,uel per literas perſonaliter,uel ad eius domum.*

16 *Differentia inter manifeſtum,& notorium.*

17 *Actore abſente hæc auth.tria iura de antiquo immutat.*

18 *Reo abſente,non eſt aliquid immutatum.*

19 *Reus præſens non poteſt cogi litem conteſtari, ſed peruenitur ad miſſionem in poſſeſſionem,ex primo decreto: & quando poſſit pro motu iudicis puniri.*

20 *Actor in caſu huius auth.in ſi.cadit ab inſtantia omni actione:non ipſo iure,ſed per ſententiam.*

21 *Quod tunc non requiratur nouus libellus:ſed ex officio iudicis deſeruiente primæ actioni propoſitæ hoc fiet,*

a QVi ſemel. [a]Dictum eſt in lege Codicis de reo contumace: eſt videndum de actore contumace, qualiter reo ſuccur-
b rat[b]contra eũ:ideo poſita eſt hic hæc au-
1 then.Et diuide ſic:† Primo ponit quid debeat facere actor. Secũdo qualiter cõſtituatur actor in cõtumacia.Tertio ꝑ quem iudicem. Quarto quo caſu. Quinto quod ſit officium iudicis,actore conſtituto in contumacia.Secunda ibi:qui ſi cauſam. Tertia ibi:quæ citatio. Quarta ibi:quod & locũ. Quinta ibi:ꝗ ſi vocatus. Iſta quinta particula ſubdiuiditur in tres partes. Primo ꝗ ſit officium iudicis,actore nullo modo veniente. Secundo quid ſit officium iudicis actore veniente. Tertio quid ſit officium iudicis actore veniente admiſſo, & poſtea deſiſtere. Secũda ibi:ſed nec. Tertia ibi: his quoq;. Et iſta diuiſio ſufficit pro ſum-
2 mario. †Nota ꝗ quandoq; proceditur
c contra contumacem,[c]debet fieri ad petitionem præſentis:vt hic,ibi reo poſtulante. Simile in l.properandum.§.j.ſ.de iud.& l.ad peremptorium.ff.eo.titu. Secundo
3 nota† quandocunq; poteſt perueniri ad diffinitiuam, contra aliquem abſentem: tũc iudex poteſt ſupplere de facto, & perquirere veritatem inducẽdo teſtes,& alias probationes. Text.eſt hic,ibi:& perquiſita veritate &c. Pro hoc facit quod videbitis j.de appel.l.ampliorem.§.j.ſecundũ verum intellectũ.& ibi dicam. Nota ter-
4 tio,ꝗ † contumax reuerſus non auditur,
d niſi refectis expenſis: [d] vt hic, & l. ſancimus.ſ.de iudi. Et aduerte ad vnũ quod eſt hic not. quod licet omnes dilationes non ſint elapſæ:ſed forte venit intra terminum vltimæ dilationis: tamen tenetur
e expenſas reficere: [e]quia fuit cõtumax in alijs primis dilationibus.Text.eſt hic rotundus.Nam venit intra terminum, qui eſt vltima dilatio. Tenetur enim reficere expenſas factas ante:alias non audiatur: vt hic patet in tex. Opp.ad primum,& videtur quod quis poſſit mutare libellũ, vſque ad litis conteſt.vt l.edita.ſ.de eden. hic dicitur contrarium:quare male. Gloſſ. dicit,per iſtam auth.derogatur in hoc illi legi:cumulatio tamen permittitur hodie, ſicut olim.Et vide gloſſ.ſuper verbo,ad finem. Odofr.dicit contrarium. Pro huius
5 declaratione ſcias † quod ſi aliquis vult
f emendare libellum, [f] addendo vel detrahendo aliquam quantitatem,ex qua non mutatur actio:hoc erit licitum omni iure: vt l.in delictis.§.ſi detracta.ff.de noxali.& d.l.edita.prout dicit emendare. Quãdoq; vult quis actionem mutare,hoc eſt,renunciare primæ actioni propoſitæ,& proponere aliam:& iſtud etiam poteſt omni iure:vt l.edita,ꝑut dicit mutare.& ſ.de pact.
6 l.poſtq̃ liti.† Quandoque quis vult diſſer-
g re[g],nec proſequi,nec renunciare:& iſtud non poteſt,per iſtam auth.in l.edita.nihil immutatur,ſecundũ eum,& bene,& tenet Old.hic,& do.Iaco.de Are.& Iac.Butr. & omnes. Opp.ſecundo ſ.vt nemo innuit.l.j.Sol.Non cogitur quis agere ante porrectionem libelli:ſed poſt libellũ porrectũ cogitur,niſi renunciet:vt hic.& hoc dicit gloſ. Venio ad ſecundã particulã.
7 hic dicitur ꝗ vocetur tribus edictis.† Cõ-
h tra,videtur ꝗ per edicta[h]non poſſit citari. vt l.ſancim⁹.ſ.de iudi.Sol. Ordinarius poteſt citare per edicta:hoc poteſt etiam delegatus Principis:vt in hac auth.alius autem delegatus hoc non poteſt:vt lege cõtraria.Et hoc ſentit gloſſ.& bene,quæ eſt ſup verbo,delegatus.Fateor tamen,quod hodie proponere iſta edicta non eſt ſic in vſu:ſed magis eſt in vſu citatio,ꝗ fit per literas,vel per nuncium,vt audiuiſtis in l. conſentaneum.& hoc ſentit hic gloſſ.ſuper verbo,tribus. Oppo.in eadem glo. vbi eſt ſemel ſcriptum,ibi non poteſt iterum ſcribi:ſicut vbi ſedeo, tu non potes ſedere: vt l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.ff.comme. Quomodo ergo in eodem dealbato deſcribitur,vt innuit hæc authẽ. Reſpondet gloſſ.vel quod prima ſcriptura deſtruatur,vel dealbatorium erat ita magnum,quod poterant deſcribi tria edicta citatoria.Hodie autem quando iſta edicta proponuntur,affigitur aliqua ſcriptura in aliqua columna,vel in muro.& vide gloſ.
i Opponi.dicitur hic,[i]quod per interualla triginta dierum.Contra,imo decem dierum:vt lege conſentaneum.ſupra eodem. & ſ.de iudic.l.properandum.§.j.dicit gloſ. quod illæ leges in hoc corriguntur per iſtã auť.ꝗ hodie ſtatuntur maiores dilationes. Alij,vt Odo.dicunt ꝗ illæ leges loquuntur in reo contumace,hæc in actore.quod glo.non placet:quia nõ debet eſſe melior conditio actoris,ꝗ rei:vt l.nõ debet. ff.de re.iur.vide gl.do.Iac.But.tenet opi.Odo. per rationes ſuas, Primo ꝗ non mutat̃ &c. vt l.

ſit practicare diſpoſitionẽ huius authẽ. vide Feli.in ca.cum inter priorem in vj. col.extra de except. & in pen.col.ad fin. Itẽ nõ procedit iſta reg.quando reus eſſet conuentus. vide Alex.in l.quãuis.in ij.col.ff.de eden. vide & limita reg.huius authẽ.per Fel.in c.ij.col.xlvj. & ſeq. de libel.obla.

c ℭContumacẽ. Adde Bart.& Bal.in d. l.properandũ.§.j.& hic adde Bart.no.in l.ij.ĩ.de ſent.ex breui.reci.& in l.ſi finita.§.Iulianus.ĩ ij.colũ.& tex.& ibi Bar. in auth.ei q.cũ auth. itẽ ſi appellationẽ. de tẽp.app.& Bart. in l.j.in fi.ĩ.eod.

d ℭExpenſis. Adde Bar.in l.cõtumacia. ff.de re iud.& quod ibi dixi.

e ℭExpẽſas reficere. Adde ꝗ idẽ Bart.in l.ſancimus.ſ.de iudi. & in l.cõtumacia.ff. de re iudi.& in l.j.§. is videť.ff. ſi qs ius dic.& in l.q añ calẽdas.ff.de verb.obli. & Spe.in tit.de cita. §.viſo.verſi. quid ſi tres.& Ang.ĩ l.ij.C. de ann.excep.& do. Ant.poſt Inn.in c.ſi litibus.de do.& cõtu.& vide Imo.in l. ſi finita. §. ſi plures. ff.de dã.infec.& in l. qui ante calendas.ff. de ver.obl. Adde limitãdũ Bart.& per Ang.in l.debitores. C.de pign. quẽ etiã ſequitur Imo.in c.ij. extra,de accu.in fin.

f ℭEmendare libellum. Vide de emendatione libelli in d. l.edita.in ij.& iij.colum.latius.

g ℭDifferre.Specu.in titu.de peti.& poſ.§. j.ver.poteſt etiã agi petitorio.Et Bal.in l.ij.ſ. de fal. cauſ. dicũt ꝗ iſta auth.procedit in cõtumace in nõ proſequendo.& vide quę dixi ſupra.

h ℭEdicta. Qui poſſunt citari ꝑ edicta vide glo.& Bart.in l.plerіq;.cum ſeq.ff. de in ius voc. Et an realiter citari poſſit vide Bar.in l.ij.ff.de iuriſdic.om.iudi.& Barto.in d.l.plerіq;. Adde quod habes in l. contumacia.ff. de re iudi.

i ℭDicit̃ hic. Vtrum authen.corrigat, vt reo dẽtur dilationes triginta dierũ, vide Bar.ĩ l.cõſentaneũ.ĩ iij.col.& ĩ pe.& qũ no.Bar.ĩ l.ĩter accuſatorẽ.de publ.iudi. & gl.ĩ l.ad perẽptoriũ.& vide Bal.in l. properãdũ.§.ſin autem reus.in prin.& ibi Cyn.in j.q.

a ℭDiffinitiuam.Lite non cõteſtata. ꝑuenitur ad diffinitiuã cõtra actorem , non contra reum. Adde glo.in l.quia abſente.& ibi docto.ſ. de proc.dixi poſt Bar. ĩ rub.ſ.de in ius vo. & aſſignat Bar.in l. naturaliter . §. nihil commune.multas rationes,de acq. poſ.& vid bar.ſ.de lit . cõ.

b ℭReſcriptũ præſentare. Et hæc præſentatio reſcripti,habet vim productiõis libelli,ſecundũ Inno. in c.dudũ.& tex.hic & ſ.de dila.l.iij.alias l.ij.& adde inquãtũ Bart.dicit in copia reſcripti:quia Inno. in c.qm̃ cõtra.de ꝓba.dixit ꝗ delegatio põt probari ꝑ ſigillũ delegantis. Et de eo qđ dixit hic Barto.adde omnino ipſum in l.ij.ſ.ſi quis in ius voc.non ier. Adde quod Pau. de caſt.dicit audiuiſſe ſemel dñm Paulũ fratrẽ do.Bal.allegare iſtũ tex.ꝗ ex quo iudex in citatorio appoſuit copiam reſcripti nõ eſt ãplius clauſus terminus parti ad dicendum cõtra.

c ℭLibello. Quid ſi reus fuit cõtumax ĩ tota cauſa,an poſtea in ſentẽtia debeat citari? Dic ꝗ ſic, ſecundũ Inn.in.c.cum olim.in fin. de teſti. no.gl.in.c.ij.de dol. & cõt.li.vj.& videtur gl.etiã in authẽ. iubemus.in verbo, expectetur.ſ.de iud. Et vide pulchre Inno.ĩ c. ad petitionẽ. de accu.Si quis aũt a principio cauſę ſit citatus ad totũ proceſſum, poſtea feratur interlocutoria, quæ alias requirit citationem:iſto caſu nõ debet citari,ſecundum Inn.in.c.cõſuluit.de offi.dele. Et prædictis adde gl.no.in.l. ſi.de in integ.reſt.& quod no. Bart. in. l. iij.in ij.col.ff. de appel.reci.& per dictũ Inn.in.c.cõſuluit.& hoc ſequitur Bal.hic & in.l.ſtatuliber . §. ſtichus . de ſtatuli. & per Bar.in extrauag.ad reprimẽdã.ĩ verbo dicto crimine.& hic adde Bart. in.l.non ignorat. de fruc.& lit.expen.& in.l.certa ratione.& per Bal.j.quando ꝓuo.non eſt neceſ.

d ℭPromiſiſſet. Nota ſingularẽ text . in quo fertur ſententia abſolutoria,abſq; citatione: & ſequitur d. Anto.in c.cãm q̃ de dol.& contuma.

e ℭConſuetudo. De cõſuetudine dilationes expectatoriæ diminuũtur:adde bal. & Angel.in.l.vt ꝑfectius.in iij.colum. de anna.excep.et hic latius in iij.col.

f ℭColligi differẽtia. Pro declaratione huius articu . vide hic Bald.omnino in fin. iij.col.in verbo, adde dicit But.&c. differentiam inter notorium & manifeſtum : quam etiam ponit in l.ſi vero.§. primo.ff. qui ſatiſd. cog.

vt l.præcipimus.in fi.j.de appel. Secundo ex idẽtitate rationis nunq̃ inducitur legũ correctio:vt no.in auth.quas actiones ſ.de ſacroſan.ecc.probatur in l.ſi verò.§.de viro ff.ſolu.matrimo. Præterea non eſt eadem ratio ĩ reo, quæ eſt in actore. Nã contra actorẽ peruenitur ad diffinitiuam ſententiã lite non cõteſtata:meritò ſibi dantur maiores dilationes:ſed contra reum non proceditur ad diffinitiuam,niſi lite conteſtata,iõ dantur minores dilationes. Et iſtud mihi placet,licet multi tenuerint opi. Ioan. Sed contra hoc videtur d.l.properandum.§.& ſi quidẽ. vbi etiam authore abſente, ſtatuitur tempus decem dierum. Sol. Actore abſente poſt litem cõteſtatã.& liquidato negotio,habent locũ dilationes poſitę in l. pro-
8 perandũ.†Sed actore abſente,negotio non liquidato,ad hoc vt liquidetur eo abſente, debent dari dilationes,quæ in hac auth. po-
9 nuntur,vt hic vides. Procedo vlterius:†dicitur ꝗ hoc locũ habet,& ſi lis cœpta non ſit. Cõtra:lite cõteſtata non peruenitur ad diffinitiuam:vt l.ſi.§.illud.de tempo. appel.ſed hic dicitur cõtrariũ. Huius timore dicebant quidã,vt Bulga.quod hic dicitur ꝗ locũ habeat,ſcilicet talis citandi modus: licet ad diffinitiuam nõ poſſit perueniri,niſi lis eſſet cõteſtata.Omnes alij noſtri gl.& Moder.doct.dicunt contrariũ:quia hoc in odium actoris,etiam lite non conteſtata,ꝑ-
a uenitur ad diffinitiuã.[a] ſecus in reo contu-
10 mace. Ita loquitur lex contraria.Et †notes hic vnum,quod idem eſt dicere, lis cœpta eſt:& ꝗ lis eſt cõteſtata.& ideo in quibuſdã partibus dicitur,ꝗ lis eſt cœpta per negationẽ &c.vt fit Piſis.& probatur per iſtã auth:Procedo vlterius,& venio ad quintã partem:dicitur hic,aliud enim ſpatiũ indulgetur.& ſic innuit ꝗ aliũ annũ habet.quod eſt contra iſtã auth.quia primò nõ habuit niſi tres mẽſes.Gl.dicit ꝗ hic non implicat vt & alibi:vt in l.nõ ſolũ.§.quærit.ff.de ꝓcu.Item oppo.& videtur ꝗ nõ debeat dari annus,ſed decẽ dies:vt in auth.quod fieri ſ.de dila.Sol.plures dantur in gloſ.Vna ibi: in odium eius, qui impetrauit reſcriptũ ad iudicẽ extraordinarium. Hæc nõ eſt bona: quia hoc licitè fuit impetratum ad iudicem extraordinariũ. Alia eſt vera,ibi volebat abſolui ab obſeruatiõe iudicij:hic diffinitiuę. & hæc vera. Item oppo.dicitur hic,quod auditis & refectis expenſis.contra.imò debet ſatiſdare:vt in auth.ei qui iurat.j.de bo. autho.iudi.poſſid.Solu. Hæc lex ſuppletur per illã:quia debet reficere expẽſas,& ſatiſdare:vt ibi dicitur. Expeditis cõtrarijs ve-
12 nio ad quæſtiones. Primò quæro, † quid debet facere actor, qui impetrauit iudicem delegatum? Reſpondeo,debet reſcriptum
b præſentare[b]iudici,vt hic:& ſtatim præſentationẽ facere debet intra annum:vt extra, de reſcrip.c.plerunque.tunc iudex debet citare reum,& etiam in citatione debet ei mittere copiam reſcripti:vt hic patet in principio,ibi: & per eum aduerſario cognitis. Et per hoc dicunt Canoniſtæ ꝗ ſi reus poſtea veniens peteret copiam reſcripti, non debet habere:quia eam habuit in citatione:vt extra,de dila.c.ij,vbi per Inno. &c. Vlte-
13 rius,venio ad ſecundam partem: † quæro, quæ eſt practica actore contumace. Et hic aduerte:reus veniens quandoque eſt contentus ſolùm quod caſſetur citatio facta de eo ſcilicet peremptorium factũ de eo : hoc obtinebit indubitanter ſine alia citatione, ſeu ſine aliqua cognitione , eo ipſo quòd
f actor non reperitur in die termini. Hic eſt tex.in l.& poſt edictum.§.j.ff.de iudic. Sed per iſtam caſſationem non plenè conſultum eſt reo:quia actor veniens refectis expenſis, poſſet facere iterũ citari cum ſuper
c eodem libello: [c] vt l.ſancimus.ſ. de iudic.& ideo quandoq; reus petit plus,ſcilicet ꝗ abſoluatur ab inſtantia:& iſtud nõ poteſt fieri,niſi actor iterum citetur intra talem terminum:alias reus non abſolueretur ab inſtantia iudicij.Ita dicit Innocent.in c. conſuluit,extra,de offic.delega. quod eſt verum: quia abſolutoria ab obſeruatione iudicij non debet fieri, niſi precedentibus citationibus.argu.l.ſi præſes.ſ.eo. Hoc tamen intelligo ſecundum communem vſum curiarum.Sed ſi actor promi-
d ſiſſet[d]exercere litem,ſecundũ formã illius aut .offeratur. ſ. de li. conteſt.tunc non eſſet opus noua citatione:quia ſufficeret expectare eum actorem per decem dies:quibus elapſis,reus abſolueretur ab inſtãtia iudicij:vt d.auth.quod fieri ſ.de dila. Sed quia per hoc nõ eſt plenè conſultũ reo,quia poteſt actor de nouo dare libellũ,& incipere nouã inſtantiã:ideo reus quandoq; petit plus ſcilicet quã pronuncietur diffinitiuè tũc habemus practicare iſtã authentic.iſto caſu debent præcedere tres dilationes , & poſtea debet dari annus ſecũdũ formã huius auth. elapſo ãno nõ debet plus citari actor, ſed iudex debet veritatem perquirere vt hic dicitur. Iſtud autẽ quomodo faciet dic ꝗ faciet requirẽdo amicos, & notos rei abſentis.quod hodie practicatur per proclama generale , videlicet quod quicunque vult aliquid dicere vel allegare pro tali,& cætera:vt l.hæc autem.§.j.ff.ex quib.cau. in poſ. ea.Facit l.ſi eo tempore. j.de remiſ.pign.Et ſi iudex poterit liquidare negotiũ,ꝗ inueniat actorẽ habere iuſtitiã, vel non habere, pronũciat diffinitiuè , ſecundũ ꝗ inueniet:alias abſoluet ab obſeruatione iudicij,ſecundum formam l.properãdum.§.& ſiqui-
14 dem. Hæc habentur in gloſſ.magna. † Quæro,an iſtæ dilationes poſſint abbreuiare? Iacob.de Aretin. de hoc poſuit vnam ſuam diſtinctionem. ſ. de dilat.l.j.& ibi eam refert. Cyn. quam poſuit idem Iacob.in l.ij.ff.de re iudic. & ibi plenè dixi. Quantum ad propoſitum dico quod gloſ.dicit verum quod minui non poteſt de iure:quia text.in corpore dicit,non minus triginta dierum quod intellige cauſa cognita:vt l.ij.ff.de re iudic. Ad cauſæ autem cognitionem puto ſufficere illud, quod dicitur in gloſſ.
e ſcilicet quod conſuetudo[e]hoc obſeruet,quod minuat iſtas dilationes. Debet enim obſeruari conſuetudo prout eſt in foro : vt ff.de teſt.l.iij.in fin. Vlterius oppo.dicitur hic,quod debet citari
15 per edictum,non per præconem:†an poſſit citari per nuncium vel per literas? Puto quod ſic : quia ceſſat ratio, quæ ponitur in hac auth. Nuncius enim,& literę deſtinantur ad perſonam propriam. vel eius domum. Sed præco hoc clamando dicit in platea,vel in alijs publicis locis:& ita de facili non venit ad eius notitiam. Et iſtud conſuetudo obſeruat , vt gloſſ. videtur innuere.
16 Et ex hoc nota vnum, quod poteſt hic colligi † differentia[f]
f inter manifeſtum,& notorium,quæ tangitur per glo.in l.ciues.j. de appel. Nam notorium propriè tranſit illud,quod habeat cauſam manentem:vt edictum propoſitum ſtat ibi,vt omnes tranſeuntes poſſit illud legere:vt hic , & l.ſed & ſi pupillus.§.proſcribere.ff.de inſtito. Manifeſtum poteſt dici , quod habet cauſam tranſeuntem. licet ſiat coram multitudine gentium : vt puta præconium.Et ita colligebat domin.Iacob.Butr.ex hac. authẽ.
17 Ego autem dicam in l.ciues. vbi gloſſ.tangit de hoc. † Quæro: iſta authentica quid immutat de iure antiquo? Reſpõdeo,actore abſente reperimus tria iura. Primum.ius Digeſtorum,ſecundũm quod per abſentiam actoris non contrahebatur eremodicium:nec poterat perueniri ad diffinitiuam ſententiam, etiam eo abſente poſt litem conteſtat. vt l.& poſt edictum. ff. de iudic. Hoc fuit immutatum per l. properandum. per quam eo abſente poſt lit.conteſt. contrahitur eremodicium:& poteſt perueniri ad diffinitiuam ſententiam, ſi negotium eo tempore fuerit liquidatum : vt l. properandum. §. & ſi quidem. ſed per illam le

gem nihil diſponebatur actore abſente an-
te litem conteſtatam. Item eo abſente poſt
litem conteſtatam, ſi negotium non erat li
quidatum, illa lex non permittebat liquida
ri actore abſente. ideo ſuperuenit illud ius
tertium iſtius authen. Secundum, quod a-
ctore abſente, ante litem conteſtatam, ſiue
poſt, negotio non liquidato, permittitur li-
quidatio eo abſente: & contrahitur eremo-
dicium, vt perueniatur ad diffinitiuam ſen
tentiam: vt hic habetis. Procedo vlterius,
18 & quæro †, nunquid reo abſente ante litẽ
conteſtatam, per iſtam authẽ. ſi aliquid im-
mutatum? Mart. dicebat quod ſic. Omnes
noſtri doctores & alij doctores Moder. te-
nent contrarium, ꝙ in reo nihil eſt immu-
a tatum [a], ſicut apparet per l. conſentaneum.
quæ per iſtam authen. in nullo corrigitur:
ſed additur, quia illa loquebatur in reo ab-
19 ſente: hic in actore abſente. †Quæro, qd
ſi reus eſt præſens, & nõ vult conteſtari li-
b tem an poterit compelli [b]? Gloſ. dicit quod
non: ſed peruenitur ad miſsionem in poſſeſ
ſionem ex primo decreto. Vide iſtam gloſ.
magnam poſt medium ibi. & idem dico, ſi
reus eſt præſens, &c. Quod nota valde be
ne: quia iam feci verecundiam aduocatis
multis iuuenibus. Et ideo ſi iudex pręcipit
partibus, quod cõteſtentur litem, antequã
recedant: ſi reus recedat, poterit cõtra eum
interponere primum decretum, ſine alia ci
tatione: quia eo ipſo apparet ꝙ non deſcen
dit. velut in gloſ. & tex. nota in l. quoties. §.
prætor. de noxa. & l. nemo. ff. de regu. iuris.
Tene menti perpetuò. Dices tu: quare ſunt
neceſſaria tot remedia: nonne ſufficit reme
dium illius tit. l. ſi quis ius dicen. nõ obtem
pe. quia iudex poteſt mulctare reum. Re-
ſpondeo. fateor ꝙ iudex poteſt hoc facere,
vt glo. hic ſubdit: tamen illud remediũ non
tangit negotium, de quo agitur. Si enim
mille florenos ſolueret ille pro mulcta, ta-
men actor nõ haberet ſuum: ideo ſunt pro-
dita iſta alia remedia, vt actor ad ſuum per-
ueniat. Venio ad vltimam partem: dicitur
hic in fine, poſt edictorũ triũ & anni vnius
obſeruationem, &c. Quæro, vtrũ proponã
tur noua edicta, & nouę dilationes. In glo.
ſunt opi. Odoſ. tenet illã, ꝙ proponãtur no
ua edicta, & nouæ dilationes: & ſic iſto ca-
20 ſu habebit duos annos, & ſex mẽſes. †Vlti
mò quæro: dicitur hic. ab inſtantia cadet a-
ctor. an hoc fiat ipſo iure, vel per ſentẽtiam.
doct. tenent ꝙ per ſententiã: quia dicit, ca-
dat in futuro, nõ in præterito, vel præſenti.
Facit ꝙ no. in l. iubemus. ij. §. ſane. l. œcono
mus. de ſacroſan. eccle. vbi tangã. Dixi ple-
21 nè ff. de iur. fiſ. l. imperator. †Quæro, vtrum
ad hoc vt pronũcietur ipſum perdere actio
nem, requiratur nouus libellus, & noua in
ſtantia. Puto ꝙ nõ: ſed ex officio iudicis, de
ſeruiente primę actioni propoſitæ hoc fiet:
arg. l. ædiles. §. item ſciendum. de ædili. edi.
quod not. in l. fina. ff. de rei vendi. & quod
no. de triẽ. & ſemiſ. §. illud quocꝫ. vnde ſu-
mitur auth. item poſſeſſor. j. qui pot. in pig.
habe. & ibi dicam.

1 ☞ *Poſt tres denunciationes, quæ habent vim peremptorij: an debeat etiam ſequi peremptorium.*

2 *Si reus in vna denunciatione dixit, nolo venire, non citabitur ulterius ad ſententiam.*

3 *Quòd de hoc credatur relationi nuncij.*

c TRes. [c]†Tres denunciatiões ha
1 bent vim perẽptorij [d]. hoc
d dicit. Oppo. & videtur quod poſt
tres denunciationes debet ſequi perempto
rium: vt lege ad peremptorium. cum lege
ſequenti. ff. de iudic. Gloſſ. ibi dicit, quod
iudex poteſt hoc facere: non tamen ha-
bet hoc neceſſe. Sed iſtud communiter ob-
ſeruatur. & iſtud teneatis Alij dicunt ꝙ
hic loquitur quando citatus fuit inuentus.
Si autem non eſſet inuentus. tunc debet
vltimum peremptorium proponi: vt lege
2 contraria. quod diuinare eſt. †Quæro,
quid ſi reus inuentus dixit, nolo veni-
e re [e]. Reſpond. non citabitur vlterius: vt l.
Fulcinius. §. fina. quibus ex cau. in poſ. ea.
Ita tenet hic glo. & ſ. l. proxima. & l. fina. ff.

a ¶Immutatum. Per hanc authen. nihil inducitur in reo: nec corrigitur l. conſentaneum. Vide quæ dixi poſt Salic. in l. properandum. §. j. ad finem. ſ. de iudicijs.

b ¶Poterit compelli. An quis poſsit cõpelli litem conteſtari? & adde quæ dixi poſt Bar. in l. j. ſ. de lit. conteſta. Bar. in l. Iulianus. in v. col. & no. Cy. in l. j. & ibi Barto. ſ. de lit. conteſt. Tenet ergo iſta ſingularis gl. q̃ non eſt alibi, ꝙ non põt quis cõpelli pręciſe ad cõteſtandum litem: ſed ratione cõtumaciæ poſsit aliquis mulctari. Et ꝑ hoc videtur quod errant iudices, qui mãdant partibus quod non diſcedant de palatio antequã lis cõteſtetur. Et hoc etiã videtur fuiſſe de mẽte Bart. Sed contra hoc facit: quia iudicium redditur in inuitum. Reſponde vt per Imol. in d. §. Iulianus. et in c. fina. in fi. de lit. conteſta. Et vide Bald. hic, ad fi. & do. Ioã. and. in ca. except. de regu. iur. in mercuria. & Bal. in ca. ſi vaſallus. ſi de feu. defun. fuer. controu. dicit vaſallum præciſe compelli ad cõteſtationem litis. Et vide aliquid per Modern. poſt Bald. in capi. præterea. de offic. delega. Adde quod Pau. de Caſtr. in conſi. ccxij. incip. in Chriſti nomine Amen. in cauſa, quæ vertitur in curia domini Poteſtatis, videlicet quod qs poſſit pręciſe compelli, adde text. in l. j. §. qd ergo. de ven. inſpic. Adde quod conſil. Pau. de caſt. in limita. noua eſt ccxiiij. & domin. Alexan. ſe alieno vellere induit, dum addit tex. in l. j. de ven. inſpic. quia in dicto conſil. Paulus de caſt. dicit Barto. dixiſſe cõtra caſum illius §. quid ergo. Opin. tamen Bar. tenet Ioan. and. in addi. Spec. titu. de lit. conteſt. §. j. ver. & nota in addi. inci. an iudex præciſe.

c ✝ P. PAV. P. ¶Tres. Dum dicitur hic quod poteſt fieri vna pro omnibus. vide Feli. in ca. conſuluit. in v. col. de offic. delega.

d ¶Peremptorij. Ad materiam huius legis, videlicet quæ habeant vim perẽptorij, vide Bart. & docto. & quæ ibi dixi in l. ſi finita. §. Iulianus. de damno infec. in penulti. charta. Quibus adde quod not. Innocen. ſingulariter in cap. ad petitionem. de accuſa. quod vbicunque aliquis fuit citatus perſonaliter. ſiue reſpondit, non veniam: ſiue nihil reſpondit: illa dicitur citatio peremptoria. quod dictum videntur ſequi domini de Rota, & Franciſcus de Rampon. hic, qui dicit ſe ita conſuluiſſe. Sed iſtud dictum communiter ſolet reprobari in eo, qui nihil reſpondit, per iſtum tex. & in l. contumacia. §. j. de re iudic. & ca. conſuluit. de offic. delega. & patet ex nota. per Barto. in dicto §. Iulianus. & per Ioan. and. in additio. Specu. in titu. de contu. §. j. ſuper verſi. & nota. In eo vero, qui dicit nuncio ſe nolle venire: communiter tenetur dictum Innocen. quod ille amplius non eſt citandus pro illo actu: quod nõ habet vim peremptorij. Et cum Innoc. tenet gloſ. xxxiij. qõ. iij. de illicita. & l. ex conſenſu. §. fina. ff. de appella. & l. fina. ff. de reſtitu. in integ. & gloſ. Poſt hoc reperio do. Ioan. in dicto §. Iulianus. dicentem quod pro dicto Innoc. in prima parte facit argu. in l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. oblig. videlicet quod inuentus perſonaliter, non debeat amplius citari. Et hoc ibi refert tenuiſſe recolendæ memoriæ Franciſcus de Rampon. ſed dicit quod communiter tenetur contra. & bene, ſecundum eum, quando citatus nihil dixit, vel dixit ſe venturum: vt patet per gloſ. & docto. in l. fina. Et eſt ratio, ſecũdum eum: quia in dubio non debemus præſumere in deteriorem partem, ſed in benigniorem. Cum ergo poſsit eſſe, quod ille non venit: quia etiam ſciebat ſe vlterius debere citari: & ſic vlterius habere aliam citationem, non debet dici quod dicatur feciſſe eo animo, quia nullo modo velit comparere: imo quia potius ſciebat ius ſuum ſaluum vbicꝫ durare: arg. l. ſicut. §. nõ autẽ. & l. ſi debitor. §. j. qui pot. in pign. habe. & per conſequens cum alia cõiectura poſsit capi, non debet capi coniectura contumaciæ: argu. l. ij cum aurum. & ibi no. ff. de ſol. Et ita circa hoc tranſit dominus Ioannes & vide ad ſupra dicta Moder. in. l. ex conſenſu. §. fi. de appel. Adde etiam differentiam eſſe inter citationem hominis, & legis. Primo, qui nunquã citatio hominis arctat citatum ad diffinitiuam audiendam niſi ſpecialiter de ea ſentẽtia in citatione fiat mentio: in. c. cõſuluit. de off. dele. de iudi. l. ad peremtorium. & ibi Bartol. eſt text. in clementina ſępe. in verbo, ad id. §. fin. de verbo. ſignifica. & ibi not. & ideo citatio ad audiendum iudicis voluntatem, & cætera, cum verbo peremptorio, nõ valet ad hoc vt ferri poſſit diffinitiua, et hoc etiam tenent domini de Rota in concluſione. xxxiij. Sed citatio legis peremptoriæ non ſufficit ad omnia acta vſcꝫ ad diffinitiuã incluſiue. Probatur in c. ſæpe. de appellatio. & ibi per do. Anto. in. c. j. de elect. in vj. iuncto eo quod ibi nota. per Ioan. Andream in nouella. in verbo, procedat. & in capitu. cordi. de appel. in ſexto iuncto eo quod ibi habetur per Innocen. in fin. apparatus.

¶Item ſecundo differt citatio hominis & legis: quia prima vel ſecunda citatio iudicis, cum hac cõminatione, quod ſi non comparuerit, procedetur quantũ de iure poterit: nec habet vim peremptoriæ citationis, ita quod ſufficiat ad miſsionem in poſſeſſionem ex primo decreto. in dic. § Iulianus. & Speculator in. §. viſo. verſicul. quæritur an clauſula de citatione. Sed citatio iuris cum tali cominatione habet, vim peremptorij, licet in citatione non dicatur, & peremptorie, vel æquipolens: vt probatur in dicto capitulo. cordi. iuncto eo quod not. per Innocentium in fine in capitulo primo. de electio. in ſexto. Sed hoc non videtur: quia mitius agitur cum lege, quam cum homine. lege Celſus. de arbitris, Sed hoc dico quia citatio legis fit ſolum in certis caſibus ſpecialibus ex magna cauſa & cum magna deliberatione. quod not. facit quod dicit Angel. & doctores. in lege ex conſenſu. §. eum qui. ff. de appellationibus. Et an quodlibet tempus ſtatutum a iure, habeat vim peremptorij, vide in dicto capitulo ſæpe. & in dicto capitulo accedens. vt lite non conteſtata. vbi dicitur quod ſic. & Bartolus not. in authentica iubemus. ſupra de iudic. Facit quod dicit in l. magnam. de contrahen. & commit. ſtipu. Et hoc no. glo. in Clemen. prima. de dolo & contu. & vnum dixit Ioan. And. in nouella. in d. c. de cætero. de re iudi. ꝙ citatio generalis nominatorum, non nominatorum, &c. Sequitur Baldus in capitulo primo. de mili. vaſal qui contu. eſt. quod nota. Item ad prædicta vide dominum Antonium in capitulo quoniam frequenter. §. quia vero. vt lite non conteſtata. Et dum allegaui ſ. in clementina. ſæpe. in verbo, ad id adde quod idem voluit Ludouicus in ſuis no. cccxxvj. Allegat pro hoc l. aut qui aliter. §. ſi quis. quod vi aut clam. & dictam deciſionem Rotę prææallegatam ccclv. & facit tex. in c. cum olim. de teſti. in verbo, ad audiendam ſententiam. & in c. ij. de dolo & contuma. libro primo & dominus Antonius in. c. ſæpe. de appella. & dominus Dominicus in c. cum contuma. de hęreti. in vj.

ADDE quod citatus, qui dixit ſe nolle venire, non eſt amplius citandus. Old. conſi. lxj. incip. hic de duobus.

e ¶Dixit nolo venire. Vide quod ſcripſi circa hunc articulum. ſ. eo. & in l. conſentaneum. in fi. ij. col-

de in

3 de in integ. reſti. †Et puto, ꝙ de hoc creda-
a tur [a] relationi nuncij. Contra hoc tamen fa
cit. ſ. de iudi. l. iudices. et auth. iubemus. Gl.
non ſoluit: ſed dic ꝙ ibi citatus non dixit ſe
nolle venire. &c.

2 *Sentẽtia lata cõtra eum, quẽ iudex ſciebat abeſſe cauſa neceſſaria, eſt ipſo iure nulla.*

b CVm non. [b]†Sententia lata
1 cõtra abſentẽ ex
cauſa probabili, & neceſſaria, non
debet ei nocere. h. d. Opp. & videtur quod
ibi noceat ipſo iure, ſed reſtituatur: vt l. fin.
ff. de in integ. reſt. Sol. Gl. fatetur contrariũ.
2 †Tu dic, ſi iudex ignorauit abſentiam ne-
ceſſariã verũ dicit gl. Sed ſi iudex ſciebat ab
ſentiã ſuã ſententia eſſet ipſo iure nulla: ſi-
cut dicimus de ſententia lata contra infir-
mum: vt not. gl. ſ. eo. l. ea quæ. & l. quæſitũ
ff. de re iud. Et ideo eſt conſiliũ, vt vadat ad
c iudicem aliquis, & ei notificet iſtam iu-
ſtam cauſam abſentiæ: quam iudex debet
audire, & ſententiam retardare: vt l. penult.
§. ad crimen. ff. de publi. iudi. & ille eſt excu
ſatus. De quo facit mentionem gl. in. l. ſer-
uum quocꝫ. §. publicè. ff. de procu. &c.

CVm præſentibus.
Hæc lex dicit idem, quod l. ab eo ſ.
1 eo. †Nõ poteſt venire contra ſententiã qui
de procuratore legitimo tempore non con
queritur. h. d. Examinaui hãc legem, & di
xi. ſ. eo. l. ab eo. ergo &c.

De ſenten. ex breui. reci. *Rubrica.*

¶Continua vt in gloſſa.

1 ☞ *Non ſufficit ſentẽtiam edi in ſcriptis: ſed debet recitari in ſcriptis.*

2 *Sentẽtia nulla non impedit quin ſentẽtietur.*

3 *Sentẽtia lata à iudice nõ ſedẽte, & in qua non dicitur, ſedẽte: non valet.*

4 *Iudex timens partes, & qui non habet locum maiorum deputatum, & ab initio certum locum non determinauit, nec ei determinatur: poteſt ſecundò pro tribunali ſuper curru, vel equo prounciare.*

5 *Iudex ſi propter aliquam infirmitatẽ ſedere non poteſt ſedeat prout poteſt: & pronunciet.*

LEX I.

d ARbitri. [d]Sentẽtia de
bet ſcribi, &
e in ſcriptis [e] recitari, & per
iudicẽ proferri: niſi ſit de
maioribus, qui poterit pro
ferre per aliũ: ſi aliter fiat:
ſententia eſt ipſo iure nulla. h. d. totus titu.
1 †No. ꝙ nõ ſufficit ſñiam edi in ſcriptis: ſed
f debet recitari in ſcriptis. No. ſecũdo [f] ꝙ †ſen
2 tentia nulla nõ impedit quin ſententietur.
Vide plenè in l. ſi vt proponis. & l. præſes.
ſ. tit. j. Modò aduerte hic pro declaratione
tex. hic dicitur, arbitri. quæro de quo iudice
loquatur. Gl. dat tres reſponſiones. Vna ꝙ
dicit arbitri. i. iudicis ordinarij. Simile in l.
quiſquis. ſ. de poſtu. Et ſecundũ hãc vides
caſum ꝙ qñ ſñia iudicis ordinarij eſt nulla
põt adiri ſuperior vt iterũ pronuncietur. &
vide gl. dixi in l. ſi vt proponis, ſ. tit. j. & ibi
plenè. Secũdò põt intelligi de iudice dele-
gato: tũc hęc l. procedit ſine ſcrupulo: vt. d.
l. ſi vt proponis. ſ. tit. j. Tertiò põt intelligi
de arbitro cõpromiſſario: & ſecundũ hoc,
fruſtra dicit omiſſa ꝓuocationis mora: quia
etiã ſi teneret ſentẽtia. non poſſet appellari
ab arbitro. vt. ſ. de arbi. l. j. Op. de l. quiſquis
in fin. ſ. de poſtu. & in auth. vt ab illu. & q
3 ſu. eos ſunt. §. j. †vbi requirit ꝙ iudex debet
ſedere: aliàs nõ valet. Sol. Dicit gl. ꝙ hæc l.
ſuppletur ꝑ illas: qa iudex debet ſedere. A-
lij dicũt, ꝙ iudex debet ſedere in cognoſcẽ-
do, nõ in pronũciãdo. Et in hãc opi. videtur
inclinare Pe. Cõmuniter teneẽ cõtrariũ. ſ.
ꝙ debeat ſedere etiã in pronũciãdo. Nam
quieſcendo, & ſedẽdo, homo fit prudens.
&c. Itẽ, quia hoc pertinet ad iudicis hono-
rem: vt l. quiſquis. ſ. de poſtu. & ſ. vbi ſena.
vel cla. l. fin. & ideo ſis cautus, qñ profertur
ſentẽtia ꝙ facias ſcribi, iudice pro tribunali
ſedente. Si enim nõ dicitur, ſedẽte, nõ valet
vt l. à procedẽte. ſ. de dila. & hac gl. qđ tene
4 mẽti. †Quęro, quid ſi iudex timens partes
g aſcendit currũ, vel equũ, [g] & ibi ſedens pro
tribunali pronunciat: an valeat? Gl. dicit ꝙ
ſic: ſuper verbo, recitauit et illud dictũ intel
ligo verũ in iudice, qui nõ habet locũ maio
rum deputatũ. quẽ debet tenere: aliàs illum
debet ſeruare: vt l. pen. de iuſti. & iure. Itẽ in
telligo in iudice, qui ab initio certũ locum
nõ determinauit ad hoc, nec ei determinaẽ:
nã aliàs deberet illũ ſeruare: vt. l. ſi vt propo
5 nis. la ij. ſ. tit. j. Quæro, quid ſi iudex pro-
pter aliquã infirmitatẽ nõ põt ſedere. Re-
ſpon. ſedeat prout põt. Ita no. Io. And. in. c.
fi. de re iudica. lib. vj.

1 ☞ *Non debet quis eſſe ſubitus in reſpondẽdo, pronunciando, vel dicendo.*

An iudex poſsit ſentẽtiã emẽdare, aut interpretari? ibi & nume. 4.

2 *Maiores iudices poſſunt per alios ſententias recitare.*

3 *Sentẽtia, in qua libelli tenor nõ inſeritur, nõ vitiatur.*

5 *Interlocutoria etiam ſine ſcriptis valet.*

6 *Si interlocutoria requirit cauſa cognitionẽ, debet fieri iudice pro tribunali ſedẽte.*

LEX II.

h HAc lege. [h]Summaui eã ti-
bi in præcedenti
lege. Et primò ponit, qualiter ſen-
tentia debet proferri. Secundò ea lata pro
hibet eam corrigi. Tertiò à prædicto di-
cto excipit maiores iudices. Secunda ibi:
1 ſed nec. Tertia ibi: exceptis. †Nota ꝙ
quis non debet eſſe ſubditus in reſponden-
do, pronunciando. vel dicendo. Nota ſecũ
do, ꝙ ſententiam latam, ſiue datã, non licet
2 corrigere. Tertiò nota † quod maio-

a ¶Credatur relationi nũcij. Nota, ꝙ creditur relationi nuncij. probatur in l. j. §. cura carnis. ſ. de offi. præfe. vrb.
ADDE an credatur relationi nuncij, Roma. conſi. ccccxcvij. & Paul. de Caſt. conſ. cclxxv.

b ¶Cum nõ. Vide quæ dixi in l. & qui data opera. ff. ex quibus cau. maio. Nã dico ꝙ id, quod dicitur, & ibi in. l. vniuerſi. C. de leg. lib. xj. ſecũdũ vnã lecturam, videlicet ꝙ abſens cã Reipublicæ ex affectata cauſa: non gaudet priuilegio conceſſo ambaſiatoribus, & alijs abſentibus: tamen ſcio, ꝙ ille, qui abeſt cauſa Reipublicæ in officijs per viã valoris, pſumiẽ affectaſſe cauſam abſentiæ. Tex. eſt ſingularis ĩ l. ſpadonẽ. §. fin. ff. de excuſ. tut. Idẽ tenuit Bar. in l. ſi, de in integrũ reſt. & Bald. hic in fi. et dominus Anto. in c. quærelã. extra de procu.

c ¶Conſilium. Vide Bar. in. l. quæſitum. ff. de re iudi. & in extrauagã. ad reprimẽdũ ĩ ver. neglexerit. & vide Imo. in. l. interaccuſatorẽ in fin. de publi. iud. & vide Bar. & Ang. in l. ij. ff. ſi quis cautioni. et vide do. Anto. in c. quærelã. de procu.

✝ P. PAV. P.

d ¶Arbitri. No. tamẽ ꝙ oportet notarius in præſentia iudicis tancꝫ miniſter ſuus legere ſententiã, & dicere lecta fuit per iudicem. ar. l. ſi proc. præſentis. de verbo. obl. & ita obſeruat cõſuetudo ſecundũ Bal. & addẽ ꝙ iſtđ ẽt ꝓcedit ĩ ſñia prĩcipis gl. in auth. in medio, & in. c. iuſsio. nõ fieri. in ver. declarationem. Itẽ aduerte ꝙ ſuper incidẽti poteſt ferri ſentẽtia per aliũ putanotarium. vide Alex. & Mod. in l. hac cõſultiſsima. ſ. q teſta. facere poſ. Ioã. de Dama. cõſ. xliij. ĩ iiij. col. Itẽ in eo qđ dixi ſ. de principe, videtur in cõtrariũ gl. & ibi Panor. in c. cũ nos. extra de his quæ fi. a præla. ſine cõſenſu capi. Itẽ ꝙ iſta reg. nõ procedat de iure cano. in cauſa matrimonij, vide Bar. in tra. differen. inter ius ciui. & cano. in vj. colũ. Itẽ ꝙ hæc ſolennitas de cõſenſu partium põt remitti, dicit Bal. in. l. quoties. C. de priui. ſcho. li. xj. vide etiã ĩ materia Ang. cõſi. cclxxxiij. in iiij. col. vbi ponit de eo qui dixit pronuncio pro vt in conſilio cõtinetur, an valeat. ſequiẽ Iaſ. in. l. nec quicꝫ. §. vbi decretum in xiij. col. in prin. ff. de offic. proconſul & ibi in præcedenti ponit late de ſentẽtia interlocutoria an debeat proferri in ſcriptis. de quo vide ad Bart. in. l. ij. j. eod. titu. vbi ponit etiam aliqua in materia diffinitionis, ꝙ debeat proferri in ſcriptis niſi aliter conſentiant partes, quod autem ſentẽtia & laudũ arbitrato. proferri poſsit ſine ſcriptis, ſecus tamẽ in ſententia arbitri vide Iaſ. in l. morte. in. ij. not. C. de tranſ. an de iure ſententia poſsit legi per aliũ, dnmmodo iudex dicat ita pronuncio, vide Feli. in c. ſuper quæſtionũ. in princip. de offic. deleg. in vlti. col. an autem ſententia poſsit proferri in ſermone vulgari an vero in latino, vide Ioã. de Imo. in. l. j. §. fi. ad finem. ff. de verbo. oblig. Item quod ſi notarius legat ſententiam & iudex ſolum dicat, ita pronũciamus an valeat, vide Barba. late in cõſi. xlviij. in iiij. colũ. in ij. dub.

e ¶In ſcriptis. Et fallit hęc lex in ſententia lata ſupra matrimoniali, in qua non requiritur ſcriptura ſed ſufficiunt teſtes, ſecundũ Innoc. in. c. Albericus. de teſtib. Idẽ in ſentẽtia ſuper incidẽti, vel emergẽti ſecundũ Bal. in l. ſi defendere de autho. tut. Et de primo vide Abb. in cap. dilectus. Sed an cõſenſu partium poſsit ferri ſentẽtia ſine ſcriptura. Bar. ꝙ ſic poſt gl. in l. quot. de priuile. ſcho. lib. xj. Et adde auth. generaliter. in fi. de epiſ. & cleri. & quod ibi Bal. & vidẽ aliquos caſus ꝑ Abba. in. c. j. de lib. obl. in qbus non debet ſñia in ſcriptis recitari. & intelligit dum dicit, ꝙ ſentẽtia debet in ſcriptis recitari: nõ tamẽ requiriẽ ꝙ illa ſcriptura ſit publica. Et ita dicit Ioan. And. vt refert et ſequiẽ Abb. ibi vide c. Albericus. de teſt. Et ſi ſit ſñia prĩcipis, debet in ſcriptis recitari. Text. eſt & ibi gl. in auth. vt in medio litis.

f ¶Nota ſecundo. qd in ſententia lata ſup notario: vide Ioan. And. in c. ex parte. de verb. ſign. & do. Ant. in c. pen. de cohab. cle. & mulie. & Bal. etiã in. l. præſbyteri. ĩ. iij. col. de epiſ. & cle.

g ¶Vel equũ. an iudex poſsit ſuper equo ſedere pro tribunali, & ſimilibus. Et his adde omnino quę dixi poſt Bart. in. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. in xvj. quęſtio de ope. no. nun. Sed quid ſi nõ ſedet ſuper tribunali, ſed itinerat. vide Spec. in titu. de fer. ad fin. Et no. in c. ſi. de re iudi. lib. vj. Adde Spe in tit. de ſen. prola. §. iuxta verſi. hæc ſunt in argu. vbi dicit Ianuæ fuiſſe ſentẽtiatũ ſuper equo. Et determinare videtur ꝙ ſedere debeat iudex. & idẽ Io. An. ibi, in addi. ſed ſtans ſuper equo dicitur baiulari.

h ¶Hac lege. Adde quod dicit no. in l. his qui. ff. de teſta. quod ſi in actorũ ca-

res

mera reperitur ſententia nec ſunt ibi verba iſta, l. lecta. & publicata, ꝙ nõ valet. Ad idem quod ipſe not. hic, in l. j. in ij. columna.

P. PAV. P.
a ¶ Secũdam partem. Vide Alex. cõſil. ix. in prin. volu. j.

b ¶ Pro declaratiõe. Quando iudex poſſit emendare vel interpretari ſententiã iam latam. vide in l. dicere. de arbi. vide etiã ad hoc Bal. in l. error. in vlti. col. de iur. & fac. igno. in l. quia arbiter. ff. de arbi. & in l. j. ĩ. ſent. reſcin. non poſ. et vide tex. in c. qualiter el. j. de accuſ. & ibi glo. vide Ang. & Imol. in l. iudex. de re iudi.

c ¶ Regula eſt. Limita ſingulariter hoc eſſe verum, niſi pro quo lata eſt ſentẽtia, cõfiteatur ſentẽtiã eſſe iniquã: quia tũc ipſemet iudex poterit ipſam retractare vt voluit Inno. in c. quia plerique. de immu. eccle. & Bal. in auth. ad hæc. de vſu. Item limita niſi poſt ſententiã, quæ in rẽ iudicatam tranſiuit, admiſſæ eſſent probationes, in contrarium parte nõ oppo nẽte: quia tunc idem iudex poterit ſententiam retractare. Ita voluit Innocẽ. in ca. cum dilecti. de reſcr. in c. cum Bertoldus. de re iudi. & in c. fraternitatis. de frigi. et malefic. Itẽ limita, niſi in ſentẽtia excõmunicationis: vt in c. ſacro. extra, de ſenten. excõ. Adde quãdo iudex poſſit ſuã ſententiã corrigere, Spec. & Ioã. and. in addi. in titu. de ſentẽtia. §. qualiter. verſi. hoc quoque.

P. PAV. P.
d ¶ Sententia interlocutoria. Circa iſtud an in ſentẽtia interlocutoria reqratur deſcripti recitatio, vide Iaſ. in l. nec qcquam. §. vbi decretum. in xj. & xij. col. de offic. proconſul. vbi ponit quid de ſentẽtia condemnationis expenſarũ, an reqratur vt feratur in ſcriptis vt dicit Alex. hic in apoſtil. quod tamen limitat quãdo fit cõdemnatio expenſarum iudicis officio. ſecus ſi principaliter peterẽtur iure actionis, vt ibi per eũ. quẽ vide, & de interlocutoria ꝙ non ſit neceſſario fienda in ſcriptis, vide Io. de Dama. conſil. xciij. in iiij. col.

d ¶ Interlocutoria. Vide Bar. in l. ne quicquam. §. vbi decretum. & ibi dixi ff. de offi. procõ. & vide Bal. in l. terminato. ĩ. de fruct. & lit. expen. & vide Bal. & Ang. in l. patris & & filij. ff. de vulga. pup. & vide gl. ſing. in c. fi. in ver. inanes de elect. lib. vj. & vide Bald. ſ. l. proxi. & vide Bart. in l. iij. ff. de appel. recip. & vide plene Bald. in l. j. in ij. col. ſ. eo. & vide Imo. in d. l. patris & filij. vbi dicit ꝙ ſi condẽnatoria expenſarũ nõ reqrit ſcripturã ĩ quanõ reqrit iudicẽ ſedere p tribunali. & ponit Bar. hic etiã in fi. in taxatione expẽſarũ. idem ſecundũ Bald. in l. iij. in ij. colũ. de fruc. & lit. expẽ. Vide aliquid per dom. Alex. in l. iuſte. ff. de acqui. poſ. & vide ĩ l. fi. C. de priui. ſcho. lib. xij. & vide quæ habes in l. Paulus. ff. de re iudi.

res iudices poſſũt p alios ſentẽtias recitare.

Oppo. ad primum, & videtur ꝙ debeat dari ſententia ſubitò: vt l. j. ff. de dam. infec. Sol. Dicit glo. ibi eſt ſpeciale. Tu dic ꝙ nec ſentẽtia datur ſubitò, ſed acceleratur cognitio. Circa iſtam primam partem quæro, quid eſt dictum hoc, ex libello partibus legerent. Gloſ. dicit propter duo. Primò quia hęc tabellio ſcribit in libello ſuo. Secundò, quia libellus datus in cauſa ponitur in ſententia. Dicunt enim iudices: talis cognitor, &c. viſo infrà ſcripto libello. cuius tenor talis eſt, &c. 3 † Quod libellus inſeratur in ſententia, licet obſeruetur cõmuniter: tamẽ ſi omittatur, vt puto, nõ vitiatur ſententia. Nam hic nõ loquitur de libello dato à partibus: ſed de libello ipſius ſentẽtię. Item debes ſcire ꝙ propter iſtud, quòd ſentẽtia debet ferri ſuper eo quod petitũ eſt in libello: vt l. vt fundus. cõm. diuid. & l. Pomponius ſcribit in negotijs. in fi. ff. de neg. geſt. Dicimus ꝙ in cauſis ſummarijs, vbi nõ eſt neceſſaria libelli oblatio, quælibet petitio debet procedere: vt hodie habemus expſſum in c. ſæpe contingit. de verb. ſig. in cle. Sciatis etiam ꝙ ſi non apparet ex actis, ꝙ iudex primò ſentẽtiam ſibi ſcripſerit, & eã emendauerit: ſi tamen apparet ꝙ in ſcriptis eſt lata ſufficit. hoc enim approbat conſuetudo. Et iſta verba, quæ hic ſunt, ꝙ iudex debeat ſibi antè formare: eſt magis conſilium datũ iudici, ꝗ̃ ſit præceptũ. quod verò ſequitur, ꝙ ipſe debeat legere: iſtud eſt præceptũ. & ita obſeruatur. a Venio ad ſecũdam partẽ[a], dicitur hic ꝙ nõ poteſt corrigere. contra. ff. de re iud. l. actorũ. Sol. Verum eſt qđ poteſt corrigere quo ad latinitatem, & verba, non quo ad ſubſtãtiam: ita loquitur hic. Opp. de l. ab executore. ff. de appel. Solue vt in gl.

Item opp. de l. illicitas. §. fina. ff. de offic. præſi. Dicit gloſ. fallit in mulcta. Tu dic ꝙ ſentẽtia ibi non mutatur, ſed mulcta remittitur à pręſide authoritate legis, ſicut quilibet homo poſſet remittere quantitatem, in qua quis ſibi eſſet obligatus. & hoc fortè voluit ſentire gloſ. Oppo. de l. Paulus. ff. de re iudi. Solue vt in gl. Item opp. de l. diuus. ff. de in integ. reſti. Sol. Dicit glo. fallit ibi. Veritas eſt, ꝙ ibi nõ fallit: nõ enim corrigit iudex ex officio ſuo, ſed petita reſtitutione in integrũ. b Et ideo pro declaratiõe[b] 4 iſtorum debes ſcire †: Aut iudex vult ſuam ſententiam emendare, aut interpretari. Si emendare, aut circa verba tãtum: & poteſt: vt l. actorum. ff. de re iudi. Aut circa ſubſtãtiam, vt puta addendo, vel detrahendo: & tunc aut circa acceſſoria: & poteſt eadem die addere: vt l. Paulus. ff. de re iudica. Aut c circa alia: & tũc regula[c] eſt ꝙ non poteſt, vt hic: niſi per viam reſtitutionis in integrum: vt ff. de in integ. reſtit. l. diuus. & per totum illum titu. & ſ. ſi aduer. rem iudi. per totum. Item per viam ſupplicationis: vt in auth. quæ ſupplicatio. ſ. de præci. Imper. offe. & ſ. tit. ij. l. j. Item per viam propoſitę exceptionis, in caſibus in quibus, exceptiões poſſunt operari poſt ſententiam: vt no. plenè in l. j. ſ. de iur. et fac. igno. Si verò quęris, an poſſit interpretari: diſtingue, aut eſt iudex, qui habet merũ imperium: & põt. aliàs non: vt l. ab executore. ff. de appel. Venio ad tertiam partem, dicitur hic exceptis tam viris &c. Quęro, à quo fiet hæc exceptio. Dicunt quidã à proximo. quaſi dicat, iſti maiores iudices poſſunt iſtã ſuam ſententiam corrigere. Hoc nõ eſt verũ. non enim permittitur niſi principi: vt. l. j. §. de qua. de poſtu. et. l. j. in fi. ff. de queſtio. Dicendũ eſt ergo, ꝙ hic intelligitur quod fiat exceptio a primo dicto, ꝙ non legant per ſe, ſed p ſuos miniſtros, hic loquitur de ſentẽtia diffinitiua. 5 † Quæro, quid in ſententia interlocutoria,[d] debet ne recitari in ſcriptis? Breuiter puto ꝙ non. nã ſolũ in diffinitiua eſt poſitus iſte ordo: in alijs ergo remanet regula, ꝙ tantũ valet, ſi fiat ſine ſcriptis, quantum in ſcriptis: vt. ſ. de pac. l. pactũ. An autẽ iudex debeat ſedere pro tribunali, qñ interlocutoria fert, eſt diſtinguendũ: 6 Aut † illa interlocutoria requirit cauſæ cognitionẽ: & debet fieri iudice ſedente pro tribunali: alias nõ vt l. à procedẽte. ſ. de dila. & ff. quis ord. in bo. poſ. ſer. l. ij. §. dies. & no. p Dy. in l. qđ iuſſit. ff. de re. iudi.

1 *Sentẽtia debet ferri, & recitari in ſcriptis.*
Sentẽtia nulla, non habet nomẽ, neque effectum ſentẽtiæ,
2 *Interlocutoria, quæ non requirit cauſæ cognitionem, poteſt ferri per alium iudicem.*
3 *An laici illiterati poſſint eſſe iudices.*
4 *Si in ſentẽtia non dicatur, in his ſcriptis: an præſumatur in ſcriptis lata.*
5 *Sentẽtia in qua non apparet aliquod uerbum, ex quo colligatur quòd fuerit lecta, eſt nulla.*
6 *Promulgare, eſt ſentẽtialiter legere, ex ſcripti recitatione.*

LEX III.

STatutis. Summaui in præcedẽti. Primò recitat legẽ pręcedẽtem. Secũdò illi addit. 1 † Nota ꝙ ſentẽtia debet ferri, & in ſcriptis e recitari.[e] Secundò no. ꝙ qñ ſententia eſt nulla, nõ habet nomẽ, neq; effectũ ſententię. Et ideo dicũt aduocati, cõtra talẽ ſententiam, ſi ſentẽtia dici põt: quod tamẽ negat, vel cõtra tale inſtrumentũ, ſi inſtrumentũ 2 dici põt. † Circa hãc legem quærit gloſſ. vtrũ ſententia interlocutoria poſſit ferri per f aliũ[f]. Glo. dicit ꝙ ſic: vt l. diem. in prin. ff. de arbi. & l. ſed & ſi interpellatur. §. j. eo. titulo. Quod intellige quando ſententia non requirit cauſę cognitionem: aliàs ſecus: vt not. in l. nec quicq;. §. vbi decretum. de offi. procõ. & leg. & l. omnia quæcũq;. ff. de regu. iur. 3 Secundò quærit glo. † vtrũ laici illiterati[g] g poſſint eſſe iudices. Videtur ꝙ non: cum enim ipſi habeant ferre ſententiam ex ſcripti recitatione, ſi neſciunt literas, non poterunt legere, nec iudicare. Gloſ. determinat contrarium: vt videmus tota die, quod Poteſtates terrarum ſunt milites illiterati. & hoc verum eſt in his, qui videntur eſſe de maioribus iudicibus, q recitãt p alios: vt l. pxi. in fi. Pręterea: ciuitas eligẽdo talẽ illiteratũ, videt velle ꝙ p aliũ legat, vt. l. qdam h cõſulebat. ff. de re iu. Et ppter pdicta dicebã[h] ſemel ĩ ciuitate iſta in ſñia erat ſcriptũ, data lata ſñia, p dictũ iudicẽ iuſtitiæ, & lecta p me notariũ, de mãdato dicti iudicis, &c. an valeat? Dico ꝙ ſic. Nã iudex iuſtitię huius ciuitatis, iudex ẽ appellatiõis. et à Ptãte appellat ad eũ: ergo ipe ẽ ſuperior Ptãte. ſed Ptãs habet vt de ma 4 ioribus iudicibus: vt hic, in gl. ergo &c. Sed quęro. † qd in ſñia nõ dicat, in his ſcriptis: an pſumatur in ſcriptis lata Spec. ponit iſtã quæſtionem in titu. de ſenten. §. iuxta. ver. non valet ibi diſtin5 guit, an plata eſt ſñia in prima perſona, an in tertia? & dic vt ibi. i Quęro, qd nõ dicit, lecta:[i] ſed dicit ſolũ. data fuit dicta ſententia

e ¶ Scriptis recitari. Idẽ tenet ĩ. l. j. ff. d iu.

f ¶ Per aliũ. Et vide hic an poſſit cõmitti alteri, vt legat ſententiã vide Bal. ſ. eo, in. l. j. ad fi. & in interlocutoria, vide Bar. & Bal. hic.

g ¶ Illiterati. Vtrũ illiterati poſſint eſſe iudices & poteſtates, adde quia eſt tex. & ibi Bar. in l. ex parte ĩ. de decur. lib. x. & p notariũ poſſint pronũciare: adde Bar. in l. j. §. j. de poſtu. & p Cy. in. l. certi iuris ſ. de iudi. & ibi glo. & vide gl. auth. de iud. §. j. & aliquid p Ange. & Imo. in l. quidã cõſulebãt. ff. de re iudi. adde Spe. tit. de iudi. de leg. §. excipitur. verſ. itẽ ꝙ eſt illiteratus.

h ¶ Dicebã. vide Iaco. Butr. & dictum eius refert Bal. in. l. hac cõſultiſſima. & ibi vide do. Alex.

i ¶ Non dicitur lecta. Quid ſi nõ dicitur lecta: ſed ſolũ data fuit vel ſententia liberis promulgata. Idẽ dicit Bar. in. d. l. ſciendũ. in fin. de verbo. obliga. vide etiam Bal. in l. j. in ij. colũ. ſ. eo. & Bal. in l. ſi is qui. ff. de teſtam. per

Spe. in. d. §. iuxta. verſi. nõ valet glo. in. c. fi. in prin. in verbo, iniuſtã. de reg. iur. in. vj. & vide Bal. in l. fideicõmiſ. §. j. de leg. iij. & doct. in. c. fi. de re iudic. & Ang. in repe. l. ſciendum. in fi. de verb. oblig.

a ¶ Breuiores. Secundũ Bal. in. l. ij. in. iij. col. ſ. de peda. iud. Intellige de cauſis a centũ aureis infra. vide Bar. in. l. diuus. ff. de bo. dam. Et fama in iſtis cauſis habet vim plenę probationis: vt per Barto. & habes poſt eũ, in. l. de minore. §. tormẽta. in vlti. col. ff. de quæſtio. & ad hanc auth. adde not. dictum Matheſi. in ſuis nota primo & ſecundo. & Bal. in l. Imperiũ. ff. de iuriſdi. om. iud. poſt Bar. in. l. iubemus. §. ſane in fi. ſ. de ſacroſan. ec.

b ¶ Dicitur hic. Adde quod no. gl. magna ĩ. §. ſancimus. ĩ auth. de exhib. re. & not. gl. in c. fi. de reg. iur. in. vj. adde quod no. Bar. in l. mediterraneæ. C. de anno. & trib. lib. x. & quod no. gl. & doct. in ca. appellationibus. extra de appel.

c ¶ Nec eſt mirũ. Et adde ꝙ hoc dictũ refert. Bal. in cõſ. inci. citatio cũ ſit facti iuſti. Et per hoc vide quæ dixit Bald. in l. iubemus. §. de ſacro ſan eccle. adde ꝙ de partiũ cõſenſu ſentẽtia põt ferri ſine ſcriptis: vt voluit Ioan. and. poſt Spe. in tit. de ſentẽ. §. iuxta. verſi. non valet etiã qđ alleg. Gui. de Suza. ita tenere per. l. iudicem. ff. cõmu. diui. et l. fin. ĩ. de tẽp. appel.

d ¶ Pro cõpromiſſis. Et iſtud dictũ Bart. alleg. pro not. Lud. ĩ ſuo no. lxij. no. mirabile dictũ ꝙ qñ datur poteſtas arbitratori procedẽdi in ſcriptis, & ſine: ſtatur eius ſimplici relationi de geſtis corã eo: ſic poterit eſſe teſtis. Et de hoc dicto facit magnũ feſtũ. d. Anto. in c. cũ ad ſedẽ. de reſti. ſpo. & in. c. qntauallis. quod tene mẽti. Sed an iſta poteſtas dari poſſit arbitris. Vide Barto. in auth. offeratur. in fi. ſ. de lit. cõteſ. Sed aduerte: quia cõtra illud notabile dictũ Bar. tenuit hic Lud. in. l. ſciendũ. de ver. oblig. & dixit Bal. in. l. fin. in v. col. ſ. de cõtrahẽ. emp. ꝙ arbitrator nõ tenet pnũciare ĩ ſcriptis. Contra iſtud dictũ Bar. tenet Ang. hic: quia propter hæc daretur modus, ꝙ quis nunquam obtineret in cauſa reductionis.

tia per dictum iudicẽ. Breuiter puto ꝙ niſi appareat aliquod verbum, ex quo colligit ꝙ ſentẽtia fuit lecta, erit nulla: vt. ſ. eo. l. j. & aliàs vidi quandã ſentẽtiã, vbi nõ erat appoſitũ nomen, lecta: ſed erat ibi dictũ ſenten6 tialiter promulgata. † Promulgare enim, eſt ſentẽtialiter legere ex ſcripti recitatione vt hic videtis. Vnde verba ſic prolata hoc importãt: vt in l. ſciendũ. de verbo. oblig. & ibi pleniſſimè ſcripſi.

1 *Cauſæ dicuntur breuiores arbitrio iudicis.*
2 *Proceſſus in caſu huius auth. poteſt fieri ſine ſcriptis. & numero. 3.*
3 *Et in qualibet graui cauſa, excepto libello, & ſententia proceditur ſine ſcriptis: licet poſtea in ſcriptis redigatur.*
4 *Proceſſus quando fit ſine ſcriptis, creditur ſimplici informationi Iudicis.*

1 NIſi breuiores. † Primò quęro quę ſunt iſtæ cauſæ breuiores[a]. Gl. ponit multas opin. Illa eſt vera, quod inſpecta qualitate perſonarũ, hoc cõmittatur arbitrio iudicis: arg. ad hoc in. l. ſed & ſi ſuſceb perit. §. ij. ff. de iudi. Quæro, dicitur hic[b], & maximè viliũ. quid eſt hoc dictũ. Quidã exponunt, viliũ. ſ. perſonarũ. Alij viliũ, ſcilicet rerũ. Alij, vilium. ſ. cauſarum. Tene quã vis. Quæro vtrũ ſint aliæ cauſę, in quibus debeat procedi, & cognoſci ſine ſcripto. Glo. dicit ꝙ ſic: vt in auth. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatẽ. colla. ij. Tu adde caſum in l. leuia. ff. de accuſ. & quod ibi 2 not. † Quæro, hic dicitur ꝙ ſententia debet ferri ſine ſcriptis, quid de proceſſu. tex. videtur dicere idẽ ꝙ ſine proceſſu. ſcripto cognoſcatur: vt in. d. l. §. neceſſitatem. & in auth. vt cle. apud propr. epiſ. §. j. Quod põt ĩtelligi duobus modis. Vno modo ſine ſcripto, hoc eſt, ꝙ nõ detur libellus in ſcriptis, ſecundũ quod aliàs requiritur: vt in authẽ. offeratur. de lit. cõteſt. tñ bene redigatur in ſcriptis per notariũ. Sed hic intellectus non 3 placet: † quia excepto libello, & ſententia, in qualibet graui cauſa proceditur ſine ſcriptis, licet poſtea in ſcriptis redigatur: vt in c. quoniam contra. extra, de prob. & l. ſcire oportet. §. oportet. ff, de excuſ. tut. Et ideo intelligo ſine ſcriptis, ꝙ inde nulla fiat ſcri4 ptura † Creditur ergo ſimplici informationi. iudicis, etiã inſpectis cauſis breuioribus. c Nec eſt mirũ[c]: quia aliàs creditur ſoli relationi nuncij, ſecundũ ea, quæ not. in. l. quidã. j. de accuſ. & l. magis puto. §. nõ tãtũ. de reb. eo. multò magis credetur ipſi iudici, in iſtis leuioribus. & hæc not. pro compromiſd ſis[d], quæ fiunt, in quibus datur poteſtas redigendi, ſeu cognoſcendi in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, quia per hoc videntur partes

e P. PAV. P. ¶ Simplici informationi. Adde circa iſtã defenſionẽ Bart. quod credatur arbitratori, ſequitur Com. in cõſi. vij. in iiij. col. incip. viſo cõpromiſſo. & ideo ſi dicat in laudo ꝙ partes ſępe & ſæpius audiuerũt ex deciſione negotij ſibi creditur, & ibi poſtea in eadẽ col. ad fi. & in princi. ſeq. dicit aliud notabile, ꝙ etiã poſito ꝙ nõ credatur arbitratori, tamẽ opus eſt ꝙ opponatur hoc per pactũ reductionis alias incũbit, & ibi in vlt. col habes ꝙ credatur per do. Flor. de ſancto Gemi. in ſubſcriptione ſua. Quod tamẽ credatur arbitratori intellige quantũ ad ea quæ exigũtur, quantũ ad modũ procedẽdi ad ſolẽnitatem, ſecus quantũ ad continentiã meriti & inſtantiã cãæ qa non creditur ſibi, nec prę ſumit niſi appareat puta ſi dicat, viſis teſtibus & habitis informationibus & tali re. &c. Vide Com. cõſ. l. incip. ſtãte ſtatuto ciuitatis Vincentiæ. in vlti. colõ. poſt med. circa prin. Ant. de Bu. cõſ. xxiiij. in iiij. colũ. & de hoc an & quãdo credatur arbitratori, vide in l. ne in arbitris. ſ. de arbi, vbi ẽt ſcripſi de veritate iſtius ſingularis deciſionis, Barto. hic, an credatur ſimplici dicto arbitratoris &c. vide no. Fel. ĩ c. quoniã cõtra falſam. in j. & ij, col. extra de pba. poſt Abb. ibi, q dicit ꝙ cõiter nõ tenetur iſtud dictũ & ponit vnã ſaluationẽ ad ipſum vt ibi p eũ, quẽ vide omnino et ibi etiã in prin. ponit ꝙ ĩ cauſis breuibus, de qbus hic nõ requirit ſolennitas, & ꝗ dicũtur cauſę breuiores & leues vt p eũ ibi, quẽ vide poſtea in vj. col. ſuper gl. Secũdo dicit ꝙ in iſtis cauſis requirit ſaltẽ qualis qualis fides actorũ, & ꝙ relinquit arbitrio iudicis ꝗ dicant cãę breuiores. Vide quę dicit Barb. in. c. fi. in. ij. de dona. Fel. in. c. j. in. iij. col. de libel. oblatio. & vide Ant. cõſ. cccxxj. qui ſequit ſimpliciter dictũ Bar. hic. iõ vid ibi circa mediũ. et vide ad Bar. in. §. arbitrorũ. in ij. char. Itẽ iſtud ꝙ dicit hic ꝙ iudici, intellige in actis ordinarijs. ſecus in probatorijs vide Fran. conſ. clxiiij. in viij. col. vide Fel. in c. j. col. iij. de li. obla. vbi etiam dicit ꝙ in iſtis iudex, notarius: poteſt eſſe rogatus de actis coram ſe.

e velle, quod eius ſimplici informationi[e], & relationi credatur. quod tene menti perpetuò.

De ſententijs, & interlocutionibus omnium iudicum. Rubrica.

¶ Continua vt in gloſſa.

2 *Sententia nulla debet iteratò cognoſci, & an ex eiſdẽ actis. & nu. 3.*
4 *Procurator ſi fuit ſemper in iudicio, verba ſententiæ debẽt referri ad eum, ſi tenor ſententiæ patitur. & quid ſi non ſemper fuit in iudicio.*
5 *Si dominus litem cõteſtatus ſit, poſtea iudicium agitat per procuratorem: an ipſe debeat condemnari, vel procurator.*
6 *Litigium ſi agitatum ſit per procuratorem, & dominus eſt præſens tempore ſententiæ, in quẽ debeant proferri verba ſententiæ.*
7 *Si dominus præſens, ſententiæ tempore, vult vti iure inſtantiæ vtili ſibi competenti ipſo iure, poterit in eum ferri ſententia. & nu. 10.*
8 *Quid ſi dominus tempore ſententiæ mittit nouum procuratorem.*
9 *Si lis eſt agitata per procuratorem, & tempore ſententiæ non fuit citatus procurator. ſed dominus qui fuit contumax, ſententia non valet.*
11 *Si lis agitata eſt per procuratorem actoris, debet reus condemnari ipſi procuratori ad dandum, & ſoluendum domino, & non procuratori.*
12 *Quid in defenſore rei: an ipſe condemnetur.*
13 *Iudicium ſi agitatum eſt per tutorem pupilli. vel ſyndicum eccleſiæ, debent verba ſententiæ referri ad ipſum pupillum & eccleſiam.*

LEX I.

f NOn uidetur.[f] Hæc eſt bona lex & ſingularis valde. bre1 uiter dicit. † Sentẽtia, in qua non condemnatur procurator, ſed dominus, qui in iudicio non inter2 fuit, eſt ipſo iure nulla. h. d. † No. primò ꝙ ſi ſententia eſt nulla, debet iteratò cognoſci. Secundò nota ꝙ debet cõdemnari procurator, qui litigauit, nõ dominus. Ad pri3 mum opp. † dicitur hic, ꝙ re integra debet cognoſci. Cõtra, imò ex eiſdem actis: vt. ſ. titulo ſecundo. l. ſi vt proponis. la. j. Sol. Fateor. & intellige vt ibi dixi. Ad ſecundũ opp. j. de iniu. l. fi. Sol. Ibi tenor ſententiæ non patitur, vt verba referantur ad procuratorem: & ideo referũtur ad dominum, licet abſentem: vt nota. in. l. nihil ſuprà de procuratoribus. & bene. Ex prædictis 4 ſumas aliquos caſus indubitabiles † ſi tenor ſententiæ nõ patitur, verba nõ referuntur ad procuratorẽ: ſi tenor ſententię patit, & procurator fuit ſemper in iudicio, verba ſentẽtiæ debent referri ad eũ, vt hic: aliàs

¶ Itẽ quia vbi acta requirunt ſcripturam, nõ poſſunt probari per teſtes, niſi probẽtur acta facta & deperdita: in. c. cũ olim. de priuile. in ca. Albericus de teſti. & cõtra. Bar. tenet do. Ant. in c. Quintauallis. circa. vj. chartam. de iureiurã. & Lud. in. l. ſciendũ. in pe. char. de verb. obl. & Ang. ibi in repeti. ſequitur dictũ Bar. hic vide Alexã. in d. l. ſciendũ. & vide Pet. de anch. in. c. cũ a nobis. de teſt. vbi dicit do. Ant. & Abb. in. c. ex literis. de probatio. & Imo. in. c. j. de iudi. Adde an acta præſumãtur interceſſiſſe, Pau. de Caſt. conſi. liij. & an per teſtes probari poſſint, conſi. ij.

f ¶ Non videtur. De materia vide Alex. in l. j. ff. de re iudica. & in. l. j. ff. de verbo. obliga.

f ¶ Non videtur. vide Bar. in cõſ. cxlvij. inci. procurator in iudicio litigauit vbi diſputat de caſu huius l. j. & vide ꝙ late loquitur. Andr. Barb.

f P. PAV. P. ¶ Non videtur. Circa materiã huius legis adde primo ꝙ iſta reg. nõ procedit de iure canonico: quia nõ conſiderat iſtam ſubtilem differentiam, an condemnetur dominus vel procurator ſecundum meram veritatem & effectum ipſum, tex. eſt in ca. quærelã. de elec. vbi late Pa

ſententia eſt nulla. Si autẽ nõ ſemper fuit in
iudicio verba ſententiæ debẽt referri ad do
minũ: & hoc etiã nõ eſt dubiũ. Sed ſi in iu-
dicio partim fuit dominus, & partim pro-
curator, tunc eſt dubium. Pro cuius decla
a ratione[a] quæro, † quid ſi dominus cõteſta-
5 tus eſt litem per ſe, poſtea iudicium agitat
per procuratorem: vtrũ ipſe, vel procurator
debeat condemnari. Et videtur ꝙ dñs: vt l.
furti. §. ſi quis alieno. ff. de his qui notã. in-
fa. & hac lege à contrario ſenſu. Bul. & Io.
cõtra: quia ſiue dominus fuit cõteſtatus li-
tem, non debet condẽnari procurator, qui
eſt præſens tp̃e ſentẽtiæ. Et allegat ff. de ne
go. geſt. l. liberto. §. fi. & l. licet. §. ſi plures. ſ̃.
eo. ff. de procu. & l. nihil. ſ̃. eo. Et iſtæ allega
tiones ſunt hic in gl. allegat̃ etiã. ff. de proc.
l. ſi quis cũ procuratorio. in princi. & l. qui
proprio. in prin. e. tit. & in qualibet earum
no. Nõ obſtat l. furti. §. ſi quis alieno. quia
ibi ſubaudi maximè. Nõ obſtat hæc lex: q̃a
hic notat̃ facti accidẽtia, ꝙ dñs nunq̃ fuit
in iudicio. Vel expone, nõ fuit in iudicio. ſ.
aliq̃n. Subdit gl. ꝙ de conſuetudine vterq;
condẽnatur, vt opi. omniũ ſeruet̃. Sed de iu
re cõmuni teneo opi. Io. & Bul. quæ eſt ve
ra, ſicut deus eſt in cœlis. & oſtendo ratio-
nem. Regula gñalis eſt, ꝙ quæcunq; geri-
mus, niſi in noſtra perſona initiũ ſumãt, etiã
inutilẽ actũ efficiũt: vt l. quęcũq;. ff. de act.
& oblig. & ideo in cõtractibus, ſi ꝓcurator
eſt præſens, & tu promittis dño, nõ ꝓcura
tori pręſenti, cõtractus eſt nullus: vt not. in
l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis inſulã. ff. de verbo.
obl. & de ſtipu. ſer. l. j. Tex. eſt in l. eũ qui. §.
b Iulianus. iij. de cõſti. pec. Ita in propoſito[b]
cũ iſte quaſi cõtractus, qui celebratur ꝑ ſen
tentiã: vt l. iij. §. idẽ ſcribit. ff. de pec. & ibi
not. Ideo ſi agatur per ipſum procuratorẽ,
requiritur ꝙ in eius perſona initium ſumat:
aliàs actus eſt inutilis. & iſta eſt veritas.
Modò intelligatis hanc legem. & propter
hoc dico in quolibet actu, qui celebratur in
ipſo iudicio, idẽ dicendũ eſt. Nam ſi fiat li-
tis cõteſta. in qua lit. cõteſt. etiam quaſi cõ
trahit̃. vt no. in l. ij. §. fi. de præto. ſtip. verba
litis cõteſtatiõis debẽt referri ad perſonas
ipſorum conteſtantium litem. & ſic in quo
libet alio actu: & hoc eſt fundamentum
iſtius materiæ. Modò procedo, quid econ
6 uerſo: † pone quod litigium eſt agitatum[c]
c per procuratorem, tamen dominus eſt
præſens tempore ſententiæ: in quem de-
bent proferri verba ſententiæ. Videtur
quod in dominum. vt hic videtur ſentire
gloſſ. reſpondendo ad hanc legem, in ſe-
cunda reſponſione. In contrarium fa-
cit l. procuratoribus ſuprà de procurato.
& ff. de procurat. l. mutari. vbi dicit gloſſ.
quod dominus ſuperueniens omnia ex
integro debet agere, vt in eum transfera-
tur iudicium. ad idem ff. de procurato. l.
in cauſæ. ſi ex parte. vbi dicit gloſſ. quod
procurator debet cedere domino ius inſtan
tiæ, ipſe poſſit litigare. Breuiter, pro
huius declaratione debetis ſcire quod ad
hoc vt ſententia valeat requiratur, quod
verba ſententiæ referantur ad eum qui
tunc eſt præſens: vt ſuprà dixi. Item
requiritur quod ille, in quem fertur ſen-
tentia habeat ius inſtantiæ: aliàs reperiretur
ſententia lata ſine inſtantia, quæ eſſet ipſo
iure nulla: vt l. prolatã. j. eo. Hoc præmiſſo
ſcias, ꝙ dominus ſuperueniens quandoq;
vult habere ius directum inſtãtiæ nomine
ſuo: & tunc oportet, ꝙ omnia de nouo fiãt,
ſecundum gloſ. quæ eſt in d. l. mutari. ꝙ fiat
vnico actu dicendo ſic, do libellum prout
dedit procurator, litẽ cõteſtor, vt fecit ipſe,
& ſimilia. & ſic vnico actu omnia repeten-
tur. Quãdoq; dominus directum ius inſtã-
tiæ vult habere ex perſona procuratoris: &
tunc oportet ꝙ fiat ceſſio, ſecũdum ꝙ not.
in dicta l. in cauſæ. ff. de procu. §. ſi ex parte.
7 † Quãdoq; dominus vult vti iure inſtãtiæ
vtili ſibi cõpetenti ipſo iure. Nam ſcias, ꝙ
omnium quæ in iudicio agitãtur, quæritur
domino vtilis ſine ceſſione: vt l. in cauſæ. in
fi. de procura. & in l. in omnibus. de præto.
ſtip. Facit optimè ad prædicta quod not. in
l. iij. §. ſi ex conuentione. vlti. gl. ff. de re iud.
tunc ſi dominus vult ex vigore iſtius vtilis
inſtantiæ, poterit in eũ ferri ſententia, & va
lebit. & ſic verba ſententiæ in eius perſona
debebunt proferri, per rationes prædictas.
Non obſtat l. procuratoribus. ſ̃. de procur.
quia fateor, ꝙ inuito ꝓcuratore, nõ poteſt
dominus aſſumere iudicium: ſed eo volẽte
& tacente, ſic: vt l. quæ omnia. in princi. &
ibi not. ff. de procur. Item non obſtat mutatio, quæ fit de directo,
iure inſtantię ad vtilem l. quãquã. §. Iulianus. de aqua pluuia. arc.
d & quod ibi not.[d] per Dyn. Iuxta prædicta[e] quæro † retento eo
e themate, procurator proſecutus eſt litẽ, dñs tempore ſententiæ
8 mittit nouũ procuratorẽ. Certè idem in ipſo procuratore nouo,
quod dixi in ipſo dño per eaſdẽ rationes: quia ille erit in iudicio
procuratorio noĩe domini, pro illo iure vtili inſtantiæ quod com
9 petit dño. Item quęro, retẽto † eodẽ themate[f]: lis eſt agitata per
f procuratorẽ tẽpore ſentẽtiæ fuit citatus dñs ad audiẽdam ſentẽ-
tiã, nõ procurator et dñs fuit cõtumax: an valeat ſentẽtia? Videt̃
ꝙ ſic: quia cõtumax pro pręſenti habet̃: vt l. properãdum. §. ſin au
tem reus. ſ̃. de iudi. Sed in præſentẽ valeret, vt dixi: ergo &c. Cõ-
trariũ in cõſulendo determinat dñs Lambertinus de Ramponi-
bus, antiquus aduocatus Bon̄. & egregius doctor, per l. procura
toribus. ſ̃. de procur. Hoc oſtendo per rõnem, q̃n quis mittit pro-
curatorẽ ab initio, videt̃ dicere ꝙ ipſe nõ vult litigare ꝑ ſe: vt l. j.
circa fi. ff. de ꝓcur. Itẽ quis nõ poteſt cogi ꝑſonaliter venire: vt l.
fi. ſ̃. de procur. Dñs igit̃, qui ab initio miſit procuratorẽ, videt̃ di-
xiſſe ꝙ nõ vult litigare per ſe: ergo nõ debet citari ipſe, imò ꝓcu
rator: ſed procurator, qui erat dñs litis, non fuit citatus. Apparet
ergo ꝙ talis citatio nõ fecit dñm cõtumacem: meritò ſentẽtia in
10 eũ lata, eſt ipſo iure nulla. † Quod igit̃ dixi, ꝙ ſentẽtia põt ferri
in dñm præſentem, ex vigore vtilis inſtãtiæ: eſt verũ, ſi ipſe vult
vti illo iure vtilis inſtãtiæ: nõ enim poteſt cõpelli, vt eſt dictũ. Et
ideo in q̃õne præcedenti oportet intelligi, ꝙ dñs erat ibi præſens
ad ſententiã audiẽdam: aliàs eſſet neceſſe ꝙ ex alijs actis colliga-
tur. ꝙ ipſe vtebatur illa inſtãtia: aliàs ſimplex p̃ſentia nõ ſuffice-
g ret, ꝑ ea, q̃ ſunt dicta ſ̃.[g] Venio ad illud[h] ꝙ dictũ eſt ſ̃. in gl. vt
h omniũ ſeruet̃ opi. vterq; condẽnetur: vtrũ hoc ſit bene dictum.
Dñs Ray. dicit ꝙ nõ: imò ex hoc oĩno deſtruit̃ opi. quia per hoc
tollitur reo beneficiũ l. furti. §. ſi quis alieno. ff. de his qui no. infa.
vbi dicit̃ ꝙ qui cõdẽnat̃ per ꝓcuratorẽ, non eſt infamis. Hic igit̃
infamaret̃ dñs, quãquã litigauerit ꝑ procuratorem. Et in hoc re-
i ſidet do. Cy. Pro eis induco[i] æquiparando ſñiam ad cõtractũ: ſi
aliq̃s ſtipularet̃ Titio abſenti, et ſibi valeret ſtipulatio ꝓ parte, et
pro parte nõ: vt l. ſi mihi & Titio. de ver. obli. ergo q̃n procurator
cõdemnat̃, & dñs, valet pro parte præſente, & pro parte abſente
nõ. Cõſuetudo obſeruat opi. gl. & ego eã ſuſtineo de iure, & di-
co ꝙ verba iſta debẽt ſic intelligi, q̃n procurator eſt p̃ſens, cõdẽ-
no ꝓcuratorẽ & dñm, hoc eſt, ꝓcuratorẽ & dñm in ꝑſona ꝓcu-
ratoris. Pro hoc intellectu facit l. aduerſus. & l. ſi duo. ff. de arb. et
11 ꝑ hoc ceſſant obiectiões factæ in cõtrariũ. † Quæro. q̃d ſit ecõ
tra in ꝓcuratore actoris: ꝓcurator actoris eſt in iudicio, reus con
demnat̃, ĩ cuius ꝑſonã debẽt referri verba cõdẽnatiõis. Rñ. ĩ ꝑſo
nã ꝓcuratoris: q̃a reus debet cõdemnari ipſi ꝓcuratori: vt l. licet.
§. ſi

nor. vide Ang: cõſi. xcij. inci. in Dei nomine procurator litigauit. ſecundo adde quod iſta lex non procedit etiam in foro ciuili, quando proceditur ſine figura iudicij ſecundum Ioã. de Imo. in d. c. ſepæ. de verbo. ſigni. quod exclamat Roma. ſingu. xxj. incip. quod lex prima. C. de ſenten. vide quæ dicit Alexand. in l. furioſo. columna penulti. ff. de re iudi. Quid autem in iudicio vniuerſali vel in tutore, vide Pau. conſil. cccxx. An autem in ſententia abſolutoria debeat proferri particularis perſona vide Roma. concludentem quod ſic, ſingu. ccccliiij. incipiẽ. tex. in l. j.

a ¶ Declaratione. Sed ſi in iudicio partim fuit dominus & partim fuit procurator: tunc eſt dubium. Vide Baldum & Salice. in l. procurator. Adde quod Ioãnes And. in additionib. ad Specula. in titulo de ſententia. §. qualiter. verſicu. porro. dicit tutius eſſe ſententiam concipi in perſonam vtriuſq;.

b ¶ In propoſito. Item fallit hic in ſummarijs. & no. Barto. in extrauaganti. ad reprimendum. in verbo, figura iudicij. ad fi. Sed vtrũ iſta lex procedat de iure canonico: dic quod nõ vt legitur & not. in c. quærelã. de elect. & quod dixit gloſſ. in cap. cum cauſam. de dol. & contu. & not. Bar. in l. ſtipulatio iſta. §. pe. de verbo. oblig.

c ¶ Agitatum. Si iudicium eſt agitatum per procuratorem. & dominus eſt præſens tempore ſententiæ, vide Bartolum in lege, ſi furioſo. ff. de re iudi.

d ¶ Ibi not. vide oĩno Bar. ĩ l. ſi ꝓcuratori pręſentis. ff. de verbo. obli.

e ¶ Iuxta prędicta. vide Bar. in l. liberto. ff. de neg. geſt. & ĩ l. furti. §. ſi q̃s alieno. ff. de his q̃ no. infa. & in l. q̃ ꝓprio. et ĩ l. ſi quis cũ procuratore ff. de procur

f ¶ Themate, Quid ſi agitatum fuit iudicium cum ꝓcuratore: poſtea citatur dominus ad ſententiã audiendã, an valeat talis ſententia hanc q. tetigit idem Bar. ff. de re iudi. l. furio. & hanc legẽ limita vt per Bald. in l. nihil. C. de procu. vide q̃d not. Barto. in l. mutari. in fin. ff. de procur. et quod dixi in l. meminerint. j. vnde vi. et adde Barto. ĩ l. ſtipulatio iſta. §. ſi ſtipuler. de ver. obli. & vide gloſ. & Bart. in d. l. nihil. & no. Bar. in l. mutari. ff. de ꝓcur. adde Pe. de Anch. conſi. cxcj.

g ¶ Dicta ſupra. Vnde pro intellectu huius legis, vide Bart. in l. furi. ff. de re iudi. & Bald. hic omnino in iij. colum.

h ¶ Venio ad illud. Hanc legem limita non procedere in criminalibus: caſus eſt nota in l. fi. j. de iniu. Sed de illius intellectu, vide Barto. in prin. huius legis. & quid in criminalibus & in dictis, vide Bal. hic in penul.

i ¶ Induco. & illud quod tenet gl. tenet etiam gloſ. in l. querelam. in gloſ. iij. de elect. ſecũdum quod vterque debeat condemnari.

§. ſi plures. ff. de procu. & l. accipiẽtis. de au
ho. tut. & hoc per rationẽ prædictã: quæ-
cũq; gerimus &c. Aduerte ꝙ hoc, q̃d dico,
eſt verũ in verbis cõdẽnatorijs: verba autẽ
executoria debẽt referri ad dominũ, nõ ad
procuratorẽ, verbi gratia: condẽno Titium
tali procuratori actoris ad dandũ, & ſoluen
dum cẽtum, petita ipſi dño, nõ procuratori
niſi haberet ad hoc ſpeciale mandatum: vt
a l. hoc iure.[a] ff. de ſol. & l. ſed ſi tãtũ. ff. de pac.
Et idẽ dico in coniuncta: perſona, quæ agit
pro cõiuncta: quia verba condẽnatoria re-
ferũtur ad ipſum: verba exceptoria cõdẽna
tionis debẽt referri ad dñm: q̃m ipſa cõiun-
cta perſona nõ põt ſolutionẽ recipere: vt l.
iij. §. j. iudi. ſol. & l. vero procuratori. de ſolu.
& l. iij. ff. ſol. mat. Ex hoc habes qualiter tu
procurator actoris, formes libellũ: quia de-
bes petere condẽnari reũ tibi procuratorio
nomine: ad dandũ, & ſoluẽdũ dño, nõ tibi:
12 niſi de hoc habeas ſpeciale mãdatũ. † Quę
b ro quid in defenſore[b] rei. Breuiter, quidam
eſt defenſor, qui venit ad allegandũ cauſas
abſentiæ: ille nõ condẽnatur: vt l. liberto. in
fi. ff. de neg. geſt. Quidã defenſor venit ad
plenã defenſionẽ: & tunc aut venit ad de-
fendendũ animo nouãdi: & tũc ſine dubio
ille condẽnat̃: vt l. delegare. de noua. & de
nego. geſt. l. ſoluendo. de ſol. l. ſolutionem.
Quandoq; verò venit non animo nouãdi:
& tũc ſiq̃dẽ dño præſente. & patiẽte, videt̃
habere mãdatũ: vt l. q̃ patiat̃. ff. mãda. & iõ
eſt idem quod ſuprà dixi in procuratore, ſi
dñs eſt ignorãs, ita ꝙ non eſt mandatũ taci
tũ: vel expreſſum: tũc condẽnat̃ ipſe defen
ſor, & in eum fiet executio: vt l. Plautius. ff.
de procu. & cõdẽnat̃ ipſe defenſor nomine
Titij. Ita no. Inn. in c. cauſam. qui filij ſint le
13 gi. † Quæro quid in tutore, & curatore,
& ſimilibus? Breuiter expedio. Nos dici-
mus ꝙ verba cõtractus celebrati. debent re
c ferri ad pupillũ. l. eũ. §. ſi actori.[c] de cõſt. pe.
Ex hoc cõcludo, ꝙ ſi verba ſñiæ referantur
ad ipſum pupillũ, licet iudiciũ agitetur per
ipſum tutorẽ, ꝙ valet eadem ratione. & per
d hoc idẽ dico etiã in ſyndico[d] eccleſiæ, ꝙ
ſi verba ſententię referant̃ ad ipſam eccleſiã
licet litigiũ agitet̃ ꝑ procuratorẽ, ꝙ valeat:
& hoc de iure ciuili: nec ĩ hoc eſt diſcordia
ĩter ius canonicũ, & ciuile, ꝑ rationẽ prædi
ctam. quod plenè examinaui in l. ſtipulatio
iſta. §. ſi quis inſulam. aliàs ſi ſtipuletur. ff.
de verbo. obliga.

2 *Si iudex eſt excõicatus, vel infamis, & reputabatur contrarium, eius ſententia valet & nume. 2.*
3 *In Defectibus non publicè notis, ex quibus detegitur aliquem non eſſe iudicem, ſufficit eum eſſe in quaſi poſſeſſione illius iuriſdictionis, vt ſententia valeat.*
4 *Exceptio cõtra iudicem, qualiter debeat formari.*

LEX II.

SI arbiter. Iſta lex habet duas lecturas. Scd̃m
1 primã. h. d. † Cõmunis error excu-
ſat. ſecundũ ſecundam. h. d. Caſus ſuperue-
niẽs in perſonã iudicis, ſententiã nõ extin-
guit. h. d. Opp. & videt̃ ꝙ ex hac electione
effectus ſit liber: vt l. Barbarius. ff. de offic.
præto. Sol. Ibi propter publicã vtilitatẽ q̃a
multa geſſit, & multa fecit: hic ſolũ vnam
2 ſñiam dedit. Iuxta hanc legẽ † quęro quid
in iudice excõmunicato. an eius ſententia
valeat? Rñ. debemus diſtinguere, vt ex hac
e lege colligit̃. Aut publicè reputabat̃[e] non
excõicatus: aut erat excõicatus: publice.
Primo caſu valet ſñia. Secundo caſu non:
vt extra, de re iudi. c. ad probandũ. Et idem
poſſemus quærere in iudice infami, an eius
ſententia valeat. Et diſtingue aut erat pu-
blicè infamis, aut habebatur ab omnibus
hominibus bonæ famę. Primo caſu nõ va
let: ſecundo ſic, per hanc legem. Et quod
not. per glo. ff. de teſta. l. cum lege. in fin. ex
3 tra de reſcrip. c. ſciſcitatus. † Et idem in
alijs defectibus, ex quibus detegitur aliquẽ
non eſſe iudicem. ſufficit quem eſſe in qua
ſi poſſeſſione illius iuriſdictionis, & illum
defectum non eſſe publicè notum: vt hac l.
4 cum. l. ſ̃. alle. † Et ex his apprehende,[f] qua-
f liter debeat formari exceptio contra iudicẽ:
non enim ſufficit dicere, dico te non eſſe iu-
dicem meum: ſed debeo adijcere, & te non
eſſe in poſſeſſione iuriſdictionis: vel te ab
omnibus reputari non iudicem: vt hac lege
probatur. & de teſtamen. l. j. & quod ibi
notatur.

LEX III.

1 PRæſes. † Sententia, quæ non
g cõtinet[g] abſolutionẽ,
vel condemnationem, vel equipol
lens eſt ipſo iure nulla. h. d. Opp. de l. in
ſumma. ff. de re iudi. & de arbi. l. quid tamẽ.
§. j. Solu. Ibi continebatur æquipollens ad
condemnationem, vel abſolutionem. Op-
po. de l. eos. j. de appel. Sol. Ibi eodem modo
continetur æquipollens. Nam cum iudex
confirmat primam ſententiam, ſi primus cõ
demnauit, videtur damnare. ſi primus ab-
ſoluit, videtur abſoluere. Et per hoc vidi in
h ciuitate iſta[h] quandam ſententiam huius te
noris, talem reum abſoluimus, victum vi-
ctori in expenſis: ſed ibi non fuit adiectum
condemnamus, Certè illa ſententia eſt nul-
la, quantum ad condemnationem expenſa-
i rum, per hanc legem. In contrarium facit[i]
ſ̃. de fideicom. l. verbum, volo. Sed aliud in
vltimis voluntatibus, quæ fiunt à teſtatori
bus, mortis cogitatione turbatis: vt l. hac
cõſultiſſima. qui teſtamen. face. poſſ. Sed
ſententia debet ferri deliberatè, & ſcribi &
emendari, vt ſ̃. titu. j. l. ij. ideo non ſubaudi
tur verbum ibi, condemnamus: niſi præceſ
ſiſſet ſententia condemnatoria hoc modo,
reum condemnamus, & victum victori in
expenſis: tunc condemnatio valeret. Nec
eſt neceſſe quod verbum ſubintelligatur:
ſed omnia iſta veniũt ad determinationem
iſtius verbi condemnamus, quod præceſſit
argu. pro hoc. ff. de publica. l. j. circa prin. &
l. j. ad leg. Iul. de vi.

2 *Ordo vnius cauſæ, ſi ad aliam cauſam peruertatur, non reddit ſententiam nullam: & quid in ordine vnius cauſæ ad ſeipſam. & nu. 3.*
4 *Subſtantialis ordo iudicij ſi omittitur, vitiat id quod agitur.*
5 *Quæ ſint de ordine ſubſtantiali iudicij.*
6 *Citatio non eſt de ſolennitate ſubſtantiali iudicij.*
7 *Cauſæ cognitio fit partibus præſentibus, vel abſentibus. per contumaciam.*
8 *Sententia lata ſine cauſæ cognitione, eſt ipſo iure nulla, & nu. 10.*
9 *Sententia ſi eſt lata parte præſente, vel contumaciter abſente, præſumitur lata cauſa cognita: niſi ex temporis breuitate aliud præſumatur.*

k PRolatã. [k] † Sñia lata cõtra ordinẽ iudiciariũ eſt nul
la. h. d. Et pone exẽplũ: ſi fuit omiſſa litis

a ¶ L. hoc iure. Adde ꝙ vnus caſus eſt ſpecialis, in quo procurator põt agere iudicati: vt eſt tex. et ibi Bar. in l. actor. ff. de procu. & vide Lud. in l. iiij. in prin. ff. de re iud. vt ibi habes clare per moder.

b ¶ In defenſore rei. Quando quis venit vt defenſor ſine mandato, quis debeat cõdemnari: adde Bart. in l. liber. in fin. ff. de nego. geſt. Adde an valeat ſententia lata cõtra ſyndicũ, qui litẽ cõteſtatus nõ eſt. Paul. de caſt. conſil. cccxviij.

c ¶ Si actori. Adde ꝙ d. §. ſi actori. nõ videtur bene ꝓbare hãc opi. quia ille tex. loquit̃ in ſtipulãdo ꝓ pupillo, vel adulto. Sed melior eſt, ſecundũ Bal. hic tex. in l. ſi ideo. §. j. ff. de euic. qui tex. eſt ſingu. ſecundũ Bal. hic.

d ¶ Syndico. Vtrum verba ſentẽtiæ referãtur in perſonã tutorũ, curatoris, & ſyndici eccleſiæ. & vide in d. l. ſtipulatio. §. pen. & ibi Ange. & cõmuniter docto. tenẽt cõtra Bar. & vide quæ dixi poſt Imo. in l. ex cõtractu, ff. de re iudic. & d, §. pen.

e ¶ Reputabatur. An valeat ſentẽtia iudicis infamis & excõicati: adde quod Bar. in l. quidã cõſulebãt de re iudi. allegãdo iſtã legẽ, videtur fortius dicere ꝙ valet ſententia, & ꝙ iſtud de infamia, intelligit̃ de delegato, nõ in ordinario: vt per doct. in c. cũ ſuper. de offi. dele. Vide glo. xiiij. q. j. in ſum. & in q. viij. videntur dicere ꝙ iſtæ ſñiæ latæ ab excõicato valeãt, donec detegat̃ infamia: poſt nõ. Vide tex. in ca. ad probandũ. de re iudi. in ver. publice. Et cũ opi. Barto. hic videtur tranſire Io. And. & do. Ant. & Abb. in c. fraternitatis. de teſt.

f ¶ Apprehende. Adde Bar. in l. j. ſ̃. de teſti. & dic quod exceptio hic poſita non eſſet congrua, niſi deponeret̃ cã quare eſt infamis: vt extra, de teſti. præſentium. in vj. & ꝙ no. Bart. in l. iij. ff. de teſti. & in l. ad teſtiũ. §. quod dictũ ff. de teſta.

g ¶ Cõtinet. Imo hic non obſt. dicimus ꝙ valet ſententia lata ſimpliciter ſuper facto ſeu ſimpliciter facti declaratoria aliter non continens condẽno vel abſoluo: & hoc in criminalibus criminaliter intentatis. l. j. §. j. ff. ad Turpil. Idẽ etiã in criminalibus ciuiliter intẽtatis. l. viro & ibi Bar. ff. ſo. ma. Idem eſſet ĩ actione perſonali ex contractu. l. quid tamẽ. §. j. ff. de arbi. & l. ſi pretor. in prin. ff. de iud. Idẽ in reali. l. & ex diuerſo. §. j. de rei vẽ. l. Pomponius. §. ſed & is qui. ff. de procura. quæ no. ad intellectum huius legis. Quãdo aũt ſñia ſuſtẽtetur, ſi nõ eſt verbũ cõdẽno: vel abſoluo vide Bal. hic, & dixi in l. ĩ ſumma. ff. de re iudi. Adde ſecundũ Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de ſent. §. qualiter ver. quid ſi iudex. ꝙ valeat ſentẽtia, ſi iudex dicat. pronuntio prout talis iudex pronũtiauit in tali cauſa. De eo qui dixit, pronuntio ſecundũ cõſiliũ ſapiẽtis: vide Ang. conſ. ccxxix.

h ¶ Ciuitate iſta. Vide Imo. no. ĩ. l. iudex poſtq; de re iudi. & vide Bal. in l. error. ſ̃. de iur. & fac. igno.

i ¶ In contrarium facit. Adde ꝙ idẽ tenet Bal. & Ange. in l. j. in fi. ff. de hæred. inſti. Bart. ibi tenet cõtrarium. & vide Lud. in l. j. ff. de re iud. & Bal. hic, & ꝑ Moder. in §. curare. inſti. de actio. & per Imo. ĩ. l. iudex. in iij. col. de re iudi.

P. PAV. P.

k ¶ Prolatã. Circa iſtã materiã adde primo ꝙ nõ eſſet bona conſequẽtia. iſtud nõ eſt expreſſum in l. prolatã. ergo non eſt de ſubſtãtia iudicij. vide Rom. conſi. clxxvj. in pe. co. vbi etiã ponit an cõcluſio ſit de ſubſtãtia, an autẽ publicatio teſtiũ ſit de ſubſtantialibus, vide Bar. in tracta. de iudi, in vlt. col. d. Nellũ in tract. in. vj. char. Vide quæ habes in reper. in verbo ſententia, in vlti. char. in. ij. col. Quid autem ſi iudex proferat ſententiam parte teſtium publicata ex parte non vide Bald. in cap. j §. j. de controuer. inueſti. Item de materia.

Ibi Et ex his. tu tene contrariũ imo qd ſufficiat qd opponat̃ [illegible] Judici lz non concludat qd [illegible] communiter reputabat̃ [illegible] m. c. Teſtimonium n. 3 & de teſt quam dixit communem alex cons. 152. lib. 5 n. 13.

Ibi Certe illa Sententia in hoc Approbat̃ [illegible] imol in l. 1. [illegible] autem ff. [illegible] & Jaſ. in l. errore n. 3. [illegible]

an publicatio teſtium ſit de ſubſtantia iudicij, vide late Feli. in c. cū I. & A. extra de re iudi. & vide etiam Bal. de publi. in c. j. in iij. col. ſi de inueſt. inter domi. & vaſa. lis oria. Item in quibus caſibus requiratur litis cōteſtatio, & in quibus nō, vide late Bar. in trac. de Gabel. in ix. parte ix. col. & ſeq. Item adde ꝙ peremptorium non eſt de ſubſtantia quando partes ſunt præſentes, ſecundum Bal. in l. j. ǰ. quomodo & quando iud. & in auth. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab hęre. abſti. Item no. quod iure cognoſcere ordine non ſeruato, eſt ius alterius auferre vt dicit Bal. in c. j. §. iniuria. in iiij. colū. de pace iur. fir. An autē iſta requiſita requirant' in ſententia arbitri. vide Ang. cōſil. ccxv. inci. teſtator quidam. in iij. col. Item nota, ꝙ iſta quæ requirūtur de ſolēnitate iudicij nō requiruntur quādo cauſa vertit' corā iudice ſeu officiali ignorāte leges ſeu ius. Vide Bal. in authen. niſi breuiores. ǰ. de ſent. & breui. recit. et circa iſtā materiā quando agitur cōtra prælatum tutorum vel curatorum tanquam dilapidatorem bonorū eccleſiæ pupilli vel adulti poſsit procedi ad receptionē teſtium lite nō conteſtata, & etiā ad diffinitiuam ſentētiam. vide Roma. ſingul. ccccxj. Item in notarijs obſeruandus eſt ordo iudiciarius & quando. vide Aegi. de quo habes in Bertachi. in verſi. notorium. Item ꝙ ſicut omiſsio ordinis iudiciarij vitiat in ordinarijs. vide Feli. in c. eccleſia ſanctę Mariæ. in v. no. de cōſt. ¶ Prolatam. De hoc etiam dicit Bart. in auth. hoc ſi debitor. ǰ. de pign. Fallit niſi iſte ordo eſſet datus a principe. Ita ſingulariter dicit hic Bal. in iij. colū. quia tunc omnino ſeruari debet. Et an ſententia nō viſis actis ſit nulla, vide Bald. in l. ij. C. de eden. & vide in l. j. ff. de fer. per Alex.

Ibi & ſſco. dic Communez ſm ſpecial. in Sua centuria col. 16 imperatoris.

conteſtatio, vel omiſſus libellus: & ſic ſententia eſt nulla. Modo aduertatis. opp. ǰ. de appella. l. j.
2 Huius timore † debetis ſcire ꝙ quidam eſt ordo vnius cauſæ ad aliam cauſam: & iſte ſi peruertatur, nō reddit ſententiam nullam: vt lege cōtraria. Ad hoc ſ. cōmu. diui. l. ij. & l. ſi mācipium. §. j. ff. de euic. Et ideo ex hoc habes ꝙ ſi prius eſſet cōuentus fideiuſſor, quàm principalis, vel prius poſſeſſor, quàm debitor principalis. nec de hoc eſſet oppoſita exceptio, teneret ſententia: quia peruertitur ordo vnius cauſæ ad aliam, nō vnius cauſæ ad ſeipſam.
3 † Quidam alius ordo eſt vnius cauſæ ad ſeipſam: & hic eſt multiplex: nam quidam eſt ordo
a ſententiæ: & iſte ſi peruertitur [a], reddit ſententiam nullam, vt ſ. tit. j. l. ij. Idem ſi peruertatur ſubſtantia ſententiæ: quia nō cōtinet abſolutionem, vel condemnationem: vt ſ. l. proxi. Et de iſtis nō poteſt poni exemplum
b in hac lege. Et ideo glo. [b] in prin. ſui reprehendit opi. quorundam: & bene. Quidam eſt ordo inſtantiæ ad ſententiam, ſeu formā iudicij: tunc loquitur lex noſtra: & ideo ponunt exemplum, ꝙ omiſſa fuit litis conteſtatio. qui ordo peruerſus ſentētiam reddit ipſo iure nullam. Quęro, pro huius declaratione, quis eſt ordo iudiciorum. Gloſ. tua ponit hic multa, quam vide: & vtrum bene dicat, ſtatim dicam: ibi ſolēnitas omiſſa, in ipſa ſentētia, non in iudicio. Pro glo. huius
4 declaratione, debetis ſcire † ꝙ ordo ſubſtā-
c tialis [c] ſi omittit', vitiatur id, quod agit': ſecus in ordine, qui nō eſt de ſubſtātia: vt l. j. circa fi. de ven. inſpi. C. de teſt. l. prępoſteri.
5 Modò videndū eſt †, an omnia, quæ po-
d nuntur in glo. ſint de ordine ſubſtantiali [d]. Spec. in ſecunda parte ſui libri, in princi. & Hoſt. in Sum. de re iud. videtur dicere ꝙ nō ſint oīa illa ſubſtātialia, ſed de ſubſtātia eſt libelli oblatio, litis cōteſtatio: & iuramentū de calumnia, citatio: & poſtea ꝙ ſententia feratur in ſcriptis cōgruo loco, ſeruatis ſolennitatibus poſitis ſ. tit. j. Sed hic examinatio, & publicatio, nō ſunt de ordine ſubſtātiali: licet hic gloſſ. aliter dicat. Quid dicemus? Dico quòd illud dicitur eſſe de ſubſtā-
e tia [e] illius rei, quo ceſſante res eſſe nō pōt: vt l. pacta. ff. de cōtrahē. emp. vbi dicitur ꝙ res & ꝑtiū ſunt de ſubſtātia emptiōis. Nā emptio ſine his eſſe non pōt: & euictio eſt de naturalibus emptionis: alia aūt dicūtur accidētalia. Modò ad propoſitū, ſi remoue-
f remus [f] examinationē teſtiū, vel publicationē: ſnīa eſt, & eſſe pōt. Nā nō eſt de neceſsitate ꝙ probetur per teſtes: quia multa poſſunt probari per cōfeſſionē, & inſtrumēta, quæ ſufficiūt ad ſententiā. Et ideo ſi teſtibus nō ſcriptis, vel nō publicatis, eſt ſnīa: lata: tūc dicitur lata cōtra ius litigatorū nō cōtra ſubſtantialē ordinē iudiciorū. Idem tenebat do. Iac. Bu. & idē dico in iuramento calūniæ, cū ipſum poſsit omitti: vt l. ij. §. ſed quia veremur. de iura. ca. & extra, de iura. calū. c. j. lib. vj. meritò non eſt de ordine ſubſtātiali: quicquid gl. & dicti doct. dicāt: & ideo puto qđ ſi prius iuretur de calumnia poſtea cōteſtetur lis, non erit ſententia nulla: cum enim nullo modo eſſet iuratum teneret ſententia: vt dictis iuribus. Quæ-
6 ro †, vtrum citatio [g] ſit de ſolennitate ſub-
g ſtātiali. Prædicti doct. dicunt quòd ſic: dixi ſ. & credo quòd habeant bonum intellectum. Vos autem dicatis aliter: de ſubſtantiali ſolēnitate iudiciorum eſt cauſæ cognitio. Nam ſententia lata ſine cauſę cognitione, eſt nulla: vt ǰ. eo. l. ex ſtipulatione. & cō-
7 mi. vel epiſto. l. fina. † Cauſę aūt cognitio [h]
h dicitur fieri, [i] quando fit partibus præſenti-
i bus, vel partibus cōtumacibus, & abſentibus: vt. ff. de mi. l. in cāę. §. cā cognita. Et iō ſi partes ſemꝑ eſſent ſpōte pręſentes, nō requireret' citatio. Et illđ, qđ dicti doc. dicūt, ꝙ citatio eſt de neceſsitate. eſt verū, ad hoc vt ꝑte abſente cōſtituat' ipſa in cōtumacia: vt l. cōſentaneū. & auth. q ſemel. ſ. quō &

&. l. ſi nō ſortē. §. hæredi. & qđ ibi gl. de condi. inde. & vide Bal. in præallegato loco cōcludentē, ꝙ vna pars pōt cogere aliā ad cōcludendū in cā & multa allegat & inter cætera alle. Inno. in c. paſtoralis. de cau. poſ. & alia iura, quæ ibi vide per eum late. & maxime quia eſt de ordine iudiciario, in c. quoniam contra de proba. & late vide per do. Ant. in c. paſtoralis. Et de dicta publicatione adde ea, quę dixi in l. j. §. fi. de pręto. ſtipu. vide tamē ad prædicta gloſ. & Bar. in l. ſolā. ſ. de teſti. & vide Bart. ad reprimendā. in verbo, figura iudicij. & ibi etiā de concluſione in cā. & per doct. in d. c. cū I. & A. & per Imo. in l. diuus. ff. de re iud. in iij. co. & an publicatio teſtiū ſit de ſubſtātia. & vide gl. in l. ſolā. ſ. de teſti. & ibi Bar. & Bald. in l. geſta. j. de re iudic. & quod no. Bar. in auth. at q ſemel. ſ. de prob. verſi. circa tertiū. Et de iſtis publicationibus vide quod not. Inn. in c. Albericus. de teſti. & vide quæ dixi poſt Bar. in l. j. ff. de in ius vocā. & no. Inn. in c. j. de iud. & Abb. in c. cū dilectus. de fid. inſtr. Adde. ꝙ omiſsio publicationis teſtiū. non vitiat ſententiā: maxime ſi aperte non fuerit petitū. conſuluit Petr. de Ancha. conſi. lij. incip. omiſſio publicationis.

Ibi. Sed hic. Approbat Bocrius deſcutio. 247 nº 3

✠ P. PAV. P.
g ¶ Vtrū citatio. adde aliud ſubſtātiale videlicet dilatio ad deliberādū: vel, cedere vel contendere. quæ ſi nō datur petēti iudiciū, iudicium erit nullū. gl. no. in. c. vxor felicis. in vij. qō. & in cle. ſępe. in ver. neceſſario. & melius in ver. litiſconteſtatio, de verb. ſigni.

✠ P. PAV. P.
h ¶ Cauſę autē cognitio. Adde Bart. in l. cū iudex. Com. cōſ. l. inci. ſtante ſtatuto ciuitatis Florētiæ. in iij. dub. vbi dicit idē eſſe in arbitro, & arbitratore. quāuis habeāt pleniſsimā poteſtatē. in dubio tamē præſumit' interueniſſe cauſę cognitio in arbitratore ſecundū eū ſentit gl. ſecus tamē eſt in iudice per rationem quam ibi aſsignat, quicquid dicat non diſcedas a Bart. & quod probationes non ſunt de ſubſtantia, licet ſine eis reddatur ſententia iniqua, vide Com. conſi. cij. in v. dubio. & quod idem ſit in arbitratore, vt propter breuitatem temporis reddatur laudū nullum, tenet Lanfr. in tract. de arbi. in vj. char. ad fi. verſ. xxij. Item in quinto, an ſententia ſit nulla quādo nō præceſsit cauſæ cognitio vide latiſsime Fel. in. c. eccleſia ſanctæ mariæ. in. vj. col. cū viij. ſeq. extra de cōſti. vbi latiſsime ponit de materia eius qđ fit ſine cauſæ cognitione. Item ꝙ quādo fertur ſententia ſine cauſæ cognitione, vel non admiſsis probationibus ſit nulla, vel ſaltē retractanda, vide Anto. conſi. xxvij. prope fi. Item de ſententia lata nō viſis actis vide Iaſ. poſt alios in. l. ſi is apud quem in iiij. col. ad fi. & ſequē. C. de in ius voc. & in. l. iudices. C. de iudi. vbi etiam loquitur quando tam pro breui tempore &c. & vide in. c. ſi pro deliberato. in v. col. de offi. delega. vbi idem dicit in cōſilio præſtito ab antiquo, præcipitantur contra limitationes vt ibi. Vide per eum. & adde ꝙ ſi iudex in ſententia atteſtaretur ſe ſummarie cognouiſſe etiam vitiaretur ſententia, cū requiratur plena cognitio, vt per Bar. in extrauaganti, ad reprimendū. in verſicu. ſummario. ad finem. & quod non ſit in laudo, vide Barba. conſil. xxxviij. in vltima columna.

a ¶ Et iſte ſi peruertitur. De peruerſione hac vide etiam quæ not. ſcripſi poſt Bar. in auth. ſi quis. ſ. de teſti. & no. Bar. in l. ſi quæramus. ff. de teſti.

b ¶ Et ideo gloſ. Vide Bar. in l. properandum. in prin. C. de iudi. Adde tamē, quod in cauſa liberali, & monachali nō eſt neceſſaria lit. conteſt. Tex. eſt, & ibi Bal. in l. iuſta. ſ. de libe. cau.

c ¶ Ordo ſubſtantialis, ſi omittitur, vitiat proceſſum: alias hoc nō eſt verum in ordinario. Si enim certus ordo datus ſit, debet ad vnguem ſeruari, licet nō ſit ſubſtantialis, ſecundum Inno. in c. ex tenore. in gloſ. j. circa princip. de appel. & eſt glo. not. in cle. j. de iure patr. & eſt tex. in l. certe. ǰ. quādo prouo. & ibi per doct. per Bald. in l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel vtili. publi. Dixi in l. vniuerſa. & Bal. hic. Adde an ordo vitiet proceſſum. Bald. conſil. ccxxviij. iiij. volu. Et adde quod voluit Spec. in tit. de peti. & poſ. §. j. ver. quid ſi primo. vbi tenet quod licet lata ſit prima ſentētia ſuper proprietate, quod nō per hoc eſt, quin valeat. Et hoc clarius ſequitur Abb. in l. cum dilectus. extra de cauſa poſſeſ. & proprieta.

d ✠ P. PAV. P. ¶ De ordine ſubſtantiali. An publicatio teſtiū omiſſa reddat proceſſum nullum, vide Fel. late in c. cū I. & A. extra de re iud. Alex. in l. diuus. col. j. ff. de re iudi. quod non etiam ſi ſit petita publicatio teſtium, vide Barba. conſi. lxxxiij. in iiij. vol. in iij. colum.

e ¶ De ſubſtantia. Vide notata per Bal. de vindi. lib.

f ¶ Remoueremus. nota quod omiſsio publicationis proceſſus, & teſtiū non non vitiat proceſſum. Quod limita ſecundum glo. in c. fina. de hæreti. in vj. in verbo, iudiciali niſi fuerit petitum quod videtur tenere Inno. in c. cum I. & A. extra de re iudi. ꝙ no. & adde ꝙ Bal. in c. j. ſi de inue. inter do. & vaſallis oria. cōcludendo dicit, ꝙ publicatio teſtiū omiſſa, nō reddit iudiciū nullum, ſecundū gl. ſed tñ ſentit cōtra hic. Nā ſine illis teſtibus ſententia lata eſt aliqua: & maxime abſolutoria. & l. cū putarē. fa. erc. & l. eo tēpore. de pecu.

Ibi. Quod limita approbat' in eadem ſm. marantha in ſpeculo. ad vocato 20. fol. 33. nº 22

i ¶ Dicitur fieri. An præſes debeat citari adde quæ dixi in. l. j. ff. de in ius vocan. & dixit Bal. in cap. j. de mili. vaſal. qui contu. eſt, quod ſi præſens, & inſtructus, & alias comparuit, non eſt citādus: alias pōt declarare mandatum quod ſit ſibi ex prouiſione. Allegat Ioan. And. in nouel. in c. j. de iudi. Et ad Bar. hic adde eum in l. cū iudex. ǰ. eo. & Bal. in. l. cū fratem. in fi. de his quib. vt indig. Et adde in rub. ſ. de in ius voc. Adde ꝙ pręſentes ſententiæ ſint citandæ laudat Ioan. Andr. in addi. ad Specu. in titu de ſententia. §. vt autem. ver. & nota.

quando

a ¶ Contrarium puto. In fi. ver. & ver. ſeq. & ſic de ſubſtantia iudicij nō ſunt probationes: vt eſt tex. in l. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. de inoſ. teſta. & in l. cum putarē. fami. erciſ. quæ iura ad hoc alle. Bal. in l. ſi & minores. C. ſi aduer rem iud. & in l. ij. in iij. col. C. de eden. no. doc. in c. eccle. ſan. Mariæ. & de conſt. & reprobata in gl. in contrariū. & vide Ab. in c. afferte. de præſump. & Bald. in l. iudices. ſ. de iudi. An citatio ſit de ſolennitate iudicij, & in cuius fauorem ſit inducta citatio: vide Bart. in l. ea q. C. quomod. & quando iud.

Et poſſumus exponere tunc verbum, irritandum. id eſt, irritum nūciandum d. c. cum Bertoldus. ſicut quandoque fit, vt patet ex his quæ habentur in ca. auditis. de elect. in l. j. in ver. infirmante. ff. de ferijs, ſecundum do. Io. in d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. Et ad no. per Bart. & hic vide do. Anto. in ca. veſtra. in xviij. col. de coha. cle. & mulie. & in d. c. poſt electionem. de conceſ. præben. & Innoc. in c. ad audientiam. de app. & doct. in. c. ij. de re iudi. & Bald. in l. cum & minores. ſ. ſi aduer. rem iudi. & in l. pen. ſ. de temp. in integ. reſtit. & in l. ij. ſ. de iudi. & in l. properandum. §. & ſi quidem. in lect. & in ſua addi. ſ. de iudic. & in l. cum non omnis. ſ. de dila. & in l. ij. in ij. col. de eden. & Bal. hic ī j. col. & ad Bar. hic adde glo. in l. ſed ſi per prætorem. §. quoties. ff. ex q. cauſis ma. & no. Cy. argu. illius tex. ibi Baldus. in proœ. Digeſtorum §. in ſecūdo vero anno. in fin. & eſt text. no. in c. cum ex literis. de in īteg. reſt. Facit xxx. q. vlti. iudicantem. & l. diſt. ponderet. & vide no. in c. fin. de ele. in vj. Et cum Bart. tranſit hic Anto. de Bu. in c. iuramentū. vbi vide de iureiur. Idē tenet Pe. de Ancha. in c. cum ęterni. de re iudi. in vj. & ꝑ do. Ant. & Imo. vbi vide in di. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, & in ca. cum ex literis. & ſequit' Ant. de But. in c. veſtra. poſt medium. vide Imol. in d. c. poſt electionem. & Ang. in l. iudices. ſ. de iudic. vbi dicit, quod ſentētia eſt iniqua. Pro hoc facit text. ī l. ſi finita. §. nō autem. alias §. notādum. ff. de dam. infe. Et iſta faciunt ad id quod ſingulariter dicit Cy. & Saly. in l. j. ſ. ſi aduer. don. De quo per Mod. Inſti. de act. §. triplici. Itē

b ¶ Inſtructus. Nota, ex breuitate temporis, præſumitur non interueniſſe cauſę cognitio. Iſtud dictum ſequitur do. Ant. & Mod. in d. c. ij. de re iudi. & in c. electionem. de conceſ. præben. & in capit. veſtra. poſt mediū. de cohab. cle. & mul. & in c. eccl. ſan. Mariæ. de conſti. per Pet. de Anch. in c. j. de re iudi. in vj. & vide aliquā pulchra dictā in ſimili in c. ſi pro debilitate. in x. col. de offi. de leg. pe. Mod. in l. eum qui. ff. de iurid. om. iudi. vide omnino Bal. in conſi. incip. dominationibus magnificis, & illuſtribus. circa fin. Adde Bal. con. cccciiij. j. volu. incip. longum thema. vbi dicit, quod ſentētia lata breui tempore in cōfeſſum etiam, nullis dilationibus præcedētibus, tenet Pe. de Ancha. conſi. cclvj. & de ſententia lata breui ſpatio, vide Pau. de Caſt. conſil. cxcviij.

✠ P. PAV. P.
c ¶ Latā ſubito. Vide Alexā. multa ad hoc alle. conſ. ccclxj. in iij. col. Item vide Iaſon. in l. properandum. §. j. in ix. nota. vbi limitat non procedere in actis probatorijs, & iudiciarijs.

8 quādo iu. Quæro iuxta prædicta † reperitur libellus lite conteſtata iuramentū de calumnia, citatio ad ſententiā, & ſentētia lata. Opponitur ꝙ ſententia eſt nulla ipſo iure: quia nō præceſsit cauſæ cognitio: an ſit iuſta iſta oppoſitio? Videt' ꝙ ſic, ex prędictis: quia cauſæ cognitio non apparet: quia non apparet datus terminus ad probandū, nulla data dilatio ad iuriū productionē & non ſic cognitū de cauſa.
9 † Con-
a trariū puto. [a] ſufficit enim, ſententiā eſſe latā præſente parte, vel contumaciter abſente: vt dicat' factum cauſa cognita: aliàs cauſæ cognitio pręſumet' ex hoc. vt d. l. in cauſæ. §. cauſa cognita.
10 † Prædicta vera, niſi ex breuitate temporis aliud præſumat'. Quid enim ſi ſtatim poſt li. cōte. intra modicos dies, iudex dedit diffinitiuā ſententiam? Certè ex hac breuitate tēporis po-
b teſt præſumi ꝙ iudex nō fuit inſtructus: [b] & tunc puto iſtam ſententiā nullam, tan-
c quam latam ſubito [c], & ſine cauſæ cogni-
11 tione: vt ſ. ti. j. l. ij. † & terminari deberet ſecundum cauſæ cognitionem: vt ǰ. eo. l. ex ſtipulatione. & d. l. fi. commi. vel epiſt. pro
d hoc plenè [d] extra, de reſti. in integ. c. cum ex literis. circa med.

1 ☞ *Quæſtio priuatorum ſi dependeat à cauſa fiſcali, procurator Cæſaris eſt iudex.*

e **CVm eorum.** [e] Valet ſentētia lata ſub modo, niſi per appellationē reſcindatur. h. d. Op. ſententia non debet ferri ſub conditione: vt l. j. §. biduum. ff. quādo ap. ſit. Glo. ſoluit. Hic fuit data ſub modo, vel cauſa: ibi ſub conditione. Quæro, vtrū iſte iudex bene pronūciauerit? Gl. dicit ꝙ ſic: quia ſic debuit facere. Vide gl. ſuper ver. præſtarent. ſi eſt verū dictum gl. hæc ſententia non poſſet reſcindi per appellationem, vt hic tex. videt' innuere. & ſecundū hoc iſta lex nullū habet dubium.

Pro huius ſol. debes ſcire ꝙ hęc lex poteſt
1 habere duplicem lect. Prima † ꝙ quæſtio fuit inter duos priuatos. Nam procurator Cæſaris, primò condemnauit fideiuſſorē fiſco, in prima inſtantia. Secundò ꝙ cùm ipſe fideiuſſor peteret, ꝙ pignora debitoris ſibi traderent' ab ipſo creditore, ipſe ꝓcurator hoc pronūciauerit. Et ſi tu opponis, quomodo procurator fiſci erit iudex inter duos priuatos, imò debet eſſe pręſes prouinciæ: vt l. ij. ſ. ſi aduer. fi. Reſpōdeo, ſi quæſtio priuatorū dependeret à cauſa fiſcali, procurator Cæſaris eſt iudex: vt l. cū vendente. ſ. vbi cau. fiſc. ſecundū hoc hæc lex non haberet dubitationem. Secundo modo poteſt intelligi, ꝙ quæſtio erat inter fiſcū & priuatū hoc modo, petebat fiſcus à fideiuſſore quantitatem: fideiuſſor dicebat, ſum paratus ſoluere, ſi pignora mihi tradant': iudex pronūciat ſibi pignora tradenda, & fiſco indemnitatē præſtet. Iſta ſententia eſt lata cōtra ius litigatoris: nam procurator econuerſo debuit pronūciare, ſcilicet condemnare fideiuſſorem fiſco, & iubere ꝙ ſibi tradantur pignora. vnde poſſet ſententia per appellationem reſcindi, quæ non reſcinditur, ſi non fuit appellatum. Sed ad iſtud opp. quomodo ſententia lata inter fiſcum, & fideiuſſorum, præiudicat illi debitori, cuius erant pignora? Reſpondeo: iſta pignora à fiſco poſsidebantur, vel ille debitor erat præſens, arg. l. ſæpe. de re iudi.

1 ☞ *Officiales, an debeant eſſe præſentes, quando profertur ſententia, ſeruanda eſt loci conſuetudo. & numero 4.*
2 *Acta cauſæ debent ſcribi per officiales.*
3 *Officialis, qui incipit ſcribere cauſam ab initio, debet ſcribere vſque ad finem.*

f **CVm in ſentētiam.** [f]
1 † Sententia, quæ non eſt lata in loco maiorum, nec pręſentibus officialibus,

d ¶ Pro hoc plene. Pro hoc etiam facit, quod not. Bal. in l. captatorias. ſ. de teſta. mili. quod ſi executor teſtatoris, vel legis, feſtinanter exequatur, detrahetur. Ideo dicit Ioan. And. in c. ſi pro debilitate. de offi. deleg. quod ſi conſultor repente conſultat, conſilium eſt nullum ipſo iure. Limita tamen, niſi prædicta fierent in confeſſum: quoniam tunc nullæ ſunt partes iudicis: vt no. in l. proinde. ad legem Aquil. ij. q. j. nos in quenquam. His adde quod glo. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. in glo. fina. de conſtitu. dicit, quod ſententia lata non præcedente probatione eſt nulla. quam ibi tenet do. Anto. Et ſi feratur per iudicem non viſis actis, per ca. cum Bertoldus. de re iudic. vel non expreſſe ſit dēnegata defenſio. Facit ij. q. j. primates. Idem dicit, ſi reijciatur exceptio peremptoria, nōn ſubſiſtente pręſumptione contra opponentem: vel ſi ſubſiſtat: offeratur probatio incontinenti: per no. in c. poſt electionem. & per Inno. de conceſ. præben. Sed alias videtur tenere contra dictum gloſ. quod extra prædictos caſus ſententia ſine probatione teneat: & imputet ſibi pars, quæ non appellauit: & quia etiam probatio non videtur de ſubſtantialibus iudicij pro hoc facit, quod actore non probante ferri debet diffinitiua. l. qui accuſare. ſ. de edend. & quod not. in c. cauſam. & in ca. prout de dolo & contu. & in cap. vt noſtrum. vt eccle, benefi. Sed dom. Ioan. And. in d. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. tenet quod etiam in prædictis caſibus, in quibus tenet domi. Anto. eſſe ſententiam nullam, niſi præcedente probatione, quod ſit falſum, per not. per Bartol. hic. Et reſpondit ad primum caſum, in quo alleg. c. cum Bertoldus. quia ibi non dicitur ſententia nulla, ſed inepta. Item ad ſecūdum caſum, in d. c. primates. ibi dicitur, ſententiam iniuſtam. Et pro hoc etiam, quia iudex poteſt interdum denegare iuſtitiam, ſeu audiētiam. l. ſed & ſi per prætorem. §. ſed & ſi dum decreto. ff. ex qui. cau. ma. Et ideo non videtur ꝙ ex illo reddatur ſententia nulla: ſed potius videtur imputandum parti, quia nō appellauit. Vide Ang. in l. iudices. de iud. & per hoc etiam patet, reſponſum ad vltimum caſum, quando expreſſe apparet, quod non viſis actis pronunciaſſet: quia tunc poteſt dici, quod ab in experto, & non præcedente deliberatione debita, prout debuit, iuxta l. j. & ij. ſ. de ſenten. ex breuic. reci. ſatis tunc dicitur apparere eam latam ſine cauſæ cognitione: & tūc eſſet nulla.

ad hoc bene facit, quod no. Inno. in c. j. in fi. & no. Ang. in l. ij. §. ſed ſi dubitetur. per illum text. ff. de iudi. & Bar. in l. ex ſtipulatione. ǰ. eo. & hic hac lege, quod quædam eſt ſententia diffinitiua, quædam interlocutoria, & quædam præceptiua. & quælibet iſtarum requirit iuris ordinem: quæ ſi fuerint latæ omiſſo ordine, dic vt no. glo. ij. q. j. in prin. quod autem nullus. Et de materia huius l. j. dicit Hoſtien. in Summa, de ſent. & re iudic. §. qualiter proferri debeat, verſ. vel potes diſtinguere, quod ordo iudicialis ſubſtantialis eſt, quod partes citentur, quod libellus offeratur, quod lis conteſtetur, iurēt de calumnia, quod ſententia ſit abſolutotia, vel condemnatoria. lata congruo loco, & tempore, a competenti iudice, ſedente, in ſcriptis, & gratis: rite id eſt, non expreſſe contra iura pronunciet, alias ſententia eſt nulla. Ordo vero iudiciarius, & iudicialis videtur conſiſtere in his, quæ aguntur inter iuramentum calumniæ, & ſententiam, ſcilicet quod fiant reſpōſiones, etiam & poſitiones teſtium & inſtrumentorum productiones, publicationes, renunciationes, concluſiones, & allegationes. Et ſi quis iudex non ſeruauerit hæc, mero iure, videtur ſententia tenere potius contra litigantis ius, quam contra ius cōmune. Nam ſi nihil eſt probatum, vel ſemiplene, iudex, ex quo lis eſt conteſtata, & iuratum de calumnia, condemnare poteſt: ſed appellandum eſt. ǰ. quando prouo. non eſt neceſ. l. ij. in fi. Nam & non appellare facit ius inter partes. Et ſubdit Hoſtien. quod miſtum, ſiue anomalum, poteſt dici id quod dicit, quod in præſentia partium procedatur. que no. Et de dicto Hoſt. facit mentionem Bar. hic. An datio dilationis ſit de ſolennitate, vide Bald. quod non, in l. petendæ. C. de temp. in integ. reſtit.

e ¶ Cum eorum. Ex hac lege dicit But. quod ſi fideiuſſor capitur pro debito, poterit per eundem iudicem facere capere reum principalem: licet alias non eſſet ſuus iudex. quod Bal. limitat hic eſſe verum in fideiuſſore iudicij: ſecus autem in fideiuſſore contractus: qui forte minus bene loquitur propter leg. cum vendente. ſ. vbi cau. fiſca. niſi ſaluando eam, dicas ibi eſſe ſpeciale in eo, qui fideiuſsit ibi apud fiſcum.

f ¶ Cum in ſententiā. Vide in hac parte. C. de proxi. ſac. ſcri. Faciūt no. in l. diuus. §. itē Senatus. de fal. Dixit tamen Bal. in l. ſi longius. per illū tex. quod ſi

notarius diu abſfuturus eſſet,& periculũ eſſet in mora,pōt alius ſubrogari. Et no.Bal.in l.qdam.ſ.nihil.de edē.et ad Bar.hic,adde Bald.in l.ij.quō & quādo iud.& in l.geſta.& adde quod not.Inn.in c.quoniā.de proba.tenet quod acta valeant:licet nō ſint ſcripta a notario: ſi comprobatur de cō ſenſu partis,vel pro teſtatione, vel alio modo.& quod dicit de officio,dicit Gui.de Suza.in l.ij.C.d eden.quod priuata perſona pōt facere acta &c.

a ¶ Alio loco.Hoc limita eſſe verū,ſecūdā Bal.hic not. niſi de cōſenſu partium talis iudex ferat ſententiam ī alio loco: quia tunc vigore rogationis talis ſententia valebit:dū tamen locus ſit honeſtus:quæ tamē prorogatio non habet locū,niſi in actibus iudicij:in cæteris ve ro ſecus: vt hic per Bald.not.

b ¶ In ſolutum.Nota qꝫ accipiens rem ī ſolutum,debet ita denūciare litē fore motam, ſicut emptor.quod alibi habes. Vide Bart.in l.litis æſtimatio.ſ.ꝑ empto.

c ¶ Creditor. Vide plene Bart.in l.ſi qs aliam.alias,ſi alienā.ff.de ſol.&c.

d ¶ Mometaneæ.Per Moder.in rub.ff.de re iudi.

e ¶ Quod fuerit.Que interlocutoria poſſit reuocari, adde Bal.in l.dicere.ff.de arbi.& vide Bal.in l.ſi præſes.ſ.quō & quādo iud.& adde dictum Bar.in l.ſ.de præto.ſti.& vidē Bar.in l.terminato.in ver.quoties ī gl.j.de fru.& li.exp.

f ¶ Nulli.vide Alex.in l.j.ff.de iuriſ.om.iud.

✠ P. PAV. P.

g ¶ Cū iudex.An aute & quādo ſnīa lata ſub conditiōe valeat,vide Feli.in ca.cum ad conſultatione.in princ.extra de re iudic.& q̃ habes ad Barto.in l.j.ſ.biduū.ff.quādo appel.ſit,ſecus aūt eſt ī lau do arbitratoris: qꝫ proferri pōt ſub cōditione.text.eſt in c.quintauallis.& ibi Abb.in iiij.not.extra de iure.de quo etiā vidē Car.cōſ.xxix.in pe.co.in princ,& in fin.ꝑced.Itē qꝫ pōt iudex ī ſnīa reſeruare iuſcōdēnato ca ſu quo appareat de iure ſuo in futurum

eſt ipſo iure nulla.h.d. No.qꝫ non valet ſententia,quæ eſt lata in alio loco[a],quàm in loco maiorū,quod dic vt dixi in l.ſi vt proponis.la ij.ſ.tit.j.l.j. Quæro,† an officiales debeant eſſe præſentes,quādo ꝑfertur ſententia? Glo.quæ eſt hic dicit, qꝫ non.Dicebat domi.Iac.de But. forte qꝫ officiales de iure debēt eſſe præſentes:nō dico omnes,ſed qꝫ notarij,qui ſcribūt in cauſis.† Nam acta debent ſcribi per officiales:vt colligitur in l.ꝓcipimus.j.de ap. Sed officialis,qui īcipit ſcribere cām ab initio,debet ſcribere vſque ad finē:vt probatur ex l.j.& ij.ſ.de ſportu. Ergo apparet,† qꝫ officialis debet eſſe præſens.ſ.qui ſcribat in cā.Certè licet hoc ſit verū d̃ iure tamē in hoc puto ſeruandū conſuetudinem loci:quia in quibuſdam locis eſt notarius,qui ſcribit quem iudex legata: & ille erit preſens.alibi obſeruatur aliter:vnde puto obſeruandam conſuetudinem loci.Et tene menti.

Non omnis vox iudicis eſt ſententia.

Sententia lata non præcedente cauſa cognitione, eſt nulla.

EX ſtipulatione. Verba iudicis prolata cauſæ cognitiōe nō præcedente,non habet vim ſententiæ.h.d.† No.qꝫ non oīs vox iudicis eſt ſententia. † No.ſecūdò qꝫ ſententia lata nō præcedēte cauſæ cognitione,eſt nulla. Circa iſtud op.ſentētia lata partibus præſentibus,videt lata cā cognita:vt l.in cauſæ.ſ.cauſa cognita.ff.de mino.& dixi ſ.e.l.ꝑlatū.ſed hic fuit huiuſmodi:ergo &c. Sol.ideo ſuper hoc,hic non ꝑſumitur cauſæ cognitio:quia per hoc nō præceſſit petitio.Nō enim petebatur à præſide per libellū,vt faceret eos paciſci. Item forte ex breuitate temporis colligitur hic,qꝫ non præceſſit cauſæ cognitio,vt dixi ſ.eod.l.prolatam.

Emptor ſicut debet denunciare venditori litem eſſe motam:ita ille,qui recipit rem in ſolutum.

Re in ſolutū data,& euicta,an agatur vtili ex empto: an uero durat actio prima ad debitum.

LIbera. Sententia, per quam res euincitur,non reſcinditur niſi appellatione: ſed ei,qui perdit contra ſuum authorem ſuccurrit.h.d. †Not.qꝫ ſicut emptor debet denūciare venditori litem eſſe motam:ita ille, qui recipit rem ī ſolutum.[b] quod tene mēti:quia alibi nō habes ita expreſſe. †No ta ſecūdò qꝫ re data in ſolutum,& euicta durat actio prima ad debitū. Cōtra hoc opp.imò videtur agendū vtili ex empto: quia in ſolutum datio ſimilis eſt emptiōi vt l.elegāter.in prīc.de pign.act.& l.iij.ff.pro empto.Sol.duobus modis.Primò hic fuit actū,vt à priori obligatione non recederetur,niſi res perfecte fuerit creditoris.et vide iſtā ſol.No.iſta ſol.eſt vera in ſe, licet diuinatione contineat:quā no.pluries dedi cōſilium per iſtā gl.& not.ſimilem ī l.ſi quis aliam.ff.de ſol.dixit creditor[c],qñ rem accipit in ſolutum:ego nolo perdere ius meum,ſi res euinceretur.Ideo dixi apponere illud pactum, qꝫ alio modo non vis recedere ab actione tua,niſi res ſit tua irreuocabiliter.quod nota.Dat glo.aliam ſolut.Iſta vera eſt,& veriſſima,qꝫ hic fuit

data in ſolutum ſpecies pro ſpecie: ideo em ꝑtio eſſe nō poteſt.In cōtrario fuit data in ſolutum pro pecunia res.& vide hanc ſolu. Sed contra hoc opp.extra gl. qꝫ etiam vbi datur res pro pecunia,durat actio prima:vt l.quī res.in prin.ff.de ſolu. Solue vt ibi plenè tractaui iſtam materiā in l.ſi quis alienum.ff.de ſol.

Sententia lata in cauſa momentaneæ poſſeſſionis, eſt diffinitiua.

Interlocutoria per quam cauſa principalis non deciditur poteſt reuocari:ſecus ſi tota cauſa per eum decidatur.

POſt ſententiam. Gl.ponit caſum in terminis,et breuiter hoc d.Sententia diffinitiua nō poteſt retractari: ſecus in interlocutoria.h.d.Primò ponit dictum.Secūdò reſpondet duabus obiectiōibus.Secunda ibi nā oppoſitiones duæ ſunt in tex. & ſoluunt,vt vidiſtis.ideo non inſiſto. †Quæro vtrū ſententia lata in cā momentaneæ[d] poſſeſſiōis ſit lata diffinitiuè,an interlocutoriè. Reſpondeo: diffinitiua eſt:vt tāgit gl.& l.j.ſi de mo.poſ.fu.ap. Quæro quare dicitur hic plerūque.Dicit gl.hoc dicit propter iudicium momentaneæ poſſeſſionis.qꝛ nō placet:quia tunc eſt diffinitiua,vt ſupra dixi.vel aliter videtur dicere gl.Quædam eſt ſententia interlocutoria,q̃ nullā cauſam decidit:vt ſi daꝛ alicui dilatio,ſi teſtes publicātur,& ſimili.Quędam ſunt interlocutoriæ, per quas aliqua cauſa deciditur,vtputa aliqua emergens.Exemplum. Actor producit vnum teſtem:reus dicit non eſſe admittēdū vel reus petit dilationem:dicit actor eam nō eſſe dandam:tunc interlocutoria, quæ ſuper hoc fertur, decidit illam cauſam:hoc eſt illam incidentem,ſeu emergentem poſitionem. Ita videtur velle gl. vltima l.hic poſita.Videte,non cōcedo qꝫ fuerit de mēte literę:ſed credo qꝫ fuerit[e].& iſta eſt veritas,ſicut Deus eſt.

†Sentētia interlocutoria per quam cā principalis non deciditꝛ,illa poteſt reuocari ſed interlocutoria,per quā cauſa ipſa tota deciditur,nō poteſt reuocari:ſicut nec ipſa diffinitiua.hic eſt tex.Hoc etiā probatur in l.dicere.ff.de arb.& plene dixi l.quod iuſſit.de re iu.& iō ſententiam iudicis,per quā abſoluit aliquē ab obſeruatione iudicis,vel ꝑnunciat nō eſſe ꝑcedēdū,vel ſe non eſſe iudicem iſtam non pōt reuocare:quia perimit cām principalem,cuius eſt lis.Sed ſi perimeret quandam cauſam incidentem,ſeu emergentem,optime poſſet reuocari:quia adhuc durat iudicis officium in illa cauſa:vt d.l.dicere. & de præto.ſtip.l.j.in fi.

NVlli.[f] Not.qꝫ q nō habet merū, vel miſtū imperiū non poteſt aliquem relegare.

Sententia poteſt ferri ſub conditione intrinſeca,quæ tangit ipſum negotium.

Sententia,per quam iudex condemnat reum actori,ſi probauerit intentionem ſuam:an valeat.& nume. 5

Sententia lata ſub conditione extrinſeca,& continet in ſe certum,ualet, niſi reſcindatur per appellationem.

Ad ſententiam ſufficit partem fuiſſe præſentem,ut dicatur factum cauſa cognita.

Si iudex dixerit ſi uiceris,ſententiam pro te dabo: ualet ſententia:ſed eſt interlocutoria.

CVm iudex.[g] †Sententia quæ non cōtinet abſolutionem condemnationem,vel æquipollens,eſt ipſo iure nulla.h.d. Op.ſ.de re.cre.l.generaliter.ſ.j.Sol.dicit gl.iſta l.corrigitur per illā legem.vel aliter,ſi iuramentū eſt præſtitum,ſtatim poſt diffinitiuam ſententiam valet: vt l.contraria. Secus ſi ex interuallo ſit præſtitum:vt[h] hic. Domini,mens iſtius legis fuit dicere, qꝫ ſententia ſit nulla:quia non continet abſolutionē,vel condemnationem:nō ideo quia iuramentum præcedat ſententiā: vel ſequatur. Iſtud tamen quantum ad hoc de iuramento debes ſcire,aut p̃cedit ſententiā interlocutoria,per quam iudex mandat iurari & poſtea ſequitur iuramentum,vt valeat:vt l.generaliter.ſ.de iureiu. Aut præcedit diffinitiua ſentētia:& tunc aut iudex nihil declarat,quid ſuccedat ſecuto iuramento:& ſententia non valet vt hic.Aut declarat hoc:& tunc aut iuramentum ſequitur ſtatim poſt,& valet.vt d.l.generaliter.ſ.j.ex interuallo nō valet:vt hic,ſecundum gl.hic poſitam,& bene. Item oppo. ſententia non debet ferri ſub cōditione[i]:vt l.j.ſ.biduum. quādo appel.ſit.Sol.†Sententia non debet ferri ſub conditione extrin

h per aliquod inſtrumentum,vide Doc.cōſ.xlij.in vlt.dub. ¶ Sententiam.Iſtud tamē an iuramentū poſſit præſtari poſt ſententiā,vide Bar.in l.generaliter.ſ.pri cip.& in l.admonēdi.ad fi.ff.de iureiu.& ibi plene p Lud.

i ¶ Sub conditione.

Vide eūdem in l.ait prætor.ſ.ij.ff.de re iud.

✠ P. PAV. P.

a ¶ Actor probauerit.Vide Alex.conſilio cccexl.in vlt.col.vide Fel.in c.quod ad conſultatione extra de re iu.videndo.An to.cō.l.vt etiā pſupponit qꝫ poſſit iudex ap.pronūciare ſentētiam nullam & ſi ſit aliqua iniuſta.

b ¶ Secundo.Cū verò cōtrariū videlicet hæc ſentētia, ſcilicet condēno ſi actor ꝓbauerit,tenet,& voluit Spe.in ti.de ſen.ꝑla.alias,de exe.ſen.ſ.iuxta.ver.ſed etiā.& in ſ.ſpecies.verſ.ſi iudex.vbi Io.Andr.in add.& hic alle.tex.ī c.cū veniſſent.de inſtit.& voluit Ang.in l.iudex.ff.de re iud.Bal.in l.nō dubiū.C.de legi.Et qꝫ valeat ſententia ſub cōditione intrinſeca, vide nota.exemplum per Inn.in c.G.ꝑpetuus.de fi.inſtru.& reaſſumpſit Bal.ī l.ij.ſ.vt li.pēd.& vtrū valeat iſta ſententia,cōdēno ad cētum: quæ ſi nō ſolueris intra tēpus,mādo qꝫ patiaris talē pœnā.Bald.tenet qꝫ ſic in l.ij.in pe.col.ij.ſ.de inſa.Dixi in l.j.in fi.ff.ſi quis ius dic.nō obtē.Adde q̃ not.Imol.in l.iudex maxime.in pe.co.ff.de re iu.Et cū dicto Bart.hic,qꝫ non valeat ſentētia ſub con ditione ſi ꝑbauerit,&c.tranſit Paul.de Ca.in l.cōtinuus.in prin.de ver.obli.& Imo.in q Romæ.ſ.augerius.de ver.ob.licet Ang.ibi cōtra.& Imol.& adde ad materiā quæ habes poſt Bart.in prin.ff.de fru.& li.expē.& adde ad Bart.hic,qꝫ habes p Mod.ī l.ait prætor.ſ.ſi iudex.ff.de re iu.Adde inquātū Alex.dicit,qꝫ Io.And.alle.text.in ca.cū veniſſent.de ve.rū.ſed Io.And.ibi dicit,qꝫ nō facit: qa loquitur de interlocutoria,& tali,quę nō cōtinet dari vel fieri.& de apoſt.vide per ipſum conſil.lxxiij.ī fi.iiij.li.qꝫ nō valeat ſententia,ſi reus fuerit abſolutus, ſaluo qꝫ ſi actor ꝑbauerit, tūc ſit cōdemnatus: tenuit Bal.eius cōſi.cccl.xxv.iij.li.& Ioā.And.in loco præall.dicit qꝫ tutius eſt dif ferre ſententiam: & an valeat ſententia lata ſub cōditione vide Pau.de ca.conſil.xv.& Ab.cōſ.lxx.iij.li.j.Sed quid ſi iudex abſoluit reum,ſi iuret ſe nō debere,

extrinſeca: ſed ſub conditione intrinſeca, quæ tangit ipſum negocium,bene poteſt ferri,vt hic.& vide gl.no.quam menti tenebis:& not.bene. Contra hoc op.d.l.à diuo Pio.ſ.in vēditione.de re iud.vbi pro fertur ſententia ſub conditione, vt primo capianī mobilia:ſi mobilia non appareat, deueniatur ad immobilia.ergo &c.Gl.ponit hic multas ſol. inter alias ponit vnam, qꝫ iſta eſt conditio de præſenti,quæ nō ſuſpendit:vt l.cum ad præſens.ff.ſi cert.pet. Induco argu.ad quæſtionem, Iudex dicit ſic:condemno reum,ſi actor probauerit[a] intentionē ſuam:ſi non probauit,abſoluo reum.valet ne iſta ſententia? Certe valet: quia conditio eſt de præſenti:vt d.l.à diuo Pio.Item tāgit negocium, de quo agitur: vt in hac gl. Secūdò[b] quæro,†pronūciat iudex,condemno reum actori,ſi probauerit intentionem ſuam.valet ne iſta ſententia?videtur qꝫ ſic: quia tāgit negotium,de quo agitur: vt hic. In contrarium videtur qꝫ iſta conditio nō venit verificāda ſtatim poſt ſententiam:quod requiritur in hac lege,ſecundum gl. Dices qꝫ hoc non eſt verum.†nam ſententia lata ſub cōditione, valet niſi reſcindaꝛ per appellationē.Reſpō. verum eſt,[c] quando ſententia cōtinet in ſe certum,& eſt cōditio extrinſeca: vt ſi nauis ex Aſia venerit †Sed ſi cōtineret quādam cōditionem intrinſecam,nō valeret, niſi impleatur ſtatim poſt ſententiā,vt ſ.dixi.& gl. hic tenet. Item ex hac lege patet. qꝫ ad ſententiam ſufficit partem fuiſſe præſentē vt dicatur factū cauſa cognita,vt apparet.& hoc quia primo iudex fert ſententiam per iuramentum:poſtea loquidatur, an ſit debitū. †Vltimo quæro,quid ſi iudex dixerit per verba futuri temporis: ſi viceris,ſententiam pro te dabo , vel aduerſarium ibi cōdemnabo,an valeat? Gl. hic videtur innuere qꝫ ſic, quam vide in eo qꝫ dicit abſoluam.videtis,iſta ſentētia eſt interlocutoria, nō diffinitiua:qa verba prolata de futuro,diſpoſitionem nō inducūt: vt l.Titia cum teſtamēto.in princ.de le.ij. & l.ſi quis ſtipulatus fuerit Stichum aut Pamphilum,vtrum ipſe volet.ff.de ꝟ.ob.

Sententia inter vulgares debet ferri in vulgari: tamen ſeruandus eſt mos iudiciorum.

IVdices. Non eget ſummario.Debes intelligere gl.Latinā inter Latinos:[d] Græcam inter Gręcos,ita qꝫ intelligatur. Sed quęro,† an inter Græcos debeat ferri ſententia in vulgari. Videtur qꝫ ſic:quiā debet proferri verbis intelligibilibus:vt hic, in gl.Facit ad hoc in in l.decreta.de re iudi.Puto tamen prædictis ſeruandum morem iudiciorum: ar.ff.de teſti.l.iij.circa fi.

Non debemus ſequi conſilium Imperatorum ſi videtur nobis quod non ſit bene latum.

Sententia diffinitiua an faciat ius.

NEmo iudex. †Nō exemplis[e] ſed legibus eſt iudicādum.h.d. Diuiditur in duas partes.Primò loquitur de exēplis Imperatorum.Secundò de exemplis alio rum iudicum.Secūda ibi nec cognitionales. †No.qꝫ non debemus ſequi conſiliū Imperatorum, ſi videtur nobis qꝫ non ſit

bene latum.& hoc eſt contra eos qui iudicant ſecundū dicta noſtrarum glo. Vnde non eſt mirum,ſi recedatur à dictis gloſ.ſi veritas eſt in cōtrarium,aut ratio, vel lex. Op.de l.ij.ſ.de legib.& ſ.tit.ij.l.j.vbi reſcriptis Imperatorum eſt credendū.Solu. Ibi erant inſerta in corpore iuris:hic non. Opp.ſecundò & videtur qꝫ hic text.habeat ſuperfluum.Nam primò dicit ſententias eminentiſſimorum præfectorū.In ſecundo,in fin.repetit illud idem:ſed in iſto Codice non debet eſſe ſuperfluum: vt in prima conſtitutione ſ.ſ.quibus. Sol. Primò loquitur in ſententijs Principis latis ad conſultationē præfectorum prætorio. Secundò loquitur in ſententijs ipſorum præfectorum. Item op.& videtur, qꝫ ſit iudicandum exemplis:vt ff.de poſtu.l.j.ſ.caſum.ver.nunquid ergo & magiſtratus. Gl.non ſoluit. Dic qꝫ ibi non inducuntur exempla,vt exemplis iudicetur:ſed vt ex eis veritas comprobetur. Op. ad fi.[f] huius legis & videtur† qꝫ ſententia diffinitiua faciat ius:vt ſ.de legib.l.fi. Sol. Hic eſt ſententia Principis:hic in fine alterius iudicis.& prin.huius legis loquiꝛ de reſponſo,ſeu conſultatione Principis:non de diffinitiua ſententia. Op. de l.minime.[g] & l.ſi de interpretatione.ff.de legi.Solu.Ibi iudicatur ex conſuetudine inducta, per exempla,non exemplis ipſis.

Iudex non poteſt pronunciare de eo, quod non eſt petitum.

CVm Papinianus. In cauſa reconuentionis non habet locum exceptio iudicis incompetentis.hoc dicit.Primo ponit dictum Papiniani. Secundo illud extēdit.Tertio rationem annectit.Secunda ibi:huiuſmodi ſententiam. Tertia ibi:cuius enim in agendo. No.qꝫ dixi in ſummario. No.ſecundo regulam poſitam in fine ibi:cuius enim in agendo. Opp.& videtur, † qꝫ iudex non poſſit[h] pronunciare de eo , quod nō eſt petitum: vt l.ædiles.ſ.item ſciendum.ff.de ædi.edi. Solu.Fateor contrarium:& intellige hic, quod reus petebat. Quæro, in quo augetur dictum Papinia. reſpondet gl. Papini.permittebat reconuentionem ex eadem cauſa tantum:vt tutelæ vel neg.geſt. ſed Iuſtinianus hic permittit reconuentionem ex alia cauſa : prætereà rationem annectit. Examinemus,primo dicit glo. qꝫ Papinianus ſolum in eodem negotio permittebat recōuentionem:ſed contra.ff.de iuriſ.om.iud.l.idem cum eo.ſ.quod ſi mutuæ.de iudi.l.ij.ſ.ſed & ſi agant. & l.ſi nō cogitur.vbi etiam in alia cauſa permittebatur reconuentio de iure antiquo. Sol.poſſumus dicere, quod ibi fuerūt alij Iuriſconſulti,à quibus fuit inuentum vt in alio negocio fiat reconuentio:non à Papi.verius qꝫ etiam & Papi.permittebat recōuentionem in alio negocio.arg. dictarum legū.ſed in quo addit Iuſti.& extēdit dictum Pap.reſpōdet gl.in eo qꝫ dicit, nulla opponenda exceptione.In contrarium facit hic text.in fin. qui dicit in eodem negotio:& ſic videtur, qꝫ in eodem negotio permiſit Iuſti. & ſolum rationem addit quod non placet: quia vt dixi per iura antiqua,erat recōuentio permiſſa in alijs caſibus. Nec obſtat text. qui dicit hic in eodem negotio:quia idem negotium dicitur,ex quo ſunt eædem partes:& idem iudex ſecūdum quod gl.tua no.hic dicit: quid ergo Iuſtinianus

vide Io.And.ī addi.ad Spe.in d.ſ.iuxta.verſi.ſed ecce iudex.& inquātū Alex.tāgit an valeat ſenten tia,niſi tale quid fecerit,incurras in talem pœnā.adde.Spec.in ti.de ſen.pla.ſ.ij.ver ſic.ſed nunqd iudex.

c ¶ Reſpō.verum eſt. Adde qꝫ idē tenuit Bart.in l.j.ſ.biduū.quando ap.ſit.& Sal.hic.& Cy.in l.nō dubiū.ſ.de legib.& Ang.ī l.à diuo Pio.ſ.in vēditione.ff.de re iudi.contrariū tenuit hic Bal.& Pet.& Bart.in l.non dubium.ſ.de legib.& Bal.in addi.Spec.in tit.de ſent.prola.in ij.col.

d ¶ Latinos. Sed an ſententia.inter vulgares debeat proferri vulgariter: adde doctō.in l.j.ſ.fi.de ver.ob.& Bar.in l.de certa.ff.de re iu.

e ¶ Nō exemplis.Intellige,niſi ſint exēpla principis approbata.Text.eſt not.quem Ab.in c.aſſerte.de præſum.& adde gl.xxx.diſt.c.fin.& vide Ab.in d.ca.aſſerte.qꝫ dicit qꝫ exēplis veteris teſtamēti recte iudicamus: maxime ſi ſint diuina.alle.c.qualiter & qñ el.ij.de accu.& ij.q.j.dominus omnipotens.Adde qꝫ no.Bal.in l.j.ſ.quando prouo.nō eſt neceſ.& no.Moder.in l.ſi expreſſim.ff.de ap.in ij.charta.

f ¶ Op.ad fi.No.qꝫ iudicari oportet ſecundū ſententiam diffinitiuā Principis: ſecus in alio actu principis.Vide Bald.& doct.in l.ij.ſ.de leg.Bart.& Inno.in l.à pud Iulia.ſ.vnū.ff.ad Treb.plene.in c.in cauſis.de re iudi.

g ¶ Op.de l.minime.Vide Bal.ī l.j.in iij.col.ī ver.extra quęro.ī.quando prouo.nō eſt neceſ.& glo.& Bal.in rubr.quæ ſit lon.conſue.

h ¶ Non poſſit. Vide in l.eſt receptum.& ibi Ange.ff.de iuriſ,om.iudi.

[library stamp]

a ✠ P. PAV. P. ¶Et conſequenter. Circa iſtam materiam inquantũ dicitur in ea ꝙ coram iudice delegato habet locum reconuentio, an ille qui ĩpetrauit poſsit renunciare, vide Alex. late in l.iij. circa fin. ff. quod quiſque iur.

a ¶Et cõſequenter. Iſtam auth. extendit Gul. habere locũ, ſi ſolum reſcriptũ ĩpetratũ ẽ, vt qs poſſit cõueniri corã iudice aliquo, puta dele. Nã tũc etiã antequã conueniatur impetrans poterit reconueniri. Ita dicit ipſe in l.iij. in princi. per illum text. ff. quod quiſque iur. vide oĩno in Alex. & quid ſi conuentio non tenuit aliqua de cauſa: an quis poſsit reconueniri. Gloſ. qđ non, in c.j. de reſcr. ĩ vj. Ad materiam huius authen. vide aliquas remiſsiones, quas habes in l. ſi idem cum eodem. §. quod ſi mutuæ. ff. đ iuriſdi. om. iud. Aliqua in materia conuentionis, & reconuentionis, vide per Bald. in c.j. de cõtrouer. feu. in pares termi. & vide Bald. in cap.j. §. præterea. vlti. de prohi. feud. alie. per Fed. vbi quę ſiuit, an coram paribus habeat locũ recõuentio ſuper re nõ feudali, vbi viđ omnino. Et ad ĩtellectũ huius auth. vide ca. diſpendia. de reſcr. lib. vj. & no. in cap. fi. eo. titu. in antiqs. & in ca. ij. de mutu. pet. Et ad intellectũ huius materiæ viđ not. per Bal. in l. edita. in xxiiij. col. in ver. vndecimo quæritur an poſsit cumulari &c. quãdo reus poſsit ſup exceptione reconuenire actorem & contra eum petitionem porrigere. Et nota quod reconuẽtio eſt ſpecies exceptiõis: & recõpẽſatioẽ ſpẽs recõuẽtiõis: vt no. Bal. ĩ l. ſi cõſtat in vlt. col. đ compen. & vide eũ in l. eius. eo. li. viđ tamen in l. in rebus. §. fi. & ibi Bar. ff. commo. & in quo differat exceptio cõpenſatiõis a reconuẽtione. Dicit Bald. in l. cum Papinianus in fi. š. eo. quod compẽſatio deducitur per modum exceptiõis, reconuẽtio per modum actionis. Et ꝙ compenſatio ſit ſpecies reconuentionis eſt gl. in l. neque. ſupra de compen. not. Bald. in l.j. š. de arb. & Bald. hic. & in l. vel Papia. aliqui habent in l. nemo. ver. quæro nunquid exceptio. š. eo. Et an corã iudice, cuius iuriſdictio prorogata ẽ, hẽat locũ recõuẽtio: vide gl. & Bar. in l. ceptũ. l. fi. ff. de iuri. om. iud. alle. Bal. ĩ l. nã poſtea. §. fina. ff. de iureiu. & qđ cõpẽſatio ſit ſpẽs re

addidit Papiniano? Reſpõdeo, iure antiquo permittebatur reconuẽtio, coram iudice recõuenti in totum vel in partẽ declaro. Conuenio te corã iudice, qui habet cognitionẽ cauſarum vſque ad cẽtũ libras non vltra. Tu coram eodem potes me reconuenire ad ducẽtum: quia in cẽtum erat meus iudex: vt d. l. ſi idẽ. §. quod ſi tuæ. & ſic erat iudex reconuenti in partẽ, nõ in totũ. Verbi gratia: ego, qui ſum legatus cõuenio te Romæ: tu potes me ibi recõueniri: ideo quia es meus iudex: licet ego haberem exceptionẽ propter priuilegium legationis. Sed quando erat iudex penitus nõ ſuus: hoc nõ reperitˀ permiſſum de iure antiquo, vt poſsit recõueniri in alio negotio. Iſtud addit hic Iuſtinia. vt coram iudice penitus non ſuo poſſit recõueniri: dum dicit, nulla opponẽda exceptione. Ita debetis intelligere hanc materiã. Opp. & videtur, ꝙ iſtud ſtatutũ non fuerit neceſſariũ: quia poteſt reus obijcere cõpenſationẽ: vt Inſt. de actio. §.j. in bonæ fidei. & š. de cõpenſa. l. fi. Sol. Hoc eſt verũ: quando hincinde debebatur quantitas: ſed etiã tũc eſt vtile habere plura remedia. per viã actionis: iſta eſt recõuẽtio: & per viam exceptionis: & iſta eſt cõpenſatio. Vlt. eſſet videndum quo modo auth. & conſequenter habeat ſe ad hanc legem: quod dicam ſuper ea: licet gl. vlt. hoc tangat.

1 ☞ *Conuentio, & reconuentio, quando fiunt ſuper eodẽ negotio, vel ſuper eadem re, debent fieri coram eodem iudice.*

2 *Quid ſi fiunt ſuper diuerſis rebus uel cauſis.*

3 *Actor contra reum reconuenientẽ, non poteſt opponere exceptionem declinatoriam iudicij.*

Et quid ſi actor ex natura cauſæ, ad alium iudicem de neceſsitate iuiſſet.

4 *Quæ ſit natura conuentionis, & reconuentionis: & nume. 2.*

5 *Reus non poteſt reconuenire actorem de cauſa præiudiciali: de qua alias: ideo iudex cognoſcere non poſſet, etiam utraque parte volente: ſecus ſi partibus uolentibus, alias poſſet. nu. 6.*

6 *Actor an poſsit reconueniri de cauſa criminali.*

8 *Actor reconuentus non poteſt reum per modum reconuentionis reconuenire.*

9 *Actor in cauſa reconuentionis priuilegio cauſæ poteſt recuſare iudicem: non priuilegio ꝙ eximat perſonam actoris ab illa iuriſdictione.*

10 *Accuſans criminaliter quod interim non poſsit reconueniri. & nu. 7.*

11 *Prædicta in cauſa conuentionis, & reconuentionis, habẽt locum tam in iudice ordinario, quã delegato.*

12 *Iudex ordinarius, licet recuſari non poſsit, petitur tamen quod alius ei aſſocietur.*

13 *In cauſis ſummarijs, locus eſt reconuentioni: licet eadem ſententia terminari non poſsint.*

14 *Quando agitur officio iudicis, habet etiam locum reconuentio.*

15 *Quid in cauſa appellationis.*

16 *Reus ſi conuenit actorem coram alio iudice, contra formã huius auth. & ſic delegatus, proceſſus eſt ipſo iure nullus.*

17 *Si coram iudice ordinario, proceſſus eſt aliquis, niſi opponatur.*

18 *Vtroque tamen caſu, ſiue proceſſus eſt nullus, ſiue quando opponitur exceptio, reus condemnatur in expenſis.*

conuentionis, ponit Bald. in l. ſi cũ dies. §. ſed ſi forte de arbi. & dicũt docto. in ca. ij. de mu. peti. ꝙ ſi impetrauit iudicem, cũ hac qualitate ꝙ cognoſcat ſummarie de plano: quod ego poſſum recõueniri eo modo. Vide gl. in cle. ſæpe de verb. ſig. & idẽ ſi aliquis impetrauerit iudicẽ appellatione remota: quia eo mõ põt reconueniri, vt eſt tex. in c. ij. de mutu. peti. ¶Quid ſi pœnatet, quem conueniſſe aliquẽ corã iudice et deſiſtat an lite, an locũ hẽat hæc auth. vide Cy. hic, in pen. q. & Ioan. An. in add. Spec. in tit. de reconuen. §. fin. in fin. cum cõcordantijs quas habes per Alex. ã. in l. iiij. in fi. prin. ff. qđ quiſque iur. & ibi vide. Sed dubitatio ẽ ſi per viã recõuẽtionis aliquis conueniri poſsit qui alias nõ poſsit: an poſsit ab omnibus conueniri an a cõuẽto viđ gloſſam in l. ij. §. ſed ſi agant. ff. de iud. tenet ꝙ ab oĩbus, per l. q nõ cogitur. e. ti. & ꝑ ſuã rationẽ, hanc op. ſequitur Inno. in c. fi. de fo. cõp. alia fuit opi. Guli. in dicto §. ſed ſi agãt. quã ſequitur Cy. Ia. Bu. & Dy. ꝙ ſolũ fiat reconuentio a cõuẽto ꝑ text. in §. reuerendiſsimi. alle. in gl. ꝑdicta. Pro eis bene facit in l. Fulcinius. ĩ §. ꝙ ſi aduerſus. ff. ex q. cau. in poſ. ea. Sed Ang. in d. §. ſed ſi agant tenet primã opi. gl. & Inn. ꝑ l. non diſtinguemus. §. ſi quis. et ibi expreſſe gl. de arb. niſi talis recõuẽtio fuerit corã arbitro. vt not. ibi gl. Non obſtat ſecũdũ eũ d. §. reuerẽdiſſimi. qa reſpõdeo vt dicit gl. ĩ d. §. ſed ſi agãt. Item noob. d. §. quod ſi aduerſus. qđ ibi tractatur đ cõſeruãdo iure cõi: ſed a. ſed ĩ caſu noſtro loquimur ĩ priuilegio cõceſſo cõtra ius cõe & in caſu d. §. ſed ſi agãt. iõ ꝑ abuſũ tale priuilegiũ ꝑditur in totũ. & ad hanc ſol. Vide Barto. in l. fi. ff. de conſti. princ. & adde qđ Iac. de Are. in d. §. ſed ſi agãt. dicebat ꝙ op. ꝑ Ia. Butr. faciebat: quia pœna nõ debet excedere delictũ. l. reſcriptũ. ff. de his qui vt indig. & facit l. loci corpus. §. competit. ff. ſi ſerui. vẽd. Sed ꝑ opi. gl. Inn. facit l. ij. §. illud. ff. qđ quiſq; iure. nec plus dicit. Adđ qđ cõtra opi. gl. et Inn. Ang. et ſic pro opi. Ia. Bu. & ſequaciũ, videtur qđ certe cõſiderãdus ſit tex. iuncta gl. ĩ ver. experitur. & ibi no. ĩ l. ſi quis. §. hæc pœna. ff. qđ quiſ. iuris. De quo no. gl. in d. §. illud. e. ti. & hic nõ bene video reſponſum: cogita. et hæc opi. Iac. Butr. eſt æquior & forte verior. Et ad materiã q̃ritur, ali quis ĩpetrauit iudicẽ, ſuper recõuentione: poſtea impetrationi renunciauit: vtrũ renunciatio talis ſufficiat ad faciendũ ceſſare reconuentionem coram codẽ iudice. Eſt tex. in l. iij. in prin. vbi ſufficiat impetraſſe, licet nõ vtatur. ff. ꝙ qſq; iuris. videtur facere ꝙ non poſsit reconueniri. Ad ꝙ probandum iuncto dicto tex. facit l. ſi quis poſthumos. §. j. & ꝙ ibi per Bar. ff. de lib. & poſthu. Raphael. in d. l. iij. tenet contrarium, ꝙ non poſsit recõueniri: & dicit nõ eſſe diſcedẽdũ a verbis loquẽtibus de reconuentione: ibi autẽ & cõuentio, non autẽ recõuẽtio, igitur &c. El dicit ꝙ non obſtat ille textus: quia loquitˀ in reſcripto iniquitatis, & iniuſtitiæ. & ſic in caſu ſpeciali, ratione cuius habet locũ recõuentio. Quæſtio autẽ noſtra loqtˀ in reſcripto iuſtitiæ. quæ ergo opi. ſit verior: ibi vide ꝑ doc. Et do. Floria. in d. l. iij. et latius et melius in l. arbitriũ. fa. ercíſ. videtur approbare primã opi. vt veriorem, maxime quãdo talis impetratio fuerit contra iuris formã facta: tunc ſi fuerit appoſita illa clauſula, quæ ſolet apponi: ſcilicet, nõ obſtãte, &c. Sed vbi ſit impetratio ſecundũ formã iuris, tunc ſit vera opi. Ray. ſecũdũ. Ang. in d. l. iij. & ipſum vide & vide gl. ĩ. d. c. iij. & Imo. hic, & do. Inn. in d. c. ex conqueſtione. de reſti. ſpo. & vide Bal. in l. iij. §. j. & quę notat do. Ant. in c. j. de reſcrip. in vj. in nouel. Itẽ ad materiam no. ſecũdũ Cy. in auth. habita. ꝙ ſi cõuenio ſcholarẽ corã rectore, ex neceſsitate: ego nõ poſſum ibi recõueniri. Quod ſeqtˀ do. Ioã. in c. j. ad fin. de mu. peti. Quid autem quando artifex conuenitur ſub ſuo maſſario per alium, qui nõ eſt de ſua forte. Et dixit do. Io. in d. c. j. ſecus eſſe: imo arguit etiam contra dictũ Cy. de quo ẽt vide Bal. in d. auth. habita. in xiiij. col. in ver. quæro. vbi hoc limita, niſi reconuentio fieret ex eodẽ negotio, ita ꝙ ventilatio ſit connexa, per l. j. de qui. re. ad eũd. iudicem eatur. quo caſu, dicit etiã ꝙ clericus poterit coram laico recõueniri. Et alle. ibi Bal. quia talis actor ſponte non elegit iudicem ſecularem: ſed non trahitur ex neceſsitate q̃ non eſt generalis. Et vide quod no. Bald. in l. cũ Papi. in fi. š. e. vtrum petitio in cauſa reconuentionis habeat vim exceptionis in principali, vide no. Bal. in l. viro. in fi. ff. ſol. ma. & ibi Pau. de ca.

19 *Clericus agens contra laicum, coram iudice laico, poteſt reconueniri.*

20 *Coram arbitris, non eſt locus reconuentioni.*

21 *Et an idem ſit in delegato, de conſenſu utriuſque partis.*

a ET conſequenter.[a] Iſta auth. ſumitur in corpore de executoribus: & de his qui conueniuntur & recõueniũtur. §. fi. coll. vij. Et diuiditur in tres partes. Nã primo ſicut per legem Codicis aufertur actori exceptio declinatoria iudicis ſi recõueniatur: ita ꝑ hãc auth. confertur actori priuilegium, ne poſsit corã alio iudice interim conueniri à reo. Scđo permittit reo, ab initio recuſare iudicem. Tertiò dicit quid iuris, qñ non vult recuſare, nec recõuenire corã eo. & iſtud ſit pro declaratiõe text. Secũda ibi: qui ſi diſplicceat. Tertia ibi: alioquin. Caſum in terminis pone per te: notabilia ſũt data. Pro declaratione huius materiæ, eſt videndum, quomodo habeat ſe iſta authen. ad iura antiqua. & doct. noſtri minus perfectè tradiderunt. † Sciendum eſt igitur, ꝙ quando cõuentio, & reconuentio fiunt ſuper eodem negotio, vel ſuper eadẽ rẽ, tũc omni iure eſt idẽ: quia coram eodẽ debet fieri: nec debet cauſa continẽtiæ diuidi: vt ff. ex quib. cau. ad eun. iud. ea. leg. j. ſupra de iudi. leg. nulli. † Quandoque conuentio, & reconuentio fit ſuꝑ diuerſis rebus, vel cauſis: & tũc aut actor conuenit reum coram iudice ipſius actoris in certa quantitate: & tunc idem omni iure: quia reus poterit reconuenire actorem coram eo iudice, de illa quãtitate vel maiori: non autem poteſt coram alio: vt l. ſi idem cũ eodem. §. quod ſi mutuæ. ff. de iu. om. iud. Quandoque actor conuenit reum coram iudice ipſius actoris, alias rei quẽ tñ reus põt aliquo priuilegio declinare: tunc idem eſt omni iure, quia apud eundẽ poteſt fieri reconuentio: vt l. ij. §. ſed et ſi agant. & l. qui non cogitur. ff. de iudi. Quandoque actor conuenit reũ corã iudice penitus nõ ſuo, ſed ipſius actoris: tũc de iure antiquo non permittebatur reconuentio ſed per legem Codicis, per legem, cum Papinianus. permittebatur reo reconuenire volenti: non autem imponebatur ei neceſsitas, nec prohibebatur ire ad alium iudicem. Hodie per iura Authenticorum imponitur ipſi reo neceſsitas vt coram eodem iudice reconueniat, ſi velit agere lite pendente vt hic vides. Secundo quæro, quæ eſt ratio iſtarum conſtitutionum. Reſpond. vna eſt ratio pro reo contra actorem quæ ponitur in leg. cum Papinianus. † vt actor contra reum reconuenientem non poſsit opponere exceptionem declinatoriam iudicij, quia ipſe actor eum in agendo eligit: ergo non debet dedignari habere eum iudicem contra ſe: vt manifeſte dicit tex. l. cũ Papi. Eſt ergo hoc cõtra actorẽ:[a] quia ipſe iudicẽ eligit. Vbi ergo ipſe actor nõ elegiſſet ſed de neceſsitate aliũ iudicem iuiſſet: tũc ceſſaret iſta opi. Idẽ ſi de volũtate vtriuſq; partis vt j. dicã. quã rationẽ no. bene, & põdera. ſolum enim actori tollit exceptionẽ, ꝙ nõ ſit competẽs iudex ipſius agẽtis: & vult ꝙ ipſius actoris perſona ipſum iudicẽ nõ dedignetur. Sed ſi natura cauſæ, ſuper qua recõuenitˀ, dedignaretur talẽ habere iudicẽ: hæc exceptio per tex. nõ tolleretˀ, vt j. dicã. Secũda ratio eſt cõtra reũ recõuenientem pro actore recõuento, videlicet ne reus poſsit trahere actorẽ ad alia iudicia: & ſic eũ perturbare, ne corã primo iudice agat, & litẽ proſequatˀ. Hãc rationem ponit tex. in l. ſi idẽ. §. ꝙ ſi mutuæ. ff. de iuriſ. om. iudi. & in corpore vnde ſumitˀ hæc auth. Iſtę ſunt rationes finales huius materiæ recõuẽtionis

4 & cõuẽtionis. Tertio eſt videndũ, † quę ſit natura cõuẽtionis, & recõuẽtionis. Ad hoc rñd. natura eius eſt, vt qui prior appellat, prior agat. Et ſic prius reſpondebitˀ libello actoris, q̃ libello rei in cauſa recõuẽtionis, & eodẽ modo lis prius cõteſtabitˀ. Et idẽ in quolibet actu ſimili cõprobatˀ: hoc eſt eodẽ tẽpore facto vno actu, ſtatim deuenitˀ ad aliũ. Item dictæ cauſę eadẽ ſen-

b tẽtia terminabũtˀ.[b] hoc eſt, primò vna ſentẽtia, & ſtatim alia: vt ff. quæ ſen. ſine app. re. l. j. §. fi. š. de cõp. l. neq;. š. rerũ amo. l. j. no. ff. de iud. l. qui prior. notatˀ etiã ĩ hac auth. tex. eſt extra, de mu. pe. c. j. de ord. cog. c. cũ dilectus. Huius ratio eſt, fauor rei, ne priꝰ cõdẽnetur actori, quã actor ſibi: vt l. neq;. š. de compẽ. & l. j. š. rerũ amo. Huic ergo fauori poſſet ipſe reus renũciare expreſſe, vel etiã tacitè. ꝙ apparet: quia ſi iſte ordo nõ fuerit obſeruatus, nõ eſt ſentẽtia nulla, ſed venit annullãda per appellationẽ: vt d. l. j. in fi. quę ſen. ſine ap. re. Nõ tamẽ poſſet reus facere quin priuilegiũ, ꝙ habet actor qui habet vt q prior appellat, prior agat: illud perderet in cauſa recõuentionis. per l. qui prior. ff. de iu. Poteſt enim reus præiudicare priuilegio ſuo, nõ priuilegio partis aduerſæ, vt j. videbitis. His premiſsis pro fundamẽto, & ſubſtãtia totius materiæ veniamus ad quæſtiones, quę tãguntˀ

5 hic per gl. & doct. Primò † quæro,[c] vtrũ

c reus poſsit reconuenire actorem de cauſa præiudiciali: de qua aliàs idẽ iudex cognoſcere nõ poſſet. vt l. ij. in fi. š. de pœ. iu. Gl. dicit ꝙ ſic: vt š. de iud. l. quoties. Vide gl. ſuper ver. eũdem. Inn. Hoſti. & Ber. & alij Mod. extra, de mu. pet. c. j. tenẽt contrariũ. Idem Spec. in tit. de cõuen. & recõ. & dicũt ꝙ recõuentio nunquã poteſt fieri in cauſa, de qua alias iudex cognoſcere non poteſt. Et ſic conuẽtus coram iudice laico de cauſa pecuniaria, nõ poſſet reconuenire actorem in cauſa ſpirituali. Allegat extra, qui fi. ſint legi. c. lator. de ordi. cogni. c. tuam. cum ſimi. Ad l. quoties. reſpõ. Spec. ꝙ iudex incidenter cognoſcit: nõ autẽ de hoc pronunciat. Pro gl. noſtra videtur caſus. ff. de iuriſd. om. iud. l. ſi idem. §. quod ſi mutuæ. vbi poteſt recõueniri actor in maiori ſumma, quàm aliàs ſit iudicis iuriſdictio. Item videtur pro hoc text. in cor. vnde hæc ſumitur: quia ibi lex eum competẽtem facit iudicem, in vtraq; cauſa. Quid dicemus? Reſpõdeo. Quandoq; reus recõuenit actorẽ ſuper eodem, de quo iudex nõ poterat alias cognoſcere, niſi partibus volẽtibus prorogare iuriſdictionem: tũc recõuentio poteſt fieri: vt d. §. quod ſi mutuæ. & l. ij. ſed & ſi agãt. de iud. Ratio, qa per electionem actor ſibi præiudicat: debet igitur pati eum eſſe iudicẽ cõtra ſe, vt dicit tex. in lege Codicis. Sed hoc caſu pa

6 ti poteſt: ergo, &c. † Si verò recõuenitur actor ſuper re, vel cauſa, de qua iudex non poſſet cognoſcere, etiam vtraq; parte volente tũc nõ eſt locus recõuentioni. Et ita loquitur opi. Canoniſtarum, quæ eſt vera. Nam tũc ceſſat ratio cõuẽtionis, & reconuẽtionis. Vult enim lex, ꝙ actor patiatur ipſum eſſe iudicẽ cõtra ſe. Sed hic licet actor patiatur, non patitur natura cauſæ: & ſic ceſſat ratio poſita in l. cùm Papinianus. & š. dixi. & per hoc in quęſtione propoſita, de cauſa præiudiciali, ſtatim nõ poterit fieri reconuentio coram iudice pedaneo: quia priuilegium cauſæ eſt, vt cognoſcatur à maioribus iudicibus: nõ priuilegiũ perſonę. tex. videtur in l. nõ diſtinguemus. §. de liberali. ff. de arb. Non obſt. tex. in corpore vnde ſumitur iſta authen. vbi facit eum iudicẽ vtriuſq; cauſę. ꝙ intelligo, ſcilicet remouendo exceptionem, ꝙ nõ ſit iudex actoris. Secus ſi natura cauſę nõ patiatur ſecũdum ꝙ dicit l. cùm Papi. nõ enim eſt veriſimile quod ex illo verbo Princeps voluiſſet, ꝙ propter naturã recõuẽtionis iudices cognoſcerent de cauſis maximis. hæc enim eſſet res magni ꝑiudicij. Poſſent enim partes inuicẽ cõponere, & habere ſuper cauſa ſtatus, vel monachatus, vel matrimonij, vnũ iudicẽ minimum, qui ſentẽtiaret ſecũdũ eorum volũtatem. ꝙ eſſet abſurdum: vt d. §. de liberali. Præterea, natura conuẽtionis. & reconuentionis eſt, vt ſimul tractentur, & eodem tempore finiantur. Si intelligeres de actione præiudiciali, per quam impediretur exercitiũ aliarũ actionũ interim, vt in quæſtione ſeruitutis, & libertatis, vt l. ordinata. ff. de lib. cau. nõ poſſet habere locũ recõuẽtio: qa ſimul tractari nõ poſſunt.

a ¶Contra actorem. No. an reus habeat neceſſe recõuenire actorem corã eodem iudice. Et vide Bal. in l. cum Papi. in ij. col. Aliqui habent in l. nemo. š. eo. & limita per Bar. in proxi. col. & quod dixi in fine dictæ col. tenet tamen proceſſus in ordinario, ſi non apponatur. nota iſta ĩ. eo. in vlt. col.

b ¶Terminabuntur. Adde ꝙ dicit Bal. in l. viro. ſol. mat. ꝙ quando cauſa cõuentionis, & reconuentionis, ſemper vniuntur in caſu d. l. viro. ſecundũ intellectum Iac. de Are. & Bar. ibi, tunc reconuẽtio habet vim exceptionis: & eſt neceſſe ſimul pronunciari ſuper vtraq;. ſecus ſi non vniuntˀ, ſed ſunt ſeparatæ ita ꝙ ex vna non inducatur exceptio in alia: nã tunc ſecundum eũ non eſt neceſſe, ꝙ vna ſententia dirimatur. De quo per Imo. in l. j. in fi. quæ ſen. ſine ap. reſcin. Et adde, ꝙ licet debitum tuũ ſit liquidum, non tamen procedetˀ incõtinenti: ad exactionẽ, ſi reconuenio te: ſed debet expectari finis vtriuſq; cauſæ, per ſententiã. qđ eſt verum, ſi de facili, & cito reconuẽtio poteſt liqdari: alias ſecus, ſecundũ Bald. no. in l. neq;. š. de cõpẽ. & tenet Inn. in c. ij. de ord. cog. in glo. vicisſim. Ad quod etiã vide quod not. Bal. ĩ. l. fi. j. qui. ad li. procla. non li. Adde ꝙ no. Bar. in l. naturaliter. §. nihil cõmune. in vlt. q. de acqr. poſ. & Bal. in l. cum Papi. in ij. col. š. eod.

✠ P. PAV. P.

c ¶Primo quęro. Circa iſtam materiã reconuentionis no. primo, ꝙ reconuentio non habet locum in cauſa quæ deſiderat celeritatem: vt per Roma. ſing. dcccxv. inci. reconuentio. Itẽ ꝙ reconuentio non habeat locum corã arbitris iuris, vide Spe. ti. de recuſat. §. effectus. ver. ſed nunquid corã iſtis. Ro. ſing. dcccxvij. incip. reconuentio. Item ſi per ſtatutum ſint deputati aliqui iudices qui habeãt recognoſcere de cauſis pauperũ agentiũ, an ſi pauperes agant in ipſos iudices poſſunt recõueniri, vide Bald. in c. j. in ij. col. de cõtrouer. feud. & ibi etiã ꝙ nullus iniuriatus agens de iniuria vel de furto vel de alio malo poteſt recõueniri coram alio non ſuo iudice. Nũquid autẽ coram paribus curiæ habeat locum reconuentio in materia feud. vide Bal. ĩ. c. j. in §. fi. in iij. col. de prohib. feud. alie. per fed. & ibi etiam ponit iudex ꝙ eſt reconuentio quædam prẹiudicialis & oſtẽtatiua, quædã ſecundaria & ſimplex vt ibi per eũ. Itẽ ꝙ reconuentio habeat locum corã iudice ꝓrogato, vel cui maior vl' ęqualis ſe ſubmiſit, & ꝙ non corã arbitro: & de actione diuerſitatis. & ꝓ limitatiõe eius ꝙ dicitur de arbitris, vide Iaſ. ĩ l. eſt receptũ. in gl. fin. ff. de iuriſd. om. iud. Itẽ an ſi prĩceps dediſſet iudicẽ alicui motu proprio, an tunc poſsit fieri reconuentio corã eo, vide Iaſ. per illũ text. ponderantẽ ꝙ non, in l. ſi quis iniquum. prope fi. ff. ꝙ quiſq; iur. Itẽ ꝙ cauſa reconuentionis eadẽ inſtantia terminari debeat, qua cauſa conuentionis & eiuſdem priuilegijs & prærogatiuis gaudeat, Vide Io. de Dama. cõſi. xciij. in vj. col. & ibi etiã per Bolog. in addit. in ij. col. ꝙ ſi clericus conueniat laicũ corã iudice ſeculari, poterit coram eodẽ ipſe clericus reconueniri, vide Are. in c. ſi clerici. in vij. col. extra, de iud. & ibi late Deciũ, in iiij. char. Itẽ qñ qs petit imponi perpetuũ ſilentiũ alicui ſuper aliqua re, ꝙ procedatˀ ſolum

Iſtius auth.rō melius j. declarabitur. Se
7 cundò quæro.†vtrū poſsit actor recōue
a niri de cauſa criminali[a]. Dicit gl. ꝙ ſic,ea
dem ratione,qua ś.dixi de p̄iudiciali. vi
de gl.ſuper ver.eūdē. Pro declaratione i
ſtius q.eſt videndū, qa aut actor accuſa
uit criminaliter: & tunc an reus poſsit i
pſum reaccuſare:eſt materia l. is qui reus.
de pu.iudi.& j.qui accu.nō poſ.l.negāda.
Ad vnū tamē aduerte:quia tota illa mate
ria loquitur,qn̄ quis accuſatorē reaccuſa
ret coram iudice ſunt:ſed ſi per modū re
cōuentionis vellet accuſatorē ſuū accuſa
re corā iudice nō ſuo,hoc nō poſſet. Ra
tio,qa actor illū iudicē nō elegit,nec ſpō
te iuit ad eū,imò quadā neceſsitate, ſcili
cet propter maleficiū,vel iniuriā ſibi fa
ctā:vt l.ij.§.ſed & ſi agant.ff.de iud. Vn
de non eſt cōueniēs vt malignitas aduer
ſarij mei,ꝓpter quā cogor eū accuſare,fa
ciat vt ego poſsim recuſari corā iudice nō
competēti:vt d.§.ſed & ſi agant. Quæ rō
ceſſat in eo q agit cōtra aliquē ex aliquo
contractu celebrato ab ipſo agēte, vel i
pſius facto:ſic eo caſu quo accuſat, ceſſat
ratio l.cū Papi.quia ipſe accuſator iudicē
nō elegit ſponte. Si verò agat actiōe ciui
li deſcēdēte ex aliquo maleficio,vel facto
conuenti,abſque ſciētia vel cōſenſu accu
ſatoris:tunc idē eadē rōne:vt d.§.ſed & ſi
agāt. Quæ dicta ſunt tā in ciuili,quā ī cri
minali,ītelligo qn̄ actor conueniret, reū
corā iudice ordinario. Si enim cōtra eū iu
dicē delegatū impetraret:tūc crederem ꝙ
poſſet fieri recōuētio, ꝑ hāc auth.& ī cor.
vnde ſumit̃.& quia ſubeſt rō,quia ipſe eū
elegit:& ceſſat rō impedimēti,de qua lo
quitur §.ſed ſi agāt. Si verò agit actor a
ctione ciuili deſcēdēte ex ſuo facto, vel
cōtractu:tūc ſi reus vult eū recōuenire ci
uiliter:ſiue actio deſcendat ex crimine,ſi
ue nō:pōt indiſtincte,per iſtas leges. Sed
ſi ꝑ modū recōuentiōis velit eū criminali
ter accuſare,tūc ſi iudex ille, corā quo fit
cōuētio,aliàs đ illa cā criminali cognoſce
re nō poſſet,non fiat recōuētio: quia hoc
eſt priuilegiū cauſæ nō ꝑſonæ. Et hoc nō
poſſet fieri etiā vtraque parte volente:vt
l.non diſtinguemus.§.Iulianus.ff.de arbi.
Sed ſi iudex poſsit cognoſcere de illa cā
criminali:tūc vr̃ ꝙ poſſet fieri recōuētio:
ſicut poſſet fieri prorogatio, per l.j.ś.vbi
de cri.agi opor. Hoc ēt videt̃ tenere Inn.
tamē in hoc eſt aduertēdū. Nā cauſa cri
minalis habet iſtud priuilegiū,vt ea pēdē
te ſupꝑſedeatur in qualibet ciuili:vt l.fi.ś.đ
ordi.cogn. Modo ſi quidē ille,qui reaccu
ſat ꝑ modū recōuentiōis,vult vti hoc pri
uilegio,ꝙ interim ſuꝑ ciuili prīo ꝓpoſita
ſupꝑſedeat̃,non poſſet cōuenire:quia hoc
nō patit̃ natura cōuentionis,& recōuen
tiōis,q̄ eſt vt ſimul ꝓcedatur,& ſimul ter
minetur. Et quia ꝑ hoc p̄iudicaret actori
cuius eſt priuilegiū:vt quia prior appella
uit,primo agat. Hoc tamē caſu nō puto
reū cōuētū impediri,quin actorē accuſet
corā iudice cōpetēte alio:nec impediret̃
per exceptionē,q̄ introducit̃ ꝑ auth. hāc.
Nā hæc auth. aufert reo ſuos iudices iō,
quia dat ſibi aliū,ſ.hūc in caſu recōuētio
nis. Eo ergo caſu,quo nō pōt recōuenire,
vel nō poteſt ſine priuilegio, & præiudi
cio ſu iuris,vel ſuæ cauſæ:tunc nō aufert
iſta auth.iudices ſuos:vt hic manifeſte col
ligitur ex tex.& in corpore qvult ꝙ reus
tunc debeat ſupꝑſedere:nec agat corā alio
quin ei liceat agere corā eodē:alias ſecus,
vt ꝓbat̃ ff.cum qui app.in prouinc.debe.
b defen.l.pe.& j.dicā. Querit gloſ.[b] quid
8 †ſi actor recōuentus velit reū ꝑ modū re
cōuentionis recōuenire? Glo.dicit quod
non poteſt: vt in ea habes. Idem tenent
6 oēs Legiſtæ & Canoni. Quæro, vtrū†
liceat actori in cā reconuētionis recuſare
iudicē,corā quo reconuenitur? Quidā di
cunt ꝙ ſic. Et ita intelligūt iſtā auth. gl. no
ſtri:ſed oēs doc.dicunt cōtrariū:quia poſt
quā actor ſemel elegit eū,nō poteſt eū re
cuſare:vt in l.cū Papi.& in auth. offerat̃.
ś.de lit.cōte. Quā ītellige,ꝙ actor nō pōt
eū recuſare priuilegio aliquo, qđ eximat
ꝑſonā actoris ab illa iuriſdictione:ſed pri
uilegio cauſæ bene pōt recuſare recōuē
tionem. Verbi gratia:Ille,qui agit de ſpo
c liatiōe[c],& petit reſtitutionē,ſi recōuenia
tur,pōt oppōere,ꝙ nō pōt recōueniri do
nec reſtituat̃:vt l.ſi quis ad ſe fūdum.j.ad
l.Iul.de vi.& extra,de ord.cog.ca.cū dile
ctus.& c. ſuper ſpolatione. Idem in cau
10 ſa depoſiti leg.j.ſupra depoſitio. Idem in
cauſa criminali:†quia accuſans criminali
ter non poteſt interim reconueniri ś.vt l.fin.de ord. cog. In i
ſtis priuilegijs cauſæ excluditur recōuētio. Procedo vlterius
11 ſcđm ordinē gl. Quæro,†vtrum iſta auth.habeat locū[d] in iu
d dice ordinario,& delegato? Et dicūt quidā,ꝙ ſolū loquitur i
delegato:quia hic loquit̃ de recuſatiōe:& ordinarius recuſa
ri non pōt. Sed oēs gl.& doc.dicunt ꝙ habet locū tā in iudi
ce ordinario,quā in delegato:& licet iudex ordinarius recuſa
ri non poſsit,petitur tñ ꝙ alius ei aſſocietur:vt in auth.ſi verò
contigerit.ś.de iudi. Quærit gl.qūo iſtæ cauſæ tractabūtur
ſimul,& eadē ſententia terminabuntur. Dic vt dixi ſupra cir
12 ca prin.& j.declarabo clarius. Sed iuxta hoc quæro,† qn̄ de
e bet fieri iſta recōuētio. In hoc ſunt opi.[e] in gl. Quidā doc.di
cūt ꝙ ab initio incōtinēti,vt innuit tex.in iſta auth. et in cor
pore vnde ſumit̃. Alij dicūt,ꝙ pōt recōueniri quādocunque
vſq; ad ſentētiā,vt dicimus in denunciatiōe,q̄ fit vēditori. Et
iſtud vltimū tenet Bar.de mu.petit.c.j.& dicit ꝙ eſt caſus ex
tra,de reſcri.in c.diſpendia.li.vj. Idē videt̃ tenere Inn. Ho. au
tē videt̃ tenere contrariū. Dicerē ſic: Ratio recōuētiōis, q̄ fa
cit ꝓ reo contra actorē,eſt:quia actor illū elegit iudicē in agē
f do,hēat illū in defendēdo.dicit tex. Sed iſta rō habet locum[f]
qn̄cunq; pendente iudicio:ergo qn̄cūque pēdēte iudicio poſ
ſum ipſum recōuenire. Sed huic obſtat natura cōuentionis,&
recōuentionis,q̄ eſt vt ſupra dixi,vt ſimul tractetur, et eadē
ſentētia terminet̃. Qūo ergo poſſunt ſimul tractari,& termi
nari:cū lis prima iā ſit ꝓpe finē & iſta īcipit? Rn̄deo vt ſupra
dixi,ſ.ꝙ iſtud qđ ſimul tractatur,eſt in fauorē rei cōuenīetis.
Aut igit̃ vult reus recōuenire cū ſuo,priuilegio,vt ſimul tra
ctētur,& ſimul terminētur:& hoc nō pōt niſi ab initio:vt hac
auth.& ī corpore vnde ſumit̃. Sed ſi eū vult recōuenire,et nō
vti priuilegio:tūc poterit,nec eſt quid repugnet. Diceret̃ tñ
fortè tunc magis cā conuētionis,quā recōuētiōis. Et ideo In.
in d.c.diſpēdia.dicit ꝙ qn̄cūque pendēte iudicio primo, agit̃
cōtra actorē per modū cōuentionis et recōuētionis:& tūc di
catur cōuētio ſimplex,qn̄ omittit̃ natura recōuētiōis,q̄ eſt vt
ſimul terminētur. Sed ꝓ tāto ego appello iſtā recōuētionē,qa
alias iſte non eēt cōpetens iudex,niſi ꝓpter recōuentionem.
13 Iuxta hoc quæro,†nūquid in cauſis ſummarijs[g] ſit locus re
g cōuentioni. Tex.vr̃ ꝙ ſic,in l.ſed hæ.§.nō ſolū.ff. de ꝓcu.vbi
dr̃,ꝙ etiā in cauſa dāni infecti,habet locū reconuētio. Et con
ſtat,ꝙ cā dāni infecti ſit ſummaria:vt l.j.ff.de dam.infec. Inn.
contra.& idē tenet Pet. & alie.l.j.ſupra , vbi cau.ſta. Præte
rea eſt

ſuper reconuētione, vide Are.in c.in p̄ſentia.in iij.co.de ꝓba.& ibi etiam Fel. in ij.co. Item vidđ in materia reconuētionis late Maria.Soci. in ti.de mut.peti.vbi corā quo, & īter quos, & de quibus cauſis locum habeat & multa alia. Itē an procedat reconuentio corā arbitro vel arbitratore,& quo modo,vide Barba. conſi.iij.vol.iiij.ī vlti.char.

a ¶ Criminali. Et hic per Bald.duo verba quæ indiſtincte tenenet.& Bald.in l.j. in princ.qui accu.ꝑ Bar.Imo.& in l.is qui reus.ff.de publi. iud.

b ¶ Quærit gl. Nota ꝙ actor conuentus non poteſt recōueniri:ſed quid ſi actor ī petrauit iudicem delegatū ſuper fundo, reus recōuenit ipſū ſuper domo: quo caſu vult etiam actor corā eodē iudice recōuenire ſuꝑ vinea. an audiatur? Et tex. videtur ꝙ nō.& ibi ita tenet Gul. in l.j. ff.quod quiſq;.iur. & Spec.in ti.de rep. §.fin.ver. nunquid poſsim. & qđ not. Imol.in authē.habita. Et hoc modo videtur mihi ꝙ ſit intelligendus tex.ī d. l.fi.& no.glo.hic, & expreſſe Spec.in tit. de reconuen.§.nunc dicamus.ver.fi.

c ¶ Spoliatione. In interdicto ſpoliatorio, & in cauſa depoſiti, non habet locū recōuentio:contrariū videtur no.Bar.in l.naturaliter.§.nihil cōne.in penult.q.ff. de acqui.poſ.iuncto eo quod dicit tex.ī l.j. vltra mediū. j.quo. bo.& in l.ij.§.fi.ś.vbi in rē acti. Adđ ꝙ primā opi.tenet Sp. in titu.de reconuen. §.nunc videamus.ī prin.

d ¶ Habeat locū. An iſta auth.hēat locū ī ordinario,& in delegato:licet Bald.in l. cum Papianus.in ij. col.aliqui habent in l.nemo.ś.eo.in verſicu. quæro vtrū ꝑ ius antiquū videtur velle ꝙ ſolum hēat locum in delegato. Adde tamen quod ſi talis delegatus fuiſſet datus de non cōſenſu,nō locū habet iſta auth. ſecundum Bar.hic,ad fin.

e ¶ Sunt opi. Et cum opin. Ho.cōtra Barto.& Inno.tenet gl. Ioan.And.in cle.ſæpe.de verbo.ſigni.ī ver.exordio. ſecundum Io.And.in addit.Spe.in tit. de reconuen.verſi.quando fit recōuentio.nō habet locum priuilegium prorogationis iuriſdictionis, cōtra Bart.hic:ſed do.Anto.& Imol.in c.j.de mu.petit. tenent opin.Bar.hic:licet Io. Calde.teneat opin. Ioan.Andr.& vide Bal.hic,in v.col.

f ¶ Habet locū. Sed quid ſi reus confitetur delictum,an poſſit reconuenire actorem: vide Bal.in l.j. in fi.C.qui ad li.ꝓcla.non lic.

g ¶ Summarijs. Sed ꝙ non ſit locus recōuētioni,tenet Bald.in l.j.ś.vbi cau.ſta.vbi idem dicit, quando vna cauſa eſſet præparatoria alterius, quod nota. Adđ gl. in cle.ſæpe de verb. ſig.& plene per do. Ant.& Inno.in c.j. de mu.peti.& Bald. in l.naturaliter.§.nihil commune.in pe. q.de acqui.poſ.& ibi per Imo.& quod not.Bal.in l.ſi ſine. j.ad Trebel.

☞ Pro concordia aduerte:in reconuentione debet procedi ſecundū formam cōuentionis,& vna ſentētia terminari,quando agitur petitorio,& reconuenitur poſſeſſorio,vel econtra pro eadem re:intellige in illis caſibus vbi in poſſeſſorijs requiritur lit.conte.habetur per Bar.in l.naturaliter.§.nihil cōmune.ff.de acq.poſ. Cōtrariū tamen alle.in auth.& conſequenter.iuncto eo,ꝙ voluit ipſe Bar.in l. j.C.quo.bono.& ī.l.fi.C.vbi in rē act.vbi voluit ꝙ oīa iudicia poſſeſſoria ſint ſūmaria. & ī extraua. ad reprimendum.in verbo, ſummarie. Tu dic,Bar. non negat in dictis ſuis, in hac auth. ſi bene videat̃,tenet affirmatiuam tā in j.col.ver. ſciēdum eſt igit̃.quā in pe.col.verſ.iuxta hoc quæro. Et ſic nō meretur argui de cōtrarietate.

rea eſt ratio : quia cauſa reconuētionis de
beat ſimul tractari & terminari. Sed ſi v
na eſſet ordinaria,alia ſummaria,hoc fieri
non poſſet. ego dico ꝙ in ſummarijs ha
bet locū recōuētio. Quid enim ſi recōue
niat̃ alia ſummaria? Certè nō eſt dubiū,ſi
cut dicemus de cōuento ſuper ſpoliatiōe,
qui poteſt cōueniri ſuper alia ſpoliatione
vt dixi in l.ſi qs ad ſe fundū.j.ad l.Iuli. de
vi. Præterea,tūc nō eſt impedimētū natu
ræ reconuētionis :qa vtraq; poteſt ſimul
tractari, & terminari. Sed ſi cauſa recōuē
tiōis eſſet ordinaria , & prima ſummaria:
tūc idē dico ꝙ habet locū reconuentio, ſi
reus vult illud priuilegiū remittere : nec
curat ꝙ eadē ſentētia terminet̃, vt ś. ꝓxi.
dixi.probat̃ in d.legibus , quæ dicūt ꝙ in
cauſa dāni infecti,locus eſt recōuentioni.
14 †Quæro,nūqd qn̄ agit̃ officio iudicis,
ſit locus recōuētioni. Text.eſt ꝙ ſic,in l.j.
15 in fi.ff.de var.& extraor.cog. †Quæro,
a nunqd in cauſa appellationis[a] ſit locus re
cōuētioni? Spe.tractat iſtā q.& c.Cy. po
nit eā in l.ꝑ hanc.j.de tēp.app. Breuiter o
miſsis verbis eorū,veritas eſt iſta: ꝙ quā
do ille, q appellauit,appellat de neceſsita
te ꝓpter iniuriā , quā arbitrat̃ ſibi factā à
iudice:& ſic ipſe ſua ſpōte iudicē non ele
git:nō poteſt corā iudice appellationis re
conueniri:ſed debet in ꝓuincia ſua apud
ſuū ordinariū iudicē cōueniri,vt ff. eū qui
ap.in ꝓuin. defen.d.l.j. & l.ij.§. ei quoq;.
ff.de iu. Ex quo patet,ꝙ iſta auth.ſolū im
pedit reū agere corā alio iudice, qn̄ dat ſi
bi iudicē in cauſa reconuētionis:aliàs ceſ
16 ſat iſta exceptio. †Quæro,qd ſi reus cō
uenit actorē corā alio iudice,cōtra formā
huius auth. Reſpōdeo, ſi quidē corā iudi
ce delegato,proceſſus eſt ipſo iure nullus.
17 †Si corā iudice ordinario proceſſus eſt a
liqs,niſi opponat̃:vt d.c. diſpendia.de re
18 ſcri.li.vj. † Vtrobiq; tamē ſiue proceſſus
eſt nullus,ſiue quādo opponit̃ exceptio,
reus vocās actorē corā alio iudice condē
nat̃ in expēſis:vt d.c.diſpēdia.& qa teme
re eū vocauit,& c.l.eū qui temere.ff.de iu.
19 †Quæro,vtrū clericus agēs[b] cōtra laicū
b corā iudice laico poſsit recōueniri. Gl. in
c.at ſi clerici.extra,de iu.tenet ꝙ ſic. Qui
dā doct.iuris ciuilis,vt Pet.& Iac. Bu.te
nēt ꝙ nō:quia hoc nō poteſt fieri ꝑ modū
prorogationis in c.ſi diligēti.extra, de fo.
cōpe.& ś.de epiſ.& cleri.auth.ſtatuimus.
Breuiter puto contrariū, ſcilicet ꝙ poſsit
recōueniri. Nec ob.ꝙ nō poteſt fieri pro
rogatio:qa fateor,ſ.ab homine:ſed à lege
hoc fit,vt oē priuilegiū, ꝑ ꝙ ꝑſona ſubdu
cit̃,iuriſdictionē tollat in cā recōuētiōis:
vt l.cū Papi.& in corpore vnde ſumit̃ hęc
auth. Nec obſ.ſi dicas,ille eſt fauor totius
cleri:qa fateor,eodē modo priuilegiū, ne
legati cōueniant̃,eſt fauore,publicæ vtili
tatis:& tamē ceſſat in cauſa reconuentio
20 nis:vt d.§.ſed & ſi agāt. †Quæro, vtrū
c corā arbitris[c] ſit locus recōuētioni. Text.
eſt ꝙ non,extra de arb.c.cū dilectus. qđ
eſt verū:quia tunc ceſſat ratio l.cū Papin.
Nō enim actor illum arbitrum elegit ma
gis quàm reus,imo vterq; ſimul. Et ideo
21 †puto, quòd ſi aliquis eſſet delegatus de
conſenſu vtriuſq; partis, coram illo dele
gato non eſſet locus reconuentioni eadē
ratione,qua de arbitro ś.dixi.

1 ☞ *Ante litem conteſtatam poteſt in aliquibus caſibus appellari,& qui ſint iſti caſus.& nu.2.*

3 *Recuſatio iudicis poteſt fieri quandoque poteſt litem conteſtatam,ſi noua cauſa ſuperuenit.*

4 *Nemo niſi princeps, poteſt committere cauſam remota appellatione à diffinitiua,ſed bene ab interlocutoria.*

5 *Appellatio & recuſatio iudicis,quando ſimul ponuntur: hinc appellatione remota ante litem conteſtatam etiā recuſatio remoueri uidetur.*

6 *Si in literis delegationis remoueatur ſolum appellatio, non intelligatur remota recuſatio.*

CVm ſolitum. Iſta eſt ſin
gl̄aris lex,
nec ſcio eē eā alibi. Breuiter dicit:
1 †Qn̄ duo vocabula[d] veniūt ad determi
d nationē eiuſdē verbi,debent intelligi vt
vniformiter operent̃.h.d. Primò Impa
tor repetit illud, ſuꝑ quo dubitat̃. Scđo
quorūdā ponit opi. Tertiò dat conſiliū.
Scđa ibi qdā putabāt. Tertia ibi:caueāt.
No.ꝙ dixi in ſummario. Idē habes in l.
in teſtō.ś.de teſta.mil.& de impub.& ali.
ſub.l.hæreditatē.& l.quāuis.de vulga.&
pu.l.iā hoc iure. Dicit̃ hic,caueat itaque.
Quæro, qua diſtinctione debēt vti iudi
ces? Gl.dicit,ꝙ debet verbū appellatio
nis accōmodari poſt ſnīam:& verbū re
futatiōis,ſeu recuſationis an̄ lit.cōte. Vi
de gl.ſuꝑ ver.ſine certa. Vult ergo gl.ad
hoc vt iſta clauſula aliqd operet̃,ꝙ oppo
nat̃ eo tēpore,quo inducat aliqd contra
ius cōmune: ſed de iure cōmuni poſt ſen
tentiā poteſt appellari:ergo poſt ſentētiā
remoueat̃ appellatio ante lit.cōte. poteſt

a ¶ Appellatiōis. Sed quid ſi appelletur in cauſa conuentionis primæ:an poſsit iudex ꝓcedere in cauſa reconuentionis: Dic ſecundū Inn. ꝙ ſic:in ca. cum nobis. de elect. & vtrū in cauſa appellationis habet locum recōuētio, Cy. videtur tenere ꝙ in d.l.ꝑ hāc. in vj.q. Idē Inn.in c. j.de mu.pe. Pro hoc tex.in l. ad cognitionē.ff.ex quib.cau.in poſ.ea. Sed Spe.in ti. de conuē.& recō. §. nunc dicamus. Sed nūquid corā iudice reſtringit hoc dictū in appellatiōe ab interlocutoria:ſecus in appellatione a diffinitiua. Sed tamē nō reſpondet ad text.in l.ij.§.legatis. verſ.ei quoq;.ff. de iud.qui ꝓbat indiſtincte opi.primā. Sed Ang. in d.§.legatis. dat aliā limitationem ad hoc,& veram:nā debet, ſecūdū eū,limitari niſi appellatio exercet̃ in domicilio appellatiōis: qa tūc ceſſat rō d.§.legatis. ꝙ no.vide Bal.in d. l.per hāc in vl.co.& vide gl.ī l.ſed ſi reſtituat̃.ff. de iu.& Bal. in l.& ſine.ś.ad Tre.

b ¶ Clericus agēs. Et hęc eſt communis ꝙ clericis poſsit reconueniri: & tenet etiā gl.in c.j.de mu. peti. Sed aliqui, quos ſequtur do.Anto.in d.c. tenent contrariū: & cū cōmuni ibi trāſit do.Io. facit etiam ꝙ ſingula.no.Imo in l. ſi eum hominē.de fideiuſ.vbi inſtātia tranſit in clericū:etiā corā ſeculari: vno tamē caſu poſſet clericū cōueniri indiſtincte,quoties reconuētio fieret ex eodē negotio,& vētilatio eſſet cōnexa:ſecundū Bal.in auth.habita.in xiiij, col.in ver.quærit̃. Alij ibi inducūt ar.cōtra opi.Bar.ſic: Recōuētio procedit virtute conuētionis:fundat̃ enim ſuper electione facta a iudice, vt patet in c.cuius in agēdo.ſed prorogatio nō poteſt fieri de ſpecie ad ſpeciē penitus diuerſam,ſicut eſt iuriſdictio clerici,& laici:vt patet xcvj.diſt.& l.ij.§.j.ff.de iud.ergo talis recōuetio fieri non poteſt. Confirmat̃ iſta ratio ab ipſis: & ꝙ non poſſet fieri expreſſe,nō poteſt fieri tacite:vt l.nō intelligit̃.§.ſi.ff. de iure fiſci. Sed aliquis clericus nō poteſt expreſſe prorogare iuriſdictionē in laicū:ergo nec tacite. Sed huic rationi reſpōdet Io.Cal.& alij, ꝙ iſta ratio non cōcludit:quia ſequeret̃ ex iſta ratione vltima,ꝙ ſicut clericus nō poteſt expreſſe cōſentire in iudicē eccleſiaſticum nō ſuū:vt c.ſignificaſti.de for..cōpe. ita nō poſsit reconueniri corā non eccleſiaſtico. Hoc arg. eſt contra c.j.& ij. & ibi no.de mu.pe. Sed ab hac impugnatione defendit do. Ant. dictā ſuam opi.dicens quod illa prorogatio fit ſecundum naturam iuris: & tūc aliquid permittitur fieri tacite,& in conſequentiam,quod non permittitur fieri expreſſe:vt patet in d.c.dilecti.de fo.comp. Vnde dicit Bal.no.in l.nulli.C. de iud.quod in conuentione cognoſcit iudex in incipenti ad cauſam principalem,& contra naturam ipſius.nec principaliter,& expreſſe,nec tacite,ſed in conſequentiam poteſt iuriſdictio in alterum prorogari:vt patet in c. tuā.de ord.cog.& in c.lator.qui filij ſint legiti. Hoc autem eſt contra materiam iuriſdictionis eccleſiaſticæ, quod clericus ſubſit ſeculari iudici, vel quod iudex ſecularis habeat talē iuriſdictionē:maxime per rationē,quæ redditur xcvj.diſt. in c. deniq;.ergo nec tacite in conſequentiam pōt iſta iuriſdictio ꝓrogari. Tūc autem contra iſtā rationē, quæ eſt difficillis,dicas quod aſſumptū eſt falſum: quia licet ſubiectū, in quo eſt iuriſdict.verbi gratia: clericus nil prorſus pertinet ad iuriſdictionem, ſeu iudicem temporalem:cū tamen ipſe dicat̃ eſſe temporalis, & ſecundum naturā ſuā non eſt bonū ſimile de cauſa ſpirituali,in qua habilitas ratiōe perſonæ,non faceret actū proprie contra naturam facientis,ſicut inhabilitas materiæ,vt patet in l.is qui duos.in ſi.& qđ ibi Bar.ff.de lib.leg. & licet clericus non ſit de iuriſdictione iudicis ſecularis: tamē propter hoc ratione ſubiecti,nō debet dici quod prorogatio, quæ fit in iudicē ſecularem fit contra naturam iuriſdictiōis, ſed cōtra priuilegiū perſonæ, quæ nullo modo pertinet ad laicū. Sed per Bart.adducas nouam rationem : nam actor & reus ſunt perſonę cōnexæ: vnde qđ ſtatuit̃ in vno,maxime vbi ratio eſt expreſſa in lege,extenditur ad alterum.l.fi.C.de fru.& li.exp.& tex. in auth . de exec.§.j. cogit reum inuitum agere coram eodem iudice:ne propter diuerſitatē tribunalis lites implicēt̃, & nō poſsīt finiri : & hoc circunſcripto omni conſenſu actoris , in perſona ipſius , habet locum ratio prædicta : & cogitur in ius reſpondere : Cū ergo lex generaliter dicat,ꝙ agens tenet̃ reſpondere recōueniēti:ergo,&c. Adde quid iuris ſi clericus accuſat laicum cōrā iudice laico,& accuſatus ipſum clericum corā epō , ꝙ falſo fuit accuſatus per clericū:an epiſcopus poterit inhibere iudici ſeculari ne interim procedat. Vide Fed.de Sen.conſi.cxiij. Et quod clericus poterit recōueniri corā laico,videtur tenere Spe.in ti.de conuen.& recon.§.j.ver. ſed quid ſi laicus.

c ¶ Coram arbitris. Sed de iure ciuili habet locum reconuentio.l. non diſtinguemus.§.item ſi quis.in fi.iuncta gl.in l.ſi de meis.ff.de arb.& ſicut non habet locum reconuentio,ita nec exceptio reconuentionis. Secus coram iudice delegato:vt per Bal.in l.neq;.j.de compen.& in l.j.ś.de arbi. adde Bal.in l.ſi cum dies.§.quod ſi forte.ff.de arb.vbi quod ſicut non habet locum recōuentio,ita nec exceptio reconuentionis:alias compenſationis. Adde quod hæc apoſtilla eſt falſa:nec credo eā fuiſſe Alex.nam Bar.in l. non diſtinguemus.§.item ſi quis.idem tenet quod hic,& idem tenet Spec.in tit.de recon. §.in prin.reprobans opi.aliquorum tenentium quod coram arbitrio electo ad omnes controuerſias,ſit locus reconuentioni.

d ☞ P. PAV. P. ¶ Duo vocabula. Vide Iaſ.in l.contra maiores.poſt princi.ff.de inoffi.teſtamen.

✠ P. PAV. P.
a ¶ Quid ſi in literis. Not. quod imo remota appellatione nõ intelligitur remota nullitas, quia ſũt diuerſæ. Vide Comen. cõſi. xvij. et an remota appellatiõe & contradict. dicat̃ ſublata nullitas, vide Comen. cõſi. lx. incip. in Chriſti nomine. vbi etiam ponit an intelligatur remota reductio ĩ laudo: & ꝙ etiam ſi remouetur appellatio nihilominus querelę ſupplicatio poſsit dici de nullitate, viđ Practic. Pap. in forma exc. ſentẽtiæ diſſi. in iij. col. Item ꝙ remota appellatiõe. nõ cenſetur remota appellatio rõne euidentiſsimę iniquitatis & ꝙ nõ videat̃ remota nullitas, vide Abb. conſi. lv. in ij. partem, in ij. co. Itẽ quod remota appel. nõ cẽſetur remota querela vel ſupplicatio, vide Barb. in c. j. de offi. deleg. ĩ iij. co. Iaſ. in auth. q̃ ſupplicatio de pci. ĩper. offer. Item remota appel. vel querela, non cẽſetur remota nullitas. & q̃dam alia vide p Are. con ſi. lxxv. in pen. col. & in c. dilecto. in ix. quæſt. de appel. Itẽ an ſtatutum remouẽs appel. in aliqua cã, an cenſeatur ſolũ a diffinitiua non ab interlocutoria vel grauamine viđ pau. ꝙ ſic, in c. paſtoralis. in prin. in vj. quæſt. de appe. Itẽ an remota appellatione dicatur remota q̃rela apud eundem iudicẽ vide Alex. in l. ſi. colum. xj. ſ. de edicto diui Adria. tol. poſt Paul. de Caſt. ibi.
b ¶ Futuri temporis. Quando tractus futuri tẽporis ſpectet ad iudicem, vide nota per Bar. & doc. ĩ l. vbi autem. §. qui fortem. ff. de ver. obl. Quid in fructibus futuris, vide Baldũ in l. j. ſi ſer. nup mu.
✠ P. PAV. P.
c ¶ Quanquam. vide quæ habes ad Bart. in l. j. in finem. ff. de legat. ij. & in l. proinde. ff. ad legem Aquil.
✠ Pro ſaluatione Bar. in hac l. ij. et in quo videatur inuolutus vitio contradictionis, vide concordiã, quam poſui in l. j. ff. de eden.
d ¶ Sententia incerta. Quando valeat ſententia, & libellus incertus, vide etiã Inno. in c. fina. in gl. in ver. omni. de exceſ. prælat. vide Innoc.

recuſare añ li. conte. remoueat̃ recuſatio.
iſta opi. non eſt vera: quia nullus iudex p̃
ter principẽ poteſt appellationẽ poſt ſen
tentiã remouere: vt l. j. §. fi. ff. à qui. app. nõ
li. Do. Rich. Malũ. intelligit totũ ecõtra,
vt iudices remoueãt appellationẽ ante ſen
tẽtiã, & recuſationẽ poſt lit. conte. Et eſt
hæc diſtĩctio: quã tenere debẽt iudices, ſe
cũdũ eũ, vt hic: & hoc placet. Sed cõtra
hoc opp. expreſsio eius, qđ tacitè ineſt, ni
hil operat̃: vt j. de fideiuſ. l. nõ recte. et ff. đ
leg. j. l. iij. ſed iſtud eſt ẽt tacitè, de iure cõi,
ergo &c. Sol. Dicit Rich. fateor cõtrariũ
ꝙ nihil operatur: ſed fit cã dubitatiõis tol
lendæ: vt l. q mutuã. ff. man. & l. quæ dubi
tatiõis. ff. de reg. iu. Hoc nõ placet: qa va
2 nũ eſſet cõſiliũ Principis hic. † & iõ dico
ꝙ antè ſentẽtiã & ẽt ante lit. conte. q̃nquè
põt appellari: vtputa ſi iudex ꝓnũciauerit
ſe eſſe, vel nõ eſſe iudicẽ: vt no. in auth. ha
bita. ne fi. pro pa. & in caſu l. arbitror. ff. q
ſatiſd. & cog. & de mino. l. intra vtile. Itẽ
3 †recuſatio põt fieri q̃nꝙ poſt lit. cõte. ſi no
ua cã ſupuenit: vt l. nõ diſtinguemus. §. cũ
quidã. ff. de arb. Vnde cum iudex remo
uet appellationẽ añ ſentẽtiã, iſta remotio
operat̃ illis caſibus, ĩ quibus poterat appel
lari: & cũ remouet recuſationẽ poſt lit. cõ
teſt. operabitur ſecũdũ qđ dicemus de or
dinario: vt ſ. de iud. auth. ſi verò cõtigerit.
4 Et ſcđm hoc ſic op. nemo †põt cõmittere
cãm appellatiõe remota, niſi Prĩceps: vt l.
j. §. fi. à qui. appel. nõ li. R ñ. verũ eſt remo
ta appellatione à diffinitiua: ſed bñ põt re
moueri appellatio ab ĩterlocutoria. Et hic
eſt caſus no. hic: & hoc ſentit gl. tua in fin.
5 multũ no. quam vide. Scđò quæro, † q̃n
iſta verba ſimul ponũtur, qualiter ĩtelligã
tur ꝓut in prin. l. præſupponit̃. In hoc ſunt
opi. Quidã dicũt ꝙ ante lit. cõteſt. nõ pote
rit recuſari. Et qđ hic dr̃ ĩ tex. ꝙ minimè ve
titũ eſt, ſ. a lege & hoc tenuit Io. Alij dicũt
cõtra. & dicũt ꝙ dictis verbis nõ obſtãti
bus poterit recuſari, ꝑ hunc tex. dũ dicit,
quod minimè vetitũ, &c. Ego teneo opi.
Io. per rationẽ quã dixi in ſummario, ſ. q̃n
duo vocabula veniũt ad determinationẽ
vnius verbi, debẽt intelligi vt vniformi
ter operentur. Sicut ergo appellatio eſt
remota ante lit. conteſt. vt dixi: ita eodem
6 modo recuſatio. † Quæro, quid ſi in lite
a ris[a] delegatiõis remoueat̃ ſolũ appellatio
an ex hoc videat̃ remota recuſatio? Gloſ.
hic tenet ꝙ ſic. Alleg. extra, de app. c. ſup
eo. In cõtrariũ facit j. ne lic. in vna ea. cau.
l. j. in fi. Ibi loquit̃ quãdo remouet̃ à iure:
hic quãdo ab hoĩe. Cõtrariũ huius de
terminat gl. in d. l. j. §. fi. ff. à qui appel. non
li. Et iſtam opi. ſequuntur cõmuniter doc.
quia quando ſunt duo iura ſeparata, remo
to vno, non ſequitur remotio alterius: vt
l. ſi donius. ff. de ſer. vrba. prædio.

De ſententijs, quæ ſine certa quantitate prolatæ ſunt. Rubrica.

1 ☞ *Ius merè de futuro, non poteſt deduci in iudicium.*
2 *Si ius eſt de præſenti habens dependentiam de futuro, uenit in iudicio quando actori nihil poteſt imputari.*
3 *Quid ſi ius eſt de præſenti propter intereſſe, quod ſperatur de futuro.*
4 *Quid ſi aliquod ius de præſenti ſperatur recedere in futuro.*

LEX. I.

CVm iudicẽ. Valet ſẽtẽtia f de futuro, ſi dependeat a iure, quod eſt de præſenti. h. d. ſecundũ vl. lec. hic poſitam in gl. q̃ eſt vera.
b Opp. & videt̃, ꝙ curſus futuri tẽporis[b] non ſpectat ad iudi
cẽ: vt ff. de vſur. l. j. §. j. Huius timore ſunt in gloſſ. quinque lec.
quatuor primæ tẽdũt ad hoc, vt oſtẽdãt iudicẽ pronũciaſſe de
vſuris præteritis. Vlti. ad hoc tẽdit, vt ſi iudex ꝓnũciauerit
de futuris. Primæ quatuor lec. nõ habẽt dubitationẽ: ideo non
proſequor cas. vide gl. Ad quintã lec. quã poſui vobis ob
ſtat fortiter l. j. §. j. ff. de vſuris. R ñ. Quãdoꝙ nihil eſt, qđ poſ
ſit imputari creditori: vtputa, repeto ſortẽ, & facio quãtũ poſ
ſum in ea exigẽda: tũc tractus futuris tp̃is, ĩ quo currũt vſurę,
& ĩuito actore, ſpectat ad iudicẽ: vt hic. Quãdoꝙ eſt aliquid
qđ põt imputari creditori: vtputa, nõ curat ſortẽ habere, ſed
vult ꝙ debitor cõdẽnetur ſibi de futuro ad vſuras: & hoc nõ
ſpectat ad iudicẽ, vt l. cõtraria. Op. de l. non quẽadmodũ. ff.
de iu. Sol. Ea. q̃ ſunt merè de futuro, nõ ſpectãt ad iudicẽ, vt
l. cõtraria: ſed ea, q̃ ſunt de futuro, & habẽt depẽdẽtiã à iure de
præſenti. et ſic loquit̃ hic. Nã ſors petebat̃ de p̃ſenti: & ab iſto
debito ſortis habet dependẽtiã vſuræ: & hoc ſpectat ad iudicẽ
& ita loquit̃ hæc lex. Cõtra hoc opp. de l. in lege Aquilia, ſi
1 deletũ. ff. ad leg. Aqui. Huius timore debes ſcire breuiter, †
ꝙ quãdoꝙ eſt ius mere de futuro: & hoc nõ põt deduci in iudi
2 ciũ: vt d. l. nõ quẽadmodũ. † Quãdoꝙ eſt ius de p̃nti, qđ habet
depẽdentiã de futuro: & tunc diſtingue vt dixi: Aut põt acto
ri aliquid ĩputari: & nõ venit in iudicio: vt l. j. §. j. ff. de vſu. Aut
nihil põt ei imputari: & venit in iudicio: vt hic, & l. j. de fideic.
3 & l. malè agitur. de p̃ſcrip. xxx. an. † Quãdoque eſt ius de præ
ſenti, ꝓpter intereſſe, qđ ſperatur de futuro: & tũc aut illud in
tereſſe ſperat̃ propter culpã: & loquit̃ l. ĩ lege Aquilia, ſi dele
tũ. ff. ad le. Aquil. Aut propter dolũ: & loquit̃ l. locũ. §. condẽ
4 natio. de tab. exhi. † Q̃nque eſt aliquod ius de p̃ſenti, qđ ſpera
tur recedere in futuro: & iſto caſu loquitur l. ſi ſeruus. in princ.
de condi. fur. Iſtã materiam tetigi in d. l. locũ. §. cõdẽnatio. ple
nius in l. ſi finita. §. fi. cum l. ſeq. ff. de dam. infec.

1 ☞ *Quando proponitur actio uniuerſalis, uel generalis: tunc procedit petitio incerta, & ſententia incerta, ſed in executione certificatur. & nu. 2.*
3 *In obligatione alternatiua, ſi electio eſt creditoris, debet dari libellus certus, & ſententia certa ſequi.*
4 *In ſimplici obligatione, quando procedat petitio incerta, & ſententia certa, & quãdo etiam ſententia incerta.*
5 *Sententia incerta habebit executionem paratam, facta liquidatione.*
6 *Et quomodo fiat liquidatio etiam in inſtrumentis non liquidis, quæ merentur executionem. & nume. 5.*

LEX. II.

c QVãquã[c] pecuniæ. † Vbi petit̃ incertũ, va
1 let ſentẽtia. h. d. Vides
d ergo ꝙ ſententia incerta[d] valet. Contrarium vides i
l. proxi. & l. fi. Sol. gl. Quandoque petitur incertũ: & tũc valet
ſnĩa incerta: vt hic. Sed ſi petitur certũ: & tunc debet ferri ſen
tentia certa, per ſe, vel ꝑ relationẽ ad acta vt l. ſeq. Contra
iſtud opp. Inſt. de act. §. curare. Huius timore gl. intrat hãc ma
e teriam veterem[e]. Quãdoque † proponitur actio vniuerſalis,
1 vt petitio hr̃ditatis. Q̃nque actio gñralis, vt petitio tutelæ, vel
n eg. geſt. & in iſtis procedit petitio incerta, & ſententia incer
ta: ſed in executione certificatur. Ita tenet hic glo. mag. & ple
nius in l. j. in gl. mag. ff. de edẽ. & plene per In. in c. cõquerẽte.
in gloſſ. pe. de offi. ord. Quandoque proponitur actio ſingula
ris: & iſta proprie eſt materia noſtra: & tũc aut obligatio erat
alternatiua, aut ſimplex. Si eſt alternatiua, procedit libellus, et
petitio alternatiua & incerta, vt d. §. curare. et de verb. ob. l. eũ
3 q certarũ. in fi. Qđ intellige, q̃n erat electio debitoris. † Si eñ
eẽt electio creditoris: cũ ſit in eius poteſtate, debet dare libel
lũ certum: & ſnĩa ſequitur certa: vt l. vbi. §. qui illud aut illud.
4 de verb. obli. † Quandoque obligatio eſt ſimplex. Et hic ad
uerte: aliquando in libello non põt declarari certa quantitas,
f ſed poteſt declarari in ſentẽtia: vt cum petitur intereſſe[f], quod
intere

in c. iij. de lib. oblig.
e ¶ Veterem. Idem tenet in l. ait prætor. §. j. ff. de re iud.
f ¶ Intereſſe. Iudex debet in ſentẽtijs taxare intereſſe. Adde l. cũ propria. & ibi Bald. ſ. ſi quis al. vel ſibi. idem dicit in fructibus.
a ¶ Intelligere. In his, et ĩ vniuerſalibus vide etiã no. Bal. in l. ſi liũ. in xvij. col. j. ver ſi. alterius quæritur. ſ. fa. erciſc. ꝑ gloſſ. & doct. in §. j. de re iudi. & Inno. in c. ſi. & Bal. in l. iij. in ij. col. de re iudi. & Inn. in c. fin. de exceſ. præla. Et adde ꝙ valeat cõdẽnatio expẽſarum, etiam incerta, ſine reſeruatione taxationis, ſecundum Bart. in l. terminato. verſ. venio ad quartum. j. de fruct. & lit. expen. & ibi per Bart. qui tenet hoc eſſe verum in omnibus acceſſorijs: & idem dicit in arbitro, & arbitratore.
b ¶ Practica hodie. Vide Bart. in l. j. ff. de eden.
✠ P. PAV. P.
c ¶ Hæc ſentẽtia. Qđ ſentẽtia incerta non valebit, niſi certificetur per relationem ad aliud, Vide Cõ. conſil. vij. in v. colũ. & ſeq. & ibi in vj. col. non dicit quod vbi ſententia eſt incerta ſup eo de quo principaliter nõ diſputatur non vitiatur. Vide per eum, & ſubtiliter loquitur & ibi etiam ponit quod recipit declarationem partis etiam quo ad ipſos expreſſe ſe nõ refert. & vide Comẽ. cõſi. xxiij. in prin. Itẽ vide etiã ꝙ ſentẽtia incerta quę nõ declaratur per relationẽ ad acta non valet, licet ſecus ſit ſi declaretur ex certificatione niſi in certis caſibus quos ad Bart. habes in l. Paulus. la j. ff. de re iudi. & q̃n ĩcertitudo vitiet ſentẽtiam, vide Feli. in c. cum venerabilis. colũ. xvij. extra, de excep.
d ¶ Nota iſtum. Idem quod hic dicitur, ꝙ ſententia lata ꝑ verba obſcura, debet declarari per verba probatoria, etiam ſi ad alia non fiat relatio expreſſe, debet intelligi, q̃n ſententia eſſet nulla propter obſcuritatẽ: niſi declaretur per ipſa acta ꝓbatoria. Sed vbi ſententia põt in ſe valere verba eius tunc debent ſtricte intelligi ꝑ acta probatoria. Eſt tex. in l. j. ĩ. ſi plu. vna ſen. & l. Paulus. la ij. ff. de re iudi. qđ tenementi. & vide Bar. in l. ait prætor. §. j.

intereſſe ſtat in æſtimatione iudicis, vt j.
ti. j. l. j. tũc ꝓcedit libellus incertus, ſecun
dũ verã opi. & tũc ſententia erit certa ſe
cundũ verã opi. no. per glo. in l. certi cõdi
ctio. in prin. ff. ſi cer. pet. dicã j. ti. j. l. j. Q̃n
que nõ põt declarari nec in petitiõe, nec
in ſentẽtia: & tũc ꝓcedit libellus incertus
& ſententia incerta. Hic eſt caſus in l. no
a ſtra. Nam debes hic intelligere[a] ꝙ aliquis
ꝓmiſerat indẽnitatẽ: & iã fiſcus incurre
rat aliquod damnũ, & maius dãnũ pote
rat incurrere in futuro: vnde cũ nõ poſsit
certificari id, quod depẽdet ex futuro, iu
dex pronunciabit de indẽnitate ſuper fu
turo tp̃e: & hic ꝑ pręterito cõdẽnabitur:
5 vt ſ. l. ꝓxima. Sed quęro, † qs eſt effect⁹
iſtius ſentẽtiæ incertæ? R ñ. ꝙ habebit pa
ratã executionẽ facta liquidatione, q̃ fiet
hoc modo: qa actor petet ſententiã exe
cutioni mãdari, in qua talis eſt condẽnat⁹
ad indẽnitatẽ præſtandã. Ad probãdũ ꝙ
ſit dãnificatus, faciet incõtinẽti articulos:
nec eſt neceſſaria libelli oblatio, nec lit. cõ
teſta. & ſic procedetur ſummariè ſecũdũ
formã l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. de re
iud. Sicut dicimus in ſimili, in ſentẽtia la
ta in iudicio vniuerſali, in qua eſt cõdẽna
tus ad reſtituendũ hęreditatẽ ſimpliciter:
quid autẽ ſit in hæreditate, in executione
declarabitur. Et nota clarè glo. in d. l. j. de
6 edẽ. † Et iſta eſt practica hodie[b] in parti
b bus iſtis, ꝙ inſtrumenta, quæ ſunt guarẽ
tigionata, vel cõfeſsiõata, merent̃ execu
tionẽ, ſicut ſentẽtia diffinitiua. Si ergo eſt
aliquod inſtrumẽtũ nõ liquidũ, peto exe
cutionem ſummarij, & facio articulos ad
probãdũ id, ſecundũ ea, quæ dicta ſunt ſ.

1 ☞ *Sententia quando fertur per relationẽ ad aliqua acta, ualet, ſi in illis continetur certa quantitas, non diſtinguendo quæ ſint illa acta. & nu. 2.*
3 *Sententia ſimpliciter prolata, ut condemno te ad id, quod debes, ualet. ſi certa quãtitas reperiatur in actis probatorijs.*

LEX III.

c HAec ſententia.[c] † Sen
1 tentia, quæ nõ cõtinet certũ per ſe vel ꝑ
relationem ad aliud, eſt ipſo iure nulla.
d h. d. Nota iſtum[d] fi. huius legis pro de
claratione gloſſarum hic poſitarũ. Quę
ro in quibus actis debeat contineri certa
quantitas, vt ſententia valeat. dicit gloſſ.
in atteſtationibus, vel confeſsionibus. In
contrarium videtur quòd ſufficiat conti
neri in libello: vt l. quid tamen. de arbit.
& de re iudi. l. ait prætor. §. j. Solu. breui
2 ter † quandoꝙ ſententia fertur per rela
tionem ad aliqua acta: tunc valet ſentẽtia
ſi in illis actis: ad quæ ſententia refertur,
continetur certa quãtitas, non habita di
ſtinctione, quæ ſint illa acta, vt l. contra
3 ria. † Quandoꝙ ſententia profertur ſim
pliciter, ſcilicet condemno te ad id quod
debes: tunc eſt neceſſe quòd certa quan
titas reperiatur in actis probatorijs: vt in
dictis teſtium, confeſsionibus vel inſtru
mentis: nec ſufficeret contineri in actis aſ
ſertorijs, vt libello, & petitionibus. ita lo
quitur hic gloſſ.

1 ☞ *Etiam in dote non ualet ſententia incerta. & nu. 4.*
2 *Poteſt ferri alia ſententia, etiam ante, quàm pronuncietur de nullitate primæ.*
3 *Qui non appellat, confirmat ſententiam.*

e HAec ſententia.[e] Sen
tentia nulla ratione incertitudinis, non
1 impedit aliam ferri ſententiã. h. d. † Nota
ꝙ etiam in dote non valet ſententia incer
2 ta. † Secundò nota ꝙ poteſt ferri alia ſen
tentia etiam antequam pronuncietur de
nullitate primæ: vt hic, in fi. Et de hoc di
xi in l. ſi vt proponis. ſ. quomodo & quã
3 do iud. † Tertio nota ꝙ qui nõ appellat,
confirmat ſententiam: vidiſtis in l. ab eo.
ſ. quomodo & quando iu. Nota ꝙ dixi:
quia alibi non reperies: ideo tene menti.
f Oppo. contra. hoc iudicium de dote[f] eſt
iudicium vniuerſale, ſicut in petitione hę
reditatis, & ſimilia. Ita ꝓbatur in l. quod
dicitur. in prin. ff. de impen. ergo procedit
libellus incertus, & ſentẽtia incerta, ſicut
ſicut in petitione hęreditatis. Et ita deter
minaui vobis ſol. ma. ſuper rub. Hic vide
tur caſus in contrariũ. Sol. Hic fuit ſentẽ
4 tia omino incerta. † Nam pronũciauit iu
dex, ꝙ bona fide accepiſti, ſolue. ſi enim
pronunciaſſet hoc modo, condẽno te ad
reſtitutionem dotis, quia conſtat eam te
habuiſſe: licet non declaretur quantitas,
vel qualis eſſet dos, valeret ſentẽtia, ſicut
in petitione hæreditatis. Et quod hoc ſit
verum, videtur velle hic text. in eo quod
dicit, quod petitio incerta procedit ſuper
dote. Et ita intelligo hanc legem.

de re iudi. & ꝙ not. Bart. in l. j. ĩ. ſi plures vna ſen. Et an incertitudo temporis vitiet: vt puta ſi iudex dicit relego te ad tẽpus. & nõ dicit quã tũ tempus. Tex. eſt ꝙ nõ, in l. ſi ſine præfinito tempore. ff. de pœnis. vbi viđ qũo intelligat̃ ad tẽpus. Et aduerte: quia ille text. loquit̃ in criminalibus. adde et Bal. cõſi. xxxiiij. dixit in l. ſine præfinito. eſſe vnicũ in iure, & facere ꝙ ſi iudex ſimpliciter banniat aliquẽ, ꝙ intelligat̃ bãnitus vſquè ad decennium.
e ¶ Hæc ſentẽtia. No. ex iſto tex. ſecũdum Bal. ꝙ iudex poteſt in ſua diffinitiua eſſe ſibi contrarius, ſi prima ſentẽtia ꝑ eũ lata erat nulla: ꝙ eſt notãdum ſecũdum eum.
f ¶ Iudicium de dote. Procedit libellus generalis in dote: vide Bart. etiã in l. j. de edẽ. poſt gl. & vide ſ. co. l. iij. & Bal. hic tenet cõtra Bar. quando res particularis eſt data in dotem.

De ſenten. quæ pro eo, quod intereſt, proferuntur. Rubrica.

Continua rubr. ad præcedentem hoc modo: ſuprà dictum
eſt de ſententijs, quæ ſine certa quantitate proferuntur. verũ
quia ſuper intereſſe profertur quãdoꝙ ſententia incerta: ideo
ſubijcitur rubrica de ſententijs, quæ pro eo, quod intereſt. Iſta
continuatio non eſt vera: quia ſuper intereſſe debet proferri
ſententia certa: vt Inſti. de act. §. curare. & dicemus j. in proceſ
ſu materiæ. Debet ergo aliter continuari, & ſic dictum eſt ſ.
de ſententijs in genere, & in ſpecie de ſententijs, quæ ſine cer
ta quantitate: verùm quia in ferendis ſententijs ſuper intereſ
ſe, conſueuerunt oriri plura dubia: ideo ponitur hic rubric. de
ſententijs, quæ pro eo, quod intereſt, proferuntur.

2 ☞ *Intereſſe ſingulare in caſibus, qui habent certam quantitatem, vel naturam, non poteſt excedere duplum communis, vel intereſſe conuenti, vbi non reperitur commune. & nu. 6. 7. & 20.*
3 *Qui ſint iſti caſus certi, & qui incerti.*
4 *Contractus illi dicuntur certi, qui habent certam quantitatem, vel naturam reſpectu ſui vel adiuncti.*
5 *Incerti dicuntur, qui non habent certam quantitatem, vel naturam reſpectu ſui vel adiuncti.*
8 *Intereſſe quid ſit: vide plures opiniones, & diuiſiones.*
9 *Intereſſe ſtrictè ſumptum, prout in materia huius legis, & ſecundum Bar. eſt æſtimatio alicuius vtilitatis non habitæ propter alicuius factum iniuſtum, vel ceſſationem iniuſtam.*
10 *Intereſſe eſt triplex, ſcilicet ſingulare, commune, & conuentum. & nu. 11.*
12 *Intereſſe ſingulare quando ſit affectionis tantùm, & quando ſit affectionis continentis vtilitatem.*
13 *Intereſſe intrinſecum debet dici illud, quod eſt ipſa res, ſeu eius æſtimatio: & illud, quod eſt immediatè ex ipſa re.*
14 *Ea verò, quæ veniunt occaſione rei, non ex ipſa re, debent dici extrinſecum.*
15 *Intereſſe intrinſecum, hoc eſt ipſius rei æſtimatio, ſemper venit in iudicio.*
16 *Quid ſi intereſſe eſt ex ipſa re, vt fructus & partus.*
17 *Intereſſe extrinſecum quando agitur propter non factum: ſi ſequitur rem penes quemcunq; vadat, habetur ratio eius in iudicio.*
18 *Quid ſi non ſequitur rem penes quemcunq; vadat.*
19 *Intereſſe extrinſecum, quando agitur propter malefactum ſcienter, venit in iudicio. & quid ſi ignoranter.*
21 *Pœna legalis non poteſt excedere quadruplum. & quid in pœna conuentionali.*
22 *In intereſſe habetur ratio lucri, quod contingit circa ipſam rem: vt frumentum modo valet &c.*
23 *Et idem in lucro, quod venit extra rem, quando percipitur ſiue alterius iniuria, & ſequatur rem penes quemcunque vadat.*

P. PAV. P.

a ¶Cũ pro eo. Circa materiam intereſſe mercatoris ꝙ iuſte petatur & ſtatutũ poſsit illud æſtimare, vide Comẽ. cõſi. cxxxix. inc. Laicus. circa fi. Item nota ꝙ intereſſe lucri ceſſantis debet iudex æſtimare ex ſuo officio, ſecundũ Bart. in l.j. C. de colleg. illici. li. xj. ad quod vide Iaſ. in l. iij. §. fi. in ij. colũ. ff. de eo quod certo loc. vbi etiã dicit ꝙ tale intereſſe probatur per cõiecturas et veriſimilitudines.

b ¶Materiam. Et de materia huius l. vide Inn. in c. ſacro. de ſen. excõ. & hoc ſtatim alle. Bar. in ij. colũ. in verſi. exẽplum, dediſti mihi damnũ. ibi ad rationẽ Iac. de Are. tũc cõcludit, an in cõtractu emptionis & vẽditionis veniat factũ? per Bart. in l. ſtipulationes nõ diuidũtur. xxij. col. de ver. obli. & in l. j. in pen. colũ. de act. emp. & in l. certi cõdictio. in prin. ſi cer. peta. & vide no. per Bal. hic in xij. colũ.

c ¶Fuerit aduocatus. hic locus non habet ſenſum: quare crederem legendũ, Fuerit euocatus pro legendo. vel vt aliqui antiqui codices habẽt fuerit aduocatus ꝓ rege Angliæ, videqꝫ totam hanc repeti. ingenti cura reſtitutam. Alex. Loſæus.

34 *Si uerò non ſequitur rem penes quemcunque uadat, & in eo lucro natura rei plus operatur quàm hominis induſtria, eius ratio habetur.*

25 *Et ſi in eo lucro ut plurimum operatur induſtria, & ille, cui debebatur, non conſueuit mercari, non habetur ratio iſtius lucri.*

26 *Illud, quod dicitur, quòd intereſſe non poteſt excedere duplum, habet etiam locum in maleficijs.*

27 *Intereſſe uſque ad quam quantitatem poſsit aſcendere.*

28 *Qualiter intereſſe in iudicium deducatur.*

29 *Intereſſe cõuentũ probatur per inſtrumenta, uel per teſtes.*

30 *Intereſſe commune probatur per teſtes, qui dicunt quòd res communiter tantum ualet, & quòd communiter cuiuſque intereſt tantum dictam rem habere.*

31 *Articulus pretij & intereſſe communis temporis præteriti, non debet referri ad unum diem, uel duos: ſed ad quàmplures in loco publico & conſueto.*

32 *Intereſſe ſingulare qualiter probetur.*

33 *Quomodo formetur articulus ſuper intereſſe ſingulari.*

LEX vnica.

a CVm pro eo. [a] Domini,
hæc lex eſt vna de diffici-
lioribus totius Codicis, &
b habet materiã [b] profundiſ-
ſimã, & longiſsimã. Diuiditur in partes
quinqꝫ. Primò ponit proœmiũ ſuũ. Secũ-
dò ponit ſtatutũ ſuũ. Tertiò illud probat
remouendo abſurdũ. Quartò illud pro-
bat à ſimili. Quintò ponit duo alia dicta
generalia ad alia præcedẽtia. Secũda ibi:
ſancimus itaqꝫ. Tertia ibi: nedum. Quar-
ta ibi: cùm ſcimus. Quita ibi: & hoc non
1 ſolũ. Breuiter hoc intẽdit: †Prolixitates
antiquæ circa intereſſe ceſſant per hãc l.
& in caſibus certis venit intereſſe ſingu-
lare vſqꝫ ad duplum intereſſe cõis: in caſi-
bus verò incertis venit in totũ qđ inter-
eſt, & habetur ratio lucri, & damni. h. d.
tota lex. Venio ad caſum in terminis:
& aduertãt iuuenes: ꝗ hæc lex in princ.
videtur facilis: ſed poſtea videt̃ difficilis,
& expediri nõ poſſe hoc mane: expediã
hoc ſero totã legẽ: ideo incipio ꝑ particu-
las. Et primò oppo. ꝙ infinitas tolleretur de do. excep. l. pu-
re. §. fi. Solu. Ibi loquitur ſeu tractat̃ de obligatione tollenda,
quo caſu tolleretur infinitas: hic verò de obligatione inducẽ-
da. Iſtud brocardũ recitat hic Cy. & Dy. in l. ꝗ bona. §. fi. ff. de
de dam. infec. & ibi ego plenius examinaui: ideo hic nõ inſi-
2 ſto. †Venio ad ſecundã partẽ, & ex ea habes notare ꝙ in ca-
ſibus, qui habẽt certã quãtitatẽ, vel naturã, intereſſe non po-
teſt excedere duplũ. In caſibus vero incertis, præſtatur totũ
3 intereſſe. †Venio ad contraria. antequã faciã aliqua, videa-
mus qui ſunt caſus certi, & qui incerti Glo. dicit: Dicunt̃ cer-
ti ſecundũ quod ponuntur in l. certũ. ff. ſi cer. pet. vt puta ſi eſt
in obligatione certa quãtitas vel certa ſpecies: qñ certa quãti-
tas, dicitur habere certã quãtitatem: qñ certa ſpecies, dicit̃ ha-
bere certã naturã. Iſtud nõ videtur verũ glo. noſtræ. Nam ap-
pellatione certæ quãtitatis, cõtinet̃ certa ſpecies: vt l. quiſquis
ff. de leg. iij. & l. cũ ſtipulamur. de ver. obl. ideo gloſſ. intelligit
aliter: vt illi caſus dicãtur cõtinere certã quantitatẽ: in quibus
venit certa quantitas, vel certa ſpecies. Vbi verò promittitur
aliquid in genere, vt homo, vel equus: tũc dicatur habere cer-
tam naturam. Et hoc eſt quod tex. dicit, certam quantitatem
vel naturam, vt hic. Et vide gloſſ. no. in ver. certam quantitatẽ
vel naturã. Incerti verò caſus ſunt, dicit gl. quando in obliga-
tione venit factum, vel non factum, quæ ſunt incerta: vt ff. de
verb. obl. l. vbi autẽ. §. qui id quod. & ita dicit glo. in verbo, in
alijs autem caſibus. Ita etiam dicit Inn. in tit. de ſen. excom. in
c. ſacro. vbi tractat materiam de intereſſe. Dy. idem tenet qđ
iſta glo. in c. mora. de reg. iur. lib. vj. Quidam, vt domi. Franc.
c Acc. cùm ſemel fuerit aduocatus [c] pro rege Angliæ in ſtudio
Toloſano, repetijt iſtam legem, & recitauit: & tenuit opi. pa-
tris ſui, prout iacet do. Iaco. de Rauẽ. qui erat ibi magnuſdo-
ctor, in forma diſcipuli ſurrexit contra eum, & opp. ſic. Iſtud
dictũ gl. videtur cõtra tex. huius l. Nam tex. dicit ꝙ cõtractꝰ
emptionis & venditionis, habẽt certã quãtitatẽ, vel naturam.
Sed in actiõe empti venit factũ: vt l. ex empto. in prin. de act.
emp. & l. ſi ſtipulatus. de vſuris ergo falſum eſt dicere, ꝙ obli-
gatio facti dicatur incerta cõtra hãc legẽ. Et iſtud retulit Pet.
de Bel. perti. dũ in anno Iubileo veniret Romã ad indulgen-
tiã, tanquam peregrinus, & Bono. repetijt iſtam l. Do. Cyn.
etiã refert hic. vnde Iaco. de Rau. in expoſitiõe iſtorũ verbo-
rũ recedit ab opi. gl. & dicit ꝙ illi dicũtur caſus certi, qui habẽt
intereſſe cõe: vt ſcribere mihi librum, facere mihi domũ, & ſi-
milia. Et illi dicũtur caſus incerti, qui nõ habẽt intereſſe com-
mune, vel cõmunẽ æſtimationẽ: vt ire pro me Romã. Nam
tantũ põt mea intereſſe, ita ꝙ non alterius: ſed liber iſte, apud
quẽcũqꝫ eſſet, valeret tantũ. Pe. de Bel. perti. nõ ſtat in eiꝰ opi.
quia dicit ꝙ loquitur ſine lege. Præterea ego reprobo ꝙ ipſe
non dicit verũ aliter. nã poſsibile eſt ꝙ in cõtractu locationis
& cõductiõis, ex parte cõducẽtis, nõ reperiat̃ æſtimatio cõis.
Verbi gratia: cõduco operas tuas vt vadas pro me Romã ꝓ
centũ licet ex parte eius, qui locat operas, ſit certum quod de-
bet habere centũ: ſi iſtud intereſſe habet certam quãtitatẽ ex
parte conducentis, non eſt certũ: ꝗ fortè alterius nihil inter-
eſt. vnde nõ reperit̃ eſtimatio cõis: & ſic iſte cõtractꝰ eſſet in-
certus ſecundũ eũ qđ eſt cõtra iſtũ tex. quare Pet. de Bel. per-
ti. exponit iſta verba, vt dicimus ſic: Illi cõtractus dicunt̃ ha-
bere quãtitatẽ certã, vel naturã, in quibꝰ hincinde orit̃ obliga-
tio: & ſic cõtrahẽtes obligant̃ ꝓpter mutuã relationẽ: vt ĩ em-
ptiõe, vẽditiõe, & in alijs cõtractibus. Cõtractus incerti dicũ-
tur, in ꝗbus cõtrahẽtes obligant̃ abſqꝫ mutua relatione: vt ꝓ-
mitto tibi ꝑ ſtipulationẽ ire Romã: licet iſte ꝓpriè nõ dicat̃ cõ-
tractꝰ, vt l. Labeo. §. cõtractũ. de ver. ſig. & iõ Imperator nõ re-
peti in cõtractibus: ſed dicit, in alijs autẽ caſibus, &c. quia ille
ꝓpriè non eſt cõtractus. Sed iſta opi. Pet. nõ videt̃ vera. quid
enim ſi ex vtraqꝫ parte ꝓmittatur mutuè, vt puta, ꝓmitto ꝓ
te ire Romã: & tũc tu ꝓmittis ꝓ me ire Pariſios? hic obligan-
tur cõtrahẽtes propter mutuã relationẽ: tñ certũ eſt ꝙ iſte cõ-
tractus ex vtraqꝫ parte cõtinet incertũ. Iac. de aret. reprehẽdit
gl. noſtrã ꝑ aliã rationẽ in prin. vbi dicit, ꝙ certa natura cõtine-
tur, qñ promittit̃ homo in genere qũo põt hæc eẽ vera, cũ hic
tractet̃ de ſingulari intereſſe, qđ nõ põt excedere duplũ ĩter-
eſſe cõis in hoĩe debito in genere, intereſſe ſingulare nõ põt
cadere: ꝗ nõ eſt res ad quã habeã affectionẽ? Nã dicit Iac. de
Are. in eo qđ dicit glo. in cõtractibꝰ incertis, ſto cũ ea. Cũ er-
go dicit̃ certã quãtitatẽ, vel naturã, dicit ipſe: intelligo vt dica-
mus certã quãtitatẽ, ſcilicet facto hoĩs. vt domus, fundꝰ, & ſi-
milia: vt l. quod in rerũ. §. ij. ff. de leg. j. Certã naturã. vt qñ de-
bet̃ aliqua ſpẽs q̃ habet certitudinẽ à natura: vt homo, & equꝰ
& ſimilia, q̃ habent certã ſpeciẽ. Certè ab iſta obiectione po-
teſt defendi gl. noſtra. Nã qñ debet̃ homo ĩ genere, videt̃ de-
beri homo mediocris: vt ff. de le. j. l. legato generaliter. Nã nõ
eſt aliquod imaginatũ, in quo cadat affectio. Præterea, inter-
eſſe ſingulare nõ eſt affectionis tm̃, ſed vtilitatis. vt j. dicã. Vñ
in hoĩe debito in genere nõ ſoluto, nõ põt cadere ĩtereſſe ſin-
gulare, hoc eſt aliqua vtilitas ſingularis deficiens, vt videbitis
j. Alia fuit opi. do. Nicolai de Ma. qui dicit ſic: Illi dicuntur ca-
ſus certi qñ ab initio nõ venit in obligatione intereſſe: ſed ex
poſtfacto venit in obligatione, vel condemnatione, propter
moram, vel propter aliud: vt apparet in omnibus contracti-
bus: vt hic. Vbi verò intereſſe ab initio debetur exemplum
in delictis: dediſti mihi damnum: ſtatim teneris mihi ad inter-
eſſe. Vel intuliſti mihi iniuriam, vel vim, & ſimilia: tunc illi ca-
ſus dicuntur cõtinere incertũ, & ſunt incerti: vt dicebat ipſe.
Iſta ſua opi. non eſt vera: nã duplũ nõ põt dici, vbi non repe-
ritur ſimplum: vt l. in teſtamento. ff. de condi. & demon. l. qui-
dam. §. ſi tibi. ff. de leg. j. ſed vbi debetur factum, non eſt illud
ſimplex certum: ergo duplum non poteſt eſſe certum. Do. Ia-
co. But. tenebat opin. Pet. do. Cy. tenet opi. gloſſ. noſtræ. Ad
rationem Iaco. de Rauẽ. reſpondet ſic: In contractu emptio-
nis, & venditionis, venit factum, dicit ipſe, verum eſt: ſed nõ
eſt merum. eſt enim tale factum, quod vno momento expedi-
tur, ſcilicet tradere. Gloſſ. in l. noſtra loquitur de factis, quæ
habẽt cauſam ſucceſsiuam: vt ire pro me Romam, & ſimilia.
Iſta

a ¶Dico ſic. Op. Bar. in præmiſsis ad iſtũ tex. Quid tamen de hoc ſentit Bal. vide per ipſum. in ij. et iij. colum.

b ¶Opp. tertio. Vide Bal. hic in vij. col. in ver. quarto opp.

c ¶Glo. ſol. Intereſſe ſingulare non poteſt excedere duplũ conuenti: intereſſe conuentũ, intereſſe conuẽti: & vide in prin. huius col. & j. prox. in ver. item op. dixi etiã latius j. ead. l. in xj. col. in iij. q. princ. & per Bal. hic, in iij. col. in ver. quæro vtrũ iſta ratio, &c. cũ ver. ſeq. intereſſe nõ tantũ intra rem, ſed extra rem, nõ poteſt excedere duplũ. & vide in proxi. col. & Bal. hic in vij. col. in ver. op. & vide Bal. hic in vij. col. in ver. quanto.

d ¶Extra rẽ. An veniat in conſideratione intereſſe extra rẽ, vide latius per iſtũ j. ead. l. in vij. col. & ix. Et an iſto caſu qñ res male traditur, intereſſe poſsit excedere triplũ, vide Bald. in vij. col. & i vj. op.

e ¶Lege, Titius. Vide j. in viij. col. & aliter videtur illũ textum intelligere Bal. hic in viij. co. in ver. ſexto oppo.

Iſta ſolutio, poſito ꝙ cõcludat in contra-
ctu emptionis, & venditionis: tamẽ in cõ-
tractu locationis & conductionis nõ con-
cludit. Nã in eo, qui locaſſet operas ſuas,
ille debet factum, ꝙ habet cauſam ſucceſsi-
uã. Item ille, qui locauit fundum, debet fa-
ctum, ſcilicet patientiã, id eſt pati: ſcilicet
vtifrui: vt l. ex cõducto. ff. loca. & ſic habet
cauſam ſucceſsiuã. Quid dicemus? Dico
ꝙ in contractu emptionis, & vẽditionis,
defendendo gl. noſtrã aliter quam Cy. &
ſic dicit Iac. de Rau. in cõtractu emptiõis
& venditionis venit factũ. Dico ꝙ nõ eſt
verum ſimpliciter. Nam vẽditor tenet̃ ad
tradendũ, & ad faciendũ emptorẽ domi-
nũ: & ſic eſt datio, ſi ipſe eſt dominus. Si
nõ eſt dominus, debet trãsferre vſucapiẽ-
di conditionẽ, vt l. in cõuentionalibus. in
fi. ff. de ver. ob. ibi: cauſam bonorũ, &c. Et
hoc etiam videt̃ tenere glo. mag. in l. certi
cõdictio. in prin. ff. ſi cer. pe. vbi dicit, ꝙ in
vẽditione, & emptione, non eſt factũ me-
rũ. tamen iſta defenſio non ſufficit ad eua-
dendũ de cõtractu emptionis, locationis,
& conductionis, vbi venit merũ factum.
a ¶Et ideo ego dico ſic [a], gl. noſtra dicit ve-
rum, cõiuncta tamẽ opin. Pet. hoc modo:
4 †Illi contractus dicunt̃ certi, qui habent
certã quãtitatem, vel naturã reſpectu ſui,
vel reſpectu adiuncti: & alij dicũtur incer-
ti, qui nõ habent certã quantitate, vel natu-
ram reſpectu ſui, vel reſpectu adiũcti. De-
claro iſtud: Reſpectu ſui, cõtinet certam
quantitatẽ vel naturã: vt in exemplo glo.
quãdo promittit̃ certa quantitas, vel certa
ſpecies, in genere, vel in ſpecie reſpectu
adiuncti, vt in cõtractibus reſpectiuis, vel
correlatiuis. Verbi gratia, in locatione & cõductione, in em-
ptione & venditione: licet enim factũ, quod venit in contra-
ctu, ſit incertũ: tamen pretiũ ſeu merces eſt certa: & ideo tan-
tũ vidẽtur illud factũ cõtrahentes æſtimare: vnde ratione ad-
5 iuncti, dicunt̃ continere certũ. † Incerti dicũtur, qui nõ habẽt
certam quantitatem, vel naturã, reſpectu ſui, vel adiuncti: vt
quando promittitur ſimpliciter factum: vt ire pro me Romã.
Vel etiã ſi promittatur ſimpliciter ex vtraqꝫ parte: vt, promit-
tis pro me ire Romã, ego promitto pro te ire Pariſios: quia
nullum eſt adiunctum, cuius reſpectu certificẽtur: & ideo iſti
contractus dicuntur incerti. Modò habes expeditum iſtum
textum. Vlterius quæro pro declaratione tex. dicitur hic, du-
6 pli quantitatem minimè excedere, &c. †Quæro, ꝙ eſt iſtud
ſimplum, cuius non poteſt excedere duplum? Glo. j. hic dicit
quòd hic debet intelligi duplum, ſcilicet intereſſe communis:
& vide gl. j. hic: ſed alibi in gl. ſuper ver. dupli. glo. ponit opin.
Quidam, vt Pla. dicunt, ꝙ non poteſt excedere duplum pre-
tij conuenti. Alij dicunt, non poteſt excedere duplum pretij
communis, vt dictum eſt. Finaliter gl. determinat ꝙ non po-
teſt excedere, nec aliud, neqꝫ duplum pretij conuenti, neqꝫ cõ-
munis. Et vide gl. vt intelligas quid iſta glo. dicat, dicas quod
loquitur in diuerſis caſibus. Nam vbi reperitur intereſſe com-
mune, non poteſt excedere duplum huius communis intereſ-
ſe: de intereſſe cõuento non curatur eo caſu: quia illud poteſt
excedere. Sed vbi non reperiret̃ intereſſe cõmune, ſed cõuen-
tũ: tunc non poſſet excedere duplum intereſſe cõuenti. Et ita
debet intelligi iſta gl. aliàs diceret malè, vt in contrarijs dicã.
His expeditis veniamus ad aliqua cõtraria ꝓ declaratione le-
gis: poſtea intrabimus materiã. Op. dicit̃ hic in caſibus, ꝗ ha-
bẽt certã quãtitatẽ, venit intereſſe. Cõtra, imò nunqꝫ ſuccedit
obligatio intereſſe: ſed ſemper ipſa quantitas, vel ſpecies debi-
ta debet peti: vt l. ſi ſeruũ. §. fi. de ver. ob. & l. vbi autẽ. §. fi. e. tit.
Iſtud tangit̃ in gl. ſuper ver. cõtractibus. circa fi. Dicit ꝙ gl. de-
bet intelligi, quãdo in obligatione eſt rẽ tradi: ſecus in contra-
ctibus rẽ dari. quo caſu nõ ſuccedit obligatio ad intereſſe: ſed
in cõtractibus, ſ. innominatis, ſic. Reaſſumã j. tamẽ quantũ ad
propoſitum dico etiam, vbi rem dari in obligatione, venit in-
tereſſe non iure actionis, vel obligationis, ſed officio iudicis:
vt l. vinum. ff. ſi cert. peta. & l. in hac. de tritica. Tangam infrà
in illa quæſt. qualiter intereſſet in iudicium deducatur. Secũ-
dò oppo. & hic aduerte, & iſtæ oppo. quas formabo, tangun-
tur in gloſſ. ſuper ver. dupli. poſt princip. Oppo. igitur de l.
ratio. aliàs, datio. §. ſi per venditorem. de act. empt. vbi quis te-
netur quanti plurimi res fuerit. Duæ ſolu. dantur hic in gloſſ.
Prima quòd ibi ſubaudiatur, dum tamen excedat duplum.
Alij dicunt, quòd ibi loquitur de intereſſe cõmuni, quod to-
tum eſt ſimplum: & ideo poteſt excedere pretium rei in mul-
tum: & iſta eſt vera. Ex qua ſolutione illud habes quod dixi
7 tibi in ij. q. †quòd intereſſe ſingulare nõ poteſt excedere du-
plum intereſſe conuenti: ſed quando non reperitur commu-
ne intereſſe, ſed cõuentũ tm̃. nã ipſum cõe intereſſe põt exce-
b dere intereſſe conuentũ. Opp. tertio [b] de l. Iulianus. in prin. ff.
de act. empt. Dicunt quidam, quòd ibi loquitur de intereſſe
extra rem: quia poteſt excedere duplũ: hic loquitur de inter-
eſſe circa rem. Iſtud non placet gl. noſtræ. ſi eſt intereſſe circa
rem, non poteſt excedere: multò minus extra rem: quia tar-
c dius venit, & in minori quantitate. & ideo glo. [c] ſoluit eodem
modo quo præcedens contrarium: quia ibi loquit̃ de commu-
ni intereſſe, licet extra rem, quod totum eſt ſimplum. & ideo
pretium poteſt excedere in multam quantitatem. & vide gl.
ſuper ver. dupli, ibi: Itẽ in eo, &c. Dices tu, quomodo in caſu
l. Iulianus. loquitur de cõmuni intereſſe imò in ſingulari. po-
ne exẽplum: Emi à te tignum vitioſum, & poſui in domum:
domus propter vitium tigni cecidit: Certè agam contra te ad
totum intereſſe meum domus deſtructæ, quod excedit pre-
tium tigni venditi in multam quantitatem. Illud eſt intereſſe
ſingulare: quia alius, qui non emiſſet tignum, non fuiſſet paſ-
ſus: vel ſi emiſſet, non habebat domum iſtam, vel fuiſſet vſus
ad alium vſum. & ſic videtur quòd ibi loquitur de intereſſe
ſingulari. Reſpondeo, gloſſ. videtur hic intelligere intereſſe
ſingulare illud, quod venit propter aliquam qualitatem inhæ-
rentem perſonæ, tanquam ad aliam tranſire non poſſet. Ver-
bi gratia: habui librum, in quo habui memoriam meam & po-
ſui additiones de manu mea, & audiui in illo libro: propter
hoc liber iſte eſt mihi carior ſingulari æſtimatione, quæ non
poſſet tranſire ad alium: non enim mea memoria poteſt eſſe
alterius: & ſtudium meum factum in hoc libro, non poſſet
eſſe alterius: vt l. j. §. ne autem. ſ. de cadu. tollen. & de duo. re.
l. nemo eſt qui neſciat. Sed illud quod poteſt ad alium tranſire
dicitur intereſſe commune, vt in exemplo propoſito. Si enim
domus, in qua illud tignum appoſui, non erat mea: illud idem
damnum potuiſſet eſſe alterius: & ille alius, qui habuiſſet, fuiſ-
ſet paſſus idem damnum: ideo quia eſt tranſibile, dicitur com-
mune intereſſe, & non ſingulare. Vlterius oppo. ad illud
d quod dixi, quòd venit intereſſe extra rem [d]. Contra de l. ſi ſte-
rilis. §. cum per venditorem. ff. de act. emp. Solu. aut intereſſe
petitur propter maleficium: & venit intereſſe extra rem, vt
vt dictum eſt ſ. qñ tradidiſti mihi tignum vitioſum. Aut pro-
pter non factũ: & tunc nõ venit intereſſe extra rem: vt d. §. cũ
per venditorem. Item oppo. dixi ſ. ꝙ nõ debet excedere du-
plum, ſcilicet intereſſe cõis: poteſt tamen excedere duplum,
ſcilicet intereſſe conuẽti contra in l. cum fundus vti optimus,
ff. de euic. Sol. Dicebat Pla. ꝙ ibi intereſſe commune erat mi-
nus, quam intereſſe conuentum, vel melius ſecundum glo. nõ
agitur actione ex empto ad intereſſe: ſed agitur de euictione
ex ſtipulatione duplæ, quæ refertur ad duplum pretij conuẽ-
e ti, vt ibi. Item oppo. de l. Titius [e]. §. fi. cum l. ſeq. de act. emp.
vbi dicitur ꝙ intereſſe non poteſt excedere duplum pretij cõ-
uenti. Sol. Dicunt quidã, ꝙ illa lex corrigitur per l. ſeq. quæ in-
ci. idemqꝫ & Iulianus. quod placet mihi, qñ traditio facta eſt à
ſciente: ſed qñ eſt facta ab ignorãte, nõ corrigitur: vt d. l. idemqꝫ
& Iulianus. §. in omnibus Dicendũ eſt ergo, ꝙ illa lex eo caſu
cõtinet vnũ caſum ſingularẽ, & mirabilẽ: vt j. dicam in diſtin-
ctione. Sumus expediti de prima parte circa cõtraria: modo
venio ad q. & intro iſtã materiã, quã expedio per qnqꝫ. qõ. vt
j. patebit. Primo q̃ro: qđ ſit intereſſe. Scđo, qualiter intereſſe
diuidat̃. Tertiò, vſqꝫ ad quã quãtitatẽ poſsit ĩtereſſe aſcẽdere.

¶Et quæro quotuplex. Quotuplex eſt intereſſe, cócludit ſequẽdo opi. Dyn. triplex, ſ. ſingulare, cõe & cõuetũ. Quomodo aũt intelligatur ĩtereſſe ſingulare ab intereſſe cõmuni, vide Bal. ſ. eã. l. in fi. iij. col. Et quotuplex ſit intereſſe, vide hoc in prin. p. Bal. & Bald. in l. traditio. in iiij. q. ſ. de act. empt. & ibi de quo intereſſe intelligatur, ſi in libello peto intereſſe.

b ¶Pretium rei. Bal. hic in j. col. ſaluãdo gl. dicit ꝙ largo modo dicitur intereſſe, ꝙ eiuſdẽ in l. j. ſ. de his q a nõ do. Itẽ an expenſę dicantur pretiũ vide Bar. & ibi ſcripſi in l. quidã. §. quibus. de condi. & demonſt. in §. quidam ita. & Bald. in l. terminato. ſ. de fructi. & lit. expen.

Quarto, qualiter intereſſe in iudicium deducaẽ. Quintò & vltimò qualiter in-
8 tereſſe ꝓbetur. †Ad primũ qđ ſit intereſſe. Gl. dicit ꝙ intereſſe ſingulare, rei pretiũ eſt, ſcđm quoſdã. Nõ eſt bona diffinitio: qa nõ cõprehẽdit niſi intereſſe ſingulare. Vnde gl. dicit, intereſſe, dãnũ eſt emergẽs. & lucrum ceſſans, ex eo, ꝙ aliquid fieri ceſſaẽ, & vide Inn. in d. c. ſacro. de ſen. excom. vt ſ. dixi. Sed iſtã etiã diffinitionẽ ponit gl. in verbo, poſsibile. Iac. de Rau. inſurgit cõtra iſtam diffinitionẽ ſic: Tu dicis ꝙ intereſſe eſt dãnum: ergo qui petit intereſſe, petit dãnũ: ego dabo dãnũ quãtũ voles. ꝑterea dũ glo. dicit, ex eo qđ fieri ceſſaẽ, malè dicit: qa venit intereſſe qñqꝫ ex eo qđ fit, qđ fieri nõ debet. Vñ Iac. de Raue. ipſe diffinit aliter: & ſic dicẽdũ eſt ꝙ intereſſe ſecũdũ Iaco. de Rau. eſt ęſtimatio dãni emergẽtis & lucri ceſſantis ex eo, ꝙ nõ fit, qđ fieri debet, vel fit, qđ fieri nõ debet: vel nõ daẽ, qđ dari debet, vel daẽ, qđ dari nõ debet. Iſta eſt diffinitio ſua. Doct. noſtri cõiter dicũt ꝙ diffinitio eſt bona. & Iac. de Ra. bene dicit: tamẽ etiã gl. bene ſentit: & rephẽſio Iac. eſt verbalis magis quã effectualis. Quod eñ gl. dicit, Intereſſe eſt dãnũ emergẽs: ita locuta eſt ſcđm cõem vſum, & modũ loquendi. Dicũt eñ hoĩes, emẽda, vel reſtitue dãnũ meũ: & intelligiẽ de æſtimatione dãni. Itẽ ex eo qđ gl. dicit, ꝙ fieri ceſſaẽ: comprehẽdit etiã illũ q facit, qđ facere nõ debet: qa faciẽdo qđ nõ debet, ceſſat facere qđ debet. Et ita tenet Cy. opi. gl. nr̃e declaratã ꝑ Iac. de Ra. Et ita tenet Iac. but. mihi videẽ, ꝙ nullus tetigit qđ ſit intereſſe. Pro huius ergo declaratione debes ſcire, ꝙ ipſi dicũt, intereſſe eſt æſtimatio, &c. cõtra ego reperio quoddã intereſſe ineſtimabile: vt ff. ſo. ma. l. j. & ibi not. ꝑ glo. & l. nõ eſt ſingularis. de reg. iur. & l. liberta. Vnde iſta diffinitio nõ cõgruit cuilibet parti ſui diffiniti. Præterea, ipſi dicũt ꝙ intereſſe eſt æſtimatio dãni emergẽtis & lucri ceſſantis. Ego reperio totũ ecõuerſo, ꝙ dãnũ ceſſans, & lucrũ emergẽs, dicitẽ intereſſe. Exẽplũ, hoſtis vel alius mihi dat dãnũ in fundo meo: & intereſt mea dãnũ nõ fuiſſe datũ: eſt intereſſe: vt Inſt. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. §. fi. l. ij. ff. eo. ti. & legatũ tibi relictũ dicitẽ intereſſe tua habere: vt l. ſi creditori. ff. de leg. j. & l. ſi fideiuſ. et ff. de leg. ij. ſi cui fundo. Pro hui9 declaratione ſcias, ꝙ eſt quoddã intereſſe in genere generaliſsimo, qđ diuiditẽ in ſuas ſpecies, vel in gñe ſubalterno. In gñe gñaliſsimo intereſſe eſt iuſta alicuius vtilitas. & hoc ꝓbãt oẽs ll. ſ. alle. cõtra doc. & gl. & iſtud intereſſe ſubdiuiditẽ: nã quoddã eſt ĩtereſſe inæſtimabile: quoddã ęſtimabile. Inæſtimabile intereſſe, eſt alicui9 iuſta vtilitas ineſtimabilis: vt ff. de his qui de ie. vel cẽ. l. j. §. ſed cũ liber. ſo. ma. & de reg. iur. l. nõ eſt ſingularis. ĩ fi. & l. libertas. Intereſſe etiã ęſtimabile ſubdiuidiẽ. Nã quoddã eſt nõ petibile, & quoddã eſt ęſtimabile petibile. Intereſſe nõ petibile ęſtimabile diffinitur ſic, Eſt iuſta alicuius vtilitas æſtimabilis nõ petibilis, habita vel nõ habita, ſine alicuius facto iniuſto, vel ceſſatiõe iniuſta. Quare dixi alicuius vtilitas iuſta: qa ſi habes iniuſtã, nõ dicitẽ ꝓpriè cõtinere alicuius intereſſe: vt l. itaqꝫ fullo. ff. de fur. Quare dixi æſtimabilis? Ad differẽtiã intereſſe ineſtimabilis: de quo dixi ſ. Nõ petibilis, dixi ad differẽtiã petibilis, de quo j. dicã. Habita, dixi, vt cõprehẽdã oẽs illos caſus in qb9 aliqs habet aliqđ ęſtimabile, qđ hr̃e ſua intereſt. Vel nõ habita, dixi ꝑ l. Proculus. ff. de dã. infe. vbi obſcurãt lumina domus, vel auferẽ aqua putei mei: & ſic dãnificor, & perdo qđ mea intereſt habere: tñ hoc petere nõ poſſum: quia ꝓuenit mihi abſqꝫ alicui9 facto, vel ceſſatiõe iniuſta: iõ nõ eſt intereſſe petibile. & de iſtis nõ loquiẽ materia iſta. eſt quoddã aliud intereſſe ęſtimabile: & iſtud põt accipi duob9 modis. Vno mõ large: & tũc eſt iuſta alicui9 vtilitas petibilis, ęſtimabilis, nõ habitũ ꝑpter alicui9 factũ iniuſtũ, vel ceſſatiõne iniuſtã. Iſta diffinitio oĩa cõprehẽdit, vt euidenter patet. Hic tñ aduerte: qa aliqñ ſumiẽ intereſſe large: vt ſi puto qñcũqꝫ rẽ mihi debitã: peto ĩtereſſe meũ. Nã dicit l. ꝙ ſtipulationes ſunt factæ, vt qſqꝫ ſtipuleẽ qđ ſua intereſt: vt l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de ver. obl. & Inſti. de inuti. ſtip. §. alteri. & de ver. obl. §. vlti. Vnde ſi ſtipulor librũ, ſtipulor qđ mea intereſt, vt eſt ille liber: ille ergo liber eſt intereſſe meũ largo mõ. Itẽ ſi ſtipulor factũ, iſtud factũ eſt intereſſe meũ: & hoc modo hic nõ ſumiẽ. Secũdo mõ ſumiẽ illud intereſſe ſtrictè, & pro-
9 priè in nr̃a materia. & illud ſic diffiniẽ. †Intereſſe eſt æſtimatio alicui9 vtilitatis nõ habitæ ꝑpter alicuius factũ iniuſtũ, vel ceſſatione iniuſtã. Ideo dico æſtimatio, vt differat à præcedẽti intereſſe, qđ reſpicit ipſam rẽ debitã ſeu factũ debitũ. Nã de intereſſe ꝑut in quãtitate deduciẽ, loquitur iſta tota materia. Iſtud eſt vtile ſcire ad diffinitionẽ. Ideo dixi æſtimatio vtilitatis nõ habitę: vt cõprehẽdã dãnũ emergẽs, & lucrũ ceſſans.
10 His ergo viſis, venio ad ſecundã q. †& qro quotuplex ſit in-
a tereſſe. Glo. tua dicit, ꝙ triplex eſt, ſ. ſingulare, cõe, & cõuetũ. Et appellat ſingulare intereſſe, ſingulare ꝑtiũ rei. Cõe intereſſe cõe pretiũ rei. Cõuetũ, pretiũ cõuetũ circa rẽ ex partiũ cõuẽtione. & hoc tenet glo. alia ſuper verbo, dupli. Idẽ tñ gl. ff. de act. emp. l. j. circa prin. & fundaẽ ſe per illũ tex. do. Iaco. de Rau. tenet contrariũ, ꝙ nõ ſi niſi vnicũ intereſſe: & iſtud etiã tenebat do. Iac. de but. & do. Dyn. diſputauit iſtã q. ſolẽniter, & poſuit cũ multis ſolẽnibus rationibus illam diſputationẽ in c. mora. de reg. iur. li. vj. Quod ſit vnicũ intereſſe tñ, ꝓbat primò ex hac lege, excedẽs, & exceſſum, nõ ſunt idẽ: ſed intereſſe nõ põt excedere duplũ ęſtimationis cõis. ergo ęſtimatio cõmunis non eſt intereſſe, vt hic. Inducitur eodẽ modo de act. emp. l. j. Dy. tenet cõtra glo. in vno, qđ dicitur per gl. ꝙ pretiũ rei cõe. intereſ. ꝑtium cõuetũ eſt cõuetũ intereſſe: ſingulare intereſſe eſt, qđ ſingulariter intereſt. Sed falſum dicit Dy. Nã
b ꝑtiũ rei[b] nõ eſt intereſſe. hoc ꝓbatur in l. hæc verba quãti eam rẽ. ff. de ver. ſig. & l. j. §. cõſiderandũ. de tut. & ra. diſtr. & ff. de fur. l. in furti actiõe. Sed Dy. dicit ꝙ triplex eſt intereſſe. nã intereſſe æſtimatum ſingulariter, eſt ſingulare intereſſe: vt l. libertus qui. circa fi. de bo. li. Intereſſe ęſtimatũ cõiter, eſt cõe intereſſe: vt l. j. de act. empt. Intereſſe æſtimatum conuẽtione partium, vt quando partes conueniunt in certa quãtitate pro intereſſe, eſt conuẽtum intereſſe: vt l. fi. de præto. ſtipu. & procurator ad exhib. §. fi. rẽ ra. ha. Ita dicit Dy. Iac. Bu. vt dixi, tenebat opi. Vltramõ. ꝙ vnicũ ſit intereſſe. Nã intereſſe ſemp referẽ ad pſonã actoris: vt de act. emp. l. j. ibi: emptoris rẽ habere intereſt, nõ vẽditoris. & ſic de ſingulari intereſſe loquiẽ. & de re ĩ. l. quaten9. ibi: cuiuſqꝫ, &c. Nota ibi: cuiuſqꝫ. nã in pſona cuiuſqꝫ eſt ſingulare intereſſe. & illud qđ dicit Dy. ꝙ quando promittitur certa quantitas pro intereſſe conuentum: nõ eſt verum. probo reducendo in practicam: promiſiſti pro intereſſe cẽtum: ſi petam illa centum, quia mea intereſt, ſuccumbam: quia illud inſtrumentum promiſſionis non probat quòd mea intereſt: ſed quòd pro intereſſe promiſſum eſt: vt l. ſtipulatio iſta. §. alteri de verbo. obliga. Inſti. de inuti. ſtipu. §. alteri. vbi dicitur quòd quando promittitur certa quantitas, non inſpicitur an interſit. vnde quantitas promiſſa pro intereſſe non eſt inter eſſe, ſed promiſſa pro intereſſe. Ego dico quòd do. Dy. dicit veritatem & puram, ſi bene intellexiſtis diſtinctionem, quã ſ. dixi, quoddã eſt intereſſe largo modo ſumptum, quod cõprehendit illud quod debetur: & hoc modo nõ loquitur noſtra materia, nec dictum Dyn. Aliud eſt intereſſe, hoc eſt æſtimatio eius quod intereſt: & hoc modo hoc ſumitur intereſſe pro æſtimatione eius, quod intereſt generaliter ſumendo.
11 †Nunc ad propoſitum, illud quod intereſt, poteſt æſtimari ſingulariter, & eſt ſingulare intereſſe: & põt æſtimari communiter, & eſt commune intereſſe. Et de hoc eſt caſus l. j. de act. emp. rectè intelligendo. dicit text. ſi res vẽdita non tradatur ad id quod intereſt, agi poteſt. Sed dicet aliquis: ergo petetur ipſa res: quia ipſa res eſt illud quod intereſt. Reſpondet ibi Iuriſc. hic eſt quãti emptoris rẽ habere intereſt ſingulariter qđ excedit qñqꝫ pretiũ cõe, quãti res valet, pretium conuẽtum vel quãti res empta eſt. Nunc ad rationes do. Iac. de Rau. dicit ipſe, intereſſe ſemper refertur ad perſonã actoris. Concedo: ſed perſona poteſt conſiderari cõiter, tanquam quilibet, & põt cõſiderari ſingulariter ꝑpter aliquã ſingularẽ qualitatẽ inhęrẽtẽ ſibi: tunc ſi conſideretur cõiter, erit intereſſe com

a ¶Extra rem. Nota quomodo cognoſcatur ĩtereſſe intra rẽ, ſeu intrinſecũ ab extrinſeco, & Bal. hic in xviij. col. in. ver. tertio oppo. et in xj. col. & ibi ponit qđ differt ĩtereſſe intrinſecum à qualitate intrinſeca. Ponit etiã ibi in ver. quæro igitur nũquid quod dicaẽ intereſſe extrinſecũ. qđ not. & vide.

b ¶Extrinſeci. Vtrũ debeat haberi ratio in iudicio intereſſe extrinſeci: adde qđ no. ea. l. in iij. col. & per Bal hic, in x. col.

c ¶Quoddam eſt. Ex his quę hic Bar. dicit, colligũt quidam moderni de prato, duo valde not. qđ l. liber homo. §. fi. hic alleg. nõ habet locũ in ſpecie debita, ſed ſolũ in quãtitate. Secundo ꝑ l. ij. §. fi. de eo. quod totus ille titulus nõ habet locũ, quãdo certa ſpecies eſſet certo loco reddenda: ſed ſolũ quando quãtitas. & ſic in tereſſe ratione loci, nõ habet locũ in intereſſe extrinſeco in ſpecie: ſed ſolum in quãtitate. quod no. And. Barb.

d ¶Nõ factum. Adde l. nummis. de in lit. iur. & hic adde Bar. in l. ſi pœna. de verb. obli. & no. etiã Bal. in l. cum allegas. in pen. col. ſ. de vſuris. Vide Bald. hic, in ſ. col. in verſi. qro quare glo. & Bar. in l. ſtilianus. in prin. ij. col. de act. emp.

e ¶Transfertur dominium. Vide plene Bar. in l. rebus. §. itẽ qui. ff. commo.

P. PAV. P.

f ¶Intereſſe extrinſecum. Et ꝙ non habeatur ratio talis intereſſe extrinſeci, niſi in pecunia, non in frumẽto vino, & ſimilibus, vide Iaſ. in l. nummis col. j. ad fi. de in litem iur. & ꝑ hæc deciditur quæſtio de eo, qui erat debitor alicuius in corbes centum frumenti certo die, & quia non ſoluit creditor eo recidit de iure emphyt. quia non potuit eos ſoluere domino vt tenebatur, non poteſt tale intereſſe peti.

ſe cõmune: vel ſingulare ſi ſingulariter. Ad illud qđ dicitur de pecunia in ſ. alteri. vbi pecunia ꝓmiſſa ꝓ intereſſe nõ eſt intereſſe: dico ꝙ pecunia ꝓmiſſa ꝓ intereſſe, nõ eſt intereſſe gñaliter ſumptũ: qa eſt aliqđ diſtãs ab eo qđ erat promiſſum: ſed eſt ęſtimatio illi9 intereſſe ꝑut hic ſumiẽ in materia nr̃a: ideo ſi illã quantitatẽ tãquã intereſſe peterẽ, ego vincerẽ. Vidimus ſ. ꝙ triplex erat intereſſe, ſ. ſingula-
12 re, cõe, & cõuentũ. †Iuxta hoc qro, vtrũ intereſſe ſingulare ſit affectionis, vel vtilitatis. Et videẽ ꝙ affectionis tñ: vt l. liberti9. in fi. de bo. lib. In cõtrariũ, ꝙ ſit vtilitatis, ſeu affectiõis, cõtinẽtis vtilitatẽ: vt l. videam9. §. j. de in lit. iur. Et iõ circa hoc dicas ſi qris de intereſſe affectiõis, & nõ vtilitatis: aut qris, vtrũ ex eo condẽnatio augeatur: & dic ꝙ nõ: vt l. ſi ſeruũ. ff. ad l. Aql. & l. ꝑtia rerũ. ad l. fal. Aut qris, vtrũ actio detẽ, q aliàs nõ dareẽ: & tũc ĩ cõtractib9 bonę fidei daẽ: vt l. cũ ſeru9. ff. mã. In cõtractib9 vero ſtricti iuris, regula eſt ꝙ nõ daẽ: vt l. fideiuſſores. ff. de pact. & ibi no. in quadã gl. Fallit, ſi minor ętas ĩteruẽiat: vt l. ſi ĩ ẽpt. ff. de min. Si verò qris de intereſſe affectiõis, qđ cõtinet vtilitatẽ: & tũc actio daẽ, & cõdẽnatio augeẽ: vt l. videam9. ff. de in lit. iur. & hac l. ꝑ totã l. Debet ergo hec l. intelligi de ĩtereſſe ſingulari, ꝙ cõtinet vtilitatẽ pecuniariã. Itẽ qro iuxta ꝑdicta, vtrũ ĩtereſſe diuidaẽ in intrinſecũ & extrinſecũ, ſeu intra rẽ & extra rẽ: & certũ eſt ꝙ ſic: vt l. ſi ſterilis. §. cũ ꝑ vẽditorẽ. de ac. ẽpt. & gl. in multis partib9 hoc dicit: & maxiè hic ĩ gl. ſup
13 ver. dupli. Circa hoc eſt vidẽdũ, †qđ ſit
a intereſſe ĩtra rẽ & extra rẽ.[a] Vltramõ. dicũt ꝙ illud dicitẽ eſſe intra rẽ, qđ ſequiẽ rẽ penes quẽcũqꝫ vadat. Et ideo ſi ſeru9 eſt heres inſtitutus, tota hereditas videẽ intereſſe intrinſecũ: vt l. vẽditor. ff. de euic. et l. inde Nerati9. in pri. ad l. Aql. Sed ſi nõ ſequiẽ rẽ penes quẽcũqꝫ vadat, vt ĩ tigno vitioſo, cui9 errore domus emptoris periit: & tũc diceẽ intereſſe extrinſecũ: vt l. Iul. in prin. de act. emp. Idẽ ĩ lucro, qđ aliqs facit tanquã mercator: vt d. l. ſi ſterilis. §. cũ ꝑ vẽditorẽ. de act. ẽpt. Sed dñi, illud intereſſe de ſeruo hr̃de ĩſtituto, ꝑ gl. vocaẽ extra rẽ, ſeu extrinſecũ: vt ff. de euic. l. vẽditor: & hic in gl. ſup ver. dupli. Dico ꝙ gl. noſtrę meli9 loquaẽ. Cui9 gratia debetis ſcire: ſicut dicim9 ĩ dictiõe ex, ꝙ denotat cãm ꝓximã: dictio verò ꝑpter, & dictio ob, cãm remotã: vt l. nõ dubium. ſ. de leg. & l. j. ſ. ſi ſer. exte. & l. eo tẽpore. circa fi. ff. de pecu. ita in propoſito. Intrinſecum intereſſe debet dici illud, qđ eſt ipſa res, ſeu ei9 ęſtimatio: ꝑut accipiẽ in hoc ti. Itẽ illud, qđ eſt immediatè ex ipſa re vt
14 fruct9, & part9, & ſimilia. Ea. verò† quę veniũt occaſiõe rei, nõ ex ipſa re debent dici extrinſecũ, ad ſimilitudinẽ e9 qđ dixi in dictiõe ob, & de dictiõe ꝑpter: & iõ verũ dicit gl. ꝙ hereditas ex qua ſeru9 eſt heres inſtituẽ, eſt ĩtereſſe extrinſecũ: qa nõ ex ea re, ſed occaſiõe rei cõtigit. Nec eſt verũ qđ dicũt. Vltramõ. ꝙ iõ dicaẽ extrinſecũ: qa ſequiẽ rẽ penes quẽcũqꝫ vadat. Nã ſeruitutes ſequũẽ rẽ, penes quẽcũqꝫ vadat, tñ nõ dicunẽ in bonis: vt l. j. ff. de vſufru. leg. l. itẽ in bonis. de acq. re. do. Hoc præmiſſo, videndũ eſt vtrũ debeat haberi ratio in
b iudicio huius intereſſe extrinſeci[b]. Gl. quam modo legi tibi, dicit duo verba tantũ: Aut agit propter nõ factũ, aut propter malefactũ: vt vidiſtis: Do. hoc minus pfectè examinaẽ. & ſit
15 in eo videre paſſus valde difficilis. †Ideo dic, quoddã eſt intereſſe intrinſecũ, hic eſt ipſius rei æſtimatio: & iſta ſemper venit: vt l. ratio. §. ſi per venditorẽ. de act. emp. & l. vinũ. ſi cer. pe.
16 & l. in hac. de tri. †Quoddã eſt intereſſe ex ipſa re: vt fructus, & partus: & de hoc dic vt l. ſtipulatus. & l. videamus. ꝑ totã l. ff. de vſur. & in l. ſi filius. §. j. de ver. obli. vbi dixi. & l. ſi fundũ
17 certo die. e. ti. †Quoddã eſt[c] intereſſe extrinſecũ: & ĩ hoc dic,
c aut agitur ꝑpter nõ factũ[d], aut ꝑpter malefactũ. Primo caſu,
d aut eſt tale intereſſe, ꝙ ſequiẽ rem penes quemcunqꝫ vadat: & eius habetur ratio: vt l. pe. ſ. de his qb. vt indi. & facit d. l. vẽdi-
18 tor. ff. de eui. & l. inde Neratius. §. j. ff. ad l. A qui. †Aut non ſequiẽ rem, penes quẽcũqꝫ vadat: & tũc aut poteſt talis res, in qua nõ poteſt cadere affectio, ſeu intereſſe intrinſecũ: vt in pecunia, in qua nõ cadit affectio: & tũc venit intereſſe extrinſecũ: vt l. nũmis. de in lit. iur. & l. ij. alias iij. §. fi. de eo ꝙ cer. lo. l. ſi pœnã. de ver. ob. l. liber homo. §. fi. e. ti. Aut petit res, in qua poteſt cadere intereſſe intrinſecũ: & nõ habet ratio intereſſe extrinſeci: vt d. l. ſi ſterilis. §. cũ per vẽditorẽ. de act. emp. ꝙ tamen intellige ſecũdũ diſtĩctionẽ, quã j. ponã in vltima parte, an in in-
19 tereſſe habeat ratio lucri, vel nõ. †Si verò agitur ꝑpter malefactũ: & tũc aut fuit malefactũ ſcienter, aut ignorãter. Si ſcienter, venit intereſſe extrinſecũ: vt l. Iulia. circa prin. & l. ideqꝫ. §. in omnibus. de act. emp. Si verò ignorãter: & tunc agitur contra aliquẽ, qa res eſt euicta: & iſto caſu venit ĩtereſſe extrinſecũ, nõ tamẽ ĩ totũ, ſed vſqꝫ ad duplũ pretij cõuenti: vt l. Titius. in fi. & l. ſeq. de act. emp. & eſt ſingularis caſus. Aut agiẽ propter aliud dãnũ, ex ipſa re emergẽs: & tũc aut loquimur in cõtractibus, ex quorũ natura cõſueuit trãsferri dominiũ: vel vſu capiendi cõditio: & tũc nõ venit intereſſe cõtra ignorantem: ſed agiẽ quãto minoris: vt l. Iul. in prin. de act. em. & ibi gl. dicit, fallit in vaſe vitioſo vẽdito: ſed in l. teneẽ. §. ſed ſi vas. eo. ti. dicit ꝙ debet ſeruari eadẽ diſtinctio. Et illã tenebat do. Ia. Bu. Si verò loqmur in cõtractibus, ex quorũ natura transferẽ
e dominiũ[e]: & tũc aut ille cõtractus celebraẽ gratia vtriuſqꝫ, vt locatio: & tunc ſi tradaẽ res inanimata, diſtinguiẽ, Aut res eſt, cuius cõditionẽ qs nõ poterat ꝓbabiliter ignorare, vt cõditionẽ vaſis: & teneẽ etiã ignorãs ad intereſſe extĩnſecũ. Aut probabiliter poterat ignorare: & tũc ſecus: vt l. ſed addes. §. j. ff. loca. Aut locaẽ res animata, vt puta ſeruus: & nõ teneẽ intereſſe extrinſecũ, niſi fuerit ſciẽs: vt l. cũ in plures. §. ſeruũ. ff. loca. Ratio eſt in ꝓptu: qa rei animatæ vitiũ poteſt ꝓbabiliter ignorari magis, quã alterius rei. Si verò contractus celebraẽ gratia alterius tantũ, ſ. gratia recipiẽtis, vt in cõmodato: tũc ſi tradaẽ re inanimatã, nõ teneẽ niſi fuerit ſciẽs: vt l. in reb9. §. itẽ q ſciẽs. ff. cõm. Si verò tradaẽ res animata, ignorãs teneẽ quatenus, vt damnũ emẽdet, vel ſeruũ ꝑ noxa dimittat: vt l. pe. ff. commo. Si verò cõtrahiẽ gratia dantis tantũ: vt in depoſito, & in mandato: & tũc in depoſito dico teneri dãtẽ, ſiue fuerit ſciens, ſiue
f ignorãs ad iſtud intereſſe extrinſecũ[f]: vt l. ſi ſeruus. §. ꝙ verò. ff. de fur. In mãdato vero diſtingue: vt l. inter cauſas. §. ſi cũ ſeruus. ff. mã. Iuxta ꝑdicta qro, vtrũ iſtud intereſſe dicaẽ ſingulare, vel cõe. circa hoc dic vt dixi ſ. circa cõtraria. Sumus expediti de iſta ſecũda parte: venio ad tertiã particulã. Ex qua nota
20 †intereſſe nõ poteſt aſcẽdere in infinitũ. Cõtra de in lit. iur. l. videamus. §. j. vbi dicitẽ, ꝙ in infinitũ iuraẽ. Sol. Fateor ꝙ in infinitũ iuraẽ, ſed iudex taxat ita ꝙ duplũ non excedat per hanc legẽ. Venio ad quartã particulã, ex qua not. ꝙ pœnæ ſunt in iure limitatæ. Contra Inſti. de inuti. ſtip. §. alteri. & l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de ver. obl. Sol. Huius timore eſt hæc poſita gl. in
21 ver. ꝓferunẽ, quæ ponit opi. Finaliter gl. diſtinguit, ꝙ †pœna legalis nõ põt excludere quadruplũ. Pœna verò cõuẽtionalis aut ponit ꝑ verba multiplicatiua: vt duplũ, triplũ, quadruplũ, & ſimilia: & idẽ. Aut ꝑ noĩa ſimplicia: & tũc etiã in tantũ põt aſcẽdere, inquãtũ cõtrahẽtes voluerũt. vide gl. quę hoc dicit: et eſt clara. Vltramõ. reprobãt iſtã gl. quæ facit differẽtiam, vtrũ pœna apponaẽ ꝑ nomina multiplicatiua, aut ꝑ nomina ſimplicia: qa dicũt, ꝙ eſt imponere legẽ ꝟbis. Ego dico ſic breuiter, Aut iſta noĩa duplũ, triplũ, & ſimilia, referũẽ ad certã & taxatã quãtitatẽ: & tũc põt aſcẽdere pœna, inquãtũ voluerint contrahẽtes: qa eadẽ eſt rõ, ſicut qñ ꝓferẽ ꝑ nomina ſimplicia: tũ

enim eſt dicere ſub pœna mille, quãtũ ſi
dicerẽ ſub pœna quintupli, cũ ducẽta ſint
promiſſa. Si verò iſta verba referunt̃ ad
quãtitatẽ ĩcertã: ſub pœna dupli, vel qua-
drupli, eius qđ res plus valuerit, vel ſub
pœna dupli, vel quadrupli: tũc intereſſe
non poteſt excedere quadruplũ, ſcđm ꝙ
gl. dicit: imò fortè qđ plus eſt, nõ põt ex-
cedere duplũ. arg. huius l. ꝗa fortè multũ
vltra aſcẽderet, quã ſenſerint cõtrahẽtes.
a ar. huiꝰ l.[a] ibi: ne dũ ĩ infinitũ, &c. Hũc ar-
ticulũ plenius examinaui in l. ſtipulatio
iſta. §. alteri. de verb. obl. Venio ad vlti-
mã partẽ: dicit̃ hic, ꝙ ĩ intereſſe habet̃ rõ
b lucri[b], cõtra l. ſi ſterilis. §. cũ per vẽditorẽ.
ff. de act. emp. Gl. dicit. ꝙ olim nõ habe-
bat̃ rõ lucri, niſi in quibuſdã caſibꝰ ſpãli-
bus, ꝗ hic per gl. enumerant̃. Vltramon.
reprehẽdũt iſtã gl. per text. ibi: ꝗa ex eo
veteres, ꝙ intereſt ſtatuerũt quaſi dicat,
ꝙ antiquitꝰ in intereſſe habebat̃ rõ lucri.
Sed glo. poterat reſpõdere: iſtud olim in
quibuſdã caſibꝰ: hodie gñaliter. Doc. no-
ſtri tenẽt cõiter circa hoc, ꝙ ꝑ hãc l. nõ ſit
immutatũ de iure antiquo. Ideo Cy. po-
ſuit olim dictũ Pet. in iſta materia, ſcđm
qđ ipſe inuenit. Poſtea ſuperuenit Guli.
de Cug. ꝗ de hoc poſuit vnã diſtinctionẽ
in l. ij. aliàs iij. in fi. ff. de eo qđ. cer. lo. poſt-
ea illam addidit Cy. de verbo ad verbũ,
licet de eo mẽtionẽ nõ faciat. Iac. de Are.
etiã circa hoc poſuit vnã ſuã diſtinctionẽ
Ego autẽ viſis oibꝰ in iſta materia, dico
22 ſic. Quoddam eſt lucrũ, ꝙ cõtingit circa
ipſam rẽ: vt modo valet corbes frumenti
decẽ, hinc ad quinꝫ menſes valebit xx.
& iſtud lucrũ de iure antiquo & de iure
hodierno ſemꝑ venit æſtimatiõe inter-
eſſe: vt l. vinũ. ff. ſi cert. peta. & l. in hac. de
trit. & d. l. rõ. §. ſi ꝑ vẽditorẽ. de act. emp.
Quoddã eſt lucrũ cõtingẽs ex re ipſa: vt
partus & fructꝰ: & de hoc nõ pertinet ad
noſtrã materiã. Dic vt l. ſi ſtipulatus. & l.
videamꝰ. de vſu. & l. ſi filius. §. j. & qđ ibi
23 no. ff. de ver. obl. Quoddã† eſt lucrũ qđ
venit ex re: & tũc qñꝫ illud lucrũ venit
cũ alteriꝰ iniuria: vt lucrũ vſurarũ vel vſu
capionis: & nõ habet̃ ratio huius, nec de
iure antiquo, nec de iure hodierno: vt l. ſi
is ꝗ rẽ. §. fi. ff. de fur. & l. ſi ꝗs vxori. §. pe.
eo. ti. & ibi no. Aut nõ ꝑcipit̃ cũ alterius
iniuria: & tũc aut illud lucrũ comitat̃ rẽ
penes quẽcũꝫ vadat: & habet̃ ratio eius
tã de iure antiquo, quã de iure nouo, ſiue
ſit iudiciũ bonæ fidei, ſiue ſit iudiciũ ſtri-
cti iuris: vt d. l. venditor. de euic. & l. ſi ꝗs
vxori. §. pe. de fur. & l. inde Neratius. in
prin. ad l. aquil. & l. pe. de his ꝗb. vt indi.
24 †Quoddã eſt lucrũ, qđ nõ ſequit̃ rem pe-
nes quẽcũꝫ vadat, vt lucrũ quod percipi-
tur ex mercãtia, vel ex alteriꝰ hominis in-
duſtria. Et hic aduerte. nã quoddã eſt lu-
crũ, in quo natura rei plus operat̃, quã ho-
minis induſtria: vt in lucro, qđ percipitur
ex fundo, ſi colatur, & eius ratio habet̃:
vt l. ſi fundus. §. j. ff. loca. & l. ſi in lege. §. co-
25 lonus, eo. ti. †Quoddã eſt lucrum. in quo
induſtria vt plurimũ operat̃: tũc qñꝫ il-
lud lucrum eſt incertũ: quia ille, cui debe-
batur, nõ cõſueuit mercari: & tunc nõ ha-
betur rõ iſtiꝰ lucri: vt l. ſi ſterilis. §. cũ ꝑ vẽ-
ditorẽ. de act. em. Si verò cõſueuit merca-
ri: & ex eo qđ ex alia ſua pecunia cõſue-
uit mercari, apparet quaſi pro certo, ꝙ ex
ea lucratus fuiſſet: tũc habetur ratio lucri
eius: vt d. l. ij. aliàs iij. in fi. de eo qđ cer. lo-
co. & ſic videt̃ ꝙ iura antiqua ab iſto iure
26 in aliquo nõ diſcordãt. †Quæro iuxta ꝓ-
dicta, vtrũ illud, quod hac lege dicitur ꝙ
intereſſe nõ poteſt excedere duplum, ha-
c beat locũ in maleficijs.[c] Gloſ. hic tenet ꝙ
ſic. Vna eſt gl. paruula, ſuper ver. caſibus.
in prin. l. Alia gl. dicit idem ſuper verbo
contractibus. circa mediũ. Contra iſtud
videtur l. inficiando §. j. ff. de fur. propter
quã legẽ aliqui recedunt ab iſta glo. Tu dic iſtã gloſ. bene di-
cere, per generalitatẽ iſtius literę. Nõ ob. l. inficiãdo. §. j. ff. de
fur. quia ibi nõ petitur intereſſe: ſed petitur pœna, quæ eſt vt
ipſum intereſſe, etiã extra rẽ duplicetur: & etiã ſi eſt ſingula-
re, dũ tñ vtilitatẽ cõtineat: vt l. in furti. in prin. & qđ ibi no. de
27 fur. Nũc venio ad tertiam q. principalẽ, † & quæro vſꝫ ad
d quã quantitatẽ[d] ĩtereſſe põt aſcẽdere. Iſtã q. tãgit gl. hic ſuper
ver. dupli. Tu verò dicas latius, aut quæris de intereſſe con-
uento: & venit inquantũ eſt conuentũ: vt l. fin. de preto. ſtipu.
& de verb. obl. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. Aut quæris de cõi: &
tunc regulariter totũ venit: vt l. Iul. in prin. ff. de act. emp. Fal-
lit in caſu ſingulari: vt l. Titius. in fi. cũ l. ſeq. eo. tit. vbi non po-
nit venire vltra duplũ pretij conuẽti. Aut quæris de intereſſe
ſingulari: & tunc aut illud, qđ debetur cõtinet certã quãtitatẽ
vel naturã reſpectu ſui vel adiuncti, & non aſcendit vltra du-
plũ intereſſe cõis vel intereſſe cõuẽti, intelligẽdo in diuerſis
caſibus vt dixi ſ. circa prin. ſecundæ partis. Aut nõ continet
certã quãtitatẽ vel naturã, reſpectu ſui nec reſpectu adiuncti:
& venit intãtũ inquãtũ illud fuerit: vt in verbo, in alijs. Quæ-
e ro circa hoc, quæ eſt ratio differentiæ[e]? Gl. tangit hic, ſuꝑ ver.
damnũ. & ponit duas rationes. Prima eſt: quia in contractibꝰ,
qui habent certã quãtitatẽ vel naturam, facilius põt apparere
ſimplum, quã in cõtractibus, qui cõtinẽt incertũ. & iſta ratio
placet. Alia ratio ponitur: quia faciliꝰ eſt alicui facere, quã da-
re: & ideo plus grauatur. ar. l. hæ operæ de ope. li. Vide gloſ.
ſuper ver. dãnũ. Iſta rõ ſecunda reprobatur ꝑ doct. ꝗa nõ pro-
cedit niſi in hominibus auaris, qui facilius ſuſtinerẽt omnẽ la-
borẽ ꝙ darẽt aliqd de pecunia. nã de iure cõi & de natura, faci-
lius eſt dare: quia omnis labor corporalis quantũcũꝫ paruus
maior eſt aliqua datione pecuniaria. ar. l. in ſeruorũ. in fi. ff. de
28 pœnis. Venio ad quartã q. principalem, ſ. †qualiter intereſſe
in iudicium deducatur. Cy. tangit hic, & in multis errat. Ad-
uerte ergo, & primò eſt videndũ, an deducatur in iudiciũ per
f viam actionis, an ꝑ officiũ iudicis[f]? Et per hoc apparebit de-
clarata glo. tua quæ ponitur hic ſuper ver. cõtractibꝰ. circa fin.
Et quædã glo. dicũt, ꝙ ꝑ officiũ iudicis: vt l. ſi quis ab alio. in
fi. ff. de re iud. & l. cũ ſtipulatus ſim. §. fi. ff. de ver. ob. Dy. repro-
bat illã glo. in l. ſtipulationes nõ diuidũtur. ff. de ver. ob. & ex-
tra, de re iu. li. vj. in c. mora. Ideo gl. hic videtur dicere: Aut in
obligatione eſt fieri: & intereſſe venit iure actionis: vt l. ſtipu-
lationes non diuidũtur. §. Celſus de ver. ob. l. ſi quis ſtipulatus
ſit Stichũ. §. fi. & l. quoties ꝑ aliũ. e. ti. & l. fi. ff. ſi quis in ius voc.
nõ ierit. Aut in obligatiõe venit dari: & tũc ſi ꝗdẽ in cõtracti-
bus noĩatis, intereſſe venit officio iudicis: vt l. ꝓmiſſor. de cõ-
ſti. pe. l. vinũ. ſi cer. pe. & l. ſi ſeruum. in fi. de ver. ob. Si ex con-
tractibus innominatis, tũc venit intereſſe per viam actionis:
vt hic in glo. per l. j. §. fi. ff. de re. permu. Aſſignat Cyn. rationẽ
quia ſicut illi contractus innominati, nõ ſunt faciles in obliga-
tione contrahenda: quia requirit̃ ꝙ impleant̃ ab aliqua partiũ
nec implentur ſolo conſenſu, & ita de facili nõ cõtrahit̃ obli-
gatio: ita nec de facili ſuſtinet̃. Pet. cõtra. vt refert Cy. ſ. de re.
permu, l. cum precibus. Sed veritas eſt illud, quod dicit Cyn.
probatur in l. naturalis §. j. ff. de præſcri. ver. Sed cõtra prædi-
g cta opp. etiã in obligatione dandi[g] ex contractibus nomina-
tis, ſuccedit obligatio ad intereſſe: vt l. liber homo. in fine. ff.
de verbo. oblig. glo. in l. Iulia. in mag. gloſſ. de act. empt. dicit,
Aut quis ſtipulatur dari ſibi: & non ſuccedit obligatio ad
intereſſe. Aut ſtipulatur alteri & ſuccedit obligatio ad in-
tereſſe. Petrus aliter dicit, cuius opinion. recitaui in d. l. liber
homo

a ¶ Arg. huius l. vide glo. & Bar. in l. ſtipulatio iſta. ff. de verb. oblig.

b ¶ Lucri. vtrũ in intereſſe habeat̃ ratio lucri, vide quod no. Bal. in l. fin. in prin. ſ. de fur. & per Bart. hic in v. col. ver. ſequitur gl. ſuper ver. veteres. Bar. in l. minimis. de in lit. iur. & hoc etiã Bald. in xij. oppo. adde qđ Pet. de Ancha. in cle. j. de vſu. §. ſane. refert ꝙ Ludo. ibi quærit, ſi quis tenet̃ mihi dare centũ in termino, & nõ ſoluat: an damnũ emergẽs poſſum petere ratione moræ? Et dicit ꝙ ſic nõ aũt lucrũ ceſſans. Subdit etiã domi. Pet. ꝙ imo etiã credit de lucro ceſſante, ſi talis erat mercator, ꝗ cũ pecunijs conſueuit negotiari: alias ſecus ſi perſona eſſet talis que retinuiſſet in arca. alle. no. per Cyn. in auth. ad hæc. ſ. de vſur. Tu vide not. hic, & quando habeantur rationes lucri ceſſantis adeoꝙ quod agi poſſit: vide per Bar. in l. ſi cõſtante. §. quoties. ff. ſolu. mat. & vide caſum not. in l. ſocium qui in eo. ſ. pro ſo. ꝗ forte nõ eſt alibi ſecũdum Imo. in l. inſulam. §. vſuras. ff. ſol. mat. Ioan. Cald. in repet. c. nauigãti. in iij. col. de vſur. Et adde hic quæ habes in l. iij. §. Labeo. de acquir. poſ. & vide l. ſi is. §. fin. vbi hæres, ff. de vſur. adde vt per Ro. conſil. ci.

c ¶ In maleficijs. vtrũ in criminalibus & maleficijs interreſſe poſſit excedere duplum, facit quod no. Bal. hic, in vlti. col. in verſi. reſtat ꝗrere.

d ¶ Quam quantitatẽ. Vſꝫ ad quã quãtitatẽ intereſſe poſſit aſcẽdere, adde qđ no. iſtud ſ. in ead. l. in iij. colũ. ad hoc vide Bal. hic, in iiij. col. & vide in verſi. quid ſi promitto. & verſic. quæro ſi centum.

e ¶ Ratio differentię. Rationẽ differentiæ quare intereſſe non poſſit aſcendere duplum. in glo. ibi: cõtinẽtibus certã quãtitatem, vel ſcientiã de quibus hic ĩ tex. in j. & ij. colũ. ſed in cõtra. cõtinẽtib. certã quãtitatẽ & naturã poteſt excedere.

f ¶ Officium iudicis. An intereſſe petat̃ per actionẽ, vel officiũ iudicis, adde qđ no. Bar. in l. ſtipulationes nõ diuidunt̃. in x. & xj. op. de verbor. obliga. & vide omnino in l. j. ff. de act. emp. & quæ ibi Bar. & docto. in iiij. colum.

g ¶ Obligatiõe dãdi. An in obligatione dandi ſuccedat obligatio ad intereſſe, per Bar. in l. ſtipulationes nõ diuidunt̃ in xj. & xij. oppo. cũ ſeq. de verb. obl. per Bal. hic, in iiij. col. in ver. ſecundo quæritur. & in viij. colũ. ver. ſed oppo.

homo. in fi. ff. de ꝟ. ob. Et Cy. ibi refert in
illa q. circa fi. de intereſſe intrinſeco, & ex-
trinſeco. Ego dico ꝙ gl. tua dicit veritatẽ
cuius occaſione debes videre rationem.
Quæ eſt ratio, ꝙ in obligatione facti ſuc-
cedit obligatio ad intereſſe, in obligatio-
ne dandi nõ. Dico tibi ſtipulationes ſunt
inuentæ: vt vnuſquiſꝫ ſtipuletur ſibi, pro
eo quod ſua intereſt, modo in obligatio-
ne dandi, ſi promitto equum, intereſt tua
habere equum ſimpliciter, quãtum valet:
& ideo illud ſine dubio eſt in obligatione.
ſed ſi promiſi tibi aliquid facere, forte non
intereſt tua, quantũ illud factũ valeat aut
cõſtaret: & ideo nõ potes me præcisè cõ-
pellere ad factũ: quia ſic cõpelleres me vl-
tra quã intereſſet tua: ideo ſuccedit obliga-
tio ad intereſſe: quare dãdo tibi intereſſe
liberor. Nũc ad propoſitũ, ſi ego reperio
obligationẽ dandi talẽ, in qua ſit eadẽ ra-
tio quæ in facto: ſuccedit ibi obligatio ad
intereſſe, ſicut in obligatione faciẽdi. Exẽ-
plũ, vt ſi ſtipulatus ſum alij dari: nõ inter-
eſt mea fortè in totũ: forte, ꝗa nõ ſum de-
bitor illius, niſi in modica quantitate: ideo
ſuccedit obligatio ad intereſſe: vt l. liber
homo. in fi. Itẽ ſi ſtipulatus ſum mutuari,
& non mutuet̃. Nã licet mutuare ſit dare:
ꝗa mutuũ eſt: quod de meo fit tuũ: vt l. ij.
§. appellata. ff. ſi cer. pet. non tamẽ intereſt
mea ſimpliciter, & in totũ: ideo ſuccedit
obligatio ad intereſſe: vt l. ſi pœnã. de ꝟb.
ob. Et circa iſta dic plenè: vt dixi in l. ſtipu-
lationes nõ diuidunt̃. de ver. ob. Venia-
mus ad cõtraria ſecũdæ partis. Iuxta ꝓdi-
cta eſt videndũ, quãdo ſuccedit obligatio
ad intereſſe, an ſuccedat ſtatim poſt morã
an expectet̃ interitus rei. Dic vt in d. l. ſti-
pulationes nõ diuidunt̃. in v. & vj. q. Item
eſſet vidẽdũ vtrũ ſuccedat obligatio ad in-
tereſſe, itaꝙ prima tollat̃, al's duret vtraꝫ.
Et ſi duret, vtrũ alternatiuè, vel copulati-
uè, vel quõ? Dic vt d. l. ſtipulationes nõ di-
uidunt̃. de ꝟ. ob. in vij. q. Itẽ eſſet vidẽdũ,
vtrũ ꝗs precisè poſſit cõpelli ad factũ. Iſtã
q. tãgit hic gl. ſuper ver. in alijs. & malè lo-
quit̃. Dic vt d. l. ſtipulatiões nõ diuidunt̃.
in viij. q. Itẽ eſſet vidẽdũ, qualiter ſuper in-
tereſſe format̃ libellus. Iſtã q. ponit glo. ff.
act. emp. l. j. in prin. & ibi ponit gl. triplicẽ
formã libelli. & hoc ponit etiam in l. ij. §.
item ſi in facto. de verbo. Ego pleniſsimè
examinaui in l. ſtipulationes non diuidun-
tur. in ix. q. Modo reſtat videre de v. &
a vlt. q. ſ. qualiter eſt intereſſe probet̃[a]? Cir-
29 ca ꝙ breuiter dic, †quoddam eſt intereſſe
cõuentũ: & iſtud ꝓbat̃ per inſtrumẽta, vel
30 per teſtes: vt l. fi. de ꝓto. ſtip. †Quoddã eſt
intereſſe cõmune: & iſtud ꝓbat̃ per teſtes
ꝗ dicũt ꝙ res cõmuniter tantũ valet: & ꝙ
cõmuniter cuiuſꝫ intereſt, tãtũ dictã rem
habere: vt l. ij. ſ. de reſcin. ven. & ꝙ ibi no.
Aduerte tñ ad duo, poſito ꝙ nõ faceres ni-
ſi articulũ de cõmuni valore rei, ꝑ hoc nõ
ꝓbares intereſſe directò, ſed probares rei
valorẽ ſeu ꝓtiũ, nã ꝓtiũ rei non eſt intereſ-
ſe, vt dixi. Tamẽ ex hoc ſeqt̃ ꝓbatio ĩter-
eſſe, ꝗa ſi res cõmuniter valet: ergo cuiuſꝫ
31 cõiter tã intereſt eã habere. † Itẽ aduerte
ad vnũ: & videt̃ ꝙ ſi vis ꝓbare pretiũ, vel
b intereſſe tꝑis ꝓteriti,[b] nõ debes te referre
ad vnũ diẽ, vel duos dies, ſed ad quãplu-
res. Et ideo ſi faceres articulũ, ꝙ frumẽtũ
valuit iſto anno, die prĩo Ianuarij tñ: nõ
eſt ꝓbata intẽtio. Nõ em̃ debet ꝓbari ex
momẽto ſed debes ponere ĩ articulo, &
c añ, & poſt ꝑ plures dies, vel añ tñ[c]. Iſta
ꝓbãt̃ ĩ l. ꝓtia rerũ. §. nõnũquã. aliàs. §. nõ-
nullã. ff. ad l. Fal. & ibi pleniſsimè. Itẽ ad-
uerte, ꝙ in articulo ponas etiã de loco pu-
blico, vbi talia cõſueuerũt vẽdi: vt plenè
32 dixi in d. l. ꝓtia rerũ. in prin. & in fi. †Eſt
etiã certũ ĩtereſſe ſingulare. Et hic eſt ad-
uertẽdũ ꝙ ꝗdã ſunt caſus, in ꝗbꝰ iurat̃ in
litẽ, vt in actiõibꝰ arbitrarijs, & in bonæ
ne fidei cõtra doloſum: & tũc ꝓbat̃ ꝑ iu-
ramẽtũ in litẽ: vt l. in actiõibꝰ. de in lit. iur.
cõtra nõ doloſũ: dic vt dicã. j. ĩ alijs. Qñꝫ
d ſunt actiões[d] neꝫ arbitrariæ, neꝫ bonæ
fidei: & tũc qñꝫ venit̃ ad petitionẽ ĩter-
eſſe ꝓpter cõceptã iudicis authoritatẽ: et
idẽ: ꝗa ꝓbat̃ intereſſe ꝑ iuramẽtũ: vt. ff. ne
ꝗs eũ, ꝗ in ius voc. l. pe. §. j. & l. ꝗ reſtitue-
re in fi. de rei ven. Qñꝫ verò deuenit̃ ad
intereſſe ex alia iuſta cã: & tũc cõtra dolo-
ſum ꝓbat̃ ꝑ iuramẽtũ: vt l. ſemꝑ. §. in hoc
ĩterdicto. ff. ꝙ vi aut clã. & l. ſi qñ. j. vñ vi.
Si verò agit̃ cõtra nõ doloſum: tũc opor-
tet ꝙ ĩtereſſe verè ꝓbet̃, vt hac l. Sed ꝗli-
e ter[e] ꝓbat̃ gl. ꝗ eſt hic, hoc nos docet ĩ gl.
ſuꝑ ver. ſubtilitatẽ. et vide gl. iſtã. Gl. vult
ꝙ dictũ teſtis referatur ad hoĩes, ꝗ eſſent
eiuſdẽ cõditiõis, cuius eſt ille ꝗ petit in-
tereſſe: & ſic ſunt cõteſtes & optimè di-
cit gl. Et habemus ꝓ ea rationẽ nota. in l.
cõtinuus. §. cũ ita de verb. obli. Sed ſi qli-
bet teſtis interrogatus, quõ ſcis? Rñ. ꝗa tantũ mea intereſſet,
ſi eſſem illius cõditionis: tũc quilibet teſtis eſſet ſingularis in
dicto ſuo, & quilibet deponeret de ſeipſo. Debet ergo depo-
nere in genere, de quolibet homine, qui eſſet illius conditio-
nis, cuius ipſe eſt. Iac. tamen de Are, videtur dicere, ꝙ ſi quili-
bet teſtis deponeret de ſeipſo, probatus eſſet articulꝰ: nã pro-
f pter identitatẽ[f] artis, videt̃ deponere de eodẽ: ar. l. nemo eſt ꝗ
neſciat. de duo. re. Sed certè hoc nõ placet mihi: quia illa lex,
quæ dicit, ꝙ idẽtitas artis facit videri idem factum, nõ habet
locũ, niſi qñ inter cõtrahentes ſic eſt actũ: alias etiã eiuſdẽ ho-
minis factũ, quãtũcunꝫ ſimile, nõ videt̃ idẽ: vt l. ſi nõ fortẽ. §.
33 libertꝰ. ff. de cõdi. inde. †Ideo aduerte, in iſta materia ad duo[g]
g qñ formas articulũ de intereſſe ſingulari: tũc referas te ad vti-
litatem, non ad actionẽ tantũ, hoc modo ꝙ conſiderata qua-
litate tui actoris, tibi vtile eſt habere dictũ librũ plꝰ quã habe-
h bere cẽtũ. Nõ em̃ ꝓcederet[h] articulus, ꝗ diceret ꝙ nollet ca-
rere dicto libro ꝓ centũ: ꝗa illud cõcludit in affectiõe, nõ in
vtilitate. Et iſtud intereſſe ſingulare ad hoc vt deducat̃ ĩ cõdẽ-
nationẽ debet cõtinere vtilitatẽ, vt ſ. dixi. Itẽ aduerte, qñ tu fa-
cis articulũ ſuꝑ intereſſe ſingulari, ꝙ tu facias articulũ de in-
tereſſe cõi, vt ſic liqueat iudici ꝙ intereſſe ſingulare qđ petis,
nõ excludit duplum intereſſe cõis, vt hac l. Vltimò debes ſci-
i re,[i] ꝙ etiam ſi de intereſſe nil eſſet probatum directo: ſed ta-
men ex aliquibus coniecturis, ex officio ſuo iudex perpende-
ret illud intereſſe: poſſet in iſto intereſſe facere cõdẽnationẽ.
hoc tenet Cy. & hoc ꝓbat̃ hic in tex. in ver. in alijs aũt caſibꝰ.
Hoc ꝓbat̃ j. de fruc. & lit. expẽ. l. nõ ignoret. & in fin. expreſ-
ſiſsimè in l. ſemper. §. in hoc interdicto. ff. quod vi aut clam.

Si à non competenti iudice iudicatum eſſe dicatur. *Rubrica.*

2 *Sententia lata à iudice, non ſuper eo quod eſt ſibi commiſſum, ſed ſuper alio quod pertinet ad cauſam, incidenter ualet.*

3 *Si uerò res eſt prorſus extranea: tunc iudex non poteſt recognoſcere, niſi per modum reconuentionis, uel prorogatæ iuriſdictioni.*

LEX I.

k IVdex. [k] Continua Rubricam quia quando-
que ſententia eſt nulla propter defe-
ctum iudicis incompetentis: ideo de hoc hic ponit.

a ¶ Probetur. Vide Bal. hic in v. co. ver. quęro quomodo ꝓbetur intereſſe. cum ſeq. Et adde in hac materia, ꝙ aliud eſt intereſſe, quod etiã contra nõ doloſum probat̃ per iuramentum: vt no. Bar. in l. j. in princi. in v. q. ff. quemad. te. ape. vide quod ibi ſcripſi. & per Bar. hic, in ix. colum.

b ¶ Temporis præteriti. Ad probandum valorem frumẽti in præteritũ, adde Bar. in l. ij. ſ. de reſcin. vẽ.

c ¶ Vel ante tantum. Hæc verba in omnibus exemplaribus, quæ vidi tã ſcriptis, quam impreſsis habentur. Quæ tamen meo iudicio ex Bar. in legibus, quæ hic adducuntur, abradi debẽt Alex. Loſeus.

d ¶ Actiones. Qualiter autem probetur lucrum ceſſans, vide Bald. hic in x. col. in verſ. ſexto quæritur qualiter ꝓbet̃, &c.

e ¶ Sed qualiter. Nota de intereſſe ſingulari probãdo per teſtes, adde Bart. in l. nemo. in fin. de duo re. & vide quod no. poſt Bar. in l. in hac. ff. de dam. infect. & dicit hic Bald. in x. col. quod reddere debet teſtis cauſam, etiam non interrogatus. Facit quod not. Bar. in d. §. cum ita.

f ¶ Identitatem. Adde Bar. in l. ij. in vlt. col. ſ. de reſcin. ven. & ſequitur hic etiã Bal. in v. col. in ver. quæro qualiter probetur ſingulare intereſſe. Vide tamen eundẽ Bal. in x. col. in vj. q. in ver. pone.

g ¶ Ad duo. Et tenet Bart. hic, quod licet intereſſe ſit probatũ per vnum teſtem: non poterit deferri iuramentum.

h ¶ Procederet. Contrarium videtur ſentire Bart. in l. nemo eſt qui neſciat. ff. de duobus reis.

i ¶ Scire. Nota ꝙ licet non probetur directo: tamen iudex ex officio poteſt cõdemnare: quod bene nota & ſic not. ꝙ vbi difficilis eſt probatio ſufficit per cõiecturas. Et ita allegat Bald. in authen. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccleſ. & Imol. & dicit Bal. in l. ſi quis in hoc genus. de epi. & cle. ꝙ tortura facta in camera, probatur per indicia & coniecturas. Imo alibi videtur dicere Bal. quod vbi eſt magna difficultas probationis, ſtatur iuramẽto: maxime ſi eſt parui ꝑiudicij ſcđm eũ in in. l. qui accuſare. de edẽ. Et ad dictũ Bar. bñ facit l. ſi id qđ ex Pãphila. §. fi. de le. ij. & ibi Bar. & idẽ Bal. ĩ l. traditio. ſ. de actio. emp. vbi vide. & ibi dixi etiã ꝙ probat̃ intereſſe per coniecturas vt no. Bal. in d. l. ſemper. ꝑ bal. hic in x. col. in verſ. ſexto qualiter. vide tñ qđ dicit Bald. hic, in fi. in vltimis verbis & dixit Bald. in l. fi. ad fi. de fruct. & lit. expẽ. ꝙ ĩtereſſe etiã fructuũ, probat̃ per coniecturas prædictas. Adde ꝑ Feder. in conſil. cxix. adde no. per Bar. per illũ tex. in l. nõ ignoret. de fruct. & lit. expẽ. & tex. & Bar. in l. ſi traditio. ſ. de act. empti. & Bal. ibi aliter loquitur. Adde qđ per vnũ teſtẽ de viſu, & plures de auditu probatur metus, ſeu impreſsio, ſecundũ Bald. conſi. xlix. iiij. lib.

k ¶ Iudex. Limita totum iſtum titulum. niſi eſſet captus ſuſpectus de fuga. Ita dicit Alexand. vbi

vide in l.cui iuriſdictio. de iu. om. Adde ſcdm Pau.de caſ. ꝙ ſi delegaẽ cã appellatiõis cenſeẽ de legata cã nullitatis ſententiæ:vt dicit not. Archi.ĩ c.j.de capel. mo.lib.vj.ſuper verbo,partiũ.nõ ſic ecõuerſo. Et prædicta. habent locũ in ſnĩa diffinitiua.Sed ſi appelletur ab interlocutoria,& cõmittatur alicui cã appellationis nõ cẽſetur cõmiſſum negotiũ prĩcipale:niſi dicaẽ expreſſe. & ita dicit ſe vidiſſe ſeruari ĩ Romana curia.

a ℂ Et in priuatorũ. Inn.in c.per inquiſitionẽ.de elect. limitat ꝙ tenetur illi ſtare,niſi ꝓbet errorẽ. Ioán. And.limitat, iuriſdictio illius iudicis erat talis, quæ nõ poterat prorogari:alias ſecus in ti.de cõt.§.ſequiẽ.ver.qnto credo de iſta confeſsiõe. Andr.Barb.

b ℂ Cõfeſsione facta. Probatur in l. diuus.de cuſt.reo.

c ℂ Dicit gloſſ. Vide Bart.in l. cũ ſtipulatus ſim mihi a Proculo.de verb.ob. latius per Bar.in l.qui vltimo.de pœnis & hic adde ca.ſi cui. de ſentẽ. excom.in vj.

d ℂ Paſtoralis. Et ibi per Inn. & Io. And. in c.præterea.eo. ti.

e ℂ Conſtitit. Adde Bal.poſt Bar. in l.j. C.de Iuſt. Cod.confir.ꝙ valet ſententia lata cõtra verũ intellectũ legis vel ſtatuti:& per eius obſcuritatẽ,vel varietatẽ. & qñ ſunt opiniões hincinde,vide Bald. in l.mãcipa.C.de ſeruis fugi.& in l.ꝑcib. in xiiij.col.C.de impub.vbi dicit, ꝙ nõ audet recedere ab vſita.docto. quia illos ſequiẽ poſt terga colligẽdo ſpicas. Et an opi.doc. excuſet iudicẽ, vide Bal. in ca. j. §. iudices de pac.iura.firm. Et ꝙ mens cõſulẽtis non debet attendi, vide Fed.in cõſi.ccxxix. inci. Quod plus ſit ſeruanda opinio doctorũ antiquorum, quã moder.vide ca. de quibus. xx. diſt. & ibi no.ꝙ eſt verũ niſi dicta Modernorũ videaẽ magis rõnabilia.xix.diſt. ita Ant.& vide qđ ibi dicit do. Abb. poſt do.Ant.in c. tua. de vſu.& in ca.j.de cõſti.And.Barba.

f ℂ Iudicẽ.Sed vtrum iſta lex puniens corrũpentẽ habeat locũ in corrupto pretio. ſed etiam procecedit ꝙ no. ſecundũ

Domini, totus iſte titulus iſtud intẽdit
1 dit.†Sententia à non ſuo iudice lata, eſt ipſo iure nulla.h.d. Oppo.de l.ædiles.§. itẽ ſciẽdũ.de ædil.edic.& ś.de ordi. iudi. l.j.de iudi.l. quoties.Hui⁹ timore gl.dicit
2 hic,†qñ iudex iudicat ſuper alio,quã ſup eo,qđ eſt ſibi cõmiſſum,eſt aduertendũ: qa qñꝗ illud pertinet ad cãm cõmiſſam incidenter,vel per modum antecedentis vel pro modũ cõſequentis & tunc iudex de iſtis poteſt pronunciare, vt contraria:& hoc eſt,qđ vult hic tex.dicere ibi, quã ꝙ ad eã rem pertinet:ſufficiat eñ, vt
3 pertineat ad rẽ ſibi commiſſam.† Si verò eſt prorſus extranea: tunc iudex non poteſt cognoſcere,niſi in duobus caſib⁹ per modum reconuentionis.vt l.cum Papinianus.auẽ.& cõſequenter.ś. tit.iij. Itẽ per modum prorogatæ iuriſdictionis.vt l.ij.§.ſed ſi iudex.ś.de iudi.& l.de q̃ re §.j.

1 ☞ *Delegatus ſuper proprietate, non poteſt cognoſcere ſuper poſſeſſ.niſi aliter de proprietate pronunciare non poſſet.*

LEX II.

SI militaris. Sub præcedẽti ſummario continetur: & reuoco in dubiũ.
1 †An iudex delegatus ſub ꝓprietate poſſet cognoſcere ſuper poſſeſſione. Inter gl.noſtros fuit contentio.Finaliter gloſ. determinat,& beue dic vt in glo. no.

1 ☞ *Litigantes corã non ſuo iudice credẽtes ipſum eſſe ſuum iudicem,prorogatio iuriſdictionis impeditur.*
2 *Confeſſio facta coram non ſuo iudice an ualeat.*
3 *Excommunicatus ab aliquo iudice ſi appellauit, an deſinat eſſe excommunicatus.*

a ET in priuatorum.[a] Sub eodẽ ſummario continetur.
1 †Opp.litigãdo corã nõ ſuo iudice, videtur ꝓrogari iuriſdictio:vt l.ij.circa pri. ff.de iudi.ergo valet ſententia.So. Intellige ꝙ hic litigabãt credentes ipſum eſſe ſuum iudicẽ:& ſic error impedit ꝓrogationẽ,vt d.l.ij. Quęro†quid in cõfeſsio-
2
b ne facta[b] coram nõ ſuo iudice: an valeat? De hoc habem⁹ tex.in c.at ſi clerici.extra de iudi.& dicit ꝙ nõ glo.inducit hãc l. in
3 arg.ad qõnem, †ꝙ ille qui eſt excõicatus ab aliquo iudice,& appellauit,deſinit eſſe excõicatus,quia per appellationẽ deſinit eſſe ſu⁹ iudex:ſnĩa ergo eũ nõ adſtrin-
c git:vt l.j.in fi.ad tur. Nec ob.ꝙ dicit glo.[c] qđ quidã dicũt,ꝙ ſnĩa excõicationis trahit ſecũ executionẽ:& ideo nõ põt appellari:quia etiã ſnĩa vltimi ſupplicij trahit ſecũ executionẽ:& tñ põt appellari & extinguitur effectus ſnĩæ,ſ.quo ad ſtatũ: vt l.qui vltimo.ff.de pœ. Et ff. de iniuſ. teſt. l.ſi quis filio exhæredato.§.irritũ. de teſt.
d l.j.Iſta gl.dicit cõtra caſum.c.paſtoralis.[d] extra de app. Non ob.ꝙ dicit glo. de ſententia vltimi ſupplitij. quæ trahit ſecum executionẽ: ſicut ſententia executionis: quia natura eorum eſt diuerſa: quia ſententia excommunicationis nõ eſt perpetua,ſed dicitur conditionalis,ſeu medicinalis:donec quis purget contumaciã,vel emendet offenſam:vt in c.cum medicinalis.de ſent.excom.lib.vj.Sed ſententia vltimi ſupplicij eſt perpetua: & mortalis: ideo facilius permittitur appellatio.

De pœna iudicis, qui malè iudicauit. Ru.

Cõtinua vt in gl. Sicut rubrica habet duas partes:ita in tex.ponuntur duæ leges. De ſecunda parte rubricæ loquitur l.j.& l.ij.loquitur de prima parte rubricę: ſed auẽ.nouo iure. loquitur de vtraque: ideo legimus eam in fine.

1 ☞ *Aduerſario principali,poteſt dari pecunia,ut patiatur contra ſe ferri ſententiam,ſi litiget per calumniam.*
3 *Reus corrumpens iudicem,uel procuratorem actoris,amittit cauſam,ſicut econtra in actore.*
4 *Quando eam amittat ipſo iure & per ſententiã.& nu.6.*
5 *Sententia lata à iudice pecunia corrupto,non ualet: ſi uerò precibus,ualet.*
7 *Qualiter ſuccurratur ei,cuius aduocatus uel procurator eſt corruptus.*
8 *Quæ erit practica quando aduerſarius non principalis uel iudex fuit corruptus.*
9 *Si corrumpens deceſſit ante latam ſententiã,non tranſibit hæc pœna in hæredes.*

LEX I.

e COnſtitit.[e] Hæc eſt lex ſubtilis & vtilis. Breuiter dicit.† Qui corrum-
1 pit iudicem,[f] vel aduerſarium nõ principalem,
f perdit actionem.h.d. Nota ꝙ corrumpit iudicem vel aduerſarium nõ principalẽ,amittit cau-
g ſam. Opp.ꝙ idem ſit cauſa publica,& fiſcalis.[g] ergo hoc eſt ſuperfluum contra.§.quibus.in prima conſtitutione huius libri. Huius timore exponit glo.publica ciuitatis alicuius. Iſta expoſitio videtur contra l.eum qui vectigal.de verb.ſig. vbi publica dicitur propriè ciuitatis Rom.dic ꝙ hic publica ponitur impropriè Vel dicũt quidã,publica ciuitatis Romanæ, quę differt à fiſcali,poſtquã fuit trãslata poteſtas in principẽ. Aliud eſt Reſpublica Romanorũ,ſ.illius ciuitatis: aliud eſt res fiſcalis,ſ.totius Imperij:vel hic ponitur publica.i.crimina-
h lis:tene quã vis. Vlterius opp.[h]† & videtur ꝙ licet dare ad-
2 uerſario meo pecuniã:vt l.fratris.ś.de trãſact. Duæ ſunt opi. in glo. Vna,ꝙ ibi loquitur de aduerſario principali: hic verò nõ loquitur de aduerſario principali,ſed de procuratore, vel aduocato,quẽ non licet corrũpere:ibi dabaẽ aduerſario principali.& iſta eſt veriſsima. Alia poniẽ in fine vt diſtinguam⁹: Aut datur aduerſario,vt à lite recedat,& deſiſtat: & licet, vt in cõtrario. Aut vt patiatur ſe ſuccũbere:& nõ licet,vt hic: & vide gloſſ. Eſt ne vera iſta ſolu. Azo.in ti.de collu.detegẽ.tenet ꝙ regulariter licet corrumpere aduerſariũ principalẽ. fallit in cauſa libertatis:vt in illo titulo,& tit.ad l.viſceſ. Item fallit in cauſis popularibus:vt l.eum qui.§.in popularibus de iureiur. Itẽ fallit in cauſis ſpiritualibus:vt extra,in titu.de collu.dete.in alijs caſibus licet aduerſarium corrumpere, vt patiaẽ contra ſe ferri ſententiã:imo debet iudex ferre ſententiã ſecũdũ qđ partes volunt. Text.eſt in l.ſi conuenerit.ff.de re iudi. & prædicta vera in ciuilibus,in criminalib⁹.j.tangã. Redeo ad ordinẽ & gl.opp.ꝙ aduerſario principali non licet dare,vt l.in ſumma.ff.de condi.inde. Solu.Illud,quod dixi,eſt verum ſecũdũ glo.niſi aduerſarius litiget per calũniã: quia tunc ſibi nõ licet dare.& vide gl.iſta ſol.& cõtrariũ nihil ad hanc legẽ. Nam ſi quidem quæritur vtrum aduerſario liceat dare, ita ꝙ dans incidat in pœnam iſtius legis vel non:iſta lex nihil ad factum:quia & ſi aduerſarius litiget per calumniam, ego poſſum ſibi dare,neç habeor pro conuicto. Sed ſi quæratur quo ad effectum repetitionis,vtrum poſsit datum repeti vel non loquitur l.in ſumma.& ideo nihil ad propoſitũ. Oppo.de l. transigere.ś.de tranſact. Solu. gl.ibi loquitur in cauſis criminalibus,in quibus an dans habeatur pro conuicto: dic vt ibi dicemus:quia nũc nõ eſt noſtra materia. Et modò habetis ex-
3 peditam primam gl. †Venio ad aliã gl.difficilem,& quæro: hæc lex loquitur in actore corrumpente iudicem, vel procu-
i ratorẽ rei:quid in reo corrumpente[i] iudicem vel procuratorẽ actoris? Gloſſ.dicit idem:quia eadem eſt ratio: licet quidam contra. Et vide gloſſ.contrariam. Glo.habetis in l.& eleganter.§.

Bal.in l.proxi.& qđ ſi corrũpat notariũ actorũ,dic idẽ ſecũdũ Bal.in l.fin.j.eo.

g ℂ Et fiſcalis.Not.ꝙ differt Reſp.a fiſco. vide Bal.in l.fi.& Iaco.But.& Sal.in l.ꝑperãdũ.de iudi.& vide Bar.ĩ rub.j.de iure fiſc.lib.x.in pri.& ibi ſcripſi poſt eũ ś. qui pro ſua iuriſdi.l.j.& Bal. hic ĩ l.fi.& ꝙ no.Cyn.in l.j.

h ℂ Vlterius opp. An ĩ ciuilibus liceat corrũpere aduerſarium vt patiaẽ cõtra ſe ferri ſnĩam: adde Bart. in l.j.§.ſed & cõſtitutio.ff.de calum.

i ℂ Reo corrumpente. De pœna rei hic corrumpẽtis iudicẽ,

vel procuratorẽ aduerſarij vide Barto. in. l. & generaliter. & in l.j.§.ſed & conſtitutio.ff.de calum. & plene per Imo. in l.diuus.ff.de re iudi.

ℂ Ipſo iure. Vtrum corrũpens iudicem, vel procuratorem,ꝑdat cauſam ipſo iure,vel per ſententiã, adde Bar.in.l.is qui delatorem.in princi. & in l.j.§. ſed & cõſtitutio.ff.de calũ.& Imo.plenius in l.diuus de re iudi.

b ℂ Quæro qualiter. Adde not.in.l.j.ś.de aduo.diuer.iudi.

c ℂ De eo qui prætio. Et adde ꝙ error ex cauſa probabili, facit ꝙ iudex nõ tenetur in aliquo parti leſæ.gloſſ.eſt no. x. q. iij.temerarium.

d ℂ Opp.& videtur. not.ꝙ ſi iudex interponat decretũ actui ipſo iure nullo, non facit litẽ ſuã, ſecũdũ Bal.in l.j.de tut. & ra.diſt. vide tamen ꝙ no. Bal.in.l.exigẽdi.iij.col.de proc.

e ℂ Religioni iudicantis.Hoc eſt verum. niſi illius ſententiæ facta eſſet executio: quo caſu tenebitur etiã in toto intereſſe,& in tota æſtimatione litis, per id ꝙ no.Bal.in.l.obſeruare.§.ꝓficiſci.in xxj. q.quod dixi in.l.j.ff. de appella.poſuit & Bal.in.l.pe. in vltima col.ś.de pac. quãdo iudex teneatur,ſi eius ſententia eſt nulla.& vide j.et ibi ita no.& vide Bald, & Barto.ſi iudex exceptionem admittat debite, vel indebite pronũciat ſe iudicẽ cõpetentẽ:an teneatur ad intereſſe totius cauſæ. Prædictis adde quod dicit Bar.in cõſi.incip.in quæſtione præſenti cõſiderandũ. & per interlocutoriã ipſo iure nullam. dicitur pars grauari,ſaltem de facto: & ꝑ appellationẽ ab ea cauſa deuoluitur ad ſuperiorẽ.alleg.Inno. & Io.And.in c.dilecto de appella.& dixi ś. quando ſentẽtia eſt nulla.vide Bal. in l. ſi vt proponis.in iiij. col.quo.& quãdo iudex. Et adde hic ꝙ vbi ſunt opi.non eſt recedendũ ab opi.gl. ſaltẽ in conſulendo & in iudicãdo. Et ob hoc dicit Bal. in l.j.de vulgari & pupilla.& ibi Imol. ſe ſæpius cõſuluiſſe ꝓ gl.& no.Iaco.Butr. in.l.j.ś. qui pro ſua iuriſdictio. & Bald. hic in l.fina.& quod not.Cy.in l.j.C.de act. & obli. in j.op

ter,§.pe.ff.de dolo.do.Iac.But.me audiente qñ legebat iſtã legẽ tenebat iſtã gl. dum legebat illã legẽ tenebat illã glo. Ego dico, ꝙ iſta glo.eſt vera: & illa eſt falſa. Ratio eſt tex.in l.eius qui delatorẽ.ff.de iure fiſ. Et ſi dicis,ibi loquitur in cauſa fiſcali fateor, qa idẽ eſt in fiſcali qđ in priuata:vt hic in tex. l. ſenatus.eo.tit. Itẽ pro hoc eſt text. in. l.ij. in fi.ff.de cõdi.ob turp.cau. vbi ſimpliciter dicitur quicunꝗ dederit pecuniam iudici amittat litẽ:nec diſtinguit:an ſit actor vel
4 reus. †Secundo quæro dicit hic,amitat actionẽ:quæro,an perdat ipſo iure, vel per ſententiam.dicit gloſſ.quando pecunia eſt data iudici,amittit actionẽ ipſo iure, per. l. venales.j.quando prouo non eſt neceſ. qñ eſt data aduerſario,dubitatur. vt j. dicam. Iſta glo.dicit contra caſum l.in.d.l.eius qui delatorem.ff.de iure fiſci.& ś.de iuramen.calum.auth.principales.in fi. Itẽ dicit contra rationem, quando lex loqtur per verba futuri temporis,amittat actionẽ, perdat cauſam,priuetur iure ſuo,& ſimilia: ſemper intelligetur per ſententiam. Dixi vobis in auth qui ſemel.in fi.quo.& quando iudex. Tangit glo.in l.iubemus.§.œconomus. de ſacroſan.eccl.& dixi in l. Imperator.de iure fiſ.hic tex loquitur in verbo futuri temporis.ſ.amittat actionem:ergo &c. Non obſtat l.venales.quam glo.alleg.ibi enim quæritur de viribus ſententiæ,an valeat vel nõ: hic verò quæritur de viribus totius cauſæ. & ita tota diſtinctio, quæ hic ponitur in gloſſ.non facit aliquid ad queſtionem pro
5 poſitam. Quæro ergo:†quia gloſſ.hic tangit an ſententia eſt lata per corruptelam an valeat vel non.Gloſſ.reſpondet multum bene. Aut iudex eſt corruptus pecunia: & non valet:vt l.venalis.aut præcibus:& valet:vt.l.ſeruo inuito.§. cum prætor.ad Trebel. Si verò eſt corruptus procurator, vel aduocatus:tunc an ſententia valeat: gl. hic ſe non firmat in l.j.de admo.diuer.iudic. diſtinguit idem quod in iudice: aut corruptus pecunia,aut pręcibus:vt ibi dicemus.
6 †Quæro quando datur pecunia procurato-
a ri,an quis amittat actionem ipſo iure[a], vel per ſententiam. Reſpondeo idem, quod quando datur iudici,vt hic in text. & d.l.
7 eius qui delatorem.de iure fiſci. †Quæro
b qualiter[b] ſuccurritur ei cuius aduocatus, vel procurator eſt corruptus. Gloſſ.hic diſtinguit,& bene:aut eſt corruptus procurator rei ita quod paſſus eſt ſe vinci:& tunc habet doli exceptionem:ſi conueniatur iudicati: & habet regreſſum contra procuratorem. Si verò eſt procurator actoris, qui eſt corruptus, & paſſus eſt aduerſariũ abſolui tunc actor poteſt agere actione prima. Et ſi excipientur de ſententia, replicabitur de corruptione:habeat etiam exceptionem de dolo propter expenſas:vt.l.& eleganter.§.pen.ff.de dolo.& ibi poſui plenius,& proprius iſtam materiam quam hic & vlterius dixi,quod actionem amittat per
8 ſententiam. †Quæro quæ erit practica huius legis? Reſpondeo.poteſt eſſe duplex Vno mõ per modũ exceptionis:qa ſi actor agit actione iudicati,vel petit executionẽ ſnĩæ:reus poterit excipere de corruptella:et tunc ſecuta hac ſentẽtia,ꝙ actor eſt corruptor:tũc ſtatim ſequitur pœna à lege impoſita,ꝙ amittit actionẽ: vt l.j.§.j.ad Turpil. hic eſt tex.in d.l.eius qui delatorem. iudex tamẽ ſuper crimine pronunciat:vt ibi dixi. Secundus modus eſt per modum actionis. & hic eſt duplex. Vno modo ꝙ ego principaliter petam pronũciari, ꝙ ipſe actionem amittat,eo ꝙ corrupit aduerſarium vel iudicem. Secũdò modo in actore, in cuius perniciẽ iudex vel aduocatus erat corruptus. Nam agat prima actione ſua:& ad probandum,ꝙ reus debeat haberi pro conuicto faciat probationem de corruptela. Ita debetis
9 intelligere hãc materiam. †Quæro,quid ſi eorum penes deceſsit ante latam ſententiam: vtrum hæc pœna tranſibit ad hæredes. Text. eſt no. quòd non,in dicta l.eius qui delatorem.ff.de iu.fiſ.

1 ☞ *Quantum ad pœnam iudicis,non ſit diſtinctio,an ſit corruptus pecunia, vel precibus.*
2 *Si iudex malè iudicat propter dolum,tenetur in totum.*
3 *Si propter imperitiam,tenebitur quantum religioni iudicantis videbitur.*
4 *Si iudicauit expreſſè contra cauſam legis difficilis,& obſcuræ,punietur minus.*
5 *Si facilis & apertæ,punietur plus.*
6 *Si errauit in eo,in quo ſunt opiniones ita fortes, ꝙ quandoque ſeruatur vna,& quandoque alia: tunc iudex excuſatur.*

LEX II.

c DE eo qui prætio.[c] Hæc lex loquitur de prima parte rubricæ. Oppo. de l.ſeruo inuito. §. cum prętor.ff.ad Treb.& quod tibi dixi ś.l.proxi.quia differentia eſt,vtrũ prętio vel precibus aliquis corrumpatur:ſed hic dicitur,ꝙ
1 idem eſt:quare malè.† Sol.breuiter quantum ad hoc vt ſententia valeat bene diſtinguit,vtrum ſit corruptus pecunia,vel pręcibus.quantũ verò ad pœnam iudicis,non habetur diſtinctio,vtrum ſit corruptus pretio,vel precibus:ſed quantũ ad pœnam partis,an diſtinguatur vtrũ ſit corruptus pretio,vel precibus: & dico ꝙ ſic,nã qui corrumpit iudicẽ precibus,nõ reperitur quòd actionẽ amittat:imò cõtra.l.furti.§.pactus. ff.de his qui no.infa. Item oppo.& videẽ, ꝙ iudex aliter puniatur: vt ff.ad legẽ Iuliã repetun.per totũ.Huius timore dicit glo.ꝙ contra iudicem corruptum darentur plura remedia,quæ ponũtur hic,& l.j.ff.de calũ.
d Opp.& videtur[d] ꝙ iudex, qui malè iudicauit,tenetur inquantum religioni iudicantis videbitur,non in tota æſtimatione litis,vt Inſtit. de obli.quæ ex quaſi delic. in princ.& l.ex maleficijs.§.ſi iudex.de actio. & obliga.& l.fina.ff.de var. & extraor.cog.
2 † Sol.Quandoꝗ iudex iudicat malè, propter dolum:tunc tenetur in totum:vt hac l.
3 et l.ſi filiusf.ff.de iud.† Quãdoꝗ iudex iudicat malè,propter imperitiã:& tunc tenebiẽ
e quantũ religioni iudicãtis[e] videbitur:vt in contrario. Iſta autem imperitia poteſt eſſe
4 duobus modis.† Vno modo,ſi iudicat expreſſè contra caſum legis.& in hoc caſu diſtingue,aut errauit in l.difficili,& obſcura: & mitius punietur:aut in facili: & aperta: & punietur plus:vt not. Inſtit.de obli.quæ
5 ex quaſi delic.in princip.† Quandoꝗ errauit in eo,in quo fuerunt opi. quia elegit malã opi.& tũc qñꝗ inter omnes opi.eſt vna,

po.in fin.& Angel. in l.ij.ff.de accuſa.& Barto.in conſi.inci. Andreolus.& Ioan. And.in c.j.extra,de conſtit.& Inno.in c. ne innitaris. eo.titu. Et dicit Bald.in l.ij. in prin.ś.de ſen.quæ ſine cert. quãtita.ꝙ in dubijs ordinaria opinio eſt tenenda. Et de materia vide per do. Abb.in ca.j. in ij.charta.de re iu. Et adde Bal.in c.j.§. iudices.de pa.iur.fir. Multa ponit in hac materia, vbi vide: & adde ꝙ in dubijs cõmunis opinio eſt ſequenda niſi notorie male dicat,vel rationabiliter cõuinci poſsit. ꝙ iudex bonus acutiſsimi ingenij æſtimabit,ſecundum Io.and.in ca.j. de cõſti.per c.capellanus. de feri. & ibi ad hoc Abba.Mod. alleg.l.j.C.de veter. iur. enucl.& ꝙ not. Inno.in c.cũ ſpeciali.de appel.quã partem tenere debet iudex,qñ ſunt opinio. hincinde:quod dicit Bar.in l.quod Nerua.ff.depoſiti.ĩ viij. col.& adde Bar.in l. cum prolatis. ff. de re iudi.& latius per Barto.in quæſtione ſua iudex per imperitiam. Adde ad hoc quod no.dixit Bart. ꝙ ſententia lata inter opiniões dubias, valet: & per appellationẽ reſcinditur, ſi contrariam cõſciẽtiam iudex appellationis habeat. Ita dicit not. Bar.in l.iiij. §. hoc autem iudiciũ. in l.vlti. ver.ff. de dam.infect. Bene facit l.fi.& ibi gloſ. Bar. & Bal.ff.quod cum eo. & adde qđ no.dicit in l.cũ prolatis.poſt Inno.in c. innitaris.de cõſti.& no.Moder.in l.ſi expreſsim.de appel.in fi.ij.char. Adde quæ no.Moder.et domi. Abb.in c.j.de re iudi.dicit Io.and. in c. capellanus. de ferijs per tex.tamen tenet ibi glo.ꝙ ille,qui facit cõtra legis pręceptum,in cuius intellectu ſunt opin.non peccat,imo excuſaẽ ab omni culpa. qđ no.& hic adde Bal. in l.mãcipia.ś.de ſer. fugi. Et id quod dixi ś. quod ſententia lata inter opinio.dubias tenet. Dic ꝙ etiam tenet, etiam ſi poſt cõſtitutionem fuerit declaratum talem opinionem malã eſſe. Ita dicit Bal. in l.fina.ff.de iuſti.et iur. Et dum dixi opinio.ſequendam, allego primo illud Catonis, Iudicium po-

a que ab omnibus cõmuniter approbatur[a] et cõmuniter obſeruatur: & tunc ſi elegit aliã opi. nõ bonã punietur eodẽ modo quo dictũ ſ. quia minimè ſunt immutanda, &c. vt l. minimè. ff. de legi. & l. ſi de interpretatione ff. eo. tit. Si verò ſunt opi. ita fortes ꝙ quandoq; obſeruatur vna, & qñq; ſeruatur alia, vt in materia, qua eſt materia cõpendioſe facta per verbum cõmune: tũc iudicem putarem excuſandũ, quia errauit errore ꝓbabili: imò propter opi. lex dicitur incerta: vt habuiſtis not. in prima cõſti. C. §. quibus. Et pro hoc tunc facit quod no. in l. j. ſ. & iur. & fact. igno. Vltimò quærit gl. an iſtud, quod datum eſt iudici poſſit repeti: dicam ſtatim ſuper iſta auth. quæ ſequitur.

1 In delictis non eſt locus pœnitentiæ, niſi ſint occulta: vt facilius manifeſtentur.
2 Periurium non poteſt argui, niſi iuramentum fuerit neceſſarium.
3 Qui dedit pecuniã iudici vt iudicaret pro ſe vel vt eum ſecundum iuſtitiam expediret, non poteſt eã de iure nouo repetere.
4 Quid ſi quis promiſit ſeruare iudicem indemnem tempore ſyndicatus, & non dedit, nec promiſit pecuniam.

b NOuo iure.[b] Diuiditur in duas partes principales. In prima loquitur, quando aliquis arguit iudicem de corruptela, & ꝓbat. Secũdò qñ arguit, & nõ probat. Secunda ibi: ſed ſi datum. Prima ſubdiuiditur in duas partes: quia primò dat modũ arguẽdi. Secundò, ponit corruptũ. Secunda ibi: ſed qui accepit. Secunda pars ſubdiuiditur in tres partes. Primò, ponit qualiter puniatur ille, qui nõ probauit. Secũdò qualiter puniatur ille, qui ſacramentũ purgationis ſubire noluit. Tertiò, permittit partes poſt ſacramẽtum de nouo conueniri. Partes videbitis in litera. Secunda ibi: Sed ſi perſona. Tertia ibi: ſed ſi quis litigantium. Primò
1 oppo. † ꝙ in delictis non ſit locus pœnitentiæ: vt de fur. l. qui ea mente. Sol. Fallit in caſu huius auth. vt iſta delicta ita occulta manifeſtentur facilius. Item oppo. dicitur hic cõfiſcatis bonis. cõtra de bo. dam. auth. bona dãnatorum. & in auth. vnde ſumitur. vnde dicit glo. fallit hic. Tu dic ꝙ ibi loquitur in his, qui poſt ſententiã moriuntur: hic in alijs qui ſuperuiuũt poſt ſententiam: vt j. dicã. & dixi in l. j. j. de bo. dam. Item opp. dicitur his, quod ille, qui probare non potuit, punitur contra. ff. ad Turpil. l. j. §. j. Solue vt in glo. Vltimò glo. oppo. & videtur
2 † qđ periurium non poſſit argui: vt l. j. ſ. de reb. cre. Sol. hic fallit in iſto iuramẽto neceſſario. Simile in l. admonendi. ff. de iureiurã.
3 Vltimò quæro, † vtrum pecunia data iudi
c ci poſſit repeti[c]. Hoc examinat gl. in l. ij. in fi. ff. de cond. ob turp. cau. Tu dic tria verba, ſi loqueris de iure antiquo aut quis dedit pecuniã iudici, vt iudicaret pro ſe: & non poteſt repetere: quia etiã ex parte ſua verſatur turpitudo: vt l. ij. Si pecuniã dedit iudici, vt eum ſecundùm iuſtitiam expediret: tũc turpitudo verſat̃ ex parte iudicis: ſed ex parte dantis, non: meritò repeti poteſt: vt l. penul. ff. de condi. ob turp. cau. Sed ſi quæris de nouo iure: tunc nullo caſu habet iudici dare: vt in authent. vt litigantes iurent. circa princi.
d tunc nõ liceret repetere:[d] quia etiam ex parte ſua verſatur turpitudo. Hic dicitur, de
4 dit, vel promiſit. † quæro, quid ſi non dedi vel promiſi pecuniam: ſed promiſi eum ſer
e uare indemnem[e] tempore ſyndicatus? Cogita tu de Digeſto nouo: quia hoc anno dixi & fortè in l. ſi quis vxori. §. ſi fugitiuum. de fur. dixi: in l. ſi a reo. §. illud quod vulgò. ff. de fideiuſ.

Sententiam reſcindi non poſſe. Rubr.

1 Nemo poteſt proprio motu ſententiam ſuam reuocare, niſi ſit interlocutoria.

LEX I.

f
1 NEque ſuam.[f] † Sẽtẽtia, per quã reſcinditur propria, vel prædeceſſoris, eſt ipſo iure nulla. h. d. Opp. ſuprà, ſi aduer. rem iudi. per totum de preci. Impe. offe. authent. quæ ſupplica
2 tio. Dic † quod quandoque quis vult reuocare ſententiam proprio motu: & tunc non poteſt. Et ita loquitur hic: niſi ſit ſententia interlocutoria: vt l. poſt ſententiam. ſuprà, de ſenten. & ff. de re iudi. l. quod iuſſit. Sed ſi vult omnia reuocare, remedijs proditis à iure, poteſt. Sunt autẽ illa remedia, in integrum reſtitutio, ſupplicatio, & appellatio, & nullitas, & exceptionis obiectio. Et vide glo. quæ hic ponit notab.

1 Exceptio peremptoria poteſt opponi vſque ad ſententiam. & nu. 3.
2 Si omittatur, non propter hoc ſententia eſt nulla, niſi reſcindatur per appellationem, vel reſtitutionem.
3 Si oppoſui exceptionem, & in ea ſuccubui: an illud idem poſſim poſt in iudicio deducere, per modũ actionis.

LEX II.

1 PEremptorias. Exceptio perẽptoria ſi non admittitur, ſententia non re
g ſcinditur:[g] niſi reſtitutiõis, vel appellationis remedio.
2 hoc dicit iſta l. † Nota ꝙ exceptio peremptoria poteſt opponi vſque ad ſententiam.
3 No. ꝙ † ſi omittatur, propter hoc ſentẽtia nõ eſt nulla, niſi reſcindatur per appellationem, vel reſtitutionem. Nota. quod dixi in ſummario. Oppo. de l. fi. j. de except. de l. Pomponius. §. rati. ff. de procu. Solu. Aliud in exceptione dilatoria, vt ibi: aliud in peremptoria, vt hic. quod dic vt plenè dicam in l. exceptionem. ſ. de proba. Secundò op
h po.[h] & videtur quod poſt didicita teſtificata non poſſit opponi exceptio: vt in auth. at qui ſemel. ſ. de teſti. Gloſſ. fatetur: & hoc eſt verum in exceptione, quæ probatur in inſtrumento: ſed ſi deberet probare per teſtes, non admitteretur poſt didicita teſtificata. vide gl. Hęc glo. non dicit verùm: quia exceptio ſiue debeat probari per teſtes, ſiue ꝑ inſtrumenta, poteſt opponi poſt didicita teſtificata. Nec obſtat authẽ. ad qui ſemel. quia verum eſt, quod poſt didicita teſtificata nõ admittuntur teſtes ſuper eiſdem articulis, ſed in alijs ſic: quia non eſt ibi timor ſubornationis: vt dicam ibi. & l. per hanc
4 infrà. de appellation. † Quæro, quid ſi oppoſui exceptio
i nem,[i] & in ea ſuccubui: an illud idem poſſim poſt in iudicio deducere, per modum actionis? gloſſ. & Cyn. tangunt hic: ergo dixi plenius in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verborum obligatio.

LEX

puli nunquam contẽpſeris vnus. l. j. ff. de officio queſtio. in ver. ſi crebrior. apud veteres opi. eſt. & in l. j. ff. de na. & l. athletas. §. j. ff. de his qui not. infa. c. in charitatis. xxvj. diſ. c. de quibus. xx. diſ. c. quidã. de pœnitẽ. & remiſ. & Inno. in c. ne innitaris. de conſtit. glo. in c. j. de poſtula. pręla. in vj. Bal. in l. ob ſeruare. §. proficiſci. ff. de offic. procon. et ĩ d. l. athletas. & Angel. in l. cũ prolatis. ff. de re iudi. Et in dubio eſt tenẽda opin. per quã omne euitatur peccatũ, clemen. exiui. de verb. ſigni. c. iuuenis. de ſponſa. c. vnico. de ſerui. Et dum. §. dictum eſt, ꝙ tenẽda eſt opinio gl. Adde quod de accu. dixit Bar. in l. j. ff. de concuſ. & ibi dixi poſt eum. & vide de communi opinione in conſil. lij. & char. ccclxvj. & etiam de limitatione communis opinio quando non ſit tenenda, vide in conſilio collegij Papini. Et adde quod licet Bart. in l. ambiguo. ff. de reb. dub. ꝙ quando vna lex habet plures lectu. non licet ſumere argu. ab ea, niſi ab alia lege vel opinione cõfirmetur. tamẽ dixit Bar. in prima cõſtitu. Codic. &c. in ver. item oppo. dicitur hic, cæteras. qđ iudex ſententiando ſecundum opin. non dicitur continere expreſſum iuris errorem. vide per eum.

P. PAV. P.

a Communiter approbatur. Qualiter iſtud procedat vide omnino multa quæ habes addita in Bertach. ĩ ver. cõmune.

b Nouo iure. Vide Bar. in l. tranſactio. C. de tranſactio. & per illum text. dicit Bar. in l. iij. §. fi. ff. de cõdi. ob turpem cauſam. & in l. non omnes. §. fin. ff. de re iudic. & quod poteſt fieri ſtatutum valet, quod pœna remittatur conſocijs.

c Poſſit repeti. Et quid in teſtamento, vide Bart. not. in l. j. in prin. ff. de fal. adde gloſ. in l. ij. ſ. eod.

P. PAV. P.

d Non liceret repetere. In cõtrariũ vide Iaſ. in l. j. in ij. colum. ff. de cõdict. ob turp. cau. vbi etiam ponit de eo quod dicit Bartol. in fine de promiſſione conſtet iudæum iudicem.

e Seruare indemnẽ. Tene menti ſingulariter dictum. quod iudex poteſt petere ſibi cauere, de indẽnitate, propter ſyndicatum. vide Bald. in l. j. ſ. de condi. ob turp. cau. & ibi habes poſt Bar. remiſ. ſiue. ff. de condictio. ob turpem. cauſ. in l. prima.

f Neque ſuam. Iſtũ titulum limita: ſecũdum Inno. in c. ſacr. de ſen. excom. & dixi poſt Bart. in l. qđ iuſſit. ff. de re iudica. Et limita quod ſententia, quæ eſt lata ex priuilegiatis probationibus, nunquã tranſit in rem iudic. Ita dicit Angel. hic alleg. Innocen. in ca. tua nos. de cohabitatio. cleric. & mulie. Idem ſi lata ex præſumptione. l. ſi quis adulterij. infra. de adulter. Romanus põderat eſſe caſum in l. admonẽdi. in ij. col. ff. de iureiurã. & ibi vide. Idẽ ſi ſit talis, quæ ſi ſeruaret̃, verteretur in periculum animæ. Gloſ. eſt ſingu. in c. inter monaſterium. de re iudic. & Roman. vbi ſ.

g Reſcinditur. An ſentẽtia poſſit reſcindi, vide in l. qđ iuſſit. ff. de iudi. in prin. & in l. elegãter. §. ſi poſt. de cõd. indebi.

h Secũdo oppo. An exceptio peremptoria poſſit opponi poſt ſententiã, vide Bar. & ibi dixi in l. ſi duo. §. ſi quis iurauerit. de iureiur. vide Spec. in tit. de exceptio. & replica. §. dicto. verſi. poſt ſententiã. cum ſequẽti. & ad hũc poteſt opponi de l. ſi quæramus. ff. de teſti. vbi vide no. Et quando debet opponi exceptio peremptoria, ibi vide. & no. verbum per Barto. in l. ꝓſcriptio. de excep. Adde Pet. de Anch. cõſi. vj. vbi de exceptione inuentarij. & Paul. de Caſtr. conſilio. clxiij.

i Oppoſui exceptionem. Vide Barto. in ſimili, per iſtum tex. in l. properandum. in princi. ſ. de iud. & adde Barto. in l. officium. de rei vendicatio.

LEX III.

a IMpetrata.[a] Nota quod ꝑ reſcripta non poſſunt reſcindi ſentẽtiæ iam latæ. Simile habetis in l. cauſas. ſ. de tranſacti. Et per hoc dico, quod eſt notandum, ꝙ quando fiũt ſtatuta in ciuitate, & poſtea additur in fi. quod habet locum in pręteritis & præſentibus. & futuris: illud non extenditur ad ea, quę per ſentẽtiam ſunt determinata, per hanc. l. & per ſimiles. Plenè dixi in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iur.

De fructibus, & litium expenſis. Rubrica.

Continua vt in gloſſa.

1 Colonus qui pro fundo ei locato promiſit reddere medietatem, non deducit expenſas.

LEX I.

HOc fructuum. Not. quod fructus intelliguntur deductis expenſis.
1 † Quid dicam? Aliquis lo
b cauit fundum colono,[b] & ille promiſit reddere medietatem fructuum: an colonus ante omnia deducat expenſas? Hic videtur caſus quod ſic. Contrarium eſt veritas. Nam hoc videtur actum, vt illam medietatem fructuũ habeat pro opere, & labore ſuo: vt l. cũ duobus. §. ſi in coeunda. ff. pro ſoc. & tangitur hic per Iac. de Aret. & in l. in fructus. ff. de rei ven.

2 Hæres vniuerſalis ſuccedit in mala fide defuncti.
3 Lite conteſtata, ſi perempta eſt prima inſtantia, & initietur de nouo iudicium, poſſeſſor habetur tanquam in mala fide, etiam in nouo iudicio, & nu. 4.
4 Inſtantia perempta, qui effectus durent, & qui pereant?
5 Per litis conteſtationem an quis efficiatur malæ fidei quo ad omnia.

LEX II.

LItigator. Hæc eſt no. lex breuiter dicit:
1 † Poſt litem conte. poſſeſſor tenetur de fructibus perceptis, & percipiendis. Idem in hærede eius. hoc dicit. Not. ex hac l. quod dixi tibi in ſummario.
2 Secũdò not. † quod hæres vniuerſalis ſuccedit in malam fidem defuncti. Habes in l. cum hęres. de diuer. & tem. præſcrip. & not. ſ. de præſcrip. lõg. tẽp. l. j. Opp. de l. fructus. ff. de rei vend. Solut. Ibi loquitur in eo qui ſemper fuit malæ fidei: hic in eo, quia ab initio fuit bonæ fidei. vnde poſt conteſtationem efficitur malæ fidei. Secũdò opp. dicitur hic tenetur de fructibus quos ipſe percipere potuiſſet. Contra imò de fructibus quos percipere potuiſſet actor. vt l. ſi nauis. de rei ven. huius timore glo. exponit, hic percipere potuiſſet. ſ. a
c ctor[c] vt concordet cũ contrario. Prout habes in litera, potuiſſes: procedit hæc gl. Sed ſi habes in tex. potuiſſet: de neceſſitate intelligitur de reo nec glo. poſſet procedere. quid dicemus? Breuiter poſſumus dicere, quod quandoq; aliquis eſt malę fidei poſſeſſor verè: & tunc loquitur l. ſi nauis. Quãdoque eſt poſſeſſor malæ fidei fictè, per lit. conteſta. tunc loquitur hæc lex. quod ſatis placet. Facit ad prædicta l. domum. ſ. de rei vend. Mihi videtur quod debeat inſpici, quod potuiſſet percipere reus ſed ibi dicam. Item oppo. de l. in fideicomiſ. in princip. ff. de vſur. Sol. dicit gloſ. fateor quòd intra quadrimeſtre tempus non tenetur de fructibus: & ſic concordat cum contrario. vide glo. Hoc, quod dicit de quadrimeſtri tempore, nõ habet locum in actione reali, de qua loquitur iſta lex, tunc enim habet tempus officio iudicis: vt Inſti. de offic. iudi. in princ. no. j. titu. ij. l. fina. Et ideo illud quod gl. dicit, excepto tempore quadrimeſtri: intelligas, excepto eo tempore, quod ei datur officio iudicis poſt ſentẽtiam. Ita debetis hoc intelligere. Oppo. ꝙ per conteſtationem non efficitur malæ fidei: vt l. ſi poſt acceptum. ff. de rei vendi. Sol. quantũ ad fructus reſtituẽdos, efficitur malæ fidei, vt hic. quãtum ad vſuras, & alia non effici
d tur[d] malæ fidei ſine diſtinctione, quã dicã vobis incontinenti, vna quæſtione ꝑmiſſa.
Quæro igitur prius, & hic aduerte mul
3 tum †: lite conteſta. perempta eſt inſtantia prima, poſt demum de nouo iudicatur ſuper eadem re: vtrum habeatur tanquã malæ fidei poſſeſſor in nouo iudicio? Gloſ. dicit quòd non. & vide gl. valde no. & ſing. & eſt prima. Breuiter pro iſta glo. facit. ff. iud. ſol. l. cum lite mortua. In contrarium facit l. fiſcus in q. ff. de iur. fiſ. ſecũdum vnã lect. ſecũdum aliã nõ facit. Item contra iſtam gloſ. facit quod alibi determinatur, ꝙ perẽpta
e inſtantia adhuc durat[e] vitium litigioſi[f] inductum per conteſta
f tionem. Idem no. glo. in l. properandum. de iudi. §. ſiquidem. in gloſ. ſuper ver. iudici. Idem tenet Innoc. extra de teſti. c. cauſam
4 quæ. & iſtam partem ego puto veram. † Pro huius declaratio
g ne debetis ſcire, quod conteſtationis quidam ſunt[g] effectus iam conſummati & perfecti. Quidam ſunt conſummandi in futurũ. Effectus perfecti quidam ſunt, qui reſpiciũt ipſam cauſam: quidam reſpiciunt inſtantiam. Cauſam reſpiciunt, vtputa quòd effi
h ciatur malæ fidei,[h] & ſic tenetur de fructibus: quòd res ſit litigioſa, quòd præſcriptio ſit interrupta: & tunc etiam perempta inſtantia duret effectus iam conſummatus, per iura. ſ. alle. & ſ. de præſcri. xxx. an. l. cum notiſſimi. per totã legẽ: maximè in §. ſed & ſi quis. & in l. fi. eo. tit. Nam in alia cauſa, vel inter alias perſonas illa cõteſtatio ſeu effectum nõ produceret: vt d. l. dum notiſſimi. §. ſed & ſi quis. & eſt caſus in d. l. fiſcus. in q. de iur. fiſ. & ſecundum verã lect. quã ibi tenui. quod probatur rõne: quia ſicut ſentẽtia diffinitiua nõ habet effectum, ſi agatur ex alia cauſa, vel inter alias ꝑſonas: & ita cõteſtatio facta ex vna cauſa vel ex vna perſona: vt l. cũ quæritur. ff. de exec. rei iud. Quidã ſunt effectus, qui reſpiciunt inſtantiam, vt nõ petantur cautiones poſt cõteſt. ꝙ non concedatur dilatio, cum ſi. vt l. Pomponius. §. rati. ff. de procura. & de proba. l. exceptio. Et iſti effectus per conſequentiã conſummati, iam extinguũtur perempta inſtantia: vt l. hos accuſare. §. hoc beneficio. ff. de accu. Nec ob. ſ. de procur. l. ita demũ. quia ibi nõ fuit perempta inſtantia: ſed fuit iudicatum, & appellatum, vt ibi patet. Quidam ſunt effectus conſummandi in futurum, vt ex vigore conteſtationis perueniatur ad diffinitiuam. Iſti effectus perimuntur perempta inſtantia: vt l. cum lite. ff. iudi. ſol.
5 † Quæro, vtrum[i] per conteſtationem quis efficiatur malæ fi
i dei quo ad omnia. Diſtingue, Aut quæris quo ad fructus, aut quo ad periculum interitus, aut quo ad vſucapionem, vel pręſcriptionem. Primò caſu, aut quo ad fructus faciendos ſuos: & non videtur malæ fidei: quia eodem modo facit ſuos poſt lit. conteſt. ſicut prius, vt l. qui ſcit. §. j. & fi. de vſu. & de acquiren. rerum do. l. quæſitum. Aut quo ad hoc, an teneatur ad reſtitutionem fructuum: & eodem modo tenetur poſt lit. conteſta. ac ſi fuiſſet ab initio malæ fidei: vt hic, cum ſi. habita in percipiendis illa diſtinctione, an potuerit percipere reus vel actor, vt ſuprà dixi. Secundo caſu, de periculo interitus: dic aut habuit iuſtam cauſam litigandi, vel non. dic vt lege illud. de petition. hæredita. & de rei vendi. l. item ſi verberatum. §. fina. cum lege ſequen. vbi not. Tertio caſu, ſcilicet de vſucapione, & præſcriptione, dic quòd præſcriptionem longi temporis interrumpit: vt l. more. ſuprà, de rei vendicatione. Vſucapionem verò triennij interrumpit quo ad effectum, non ipſo iure: vt l. ſi poſt acceptum. de rei vendi.

P. PAV. P.

a Impetrata. An autem ſi lata ſententia quæ tranſiuit in rem iudicatam petatur remiſſio, & princeps cõcedat ſine tamen clauſula nõ obſtante, an valeat pręſuppoſitio, quod in ſuppoſitiõe ſit ſignificatũ principi eam tranſiuiſſe in rem iudicatam, vide omnino quæ ſcripſi ad Bartol. in l. idem vlpianus. §. fi. ff. de excuſat tut.

b Colono. De colono adde Bar. & Bal. in l. fructibus. ff. ſol. mat. & Specu. idem ſequitur in titul. de lo. §. poſtquam. ver. quid ſi tibi locaui, alleg. Bald. in d. l. fructus. in fin. & adde Baldum. in l. ſi in adeunda. in repor. antiquis. & in l. ſi a domino. §. fi. de peti. hęre. & Cy. in l. j. ſ. pro ſoc. in fi. & quod ibi Bal. in iij. q. & Inn. in c. tua nos. de deci.

c Scilicet actor. In hac materia vide Barto. pleniſſime in repetitione. l. ex diuerſo. de rei ven. & Barto. in l. apud Iul. §. fructus. de lega. j. cum concordan.

d Non efficitur. Omnia tamen iſta limita, & intellige vt not. dixit Bartol. in l. cũ mota. j. de tranſaction.

P. PAV. P.

e Inſtantia adhuc durat. Vide Aret. in l. ij. ff. de duo. reis. Iaſ. in l. ij. col. pe. C. de eden. declara vt per Alexan. in d. l. ij. col. viij. & per. Bar. in l. fi. j. de litig.

f Vitium litigioſi. Intellige tamen vt no. per gl. & Barto. in l. j. ſ. de præſcript. long. temp.

g Quidam ſunt. Vide Bart. in l. ij. & ibi no. ſ. de eden. & limita hæc dicta, vt per Bart. in l. cum mota. ſ. de tranſact.

P. PAV. P.

h Efficiat̃ malę fidei. ſequit̃ Are. in conſi. cix. col. ij. circa fin.

i Quæro vtrũ. Et vide bonã gl. in d. l. qui fi. §. fi. ff. de vſur. ꝑ Bar. in l. ex diuerſo. in vlti. colum. ff. de rei vend. vbi plene quo ad fructus.

Pro cõcordia aduerte, ius declarãdi ſentẽtiã obſcurã, nõ trãſit ad ſucceſſorẽ in officio Bar. & Alexan. in l. inter ſtipulãtem. §. ſi Stichũ. ff. de ver. ob. allegatur Ange. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. Berta. ĩ ſuo repertorio alleg. Bar. tenere contrarium in hac. l. terminato. & in l. ab executore. ff. de appella. alleg. Bald. in l. fina. ff. de lega. Ange. in d. §. ſi Stichum. vbi Ioan. de Imol. & Rapha. & do. Alexan. concordant opin. & Andr. & Imo. in dicta l. ab executore. vt prima opi. procedat in interpretatione ſentẽtiæ latæ ex mera voluntate iudicis: vt ſi cõdemnat in amputatione manus: quia non poteſt declarare ſucceſſor, de qua manu ſenſit iudex quo caſu debet intelligi de manu minus vtili. Alia autẽ opi. procedit quãdo declaratio eſt fienda ex actis.

a ¶ Terminato. Vide Bart.in l.nam poſtea in §.ſi dãnetur. ff.de iureiuran.& Bar.in l.properandũ.§.ſinautem.ſ.de iudi.& limita not.per Ang.& Imol. in.l.Paulus.la.ij.in j.col.ff.de re iudi. Vide Bar.ad illum tex.in.l.j.§.fina. ff. ſi quis ius dicenti nõ obtẽ. Et de quibus expenſis:iſta lex intelligatur, vide Bar.in.l.j §.fin.prope fi.ff.de alie.iudi.mu.cau.fac.poſt gloſſ.vide in. l. j. ſ. ſi quis ius dicen. non obtem.& vide glo. glo.& Bar.in.l.properandũ §.fi.de iud.

a ¶ Terminato. Et vide doct.in. c. j. de plus peti. vbi dixi ad limitationẽ huius legis ſi ſtatutum dixit qđ victus condemnetur victori in expenſis, ꝙ poterit peti condẽnatio expenſarũ poſt latam ſententiã ſuper principali condẽnatione ſtatuti, vide Bar. in l.iij.§.ſi rem.de lega. iij. Ang.in authẽ. de exhib.re.in prin. & vide plene do. Ab. in c.j.de ſequeſt.pro eo ꝙ hic dicit Bart. Andr.Barba.

b ¶ Venio ad quæſtiones. Adde ꝙ licet expenſæ, quæ debenẽ rõne victoriæ : non poſſunt peti lite finita, vt hic:quia debẽtur iudicis officio: ſecus tamẽ in his quæ debentur rõne cõtumaciæ:quia illæ petuntur actiõe in factũ.Ita tenẽt doc. ꝑ ea quę habẽtur ibi ĩ l.j.§.fin.ff.ſi quis ius dicẽ.Facit quod no. in l.iij.§.ſi rẽ.de leg. iij, vbi idẽ in expenſis cõuentionalibus. & ſtatutarijs.

c ¶ Practica eſt. Et de reſeruatione taxationis expenſarum, vide Bart.in l.ab executore.in prin.de appel.& ꝑ do.Ant. in c.j.de ſeq.poſ.et fru. & vide Bald. hic in prin.& idẽ quod hic in primo modo : expreſse tenet Inno.in fi.de do.& cõtu . & Bal.in addi.Spec.in tit.de ſen.in xiij col. et Ang.in l.ſi homo ff.de re iudi. & quæ dixi poſt Imol . in l. Paulus.la.j. ff. de re iudica.

d ¶ In gl.parua. Quæ voluit tenere : ſi iudex ſnĩam dicat,pronũcio ſic.ſaluo eo ꝙ j.dicã.Itẽ dicit Spe. & Io. And.in tit. de ſenten.§.ſpecies ver. quid ſi iudex ꝑcepit, ꝙ tenet ſentẽtia, cõdẽno te in cẽtũ, niſi. intra decẽ dies probaueris te ſoluiſſe: licet tutius ſit expectare,per c.ſub orta. de re iudi.per hoc ꝙ no.dixit Bar.in l.qđ tñ.§.idẽ ſi arbiter,& quæ dixi poſt Bart. in l.ille a quo.§.ſi de teſtamẽto.ad Treb. & in.l.ait prætor.§. ſi iudex.ff.de re iudi. Et ad prædictã qõ. Spe.& Io.An.optime facit ꝙ no.gl.& ibi Bar. in l.obligationũ fere.§. cõditi. ff.de act.& obl.Idẽ ad no.ꝑ Bar.in.l.iudex.poſtꝙ.prope fi.de re iud.& quę no.in §.curare. Inſtit.de act.in fi.& quid in reſeruatione pœnæ, vide qđ no. in auth.interdicimus ꝑ Bal.ad fi.ſ.de epiſc.& cle.& hic per eũ quid in reſeruatione fructuũ? Adde an valeat ſententia lata ſub cõditione. Pau.de caſt. cõſ.xv.Bal.cõſ.ccclxxv.lib.iij. Abb.conſi.lxxxiij.lib.j.

1 ☞ *Reſeruatio expenſarum fit in ſententia,ſi iudex cõdemnet in expenſis,licet non taxet quantitatem.*
2 *Vel pronunciat poſſe peti expenſas in futurum & nu. 3.*
4 *Iudex ſi de aliquo caſu non cognouit,poteſt de illo non pronunciare. & nu. 3.*
5 *Poſt ſententiam interlocutoriam,quæ totam litem dirimit, non durat petitio expenſarum.*
6 *Iudex ſi dicat,condẽnamus in expenſis, reſeruata nobis taxatione,poterit eius ſucceſſor taxare.*
7 *Si talis declaratio reſeruatur iudici. Vt priuatæ perſonæ,nõ poterit eius ſucceſſor taxare. & nu. 6.*
8 *Delegatus, qui poteſt exequi ſententiam,poteſt in ſententia ſibi reſeruare taxationem expenſarum.*
9 *Et mortuo legato,poterit delegans taxare.*

LEX III.

a TErminato.[a] †Poſt diffinitiuã ſententiã
1 non eſt de expenſis tractandũ: niſi
iudex hoc in ſententia reſeruauerit.h.d.Primo
ponit dictum. Secundo exceptionem.
Tertio rationem. Partes patent in litera.
Not.quod dixi in ſummario. Oppo.j.quãdo
prouo.nõ eſt neceſ.l.fi.dicit gloſſ.dico ꝙ
nõ põt peti per actionem,vt hic:ſed officio
iudicis ſic,vt in cõtrario.Iſta eſt falſa per.l.
iiij.ſ.depoſiti.quia officium iudicis non durat
poſt ſententiã.Vel dic ꝙ ibi negotiũ nõ
erat finitum:quia erat appellatum: & etiam
hæc vera. Oppo.de.l. Paulus.ff.de re iud.
Sol,hæc intelligitur ſecundum illam : quia
poteſt pronunciare eodem die de ſumptibus,
vt ibi:non poſt,vt hic. Oppo.de.l. qđ
in diem.§.ſi rationem.ff.de compen.Reſpõ.
poteſt oriri poſt ſententiam noua lis, quæ
non attinet primæ:vt in contrario hic,verò
prohibetur oriri ex natura primę litis. Venio
b ad quæſtiões[b] †quæro qualiter fiat iſta
2 reſeruatio.glo.ponit duos modos. Primus
modus eſt,ꝙ condemnet in expenſis licet
non taxet quantitatem.Secundo, ꝙ pronũciet
poſſe peti expenſas in futurum.Primus
ꝙ condemnet in expenſis, licet quantitatẽ
nõ taxet,eſt indubitabilis. Nã cũ expenſæ
certæ in iudicio non ſunt petitæ,poteſt ferri
ſententia incerta in expenſis:vt ſ. de ſen.
quæ ſine cer.quanti. l.ij.& licet iudex non
reſeruauerit ſibi taxationem , poſtea poteſt
c taxare,vt ibi dixi.cõis tamen practica eſt[c]
3 quod reſeruet ſibi taxationem. †Secundus
modus eſt,quando nõ condemnat,ſed reſeruat
petitionẽ expenſarum , eſt dubitabilis.
Pro gloſſ.iſta facit l.modeſtinus.quam allegat.
Facit etiã idẽ labeo.§.j.ff.fami.erciſ. &
d quod ibi no.in glo.parua[d]. In contrarium
facit:quia iudicis officium poſt ſententiam
extinguitur:vt l.iiij.ſ.depo.ergo non poteſt
ſibi reſeruare petitionem , cũ nulla ſuperſit
actio. Præterea iudex nõ poteſt ſententiare
e pro parte.[e] & pro parte non:vt in l. in hoc
iudicio.fa.erciſ.Sed hic pro parte ſententia
ſuper ſumptibus,non diffinit negotium ergo
&c.Iſtam opin.tenet do.Cyn.& Inn.in
c.finem litibus.extra.de dolo & contumacia.
Debet ergo ſecundum eum in expenſis
condemnare,& ſeruare ſibi taxationem.
Sed ſi reſeruet ſibi petitionem,vel condemnationem,
hoc non valet ſecundum eum.
Ego puto quod gloſſ.dicat veritatem. Primò
per text.huius legis vbi eſt caſus ibi niſi
iudex. Præterea, hoc eſſe verum apparebit
in reſpondendo ad contraria.
Modo obſt.quod dicitur,iudicis officiũ nõ
durat lata ſnĩa:quia illud,quod erat in officio
poſt iudicis pronũciationẽ,incipit poſſe
peti iure actionis. Text.eſt in.l.ſi finita.§.
eleganter de dã.infec.& hic eſt caſus in hac
4 l.†Nõ obſt.ꝙ iudex pro parte pronũciat,et
pro parte nõ:quia illud eſt verum,qñ iudex
cognouit de oĩbus,debet pronũciare de omnibus:
ſed ſi de aliquo caſu nõ cognouit,
põt de illo non pronunciare : vt l.licet.ſ.de
iu.ita hic plenè non cognouit de expenſis.
Fateor tamen ꝙ prima practica eſt cõior,&
5 ſeruetis eã.Quæro extra gl.vtrũ†poſt ſen
f tentiã interlocutoriã duret petitio[f] expẽſarũ
Rñdeo,ſi poſt illã ſperatur diffinitiua,& ſic
durat officiũ iudicis,ſuper illa re vel cauſa:
ſemper poterit de expẽſis pronũciare:& nõ
eſt dubium.Sed ſi eſſet talis interlocutoria,
quæ dirimeret totã litẽ:eſſet idẽ quod in diffinitiua:
vt l.poſt ſententiã.ſ.de ſen.& interlocu.
de hoc vide per Inn.in.c.ſæpe.extra de
6 appel. Quæro † quid[g] ſi iudex dicat con
g demnamus in expẽſis reſeruata nobis taxatione.
Quæro,an poterit taxare ſucceſſor
eius. Dico ꝙ ſic.argu.ff.de iud.l. proponebatur.
Sed contra hoc facit.ff.de rei ven.l.
idem Põpo.ſcribit.§.frumentũ.in fi.vbi dicit,
ꝙ declaratio volũtaria non tranſit ad heredẽ:
vt.l.inter ſtipulãtẽ.§.ſi Sthicũ.&,ꝙ ibi
no.de verb.obl.Sol.Hęc declaratio reſeruatur
iudici,nõ vt priuatæ perſonę:ideo reſer
h uatur[h] ſcilicet, quia idem iudex,& eadẽ di
7 gnitas:vt l.proponebatur. †Ibi verò nõ vt
iudici,ſed vt priuatæ ꝑſonæ:nec diſtingue,
vtrũ reſeruauerit expreſſo proprio nomine,
vel nõ expreſſo,vel vtrũ pręcedat propriũ
nomẽ,vel ſequatur:quia l.ſi cõis ſeruus . de
ſtip.ſer.loquitur,qñ diſpoſitio præcedit ſuper
aliqua re,ſuper qua poteſt haberi reſpectus
ad perſonã,& ad officiũ.Sed ſi nõ põt haberi
reſpectus,niſi ad officiũ tantũ:tunc illa diſtinctio
nõ habet locũ:vt l.cũ poſt.§.j.de ad
8 mini.tuto. †Quæro,iudex delegatus reſeruauit
ſibi taxationẽ,vtrũ poſsit reſeruare.
Itẽ an eo mortuo,poſsit taxare delegãs.
Ad primũ dico, ꝙ quidã eſt delegatus , qui
poteſt exequi ſententiã:& ille poteſt ſibi reſeruare
taxationem,cum hoc veniãt in executione:
vt dixi ſ.in.l.ij.quæ ſenten. ſine certa
quantita.Sed ſi ei nõ cõpetit executio,nõ
valet reſeruatio: & ſic illa verba debẽt intelligi
reſeruata ſibi taxatione,hoc eſt,iuriſdictioni
ſuæ.Sua enim iuriſdictio eſt vna &
eadem cum iuriſdictione delegantis: vt l.j.
§.qui mãdatã.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdi.
& ideo delegãs poterit taxare poſtea.
Sed ſi delegatus taxaret,illa taxatio nihil va
i leret:cũ taxatio expẽſarũ[i] competat ei, ad
ad quem competit executio de iure communi.
Quando delegatus poſsit exequi,& qñ
non:not.in l.à diuo Pio.in princip.in gloſ.
9 magn.†Circa illud an eo mortuo delegans
poſsit taxare? Iſtam quæſtionem diſputauit
dominus Iacobus de Butrio .tamen ex
prædictis

e ¶ Sentẽtiare pro parte. Ego puto quod gl.cõtra. tenet ipſemet Bar.ĩ l. Paulus, la.j.ff. de re iudica. & Bal.in auth.generaliter.in vj.colum. & hic in prin. in fructibus limitat tamẽ, niſi nõ liqueret. Adde Inn.in c.fi.de do. & contum.Et vide Bal.in.l.iij.ſ.de ſen. quæ ſine cer. quanti. & hic in iiij.col. Adde an iudex poſsit addere . vel mutare ſententiam,reſpectu expenſarũ. Roma. conſ.ccclxj. & Pet. de Anch.cõſ.clxxxij.Et an iudex poſsit ſibi aliquã reſeruationẽ facere: vide Pau. de Ca. cõſi . ccclxxvij.Et an poſsit ſibi reſeruare declarationem,ſeu interpretationẽ ſuæ ſnĩæ:vide eũ in cõſ. cccxviij.

f ¶ Duret petitio.Adde Bar.ĩ.l.ſancimus. ſ.de iud. Et not.ꝙ licet iudex in interlocutoria nõ condẽnet : tñ ſemp põt añ diffinitiuã ſnĩam.& vid ꝙ dicit Bart.in alia q.ĩ l.fi.ĩ pri.l.fi. de pig.ac.& ad hoc quod no. Abb.in c. ex parte.in fi. extra, de reſcr.& Bal.in.l. j.in fin.ff.ſi quis ius di.nõ ob. bene facit qđ no.voluit Cyn. in.l.properandũ.circa fi.ſ.de iudic.& cũ Bar.hic poſt Inn.cõcor.Spe.de excep.§. viſo.ver.aliud quoque.& per Archi.ij. q.j.certũ.et latius ꝑ doct.ĩ l.eũ quẽ temere.de iud.Et cũ Inn. trãſit Bal.in l.properandũ.§.ſint antẽ alterutra.ſ.de iudic.& ibi vide nota. an in expenſis interlocutorie habeatur ratio nunquid habeat iuſtam cauſam vel nõ etiam de expenſis interlocutoriæ, & de condemnatione,vide Barto . & Bald. in l.ſancimus. ſupra de iud.

g ¶ Quęro quid.Iſtud dictum eſt contra Hoſtien. & Ioan. And.in c.nouit. de officio lega. & Abbas ibi allegauit hoc contra eos. Andr. Barba.

h ¶ Ideo reſeruat. Vide Bar.in d.l. ab executore.& Ange. & Imol.in l.inter ſtipulantẽ.§.j.de ver.ob.

i ¶ Taxatio expenſarũ. An autẽ arbitri poſsint reſeruare ſibi taxationẽ expenſarũ, vide gl.ſing. in l. quia arbiter. ff. de arbi.

a ¶ Non ignoret. Vide quod per iſtum tex. dicit ſingulariter. Cy.in l.j.ſ.poſt princip.vt quæ deſunt aduo.

a ☩ P. PAV. P. ¶ Non ignoret. Contra actorem non proſequentem ad debita inſtantia prouidet etiam ſtatutum habes in xviij.ſtatuto vbi etiam diſponitur quod condemnatur in damnis intereſſe & expenſis reo fatigato, & ꝙ de iure cõmuni deberet producere aliquod inſtrumẽtum vel aliquas exceptiones teneatur in expẽſis,vide Iaſ. in l. properãdum. §. ſinautem alterutra. in vj.col. verſi.ſecũdo quæro. C. de iudi. loquentẽ de productione inſtrumenti . de qua loquitur etiam Bald.in c. excep.in princi. de exceptio.de non opponente exceptionem loquitur text. in dicto ca.except.& ibi Abba.& alij vide quæ dicit Fel.ibi in prin.de clerico differente opponere except.clericatus.

b ¶ Et videtur.Et vide de Barto.in l.edita. in vlt.col.ſ.de eden. & vide Barto.in l. properandum. §. & ſi quidem.ſ.de iudi.

c ¶ Probantur iudici. Adde quæ no. Bar. poſt gloſ.in l.j.§.fin. circa finem.ff.ſi quis ius dicen. & clarius in l.j.de alien.iu.mu. cauſa fac. & in eum quem temere. ff. de iudi. & ad hoc quod not.Bar.in l.j.in fin. ſ.de ſent.quæ pro eo quod intereſt. in l. cum ſeruus . de ver. obli. cum cõcor. Et de materia expenſarum vide gl.ij.q.j.in prin.& adde Bar.in l.ab executore.in vlti.ver.prin.ff.de appella.

d ¶ Prolixitate. Per Fed.in conſi.cxviij. incip.nulli dubium. per Bart.in l.j.§.fin. circa fi.ff.ſi quis ius dicen.non obtemp.

e ¶ Criminali.Et vide Ang.in l.ſi vacãtia. in vlti.q.de bo. vac. Et ſcias quod condemnatus in cõtumacia in cauſa criminali non tenetur parti ad intereſſe,ex tali ſententia l. cunctos populos . poſt medium.

☩ P. PAV. P.

f ¶ Quæro qñ . vide omnino Fel. in c.ad audientiam . in pe. char. ver. cogitabã. extra,de reſcrip.vbi per ſex notabilia dicta comprobat iſtã deciſionẽ,ꝙ vbi aliquis in aliquo articulo ſuccumbit , debet ſtatim in expenſis condemnari,non expectata ſententia diffinitiua,etiam minor ſi non allegauerit:vt per Bart. hic. vide Bald. in l.ſancimus. in iiij. oppo. C.de feudis . & ibi Iaſo. circa finem. & & idem Iaſ.in l.properandum §.ſinautem alterutra.in.vij.col.vj.quæſt.C.de iudi.& vide etiã quod dicit ibi in vij.quæſt.vide Feli.in.c.ij.col.vlti.de libel.obla.

g ¶ Interlocutoria. Vtrũ qui ſuccũbit in interlocutoria,debeat cõdemnari in expenſis,vide Bar.& Bal.in.l.ſciendũ.ff.de re iud.& quæ dixi ſ.eo. l. terminato.& in.l.qui in alterius.ff.de reg.iur.per do. Anto.in.c.fi.in.iij.colũ. vel in.v.de do.& cõtu. & Salic.in.l.properandũ.§.ſinautẽ alterutra. An qñ actor cõtumax cõdemnaẽ in expẽſis debeat citari ad audiendũ ſententiã expẽſarũ,vide ꝙ dixi in.l.ſancimus.ſ.de iudi.& ibi ꝑ Cyn.in.xij.q.&c. Quid autem de alia mulcta, vide Bart. no.in.l.j.circa fi.ff.ſi quis in ius vo.nõ ie. & in.l.j.in fin.prin. ff.ſi quis ius dicẽ.nõ obtẽp.& pulchrę ꝑ Bart.in.l.iiij.§.ſi ad dic.ff.de re mili.et facit quod no.Io.An. in.c.qm̃.§ .porro.ſuper prin.magnæ gl. vt lit.nõ conteſt.In pœna aũt excõicatiõis dicit ꝙ põt fieri cõtra contumacẽ, ex antiqua contumacia,ſine noua citatione. Text.& ibi per doc. in.c.j.de iud.& dixi ante poſt Bart. in.d §.ſi ad dic.ꝑ Inno.in.c.ſi calũniã.de pœ.per Io. An.in.c. finẽ litibus.de dolo & cõtu.& Bald.ſ.l. prox.& tex.in.c.cõſtitutus.& in l.querelã.de procu. & vide ad hoc quę habes poſt Bar.in.l.ſtatuliberos.§.Stichus annua. ff. de ſtatulibe.

1 ☞ *Proponens aliquam exceptionem, vel replicationem dilatoriam, vt differatur iudicium , debet condemnari in expenſis, & damnis,quæ probantur iudici.*
3 *In his verò quæ non probantur iudici,ut in expenſis factis in hoſpitio,uel aduocatis , ſeu notarijs:iudex ex officio ſuo condemnat,conſiderata quantitate poſtulatorum, & temporis prolixitate . & nu. 2.*
4 *In cauſa criminali uictus uictori condemnatur in expenſis.*
5 *Succũbens in interlocutoria condẽnatur uictori in expẽſis.*
6 *Actor contumax,quando condemnatur in expenſis , an debeat citari ad audiendum ſententiam expenſarum.*

a NOn ignoret.[a] Breuiter dicit †: contra
1 actorem non proſequẽtem,vel differẽtem,
vel pendentem . profertur ſentẽtia
calumniæ damnorum,& expenſarum.h.d.
Not.quod habuiſti in ſummario , quædã
alia notabilia colligam proſequẽdo. Opp.
ſ.de dila.auth.quod fieri.Sol. Iſta debet in
b telligi ſecũdum illam. Oppo.& videtur[b]
quod ille, qui non probat,eo ipſo videatur
calumniari:vt l.j.§.j.ff.ad Turpil. Sol. Hoc
debet intelligi,prout ibi no. Pro declaratione
text.quæro,quid vult dicere hic,conſiderata
quantitate poſtulatorum , vel me
2 dio temporis interuallo †.Reſpondeo:nam
quædam ſunt expenſæ quędam ſunt dãna,
quæ probantur iudici:& in illis ſine dubio
3 iudex condemnat † . Quædam ſunt quæ
c non probantur iudici[c],vt de qualibet minima
expenſa,quã faciebat in hoſpitio ille,
qui litigabat , non poterat docere. Item de
qualibet pecunia,quam dat aduocatis, vel
notarijs:tamen iudex ex officio ſuo conſiderata
quantitate poſtulatorum , poterit
conſiderare quantitatem , quantum potuit
expendere in aduocatis. Item conſide
d rata prolixitate[d] temporis , poterit conſiderare
quantum potuerit expendere in expenſis :
& tunc tantum condemnabit. Et
vide text.qui dicit,& tene menti : quia notabilis
caſus eſt multum , & perpetuò not.
Cũm dominus Iaco.But.diſputauit vnam
4 quæſtionem † , vtrum in cauſa crimina
e li[e] victus victori condemnetur in expenſis :
determinauit quòd non. Inter alia inducebat
hanc legem pro caſu,vbi in criminali
condemnatur quis de calumnia : non
autem condemnatur quis ad expenſas . &
vide text.qui dicit. Ego iſtam ſuam determinationem
non teneo : vt plene dixi ad
Turpillia.l.prima.§.primo. Et eſt caſus in
contrarium infrà l.proxi. ſecundum vnam
lecturam. Non obſtat hæc lex : quia licet
dicat condemnari de calumnia:non tamen
denegat condemnationem expenſarum.
5 † Quæro quando[f] aliquis interlocuto
f ria[g] ſuccumbit:vtrum debeat condemnari
g in expẽſis. Videtur ꝙ nõ:quia victus victori
cõdemnaẽ in expẽſis:vt l.properãdum.§.
ſi quid.de iudi. quæ loquitur de vltima victoria,
quæ fit poſt diffinitiuã ſententiam.
Contrarium dico caſus eſt hic . ꝙ ſi aliquis
eſt præſens & opponat vnam exceptionẽ,
per quam lis differatur:ſi in illa exceptione
ſuccumbit,condemnatur in expẽſis. Caſus
eſt hic. Vltimo quæro,quãdo actor contu
6 max. cõdẽnaẽ in expenſis:vtrũ † debeat[h]
h citari ad audiendam ſententiã expenſarum.
Ego tetigi de hoc ĩ ſimili,in auth.qui ſemel
quomodo & quãdo iud. Doct. breuiter tenent
ſic. Aut prima citatio,in qua quis cõſtituitur
in contumacia,emanauit ſimpliciter,
vt veniat ad defendendũ:& tunc debet
iterũ citari:quia illa prima citatio non habuit
ſuũ effectũ,niſi ad illud,ad ꝙ fuit citatus:
vt l.aut qui aliter. ff. quod vi aut clam.
Sed ſi in citatione fuit dictũ, alias procedetur
ad vlteriora:tũc nõ eſt neceſſe ꝙ citetur
plus,poſtquã eſt admonitus.Text . eſt in l.
cõſentaneũ,ſecundũ illum modum legendi.
quẽ tibi dixi ſ.quomodo & qñ iud. De
hoc per Inn.in.c.finẽ litibus.de dolo et contuma.
& hoc etiam Spe.tenet in tractatu de
expenſis.

1 ☞ *Reſtituto minore in integrum , reſtituitur aduerſarius.*
3 *Priuilegium reſpiciens litis ordinationem conceſſum uni, tranſit ad aduerſarium. & nu. 2.*
4 *Quid ſi reſpicias litis deciſionem.*
5 *Hæres,qui ex priuilegio non poteſt intra tempora confectionis inuentarij conueniri à creditoribus,an poſsit alios conuenire.*
6 *In criminalibus,uictus uictori condemnatur in expenſis.*
7 *Aduocatus,qui uicit in cauſa propria : an poſsit petere ſalarium.quod habuiſſet in ſimili cauſa.*

i CVm quidam.[i] Secundũ primã lec.
1 breuiter.h.d.†Priuilegium cõceſſum
ſuper litis expẽſis,porrigitur ad aduerſariũ,
propter æqualitatem ſeruandam in
iudicijs. h.d.ſecũdum ſecundã lec.hoc intẽdit:
victus victori condẽnatur in expenſis
quas fecit nõ in his,quæ ex priuilegio remittuntur.
h.d.hęc ſingularis l.nec habet contrariũ,
ſecundũ primã le.cõcordat j.de ꝓxi.
ſa ſcri.l.in ſacris.lib.xij. Circa hoc oppon.
quia ex hoc ſequitur ꝙ labor iudiciorũ nõ
remunerabitur quod eſt iniquum.Gl.dicit,
fateor ꝙ eſt iniquum ꝙ nõ remuneraretur
labor iudiciorũ,tñ maior iniquitas eſſet facere
contrarium:& ideo de duobus malis
eligitur minus malum: vt.l.quoties.de reg.
iur. Itẽ opp.Inſt.de iure natu.gen.& ci. §.
quod principi vbi priuilegium non egreditur
perſonã.Tres ſo.danẽ in glo . & quælibet
mala.Prima,ꝙ hic priuilegium fuit conceſſum
ad partis poſtulationẽ.in contrario
ſecus. Iſta eſt contra hanc legẽ,quæ loquiẽ
de priuilegio cõceſſo per legẽ,quod cõſtat
non eſſe ad poſtulationẽ partis.Secũda eſt,
ꝙ nõ egreditur perſonã,vt in contrarijs: niſi
ad aduerſarium,vt hic. Iſta ſolu. eſt falſa,
per l.iij.§.hæc pœna.ff.quod quiſq; iur . vbi
trãſit ad quãlibet perſonã,nedum ad aduerſariũ.
Tertia ſolu.eſt. ꝙ priuilegium non
tranſit ad alium:verum eſt in præiudicium
eius,cui conceditur:ſed in præiudicium alterius :
vt puta, iudicis , vel notarij quibus

h ¶ Vtrũ debeat.vide Cy.& Bal.in.l.ſancimus.ſ.de iud . vbi tenet ꝙ non . & vide do. Ant.in.c.j.de iud.vbi tenet ꝙ ſic. vide ꝙ no.in c.querelã.& c.cõſtitutus de procu.vide dom. Abb.in d.c.j.de iudi.ibi allegauit Bar. hic.Io.de Imo.reducit ad concordiã.vide ibi omnino. And. Barba.

i ¶ Cum quidam.& iſte tex.ibi , quoniã nõ eſt ibi ſeruãdum &c.qualiter ſeruãda facit ad no.q.de qua dixi poſt Bar.in.l.ſi de meis in prin.ff.de arb.& adde l.die ſabbati.& ꝙ ibi Bar.et doct.ſ.de iudę. c. ij. de mutu.peti.& facit ad no.Bal.in.l.ea quidẽ.de accu. xvj. col.in ver.itẽ quero, dicit ſtatutũ. Itẽ ſecundũ vnã lec.facit ad quæſtionem , de qua per Bal.& Cy. in.l.neque. & ſeq.ſ. de hære.inſti. & de materia huius.l.vide Bart.& Bal.in.l. properandum. §.j..ſ. de iudi.

☩ P. PAV. P.

i ¶ Cũ qdã. Regulã huius.l.ꝙ æqualitas ſit ſeruãda ĩ iudicijs, limita vt procedat quo ad ꝑſonã acto

ris & rei, ſecus in teſtibus & glo. & Io. Andr. in cle. j. verſi. in cōtrariū. de teſti. de quo vide Felin. in c. In noſtra. in .iij. colū. extra, de teſti. Itē amplia vt nō ſolum ꝓcedat in iudicibus, ſed etiā in arbitratoribus vide Pau. de Caſtr. cōſi. ccxxvi. in. ij. col.

a ℭ Priuilegium datū. Vtrū priuilegiū cōceſſum vni ex legatoribus, tranſeat ad alium: & quid ſi ille, cui conceſſum eſt a lege, nollet eo vti: & dic idē, vt per Bald. in. l. ij. §. in quibus. de conſue. rec. feu. & vide Dy. in regula, in iudicijs nō eſt. de regu. iur. in. vj. &c.

b ℭ Merito. Vide bar. in die ſabba. ſ. de iudæ. & in. l. fin. §. donec. ſ. de iure delibe. & vide Bal. in. c. ſacramētū. §. in qbus. de cōſue. re feud. vide Dyn. in regula, ꝙ ob gratiam. de regu. iur. lib. vj.

c ℭ Eadē cauſa. Contrariū not. doc. in. c. ij. de mu. pe. de quo per gl. etiā ibi ſed certe ibi nō loquitur in deciſorijs.

d ℭ Inuentarij confectionis. Vide Bar. in. l. fin. §. donec. ſ. de iure delibe. & text. & ibi Bart. in. l. die ſabbati. ſ. de Iudæ.

e ℭ Aduocatus. Vtrū aduocatus in cauſa propria recuperet ſalarium ſuæ aduocationis, per Bal. in addi. Spec. in titu. de ſen. prola. in xv. col.

f ℭ Aduocatū. Vide Gul. in. l. ſi vero nō remunerādi. in fi. ff. mand.

g ℭ Differat. quomodo differt ſententia a re iudicata, vide Bartol. in. l. j. ff. eodem.

h ℭ Res iudicatæ. An poſsit ſententia pro parte valere, & pro parte non valere ſcilicet in qua eſt erratū: adde Bar. in. l. j. ſ. ſi aduer. rem iudic. et in. l. j. ſi tutor vel curator. & Bal. in. l. j. ſ. de erro. calcu. vbi vide Alexand. Adde Specu. et Io. And. in addi. in tit. de ſentē. §. iuxta. ver. itē eſt nulla ratione quātitatis. Fede. de Senis conſi. cxxviij.

i ℭ Si pecuniā. Hanc l. cū gl. intellige. qđ per iſtos actus videtur appellationi renunciatum, eſt verū ſi iudex, a quo, iſtos caſus acceptauit: alias ſecus gl. eſt perpetuo menti tenenda: & ibi do. Anto. in. c. gratū. de offi. de leg. ꝙ no. nec obliuiſcaris, rogo,

debebant ſolui iſtæ ſportulæ ſic, vt hic. Iſta ſolutio eſt contra l. petendæ, in fi. de tēp. in integ. reſti. vbi tranſit ad aduerſariū meū in ꝑiudicium eius, cui cōcedit: & ſic nulla eſt bona. Quid dicemus? Solue ergo ꝙ contraria loquuntur in priuilegijs, quæ reſpiciūt litis deciſionē: hic verò litis ordinationem vel eius executionē. do. Cy. reprobat iſtam ſol. per l. ſi iudex circūuento. ff. de minori. et ſ. de repu. quæ fiunt in iudic. in integ. reſtit.
2 l. j. & ij. & ſi aduer. tranſa. l. j. & ij. † vbi pri-
a uilegium datū[a] minori, circa litis deciſionē datur aduerſario: quia reſtituto minore, reſtituitur aduerſarius. Sed puto hanc ſolutionē eſſe verā. Ad hoc reſpondeo, ꝙ ibi loquitur qñ verba priuilegij hoc ſonāt, & hoc volūt, vt trāſeat ad aduerſariū, Cū enim cōcedam tibi reſtitutionē in integrū, reſtitutio nihil aliud eſt quā in priſtinū ſtatū repoſitio: vt l.
b qđ ſi minor. §. reſtitutio. de mino. meritò[b] tranſit ad aduerſariū: quia verba hoc volūt.
3 Reamuſſo ergo breuiter, † Si quæris an priuilegiū vni cōceſſum, tranſeat ad aliū: dicas ſic, Aut priuilegiū reſpicit litis ordinationē ſeu executionē: & tranſit ad aduerſariū: vt
4 hic, & l. petendæ. de tēp. in inte. reſt. † Aut reſpicit litis deciſionē: & tunc aut verba reſcripti hoc ſonant, ꝙ ad aliū trāſeat: & tunc ad aliū trāſibit: vt in. l. j. & l. ij. ſ. ſi aduer. trāſact. & l. j. ſ. de repu. quæ fiunt in iudi. in integ. reſtit. & l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ff. de mino. & hac. l. in fine. prout loquitˀ qñ eſt expreſſum. Si verò verba hoc nō ſonāt: tūc aut priuilegiū cōturbat ius iniquū: & tūc diſtingue: aut priuilegiū fuit cōceſſum abſq; poſtulatiōe & ad aliū nō tranſibit: vt. l. iij. in prin. ff. ꝙ quiſq; iur. Aut ad poſtulationem eius: & tunc aut tu quæris vtrū tranſeat ad
c aliū in eadem cauſa[c]: & nō tranſibit niſi ad aduerſariū vt. d. l. ꝙ quiſque iur. Aut in alia cā: & etiā trāſibit ad aliū. d. l. iij. §. hęc pœna. Si verò nō cōtinet ius iniquū: tūc nō trāſit ad aliū nec egreditur perſonā: vt dicto. §. qđ principi. vt lege, iij. §. hæc pœna ꝙ quiſque
5 iur. Et hoc facit ad quæſtionē, † Cōceſſum eſt priuilegiū hæredi, vt intra tēpora inuēta-
d rij cōfectionis[d] nō cōueniatˀ à creditoribus an ipſe poſsit alios conuenire. hæc lex eſt in ar. ꝙ nō. Dicemus in. l. ſcimus. §. illo. de iure deli. Tñ, vt iſta contraria ceſſent, gl. legit iſtā legē ſecūdo mō ſcđm quā poſuit caſum q̃ eſt multū notabilis & vide gl. Iſta lex eſt notabilis. Primò, ſecūdū hāc eſt caſus cōtra
6 Iacob. Butr. ꝙ † in criminalibus victus victori cōdēnetˀ in expēſis, quas fecit: q̃a tex. loquitˀ de criminali, & ciuili. de quo tetigi ſ.
7 l. prox. &c. Itē facit ad aliā quæſtionē, † Ad-
e uocatus[e] habuit cauſam propriam, & vicit: reus eſt condēnatus in expēſis: vtrū debeat computare in expenſis ſalarium ſuum proprium. quod habuiſſet in ſimili cauſa? Iſte tex. facit quod non: Dic vt dixi in. l. ſtipulatus es. ff. de fideiuſſo. Item facit ad. q. quòd
f ſi habui aduocatum[f] vel notarium gratis: quòd iſtas expenſas non poſſum recuperare ab aduerſario meo. De his dic vt ponit Specu. in titu. de expenſis.

De re iudicata *Rubrica.*

1 ☞ *Sententia propriè dicitur res iudicans.*
2 *Illud quod eſt determinatum in ſententia, & ille effectus, dicitur res iudicata.*

Dictum eſt. ſ. de ſententijs: ſequitur videre quando dicatur res iudicata & de eius autoritate. Ita dicit glo. Pro declaratiōe huius
1 rubricæ † habemus videre in quibus ſenten-
g tia differat[g] à re iudicata. Canoniſtæ dicūt ꝙ res iudicata dicitur, poſtquā tranſiuit tēpus datum ad appellandum: antè dicitur ſententia. Gl. tangit. ff. eo. l. j. & l. litigatoribus. j. de appel. Veritas eſt iſta: ſententia di-
2 citur res iudicans propriè. † illud autem, qđ eſt determinatum in ſententia, & effectus ille, dicitur res iudicata: ideo ponitur hic rubrica de re iudi. quia dictum eſt ſ. de ſententia, & modis ſententiandi: hic de effectu ipſius ſententiæ qui continetur in ea.

LEX I.

1 REbus. † Contra ſententiam poteſt opponi exceptio, quod petis intus habes. h. d. No. quod dixi in ſummario. Quęrit gl. quid ſi antè ſoluiſſes. & poſt ſolutionem res peruenit ad dominum. Glo. reſpōdit, & bene dicit: hic eſt caſus in l. in commodato. §. fina. ff. cōmoda. Habes de hoc per Dy. in. c. poſſeſſor. in q. v. de regu. iuris. lib. vj. gloſſa tua tangit ſatis bene in. l. ſi fullo. ff. de condi. ſine cauſa.

1 ☞ *Si in vno capitulo ſententiæ eſt expreſſus error, valet ſententia in alijs capitulis.*
2 *Si uerò ſententia continet unum capitulum tantum: tunc in totum eſt nulla.*

LEX II.

h REs iudicatæ. [h] Oppo. de l. j. §. j. ff. q̃ ſenten. ſine appel. re. Sol. Ibi loquitur quando fuit error in ſententia: hic non.
1 Sed tunc quæro, quando † eſt expreſſus error: an valeat ſententia in eo, in quo nō eſt erratum. Et glo. videtur hic dicere ꝙ ſic, ar. j. de dona. l. ſancimus. Pro hac gl. facit: quia ſententia poteſt valere in vno capitulo, & in alio non valere: vt l. Carmelia Pia. de iure pat. & l. quædam mulier. fami. erciſ. Contrarium huius gl. habemus in. l. fi. ff. de iuriſdic. om. iudic. Pro illa gloſſ. facit. j. quando prouo. nō eſt neceſ. l. certa. Quid dicemus? Veritas eſt iſta: Quandoq; ſententia continet plura capitula: & tunc poteſt in vno capitulo valere, & in alio non valere: vt l. quædā mulier. & l. Carmelia Pia. & hoc modo poteſt intelli-
2 gi hęc gl. † Aut cōtinet vnū capitulū tantū: & tūc in totū eſt nulla: quia pōt valere pro parte: vt d. l. certa. j. qñ prouo nō eſt neceſ. & l. in hoc iudicio. fami. erciſ. Ita intelligitˀ glo. l. fi. ff. de iuriſ. om. iud. Nō obſtat l. ſancimus. quā gl. hic allegat: nā loquitur in his, quæ diuidua ſunt: ſed ſententia licet cōtineat quātitatē diuiduā, ipſa tamen in ſe dicitur indiuiſa: vt in l. in hoc iudicio. fam. erciſc.

LEX III.

i
1 SI pecuniam. [i] † Etiam ſi ſententia continet pœnam, ſtandum eſt ei: niſi appelletur, hoc dicit.
k SVb ſpecie. [k] Opp. de. l. Imperatores. ff. eod. Dicit glo. fallit in republica & in eccle-
l ſia & in pupillo. vt in glo. habes. Opp. de l. admonendi. [l] de iureiuran. Sol. Fallit ibi qñ ſñia eſt lata pretextu iuramenti delati ſeu qđ debet fieri in defectū ꝓbationū. Facit ad hoc quod habuiſtis in auth. nouo iure. in fi. ſ. de pœ. iu. qui ma. iu. & tene mēti hanc ſo. licet glo. ponit aliam, quæ non eſt vera.
m
1 AD ſolutionem. [m] † Qui petit dilationem ad ſoluendum, videtur approbare ſententiam. h. d.

Acta

P. PAV. P.

k ℭ Sub ſpecie. Not. tamē ꝙ licet ſententia non poſsit retractari per inſtrumenta nouiter reperta, poterit tñ peti reſtitutio ex clauſula generali aduerſus eam. vide Alexan. in cō. ſi. lxxxiiij. in ij. colū. & conſi. ccccxxxvj. in. ij. col & conſilio. lxix. not. iiij. volumi. iij.

l ℭ Admonendi. Intellige, niſi per cōfeſsionē partis. quia tunc probatur cōtra ſententiā. Ita videtur tenere & ſentire Inno. in cap. quia pleriſq;. de īmunita. eccleſiæ.

P. PAV. P.

m ℭ Ad ſolutionem. Pro declaratione & limitatione huius. l. vide Alexand. in. l. iiij. §. ſi quis cōdemnatus. ff. de re iudic. & nūquid etiam in hoc renūciaretˀ nullitati. vide Alexā. in d. l. iiij. §. condemnatus. in. v. colū. verſi. tertio limita. ff. de re iud. Item de materia huius l. vid̄ late Fel. in. c. quod ad cōſultationē. in. v. & vj. col. extra. de re iudi. Peruſ. in. c. ſolicitudinem. col. v. verſicu. ſed ꝓ declaratio. de appel.

m ℭ Ad ſolutionē. Limita iſtam legē per Imol. in. l. iiij. §. ſi qs condemnatus. ff. de re iudic. quæ tamen limitatio eſt contra gloſſ. hic: & contra dominum Ange. & magis communiter omnes in. c. quod ad conſultationem. per illum tex. de re iudic. De quo vide no. per doct. in. c. ſignificauerunt. de teſti. & in capitu. ſollicitudinem. & quod ibi Innocen. de appella. & do. Aut. ī. c. quęrēti. de offici. deleg. & domi. de Rota, deciſione cclxxj. & circa iſtam legē adde ꝙ ſi quis videtur renūciare appellationi per talem petitionē dilationis ad ſoluēdū: ſed an iſtud ſit verum ꝙ videatur per talem actum renunciare appellationi etiam interponendę, & nondum interpoſitæ. Tenet hic ꝙ ſic, ſecundū Inn. in ca. ſolicitudinem. de appel. & in ca. quod ad cōſultationē. de re iudica. & in ca. ſignificauerunt. de teſta. & ibi Ioan. Andr. tenet ꝙ ſolū habeat locū in appellatione interpoſita. Sed cōtrariū tenuit do. Pet. in l. cū ex ea. ff. de appella. Itē. intellige hanc legē ſi hęc dilatio petita fuiſſet ex certa ſcientia: ſecus ſi per errorem: vt l. ſed ſi quis. cū ibi nota. ff. ſi quis cau. Et idē in ſimilibus caſibus ſecūdū Bald. & Salicetū hic: & adde quæ dixi poſt Bar. in l. ſi qs ſeparatim in fi. ff. de appella. Item limita hāc legē, quādo terminus ad ſoluendū fuiſſet petitus poſt appellationē interpoſitam: ſecus ſi intra decē dies appellādi: quia tunc poterit bene appellari, ſecūdū Innocen. in d. c. ꝙ ad cōſultationē. Quod dictum nota. eſt ſecundū dominū Anto. in c. gratū ad fin. de offic. delegati. & notat Imola. in l. iiij. §. ſi qs condemnatus. ff. de re iudicata. Et an per obligationē cautionis de ſtando iuri, videatˀ appellationi renūciatum: dic quod nō, in capi. cum veniſſent. de eo qui mit. in poſſeſsio. cauſa rei ſeruā. & vide aliquos caſus cumulatos ꝑ do. Ant. in. d. c. gratū. ꝑ quos quis videtur appellationi renunciare & per Innocen. in d. §. ſi quis cōdemnatus. Et per glo. hic facit: quia vbicūque facio aliquid quod eſt incompatibile cum actu ſequenti vel precedēti, videor renūciare illi actui, qui ſe non compatitur cū primo capitulo de mulcta. de præbendis. Bene facit quod no. Bartolus in lege naturaliter. §. nihil commune. & vide ibi in iij. colum. ff. de acquirenda poſſeſſione. Sed hic iſte terminus ſolu. non ſe compatitur cum appellatione, vel iure appellandi: ergò videor illi renunciare. & vide Hoſtien. in capitu. ſignificauerunt. de teſ. qui dicit quod ſi pendēte appellatione intra tempus decem dierum, iudex dat mihi terminum: & ego accepto, quod videor renunciare facultati appellandi: & ſic concordat. De quo ſe remittit Abbas ad nota. per Ioannem Andream in capitulo finali de re iudicata in ſexto. & adde dominum de Rota deciſione xlvij. Adde, & limita, ſecundum Innocentium vt refert Paulus de Caſtro hic, non habere etiam locum in eo, qui obtemperat ſententiæ excommunicationis latæ poſt appellationem: quia non cenſetur appellationi renunciaſſe. ſed cenſetur feciſſe ex ſcrupulo conſcientiæ & ad cautelam magis, quam animo renunciandi. Vide quod habetur per Ioannem Andream in capitulo ſignificauerunt. de teſtibus. de illo qui intra terminum appellandi a grauamine recipit aliquem terminum a iudice, ad aliquid aliud faciendum. an videatur acquieuiſſe. vide etiam quod nota. in capitulo gratum, de officio delegati. per Moder. An ſoluens videatur ſententiam approbare vide Angel. conſilio cccxiiij.

a ℭ Sunt acta. Vide Barto. in l. ſecunda. ſ. de eden. & not. Bald. in l. in bonæ fidei. verſic. dubitatur de exemplo. de re. cred. & adde gloſ. & Bartol. in l. ſolam. de teſti. & Bar. & quæ ibi dixi ſupra, de ſen. l. prolatam.

1 ☞ *Acta quæ fiunt coram iudice publicè, & palam, dicūtur publica.*
2 *Acta quæ fiunt in occulto, & ſecreto, non faciunt fidem, niſi facta publicatione per pronunciationem iudicis.*
4 *Dicta teſtium nō publicata coram iudice, qui eos examinauit, poterunt publicari ab eius ſucceſſore, non ab alio.*
5 *Acta ſcripta à notario coram iudice licet non ſint publicata per notarium, faciunt fidem coram eodem iudice.*
6 *Coram alio iudice non faciunt fidem, niſi habeant ſubſtitutionem: vel teſtimonium alicuius officialis poſiti ad acta publica cuſtodienda.*
7 *Publicatio actorum debet fieri parte præſente, vel legitimè citata.*
8 *In actis ſcriptis per notarium in curia, non requiritur præſentia teſtium.*

1 GEſta. † Acta publica faciunt fidē, etiam mortuo iudice. h. d. Pro declaratione huius legis quæro quomodo iſta acta publicentˀ ſeu in publica documenta redigātur: quod idem eſt. In gl. duæ ſunt opiniones cōtrariæ. Eſt & tertia quæ eas reducit ad diſtinctionem. Hic aduerte quia eſt effectus vnius opinionis, quod acta dicantur publica eo ipſo, qđ ſunt ſcripta à tabellione, coram iudice. & vide gl. in prin. Alij dicunt quòd ita demum dicuntur publica, ſi iudex mandat ipſa eſſe publica. dicendo ſic: viſis omnibus dictis actis, pronunciamus ipſa eſſe publica: vel mandat notario, vt publicet. & vide gloſſ. prima. Tertia opinio eſt, ꝙ eo ipſo quòd ſcripta ſunt à notario, non facta illa noua publicatione per ſententiam in iudicio, faciunt fidem coram eodem iudice, vel eius eius ſucceſſore: vt in prima opi. poſita in gl. non coram alio: vt in ſecūda opi. & ſic reducuntur ad concordiam. Pro huius declara-
2 tione debes ſcire † ꝙ quædā ſunt acta, [a] quę
a fiunt coram iudice publicè, et palam: & iſta non requirunt nouam publicationem. ſufficit enim quòd ſint ſcripta per notarium ad hoc deputatum. Item loquitur prima opi. hic poſita. Probatur in c. quoniam cōtra fal-
3 ſam. extra. de ꝓba. & ſ. de do. l. in do. † Quædam ſunt acta, que fiunt in occulto, & in ſecretò vt examinationes teſtium, quæ in ſecretò recipiuntur à iudice. & à notario ſcribuntur. & iſta non faciunt fidem niſi facta publicatione per pronunciationem iudicis. Ita loquitur hic, ſecundum ſecundam lec. facit. ſ. de probat. auth. at qui ſemel. & quod no. per Innoc. extra. de teſt. c. Albericus. & in ca. conſtitutus. & ita obſeruat conſuetu-
b do. Modo habes vnum modum legendi, [b]
4 puto tamen, quod † ſi dicta teſtium nō ſunt publicata coram iudice, qui examinauit eos, poterunt publicari ab eius ſucceſſore, non autem ab alio vt ſuprà, in tertia opin. gloſ. & extra de teſti. in cap. conſtitutus. Et hoc, prout tu intelligis hic publicationē de illa iudicis pronunciationē de qua ſuprà dixi, poſſet etiam intelligi de publicatione, hoc eſt, de ſubſcriptione notarij, quando ſuum ſignum apponit: & ſcribit ſe publi-
c caſſe: ſi illo modo intelligimus [c], procedit
5 tertia lec. hic poſita in gloſ. Nam † acta facta coram iudice, licet non ſint publicata per notarium, faciunt fidem coram eo, co-
6 ram quo facta ſunt †: coram alio non facerent fidem, niſi haberēt ſubſcriptionem, vel teſtimonium alicuius officialium. qui poſitus eſt ad acta publica cuſtodienda: vt ſ. de fide inſtru. auth. ad hæc. & omnia iſta procedunt, prout loquitur de actis factis in iudicio poſſet etiam intelligi hæc lex, prout loquitur de actis factis extra iudicium publicandis in iudicio: vt videtur ſentire gloſ. dum allegat l. publicatis. de teſt. tunc qualiter fiat illa publicatio, non dico hic: ſed dicam in dicta l. publicati. & dicam in l. ij. ff. quemadmodum teſt. ape. Inno. extra, de te-
7 ſti. in dicto c. Albericus. † Quæro de duobus. Primò quādo fit publicatio, vtrum re-
d quiratur partis præſentia. [d] Gloſ. hic videtur dicere, parte præſente, vel legitimè citata: vt l. ſi quādo. ſ. de teſti. & l. nā ita diuus.
8 ff. de adop. Item quærit glo. † vtrū in actis ſcriptis per notarium in curia requiratur præſentia teſtium. Dicit glo. & bene quòd
e non [e]: vt l. in dona. j. de do.

f *De executione rei iudicatæ.* [f] *Rub.*

Continuatio patet de ſe vt in gloſſa.

2 ☞ *Exceptio nullitatis poteſt opponi poſt ſententiam.*
3 *Præceptum iudicis cum clauſula, ſi ſenſeris te grauatum, compareas &c. eſt nullum: & quòd habeat vim cuiuſdam citationis.*
4 *Libellus, in quo petitur cogi, & compelli, nō procedit, niſi etiam petatur ad prædicta condemnari.*

LEX I.

1 ☞ NImis. † Exceptio nulli-
2 tatis poteſt opponi in executione. h. d. vel aliter †: Non eſt inchoandum ab executione. h. d. Not. ꝙ
g exceptio nullitatis [g] poteſt opponi poſt ſententiam. Simile in l. ſi cum nulla. ff. de re iu-
h dica. & ibi dixi. Not. ſecundò [h] ꝙ non eſt inchoandum ab executione. Simile in d. l. ſi cum nulla. ff. de re iudi. & j. cōmi. vel epi-
3 ſtola. per totum. † Sed facit contra literas, quæ fiunt ſæpe in iſtis curijs Romanæ ec-

b ℭ Legēdi. Sed Barto. videtur tenere, quod a quocunque iudice poſsint publicari, vt ipſe not. in l. ſecunda. ff. iudic. ſolu. & illud eſt tenendum ſecūdum Imol. in capi. cauſam. de teſti. ne probandi facultas anguſtetur. l. quoniam. ſupra, de hære.

c ℭ Intelligimus. Adde tamen quod in caſu fidem faciunt atteſtationes, etiam ſine publicatione. De quo vide Bartol. in authen. ſi quis ab aliquo. ſupra, de teſtibus.

d ℭ Partis præſentia. In publicatione teſtiū, requiritur præſentia partis: vide gloſ. in l. ſolam. ſupra, de teſtamen. & Bald. in l. ſi quando. in ſecunda columna hic allega. & Bald. hic, in prima col.

e ℭ Quod non. Sed gloſ. in l. ſolam. ſ. de teſti. vult, quod in publicatione teſtiū coram iudice, requiratur præſentia aliquorum teſtium. Sequitur Bald. in dicta l. iuriſiurandi. in fine. ſ. de teſti. et Bal. hic in ſecunda colū. & vide Abb. in ca. coram. de teſt.

P. PAV. P.

f ℭ De executione rei iudicatæ. De duplici modo quomodo peti poteſt executio ſententiæ vide Barto. in l. penul. de autho. tut. vide Alex. in apoſtil.

g ℭ Exceptio nullitatis. Vide eum in l. quarta. §. condemnatum. de re iudica. an exceptio nullitatis impediat executionem ſentētiæ? Item nota, quod ſi peto plures res, & vnus cōfitetur aliquas & negat aliquas, quod de confeſsis ſtatim debet fieri executio. Bal. in l. fina. C. qui ad li. procla. non licet.

P. PAV. P.

h ℭ No. ſecundo. Circa iſtam regu. quod ab executione ſeu præcepto executiuo nō ſit regulariter inchoandum, quatuor limitationes vide ad eā per Iaſ. late in l. ne quicquā. §. vbi decretū. in l. ij. iij. & iiij. col. ff. de offic. procon. Alex. late in l. de pupillo. §. meminiſſe. de operis noui nunc. vide Pan. in c. ij. in xij. col. extra de litis conteſt. Item nota ꝙ vbi proceditur ſine figura iudicij procedente conditione ſuper petitione quali, quali porrecta, poteſt iudex omiſſa ſentētia incipere ad executionē. vide ſingu. Bal. in extrauag. ad reprimēdum. in verſi. ſine figura. ad fi. ſequitur Natā in d. c. ſæpe. in pe. char. in xxj. quæſt. de verbo. ſigni. referens ita tenere alios relatos per eum. Fel. in ca. ſane ad fi. dē offic. delega. Item pro declaratione & limitatione reg. vide Fel. in ca. ij. ad fi. de offi. deleg. Item ad reg. vide Alex. conſi. xlij. in j. col. in iiij. volu. vbi vult eam etiam procedere ſi habent commiſsiones, diceret illico, conſequatur ius ſuū. per l. ſi quis. vbi Bart. de poſsi. ſed aduerte quia Bar. in d. l. ſi quis. quæ eſt l. fi. vult cōtrarium in ſecundo di-

ᵭo. in primo dicto
videtur dicere vt di
cit Alex. Itē aduerte
quod ipſe Alex. di
cit contra limitatio
nem quam dixi.ſ.al.
legando Bar. in ver
bo ſine figura in ij.
col.& vult lex idem
eſſe in cauſis ſumma
rijs,ſi in petitione in
cipiatur ab executio
ne:quia petat actor
cogi et cōpelli.Item
an ſi quis actor pe.
tat ſimpliciter cogi
aduerſariū,poſsit ſu
ſtineri petitio, vide
Fel.in.c.examinata
in pe.col.extra de iu
di.tenētē ꝙ ſic. poſt
Ant.de But.& Bal.
per eū relatos,& eſt
etiā deciſio Panor.
in.c.olim.in iij.colū.
per illū tex.extra de
cenſib.vide Alex.in
l.ſi nulla.ff.de re iud.
in rubric. C qui ad
mit. & eſt cōis iſta
opi.cōtra Bar.hic ſe
cundū dec.in c.ij.co.
ij.de off.dele.Itemꝙ
vbi proceditur ſine
figura iudicij, & ꝙ
vbi eſt clauſula ius
& iuſtitiā miniſtra
ri,nō noceat incipe
re ab executione vi
de Are.ſ.l.ij.§.prius
in ij.col.ad fi.devul,
& pu.etiā quādo eſt
clauſula.ſ.vide Ale.
poſt Imo.in l.cū nul
lā.ff.de re iudic. vbi
etiā alia.Itē ꝙ etiam
ſi conuentū ſit inter
partes vt procedat
executiue nō poſsit
vide Ale.in.l.alia.§.
eleganter.in iiij.col,
ff.ſolu.matr.vbi re
ſpondit ad eam quæ
no.in l.iij.j.de pig.et
ad idē vide Cur. in
trac.ſeq.queſt.xxij.
Moder.Bon.in l.ne
mo pōt.de leg.j. vi
de quæ dicit Feli.in
c.qm̄.ſecus eſſe in ar
bitro et arbitrato
re.

a ¶Grauatū.Nota de
clauſula,ſi ſenſeris te
grauatum, &c. per
Moder.late Inſti.de
acti.in.§.curare.infi.
Adde ꝙ Bal.no.per
illū tex.in l. defende
te.ff.de autho.tut.te
net ꝙ poſsit ī appel
latione,& pręcepto
de ſoluēdo,ſimplici
ter facto : & hoc in
exequendo ſnīam la
tam.

b ¶Formāt libellum.
Vide Bald.in ſimili
ſ.l.ſi pacto.ſ.de pac.
& ibi no.vide Inſti.
de act.§.j.ſed.d. An
to.in ca.examinata.
dicit ꝙ talis libellus
ſuſtinet:qa tacite in
telligitur cōdēnari,
ex quo alias nō pōt
peti cogi.l. cogi. de
petitio.hæ. ꝙ ēt ibi
videtur ſequi Imo.
Adde Bar.in. l. ſi cū
nulla.de re iu. & ibi
dixi Bal.in.l.conuē
ticula.C de epiſc.&
cler.& Bal.in j.con

cleſiæ,in terris Marchiæ, & Ducatus, in
quibus prius præcipit ſoluere antequam
ſententia detur: tamen addunt vnum ver
a bum.ſ.ſi ſenſeris te grauatum, [a] compareas
corā nobis. Vnde illæ literæ habēt vim cu
iuſdā citationis,& præceptū,ꝙ ita cōtinet,
eſt nullum.Et iſtā formā citandi tangit gl.
in l.de pupillo.§.meminiſſe. de noui oper.
4 nun.ff.& ibi dixi.†Itē nota contra eos, qui
b formant libellū,[b] & concludūt aliquē cogi
& cōpelli ad ſoluendū.nā iſte libellus non
procedit. Antequā enim cogatur,debet cō
demnari:& ideo libellus debet concludere,
peto eum condēnari ad dandū,& ſoluendū
& cogi,& cōpelli.Nā ſi peteres tm̄ cogi,&
cōpelli,& nō peteres cōdemnari iſtud non
procederet.Puto etiā ꝙ ſi quis in libello vte
retur iſtis verbis,peto eū cogi & cōpelli, &
ad prædicta condēnari:credo ꝙ libellus ſu
ſtineretur non obſtante præpoſteratione.
arg.ff.de hære.inſti.l.talem. & l. nec enim
de ſolu.

1 *Stipulatio nouans ſentētiam,non habet paratam execu
tionem.*
3 *Pro executione ſentētiæ,competit officium iudicis.*

LEX II.

1 SI cauſam. †Sententia habet
paratam executio
2 nem,niſi ſit nouata.h.d.†No. ꝙ ſti
pulatio nouans ſnīam,nō habet paratā exe
c cutionē[c].Nota ꝙ ſententia habet paratam
3 executionem.†Quæro,quid eſt illud ꝙ ha
bet paratam executionem: vtrum ſit actio
iudicati,quæ deſcendit ex ſententia: an ſit
officium iudicis,quod cōpetit pro executio
ne? Gl.in l.minor.xxv.an.cui fideicommiſ
ſum.ff.de mino.videtur tenere ꝙ ſic. Idē in
l.qui de inofficioſo.ff.de inof.teſta. In con
trariū videtur l.j.in prin.ff.de eden.ibi: qua
quis actiōe agere vult,eā prius edere debet.
& de peti.hære.l.itē veniunt. §. idem rectè.
vbi glo.tangit vnde deberet dari libellus, ſi
intentaretur actio iudicati.Sed quando im
d ploratur[d] officiū iudicis:tunc nō eſt neceſſa
rius libellus,nec ordo iudiciarius: vt l. qui
reſtituere. de rei ven.ita loquitur hic, & ita
dicit Spe.in tit.de execu.rei iudi.

LEX III.

ORdo rei. Si nō reperiatur
emptor pignoris
dabitur creditori in ſolutū.h.d.An
autē iſta datio debeat inſolutū fieri pro to
to debito,an ſecundū rei valorē? Gl.hic tan
git,& plenius in l.à diuo Pio.§. ſi pignora.
ff.de re iudi.vt ibi Barto.

STipendia. Simile habes in
l.commodis. ff.
de re iudi. Quæro,an idē ſit in præ
e bendis clericorum.[e] Glo.dicit ꝙ ſic.nō al
legat aliqd.Dic de hoc vt extra, de fideiuſ.
cap.ij.& iij.

ETiam nomen. De no
mine de
bitoris dic vt l.à diuo Pio.§.ſic quo
que de re iudi.& ſ.quando fiſ. vel priua. l.j.
ij.& iij.

SI ut proponis. Pronun
ciatio ex
ecutoris,non infirmat ſententiam.
hoc dicit. Oppo.ſ.ſi contra ius vel vtilita
tem publicam,l.& ſi non cognitio.vbi dicit
tex.ſi non cognitio.ſed executio mandetur,
oportet inquirere de veritate precum. &c.
Et ſic videtur,ꝙ de omni negotio poteſt co
gnoſci. Breuiter de intellectu illius literę,
& ſi non cognitio.tangit gloſ.in.d.l. a diuo
Pio.in princ.gl.magnæ.de re iud. Et vide
de hoc extra de offi.& po.iud.deleg.c. ſigni
fica.& melius in.c.paſtoralis. §. quia verò.
vbi habes,an iudex datus ad exequendum
poſsit de viribus ſententiæ pronunciare.

2 *Quando non poteſt fieri executio in re.fit in æſtima
tione.*

1 SI longis. †Mortua ſpecie de
bita,fit executio in
2 æſtimatione.h.d. †No. ꝙ quādo
non poteſt fieri executio in re, fit executio
in ęſtimatione,&c.

1 *Si executores vltimarum voluntatum ceſſant in execu
tione per annum:tunc executio ex conſtitutione epiſcopi de
uoluitur ad epiſcopum.*
2 *Si teſtator relinquit centum danda illis pauperibus, quos
elegerit titius quem fecerit executorē ſuum: & titius ceſſa
uit per annum,poterit poſt annum eos cogere.*

EXecutorem. Ego allega
ui iſtam le
gē ſemel in vna qōne valde diffici
1 li.Dicit conſtitutio epiſcopi,ꝙ† ſi executo
res vltimarum voluntatum ceſſant in exe
cutione per annum:executio deuoluitur ad
2 epiſcopū.†Cōtingit,ꝙ teſtator relinquit cē
tum dāda pauperibus,quos elegerit Titius
quē fecerit ſuū executorem:titius ceſſauit p
annū:quærit̃, an poſt annū poſsit eligere
f pauperes[f]. Videtur ꝙ nō, per cōſtitutionē.
Ego dicebā, ꝙ aliud eſt officiū exequendi
aliud eſt officiū eligēdi pauperes. Officium
exequēdi bene auferṫ ei poſt annū:electio
verò nō.qa nō eſt de executiōe:qa alius eſt
iudicās, alius eſt exequēs,vt hic dicit text.
clarè. Quæro,an ſit de iure cōmuni ei inter
dictum poſt annum? Videtur caſus ſ.cōmu
nio de lega.l.fi.§.ſed & ſi quis.Contrarium
tamen determinat tex.in.l.cum quidam.de
leg.ij.vbi facultas eligendi perſonas nō pe
rimitur,donec quis non ſit conſtitutus in
mora,per cōteſtationem.& de hac q.eſt ibi
textus.

2 *Quando agitur ad pecuniam,datur condemnato qua
drimeſtre tempus ad ſoluendum.*
3 *Illud quadrimeſtre tempus non abbreuiatur per iudicem,
niſi cauſa cognita.*
4 *Idem quando agitur ad ſpeciem actione merè perſonali.
& nume.5.*
5 *Si ad ſpeciem agitur actione reali, condemnatus ha
bet tempus ad ſoluendum arbitrio iudicis & nume
ro.4.*
6 *Idem quado agitur perſonali in rem ſcripta.*
7 *Idem in actione quod metus cauſa.*
8 *Quid ſi agatur actione miſta.vt petitione hæreditatis.*
9 *Venditio pignoris intra quantum tempus fiat.*

1 EOs, quos. †Poſt lapſum temporis, quod datur
iudicatis, debent capi pignora, & di
ſtrahi.hoc dicit. Opponitur & videtur, quod con
feſſus debeat condemnari:vt j.de confeſ.l.prima.Solu.Dicit glo.
ꝙ dicit condēnari, referas ad coniunctā perſonā: Dicā in.d.l.j.
2 Circa iſtā legē quærūtur duo,quæ expediūtur ī gl. †Quæro pri
mo,quantū tēpus habeat condēnatus ad ſoluendū.Secūdo quā
g to tpe debeat diferri vēditio[g] pignoris.Gl.quę eſt hic mirabiliter
loquiṫ.Circa primū dic aut agitur ad pecuniam,aut ad ſpeciem.
Ad pe

ſtit. Cod.§.quibus,
& in.l.edita.& hic,
& in auth.dos data.
in fine.de dona.ante
nup.Et de clauſa: pe
to cogi,vide in add.
Spe.in tit.de ſen.vi.
de Bal.in j.cōſt.Co
di.in iij.col.in verſi.
vlterius nota.

c ¶Executionem.Sē
tentia habet execu
tionē paratā quō in
telligatur, & in hac
materia adde text.
no.& qđ ibi Barto.
ſecundū vnā lect.&
in.l.tale pactū.§.qui
ꝓuocauit.ff.de pac.
& qđ ibi no.Bar.in
l.ij.ff.iud.ſol.

d ¶Quando implora
tur. Adde quod no.
Bald.in l.j.in ij.col.
quādo fiſ.vel priua.

e ¶Stipendia.clerico
rum. Præbendæ cle
ricorum nō poſſunt
adiudicari in ſolutū
vide l.commodis.ff.
de re iudi. Sed cōtra
hanc l. eſt caſus in l.
per hanc.C. de ero
ga.mili.lib.xij.ſed in
tellige illam ſecun
dum iſtam.

f ¶Eligere pauperes.
Adde Bal.in l.capta
torias.ſ.de teſta.mil.

Aduerte j.q̃ not.
Iaſ.in.§.omnium.In
ſtitu.de actio.arguit
Bar. in cōtrarietate
in hac l.j. de execut.
rei iudi. Sed pro ſal
uādo Bar.& in quo
videatur contraria
ri,vide concordiam
quā poſui ad l.& ex
diuerſo. §. j.ff.de rei
vendica.

¶ Pro concordia.
Aduerte:incontinē
ti debet fieri execu
tio, ſicut in actione
reali.in actione per
ſonali in rem ſcripta
vt eſt actio qđ me.
cauſa.Ita Bar.alleg.
in hac lege fi. Cōtra
rius tñ innuitur in l.
ſi cū exceptiōe verſ.
quod ſi homo.ff.qđ
metus cā. Tu dic,
Bar.in.d.verſic.ꝙ ſi
homo,loquitur in a
ctione mere perſona
li. Prima aūt opi.lo
quitur de pſonali in
rē ſcripta.& hāc ſol.
voluit đ directo ipē
Bar.in hac l.fi.iō re
cte ponderari debēt
verba ipſius Barto.

g ¶Differri venditio.

Quātum tempus ha
beat condēnatus ad
ſoluēdū, adde quod
habeṫ ī.ti.j.l.ij.&qđ
ibi dixi,vt per Bal.
hic in vlti.colū.quæ
ponit etiā ꝙ ī crimi
nalibus & in obliga
to ad faciendū.Spec.
in titu.de dila.§.j.in
verſi.executore.glo.
& Inno.in c.quæren
ti.de off.deleg.Cyn.
in l.j.ſ.de dila.in ver
ſi.ix.quid ſi quis fide
iuſsit in cauſa crimi
nali pro Titio,& cō
demnatus ſoluit in
continēti:quia in cri
minalibus nō habet
locum quadrimeſtre
poſtea agit cōtra Ti
tium,& obtinuit:an
Titius habeat qua
drimeſtre vide Bal.
in addi. Spe.in titu.
de ſenten.

a ¶De officio iudicis.
Sed contrarium te
nuit gloſſ.in l.ij.ſ.de
fru. & lit.expen. de
quo ibi vide Bar.

b ¶Quidā docto. Et
no.ꝙ ſi tempore exe
cutionis reus condē
natur ī aliquo vltra
id,quod venit in pri
ma ſentētia, pro illa
habet nouā dilatio
nem,q̃ daṫ iudicatis.
Vide Bart.in l.ſi cū
exceptione.§. quate
nus.ff.quod met.cā.
ꝙ not.

c ¶Scripta. Cōtrariū
tenet Bar.in l.ſi cum
excepti.§.quod ſi ho
mo. Vide Bal.in l.fa
cultas.ſ.de iure fiſci.

d ¶In glo. Et ad limi
tationē hic dictorū,
vide ꝙ habes in l. de
bitoribus.de re iudi.

e ¶ Venditio. Vide
Bal.in l.ordo.ſ.eo.et
ibi dixi.& hic adde
Bald.in addi.Spe.in
ti.de ſenten.in ix.co.

f ¶Eos qui. Not.iſtū
text. dum dicitur ꝙ
daṫ quadrimeſtre,li
mitat Bald.in l.qm̄
nonnulli.ſ.de appel.
quem ſequiṫ Roma.
in l.j.§.qui præſens.
de verb. obli. & ibi
vide Alex.Iſta iura
dicētia ꝙ datur qua
drimeſtre, fallunt in
agētibus actione in
rem.glo.eſt ſing.in l.
in fideicommiſsi. in
glo.ij.in fi.ff.de vſu.
& late dixi in l.debi
toribus.poſt Bar.ff.
de re iud.Et ad id ꝙ
dixi,vide no.Inn.in
c.quærendi.de offic.
delega.vbi omnino
vide.Ad materiā hu
ius quadrimeſtris tē
poris,ponit etiā ple
ne glo.Bar.& doct.
in l.fi.ſ.tit.proximo.

g ¶Fruſtratorie. Per
hoc Bald.multū no.
in l.j.ſ.tit.j.dicit, ꝙ
ſi in ſententia appo
nitur terminus,et in
terim appelletur, ꝙ
non currit terminus
appellanti,licet deſi
ſtat,niſi appareat fru
ſtratorie appellatū,

Ad pecuniam,habet quadrimeſtre tēpus:
vt j.titu.j.l.ij.niſi per iudicem cauſa cogni
3 ta abbreuietur.†non enim poteſt,niſi cau
ſa cognita:vt l.ij.ff.de re iudica.& l.iiij.§.ſi
4 quis condemnatus.†Si verò aditur ad ſpe
ciem:tunc aut agitur actione reali,aut per
ſonali,ſi reali,habet tempus arbitrio iudi
a cis:vt inſti.de offi.[a] iudi.in prin.Si perſona
li,habet quadrimeſtre tempus:vt l.in fidei
commiſsi.in prin.ff.de vſur.& quod met.
cau.l.ſi cum exce.§.quod ſi homo.Hoc di
cit prin.glo.iuncto fine ibi:hoc in ſimplici
perſonali,&c.Contrarium huius videtur
notari in d.§.quod ſi homo.Vnde quidam
b doc.[b] dicebant ꝙ vbicunque agitur ad ſpe
ciē,poteſt fieri executio incontinenti.Sed
hoc eſt contra l.in fideicommiſsi.in princ.
5 de vſur.Et ideo,quando†agitur ad ſpeciē,
dic aut agitur actione reali, & tene quod
dictum eſt ſ.per glo.Aut agitur mere per
ſonali: & habet quadrimeſtre tempus: vt
6 d.l.in fideicommiſsi.† Aut agitur perſona
li ſcripta in rem,vt actione ad exhibendū,
c quæ eſt perſonalis in rē ſcripta:[c] vt l.de eo.
in fi.melius in l.iij.§.eſt autem perſonalis.
ff.ad exhibendum.tunc idem quod in rea
7 li:vt Inſtitu.de offi.iudi.§.j.†Et idem dico
in actione quod metus cauſa.nam & ipſa
eſt in rem ſcripta:vt l.metum.§.fin.ff.quod
me.cau.tunc habet tempus officio iudicis,
ſicut in reali:vt d.l.ſi cum exceptionem.§.
d quod ſi homo.& quod ibi no.in glo.[d] me
8 lius quam hic.†Si vero agitur actione mi
ſta,vt in petitione hæreditatis:tunc prout
in ea venit vendicatio rerum, ſapit natu
ram realium:prout in ea veniunt perſona
les pręſtationes,ſapit naturam perſonaliū:
9 vt l.hæreditatis.ſ.de petit.hære. †Quæ
ro,intra quantum tempus pignoris fit vē
e ditio.[e] Gloſ.dicit ꝙ ſtatim poſt quadrime
ſtre tempus.Et vide gloſ.quando pignus
prætorium venditur ex diffinitiua.poſt la
pſum quatuor menſium debent expectari
duo alij menſes:vt l.debitoribus.ff.de re iu
dic.quæ clare dicit ꝙ dantur duo menſes
poſt lapſum primi termini:licet gloſ.dicat
eam corrigi.j.titu.j.l.ij.ſed non eſt verum,
vt ibi dicam. Quando vero vēditio fit ex
interlocutoria,dicam in l.cum proponas.
de bo.autho.iudi.poſ.

De vſuris rei iudicatæ. Rubrica.

Glo.tua continuat:& ideo continua vt
habes in ea:dictum eſt ſ.de excep.rei iudic.
ſequitur videre de pœna imponenda mo
roſo,qui non ſoluit.Pœna enim ſibi impo
nitur:quia tenetur ad vſuras rei iudicatæ:
ideo ponitur hic iſte titulus.

LEX I.

ISqui bona. Breui
ter di
1 cit:qui†non paret ſententiæ
intra tempus tenetur ad vſu
ras centeſimas. h. d.iſta lex
breuiſsima.

LEX II.

f EOs, qui. [f]†Condemnatus ad
1 ſoluendum, habet
quatuor menſes,à die ſentētiæ pri
mæ,ſi non fuerit appellatum:vel à die con
firmationis,ſi fuerit appellatum.hoc dicit.
Opponi.de l.debitoribus.ff.de re iudic.
Sol.Illa corrigitur per iſtam. Dicit gloſſ.
hoc non placet vt dixi ſ.titu.j.l.fina.Nam
quoddam eſt tempus,quod datur ad ſoluē
dum condemnato:& de iſto loquitur hic.
Quoddam eſt datum ad vendendum pi
gnora capta poſt primam dilationem: &
de illo loquitur lex contraria. Oppo.ff.
de app.l.negotiorum.de vſur.l.tutor.Dicit
g glo.ibi loquitur quando fruſtratorie[g] ap
h pellauit.Tu dic[h] & ibi loquitur de vſuris
primæ actionis,quæ vſuræ currunt pen
dente iudicio primo,nec extinguūtur per
ſententiam,à qua eſt appellatum.Fateor ta
men,ꝙ illud quod glo.dicit,ꝙ ſi fuerit ap
i pellatum fruſtratorie[i], ꝙ currunt vſuræ
centeſimæ lapſis quatuor menſibus à die
primæ ſententiæ:& intellige fruſtratorię:
quando euidenter calūnioſe appellauit per
dictam regulam.

2 *Illud,à quo remouetur genus,et quælibet eius ſpecies.*
3 *Sententia nouat primā actionem, & interrumpit curſum
vſurarum.*
4 *Nouatio tribus modis ſumitur. & qui ſint.*
5 *Exceptio competens principali,porrigitur ad fideiuſſorē cō
tra principalem,niſi perſonæ cohæreat. & nume.1.& 6.*
6 *Sententia lata contra principalem,mandatur executioni cō
tra fideiuſſorem.*
7 *Fideiuſſor iudicatum ſolui,qui exactus eſt pro domino,ha
bet executionem paratam contra dominum.*

LEX III.

SAncimus. Bona lex eſt:
breuiter dicit:
1 Quadrimeſtri † tempore elapſo,
currunt vſuræ legitimæ ſortis tantum &
non vſurarum, & dilatio, quæ datur reo,
prodeſt fideiuſſori.hoc dicit. Diuiditur in
duas partes principales. In prima dicit
vſuras currere ſuper ſorte tantum.In ſecū
da dilationem porrigit ad fideiuſſorem.
Secunda ibi:& cum antiquitas. Item pri
ma ſubdiuiditur:quia primo ponit dictū.
Secūdo probat per rationem à remotione
generis.Tertio per rationem à remotione
abſurdi. Quarto per rationem à maiori.
Quinto per rationem à nouatione. Partes
videbitis in tex.Secūda ibi:cum enim.Ter
tia ibi: ſi enim ſine. Quarta ibi:ſi enim ex
iudicati.Quinta ibi:ſi enim nouatur. No
ta ex prima particula,ꝙ currūt vſuræ ſortis tm̄,non vſurarum.
2 †Secūdo nota illud,à quo remoueṫ genus,& quælibet eius
3 ſpecies. Tertio nota ex quinta particula,ſ.ꝙ†ſnīa nouat pri
mā actionē,& interrumpit curſum vſurarū.Venio ad primū di
k ctum. Oppo.de l.cū quidā[k].§.in tacito.ff.de vſuris.Solue vt
in gl. Vlterius opp.diciṫ hic ꝙ per ſnīam nouaṫ prima actio.
Contra.ff.de pig.l.grege.§.etiā.Veritas eſt,quā ponit Cy.in
4 l.aliā.ff.de noua.& gl.& Cy.tangūt ſ.de iud.l.j.†ꝙ nouatio aſſu
miṫ tribus modis.Vno modo,primæ actionis in ſecundū tranſ
fuſio.& de iſta loquiṫ ff.de noua.l.j.Secundo modo accipiṫ no
uatio,hoc eſt,nouæ qualitatis additio.& iſta fit per li.cōte.vt l.
aliam.ff.de noua.fit enim actio prima,perpetua,& tranſitoria in
hęredes:ſed nō erit noua.Tertio modo accipiṫ nouatio,hoc eſt
nouæ formę adiectio:& iſta fit per ſnīam.nā adijciṫ noua actio.
per ſnīam.Item impedit primas vſuras per centeſimas:nō tñ ꝙ
prima actio tollaṫ. Ita loquiṫ hic. Venio ad ſecundā partē ex
5 qua nota duo. Primo,†ꝙ exceptio cōpetens principali,porri
6 giṫ ad fideiuſſorem. Secundo nota†ꝙ ſentētia lata cōtra prin
cipalē,mandaṫ executioni cōtra fideiuſſorē. Ad primū op.ff.
de excep.l.exce.Sol.Quod hic diciṫ,Fallit in exceptionibus co
hærentibus perſonæ:vt l.cōtraria. Ad ſecundum op.& videṫ
l ꝙ contra fideiuſſorem l.nō poſsit fieri execụtio,[l] contra quem
nulla præceſsit inſtantia,nec ſnīa:vt j.qui.res iudi.nō no.p totū

& in mora.vide eū
notabiliter.

h ¶Tu dic. Vide Bal.
hic, qui dicit ꝙ talis
vſura poteſt peti ēt
hodie,& de iure diui
no. Adde Bar.& Io.
de Imo.in l.ſi inſulā.
§.vſuras.ſolu.matri.
And.Barb.

P. PAV. P.

i ¶Si fuerit appellatū
fruſtratorie.vide A
lex.conſi.xcv.in iiij.
vol.in j.col.& conſi.
xciij.eo.vol.in ij.co.
& conſi.ccccxxviij.
vbi etiam habes de
oppoſi.Item nota ꝙ
iſtud quadrimeſtre
nō daṫ niſi pſtita ſa
tiſdatione.vide Frā
ciſ.cōſi.cxxxij.& de
materia quadrime
ſtris,& an & qñ cō
petat,vide Feli.in c.
quod ad cōſultatio
nē.in viij.colū.extra
de re iudi.& ibi etiā
in l.ſeq.col.ponit an
iudex poſsit arctare
vel prorogare,& vi
de quatuor limita
tiones ad prædictā
reg.de quadrimeſtri
per Iaſ.in l.ſi arroga
tor.in vlti.col. ff. de
adop.& ibi etiam in
pręcedenti ponit qđ
ſi iudex iſtud quadri
meſtre ſtatutum ſta
tuerit,an diceret ter
minus & dilatio le
galis,an vero iudicia
lis,& effectus eſt ma
gnus vt ibi per eum.
Item ſex fallē.vide p
Fel.in c.qrēti.in j.co
lum.extra.de off.de
le. An autē hoc qua
drimeſtre habeat lo
cū qñ agiṫ ad aliquā
ſpem,vide Are.in l.
continuus.§.illud.in
iiij.col.& ſeq.de ver
bo.obli.

k ¶Opp.de l.cum qui
dam. An p ſententiā
fiat nouatio,vide in
l.j.de iudi.

l ¶ Fieri executio.
An ſententia execu
tioni mandetur con
tra fideiuſſorem ſine

nouo proceſſu.etiã o
mnia iſta intellige,
niſi ſententia feratur
contra principalem
cõtumacem ex ficta
confeſsione.quia no
cet fideiuſſori,ꝑ no.
per Bar.in lege cũ ſi
lius.de verb.obliga.
a ℭItem inducebã vi
de glo.in l.fideiuſſor
ff.de re iud.
b ℭNon procedat.
Hic adde quę habes
in l.Paulus.la ij.ff.de
re iudi.
c ℭSecundo modo.ꝑ
Bar.latius .l.iij.§.j.ff
de duo .reis.
d ℭVerba ſẽtẽtiæ. Vi
de Bar.in l.j.ſ.de er
ro.cal.& Barto.in l.
Paulus.la ij.ff. de re
iudic.verba ſentẽtię
debent intelligi ſecũ
dum ſequentia.vide
tamen Bald.in l.fi.ſ
communi diui.
P. PAV. P.
d ℭVerba ſententiæ.
Vide quæ habes in
bertach. in verſicu.
ſententia interpreta.
& adde qđ ſi iudex
cõdemnet aliquẽ, ſẽ
tentia intelligitur ſi
ne die vel conditi o
ne: licet inſtrumen
tum vigore cuius ꝓ
fertur ſẽtẽtia cõtine
at diem vel conditio
nẽ.vide Aret. in l.j.
C.ſi ad.libe.et ibi ẽt
vide Sa li.aliter diſtĩ
guẽtẽ vide ad doctri
nã .Bartol. hic eun
dem in l. Paulus la.
ij.ff.de re iud.vide A
lex.in l.miles §.decẽ.
eo.tit.de re iudi. iſta
tamẽ reg.non proce
dit in ſnĩa ad iudica
toria iuris regalis,qa
intelligitur pro rata
domini competẽtis.
l.iiij.§.ſi alter.ff.fini.
regund.vbi Bald.et
Floren.no.& Aret.
ĩ l.ſi ſeparãti.§.quo
ties.ff.de acq̃rẽ.poſ.
Ioannes de Imol.&
alios in princ.
e ℭSuper toto. Facit
quod no.Bal.in l.pe.
in ij.col.de ſen. quæ
ſine cer.quãti.& ex
preſſe bal.in l.ij.in ij.
column.de re iudic.
f ℭHis premiſsis.De
intelligentia huius le
gis vide doct.in l.re
petita. & quod ibi
Bar.de fide inſtru.et
vide Alexa.in leg.j.
C.de iudi.
g ℭSi neque. Vide
Barto.in leg.neque.
ff.de cri.expil. hære.
h ℭOppon. quod fra
ter,Idem tenet Bar.
in leg.ſæpe.in ij. &
ff.de re iudi. & vide
in leg.ij.in fi.ſupra đ
eden.
i ℭRes inter alios.
Per Inno.in cap.quã
uis de re iudi.
k ℭNon valet. Idem
de mandato de diſcu
tiendo de poſſeſsiõe
ſecũdum Bal.qui di
cit hanc eſſe ſingula
rem.
P PAV. P.

tit.et ſupra tit.j.l.j.ff.de pig.l.grege.§.ſi cũ
defenſore. Sol. Odof.intelligit iſta in fide
iuſſore de iudicato ſoluendo:licet glo.lo
quatur ſimpliciter.Leges cõtrariæ loquũ
tur in fideiuſſore contractus,licet glo.pe.
loquatur hic ſimpliciter.Iſta materia,vtrũ
executio fiat contra fideiuſſorẽ, eſt valde
lõga,quã pleniſsime tractaui in l.j. et in ru
br.ff.iu.ſolui.Tamen quantum ad propo
ſitum docto.dicunt: Aut loquimur in fi
deiuſſore cõtractus : & loquuntur cõtra
ria. Aut loquimur in fideiuſſore iudicatũ
ſolui:et loquitur hic. Et ꝙ iſte tex.loqua
tur de executione,quæ fiebat in fideiuſ
ſorẽ patet ex eo ꝙ dicit ſtatim,vt ibi dixi.
a Item inducebam[a] hãc l.ad aliud,ſ.†ꝙ fide
7 iuſſor iudicatũ ſolui,q exactus eſt ꝓ dño
habet executionẽ paratã contra dñm nec
habet neceſſe cõtra eũdare libellũ ĩ actiõe
mãdati,nec ꝓcedere ordinate:vt hoc tex.
ibi ſtatim pecunias,&c.Plenè vide in l. j.
iud.ſol. Gui.tangit hoc in l.ij.§.fi.cum l.ſe.
ff.qui ſatiſda .cogati.

Si plures una ſententia condemnati ſunt. Rubrica.

1 *☞Libellus,in quo cõueniũtur plures ſimul, & quilibet in ſolidum,procedit ſi adijcitur ꝙ una ſolutio ſufficiat.*
2 *Illud,quod dicitur,quod debet pronunciari ſuper toto,intelligitur ſuper toto quod petitur:licet in ſententia omitteretur aliqua qualitas.*

LEX I.

1 SI non ſinguli.†
Plures ſimpliciter cõdẽna
ri,intelliguntur in partes e
quales:niſi aliud ſit expreſ
ſum.h.d.totus iſte titulus. No.quod di
xi in ſummario. Oppo.aut tu dicis ꝙ libel
lus ſic præceſsit, quia petebantur cẽtum
ſimpliciter ab omnibus:et tũc nõ verum:
qa ſnĩa debet conformari libello: vt in l.
vt fundus.cõi di.& iõ nullũ dubiũ habet
2 lex:quia ſic petebatur.† Aut tu dicis, ꝙ
dabatur libellus inſolidũ contra plures:&
b & tunc videt̃ ꝙ libellus nõ procedat,[b]et
ꝑ cõſequẽs nec ſnĩa:vt ſ.de fideiuſ.tut. l.j.
vbi dicitur expreſſe ꝙ nõ ꝓcedit libellus
quãdo cõueniunt fideiuſſores et tutores
pupilli inſolidũ.Sed poſito ꝙ procedat li
bellus,adhuc vr̃ ꝙ nõ valeat ſnĩa:quia pro
parte tantũ iudicauit,& ꝓ parte nõ: nam
cum petebat à quolibet inſolidũ, cõdem
nauit quẽlibet pro parte:ergo ſnĩa eſt nul
la:vt no.ſupra ſi aduer.rem iudi.l. j. Dico
ꝙ põt intelligi duobus modus hæc lex.
Vno modo,ꝙ petebant ſimpliciter cẽtũ:
& dubiũ facit in lege:quia vbi obligatio p̃
cedit inſolidum:ita & petitio & ſnĩa vide
bantur inſolidũ debere intelligi,qđ hac l.
c remouetur . Secundo [c]poteſt intelligi,
quod conueniebã plures ſimul,& quemli
bet inſolidum:hoc adiecto , ꝙ vna ſolu
tio ſufficiat. Iſte libellus procedit:vt j. de
duob.re.auth.hoc ita.& l.in executiõe.§.
inſolidũ.ff.de verſi.ob.Habes in gl.not.q̃
dicit in leg.ſi mandato Titij.§.Paulus re
ſpondit.ff.mand. & tunc dubium facit
d hic:quia videbat̃ ꝙ verba ſnĩæ[d] deberent
ĩtelligi ſcđm verba petitiõis.ꝙ hic remoue
tur. Nã verba ſnĩæ debent intelligi ſecun
dũ ſe,& ſecundũ quod ipſa importãt,nõ
per relationẽ ad libellũ:niſi ad libellũ ex
preſſe ſe referãt:vt vidiſtis in l.fi.ſ.de ſen.
quæ ſine cer.quanti. Non obſtat l.j.de fi
deiuſ.tut.quia fatetur ꝙ nõ poſſunt cõue
niri inſolidũ ſi exigantur.Ita loquitur ibi.
Ita ſentit ibi gl.paruula.Sed ſi adijcitur in
petitione,ꝙ vnius ſolutio ſufficiat : bene
procedit,vt dictũ eſt.ſ. Non obſtat ꝙ pro
parte pronunciatur,& pro parte nõ quia
e imo pronunciauit ſuper toto[e] in eo quod
eſt petitũ,licet illã qualitatẽ an inſolidum.
3 vel pro parte,omiſerit.quod nota†quia il
lud,quod dicitur,quod debet pronũciari
ſuꝑ toto:intelligatis ſuper toto quod pe
titur.nec vitiatur ſententia,ſi omitteretur
pronũciatio ſuper aliqua qualitate.quod
f tene menti. His præmiſsis[f] venio ad gl.
Opp.& videtur ꝙ ſententia proſit cõdẽ
nato,contra l.euidenter.ff.de excep.rei iu
di.Dicit gl.hic videtur cõdemnatus in par
te,& in parte abſolutus.Iſta eſt falſa,vt no.
in l.j.ſ.ſi aduer.rem iud.Vel dic,ꝙ nõ pro
deſt ei:quia adhuc prima actio durat inſo
lidum:ideo ſententia nõ tenet,niſi pro par
te,ſi eſt vera.

LEX. II.

QVoties. Opp.ſi vnus ex pluribus app.l.j.Solutio, Vnius appellatio prodeſt alijs,vt ibi not. tamen non nocet vni,niſi alter non ſit ſoluendo.

Quibus res iudicata non nocet. Rubrica.

2 *☞Frater admittitur ad defenſionem rei fratris ſine mandato.*
3 *Sententia lata contra eum,præiudicat eidem fratri,ſi non vult habere ratum.*
4 *Quod tunc frater,qui litigauit,tenetur ex cautione de rato,ſi eam interpoſuit.*

LEX. I.

1 SIneque.†[g] Breuiter dicit totus iſte titulus.Res
g iudicata contra vnum, non nocet alijs
ſiue ſit coniuncta perſona,ſiue non,ſiue in cauſa ciui
li,ſiue in criminali:ſiue ſit in eadem cauſa.ſiue in ſimi
2 li.h.d.totus iſte titu. †Oppo.ꝙ frater[h] eſt perſona,quæ admit
h titur ſine mandato:vt l.ſed & hæ.ff.de procu.†Sol.Ex hoc non
3 ſequitur,ꝙ ſententia lata contra eum prẽiudicet,ſi non vult hoc
4 ratum habere. Fateor tamen,ꝙ†ipſe frater,qui litigauit tenea
tur ex cautione de rato,ſi eam interpoſuit.

LEX. II.

i REs inter alios.[i] Oppo.de l.Papinianus.§.fin. de inoffi.teſt.Gl.quę eſt hic,di
cit,quod eſt regula,quæ fallit in caſibus,quos gl.ponit
hic : quos vide.Do.Cyn.omnes caſus ſpeciales inducit per mo
dum cuiuſdam diſtinctionis valde longæ,quã omitto pro mo
do:licet iſta diſtinctio egeret multis ſuppletionibus.

l *Comminationes,epiſtolas,programmata. Rubrica.*

Iſta rubrica ponit ſummarium totius tituli:continua vt in glo.

LEX VNICA.

1 IVdex. Nota†ꝙ mandatum de mittẽdo aliquem
in poſſeſsionem, non præcedente cauſæ
k cognitione,non valet,[k]vt hic:quod not.Dicemus in
l.meminerint.j. vnde vi.quod tene menti. Hic non
ſunt alia.

l *Si ex falſis[l] teſtimonijs,& inſtrumentis iudicatũ ſit. Rubrica.*

LEX I.

m SI tabulas.[m] Hic totus ti.Breuiter hoc intẽ
dit:Sententia prætextu falſorum
inſtrumentorum lata,reſcinditur tribus concur
rentibus,ſeu conuenientibus:ſi falſo ſunt produ
cta,& de falſo non ſit cognitum, & propter illa
falſa

l ℭSi ex falſis.Notꝙ
licet teſtes producti
in cauſa probarẽtur
falſi,non tamẽ retra
ctaretur ſentẽtia,ni
ſi conſtaret quod iu
dex motus fuiſſet
per illos,& qualiter
iſtud procedat vide
Fel. in c.inter cæte
ra.in iij.col.extra de
re iudic.vide latius
de materia quomo
do poſt ſententiam
poſsit opponi exce
ptio falſitatis.& qd
debeat probari, vi
de Feli.in c.licet cau
ſam.in xv.colum.&
pluribus ſeq. extra
de probat. Item an
ſufficiat probare te
ſtẽ fuiſſe corruptũ,
vide Feli.in c.ſicut.
in vlti.colum.extra
de teſti.Item ꝙ pen
dente cognitione ta
lis falſitatis obſerua
ri debet ſentẽtia,vi
de Feli.in c.accepta
mus.in iij.col. extra
de fid.inſtru.
m ℭSi tabulas. Adde
Bar.in l.diuus.ff.de
re iudica.

a ℭOpp.ſ.idem dicit
in l.diuus.ff.de re iu
di.adde Bal.ĩ d.l.vl
ti.in vj.col.& ꝑ hoc
in l.ij.cum ibi not.j.
de falſis.
b ℭGloſſ.dicit. Adde
Bart.in l.nã poſtea.
§.ſi minor. ff. de iu
reiuran.& hic adde
Bald.j.e.in l.fina. in
vij.col.& Bar.in d.
§.marcellus. & in l.
j.ſ.de aduo.di.iud.
ADDE quid iu
ris ſi teſtis corru
ptus dixerit verum
Inno.in c.ſicut.de te
ſti.c.cum dile.de do
na.dicit quod ſentẽ
tia nõ tenet:ſed in c.
cum cauſam.de pro
ba.tenet cõtra. Ad
de glo.in l.j.§.j.ff.de
fal.cui coniunge gl.
in l.damus.C.de fal.
ponit quid iuris ĩ di
cto caſu. And.Bar.
c ℭIn contrariũ. An
vt ſentẽtia reſcinda
tur ſufficit ꝓbare,te
ſtes falſum dixiſſe:
an requirat̃ etiã qđ
ꝓbet̃,eos fuiſſe cor
ruptos,per Bal.in l.
fi.in j.col.j.eo. Adde
Spe.& Io. An.in ti.
de ſenten.§.qualiter.
ver. itẽ oppo.& an
tũc ſentẽtia retracte
tur vide in verſicu.
ſequentibus. Et an
ſi poſt terminum te
ſtes non poſſunt re
probari an iudex
poſsit inquirere,vi
de Bar.conſi.xcix.
d ℭOpp.quod qui.&
ſcripſi poſt Imol.in
d.l.j.de re iudi.
e ℭExceptio. An iſta
exceptio falſi impe
diat executionẽ, vi
de etiã Bal.in l.ij.cũ
ibi not. j. de fal. &
Bal.in addi.Spec.de
exec.ſen.in iij.col.
f ℭExceptiones.quæ
exceptiões poſſunt
oppo.in executione
ſentẽtiæ,vide eũ in
l. iij. §.cõdẽnatũ.de
re iu.& vide eum in
l.diuus.eo.titu.in fi.
g ℭPracticam. Nota
hanc practicam con
tra executionem ſen
tentiæ.

falſa ſit iudicatum.quod prodeſt ad tria.ſ.
ad ſententiã reſcindẽdã,ad executionem
impediendã,& ad ſolutũ repetendũ.h.d.
totus tit. Poſtea examinabimꝰ inde l.ad l.
a Opp.[a] de fi.inſtrumen.l.vlt.Sol. Ibi fuit
de falſo cognitũ in primo iudicio,hic nõ.
Si ergo in primo iudicio eſt cognitum de
falſo,nõ nocet in alio:quod intellige ſi ad
eundem finem quæratur de falſo,in eodẽ
iudicio,iuxta ea,quæ notantur per Cyn.
in l.peremptorias.ſ.ſent.reſcin.non poſſ.
Habemus in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.
de verb.obl. Item oppo. Inſti.qui ma.non
poſ.§.ſemel. Solut.ibi exponit cauſa falſa,
id eſt,non vera.

1 *☞Sententia lata prætextu falſorum inſtrumentorũ,& ſic reſcindenda,non firmatur per appellationem.*
2 *Probato falſo,ſententia reſcinditur per reſtitutionẽ in integrum.& quando id fallat.*

LEX II.

ET qui. Quæro.dicitur hic,&
qui nõ prouocauerũt.
1 Quæro quid†ſi appellaſſet,an ſen
tentia firmaretur? Videtur quod ſic.ff.rem
ra.ha.l.cum minor. §. falſus. Contrarium
eſt verũ,per l.expreſsim.ff.de appel. Non
obſtat §.falſus.qui ibi ſententia ſolũ defi
ciebat propter defectũ conſenſus:hic ve
ro propter falſitatem inſtrumentorum.
2 †Quæro,probato falſo,qualiter ſentẽ
tia reſcindatur.glo.hic dicit per reſtitutio
nem in integrũ:vt l.diuus.de re iud.Fallit
in caſu ſ.ſi ex fal.alleg.l.j.Hoc,quod gloſ.
b dicit.[b] eſt verũ,quando ſententia propter
falſa inſtrumenta,eſt lata contra præſen
tem.Sed ſi eſſet lata contra abſentem eſſet
ipſo iure nulla:vt l.ſi prætor.§.marcellus.ſ.
de iudi.& ibi no.Iſtam materiã plene exa
minaui in d.l.diuus.ff.de re iudi.

1 *☞Non ſufficit probare,teſtes dixiſſe falſum & illis atteſtationibus iudicem motum,vt ſententia reſcindatur:ſi quis in poſitionibus,vel in libello dixit,teſtes falſum dixiſſe,pecunia corruptos.*
2 *Quando committens falſitatem in iudicio,perdat cauſam.*

LEX III.

FAlſam. Circa iſtam legẽ eſt
examinandum vnũ,
1 de quo eſt opi.†vtrũ ſufficiat pro
bare teſtes dixiſſe falſum & illis atteſtatio
nibus iudicem motũ,ad hoc vt reſcinda
tur ſententia.Hic videtur quod ſic: In con
c trarium[c] videtur,ꝙ debeant probari duo:
ſcilicet,ꝙ dixit falſum,& ꝙ corruptus pe
cunia:vt l.diuus.ff.de re iudi.alias nõ reſcindatur ſententia.&
hoc tenuit Pla.Glo.videtur tenere contrarium,ꝙ non requira
tur ꝙ iudex ſit corruptus pecunia:quia idem eſt iuris in teſti
bus,& in inſtrumentis:ſed in inſtrumentis non adhibetur illa
diſtinctio an ſit corruptus,vel non : ergo &c. Veritas eſt iſta.
quando aliquis ſe adſtringit in poſitionibus ſuis,vel in libello:
quia dicit teſtes falſum dixiſſe corruptos pecunia. Certe ſi ad
hoc ſe adſtringit debet vtrunq; probare,alias non.Secus ſi ad
hoc ſe non aſtringit.Iſtud probatur extra,de proba.c.licet.Et
ibi vide de hoc per Bar.& Innocen.Ego plenius in d.l.diuus.
2 †Oppo.ꝙ qui[d] falſitatem committit in iudicio, perdit cau
d ſam:vt ſ.de pœni.iudi.qui ma.iudic.l.j.& ff.de iure fiſ.l.in frau
dem.§.neque inſtrumenta.Sed hic dicitur,ꝙ cauſa reſtauratur
in priſtinum ſtatum.ergo male.Breuiter,quandoq; quis com
mittit falſitatem circa acta iudiciaria falſificando & fraudãdo:
& tunc perdit cauſam:vt d.l.in fraudem. Quandoq; commit
tit falſitatem corrumpendo aduerſarium vel iudicem : & tunc
perdit cauſam:vt ſupra de pœ.iud.qui ma.iu.Quandoque com
mittit fraudem circa teſtes,vel inſtrumenta,& tunc non perdit
cauſam. Ita loquitur totus iſte titulus.

1 *☞Exceptiones oppoſitæ poſt ſententiam contra actionem primam, & aliæ quæ poſſunt incontinenti probari,impediunt executionem ſententiæ.*
2 *Practica formandi exceptionem,contra executionem ſententiæ.*

e IVdicati. Vides hic,quod iſta exceptio[e] impedit
executionem. Contra.ſ.de ordi.co.l.fi.
1 Sol.Breuiter,†quædam exceptiones[f] opponuntur poſt
f ſententiã,non contra ſententiã,ſed contra actionem primã:&
iſtæ impediunt executionem,vt l.j.ſ.de iur.& fac.igno.& ibi di
cam iſtud. Quædã exceptiones opponũtur poſt ſententiã:con
tra ipſam ſententiã,non contra actionẽ primã.& hic aduerte.
Aut de illa exceptiõe liquet nullo alio probato extrinſecus:vt
quia fuit prolata nulla præcedente inſtantia,vel fuit condẽna
tus dominus:vbi deberet condẽnari procurator,& ſimilia:tũc
etiam impeditur executio:vt l.j.ſ.de execu.rei iudi.& l.ſi cũ nul
la.ff.de re iudi.Si vero requiritur alia probatio extrinſecus : tũc
aut iſta probatio requirit altiorem indaginẽ:& tunc nõ impe
dit executionẽ,vt l.fin.ſ.de ord.cogn.& j.de fal.l.ij.& extra.de
in integr.reſtit.c.auditis.alias ca.ſuſcitata. Si vero illa exceptio
poſsit probari incontinenti,tunc impediretur executio. & hic
eſt caſus in l.noſtra:nam hic loquitur quãdo iam in alio iudicio
inſtrumenta erãt prodita falſa, ita ꝙ de falſitate probatio erat
pro aperta,& manifeſta.& vide tex.qui dicit,ꝙ iſta diſtinctio
ſit vera,probatur per rationẽ.Nam vos ſcitis, ꝙ in executione
ſentẽtiæ adhibetur cognitio ſummaria:vt l.a diuo Pio.§.ſi ſuꝑ
rebus.ff.de re iudi. Sed in ſummarijs cognitionibus admittun
tur exceptiones,quæ poſſunt probari incontinenti,nõ iſta,quę
requirunt indaginẽ:vt l.iij.§.ibidẽ.ad exhi.& ad Trebelli.l.ille
2 a quo.§.ſi de teſtamento.& l.†a quo.in principio.vt in poſſeſ
g ſio.lega.ex hoc habes practicam[g] quando formas exceptionem
contra executionem ſententiæ:quia debes dicere,quam para
tus ſum incontinenti probare.quod ſi non poſſet probare in
continenti , iudex poſſet eam reſpuere. quod not. & tene
menti.

De confeſsis. Rubrica.

Continua vt in gloſſ. Dictum eſt ſupra,de vere condemna
tis.ſequitur videre de quaſi condemnatis, qui dicantur con
feſsi. Quærit gloſſ.quomodo differt hic titulus , a titulo de
interrogatorijs actionibus.Dicit gloſſ.quod hic titulus habet
locum poſt lit.conteſtat.ille titulus de interrogatorijs actioni
bus ante lit.conteſta.Et vide gloſſam de hoc not.de interro
gat.actio.ſuper rubric.de procuratoribus.l.non ſolum.in prin
cipio. Veritas eſt iſta, quod hic titulus habet locum ante lit.
conteſt.& poſt:quia etiam nullo præcedente libello , vel litis
conteſta.fiunt confeſsiones,vt infra videbitis.& differt ab illo:
quia ibi de interrog.actio.quæ fiunt in iudicio ad litis ordina
tionem,hic de his quæ fiunt ad litis deciſionem,dixi ff.eodem.
ſuper rubrica.

2 *☞A confeſsione ſua facta in iudicio non poteſt quis recedere.*
3 *Confeſsio facta in iudicio habet executionem paratam.& nu.7.& 8.& 9.*
4 *Quando dicatur confeſsio in iure.& nu.7.*
5 *Quæ pertinent ad iuriſdictionem voluntariam iudicis:poſſunt in quolibet loco expediri.*
6 *Quid in his,quæ pertinent ad iuriſdictionem contentioſam.*
7 *Confeſsio facta in iudicio proſequendo:an proſit confitenti.*
8 *Confeſsio incerta facta in iudicio meretur executionem in caſibus,in quibus valeat ſentẽtia incerta.*
9 *Confeſsio facta in iudicio,ſuper eo,quod ius,vel natura reſpuit,non valet.& nume.8.*
10 *Poſitioni iuris.non tenetur quis reſpondere,ibi.& in cauſa capitali confeſsio ſpontanea præiudicat.*
11 *In criminalibus,quando quis habetur pro iudicato.per confeſsionem,debet ſequi ſententia diſſinitiua.*
12 *Idem in cauſa ciuili,quando confeſsio emanauit poſt litem conteſtatam.*
13 *Confeſsio facta in iudicio,in quibus æquiparetur ſententiæ.& nu.8.*
Confeſsio adulti tenet,ſed reſtituitur.
14 *Confeſsio tutoris,quando præiudicet pupillo.*
15 *Confeſsio facta in iudicio,debet poni in actis.*
16 *Quod confeſsio valeat ſine interrogatione.*
17 *Ad tales reſponſiones compellitur aduerſarius officio iudicis.*
18 *Confeſsio facta coram iudice,an mandetur executioni per alium.*
19 *Si fiat coram iudice incompetenti,executionem non meretur.*
20 *Si fiat coram arbitro,ita præiudicat ſicut coram iudice.*

LEX. VNICA.

a Confeſſos.[a] Hæc eſt notabilis
lex,& habet notabilẽ gloſ.
1 Breuiter hoc intendit:†Cõ
feſſus in iure,habet̃ pro cõ
dẽnato:& cõtra eũ poteſt fieri executio.
h.d.Iſte tex.habet duas partes,vt patet ĩn
ſumma.Not.ꝙ confeſſus in iure habetur
2 pro cõdẽnato.Simile in l.j.ff.e.† No.ꝙ à
confeſſione ſua quis nõ põt recedere.ꝙ di
cam in l.error.de iur.& fac.ign. & dixi ff.
3 e.l.ij.†Tertio no.ꝙ cõfeſſio habet execu
tionem paratã.Ita dicit hic tex.& l.poſt rẽ
ff.de re.iudi.& l.debitoribus.e.ti.ꝙ not.&
tene mẽti.Et propter hoc in ciuitate iſta,ĩ
ſtrumenta confeſſionata[b] mãdãtur execu
c tioni,ſicut ſentẽtiæ diffinitiuæ:[c] quia per
ſtatutũ ſi ſit cõfeſſio facta corã notario, vi
deatur facta corã iudice:in Tuſcia vocan
tur inſtrumẽta guarẽtigionata.qđ no.Ve
nio ad gl.ſiue eſt magna.Vides ꝙ gl. põit
regulã,& multas limitationes ad eã.Ego
pro declaratione glo.formabo pro quali
bet limitatione vnã oppoſitionẽ. Oppo.
ꝙ confeſſio non præiudicet:vt l.ſi ex cau
tione.& l.ex cõtractibus.s.de nõ num.pe
vbi dicitur quod intra biennium põt obij
cere exceptionẽ nõ nu.pec.licet fuerit cõ
feſſus.Huius timore dicit gl.ꝙ hic debet ĩ
telligi cõfeſſus.ſ.in iudicio.Nã ibi loquit̃
de cõfeſſione extra iudiciũ,q̃ nõ ꝓdeſt ad
obligãdũ, ſed ad liberãdũ,dicit gl.Sed de
hac cõfeſſione extra iudiciũ.nihil dicã hic.
ſed materia eius eſt in l.generaliter.de nõ
nu.pe.& ibi dicã.Tetigi in l.nõ ſolũ.§.ſi li
beratiõis verba.de li.leg.iuxta hoc eſt vidẽ
4 dũ,†qñ dicatur fieri cõfeſſio in iure.[d] Gl.
hic dicit,in iure vbicunque ſit iudex:vt ff.
de interrog.actio.l.voluit.§.& ait.In cõtra
riũ vr̃.ꝙ iudex debeat ſeruare locũ maio
rũ:vt l.cũ ſententiã.s.de ſentẽ.& l.pe.§.fi.
5 ff.de iuſt.& iur. Propter quod dic,& † q̃
dã ſunt, q̃ pertinẽt ad iuriſdictionẽ volũ
tariã.& iſta pñt expediri in quolibet loco
vt l.ij.ff.de offi.procon.& l.c.& ſic ſeruat̃ ĩ
6 emãncipationibus,& ſimilibus caſibus.†
Quædam ꝑtinẽt ad iuriſdictionẽ cõtẽtio
ſam:& tũc ſi quidẽ debẽt expediri ſumma
rie,& de plano,pñt expediri in quolibet
loco:vt l.nec quicquã.§.de plano.ff.de off.
ꝓcon.& l.ij.§.dies.quis ordo in bon. poſ
ſes.& ibi gl. Quædã vero reqrũt plena
e riã[e] cauſæ cognitionẽ:tunc ſi qdẽ qđ agi
tur pertinet ad litis ordinationẽ,põt expe
diri in quolibet loco:vt d.l.voluit.§.ꝙ ait.
de interr.actio.Si pertinet ad litis deciſio
nẽ,debet ſeruari locus maiorũ:vt d.l.cũ ſẽ
tẽtiam.s.de ſẽtẽ.cũ ſimi.ſeruata diſtĩctiõe,
quã dixi in l.ſi vt ꝓponis. la.ij.quomodo,
& quãdo iudex.& l.j.de ſẽtẽ.ex breui.re
7 ci.†Iſtæ ergo confeſſiones quæ pertinẽt
ad litis deciſionem, debent fieri in loco
maiorum.Fallit ex cauſa quia ꝓpter qua
litatem perſonę poteſt mitti ad eam,vt rñ
deat.ff.de iureiurã.l.ad egregias. Modo
habetis primũ.Op.de l.ætate.§.j.ff.de in
tegro.act.et ſupra de probatio.l.exemplo.
Dicit gl.intellige hoc,quando confeſſus
eſt cõtra ſe:ſecus ſi pro ſe, vt in cõtrarijs.
Hoc ꝙ confeſſio facta pro ſe non proſit
fallit in caſibus quando propter delictum
aduerſarij:vt l.ſi quãdo.j.vnde vi. Item
qñ defertur iuramentũ in litẽ, in caſibus,
qui ponũtur in l.in actionibus.s.de in litẽ
iuran. Item vbi defertur iuramentum in
defectum probationis:vt l.admonendi.ff.
de iureiur.& l.in bonęfidei.s.de iureiurã.

Circa prædicta eſt videndum:quid ſi
confeſſio contineat aliquid cõtra ſe & ali
quid pro ſe,vtrum in eis quæ ſunt contra
ſe ſtetur,& in alijs non.Iſtum paſſum exa
minaui ibi in l. Aurelius. §. idem quæſijt.
ff.de libe.leg.gloſſ.tangit in l.ſi quidem.j.
de exce.& ibi dicemus. Opp.tertio de l.
8 certum.ff.e.Soluit gl.†ꝙ hoc debet intelli
gi,quando certũ confeſſus eſt: alias ſi in
certũ,cogitur ad certificandũ,vt in cõtra
rio.Ego intelligo & in omnib⁹ caſibus in
quibus valeat ſentẽtia incerta,vt l.ij.s.de
ſent.quæ ſine certa quãtit.in illis valet cõ
feſſio incerta:quia æquiparantur confeſ
ſio & ſententia.vt hic videtis:& eo modo
meretur executionẽ cõfeſſio incerta,ſicut
ſentẽtia incerta:& in executione declara
bitur.Quid enim ſi eſſes confeſſus te eſſe
hæredem Titij,& me poſſidere hæredi
tatem,quare non valet iſta confeſſio, vel
me geſſiſſe negotia tua,per decem annos,
& ſimi. Vlterius oppo.de l.confeſſioni
bus.& l.ſi is.ff.de interroga.actio. Soluit
9 glo.†ꝙ hic debet intelligi quod ſit cõfeſ
ſus id quod ius,vel natura, non reſpuit:a
lias non valeret.vt in cõtrario. Ex qua
glo.nota,ꝙ poſitionibus iuris nõ tenetur
quis reſpondere:quia in eo reſponſio ni
hil releuat.Si enim ego reſponderem con
tra ius,nihil valeret:& ſecundum ius non
releuat ponentem.No.de hoc in l.ij.ff.eo.
& ibi dixi.& eſt tex.in l.ornamentorum.
ff.de auro & arg.leg. Oppo.ff.ad legem
Aquil.l.inde Neratius.§.fina.cum l.ſequẽ
ti.& l.qui Stichum.ff.eodem.Huius timo
re,limitatur iſta regula,quod hoc debet in
telligi de eo,qui confitetur de eo,cuius no
mine cum alio poſſet eſſe actum. Nam ſi
ego eſſem confeſſus, me occidiſſe homi
nem viuentem,nõ valeret:quia huius no
mine non poteſt eſſe actio cum alio. Sed
ſi eſſem confeſſus me occidiſſe Titium,
quem occidit Seius,ego tenerer:quia hu
ius nomine cum alio poſſet eſſe actio.

Oppo.ff.de quæſtio.l.j.§.diuus. & §.ſi
quis vltro.Huius timore dicit gloſſ.quod
ibi debet intelligi confeſſus in cauſa pecu
niaria:nam in cauſa capitali confeſſio ſim
plex non præiudicat, niſi perſeuerit. Ita
10 vult gloſſ.†hic Videte domini, quod hic dicit gloſſ.quod in
criminali non ſtatur confeſſioni ſtatim:eſſet verum ſi confeſ
ſio eſſet extorta metu tormentorum, vt in contrario. Nam ſi
confeſſio eſſet ſpontanea,ſtatim ei ſtaretur:vt infra,de pœnis.
l.cum reis.& tangitur per gloſſ.vbi dixi.ff.de cuſto.reorum.l.j.
& ibi vide.Veruntamen licet confeſſioni eius ſtetur, non ta
men pro iudicato habebitur,niſi requiratur ſententia, vt ſta
tim videbitis j.dum loquar in criminalibus. Oppo. dicitur
f hic,pro iudicato habebitur.[f] & ſic innuit quod non debet ferri
alia ſententia.contra.ff.eodem.l.certum.§.finali.& l.iulia.Gloſſ.
11 quæ eſt hic dicit optime,quã menti tenebitis.†Quãdoq; quis
confitetur in criminalibus:& tunc ſine dubio debet ſequi ſen
tentia diffinitiua. alias non habetur pro iudicato, vel con
12 demnato:vt l.ſi confeſſus. ff. de cuſtod.reorum.† Aut in cau
ſa ciuili,& tunc aut confeſſio emanauit ante litis conteſtatio
nẽ:quia nullo dato libello:& tunc habetur pro condemnato.
Et

a Confeſſos.Et de cõfeſſione erronea.vide Bart.in conſil.cxxij.incipit.in cauſa Io.Patrochij.Andre.Barb.

a Cõfeſſos.De differentia inter hunc tit.et ti.de interrog.actio.vide Barto.in rub.ff.eo.Et an confeſſio vnius noceat alij,vide Bar. ĩ l. ij.ſupra de eden.et docto. Quæ differẽtia ſit inter confeſſum,& cõuictũ,vide docto.& maxime Abba.in c.at ſi clerici.đ iud.& ſtatutum faciens mẽtionẽ de cõfeſſo,intelligitur de ſponte confeſſo. Ita dicit Bal.in l.ij.infra quo ap. vbi dicit, quod eſſet verum ĩ materia actor ante:& ſtatutum faciens mentionem de confeſſo,ſimiliter intelligitur de vero non de ficto. Ita notat dominus. Ant. et alij,in cap.at ſi clerici.de iud.et bene facit tex.in l. quoniã.& quod ibi Bald.ff.de his qui not. infa. vbi dicit,ꝙ bãnitus qui ex forma ſtatuti habetur pro confeſſo non efficitur infamis. Et vide ꝙ ſingulariter tradidit Gul.in Specu.de cõfeſ.§.nunc videndũ.cum cõcor.quas habes per Alex.in l.ij.§.pen.de eden. vbi dixit ꝙ quãuis confeſſio facta ĩ vno iudicio,faciat ꝓbationẽ in alio. nũquã tamẽ hoc eſt verum ſi ſit facta per procuratorem.recipit tamẽ dictum ſtatutum interpretationẽ paſſiuam, vt habet̃ poſt Bar.in l.ij.ĩ.quo.appe.Quando aũt ſtatutum habens aliquem pro confeſſo, debes intelligere de confeſſione iudiciali,et ſolenni,ſecundũ Bald.in leg.quoniã.in princi.commenti ff.de his qui no.infa.quod dixi tenendũ.& ſcias quod ille, q cõfitetur videtur ꝓmittere dare,Bar.in l.ex facto,de hære.inſtit.vide poſt Bart.in l.Pub.§.fin.ff. de po.

b Iuſtrumenta confeſſionata. Quæ eſt rõ ꝙ hodie inſtrumentũ confeſſionatum habet executionem paratam de iure cõmuni,viđ Bald.in l.j.s.de exec.rei iudi. in j.columna per Paul.de Eleaza.in commento capit.ex parte de confeſſio.circa pe.colum.et ibi etiam aliquid per dominum Ant.Ad de Pau.de Caſt.cõ.lxxiij.

✠. P PAV. P.

c Sentẽtię diffinitiuæ.vide Bar.in l.cũ huius.ĩ fi in prin.ff.de bo.au.iud.poſ.

d Confeſſio in iure.Et quid fiat corã notario,vide gl.in l.iubemus.s.de lib.cau.& quod not.Bar.in l.poſſeſſio.§.et ſi poſſeſ.ff.de acquir.poſ.ſeſ.Sed quid ſi eſt facta corã arbitro?Petrus & Cy.hic concludunt ꝙ non dicatur facta in iudicio.Sed tu vide Bar.j.e.l.in fi.qui videtur tenere cõtrarium,per Paul.de Eleaza.ĩ c.ex parte.de confeſ.

d Plenariã.Tu melius ꝑ Bar.in l.iiij.§.hoc autẽ.in iij.& v.opp.de dam.infect.

f Habebitur.An cõfeſſus habeatur pro condemnato,ꝑ Barto.in l.j.ff.eod.Idem tenet Inno.in c.quærenti.de offi.deleg.ſ.quod in criminalibus licet quis confiteatur, non mandatur executioni,niſi feratur ſentẽtia.Allega.l.ſi cõfeſſus.hic allega.& ij.q.j.cap.nos in quẽquam.& cap.ſicut.Secus in ciuili:vbi videtur velle ibi,dum dicit currit etiam confeſſio a die confeſſionis.ff.de confeſſ.l.certum.Et dicit Innoc.in c.qualiter.el.ij.de accuſa.quod ſi aliquis confitetur crimen in iudicio ſine alio proceſſu, fertur ſententia diffinitiua,quantuncũque pœna grauior imponi poſſit.Allegat.ad l.Aql.l.proinde.de conſtitut.capitul.ij.& ij.quæſtio.j.capit.j.& ij.& vide gloſſ.in capit.nos in quẽquã.Ad materiam huius adde Bartol.ſupra proxi.& an confeſſus poſſit appellare,vide poſt Bartolum in l.ſecunda,infra,quo.app.non recip.Adde an confeſſus habeatur pro cõdemnato:& quid ſi metu tormentorum,Petr.de Anch.conſi.xxiij.

a Quærit gl.Vide Bar.in l.diuus.de cuſt.reo.per Pau.de Eleaza.in cap.ex parte.extra,eod.

b Vtrum confeſſio.Vtrũ confeſſio facta coram iudice mandetur executioni per alium.Idem tenet Inn.in c.per inquiſitionẽ.de elect.& Ioan.And.in tit.de confeſ.§.ſequitur.verſicu.quinto non valet.in addi.Idem tenet do.Feder.de Scalis diſputando,& concludit,quod vbicunque iuriſdictio iudicis incompetentis,nõ poteſt prorogari per confitentem,ibi confeſſio facta eſt nulla.Sed vbi iuriſdictio ſua poteſt prorogari,confeſſio facta tenet.Quod dictũ ſequitur Angel.in l.j.ff.de confeſ.Dicit tamen Innoc.in dicto cap.ꝙ confeſſio clerici facta coram iudice ſeculari nõ valet,vt poſſit condemnari:tamen clericus tractus corã iudice incompetenti,poterit compelli ad cõfitendũ.quod quia prius fuit confeſſus. Hoc etiã ſequitur Ange.in dicta l.j.& ibi ponit,quid talis confitens mortuus eſt.Alleg.Inn.in c.fi.de ſucceſ.ab inteſt.Et iſtis adde ſingularem gl.in l.quid ergo.§.ex compromiſſo.de infa.quã ad hoc alleg.Angel.& Imol.in l.infamẽ.ff.de public.iud.& dicit Lap.ad literã in ca.docet.de immu.eccle.ꝙ valet confeſſio facta in loco prohibito alleg.quod ſcribit Archi.xxx.q.vlt.iudicãtẽ.& Bu.de procur.ca.auditis.quod eſt verum,ſi fit corã iudice nõ prohibito,ſecundũ no.per Inn.in d.ca.per inquiſitionẽ.alias ſecus.d.ca.at ſi cleri.de iudi.Et ſecundum hoc tenet,ꝙ valet confeſſio a ſubdito facta corã ſuo iudice,licet extra territoriũ,quãuis proceſſus alias nõ valeret.d.cap.decet.& adde Bar.& quæ ibi dixi ff.de cuſto.reorũ.Et de cõfeſſiõe facta in ciuili,an præiudicet ĩ criminali,vide Barto.in l.ij.ff.vi bono.rapt.Adde Bald.in cõſi.aliquis confitet̃ corã iudice.dic ꝙ cõfeſſio facta corã incompetẽti iudice valet,nõ quo ad condẽnationẽ,ſed vt cogatur perſeuerare.Allegat nouũ dictũ Inn.in c.cũ ſuper.de confeſſis.& in c.ꝑ inquiſitionẽ.de elect.Pro quo alleg.Bal.ĩ l.capite quĩto.& ibi gl.de adulte.licet dicat in cõtrariũ.d.c.at ſi clerici.tamẽ tenet dictũ Innoc.Adde an confeſſio facta in iudicio nullo,abſente parte valeat?Bal.conſi.cxlix.iij.lib.Et an confeſſio facta ſuper inepta inquiſitione valeat,vide pulchre Angel.conſi.clxxvij.Vnum tamen ſcias,quod vbi ex confeſſione alicuius mortui ante condemnationem,agi non poteſt contra eius hæredem:quod hoc non habet locum in famoſo latrone:quia licet moriatur ante condemnationem:poteſt agi contra eius hæredes.Voluit Ioan.Andr.in addit.ad Spec.in titu.de accuſa.in iij.parte.§.j.verſic.quid ſi latro.

Quæro an ſententia.Vide do.Anto.& ibi dixi poſt alios in cap.præſentata.de teſt.Andr.Barba.

c ✠ P. PAV. P. Res inter alios acta.Limita iſtã reg.nõ procedere in ſententia declaratoria,ius ſcilicet alicui competere.vide Rom.conſil.cccxlvij.ad fi.Itẽ ꝙ ſentẽtia inter alios lata probet inter omnes ꝙ ſic fuit lata. vide Pau.conſil.ccclxxx.in prin.Itẽ ꝙ ſententia lata ĩter alios ſufficiat in poſſeſſorio ad colonũ,vide Fel.in c.quãuis.& Iaſ.limitãtẽ reg.pluribus modis in l.j.in vlti.col.C.de eden.Item ꝙ teſtes recepti ĩter alios ſi ſunt mortui,ſemiplenã probationẽ faciũt inter alios.vide Iaſ.in l.admonendi.in vj.char.in iiij.col.de iureiur.in lectura,& in repe.in xxv.char.in j.col.vide de aliqua in materia per Soci.in l.modeſtinus.ff.de exec.rei iudi.vide dec.conſil.xliij.in vj.rubric.ad fi.Itẽ quomodo ſentẽtia præiudicet tertio,qñ ipſe fuit citatus, vide Alex.in l.ſæpe.in iij.col.ff.de re iud.& in vij.col.& ſeq.quando ſentẽtia alteri prẹiudicet.

d Inter alios. Vide limitationẽ per Inn in c.quãuis.de re iudica.& in l.ſæpe.per doct.ff.eodẽ tit.vbi ſatis dixi.Gloſſ.in l.ij.s.de eden.dubitauit an acta facta ĩ vno iudicio valeãt ĩ alio.& cõtra eaſdẽ perſonas,& cõtra diuerſas.Et concludit quo ad qualequale præiudicium faciũt fidem in alio, nõ ad plenam probationẽ.Et quod qualequale præiudicium fiat.eſt caſus in l.ſi duo patroni.in princi.ff.de iureiurã.maxime ſi perſona in hoc ſecundo iudicio interueniens,fuit in primo.Idem ſi ſit ratio connexitatis perſonarum,vt in l.res hæreditarias.ff.de cri.expi.hære.Pone ergo regulam in actis:& dic quod res inter alios acta, alijs non prodeſt,neq; nocet.& l.j.s.qui.res iudic.nõ nocet in iſto tit.Quem tamen intelligo ĩ actis,poſt quę in actis nulla eſt ſecuta ſententia,quæ regulat ius diſpoſitum:ſiue actio,ex actis tamen nõ oriatur,vt eſt glo.ĩ l.& ſi poſſeſſori.§.pen.ff.de iureiur.præterquã in cõfeſſione in iuramẽto:vt de confeſſione eſt text.in l.proinde.§.j.ff.ad legẽ Aquil.& de iuramẽto in toto tit.de iureiur.Vnde nõ bene fuit locutus Inn.in d.c.cãm quæ.de teſtib.dũ voluit ꝙ qñ noceat ſentẽtia,noceãt acta:qa ĩtelligo ĩ actis,de qbus s.aut nõ æquiparãdo acta ipſi ſententiæ,ſed referẽdo ſingula ſingulis:quã limita nõ habere locũ in l.ſæpe.de re iud.vbi prior creditor,patiẽs debitorẽ experiri,ꝑdit iura ſua ex actis factis per poſteriorẽ.ſecundo limita,niſi ſententia faciat ius.l.ingenuũ.ff.de ſtatu

Et ita loquitur hic.Aut poſt lit.conteſta.
tunc debet ſequi ſententia,vt in l.contra
ria.Item dicit gl.tua hic,& bene. Cõtra
hoc videtur l.ſi debitor.de iudi.Solu.illud
præceptũ quod ibi fit,non eſt ſentẽtia diffi
nitiua:ſed magis ad executionẽ pertinet,
quàm ad condẽmnationẽ. Opp.& vi
detur,ꝙ confeſſus non habeatur pro con
demnato:vt ff.eo.vt l.certum.§.ſed an.So
lu.Intellige quãdo confeſſus erat maior.
ſecus ſi minor:vt infra.Et hoc intellige in
13 minore,ſcilicet in pupillo.†Nam confeſ
ſio adulti tenet,ſed reſtitueretur:vt d.l.cer
tum.§.minorẽ.Et eſt hic vnus de caſibus,
in quo differt ſentẽtia a confeſſione: quia
ſentẽtia lata contra minorẽ indefenſum,
eſt ipſo iure nulla:ſecus in cõfeſſione ma
ioris.Rationem aſsignat Dyn.quia ſentẽ
tia fertur in inuitum:confeſſio in violen
tum.Circa hoc tamen quidam ſunt in con
traria opi.vt Mar.Syl.Cyn.refert hic opi.
Dy.& in l.clarum.de authori.præſtan.&
dixi in d.§.ſed an. Oppo.iterum de ipſo
§.ſed an.Solu.Ibi loquitur in confeſſione
14 tutoris:hic in cõfeſſiõe principalis.†Iſtud
habet magnũ dubium, quando confeſſio
tutoris,& curatoris,præiudicet domino.

Breuiter doct.videntur incidere in hãc
ſententiã.Si quidem confeſſio iſta emana
uit per modum voluntariæ iuriſdictionis:
quia iuit coram iudice tutor, curator vel
procurator,& ſponte confeſſus eſt: tunc
nõ præiudicat domino:vt in §.ſed an.Aut
per modũ contentioſę iuriſdictionis:quia
habebat neceſſe reſpondere poſitionibus,
vel interrogationibus:tunc talis confeſſio
præiudicat domino:vt l.non ſolũ.in ꝑrin.
ff.de procur.Ita debet intelligi l.j.dixi la
tius in d.§.ſed ad.gl.dicit late. Oppo.de
l.j.§.diuus.& §.ſi quod vltro.de quæſtio.
Sol.intellige quod hic fuit cõfeſſus ſpõte:
ſecus ſi coacte,vt in contrario. Itẽ op
poni.de l.error.de iur.& fact.igno.& l.nõ
fatetur.ff.eo.Sol.Dicit gl.hic quando cõ
feſſus fuit ſciẽter,ſecus ſi per errorẽ:vt in
contrario,dicit glo. Ad hoc oppo.quia
error facti non poteſt reuocari poſt ſentẽ
tiam:vt d.l.error.ſi confeſſus habetur pro
iudicato incontinenti:ergo videtur quod
talis confeſſio reuocari non poſsit. Solue
vt dicam in d.l.error. Oppo. de l. certũ.
§.ſi quis abſente.ff. eodem. Solu. intellige
hic de confeſſione facta in iudicio parte
15 præſente,alias non valeret. † Ideo ſis me
mor facere poni ſemper cõfeſſionem in
actis.Idem habes in l.fi.de interrogatoria
actio. Opp.s.de lib.cau.l.interrogatam.
& l.parentes.Solu.Intellige ibi quãdo cõ
feſſio fit circa id circa quod quis non po
teſt ſibi præiudicare. Oppo.de l.ij.ff.de
his quæ in frau.cred.Dicit glo.quod regu
la eſt vera,niſi fiat in fraudem. Certe iſta
limitatio non eſt neceſſaria:quia etiã tunc
valet: ſed reuocatur per Paulianam, vel
Caluiſianam actionem. Vltimo glo.po
nit quoſdam verſus, qui omnia prædicta
16 comprehendunt. Quærit glo. † vtrum
confeſſio valeat ſine interrogatione. Dic
vt in ea.Caſus eſt in l.ſi ſine.de interroga.
17 actio. †Quærit gloſſ.[a] quo iure poſſit
a compelli reſpondere.Glo.dicit officio iu
dicis,& bene.Et de hoc dicemus in l.ij.§.
quod obſeruari.de iura.calũ.& vide gloſſ.
& legibus quas glo.allegat. Circa hoc
quod dicitur hic,ꝙ confeſſio meretur exe
18 cutionem:†quęro vtrũ confeſſio facta co
ram iudice mandetur executioni per aliũ.
Breuiter idẽ quod in ſententia dico:vt l.a
diuo Pio.§.j.ff.de re iudica.& ibi de hoc.
19 Quæro,†vtrũ confeſſio[b] facta coram
b iudice incõpetenti,mereatur executionẽ.
Reſpon.ꝙ non,ſicut nec ſentẽtia:vt s.ſi a
non cõpe.iud.per totũ.& extra,de iudi.c.
20 at ſi clerici. Quæro,† an confeſſio fa
cta corã arbitro præiudicet,ſicut facta co
ram iudice.Pet.de Bel.perti.tenet ꝙ non:
quia ſententia arbitri non habet vim ſen
tentiæ:vt l.j.s.de arbi.ergo nec confeſſio.
Cõtrarium hodie puto.Cum enim hodie
eſt data vis ſententiæ arbitri, quando eſt
emologata.Item omnibus actis factis co
ram eo creditur:vt l.cum antea.s.de arbit.
ergo & confeſſioni.

c *Res inter alios acta*[c]. *Rubrica.*

LEX I.

d Nter alios.[d] Nõ eget
ſũmario:
quia rubr.ſummat totum titu.
Iſtum tex.habuiſtis s.qui.res
iud.nõ nocet.Differt tamẽ hic
titulus ab illo quia ille loquitur de ſenten
tia tantum:hic de omnibus actis.

De relationibus. Rubrica.

2 *Iudex poſt confeßionem cõſilio ſapiẽtis ex forma ſtatuti,parte petẽte facta,ſi ante habitũ conſiliũ pronũciet,ſententia tenet,licet poßit per appellationem reſcindi.*
3 *Sapiens,cui committitur cauſa conſulenda,non poteſt recipere nouas probationes.*
4 *Cauſa quando committitur conſilio ſapientis, debet formari punctus de conſenſu partium:& hoc debet apud acta apparere.*
5 *Sententia continens litis conteſtationem & alia acta,ſi lata eſt partibus præſentibus,& non reclamantibus,probat acta ſic præceßiſſe.*
6 *Iudex quando facit aliquid parte præſente,cui diſplicet,debet cõtradicere,& facere poni in actis,parte præſente,& contradicente.*
7 *A relatione iudicis non appellatur: ſed eſt contradictio quadam.*

hominum quatuor interuenientibus.Primo quod ſit legitimus defenſor: & hoc ab initio.l.cum non iuſta.ff.de colluſio.detegen.ſecundo in proceſſu,q̄d cauſam defendat.l.qui repudiantis.in fine.ff.de inofficio teſtamē. Tertio in ſententijs,quæ ferantur verbis affirmatiuis.l.diui fratres.ff.de lib.cau. Quarto poſt ſententiam,quod non appareat colluſio. Quinto limita in caſibus,in quibus quis debet cauſam ab eo,ꝓ quo ſentētia lata fuit: q̄a ſententia talis prodeſt.l.hæredes.§.idē ſcribit.ff.familiæ erciſcun.& vide in lege ſi ſuperatus.ff. de pigno.Sexto limita, ſi tractamus ꝙ ſentētia noceat illi qui ex trãſuerſo in iudicio comparuit pro intereſſe ſuo:vt lege a diuo pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iudica. ī l.ſi ſuſpecta.ff.de inofficio.teſtamen.Septimo fallit in caſu gl.in lege ſecunda.§. hæc pœna. ff. quod quiſque iur.vbi quę impetrauit ius iniquum contra vnum patietur retorcutionē ab oībus. Octauo limita:in materia feudali, in qua ex facto,vaſalli, dum modo fraudem non cōmittit,præiudicatur domino ſcienti, vel ignoranti: vt in capit.j.§. vaſallus. vlt ſi de feu.fue. cōtrou. inter do.& agn.Sed & hoc fallit in caſu l.ij.ſupra d̄ pact.Nono fallit in caſu, quē ponit Cyn.in l.deſiderium .ſupra depoſiti.vbi inſtrumentum inter Titium et Stichum probat, etiam contra Mar. Fallit Decimo,in ꝓceſſu facto cōtra reũ prīcipalem:nam ex iſto aperitur via cōtra fideiuſſorem.ī §. primo.& in §.ſed neque:in auth.de fideiuſſo.l.ſancimus. §. penu.ſupra ad Trebellia.in gl. Debitũ autem principale debet probare contra fideiuſſorem. Aliter enim potuiſſet fideiuſſor condemnari: niſi fuiſſet fideiuſſor iudicij.l.fi.j.ſi aduer.rem iud.vel niſi in patre condemnato in filio,in quem patrem fit executio in peculio:vt leg.ſi condemnatus.ff. de noxa.l.ſi filio.ff.ſol.matri.late per Dyn.& Barto.in l.cũ filius.de verb. obl. Vndecimo fallit in caſibus,in quibus acta ſunt facta cũ procuratore & ꝓcurator ex aliqua iuſta cã remotus eſt a iudicio.nam iſta acta fidem faciunt contra dominum.l.in cauſæ.§.ſi ex parte.de procura. Quod ſingulariter. limito,niſi remotus eſſet procurator ab inſtantia ratione ſuſpicionis:q̄a tunc oporteret oīa de nouo actitari.l.quæ omnia.de procurat.Duodecimo fallit, vbi inquiſitus confitetur furtum:nam ex hac confeſsione tenebitur etiã parti,cuius intereſt.dicit Inn.in ca.cũ oporteat,de cauſa Bald.in l.ij. C.de eden. & vide Ang.ff.de iuridic.omnium iudi.in l.imperium. Tertio decimo fallit in caſu quo reſultat confeſsio vera contra defunctum. Nã iſta nocet hæredi, per caſum ſingularem.ff.de iure fiſci.l.eius qui delatorem.& per Bart.& per eum in l. manifeſte.ſ. de iureiurando.& ſingulariter limita habere locum in confeſsione reſultante in vita conficientis . Si ante reſultaret ficta confeſsio contra eum,qui ſe ipſum interfecit: & ficta confeſsio nocet hæredita. l.ij.& ibi per Bartol.qui teſta.fa.poſ.et vide Bald.in l.j.j.ne ex delic.defunc. Item fallit in caſibus,in quibus prima cauſa.& acta inde facta,habent ſe ad ſecundã cauſam,& ſecunda acta:& quando abſolutoria lata in prima parit exceptionem rei iudicatæ in alia.& iudicia ſunt eiuſdem naturæ.ſ.quia ciuilia oīa ꝑiudicabit.l.fũdi.& l.fũdũ.ff.de exce.ſecus vbi cauſæ ſũt diuerſi gñris, puta vna ciuilis,& alia crīalis:fallit ī caſibus quos pōit.Bar.ī d.l.ij.de edēdo.

a ¶Si quis.Quo caſu licet contradicat,et licet non appellet,non ſufficit no.In no.in ca.quod ad conſultationē.in verbo,incipit.de re iudi.

b ¶Officium iudicis. Vide quod ſcripſi in l.apertiſsimi ſ.de iudi.

c ¶Poſitam. Adde Bar.in l.j.ff.nil nouari.et vide quæ no.in l. quia poterat: Ad Trebellia.et in l.ad principem.ff.de appel.& aduerte inquantum hic dicitur,quod iudex ferens ſentētiam,poſt quam cauſa eſt cōmiſſa cōſilio ſapiētis,valet per id.q̄d nota.Barto.in l.j.§.ſi plures.ff.de exerci.Et ī materia huius l.vide,tex.not.& Bar.in l.ex illo.j.de appel.& Bart.in l.j.de appel.vbi quid in iudice,an poſsit recipere nouas probationes? Adde quod dictum Bart.hic dicentis ꝙ ſententia lata pendente commiſsione conſilij valet, limitatur,niſi ſtatutum diceret ꝙ iudex deberet ſequi cōſilium ſecundũ Bal. conſilio cliiij.tertio volu.qui allegat Bartol.ita voluiſſe in l.ſi cōuenerit.ff. de re iudica.& vide in dicto conſil.quid ſi conſultor intra certum terminũ debet dare conſilium,& tamen nō facit,ſed elapſo termino mittit iudici , & iudex ꝓnũciat,an valeat ſentētia? intellige etiam dictũ Bar.vt hic per Pau.de Caſtro.

d ¶Punctus.Quando partes diſſentiũt in puncto,ꝙ faciēdum eſt,vide in l.iuſiurãdũ.& ad pecunias. §.ſi de qualitate.ff. de iureiur.& in l.in venditione. §. fin.de bo.autho.iudi. poſſ. & Bartol.in l.j.ſ.de ven.inſpi.

P. PAV. P.

e ¶Partibus præſentibus . vide Franci. conſi.lxviij.in ij.co. ꝙ limita vt per eum. ibi in pe.col.vide late Bart.conſil. xcvj. vide Spec.in titu.de ſententia. ad fi.vide Cano.in c.in pręſentia. extra de renuncia . quid autem de ſententia lata a probatiſsimis viris vide Roma. conſilio cccxxxiiij.ad finem. Item quod requirãtur ad hoc vt acta præſumantur . vide Paul.de caſt.conſ.iij. Item quod vbi ſententia eſt lata inter præſentes,pręſumatur iudex habuiſſe iuriſdict. vide Panor.conſi.lj.in j.col. & ibi etiam in pen. col.quando dicatur factum antiquũ quãtum ad impugnãdũ ſententiã de nullitate vel reſpectu ordinis,& quod quãdo antiquitas non releuat vbi defectus expreſſe probatur ad quod vide quæ habes ad Bar.in l.de vno quoq;.ff.de re iudic.& ꝓ prædicta ſingulari limitatione ꝙ in ſentētia de antiquo præſumãtur omnia acta ſolenniter niſi probetur defectus,vide Pau.conſi.l.in iij.col.Frã.de Aret.conſi.lxij.ad fi.Bart. in l.is qui.j.de appella.vide Cepol.cautel.cxlviij.vide etiã quomodo & qñ præſumatur citatio,& quid in ſentētia ab antiquo,& quid poſt lapſa ipſa tēpora data ad appel.quæ habes Bar.in l.furioſo.& in l.de vnoquoq;.ff.de re iudi.& que dicitur ſentētia de antiquo vide Iaſ.in l.cũ aliquis.C.de iure delib.vbi generaliter ponit qñ aliquid dicatur de antiquo. Ange.Aret.in l. fi.qñ appel.ſit in pe.col.Itē ꝙ poſt bienniũ præſumatur pro ea,vide Cal.in c.j.in iiij.col.de mil.vaſal.qui contu.eſt.Itē quod ſi ſentētia eſt lata præſentibus partibus pro ea præſumatur vt dicit hic Bar.vide Ant.conſil.xxxij. Item circa illud quod dictũ eſt de ſententia de antiquo,vide omnino Barb. conſi.xviij.in j.parte in vij.& viij.col. Itē quomodo credatur iudici dicenti viſis actis,& quid ſi partes eſſent præſentes,& plura alia,vide per Fel.in c.quoniam contra falſam.in v.char.verſic.quinta concluſio.

f ¶C.cum Ioannes.Et vide Barto.in l.fi.ff.quando app.ſit.

g ¶Vltimo not.Quid operetur practica,parte præſente nō cōtradicēte,limita vt per Bart.in l.Pōponius.§.rati.de ꝓcuratoribus.adde l.ne in arbitris. & ibi in fi.Bald.de arbi.poſt Bart.& vide Bart.in l.ſi ſeparatim.ff.de appella.& ꝙ ibi dixi. Adde quando præſumitur pro proceſſu & ſententia.Ioan. And.in addit.ad Specu.in tit.de ſententia.§.fi.ver.in ſumma.& ſentētia lata præſentibus partibus,& nō cōtradicētibus,præſumitur lata a iudice habente iuriſdictionē ſecundũ Ange.conſi.cxcviij.Et an relatores debeãt iurare:& an eorum rationi ſit ſtandum,vide Bal.conſi.ccccxxviij.iij.lib.

h P. P A V. P. ¶Parte præſente. Vide multa per Iaſo.in repe.l.admonendi.in iij.char.in ſecunda & tertia col.de iureiuran.

i ¶A relatione. Vide quæ dicit Bart.in l.j.§.j.de appellationi.in l.fina.in fin. j.eodem.

k ¶Super delictis. Vide Bar.in authen.ſi quis in aliquo.ſ.de eden.Et quãdo. Rela

LEX. I.

SI quis.[a] Iſte ti. eſt ſatis bonus,& habet
quãdã bo.Gl. continuat vt
habes in ead.diuiditur. Pri
mo ponit quale ſit officium
b iudicis [b]facta relatione.Secũdo quale ſit
officiũ iudicis ī ipſa relatiõe faciēda. Scđa
ibi:ſed nec ad nos.Breuiter hoc intēdit:†
1 Facta relatiõe debet officiũ iudicis cõquieſcere:alias appellabit̃.Itē relatio debet fieri plenè:& examinatiõe eius facta cũ partibus.h.d.no. hunc caſum. Secundo not.
c gl.poſitã[c]ſuꝑ verbo,ſententiã.†Dicit ſta
2 tutũ ꝙ iudex debet cõmittere cãm cõſilio
ſapientis,parte petēte:quid ſi poſt cõmiſſionē factam,ante habitũ cõſiliũ,vult iudex ꝓnunciare? R ñdeo,ſentētia tenet, licet poſsit per appellationē reſcindi.Caſus
eſt hic,ſecundũ ītellectũ huius l.ꝙ perpe
3 petuo tene mēti. †No.ex hac l. ꝙ ſapiēs
cui cã cõmittitur cõſulenda,nõ põt recipere nouas ꝓbationes:nã ei debet mitti cauſa plene īſtructa,q̃ alia iteratiõe nõ egeat.
4 Hic eſt caſus ī l.cũ à nobis.ſ.de dil. †No.
quãdo cõmittitur cã cõſilio ſapiētis,& for
d matur punctus,[d]debet hoc fieri de cõſenſu partium:et hoc debet apparere apud acta.Sed ſi partes diſcordãt in puncto, videbitis. j.l.proxi. Vlterius not.ad id,ꝙ
5 ego dixi pluries:ꝙ †qñ ī ſnīa cõtinet̃ lit.cõte.receptis cõfeſsionibus partiũ,facta publicatione teſtiũ,& iuramēto de calũnia,
& ſimilia:ſi quidē ſnīa eſt lata partibus p̄
e ſentibus,[e]& nõ reclamãtibus:dico ꝙ ſnīa
iſta ꝓbat acta ſic præceſsiſſe.Hic eſt text.
niſi pars cõtradicat:quia ſi diſplicet ſibi,debet cõtradicere.aliàs cõſentire videtur,vt
hic,& de hoc vide Cy.in auth.ſi qs in aliquo ſupra de eden.& ꝙ relatio fiat ita ſummariè narrando,videbitis j.e.l.fi.De hoc
per In.extra de offi.delega.c.cum in iure.
& per eundem in c.quoniã contra falſam.
f & not.in c.cũ Ioannes,[f]extra de fid.inſtr.
& per Cy.de nõ nu.pe.l.ſi ex cautione.&
l.cum aliquis.de iur.deliber.& l.prædijs.
ff.de lega.iij.& c.cũ olim.extra de cen.Dixi de hoc de re iud.l.acta.in prin.tãgit̃ per
Cy.in auth.ſi quis in aliquos.ſ.de eden.&
melius in l.emãcipatione.de fid.inſtru.Dixi de hoc ff.de re iudi.l.acta.in principio.
g †Vltimo no.[g]ꝙ†quãdo iudex facit ali
6 quid parte præſente[h],cui diſplicet , debet
h contradicere.Ideo facias poni in actis,parte præſente & contradicente,alias innuit
hic,ꝙ videatur conſentire.quod perpetuo
tene menti.Attamē in ſentētijs cauſarum
diffinitiuis,& interlocutorijs,vbi appellationi locus eſt,nõ videtur conſentire,niſi
taceat per decē dies,vel aliũ actum exprimat:vt l. Labeo.ſ.quomodo & qñ iu.& ſ.
de re iu.l.ad ſolutio. Venio ad apparatũ.opp.ꝙ relatio nõ poſsit fieri:vt ſ.de peda.iudi.l.placet.Dicit gl.ꝙ ibi loquitur in
iudice delegato:hic in ordinario.tu dic,ꝙ
ibi erat certe de iure:hic non. Et circa iſtã
materiã,an relatio permittatur ei : diſtin
7 gue,vt hic in gl.j.clara. ¶†Quæro , vtrũ
i a relatione[i]poſsit appellari? Gloſſ.hic videtur dicere ꝙ ſic:& iſtæ fruſtratoriæ dicuntur appellationes. Alij dicũt cõtra,ꝙ
nõ eſt appellatio,ſed contradictio quædã.
Et iſtã tenēt doct.Do.Iac.de Are.& alij,
no.in l.j.§.quæſitum.ff.de appella.

LEX II.

k SVper delictis.[k]†Quãdo pars
1 cõtradicit pũcto formato , iudex
debet ei dare terminũ ad allegandũ quicquid vult,cõtra illũ punctũ:& ſi iudex ꝓnunciauerit nõ obſtãtibus allegationibus
partis,& habendũ eſt conſiliũ ſuper hoc
puncto perinde,ac ſi pars conſentiret:vel
ergo pars debet conſentire, vel iudex ſuper hoc pronunciare.& vide text. qui dicit,quo no.pro practicis.

& quibus caſibus poſsit referre cauſam ad ſuperiorem, ſecundum maturam huius tituli.vide nota.per Petr.& Bal.in l.ex legato.ſ.de legato.ſ.de legatis.& quod not.gloſſ.& ibi Bal.in l.iudices.ſ.de iudi.

a ¶Si quando. Vide quæ no.Bart.in l.acta.ff.de re iudi.

b ¶Peruertitur ordo. Quando ordo peruertitur,an turbetur iudicium , vide quod not.ſ.communi diuidun.& quod not.Bartol.in l.edita.ſ.de eden.in quæſtione,an ſi nõ apponatur de cumulatione prohibita,&c.& licet hac lege dicatur quod peruerſio ordinis poſſeſſorij ad petitorium , nõ reddit proceſſum nullũ,ſed iniuſtũ:iſtud eſt verum, niſi talis ordo ſit transfuſus in formam mendacij hominis:nam tunc viciat proceſſum. cap. cum dilecti.ad finē. iuncta gl.in verbo, iuris ordo . Et hoc vult dominus Anto.& ſequuntur doctores ibi poſt eum. & tenet hic Bal.per iſtam legem.Et hoc no.allegat Barto.in l.fin.ff.ſi cert.pet.

c ¶Appellatione. Et vide quod hic dicit Bald.per iſtum tex. ꝙ nil poteſt nouari, donec declaretur,an appellatio ſit admittenda,ſicut appellatione pendente. Adde l.conſtitutiones. & ibi doct.ff.eo.

d ¶Nuncij. Adde caſum in c.ſignificãte. de pig.ita alle.Bart. in l.cum filius. §.in hac.ff.de verb.obli. & in l.j.§.ſi procurator. & §. tutoris. ff. de manumiſ.

e ¶Terminum.Iſtud eſt verum quod poteſt ſtatuere terminum ſi iudex appellationis defert.Si autem refert non poteſt proficere , & ſi proficit, nulliter agit.Dictũ eſt ſingulare Inno.in c.fin.de accuſa. & ita ſeruat curia.Spec.in tit.de ap.in ij.parte.in forma quæ incipit reuertendo. verſi.ſanctiſsimo. tenet contrarium:non tamen alleg.Innoc.& tenet Dominicus de app. in vj.c.j.Sed quid ſi iudex a quo defert ap.& ſtatuit terminum ad ſe præſentãdum corã iudice ad quem, & iudex ad quem ſtatuat alium intra quē faceret ſibi fidem qualiter ſe præſentaret corã iudice ad quem quid ſi intra ſecundũ terminum nõ fiat fides de præſentatione:an videatur appellatio deſerta? Bal.hic tangit,& dixit ꝙ nõ poterit in tali caſu iudex a quo, ſtatim poſt terminum ſententiam executioni mãdare, non obſtãte pendentia appellationis : adeo quod illa executio non reuocatur per titu.nil no.app.pen. Dictum fuit Fede.de Se.conſi.xxvij.refert d. Ant.in ca.ex inſinuatione.Puto tamen quod ſi ipſe iudex a quo diſtulerit lapſo termino exequi,pars tamen non obſtante lapſu termini poterit fidem facere de introductione appellationis,& poterit impedire executionem,per no.per Bal.in l.ſi quis inſtituatur.de hære.inſti.Et circa id quod hic dicit Bar.de iudice ſtatuente terminũ appellatori,vt comparcat coram iudice ad quem : & etiã dum ſubdit de iudice ſeculari.& Bar.in l.ij. ff.de regu.iur. Adde Ange.in l.ij.§.ſed ſi dubitet̃.ff. de iudic. & per hoc not . habes cautelam , ſi appellatur a ſententia tua,quod ita de facili poteris facere ꝙ appellatio remaneat deſerta . Alia eſt ꝙ apoſtolos petitos non tradas incontinenti , licet reſpondeas te traditurum die penultima termini iuridici, hora puta xij.tunc ſi appellans dicta hora non comparet pro apoſtolis eſt deſerta cle. quãuis.de appell.& Bal.in l.iudicibus.j. eodem . Item quod præfigat appellanti terminũ , intra quē habeat ſe præſentare iudici ad quem, apoſtolos delatorios,vel refutatorios obtinuit ꝙ ſi non fecerit , appellatio eſt deſerta. text. eſt hic not.iuncta glo.ſi tñ iudex a quo ſtatuiſſet appellanti ſimpliciter terminum : puta menſem integrum,& terminum ad inchoandum : tamen non ſufficit intra terminum accipere iter,ſed oportet ꝙ ſe præſentet iudici ad quem appellauit.ca.cum ſit romana.& ibi not.extra eo.per do.Ant.in c. ex inſinuatione . extra eo.quod ſit officiũ iudicis ad quem appellat,vide ī Spe. de ſentē.§. nunc tractemus. verſic. ſi iudice autē.cum verſ. ſeq.& in tit.de app. §.de offic. ver . j.& verſic.debes ſententiam.& adde Bart. hic,& Bald.in l.appellat.in vlti.colũ.ſ. eod.& in l.ij.ff de re iud.Et ad prædicta vide plene d. Abb. in c.perſonas. extra eod.Adde vt plene per ipſum Alexã.in d.c.perſonas.& Oldrad.conſi.ij.

P. PAV. P.

f ¶Terminum parti. Vide omnino circa hoc Feli.in ca.cũ ſit romana.in j.& ij.co. extra de appel.

g ¶Inquantum.Idem tenet Bart.in l.ij.ff. de re iud.& ibi vide Imol.& Angel.& Pau.de caſt.in l.Titia.ſol.mat.

P. PAV. P.

1 *Relatio iudicis debet continere breuiter totam ſeriem actorum,poſtea mittantur acta.*

LEX III.

SI quando.[a]Adde ibi: ra
a tio.i.rationabilis
metus . quia in iure dubitat. Ibi:
aut neceſsitas.quia ſibi erat cõmiſſa cauſæ cognitio,ſine ſententia.glo.tua intelligit iſtã legē ꝙ debet mitti copia actorum,
1 & etiã originalia.†Tu intellige quod relatio debet continere breuiter totam ſeriem actorum,poſtea mittantur facta.facit ad hoc l.vlt.ſ.de preci.impe.offe.

De appella.& conſulta. Rub.

LEX I.

1 PRius. Breuiter dicit†Qñ
b peruertitur ordo [b]
vnius cauſæ ad aliam ſententiam tenet:licet poſsit ꝑ appellationē reſcindi. hoc dicit.
Opp.quia imo videtur ꝙ ſententia ſit
ipſo iure nulla:vt l.prolatam.ſ. de ſenten.
Sol.hic peruertitur ordo vnius cauſæ ad
aliã ibi vnius cauſæ ad ſeipſam. quod dic
vt ibi. & huius legis caſum ponit gl.quatuor modis.Tene tertiam lectu.

LEX II.

1 NOuum.†A ſententia lata ſecundum conſilium
Principis , põt appellari.h.d. Hoc
qualiter intelligat̃,glo.examinat hic.Ego
Examino plenius in l.j.§.quæſitum.ff.de
appel.Breuiter dicas:aut pars non conſentit relationi:& poteſt appellari:vt ſ.eo.tit.
l.j.Aut conſentit relationi:& tũc aut vult
appellare,quaſi male Imperator conſuluerit,& non poteſt,vt l.j.quis & à quo. Aut
quia dicit ſe habere aliquid de nouo,quod
intēdit probare:& poteſt,vt l.eos.ſ.eo.&
l.per hanc.j.ti.j.

LEX III.

c APpellatione.[c]†Appellatione inter
1 poſita,iudicis officiũ conquieſcit.
h.d. Opp.l.Imperator.§.fi.ff.eod. Solu.
Quod hic dicitur,fallit in caſibus qui ponuntur in gl.quam vide:quia clara eſt.

1 *Cum quis nominatur ad officium publicum authoritate & utilitate nominatio ualet,& poteſt appellari.*

SI adſcribatum. Oppo. ff. quã
app.ſit.l.j.§.ſolent. Solut.breuiter.
1 †Quãdoq; quis nominatur ad officia publica authoritate,& vtilitate:& tunc ſi nominatio eſt facta ſecundum ordinem debet appellari,vt hic : alias nominatio eſſet
ipſo iure nulla , vt j.eo.l.nominationes.&
ff.eo.l.ſi conſtat.Sed ſi nominatur ad officiũ publicũ authoritate tãtũ , ſed vtilitate
priuatum,vt tutela:& tunc debet ſe prius
excuſare,& a ſentētia reprobatoria excuſationis debet appellare,vt l.contraria.

2 *Caſus emergens in perſona nuncij,excuſat dominum mittentem.*

3 *Iudex a quo appellatur debet ſtatuere terminum appellanti intra quem compareat coram iudice appellationis, uel intra quem iter arripiat.*

4 *Quòd non poſsit ei ſtatuere terminum ad proſequendam appellationem.*

5 *Terminus datus à iudice ſuper eo quod ſpectat ad iuriſdictionem alterius non ualet.*

6 *Minor ſi non eſt proſecutus appellationem coram quo debet petere reſtitutionem in integrum.*

1 PRæſes. Breuiter dicit:†Si appellatio nõ fuit pro
ducta in termino,abſque culpa ap
pellantis appellanti ſuccurritur.h. d. hæc
no.lex. Ex lege iſta habetis primo no
2 tare ſecundum glo.†ꝙ caſus emergens in
d perſona nuncij,[d]excuſat dominũ mitten
tem. Simile habetis in l.cum matribus.ſ.
qui petant tut.& tene menti. Sed contra hoc op.de l.ſi procuratorem.§.ſi tutores.ff.man.Sol.ibi in perſona nuncij non
contingit caſus:imo ex culpa ſua hoc accidit:videtur enim dominus ipſe negligere quando negligit nuncius eius,hic vero
fuit caſus fortuitus . Et aduerte ad vnum
verbum ꝙ ad hoc ꝙ iſte caſus non noceat,
oportet ꝙ probetur ꝙ iſti nuncio ſucceſſit taliter ꝙ comparuiſſet in termino , niſi
fuiſſet propter caſum:alias caſus nõ excuſaret eum.Habetis no.ff.de re iudic.l.pen.
Quæro ſecundo de quo tēpore loquitur hic in iſta lege.Quidã dicunt ꝙ loquitur de tēpore xxx.dierũ quod datur ad petēdum apoſtolos,vt j.eo.l.iudicibus. Alij
dicunt ꝙ hic loquitur de tēpore quod datur parti ad comparendũ coram iudice ap
3 pellationis:& iſta eſt vera. † Debes enim
ſcire ꝙ iudex a quo appellatur,debet ſta
e tuere terminum[e]appellanti intra quē cõpareat coram iudice appellationis,vt lege
contraria.vel intra quē iter arripiat. extra
4 eo.c.perſonas.& c.ſeq.& c.oblati.†nõ autem poſſet ſtatuere ad proſequendam appellationem,vt probatur in d.c.perſonas.
& cap.ſeq.quod ꝓbatur per rationē quã
ſtatim dicã. Pone ergo ꝙ quãdo proponitur aliqua exceptio corã iudice ſeculari
quæ debet remitti ad epiſcopũ:iudex coram quo opponitur,ſtatuit terminum par
f ti,[f]ad comparendũ corã epiſcopo , & ad
habendum probatam illã exceptionē intra decē dies,valet ne talis conſtitutio ter
g mini? Certe inquantum[g] ſtatuit terminũ
ad comparendum coram eo valet,vt hic,
& dictis iuribus.Inquantum ſtatuit terminum ad exhibendum probatam exceptionem non valet:quia ſtatuit id quod perti
5 net ad alterius iuriſdictionem. † Et ſicut
diſpoſitio de re quæ confertur pro tempore quo res non erat in bonis diſponentis
non valet,vt l.Stichus ſeruus meus.de manu.teſt.ita terminus datus ſuper eo quod
ſpectat ad iuriſdictionem alterius non valet.Cum igitur probatio debeat fieri corã
epiſcopo ad eũ ſpectat dare terminum ad
probãdũ,& limitare tēpus intra quod fiat
probatio:ſicut eſt dictũ ſ.de termino ad
proſequēdã appellationē.quod tenebitis
6 mēti. †Vltimo Iac.de Are.inducit iſtã
legē.ad quæſtionē.Minor eſt læſus in eo

in quo eſt proſecutus appellationē: corā
quo debet petere in integrū reſtitutionē,
an coram iudice ad quē, an corā iudice à
quo? Si quidē minor appellauit, & nō eſt
proſecutus: iſta læſio contingit corā iudi-
ce ad quē, corā quo debet ꝓſequutio fieri:
ideo ipſe reſtituet. Caſus eſt in hac lege.
Sed ſi minor nō appellaſſet & vellet reſti
tui ad appellādū: tūc iſta læſio cōtingit co
ram iudice à quo. quia corā eo deberet ap
pellari: iō coram ipſo reſtitutionem in in-
tegrū petet. Ego puto ꝙ etiam corā ſupe-
riore poſsit peti reſtitutio hoc caſu, vt ſu-
pra ſi ſæpius in integrum reſti. poſtu. l. j.
vbi ille tex. videtur hoc directo probare.
Teneatis m enti.

2 *Modus ſententiandi in cauſa appellationis. & num. 7.*
3 *Sententia lata in quibus caſibus primus iudex etiam cogno ſcat.*
4 *Si ab interlocutoria appellatur non poteſt etiam Papa ſeu princeps ualidè remittere cauſam ad iudicem à quo, niſi diceret non obſtante tali lege.*
5 *Si apellans ab interlocutoria, an illa ſuccubuerit: tunc cognitio cauſæ principalis remittitur ad iudicem à quo.*
6 *Iudex à quo ſi ſucceßit in locum iudicis ad quem fuit appellatum, ipſe non debet cognoſcere, ſed eam cognoſcendam delegare.*
7 *Iudex appellationis, licet non habeat neceſſe addere in ſententia: & ideo condemno uel abſoluo. tamen poteſt addere.*
8 *Si appellatio eſt deſerta, debet pronnnciare appellationē fuiſſe deſertam: & ſic abſoluere ab obſeruatione iudicij.*
9 *Si actor in cauſa appellationis probauit illud quod nō potuit probare in prima cauſa: poteſt pronunciare primam ſententiam iniuſtam, reſpectu iuris partis, licet nulla fuerit iniquitas iudicis.*
10 *Si prima ſententia confirmatur expreſſe, agitur ex ſecunda confirmatione, & nu. 11.*
11 *Si tacitè ut per lapſum temporis agitur ex prima.*
12 *Iudex appellationis mandabit executioni ſententiam appellationis.*

Os qui. Hæc lex habet quinque vel ſex partes. et
per particulas legā. Prima pars
1 breuiter dicit: † Iudex ad quem appellat,
debet de cauſa cognoſcere & iudicare: nō
autem eū ad primū iudicem remittere. h.
2 d. No. ꝙ dixi in ſummario. Itē † not.[a] mo
a dum ſententiandi in cā appellationis.
Opp. ſupra de iudi. auth. ad hęc. Sol. Ibi iu
dex delegatus remittit ad delegantem. nō
aūt iudex ad quem remittit ad iudicem à
quo. Itē opponitur & videtur ꝙ ipſe iu-
dex qui iudicauit, debet de cauſa appella
tionis cognoſcere, vt l. præfecti ff. de mi-
minor. Solu. Ibi loquitur in cauſa reſtitu-
tionis in integrū, hic in cauſa appellatiōis.
Ratio: quia in cauſa appellationis pars cō
queritur de iniquitate ſententiæ, vt l. j. in
prin. ff. eo. in cauſa reſtitutionis in integrū
de ſua facilitate conqueritur. Oppo. de
l. ſi præſes ſupra quomodo & quando iu-
dex. Solu. ibi loquitur de nullitate: hic ve
ro de iniquitate ſententiæ per appellatio-
3 nem. † Et ſic videtis ꝙ habet tres caſus: qa
quandoque quis de iniquitate ſententiæ
conqueritur per appellationem: & tunc
primus iudex non cognoſcet, vt hic. Quā
doque conqueritur de nullitate ſentētiæ:
tunc dic vt leg. ſi præſes, & leg. ſi vt ꝓpo-
nis ſupra quomodo & quādo iudex. Qn̄
doq; cōqueritur de ſui facilitate: & tūc ipſe
e idem iudex cognoſcit, vt l. præfecti. de mi
no. Quæro, hic loquitur quando appe
4 latur a diffinitiua: † quid ſi ab interlocuto-
ria appellatur, vtrum poſsit remitti cauſa
ad iudicem a quo? Gloſſ. quæ eſt hic, di-
b cit quod poſsit fieri per Papam[b] vel Prin-
cipem: tum quia hoc facit de certa ſcien-
tia: tum quia hæc lex non loquitur niſi de
appellatione a diffinitiua: & vide gl. Alij
dicunt quod etiam ſi Papa vel Imperator
faceret, non valeret, niſi diceret non ob-
ſtante tali lege. argu. extra de reſcri. c. dile
ctus filius. el ij. quod placet ſatis per ea
quæ dixi vobis ſ. ſi contra ius vel vtili. pu-
blic. l. fina. Et ſecundum hoc concluditur
manifeſte, quod de iure noſtro etiam in il-
lis caſibus in quibus poteſt appellari ab
c interlocutoria: iudex inferior[c] a principe
non poteſt illā cauſam remittere ad iudicē
primū. Quod intellige verū, ſ. ꝙ cognitio
illius cauſæ appellatiōis nō pōt remitti ad
5 iudicē a quo. † Sed ſi pars appellans ab in-
terlocutoria ſuccubuerit in illa: tunc co-
gnitio cauſæ principalis remittitur ad illū
iudicem a quo fuit appellatū, vt extra eod.
cap. vt debitus. & eodem tit. c. cum appel-
latio. & c. non ſolum. libr. vj. Et colligitur
d ſi bene aduertatur[d] de iure noſtro ex l. in-
6 tra vtile. ff. de mino. † Secundo quæro
quid ſi iudex a quo fuit appellatum, ſuc-
ceſsit in locum iudicis ad quem fuit appel
latum? Certe ipſe non debet cognoſcere,
ſed eam cognoſcendam delegare, vt l. præ
tor. ff. de iuriſdi. omnium iudic. ſ. de offic. acceſſo. l. fina. Ita dicit
e gloſſ. & bene. Quæro: & intro glo.[e] magnam † vtrū iudex
ad quem appellatur tempore quo fertur ſententia, debeat ad-
dere in ſententia: & ideo condēno vel abſoluo. Quidam dicūt
ꝙ ſic: & arg. l. qui ex liberis. §. teſtamento. de bono. poſſ. ſecūdū
tab. ff. de pact. l. tale pactū. §. qui prouocauit. Alij dicūt ꝙ nil de-
bet addi. Ita tenet glo. hic, l. chirographis. §. j. de admi. tuto. Alij
dicūt ꝙ aut iudex pronūciauit cōfirmando ſententiā primā: &
tunc non eſt neceſſe ꝙ aliquid addatur. Aut pronūciauit cōtra
primā ſentētiā: & tūc ſiquidē prima ſentētia fuit condēnatoria:
& ipſe pronūciauit eā eſſe iniuſtā, ſatis eſt. Si vero fuit abſolu-
toria, & eā pronūciat eſſe iniuſtā, debet addere: & ideo cōdēno
reum. alias iſta ſentētia non cōtineret abſolutionē, vel cōdēna-
tionē: & nō valeret, vt ſ. de ſen. l. præſes. Iſtā opi. ponit gloſ. in l.
Offidius. ff. de leg. iij. Quid dicemus? Communiter tenent do-
f cto.[f] quod etiā ſi nihil addatur, ſentētia valet: quia ſufficit ꝙ in
ea ſit verbū condēno, vel abſoluo, vel æquipollēs, vt d. l. pręſes.
ſ. de ſen. & l. j. ff. de re iudi. & l. in ſumma. eo. titu. Vnde quando
ſententiā abſolutoriā pronunciat iniuſtā, idē eſt ac ſi pronun-
ciaret reum condēnandum eſſe, & eum condemnaret. Declarat
enim ipſum debitorē eſſe, vt l. ſi prætor. in princi. ff. de iudi. & l.
quæro. in princ. ff. de edil. edi. & ſ. ex quib. cauſ. infa. irrog. l. ſi te
expilaſſe. & l. in ratione. §. cum quidam. ad l. falc. Iſtas leges alle
gant doct. Pro hoc facit optime. ſ. de iureiur. l. generaliter. §. iu
dex. & l. qui Romæ. §. penul. de verb. oblig. & d. l. Offidius. ff. de
leg. iij. Pro hoc videtur caſus hic, ibi: cū ſuper omni cauſa &c.
Ex eo enim quod dicit omni: apparet ꝙ quæcunque ſententia
proceſſerit, ſufficit iudicē appellatiōis pronūciare primā ſenten
tiā iuſtā vel iniuſtā. Quæro an iudex appellatiōis poſsit ad-
dere in ſentētia: & ideo cōdēno vel abſoluo. Rn̄. ſic. Tex. eſt ex-
preſſus in l. cum apud Semproniū. ff. iud. ſol. & l. creditor. §. j. de
ſol. Et hoc etiam eſt quod glo. tua dicit cōſultius tn̄ fecerit &c.
8 . † Quæro quid ſi tēpore appellationis,[g] cōcurrerūt, ita ꝙ ap-
g pellatio eſt deſerta,[h] an iudex appellationis habeat pronūcia-
h re. Gl. dicit ꝙ non, imo eſt perinde ac ſi nō fuerit appellatū. Vi-
dete: glo. dicit verū ꝙ nō eſt pronunciādū diffinitiue, ſ. abſoluo
vel cōdēno, ſed debet pronūciare appellationē fuiſſe deſertā: &
ſic abſoluere ab obſeruatione iudicij. Tex. habuiſtis ſ. quomodo
9 & quando iudex. l. ſi præſes. † Quæro quid ſi actor in prima
i cauſa non probauit:[i] & ſic contra eum bene fuit iudicatum. In
cauſa

a ¶ Item no. Vide Feli. in c. cum Ioannes. in vj. co. ad fi. cum ſequen. extra de fide inſtrumen.
b ¶ Per papā. Vtrū papa poſsit cauſam appellationis ab interlocutoria latā cōmittere iudici a quo & vide hic quæ dixi poſt Bald. et tenet Bal. hoc idē ī diffinitiua: in interlocutoria vero poſſet alius quam etiam prīceps eidem committere.
c ¶ Iudex Inferior. Adde Bar. in l. iij. ī fi. de app. reci.
d ¶ Aduertatur. Vide Bal. adde Bar. in l. j. §. pe. ff. eo. in ver. quæro qđ ſi cōpromiſi. et per Bald. hic.
e ¶ Quæro et intro glo. Et vide Bar. in l. j. §. libelli. ff. eo. & in l. cum apud. ff. iudi. ſol. vbi tenet contrarium, quod dicit an iudex debet addere verbum: abſoluo vel condemno. vide Hoſt. et Ioā. Andr. et ibi plene dixi ī c. Ray. đ teſt. Barb.
e ¶ Et ītro gl. Adde quod no. Bal. ꝑ illū tex. in l. cū apud iud. ſol. Et ad iſtud facit, quia ſemꝑ ſententia ſuper cauſa appellationis neceſſario refertur ad primā ſententiā, vt no. Bar. in l. j. ſ. de errore cal. & adde quod dicit Barto. ſupra in authen. ſi quis de epiſ. aud. & ad confirmationem ſententiæ non debet ſibi vendicare locū.
P. PAV. P.
f ¶ Tenent doctores. vide Feli. in c. cū Ioannes. in vij. col. de fi. inſtr. Alex. in l. in ſentētia. ff. de re iud. circa fi. Feli in ca. cū cā. co. l. j. de re iud.
g ¶ Cōcurrrerūt. Sed quid ſi poſt bienniū et ſic decurſis fatalibus a die appellationis ītroductæ appet ſentētia lata contra primā: nunqd pria. mādabit executiōi. Ho. ꝙ nō ī c. relata extra. e. ſed Inn. niſi veritas probetur, vt hic. et adde per Mo. in leg. ſi expreſſim. in xv. charta. & dixit Barto. in d. l. ſi expreſsim. ꝙ non ſēper videor pronunciare appellationem iuſtam īfirmare primā ſententiā. Adde vt pulchre ꝑ Io. An. in addi. ad Specu. in ti. de ſen. §. vt autē ver. in iudice. vbi refert quatuor opin. vbi tenet ꝙ ſic. et ſeqtur Bal. in c. ſtatuimus. quo tēpo. mil. & glo. alle. Bal. ī l. ij. C. vt lic. pē. ꝙ ꝑ deſertionē appellationis ipſo iure tranſit ſentētia in rē iudicatā. & ad id quod dicit Bal. vide eū in l. fi. in vlti. colū. ſ. ſen. reſcin. non poſ. dicit tn̄ no. Bal. ī ea lege. §. fi. ꝙ deſerta appellatione cōdemnatio expēſarū ſpectat ad iudicē ad quē. & adde ꝙ iudex qui pronūciauit appellationē eſſe deſertā, nō habet pronūciare ſuꝑ prima ſenteātia, videlicet bene iudicatū, ſecundū Bal. in l. ante, in fin. ſ. quo ap. Et hic adde Bal. in l. furti. in prin. in ver. venio ad tertium. ff. de infa.
g ¶ Adde an ſit neceſſe appellare ſuꝑ deſertione appellationis, antequam mandet executioni Bal. conſi. l. li. v.
P. PAV. P.
h ¶ Et deſerta. Vide Alexan. conſil. ciiij. vol. v. in prin.
i ¶ Nō probauit. Vide Bal. in l. j. in prin. ī. eo. & late per Moder. in l. j. ff. de re iudic. & ibi Lud. & l. in ſumma. eo. tit. & Bald. hic, & eſt gloſ. hic.

a ¶ Confirmat. An agatur ex ſententia confirmante, an ex confirmata: & generaliter an agatur ex confirmante, vel confirmato, vide plene Bald. in l. ex placito. ſ. de rer. permu. Et ad hoc not. adde Bar. & doct. in l. j. ff. de re iu. Ad de quod Bar. dicit in l. j. in §. fin. in prin. ad Turpil.
b P. PAV. P. ¶ Non ex confirmato. Vide Alex. in l. ſi quis priore. in pe. col. ff. Ad Tre.

cauſa appellationis probauit, qualiter ſen
tentiā feret iudex. Nō enim poteſt dicere
primā ſentētiā iniuſtā: imò fuit iuſta. Re-
ſpondeo, imò poteſt pronūciare primam
ſentētiam iniuſtā reſpectu iuris partis: li-
10 cet nulla fuerit iniquitas iudicis. † Quęro
a quid ſi iudex appellationis cōfirmat[a] pri-
mā ſententiā: ex qua orietur actio, an ex
confirmante vel ex confirmata? Dicunt
quidā ꝙ ex prima: quia iudex ſecūdus nō
iudicat, ſed primā confirmat: ar. ff. de ver.
ſig. l. lege obuenire. Vnde nota diſtinctio
nē, an prima ſentētia confirmetur expreſſe:
11 & tūc agatur ex ſecunda. † vel tacitè ꝑ la-
pſum tēporis: & tunc agatur ex prima. Ita
dicit gl. tua. & alle. leges ſuas: & iſta gl. di
cit optimè. Nā quando confirmatur per la-
pſum tēporis, videtur non appellatū, vt l. fi.
in fi. de tēp. ap. Sed quādo confirmatur per
ſententiā: tunc debet agi ex confirmante:
b non ex confirmato.[b] ꝙ probo ſic: Quan
docunq; illud ꝙ confirmatur, nō poteſt cō-
firmari vt ipſum: agitur ex cōfirmante: non
ex confirmato, vt ff. ad Treb. l. ſi qs prio-
re. Inſti. quib. mod. te. infir. §. ſed & ſi quis
priore. vbi primū teſtamentū non poteſt
cōfirmari per ſecundū: quia quis non po-
teſt decedere cū duobus teſtamētis. ita in
ꝓpoſito, & eodē modo ferri nō poſſunt
duæ ſententiæ diffinitiuæ, vt quādo pro
uo. nō eſt neceſ. l. j. meritò agetur ex ſecūda
cōfirmante, non ex cōfirmata. Diſtinctio
nem pleniorē vtrum agatur ex confirma-
to vel ex confirmante, dicemus ff. de pac.
l. legitima. aliàs vlti. & in l. tale pactum. §.
12 qui prouocauit. † Quæro, quis manda-
c bit[c] ſententiam appellationis executioni,
an iudex appellationis confirmans, an iu
dex primus. Reſpond. iudex appellatio
nis, vt in gl. l. præcipimus. verſi. in his au-
tem omnibus. & ver. officijs. & ibi dicam
vobis plenius. j. eo.

Si quid autem. In cauſa appellationis nō pro
d batum probabo, nō allegatū allegabo[d].
h. d. Secundò hoc videtur ꝙ poſt didicita
teſtificata poſſunt fieri probationes con-
tra auth. qui ſemel. ſ. de prob. Sol. dicunt
quidam hanc legem in hoc corrigi. Alij
dicūt aliter, quod plenè examinabo in l.
e per hanc. j. ti. proxi. Scias tamen[e] vnum,
quòd hæc lex non habet locum, quando
appellatur ab interlocutoria: quia tunc
debet probari ex eiſdem actis, vt in c. ap-
pellanti. de appel. in cle.

Si quis autem. Qui teſtes facit ad iudicem euo-
cari, eis debet expēſas facere. h. d. De hoc
videbitis in l. ſi quando. ſ. de teſtib.

2 *Iudex non debet dare originalia acta, ſed eorum exempla.*
Acta exēplaris authoritate iudicis, coram quo facta ſunt, debet dari fides.
3 *Productio actorum & inſtrumentorum, poteſt fieri coram notarijs banchi.*

1 Super his. † In cauſis capitalibus qui idoneos fideiuſſo-
res non dat pendente appellatione deti-
f netur in carcere.[f] hoc dicit. Nota quòd
in cauſis capitalibus, qa non poteſt habe-
ri idoneus fideiuſſor, quis detinetur in car-
cere. Et intellige hoc ꝙ detinetur in car-
cere ad petitionem iudicis, ad quē eſt ap-
pellatū. Quod apparet: quia cauſa appel-
lationis in iſtis cauſis capitalibus non po-
teſt agitari per aliū: vt ff. an per aliū cau.
ap. re. l. j. Item apparet ex eo, ꝙ iudex ap
pellationis debet mandare ſententiā exe
cutioni, vt dixi in prin. iſtius legis. Item
g no. ex hac l. cū gl.[g] ſua, quæ eſt ſuper ver-
2 bo, & exempla. † ꝙ originalia acta nō de-
bet dare iudex, ſed debet dare exempla.
Ex quo no. ꝙ actis exemplatis, debet da-
ri fides, dum tamen ſint exemplata autho
ritate iudicis, coram quo facta ſunt: & eis
fidē ſua authoritate importat. Facit ſ. de
fide inſtr. auth. ad hæc. Item not. ex hac l.
3 cum gloſ. quæ eſt ſuper verbo, ſcrinia. † ꝙ
productio actorum, & inſtrumentorum
h poteſt fieri[h] corā notarijs banchi. Facit ꝙ
habuiſtis ſ. de precib. Imp. offe. auth. quæ
ſupplicatio. j. tit. j. auth. appellatione.

1 Ne autem temere. † Qui fruſtra-
toriè appellauit, extra ordinē punietur.
h. d. iſta lex. Quæro, quam pœnam ſuſti
nebit. Dic vt in glo. Bart.

2 *Appellatio illo die, & iudice ſedente pro tribunali, poteſt interponi viua voce.*
3 *Poſt autem non appellatur, niſi in ſcriptis, & quid in interlocutoria.*

Si autem in iudicio. Breuiter di-
1 cit: † ad appellandū in propria cauſa datur
biduū, in aliena triduū datur. h. d. No. ꝙ
tempus appellādi in propria cauſa, eſt bi-
duum, in alia triduū: licet hodie corrigatur:
2 vt ſtatim dicam. Item no. ꝙ † ap. debet in-
terponi inſcriptis. quod apparet ex iſto
tex. qui dicit appellatorios libellos. Op.
contra hoc. ff. eo. l. j. §. fi. & l. ſeq. Sol. Ibi ꝑ-
mittitur ꝙ appellet viua vice, illo die, iudice
3 ſedente pro tribunali. † poſt autem non li
cet appellare, niſi in ſcriptis. Ab interlo-
cutoria autem ſemper debet appellari in
ſcriptis: vt in c. j. extra eo. tit. lib. vj.

1 *Abſens condemnatus qui non eſt verè contumax poteſt appellare, & tempus appellandi currit à tempore ſcientiæ.*

i Hodie [i] Hæc auth. corrigitur Op. ff. quando ap. ſit. l.
j. §. dies. Dicit gl. quòd ibi dicitur
à tempore ſententiæ: ſubaudi, & à tem-
1 pore ſcientiæ. † Vnde abſens condemna
tus qui non eſt vere contumax, poteſt ap-
pellare: & tempus appellandi currit à tē-
pore ſcientiæ, vt hic, & dixi in l. ab eo. ſ.
quomodo & quando iudex.

c ¶ Quis mādabit. Vide Barto. in l. à diuo pio. in iiij. col. & ibi doc. de re iu. & Cy. hic adde Spe. & Ioā. An. in addi. in tit. de execu. ſentē. §. nunc dicendum. verſi. ſed pone quod iudex.
d ¶ Allegabo. Intelligas in his quæ fiunt poſt litem conteſtatam ſicut in his quæ ante, vide Bar. in l. ita demum. ſ. de procur. Et intellige iſtā legē quando habuit iuſtam cauſam ignorantiæ. ſecus ſi fuit in culpa, & non oppoſuit. Anto. de But. in c. ad audientiā. de reſcri. alleg. Ioā. And.
e ¶ Scias tamen. Vide Bart. in l. iij. ff. de ap. reci. & in l. per hanc. in prin. j. ti. j. & Bar. in l. ſocietatem. §. arbitrorū, &c. in verſ. quæro vtrum arbitramentū poſsit detegi. ff. pro ſocio.
P. PAV. P.
f ¶ In carcere. Et ſi nō eſſet, debet poni pēdente appellatione, vide Ioan. de Dam. conſi. j. in prin. dicēs nō adiri fideiuſſores etiā ſi tractaretur ſolum de pœna perpetui carceris. in alijs autē corporibus nō eſt dubiū, vt hic. & vide poſtea latius Bolo. in vij. addi. & ibi etiā ponit remiſſiue quando appellatur ab interlocutoria ſuper captura carceris, & quando debeat detineri per iudicem ad quem vel à quo qui etiam ibi dicit ꝙ ſi extaret conſuetudo ꝙ poſsit interuenire per iudicē ad quē vel à quo, & quid ſi extaret conſuetudo ꝙ poſsit interuernire fideiuſſor etiā vbi eſſet imponenda pœna mortis & deberet relaxari, & ibi etiam ꝙ ille q ſemel aufugit de carcere nūquā venit relaxandus datis etiā fideiuſſoribus licet aliàs veniſſet eis datis.
g ¶ Cum gl. Et adde ad hoc gl. no. in c. cū cauſam. in gloſſ. j. de probat. & no. Ang. in auth. ſi quis in aliquo. vbi dicit ꝙ archiui publici fidē faciunt ad hęc: qa acta ex archiuis publicis notorium inducunt, ſecundum Inn. in ca. ex inſinuatiōe. de appel. & Bald. in l. ij. ſ. quomodo & quādo iudex, & quod no. ipſe in l. geſta. ſ. de re iudic.
h ¶ Fieri coram notarijs. Bar. in l. ſi finita. §. Iulia. & in dicta auth. quæ ſupplicatio. ſed Bal. in d. l. ij. ſ. de eden. & in auth. quæ ſupplicatio. videtur tenere contra. per l. inſtar. j. de iure fiſ. lib. x. & quod no. in c. quoniam. de prob. vbi Hoſt. dicit ſcripturam factam à notario, non habere vires, niſi ſit producta coram iudice. Ita: quia probatio eſt fienda iudici, non no. l. iubemus. de li. cauſa. cum ſi. adde gl. in l. hac conſultiſsima. §. pen. ſ. de teſta. Ang. in d. §. Iulian. tenet contra Bar. ſed. ſed Imo. ibi dicit, ꝙ relatio termini ſeruatur de conſuetudine, quod fit notario. & in hoc ſit vera opi. Bart. & tenet Bal. in l. pręcipimus. j. de app. vbi Barto. Sed ꝓductio inſtrumentorum fit cōtra iudicem. Forte tamen ſecundum eum poteſt ſaluari dictū Bar. ſi productio eſſet facta ab aduerſario, aduerſa parte ꝑſente & conſentiente: aliàs forte nō ſufficeret productionē notario fieri. Facit quod no. in Spec. de inſtru. edit. §. reſtat. circa principium. Et ſimiliter forte ſufficeret ꝓducere acta primæ cauſæ, coram notario iudicis appellationis: ex quo aliàs ſunt actitata inter ꝑtes: & quia non facerent fidem: niſi vocata fuiſſet pars ī exhibitione actorum, iuxta l. j. & ij. ſ. de rela. Et ſic poſſet intelligi iſte tex. de quo vide latius ibi per eū, poſt Ange. Et adde Bart. in l. ij. circa fi. j. de iur. fiſ. li. x. Facit ad hoc qd' no. Bart. in l. multum de condi. & demonſ. & adde quod dicit Bal. in l. antea. §. ſi autem. per illum tex. ſ. de arbi. quod ſufficit conditionem notificari iudici, vel parti. qd' no. & adde Bal. in l. iij. in prin. ff. de iureiur. & cum opin. hac tenet Bal. in l. præcipimus. j. eo. & ibi etiam Bar. in §. ij. Sed contra Bar. hic videtur tenere Bal. in l. ſi ea. in ſecundo no. j. q accu. per tex. qui videtur hoc probare bene in l. Sempronia. ff. de fur. & idem tex. & qd' ibi Bart. & Bal. in l. ſi quis ſe. j. de accu. & vide per Bal. in l. hac conſultiſsima. §. ſi. quis autē. de teſti. in fi. Bal. tamen hic in fi trāſit cum Bart. concord. quod productio teſtium, & probationum, quæ nec poteſt fieri nec cauſa cognita ex parte citata. l. iudices. C. de fi. inſtr. l. ſi quando. C. de teſti. non poſſunt produci notario per alle. pro iſta parte: ſed relatio nūcij & alia, quæ non requirunt cauſæ cognitionē fit per allegata in cōtrarium, Vide Alex. in l. ij. ſ. de edend.
i ¶ Hodie. An iudex poſsit iſtud tempus, ſcilicet decem dierū datorum ad appellandum abbreuiare, vide eum in l. ij. ff. de re iud. & ibi doc. an poſsit reuocari, & intra quantum tempus, vide eum. & doct. in l. quamuis. ff. eod. Intellige legem, hodie. quando appello ab actu momētaneo. ſecus

ibi ex quo v. que in propoſita adnotabi ſupra autha que ſupplicatione allegata

ſi ab actu ſucceſsiuo, vide Bar.in.l.inficiando.de fur.ff. Et an iſtud tẽpus poſſit cõſenſu partiũ prorogari, Bar.hic ꝙ non, & in authen.ei qui.ſ.de tempo. app.& Pau.de Leaza.& alij in clemen.quandiu. extra eo. & ſequitur Ro. & Pau.de Caſt.in l.ij.ff.de re iudi.vide poſt Bart.in auth.ei qui j.tit.j.

P. PAV. P. ¶ Hodie. De materia decẽdij dati ad appel.vide late Feli.in c.ad cõſultationẽ.in vlt.charta. extra de re iud.vide aliquid de materia in auth.ei q appellat. j.de tẽp.app.ad Bart. in prin. Item ꝙ tempus appel. currat de momẽto ad momẽtũ, & idẽ de tempore cõpromiſsi, vide Bald.in l.ij.§.ſecundo ad fi.C.cõmu.de leg. quomodo autẽ fiat iſta computatio de momẽto ad momentũ, vide oĩno Ioan.de Dama, conſi. xciij.in penul.& vlti.co. Item ꝙ licet de voluntate currat de momento ad momẽtum: tamen ſecus eſt in anno dato ad ꝓſequendũ. iura dicũt in annũ a die interpoſitæ appellationis quæ dictio a, excludit illã diem. ſecus in decẽdio dato ad appellationẽ: quia iura dicunt ꝙ currit a recitatione ſententiæ, vt eſt tex. in corpore, vide Inno.in cap. quod ad conſultationem.de re iudica. Pro qua diuerſitate vide omnino not. Abba.in capitu. ſuper eodem.el ſecundo. columna iij. de appellatio.& ſequitur ibi Peruſ.contra iſtam diuerſitatem videtur in terminis noſtris text.in l.ſecunda.§.biduum. ff.quando appellan. ſit. vbi dicit eſſe appellandum intra biduum a die ſententiæ: & tamen intelligitur de momento ad momentum, ſecundum gloſſ.in §.dies. & ibi Angel. Areti.ponit vtrum eſſe quod Angel.de Peruſ.in dicto §.biduum.& in dicto §.dies.tenuit quod de iure Digeſtorum nõ currat tempus appellationis de momento ad momentũ per illum textum. ſecus in decendio dato de iure nouo: qa iura aliter loquuntur, vt ſ.dixi. Sed Angel.Aretin.in dicto §.biduum. & in dicto §.dies. illum reprehẽdit poſt Rapha.Cuma. ſed opinio Ange. Areti. videtur verior, & Alexan.in d.l.j.ſ.ſi qs cautio.reprobat bar to.in d.§.ſexaginta, & a veritate illius dicti pẽdet veritas prædictæ opinionis: & alias non eſſet data ratio diuerſitatis inter tempus interponendæ appellationis, & tẽpus proſequendi, & generaliter male diceret gl.in d.l. ſicut. de appellationi. quæ tamen approbatur vt dixi, & per iſta infero ꝙ in terminis decreti de ordine cauſæ ciuilis, ſecundũ ꝙ debet appellari intra quatuor dies non currit tempus de momento ad momentum ex quo dicitur in ipſo decreto a diæ latæ ſententiæ.

a ¶ Non petenti, Sed videtur ꝙ hodie apoſtoli debeant peti, in cle. quamuis. de appel.& dixit Io.And.in nouel.in c.j.de appel.in vj. ſecundum Hoſtien. quod iudex admittens appellationem debet dare apoſtolos etiam non petenti, vt hic, non admittens non debet dare, niſi petantur. Et an per dationẽ apoſtolorum ſimpliciter videatur iudex apellationi deferre, vide Bal.no.in l.iij.j.eo.in j.col.

b ¶ Hi qui. Vide Old.in conſil.xviij.vbi decidit per iſtam legem ꝙ ſi epiſcopus reprobat aliquẽ ne admittatur ad beneficium, nõ dicitur ſentẽtia diffinitiua: ſed eſt certum reprobatorium. Allegauit hanc legem.& limita in c.cõſtitutis. in glo.de app. And. Barb.

2 *Si pars non petit apoſtolos intra tempus debitum, appellatio habetur pro deſerta.*

1 Apoſtolos. † Iudex debet dare apoſtolos, etiã nõ petẽti, a & cautio de rato, de exercẽda appellatione, non interponitur.h.d. 2 † Hoc eſt verũ ꝙ apoſtoli debent dari à iudice, etiã parte non petente: tñ ſi pars non peteret intra tempus debitũ, appellatio habere tur pro deſerta, vt ff.de lib.dimiſ.l.j. & j. eodem l.iudicibus. & ibi videbitis.

2 *Qui non appellat, uidetur conſentire.*
3 *Qui appellat debet probare ſe iuſtè appellaſſe.*
4 *Quis probauit de inſtantia primæ cauſæ.*
5 *Appellatione interpoſita omnia manent in eo ſtatu in quo erant ante latam ſententiam.*

b HI qui ad ciuilia. b Breuiter di 1 cit: † Electi ad munera publica authoritate vel vtilitate, debent appellare: & ſuã appellationẽ iuſtã oſtẽdere: alias videnĩ conſentire.h.d. No.ꝙ ab iſtis ele c ctionib⁹ c ad officia debet appellari. Vidiſtis ſ.e.l.ſi ad ſcribatũ. 2 † Secũdò no.ꝙ ꝗ nõ appellat, videĩ cõſentire. Simile qño & qñ iudex.l. Labeo.ſ.de poſtulando.l.j. 3 † Tertiò no.ꝙ ille ꝗ appellat, debet ꝓbare ſe iuſtè appellaſſe, vt hic in fi. Opp. j.eo.l.nominationes. Sol. vt in glo. qa ibi noĩatio peccauit in forma: hic nõ. Opp. ſcđo in auĩ.de defen.ciui.§.interim. Sol. vt in gl. Itẽ opp.de l.j.§.ſolẽt.alˀs ſi qs tutor.ff.qñ app.ſit. Sol. Hic loquiĩ in munere publico authoritate, & vtilitate, ibi loquiĩ in eo qđ eſt publicũ authoritate tm̃, vt tutela, & cura. Reuoco in dubiũ qs d debet ꝓbare d in cã appellationis. Hic inter gl.noſtros fuit diſſentio. Tu verò breuiter dicas ſic: Qñq; quæriĩ qs debet ꝓbare ſe iuſtè appellaſſe, hoc eſt appellationẽ ritè interpoſitã eẽ cõgruo loco & tpe, & apoſtolos petitos eſſe, & ſimilia: et tũc e ſine dubio e ille ꝗ appellat, debet ꝓbare, vt l.litigatorib⁹. & l.qm̃.j.e. & ſ.e. ĩ l.eos. ĩ 4 prin. & §.pe. † Qñq; ꝗriĩ qs debet ꝓbare de inſtãtia cãę: & tũc aut altera pars tm̃ ꝓſequiĩ appellationẽ alio exiſtẽte cõtumace: & ille debet ꝓbare iuſtitiã ꝓ ſe, ꝗ ꝓſequiĩ appel. & vult ſñiam, vt in auĩ. de his ꝗ ingre.ad ap.§.illud quoq;. & l. ampliorẽ.j.e.ti. Qñq; vtraq; pars ꝓſequiĩ. Et hic aduerte quædã eſt ꝓbatio quæ fit per modũ abnegatiõis, verbi gratia, dico latã ſñiam me nõ citato, nõ præcedente cauſæ cognitione. hoc volo probare per inſpectionem actorũ: qa in eis nõ contineĩ citatio, neq; terminus ad ꝓbandã, & ſic arg.l.fi.ſ.de re.credi. Et iſto modo ei qui appellat incũbit ꝓbatio: iudex eñi habet inſpicere acta. Et ſic no. ꝙ licet pſumatur pro rectitudine proceſſus nõ apparẽtibus actis in ſcriptis: ſi tamẽ appareant acta, & reperiaĩ ibi aliquod ſolenne defe f ciſſe: tunc ex actis probatur defectus f ſolẽnitatis cõtra illã præſumptionem quę erat pro actis: & de hoc habetur extra in c. j.de lit.conte. & pro his quæ no.Io.And. in c.cum ad ſedẽ.de reſti.ſpo. & in c.quoniam contra.de prob.j.e.l.ne cauſas. & ſ. g de eden.l.is apud quem. Si vero quæris g de probatione quæ fit directo per teſtes, & inſtrumenta: tũc ille habet probare in cauſa appellationis, qui habebat probare in prima, vt hac l. & ſ.eo.l.eos.§.j. & j.ti.j. 5 l.per hanc. † Nam interpoſita appellatione omnia manet in eo ſtatu, in quo erant ante latam ſententiam, vt ſ.eo.l. appellane.aliàs iij.

h SI contra. h Breuiter dicit: 1 † Si appellatio debito modo non eſt proſecuta pendente appellatione ſententia executioni mandatur.h.d. Not.quod niſi quis oſtendat proſecutam appellationem debito tẽpore, ſententia à primo iudice poteſt mãdari executioni.

1 DOminus. Breuiter dicit: † Dominus poteſt proſequi appellationẽ à procuratore interpoſitam.h.d. An ipſe procurator poſsit cã appellationis proſequi, videbitis plene in l.inuitus.ſ.de procura. vbi eſt materia.

2 *Actor datus ad litem non poteſt proſequi cauſam appellationis in eadem lite interpoſitam. Et quid ſi velit proſequi.nu.5.*
3 *Actor conſtituitur à tutore, ſeu curatore, iudice authorizante. & nu.1.*
4 *Vel à iudice curatore poſtulante.*

i SI actor. i Breuiter dicit. † Ap 1 pellationẽ interpoſitam ab actore curatoris: curator exequiĩ, vel minor factus legitimus.h.d. hæc bona lex. No.ꝙ actor datur à cura 2 tore. Secundo no. † ꝙ actor datus ad litẽ nõ poteſt proſequi cauſam appellationis interpoſitam in eadem lite & eodẽ modo in ꝓcuratore. Quod dic vt dicemus plenè de procu.l.inuitus. Op. ad primũ, & videtur ꝙ actor deĩ à iudice, non à curatore, vt inſti de cur.§.fi. & ff.de his qui no. infa.l.furti.§.mandati. Gl. fatetur cõtrariũ & quod hic diciĩ à curatore.i. à iudice poſtulante curatore, & vide gl. ꝙ no. perpetuo propter formã qua conſtituiĩ actor. 3 Tamẽ quicqd gl.dicat † veritas eſt ꝙ duplex eſt forma cõſtituẽdi actorẽ. Vna ꝙ conſtituatur à tutore ſeu curatore iudice authorizante: ita loquiĩ hic, & ff.de tut.l. 4 ſolẽt. & l.neq;.ſ.de proc. † Alia forma eſt

pus reprobat aliquẽ ne admittatur ad beneficium...

b ¶ Hi ꝗ ad ciuilia. Et ad hanc legem vide quæ dixi poſt Bart. in.l.Imperatores.ff. de dona. & per Inn. in c.j.de his quæ fi.à maio.parte ca.

c ¶ Electionibus. Vide Bart.in d.l.ab eo. & in l.ij.ff.de iureiu.

d ¶ Debet ꝓbare. Cui incumbat onus probãdi, in cauſa appellationis, vide Bart. in l.fi.ff. ſi tu.vel.cu. app.& gl.& Bar.in l.j.ſi aduer.credit. & Inn.in c. bonæ.el j.ĩ gl.j.in verbo, ſumiĩ. de elect. Et ſcias ꝙ ſemper appellans videtur ſuſtinere quaſi actor vices. ĩ c.ſignificauerucrunt.& ibi no.de exceptio.& in c.cõſtitutus. ver.inſuper.de elect.& no. in l.de pupillo.§.ſi ꝓcurator.ff.de ope.noui nuncia. Vide glo. in c.præſentia.de renun.& in ca.quoniã cõtra.in verbo, pręſumatur. & d.Ant. poſt gl.in c.cum ſpeciali.§.j.de appel.& quid ibi in appellante ad interlocutoria & hic adde Bal.in l. per hanc.ad fi. de tẽpo.app. Adde tamẽ ꝙ ſi in arbitrarijs appellaĩ, incumbit onus probandi appellanti, vt colligiĩ ex no. per Inno.in c.ad petitionẽ. & ibi docto. de accuſ. ad quẽ ſe remittit Bart.in l. ij.in iij.col.de re iud. & no.do. Abb.in c. ꝙ ad conſultationẽ. de re iudic. Adde qđ ſi appellatum ſit, nec ex actis apparet, ꝙ iudex appellationi detulerit, quid præſumendũ ſi notarius atteſtetur. vide Pet. de Ancha. conſilio. ccxxv.

P. PAV. P.
e ¶ Sine dubio. Vide Cano.in cap.in præſentia.de renun. Specu.in titu.de ſententia.ad fi.

P. PAV. P.
f ¶ Probaĩ defectus. Vide quæ habes ad Bar.in l.de vno quoq;.ff.de re iudi. quod licet in ſententia de antiquo præſumatur citatio, ſi tamen ex inſpectione actorum apparet contrarium, tollit illa præſumptio, & ſeruatur deciſio Pau.de Caſt.conſi.l.iij.col. & vide Frã. conſi.lxij.ad fi. & quæ habes ad Bart.in l.j.ſ.de rela. vide Feli.in c.quoniam contra.in v.char.verſi.limita vno modo.

g ¶ Quæris. Adde Bal.in l.proxi.& Ioan.And.in c. quoniam contra. de probat.ſuper glo.fini.

h ¶ Si contra. Adde quod Ang.conſuluit eius conſi.cxxx.

i ¶ Si actor. Et adde cautelã quam dat Ant.de But.in c.dilecti.el.ij. de reſcri. vbi dicit, ꝙ ſi lapſus eſt terminus decem dierum à die latæ interlocutoriæ, quod tu habes petere eam reuocare, ſi iudex nõ reuocat appellare ab hoc grauamine: quæ cautela videtur eſſe contra mẽtẽ Bart.in l.j.C ſen.reſcin. non poſ.

quod cõſtituatur à iudice curatore poſtulãte: & ita loquitur Inſti.de cura.in fin.cũ ſi. Effectum autem iſtarũ formarũ, & materiam de iſto actore, dic plene in l.actor. ff.rẽ ra.ha. & habemus rubricam ſpecialẽ ſ.de tuto. & cu.ad li.dã.l.j. ꝙ no. in gl.noſtra. Has formas tetigi ſ.de procu.l.neq;. 5 † Quæro vtrũ actor a poſsit cauſam ap a pellationis proſequi ſi velit? Glo. dicit ꝙ poteſt, nõ vt actor, ſed vt quilibet extraneus: & vide gl.vlt. Iſta gl. dicit veritatẽ, ſed ad eius intellectũ aduerte: aut hic minor ſuſtinebat partes rei: & procedit ſine dubio: qa quilibet eſt idoneus defenſor, ſine mãdato cũ ſatiſdatione: vt ff.de procur.l.minor. Sed ſi ſuſtinebat iſte minor partes actoris, oportet ꝙ intelligamus ꝙ iſte actor erat cõiuncta perſona quæ poterat admitti ſine mãdato: alias nõ procederet. Et ſecundũ hoc habes hic ſolutionem illius quæſtionis. de qua dubitari cõſueuit, an pro minore admittatur cõiuncta perſona ad agendũ. videtur enim ꝙ nõ: cum ipſe minor nõ ſit legitima perſona: ergo nec ille qui agit nomine eius, cũ nõ ſit legitimus adminiſtrator. Glo. tamẽ videtur tenere contra hoc in l. tutor qui poſt.circa prin.de admi.tut. & ibi gloſſella. Iac.de Areti. & Cyn.tangunt in l.exigendis.ſ.de procu. & ibi dicam.

2 *Differentia inter manifeſtum & notorium.*

1 CIues. † Quæ manifeſta ſunt, ꝓbatione non indigent. b b h.d. Opponitur de l.nominationes.j.eo. Sol. Ibi non tenuit electio. Op. de l.veteranus.j.quando prouoca. nõ eſt neceſ. Sol. Ibi ſpeciale. Oppo.de l.ea quidem.j.de accu. ibi aduertatis: quia eſt notabile. Dicit gl. ꝙ eſt differentia inter ma 2 nifeſtum, & notoriũ. † Nam ea quæ ſunt notoria, probatiõe nõ indigent, vt lege, cõtraria. Et quę ſunt manifeſta, indigent probatione, vt hic. & vide gl. quam tenementi, & no. Ad prædicta facit ꝙ no. in l.ſi verò pro cõdemnato.§. qui pro rei.ff. c qui ſatiſda.cog. tamẽ ego c pro decraratione quæro quæ differẽtia ſi inter notoriũ & manifeſtum. De hoc in Spe. de noto, crimi.§.j. & §.iam de manifeſto. Alij Canoniſtæ ponũt extra de cohab.clerico. & mul.c.veſtra. Do. Cyn. aliquid tãgit in d. l.ea quidẽ.de accu. do. Iac. Bu. dicebat bre d uiter, d & hoc ſufficit vobis, ꝙ differentia inter notoriũ & manifeſtũ, colligitur ex his quæ dicũtur in authẽ. qui ſemel. quomodo & qñ iud. Nam ea quæ nunq; habuerunt actũ permanentẽ, non poſſunt trãſire in notoriũ: vt puta, vox præconis. Ea verò quæ habuerunt actũ permanentẽ, vt edicta in albo propoſita tranſeunt in notoriũ: & ꝙ in platea ſit forus, & ſimilia. Sed ꝙ ſit præconizatũ, non tranſit in notoriũ. In modo autem probãdi differunt hæc, nã in notorio non eſt neceſſe ꝙ proberetur notorium eſſe. In manifeſto debeo probare ipſum factum, quod dico manifeſtum, vt hic. Bar.

e MInime. e † Condẽnatus in ci 1 uili, non debet in carcere detineri: ſecus in criminali, ſi fideiuſſores non habeat.h.d. Pro euidentia debes ſcire ꝙ in cauſis ciuilibus ſeu pecuniarijs, condemnatus non poteſt detineri in carceribus pro debito.j.qui bo.ce. poſ.l.j. No.tex. facit etiam iſtud principiũ contra rectores terrarum qui faciunt appellantibus iniuriam ex eo quia appellãt. Videbitis in l. & in maioribus.j.co. & ꝙ ibi no. nota hanc legem.

2 *Poſtquàm cauſa eſt commiſſa conſilio ſapientis, iudex non debet admittere nouas probationes.*

1 EX illo tempore. † Lite pẽdente per appellationẽ vel cõſultationẽ non debet aliquid innouari, etiã ex reſcripto Principis.h.d. Habes hic nouum caſum. Secũdũ lec.gl. lex poſſet intelligi etiam alio modo, & magis notabiliter: & breuiter dicit ſecundum iſtã: Lite pendente per appellationẽ vel conſultationem, nõ debet iudex admittere inſtrumẽta, vel alia quę corã eo produceĩ, ſed iudici appellationis vel cõſultori, acta prima remittet.h.d. Et ſecundum hoc habes 2 notare, ꝙ poſtquã † cauſa eſt cõmiſſa con f ſilio ſapientis, f iudex non debet admittere nouas probationes: quod tenebis mẽti perpetuò. Sed quæro, quid ſi amiſerit, & proceſſerit, valebit ne? Vidiſtis ſ.tit.j. l.j. & dic vt ibi.

2 *Res iudicata dicitur intra decem dies, intra quos poteſt appellari in his in quibus ſit executio ipſo iure ſine facto hominis. & nu.4. & 5.*
3 *Donec iudex ſedet pro tribunali, poteſt appellari viua voce.*
4 *Differentia inter ſententiam & rem iudicatam.*

1 LItigatoribus. † Statim lata ſentẽtia g poteſt vna voce g appellari.h.d. 2 No.iſtum tex. † & ſic innuit ꝙ res iudicata dicitur intra decem dies, intra quos po 3 teſt appellari.h.d. † Op. dicitur hic illico. Cõtra, imo videtur ꝙ poſsit appellari viua voce, donec iudex ſedet ꝓ tribunali, licet ad actus extraneos diuerterit, vt ff. de in inte.reſti.l.diuus. Sol. ſecundum opin. Hug. quę cõmuniter tenetur, iſta lex ſuppletur per cõtrarium, vt hic dicitur ibi, illico, ſ. iudice ſedẽte pro tribunali: & hoc tenet gl.in l.ij.ff.cod. Quæro, an dicaĩ res iudicata intra illos decem dies, qui dãtur ad appellandum. Hic videtur ꝙ ſic. Idem videtur velle gl.ff.de re iud.l.j. Canoniſtę videntur dicere cõtrarium extra de re iudi.c.ꝙ ad conſultationẽ. dicitur enim ſententiam tranſire in rem iudicatã, quando appellari nõ poteſt. Pro hoc videtur tex. in l.ſi fundus.§.ſi plures.ff.de pig. Ego di 4 xi vobis ſ.de re iud.ſuper rub. † Differẽtia eſt inter ſententiam & rem iudicatã: nam ſentẽtia dicitur ille actus ſententiandi. Res iudicata dicitur effectus ſenten 5 tiæ, vt in toto tit.de re iud. † Si ergo quæratur, an ſententia habeat effectum intra decẽ dies, qui dantur ad appellandũ. Reſpondetur. Quædam eſt executio quę fit à iure, ſine facto hominis, vt ꝙ cõdẽnatus furti ſit infamis, & ſimilia: & tũc habet effectũ incontinenti, vt l.furti.in prin.ff.de his qui.no. infa.ff.de pœ.l.ꝙ ad ſtatũ. & l. qui vlt. & ff.de iniuſt. teſt. ſi quis filio exhæredato.§.irritum. Quædã ſunt quæ requirũt executionẽ hominis: & quo ad illa nõ dicitur res iudicata: qa interim exe

a ¶ Actor. Et de actore adde tex.not.in l. item eorum. §. ſi ita ff.quod cuiuſq; vni. no. Adde an actor poſsit ad vnam litẽ dari ab vniuerſitate & à tutore, vel curatore, plene Io. And. in ti.de actore.§.illico.verſi. actor ergo. An autem pro minore admittatur cõiuncta perſona ad agendum, vide ꝑ Ioã. poſt Spe.in ti.de cõiuncta perſona. §.j. vet.item is pro quo agit.

b ¶ Ingidẽt. Notoria. probatione non indigent: debẽt tamen allegari, vt not.gl.in cle.appellanti.de appel.& dixi poſt Bar. ĩ l.j.ĩ. vt quæ deſunt aduo.& voluit not. Bar.in l.j.ff.de exce. in vlt.col.& Imo.& Ant.in c.ij.vt lit.nõ conteſt.& qd ſit manifeſtum & notoriũ. adde Bar. in l.hæredes palam.in princi. ff.de teſt.& d.§. qui ꝓ rei.& vide authẽ. qui ſemel. Adde tamen, ſi exceptio eſt notoria iudicij, nunquam eſt neceſſe vt opponatur, ſed ęquitate ſuadente, iudex poteſt abſoluere ex ſuo officio.l.fin.ff.de iu.no.gl.in l.vbi pactum.ſ.de tranſa.& ſ.de iud.l.properandum.§.ſin autem. Si tamẽ iudex nõ vult, nõ arctatur. Aliàs ſi nõ eſſet notoriũ vt iudici debet opponi, vt l.ij.in prin.ſi quis cautio. vbi eſt text. Facit l.j.ſ.vt quæ deſunt aduoc. ſecundũ Ang.in d.l.j.ff.de exce. dicit Bal.in l.j. in iij.col. quomodo & quando iudex. ꝙ notorium nõ requirit oppoſitionẽ, ſed allegationem. Poteſt tãmẽ in notorijs ipſe iudex ſupplere, vt no.Bal.in l.ea quidẽ. in xiiij.col.j.de accu. & in l.j.in fi.ſ.qui & aduer.quos. Adde tamẽ ꝙ in notorijs requiritur citatio ꝑtis.ij.q.j. Deus omnipotẽs. vt habes poſt Bar.in l.j.§. nunciatio.in apoſtil. quæ ĩcipit, ꝗ gl. vult &c. de operis no. nũcia. & poſt Bal. in l.emptorem. ff. de actione empti. Adde vt per Oldra. conſilio xviij.

c ¶ Tamen ego. Vide do. Ant. in cõtra.in c.ĩ noſtra. in xxxvj. col.in prin. de coha. cle. And.Barb.

d ¶ Dicebat breuiter. Adde l. ab acc.§.nũciatores.ff.ad Turp. & ibi habes poſt eũ. & Bar.in l.de minore.§.tormẽta.ĩ.ij.co. ff.de quæſt.

P. PAV. P.
e ¶ Minime. Vide ad Bar.in l.eos.§.ſuper his.ſ.eo.titu.

f ¶ Conſilio ſapientis. Quãdo cauſa eſt cõmiſſa cõſilio ſapientis, iudex nõ admittit nouas probationes, vide per Mod. & poſt Bart. in l.ad principem.ff.eod. & Bar.in l.in offerẽdis. j.eo. idẽ in grauamine ſecundum Bar.in l.per hanc. in prin.j. tit.j.

P. PAV. P.
f ¶ Conſilio ſapiẽtis. Vide Barto.in l.j.§. quæſitum ſ. de app.

g ¶ Viua voce. Vide Bar in l.inuitus.ſ.de proc. Sed quid ſi qs appellauit viua voce, poſt appellauit in ſcriptis: quæ appellatio teneat: vide Bar. in l.cum procur.§.ſi dominus.ff.de oper. no. nũ. qui tenet ꝙ prima tenet. De quo vide ibi per eum, & quæ dixi. Secunda fuit Ang. ibi contraria ꝙ ſecũda teneat, & nõ prima, dũmodo vtraq; fuerit facta intra tempus appellandi. Moueĩ: qa re integra licitũ fuerit recedere à prima, & per ſecundam intelligitur receſſum à prima. alleg.l.ſi quis libellos.ſ.eo. & hæc dicitur vera, quãdo vna ſola ſentẽtia emanauit, ſed iudex primo tulit interlocutoriam à qua ego appello: & ſic per eã ſui exemptus à iuriſdictione ſua, ſed demum fert ſentẽtiam diffinitiuã non propterea intelligor renũciaſſe appellationi ab interlocutoria. alle.no.per Io. And. poſt Innoc.in c.dilecto.ad fi. De hac, & pro hac opi. Ang. & poſſet allegari ſecũdum Imol.ibi, quod no.Bar.in d.§.ſi dominus.in ver. ſed an perſonam appellantem. Et adde ꝙ hãc opi. tenet d. Ant.in c.dilecto.de ap. Alia fuit opi. Ab.antiqui cum quo trãſit Ioan. And.in ca.bonæ. de ap. ſequuntur do.de Rota ĩ ſuis antiquis deciſionibus. deciſi. cccclxiij. ꝙ vtraque appellatio teneat, & eſſet ĩ poteſtate partis quam proſeq velet. Et hæc opi.ſecũ

dum Innocẽ.in foro Canonico forte ſeruatur in practica ꝓpter opin.doc.cano. & diciſiones Rotæ. in foro aũt ciuili nõ libẽter diſcedũt aſſeſſores a Bart.tñ de iure ẽt forte verior eſt opin.Bar.ꝑ rõnẽ ſuã,& vide nota.ĩ c. bonæ.xxj.q.ij.c.Lotharius.& ꝑ do.lo.ĩ d.§.ſi dñs.& ibi ſcripſi poſt Bar.& vide gloſ.in cle.ſi ante.de appel. & hæc vera qñcũqꝫ appellationes interponunẽ ex interuallo.ſecus ſi eodem tpe: quia tunc appellatio non eſſet niſi vna ꝑ no.ꝑ glo. & ibi dixi in l.ſi conuenerit.ff.de pigno. act.Et ita vr̃ trãſire Imo.Adde tñ ꝙ cũ opi.Ioan.And.et ſequacium vr̃ tranſire Bal.in c.j.quo temp.mil.& in l.appellatiões.ĩ.e.Et vide oĩno Lud.ĩ d.l.ſi dñs. & in d.l.ſi qs libellos.& vide quę dixi poſt Bar.ĩ d.l.ſi dñs. maxime ad fi.adde Pau.de ca.cõſi.xxv. q tenet opi.Bar.ĩ d. l.cũ ꝓcurator.et vide Bal.cõſ.cviij.lib.

a ℭ Qm̃. Ad intellectum huius l. vide Bart.in l.j.ff.de lib. dimiſ.& Barto.in l. eos.§.ſuper eo.titu.

b ℭ Poteſt proſequi. No.appellationẽ ẽe deferẽdam.limita in caſibus no.ꝑ glo.in auth.de iudi.in §.noſtros.& intellige vt ꝑ Inn.in ca.paſtoralis.de offi.dele.& vide ĩ.quo.appel.l.j.vide omnino in l.ſciendũ.de appel.recip.

✠ P. P A V. P.

c ℭ Licet epiſcopus. Adde ſimile qđ ſi in actis authoritas epi nõ ſufficeret, authoritas vicarij illo abſente, Ang.in l.adoptio nõ iure facta.ff. de adopt.ſic & licet eps extra dioceſim poſsit inſtituere poteſtatẽ.c.patronus. nõ iſtud poſsit vicarius. Bal.in l.ij.ff.de off.proconſul.

d ℭ Sui vicarij.Si vero non poſsit appellari a ſententia Poteſtatis, poteſt tamen appellari a ſententia ſui vicarij.Adde qđ no,Bart.in l.j.ff.qui & a qb.& ibi dixi.

e ℭ Ipſe punitur.Not. quod tantum punitur principalis rector quantũ omnes alij quos ſecum habet: & hoc verum niſi officiales reſiſtãt prætori.De hoc per Bald.in l.penul.ſ.de procu.per ea quæ habentur in c.j.de his quæ fi.a maio.par. ca.& vide Bart.late in trac.repræſa.ĩ vj.

cutioni mandari non poteſt:vt ff.nil no. appel.pen.l.j.& ibi not.

1 NE cauſas. † Breuiter dicit. Quæ retractationi non ſubiacent,diligenter ſunt agenda: & iudex qui conſultori omnia acta non miſerit,infamatur.h.d.

1 EOs etiam. † Breuiter dicit: A legato principis poteſt appellari.h.d.

1 SI apud. † Breuiter dicit: A prætore appellatĩ ad præfectum.hoc dicit.

2 *Qui non petit apoſtolos tempore debito, uel eos non præſentat iudici ad quem uidetur appellationem deſerere. Item ſi non ueniat ad proſequendam appellationem.*

3 *Quæ dicantur refutatoriæ preces.*

a QVoniam.[a] † Breuiter di-
1 cit Si appellatio eſt deſerta propter apoſtolos nõ petitos,vel nõ præſentatos, vel propter proſecutionem omiſſam,ſnĩa executioni
2 mandatur.h.d. †No.quòd qui nõ petit apoſtolos debito tẽpore,vel eos nõ præſentat iudici ad quẽ videtur appellationẽ deferre:idem ſi non venit ad proſequendam appellationem tempore debito &c. Vidiſtis ſ.cod.l.præſes. Dicitur hic refu-
3 tatoriæ preces &c. † Quæro, quæ dicuntur refutatoriæ preces. Quidã dicunt quòd intelligitur de ipſis apoſtolis. Alij dicunt quòd intelligitur de libello, qui datur ſuper proſecutione appellationis. Alij intelligunt de ipſa appellatione. Tene quam vis:quia non curo.

2 *Licet epiſcopus eſſet priuilegiatus, ut à ſententia ſua non appelletur:tamen poteſt appellari à ſentẽtia ſui uicarij.*

3 *Idem in Poteſtate & Capitaneo, ſi ex forma ſtatuti ab eius ſententia non poſsit appellari.*

4 *Pœna fruſtratoriè appellantis.*

1 A Proconſulibus. † A quolibet iudice excepto præfecto prætorio poteſt appellari:& ſi appellatio nõ
b recipitur,appellans poteſt proſequi,[b] ac ſi recepta fuiſſet:ſi ſuccubuit puniatur:ſi obtinuerit, iudex mulctabiĩ.h.d.iſta no.
2 lex. †Not.quòd licet epiſcopus[c] eſſet
c priuilegiatus, quòd à ſua ſententia non appelletur:tamen poteſt appellari à ſen-
d tentia ſui vicarij.[d] Et vide text.ibi:& his qui vice præfectorum &c.Et vide gloſſ.
3 †Idem dico in Poteſtate & Capitaneo, ſi diceretur in ſtatuto ꝙ à ſententia eius non poſsit appellari:tamẽ à ſentẽtia eius vicarij poſsit appellari. Oppo.ff.à qui. appel.non licet.l.j.Solu. Licet verum ſit quòd à quolibet iudice poſsit appellari: tamẽ fallit in caſibus qui ponũtur in hac glo.quam vide & no. Oppo.& videĩ ꝙ ille qui fruſtratoriè appellauit, puniatur alia pœna,vt ſ.eo.l.eos.§.ne temere. Sol.
4 †Quãdoqꝫ quis appellauit fruſtratoriè, & appellatio nõ recipitur:& tunc habet locum pœna huius legis. Quandoqꝫ qs fruſtratoriè appellat,& appellatio recipitur: & habet locum l.eos.§. ne temere. Quãdoqꝫ qs appellat ab executione ſententiæ:& tũc habet locũ pœna quæ poniĩ in l.ab executione.j.quo.ap.non reci.

1 ET in maioribus. † A ſententia lata in qualibet ſumma, & in quacunque cauſa, poteſt appellari.hoc dicit.

2 *Appellatio quando interponitur à diffinitiua,iudex debet ei deferre.*

3 *Officiales quòd debeant reſiſtere rectori, quando malè facit:ſic & ſubditus prælato.*

1 QVoniam. †Si iudex appellationẽ à diffinitiua non recipit, ipſe punitur[e] tẽpo-
e re ſui ſyndicatus, & eius officialis. h.d.
2 †No. ꝙ quãdo appellatio interponitur
f à diffinitiua:[f] iudex debet ei deferre:& iã
3 practicaui. †No.ꝙ officiales[g] debẽt reſi-
g ſtere rectori,qñ malè facit: ſicut & ſubditus prælato.Gl.ſignat quædã arg.contraria.& vide eam ibi.l.ſi quis id quod.§.doli.Sol. Nõ punitur illo edicto:quia requirit dolũ,ſed aliàs mulctabiĩ.ar. vi bo.rap. l.ij.§.hoc actione. & de pœnis.l.abſentẽ. in fi.Sed hæc conſtitutio non requirit dolũ.Sed cõtra.de ſan.epiſ.§.j. Sol.bene debet eligi doctus,ita ꝙ non debeat doceri, vt ibi,ſed ſi eligiĩ indoctus, vel aliàs malè doctus, poteſt ſibi reſiſti. vt hic ſequitur in gl.vt in l.quanquàm. Solu.not.per glo.in l.non videtur.§.qui iuſſu.de regul. iur. & per Dy.in c.quòd quis.extra de regu.iu.lib.vj.

1 IVdicibus. †Iudices debẽt appellationem recipere, & apoſtolos tradere: a-
h liàs mulctabuntur.[h] hoc dicit.

1 *Appellari poteſt ab iniquitate iudicis ex eo quòd nimis magnam mulctam impoſuit.*

ET in mulctis. Opp.de l. ſi qua pœ-
1 na.ff.de ꝟ.ſig.Sol. † Aut qs vult appellare ab iniquita iudicis: quia nimis magnam mulctam impoſuit,& poteſt,vt lege iſta. Aut ab iniquitate ſententiæ, & non poteſt,vt lege contraria.

1 CVm poſt.[i] †Breuitas cau-
i ſæ,& itineris lõginquitas, facit vt iudex appella-
k tionis cauſam in patria litigantium[k] delegare cogatur.h.d. Not. hanc legem: quia notabilis valde,nec minus vtilis.

NOminationes. Breuiter dicit
1 †Ab electione inualida non eſt neceſſe appellare.hoc dicit.

2 *Appellans non poteſt pœnitere inquantum illa appellatio facit pro aduerſario.*

3 *Appellatio interpoſita facit ꝓ appellato, in eo quod poteſt ea vti vt reſcindatur ſententia,ſi in aliquo eum læſit.*

4 *Et pro appellato etiam facit,quòd eo inuito appellãs ab interlocutoria non poſsit reuerti ad iudicem primum.*

1 SI quis libellos. † Qui appellat poteſt pœnitere.h.d.Duobꝰ modis intelligit gl.hanc legem. Primò quando vult pœnitere ſe totaliter appellaſſe.
l Secundò quando vult pœnitere[l] ſe à tali iudice appellaſſe,& vult ad alium reuerti.quælibet lectu.eſt bona. Ad hanc lec. oppo.extra eo.c.j.lib.vj.Solu. Appellans poteſt pœnitere inquantum appellatio
2 facit pro ſe.ita loquitur hic. †Sed inquantum iſta appellatio facit pro aduerſario, iſta pœnitentia non admittitur. Hic eſt caſus in contrario.& j.quando prouo.nõ
3 eſt neceſ.l.fi.†Appellatio autem facit pro aduerſa

q.& quæ dixi in l.j.quo.app.non reci. in fi.& Bar.in auth.ſed omnino.in vij. co.ſ.ne vxor pro marito.

✠ P. P A V. P.

f ℭ A diffinitiua.Adde ꝙ idẽ eſt ſi ab interlocutoria.vide Ro.conſi.ccccj.circa prin.

✠ P. P A V. P.

g ℭ Officiales. Vide Alex.in conſil.j.in iij. col.in iij.volu.Iaſ.in l.j.ad fi.ff.de offic.aſſeſ.vbi dicit opus eſſet vt aſſeſſores proteſtenĩ ꝙ ipſi nõ cõſentiant, nec ſatis eſſet in actis nõ apparere ꝙ ipſi conſenſerint.

h ℭ Mulctabuntur.Et dicit Ioã.an.in c.j.de ap.in vj. in nouel.ꝙ iſta mulcta fuerit arbitraria, cũ nõ ſit determinata à iure, & vide ſ.e.l. quoniã iudices.& hic in l.à ꝓconſulibus.ſ.e.& ꝑ Are.ij.q.vj.Deci.ſuper glo.fi.text.& ibi Bar.in l.Iul.ff.ad le. Iul.de vi pub.

✠ P. P A V. P.

i ℭ Cũ poſt. Vide ẽt Bar.dicẽtem ꝙ licet iſtud dicatur eſſe nouum dictum Pet.de Anc. tamen eſt etiã dictum aliorum.

k ℭ In patria litigantiũ.Et ꝑ hanc l.dicit Pe.de anc.in c. nonnulli.de reſcrip.ꝙ licet ordinarius poſsit reddere ius in qualibet parte ſuæ dioceſis.c.cum epiſcopus. de offi.or.li.vj.tamẽ ſi de cauſa nimis parua vellet cognoſcere in loco nimis remoto à litigatoribus, poſſunt petere partes, vt cauſa cõmittaĩ in loco magis ꝓpinquo eis ad hoc,vt laboribus & expenſis parcaĩ.Et ꝑ hunc no.tex.& iij.q.vj.ad hæc.& per d.c. nonnulli. Et iſtud dicit eſſe nouũ dictũ, & æquũ.& idẽ ipſe voluit in l. canonũ ſtatuta. & in c.finẽ litibus.de do.& contu. & Bar.in l.mediterraneæ.j.de anno. & tri.li.x.& in l.ij.ĩ iij. col.de re iu. & audiui ꝙ Pe. de anc. indiſtincte dicit iudicem debere committere cauſam, ſiue ſit magna ſiue ꝑua, & fuit originale dictũ Inn. in c.ſane.de fo.cõpe. & ibi repræhendiĩ. Adde ẽt Pet.de anc. in c.cũ te cõſulente. de off.dele. & in c.j. de off.iud.& in c.cũ cauſam de teſti.

l ℭ Pœnitere. Vide Bart. in l.inuitus.de proc.ſ.in ver.ad hãc lec.ibi,ſed inquantũ iſta appellatio.Sic ergo qñ appellãtis in-

tereſt, non admittiĩ renunciatio appellationis: idem in alio caſu quando appellationem non detulit, ſi conſenſit appellare.Ita videĩ limitare hanc l.Inn.in c.ex parte.extra de reſcr. & ibi vide modum per quem quis videtur renũciare appellationi. & ibi no.gl. ij.& dixi in l. ſi ſeparatim.ff.eod.ꝙ dixi, & quando etiã poſſit renunciare appellationi,vide in l.fi.§. ſin autem.ĩ.ti.j. & in auth.ei qui.eo.tit.& not.Bal.in l.edita.in xiiij. col.in verſ. op. ſexto,ſ.de edend. & no. ꝙ põt renunciari iudicio appellationis, extra autẽ non, niſi per pactum ſecũdũ Bal.no.in l.j.ſ.de pa.& iſtis adde Bal. in l.poſtquã.li.in vj. col.ſ.de pac.qui alle. iſtud dictum Inn. in c.ex parte.el j. de reſcri. & ibi etiã vide Bal.an qs poſsit renũciare proteſtationi ſuæ inuito aduerſario: & ibi de multis ſimilibus.& not. ꝙ appellatiõi in cauſa criminali quis nõ poteſt renunciare l. non tantum. & ibi doc.ff.e.Not. Bal.in l.fi.ff.de neg.geſt.ſed Bart.videtur tenere contrarium in l. qui vlt.in fi.ff.de pœ.& ꝙ in ciuili nõ poſsit renũciare inuito appellato, cui ex appellatione ius eſt quæſitũ.tenet Pet.de anc. in cle.j. de cau. poſſ. & ꝓprie. & ad Bar. vide Bal.in l.ꝑ hanc in fi.ĩ.tit.j.& Ange. in l.j.ff.à qui.ap.non li. An autem poſsit renunciare appellationi, in præiudiciũ aliorũ qui iuri poſſunt adhærere, vide Bar.in l.j.ad fi.ĩ.ſi vnus ex pluribus. & de materia perd. Anto.in c. ĩterpoſita.§. ille deniqꝫ. de ap. & circa vlt.ver.hic adde tex.in l.j.§.ſi rẽ.et ibi Bart.ff.de pœ.& ꝙ ibi Bal.in l. ſi inſulam. in vj.q. de ver. obli. Adde an recuſans iudicẽ poſt appellationẽ videatur renũciare appellationi, Old.conſil.ccciij.

✠ P. P A V. P.

a ℭ In duobus. Vide Pano.in c. ex parte. in j.col.extra de reſc.

b ℭ Vicarij. A ſentẽtia vicarij non appellaĩ ad eum conſtituentem.facit.c.cũ ſit Roma.de appe.& in l.à procõſulibus. & ibi Bal.ſ.eo. Adde Cy. ꝙ ibi Bald. in l.fi.& in auth.ſi quis. de epiſc.audi. Et Adde, & ſi alicui ſingulariter competit ex con-

a aduerſa parte in duobus.[a] Primò:quia ille contra quem appellatio eſt interpoſita, poteſt ea appellatione vti,vt reſcindatur ſententia,ſi in aliquo eum læſit, vt j.eo.l. ampliorem.in prin. & d.l.fi.j.quando pro
4 uo.non eſt neceſ.†Itẽ prodeſt in alio quãdo apppellatur ab interlocutoria, requiritur ꝙ totum ad iudicem deuoluaĩ ad quẽ eſt appellatum:& ſic renunciando appellationi appellans non poſſet reuerti ad iudicem primum inuito aduerſario, vt d.c. j.extra eo.ti.li.vj. Vltimo Gul.de Cug. inducit ad q. ſi emphyteuta vendit rẽ inſcio domino:& eam reemit, vtrũ incidat in l.fi.ſ.de iure emphy.Breuiter diciĩ hic. Videte quẽdam tex.in l.ſequitur.§.idem Labeo.de vſucap.& dic vt ibi dixi.

2 *Cauſæ capitales debent diligentius examinari.*

1 ADdictos. † Damnatos ad mortẽ nemo poteſt vi eximere, ſed pro eis ꝑmittitur appellare ad iudicem competentem. h.d.Iſtam legẽ habes de verbo ad verbũ in l.addictos.ſ.de epiſ.aud.& per hanc l. & per l.non tantum.ff.eo tenent quidam ꝙ poteſt mandari executioni intra decẽ dies ſentẽtia capitalis. ꝙ apparet:quia iſti ad iuſtitiam ducebãtur intra tempora appellandi.Gl.tenet contrarium in l. qui vlti.ff.de pœnis. Item in ciuilibus hoc tenet expreſsè in l.j.in prin.nil.no.ap.pen. Sed in ciuilibus non poteſt mãdari executioni intra decẽ dies. multò magis in criminalibus,vbi cauſę diligentius ſunt examinandæ,vt hic.& hoc tenet Spec.in tit. de execu.ſent.Non obſtant iſtæ leges: quia vel eſt dicendum,ꝙ iudex faciebat male faciendo executionem ita repente. Vel eſt dicendum ꝙ hic renunciauerat appellationi, quæ renunciatio non nocet quo ad extraneos,vt d.l.non tantum.De quo dic vt dixi in d.l.qui vltimo.ff. de pœnis.
2 †Item not. ꝙ cauſæ capitales debẽt diligentius examinari,quam aliæ.

SI quis. Breuiter dicit ſecũdũ lect. quam intendo te-
1 nere:† Ab iniqua ſentẽtia poteſt appellari.Item propter iniuriam facti poteſt appellari,& in totũ iudicis iuriſdictio recuſari.h.d.ſecũdum lec.Pla.quæ eſt magis notabilis.Inquantum hæc lex dicit ꝙ ab iniurioſa ſententia poteſt appellari,nõ habet dubitationem.Inquantum dicit ꝙ ab iniuria facti poteſt appellari. Op.iniuria illata vel tortura habita nõ poteſt appellatione tolli.vt l.verum.ff.de re iud.& l.bello.§.factæ.de ca.& poſtli.reuer. Fruſtra ergo interponitur appellatio quæ interpoſita non releuat.Huius timore dicebat Io.lec.Pla.non eſſe veram:& ideo legebat iſtam l.alio modo vt primò dicat ꝙ licitum eſt appellari à ſententia.& ſubdit ꝙ appellatur ab iniuria ſibi illata,& facta in executione,vt j.quo appel.non reci.ab executione.Certè opi.Io.eſt vera in ſe:tamen non congruit bene literæ: ideo Pla. defendit opi.ſuã ſic:Fateor ꝙ verbera & contumeliæ non poſſunt tolli per appellationem,nec interponitur appellatio,vt verbera tollantur, ſed per iſtam iniuriam tota iuriſdictio deuoluitur ad iudicem appellationis.Et iſta eius lect. eſt vera.probatur per l.j.ſ.ſi qua præd.po.Et iſtam tenet Gul.de Cug.in l.arbitro.ff.qui ſatiſd. cog.Tene ergo menti hanc lectu.& vide glo.tuam notabilem.

2 *Si iudex denegat dare copiam actorum, poteſt lite pendente adiri ſuperior.*

3 *Si quis petit reſcindi ſententiam vel inſtrumẽtum, & aduerſarius non vult exhibere:iudex debet pronũciare quòd ſi aliquo tempore appareat ſententia vel inſtrumentũ,non poſsit eo vti.*

1 SI appellationem. †Si appellatio non recipitur,vel apoſtoli non dantur ad interponendam querimoniam:de hoc ſecundum diuerſitatẽ iudicum, diuerſa tempora ſtatuuntur.h.d.

Op.j.tit.j.auth.ei qui appell. Sol. hic nõ loquitur de tempore exercendæ app.ſed de tempore exponendæ querimonię:qa apoſtoli non dantur,& exẽpla nõ exhibẽtur:& ſic accuſare iudicem, vt puniatur, ſecundum ea, quæ ponuntur in l.quoniã iudices.& l.iudicibus.ſ.eo.poteſt fieri demum intra tempora limitata. Quæro,dicitur hic,ad conueniendum aduerſarium:
2 quis eſt aduerſarius? Dicit gl.† ꝙ iudex, qui denegat dare copiã actorũ, quo caſu lite pendente poteſt adiri ſuperior:vt lite penden.l.ij.l un.de fide inſtru.c.G. perpe-
3 tuus.ponit iſtam practicam. † Si aliquis petit reſcindi ſententiam, vel aliquod inſtrumentum, quod aduerſarius habeat:et aduerſarius non vult exhibere ſibi ſtatuto termino à iudice, quod iudex poteſt pronunciare, quòd ſi quo tempore illud inſtrumentum, vel alia appareat ſententia,non poſsit illo vti:& vide ibi Inno.& & de hoc vide.ſ.de eden.l.is apud quem.

1 *Appellatur ad delegantem, à delegati ſententia, & nume.2.*

2 *Sententia vicarij lata,appellatur ad eum,quem appellaretur, ſi ipſe principalis ordinarius iudicaſſet.*

1 PRæcipimus. Hæc eſt lex ſatis faſtidioſa: quia nõ eſt in vſu.Breuiter dicit. †Si app.ad principem à ſententia ſpectabilium:cognoſcit præfectus,& quæſtor,& ſi à ſententia clariſsimorum: præfectus tãtum,& à delegato appellatur ad delegãtem. Et ſi princeps delegauerit non illuſtri:& à tali delegato appelletur,cognoſcit præfectus & quæſtor.Si verò ab illuſtri ſententia appelletur,per cõſultationem principis, determinabitur in quo ſententiæ tempus inſpicitur,& idem ſi illuſtris nõ illuſtri adiungantur.h.d. Diuiditur in partes,& per partes legam.Primò loquitur quando appellatur à ſententia ſpectabilium, vſqꝫ ibi: quod à duce.quam primo legã. Ex hoc habes notare pri-
2 mo quod dixi in ſummario.Secundo not.†ꝙ licet a ſententia delegati appelletur ad delegantem vt j.videbitis:tamen a ſen-
b tentia vicarij[b] non appellatur ad eum,cuius eſt vicarius:ſed ad eum,ad quem appellaretur ſi ipſe principalis ordinarius iudicaſſet.hic eſt tex.hic,& glo.ponit prout dicit,vicarijs eorum. & hoc modo poſſet intelligi illa lex difficilis.ff. quis & a quo appel.l.j.§.j.Decretiſtæ habent hodie caſum extra, de appe.c. Romana.lib.vj.& de conſuet.c.non putamus. lib.vj.quod tene menti perpetuo quia eſt notandum.

1 *Auditores principis, & ſummi pontificis,dicuntur habere iuriſdictionem ordinariam.*

2 *Idem de acceſſore Poteſtatis, & capitanei,ſecundum ſtatuta terrarum, licet de iure cõmuni aliud eſſet.*

Quod ſi à duce. Hic loquitur quando appellatur à ſententia clariſsimorum iudicũ:
1 quales ſunt præſides prouinciarum,& duces. No.ꝙ hic dici-
c de iure ordinario. Ex quo not.ꝙ † iſti auditores[c] principis,&

ſuetudine iuriſdictio in vno loco,ille dicitur iudex magis prĩcipalis, quàm ſuperior, ſecũdũ Bal. ita referentẽ Archid.in c.j.§.ad hæc.de pac. iu.fir.in ver. quæro, quo iuriſdictio ſit in territorio. & in eo. vbi omnino vide & not.multum Io.mo. in ca.ſi epiſcopus.de of.ord.& vide omnino, quæ dixi in l.iudicium ſoluitur.ff.de iudi.Alex.

c ℭ Quod ſi à duce auditores. Aſſeſſores, & auditores debent habere iuriſdictionẽ ordinariam. ꝙ not. Adde Bart. in l.j. in fi.ff.de offic. aſſeſ. & vide Bald. hic. quid autem in vicegerente,vide tex.no.et ibi Bar.in l.ij.ſ.de offic. eius q vic.al. Et dic, ꝙ vicarius põt ſuã ſententiam exequi, dum habeat ordinariam:vt no.de offic. vica.c.licet.in vj. & doc.in c.ſi quis.de foro comp.& eſt ordinarius ſecundũ gloſ. no.in c.Rom.in verbo, generaliter. extra,eo.in vj. facit ad not.per Canoniſtas in c.pe.de off.vic. & dicit Bal.in auth.ſed omnino.in v.col. ne vxor pro marit.qđ vicarius põt omnes cauſas meri imperij expedire, excepta cauſa ſanguinis.

↦P. PAV. P.
a ❡Summi pontificis. vide Feli. Rubri. de offic. deleg. in ij. col. Bald. in l. fi. ſ. vbi ſena. vel cla.
b ❡Secundo not. Vide doc. in locis hic alleg. Sed quid de cauſa criminali? Dicunt quidam in authen. ſi quis litigantium. ꝙ iudex à quo: q̃a reus debet retineri in eius cuſtodia per l. eos. §. ſuper his. de app. ſed in contrarium eſt caſus in l. addictos. in fi. ſ. eod. qui probat expreſſe, quòd iudex ad quem. Andreas. Barba.
c ❡Mandat executioni. Quis mandat ſententiam executioni, an iudex principalis cauſæ, an appellationis, vide eum in l. à diuo pio. in iij. de re iudi. adde Bart. in d. §. qui prouocauit. & ibi plene Bal. in rep. maxime per Can. in c. paſtoralis. de offic. dele. & Bal. in d. authē. ſi quis litigātiū. in fi. & facit ꝙ no. in d. l. à diuo pio. in §. ſententiā. & ibi doc. & adde Bal. in l. ij. ſ. de vſu. rei iudi. & in l. contra. ſ. e. Quid in cauſa criminali: vide Bal. in l. addictos. ſ. eo. vide auth. ſi quis litigantium. Et de materia per gl. Inn. doct. in c. paſtoralis. de offi. deleg. §. præterea. per Bal. late in d. §. qui prouocauit. & ibi etiam quid in criminali. Et dicunt do. de Rot. in ſuis deci. cvij. ꝙ iudex datus in appellatione, elapſis fatalibus poteſt primam ſententiam confirmare. Et dicunt hoc tenere Inno. in c. j. de conceſſ. præb. vt innuit. qđ eſt not. ſi eſt verum, vide Bal. ſ. ea. l.
↦P. PAV. P.
d ❡Cauetur ſtatuto. Vide Fel. in ca. quoniam Abb. in iij. col. de offi. dele. in ij. col. Bald. in l. fi. ſ. vbi ſena. vel clari.
e ❡Doctor. Notabilis quæſtio facti de cauſa commiſſa non doctori qui cōſuluit factus doctor: & adde no. hic, ꝙ tempus debeat inſpici, vide Bal. in l. generaliter. ī v. col. de epiſ. & cl. de cauſa committenda canonico, q̃ poſt cōmiſsionem renūciat canonicatui, an poſſit procedere: Et vide quod no. Bal. hic. & Bal. in l. humanitatis. ī v. & vj. col. ſ. de impu. in ver. vlt. oppo.
↦P. PAV. P.
f ❡Cōiunctus eſt maiori. Vide omnino in iſta materia quæ

a ſummi pontificis[a], dicuntur habere iuriſ-
2 dictionem ordinariam. †Idem de aſſeſſo
re Poteſtatis, & capitanei, ſecundum ſta-
tuta terrarum: licet de iure communi in
aſſeſſoribus aliud eſſet: vt habes in tit. de
aſſeſſo. C. & ff. Bar.

1 ☞*Productio iurium poteſt fieri coram notarijs, qui ſcribunt in cauſa.*
2 *Ipſi autem notarij debent dare copiam partibus.*

In his autem. Hic diſponit qui debent ſcribere in
1 iſtis cauſis. Nota ex iſto §. ꝙ †productio
iurium poteſt fieri coram notarijs, q̃ ſcri-
būt in cauſa, vt dixi ſ. e. l. eos. & auth. quæ
2 ſupplicatio. de preci. Imper. offer. †Not.
quòd ipſi notarij debēt dare copiam par-
tibus.

2 ☞*Quis mandat executioni ſententiam à qua appellatur.*

1 **Officiis.** †No. ex iſto ver. duo notabilia ꝙ quando de eadem
cauſa cognoſcunt duo iudices ꝙ mādare
debeat ſententiam executioni qui eorum
b eſt maior. Secundò no.[b] ꝙ iudex ad quē
c appellatur, ſententiā mādat executioni[c],
non iudex primus. Hic eſt tex. hic. Cy. tā
git hoc in l. eos. ſ. eo. Gl. & Gul. tangunt
in l. tale pactū. §. qui prouocauit. ff. de pac.
2 †Breuiter quandoq; ſentētia prima cō
firmatur: quia appellatio eſt deſerta pro-
pter curſum tēporis: & tūc iudex primus
mandat ſententiam executioni, vt ſ. eo. l.
ſi contra maiorem. & l. quoniam nonnul-
li. & j. tit. j. l. fi. §. pen. Quandoq; ſentētia
confirmatur per ſententiā iudicis: & tūc
iudex appellationis exequitur. Hic eſt ca
ſus hic in auth. ſi quis litigantium. ſ. de e-
piſc. audiē. & de iudi. l. fi. hoc tenet omnes
doct. Quandoq; ſententia confirmaꝰ per
conſenſum partium: & tunc iudex appel
lationis exequitur, vt d. l. tale pactū. §. qui
prouocauit. ſecundū Gul. de Cug. Gl. &
Iac. Bu. dicebant ſe non videre rationem
quare iudex primus nō debeat exeq̃ ſen-
tentiam quando cōſenſu partiū ab appel-
latione receditur, ſicut quādo per curſum
fatalium appellatio confirmatur: arg. ſ. e.
l. ſi quis libellos. Non ob. §. qui prouoca-
uit: quia intelligitur ibi quādo fuit appel-
latum à delegato ad delegantem: quo ca-
ſu etiam ſi appellatū non eſſet delegatus
ſententiā executioni mādaret, vt de re iu.
l. à diuo pio. & ibi not. & hæc ſatis placet.
Ad vnum tamen aduerte, quia quādoq;
iudex appellationis licet ſit maior in iuriſ
dictione: tamen quandoq; eſt minor in
potentia, ſicut vides hic in ciuitate iſta, iu-
dex iuſtitiæ eſt minor in ciuitate iſta, quā
ſit poteſtas & capitaneus: & tamen ſentē-
tia mandabitur executioni per officiales
primi iudicis ad requiſitionem iudicis ap
pellationis, vt ſ. de epi. aud. l. epiſcopale.

Hæc ſi. Hic loquitur quando à legato appellatur.

Huic ſaluberrimæ. Hic loquitur, quando Imperator cauſam delegauit nō
illuſtri.

1 ☞*Si doctori occaſione ſalarij conſilij debet dari aureus pro centenario, non doctori verò florenus Rhenenſis: & ſi cauſa commiſſa ſit non doctori qui conſuluit factus doctor, an debeat habere aureum vel florenum? vide infra.*

Sanè ſi illuſtrium. Suprà dictū eſt de
ſpectabilibus & clariſsimis: hic loquiꝰ qñ
à ſentētia illuſtriū appellatur. Nota hūc g
tex. valde ibi, licet ante &c. Fuit diſputa-
1 ta ſemel quædā quæſtio Bononię. †Ca-
d uetur ſtatuto,[d] ꝙ ſalariū cōſultorū ꝙ ſi ſit
e doctor[e] ꝙ habeat xij. denarios pro libra:
ſi nō ſit doctor, habeat octo denarios ꝓ
libra. Cōtingit ꝙ cauſa fuit commiſſa nō
doctori, q̃ conſuluit factus doctor. Quę-
ro, quale ſalariū debeat habere. Et videꝰ
ꝙ debeat inſpici tēpus cōſilij, vt hic. Bre-
uiter aduerte ad me. Dic adiectiuū qđ re
gitur à verbo, ſignificat ſecūdū tēpus ver
bi, vt l. ī delictis. §. ſi detracta. ff. de noxa.
& de teſta. mili. l. Titius. In propoſito di-
co diligenter inſpicienda verba ſtatuti.
Aut em̄ dicūt ſi doctor cōſuluerit, ſit eiꝰ
ſalariū tm̄: tūc q̃a iſtud ſubſtātiuū doctor
regitur ab illo verbo conſuluerit, ſufficit
ꝙ de tēpore cōſilij ſit doctor: hic eſt caſus
hic. Si verò ſtatutū dicit, ſi cauſa cōſulen-
da cōmittatur doctori ſit eiꝰ ſalariū tm̄: tūc
quia dictio doctori, regitur ab illo verbo
cōmittaꝰ: tunc debet eſſe doctor tēpore
cōmiſsionis: quia ſignificat ſecūdū tēpus
verbi, vt ſ. in legibꝰ alle. Si verò verba eſ-
ſent ambigua: tunc interpretaꝰ ꝓ eis in be
nigniorē partem, vt habeant tanquā do-
ctor. ar. huius l. & l. iij. §. Seio. ff. de mino.

1 ☞*Si tibi eſt obligatus clericus, & laicus tali cauſa quæ debet coram iudice laico examinari, tunc occaſione clerici laicus coram epiſcopo conuenietur.*

Eodē obſeruādo. Not. hūc §. ex quo
1 nota ꝙ †qui coniunctus eſt maiori[f] in in-
f diuiduis gaudet priuilegio maiorū. Fa-
2 cit ad hoc. ff. quē ad. ſer. admi. l. ſi cōes. †Et
g ꝓ hoc dico[g] ꝙ ſi tibi eſſet obligatus cleri
cus & laicus tali cauſa, quæ debet coram
iudice laico examinari: occaſione clerici
laicus coram epiſcopo conueniretur.

2 ☞*Ex identitate rationis nūquā inducitur correctio legis.*

1 **Quicquid.** †No. ꝙ nō mutatur, quare ſtare ꝓhibeꝰ:
vt hic. & l. ſancimus. de teſta. Aduerte: q̃a
hic dicit tex. ꝙ nō mutatur ſpāliter: & ſic
req̃riꝰ ꝙ ſpāliter & ſpecificè muteꝰ, ante-
quā dicaꝰ, hoc videꝰ correctū. Secundū
2 †hoc videꝰ caſus expreſſus eiꝰ ꝙ dixi in
auꝰ. quas actiones. ſ. de ſac. ſan. eccle. vbi
dixi qđ ex idētitate rōnis nunquā induci
tur correctio l. vt dixi in l. ſi verò. §. de vi-
ro. ſol. mat. quod perpetuo tene menti.

EO caſu. Hic dicit qñ appellatur à ſnīa lata ſuꝑ
ſtatu curialiū, magiſter militū de-
bet eē iudex. Et hoc ſit tibi ꝓ ſummario.

2 ☞*Quando iudex cōmittit cauſam conſulendam, eſt in arbitrio ſuo ponere in puncto opinionem ſuam uel non.*
3 *Conſultor quando examinat acta cauſæ commiſſæ non eſt neceſſaria præſentia partis aduerſæ.*

1 **IVbemus.** †Quando princeps ſuper ali-
qua cauſa conſulitur, ab eius con-
ſiliarijs partibus præſentibus vel abſenti
bus cauſa examinatur, nec ab eorum con
ſultationibus appellatur. hoc. dicit. No.
2 duo ex hac lege. Primò †ꝙ eſt in arbitrio
iudicis, quando cauſam conſulendam cō-
mittit, ponere in pūcto opi. ſuam, vel nō.
Secundò

habes ad Barto. in l. ſolent. in iij. col. ff. de ali. & ciba. lega. vbi etiam Bar. tangit.
g ❡Hoc dico. Adde Bal. in l. Gallus. §. ille caſus. de libe. & poſthu. contrarium tenuit Bar. in l. ſolēt. ff. de alimē. lega. Sed iſtud hic eſt verum: quia magis dignum trahit ad ſe minus dignū, vt hic, & in ca. quod in dubijs. de conſe. eccle. vel alta. Quid ſi qñ cōueniaꝰ collegiū licitum in quo ſunt clerici & laici: vide Barto. in l. fi. ff. de colle. il. Sed q̃d ſi duo ſunt clerici, vnus clericus, alter laicus, & diſcordant: an ep̄s vel clericus eliget tertium. Dicit Guido de Su. ꝙ aliter ipſorū ſufficit. Alias, de excuſ. tuto. ī l. iuriſperitos. Ita dicit ipſe in l. pro uidēdū. ſ. de poſthu. Ita dicit ip̄e Car. in c. Ioānes. de teſt. ꝙ ſi clericus & laicus ſunt cōſtituti executores teſtamēti, iudex eorū erit iudex eccleſiaſticus. Itē vide Bart. in l. j. §. ſi q̃s in appellatione. ff. de appell. Et ad materiā q̃d operetur miſtura, vide tex. l. ſi impubes. §. ſi pupillus. & in l. de bonis. circa princip. ff. ad Carb. Facit l. quæritur. eo. ti. facit tex. in c. per tuas. de arbit. Facit gl. in l. quæ dotis. in ver. expenſas ſol. matr. quā Imol. reputat ſing. ibi facit caſus not. & ibi gl. ī l. ſi. C. de mune. & hon. nō cōtinua. li. xij. Facit quod dicit Bar. in l. ſi emācipati. ſ. de collatio. de duobus nepotibus, quorum vnus &c. Facit ꝙ dixit Bald. in c. j. quib. mod. feu. amitt. facit quod dixit idem Ang. in l. Imperator. ff. de ſta. ho. Facit quid dixit idem Ang. in l. ſi q̃s ex argentarijs. ff. de edend. & Lud. Ro. conſili. ccl. vbi dixit quod teſti reprobato, & vili adhibebitur plena fides propter adiunctionem alterius boni, & fide digni Facit quod dixit Ludo. Roma. in l. arbitro. ff. qui ſatiſda. cog. Facit quod dixit Inno. in c. j. de reſcrip. & Inn. in c. fi. Et vide quod voluit domi. Abb. in q. ſua incip. Gandulphus. in xvij. col. & do. Mat. de Mathado. in no. ccxlvij. domi. Petr. de Anch. in repe. c. ea quæ. de reg. iur. in vj. & in prima parte q. principalis. facit quod ibidem

dixit Petr. de Anch. in xvij. col. vbi dicit de vniuerſitate ſcholarium, vbi ſint permiſti clerici. allegat Bar. in l. j. ſ. de colle. illici. & Bal. in auth. habita. C. ne. fil. pro pat. facit quod dixit Bal. ī l. præcipimus. in hoc ti. Facit quod dixit do. Cardi. in d. c. cum Ioan. de teſta. Facit ꝙ dixit Bart. in l. ſi is qui duos. de lib. lega. & Bal. in l. j. j. pro ſoc. & vide ī rubri. de ſucceſſ. edi. per Mod. qui ponūt multos caſus. & facit quod dicit Bart. in l. cum ſenatus. ff. de reb. du. Adde qđ dictum teſtis vilis ſuppleatur per aliū. Bal. conſil. cxxxvij. iij. lib.
a ❡In offerendis. Vide Alexan. in l. cum quędam puella. ff. de iuriſd. om. iud.
b ❡In cauſis. Adde Bar. ī l. qui tabulas. circa princ. ff. de fur. in ver. op. quod non valet ibi: nō autem effectum exactiōis. Hoc etiam facit ad ſtatutum. & ſic nota quod ſi debentur cētum pro libra cōſultori inſpicitur ꝙ petitur, non quod exigi poteſt per inopiā. quod tene menti. & facit tex. in authē. de litig. §. ad excludendas. & not. Bart. per iſtum tex. in l. pe. §. fi. ff. de iu. om. iud. licet litigans ſit pauperior petitore, vt hic. ꝙ eſt no. Tu videas per te Iacob. de Bel. hic.
↦P. PAV. P.
c ❡Tenorem ſententiæ. Sed quid ſi ſententia contineat aliquod factum & non quantitatem, ꝙ debeat aſcendi. vide in l. ampliorem. §. fi. & quod ibi ſcripſi poſt Alex. j. eo.
↦P. PAV. P.
d ❡Tenorem inſtrumenti. Vide Mathe. not. cxlv.
↦P. PAV. P.
e ❡Effectum exactionis. Adde circa iſta ſtatuta & multa ſimilia Iaſ. in §. tripli. in j. no. Inſtit. de act. vbi de multis alijs ponit, & refert idem d. Iaſ. in §. actionum in vj. char. in gloſ. in verſ. communi diui. & tex. in l. ampliorē j. eo. & quę vbicūq; dicit Bar. ad probādū quod debeamus metiri ius ex perſona & petitione actoris.
f ❡Si quando. Quid ſi rex vel dux vel comes iudicat, an appellabiꝰ ab eius ſententia tanquàm lata à rege vel à comite. & idem quod tenet

3 †Secundò no. ꝙ quando cōſultor exa-
minat acta cauſæ commiſſæ, non eſt ne-
ceſſaria præſentia partis aduerſæ. Siue er
go pars fuerit citata, ſiue non, nihil ad
propoſitum: ſiue ſit præſens ſiue non.

2 ☞*Cùm quæritur quanta ſit quantitas, inſpicitur tenor ſententiæ: nō autē eius effectus, nec illud quod poteſt exigi.*
3 *Quando duo iudices ordinarij diſcordant, debent eligere tertium: & quid ſi proferant ſententias diſſonantes.*
4 *Quando cauſa examinatur in conſiſtorio principis, dantur nouæ dilationes, niſi examinentur per modum conſultationis.*

a **IN offerendis.**[a] Breuiter dicit.
1 †In cauſis quæ ſunt vſq; ad decē
libras auri, ſolum vnus iudex cognoſcit
in cauſis quæ ſunt vſq; ad xx. lib. princi-
b pium non mutatur. In cauſis[b] quę ſunt vl
tra xx. lib. totum auditoriū Principis ex-
pectatur & ad appellationem introducē
dam eſt bienniū cōſtitutū: & nouæ ꝓba-
2 tiones recipiuntur. h. d. †Nota hic ꝙ quā
ta ſit quantitas inſpicitur ſecundum teno
c rem ſententiæ[c] à qua appellatur. hoc facit
imò determinat ad ſtatuta huius ciuitatis
& aliarum, dicit ſtatutum ꝙ qui habet in
ſtrumentū à decem libr. ſ. debeat inſinua-
re. modò aliquis habet inſtrumentū cen-
tum lib. non inſinuat: opponitur ſibi qđ
non valet. Reſpondet ipſe, licet inſtrumē
tum ſit de cētum lib. forte in patrimonio
debitoris nō ſunt decem: & ſic in effectu
non eſt centum librarū, vt l. nam his. ff. de
dolo. Certe per hanc legē reſpondetur ꝙ
d debemus tenorem inſtrumēti[d] inſpicere:
e non autem effectum exactionis[e]. Hoc e-
tiam facit ad ſtatutū quod dicit ꝙ ſoluaꝰ
decimum, ſeu ſoluētur capita ſolidorum
ſex denariorum pro libra: ꝙ in æſtimatio
ne inſpicitur tenor inſtrumenti, ſeu tenor
libelli, non inſpecto effectu. Hoc eſt ve-
rum quando illud quod petiꝰ eſt certū,
ſed quando æſtimatio eſſet incerta: dicā
3 ſtatim j. e. l. fi. in fi. †Secundò no. ꝙ quan
do duo iudices ordinarij diſcordant, de-
bent eligere tertium, vt hic, ſed ſi profer-
rent ſententias diſſonantes, quid iuris ſit
4 habes in l. inter pares. ff. de re iud. †Vl-
timo nota ꝙ quādo cauſa examinatur in
conſiſtorio Principis, dantur nouę dila-
tiones, vt hic in fi. quod eſt verum ſi exa-
minatur per modum appellationis, ſecus
ſi per modum conſultationis, vt de dila-
tio. l. cū à nobis. Ita debet intelligi quod
glo. no. ſ. eo. l. ne cauſas. Op. & videtur
ꝙ alia tempora ſtatuantur, vt j. tit. j. l. ij. &
iij. Sol. Hic loquitur de tempore appella
tionis introducendæ ſeu intimandæ: ibi
loquitur de temporibus ſtatutis ad alia,
vt ibi dicemus.

2 ☞*Si rex iudicat vt dux vel comes appellatur ad ſuperiorem ſibi in ducatu vel comitatu.*
3 *Epiſcopus vel clericus habens iuriſdictionem à principe, ſi iudicat vigore illius iuriſdictionis: an ab eo appelletur ad principem, & non ad papam.*

f **SI quando.**[f] †Si appellatur à duce, ſine ſit il
2 luſtris, ſine ſpectabilis ſolum ma-
giſter officiorum cognoſcit. & in hoc cor
2 rigit l. præcipimus. h. d. †No. hanc legē[g]
g ex qua not. ꝙ ſi rex iudicat vt dux vel vt
comes, appellatur ad ſuperiorem ſibi in
ducatu vel comitatu non inſpecta regia
dignitate: & videtur hic tex. illus quæſtio
3 nis. Si aliquis †epiſcopus vel alius cleri-
cus habeat feudum vel iuriſdictionem à
principe, & iudicat vigore illius iuriſdi-
ctionis: ꝙ ab eo appellatur ad principem
non ad papam. Hic eſt caſus. Et hoc etiā
tenent Canoniſtæ in c. j. de feud. Glo. di-
cit aliter in c. fi. extra de delic. puer. & vi-
de in. c. Roma. extra de app. lib. vj. ī ver.
debet. & hic eſt caſus. Et ex hoc video ꝙ
qñ cōmittunꝰ vni plures prouincię, in eo
ꝙ iudicat vt rector vnius ꝓuinciæ appel
laꝰ ſuperior illius ꝓuinciæ: & eodē mo-
do in alia prouincia. Quod intellige ve-
rū qñ vnus gerit duorū officium. ſecus ſi
vnū officiū vnireꝰ alteri: aliàs confunde
reꝰ in altero: quia tunc illud ꝙ extinguiꝰ
nō debet inſpici. Et ita habes tex. in auꝰ.
vt iud. ſine quo. ſuf. §. illud. & C. de me-
trop. Bery. l. j. & ibi not. & extra ne ſede
vacā. c. j. & iſta ſunt notabilia ad multa: et
tene menti, quia quotidie hæc fiunt.

2 ☞*Iudex poteſt pro parte abſente ſupplere de facto.*

1 **AMpliorem.** †[h] Appellatione poteſt
h exercere tam appellās quā appel
2 latus. h. d. No. ꝙ dixi in ſummario. †No.
etiā ꝙ ꝓ parte abſente iudex poteſt ſup-
plere de facto. ibi: adimplere, &c. Et vi-
de gl. quam no. & tene menti. Ego dico
quod in cā appellationis non eſt ſpeciale
imo eſt regula, vbicunq; cōtra abſentem
poteſt perueniri ad diffinitiuam ſentētiā,
iudex pro eo pōt ſupplere de facto. Hic
eſt tex. & ſ. quomo. & quando iud. auth.
qui ſemel. ibi perquiſita veritate.

In refutatoriis. Gaudent breuitate moder-
ni. h. d. Habuiſtis ſ. de precib. Imper. offe
ren. l. fina.

2 ☞*Æſtimatio facta in principio litis pro ſoluenda decima non facit fidem in proceſſu.*

Sed cùm ſcimus. Breuiter dicit †. Si
1 tempore ſentētiæ ſumma reperiaꝰ maior
quā prima facie videbaꝰ, nō impediꝰ iu-
dex ſuꝑ toto pronunciare. h. d. notabiliſ-
i ſimus. §. quē bene no. Tota die vides[i], ꝙ
in ciuitatibus ſunt iudices, q̃ poſſunt de
cauſis cognoſcere vſq; ad certas ſummas
ꝙ ſi illa cauſa prima facie nō videaꝰ ex-
cedere iuriſdictionē iudicis, ſi poſtea re-
periatur maior, poteſt ſuper toto pronun
ciare, & ſic videꝰ ꝙ ille iudex poſsit tunc
cognoſcere de illa ſumma: licet tꝑe ſen-
tētię in proceſſu, & poſt, appareat maior
ſuma, & nō poſſet cognoſcere, quod ni-
hilominus poteſt cognoſcere. Caſum ha
2 bes hic no. †Secundo no. caſum ex hac
lege ꝙ licet in prin. litis æſtimatores ad
æſtimandū quātitatē litis ꝓpter ſoluēdā
decimā, ꝙ illa ęſtimatio nō facit fidem in
proceſſu: ſed debet examinari veritas.
Caſus eſt hic. quod perpetuo tene mēti.

De temporibus appella. *Rubrica.*

LEX I.

SIquis. Breuiter dicit, tempus exercē
dæ appellationis interpoſi
tum à nominatione ad mu
nera eſt duorū menſiū a tē-

hic Bart. in l. j. §. ij. in fi. ff. eo.
g ❡Nota hanc legem. Quod ab eo appellatur ad principem. & idem Bar. in d. l. j. §. ij. ad fi. ff. de appe. in vlti. q. in fi. & vide Barb. in l. ſi cum venerit. §. nulla. de pigno. actione.
h ❡Ampliorem. Hic eſt caſus in prin. huius legis multum ſingularis, quod ſi aliq̃s eſt condemnatus in quinq;, & in alijs q̃n que abſolutus: ſi iſte talis appellat, quod iudex appellationis poteſt in alijs quinque condemnare, in quibus fuit abſolutus in ipſius appellātis præiudicium. qđ tene menti ꝑpetuo. & Hoc dicit Bald. hic in prin. ad quod bene facit quod notat Innocē. in c. inter monaſterium. de re iudi. & refert Bal. in l. fi. quando prouoc. non eſt neceſ. & ibi Bar. in l. fi. & clarius ibi Bald. ad fi. qui ad hoc alleg. iſtum tex. Adde quod Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de app. §. in quibus. verſi. quid ſi victus. dicit Guid. de Suza. hic, quærere an beneficium huius l. cōpetat appellato, quādo appellatem pœniteat & ab appellatione recedit. ibi cauſa breuitatis te remitto.
↦P. PAV. P.
h ❡Ampliorē. Quid autem ſi lapſum eſt tempus appe. proſe. an app. poſsit proſequi vide not. Ab. in c. ex parte. el ij. colū. ij. extra de præſcrip. Item limita ſin. vt ꝑ Albe. hic, niſi appellans accepiſſet ſentētiam quantum facit pro ſe, & inquātum eſt contra ſe appellaret licet prout ſolet communiter fieri vide per eum. Item de materia huius l. vide late Fel. in c. ſignificauerūt. in iiij. col. extra de except. vbi ponit etiam de prædicta limitatione, vide Bar. in conſi. cl. vide etiā omnino phili. in c. ſi duobus. in j. ij. iij. & iiij. col. extra de appel. Barb. in c. Raynutius. co. xliij. de teſta.
i ❡Sed cum ſcimus. tota die vides. Hanc quæſtionem decidit Bar. in l. ſi id in prin. ff. de iur. om. iudi. & vide tu Bar. in l. ī offerēdis. in j. q. j. e. q̃d cōtra, vide quæ dixi poſt Bart. ī l. j. §. j. ff. de iur. om. iu. Quid autem ſi quæſtio eſt ſuper ītereſſe aliquo ꝙ à prīcipio eſt ineſtimale quis cogno-

ſcet,& no. Bart.hic & dicit Bar.in l.iiij. ſ.prętor.in fi.de dã. infec.& ibi Ludoui. in fi.

a ¶ Euidentia . Vide Bar.in auth.ei q. & in auth.ſed lis . j.eo.

b ¶ L.qui ante.Et in l.itẽ illa.de cõſti.pe. Bal.in l.fi.q admit. & Ludo.ibi.

c ¶ Citet pars. An qñ impetrat a principe requiratur ſcientia partis faciunt no. in l.fi.ſ.de le.Et iſta vr tenere expreſſe Bal. in l.fi.vlti.colũ.ſ. de fur.& hic expreſſe i l.fi.qui .res iu.& vide Pau.de Ca.in cõſi.ij.& Bar.in l.Gallus.ſ.& qd ſi tantũ. & Inn.in c.ex parte noſtra.& in c.cũ olim.de verbo.ſigni. & vide in l.ſi quis conſortiũ.de fab.li. x.Et intellige niſi ſit de plenitudine poteſtatis Principis,tollitur citatio.ſecũdũ Hoſti.& alios in ca. noſtra.de procur.& vide ſi perviam gratiæ doc.in capit .inter.& dicit Oldr.in cõſil.ccxxij.circa fi. ꝙ qñ per reſcriptũ confirmat ꝙ de iure non tenuit,ſed qñ iuri cõi congruit, non debet citari.Itadicit in ꝑfato cõſil.in pri. alle.ꝓ parte nepotis ver.ſi.ſentẽtiæ. Primo allegat ꝙ quando priuilegiũ impetratur a principe,eſt neceſſe ꝙ pars citet. Vide ꝑ Cano.in c. cũ olim.de re iud.& in ca.veſtra.de procur.& in c.inter quatuor.de ma.& obe. & per Bar.in l.ado. de adop.& per Bal. in l.fi.in vl.col.C.d fru.& lit expenſ. vt d.l.fi.qui.res iud.nõ noc.ꝑ Imo.in c.cum dilecta.de cõfir.vti. vel inuti.

d ¶ Feriatam. Quãdo dies termini cadit in diẽ feriatã,vid Bar. & doct.in l.j.ſ.nunciatio.d ope.no.nũ. & ibi late de hoc ꝑ doct.& Imol.ibi dixi. Adde Bald.in l.j. ſ.de dilat.& in l.fi.j. de fer.& in l.eos.ſ. ſinaũt.in iiij. col. de appe.ibi etiã quid ſi die termini fuit impeditus.Et vid bal. hic, quid ſi vltima dies in ſtantiæ eſt feriata.Et iſta procedunt in dilatione iudiciali.Quid autem in legali vel ſtatutaria,vide Bart.in l.ſi pater.j. quãdo prouo.& cum Bart.hic tranſit Imo.in c.cupientes.ſ.quod ſi ꝑ viginti. de elect. in vj.per Bal.in l.ij.ff. ſi quis i ius vo.adde Ioan. Andr.in addi. ad Spec.in ti.de fer. ſ.j.ver.pe.vbi dicit

pore ſcientiæ.h.d. Op.ſ.ti.j.aut.hodie. Dicunt quidam quod hic eſt ſpeciale.qd nõ videtur verum:vt l.j.ſ.ꝙ in ſentẽtijs. ff.quando app.ſit.Dicas ergo ꝙ hic loqt de tempore appellationis exercendæ,ibi de tẽpore appellationis imponẽdæ.Sed contra hoc oppo.quia ad exercendã appellationẽ ſtatuitur maius tempus,vt j.e. l.fi.ſ.illud.Sol.ſpeciale eſt in hoc caſu , vt ita modicũ tps ſtatuit ad appellationem exercendam.

1 *Quando parti datur dilatio octo dierum ad aliquid faciendum,tunc ſi in vltima die illud facit,non eſt neceſſaria citatio aduerſarij.*

2 *Priuilegium quãdo impetratur à principe in his,quæ cauſæ cognitionem non requirunt,uel partem modice lædũt non debet pars citari.*

3 *Si dies termini cadit in diem feriatam:quando debeamus inſpicere præcedentem diem non feriatam.*

4 *Quando unus ſolus litigat,iudex poteſt ſupplere de facto pro parte.*

5 *Si iudex ſtatuit terminum unius menſis de quot diebus intelligatur.*

LEX II.

1 TEmpora. †Breuiter dicit: Si appellatur ab ordinario:ad appellationis proſecutionẽ inchoandã primũ fatale eſt ſex mẽſium,& dãtur alia tria vnius mẽſis ꝓ quolibet:& à principe põt intra tres menſes reparatio poſtulari:nec partis citatio reqrit.Si appellat à delegato,eadẽ ſunt fatalia reparatione accepta:ſed ſi appellatur a delegato illuſtris vel ſpectabilis,primũ fatale eſt duorũ mẽſiũ:cætera nõ mutant.Et ſi vltima dies cadit in feriatã,præcedẽs inſpicit,& fatalibus elapſis pro nõ appellante habet.h.d.hæc l.ad quã aduer a te.Pro cui⁹ declaratione & euidẽtia[a] ſcias ꝙ quoddã eſt tempus appellationis interponẽdæ,de quo loqt l.eos. in fi.& aut. hodie.ſ.ti.j. Quoddã eſt tẽp⁹ appellationis introducendæ ſeu producendæ:de illo loquitur l.in offerendis.ſ.ti.j. Quoddã eſt tẽpus inchoandi proceſſum ſuper appellatione:& de illo loquitur hæc lex,& l.cũ anterioribus.j.eo.vſq; ad ſ.in his.licet gl.aliter intelligat. Quoddam eſt tps appellationis exercendæ,& finiẽdę,de hoc loqtur in.d.l.cũ anteriorib⁹.ſ.illud. Alia 2 tẽpora declarabo ſuper aut.†Primo nota ꝙ qñ datur dilatio parti octo dierũ ad aliquid faciendũ,ſi illud vult facere vltima die termini,nõ debet facere citari aduerſariũ:quia vltima dies termini eſt nota aduerſario.Sed ſi vellet facere intra terminũ,non poſſet,niſi faceret partem citari:quia qua die compareat intra terminũ, debet eſſe notũ parti:vt ꝓbat hac lege, b & dixi vobis,de ver.ob.l.qui ante.[b] licet hæc lex quantũ ad appellationẽ recipiat mutationẽ:vt j.e.l.cum anterioribus.ſ.j. 3 †Secundo not.ꝙ quando à principe impetratur priuilegiũ,nõ eſt neceſſe ꝙ citet c pars.[c] quod eſt verũ in his,quæ partẽ non lædũt,vel lædũt modice ſeu cauſæ cognitionẽ nõ requirunt:vt l.ij.ſ.merito.& ſ. merito.& ſ.ſi quis a principe.ff.ne quid in lo.pu.de preci.Imper.offe.l.quoties.et ita loquitur hic.In his vero, quæ cauſę cognitionẽ requirunt,vel partem lædcrent multũ debet citari pars,vt l.ij.de nata.reſtitu.& de adopt.l.nã ita diuus. No.ex ſ.

4 illud.†ꝙ qñ dies termini cadit i diẽ feria- d tam[d] debemus inſpicere præcedẽtẽ diẽ non feriatã. De hoc tangit per Spe.in ti. de cita.ſ.j.ver.itẽ excipit ꝙ citatio.& de dilat.ſ.j.ver.ſed pone iudex. Nec tamen iudicio meo illum paſſum vſquequaque perfecte declarãt.Poſſem⁹ tñ breuiter ſic dicere. Quãdoq; ſtatuit alicui terminus in quo aliquid faciat. Quãdoq; ſtatuitur terminus intra quẽ aliquid faciat.Si ſtatuitur terminus in quo,ſi illa dies cadat in feriatã diem,poteſt pars ſe præſentare: non vt procedat,ſed vt ſequenti die non feriata procedat:vt in c.veniens.extra,de accu.Sed ſi vellet,põt cõparere:ſi quidẽ cõpareret ad impediendũ proceſſum fiendũ cõtra eũ rõne cõtumaciæ,tunc põt,ſed ad impediẽdũ officiũ iã cõſummatũ ꝓpter cõtumaciã nõ põt:vt i c.cũ dilecti.extra,de dolo & cõtu.& d.c.veniẽs.Si verò ſtatuit termin⁹,intra quẽ veniat,tũc ſi cadit in diẽ feriatã ferijs ſolẽnibus,inſpicitur præcedẽs dies non feriata, vt hic.Sed ſi cadit in ferias repentinas,ſibi ſubuenit:vt l.ſed & ſi per prætorẽ.ſ.ſi feriæ.qui.ex cau.maio.Diceres tu:hæc lex nõ loquit de termino,intra quẽ:imò de termino,in quo:qm̃ vltima dies termini eſt fatalis: vt l.cũ anterioribus.ſ.j.j.eod. Reſpondeo,concedo ꝙ vltima dies termini eſt fatalis,quãtũ ad hoc vt poſſit procedere parte nõ citata,ſed ſi vult facere citari partẽ,tũc põt intra tempus fatale.Ita loquit 5 hic:ita poteſt loqui j.l.proxi. †Vltimò no.ꝙ quando vnus ſolus litigat,iudex poteſt ſupplere de facto pro parte. Vidiſtis.ſ.ti.j.l.ampliorẽ. in prin. Vltimò põt induci hæc lex ad q. 6 †iudex ſtatuit terminũ vnius menſis:de quot diebus intelligitur? Hæc lex facit ꝙ intelligitur de xxxj.diebus Do.Ioã.An. mouet iſtã quæſtionẽ in c.quã ſit.extra de electio.li.vj.Et dicit ꝙ intelligitur de tot diebus,quot dies habet ille mẽſis,in quo terminus datur,vt quot dies deficiunt ex illo menſe,tot ſuppleantur ex alio menſe:dixi de verbo.ſi.l.cum biſextus. Alia ponentur in l.fi. huius tit.vbi melius cadent.

qd ſi iuriſdictio delegati finit in die feriata, quod illa die poterit ſententiare, ſi non fuit in culpa. & vide Feder.conſ. lxxv.officij. Adde de hoc vt per Petr. de Anc.cõſi.xcviij.

e ¶ Vltimo. Allegauit iſtud do.Ab.in c.ij. de fer.& vide q ibi dixi. And.Bar.

2 *Per curſum omniũ fatalium non datur reparatio,etiam ex iuſta cauſa impedimẽti.*

3 *Statutum ſi dicit quod poteſtas debet aliquid facere in principio ſui officij,qualiter intelligatur principium.*

LEX III.

NEmo arbitretur. Iſta lex habet duas partes ſecundũ verũ intelle- 1 ctum.†Primo prohibet prorogare tempus initiandi proceſſum ſuper appellatione vltra tps ſtatutũ ſ.l.proxima. Secundo dicit tps appellationis introducendæ ſeu producendæ non debere ſpectari vſq; ad finẽ.Et ſic primò loquitur de tempore initiandi proceſſum.Secundo loquitur de tẽpore appellationis producendæ ſeu intimandæ.Secũda ibi:ita vt. 2 †No.ex iſto principio ꝙ per curſum omnium fatalium nõ datur reparatio,etiã ex iuſta cã impedimẽti,vnde etiã per reſtitutionẽ in integ.non ſubuenit.quod patet ex eo quod tex.dicit neq; ſub prætextu quodã altero.Contra quod videtur ꝙ notatur in aut.ei qui appellat. Sed dic vt ibi dicã. Op.ad vltimũ reſponſum:& videtur ꝙ ſufficiat venire in vltima die termini,vt j.eo.l.fi.ſ.& cũ antea.Dicit gl.ꝙ iſte ver.cõtinet conſil. non preceptum.Et dicit verũ gl.ſi hæc lex intelligeret in tpe conſtituto ad initiandũ proceſſum ſuper appellatione.Sed veritas eſt ꝙ loquitur de tẽpore conſtituto ad appellationem intimandam ſeu producendam:& ideo debet produci ante medium illius termini conſtituti:vt ſ.tit.j.l.in offerendis.& j. 3 e.l.fi.ſ.in his.Et ita tenebat Ia.bu,& Iaco.de Are.†Vltimò[e] e facit hic tex.ad q.Dicit ſtatutũ ꝙ poteſtas debet aliquid facere in principio ſui officij:qualiter intelligitur principiũ? Hæc lex præſtat argu.quod intelligitur in principio,hoc eſt, ante medium ſui officij,vt totũ illud ante medium,dicatur in principio:argumen.pro hoc in glo.no.ff.ſi quis ius dic.non obtẽ. l.j.in gl.mg.Dic plene in l.iij.ff.de fur.

CVm anterioribus. Lex prima ſ.eo.ꝑ hãc l.corrigitur,& ſecũdũ diuer

a ¶ Illud. Non conteſtata. Vtrum in cauſa appellationis requiratur litis conteſtatio:& adde quod Inn.videtur tenere ꝙ nõ.in c.Raynaldus.de teſt.in gloſ.in ver.conte.& adde Bar.in l.ij.alias iij.ff.de appel.Quid in appellatione ab interlocutoria.Sed quid ſi vna pars ſit præſens,& alia ſimiliter ſit ꝑſens,licet ſit contumax in non parendo iuſſui iudicis iubentis litem conteſtari.Dic quod ſimiliter non requiratur litem conteſtari: qa tũc haberi debet ꝓ contumace:vt in c. cum olim .extra, de teſtib.& ibi not. ꝑ do.Ant. & vide in ca.ꝑ tuas.de app.& cũ Bart.hic concordat Bal.in l.ab eo.ſ. qũo & qñ iu.& Bernar.in ca.per venerabilem.qui fil. ſint legi.Dicit tñ Bal .i l.j.ſ.ne lic.tert. prouoca.quod ſi partes de concordia proceſſerunt lite nõ conteſtata, valet proceſſus.Et hic adde Bal. in l.ſi ita.de materia. in princ.ſ.de procu. & late in authẽ. hoc ſacramentũ hodie.ſ. de iura cal.vbi oĩno vide.& Bal. i auth. qui ſemel.in prin.in iiij.colum.C.quo.et quan.iud. Adde an in cauſa appellationis procedatur lite non cõteſtata, Old. conſi.xij.

b ¶ Proſequendæ. Et an per ſolam libelli oblationem abſque citatione dicantur quis proſequi appellationem,vide in cõſil.Barto.in conſilio cliiij.alias cxlvij.

c ¶ Sinautem. Adde quod pulchre dicit Bal.in l. tale pactũ. ſ.qui prouocauit.d pac.And.Barb.

d ¶ Sinautem partes. Renunciari.De materia vide aliquid ꝑ Bart.& doct.in ſimili in l.j.ſ.de pacto.& adde quod not . do. Anto.in c.ab excõmunicato.de reſcri. ſecundum aliquos vult,ꝙ poſtquã appellatio eſt ꝑſentata ſuperiori,nõ poſſunt partes illi renũciare:quod Imo. nõ credit. Vnde ſi ambæ partes cõſentiãt arg.huius text. & hoc ſaltem in cauſa prophana , ſecundum eum,forte dictum An.poſſet tolerari in cauſa beneficiali,in qua non poſſent in præiudicium ſuperioris.ar.eius quod habetur in c.cum nobis.de elect.et in c.bonæ. de poſtul.ꝑlato.in clem.quãuis.de electio.& i l.ſi qs libellos.de appel.

diuerſitatem locorũ,tempora primi fatalis mutãtur.h.d.iſtud principiũ i ſũmario.

Et cùm antea. Lex ij.ſ.eo.corrigitur hic:& vltimus dies termini ſolũ, non intelligit eẽ fatalis,ſed quatuor dies ante vltimũ,& qui que dies poſt intelligũtur eſſe fatales. h.d.

In his. Super tota hac lege habuiſtis de tempore cõceſſo ad initiandũ proceſſum ſuper appellatione : hic loquitur de tempore cõceſſo ad appellationem producendã,ſeu intimandũ iudici.et corrigitur in aliquo l. in offerendis.ſupra tit.j.ſ.hæc ſufficiant tibi pro ſummario.

2 *In cauſa appellationis interponitur exordium,etiam una parte abſente,quod fit per citationem.*

3 *In cauſa appellationis proceditur lite non conteſtata,ſi pars eſt abſens.*

4 *Tempus proſequendæ appellationis,hodie currit à tempore interpoſitæ appellationis.*

Illud. Quãdoque ſtatuitur terminus ad appellationem producẽdã, 1 vt vidiſtis.ſ.proxi.ſ.† Quandoq; appellatione producta ſtatuitur terminus ad proceſſum initiandum:vt hac.l.j.in principio. &.ſ.j.Quãdoque proceſſu initiato ſtatuitur terminus ad exercendã appellationẽ, & complẽdã proceſſum ſuper appellatione:& de hoc loquit hic.ſ.ꝙ ſufficit tibi ꝓ 2 ſũmario.†No.ex hic ſ.& in cã appellationis, interponitur exordiũ,etiã in vna parte abſente:ꝙ fit per citationem partis. Vide glo.quæ eſt hic ſuper verbo, exordiũ. Videtur ergo ꝙ citatio ſit initium in cauſa appellationis. Dixi ſ.de in ius voc. ſup 3 rubri. †No.ſecundò,ꝙ in cã appellatio- a nis proceditur lite non conteſt.[a] qd eſt verum parte abſente:vt hic.ſed parte præſente in cauſa appellationis debet lis cõteſtari:quia hoc caſu non loquitur hic.Et videtur mihi ꝙ ſic,in ca . interpoſita.in fin.extra,de app.& eſt text.in l.j.ne li.in vna eademq; cau.ter.prouo.& ibi per docto. 4 † Vltimò nota ꝙ per hanc legẽ videtur ꝙ tempus proſequendæ [b] appellationis currat à tempore inchoati proceſſus ſup

parte. Not.quod impetrans ſuper cauſa appellationis,dicitur eam proſequi & ſic facit pro eo,quod ſi quis præſentat proceſſum iudici appellationis,dicatur cœpiſſe proſequi quod not.eſt propter ſtatuta quæ exigunt cœptam proſequutionem.& facit c.dilectus.el ij.de reſcri.ſecundũ eum & dixi ſ.poſt Barto.in rubr.de in ius voc.& facit tex.& quod ibi Bar.ſ.ea.l.ſ.illud.& ad itellectum huius auth.Quæro,video ꝙ per deſertionem appellationis,vel cauſæ, prima ſententia mandatur executioni,& videtur differens renuntiare lit. conteſta.& inſtãtię: vt not.gloſ.in l.properãdum.ſ.fi.i ver. vigore.ſupra de iud. & no.Bart.in l.poſt quam liti.in princi. infra de pact.ſed vtrum perdat poſſeſſionem talis differẽs vel renuncians, glo. eſt multũ no.& ſingu.quod non.in leg. ſciẽdum.ſ.ſi fũdus . ſupra qui ſatiſd.cog. ſecundũ Bald.et Ange.ibi,licet Bart.ibi contra eũ videatur improbare.

¶ Sed dubitatur vtrum tempus ſtatutum ad proſequẽdũ in cauſa diffinitiua per hãc auth.hẽat locum in hac iterlocutoria,dic ꝙ ſic.text. eſt menti tenendus, ſecundum multos i c.cum ſit Romana. de appe.Et aliqui allegãt cle.ſicut.de ap. Iſtud dicit do. Ant. in c.ex ratiõe, extra eo.in prin.et ad materiam huius authẽ. & ad materiam quã not. Moder.i l.ſi ex preſsim. igl.præſcri. & circa iſtam auth. dicit Imo.in c.ex ratione.& poſt eũ Io. Andr. quod ſi quis appellat,non ſolum habet neceſſe itra annum cauſam appellationis proſeq:imò habet neceſſe itra annum ipſum finire:niſi impediatur aliquo iuſto impedimento: quod tripliciter euenire põt. ¶ Primo ex parte iudicis, qui non poteſt , vel non vult in cauſa procedere. Bald.in authẽ. ſi appel.infra eodem. ¶ Secundo ex parte aduerſarij,qui opponit multas exceptiones,vel petit,& obtinet multas dilationes,vel quia infirmus,non poteſt venire ad cauſam:nec in graui cauſa tenetur mittere procuratorem.ca. querelam de procuratoribus.Tertio ex parte ipſius appellantis impeditur propter ipſius inopiam,vel impotentiam:vt propter ipſius infirmitatem,et alium caſum fortuitum:& ſubdit quod poſtquam appellationem cœpit ꝓſequi,ſi per vnum diem tãtum fuerit impeditus quominus intra annum ſuꝑ cauſam appellationis poſſit ferri ſententia, totus annus ipſo iure ſine beneficio reſtitutionis indulgetur. Ad hoc vltimum quod not.Barto. in leg.ſi ita ſtipulatus.la ij.in fine,de verborum obligationibus.& per Bal.hic & ad hanc authen.facit clemen.ſicut.de appella. Et quanto tempore debeat eſſe impeditus de primo anno,vt habeat ſecundum,vide Bartol. in authen tic. Item.infra eodem.& per docto.late in capitu.ex ratione.extra eodem . Et ibi,quid ſi in aliquo fuit negligens in primo anno. Et an tempus appellationis poſſit prorogari,vide quæ ſcripſi poſt Bartol.in l.properandum.ſupra de iudicijs. Quibus adde quod Bald.de pace conſtan.in verbo conſenſu. dicit nota,quod poteſt prorogari tempus appellationis. Ad quod facit. C.de temporibus appe.l.vltima, ſecundum Odofre.etiam ſi in cauſa appellationis ventiletur priuilegium,vel ſpeciale ſtatutum principis:vt in dicto titulo de pace conſtan.quod eſt notan.ſecundum Bald.ibi.Et communiter dicitur quod tale tempus poteſt ſuſpendi per compromiſſum,vel aliter :de conſenſu partium,vt hic.& in authenti.ſi tamen.j.eodem.& quod ibi ſcripſi.et vide in c.oblatæ.de appellatio.& clarius Ioan. And.in addi.Specu.in titul. de appel.ſ.nunc breuiter.Bal.i auth.hodie.ſ.de app.& hic,& per cle.appel. tenet ꝙ tẽpus interponendũ nõ poſſit per partes ꝓrogari:ſed per ſtatutum vel cõſuetudinẽ.gl.in.ſecũdũ eũ in l.ij.ſ.ſi cõtra ius,vel vti.pu.tps aũt ꝓ-

appellatione,non à tẽpore interpoſitæ appellationis:licet de hoc ſint duæ opi.in gl. ſecundũ iſta tempora:tamen hodie nõ eſt dubium,ꝙ currit à tempore interpoſitæ appellatiõis:vt in auth.ei qui appellat ſupra eod.quam ſtatim legam.& i c.ſicut.de appel.in cle.& quod ibi in gl. plene no. ꝑ Ioan.And. Vlti.dicit hic gl.ꝙ aliud eſt in cauſa excuſationis tutoris,quã in cã appellationis. Nam in cauſa appellatiõis ſtatim elapſo termino eſt perĩde,ac ſi prouocatum non eſſet :in cauſa excuſationis ſecus , vbi ſequitur iuſſus iudicis: vt l. ſi is qui .de excu.tut.& ita dicit gl.Contrariũ eſt veritas:vt ff.de admi.tu.l.quidam decedens.ſ.fi.& l.ſeq.& ſupra de pericu.tut.l. ſi tutor petitus.

c Sinautem partes. [c] Hic eſt nota caſus. †
1 Poteſt per pactũ futuræ appellationis re- d nunciari[d].hoc dicit. Not.ꝙ dixi in ſummario.Facit l.j.ſ.j.ff.à qui app.non lib .& hoc eſt verum:quia poſſunt tempora non mutari,& prorogari:ante iſta tempora nõ poſſent:vt ſupra iudi.leg. properandum. ſ.& ſi quidam &c.

1 *Tempus appellationis exercendæ, & etiam inchoandi proceſſum,hodie eſt annus, & ex cauſa biennium.*

2 *Appellatione deſerta per curſum temporis, prima ſentẽtia remanet firma, & ea oritur actio.*

3 *Quando biennium, & ſic ſecundum terminus eſt datus ex iuſta cauſa ad appellationem exercendam, & in eo extinguat impedimentum:dabitur aliud tempus impetrata reſtitutione,prout ibi.*

4 *Appellatus ſi faciat citari aduerſarium,poteſt proſequi cauſam,etiam ante finem biennij. & nu. 7.*

5 *Contra contumacem nunquam proceditur,altera parte nõ inſtante.*

6 *Poſt primum annum non confirmatur ſententia, niſi biennium ſit elapſum.*

e EI qui appellat. [e] Iſta authentica rectè legitur ſuper hac lege vlt.loquitur enim de tempore exercẽdæ appellationis : & diuiditur in tres partes . Primò,quando comparet appellans tantum, vel vtroque pars.Secũdo,quando cõparet

d ¶ P. PAV. P. ¶ Renunciari.Secus in reductione ad arbitrium boni viri,& quæ ſit ratio differentiæ,vide Anto.conſilio.xxiiij.in iiij.co.poſt principi.vie etiam Io.de dama.conſilio l.vbi etiam ponit de reductione.

e ¶ P. PAV. P. ¶ Ei qui appellat. No.limitationẽ ad illud quod dicitur in hac authen.ꝙ tempus decem dierum datum ad appel.non currit niſi a tẽpore ſententiæ,fallit in litigante per procuratorem qui fuit verus cõtumax quia currit tempus decem dierum a die ſententiæ.Ita do. Ant.& cæteri in c.j.extra,de lite non conteſt.& late de materia decendij tractat Feli. de quo habes ad Barto.in auth.hodie.ſ.de appel.

e ¶ Ei qui appellat.Iſta authentica canonizata eſt ij.qõ.v. Quæro ,an lapſo iſto biennio appellationis poſſit proſequi iſtam appellationem. Videtur ꝙ non:quia in iudicijs,pares eſſe debent actor & reus.l.fi.cum ſi. ſ.de fruct.& & lit.expen.Dic tamen,aut appellans non fuit appellationem proſecutus: & tunc etiam appellatus dicto tempore decurſo appellationem proſeq nõ poterit,etiam ſi appellans conſentiat. Hic eſt caſus in clemẽ.ſi appellationẽ. de appellatio. Aut appellans eſt proſecutus appellationem coram iudice,ad quem,licet ad finem non duxerit:& tunc perempta inſtantia poterit appellatus inuito appellante proſequi appellationem.Ita habes tex. menti tenendum,ſecundum intellectum glo.ſed in c.ex parte .de reſcri.quam ſequitur ibi Ioan. And.& do. Anto.in ca.ſæpe.de appel.Do.de Ro.& Fede. in multis locis inuenies.& vide Bar.j.prox.de hoc per gloſſ.in l.ſi appellationem. de appel.et videtur tex.in capitu.ex parte.de reſcrip.et dixit Imo.not.in ca.ex

appellatus tantũ. Tertiò, qñ neuter. ſecũ
da ibi: appellatione ceſſante. Tertia ibi:
1 neutro. † No. ꝙ hodie tempus appella
tiõis exercẽdę & etiã inchoãdi ꝓceſſum,
eſt annus & ex cauſa biẽniũ. Secũdò not.
2 ꝙ appellatione deſerta per curſum tẽpo
ris: prima ſententia remanet firma, & ex
ea oritur actio, vt dixi in l. eos. ſ. ti. j. & ha
bes hoc in prima parte. & per partes ex
pediamus. Opp. & videt̃ ꝙ alia tempora
dentur: vt ſ. e. l. ij. & l. fi. in prin. & §. j. Sol.
Veritas eſt iſta ꝙ tempora, quæ olim da
bantur ad appellationẽ producendã, de
qua loquitur l. in offerendis. ſ. tit. j. & l. cũ
anteriorib'. §. in his. & etiã tẽpora quę da
bant̃ ad proceſſum initiandũ, ſuper appel
latione de quo loquit̃ l. ij. & l. fi. in prin. &
§. j. & ij. in hoc tit. Iſta tempora ſunt corre
cta per hãc aut̃. datur hodie annus, & ex
cauſa bienniũ ad appellationẽ producen
dam, ad inchoãdũ proceſſum ſuper ea, &
etiã ad finiendũ: vt hac aut̃. Sed in hoc ho
die nõ eſt quęſtio, ꝙ tẽpus appellationis
exercẽdę de quo loquitur hęc aut̃. incipit
currere à tẽpore appellatiõis ĩterpoſitæ:
licet de hoc olim eſſet dubiũ: vt j. eo. l. fi. §.
illud. & ibi no. in gl. Quæro, circa iſtam
3 partem, † quid ſi in tra biẽnium impedia
a tur ex iuſta cauſa [a]. Gl. dicit ꝙ dabitur ſi
bi aliud tempus, impetrata reſtitutione,
ex clauſula generali poſita in l. j. ff. ex qui.
cau. maior. & vide glo. Contra iſtam de
terminationem videtur l. nemo. ſ. eo. vbi
poſt curſum fataliũ, ex nulla cauſa poteſt
concedi aliud tempus. Puto gl. bene di
cere. Videbitis ſtatim tex. in aut̃. ſi appel
latione. Reſpon. ad l. nemo. qñq; ſecun
dus terminus datur alicui, ad purgãdum
morã adhibitam in primo, abſq; alia cau
ſa, ſolũ ex miſeratione legis: & tunc im
pedimentũ contingens in illo ſecũdo ter
mino non eſt cã reſtitutionis. Hic eſt ca
ſus in l. nemo. hic eſt tex. no. ĩ l. ſancimus.
circa fi. j. de fideiuſſo. vbi caſus contingẽs
intra tempus quo poteſt mora purgari,
nõ prodeſt debitori. Quandoq; ſecũdus
terminus datur ex iuſta cauſa: tunc impe
dimentum in ſecundo contingẽs, eſt cau
ſa reſtitutionis. Ita loquitur iſta gl. & aut̃.
ſi appellatione. j. e. & hoc facit ad quæſt.
ſæpe occurrentem in hac ciuitate. Dicit
ſtatutum ꝙ qui habet inſtrumentum te
ſtamenti, vel codicillorum, debeat illud
inſinuare intra prĩos ſex mẽſes anni, inci
piendo in calendis Ianuarij. quid ſi factũ
non fuerit, poſsit peti caſſatio. ſaluo ꝙ ſi
non fuerit petita quolibet anno, intra di
ctos ſex menſes poſsit peti inſinuatio.
Modo contingit ꝙ in ſecundo ſemeſtri
fuit impeditus aliquis inſinuare propter
defectum iudicis: vtrum illud tempus de
beat ſibi reſtitui. Videtur ꝙ nõ. vnde ſe
cũdus terminus dat̃ ſibi abſq; aliqua cau
ſa ergo &c. vt ſ. dictũ eſt. In contrariũ fa
cit: quia aliqua cauſa videt̃ hic eſſe negli
gentia eius, qui caſſari nõ petit. & de hoc
cogitabitis ſtudioſè. Venio ad ſecundã
4 partẽ. † Ex qua nota ꝙ appellatione ceſ
ſante põt appellatus venire, ſolũ vltimo
menſe biennij, & proſequi cauſam ſuam.
b Contra hoc oppo [b]. & videtur, ꝙ poſsit
venire incõtinenti: vt ſ. qũo & quãdo iu.
aut̃. qui ſemel. & ſ. eo. l. fi. §. illud. Huius
timore quidam dicunt, ꝙ contraria ſunt
vera. & iſtud, qđ hic dicitur de mẽſe non
ponitur taxatiuè, quaſi inferiori tꝑe non
liceat cõparere. Non obſtat aut̃. qui ſe
mel. quia aliud eſt tempus in cauſa princi
pali, aliud in cauſa appellationis. Et ita ꝑ
trãſiuit Inn. in c. ex ratione. circa fi. extra,
e. ti. Mihi videt̃, ſalua meliori deliberatio
ne, ꝙ debeamus ſic dicere. Aut appella
tus vult venire ad proſequendam appel
lationẽ, nõ requiſito reo, niſi forte in cu
ria, ad quam eſt appellatũ: & tunc nõ po
teſt, niſi circa finem biennij, cùm menſis
ſupereſt. Ita loquit̃ hic. Aut vult venire
ad proſequẽdã appellationẽ: & vult reũ
moneri perſonaliter, vel ad domũ ſuã, vt
veniat ad procedẽdũ in cã: & optimè po
teſt: vt ſ. eo. l. fi. §. illud. Venio ad fi. ex
quo nota ꝙ neutra parte cõparente, rata
5 remanet ſentẽtia. † Ex quo habes ꝙ cõtra
aliquẽ cõtumacẽ nunquã procedit̃ altera
parte nõ inſtãte: vt l. properãdum. §. & ſi
quidẽ. ſ. de iudi. l. ad perẽptoriũ. ff. eo. et ſ.
qũo & qñ iud. aut̃. qui ſemel. Secundo
6 nota † ꝙ poſt primũ annũ lapſum nõ con
c firmatur [c] ſentẽtia: niſi biennium ſit clap
ſum, ibi: poſt ſecundum fatalẽ. &c. Vlti
7 mò ſcias † ꝙ illud, qđ dixi, ꝙ appellatus
põt venire ſolùm ad proſequendã appel
latio. citato aduerſario: lex nõ intelligit,
niſi ei denunciauerit, vel ei ſtatuerit tem
pus ſecũdùm formã c. ſæpe. extra, eo. tit.

2 ☞ *Biennium datum ad appellationem exercendam, incipit currere à die appellationis interpoſitæ.*
3 *Tempus appellationis proſequendæ, poteſt prorogari per compromiſſum.*

d **SI tamen.** [d] Breuiter dicit:
1 † Non currit tem
pus ei, qui ſemper litigat etiam
coram arbitro. h. Nota quid hic dicit, cau
ſæ appellationis motæ, vel non motæ.
2 † Ex quo apparet manifeſtè, quòd biẽ
nium incipit currere à die appellationis
interpoſitę, non à die inchoati proceſſus:
dixi ſuprà in proxima aut̃. Nota ſecũ
3 do † quod tẽpus quo quis coram arbitro
litigat, ſubducitur de medio. Et ſic videt̃
ꝙ per pactũ cõtrahentiũ, poſsit ꝓrogari

ſequendi, bene põt per partes ꝓrogari, ſecundũ eum in d. l. fi. ſ. eo. vide Bart. in l. iij. ff. de iudi. in viij. col. C. ſi contra ius vel vti. publi. quod per conſuetudinẽ, & ſtatutũ poteſt tempus appellandi prorogari. quod raro inuenies alibi, ſecundum ipſum. Ibi etiam dicit, ꝙ poteſt modificari iſtud tempus: adde Io. And. in Spec. de iud. deleg. §. reſtat. ver. ſed nunquid. Et de hoc quãdo per conſenſum cõmunẽ poſsit tẽpus appellationis prorogari, etiam ſtatutarium, vide do. Anto. in c. ex ratione. de appel. & Bal. hic, in auth. ei qui. Bart. in l. cum anterioribus. §. fi. ſ. eo. & ibi tex. ibi etiã Bal. & tex. clemen. ſicut appellationem. de appel. adde dum ſ. dicitur quod ſi per vnã diem fuerit impeditus, ꝙ totus annus reſtituet̃. Ange. conſi. ccciiij. vbi dicit, ꝙ etiã ſi per horam fuerit impeditus: quia forte iudex ſedere debebat laturus ſententiam propter tale impedimẽtum ineuitabile, eſt neceſſe intrare ſecundum annum. Et de hac materia vide pulchre Oldra. conſi. lx. & clvij. Pau. de Ca. conſil. xxj. & conſil. xxij. & quod voluit Ro. conſi. ccxv.

P. PAV. P.

a ¶ Ex iuſta cauſa. Circa materiam huius impedimenti ꝓbandã, & quale impedimentum requiritur ad excuſandũ, vide Alex. cõſi. ccccxxxix. in vlti. col. vide Pau. conſi. xxj. & conſi. xxvij. circa fi. Item an probatione iſtius impedimenti deferatur iuramẽtũ in ſupplemẽtũ. vide Roma. ꝙ non, ſing. ccx. incip. tu ſcis, ꝙ datur annus. Vide etiam circa materiã impedimẽti quæ habes ad Bar. in l. ſenatuſcõſulto. de offic. præſid. vbi etiam habes an requiratur ꝓteſtatio. Item alia in materia appel. quomodo dicatur deſerta, & ex quibus cauſis ſuccurratur, vide quæ habes ĩ Bertac. in ver. appellatio deſerta. & ibi etiam qs poſsit de cauſa deſertionis cognoſcere, et qũo & quando, & ibi in prin. habet remiſsionem ad Fel. de hoc vlti. Item de ĩpedimento facto iudicis quomodo ſuccurrat̃, vide ad Bar. in authẽ. Item ſ. eod. Item quale impedimẽtum requiratur, & an poſsit deferri iuramentũ ad ipſum probãdum & de ꝓteſtatione quæ fieri debet, vide Ioan. de dama. conſi. j. in vij. & ij. colũ. cum addit. Bal. & Ioan. de dama. ibi declarat quomodo procedat dictum Spec. qui dicebat quod ſufficiebat iuramentum ad probandum impedimentum in cauſa appellationis. Item vide omnino Alex. conſi. clxiiij. in pen. & vlt. col. in ij. vol. Peruſ. late in c. ex ratione. extra de appel. in ij. col. & ſeq. & in vij. & viij. ponit de impedimento ex facto iudicis, & per diſcurſum de omnibus alijs impedimentis, etiam in d. iij. col. late ponit, an probari poſsit impedimentum per iuramentum, & de prædictis omnibus, vide etiam Card. & Alex. ibidem etiam vide Alexand. de proteſtatione fienda in tali impedimento, & quod pluries fieri debeat in conſilio xxix. in j. parte in ij. col. & habes ad Bar. in l. Titia. §. vſuras. de legat. ij. Peruſ. in d. c. ex ratione. vbi tenet quod opus eſt pluries proteſtari, & quod ex neceſsitate requirit̃ proteſtatio an ſit neceſſe quod adeatur ſuperior, vt cogat iudicem. vide ibi Peruſ. in xij. col. verſ. ſed vlterius aduerte. & pondera in hoc vlt. Alex. conſi. lxxij. ĩ iij. vol. in vlt. col. Item quomodo in impedito currat tempus in cauſa appel. vide Feli. ĩ c. venerabilis. in ij. & iij. colũ. de iudic. & ibi etiam an requiratur proteſtatio de impemento. Item quãdo reſtitutio datur ſolũ ad tantum tempus, quantum fuit impedimentum, an ceſſante impedimento debeat peti reſtitutio in tantum tempus, vide Aret. in §. rurſus. in iiij. col. Inſtit. de actio. Itẽ ꝙ in cauſa appel. licet ex impedimẽto iudicis nõ currat dies impedimenti vel abſentiæ maxime ſi ſunt vtiles, ꝙ tamen requiratur ꝓteſtatio partis, in illis diebus facta iudici, vide Alex. cõſil. cxiiij. vol. v. co. ij. an autem in impedimento ex facto iudicis currat tempus in cauſa appell. vide Alex. ꝙ non in primo Fatal. ſecus in ſecũdo cõſi. lxxj. vol. v. col. vlti.

P. PAV. P.

b ¶ Cõtra hoc oppo. An ſufficiat appel. incipere in termino proſequi poſt terminum, vide ſignanter Panor. in c. ex parte. poſt med. extra de reſcrip.

c ¶ Non cõfirmatur. Per lapſum primi anni non confirmatur prima ſententia. Adde Bar. in l. j. ĩ fi. ff. nil no. & Bal. in l. eos. in ij. col. in prin. ſ. ti. j. quoſdam Canoniſtas in c. ex ratione. extra eo.

d ¶ Si tamẽ. vide quæ ſcripſi in l. fi. §. ſed & ſi quis. ſ. communia de lega.

P. PAV. P.

d ¶ Si tamẽ. Quid autem ſi pẽdẽte lite in cauſa principali vel appel. ille pro quo lata erat ſententia faciat ſimpliciter compromiſſum an dicat̃ eo ipſo renũciare ſententiæ latæ, adeo ꝙ non poſsit amplius ad eam redire, ita ꝙ expreſſe ſit renunciatum liti & ſentẽtiæ, videtur dicendũ ꝙ nõ, niſi expreſſe eſſet renũciatũ vt dicit Alex. & Pau. de Caſt. in l. cognita. C. de trãſac. Bal. in l. ſi diuerſa. & ibi Iaſ. circa fin. C. e. ti. de eo q cõpromittit poſt rẽ iudicatã. Imo videret̃ ꝙ poſſet redire ad primã lit̃, & eo ipſo ꝙ rediret, ſolueret̃ cõpromiſſum: iuxta l. ſi qs rẽ. ff. de arb. In cõtrariũ tñ vide Bal. in l. eos. §. apoſtolos. circa fi. ſ. de app. & Ale. hic ĩ apoſtil. itelligẽdo tñ in arbitratore, vt ibi ſcripſi ad Bar. & ratio diuerſitatis eſt clara, qa tempus

a tẽpus [a] appellationis: qđ eſt contra illud
qđ no. in l. properandũ. §. & ſi quidẽ. ſ. de
iud. & dixi in l. vl. §. fi. ſ. e. Sol. Illud eſt ve
rũ, ꝙ nõ poteſt prorogari nuda cõuentio
b ne: ſed per cõpromiſſum ſic [b]. Et ratio eſt
quia ſemper litigãt, vt glo. hic dicit. Vl
timò nota illum exceſſum in loquẽdo ibi
& ſi decies milies, &c.

2 ☞ *Ille, cui conceditur bienniũ ad appellationem exercendam, debet eſſe impeditus tanto tempore, quo ſi litem appellationis fuiſſet proſecutus, non potuiſſet finire.*
3 *Tempus appellationis proſequendæ currit, licet ſtet per iudicem: ſed datur reſtitutio, prout ibi.*
4 *Si tertius impediuit, currit tempus: ſed agitur contra eũ de dolo, ſi eſt ſoluendo: alias datur reſtitutio.*

c **ITẽ ſi appellatione.** [c]
Alias, Si appellatione. Iſta authẽ.
videtur manifeſtè cõtra auth. ei ꝗ appellat
1 ſ. eo. † vbi dicit̃ ꝙ dat̃ annus, & ex cã biẽ
niũ: hic verò dicit̃ ꝙ cõparere ſufficiat in
vltima die dilationis: & ſic abſq; alia cã vi
det̃ ꝙ habeat bienniũ. Videte, iſta authẽ.
põt intelligi duobus modis. Vno mõ. ꝙ
intelligamus in nouiſsima induciarũ die,
& intra dilationẽ nouiſsimè datã ꝑ authẽ.
ei ꝗ appellat. Vel dicã in nouiſsima indu
ciarũ die, id eſt, in nouiſsimo menſe illius
biennij in appellato: vt in auth. ei ꝗ appel
lat. quæ ponit in appellatore primi anni.
2 Et ſcđm hoc apparebit ſoluta iſta q̃ſtio. †
Dicit̃ in aut. ei ꝗ appellat. ꝙ dat̃ annus, &
ex cã. biẽniũ. quãto tꝑe debet eſſe impedi
d tus [d] in primo anno, ad hoc vt habeat biẽ
niũ? Rñdeo, & dicũt doc. ꝙ debet eſſe im
peditus tãto tꝑe, ꝙ ſi litẽ appellatiõis fuiſ
ſet proſecutus illo tꝑe non potuiſſet finiri
ſecus ſi in minori tꝑe, ar. l. ſi cũ exceptiõe
§. qđ ſi hõ. ff. qđ me. cau. & patet ꝑ caſum
l. ꝗ cõmeatus. ff. de re mili. et præſumit lex
ꝙ iſta cã potuerit intra mẽſem expediri,
& finiri: vñ ſufficit ꝙ ꝑ mẽſem fuerit ĩ pri
ma cã impeditus. argu. auth. ei ꝗ appellat.
Et ſi dicis, qũo põt fieri: nõne fortè indu
cerent̃ nouæ probationes ab vtraque par
te vel teſtes reprobarent: Dicit In. ꝙ iſtæ
cauſæ nõ extendunt̃ vt dic. c. ex rõne. ex
3 tra, eo. ti. qđ tene menti. Opp. & † videt̃
e quòd licet ſtet per iudicẽ, [e] tamẽ tẽpus cur
rit, ſed datur reſtitutio: vt l. ſed & ſi ꝑ præ
torẽ §. ait prætor. qui. ex cau. ma. Sol. Fa
f teor ꝙ ſibi currat etiã tẽpus, [f] ſed reſtitui
g tur. Sed aduerte [g] ꝙ hæc reſtitutio dabitur
nullo dato libello: ſed incidenter dicit iu
dex, qa talis fuit impeditus facto noſtro,
ideo eũ præſentẽ, & petentẽ ad tale tem
pus reſtituimus. Probat̃ extra de offi. iud.
h c. vlti. Opp. ad hoc de l. properandũ [h]. §.
fi. ſ. de iu. Sol. Ibi loquit̃ de tẽpore primæ
inſtãtiæ, aduerſus curſum cuius quis non
reſtituit̃. Ratio, quia ibi licet pereat inſtã
tia nõ perit ius partis: ſed in tẽpore appel
lationis perit inſtãtia & ius partis: merito
4 reſtituit̃. † Vltimo quærit gl. quid ſi fuit
impeditus per tertium. Dic vt in gl. & hic
per Azo. in ſumma.

2 ☞ *Tempus appellationis interponendæ, hodie eſt x. dierum.*
3 *Tẽpus petẽdorũ & cõcedendorũ apoſtolorũ eſt xxx dierũ.*
4 *Tempus proponendæ querelæ, de iudice qui appellationem recipit & apoſtolos non dat.*
5 *Tempus comparendi coram iudice ad quem, & ad preſentandum apoſtolos & acta primæ cauſæ.*
6 *Tempus inchoandi proceſsum ſuper appellatione.*
7 *Tempus appellationis exercendæ & finiendæ.*

1 **SEd lis quæ.** No. † ꝙ in
cauſis q̃ di
cunt examinari. etiã in cõſiſtorio
principis nõ currit tẽpus. quod eſt verũ, ſi
fuerit notũ princip̃: vt hic in glo. tua dici
i tur. Vltimò, videamus de tẽporibus [i]
iſtis quæ dantur in cauſa appellatiõis. cir
2 ca quod eſt ſciendũ ꝙ multa ſunt tẽpora †.
Quoddã eſt tẽpus appellationis faciẽdæ,
ſeu interponendæ, & illud erat olim bi
duũ, vel triduum: hodie decendiũ vt ſ. ti.
3 tu. j. l. eos. & auth. hodie. † Item, erat tẽpus
petendorũ & concedendorũ apoſtolorũ:
& illud erat xxx. dierũ: & illud hodie nõ
eſt immutatũ. ſ. ti. j. l. eos. circa fi. & ff. de li.
4 dimiſ. l. j. † Itẽ erat aliud tẽpus proponẽdæ
querelæ de iudice ꝗ appellationẽ nõ reci
pit, & apoſtolos nõ dat, vt ſ. ti. j. l. ſi appel
5 lationẽ. † Itẽ eſt aliud tp̃s, qđ dat̃ ad cõpa
rẽdũ corã iudice ad quẽ appellat̃, & ad pñ
tãdũ apl̃os, & acta priæ cauſæ. Et iſtud tẽ
pus erat olĩ duobus modis. Qñq; ſtatue
bat̃ tp̃s arbitrio iudicis ſ. ti. j. l. ꝑſes ꝓuĩcię:
& ibi no. & ĩ iſtis tꝑoribus nihil eſt hodie
ĩmutatũ. Qñq; ſtatuebat̃ tp̃s a l. ad ĩducen
dũ appellationẽ: vt l. ĩ offerẽdis. ſ. ti. j. et ſ.
6 e. l. fi. §. ĩ his. † Itẽ eſt tp̃s inchoãdi ꝓceſſum
ſuꝑ appellatiõe: vt vidiſtis ĩ l. ij. & fi. ſ. e. §.
7 † Itẽ ẽ tp̃s appellatiõis exercẽdæ, et finien
dæ: de quo vidiſtis in l. fi. §. illud. Iſta tꝑa
hodie ſũt mutata, ẽt ad iſta dat̃ annus ho
die, & ex cã bienniũ, vt ĩ auth. ei ꝗ. Qñq;
dant̃ maiora tꝑa ex cã: vt in auth. ſi tñ. & ĩ
auth. itẽ ſi appellatiõe. Sed in cã q̃ debet
examinari in conſiſtorio principis, tẽpus
non currit: vt hac auth.

2 ☞ *Appellatione pendẽte, nil debet innouari per iudicem à quo eſt appellatum. Et in cauſa appellationis ab interlocutoria, iudicatur ex primis actis. num. 3.*
4 *Capitulum nouum dicitur quod actionem uel exceptionẽ propoſitam non reſpicit, nec coadiuuat.*
5 *Cauſa appellationis mota, non poſſunt teſtes produci ſuper eiſdẽ capitulis, ſuper quibus iam fuerunt recepti: Et ſuper nouis articulis reſpiciẽtibus actionẽ primam, produci poſſunt. nume. 6.*
Et ibi cur poſt aperturã teſtiũ nõ admittatur probatio. nu. 5.

ſi ſit compromiſſum in arbitratorem, eſt quædã tranſactio, quæ nihil aliud eſt proprie, quam tranſitus a lite. leg. j. de tranſact. Ideo ſicut ſi fuiſſet facta tranſactio obſtaret exceptio redeunti ad litem, & ad actionem, ita ergo eodem modo & facto compromiſſo in arbitratorem. In arbitro autem ſecus eſt, vt potes conſiderare ad no. in d. l. ſi cauſa cognita. Aduerte tamen quod talis renunciatio etaim ſi expreſſe eſſet facta non operatur aliquid niſi arbitratore arbitrante, eo autem nõ arbitrante quaſi differretur conditio ſub qua fuit facta, & nihil præiudicat, ſecũdum Bal. ĩ l. ſi diuerſa. C. de tranſact. vide Ale. ſuper hoc cõſil. xxij. in prin. et cõſi. ccccxxx. ad fi. Fel. in c. cũ olim. ad fi. extra, de præſcrip. Itẽ de materia huius auth. ꝙ per cõpromiſſum inſtantia cauſę appel. intellige ſi ſit cõpromiſſum actualiter factum, ſecus ſi ſolum partes obtuliſſent ſe paratas facere, nondũ tamẽ actualiter fecerunt, vide Ale. conſi. cccccxxix. in ij. col. ad fi. & ſeq. et conſi. lxxj. vol. v. & vide omnino latius de materia iſtius auth. Peruſ. in c. ex ratione. in iij. colum. & ſeq. extra de appel. vbi Feli. vide etiam Matheſ. not. xxij.

a ¶ Prorogari tẽpus. Quando ꝑ pactum cõtrahẽtiũ poſsit ꝓrogari inſtantia cauſæ appellationis, adde quæ dixi in d l. ꝓperandũ. & quæ no. doc. ĩ c. venerabilis. de iud. & do. Ioã. in l. Seius. ad l. Falc. dixit, ꝙ de iure Canonico nõ ſolum ꝑ cõpromiſſũ, vt hic: ſed etiã per pactũ poſsit prorogari. in Cle. quãdiu. de appel. & qđ dictũ eſt ſ. prox. auth. vbi ſcripſi. & no. Bald. in d. l. properandũ. in ij. col. & ibi Bar. Quid aũt ſi lata ſententia & appellatione interpoſita, victus cõpromiſit de cauſa principali, non de cauſa appellatiõis, an currat tempus: Viđ nota. Bal. quod nõ, in leg. eos. §. apoſtolos. in fi. ſ. de app. Quid autem, ſi pendente cõpromiſſo appellationis, vult ſoluere pœnam cõpromiſsi, & reuerti ad appellationẽ: vel ſimiliter lato laudo. Dic qđ põt ſecundũ gloſ. in cle. quandiu. & Bal. in d. §. apoſtolos. et hoc quod intelligitur in arbitro, ſecus in arbitratore. Et quando partes poſsint prorogare tempus appellationis, vide Cyn. in auth. ei qui. ad fi. ſupra eodem. & Bal. in l. Centurio. ad fi. ſ. de vul. et pu. et in auth. hodie. cũ ſi. ſ. de appẽ. ſcripſi poſt Mod. in d. l. ij. in iij. char. de teſt. tut.

b P. PAV. P. ¶ Compromiſſum ſic. Vide omnino de veritate iſtius Alex. in l. properandum. in prin. in iiij. colum. C. de iudi. Matheſ. no. xxij. de quo ſupra in princ. de inſtantia autem cauſæ principalis an poſsit prorogari, & quid ſi lata ſententia de conſenſu partium tempus non currere, viđ ad Bar. in l. properandum. in princi. C. de iudi. Item ſicut poteſt inſtantia cauſæ appel. ſuſpendi, ita poteſt prorogari, vide Feli. quod ſic, in c. de ratiõe. extra de app. poſt princip. ibi etiam quod opus quod taliter prorogans vel ſuſpendens habeat ſpeciale mandatum. Item quod inſtantia cauſæ. princ. etiã prorogari vel ſuſpendi poſsit per compromiſſum, tenet Barba. in c. de cauſis. ĩ j. co. de offi. dele.

c ¶ Item ſi appellatione. Vide Bar. in l. j. ff. de libe. dimiſ. Et adde quod tempus fatale non currit impedito, propter inimicitias capitales ſaluo niſi potuerit ꝑ iudicẽ impetrare tolli impedimentum qđ quandoque fieri poteſt iuxta no. in l. de nunciatio, ſupra, de his qui ad eccle. cõfu. Et ita tenet Bal. & poſt eum Imo. argu. iſtins tex. in l. qbus diebus. in prin. ff. de cond. & demõ. Quãto tempore debet eſſe impeditus đ primo anno, vt habeat ſecũdum, vide quod dixi infra, in auth. ei qui. in apoſtilla magna. vide ibi Bald. & Ange. & doct. in l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. đ verb. obli. Vide gl. in ca. ſi electio. de elect. in vj.

P. PAV. P.

d ¶ Impeditus. Vide Ang. cõſi. clxxxvj. ĩc. ĩ ꝑſuppoſita qõe.

e ¶ Stet per iudicẽ. Secundũ gl. in auth. đ app. ij. an hæc. & in l. j. & ibi per doct. ff. quando app. ſit. videtur tenere quod non ſit opus reſtitutione: imo ipſo iure tempora nõ currũt. contra gl. hic, quã videtur ſequi Bart. & male. Et adde quod habetur per glo. & doct. in l. arbitrio. §. cuius dolo. ff. đ do. & qđ dixi in l. fin. in pri. ſ. đ tẽp. ĩ iteg. reſti. & Bar. ĩ l. j. §. dies quan do appellã. ſit. Quid in tempore inſtantiæ principalis, dicit Bal. in d. l. properandum. §. ſinautem. C. de iud. et hic Adde Cano. in c. ex ratiõe. de app. & cõtra Bartol. tenet hic Bal. in d. authẽ. at q ſemel. in fi. de prob. quod ſi ſtat per iudicem, ꝙ teſtes non recipiantur, tũc debet ſuppleri dilatio. Et de hac materia plene per do. An. in c. ex ratione. de appel. & per Imo. in l. fi. in iij. columna ff. de re re iudi. et per domi. Anto. in c. i. de iud.

P. PAV. P.

f ¶ Currat etiam tẽpus. Vide Alexã. cõſi. ccccxxxix. Pau. de Caſt. conſi. xxij. in ij. colum. Anto. de But. conſi. lxiiij. circa fi. vide ſupra eod. Authen. ei qui.

g ¶ Sed aduerte. Limita vt per Barto. in leg. ita demum, ſupra de procur. vbi Alexan.

h ¶ Properandum. Vide glo. et Bal. in l. properandum. §. ſiue autem vtraque & vide ibi apoſtil.

i ¶ De temporibus. No. hic de temporibus omnibus appellatiõis vide Bar. in l. j. ff. de lib. dimiſ. Bar. in l. ij. ſ. eod. ei auth. ei qui. ſ. eo. in prin.

a ℂ Per hanc. Iſta l. nõ habet locum in appellatione ab interlocutoria, ſecũdũ Bal. in addi. Spe. facit cle. fi. de app. & cle. j. de re iud. in verſi. ſententias. Bar. videtur ſentire contrarium in l. eius qui. ff. de appel. reci. Et ad intellectum vide Lud. in l. admonendi. in iiij. charta. & quod ibi dixi. ff. de iureiuran. & adde quod no. Bal. in l. generaliter. §. j. de reb. credi. & nota bene quod dicit Bald. in l. inuitus. in vj. col. ſ. de procu. ꝙ licet ius commune, vel ſtatutum dicat, ꝙ in cauſa nullitatis vel appel. non poſſint recipi nouæ probationes: iſtud intelligitur, niſi de nouo emergant ipſe dicit conſuluiſſe: quod reputat valde not. & no. ꝙ iſta l. habet locum tẽ in cauſa nullitatis, ſicut appel. vt no. Bald. in l. j. ſ. quã. prouo. in pe. colũ. in ver. iuxta prædicta quæro. Item adde ꝙ in cauſa appel. deduci acceſſoria poſſunt quę non fuerunt deducta, ſecundũ gloſ. in d. §. de illo. in aut. de his q ingrediũtur ad ap. in ver. occur. & videt tex. in l. ampliorẽ. in verſi. in refutatorijs, de app. Et ad intellec. huius vide Inn. & in d. c. conſti. el ij, de app. & vide ad hanc l. Bald. in l. ita demũ. C. de ꝓcu. limita ſin. iſtã l. ꝑ glo. in c. ad audiẽtiã de reſcri. habere locum tantũ in probationibus, quas non potuit primo ꝓducere. ſecus ſi primo potuiſſet producere & ibi ſumme no. illam glo. Ant. de Bu. bñfacit gl. fi. in c. paſtoralis, de exce. & vide Ang. de are. ĩ l. admouẽdi, de iureiu.

✠ P. F A V. P.

ℂ Limita reg. huius l. vt procedat ſolum in petitione coram primo iudice: ſecus ſi ius petẽs. vide Fel. in c. ſignificauerunt. in iij. col. ad fi. extra de appel. Item limita ſolum procedere in his ĩ quibus pars non fuit negligẽs in prima inſtantia, ſed forte non produxit ratione ignorantiæ vel iuſti impedimenti. Ita Ant. ĩ c. ad audientiã. el. ij. extra de reſcri. & imo nõ procederet in his q̃ pars malitioſe diſtuliſſet ſecundum Panor. in c. j. extra, de except. Io. And. & Hoſti. in c. cũ inter. extra, de excep. ſuper quibus dictis vide Feli. o ĩ no cõcludentẽ contrariũ in c. ad audiẽtiã. el ij. in ver. omiſſum. extra, de reſcri. & in c. inter monaſterium. in vij. colũ. extra, de re iud. ver. non deductis. Item limita vt non procedat in his quæ opponuntur ante litẽ cõteſtatam l. ita demũ, & ibi nota. C. de ꝓcur. facit quod dicit Bal. per illum text. in l. is qui ſe obtulit. in fi. ff. de rei vẽ. vide Alexan. conſi. xxxiij. in iiij. volu. & ꝙ etiam iſta reg. procedat in tortura omiſſa in cauſa principali, & poſſit etiam peti in cauſa app. vide Io. de dama. conſi. j. ad fi. cũ addi. Bal. in fi. Item non habet locũ in appellatione ab executione, vel in alia interlocutoria. vide Ioan. de dama, conſilio xxvj. in pe. col. vide text. in d. c. appellãdi. de appel. Item in materia prædictæ reg. vide late Fel. in c. cũ Ioannes. in viij. colũ. & duabus ſeq. de fide iſtru. vbi ampliat & limitat multipliciter. Itẽ an iſta exceptio procedat in exceptione relationis, vide & limita vt per Iaſo. in l. ita demũ. C. de ꝓcu. in penult. col. Itẽ an exceptio malitioſę omiſſa in cauſa principali, poſſit opponi in cauſa appel. vide Socy. ĩ l. is qui. ff. de excep. Itẽ quod vbi exceptio malitioſe non fuit oppoſita in cauſa principali, non poſſit opponi in cauſa appel. vide Barba. conſil. xxxv. volu. iij. Item ꝙ in cauſa app. non poſſint opponi niſi cauſæ tendentes ad impugnandam ſententiam non aliæ: licet potuiſſent opponi ante ſententiam, puta exceptio compẽſationis. vide Feli. in c. ſuborta. col. ij. de re iudica. allegat Bal. hic. & idẽ tenet Sal. hic, col. vlti.

a ![P]Er hanc. [a] Iſta eſt notabilis l. valde. Et diuiditur in tres partes. Primò permittit non propoſitum proponi. Secundò nõ reprobatum probari. Tertiò rationẽ aſsignat. Secunda ibi: ſed & ſi qua. Tertia ibi: quo exercitatis. Breuiter dicit,
1 † In cauſa appellationis licet vtrinq; parti non propoſitum proponere: & nõ probatum probare, ſi actionem antiquã reſpiciat: aliàs ſecus. hoc dicit. Opp. & vi-
2 detur † ꝙ poſt appellationem nil innouetur: vt ſ. tit. j. l. appellatione. ff. nil. no. app. penden. l. j. Gloſ. dicit, fallit hic. Tu dic ꝙ nil debet innouari appellatione pẽdẽte: ſcilicet per iudicem, à quo eſt appellatũ: ſed per iudicem, ad quẽ appellatum eſt,
3 nihil prohibet. † Secundò opp. extra, eo. c. appellanti. in Cle. Sol. Ibi loquitur, qñ quis appellat ab interlocutoria, quo caſu debet iudicari ex primis actis: hic quãdo appellatur à diffinitiua. Ratio, quia quãdo appellat ab interlocutoria, nõ appellat tantùm ab iniquitate ſententię, quãtũ à grauamine ſibi illato per iudicem. Et ideo dicit Decretalis, ꝙ in cauſa appellationis ab interlocutoria debet inſeri iuſta cauſa grauaminis &c. de appel. c. j. lib. vj. Sed iudex non potuit grauare partẽ, niſi ex primis actis: meritò nouæ probatiões non admittũtur. Ideo dicerem ꝙ per ſtatuta terrarum, in quibus quandoq; cõſtituuntur aliqui officiales, qui vocãtur ex-
b grauatores, [b] ꝙ tales officiales non poſſunt nouas probationes recipere: quia non ſunt poſiti niſi ad tollendum grauamẽ, reſpectu iudicis loquor, vt habuiſtis ſ. tit. j. l. eos. Opp. tertiò extra, de teſt. c. fraternitatis. vbi dicitur totum contrariũ huius l. quod ſuꝑ nouo capitulo poſſunt admitti nouæ probationes, nõ ſuper antiquo. Dicunt quidã, vt hic tãgitur in prima gl. magna, in fi. ꝙ aliud eſt de iure Ca-
c no. [c] aliud de iure ciuili. Vel dic, ꝙ ibi appellat nouum capitulũ, nouã aſſertionẽ, quæ tamẽ reſpiciat actionẽ propoſitã. & ſic cõcordat cum iſta. Hoc ſatis placet, vt j. dicam. Venio ad quæſtiões & quęro primò, hic dicit, quod nõ ad nouũ ca. &c.
4 Pro declaratione l. † quęro quod dicatur
d nouũ capitulũ [d] & quod antiquũ. In hoc ſunt multæ opi. Nam quidã nouum capitulũ, & antiquũ recipiunt ex tẽpore, quidam ex re, quidã ex cauſa. Ex tempore, quia nouum capitulũ dicit, ius nouiter acquiſitũ: antiquum, ius quod competit tẽpore primæ cauſæ. Et addunt iſti ꝙ illud ius nouiter acquiſitũ, in cauſa prima poterat proponi, in ſecunda non. q̃d gl. non placet. & vide gl. Iſta opi. meritò nõ placet gl. Nam ſi ius acquiritur de nouo, ex cauſa de præterito: & tũc poteſt deduci in primo iudicio: & eadem ratione in cã appellations, vt habetur in l. ædiles. §. itẽ ſciendũ. ff. de ædil. edi. & l. ſi rẽ. in fi. ff. de pig. act. & l. ſi mandauero, la pícola. ff. mãda. Si verò oritur ex cauſa noua: tunc nõ poteſt deduci in iudicio primo, nec in iudicio appellationis: vt l. non poteſt. ſ. de iudic. & ideo iſta lect. quę permittit iſtud nouũ capitulũ produci in cauſa appellationis, non eſt in cauſa prima: nõ bene facit. Poteſt tamen hæc lectura aliter intelligi, vt illud q̃d dicit, ſed ante poteſt, &c. nõ intelligatur ante, hoc eſt, in primo iudicio: ſed intelligat ante, ſcilicet ius quæſitum. quaſi dicat, ius ante quæſitũ poteſt in cauſa appellationis produci: ius poſtea quæſitũ, non. Et iſto modo poteſt ſuſtineri iſta lectura, vt j. dicã. Alij intelligũt nouum capitulũ, & antiquũ ex re: vt puta, in primo iudicio petebã bouẽ, in cauſa appellationis volo petere equũ. Vel ex parte rei primò excipiebat de boue, nũc excipit de equo: & iſtud dicatur nouũ capitulũ, quaſi de re noua. Sed ſi ſuper eadẽ re volo ius meũ fundare ex nouis probationibus, poſſum. Et iſtam lecturã tenet hic gl. quæ lect. an ſit vera, dicã j. Alij dicunt nouum capitulum ex cauſa, & in cã appellationis poſſum producere nouas probationes, quæ tẽdũt ad probadũ illã cauſam, quæ in primo iudicio fuit deducta. Secus ſi cauſa variaretur: qa tunc diceretur nouũ capitulũ: vt ſi primo dicebã furtũ, nunc dico violentiam. Hoc nõ placet gl. Cũ enim reſpiciat eã dem rẽ, videt̃ pertinere ad capitulũ antiquum. Ita dicit glo. & tenet opi. ſecundã. Hoc non videtur verum. nam ſecundũ veram opi. quẽ tenent omnes de iure nouo, & etiã de iure antiquo, poſt lit. conteſt. nõ licet actionem mutare: vt l. edita actio. ſ. de eden. & aut. qui ſemel. ſ. quo. & quan. iud. Sed ſecundũ iſtã opi. induceretur mutatio actionis: ergo &c. Sed ſuſtinendo gl. poſſem' dicere, ſicut in primo iudicio admitteret̃
e cumulatio, [e] vt no. ĩ d. l. edita actio. ita eadẽ ratione in cauſa appellationis. Ad q̃d reſpondeo, ꝙ qñ fit cumulatio diuerſarũ actionũ, oportet ꝙ fiat per nouũ libellũ: & ſic erit noua inſtãtia: vt no. in l. non eſt nouũ. de act. emp. Et ſic licet fortè iſte nouus libellus poſſit dari corã iudice appellationis: tñ hoc nõ pertinet ad cõfirmãdã vel infirmãdã ſñiam primã, ſed ad nouã ſententiã cõſequendã. vnde iſta opi. non videt̃ vſquequaq; vera. Alij, vt Iac. de
f Are. [f] dicunt ꝙ illud videtur nouũ capitulũ, quãdo ſentẽtia lata ſuper primo, ſuper eo, quod de nouo proponitur, non parit exceptionem rei iudicatæ. Sed ſi pareret exceptionẽ rei iudicatæ, dicitur ex nouo capitulo pẽdere. l. & an eandẽ. §. actiones. ff. de excep. rei iud. Et eſt ratio, dicit ipſe, ꝙ quando ſentẽtia prima parit exceptionẽ rei iudicatæ in eo quod ſecũdo ꝓponitur lex, ſubuenit appellanti: quia ſibi parat præiudiciũ, q̃d non eſt neceſſe, qñ rei iudicatæ exceptio non paratur. Ita dicit Iac. licet iſtud dictũ ſit ſatis rationabile, tñ nõ eſt verũ: quia ego reperio ꝙ in iudicio cauſæ principalis, noua cã põt allegari, in qua ſentẽtia lata nõ parat p̃iudiciũ. Hoc

b ℂ Exgrauatores. Exgrauatores non poſſunt recipere nouas ꝓbationes. Facit quod habetur in d. l. ex illo. ſ. ti. j.

✠ P. P A V. P.

c ℂ De iure canonico. Vide omnino Ang. cõſi. cxlviij. incip. in queſtione vertente. in ij. col. & de veritate vide omnino quę habes ad Bar. in authẽ. qui ſemel. C. de proba. in vlt. col.

d ℂ Nouum capitulũ. Quod dicatur nouũ capitulum, & ꝙ antiquũ, ꝑ Spec. de teſte. §. ſatis vtiliter. ver. illud autem. no. doc. ĩ c. fraternitatis. de teſtib. & Bart. in auth. q ſemel. de proba. in pe. col. ĩ ver. q̃ro vtrũ teſtes ſuper eo ꝙ nõ dixerũt. & dicit̃ nouũ capitulũ dummodo addatur aliqua qualitas primo capitulo. Text. & ibi doct. in c. cum olim. cauſam. vlt. de reſcrip.

e ℂ Cumulatio. An in cauſa appellationis poſſit fieri cumulatio, vide Bald. in l. ſi qs libellos. ſ. tit. j. in eo ꝙ dicit l. edita. ſ. de eden. habere locũ in cauſa appellationis. & limita per eũ vt ibi. & vide Imol. in c. ij. de libel. obla. Adde vt per Rom. conſi. ccclxxx.

f ℂ Iacob. de Arct. Et

not. hic per no. q. do. Bart. in l. Iulianus. in fi. ibi: ſed quid ſi condemnatus. de condi. & demon. quam indeciſam reliquit.

✠ P. P A V. P.

a ℂ Ex antiquis capitulis. Qũo aliqd dicat̃ depẽdere ex alio, Vide Are. ꝑ illũ tex. in l. ſi qs hæres. in pri. in iij. vol. ff. de acquir. hrẽd.

b ℂ Nouæ probationes. Vtrũ in cauſa appellationis poſſunt produci noui teſtes, & ſi repetantur poſſunt iterũ iurare. Text. eſt no. ꝙ ſic, in fi. extra de teſt. & q̃d no. gl. in c. fi. ſ. de teſti. Facit l. qui bona. §. ſi quis ſtipulaturus cum ibi no. ff. de dã. infe. & vide quæ dixi in j. repe. ff. de q̃ſtio. ſed Bal. in auth. hoc ſacramentum. ſ. de iura calũ. tenet ꝙ non requiratur nouũ iuramentum, nec noua citatio. contra tenet in l. fi. vlt. col. ſ. de teſt. & hic primã gl. in vl. co. et quãdo fiũt nouæ probationes, quæ ſit forma ſẽtentiæ in cauſa appellationis, vide ꝑ Spe. in titu. de ſen. diff. & ĩterlocutoria. §. nũc tranſeamus. verſicu. quia talis. & vide q̃d no. Bal. in l. ij. in j. co. ſ. de eden. et Bal. in l. eos. in princip. ſ. ti. j. Abb. in c. fraternitatis. de teſt. quod ſi teſtis producitur ſuper talibus actis, quæ poterant ſub primis cõprehendi, tunc nõ vitiat: alias ſecus. Bal. in l. hæredes palam. §. ſed ſi notã. in fi. col ligit ibi ar. ad teſtes qñ repetunt̃ vt declarent, non debent iurare.

c ℂ Tenet ibi gl. Hoc limitant aliqui. retuli poſt Bart. in auth. qui ſemel. in iij. col. ſ. de probat. ſecũdum Iac. de Bel. & Bald. ĩ c. j. quid ſit inueſtitura & vide Bar. & in authen. qui ſemel. in prin. &c.

✠ P. P A V. P.

d ℂ Quando prouocare. Adde circa iſtam rub. quod licet quando ſententia eſt nulla non ſit neceſſe appellari, vt per totum iſtum titu. poteſt tamen appellari a ſententia nulla, et talis ap. eſt nullius vtilitatis vt plus opareẽt, ſi ille cõtra quem eſt lata velit ſe tueri quãdo conueniuntur ex ſententia dicendo eã nullã, vide Com. cõ. xliij. inci. ab arbitrali ſententia. in ij. col.

e ℂ Latam ſententiã. vide do. Abb. in ca. inter monaſterium. vbi tenet opi. Bart. licet do. Anto. cõtra. Vide quæ dixi pridie in conſulendo in quadã cauſa Senis. Andr. Barba.

✠ P. P A V. P.

e ℂ Latam ſententiã. Circa materiã huius l. vide Alex. conſi. xxxiij. incipi. viſo themate. adfi. & an iſta reg. procedat ſiue in eadem inſtantia ſiue in diuerſa, vide Franc. conſi. lxxiij. in ij. & iij. co. Fel. in ca. inter monaſterium. in vij. colum. & de pluribus ſeq. vſque ad fin. extra, de re iudi. & aduerte quod ſunt ibi tres columnæ ſcriptæ per errorem. Item de iſta materia quomodo & quando ſententia contra ſenteniã ſit nulla, vide Ant. conſi. xxvij. inci. in dei nomine amen. viſis præſentibus in j. colũ. ante fi. & ſequen. an autem ſententia contra notarium ſit ipſo iure nulla vide omnino Fel. in c. quoniam contra falſam. in xij. co. de proba. & inci. inter cæteras. in ij. char. verſi. ſexta declaratio. de re iud. Peruſ. in repet. c. dilecto. de app. (vide in eius tabula in q. lij. quid autem ſi eſſet notorie iniuſta, vide omnino Feli. in c. inter cæteras. in pen. & vlt. colum. vbi tñ refert Peru. in d. c. dile. in lv. q. tenere contrariũ eius ꝙ dicit eſſe Imol. bene aduerte & vide late Paul. de liaz. in v. qõ. inci. in xp̃i noĩe. an ſñia redatur nulla qñ notorie conſtat de eius iniqtate et iniuſtitia. vide Cur. conſil. lix. in ix. col. Barb. conſi. j. ĩ ij. vol. in ij. co. Fel. in c. quoniã cõtra falſã. in iij. char. ver. fallit ſecundo. extra de ꝓbatio. & quãdo ẽ notorie iniqua, an ſit nulla. & ꝙ ſecus ſit qñ eſt manifeſte iniuſta, vide Bar. ĩ c. ſi qñ de offi. delega. in j. colũ. quid aũt de ſñia lata ex cã falſa, an ſit nulla, vide late Ale. in l. qui romæ. §. duo fratres. ĩ x. co. et viij. char. de ver. oblig. in l. ſi is ad quẽ. de acq. hære. Fel. in c. ĩter cæteras. in ij. co. ver. ſecũda conclu. extra d̃ re. iu. Barba. conſil. xxxviij. vol. iiij. col. penul. qui loquitur ĩ laudo. Item ꝙ regu. huius l. ꝓcedat etiã ſi de cõſenſu partiũ feratur ſecũda ſñia, vide Iaſ. in l. ſi diuerſa. ĩ vl. co. C. de tranſ. Itẽ vide in materia ꝙ ſẽtẽtia cõtra ſñiam nõ valeat, & quia ſecus ſi cõtra iuramentum vel trãſactionẽ. Iaſ. ĩ l. nam & poſtea. §. ſi dãnetur. in vl. co. ff. de iureiur. & ibi ad finẽ limitat reg. nõ ꝓcedere quando ſunt lapſi xxx. anni a tempore primæ ſñiæ añ ſecũdam, & de ſñia lata ꝑ tales teſtes ꝓbatũ fuit ſi nõ ꝓbauit an ſit nulla: vide Are. ĩ l. ſi is ad quẽ. ĩ vl. char. an aũt ſñia lata contra tenorem inſtrĩ ſuꝑ quo fundatur, ſit nulla ĩ c. inter cæteras. extra de re iud. Item de materia an ſñia cõtra ſñiã ſit nulla ĩ diuerſa ſubſtãtia, vide etiam late Barb. cõſ. v. vol. iiij.

Hoc probo per l. ſi rem. §. fi. ff. de pig. act. cõiuncta l. ſi mater. §. eod. de exce. rei iud. Quid ergo dicemus? Breuiter ex parte actoris omnis articulus, & omnis actio vel intentio, quæ caſum vel actionẽ propoſitã reſpicit, vel coadiuuat, dicit̃ pende-
a re ex antiqs capitulis [a] & illis cõiũctis, admittentur illæ nouæ probationes. Si verò actionẽ propoſitam non reſpicit, nec coadiuuat: tunc dicitur nouum capitulũ. Idem dico ex parte rei: omnis exceptio, quæ actionem propoſitam reſpicit, dicit̃ pendere ex veteribus: ſi actionem non reſpicit, dicam nouum capitulum. Et ſecundum modũ iſtum poſſunt ĩtelligi omnes opi. quæ ſunt hic. Probatur iſta opin. in l. vlti. ff. ꝙ cum eo. & in l. Aemilius. ff. de mino. vbi ſententia prima in cauſa appellationis poteſt confirmari ex nouis allegationibus, & nouis probationibus. Secũdò
5 eſt videndum: † hic dicitur ꝙ in cauſa appellationis poſſunt fieri nouæ probationes. Quæro vtrum iſtæ nouæ probatio-
b nes [b] poſsint fieri per teſtes. Et videtur ꝙ ſic: vt hic, & l. eos. §. j. ſ. tit. j. In contrarium videtur in auth. de teſti. §. quoniã verò. vbi dicitur, ꝙ poſt didicita teſtificata non poſſunt de nouo produci teſtes. Quidam dicunt, ꝙ iſtæ leges corrigũtur per illam auth. et ſic nõ poſſet ibi fieri probatio per teſtes. Alij dicũt ꝙ illa auth. loquitur in cã principali: ſed in cauſa appellationis poſſunt de nouo teſtes recipi, etiam ſuper eiſ-
c dem capitulis. Et iſtud tenet ibi gloſ. [c] & iſtud Vltramõ. etiam tenent. Iſtud cõmuniter tenent docto. noſtri. Nec obſtat. §. quoniam verò. Nam debetis ſcire, ꝙ duplex eſt ratio, quare poſt aperturã teſtium nõ admittatur probatio. Primo timore ſubornationis. Secundo propter identitatẽ inſtantiæ. Nam in alia inſtãtia poſſunt recipi: vt l. vlti. ſ. de teſti. Sed cauſa appellationis eſt alia inſtãtia à prima: vt l. ita demũ. & ibi no. ſupra de proc. ergo &c. Videtis domini, tex. iuris canonici dicit directo contrarium in c. fraternitatis. extra, de teſtib. & iõ ſtarẽ illi decretali, vt dicamus ſic. Aut teſtes producũtur ſuper eiſdẽ capitulis, ſuper quibus iam fuerũt recepti: et nõ pñt recipi: quia ſubeſt timor ſuborna-
6 tiõis, ſicut in cauſa prima. Aut † qs vult recipere ſuper nouis articulis reſpiciẽtibus actionẽ primã: & tũc poteſt. Ita loquitur hic, & l. eos. §. j. ſupra ti. j. & in l. in offerendis. in fi. Nõ obſtat quod dicit, & ex alia ĩſtantia: quia fateor ꝙ in alia inſtantia pñt recipi volente parte. Ita loquit̃, vlti. ſ. de teſti. non aũt ea inuita, & ſic loquitur q̃ſtio noſtra. Vel aliter, ibi loquitur, quãdo teſtes fuerunt examinati coram arbitro: hic quando fuerũt examinati coram iudice. Quo caſu illa lex non habet locũ, et tetigi in l. geſta. ſupra de re iudi. Nõ obſtat quod põt dici ꝙ ad alium finem producũtur in prima cauſa, ad alium in ſecũda. Nã in prima producuntur, vt quis condemnetur, vel vt quis abſoluatur. In ſecũda producuntur, vt ſententia confirmetur, vel infirmetur. ergo &c. vt in cap. veniẽs. extra, de teſt. Nã reſpondeo, ꝙ iſtud confirmare, vel infirmare, eſt æquipollens illicõ demnare, vel abſoluere: vt dixi ſupra ti. j. l. eos. ergo ad eũdẽ finem producent̃. Poſſemus hic quærere, an in cauſa appellationis ſit locus reconuentioni. Dicam in aut̃. & conſequenter. de ſen. et interlocu.

d *Quando prouo* [d] *. nõ eſt neceſſe. Rubr.*

Continua vt in gloſſa.

2 ☞ *Si ex diuerſis inſtantijs ſequuntur diuerſæ ſententiæ, ualet ultima.*
3 *Sententia lata contra iuſiurandum ualet.*
4 *Si feratur ſecunda ſententia etiam concordans cũ prima, à qua non fuit appellatum, non ualet.*
5 *Si pars, quæ ſcit ſententiam eſſe latam pro ſe: petit iterum iudicari, & iudicatur contra ſe: non ualet ſecunda ſentẽtia.*
6 *Si egi contra Titium, & ſuccubui, poſtea agit procurator meus, & obtinuit, quæ ſententia ualeat.*
7 *Appellans à ſententia nulla ex defectu conſenſus eam confirmat.*
8 *An procedat talis libellus, dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt, appello.*
9 *An iudex appellationis pronunciando male appellatum, cõfirmet ſententiam nullam.*
10 *Non poteſt iterum quæri de nullitate, cum ſemel eſt ſuper ea iudicatum, & quæſitum.*
11 *Si in cauſa appellationis non fuit dictum, neque quæſitũ de nullitate: poterit de nullitate poſtea dici.*
12 *De nullitate ſententiæ poteſt quæri duobus modis, ſ. per exceptionem. & principalem petitionem.*
13 *Succumbens in exceptione nullitatis, non prohibetur poſtea ordinariè agere de nullitate per uiam principalis petitionis.*
14 *Quando principaliter petitur ſententia pronunciari nulla, agitur officio iudicis.*
15 *De nullitate debet agi coram eodem iudice, qui iudicauit: et quando coram ſuperiore.*
16 *Si datur libellus ſuper nullitate, nec probat ille, qui agit, poteſt iudex nullitatis confirmare ſententiam.*
17 *Et nouas probationes, & allegationes audire.*
18 *Et omnia intentata prætextu illius ſententiæ reuocare.*
19 *Succumbens in una cauſa nullitatis, non poteſt poſtea aliam proſequi, quando ſententia fuit dicta ſimpliciter.*
20 *Victor poteſt principaliter agendo petere ſententiam confirmari.*
21 *Sententiam latam poteſt iudex confirmare, quando in prima ſententia non eſſet expreſſus error.*

EEX I.

e ![L]Atam ſentẽtiam. [e] Breuiter dicit: Sentẽtia cõtra ſen-
1 tentiam lata, † eſt ipſo iure nulla [f] & ap-
f pellare non eſt neceſſe. hoc dicit. Primò, quæro exemplũ huius legis. Gloſſ.

f ℂ Nulla. Et ſi ſit lata ex cõſenſu ꝑtiũ ſecũda ſñia, ſecundũ glo. & ibi Barto. in l. ſi diuerſa. ſ. de trãſac. & ibi vide per Bal. q̃d ĩ arbitro, & arbitratore, & quod notat Bartol. in lege, acta. ff. de re iudi. Item iſtam legem intellige ſecundum Baldum nota. hic quando in prima ſententia fuit appoſita exceptio rei iudicatæ, & probata valet de prima ſententia, alias ſecunda ſententia teneret. quod no. Item prædicta fallunt in interlocutoria: quæ licet alias non poſsit corrigi: tamen ex cõſenſu partium, vt not.

Bal.in d.l.ſi diuerſa.
Et adde Bald.in l. ſi
poſt ſententiã. ſ. de
ſentent. & ibi quid
in arbitro: & quod
conſenſu partium in
hoc non operetur, te
net in l.j.ad fi. ſ. ſen-
ten.reſcin. non poſ.
& multos alios ca-
ſus, in quibus valet
ſententia contra ſen
tentiã, ponit do. An
to.in c. inter mona-
ſteriũ.de re iud.& p
Lu.in d.l. admonẽ-
di. Et an poſsint ferri
duæ ſententiæ ex
eadẽ inſtantia, vel
ex diuerſis vide qđ
dixi poſt Bar.in d.l.
duobus.& qđ ſcri-
pſi poſt Saly. in l.ſi
cauſa.ſ.de trãſ.adde
Pau.l.de Caſt.cõſil.
xvij.in iij.col.

P. P A V. P.

a ℂ Cum prima gloſ.
Vide Are.in l.cum
qui duobus.in j.co.
de acqui.hære.

b ℂ Quæro ecce. Si il-
le, pro quo eſt lata
ſententia, petit pro
ſe iterum iudicari, et
contra ipſum fertur
ſententia, an valeat?
bene facit tex. in l.
ampliorẽ.in prin. &
quod ibi dixi poſt
Bar.ſ.titu.j.& vide
qđ no.Bar.in l.poſt
ſentẽtiã.in j.colum.
de ſen. adde vt per
Fede. conſil. ccxliij.

c ℂ Circa primã. vtrũ
ille, q appellat a ſen-
tẽtia nulla, illam cõ-
firmet, in l.ſi expreſ-
ſim.de oĩbus iſtis.&
Bal.in l.ſi diuerſa.in
ij.col.de tranſact.&
hic in ij.col.

d ℂ Circa ſecundam.
An valeat libellus,
ſi dico ſentẽtiã nullã,
& ſi qua eſt, appello?
per Bald.in l.j.C.de
furt.& vide Bart.in
l.cum &.C, ſi aduer-
ſus rẽ iudic.adde Ol
dra.conſi.xij.

e ℂ Agi querela. Ad-
de Bar.in l.penulti.
in fi.ſ.ſi aduer.rẽ iu-
di. & qđ poſsit iu-
dex appellationis re
formare ſentẽtiã, vi-
de ĩ l.cũ apud.& qđ
ibi dixi, iud.ſol.

f ℂ Proſequi. Vtrum
cauſa appellationis
& nullitatis poſsint
ſimul & ſemel proſe
qui, vide ſ. ꝓximo.
& Bar.in l.ſi expreſ-
ſim.adde Bal. conſi.
cccl xx.iiij.lib.

g ℂ Circa tertiã. An
hoc ex ꝓſſe facere po
terit, vide iſtũ in fi.l.
et hic adde Bal.in ij.
col.adde. Ioã. And.
poſt Spe.in addi.ĩ §.
vt aũt.verſ.vbi aũt.
vbi dicit Ia.de Are.
dixiſſe iudicem ap-
pellatiõis debere ſic
proñũciare? dico ſen
tentiã nullã & appel
lationẽ ex abundãti
interpoſitam.& ita
etiã dicit do. noſter
Cy.in l.eos.ſ.de ap.

ponit in rei vendicatione, vt qa primò
fiat iudicatũ rẽ nõ eſſe meã: ſecundò rem
meã eſſe. & vide gloſſam & doc. Moder.
reprobãt iſtã gl. Nam ſententiæ tenent,
ſi poſſunt coadiuuari aliqua ſubdiuiſio-
ne vt in §.qbus.ſ.in prima conſtitutione.
Sed iſtæ ſentẽtię poſſunt coadiuuari hoc
modo: quia res tẽpore primę ſentẽtiæ nõ
erat mea: tẽpore ſecundæ ſententiæ erat
mea: & ſic nõ eſſent cõtrariæ ſententiæ.
Iſta opi.non placet. Nam ſecundũ quod
ego intelligo, hæc lex debet ĩtelligi: quã-
do ex eadem inſtantia ſequũtur duæ ſen
tẽtiæ cõtrariæ: tũc non valet ſentẽtia vlti
ma. & ita loquitur hic, & ideo rei vendi-
catione optimè procedit exemplum glo.
2 propoſitum. †Sed ſi ex diuerſis inſtãtijs
ſequerentur diuerſæ ſentẽtię, optimè va-
leret vltima: vt d.l.duobus. de exceptio.
rei iud. & habuiſtis no. ſi plures vna ſen-
tentia.l.j. Vlterius quęro quæ eſt ratio
ꝙ ſecunda ſententia nõ valet. Dicit qui-
dam ꝙ prima ſententia facit ius: ergo ſe-
cunda ſentẽtia videtur lata cõtra ius. Iſta
eſt falſa ſecundùm gl. quia non eſt expreſ
ſus error in ſnĩa. Præterea extra gl. ſentẽ
tia lata contra ius nõ redactũ in corpore
iuris, non eſt ipſo iure nulla: vt l.cũ prola-
tis.ff.de re iud. ſed illa prima ſnĩa nõ erat
redacta in corpore iuris: ergo &c. Dicũt
ergo alij, ꝙ iſta eſt ratio, vt ſit litium finis
& in hoc reſident glo. noſtri. Certè non
placet: quia eadem ratione ſententia lata
contra iuramentum nõ valeret: quod eſt
falſum: vt j.dicam. Et eadem ratione ſen-
tentia lata cõtra tranſactionẽ nõ valeret:
qđ eſt falſum: vt l.elegãter.§. ſi quis poſt.
ff.de condictio.indebi.cũ iuſiurandũ. &
tranſactio fuit introducta vt ſit litium fi-
nis, ſicut ſentẽtia: vt l.j.ff.de iureiur. & ſ.
de tranſactionibus.l.fratres. Quæ eſt er-
go ratio? Dico ſic. Lata ſententia iudex
funct⁹ eſt officio ſuo: vt de re iud.l.iudex.
& ſ.de ſenten.l.poſt ſententiam. Itẽ lata
prima ſentẽtia, perempta eſt prima inſtã-
tia: vt l.Græcè.§.poſt litẽ. ff.de fideiuſſo.
& l.cũ apud.ff.iudic.ſolui. & ſ.de procur.
l.inuitus. Vnde ſi fertur noua ſententia,
apparet ꝙ fertur ſine inſtãtia non præce-
dente libello, non præcedente conteſta-
tione neq; aliquo actu. ergo &c. vt ſuprà
de ſenten.l.prolatam. Sed ſi renouaretur
noua inſtãtia, valeret ſententia, vt dictũ
eſt ſuprà. His præmiſsis opp.ff. quę ſen
ten.ſine appel.reſcin.l.j.in princi. Sol. Ibi
3 erat dubiũ, an eſſet iudicatũ: hic nõ. †Se-
cũdò opp.de l.nã poſtea. §. dãnetur.ff.de
iureiurã. Gloſſ. dicit, aliud in iureiurãdo,
aliud in ſnĩa. Sed quæ eſt ratio? Dic qđ
ratio eſt, ꝙ iuriſiurandũ ordinatur ad ſen
tentiã, neq; perimit inſtãtiã. Poteſt enim
iudex cõdẽnare ad illud qđ eſt iuratũ: &
ſic adhuc inſtãtia durat. Meritò ſi iudicat
cõtra iuſiurãdũ, valebit ſnĩa: ſed ſentẽtia
nõ ordinatur ad ſentẽtiã: ſed inſtãtiã peri
mit, & illi inſtãtię finẽ imponit. Ita debet
4 intelligi hic. Quærit glo. †quid ſi ſecun
a da ſnĩa concordat cũ prima. Gloſ.[a] videt̃
hic tenere ꝙ valeat ſecunda. & vide glo.
Docto. tenent cõtrariũ, qđ etiã teneo ꝑ
rationẽ quã dixi ſuprà quia remanet ſecũ
cunda ſentẽtia lata ſine inſtãtia. Præterea

ſicut trãſactio facta poſt ſentẽtiã non valet, vt l.eleganter.§.ſi
poſt rẽ.ff.de condi.indebi. eadẽ ratione ſententia. Facit ad idẽ
l.ſi quis ante.ff.de acqui.poſſeſ. Facit quod dicimus, ꝙ quis nõ
poteſt decedere cum duobus teſtamentis: eadẽ ratione eadẽ
lis, & idẽ dubiũ nõ põt habere duas ſententias, quæ impone-
rẽt finẽ. Illa tñ eſt tutiſsima ratio: quia inſtãtia eſt perẽpta. Et
per illam rationem mihi nõ placet diſtinctio Gul. An prima
ſententia ſit condemnatoria, vel abſolutoria: quia eſt eadẽ ra-
5 tio. †Quæro, quid ſi pars, quæ ſcit ſententiam eſſe latã pro
ſe, petit iterum iudicari, & iudicatur contra ſe: an valeat? gloſ.
in c.inter monaſterium.extra, de re iudi. videtur tenere ꝙ va-
leat, & imputet ſibi, qui hoc petit. Contrarium puto. Nam nõ
poteſt conſenſu partium iuris ſolennitas tolli, ꝙ non detur li-
bellus, non conteſtetur lis, vel ſimilia: vt vidiſtis in aut. offera
tur.de lit.conteſt. Sed vt dixi, iſta ſententia reperitur data, in-
b ſtantia nõ precedente. ergo &c. Quæro, ecce[b] ego †egi con
6 tra Titium, & ſuccubui: poſtea agit procurator meus, & obti-
nuit, quæ ſententia valet: Reſpondeo, ex prædictis apparet,
ſi quidem procurator egit intentãdo, aliàs inchoãdo nouã in-
ſtantiam valet ſecũda ſentẽtia etiã prima: ſed ſi egit ſuper pri-
ma inſtãtia, erit ſecũda ſententia ipſo iure nulla: quia inſtantia
perempta eſt, vt dixi ſ. Venio ad aliam materiam, quæ tra-
ctatur hic ad explicandum gloſ. ſunt formandæ tres quæſtio-
7 nes. †Prima, vtrum ille, qui appellat à ſententia nulla, eam
confirmet. Secũdo, vtrũ procedat talis libellus, dico ſentẽtiã
nullam, & ſi qua eſt, appello. Tertia, an iudex pronuncians
malè appellatum, videatur confirmare primã ſentẽtiam nul-
c lam. Et hæc omnia tractat hic gl. quam vide. Circa primam[c]
partem, eſt clara reſponſio. Aut enim ſententia eſt nulla, ex
defectu cõſenſus: & per appellationem confirmatur: vt l.iij.§.
j.ff.rẽ rat.ha. Aut eſt nulla per alium defectũ: & per aliam ap-
pellationem non confirmatur: vt l.ſi expreſsim.ff.de appel.
d Circa ſecũdam,[d] †an valeat talis appellatio: dico ſententiam
8 nullam, &, ſi qua eſt, appello. reperio Innoc. variantem: nam
in c.dilecto.extra de app. dubitat in c.conſtitutus.de in integ.
reſt. hoc aſſerit pro cõſtanti, ꝙ procedit iſte libellus, & ꝙ ſuꝑ
vtroq; tã ſuper nullitate, quã ſuꝑ iniquitate admittentur pro-
bationes ſimul & ſemel. Nec obſtat, ſi dicis, imo debet elige-
re: vt l.ꝙ in hæredem.§.eligere.ff.de tribu. & ſ.de fur.l.j. Ra-
tio: quia illud eſt verũ qñ actor eſt certus. Sed ibi actor eſt in-
certus: neſcit enim qualiter ſuper nullitate probabit. Iſta ſua
opi. videtur mihi cõtra caſum ſ.de inoffi.teſt.l.cõtra maiores.
vbi donec pendet iudicium nullitatis, non poteſt agi quere-
e la[e] inofficioſi: & hoc ratione contrarietatis. Quid ergo dice-
mus? Breuiter dico ſic: Aut qs dicit ſententiã in vno capitulo
iuſtã: & in alio iniquã & poteſt: vt l.Carmelia.de iure pat. &
fami.erci.l.quędã mulier. Aut ſuper eodem capitulo dicit nul
lam, & ſi qua eſt, appellat: & dico ꝙ etiam tunc talis libellus
procedit. Caſus eſt in d.c.cõſtitutus.extra, de in integ.reſti. &
probatur in d.l.contra maiores. intelligendo vt j.dicam. An
f autem ſimul & ſemel poſsit vtranq; cauſam proſequi[f] & dare
probationes ſuper vtraq;: Dicendum eſt quòd ſi quidẽ cauſa
appellationis, veniũt ex diuerſis fontibus: verbi gratia, dico
ſententiam nullam ex defectu ſolennitatis, vel ex defectu iu-
dicis, vel litigantis. Et eam dico iniquam reſpectu tenoris
ſententiæ: tunc in proſecutione non poſſum mihi contrarius
eſſe. Quid enim repugnat, reum fore minorẽ, & ego probo
de iure meo. Et ita poteſt intelligi opinio Innocẽ. quam com-
munis cõſuetudo obſeruat. Sed ſi cauſa appellationis, & nul-
litatis procedunt ex eiſdem fontibus, ita quòd haberem ne-
ceſſe mihi contrariari in proceſſu: tunc debet procedi ſuper
nullitate primò, & in appellatione tempus non curret, vt di-
cam in l.contra maiores.ſ.de inoffic.teſta. Nã ibi proſequen-
do querelam non poſſum mitti in poſſeſsionem hæreditatis
aditæ: & ſic teſtamentum eſſet validum: vnde eſſem mihi cõ
trarius. Conſuetudo hoc obſeruat: & iſtud teneatis. Circa
g tertiam,[g] † an iudex appellationis pronunciando male
9 appellatum confirmat ſententiam nullam gloſſ. diſtinguit,
an iudex inſeruit cauſam, quare pronunciauit male ap-
pellatum: quia ſententia nulla: & non confirmat eam. Se-
cus ſi ſimpliciter, vt hic habetis. Contrariam gloſſ. habe-
mus in lege, ſi expreſsim.ff.de appellationibus. Dynus. dicit
quandoq;

ℂ Nec obſtat. Ad-
de cle.j.de iudi.& vi
de mod.ĩ l.ſi expreſ-
ſim. & potiſsime in
viij.char.cum prece
denti.& cum Bart.
hic ſequitur Petr.de
anchar.in dicta cle.
j.& Baldus in lege.j.
infra, ne liceat tertio
prouo.

b ℂ Datur libellus. Et
iuxta hic not.ꝑ Bar
to.adde quod ſi corã
iudice appellationis
petitum eſt primam
ſententiam infirma-
ri, ſi eam repetit con
firmãdã, poterit cõ-
firmare: etiã hoc nõ
petito. & econtra ſi
petitum fuit eam cõ
firmari, & reperitur
infirmanda, poteſt
infirmari: vt no. In-
no.c.cum cõtingat.
de offi.dele.& eſt ca
ſus in ca.oblatæ. de
app.& qđ no. Bar.
in l.cum aliud.in pri
ci.iudi. ſol.cũ Cyn.
& Bar.in l.ſi expreſ
ſim.in fin. de appel.
Fallit in caſu, quem
ſcripſi poſt Bar.j. e.
in l.fi.& vide ibi.

c ℂ Itẽ puto. Vtrum
nullitate pendente
poſsit innouari ali-
quid, ad hoc qđ no.
Bal.in l. appellatio-
ne.in fi.ſ.de appel.et
Bart.in l.iij.§.ſi ſer-
uus.ff.de acqui. poſ.
Adde tamẽ ꝙ nulli
tate pendente, & ẽt
reſtitutione in inte-
grũ præſumitur pro
ſententia: licet ſecus
pendẽte appellatio-
ne: ſecundũ Spec.de
proba.§.ij.verſi.ne-
gatiuã.cum ſeq.ſeq-
tur Imo. Anto. de
Butri.in c.quoniam
contra.& adde not.
per Ange.& Imo. ĩ
l.iij. §. cõdemnatũ.
de re iudica. & ibi
ſcripſi poſt Imol. &
vide in l.iudex poſt
quã.ff.de re iudica.
adde qualiter intelli
gat̃ nil nouari &c.
Federi.de Sen.conſ.
ccxxiij. Et an actu
appellatione pendẽ
te, illa deſerta confir
metur per Oldra.cõ
ſi.ccxv. Et an q nõ
eſt proſecutus appel
lationem, poſsit re-
dire ad nullitatem,
vide An.cõ.cclxvj.

P. P A V. P.

d ℂ Iudex nullitatis.
Vide Alex.conſilio
ij.volumi.iij.ad fin.

e ℂ Si ſuper rebus. Et
vide quæ ibi habet
ad hoc dictum ibi:
ſed tunc eſt vidẽdũ.
vide eum in l.j.ff.de
re iudi.

f ℂ Iure nulla. Limita
hoc non habere lo-
cum in iudice dele-
gato: quia ſi fert ſen
tentiam contra ius
partis: nõ valet ipſo
iure. Dictum eſt Ho
ſtien.in c.fin.de præ
bend. Item limita ſe
cundum Bart. in l.
diem proferre.§. ſta-
ri.de arbitr. de quo
vide poſt Bartol.in
l.ſi ſocietatem.§.ar-
bitrorum.ff.pro ſo-
cio. Item limita ſi
pars in libello con-
cluderet: ſi conclu-
deret ſibi iuſtitiam
miniſtrari, & ſentẽ-

quãdoque ſic. Aut ille, qui appellauit, ſcie
bat ſententiam nullam: & cõfirmabitur:
vt hic. Secus ſi ignorabat, vt habetis hic ĩ
gl.contraria. Et hanc opi. tangit Spe. ĩ ti.
de ſen.§.iuxta. Sed hæc opi. non eſt vera.
Nã cõſenſus partis non põt validare ſen
tentiam, vt valeat ſententia: bene tamen
poſſet facere ꝙ valeret vt pactũ: vt l.ij.ſ.
cõmu.vtri.iud. Simile dicemus in teſtamẽ
tis. vt l. non dubiũ.ſ.de teſta. licet gl. vide
tur aliud notare in l.j.ſ. qui pro ſua iuriſdi.
ſed malè, vt ibi dicã. Facit quod no. in l. ſi
diuerſas.ſ.de trãſac. Vel aliter dicit Dy.
Aut in appellatione fuit deductum de
nullitate: & vr̃ cõfirmare. Ita loquitur hic
gl. aliàs ſecus: vt in gl. contraria. Et ſecun-
dũ hoc malè dixit iſta glo. in eo qđ dicit,
maximè ſi appellatur, &c. Iſta opi. nõ vi-
detur vera, quia ĩ cã appellatiõis venit cã
nullitatis, ẽt ſi non dicatur: vt d.l. quædã
mulier.fami.erci.l.Carmelia Pia. de iure
patro. Vnde alij ſe referũt ad proceſſum,
Aut quis eſt ꝓſecutus cauſam nullitatis:
aut non. Breuiter videtur mihi dicendũ,
qñ ſententia prima eſt nulla ipſo iure, ex-
preſſo errore in ſentẽtia: & tũc iudex ap-
pellationis nõ poteſt cõfirmare: quia eſſet
idem error in ſecũda ſententia, qui erat in
prima: vt l.j.§.j.ff. quæ ſen.ſine app.reſcin.
& dixi vobis de errore calculi.l.j. Si verò
erat nulla, alia cã: & tunc ſi quidẽ iudex di
cat ſimpliciter appellationem nõ tenere,
& pronũciauit male appellatũ eſſe, nec ad
ijciat, bñ appellatũ, ſeu rite, ſeu iuſtè iudica
tũ: tunc prima ſentẽtia nullo modo vide-
tur confirmari: quia eius verba hoc nõ ſo
nãt: & verba ſententiæ debẽt ſtrictè intel-
ligi, prout iacent: vt l.j.ſ.ſi plu.vna ſen.et
de li.cau.l.diui. & l.ſi à te.de exce.rei iudi.
& ſic iſta glo. dicit malè ſimpliciter. Sed ſi
adijceret iudex in ſententia, pronũcio be-
ne iudicatum & male appellatum: tũc be-
ne videt̃ cõfirmare ſententiam, vt l.eos. ſ.
10 de appel. †Sed an antequã ille, qui appel-
lauit, prohibeatur poſtea dicere de nullita
te? Rñd. ſi quidẽ dicit, dico ſententiã nul-
lã: & ſi qua eſt appello: prout ibi dicitur ĩ
glo. vel cauſam nullitatis expreſſè ꝓſecu-
tus eſt: tunc iterum de nullitate quæri nõ
poterit, cũ ſemel ſit iudicatum, & q̃ſitum,
11 vt l.ij.ſ.ſi ex fal.inſtru. & de fi.inſtr.l.fi. †
Sed ſi de hoc nõ fuiſſet dictũ, neq; poſitũ,
poterit de nullitate poſtea dicere: arg.l.eũ
qui.ſupra de inof.teſt. Et habes de hoc ho
a die caſum in c.j.de re iu.ĩ cle. Nec obſtat[a]
ſi dicas, in appellatione venit nullitas, &
ſi nõ exprimatur: quia dico ꝙ venit incidẽ
ter: & ea quæ incidenter veniũt in vno iu
dicio, ſi plene non examinatur, nõ nocẽt
in alio: vt l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus. ff.
de re iu. & l.ſed ſi ante.ff.de excep. & no.
in l.pe.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iu. Et
iſta ſufficiunt circa nullitates, quæ veniũt
in appellationibus. Vidẽdũ eſt, quãdo
de nullitate agitur principaliter. & eſt vi-
dẽdum qualiter practicatur hæc lex quo-
modo, & qua forma dicebat iſtã ſententiã
12 nullã. †Rñdeo, de nullitate ſententiæ põt
q̃ri duobus modis. Vno modo per modũ
exceptionis oppoſitæ cõtra executionẽ:
& iſte modus videbatur intẽtatus hic. qđ
apparet ex reſponſiõe Principis, dum di-

cit, cuius rei ꝓbationem, ſi promptam ha-
betis. Nam, vt dixi vobis in l.fi. ſupra ſi ex
fal.inſtru. exceptio nullitatis tũc impedit
executionẽ, quando quis eſt paratus pro-
bare incõtinenti. Iõ dixit hic Imperator, ſi
promptã &c. quaſi dicat, iſta exceptio exe
13 cutionem nõ impediret. †Sed in iſta ex-
ceptione, ſi reus ſuccumberet, non prohi-
beretur poſtea ordinariè agere de nullita-
te: & eodem modo dico, ſi actor ſuccumberet, non prohibere-
tur poſtea agere extraordinariè, & petere ſententiam cõfir-
mari: vt l.à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iudic. Secundo
modo de nullitate cognoſcitur, dato libello principaliter ſuꝑ
hoc. Et illos duos modos ſcilicet exceptionem, & principalẽ
petitionem: ponit gl.ff. quæ ſenten.ſine appella.reſcin.l.j.circa
14 prin. & ſecundũ hoc poſſet intelligi hæc lex. †Quæro er-
go, quo iure agitur, quando principaliter petitur ſententia ꝓ
nũciari nulla? Inn. videtur dicere ꝙ officium iudicis. extra, de
officio iudicis.c.vltimo. videtur probare ff.de ferijs.l.ij.§.j. &
j.e.l.ſi pater tuus. & hac lege ſecundum iſtã lect. Quæro ſe-
15 cundò, coram †quo iudice debeat agi de nullitate. Dic ꝙ corã
ipſo, qui iudicauit, vel coram ſuperiore, ſecundum ea q̃ dixi
16 ſupra quomodo. & quan.iud.l ſi vt proponis. †Quęro, quid
b ſi datur libellus[b] ſuper nullitate: nec probat ille qui agit, vtrũ
iudex poſsit cõfirmare ſententiã, vel debeat ſimpliciter con-
uentum abſoluere ab illa petitione. Inn.in c.cũ contingat. ex-
tra, de offi.deleg.in gl.magna. dicit, ꝙ non poteſt confirmare
17 ſnĩam ego dico, ꝙ põt cõfirmare ſnĩam, ẽt ex noua cã, †& põt
nouas ꝓbatiões, & nouas allegatiões audire: ſicut ĩ cã appella
tiõis. Hic eſt tex. ſi rectè inſpiciat̃ in l.j.§.j.q̃ ſen.ſine appel.re-
18 ſcin. †Item puto[c] ꝙ ſicut iudex appellationis omnia intẽtata
c pendente appellatione ex ſuo officio reducit in priſtinum ſta
tum: vt l.chyrographis.§.j.ff.de admini.tuto. & ff.nil no. app.
d pen.per totum. Ita iudex nullitatis[d] poteſt omnia intentata ꝑ-
textu illius ſententiæ reuocare: vt l.abſentem.j.de accu. Facit
ad hoc extra de procu.c.ex inſinuatione. & qđ ibi not.per In-
19 noc. †Quæro, vtrũ ſi proſecutus eſt vnã cauſam nullitatis, et
ſuccubuit: vtrũ poſsit poſtea proſequi aliam. Quidam dicunt
ꝙ ſic: vt ſupra.c.ex inſinuatiõe. Mihi videtur dicẽdum, ꝙ cau
ſa nullitatis eſt finis cauſæ motæ ſuper actione reali. Nam ſi-
cut dominium alterius rei non poteſt eſſe meum ex pluribus
cauſis, diuerſis temporibus concurrentibus: vt l.iij.§.ex pluri-
bus.ff.de acquir.poſſ. Ita ſententia nõ poteſt eſſe nulla, ex plu
ribus cauſis concurrẽtibus diuerſis temporibus: quia quod eſt
nullum, ex poſtfacto poſtea validari non poteſt: vt ff.de iniu.
rup. & irri.teſt.l.nã & ſi.ver.poſt defectum. & ideo ſi quidem
ſententia fuit dicta ſimpliciter nulla, nec fuit expreſſa cã: licet
tantum cauſam eſt proſecutus, præiudicatur ſibi in omnibus.
Secus ſi cauſam vnam tantũ expreſsit in libello: vt dicimus in
reali: vt l.ſi mater.§.j. & l.et an eandem.§.acti.de excep.rei iud.
20 Quæro, vtrũ † ſi quidem condẽnatus põt dicere ſentẽtiã nul-
lã principaliter agẽdo: ita victor poſſet principaliter agendo
petere ſententiã cõfirmari. Doct. decretorũ dicũt qđ ſic: et ha
bẽt de hoc rubricã de confirma.vtil.vel inutili. q̃ ſtatim ſequit̃
poſt tit.de appel. & dicunt ꝙ ſicut victus appellat: ita victor
põt petere ſententiam confirmari. Satis hoc puto æquum, vt
victor petat ſententiam confirmari, & victo contra victo-
rem perpetuũ ſilentiũ imponi. Pro hoc videtur expreſſum:
vt lite.penden.leg.fin. alias ſequeretur iniquum. Nam ſi in ex
ceptione quando petebatur executio reus obtinuerit: actor
nullũ hẽret remediũ: & ſic ſũmaria cognitio ſibi ꝓiudicaret, cõ
e tra legẽ à diuo Pio.§.ſi ſuꝑ rebus[e].ff.de re iud. Sed tũc eſt vidẽ
21 dũ, †vtrũ ſnĩã nullã iudex poſſet cõfirmare. Rñ. vt ſ. dixi. ſi q
dẽ ĩ prĩa ſnĩa nõ eſſet expreſſus error, iudex poſſet cõfirmare
eã: & hẽret vĩ ex ſcđa ſnĩa, nõ ex prĩa. De hoc ꝑ Decretiſtas ĩ
cap. prĩo extra de cõfir.vti.vel inutili. De inſtrumẽtis aũt vẽ-
ditionũ, & alij extraiudicialibus, qualiter petat̃ caſſatio, dicvt
l.ſi ſub cõditiõe.de in diem addictio. LEX. II.

SI cùm inter. Breuiter dicit: Sententia lata cõ-
tra ius conſtitutionis, eſt ipſo iu-
f re nulla[f]: ſecus ſi contra ius litigatoris. h. d. Oppo.
de re iu.l.cum prolatis. Dicunt quidã ꝙ text. debet intelligi

tia ſit lata pro eo libellante,qui non habet ius:quia non videtur valere tanquam non conformis libello.quod an ſit verum,vide per Bal.in.l.fina.circa finem.ff.de iuſti.& iure.vide quod habes per Moder.in c.j.de officio.delega.in v.colũ.Item fallit ſi eſt lata contra notoriũ:quia tũc eſt nulla ipſo iure. Ita dicit Abb.in c.ſuper,de offic.delega.& vide ibi per Moder.& Bald.in l. ciues.ſ. de appel. in prin. vide quod dixi in l.cum prolatis. poſt Bar.hic allegata.& no.Bar.in l.j.ſ. de erro.calcu. ꝗbus adde quod ſententia lata expreſſo iuris errore, non tenet:vt hic:& hoc vtrũ ſi ille error põt oculis legi.Secus ſi ex mente apparet error expreſſus. Ita ſingu.dicit Inn.in c.j.de offi. dele.Secũdo fallit, ſi fuit lata cõtra extra uagãtẽ, ſcd̃m Bart. in d.l.cum prolatis. & Io.Mo.ĩ reg.igno rãtia. Item eſt verũ, ſi ſit expreſsio iuris ſpecialiter ſcripti,alias:per id qđ no.voluit Inn.in c.cum ſpeciali. in prin.ĳ.co.de app,& qđ no.in d.l. cũ ꝓlatis.Item fallit ſi eſt expreſsio iuris nõ facientis ad cãm. Ita volunt doct.in c. ꝑ tuas. de ſen.excõ. Sed gl.videt̃ tenere contrariũ in c.ſacro. eo.ti.in gl.iĳ.Itẽ fallit, ſi ſnĩa ſit lata ex pluribus cauſis, & in vna tãtum ſit expreſſus error iuris ſecundum do. Anto. in c.per tuas. qui fil. ſint legi.Ad qđ glo. no.& quod ibi not. in l. ſi quis ad exhi. ff.de except.rei iudica.& prædicta ratio not.per doct.in c.ab excõmunicato.de reſcrip. Item propter magnã varietatẽ & obſcuritatem valet ſententia contra legem,ſecũdum Bart. in procemio de nouo Codi.compo. in prin.Adde quę not. Bald. in l. error. in vlti.colũ.ſ.de iur.& fac.igno, vbi etiam voluit,quod ſi ſit expreſſus error conſilĳ ſapientis imperiti non valet ſententia, etiam ex conſenſu partiũ:& dum allegaui Inno.in c.cum ſpeciali. Adde Imo. in d.l.cum ꝓlatis & quod poſt eum ſcripſi:& quod dixi ſ. de iure dubio:vide domi. Anto. in c.j. de cõſtitu.Et ad prędicta omnia vide domi.Ant.in c.ab excommunicato.de reſcript.& in d.c.j. de re iudica. & ibi per Abb.de qĩbus iſtis. Item fallit ſi ſit expreſsio erroris iuris conſuetudinarĳ: vt per Cyn. & Baldũ hic. Et ad prædicta vide per Abb.in c. inter ceteras de re iudica.& vide ꝑ Moder.in l.ſi expreſsim.in tribus primis chartis.ff.de appellationibus.& Imol. in lege,cum ꝓlatis.& Bar.ibi.& vide gl.j.l.ĳ.appella.in gl.magna in fi.quæ declarat no.quãdo dicatur error expreſſus:quia ſufficit quod ſit error iuris, inſpecta regula iuris:licet non inſpectis caſibus ſpecialibus.Et dum dixi ſententiam latam inter opiniones dubias tenere:dicas quod eſt verum,niſi per conſtitutionem fuerit poſtea declaratum,talem opinionem eſſe malam.Et cuius opinioni debet eſſe iudex,vide ſupra de pœna iudicis.lege,de eo.

ſi iudex putabat ſe contra ius iudicare: alias ſecus. Vel dic vt dicit glo.ꝙ ibi non fuit expreſſus error.Iſta eſt bona ſolu. ad l.præſes.ff.de re iudica. Ad l. cũ prolatis. ſunt aliæ duæ ſolu.valde no. hic ſentẽtia lata fuit manifeſtè contra ius,ibi licet contra ius fuit lata nõ tamen manifeſtè: quia ibi erãt opi.Ita videtur ibi intelligere gl. & hic tex.videtur innuere. Vel aliter:hic contra ius inſertum in corpore iuris: ibi contra ius in corpore iuris non redactũ. Tene quã vis. Opp.de l.Seiæ egreſſæ. ff.de tuto.& cura.da.ab his. Dicit glo.fallit ibi:vnde ibi loquitur in decreto ipſius prætoris:hic in ſententia. Circa illud decretum dixi plenè in l.is cui bonis.de verbo.obliga.& ibi doct. tangunt.

LEX III.

Si ut proponis. Cauſa ꝑiudicialis impedit electionẽ ad munera.h.d.

Cum magiſtratus.

1 †Nõ valet ſententia cũ pluriũ delegatorũ,niſi omnes ſententient.h.d. De iſta materia, vide plenè in l. pomponius ſcribit,ſi vni.ff.de re iud.&c.

a 1 Certa ratione.[a] †Impoſitio mulctę vltra quàm iudex poſsit, eſt ipſo b iure nulla[b].h.d. Quero on annulletur tota ſentẽtia:an verò in ea parte,in qua modum exceſsit.Dic vt dixi in l.rei iud.ſ. de re iudic.

Cum non eo. Iſtam l. habuiſtis in l. ſi vt proponis. quomodo & qñ iud.Breuiter dicit.Snĩa, quę nõ fuit lata in termino perẽptorio eſt ipſo iure nulla.

c 1 Venales.[c] †Sententię latę ꝑtio ſunt ipo iure nullæ,ſecus ſi eſſent latæ gratia. h. d.

1 ☞ *Per officium iudicis,quod eſt ipſo iure nullum, tollitur quantum de facto proceſsit.*

1 Si pater. Breuiter dicit:†Defect⁹ ætatis,facit nominationem ad munera ipſo iure null & vide glo.& tex.ꝙ per officium iudicis,quod eſt iure nullũ,tollitur quantum de facto proceſsit.quod not.

Veteranis. Breuiter dicit. Veteranus ſi eligit̃ ad munera,non tenet electio nec eſt appellare neceſſe.hoc dicit.

2 ☞ *A taxatione expenſarum non poteſt appellari.*
3 *Victo nõ appellante,poteſt victor appellare pro ſumptibus.*
4 *Iudex qui omiſit condemnationem expenſarum petitam, tenetur parti.*

1 Omnem. Breuiter dicit:† Si victus appellationẽ proſequitur victor nõ poteſt appellare, propter condemnationẽ ex- d penſarum[d] omiſſam,ſed iudex per eo iudicare debebat:idẽ ſi non ꝓſequitur.h.d. No.qđ dixi in ſummario.Scđò no.ꝙ hic

2 videtur caſus†ꝙ a taxatiõe expẽſarũ nõ poſsit appellari ibi,vel minus quã oportuerit,iuſſa eſt.Canoniſtæ tangunt iſtam qõnẽ,neſcio quid dicunt. hic videtur ca-
3 ſus. Circa principium quæro†quid ſi victus non appellauit:an victor poſsit appellare pro ſumptibus. Quidam dicunt ꝙ non:& dicunt ꝙ hic eſt caſus in hac l.ĳ. reſponſo.& ſic hanc legem intelligunt ꝙ in primo caſu victus appellauit.In ſecundò non:& ponit̃ hæc lect.in glo.paruula ſuper verbo,introducendæ.Iſta lect. videtur fuiſſe Hug.& tangitur in glo.pręcedenti:quæ per noſtros doc.non tenet̃: imò videtur ꝙ tunc hic victor poſsit appellare:quia nullum aliud remedium ſibi remaneret,quo ſibi ſuccurrat̃ in ſumptibus:vt l.terminato.de fruct.& lit expen. Pro hoc videt̃ caſus ſ.de vſu.l.in bonę fi-
4 dei. †Secundò quæro,an iudex,qui cõdemnationẽ expẽſarũ omiſit,teneat̃ parti.Gl.hic tenet ꝙ ſic,in gl.parua ſuꝑ ver. cõfiteatur.Hoc intellige verũ,ſi fuit petita cõdẽnatio expẽſarũ:alias ſecus:vt l.iĳ. §.hoc autẽ iudicium.ff.de dam.infect. & ibi de hoc dixi:& ibi per Dyn. Tertiò quæro,in quo differat primũ reſponſum à ſecundo rñſo.Rñdeo,tres ſunt lec. Prima,quia in primo caſu victus appellauit, & proſequitur:in ſecundo caſu appellauit & non proſequitur,& hanc vobis poſui.Secundò quòd in primo caſu appellauit:in ſecũdo nõ.iſtam vobis reprobaui. Tertia lect.eſt noſtrorum doct.ſatis notabilis,videlicet ꝙ in primo caſu victor volebat appellare:quia omiſit iudex cõdẽnationem expenſarũ.In ſecũdo volebat appellare: quia omiſit cõdẽnare reũ in vna ex rebus petitis,vel in vno articulo:cũ petitio plures articulos contineret. Et reſpondetur quòd nõ poteſt: imò iudex ſuper toto cognoſcet. & ita intelligunt hic doctores.

Quorũ appellationes nõ recipiuntur. Rub.

Continua vt in gloſſ.

2 ☞ *Verus contumax dicitur,qui perſonaliter citatus non uenit in caſu huius legis.*
3 *Iudex ſi cauſa non cognita, & partibus non citatis, & ſic incontinenti,reſpuat appellationem.nõ poteſt appellari.*

LEX I.

1 Eius qui. †Verus cõtumax non appellat.h.d. Oppo.de l.ab eo.ſ.qũo & qñ iud. & l. & poſt.§.fi.ff.de iud.Sol. Hic
2 loquit̃ in vero cõtumace:ibi in ficto.†Et dicitur verus contumax ſecundũ iſtã gl. qui perſonaliter citatus nõ venit.De hoc nota.in l.ex conſenſu.in fi.ff.de app. & l. fi.ff.de in inte.reſti.plenè per Cy.in l. ꝓperandũ.§.ſinautem.ſ.de iudi.Opp. de l. creditor.§.iuſſus.ff.de app.So.Ibi fuit cõ-

a ¶ Certa ratione.Et ſic videtur hic caſus pro gl.in.cle.ĳ.de iure patro.vbi dicit̃,ſi eſt datus modus ꝓcedendi,licet per ſtatutũ non annulletur aliter fiat:tamen ꝓceſſus eſt ipſo iure nullus, ſi modus egrediatur. Facit in proxima.Et adde ꝙ ſententia lata per ꝓbationem a iure improbatã eſt ipſo iure nulla:vt in c.ĳ.de purga. vul. per Io. And.in c. quoniam contra. de proba.ꝙ facit pro ſtatutis improbantibus cæteras ꝓbatiões And. Barb.

b ¶ Nulla. Vide Bar. in.l.fi.de iuriſdi.om. iu.Et ꝙ non valeat in ea parte, firmat Bal. in l.ſi ius. ſi aduer.rẽ iudic.& vide eum in contrarium l.ĳ.ſ.de ſpor.

c ¶ Venales. Et ibi idem per illum text. no.Bar.in l.ſed ſi per pretorem.§.ait pretor.ff. ex q.cau.ma. & quod ſentẽtiæ latæ dolo iudicis ſine pretio non ſint nullæ ipſo iure, videtur tex. in l.ĳ. ff.quod quiſque iur. Sed ibi põderat Ang.vt refert Alex.hãc legẽ. vide glo.& Bar.in l. j.ſ. de pœ.iudi.qui male iudi.& in l.ĳ. eo.titu vbi vide.

d ¶ Expenſarum. An a taxatione expenſarum poſsit appellari,vide text.in l.ab exetutore.in princ. ff.de appel. De materia huius le. vide Specu.in titu.de appel.§.in quibus autem caſibus.in ver. licet victus.cũ duobus, ver. ſeq. Et an ſi quis appellauit,a ſorte tantum,videatur appellaſſe ab expenſis,vide per Moder.in l.cum in vna. de appella. Sed ad hanc legem quęro, pone iudex condemnauit reum in ſorte, & in expenſis abſoluit, & reus acquieuit ſententiæ: ſed actor appellauit a ſententia expenſarum: nũquid in cauſa appellationis reus poterit cõqueri de iniquitate ſentẽtię ſortis. Gui.de Suza hic tenet ꝙ non: quia principale non recipit fomentum a ſucceſſorio. l. nuda. de contrah. & cõmit. ſtipul. quod limitar.eorũ quæ hic dicunt̃ ĩ l.ſi expreſsim. Et idem ſi actor appellauit ab vno capitulo:non põt reus appellãs ꝓſequi in articulo appellationis. Ad hoc c.cordi.& c.cum ſit Romana.de appe.in vj.ideo vterque appellet.c.Raynutius.& cap.Raynaldus.de te.Pet.de Ancha.in c.j.de cau.poſ.& proprie.vbi etiam videtur text.& vide Cy.et Bar. in l.ſi qs libellos.ſ.de ap.& ĩ l.ampliorẽ.eo.ti.cõtra ꝓdicta tenet do. Anto.ĩ c.cũ Ioan.de fide inſtr.Adde qđ no.Ioã.And.in addi.ad Spec.vbi ſ.dicit opi.Guid.de Suza.probari in ca.vno.de conſe.eccle.vel alta.lib.vj.

tumax nõ reſtituẽdo:hic in nõ veniẽdo,q̃ ſola cõtumacia punit̃,vt appellare nõ poſſit.Et ꝑ h.d.gl.ꝙ contumax in nõ iurãdo de calũnia põt appellare.Idẽ vidiſtis notatũ in l.ĳ.§.ſinaũt reus.ſ.de iur.cal.& in d.l. creditor.§.iuſſus. Opp.dicit̃ hic,ſumma- a tim[a] negotio perſcrutato,imò videt̃ ꝙ debeat plenè cognoſci:vt ſupra de iud.l.iudices.& l.ꝓperandũ.§.j.e.ti.Gl.ſoluit tribus modis.primo ꝙ ſummatim iõ dicitur, ꝗa vna pars eſt abſens. Vnde reſpectu abſentis dicit̃ ſummatĩ:reſpectu ꝑſentis cognoſcitur plenè.Secũdũ iſtũ modũ loquendi, ĩtellige gl.q̃ eſt ĩ l.Fulcinius.§.j.q ex cau. in poſ.ea.vbi dicit,ꝙ ad venditionẽ procedit̃ negotio ſummatim cognito.Intellige ſummatĩ reſpectu abſentis:ꝗa reſpectu eius ſemper dr̃ ſummatim:ſed reſpectu ꝑſentis ſemꝑ cognoſcitur plenè:vt videbitis in l.fi.j.de bo.autho.iudi.poſ. Secundo modo ſoluit gl.ꝙ hic erat cã,in qua ſufficiebat ſummaria cognitio:& vide gl. Et ex hoc habes ꝙ in actiõibus,in quibus ſufficit ſummaria cognitio, verus cõtumax b non appellat.[b] Tertio modo ſoluitur, ꝙ debeat cognoſci plenariè,vt in cõtrarĳs. Nec obſtat hic tex.quia illud aduerbium ſummatim,reſpicit ſequẽtia.quaſi dicat,an appellatio recipi debeat vel nõ,debet cognoſci ſummatim:ſed ſuꝑ negotio principali ſummatĩ non cognoſcet̃.Iſta lec.non placet gl.quia an appellatio ſit recipienda plenè debet examinari. Et vid̃ gl. Ex hoc
3 no.rogo,te.ꝙ†iudex non debet reſpuere[c] c appellationẽ,niſi cauſa cognita: & ſic debet fieri partibus citatis,cõuocatis: vt l.in cauſæ.§.cauſa cognita.ff.de mino. Et propter hoc ſi iudex reſpuat appellationẽ,incõtinẽti ab iſta reiectiõe poſſet appellari.

2 ☞ *Maleficium poteſt probari per inſtrumenta.*
3 *Cõfeſsio facta metu tormentorũ nocet,ſi in ea perſeueretur.*

LEX. II.

d 1 Obſeruare.[d] Breuiter dicit.† Ad hoc vt quis non poſsit appellare,requiritur ꝙ ſit cõuictus,& ſponte confeſſus, ſi quod eorum defecerit appellatio admittitur. hoc dicit. Nota quod hic videtur eſſe ca-
2 ſus,quòd†maleficium poteſt probari per inſtrumenta.Iſtam quæſtionẽ diſputauit Iac. de Areti.quam Cy.ponit in leg.ſciãt ſupra de prob.Dixi vobis hoc anno in lege in ſenatus.in princip.ad Tur. Opponi.de leg.conſtitutiones.ff.de app.et infra de rapt.vir.l.j.Sol.Fallit in caſibus,in quibus condemnatus nullo modo appellat:q ponuntur in illis legibus. Item opp. de l.nõ tãtũ.ff.de appel.& ſupra de epiſ.audi. l.addictos.Sol. Ibi non fuit confeſſus:vel fuit confeſſus poſt ſententiam:vel ibi non fuit cõuictus. Item op.de leg.j.§.diuus.
3 ff.de q̃ſtioni.Sol. †Confeſsio facta metu tormẽtorũ nõ nocet,niſi in ea perſeueret̃. Iam debetis hoc intelligere. Quæro, vtrum hæc lex habeat locum in alĳs caſibus,quam in his,qui enumerãtur hic.Quidam dicunt quod non:quia cum iſta lex ſit odioſa,& ſic reſtringenda.glo.hic videtur tenere contrarium.& l.creditor.§. iuſſus. de appel.& l.non tantum.eo.titu. Et iſtam partem credo veram,per l.abſtinendum.j. e eo.titu.& ibi videbitis. Sed quæro.[e] ad quid poteſt appellare confeſſus. Reſpondeo,quod poterit reuocare confeſsionem in cauſa appellationis,ſi non reuocauit in prima:vt l.ĳ.de erro.aduo.& not.in l.creditor.§.iuſſus.de appella.

LEX III.

f 1 Nulli officialiũ.[f] †Officialis alicuius iudicis,à ſententia contra eũ data de delicto commiſſo in officio per eũdem iudicem,ab illo iudice non appellat. ſecus ſi in alia cauſa fuit victus.hoc dicit. Hic fuit quæſtio,eſt ne verum indiſtincte ꝙ officialis condemnatus à ſyndico non appellat:quidã dicunt ꝙ ſic,per hunc tex. Ego reperio iſtam legem limitatam, primo ꝙ hic loquitur quando eſt condemnatus criminaliter de delicto cõmiſſo in officio:& ita ſentit hic gl.Secũdo in eo,quod hic dicitur, proprĳ iudicis,ꝙ iſta lex non habet locum,niſi quando nuncius,vel notarius,vel aſſeſſor condemnatur ab illo iudice,cuius erat officialis.non enim præſu g mitur[g] ꝙ iudex ferat contra eum iniquam ſententiam,niſi clare reperiſſet delictum. Iſta fuit opi.Placen.quam Azo ponit hic in ſumma ſua.& gl.iuris Canonici intelligunt ita hanc l.ĳ.q.vj.c.ei qui.§.nulli quoque.vbi eſt canonizata iſta lex.

h 1 Abſtinendum.[h] † Debitor publicus victus non appellat.hoc dicit. Quæro,quid velit dicere,dũ dicit hic, publici aut priuati. Dicunt quidam,priuati,ſcilicet patrimonĳ Imperatoris.quidam alĳ dicunt,priuati,ſcilicet cuiuslibet. Sed tunc iſta lex videretur contra regulam in l.& in maioribus.ſ.de appel.Sed intellige hic confeſſos,id eſt,conuictos.& ſic non poterit appellare: vt dixi in l.obſeruare.ſ. eodem.

2 ☞ *Ab interlocutoria,quæ fertur poſt diffinitiuam ſententiam appellatur.*
3 *Si à captura perſonæ appellatur,debet captus pendente appellatione detineri.*
4 *Qualiter excedatur modus in exequendo.*
5 *Exceptio quando poteſt opponi poſt ſententiam, poteſt etiã*

a ¶ Summatim. Not. ꝙ modis dicatur cognoſci ſummarie:& ad intellectũ iſtorũ, & iſtius legis hic vide per Mod. in l. ex cõſenſu.§. eum qui. circa prin.de app.et adde,& vide quod no. Bartol.ad reprimen.in ver.ſummarie.

b ¶ Non appellat. Et dicit Bald.in l.de ſtatu.j.alle.ꝙ in dubio iudex debet deferre appellatiõi.idẽ in iudicio debet iudex admittere articulos circa probationẽ,ſecũdũ Hoſt.in c. per tuas de teſt.Idẽ Bal. in l. properandum. §.ſinautem reus.

c ¶ Reſpuere. Iudex non poteſt reſpuere appellationem, niſi parte citata, & cauſa aperta. alias põt appellari.qđ no.Bene facit quod nota. Bal.in l.de ſtatu. ff. ne de ſta.de.& vide ſ.et oĩno Bar.ĩ l.ſciẽdũ.de appel.rec.vbi cõtrariũ. & vid̃ qđ notãter dicit Bal. in l.addictos.ſ.de epiſ. aud.& Inno.in ca.ſi quando.de offi.dele. vbi ponit caſum, ꝙ licet reſiſtere iudici. De quo ꝑ Bal.in l.j. in xj.co.ſ.vnde vi.ꝑ gl.in c.ſine culpa.de re.iur.in vj.etiam in l.facultas.& ĩ l.phibitũ.j.de iure fiſ. li. x.& l.qm̃.C.đ app. poſt gl.in l.vt vim. ff.de iuſti.& iure.

d ¶ Obſeruare. In hac l.obſeruare.dicit pulchrũ Bal.in materia an verus contumax appellat:de qua ĩ l. ex cõſenſu.ff.đ app. vbi vid̃,ſed iure Canonico dr̃ ꝙ confeſſus tantũ poteſt appellare.ĩ c.cũ ſpeciale.§.porro.de appe. c.cũ ſit Roma.eo.ti. li.vj.Secus ſi eſt cõuictus ãn ſnĩam, & & cõ feſſus poſt: ꝗa tunc nõ denegat̃ appellatio. gl.eſt no.in l.nõ tm̃.ff.de appel. Et iſta eſt canonizata.ĳ.q.v.ſũt quorũdã.& vid̃ in l.q ſnĩã j.de pœn.ꝑ Spec.de materia ĩ d.ti.de cõfeſ.§.poſtremo.ver. ſed nunqd.& ĩ ti.de appe.§.ĳ.ver.et an cõfeſſus ſpõte poſsit appellare.Dicit Bal. ꝙ eſt factũ.vide per eũ in l.j.ſ. de lit.cõt. & in l.ſi debitori.de iuſti.et ĩ l.ait ꝑtor.§.ꝑmittit̃.ff.de min.alias Bal.ĩ reperrorio.In.dicit ꝙ appellat̃ a ꝓceſſu facto ĩ cõfeſſum & ꝙ põt ꝓbari error in cã appellatiõis in verſi.appellatio in verſi.appellatur a multis.& vide no.per Bar.in l.nõ tãtum de appel.et late per Ange.in repe.l.§.iuſſus.de appel.& vide Baldum not.in l.j.ſ.ne ex delic.defun.in vj.co.Item iſtam legem limita per gloſſam no.& ibi dixi in l.non tantum.ff.de appel.et late per Ange.in repetitio.l. fina.§.iuſſus.de appella.Et vide per Bald.not.in rubri.ſupra.ne ex delic.defuncto.in vĳ.col.Item iſtam legem limita per glo.no.in l.non tantum.ff.de appel.& ibi dixi. Et quando confeſſus appellet,& quomodo,vide §.iſtum de appel vt dixi.& Bal.hoc in l.j.in v.col.ſ.de confeſ.Sed an valeat ſtatutũ, quod contumax ex ſola contumacia non conteſtando aliter de crimine poſſit condemnari ad mortem?dicit Specu.quod ſic,in titu.de fideiuſ.Idem dicit Ioan.And.in nouel. in c.veritatis.in fin. de dolo & contuma. & ſequitur Bal.in c. j.§.iniuria.verſic.ſeu furtum. de pac.iur. fir.& vide Bal.in c. j.ad finem.qui ſuc.tene.Et dixi ĩ l.abſentem.de pœn.& vide Bal.in l.j.C.quomodo & quãdo iudex. per Lud.ĩ l.lex Cornelia.ad Syllania.& Bal.in authẽ.ſed nouo iure.ſ.de ſeruis fugi.Facit l.ſi ſeruus.ſ. de his qui ad eccleſ. confu. Idẽ tenet Specu.& Ioan. Andr.in §.ſequit̃.alleg.glo.in l. locorũ. j. de omni agro deſer.& etiã firmat quod valeat dominus Nel.de ſancto Geminia.in ſuo opere bannitorum: & quod notat Bal.in l. ĳ. C. de aſſer.tol.& in l.omnes populi.et per Bal.in rub.commo.in fi.Et habet locum iſta lex,etiam ſi aliquis ex forma ſtatuti habeat̃ pro confeſſo. Ita dicit Bald. ĩ l.omnes populi.in xiiĳ.colum. ff.de iuſtic.& iure. Quid ſi ſtatuto cauet̃,ꝙ contumax in reſpondẽdo poſitionibus habeatur pro confeſſo, & conuicto:an tunc poterit appellari. Vide Imo.in l.ſi inſulã. in xvj.col.in verſic. quid autem ſi ſtatuto cauetur.j.de verbo.obli.

e ¶ Sed quæro. Dicit Bal.no.in l.fi.ſ.de ꝓba.quod in criminali ſi quis ſit ex vehemẽtibus indicĳs tortus,& cõfiteatur, & non appellat. Secus ſi ex aliquibus indicĳs nõ grauibus fuit tortus, & confeſſus fuit.quod nota bene pro damnatione ex pręſumptione iuris, & de iure non poteſt appellari. Ita dicit nota. Bal.per illum tex.in l.ſi qui adulterĳ.j.de adulte.

f ¶ Nulli officialium. Et adde quod iſtam legem allegat gl.in l. ne diu.C.de pœnis. Et an officialis committens furtũ in officio poſsit conueniri officio durãte, vide Bal.in l.iĳ.§. eodem modo.ff. nauſtr.cau. Bene facit l.datur.ff. ad leg.iul. repetun. Et vide quod no.in authen.vt iudi. ſine quoquo ſuffragio.§.neceſsitatẽ,ibi no.quid ĩ eo qui nõ cõmittit ĩ officio,nec officĳ contẽplatione:dicit hic Gul.quod nõ põt de eo ſyndicari:ſequit̃ Bal. per illũ text. C.vbi de ratiocinĳs agi opor.quod habetur ĩ l.fi.ff.nau.caupo.

g ¶ Præſumitur. Refert,& ſequitur Pet.de Anchara.in c.Romana.§.contrahentes.de foro compe.in vj.Reperio quod Specu.tenet contrarium in titu. de compe.iudi.ad §.ſequitur.verſi.nota allega.

h ¶ Abſtinendum. Vide do.Abb.in conſi.xxxj.And.Barba.

opponi poſt quadrimeſtre tempus.
6 *Appellari poteſt ab eo, qui malè interpretatus fuit ſuã ſententiam.*

1 AB executione. †Ab executione non poteſt appellari, niſi exce-
datur modus in exequendo: & tunc res
mobiles, & fructus rei mobilis ſequeſtran
tur: & perperam appellans punitur. h. d.
Opp. ſ. de appel. l. & in maioribus. Sol.
Dicit gl. ab executione facti nõ poteſt ap
pellari. Ita eſt caſus hic. Sed ſi iudex ꝓnun
ciaret ſentẽtiam exequendã vel nõ: de hoc
poſſet appellari. Ita loquitur lex cõtraria,
& vide glo. j. Idem no. in l. ab executore. ff.
2 de appel. Ex quo no. †quod ab interlocu-
toria, quæ fertur poſt diffinitiuam ſenten
tiam, appellatur. Opp. ſ. de prohi. ſeque.
pec. l. j. Solut. Hoc eſt ſpeciale. Item opp. ſ.
de app. l. appellatione. Solue vt in glo. quã
3 not. bene. Ex quo no. †ꝙ ſi aliquis capitur
propter debitum, & ab ipſa captura appel-
a latur, non debet ſtatim relaxari[a]: ſed pen-
dente appellatione, debet detineri: ſicut di
cimus hic de alia re mobili, quæ debet po-
ni in ſequeſtrum. Oppo. contra prædi-
b cta[b] de l. Imperatores. ff. de appella. Sol. Ibi
timebatur de dilapidatione fructuũ: alias
ſecus. Opp. ad fi. & videt̃ quod alia pœ-
na puniatur: vt ſ. de appel. l. eos. §. ne teme-
re. & l. iudicibus. eo. ti. Reſponde vt ibi di-
4 xi in d. l. iudicibus. †Quæro, qualiter
excedatur modus in exequẽdo. Gloſ. dicit
quod poteſt eſſe reſpectu rei, in qua fit exe
cutio: reſpectu quantitatis, pro qua fit: re-
ſpectu temporis, in quo fit: reſpectu cauſę:
quia erat exceptio, quæ poterat opponi in
exceptione: vt patet ex glo. Et not. ex hac
5 glo. vnum †quod in caſibus, in quibus dixi
c poſſe exceptionem[c] opponi poſt ſentẽtiã,
vt ſ. de iuris & facti igno. l. j. poteſt opponi
etiam poſt quadrimeſtre tẽpus. Ita tenet
hic gl. & mirabiliter ſuper verſi. excedat.
6 circa mediũ. †Quæro, an ab eo, qui ma
le interpretatus fuit ſuam ſententiam, poſ-
ſit appellari. Dic vt in glo. & caſus eſt in l.
ab executore. ff. eo. Dicitur hic, ſi appellat
ab articulo. Quęro, quid appellatur hic
articulus. Plures ſunt opinio. inter alias eſt
vna, & illã tene menti, quod articulum ap
pellant interlocutoriam. Vnde appellans
ab interlocutoria, perperam ſuccumbens,
punietur pœna huius legis &c.

1 QViſquis. †Ne teſtamẽtum aperiatur, vel ſcri-
ptus hæres in poſſeſsionem mitta-
tur, appellari non poteſt. h. d.

2 *A quibus ſententijs interlocutorijs poſſit appellari.*

d ANte. [d]†Ab interlocutoria ap-
1 pellari non poteſt. hoc di
cit. Opp. ff. de appel. reci. l. ij. qui
ſatiſda. cog. l. arbitro. ſ. de app. l. ſi quis pro
uocatione. ff. de mino. l. intra vtile, propter
quas leges dicunt quidam, ꝙ regula eſt ꝙ
poteſt appellari ab interlocutoria. Fallit
hoc in iſtis iudicibus, qui hic nominantur.
gl. noſtra tenet contrarium: & ad dictas le
ges reſpondet. Tu autem vt omnia com-
e plectaris,[e] dicas ſic. † Aut interlocutoria
2 profertur poſt diffinitiuam ſententiam: &
poteſt appellari: vt habuiſtis no. ſ. eod. in l. ab executione. Aut
profertur ante: & tunc aut nulla alia diffinitiua ſperatur: & po-
teſt appellari: vt l. ait prætor. §. permittitur. ff. de mino. Aut ſpe-
ratur alia diffinitiua: & tunc aut grauamẽ illatum ab interlocu-
toria non poteſt reprobari per appellationem à diffinitiua: &
poteſt appellari: vt l. ij. ff. de app. reci. & qui ſatiſd. cog. l. arbitro.
Aut poteſt reparari: & tunc aut eſt talis interlocutoria, quæ pe-
rimit totum negotium: & poterit appellari: vt l. intra vtile. ff. de
f mino. Aut totum negotium[f] non perimit: & appellari non po-
terit: vt hic, & l. ij. de epiſ. audi.

1 ET publicarum. †Publicus debitor, manifeſte conuictus, non appellat.
hoc dicit.

Si pendente appellatione mors interuenerit. *Rubrica.*

Continua vt in gloſſa.

LEX I.

1 ETiam poſt. Breuiter dicit: †Inſtãtia cauſæ appellationis, ad hæredẽ
tranſit. hoc dicit. Opp. j. l. proxi. & l. iij. Sol. Ibi
fuit appellatum in cauſa criminali: hic in ciuili.
De iſta materia qualiter inſtantia tranſeat ad hæ-
redem, vel alium ſucceſſorem, dixi vobis plene, in l. ſi cum homi
nem. ff. de fideiuſ.

LEX. II.

1 EIus qui. Secundum lec. magis notabilem breuiter
dicit. †Ab annotatione poteſt appellari:
& appellatione pendente morte rei, pœna extinguitur.
hoc dicit. Oppo. j. l. proxi. Solu. quandoq; ab ipſa annotatio
ne appellatur: & tunc habet locum iſta lex. quandoq; appella-
tur à ſententia lata ſuper crimine principali: & ita habet locum
j. l. proxima. Quæro, qualiter fiebat iſta annotatio. Dic vt ha-
bes in gloſſa.

LEX. III.

1 SIis qui. †Ademptio expreſſa bonorum, morte ap
pellantis non perimit̃: ſecus in tacita. hoc
dicit. Circa hanc legem formo vnam quæſt. quid ſi
in crimine, in quo venit tacita bonorum adẽptio iudex expreſ-
ſerit ademptionem bonorum. Doc. Vltramontani tangunt iſtã
quæſtionem, & dicunt ꝙ tunc expreſsio nihil operatur: vt l. iij.
ff. de leg. j. Eandẽ quæſtionem poſtea diſputauit do. Bartholu-
cius de Pratis: non recordor quid determinauit: tamen contra
iſtam determinationem videtur caſus in hac l. in fi. ibi: ſola capi-
tis pœna, &c. Non ponitur ergo hic in fin. quando reus erat
damnatus de crimine capitali, & bona non adempta: quo caſu
non erat dubium tacite ſequi ademptionẽ bonorũ: vt l. j. in fi. ſ.
de bo. dam. & de bon. præſcrip. l. ij. Ad idẽ ff. eo. l. j. vbi dicitur de
damnato in mellum, ſeu deportato. Breuiter dicerem ſic. Quã-
doq; ademptio bonorum exprimitur per eum modum, per quẽ
ineſt: vt puta, acceſſoric, condemno eum ad mortem, cum adem
ptione bonorũ: & tunc expreſsio nihil operatur: vt ff. de leg. j. l.
iij. & j. de fideiuſ. l. non recte. Quandoq; exprimitur per alium
modum: vt puta, principaliter: videlicet, condemnamus eum ad
mortem, & bona adimimus: tunc expreſsio operatur. Hic eſt ca-
ſus hic. & l. j. ff. eo.

1 SI pater. Breuiter dicit. †Cauſa appellationis ſuper
muneribus perſonalibus, morte finit̃. hoc
dicit. Si verò fieret quæſtio Abbatiæ vel epiſcopatus, fi
nitur morte Epiſcopi vel Abbatis. tene menti.

g QVamuis. [g]†Mortua ancilla, durat cauſa propter
1 peculiũ. hoc dicit. Simile habes in l. vti-
ꝙ. de rei vendi. Dic vt ibi.

h SI unus. [h]Singularis lex, et habet duas partes. et hoc
1 dicit. †Vltra id tẽpus, quod datur appellan
ti, hæres eius habet quatuor menſes. h. d. prima particu
la, q̃ eſt clariſsima. Secũda legitur duobus modis. Vno modo ſe
cundũ gl. Alio modo ſecundũ doct. magis no. ſecundũ gl. breui
ter dicit. Dicti quatuor mẽſes elapſo tpe, quod hæredibus dat̃
ad deliberandũ, non currunt. h. d. ſecundũ aliquos, vel aliter, &
breuiter. Hæres vltra tempus datum ad deliberandũ per l. cũ an
tiquioribus. habet quatuor mẽſes. h. d. ſecũdũ doct. Prima lect.
videtur eſſe magis amica literæ: tamen tene menti ſecundam.

i *De his, qui propter metum[i] iudicis non appellauerunt.* *Rubri.*

LEX

a ❡Relaxari. Si appellatur à captura, captus non relaxatur, ſed penes quẽ iudicẽ debet retineri talis carceratus, vide in l. j. et quod ibi dixi. ff. de cuſto. reo.

b ❡Opp. contra prædicta. Pœna appellãtis fruſtra per Bald. alias Bart. in l. à procõſulibus. ſ. de app.

c ❡Exceptionẽ. Exceptio, q̃ poteſt apponi poſt ſnĩam, poteſt ẽt opponi poſt quadrimeſtre, nõ tamen poſt executionem factã. in l. j. ff. de iur. & fac. igno. à contrario ſenſu. & ibi Bald. & Bal. hic glo. vide.

❡Pro cõcordia. Aduerte, ſentẽtia interlocutoria, quæ decidit quaſi totam cauſam de iure ciuili, patitur appellationẽ: licet tale grauamẽ poſſit reparari ꝑ appellationẽ à diffinitiua. Ita Bar. in hac l. ante contrariũ allegatur velle in l. ij. ff. de ap. re. & in l. intra vtile. ff. de mino. Sol. vt ꝑ Bart. in d. l. intra. & ibi eſt ſpeciale propter illã interlocutoriã, quæ dat̃ ſuꝑ ætate, et facit ius quo ad omnes etiam in alijs cauſis. Vel ſolue ſecundũ no. diſtinctionem, de qua in hac l. ante.

d ❡Ante. Iſtum tex alleg. Bal. not. in l. ij. in vlt. col. quãdo fi. vel priua. ꝙ à ſentẽtia lata ſuper executione non poteſt appellari Bart. videtur tenere contrarium in l. à diuo. ff. de re iudi.

e ❡Cõplectaris. His verbis ipſe vtit̃ in l. quod iuſsit. in iij. co. ff. de re iudic.

f ❡Totum negotiũ. Cõtrariũ tenet Barto. in l. j. circa princi. ff. de appel. & in d. l. intra vtile.

g ❡Quãuis. Per iſtũ tex. dicit. ſed in cõſi. xj. quod in vſurariũ poteſt inquiri ad reſtitutionẽ vſurarũ poſt mortẽ, adde in vſuris, an poſsit procedi ꝑ inquiſitionẽ, Bal. conſi. lxvj.

h ❡Si vnus. Iſtud dictũ non videt̃ verũ, ꝑ l. fi. §. ſed quia quidã. ſ. de iu. delibe. de quo ꝑ Ang. & Imo. in l. vẽtre. de acquir. hære. licet Bal. idẽ teneat hic. & vide per Bar. in d. l. cum antiquioribus.

i ❡De his qui ꝓpter metũ &c. Ad declarationẽ huius tit. vide Bar. in l. ſi q ſepatim. de appel. Andr. Barb.

LEX. I.

1 SI contra. †Præſumptio iuſti timoris, ceſſat in
curia principis. h. d. Simile in l. nõ
eſt veriſimile. ff. quod met. cau.

LEX. II.

1 HIs qui. †Qui omittit appella-
a tionem[a] abſque iuſto
timore, acquieſcit ſentẽtiæ. qui ve
rò iuſtè timuit, proteſtatione de hoc tem-
pore legitime facta: ac ſi appellaſſet au-
ditur hoc dicit. No. ergo de virtute hu
ius proteſtationis: quia facit haberi perin
de ac ſi appellaſſet. Simile habetis ĩ l. de pu
pillo. §. ſi quis ipſis de no. ope. nun. æqua-
liter iuſtus metus probetur, ibi plenè di-
xi, quando repetiui illum §.

Si unus ex pluribus appellauerit. *Ru.*

2 ☞ *Quando fiat articulus, quod inſtrumentum, ſuper quo fuit facta condemnatio, de quo fit mentio in ſententia: et inſtrumentum, quod hodie producitur, ſit unum & idem.*
3 *Si fines, ſeu poſſeſsiones finium uarientur, fiat articulus ꝙ poſſeſsio, quæ hodie eſt poſita intra tales fines, & poſſeſsio, quæ erat olim poſita inter tales fines, eſt una & eadem, & numero 1.*
4 *Idem in perſonis.*

LEX. I.

b SI iudici. [b]† Cauſæ cõ-
1 munitas, et de
fenſionis paritas, facit vt ſen
tentia in cauſa appellatiõis
data pro vno alijs proſit. h.
dicit. Tene menti iſtam legem ad practi-
2 cam, quam habui aliàs †Producitur vnum
c inſtrumentum, [c]ſuper quo iam fuit facta
condemnatio: ego poſſum ibi facere arti
culum, ꝙ inſtrumentum illud, de quo fit
mẽtio in ſnĩa, & inſtrumentũ, quod hodie
producitur, eſt vnũ & idẽ. Et vide tex. ſi-
3 milẽ, quãdo †variant̃ fines ſeu poſſeſsiões
finium ex curſu temporis: certè fiet talis
articulus, ꝙ poſſeſsio, quæ hodie eſt po-
ſita ĩtra tales fines: et poſſeſsio, q̃ erat olĩ
poſita ĩter tales fines, eſt vna & eadẽ. quid
repugnet certè neſcio. Et ideo ad hoc vt
d concludas, [d]facias poſitiones tuas tales,
4 quales dixi tibi †. & idem fit de perſona.
Quandoque cõcluditur quod aliquis eſt
homicida. & tu vis eum defendere, quia il
le occiſus erat exbannitus. Et quandoq;
eſt variatio in nomine inter bannum & ĩ-
quiſitionem: facias poſitionem, ꝙ ille, qui
vocatur in inquiſitione, & ille, qui voca-
tus erat in banno, erat vna & eadem per-
ſona. quod nota, quia quotidie practica-
tur.

LEX. II.

1 SI in una. Vides ergo † quòd
licet appellatio fa-
cta ab vno proſit alteri: tamen re-
ſtitutio facta vni, non prodeſt alteri: quia
datur fauore minoris ętatis.

Si de momentanea poſſeſsione fuerit appellatum. *Rubrica.*

2 ☞ *Poſſeſsio dicitur momentanea, quia momento eſt permanſura penes hæredem.*
3 *Quòd iſta lex habeat locum etiam in poſſeſſorio recuperandæ, & adipiſcendæ poſſeſsionis.*
4 *Sententia lata ſuper poſſeſſorio, eſt diffinitiua.*
5 *Sicut prohibita eſt appellatio in poſſeſſorio, an eodem modo ſit prohibita, in integrum reſtitutio.*

LEX. VNICA.

e CVm de poſſeſ.[e]
1 †A ſententia lata ſuper poſ
ſeſsione nõ poteſt appella-
ri, cauſa ꝓprietatis integra
remanẽte. h. d. Querit gl.
quid vult dicere de poſſeſsione & eius mo
f mento. De quo dic vt in gloſ. Quærit̃[f]
2 ſecundo, quare †dicitur momentanea. De
quo dic vt in glo. & illa eſt vera: quia mo-
mento eſt permãſura penes poſsidentem.
His præmiſsis opp. ſ. de appel. l. j. Solu.
ibi appellat̃ ratione ordinis omiſsi: hic ve-
ro appellatur ratione ſententiæ latæ ſuper
poſſeſsione. Opp. ij. de l. & maioribus.
ſ. de app. Sol. Speciale eſt hic. Opp. ter-
tio de l. ſi qs in tantã. j. vnde vi. Sol. vbi poſ
ſeſſorium habet in ſe cauſam ꝓprietatis:
merito poteſt appellari. Quęro primo,
3 †vtrũ hæc lex habeat locũ in omni poſſeſ
ſorio, an tantũ retinẽdæ. Quidã dicebãt ꝙ
nõ habeat locũ, niſi in poſſeſſorio retinen-
dæ. Veritas eſt ꝙ habeat locum in poſſeſſo
rio recuperandæ, & adipiſcẽdæ poſſeſsio-
nis: vt ſ. quorũ appel. non recipiũ. l. quiſqs.
& hac l. in fi. ibi: poſſeſsionis reformatione
g &c. Ex quo tex. apparet[g] ſecundũ expoſi-
tionẽ gl. ꝙ hæc lex habet locum, etiã cum
de adipiſcẽda, vel recuperanda poſſeſsio-
4 ne agitur. †Quæro, vtrũ ſententia lata
ſuper poſſeſſorio, ſit diffinitiua, vel interlo
cutoria. Quidam dicebant eã interlocuto
riã. quod eſt falſum. Nam cũ in alia lis de-
beat cõteſtari & ꝓcedi ordine iudiciario:
ex ea ſequitur ſnĩa diffinitiua: vt l. incerti.
j. de interdic. & Inſti. de interdic. §. retinen
dæ. Et hoc tenet gloſſ. tua hic, & in l. quod
h iuſsit. de re iudica. Vltimo quærit glo.[h]
5 †an ſicut prohibita eſt appellatio in poſſeſ
ſorio, eodẽ modo ſit prohibita in integrũ
reſtitutio. Glo. arguit pro & contra multũ
clare. Dic vt in ea.

Ne liceat in una eademque cauſa tertio prouocare. *Rubrica.*

Rubrica ponit ſummarium text. Sed
vt latius comprehendas legem eius, dic ꝙ
hoc intendit.

2 ☞ *Supplicatio eſt prohibita in illis caſibus, in quibus prohibita eſt appellatio.*
3 *In cauſa appellationis quando vtraq; pars eſt præſens, debet lis conteſtari.*
4 *Victor poteſt iudicem delegatum impetrare ante diem appellanti præfixum à lege.*
5 *Qualiter intelligatur quòd non liceat tertiò prouocare.*

LEX VNICA.

i SI quis. [i]†Qui in duab9
1 appellationibus
ſuccũbit, non poterit tertio
ꝓuocare, vel ſupplicare: &
recuſatio iudicis in numero
appellationũ nõ cõputat̃. h. d. Habetis
k hic notare duo[k]. Primo, †ꝙ ĩ illis caſibus,

a ❡Appellationem. Vtrũ in caſu huius legis debeat fieri appellatio coram iudice ad quem: licet de iudice a quo timeat. Mihi videtur ꝙ ſic, per tex. in l. j. §. ſi qs ipſius. ff. qñ app. ſit per tex. in c. fi. de ap.

b ❡Si iudici. Et d̃ materia huius legis vide Bar. in prin. in l. a ſententia. ff. de appel. Et ratio huius legis eſſe poteſt: quia cũ appellatio reducat rem in eum ſtatũ in quo erat, litis cõteſtatio ſaltem req̃ritur. qd̃ eſt qd indiuiduum. & imo vnius appellatio prodeſt alijs per ea quę dixit Bar. in l. ij. ff. d̃ conſor. eiuſdem lit. Et adde no. in c. ſi vna ſententia. de app. Et ad materiam huius legis plene per Bald. ĩ l. ſi qui ſeparatim. §. fi. ff. de appel.

c ❡Vnum inſtrumẽtum. Adde Bart. in l. demonſtratio. in fi. prin. de condi. et demon.

d ❡Vt concludas. Bene facit quod notat Bar. in l. inter ſtipulantem. §. j. in fin. de verb. obli.

e ❡Cum de poſſeſsione. Ad iſtum ti. vid̃ no. in l. j. ſ. de bo. poſ. ſecundum tabulas. ĩ prin. Sed de iure Canonico videtur ꝙ in caſu huius legis poſſit appellari. c. ex cõ quæſtione. de reſti. ſpolia. & in c. ſignificauerũt. de teſtibus & ꝑ Bal. hic. Et ad ĩtellectum huius tit. vide omnino Bart. in l. fin. §. j. per illum tex. ff. de coll. & no. ita moder. in l. fi. §. iuſſus. ff. de appel. vbi omnino vide qualiter, quomodo, et quando hæc lex ꝓcedat. circa fi. Vtrũ autem in hypothecaria poſsit appellari, quæ auocat ſolã poſſeſsionẽ, dicat tñ ꝙ ſic. Ita ſingl'r voluit in l. j. Bar. de ſol. & ĩ l j. ĩ. eo. tit. Et de hac lege latiſsime ꝑ Barto. in l. ij. de app. rer. Adde an a poſſeſſorio momẽtaneo poſſit appellari Bal. cõ. cccxxvj. ij. li. & cõſ. lxxxiij. j. li. per Ab. conſi. lv. ij. li. Et an appellatio poſsit interponi a mero poſſeſſorio: & miſto: et quod dicatur merũ & miſtum, per Bal. conſilio cclxxx. iij. lib. & conſi. cxxvj. eod. lib. et conſi. cccxxiiij. cum ſeq.

e ❡Cum de poſſeſsione. Ad intellectum huius legis vide barto. in leg. ij. de appella. reci. Et an habeat locum de iure Canonico, vide in cle. j. de ſequeſt. poſ. & fruc. & in cap. ij. de reſcript. gloſſ. & alios in cap. cum ad ſedẽ. de reſtitu. ſpo. & in cap. ſignificauerunt, de teſtam. ij. q. vj. §. ſunt quorum. Innoc. in c. pe. de ope. no. nunc. Spe. in ti. de appel. §. vj. cũ ſeq. vbi ꝑ Ioã. And. & limita hanc legẽ nõ habere locũ in hypothecaria, ſecundũ Bart. in l. j. de Salui. interdi. licet ſolam poſſeſsionẽ auocet. l. ſi cũ vẽditor. ff. de euict. Et conſului pridie ĩ ciuitate Lucana ſuper iſta l. j. videlicet lata fuerat ſẽtentia in caſu l. fin. ff. de rei ven. & quidẽ iniuſte: quia ille, qui primo negauit, ante quã aduerſarius grauaret̃ onere ꝓbãdi, reuocauit ſuã primã negationem, & confeſſus eſt ſe poſſidere: fuit dubium, vtrũ potuit appellare: cõſului ꝙ ſic, primo ꝑ elegantẽ doctrinam Bar. in l. ij. C. de epi. audi. & quod hic dicit Bal. qñ euidẽter eſt iniuſta: & qd̃ no. hic Salyc. vide ibi in d. conſi. And. Barb.

f ❡Quæritur ſecũdo. Vtrũ aũt in interdicto ad exhibendum poſsit appellari, Barto. in diſcurſu, in l. fi. §. iuſſus. ff. de app. ꝙ non. & inter hæc dicta, ſi quis condẽnatus de poſſeſsione, ſecus ſi intereſſe propter poſſeſsionẽ. ita dicit ibi.

g ❡Apparet. De hoc latius per Bald. in l. poſt ſentẽtiam. vbi Bar. ſ. de ſen. & vide Lud. ĩ rub. de re iud. & Bal. hic in pe. col.

h ❡Quærit glo. Et cõſuluit pro ea Bart. in cõſi. Bar. de Tuder. Dicit tamen Bal. in l. ĩ cauſæ. ff. de mino. quod ſi cõtra inſtrumẽtum non poterit opponi aliqua exceptio, non poterit poſtulari reſtitutio: qd ſi ſtatutum dicat, ꝙ minor xviij. anno. poſsit cõtrahere: an poſsit petere reſtitutionem. Vide hic, & Bal. in aut. ſi captiui de epiſco. & cleri. & quod not. Bald. in l. exigẽdi. in vlt. colũ. ſ. de procu. & Bal. in l. fin. ſ. qui leg. perſonã. Et circa id quod in fi. quærit Bar. vide hic Guil. de ſuz. Adde an minor habilitatus per ſtatutũ poſsit petere reſtitutionẽ in integrũ, vide Bar. conſi. j.

i ❡Si quis. ad materiã huius titu. vide Barto. in l. à ſententia. in princip. in verſiculo quæro qd ſi primus. eſt. de appel. De materia huius legis no. in c. dilecto. de app. ij. quęſtio. vj. omnes epiſcopi.

k ❡Notare duo. Adde ꝙ licet non liceat in vna cauſa tertio prouocare: tamẽ poſt duas ſententias, minor poteſt petere in integrum reſt. Ita Barto. in l. minor autem magiſtratus. §. j. in prin. ff. de mino.

a ¶Intelligat. Qualiter intelligit̃ nõ licere tertio prouocare, vide eũ ĩ l.q̃d iuſsit. in iij.col.ff.de re iud. & vide quæ dixi in l.iiij. §. cõdẽnatũ.de re iudi.

b ¶Cedere. Ad materiã huius tituli adde de authoritate Bal. quod habes recitatũ in l.ſi id quod.ĩ articulo de illo, qui non poteſt ſoluere propter inopiam de iuriſdi.om.iudi.

P. PAV. P.

c ¶Qui bonis. An fur poſsit cedere bonis, vide Abba.in c.referente.no.v.extra de delict.puero.

d ¶Inſti.de actio. Adde Bar.ĩ l.qui bonis. ff.e.& Bal.hic ĩ prin.

e ¶Vera. Vide tñ ſingu.Bal.in rubrica.

f ¶Perueniri. Qñ fienda eſt ĩcarceratio, vide Bal.hic & in l.ij. ad fi.š.de iur.& fac. ign. Quid tñ ſi facta fuit, tenet vt ꝑ Bar. in d.§.in ven.& vide Bal.š.in l.ordo.in vlti.col.de exce.re iudi.vbi tenet idem ꝗ Bar.hic. Cõtrarium tenet do.Io.in d.§.in vẽditione. Adde q̃d no.Bart.& doc.in l.alia.§.j.ſol.mat.

g ¶Indicare. Quæro an cedẽs bonis debeat indicare bona ſua ꝑ Bar.in l.pe.ff.eod.

h ¶Si pr̃. Vide Ioã.de Imo.ĩ d.l.ſi cõtẽdat. vbi vr̃ tenere cõtra: nõ tñ facit mẽtionẽ de iſto text.ego dixi de hoc late in c.ſinautẽ.de reſcri.vbi hoc tenet do.Ant.& alij Moder.vide Ludo. Ro.ĩ cõſil.ccxlj.vbi allegauit iſtã.Andr. Barba.

i ¶Executio in peculio. An ſentẽtia lata cõtra filiũ, exequat̃ in peculio ꝓfectitio, vide in l. ſi finita.in §.fi.de vecti.ꝑ Bart. ff.de dam. infect.ſed Bald.hic indiſtincte vr̃ tenere iſtam glo.

k ¶Cum ſolito. Vide Bar.in l.iiij.§.Cato. in vlt.q.de ver.obli. tex.& ibi gloſ.Bart.

l ¶Vtrũ debitor. Idẽ tenet Salyce.hic, ſed Bal.aliter dicit.et ad de glo.hic. Et ad iſtã legẽ vide Ang.Imo. in l.alia.§.eleganter. ſo.ma. Adde Roma. pulchre conſil.cccc xxxix.& ibi quid ſi per negligẽtiã deducta eſt electio ad debitorem.

ibi: in l. si pater. in gl. illa .not. iterum in iudicando & consulendo vt patebit & addultra & ant. Gomez lib. 3. var. c. 12. n. 20 & contrarium teneat in l. m. l si contendat ff. de fideiuss. 1.

in quibus prohibita eſt appellatio, & ſupplicatio. Secundo.no.† ꝗ in cauſa appellationis, qñ vtraꝗ pars eſt præſens, debet lis cõteſtari: vt innuit hic text. ibi: ante litẽ cõte. Et ita intelligũt doct.hic. & allegaui tibi extra, de app.c.interpoſita.ibi per glo.

Opp.de l.in offerẽdis.š.de ap.& ĩ aut̃.de ap.§.illud. Sol. Ibi ſunt caſus ſpeciales, in quibus nõ licet niſi ſemel tantũ appellare: qñꝗ etiã nullo modo licet: vt vidiſtis š. quo.app.non reci.per totũ. Opp.ſecũdo, ꝗ in cauſa appellationis nõ requirat̃ cõteſtatio: vt l.fi.§.illud.de tẽpo.app. Sol. Illud verũ eſt, qñ vna pars eſt abſens: ſecus ſi vtraꝗ pars eſt præſens: vt hic. Vlterius op.† & 4 vr̃ ꝗ hic iudex nõ poſsit recuſari. Aut eñ impetrauit eũ victus: et recuſari nõ poteſt. Aut impetrauit eũ victor. & nõ valet impetratio. Iſta diſtinctio ꝓbatur de lit.conte.aut̃.offerat̃.& extra de appella.c.ſæpe. Reſpõdet gl.ꝗ hic victor impetrauit. Nec ob.c.ſæpe.quia ibi iuit ad impetrandũ ante tp̃s ſtatutũ ab hoĩe: hic ante tp̃s à lege.

a Vltimo quæro, qualiter intelligatur[a] ꝗ nõ liceat tertio ꝓuocare: ſcilicet ei, qui in cã appellationis ſuccubuit: ſed poſſet eſſe ꝗ ſuper diuerſis cauſis ab eiſdẽ partib' interponerent̃ quatuor appellationes. Verbi gratia: actor in prima obtinuit: reus appellauit, & obtinuit in cã app.ſecundo appellauit actor, & iterum obtinuit. Tertio appellauit reus & iterum obtinuit. Quarto appellauit actor & iterum obtinuit: & tunc reus amplius appellare non poſſet: quia habet primam ſentẽtiam, & duas appellationes contra ſe: ideo non licet à modo prouocare.

b *Qui bonis cedere[b] poſſunt.* *Rubrica.*

Continua vt in glo.

1 ☞ *Cedens bonis non poteſt poſtea de poſt quæſitis conueniri, niſi inquantum facere poteſt.*
3 *Ceßio bonorum poteſt fieri ante ſententiam.*
4 *Ad carcerationem perſonæ, non poteſt perueniri niſi excußis prius omnibus bonis.*
5 *Pro debito quis ſeruus alterius effici non poteſt.*

LEX I.

c 1 QVi bonis.[c] † Ceſsio bonorum nõ liberat debitorẽ, ſed facit ne poſsit detrudi in carcerẽ. h.d. Dicit̃ hic, ꝗ debitor nõ liberatur per ceſsionem. Contra Inſtit.de act.[d] §.fi. Sol. nõ liberat̃ ipſo iure, vt hic ſed ope exceptionis, vt ibi.vide gloſſam. Alibi gloſſa tenet quod liberetur ipſo iure à ciuili remanente naturali: vt lege, vbicunꝗ. ff.de fideiuſſorib'. Hæc eſt vera[e], quicquid dicat ibi Dy.probatur per tex.j.titu.j.l.iij.

2 Opp.† ꝗ in alio ꝓſit ceſsio bonorũ: ſcilicet ne conueniatur poſtea de poſt quæſitis, niſi inquantum facere poteſt: vt j.eo.l.iij.& l.is qui bonis.ff.eo. Sol. fateor contrariũ: & quod hic deficit ſuppletur per illas leges. † Opp.tertio & videtur ꝗ ceſsio poſsit fieri ante ſentẽtiam: vt l.pe.ff.eo. Sol. Fateor contrarium: & hic ita debet intelligi iſte text. 4 † Vlterius oppo.& videtur quod ad carcerationem perſonæ non poſsit perueniri[f], niſi excuſsis omnibus rebus, & iuribus & debitoribus: vt l.à diuo Pio.§.in venditione. ff.de re iudi. Sol. Fateor contrarium: & quãdo dicitur hic, ꝗ poteſt carcerari.intelligo excuſsis prius omnibus bonis. Et ita tenet glo.expreſſe.ff.de ſuſpe.tut.l.iij.§.tutores qui. Op.de l.ob æs.š.de act.& obli. Solu.glo.& bene, fateor ꝗ † pro debito quis ſeruus alterius effici non poteſt: ſed ille qui ponitur in carcere. non efficitur ſeruus quia ſoluendo liberatur, & etiam cedendo bonis, vt hic vides, licet per ſtatuta Tuſciæ accidat contrarium.

g Vlterius quæro: an ille qui cedit bonis, debeat indicare[g] bona ſua. Cogita.

LEX II.

1 SI quantitatem. † Qui poteſt ſoluere creditoribus, poteſt bonorum ceſſionem reuocare.h.d.

1 PRopter. Propter onera ciuilia bonorũ ceſsio non dimittitur. h.d.in ſumma.

2 ☞ *Si totus ſum in exceptione contra creditorem poſſem implorare officiũ iudicis, vt ſibi imponatur ſilentium.*

1 h SI pater. †[h] Propter debitum contractum in ciuili officio, admittitur ceſsio, quæ in bonis filij cedentis non præiudicat.h.d. 2 † Ego ſum tutus exceptione contra te, volo impetrare à iudice, ꝗ creditori imponatur ſilentium ſuper illo debito in quo ſum tutus exceptione vt l. Aure.§.centum.de li.le.& l.ſi contendat.de fideiuſ.& eſt text. hic, ꝗ poſſum implorare officium iudicis, ne fiat mihi moleſtia, vel inquietatio: & ſic imponatur ſibi ſilentium quod not.bene.

1 LEgis Iuliæ. † Facta ceſsione bonorum non poſſunt creditores bona propria authoritate tenere iure dominij: ſecus ſi data fuerunt in ſolutum.h.d.

2 ☞ *An filiofami.condemnato poßit fieri executio, durante patria poteſtate. & nu.1.*

1 CVm & filii. † Filiusfa.ſiue habeat caſtrenſe peculium ſiue non, poteſt cedere bonis.hoc dicit. 2 Nos habemus duas glo.quæ dicunt † ꝗ filiofami.condemnato, non poteſt fieri executio durante patria poteſtate: ſed poſtea differtur. Ita not.in l.iij.§.ſed vtrum.de mino.& l.quod ſi minor.§.ſeruus.eo.ti. Illæ glo.ſunt contra iſtum tex.quia ſiue filiusfa.habeat, ſiue non poteſt fieri executio: quia poteſt cedere bonis, ſeu poni in carcerem, vt hic eſt caſus. Secũdo habemus glo.quæ videtur velle ꝗ in peculio profectitio nõ poſsit fieri executio. Ita not. Inſtitu.de noxal.§.fi.& l.& ſi condemnatus.de noxali. & ita ſentit hic glo.contrarium tenet gloſ. in l.ſi filio.la ij.ff.ſo.ma. Sol. Veritas eſt iſta: Aut filius eſt condẽnatus, & defenſus, ita ꝗ in iudicio quaſi cõtraxit: & tũc poteſt i fieri executio in peculio[i]. Ita loquitur gloſ.in l.ſi filio. Probatur in l.iij.§.idem ſcribit.de pecu. Aut fuit condemnatus, vt contumax: & tunc ſecus. Ita loquitur hæc gl.& aliæ š.alle. De hoc dixi plenius in omnibus iſtis legibus.& l.ſi dubitet.§.filius.de fideiuſſ.

2 ☞ *An debitor poßit cedere bonis, ſi creditores volũt ſibi dare inducias quinquẽnales.*

k 1 CVm ſolito.[k] † An detur dilatio vel admittatur ceſsio, ſtatur maiori parti creditorum, inſpecto cumulo debiti, vel numero perſonarum. ꝗ ſi vtriuſꝗ eſt paritas, ſententia benignior mittitur.hoc dicit.

2 l † Quæro, vtrum debitor[l] poſsit cedere bonis ſi vult, non obſtante ꝗ creditores volunt concedere dilationem quinquennalem. Hic tex.videtur ꝗ non, dum dicit in principio ꝗ electio datur creditoribus. Azo hic videtur tenere in Summa, ꝗ iſta electio datur creditoribus ab ipſo debitore ſi vult, nõ aliter: & etiã tenebat Fran. Accur.š.eo.l.legis.in princi. Nam legis beneficio ſtatutum eſt, ꝗ admittetur ceſsio bonorum: et ſic beneficium eſt ampliandum.

De bonis autho.iud.poßid. *Rubrica.*

Continua vt in gloſſa.

LEX I.

1 IN bonis. Hic eſt notabilis caſus. Breuiter dicit. † Qui debent habere legata à defuncto hærede, præferuntur legatarijs ab eo.hoc dicit. Opp.ad legem Falc.aut̃. ſed cum teſtator.vbi hæres tenetur ad vniuerſa legata. Sol. Illud hodie eſt verum, ſi inuentarium fecit: vt ibi.

LEX II.

Eſt

a ¶Impediat. Et pro hoc eſt caſus vnicus ſed Ange.in l. item ſi vnus.in prin.ff.de arb.de quo vide q̃ ſcripſi poſt Bar.in l. vir bonus.ff.iud. ſolu.& Ang.hic.et notarius bar. in l.penul.per illum text.q bo.cede.poſ.

b ¶Debeat requiri. Nota ex iſtis dari primum decretũ cõtra hæreditatem iacentem: ſecundũ vero decretum non datur, niſi dato curatore bonis. Adde Bar. in l.ſi quis inſtituat̃. in fi.de hære.inſt. & in l.ſi diu.quibus ex cau.in poſ.ea.

c ¶Ad primũ decretum. Qualiter perueniatur ad primũ decretum contra debitorem: vide in l.ſi finita.§. Iulianus. de dam.infec.

d ¶Conſtare iudici. Per Bar.in d.l. Fulcinius.§.ij.per Bar. ĩ l.ij.vbi in rẽ actio. š.per do.Ant.in ca. quoniam.§. quod ſi ſemper.et §.ſinautẽ, vt lit.non conteſt.idem Bal.in l.iij.š.de ꝓcur.adde Bal.in c. cõtingit in xiiij.col. & de do.et contu.

e ¶Perueniat̃. Intra quantum tempus ꝑ ueniatur ad ſecũdũ decretum, vide Bar. poſt text.et gloſ.ibi in verbo, mox.et in l.a diuo Pio.§.in vẽditione.de re iud. et Bal.in l.ordo.de execu.rei iudica.ver.q̃ro nunquid. et Bal. hic poſt Iac.But.tenet idem quod Bar. hic adde Bart.in l.ſi finita.§.iulian.in xj. col de dam.in fec.

f ¶Et qui iurat. Ad limitationem huius authẽ.vide Bar.in l. j.ff.ex quibus cau.in poſ.ea.

g ¶Recuperat poſſeſſionem.vide Barto. in l. properandũ.§ ſinaũt reus.š. de iudi.& in quibus bonis debet fieri miſſio, an ĩ repetita vel quomodo: vid q̃d no.Bal.poſt gl. in l. iij.in fi.š.de procu.et quod legitur in cap. quoniam frequẽter. vt lit.non conte. & gl.no.in l.Fulcinius. §.item videamus.q bus ex cau.ĩ poſ. ea. Et limita vt per Alexan.in j.col.in l.de die.§.tutor.qui ſati. cogã. Et quid in minore reuocãte tenutam, vide Bar. in l. ſi finita.§.fin. cum l. ſeq.de dam.infec.

1 ESt iuriſdictionis. † Creditores defuncti etiam impetrant ſeparationem bonorum, ſi fidem hæredis non ſunt ſecuti.h.d.

2 ☞ *Qui cedit bonis tutus eſt exceptione.*
3 *Exceptio ceßionis bonorum impedit litis conteſtationem,*

LEX III.

1 EX contractu. † qui cedit bonis ex ante geſto, nõ põt cõueniri, niſi đ eo, q̃d poſtea ſuplucratus eſt deducto ne egeat.h.d. Ex hac lege no.duo. Prĩo ꝗ † q 2 cedit bonis, tutus ẽ exceptiõe: vt vidiſtis. š.titu.l.j.& ſic male dicit gl.in l. vbicunꝗ. ff.de fideiuſ.quæ dicit ꝗ tollitur ciuilis, & remanet naturalis. Secundo not. ꝗ hic 3 tex videtur innuere † ꝗ exceptio ceſsiõis a bonorum impediat[a] litis cõteſt.quod apparet eo quod dicit, contra iuris rationem conueniens: & ex eo quod dicit, an tunc demum iterato poſsis deſiderare conuentionem quaſi dicat, ante, non poteſt conuenire: & ſic actum conuentionis impedit. De quo dixi in l.iiij.ff.eo.alio anno quando legi.

1 INciuile. † Non debet cogi vnus ex creditoribus bona ſuſcipere, & alijs ſatiſfacere.hoc dicit.

2 ☞ *Quomodo dicantur bona defuncti uacare.*
3 *Quando peruenitur ad ſecundum decretum in bonis defuncti non habentis hæredem, datur curator bonis.*

1 SI bona. † Si mortuus nõ habet hæredem creditores in poſſeſsionem mittuntur.h.d. Hic dicit: ſi bona defuncti vacare conſti 2 terit. † quomodo conſtabit bona defuncti vacare? Reſponde debẽt, reꝗri hi, qui ſucceſſuri erant: vt l.j.de ſuc.edi.de cura. bo. dan.l.j.& l.ſi diu.quib.ex cau.ĩ poſ.ea. Et debent requiri nominatim hi, quibus proxima cauſa ſucceſsionis contingit: vt l.j.§. pe.ff.de vent.inſpi.& debet eis ſtatui terminus ad adeundã, vel repudiandam hæreditatẽ, non minus centum dierum: vt l.j. & l.ſeq.ff.de iure delib.& tũc ſi nullus apparet, videt̃ conſtare ꝗ bona vacẽt. Ita videtur dicere gl.noſtra ad Trebellia. l.ſan b cimus.§.j. Sed an fiſcus debeat requiri:[b] hæc lex ſi bene aduertatur, videtur velle ꝗ non.dicit enim, & hæc a fiſco nõ agnoſcãtur. Et ſic non apparet ꝗ fiſcus teneat̃ probare fiſco ꝗ conſtet: ſed ſufficit ꝗ non agnoſcat. Iſta procedunt quantum ad pri 3 mum decretum †. Ad ſecundum autẽ decretum in bonis defuncti, qualiter poterit perueniri.cũ non latitet. Reſpondeo, dabitur curator bonis, qui vendet pro ſatiſfaciendis creditoribus: vt de curato. bo. dan.l.j.& l.fi.de priuileg.cre.& l. ab hoſtibus.in prin.qui.ex cau.ma.

2 ☞ *Petitio iſta, peto mihi bona dari in ſolutũ, nõ procedit.*

1 PRo debito. † Creditores hypothecarij præferuntur chirographarijs: nec poſſunt bona vendicare, ſed poſſeſsionẽ 2 & venditionem debent impetrare hoc dicit. † Not.hanc legẽ notabilem, quòd iſta petitio, peto mihi bona dari inſolutum, non procedit. Item nota quod dixi in ſummario.

1 SI uxor tua. † Pro ea parte, qua creditor ſuccedit debitori, extinguitur actio: pro reſiduo poſſunt hæredes conueniri.h.d.

1 IN poſſeſsionem. † Miſſus in poſſeſsionẽ ex primo decreto, nunquam præſcribit.h.d.

2 ☞ *Qualiter perueniatur ad primum decretum.*
3 *Quòd debeat procedere peremptorium, antequam ad primum decretum perueniatur.*
4 *Antequam interponatur, ſufficit probatio debiti per iuramentum.*
5 *Sed ad ſecundum decretum, requiritur probatio per teſtes vel inſtrumenta.*
6 *Antequam perueniatur ad ſecundum decretum, debet tranſire tempus arbitrio iudicis.*
7 *Ad interponendum decretum, ille eſt iudex competens, qui habet merum, vel miſtum imperium.*
8 *Hodie fit mißio per menſuram debiti declarati.*

1 CVm proponas. † Contra debitorẽ latitantẽ, ꝓcedit̃ ad miſsionẽ ĩ poſſeſ. 2 poſtea ad vẽditionem hoc dicit. Primo quæro, † qua c liter perueniatur ad primum decretum[c]. Dicit gl.hic, quod detur libellus contra debitorem. & vide glo.ij. Iſtud quod dicitur, detur libellus, practicatur duobus modis. Vno modo, ꝗ detur libellus ſuper actione principali: & reus citetur, vt veniat reſpõſurus: & eo exiſtente contumace, datur poſſeſsio ex primo decreto. Secundo modo practicatur, ꝗ reus citatur, ꝗ veniat reſponſurus de iure tali: & eo exiſtente contumace, tunc detur libellus, in quo narretur, ꝗ cum reus ſæpius fuerit citatus, & extitit cõtumax, petatur interponi primum decretũ. Et iſtam practicam ponit Specu. Tu ſerua fori conſuetudinem. Secũdo 3 quæro, † quot citationes debent præcedere antequã perueniat̃ ad primũ decretũ? Rñ.debet citari peremptorie: vt l.ad peremptorium.ff.de iud. Ita tenet glo.in l.ſi finita.§. Iul.de dam.infect.

Tertio quæro, dicitur hic, eum debitorem tuum eſſe cõſtat: 4 † qualiter debeat cõſtare iudici[d], de debito antequã interponat̃ d primum decretũ. Glo.h.d.ſummatim habita cognitione. Videtur ꝗ quidã intelligunt per iuramentũ calumniæ, & no.glo.in aut̃.de exhi.& introdu.reis.§.ſuſcepto. Veritas eſt, ꝗ quantũ ad primũ decretum credo ꝗ ſufficiat probatio debiti per iuramentum, cũ faciat modicũ præiudiciũ. Ita loquitur d.gl.ar.l.theſau 5 rus.ff.ad exhi. † Quantũ vero ad ſecundũ decretum, requiritur probatio per teſtes, vel inſtrumenta, vt videbitis j.l.proxi.ideo poteſt dici tunc ſummatim, quia fit parte abſente: & ita loquit̃ gl.in l.Fulcinius.§.j.ff.eod. Quæro, dicit̃ hic tp̃e aũt trãſacto 6 peruenitur ad ſecundũ decretũ. † Quæro quantũ tempus debet e trãſire, antequã perueniat̃[d] ad ſecundũ decretũ. Gl.ponit opi.finaliter dicit ꝗ arbitrio iudicis obſeruabit̃: & iſtud obſeruat̃ cõ 7 muniter, quãdo tempora nõ ſunt per ſtatuta limitata. † Quæro, quis eſt iudex competens ad interponendũ decretũ? Reſpõdeo, ille, qui habet merum, vel miſtũ imperiũ: vt l.iubere cauere. 8 de iuriſdi.om.iudic.de damno infecto.l.iiij.§.duas. † Quæro, quorum bonorum fit miſsio. Gl.dicit, in omnibus bonis: hodie per menſuram debiti declarati: quam ſtatim vide.

1 ☞ *Iudex ordinarius ſolus, habet poteſtatẽ citãdi re ipſa: hoc eſt facere capi perſonaliter.*
2 *Mißione facta non recuperat reus poſſeßionem, niſi refectis expenſis, & præſtita ſatiſdatione.*
3 *Mißio hodie fit ſecundum menſuram debiti declarati, examinato prius ſummatim negotio.*
4 *Reus veniens ſemper auditur. antequam ſit interpoſitum ſecundum decretum.*

f 1 ET qui iurat.[f] Iſta auth.eſt poſita hic, vt determinet, & corrigat in aliquo leges antiquas. Nota hic, † quod iudex ordinarius ſolus, habet poteſtatem citandi re ipſa: hoc eſt, facere capi perſonaliter.

2 Secundo nota † quod quis non recuperat poſſeſsionem[g], niſi g refectis expenſis, & præſtita ſatiſdatione. Tertio nota ꝗ † ſecun 3 dum iſtam aut̃.fit miſsio ſecundum menſuram debiti declarati. dicitur hic, examinato negotio.qualiter examinatur. Glo.dicit, ſummatim.quod intellige vt dixi š.l.proxima. Quæro vtrum fiat miſsio pro quantitate debiti declarati, & non vltra. Glo.hic dicit. & bene, quod etiam pro maiori quantitate fit miſsio, habita conſideratione expenſarum factarum, & fiendarum.ideo 4 text.dicit declarati debiti. † Quæro intra quantum tempus iſte veniens debet audiri. Breuiter, quicquid dicat gloſſ.dico ꝗ ſemper auditur antequam ſit interpoſitum ſecundum decretũ: vt l.ſi finita.§.non autem.de dam.infec.

2 ☞ *Si ſunt plures creditores an vno miſſo ĩ poſſeßionẽ, cæteri mißi intelligãtur. & nu.2.*

a ¶ Sinautem. Ex iſto §. not. ꝙ corporalis tenuta põt cedi. qđ no. et eſt hic in fi. d. l. in ver. ceſsionis.

b ¶ Potior fiſco. vtrũ mulier, eſt potior fiſco dic ꝙ ſic, ſi loquimur in dote conſtante matrimonio, cum nõ ſit dña, nec poſſeſſionẽ habeat nec poteſt impedire mulier publicationẽ bonorũ, ẽt quãtũ ad dotẽ. l. ſi marito. in princi. ff. ſol. mat. & tunc cũ hodie ſit domina dotis ipſa mulier, ꝑ l. in reb. s̃. de iur. do. ipſa poterit impedire publicationẽ bonorum Alleg. no. in l. fin. de bon. va. lib. x. & qđ habet̃ ĩ l. ob maritorũ. s̃. ne vxor ꝓ ma. & in l. ſi qs poſt hac. j. de bo. ꝓſcri. & qđ nota. & legit̃ hic. Ita videt̃ velle Ang. & do. Io. in d. l. ſi marito. & vide quod no. Bar. in l. j. ff. ſol. mat. in vno tñ eſt potior mulier: puta ſi reperiret̃ inſtrumentũ fiſci, & mulieris: præſumitur prius factũ ĩſtrm̃ mulieris, ſecũdũ Bal. in d. l. dotis. s̃. de iure do.

c ¶ Quæro igitur. Et adde ꝙ habet priuilegium dotis, nec ꝓ debito viri vel vxoris, poſsit in eã fieri executio: vt no. Bar. in l. à diuo Pio. §. exequãtur. de re iudi. & Bal. in l. ob maritorum. in fi.

1 Cum apud. Hæc eſt notabilis lex. †Si vnus ex creditoribus mittatur in poſſeſſionem ex primo decreto, eius miſsio prodeſt omnibus creditoribus, alijs præſentibus, intra biẽniũ veniẽtibus, et debitũ oſtẽdentibus, & expẽſas pro rata reficiẽtibus. h. d. Nota ꝙ poſſeſsio data vni, prodeſt cæteris, ita ꝙ alij nouo decreto opus non habent: ſed poſſunt vti primo oſtenſo debito, & expenſis refectis: quod eſt notãdũ.

2 †Opp. de l. j. & ij. j. qui po. in pign. hab, Gl. hic tangit, & eſt materia multũ difficilis. Gloſ. & doctores diſtinguunt inter pignus prætoriũ, & cõuentionale. In pignore cõuentionali procedit regula, qui prior eſt tempore, potior eſt in iure. In pignore prætorio diſtinguitur: aut ſunt eiuſdẽ tituli, aut diuerſorum titulorũ. Et no. in l. ſi finita. §. ſi plures. de damno infect. & l. cum vnus. ff. eodem. & ff. qui pot. in pig. habe. l. ſi & iure. per Dy. in c. qui prior. de reg. iur. lib. vj. Ego conſueui aliter dicere. Nam in creditorib⁹ hoc eſt, quod in vno immiſſo, ſtatim alij videntur immiſsi: vt l. qui autẽ. §. ſciendũ. ff. de his quæ in frau. cred. Cum igitur omnes eodẽ tẽpore videntur immiſſi, non eſt mirum, ſi nõ habet locũ regula, qui prior eſt tẽpore: quia nullus eſt prior altero. Sed ſi eſſet dare prioritatẽ, & poſterioritatẽ: q prior eſſet tp̃e potior eſſet ĩ iure vt l. ſi & iure. ff. qui potiores ĩ pignore habeãt. Pleniſsime dixi ĩ l. cũ vnus. de bonis auth. iudi. poſsi. Forte dicam vobis in titu. q po. in pigno. hab. Quæro, an hæc lex habeat locum hodie, quando fit mentio ꝓ menſura debiti declarati. Gloſ. hic in quadam ſolu. videtur tenere ꝙ non, ſuper verbo, commoditatis. Contrarium videt̃ per gl. ff. eo. l. cũ vnus. & illa verior: quid enim ſi bona nõ eſſent tot, quot ſufficerent primo creditori? Dic vt plene dicetur.

2 ☞ *De pecunia redacta ex venditione facta ex ſecundo decreto, debet creditoribus ſatisfieri, abſq; alio proceſſu facta fide de debito.*

3 *Ad ſecundum decretum requiritur probatio per teſtes, vel inſtrumenta.*

a 1 Sinautem. [a]Breuiter dicit. †Si miſſus ex primo decreto ad vẽditionem peruenerit, debet primo ſibi ſatisfieri, & reſiduum deponere, vt creditoribus poſtea venientibus,
2 & debitum oſtendentibus ſatisfiat. h. d. Nota† ꝙ de pecunia redacta ex venditione facta ex ſecũdo decreto, debet creditoribus ſatisfieri abſq; alio proceſſu, facta fide de debito: & in hoc prodeſt ſibi primum, & ſecũdũ decretum interpoſitum ad
3 petitionem aliorũ creditorum. Secundo nota† ad ſecundum decretum requiritur plena probatio per teſtes, vel inſtrumẽta, vt probatur hic, in hoc tex. dum dicit, debiti cautionem oſtẽdat: vt s̈. l. proxi. dum dicit, certum faciat, &c.

1 Vt autem. †Vt ceſſet fraus, debet de depoſito & venditione fieri ſcriptura cum ſolẽnitate hac lege expreſſa. hoc dicit. Hoc quod dicitur de iſto modo, hodie non ſeruatur.

De priuilegio fiſci. *Rubrica.*

2 ☞ *Petens reuocari tenutam, de aliquibus bonis per alium poſſeßis, quæ aſſerit eſſe ſua, debet illud probare.*

LEX I.

1 Bona. †Mulier in rebus proprijs eſt potior fi-
b ſco[b], creditore etiam niſi ex cauſa principali. hoc dicit. Oppo. de l. ſatis. j. in quib. cau. pign. ta. contra. Solut. Aliud in rebus dotalibus
2 mulieris: aliud in proprijs. †Vltimo not. dicit glo. quod ille qui petit reuocari tenutã de aliquibus bonis, quæ aſſerit eſſe ſua, debet illud probare: & vide gl. ab eo, in cuius bonis facta eſt miſsio. Secus ſi poſsiderentur ab eo, qui petit reuocari illud. Ita not. in l. ob maritorum, ne vxor pro marito. & l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudi. & ibi dixi.

LEX. II.

1 Quamuis. †Mulier in dote, & fiſcus, paribus paſſibus ambulant: vt qui prior eſt tempore, potior ſit in iure.

LEX. III.

1 Si cùm pecuniam. †Fiſcus præfertur omnibus creditoribus, hypothecam non habentibus. hoc dicit. Nota quod dixi in ſummario.

1 Si debitor. †Obligatio, & priuilegium fiſci, non extenditur ad bona debitoris ante vẽdita. h. d. Nota quod dixi in ſummario. quod intelligitur verum, niſi eſſent ante vendita in fraudem: vt j. de iure fiſci. l. j. lib. x.

1 Pecunia. †Fiſcus poteſt reuocare pecuniã, alij creditori ſolutam, ſine vſuris. Pe. dicit qualiter pecunia vni creditori ſoluta reuocetur: habes plene in l. pupillus. ff. de his quę in frau. credi. & l. ſi non expedierit. §. j. de bo. auth. iud. poſ. l. deferre de iure fiſci.

1 Cum patrem. †Fiſcus alienata reuocat per ſuũ debitorem, cauſa dotis conſtituendæ. h. d.

1 Si inte. †Priuilegium fiſci, poteſt transferri per ceſſionem. hoc dicit. Sed quæro, quæ eſt ratio quod priuilegium pupilli non transferatur per ceſſionem: vt l. ſi ex pluribus. de admi. tut. & priuilegium fiſci ſic. Dicam j. l. proxima.

De priuilegijs dotis. *Rubrica.*

Continua rubricam vt in glo. Quærit gl. circa rubricam, ſicut dos habet priuilegia multa: quædã inter perſonales actiones: quędam inter hypothecarias, de quo priuilegio loquat̃ hic. Gloſſ. dicit ꝙ loquitur de priuilegio, quod habet inter perſonales actiones: de alio vero quod habet inter hypothecarias loquitur j. qui po. in pigno. habe. l. aſsiduis.

2 ☞ *Priuilegium quod datur ratione perſonæ, tranſit ad ſuos hæredes deſcendentes, non extraneos. & nu. 1.*
3 *In realibus actionibus hypothecarijs præfertur ille creditor, qui eſt prior tempore.*
4 *In tacita tamen hypothecaria præfertur dos.*
Quid de priuilegijs perſonalibus, & quod æſtimentur ex cauſa, non ex tempore.
5 *Priuilegium dotis an competat ipſi actioni de dote, an mulieri.*
6 *An poßit transferri per ceßionem dotis. & nu. 8.*
7 *Priuilegium pupilli in actione tutelæ ad hæredes proprios ipſius pupilli non tranſit.*

LEX VNICA.

1 Scire debes. †Priuilegium quod datur ratione perſonę ad hæredes non tranſit. Ad hoc allegatur.
2 †Oppon. j. qui po. in pig. ha. l. aſsiduis. §. excep. & l. etiã. in principio. ſoluto matrimonio. Solu. gloſ. non tranſit ad hæredes extraneos, vt hic. ſecus ſi ad ſuos, vt in contrario: & intelligũtur ſui, hoc eſt, deſcendentes ex ſe, quoniam mulier ſuum hæredem non poteſt habere, ideo quia non habet in poteſtate filium. Modo gloſſ. intrat hic materiam valde magnam, in qua
3 non inſiſto plene: quia tenerem vos nimis. †Quæro primo, quid ĩ realibus actionibus: hoc eſt, in hypothecarijs, quis creditor præferatur. Gloſſ. dicit hic, ibi eſt regula, qui prior eſt tempo
4 re, potior eſt in iure: †tamẽ fallit in tacita hypothecaria, cui præfertur dos: vt d. l. aſsiduis. qui po. in pign. haben. Quæro ſecundo, quid de priuilegijs perſonalibus. Glo. dicit, quod priuilegia perſonalia eſtimãtur ex cauſa, non ex tempore. De hoc hic per glo. & ff. de priuile. cred. l. priuilegia. & ibi per glo. & per Dyn.
5 de reg. iur. c. qui prior. lib. vj. †Quæro igitur, [c]vtrum priuile-
c gium dotis competat ipſi actioni de dote, an mulieri. Et quod competat

a ¶ Transferri. Vtrũ priuilegiũ dotis trãſferatur ꝑ ceſsionẽ, vide Barto. & Imo. in l. poſt dotem. circa fi. ff. ſol. matri. qui aliter ſentit quã hic: etiã plene in iiij. col. & vide late Bar. in l. j. ſolu. ma.

b ¶ Ad hæredes. Priuilegium dotis trãſit ad hæredes filios eiuſdem matrimonij, vide Bar. Bald. Ang. et omnes in l. etiam in prin. ff. ſol. mat. & doc. in l. ſi. cũ procuratore. de re iudi. et etiã tenet ibi barto. in ea. l. in princi. et Bal. in iiij. col. ĩ rubr. Bar. et Bal. in d. l. aſsiduis.

c ¶ Diſcuſsio. In reuocatoria requirebat̃ excuſsio olim, et hodie, vide Bal. in l. j. s̃. ſi in fraudẽ patroni.

d ¶ Filios. Et ad iſtã legem vide Bart. in leg. j. s̃. ſi in fraudem pa.

e ¶ Allegare non poteſt. Et quando qs poſsit allegare turpitudinem eius, cuius eſt hæres: adde Bar. in l. iuſiurandũ. §. procurator. in ij. co. ff. de iureiur. vbi etiam ponit quo ad hanc legem. Adde q̃ ibi poſui poſt Bar. & Alexan.

competat ipſi actioni, ſeu ipſi doti, facit iſta rubric. quæ dicit, de priuilegio dotis: non dicit, de priuilegio mulieris. Idem videtur ſupra de rei vxo. actio. l eg. j. §. & vt plenius ibi: ita et in huiuſmodi actione damus. &c. Pro hoc facit ff. ſolu. ma. leg. j. in princi. vbi dicit, doti: cauſa præcipua eſt, nõ dicit aliqd de muliere. In cõtrariũ videtur tex. etiã huius legis ibi: quo mulieres vtuntur. ff. de priuil. cre. l. dabimus. Inſti. de actio. §. fuerat. Iſtæ leges vident̃ velle ꝙ iſtud priuilegiũ cõpetat ipſi mulieri, non actioni. Breuiter, vt cõſueui dicere latius ff. ſo. ma. l. j. et dic breuiter: Dos habet multa priuilegia: inter cætera habet duo priuilegia, quæ dantur ipſi mulieri. Vnũ eſt priuilegiũ perſonale, vt præfertur in ꝑſonalibus. Ita loquitur hic, & l. dabimus. de priui. cre. Aliud priuilegium eſt, ꝙ p̃feratur in hypothecarijs habẽtibus tacitã: et iſtud ſimiliter datur ipſi mulieri: vt l. aſsiduis. qui. po. in pig. ha. & in d. §. fuerat. Et iſta priuilegia cũ dentur perſonæ, ad hęredes nõ trãſeunt. Et iſta loquit̃ hic. Habet alia priuilegia, ꝙ habeat hypothecã, non dico priuilegiatam, ſed dico hypothecam ſimpliciter: & iſtud datur ipſi actiõi: vt l. j. §. et, vt plenius. de rei vxo. act. Et iſtud priuilegiũ tranſit ad quẽcun.q; actio tranſit. Item habet priuilegia, alia q̃ nõ curo exa-
6 minare hic.† Quæro, vtrũ priuilegium
a dotis poſsit trãſferri [a]per ceſsionẽ dotis. Videt̃ ꝙ non: quia non ſunt tranſmiſsibilia ad hæredes, non fiunt ceſsibilia: vt l. ex pluribus. de admi. tu. Sed priuilegiũ dotis nõ tranſit ad hæredes: vt hic: ergo nec ad ceſsionarium. In cõtrarium facit: quia mulier & fiſcus paribus paſsibus ambulãt: vt s̈. ti. j. l. ij. ſed priuilegium fiſci trãſfertur per ceſsionẽ: vt s̈. ti. j. l. fi. ergo &c. Breuiter quicquid Cy. ibi dicat, antequã veniã
7 ad ſolutionẽ q̃onis oportet vos ſcire, primo †vtrum priuilegiũ pupilli in actione tutelæ trãſeat ad hæredes. gl. in l. dabimus. §. j. de priui. cre. et ĩ d. l. ex pluribus. ff. de admi. tu. tenet ꝙ tranſit ad hæredes ſuos, nõ ad extraneos, ſicut priuilegium dotis. quos reprehẽdit Ia. de Are. ꝑ l. nõ ſolum. §. ſi puellæ. de ri. nup.
b Præterea. ꝓbo. alia rõne. Priuilegiũ dotis trãſit ad hæredes[b] ſuos, ſ. eiuſdẽ matrimonij, ſecũdum verã opi. vt l. aſsiduis. §. excep. j. qui po. in pig. ha. et ibi dicã. Si ergo eſſent hæredes ſui, ſ. creditoris tantũ, & nõ debitoris, ad eos nõ trãſiret priuilegiũ. merito ergo priuilegium pupilli in actiõe tutelæ ad hęredes ꝓprios ipſius pupilli non debet tranſire. †Hoc p̃miſſo, ꝓ ſolutione q̃onis prio dico ſic: ꝙ q̃dã ſunt priuilegia, q̃ nõ trãſeũt ad ſuos hęredes, neq; ad extraneos: et illa nõ p̃nt cedi: vt d. l. ex pluribus. Quædã ſunt priuilegia q̃ trãſeũt ad hæredẽ ſuũ, & nõ ad extraneũ: et tunc ſi quidẽ ceſsio fiat ex voluntate, tũc tale priuilegium non trãſit. ar. de hoc in l. peto. §. prædium. ff. de leg. †. Et quod dicimus in operis libertorũ, quæ nõ poſſunt cedi ex volũtate, ſed ex neceſsitate ſic: vt l. patronus qui operas & l. ſi libertus artem. de ope. lib. no. in l. ſi nõ ſortẽ. §. libertus. de condi. inde. ff. eſſet quærendũ nũquid ecõtra: vtrum omnia, q̃ ſunt tranſmiſsibilia ad hęredem, ſint ceſsibilia. Dic vt dixi in l. ſi ſtipulatus fuerim, in prin. de verb. obli.

De reuocandis his, quæ in fraudem creditorum. *Rub.*

Continua vt in gloſ. & colligitur continuatio clarius infra ea. l. ignoti. & ibi videbitis.

2 ☞ *Ad actiones reuocatorias peruenitur demum, bonis principalis excuſsis.*

LEX. I.

1 Si hæres. Breuiter dicit ſecundum communem modum legendi. † Ad eum, in quem res in fraudem ſunt alienatæ, perue-
2 nitur demum bonis principalis excuſsis. hoc dicit. † Nota quod ad actiones reuocatorias peruenitur demum, bonis principalis excuſsis. Contra hoc opp. & videtur ꝙ diſcuſsio non ſit neceſſaria, niſi cũ agitur hypothecaria contra extraneos poſſeſſores: vt j. de pig. aut. hoc ſi debitor. Gloſ. dicit ꝙ hic fit diſcuſsio ex voluntate, nõ ex neceſsitate, quãdo fraus fit ex propoſito: ſed ſi re ipſa: tũc ex neceſsitate fit diſcuſsio. Non alle. aliquid. & vide glo. Doc. Vltramon. reprehẽdunt iſtam gl. & dicunt ꝙ de iure antiquo q̃n age-
c batur reuocatoria ſemper præcedere debebat diſcuſsio: [c]vt hic, & j. e. l. ignoti. & l. ait prætor. §. j. ff. eo. Pro declaratione huius dico, & hæc lex debet intelligi duobus modis. Primo ꝙ hic creditores hæreditarij fuerunt ſecuti fidẽ hæredis, vel alias nolũt impetrare bonorũ ſeparationẽ, ſed volũt agere reuocatoria: & tũc ꝓcedit tex. iſte plane: & eſt vera opi. Vltramon. Secũdo modo põt intelligi, ꝙ vbi creditores hæreditarij volũt facere reuocationẽ per edictũ de ſeparationibus: nõ ſecuta, alias ſecuta forma illius ti. de his quæ in frau. cre. & tũc nõ eſt neceſſaria diſcuſsio: vt l. j. in prin. & §. j. ff. de ſepara. & l. ſi creditores. eo. ti. In caſu tamen non eſſet diſcuſsio neceſſaria: vt l. pe. ff. de ſepa. & iſto modo intelligendo poſſet procedere glo. noſtra.

LEX II.

1 Si ſucceſsione. Breuiter dicit. †Ea, quæ ſunt data in dotem, ſi non ſunt obligata, neq; in fraudem data, à creditoribus non reuocantur. h. d. Nota hanc legem, quam intellige vt optime declarat tex. in l. fi. §. j. ff. eo.

LEX III.

1 Si paterna. †Filius non hæres, pro debitis patris conueniri nõ poteſt. hoc dicit. iſta lex. quod not.

d Filios. [d]Hæres nõ auditur allegãdo turpitudinem defuncti. h. d. Opp. ꝙ etiã ipſemet, qui alienauit, poſsit reuocare: quia fictitia, & imaginaria, venditio nõ eſt vẽditio: vt l. emptor. de aqua plu. arcen. & de re. iu. l. imaginaria. & s̈. plus valere ꝙ agitur. per totum tit. Sol. Quandoq; quis dicit alienationẽ non eſſe veram, ſed fictitiam, & imaginariam, & iſtud põt optime allegari: vt lege cõtraria. Quãdoq; qs cõfitet̃ alienationẽ eſſe verã, ſed factã in fraudẽ alterius: & tunc ipſe
e qui fecit: vel hæres eius, hoc allegare non poteſt[e]: vt eſt tex. hic.

2 ☞ *Quando agitur actione reuocatoria cõtra mulierem, in bonis in dotem datis in fraudem creditorum, non requiritur ſcientia fraudis.*

1 Ignoti. †Bonis principalis excuſsis, reuocatur à poſſeſſoribus, titulo oneroſo ſi fraudẽ participauerint. Si titulo lucratiuo, fraudis participatio nõ requiritur. h. d. & hæc lex eſt ſummarium totius titu. Quærit
2 glo. hic, †vtrum ad reuocandum data in dotem ſcientia requiratur. Et reſpõdet glo. ꝙ nõ: quia eſt titulus oneroſus: vt l. ex promiſsione. de act. & obli. Certe hic debes intelligere ꝙ eſt titulus oneroſus viro: vir enim habet dotem pro oneribus matrimonij ſupportandis: vt l. pro oneribus. s̃. de iure dot. ſed mulieri dicit̃ titulus lucratiuus: vt l. fi. s̃. de iure dot. Textus probat optime in l. fi. §. j. ff. eo. hic non ſunt alia.

Si actu. Iſta lex legitur duobus modis. Secũdum primam lectu. & veram breuiter hoc intendit.
1 †Contra debitorem, qui in fraudem creditoris eſt liberatus, datur reuocatoria in quantum facere poteſt, quæ cum actione prima eiuſdem ſit naturæ. hoc dicit. ſecundum verum intellectum. Opp. & videtur quod iſte liberatus debeat conueniri inſolidum: quia ad eum in totum peruenit liberatio: vt l. quærebat̃. ff. ad legem fal. Solu. Intellige hoc, quod hic debitor tenebatur ab ipſo initio ea actione, quæ erat huius naturæ. Et eodem modo dic de eo quod hic dicit, intra annum: quia actio prima erat annalis: alias de eo, quod ad eum peruenit, conueniretur perpetuo. Alio modo legitur, ꝙ hoc non nocet fraudatori, ſed agitur contra ipſum debitorem liberatum. Sed iſta lectu. non placet mihi: nam ipſe, qui in fraudem alios liberauit, nõ habet beneficium ceſsionis bonorũ: imo pœnas carceris patitur: vt l. vlti. §. fi. ff. eo. ſecundum verum intellectum. & no. per Cy. Inſti. de actio. §. item ſi quis in fraudem.

Finis li. ſeptimi. Sequitur Octauus.

a ¶ Rami arborum. In hac materia vide quę dixi in l. j. ff. de arbo. cæ. poſt Bar.

b ¶ Extra gloſſ. Vide Bar. in l. j. §. nunciatio. ff. de ope. no. nũ.

c ¶ Euenit. Adde Bar to. in d. l. j. §. nunciatio. & in l. j. in princ. & quod ibi dixi. ff. de arb. cæ. & Cy. & Bal. hic.

De interdictis. *Rubrica.*

Continua vt in glo.

1 ☞ *Ne radices arboris officiant, poteſt agi vtili actione deſcendente ex edicto de arboribus cædendis.*
2 *Quando quis poſſit deſtruere illud, quod requieſcit vel protendit in ſuo.*

LEX I.

1 a CVm proponas. † Interdicta ne rami arborum[a] noceant per identitatem rationis extenduntur, ne earum radices officiãt. hoc dicit iſta notabilis lex. Opp. glo. & videtur quod iſta arbor debeat euelli conditione l. fin. ff. fi. regũ. Solu. Intellige quod hæc arbor erat planta ta ſecundum legem, & non contra illam legem. Tunc oppo. quod legitime factum eſt, pœnam nõ meretur: vt l. Gracchus. j. de adulte. Solut. Fateor quod ipſa plantatio, quæ fuit facta legitime, non punitur: ſed ſi radices excreſcant, & noceant fundamentis: illud eſt, quod iudicis officium ad ęquitatem redigit per hanc legem. † Quæro, qua actione hoc fiat. Hic ſunt plures opi. in glo. illa eſt vera, quod poteſt agi vtili actione, deſcendente ex edicto de arboribus cædendis extenſo ad radices propter identitatem rationis, per hanc legem. Extra gloſſ. oppo.[b] & videtur quod nõ ſit neceſſe quod agatur iſto interdicto: † imo quis ſua authoritate poteſt deſtruere illud, quod requieſcit in ſuo: vt l. ſi vitem. §. ſi ad ianuam. ff. quod vi aut clam. & l. quemadmodum. §. ſi protectum. ad l. Aquiliam. Breuiter, quandoque quis aliquid immittit in ſuo à ſe poſſeſſo, tamẽ contra ius mihi debitum: tũc habeo neceſſe recurrere ad interdictum quod vi aut clam, aut de oper. no. nun. Quandoque quis ædificat in ſuo, & protendit in meo à me poſſeſſo. ſi quidem in meo non requieſcit, recurrendum eſt ad interdicta. Ita loquitur tit. de arb. cęden. & d. §. ſi protectum. Si vero in meo requieſcit, ſi quidem hoc euenit naturaliter, vt in radicibus: recurrẽdum eſt ad illud vtile interdictum. Ita loquit̃ hic. Si vero euenit[c] opere manu facto, tunc nõ habet quis neceſſe recurrere ad iudicem: ſed poteſt ſua authoritate deſtruere: vt d. §. ſi protectum. & d. l. ſi vitem. §. ſi ad ianuam: vt no. in d. l. de pupillo. §. meminiſſe. de ope. no. nun.

LEX II.

PRæſes. † Iudex contra eum, qui nõ eſt de ſuo foro, cognitionem nõ habet. h. d. De hoc dic vt dixi ſi à non compe. iudi. l. j.

2 ☞ *Ratio contrarietatis facit, vt iudicia petitorij, & poſſeſſorij, ſimul non admittantur.*
3 *Ratio ordinis facit vt poſſeſſorium præferatur.*
4 *Quot ſunt actiones, quæ competunt pro retinenda poſſeſſione.*
5 *Regulæ interdictorum.*

LEX III.

INcerti. † Si petitorium, & poſſeſſorium, ſimul in tententur, debet cauſa poſſeſſionis prius terminari, vt petitorij quæſtio ordinetur. hoc dicit. Primo ponit dictum. Secundo eius declarationem. Tertio rationem. Quarto reſpondet ad tacitam obiectionem. Secunda ibi: competentibus. Tertia ibi: vt ex hoc. Quarta ibi: interdicta autem. Oppo. de l. cum fundum. §. fina. ff. de vi & vi arma. vbi ſimul & ſemel agitatur quæſtio poſſeſſionis & proprietatis. Huius timore ſunt tres opinio. in hac materia. Vna eſt Ioan. Azo. & Hu. Alia eſt Mar. & gloſſ. Tertia eſt Pet. de Bella perti. Primi dicunt fatendo, quod nullum poſſeſſorium concurrat cum petitorio. Nec obſtat lex contraria: quia ibi fuit renunciatum petitorio. Sed hoc eſt contra text. illum, qui dicit, pendente. Alij dicunt, ſuſtinentes eandem opi. quod pendẽte petitorio poteſt intentari poſſeſſorium: ſed non econtra. Iſta non habet rationem. Prima iſtarum opi. videtur contra l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. poſſeſ. Ipſi reſpondent ad illam legem multis modis, de quibus ponuntur hic duo. Primo, quod ibi incœperat agere petitorio, ignorans ſe poſſidere. Iſta eſt diuinatio: vel dicunt, quod ibi fuerat victus ſuper poſſeſſorio: & iſta eſt diuinatio. Vnde Mar. quem ſequitur gl. & iſta eſt veritas, dicit, quod poſſeſſorium retinendæ, non currit cum petitorio, ita loquitur hic. Ratio, quia eſſet ſibi contrarius: qui enim vendicat rem, dicit aduerſarium poſſidere: qui vero agit interdicto retinendæ, aſſerit ſe poſſidere: & ſic eſſet ſibi contrarius: idcirco non poteſt ſimul intentare vtrunque: vt hic, & l. ordinarij. §. de rei vend. in l. ſi de vi. ff. de iudi. Et ſi occurreret, quod iſta duo iudicia proponerentur diuerſis reſpectibus, ita quod non eſſet contrarietas, valde bene concurrerent. Verbi gratia: ago contra te rei vendicatione, & dico te tenere vel poſſidere naturaliter tantum: demum ago interdicto vti poſſidetis: quia cum poſſideam ciuiliter, certe bene poſſum: quia non eſt contrarietas: vt d. §. nihil commune. Iſta tenet glo. in l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. eodem tit. & hoc videtur approbatum hodie extra, de cauſa poſſ. & proprie. c. paſtoralis. Sed contra hoc opp. ſecundum iſtos, petitorium, & poſſeſſorium, non concurrunt ratione contrarietatis: ſed text.
2 hic dicit. † quod hoc eſt ratione ordinis: hoc etiam dicit in d. l. ordinarij. Solut. Ratio contrarietatis facit, vt iſta duo iudicia ſimul
3 non admittantur, vt dictum eſt. † Ratio ordinis facit, vt poſſeſſorium præferatur. Ita loquitur hic: & iſta eſt vera. Tertia fuit opinio. Pet. quod omne poſſeſſorium concurrat cum petitorio: nec aliqua lex dicit contrarium: & ſi quam reperies, non erit lex. vt refert Cyn. quando ciui. ac. crimi. præiu. Nam non dicit quod hoc ſit ex neceſſitate, ſed ex voluntate: ſi enim vellet in ſe aſſumere onus probandi, poſſet agere petitorio & poſſeſſorio. Sed hic ideo agitur poſſeſſorio: quia non vult in ſe ſuſcipere onus probandi in petitorio. Si enim vellet, nulla lege reperitur contrarium. Sed certe, ego reperio quod non poſſint concurrere in caſibus obſtantibus, omnibus regulis impedientibus cumulationem. Primo ego reperio quod petitorium & poſſeſſorium electione tolluntur: vt l. fina. §. de codicil. Idem reperio quod petitorium & poſſeſſorium quandoque ſunt contraria: vt dixi §. ſecundum glo. & actiones contrariæ non poſſunt ſimul proponi. Item reperio, quod abſolutoria nata in vno, quandoque parit exceptionem rei iudicatæ in alio: vt l. ij. §. quidam. ff. eo. & per Dyn. in regula, qui ad agendum. de regu. iur. lib. vj. vnde concurſus non admititur: & ideo tene opi. glo. Opp. de l. j. §. interdictum autem. ff. vti poſſi. Reſpond. poſſidenti non datur aliqua actio, verum
4 eſt niſi illud interdictum. † Quæro, quot ſunt actiones, quæ competunt pro retinenda poſſeſſione. Dic vt in glo. Quæro, in quibus caſibus habet locum hæc lex. iſtud examinatur in duabus glo. primis poſitis in hac lege. quod ego examinabo plene in d. l. naturaliter. §. nihil commune. per tres combinationes, quas ibi facio: & dic vt ibi. Quærit glo. quid ſi ago petitorio tantum, an poſſim cogi quod agam poſſeſſorio: Dic vt in gloſſa. Quærit glo. vtrum abſolutoria lata in petitorio, pariat exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio: Glo. hic dicit multũ bene. Quæro, an hoc ſit ſemper verum. Dyn. examinat in d. c. qui ad agendum. licet in multis deficiat. Sed dic, vt plene dixi in d.
5 §. nihil commune. † Vltimo ponit gl. regulas interdictorum. vide eas.

SI quis. † Ab initio debet actor ſuas actiones proponere. hoc dicit. Hæc lex allegatur quod quis debet in libello actionem exprimere. De hoc dicam in l. edita actio. ſupra de eden. & per gloſſ. ff. de eden. l. prima. circa princip.

Quorum bonorum. *Rubrica.*

DIctum eſt §. de interdictis in genere: ſequitur videre in ſpecie: ideo primo ponit de interdicto quorum bonorum: quod eſt vniuerſale, & adipiſcendæ poſſeſſionis. Quæro, quare dicat̃ quorum bonorum: Glo. ad hoc reſpondet, & bene. Quærit glo. in quo differt hoc interdictũ à petitione hæreditatis: & in quo cõueniũt: Dicam ſtatim in l. j. quia glo. plene hic nõ tradit.

2 ☞ *Probatio filiationis probatur præſumptiuè, ſecundum formam l. filium. de quo ibi.*
3 *Si filius eſt in quaſi poſſeſſione filiationis, non habet neceſſe probare ſe filium: ſed aduerſarius debet probare contrarium.*
4 *Bonorum poſſeſſio poteſt dari nemine petente, parte non citata, & cauſa ſummarie cognita.*
5 *In bonorum poſſeſſione contra tabu. non ſunt plenæ probationes.*
6 *Neque in interdicto quorum bonorum: ſed in petitione hæreditatis ſic. & nu. 10.*
7 *Interdictum quorum bonorum, in quo differat à petitione hæreditatis. & numero 8.* *vſque ad fin. legis.*
8 *Interdictum quorum bonorum, eſt ſtricti iuris.*
9 *In hoc interdicto petit quis ſe conſtitui poſſeſſorem.*
11 *Quod detur ad corporalia tantum.*
12 *Et datur ſolum pro rebus, quas defunctus poſſidebat.*
13 *Sententia lata in iſto interdicto non appellatur.*
14 *Interdictum quorum bonorum eſt generale.*
15 *Quod detur contra eum, qui titulo non poſſidet.*

a ¶ Acta facta. Ante agnitionem bonorum poſſeſſionis requirat̃ citatio par. tis: & an per ſolã agnitionẽ bonorũ cõtra tab. ſi teſtamentum rũpatur: Bald. in rubri. qui admit. iiij. q. & Bar. in d. §. ſi cauſa cognita. & in l. illud in princ. ff. de contra tabu.

b ¶ Fieri ſperantur. Adde Bal. in l. ſin. in penul. col. §. vnde legitimi. & vbi nõ reperitur ſpeciale interdictum adipiſcendo, datur remediũ. de quo per Cy. in l. ſi nulla. §. de acquirẽ. poſſeſ. vbi omnino. vide.

c ¶ Differat. Aduerte quod iſtud interdictum ſit adipiſcendæ, non datur hæredi, qui ſemel poſſidet res hæreditarias: & dixit tex. inſtitu. de inter. dict. in §. adipiſcendæ. & not. gloſ. in c. ij. de confeſſi. in vj. quod debet intelligi quãdo poſſidet poſt aditã hæreditatem: ſecus ſi ante: tunc enim ipſe non poſſidet vt hæres, ſed vt alius: quia nõ debet ſibi hoc nocere. arg. in l. delictis. de noxa. & idem in remedio l. j. C. de edict. diui Adria. tol. Et ad hoc vide Inſtitu. de acti. §. actionum. circa fi. & hoc eſt dictũ Mathe. notabi. lxxiiij.

d ¶ Summaria cognitio. Not. quod in iudicijs poſſeſſorijs, & vbi agitur de leui præiudicio, in cauſis ſummarijs, ſufficit ſemiplena probatio per famã, vel per vnum teſtem. Adde Bart. in l. ij. §. fin. §. vbi in remaſtio. & in l. de minore. §. tormenta. de quæſtio. in quæſtione de effectu famæ, licet ipſemet in l. admonendi. in vlt. charta. & in extrauagan. ad reprimendũ. in verbo, ſumariè. videatur aliter dicere. Vide quod habetur in cap. præterea. de ſponſ. in c. ſuper eod. de eo qui cognouit cõſangui. vxo. ſuæ. & vtrũ in iudicijs poſſeſſorijs procedatur ordinariè, vide Bal. in l. j. in prin. §. de ſer. in verſic. in text. ibi. more ſolito. & vide Bar. in extrauagan. ad reprimendum in verbo ſummariè. Et quod not. do. Ioã in c. j. in ij. col. de lit. cõteſt. & Bar. in §. nihil commune. in xvij. colum. Et hic adde Bar. in l. j. ff. e. & dixit Bald. in l. præſcriptione. in xiij. col. §. ſi contra ius vel vti. publi. quod licet regula

LEX I.

HAereditatem. † Qui habet bonorũ poſſeſſionẽ, non poſſidet: ideo pro adipiſcenda poſſeſſione debet iſtud interdictum proponere, & de ſuo iure docere. h. d. Opp. hic innuitur quod hoc interdictũ datur ad hæreditatem. Sed cõtra, hæreditas eſt ius incorporale: & hoc interdictũ nõ datur ad incorporalia: vt l. ij. ff. eod. Exponit gl. hęreditatem, id eſt, poſſeſſionẽ, rerum hæreditariarum.
1 Opp. ſecundò, & videtur quod filius præteritus rumpat teſtamentũ ipſo iure: vt l. Gallus. & l. ſi. ff. de liber. & poſthu. Solu. Ibi loquitur in filio ſuo præterito: hic in emancipato. Opp. dicitur hic, quod quis debet probare filiũ. † Contra, probatio filiationis eſt
2 impoſſibilis: vt l. Lucius. ff. de cõd. & demõſtra. Sol. Dico, quod eſt impoſſibile probari verè ſed, probatur præſumptiuè, ſecũdũ formã l. filiũ. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. Audiui tñ do. Iac. dicentẽ, quod erat caſus, in quo filiatio poſſet verè probari: vt puta, vir & vxor fuerunt incarcerati, & recluſi per annum, & duo ſteterunt ad cuſtodiã: nam illi poterunt teſtificari de veritate, quod filius ibi natus, eſt filius illius viri: quia alius non intrauit, nec ingredi potuiſſet, quin ipſi vidiſ-
3 ſent. quod ſatis placet. † Item oppo. & videtur, quod quis filius præſumatur: & non habet neceſſe ſe probari filium: ſed aduerſarius debet probare contrariũ: vt l. non nudis. & l. non epiſtolis. & quod ibi not. §. de proba. Solu. Hic filius non erat in quaſi poſſeſſione filiationis: aliàs præſumeretur filius, vt in contrarijs. Et ideo cauti aduocati faciunt duos articulos. In vno dicunt ipſum eſſe filium: in alio quod eſt in poſſeſſione filiationis, quod ſic habebatur, ſic reputabatur, ſic tractabatur: ſic eſt vnũ de proprietate. Aliud eſt de quaſi poſſeſſione: vt l. j. §. ij. ff. de queſtio.
a Oppo. acta facta[a] in vno iudicio, faciunt fidem in alio, inter eaſdẽ perſonas, vt no. in l. ſi apud quem. §. de eden. Sed iſte in primo iudicio, quando petit bonorum poſſeſſionẽ contra tabu. probauit ſe filiũ: ergo in hoc ſecundo nõ habet probare neceſſe. Solu. Quidam dicunt quod in hoc ſecundo iudicio probat ſe tunc probaſſe. Gl. dicit, quod imò habet neceſſe probare plenè: nec obſtat quod probauit in primo: quia illa probatio nõ fuit facta in figura iudicij, lite cum alio conteſtata, ſed cauſa nõ plenè cognita: vt l. ſeruus. de bono. poſſeſ. & de leg. præſtan. l. filium. §. ſi quis. vide glo. Iſta gloſ. videtur contra l. iij. §. ſi cauſa cognita. ff. de bono. poſſeſ. vbi dicitur quod bono. poſſeſ. datur cauſa cognita: ergo parte citata. & l. in cauſæ. §. cã cognita. ff. de mino. Solut. Quidam hoc fatentur: & iſtud videtur tenere Roſr. in tit. de bonorũ. poſſeſ. & in tit. de bono. poſſeſ. contra tabu.
4 Eius opi. † ego nõ teneo, per l. ſeruus. ff. de bono. poſſeſ. vbi dicitur quod bono. poſſeſſi. poteſt dari nemine petente ergo multo magis parte non citata. Non obſtat quod dicitur, dat̃ cauſa cognita: quia intelligo cauſæ cognitionẽ fieri ad informationem iudicis: vt plenè dixi in d. §. cauſa cognita. vbi plenè examinaui. Sed cũ hodie nõ ſit neceſſe quod bono. poſſeſ. petatur, ſed agnoſcatur: vt l. fi. §. qui admi. ad bono. poſſeſ. domi. Iaco. But. dicebat quod triplex eſt actus. Primus enim eſt agnitio bono. poſſeſ. contra tabu. ſecundum formam d. l. fi. & per hunc, teſtamentum nõ rumpitur: ſed conſequitur
5 quis ius rumpendi. † Secundus actus, eſt ius, quod petatur per contra tabu. teſtamẽtum rumpi, dato libello, lite conteſtata, ſicut in querela: vt l. filio. §. j. ff. de inoffic. teſta. & §. de col. l. vt liberis. tamen in hoc iudicio
b non fient plenæ probationes: nõ quia fieri ſperantur[b] in interdicto quorum bonorũ, vel in petitione hęreditatis. ita loquitur hęc lex. Tertius actus eſt, interdictum, ſeu iudiciũ quorũ bonorũ vel petitio hæreditatis. & de hoc loquitur hic. Dico, hoc nõ pla-
6 cet: † quia in interdicto quorum bonorũ, plenæ probationes nõ requiruntur, imò fit cognitio ſummaria: vt hic nota. in gloſſ. ij. & j. dicam. Dico ergo quod per ſolã agnitionẽ factã corã iudice, rũpitur teſtamentũ ſi agnoſcẽs habeat ius rumpendi. quod examinabitur poſtea in interdicto quorũ bonorũ ſummariè, & in peti. hæredi. plenariè: & ita loquitur hic. Habes de hoc textũ expreſſum. §. de cur. furi. l. fi. §. ij. Oppo. ſentẽtia lata ſuper filiatione facit ius vt l. j. §. fi. de libe. agno. & ff. de ſtatu homi. l. ingenuũ. cum ergo in primo iudicio fuerit pronunciatum ſuper filiatione: ergo &c. Sol. Dicit glo. quod in primo iudicio nõ fuerit pronunciatũ ſuper filiatione. Vel dic melius quod illæ leges loquuntur quando eſt pronunciatũ lite agitata, à contradictore legitimo, aliàs nõ facit̃ ius: vt l. cũ non iuſto. ff. de colu. detegen. ſed hic in primo iudicio
7 contradictor non fuit. ergo &c. † Quæro, in quo differat[c] hoc
c interdictũ à petitione hæreditatis. Gloſſ hoc tangit ſuper. rubri. ſed non plenè. Tu dic plenius quod differant in origine. Nam petitio hæreditatis, eſt ciuilis inducta à Senatu: vt l. vlti. §. de petitio. hæredi. & l. itẽ veniunt. §. præter hæc. ff. eod. tit. Iſtud interdictũ eſt de iure prætorio: vt l. j. ff. eo. Et ex hoc ſequitur alia differentia: quia hæreditatis petitio directa datur hæredi de iure ciuili. Vtilis datur hæredi de iure prætorio. In interdicto econuerſo: quia directũ datur hæredi de iure prætorio, vtile datur hæredi de iure ciuili. Itẽ differũt in natura. Nã petitio hæreditatis eſt bonæfidei:
8 vt Inſtitu. de actio. §. actionũ. & §. de petitio. hære. l. fi. † Iſtud interdictũ eſt ſtricti iuris. Item differũt in modo proponẽdi. Nã petitio hęredit. quis petit ſe pronũciari hæredẽ: vt l. licet. ff. de peti.
9 hæredi. † In hoc iudicio, ſeu interdicto, quis ſe petit poſſeſſorem
10 conſtitui. vel poſſeſſionẽ ſibi tradi: vt hic, & l. j. ff. eo. † Itẽ differunt in modo pronunciandi: nam in hoc interdicto fit ſummaria
d cognitio.[d] Ita tenet gl. hic, in prin. quã vide. Et iſtud eſt maioris vtilitatis, quã ſit in hoc interdicto: nã in peti. hæredi. requirũtur probationes veræ, & liquidę: in iſto interdicto ſufficerent probationes non ita claræ: quia ſemiplenę vel præſumptiuæ concluderent. Et eſt ratio, quia cum iſta cauſa ſit modici præiudicij, quia venit retractanda in petitorio: meritò admittitur ſummaria cognitio, & ſemiplena probatio. argu. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhib. Fa-
e cit ad hoc quod videbitis j. tit. ij. l. momentarię. Sed contra[c] hoc videt̃ quod hic dicit̃ in gl. mag. ibi tu dic quod plenè, & nõ probat. Et ſic videtur velle quod requirat̃ plena probatio. In hac ergo eadẽ lege videtur gl. ſibi cõtradicere: nã in ſecũda gl. dicit ſummatim: hic dicit plenè. Intellige illud quod hic dicit̃ plenè, non quod requiratur plena probatio omnino, ſicut in petitione hæreditatis: ſed ideo hoc dicit, vt oſtendat probationes factas, cum agnouit bonorum poſſeſſio. non ſufficere. Pro cuius declaratione potes dicere tria verba: ſcilicet quòd quędam eſt probatio legis, debilis, nec plena: vt illa, quę fit parte abſente, nec citata, nec in figura iudicij: & illa fit cum petebatur bonorum poſſeſſi. olim coram iudice: licet hodie ſufficiat agnitio tantũ. Quædam eſt alia probatio ſummaria: & fit parte citata, & lite cõteſtata: & iſta fit i hoc interdicto, quę põt dici plena reſpectu illius, quę fit parte nõ citata. Ita

riter requiratur probatio plena, tamen vbi concurrit fauor probantis, & modicum præiudicium ſufficit iuramentum. l. iij. §. duæ. ad Carboni. Item bene nota quod iſtud interdictum eſt vtile: vt notat Bar. in l. fin. §. de edicto diui Adria. dum ponit differẽtias inter remedium illius legis, & hoc interdictum.

e ¶ Sed contra. vide

quod habetur in l.ij. C.vbi in rem actio. quia alleg. Bar. contrarius in hoc.

a ¶ Oppo. de regula. vbi hic gl. dicit melius. Nota ꝙ in interdicto adipiſcēdæ poſſeſsiōis, admittit exceptio dominij, ſi incōtinēti vult probare & idem Bart. hic. & vide in d.l.ſi idem. hic alleg. in gl. & Imo. in d.l.ſi ſoce. §. Lucius. ff. ſo. mat.

b ¶ Exceptio. An in poſſeſſorijs habeat locum exceptio, dolo facis: adde Bald. poſt gl. in l.j. in prin. ff. eo.

c ¶ Recte. Quid in foro conſcientiæ, vide gl. in l. vt vim. de iuſti. & iur. Inn. in c. ſi vero. el j. de ſent. excom. an liceat clericis. gl. xxiij. q.j. in fi. & quod no. in c. cū voluntate. de ſentē. excom.

d ¶ Se defendere. Nota. ꝙ quando poſsidenti pro poſſeſsione licitū ſit vim vi repellere. & vide quod j. proxi. ſequitur. & Bald. hic in

Ita loquitur glo. mag. hic. Quædā eſt alia probatio plenior, vt quæ fit parte citata, & probatiōibus ad liquidū exquiſitis: et iſtud fit in petitione hęreditatis. Item differūt in effectu: quia petitio hæreditatis datur ad
11 corporalia, & ad incorporalia: † interdictū verò ad corporalia tantū: vt l.ij. ff. eo. Item differūt ſecundum quoſdā: quia petitio hęreditatis datur pro omnibus rebus, quas defunctus etiā nō poſsidebat ſeu detinebat: vt
12 l. & nō tantū. in prin. ff. de peti. hære. † Sed hoc interdictum non datur, niſi pro rebus, quas defunctus poſsidebat: vt j. l. proxi. qđ non placet per tex. in l.j. in prin. ff. eo. in eo quod dicit de bonis quæ importāt etiā res, quas quis nō poſsidebat. vt l.ij. §. hac actione. ff. vi bo. rap. & no. in l. rē in bonis. de ac-
13 qui. re. do. † Item differunt, quia à ſententia lata in petitione hæreditatis appellatur: in iſto interdicto non appellatur: quia eſt quodāmodo quæſtio momētaneę poſſeſsionis.
14 † Quæro, in quo concordāt? Reſpondeo, in duobus modis. Primo, quia vtrunq; eſt
15 generale. † Item quia vtrunq; datur contra eum qui titulo non poſsidet: ſi tamen nihil eſt vſucaptum vel præſcriptum: quæ verba qualiter intelligantur, dic vt not. in l. prima. §. j. ff. eod.

LEX II.

Si ex edicto. Qui habet bonorum poſſeſsionē, debet intentare hoc interdictum, vt conſtituatur poſſeſſor. h.d. Per hanc legem dicunt quidam, quod interdictum illud nō habet locum: niſi pro rebus quas poſsidebat defunctus: ſed aliter eſt veritas. vt dixi ſuprà l. proxima.

1 *In doli exceptione habet locum iſta regula, dolo facis, quia petis quod reſtituturus es: ſi aliquis eſt paratus illam incontinenti probare.*

LEX III.

1 Conſtat. Hæc eſt notabilis lex. † Exceptio dominij quæ requirit altiorē indaginē, non obſtat agenti interdicto adipiſcendæ poſſeſsionis: ſed ei debet
a per iudicem reſeruari. h.d. Opp. de regula[a], dolo facis. ff. de doli excep. & de regu. iur. in vj. c. dolo. Dicunt quidam, ꝙ illa regula nō habet locū in poſ. Ita no. gl. in l.j. j. titu. j. & ibi dicam. hic glo.
2 dicit melius † ꝙ in doli exceptione habet locum illa exceptio, dolo facis, ſi aliquis eſt paratus incontinenti probare, ſecus ſi illa exceptio requirit altiorem indaginem: quia tunc reſeruatur. Ita loquitur hic: & hoc probat tex. hic manifeſtè: vt omnibus fruſtrationibus, &c. quaſi dicat, reiectis omnibus, quæ dilationē inducerent, & fruſtratoriam. Ideo non bene hanc legem. Pro hoc facit quod not. ff. de iudi. l. ſi de vi. & s. de edict. diui Adria. tol. l. fi. Facit l. ſi is, à quo. in principio. vt in poſ. leg. & quod dicam in l. j. j. titu. proximo.

Quorum legatorum — *Rubrica.*

Dictum eſt s. de interdicto adipiſcēdæ poſſeſsionis, quod eſt generale, ſequitur de alio interdicto adipiſcendæ poſſeſsionis, quod eſt ſingulare: & denominatur à principio interdicti, ſcilicet quorum legatorum.

2 *Hæredis aſſenſus ante aditam hæreditatem non impedit interdictum, quorum legatorum.*
3 *Legatarius ſi accipiat ſua authoritate poſſeſsionem rei legatæ uacantem. non amittit ius ſuum.*
4 *Regula, dolo facis &c. non habet locum in interdicto recuperandæ poſſeſsionis.*
5 *Quid in interdicto adipiſcendæ poſſeſsionis, & in interdicto retinendæ.*

LEX Vnica.

1 Hæredi. † Hæres contra legatarium poſsidentem habet hoc interdictum, vt ſibi poſſeſsionē reſtituat, vt poſsit Falcidiā retinere. h.d. Op. & videt ꝙ hoc interdictū cōpetat etiā ſuccedentibus ab inteſtato: vt ff. quando di. leg. ced. l. fina. & l.j. §. ad eos. ad legem Falcidiam. Solu. fateor, & quod hic deficit ſup-
2 pletur per illam. † Opponi. hic innuitur, quòd hæredis conſenſus impedit hoc interdictum. Contra. ff. eo. l.j. §. quod ait. Solut. Fateor quòd hæredis conſenſus, poſt aditam hæreditatem impedit. ſecus ſi ante: vt in cōtrario. Opponi. de l.j. §. ſi quia ex morte. ff. eodem. Solu. Aliud in donatione cauſa mortis, quàm in legatis, & fideicommiſsis. Ratio ibi patet. Opponitur, & vide-
3 tur † quòd legatarius accipiendo poſſeſsionem ſua authoritate, amiſit ius ſuum: vt s. de lega. l. non dubium. Solut. Si legatarius accepit poſſeſsionem ſua authoritate: poſt eam apprehenſam per hæredem, perdit ius ſuum: vt in contrario. Secus ſi acceperit eam vacantem. Ita loquitur hic. Opponi. non eſt dubium quòd lex Falcidia reſecat legata in totum: vt l.j. in prin. ff. ad legem Falcidiam. Malè ergo facit hæres, qui vult reuocare totam poſſeſsionem, vt retineat partem: reuocat enim quod reſtiturus eſt: &
4 ſic obſtat † exceptio[b], dolo facis. Gloſ. dicit quòd illa regula nō
b habet locum in poſſeſſorijs. Idem tenet gloſ. in l. ſi quis conductionis. s. loca. & ff. de vi & vi arma. l.j. §. qui autem à me. Dic ꝙ in interdicto recuperandæ poſſeſsionis, non habet locum regula, dolo facis: quia ſpoliatus ante omnia debet reſtitui: vt l. ſi quis ad ſe fundum. j. ad legem Iuliam, de vi. not. in l.j. in princip. ff. de
5 vi & vi arma. † In interdicto verò adipiſcendæ poſſeſsionis, eſt diſtinguendum: aut ille, qui opponit, eſt paratus probare incontinenti: aut non. Habuiſtis s. proxi. & ibi dixi. In interdicto verò retinendæ: dic vt l. ſi de fundo. §. fina. de acquirenda poſſeſsione. & plenius in l. naturaliter. §. nihil commune. eodem titu. & ibi per me.

Unde vi. — *Rubrica.*

Dictum eſt ſuprà, de interdicto adipiſcendæ poſſeſsionis: ſequitur videre de interdicto recuperandæ.

2 *Vnicuique licet ſe defendere. non ſolum perſonam, ſed etiam res. & nu. 7.*
3 *Iniuſtè poſsidens quòd eum, qui vim incontinenti infert, non poteſt vi repellere. & numero 1.*
4 *Si precariò poſsidens denegat rem reſtituere, poteſt ſtatim per vim repelli.*
5 *Si quis clàm occupauit poſſeſsionem vacantem, non licet ſibi vim inferri.*
6 *Si verò non vacantem occupauit, poteſt dominus reuerſus vim inferre.*
7 *In quo conſiſtat moderamen inculpatæ tutelæ. & nu. 9.*
8 *Si ab aliqua perſonali iniuria aliter euadere non poſſum, niſi ſolùm à morte per fugam, poſſum tunc reſiſtendo alium occidere.*
10 *Quando dicatur percuſsio facta ad defenſionem, & quando ad vindictam.*
11 *Si quis me expulit, & ego eum expuli ex interuallo: tunc dolus cum dolo non compenſatur.*
12 *Propter plura maleficia commiſſa in vna rixa. poteſt fieri vna inquiſitio de omnibus, & vna denunciatio quaſi vnum factum reputetur.*
13 *Recuperans poſſeſsionem ſuam incontinenti, per vim ab eo qui vim intulit, non punitur.*

LEX I.

c Recte.[c] † Pro defendendis rebus, licet vim vi repellere cum moderamine inculpatæ
1 tutelæ. h.d. Not. quòd licet vim vi repellere.
d Not. ꝙ † licet vnicuiq; ſe defendere[d], nō ſolùm
2 perſonam, ſed etiam res: vt ff. ad legem Aquil. l. ſcientiam. §. qui cùm aliter. Oppo. quòd etiam poſsidenti nō rectè, licet vim vi repellere: vt l.j. §. qui autem me. ff. eod. titu. Gloſ. hic ponit multas ſolutiones, quarum quædam ſunt veræ: & pro earum declaratione dic. Aut quis poſsidet iuſtè quo ad omnes: & ſine dubio licet vim vi repellere quo ad de-
3 fenſionem: vt hic, & ff. eodem l. prima. §. vim vi. † Aut poſsidet iniuſtè quo ad eum, qui vim infert: & tunc aut infertur incontinenti: & non licet reſiſtere: vt l. tertia. §. cum igitur. ff. eodem. Aut ex interuallo: & licet reſiſtere: vt l. prima. qui autem à me. ff. eodem. Aut vis infertur ab alio, à quo iniuſtè non poſsidet: & tunc indiſtinctè licet reſiſtere: vt l. prima. in fine. ff. vti poſside. & lege ſequenti. eodem titu. Ex hoc habes expeditam primam gloſſam excepto vno verbo, quod tibi recitabo per quæſtiones. Oppo. l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ad legem Aquil. Sol. Licet vim repellere ad defenſionē, vt hic: nō ad vin-
4 dictā, vt in cōtrario. † His pmiſsis venio ad quęſtiones: & quęro, vtrum

prin. adde ꝙ ſi ſola pars poſſeſsionis eſt occupata, inuaſa ratione reſidui ſemper poſſum totū recuperare: vt no. Bal. in l. data opera. in vlti. col. j. qui accuſ. & ibi etiā quid ſi naturalis tantū eſt inuaſa. & quod proxime ſequitur. Pro concordia aduerte: perſona vilis inſultata ab aliquo habens facultatem fugiendi, & non aufugiat, & ſe defendendo occidat inſultatorem, non punit. Barto. hic in hac l.j. Sed alleg. contradicere in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. Tu dic, licet videatur cōtrarius, tamē nō eſt, eo quia ī d.l. vt vim. ſe refert ad no. per eū in hac l.j. Vel vt vim. diſtinguit ī eo qui timet verecundiam: vt ille non puniatur. ita intelligit hic. Si aūt nō timet procedat ꝙ dicit in d.l. vt vim. Preterea in d.l. vt vim, nō loquitur de perſona virili. Panor. ita ſenſit in c. olim. de reſti. ſpo. Sed opi. illam ꝙ indiſtinctè nō teneatur fugere, tenet do. Iaſo. in d.l. vt vim. quam probat multis authoritatibus, & bene.

a ¶ Repellere. Vtrum qui poſsidet clam, vel præcario, poſsit vim vi repellere. per Bar. in l.j. §. interdictū. hic allegata. & de poſsidēte vi, vide Bar. s. ea. l. in princ. Et an liceat clandeſtinū poſſeſſorē ex interuallo repellere, vide Bart. & Bal. in l. ſi quis ad ſe fundū ad leg. Iul. de vi. Sed quid ſi detinet non clam, ſed ab alio: an poſsit expelli a poſſeſsione, vide Bald. ī l.ij. §. ſi neceſſarius. ſi ven. nomine. & vide omnino poſt glo. & doct. in c. ſignificaſti. in ij. quinterno in l. fi. de hom. el grāde. per Modernos.

b ¶ Præcario. Vide Bal. in diſputatione ſua, quæ incipit, accuſatus de vi turbatiua. in iij. colum. & Bal. in l. ſi quis ad ſe fundū. in verſi. opp. quarto. j. ad l. Iul. de vi. & vide Ang. in l. a diuo Pio. §. ſi poſt edictum. ff. de re iu. & Ro. in l. clam. §. q ad nundinas. de acq. poſſeſ.

c ¶ Contingit in fure. Quæ res furtiua poteſt a fure auferri: ad de l. ſi quis in ſeruitute. ff. de fur. & ibi vide per gl. & Bart. & gl. in l. ſi quis intentione. in glo. mag. j. eod. alleg. gloſſ. primam quando licet ſine iud. ſe vindi. & dictum gloſſ. ibi ſequitur Bald. in l. ſi quis in tantā. vij. columna. & etiam Bartolus.

ro vtrum ille, qui poſsidet, vi, clam, vel præ
a cariò, poſsit vim vi repellere.[a] Glo. quæ hic eſt, videtur dicere ꝙ non. Et vide gl. j. alibi tenet iſtud expreſsè, ꝙ qui poſsidet vi, clā, vel præcariò, poſsit vim vi repellere, vt l. j. §. interdictū autē. ff. vti poſ. Inſti. de interdi. §. retinendæ. quas gl. Dy. reprehendit: quia nulla lege reperitur cautum. Et ita hic pertrāſit Cy. mihi videtur ꝙ in eo, qui poſsidet
b præcario.[b] non eſt dubium: nā eo ipſo ꝙ mihi denegat reſtituere, videtur me ſpoliare: & ideo poſſum eū ſtatim repellere: vt l. cū fundū. ff. eo. & l.j. §. ſiue autē. ff. eo. & quod ibi no. & l. clam poſsidere. § . qui ad nundinas. & l. ſeq. de acquir. poſ. & hoc etiā dicti
5 docto. ſentiunt ſed † in eo qui poſsidet clā, eſt aduertendū. Quandoq; quis occupauit poſſeſsionem clam vacantē: tunc non licet ſibi vim inferri: & ſic poſſet reſiſtere: vt l. ſequitur. §. item ſi occupaueris. ff. de vſuſ-
6 capionibus. † Quandoq; quis occupauit poſſeſsionem non vacātem clā tunc quandoq; per occupationem priuat dominum naturali tantum: tunc dominus reuerſus, ſi nō admittatur, poteſt inferre vim: nec licet ſibi reſiſtere. Ratio, quia q eū nō admittit, videtur tunc ſibi facere vim in ciuili: vt d. §. qui ad nundinas. & l. ſeq. Ita intelligo gl. in §. interdictū. & in. §. retinendæ. Quandoq; per occupationē clandeſtinā quis occupat poſſeſsionē naturalē & ciuilē, quod contin
c git in fure[c], qui accepit rem mobilē: et tunc licet īferre ſibi violētiā: & pōt ab eo res auferri: nec licet ſibi reſiſtere. Hic eſt caſus in l. iij. ff. de fur. & l. itaq;. ff. ad leg. aquil. Venio ad gl. magnam. videtur hic ꝙ licet vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelę.
7 † Quæro, in quo conſtat illud moderamē. Gl. hic dicit, circa tria. Primo circa modū. Secūdò circa tempus. Tertiò circa cauſam Primo modo, ſi infertur vis cum armis, debet reſiſtere cum armis. Subdit tamen gloſ. in fi. multū notabiliter, ꝙ ſi inferens erat ita
d fortis[d], ꝙ plus poterat cū pugno quā ego cum enſe: tūc licet me etiā cū enſe tueri: vt l. j. §. vim vi. ff. eo. & l. vt vim. de iuſti. & iure. Ego circa hoc breuiter do regulā, quam ponit tex. in l. ſcientiā. §. qui cū aliter. ff. ad leg. aquil. vt dicatur tunc fieri cū moderamine, quādo aliter ſe tueri nō poterat. Et intelligo aliter ſe tueri. ſ. ab iniuria. Hoc pbo ſic: Pro defenſiōe rerū, mihi licet hominē occidere, ſi aliter mihi res ſalua eſſe nō pōt: vt l. itaq;. ff. ad leg. aql. et ad leg. Corne. de ſicca. l. furē. Sed oīs iniuria corporalis maior eſt quāuis reali: vt l. in ſeruorū in fi. de pœ. Si igit ab iniuria corporali me aliter defendere nō poſ-
e ſum, niſi occidā:[e] licet occidere. Et eodem modo ſi me aliter defendere nō poſſum, ni-
8 ſi percutiā: licet percutere. † Et ex hoc determino quęſtionē, quā hic formāt doc. Si ego potui euadere fugiēdo, & nolui, ſed volui reſiſtere: an liceat? Et videtur ꝙ nō: quia poterā me tueri aliter. ſ. fugiēdo. Doctores hic diſtingunt: Aut eſt perſona cui fuga eſt verecūdia, aut nō. Mihi videt indiſtinctè dicendū, quē nō debere fugere. nā aliquē fugatū eſſe, eſt iniuria: vt l. itē apud. §. j. ff. de iniur. ergo propulſanda iſta iniuria licet reſiſtere. Et ex his habes qūo deponere debent teſtes, qn volūt probare aliquem feciſſe ad
f ſui defenſionē.[f] Nō enim habent neceſſario dicere, ꝙ ille non potuit aliter euadere mortē, niſi occidēdo: ſed ſufficit ꝙ dicāt, ꝙ ab aliqua perſonali iniuria aliter euadere nō
9 poterat. Secūdo, cōſiſtit illud moderamen circa tēpus. ſ. ꝙ fiat incontinēti: vt l. iij. §. eū igit: ff. eo. Circa hoc eſt ſciendū ꝙ qnq; fit
g iniuria circa res: & tūc incōtinenti[g] dicitur etiā intra tres dies, vt d. §. eū igit. & ibi not. Si vero iniuria inferat perſonæ: tunc debet fieri incontinenti in ipſo actu, ſeu crimine flagranti: vt l. ſi ex plagis. §. tabernarius. ff. ad l. aquil. et ff. ſi qua. pau. fe. di. l. j. §. cū arietes. Circa hoc inſurgūt dubia. Primo, an qs
h debeat expectare ꝙ primo pcutiat.[h] ꝙ videtur: vt d. §. tabernarius. Glo. tua determinat cōtrariū: qa ſufficit terror armorū: vt l. iij. §. qui armati. ff. eo. Iſtud eſt verū, dū tn̄ precedant ſigna & actus manifeſti, ꝙ ille intēdebat offendere: et iſte aliter ſe defendere non
i poterat. Scđm dubiū[i] eſt qd ſi poſtq; qs eſt pcuſſus, & incōtinēti pcuſsit pcuſſorē ſuū. De hoc dicā ſtatim in ſequēti quęſtiōe. Ter
k tiū moderamē,[k] dicit gl. cōſiſtit circa cām: hoc eſt, ꝙ fiat ad defenſionē, nō ad vindictā
10 vt d.l. ſcientiā. §. qui cū aliter. † Videndū eſt ergo, qn̄ videat fieri defenſio, & qn̄ vindicta. Io. antiquus gloſſator dicebat, ꝙ qn̄ fit incōtinēti, ſemp dicit fieri ad defenſionē: vt d.l. ſi ex plagis. §. tabernarius. & ibi gl. videtur declinare in iſtā ſententiā. Gl. hic videt dicere cōtrariū. ſ. ꝙ ex qualitate perſonarū, & factorū debet pſumi an ad vindictā, vel ad defenſionē, vt gl. dicit clare. Et ſecundū gl. ex hoc dico, ꝙ ſi aliquis te percuſſerit, & tu poſt receptam percuſsionē inſequeris eum: hoc videtur fieri per vindictam. Secus ſi inſtaret & te vellet vlterius percutere: ita ex factorum qualitate præſumitur
l & nō poteſt dari certa doctrina[l] Reſtat
11 quæſt. quæ hic formatur in fin. gloſſ. † Quęro quid ſi me expuliſti: & ego te expuli ex interuallo: an dolus cū dolo compenſetur?

f ¶ Defenſionē. Quid ſi accuſatus de homicidio dicat quod ad ſui defenſionem occidit, & ita probat per teſtes: an videatur ſufficiens excuſatio? Dic quod non: ſed requiritur quod dicat, ad neceſſariam ſui defenſionem: alias non probat. Dictum eſt ſingulare Bal. in l. j. s. de confeſ. Hoc allegat Ludo. no. xxix. Et vide quod in hac materia pulchre, & notabiliter conſuluit Bal. in conſi. quod incipit, Maſſiolus. Habeo conſilium Bar. quod incipit, quidam Maſsiolus in l. fi. in vltima char. qui iſtam quæſtionem ponit. Vide etiā plene quod ſequitur Bal. in l. ſolam. ī pe. col. de teſt. videlicet ꝙ ſi teſtis dicat quod fecit ad ſui defenſionem: probat, ſi non fuit interrogatus de cauſa ſcientię. Et de hoc videtur text. in c. j. §. ſi quis vero. &c. de pa. tenen. & vide omnino Bal. in l. ſolā. de teſti. ī. in penul. col. & in l. ſi quando. eo. titu. & Pet. de Ancha. in clem. j. de homi. per Bal, & Flor. in d.l. ſcientiā. & l. quemadmodum. §. ſi nauis. ad l. aquil. Et ibi Bal. & facit l. ſciētiam. §. qui cum aliter. co. titu.

g ¶ Incontinēti. Quādo dicatur incōtinēti, per Bal. circa pri. qui idē videtur tenere. Cy. & Bald. in l. cum antiquitas. s. de teſt. dicit ꝙ antequā ad actus extraneos diuertat, per doctores in c. olim. el j. de reſti. ſpo.

h ¶ Percutiatur. An quis debeat expectare vt percutiatur, p docto. in c. olim. el j. reſti. ſpo. vbi de hac materia: Et idē not. in l. iij. §. qui armati. hic alle. & eſt tex. in l. iij. s. quando lice. ſine iudi. ſe vendi. & in l. multas. de liber. cau. et quæ ibi ſcribuntur. et bal. hic.

i ¶ Secundū dubium. Qn̄ dicatur fieri ad defenſam, & quādo ad vindictam, vide bald. in l. iij. per illū tex. j. de ſicca.

k ¶ Tertium moderamen. vide bart. in d. §. tabernarius. gl. in c. ſignificaſti. de homi. & Salic. in l. ij. j. de ſicca.

l ¶ Doctrina. Adde, quod dicit bal. in c. j. in prin. de pa. tenen. quod offenſor non pręſumitur defenſor niſi probet. text. eſt ibi. Subdit tamen, quod q excedit modum in defendendo ſe, punitur de exceſſu: & ſic mitius. Alle. Io. And. in nouella. c. ſignificaſti. de pœni. & remiſ. Et ſic videtur inſerri ex hoc dicto quod ſi defendo me: & habeo aliam facultatem vulnerandi offendentem me: tamen vltra vulnus quod ſibi intuli, ſi eum etiam occidi: nō debeo puniri de occiſo, ſed mitius. Et hoc clare determinat Ioan. An. in addi. ad Specu. in rubr. de homi. & ibi refert Vbertum de bobio hanc quæſt. diſputaſſe, & tenuiſſe, ꝙ non teneatur per l. Gracchus. j. de adul. & c. olim. el primo. de reſtitutione ſpoliato. & pro opi. Ioan. And. et ad prædicta videtur tex. expreſſus in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. imperator. de adulte. quē tene menti: Adde Ludo. in l. cum mulier. in xxviij. columna. ff. ſolu. matri. & in ſingu. ſuo quarto. & ſic punitur arbitrio iudicantis, & idem videtur dixiſſe bald. in cap. j. §. ſi quis vero. de pa. iura. fir. in l. fina. el primo. vide tamen omnino bald. in l. j. quæ ſit longa conſue. j. & ꝙ bar. in l. iij. §. fi. de ali. le.

d ¶ Ita fortis. Adde Bal. in l. furē. ff. de ſicca. & in l. vt vim. vbi ponit cautelam quod dicat quod clamauit.

e ¶ Niſi occidā. Contrarium tenet Bar. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. Sed cū opi. Bar. tenet Gemi. & Pet. de Anch. in cle. j. de homi. cum periculum ſit in fugiendo, propter caſuram & timorem. & ibi vide glo. & gl. in. c. ſuſcepimus. de homi. & Bald. hic alleg. in fi. & Bald. in l j. in iij, col. s. de ædil. acti. p ponit qn̄ quis teneatur fugere: & qn̄ quid dicat fieri incōtinēti, cōſ. ccxj. iiij. lib. & per eundem conſi. ccccxxx. j. volumi. in quibus conſilijs videbis claritatem iſtarum apoſtil. in hac materia.

¶Et ad prædicta facit quod no. Bart. in l. diuus. maxime circa fi. de ſicca. & hanc q. format etiã Bal. in repe. huius l. in ix. q. alle. d. l. ſi adulteriũ. Et adde hic, quod dixi ſtatim in fi. huius legis poſt Bar. ſecundum Pet. de Anch. & quod quis puniatur de exceſſu pœna mortis, eſt tex. et ibi Bal. in l. j. ĩ. de emen. ſer. & vide Bald. in l. vt vim. & gl. in c. ſignificaſti. el ij. de homi. & Sali. in l. ij. ĩ. de ſicca. Inn. in c. ſi vero. el. j. de ſenten. excõ. & Bal. & Flo. in d. l. ſcientiam. Pe. de Anch. in cle. j. de homi. poſt gl. ibi. & dicit ꝙ probata aggreſſura, & inſultu ſi inſultatus incõtinenti percutit, ſemp non præſumitur ad defenſionẽ. Ita no. in c. ſignificaſti. de homi. & in d. §. tabernarius. & Cy. hic ſecundũ eum dicit, ꝙ inſpicienda eſt conditio perſonarum et inſultantis inſultanti, vt modo ad defenſionem, modo ad vltionem præſumere debeamus. Et hoc tenet Bald. hic ſecũdum eum. & gloſſ. in d. clem. j. idem ſenſit ibi: per circunſtãtias. Vbi autem de circunſtãtijs nõ apparet, probato inſultu cum armis, maxime ſecuta percuſſione poſt inſultũ, quicquid incõtinenti durante rixa inſultatus egit percutiendo aggreſſorem, præſumitur ad defenſionem. et ſic credit ĩtellexiſſe gloſſatorẽ. & qd not. xiij. q. j. in ſumma. Quid iuris ſi qs moderamẽ excedat, nõ ex propoſito? Dicit ꝙ nõ tenetur. Secus ergo ſi ex propoſito & tũc credo ꝙ nõ teneatur. niſi de exceſſu: vt eſt caſus no. in c. olim. de reſt. ſpo. Pet. de Anc. Et de hoc vltimo exceſſu, adde ꝙ dixi poſt Barto. ſ. in hac lege. Item adde Bart. hic Inn. in c. olim. in gl. inuoluit. de reſt. ſpo. & in iſta materia vide Barto. in conſil. Vanutius. Bald. in l. j. ſ. quando licet ſine iudi. ſe vindi. Et ad primum dictum vide Bal. in l. j. ĩ. de ſicca. & ibi tex. in l. quacũqꝫ §. j. ad l. aql. & c. ſi perfodiẽs. ibi gl. in ver. legibus ſecularibus. de homi. & gl. xxij. q. j. ĩ ſum. & Bar. et Bal. in. l. ſi ex plagis. §. j. ad le. aql. & d. l. quacũqꝫ et Bal. ĩ l. multis de li. cau. & ĩ l. vt vim.

Glo. tua dicit, ꝙ nõ: ſecus quãdo fit incon-
12 tinenti. vide eã. † Ex iſta gl. no. iſtud verbũ,
ꝙ quãdo illico violentia infertur: quaſi vnũ
factũ reputatur. & ex hoc apparet, ꝙ ſi plu
ra maleficia committantur inter aliquos in
vna rixa, ꝙ cõtra ambos poteſt fieri vna in-
quiſitio, & vna denũciatio, de omnibus de-
lictis, quaſi vnum factum reputetur: licet
de omnibus puniatur: vt. ff. de iniurijs l. prę
tor. §. ſi mihi plures. & l. libellorũ. §. quod ſi
libelli. ff. de accuſa. & quod ibi no. ad Turp.
l. j. §. ſi plura. Itẽ ex hac glo. aduerte: quia cũ
ſecunda violentia fit ex interuallo, ſecunda
dicitur confirmare primam violentiã. quod
dic, vt dicemus in d. l. ſi quis ad ſe fundum.
13 j. ad l. Iul. de vi. † Quando verò fit inconti-
nenti, non dicitur dolus cũ dolo cõpenſari:
quia ille qui reſiſtit, & poſſeſſionẽ ſuam in-
continenti recuperauit: facit l. permittente.
& ſic non cõmittit dolũ: & ſolus primus ve
nit puniendus. Facit quod videbitis. j. de
except. l. licet.

LEX II.

VIpulſos. Hoc interdictũ eſt annale, et nõ datur cõtra hęredes: niſi quatenus ad eos peruenit. h. d. Oppo. de l. j. in fi. ff. eo. Solu. De eo quod peruenit, datur perpetuò: de eo, quod non peruenit, datur intra annum. Opp. de l. licet. j. de excep. Sol. Ibi excipiendo: hic agendo. Opp. ſ. ne ex delict. defun. l. j. Sol. Ibi lis erat conteſtata cum defuncto: hic non.

LEX III.

AVthoritatẽ. Per reſcriptũ principis violenta poſſeſſio non cõfirma
tur. h. d. Extra gl. op. illud, quod modicè læ-
dit aduerſarium, rectè poteſt impetrari: vt l.
quoties de preci. Impe. offe. Sed hic per re-
ſcriptũ ſolũ auferebatur interdictum, quod
eſt momentaneæ poſſeſſionis: & ſic modi-
cum lædit: vt. ſ. ſi de mo. poſ. fue. ap. l. j. ergo
poteſt concedi. Sol. Illud eſt in odium violẽ
ti. Et tene menti iſtam legem: quia ſi aliquis
occupat aliquam terram, vel poſſeſſionem
per vim, & facit ſibi poſtea à ſuo ſuperiore
a concedi: non prodeſt [a] ſibi, quin ſpoliatus
ſit reſtituendus: & fortè conceſſio non va-
let. quod vidi iam: vt C. de fund. pat. l. ij. vel
de fund. rei priua. non recordor vbi.

2 *Si res intereat eo modo penes inuaſorem, quo eſſet interitura penes poſſeſſorem, tenetur inuaſor de interitu.*

SI de poſſeſſione. Ex
1 pellens † alium de poſſeſſione, poteſt
accuſari criminaliter, & conueniri ciuiliter
hoc interdicto. & tenetur de fructibus per-
2 ceptis & percipiendis. hoc dicit. † Gloſ.
b hic quærit [b], quid ſi res intereat eo modo
penes inuaſorem, quo eſſet interitura pe-
nes poſſeſſorem, quid releuet. Gloſſ. reſpon
det quod tenetur de interitu: vt ff. eodem
l. penultima. & l. ſi vi à me. & ſuprà quod
metus cauſa. l. prima. & ff. eodem. l. prima.
§. rectiſsimè. Sed contra hoc facit ff. quod
metus cauſa. l. ſi cum exceptione. §. quod ſi
homo. Sol. ibi ideo, quia tenebatur ad tri-
plum ideo releuabitur, vt non teneatur de
interitu. Item contra hoc oppo. de l. j. §. q
autẽ. ff. eo. vbi dicitur ꝙ prædo nõ tenetur,
niſi ad id qđ haberet poſſeſſor: ſed ſubaudi
ibi: & ad aliqd plus: vt gl. mirabiliter dicit.

INuaſor. Hic eſt aduertendum, hucuſqꝫ tractauit Imperator materiam inter-
dicti vnde vi. In hac lege ſequen. ponũtur
aliquæ conſtitutiones cõtra violentos: nec
pertinent ad interdictum vnde vi, ſed ha-
bent materiam ſeparatam: & ſunt conſtitu-
tiones multum notabiles, vtiles, & ſingula
res: ideo aduerte bene, ꝙ hæc lex legitꝫ duo-
bus modis: & ſecundum verã lect. breuiter.
hoc dicit. Qui inuadit rẽ poſſeſſam ab alio,
prædictarum legũ pœna punitur: qui inua-
dit poſſeſſionẽ vacantem, ad eius reſtitu-
tionem ex hac cõſtitutione tenetur. h. d. gl.
mag. quæ eſt hic, fuit additio & libri anti-
qui non debent eam habere. Opp. à diui-
ſione, ꝙ iure veteri hæc lex non procedat:
quia cõtra inuaſorẽ nulla pœna erat ſtatu-
ta per interdictum: & ſi qua erat, nõ erat le-
gitima, ſed de iure prætorio. Item finis non
procedit: quia patitur pœnam, qui occupat
poſſeſſionẽ vacantẽ: vt j. eo. l. fin. Huius ti-
more hæc lex legitur tribus modis princi-
paliter. Primò, ꝙ tota loquatur de iure an-
tiquo: & ſecũdum hoc in fin. agetur ad poſ-
ſeſsionem rei ven. Alij dicũt ꝙ tota loqua-
tur de iure nouo principiũ, ſecũdum l. ſi qs
in tantã. finis ſecũdum legẽ cũ quærebatꝫ. j.
eo. & quod ibi dicitꝫ de pœna, eſt ideò, quia
actor hoc petebat: ſed hic actor nullam pœ
nam petebat. Tertia lect. eſt, & iſtam tene:
quia eſt magis notabilis quã principiũ, lo-
quitur ſecũdum iura antiqua: finis eſt con-
ſtitutio noua. Nam cõdictione ex lege iſta,
inuaſor poſſeſſionis vacãtis cogitur ad re-
ſtitutionẽ. Dices tu, ad quid eſt bona hæc
conſtitutio? videtur ꝙ ad nihil. Nam iſta
conſtitutio competit domino, propter eius
incuriã vel errorem, quãdo loca vacabant.
Vnde habet probare ſe dominũ neceſſariò,
& poſſeſſionẽ vacãtem ab eo. Iſtud enim
ſufficeret in rei vendicatione: quia proban
do ſe dominũ obtineret? Rñdeo, in hoc poſ
ſeſſorio proceditur magis ſummariè: nec re
quiruntur probationes ita liquidæ, ſicut in
rei vendicatione, vt dixi ſ. tit. ij. l. j. & j. eo. l.
proxi. & l. momentaneæ. Itẽ videtur ꝙ hęc
conſtitutio ſit inutilis, per l. vlti. j. eo. Reſpõ
deo illa loquitur quando quis doloſè occu
pauit poſſeſſionem vacantem: hic quando
non doloſè: & iſte eſt verus, & ſanus intel-
lectus iſtius conſtitutionis.

2 *Qui authoritate ſuperioris temere impetrata poſſeſsionem inuadit, debet omni ſuo iure priuari.*
3 *Si iudex non iuſtè iudicauit, & iuris ordine non ſeruato, qui illam poſſeſsionem ingreditur, punitur hac conſtitutione.*
4 *Quod iudex legitimè facit, videtur facere pars.*
5 *Citatio quantum ad primum decretum, poteſt incipere à procuratore.*
6 *Executio quando fit in eadem re, de qua eſt iudicatum, nõ requiritur citatio partis.*
7 *Si quis ingreditur poſſeſsionem ſua authoritate, ex iuſta permiſsione iudicis, non incidit in conſtitutionem huius legis.*
8 *Si per executionem iniuſtam ei traderetur, quomodo ſuccurratur expulſo.*
9 *Forma libelli contra eum, qui authoritate ſuperioris temere impetrata poſſeſsionem intrauit.*
10 *Delictum tutoris, vel curatoris ab initio delinquentis, nocet pupillo,*
11 *Quæ ſit forma libelli, quando tutor, vel curator deliquit, prout in hac lege.*
12 *In poſſeſſorijs recuperandis, non habet locum exceptio dominij.*
13 *Condictio ex hac lege quando ſit perſonalis, & quando in rem ſcriptam.*

1 MEminerint. † [c] Si authoritate reſcripti iniuſti,
c vel iniuſtæ ſententiæ, quis poſſeſ-
ſionem

de iuſti. & iur. Adde ad hoc quod not. dixit Bar. in l. vt vim. in fin. verbis.

¶An ſi poteras fugere, & non fugiſti, vtrum tenearis? Et diſtinguit aliud in Piſano, ꝙ nõ teneatur, ſi non fugit: quia timet verecundiam: aliud in Florentino qui eſt vilis, & non timet verecũdiam: quia ipſe tenetur. Et hanc opin. refert tenuiſſe Cy. hic. Adde vt per Bal. conſi. lijs proxime alleg.

a ¶Non prodeſt. No. ꝙ tenẽs aliquã terrã per vim, licet eam poſtea impetret a ſuperiore, non tenet. quod not. cõtra magnum Guid. & idẽ Bal. hic facit in l. j. j. de fun. li. lib. xj. & l. ij. j. de fun. pat. Vide tamẽ Sali. & Flo. in l. vniuerſis. ſ. de pci. Impe. offe. & Bal. in l. j. in prin. j. de Carbo. edic. & Inno. in. rubri. de verb. obli. in penul. col.

b ¶Gloſ. hic quærit. Quid veniat in hoc interdicto, adde ꝙ etiã iſta cauſa poſſeſſionis eſt priuilegiata, etiã in hac reſtitutione dãnorũ. Tex. eſt ſingularis ſecundum Io. an. in l. ſi qs ad ſe. j. ad legẽ Iul. de vi. & ibi Bartol. in princip.

c ¶Meminerint. Vide Bar. in cõſil. inci. miſſus in poſſeſſionem. & vide do. Pe. in cõſil. cxvij. videlicet ꝙ poſſeſſor nõ poteſt ſua poſſeſſione priuari per iudicem: etiam ſi ſit citatus per gñale proclama, per l. fi. C. commi. vel epiſco. & ingrediens authoritate iudicis incidit in pœnã huius cõſtitutionis: debuit enim poſſeſſor inquiri, & citari: argu. l. j. ff. de vent. inſpic. Adde Inno. pro iſta lege in c. cũ nomini. de conceſ. pręb. & pro materia huius legis vide Bar. in conſi. inci. in q. vertẽte, coram capitaneo.

c ¶Meminerint. Ad

intellectũ huius legis, vide Imo. in l. a diuo. §. in ven. in pe. col. de re iudic.

¶Pro concordia aduerte, qñ violẽtiam fecit tutor animo colludendi, vendicat ſibi locũ iſta lex, meminerint. ſecundum Bar. hic cõtrarius tamẽ allegatꝫ in. l. j. §. ſi quis procurator. ff. ſi quis ius di. nõ obtem. Sol. ſecundum ipſum Bar. ſi bene videatꝫ concorditer dicit vbiqꝫ vnum, et idem: ſed plus & clarius loquitꝫ in hac l. meminerint. nã verum dicit in d. §. ſi qs procurator. Sed quãdo tutor colludat cũ aduerſario, præiudicat pupillo quia etiã aduerſarius eſt in dolo, & ex dolo ſuo, nõ debet commodum reportare. Et ita dicit ipſe Barto. hic, in l. meminerint. dũ oppon. & ſoluit ſecundum Roſ. quia colluſium fuit factum inter ſeipſum nõ cum aduerſario. Sic ergo clare ſolue. Aut colluſio fuit facta cum aduerſario, & per prædicta nõ fiet prę iudicium: nec habet locum diſpoſitio huius legis: & ita procedant dicta in d. §. ſi procurator. Aut dicta colluſio fuit facta cum ipſo tutore ſolum, & procedãt dicta in hac l. meminerint.

a ¶Vera in ſe. Sed ſi princeps reſcribat talem eſſe mittendũ in poſſeſſionẽ, tamẽ non debet propria authoritate ingredi: fortius hic Bal. ĩ prĩ. & adde. l. j. ſi p vim, vel alio modo. & quæ ibi notãtur, vide Bar. in l. a diuo. §. in venditione. ff. de re iudi.

b ¶Sua authoritate. Si iudex dicit in ſententia ꝙ liceat actori ingredi poſſeſſionẽ propria authoritate: an abſqꝫ alia citatione poſſit facere actor: hic per Barto. poſt glo. j. l. proxi. in iij. parte. & bar. poſt gl. in d. l. in fi. in ver. ſed pone, &c.

c ¶Procuratore. Et ꝙ citatio poſſit incipere a procuratore, vide tex. ꝙ ibi Bal. in l. cum clericis. ſ. de epiſc. & cle. & quod no. Bar. e. ti. in auth. item nulla cõmunitas. Pau. de Elea. in cle. cauſam. de elec. ꝑ illũ dicit primo citãdum dominum ſi repentur in prouincia alias citetur procurator, ſi dimiſit, quem dimittere tenetꝫ maxime poſt citationẽ de his qui matr. ac-

ſionem ingreditur ſuo iure priuatꝫ: & deli-
ctum adminiſtratoris nõ nocet minori: ſed
ipſe punitur: & ſpoliatus iniuſtè authorita-
te iudicis ante omnia eſt reſtituẽdus. h. dic.
Diuiditur in duas partes. Primo qñ quis
ſuo iure inuaſit. Secũdò qñ adminiſtrauit
nomine alterius. Secunda ibi: ſi nauit. Et pri-
2 ma parte no. † ꝙ qui authoritate ſuperioris
temere impetrata poſſeſſionẽ inuadit, debet
omni ſuo iure priuari. Alia notabilia colli-
guntur in proſecutione materiæ, licet gl. nõ
bene tetigerit. Sed dominus Roſ. cõmenta
uit, & gloſſauit oẽs cõſtitutiones cõtra vio
lentos: vt habetis per eũ: & bene. Oppo. ad
iſtud principiũ, dicit cõueniẽdos dominos
locorũ eſſe, &c. Si erat dominus, ad quid po
terat ipſe cõueniri? Videtꝫ ꝙ nihil: quia ipſe
poſſet à quolibet alio vendicare: vt l. in rem.
de rei ven. ergo multò magis detinere. Hu-
ius timore exponit gloſ. dominos. ſ. putati-
uos. Vel dic dominos. i. poſſeſſores, præſu-
muntur enim domini ex eo ꝙ poſsident ſe-
cundũ Pla. Vel dic poterat cõueniri hypo-
thecaria, vel publiciana, in realibus, vel per
ſonalibus actionibus nõ curo. His præmiſ-
ſis quæro, quid cõtinebat iſtud reſcriptum
vel ſentẽtia, de quo hic fit mentio. Tres opi.
ſunt in glo. Prima, ꝙ cõtinebatꝫ aliquid per-
tinens ad litis ordinationẽ. Secunda, ꝙ cõ-
tinebatꝫ aliquid pertinens ad litis deciſionẽ.
Tertia, ꝙ cõtinebatꝫ aliquid pertinẽs ad li-
tis executionẽ. Ad primũ dico, ꝙ reſcriptũ
cõtinebat litis delegationẽ iudici: vt qa cõ-
mittebatꝫ alicui iudici, vt de eo cognoſceret:
vel citabatur pars, vt ad iudiciũ veniret. Vi
de gl. ſuper verbo, vulgato. Hoc nõ placet:
quia cũ tale reſcriptũ, ſeu ſñia, de occupatio
ne poſſeſſionis nihil dicat: iſta iniuria non
oriebatꝫ ex eis, ſed ex malitia occupãtis. et ſic
iſto caſu hæc lex nõ videtꝫ loqui: ſed habet
locũ conſtitutio ſequẽs. Secũdò dicitꝫ, ꝙ cõ
tinebat aliquid pertinens ad litis deciſionẽ:
vt puta, dicebatꝫ in reſcripto illi eſſe poſſeſ-
ſionẽ reſtituẽdã, vel illũ habere iuſtam cau-
ſam. vide gl. Iſtã ſecundã lect. videtur velle
tenere gl. j. hic poſita in poſitiõe caſus. Hoc
idẽ tenet in l. miles. §. iudicati. ff. de re iudic.
a Sed licet iſta lect. poſsit eſſe vera in ſe: [a] non
tamẽ puto ꝙ ſit neceſſaria: nã licet quis ha-
beat ius, ſi ingreditur authoritate ſua punitꝫ
per edictũ diui Marci: vt l. extat. quod met.
cau. Vnde iſta conſtitutio nõ fuiſſet neceſ-
ſaria. Eſt ergo tertius modus legendi, ꝙ hic
cõtinebatꝫ in ſñia, ꝙ liceret ei ingredi poſſeſ
b ſionẽ ſua authoritate: [b] tamẽ hoc facere nõ
debet parte nõ citata: aliàs hoc cõſtitutione
tenetꝫ. Hic eſt vera lect. quæ colligitꝫ ex eo
quod j. ſequitur in gl. quid ſi iudex, vel im-
perator, &c. Sed contra hanc lect. op. Iuſtè
poſſidet, qui authore prætore poſſidet: vt l.
iuſtè de acqui poſ. Reſpon. Illud eſt verum,
qñ iudex iuſtè interponit authoritatẽ ſuam
parte citata negotio legitimè diſcuſſo. & ita
3 debet intelligi opi. Hug. hic poſita. † Si au
tem iuſtè nõ iudicauit, & iuris ordine non
ſeruato, qui illã poſſeſſionẽ ingreditur: pu-
nitur hac cõſtitutione. Ita no. in. l. proxi. in
glo. mag. in quæſtionibus, quæ fiunt ſuper
tempore. & iſta eſt vera, quam omnes te-
nent. facit ad hoc ſ. commi. vel epiſ. l. fina. &
antepe. Oppon. pars poteſt concedere li-
centiam ingrediendi ſua authoritate: vt j. de
4 pigno. l. iij. † Sed quod facit iudex videtur fa
cere pars vt l. ſi ob cauſam. j. de euict. & l. j.
ſi in cauſam iudi. & de pig. act. l. eleganter.
in princip. ergo &c. Solu. quod facit iudex
videtur facere pars: verũ eſt, ſi facit legitimè
ſed hic nõ fecit legitimè: quia fecit parte nõ
citata: ergo &c. vt ſ. cõmi. vel epiſ. l. fi. & an-
tepe. Quæro, dicitꝫ hic, dominos locorũ eſſe
cõueniendos: & ſi nõ reperiunt procurato-
rem, & actorem eſſe conueniendos, aliàs
quærendos. Vtrũ hoc ſit verũ indiſtinctè,
videlicet ꝙ primò dominus debet citari, &
5 in ſubſidium procurator. † An verò citatio
c poſsit à procuratore [c] incipere: tex. videtur
dicere ꝙ ſic: vt. l. j. circa prin. ff. de libe. agn.
In contrarium videtur ſ. de procu. l. eũ qui
res. & ibi tangitur per doc. tutior eſt practi-
ca, ꝙ citatio incipiat à domino: vt hic vides.
Glo. hoc no. in c. cauſam quæ. extra de do-
d lo & cõtu. tñ puto ꝙ ſufficiat [d] ſi citatio in-
cipiat à procuratore, quãtũ ad primũ decre-
tũ: quantũ verò ad ſecũdũ decretũ, qđ affert
præiudiciũ, nõ ſufficeret. Caſus eſt in. l. hoc
amplius. §. fi. & l. ſeq. ff. de dam. infect. Quę
e ro, dicitur [e] hic actores &c. de quo actore lo
quitꝫ. Quidã intelligunt hic in perſona, quę
conſtituebat actorẽ, vt in vniuerſitate, vel
tutore, vel curatore, qui actorẽ relinquant.
alij intelligunt in actore, vel caſtaldione. te-
ne quam vis, nõ curo: quia vtraqꝫ eſt bona.
Procedo vlterius: dicitꝫ hic, ad inſinuandas
ſentẽtias, quęro, quid eſt hoc dicere. glo. hic
dicit in poſitione caſus, ꝙ iſti procuratores
& actores, requiruntur in hoc vt notificent
domino. Roſ. dat huic legi aliã lectu. mira-
bilem, & notabilẽ: dicit ꝙ qñ ſententia in-
ſinuatur, hoc eſt, coram iudice producitur,
& petitur mandari executioni: debet citari
pars, dominus, vel procurator eius: aliàs ſi
fieret executio parte non citata incideret in
hanc conſtitutionẽ, Ita dicit ipſe quod eſt
notandũ. Cy. in l. ab executione. ſ. quo. ap-
pel. non reci. dicitur idẽ quod in executiõe
debet pars requiri. Inno. contra de appel. c.
ex ratione. vbi dicit, ꝙ in executione nõ eſt
citanda pars. Ego hoc pono multũ latè in
l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. Et
6 † veritas eſt iſta: quia ſi executio fit in alio,
quam in eo, de quo eſt iudicatum: quia qs
eſt condemnatus in pecunia, & pro pecu-
nia capiuntur res aliæ: vel pro vna re, quæ
fortè non reperitur capiatur alia: tunc co-
gnitio debet ibi adhiberi ſecundum formã
l. à diuo Pio. § in vẽditione. ff. de re iud. me-
ritò pars citabitur. ſed ſi fiet executio in illa
eadẽ re de qua ſñia lata eſt: tũc nõ requiritꝫ ꝙ
citetꝫ pars. ita intelligo dictũ Inn. qa nõ põt
7 lędi. † Hoc pręmiſſo [f], qñ qs ingreditꝫ poſſeſ
f ſionẽ ſuã authoritate et permiſsione iudicis
exequẽtis. Si qdã hoc faciebat licitè: qa pars
nõ debebat reqri, nõ ĩcidit ĩ hãc cõſtitutionẽ: vt l. iuſtè. de acqr.
8 poſ † Sed. ſi iudex faciebat iniuſtè: tũc incidit in hãc cõſtitutionẽ,
ſcđm lec. Roſ. notabilẽ: & hoc eſt verũ ſi authoritate ſua ĩgreditꝫ.
ſed ſi p executorẽ ſibi traderetꝫ nõ haberet locũ hęc cõſtitutio, ſed
deberet huic expulſo ſuccurri per appellationẽ, ſcđm formã l. ab
9 executiõe. ſ. quo appel. nõ reci. † Vltimò quęro qualiter formabi
tur libellus in hoc prin. Reſpõdeo, tu debes narrare qñ ille au-
thoritate reſcripti. vel ſentẽtiæ impetratæ temere intrauit poſſeſ
ſionẽ tuã, te non citato, vel requiſito, vel procuratore tuo: quare
petit eũ priuari oĩ iure qđ habebat in illa re ſeu p illa re. nõ eñ
g eſt priuatus ipſo iure. ſed debet priuari p ſñiam. Venio ad ſcđam
10 partę [g] huius l. & oppo. † ꝙ delictũ tutoris, vel curatoris noceat

cuſ. poſ. c. j. de proc. c. j. Pet. de Anch. ibi ſeqtur opi. Bar. ſing.

d ¶Quod ſufficiat. Adde quod idem voluit Bald. Ange. & Sali. in l. eum qui. ſ. de procur. & Barto. in. l. ſolent. ad finem. ff. de ali. lega. in. l. quamuis. in vlt. colum. ff. de dam. infect. & Bald. in. l. itẽ ait. in princip. ff. ex quibus cauſ. ma. & Pet. de Ancha. in d. l. cauſam. de electio. & dominus Anto. in. c. cauſam. de dolo & contu. licet Paul. de Elea. in d. clemẽ. cauſam. dicat hoc eſſe verũ, ſi dominus fuit abſens: alias ſecus. & idem ſequitur ibi domi. Cardi. & Fulgo. in d. l. eum qui. & Hoſt. in d. c. cauſam. de do. & cõtu. & Bal. in. l. j. ver. ſed quomodo. ſ. de ſen. & vide omnino Alexand. in d. l. eum qui. & vide Angel. in auth. de hære. & fal. §. hinc nobis. & Imol. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect.

e ¶Quęro dicitur. Adde Bar. in l. ſolent. ff. de ali. & cib. lega. & vide text. & Bal. in l. j. ſ. de iur. & fact. ignoran. & Nico. de Neap. in l. defendẽte. ff. de autho. tuto. & quæ plene notaui ad Bald. in l. ſi cauſam. ſ. de exec. rei iudi. & ad Bart. in l. a diuo Pio. §. in venditore de re iudica. Andre. Barba.

f ¶Hoc præmiſſo. Adde quæ not. Bartol. in l. j. ſi per vim vel alio modo, & quæ not. docto. in l. iuſte, de acquirẽ. poſſeſ. & vide ſupra etiam in tertia lect. ſed contra hanc l. j. in hoc facit capitul. ad petitionem. de accu. ſed Salic. hic ſaluando gloſſ. aliter loquitꝫ. & vide moder. Inſtitu. de act. in §. quadrupli. antepe. charta ad hoc lege Iulia.

g ¶Secũdam partem. vltra iſta, et quę no. Bar. in l. j. §. ſi proc. circa fi. ff. ſi quis ius di. nõ obtẽp. Adde

Ibi & q. not q. d. Sec. doctrina bar. contra approbat fin ea que poſui in ... ne l. a diuo pio. in litera bar ff de re Judi. quem ...

quod dixit Specu.in ſi.de cont.§.fi. in fin. ꝙ licet minor nõ cõpareat purgando cõtumaciam ſui adminiſtratoris:tamẽ nõ poterit ex illa contumacia ei indici vel pro debito capi. Ad quod l.neq; impuberes.& quod ibi doc. maxime per Ange. ff.de in ius voc.

¶Itẽ expenſæ quæ imponũtur ratione cõtumaciæ veræ ceſſabunt:tunc in perſona minoris, niſi eſſet doli capax. qn poſsit mulctari: ſed veniret reſtituẽdus vt no.in Spe.& no. in.d.l.neq;.ſed ex cõtumacia ipſius tutoris,& amicorum & cognatorũ,de qbus fit mẽtio in l. hoc autem.§.& quod not. in l.apud Iul.ff.ex q. cau.in poſ.ea.& in l, ſi minor.ff.de bo. autho.iud.poſſ. poſsit perneniri ad miſsionem in poſſeſsionẽ ex primo decreto, in bonis minoris. ad quod vide quod notant moder.inſti. de actio.§.fin.& Ang. l.nemo carcerem.ad de Bald.conſil. liiij. ij.volu. Abb.conſi. xxix.& xlviij.ij.li.

a ¶Ego dico Contra videtur tenere Bal. in l.j.§.ſi procurator.ff.ſi quis ius dic. non obtemp.

P. PAV. P.

b ¶Si quis. Limita vt ꝑ Fel.ĩ c.nihil.col.ij. extra de preſcrip.

c ¶Eã reſtituet. Concordat c.placuit.vj. q.vj.ſed Inno.in ca. olim.de reſ.ſpo. limitat ſing. videlicet qñ qs nõ põt habere rẽ ſuã furto ſubtractã, vel vi:qa tũc põt illã vel equiualentem propria authoritate accipere. Pro quo eſt gl.ſing.ĩ c.ius gẽtium.ij.diſt. Facit ꝙ no.Ioan.andr.in ca. olim.de do.& contu.glo.in l.nullus. ſ. de iud.niſi ex illo forte orietur ſcandalũ: ſecundum Innocen. in.d.c.olim. ex quo infertur, ꝙ ſtatutũ loquẽs de furto,non habebit locum in tali furto. Facit in ſimili quod conſuluit Ray.cuidam ſcholari,qui luſerat librum in domo alterius,vt alium alliceret ad ludendum: & librum ſubtrahere fecit, ac cuſatus fuit de furto: dicit illum non teneri furto: per text.ſi. in l.j.§.j.verſic. furtum factum domi, ff.de aleato.ſed hæc lex non habet locũ de iure Canonico ſecundũ Bal.in proœ. feud.& docto.in c.j. de dolo & cõtu.ma-

minori:vt l.Polla.ſ.de his qui.vt indig.Sol.
hic ab ipſo initio deliquit:vnde nomine pu
pilli nõ põt dici eſſe factũ:quia delictũ non
venit in adminiſtratiõe :vt l. ſi procurator.
ff.de cõdi.indeb.ibi aũt ab initio agebat le-
gitimè:& ſic nomine pupilli factũ dicit̃ : ꝙ
tñ plenius dic vt ibi dicã.Opp.dicitur hic,
ſi naũt habito plerunq; colludio,&c. Innuit
ergo ꝙ tutor,vel curator colludẽdo cũ alte
ra parte poſſeſsionẽ inuaſit.& ſic alia pars
dolũ participauit:ergo de dolo nõ põt con-
queri,nec habere cõdictionẽ ex hac lege,vt
ſ.de tranſac.l.cũ donationis alias l. tranſa-
ctione finita.Huius timore dicit Roſ.ꝙ hic
fuit habitũ colludiũ inter ſeipſum,nõ cũ ad
uerſario.Puto ꝙ ipſe bene ſentiat,Nam hic
tex.dicit ſi naũt habito plerũq; colludio &c.
No.ꝙ dicit plerunq; q.d.quãdoq; fit collu-
diũ non interueniẽte parte.Ex hoc ego di-
a co[a] ꝙ ad eſſe iſtius cõſtitutionis nõ requiri
tur ꝙ probet̃ ꝙ tutor, vel curator cum ad-
uerſario colluſerit.Sed hoc timens Impera-
tor hanc cõſtitutionẽ facit.Et hoc etiã ſen-
tit glo.hic,quę dicit idẽ ſi bona fide, ſecun-
11 dum Pil. †Quæro,qualiter formabitur li-
bellus in ſecũda parte huius legis.Reſpon-
deo,vna eſt accuſatio criminalis cõtra tuto
rem vel curatorẽ hoc facientem: & iſta põt
cõpetere pupillo,in cuius læſionẽ hoc fa-
ctum dicetur.Item poſſet cõpetere ſpolia-
to,qui ex hoc dicitur læſus.Alia eſt actio ci
uilis.ſ.cõdictio ex l. iſta, quæ datur contra
ipſum pupillũ,ad quem peruenit poſſeſsio
12 vt poſſeſsionẽ reſtituat:†Circa hoc quæro
vtrũ cõtra agentẽ condictione ex hac lege
ad poſſeſsionẽ poſsit opponi exceptio do-
minij.Reſpõdet quod non poſsit,per regu-
lam generalẽ, quod in poſſeſsionis recupe
randæ non habet locum exceptio dominij:
quia ſpoliatus ante oĩa eſt reſtituẽdus: vt l.
ſi quis ad ſe fundũ.j.ad leg.Iul.de vi. & l.j.
circa prin.& ibi no.ff.eo.Secundò per tex.
huius legis vbi dicitur,illico qdem poſſeſ-
ſio ei,à quo eſt ablata,reddatur. Ex eo qđ
dicit,illico,apparet quod quæſtio dominij,
vel exceptio,dolo facis,nõ habet locũ.Etiã
hoc ſentit gl.quæ eſt ſuꝑ verbo, reddatur.
In eo quod dicit,ſaluo iure pupilli in vendi
13 cando:ergo illud ius debet reſeruari. †Quę
ro,vtrũ cõdictio ex hac lege ſit perſonalis
vel in rem ſcripta.Reſpondeo,in quantum
condictio ex hac lege datur ad pœnam,hoc
eſt,ꝙ quis ſuo iure priuet̃,vel tutor punia-
tur,eſt perſonalis ſine dubio.Inquantũ da-
tur ad recuperandum poſſeſsionem, videt̃
quod ſit ſcripta in rem.Quod apparet:quia
datur contra pupillum, ad quem peruenit
poſſeſsio facto tutoris:licet nõ dicatur hoc
facere tutorio nomine.Pro hoc facit regula
quę eſt ꝙ interdicta oĩa ſunt in rẽ ſcripta:
vt.l.ij.§.pe.ff.de interdic. hoc autem relin-
quitur ſub dubio.

2 *Audacia in bona parte poſita laudatur, & permittitur: in mala parte damnatur.*
3 *Qualiter maſculinũ concipiat fœmininum, & nume. 4.*
4 *Fœmina, quæ poſſeſsionem rei alienæ inuaſit. punitur conſtitutione huius legis. ſi vero rei ſuæ, an poſsit prætendere ignorantiam iſtius iuris ibi. & nume.6. & .16.*
5 *Idem in hermaphrodito.*
6 *Idem in milite & ruſtico.*
7 *Idẽ in adulto & pupillo,niſi ſit proximus infantiæ, & delinquat committendo.*
8 *Nec talis minor reſtituitur, ſi dolo inuaſit,*
9 *An pater onus inuadens teneatur liberto hac cõſtitutione.*
10 *Filius & libertus qui inuadunt,tenentur patri & patrono conſtitutione huius legis.*
11 *An dominus teneatur conſtitutione huius legis de facto ſerui, vel pater de facto filij.*
12 *Quando alienatio rei eſt prohibita fauore perſonæ alienãtis:tunc non eſt prohibita propter delictum.*
13 *Furioſus, & mente captus inuaſor,non tenetur conſtitutione huius legis.*
14 *Quid de adulto.*
15 *Si Abbas,prælatus,tutor, vel monachus inuaſit.non tenetur eccleſia,nec collegium,neque pupillus,niſi factum fuerit communicato conſilio.*
16 *Si credens me poſsidere inuaſi poſſeſsionem alterius, non teneor hac conſtitutione.*
Quid ſi te reuertentem ad tuam poſſeſsionem non admiſi.
17 *Magiſtratus inuaſor non tenetur, niſi fecerit tanquàm priuatus.*
18 *Conſtitutio huius legis habet etiã locũ in rebus mobilibus.*
19 *An habeat locum in iuribus incorporalibus in vſufructuario, emphyteuta, & ſimilibus.*
20 *Si inuado rem, quam alij commodaui, vel apud alium depoſui,non teneor,niſi interuerſa erat poſſeſsio.*
21 *Si furi furanti rem meam abſtulerim.nõ teneor,niſi iam ad locum deſtinatum peruenerit.*
22 *Si occupaui equum tuum,quem poſsidebas,teneor conſtitutione huius legis.*
23 *Si vnus habet poſſeſsionem,alter detentationem & alius proprietatem, dabitur condictio ex iſta lege poſsidenti tantùm.*
24 *Si inuaſi rem, vt habeam pro pignore,uel in ſolutum,habet locum iſta lex,niſi lege,uel pacto permittente inuaſi.*
25 *Debitor auferens rem creditori eam poſsidenti tenetur hac conſtitutione.*
26 *Quo tempore habeat locum conſtitutio huius legis, & an etiam poſt ſententiam.*
27 *Poſſeſſor clandeſtinus tenetur hac conſtitutione.*
28 *Inuaſor qui incidit in pœnam huius legis,perdit dominiũ rei per ſententiam.*
29 *Quòd acquiratur ſpoliato.*
30 *Forma libelli contra inuaſorem poſſeſsionis rei ſuæ apud alium conſtitutæ.*
31 *Inuaſor rei alienæ eum reſtituit, & in æſtimatione proprietatis eius rei condemnatur.*
32 *Si eſt expulſus fructuarius tantùm vel proprietarius tantùm,quid æſtimabitur.*
33 *Si inuado rem communem mihi alteri ſocio poſsidenti, quomodo tenear.*
34 *Si deijcio eum,qui poſsidet vſumfructum meum,perdo ius vſusfructus, & deiecto applicatur.*

b SI quis[b] in tãtam. Hæc eſt
1 lex multùm famoſa †: Qui poſſeſ-
ſionem rei ſuæ apud alium conſtitutæ inua
c ſerit,eam reſtituet[c],& dominio priuabitur.
Si verò rem alienam inuaſit, eam reſtituit,
& in æſtimatione condemnatur.h.d. Gl.
diuidit hanc legem in quinq; partes.Tu ve
rò diuidas in duas partes principales. Pri-
ma loquitur quando quis inuaſit poſſeſsio-
nem rei ſuæ. Secunda quando inuaſit poſ-
ſeſsionem rei alienæ.Secunda ibi:ſi verò a-
lienarum.Item prima ſubdiuiditur. Primo
loquitur de perſona inuadente. Secũdò de
re inuaſa. Tertiò de tempore inuaſionis.
Quartò de pœna inuadẽtis, ſecundũ gl.&
bene.Partes patent per glo. Notabilia ſunt
2 ſatis clara. †Oppo. hic damnatur auda-
cia. Contra,imò videtur ꝙ audacia permit
tatur & laudetur:vt l.Gallus.§.videndũ.de
libe.& poſth.Sol.Quãdoq; audacia ponit̃
in bona parte,vt qñ fit ſuꝑ bono.ita loquit̃
ibi.Qñq; ponit̃ in mala parte.vt qñ fit ſuꝑ
delicto.ita loquit̃ hic. Opp.dicitur hic,fu
roris audaciam. & ſic innuitur quòd furor
punitur. Cõtra l.diuus.ff.de offi.præſi.& l.
infans

xime Iaco. Butr. ad quod bñ facit c.ſuã. de pœn.& no.Bart. in d.§.Cato.de ver. obli.& ibi ꝑ Alex. cũ cõcor.in iiij.limitatione. Item fallit qñ per metũ compuli debitorẽ meũ condemnatum per iudicem ſoluere:nec incido in pœnã l.extat quo caſu text.ſing. & ibi dicit Alber. ff.quod met.cau.in l.fi.§.fi.licet glo.ibi dicat ꝙ tenetur pœna edicti diui Marci:tñ illam reprobat Old. cũ fecerit iudice permittente. Et ad materiam huius l.vide no.per Inno. in ca.cũ dilectus.de ordine cog.& hanc legem limita,niſi ex preſumptiõe aliqua licentia quis ingreſſus fuerit poſſeſsionem, tanquã ſuam, ſecũdũ Bal.in auth. licentia. in ij.col.& hic per gloſ.in auth. habita. Et an habeat locum in rebus eccleſiaſticis: per gl. & doct.in c.j.de do. & cõtu.& formã libelli vide in Spe.de reſtit.ſpol.§.j.verſi. quãtum eſt &c.&.ſ. per Bart.in hac l.ad tex.ibi: ante euentũ iudicis.ſubdit Inno. maxime ſi poſt ſententiã:vt hic,& dixit gloſ. ſuꝑ verbo, euẽtũ.& vide Bart. j.in iij. parte. vnde dicit ꝙ ſi venditor occupauit ſibi rem per ſentẽtiã adiudicatam,priuatur iure ſuo:& idem in omni ſentẽtia.In incorporalibus vero vbi nil corporalis attingit̃, vt electio,& iuriſdictio, & ſimilia ſtatim lata ſententia actor poteſt ingredi poſſeſsionem, ſecundum Inn.in c.cũ noſtris.de cõceſ.præb. ꝙ aſſumpſit Bald.in l.traditionibus.ſ.de pac.& in l.j.ĩ fi.cõia vtriuſq; iudi.& in l. quoties.ſ.de rei vẽ. Sed an hæc lex habeat locũ contra expulſionẽ:qui incõtinenti fuit expulſus, vide in l.poſſeſsionẽ.ff.de vi & vi ar. & in l.ſi qs ad ſe fundũ.j.ad le.Iul.de vi. Itẽ hãc legem limita in caſu huius legis,ſi cõſtiterit.ſ. fi.reg.& ibi not.gloſ.hic magna.Item limita vbi quis impetraſſet cõtra debẽtem:ſecus ſi cõtra nõ debẽtẽ: qa punitur in quadruplum:& cadit a iure ſuo,auth.& omi no. & ibi gloſ.& Bal.ſ. ne vxor pro mari. vbi in fine,dicit ꝙ a pœna priuatiõis excuſat error,ꝑ glo. in auth.habita.adde ꝙ

hęc lex habet locum in occupãte ſeruum ſuum q ſe pro libero gerebat. ſecundum Guid.de Suza. hic quẽ ſequit̃ & refert Ioan.Andr.in addi. ad Spe.in ti.de reſti. ſpo.§.j.ver. qui tamen. Et an habeat locũ in muliere,colono,depoſitario,& ſequeſtro, vide per Io.And.in d.addi.

a ¶Apud fiſcum. De dictione apud & penes,adde etiã glo.& Bar.de dictione penes,in l.j.in prin. de libe.& exhib.

b ¶Aufert rem. Qui aufert rem, priuatur omni iure, ꝙ habet ĩ re vide Bart.in.l.ſi quis in pe.col.C. ad leg.Iul. de vi.

c ¶Quęro quid de milite.Bart.putat non habere locũ hãc legẽ forte põt dici verũ, niſi ruſticus eſſet ſagax: vt ſunt ruſtici Bononiẽ. l. athletę. §.de ruſticis.ff.de excuſ.tuto.Idem in milite:ſi eſt doctor, vel. ſi fuit ſcholaris in iure, iuxta nota. per Barto.in l.j.ſ. de iuris.& fa. ign.& forte indiſtinctè põt dici quod tenet̃: quia debuit cõſulere peritiores,iuxta not.per Bald.in l.iuris ignorantia.ſ. qui admit. And.Barba.

c ¶De milite. An error iuris excuſet militẽ & ruſticum ab hac pœna:ĩ fi. huius col.vide poſt gl. adde glo.in l.regula.in prin.ff.de iu.& fac. igno.& ꝑ hoc vr̃ dici poſſe in fœmina. cuius cõtrariũ tñ dictum eſt ſ. Et ad iſta vide Bal.in q. accuſatus de vi turbatiua.in xxiij. colũ.& quę ſcripſi poſt Ludo.in l.iuſte.ff.de acqui.poſ.

d ¶Quæro, quid de pupillo. Vide quod notat̃ in l.excipiunt̃ ff.ad Syl.& Bal.hic tamẽ gl.in c.j.de do. & contu.tenet indiſtinctè ꝙ hæc lex nõ habet locũ in minore.d.Ioan.ibi tranſit opi.Bar.inter Legiſtas.&.glo. ibi. & etiã dic,ꝙ nõ habet locũ in eccleſiaſticis. And.Barba.

d ¶De pupillo. An pupillus & adultus excuſent̃ a delicto iſto: & adde quod not.Bart.in.l. is cui bonis.de verb. obl. Sed ꝙ minores reſtituãtur aduerſus hãc pœnã & ẽt eccleſia, tenet gloſſ.in c.j. de do.& contu. quæ incipit,argumentum. & qđ no. Bal.ĩ.l. accuſatus de vi turbatiua.ĩ v.q cũ ſequẽti.& Ro. in.l. iuſte.

infans.ad leg.Cor.de ſicca.Sol.Expone hic
furoris,id eſt temeritatis. Nõ enim erat ita
furioſus,ꝙ intellectu careret:ſed erat furio-
ſus.i.ſuperbus,& furibundus in malo. Op-
a po.dicitur hic apud,fiſcum[a],vel apud homi
nes. cõtra illud dicitur apud me quod à me
tenetur:vt l.penes.ff.de verb.ſig.Sed rẽ im-
mobilẽ non dicit̃ quis poſſe tenere propriè:
quia non põt teneri manibus.ergo videtur
ꝙ iſta lex nõ habet locũ in rebus immobili
bus.qđ eſt cõtra caſum Inſti.vi bon. rap. §.
pe.vbi habemus iſtã legẽ magis clarã quã
hic.So.ꝙ hic dicitur apud,intellige vel pe-
nes:& ſic rẽ mobilẽ,vel immobilẽ cõprehẽ
dit.Ponitur ergo hic apud largè,& impro-
priè. Opp.dicitur hic,ꝙ quis priuatur do
minio.Cõtra.ff.vti poſ.l.ſi duo.§.fi.qđ met.
cau.l.ſi mulier.§.qui poſſeſsionẽ.Sol.Qñq;
quis cõmittit violẽtiã expulſiuã, ſeu abla-
tiuã:& tũc habet locum pœna huius legis.
Qñq; quis cõmittit violẽtiã cõpulſiuã : &
tunc habet locum pœna quæ eſt ex edicto,
ꝙ met cau.vt.l.ſi mulier. §.qui poſſeſsionẽ.
ff.ꝙ met.cau.Qñq; quis cõmittit violẽtiã
turbatiuã:tunc habet locũ l.ſi duo.in fin .ff.
vti poſ.quia cum illud ſit minus delictũ,nõ
punitur niſi circa poſſeſsionem. Sumus
expediti de omnibus gl.paruis & de princ.
glo.magnæ. Op.de l.qui vas.in prin.ff. de
fur.& iſta oppoſitio fit in gl.magna in fi. ſe
cundæ partis.Gl.dat hic & ibi, plures ſol.
b Veritas eſt iſta:ille qui aufert rẽ, [b] priuat̃ oĩ
iure ꝙ habet ĩ re.Ita loqtur hic:nõ aũt ꝑdit
actionẽ furti,quæ dabit̃ ad duplũ vel qua-
druplũ.Illa enim nõ dat̃ ad rẽ,neq;ꝑ re,ſed
ad penã.Ita loquit̃ lex cõtraria. Modò ha-
betis expedita oĩa contraria in l.noſtra. Ve
niamus ad q.& gl.tua diuidit ſeipſam:& iõ
nõ eſt neceſſe ꝙ diuidatur alio modo.& ſe-
cundũ quod fuit diuiſus tex.iſta glo.quærit
primò de perſona,ſecũdò de rebus: ideo pri
mò quæro de perſonis. Dicitur hic, ſi quis.
Quæro,quid de fœmina,an teneat̃ hac con
ſtitutione.Gl.dicit ꝙ ſic.de verb.ſign.l.j. an
maſculinũ genus cõcipiat fœminũ.Dy. &
Iac.de Are.ponũt in l.j.ff.de verb.ſign. do.
Cy.ponit in l.quicũq;.ſ.de ſer. fug. & ideo
3 nõ curo hic multũ inſiſtere.†Sed dicam.ſo-
lũ quãtũ ad pręſens expedit,ꝙ ſi quidẽ tra-
ctamus de fauore maſculinũ cõcipit fœmi-
ninũ:vt l.ſi quis ita.ff.de teſta.tu. Si tracta-
mus de odio:aut profert̃ ab homine:& non
concipit fœmininũ:vt l.j.§.quare de ven.in
poſ.mit.Si ꝓfertur à lege: & tunc aut odiũ
eſt rationabile:& cõprehẽdit fœmininum.
Ita loquitur hic,&.l.ſi qs id quod. de iuriſ.
om.iudi.facit de neg.geſt.l.iij.Si verò tracta
mus de odio irrationabili,vt ꝙ quis ex fa-
cto alterius puniatur:tũc ſecus:vt j. ad leg.
Iul.maie.l. quiſquis.§.ad filias. Et iſta ſunt
vera,qñ proferuntur in materia indifferenti
quæ congruit maſculino,& fœminino. Nã
ſi cõgruit maſculino tñ,nõ eſt dubiũ ꝙ nõ
continet̃ mulier:vt in officio tutelę, procu-
ratoris iudicãdi, & ſimilia: vt l.fœminæ de
reg.iur.Prædicta vera,niſi aliud de mente
proferentis appareat. Iſta ſunt multũ nota-
4 bilia.†Sed dubitatur qualiter maſculinum
concipiat fœmininum:vtrum hoc ſit ex pro
pria ſignificatione, vel ex interpretatione
extenſiua.gl.in l.j.de verbo.ſigni.dicit ꝙ eſt
ex interpretatione extenſiua. Ita etiã Dy.

ibidem.& Cyn.in d.l.quicunq;.Idem dice-
bat do.Iaco.Butr.hic. Ego autem dico ſic.
Nos habemus quædam nomina merè maſ-
culina:exẽplum,vt laborator, fructuarius:
tunc maſculinum prolatum eo caſu non cõ
cipit fœmininum ex extentione : vt. l. pro-
nunciatio.in prin.de verb ſigni.in eo quod dicit,porrigitur.qua-
ſi dicat extenditur per nos.Qñq; habemus quoddã nomẽ com-
mune.vt homo:tunc ſine dubio comprehẽdit maſculinũ & fœ-
mininũ ex propria ſignificatione:vt l.hominis.de verb.ſigni.Ha
bemus quædã quæ ſunt ſigna.vt quis.quiſquis, quicquid, qui-
cũque,& ſimilia:iſta ſigna de ſe nihil importãt,niſi ratione adiũ-
cti.Aut ergo iſtud ſignũ profert̃ cũ adiuncto maſculino, aut cũ
adiuncto nomine cõi,aut ſimpliciter.Si cũ adiuncto maſculino:
eſt idẽ ꝙ dixi de maſculino,vt porrigatur ad fœmininũ ex inter-
pretatione.Si cũ adiuncto nomine cõi,ex propria ſignificatione
cõplectitur maſculinũ & fœmininũ.Iſtud probat̃ in.l. quiſquis.
de verb.ſig.Qñq; profert̃ ſimpliciter:vt fuit in caſu legis noſtrę.
ſi quis in tantã.& tũc in dubio recipit determinationẽ à nomine
cõi:vt cũ dico,ſi quis.ſ.homo.& ſic de propria ſignificatione:vt
l.j.de verb.ſigni.in eo quod dicit cõplectitur, qđ ſignificat ꝙ na-
tura vocabuli hoc cõprehendatur,nõ extẽſione.Ita dicit tex.cla-
5 rè in l.ſi quis id qđ.de iuriſd.om.iud. † Quæro,quid de herma-
phrodito? Dico,amodo nõ eſt queſtio:quia ſiue incaleſcat in ſe-
xu maſculino, ſiue in ſexu fœminino comprehenditur hac leg.
6 †Quæro,quid de milite[c],& ruſtico? Dicit glo.ꝙ hac lege tenẽ
c tur nec poſſunt pretẽdere ignorãtiã:quia inuadere eſt contra ius
naturale:vt l.venia.ſ. de in ius voc.Ita dicit gl.& Roſ.& do. Iaſ.
ſequendo eã dicit,ꝙ inuadere poſſeſsionẽ rei alienæ,eſt cõtra ius
naturale,& procedit gl.noſtra:ſed inuadere poſ.rei ſuæ,& crede-
re ſibi hoc licere:nõ eſt contra ius.qđ apparet:quia non punieba
tur añ legẽ iſtã:vt Inſti.vi bo.rap.§.pen.& ſic milites,& ruſtici,q
pñt ius ignorare,probatis pręſumptionibus, ex quibus iſta iura
ignorãtia pręſumeretur,excuſantur,vel excuſari deberẽt ab hac
7 cõſtitutione.& idẽ in muliere.†Quæro,qd de pupillo[d] & adul-
d to? Glo.dicit,ſi quidẽ eſt proximus infantiæ,nõ tenet̃,quia talis
ætas qđ videt ignorat:vt l.j.in prin.de fal.mo.poſtea verò tenet̃
vt.l.impuberẽ.de fur.nec reſtituit̃:vt.l.ſi ex cã §. nunc videndũ.
de mino.Ita dicit gloſſ.Roſ.hic,& etiam Iac.de Are.& etiã Iac.
But intelligũt iſtã gl.dicere verũ in delicto,qđ cõmittit̃ cõmittẽ
do,ſeu faciẽdo.Si verò delictũ, cõmittit̃ omittendo ſeu negligẽ
do tũc minor xviij.annis excuſatur:vt in authen. ſi captiui.ſ.de
8 epiſ.& cle.qđ eſt notãdũ.†Itẽ qđ glo.hic dicit,ꝙ minor non re-
ſtituit̃:intellige qñ inuaſit dolo,ſed inuaſit credẽs ſibi licere:tunc
9 haberet reſtitutionẽ in integrũ:vt l.j.ſ.ſi aduer.delic.†Quęro,an
patronus inuadẽs teneatur liberto hac cõſtitutione.Dicit glo. ꝙ
non,quia infamat ſaltem de facto.Tu dic,aut agitur contra eum,
quaſi dolo occupauerit & verũ dicit gloſ. aut quaſi occupauerit
culpa,credens ſibi licere:tũc cũ nulla infamia cõtineatur de iure
10 nec de facto,dabit̃ cõtra patrẽ & patronũ.†Quęro,quid ecõuer
ſo an patri & patrono detur cõtra filiũ & libertum.Glo. ꝙ ſic &
11 bene.ff.de fur.l.ſi qs vxori.§.ſed ſi filius. Quæro,†an dñs teneat̃
de facto ſerui,vel pater de facto filij.Gloſ.dicit ꝙ dñs tenetur tñ
noxaliter,pater de peculio,nõ in eo qđ ad eum peruenit. In eo
quod hic dicitur,ꝙ pater hic tenetur de peculio,an ſit verũ etiam
de peculio aduẽtitio? Iac.de Are.dicit hic, ꝙ ſi filius inuaſerit rẽ
ſuã aduẽtitij peculij,ꝙ priuat̃ proprietate.Nec obſt.l.cũ nõ ſolũ.
§.filijs.ſ.de bo.quæ lib.vbi videt̃ ꝙ filius nõ põt alienare:quia hic
nõ alienat filius,ſed lex.ar.ad hoc in.l.iij.in fin.cum l.ſeq.ff.de re.
eorũ,Ego fui tãtæ audacię,ꝙ conſului contrarium in q.de facto.
12 †Debes enim ſcire,ꝙ qñq; alienatio prohibetur fauore perſonæ
alienãtis:& tũc alienatio quæ fit delinquẽdo,non eſt prohibita.
Ratio:quia propter ſuũ delictũ perdit fauorẽ ſeu priuilegiũ ſuũ.
& ita loquitur qđ ſ.dixi,de minore delinquente qui hac conſti-
tutione punit̃:quia eius fauore alienatio eſt prohibita nõ fauore
alterius.Qñq; alienatio prohibita eſt in fauorẽ alterius : tũc etiã
delinquendo qs nõ alienat.Hoc probat in muliere,quę non põt
alienare dotẽ,cũ ẽt hoc ſpectet ad fauorẽ tertij:tũc etiã delinquẽ-
do,dos nõ publicatur,niſi in aliqbus caſibus:vt l.qnq;.ff. de bo.
13 dã.hic etiã caſus eſt ĩ l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus. de dã. infect.
14 & ibi dixi pleniſsimè,& ĩ l. Statius.§.fi.ff.de iur.fiſ. †Quęro,qd
e de furioſo,et de mẽte capto.Dic vt in gl. †Quęro qd de ꝓdigo[e].

de acqui.poſ. & ibi poſt eum ſcripſi.

e ¶De prodigo. An prodigus obliget̃ ex delicto. Et tangit Bar.in.l.ſi curatorẽ. habens. Alex.

a ¶ Abbate. in eo qđ dicit de Abbate, & niſi ratum habuerit vt not. glo. in ca. cũ dilecti. de ord. cogn. in iiij. glo. tangit etiã in l. iubemus. ſ. de ſa croſan. eccle. in vlti. gl. & ibi Bar.

b ¶ Credens. ad hoc vide glo. & quæ dicta ſunt in princi. ſ. poſt Bar. & gloſſ. et Bar. in l. ſequitur §. ſi fundũ. ff. de vſuca. Et quod dixi ſ. in princ. huius l. & an hæc l. habeat locum ſi tu me expuliſti: et ego te incontinenti expuli: an tu & ego incidamus in hanc pœnam, vide glo. in l. ſi quis ad ſe fundũ. & ibi Bar. i vlt. col. C. ad l. Iul. de vi.

c ¶ De magiſtratu. Circa iſtam partem quæro, vtrum habeat locum in rebus eccleſiaſticis, vel mi norũ, & vide quæ ſ. dixi. i. prin. huius legis.

d ¶ Superficiarius, & ſimiles. Quidã in feu do. vide Bal. in l. pe. ſ. ſi a nõ compe. iud.

e ¶ Extraneus abſtulit. Vide Bar. in l. iij. §. Nerua. ff. de acqre. poſ. & ibi docto.

f ¶ Prędicta vera. Vide in l. cũ creditor. ff. de fur.

g ¶ Ante aduentum. Et vnũ ſcias, φ ſi qs auferr mihi rẽ meã, & alteri dat, poteſt abſq; partis citatione reuocari, ſecundũ Inno. in ca. querelam. de elect. dicit Spe. contra in tit. de primo decreto. §. reſtat. ver. quid. ad qđ vide, quæ dixi poſt Bar. ſ. l. de vno quoque. de re iudi.

h ¶ Libellum. De libello in interdicto vnde vi, qualiter libellus formetur ex ſententia, vide quod no. Bal. in l. pen. de ſen. quæ ſi cert. quã. & in. §. quadrupli. Inſti. de interdic. & per Spe. in tit. de re ſti. ſpolia. §. j. & Bal. hic in prin.

i ¶ Rem communem. Adde per docto. in l. ſi quis poſthac. j. de de bo. præſcript. & per Ludo. in l. ſi fini ta. §. ſi de vectigalibus. de dam. infect. Ad hoc vide not. φ Bal. in l. antiquitas. ſ. de vſufructu. dixi poſt Bar. i l. Status. §. Cornelio. ff. de iure fiſ. per Bald. hic in viij. colũ. & Bald. in l. j. ſ. de oper. libert. per Ang. & Imo. in l. eorum. de damno infect.

e dic vt in gloſſ. Quærit gloſſ. pone, quod extraneus[e] abſtulit alicui rem, quam ſibi commodaueram vel depoſueram? dic

22 vt in gloſſa. † Quærit gloſſ. quid ſi equum tuum quem dimiſi

Hæc eſt notabilis. q. quã neſcio alibi gl. hic dicit, φ videtur nõ teneri. vide glo. Eam reprobant omnes doc. cõmuniter. Primò reprobant eã dñs Fran. Accur. Ia. But. Iac. de Are. & Cy. & omnes. Nam prodigus ęqui paratur pupillo, & adulto: vt l. ſi curator ſ. de in integ. reſti. expreſsius in l. certi condictio. §. idem quæri. ff. ſi cer. pe. ſicut ergo pu pillus, & adultus delinquendo alienãt, ita ipſe prodigus. Cum enim ſit interdicta alienatio ſibi fauore eius de hoc dixi in l. cui bo

15 nis. de verb. oblig. † Quæro, quid de Ab

a bate,[a] prælato, tutore, monacho, & ſimi. gl. dicit non teneri eccleſiã, vel collegium: niſi factũ fuerit cõmunicato cõſilio: vt habetis in ea. In eo, φ dicit de monacho: dic idem quod dixi ſ. de ſeruo. In eo φ dicit de Abbate, & tutore faciente ſine conſilio capitu li, vel pupilli, dicit verum. In eo quod dicit, factum eſt cõmunicato cõſilio omniũ. Intramus in aliam queſtionẽ, vtrum vniuerſitas poſsit delinquere, & ſi delinquat, qualiter puniatur. Doct. hic, aliquid ponũt. Ego pleniſsimè in l. aut facta §. fina. ff. de pœnis.

16 † Quæro, quid ſi credens[b] me poſsidere,

b inuaſi poſſeſſionem alterius. gl. dicit, φ nõ teneor: quia neminẽ ſua poſſeſſione priuare volui: vt habes in ea. Sciendum eſt ergo circa hoc, φ ad hoc, vt hæc cõſtitutio locum habeat, requiritur φ quis inuadat poſſeſsionem: & habeat animũ inuadẽdi poſſeſſionẽ alterius, vtrum autẽ credat ſibi licere ſiue ſciat ſibi nõ licere, tenetur. dic vt inſti. eo. §. pe. Quæro, quid ſi reuertente te ad tuam poſſeſsionem non admiſi. Item, quid ſi poſtquã fui ingreſſus, tu ſuſpicatus fuiſti

17 te poſſe repelli: dic vt in gl. † Quæro, quid

c de magiſtratu,[c] qui ingreditur poſſeſsionẽ alterius. glo. dicit φ non tenetur, niſi fecerit vltra officiũ, tanquã priuatus: tamen ſi alius hoc facit authoritate magiſtratus, habuiſtis ſ. l. proxi. & j. dicam. Sumus expediti de prima parte glo. venio ad ſecundam minus dif

18 ficilem ſuper rebus. † Quæro, an habeat lo cum in rebus immobilibus. tex. dicit φ ſic, inſti. vi bono. rapt. §. pe. † Quæro, an ha

19 beant locum in iuribus incorporalibus. Hic aduerte. quædã ſunt iura incorporalia, propter quæ non poſsidetur res in qua habetur illud ius: ſed dicitur haberi quaſi poſſeſsio illius iuris: tunc cum iſtę verè poſsideantur, non põt habere locum directa cõditio ex hac conſtitutione: vt l. quoties. ff. de ſerui. Quædam ſunt iura, propter quæ poſsidetur ipſa res in qua habetur iſtud ius. Exemplũ in vſufructu: nã vſufructuarius naturaliter poſsidet: emphyteuta, ſuperficia

d rius & ſimiles,[d] poſsident fundum in quo habent iſta iura: tunc ſi poſſeſsio inuadatur non eſt dubium, φ habeat locum hæc conſtitutio directa, ſeu pœna eius. & vide glo. quæ hoc valde notabiliter dicit. Quæro, quando iſti qui habent iſta iura in re, inuadunt poſſeſsionem, vtrum puniantur tanq; domini inuadentes: an tanquam non domi

20 ni: dic vt in gloſſ. † Quærit glo. quid ſi inuado rem, quam alij commodaui, vel apud

21 alium depoſui? dic vt in gloſſ. † Quid ſi furi fureti rem meam abſtulerim, an tenear?

ſti in paſcuis, ego occupaui? Breuiter, aut poſsidebas: & teneor hac conſtitutione. aut poſſeſsio illius equi erat vacans. & habet

23 locum condictio ex l. vltima. j. eod. † Quærit gloſ. quid ſi vnus habet poſſeſsionem, alter detentionem, alter proprietatem, cui dabitur condictio ex lege iſta? Certè poſsidenti tantum: vt hic

24 dicitur. † Quæro, quid ſi inuaſor non habet ius in re, ſed erat ſibi debita res: an ei dabitur condictio? gloſ. dicit quod ſic, etiam

f licet habeat locum edictum diui Marci. Prædicta[f] vera niſi inuaſerit lege, vel pacto permittẽte. & vide gloſſam. Quærit gloſ.

25 † quid ſi debitor remanſerat creditori? Certè tenetur hac conſtitutione, ſi creditor poſsidebat rem. Sumus expediti de ſecunda parte veniamus ad tertiam partem de tempore. Quæro, dicitur

g hic ante aduentum[g] iudicialis arbitrij. † Quæro, quãdo habet

26 locum hæc conſtitutio. breuiter, propter multa tene menti hoc. Iſta lex habet locum, ſiue aliquis inuaſit antequã eſſet lis mota: ſiue poſt eam motam lite pendente: ſiue etiam ea finita, dum tamen iniuſtè inuadat. Circa quod, gloſſa dicit tria verba notabilia multum. Quandoq; nulla præcedit ſententia, φ liceat inuadere: & habet locũ iſta lex ſine dubio. Quandoq; præcedit ſententia, φ inuadere liceat: tũc ſi quidem ſentẽtia fuit iuſtè lata, & rectè, nulla cõſtitutio puniens locũ habet. Si verò nulla pceſsit ſentẽtia rectè lata tũc habet locũ conſtitutio l. meminerint. ſ. eo.

27 & iſta eſt veriſsima opĩ. quã dixi ſuper l. meminerint. † Quæro, an hæc lex locũ habeat in poſſeſſore clandeſtino. Gl. dicit φ ſic: & dic vt in ea. Sumus expediti de tertia parte gloſ. venio ad

28 quartã. † Dicitur hic, dñum rei amittat. Quæro, an ipſo iure, vel per ſentẽtiam. Breuiter per ſentẽtiam quod apparet: quia dicit, amittat, non dicit amittit, vel amiſerit: & ſic nõ vtitur verbo præſentis, vel præteriti temporis. Ita loquitur hic. Quod dic vt dixi in l. iubemus. §. ſanè. verſi. œconomus. ſ. de ſacroſanc. eccle. Et no. gl. & doctrinam quã ponit, & ibi dixi pleniſsimè in l. Im

29 perator. de iur. fiſ. † Extra gl. quæro cui acquiratur, Glo. hic innuit φ ſpoliato. Idem tenet Rog. & omnes. Pro quo facit l. fin. ff. de lit. & quod no. in d. l. iubemus. §. ſanè. facit etiã ad hoc ſ. de le

30 gatis. l. pe. † Et ex hoc habes qualiter debes formare libellum[h]

h in hac prima parte huius legis. Nam debes petere vt condemnetur, & quod tibi poſſeſsionẽ reſtituat, & φ dño ſuo priuetur &

31 tibi adiudicetur. † Quæro dicitur hic, φ inuaſor rei alienæ cõ demnatur, vt reſtituat poſſeſsionem. & in æſtimatione. Quæro, quid æſtimabitur, vtrũ poſſeſsio, an proprietas? Gloſ. dicit φ

32 proprietas. † Quæro, quid ſi eſt expulſus fructuarius tantum, vel proprietarius tantũ, quid æſtimabitur? Gloſ. diſtinguit: Aut ego expuli vnũ, credens totum ius habere: & teneor in totũ: quia expellendo vnũ, videor expellere vtrũq;. Aut habui ſolũ animũ expellendi vnum tantum: & tantũ illum videor expellere, & illi tantũ teneor. Et ſic ex glo. habes φ expulſo vſufructuario tantũ, nõ videatur expelli proprietarius: & econuerſo. Contrariã glo. habetis. ff. vſufruc. quemadmo. ca. l. j. in fin. & de vi & vi ar. l. iij. §. vſ frui. & illæ gl. ſunt veræ. Non obſt. l. iij. §. quod ſi ſeruus. ff. de acquir. poſ. & aliæ, quæ hic allegatur in gl. quia ibi loquitur, quãdo expellitur colonus: tunc enim certũ eſt, φ videtur expulſus dñs: quia colonus poſsidebat pro dño, & eius contemplatione: vt l. peregrę. §. quibus. de acquir. poſ. ſed vſufructuarius habet ſuam naturalem cõtemplatione ſui, nõ cõtemplatione domini: & dominus habet ciuilem ſui cõtemplatione tantũ: ideo vno expulſo non videt alter expelli. domino autẽ expulſo nõ eſt dubiũ, φ nõ videtur expelli colonus, vel vſufructuarius: vt d. §. quibus. Ex his cõcluditur, φ ſi expellatur dñs tantũ, vel vſufructuarius tan

33 tum, ipſi ſoli cõpetit condictio ex hac lege, non alteri. † Quæ

i ro, quid ſi inuadam rẽ communẽ[i] mihi, & alteri. Dic vt in gloſ.

34 † Quærit glo. quid ſi aliquis poſsidet vſumfructũ meum & ego eũ deijciam debeo ne perdere ius vſufructus: & cui applicabitur, an dño proprietatis, an expulſo? Gl. dicit, φ dño proprietatis applicabitur vſusfructus: expulſo, æſtimatio dabit. Tu dic quod dño proprietatis nihil applicabit: quia aduerſus eũ non eſt delictum commiſſum. Et ſi dicis, qualiter hic priuatur iure ſuo, cum nõ poſsit trãsferri in aliũ niſi in dñm pprietatis? Rñdeo, fiet ſecũdum formã l. vſufructus. ff. ſol. matri. Cætera dic vt in gloſ.

1 ☞ *Contra violentos proceditur ſummatim, & non obſtante aliqua exceptione, & ſine libello.*

Momentaneæ. Alias, Momentariæ. tu debes ſcire, φ præcedentes conſtitutiones,

a ¶ Si quando. Hanc l. limita no. vt per Lud. in d. l. admonendi. de iureiurã. in vij. char. Et vtrum iſta lex locum habeat in damno dato pro furto: ſatisfacit hæc lex quod ſic. Ad hoc etiã l. damni. la iij. ff. de dã. infec. & ibi no. & ibi per Lud. & Bal. tenuit in l. nauta. §. ſi. per illum tex. nau. cau. In cõtrariũ tenet Bar. in l. ſi res. ſ. de ordi. cogni. & Inn. in c. ſi. adde quæ ſuper hac lege ſtatim ſcripſi. Item hęc lex non habet locũ vbi criminaliter agitur: vt notanter voluit Barto. in l. ſi. nali. ff. de in litem iu. vide tamen qđ ſcripſi. Item habet locũ quod agerentur contra delinquentem: ſecus ſi contra tertiũ vt no. Bartol. videtur velle per illum tex. in l. j. quando ex facto tutoris. & ſatis ſentit Bar. hic, ſal tẽ in ratione ſui dicti, in vlti. quæſtio. quæ incipit, quæro, dicit ſtatutum: & φ notant doctor. in l. j. ſ. de ſenten. quæ p eo quod intereſt. ¶ Item habet locum quando damnũ eſt datum dolo: ſecus ſi culpa eſt lata per id quod no. gloſſa per Bar. hic, in d. verſic. quæro ſtatutum. & d. l. ſemper. Et p hoc not. quod ſi damnũ eſſet datum in omittendo, non ſtatur iu ramento damnum paſsi. adde ad hoc φ habetur in l. argentarius. §. cum autẽ. ff. de eden. hæc lex non haberet locum per no. per Bart. hic in verſi. & quia maius delictum eſt in committendo, quã in omittendo, ſecundum no. i l. ſi mora. ſolu. ma. Facit quod legitur, & notatur in l. diuus. ad Sylla. Et licet hic dicatur, quod ſtetur iuramẽto damnum paſsi: dubium eſt, an poſſit per iuramentum probari cõtrarium per reum. de quo p Ang. in l. qui bona. §. qui damni. & de dam. infec. & ad prędicta vide no. p Lu do. in l. damnum. ij. eſt l. iij. de dã. infect. Item procedit hæc lex ſecundũ aliquos quando iurans eſſet perſona honeſta. ar. l. nõ omnes. §. a barbaris. de re milit. & Lu. in l. damni.

tiones, & ſequentes, excepta hac lege & ſeq. tractant de modis agendi contra violentos: & de modis puniendi eos. hæc l. tractat de modo procedendi: lex verò ſequens de modo probandi. Hęc conſtitutio legitur in prin. duobus modis. Primo modo, quod loquatur quando cõtra poſſeſſorem tantum commiſſa eſt violentia ſecũdo quod loquatur in quolibet interdicto. ſecundum primum h. d. † Violen tia commiſſa contra poſſeſſorem nõ ſem per punitur accuſatus lege Iul. de vi publica, vel priuata ſed quando ciuiliter agi tur per interdictum, in quo proceditur ſummariè, & ſine inſcriptione & ſpoliatus ante omnia eſt reſtituẽdus. hoc dicit. Oppo. & videtur quod cauſa poſſeſsionis non ſit momentanea, quia aufert dominium, vt ſ. l. proxi. Sol. quando agitur cõdictione ex lege precedenti, nõ eſt iudicium momentaneę poſſeſsionis, imo proprietatis. Sed hic loquitur quãdo agi tur interdicto vnde vi. Sed nunc oppo. extra glo. ſi magnum eſt commodũ poſſidendi, vt inſt. de interdi. §. retinendę. er go &c. Reſpondeo, quod dicitur momẽtaneę, intelligas aptitudine, quia poſſeſſio eſt apta modico tempore apud poſsidentem eſſe, ſi moueretur quæſtio de ꝓprietate ab eo, qui haberet ius, licet actu quandoque multo tempore duret. Op. ad id quod dicit text. non ſemper pertinet ad vim publicam, vel priuatam. Nã omnis vis, aut fit cũ armis, aut fine armis: & ſic aut eſt publica, aut eſt priuata. ergo ſemper pertinet ad vim publicã, vel priuatam. Gl. huius timore dicit, φ non ſem per pertinet ad vim publicã. ſ. quia nõq; ad priuatam. Item non ſemper pertinet ad priuatam, quia quãdoq; ad publicam. Iſtud dicit gl. j. ibi in fi. Vel aliter expone illud quod dicitur, momentaneæ poſſeſsionis. ſ. vnde vi: & quod ſequitur, nõ ſemper ad vim publicã vel priuatam per tinet expone. i. nõ ſemp expedit per accu ſationẽ criminalem: vt l. Iul. de vi publ. vel priua. ſed quandoq; expeditur ciuiliter per interdictum: & tunc exponitur mox. i. ſine inſcriptione. & iſta lec. tangitur in ſeq. q. & hoc videt ſentire Roſ. & hoc

ponebat expreſſe do. Iac. But. quod placet. Secundo modo legitur, & ſecundũ iſtam lec. breuiter dicit. Cauſa momenta neæ poſſeſsionis non ſemper habet originẽ à vi: & ſemper debeat agitari mox id eſt ſine inſcriptione. h. d. & ibi interdictũ in genere, accipe pro interdicto adipiſcendæ, vel recuperandæ poſſeſsionis ibi, vel priuatam, quia quandoque habet locum vbi nulla cõmiſſa eſt vis, vt interdicto adipiſcendæ, vel retinendæ poſſeſ

2 ſionis. † Modo ſcđm vtrãq; lec. qro, qđ eſt hoc dictũ, mox audiri. Certe, put itelligit primo mõ i interdicto recuperãdæ poſ. intelligit mox, hoc eſt, nõ obſtãte ali qua exceptione: qa ſpoliatus añ oĩa eſt re ſtituendus. Item proceditur ſummatim. Prout intelligitur ſecundo modo in interdicto adipiſcendæ vel retinendæ poſſeſsionis, intelligitur mox, i. ſummatim: qa nõ admittiſ aliqua exceptio q̃ reqrat altiorem indaginẽ: vt dixi vobis plene ſ. quorũ bo. l. j. & vide gl. ad idẽ facit ſ. eo. l. meminerint. in eo qđ dicit illico. Quæro, qđ eſt hoc dictũ ſine inſcriptiõe. Certe põt intelligi ſine libello, quia ſecundũ iura antiqua libellus non requirebaſ. vel põt ſine inſcriptione, id eſt, quo ad pœ na taliõis, ſe nõ habet neceſſe inſcribere.

in l. hac edictali. §. iniuriã. verſi. furtũ. de pa. iura. fir. facit etiã φ ipſe no. in d. §. cõuenticula. & gl. iij. q. iiij. in fi. vř extedere iſtã l. ad oẽs violētias. de quo vide ibi. & vide φ ſ. dixi & adde Inn. & Io. An. in d. c. ſi. quod me. cã. & gl. fin. in c. dilecti. de fo. cõpe. & φ no. Bal. in l. qui accuſare. ſ. de edẽ. & in l. ſ. quod me. cau. Et poſſet in l. quæri, quid ſi lex vel ſtatutũ diſponunt debere credi, de damno dato, vſq; ad certam ſummam iuſo creditoris, vtrũ iudex poſsit ſequi nõ iuramẽtum, ſi inueſtigando apparet id φ iuratũ eſt nõ eſſe verũ. Et Iac. de are. p illũ tex. in l. q bõa. §. q dãni. dicit φ hoc iudex põt. Et videntur velle Cy. & doctio. hic. Si aũt ſtatu tũ diceret credendũ eſſe relationi ſaltuarij: iudex nil aliud iueſtigabit, ſcđm Ange. in d. §. qui dãni. Fatet tñ, φ dãnum patiens ex tali inueſtigatione ſaltuarij poterit reuocare cõ tractũ, ſi eius relatio nẽ falſam docuerit. alleg. no. per Iac. Butrig. in l. j. ſ. ſi aduer. lib. Et pro do. Ia. de Aret. facit φ no. Iac. Butr. & Bal. in l. j. de re iud. vbi dicit, φ ſi ſtatutũ dicat, ſte tur dicto officialis, ẽ verũ, niſi, pbet contrariũ. Facit φ not. Ioã. an. poſt Inn. i c. qa ppter. §. illud. de elec. vbi dicit φ licet impedimẽtũ periurantis probari poſ. ſit, pbatio tñ in con trariũ admittiſ. & φ iudex poteſt poſtea pquirere. an ſit verũ. Item, p hoc fa cit φ notat Bar. in l. ſi cui. §. iſſdẽ. de accu ſa. & ibi dixi poſt Bar. vbi allegaui c. ij. in ver. affectata. de tẽp. ordi. lib. vj. ¶ Item pro eo facit φ no. Bal. in l. cõtra negantẽ. ad l. Aquil. & Bal. in d. l. j. ſ. ſi ad uer. li. & φ nor. Bal. in l. ſi tutor. ſ. de pe. ri. tu. licet Bal. in locis præallegatis videaſ tenere cõtrariũ argu. l. j. ſ. de reb. cre. & argu. l. ſi. de in lit. iur. De qua materia etiã p Ang. in l. qui reſtituere. de rei vẽ. latiſsime reliqua p Imo. in d. §. qui damni. & ibi videtur ſir

2 ☞ *Practica in modo iurandi de æſtimatione rei contra violentos.*

3 *Statutũ diſponit, quod vicinia teneatur ad res furatas ſcholari declarandas ſacramento ſcholaris probabitur furtum per familiares, & ſocios, & nu. 5.*

4 *Statutum ſi diſponit quod villa, in qua fuit aliquis derobatus, teneatur emendare, probata derobatione: ſtetur de æſtimatione rerum iuramento derobati.*

a Si quando.[a] Supra in l. pxima. habuiſtis de modo & ordine procedendi. hic habes de modo & ordine probandi, & breuiter. h. d. † Difficultas probationis, et

1 odium delinquẽtis, facit vt admittatur p batio p iuramẽtũ actoris. h. d. Simile habes extra quod me. cau. c. ſi. Opp. iuramẽtũ in litem non habet locum, niſi in actionibus arbitrarijs, & bonæ fidei, vt l. in actionibus. de in lit. iur. ergo hic non habet locum. Sol. Ibi loquiſ de iuramento in litem, quod eſt affectionis: hic lo quiſ

mare φ regulariter ĩpediſ duobus caſibus. ſ. in caſu quẽ ponit Iaco. de Are. & in caſu, quẽ ponit Ang. φ pars ſemp poſsit pbare cõtrariũ. Fallit tñ aliquo caſu, de quo ibi per eum. Tũ vř limitandũ, niſi ſtatutũ haberet iuramẽtũ pro plenaria probatione, quo caſu probatio in cõtrariũ nõ admittiſ, ſecundũ gl. no. in cle. j. de proba. ¶ Itẽ ſimiliter, niſi ſtatutũ vellet oĩmodo fidẽ iuramẽto adhiberi, ſcđm gl. no. in cle. j. de fo. cõp. Alias aũt pcedat id. qđ tenet do. Io. Pro quo optime facit l. magis puto. §. ne paſsim. de re. ecc. vbi ſemper etiã iudex inquiret de veritate. Si autem dicat ſtatutum, φ ſteſ cõſcientiæ alicuius, an admittatur probatio in cõtrariũ, videtur caſus φ ſic, in cauſa nimis præiudiciali. in cle. j. de iure patro. Secus ſi non ſit nimis præiudicia lis. et gl. in c. ſtatutum. §. aſſeſſorẽ. de reſcrip. in vj. quas gl. ita videtur intelligere Bal. in l. j. ſ. de iureiur. & in l. nemo. ſ. de fur. ¶ Itẽ iſta faciunt ad illud φ dixi poſt Bar. in l. ſi is φ vult in poſ. leg. Et circa id φ dixi ſ. de cõſcietia, vide no. Inſti. de act. §. ſed iſtæ. Adde φ Bal. in c. j. in prin. ſi de inueſti. lis oriaſ. dicit ibi in tex. in ver. credaſ. tamẽ poſt reprobari: vt p But. in l. j. ff. de re iu. & ideo facit ſecũdũ eũ ad ſtatutũ, φ credaſ iuramẽto alicuius. Poterit tñ quæri de periurio, niſi ſtatutũ figat pedẽ, & noluit vltra igri. Alle. no. p mod. in d. l. j. ſi aduer. li. & vide l. ſemel. & φ ibi per doc. j. de re mil. lib. xij. & gl. no. & φ ibi habeĩ in l. ſi. de in lit. iuran. Sed adde Sali. in l. ea quidẽ j. de ac cu. & Bal. in l. quæ in l. prætor. in prin. ff. de iureiur. & quod no. Bar. in l. cõtra ne gantem. ad ſi. ad l. aquil. vbi per aſpectum iudicis põt probari contrarium.

Item adde quod creditur perſonæ dignæ, abſque iuramẽto, vt epo, in caſu huius l. abſq; iuramento, ſecũdum Inn. in c. nuper. de ſen. ex. com. c. j. xj. q. j. & ibi gl. ¶ Huic ſubdo quæſtionem no. dñs territorij promi ſit quibuſdam mercatoribus, in ſuo territorio deprędatis, ſoluere omnẽ quã titatẽ, φ probabiẽ deberi ab ipſis robatoribus, ſub pœna dupli: probatur φ robaria fuit facta de certis rebus, ſed eorum æſtimatio nõ pbaẽ aliter quã p iurãm, & tñ ſecuta eſt cõdẽnatio cõtra dñm in pœnã in cẽtũ, quã cõdẽnationẽ dñs nõ ſoluit: quærit an dñs teneaſ. Et Bal. in l. j. §. conuenticula. de pa. iur. fir. arguit pro & contra, finaliter decidit quod non, quia de pœna nil fuit cogitatum, nec iudicatũ. ff. de condi. inde. l. ſi. §. ſi. & p alia multa, de qui bus vbi. vide per eũ notabiliter Bar. in l. ſolet. ad fi. de ali. & cib. lega. & vide φ hæc lex nõ procederet, φ ſi aliquis lucrũ perdiderit: qa varia ſunt. l. Proculus. de dã. infe. Pro hoc φ no. Bar. & doc. in l. nõ amplius. §. j. de leg. j. Itẽ hanc l. intellige, ſecundũ doc. habita cõſideratione ad qualitatẽ, & cõdi tionẽ pſonæ ſpoliatæ iurãtis: vt ſi robatus ſit ruſticus, nõ eſt credendum qđ habuerit libros in domo. Itẽ ad intellectum & limitationẽ huius l. vide no. Bal. in l. eos. ad ff. nau. cau. ſta. Itẽ limita niſi iudex audiret ipſum velle de ierare. quo caſu nõ iurabit, ſcđm Bal. in l. j. C. ſi aduer. li. ¶ Itẽ habet locum hæc lex in furto pſumpto, vt patet ex notatis p Ang. in l. ſi qs. Add φ licet l. pprie loquaſ in violẽtia expulſiua, & ablatiua, tñ doc. extẽdũt ad tur batiuã, & aliũ caſum ſecũdũ doc. Imo dixit Bal. alibi, φ habet locũ in furto

ibi eodem modo quatenus dicit ad furtum per familiares et socios probet sequuntur et approbant plures adducti a maschar. lib. 2. de proba. [illegible] 10

Et iſtis adde no. per Bald. in l.j.§.de reb. credi.& dicit Bal.in rub.§.de proba.in j. col.quod ſecūdū rei euidētiā pōt probari in contrariū:& p̄dictis adde Bal.in l. j.§.de peri.tu.et Angel.in l.qui vaſal.in prin.ff.de fur.et Bal. ſ l.diuus.ff.de teſ.mili. Adde Abb.in c.ꝑpoſuiſti.per illū tex. de proba.iuncta gl. & dicit ſimpliciter ꝙ omnis diſpoſitio qua cauetur ſtare iuramento alterius, intelligitur niſi probetur contrarium. & no.ꝙ.Papa non pōt facere quod ſtetur dicto partis contra aduerſarium.iiij.q.viij. c.indicas.Et ſi ſtatutum dicit,ꝙ in cauſis damnorum datorū,ſtetur iuramēto: & ſi aliquid incidit i cauſa, determinetur per iuramentū.Bal. in l.j.§.de reb . cred. & debet intelligi ꝙ ſtetur iuramēto,vbi non poteſt aliter p̄bari:& ſic in ſubſidium.glo.in c. ſtatutum de reſcr.lib.vj. §.j.

a ¶Dicit ſtatutum. Vid quod not. Bal. in l.j.§.de re.cre. Et pro hoc vide glo. in l.ſemper.§.hoc interdicto.qđ vi aut clā. & quod no.doct. in l.j.§.de ſen. quæ pro eo quod intereſt. & no.Bar.in d.§.hoc interdictum. ſequitur Bal.hic,et Ioan. An. in d.c.j.de rapto.

¶Item hanc legem limita,quo ad p̄bationem damni.ſecus quo ad fundandam iuriſdictionem iudicis,ſecundum Bald. in l.præſcriptione. i x.colū. ſi contra ius vel [illegible] in l.j.§.de rebus cre[illegible]. And. in c.j.de fo.competen. in vj.

b ¶Probatur furtū. Adde Bar.in l.ſi q̄s

de iuramento veritatis.Ita ſentit glo . ibi, & bene,quod apparet ex iſto tex,cū dicit
2 æſtimationē rerū,quas perdidit:&c.† Ex hoc habes colligere practicā in mō iurandi. Nō enim debet quis iurare,ꝙ pro tanto noluit perdidiſſe illas res,ſed debet iurare tantū in veritate eſſe æſtimationem rerū:& ſic iudex debet deferre,&c. Op. & videt ꝙ hic poſt latā ſentētiam ſuper violētia agitur ad æſtimationē dāni: vt innuit principiū tex.dum dicit,ſi qn̄ &c.Itē in eo quod dicit,deinde.& ſic eſt contra l.iiij.§.depoſiti.Sẽ.duobus modis,vel dicas ꝙ hic totum veniebat in vno iudicio, quia petebat per interdictū vnde vi, reſtitutio poſſeſſionis,& rerū perditarū,ſecūdū formā l.j.in prin.ff.vnde vi. & tūc qđ hic dicit,inde &c.denotat quēdam ordinē inter principale,& acceſſoriū.quaſi dicat principaliter agebat de vi,ſecūdario de rebus.& hoc modo cōcordabit cū cōtrario. Secūdo pōt intelligi:qa primō fuit actum condictione ex hac l.ſi quis i tātā.vel interdicto vn̄ vi.& de rebus alijs immobilibus perditis nihil fuit dictū certē ſi poſtea agebatur nouo iudicio vi bo. rap.vel condictione furtiua,vel cōdictiōe certi vel ſine cauſa,fiat p̄batio,ſecundum qđ hic dicit. Nec obſtat l.iiij.§.depoſiti.quia ibi nō cōpetebat actio,ſed debebat peti iudicis officio mercenario. Opp.ſecundō ꝙ hæc lex non poſſit procedere. Aut enim quis petebat res:& nō poteſt fieri cōdēnatio i æſtimatiōe:vt l.fi.§.de fideic.lib.& l.vt fundus.cōi diui. Aut qs petebat æſtimationē & tūc petebat id,ad quod actio nō cōpetebat:vt l.ſi ſeruū.§.fi.de ver.obli.vnde debebat ſequi abſolutio.do. R of.pro ſoluendo iſtud cōtrariū inuoluit ſe multū. Ego breuiter dico,ꝙ hæc lex procedit quolibet modo. Nā ſi peto re,pōt fieri cōdēmnatio in æſtimatiōe,ſi res nō reperitur: vt l.Iul.ff.de cōſe.no.in l.ſi.ff.quę ſen.ſine appel.reſcin.Item dico,ꝙ poteſt peti æſtimatio,ſi res iſtæ ablatæ,ſunt perēptæ, vel non apparent. Nec obſtat l.ſi ſeruum.§.fi. de verb.obli.quia ibi erat in obligatione rem dari:hic erat in obligatiōe rē reſtitui: in qua re perēpta pōt peti æſtimatio:vt l. in re furtiua.ff.de cōdi.fur. Poteſt etiā codici res:vt l.j.§.ꝙ me.cā.& ibi dicā. Iſtum paſſum examinati plenè in l.ſtipulationes non diuiduntur.ff.de verbo.obli.puto ēt,ꝙ poſſit dari libellus alternatiue hoc mō,peto ipſum cōdēnari ad rem,vel ſi res nō appareat,ad eius æſtimationē.arg.eius quod no.de act.empl. j.in prin.gl.magnæ.& l.ij.§.itē ſi in facto.de verb.obli.& dixi in d.l.ſtipulatiōes nō diuiduntur. Itē opp.actor debet probare intentionē ſuam,nec ei defertur iuramētum,niſi qn̄ ſemiplene probauit:vt l.in bonæ fidei.§.de iureiu.& ff.de iureiu.l. admonēdi.Sol. Dicit gl.hic,& bene Speciale eſt in odium delinquentis,propter difficultatē probationis. Ex hoc quod dicit ſpeciale in odium delinquētis,apparet manifeſte,ꝙ prius debet de delicto conſtare. Ita firmat Bar.in c.dilecti.in gl.fi. extra,de fo.cōpe.vbi vide,ſ.ꝙ vis fuerit facta:tunc de æſtimatione defertur iuramētū. Ita loquiẗ hic.quod apparet ex prin. dū dicit,ſi vis fuerit patefacta. Ex hoc apparet arg.†ſtatutum Bo
3 nonięſe dicit,ꝙ ſi factū fuerit ſcholari furtū, ꝙ vicinia teneaẗ ad res ſibi ablatas,declarādas ſacramēto ſcholaris. Certē oportet prius cōſtare furtū factū eſſe:deinde deueniaẗ ad ſacramētū ſcholaris. Hic eſt text.pro hoc tex.ff.quod me.cau. l.ſi cum exceptiōe.§.in hac.extra quod me.cau.c.ſi. Sed qualiter p̄ba
4 bitur furtum factū,dicā ſtatim in ſeque. q. † Quæro,dicit ſta

a tutum [a] in ciuitate iſta,ꝙ ſi aliquis fuerit derobatus in cōmitatu,villa,vel caſtro,ꝙ villa,vel caſtrum,i quo fit delictū,teneatur emēdare. De modo probandi, ſtatutum nihil diſponit.vn̄ derobatus venit ad curiā,& probat ſe derobatū per teſtes:an de quātitate,& æſtimatione rerū,ſtetur iuramento eius? Gl. i d.l.in actionibus.de in lit.iurā.& in l.in bonę fidei.ſupra de iureiu.videtur velle ꝙ ſic in eo quod dicit ꝙ ratio huius legis eſt propter difficultatē probationum:quæ difficultas habet locū etiā in caſu propoſito. Gl.hic videtur cōtrariū dicere in eo qđ dicit,ꝙ ratio eſt difficultas probatiōis & odium delinquētis.& vide gl.ſuper verbo,manifeſtet. Sed hic villa,vel cōe,non cōuenitur ex ſuo delicto,vel dolo:ſed ex quaſi delicto: vt l. ex malefi.§.is quoque.de act.& ob. Ergo cōtra eā nō defertur iuramētū. Pro hoc videt̄ tex.in l.j.ff.qn̄ ex facto tuto. & idē ibi tenet Dy.idē Iac.Bu.& Cy.& oēs doc. Qualiter ergo tūc p̄babitur quātitas,& æſtimatio rerū ablatarū? Certē doct.dicūt, & oēs cōcordant,ꝙ p̄habitur eo mō,quo poterit,ꝑ familiā et ſocios ſuos:quia aliter non admitterenẗ ar.ſupra de repu.l.cōſenſu.& l.de ſubmerſis.& l.quoties.de naufra.li.xj.Itē probatur per alias cōiecturas:quia viſus eſt deponere in hoſpitio in valiſia,ſeu fardello,tot res aſſumere tantā pecuniā,& ſimilia & iſtæ probatiōes iudicis arbitrio relinquuntur:arg.l.ij.§.idē diuus.ff.de teſti.& habitis iſtis præſumptionibus, in defectū probationū,poterit deferri iuramētū,per l.in bonæ fidei.& p
5 l.admonendi.ff.de iureiu.nō ex vigore huius legis†.Eodē mō
b dico de eo quod ſupra dixi de furto:qualiter probatur furtū [b] ſcholaris?certē per familiares,& ſocios,qui de nocte ſenſerūt furem,& qui viderūt res tales in domo:& poſtea nō reperiūt, & inuenerūt murū fractū,vel oſtium ruptum,et alia ſimilia.

2 ☞ *Qualiter debet formari petitio in caſu huius legis.*
3 *In iſto iudicio debet actor probare ſe rem locaſſe,uel precario conceſſiſſe & reum cōtumacem fuiſſe in reſtituendo.*
4 *An reus poſſit opponere exceptionem dominij. & nu.1.*
5 *Contra heredes conductoris ſcientes rem conductam,datur cōdictio ex iſta lege.*

Non ab re. Breuiter dicit:† Qui poſſeſſionē alieno nomine tenent, ſi in ea reſtituēda vſque ad ſententiā fuerit negligētes & cōtumaces,ad reſtitutionē eius & ad æſtimationē,cōdictione ex hac lege cōdemnabuntur.h.d.Similē conſtitutionē habetis in l.cōductores.§.locati. Circa hāc legē q̄ro,dicitur hic,ſi aliquā cām habent,quare non reſtituant. Quæro,quæ poſſit eſſe cā iuſta non reſtituēdi. Dicunt quidam,forte quia cōductor erat dn̄s: & iſtā opi.probant per hunc tex.qui dicit. poſſeſſionem rerū ſuarū,&c. Glo.dicit cōtra:per l.ſi quis cōductionis.§.loca.vbi cōductor non poteſt referre quæſtionem dominij. Certē gl.dicit verum,ſi ageretur condictione ex lege illa. Sed ſi ageretur actione locati:tūc nō dicit verū:vt l.qui rem. ſupra loca.& l.q rē.ff.depo. Dat ergo glo.alias cauſas,ſi tēpus cōductionis non erat finitum vel fecerat expenſas vtiles,et neceſſarias:vt l.colonus.l.cū fundum,de vi.& vi arm.leg.penul.ff.loca. Quæro in quantum tempus debet quis eſſe in contumacia: vt teneatur cōdictiōe ex lege iſta. Dicūt quidam vſque ad lit.cōte. Alij dicūt vſque ad ſententiā. Hæc vera.probatur ex fine l.ibi:vbicp ad definitiuā ſentētiam. Sed tunc quæro qualiter practicatur iſta lex. Nam ante ſniam nō poteſt agi ad pœnā huius legis:quia nō eſt cōmiſſa:poſt ſentētiam agit fruſtra:qa ſemel eſt iudicatum. Quidā dicunt ꝙ p̄ponitur cōdictio ex l.ſi quis cōductio.§.loca.vel agitur actione locati,ſi ille fuit cōtumax vſque ad ſententiā:tunc iudex officio ſuo cōdemnabit in æſtimatione. Secundū opinionem Io.hoc probatur ex duabus gl. quas vide,vna ſuper verſ.ordine.alia ſup verſ.recuperatibus. Iſta lec.non placet:quia ex hac lect.oritur condictio: vt l.j.ff. de cōdi. ex leg.& ſic per ſe principalis eſt actio,& nō venit in officio iudicis mercenario:vt leg.non poteſt.ff.de iudi. Vnde alij dicūt ꝙ fiat duplex p̄ceſſus. In vno petaẗ reſtitutio rerū alio petaẗ æſtimatio. Et hæc op.tāgitur.§.loca.l.cōductores. Sicut dicimus i actiōibus arbitrarijs:vt l.ſi cū exceptiōe. §.i hac. ff.quod met.cau. Iſta ſententia,licet poſſit eſſe vera in ſe:tamē non placet mihi,vt illud quod poſſet fieri per vnum iudicium deducatur in duo iudicia:vt l.dominus teſtamento.ff. de condi.inde. Præterea hæc lex videtur velle contrarium dum dicit,examinatione vera.& vide gl.ſuper verbo,ordine.in fi. & nota

ex argentarijs.§.pe. ff.de eden.& Specu. ti.de fur.ad ſi.

a ¶Erit practica. No. ſing.practicam libellum procedere conditionaliter. Bene facit quod no.Bart.in l.ſi conſtante.§.quoties.ff.ſol.mat.in fin. et quod ibi dixi. Adde Bal.in l. quod tēpore.in ij.colū.§. de teſt.mili.quæ no. ad materiam condemnationis.& no.Bar. in l.qui de inofficioſo teſta.& per Bald. hic,& hic per Bald. adde Bar.in l.ſi cum. §.hæc actio.ff. quod me.cau.

b ¶Poſſit opponere. No.ꝙ eo ꝙ quis locat, præſumitur dominus.Bene facit vltra hic alleg.in l. Titia.ff.de ſolut.& qđ ibi no.& not.in l.ad probationē.§.loca.

c ¶Cum quærebatur. Ad hanc l.vide not. Gul.de Suza.in l. ſi cut. in pe.col. de acquiren.poſ.& plene per do. Ant.in c.ſæpe.de reſti.ſpo.

d ¶Poſſeſſio vacua. Qualiter probetur poſſeſſionem vacantem eſſe, vide Ang. in l.ſi vacan.de bonis vacan.adde ſecūdum Io.And. in addi.ad Specu.in ti.de reſ.ſpo.verſ.octauō. ꝙ poſſeſſio vacās videtur poſſeſſio hæreditatis vacantis, vacua autem quæ animo detinetur.

e ¶Ita ꝙ dicatur. Verius videt quod no. Bart.in d.§.itē ſi occupaueris per id qđ dicimus in clandeſtina poſſeſſione, quæ non eſt vitioſa licet ab alio naturaliter fuerit poſſeſſa.l. furtum.§.fundi.ff.de vſuca.cum.l.ſeq.

no.hæc prædictā &c. Ibi cauſa vna cum ipſa re: & ſic videtur quòd totum ſimul expeditur. † Quæ ergo erit practica [a]?
2 a Gl.ponit hic,& §.loca.l. cōductores. Dicit gl.proponetur cōditionaliter hoc modo:peto talem mihi cōdemnari ad reſtitutionem rei:& ſi fuerit cōtumax vſque ad ſententiam,peto eum cōdemnari ad æſtimationem ipſius rei,cum ipſa re. Et vide gl.ſuper ver.ordine.in fi. Et no.hanc practicam valde ſing.Similem practicam ponit gl.in l.j.in prin.de act.emp.& l.ij.§. itē ſi in facto.de verb. obli. & eodem modo dicit Gul. de Cug. ꝙ poſſit dictari libellus in arbitrarijs actionibus:& fertur vna tātum ſententia:vt ipſe no.in l.ſi cum exceptione.§.hæc autem actio.ff quod met. cau. Hoc prodeſt ad multa, & maximè, dicit ſtatutum in ciuitate noſtra,quod qui prouocauerit ad diuiſionem, & alius negauerit,cadat à iure ſuo. Certè hoc debet cōditionaliter in libello proponi:& ſic venit in vna ſententia. Viſo qualiter debet
3 formari petitio,† videamus quid debeat probari in iſto iudicio. Reſpōdeo,ꝙ ipſe debet probare ſe rem locaſſe,vel cōceſſiſſe precariò,& reum cōtumacem fuiſſe in reſtituendo vſq; ad ſententiam : nec habet neceſſe probare ſe eſſe dominum:quia eo ipſo ꝙ locauit,præſumitur dominus,ſicut ille qui poſſidet,præſumitur dominus:vt j.de agri.& cenſi.l.litibus.& l. quidam in ſuo.in fi.& quod ibi no.ff.de cōdi.inſt.&
4 l.ij.& iij.§.de prob. † Quæro,an reus poſ
b ſit opponere [b] exceptionē dominij. Ego dixi vobis §. Aut intentatur condictio l. ſi quis conductionis. aut intentatur actio locati, vt §.dixi. † Quæro,vtrum condi
5 ctio ex iſta lege,detur contra conductoris hęredes. Tex.habes ꝙ ſic,in d.l.ſi quis cōductionis.§.loca. Tamen ad vnum aduerte:quia illud eſt verum,ſi hæres ſciuerit rem conductam:ſi enim ignorauit, nō tenetur cōdictione ex hac lege:quoniam iuſtam habet cauſam ignorantiæ:vt l. qui in alterius.de regul.iur.ff.ſi habet iuſtam cauſam ergo &c. Vt hic tex.cum nulla ſibimet, &c. Vltimò quæro , in quo differt hæc conſtitutio ab alijs. Dic vt in gloſ.

2 ☞ *Quod ſuum non eſt,debet quis præſumere eſſe alienum.*
3 *Poſſeſſione ciuili animo retenta,ſi naturalis perdatur, an pro naturali occupata habeat locum condictio ex hac lege.*
4 *Contra occupantem poſſeſſionem rei alienæ vacantem, non habet locum interdictum Vnde vi.*
5 *Nec interdictum quod vi aut clam.*
6 *Neque condictio l.ſi quis in tantam.*
7 *Nec etiam actio vi bonorum raptorum. & quare.*
8 *Res immobilis vacans occupata, quæ tamen antea fuit per dominum poſſeſſa, efficitur vitioſa.*
9 *Inuaſor rei alienæ uacantis,credens iuſtis rationibus rem eſſe ſuam,non tenetur hac conſtitutione.*
10 *Inuaſor ſi occupat poſſeſſionem rei hæreditariæ ante aditam hæreditatem , non tenetur condictione ex hac lege.*
11 *In condictione ex iſta lege poteſt opponi exceptio dominij: & debet incontinenti probari.*
12 *Si ab eo qui uacantem intrauit, cœpit uacare poſſeſſio , & alius ingreditur, reſtituetur ei,a quo ſecundo uacauit.*
13 *Si tunc primus, & ſecundus poſſeſſor, ſimul uenirent, præfertur qui docet de dominio.*
14 *Qui poſſeſſionem rei alienæ uacantem occupauit, & poſtea eam perdidit tenetur condictione ex hac lege.*
15 *Condictio ex hac lege ad hoc ut habeat locum, requiritur dolus uerus, uel præſumptus.*
16 *Mala fides inuaſoris talis rei alienæ uacantis qua præſumitur, per hanc legem, non poteſt opponi: niſi à ueteri domino, uel ueteri poſſeſſore.*
17 *Nec poteſt allegari niſi intra xxx. annos.*

18 *Si ingreſſus poſſeſſionem talis rei alienæ uacantem alteri uendat, quanto tempore præſcribatur.*

c Cum quærebatur. [c] Hac eſt not.lex,breuiter dicit:† Qui occupat
1 poſſeſſionem rei alienæ vacantem, ad eam reſtituendam condictione ex hac lege tenetur, quę xxx.annis finitur. h.d. Primò ponit quæſtionem & rationē dubitationis. Secūdò ponit determinationē. Tertiò reſpondet ad rationem, quę poſſet fieri contra. Quartò ſuam determinationē probat per ſimile. Quintò ponit vnā limitationem. Secūda ibi:nos. Tertia ibi:ridiculum. Quarta ibi:cum talis. Quinta ibi:his videlicet. No.primò ꝙ dicitur in ſummario. † No.ſecundò quod
2 ſuū non eſt, debet quis præſumere eſſe alienū: alia verò ſunt clara. Ad hanc legē op.& videtur ꝙ ſit ſuperflua, per l.inuaſor.§.eo. Sol. Dicūt quidam,ꝙ iſta tota loquitur de iure antiquo,vt ibi dixi. Tu dic ꝙ l. inuaſor.in fi. eſt conſtitutio noua, cōtra eum, qui occupauit poſſeſſionem vacantē. & differt ab iſta in duobus. Primò,quia ibi nulla imponebatur pœna: hic ſic,vt ibi dicam. Itē ibi loquiẗ de inuaſore ſine dolo: hic de eo, qui inuadit doloſè,vt ibi dicā. Venio ad primū,recito gl.magnam per tres q. Et primò quæro,quæ dicatur poſſeſſio va
d cua.[d] Secundò quæro,qualiter perdat poſſeſſio alicuius ignoranter. Tertiò quæro, vtrum ſit aliqua differentia inter poſſeſſionem vacuam,& vacantē:quæ omnia dic vt in gl. An
3 tequam intrē alias gl.† quæro,quid ſi poſſeſſio ciuilis retineatur animo,naturalis perdatur : vtrū pro naturali occupata habeat locum condictio ex hac lege. Videtur ꝙ non. Nam glo. hic intelligit vacuā,quæ neq; corpore, neq; animo retinetur: ſed iſta retineẗ ſaltē animo.ergo &c. Sol. Si nos teneremus opi. Azo.ꝙ vna tantū ſit poſſeſſio, tunc condictio ex hac lege nō haberet locum,ꝙ illa retinetur animo. Si teneremus opi. Io.& verā,ꝙ poſſeſſiones ſunt plures:tūc haberet locū condictio ex lege iſta:quia licet ciuilis retineaẗ animo naturalis nullo modo retinebatur:& ideo pro naturali occupata competeret iſta cōſtitutio. Et iſta ſunt multū vtilia:quia ſi nō crederes te poſſe probare habuiſſe poſſeſſionē tempore expulſionis, vel ingreſſus illius,intentabis cōdictionē ex hac lege, in qua ſufficeret te probare ante poſſediſſe: licet tunc non poſſideas.
4 Quæro, & nūc intrō gl.ſecundā.† quare non habet locū interdictū vnde vi:an in caſu huius legis gl. dicit ꝙ illud requi
5 rit violentiā fieri perſonæ: vt l.j.§.interdictū.ff.eo. † Quæro, quare non competit interdictū,quod vi aut clam. Dicit gl. qa
6 nihil fuit factum,vel ædificatū in ſolo,ſed inuaſit. † Quęro, quare non habet locū condictio l.ſi quis in tantā. Certè quia
7 requirit vim fieri perſonę. † Quęro,quare non habet locum actio vi bonorū raptorū. Dicit gl. eadē ratione quia vim requirit fieri perſonę,& quia nō eſt res mobilis.& vide gl.iij.Innuit ergo gl.iſta hanc legē nō habere locum ſi inuadatur poſſeſſio rei mobilis. Rºſ.tenet cōtra:qa rei mobilis poſſeſſio pōt eſſe vacans,ſicut immobilis:vt l.ſi rem mobilem.de acqui.poſ.Itē, quia lex, dicit generaliter poſſeſſionē rerū,vel alienas res: & appellatio rei cōtinet etiam mobiles:vt l.ſi cer.pe.& l.rei appellatione.de ver.ſig. Hoc etiam tenebat Iac.But.& hoc etiā
8 placet,per tex.in fi.qui adducit ſimilitudinem furti.† Quæro, vtrum ſi aliquis occupauit poſſeſſionē vacantem , res efficiat
e vitioſa,ita ꝙ dicaẗ [e] furtiua,vel vi poſſeſſa. Gl. dicit ꝙ non:& vide gl.ſuper verb.prędonem. Huius contrarium dicit glo.in d.§.ꝙ autem.Inſti.de vſuca. & l.ſequitur.§. itē ſi occupaueris. ff.de vſuc. Doc.cōmuniter ſequuntur iſtam gl. Mihi videtur ſic dicendū. Vos videtis ꝙ hæc lex ęquiparat prouiſionē huius legis ad actionem furti:quæro modō,vtrum res vacans occupata efficiatur furtiua. Leges volunt iſtud: quia ſi quidem à domino nunquam fuit poſſeſſa vt quia erat hæreditaria , non committatur furtum:vt l.hæreditarię.ff.de fur. Si verò à domino iam fuerit poſſeſſa:tamen tempore occupationis non poſſidebatur : habet locum actio furti vt l.falſus.§.ſi iactum.ff. de fur.& l.qua ratione.§.fin.ff.de acqui.re.do.ita in propoſito dico.ſi res immobilis fuit occupata,quæ tamen antea fuit poſſeſſa per dominum,efficietur vitioſa,vitio quaſi violentiæ,per l. iſtam,ſecus ſi à domino nunquam fuerit poſſeſſa. Ita intelligo legem iſtam. Quæro,dicitur hic generali iuriſdictione eā teneri,&c. quæ eſt iſta generalis iuriſdictio. Dicunt quidam ꝙ

a ¶ Credebat. Adde glo. Bar. & doct. in l. ſi quis in tantam. ſ. eodem.
b ¶ Iſta lex. In quo differat iſta lex a l. inuaſor. ſ. eo. adde Bart. in l. improba. ſ. de acquir. poſſ. & in pri. huius legis.
c ¶ Dices tu. Vide remedium quod põit Cy. in l. ſi nulla. ſ. de acqui. poſſ.
d ¶ Ex iſta glo. Adde Bar. in l. j. ſ. quorum leg. Sed cõtra prędicta iſtud dictũ Bart. eſt valde ſingulare. & vide ſimile et pulchrius dictum Inn. i c. ij. de in integ. reſt. & do. Abb. in c. ſi diligenti. de præſcri. et ibi tranſit cum iſto dicto. Ego aũt limito iſtud dictũ procedere in mala fide ꝓſumpta. & hoc probat iſte text. Et videt̃ ſentire hoc Bar. Ita conſulo nunc apud Rhegium, vide quæ remiſi in l. Celſus. ff. de vſucap. ad Bar. & ibi Lu. Roma. Tu pondera. c. iij. de præſcri. ſi hic colligi poſsit. Vide quæ ibi dixi. & vid̃ do. Ant. in c. conſultationibus. de iure pa. vbi refert illud dictum Inno. & ſeq̃tur And. Barba.
e ¶ Præſumptio malæ fidei. Imol. in leg. Celſus. de vſuc. & i c. fi. de præſcrip. Sali. hic ſimpliciter in hoc dicto, & in ſeq. dicit idẽ quod Bart. & Imo. in leg. Celſus. de vſucap. Idem dicit quod Sali. Dices ſecus, ſi conſtet de mala fide. & ita dicit velle Bartol. hic Bal. videtur tenere contra. Adde Raph. in l. ſequitur. §. ſi vnã. in fi. ff. de vſucap.
f ¶ Allegatio. Vide Ludo. in l. Celſus. ff. de vſuc. Pro iſto dicto Barto. hic eſt dictum Innoc. in cap. ij. de in inte. reſti. vbi dicit quod ſi quis dicat ius eligẽdi ſpectare ad ſe, ſuccũbit: quia contra eum eſt ius commune: & ſic præſumitur in mala fide: niſi per diuturnitatem temporis ꝓbaret: illud ius ſibi competere: quia tũc diuturnitas temporis purgat illam malam fidem. De quo dicto facit feſtũ do. Anto. in c. conſultationibus. & ibi Abb. de iure patro. & c. ſi diligenti. de præſcr. Vide etiam quæ dicit Anto. in ca. pen. de dona. vbi in ſimili quærit, an contra hẽs cum eo qui põt reſtitui, habeat titu. præſcribendæ. vide ibi per Imolã & alios modernio.
g ¶ Triginta annorũ. Not. quod propter curſum xxx. an. qs ꝓſumatur retro bonæ fidei, vide Bar. in l. ſup longi. de præſcri. lon. temp. Imol. in c. fi. de præſcri. impugnat Bartol. hic

tenetur pœna poſita in l. ſi quis in tantam.
ſupra eo. ita intelligit R off. & ita format
hic libellum. Alij dicunt ꝙ habes locum
pœna poſita in l. inuaſor. ſupra. e. Certè i-
bi nulla eſt pœna contra poſſeſsionis va-
cantis inuaſorem. Alij dicunt ꝙ hic loqui
tur de pœna, q̃ erat ſtatuta per interdictũ
vnde vi: de qua loquitur ſ. l. iij. vt teneatur
de fructibus, & omni cauſa. Et iſtam tene
bat do. Ia. Butr. per hunc tex. in l. duobus.
Primo in eo quod dicit generali interdi-
ctione teneri: quæ pro reſtituenda poſſeſ
ſione, quaſi dicat ad aliã pœnam, quæ im-
ponebatur pro amiſsione iuris ſui: vel de
æſtimatione, per l. ſi quis in tantam. ad illã
nõ teneatur. Item in eo quod dicit, veteri
bus legibus: quaſi dicat, non loquimur de
pœna, quæ imponitur per nouas conſtitu
9 tiones, ſed per veteres leges. † Quæro
a quid ſi iſte inuaſor credebat [a] poſſeſsionẽ
eſſe ſuam. Glo. dicit ꝙ tunc non tenet̃ hac
cõſtitutione: quia requirit dolum. Pro cu
ius euidẽtia debes ſcire quatuor caſus. Qñ
que aliquis ſcit poſſeſsionem vacantẽ eſſe
alienam, & ſcit cuius eſt: & tunc habet lo-
cum hęc conſtitutio ſine dubio. Quando
que ſcit poſſeſsionem eſſe alienam, & i-
gnorat cuius ſit: & idem: quia habet locũ
hæc conſtitutio. Quandoque credit rem
eſſe ſuam: & tunc ſi quidem mouetur iniu
ſtis rationibus, lex iſta prẹſumit dolum, v-
ti apparet ibi, dũ dicit: ridiculũ etenim eſt
dicere. & ſic tenebitur hac conſtitutione,
in qua ſufficit dolus præſumptus. Sin aũt
credebat eſſe ſuam iuſtis rationibus, tamẽ
non erat ſua, non habet locum hæc conſti
tutio ſed tenebitur cõſtitutione l. inuaſor.
in fi. ſ. e. ſ. ſolum ad reſtitutionẽ poſſeſsio-
10 nis. † Quæro, vtrũ iſta lex [b] habeat locũ
b in poſſeſsione hæreditaria occupata. Gl.
dicit ꝙ nõ, quaſi illa in nullius bonis eſt vt
de re. diu. l. j. §. j. Et hęc cõſtitutio requirit,
ꝙ ſit res aliena: vt patet in prin. dum dicit
vacuã poſſeſsionem abſentiũ. & ibi: alie-
nas res, & c. Contra not. Inſt. de vſu. §. qđ
autem cõmuniter tenetur. Ita videtur mi
hi dicendum, ꝙ ſi quidẽ poſſeſsio rei hæ-
reditariæ fuit occupata poſt aditã hæredi
tatẽ, & ſic dominium iam erat quaſi quæſi
tum hæredi: vt l. cũ hæredes. de acqui. poſ
ſeſ. habet condictionem ex lege iſta: quia
occupatur poſſeſsio vacans rei alienę. Sed
ſi occuparetur ante aditam hæreditatem:
c non haberet locũ hæc lex. Dices tu [c]: non
ne poſtea aditione ſecuta, fingitur retro
fuiſſe dominus: vt l. hęres quoque. ff. de ac
quir. hære. & l. ſi ex re. in fi. de ſtipu. ſer. Er
go ſemꝑ videtur occupata res aliena. Re-
ſpondeo ꝙ fingitur eſſe dominus retro:
hoc eſt, per fictionem. & ſic in hac lege nõ
ſufficit l. iiij. §. hæc verba. ff. de nego. geſt.
11 † Quæro, quid ſi res erat ſua ꝓpria, ſed
vacans ab alio, vtrum habet locum hæc
cõſtitutio. Gl. dicit, ꝙ non habeat locum:
quia res non eſt aliena. Quod eſt verum,
ſi eſt paratus ꝓbare de dominio incõtinẽ-
ti. alias ſecus. Vide gl. ſuper verſi. ꝑ igno-
rantiã. Innuit iſta gl. qñ quis intentat cõdi
ctionem ex lege iſta, debet probare rem
eſſe ſuam, quod innuitur in tex. dum dicit
alienas res vel poſ. & c. Et in princi. dũ di
cit poſ. abſentium. quod eſt verum, cum i-
ſta probatio fit præſumptiuè, eo ipſo ꝙ ꝓ
bat ſe ante poſſediſſe: vt hic innuit tex. di-
dicit, alienas res vel poſ. & c. Et in princi.
dum dicit poſ. abſentium & c. Itẽ habes ex
d iſta glo. [d] ꝙ contra cõdictionẽ ex lege iſta
poteſt opponi exceptio dominij, ſi eſt pa-
ratus probare incontinenti. Cõtra hoc vi
detur. Nam iſta condictio eſt recupe-
randę poſſeſsionis, & eſt introducta ad ſi-
militudinẽ interdicti vnde vi. ſed i illo in
terdicto nõ põt opponi exceptio dominij: vt ſ. eo. l. momenta
neæ. et ſupra ti. j. l. j. ergo nec hic. Sol. Fateor ꝙ eſt introducta
ad ſimilitudinẽ interdicti vnde vi, contra eum, qui occupauit
res alienas. Tamẽ hic primo debet conſtare, ꝙ ſit aliena: meri-
tò, poteſt reus probare eſſe ſuam, vt ex hoc cõcludat nõ eſſe a-
lienã. vel poſſemus dicere ſuſtinendo iſtã gl. ꝙ nõ habet ſimi-
litudinẽ cum interdicto vnde vi, per omnia. Nã iſta habet̃ ad
inſtar adipiſcendæ poſſeſsionis, quam ipſe ſua culpa perdide-
12 rat, non per ingreſſum huius rei. † Quærit gl. quid ſi ab eo,
qui primo vacuã, ſeu vacantẽ poſſeſsionẽ ingreſſus eſt: poſtea
de nouo vacare cœpit, & alius ingreditur: vtrum per iſtũ no-
uum ingredientem debeat reſtitui poſſeſsio primo, an ſecun-
do. Gl. dicit ꝙ ſecũdo, per l. cũ à te. ff. eo. & l. j. §. qui autem me.
13 quod certe eſt verũ, † niſi ſimul & ſemel venirent primus et ſe
cundus, cõtra hunc poſſeſſorẽ tertium: tunc ille præfertur, qui
14 doceret de dominio. ar. l. bona fides. ff. depoſiti. † Quærit glo.
quid ſi ille, qui occupauit vacantẽ poſſeſsionẽ, eã poſtea perdi
dit, an teneatur cõdictiõe ex hac lege. Certè credo ꝙ ſic, ſiue
ipſe habeat actionem contra alium, ſiue nõ ar. l. j. §. rectiſsimè.
15 ff. e. † Quærit gl. vtrum ad hoc ꝙ habeat locum cõdictio ex
hac lege, requirat̃ dolus: gl. dicit ꝙ ſic, vt patet ex hac lege, dũ
dicit, oẽs autẽ ſcire, & c. Ex eo ꝙ exemplificat de furto, quod i
telligo verũ de dolo vero, vel præſumpto, vt ſupra dixi. Sed
quãtum ad cõſtitutionem l. inuaſor. ſ. eo. dolus non requiritur.
Sed contra prædicta op. vno modo, & hic aduerte: dixi ꝙ hęc
lex præſumit dolum in ingrediente poſſeſsionẽ vacantem. nõ
ne hoc eſt cõtra l. pe. de euic. vbi bona fides præſumitur, niſi ꝓ
betur mala: vt l. ſi fundũ. ſ. de rei ven. Dico ꝙ in quolibet poſ-
ſeſſore cum titulo, præſumitur bona fides, niſi probetur con-
trarium, vt in contrario. Sed in poſſeſſore ſine titulo, præſumi
16 tur mala fides. Ita loquitur hic † quæ præſumptio mala fidei [e]
e nõ poteſt opponi, niſi à veteri domino, vel à veteri poſſeſſore
per hanc l. Vnde alius nõ poſſet hoc dicere, tu poſsides mala fi
17 de: vt ex hac lege colligitur. † Itẽ iſta allegatio [f] malæ fidei præ
f ſumpta per hanc legem nõ poteſt allegari, niſi intra xxx. an.
vt hac lege, in fi. Illud enim quod hæc lex ꝓſumit ab initio in-
gredietem poſſeſsionẽ vacantẽ eſſe malæ fidei tollitur per cur
g ſum xxx. an. [g] ex tunc enim præſumeretur retro bonæ fidei i-
pſum poſſeſſorem fuiſſe: & ceſſat hęc lex, & omnis eius præ-
18 ſumptio. Ita intelligo l. iſtam. Vlt. gl. iſta quærit, quid † ſi ta
lis ingreſſus poſſeſsionem vendiderat alteri, quanto tẽpore
præſcribit. Gl. dicit x. vel xx. an. quia poſsidet tit. hodie vero
aliter ſecundum auth. malæ fidei, ſupra de præſcri. xxx. an. in
iſta lege non ſunt pro nunc alia.

Si per vim vel alio modo. *Rubrica.*

Rubrica iſta ſecundum glo. incipit tractare quædam circa
interdictum retinendæ poſſeſsionis. & hoc innuit gl. rub. dũ
dicit, turbata ſit poſſeſsio. quod pertinet ad interdictum reti-
nendæ poſ. ſed. l. j. videtur reſpicere interdictum recuperãdæ
poſſeſsionis prima facie, niſi aliter exponas, vt ibi videbitis.
Potes ergo dicere ſic, ꝙ totus titulus loquatur de violẽtia tur
batiua: & ita exponas l. j. & ij. Potes etiam exponere, ꝙ prima
lex loquatur de violentia expulſiua, ſecunda de violentia tur
batiua: & tunc exponas rubr. ſi per vim vel alio modo, ſcilicet
ablata ſit poſſeſsio vel alio mõ abſentis turbata ſit poſſeſsio.
& ſic l. j. loquitur de prima parte rubricæ: lex ſecunda loquitur
de ſecunda parte rubricæ.

2 *In cauſa momentaneæ poſſeſsionis admittitur quis, ſine mandato etiã ſeruus. et nu. 1*
3 *Agenti interdicto recuperandæ poſſeſsionis, non obſtat exceptio dominij, ſed reſeruatur.*
4 *Creditor abſens, qui cadit à poſſeſsione, habet beneficium huius legis.*

Seruus

a ¶ Non obſt. Vide Bartol. in l. ij. in fi. ſ. quod me. cau.
b ¶ In prin. Vide eum in l. à diuo. §. ſi ſuper. de re iudi.
c ¶ Iſtæ perſonæ. Ad de gl. & doc. omnes in l. fi. ſ. qui le. perſo.
d ¶ Hic caſum. An agenti interdicto vti poſsidetis obſtet exceptio dominij, ad de eũ, & ibi doct. in l. ſi de eo. §. fi. ff. de acqui. poſ. & in l. naturaliter §. nihil. eo. tit.
e ¶ Quæro vtrũ. Vide Bart. in l. j. xx. q. de ope. noui nuncia.
f ¶ Nec imperiale. Sed ad hanc l. vide quod no. Imo. in l. cum diui. de priui. poſt pri. in glo. portauerunt. vbi allegat hãc l. & Bar. in l. fi. de edi. diui Adria. tol. in ver. extra glo.
g ¶ Differt hęc lex. Vide ꝙ legit̃ & not. in l. j. in princ. ſi mulier ventris nomine.

5 *Seruus in caſibus iſtius legis iurat de calumnia.*
6 *De defendendo non debet cauere.*
7 *Sed de rato ſic.*
8 *Quid de pupillo.*
9 *Si illi, qui in caſibus iſtius legis agunt, ſine mandato amiſerunt, non præiudicant domino, fideiuſſores tamen dare tenentur.*
10 *Quòd tales perſonæ non poſsint intentare condictionem l. ſi quis in tantam.*
11 *Agenti interdicto retinendæ poſſeſsionis non obijcitur exceptio dominij.*
Libellus in caſibus iſtius legis debet formari nomine abſentium.

LEX I.

1 IVdices. † Abſens ſpo-
liatus ante oĩa
eſt reſtituẽdus, & ad hãc cau-
ſam omnis admittitur, etiã ſi
non habet mandatũ: & ſi fue-
rit ſeruus, & abſens, reuerſus audiet̃ cur-
ſu temporis nõ obſtante, & cauſa ꝓprie-
tatis ordinarie agitabit̃. h. d. ibi: abſentiũ. ſ.
agentium pro abſentibus. Et ita expone
bat Franc. Accur. in text. ibi: ablata eſt. id
eſt, poſſeſsione reſtituta in priſtinum ſta-
tum. In text. ibi: litigium de proprietate.
2 † No. ꝙ in cauſa momentaneę poſſeſsio
nis admittitur quis ſine mandato. Not. ꝙ admittitur ſeruus.
3 No. ex iſto fi. ꝙ † agẽti interdicto recuperãdæ poſſeſsionis nõ
a obſtat [a] exceptio dominij. Ita vides hic in fin. ſed debet poſtea
reſeruari: & ſic ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus. Opp.
de l. ſi pupilli. §. videamus. de neg. geſt. Sol. Speciale eſt in cau
ſa momentaneæ poſſeſsionis. Op. & videtur ꝙ ſeruus in iu-
dicio eſſe nõ poſsit: vt l. ſeruus. C. de iud. Sol. Speciale eſt hic.
Glo. quærit hic, de his, qui ſunt expulſi de poſſeſsione. quæro
quid de alijs, qui non ſunt expulſi, vtrum pro abſente admittã
b tur. Gl. dicit ꝙ ſic. & bene: licet in princ. [b] l. loquatur generali-
4 ter. ar. l. regula. §. & licet. ff. de iur. & fac. igno. † Quæro, vtrũ
creditor qui cadit à poſſeſsione, habeat beneficium huius le-
gis. Reſpondeo ꝙ ſic, habet etiã beneficiũ l. vlt. de præto. pig.
5 † Quæro, an iſtis caſibus ſeruus iuret de calumnia. Reſpõ.
6 ſic. quia cũ admittitur ad agendum: ergo & c. Sed quæro, † an
debeat cauere de defendendo. Gl. dicit ꝙ nõ, per hanc l. in fi.
7 ibi: ſeruato, & c. Quæro, an † debeat cauere de rato. Gl. noſtra
dicit ꝙ ſic: vt in coniuncta perſona dicimus: vt l. ſed & hæ. de
8 procu. & hoc omnes tenent. † Quæro, quid de pupillo. Glo.
dicit ꝙ idẽ & bene per l. momentaneæ. ſ. qui leg. ꝑſo. Quæ-
9 ro quid † ſi iſti amiſerunt: vtrũ præiudicent domino. Gl. & be
ne, dicit ꝙ nõ in hoc caſu, tamẽ fideiuſſores tenentur. Quæ-
10 ro, † vtrũ iſtę perſonę [c] poſsint intẽtare cõdictionem ex l. ſi qs
c in tantam. ſ. ti. j. Reſpõ. non: quia illa habet cauſam proprieta-
tis. Prædicta omnia procedunt, prout hic intelligitur de iudi
cio retinendæ poſſeſsionis, vt videtur velle glo. ſuper rub. &
tunc tex. in princ. l. qui dicit, cuiuslibet rei poſſeſsione priuati
ſunt: intelligas rei poſſeſsione. i. cõmodo poſsidẽdi: quia pro-
pter turbationẽ nõ poteſt colligere fructus. Vel aliter dicas ꝙ
ſunt priuati poſſeſsione, ſ. naturali tantum, & remanet ciuilis,
quæ turbat̃ per detentionẽ naturaliter, vt dicã ſtatim j. ti. j. Et
11 ſic exponas totã iſtam legẽ. † Et ſecundũ hanc legẽ habes hic
d caſum, [d] ꝙ agenti interdicto retinẽdæ poſſeſsionis nõ obijcit̃
exceptio dominij, cõtra id ꝙ no. Di. in c. qui ad agendũ. de re.
iu. li. vj. dixi in l. ſi de eo. in fi. de acqui. poſ. l. naturaliter. §. nihil.
e e. ti. Quæro, vtrũ [e] ex iſta lege introducatur noua l. cõdictio.
Rñ. ꝙ nõ, ſed per hanc legẽ legitimantur perſonæ agentiũ, vt
poſsint abſentium nomine expediri actionibus abſentibus
competentibus: & ſic apparet ꝙ debebit formari libellus no-
mine abſentium. & hoc ſentit hic glo. ſuper verſi. perſonas. &
innuit totus text. ſi bene aduertatur.

LEX II.

f NEc imperiale. [f] Nec ex reſcripto principis,
nec ex iudicis ſentẽtia, debet
quis alterius poſſeſsionẽ parte non citata turbare. h. d.
Quæro, quid continebat iſtud reſcriptum Principis, vel ſen
tentia iudicis. Gl. reſpondet tribus modis, & bene. tene quam
vis. Vel continebat aliquid cõpetens ad litis ordinationẽ, vel
ad litis deciſionem, vel ad litis executionem, non curo, vt dixi
g vobis. ſ. ti. j. l. meminerint. Quæro, in quo differt hæc lex [g] ab
illa l. meminerint. Breuiter hæc eſt veritas: licet doc. nõ ponãt,
per illam prouidetur ſpoliato indebitè iudicis authoritate, vt
poſſeſsio ſibi reſtituatur, per hanc legem prouidetur, qui non
eſt ſpoliatus poſſeſsione ſed turbat̃ in poſſeſsione ſua autho-
ritate reſcripti, vel iudicis indebitè tamen: vt hoc ei non obſit
in iudicio retinẽdæ poſſeſsionis. ꝙ tene mẽti. Hic nõ ſunt alia.

Vti poſsidetis. *Rubrica.*

Circa hanc rub. quæro, in quo differt interdictum vti poſ-
ſidetis, ab interdicto vtrobi. Gl. j. huius legis hoc tangit, dicẽs
ꝙ illud competit pro rebus mobilibus, hoc pro rebus immobi
libus. & annectit rationem: quia mobilia propriè non poſside
tur. quod tene menti, propter ſtatuta terrarum, quæ loquun-
tur de inuaſoribus, tamen conſueui tenere contrarium in l. j.
in prin. de acqui. poſ. vbi Dy. tangit.

LEX VNICA.

VTi poſsidetis. Hæc lex ſolebat ſchola
ribus eſſe multum terri
bilis. & ſecũdũ lec. gl. hæc lex diuiditur in duas
partes. Prima ponit de natura interdicti vti poſ
ſidetis. Secunda ponit de officio iudicis in cauſa
proprietatis. Secunda ibi: ac ſatiſdationis. & ſecundum hanc
1 breuiter dicit: † Si plures iuſtè poſsident, per hoc interdictũ
prohibentur inuicem vim inferre: & in cauſa proprietatis, qui
non ſatiſdat, poſſeſsione rei priuatur. h. d. ſecundũ gl. Vel dic,
ſecundũ lect. Iac. de Are. ꝙ primò loquitur de natura interdi-
cti vti poſsidetis. Secundò loquitur de officio iudicis in inter-
dicto vti poſsidetis. Secunda ibi, ac ſatiſdationis. ſecundũ quã
2 lect. breuiter hoc intendit: † Si plures iuſtè poſsident, pro hoc
interdicto prohibentur publicè vim inferre, & de hoc cogunt
ſatiſdare: aliàs poſſeſsione priuantur, donec de proprietate co
gnoſcatur. h. d. Venio ad caſum in terminis ſecundum gl. for
ma caſum in vno interrogante Imperatorem hoc modo: Ego
ſum proprietarius & poſsideo ciuiliter fundum, alius eſt fru-
ctuarius, & poſsidet naturaliter: ipſe turbat me in ciuili mea:
quæro quo remedio mihi ſuccurratur, ſeu conſulatur contra
eum. Reſpondet Imperator, rector prouinciæ prohibet vim
fieri, quò minus poſsideatis fundum, ſicuti enim poſsidetis al
ter ab altero, non vi, non clam, non precario. quaſi dicat, tu
poſsides naturaliter, ille ciuiliter. h. d. ſecundum veram lect.

2 *In rebus incorporalibus habet locum interdictum vti poſsidetis vtile, non directum.*
3 *Interdicto vti poſsidetis requiritur, quòd quis poſsideat tempore litis conteſtatæ.*
4 *Interdictum vti poſsidetis, quomodo mihi competat contra eum qui poſsidet.*
5 *Et quomodo contra eum qui clam poſsidet.*
6 *Et quomodo contra eum, qui precariò poſsidet.*
Si tu ingreſſus es clam poſſeſsionem Titij abſentis, & ego poſtea eam ingredior clam, non acquiro naturalem.
7 *In interdicto vti poſsidetis, qualiter debeat formari libellus.*
8 *Et qualiter formabitur ſententia.*
9 *Si aliquis habet in fundo vſumfructum, & alius uſum, an uterque poſsideat.*
10 *Feudatarius, qui facit alium feudatarium, non poſsidet.*
11 *Qualiter retineatur naturalis poſſeſsio.*
12 *Si ego poſsideo naturaliter, tu ciuiliter, & tertius ingreditur: quis poſsideat.*

1 Ac ſatiſdationis. Pone hic caſum, ſecundum gl.
† Ego ago contra eum, qui me
turbabat, rei vendicatione, ipſe non vult ſatiſdare de iudicato
ſoluendo, quod erit officium iudicis contra eum? Reſpondet
Imperator, iubebit rector prouinciæ ſatiſdare de iudicato ſol
uendo: vel ſi non vult ſatiſdare, transfert poſſeſsionem in a-
ctorem, vel fiet de poſſeſſore petitor, vt ſic de proprietate co-
gnoſcatur. h. d. ſecundum Iac. de Aret. In prima parte nõ mu-
tatur caſus. In ſecunda ſic, in qua pone hoc modo ſecundum
eum: Domine Imperator, vos dicitis quòd rector prouinciæ
vim fieri prohibebit, per interdictum vti poſsidetis: ille aduer

ſarius meus eſt ita maledictus hõ,ꝙ etiã
poſt ſentẽtiam me turbauit:quod ergo e-
rit officium iudicis in hoc interdicto , vt
nõ me turbet decreto? Reſpondet Impe-
rator,rector faciet de hoc præſtari ſatiſda-
tionẽ,ſ.non turbando in futuro:& ſi no-
lit ſatiſdare,aufertur ſibi poſſeſsio:& ideo
transfertur ad te:& ſic fiet de poſſeſſore
petitor:& hoc modo cognoſcetur de ꝓ-
prietate.h.d.ſecundum Iaco. de Are. &
melius quã gl.& magis no.licet hæc lectu-
ra,ſit magis bona in illo vltimo verſ.et li-
cet in ſe ſit vera:tamẽ hodie corrigitur:vt
glo.dicit.& ibi dicã. Teneas ergo lec.Iac.
de Are.quã ipſe probat.ar. harum legum
& l.egi.ſupra,ſi ſerui.vend. Ego do tibi
caſum ff.de iti.actuque pri.l.iij.§.in hoc in-
terdicto de apua quoti.& æſti.l.pe. Ex-
pedito tex.veniam ad apparatum noſtrũ,
quẽ breuiter expediam,& bene. Opp.
tu poſuiſti caſum in vno interrogãte, cõ-
a tra loquitur Imperator in plurali[a],vti poſ-
ſidetis ſic et lex. Ergo videt̃ ꝙ fuerint plu-
res interrogantes. Huius timore hæc lex
legitur tribus modis. Vno modo,ꝙ vnus
interrogabatur:tamẽ qa in interrogatiõe
fiebat mentio de duobus:ideo Imperator
dirigit ſermonem ad duos. Exemplum in
proprietario,& fructuario,vt ſ.dixi. Alij
dicunt eodem modo,tamen variant exẽ-
plum:& ponunt in duobus poſsidenti-
bus pro parte,tamen eodem genere poſsi-
dendi:& etiam iſta lec.poſſet eſſe vera,et
bona. Tertij dicunt ꝙ hic loquitur in plu-
rali vni tantum,& loquitur ei : & facit cã
honoris. Hoc non placet:ideo ꝙ Imperator ſummo pontifici
loquitur in ſingulari,vt in epiſtola,inter claras:& in epiſtola,
victor.de ſũ.tri.et fid.catho. Præterea,vos videtis ꝙ mos Ro
manorum adhuc eſt hodie loqui etiã cardinalibus in ſingula-
ri,ſ.tu. Alij volẽtes hoc ꝙ vni tãtum reſpondeat:dicunt ꝙ hęc
verba, vti poſsidetis,ponũtur materialiter quaſi dicat, rector
prouinciæ vim fieri prohibebit,vti poſsidetis.i.per interdictũ
vti poſsidetis. Sed hęc non eſt vera,per illud quod j.dicitur in
text.nec precario poſsidetis.quod verbum nõ ponitur mate-
rialiter. Teneas ergo primam vel ſecundam: & expoſitiones,
quæ fuerunt in gl.optimè adaptantur ad illam. Expedita pri
ma gl.venio ad ſecundã gl.dicitur hic in text.fundum.imo vi-
detur ꝙ nõ habeat locum,niſi pro ędibus:vt ff.e.l.j.in prin.So
lu.quod ibi dixit,in ædibus:dixit cauſa exempli. Opp.de l.j.
§.j.ff.e.Sol.Speciale eſt his in cloaca:ꝙ pro illa non cõpetat in
terdictũ:quia propoſitum eſt interdictum ſpeciale de cloacis.
Venio ad recitandam iſtam materiã per quæſtiões. † Quæ-
b ro,an hoc interdictũ habeat locũ[b] pro rebus incorporalibus.
Ol.dicit ꝙ ſic,vtile,nõ directũ:vt l.ſicuti.§.Ariſto.ſ.ſi ſer.ven
di.Ratio,quia nõ poſsidẽtur propriè:vt l.ſeruus.§. incorpora-
les.ff.de acqui.re.do.Ita dicit gl.hic,& bene:quod tamẽ latius
examinaui in l.j.in prin.ff.eo.vbi examinaui pro quibus rebus
competat hoc interdictum,vide hanc glo. †Quæro,dicitur
c hic,vti poſsidetis,&c. Quæro quo tempore requiratur,[c]ꝙ qs
poſsideat in hoc interdicto. Gl.dicit ꝙ tempore lit.cõteſ.vt In
ſti.de interdic.§.hodie.& vide gl. Modo venio ad gl.mag.
dicitur hic,cũ ab altero nec vi,nec clam,nec precario poſside
tis.quæro exempla iſtorum. do.Azo multum laborauit in po
nẽdo iſta exempla hic.& gl.hic ponit,& do.Inn.dicit, neſcio
breuiter quare Azo tantũ laborauit:quia vi poſsidet à me,q
clam poſſeſsionẽ meam ingreditur:precariò poſsidet à me,q
à me precario rogauit. Parcat mihi do.In.ipſe nõ inſpexit itel-
lectũ Azo.quia do.Azo habuit de neceſsitate laborare.nã in
terdictum vti poſsidetis datur poſsidẽti:vt l.j.§.hoc interdictũ
d ff.eo.Sed ſi aliquis poſsideat[d] à me clã,vi,vel precariò,ſecũdũ
exempla In.ego nõ poſsideo:igitur ego agẽdo nõ poſſum vĩ
cere in hoc interdicto:qa nõ poſsideo.ideo Azo iuit quæren

do exempla,vt alius poſsideat à me vi,clã,vel precario,et ego
poſsideã vt poſsĩ in hoc interdicto obtinere iõ ſũt factæ iſtæ
gl.Sed ad vnũ aduerte,ꝙ iſtæ gl.ꝗ hic ponũt̃,nõ reſpiciũt tex.
directè ſed reſpiciũt materiã. Nã tex.loquit̃ de iuſtitia acto-
ris,ꝙ actor ipſe poſsideat non vi,non clã,non precario ab ad
uerſario. Et reſpiciendo tex.optimè procedũt exempla. Inn.
quia ad hoc vt poſſeſſor obtineat agendo hoc interdicto, eſt
neceſſe ꝙ ipſe non poſsideat à me vi,clam,vel precario ab ad-
uerſario. Si enim ipſe poſsideat à me vi,clam,vel precario, &
ego moleſtarem eum,& turbarem in illa poſſeſsione,ipſe cõ-
tra me non poſſet vincere in hoc interdicto. quod eſt mirabi-
le. Licet enim quis me vi,clam,vel precario,expulit de fũdo:
ego non poſſum eum expellere ex interuallo:poſſum tamen
inquietare & turbare eum in poſſeſsione:& ipſe nõ poterit cõ
tra me vincere interdicto vti poſsidetis:quia à me poſsidet vi,
clã,vel precario.& vide glo.ſuper verſi.precario quæ videtur
hoc velle: & hoc etiam videtur velle glo.in l.j. in fi.cum l.ſeq.
ff.eo.et ibi dixi,ſecũdum do. Azo.& iſtæ gl.reſpiciunt iuſtitiã
vel iniuſtitiã ex parte rei:quia ponit pro cõſtanti ꝙ actor poſ
ſideat iuſtè,reus ĩiuſtè ab aduerſario. Quæro,quomodo iſtud
4 poſsit procedere:tractant iſtæ tres gl.† Quæro ergo,quomo
do poſsit hoc eſſe ꝙ aduerſarius poſsideat à me vi,clã,vel pre
cario,& ꝙ cõpetat mihi interdictum:nã ſi ipſe poſsidet. ego
e nõ poſsideo. Huius timore dicit Azo,[e] Dico ꝙ aduerſarius
meus nõ poſsidet,ſed turbat me in poſſeſsione mea vi:quia in
hoc ĩterdicto nõ requiritur ꝙ quis ſe aſſerat poſsidere,ſufficit
quod me turbet:vt l.ſi duo.§.ſi vicinus.ff.eo. Secũdo verò po
nit exemplũ de vi.qđ eſt multum ſubtile,in eo,qui ingreditur
tanquam fructuarius,proteſtãs ꝙ animum habeat poſsidẽdi
naturaliter.de quo dic vt in gl. Et aduerte ad me.hoc eſt mira
bile in caſu iſto, ꝙ interdicto vti poſsidetis , licet ſit interdi-
ctum retinendæ poſſeſsionis : tamen habet vim interdi-
f cti [f]recuperandæ poſſeſsiõis. Non enim potes à turbatione
deſiſtere,niſi mihi reſtituas naturalem,quam abſtuliſti:quia ꝑ
retentionẽ illius naturalis turbas me in mea ciuili:vt l.clã poſ-
ſidere.§.qui ad nundinas.ff.de acqui.poſ.et l.naturaliter.§.ni-
hil cõmune.e.ti. Gl.ponit hic tibi vnum aliud exemplũ,& vi-
de.iſtud exemplũ nõ videtur bonũ:quia ex quo nõ ſuſpicor
me poſſe repelli, nõ amiſi poſſeſsionẽ:& ſic nõ habemus qđ
quæris,ꝙ aduerſarius poſsideat à me vi . Alij dicunt,ꝙ duo
poſſunt inſolidũ poſsidere.et ſecundũ hoc exẽplũ eſt clarum.
Certe iſtud exemplum nõ eſt bonum:quia duo inſolidũ non
poſſunt inuicem poſsidere,eodẽ genere poſsidendi:vt l.iij.§.
5 ex contrario.de acqui.poſſ.iõ nõ inſiſto. †Venio ad aliã gl.
quæ ponit exemplum de clã,quõ põt quis clã poſsidere à me.
Certè exemplũ eſt clarũ,ſi iui ad nũdinas:& tu ĩgrederis poſ-
ſionem meam clam,me abſente: tu acquiris naturalem: vt
leg.clam poſsidere. §.qui ad nundinas.de acqui.poſſeſ. Alij
dicunt,qđ turbat me clã licet non poſsideat , et iſtud exẽplũ
in ſe procedit,ſed primum exẽplum eſt verum . Sed contra
hoc op.Si clã ingrederis poſſeſsionẽ,voco te ad iudicium, tu
venis:certè tu deſinis poſsidere:quia nõ es in fũdo,nec ĩ eius
cõſpectu.ergo &c. Huius timore dicunt quidã, ꝙ interdictũ
debet reddi in fundo. Tu dic ꝙ ille,qui habet naturalẽ tantũ
vadens ad iudiciũ eã retinet:vt l.iij.§.vnde vi.de vi & vi.ar.et
no.in l.j.in gl.mag.de ac.poſ. Quæro circa hoc,ſi tu ingreſ-
ſus es clam poſſeſsionẽ meã abſentis,& ego eã poſtea ingre-
dior clã,an naturalem acquiro? Gl.dicit ꝙ nõ,& bñ:quia reti
netur naturalis animo tm̃. Sed quæro an occaſiõe illius natura
lis cõpetat interdictũ vñ vi. Gl.dicit ꝙ nõ:& bene:quia ab ini
6 tio nõ eſt nata,nec poſtea naſcit̃. †Venio ad gl.ſuper ver.ꝑca
rio.quõ põt eẽ ꝙ quis poſsideat ꝑcario à me,et cõpetat hoc iter
dictũ. Gl.ſup hoc ponit exẽplũ clare:qa cõceſsi ꝑcario alicui,
vt poſsideret naturaliter tm̃.ſi enim cõceſsiſſem vtrãqꝫ,tũc nõ
cõpeteret mihi hoc interdictũ. Reſtat mõ qualiter ſnĩa ĩ hoc
interdicto debeat formari:verũ quia ſnĩa dependet à libello iõ
prius videndũ eſt qualiter ſit formãdus libellus:quia hoc ve-
nit in examinatiõe ſecũdæ partis:iõ venio ad ſecũdã partẽ,ad
quã ſecũdũ lec.gl.op.q poſsidet ĩmobilia,nõ cogit̃ ſatiſdare:[g]
g vt l.ſciẽdum.ff.qui ſatiſ.cog.ſed hic poſsidet immobilia ,ergo
&c. Gl.dicit,ꝙ hic loquitur de ſatiſdatione iudicatũ ſolui, lex
cõtraria loquit̃ de ſatiſdatione de iudicio ſiſti. Certè domini
iſta lec.

a ¶In plurali.Imperator ſcribit ſummo ponti.in ſingulari.ad quod ſolennis gl.quam alle.hic Bald.quam vide in l.j.in prin.de ſuperficie.

b ¶Habeat locũ. Et adde Bal.hic, in iiij.col.& adde quod habetur per gl.& Bar.in l.j.in princi.ff.eodem.

c ¶Requiratur. Adde Bart.in l.j.§. fin.ff.eod.quod ſi ꝓbet ſe ante poſſediſſe,vide Bal.hic,in vlti.colum.

d ¶Poſsideat. Et no.mirabile: quia licet non poſſum expulſorem meum ex interuallo expellere : tamẽ impune poſſum eum turbare. quod bene no.& no. Bar.in di.l.j.§.fi.ff.eo.& qđ ibi dixi . et Bal.dicit in iiij.colum.ſequitur etiam hic.

e ¶Dicit Azo. Adde gl.& Bart.i l.ſi duo.in prin.ff.eod.

f ¶Habet vim interdicti. Adde Bar. in l.i.§.interdictum in iiij.co.ff.eo.et Bald.in vj.co. Adde Bar.in l.clam poſsidere §.qui ad nundinas.ĩ fi.ff.de acquir.poſ.

g ¶Satiſdare. Qui poſ ſidet immobilia, &

iſta lec.nõ eſt vera in ſe. Nã ſi ille poſsidet
immobilia, non ſatiſdat vbi poſsidet alia,
quã ea,pro quibus cõuenitur : vt l.de die.
§.quidã.ff.qui ſatiſ.cog.licet gl. videat̃ ali
ter tenere,in d.l.ſciẽdũ.in prin. Præterea
hic erat dubiũ,an poſsideret,vnde etiam
de ſatiſdatione de iudicio ſiſti poſſet in-
telligi hic, ſed prout intelligit̃ de ſatiſda-
tione iudicatum ſolui. Op.Inſti.de ſatiſ.
§.ſed hodie.dicit gl. fateor ꝙ hodie corri-
gitur finis,quia hodie nemo ſuo nomine
cõuẽtus cogit̃ ſatiſdare iudicatũ ſolui. Li
cet hoc ſit verũ in ſe,tamẽ lec.Ia.de Are.
magis placet:quia magis vtilis, & ſecũdũ
7 illã hæc lex remanet incorrecta.†Ex qua
lect. habes qualiter debeat formari libel-
a lus[a] in hoc interdicto. Nã tu debes pete-
re ꝙ te nõ moleſtet,& ꝙ à turbatione,&
à moleſtatione deſiſtat,& ꝙ nõ caueat de
nõ moleſtando te in futurũ: & ꝙ præſtet
intereſſe moleſtationis præteritæ. Prima
duo probant̃ hac lege, & in legibus alle-
gatis,ad probandũ hanc lec.Ia.de Are. vl
timũ de intereſſe probatur in l.ſi duo.§.fi.
8 ff.eo. †Hoc præmiſſo veniamus ad ſen-
b tentiã, qualiter formabitur ſententia [b] in
hoc interdicto. Glo.quæ incipit, ſed qua
liter formabit ſententiam,iudex multum
ſe inuoluit. Hic aduerte,quandoqꝫ cõſtat
actorẽ tãtũ poſsidere iuſtè,reũ nullo mo-
do , vel iniuſtè , ab aduerſario ipſe debet
obtinere,& reus debet cõdemnari ad oĩa
ꝗ ſ.dixi debere cõtineri in libello. Quan
doqꝫ cõſtat actorem poſsidere iniuſtè ab
aduerſario: tũc reus abſoluet̃ ſimpliciter:
nõ enim poteſt actor vincere in hoc iudi
cio,neqꝫ reus poteſt vincere , vt actor in
aliquo cõdemnet̃ : quia nõ poſsidet,vt ſ.
dixi tangit̃ in gl.præce. Quandoqꝫ cõſtat
reũ tantũ poſsidere:& tunc ſi quidẽ iniu-
ſtè ab aduerſario,actor ſuccumbit,qa nõ
poſsidet reus:tamen in nullo cõdemnabi
c tur,quia iniuſtè nõ poſsidet[c] ab actore. Si
verò reus poſsidet iuſte,vel iniuſte , non
ab aduerſario:tũc ipſe abſoluet̃, & actor
cõdẽnabitur ſibi ad illa tria, quæ dixi de-
bere cõtineri in petitione,etiã ſi nõ ſit pe
titum per reũ, Ratio:quia iſtud iudicium
eſt duplex,quilibet eſt actor , & reus : vt
d.l.ſi defunctus.in fi.ff.de proc.& l.ſed cũ
ambo.ff.de iud. Et hoc videt̃ velle gl.tua
præcedẽs,in vlt.q.quã format ibi.& vide
eã. Non obſt.de iureiu.l.ſed & ſi poſſeſſo
ri.in princi.quia illud eſt iudiciũ ſimplex,
iſtud duplex. Ita tenebat Frãc. Accur. &
bene:licet quidã Vltramonta.dicant con-
tra. Quandoqꝫ cõſtat vtrunqꝫ poſsidere:
tũc ſiquidem poſsidẽt iuſte, vt puta vnus
eſt proprietarius,alius fructuarius,vel v-
ſuarius,vel emphyteuta,vel fructuarius:
iudex pronunciabit vtrunqꝫ eſſe potiorẽ
in poſſeſsione ſua:& ꝙ de hoc caueatur, & intereſſe moleſta-
tionis præteritæ præſtet̃:vt hac l.in prin.& l.ſi duo.in prin.ff.
eo.ſi vnus poſsidet iuſte,& alter iniuſte, nõ ab aduerſario. Si
verò vnus poſsidet iuſte,alter iniuſte ab aduerſario:ille,qui in-
iuſte poſsidet,condẽnabitur ad ea,quæ dixi ſ.in libello debe-
re cõtineri. Et prædicta vera , qñ conſtat vtrũqꝫ poſsidere di-
uerſo genere poſsidẽdi,vt vnus ciuiliter, & alter naturaliter,
vt dixi. Si vero vterqꝫ probauit ſe poſsidere odẽ genere poſsi
dendi,eſt aduertẽdũ: Aut vnus probat de antiquiori poſſeſ-
ſione quã alius:& ille vincit: quia poſſeſsio alterius præſumit̃
vitioſa. Tex.eſt in c.licet.extra, de proba. Si vero vterqꝫ pro-
bat de eodẽ tẽpore:tunc ſiquidẽ vna pars habeat idoneiores
teſtes,illa vincit:vt l.ob carmen.§.fi.ff.de teſtib. Sed ſi proba-
tiones eſſent hincinde æquales: tunc dicit Ia.de Are. ſi quidẽ
vnus probat de titulo, alius non, ille præfertur , qui de titulo
d probat.argumẽ. in l.j.[d] & l.vlti. de edi.diui Adri.tol.& d.c. li-
cet. extra,de prob. & iſto caſu ſolo reperio ꝙ allegatio domi-
nij prodeſt in interdicto vti poſsidetis:alias ſecus , vt vidiſtis
ſ.ti.j.l.j.Si vero neuter probat de tit.vel vterqꝫ probat:de hoc
ſunt opi. hic in gl. Quidã dicunt ꝙ iudex habet pronunciare,
vti poſsidetis,ita poſsideatis. Quã opin.gl.reprobat:quia hæc
ſententia eſt incerta. De hoc tangit gl.in l.ait prætor.§.j. de re
iud. Alij dicũt ꝙ iudex debet abſtinere à iudicãdo : ſed debet
ſequeſtrare poſſeſsionem,ne partes veniãt ad arma , & rixas.
Ego cõſueui dicere,ꝙ primo iudex debet pronunciare vtrũqꝫ
eſſe poſſeſſorẽ pro parte dimidia, pro indiuiſo. Nã cũ vterqꝫ
pariter,ſiue æqualiter poſsideat, facient ibi partes per cõcur-
ſum:vt l.ſi finita.§.cũ autẽ.de dã.infec. ſicut etiã dicimus in cõ
iũctis:vt l.re cõiuncti.de leg.iij. Reſtat hic vt examinemus vl
9 timã partem gl.hic poſitam. †Quæro primo,aliquis habet in
fundo vſumfructum,alius habet vſum:quæro vtrũ vterqꝫ poſ
ſideat. Videtur ꝙ nõ:quia cũ fructuarius habet naturalẽ:ergo
vſuarius eã habere nõ poteſt:vt l.iij.§.ex cõtrario.de acq.poſ.
In cõtrarium videtur , & ſicut vſuarius habet hoc interdictũ:
vt l.fi.ff.e.ergo vſufruarius poſsidet. Glo.fatetur ꝙ vterqꝫ poſ
ſidet,ſed nõ inſolidũ:ſed quilibet pro parte.& vide gl. Iſtud,
quod gl.dicit,nõ inſolidũ,ſed pro parte:nõ placet mihi. Nam
pars incerta ratione loci,& ratione quotę,nõ poteſt poſside-
re:vt l.iij.§.incertã.de acq.poſ.& l.locus.e.ti.& l.empt.de vſu-
ca.pro emp.ſed pars vſuarij eſt incerta ratione loci: qa omnis
pars pro indiuiſa eſt incerta ratione loci: vt l.Mæuius.§. duo-
bus.ff.de leg.ij. Itẽ ratione quotæ pars vſuarij eſt incerta : vt l.
vſus pars.de vſu & habi. Nam pro vſu meo plus volui vno
tempore,quam alio:ideo dico ꝙ vterqꝫ poſsidet inſolidum na
turaliter,diuerſo,tamẽ iure.vnde illud,ꝙ gl.hic ſubdit, vel nõ
10 eodem iure,&c.iſtud eſt verum. †Quærit gl.quid ſi feudata
rius facit alium feudatarium,vtrũ iſte feudatarius primus poſ
ſideat. Gl.dicit ꝙ non,ſed poſsidet dominus, & tertius feuda-
11 tarius tantũ naturaliter:& vide gl. †Quærit gl.qualiter reti-
neatur naturalis poſſeſsio. Gl.dicit,donec qs eſt in fundo, vel
in cõſpectu. Plenius dic vt ff.de acqui.poſ.l.j.in gl.mag. & dic
12 vt ibi. †Vltimo quærit gl. [e] Quid ſi ego poſsideo naturali-
e ter, & tu ciuiliter,tertius ingreditur: quis poſsideat. Dicit gl.
ꝙ tertius poſsidet, quando vſufructuarius deponit animum
poſsidendi. Ego vero,qui cõſueui tenere ꝙ triplex eſt poſſeſ
ſio , dico ꝙ iſte tertius poſsidet , etiam antequam iſte vſufru-
ctuarius deponat animum poſsidendi:vt dixi in d.l.j. de acqr.
poſ.& l.clam poſsidere.§.qui ad nundinas.eo.tit.&c.

De tabulis exhibendis. Rubrica.

Dictum eſt ſ.de interdictis adipiſcendæ,recuperandæ, &
retinendæ poſſeſsionis. Sunt quædam alia interdicta exhibi-
toria:ideo de his ponit. Ita potes continuare iſtam rubricam.

2 ☞ *Legatarius poteſt petere hoc interdicto ſibi exhiberi illam particulam teſtamenti, quæ pro ſe facit.*
3 *Viuo pupillo non poſſunt peti tabulæ teſtamenti pupilli.*

LEX VNICA.

1 SI in poteſtate. †Poſt mortem pupilli
tabulæ pupillares po-
ſtulantur exhiberi , hoc interdicto.h.d. †Op.
2 & videtur ꝙ legatarijs detur hoc interdictum:
vt l.iij.§.ſolent.ff.eo.Sol. Concedo iſtud quod
dicit gl.vnde hic ſubaudi maxime. Tu dic aut quis vult pete-
f re ꝙ exhibeantur totę tabulę,[f] & totum teſtamentum, & hęc
non poteſt facere,niſi hęres ita loquitur hic. Sed ſi vult petere
ſibi exhiberi illã particulã,quę pro ſe facit: tũc poteſt quilibet
legatarius:vt ff.de eden.l.argentarius.§.j. Opp.& videtur ꝙ
debeat agi ex edicto,quemad.teſta.ape.ff. quemad.teſta. ape.
l.j.in princi. Huius timore gl.intrat in illam materiam,quæ ſit
differẽtia inter hoc interdictum, & illud edictum , & actionẽ
3 ad exhibendũ:& vide gl.tuã,quę eſt clara. Quęrit gl.† vtrũ
viuo pupillo poſsint peti tabulę teſtamenti pupilli. Text.hic

qualiter intelligatur ꝙ poſsidens immobilia nõ teneatur ſatiſdare: adde Bar.in l.ſciendum.in princ. Bal.hic in fi.dicit,nõ decido eo caſu : quia gl.in d.§.quidã.non videtur hoc tenere. ſed imo gl.in l.Iulia.in fi.eo.titu.expreſſe contrarium tenet.

a ¶Formari libellus. Libellus vti poſsidetis,vide in Spe.de cau.poſ.§.permitto.ver.& ſcias. & Bar.in l.j.§.interdictum.ff.eo.

b ¶Formabitur ſentẽtia. Qualiter formet̃ ſententia vti poſsid. adde Bar.in l.ſi duo.ff.eo. & aliquas formas huius ſentẽtiæ, vide Bald.in l.j.ſ.de ſen.quæ ſin.cer.quã.ſed in hoc interdicto vti poſsidetis,an interponatur primum decretum, vide Cy.hic circa fin. & not. Bart.in l. ſi prius.in vlti.q. de oper.noui nũ. Et Bal.ĩ auth. ci q.debo.auth.iu.poſ.

c ¶Quia iniuſte non poſsidet. In hoc eſt gl. ſing. ſecũdũ Bal.in l.cũ Papinianus.ſ.de ſentẽ.& facit ad ea quę dixi poſt Bartol.in l.ij.§. ſi publico.ff.de adulte.& in l.ſi à te.§.j. ff. de excep.rei iu. hic ꝑ Bal.in pen.col.

d ¶Arg.in l.j. Sic no.ꝙ in caſu huius interdicti admittunt̃ articuli,& probationes, de dominio, ꝓ quo omnino vide Bar.in l.ſi de eo.§.fi.de acq.poſ. Et de articulis in hoc interdicto vide Inn. de renũ.in c.ſuper.& ꝙ no.Bart.in l.ordinarij. de rei vẽdi.& ibi dicit Bal.in v.col.id ꝙ Barto.hic, videlicet, ꝙ in hoc interdicto admititur probatio ꝓprietatis. & Bal. hic in fi.nota.

e ¶Quærit glo. Adde glo.& Bar.in l.iij.§.ex contrario. & de acqui.poſ. & iſtã gl.not.Bal. in auth.niſi rogati. in iiij.col. ad Treb.

f ¶Totæ tabulæ. Qñ legatarius petit ſibi exhiberi protocollũ teſtamenti per Bar.in argentarius.§.j.

a ¶ Aliquà caſtra. Si
commune Peruſij te
net caſtra ciuitatis,
& ciuitas Caſtellæ
vult repetere: an de
beat agere contra ca
ſtra vel Cõmune Pe
ruſij, adde Bar. in l.
deinde ait prætor. §.
hoc autem. ff. eo. et ĩ
l. j. §. j. ff. de rei vend.
b ¶ Poteſt agi. Et vi
de Bar. in l. j. ff. eod.
c ¶ Cõpetat. De ma
teria hic tacta vide ĩ
l. j. ff. eodem vbi ple
ne per Bar.
d ¶ A ſententia lata.
Et vide Bart. in l. j.
ff. eodem.

innuit ꝙ nõ, & eſt verũ. ar. l. ij. §. planè. alias,
ĩterdũ. ff. de vul. & pup. Quæro, ego ꝓpeto
mihi exhiberi tabulas pupillares: opponit
mihi ꝙ ille, qui fecit illas ſubſtitutiones,
non habebat filios in poteſtate: an iſta ex
ceptio exhibitionem tabularũ impediat?
Hic innuit tex. ꝙ ſic. hoc autẽ an ſit verũ,
qualiter procedat, dixi ff. eo. l. j.

De liberis exhibendis. *Rubrica.*

Iſtud eſt interdictum exhibitoriũ, &c.

2 ☞ *Ciuitas, quæ uult repetere aliqua ſua caſtra, quæ tenẽtur ab alia ciuitate, contra quem diriget libellum.*

LEX I.

1 SI ut proponis. †Si inter patrẽ et
& filium eſt contentio de poteſta
te propter res, hoc interdicto expeditur. h. d. Op. & videtur
ꝙ officio iudicis debeat expediri iſta cã: vt ff. e. l. iij. §. hoc aũt.
Huius timore glo. ponit hic vnã diſtinctionẽ, quã tñ latius po
nit in l. j. per hanc ff. de rei vendicatio. Finaliter tota virtus e
ius conſiſtit in hoc, ꝙ interdictũ dicitur quaſi inter duos reddi
tum de re tertia. Si igitur eſt cõtentio inter patrem & filiũ de
ſeipſo filio, non habet locum interdictum: quia nõ eſt de re ter
tia. Sed ſi eſt contentio propter aliud, vt puta propter hæredi
tatẽ: & tunc recurritur ad interdictum. Hic eſt caſus hic, vt l.
pe. ff. eo. Idem ſi filius poſsideatur ab alio ĩuitus, poteſt eſſe cõ
tentio inter me & illum de filio meo: & tunc recurremus ad in
terdictũ: quia eſt inter duos cõtentio de tertia re. Secus ſi ſpõ
te ſua retinetur. Et hoc eſt, quod vult dicere tota iſta gl. quã vi
2 de. †Vlti. no. iſtam gl. & leges, quas allegat ad vnam quæ
a ſtionem. Ciuitas iſta detinet aliqua caſtra [a] ciuitatis Caſtellæ,
ciuitas Caſtellæ vult repetere, contra quẽ diriget libellũ. Di
riget ne libellum contra illa caſtra, vel contra cõmune Peruſij.
Materia iſta eſt arg. ꝙ debemus hic diſtinguere, aut illa caſtra
detinẽtur ab aliquo voluntarie aut non, aut à nemine, prout
hic diſtinguitur.

LEX III.

SI ad inſtar. Breuiter dicit ſecundum iſtã gl. Ad
ſimilitudinem huius interdicti, põt
b agi [b] de vxore exhibenda. h. d. Gl. vt hic vides, intelli
git hanc legẽ de illo interdicto de vxore exhibẽda: vt dicitur
in l. j. §. fi. & l. ſeq. eo. ti. ſed hic, vt videtis in tex. nulla fit mentio
de vxore: vnde fortè nõ erat vxor, ſed erat cõcubina. Qualiter
ergo tunc ponemus caſum in ſcholari habente concubinã, quę
fuit &c. & tunc hæc lex faciet mentionem de ſecunda parte
rubricæ, ſed prima lect. eſt magis clara.

De precario & Saluiano interdicto. *Rubrica.*

5 ☞ *Quomodo differt Saluianum interdictum ab hypothecaria.*

LEX I.

1 SI te non. Breuiter dicit, †Pro pignore vẽ
dito cõtra emptorẽ, nõ competit
interdictũ Saluianum directũ: ſed ad hypothe
cariam actionem eſt recurrendum. h. d. Opp. ff.
eo. l. j. vbi cõtra actorẽ datur hoc interdictũ. So
lu. Fateor de hoc ĩterdicto vtili, vt ibi: non directo, vt hic. Sed
tunc inſtatur, cũ omnia interdicta ſint ſcripta in rem, vt l. j. §.
pe. de interdic. videtur ꝙ iſtud interdictũ directum debeat da
ri contra quẽlibet poſſeſſorem. Glo. hic videtur fateri ꝙ ſit in
rẽ, & ad cõtraria nõ rñder. Vñ ſuſtinẽdo gl. debemus dicere ꝙ
hypothecaria eſt qđ acceſſoriũ ad actionẽ ꝑſonalẽ: et ſicut ꝑſo
nalẽ ſequitur fundum, ita hoc interdictũ non ſequitur fundũ.
Vel aliter, & melius dico, ꝙ iſtud interdictum non eſt ſcri
ptum in rem: ideo directum non datur contra tertium poſſeſ
c ſorem. Quæro, an hoc interdictum cõpetat [c] pro alijs rebus
quàm pro rebus coloni, & ſic an detur locatori fundi vrbani,
vel creditori. Certè de hoc eſt contentio. Certe credo quod
ſic. Caſus eſt hic in eo quod dicit debitor tuus, & ſic ſimplici
ter: & in fin. dum dicit, quæ ad exemplum eius inſtituitur, &c.

2 †Quæro, quid differt hoc interdictum Saluianum ab a
ctione hypothecaria. Gl. mirabiliter loquitur et dicit ꝙ differt
in natura. Item in mõ probandi. Natura differt quia iſtud inter
dictum eſt poſſeſſoriũ, ſed hypothecaria eſt petitoriũ iudiciũ.
Et vide gloſſ. in fi. licet hypothecaria nudã poſſeſsionẽ auo
cet, tamẽ dicitur petitoriũ iudiciũ. Ratio, quia ſicut rei vẽdica
tio auocat poſſeſsionẽ ratione dominij: ita hypothecaria auo
cat poſſeſsionem ratione hypothecæ, de quã debet conſtare:
d & ſic ex petitoriũ iudicium. Vnde à ſententia lata [d] ſuper hy
pothecaria appellatur: ſed hoc interdictum eſt poſſeſſorum,
cũ ĩ eo nõ habeat dicere rẽ eſſe obligatã ſed poſſeſſam ab eo q
obligauerat. Et ex hoc inſurgit alia qõ: quid habetis ꝓbare in
hypothecaria? Gl. dicit ꝙ debet probare obligantem tempo
re obligationis eſſe odminum. Gl. dicit aliter in l. cũ res. j. ſi ali.
res pig. dat. ſit. & ibi dicam, et l. rem alienam. ff. de pig. actio.

LEX II.

HAbitantis. Contra hæredes eius qui rogauit,
competit interdictum de precario.
hoc dicit.

De pignoribus. *Rubrica.*

Rubrica iſta poteſt continuari duobus modis: Vidiſtis ſu
pra de Saluiano interdicto, vbi mentio fit de pignore: iõ me
rito ſubnectitur hic rubr. de pign. Vel ſic: Dictum eſt ſupra
de obligationibus principalioribus & etiam dicitur j. in pluri
bus partibus: ſed quia principalibus obligationibus accedunt
pignora, idcirco ſubnectitur rub. de pignoribus, &c.

2 ☞ *Pignus, licet minus ualeat quã ſit pecunia debita, non tamen præiudicatur creditori.*

LEX I.

1 DEbitor. †Licet debitor cedat pignori nõ ta
men liberatur. h. d. No. ꝙ licet de
bitor velit cedere pignori, ꝙ non ideo liberatur:
2 vt hic: Ad idem ſupra de acti. et obl. l. aduerſus. †
Et ex hoc habetis aliud ĩferre, ꝙ licet pign⁹ minus valeret, quã
eſſet pecunia debita, non tamen præiudicatur creditori: vt l.
creditor. ff. ſi certum petatur. & ibi nota. licet Veneti ſeruẽt cõ
trarium, vt dicit gl. Hic non ſunt alia.

LEX II.

1 QVamuis. †Habens ſpecialem hypothecam, ac e
tiam generalem, non recurrit ad gene
ralem in præiudicium ſecũdi creditoris, ſi ſpecialis ſi
bi ſufficiat ad debitum. h. d. Not. quod dixi in ſummario.
Op. dicitur hic ꝙ iſte creditor primus non poteſt proſequi q̃
cunque pignora velit. Contra ff. de diſtra. pig. l. creditoris ar
bitrio. Sol. Dicunt quidam ꝙ iſta lex loquitur de rigore: hæc
de æquitate. Vel verius, ibi erat vnus creditor tãtum: hic plu
res. Sed contra iſtam ſolu. inſtatur de l. qui generaliter. in pric.
ff. qui po. in pig. hab. vbi indiſtinctè primus præfertur ſecun
do. Sol. Ibi tam primus creditor, quã etiam ſecundus, habebat
generalem hypothecam: tamen hic primus creditor habebat
ſpecialem hypothecam & generalem. & ideo ſi poteſt ſatisfie
ri ex ſpeciali, non recurritur ad generalem in præiudicium ſe
cundi creditoris. Sed contra prædicta ĩſtatur: & videtur ꝙ in
diſtinctè ſecundus non ſolũ ſit potior, ſed ſolus in tali hypo
theca. Vnde op. de prædicta l. qui generaliter. in fi. pro cuius
ſol. breuiter ſic dicas, ꝙ quandoque eſt vnus ſolus creditor ha
bens plura bona hypothecata: et tunc proſequi poteſt quæcũ
que velit. Ita intelligitur præallegata l. creditoribus. ff. de diſt.
pig. Si verò ſunt plures creditores: tunc aut primus habet tan
tum generalem hypothecam, & ſecundus etiam generalẽ tan
tum: & primus præfertur. Ita intelligitur præallegata l. qui ge
neraliter. in prin. Aut primus habet ſpecialem, ac etiam gene
ralem, et ſecundus alteram tantum: & tunc aut habet eas pu
rè, aut ſub conditione. Si purè, tunc licet de rigore iuris poſsit
proſequi quancunque hypothecam velit, tamen de æquitate
non: & ita intelligitur lex noſtra. Si vero habet ſpãlẽ hypothe
cã purè, et generalẽ ſub cõditiõe, videlicet, ſi nõ poſsit ſibi ſa
tisfieri ex ſpeciali: tunc ſufficiẽte ſibi ſpeciali hypotheca, ſecũ
dus creditor nõ ſolũ eſt potior, ſed ẽt eſt ſolus ĩ illa hypotheca.
Et ita

a ¶ Secundũ Dy. An
ſi creditor ingrediť
poſſeſsionẽ rei ſibi
obligatę, præſumať
in dubio hoc facere
cauſa ſui iuris cõſer
uandi, Adde Bal. in
d. l. in poſſeſsionẽ. &
Bar. in d. l. cũ credi
tor. & cum glo. alle
ga. in materia Bal. j.
e. l. j. in v. co. in prin.
b ¶ Determinationẽ.
Nõ valet pactũ de
bitoris dantis licen
tiam creditori ingre
diẽdi eo inuito. Ad
de Bar. in l. alia. §. ele
ganter. ſol. mat.
c ¶ Succeſſorem. Aut
eſt corruptus, aut
male dicit. Nã ĩ iſto
caſu naturalis & ci
uilis eſt apud credi
torẽ: licet debitor ĩ
teruertat, & priuet
creditorẽ naturali:
tñ propter naturalẽ
remanẽtẽ penes eũ,
debet poſſe ingredi.
Etiam dicit Bar. hic
j. prox. dũ alleg. l. clã
poſsidere. & ita te
net Bart. infra in iij.
quæſtione prin. Co
gita, quia forte eſt
verius quod hic dici
tur: quia ſi per talem
alienationem priua
tur ciuili et naturali:
vt not. in l. peregre.
§. quibus. de acqui.
poſ. ergo nimirum ſi
amiſit poſſeſsionem
non poteſt propria
authoritate ingredi:
niſi faceret inconti
nenti, per ea quę no.
in d. l. cũ fundũ. de
vi & vi arm.
d ¶ Debitor alienet.
Adde quod idem te
net Bar. in repe. hu
ius l. in fin. v. q. prin
cipali. in ver. ſed po
ne qđ debitor. quẽ
ſequitur hic Sal. in
contrarium tamẽ te
net Bar. in l. interdũ.
§. fin. ff. de acquiren.
poſ. & in l. Celſus.
iiij. col. in ver. ſed po
ne ꝙ debitor. ff. de
vſuca. quem ibi ſe
quitur Imo. & com
muniter omnes. qđ
verius eſt.

Et ita debet intelligi præallegata l. q ge
neraliter. in fi. ſecundũ Iac. But. Modò
pro declaratione legis noſtræ, & gl. quę
ro, quid ſi primus creditor, vel alia extra
nea perſona, poſsidet iſta pignora. nun
quid habeat locum iſta lex? Breuiter ha
betis dicere ꝙ ſic. Nam eadem eſt ratio,
& per conſequens debet eſſe eadẽ iuris
diſpoſitio. argumen. l. illud. ad l. Aquil. &
l. milites. arg. de re mili. cum ſuis ſimilib⁹.

2 ☞ *Pactum, per quod datur licentia creditori de ingrediẽdo poſſeſsionem rei ſibi obligatæ ualet.*

3 *Creditor faciens ſecundùm pactum, nõ dicitur inferre uim, & nu. 4*

4 *Quod poteſt fieri ſine iudice, urbanius fit cum iudice, quãuis ſi fiat ſine iudice, non punitur.*

5 *Si debitor, qui dedit licentiam creditori ingrediendi poſſeſsionem ſua authoritate, reſiſtat creditori uolenti ingredi: an creditor dicatur uim inferre.*

6 *Si debitor poſt talem licentiam alienauit, an creditor poterit ingredi poſsidente emptore.*

LEX III.

CReditores. Iſta eſt opti
ma lex, & ha
bet optimã gl. quã vide, & ſigna.
1 †Creditor ſecũdũ formã pacti, ſua autho
ritate, & ſine iudice põt ingredi poſſeſ
ſionẽ rei ſibi obligatę: vrbanius tñ fit cũ
2 iudice. h. d. No. †ꝙ pactũ, per quod dať
licẽtia creditori de ingrediẽdo poſſeſsio
nẽ rei ſibi obligatæ, tenet & valet. Secũ
3 dò habetis notare, ꝙ †creditor faciẽs ſe
cundũ pactũ, nõ dicitur inferre vim. Ter
4 tiò habetis notare †ꝙ licet qđ poſsit fieri
ſine iudice, vrbanius tñ fit cũ iudice: quã
uis ſi fiat ſine iudice, nõ punitur, vt hic col
ligiť, in l. iij. §. non perpetuæ. ff. de ſepul.
vio. Modò op p. dicitur hic ꝙ creditor
ingrediens poſſeſsionem rei ſibi obliga
tæ, non infert vim. Contra, in l. poſſeſ
ſionẽ. j. ad l. Iuli. de vi pub. vel pri. vbi tex.
expreſſe dicit, contra. Solu. hic per pactũ
data fuit creditori licentia ingrediendi
poſſeſsionem: & tamen ideo dicitur vim
committere, quia fit ſecundũ pactũ. in le
ge contraria nullum pactum fuit appoſi
tum. Sed contra iſtã ſol. inſtatur de l. cum
creditor. ff. de fur. vbi indiſtinctè credi
tor ingrediens poſſeſsionem nõ dicitur
a cõmittere vim. Sol. Dicas ſecũdũ Dyn. [a]
ꝙ quandoq; creditor ingreditur poſſeſ
ſionem rei ſibi obligatæ, cã ſui iuris con
ſeruãdi: vt puta, quia pactũ præceſſerat:
& tunc non dicitur inferre vim, vt hic. Quandoq; ingreditur
poſſeſsionẽ cã iniuriãdi aliũ: & tũc habet locum l. in poſſeſsio
nẽ. j. ad l. Iul. de vi pu. vel pri. Quandoq; dubitať. & in caſu du
bio præſumitur creditorẽ magis ingredi gratia ſui iuris cõſer
uandi, quam cauſa inferendi alij iniuriam. & iſto caſu loqui
tur l. cum creditor. ff. de fur. ſecundum Dyn. ar. l. meritò. & ꝙ
ibi not. ff. pro ſo. Modò pro declaratione legis noſtræ quę
5 rit gloſſ. †debitor dedit licentiam creditori ingrediendi, poſ
ſeſsionẽ ſua authoritate: creditor vult ingredi: debitor reſiſtit:
nunquid creditor diciť vim inferre? Primò videť ꝙ non dicať
vim inferre, neq; debitor poſsit reſiſtere, cũ ſemel pactum ſi
bi placuerit. arg. l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. & l. ſicut. š. de
actio. & obli. cum ſimi. In contraria opin. fuit Mar. & pro eo
facit l. non eſt ſingularis. ff. de reg. iur. Ad idem l. æquiſsimũ.
in princip. de vſufru. Gloſſ. approbat primam partem. Sed cõ
b tra determinationem [b] gloſſ. poſſet inſtari de l. colonus. & l.
cum fundum. ff. de vi & vi arm. quare ſecundũ do. Ia. dicas ſic:
Nã quandoq; debitor facit pactũ creditori, vt etiam eo inui
to creditor ingredi poſſeſsionẽ poſsit: & iſtud pactum non
valet: vt l. conuenire. ff. de pact. do. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pact.
Qñq; debitor facit pactũ creditori ſimpliciter, vt poſsit ingre
di poſſeſ. authoritate ſua: & tunc per iſtud pactũ videtur agi,
vt creditor etiã non citato nec requiſito debitore ingrediatur
quo caſu ſi creditor ingrediatur poſſeſsionẽ iuſta cã adeptus
eſt: quia ſecundũ formã pacti, & non dicitur inferre vim, & ſi
vellet creditorẽ expellere, nõ poſſet: quia rectè poſsidet: vt l.
j. š. vnde vi. & iſto caſu eſt vera opi. hic poſita. Qñq; creditor
vult ingredi poſſeſsionẽ cõtra omnimodã volũtatẽ debitoris
reſiſtentis: & tunc nõ põt imò dicitur inferre vim. Sicut alias
dicimus in colono. nã colonus mutãdo voluntatẽ priuat dñm
poſſeſsione, licet dñs poſsideat: vt in præalle. l. colonus, & l.
6 cũ fundũ. ff. de vi & vi ar. ſecundũ Iac. But. †Itẽ quærit glo. j.
circa mediũ: ecce debitor in inſtrumento dedit licẽtiã credito
ri ingrediendi poſſeſsionẽ authoritate propria: poſtea eam
alienauit: nũquid creditor poterit ingredi poſsidente empto
re? Gl. noſtra hic determinat ꝙ ſic, per l. Titius. de ſer expor.
Contra determinationem gl. poſſet inſtari: quia iſtud pactũ,
qñ datur licentia creditori ingrediẽdi, nõ tribuit aliquod ius
reale neq; perſonale: ſed quandã licentiam cõcedit. Imo plus:
qa poſito ꝙ aliquod ius perſonale tribueret, tamen actio per
ſonalis, ſiue ius perſonale, nõ intenditur cõtra ſingularem ſuc
c ceſſorem: [c] vt l. j. §. ſi hæres. ff. ad Treb. & l. ſi fideicommiſſum.
§. tractatum. ff. de iudi. Quid dicemus? Dicas ſecundum Iac.
But. & ſunt optima verba: quia quandoq; debitor facit pactũ
creditori ſolum dando ſibi licentiam ingrediendi: & tũc ſicut
reſiſtẽndo creditori volenti ingredi, dicitur mutare volunta
tem, vt dixi in præcedenti quæſtione: ita & alienando. Quo
caſu eſt dicẽdum idem in debitore, ꝙ in colono: quia colonus
mutando voluntatem priuat dominum poſſeſsione: vt pręal
leg. l. colonus. & l. cũ fundũ. & ſic creditor ratione poſſeſsionis
non poterit ingredi, nec etiam ratione pacti: quia nõ afficit ſin
gularem ſucceſſorem, vt prædixi. Quandoq; debitor non ſo
lum facit pręditum pactum, ſed conſtituit ſe poſsidere nomi
ne creditoris, per ꝙ ipſe creditor videtur poſsidere: vt l. quæ
dam mulier. ff. de rei vendi. & l. ꝙ meo. ff. de acquir. poſ. Et in
iſto caſu dices, vt præcedenti mẽbro, ſecundum Ia. Bu. Quan
doq; debitor impetrat poſſeſsionem precario ab ipſo credito
re, & creditor ſibi concedit: & tunc an nulla poſſeſsio eſt trãſ
lata in debitorem precario rogantem, ꝙ fieri poteſt: vt l. certe
§. ij. ff. de preca. Et in iſto caſu etiam dicas vt in præced. Quan
doq; in debitorẽ precario rogantẽ ſolum naturalis poſſeſsio
eſt translata, ꝙ præſumitur in dubio: vt l. & habet. §. eũ qui. &
d ibi no. ff. de preca. Et iſto caſu ſi debitor alienet [d] in emptorẽ,
tranſit ſolum naturalis poſ. quam debitor habebat: & ſic credi
tor ratione ciuilis poterit ingredi illã poſ. niſi ſit repulſus, vel
ſuſpicetur ſe poſſe repelli. arg. l. clam poſsidere. §. qui ad nundi
nas. ff. de acqui. poſ. Quandoq; in debitorem precario rogan
tẽ, omnis poſ. eſt translata, ꝙ fieri poteſt: vt l. in rebus. §. j. ff. de
preca. & no. in præalle. l. & habet. §. eum qui. eo. ti. & iſto caſu
creditor poterit ingredi poſſ. rei ſibi obligatæ, & ab emptore
poſſeſſæ. Primo ratione poſ. non, quia nullam habet. vt præ
dixi. Secundo ratione pacti non: quia pactum iſtud non affi
cit ſingularem ſucceſſorem: vt præalleg. l. fideicommiſſum. §.
tractatum. ff. de iudi. & in l. eum. š. de actio. & oblig.

1 ☞ *Creditor ingrediens vel occupans rem debitoris ſua authoritate, dicitur committere vim.*

2 *Dictio debet, quandoque exponitur pro poteſt, & recipit limitationem de vrbanitate & nu. 3.*

4 *Quod ſit contra vrbanitatem, vel ciuilitatem, quæ non ſunt præcepta, ſed conſilia, non punitur.*

5 *Tutor, vel pupillus, cum eius authoritate ſit data licentia creditori ingrediendi eius authoritate, quando valeat.*

6 *Quid in alijs perſonis, & in caſibus, in quibus trãſlatio poſſeſsionis eſſet prohibita ratione perſonæ, vel rei.*

7 *In rebus eccleſiæ poteſt creditor vigore talis conuentionis ingredi, ſi valida conuentio præceſsit.*

8 *Vel niſi res eſſent ſacratæ.*

9 *Talis licentia ingrediendi propria authoritate, poteſt concipi in vltima voluntate.*

10 *Et tam in alijs contractibus, quàm in pignore, talis conuentio, & licentia valeat.*

11 *Conſtituens ſe creditoris nomine poſsidere, ut eius conductor transfert in eum & naturalem, & ciuilem poſſeſsionem.*

12 *Si uerò conſtituat ſe eius precario nomine poſsidere, transfert in eum ciuilem poſſeſsionẽ tantum, retenta naturali: & tunc debet adijci quòd licet ingredi &c.*

a ¶Ingreditur. Et tene
mēti ꝑpetuo q̃d licē
tiam de ingrediēdo
poſſeſsionē in bonis
videt̃ hypothecata,
ſecundū Bal. hic ſin-
gulariter in fin.

b ¶Verbū debet. no-
ta hic de verbo de-
bet, an īportet neceſ
ſitatē, no. j. l. ſolet. hic
alle. in gl. Adde glo.
in verbo, debeat hic
in cle. j. de ſta. mona.
& legitur & not. in
c. j. de ſpon. impube.
xxv. q. j. cōfidimus.
in gl. q̃d autē. in ver-
bo, ſolet vide Bar. in
l. j. ſ. q̃uo & q̃n iu-
dex. nec ſemper ver-
bū, debet, importat
neceſsitatē, ſed aliq̃n
honeſtatem: vt pro-
batur in c. intellexi-
mus. de iudi.

c ¶Dictio poteſt. An
verbū, pōt, impor-
tet neceſsitatē, adde
quod not. in l. j. ff. de
iniuſto teſta.

✝✝ Pro cōcordia aduer-
te ꝙ ingredi pōt ꝓ-
pria authoritat poſ
ſeſsionē dn̄s rei em-
phyteutę præſuppo
ſita ipſa caducitate
ēphyteuſis ipſo em-
phyteuta cōtradicē
te. Ita do. Iaſ. in l. ij. ſ.
expediēdo gl. in ver.
repellere. col. ij. C. de
iure emphyt. alleg.
Bar. tenere in l. certa
forma. C. vt impo.
leg. Cōtra alle. Bar.
tenere in d. l. ij. & cō
tra principiū diſtin-
ctiōis, vbi tenet ne-
gatiuam & ibi alleg.
Barto. cōtrariari in
hac repeti. l. credito-
res. in iiij. q. princ. in
verſi. & ꝑdicta ve-
ra &c. q̃n in inſtru-
mento inueſtituræ
adeſt cōſtitutū, vel
precariū poſitū ī pa
cto de ingrediendo
bona debitoris pro-
pria authoritate: q̃a
ſaltē ciuilis poſſeſsio
eſt penes creditorē:
ideo incōtinenti poſ
ſet propria authori-
tate: q̃a dicit̃ potius
defenſio, quā occupa
tio, tāquā ſpoliatus
ab illa ciuili ſaltē poſ
ſeſsione quē habet,
poſſe incontinenti
vim vi repellere: vt
cōtingit in ſimili in
l. cū fundū. ff. de vi
& vi arma. vbi am-
ple per docto. & ſic
in duobus videt̃ cō-
traria: ſed quia aptas
accommodat ipſe ſo
lutiōes in dic. l. ij. iō
dicendū vt ibi per
eū qui valde ſubtili-
ter, & copioſe loqui
tur poſt Imo. ī c. po-
tuit. de loc. Alia etiā
poſſet colligi ſolutio
vt in apoſtil. do. A-
lex. ad Bar. in d. l. ij.

13 *Pactum quòd licet creditori non ſolùm ingredi poſſeſsionem, ſed etiam in ſolutum accipere ſua authoritate, an ualeat.*

14 *Tale ius intrandi, & retinenti poſſeſsionem propria authoritate, non competit ante debitum liquidum, ſeu in notoriū deductum.*

15 *Liquidatio debiti fit parte citata ſolenniter libello dato, & lite conteſtata.*

16 *Remedium quod creditor ex pacto poſsit ingredi poſſeſsionem, negotio non liquidato.*

17 *An tunc poſsit creditor ingredi ante moram ſuper obligatione principali.*

18 *Per talem conuentionem licet debitor reſiſtat ſolo uerbo, poteſt creditor ingredi: niſi debitor offerat debitum. & nume. 19.*

19 *Si de facto reſiſtit, & conſtituit ſe creditoris nomine poſsidere, poteſt creditor per uim ingredi, iudex poteſt committere parti ut ingrediatur ſine ui.*

20 *Per talem conuentionem ingrediendi propria authoritate, poteſt creditor ingredi clam, ſeu debitore ignorante.*

21 *An tale ius poſsit exerceri contra uniuerſalem ſucceſſorem.*

22 *An contra ſingularem ſucceſſorem & an ſine iudice dicatur debitum liquidum contra eum, ſicut erat contra principalem. & nu. 24.*

23 *Quando iſtud ius exequendi imploratur à iudice contra ſingularem ſucceſſorem, an debeat fieri nouus proceſſus.*

25 *An poſsit adhiberi remedium, quòd indiſtinctè contra ſucceſſorem habentem cauſam à debitore poſsit exerceri talis conuentio.*

26 *Quando ex urbanitate aditur iudex in caſu conuentionis de qua in hac lege an debeat pars citari, libellus dari, & ordinariè præcedi.*

27 *Si in inſtrumento fuit tantùm data licentia de ingrediendo tunc neceſſarius erit libellus ad acquiſitione poſſeſsionis.*

28 *Quando creditor implorat officium manus militaris contra debitorem, qui armata manu reſiſtit, debet præcedere ſummaria cognitio.*

29 *Cùm iudicis officium imploratur, ut declaretur iuſtum pretium rei, expeditur res ſummatim cauſa cognita, & quomodo eligantur æſtimatores. & nu. 13.*

c✻ **CReditores.** Hæc habet
materiā quotidianā, & malè explicatā: & ideo
placuit mihi aliqualiter eam contingere.
Et primo ponā lect. gl. communem, & eā
explicabo. Poſtea ponam lect. meam no-
uam. Tertiò ponam alias. Vltimò ponā
materiam per q̃ō. Hæc lex. diuiditur in
duas partes. Primò, ponit quid poteſt fa-
cere creditor qui pactus eſt ingrediendo
ſecundum iuris rigorem. Secundò ponit
quid debet facere de vrbanitate. Secun-
da ibi: attamen & breuiter hoc intendit,
Creditor ſi ex pacto poſſeſsionē ingredi
a tur[a] ſine iudice: non tamen vim commit-
tit: ſed vrbanius facit ſi cum iudice. h. d.
cum gloſſ. Ad euidentiam præmitte, ꝙ
1 †creditor ingrediens, vel occupans rem
debitoris ſua authoritate, dicitur com-
mittere vim. & incidit in edictum diui
Marci, in l. extat. ff. quod met. cauſa. Hoc
præmiſſo pone caſum per te, & collige
notabilia: ſed ꝙ ex pacto licet ingredi
poſ. vt hic, & l. pe. de pign. act. & l. qui ra-
2 tiario. §. illo. eo. titu. Secundò not. † quòd
dictio debet, exponitur pro poteſt: vt l.
obſeruare. de officio procon. circa fin. &
in concor. ibi poſitis. Tertiò nota, ꝙ di-
ctio debet recipit limitationem de vrba-
nitate. Opp. & dicitur ꝙ hæc l. ſibi inui-
cem contradicat. nam in prin. dicit, ꝙ lici-
tè poteſt ſine iudice: & hoc probant con-
cor. poſitæ in gloſſ. ſed in fin. dicitur quòd hoc debet facere cū
vrbanitate, vel iudicis authoritate: & ſic innuit, ꝙ nō licet fa-
3 cere ſine iudice. Sol. glo. duobus modis. †Primò, vt expona-
tur dictio debet, i. pōt. Secūdò, vt determinetur dictio debet,
ex vrbanitate. Sed cōtra hoc opp. ꝙ ſol. iſta non procedat, nā
hoc verbū debet, importat neceſsitatem: vt l. prætor. in princ.
ff. de eden. & l. j. §. ꝙ quiſq; iur. ff. de ver. ſig. l. debitor. Ad huiꝰ
b declarationē diſtingue, aut hoc verbum debet[b], ponitur affir-
matiuè, aut negatiuè: vt non debet. Primo caſu, aut diſpoſitio
reſpicit fauorem eius, ad quē refertur hoc verbum debet: &
tunc exponitur, id eſt, poteſt: vt ff. de off. procon. l. obſeruare.
§. fin. de interro. act. l. qui interrogatur. Aut nō reſpicit fauorē
ipſius: & tunc ſi importat neceſsitatem, reſultat prauus intel-
lectus, ſeu alterius legis cōtradictio: & tunc ponitur debet, ꝓ
poteſt. vel determinatur cū hac dictione ex vrbanitate: vt l. ſi
quis ſeruum. §. ſi inter. ff. de leg. ij. & de iudi. l. & poſt edictum.
circa princi. Aut non reſultat prauus intellectus, ſeu contradi
ctio l. & tunc ſtat proprie & neceſsitatē importat: vt d. l. præ-
tor. de eden. & in concor. ibi allegatis. Secundo caſu, q̃n po-
nitur negatiuè: & tunc importat neceſsitatem: vt l. non debet.
ff. de dolo. & de reg. iur. l. non debet. Fallit vbi ſic intelligen-
do, reſultat iuris contrarietas: quia tunc determinatur, nō de-
bet, ſ. ex vbanitate, vel honeſtate: vt ff. de offi. procon. l. ſolet
§. ſicut. Tertiò contra hoc oppo. ꝙ iſta expoſitio nō tollit cō
c trarium. Nam dictio poteſt[c], importat neceſsitatem, ſicut di-
ctio debet: & ponitur poteſt ꝓ debet: vt ſ. ſine cenſu, vel reli.
auf. ſed & periculū. Sol. Regula eſt ꝙ dictio poteſt, nō im-
portat neceſsitatem: vt l. ſæpe. de off. præſi. & de iud. l. nō quic
quid. Fallit in quibuſdam caſibus notatis in d. l. obſeruare. §.
fin. Cum ergo aſſumitur hæc dictio debet, pro pōt: intelligit̃
ſecundū ſuā propriam naturam, & regularem, vt neceſsitatē
non importet: vt voluit hic ſentire glo. De ſignificatione ta-
men huius verbi poteſt, non dico: quia eſſet nimis longum:
nec eſt de noſtra materia. Dixi vobis, anno. in dicta l. ſæpe.
Oppo. quartò ad aliam exceptionem, prout exponitur hic:
4 debet, ex vrbanitate. †Contra, nam quod fit contra vrbani-
tatem, vel ciuilitatē, venit puniēdum, vt ff. de leg. l. j. & ij. &
hic non punitur, ſi fiat in ciuiliter, & ſine iudice: ergo &c. So-
lut. Sicut in ſacra pagina quædam ſunt præcepta, in quibus
contra faciens peccat mortaliter, vt in non dilectione proxi-
mi, & ſimi. Quædam ſunt conſilia, vt illud: vende omnia quę
habes, & da pauperibus: in illis contra faciens nō tenetur. Ita
in iure ciuili, ſi quis facit contra ciuilitatem, & vrbanitatē, quę
nō ſint præcepta, ſed conſilia, nō punitur, vt hic: quia illud de
ingrediendo cū iudice, eſt cōſiliū, nō præceptū. Sic ff. de ſolu.
l. ſi ſtipulatus ſum. §. j. & de re. co. l. ſi pupillorū. §. ſi pupillus. ff.
de rei vē. l. is qui. Si verò quis facit contra ciuilitatē, ſeu vrba-
nitatem, quæ ſunt præcepta: tunc punitur: vt d. l. j. & ij. de legi
bus. Tamen q̃nque punitur ordinariè, ſi pœna ordinaria eſt
ſtatuta: q̃nq; & extraordinariè. ar. l. at ſi quis. §. idem Labeo. ff.
de relig. & l. fi. in fin. ff. quod met. cau. licet ibi gloſ. ſimpliciter
alleg. Non eſt ergo verum dictum gloſſ. quæ indefinite dicit
quòd inciuiliter factum non punitur, & hoc ſuſtinent lect.
glo. Dices ergo ꝙ hic ponitur debet, i. pōt & hoc propter euí
tandam cōtrarietatē legū. Sed ego oſtendo, quòd hæc l. pōt
legi propriè, prout iacet: & ſic dicta expoſitio non eſt neceſ-
ſaria, & non debet fieri. lego ergo eam alio modo, & ſic vos
ſcitis, ꝙ eſt differentia inter eū, qui poſsidet, ſiue eſt in poſſeſ-
ſione, & eū, qui intrat poſ. vt l. iij. §. fi. ff. de acqr. poſ. & ex qui.
cau. in poſ. ea. l. cū legati. & l. ij. in prin. ꝓ hęrede. Itē aliud cōſe
quitur, qui intrat poſ. & aliud qui poſsidet, ſiue poſſeſsionem
acquirit: vt l. is cui. in princi. & §. qui legatorū. ff. vt in poſ. le.
Hoc ꝑmiſſo pone caſum ſic: Conuentū eſt inter creditorē, &
debitorē: vt liceat creditori ingredi poſ authoritate ſua, nō ſo
luta pecunia creditor ingreſſus eſt: quero nunq̃d incidat in e-
☞dictū diui Marci, & ingrediēs poſ. committat vim. Reſpon.
ꝙ non facit vim. Secūdo quęritur an ex vigore talis pacti poſ
ſit poſsidere & poſſeſsionē ſibi acquirere. Reſpō. ꝙ hoc non
debeat fieri ſine iudicis authoritare: & hęc eſt vera ſi ponas prę
ceſsiſſe ſimplex pactum de ingrediendo: & plana eſt lectu. &
& ratio eius eſt, quia hoc non venit in pactum: quia fuit ſo-
lum actum ingrediēdo poſſęſsionem. Probatur hęc caſus po-
ſitio expreſſe per l. ſi quis ante. ff. de acqui. poſſ. & hoc nouum
tene menti. Lect. tamen glo. in ſe poteſt eſſe vera, ſi ponamus
conuentionem pręceſsiſſe de vtroq;. ſ. de ingrediendo. & poſ.
acqui.

a ¶In pup. Imo. in d. l.
§. ſi à pupillo. tenet
ſecus gl. ibi: ſecunda
ſolutione, & melius.

b ¶Hoſt. dicit contra
hoc. no. in c. verū te-
nuit contrarium. &
cōmuniter ſequunt̃
ibi doct. facit l. ſi q̃s
curialis. & quod ibi
no. Bal. C. de epi. &
cler. & Bal. in l. nemi
nem. ſ. de ſacroſanc.
eccl. Cū Bar. tranſit
domi. Ant. & Imol.
in c. verum.

c ¶Secundo principa
liter. Adde Bal. in l.
legis. qui bo. cedere
poſ.

d ¶In inſtrumēto. Vi
de Bar. in l. interdū.
ff. de acqui. poſ. & vi
de Bal. in l. quiſquis.
vide doc. & Bar. ibi.

e ¶In ſolutum accipe-
re. Et vide Bar. in l.
Titius. j. alle. de pig.
act. & latius in l. quā
uis. alias, Callipo-
dius. de ſol. & ꝙ no.
Bal. in l. legis. q bo.
cede. poſ. & quid in
dote vide Bal. in l. ij.
ſi in cau. iudi. pigno.

f ¶Iudicis. Et vide
Bar. in l. fi. j. de pact.
pig. & j. in fi. huius l.
& in l. quāuis. alias,
Callipodius. de ſol.
de practica j. vide et
not. ꝙ licet pretium
poſsit cōmitti in ar-
bitrium tamen fallit
in caſu l. ſi fundus. §.
fi. ff. eo. allega. hic. &
adde Bal. poſt in l. in
ementis. de contra.
empt. & Bald. in l. ſi
fundus. §. fin.

g ¶Cōpetere tale ius.
Et an requiratur li-
quidatio, vide Bart.
in l. j. ff. ſi ſer. vēdi. &
in l. ij. in verſ. quæro
vtrum dominus. de
iure emphit. & adde
Bal. ī. l. per diuerſas.
ſ. mand. in x. q.

acqui. hoc faciunt notarij hodie, qui dicūt
in inſtrumento, quā poſ. ingrediendi, &
accipiēdi, & retinēdi ſua authoritate &c.
ꝙ bene aduertas, rogo te. Nūc venio ad
materiā legis noſtræ, quā examinabo per
quinq; quæſtiones principales. Primò q̃-
ro de perſonis debitorū hoc promittētiū.
Secūdo de forma ſeu modo cōſtituendi
tale ius ingrediendi. Tertiò de tempore,
quando incipiat cōpetere effectualiter ta
le ius. Quartò quæro, contra quas perſo-
nas cōpetat. Quintò de officio iudicis, q̃n
ad hoc aditur: de quo tangitur in fi. gl. no
5 ſtræ. Primò ergo quæro, † quid ſi tutor
vel pupillus eius authoritate, dat hāc licē-
tiam creditori: videtur ꝙ non valeat: quia
pupillus poſſeſ. animo perdere nō poteſt.
vt l. pupillus. de acqui. re. do. & l. poſſeſ.
de acqui. poſ. Hoc videtur magis expreſ
ſum in l. magis puto. §. j. de reb. eo. Econ-
tra videt̃ ꝙ valeat: quia poteſt transferre
poſſeſsionē: vt l. ij. §. ſi à pupillo. ff. ꝓ em-
ptio. Rn̄deo, aut creditor vult vti pacto,
tamen ad executionē iuris realis, ſ. ipſius
pignoris: & tunc ſi pignoris cōſtitutio va
luit, valet iſtud pactū: vt ff. de reb. eod. l.
ſi pupillorum. §. j. Aut non valuit: & tunc
non valet pactum: vt j. ti. ij. l. curator. & l.
cū principalis ff. de reg. iur. Aut creditor
vult vti pacto ad executionē iuris perſo-
nalis: & tunc aut fit pactū cū creditore, ꝙ
liceat ingredi tantū: & valet: quia condi-
tio perſonæ pupilli nō eſt impedimento:
vt l. apud Iuli. in prin. & §. ſeq. ex qui. cau.
in poſ. ea. Aut fit pactū ꝙ liceat ingredi,
& poſſeſsionem adipiſci, & retineri: &
tunc quantum ad res, quæ ſeruari nō poſ-
ſunt, valet: quia res quæ ſeruari non poſ-
ſunt, per tutorem alienari valent: vt l. lex
quæ tutores. ſ. de admi. tu. ſed quantū ad
alias res, non valet ſine iudicis decreto:
ſua voluntate nō poteſt poſſeſsionem in
alium transferre: vt d. l. pupillus. & l. ma-
gis puto. §. j. de reb. eor. Nec obſt. l. ij. §. ſi
à pupillo. quia ibi debet intelligi ꝙ poſſ.
erat penes emptorem. Vel loquitur in re
mobili, cuius alienatio ſecundum illa tempora non erat pro-
6 hibita. †Quod modo dico in pupillo[a] idem dico in omnibus
a perſonis, & in omni caſu, in quo translatio poſſeſsionis eſſet
7 prohibita, vel ratione perſonæ, vel ratione rei. †Quæro,
quid in rebus eccleſiæ, an creditor poterit ingredi vigore talis
conuentionis. Innocen. not. quòd non: extra de fo. compet. c.
verum. & ibi per eum: not. quòd non licet ingredi ſine autho
ritate iudicis eccleſiaſtici. Nam cum ſemel dominium rei trāſ-
latum ſit in eccleſiam, ſanctum ſanctorum eſt Domino: & in
eam committitur ſacrilegium. argu. xij. q. ij. nulli liceat. &c. j.
b Sed hoſt. dicit cōtra hoc[b] per c. cum dilecti. de dolo. in quo re-
ſidet Ioan. And. in d. c. verum. & hoc, credo, ſi valida conuen-
tio præceſsit: vt ſupra de epiſcop. & cler. l. ſi quis curialis. & fa-
cit: quia executio iuridica excuſat à ſacrilegio: vt l. quanquam
in princip. de aqua plur. arc. Ad quod facit quòd no. per Dy.
in d. l. ſi pupillorum. §. j. vbi dicitur quod creditor poteſt ven-
dere res eccleſię: non ſeruatis ſolennitatibus, quæ aliàs requi
8 runtur. †Prædicta vera, niſi res eſſent conſecratæ vel ſimilia:
vt in c. ſemel Deo dedicatū. de re. iu. lib. vj. Secundo principa
c liter[c] quęro circa modum conſtituendi †an talis poteſtas cōſti
9 ſtituendi concipi poſsit in vltima voluntate. Breuiter dico ꝙ
ſic in cōtractu: ergo in teſtamento: vt l. ſeruum filij. §. eū qui. ff.
de le. j. & maximè cum ex vltima voluntate, transfertur domi
nium recta via: vt l. à Titio. ff. de fur. & hæc opi. probat̃. ff. de
pig. ac. l. nō eſt mirū. & de ali. & ci. le. l. Lucius. & eſt caſus ex-
preſſus. ff. de leg. ij. l. Titia cū teſtamēto. §. j. ſecundū tertiā lec.
10 Iuxta ꝑdicta † quæro, an in alijs contractibus quā in pigno-
re, valeat talis cōuentio? Breuiter dico ꝙ ſic: vt l. Titius. ff. de
ſer. expor. & ſ. ſi ſeruus extero. l. j. & ij. & ſi manc. fu. ita alie. l.
j. Et ſic illud pactum eſt vtile, tā in pignore, vt hic, quā in alijs
cōtractibus: alias occupās poſſeſ. ſua authoritate eſſet prędo.
vt ff. de acqui. poſ. l. ſi ex ſtipulatione. & ſ. de acqui. poſ. nec ex
11 vera. Itē quęro, † q̃d ſi in inſtrumēto[d] pignoris apponatur
d ꝙ cōſtituit ſe creditoris vel emptoris noīe poſsidere, velut eiꝰ
cōductor, ſeu precario nomine ipſius, & adijciat hāc l. ꝙ licet
ingredi & adipiſci poſ. ſua authoritate: aut alia pacta: an va-
leant, & quid operentur? Rn̄. Primo caſu, q̃n cōſtituit ſe alie-
no nomine poſsidere velut cōductor, trāſtulit in aliū omnem
poſ. quæ erat apud cōſtituentē: vt l. ꝙ meo. & l. re pignoris. ff.
de acqui. poſ. & l. ſi pignus. de pign. act. & l. quædā mulier. ff.
de re rei ven. & iſto caſu illa adiectio, ꝙ liceat mihi ingredi &
adipiſci poſſeſsionē, modicū operetur, cū iam poſ. habeā, ſed
poſſet operari talis adiectio. ſi cōtingeret ꝙ talis cōſtituēs in-
teruerteret poſ. creditori, quia tūc fortè illud pactū remanet
ꝙ liceat ingredi, & adipiſci ſua authoritate: vt l. j. in iiij. q. prin-
12 cipali dicā. †Secundo caſu, quando cōſtituit ſe precario noīe
poſsidere: & tunc etiā valet talis cōuentio. l. ꝙ meo. ff. de acq.
poſ. & operatur hoc ꝙ ciuilis poſ. videatur transferri in credi-
torē, ſeu aliū cōtrahentem: naturalis autē remanet penes illū
qui conſtituit ſe precario nomine poſsidere. & hoc in dubio
vbi aliud non eſt actum: vt l. habeat. §. j. ff. de preca. ibi not. &
hoc tenebat Iac. But. in terminis noſtris: & tunc illa adiectio,
ꝙ liceat ingredi, operatur ſuū effectū per illā naturalē. Vlte-
13 rius iuxta prædicta q̃ro † vtrum illa cōuentio poſsit vltra ex-
tendi, vt non ſolum liceat creditori ingredi, & adipiſci, & re-
e tinere poſſeſsio. ſed etiā liceat ſibi in ſolutum accipere[e]. Bre-
uiter iſta materia expeditur j. de pact. pign. l. j. per glo. & doct.
ideo ſic diſtingue: quia aut tale pactum apponitur inter debi-
torem, & eum qui factus eſt creditor, & pro debitore fidem
ſuā adſtrinxit: aut cū alio creditore. Primo caſu valet: vt ff. de
contrahen. emp. l. fi. in princi. Secundo caſu, aut auditur, vt ha
beat in ſolutum pro debito, aut ꝙ habeat emptum pro iuſto
pretio. Primo caſu, aut pactum ab initio apponitur, & non va
let ſecundū. Pet. vt l. j. j. de pact. pigno. & l. quāuis. in prin. alias
Callipodius. ff. de ſolu. Aut ex poſt facto, & ab interuallo: &
valet: vt l. Titius. ff. de pig. act. & j. eo. l. cum dn̄am. Sicut enim
poteſt dare inſolutum purè: ita ſub conditione: quia ceſſat ra-
tio quæ eſſet tempore contractus, vt no. per Cy. in d. l. j. Si ve
ro ſit pactum ꝙ habeat in ſolutum: aut ꝙ ſit empta iuſto pre-
tio, valet: vt l. ſi fundus. §. fi. ff. eodem no. in d. l. j. de pact. pign.
Quod autem ſit iuſtum pretium, intelligitur arbitrio boni vi-
f ri, viri, hoc eſt iudicis[f]: vt l. cōtinuus. §. cū ita. ff. de verb obli. &
expreſſum in caſu iſto. j. de iure do. impe. l. fi. in fi. quod eſt mi-
rabile. aliàs rei pretium ꝙ committitur tertij, non valet: vt l. ſi
merces. in prin. ff. loc. hic verò valet fauore creditoris ꝙ eſt no
tandum. & hoc explico j. in v. quæſtio. Iuxta prædicta, ap-
ponunt quidam creditores propter præmiſſa tale pactum:
Tu obligas mihi bona tua: & vt eligant vnam rem, faciunt
eam æſtimari per iudicē, quod eſt valde vtile: & eſt pulchra
cautela. Et aduerte: quia non confertur in poteſtate ipſius
pretium, ſed res vt not. l. in vendentis. ſupra, de contrahend.
empt. & l. in perſonam. §. generaliter. ff. de regu. iur. Tertiò
14 principaliter † quæro, de tempore, ſcilicet quando incipit ef-
g fectualiter competere tale ius[g] intrandi, & retinendi propria
authoritate: quia iſta lex loquitur quando debitum eſt liqui-
dum tempore contractus ex partium conuentione: pone q̃d
non fuit liquidum ex partium conuentione: vt ecce, promiſi-
ſti mihi non venire contra aliquam promiſsionem ſub pœna
mille, pro quibus obligaſti mihi omnia bona tua: & adiecta
clauſula iſtius legis: nunc ego reperio te veniſſe contra: an po
tero ingredi poſſeſsionem: an debeo petere ꝙ poſt hoc liqui-
detur à iudice? Et videtur ꝙ non requiratur iudicis liquida-
tio: vt l. j. & ij. de ſer. expor. Ecōtra ꝙ ſic: vt l. j. ſ. ſi man. ita fuę.
alie. Reſpondeo ſic. Quandoque liquidatur debitum tempo
re contractus: vt loquitur lex noſtra. Quandoque debitum
tempore contractus non liquidatur: ſed in notorium deduci-
tur per ipſum exercitium, ita quòd intentio actoris eſt funda
ta, niſi per aduerſariū probetur aliud: vt q̃n capio in ipſo loco

in quo prohibitũ eſt morari:& tunc non
requiritur liquidatio iudicis:vt l. j.ſi mãc.
ita fue.alie.Ita intelligo iſtud ꝙ non erat
notoriũ ancillã proſtitutã:alias poſsit ab-
ducere ſine iudicis authoritate : vt ff. de
cõtrahẽ.emp.l.ſi quis ſub hac.Si enim nõ
præceſsit aliqua liq̃datio iudicis vel par-
tis,nõ video qualiter poſsit ſuſtineri iſta
lex.Facit ſ.de execu.rei iudi.l.j.ff.de re iu
di.l.ſi cũ nulla.Hoc etiã videmus in cõpẽ
ſatione,ſi quis ſua authoritate cõpẽſat q̃d
ſibi debet̃,cũ eo, quod ipſe debet tñ hoc
nõ habet locũ,niſi in debito liquido:vt l.
fi.ſ.de cõpen.& ſic hæreditatis aditio nõ
põt fieri,ſi dubitet̃ de viribus teſtamẽti:
vt ff.de acq.hære.l.ſed & ſi de ſua.& l. cũ
15 falſum.eo.ti. †Sed qualiter liquidabitur
hic? Rñdeo,parte citata ſolẽniter,libello
dato,& lite conteſt.vt ff.de mino.l.in cau
ſæ.& l.iudices.ſ.de iud.& aut̃ . offerat̃.ſ.
16 de lit.cõteſ.Sed an†poſsit adhiberi reme
diũ ꝙ poſsit ingredi poſ.negotio nõ liq-
dato. Rñ.ſic,vt dicat expreſsè in cõuen-
tione,& liceat ingredi poſ.& eã retinere
ante declarationẽ ſeu liq̃dationẽ ꝓ dicta
quãtitate,ſeu pro alia,qua apparebit ipm
debitorẽ debere ex cã prædicta:& ſecũ-
dũ hoc poterit ante liquidationẽ ingredi.
Sed an talis ingreſſus habeat effectũ,qui
apparebit ex ſententia iudicis poſtea ſe-
quenti.ar.pro hoc.j.de pact.pig.l.ij.Et ꝓ
hoc facit:quia omnia prædicta,quæ in pi
gnore apponuntur, valẽt,niſi reperiant̃
17 ꝓhibita:vt j.de iur.do.impe.l.fi. §.j. †Itẽ
quæro,qñ debitũ eſt liquidatũ,an poſsit
quis ingredi nõ præcedente mora ſuper
obligatione principali. Videt̃ ꝙ non,ſed
requiritur ꝙ mora præcedat: alias hypo-
theca vel mora non haberet effectũ: vt l.
debitores.j.e.& ibi no.In cõtrariũ not.ff.
e.l.quæſitũ.in prin. Reſpõdeo. Aut ſub-
eſt cauſa,quia fortè dubitat debitorẽ re-
ceſſurũ:& põt ingredi ante morã : vt d.l.
quæſitũ. Aut nõ ſubeſt cã, & nõ põt,niſi
præcedente mora:vt d.l.debitores.j.e.&
ff.quib.mod.pig.vel hypo.ſol.l.ſoluitur.
§.j.&no.in d.l.quæſitũ.& ideo vt hoc im-
pedimentum tollat̃,debet apponi in cõtractu ex nunc, id eſt
ipſo die celebrati contractus dedit licẽtiã. Quartò principa-
liter quæro,cõtra quas perſonas quæritur iſtud ius. & primo
18 videamus†vtrũ poſsit exerceri[a] contra ipſum debitorẽ reſi-
a ſtentẽ.Azo ꝙ nõ.Io.contra,per multas leges hic alleg. quæ
bene faciunt. Iac.But.tenet opi.Azo.nã quis nõ põt ingredi
poſſeſsionẽ quã colonus poſsidet:vt l.colonus.& l.cũ fundũ.
ff.de vi & vi arma.Sed hoc eſt in colono,qui nullo modo poſ
ſidet:ergo multò magis in debitore,qui poſsidet omnimodo.
Præterea, aut dices ꝙ pactũ dedit ius perſonale,& nõ eſt ve-
rum:quia non naſcitur actio ex pacto.Aut dices ꝙ reale , &
male:quia non conſtituitur ius in re:ſed ius intrandi in rẽ pro-
pter licentiã & voluntatẽ debitoris;quia voluntate ceſſante,
ceſſat licentia:arg.l.interdũ.§.fi.de acqui.poſ.& ſic nõ obſtat
l.in cõmo.§.ſicut.ff.cõmo.& l.ſicut.ſ.de act.& obli.quia iſtud
eſt verum,quando aduerſarto eſt ius quæſitũ:ſed hic nullum
erat ius quæſitum,nec reale,nec perſonale,vt dictum eſt. Nõ
ob.leges allegatæ per glo.quia in eis erat ius quęſitũ in re:vel
dubitabatur de voluntate debitoris. Iſta ſunt verba ſua,quæ
mihi non placent:nam tale pactum incontinenti appoſitum
veſtitur cohærentia contractus:vt ſ.de pact. l. legem. & in l.
bonæ fidei. Ponamus enim te ſtipulatũ eſſe,vt fit hodie com-
muniter in omnibus inſtrumentis emptionis : & per hoc ero
obligatus ad patientiam,ad patiẽdũ te re vti,vel rem ingredi.
Si igitur contrauenio,teneor ad intereſſe vel ad pœnam : vt
l.quoties.§.fi.& l.pe.de ſerui.l.corruptionem. ſ. de vſufru. &
quod ibi no.& ſic patet ꝙ eſt contracta obligatio perſonalis.
Præterea,licet tale pactũ non conſtituat ius in re:tñ eſt execu
tiuũ iuris realis:& in pacto executiuo quis obligatus nõ põt
contrauenire,ſicut nec in ipſa obligatione:vt l.aliud. ff.de ſol.
Præterea non põt dici ꝙ in legibus allegatis in glo.duret vo-
luntas debitoris:vt l.de acceſsio.in fi.ff.de diuer.& temp.pre-
ſcri.cum illud ius vendẽdi,ſit quoddã executiuũ:& ſic nõ ob.
l.colonus.& l.cum fundũ.q̃a cũ ante colonus interuertit poſ.
dñs nõ põt ex interuallo poſtea ſua authoritate auferre : licet
habeat ius ad recuperandũ poſſeſsionẽ non tñ habet ius exe-
cutiuũ illius iuris,nec authoritate legis, nec cõuẽtione pręam-
bula:& ideo oportet ꝙ agat:ſed in caſu noſtro creditor habet
ius petendi:& habet ius executiuum iuris. Tene ergo ꝙ talis
licentia non tollatur per reuocationem,per d.l.aliud.ff.de ſol.
b & per allegata in glo. Non tñ credo[b] ꝙ debitore reſiſtẽte de
facto poſsit creditor violenter ingredi,& armata manu : hæc
enim eſſet cauſa mortis,tumultus & rixæ. Nam manu priuati
non hoc poteſt induci:vt l.non eſt ſingularis. ff.de reg. iur. &
l.conuenire.ff.de pact.do.& l.ſi vnus.§.pacta quæ turpẽ.ff.de
pact.Iſtud enim operatur ſolum iſta cõuẽtio, vt debitore cõ-
tradicente ſolo verbo poſsit ingredi creditor ſua authoritate:
& hoc eſt q̃d vult dicere hæc lex:ꝙ licet alias ſola prohibitio
faciat videri vim fieri:vt l.j.§.quid ſit vi.ff. quod vi aut clam.
tñ per hanc cõuentionẽ excuſat̃,vt vim facere non videat̃: vt
hic dicit tex.ad quod probandũ induco in teſtem do. Odof.
in alia materia:vt ibi latius. Vos ſcitis ꝙ eſt quæſtio, vtrũ iu-
dex poſsit cõmittere parti,vt ingrediat̃ poſſeſsionẽ ſua autho
ritate : & videt̃ tenere ꝙ ſic:vt ſ.vnde vi.l.meminerint.q̃d te-
net Iac.de Are.ꝑ multas leges:& ibi no.& per Cy. Alibi te-
net glo.cõtrariũ in l.iuſto.de acqui.poſ. q̃d tenet Dy.per l.nõ
ſingulis.de regu.iur.& idem tenet Iacob. de Rauen. & Pet.
per l. miſsi opinatores.j.de exact.tribu.lib.x. & no.per Cy.in
l.fi.ſi per vim vel alio mõ.Do.Odof.dicit ſic: Aut iudex vult
cõmittere parti,vt ingrediatur per vim,etiã ſi reperiret reſiſtẽ
tem:& non põt vt d.l.nõ eſt ſingulis & d.l.miſsi opinatores.
j.de exac.trib. Aut ꝙ ingrediatur ſine vi:& põt:vt not.in d.l.
meminerint.cũ ſi.allegatis ꝑ Iac.de Are.Ita ergo in propoſi-
to cũ licentia iudicis & partis æquiparantur:vt ſ.de pig.act.l.
c pe.& eſt gl.no.Inſti.de lib.§.multis. Et pręcicta vera[c] qñ†in
19 inſtrumẽto fuit pactũ de ingrediendo ſua authoritate. Sed ſi
fuerit additũ pl⁹,ſ.ꝙ debitor conſtituit ſe creditoris noĩe poſ-
ſidere,vel precario poſsidere:tũc q̃a apud creditorẽ eſt vtraq;
poſ,vel ſaltẽ ciuilis,vt dictum eſt , ſi debitor reſiſteret,faceret
vim,& ſpoliaret eũ:& ideo poſſet ipſe incõtinẽti ꝑ vim ingre
di. Erit ergo magis defenſio,quã occupatio vt no.in ſimili in
l.cũ fundũ.ff.de vi & vi ar.Facit ff.e.tit.l.poſſeſsionẽ.Itẽ q̃ di-
xi de ꝓbatiõe ſimplici ſolo verbo,intelligo niſi ex iuſta cã ipe
ꝓhibeat,vt puta,q̃a debitũ offert̃,vľ alia iuſta cã.vt l.debi.vẽ.
pi.impe.nõ poſ.l.ij.ſ.vñ vi.l.nõ ab re.ff.de vi & vi ar.l.colon⁹.
Diſtingue ergo ſic: Aut debitor reſiſtit ex iuſta cã,aut ſine iu
ſta cã:& tũc aut reſiſtit ſolo verbo:& nil operatur talis cõtra-
dictio. Aut reſiſtit facto:& tunc aut cõſtituit ſe creditoris no-
mine poſsidere:& tũc põt creditor per vim ingredi. Aut ſolũ
dedit licẽtiã ingrediẽdi:& tũc debitore reſiſtẽte nõ põt ingre-
20 di,vt ex p̃dictis patet. Sed†an à vitio clãdeſtinitatis excuſat
talis cõuentio,vt ſic poſſet ingredi debitore ignorante:an re-
quirat̃ eius ſcientia? Videtur ꝙ ſciẽtia requirat̃:vt ff.ſi ſer.vẽ.
l.ſi à te. Ecõtra videtur ꝙ nõ:vt hac l.cũ ſimi. Hoc tãgit Spec.
in tit.de emp.& vẽ.§.j.ſuper illo ver.quã accipiendi &c. Mihi
autẽ videtur ꝙ ſi excuſet à vitio violẽtiæ q̃d maius eſt : ꝙ ap-
paret,q̃a afficit rẽ :vt no.in l.vitia.ſ.de acqui.poſ.multò magis
excuſet à vitio clandeſtinatis. Pro hoc tex.ff.de furt. l.cũ cre-
ditor.cũ glo.nã ibi loquitur qñ quis aufert. ꝙ patet ex titu.in
quo eſt poſita:vt not.in ſimili.ff.de condict.inde.l.fi. in princ.
Facit de in diem addi.l.Imperator. in fi. Nõ obſt.l.ſi àte. quia
illa verbã concedo tibi in ædes meas immittere,eſt ſolùm cõ-
ceſsio iuris illius ſeruitutis. Non autem conceſsit licentiam
accipiendi poſſeſ.vel dum ibi dicit ſcienti. ſubaudi, maximè.
21 Si alio modo intelligeres, conuentio iſtius legis nihil ope-
d raretur: vt ſupra de acquiren.poſ. l. ſecunda. †Quid in ſuc-
e ceſſore[d] vniuerſali vtrum contra eum poſsit exerceri[e] ius
iſtius

a ❡Exerceri. Vide Bar.in l.j.in pen. co. ſ.e.in lect.no. in hac repetitione. & Bar. in l.alia.§.eleganter. ſol.ma.& in l.ij.ver. quæro vtrũ. de iur. emph.plene per Sal. in l.poſſeſsionem. j. ad leg.Iul.de vi.

b ❡Nõ tñ credo. Adde Bart.in l. Alia.§. elegãter.ſolu.mat.in l.iuſte.de acqui.poſ.

c ❡Et prædicta vera. Si debitor dedit licẽtiã de ingrediendo, & conſtituit ſe creditoris nomine poſsidere: põt ingredi ẽt debitore reſiſtẽte,& ꝑ vim:q̃a magis eſt defenſio, quã occupatio. Vide Bar.ſ.e. l.j.in iij.col. & dum Bar.hic dicit vel ſaltẽ ciuilis dicit, ꝙ videt̃ tenere cõtrariũ ipſemet in l.ij.ĩ ver. quæro vtrũ dñs. de iure emph. Pro concordia vide Imol.in c.fi.in vlt.col. de loca. & adde quæ habes in l.ſi ex ſtipu.ff. de acqui. poſ.

d ❡Quid in ſucceſſore. Vide plene ꝑ do. Pet.in cõſi. cxxvij. & in ca.q̃a V.de iudi.& in ca.cũ dilecti. de donat. & allega. Bar.ſibi contrarius in l.Celſus.in iij.co. de vſuc. And.Barb.

e ❡Poſsit exerceri.adde ꝙ Bald.in c.j.§.ſi quis vero.de pac.iu. fir.dicit,quod ſi mortuus eſt ille,cui data eſt licẽtia per pactũ ingrediendi propria authoritate, ꝙ tranſit ad hæredem:quia iſtud pactum nõ eſt priuilegium, ſed ius commune.not.ff.de pign.act.l. ratiario. Item tranſit in ſingularẽ ſucceſſorem:

iſtius conuẽtionis ? Reſpond. aut eſt
hæres eiuſdem conditionis , cuius eſt de-
functus: & tunc idem:vt l.hæredem.& l.
ꝙ ipſis.de reg.iur. Aut eſt alterius condi
tionis : quia fortè iſte eſt pupillus vel ec-
cleſia:& tunc eſt dubiũ,per ea quę dixi ſ.
in j.q.principali. tamẽ ratione huius ſolu-
tionis collige per ea quæ no.Cy.ſ.de ſac.
22 ſan.ecc.aut̃.quas actiones.in v.q. †Itẽ du
bitatur, quid de ſucceſſore ſingulari , cui
debitor alienauit , vel ad eũ poſſeſsio ali-
qua peruenit , an cõtra eũ poſsit exerceri
talis cõuentio.gl. dicit ꝙ ſic,per l. Titius.
de ſer.exp. Itẽ per rationẽ ꝙ ius pignoris
eſt in rẽ vt j.e.l.pignoris. Itẽ iſtud pactum
eſt executiuum illius talis iuris:ergo &c.
hoc tenet Pe.& Cy.& Spe.in ti. de pi.§.
j.ver.itẽ quid ſi debitor. Alij ſunt in cõtra
ria opi.vt Mar.antiquus gl.per l.eum. de
act.& ob.& idẽ Roſ.in ti.de edi.di. And.
tol.q̃a tale pactũ non afficit rẽ,ſed ꝑſonã:
vt l.fi.ff.de cõtrah.empt.& ſ.de condi.ob
tur.cau.l.ea lege.& idẽ tenet Iac.Bu.ad l.
Titius.rñ. ꝙ ibi loquit̃ in caſu ſpeciali. Ia.
de bel.diſputauit iſtã q.& determinat idẽ
ꝙ tale pactũ eſt ꝑſonale,& non afficit rẽ:
vt dictis legibus , & l.domũ.de ſer. & de
alie.iud.mu.cau.facta.l.iij.§.opus.& cõ.p̃-
di.l.vẽdi.in prin.& ꝙ ibi no. & ad Treb.
l.j.§.ſi hæres.ad l. Titius.rñ.ꝙ ibi erat tale
pactũ ꝙ operat̃ in reſolutione cõtractus,
& trãslatione dominij manu iniecta:vt l.
ſi quis ſub hoc pacto.de cõtrah.emp.& ſ.
de ſer.expor.l.j.& ij.no.in l.traditionib⁹.
ſ.de pac.& ideo,q̃o habet cõtinuũ ius in
re,afficit rẽ,& trãſit ad ſingularẽ ſucceſſo
rẽ:ſecus in hoc pacto:q̃a nõ habet ius.hęc
rñ.nõ placet. Nã ſi ille qui nõ habet ius in
re, ſed habiturus manu armata poteſt le-
gis cõuentionẽ exercere cõtra tertiũ poſ
ſeſſorẽ:multo magis creditor,qui ante ha
bet ius in re. item ſicut tale pactũ eſt exe-
cutiuũ iuris pignoris: ita in l. Titius.illud
pactũ manumiſsionis eſt executiuũ præ-
cedentis obligationis de ſeruo exportan-
do,vel nõ proſtituẽdo. Quid ergo dice-
mus? In iſta q. mihi videt̃ cõſiderandũ ꝙ
ex iſto pacto de ingrediendo orit̃ primò
quædã actio perſonalis,qua debitor tene
tur ad patientiã:vt ſ.dixi: & iſta nõ trãſit
cõtra ſingularẽ ſucceſſorẽ,& ita loquunt̃
oẽs leges ſ.allegatæ. Itẽ ex iſto pacto orit̃
quoddã ius , ꝙ eſt executiuũ præcedẽtis
obligationis:& facit ipſã obligationẽ ha-
bere paratã executionẽ,ſecundũ volũtatẽ
23 creditoris:vt hic,in fi. † Sicut ex ſentẽtia
orit̃ actio iudicati , vel in factũ,itẽ officiũ
iudicis, ꝙ habet paratã executionẽ : vt l.
minor xxv.ann. cui fideicõmiſſum.ff. de
mi.& ſ.de exec.rei iud.l.ij. Et ita poteſtas
ingrediendi,quæ cõpetit creditori.ex cõ-
uentione æquiparat̃ illi poteſtati,& licen
tiæ ſibi datæ per iudicẽ : vt ſ.de pig.act.l.
pe.& ſ.ſol.ma.l.dotis.& j.ſi in cau.iud.l.j.
Videamus ergo,an iſtud ius exequẽdi,
ſeu executiuũ ꝙ imploratur à iudice, trã-
ſeat ad ſingularem ſucceſſorẽ,vt cõtra eũ
poſsit impetrari executio:an debeat fieri
contra eum nouus proceſſus: & poſt hoc
videamus de iſto iure exequẽdi,quod ve
nit ex conuentione. Circa hoc autem re-
perio quod Cyn. dicit , quòd aliquando
alienatio eſt facta cũ dolo:tunc cõtra ſin-
a gularẽ ſucceſſorẽ[a] põt fieri executio : vt
ſ.vt poſ.le.l.certa.& ff.vt in poſ.leg.l.ſi le
gatorũ.& l.is cui.§.qui in poſ.& no.ꝑ eũ.
ſ.de alie.iu.mu.cã fac.l.j.in ix.q. Iſtud nõ
placet mihi ſimpliciter:q̃a cõtra l. j. §. ne-
ceſſario.ff.ſi vẽ.no.mu.Præterea. pri⁹ de-
bet agi reuocatoria:vt Inſtit.de ac.§.itẽ ſi
q̃s ĩ fraudẽ. Circa hoc igit̃ talẽ do doctri
b nã[b]. Aut q̃rit̃ de iure executiuo ꝑſonalis
✱aut realis. Primo caſu aut loquimur in cõ
tractibus:& nõ trãſit executio cõtra ſin-
gularẽ ſucceſſorẽ non reuocata alienatio
ne:vt d.§.itẽ ſi q̃s.Inſti.de act. Aut in vlti
mis volũtatibus:& tũc aut alienatio fuit
facta dolo,& tranſit cõtra ſingularẽ ſuc-
ceſſorẽ:vt d.l.certa.& l.ſi legatorũ. Aut
ſine dolo:& nõ tranſit contra eũ:vt l.fi.ff.
vt in poſ.leg. Secũdo caſu,qñ quęrit̃ de executione iuris rea-
lis:aut tũc ille tertius poſſeſſor nõ habet cãm ab eo,cõtra quẽ
principaliter orit̃ ius exequẽdi:& tũc cõtra eũ tranſit:vt l. ſæ-
pe.in fi.ff.de re iudic.& ſ.qui.res iud.nõ noc.l.j.& ij. Aut ha-
bet cãm ab eo:& tũc aut tale ius exequẽdi erat in eſſe ꝓductũ
autequã tranſiret ad iſtum tertiũ poſſeſſorẽ:vel q̃a iã erat lata
ſnĩa.aut erat in actu producendi, q̃a pendebat litigiũ:aut nõ
erat in eſſe,nec erat in actu producendi:quia lis incœpta non
erat. Primo caſu,trãſit ius exequendi:vt l.ſi ſuperatus.§.j.ff.de
pig.& de exc.rei iudi.l.ſi mater.§.fi.& l.iudicatæ.§. fi . Secun-
do caſu,aut per talem actũ res fuit facta inalienabilis : vt quia
erat quæſtio de dñio:& ſic erat res litigioſa:& tunc cõtra talẽ
ſucceſſorẽ tranſit ius exequẽdi:vt j.de litig.l.ij . & ſic nõ erat
neceſſe vt intentaret̃ cõdictio ex illa lege pro re reddenda:li-
cet hoc poſſet fieri,ſi quis vellet.& ita intelligo glo.ibi poſitã.
Aut erat in actu producendi: & tunc nõ obſtante tali litigio
poterat alienari:q̃a erat q̃õ in hypothecaria:& tunc nõ tranſit
ius exequẽdi,ſed erat opus cõtra ſucceſſorẽ nouo ꝓceſſu : vt
aut̃.de liti.§.ad hæc poſita.j.eo.aut̃.hoc ita.ſecũdũ ſolutionem
Roſ.poſitã in ea.aut̃.hoc ita ſi debitor. Tertio caſu , ius exe-
quẽdi ꝓcedẽs ex ſnĩa,nõ tranſit cõtra talẽ ſucceſſorem:vt l. ſi
mater.§.fi.& l.iudica.§.fi.de exce.re iu . pręcicta vera , niſi in
vltima volũtate,in qua diſtingue. Aut cũ dolo , aut ſine dolo:
vt ſ.dixi. Hoc verũ,niſi per ſuã ſcientiã,vel patiẽtiã præiudi-
caret ſibi verus poſſeſſor.vt l.ſæpe.§.j.de re iud.& ꝙ no.j.eo.
l.præſes. Hoc præmiſſo, venio ad q̃õnẽ propoſitã, & dico
ꝙ ſi dictum pactum fuit appoſitum ad executionem obli-
gationis perſonalis , non poteſt exerceri contra ſingularem
ſucceſſorem,niſi alienatione facta in fraudem reſciſſa.vt inſti.
de act.§.item ſi quis in fraudem.& ideo cum pactum, de quo
loquitur l. Titius.de ſer.expor.& de contrahen emp. l. ſi quis
ſub hac.hanc alienationem ipſo iure reſcindere : tale pactum,
ſeu legis conuentio poteſt exerceri contra quemlibet ſucceſ-
ſorem,nec eſt neceſſe quod reſcindatur à iudice, cum reſcin-
datur à lege:vt ff.de condi.inſti.l.quæ ſub conditione. §.fina.
Ad hoc facit quod dixi.ſ.per Iacob . de Bel. Vel poſſumus
ſic dicere , quod ibi ſunt caſus ſpeciales ſecundum Iacob.
c Butri. Si vero tale[c] pactum apponitur ad executionem iu-
ris realis vt in executione pignoris: tunc aut ille tertius poſ-
ſeſſor non habet cauſam à debitore:& contra eum non tran-
ſit tale ius exequendi:vt dicta l.ſæpe.in fine.& hæc gloſſ.quę
dicit,vel alio modo poſſeſsio eſt apud alium,non bene dicit.
Si vero habet cauſam à debitore:tunc ſi debitum in ipſo in-
ſtrumento non fuit liquidatũ,& ſic tranſit ad alium : cõtra eũ
non põt exerceri lex conuentionis,vt dictũ eſt. Sed ſi debitũ
tẽpore cõtractus fuit liquidatũ,& ſic ius exequẽdi fuit in eſſe
productum:& tunc tranſit in ſingularem ſucceſſorem : vt di-
cta l.ſi ſuperatus.§.j.cũ ſimi.& iſta gloſ. quę in hoc bene dicit.
24 †Aduerte tñ,[d] q̃a cõtra ipſum debitorẽ põt exerceri iſtius l.
d cõuẽtio ſine iudice:quia oĩa ſunt liq̃data:ſed cõtra iſtũ tertiũ
poſſeſſorẽ nõ eſt ita liquidũ:quia poteſt eſſe dubiũ,an habeat
cauſam vel non. Hoc ergo debebit coram iudice liquidari,&
ſummarie:ſicut dicemus in lege,à diuo Pio.§. ſi ſuper rebus.
de re iudica. quo liquidato poterit ingredi ſua authoritate.

vt puta, quia ſit ceſſum: nã cedi poteſt. Ita dicit Bart. in l.j. §.vſusfructuarius. ff.de ope.no.nun.

a ❡Singularẽ ſucceſſorem. An poſsit fieri executio contra tertium poſſeſſorẽ, an vero contra nõ alienantem,adde Bal.in l.ſi quis miſſum.ĩ.§. iudex.de dã.infec.& ibi dixi. & late per do.Ant.in c.quia.de iudi.

b ❡Do doctrinã. Idẽ tenet Bal.in l.à diuo Pio.§.ſi ſuper. de re iudi.

✱Pro concordia aduerte, quidam debitor obligauit Sempronio omnia bona ſua, & conſtituit ſe eius nomine p̃cario poſſidere:& ſic pręſumitur ſibi retinuiſſe corporalem poſſeſsionẽ tãtum in dubio : ſed contingit, ꝙ poſtea debitor idem alteri vendidit & tradidit vnam de ſuis rebus: an ex hoc ſit priuatus Sempronius ſua ciuili poſſeſsiõe: Barto.videtur ſentire ꝙ ſic in l.Celſus. verſi. ſed pone ꝙ debitor. ff.de vſuca. Contrarius tamẽ allegatur hic verſi.ſed pone ꝙ debitor.tu dic, Bart. in d.l. Celſus.non loquitur de vera traditione in ſingularem ſucceſſorẽ : ſed quãdo debitor ſeu venditor conſtituit ſe eius nomine poſsidere: & caſus eſsẽt valde diuerſi:q̃a ſi nullo modo poſsidet cõſtituens, nullam transfert, per ea , quæ habentur in l. ꝙ meo. ff.de acqui.poſ.Si autem omnem poſſeſſionem haberet:venditor : tunc vtranq; transferret, & fieret præiudicium Sempronio.Sed ſi tãtum naturalem habet vẽditor , & Sẽpronius ciuilem,vt in caſu ꝓpoſito:certe vbique concorditer , tenet Bart. ꝙ Sempronio non geratur preiudicium: quia ſine animo ſuo non poteſt priuari ſua poſſeſsione : ideo de facto intrare poſſet propria authoritate : intellige tamen ſecundum diſtinctiones, de quibus hic.

c ❡Si vero tale. Pro quo bene facit quod ſing.no.Bal. in l.per diuerſas.ſ.manda.in x.q.& adde Bar.per illum tex.in l. is cui. §. in poſſeſsione. ff. vt poſ.leg. gl. & do. Anton.in c. quia.de iudi.

d ❡Aduerte tamen. Ego conſului Parmæ ꝙ Bart. hic non dicit , ꝙ inſtrumentũ non liquidũ contra principalem,poſſit liquidari contra particularem ſucceſſorẽ pendẽte executione. vide in illo cõſil. & de iſta practica Iaco.But.vt cõſtitutio precarij operetur effectũ,in d.l.fin. C.de acqui. poſ. vide Bal.in l.j.C.de reuo.his quæ in frau. cre.& in d. l. fi. Iaco. Butri.in auth.hoc ſi debitor.C.de pign. & in l.fi.& in l.ſimili.& in l.exitus.ff.de acqr.poſ.& in l.ij.§. hęc actio.ff.vi bon. rap. & ſiſr hic ego in illo cõſi.reproba-

ui illã in creditore. Vide ibi, quia eſt ſubtile. Andr. Barba.

a ¶Sola detẽtio. Vide Bart. hic in lect. not. in repe. iij. q. an hoc pactũ poſſit exerceri contra ſingularẽ ſucceſſorẽ: vbi videtur tenere iſtam primam partem. & vide ſ. ea. l. in v. colum.

b ¶Deijciatur. Adde qđ idẽ tenet Iac. Bu. & Bar. in lect. huius l. ſ. & etiam Sal. licet Bart. in l. interdũ. in ff. de acqui. poſ. & in l. Celſus. in iiij. colũ. verſi. ſed pone φ debitor. ff. de vſuca. tenent contrariũ, quẽ ibi ſequitur Imola, & communiter oẽs. & eſt verius.

c ¶Iudex debet. Not. φ idẽ videtur tenere Bal. in l. ij. in x. q. ſ. de ſer. In cõtrariũ facit φ dixit Inn. in c. quia ppter. in glo. illud aũt. de elec. vbi dicit φ ſi facio citare aliquẽ, quẽ nõ oportebat citari, non eſt expectãdus, cogita. qđ tñ differt, ſed cũ Bart. hic videtur tenere Bald. in l. j. ſ. de execu. rei iu. in j. col. per. doct. in ſ. actionũ. Inſti. de ac. & ad de Bald. in l. ij. in iij. co. ſ. de iur. emp. vbi dicit, φ requirit̃ partis citatio ſi adit̃ iudex, licet propria authoritate fieri poſſit p l. meminerint. pro quo vide Bald. in l. nec quicquã. §. vbi decretũ. in vj. col. de off. procõ. adde Bar. i l. j. §. ſatiſdatũ. quo. legat. & Bar. in l. iij. §. fi. de contra tab.

d ¶Dari libellus. vbi proceditur ſummarie, non dat̃ libellus. Adde qđ no. Bal. in auth. offeratur. & legiſ & no. in cle. ſæpe Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in verbo ſummarie, & qđ ſcriptũ eſt §. tripli. Inſti. de act. & Bar. in l. ne quicquam. §. de plano. de off. procon. & omnino vide φ no. Spe. in ti. de lib. ob. §. reſtat. verſ. ſed dicitur. tñ dicit Inn. in c. nouit. de iudi. φ licet ſtrdũ ordo ſolẽnis nõ requiritur: nõ tñ vitiat ſi ſeruetur: vt no. Bar. hic j. pxi. in xiij. co. in ver. idẽ tenet Spe. in tit. ſi vero pro ſtatutis volentibus, φ inſtrumentũ habeat executionẽ paratam ſine libello: quia ſtelligitur ſi producant̃ inſtrumenta in ſcriptis, ſi probentur p teſtes. Ita ſequitur Pau. de Caſt. in l. teſtium. alleg. in j. nullum. ſ. de teſti. & vide quod no. Bart. in

Puto etiã φ ſufficeret hoc eſſe manifeſtũ φ à debitore habeat cãm: vt l. emptor. de ac. ep. Sed cõtra pdicta poſſet qs inſtare: Locator habet imiſſa & illata tacite obligata & ea põt ſua authoritate includere: vt ff. de dã. infec. l. vtiqꝫ. & ff. in q. cau. pig. ta. cõtra. l. licet. Ecce ergo φ ius executiuum erat in eſſe, pductũ: tñ ſi ille res peruenitũt ad tertiũ habentẽ cãm à debitore, nõ poſſum iure executiuo vti: ſed debeo agere hypothecaria, vel iterdicto Saluiano: vt ff. de Sal. inter l. j. & ſ. de ſal. interdi. l. j. & ibi no. Sol. Illud ius exequẽdi tua authoritate eſt limitatũ certo loco: vt includãt, donec ſunt in domo. & iõ ſi extrahunt̃ de domo, ceſſat dictum ius. Si vero eſſent in domo tãcp̃ alienatæ & traditæ, adhuc poſſet exerceri dictũ ius includẽ-
25 di, per ea q̃ dicta ſunt. †Sed an poſſit adhiberi remediũ φ indiſtinctẽ cõtra ſucceſſorẽ habentẽ cãm à debitore poſſet exerceri talis l. conuẽtio vel fieri executio ex ſnĩa lata contra debitorẽ, poſito φ idẽ ius executiuũ nõ fuerit in eſſe productũ tpe alienationis. Credo φ ſic in cõtractu pignoris hoc mõ, ſ. φ adijciat̃ in alienatiõe φ debitor pmittat dictã rẽ nõ vendere: tũc ẽt vẽditio facta nõ valet: vt l. ſi creditor. §. fi. de diſtr. pig. & cõtra ſucceſſorem trãſit ius executiuũ, ſicut dixi in re litigioſa facta inalienabili: qa alienatiõe reſciſſa per iudicẽ, põt fieri executio cõtrã ſingularẽ ſucceſſorẽ: vt d. §. itẽ ſi qs in fraudẽ. ergo hic in alienatione reſciſſa per legẽ, ar. ff. de cõdic. inſt. l. quæ ſub cõditione. §. fi. Sed pone φ debitor nõ ſolũ dedit licẽtiã ingrediẽdi: ſed conſtituit ſe creditoris noĩe poſſidere ſimpliciter, vel precario: an ex hoc tribuat̃ creditori plus iuris cõtra ſingularẽ poſſeſſorẽ? R ñ. ſic: & multũ bñ. Aut em ex hoc creditor ſibi acquiſiuit poſſeſſionẽ ciuilẽ, & naturalẽ. qa ſimpliciter debitor cõſtituit̃ ſe creditoris noa mine poſſidere, ita φ ſola detẽtio remanet penes debitorẽ: & tũc ſi debitor tradidit alteri priuat creditorẽ poſſeſſione: & põt eã recuperare. l. ex liberis. de acq. poſ. & ideo creditor põt ingredi ſua authoritate, etiã per vim inuenerit reſiſtentiã: qa magis eſſet defenſio quã occupatio: vt l. cũ fundũ. & φ ibi no. ff. de vi & vi ar. ſupra dictum eſt in iiij. q. principali. Si verò apud creditorẽ eſt ſola ciuilis, φ eſt in dubio, qñ cõſtituit ſe precario nomine poſſidere, vt ſ. dixi in ſ. q. principali: tunc debitor tradẽdo alteri, vel ſi deijciat̃ b nõ priuat creditorẽ poſſeſſione ciuili: quia per ſe ſtat nec cohæret naturali: vt ff. de vi & vi ar. in l. ſi de fundo, & φ ibi not. de acq. poſ. l. peregre. & qđ ibi not. & ideo occaſione ſuẽ ciuilis poſſeſſionẽ poſſet etiam ingredi per vim, ſi reperiret reſiſtẽtiã, vt dictũ eſt: & illud tenebat Iac. Butr. φ eſt
26 notãdũ. †Quintò principaliter eſt vidẽdũ de officio iudicis, qñ ad hoc aditur: de quo tãgitur in fi. noſtræ legis. Et primò, cũ iudex aditur ex vrbanitate, an debeat pars citari, libellus dari, & ordinarie pcedi, vel nõ. Gl. in l. meminerint. ſ. vñ vi. videtur tenere φ etiã ſine citatione iudex poſſet cõcedere licentiã, vt ibi patet in j. gl. circa fi. Alia gl. videtur tenere contrarium, ſ. φ requiratur libellus, & procedatur ordinariẽ: vt ſ. de iur. emph. l. ij. in pri. gl. magnæ. Alij, vt Iac. de Bel. qui diſputauit iſtã quæſtionẽ ſic diſtinguũt. Aut iudex mittit creditorem in poſſeſſionem reo nõ citato: & miſſus in ſuo iure debet tueri: argu. φ met. cau. l. fi. §. fi. & ne vis fiat ei. l. ſi quis miſſus. in prin. & ſic põt procedere gl. l. meminerint. & de re iudi. l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. Aut iudex facit partẽ citari, vt prudentius & rationabile: vt l. nã ita diuus. ff. de adop. & ſ. ſi minor ſe ab hæredi. abſti. aut̃ ſi oẽs. ſi p vim, vel alio modo. l. ij. & tũc ſi cõfiteatur, nõ offertur libell⁹. ff. ad leg. Aquil. l. pinde. §. fi. & de iud. l. ſi debitori. & not. in l. j. C. de lit. conteſt. Si verò debitor contradicit, allegando ſolutionem, vel aliud obijciendo: quo probato repellit agentem: credo illic libellum neceſſarium: vt in aut̃. offeratur. de lit. conteſt. & per alia iura ad hoc allegata. Iſta ſunt verba ſua, de omnibus rationibus faciam mentionem j. ſingulariter reſpondendo. Mihi autem videtur, quod in propoſito data licentia per iudicem parte non citata, nihil operetur, nec dari debuerit: vt l. nam ita diuus. ff. de re iud. l. de vnoquoque. cum ſi.
c Sicut nec iudex debet c mandare ſententiam executioni, niſi parte citata ad opponendum: quare non debet fieri executio. Multæ enim exceptiones poſſunt opponi poſt ſententiam: vt l. prima. ſ. de iur. & fac. igno. & hoc not. per Cyn. quo appell. non recip. l. ab executore. De hoc eſt caſus in l. meminerint. ſ. vnde vi. ibi: ad inſinuandum ſententias, &c. ſecundum lect. Odoffr. vt patet in libello ſuo in l. illa: ſi tamen iudex fecerit, nihil operatur: ſed perinde eſt, ac ſi debitor ſua authoritate intrauerit: & ideo per iudicem poſtea parte citata erit confirmandus in poſſeſſione: vt l. tertia. §. miſſum. ff. ad Carbo. & ſ. de Carbo. edic. l. j. ſecundum lect. Roſ. & ſic etiam hic dicit Iacob. prædictus. Sed ſi ſua authoritate non potuiſſet ingredi, & ingreſſus fuiſſet authoritate iudicis: & ſic in pœnam à iure poſitam incidiſſet: vt l. meminerint. reprobata gloſſ. ibi poſita, vt ibi dixi: & not. in l. ſi quis in tantam. ſupra, vnde vi. ſuper ſecundo membro. Dicit verum Iac. ſine dubio. Super tertio autem membro credo quòd non dicit verum:
d nec debet dari libellus d, ſed debet procedi ſummariẽ: ſicut cum fit executio rei iudicatæ: vt l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. & lege, minor xxv. ann. cui fideicommiſſum. ff. de mino. Et quod hoc ſit verum, probo: quia illud ius exequendi ex conuentione & iudicis authoritate æquiparantur. ſ. de pignori. acti. l. penult. & ſ. ſolut. matri. l. dotis. Præterea, in omni iure quod oritur ex ſententia arbitri proceditur ſummariẽ: & ſic ex ſententia iudicis: vt dicta l. à diuo Pio. in princip. ergo & hic cum oritur ex conuentione: vt ff. de iureiuran. l. prima. & l. iuſiurandum quod ex conuentione. Præterea, licet ex iureiurando oriatur ius exequendi, vt fiat ſummarie, ſicut ex ſententia: vt l. ſecunda. ff. de iureiuran. & l. ſed & ſi poſſeſſori. §. ſi cum de hæreditate. eodem titu. ergo idem hic in iſto iure exequendi, quod oritur ex conuentione. Pro hoc facit ff. de pact. l. tale pactum. §. qui prouocauit. & hoc videtur de mente Roſ. in dicto titul. de edict. di. Marci. verſicul. item quæritur an illud. & verſic. ſequen. hoc idem tenet Specul. de iure emphy. §. nunc aliqua. verſi. xlix. Prædicta intelligo vera, ſi de tali conuentione de ingrediendo apparet publicum inſtrumentum: ex cuius inſpectione iudici deducitur ad notitiam: ſed ſi de tali conuentione apparet per teſtes, tunc debet dari libellus, & lis conteſtari: quoniam aliter non poſſunt recipi teſtes: vt extra, vt lit. non conteſt. c. quoniam frequenter. & ſupra de teſtib. authentic. ſed & ſi quis ab aliquo. cum ſua gloſſa. Ad hoc etiam facit quod notat in gloſſ. ſupra, de edic. diui Adria. tollen. l. finali. & in l. ſecunda. ſupra de iur. emphy. Sed fateor quod poteſt, ſi vult, dare libellum, & procedere
e ordinariẽ e: vt ibi not. non tamen cogitur, vt dixi. Et ſic intelligit Specu. in dicto verſi. xlix. Secundo quia à colono, vel inquilino interuerſa poſſeſſione, non licet domino eum ſine libello eijcere: vt ff. de vi & vi arma. l. colonus. & lege, cum fundum.

l. ſi. in vj. col. in verſ. Vlterius procedo. de edi. di. Adria. Bald. in l. generali. ad fin. de ſac. ſanc. eccle. & quod ibi dixi poſt Bar. in l. pe. j. de pe. p Bar. no. in l. ſi. in j. & ij. col. j. de fideiuſ. & in l. j. ſ. vt in poſſ. leg.

c ¶Procedere ordinariẽ. Et ſic no. φ vbi procedendũ eſt ſummariẽ licet procedatur ordinariẽ, tenet pceſſus. no. Bal. in l. quod fauore. ſ. de lega. & ibi dixi.

a ¶Ratio vt dixi. Vide Bart. in l. ædẽ. C. locati.

b ¶Prohibere. Nota φ impediẽtẽ me vti poſſeſſiõe mea, poſſum propria authoritate ipſum phibere. Adde latius per Bar. i l. j. §. nũciatio. de oper. no. nun. qđ limita, niſi eſſet dubiũ φ fieret reſiſtẽtia, ſecundũ Bar. ſ. e. l. per regulã. l. nõ eſt ſingularis. de re. iur. & p eũ in l. iuſte poſſidet. de acqui. poſ. et late. ſ. e. l. in lectura.

c ¶Iuxta præmiſſa. Quero practicã, qñ quis facit rẽ æſtimari, vide Bart. in l. ne quicquã. §. vbi decretũ. ff. de offi. pcõ. & Bal. in auth. offeratur. & Bal. in l. j. §. fi. de var. & extraor. cog. & quod ibi dixi. Itẽ vbi agit officio iudicis pro exhibitiõe reuerentiẽ nõ reqrit̃ libellus. Tex. eſt, & ibi Bal. in l. ne qcquã. §. de plano. de offi. procõ. Bart. in l. ab hoſtibus. §. ſed φ ſimpliciter. φ ex cau. maio. & qđ no. Bal. in auth. contra qui. in iiij. col. in ver. quero quo iure. de nõ nu. pec. vbi ẽt in fi. & ſ. in prin. huius l. in v. q. p totũ.

a fundũ. Ratio, eſt vt dixi a in iiij. q. principali. Tertiò, quia impediẽtẽ me vti poſſeſſiõe mea poſſum authoritate mea ipm
b phibere b: vt ff. ad leg. Aquil. l. quẽadmodũ. §. j. & l. fina. §. ſi ad ianuã. qđ vi aut clã. & tñ ſi authoritate iudicis peto, debet offerri libellus: vt ſ. vti poſ. l. j. ſed ibi ius illud nõ põt fieri manifeſtũ ex inſtrumẽti inſpectione: nec tale ius eſt liquidatũ ex partiũ cõuẽtione. Quartẽ. quia hypothecharia nuda poſſeſſione auocatur: vt l. ſi cũ venditor. in prin. ff. de euic. & tñ ibi offertur libellus: vt in auſ. offeratur. de lit. conte. ergo & hic: ſed illud qñ hypotheca tantũ fuit cõſtituta ſuper pacto executionis, & ideo apparet φ præcedat: vt l. j. ſ. de execu. rei iudica. hic loquitur qñ ius executiuũ fuit in pacto cõſtitutũ. Quintò qđ colonum, & inquilinũ, non ſoluentẽ licet ppria authoritate expellere: vt ſ. loc. l. ędẽ. & l. emptorẽ de dã. infec. l. vtiqꝫ. Sed qñdo fit per iudicẽ, offert̃ libellus: vt ſ. de loca. l. conductore. & ſ. vnde vi. l. non ab re. Sed illud verum, qñ vult agere cõdictione ex legibus illis præallegatis: ſed ſi vellet implorare ſimplicẽ expulſionẽ, poſſet per officiũ iudicis ſummariẽ vt ſ. dixi in emphyteuſi. Sextò, per l. de pupillo. §. qui opus. aliás, ſub lege, nõ ſolũ. ff. de no. ope. nũ. l. j. §. neceſſe. ff. ſi vẽtr. no. mul. in poſſeſ. mi. ſed ex illis non põt liquere iudici ex inſtrumẽti inſpectiõe: nec eſt liquidatum ex partium cõuentione. Septimò, quia vbi apparet legitimus contradictor, debet offerri libellus: vt l. fi. ſ. de edi. diui. Adri. tol. Sed hic debitor, vel alius habens cauſam ab eo, non poteſt eſſe legitimus cõtradictor: licet ipſe vel alius author ius exequẽdi cõceſſerit: ideo proceditur ſummariẽ. Octauo, quia quando officium iudicis petitur, offert̃ libellus: vt ff. quis ordo in bo. poſ. ſerue. l. ij. §. dies. Facit quod not. Inſti de actio. in rubri. vel in princip. Sed illud eſt verum in officio iudicis, quod aliás imploratur in executione: vt dicta l. à diuo Pio. §. ſuper rebus. Nonò, quia iudex iudicando non ſeruat formam conuentionis: vt l. qualem. ff. de arbit. Solu. per ea quæ not. in l. conuenerit. ff. de re iudi. Decimò, quia ſi ſtipulor per fundum tuum ire, agere licere, vel habere licere, vel quòd liceat: ſi prohibeas, debet dari libellus: vt l. ſtipulatio iſta. §. j. & §. ſi quis ita. de verb. obliga. & C. de vſufru. l. corruptionem. Sed ad hoc reſpondeo vt dixi. ſ. in iiij. q. principali. verſi. ſed an à vitio. Vel ſi intelligas quòd ibi volebat agere ad intereſſe prohibitionis, eſt reſponſio quòd quãtitas non erat liquidata in inſtrumento, nec ex partium con-
17 uentione. †Quid ſi de ingrediẽdo tantum fuit data licentia in inſtrumento? & ſic propter acquiſitionem poſſeſſionis ad iudicem venit de neceſſitate: vt hac l. ſecundum lecturam meam: vtrum tunc neceſſarius erit libellus? Certè cùm illud ius exetutiuum acquiſitionis poſſeſſionis, non ſit actum ex partium conuentione ad hoc vt oriatur, debet præcedere libellus, & litis conteſt. vt in auth. offeratur. & ſ. de ſent. l. prolatam. Sicut videmus quòd ille, qui habet naturalem poſſeſſionem, debet agere contra eum, qui habet ciuilem rei vendicationem: multò magis hic: quia per ingreſſum habet ſolùm detentionem: vt l. iij. §. primo. ff. ad exhiben. & de vſufru. l. cuiuſcunque. §. j. & not. de rei vend. ſuper rubric. de acquirend. poſ. l. Pomponius. §. ſi is qui precario. vt ſupra, vbi in rem act.
18 l. ſecunda. Dubitari poſſet, † cùm creditor inuenit debitorem armata manu reſiſtentem: an creditor implorando officium manus militaris debeat offerre libellum? Quod videtur: quia tale ius ingrediendi violenter, non fuit ortum extra iudicium ex pacto, vt dictum eſt: ergo videtur quòd debeat præcedere ſententia, vt dictum eſt: credo tamen quòd debeat præcedere ſummaria cognitio, quia ius executiuum eſt ortum extra iudicium: auxilium manus militaris eſt coadiuuatiuũ illius iuris executiui: nec eſt per ſe ius: vt ff. ne fiat ei. l. ſi quis miſſum. de rei vẽ. l. qui reſtituere. Iuxta prę-
c miſſa c quæro, †an cum iudicis officiũ imploratur, vt declaret
19 iſtud pretium rei, debet offerri libellus, & ordinariẽ procedi: de quo dixi ſ. in ij. q. prin. ver. vlterius. de quo loquitur l. vlt. §. j. de iu. do. impe. Breuiter dico φ libellus nõ eſt neceſſarius: ſed res expeditur cauſa ſummatim cognita: quia non petitur contra partẽ aliquid: ſed ſolũ res æſtimari petitur: ergo offertur libellus: ſicut quando petitur dari tutor: vt l. diuus. qui pet. tut. & no. in Spe. de offi. iud. §. iudicis officiũ. ver. porro. Præterea, φ hæc res æſtimetur, eſt quoddam ius executiuum perſonalis obligationis, per quod quis conſequitur quod ſibi debetur: vt ſ. de executi. rei iud. l. ordo. & l. fin. ſi in cau. in l. ij. ſed in iſto iure executiuo, nõ offertur libellus, vt ſ. dixi: ergo &c. Erit igitur ordo, φ pars citet̃, ſi velit aliquid opponere, φ nõ debuit fieri iſta executio: & ſi habita cognitione ſummaria nil iuſtũ contradictionis oſtendat: tunc iudex faciat partes eligere duos bonos æſtimatores: vt ſ. de ſecũ. nup. l. hac edictali. §. is illud. vel ipſe iudex eligat: vt in auth. de non alie. §. autem. vnde ſumitur auth. ſi quas ruinas. ſ. de ſacroſan. eccl. & eos faciat iurare de æſtimatione tantũ legaliter fienda: vt dictis legibus patet. & ſ. de fid. inſtr. l. comparationes. licet quædã gl. videant̃ velle φ tales perſonæ non debeant iurare. & no. ſ. de fti. l. iuſiurandum. & ff. de ven. inſpi. l. j. circa prin. ſuper ver. vel duæ. & malæ, per dictas leges. Et tunc iudex ſecundũ eorum æſtimationẽ faciet declarationẽ. Sed ſi ex conuentione in poſſeſſionem rei ingrediatur, & iudicis ſententia: dicet ne pignus prætorium, vel conuentionale? Rofred. in d. tit. diui Marci. dicit φ eſt cõuentionale: arg. ff. de noua l. ſi ita fuero ſtipulatus. §. fi. Cum enim iudex non det pignus, ſed tantũ confirmet eũ ſeu exequatur. In contrarium facit φ dicitur tutorem cõfirmatũ eſſe datiuũ: vt ff. de teſt. tute. l. iure noſtro. in fi. & no. p Dy. ſuper rub. de cõfir. tuto. per Cy. de cõfir. tut. l. ij. tamẽ puto Rofred. bene dicere: & illud, φ de tutore dicit̃, eſt: quia tutoris datio fuit inualida. Ad φ facit ff. ſi cer. pe. l. certi cõdictiõ. §. quoniam. & hoc eſt vtile ſcire propter ea, quæ notantur per Dy. in c. qui prior. de reg. iu. lib. vj. Deo gratias. Amen. Repetita per me Bartolum de Saxoferrato minimum inter legum doctores, in felicíſſima ciuitate Peruſij, anno domini M. ccc xlv. die Mercurij vltimo menſis Martij. Laus Deo, ſaluatori noſtro.

1 CVm te pecuniam. †Neceſsitas rei familiaris, non eſt iuſta cauſa reſcindendi pignoris contractum. hoc dicit.

2 ☞Sententia contra debitorem lata non præiudicat creditori, ſi appareat de colluſione debitoris. & nu. 1.

3 Præſcriptio currens contra debitorem nocet creditori.

1 PRæſes. †Colluſio debitoris, vel pręſcriptio, quę contra eũ cucurrit, nõ nocet creditori ius ſuũ proſequenti. h. d. †No. φ ſententia contra debito-
2 rẽ lata non pręiudicat creditori, ſi appareat de colluſione debitoris. hoc primo. Secundò no. φ pręſcriptio †currens cõtra
3 debitorẽ, non nocet creditori, vt hic. Modo opp. dicitur hic, φ ſententia lata contra debitorem non nocet creditori. Contra, imò videtur φ debeat nocere creditori. Vnde opponitur de l. ſi ſuperatus. §. fi. ff. eo. ti. Sol. Ibi debitor primò fuit victus: poſtea obligauit rem creditori: vnde creditor non poteſt habere plus iuris, quàm ipſe debitor: & ita intelligatur cõtrariũ. Sed contra prædicta inſtatur de præallegata. l. ſi ſuperatus. in prin. Sol. Ibi lis erat agitata per ipſum debitorem ignorante creditore: φ ideo non præiudicat creditori: hic autem erat agitata ſciente creditore: quo caſu regulariter ſibi præiudicat, niſi in iſtis duobus caſibus: vt hic, & l. ſæpe. §. ſed ſcientibus. ff. de re iudi. Signetis glo. circa fi. quæ colligit iſta verba.

1 IN ſumma. †Expenſas neceſſarias ob bonum publicũ factas à creditore, poteſt creditor à debitore repetere. hoc dicit. No. φ dixi in ſummario. Quæro quo ad declarationem legis noſtræ, quid de colono, qui fecit iſtas expenſas, nunquid poterit repetere. Text. videtur dicere quòd ſic, argumẽ. l. ediles. ff. de via pu-

a ¶Pones hūc ca. Vide gl. & Bar. in l. j. ſ. de ſer. fug. & in aliis partibus huius gloſ.
b ¶Nō tollitur. Vide Bald. & Ang. circa hoc in d. l. j. C. ſi aduer. cred.
c ¶Vide per Dy. Et ibi Bar. ſed Bart. hic tenet hanc opi. gloſ. quã Bart. reprobat.
d ¶Debitores. Intelligit tamen ſecūdum l. ij. ȷ. de noua. & declarat Bar. ī l. minor. ȷ. quę res pig. da. poſ.
e ¶Debitorē Intelligitur ſcđm l. ij. ȷ. de noua. & declarat Bart. in l. neceſſario. ff. quę res pig. oblig. poſſ.
f ¶Ex pecunia. Res empta ex pecunia mea nō eſt mihi obligata. Faciūt ad hoc no. per Bar. in l. ſi cū dotē. ſ. ſi. ff. ſol. mat. tñ ſi bona fuerint generaliter hypotheca cata pſerē illa in iſta re. l. ſ. & in auth. ibi poſita. ȷ. q po. in pig. ha. habet tñ priuilegiū, licet perſonales actiones: vt no. glo. & Bar. in d. l. huc adde tñ gl. in auth. quo quo iure alias ſed no quo iure. p illū tex. de act. & obli. tenet q ſi res empta ex pecunia mea, quę fuit mutuata. ad hoc quod nota. de quo p Bart. in l. interdum. ff. qui po. in pig. habe.

bli. Sed quid de vſufructuario: dicatis: vt l. hactenus. & qđ ibi no. ff. de vſufr. & qđ not. per Dy. in l. quæro. ff. de vſufru. lega.

☞ *Per alienationem legalem non tollitur ius pignoris: ſed per præſcriptionem ſic.*

VSucapio. Hęc lex legitur duobus modis in gl. primo mō legiť, licet ſit ſcđs modus in gl. videlicet q aliqs vſucapiēs rem alienã obligauit eam mihi ante perfectam vſucapionē: poſtea facta eſt vſucapio: & ſecundū iſtū modū pones hunc caſum[a]. Titius poſſidebat aliquã rē mobilem Sempronij bona fide: vſucapiebat poſtea eã pignorauit: & perfecta eſt vſucapio: qđ erit de iure pignoris? Certè cōfirmatur: qa vſucapio non extinguit ius pignoris. Iſte intellectus licet in ſe ſit verus, tamē non applaudit huic literæ: quare gl. in prin. ponit caſum in quatuor perſonis: vt habetis in gloſ. & ſecūdū iſtū intellectū not. †q per alienationem legalē non tollitur[b] ius pignoris: vt l. alienationis verbo. ff. de ver. ſig. Modo contra iſtū tex. opp. dicitur hic q vſucapio nō tollit ius pignoris. Cōtra de l. j. & ij. ſ. ſi aduer. cre. Sol. ibi loquiť in præſcriptiōe: hic in vſucapiōe. Ratio diuerſitatis eſt: quia in præſcriptione oſtenditur maior negligētia eius, cōtra quē præſcribiť quã in vſucapiōe: quia maius tempus requiritur in ea, quã in vſucapione: vt hic, & ibi no. Item op. de l. & quæ nondū. ſ. qđ dicit. ff. eo. vbi creditor debet probare rē fuiſſe in bonis debitoris: qđ non poterit probare hic: qa res eſt vſucapta. quare malè. Solu. dicit q creditor debet probare rē fuiſſe in bonis debitoris tempore contractus, vt ibi: non autē requiritur q probet rē eſſe in bonis debitoris tēpore quo agit. & ita debet intelligi hęc lex. Vlterius inſtatur, & videtur q hic ſumus in circulo & ſaltabello qđ oſtēdo: creditori per vſucapionem non præiudicatur, vt hic: & creditor poterit per hypothecariam auocare rem ab vſucaptore: & per cōſequēs debitor occaſione pignoris debitū ſoluēdo poterit eandē rē auocare à creditore: & per conſequēs vſucaptor dñs effectus rei vendicatione, eandem rem auocabit à debitore: & iterū debitor ab eodē vſucaptore: & ſic ſumus in circulo, quod eſt cōtra l. dñs teſtamēto. ff. de cōdi. inde. & l. qui po. in pig. l. Claudius. Quid dicemus? Gl. dat hic duo, vel tria remedia. Dicit gl. & remedium erit iſtud ad euitandū iſtud circulum, q debitor faciat ſibi cedi à creditore ius, quod habet in re aduerſus vſucaptorem. Iſtud remedium non videtur bonū: quia aut tu dicis q cedat actio perſonalis: & hoc eſt falſum: quia eidē cōtra eundē non poteſt cedi. Aut tu dicis q cedatur hypothecaria, & hoc eſt falſum: quia iſta hypothecaria eſt extincta perſonali actione, per ſolutionē. De quo vide per Dy.[c] in l. fideiuſſoribus. ff. de fideiuſ. quare gl. dat aliud remedium, videlicet q creditor cedat debitori ius retentionis, quod habet ex ſentētia lata inter vſucaptorem, & ipſum creditorem. hoc eſt falſum quia poſtq vſucaptor reſtituit vigore ſententiæ creditori illam rem, nullum ius remanet contra eum ex ſententia, quare glo. dat aliud remediū videlicet quod debitor dimittat creditori, & det eidē in ſolutū iſtam rem pignoratã. Iſtud etiã videtur falſum: quia vſucaptor hanc eandem rem ab eodē creditore adhuc poterit aduocare rei vendicatione, niſi dicat ſecundū dñm Iac. det ſibi in ſolutum, & remaneat ſibi ius ſaluū pignoris, quo caſu vſucaptor non poterit rem illam auocare niſi debitum ſoluat, ſecundū dominū Iaco. Vel dic, q etiam circulus iſte tollitur per ſolutionem factã eidem creditori ab ipſo debitore, per quam ſolutionem tollitur omnis obligatio: vt Inſti. quib. mod. tol. ob. in prin. & per conſequēs actio tam perſonalis quàm hypothecaria: & ſic creditor amodo per hypothecariam non poterit auocare. & ita debet intelligi ſecundum dominū Iac. Item quæritur, nunquid lex iſta habeat locum, etiam ſi res mobilis ſit vſucapta per ſpaciū decennij. Plac. dicebat q non: quia res mobiles triennio vſucapiuntur, non decennio. Breuiter tu dicas contrarium: & teneas opi. glo. vt no. in l. j. ſ. ſi aduer. credi. & hic.

1 QVamuis. †Licet debitor ſit condemnatus, ſi nō ſoluit, non tollitur ius pignoris. h. d.

1 SI dominium. †Fructus computantur in ſortem, & extenuant debitum. hoc dicit. No. quod dixi in ſummario.

2 ☞ *Creditor ſi vult uendere pignus, debet debitori denunciare.*

d DEbitores. [d]†Creditor poteſt proſequi ius pignoris licet debitori nō ſit denūciandū vt ſoluat. h. d. Not. q dixi in ſummario. Opp. de l. ſi cōuenerit. ſ. ij. ibi no. ff. de pig. actio. & l. ſi. de iure do. impe. Sol. Quandoq creditor vult tantū ius pignoris proſequi: & tunc denunciatio non eſt neceſſaria, ſecundū formã: vt hic.

2 †Quandoq creditor vult pignus vendere: & tūc denunciatio eſt neceſſaria, ſecundū formã dictæ l. ſi. de iure do. impe. & no. in præallegata l. ſi conuenerit. Quandoq creditor vult cōſtituere debitorem in mora: & tunc denunciatio eſt neceſſaria, niſi dies eſſet appoſita: vt l. magnam. ȷ. de contrahen. & cōmit. ſtip. & l. ſi ex legati cauſa. ff. de verb. obliga.

1 ☞ *Pignus debet reddi hæredi, licet in inſtrumento non fiat mentio hæredis.*

1 SI uxor. †Licet de pignore inſtrumentum non ſit confectum: nihilò minus creditor habet plenū ius. h. d. Iſta litera licet inſtrumēto ei[e], & cætera: pōt intelligi duobus modis vno mō prout dixi in ſummario.

2 †Alio modo quòd licet in inſtrumento non fiat mentio hæredis, tamen hæredi pignus eſt reddendum: vt dixit gloſſ. & iſte magis eſt notabilis: vt l. ſi pactum. ff. de proba.

1 CVm dominam. †Debitor creditori poteſt cedere omne ius, quod habet in pignore: niſi obſtet ratio ætatis. h. d.

1 DIſtractis. †In electiōe creditoris eſt agere actione perſonali contra debitorē, vel hypothecaria contra poſſeſſorem pignoris. h. d. No. qđ dixi in ſummario. Opp. de l. Moſchis. ff. de iure fiſci. vbi videtur quòd primò debet agi vel conueniri perſonali actiōe obligatus. Sol. Ibi loqtur in tacita hypotheca hic in expreſſa. Sed cōtra iſtã ſol. inſtatur de ſ. neque. in auť. de fideiuſ. colla. j. quã habetis ȷ. e. in auť. hoc ſi debitor. Sol. Domini iſta iura corrigūtur per illū. ſ. ſed neq;. Sed contra iſtam ſolu. inſtatur de ſ. ad hoc. in auť. de liti. vbi videtur q indiſtinctè poſſum agere cōtra quēcunq ego velim. Solu. Dic q illa auť. loquitur in caſu ſpeciali & hanc ſolu. ſequitur gloſſ. in fin. j. eodem. auť. hoc ſi debitor. & hęc eſt vera ſecundūm noſtros doct.

2 ☞ *Factum debitoris non nocet creditori, in iure pignoris.*

e 1 DEbitorem. [e]†Alienatio facta per debitorem nō præiudicat creditori vtēti iure pignoris. h. d. No. †q factū debitoris non nocet creditori in iure pignoris: vt hic. Sed opp. in auť. hoc ſi debitor. ȷ. e. vbi fit deterior cōditio creditoris per alienationē. Sol. circa ius pignoris nullū fit præiudiciū creditori, vt hic, ſed circa ordinem conueniendi ſic. & ita loquitur lex contraria.

1 ET ſi frater. †Mutuans alienam pecuniam ſuo nomine, quærit ſibi ius pignoris, & non domino pecuniæ. h. d. Bar.

1 ☞ *Res empta ex pecunia pupilli, eſt ei obligata.*

f 1 QVamuis. †Res empta ex pecunia[f] mutuata, nō eſt obligata: niſi de hoc ſpecialiter, vel generaliter conuenerit. h. d. Not. quod dixi in ſummario. Oppo. dicitur hic, quòd res empta ex pecunia mutuata, non eſt obligata. Contra de l. idemq; in princip. ff. qui potio. in pign. ha. Solu. eſt dare regulam, & inſtantiam à regula: hæc eſt regula, quòd res empta ex pecunia non eſt obligata. Fallit ſi ematur ex pecunia pupilli: vt in contrario: ſicut & aliàs videtis in emptione, quæ fit ex pecunia pupilli, & aliarū perſonarum, de quibus habetis in l. ſi vt proponis. ȷ. de rei vēdi. de quo dic vt ibi not. per Cyn.

1 ☞ *Pignoratitia actio eſt perſonalis: & quid de hypothecaria.*

Pignoris

a ¶Op. q non ſit realis. An hypothecaria & pignoratitia ſunt in rem, vel in perſonã & quomodo, vide nota. per Bartol. in ſ. tertij. in procœ. Digeſtorum. & quod hypothecaria nihil habet ſpecialiter, eſt tex. in l. ſi na. ſ. ſi vnus ex pluribus. quem ibi ad hoc ponderat Bald. contra glo. in d. ſ. de pignore.
b ¶Perſecutione. hic vide not. in authen. matri & auiæ. & authen. hoc ſi debitor. quædam tractatur per Moder. Inſtitu. de actio. ſ. itē ſi quis in fraudem.
c ¶Hypothecaria. Ad iſtud contrariū vide Barto. ȷ. e. l. diſtractis.

a PIgnoris. Opp. quòd non[a] ſit realis: ſed videtur perſonalis: quia oritur ex contractu: vt inſtit. quib. mo. re contra. oblig. ſ. fi. quod non eſt de natura realis: vt in ſ. omnium. Inſtitut. de actio. Solu.† Aut loquimur de pignoratitia actione: & illa eſt perſonalis: vt in contrario. Aut loquimur de hypothecaria: & illa eſt realis, vt hic. Sed contra iſtam ſolu. inſtatur, & videtur quòd etiam hypothecaria ſit perſonalis, quia oritur ex pacto: vt l. ſi tibi decem. ſ. de pignore. ff. de pac. quare malè. Sol. dicas quòd hypothecariæ actionis duæ ſunt cauſæ. Vna mediata: vt puta, pactum vel confeſſio: & de hac loquitur præalle. ſ. de pignore. Alia eſt cauſa immediata, quæ erat in hypothecaria actione: vt puta, ius quod conſtituitur in pignore ex pacto: & ſecundum hoc etiam hypothecaria eſt realis: quia oritur ex iure, quod quis habet in re, ſicut aliæ reales: vt in dicto ſ. omnium. & quod ibi not. per gloſſ. & Dynum.

2 ☞ *Si creditor amiſit pignus, an debitor debeat probare culpam, uel ipſe caſum fortuitum.*

1 SIcut uim. †Creditor tenetur de dolo, & lata culpa, & leui: non de caſu fortuito. hoc dicit. Not. quòd dixi in ſummario. Quæro, de qua culpa debeat intelligi l. noſtra. Breuiter dicatis, quòd debet intelligi de lata culpa, & leui, non de leuiſſima: cùm ſit contractus, qui gratia vtriuſque contrahitur: vt inſti. qui. mo. re contra. ob. ſ. fin. De quo dic, vt ibi, vt eſt bona glo. Item quæritur† ecce, amiſit creditor pignus: debet ne ipſe probare amiſiſſe per caſum fortuitum, an debitor debet probare dolum vel culpam? Vnde glo. hic remittit ad ea, quæ not. in l. ſi creditor. de pign. act. Vnde circa hanc quæſt. gl. noſtræ variant. Gl. in l. ſi quis ex argentarijs. ſ. fin. ff. de eden. dicit. quòd debitor primò debet probare dolū vel culpam creditoris interceſſiſſe: & ſi creditor vult poſtea probare caſum fortuitum, admittitur, & excuſatur. Et intelligūt iſtum tex, quòd ſit caſus ſpecialis in argentario. Et ita etiam notat glo. in l. ſi quis fundum. ſ. Imperator. ff. loca. circa princi. titu. Gul. de Cu. d. l. ſi quis ex argentarijs. ſ. fina. reprobat iſtam glo. per rationem iſtam: quia ſi probaretur dolus, vel culpa creditoris: ad quid prodeſſet creditorem poſtea probare caſum fortuitum? Certe ad nihil. Quare dicas vt not. & melius Inſtit. quib. mod. re contrah. oblig. ſ. fi. vbi eſt bona gl. & in l. ſi creditor. ſ. de pig. act. & iſtam glo. communiter approbant doctores.

2 ☞ *Non debet quis cogi inuitus agere.*

3 *Oblatio, conſignatio, & depoſitio tantum operatur, quantum ipſa ſolutio.*

1 CReditor. †Oblatio, conſignatio, & depoſitio debiti ſufficiūt ad hoc vt poſſit agi pignoratitia. h. d. No. quòd† quis nō debet cogi inuitus agere, vt hic. Secundò no. quòd† tantum operatur obligatio, cōſignatio, & depoſitio, quantum ipſa ſolutio: vt hic, &c.

1 REs obligatas. †Extraneus ſoluens debitum pro alio, non quærit ſibi ius pignoris: ſed ſolum repetere poteſt. hoc dicit. Not. quòd licet aliquis ſoluat pro alio debitum, non quærit ſibi ius pignoris: vt hic. Sed oppon. dicitur quòd hic propter ſolutionem non quærit ſibi ius in pignore. Contra dictum ſ. contra autem creditor. Inſtitut. quib. alie. li. vel non. vbi dicitur quòd acquirit dominium: hic autem dicitur contrarium: quare malè. Solu. Aut aliquis ſoluit creditori debitum pignus emendo ab eo: & tunc acquiritur ſibi dominium. Ita intelligatur lex contraria quod intellige ſi pignus vendatur ſecundum formam legis: vt habetis in l. fina. de iur. domi. impe. & not. in l. ſi conuenerit. ff. de pignora. actione. Opp. & videtur, quòd iſte ſoluens non habeat actionem ad repetendum quod ſoluit: vnde oppo. de l. j. in principio. ff. quibus modis pignoratitia vel hypothecaria ſoluitur. Sol. Aut iſte ſoluens poſſidet pignus: tunc non habet actionem, ſed ipſum pignus retinere poteſt pro eo quod ſoluit. Et ita intelligatur lex contraria. Aut ipſum non poſſidet: & tunc datur ſibi actio: ita intelligitur hic. Sed quæro iuxta hoc, quæ actio ſibi datur ad repetendum. Breuiter dicatis, q aut debitor principaliter ſibi hoc mandauit vt ſolueret: & tunc debebit actionem mandati ad repetēdum: aliàs habebit actionem negotio. geſto. vt in l. ij. ff. man. Inſti. eod. tit. ſ. j.

1 SEcundus creditor. †Secūdus creditor offerens debitū primo creditori, confirmat ſibi pignus pro eo q ſoluitur, & etiã in vſuris: nō pro vſurarum vſuris. Not. qđ dixi in ſummario.

2 ☞ *Pignus ſi contrahitur non ſolum conſenſu, ſed etiam traditione: ſi remittitur, non tollitur ipſo iure, ſed per executionem.*

1 MAior. †Sicut pignus nuda conuentione cōntrahitur: ita nuda conuentione remittitur. hoc dicit. Not. q pignus remittur ſeu tollitur nuda conuentione: vt hic. Contra legē noſtrã inſtatur: dicitur hic, q per remiſſionē ius pignoris tolliť ipſo iure. Contra: imò videtur quod per exceptionē: vnde oppo. de l. ſi tibi decem. ſ. de pignore. ff. de pactis, vbi dicitur quod tolliť per exceptionē. Solut. Aut pignus contrahitur nō ſolū conſenſu, ſed etiam traditione: & tūc per remiſſionem non tollitur ipſo iure, ſed per exceptionem: vt in cōtrario. Aut contrahitur ſolo cōſenſu: & tūc cōſenſu cōtrario diſſoluitur ipſo iure. Sed contra iſtã ſolutionē inſtatur de l. debitū. j. de remiſ. pig. Sol. Ibi remiſſio fuit inutilis. Sed contra iſtã ſol. inſtatur de l. j. ſ. j. qui mo. pig. vel hypo. ſolui. Sol. Quantū ad præſens
2 dicatis duo verba †: quãdoq pignus cōtrahitur nō ſolū conſenſu, ſed etiam traditione: & tūc ſi remittitur, tollitur per exceptionē: vt d. ſ. de pignore. ſecūdo reſpōſo. Quandoque cōtrahitur ſolo cōſenſu: & tūc ſecundū dominū Iacob. butri. aut fuit expreſſa remiſſio pignoris: & per remiſſionē tollitur ipſo iure, vt hic. Aut non fuit expreſſa pignoris remiſſio, ſed tacita: vt quia remittitur debitū: & tunc aut iſta remiſſio eſt vtilis: aut inutilis. ſi eſt vtilis de hoc dic vt not. in d. ſ. de pignore. Si verò eſt inutilis, aut eſt eadem cauſa vitiãdi tam remiſſionem debiti, quam remiſſionem pignoris: & tūc vtraque vitiatur: & ita loquitur l. debitū. de remiſ. pigno. Aut eſt eadem cauſa vitiandi: & tunc habet locum l. j. ſ. j. quib. mod. pignus vel hypo. ſolui. Et dic plenè de hac materia vt d. l. ſi tibi decem. ſ. de pigno. per gl. & doct. ff. de pac.

2 ☞ *Hypothecaria non poteſt intentari contra poſſeſſores bonorum, antequã ſit actum perſonali. & nume. 1.*
3 *Et ſi debitor eſt abſens, fertur quædam interlocutoria contra eum, tanquam contra contumacem: & fiet excuſsio bonorum ipſius.*
4 *Contra fideiuſſorem poſſidentem poteſt creditor agere, quacunq; actione uelit, tam reali, quam perſonali.*
5 *Qualiter intelligatur actum cum reo, ut poſtea agatur contra poſſeſſores.*
6 *Qualiter fiat excuſsio bonorum rei principalis.*
7 *An ſit neceſſe quod iudex pronunciet excuſsionem legitimè fore factam.*
8 *Si ſuit actum hypothecaria contra poſſeſſores bonorum, non conuento primo reo principali, nec facta excuſsione, ualebit proceſſus & ſententia.*

b PErſecutione. [b]† In electione creditoris eſt agere perſonali, vel hypothecaria: quod eſt verum debitore poſsidente: poſsidente autē extraneo oportet q primò agatur contra reū, & fideiuſſores. h. d. cum authen. hic poſita. Not. q hypothecaria[c] non poteſt intentari contra extraneum poſſeſſorē, niſi primò agatur contra eum, & fideiuſſores, & fiat excuſsio bonorū, vt hic: quo facto pōt agi cōtra poſſeſſores bonorū debitoris: & vltimò cōtra poſſeſſores bonorū fideiuſſorū, vt hic videbitis. Opp.† dicitur hic q hypothecaria nō poteſt intentari contra poſſeſſores bonorū, antequam ſit actum perſonali. Contra de ſ. ad hoc autē. in authen. de liti. colla. viij. & de authen. hoc ita. ſ. eod. titu. Solu. Dixerunt quidã q hęc corrigitur per illã: quia illa eſt vltima. Iſta ſol. eſt falſa: quia quòd non immutatur. quare ſtare prohibetur: vt l. ſancimus. ſ. de teſta. Quare dixerunt alij quod in lege contraria poſſeſſor habet cauſam à debitore: & ideo ſicut ipſe debitor poterat conueniri quacunque actione: ita & poſſeſſor cauſam ab eo habens. Iſta ſolutio eſt falſa per l. apud Celſum. ſ. de authoris. & ſ. ſi quis autem ex cauſa legati. ff. de doli exceptio. Quare dixerunt alij, quòd iſta intelligitur ſecundum illam, & illa ſecundum iſtam. Iſta ſolu. eſt dicere cōtra tex. illius l. Quare dixerunt alij, quòd aut loquimur de tacita hypotheca, aut de expreſſa. Primo caſu habet locum authen. noſtra hic poſita. Secundo caſu, habet locum lex contra

ria:& ſic etiam erat olim de iure antiquo:vt l.Moſchis.ff.de iure fiſ.Iſta ſolu.reprobatur per glo.& meritò per.l.cũ poſſeſſor.in fi.ff. de cenſi.verum eſt ꝙ gl.alibi approbat iſtã ſolutio.& approbat eam in §.ſed neque. in authen.de fideiuſ.vnde ſumitur iſta. Quid a dicemus [a] ꝯteneas ſolu.Ioan. poſitã hic,in fin.gloſſ.magnæ,& approbat eam Azo in Summa.eo.ti.& domi.Iac.hic,& cõmuniter omnes docto.noſtri.Ea ſolut. hæc eſt ꝙ lex contraria loquitur in caſu ſpeciali,videlicet quando lite cœpta contra debitorem ipſe debitor alienauit:quo caſu,licet nõ cõtrahatur vitiũ litigioſi quantũ ad omnia, tamen cõtrahitur quantũ ad hoc vt poſſeſſor cauſam habẽs à debitore poſsit conueniri, etiam antequam ſit debitor.& iſta eſt vera ſol.& rectè fuit intellectus illius legis. Modò pro declaratione legis noſtræ querit gl. quæ incipit:quid ſi debitor ſit abſens.quam ſigna.Dicitur hic ꝙ oportet primò ꝙ agatur contra reum principalem.
3 †Quæro:debitor eſt abſens:nunquid potero agere [b] b cõtra poſſeſſorem bonorum? Glo.determinat hic indiſtinctè ꝙ ſic:ſicut & aliàs diximus in fideiuſſore:vt in authen. de fideiuſſo.§.j. collatio.j.Tu verò ſecundũ Iacob.Butri.limita iſtã gl.ſic,videlicet ꝙ etiam ſit neceſſe agi contra principalẽ debitorem abſentem, non adeò vt diffinitiua feratur contra eum, quia fieri non poſsit,quia lit.non conteſta. ſed bene agetur cõtra eum: [c] c & feretur quædam interlocutoria contra eum,tanquã cõtra contumacem:& fiet diſcuſsio bonorum ipſius:arg.l.præſenti.§.j.& ij.ſ.de his qui ad eccle.confu. Vlterius quæro:dicitur hic ꝙ contra debitorẽ poſsidentẽ,poteſt creditor agere quacunque actione velit.
4 †Quæro, d quid de fideiuſſore: [d] nunquid contra fideiuſſorem poſsidẽtem poterit creditor agere quacunque actione velit? Quidam dixerũt ꝙ non:& ita not.gl.in corpore authẽ.vnde ſumitur.Gloſ.hic.& melius,ſecundum noſtros doct.tenet contrarium,quòd idem ſit in fideiuſſore poſsidente,quod in reo principali.Et hãc approbat do.Iaco.hic, & rectè:vnde ordo conueniendi ſecundũ gl.& noſtros doct.eſt,quod agatur primò contra reum principalem reali,& perſonali actione:& poſtea contra poſsidentẽ reali vel perſonali:& poſtea agetur contra poſſeſſores bonorũ rei principalis. Vltimò peruenitur ad poſſeſſores bonorum fideiuſſoris:& iſtè ordo rectè colligitur ex dicto §.ſed neque.
5 Item extra gl.†quæro:dicitur hic,quod nõ debet agi contra poſſeſſores,donec perſonali actum ſit cum reo:quero qualiter actum. Breuiter eſt dicendum,quod debet intelligi cum effectu,adeo quòd reus ſit condemnatus:arg.l.ignoti.ſ.de his quæ in frau. cre. & in l.j.C.de decu.lib.x.& argu.in l.j.in fi. ff.quod quiſque iur.quod intellige ſi reus ſit præſens,adeo quod diffinitiua poſsit ferri contra eum.Aliàs dic vt dixi ſ.in quæſtio. quid ſi debitor ſit abſens.
6 † Quæro: dicitur hic quòd debet fieri excuſsio bonorum e rei principalis:quæro qualiter fiat. [e] Breuiter.iſtud qualiter fit colligitur ex l.preſenti. §.j.& §.ſi cubi.de his qui ad eccle.confu.inter alios modos ſecundum Iacob. de Aret. eſt,ꝙ fit diſcuſsio bonorum per nuncium publicum,cui referenti iudex credat: vt l. magis puto.§.ne tamen.ff.de rebus eorum. & argu.l.ea quidem.de accu.Cautela tamẽ eſt ſecundum eum,quòd mittantur duo nũcij:quia in ore duorum ſtat omne verbum: argu.in authenti.de teſtibus.in princip. Sũt & alij modi,de quibus dic vt not.per eum in trac.ſuo.
7 Item quæro,†nunquid ſit necf eſſe,quòd iudex pronunciet [f] excuſsionẽ legitimè fore factam.Iacob.de Areti. tenet quòd ſic,arg.l.tutores.quæ eſt quinta ff.de de confirma.tuto.ibi:idoneis pronunciatis, &c.Iacob.Butri.hic tenet quòd non debet pronũciari,neque poſſet:quia cum ſit actũ contra reum principalem:quomodo ex iſto proceſſu ferretur ſententia in præiudicium poſſeſſoris bonorum:quia nihil habent inuicem cõmune.Vnde concludit ipſe,quod pronunciatio non debet fieri.argumen.in l. ſancimus.§.j.& ibi bona gl.ſ.ad Trebellia. multùm tamen facit contra hanc opin.l.nõ tactum.§.ſenatus.ff.de fideicommiſſ.liber.
8 g Quæro,†pone,actum fuit [g] hypothecaria contra poſſeſſores bonorum, non conuento primo reo principali, neque exceſsione facta:nunquid valebit proceſſus & ſententia? Videtur quod non:quia peruertitur ordo contra l.prolatam.ſ.de ſenten.& interlo. omnium iudi.In contrarium videtur l.j.ſ. de appellatio.& hæc vltima vera, ſecundũ Iacob.de Are.Non obſtat cõtrarium: quia aut peruertitᷓ ordo vnius cauſæ ad ſeipſam: & dico quòd talis peruerſio ordinis annullat ſententiam:vt d.l.prolatam.Aut peruertitur ordo vnius cauſæ ad alteram: & tunc talis peruerſio non vitiat proceſſum,vel ſententiam ipſo iure.Et ita debet intelligi præallegata l.j.ſ.de appel.Alia dic vt dixi in d. §.ſed neque.

1 SEruo.† Extincto pignore,nõ extinguitᷓ obligatio perſonalis.hoc dicit.

2 Cum agitur contra extraneũ furẽ, illud quod conſequitur creditor, vltra debitum ſuum reddit debitori.

1 SI tibi.† Creditor poteſt agere actione furti,contra furẽ ratione rei pignoratæ.h.d. Not.ꝙ dixi in ſummario.quod eſt verum,ꝙ poteſt agere actione furti,ſiue contra furem extraneum,ſiue contra ipſum debitorem ſubtrahentem.
2 † Sed eſt differentia:quia cũ agitur contra extraneũ furem, illud, quod conſequitur vltra debitum ſuum,reddit debitori: aliàs ſi ageret cõtra ipſum debitorem, nihil ſibi reſtitueret:vt l.creditor.ff.de fur.

2 Lex non trahit ſe ad cauſas finitas.

h SVper hypothe. [h] †Creditor, cui obligata ſunt omnia bona à debitore,habet etiam obligatam militiam ex pecunia ſua emptam, verè vel præſumptiuè.hoc dicit Quod eſt verum,ſi ad hoc pecunia ſit mutuata.h.d.cum authenti.hic poſita.Et diuiditur iſta lex in tres partes.Nam primò dicit,de militia empta filijs, vel cognatis.In ſecunda dicit,de militia empta extraneis.In tertia parte quandã determinationem ponit,ſeu limitationem præcedentium.Secũda ibi:quod ita obtinere ſancimus. Tertia ibi,circa finem, quod ſcilicet in futuris. Nota quod dixi in ſummario. Secun-
i dò nota [i] differentiam inter primum caſum,& ſecundùm: quia, vt dixi,ſi emitur militia filijs,vel extraneis,non eſt neceſſe creditori

a ¶ Quid dicemus.Si pendente hypothecaria contra debitorẽ fiat alienatio,non requiritur expreſsio adde bal.hic in prin. & in d.l.j.ver. quæro quid ſi debitor.ſ. quæ in frau.credi.& quod notat Bald.de litig. authen. litigioſa.in fi.& not.ad intellectum huius authen.ſiue tertius poſſeſſor habeat titulũ inualidũ & ab extraneo,& non habentẽ ius alienandi ſiue nõ vt eſt nota . & ibi Bald.in l.rei.de diſt. pig.& quod not.hic glo.in princ.& adde ꝙ eſt dare caſum ſingularem, in quo in rei vendicatione requiritᷓ excuſsio : vt in caſu auth. contra & ibi Bal.in princi. ſ.ad Treb.

b ¶ Potero agere. Si debitor eſt abſens an requiratur excuſſio, vt agat contra tertios poſſeſſores: ſed Iacob.de Are.in tract . excuſsionum. in fin.indiſtinctè tenet glo.de quo tractatu Bart. hic facit mentionẽ in q. qualiter fiat excuſsio facta de commiſsione: & iſtam gl.etiã ſimpliciter ſequitur hic Barto. Adde quid ſi pendẽte iudicio reus prĩcipalis cœpit abeſſe. Baldus.conſilio ccclxiij.lib.iij.

c ¶ Agetur contra eũ. Sed quid ſi ſunt duo rei obligati iſolidũ, & actum eſt contra vnũ:& eſt facta excuſsio realis, & perſonalis:an agi poſsit contra tertiũ poſſeſſorem rerum,non excuſſo alio obligato inſolidũ.facit ad hoc l.ij . j. de conuenien. fiſ.debi.lib.x. & ibi hanc quæſtionẽ format Bar.& plus nõ dicit,nec decidit. Vide Inſtit. de actio.§. item ſi quis in fraudem.& Bart. in authenti. ſed hodie. in prin.de act. & obli.

d ¶ De fideiuſſore. Vide not.per Bart.in l. mulier.ff. qui po. in pigno.habean.& in l.Moſchis.ff.de iur. fiſ.& dicit.Bar.in d. l.mulier. qđ ſi ſunt duo rei, contra vnũ poteſt agi hypothecaria,antequã cõtra alium ſit actum perſonali.

e ¶ Quæro qualiter fiat. Qualiter fiat excuſsio in authen. ſed hodie.de act.& obl. per Bart.& Bal.in l. à diuo.§.in vendi. de re iudica . & ſubdit Bald.in d.authenti. quod etiam pro forma ſit excuſsio: vel ſi vadit talis iudicando in perſonali,quero quando fiat excuſſio, vide Bartol. in l. duobus. in penul.q. de duobus reis. Bal. plenè in l.ij. quando fiſcus vel priuatus.

f ¶ Pronunciet. Nunquid in excuſsione ſit ſententia neceſſaria,adde Bar.& quę ibi ſcripſi in l.ſtipulatio.§.habet de no. operis nuncia.& latè inſtit. de actionibus.§.item ſi quis in fraudem. Adde Roma.conſil.ccxj.

g ¶ Actũ fuit. Adde Bald.in authen.cõtra.ſ.ad Trebel.in fi.per Bar.in d.l.prolatam.in princ.not. glo.& ibi Bar.l.ij.ſ. communi diuidun. & l.ſi verò mancipium.§.j.de euic.& conſuluit Ange.per prædicta.& in terminis ſequitur Bar. in l. conuenticulam. in iij.colũ.de epiſ.& cler.Sed idẽ Bald.in l.j.ſ.communi diuidun.poſt Bar.ibi dicit tamen quòd eſt neceſſe actori poſt litem conteſtatam excuſsionẽ facere, vel docere de iopia principalis:ſed quod ſemper in qualibet exceptione excuſsionis, & ordinis, ſit neceſſe quòd opponatur ante lit. conteſta. tenet Bald. in l. exceptionem.in vj.colũ. de probat. excuſsio facta pendente iudicio retrotrahitur. tenet Bal.in l.teſtamẽto.ſ.de teſt.quod intellige ſecundùm no. per eum in d l. communi diuidundo. & vide Bar in l. exceptionem.ff.de exce. Paul.de Caſtr.in l. fi. ff. ſi certum peta. tenet ꝙ executio ſententię poſsit opponi.

h ¶ Super hypothecis. Et hanc legem qualiter dclarat bal. in l.in rebus.ij.colũ. ſ.de iure dot. Et ad hanc legem cum authen.ibi poſita,adde quod legitur & notatur per gl.& Bar. in l.quid ergo.de priuileg.cred.& in l.licet.C. qui potio.in pignor. habeantur.

i ¶ Secundo not. Adde quod no.in l.Macedoniani. alias,ſin autem. ſ.ad Maced. & Barto.in l.ſi ventri.§.fina.in fin.ff.de priuileg.credi.

tori,quòd probet ex pecunia ſua militiam fuiſſe emptam. In ſecundo caſu non præſumitur.
2 Tertiò nota † quod lex non trahit ſe ad cauſas finitas : vt l.penultima.ſ.de tranſactio. & ſuprà , de ſacroſanct.eccle.l. penultima.

In quibus cauſis pignus tacitè contrahatur. Rubrica.

LEX I.

1 VNiuerſa.†Bona debentis ſoluere tributa,vel contrahentis cum fiſco , tacitè [a] a ſunt obligata fiſco.hoc dicit, cũ lege ſequenti.

LEX II.

b QVamuis. [b] †Fructus rei,ob- 1 ligatæ, tacitè ſunt obligati : ſed res ex pretio fructuũ empta,non eſt obligata.hoc dicit. Et nota quod dixi in ſummario. Contra ſecundam partem ſummarij opponitur.de l.ſi & rem.ff.de petitio.hæredit.Gloſ.non ſoluit. Dic quòd ſpeciale eſt in vniuerſali iudicio: vt in petitione hæreditatis . & ita not.in l. contraria. Sed contra iſtam ſolu.inſtatur de l.mater.ſuprà,de rei vendica. Solu.Secundum Iaco.dic,& ibi eſt ſpeciale vt habeatur recurſus ad pretium re perempta , vel præſcripta.De quo dic plenè vt ibi ſolet notari per doctores.

c 1 SAtis notum. [c] † Bona dotalia ſũt tacitè obligata pro adminiſtratione primipilarij,excuſsis tamen prius facultatibus primipili . hoc dicit. Nota quòd licet regulariter bona dotalia non poſsint obligari propter debitũ mariti:fallit tamen in caſu iſto:vt habetis ſ.ne vxor pro mari. per totum,&c.

2 *Pignora obligantur tacitè locatori, ſi inuecta ſunt: aliàs ſecus.& nu.1.*
3 *Creditor non poteſt retinere rem debitoris ſibi non obligatam prætextu debiti.*
4 *Niſi peruenit ad eum de voluntate debitoris eo animo, vt aliquod ius conſtitueretur in ea re.*
5 *Scriptor pro mercede ſua,& pro expenſis quas fecit in ſcriptura ſua,poteſt retinere quinternos.*

1 SI nõ inducta. Iſta eſt bona lex.†Licet inuecta , & illata ſint tacitè obligata locatori pro penſione : tamen ſi non oſtendantur eſſe inuecta , & illata , locator non poteſt ea retinere prætextu penſionis. hoc dicit.
2 Not.quòd † pignora obligantur tacitè locatori,ſi inuecta ſunt:aliàs non. Se
d cundò nota [d] quòd † creditor non poteſt 3 retinere rem debitoris ſibi nõ obligatã prętextu debiti. Modò opp. iſte text.videtur velle concludere , quòd ea quæ ſunt illata in fundo, tacitè ſunt obligata locatori pro penſione , contra dictã l.debitor. ff.de pigno.vbi debitor induxit in fundo mancipia:& tamen non ſunt obligata. Solu. Aut illud,quod induxit in fundum , vel in domum,induxit ibi perpetuò permanſurum: & tunc tacitè obligatur locatori. Et ita poteſt intelligi hic à contrario ſenſu : vt l.ij.ff. eodem tit. Aut non inducitur ibi perpetuò manſurum : & tunc non eſt tacitè obligatũ locatori. Item inſtatur de l.certi..ſ.loca.vbi ita demũ ſunt obligata locatori,ſi ſciebat ea eſſe inducta.Sol.Hæc lex determinatur ſecundũ illã:quia ita demum ea, q̃ inducũtur in prædio ruſtico,ſunt obligata locatori . ſi locator ſciat:aliàs non.Secus in prædio vrbano:vt ibi no.Inſti.de act.§.item Seruiana. Et quæ ſit ratio diuerſitatis , dic vt in vtraꝗ earũ no. Itẽ opp.dicitur hic ꝙ creditor non põt retinere rem debitoris,prætextu debiti. Contra de l. ſi nõ ſortẽ.§.ſi centũ.ff.de cõdi.indeb.Sol.Aut res debitoris peruenit ad creditorẽ,de voluntate ipſius debitoris:aut non. Primo
e caſu,poteſt eã retinere [e] pro debito ſuo,Et ita intelligitur lex cõtraria.Secũdo caſu nõ. Et ita intelligitur hæc lex. Sed cõtra iſtã ſol.inſtatur de l.prætextu.quæ eſt l.fi. ſ. cõmo . vbi peruenit res ad creditorẽ,de volũtate debitoris:& tamẽ nõ põt eam retinere. Sol.Aut res peruenit ad creditorem hoc animo,vt conſtituatur ei ius in re:& tũc creditor põt eã retinere. Et ita intelligũtur ea, quæ dixi in §.ſi centũ.& qđ ibi no.Aut non peruenit hoc animo vt aliquod ius ei cõſtitueretur in re:& tunc nõ poteſt eam retinere.& ita intelligatur præalleg.l.fi.ſ.cõmo.Sed contra iſtam ſolu.inſtatur d. l.in rebus.§.poſſunt.ff.cõmo. Breuiter pro horũ ſolu.dicas duo verba:nã qñꝗ res debitoris peruenit ad creditorẽ ſine voluntate ipſius:& tunc creditor nõ põt eã retinere pro de-
4 bito.& ita intelligitur hic. † Quãdoꝗ peruenit ad creditorẽ de voluntate ipſius debitoris:& tunc aut hoc animo vt creditori aliquod ius cõſtitueretur in ea re:& tunc creditor põt eam retinere pro debito.& ita loquitur præalle.l.ſi nõ ſortẽ.§.ſi centũ.de condi.inde.Aut peruenit eo animo,vt creditori non conſtitueretur aliquod ius in re:& tũc aut vult rẽ iſtam retinere propter expenſas,quas fecit in ea:& dico ꝙ põt.Ita debet intelligi l.in rebus .§. poſſunt.ff.cõmo.Aut vult eã retinere propter aliud debitũ:& dico ꝙ nõ põt.Ita debet intelligi præalle.l.fi.ſ.cõmo ſecundũ Iac. de Are.Vel dic vt ibi plenè not.per Cy.& valent prædicta ad q.
5 de ſcriptore†ꝙ ſcriptor prò mercede ſua,& pro expenſis , quas fecit in ſcriptura ſua,poſsit retinere quinternos:vt no.in d.l.ſi nõ ſortẽ.§.ſi centum.ff.de condi.inde.& in d.l.in rebus. § . poſſunt. ff.commod.

2 *Tutela quæ defertur matri eſt legitima.*

f 1 SI mater. [f] †Si mater pupilli ad ſecũda vota tranſiẽs non petierit eidem tutorem , & quod ex adminiſtratiõe debeat,non ſoluerit:bona mariti pro hoc tacitè ſunt obligata.h.d. Iſta lex eſt notabilis .quã no. Et nota
2 primò quod dixi in ſummario. †Secundò not.quod tutela, quæ defertur matri eſt legitima.De quo plenè per glo.doct . in auth. matri & auiæ.ſ.qñ muli tute.offi.fun.poſ.Itẽ not.caſum ſpecialem,in quo propter debitum vxoris obligantur bona mariti.ſic ecõuerſo. Videbitis glo.ſ.eo.l.ſatis.contra regulã generalem ſ.ne vxor pro mari.

1 SAncimus.†Iura loquẽtia de rebus inuectis, et illatis.tacitè obligatis locatori , ſunt communia in omni loco.h.d.Quid ſit territoriũ, habetis in l.pupillus.§.territorium.ff.de verb.ſign.

Si aliena res pignori data ſit. Rubrica.

LEX I.

g 1 PRocurator. [g] †Res non poteſt obligari per procuratorem non habẽtem ſpeciale mandatum,vel generale cum libera: niſi fortè dominus eam conſuetus erat obligare, vel niſi pecunia in rem domini ſit verſa . h. d. cum omnibus gloſsis. Opp.dicitur hic,quod procurator non poteſt conſtituere ius in pignore. Contra de l.procurator cui generaliter libera.ff.de procura. Solu. Aut procurator habet ſpeciale mandatum , aut generale,cum libera:& tunc conſtituit ius in re vt in contrario,ſecus ſi non habet ſpeciale mandatum,vel generale cum libera:& ita loquitur hic. Sed contra iſtam ſolu. inſtatur de l.vel vniuerſorum.ff.de pig.act.Solu.Ibi paterfa.erat conſuetus eam pignorare:& ideo ſi tales res per procuratorem pignorentur , bene conſtituitur ius in re. Ita tollitur contrarium.

a ¶ Tacite. Tamen non idem operatur ac ſi eſſet ſpecialiter alleg.vt eſt tex.in l. prima.C.de ſer.pig. da.ma. licet in pupillo ſit ſecus : quia res empta eſt pecunia pupilli , eſt ei tacite obligata , & ſpecialiter.Textus eſt ibi not.in l.ſi tutor.ſ.de ſeruo pigno.da.ma. ad hanc legem de tacita hypotheca fiſci, vide not.in l.reſcripti.& in princ. ff.de pact.& Bar.in l.aufertur.§.fiſcus. ff.de iu. fiſ.vbi poſt eum. Item adde caſum,in quo etiam contrahitur tacita hypotheca:videlicet ſi res eſt empta ex pecunia vſuraria,vt no.Bal. in l.tutor . ſupra, de ſeruitu. pignor. da. ma.

b ¶ Quãuis. Et circa gloſ.ij.hic, quæ voluit alleg.l.ſimile.ff. ad municip. per quã legem dicitur quod nulla ciuitas præter Romanam , habet hypothecariam regulariter in bonis ciuium pro datijs prędſtandis , & tributis l.ij.C.de iur.Reipubli. libro xj. & ideo expedit quod ciuitas prouideat vt trãſeat res cũ onere ſoluendi collectas communi : & poteſt facere . argu. l. Antiochenſium. ff. de priuileg.credi.§.fina.ad mun. l. munerum.§. præterea.de muner. & hono.Innocen.in cap.poſtula. de foro competen. adde in l. reſcriptum. de pact. & quod ibi dixi . & Bald.in l.fina.in iij. colum. de ſacroſanc. eccl.& ibi etiã quid in eccleſia.& Bal.in hac l. ij. & intellige hanc legem de fructibus naturalibus: ſecus de induſtrialibus.not.gloſ.in l.aſſiduis.qui potio . in pigno.hab.in verſi. quæro.an habeat locum iſta tacita.

c ¶ Satis notum. Nota caſum , in quo tenetur vxor pro marito,vide Bar.in l.j. ff.ſolu. matri.

d ¶ Secũdo no. Quando inuecta, & illata ſint tacite hypothecata,vide plene Bal. in l.certi iuris.ſupra locati.

e ¶ Retinere. An & quãdo poſſum vnã rem retinere pro aliquo mihi debito? & quid de ſcriptore, vide caſum in quo habet locum retentio, per gloſ. & Bald. in l.ij.ſ.ſi antiqui.cred. Et de hac materia plene per Iacob.de Bel. in l.j. infra etiã ob chiro. pecu.

f ¶ Si mater. Idẽ voluit Spe.in ti.de tu. §.nũc dicendũ ver.ſi trãſit. Vbi idẽ tenet. idẽ tenẽt hic bal. Sa. & Raph.et ita nunc conſulo. And.Barb.

g ¶ Procurator. An procurator generalis poſsit rẽ pignorare, vide j.eodem.

a ¶Si probaueris. Aduerte iſtũ tex. dũ requirit fraudem: quia Bar. in l. quæ dotis. ſolu. matri. ſubaudit maxime: quod not. quia aliter non bene intelligeres iſtã materiam. Et quid ſi obligaui rem alienã, & tradidi: an poſsit ille, cui fuit illa res tradita, præſcribere iuri hypothecæ? bal. ꝙ non, in l. ſi quãdo. C. ad Velleia.

b ¶Confirmatur pignus. Sed ſi dominium rei pignoratæ ſuperuenit debitori, confirmat pignus: plene per Bar. in l. j. ff. de pigno. & vide in ead. l.

c ¶Res aliena. Quando res aliena obligari poſsit, vide Bald. not. in l. mater. in j. colum. de rei vendi. & vide not. in l. ij. de pigno. actio. & quę ibi dixi poſt Barto. in l. j. §. j. ff. de pigno. Quid autem ſi debitor in re obligata nõ habeat niſi poſſeſsionẽ, an veniat in obligatione: adde quod ſi talis res ſine vitio poſtea deueniat ad alium creditorẽ, ad quem habeã regreſſum: vide Cy. & Salice. hic, & quæ not. Barto. in l. rẽ alienã. in antepenul. col. ff. de pigno. actio. Adde melius de qõ. hic tacta per Alex. Ioã. And. in addi. ad Specu. in tit. de ſolut. §. j. verſic. ſed pone.

d ¶Probare creditor. Quid habet probare creditor in hypothecaria, vide Cyn. Bald. & Bar. in l. de rebus. ʃ. de donatio. ante nup.

e ¶Extraneus poſſeſſor. Quod verũ intellige notabiliter, vt in l. de rebus. ʃ. de donatio. ante nup. &c. ſi quilibet poſſeſſor vellet ſe tueri: ꝙ nota. Sed aduerte: quia Bar. in l. rẽ alienam. ff. de pig. act. tenet contrarium eius quod hic dicit lex ꝙ habenti titulũ lucratiuum à debitore, ſit opus probare de dominio debitoris.

LEX II.

a 1 SI probaueris. a †Res aliena non poteſt alij obligari, ſine conſenſu domini: niſi de fraude domini appareat. hoc dicit. Quærit glo. quis debet probare iſtam machinationẽ, ſeu fraudem. Breuiter debet probare ille, qui allegat: vt in l. in exceptionibus. & l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba.

LEX III.

1 CVrator. † Adminiſtrator alicuius, rẽ domini pignorans, non cõſtituit ius in re: niſi appareat, pecuniam eſſe verſam in vtilitatẽ domini. hoc primò. Itẽ filius nõ poteſt obligare rem patris, eo viuẽte. h. d. cum l. ſeq. Super le. quærit glo. quid in emancipato? ij. dicit idem & bene. Ratio dubitatiõis erat: ꝗa filius viuente patre eſt dominus, & poſt mortem patris continuatur dominium: nec deeſt ſibi viuente patre, niſi ſola adminiſtratio: vt l. in ſuis. ff. de libe. & poſthu. ideo videbatur ꝙ poſſet etiam viuente patre, rem patris pignorare: hoc tñ remouet hac lege.

2 *Quãdo in hypothecaria habeat neceſſe creditor probaret rẽ fuiſſe in bonis debitoris, tẽpore obligatiõis: uel eũ tũc poſſediſſe bona fide, & probare titulũ debitoris, & nu. 5.*
3 *An res aliena poſsit obligari efficaciter.*
4 *Et quid ſi dominus rei ſuccedat eidem debitori.*

CVm res. Iſta eſt optima lex, & tractat optimam 1 materiam. & breuiter dicit: †Si res, quæ non fuit in bonis debitoris tẽpore obligationis, incipiat poſtea eſſe in bonis debitoris. confirmatur pignus b vtiliter. hoc dicit. Nota ꝙ ſi debitori rem alienã obliganti ſuperueniat ius in re, ꝙ prodeſt creditori quantum ad vtilitatem hypothecariam: vt 2 hic. †Ex quo habetis inferre aliud, quod ad hoc vt directa hypothecaria competat, requiritur rem fuiſſe in bonis debitoris, tempore obligationis: vt l. & quæ nõdum. §. ꝙ 3 dicitur. ff. de pig. Oppo. ꝙ † res aliena c poſſit obligari efficaciter. vnde opp. de l. iij. §. cũm ex cauſa. ff. qui po. in pigno. hab. Solu. In lege contraria debitor obligans habebat ius ad rem: ideo poterat eam obligare. & ita intelligit contrarium. Item oppo. j. ſi pig. da. ſit. l. j. & quaſi per totũ. Item op. de l. grege. §. ij. ff. de pig. Sol. Ibi in lege contraria debitor obligãs, habebat ius in re: & ideo poterit obligare. Sed contra prædictam ſolut. inſtatur: & videtur, quòd indiſtinctè etiam vbi debitor non habet ius ad rem neque in re, & tamen poſsit obligare rem alienam. Vnde oppo. de l. ſi fundus. §. aliena. ff. de pigno. Sol. Ibi res aliena fuit obligata per debitorem hoc modo cum ſua eſſet: quo caſu valet obligatio re poſtea ſua effecta. Sed cõtra iſtam ſolu. inſtatur, & videtur quod etiam vbi debitor obligat rem alienam, etiam ſine prædicto modo, tamen valet obligatio. vnde oppo. de l. j. in prin. ff. de pigno. Sol. Dicatis duo verba: Quandoque debitor obligat rem alienam, in qua habet ius: & tunc eam poteſt efficaciter obligare: vt j. ſi pignus pig. da. ſit. per totum. & in l. grege. §. ij. de pigno. Quandoque debitor obligat rem, ad quam petẽdam ſibi competit actio. & iſto caſu valet etiã talis obligatio: vt l. iij. §. j. qui pot. in pig. ha. Quandoque debitor obligat rem in qua non habet ius, nec actionem ad eam petendã: & tunc aut obligat eam hac conditione: cùm ſua fuerit, & obligatio valet, vt l. ſi fundus. §. aliena. ff. de pig. Aut obligat eã ſimpliciter: tunc aut creditor ſcit eam eſſe alienam: & tunc creditori non datur actio ad eam rem: ſed conceditur ei retentio: vt l. j. in princ. ff. de pigno. & dic vt ibi not. Aut creditor ignorabat rem eſſe alienam: & tunc dicas ſecundum dominum Iaco. But. quòd aut eſt effectus dominus ipſe debitor, qui rem alienam pignorauit: & tunc confirmatur pignus vtiliter ipſi creditori, & datur ei vtilis hypothecaria, vt hic: nam inuenitur debitor, & dominus 4 rei obligatæ, qui de pignore conuenit eſſe eadem perſona. †Si verò ipſe debitor non efficiatur dominus: ſed dominus rei ſuccedat eidem debitori: tunc habet locum l. rem alienam. in ſecundo caſu ff. de pigno. actio. & dic vt ibi not. Modo per iſta verba habetis intellectum huius legis, & l. rem alienam. quæ eſt ſatis diffi 5 cilis. Item oppo. †dicitur hic, ꝙ ſi debitori ſuperueniat ius in re, quòd datur vtilis hypothecaria creditori. Opp. & videtur quod iſtud nõ procedat: quia creditor habet neceſſe probare rem fuiſſe in bonis debitoris, tempore obligationis: vt l. quæ nondum. §. quod dicitur. ff. de pigno. In caſu noſtro hoc non poterit probare quia tempore obligationis res erat aliena: vt dicit tex. quare male. Quid dicemus? Dicit gloſſ. quod debitor poſsidebat rem iſtam tempore obligationis bona fide. quod ſufficit: vt l. bonorũ §. in bonis. ff. de verbo. ſignific. & ſi creditor probat, hoc ſatis eſt. & ita concludit gloſſ. hic circa medium gloſſ. magnæ. quam nota & ſigna bene. Pro declaratione huius quæro, & reuoco in du d biũ, quid habet neceſſe probare creditor d in hypothecaria actione. Gloſſ. hic concludit, ꝙ ſufficiat creditori, ſi probet ipſum poſſediſſe rem tempore obligationis bona fide, & cum iuſto titulo. Iſtam gloſſ. habetis in l. rem alienam. ff. de pignora. actio. Aliam gloſſ. habetis, quæ videtur dicere quod creditor debeat probare debitorem fuiſſe dominum rei obligatæ, tempore obligationis. Iſtam gl. habetis in. §. item Seruiana. Inſti. de act. Simile no. gl. ʃ. de Salui. interdi. l. j. Similiter no. in §. interdictũ. Inſtit. de interdic. Idem videtur notaſſe gl. in §. illud. in auth. de trien. & ſemiſ. col. iiij. Quid dicemus? Dy. in præalleg. §. item Seruiana. reprobat iſtas vltimas gl. quæ dicunt debere probari dominium. & reprobat eas per l. bonorum. §. in bonis. ff. de verb. ſig. do. Cy. approbat prædictas gl. & intelligit eas in caſu quando creditor agit hypothecaria directa: & dicit non eſſe bonum conſilium, ꝙ agatur directa: quia habebit neceſſe dominium probare. Probat iſtum intellectum per l. qui filios. j. titu. proxi. circa fin. ibi: de bonis ſuis, &c. quod verbum, ſuis, denotat dominium: vt l. ſolũ. §. meum. ff. de rei vendi. Præterea, res dicitur eſſe in bonis noſtris pro qua actionem habemus, vt l. rem in bonis. de acquirẽ. re. do. Sed ſi debitor non fuiſſet dominus, per conſequens actionẽ non habuiſſet. Et ex hoc concludit ipſe, ꝙ in hypothecaria directò creditor debet probare dominium debitoris. Certè, ſi quis vellet defendere opin. Dyn. credo quod poſſet: per l. ſeruos. ff. de lega. iij. Quare poteſtis dicere quod aut creditor agit contra principalem debitorem hypothecaria actione, aut contra extraneum. Si contra principalem debitorem, habet locum gloſſ. noſtra quæ eſt hic, quod ſufficiat creditori probare quod debitor poſſederit bona fide, cum debitor ſibi nõ poſſet referre quęſtionẽ alicuius iuris. Aut creditor agit cõtra extraneũ poſſeſſorẽ hypothecaria: & tũc cõcederẽ ꝙ do. Cy. hic bene dicat, videlicet ꝙ aut iſte extra e neus poſſeſſor e habet cãm ab ipſo debitore, & lucratiuã: & tunc ſit idẽ in ipſo, ꝙ in principali debitore. & habet locũ etiã gl. quæ eſt hic. Secus ſi haberet oneroſam: ar. l. apud. Celſum. §. authori. ff. de do. exce. Aut extraneus poſſeſſor nõ habet cãm ab ipſo debitore, & tunc habet locũ gl. quę eſt in d. l. rẽ alienã. ff. de pigno. ac. quia oportebit ꝙ creditor probet debitorem tempore obligationis poſſediſſe bona fide, & etiam oportebit probare titulũ debitoris, vt ibi no. & dic quod not. per Dy. in d. §. item Seruiana. et quomodo fuerunt verba gl. in l. ante omnia. ff. de proba.

1 *In obligatione non cadunt niſi ea, quæ ſunt in bonis debitoris.*

1 QVæ prædium. †Obligatus rẽ alienã, nõ præiudicat domino, & contraria pignoratitia tenetur hoc dicit. No. ꝙ dixi in ſummario. Concordat l. ſi quis in pignore. §. j. ff. de pigno. actio. Modo op 2 po. †dicitur hic. in obligatione non cedunt niſi ea quæ ſunt in bonis debitoris, contra, ſeruitus ruſticorũ prædiorum, dicit lex quod non eſt in bonis, neq; extra bona: vt l. j. ff. de vſufr. leg. & tamen cedit in obligatione, vt l. ſed an viæ. ff. de pigno. Rationem ſpecialitatis dic vt ibi.

Tutor

a ¶Omnino neceſſaria. In generali obligatione nõ veniunt panni, lecti, & ſupellectilia. Vide Bald. in l. certi. ʃ. loc. & vide quod notat Bal. hic.

b ¶Fit mentio. Vide de hoc per Cy. in l. certi. ʃ. loc. in quinta quæſtio. & expreſſe Pet. in l. ſeruum filij. §. cum qui. de lega. j. & diſtinguit, an habere debeat tanquã hæreditatem? & ſic ius vniuerſale: an generaliter bona, &c. quo caſu procedit l. Caius. &c. de quo vide Cy. hic.

c ¶Nomen quoque. Ad hanc legem vide l. Caius. de legatis ſecundo.

d ¶Modo habetis. Vide Bald. in l. ſi cũ emptor. ff. de pact. plene Bald. in l. j. C. de actio. & oblig. in nona colum. in verſicu. quinto quæritur. cum verſiculo ſequenti.

e ¶Cõtra. Vide Barto. in l. iij. ʃ. quod metus cauſa.

f ¶Vnde oppo. Vide pro eo quod hic dicitur, Bart. in conſilio ccxliij. incipiẽ. tres caſus. Andreas Barba.

1 *Tutor ſi rem pupilli obliget, & pecuniam in vtilitatem pupilli non conuertat, non valet obligatio.*
2 *Pupillus factus maior, poteſt approbare contractum per tutorem factum, qui de iure non valebat.*

1 SI in rem. †Tutor, procurator, vel alius adminiſtrator, obligando rẽ dominorum, eis non præiudicant, niſi poſtea conſenſus dominorum accedat: vel niſi de ſciẽtia eorum probetur. hoc dicit. cum l. ſequẽti. Nota ex iſtis legibus quòd ſi tutor rem pupilli obliget & pecuniam in vtilitatem pupilli non conuertat, quòd obligatio non 2 valet, vt hic. Item nota † quòd pupillus factus maior, poteſt approbare cõtractum per tutorem factum, qui de iure non valebat: vt hic.

Quæ res pignori obligari poſſunt, vel non: & qualiter pignus contrahatur. Rubr.

Rubrica noſtra poteſt continuari hoc ordine. Dictum eſt ſuprà, de pignor. ſed quia quædam res reperiuntur, quæ obligari, ſeu pignorari non poſſunt: ideo ſubnectitur hæc rubrica: quæ res pigno. obliga. poſſunt, vel non: & qualiter.

2 *Generale quo ad genus, non tantum operatur, quantum ſpeciale quo ad ſpeciem in his, quæ quis ſpecialiter non eſſet conceſſurus, vel obligaturus.*
3 *Suſcipiens in ſe omne periculum, videtur ſuſcipere periculum contingens ex dolo, vel culpa, non caſum fortuitum,*
4 *In generali obligatione non veniunt ſupellectilia neceſſaria.*

1 ALumnos. † In generali obligatione non veniunt ea, quæ quis non eſſet ſpecialiter obligaturus. hoc dicit. Nota quod dixi in ſum 2 mario. Modò oppo. & videtur † quòd tantum debeat operari generale quo ad genus, quantum ſpeciale quo ad ſpeciem. Vnde oppo. de l. ſi duo. de adminiſtratione tuto. & l. ſi chorus. ff. de lega. iij. & l. omnes. de præſcriptio. triginta ann. hic autem dicitur cõtra: quare malè. Sol. ſecundùm Dynum. & dic, quòd dicta regula non procedit in his, quæ quis ſpecialiter non eſſet conceſſurus, vel obligaturus: quia in caſu iſto non operatur tantum ſpeciale quo ad ſpeciem, quantum generale quo ad genus, nec econuerſo: vt l. obligatione. in principio. ff. de pigno. Et dic vt not. per Dyn. in capi. generali. extra, de regulis iuris. libro ſexto. Iſta lex inducitur per gloſ. in argu. ad quæſt. de ca 3 ſibus fortuitis †, quòd ſi aliquis ſuſcipiat in ſe omne periculum, quòd ipſe videtur in ſe ſuſcipere periculum contingens ex dolo, vel culpa præcedente: non autem videtur in ſe ſuſcipere periculum caſus fortuiti. argu. huius legis, & in dicta l. obligatione. ff. de pignoribus, & not. per gloſ. & docto. in l. ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis cautio. De quo dic vt not. per gloſ. & docto. ibidem.
4 Item inducitur in ar. ad quæſt. † quòd licet aliquis obliget omnia bona ſua, non videtur obligare ſupellectilia omnino neceſ a ſaria a, & ea, quæ nullo modo eſſet ſpecialiter obligaturus: vt puta panni, lecti, & alia ſupellectilia, ſine quibus viuere non poſſumus: imò ſi creditor ad iſta ageret, malè ageret, ſecundum Iacobum Butr. quia non poſſet: & ex hoc fiunt ſtatuta, quòd talia poſſunt pignorari.

1 *Si epiſcopus debet habere bona omnium clericorum decedentium in certis parochijs: & reperiatur quòd clericus habeat inſtrumentum, in quo eſt obligatus Titius, tamen extra ciuitatem: non pertinebit ad epiſcopum illud inſtrumentum.*

LEX II.

1 CVm conſtet. † Obligato inſtrumẽto: videntur obligata ea, de quibus in in b ſtrumento fit mentio b. hoc dicit. Nota quòd dixi in 2 ſummario. Iſta lex inducitur in arg. ad quæſt. † Conſuetudo eſt in ciuitate, quòd epiſcopus debeat habere bona omniũ clericorũ in ciuitate decedẽtiũ, in certis parochijs epiſcopo deputatis: modò quidã clericus inſtrũm habebat, in quo Titius erat eidẽ obligatus & tamen Titius erat obligatus alibi extra ciuitatem: nunquid illud nomen Titij erit epiſcopi. Inducitur hic lex quòd ſic: cùm reperiatur inſtrumentum eſſe in ciuitate. Tu verò ſecũdum Pet. tene contrarium, per. l. Caius. ff. de leg. ij. vbi eſt caſus.

1 *Cum vniuerſitate, res religioſa cadit in obligatione.*

LEX III.

SI monumento. Res religioſa non cadit in obligatione. h. d. Nota quod dixi in ſummario. Iuxta hoc oppo. de l. monumentorũ. ʃ. de relig. & ſump. fune. Sol. Aut tu quæris, nunquid iſtud monumentum, aut ipſa res religioſa, poſsit obligari: & dicas quod non, vt hic. Aut tu quæris, nunquid poſsit obligari ius auferendi mortuum in ſepulchro: & iſtud bene poteſt obligari: vt lege contraria. Sed contra iſtam ſolut. inſtatur de l. in modicis. ff. de 1 contrahen. emp. Sol. †Cũ vniuerſitate res religioſa cadit in obligatione: Secus in venditione: vt in contrario: Sed ſpecialiter, & per ſe, non poteſt obligari, vt hic. Et facit ad prædicta l. j. ff. de fun. do. cum ſimilibus.

2 *Debitor debitoris mei poteſt conueniri à me, dummodo primò nõ ſoluiſſet debitori meo, ante certiorationem ſibi à me factam. & nu. 4.*
3 *Nomina debitorum veniunt in obligatione tam generali quàm ſpeciali: & an in tacita obligatione.*
4 *Actio directa, quæ competit debitori creditoris, contra debitorem ſuum eſt vtilis penes ipſum creditorem creditoris. & nu. 6.*
5 *Debitor debitoris mei ſi tenetur ad ſpeciem, & ego eam exigam, debeo tenere loco pignoris: ſed ſi debet quantitatem, eam compenſabo.*
7 *Debitor debitoris mei ſi ſciat nomen ſuum mihi eſſe obligatum, licet ipſum non certioraui: non tamen licitè poteſt creditori ſuo ſoluere.*
8 *Quando ago contra nomen debitoris mei debitoris, non eſt neceſſaria excuſsio debitoris mei.*
9 *Qualiter formabitur libellus contra nomen debitoris mei debitoris.*
10 *Creditor ſi agit contra nomen debitoris, & creditor creditoris, etiam agit contra illud nomen: præfertur creditor creditoris.*

c 1 NOmen quoque. c Iſta eſt bona lex. †Nomen debitoris ante denunciationem factã ſibi à creditore ſui creditoris, poteſt ſoluere ſuo creditori: poſt denunciationem autem factam non po 2 teſt ſoluere: ſed exigi poteſt vtili actione. hoc dicit. †Nota debitor debitoris mei poteſt conueniri à me: dummodo primò non ſoluiſſet debitori meo, vt hic: & hoc eſt verum ante certiorationem ſibi à me factam. Si autem certioraſſem, creditori ſuo ſolue 3 re nõ poteſt: vt hic habetis not. †Secundo nota quod nomina debitorum, veniunt in obligatione tam generali quam ſpeciali. An autem veniant in tacita obligatione, vide quod not. ʃ. de hæ 4 red. act. l. hæredem. Tertio habetis notare †quod actio directa, quæ competit debitori creditoris contra debitorem ſuum, eſt vti d lis penes ipſum creditorem creditoris: vt hic. Modò habetis d nota. contra legem noſtram opponere: dicitur hic, quod debitor debitoris mei ante certiorationẽ à me ſibi factã põt debitori meo e ſoluere. Contra e imò videtur quod poſsit ſoluere, quãtumcũq; f ſibi non denunciauerim. Vnde oppo. f de l. iij. j. de noua. Solu. hæc lex ſuppletur per illam: quia ſiue per creditorem creditoris ſit facta denunciatio, ſiue lis ſit cõteſtata, ſiue pars debiti ſoluta, debitor non poteſt ſoluere ſuo creditori. & ita intelligitur contra 5 rium. Item oppon. † & videtur quod creditor creditoris non poſsit iſtud nomen exigere: ſed debet ipſum tenere loco pignoris. Vnde oppo. de l. grege. §. cum pignori. ff. de pign. & l. ſi conuenerit. ff. de pign. act. Solu. Aut iſtud nomen debet ſpeciem, aut quantitatem. Primo caſu creditor tenebit pignora: ſecundo caſu compenſabit cum debitore ſuo. Vlterius oppo. liberatio eſt ſpecies alienationis: vt Inſtitu. qui. alie. licet vel non. §. nunc admonendi. Sed alienando debitor non poteſt præiudicare creditori: vt l. debitores. ʃ. de pign. ergo nec liberando: hic autem dicitur contrarium: quare malè. Solu. Differentia eſt inter pignora corporalia, & incorporalia. vt nomina debitorum: quia in primo caſu per debitorem alienantem non præiudicatur creditori, cum res corporales appareant: ſecus in incorporalibus, quæ nõ 6 apparent. †Mòdò pro declaratione legis noſtræ quæro quæ ſunt iſtæ vtiles actiones. Gloſ. noſtra hic, & in l. grege. §. cum pignori. ff. de pign. dicit quod eſt vtilis hypothecaria. Iſta opi. eſt falſa: quia hypothecaria poſſeſsionem auocat: vt l. ſi cum vẽditor. in princip. ff. de euict. & in omnibus non eſt poſſeſsio, quia ſunt incorporalia: ſequitur quod in hypothecaria non habet lo

cum. Quare teneas aliam opin.gloſſ.vide
licet quod iſtæ vtiles actiões ſunt,quę erãt
directę penes debitorem,qui obligauit no
mẽ.Item quæro,dicitur hic: certior à te fa
7 ctus,&c. †Quærit gloſſ.[a] hic:quid ſi iſte
a ſciebat nomen ſuum obligatum eſſe mihi,
tñ ego ipſum nõ certioraui : nunquid licitè
poſsit ſoluere creditori ſuo? Glo.noſtra hic
tenet ꝙ ſic:qa oportet quod denũciatio ſibi
oĩno fiat à creditore creditoris.alle . gl.l.de
bitores.ſ.de pig.Certè domini,illa lex.nihil
ad rhombum:quia loquitur de voluntate,
ſeu vrbanitate,vt vidiſtis ibidem:quare di
catis,et melius,quod denunciatio nõ ſit ne
ceſſaria ſciẽti.ar.l.j.in fi.ff.de act.emp.& ibi
no.& melius in l.fi.ff.de tranſac. & ſolet no
tari in l.emptor.j.de euict. Item quæro.ec
8 ce † debitor meus obligauit mihi nomen
b debitoris[b].ago contra iſtud nomen : oppo
nitur mihi quod nõ fuit facta excuſsio: quę
ritur quid iuris? Dixerunt quidam, quod
etiã in nominibus requiritur excuſsio prin
cipalis debitoris:quia lex generaliter loqui
tur:vt in auth.hoc ita .ſ.de pig.& in corpo
re vnde ſumitur.Et ad idem l.non prius . ſ.
quando fiſc.vel priua.& hæc opin.videtur
tutior.Iac.de Are.& do.Iaco.Butri.hic te
nent,ꝙ in nominibus non ſit neceſſaria ex
cuſsio:quia ius nominis dicitur reſidere pe
nes ipſum principalem debitorem:quo ca
ſu quando debitor principalis habet res hy
pothecatas,non eſt neceſſaria excuſsio : vt
videbitis in authen.hoc ita.& maximè dicit
ipſe,nõ eſt neceſſaria excuſsio,ſi agat actio
ne vtili,quæ penes debitorem erat directa:
qa excuſsio,ſecũdũ eũ,habet locũ ſolum in
hypothecaria. Et hãc vltimã partẽ credo
veram.Sed iſtud vltimũ,ꝙ ipſe dicit quod
excuſsio ſolũ habeat locum in hypotheca
ria,credo quod nõ ſit verum:quia etiam ha
bet locũ in alijs actionibus,puta in reuoca
torijs:vt l.j.& ij.& ibi not. ſ . de his quæ in
9 fraud.credi. †Quæro, qualiter formabi
tur libellus contra nomen.Habetis glo.in l.
hæredẽ.ſ.de hær.act.Item quæro: ecce de
bitor meus obligauit mihi nomẽ debitoris:
agit ipſe contra illud nomen , & etiam ego
c ago:quis præfertur[c]? Breuiter dicas,†quod
10 ego creditor, qui ago vtili:quia quantum
cunq; habens vtilem,habeat cauſam ab ha
bente directam,præfertur habẽs vtilem: vt
l.j.§.qui ſuperficiem.ff.de ſuperfi. Præterea
videtur caſus in l.ſi conuenerit.in princip.
ſ. de pig.act.

1 SPem eorum. † Præmiũ quod datur
athletæ,non poterit obligari . h. d.
Nota quod dixi in ſummario.

2 *Pignorãs liberum hominem, debet puniri.*
3 *Pater filium obligare poteſt propter famem.*

d
1 QVi filios. [d]†Res,quæ non ſunt in bonis no
ſtris non poſſunt obligari.h.d.No
ta quod dixi in ſummario. Oppo. de l. ſe
natus.§.fina.ff.de leg.j.Solu.Caſus ſpecialis
eſt ibi:& dic vt ibi not.per gloſſ.Dyn . Itẽ
oppo.dicitur hic quod non poteſt obligari
niſi illud,quod eſt in bonis noſtris. Contra
de l.ſed an viæ.ff.de pig.Sol.dic vt dixi in l.
2 quæ prædium.ſ.titu.j. †Item oppo.quod
videtur quod pignorans liberum hominẽ
debeat puniri. Vnde oppo.de.§.quia vero
& huiuſmodi.in auth.vt nulli iud.colũ . ix.
Sol.Iſta limitatur per illã:qa nõ poteſt obli
gari,vt hic:ſed ſi obligetur , punitur : vt ibi.
3 †Quærit glo.nunquid poſsit quis filiũ obli
gare propter famem? Et tenet quod ſic Itẽ
dicit in l.ij.ſ.de pa.qui fi.diſtr.

2 *Ex conuentione inſtrumenta fundi non poſſunt pignorari.*
3 *Et an iſta lex habeat locum in omnibus fundis.*

1 EXecutores. † Deputati ad agricultu
ram non poſſunt capi pignori,h.d.
cum l.ſeq.contrafacientes puniuntur. h.d.
in auth.agricultores.hic poſita. Et differt
prima à ſecunda:quia prima loquitur de pi
gnore capto ex præcepto iudicis : ſecunda
loquitur de pignore conuentionali. Quæ
2 rit glo.in l.executores.† nunquid conuen
tionaliter poſſunt iſta inſtrumenta fundi ca
pi? Gloſſ.noſtra,& bene,determinat quod
non,per l.pignorum,quę ſequitur. Ad idẽ
in auth.nullũ credentem agricolę. §.j.Quę
ro,iſta lex loquitur de prædijs tributarijs.
Et dicit text.ex quo tributorum illatio re
dardetur:quid de alijs prædijs? Videtur
3 †quòd non habeat locum iſta , per ratio
nem quam aſsignat text.Vos habetis dice
re contra, quod lex iſta habeat locũ in alijs
prædijs,quia ineſt alia ratio,videlicet ne ſte
rilitas fructuum,&c.arg.l.j.§.de eo opere.ff.de aqua pluuia. arc.
& iſta ratio vrget in alijs prædijs.

2 *Voluntas contrahentium debet magis inſpici,quàm verba.*
3 *Diſpoſitio generalis trahitur non ſolùm ad præſentia,ſed etiam ad futura.*
4 *Si debitor in obligatione omnium bonorum ſuorum in ea conſtituit ſe creditoris nomine poßidere:an veniant futura.*

e
1 SI quis. [e] † Appellatiõe rerum,vel bonorum in obli
gatione deductorum,continentur præſentia
& futura.hoc dicit.iſta eſt not.lex.No.quod dixi in ſum
mario. Secundò not.quod voluntas contrahentium debet ma
2 gis inſpici,quàm verba,vt hic. Tertiò nota † quod diſpoſitio
f generalis [f] trahitur nõ ſolũ ad præſentia,ſed etiã ad futura:vt hic
videtis. Oppon.dicitur hic quod in obligatione nõ ſolum ve
niunt præſentia,ſed etiam futura.Contra,de l.ſi ita ff.de au. & ar
gen.lega.Solu.Dicit gloſſ.ibi loquitur in legato , vel donatione,
per quam dominium transfertur:& ſic eſt magnum præiudiciũ:
3 &ideo illa diſpoſitio †non trahitur ad futura. Hic loquitur in
obligatione pignoris,quod non eſt magnum præiudicium:& iõ
comprehendit futura.& ita intelligitur contrarium. Sed contra
iſtam ſolutionem inſtatur de l.ſi ſeruitus.ff.de ſeruit.vrba. præd.
& de l.tertia. in princip.ff. pro ſoc. Quare dicatis duo verba ſe
cundum Petrum quod quædam ſunt vniuerſalia:& in iſtis non
ſolum inſpicitur tempus præſens , ſed etiam omne futurum in
crementum cõſideratur:& de iſtis loquitur l. peculium.ff.de le
gatis ij.& l.grege.ff.de legatis primo. Quædam ſunt ſingula
g ria [g] : & in iſtis ſolum inſpicitur tempus præſens,niſi poſtea for
tè aliud accedat per alluuionem:vt l.item ſi fundi. § . primo . de
vſufru. Quædam ſunt generalia: & in iſtis quandoq; à princi
h pio[h] poteſt inſpici quantum præiudicium ſit futurum , & tunc
non ſolum comprehenduntur præſentia,ſed etiam futura: & de
hoc loquitur pręalleg.l.ſi ſeruitus.de ſeruitu.vrba.prædio. Quã
doq; à principio non poteſt inſpici quantum præiudicium ſit fu
turum:tunc aut loquimur in obligatione pignoris : & tunc ve
niunt pręſentia & futura,vt hic.aut loquimur in translatione do
minij:& tunc regulariter non veniunt futura. Ita debet intelli
gi præalleg.l.ſi ita.de auro & argen.legat .niſi natura contractus
aliud induceret : vt in ſocietate. Et de hoc loquitur l.iij.in prin
4 cipio.ff.pro ſocio. Item †quæro[i] : debitor obligauit omnia bo
i na ſua,& dicit ſic : ſub obligatione omnium bonorum ſuorum,
quæ conſtituit ſe creditoris nomine poſsidere : nunquid veniũt
k futura [k] ? Dixerunt quidam quòd ſic per iſtam legem. Qui
dam dixerunt quod non:quia cum non poſsideantur futura tem
pore obligationis non poteſt ſe conſtituere poſsidere ea,quæ nõ
habebat

a ¶Quærit glo.in caſu l. Titiæ.j.de noua. an ſufficiat ſola ſcientia debitoris? Adde plene Barto.in l.facta.§.ſi hæres. ff. ad Trebel.& Bal.in dicta l.iij.de nouat.

b ¶Nomen debitoris. Vide Inſti.de actio. in §.item Seruiana. habẽs nomẽ debitoris obligatum an debeat facere excuſsionem? et vide. Bal.in l. hæredẽ.ſ. de hær. act.&ibi dicit,ꝙ requirat excuſsio,niſi directæ actiones eſſent ceſſæ.& idẽ voluit in l.ij.in ij.colũ. quãdo fiſ.vel pri.& Bal.hic contra opi. Bar.& hic ꝑ Iacob. de Bel.per Bar.in l. ſi cõuenerit.ff.de pigno.act. Adde Spe. de ꝓcu.§. ſequitur. verſ.quid ſi mihi.& in tit.de obli.& ſol. §.nunc aliqua.verſi. ſed qd ecce.Roma. conſi.ccccxvj.

c ¶Quis p̃fertur. An habẽs vtilẽ p̃feratur habenti directã? & vide Bar.in l.iij.j.de donat.

d ¶Qui filios. Vide quid not.in c.reſcripto.de iureiur.

e ¶Si qs. Vide ꝙ per hãc legẽ pulchre cõcludit Bar.in l.ſi ſtipulatus fuero illud. de verb.obli.

f ¶Diſpoſitio gñalis. Sed an tacita hypotheca cõprehendat futura,vide in l.iij. & ibi per Bald.ſ.de priui.fiſ.& gl.hic in fi.Et qñ diſpõ trahatur ad præſentia & futura,vide no.Bal. poſt Barto.in l.fi.in pen. colũ.ſ.de pact. Quid ſi cedo bonis: an intelligatur de futuris? Bal.ꝙ non,in l. pe.ſ. qui bo.cede. poſ.Quid ſi cedo actionem, vide in l. hæredem. ff. mand. Et de materia vide in l.damni.§.is qui. ff.de damno ĩfecto.

g ¶Sĩgularia. Et ſic no.dñã eẽ ĩter gñale,& vl'e:adde not.ĩ c.ex lr̃is. de iur. pa. Bal. in l. a iudice.ſ. de iudic. & melius in l.ſcire debemus.ĩ prin.poſt gl.et Bar. & doct.ff.de verb. oblig.

h ¶Quãdoq; a principio.Facit ad notab. q.Dyn.& Bar.in l. ſi mihi & tibi.§. fin. de leg.j. & hic adde Bar.in l.j.in prin.ff. de pig.

i ¶Item quero.Et ex his poteſt inferri ſi mulier dat oĩa bona ſua in dotem , ꝙ non veniant bona quæſita : ſed ſtat in dubio, ſi ſtatutũ dicit, prout eſt Bononię,ꝙ omnino confectis dotalibus inſtrumentis ipſo iure intelligãtur omnia immobilia mulieris in dotem data: an iſto caſu veniant bona quæſita . do. Flo . diſputat iſtud dubium : & incipit diſputatio , mulier viduata. & concludit ꝙ nec iſto caſu veniãt. And.Barb.

k ¶Nunquid veniũt futura. Vide Bald. & Ange.in l.ſtipulatio hoc modo. ff. de ver.obli.& Bal. in l.j.§.fi. cum l.ſeq. ff. pro ſoc.in recollectis antiquis,& ibi vide tex.& glo. in verbo,interuenire.& vide Ludo.in l. ij. §. incertam. ff. de acquir.poſſeſ.& vide Ang.in conſi. clxxviij. incipiẽ.in Dei nomine & ſuæ matris : & prædictis inſtrumentis, &c. & vide Bal.in l.ſi quis argentũ.§. ſed & ſi quidem.C. de donat. & vide Raph.in l. qđ meo. in prin.ff.eo.& vide Imol.& Ro.in l. ſtipulatio hoc modo.ff.de verb.obli. & vide Angel.in l. j.in princ.ſ.de pign. et vide omnino Bal dũ in rubri. de contrahen.emp.in xxj. quęſt.& vide Alex. in l.iij. §. incertum ff.de acquirẽda poſſeſsione.

habebat . Dominus Iacobus , videtur hic
inclinare in iſtam ſententiã,videlicet quòd
per iſtum modum comprehendantur futu
ra ; cum non ſit magnum præiudicium in
iure pignoris : vt hic nota. in gloſ. Tamen
contra iſtam opinionem. facit quod not.in
l.quamuis.§.j.de acquir. poſſeſ. & ibi gloſ.
quam videbitis per vos.

Qui potiores in pigno.habean. Rubr.

Rubrica noſtra continuatur ad præce
dentia hoc ordine: Dictum eſt ſuprà,de pi
gnoribus:verùm quia quandoque ad idem
pignus plures creditores concurrunt , &
dubitatur quis ſit potior : idcirco ſubne
ctitur hæc rubrica,qui potiores in pignor.
habeantur.

2 *Tantum valet conſignatio , & depoſitio , quantum ipſa ſolutio.*
3 *Creditor ſecundus , ſoluendo priori debitum , confirmat ſibi pignus.*
4 *Et econtra poteſt primus debitor offerre ſecundo.*
5 *Nec primus creditor poteſt ad hoc compelli.*

LEX I.

1 QVi pignus.† Secundus creditor ſoluens priori,vel con
ſignans , & deponens id ,
quod ei debetur , in locum
prioris ſuccedit,& cõfirmatur ſibi pignus.
2 hoc dicit. Nota † quòd tantum valet con
ſignatio,& depoſitio,quantum ipſa ſolu
3 tio. Secundò nota † quòd ſecundus cre
ditor ſoluendo priori debitum , confirmat
ſibi pignus. Modò pro declaratione legis
noſtræ quæro : dicitur hic quòd ſecundus
4 creditor poteſt offerre primo † : ſed quid
econuerſo,nunquid primus poteſt offerre
ſecundo. Breuiter habetis dicere quòd ſic.
Videtur tex.in l. Paulus.§.qui pignoris.ff.
5 quibus modis pigno.vel hypo.ſol. † Sed
iuxta hoc quæro , nunquid primus poſsit
ad hoc compelli. Breuiter tex. non.j.eod.l.
prior quidem creditor.

2 *Qualiter intelligatur qui prior eſt tempore,potior eſt in iure.*
3 *Et quæ ſit differentia inter pignus prætorium, & conuentionale. & nu. 1.*

LEX II.

1 SI decreto. † Cùm plures creditores con
currunt circa idem pignus præto
rium,& ſunt diuerſorum titulorũ:qui prior
eſt tempore,potior eſt in iure.hoc dicit. Ha
betis notare quod dixi in ſummario.Modò
opp.dicitur hic quòd in pignore prætorio,
qui prior eſt tẽpore,potior eſt in iure. Con
tra:imò videtur quòd creditores debent cõ
currere vt l.fina.ſ.de bo.auth.iudi. poſsid.l.
is cui.§.ſi plures.& §.qui prior.ff.vt in poſ
ſeſ.lega. Sol. Aut creditores ſunt eiuſdem
tituli: & tunc cõcurrunt: & ita intelligatur
contrariũ. Aut ſunt diuerſorũ titulorum: &
tũc qui prior eſt tempore potior eſt in iure:
a ita intelligatur hic.Sed contra [a] iſtam ſolu.
inſtatur,& videtur ꝙ indiſtinctè qui prior
eſt tẽpore,potior eſt in iure;vt l.ſi fundũ.&
diuerſis . infra eodem. Sol. Dic quòd in lege contraria loquitur
de pignore conuentionali. Sed contra iſtam ſolutionem inſta
tur de l. licet . & authentica ibi poſita infra eodem . Pro quo
rum ſolutione dicas ad præſens duo verba. Nam quandoque
plures creditores prætendunt ius in pignore cõuentionali: & hic
2 eſt notare regulã,& inſtantiã à regula.†Regula eſt,ꝙ qui prior ẽ
tẽpore,potior eſt iure'.Fallit l.licet.& in auth.ibi poſita j.eo.& in
caſibus ibi no.in l.diuerſis.j.e.Qñq; plures creditores prętendũt
ius in pignore p̃torio: & tũc aut ſũt eiuſdẽ tituli: & tũc cõcurrũt:
vt.l.fi.ſ.de bo.auto.iud.poſſ.l.is cui.§.ſi plures.& §. qui prior. ff.
vt in poſ.lega.Si verò ſunt diuerſorũ tit.tũc qui prior eſt tẽpore,
potior eſt in iure:vt hic.Quãdoq; quidã creditores prætendunt
in pignore cõuentionali:quidam in prætorio:& tunc habet locũ
l.ſi poſtquam.ſ. vt in poſ.lega.Et de materia huius legis dic vt
plenè no.per Dy.in c.qui prior.extra,de regu.iu.lib.vj. Quæ
3 rit glo.noſtra†quæ ſit differentia inter pignus prætorium,& iu
diciale:dic vt no.hic per gl.quã ſigna:& in rub.de præt.pig.vide
per me aliã differentiã in l.à diuo Pio.§.ſi ſup rebus.ff.de re iud.

2 *Reipublicæ appellatio,etiam refertur ad aliam ciuitatem,quàm ad Romanam.*

LEX III.

1
b CVm rempublicam.†Habens ius pignoris in re præfert[b] agẽ
ti perſonali actione.h.d. Nota quod dixi in ſummario.
2 †Secũdò no.ꝙ appellatio Reipublicæ etiam refertur ad aliam
ciuitatem,quàm ad Romanam,vt hic. Sed contra iſtud vlti
mum oppo.de l.eum qui vectigal.de verb.ſigni.Sol.ſecundùm
gl.dic ꝙ Reſpublica propriè ſumendo,intelligitur de Republica
Romanorum.Impropriè autem quandoq; ſumitur pro quali
bet alia ciuitate:vt hic.Vel dic ꝙ hoc contingit ratione adiuncti:
quia ad verbum Reipublicæ adiungitur hic Heliopolitanorum:
ſecus ſi indiſtinctè profertur:vt d.l.eum qui vectigal.& ibi plene
no.per Dyn.

SI fundum. Qui prior eſt tempore,potior eſt in iure. hoc dicit cum l.diuerſis.j.eod.
Contra l.diuerſis.oppo.de l.licet.& authẽ.item poſſeſ
ſor.aliàs,ſi prior.j.eo.Sol.Caſus eſt ſpecialis in lege cõtraria. Itẽ
opp.de l.interdũ.ff.eo.ti.Sol.Ibi etiam eſt caſus ſpecialis. Item
oppo.de l.ſcripturas.j.eo.Sol.ſecundùm gl.& ibi eſt caſus ſpecia
lis. Vnde habetis notare regulam,& inſtantiam à regula.Regu
la.eſt:hoc fallit in caſibus legis contrariæ.& ideo ſigna gl.hic po
ſitam,quæ enumerat caſus.

1 PRior.†Prior creditor non habet neceſſe offerre ſecũdò : ſed ſecundus offerens primo cõfirmat
ſibi pignus.hoc dicit.

1 SI generaliter.†Habens cauſam à primo creditore : non poteſt inquietare.
h.d.iſta lex.

2 *An ille,ex cuius pecunia res emitur,habeat priuilegium inter perſonales actiones.*
3 *Si debitor primò obligauit mihi omnia bona ſua deinde eadẽ obligauit Sempronio: & poſt acquiſiuit bona:quis præferatur.*

c
1 LIcet.[c] Iſta eſt optima lex , & in ſumma hoc dicit.
†Licet regulariter qui prior eſt tempore,potior
eſt in iure:tamen ſi ex pecunia creditoris ſecundi ſit res
empta,& eidem ſpecialiter obligata:ſecũdus eſt potior. Nota.
quod dixi in ſummario. Opp.dicit̃ hic ꝙ res cõparata ex pecu
nia creditoris,eſt ei obligata. Contra de l.quãuis.ſ.in quib.cau.
pig.tac.cõtrah.Sol.Aut ex pacto res empta obligatur: & tũc ha
bet locũ lex noſtra.Aut nõ ſit aliquod pactũ: & tunc habet locũ
lex cõtraria.Sed cõtra iſtã ſol.inſtatur, & opp.de l.interdum.ff.
eo.tit.Sol. Ibi eſt caſus ſpecialis:vt ibi no. & no.in l.diuerſis.j.eo.
2 Quæro pro declaratione legis noſtræ†nũquid ille,ex cuius pe
d cunia[d] res emitur habeat priuilegiũ inter actiones ꝑſonales.Qui
dam dixerũt quòd nõ,ꝑ l.ꝓcuratoris.§.planè.ff.de tribu. Ioã.hic
fuit cõtra opi.tamẽ nihil allegat,dicens ꝙ debet habere priuile
gium inter ꝑſonales actiões.Hãc opi.tenet Iac.But.ꝑ l.qđ quis.
ff.de priuile.credi. Quæro : ecce mutuaui Sempronio centũ &
obligauit mihi oĩa bona ſua. Itẽ Titius mutuauit eidẽ cẽtum &
etiã obligauit omnia bona ſua:poſtea Sẽpronius debitor acquiſi
uit plura bona:quæro in iſtis bonis poſtea acquiſitis quis ſit po
tior. Primò videt̃ ꝙ potior ſit ille,qui prior eſt tẽpore:vt l.ſi fun
dum.ſ.eo.& l.diuerſis.j.eo. In contrarium videtur l.ſi is qui.ff.de
iure fiſ. Quid dicemus? Glo.in l.idemque.§. fi.ff. eod.dicit,ꝙ iſti
creditores debent concurrere: & eſt ſpeciale in fiſco ꝙ præfera
tur:vt d.l.ſi is qui.Iac.de Aret.per l.iſtam tenet contrarium: & di
cit,ꝙ caſus eſt hic: & verum dicit viſo meo : quia vos videtis ꝙ

a ¶Sed contra . Vide Bal.in l.cũ vnus.ff. de bo.autho. iu.poſ.

b ¶Præfertur . Idem tenet in l.a diuo pio. ff.de re iudi.

c ¶Licet.Hãc legẽ vide multipliciter limitatã per gl. in authen.vt exa. inſtan. do. Adde in quantũ Bar.format q.de debitore,qui ſe ſucceſſiue duobus obligauit , & poſtea bona acquiſiuit:quis prę feratur. Spec. in tit. de obl.& ſol.§.j.verſic.ſed quid.& Ioan. and.ibi cum limitatione ibi per me poſita , ſcilicet ꝙ prior creditor præferẽ ſecũdo in rebus poſtea acquiſitis , niſi ſecũdus ſit priuilegiatus,& primus non. Ita limitat Bald. dictum Iaco. de Aret. eius cõſi.ccclxxxix. j.lib.

P. PAV. P.

c ¶Licet. Vide Lancelot.Dec.in l.creditor.la.j.ff.ſi certũ petatur.

d ¶Cuius pecunia.Si res emitur ex pecunia mea , habeo priuilegium inter perſonales. Bar. tamen in dicta l.quod quis. non bene firmat ibi in fine, dum voluit hoc forte in priuilegio nauis emptæ eſſe, & non aliarum rerum : & in alio caſu quo hoc ſit verum limitatur ibi per gl. & Barto. ſi ſpecialiter ad hoc ſit mutuata. Item ſi mutuata eſt gratis : alias ſecus.Et adde l.qui in naue.eodem titu.& l.fina. & authen. ibi poſita.ſ. de pignori. Sed Ludo. de vrbe in l.ſi cum dotem.§. finali. ſoluto matrimonio , tenet etiam quod ſi datur pecunia vt res ematur, dominus pecunię nõ habet priuilegium, per l. procuratoris. §.plane. de tribu.& vide quæ dixi poſt Bart. in l. quamuis. la iij.ſupra,de pign. Cogita per authen. quo iure. j.eod. vbi gloſ. tenet quod talis mutuans vt res emantur habet tacitam hypothecam.

hic tractatur de bonis poſteà acquiſitis: &
dicit ꝙ ſecũdus creditor eſt potior: ſi res fuit
empta ex pecunia ſua, & eidem ſpecialiter
obligata: quaſi velit dicere, ꝙ ſi ſpecialiter
non fuiſſet obligata iſta res poſtea acquiſi-
ta, ꝙ nõ eſſet potior ſecũdus, imò primus eſ
ſet potior: & ſic nõ cõcurrunt: vt dicit gloſ.
imò qui prior eſt tẽpore, potior eſt in iure.
Facit optimè l. fi. in prin. ff. eo. pro opi. Iac.
cõtra gl. intelligendo tex. vt iacet. Præterea
cõuentio eſt illa, quę acquirit ius in pigno-
re, nõ acquiſitio ipſius rei: vt l. j. ff. de pig. ac.
Vnde debet inſpici cõuentio, tanꝗ̃ princi-
palior: nec debet inſpici acquiſitio rei: & ſic
concluditur ſecundũ eũ, qui prior eſſet ẽt
in poſtea quęſitis debeat pręferri ſecũdo: et
credo ꝙ ſit ipſa veritas. Tex. eſt hic, &c.

2 *Allegans contraria non debet audiri.*
3 *Mendax punitur in translatione poſſeßionis.*
4 *Prior creditor negans rem eius eſſe, à quo cauſam habuit, & volens incõtinenti probare de proprietate eius, non debet audiri ante translationem poſſeßionis in alium factam. & nume. 1.*
5 *Sed in alia inſtantia translatione poſſeßionis facta in aliũ creditorem, poteſt dicere ſe eſſe potiorem.*
6 *Et translatio poſſeßionis fit per officium iudicis in ſecundum creditorem.*

a ITem poſſeſſor. [a] Iſta authẽ.
ponit aliũ caſum ſpecialem, in quo
prior tẽpore nõ eſt potior iure. Breuiter di-
1 cit. † Poſſeſſor. prior creditor negans rem eſ
ſe eius à quo cauſam habet, & poſtea alle-
gans rem eſſe potiorem tempore, cõtra ſe-
cundũ creditorem nõ auditur: imò poſſeſsio
ne priuatur. h. d. No. ꝙ dixi in ſummario.
2 Secũdò nota † ꝙ allegans cõtraria, non de-
bet audiri: vt hic, & l. j. ſ. de fur. cũ ſi. Tertiò
3 nota † ꝙ mẽdax punitur in trãslatione poſ-
ſeſsionis, vt hic in tex. Ad idem l. fi. ff. de rei
ven. Modò pro declaratione noſtrę authẽ.
4 † quęrit glo. vtrũ iſte primus creditor vo-
lens incõtinẽti probare de proprietate eius,
nunquid debet audiri? Primo videtur ꝙ ſic,
quia dolo videtur facere ſecundus creditor,
petendo rem quã haberet neceſſe reſtituere
priori creditori: vt l. dolo. ff. de do. excep. In
contrarium determinat glo. noſtra, & bene
ſecundũ noſtros doct. quia in iſto poſſeſſo-
rio non habet locum regula, dolo facis. Ra-
tio eſt: quia hic nulla eſſet pœna mendacij,
ſi non transferretur poſſeſsio in ſecundum
creditorem. Nam tunc non habet locum re
b gula [b], dolo facis: licet in alijs poſſeſſorijs
adipiſcendæ poſſeſsionis habet locum: vt
plenè ſolet notari, per Dy. in c. qui ad agen-
dum. extra, de reg. iur. li. vj. & per dñm meũ
plenius in l. incerti. ſ. de interdict. & l. natu
raliter. §. nihil commune. de acquiren. poſ.
5 † Quærit gl. ecce creditor primus nega-
uit rẽ fuiſſe debitoris, à quo cauſam habet:
poſtea vult dicere ſe eſſe potiorem in alia in
c ſtãtia [c] iudicij, facta trãslatione poſſeſsionis,
in ſecundum creditorẽ: nũquid poteſt? Vi-
detur ꝙ nõ, quia eſt ſibi cõtrarius & per cõ
ſequẽs repellẽdus: vt d. l. j. j. de fur. In contra
rium determinat gl. noſtra hic, quam ſigna,
dicens, ꝙ in alia inſtantia hoc poteſt facere
primus creditor. ar. l. Papinianus. §. ſed nec
impuberis. ff. de inoffic. teſt. vbi contrarie-
tas circa diuerſa toleratur. Et vide gl. fi. ibi:
ſed nunquid, &c. quam no. Et ſic concludit
iſta gl. ꝙ etiam in agitatis intra eaſdem per-
ſonas, non præiudicat in alio iudicio. Cuius
contrarium ſolet notari in l. is apud quem.
ſ. de eden. & ibi plenè per doct. Et ſimilem
gl. habetis & clariorem in §. illud. in authen.
de triente & ſemiſ. in princ. gloſſ. magnæ.
6 † Quæro, quo iure fiat translatio poſſeſ-
d ſionis [d]. Dic ꝙ fiat per officium iudicis. vt
no. in d. §. illud. in gl. magna.

1 HOs qui. † Habẽs ius reale, prę-
fertur habẽti priuile-
gium pſonale. h. d. gl. Hic enumerat
certas perſonas, quę habẽt priuilegia perſo-
nalia: & quæ ſint iſtę perſonæ: & quis præ-
feratur in priuilegijs pſonalibus, dic vt ple
e nè no. per glo. [e] & Dy. in l. priuilegia. ff. de
priuileg. cred.

1 *Creditor non poteſt excludere vxorem debitoris ſoluto matrimonio à iure pignoris, niſi offerat ſibi dotem.*
2 *Conſtãte autem matrimonio, nec offerre dotem, nec vxor excludere poteſt.*

1 CVm tibi. † Secũdus creditor
non offerẽs, vel nõ
ſoluẽs priori creditori debitum ſuũ,
eidẽ in aliquo nõ p̃iudicat. h. d. Nota quod
f dixi in ſummario. Secũdò nota [f] ꝙ † credi-
2 tor non põt excludere vxorẽ debitoris à iu
re pignoris, niſi offerat ſibi dotẽ: vt hic: ſed
hoc eſt verum ſoluto matrimonio. hic appa
3 ret in tex. Sed † quęro, nunquid creditores
mariti conſtãte matrimonio poſsint occu-
pare bona mariti, ꝓ iure crediti, volẽtes of-
ferre dotem vxori. Certè non, quia adhuc
actio de dote non competit neqꝫ eſt caſus,
ĩ quo dos poſſet ſolui cõſtãte matrimonio:
ſed ſoluto matrimonio bona mariti credito
res poſſunt occupare, offerẽtes dotem vxo-
ri: vt hic, ſecundum Iac. de Are. quod perpe
tuò tene menti.

2 *Scriptura, ex qua fit comparatio, debet habere ſubſcriptionem trium teſtium.*
3 *Subſcriptio trium teſtium, non eſt neceſſaria in ſcriptura, ad quam probandum fit comparatio, ſed præſentia eorum ſic, quando debitor ſcripſit.*
4 *Soli comparationi omnino non creditur, & teſtibus de ſcriptura deponentibus omnino non creditur.*
5 *Scriptura cõtinens ſubſcriptionem partium, & à debitore confeſſata, probat contra ipſum debitorem: nõ contra alias perſonas, niſi habeat ſubſcriptionem trium teſtium.*
6 *An priuata ſcriptura probet.*

g SCripturas [g] † Breuiter di-
1 cit ſecũdum Ia-
cob. Butri. Si debitor debitum ne-
h get, & ſcripturã fateatur, [h] præiudicat ſibi,
& ſcriptura probat contra eum: non autem
præiudicat alijs, vt puta creditoribus hypo
thecam prætendentibus: niſi fortè haberet
ſubſcriptionem trium teſtium. hoc dicit. Et
ad euidentiam nota quòd quandoqꝫ debi-
tor confitetur ſcripturam, & debitum: &
iſte caſus non eſt dubius. Quandoqꝫ de-
bitor fatetur debitum, ſed non ſcripturam,
& de hoc non eſt curandum, niſi in caſu
fortè, in quo ſcriptura eſſet de ſolennitate:
vt l. contrahitur. ff. de pignoribus. Quan
doque debitor fatetur ſcripturam, ſed non
debitum: & tunc habet locum lex noſtra.
Quandoque debitor negat tam ſcriptu-
ram quam debitum: & iſto caſu habet
locum authen. ſi quis vult caute. hic poſi-
ta. Item debetis ſcire ad euidentiam, ꝙ eſt
2 quædam ſcriptura, † ex qua fit comparatio:
& iſta

a ¶ Item poſſeſſor. De huius intellectu vi- Barto. in l. ſi aliena. in princip. ſol. matr. Facit bonus text. in c. vaſallus. ſi de feud. fuer. contro. quod not. & vide ad not. quæſtio. per Cyn. Ray. et Imo. in l. Titiæ ſi nõ nupſerit. de cõdictio. & demõſt.
b ¶ Regula. In caſu huius legis not. habet locũ clauſula, dolo facis petere quod intus habes. Adde Bart. in l. fi. ff. de rei vendi.
c ¶ Alia inſtãtia. No. gl. ꝙ ſi ſum cõfeſſus in vno iudicio vnũ, poſſum contrarium dicere in alio iudicio ad aliũ effectũ. Ita allegat iſtam Ange. in corpore in l. ij. §. hoc edicto. in fi. ff. de vi bo. rapt. vide tamen quæ notat Bal. in authẽ. nouo iure. j. de pœna iu. & quæ no. in l. diuus. de cuſto. reo. cum materia. Et pro eo qđ dixi, eſt apertum dictum Innocẽ. vbi fortius dicit, in cap. mulieres. de iureiu. Quod dictum refert Bald. in authẽ. contra in vlt. colum. de nõ nume. pec. in c. ſi creditoribus. in princip. ſ. de ſer. pig. dat. manu. prædictis adde tex. gloſſ. & Bald. in l. pen. de inge. manu. Et pro iſta glo. allegatur tex. in l. Aurelius. §. fi. de libe. & lega. & vide Bal. in l. is apud quem. in vltim. col. & quod ibi dixi. & Barto. in d. §. ſed nec impuberis. & vide Alexan. in l. magiſtratibus. in iij. col. ff. de iuriſdict. om. iudic.
d ¶ Translatio poſſeſsionis. Adde in ſimili Bartol. in l. j. in fina. ſ. de plus petitio.
e ¶ Per glo. Et quantum gl. mentionem facit de ſpon. vide glo. & Bart. in d. l. j. de priuileg. credi. & qđ no. gl. & Bar. in d. l. priuilegia. ff. de priuileg. credi.
f ¶ Secũdo no. Adde Bart. in l. ſi conſtante. in vij. q. principalis quęſtiõis. vbi fortius dicit poſt Cyn. hic: licet illud cõmuniter reprobetur, nõ tamẽ videtur hic reprobari. Et vide Bal. in l. vbi adhuc. ĩ iij. co. ſ. de iure dot. & Angel. & Imol. in l. j. in vij. colũ. ff. ſol. mat. & vide glo. ſi conſtãte. & quod ibi dixi. Adde quod Bal. conſil. cclxxij. j. lib. ſequitur hic Iac. de Aret.
g ¶ Scripturas. Vide ꝑ hæc domi. Ludo. Ro. in conſi. ccxcix. Andreas Barb.
h ¶ Et ſcripturã fateatur. Et dũ hic tex. requirit ſubſcriptionẽ virorũ, qđ ſi eſſent fœminæ: videtur dicendum ꝙ ſit idẽ, ꝑ id qđ no. Bal. in c. licet vniuerſas. de teſ. dũ dicit illũ tex. qui loquit̃ in teſtibus videri extẽdi ad fœminas: ſecus ĩ ſtatutis, quod pẽdet ex hoc, an maſculinum concipiet fœminum: de hoc in l. j. ff. de verb. ſigni. no. tex. hic qđ ſcriptura facta a tabellione, ſi nõ continet ſolẽnia, vel tabellio non eſt negatus ĩ forma tabelliõis, dicit̃ ſcriptura priuata. Ita no. Bal. in l. fi. ſ. ſi cer. pet. ꝑ iſtũ tex. et idẽ Bal. in rub. ſ. de fide inſtru. in fi. quartæ col. Et ibi etiam an in dubio præſumatur rogatus vt tabellio. & hoc ĩ verſ. itẽ debetis ſcire ſcripturã, ex qua fit cõparatio, debere habere ſubſcriptionẽ triũ teſtiũ: ſed ſcriptura, ad quã probãdã fit comparatio, nõ requirit ſubſcriptionẽ teſtiũ, ſed oportet teſtes ĩ ea deſcriptos, ſuperuiuere, & deponere qđ fuerint præſentes. Et ad hoc vltimum adde Bal. in authen. ſed nouo. in vij. col. ſi cer. peta. & quod ibi dixi. & Bart. in ea l. in fin. vbi allegat glo. in §. ſi quis igitur in authẽ. de fi de inſtru. Sed vide authẽ. hic poſitam, & ibi Bal. qui forte videtur tenere contrarium. Sed dicit quod poteſt per alios non ſcriptos, licet ſubſcripti ſint mortui, & loquitur. in ſcriptura. & vide in lege comparationes. quod Bar. in authenti. at ſi cõtractus. in princip. eodem titu. & Bal. in dicta lege comparationes. in iij. coliina probatur in authentica hic poſita. Et quid ſi in caſu huius legis ſcriptura non habet ſubſcriptionem a teſtibus approbatam: an habeat locũ hæc lex. & de intellectu eius. vide Paul. de Caſt. in conſili. cccxc. Ad materiam huius legis, vide Bal. conſi. cxxiiij. et plene conſi. cixviij. per Ro. conſi. cciiij. & ccclxxiij. An autem ſi ſit ſtatutum, quod publicum inſtrumẽtũ præualeat chirographo ſubſcripto trino teſte, vide Bal. cõ. iv. j. li.

& iſta debet habere ſubſcriptionem trium
teſtium. † Et eſt alia ſcriptura, ad quã pro-
bandum ſit comparatio: & in iſta non eſt
omnino de neceſsitate ſubſcriptio trium
teſtium: ſed ſufficit, ꝙ teſtes ſuperuiuãt, &
deponant ſe fuiſſe præſentes, quando de-
bitor ſcripſit ſcripturam illam. Item debe-
tis ſcire ad euidentiã, ꝙ teſtibus de ſcriptu
a ra deponentibus non omnino creditur: [a]
4 quia faciliter poſſunt errare. † Item cõpa-
b rationi ſoli, omnino non creditur: [b] quia
quandoque mutatio calami, atramẽti, &c.
inducunt diuerſitatem ſcripturæ: vt in au-
then. de inſtru. cau. & fid. §. j. col. vj. Et de
his habetis bonam glo. in §. ſi quis igitur.
de inſtru. cau. & fid. vnde ſumitur hæc au
then. & vide glo. ibi quæ incipit, ſi ago de-
poſiti. Item debetis ſcire ad euidentiam, ꝙ
teſtes, qui ſe ſubſcribunt in iſtis ſcripturis,
non deponũt de veritate rei: vtrum fuerit
verũ quod in ſcriptura deductum eſt, an
non: quia ſufficerent duo teſtes in hoc ca-
ſu. vt l. vbi numerus. ff. de teſti. no. in d. §. ſi
c quis igitur. ſed deponunt ſe cognoſcere [c]
ſubſcriptiones ſuas, vel fuiſſe præſentes
quãdo debitor ſcripſit: vt not. in d. §. ſi qs.
Nota primò quod dixi in ſummario.
5 Secundo nota magis diſtinctè, † quòd
ſi debitor propria manu ſubſcribat, licet
teſtes non ſint ſubſcripti: tamen ſi talis ſcri
ptura habet ſubſcriptionem partium, & à
debitore ſit confeſſata, contra ipſum debi
torem probat: non tamen probat cõtra a-
lias perſonas, niſi habeat ſubſcriptionem
trium teſtium: vt hic habetis in fi. Et ratio
huius vltimi poſſet eſſe: qa ſi talis ſcriptu-
ra probaret contra extraneos, de facili de-
bitor poſſet præponere poſteriorem cre-
ditorem priori: quod eſſet abſurdũ. Opp.
modò dicitur hic ꝙ iſta talis ſcriptura ha-
bet ſuum robur: cõtra de l. inſtrumenta. ſ.
de proba. Quid dicemus? Dixerunt qui-
dam. inter quos fuit Plac. ꝙ iſta lex nõ po
terat intelligi, & erat fatua: quia contra
omnia iura de Mundo. Iſta ſolu. eſt falſa:
quia cũ Imperator habeat omnia iura in
pectore ſuo, non eſt veriſimile quòd ſta-
tuat contra ius: quare alij, vt Io. intellexe-
runt iſtã legẽ: qñ creditores plures vigore
talis ſcripturæ priuatæ petunt ſe mitti in
poſſeſsionẽ bonorum debitoris: quo caſu
audiũtur contra ipſum debitorẽ: ſed cõtra
alios bona debitoris poſsidentes non au-
diuntur. Ita intellexit Io. Iſte intellectus
d nullo modo applaudit literę: quare dicas [d]
ſecundũ gl. ꝙ iſta talis ſcriptura à debito-
re cõfecta habens ſubſcriptionẽ partium,
vel alterius earũ, vt puta, debitoris, & ſic
cõfeſſata à debitore, vel aliter probata, vt
per teſtes, ꝙ ſit ſcriptura debitoris: certè ta
lis ſcriptura probat cõtra ipſum debitorẽ:
quia nõ poteſt venire cõtra confeſsionem
ſuã. Et ita debet intelligi hęc lex. & ſic ſol-
uitur contrariũ de l. inſtrumẽta. ſ. de ꝓba.
Sed cõtra ſolu. inſtatur de præallegato §. ſi
quis igit̃. in fi. in auth. de inſtru. cau. & fid.
col. vj. Pro cuius ſolutione breuiter ſic di-
cas: & fuerũt iſta verba Iac. de Bel. in prę-
alle. l. inſtrumẽto. & idẽ quodãmodo vi-
debatur ſentire do. meus in l. admonendi.
6 ff. de iureiurã. † Vnde cũ quæritur, nun-
quid priuata ſcriptura probet. Reſpõ. Aut
priuata ſcriptura eſt ſine cauſa, aut cũ cauſa. ſi eſt ſine cauſa, nõ
habet locũ: vt l. cũ de indebito. §. fi. ff. de proba. & quod ibi not.
per gl. in l. generaliter. ſ. de non nu. pec. & dic vt ibi per Cy. ſe-
cundũ Iac. de Aret. & in l. ij. §. circa. ff. de doli excep. Si verò pri
e uata ſcriptura [e] eſt cum cauſa: tunc dicas ꝙ aut eſt cõfeſſata per
debitorẽ, aut per teſtes probata ꝙ debitor ſcripſit: & tunc talis
ſcriptura probat. Ita debet intelligi hæc lex, vt not. hic, & in d.
§. ſi quis igitur. de inſtr. cau. & ibi eſt bona gl. quę incipit, ſi ago
depoſiti. & dic vt ibi. Si verò talis ſcriptura eſt negata: tũc aut
habet ſubſcriptionẽ trium teſtiũ, qui ſuperuiuant, & deponant
ſuper ſubſcriptionibus ſuis, vel deponant ꝙ debitor dictã ſcri-
pturam ſcripſit, & fuerunt præſentes: & tũc talis ſcriptura pro-
bat, coadiuuante cõparatione tamẽ: vt not. in d. §. ſi quis igitur.
f Si verò non habet [f] ſubſcriptionẽ trium teſtiũ: habet tamen ſub-
ſcriptionẽ partium ſecundũ formã huius legis: tunc ſi confitea-
tur, probat. Ita debet intelligi lex noſtra. Si verò nõ habet ſub-
ſcriptionẽ trium teſtiũ, neque partiũ: tunc ſemiplenã probatio-
g nem inducit [g]. Ita debet intelligi gl. quæ eſt in l. admonẽdi. ff. de
iureiur. & glo. quam habetis in l. in bonæfidei. ſ. de iureiur.

h SI quis uult. [h] Iſtam authen. recitaui tibi ſuprà, in l. ſcripturas.

2 *An priuilegium huius legis debeat dari filijs eiuſdem matrimonij, an etiam alterius? & nume. 12.*
3 *Mulier pro dote habet tacitã hypothecã & priuilegiatã, vt præferatur alijs. & nu. 1.*
4 *Non debemus vnum altare diſcooperire, & aliud cooperire.*
5 *Mulier habet tacitam hypothecam à tempore dotis datæ vel promiſſæ.*
6 *An mulier præferatur omnibus creditoribus & omnibus hypothecis.*
7 *Et habet iſtud priuilegium in bonis ſoceri, ſi ipſe recepit dotem, vel in inſtrumento cõfeſſus eſt eam recepiſſe. & nu 11.*
8 *An habeat locum tacita hypotheca in rebus quæſitis per hæredem.*
9 *Bona hæredis non veniunt in generali obligatione defuncti.*
10 *Priuilegium huius legis habet etiam locum in matrimonio putatiuo: & competit etiam ſponſæ.*

i ASſiduis. [i] † Mulier habet priuilegium, tam in per-
1 ſonali actione, ꝗ̃ in reali, vt præponatur
creditoribus prioribus tempore, tacitam hypothecã ha
bentibus: & hoc eſt verum, niſi aliàs dos pręcedat. Item hoc eſt
verum in dote, non in donatione propter nuptias. h. d. Et di-
uiditur in quinqꝫ partes principales: nam in prima parte ponit
quaſdã rationes tam cõpulſiuas ꝗ̃ finales, quæ dederunt occa-
ſionem legis condendæ. In ſecũda parte ponit ſtatutũ ſuum, &
quaſdã rationes annectit. In tertia parte ponit quãdã exceptio-
nem a ſuo ſtatuto. In quarta ponit aliud dictũ & eius deciſio-
nem, limitãdo prædicta. In quinta, & vltima, ponit quãdam li-
mitationẽ temporis. Secunda ibi: ad hæc omnia. Tertia ibi: ex-
ceptis. Quarta ibi: hæc autem. circa finem. Quinta ibi: quam
legẽ. Not. tex. ibi: contra omnes, &c. & etiã ibi priuilegio tẽ-
poris vallati, &c. quod facit cõtra opi. gl. quæ dicit ꝙ præfertur
habẽtibus tacitã, nõ expreſſam per Iac. de Are. qui dicit ꝙ præ-
fertur omnibus habentibus etiã expreſſam: & pro eo facit iſte
2 tex. Not. tex. ibi: anterioris matrimonij filijs, &c. † Pro quę-
k ſtione [k] vtrum iſtud priuilegium debeat dari filijs eiuſdem ma-
trimonij, vel alterius. Facit iſte tex. quòd debeat dari filijs eiuſ-
dem matrimonij. Pro hoc facit glo. in l. ſciendum. de re iud. Sed
alia gloſſ. dicit ꝙ habeat locum etiam in filijs alterius matrimo-
nij: vt dicit gol. in l. etiam. ff. ſolu. matr. Videbitis in lege noſtra
l rationem, quare ſubuenitur in dotibus [l]. † Nota ꝙ mulier ha-
3 bet hypothecam tacitam: & hoc erat ante, per l. j. §. vt plenius. ſ.
de rei vxo. act. ſed iſtam tacitam habet priuilegiatam, vt præfe-
ratur alijs: & hoc habet per legem iſtam. Tertiò not. §. exce-
4 ptis. † ꝙ non debemus vnum altare diſcooperire, & aliud co-
operire. Nam videtis, quòd ſi ſunt duæ dotes, non fauetur ma-
gis vni quàm alteri: ſed qui prior eſt tempore, &c. Hoc præ-
miſſo opp. hæc lex innuit ꝙ mulier poſsidebat dotem. Contra,
imò & vir: vt l. j. ſ. pro dote. & l. Pomponius. §. in dotẽ. ff. de ac-
quir. poſ. ſo. hic impropriè dicitur mulier poſsidere. Venio
5 ad q. † quæro à quo tempore [m] mulier habeat tacitam hypothe-
m cam. Glo. dicit, ꝙ à tempore dotis datæ. Vltramon. dicunt, ꝙ à
tempore contracti matrimonij. arg. d. l. cũ oportet. in fi. ſ. de bo.
quę lib. Videte: veritas eſt illa, ꝙ à tẽpe dotis datæ: ſubaudi. vel ꝓ-
miſſæ cõtrahit̃ iſta tacita hypotheca. Iſtud probat ff. eo. l. j. vn-
de ſi tẽpe matrimonij dos fuerit promiſſa, tunc contrahitur iſta
hypotheca: ſecus ſi tũc nõ fuit promiſſa, ſed poſtea ꝓmittatur.

a ¶ Creditur. Teſtibus omnino de ſcriptura deponẽtibus non creditur. Adde Bar. in auth. at ſi cõtractus. j de fide inſtru. Bald. in auth. ſi vero. ſ. ſi cer. pet.
b ¶ Nõ creditur. Adde Bal. in auth. & ſi contractus. de fid. inſtru. & ibi tex.
c ¶ Se cognoſcere. Ad euidẽtiam teſtes qui ſe ſubſcribunt in his ſcripturis, deponũt ſe recognoſcere ſubſcriptionẽ, vel fuiſſe præſentes, quando debitor ſe ſubſcripſit: alias ſi ſuper ſcripto, teſtes ſoli ſufficerent. & adde Barto. in authen. & ſi contractus. de fide inſtr. & idem dicit gl. hic poſita, & quod not. Bal. in authẽ. ſed nouo iure. ĩ ij. & iij. col. ſi cer. pet. quod dixi poſt Bart. in l. nuda.
d ¶ Quare dicas. Diſtinctio, an & quia ſcriptura priuata ꝓbet, ſi eſt ſine cauſa vel cũ cauſa: & ꝙ requiratur cauſa, tenet gl. & Bal. in d. l. noſtra. & Bart. in l. nuda ratio. Bal. hic per iſtum text. in verſic. cauſis.
e ¶ Priuata ſcriptura. Cõtrariũ tenet Abbas in c. ij. de fid. inſtru. licet do. Anto. concordet cũ Bart.
f ¶ Non habet. Contrariũ tenet Bart. in l. nuda ratio. dixi ibi latius per Bar. in authẽ. at ſi contractus.
g ¶ Inducit. Cõtrariũ tenet Bart. in d. l. admonendi. vbi dicit ꝙ talis ſcriptura nõ facit ſemiplenã probationem.
h ¶ Si quis vult. Pro cuius intellectu vide Bar. in l. cũ ꝓbatis. ff. de re iudi. in fi.
i ¶ Aſsiduis. De materia huius legis vide Angel. de Are. in §. fuerat. Inſt. de act. An iſta lex habeat locũ vt mulier præferatur in hypothecaria in augmẽto dotis, vide Pau. de Caſtro, in cõſil. cccxcij. Pro ſaluando Bart. in hac l. fin. qui por. in pigno. & in quo videatur inuolui vitio cõtrarietatis, vide concordiam ad l. ij. §. fina. ff. de priuil. credit.
k ¶ Pro quęſtiõe, Vide Bart. in l. maritũ. in fin. ff. ſolu. mat. & Bar. j. ea. in fi.
l ¶ Subuenitur in dotibus. Ratione priuilegij dotis, per Bal. in rubric. de priuileg. dot.
m ¶ Quæro a quo tempore. De hoc latiſſime per domi. Ioan. in cap. ex literis. de pigno.

6 Quæro,& modo intro gl.mag. hic poſi
tã† vtrum mulier p̃feratur omnibus cre
ditoribus,& omnibus hypothecis. Tri
plex eſt opi. Vna, ꝙ præferat oĩbus ha
bentibus expreſſam vel tacitã. Alia eſt ꝙ
ferat omnibus habẽtibus tacitã hypothe
cã:ſecus in eo qui habet pignus cõſtitutũ
ex traditione. Tertij dicũt,ꝙ mulier præ
fertur oĩbus habẽtibus tacitã:ſecus in ha
bẽtibus expreſſam. Et iſtã opi. tertiã ap
probat gl.noſtra,& cõis cõſuetudo eã te
net:vñ iudicare cõtra cõſuetudinẽ,et qđ
ſemper habuit certã interpretationẽ, eſt
malũ:vt l.minimè.ff. de legi. Dicũt tamẽ
Vltramõ.ꝙ prima opi.de iure eſt verior:
vt Inſt.de act.§.fuerat.& ꝓbatur ꝑ rõnes
7 poſitas in hac lege.† Quærit gl.an huiuſ
modi priuilegiũ habeat locũ in bonis ſo
ceri,ſi ipſe ſocer receperit dotẽ. Et dicit
ꝙ ſic:vt d.l.ſi cum dotẽ.§. trãſgrediamur.
8 ff.ſol.mat. †Quæro, an hẽat locũ tacita
hypotheca in rebus q̃ſitis per hæredem,
etiã ex rebus defuncti. Glo.tua determi
9 nat ꝙ nõ,& bene.quã no. Et no†.ꝙ bo
na hæredis nõ veniunt in generali obli
gatione defuncti. Illud tamẽ qđ gl. dicit,
de bonis quæſitis ex re viri:intellige de
fructibus induſtrialibus: ſecus de fructi
bus naturalibus:vt l.iij.ſ.in quib.cau.pig.
10 taci.contra. Quæro,† an iſtud idem pri
a uilegiũ cõpetat ꝓ matrimonio putatiuo[a]
vel an cõpetat etiã ſponſæ.gl.tenet ꝙ ſit
idẽ in l.iij.& iiij.ff.de priuileg.cre. Quæ
ro,circa legẽ noſtrã:& eſt no.q̃ſtio: dicit
hic in tex.ſi tamẽ re ipſa fuerint p̃ri mari
11 ti datę, q̃ro† ſi in inſtrumẽto [b]dotis cõti
b netur cõfeſſio nõ numeratio: an pro tali
dote confeſſata habeat locũ tacita hypo
c theca,cũ priuilegijs iſtius legis. Hic tex.[c]
cum ſua gl.videtur velle ꝙ nõ. Vide gl.
ſuper verbo datæ. facit pro hac glo.quod
dixi vobis in l.per diuerſas.& l.ab Ana
ſtaſio.ſ.manda,cõmuniter obſeruatur cõ
tra:vt intelligamus idem eſſe in dote con
feſſata:ſi tamẽ ſit renunciatũ exceptioni
non numeratæ pecuniæ, vel ſit elapſum
tempus. Pro hoc optimè facit quod ha
buiſtis notandũ ſ.de dote caut.nõ nu. l. j.
d quod enim hic dicitur[d],ꝙ non habeat lo
cum dote cõfeſſata:debet intelligi ex vir
tute exceptionis nõ numeratæ dotis,quã
poteſt opponere quilibet conuẽtus,cuius
intereſt:vt l.pen.ſupra de non nume.pec.
Et ita intelligit gl.tua hanc legem et aliã
quæ ſimili modo loquit̃ j.de bon.dan.l.ſi
quis poſt hac.circa prin. Nõ ergo habet
mulier neceſſe probare numerationẽ,niſi
quãdo contra eã poteſt excipi de nõ nu
merata pecunia. Quæro:dicitur hic, ex
12 ceptis† vtrũ iſtud priuilegiũ tranſeat ad
filios mulieris cuiuſcunque matrimonij.
De hoc gl.variant:nam in l.etiam. alias.
ex diuerſo.ff.ſol.mat.videtur dicere ꝙ trã
ſeat ad filios cuiuſcunq; matrimonij. Pro
hoc videtur tex.in auth.ſi quid.ſuper hac
l. In contrarium tenet glo.in l. ſciendum.
ff.de re iudi. Pro qua videtur text. in iſto
§.exceptis.ibi:filij anterioris matrimonij.
& iſtam partem tenent communiter doc.
Nõ obſtat auth.ſi qd.qa expone de ſobo
le,quæ ex eodem matrimonio deſcendẽ
dat,vide auth.quo iure &c.

a ¶Matrimonio putatiuo. An iſtud priuilegium habeat locum in matrimonio putatiuo, vel etiam ſpõſo. De primo adde glo.& Bal. in l.j. in fi.ſ.de cõdict. ob cauſam et Bald. hic & tex.& gl.& Bar. in l.ſi cum dotem.§.fi.ff.ſolu.ma.et vide Bart.in l.ij.ff.de priuile.credi.

b ¶In inſtrumento. & id ad hoc quæ habentur per doct. in c.ex literis.de pign. vide Bal.in l.cũ aliquis.ſ.de iur. delib. vide Angel.Inſti.de actio.§.fuerat.

c ¶Hic text. An hæc gl.ſit vera,vide An.& Imol.in l.j.ff. ſol. mat.et in l. diuerſis.ſ.e.et in l.fi.ſ.de ſpõ.& id quod no. Bar. in l. Titia. de verb obli.et do.Car.in c. ex literis de pign. Et aduerte: ꝙ licet hic teneat priuilegium ĩ dote,vt p̃feratur mulier anterioribus creditoribus, ẽt hẽat locum in dote confeſſata, quando ſunt elapſa tẽpora opponendi exceptione dotis nõ numeratæ. Aduerte tamẽ,in practica,ꝙ licet ſint elapſa tẽpora contra maritum confitentẽ dotẽ ſi modo creditores habuerũt iuſtã ignorantiam dictæ dotis cõfeſſatæ, potuerũt petere reſtitutionẽ ex clauſula generali: & ſic opponere exceptionem nõ numeratæ dotis l.pen.con iuncta gl.l.in contractibus de non nu.pecu.et gloſ.ibi in verbo,petiturus. iũcta gl.in l.ſicut.de præſcrip.xxx.ann.et qđ ibi Bar.et ſimiliter ĩ quantum vult hic Bar.ꝙ ſi maritus cõfeſſus eſt dotẽ,et renunciauit exceptioni non numeratę dotis ſuppoſita valetudine renunciationis vt quia ſit firmata iuramento:ꝙ habebit mulier priuilegiũ iſtius legis. Sed certe videtur,quod iſta renunciatio mariti non habet præiudicare creditori, quominus ĩtra tempora legitima poſſit opponi exceptio non numeratæ dotis dicta leg.pen. iuncta.leg. ſi vnus. §.ante omnia. cum concor. ff.de pact. quam in ſimili bene conſidera:quia dicta Bart.non tranſeunt ſine ſcrupulo magno. Et ad iſtam gloſſ.adde Bald. in leg. generaliter. de non nume. pecu. in verſicu.nunc venio ad quæſtionem. &

De his qui priorum creditorum loco ſuccedunt. Rubrica.

LEX I.

e N On omni modo.[e] †Extraneus, ex cuius
pecunia debitor liberatur,
in locum prioris creditoris
ſuccedit, ſi hoc pacto tra
didit,verè eius pecunia ad creditorẽ per
uenit,vel ipſa recta via creditori pro debi
tore ſoluit.h.d.cum l.ſeq.Glo. hic tractat
iſtam materiam qualiter quis ſuccedat in
locum prioris creditoris: & ponit vnam
ſuam diſtinctionem,quam ponit de ver
bo ad verbum in l. Ariſto.quæ res pigno.
obli.poſ. Quærit glo.vnã queſtionem,
quæ eſt de apicibus iuris:hoc eſt,de ſubti
litatib9 iuris,modici tamẽ effectus. Quę
ro vtrum hypotheca,quæ competit huic,
qui ſuccedit in locum primi,ſit eadẽ cum
prima vel alia vide gloſſam.

Si antiquior creditor pignus vendiderit. Rubrica.

LEX I.

1 S Iuẽdidiſſet. †Vẽditio
facta per primum credi
torem, non poteſt per ſe
quentes retractari: ſecus
ſi ipſi creditori primo pi
gnora ſunt vendita, vel in ſolutum data.
hoc dicit.

Si communis res pignori data ſit. Rubri.

LEX. VNICA.

1 F Rater. †Obligatio vnius ex
conſortibus,alijs non
præiudicat.hoc dicit.

De prætorio pignore. Rubrica.

LEX I.

f S I prætorium.[f] Vide
gl. quæ
incipit,ſed qualiter. Dic vt dixi
tibi ff.de re iudic.l.à diuo Pio.§.
ſic quoque.

LEX II.

1 V Eteris. † Qui habet præto
riũ pignus,habet ius
vendendi,& retinendi. hoc dicit.

Si in cauſa iudic.pignus captum ſit. Rub.

LEX I.

1 R Es ob cauſam. † Not.
quod fa
cit iudex,videntur facere partes.
hoc dicit.

Si pignus pignori datum ſit. Rubrica.

LEX I.

1 E Tiam. †Pignus poteſt da
ri pignori.: & qui
g habet pignoris vſumfructũ[g],
non poteſt alienare proprieta
tem:ſecus in eo,qui habet pi
gnoris proprietatem.

LEX II.

facit in ſimili glo.& ibi Bal.in l.neque.ſ. de compenſa. Et qñ dos cõfeſſata habeat priuilegia dotis veræ,vide Bal.in rub. de priuile.dot.in iij. col. & vide etiã qđ ſi ſit renũciatũ exceptioni nõ numeratę dotis, an teneat? de quo per Bar.& per Bal.& etiã ꝑ Bal.in l.pecuniæ.j.de ſolu.& Imol.in l.ſi ita ſtipulatus.§. Chryſogonus.de verb.obl. Paul.de Caſt.in l.ſi marito. in princi.ff. ſol.matr.ſimpliciter tranſit cũ Bart.hic. Et de veritate huius glo. vide etiã Bart. in l.pen.ſ.de iure delibe. An illud,quod dicit in dote data,habeat locum in promiſſa, vide Alex.in l.ſed hoc.ff.de regu.iu. Adde ꝙ Bal.voluit idẽ quod Bart. hic ꝙ qñ eſt renũciatum exceptioni non numeratæ dotis,ꝙ dos cõfeſſata habeat idẽ priuilegiũ quod numerata: qa dicit, ꝙ conſuetudo ſic ſe habet,eius cõſil.cccxxxix.j.lib.vbi etiã voluit ꝙ ſi ſit primus creditor habẽs expreſſam hypothecam bonorũ,& mulier tacitã,ꝙ in quęſitis poſt vtranque obligationem pręferatur mulier. Et ad hanc apoſtillam vide Petr.de Anchar. conſi.cccviij.

d ¶ Hic dicitur. Ex hoc dicto Bar.ſequitur ꝙ mulier nõ habet neceſſe probare numerationẽ dotis, pro qua opi.Bar.videtur gloſſ.no.in l.j. C.de dot.cau.in verbo,facit.in prin.

e ¶Non omni modo. Vide de omnibus latiſsime Bar.poſt gl. in l. Ariſto. ff. quæ res pig.obli.poſ.

f ¶Si prętoriũ. Adde Bartol.in l.finali.in principio.de do. An poſsit prætorium pignus,& conuentionale,in vna eadẽque cauſa concurrere: Cy.& Fran.Tigri. in l.cum debitores. de iudic.quod ſic.& ibi etiam Alexand. vbi etiam vide effectum reſultãtem ex hoc.

g ¶ Vſumfructum. Quando dominus poſſet obligare formalem vſumfructũ, hic late notatur. & eſt ſubtilis quæſtio, & notabilis. Vide Bartol.in l.ſi is,qui. §.fina.ff.de pign. Et adde ad intellectum huius tituli,quod pignus pro pignore dari nõ poteſt vltra tertiam, ratione infinitatis euitandæ:

Si cred

ſed Spec.in titu.de pignori.§.j.verſic.ſed pone pignus.alias eſt,ſed cum pignus:alias eſt,ſi cum iudex.Et ſequitur Ludo.in l.qui bona.§.fi.de dam.infec.quod not.quia limitat totum hunc titulum.Et allegat Spec.l.fideicommiſſa.§.ſi quis decem.de leg.iij.&c.c. cũ ĩ multis.de reſcriptis.licet Ange.in l.ij.huius tit.contrarium tenet.Et quid ſi nomen debitoris pignori dare velit, an poſsit? Gloſſ. no.& ibi Bal.quod ſic,in l.ſi inſolutum. cum l.ſeq.ſ.de actionibus & obligationibus.Et iſta gloſſ. eſt in dicta l.ſi creditore.in prin.

1 S I creditor. † Hanc legem
inter alias alle
go,quod hypothecaria poteſt ce
di,ſine perſonali:quia, vt videtis, pignus
poteſt dari pignori.h.d.

De remiſsione pignorum. Rubrica.

LEX I.

1 S I te manumiſ-
ſum.† Præſentia creditoris
tẽpore manumiſsionis in
ducit remiſsionem pigno
ris.hoc dicit.

LEX II.

a S I probaueris.[a] †Præſen
1 tia cũ cõ
ſenſu tempore venditionis,indu
cit remiſsionem pignoris:ſecus ſi ignora
uit,hoc dicit.cum l.ſeq.

2 ☞ *An citatio generalis ſufficiat per edicta, vel per proclama.*

b S I eo tempore. [b]Hæc eſt
1 bõa l.† ſi
præcedat monitio iudicis,pręſen
tia cum taciturnitate inducit pignoris re
miſsionem.h.d. Quæro, & reuoco in
2 dubium, † vtrum citatio[c] generalis ſuffi
c ciat per edicta,vel proclama,vt dicat,qui
cunq; putat ſua intereſſe,veniat ad defen
dendum talem rem. Reſpõdeo,ſi quidem
eſt aliquis,cuius interſit,prius debet cita
ri ille nominatim:vt l.j.§.penult.de ventre
inſpicien. Sed quando fit aliquis actus,
qui principaliter contra aliquem non diri
d gitur. Exemplum ſi facio[d] inuentariũ,vel
exemplum in lege noſtra,quando vẽditur
pignus:venditur enim principaliter con
tra debitorem, conſequenter contra alios
creditores:tũc poteſt citari per proclama
vt hic. Facit ad hoc ff.ſi cui plus quàm per
legem Falci.l.j.§.cum dicitur. Facit quod
not.per Inno.extra,de maio.& obed.c.fi.
& de procurat.c.in noſtra.

1 C Reditricem. †Qui red
dit inſtru
mentũ debiti,remittit pignus h.d.

1 S I hypothecas. † Præ
ſens, &
tacens,quando filius vendit,vide
tur remittere pignus.hoc dicit.

2 ☞ *Si res pignorata alienetur, aut impignoretur, & perueniat in dominio debitoris: an pignus reintegretur.*

e S Olita. [e] Hæc eſt ſingularis
lex:& q neſciret hanc
l.ſemper reſpõderet contra hunc
1 caſum. †Si res,in qua ſemel remiſſum eſt
pignus,de nouo in dñio debitoris perue
nerit, pignus non reintegratur generalis
obligationis vigore.h.d. Oppo.de l.ſi
cut.§.ſuperuacuum.ff.quib.mod. pig. vel
hypo ſol.Glo.dat multas ſol.Iſta eſt vera,
f ꝙ ibi erat dubiũ,an res exiuerit[f] de bonis
debitoris,an non:hic erat certum,ꝙ bona
2 debitoris exiuerat:†& ideo vt tibi liqueat
plenè materia huius tituli,diſtingue:aut pi
gnus alienatur,aut impignoratur. Si alie
natur:tunc aut per modũ manumiſsionis:
& tunc præſentia cũ taciturnitate inducit
pignoris remiſsionẽ:vt ſ.eo.l.j. Aut per a
lium modũ:& tũc aut alienatur à fiſco,aut
à priuato. Primo caſu ſola præſentia cũ ta
citurnitate inducit remiſsionẽ:vt ſ.eo.l.ſi
hypothecas. Aut ab alio:& tunc aut præ
ceſsit monitio facta à iudice,ꝙ creditores
adeſſent:& idem:vt ſ.eo.l.ſi eo tempore.
Aut talis monitio nõ præceſsit:& tũc aut
facta eſt creditore ignorãte:& ſine dubio
ius pignoris non tollitur:vt ſ.eo.l.iij.& ſ.
eo.l.iij.& ſ.de pig.l.debitorẽ. Aut eo ſciẽte
& tacẽte:& idẽ:quia ſcit ius ſuũ vbiq; du
rare:vt l.ſicut.§.nõ videt̃.ff.quib.mo.pig.
vel hypo.ſol. Aut expreſsè conſenſit: &
tũc aut res nõ exiuit bona debitoris:& tũc
durat pignus:vt l.volũtate.in prin.quibus
mo.pig.vel hyp.ſol. Aut exiuit, & poſtea
reuerſa eſt:& tũc aut reuerſa eſt ex eadem
cauſa,ex qua exiuit:& idẽ:vt d.l.volunta
te.in prin.& §.fin. Aut verò ex alia cauſa:
tũc pignus non reintegratur:vt hac l. Fuit
enim ab initio ſolutũ:vt ſ.eo.l.ij.& l.cũ te.
Si verò dubitatur an bona debitoris exi
uerit,vel nõ:tũc ex eo ꝙ debitor ſemꝑ poſ
ſideat,præſumitur nõ exiuiſſe:& per cõſe
quẽs pignus durare:vt l.ſicut.§.ſuperua
cuum.quib.mod.pig.vel hyp.ſol. Secũdo
caſu,qñ pignus alteri pignoratur:aut cre
ditor alius tacuit,& ſibi nõ præiudicat:vt
d.l.ſicut.§.non videtur.quib.mod.pig.vel
hyp.ſol. Aut expreſsè cõſenſit:& tũc aut
certũ quo animo conſenſerit.ſi animo re
mittẽdi vel nõ remittẽdi ius ſuum, & ſta
mus certo:vt l.creditor.§.ſi tecũ.ff.q po.in
pig.hab. Aut de aĩo nõ conſtat:& tũc erat
mulier:& videtur remittere ius pignoris
quo ad illũ ſecũdũ creditorẽ tãtũ.arg.l.iu
bemus.ſ.ad Velleia. Aut erat maſculus;et
tunc ſibi præiudicat quo ad oẽs;vt l. Pau
lus.qui.mod.pig.vel hyp.ſol. Modò ha
betis expeditũ iſtũ paſſum,quem non ex
pediui tibi in l.quæ dotis.ff.ſol.mat.

Etiam ob chirographariã pecuniã. Rub.

LEX VNICA.

a ¶Si probaueris. Ad gloſ.hic vide Barto.& omnino dictum Alex.in l.ſi tibi decem.ff. de pigno.& C.de pactis.

b ¶Si eo tẽpore. Nota hic de citatiõe generali. Adde caſum,& quod ibi not.in l.ergo.ex quibus cau.maio.l.decẽ.de verbo.oblig.l. facultas.ſ.de iure fiſ.libro x. Bartol.in extrauag.ad reprimendum.ſuper ver.edictũ. Innoc.in c.per venerabilem.qui fi.ſint legiti.& quod not.in authẽ.ad hæc.ſ.ſi vt ſe ab hære.abſti. Ioan. de Imo. in l.qui ante calẽdas.de verbo.oblig.& dicta l.decem. Adde Bart. in l. ſi quis inſtituitur hæres. §.item ſi aditionem.ff.de hæredi.inſtit.vbi dicit ꝙ quando creditores agunt cõtra bona hæreditaria, debet citari ille,qui tenet primum locum defuncti. Et adde Bald.in l.non ita diuus.ff.de adop.et ibi dicit,quorũ illi ſunt citandi, qui poſſunt contradicere,vel cõſentire.alias nõ. Adde Bald.in l.ſi deſerta.ſ.ſi ob pu.pen.& quod ibi not.in cap. licet epiſcopus. de præben.in vj. Et de iſta citatione generali, vide Bartol.in l.j.ſ.de iure domi.impe. Do.Anto.in capit. j. de iudic. vide quod no.do.Car.in c.cum. de vſu. vide Angel.in l. nam ita diuus. ff. de adopti. Andr.Barb.

c ¶Vtrũ citatio. Nota de modo citandi generaliter: & vide Bald.in l.ſi curator.ſ. de iure deliber.& Bart.& Bald.in authen.ſi omnes.ſ.ſi vt ſe ab hæred.abſti.& Barto.in l.hæc autẽ.§.j.ex quibus cau.in poſſeſ.ea.

d ¶Exemplum ſi facio. per Bald.in authen.ſed cum teſtator.ad leg.Falcid. Bald.in l.fi.in prin.ff.de iure delibe.& facit quod not.per Inno.adde Bal.in l.ab eo.in vlt.col.ĩ.quomodo & quando iudex. Bar.in ex.ad reprimendum,in ver.petendam.in fi.Bald. Ang.& Imo.in l.decem.de verb.oblig.& adde Bald.in l.neque natales.ſ.de proba. vbi dicit,quod citatio per proclama generale facit plenam fidem,etiam cõtra eos,qui non ſunt citati,ſi illi non erant citandi. Vide cap.cum in tua.qui ma.accu.poſ. Et voluit Bald.ad literam in l.fi.in x.col.C.de edic.diui Adri. tol.vbi quarto quæritur,an aliquis ſit citandus? vbi concludit ꝙ quãdo alicui præiudicatur,& præiudicatur nominatim,quod tunc eſt nominatus citandus:& declarat præiudicari nominatim,quando aliquis poſsidet,per d. l.ſi deſerta.ſi propter pub.penſi. Iſte tex.hic in fi.videtur contra auth.& qui iurat.de bo.aut.iud.poſ. Tamẽ vide Bar.in l.fi.in finalibus verbis.ſ.de edic diui. Et iſtis adde not.Bar. ĩ d.l.decẽ.de ver.obli. Et quid operet̃ iſta citatio generalis,vide no.Bal.in l.ij.in fi.vij.col.cũ ſeq.ſi ex noxa.cau.aga.& dicit ſolenniter do.Pet.de Anch.& doc.in c.fi.in fi.de elec.in vj.quod verũ eſt,ꝙ ſufficit citatio generalis,vbi aduerſarius nõ eſt certus:aliud ſecũdũ eos, ſi de facili potuiſſet certiorari. & Imol. dicit ſe cõſuluiſſe,ꝙ tenuta data,nõ ſpecialiter citato detẽtore, nõ valet:quia de facili non potuit ſciri. Alleg. auth.ſi oẽs.ſ. vt ſe ab hęr.abſt. Vide bonũ tex.in materia in c.fi.de elect.lib.vj. Adde videndũ Bal.cõſ.cccxij.ij.vol.& j.vol.cõſ.ccclv. Rom. cõſi.ccccx.

e ¶Solita. Not.ſingularẽ caſum in materia donationis oĩm bonorũ,& ꝙ valeat dicta dõatio,ſaltem præſentibus,nõ aũt in futuris:eſt text.in l.ſancimus.poſt prĩ.j. de dona. vbi licet donari nõ poſsit vltra legitimũ modũ ſine inſinuatiõe:valet tñ donatio vſque ad legitimã quantitatẽ. Ita in caſu propoſito. Item ne vtile per inutile vitietur. Et iſtã partem vide Ang.tenentẽ in conſi.ſuis per illũ tex.in cõſi.licet cõmuniter opin.Bar.& omniũ ſit in cõtrarium. Et ratio huius tex.fuit: quia creditor cõſentit alienatiõi:ſibi ergo imputet̃. Quod ſingulariter, & perpetuo tene mẽti. Itẽ per Angel.facit l.& peculiũ.§.j.ff. de peculio lega.

ADDE ꝙ etiam Angel. conſuluit ꝙ nec valet in præſentibus,eius cõſi.clxxix.illud quod alleg.do.Alex.eſt.c.vj.

f ¶Res exiuerit. Sed poſtea hic diſtinguẽdo declarat totũ iſtũ titulum,qñ creditor videat̃ remiſiſſe ius pignoris, ſi debitor vendidit,vel pignorauit vni obligatũ creditori. & adde Barto.in d.l.ſicut.§.nõ videtur.& ibi latius,& Bar.in l.ſi fine.in x.col.ſ.ad Velleia. Et de tacẽte ponit Bart.in l.non fatetur.de confeſ. Item intelligas ratiõe cõtentionis, ꝙ remittat ius ſuũ præſens, & tacens.l.ſi ſeruus cõmunis. de do. inter vir.& vxorẽ. Et in propoſito firmat Lud.in l.quæ dotis. in vj.char.poſt Bar, ff.ſol.ma.& dũ dicit,ꝙ ibi fauore religionis.auth.ſi ſciẽte.alias incipit,ſi ſeruus.de epiſ.& cler.canonizata iiij.diſt.ſeruus. Itẽ fallit,ſecũdũ eũ,ſi tacẽs nõ contradicit receptioni aduerſus eũ factæ,ad cauſandũ ſui iuris exceptionẽ. Glo.eſt reputata ſingularis in l.ſi fideiuſſor.in prin.& ibi doc.qui ſatiſ.cog. & ſimilis in l.fi.§.itẽ ſi.ff.nau.cau.ſtab. Facit l.cũ plures.§.locator.ff.loc.per Imo. De hoc vltimo in l.nõ ſolũ.§.morte.ff.de ope.no.nũ. Et dicta limitatio per d.l.ſeruus cõis.forte nõ eſt vera:quia ibi res donabatur, ſi taceo,videor præiudicare mihi in dñio:quia de natura donatiõis eſt,ꝙ transferatur dñiũ:ſed in caſu nr̃o ſi nõ das & taceo:nõ obſtãte rõne p̃dicta nõ vr̃ remittere ius pignoris:qa hoc nõ agebat̃:nec erat de natura huius cõtractus. Ad de videndũ Bal.cõſi.cclxxiiij.ij.vol.inci.ĩ Chriſti noĩe,pũctus ſuꝑ quo q̃rit̃.

Pignus. a †Per nouationẽ pignus extinguitur niſi fuerit repetitum. Item pignus poteſt retineri etiã ob chirographariam pecuniam, contra principalem debitorem: ſecus cõtra debitorẽ aliud debitum offerentẽ. h.d. hæc not. & ſingularis lex. Oppo. et videtur b ꝙ ea, quæ inſunt in prima obligatiõe, intelligãtur repetita in ſequenti, q̃ ſit animo nouandi: vt l. aliam. ff. de noua. Solue vt ibi. Opp. ꝙ ob chirographariã pecuniã, pignus nõ poſſit retineri: vt l. per retentionem. ſ. de vſur. Sol. Diſtingue, aut pignus fuit obligatum pro certa quãtitate expreſſe, hoc acto vt pro alia non retineatur, & nõ poterit retineri: vt ibi ſcdm vnã ſol. hic poſitam. Aut hoc nõ fuit actum, ſed obligatio fuit facta ſimpliciter: & tunc aut pecunia, propter quam quis vult retinere, eſt debita naturaliter tantum: & non poteſt retineri: vt d. l. per retẽtionem. Aut eſt debita etiã ciuiliter: & tunc aut eſt vſura: & nõ poteſt retineri odio vſurarũ: vt lege cõtraria. Aut ẽ ſors & tunc ſecus, vt hic. Facit ff. de pig. act. l. ſolutũ. §. ſi in ſortem. Cætera dic vt in gl.

De diſtractione pignorum. Rubri.

1 ☞ *An quando executor uendit fundum, debet notificari hæredi.*

LEX. II.

Creditor. Notabilis eſt iſta lex, et mẽti tenenda †. Antequã pignus vendatur, debet moneri debitor: cui tenebitur creditor, in eo ꝙ fraudem cõmiſerit. h.d. Allegabã tibi hanc legem in repeti. l. alio. de ali. et ci. leg. & inter alia quæſiui, † vtrum quando executor vẽdidit fũdũ, debeat notificari hæredi. Et videtur hic text. quod ſic. Dic vt ibi dixi.

Si reſiduum. † c Implorari poteſt arbiter. ad calculandam rationem inter debitorẽ et creditorem. h.d. Vide gl. quæ incipit, ſi autem &c. de qua feci determinationẽ in l. acceptam. ſ. de vſuris.

1 ☞ *Executor, an pro modico legato poſſit uendere magnã poſſeſsionem.*

Vandiu. Vide glo. finalem huius legis ibi, ſed ſi plura &c. Quæro † vtrum executor ꝓ modico legato d poſſit vendere magnã poſſeſsionem. Dic vt in gl. & in l. pe. ſupra quando decre. opus non eſt. & dicit ꝙ poteſt ponere manum ad quam rem velit: tamen glo. hic videtur aliter dicere, quod hic vt d. l. alio. de ali. et ciba. leg.

Debitorem venditionem pignorum impedire non poſſe. Rub.

LEX. I.

Si ſunt. † e Prohibitio debitoris in teſtamento, vel inter viuos, non impedit pignoris alienationem. idem ſi non totum debitũ offeratur. hoc dicit hæc lex.

Si vendito pignore agatur. Rubrica.

LEX. I.

Præſes prouinciæ. Hec eſt ſpecialis lex f: ſi creditor in diſtrahẽdo pignore dolum committit, debitori contra ipſum actio competit, & in ſubſidium contra emptorem dolo participantem. hoc dicit. Opp. & videtur ꝙ venditio non valuerit: vt j. l. proxi. Huius timore gl. diſtinguit tres caſus: aut creditor non habebat ius vẽdendi, aut habebat. Et ſi habebat: aut nõ fuit in dolo, aut fuit in dolo ipſe tantũ, aut ipſe & emptor. Et dic vt in glo. Circa hãc legem quæro, † qua actione poteſt agere iſte debitor, cuius res eſt vendita contra ipſum creditorem. Gloſ. quæ eſt hic, dicit pignoratitia actione. Vide glo. ſuper verbo, iubebit. Iſta glo. procedit clare, quando creditor vendidit pignus, quod ſibi fuit traditum: nam obligatio iſta, ex qua oritur pignoratitia cõtra creditorem, contrahitur re: vt inſtit. quib. mod. re cõtrahi. obli. Sed ſi creditor vendidit hypothecam ſibi traditam, quod facere poteſt: vt ſ. ti. ij. l. hypothecis: tũc non poteſt habere locũ pignoratitia, quia nõ eſt cõtracta de neceſsitate: ergo agendũ erit actione de dolo. Quæro, qua actione agit iſte debitor contra emptorem dolũ participantẽ. Gl. ponit opin. Quidã dicũt, interdicto fraudatorio: quod glo. reprehendit: quia hodie habet locũ Pauliana ex ti. de his quæ in frau. credi. Puto ꝙ habeat locũ fraudatorium interdictũ, Nam edictum de his, quæ in fraudẽ creditorum, habet locũ, quando quis vẽdit rem ſuã in fraudem alterius, nõ ſuam propriam, & ideo habet locũ interdictũ fraudatorium: de quo licet tit. expreſſum nõ habeamus, tamẽ facit tex. mentionem de illo in l. pupilli. in prin. de ſol. & l. ſi poſtulante. in princ. ff. ad Trebel. licet impropriè ibi ponatur: & ideo bene fecit Io. qui in arbore ſua fecit ſpecialẽ tit. de interdicto fraudatorio. Dixi de hoc in d. l. pupilli. Sed quæro, quid cõcludam in hoc interdicto. Dico ꝙ hic ante omnia debet præcedere diſcuſsio ĩ bonis creditoris alienãtis: vt hic, in prin. Sicut dicimus quãdo agitur illo edicto, de his quæ in frau. credit. vt l. ij. & l. ignoti. de his quæ in frau. credi. qua diſcuſsione facta petam vt perinde cogatur mihi ad illam rem reſtituendam, ac ſi venditio per creditorẽ facta nõ eiſet: vt dicitur in ſimili Inſti. de actio. §. item ſi quis in fraudem. & probatur in fi. huius legis.

De luitione pignoris. Rubrica.

LEX II.

Intelligere. g Licet tollatur actio perſonalis: tamen durat hypothecaria. h.d. Quomodo hoc poſſet eſſe, ꝙ ſublato principali remanet acceſſoriũ? Cy. hic tractat & facit vnam longam filateriam: & hæc eſt not. lex.

Si vnus ex pluribus hæredibus creditoris, vel debitoris. Rub.

1 ☞ *Concluſio libelli in actione hypothecaria qualiter formetur.*

LEX II.

Actio quidem. h In hac lege fi. q̃ro, † qualiter debeat fieri concluſio in hypothecaria. Hic videtur tex. ꝙ debet alternatiue concludi, vel vt debitũ ſoluat, vel poſſeſsionem cedat, ſeu poſſeſsionẽ reſtituat creditori: quia natura hypothecariæ eſt, vt nudã poſſeſsionẽ aduocet: vt l. ſi cũ vẽditor. ſ. j. de euic. Illud autẽ ꝙ poſſeſſor debitum ſoluendo poteſt retinere rẽ, nõ eſt ex natura hypothecariæ: ſed ex quadã poteſtate poſſeſſori cõceſſa: vt l. mulier. ff. qui pot. in pign. habe. & quib. mod. pig. vel hypo. ſol. l. Paulus. ideo cõſultius eſt, ꝙ concludatur iſto modo: peto eũ mihi condẽnari ad tradendũ mihi poſſeſsionẽ dictæ rei retinendã in cauſam pignoris pro prædicta quantitate, donec mihi integre ſatisfiet. Si tamen formaretur libellus: prout hac lege in fi. dicitur: non reprobarem eum.

Si pignoris conuentionem, numeratio ſecuta non ſit. Rubri.

LEX. I.

Si pecuniam. Iſtam legẽ habuiſtis de verbo ad verbum. ſ. de non nume. pecu. & ibi multa dixi.

De iure

a ¶ Pignus. Hæc l. nõ habet locũ ĩ debito vſurario. Adde glo. & Bal. ĩ d. l. per retentionem. nec etiã habet locum in debito nauli. l. pignus. et ibi Bal. ſ. de pigno.

b ¶ Opp. & videtur. Item fallit odio pœnæ. Ita ſingulariter dixit Bal. per illum tex. in l. pignoribus. C. de vſu. quæ bene not. Andr. Barba.

c ¶ Si reſiduum. Vide Barto. in conſi. cxx. xv. inci. literas mag. veſtræ. Andr. Barba.

d ¶ Pro modico legato. An pro modico debito poſsit vendi res magni valoris, vide tamen in l. a diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudi. & facit ad hoc quod no. Bart. in l. iij. ſ. de neg. geſt. & in d. leg. Iulianus. §. offerri. ff. act. emp. et Bart. in l. creditori. allega. in glo. Adde ſecũdum Bal. ꝙ ob æs alienũ, res pupilli magni p̃tij vendi non poteſt pro modico debito, ſi alia res erat, q̃ poſſet vendi ad cõcurrentem quantitatẽ, vel quaſi: aut nõ poterat aliter ſatisfieri, nec erat alia res: et illa pro parte vẽdi nõ poterat: et tunc totũ valet: arg. l. ſi ſpõſus ſponſæ. §. generaliter. & ff. de do. ĩter vir. l. fin. C. de bo. auth. iudi. poſ. aliter vẽdi non valet, etiã ſi decretum iudicis interueniat. Ita voluit ipſe Bal. conſi. lx. iij. vol.

e ¶ Si ſunt. Vide Bal. in l. ij. ſupra ſi aduer. rem pigno.

f ¶ Specialis lex. Vide quæ not. Bart. in le. iij. ſ. de iure fiſci.

g ¶ Intelligere. Adde gl. no. in l. ſi paternã & ibi Bald. in fi. ſ. ad Velleia.

h ¶ Actio quidẽ. Vide quæ not. Bart. in l. hæredem ſupra, de hære. act. & Bar. in l. Moſchis. ff. de iure fiſci.

De iure dominij impetrando. Rubrica.

LEX I.

Dominij. a Nota iſtam legẽ contra eos, qui faciunt concedi licentiã b à iudicibus nuncijs citandi omnes ſuos debitores: quod non valet, niſi debitorum nomina exprimantur. h.d. loco ſummarij.

LEX II.

Si creditor. Per vnum actũ contrarium receditur à priuilegio c. h.d. De materia huius legis habetur plene, per doctores in l. voluntariæ. ſ. de excuſa. tuto. & in c. cum acceſſiſſent. de conſtitutionibus.

LEX III.

Vetuſtiſsimam. d Antiqua obſeruatione ſublata debitor moneatur, vt certo tempore ſoluat, quo elapſo à principe dominium impetratur, poſtq̃ impetrationem, debitor intra biennium audietur, & res legitime æſtimabitur, vt ſi quis vltra habet, reſtituat, & quod minus acceperit, cõſequatur. h.d. Not. ꝙ antequam pignus vendatur à creditore, debet præcedere denunciatio e: & poſt denunciationem debet labi biennium, anteq̃ vẽdatur. Item not. qualiter ius dominij impetratur, & cum quanta ſolennitate: ſed hoc non ſeruatur ſecundum ſtatuta Italiæ. Vltimo not. de æſtimatione fienda per iudicem: dixi in l. ij. ſ. de reſcin. vendi.

De pactis pignorum. Rubrica.

1 ☞ *Pactum legis commiſſoriæ, etiam in pignoribus eſt quod ſit per verba directa.*
Simile eſt illi quod ſit per verba obliqua.

LEX I.

Qui pactus. Ad euidentiam iſtius legis debetis ſcire, ꝙ ſicut in contractu emptionis & vẽditionis, dicitur pactum legis commiſſoriæ: quando ſit per verba directa: vt puta res ſit inempta. Ea vero pacta, quæ ſiunt per verba obliqua, vel inflexa, vt res reuertatur, reſtituatur, &c. Iſta non dicuntur pacta legis commiſſoriæ ſed pacta ſimilia illi pacto legis commiſſoriæ, vt vidiſtis in l. j. & l. cõmiſſoriæ. ſ. de pact. inter empto. & vend. & not. in l. j. ff. de don. Item eodem † modo in pignore, illud dicitur pactum legis commiſſoriæ, quod eſt factum per verba directa: vt puta, ſi debitor ad diem non ſoluerit: pignus ſit creditoris: ſed ſi fieret per verba obliqua: vt puta, ꝙ pignus detur in ſolutum creditori: aut debitor promiſit ſe dare in ſolutum: tunc nõ eſt pactum legis commiſſoriæ: ſed ſibi ſimile, de quo loquitur: iſta l. j. quæ breuiter dicit: Pactũ ſimile pacto legis commiſſoriæ in pignoribus nihil operatur. h.d. Materiam huius legis dicam j. eod. l. fina.

1 ☞ *Pactum, quod ſi pignus non luatur cedat in ſolutũ, appoſitum incontinenti non valet: ſecus ex interuallo: & in l. quoniam. in ſi. j. eo.*

LEX II.

Si fundi. Ceſſante cã pignoris pignus debet reddi. h.d. vel aliter, Pactum legis cõmiſſoriæ vel aliud ſibi ſimile, ex pacto poſt facto f in pignoribus non reprobatur. h.d.

Quærit gl. quid ſi actũ fuerit vt re empta euicta retineat ab emptore eodẽq; creditore loco primi an valeat? Gloſſ. dicit ꝙ ſic: & ſic poteſt intelligi hic. & hoc etiã ſecundo modo ſummaui tibi. Sed cõtra hoc opp. nonne hoc eſt pactum legis commiſſoriæ, vel ei ſimile vt pignus retineatur? † Reſpondeo illud pactum hic fuit appoſitum ex interuallo: ideo non reprobatur vt l. Titius. ff. de pig. act. & ſ. de pig. l. cũ dominam. Dixi vobis in l. quãuis. alias incipit, Callipodius. ff. de ſol. Ratio huius eſt, quia tempore, quo contrahitur debitum, debitor faceret quicquid creditor vellet in Mũdo, vt haberet pecuniam: ideo lex voluit ꝙ non valeret tale pactum, vt pignus haberetur in ſolutum pro debito: ſed quãdo ex poſtfacto debitor facit creditori tale pactum: tũc ceſſat ratio: ideo valet. Et etiã iſta ratio probatur j. l. proxi. Ita debetis intelligere hanc materiam.

1 ☞ *Cautela fœneratorum contra diſpoſitionem huius legis, vide ibi: quidam.*

LEX III.

Quoniam. Pactum legis cõmiſſoriæ, ĩ pignoribus reprobatur g. h.d. Oppo. de l. ſi quis in cõſcribendo. ſ. de pact. Sol. Speciale eſt in iſto pacto legis cõmiſſoriæ, ꝓpter deceptionẽ quã cõtinet: vt patet ex prin. huius legis, & dixi ſ. l. ꝓxi. Op. de l. ſi fundus h. §. fi. ff. de pig. Sol. Aut opponit pactũ, ꝙ debito nõ ſoluto ad tps, pignus ſit tuũ ꝓ debito. Iſtud eſt pactũ legis commiſſoriæ, quod reprobat hic. Aut apponit pactũ ꝙ debito nõ ſoluto, pignus ſit tibi emptũ iuſto ꝑtio: & iſtud non eſt pactũ legis cõmiſſoriæ: & in eo ceſſat ois captio, et deceptio. & valet: vt d. l. ſi fundus. §. fi. et debet æſtimari ꝑ iudicẽ: vt vidiſtis. ſ. ti. j. l. ſi in fi.

Quidã tñ † cauti fœneratores Bon. i ex cõſilio ſuorum antiquorum doctorum, & aduocatorum faciebant fieri inſtrumentum iſto modo. Si pecuniã ad tempus non ſolues, ſit fundus mihi emptus iuſto pretio: declarando arbitrio talis, & talis, quos ex nũc eligimus ĩ arbitratores, et bonos viros, & tene menti: quia eſt pulchrũ conſilium.

a ¶ Dominij. Vide do. Ant. in c. j. de iudi. & ibi Io. de Imola. & ibi dixi. & vide Bar. in l. j. de exhib. reis. Andr. Barba.

b ¶ Licentiam. Nota de generali licentia nuncio citandi. Adde quod no. Bar. in l. qui autem. §. fi. de conſti. pecu. & Bar. in l. ij. in addi. & ibi late dixi.

c ¶ Receditur à priuilegio. Probatur in l. j. in fi. ff. de conſti. pecu.

d ¶ Vetuſtiſsimam. limitat Ange. in l. debitoribus. ff. de re iudi. hæc lex loquitur in fœneratore, & vnus fœnerator non poteſt vendere, niſi elapſo biennio: ſecus in alio creditore: ga ſi interuenerit tacita monitio poteſt vendi. alleg. l. ſi conuenerit. ff. de pign. actio.

e ¶ Denũciatio. Qualiter hæc lex procedat, vide Angel. & Imol. in l. ſi finita. §. poſtea autem. ff. de dam. infec. poſt Bar. & §. Iul. in vj. col. ea. l. & Ang. & Imo. in l. debitoribus.

f ¶ Poſtfacto. Et poſt factum pactũ legis cõmiſſoriæ ex poſtfacto valet. Et vide Bal. in c. j. de feu. da. in vicem legis cõmiſſoriæ. & Bar. j. l. proxi.

g ¶ Reprobatur. Sed nunquid cõſuetudo contra hãc l. valeat? Bal. ꝙ non in l. ij. q̃ ſit longa cõſuetudo. & Bal. in c. j. de feu. dato in vicem legis cõmiſſoriæ. dixit ꝙ ſi pignoro tibi hanc rem, & ſi nõ luo ĩtra menſẽ, nõ poſsit amplius lui. An iſtud ſit pactum legis cõmiſſoriæ? dicit quod ſic. dic vt ibi. & pone plures q. i hac materia et Bal. in l. ſi. ſ. de contrahẽ. emp. et vide quæ dicit in l. j. ff. de l. commiſſo. et addit Bar. in l. quãuis. alias, Callipodius. ff. ſol. Sed pone, fœnerator mutuauit mihi re vera centũ, ꝓ quibus ego faciam chartam venditiõis cuiuſdã domus, hoc pacto quod ego promitto reemere hanc domum poſt quinquennium, et nõ ante. Adde Bal. notabiliter in l. ij. ſ. de pact. inter emp. et ven. & Cy. in l. j. ſ. de prob. & Bal. in l. emptione. in princip. et ibi Barto. ſ. plus valere quod agitur. Et vide in ſimili no. Bar. in rub. de vſu. et cal. ij. q. incipiente vſurarius emit. et vide Bal. in l. ij. ſ. plus valere quod agitur. Et adde quæ dixi poſt Bal. in l. ſi. ſ. de iure emph. Sed quid ſi rẽ valentem centũ vẽdo pro quinquaginta pacto appoſito, ꝙ ſi non ſolueres vſque ad talẽ diẽ ſoluas cẽtum, vel iuſtum pretium: dic ꝙ iſta nõ eſt vſura, ſed augmentatio pretij, ar. l. ſi pecunia fœneris. §. fi. de vſu. Ita tenet notabiliter Bal. in c. j. qualiter dos propriè priuetur. quod tene menti, ſecundum eum. & vide eum ibi, qui ponit etiam alias quæſtiones in materia: & contra iſtos fœneratores, qui etiam tempore contractus mutui, faciunt fieri procuratorem ad confitendum, & tranſigendum, vide Bald. in auth. hoc ius. in v. col. ff. de ſacroſan. eccle. & l. ſi per impreſsionem, per illũ text. ſ. quod met. cau. & quod dixi in l. cũ plures. de ſacroſan. eccle. & qua actione reſcindatur contractus factus in fraudẽ vſurarum. Vide Bal. in l. ſi. ſ. de pig. act. & ibi etiam, an fructus in hoc cõtractu fœneratitio: ſcilicet in venditione extenuant ſortem. Et quod not. gloſ. in c. ad noſtram. de emp. & ven. & dicit Bal. ſ. l. fruſtra. C. ad Velleian. ꝙ ex præordinatione præcedenti, præſumitur contractus vſurarius. vide ibi. & quid de his ꝙ mutuant pecuniam debitoribus, cũ hoc ꝙ cogãt eos vt emãt fundũ, vel nomẽ debitoris in ſolutũ. vide de Bal. in l. cum allegas. in j. col. in verſi. modo quæro etiam. & de eo qui promiſit ſoluere decem, ſi quinq; ſoluit intra menſem: an elapſo menſe poſsit cogi ad decẽ, vel ad quinq; tantum: quaſi præſumat fraus: & de fraude vſurarij qui facit cõfiteri debitorẽ coram epiſcopo inſtrumẽtum eſſe de vero capitali. Vide Bald. in l. j. ſ. de colluſio. detegenda. Quid ſi promiſit reddere intra menſem mutuum: alias voluit ꝙ licitũ eſſet accipere pecuniã mutuo à tertio, quam ſoluere promiſiſti. Vide Bald. in l. etiam. in ij. colũ. ſ. de execu. rei iudi. Et an donatio vſurarum perceptarum quæ fit fœneratori præſumatur colorata, vide Baldũ in l. ab Anaſtaſio. & Bal. & Ange. & Imo. in l. ſi matrimo. §. j. ſolut. matrimo. Et de vſurario, qui confeſſus eſt habuiſſe cẽtum de vſuris, & de alijs facit quietationem, an illa pro quibus eſt facta quietatio pñt repeti per debitorem: & de multis fraudibus fœneratorum, vide per Io. And. in c. ex literis. de iureiuran. & in c. noſtram. de emptio. & vendi. Quid ſi ꝓ mille emi à Titio reditum aliquem annuatim: an ſit vſura? Vide Bal. in l. j. in x. colũ. C. de his quę pœnę nomi. Fede. etiam in cõſil. vlti. & ccciij. ADDE quæ poſui in proœmio Codic. Et adde an priuilegio inducto ꝓ hac lege poſsit renunciari: & vide docto. in c. ſi diligẽti. de fo. compet. Et maxime do. Maria. Soci. ibi glo. j. verſi. circa tertium.

h ¶ Opponitur de l. ſi fundus. Ad gl. ſi. hic vide Barto. Imo. & Pau. de ca. in l. qui Romæ. in princ. de verb. obliga. Et an valeat hoc pactũ, ꝙ liceat creditori à ſeipſo accipere in ſolutum, vide plene Barto. in l. iij. in repetitio. in ij. quæſt. prin. C. de pigno.

i ¶ Fœneratores Bonõ. Per Bal. in l. iij. in vlti. q. de pign. & Bal. in l. in vendentis. in iij. col. adde Bar. in d. l. ſi fundus.

Item illud quod dixi, ꝙ pactum legis cõmiſſoriæ non valet ab initio, ſecus eſt ex poſtfacto: vt dixi ſ. prox. quod perpetuò tene menti. Iam reprobaui vnum conſilium, per ea quæ ſ. dicta ſunt.

De exceptione ſeu præſcriptione. Rubri.

LEX. V.

Licet unde ui. Quę annalia ſunt ad agendum, perpetua ſunt[a] ad excipiendũ. h. d. Gl. ponit hic caſum multis modis. Tu pone caſum, ſecundum vltimam lectu. Quęro, exempla huius legis. Glo. ponit primum exemplum. quod dic vt in ea: quam vide Glo. vt videtis, reprobat iſtam poſitionẽ: quia cum tibi nullum detur interdictum: ergo mihi nulla detur exceptio. Ab hac obiectione poſſumus tueri hanc lectu. ꝙ licet non ſit interdictum poſſeſſorium: habet tamen rei vendicationem: ſed tamen illa lect. non placet propter aliud. Nam per l. ſi quis in tãtã. ſ. vnde vi. quis non perdit dominiũ ipſo iure, ſed demum lata ſentẽtia: ergo ante latã ſententiã quis non haberet exceptionem ex vigore huius legis: ſicut dicimus in ſimili in reſtitutione in integrum: vt l. nec non. §. exemplo. ex quib. cau. maio. & l. exceptiones. in fi. de except. Præterea forte l. ſi quis in tantam non habet locũ, quando recuperata fuit poſſeſſio incontinẽti: quia nunquã fuit amiſſa: quia ſaltem ciuilis fuit retenta in animo, vt tangitur per glo. in l. qui poſſeſſionẽ. ff. vnde vi. Tangam vobis in l. ſi quis ad ſe fundũ. j. ad l. Iul. de vi. legit gl. alijs duobus modis, quæ duæ lec. ſunt idem: diuerſificãtur tamen in hoc, qa ſecundum vnam lect. ſunt tres perſonæ: ſecũdum aliam duæ perſonæ. Et vide glo. hic, an ſit verum ꝙ ſcda violentia primam abſorbet, tam in duabus quam in tribus pſonis: dicam in l. ſi quis ad ſe fundum. Ponit ergo gl. caſum quarto modo, quam vide. Iſta vltima ſatis poteſt ſuſtineri.

1 *Replicatio limitatur ſecundum naturam actionis.*

Si pactum. Iſta lex legitur ĩ glo. pluribus modis. Vno modo ꝙ loquatur, quando exceptio oritur ex pacto. Alio mõ loquitur, quando ex pacto oritur replicatio: prout loquitur de exceptione, verè nõ eſt dubiũ ꝙ eſt perpetua[b]: vt l. purè. in fi. ff. de doli exce. ſupra l. proxima. Si vero nõ eſſet vere exceptio, ſed iõ exceptio, qa actio exẽplum in exceptione compenſationis: tunc eatenus duraret exceptio, quatenus duraret actio: vt l. quæcunque. de compẽſa. Prout hanc legem intelligimus in replicatione: dicendum eſt l. debere intelligi, quando actio eſt perpetua: tunc enim replicatio eſt perpetua. 1 † Nam replicatio limitatur ſecundum naturam actionis, vt lege quæſitum. §. fi. de pec. no. in l. exceptio. ff. de exceptio.

1 *Quod quis excipiendo non uideatur fateri intentionem aduerſarij.*

2 *Quis debet probare promiſſionem factam purè: & quãdo poſſit confeſſio pro parte acceptari.*

Si quidem. Hæc eſt pulchra lex, et ponit pulchram practicam, & ponit tria dicta. Primo quando reus pro conſtanti de intentione actoris diffidit. Secundo, quando pro conſtanti de ea confidit: ſed ſe exceptione munitum aſſerit. Tertio, quando de intentione actoris dubitat: & hoc ſufficit tibi pro ſummario. Secunda ibi: ſi vero. Tertia ibi: nam ſi. & habet iſta lex duas gl. & vnam gloſſ. magnam, quæ eſt additio.

Opp. dicitur hic, quando quis dubitat de mente, vel de intentione actoris, innuit ꝙ poteſt reſpondere, dubito. Contra, imo quis cogitur reſpondere per certum: vt l. certum. in prin. de confeſ. Solut. Quidam intelligunt hic: quando fit interrogatio de facto alieno. Quęro, 1 † nunquid excipiẽdo videatur quis confiteri[c] intentionẽ aduerſarij. Glo. mouet hic: & videtur tenere ꝙ niſi præcedat negatio, per oppoſitionẽ exceptionis videatur confeſſata intentio. Idem Dyn. in c. exceptionẽ obijciẽs. de regu. iur. lib. vj. Glo. tenet contrarium in l. nõ vtiq;. ff. de except. & l. nemo. de reg. iur. & illas tenent Canoniſtæ: & ego illas etiam teneo de iure noſtro: vt plene dixi tibi in l. non vtiq;. 2 Quæro, † quid ſi confiteor me promiſiſſe tibi ſub conditione: an mihi incumbat onus probandi conditionis adiectionem: an vero tu debeas probare[d] promiſſionẽ factã purè? Gl. hic diſputat, finaliter diſtinguit, bene, & recte intelligẽdo, Aut ego cõfiteor promiſſionẽ ſub cõditione ſimul & ſemel: & tunc actor non poteſt de iſta mea confeſſione partem approbare, & partem reprobare: vt puta dicẽdo, accipio hoc quod promiſiſti: hoc nego ſub conditione. Si vero ego dicerem, confiteor ꝙ promiſi centum pure: tamen feciſti mihi poſtea pactũ de non petendo conditionis euentum: quia tunc iſti ſunt duo articuli, poteſt vnum approbare, & aliũ reprobare: vt l. Publia. §. fi. ff. depoſi.

Si quis aduocatus. Exceptio dilatoria debet opponi ante litẽ cõteſta. h. d. Hoc eſt verum, niſi exceptio dilatoria ſuperueniat poſt lit. conteſta. vt l. ij. ſ. de conſor. eiuſdem litis.

Præſcriptiones. [e] Hæc lex ſeipſam ſummat. Quomodo intelligis tu in principio? Quidam intelligunt in principio, hoc eſt, ante litem conteſta. Tu intelligas in principio: ſcilicet antequam ſit factus aliquis actus, per quem videatur in iudicem conſentire: vt extra, de re iudi. c. inter monaſterium, licet quidam intelligant in principio: hoc eſt ante lit. conteſtat. Sed tu intellige vt ſ. plene dixi in l. quidam conſulebant. de re iudic. & ideo ſis cautus: quia ſi tu opponeres primo exceptionem contra libellum, vel procuratorem, non poſſes poſtea opponere exceptionem iudicis incompetentis: quia videris eum dicere iudicem competentem ad cognoſcendum, & pronunciandum, ſuper dictis exceptionibus. & ideo iſta exceptio de incompetẽti iudice debet permitti.

De litigioſis. Rubrica.

LEX. II.

Lite. [f] Per litis conteſtationem res fit litigioſa, & actio non poteſt in alium transferri. [g] hoc dicit. Super hac l. eſt aut. litigioſa. q̃ in aliquo corrigit legẽ iſtã, qñ agit actione reali, in qua efficit res litigioſa per ſolã conuentionẽ. In perſonali autem

a ¶ Perpetua ſũt. Per Barto. in l. ij. ff. eod. & per Bald. & An. in l. ſi quis de præſcr. Ioan. And. & Bald. in authen. ei qui. de temp. appel. in ver. primo quæro nunqd ſentẽtia. Et huic legi ſimilis eſt lex illa in vna lect. et ibi vide quid de replicatione.

b ¶ Eſt ꝑpetua. Quid in duplicatione. in d. l. j. per Bal. in l. ij. ff. eo. vbi per glo. et Barto.

c ¶ Confiteri. An excipiens videatur fateri: adde quod dicit Bal. in l. age. ſ. de trãſ act. per illum tex. ꝙ opponẽdo exceptionẽ tranſactionis, qs non videtur cõfiteri debitũ. Et vide per not. gloſ. & Bar. in l. ſi filiũ. ff. de libe. cau. Dicit Iaco. Butr. & Bald. in l. cum Papinianus. in ij. col. Alij habent in l. nemo. ſ. de ſentẽ. ꝙ opponẽs compẽſationem, videtur debitum fateri. Probatur practica in glo. dum dicit, ꝙ debet præcedere negatio. per tex. in c. ex tenore. de teſtib. Et an illud, quod hic dicitur habet locum in replicatione, Bar. in l. ſi expreſſim. circa princ. ff. de appel. Adde an apponens cõpenſationẽ videatur fateri debitum, Ro. conſil. lxxxvij.

d ¶ Debeas probare. An confeſſio poſſit pro parte acceptari, & pro parte refutari, vide Barto. in lege Aurelius. §. penulti. de lib. leg. vide Inſtitu. de act. §. item ſi quis poſtulante. Et vide Cyn. pulchre poſt gloſ. in l. prima. ſ. de dona. ante nup. & in l. ij. ſ. de confeſſis. in princ. ij. col. & Bal. hic. & in addit. Spec. in ti. de confeſ. in ij. col. in ver. confiteor hominẽ. Archi. in c. ij. de confeſ. in vj. et Bald. in l. j. §. ego. de ædili. edic. & in l. cũ mulier ſol. matri. vbi limitat iſta non procedere ĩ criminali. Adde tu ad dicta Bart. hic cõcord. quas ponit Alex. de Imo. in conſilio cxxxij. col. vij. v. vol. et ibi quod dicitur hic de vno capitulo, quod non põt pro parte acceptari: intelligit procedere etiam in pluribus capitulis cõnexis: ſecus ſi ſunt plura capitula ſeparata, per dictam l. Publia. ff. de poſiti.

e ¶ Præſcriptiones. Vide quæ dixi de materia huius legis in l. exceptio. de exceꝑ. poſt Bart. ſ. No. hanc cautelam, quando debet opponi incompetentis iudicis exceptio: et facit iſta lex ad id, quod not. Bald. in l. quod placuit. ſ. de excuſa. vetera. ꝙ ſi lex, vel ſtatutum dicit aliquem non poſſe compelli, debet intelligi: tunc demum, cum vtitur ſuis defenſionibus: alias poteſt compelli vbi hoc eſt ante litem. Barto. in l. ſi cõuenerit. de iuriſ. om. iudicum.

f ¶ Lite. Quãdo dicatur res litigioſa, vide Bar. in l. fi. ff. eo. vbi aliter loquit̃ q̃; hic, & in l. q̃; q̃. §. Iul. hic alleg. & ibi vide do. Ioan. de Imo. & in c. cum M. de cõſti. Angel. hic tenet ꝙ ſola actio, de qua contenditur, fit litigioſa: nõ autem res, de qua cõtenditur. Et ita debet intelligi lex ſequẽs. Et allegat Flo. Inno. in d. c. cum M. & vide etiam gloſſ. & quod ibi not. in c. j. de confir. vti. vel inutil. maxime quãdo mouetur quęſtio ſuper poſſeſſione: qa res non fit litigioſa, ſed ipſa poſſeſſio ſic, vt ibi plene no. & in c. citra. el j. vt lite pẽden. vide Bald. in l. j. & ij. ſ. commu. diuidun. And. Barba.

g ¶ Transferri. Et dñ iſtis legibus cauet, rem litigioſam alienari non poſſe hoc limita, niſi res eſſent tempore perituræ. l. alienationes. ff. fa. erciſc. quod eſt no. Idẽ dicas in reliquis rebus ſeqſtratis, quas poterit vendere ſequeſter, & pretium ſuccedit loco talium rerũ bonus eſt text. in l. fi. de requi. reis. & Bar. in l. intereſſe. de acquir. poſ. Bald. ſing. in l. ſi oleũ. ff. de dolo. qui allegat l. fi. ff. de requi. reis. & in l. litibus. j. de agri. & cenſi. lib. xj. & ꝑ aliquos in l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. facit ad hoc l. diuus. de peti. hære. vtrum poſſint obligari: dicas ꝙ non: vt no. glo. Cy. & Bald. in l. j. ſ. communi diui. & ibi per Bal. an de ipſis poſſit fieri compromiſſum, & diuiſio de conſenſu partium: & vide qđ no. Bart. in l. j. in fin. ff. eod. vbi ponit an poſſit obligari. Pro huius ergo declaratione ibi miſta, vide etiam Bal. in authẽ. de litigioſis. §. j. & ibi etiã quid de confeſſoria, & negatoria, & de vſufructu. & ibi Bart.

nihil immutat: quia adhuc hodie requiritur litis cõteſtatio. Pro huius ergo declaratione, quia gloſ. noſtræ non bene declarant, dic. Aut agitur actione reali, aut perſonali, aut miſta. Si reali, aut in ea principaliter contẽditur de dominio, vel quaſi: & efficitur res litigioſa per ſimplicem conuentionem: vt hac auth. idem puto de ipſa actione reali eadem ratione. Aut non contenditur de dominio, ſed de alio iure principaliter: vt in confeſſoria, negatoria, & hypothecaria: & tunc res non efficitur litigioſa: vt in authentic. eodem. §. ad hæc. Efficitur tamen litigioſa ipſa actione per litis conteſtationem. Si vero agitur actione perſonali: tunc res nunquam efficitur litigioſa: vt not. in l. quãquam. §. j. de aqua pluuia. arcenda. ſed fit litigioſa ipſa actio per lit. conteſt. vt hac l. ij. Si vero agitur actione miſta: [a] tunc aut eſt actio vniuerſalis, aut ſingularis. Si actio vniuerſalis, tũc & olim & hodie efficitur litigioſa res, & actio per ſolam cõtrouerſiam: vt l. diuus. ff. de peti. hæred. & l. alienationes. familiæ erciſcun. Si vero eſt actio particularis: & tũc efficitur litigioſa res, & actio demum per litis conteſtationem, vt l. j. ſ. commu. diui. & ibi vidiſtis. Quid autem habeat operari vitium litigioſi, videbitis j. eo. l. fi.

Vicũque. Si legatur res, vel actio litigioſa, debetur litis æſtimatio litigio apud hæredem remanente. hoc dicit. Hoc eſt hodie immutatum per auth. nunc ſi hæres. quam vide.

1 *Sententia lata contra reum principalem, mandatur executioni, contra eum, qui rem litigioſam emit.*

Cenſemus. Contractus habitus ſuper re litigioſa eſt nullus, & qui ad eum ſcienter acceſſerit, legitime punietur exceptis quibuſdam caſibus hac lege expreſſis. hoc dicit. Opp. & videtur quod res litigioſa poſſit alienari[b]: vt l. j. ſ. de præſcri. long. tempo. Sol. Debetis ſcire, quod pœna litigioſi[c] de iure antiquo, non erat alia pœna, niſi quod poſſidens habebat exceptionem, & ex illo cõtractu habito ſuper re litigioſa non poterat conueniri: vt l. ij. ff. de litigio. erat etiam alia pœna, quod res litigioſa non poterat præſcribi: vt dicta l. j. ſ. de præſcriptione longi temporis. Hodie vero[d] eſt additum, vt contractus habitus ſuper re litigioſa, ſit ipſo iure nullus: vt hic. Quod eſt verum lite pendente. vt hic expreſſe dicit tex. ſi lis non penderet, quia perempta eſſet inſtãtia: licet duret vitium litigioſi, tamen venditio non impeditur, & contractus non annullatur: vt dicta l. j. ſ. de præſcrip. long. temp. Item eſt additum hodie de pœna, quæ imponitur ei, qui ad contractum litigioſum accedit, vel acceſſit: vt hic dicitur. Secundo opp. ad fin. l. noſtræ, & videtur quod res litigioſa non poſſit legari: vt ſ. l. proxi. Sol. lex precedens per iſtum finem corrigitur: vt hic finis corrigitur per authen. nunc ſi hæres.

Quæro, dicitur hic, quod ille qui emit, cogitur redimere rem: quæro qua actiõe. Gloſſ. dicit, condictione ex lege iſta. Ego autem dico[e] per legem iſtam eſſe introdu- 1 ctum † quod ſententia lata contra ipſum principalem reum, poteſt mandari executioni cõtra eum, qui rem litigioſam emit. Et hoc vult dicere tex. iſte, ſi recte inſpiciatur, quod clarius probo in repetitione l. creditores. ſ. de pig. Vlterius quæro, dicitur hic quod emptor, quãdo fuerit ignorans, reddit rem, recuperat pretium cũ tertia parte: an venditor, qui fuerit ſciens, puniatur in plus. Quidã quod non: quia hoc hac lege non exprimitur: ergo &c. & hoc puto verum. Quæro, qua actione aget emptor contra venditorẽ, & venditor contra emptorem. Dicit gl. & dicit verum, ꝙ condictione ex hac lege, vel actione in factum. Hanc glo. intellige eo caſu, quando vterq; non participat dolum: nam tunc vnus non poſſet agere contra alium: vt l. viro atque vxore. ff. ſolu. mat. Et facit ſic ad quæſtionem de duobus contrahentibus, quorum neuter ſoluit: de quo dixi in l. cũ mulier. ff. ſol. mat. Quęro, ad iſtud[f] ſimplũ, quod fiſco debet applicari quis aget. Dicit glo. quilibet admittetur ad agendũ. Vide gloſſ. & eſt not. & ea, quæ not. de popu. ac. ſuper rubric. & ibi dixi tibi. & de priua. delic. l. fina.

De contrahenda & committenda ſtipulatione. Rubrica.

LEX I.

Licet. Etiam ſi ſit ſcriptura priuata, faciens mentionem de promiſſione, in dubio intelligitur[g] per ſtipulationẽ. hoc dicit. Qualiter probabitur quod inter præſentes. Glo. dicit, quod in dubio præſumitur. Vide gloſ. & tene menti in fi. Materiam huius legis plene examino in l. ſciendum. de verb. oblig. & ſ. de vſu. l. j. & quod ibi not. & ibi dixi.

LEX II.

Si filiæ. Qui ſtipulatur filio ſuo, quærit ſibi. h. d.

LEX III.

Si cũ pecuniã tuam. Alteri ſtipulari nemo poteſt, & qui pecuniam alterius exigit, negotiorum geſtorum actione tenetur. hoc dicit.

Secundum. Qui ſtipulat̃ dare cui velit, ſibi ſtipulari videtur. hoc dicit.

Nuda. Hæc lex eſt difficilis: Quando ſtipulatio pœnalis incipit a præcedenti conuentione nuda: tunc committitur, cum ſuper prima lis fuerit conteſtata. hoc dicit, ſecundum vnam lect. vel cum fuerit conteſtata ſuper iſta actione pœnali. hoc dicit, ſecundum aliam lec. Opp. ſtipulatio pœnalis non poteſt committi, niſi præcedat mora: vt l. ſi penum. ff. quando dies lega. ced. & l. ita ſtipulatus. ff. eo. ſed hic non poteſt præcedere mora: quia eius, quod in promiſſione nuda venit, non eſt petitio: ergo nec mora: [h] vt ff. eod. l. ſi pupillus. Sol. dicunt quidã, ꝙ eſt verum, ꝙ non poteſt quis eſſe in mora in naturali obligatione, quantũ ad illud quod in obligatione deuenit: ſed quãtũ ad alia ſic, vt quo ad ſtipulationẽ pœnalẽ: vt hic. Iſtud eſt cõtra caſum l. lecta. §. ſed cũ ſortis. ff. ſi cer. pe. Propter qđ gl. tua hic dicit, & bene, ꝙ hæc ſtipulatio pœnalis nõ cõmittit̃ ex mora: ſed ex cõditionis euẽtu. Per litis enim cõteſtationẽ videt̃ exiſtere cõditio pœnalis ſtipulatiõis. Cõtra hoc opp. ſine actiõe nemo experitur: vt l. ſi pupilli. §. videamus. ff. de ne. geſt. Sed de eo quod venit in pactiõe nuda, nulla eſt actio: ergo &c. nõ poteſt ergo lis cõteſtari. Sol. dicit gl. ꝙ hic fuit

a ¶ Actiõe miſta. Vide quæ dixi poſt Barto. in l. j. ff. eo. & no. Bar. & doc. in l. j. ſ. cõi diuid. & ibi ꝑ Bald. in ij colũ. vbi plene ponit. Item an eodem libello, & ex eadem inſtantia poſſit agi contra illũ, in quẽ eſt facta alienatio: de quo j. e. l. fi. Et ꝙ in perſonali nõ cõtrahit̃ vitiũ litigioſi. Ang. & Bald. hic. auth. litigioſa. ſecundũ Inn. in c. eccleſia. vt lit. pẽ. Idem dicit Bal. in l. non ſolũ. in lectura antiqua. de in integ. reſtitu. ꝙ ſi ego ſum accuſatus ex tali crimine ex quo veniãt bona publicãda, & alieno pẽdẽte accuſatione: tamẽ nõ incidant illæ res in vitiũ litigioſi: licet fiſcus debeat illa reuocare, ſecundũ ea, quæ habentur in l. poſt cõtractum. ff. de don. Item ſi inter duos eſt cõtentio de deponenda, & vnus moriatur: nihilo minus dicitur res litigioſa. Bal. in l. lites. ſ. de libe. cau. ſi vnus moriatur. Bal. dicit nihilo minus.

b ¶ Res litigioſa non poteſt alienari. Limita non habere locum in alienatione, quę fit in fiſcũ. Tex. eſt in l. ſi conſtante. §. fi. ff. ſol. mat. Et ibi per Imo.

c ¶ Pœna litigioſi. Quæ pœna erit contra alienantẽ rem litigioſam, adde Bar. in l. j. in prin. de iure fiſci. Facit quod no. in l. pomponius. §. cum quis. ff. de acq. poſ. §. ſeq.

d ¶ Hodie vero. Vide Ang. in authẽ. de litig. circa finẽ prin. quo ad ipſum litigãtẽ, vt vlterius præſcribi non poſſit. d. l. j. de præſcrip. longi tempo. & melius declarat Ange. in l. j. §. j. ff. de liti. Nam per tale vitium litigioſi, perpetuatur actio ĩ xxx. annos. l. fina. de præſcrip. xxx. anno.

e ¶ Ego autem dico. Adde iſtam limitationem, ad doctrinã traditam in l. ſæpe. de re iudi. & vide ꝑ Bar. in l. creditores. in viij. col. in iiij. q. principali. in verſic. iudicamus. Nã ius exequendi. & ad idẽ Sali. in l. v. ſ. cõmuni diui. & Bar. in l. j. ff. eo. & Ange. in authẽ. de litig. in prin. De hoc, & de materia huius tituli, vide bonam glo. in c. eccleſia ſanctæ Marię. el j. vt lite penden. & in Clemen. j. vt lite penden.

f ¶ Quæro ad iſtud. Vide do. Ioã. in c. eccleſia ſanctæ Marię. el j. de cõſti. & ibi vide, in quo Inn. diſcrepat cũ Bart. Andre. Barba.

g ¶ Licet intelligitur. Per hanc legem dicit Bal. in l. ſi ex pretio. ſi cer. pet. ꝙ quãdo cõſtat eſſe pactũ nudũ, nõ nouat obligationẽ: alias vigore inſtrumenti publici, ſemper præſumitur ſtipulatio. Vide Bar. in l. Titia. §. fina. de ver. obli.

h ¶ Mora. Hoc idẽ tenet in l. ſi pacto quo pœnam. & in l. ſtipulatio iſta. §. vlti. per illũ tex. de ver. obli.

Io: Ego vero Hanc sing q. Bar. intelligas ... pulchre intellexit Glo. ... in l. 13 ... antep. ubi plura in proposito.

a ℭ Veſtit præcedentem conuentionem. An pœnalis ſtipulatio veſtiat pce-dentem nudam conuentionem? De quo per Bar.in l.lecta.in ij.col.de verb. obli.et vide Bar.in l.ſi pacto quo pœnam.ſ.de pact.

b ℭ Magnam. Vide Bar.in l.ſi ex legati cauſa de ver.obl.per Bar.in d.l.ſi pacto quo pœnam ſupra de pact. Vide quæ dixi in l. Mutian.alias, mandati. poſt Bar.ff.de cond.& demon.Et hoc ītellige,vt per Bart. in d.l.ita ſtipulatus. in ver.ſecundo principaliter.et verſicu. quarto videndum. Et ad hanc legē vide Pau.de Caſt.conſilio xcvj.& Roma. in rub.de arb.Et dū dicitur in hac lege quod dies īterpellat pro homine,adde ꝙ hoc eſt verum ī die tacita.vt eſt glo.mēti tenenda,& Imo.ibi in l.ſi mora.ſolu. matrimo.& in c. potuit.de locat.in l.ij.ſ. de iure emphy. quā tene menti, ſecundū illam gl.quæ etiam probat illam eſſe in tempore adiecto miſerationis gratia:vt eſt tempus,an ad teſtationem dotis.Ita ergo ꝑ lapſum illius conſtituitur in mora,vt voluit illa notabilis glo.ſicut per lapſum cuiuslibet tēporis.Itē regula huius legis fallit in die parua,ſ.in qua ſit impoſsibile expediri.Ita dicit Bal.per illū tex.in l.ſi mihi et tibi.§.j.de leg.j. Qd' not. eſſe intelligendum ſecundum no. in l. continuus.§. illud.de verb.obli. Item quod hic dicit de die,hoc.etiam locum habet in hora, ſecundum Bal.in l.j. C.ne lice.tertio pro uo.qui allegat legē, quam non inueni.Item non habet locū iſta lex in die incerta:vt promitto cum eris legitimæ ætatis ſecūdū Bal.in l.ſi pacto quo pœnam . in iij.col.ſ.de pac. licet videatur loqui aliter Bald.in d.l. pacto quo pœnam. in v.col.& etiam ī pe. col.Et quod dixi de die īcerta,vide Bar. in l. ita ſtipulatus. de ver.obli.et quod dixi de die tacita,ad de quæſtionem ſimilem in l.ſi duo.§.fin. de conſti.pecu.in iij. q.et no.Bar. in rub. ſ.de conſti.pecu. & Bar.in d.l.ita ſtipulatus.in xxxiij. col. Sed de hac materia ſingulariter per Cy. et Bal.in l.fi.in § j.ſ. de iure dotium . Et de die tacita eſt tex. in leg.quoties ī die. iuncta leg . ſequen. & ibi Bartol. & Imol.de verb.ob.

P. PAV. P.

h ℭ Magnam . Vide Iaſ.& Soci.in l. ſi mihi & tibi.§ . j . in ij. no.ff.de le.j.& ī l.vinū.co.v.ff.ſi cer.pet.

c ℭ Veteris. Vide Bar.in l.ſi ſic.la grande.de verb.obli.

d ℭ Optimam.Et vide pro intellectu huius legis.Innocē.& alios in c.cum in iure.de offic.deleg.And.Barb.

d ℭ Optimam. Vide Lancil.Dec.authen.ſi quis in aliquo.in fi.C.de eden.& ibi Iaſ.col.vlt.verſi.vltra Barto.

lis conteſtata de facto ſuper eo, qđ deuenit in conuētione nuda. Alij dicunt:et iſta opi. Vltramon.ꝙ non requiratur cōteſtatio:ſed dicunt,quādo præcedit veſtita ſtipulatio, committitur per interpellationē quia omnis ꝓmiſſio ſimpliciter facta habet in ſe iſtam conditionem.ſ.ꝙ detur cū petiero:vt l.ſi decē cum petiero.ff.de ver.obli.ergo per ſimplicem petitionē extra iudicium cōmittitur ſtipulatio pœnalis. Nec obſt.text.qui facit hic mentionē de litis conteſtatione,quia hoc facit vt oſtendat pœnā eſſe cōmiſſam impurgabiliter. Dy.in c.non eſt in mora.de reg.iur.in vj. videtur tenere vtranque opin.Ego teneo opi. Vltramō.vt pleniſsimè examinabo ī l.ita ſtipulatus.ff.de verb.obl.in xij.col. Quæro,vtrum pœnalis ſtipulatio nouet præcedentem? Dic vt ibi dixi. Vltim. nota ꝙ pœnalis ſtipulatio non veſtit præcedentem conuentionem[a]. nudam.Rō: quia cum pœnalis ſtipulatio ſit acceſſoria ad primam non eſt æquum ꝙ acceſſoriū veſtiat principale.

SCrupuloſam. Siue poſt mortem ſuam cū morietur, ſiue prius quā morietur,quis fuerit ſtipulatus, valet ſtipulatio.hoc dicit.

MAgnam. [b]Dies interpellat pro homine.& vbi eſt dies,& pœna non admittitur moræ purgatio.h.d.ſecūdum lect. quā ego teneo.Hanc materiam plenè dic vt l.ſi inſulam.ff.de ver.obli.et glo.in leg.& ſi poſt tres.ff.ſi quis cau.

VEteris. [c]Promiſsio dādi,vel faciēdi ſimpliciter cōcepta porrigitur ad ꝓmiſſoris hęredes:idem ſi conferatur poſt mortem ꝓmiſſoris.h.d.cum l.ſeq. Oppo.de l. centeſimis.§.j.ff.eo.Sol.quædam ſunt facta,q̄ cohærent meræ perſonæ:et illa non tranſeunt ad hæredes:vt ibi.& l.j.§.ne autem. de cadu.tollen.Quædam ſunt facta,quæ merę perſonæ non cohęrent,ſed poſſunt per alium expediri:et iſtorū obligatio trāſit ad hæredes.Ita loquitur hic. Contra hoc opp.nunquam factum vnius videtur factum alterius:vt l.ſi non ſortem.§. libertus.ff.de cond.inde.Sol.factum vnius,nā videtur factū alterius verè,vel fictè.Hæc autem fictio habet locum primo,quando hoc agitur expreſsè:vt l.nemo eſt qui neſciat de duob.reis.et ibi no.Secundo, quādo confertur factum alterius in tēpus mortis:quia tunc videtur actum tacitè,ꝙ hæres faciat:vt l. fin.huius ti.Tertio,quando ille,qui facere promiſit,aliquo modo legitimo impeditur,vt morte,vel alio modo: vt hac l.et l.de pollicitationibus.ff.de polli.Prædicta vera,niſi eſſet electa īduſtria certæ perſonæ:vt l.īter artifices.ff.de ſol.

OPtimam. [d]Verba enunciatiua in contractibus prolata, probationem inter ipſos hæredes inducunt, donec contrarium doceatur. hoc dicit. Nota illud, quod dixi in ſummario, quod talia verba enunciatiua fidem faciunt inter contrahentes. quod facit ad fines plebanatus.Dicit glo. quam vidiſtis ſ.de iure delibe.in l.cum aliquis.ff.de leg.iij.l.prædijs.§.Titio.Secundo nota ex hac lege, ꝙ dies,& locus,debeant inſeri in inſtrumento[e].

De inutilibus ſtipulationibus. Rubrica.

LEX I.

EX ſtipulatione. Pupillus non poteſt obligari ſine authoritate tutoris. hoc dicit. Vtrum pupillus obliget naturaliter,vel nō: gloſ.tangit hic.Dic plene vt l.prima.ff.de nouatio.

LEX II.

LIbera. [f]Stipulatio pœnalis,nō valet in matrimonijs. hoc dicit.

LEX III.

VT inter. Inter abſentes non poteſt contrahi ſtipulatio,nec alteri ſtipulari. Item quādo petitur intereſſe,admittitur petitio incerta,certificanda per ſententiam.hoc dicit.Signa text.in fin.ibi:ob incertæ actionis &c.De quo videbitis in l.certi condictio.ff.ſi cer.pet.

De duobus reis ſtipulandi. Rubrica.

LEX I.

CReditor. Hic habes authenticā, quæ ponit qualiter cōſtituātur duo rei.Hanc legem,& authenticam commentaui. & eſt vtiliſsima repetitio.h.d.

1 In modo conſtituendi duos reos,quòd hodie nil ſit immutatum.
2 Duo rei debendi qualiter conſtituantur.
3 Duo rei credendi qualiter conſtituantur.
4 In obligatione,quæ re contrahitur ad diuidua,vt eſt in mutuo,an conſtituantur duo rei.
5 Lex quomodo fingat ſuper impoſsibili.
6 In depoſito,& commodato,an poſsint conſtitui duo rei.
7 In obligatione continente aliquid indiuiduum obligatione,& ſolutione:an & quando conſtituantur duo rei.
8 Duo rei obligatione facti qualiter conſtituantur. Et quomodo duo rei credendi.
9 Qui obligantur acceſſoriè, an & quando teneantur inſolidum,& ſint duo rei debendi.
10 Plures gerentes aliquod officium,vel aliquem adminiſtrationem,qualiter obligentur,& ſint duo rei debendi.
11 Si ex pluribus mercatoribus,unus contrahat,an quilibet teneatur inſolidum,& ſint duo rei.
12 Inſtitor,& exercitor poſſunt conueniri ex eorum contractibus:item proponens,& quilibet eorum inſolidum,an dicantur duo rei inſolidum,quòd non,ſed unus tenetur principaliter,alter acceſſorie.
13 Plures domini,qui ex facto unus ſerui tenentur inſolidum de peculio.an teneantur ut duo rei.
14 Quæ diuerſitas impediat conſtitutionem duorum reorum.
15 Si plures cum pluribus fecerunt pacem ſub pœna,& vnus fuit offenſus:an omnes de illa parte poterunt inſolidum agere contra omnes de illa parte inſolidum vbi quod non ſunt duo rei credendi,nec debendi.
16 Quando plures tenentur ex delicto inſolidum,non ſunt correi.
17 Si plures tenentur ex quaſi maleficio,quod non ſunt proprie duo rei:licet quodāmodo ſunt plures tutores.
18 Pater & filius,an ſint duo rei credendi,quando filius acquiſiuit obligationem,& actionem,ex cauſa peculij profectitij.
19 Plures rei debendi ſunt,qui eidem debent vere,vel ficte ex eadem cauſa principaliter & ex voluntate eorum.
20 Plures rei credendi ſunt,quando pluribus inſolidum deberetur eidem vere,vel ficte ex vna eademque cauſa principaliter,ex voluntate.
21 Plures rei debendi poſſunt ſimul conueniri.
22 Vno & eodem libello quando plures poſſunt conueniri,& etiam agere.
23 Creditor quando poſsit vnum ex pluribus in ſolidum obligatis conuenire:& ſic, Qui ſunt illi,qui habent beneficium diuiſionis.& nu.28.
24 In duobus reis credendi,hodie nihil eſt innouatum.& nu.26.
25 An hodie aliquid ſit innouatum,quando plures rei in ſolidum conueniūtur uno,uel diuerſis libellis.
27 Vnus ex duobus reis credendi,poteſt agere procuratorio nomine alterius.
28 Cui incumbat onus probandi alterum ex correis eſſe ſoluendo,altero per actorem conuento.
29 Si ad unum ex correis peruenit tota quantitas,an alius poſsit petere quod ille prius exactus.
30 Vt beneficium diuiſionis competat,qualiter intelligantur præſentes,uel abſentes correi,& quomodo probetur præſentia uel abſentia.
31 Altero ex correis non datur tempus contradicendi inſtantiæ,ſicut fideiuſſori.
32 Quando unus ex reis eſt præſens & ſoluendo ſed non poteſt conueniri,quid agendum ſit circa beneficium diuiſionis.
33 Beneficio diuiſionis poteſt renunciari.
34 Agens contra unum ex correis debendi,licet non poſsit cogi cauere de rato pro altero correo credendi,caueat tamen de defendendo debitorem,ſi ab altero correo cōuenietur.
35 Solutio facta alteri ex correis credendi,an tollat alteri actionem.
36 Vno ex correis debendi totum ſoluente,alius liberatur in totum.
37 Solutione partis facta ab altero,an uideatur facta diuiſio.
38 Vnus ex correis credendi,recipiendo partem ab uno ex correis debendi,præiudicat alteri correo.
39 Acceptilatio facta ab uno ex reis credēdi,an præiudicet alteri,& proſit alteri ex reis debendi,quod ſic.Liberatio facta ab uno correorum credendi nocet alteri.
40 Acceptilatio ſi eſt facta uni,cum pacto quod ſibi tantum proſit:tunc non prodeſt alijs.
41 Petitio facta ab uno reorum credendi,quando proſit alijs.
42 Si poſt litem conteſtatam factam ab uno reorum credendi,inſtantia cauſæ perijt,an remanebit inſtantia communis utrique reorum credendi.
43 Sententia lata pro uno ex reis debendi,an proſit alijs.
44 Sententia condemnatoria lata contra unum ex reis debendi,quod nocet alteri.
45 Sententia lata pro uno ex correis credendi,aut contra unum,nocet & prodeſt alijs.
46 Iuramentum factum per unum ex correis,quando proſit,uel noceat alijs.
47 Iuramentum datum per unum ex reis debendi,quando nocet correo.
48 Iuramentum delatum ab uno ex reis credendi,an noceat alteri.
49 Pactum factum uni ex correis debendi,quando proſit alijs.
50 Ratio diuerſitatis inter pactum,& acceptilationem.
51 Factum ab uno ex correis quod noceat alteri,quantum ad interrumpendā præſcriptionem quo ad alium.
52 Pactum factum ab uno ex reis credendi,quando proſit uel noceat alteri.
53 Nouatio unius ex reis debendi,quando proſit alijs:& quid in reis credendi.
54 Si unus ex duobus reis credendi,ex contractu iuriſgentium liberat reum per ſtipulationem,& acceptilationem ſubſequentem,an alteri reo præiudicet.
55 Nouatio facta per delegationem per unum ex reis credendi,uel debendi:quando alijs proſit uel noceat.
56 Ceſsio facta ab uno ex reis credendi,uel debendi,quando proſit,uel noceat alteri.
57 Confeſsio facta per unum,tam ex reis debendi:quam credendi,quando noceat alijs,uel quando proſit.
58 Ex ſucceſsione alterius correorum,quando obligatio extinguatur.
59 Mora unius ex correis,quando noceat uel proſit.
60 Si creditor fuit in mora recipiendi ab uno ex reis debendi:qui obtulit pecuniam petitam quæ poſtea perempta eſt,an alteri proſit.
61 Mora unius reorum credendi nocet alteri.
62 Factum unius correorum credendi,conſtituens debitorem in mora prodeſt alteri.
63 Creditor ſi fuit in mora,uno ex reis offerente,& creditor interpellauit alium reum: qui non obtulit,an per hoc uideatur purgata mora.
64 Culpa unius correorum,quando alteri noceat.
65 Reſciſsio facta in perſonam unius correorum:quando alteri noceat.
66 Exceptio competens uni ex correis debendi,quando porrigatur ad alterum.
67 Duo rei debendi,an uideantur inuicem fideiubere,& nu.69.
68 Ex fideiuſsione duplex cōtrahitur obligatio,una uerbis,& altera conſenſu. Fideiuſſor poteſt intelligi large,& ſtricte.
70 Qua actione ille correus,qui ſoluit repetat.
71 Si unus ex pluribus tutoribus,curatoribus,uel adminiſtratoribus ciuitatis ſoluit,qualiter ab alio repetat.
72 Quid in pluribus depoſitarijs:uel commodatarijs,qui in obligatione ſecundaria,quæ ratione doli contrahitur,tenentur,eſt idem quod in pluribus tutoribus.
73 Si unus ex duobus reis debendi ſuo iuramento liberat alium,ab eo nō repetit.
74 Correus,qui fuit liberatus acceptilatione,quando poſsit ab illo,qui eſt liberatus,repetere.
75 Correus damnificatus culpa alterius poteſt ab eo repetere.
76 Correus credendi,quando ab altero correo,qui ſolutionem recepit,repetere poteſt,& qua actione.
77 Quando unus ex reis credendi,aliquem liberauit facto ſuo:an alter ab eo repetere poſsit.
78 Actio,quæ cedi debet uni ex correis,quando,quo iure:& inquantum cedi debeat,remiſsiue.

d ℭ Optimā. Limita vt probatur in aut. ſi quis in aliquo.ad fi.ff.de eden. Item limita,niſi principaliter tractaret de enūciatione, vt probatur in capit.illud.& ibi Anto.de But.de præſumpt.& Bal.in lege ad probationē. De hoc eſt glo.hic in verſic.ſeruus.Et vide ad hanc l.Bald.in l.cum aliquis.de iure deliberan. vbi limitat hæc dicta. Itē dū hic dicitur.ꝙ poteſt probari abſentia,dicas ꝙ teſtes debent deponere hoc modo,ꝙ viderunt illum in tali loco commorari,ita ꝙ per interuallum temporis quo eum viderunt, non potuiſſet ire ad locum,de quo ſit mētio ī inſtrumēto. Ita dicit Io.And.vt ibi refert Abbas in c.ex tenore.de teſti.& dicit Bald.ibi.ꝙ hoc poſſet probari poſt dicta teſtificata,ſecundum doctrinam doct.ibi etiam dicit elici practicam ex illo c.in princip.vide Bart.in l.ſciendū.in j.colum.de ver.obli. & in authē.ſi quis in aliquo.ſ.de eden.Et ad hanc legem vide not.per Innocent.in c.cum in iure.de off. deleg.& in c.quoniā contra. de proba.& gloſſ.ſuper verb.& perſonas. vide Bal. in authent.ſi quis in aliquo. & ibi dicta poſt eum.& vide ad hoc dicta Bar.ī l.gerit.de acqui.hæredi.

e ℭ In inſtrumēto. An dies & locus debeat inſeri in inſtrumēto adde Bar.in l.lecta.ī fi.ſi cer.pet.& in l.de pupillo. §. qui nunciat.de ope.no.nun.

f ℭ Libera. Stipulatio dolo inita valet etiā, ope tamen exceptionis ſi reſcindatur.limita niſi fauore dotis: quia tunc dolus dans cauſam ſtipulationi,vitiat ipſo iure,in l.ſi cum mulier. & ibi Imo.ff.ſo.ma. Itē limita niſi dolus daret cauſam diſtractui appoſito ſuper contractu ſtricti iuris:quia licet tunc ille diſtractus ſit ſtricti iuris:tamē ſumit naturā bonæ fidei, vt probatur in l.ſub ꝑtextu.& ibi Bar.ſ. de trāſactio.Item limita,niſi eſſet appoſita ſuper contractu bonæ fidei. Gloſ.eſt in l.ſi quis cū aliter. & ibi vide de verb. obliga.

HOc ita. Hæc auth.diuiditur in duas partes. Prima loquitur qualiter plures rei debendi debeant conueniri. Secunda,qualiter vni correorum contra alium ſubueniatur. Breuiter hoc intēdit,Creditor poteſt debitum ab vno ex correis exigere,& exacto cōtra aliū ſuccurritur.h.d.Pone caſum in terminis ad aut.quæ tractat ſimiliter de modo conſtituendi duos reos,& etiā de modo exigendi. Et diuiditur hæc auth.in duas partes principales. Primo,loquitur quando eſt actum,vt teneantur inſolidum, vel ſubeſt inopia,vel abſentia. Secundo loquitur,quando non eſt actum:nec ſubeſt inopia,vel abſentia. Secunda ibi:ſi nautem. Et iſtas partes potes ſubdiuidere in alias particulas:vt patet per ſe:& authen.nō eget ſummario:quia ſummata eſt:& ſumma eius eſt duarum columnarum,quæ ſunt in corpore auth. e.col.vij.vnde hæc ſumitur. Ex his ergo primo notá qualiter duo rei conſtituantur. De hoc ſolum in auth.dicitur. Secūdo qualiter exigantur:& de hoc tangitur in l.j.j.reſponſo. & in authen.eodem. Tertio,qualiter exacto contra correum ſuccurratur:de hoc l.j.ij.reſpon. Opp.primo ad l.& videtur ꝙ inter correos debeat diuidi actio:vt ff.de admi.tu.l.ſi plures.de tu.& ra.diſt.l.j.§.nunc tractemus. Sol.illud in duobus reis:ꝗ inciderunt in obligationē ex neceſsitate,vt tutor,vel curator hic quando ex voluntate. Secundo op.quod idem ſit qn̄ ex voluntate:vt l.fi.ſ.de conſti.pe.& ff.de fideiuſ.l.inter eos:& d.l.j.§.nunc tractemus. Sol.ibi in duobus reis non principaliter obligatis. Tertio,contra prædictā ſol.opp.ꝙ etiam fideiuſſores non habent beneficium diuiſionis,vt l.fi.ff.rē pup. ſal.fo. Sol. Fallit in pluribus fideiuſſoribus datis ab vno tutore,& curatore:& ratio ibi patet. Iſta tria contraria, licet hanc legem reſpiciant,tamen ponuntur in glo.vlti.huius authent. Quarto opp:& videtur quod duo rei habeant ex cōuentione beneficium diuiſionis:vt in hac aut.& in corpore vnde ſumitur. Sol. Fateor ꝙ in hoc iura antiqua corrigantur per aut. iſtam,ad ipſam ergo aut.accedamus. Quinto opp.dicitur in auth.quod requiritur quod ſpecialiter agat, ꝙ vnuſquiſque teneatur inſolidum. Contra:quia etiā per alia verba poſſunt conſtitui duo rei:vt Inſti.eo.§.j. Sol.dicunt quidam quod iura antiqua per iſtā aut.non ſolum ſunt correcta in modo exigendi,vt ſ.dixi.ſed etiam in modo conſtituēdi:quia olim ſufficiebat quod diceretur, ꝙ eſſent duo rei:vt ff.eo.l.reos.§.cū in tabulis.vel alia verba æquipollentia:vt inſti.eo.§.j.Sed hodie eſt neceſſarium quod expreſſe dicatur,quod teneātur inſolidum,vt hic.Et hoc videtur tenuiſſe Dy.& Iaco.de Aret.
1 Alij dicunt contra,†quod in modo conſtituendi nil immutatur. Et quod hic dicitur,ſi agatur expreſſe,intelligūt per hęc verba aut æquipollentia.& ſic ceſſant contraria. Et hæc ſatis patet Inſtitu.eo.§.j.primo reſpō.& §.cum in tabulis.& tenet gl.huius auth.& in corpore vnde ſumitur.in princi.& in d.§. cum in tabulis. Et hoc tenet hic Iac.de are.Cy.Iac.de bel.Iac. Butr.Ray.de For.& omnes,quibus aſſentio.& in quo fiat mutatio per iura noua.j.in quolibet paſſu dicam. Sexto opp. & videtur,quod aliter datur terminus præſenti ad eum præſentandum:vt in aut.præſente.j.eo.tit. Sol. Ibi in fideiuſſore principali:hic in duobus particularibus.arg.j.ti.j.l.ſancimus. coniuncta l.& ſi poſt tres.ff.ſi quis cautio. His ergo viſis,veniamus ad materiā iſtā. Quæro primo, qualiter conſtituātur duo rei debendi. Secundo, qualiter exigant. Tertio, an factum vnius ꝓſit vel noceat alteri. Quarto,qualiter vni cōtra alterum correorum ſuccurritur:& hic examinabitur qualiter:& an fideiubere videantur inuicem.vel non. Primo igitur †principaliter quæritur,qualiter cōſtituantur duo rei de-

bendi,& credendi:& iſta quæſtio habet multas acceſſorias.
Et primò videamus,quãdo in obligatione eſt aliquod indi-
uiduũ:& ſcias ꝙ obligatio contrahitur verbis , conſenſu , vel
teſtamentò:quæ quãtũ ad hoc æquipollent:vt ff.eo . l. eandẽ.
in prin.Primò de reis debendi, qui principaliter obligantur.
In iſtis ſic diſtingue:aut eſt actum expreſsè, vt teneãtur inſo-
lidũ : & ſunt duo rei , vt hic. Aut non eſt actum expreſsè : &
tunc aut obligauerunt ſe,aut teſtator obligauit eos alternati-
uè:& ſunt duo rei:vt s̈.de cõſti.pec.auth.ſi quãdo.ff.de leg.j.l.
ſi ex toto.§.j.& not.ff.eod.titu.l.ſiue. Aut copulatiuè:& tunc
aut ſunt duo actus promittendi,& duæ rerum expreſsiones:
vt tu promittis mihi codicẽ,& Titius promittit mihi Dige-
ſtũ:& tunc aut non appoſuit verbũ,eũdem:& ſunt duo. Aut
non appoſuit:& nõ ſunt duo rei,ſed ſunt duæ obligatiões di-
uerſarum ſummarum. Secus ſi appoſuit:vt Inſtit.eo.in prin.&
§.duo.& de ſtip.ſer.l.ſi ex re. §. ſi ipſi.& l.ſi ſeruus communis
ſic ſtipulatus ſit.& in gloſſ. j . huius auẽ. Aut fuit vnus actus
promittendi,& duæ rerum expreſsiones:vt ego decẽ,& Ti-
tius decem promittimus tibi:& erunt duo rei debendi.ar . ff.
de verb.ob.l.ſtipulatio iſta.§.eũ qui.quia ſemper vnicũ actum
promittendi videntur intelligere de eiſdem decem . Aut eſt
vnus promittendi,& vna rei expreſsio:& tunc aut eſt appo-
ſitũ per nomen diſtributiuũ quilibet,quod de ſui natura cui-
libet attribuit rem inſolidum:vel aliud ſimile:tunc etiã erunt
duo rei debendi:vt l.ſi pluribus.in princ.& ibi no. leg. j. Aut
tale diſtributiuum adiectum non eſt:ſed ſimpliciter dictũ , tu
& Titius promittis mihi centum:& tunc ſi quidem eſt actum
quòd teneantur inſolidum,vel quòd ſint duo rei : tunc erunt
duo rei:alias quilibet tenetur in parte:vt hic,& d.l.reos.§.cùm
in tabulis.Sed an de his ſit aliquid innouatum per iura Au-
then.gloſ.in l.ſecunda.ff.eodem . dicit quod ſic:& tangitur in
dicto §.cũ in tabulis.& ibi non firmat aliud:& Azo in Sum-
ma huius titu.& ff.man.l.ſi mandato Titij. §.Paulus. el iij.&
l.creditor.§.duobus.eodem.titu.Et hoc videtur tenere Iaco.
de Aret. in dicta l.ſecunda.ff.eod.ſcilicet quòd hodie eſt ne-
ceſſe,quod exprimatur inſolidum per hanc legem:nec ſufficit
quod ſint duo rei,niſi exprimatur inſolidum, per hanc authẽ.
Sed gloſſ.in corpore eod.tit.ſuper verſi.ſuſtinere.tenet quod
in modo conſtituendi nihil ſit innouatum:vt Inſti. de fideiuſ.
§.ſi plures.tangitur in gloſſ.in dicto §.cùm in tabulis . Et hoc
tenet Dy.& Cy.& Iacob.de Bel.& omnes Moderni . quod
placet.Siue ergo expreſsè,ſiue tacitè agatur,ſatis eſt:vt patet
ex diſtinctione præcedenti.Quod tenet gloſſ. j . huius auẽ.
Ad idem facit,quando contrahitur obligatio alternatiue , li-
cet inſolidum non exprimatur: tamen ſufficit:vt dicta auẽ . ſi
quando,præallega . Præterea,idem eſt dicere,quod ſint duo
rei exprimere inſolidum:vt §.cum in tabulis.& l.eandem. eo.
3 titu.in hoc nihil eſt innouatum per iura auẽ. Secundo † quæ-
ro de duobus reis credendi , qualiter conſtituatur . Et circa
prædicta dic, Aut eſt actum quod ſint duo rei credendi : &
non eſt dubium. Aut non eſt actum:& tunc aut diſpoſitio eſt
collata in eorum perſona alternatiue , aut copulatiue . Primo
caſu,aut vni eorum tantum poteſt acquiri obligatio , & alter
habetur vt adiectus:& non erunt duo rei credendi.ff.de con-
ſtitu.pecu.l.ſed & ſi filio.§.j.& l.j.§.ſi fructuarius. j. de ſtipula.
ſeruo. Aut vtrique poteſt acquiri:& tunc aut electio fuit col-
lata in perſonam voluntate debitoris: & valet : & erunt duo
rei credendi:vt de lega.ij.l.ſi Titio aut Seio. Aut non fuit col-
lata in poteſtate debitoris:& tunc de iure antiquo vitiabitur
ſtipulatio:vt dicta l.j.ſi fructuarius.de ſtipula. ſeruo . Sed ho-
die valet,& alternatiua reſoluitur in coniunctam:vt l.cũ qui-
dam.s̈.de verb.ſign.quæ loquitur tam in contractibus inter
viuos,ꝗ̃ in vltimis volũtatibus:vt ibi cũ ſimilibus. Vnde erit
dicẽdũ idẽ,quod ſtatim dicã de copulatiua.Prædicta vera qñ
diſpoſitio confertur in perſonam vtriuſque æqualiter:alias ſi
tantum vnus ſtipularetur ſibi vel alteri,ſemper ille alius habe
retur vt adiectus:vt l.eum qui.§.qui ſibi.de verbo.obliga.Fal
lit in cauſa l.Caius.ff.ſol.matri.quod dic vt ibi.Secundo caſu,
quãdo diſpoſitio confertur copulatiue:tunc diſtingue per oĩa
vt s̈.dixi circa duos reos debendi:licet hic ſit aliqua differen-
tia inter duos reos debendi per eaſdem ll.& in hoc etiã nihil
4 eſt innouatum per iura Auth. Tertio quæro,† quid in ob-
ligatione,quæ re contrahitur ad diuidua,vt tantundẽ redda
tur in genere,vt in mutuo,an poſsint cõſtitui duo rei.Et vi-
detur quod ſic, vt s̈.ſi cer.peta.l.ſi non ſinguli,vt j.eo.l.pro-
pter.Contrarium tenent Dy.Marti.Sil.& Ray.dicentes ꝙ
ante poſſent cadere ſydera de cœlo,quã obligatio quæ re cõ
trahitur,trahatur vltra quam peruenerit, vt l.ſi tibi.in princi.
ff.de pactis.Et reſpondent ad leges contrarias,ꝙ ibi fuerunt
conſtituti duo rei verbis,& non re.Communiter omnes te-
nent cõtrarium,per legem eandem.in prin.ff.de duob' reis.
& per l.ſi non ſinguli.& per l.propter mutuam.Ad contra-
rium reſpondeo,quod ſi vni numeratur aliorum voluntate,
omnibus numeratum videtur iuris fictione:vt no.per glo.in
d.l.ſi non ſinguli.præallegata.Sed contra hoc inſtatur,Id,ꝙ
eſt impoſsibile per naturam,non poteſt fieri per legem.vt l.ſi
pater.in fi. ff.de adoptioni.l. qui ad certum.ff.loca.Sed impoſ
ſibile eſt ſecundum naturam,eandem pecuniã peruenire ad
plures inſolidum:ergo non poteſt fingi . Huius timore dicit
Pet.ꝙ non fingitur ad plures perueniſſe inſolidum,ſed ad ſin
gulos peruenit in veritate:& ſic non naſcuntur plures obli-
gationes,ſed vna,quȩ tenet plures homines,ſicut vnus funis
ligat plures boues. Et hoc tenet Cy.in d.l.ſi non ſinguli.& l.
propter mutuam. Hoc non placet:quia licet in pluribus reis
ſit obligatio reſpectu eiuſdem effectus,quia ſufficit vna exa
ctio,vt ff.e.l.iij.in fi.tamẽ in veritate ſunt plures obligatiões,
& quilibet teneẽ propria obligatione,vt ff.eo.l.eandẽ.§.fin.
& l.ſi reus.de fideiuſ.l.generaliter. Tene ſol.gl.quod fingitur
5 pecuniam ad quemlibet perueniſſe pro ſolido. Nec ob.† qđ
dicitur: Lex non fingit ſuper impoſsibili:quia verum eſt ſu-
per eo quod eſt impoſsibile in genere:vt quod filius ſit anti-
quior patre.Sed ſi in genere eſt poſsibile,licet ſit impoſsibi-
le in his terminis,quibus loquimur:tunc lex fingit.Exemplũ
impoſsibile eſt ꝙ ille,qui eſt filius Titij,ſit filius meus,tamẽ
quia in genere eſt poſsibile ꝙ habeam vnum filium talem,&
eius ætatis,poteſt fingi per ius quod talis ſit filius meus,vt d.
l.ſi pater.cum ſeq.de adop.Sicut etiam impoſsibile eſt quod
ille qui fuit apud hoſtes,ſemper fuerit in ciuitate:& tamẽ lex
poteſt fingere,et fingit ſic in alijs pluribus:ita hic poſsibile eſt
in genere ſuo quod talis pecunia peruenerit ad te ,& ad me:
ideo poteſt induci per fictionem. Licet enim in caſu,in quo
ſumus,ſcilicet donec pecunia eſt apud vnum,impoſsibile ſit
eſſe apud alium:& ita ego dixi in l.ſi quis pro emptore.ff.de
vſucapioni . Vel aliter impoſsibile eſt quod eadem pecunia
perueniat ad plures inſolidum,& remaneat in effectu:ſed be
ne poteſt peruenire ad plures,& quod remaneat apud vnũ
in effectu:ita per iſtam ſignificationem fingitur,& inducitur
vt omnes teneantur inſolidum,tamen non in effectu:qa vna
exactio ſufficit.Concludo ergo ꝙ duo rei debendi poſſunt
inſimul conſtitui,ſi hoc agatur ſine aliqua ſtipulatione:ſicut
dictum eſt in alijs obligationibus,dico idem in duobus reis
credendi per d.l.ſi non ſinguli.s̈.ſi cer.pe.& l.cum te. Quar-
6 to quæro.† quid in obligatione , quȩ re contrahitur,vt eadẽ
ſpecies reddatur,vt ĩ depoſito, commodato,& ſimilib'. Rñ.
debes ſcire,quod ex hoc contractu naſcuntur duȩ obligatio-
nes. Vna primitiua ad rei reſtitutionem:alia ſecũdaria ratio-
ne doli,vel culpæ commiſſæ in re. Aut ergo quæris de illa pri
ma obligatione ad rem reſtituendam:& tunc ita demum con
ſtituuntur duo rei debendi,ſi hoc actum eſt,vt s̈.loca.l.ſi diui
ſa.alias quilibet tenetur pro parte:arg.ff.commo.l.iij.§.hæres.
& depoſiti.l.ſi duo.licet quãdoq; quilibet pro parte teneatur:
& ſic eſt diuidua obligatio quo ad obligationem: tamẽ vnus
ſoluendo partem non liberatur,& ſic eſt indiuidua quo ad ſo
lutionem,vt d.l.ſi duo.ff.depoſiti.Et de hoc plene dixi in l.ea
dem.§.Cato.de ver.ob. licet cõtra hoc dicat gl.ſed neſcit quid
dicat.ff.depoſi.l.j.§.ſi apud duos.Si vero quȩris de obligatio-
ne,quæ ratione doli vel culpæ contrahitur:tunc aut eſt actũ
quod ſint duo rei:& ſunt. Aut non eſt actum:tũc aut vnus tm̃
contrahit,& committit dolum vel culpam: & ille ſolus teneẽ
inſolidum. Aut omnes:& tunc tenentur tanquam rei:vt d.l.j.
§.ſi apud duos.& d.l.ſi vt cer.§.ſi duobus.in fi.ff.commoda.&
d.l.ſi duo.depoſi.& hoc de reis debendi.Rei vero credendi
in tali obligatione:non conſtituuntur:niſi hoc agatur,vt d.l.
7 ſi duo.ff.depoſiti. Quinto quæro,† quid ſi in obligatione
venit aliquid quod ſit indiuiduum,quo ad obligationẽ & ſo-
lutionem,vt via inter,actus,& quid ſimile. Reſpon.glo.quæ
eſt in l.reos.§.cum in tabulis.ff.eo.quod olim in his conſtitue-
bantur duo rei,etiam ſi non exprimeretur,hodie autẽ ꝑ auẽ.
eſt aliter in indiuiduis,quã in diuiduis. Doc.Moderni repro-
bant illam gl.quia per ius auẽ.nihil eſt innouatũ in modo con
ſtituendi,ſed in modo exigendi:quia introducitur beneficiũ
diuiſionis,vt dictum eſt. Vnde ſicut generaliter olim indiui-
dui plures tenebantur inſolidum,& ſi non ſit dictum:ita &
hodie.& in hoc oẽs concordant.Sed an ſint duo rei,eſt opin.
Iac.de bel.in auth.eo.ti.& tenet quod ſint duo rei,putãs forte
quod ſemper quando plures tenerentur inſolidũ,dicanẽ cor-
rei.Pe.& Cy.contra in hac auth.quia dicunt quod non ſunt
duo correi,licet inſolidum teneantur:& hoc puto verũ. Pri-
mo per caſum l.rem hȩreditariam.ff.de euic.Secundo per gl.
ff.de ver.ob.l.ij.§.ſi tamẽ hominẽ.Tertio per rationẽ,in duo-
bus reis credendi,ſi vnus egit lite conteſta.alius non põt age
re.ff.e.l.ex duobus.Sed in his,qui habent actionem inſolidũ,
ex natura indiuidui,vno agente alius põt agere:vt ff.de verb.
ob.l.ij.§.ex his.ergo nõ ſunt duo rei. Plus dico quod etiam ſi
expreſſe eſſet dictum quod inſolidum tenerentur,non eſſent
duo rei:quia eſſet exprimere ea,quæ tacite inſunt.Sed debet
ſic exprimi,quod animo conſtituendi duos reos ſic promit-
tunt.prædicta probantur j.de fideiuſ.l.non recte.& hoc pro-
batur per multa iura,quæ in correis loquuntur.quando factũ
vnius alteri noceat,vel non,vt j.eo.l.j.in fi.& in alijs,de quib'
j.dicam,ꝙ tunc locum habebit.Præterea poſito ꝙ expreſſe eſ
ſet dictum,eſſent duo rei:& tunc non haberet locum benefi-
cium diuiſiõis:quia in iſtis indiuiduis diuiſio corrumpit ſtipu-
lationem.ff.de ver.ob.l.ſtipulationes non diuiduntur. Vnde
duo rei omnino non conſtituuntur. Et idem dico in duobus
reis credendi:vt d.l.ij.§.ex his.& facit de ſer.ru.præd.l.via cõ
8 ſtitui.in fi. Sexto quæro,† qualiter conſtituantur duo rei in
obligatione facti. Dico quando in obligatione habeẽ reſpe-
ctus ad opus factum:ita quod eſt explicabile per alium,vt l.cõ
tinuus.§.ſi ab eo.ff.de ver.ob.& illo caſu ſine dubio poterunt
conſtitui duo rei debendi:vt hic.Caſus eſt in l.nemo eſt q ne-
ſciat.ff.eo.ſecundũ Iac.de Are. Qñ habetur reſpect' ad ipſum
fieri,& perſonæ induſtriam,& tunc aut promittẽtes ſunt eiuſ
dem peritiæ:& pñt conſtitui duo rei:quia idẽ vr̃ vtriuſque:vt
d l.nemo eſt qui neſciat.ſecundum lec.gloſ. Aut ſunt diuerſæ
peritiæ:& tunc non poſſunt conſtitui duo rei debendi: qa fa-
ctum vnius videẽ diuerſum eſſe à facto alterius, ſcđm mentẽ
& fictionẽ:& diuerſitas rei quæ ĩpedit diuidere,impedit con
ſtitutionem duorum reorũ:vt ff.eo.l.ſi id quod.in fi.tamẽ vno
ſoluente de æquitate,liberatur alter ope exceptionis:vt d.l.ſi
id quod. in fi. Poteſt ergo fieri conſtitutio duorum reorum in
obligatione facti,cum hoc agatur non aliter:vt s̈.dictum eſt
in alijs.Circa vero correos credendi dicas,aut in obligatione
venit tale pactum factũ,ꝙ concernit perſonã ſtipulãtis:vt ꝓ-
mitto tibi ſeruire in camera,vel in menſa,vel curare te ab infir
mitate,& ſimilia:& in iſtis,quia in perſona diuerſorum diuer
ſa ſunt facta,& non poſſunt conſtitui duo rei credẽdi.vel de-
bendi.ff.eo.l.ſi id quod.in princ.coniuncta l.ſeruus.§.fi.cum l.
ſeq.de ope.lib. Aut nõ concernit perſonã ſtipulãtis:& tũc aut
vtriuſq; rei credendi æqualiter intereſt inſolidum:vt promit-
to tibi & Seio ſcribere librum:& poſſunt conſtitui duo rei cre
dendi:vt l.nemo eſt qui neſciat.ff.eo. Aut non intereſt æqua
liter vtriuſque inſolidum,vt promitto tibi facere domũ in fun
do vnius correorum:& tunc non poſſunt conſtitui duo rei ſti
pulandi inſolidum:quia in perſona vnius,cuius non eſt fund'
non valet ſtipulatio:vt l.qui inſulam.ff.de verb.ob. & de hoc
loquitur.d.l.ſi id ꝙ,ſecũdũ ſecũdã lec. Ex his patet,intellect'
l.nemo.ff.eo.quia ex his,quæ ibi ſunt ſcripta,non eſt bene de
9 clarata. Septimo quæro,† quid de his,qui obligantur acceſ
ſorie.Iſta quæſtio habet duo puncta. Primo vtrũ teneanẽ in-
ſolidum,etiam ſi non exprimatur. Secundo,poſito ꝙ inſoli-
dum,etiam ſi non exprimatur.Secundo poſito quod inſoli-
dum teneantur,vtrum ſint duo correi,ſiue duo rei debendi.
Circa primum dico,quod quando obligantur acceſſorie plu-
res pro aliquo alienam obligationẽ principaliter ſuſcipientes
& illo modo non tenentur inſolidũ niſi ſit actũ:vt s̈.ad Vel-
leia.l.ſi paternam.& ibi no.& idem no.ff.de fideiu.l.ſi Titi'.
Quandoque obligatur pro vno conſtituendo plures ; & tũc
idem:quia quilibet tenetur pro parte:niſi ſit dictum ꝙ quili-
bet teneatur inſolidum,vel obligauerit ſe alternatiue,vt s̈.de
conſti.pe.auẽ.ſi quando. Qñq; aliqui obligantur pro aliquo fi
deiubendo:tunc quilibet tenetur inſolidum,etiam ſi nõ ſit di-
ctum.Inſti.de fideiur.§.ſi plures.& j.ti.j.l.non recte. Quãdo-
que plures non obliganẽ pro alio mandato:tunc diuerſæ ſunt
gl. Prima eſt.ff.mandati.l.ſi mandato Titij.§.Paulus reſpon-
dit.el iij.qui videtur velle quod hodie requiratur,ꝙ expreſſe
agatur.Expreſsius dicit l.creditor.§.duobus.eo.ti.contrariũ,
ſcilicet quod in mandatarijs non ſit aliud innouatum hodie,
tenet gl.ff.quod iuſſu.l.fi.& id puto verius,per id,quod not.
in d.§.ſi plures.Inſtit.de fideiuſ.& d.l.non recte.j.tit.j.& hoc
tenent doc.ꝙ per auth.nil eſt innouatum in modo conſtituen
di,vt s̈.dictum eſt. Venio ad ſecundũ,& quæro,quæ eſt ratio
diuerſitatis inter prȩdictos caſus.Credo quod primo caſu,qñ
principaliter obligationem alterius ſuſcipiunt,ſi hoc agatur ꝙ
teneatur inſolidum:tunc ſunt duo rei,vt d.l.ſi paternam.& ꝙ
ibi no. Quod videtur expreſſum ff.ad Velleia.l.vir vxori.§.
fi.cum l.ſeq.In his vero,qui ſe conſtituunt pro alio ſoluturos,
non obligantur inſolidũ:niſi agatur:vel alternatiue promit-
tant:& tunc an dicantur duo rei:dic vt ſtatim dicã in duobus
fideiuſſoribus,& mandatoribus:quia eadem eſt ratio,vt l.fi.
s̈.de conſti.pec.In duobus vero,fideiuſſoribus.& mandatori
bus,licet teneantur inſolidũ,& ſi non ſit dictũ:& licet dicanẽ
fideiuſſores.ff.de fideiuſ.l.ſi Titius.non tamen ſunt duo rei
debẽdi:vt patet ex diuerſitate nominũ,& titulorũ. Nã ſi idẽ
eſſent,quare feciſſet per ſe titulum de duobus reis.à ti.de fi-
deiuſ.& mandato.Secundo patet ex l.proxi.s̈.coniuncta l.vt
fideiuſ.ff.de fideiuſ.Præterea,licet factum vnius correi alteri
noceat,vt l.pe.ff.eo.non tamen factum vnius fideiuſſoris no-
cet alteri:ſed ſolum ſibi ſuiſq; ſucceſſoribus,vt l.ſi ſeruum.§.
nunc videamus.& ibi no.de verbo.obli. Ad hoc ergo vt iura
duorum correorum habeant locum inter ſe,neceſſe eſt ꝙ hoc
expreſſe agatur,ꝙ tãquã duo rei intercedant:vt expreſſe ha-
betur in d.l.vir vxori.§.fi.& l.ſeq. Plus dico,ꝙ ſi expreſſe aga
tur,ꝙ inſolidum teneatur hoc caſu non ſufficeret ad conſtitu-
tionem duorum reorum:quia eſſet expreſsio eorum,quæ ta-
cite inſunt,vt j.ti.j.l.non recte.Eſt ergo neceſſe,ꝙ tãquã duo
rei ꝓmittãt:& hoc de pluribus reis debendi:plures vero rei
10 credendi acceſſorie non cadunt. Octauo quæro,† quid in
pluribus gerentibus aliquod officium,vel aliquã adminiſtra-
tionem:dixi in repe.l.j.§.ſi plures. de exer.nunc quæro quali-
ter obligentur.Circa quod dico ꝙ aliqñ plures gerunt aliqđ
negotium ſponte,nullo præcedente mandato:& tunc dico ꝙ
non tenentur inſolidum:ſed prout quiſque geſſerit:vt l.cum
alicui.in fi.ff.de neg.geſt.& quod no.in gl. Quandoq; præceſ
ſit aliquod mandatum à lege vel ab homine:& tunc:aut admi
niſtratio,vel officiũ,ꝙ geſſerunt,eſt publicum authoritate &
vtilitate:aut eſt priuatũ vtilitate , & publicũ authoritate:aut
priuatum authoritate,& publicum vtilitate:aut eſt priuatum
authoritate & vtilitate ſimul. Primo caſu quilibet teneẽ inſo-
lidum:vt l.Imperator.ff.ad municip.& l.in magiſtratibus.ff.
de magi.conuen.& ſunt duo rei debendi, ſed non per omnia
vt l.ſi pupillus.ff.de admi.tu.Et hoc dico ſiue ſit adminiſtra-
tor ordinarius,ſiue delegatus.arg.l.ex facto.ff.de neg.geſt.&
& s̈.de magiſ.conuen.l.fi.& quod ibi no.in vl.gl.licet interdũ
ſit aliqua differentia inter illam materiam,quã tractaui in d.§.
ſi plures.Secundo caſu,quando eſt publicũ authoritate mun'
ſed vtilitate priuatũ:tunc idẽ,quia quilibet tenetur inſolidũ:
& ſunt duo rei debendi:ſed non per omnia,vt d.l.ſi pupillus.
de adminiſtra.tu.& l.j.§.nunc tractemus.ff.de tutel.& ra.diſt.
& de admi.tu.l.ij.cum ſimi.Et ꝙ dico de tutore,idem in cura
tore,& in actoribus ab eiſdem ordinandis,vt l.ex facto.in fi.
de nego.geſt.Tertio caſu,quando adminiſtratio eſt priuata
authoritate & vtilitate,& tunc aut ſunt exercitores,aut inſti
tores:& quia omnis adminiſtratio dicitur eis mandata inſoli
dum,credo eos teneri in ſolidũ,& eſſe duos reos,licet nõ per
omnia:vt d.l.j.§.ſi plures.de exerci.cũ ſua glo.quæ eos compa

rat tutoribus:vt l.ſi pupillus.de admi.tu. Aut loquimur in plu ribus ꝓcuratoribus:& tũc aut fuerũt facti inſolidum, & erũt duo rei, ſicut tutores:vt l.creditor.§.duob'.ff.mand.& qđ ibi no.in prin.gl.& ibi eſt verus ĩtellect' illius §.quia officiũ erat eis cõmiſſum inſolidũ:ſed erat dubium, qualiter obligatio, quæ cõtrahit̃ occaſione doli vel culpæ,cõmittat̃: & dic inſolidum. Nam ſi intelligeremus ꝙ eſſet actũ ꝙ inſolidum tenerent̃:nullũ eſſet dubiũ illius §.nec eſt in hoc aliquid innouatũ per iura Aut̃.licet gl.aliter dicat,& malè:quia in modo conſtituendi nil innouat̃, vt pluries dictum eſt:quia in regula eſt,ꝙ qui inſolidũ poſſunt adminiſtrare,inſolidũ teneant̃:vt l.ſi plures.de cur.bo.dã.Si verò adminiſtratio nõ fuit cõmiſſa inſolidum:& tũc vnus non poteſt agere ſine alio:& qlibet tenebit̃ de ſuo tantum facto,nec erũt duo rei.arg.l.cùm alicui.in fi.de neg.geſt.l.ſi tamẽ plures.ff.de exerci.in prin.&hoc de reis debendi.Plures verò reos credẽdi non aduerto poſſe contrahi: quia quilibet ageret ꝓ ſuo intereſſe. †Nonò quæro, plures mercatores gerunt vnã mercãtiã,vel vnã negotiationẽ: an ex cõtractu vnius quilibet teneat̃ inſolidũ,& quilibet poſsit agere,& an ſint duo rei. Pet.& Io.dicunt ꝙ ſic.& Cy.ſequit̃ eos. ṡ.ſi cer.pet.l.cũ te.ad ſimilitudinẽ tutorũ,& magiſtratuũ.Certè malè dicit,& cõtra caſum l.ſi tamẽ plures.ĩ prin.ff.de exer. Tu dic ꝙ aliqñ à pluribus agitur eadem negotiatio, quæ decernit̃ ex publico:& tũc fateor ꝙ ſunt duo rei actiuè & paſsiuè:vt l.ſi vnus.in prin.ff.de pact.& l.ſi duo.ff.de arbi.& l.idẽ in duobus.ff.de pact.vbi loquitur de pluribus argentarijs quibus officiũ decernebat̃ ex publico.ff.de edẽ l.ſi quis ex argentarijs.vt no,l.quædã.§.nummularios.ff.eo.tit.Facit quod dicitur de magi.cõue.l.magiſtratus.ff.de loc.pu.fruen.l.j.vbi vterque ſociorum inſolidum habet actionem.Si verò talis negotiatio fuerit propria voluntate aſſumpta,nõ ex publico:& tũc aut plures gerunt iſtam negotiationem,& mercantiã,aut adminiſtrationem, per ſuũ inſtitorẽ,vel exercitorem,qui in vulgari appellãtur factores:& quilibet eorũ tenetur inſolidũ inſtitoria,ſeu exercitoria:vt ff.de exerci.l.j.in fi.cum l.ſeq.& de inſtitoria l.habebat.§.fi.& l.ſeq.& ſatis arbitror eos eſſe duos reos debendi,quo ad idem & eandem obligationẽ:nã vtrũq; teneri cõſtat,& eos eſſe obligatos:vt l.j.§.fi.alias pen.de exerci.& ſic talis actio eſt natiua,nõ datiua.Itẽ ſentẽtia lata ꝓ vno, prodeſt alteri:vt d.§.pe.Itẽ puto ꝙ l.fi.j.eo.habeat locũ in eis per illã rationẽ,ne in plures &c.vt l.ij.de exerci. Dico ꝙ ſunt duo rei debendi:duo verò rei credẽdi iſto modo omnino nõ cõſtituũtur:qa ex cõtractu exercitoris,vel inſtitoris, nõ quæritur actio niſi ceſſa,aut niſi in ſubſidium.l.j.in fi.& l.ſeq.ff.de inſtito.& l.ſi eum.§.j.de exerci.Si verò talẽ negotiationẽ,vel mercantiã gerunt per ſeipſos:tũc aut ambo ſimul: & quilibet tenetur pro portione,quã habet in negotiatione : vt l.ſi tamẽ plures.in prin.de exerc. Aut exercent ſeparatim, puta ſi duo ſint ſocij,vnus exercet Peruſij,alter exercet Florẽtiæ,& tũc quilibet tenet̃ inſolidũ. Videtur em̃ inuicẽ eſſe in ſocietate p̃poſiti:ar.l.eius qui in prouincia.ff.ſi cer. pe. & C.de fabricẽ.l. iure prouiſum.lib.xj.l.traditio.§.fi.ff.de acq.re.do.Pro hoc facit illa rõ.nõ in plures.qđ tenet Iac.de Aret.in d.l.ſi tñ plures.

12 in prin.ff.de exer.licet gl.l.j.in fi.eo.ti.variet. Decimò†quæro,inſtitor & exercitor,poſſunt conueniri ex eorũ cõtractibus.Itẽ præponẽs,& quilibet eorũ inſolidũ an dicant̃ duo rei inſolidum. Videtur ꝙ ſic,vt l.j.§. pe.de exerci.Contrariũ puto verius,ꝙ vnus teneatur principaliter, alter acceſſoriè : & ideo magis ipſos cõparamus fideiuſſori & principali:vt in patre & filio.l.cũ filius.in prin.de verb.obli.Conſtat autem fideiuſſorem,& principalem non eſſe duos reos: vt not.de ſolu.l. cum quis.§.ſi quis pro reo.& quod not.per doct. j. eod. l. fin.

13 Vndecimo†quæro,plures domini ex facto vnius ſerui inſolidum tenentur de peculio:vt ff.de pec.l.& ancillarum. §.ſi quis cũ ſeruo.cũ ſi.an teneantur vt duo rei? Breuiter dicerem, ꝙ qñ quilibet teneretur inſolidum: aut teneretur ratione peculij quod eſt penes ſeruũ tantũ,vel in loco cõi : aut reſpectu peculij quod eſt penes ſe tantũ:vt ff.de peculio, l. ſi noxali. §. fi.cum l.ſeq.Primo caſu,dicerẽ eos eſſe duos reos:quia ad idẽ & eodẽ reſpectu tenentur,aut eadẽ obligatione,ſicut duo rei: ſicut dixi ṡ.in pluribus præponẽtibus inſtitorẽ.Secundo caſu dico eos non eſſe duos reos:quia in ſingulis perſonis propriũ eſt per ſe peculium:ergo &c.vt l.ſi id quod.ff.e.Itẽ quia actio de peculio habet naturã actionis realis,vt l.quæſitũ.in princ. ff.de pecu.no.per Cy.ṡ.ꝙ cum eo.l.dominũ.& ſic quilibet vr̃ per ſe teneri inſolidũ ad rem diuerſam. Duodecimo quæro

14 †gratia huius, quæ diuerſitas impediat conſtitutionem duorum reorũ.Circa quod dico,ꝙ qñq; eſt diuerſitas in obligatione contracta tempore.quia vnus obligatur vno tempore,ali' alio : & tunc aut eſt diuerſitas modici temporis:& nõ impedit conſtitutionem duorum reorum:vt l.duos.§.fi.ff.eod.Aut interuenit interuallum longum : & tunc aut fuerunt duo ſimul interrogati,vel interrogauerunt,& vnus ſtatim,alter ex interuallo reſpon.vel alteri ex interuallo reſponſum eſt.& vitiat̃ conſtitutio duorũ reorũ debẽdi,& credẽdi.l.ſi ex duob'. in prin.ff.e.Aut ſeparatim quilibet fuit interrogatus,& quilibet interrogauit:& ſic ſeparatim rñſum eſt ex interuallo,reſpectu præcedentis obligationis,ſed incontinenti reſpectu factæ interrogationis:& tũc aut in ſequẽti obligatione fuit habita mẽtio primę vel exp̃ſſe,hoc acto ꝙ eſſent duo rei,& nõ impeditur conſtitutio duorum reorum,vt l.iij.in prin.ff.eod. Facit l.Modeſtinus.ff.de ſol.Aut in ſecunda obligatione nõ fuit facta mentio primæ:tunc non erunt duo rei:vt inſti.eod. §.j. Qñq; eſt diuerſitas in obligationis forma, vt puta ego emi,& ex cauſa emptionis pretium promiſi:alius promiſit idẽ pretiũ per ſtipulationẽ,cũ ipſe nõ emeret:& tunc vitiat̃ conſtitutio duorũ reorũ:qa oẽs leges,quæ loquuntur de duobus reis, dicunt ꝙ conſtituunt̃ ex ſtipulatione,vel ex alio contractu:vt l.j.& ij.& l.eandem.in prin.ff.e.probat̃.ff.de in rẽ ver. l.ſi pro patre.in §.fi.vbi pater,qui obligatur per iuſſum,& filius qui obligatur ex mutuo,nõ ſunt duo rei.Et hæc concluſio patet in principali,& fideiuſſore,qui nõ ſunt duo rei,vt dictum eſt:quia ex diuerſis obligationibus tenent̃.Præterea ex diuerſitate formæ obligationis inducit̃ diuerſitas cauſę,vt patet in exemplo præmiſſo:ſed diuerſitas cauſæ impedit cõſtitutionem duorũ reorũ,vt ſtatim dicam,ergo &c.Nõ obſt. l.reos. in prin.ff.eo.vbi dicitur diuerſis actionibus:quod expone vt ibi dicã. Qñq; eſt diuerſitas in obligationis:ſubſtantia:quia licet in eadẽ forma promittãt,vnus tñ obligat̃ ciuiliter & naturaliter,& alter naturaliter tm̃:tũc nõ impedit̃ conſtitutio duorũ reorũ:vt l.ſi ex duobus.§.fi.ff.eo.Qñq; eſt diuerſitas in obligationis cauſa:qa licet eadẽ quãtitas ſit ꝓmiſſa tñ cã obligationis aliter reſpicit vnũ quã alium,& iſto caſu irritat̃ conſtitutio duorũ reorũ.l.qui ſeruũ.ff.de interrogato. act.& ibi gl magna.& ff.eo.l.ſi id qđ.prout ibi loqtur de dote.Qñq; eſt diuerſitas in re,q̃ in obligationẽ deducit̃:& tũc vitiat̃ conſtitutio.l.ſi id ꝙ ff.eo.Qñq; eſt diuerſitas in qualitate.& eſt hic aduertendum:quia aut talis quãtitas ſuperuenit poſt conſtitutionẽ duorum reorum inde factã:& nõ vitiatur. vt l.eandem.§.ſed ſi quis.ij.reſpon.ff.eo. Aut iſta diuerſitas fuit in prin.& tunc aut impoſsibile eſt talẽ diuerſitatẽ reduci ad paritatẽ & vitiatur cõſtitutio duorũ reorũ,vt d.§.ſed ſi qs. j.reſpõ. Aut põt reduci ad paritatẽ:vt ſi eſt diuerſitas tẽporis vel conſtitutionis,vel loci:nam in quolibet prædictorũ poſſibile eſt venire tẽpus,quo quilibet teneat̃ æqualiter,& non vitiatur conſtitutio duorũ reorũ:vt l.ex duob'.la j.& l.eandẽ. §.fi.ff.eo.& Inſti.eo.§.fi.Et ſi dicas,quæ eſt ratio quare diuerſitates impediunt conſtitutionẽ duorũ reorũ? Rñ.licet in veritate obligationes duorũ reorũ ſint plures,l.eam.in prin.al's. §.fi.ff.eo.& l.reos.& l.ſi reus.e.ti.l.generaliter.de fideiuſ.Inſt. eo.§.j.tñ leges volunt quod habeant tantũ effectũ vnius.vñ de iure ciuili nõ admittunt̃:qa eſſet tanta diuerſitas,ꝙ ius poſſet fingere,quod loco vnius haberentur,tunc impediretur cõſtitutio,vt ff.eo.l.nemo.Sed põt dici,ſicut diuerſitas qualitatis in die,vel in conditione vitiat ſtipulationẽ,vt ff.de verbo. obli.l.j.§.ſi quis ſimpliciter.quare non vitiat conſtitutionem duorũ reorũ? Rñ.ꝙ ibi loquitur in ſtipulatione,quæ ſecundũ veritatẽ,& ſecundũ fictionẽ eſt vna.Vnde diuerſitas qualitatis non recipitur:arg.l.eũ cui ædes.ff.de vſuca.Hic ſunt plures obligationes veræ,licet vna in effectu,& ideo poteſt diuerſas qualitates recipere:vt l.rerum miſtura.ff.de vſucapio.

15 Tertiodecimo†quæro, plures fecerunt pacẽ cum pluribus, & promiſerunt quilibet inſolidũ ſe inuicẽ non offendere,ſub pœna centum librarum.vnus fuit offenſus,an omnes de illa parte offendẽtis poſſunt conueniri inſolidum,vt rei debẽdi? Vidi quoſdã,qui reputãt ſe multa ſcire,tenẽtes ꝙ ſic.ſ.ꝙ oẽs de parte offenſi poſſunt agere,& oẽs de parte offendẽtis conueniri.Sed hoc eſt falſum.Nã prout in obligatione venit nõ offendere:cohæret perſonæ cuilibet ſtipulantis,& promittẽtis. Alia enim eſt offenſio in perſona vnius,alia in ꝑſona alterius:& ſic non ſunt duo rei actiue,& paſsiue:quia eſt diuerſitas in re:vt l.ſi id quod.ff.eo.Si vero iſtã obligationẽ reſpicimus,prout poteſt cõtineri pœna:& tũc idẽ:quia reſultat diuerſitas cauſæ.nam ei,qui eſt offenſus,debet̃ dicta pœna ſuo nomine:& ſuæ offenſionis cauſa,alias vero non debet̃ noĩe offenſiõis alienæ:ſeu alieno noĩe,& ſic vitiat̃ cõſtitutio duorum correorũ:vt d.l.ſi id quod.ff.eo.Si vero iſtã obligationẽ reſpicimus,prout cõtinet pœnã:non eſt correus alius:ſed alij ſunt plures,niſi obligatio pœnalis ex vna offenſa eſſet cuilibet,& à quolibet facta inſolidũ:vñ pñt eſſe correi inter ſe:qa nõ reſultat diuerſitas cauſæ,nã quilibet debet,& cuilibet debet̃ offenſa aliena.Dico ergo,ꝙ ſi pœnalis ſtipulatio fuerit ſimpliciter adiecta,ꝙ intelligat̃ ſecundũ materiã præcedẽtis obligationis,vt quilibet videat̃ promiſiſſe ꝓ ſua offenſa decẽ,tñ cuilibet videt̃ eſſe promiſſum pro offenſa facta in ſua ꝑſona tantũ.arg.de vſu.l.ſi ſtipulatus.& ff.de leg.j.l.ſi legati ſerui.& de dam.infec.l.dãnũ infecti quidã.& de verb.ob.l.inter ſtipulantẽ.in prin.in glo.Si vero in ſtipulatione fuerit expreſſum ꝙ pro vna offenſa ſit promiſſa pœna cuilibet inſolidum actiue,& paſsiue:tunc dico ꝙ nõ ſunt duo correi,per ea,quæ dicta ſunt:& de rigore vno ſoluente,alius remanet obligatus & ſi vni ſolueretur:alteri remaneret actio:ſed de æqtate ob-

16 ſtat exceptio:vt d.l.ſi id quod.in fi.ff.eo. Quartodecimo† quæro ſi plures ſunt.q ex delicto tenent̃ inſolidũ cuilibãt an ſint correi? Reſpon.non qa non tenent̃ inſolidũ.Quod apparet:qa vnus ſoluẽs non liberat aliũ:vt l.ſi id quod.§.fi.de iuriſ.om.iud.& l.itẽ Mela.§.ſi plures.ff.ad l.Aquil.& ṡ.de cõdi. fur.l.j.& ideo nõ põt dici vna effectu.qđ requirit natura correorũ.Itẽ ſententia lata pro vno,non prodeſt alteri regulariter:vt d.l.denunciaſſe.§.fi.ff.de adul. Quintodecimo quæro.

17 quid ſi plures tenẽtur ex quaſi maleficio,an ſint correi? Iſtud eſt dubiũ,& videt̃ ꝙ nõ,quia quilibet tenetur pro parte,vt l. fi.§.ſi plures.& ibi no.ff.nau.cau.ſta.& not.per gl.Inſtitut.de ob.quæ ex quaſi male.§.pe.In contrariũ vr̃ ꝙ ſic.ff.de his qui deie.vel effu.l.j.in fi.& l.ſeq.& quod no.ff.de actio.& oblig. l.ex maleficijs.in §.hæres.& §.is quoque.in vlti.gl.Quid dicemus? Dic ꝙ nõ ſunt proprie.& omnino duo rei:ſed quodã modo ſicut plures tutores ſunt,etiã quaſi duo rei,ſed non ꝑ omnia,vt dixi ṡ.in viij.q.Quod apparet:qa ſicut illi tenentur inſolidũ ex quadã neceſsitate legali:ſic & iſti ex quaſi maleficio:vt d.l.j.in fi.de his quæ deie.vel effu. Itẽ ſicut in illis eſt beneficium ordinis,vt primo conueniat̃ tam gerens quã non gerens:ita & in iſtis,qui tenent̃ ex quaſi maleficio,vt prius cõueniat̃ faciens.quã alius:vt l.ſi vero.§.interdũ.de his q deie. vel effu.& no.ff.e.ti.l.ij.Itẽ ſicut inter illos vnus ſoluẽs habet contra alios beneficium vtilis actionis,ita inter iſtos:vt ff.de his qui deie.vel effu.l.ſi vero.§.cũ aũt.ff.nau.cau.ſta.l.fina.§.ſi plures:& ibi no.& quod no.Inſti.de ob.quæ ex quaſi male.§. fi.Itẽ ſicut inter illos habet locũ beneficium diuiſionis,ita ĩter iſtos:qa tantũ teneant̃ pro parte oppoſito beneficio diuiſionis,ſed ipſo iure tenẽtur inſolidũ,vt d.l.j.§.fi.licet noſtri doc. non dicant hoc.nec declarẽt.Itẽ apparet ꝙ vnius ſolutio libe-

18 rat alium,vt d.l.j.§.fi.cum l.ſeq. Sextodecimo quæro,†fili' acquiſiuit obligationẽ & actionẽ ex cauſa peculij profectitij, & ſic etiã hodie acquiritur patri.licet apud filiũ remaneat naturalis:an pater & filius erunt duo rei credendi? Et hic vr̃ qđ ſic:quia quãquã apud vnũ ciuilis,& apud aliũ eſt naturalis: vr̃ tñ idẽ,& ex eadẽ cã:ideo nõ impeditur conſtitutio duorũ reorũ:vt l.ſi ex duobus.§.fi.ff.eo.Et hoc tenet gl.ff.de cõdit. inde.l.frater à fratre.in j.gl.mag.Hoc etiã vr̃ velle text.ff.de pac.l.ſi vnus.in prin.Contrariũ puto ꝙ nõ ſint correi.Primo quia hic eſt diuerſitas in cauſa:nã filio debet̃ ex ſuo cõtractu. & debetur patri ex diſpoſitiõe legali.Præterea,ſi eſſent duo correi,debitores poſſent filio ſoluere patre prohibente:arg. ff.de ſol.l.vero procuratori.§.j.& in l.aliud.ſed filio nõ poſſet ſolui patre vetãte:vt l.quod ſeruus.ff.depoſiti.& ff.de ſol.l.ſi quis ſeruo.ergo &c.Præterea apparet ꝙ pactũ filij,vel iuſiurandũ delatũ ab eo,patri non nocet:vt ff.de pac.l.contra iuris.§.fi.& ff.de iureiurã.in l.quanto magis. cum ſi.ꝙ ſecus eſt in duobus reis:vt j.dicã.Non ob.ergo.l.frater à fratre, quia ibi eſt dictio quaſi,quæ eſt nota improprietas.Idẽ dico in l.ſi vnus.vbi filius & pater æquiparant̃ duob' reis credẽdi:quia vtriq; põt ſolui añ prohibitionẽ patris,nõ tñ ſunt duo rei,ſed magis æquiparo eos cedẽti,& ceſsionario : vt l.iij.j.de dona. Decimoſeptimo & vltimo,circa præmiſſa concludendo di-

19 cas duas regulas.Prima eſt,ꝙ ſint plures rei credendi†quando plures inſolidũ dñt idẽ vere,vel ficte,ex eadẽ cã principaliter,& ex voluntate eorũ.Expone hãc regulã plures inſolidũ.Dixi inſolidũ:quia ſecus ſi pro parte:vt l.reos.§.cum in tabulis.ff.eo.Et hoc vult dicere hæc authentica,vt ṡ.Dixi idem quia ſecus ſi diuerſum,vt dixi ṡ.in xij.q.principali.Dixi ex eadem cauſa:quia ſecus in acceſſorijs:vl ṡ.dixi in vij.q.Ex volũtate,ideo dixi:qa ſi ſunt ex neceſsitate,nõ ſunt ꝓprie duo rei vt dixi ṡ.in viij.q.vel plures ex quaſi maleficio:vt ṡ.in xv.qõ. vel ex natura rei:quia indiuidua:vt ṡ.in qõ. Secunda regu-

20 la eſt.†plures rei credẽdi ſunt,qñ plurib' inſolidũ deberetur idẽ vere,vel ficte,ex vna eadẽq; cã principaliter ex voluntate.Principaliter dixi,qa ſecus ſi vni principaliter,alijs ex conſequẽtia,vt ṡ.dixi in xj.q.& ṡ.dixi in xj.q.& ṡ.in proxi.q.Cæ-

21 tera vero ſunt expedita ṡ.†De ſecundo vero,qualiter exigantur,& agant,eſt videdũ.Et primo quæro,an plures rei debendi poſſunt ſimul cõueniri.Ad quod dicas,ꝙ qñque vult quis plures reos conuenire.& quemlibet pro parte virili:& tunc ſine dubio poteſt:vt l.iij.§.j.cum ſi.ibi not.ff.eo.Eſt autem dubium, an in diuerſis libellis poſsit hoc fieri, an vero vno, & eodẽ libello:puto ꝙ tam diuerſis libellis quam vno,& vr̃ colligi.ff.de appel.l.ſi qui ſeparatim.in prin.& §.j.& hac auth. hoc ita.Et idẽ dico de duobus reis credẽdi:quia quilibet põt agere pro parte:vt probatur ex §.fi.d.l.iij.& etiã probat̃ ꝑ ęqparationẽ,quã facit l.ij.ff.eo.quæ ſic poteſt intelligi:& dic vt probatur ex fi.dictæ l.iij.Et puto ꝙ eodem libello ſiue diuerſis.arg.eorum,quæ dicta ſunt in reis debendi:& facit optime j.de acc.l.ſi accuſatorib'.& quod ibi no. Quandoque quis vult conuenire plures reos debendi,& quẽlibet inſolidum. Et hic eſt aduertẽdũ,ſi quidẽ volo vos cõuenire ſimul,& eodẽ libello,proteſtando ꝙ vna ſolutio ſufficiat:poſſum:vt hac aut̃.hoc ita.& in corpore vñ ſumitur.& ꝓbatur ṡ.ſi plu.vna ſen.fue.condẽ.l.j.vbi innuit ꝙ potuit eos iudex condemnare in vna ſententia inſolidum:ergo ſic erat petitũ:quia ſententia debet eſſe conformis libello.ff.de re iudic.l.Paulus.ff.mã.l.ſi mãdato Titij.§.Paul' rñd.Et hoc ẽt tenet gl.& idẽ dicit Dy. de leg.ij.l.ſi pluribus.ff.commo.l.iij.§.j.per Iac.de Aret.Et ꝓ hoc facit ff.de ver.ob.l.in executione.§.inſolidũ.Si vero vult eos conuenire inſolidũ,nõ facta proteſtatione,& vna ſolutio ſufficiat vel ſimilibus verbis appoſitis,quæ hñt vim prædictę proteſtationis tunc talis libellus nõ debet admitti:vt ṡ.de fideiuſ.tu.l.j.& no.per glo.ſuper verbo agi. quæ exponit ita ꝙ exigi quaſi dicat:ſecus ſi diceret ꝙ vna ſolutio ſufficiat.Et eodẽ modo credo etiam duos reos credendi poſſe agere eadem ratione.Facit prædicta l.ſi accuſatorib'.j.de accuſa. Sed con-

22 tra†prædicta op.de aqua plu.arcen.l.ṡ.iter.§.Caſsius.vbi dr̃ ꝙ plures non poſſunt vno & eadem libello cõueniri:nec agere:ſed debent ſeparatim.rñ.quia licet ibi permittat agi ſeparatim,non tamẽ prohibet agi ſimul,ſi conſentiãt:imo poterunt arg.ad hoc.ff.de noui ope.nuncia.l.ſtipulatio.in §.fi.& ꝓbat̃ ff.fami.er.l.hæredes.in §.ſi inter me.Itẽ facit quod no.ꝑ Cyn. ṡ.ſi cer.pe.l.eo ꝙ.licet in eo ꝙ ibi dicit diuerſis actionibus,forte non benè dicit:arg.ff.de act.emp.l.non eſt nouũ.cũ ſua glo. Quandoq; quis vult conuenire plures inſolidum ſeparatim, & in diuerſis libellis:tunc ſi quidẽ ſimul & eodẽ tpe cõtra plures porrigit libellum,ſeu libellos:puto debere dici idẽ, ꝙ qñ vno libello.arg.d.l.ṡ.iter.§.Caſsius.Fateor tamen,ꝙ ad petitionẽ partis aduerſæ,poſsit agens cõpelli eos cõuenire in vno libello,& eos diuerſis inſtantijs non moleſtare.arg.d.l.nõ eſt. ff.de act.emp.& de leg.j.l.huiuſmodi.§.fi.Si vero primo dat' eſt vnus libellus,ſecundo offertur alius:tunc ſi quidem loqui-

mur in pluribus reis credendi, poſt litis conteſtationẽ ab vno alius non auditur: vt l. ex duobus. ff. eo. & ibi dicemus. Si verò in reis debendi, in hoc ego reperio opi. Nam glo. in auť. e. circa fi. dicit ꝙ vno couẽto nõ poteſt alius cõueniri pendente iudicio. Idem dicit Azo in ſumma huius titu. Dyn. vero in l. iij. ff. eo. dicit, ꝙ gloſſ. dicit verum, pendente cauſa principali per l. quoties. in §. ſi creditor. ff. de pec. ſecus pendente cauſa appellationis: vt l. creditor. in prin. ff. manda. Iaco. de Aret. videtur tenere cõtra glo. per d. l. creditor. §. alleg. Ego puto eum bene dicere, cùm inter cauſam principalem & appellationem non poſſit reddi ratio diuerſitatis. Non obſt. l. quoties. in §. ſi creditor. in princi. quia ibi non loquitur in duobus reis, ſecundùm ea, quæ dixi in xj. q. his, quorũ electio vnius & ſine exactione liberat alium mero iure: ideo interim aliũ non põt conuenire: vt ff. de pecu. l. ex duobus. præalleg. quæ æquitas non habet locũ, niſi lata ſententia, & facta executione contra vnũ, cum peculium ſemper poſſit creſcere: vt l. quæſitum. in prin. ff. de pecu. ſed nos loquimur in duobus reis, in quibus vnius electio non liberat alium mero iure: vt no. ff. e. l. ij. & l. iiij. ideo vno conuento alius põt conueniri: vt d. l. creditor. in princi. §.
23 man. †Secundò quæro, quid ſi vnum tantũ ex duobus inſolidum vult conuenire, ita ꝙ non alium. Breuiter dico. Quidam ſunt qui ſunt proprie duo rei, vt plures tutores, & plures negotiates, & alij ſimiles, de quibus §. in viij. q. dixi: & iſti de iure antiquo habent beneficium diuiſionis: vt legibus vulgaribus, & de his nõ loquor. Quidam ſunt quodam modo duo rei: vt quando pluribus vna res commodatur, vel deponitur: vel loquimur de obligatione ſecundaria, quæ contrahitur ratione doli, vel culpæ, vt dixi §. in proxi. principali, in q. iiij. & iſti non habent beneficium diuiſionis, ſecundum Iac. de Bel. quia lege non cauetur contrarium: & de his non loquimur. Sunt & alij, qui ſunt duo rei verè & propriè: & de his loquimur & cõſtat ꝙ de iure Digeſtorũ, & Codicis, creditor poterat conuenire vnum inſolidum, per iura Digeſtorum: vt in hac l. j. & ff. eo. l. iij. §. j. §. loca. l. ſi diuiſa. cum ſimili. Sed an hoc ſit hodie immutatum per ius Auť. & per hanc auť. eſt videndum. Dico ergo aut plures rei debendi ſunt conſtituti ex cõtractu celebrato cũ vno, vt plures domini ex contractu vnius inſtitoris, vel exercitoris: vt dixi §. in q. xj. & tunc nihil eſt immutatum, & remanet firma ratio. l. ſi tamen plures. ff. de exerci. Nam hæc auť. in corpore vnde ſumitur, loquitur proprie de duobus reis conſtitutis ex contractu celebrato cum pluribus. Aut plures rei ſunt ex contractu cum pluribus celebrato, vt regulariter fit: & tũc aut in obligatione erat aliquod indiuiduũ, & per ius Auť. nihil eſt innouatũ: quia diuiſio corrumpit ſtipulationem: vt l. ſtipulationes nõ diuiduntur. de verbo. obli. & hæc auť. loquitur in his quæ ſunt diuidua: licet gl. ff. eod. l. reos. §. cum in tabulis. dicat contra, & male: vt dixi §. in v. q. Aut in obligatione venit aliquod diuiduum: & tunc per iura Auť. eſt immutatum: vt hodie, ſi vnus inſolidum conuenitur, ꝙ habeat beneficiũ diuiſionis: niſi alius ſit abſens, vel inops: vt in hac auť. quod eſt verũ, quando per conſtitutionẽ duorum reorũ, alternatiua fideiuſſio interuenit: alias puto, ꝙ de iure antiquo nihil ſit derogatũ, vt j. dicam. vnde per iſtã auť. ſolũ in modo exigendi eſt mutatũ: non in modo conſtituẽdi.
24 †Tertiò quæro, quid in pluribus reis credẽdi. R ñ. per ius Auť. in eis nil reperitur innouatum. Et hoc tenet gloſ. in auť.
25 eodem. circa fi. †Quartò quæro, an in his caſibus vbi plures rei conueniuntur inſolidum ſimul, vno vel diuerſis libellis, ſit aliquid innouatum? Dico quod ſic. Nam olim non reperiebat prohibitio: licet proceſſus eſſet ſimul inchoatus, cõtra vnum procedere, & contra alium ſuperſedere: imo permiſſum: vt l. non idcirco. ff. de iudic. Hodie vero dico ꝙ ad partis petitionem communiter negotiũ debet examinari, & communiter terminari: vt hac auť. & in corpore vnde ſumitur. Et puto ꝙ ſi aliter fertur ſententia ꝗ per appellationem, reſcindetur: arg. ff. quæ ſent. ſine appel. reſcin. l. j. in fi. & ſic eſt immutatum in modo procedendi. Sed olim poterant plures rei per ſententiã inſolidũ condemnari: & per conſequens poterat fieri executio contra quẽlibet inſolidum: hodie verò puto, ꝙ ſi eſſent ſic inſolidũ cõdemnati, in tẽpore executionis fieret examinatio facultatis vtriuſꝗ: & ſi alter nõ erit ſoluẽdo fiet execu-

cutio contra alium: & hoc vult dicere tex. in corpore ibi, vbi ſubſtãtiæ eorũ qualitas examinabitur: ꝙ eſt per ſniam, vt ibi patet ex ordine literæ. Dices ergo, Beneficiũ diuiſionis põt opponi poſt ſententiã: cõtra, per l. fideiuſſor. in fi. j. ti. j. & quod ibi no. p Dy. ff. de fideiuſ. l. ſi dubitet. & per Cy. in d. l. fideiuſſor. & in l. exceptionẽ. in vlt. q. §. de proba. dico ꝙ in caſu iſto qñ plures conueniunt ſimul, hoc acto ꝙ vna ſolutio ſufficiat: eſt verũ quod ego dixi: nec eſt neceſſe ꝙ tunc talis exceptio opponatur: quia tunc de diuiſione faciẽda, prout quilibet ſoluẽdo eſt, videtur agi tam ab actore quã à reo. cùm lex ſic diſponit: ſed qñ fit cõuentio inſolidũ ſimpliciter, imputet ſibi, ꝙ exceptionem non opponit: In hoc exemplo eſt aduertẽdũ, ꝙ ſi actor vult aliquẽ ex duobus reis ſeparatim cõuenire: eſt locus beneficio diuiſionis pẽdẽte ꝑceſſu: ſi inſolidũ cõiter, tũc eſt loc⁹ bñficio diuiſionis: proceſſu finito tẽpore executionis:
26 & ita loquitur auť. in §. pe. †Quinto quæro, quid in pluribus reis credendi. Certe in his nihil reperiẽ innouatũ, nec in modo conſtituendi, nec in modo exigẽdi. Ita no. in authen. eodẽ §. fi. in vlt. gl. in eo quod dicit. l. ex duobus. ff. eo. nõ eſt corre-
27 cta. †Sed quæro, an vnus ex reis credendi poſſit facere ꝓcuratorẽ aliũ? Gl. dicit ꝙ nõ, in l. licet. §. porro. ff. de procu. Cõtrariũ puto, ſ. ꝙ vnus poſſit agere procuratorio noĩe alterius: vt ff. de ſol. l. ſi duo rei. & gl. contraria alleg. nõ fundat ſe bona
28 lege, ſi bene aduertatur. †Sexto quæro, dixi beneficium diuiſionis habere locum inter correos, ſi alij ſint ſoluendo: cui incumbat onus probandi: an actori vnum ſoluendo non eſſe, vel reo opponenti illum eſſe ſoluendo. Et non inſiſto in allegatis. Dico enim ꝙ quoddam eſt beneficiũ diuiſionis de iure antiquo ex epiſtola diui Adriani, quod competit fideiuſſoribus: vt inſti. de fideiuſ. in §. ſi plures. de conſtitu. pecu. l. fi. & j. tit. j. l. iij. & l. fideiuſſor. cũ ſimi, & iſto exẽplo beneficium diuiſionis habent tutores, & curatores, & ſimiles, vt dicit text. in l. j. §. nunc tractemus. in prin. ff. de tute. & ra. diſt. Et in iſto beneficio diuiſionis eſt aduertendũ: quia ſiquidẽ ſoluendo ſunt omnes, & hoc cõſtare põt, cõpetit beneficium diuiſionis. Sed ſi conſtat quod nõ ſunt ſoluẽdo, ceſſat tale beneficiũ: vt dictis legibus. Sed ſi dubitetur: tunc ille, qui petit diuiſionẽ, auditur ſi velit alium conuenire ſuo periculo. Et de hoc dic vt habes in d. l. ſi dubitetur. ff. de fideiuſſo. & ſic ille, qui petit diuiſionẽ debet oſtendere alium eſſe ſoluendo, vel grauatur illa ſatiſdatione. Eſt aliud beneficium, quod veniet ex hac conſtitutione noua, de duobus reis, & hic videẽ quod in cauſa dubij reus non poſſit conueniri, niſi pro parte: vt in auť. eo. §. j. & gloſ. ſu per verbo interim. & ſic videtur hodie ꝙ ſit onus creditoris: quod non poſſit agere contra vnum inſolidũ, niſi facta diſcuſſione, alius reperiatur non ſoluendo. Ratio hæc eſt: quia videnẽ inuicẽ fideiubere. Quod intellige, vt infra dicã in quadam queſtione principali: & ideo vnus non debet conueniri pro parte alterius, niſi alio diſcuſſo, vt in auth. de fideiuſ. §. j. j. ti. j. auť. præſente. Quod aũt ad exẽplũ illius beneficij cõceſſi fideiuſſoribus, ſit conceſſum duobus reis: apparet ex authẽ. eo. in prin. Qualiter aũt dicatur inuicẽ fideiubere, infra dicã.
29 †Septimo quæro, pone ꝙ ad vnũ ex correis ꝑuenit tota quãtitas, vtrũ alius poſſit petere ꝙ ille prius excutiatur. R ñ. ſi quidem hoc fuerit actum ab initio cũ creditore, vt ad vnũ tantũ perueniat pecunia, & ali⁹ eſſet fideiuſſor, veruntamẽ obligauit ſe principaliter, vt correus: & tunc ſine dubio poſſet hoc petere per tex. in auť. de fideiuſ. §. j. ti. aut. pſente. Si vero non fuit actum cum creditore, ſed tantum inter eos: tunc videtur prima facie quod factum eorum non præiudicet creditori: vt in authen. eo. §. ſi vero minus idonei. ibi nullum ſuſtinebit dãnum finaliter tamen dico, quod ſi alter correus oſtendit hoc, ſcilicet hanc totam pecuniam ad alium perueniſſe, ſeu negotia ad alium totaliter pertinere, & petit aliũ diſcuti ipſius periculo, quod actor cogitur hoc facere: vt lege vnde quæritur in prin. ff. cõmo. vbi eſt caſus: put eſt in litera cõueniri. Pro hoc facit, ꝙ tutor, qui gerit, prius cõueniẽ, quã nõ gerens: quia ad eũ negotiũ principaliter ſpectat. Sed cõtra prædicta facit: qa qñ vnus teneẽ alio excuſſo, nõ ſunt duo correi: vt l. decem. de ver. ob. Sed id verũ eſt, ſi ipſa obligatio in illam conditionem differtur, hic verò obligatio eſt pura, ſed executio eſt dilata. Itẽ facit ff. de cura. bo. dã. l. ij. ĩ fi. Sed dico ꝙ illa l. debet itelligi ſecund

ſecundum iſtam, niſi alius, ad quem principaliter nõ ſpectet, petat per eum cõueniri ſuo periculo: arg. d. l. vnde quæritur. ff.
30 cõmo. †Octauò quæro, quid ꝙ iam dixi ꝙ ad hoc vt beneficium diuiſionis locum habeat, requiritur ꝙ omnes ſint præſentes: qualiter debeat intelligi, & qualiter debet cõſtare de præſentia & abſentia. Aduertatis: vt ego iam dixi ſuprà, iſtud beneficium diuiſionis eſt introductũ ad exemplũ illius beneficij, ꝙ datur ꝑ auth. de fideiuſ. Sed gl. in auth. de fideiuſ. §. j. intelligit præſentes, ſcilicet ſi ſint ĩ eodẽ territorio, ita ꝙ facile poſſint citari. Et aduerte ꝙ gl. intelligit de eodẽ territorio, ſ. eiuſdem ciuitatis: ſecus ſi eſſent eiuſdẽ prouinciæ: vt ſub eodem præſide diuerſarum ciuitatũ: vt ibi patet. Et ꝙ tenent doc. etiam tex. ibi videẽ exprimere, acerbũ eſt creditori mittere alicubi &c. Sed eo caſu, quo ſunt eiuſdẽ territorij, puto ꝙ ad hoc ꝙ contra vnũ tantum procedi poſſit, debeat præcedere ſolennis excuſſio de ꝑſona, ſicut dictum eſt de rebus, vt citetur: & ſi non venit, mittatur familia ad capiendũ & cõducendũ eum: & ſi retulit eum ipſum nõ poſſe habere, tunc procedaẽ contra vnum tantũ. Ita
31 videtur colligi ex authẽ. eo. §. pe. †Nonò quæro, vtrum vni correo ſint dandum tempus cõtradicendi inſtantiæ, ſicut fideiuſſori. Gl. tenet hic ꝙ nõ: vt j. ti. j. auth. preſente. & in auth. eo.
32 §. ſi minus idonei. †Decimò quæro, quid ſi aliquis ex correis eſt ſoluendo, & præſens, ſed nõ poteſt cõueniri. R ñ. quãdoꝗ non poteſt cõueniri propter defectũ prohibitionis in perſona ipſius: vt quia minor nõ habens tutorẽ, vel curatorẽ: & opus eſſet ire alio loco, vel debeat dari cũ inquiſitione, & ſic cũ magno labore, habebitur pro abſente. arg. eius ꝙ not. in auth. de fideiuſ. in §. j. in gl. quæ incipit, quid ſi pignus. & quia ſicut imminet periculum extra territoriũ pro petendo debito, ita pro petendo tutore: vt C. qui pet. tut. l. cũ à matribus. Quandoꝗ nõ poteſt cõueniri propter defectũ iuris, ꝙ eſt penes actorẽ: vt quia alter correus, tenetur naturaliter tantũ: vel eſt reſtitutus, vel impetrauit reſcriptũ Principis, ꝙ non poſſet cõueniri vel ſimilia: & ſic nõ eſt ius agendi, nec etiã ſperaẽ: tunc ſi quidẽ alius correus hoc ab initio ſciuit, vel ſcire debuit, ceſſat beneficiũ diuiſionis, per l. ſi Titius. in prin. ff. de fideiuſ. Sic intelligatur l. ſi ex duobus. §. j. ff. eo. Si verò neſciuit, nec ſcire debuit: tũc videtur Cy. tenere hic, ꝙ habeat beneficium diuiſionis, per d. l. ſi Titius. ij. reſpõ. Cõtrarium credo: quia illud beneficium factũ eſt ad exemplũ beneficij, ꝙ datur fideiuſſoribus: quia pro parte, pro qua videẽ pro alio fideiubere. Primò debet alter cõueniri, vt dictum eſt: ſed fideiuſſori illud beneficiũ ordinis nõ competeret: ſiue ponas principalẽ tantum teneri naturaliter: vt ff. de fideiuſ. l. Marcellus: vbi hoc expreſſe ꝑ Dy. ſiue principaliter ſit reſtitutus in integrũ: vt l. j. & ij. C. de fideiuſ. mino. & l. ſi. ff. de mino. l. minor. ſiue ꝙ impetrauerit reſcriptum: vt ff. ꝙ quiſꝗ iur. l. iij. §. ſi is ꝓ quo. Non ob. l. ſi Titius. quia aliud in beneficio diuiſionis, qđ cõpetit fideiuſſori, vt ibi no. quia poteſt habere regreſſum cõtra principalẽ: & ideo eſt minus periculũ. in caſu noſtro ſecus, arg. eius quod not. in d. l. ij. §. de fideiuſ. mino. Sed ſi poneres in caſu l. ſi Titius. principalẽ ſolum naturaliter teneri, tunc inueſtiga rationẽ: & prædicta ſunt vera, niſi facto creditoris hoc acciderit: tunc enim ſecus eſſet: quia actor correo præiudicare nõ poſſet: vt ff. de admi. tut. l. ſi pupillus. & de ſol. l. Stichũ. §. pe. Quandoꝗ nõ poteſt cõueniri de præſenti, ſed ſpes eſt ꝙ poſſit conueniri de futuro: vt quia alter ex correis promiſit in diẽ, vel ſub cõditione alter purẽ: iſto caſu, etiã de iure antiquo ille, qui promittit pure, poteſt ſtatim inſolidũ cõueniri: vt Inſti. eo. §. fi. & ff. eo. l. ex duobus. l. a j. Quod videtur tenere gl. ff. de fideiuſ. l. ſi plures. in pri. Sed gl. in auth. iſta format quæſtionẽ, & nõ ſoluit. Dy. in d. l. ex duobus. in prin. dicit, ꝙ hodie nõ poteſt cõueniri inſolidũ, propter beneficiũ diuiſionis. arg. l. plures. in prin. ff. de fideiuſ. ꝙ Cy. videẽ ſequi: & forte cõtrarium eſt veritas: nã, vt ego dixi, tunc beneficium huius auth. habet locũ cùm videtur inuicẽ fideiubere: ſed ille, qui promiſit pure, non poteſt videri fideiubere pro eo, qui promiſit in diẽ, vel ſub cõditione: vt l.
33 Græcè. §. illud. ff. de fideiuſ. †Vndecimò quæro, an huic beneficio poſſit renunciari. Gl. & doc. dicunt ꝙ ſic: quia licitum eſt vnicuiꝗ renunciare iuri ſuo, per regulam generalem, quilibet licitũ eſt &c. Ita no. Inſt. eo. §. fi. & in auth. e. §. j. Et aduerte tamen: qa notarij dicunt in inſtrumentis, ꝙ renunciauit be-

neficio nouarum conſtitutionum de fideiuſſoribus, & de pluribus reis debendi. Et bene dicunt. Non enim eſt ſolũ beneficium diuiſionis: ſed etiam illud, ſcilicet vt fiat ſummariẽ cauſæ examinatio, vt dictum eſt ſupra. Illud autẽ, quod apponiẽ de fideiuſſoribus, fit ad cautelam per illam opinionem, an videa-
34 tur fideiubere. †Duodecimò quæro, an vnus ex correis cõuentus poſſit petere ab agente caueri correum credendi rem ratam habere? Gl. tenet ꝙ non. ff. ſol. mat. l. ij. in fi. glo. magnæ, quod tractant doct. in hac auth. aduerte tamen ſolicitè, ꝙ licet cautio de rato, non poſſit peti: tenetur tamen cauere defendẽdo debitorem, ſi conuenitur ab alio correo credẽdi, vt l. fideicõmiſſa. §. plerunꝗ. in fi. ff. de leg. iij. quod eſt notandũ. Tertio principaliter eſt quærendũ, an factum vnius correi proſit, vel noceat alteri correo debendi, vel credendi. Et hic aduertendum eſt circa multa. Primo circa ſolutionem. Secundo de acceptilatione. Tertio de petitione. Quarto de ſententia. Quinto de iuramento. Sexto de pacto. Septimo de nouatione. Octauo de ceſſione. Nono de confeſſione. Decimo de ſucceſſione inſolidum. Vndecimo de mora. Duodecimo de culpa. Tertiodecio de reſciſſione. De quo libet iſtorum eſt videndũ, tam ex parte reorũ debẽdi, quã cre-
35 dendi. In primis ergo quæro, †an ſolutio facta vni ex correis credẽdi tollat alteri actionẽ? Et dic, ſi ſolutio eſt facta vni integre, tollitur actio alteri, vt l. ij. & iij. in fi. ff. eo. de pac. l. ſi vn⁹ in prin. de noua. l. ſi rem. §. ſi duo. cum ſimilibus. & hoc ſi ſolutio eſt facta ſibi, vel eius legitimo procuratori. Si vero negotiorum geſtori, dic vt l. ſi quis offereti. in fi. ff. de ſolut. Si vero pars tantum fuerit ſoluta, tunc poſſet dubitari: nã ſicut litis cõteſtatio præiudicat alteri correo in totũ, vt j. dicam: ita etiam perceptio. arg. l. ij. Tamẽ contrariũ eſt veritas, quod ſi apparet pro parte vni ſoluta, alia pars poteſt alteri ſolui: vt qui hominem. §. primo. ff. de ſol. Ergo apparet quod alteri nõ erat perempta actio. arg. ff. de ver. ob. l. ſi duo rei. Et illud argumentum, quod partis perceptio æquiparatur litis conteſtationi, non eſt verum in materia noſtra: vt probatur in l. cũ decem. in prin. ff. de ſol. coniuncta l. ſi quis ſtipulat⁹ fuerit de-
36 cem in melle. eo. ti. Sed videamus †de reis debẽdi, & hoc certum eſt ꝙ ſolutio facta ab vno, de tota quantitate, liberat aliũ
37 correum, vt d. l. ij. & iij. eo ti. Sed an ſolutione partis †facta ab alio videatur facta diuiſio, ita quod qlibet à domino debeat conueniri viriliter iure exceptionis pacti. Dic, aut erant duo rei tales, qui non habebãt beneficium diuiſionis, & tunc recipiendo ſolutionem partis ab vno, videtur diuidere: ita ꝙ per alios iure exceptionis pacti debes viriliter cõueniri, vt l. ſi creditores. §. de pac. Fallit fauore legati, vt de leg. j. l. ſi ex toto. §. j. in fi. §. Aut ſunt tales perſonæ, quæ habent beneficium diuiſionis: & tunc aut vnus exprimit ꝙ ſoluit pro parte ſua ſpecialiter: & tunc ipſe ſolus liberatur, pro eo quod ſoluit, ipſo iure pro reſiduo, ope exceptionis, vt ff. de ſol. l. in his. §. j. & l. quoties vnus. & ibi de hoc per Ia. de Are. in ſol. l. ex iudicatum. §. iudi. ſol. ſed cæteri remanent inſolidum obligati. Aut ſoluit ſimpliciter, non exprimendo pro parte ſua, & tunc recipiẽdo partis ſolutionem de rigore iuris non videor diuidere: & ſic in reſiduum poſſum quemlibet inſolidum conuenire: ſed de equitate iuris, ille ſolus poteſt opponere exceptionem beneficij diuiſionis, & ſic illa ſolutio primo facta ſibi proficiat, vt l. inter eos. §. j. ff. de fideiuſ. licet enim ibi loquatur in fideiuſſore: tamen idem ius & eadem ratio eſt hodie in duobus reis habentibus beneficium diuiſionis. Ratio eſt: nam vbi nõ habent beneficium diuiſionis, creditor non tenebitur recipere partem: vt l. plane. ff. fami. erciſcun. & l. tutor. §. Lucius. ff. de vſuris. Vnde ſi recipit partem, videtur creditor ex liberalitate facere. ſic inducitur pacti exceptio: ſed in eo, qui recipit ab vno eorum, qui habent beneficium diuiſiõis, hoc dici nõ põt: quia facit ex neceſſitate: cum in neceſſitate nemo liberalis exiſtat, & c. vt in l. fideicommiſ. §. ſi rem. ff. de leg. iij. & de adimen lega. l. rem legatam. Et hoc tenebat Old. Quod autem ex neceſſitate tenebatur recipere. habes tex. & gloſ. in l. in his. §. j. ff. de ſol. & l. ex iudicatũ. ff. iudi. ſol. Sed poſſes dicere, quis eſt effectus huius, cum etiam primo caſu de æquitate ſibi proficiat? Reſpon. quando ipſo iure per partem receptam fit diuiſio tunc ſi alij efficiuntur poſtea non ſoluendo, non præiudi-

cat primo ſoluẽti:vt l.inter eos §.cũ inter.de fideiuſ. Sed quã
do per receptionem partis non fit diuiſio ipſo iure:tunc illa
æquitas ita demũ habet locũ,ſi in illo tẽpore,quo conueniunt
cæteri,ſint ſoluendo:vt d.l.inter.§.j.ff.de de fideiuſſo. præiu
dicat ergo ſoluenti,ſi poſt ſolutionẽ alij efficiantur non ſoluẽ
38 do. Iuxta prædicta quæro,†verum eſt ꝙ vnus creditor re
cipiẽdo partem ab vno ex correis debẽdi,pręiudicat ſibijpſi:
ſed an alteri correo credendi præiudicet. Dico ꝙ ex tali par
tis receptione inducitur pacti exceptio:nam ſicut idem eſt in
eodem caſu,quo pactum vnius præiudicat alteri correo cre
39 dendi:ita eo caſu præiudicat talis partis receptio. †Secundò
quæro,vtrum acceptilatio facta ab vno correorũ credendi,
alteri præiudicet:& facta vni ex reis debẽdi alteri proſit. Gl.
videtur diſtinguere an ſint ſocij,vel nõ,per l.& per iuſiurãdũ.
§.fi.de accept.& de noua.l.ſi rem.§.ſi duo.in glo.ſuper verbo,
ferè & ff.eo.l.ij. Alia glo.videtur indiſtinctè dicere, ꝙ vnius
acceptilatio alteri noceat:vt ff.de pact.l.ſi vnus.circa fi.j. glo.
magnæ.& de ſolu.l.qui hominẽ.§.fi.& ibi glo.& hæc eſt ipſa
veritas. Nam ꝙ acceptilatio facta vni correorum debẽdi,pro
ſit alteri,etiã ſi nõ ſit ſocius,hoc exprimitur de libe leg.l. iiij. §.
nunc de effectu. Facit de accep.l.ſi ex pluribus. & ibi etiã vi
detur expreſſum. Item dico ꝙ liberatio facta ab vno correo
rum credendi,noceat alteri,etiã nõ ſocio eadem ratione, quæ
eſt in reis debẽdi: cũ in hoc æquiparentur.vt l.ij.ff.eo. quia l.
& per iuſiurandũ.§.fi.de accep.generaliter loquitur.& quia l.
ſi rẽ.§.ſi duo.de noua ęquiparat poteſtatẽ vnius rei credendi,
circa litis conteſtationẽ,& acceptilationem:ſed per litis conte
ſtationẽ vnius præiudicatur alteri,etiã non ſocio,vt expreſſè
habes l.fideicommiſſa.§.plerũqꝫ.ff.de le.iij. Et ideo dico ego,
ꝙ quantum ad hoc idẽ eſt acceptilatio,& ſolutio,per d.l. ſi ex
pluribus.de accep. Et prædicta ſunt vera,qñ nouatio interpo
nitur ſuper obligatione iuris ciuilis. Si verò iuris gentium:di
cam in vij.qõ. Si verò acceptilatio facta eſt vni pro parte ſua
tantũ:certè alij pro illa parte non prodeſt,neqꝫ nocet, vt ſ.di
ctum eſt de ſolutione. & videt̃ caſus in l.ſi ex duobus.iudi.ſol
40 ui. Itẽ quæro †ſi acceptilatio eſt facta vni inſolidũ,hoc acto,
ꝙ tantũ ſibi & nõ alij proſit:an hoc pactum ad aliũ impediat
porrigi effectũ ſuũ? Glo.tenet ꝙ ſic,in l.& per iuſiurandũ.§.ſi
legatorũ.ff.de acce. Ad quod facit ff.de liber.leg.l.ſi quis reũ.
Præterea,idem videmus in ſolutione:nã ſi vnus hoc acto ſol
uit,ꝙ pro parte ſua tantũ ſoluit:aliter nõ liberatur:vt l. Mode
ſtinus.ff.de ſol.& hoc tenet Dy. Circa hoc tamẽ eſſet pleniꝰ,
clarius,& vtilius vidẽdũ:quia paſſus ſubtilis eſt,ſi bene inſpi
41 ciatur. †Tertiò quæro,de petitiõe:vt ſi quid petatur ab vno
reorũ credẽdi, vtrũ hoc alijs ꝓſit. Et ſi quidẽ fuit petitio ſim
pliciter facta,ita ꝙ ad litis conteſtationem nõ eſt peruentũ:fa
cta ab vno poſſet alijs prodeſſe quo ad interruptionem præ
ſcriptionis:vt j.eo.l.fin. Si verò eſt proceſſum ad litis conteſta
tionẽ:& tunc ſi quidẽ eſt facta conteſtatio ſuper toto debito:
lex videtur velle ꝙ ille,qui conteſtatur litẽ,totum debitũ ſibi
præoccupet,ita ꝙ alij ſolui non poteſt:vt l.ex duobus.la ij.ff.
eod. Sed ad intellectum illius legis ibi in gloſſ. dubitatur,nec
per doct.declaratur:nam ſecundũ Azo.ibi loquitur quando
non erant ſocij:ſecus ſi eſſent ſocij.quæ opinio eſt mirabilis,
reſpectu aliarum gloſſ.quòd plus præiudicet illi, qui non eſt
ſocius,quam illi,qui eſt ſocius. quod videtur contra omnes
alias gloſſ.allegatas:& ſ.tetigi,& j.dicam. Alij dicunt, quòd
ibi vnus ſolus egit,& ſuccubuit:& licet iſtud ſit verum in ſe:
tamen quantum ad illam legem diuinare eſt. Dico ergo ſim
pliciter reſpondendum quod per ſolam conteſtationem factã
ab vno correorum credendi,ille ſibi totum debitum præoccu
pauit,ſiue ſint ſocij,ſiue non:vt ff.de leg.iij. l. fideicommiſſa.
in §. plerũqꝫ. in fin.vbi expꝛeſſum eſt. Si verò alter ex reis credẽ
di,partem tantum petierit,litem conteſtando, pro ſua parte
tantum ſibi præoccupat:vt ff.eo.l.iij.in fin.& quod ſupra di
ctum eſt in acceptilationibus,& ſolutionibus. Ex parte vero
reorum debendi, ſi ab vno petatur, vtrum proſit creditori
quo ad conſtituendum alios in mora,infra dicam. Sed an alijs
reis debendi proſit,vt de toto debito petitione facta ab vno
alter reus debendi ſit liberatus:text.in l.ſecunda.ff.eodem vi
detur dicere ꝙ ſic,& ff.de euict.l.ſi per imprudentiam.in §. fi.
ſed tex.j.tit.j.l.fi.dicit contrariũ. Gloſſ. dat plures ſolutiones.
Vna eſt: aut quis petit in iudicio:aut extra. Iſta ſol.not.in d.
l.ij.ff.eo.quæ ſolutio eſt contra l.fin.j.tit.j. Alij dicunt in l.ij.ff.
eo.petijt animo nouãdi.quod nõ placet:qa cũ petitur ab vno
ex correis debẽdi,agitur contra eũ ex ſua propria obligatio
ne:ſed nouatio,quæ fit lite conteſtata, fit cum vnus litẽ con
teſtatur contra alium,ex obligatione,quam alterius nomine
ſuſcepit: vt ff.de noua lege delegare. Alia ſolutio eſt,&
illa continet veritatem,quod petitione facta ab vno & exa
ctione alter liberatur,vt d.l.ij.ſecus in petitione tantum facta
vt j.ti.j.l.fi. Facit ff.de his qui deie.vel effu.l.perceptione.&
depoſi.l.j.§.ſi apud duos. Si verò apud vnum ex reis debendi
pars tantum petit̃,an per partis petitionẽ videat̃ eſſe facta di
uiſio? Gl.in l.creditores.ſ.de pac.videt̃ dicere ꝙ ſic:vt l.ſi per
imprudentiam.§.fi. Veritas eſt,ꝙ aut vnũ conuenio pro par
te:& non videor diuidere,vt l.ſi ex toto.§.j.de leg.j.& j.tit.j.
l.reos. Aut omnes pro parte conuenio:& videor diuidere,vt
j.ti.j.liberũ. Intelligo autẽ de petitione,quæ fit lite conteſtata
vt patet in d.l.liberũ. Sed quid ſi vnus reorũ credendi egit &
reus fuit contumax,propter quod miſſus eſt in poſſeſſionẽ
ex primo decreto:an videatur ex hoc ſibi debitũ præoccupaſ
ſe,cum hic non interuenit litis conteſtatio. Cogitetis. Itẽ qd
42 †ſi poſt litis cõteſtationem ab vno inſtantia cauſę perijt triẽ
nio:an remanebit actio cõis vtriqꝫ reorum credendi? quod
videtur:quia perempta inſtantia perit litis conteſtatio,& eiꝰ
omnis effectus:vt l.cum lite mota.ff.iud.ſol. Facit optimè gl.
in l.ij.de fruc.& lit.expen.in gl. Contrariũ credo,nam notum
eſt quod inſtantia perempta perimit̃ litis conteſtatio, & oĩs
eius effectus non perfectus,ſed perficiendus in futurũ.ſ.ſecu
ta ſententia,effectus autẽ iam conſummatus & perfectus, vt
interruptio pꝛeſcriptionis, vel vitiũ rei litigioſæ iſta durant vt
determinatur ſ.de iud.in l.properandum.in §.ſi quidẽ in glo.
quæ incipit.i.vt nõ teneatur. Nec ob.gl.ſ.de fruc.& lit.expẽ.
quia illa non dicit verum,ſed hic effectus acquiſitus per litis
cõteſtationem eſt iam perfectus,ergo &c. Sed an per litis cõ
teſtationẽ factam coram arbitro, vnus ex reis debendi inſo
lidum ſibi totũ debitũ pręoccupet? Dic ꝙ nõ,vt l.ſi duo.ff.de
arbi. Nã ibi ſententia lata contra vnũ,nõ impedit aliũ agere,
qui ſocius non eſt,ſed litem ſibi pręoccupando alter omnino
repelleret. Et hoc ꝓcedit de iure antiquo:hodie ſecus in arbi
tro ſine pœna electo:vt l.cũ antea.§.pe.ſ.de arb. Quarto quę
43 ro,†quid de ſententia,& an primo ſentẽtia lata pro vno ex
reis debendi alijs proficiat? Tu dic,aut ſentẽtia lata eſt ſuper
facto,quaſi non ſit debitum,vel quaſi nõ fuerit cõtractũ. aut
ſuper iure:vt in perſona vnius,qui nõ potuit obligari,aut du
bitatur. Primo caſu indiſtincte ſentẽtia lata pro vno,alteri ꝓ
deſt:ſiue ſint ſocij,ſiue nõ. Et hoc arg.legũ dicẽtiũ ꝙ ſnĩa lata
ꝓ fideiuſſore ꝓdeſt reo principali,licet fideiuſſor nõ interſit
vt l. duobus.§.à fideiuſſore.ff.de iureiurã.& de fideiuſ.l.amiſ
ſi.§.fi. Secũdo caſu,aut quaſi perſona ipſo iure non teneatur,
& nõ prodeſt alteri:quia nõ ſunt duo rei,arg.l.ſi ex duobus.
in prin.ff.eo. Aut quaſi teneatur:tamẽ eſt tutus aliqua exce
ptione,vel teneat̃ ſaltẽ naturaliter:vel nõ ꝓbauit creditor:&
tũc aut ſunt ſocij,& abſolutoria lata pro vno ꝓdeſt alij. Aut
non ſunt ſocij:& tunc non prodeſt:vt ff.rem ra.hab.l.j. Facit
ff.de arb.l.ſi duo. Et ſic debet intelligi qđ no.Iac.de are.in l.ij.
ff.eo.vbi iſta tetigit. Aut dubitatur:& tunc in dubio videt̃ la
ta abſolutoria:quia actor nõ probauit:& recte inſpiciẽdo col
ligitur exemplum in l.Iulianus.in princip.ff.de conditi.inde.
& l.procurator ad exhib.ff.rem ratam habe.de exceptio.rei
iudica.l.& an eandem.in §.j.alias,l.ſeq.licet aliud in iureiurã
44 do:vt dicam j.in proxima quæſtio. †Secundo eſt videndũ,
vtrum ſententia condemnatoria lata contra vnum ex correis
debendi,alteri præiudicet? Et dico indiſtincte quòd non: vt
colligit̃ in l.fi.j.ti.j.vbi ſententia lata contra vnũ,nõ mandatur
executioni cõtra aliũ,ſed contra eũ remanet integra actio:&
ſic opus eſt nouo proceſſu:& ſic abſolutoria aliqñ prodeſt:cõ
dẽnatoria nunquã nocet. Similiter habes ſ.ſi ſer.vẽ.l.loci cor
45 pus.§.ſi fundus.& l.ſi de cõi.eo.ti. †Tertio eſt vidẽdũ de reis
credendi:& hic indiſtincte dico,ꝙ lata ſentẽtia pro vno ſiue
contra vnũ,indiſtincte nocet alijs:cùm per litis conteſtationẽ
præoccupauerit debitũ ille agens,ſiue ſit ſocius,ſiue nõ,vt l.
fideicõmiſſa.§.plerunqꝫ.ff.de le.iij.l.ex duobꝰ.ff.eo.ergo &c.
Dices

Dices tu:iſtud eſt contra caſum l.ſi duo.ff.de arbi.vbi ſenten
tia lata contra vnum de reis credendi,nocet alij ita demũ,ſi ſo
cius eſt:ſed ibi dico in ſententia arbitri illud eſt,ex qua nulla
oritur actio:vt C.de arbit.l.j.& litis conteſtatio facta coram
arbitro non habet illum effectum,de quo dixi ſ.proxi.q.ſed
ſolum ius,ſ.quod oritur ex cõpromiſſo:de quo dicã j.in vj.q.
46 †Quinto ex ordine quæro,de iureiurando.& hic videtur
quodam modo idem dicendũ,quod in ſententia:nã primo vi
dendum eſt de iuramento delato vni ex correis debendi, qui
iurauit ſe non teneri,an alteri proſit? Et dic aut fuit iuratũ ſuꝑ
facto,quaſi nõ ſit debitum:& indiſtinctè alteri prodeſt, ſiue
ſicut ſocij,ſiue non:arg.d.l.duobus.& ibi no.in §. à fideiuſſo
re.aliàs j.ff.de iureiu. Aut ſuper iure quaſi perſona iurãtis nõ
teneatur:& tũc iuramẽtũ alteri prodeſt,ſi ſint ſocij:alias ſecus
vt d.l.duobus.§.ex duobus. Aut dubitatur, vtrũ ſit delatum
ſuper iure,vel ſuper facto:& tunc in dubio videtur delatum
merè ſuper facto,& non ſuper iure:vt l.fi.de iureiur.et hoc te
net gl.in l.duobus.§.j.de iureiuran.& ff.qua.re.act.non da.l.j.
§.ſi fideiuſſor. Et ſi dicas,quare ſecus in ſententia,vbi nõ vide
tur iudicatum ſuper facto:vt ſ.proxi.q.dictum eſt? Reſpon.
quia iuramentum habet vim ſolutionis:quod ſecus eſt in ſen
tentia. Et hoc videt̃ de intentione gl.ſ. allle. † Secũdo eſt vi
47 dendũ,quid ſi vnus ex correis debendi actori detulit iuſiurã
dum,an correo noceat? Dico ꝙ non,vt dixi ſ.in ſnĩa:vt l. iij.
§.pe.ff.de iureiur.l.nã poſtea.cũ l.ſeq.eo.tit. Illud eſt verũ,quã
tũ ad actionẽ,quæ oritur ex iureiurãdo:ſed quãtũ ad præſcri
ptionẽ interrũpendã,alteri correo nocebit:vt j.e.l.fin.cõiuncta
48 l.nam poſtea.§.ſi is qui tꝑorali.ff.de iureiu. †Tertio eſt vidẽ
dũ de iureiurando delato ab vno ex correis credẽdi,vtrũ alte
ri noceat? Et dico ꝙ nocet alteri indiſtinctè,ſiue ſint ſocij,ſiue
non:nã cũ iuramẽtum habeat vim ſolutionis,alias litis cõteſta
tiõis,vt d.§.ſi is qui tẽporali.& per litis cõteſtationẽ alteri pręiu
dicatur:vt dictũ eſt in l.fideicõmiſſa.§.plerunque.de leg.iij.
ergo &c.ſic loquitur l.duobus.in prin.ff.de iureiu.& glo.hoc
ſentit in l.ſi vnus.in prin.ff.de pact.& ſic gl.in d.l.de duobus.
49 quæ diſtinguit,ſiue ſint ſocij,ſiue nõ:loquitur malè. †Sex
to principaliter quæro de pacto,an pactũ factũ vni ex correis
debendi,proſit alijs correis. Et cõis doc.opi.eſt,ꝙ pactũ vnius
proſit alteri,ſi ſocij ſunt:alias ſecus. Ita no.ĩ d.l.idẽ in duobus.
ff.de pac.vbi tex.contrarius videt̃ in leg.eãdẽ.in §.j.ff.eo.& ff.
de arbi.l.ſi duo.de li.leg.l.iiij.§.nunc de effectu. Sed certè tex.
in d.l.eãdem.§.j.videt̃ requirere duo,ſ.ꝙ ſint ſocij,et cõis cul
pa interueniat. Idẽ gl.in d.§.nunc de effectu.videt̃ ſentire idẽ,
qñ non ſunt ſocij. Vñ pro declarãdo iſto paſſu,primo oportet
videre qualiter intelligãtur iura,quæ dicũt,ſi ſunt ſocij,vel nõ:
de qua ſocietate hic intelligatur. De hoc ſunt multæ gl. Vna
eſt ff.ad Velle.l.vir vxori.§.fi.in gl.mag. q̃ dicit ꝙ licet cõiter
cõtrahant,& in cões vſus accipiãt:nõ tñ dicũtur ſocij. Alia gl.
ibi ſequẽs dicit,ꝙ ita demũ ſũt ſocij,ſi hoc actũ eſt:alias, ſecus.
Alia gl.eſt ĩ l.ſi duo.ff.ſi qs cau.q̃ dicit,ſiue ſint ſocij oĩm bono
rũ ſiue eiuſdẽ obligatiõis. Certè in quãtũ d.glo.dicũt,de ſocijs
oĩm bonorũ, bñ loquũt̃:ſed ĩquãtũ dicũt de ſocietate eiuſdẽ li
tis,vel eiuſdẽ obligatiõis,etiã bene dicũt:ſed debes intellige
re hoc acto, ꝙ oẽ cõmodũ & incõmodũ proueniens ex illa li
te,vel obligatiõe ſit cõe:& tũc ſunt ſocij:vt ff.ꝓ ſoc.l. ſi vnus
ex ſocijs.in prin. Ita tenet Iac.de Are.in l.eandẽ.§.j.ff.eo.& l.
ſi duo rei. Hoc præmiſſo dico, ꝙ pactũ factũ vni ex reis pro
deſt alteri,ſi & inquãtũ cõtinet intereſſe eius,cui pactũ factũ
eſt ſecũdũ regulã poſitã ff.de pact.l.& hæredi.§.fi. & hoc ſiue
ſint ſocij,ſiue nõ. Declaro primo in nõ ſocijs:factũ eſt vni
pactũ de nõ petendo,ſi alter cõuentus eſt,& exactus ab eo:i
pſe habet regreſſum cõtra eũ,cui pactũ eſt factũ in totũ:quia
forte tota pecũnia ad eũ peruenit,vt in partẽ:ſi pars tãtũ pecu
niæ peruenit ad eũ eatenus, ſibi pactũ proderit:quia eatenus
intereſt eius,cui pactũ eſt. Et hoc tenet gloſſ.in dicta leg.iiij.
§.nunc de effectu.de lib.leg. Sed ſi ſint ſocij:tunc idem,ſi alter
cõuentus nõ eſſet habiturus regreſſum cõtra illũ cui pactũ fa
ctũ eſt:vtputa,ſi ex propria culpa cõuenitur:tũc pactũ factũ
vni,nõ ꝓdeſt alteri:ſecus ſi eſſet habiturus regreſſum ꝑ actio
nẽ ꝓ ſocio:vtputa,quia ex cõi culpa cõuenit̃. Et hoc eſt qđ dr̃
ĩ d.l.eãdẽ.§.j.ff.e.ſi ſocij ſunt:& cõis culpa ĩterceſſerit.quaſi di
cat,ſecus ſi ex propria culpa cõueniatur. Ad vnũ tñ aduerte,ꝙ
eo caſu,quo ſocius cõtra ſociũ eſt habiturus regreſſum:tũc pa
ctum factũ vni,prodeſt inſolidũ alteri in ſolutiõe: et hoc dif
fert à nõ ſocijs. Ad cuius intellectũ pone exẽplũ: Sunt duo ſo
cij ĩ viginti:facio vni pactũ:certe nõ potero aliũ cõuenire ĩ de
cem:quia ſi ille ipſa decem ſolueret,quinque repeteret à ſo
cio,cui factũ eſt pactũ. Eodẽ modo ſi vnũ tantũ denariũ repe
terẽ,illius partẽ repeteret ab eo,cui eſt factũ pactũ:et ideo qa
nõ põt talit̃ cõueniri,quin inqetet̃ ille,cui factũ ẽ pactũ iõ pa
ctũ ſibi prodeſt inſolidũ:& hoc vult dicere,ſi bene aduertat̃.
ff.de arbi.l.ſi duo.in prin.ꝑut legitur ĩ duobus reis debẽdi.fa
cit ff.ſi quis caut.l.ſi duo.in princ.& quod ibi not. Sed cõtra
prædicta opp.de l.ſi ex duobus.in prin.ff.de neg.geſt.quæ cõ
tradicit in duobus. Primo quod denũciatio vnius ex ſocijs nõ
prodeſt alteri:hic ſecus in pacto. Sed certè licet ibi ſint ſocij:ta
mẽ non erant correi:quia quilibet pro parte ſua tenebatur:iõ
vnius denunciatio impedit ꝓ parte tãtũ actionẽ correi:ſed hic
loquitur,cũ eſſent inſolidũ obligati,vt rei,& ſocij:tunc pactũ
factũ vni ſimpliciter ſolidã obligationẽ reſpicit,cũ inſolidũ te
neatur:ideo alij prodeſt,cũ paciſcẽtis ĩtereſt,vt dictũ eſt. Sed
ſi poneres pactũ eſſe factum vni,pro parte ſua tñ:tũc fateor ꝙ
alijs nõ proficeret:quia eſſet eadẽ ratio quæ eſt in d.l.ſi ex duo
bus. Secundo opp.etiã ad illud quod dixi ꝙ ſi aliquis ꝓ par
te dimidia cõuenitur,habet recurſum cõtra alium,cui pactũ fa
ctũ eſt ſic:quia hoc videt̃ cõtra d.l.ſi ex duobus.et qđ ibi not.
in vlt.gl. Sed certè gl.in illa l.dicit ꝙ illa lex non põt habere lo
cũ in ſocijs oĩm bonorũ: & ideo inquantum hic loquitur in ſo
cijs omnium bonorum,illa lex nõ obſt.ſed ĩquãtũ loquit̃ in ſo
cijs eiuſdẽ obligationis,illa lex cõtradicit. Sed forte illa gl.nõ
bene loquitur:quia ille tex.dicit,ꝙ ille,qui ꝓhibuit,nõ debuit
dãnũ pati ex perſona alterius:nõ aũt dicit,ꝙ ex perſona alte
rius lucretur. Sed ſi alius cõicaret ſibi lucrum veniẽs ex geſtio
ne,& illud quod ſoluit geſtori non recuperet, iã hic lucraret̃.
Sed poſito ꝙ illa gl.verũ dicat: Reſpõdeo,ꝙ legis prohibitio
habet vim ſolutiõis ꝓ parte prohibentis tantũ:hic vero pactũ
vim ſolutionis nõ habet.vt no.in l.ſi vnus.in §.ſed ſi genera
li.ff.de pac. Ratio:quia cũ nil pro ſuo parte videatur ſoluiſſe il
le,cui factũ eſt pactũ,alter cõuentus ab altero repeteret. Ha
bemus ergo ex prædictis,ꝙ quãdoqꝫ ſunt ſocij,& nõ correi:
& ita loquitur l.ſi ex duobus. Quãdoqꝫ ſunt correi,et non ſo
cij:& ita loquitur gl.l.iiij.§.nunc de effectu.ff.de lib.lega.vt ſ.
dixi. Quãdoqꝫ ſunt duo ſocij,& correi:& tũc aut pactũ factũ
eſt vni pro parte ſua tantũ:& alius põt pro parte ſua cõueniri:
ar.d.l.ſi ex duobus. Aut fit ſimpliciter:& tũc dic vt ſ.dixi. Sed
50 quæro quæ †eſt ratio diuerſitatis ĩter pactũ,et acceptilationẽ.
Reſpõſio patet quia acceptilatio habet vim ſolutiõis. Itẽ quæ
eſt rõ:quare diſtinguitur aliter in ſnĩa,et iuramẽto,et aliter in
pacto. Dico ꝙ ratio eſt: quia ſnĩa et iuramẽtum declarãt debi
bitũ nõ ſubeſſe:ſecus in pacto. Itẽ iuramẽtũ habet vim ſolutio
nis,vt dixi. Vidimus an pactum factũ reo debendi,proſit alte
51 ri. †Sed quæro,an factũ ab vno noceat alteri. Dico ꝙ quã
tum ad interrũpendã præſcriptionẽ alteri nocet:vt j.e.l.fi. quo
ad alia non reperio ꝙ debeat nocere.ergo &c.vt l.ſi vnus.§.an
52 te oĩa.ff.de pact. Supereſt vt †videamus de reis credẽdi,an pa
ctũ vnius ꝓſit,vel noceat alteri? Et hic ẽ aduertẽdũ:qa q̃dã ſũt
pacta,q̃ totaliter obligationem perimũt priſtinã,vt acceptila
tio:et de hoc dictũ eſt. Quædã ſũt pacta,q̃ totalit̃ priſtinã obli
gationẽ nõ tollũt,vt pactũ de nõ petẽdo. Itẽ pactũ de cõſtitu
ta pecu.l.itẽ illa.ĩ §.fi.de cõſti.pec. Quædã ſunt pacta,q̃ licet o
bligationẽ totalit̃ perimãt:tñ relinqæ remanẽt:vt nouatio. nã
noua obligatio loco primæ conſtituitur: & iſta duo genera
pactorũ quãtũ ad ꝓpoſitũ vident̃ eſſe eiuſdẽ naturæ: & vr̃ qđ
vnius pactũ alteri nõ noceat:vt ff.de pac.& l.ſi vnꝰ.ĩ pri. In cõ
trariũ vr̃ ꝙ noceat,vt ff.de conſti.pec.leg.idem eſt.& de noua.
l.ſi rem.§.ſi duo. Gloſſ.in d. lege,ſi vnus. ponit aliquas ſo
lutiones,quæ continent meram diuinationem: ſed in dicto §.
ſi duo. ponit alias ſolutiones, inter quas ponit hanc, Aut
ſunt ſocij: & pactum vnius, & nouatio nocet alteri. Ita lo
quitur §.ſi duo. Aut nõ ſunt ſocij: & tunc non nocet. Ita lo
quitur lex,ſi vnius.et hoc tenet. Dy. Certè iſta ſolutio eſt dire
cte contra caſum legis, vnus in princip. vbi expreſſè loqui
tur in ſocijs. Sed gl.nititur reſpondere:ſed non poteſt euadere
ſine magna violentia. Vnde Gul.de Cu.dicit totũ cõtrarium,

Aut ſunt ſocij:& pactũ,& nouatio vnius alteri nõ nocet.Idẽ
in nouatione:vt d.l.ſi vnus. Aut nõ ſunt ſocij:& pactũ,& no-
uatio vnius alteri nocet:vt d.§.ſi duo. Ratio hui⁹ eſt, q̃n ſunt
ſocij,debitũ eſt cõmune.vnde vnus nõ põt paciſci in præiudi-
ciũ alterius.Sed q̃n non ſunt ſocij,debitũ eſt cuiuſq; propriũ.
& vnuſquiſq; põt facere quicquid ipſe vult,neq; in aliquo al-
teri tenet̃.Pro hoc eſt tex.ff.ad l.Fal.l.in lege Falcidia hoc eſ-
ſe ſeruãdũ.tenet etiã hoc Iaco.de Bel.in aut̃.de duo.re.in cor-
pore.Et iſtã opi.puto verã.Do.glo.quæ hoc diſtinguit,& al-
legat,& dicit hãc fuiſſe opin.Azo.ff.eo.l.ex duob⁹. licet ipſe
aliter dicat.Dico ergo aliter ſic,& latius, Aut ſunt duo rei cre
dendi,ex cauſa oneroſa,quia vendiderũt, vel mutuauerunt,
vel alio ſimili modo:aut ſunt correi ex cauſa merè lucratiua:
vt puta,ex cauſa legati,vel donationis. Primo caſu,pactum
vnius nõ nocet alteri:quia debitũ nõ eſt vniuſcuiuſq; ꝓpriũ,
ſed magis cõmune,ſi pecunia ab vtroq; cõiter preceſſerit.Ca
ſus eſt in d.l.ſi vnus.in prin.ff.de pact. prout glo. intelligit in
ſocietate nõ cõuentionali:vt no.in d.§.ſi duo.Fateor tñ ſi pe-
cunia ab vno tantũ profecta eſſet,ꝙ pactum vnius alteri no-
ceret:q̃a verè debitũ eſt vniuſcuiuſq; propriũ:vt ff.ad Mace.
l.ſed Iulianus.§.nõ ſolũ.& §.ſeq. Secundo caſu dic:Aut ſunt
ſocij,aut nõ,vt ſ.dixi:& ſecundũ iſtã diſtinctionẽ debet intel
ligi.ff.ad Velleia.l.quamuis.in §.quãq;.& quod ibi not.in gl.
Sed hoc videt̃ cõtra l.ſi duo.de arbit.ſed ſtatim apparebit ſo-
lutio.Eſt & aliud genus pactorũ,per qđ prima obligatio nul-
lo modo perimitur,ſed perſonæ paciſcentiũ obligant̃ ad pœ-
nã,ſi q̃s peteret:nã ſi arbiter vetuit nõ petere,ius primũ incõ-
cuſſum remanet ſine alicuius exceptionis obſtaculo : vt l.j.ſ.
de arbi.ſed petẽs incidit in pœnã,iſto caſu,ſi vnus ex reis cre-
dẽdi promiſit,& vetitũ eſt petere:altero petẽte incidit in pœ
nã,ſi ſocij ſunt:vt d.l.ſi duo.alias ſecus. Dicetis vos quę eſt ra
tio ꝙ hic factũ vnius,q eſt ſocius,magis præiudicet,q̃ ſi nõ eſt
ſocius:cũ ſupra proximè dixerim cõtrariũ in pacto? Rñd.ille
qui cõpromiſit,nõ fuerat in culpa:geſſit enim negotia cõmu-
nia ea diligentia,qua gerebat ſua:vt l.ſocius.ff.pro ſocio. Vñ
ſi aliter ſocius peteret quicquid exigeret, deberet paciſcenti
cõmunicare:& ſic ſi petit nomine eius,videtur petere ad ei⁹
vtilitatẽ:meritò in pœnã incidit.Et hoc dicit tex.in d.l.ſi duo.
ſed in pacto põt culpa paciſcẽtis imputari,cũ debitorẽ libera-
uit:ideo alius ſocius põt pro parte ſua agere:nec repellitur pa
cti exceptione:quia illud qđ exigit, nõ deberet cõicare paci-
ſcẽti ſocio,ꝓpter ei⁹ culpã: & ſic nõ videt̃ agi nõie paciſcẽtis.
Sed ſi deberet cõicare paciſcẽti:dico ꝙ obſtat pacti exceptio,
per d.l.ſi duo.ſi q̃s cau.& l.ſi duo.in prin.ff.eo.& ibi eſt caſus:
53 & iſta ſunt ſubtilia,& de mẽte iuris ꝓcedũt. †Septimò q̃ro
de nouatione:& primò de reis debendi:& tunc dic, Aut vn⁹
paciſcit̃ animo nouãdi,& liberandi aliũ:tũc nõ eſt dubiũ ꝙ al
teri prodeſt:q̃a hoc poſſet q̃libet extraneus:vt l.ſi Stichũ. §.fi.
ff.de noua.de ſol.l.ſi debitor tuus. Aut vn⁹ paciſcitur animo
nouãdi obligationẽ,qua ipſe tãtũ tenetur,hoc expreſſo,ꝙ ad
aliũ nõ porrigat̃:& tũc alius nõ liberat̃:q̃a idẽ cõtingit in ſo-
lutione:vt ff.mãd.l.Papinian⁹.& ff.de ſol.l.Modeſtinus,et ibi
no.ꝑ Dy.Itẽ in acceptilatione idẽ cõtingit, vt dictũ eſt. Aut
ſimpliciter animo nouãdi paciſcitur:& tũc dico ꝙ vterq; libe-
ratur:vt.ff.ad.Velleia.l.ſi pro vno.& no.eo.tit.l.quãuis. in §.
quãquã.in pluribus reis credẽdi,an ſi vnus ſtipulat̃ animo no
54 uandi:q̃ tũc alteri noceat.ſ.dictũ eſt. †Sed vnũ circa hoc põt
dubitari,quare acceptilatio vni ꝓdeſt idiſtinctè, & nõ alteri,
ſed in nouatione diſtinguit̃,cũ nouatio habeat vim ſolutiõis:
vt d.l.ſi rẽ de nouatio. Cogita ꝑ te.Sed pone, ꝙ duo erãt rei
credẽdi ex cõtractu iuriſgentiũ,vnus liberauit reũ ſtipulatio-
nẽ & ſubſequẽtẽ acceptilationẽ:an alteri reo præiudicet? Et
dico ꝙ ſtipulatio noua nõ præiudicat,ſecũdũ ea q̃ dicta ſunt.
Itẽ acceptilatio in eo ꝙ per nouationẽ nõ perimitur valet iu-
re pacti,nõ iure acceptilationis:vt ff.de accepti.l.ſi acceptola-
tũ.Sed pactũ non præiudicat ſimpliciter, vt dictũ eſt,&c.Eſt
ergo in q̃one,an hoc pactũ,qđ ex acceptilatione reſultat, ha-
beat eandẽ vim,quã habet acceptilatio in præiudiciũ rei? Et
videt̃ ꝙ ſic,in l.& ꝑ iuſiurandũ.in §.& ſi fideiuſſori.ff.de acce-
ptilatio.Cõtrariũ dico ꝑ d.l.ſi accepto.& ff.de pac.l.ſi vnus.§.
pen.Nec obſtat.§.& ſi fideiuſſori.q̃a ibi fideiuſſor tenebatur
verbis:q̃a aliter teneri nõ põt ideo in eius ꝑſonã tenuit acce-
ptilatio.Nã meritò porrigitur ad reũ,licet reus nõ teneat̃:ſed
hic pro illa parte,q̃ remanet nouata,in nulli⁹ ꝑſona valuit ipſo
55 iure acceptilatio. †Sed quid de nouatiõe, quæ fit per acce-
ptilationẽ? Reſpõdeo,ſiue vnus ex reis credẽdi delegauerit,
ſiue vnus ex reis credẽdi fuerit delegat⁹: dico idẽ per omnia,
quod eſt in vera acceptilatione & ſolutione:vt d.l.ſi rem.§.ſi
duo.verſi.alioquin.de nouatio.ſoluit enim,q delegat:vt ff.ad
Velleia.l.quãuis.§.interdũ.ff.mẽd.l.inter cauſas. §.abeſſe.Itẽ
per hãc delegationẽ liberatur q̃s à creditore ſuo totaliter:ſicut
ille q ſoluit,& cui accepto fertur:nec põt vti exceptione con-
tra eũ,cui delegatur:vt d.l.doli mali exceptio.ff.de noua.ſed
de nouatione quãdo paciſcitur eidẽ,cui primò tenebatur,hoc
non cõtingit.Facit ff.de noua.l.aliã.& l.q id quod.in prin.&
56 §.fi.ff.de dona. †Octauò quæro de ceſſione.Circa quod di-
cas:Aut ceſſio fit reo debẽdi,cõtra quẽ fit eo cõſentiẽte:& tũc
idẽ qđ in delegatione dictũ eſt:vt d.l.ſi rem.§.fi.ibi:nuptu.ipa
ſecundũ vnũ intellectũ.Aut eo nõ cõſentiente,& tunc aut fit
ſuo correo,& ipſe correus,cui ceditur,ipſa ceſſione eſt libera-
tus.Caſus eſt ſingularis ff.de leg.ij.l.q duos.& de lib.lega.l.ſi
is qui duos.Aut fit ceſſio extraneo:& tũc q̃ſtio eſt hic duplex
cõſideranda.Prima ex parte reorũ credẽdi:vt ſi vnus cedit a-
ctionẽ ſine alio,ceſſionarius eſt loco cedentis:& ſic inter eos
erit locus iuri præoccupationis,ſolutionis recipiẽdæ,ſicut pri
mò.l.quod ipſis.& l.hæredẽ ff.de regu.iur.& l.minor.in fi.de
procura.Secũdò ex parte reorũ debendi:vt ſi cõtra vnum fiat
ceſſio,alter non liberatur,ſicut nec petitiõe facta ab vno nec
procuratore cõſtituto:vt j.ti.j.l.fi.tamen ſi cedẽs exiret ab eo,
cõtra quẽ facta nõ eſt ceſſio,ſe onerat,q̃a alius iam liberatur:
57 vt l.q duos.de leg.ij. †Nonò quæro de cõfeſſione,an vnius
confeſſio proſit alijs,vel noceat? Et circa reos debendi dic,ꝙ
vnius cõfeſſio poteſt alteri nocere quo ad interrũpendã prę-
ſcriptionem:vt j.eo.l.fi.Prodeſſe autẽ nõ poteſt:& ſic nec pe
tio,nec ſententia cõdẽnatoria :vt ſ.dictũ eſt.Circa reos credẽ-
di dic:Aut vnus ex correis credẽdi exegit cõfeſſionem à reo
debendi:vel ipſe reo cõfeſſionẽ facit ad ipſius liberationem.
Primo caſu,ſi q̃dẽ in iudicio alteri nocet:cũ enim cõfeſſio ha-
beat vim ſentẽtiæ:vt ſ.de confeſ.l.j.appropriat ſibi totũ debi-
tũ multò magis quã per litis conteſtationẽ.Si verò extra iudi-
cium:tũc alteri correo nihil præiudicat:cũ talis cõfeſſio ſolam
probationẽ inducat:vt l.Publia.in fi.ff.depoſi.prodeſt tamen
ad præſcriptionem interrũpendã:vt j.eo.l.fi.Secũdo caſu di-
co ꝙ talis cõfeſſio habet vim pacti de nõ petẽdo: vt l.tale pe-
ctũ.in prin.ff.de pact.& ff.de ſol.l.ſi ex pluribus.in prin.& iõ
58 ea,quæ dixi in pacto:eodem modo nunc dico. †Decimò q̃-
ro,de ſucceſſione.Et hic eſt aduertendũ, an vnus ex reis de-
bendi ſuccedat alteri reo debendi:vel vnus ex reis credendi
alteri reo credendi:& tunc neutra obligatio extinguitur : ſed
in vtriuſq; perſona vtraq; obligatio durat:vt l.ſi reus.ff.eod.
& de fideiuſſo.l.generaliter.& l.ſi reus.ff.de ſolut.l.ſi duo rei.
Aut creditor,qui ſoluendo erat ſolus ſuccedit vni ex reis de-
bendi:& ſic eſt caſus in l.Vranius.ff.de fideiuſ. Ex qua colli-
gitur talis diſtinctio, Aut illi rei ex cauſa oneroſa debẽdi erãt
ſocij:& ab alio cui non eſt ſucceſſum,poteſt ſolũ pro parte pe
ti:vt ibi patet. Aut non erat ſocij:& tũc ab alio correo poteſt
creditor petere debitum ſolidum:vt ibidem in tex.patet.Aut
quæritur de æquitate inſpecto obſtaculo exceptionis: & tũc
aut fuerunt conſtituti duo rei ex cauſa oneroſa : quia fuit eis
mutuatum.aut ex cauſa lucratiua:quia ex mera liberalitate ꝓ-
miſerunt vt duo rei.Primo caſu dic aut ad correum,cui credi-
tor ſucceſſit,peruenit pecunia mutuata in totum,vel in partẽ:
& eatenus creditor agens exceptione repellitur per has ratio-
nes. Primò, quia ex parte non poteſt cedere actionem con-
tra ſeipſum:ergo &c.vt l.Stichum.§.pen.ff.de ſolu.& not.per
glo.in dicta l.Vranius.de fideiuſ.Secundò, quia ſi exegiſſet,
teneretur illi exacto pro parte illa,vt hac l.j.& ibi no. & ibi di
cam.vnde dolo facit,qui petit,&c.Si vero ad alium reum,cui
ſucceſſit,nil peruenit:tunc in nulla parte obeſt exceptio: cum
cauſa dandæ exceptionis non ſubſit.Secundo caſu, quando
ex mera cauſa lucratiua,idem:quia in nulla parte exceptione
repellitur:cum nulla cauſa dandæ exceptiõis ſubſit:vt l.in le-
ge Falcidia hoc eſſe ſeruandum.ff.ad legem Falci.Idem puto
ſi vnus ex pluribus reis debendi ſuccedat illi creditori: quia
ſolus

ſolus erat.Nam in modo petendi ab altero idem iuris eſt qđ
ſupra dixi:Aut vnus reus debendi,qui ſolus erat,ſucceſſit v-
ni correorũ credendi:& tũc idẽ ꝙ alter correus põt ab eo par
tem petere,ſi ſunt ſocij:vel ſi nõ ſunt ſocij,petet partẽ q̃ ab eo
ꝓfecta eſt: vel ſi ex mera liberalitate fuerũt cõſtituti duo rei
credendi,alter poteſt totũ petere.ar.eorum,quæ ſupra dicta
ſunt.& ff.ſol.mat.l.ſi ſocer.in prin.Item ſi vnus reorũ creden-
di ſucceſſit vni reo debendi,q ſocij erant,eadem ratione.Aut
vnus ex pluribus reis credendi ſucceſſit vni ex pluribus reis
debendi,vel ecõtra:& tunc quid iuris ſit,habes ex prædictis.
Sed circa hoc poſſet dubitari:nam ſucceſſio pro ſolutiõe eſt:
vt l.Stichũ.§.aliquãdo.ff.de ſol.& l.ſi debitori creditor.ff.de
fideiu.ſed per ſolutionẽ:vnius:vterq; liberatur,vt dictũ eſt:er
go &c.Sol.patet ex prædictis,quæ dixi in l.ſi quis ꝓ empto-
re.in vl.q.ff.de vſu.& tãgitur per gl.in d.l.ſi ſocer.ſol.mat.& ĩ
59 d.l.vrannius.de fideiuſ. †Vndecimo q̃ro de mora, an vnius
mora alteri noceat vel proſit? Et primo videamus de reis de-
bendi:& circa hoc eſt magna diſcepatio in gl.Nã in l.mora.in
§.fi.ff.de vſur.dicit ꝙ nõ noceat.Sed gl.j.e.l.fi.& ff.eo.l.pen.vi
detur dicere cõtra.& in qualibet earũ gl.variant. Vnde dicit,
aut quæris an mora vnius alteri noceat , quo ad impedien-
dũ curſum præſcriptionis cõtra creditorẽ:& nocet,ſicut ſi vtri
que eſſet facta interpellatio:vt j.e.l.fi.Aut quæris vtrũ noceat
quo ad hoc,vt quilibet teneatur de interitu vel ad vſuras: &
tũc aut ſunt ſocij,& nocet:vt ff.eod.l.pe.aliàs non nocet:vt l.
mora.§.fi.de vſur.Ita tenet gl.in l.in cõdemnatione.§.vnicui-
que.de reg.iu.Idẽ tenet Dy.in c.mora ĩ fi.de reg.iur.li.vj.Ra
tio eſt:q̃a ſicut pactũ vnius alteri prodeſt:ita mora vnius alte
60 ri nocet.† Sed iuxta prædicta quæro,quid ſi creditor fuit in
mora recipiendi ab vno ex reis debendi,qui obtulit pecuniã
petitã,quæ poſtea perempta eſt:an alteri hoc proſit? Credo ꝙ
ſic indiſtinctè:quia quolibet alio extraneo offerẽte prodeſſet:
vt j.de cap.& poſtli.reuer.& l.cùm poſtliminij.& ff.de ſolu.l.
qui decẽ.§.ſi cũ mihi Stichum.ibi:queadmodũ.Facit qđ not.
61 j.de ſo.l.obſigna.† Eſt etiam videndũ circa reos credendi,an
vnius mora alteri noceat.Dico ꝙ ſic indiſtinctè:cũ enim q̃li-
bet poſſet ſolutionem recipere:vt l.ſi vnus.ĩ prin.ff.de pac.l.
ſi rem.§.ſi duo.ff.de manu.& mora eius,qui potuit ſolutionẽ
recipere:nocet ei,ad quem res pertinet :poſito ꝙ ille nullũ ius
haberet in re,ſed ſit nudus miniſter:vt l.ſi per te.ſ.de vſu.ff.de
act.& oblig.l.traiectitiæ.in princip.gloſſ.multò magis in ca-
62 ſu noſtro. †Sed nunquid mora vnius alteri proſit, i.nũquid
factũ vnius correorũ credendi conſtituẽs debitorẽ in mora,
proſit alij vel non? Rñ.ꝙ ſic.Sed quid ſi mora eſſet facta vni
ex correis credendi,vtrũ alteri proſit? Et tenet ꝙ ſic, quantũ
ad interruptionẽ præſcriptionis:vt j.e.l.fi.Credo ꝙ quo ad ꝑ-
petuandã actionẽ,correus teneat̃ de interitu:quia idẽ eſſet in
quolibet extraneo interpellante:vt ff.de vſur.l.ſi quis ſolutio
63 ni.& qđ no.ff.de verb.oblig.l.ſi ſeruũ.§.nunc videamus.† Itẽ
iuxta prædicta quæro:pone creditor primo fuit in mora vno
ex duobus reis offerente. Secũdo creditor interpellauit aliũ
reũ,q non obtulit.an per hoc videatur purgata mora credito-
ris? Quo ad primũ,dico ꝙ non:vt l.mora.ij.rñ.ff.de ver.obli.
64 † Duodecimo quæro de culpa,an culpa vnius alteri noceat.
Circa quod dicas ꝙ aut duo rei cõſtituuntur in cõtractu,ĩ quo
obligatio cõmittitur ratiõe culpæ ad intereſſe:et tunc vnius
culpa alteri nocet:ſicut vnus ex facto alterius tenetur:vt ſ.lo-
ca.l.ſi diuiſa.& l.eundem.§.fin.eo.Aut conſtituuntur duo rei
ad aliquam ſpeciẽ ad quã ſtatim cõmittitur obligatio,ſed rõne
culpæ perpetuatur:quia de interruptione tenetur:& tunc i-
dem quod dixi ſupra in mora:vt l.pe.ff.eo.et ibi eſt caſus ſecũ
dũ vnam lect.Et prædicta ſunt vera,vbi culpa eſſet cõmiſſa
in his,de quibus ſupra ſpecialiter dictũ eſt:quia tunc dic vt ſu
65 pra dixi. †Tertiodecimo quæro de reſciſſione,vtrum reſciſ
ſio facta in perſona vnius rei,alteri noceat,vtputa,duo rei e-
rant liberati:iſta liberatio reſcinditur in perſona vnius : an a-
lij noceat? Dic,aut liberatio reſcdit̃ ĩ ꝑſona illius,cui facta eſt
principaliter:& alteri nocet:vt ff.ad Vell.l. ſi pro vno.& ff.de
his quæ in fraud.credi.l.fi.in princ.Idem ſi ab initio in eius ꝑ-
ſona ipſo iure non valuit:vt l.ſi ſponſus.§.j.ff.de dona. inter
virũ & vxorẽ.Et p̃dicta puto vera, niſi iſte actus,ꝑ quẽ libe
ratio cõtingit,dolo creditoris interceſſerit:ar.l.ſi Titius.ff.de
fidei.de ſol.l.q res. circa pri.Si verò reſciſſio cõtigerit ĩ ꝑſona
eius,ad quẽ liberatio porrigit̃,ꝑ quãdã cõſequẽtiã: tũc alteri
nõ nocet:vt d.l.ſi ſpõſus.§.j.& de li.leg.l.ſi is q duos.& qđ ibi
66 nota. †Quartodecimo quæro,& vltimo generaliter de qua-
libet exceptione,vtrũ exceptio competens vni ex reis deben
di,porrigatur ad aliũ.De exceptionibus loquor,de quibus ſ.
nõ eſt dictum ſpecialiter.Et dic,aut exceptio eſt merè perſo-
nalis:et tunc ad alium nõ porrigatur,ſicut nec ad fideiuſſores
porrigitur:vt ff.de excep.l.exceptio.cum ſimi.Aut ſunt aliæ
exceptiones, q̃ ad fideiuſſores porriguntur : et tunc aut fuit
color quæſitus,quia in veritate fideiuſſor erat:& nõ erat cor-
reus:et ad eũ nõ porrigit̃:vt l.ſi mulier.§.pe.ff.ad Vel.Aut nõ
fuit color q̃ſitus:et tũc aut erant ſocij:et vnius exceptio porri
gitur ad alium:vt l.ſi duo rei.ff.eo.Aut non erant ſocij:tunc ſi
quidem obligauerunt ſe ex cauſa oneroſa:quia mutuò acce-
perunt:et tunc eatenus cõpetit exceptio alteri, quatenus ad
eum,cui ſine dubio exceptio competit,peruenit de pecunia:
vt d.l.ſed Iulianus.§.item ſi duos.ff.ad Mace.Si verò obliga-
runt ſe ex mera liberalitate:tunc exceptio vni competens nõ
prodeſt alteri,ſi nõ ſunt ſocij:vt d.l.ſi duo.ff.e.l.ſi ex duobus.
§.j.Quarto principaliter eſt videndum,qualiter vni contra a-
67 lium ſuccurratur:& primo circa duos reos debendi.Ad†qđ
inueſtigandũ eſt,an videantur inuicem fideiubere. Iſta quæ-
ſtro tangitur hic,et ff.eo.in multis locis.et in l.vir vxori.in fin.
ff.ad Velleia.et de fideiuſ.l.Vrannius.Et fuit magna contro-
uerſia olim,et hodie.Mar.Sil.tenet ꝙ videntur inuicem fide-
iubere.Ioan.contra,ſcilicet quòd nõ videntur,niſi ſint ſocij.
Azo.diſtinguit vt no.plene in d.l.vir vxori.et ibi glo.tenet o-
pi.Azo in auth.e.in princip.ſed gl.tenet opinionem Io. Sed
contra omnes opp.fideiuſſor non obligatur niſi verbis:vt in
fra ti.j.l.blanditus.ff.de verb.obli.l.v.§.ſatiſacceptio.et mand.
l.ſi hæreditatem.§.fi.Sed duo poſſunt re conſtitui ſine verbis:
vt infra.e.l.propter.ff.e.l.eandem.ergo nõ videntur fideiube-
re inuicem.Dy.tenet opin.Azo.et ad iſtam rationem reſpõ-
det,ꝙ illa ratio coucludit in fideiuſſore expreſſo:ſecus in taci-
to.Pe.& Iac.de Are.et Dy.ſequẽdo eos dicunt ꝙ duo rei nul
lo modo videntur inuicem fideiubere.nam in duobus reis q-
libet debet ſe obligare in ſolidum:nec attenditur ad quem pe
cunia peruenit principaliter:vt infra.e.l.ꝓpter.ſupra ſi cer.pe-
ta.l.ſi nõ ſinguli.ſed ſecũdum eos,qui dicunt eos inuicem fi-
deiubere hoc non eſſet:ergo &c.Præterea,nõ reperitur iure
Digeſtorum nec Codicis.ꝙ duo rei habeant beneficium diui
ſionis:ergo &c.Item hoc lege nulla cauetur ꝙ videantur fide-
iubere. In hoc reſidet Cy.hic poſt multa verba.Vides ergo
ꝙ ex prædictis omnibus nullã habes claritatem.Quid dice-
mus? Iac.de Bel.diſputauit iſtã quæſtionẽ,et poſuit eã in au-
th.eo.& ibi melius attigit veritatẽ,quã aliquis:tamẽ multum
obſcurè loquitur.Tu ergo clarius,et melius dicas,ad declara-
68 tionem huius materiæ:et ſcire debes†ꝙ ex fideiuſſiõe cõtra-
hit̃ duplex obligatio.Vna,qua fideiuſſor obligatur credito-
ri:& illa ſemꝑ cõtrahitur verbis,vt ſ.dixi:& talis ſemꝑ habet
beneficiũ diuiſionis:vt j.ti.j.auth.p̃ſente.nec agit beneficio au-
thẽ.de duo.reis.et iſte eſt ꝓprie fideiuſſor reſpectu credito-
ris.Eſt & alia obligatio,quæ cõtrahitur inter reũ,et fideiuſſo
rem: et iſta contrahitur cõſenſu:nã reus videtur mandare fide
iuſſori ꝙ ſoluat:vt l.indebitam.ff.de condi.inde.Et de hoc lo-
quitur titu.manda.& illo modo conſideratur fideiuſſor reſpe
ctu ipſius debitoris.Itẽ fideiuſſor poteſt ĩtelligi ſtrictè,q alie-
næ obligatiõi accedit:vt ff.de fideiuſ.l.j.& l.fideiuſſor.Põt ẽt
accipi largè omnis,qui eſt obligatus ꝓ negotio,quod ad aliũ
ſpectat nõ ad ſe:et illo modo ſumitur in tit.ad Velleia. et ſ.ad
69 Velleia.l.j.Si ergo†quæritur,an duo rei videãtur inuicẽ fide
iubere.Dic aut q̃ris vtrũ dicãtur inuicem fideiuſſores reſpe-
ctu creditoris:et dico ꝙ ſic ĩ duobus caſibus tantũ,ſ.ſi hoc eſt
actũ expreſſè:vt ff.e.l.reos.vel eſt color q̃ſitus,vt ff.ad Mace-
do.ſed in l.ſed et Iulianus.§.j.Sed in iſtis duobus caſibus hñt
beneficiũ diuiſionis de fideiuſſoribus:nec eſſet neceſſe benefi
ciũ đ duobus reis.Extra iſtos duos caſus nõ videt̃ fideiubere

inuicē reſpectu creditoris. Hoc dicit glo. in l. ſed Iulianus. §.j. Et hoc modo intelligo, verū dicunt Vltramōtani. Aut quæris vtrum videantur inuicem fideiubere quo ad actionē dandam inter reos, & aſſumendo fideiuſſorē largè: tunc aut duo rei ſunt conſtituti ex mera voluntate, & liberalitate: & tūc verum dicit Ioan. ꝙ videntur inuicē fideiubere, ſi ſunt ſocij: alias non: vt in l. in lege Falcidia hoc eſſe ſeruandum. ff. ad legem Falci. Aut non ex mera liberalitate: puta quia pecuniam, quā promiſerunt, receperunt: tunc vera eſt opinio Azon. quia eatenus videntur fideiubere alter pro altero, quatenus in veritate negotium ad alterū pertinet: vt d. l. vir vxori. ad Velleia. & ibi not. de in rē verſo. l. ſi pro patre. §. fi. & ad maced. l. ſed Iulianus. §. item ſi duos. & in iſtis duobus caſibus nō habet beneficium de fideiuſſoribus, ſed habēt beneficiū aut. de duob. reis. quia expreſsè inducūtur in iſto caſu, quādo talis alternatiua fideiuſsio inducitur, vt dixi ſ. in q. ij. principali. Et prædicta ſunt vera in duobus reis, qui obligantur expreſsè: ſed in his, qui obligantur tacitè, vt plures tutores, illi non ſunt propriè fideiuſſores: tamen iure antiquo conueniebantur exemplo fideiuſſorum: vt l. j. §. nunc tractemus. de tuto. & ra. diſtra. Ex his apparet tibi veritas huius materiæ. Secundò quæro:
70 quia hac l. j. dicit in tex. † ꝙ ſi vn⁹ ſoluit, ab altero repetit: quæro qua actione repetat: & an hoc verū ſit indiſtinctè: tn̄ quicquid dicat, hæc eſt veritas. Aut duo rei obligantur ex mera liberalitate: & tunc aut ſunt ſocij: & vnus ſoluēs repetit ab alio actione pro ſocio. Aut non ſunt ſocij: & nullo modo repetit: vt d. l. in lege Fal. hoc eſſe ſeruandū. ad l. Fal. Aut nō obligātur ex mera liberalitate. & tunc aut totū negotiū pertinet ad ſoluētē, vt puta: quia tota pecunia peruenit ad eū, vel alio modo: & ille nihil repetit. Aut negotiū pertinet ad aliū: & tūc ab alio repetit eatenus, quatenus ad ipſum pertinet: & ſic in totū vel in partē, vt hac l. j. & ff. de exercito. l. nec quicꝙ. de inſtituto. l. habebat. §. fi. & l. ſeq. Sed qua actione aget hic eſt aduertēdū, Aut plures obligauerunt ſe ex propria conuentione: & ſic vnus præſente alio: & habet locū actio mādati: vt l. ſi remunerādi. §. ſi paſſus. & l. qui patitur. ff. mād. de verb. obli. l. Iulianus. §. j. Aut vnus obligat altero abſente: & pōt cōtingere, vt ſ. dixi in viij. q. principali, & ſequenti qōne: & tunc aut ſunt ſocij: & repetet alter ab altero actiōe ꝓ ſocio: vt d. l. nec qcꝙ. de exerci. Aut non ſunt ſocij: & tūc nō habent beneficiū diuiſionis: & ſic negotiū nō poterat expediri pro parte: & tūc aut debitū fuit cōtractū ratiōe alicui⁹ rei corporalis, ita ꝙ cadit in iudiciū cōi diuidūdo & tunc repetit cōi diuidūdo actiōe: vt l. habebat. in §. fi. de inſt. Aut fuit cōtractū debitū ſimpliciter: vt quia pecuniā acceptā diuiſerunt, & quilibet cōuertit in ſuos vſus: & tūc habet locū cōdictio ex hac l. cū nō ſit cautū quo nomine actionis agat. Si verò habebāt beneficiū diuiſiōis, & ſic negotiū poterat expediri pro parte: & tunc habet locū actio nego. geſt. & eodē modo pōt intelligi hæc glo. arg. ff. de neg. geſt. l. ſi cōes. ff. fa. erciſ. l. hæredes. §. ſi. vnus. cū ſimi. & ſecundū hanc diſtinctionē debet intelligi l. ſi in rem. ſ. ſi cer. pet. & qđ
71 not. ſ. loc. l. ſi diuiſa. † Tertiò quæro, quid de pluribus tutoribus, curatoribus, & adminiſtratoribus ciuitatis. ſi vnus ſoluit qualiter petet ab altero. Dic vt no. plenè in l. j. §. nunc tractemus. ff. de tute. & ra. diſtra. ſ. de trāſac. l. j. ff. de neg. geſt. l. ex fa
72 cto. ff. ad muni. l. Imperator. §. fi. cū l. ſeq. † Quartò quæro, quid in pluribus depoſitarijs, & cōmodatarijs, qui in obligatione ſecundaria, quæ cōtrahitur ratione doli, vel culpæ, tenētur, vt duo rei. Iac. de Bel. dicit ꝙ vnus ſoluēs nō habet actionē, niſi ſibi cedatur: vt l. vnde quæritur. ff. cōmod. Ratio eſt: quia lege cautū non reperitur. Cōtrariū dico: quia in his eſt, ſicut in pluribus tutoribus, qui in hoc æquiparantur: vt ff. depoſi. l.
73 j. §. ſi apud duos. ibi, dū dicit, exemplo duorū tutorū. † Quintò quæro, pone ꝙ vnus ex duobus reis ſuo iuramēto liberat alium, an ab alio poterit repetere tanꝙ ſi ſoluiſſet. Videtur ꝙ ſic: quia iuramentū habet vim ſolutionis. Cōtrariū dicit glo. &
74 bene, in l. duob⁹. §. à fideiuſſo. de iureiur. & dic vt ibi. † Sextò quæro, an ille, cui facta eſt acceptilatio, poſsit ab alio, quē liberauit, repetere, ſicut ſi ſoluiſſet. qđ videtur: quia acceptilatio habet vim ſolutionis, vt dictū eſt. Tu diſtingue, aut fuit ei acceptolatū cauſa remunerationis, aut nō: vt l. idemꝙ. in fi. cū
75 l. ſeq. ff. mād. † Septimo quæro, quid ſi vnius culpa fuit alter ex correis dānificatus: an ille damnificatus poſsit petere. Dico ꝙ ſic: vt d. l. j. §. nunc tractemus. de tu. & ra. diſ. ff. depo. l. j. in
76 fi. §. ſi apud duos. & dixi. ſ. in q. proxi. † Octauò quæro, quid ſi in pluribus reis credendi vnus recipit ſolutionē, an alter poſſit repetere ab eo, & qua actione. Glo. videt dicere, ꝙ petere poteſt actione negotiorū geſtorū, vt ff. de cōdi. inde. l. frater à fratre. circa prin. glo. magnæ. Idem not. ff. de lega. ij. l. ſi Titio aut Seio. Alibi dicit glo. ꝙ ita demum eſt cōicandū, ſi ſunt ſocij: vt no. ff. de ſol. l. qui hominē. §. j. & ſic eſt falſa glo. in l. ſi Titio aut Seio. ff. de leg. ij. & vide tex. in l. in lege Falc. hoc eſſe ſeruandum. ff. ad l. Fal. Diſtingue, aut ſunt plures rei credendi ex cauſa mere lucratiua: & tunc alter alteri qđ exigit cōicare nō tenetur, niſi ſint ſocij: vt d. l. in lege Facidia hoc eſſe ſeruandū. & quod no. in d. l. qui hominem. §. j. Aut ſunt cōſtituti ex cauſa oneroſa: & tunc aut negotiū verè ſpectat ad eū, qui ſolutionē recipit in totū: vt quia tota pecunia ſua fuit mutuata: & tunc alter ab altero nihil repetet. ar. l. ſed Iulianus. ff. ad Macedo. §. non ſolum. & §. ſeq. Aut negotiū ſpectat ad alium, cui non eſt ſolutum in totum, vel in partem: & iſte quantū ad eū ſpectat, repetet ab alio: vt l. ſi in re communi. ff. de noxali. & per regulā poſitā ff. ſi cer. pet. l. ſi me & Titium. Et quia duo rei debendi, & credendi æquiparantur: vt ff. eo. l. ij. ſed in reis debendi hoc eſt: vt in hac l. & ſ. proxi. dictum eſt, ergo &c. & dic vt etiā ſtatim ꝓbabitur clarius. Sed qua actione repetet, dubitatur: Aut ſunt ſocij: & repetet actiōe pro ſocio. Aut nō ſocij: & tunc aut tale debitū eſt cōtractum aliter, quā de re cōi: & tūc aut fuerūt cōſtituti duo rei credendi ſimul, & vnus altero præſente: & locū habet actio mādati: quia patior te ſtipulari ex re mea, videor mandare vt ad meam vtilitatē ſtipuleris: vt l. ſi mulier. ff. de iure dot. Facit qđ not. ff. ſol. mat. l. quæ dotis. & eo. ti. l. poſt dotem. ſecundū vnā lect. Aut fuerunt cōſtituti duo rei credendi in abſentia: quia vnus ſub memoria alterius ſtipulatur, etiam ex interuallo, vt ff. eod. l. iij. & dixi. ſ. in j. q. prin. in xij. q. & tunc puto cōpetere act. nego. geſto. & ſic intelligitur gl. l. frater à fratre. ff. de condi. inde. ar. ff. de neg. geſt. l. pen. Facit de verb. obli. l. Iulianus. §. qui fundum. & Inſti. de
77 verb. obl. §. ſi quis alij. & quod ibi not. † Nonò quæro, quid ſi vnus ex reis credendi, ex facto ſuo aliquē liberauit: vt puta, acceptilatione, vel quoquo alio modo: an alter poſsit ab altero repetere? Reſpō. ſic, eo modo, ac ſi ſolutionem recepiſſet, per hunc tex. & optime ff. de iur. do. l. vir ab eo. Gloſſ. hoc expreſſe dicit in l. ſi vnus. ff. de pact. in prin. ſuper verbo, nouare.
78 quæ dicit vnū non poſſe nouare, quin ſocio teneatur. † Vltimò eſt videndum de actione, quæ habet cedi vni ex correis debendi: an & quando, & quo iure, & inquantum cedi debeat: & quid ſi cedi nō poteſt: & multa alia, quæ glo. tangit hic, & ſ. de tranſac. & l. j. & ibi per Cy. & ff. mand. l. Papinianus. de ſolu. l. Modeſtinus. & ibi per Dyn. & j. titu. j. l. cum alter. & ibi per Cy. quæ omnia omitto: quia longa eſt repetitio per ſe repetita.

a **CVm quidam.** [a] Interpellatio vnius ex reis promittēdi prodeſt, & nocet omnibus correis. hoc dicit hæc ſingularis lex.

De fideiuſſoribus & mandatoribus. *Rubrica.*

1 *An quando bona publicantur, debitor liberetur?*
2 *Exceptio adhærens rei, quòd competit etiam fideiuſſori.*

LEX I.

b **SI Liſias.** [b] Publicatio bonorum debitoris, fideiuſſorem nō liberat. h. d. Oppo. exceptio, quæ cōpetit principali, cōpetit fideiuſſori: vt l. defenſiones. ſ. de exce. Hic dicit cōtrariū, quare male. Sol. Dicit gl. illa regula loquit in exceptionibus, q̄ cōpetunt integro manēte ſtatu: ſed hic ſtat⁹ eius eſt mutat⁹: ergo &c. Iſta ſol. nō placet: Dicendū eſt ergo vt ſtatim dicā.
1 † Quæro, quādo bona publicantur, an debitor liberet. De hoc habemus glo. cōtrarias, Gl. enim hic dicit ꝙ liberat ope exceptionis: vide eā, quæ eſt prima in fi. Alibi dicit gloſ. ꝙ liberatur à ciuili & remanet naturalis: vt l. vbicūꝙ. ff. de fideiuſ. Alibi

a ¶Cum quidā. Vide Bar. in l. eum qui. §. fi. ff. de ſol. & in l. duobus. ff. eodem.
b ¶Si Liſias. De iſta materia dic per eum in l. ſi vero. & in l. de die. qui ſatiſ. cog. ver. quæro an quando bona. vtrum bonis publicatis liberetur debitor ab obligatione. Quid autē in exbannito, an liberetur fideiuſſor, vide Bart. in l. ſi vero. qui ſatiſd. cog. ī verſi. not. quod obligatio. hoc tenuit Bart. & ibi tenet ī l. ſi marito. in prin. ff. ſolu. matr.

Alibi dicunt gl. ꝙ liberatur à ciuili & naturali: vt l. ſi debitori. ff. eo. Dubitat alibi, nec determinat aliquid ī l. vl. de duo. reis. Veritas eſt, quòd liberatur ab vtraque obligatione: non ꝙ obligatio tollatur, ſed in fiſcum tanquā in ſucceſſorem trāſferatur: vt d. l. ſi debitori. & ibi no. Solūmodo ergo perſona ab obligatione eximitur, obligatione remanente firma. Per
2 hoc ceſſant cōtraria: nam † quod dicitur, ꝙ exceptiones, quæ competunt reo, fideiuſſori etiam competunt: verum eſt in exceptionibus rei cohærentibus: vt l. exceptiones. ff. de excep. Sed iſta non eſt huiuſmodi: ergo &c.

LEX II.

CReditori. Fideiuſſori ſoluēti, tenet creditor cedere actionem perſonalem, & hypothecariam. hoc dicit.

1 *Fideiuſſores idonei habent beneficium diuiſionis, ex epiſtola Diui Adriani.*
2 *Plures fideiuſſores ſimpliciter accepti intelliguntur inſolidum.*
3 *Expreſſio eorum quæ tacitè inſunt, nihil operatur.*

LEX III.

a **NOn rectè.** [a] Expreſsio eorum, quæ tacitè inſunt, nihil operatur. h. d. & ad hoc quotidie allegatur. Quatuor habes hic notanda. Primo, ꝙ eſt in poteſtate creditoris eligere fideiuſſorem, vel debitorē: hoc tamen recipit correctionem,
b vel limitationem per authē. præſente[b]. †
1 Secundò no. ꝙ fideiuſſores idonei habēt beneficium diuiſiōis, ex epiſtola diui A-
2 driani. † Tertio no. ꝙ plures fideiuſſores ſimpliciter accepti intelliguntur inſo-
c lidum[c]: vt Inſt. e. §. ſi plures. ſecus in pluribus principalibus: vt l. reos. §. cū in tabulis. ff. de duo reis. Item ſecus in his, qui intercederent obligationem, in ſe principaliter aſſumendo: vt not. ſ. ad Velleia. l. ſi
3 paternam. Vlti. nota ꝙ expreſsio eorum, quæ tacitè inſunt, nihil operatur, vt plenè habuiſtis in l. iij. ff. de leg. j.

d **NOuatione.** [d] In ſtipulatione nouāte, nō intelligitur repetitus fideiuſſor in dubio. h. d.

IVre noſtro. Iſtam legem habuiſtis in l. non rectè. & ibi no. ſ. eo.

SI pater. Subſcriptio, quā qs facit vt teſtis, nō obligat eum vt fideiuſſorem. h. d.

SI creditor. Qui non ſeruat fines mandati, nō habet actionē mādati. h. d.

FIdeiuſſor. Nota hanc legē ibi: ante condēnationem. Ex ordine īnuit, ꝙ exceptio diuiſionis ſit peremptoria: & ſic poſſet opponi qn̄cunque ante ſn̄iam: dic vt l. ſi dubitet. ff. de fideiuſ. & ibi per Dy.

e **CVm alter.** [e] Fideiuſſori ſoluenti debet cedi actio cōtrā principalem, & cōtra fideiuſſores.

f **BLanditus.** [f] Vides ergo ꝙ obligatio fideiuſſoris ſēper cōtrahitur verbis: vt hic, & l. v. §. ſatiſfacere. ff. de verb. obl. et Inſti. eo. §. fi. &c.

1 *Stante ſtatuto, ꝙ inuentus cum armis puniatur in decem, non dicitur quis inuentus, niſi ſit captus.*

g **SI Barſatorē.** [g] Inuētus dr̄ q perſonaliter capitur.
1 † No. ergo ꝙ verbū ī-
h uētus, vel inuenire[h], nō verificat in ſolo aſpectu, ſed apprehenſionē requirit. De hoc in l. j. in prin. ff. de acq. poſ. et l. nūquā. §. theſaurus. de acqui. re. do. Et ꝑ hoc dicimus, ꝙ ſi ſtatutū dicit: ſi quis īuētus fuerit cū armis, &c. ſi nō eſt captus, nō dicitur īuentus: quia non ſufficit ſola viſio ſine captione, &c.

LIberū fuit. Ex diuiſione actiōis, quā creditor inter fideiuſſores ſponte facit, exceptio pacti fideiuſſoribus competit. h. d. Iſtam legem, & l. reos infra declaraui vobis in l. ſi creditores. ſ. de pact.

REos. Electio non nocet creditori, quin ad alium poſsit redire. h. d. hæc lex: ſecus ī diuiſione: vt ſupra leg. proxima.

1 *Ei, qui promiſit exhibere, poſt moram commiſſam, datur ſpatium ſex menſium, ad eam purgandam.*
2 *Promittens alium defendere, non liberatur exhibendo perſonam.*
3 *Caſus eueniens intra tempus conceſſum ad moræ purgationem, debitori non prodeſt.*

i **SAncimus.** [i] Iſta lex eſt ſingularis multū. Qui ꝓmittit aliū exhibere ad tēpus, finito tp̄e pōt intra ſex menſes morā purgare eū exhibēdo, vel eū idonee defendēdo: quo tp̄e elapſo nō auditur. Itē, caſus ſupueniēs intra tp̄s primū, liberat ꝓmiſſorē, ſecus ſi eueeiat ītra tp̄s ad moræ purgationē cōceſſum. h. d. hæc no. lex. No. ex lege iſta, † ꝙ poſt morā cōmiſſam datur ſpatiū ſex menſiū, ad eā purgādā:
k qđ eſt ſpeciale [k] hic, in eo qui ꝓmiſit aliū exhibere: ſecus ſi promiſiſſet exhibere ſei-
2 pſum: vt l. ſi poſt tres. ff. ſi quis cau. † No. ꝙ iſte, qui promiſit aliū defendere, non li-
3 beratur exhibendo perſonam. † Tertio no. ꝙ caſus eueniēs intra tempus conceſſum ad moræ purgationem, debitori nō prodeſt. quod eſt notabiliſsimum.

l **SI fideiuſſor.** [l] Hæc eſt ſingularis lex. Qui alium in iudicio ſiſti promiſit ſine ſcriptis: ſi lis negligitur intra curſum quatuor mēſiū liberatur. h. d. primo.
m Item in cauſa publica[m] promiſsio in dubio intelligitur in ſcriptis facta: ſecus in cauſa priuata. h. d. hæc lex. Oppo. et videtur ꝙ fideiuſſor de iudicio ſiſti teneat vſque ad ſentētiā: vt l. Græcè. §. & poſt litē. ff. eo. Sol. Dic tria verba: quandoꝙ qs ꝓmittit aliquem exhibere ītra certū tp̄s: & tunc habet locū lex proxi. Quandoꝙ promittit aliquis aliquem exhibere, vel ſiſtere ſimpliciter: tūc aut promittit hoc, cū nulla lis eēt in qua eius ꝑſona requirebat ſed alia cā: aut hoc promittit in litē, ſeu litis occaſione. Primo caſu, aut fideiuſsit ī
n ſcriptis:[n] & tunc aut in cauſa publica: & idē. Aut in cā priuata: & liberatur ꝑ curſū quatuor mēſiū: vt in hac lege. Si verò fideiuſsit in litē ſeu litis occaſiōe: tūc ſi qdē actor differtet negligit litē: tūc idē qđ dixi

a ¶Non rectè. Per authē. præſente. quam auth. alle. Barto. in l. hoc iure. ff. de verb. obl. & in l. iij. §. ſi qs. ff. quod quiſꝙ iuris.
b ¶In auth. præſente. De materia huius auth. & limitatiōe ad eam vide per Bar. in l. Marcellus. ad fi. ff. eo. & ibi poſt eum. & Bar. & tex. et gl. in l. decem. de verb. obli. Et adde ad materiam huius authē §. nos autem. de fide iuſſ. in gl. no. de promiſſore ſi dicatis, & obligo me tāquam principalem. de quo per Bart. in conſilijs ſuis in conſilio quod incipit, ſi Titius. Et adde ad hanc authē. dictum Bal. in l. ij. ſ. de excep. rei iud. De quo no. per Alex. in l. qui vſumfructum. ff. de verbo. oblig. et vide Bar. & ibi not. in l. iij. §. ſi is ꝓ quo. circa fi. ff. quod quiſque iuris.
c ¶Intelliguntur inſolidum. No. per Bar. plene in leg. reos. de duo re.
d ¶Nouatione. Plene in l. alia. ff. de noua.
e ¶Cū alter. Et iſtū tex. limita non habere locum in fideiuſſore, qui tacite obligatur: vtputa, in præſentia dixi alicui, do tibi fideiuſſorem: et ille præſens taceat et conſentiat: quia tacite obligatur. Ita limitat iſtum text. Imo. ī l. ij. §. fin. ff. ſolu. mat. Ad quod inſuper vide tex. in l. cum oſtēdimus. §. fi. ff. de fideiuſ. tu. Secus in obligatione mādatoria. l. Lucius. ff. eo. Item fallit in caſu An. qn̄ citaretur fideiuſſor ī iudicio. l. cum oſtendimus. §. fin. de fide. tut. et ibi Bartol. & Bal. hic adde gloſ. in l. ſi hæreditatem. ff. mand. Pro qua dicit Bal. in l. multum. C. ſi quis alteri vel ſibi. quod non poteſt fieri pro nuncijs.
f ¶Blanditus. Vide Bar. in l. fi. ſi cer. pet. & limita. ibi ꝑ Lud. & per Alexan. in l. v. §. ſtipulatio. de verb. oblig.
P. P A V. P.
g ¶Si Barſatorē. Vidē Iaſ. poſt Alexan. in l. j. in princi. co. xxij. ad fi. ff. de acqrē. poſ.
h ¶Vel inuenire. No. ta de verb. īuenitur ꝙ intelligatur cū effectu. quod facit ad q. an ſi debet ꝓmiū capienti, an debeat capiēti, ſed tenere nō valenti. & Mod. maxime Ange. in l. j. §. hæc aūt verba. ff. qđ quiſque iuris. qui dicit ꝙ non obſtat, ꝙ debebit habere præmiū, ꝓ id, qđ habet l. ſi poſt mortem. in fi. de contrat. et in l. j. §. ſi ſic. ff. de poſtul. quod no. Ang. in d. §. hęc aūt verb. Bal. reſpō. hic videtur tenere primam opin. Addē quod Bar. no. in leg. j. in prin. ff. de acq. poſ. & in l. licet. ſ. de acqui. poſ. et iō dicit Bal. in l. item lapilli. in fi. ff. de re. diuiſ. ꝙ ſi ſtatuto caueatur, ꝙ mulier inuenta cū ꝑlis puniatur: nō poſsit puniri, niſi apprehēdatur. Vidē tamen qđ dixi poſt Bar. ī l. j. et vide An. in auth. de ſan. epiſ. §. reuerendiſsimos. et Bal. hic & vidē ſ. dē pet. bon. ſubl. l. j. et ibi vide aliqua de verbo comprehenſus, & inuentus. Et de verbo inuentus, adde Bar. in l. nūquā nuda. ff. de acqui. re. do. et hoc qđ Bart. hic dicit, Pau. de ca. in l. ſed et ſi filio. ff. dē conſti. pecu. ff. de cōdi. ſine. cau. Ad qđ pondera gl. ibi ſuper ver. inuenerit.
i ¶Sancimus. Nō eſt alibi, & procedit etiā ī criminali. no. Spe. in tit. de armis. §. fin. ver. ſed quid ſi fideiuſſor. Cōtrariū dē tenere Gul. in l. pen. in prin. ff. de pub. iu. Sed ibi Imo. in viij. char. tenet primam opi. et gl. parua hic, & gl. ī l. iij. ff. de cuſt. reo. & ibi, ꝙ poſsit huic legi renunciari, dicit Bal. ī l. q crimē. in xij. q. q accuſare, & hæc lex procedit etiā ſi iuramentum interuenerit. Adde dictis in hac lege q̄ conſuluit Pau. de ca. conſi. clxviij.
k ¶Eſt ſpeciale. Vidē Bart. in l. ſi inſulam. de ver. obli. vj. q. et Bar. in auth. ei qui. dē temp. app. in princi. in pulchra q. de qua hic per Bald.
l ¶Si fideiuſſor. Vidē Bar. in l. ſi ita ſtipulatus. in iij. op. de ver. obli.
m ¶In cā publica. Adde quod no. Bar. in l. j. in fi. ff. iudi. ſolui.
n ¶Aut fideiuſsit in ſcriptis. Dicit Bal. in l. j. §. fi. ff. q ſatiſ. cog. ī lec. antiqua: ꝙ ſi qs ꝓmiſit nō reſpectu litis, ſed reſpectu iudicis, vel ptis ſacere iſtā ꝓmiſsionē dē re-

præſentando, perpetuo tenetur. Alleg. l. ſi quis vxori. §. ſi fugitium. ff. de fur. vbi hoc non probat. & Bar. ibi contrarium videtur velle.
a ¶ Generaliter. Et ſi ſit facta miſsio in omnia bona alterius, eſt tex. & ibi Bar. in l. hæredes. §. quod ſi. ff. eo. vbi poſt Bart. in prin. concor. gl. in l. nō ſolū. §. morte. ff. de ope. no. nun. quæ allegat iſtū textum.
b ¶ Delegatio. Hanc legē limita vt in l. ſi nō ſortē. de cōdi. inde. viij. colū. & vide qđ dixi in prin. l. ij. ſol. mat. & Bal. ibi limitat hāc, niſi creditor fuiſſet certioratus: ſed Imo. ecōtra.
c ¶ Si delegatio. Iſtam legē intellige, quādo apud eū, q ceſsit, aliquid remanet, puta actiones directæ. ſecus qn̄ nihil remanet: & qa cedēs habebat vtiles. Ita intelligit hūc tex. Bar. ī l. ex aſſe. ff. ad Tre. Qualiter aūt hæc denūciatio debeat fieri creditori p ceſsionarium, vide Bar. in l. j. in prin. in xj. q. de oper. no. nun. & hic vide Bal. ī l. iij. ſ. qđ met. cauſa. Iſtā legē limita ſecūdū Bald. nō habere locum in conceſsione facta ex vltima volūtate, qn̄ tūc: nullus cedēs poterit agere cōtra debitorē, per tex. in l. ſi pecuniā. de legat. j. Nam ibi debitor depoſitarius condēnatus fuit de reſtituendo debitū depoſitū extraneo: nam teſtator ceſsit iura ſua Titio contra depoſitariū: & heres cogitur cedere actionē Titio contra depoſitariū l. ſi ſeruus. §. margaritā. ff. depoſi. tn̄ ibi nullo caſu hæres cedēs agere poterit cōtra debitorē: imo exceptione repellit: vt ibi per Ang. No. ſecūdū Bal. ibi, q dicit, ꝙ omnis cedens nō pōt agere: qa debitor fuit grauatus de reſtituēdo: ſecus ſi ab ipſo debitore fuiſſet primū legatū. & non fideicōmiſſum. Ita dicit volēdo limitare hanc limitationē: dicit tamen ꝙ dictū Bal. erat mēti tenendū. Et hanc legē limita per Bal. in l. j. in pe. col. in verſi. ſecūdo quæro, quid ſi pcurator. ſ. quando prouo. & ibi vtrum ſentētia lata contra dominū p debitorē abſit ceſsionario. Et hāc legē in eo, videlicet qn̄ denūciatū eſt ne ſoluat, limitat pcedere in tribus caſi-

ſ. qn̄ promiſsio facta non fuit litis occaſione. Si verò nō negligit, ſed litē proſequitur: tunc tenetur exhibere reum, vſq; ad ſententiam: vt d. l. Græcè. §. & poſt litem. ff. eod. quæ perpetuò tene menti.

a GEneraliter. [a] Per electionē vnius, nō liberatur alius reus, vel fideiuſſor vel correus, vel confideiuſſor: & quod poteſt fieri per pactum, poteſt fieri per legem. hoc dicit.

De nouationibus & legatio. *Rubrica.*

LEX I.

b DElegatio. [b] Delegatio debitoris nō poteſt fieri, niſi confitēte debitore: ſecus in nominis venditione. h. d.

1 *Debitor uidetur quodam modo ſeruus creditoris.*
2 *Si concurrat ille, qui habet directas, & ille qui habet utiles: quis præferatur.*

LEX III.

c SI delegatio. [c] Hęc eſt ſingularis, & multum nota. lex apud eum, qui mādauit, ſeu ceſsit actiōes, remanēt directæ: & ideo ei poteſt ſolui, niſi in tribus caſibus hic expreſsis. h. d. Nota iſtos tres caſus in quib⁹ impeditur ſolutio, quā debitor vellet facere cedenti. Materiā hui⁹ legis examinaui multū profundè in l. facta. §. ſi hæres. ff. ad Treb. Nota ibi tex. quaſi à cliente &c. 1 ꝙ † debitor videt̄ quodam modo ſeruus creditoris. vide glo. & ſimile habes no. in l. fideicom. §. ſi rem. ff. de leg. iij. Quęrit gl. qd ſi cōcurrat † ille q 2 habet directas, & ille q habet vtiles, qs p̄fert̄? Gl. videt̄ dicere ꝙ ille q habet directas. qđ eſt cōtra iſtū tex. quia pri⁹ pręfertur ille qui habet vtiles, niſi denūciet &c. Ideo diſtingue. Quandoq; actio directa & vtilis tendūt ad eūdē effectum: qn̄q; actio vtilis & directa tendunt ad diuerſos effectus, ſeu contrarios. Si tendunt ad cōtrarios effectus: tunc vtilis præfertur directæ. Exēplū in vtili quæ præfertur directæ quæ competit domino contra quem facta eſt pręſcriptio, vt l. ſi quis emptiōis. ſ. de preſcri. xxx. an. Directo em̄ ſibi adinuicē aduerſant̄. Qn̄q; directa & vtilis tēdūt ad eūdē effectū, vt in caſu noſtro: directa quæ cōpetit cedēti: & vtilis q̄ competit ceſsionario ad vnū & eundē effectū cōpetunt: tunc aut ille qui habet vtilē, habet cauſam ab eo qui habet directā: vtilis præfertur directę. hic eſt caſus hic. aut nō habet cām ab eo: & tūc aut directa cōpetit ei, ad quē negotium principaliter ſpectat. vtilis verò cōpetit ei ad quē ſpectat per quandā cōſequentiā, & ecōuerſo. Primo caſu directa prefertur vtili, vt l. qua ratione. §. literę, de acqui. re. do. & ibi not. & l. j. de lo. pu. fru. Secūdo caſu vtilis pręfertur directæ, vt l. in cauſæ. in fi. de pcu. Tertio caſu principali quādo vtilis & directa reſpiciūt diuerſos effectus: tunc nulla alteri præfertur, ſed quælibet ſuū effectū proſequitur. Exēplū in directa quæ competit domino, & vtili quæ competit emphyteutę, feudatario, & ſimilibus. Nā dominus præfertur in vendicatione ſui dominij directi: & emphyteuta præfertur in vēdicatione ſui dominij vtilis, vt ff. ſi ager. vec. vel emphy. pe. per totum. & ff. de ſuperfi. l. j.

1 *Quando procurator eſt factus ad pecuniā recipiendā, ſi confiteatur ſibi ſolutam eſſe, non ſequitur abſolutio, ſed requiritur uera ſolutio.*

d NOn abſtulit. [d] Qui eſt factus procurator ad recipiendā pecuniā alio 1 modo liberare nō poteſt. h. d. no. l. † No. ꝙ quando procurator eſt factus ad pecuniā recipiendā nō ſufficit ſi cōfiteatur ſibi ſolutā eſſe, ſed requiritur vera ſolutio, vt ſequatur abſolutio. Aliud enim eſt confiteri ſe recepiſſe: & ideo ſcias ꝙ in inſtrumento dicatur, habuit, & recepit, vel verè dedit, & numerauit.

e NOuationum. [e] Hodie nouatio in dubio non intelligitur facta, niſi ſpecialiter exprimatur. h. d. Materiā iſtā dic vt dixi in l. qui vſum fructū. ff. de verb. ob. in l. pe. alias ij. ff. de noua. vbi tractaui de materia iſtius nouationis voluntariæ quæ fit per ſtipulationē æquè principalem. Qualiter autē mouetur per ſtipulationem pœnalem, dixi in l. ita ſtipulatus. de verb. obli. & Cyn. hic tractat, & nō dicit vnū bonū verbū in iſta materia.

De ſolutionibus & liberationibus. *Rubr.*

LEX VIII.

f VSuras. [f] Tene mēti iſtū tex. ꝙ quis non poteſt cogi quod debet in vno loco, ſoluere in alio, niſi ex cauſa. Cauſas autem enumerat glo. quam vide.

INquiſitio. In generali ſermone non continetur perſona loquētis. h. d.

CVm pro pecunia. Nō debet quis petere id cuius cōtrarium non eſſet poſtulaturus. h. d.

De acceptilationibus. *Rubrica.*

LEX I.

IAm tibi. Pupillus cum authoritate tutoris, pōt p acceptilationē liberari. h. d.

SI donationis. Per Aquilianā ſtipulationē, & acceptilatiōe inſequutam omnis tollitur obligatio, niſi per reſtitutionē reſtauretur. h. d. hæc lex.

De euictionibus. *Rubrica.*

1 *An ſumptus quos facit emptor in lite à uenditore illos recuperet.*

LEX I.

EMptor. Vēditor hęreditatis nō tenetur euictione rerū ſingularium. niſi ſpecialiter ſe ad hoc aſtrinxit. hoc dicit hæc nota. lex, & eſt menti tenenda. Circa

bus: ſcilicet in depoſitario, in poſſeſsiōe inquilini, in ſalario ſoluēdo: vt in authē. ſed iam. & ibi Bal. ſ. depoſiti. Et qd quid ſi ceſsionarius præuenit, tamē finita eſt inſtātia: an poſsit cedēs agere? Bal. ꝙ nō l. iij. ſ. mād. et ēt limita hāc legem nō pcedere in eo, q trāſtulit vtilē actionē in rē: quia niſi interueniat traditio, nō enumerat̄ directa: ſecus in pſonali. l. cū tibi. & Bal. ſ. de hæredi. vēdi. Itē limita vt in l. in puinciali. §. fi. de oper. noui nūcia. Fallit etiā hęc lex, qn̄ negotium re ipſa ptinet ad ceſsionariū. l. ſi poſt conſtitutā. & ibi Ang. ff. de cōſti. pecu. nā tūc præfert̄ vtilis directę: vt ibi. Et dū dicit̄ hic, ptis perceptio, & litis cōteſtatio ęquiparant̄: limita per Bart. in l. q hominē. §. j. ff. de de ſolu. cū cōcordā. Itē adde, qđ in iſtis tribus pręfert̄ ceſsionarius cedēdi, niſi ceſsio fuiſſet facta ob cauſam, q̄ nō fuiſſet impleta. l. pacto ſucceſſorū. ſ. de pact. & ibi no. Bald. & dicit ibi Sali. quod eſt ſingularis limitatio ad hāc legē. Quid ſi iuraui ſoluere Titio, & Titius ſucceſsit Seio: an ſi non ſoluo ſim periurus? Vide Bar. in l. ſed ſi in hac. ff. de in ius vocan. in princi. & no. ꝙ iſti tres caſus nō habent locū in vtili actione in rē, ſecundū Bal. in l. q tibi. C. de hered. vel actio. vendi.
d ¶ Non abſtulit. De iſto. tex. vide Bar. ī l. iij. ſo. ma. Adde bar. ī l. iij. ff. ſi cer. pe. ang. ī l. nā & nocere. ff. de pac. et bal. et ang. ī l. ij. §. j. C. de acq. poſ. al's de qua. pſ. ibi materiā iſtā dic. et dic q̄ habes p Imo. ī l. iiij. §. ſi ex cōuētiōe. ff. de re iud. adde ad hāc. l. Bal. cōſi. ccciij. lib. j.
e ¶ Nouationū. Circa iſtā nouationē vide Lu. Ro. ī cōſ. cxix. et ī cō. ccix. et Bar. ī cō. ccxliij. ī ci. tertius, p mittit mihi illđ qđ al's đbet dici qđ nō eſt nouatio, ſed eſt fideiuſsio. allegauit l. ſi de nouat. vide ibi Bar. And. Barb.
P. PAV. P.
e ¶ Nouationū. an, iſta lex habeat locū ī delegatiōe, vide Iaſ. ī l. ſingularia. colū. xv. ad med. ff. ſi cert. pet.
f ¶ Vſuras. Hāc l. alſ. Bar. in l. v. §. fi. ff. de ver. ob. & vide qđ no. dixi poſt Bar. in l. j. ff. de eo quod cer. lo. & Bal. hic.

a ¶ Vēditore recuperet. Quādo vēditor teneatur ad expēſas emptori, in cauſa euictionis. addit tamen quod lite pendente emptor non poteſt petere ſumptus a vēditore, ſecūdū Bal. ī l. cum teſtamento. ſ. de teſta. manu. ꝙ verum tenendo opi. huius gl. & gl. ſ. d. l. cū teſtō. ſed Bar. hic reprobat: iō forte non procederet ſentētia Baldi.
b ¶ Qui rem. Probatur in l. j. §. ſi ſtipulatus. de præto. ſtip.
c ¶ Nō dubitatur. In materia euictiōis vide Lu. ro. in conſil. ccxlviij. An. Barb.
d ¶ Emptor. Adde Bar. in l. qui abſentē de proc. & adde qđ etiā q recipit rē in ſolutum debet denūciare. l. libera. vbi gl. & Bar. ſupra de ſen. adde an debeat hr̄e dilationem ad denūciandū. Io. An in tracta. de dilati. in add. in prin. & ꝙ venditori ſcienti litem motam ſit denunciādū, tenet Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de empt. & ven. §. fi. vbi allegat tex. in fi. in l. ſi parentes. j. eo.
e ¶ Quærit glo. Vide moder. in c. fi. de empt. & vendi.
f ¶ Notificatio. Idem tenet Spec. de empt. & vend. §. fi. in fi.
g ¶ Si ob cauſam. Adde Bar. ad hāc l. meminerint. in ij. col. ſ. vnde vi. Not. quod facit iudex pars facere videtur. Limita p l. a diuo Pio. §. ſi emptor. de re iudicata. & quod ibi habetur nam in propoſito ibi licet pars nō poſſit recedere a contractu venditionis: tamē iudex poteſt. Secundo. et magis proprie ad hanc limitationē ſecundū Bald. in l. inſtar. de iure fiſ. lib. x. & per Angel. ī repeti. §. ex nō ſcripto. Inſtitu. de iure natura in x. colum. vbi tenet ꝙ tunc factum iudicis reputetur factum partis, quando illud claudi tur ſub adminiſtratione iuriſdictionis: alias ſecus. quod not. Item ad iſtam adde quod notat Bald. in l. ordo. & ſupra dixi in verſicu. modo q̄ro. de execut. rei iudica. & adde quod dixi ſecundum Ange. addendo Bald. hic p iſtum textum, qui etiam limitat in facto iudicis, qui certe proceſsit. et facit ad no. quæſtio. Bal. in l. j. in ij. colum. in verſi. et hoc facit ad quęſtionem. ſupra ſi

1 † Circa hāc legem glo. quærit vnā quæſtionē, vtrum ſumptus quos emptor facit in lite, à venditore recuperet. [a] Breuiter de emptore hæreditatis, ſi quidē facit expenſas in lite rei ſingularis illos ſumptus non repetit, vt hic. ſed ſi faceret expenſas in litem vuiuerſalis hæreditatis, vel emptor rei ſingularis faceret expenſas in lite dictæ rei: tūc eſt dubium. Finaliter gl. determinat hic, ꝙ ſi quidem poteſt agi p re principali ad itereſſe: puta quia euictio eſt ſequuta: tunc repetit etiam ſumptus. Si autem non poſſet agi: quia euictio nō eſt ſequuta: tunc non pōt repetere ſumptus, vt j. eodem. l. ſi ſtatus. in fin. hoc eſt verū, niſi ſint promiſſæ, vt leg. venditores. ff. de verb. obli. Ego ibi examinaui hunc articulum, & teneo contra iſtam gl. videlicet ꝙ ſumptus poſſet repetere: primo per id no. in leg. ſtipulatio iſta habere licere. in glo. magna. vbi dicitur ꝙ iſta ſtipulatio ad expenſas committitur: ſed venditor tenetur emptori habere liceret, vt l. emptor. in fi. ff. de act. empt. ergo &c. Præterea, venditor tenetur ſtatim mota lite emptorem defendere. ff. eod. l. ſi plus vel minus. §. mota q. Sed ille qui tenetur ad aliquem defendendum, ſi non defendit, tenetur ad intereſſe, vt l. cum quærebatur. iudica. ſol. ergo &c. Et ex hoc apparet reſponſum ad omnia quæ gloſ. hic dicit. Nam fateor ꝙ non agitur tanquam re euicta, ſed agitur tanquam defenſione non facta ad intereſſe. Item non pōt dicere ꝙ emptor geſſerit negotium ſuum: imò geſsit negotium vēditoris cū ipſe teneatur defendere. Nō obſtat infra eod. l. ſi ſtatus. vt ibi dicam. & plenius dic vt dixi in lege, venditores. de verb. obl.

LEX. II.

QVoniam. Donator non tenetur de euictione niſi promiſerit. h. d. Quærit gl. hic. & diſtinguit vtrum donator teneatur de euictione. quam vide, & no. Similē gl. habes in l. Ari. ff. de don. et dic vt ibi.

LEX. III.

b QVirem. [b] Antequam res euincatur non poteſt emptor contra venditorem habere regreſſum. h. d. hoc verum niſi in caſibus. quod dic vt in gloſ.

SI prædium. Datio in ſolutum ſimilis eſt emptioni, & ſimili modo de euictione agitur. h. d. vt vidiſtis in l. libera. ſupra de ſenten.

EX his prædiis. Hæc eſt bona lex, & menti tenenda antequā res tradatur, vel pretium ſoluatur, poteſt emptor petere, vt pignoris obligatio diſſoluatur. hoc dicit. & eſt bona lex.

c NOn dubitatur. [c] In contractu emptiōis debetur euinctio, etiā ſi nō pmittat̄. h. d. et bonū caſum habet multū.

AVtore. Sufficit ꝙ denunciet̄ prīcipali, licet fideiuſſor ignorauerit. h. d. hęc bona lex.

1 *Venditor ſcienti litem motam eſt denunciandum.*

d 1 EMptor. [d] † Emptor de euictione nō agit ſi nō denunciauit, vel cōtumax fuit: vel ſi per iniuriā iudicis cōdēnatur. h. d. Quęrit gl. [e] nunquid ſi vēditor ſciuit, an ei debeat denunciari. Gl. hic videt̄ dicere quòd nō. l dē in c. eū q certus. de reg. iu. li. vj. Dixi tibi hoc anno cōtrariū: nā in denunciatione q̄ cōtinet nudā notificationē pcedit illa regula eū q certus &c. vt l. j. in fin. ff. de actio. emp. de peti. hær. l. itē veniunt. §. petitā. Sed iſta denunciatio cōtinet aliquid, ſ. inuitationē ad aliquid faciendum, ſ. ꝙ veniat ad defendum, ſeu qđ liti aſsiſtat, vt l. j. ſ. de pericu. et cōmo. rei vendi. & ibi dixi. & ſ. eodem. l. ſi parentes. & l. empti. vnde requiritur iſta notificatio [f], vt l. denunciaſſe. ff. de adult. Licet enim ſciam litē eſſe motam: tamen ego neſcio ſi tu velis ꝙ veniā ad defendēdum, vel ad aſsiſtendū liti: fortè tu confidis tantum de re. qđ ſufficit.

SI controuerſia. Si fit denunciatio, & res euincitur, de euictione agitur: ſecus ſi non euincatur. h. d.

SI fines agri. Quod per actionem finiū regundorum euincitur, in actiōe ex empto pro euictione venit: ſecus ſi nō euincatur, ſed ex alia cauſa per iudicem adiudicetur. h. d.

EXceptione, Quē de euictione tenet actio, ēt tanquā fideiuſſorē eundem agētem repellit exceptio. h. d. Nota ſecus in hærede fideiuſſoris: vt videbitis infra eodem l. fi.

SIue. Etiam antequam res euincatur poteſt ad intereſſe agi ſi hoc agatur. h. d.

g SI ob cauſam. [g] Si venditio fiat à iudice pars obligatur de euictiōe: & ideo eā agentem repellit exceptio. hoc dicit. Not. quod iudex facit. pars facere videtur. Simile vidiſtis ſ. ſi in cau. iudi. l. j.

SIue poſſeſsio. Quē de euictiōe tenet actio, tāquā hæredē principalis eūdem agentem repellit exceptio. hoc dicit. Secus eſt in hærede fideiuſſoris: vt infra eodem. l. finali.

SVper empti. Re euicta agitur de euictione ad intereſſe pretij, fructuū, vel meliorationum. hoc dicit.

SI cùm quæſtio. Re euicta per ſententiam agitur ad intereſſe: ſecus ſi ſponte reſtitueretur.

SI ſtatus. Si emptor ſuccubuerit, regreſſum de euictione habet: ſecus ſi obtinuerit. h. d. Qđ hic dicit ad vēditorē nō poſſe reuerti qn̄ obtinuerit: non intelligas actione ex empto, quaſi res ſit euicta ſed actiōe ex empto, quaſi res nō ſit defēſa: ſicut dixi ſ. e. l. j.

SI obligata. Emptoris præſcriptio, prodeſt venditori. hoc dicit.

h SI parentes. Re euicta agit̄ de euictiōe, ēt cōtra vēditoris hæredes, [h] nec ex eorū pſona pōt in integrum reſtitutio impetrari. h. d. Nota tex. ibi: nec vobis vt defendatis &c. Ad illud, quod dixi in l. emptor. ſ. e. tit. modum denunciandi dicā vobis j. l. proxi.

i EMpti. Etiā ſi poſt lōgū tp̄s res euicat̄: de euictione agit̄, ſi fuit legitīe denūciatū. h. d. Circa legē noſtrā q̄ro de forma [i] huius denūciatiōis, quā emptor debet facere vēditori. R n̄. Prīo debes facere vēditorē certū, qn̄ lis eſt mota ſibi: vt ſ. e. l. ſi cū qō. & iō puto ꝙ debeas ſibi oſtēdere libellū publicū, & ei copiā dimittere. alias em̄ ipſe nō reddit̄ certus ꝙ lis mota fuerit: quare enim ipſe hoc tibi credere debet: qa certiorōne facta debes ei denūciare, vel pteſtari ꝙ veniat ad defēdēdū. Iſta aūt verba potes, qbus verbis vis cōponere vel ſecundū formā l. j. ſ. de peri. & cōm. rei vē. vel ſcđm formā legis p̄cedētis vel ſcđm formā huius l. j. e. l. cū ſucceſſores.

CVm tibi. Ex ſtipulatiōe de indēnitate poteſt agi: cum id p quo res eſt obligata, fuerit ſolutum. h. d.

ſi ſeruus extero.
h ¶ Hæredes. Iſtam l. cum duabus ſequentibus allegat Barto. in l. ciuitas. ff. ſi certum peta. et Bartol. in lege, ſtipulatio iſta. in princ. de verborum obligationibus.
i ¶ Forma. Tene mēti hanc formam denunciandi. Idem dicebat Barto. in leg. non ſolum. §. morte, de ope. noui nun. Adde quod not. in ca. fina. de emptio-

ne & venditione,& cle.cauſam.de electio.quod no.Bar.ibi dixi poſt Imolã in l.ij.in fi.ff.ſoluto matr.Et de hac forma vide Bal. in l.ſi cum quæſtio.ſ.eo. & ibi tenet contra Bar.& ibi Barto.Facit quod no.Bart.in l.j.in xj.queſt. de ope.no.nunc.& vide Bald.in l.libera.in vlt.colum.ſ.de ſentent.& Bart. in l.qui alienam.ſ.de procu.& Bal.in l.emptor.ſ.eo.vbi tenet contra Bart. ibi.Et hic adde pulchre Ang.& Imo.in l.cum ex cauſa. de verbo. oblig. Cum Bar,cõcordat Ang. & Imo.in l.executione. §. inſolidum. de verb.obli.

a ¶Idonee. Vide in l. a diuo Pio.§.ſi poſt. de re iudic. Nota ꝙ vbi imminet euictio in limine cõtractus: debet præſtari fideiuſſor. adde qđ no. Bar.in l.habitationem.§.fi.per iſtũ tex.de peri.& commo.rei vẽdi.& quæ dixi per ipſa iura in l. commodare. cum ſequen. ff. commo. poſt Bart. Si autem venditor ſciuiſſet rẽ eſſe alienam incontinẽti poteſt ante euictionem conueniri. Textus eſt ſingularis in l.ſeruus quem. in fine.de act.empt. & gl.in l.ij.ſ.eod.& Bal.poſt Bar.in l.j. §.ſtipulatio.de præto.ſtipu.et ibi etiam ponit omnes caſus in qbus cauetur de euictiõe.& vide no. queſt.per Bal.in l.ſa miliæ. la j.ſ. famil. erciſc. quando euictio venit a patre,an ego teneat ſi imminet euictio in limine contractus. Collige ex notatis per Bart. alias Bald.in l.j.ſ.de bon. mater & vide ibi Bald. qui ponit an ſi non offeratur fideiuſſor in caſu huius legis emptor teneatur ad vſuras pretij nõ ſoluti & quid dicit nota. Adde vt per Ioan. An.in addi.ad Specu.in titu. de emptio. & venditio. §. fina. prima additio.Et an ſi via ſit obuiandi fraudibus, de quibus in hac lege, vide Ioan. Andre. eodem titulo. præallega. in §. primo.verſic.primo autẽ. in addi. incip. facile ergo erit.

b ¶Si fundum. Vide in l.emptor.§. fina. de actio.empt.& gl. Angelus Barto. docto.in l. ſi familię erciſcundæ & glo.& Bal.in l.non dubitatur.ſ.eo.& hic.

c ¶Nõ ex eo.De hoc per glo.& Inn.in c. vigilãti.de prę ſcrip. & hic quando non habet titulum reprobatum a iure ſecundum Bart.no.in lege,quemadmodũ. ſupra de agri.& cenſi.lib.xj.

d ¶ Tanquam tutor. No.ꝙ tutor vel procurator non tenetur de euictione.& vide iſtum tex.no.Bar.in l.fi.§.& ſi præfatam.ſ.de iu.deli.licet aliqui dicant ipm non bene dixiſſe.& adde Bar.in l.ꝓcurator qui pro euictione.ff.de proc.& in l.j.ff.de prętor.ſtipu.

e ¶Si filiũ.Et de intellectu huius l.& gl.vide Bar.in l.ij.ſ.ſi aduer.rem iud.& in l.poſt mortẽ.ff.de adop. An iudex & Saraceni habeãt filios in poteſtate, vide poſt Bart.in l. item in ptãte. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iu.& qualiter ꝓbeẽ patria poteſtas, vide Bal.in l.titia.ff. ſol.mat.

f ¶Mater lactare.Nota ꝙ mater cogitur lactare filium vſque ad triennium. Adde quid legitur in c.fin. de conuer.infidel.& in l.j.ſ.de infa.Fallit niſi mater eſſet ita nobilis, cui eſſet verecundia:ar.l. nepos proculo. ff. de ver. ſig. vel qa eſſet paupercula: quia vellet lactare extraneos cã lucri.l.ſed & ſi hereditas, cũ ibi ſcriptis ad exhiben.& quod ibi dicitur,intelligas etiam patre inuito. lege.j.in princ.cum glo.in ver.iuſta cauſa.de libe.exh. vide per Mo.in l. ſi cum dotem.§.ſi autem in ſcæuiſsimo. in text. ibi,omnem talẽ mulieri &c. vbi habes nota ꝙ mater de dote tenetur alere filiũ. quod no.& Bal.in l. alimẽta.ſ. de ne.geſ. geſ.& gl.hic in ver. nomine.& Bal. hic. & Bal.in l.ſed & ſi. §. j. ff. ad ex hi. vbi hanc l.limitat quod mater non tenetur propter inopiam & neceſsitatem laborãdi.& Bar.in trac.alimen.& in l. ſi quis lib.§. ſi mater.ff.de lib.agn.

g ¶Cum in adopt.Et iſta l. & §.admonemus.& §.at hi qui. allegantur in glo.dũ dicitur filium datũ in adoptionem auo materno, non poſſe patri legitimo & naturali ab inteſtato ſuccedere,ſunt correcti per authẽ.de hęr. ab inteſt.§.j.ibi,ſiue ſuæ poteſtatis, ſiue ſub poteſtate ſunt conſtituti.& not.tenet Matth.de Ma. in trac. ſuo de ſucc. ab inteſ.in princ.& in ij. art. principali. & addit.§.nulla vero. in d.authen. per quẽ videtur eſſe concepta iſta lex in caſu econuerſo ad primũ ſ.dictum.

h ¶Notarius creatus. Adde Bart.in l.nec ei .§.eorũ.in fi.ff.de adopt.

i ¶ Nec auus. Adde Bal.in l.quãuis.in ij. colũ. ſ. de fideicom.

P. P A V. P.

i ¶Nec auus. Vide Ia. de Bel. in tracta.de quæſt.col.xxxij.circa medium.

Cum ſucceſſores. Re euicta agitur de euictione ſi fuit denunciatum,vel non potuit reperiri,cui denunciaretur.h.d.

Si poſt. Quãdo euictio imminet in limine cõtract⁹ emptor non cogitur ad ſoluendũ pretiũ,niſi ſibi caueatur idoneè. [a]Hoc dicit hæc no.lex. Opp.ff.eo.l.emptori.vbi venditor nõ tenetur cauere de euictione. Sol.hoc eſt verũ, niſi in limine cõtractus euictio immineat. Quæro vtrũ debeat præſtari ſatiſdatio pro illa euictione quæ ex illa cã tãtũ immineat:an generaliter? Glo.hoc nõ firmat.Finaliter doctores videntur velle ꝙ generaliter per l.fi.de reſcin.vend.& tene menti hanc leg. Ex hac enim lege ſunt factæ mille malitię:nã ſupponit emptor quẽdam qui litem mouit, vt poſsit habere fideiuſſorẽ de euictione: quid enim tunc fiet,quando venditor fecit hoc fieri malitioſè ab emptore. Certè compellitur emptor iurare,ꝙ per calumniam non facit ſibi mouere litem, & eodem modo compellitur iurare ille qui cã mouet,vt ſ.depoſiti.l.j.

Si quis tibi. Re perempta nõ timet venditor periculum euictionis.h.d.

Si fundum. [b]Qui emit rem alienam ſciẽter, nõ habet regreſſum de euictiõe, etiam ad pretium: ſecus ſi ignorãter. h. d.

Emptori. Emptor poteſt ſe defendere, etiam ex iuribus venditoris.h.d.

Si permutationis. In contractu permutationis re euicta denunciatione ſolenniter facta agitur de euictione.h.d.

Non ex eo. [c]Bona fides prę ſumitur, niſi ꝓbetur cõtrariũ.h.d. De hoc dic vt in l.cum quærebatur.vnde vi.

Haeredem. Quem de euictione tenet actio,vt fideiuſſoris hęredem eum agentem non repellit exceptio .h. d. hæc ſingularis l. Et eſt caſus quẽ neſcio alibi. Rationem autẽ huius legis inueſtiga per te. Tangitur per gl.ff.de leg.j. l. & quidẽ.

Creditorem euictionem pignoris non debere. Rubrica.

1 ☞ *Vendens rem tanquam tutor uel curator,licet non teneatur de euictiõe:tenetur tamẽ ſe oſtẽdere talem legitimè.*

LEX I.

Cum iure. Qui vendit rem iure creditoris, ad hoc tenetẽ vt doceat ſe creditorẽ,alijs potiorẽ:aliter de euictione nõ tenetur,niſi expreſſe promiſerit, vel in dolo fuerit.h.d.cũ l.ſeq. Opp. ſ. ti.j.l. nõ dubitatur.Sol.qñꝗ quis vendit rẽ vt ſuã:& tũc de euictione tenetur etiã ſi nil dicat. Qñꝗ vẽdit rẽ nõ vt ſuã,ſed vt alienã:& creditor tunc nõ tenetur de euictione,ſed tenetur ad hoc vt doceat ſe creditorẽ alijs potiorẽ. quod tene menti. Ex
1 hoc ego dico † ꝙ quando aliquis vendit
d rem tanquam tutor[d] vel tanquam procurator quòd licet non teneatur de euictione:tenetur tamen ſe docere tutorem legitimum,vel procuratorem legitimum, per hãc legem,quod perpetuò tene mẽti:quia allegaui millies.

De patria poteſtate. Rubrica.

LEX I.

e Si filium. [e] Libertas à patria poteſtate prę ſcribitur longo tempore.h.d.in ſummario.

Nec filium. Contra negãtẽ ſe filiũ eſt impoſita pœna per ſenatuſcon. & ſunt introductæ actiones præiudiciales: & pater cogitur alere filium maiorẽ triennio:minorem autem triennio cogitur ma
f ter lactare.[f]hoc dicit.

De adoptionibus. Rubrica.

LEX X.

g Cum in adop. [g]Datus in adoptionẽ alicui ex aſcẽdentibus eis ſolis ex teſtamento,& ab inteſtato, ſuccedit vt ſuus:datus verò extraneo ex teſtamento capit quantũ ei relinquitur, & nõ vltra:ab inteſtato ſuccedit vt ſuus ſuccedit etiã patri naturali.Item per emancipationem omnia iura adoptionis tolluntur.h.d.tota iſta lex.

De emancipationibus liberorum. Rubr.

1 ☞ *Creatus notarius ab una ciuitate poteſt ubique conficere inſtrumenta.*

LEX I.

Si lex. Hic eſt bonus caſus. Qui habet iuriſdictionẽ ex lege municipali, põt eã exercere inter volentes,etiã nõ ſubditos, & vires habebit apud oẽs.h.d. Tene men
1 ti hanc legem. †No.ar.ꝙ notari⁹ creat⁹[h]
h authoritate communi vnius ciuitatis poteſt facere inſtrumenta in alia ciuitate quę vires habebunt in omni loco. Facit etiam ꝙ ſi forenſis facit hic teſtamenta ſecundũ formã ſtatuti huius ciuitatis ꝙ valeant. Facit etiam ad multa alia quæ examino plenè in repe.l.cũctos populos.de ſum,trini. & fide catho.

i Nec auus. [i]Nota ꝙ beneficia non cõcedunt cum alterius iniuria, vt l.ij.§. merito.ff.ne quid in lo.pub. Quæro vtrum in caſibus illis in quibus poteſt pater cogi emãcipare filiũ,an eiſdẽ caſibus ecõuerſo cogatur

a ¶Interrogatus. hãc l.alle.Bar.in l.imperium.in primo gradu miſti imperij. ff. de iur.om.iud.ĩ ver. et fui interrogatus. et ad Bart. hic adde Bal.in conſi.ſuo inc. præſupponitur qđ dictus comes Sabaudię.adde An.de Are.Inſti.de ado.§.fi. & hic adde Bart .in l.inuiti.ff.de his qui ſunt ſui vel ali.iu. ꝑ An.in diſpu.ſua.nobilis quidã genere. & Flo.de ſan.Pe.in quadã diſputatione. per Bal.hic.et Bal.ĩ authẽ.præterea. de nat.li.et no.caſum ĩ quo quis poteſt legitimari ſine conſenſu ſuo. Adde bonũ caſum etiã ĩ quo filius inuitus poteſt legitimari,ſ.in caſu quo filius occultet in arcã ſuam cõcubinã,quã pater ſuus vellet in vxorem ducere tex. ĩ auth.quib.mo. na. effi.legi.§.licet adde And.ſicu.conſi .lvj. ij.lib.

b ¶Nec nos. Vide Bart. in l.j.ſupra de pac.& vide qđ no. Bal.in l.aut qui rem ſupra.de ſa.ſan.eccl.

c ¶Liber captus.Eſt. ſing.ſecundum Bal, in l.alimenta ſupra de nego.geſ. Quid ĩ fratre,vide Bart .in authẽ.ſi captiui. C. de epiſ.et cle.et hãc l.no.Bald.in d.l.alimenta.ꝙ ſi mater redimat filium et proteſtetur quod non ĩtendit donare: contrarium tenet in authen.ſi captiui.

cogatur filius retinere vel recipere emancipationem. Gl.hic tenet ꝙ non. Idẽ in auth.quib.mod.nat.effi.ſui.§.generaliter. In contrarium videtur tex.in l.quidam cũ filium.ff. de verb.obl.et ibi dixi.

1 ☞ *An infans poſsit legitimari.*

Iubemus. Parentes pñt emancipare filios abſentes impetrato reſcripto principis,& eorum accedente cõſenſu:niſi eſſent infantes quorum conſenſus requiritur.h.d.hæc bona lex. Et fui interroga
a tus[a] à quodam magno aduocato de Tu
1 ſcia de tali quæſtione.†Baſtardus infans fuit legitimatus,nunquid valeat talis legitimatio,cũ eius conſenſus non interuenerit? Videtur ꝙ non,niſi eorũ interueniat conſenſus,vt in auth.qui.mo.na.effi. ſui. §.illud tamen. Ego reſpondi ꝙ illud debet intelligi ſecundum determinationẽ huius legis,niſi ſit infans:per iſtum tex, quem no.bene et ſigna,et tene menti.

De ingratis liberis. Rubri.

LEX. Vnica.

Filios. Filij ſi ſunt ĩgrati, reuocantur in patriam poteſtatem.hoc dicit.

De poſtliminio reuerſis, redemptis ab hoſtibus. Rubrica.

LEX. III.

Cum cognatos. Nota ꝙ quando dubitatẽ, an aliquis ſit viuus vel mortuus,non poteſt adiri hæreditas,ſed interim datur curator bonis. Idem dicit l.ſeq.ſcilicet dum dubitatur,an viuat aliqs,vel ſit mortuus: nihil interim poteſt fieri. De quo in l. ab hoſtibus. ex quib.cau.ma.

b Nec nos. [b]Hæreditas de cuius morte dubitatur, nõ poteſt adiri.quod not.&c.

Cum & poſtliminii. Gloſ.in l. obligatione.ſ. de ſolu. quærit vtrum oblatio & poſitio facta ab alio non à debitore, liberet debitorem. Gloſ.non determinat. Habetis caſum hic ꝙ ſic.vt l.qui decem.§.j.ff.de ſol.

c Liber captus. [c]Nota hunc caſum,et videtẽ mihi ꝙ Gul.de cu.inter alia all.hãc legem, ꝙ ſi pater ſoluit pecuniam pro redimẽdo filio capto à latrunculis.videtur ꝙ poſt mortem patris fratres poſſunt computare in portionem ſuam. Hæc lex facit ꝙ nõ. Gul. tractat in l.frater à fratre.ff.de cõd.inde. Sed ſi pater ſoluiſſet condemnationem pro filio delinquente:tũc puto ꝙ eſſet aliquid.vt plenè dixi in l.Stichus.ff.de pecu.leg.

Quæ ſit longa conſuetudo. Rubrica.

1 ☞ *Populus Romanus,an hodie poſsit facere legẽ generalem,adſcriptã,et expreſſam.*
2 *Debemus ſequi ꝙ populus romanus facit ex certa ſciẽtia,conſuetudinem inducendo.*
3 *Argumentum de pacto ad ſtatutum,uel conſuetudinem quomodo procedat.*
4 *Conſuetudo quid ſit.*
5 *Differentia inter legem communem,& conſuetudinem.*
6 *Quæ ſit differentia inter conſuetudinem,& legem municipalem.*
7 *Si eſt factum ſtatutum de caſu deciſo per conſuetudinem,quo iure agendum erit pro illo caſu,an conſuetudinis,an ſtatuti.*
8 *Si quis propoſuit conſuetudinem ex conſuetudine,& non probauit conſuetudinem,ſed ſtatutum uel econtra:an obtineat.*
9 *Differentia inter conſuetudinem & ſtylum.*
10 *Quæ ſit differentia inter conſuetudinem & mores.*
11 *Conſuetudo & præſcriptio quomodo differant.*
12 *Requiſita ad inducendam conſuetudinem.*
Binus actus dicitur frequens.
13 *Conſenſus totius populi uel maioris partis,requiritur ad conſuetudinem inducendam.*
Vſus mulierum, quando inducat conſuetudinem.
14 *Conſenſus totius populi uel maioris partis,quomodo colligitur.*
15 *Temporis diuturnitas requiritur ut inducatur conſuetudo.*
16 *Tempus diuturnum ſiue longum,quod dicatur.*
17 *Quare tempus diuturnum requiratur ad inducendam conſuetudinem.*
18 *Certa pars populi ciuitatis poteſt ex ſua parte conſuetudinem inducere.*
19 *In conſuetudine inducenda,an requiratur actus iudiciarius,quòd non.*
20 *Conſuetudo quòd poſsit induci ſine contradictione.*
21 *Conſuetudo an induci poſsit per errorem.*
22 *Per conſenſum coactum,an inducatur conſuetudo.*
23 *Si iudex iudicauit plures contra legem præſente maiori parte populi, & longum tempus ſit elapſum:an conſuetudo ſit inducta inter omnes.*
24 *Conſuetudo an inducatur ex ſententijs quæ non ſunt mandatæ executioni,& longum tempus ſit elapſum à tempore pronunciationis earum.*
25 *Ex ſententia arbitrorum quando inducatur conſuetudo.*
26 *Sententiæ latæ inter non ſubditos,quando poſsint conſuetudinem inducere.*
27 *Per ſententias reſciſſas quando conſuetudo induci poſsit.*
28 *Conſuetudo inducta qualiter in iudicio deducatur.*
29 *Conſuetudo quando debeat in libello allegari.*
30 *Conſuetudo probatur per duos teſtes.*
31 *Qualiter debeat probari conſuetudo.*
32 *Teſtes probantes conſuetudinem,quomodo deponere debeant.*
33 *Iudex non debet ſupplere defectum probationis in uim agendi,nec in uim excipiendi.*
34 *Quando pro conſuetudine,quandoque fuit iudicatum,quandoque contra:an ex prioribus ſententijs erit inducta conſuetudo.*
35 *Si ad probandum conſuetudinem producuntur quatuor teſtes,quorum duo deponunt ſic actum, A.& B.præſentibus,alij P.& R.præſentibus.quòd non probatur conſuetudo.*
36 *Si bis contra legem eſt iudicatum præſente maiori parte populi:tamẽ reperitur quòd aliquis contradixit,an conſuetudo erit inducta quòd ſic.*
37 *Conſuetudo quando liget infantes & furioſos.*
38 *Clerici quando ligentur conſuetudine laicorum.*
Clericus agens contra laicum in foro temporali quo ad litem ordinandam,ſeruat conſuetudinem,& ſtatutum laicorum.
39 *Stante diuerſitate conſuetudinis actoris,iudicis,& rei,quæ erit ſeruanda.*
40 *Si populus utitur contra conſuetudinem:an erit interrupta.*
41 *Statutum uel conſuetudo ciuitatis quando uendicet ſibi locum in caſtris ſibi ſubiectis.*
42 *Conſuetudo ciuitatis,an habeat locum in caſtris ciuitati unitis.*
43 *Si euenit caſus ſimilis pro parte legis ſcriptæ,& pro parte cõtraria conſuetudine: quod ius attendatur.*
44 *Quando utrunque ſimile procedit pariter per omnia.*
45 *Conſuetudo,quando ſit ſeruanda,& quando non.*

Bi: Ego Resp: not qd. iſtam Sing. doktinaz bar sequit Ant. Roseg in tract. de legitima. c. de ca materiali legitimationis n. 4. & caendg. I invito n. 2 ff. de R. Ju. & Plura tracuel. infra f pñ. gener. c. 6. n. 28.

LEX II.

Conſuetudinis. In repetit.huius legis infrà ſcriptũ ordinem ſeruabo: quia primo continuabo materiam ad præcedentia, & ſic ſecundum Azo.in ſumma. Dictum eſt ſupra de iure ſcripto.ſequitur videre de iure non ſcripto.ar.inſtit.de iure nat.§.cõſtat. ideo ponit hic hanc rub.ar.de iu.natu.§.ex non ſcripto. Inſtit. Secundo diuido legem in duas partes:in quarum prima Imperator conſuetudinis authoritatem extollit. In ſecunda eam limitat & reſtringit. Secunda ibi, verum. Tertio, ſic ſumma ſecundum Azo. Ioã.& gl. Cõſuetudo ſpecialis certi loci in eo loco vincit legem cõem:& generalis generaliter:non autẽ ſpecialis generaliter in quolibet loco. Venio ad quartũ,ſcilicet ad caſum in terminis quẽ ponas in genere:& in nube,& in qualibet parte. Lege per teipſum:quia facilis eſt. Venio ad quintum, ſcilicet ad notabilia:quæ duo colligas per teipſum,vt ſ.patet in diuiſione legis,& in caſu ſummario. Venio ad ſextũ, ſcilicet ad materiã huius legis quę eſt ſubtilis,& profunda,& prolixa, ſed eam quã cõmodius potero,reducã ad cõpendiũ. Et primo expediã apparatũ huius legis per decem cõtraria,& quandam quæſtionẽ in ea formatã infra tractabo. Demũ veniã ad materiam prolixiorẽ huius legis:& eã per quæſtiones expediã. Vltimo diſtinguendo,in ea concludam:& ero breuiter expeditus. Et certe apparatus exponit finem huius legis tribus modis: teneas quã vis. Primo vero legẽ ſic exponas: Conſuetudinis vſuſque longæui,id eſt conſuetudinis inductæ ab vſu longęuo,tãquã a cauſa mediata,& remota,vt j.dicã,ſecundũ Pet. Et ſic patet ꝙ prima gl.huius legis quæ fuit Irne.eſt falſa.ibi,verũ,id eſt pro ſed. Itẽ ibi in fi.aut legẽ.expone legẽ,ſcilicet cõmunem generaliter,id eſt conſuetudo generalis certi loci,ſecũdum Azo. & glo. Alias duas expoſitiones,quæ ſunt in apparatu,vide per teipſum:quia ſunt claræ. Opp.glo.primo loco de principio huius legis ad finẽ. Ad quod reſpõdet primo ſecũdum Bulg.ꝙ principium aſſerat in genere:finis in ſpecie vetet:& ſic deroget principio nõ abroget.arg.ff.de verb.ſignific.l.derogatur.quod

non eſt bene tutũ, cũ debeamus correctionem legũ particulariter, & generaliter euitare, vt l. præcipimus. in fi. ſ. de appella. & in authen. quib. mod. nat. effi. ſui. §. tribus. colla. vij. cum ſimilib. ſecundum Ioan. ſecundum hanc contradicimus, vt patet ff. ad Tertul. l. j. §. qui operas. ergo male. quare glo. ſoluit ſecũdo modo, videlicet ꝙ principiũ legis loquatur de conſuetudine quæ eſt ſecundũ leges: finis vero de illa quæ eſt contra legẽ. Quæ ſolutio non eſt bene tuta, cũ tota iſta lex loquatur vniformiter de eadẽ conſuetudine, vt patet ex aduerſatiua, & cõtinuatiua ibi, verũ &c. arg. ff. de legat. j. l. apud Iulianũ. §. fi. & de teſta. l. hęredes palã. ſ. ſed & ſi notã. & quod no. ff. de dolo. l. ij. circa principiũ. Quare gl. ſoluit tertio modo ſecundũ Ioan. quod principiũ loquitur de cõſuetudine generali quæ generaliter vincit leges, vel de ſpeciali quæ ſpecialiter. Finis vero de ſpeciali quæ nõ vincit generaliter, facit quod ſtatim dicã in ſolutione ſequẽtis cõtrarij. Secundo oppo. glo. ad finem huius legis, de l. de quibus. in fi. ff. de legi. Solu. multis modis. Primo ſecundũ Placen. ꝙ d. l. de quibus. loquitur ſecundũ tẽpora antiqua, ſecundũ quæ populus romanus poterat facere legẽ generalẽ: ergo & cõſuetudinẽ generalẽ contrariã legi: & illã contrariã legẽ tollentem. hæc lex loquitur ſecundũ tẽpora moderna, ſecundũ quæ populus Romanus nõ poteſt legẽ generalẽ facere: ergo nec cõſuetudinem contrariã illã vincentẽ. Ad hoc ſ. de vete. iur. enucl. l. j. §. cũ enim. & de legit. l. fi. Inſtit. de iure nat. §. ſed quod principi. & ff. de orig. iur. l. ij. §. nouiſſime. & de cõſti. prin. l. j. in princ. Quod nõ videtur bene dictũ: quia ſecundũ hoc d. l. de quibus. eſſet derogatũ, ſeu abrogatũ per l. ſeq. quod in caſu dubij dicere non debemus, vt dixi in ſolut. contrarij præcedentis. Præterea, Guliel. de Cug. in dicta lege de quibus. illud impugnat: & aliter fatetur quod in principem tranſlata eſt poteſtas condendi legem expreſſam, & ſcriptam: non autem cõſuetudinariam quæ in eum non potuit transferri, cum procedat ex tacito conſenſu. argumen. ff. ad Trebel. l. ſi patroni §. qui fideicommiſſariam: & ſic dicit hodie populum Romanum poſſe facere conſuetudinẽ generalem, cum poteſtas ipſius legis conſuetudinariæ inducendæ non ſit tranſlata in principem. & ſecũdũ hoc d. l. de quibus.
1 hodie remanet ĩ ſuo ſtatu. †quod placet Marti. Sili. vbi dicit hodie populum Romanum legem poſſe facere generalẽ, ſcriptã, & expreſſam, de quo hic non inſiſto: quoniam plene eſt tractatum in l. fina. ſ. de legi. & conſtitutio. Sed contra prædicta inſtatur: nam non debemus ſequi quod populus Romanus fecit, ſcilicet vtendo moribus contra legem, ſed quod facere debeat, ſcilicet vtendo lege communi, vt lege penulti. ff. de iuſtitia & iure. & l. ſed licet. ff. de officio præſidis. Sed gloſſ. ibi, & Inſtitu. de ſatiſda. §. fin. ſic reſpondit, & bene, videlicet quod non debemus ſequi illud quod populus Romanus facit perperã, & erronee,
2 vt in contrarijs. & l. quod nõ ratione. ff. de legi. †Sed bene ſequi debemus illud quod populus Romanus ex certa ſciẽtia fecit cõſuetudinem inducendo, vt dicta l. de quibus. Ratio quia Roma eſt communis patria. ff. ad municipa. l. Roma. & eſt caput Mundi: & ſic aliæ ciuitates debent ſequi ipſius conſuetudinem: non autem ipſa aliarum ciuitatum, vt dicto §. fina. Inſtitu. de ſatiſdatio. & l. prima. §. ij. & §. ſed & ſi quæ. C. de vete. iur. enucle. vnde illud vulgare, Roma caput Mundi, tenet orbis frena rotũdi. Facit quod notat Innocen. extra de conſue. c. penulti. & de conſtitu. c. cum acceſſiſſent. quare gloſſ. ſecundo modo ſoluit dictum contrariũ, ſecundum Martinum, videlicet quod dicta l. de quibus loquebatur de lege municipali ſpeciali, lex iſta de communi quæ eſt validior, vt in authenti. de non alie. §. quia vero veriſimile. & ff. de teſtamen. milit. l. eius militis. §. militia. ff de act. & obligatio. l. in honorarijs. verſicu. ſed cum reſciſſa. quæ ſolutio eſt falſa: quia dicta l. de quibus. loquitur expreſſe in lege cõmuni & generali. Quare glo. ſoluit tertio modo, ſecundum quoſdam quod dicta l. de quibus. loquitur in legibus in quibus poteſt derogari per pactum, hic in illis quibus non poteſt. de quibus caſibus plene nota. ſ. de pactis. l. penulti. ff. eodem. l. pactũ.
3 Ratio pro eis†quia cõſuetudo æquiparatur pacto: quia vtrũq; procedit ex cõſenſu populi, vt dicta l. de quibus. & ff. de pactis. l. prima in princip. Pro illa æquiparatione facit, quod nota. j. de decre. decurio. ſuper rubri. libro x. Sed contrarium not. de regu. iur. l. neq; pignus. §. priuato. & l. nec ex prætorio. eodem tit. vbi Iacob. de Aret. ſic dicit quod aut ſtatutum, ſiue conſuetudo eſt contra ius naturale, vel gentium: & tunc dicta parificatio procedit: & ſic intelligitur gloſſ. dictæ rubri. Aut eſt contra ius ciuile: & tũc ſecus: imo plus poſſit ſtatutum vniuerſitatis quam pactum, vt in alijs glo. Sed oppo. in hoc vltimo membro de l. Anthiocẽ. ff. de priui. credit. Sol. Ibi lex municipalis in ſui forma, non eſt contraria iuri alterius, ſeu legi communi, alias ſecus, vt ibi dixi. Secundo oppo. de l. fina. ff. de colleg. illi. Solu. Ibi ſtatutum vniuerſitatis eſt expreſſe reprobatum per legem ſeu pactum: hic ſecus vt ibi dixi: arg. de ſacroſan. eccle. authenti. caſſa. & quod ibi dicã. Vel dic quod dicta æquiparatio procedit cæteris paribus, videlicet quod idem poſſit ſtatutum, ſiue conſuetudo vniuerſitatis, quod eius pactum, & non plus, vt dicit glo. rubri. ſed cæteris non paribus, nõ procedit: imo plus poteſt ſtatutum, ſiue conſuetudo vniuerſitatis, quam pactum priuatorũ. Ita loquitur alia gloſſ. ff. de regu. iur. l. neque pignus. §. priuatorum. quæ ſolut. impugnatur per gloſſ. quæ dicit quod plus poteſt conſuetudo quam pactum. quod patet: quia pactum non ligat furioſum, propter defectum ſenſus, vt ff. locati. l. qui ad certum. cum ſimi. Conſuetudo autem maioris partis ſic: argumen. ff. ad municip. l. quod maior. ſed dic, vt ſ. dixi proxime. & facit quod infra dicam. Ioan. vero dicit quod prędicta parificatio, & dicta regula procedit in electionibus, & in his quę ſingulorum prodeſſent vtilitatibus, videlicet ad hoc vt vniuerſitas poſſit cõueniri, requiritur vt maior pars faciat contractum, vel obligationem aliquam, non autem vt aliquis obligetur ignorans, vt conueniatur ſingulariter. etiam ſubdit quod hæc conſuetudo patrimonio ſingulorum detrahit, & aliquando obligat. quod facere non poteſt pars maior: nam ſi millies conſentiat pars maior, vt ego alicui tenear, non propter hoc tenebor. Sed contra hoc opponitur quod cõſuetudo vniuerſalis poteſt iuri priuatorum detrahere & derogare. vt ff. communia prædio. l. venditor. §. ſi conſtat. & not. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. l. ij. §. primo. Solutio. Illud cõtingit propter publicam vtilitatem: & quia ille priuatus ſeruatur indemnis, ſcilicet quia ſoluitur ſibi pretiũ ſuorum lapidum, ex quo colligitur eius tacitus conſenſus, ſecundũ Innoc. extra de conſue. c. j. ſecundum Ioan. etiam prædictis obſtat. ff. quod quiſque iuris. l. j. & quod ibi not. Solut. quod ibi inducitur exceptio, vt patet in exemplis ibi notatis: & ſic præſuponitur exceptio hic & actio, vt hic, & in exemplo Ioan. argu. ff. ſi certum petatur. l. eius qui in prouincia. §. quas vero. & de action. & obliga. l. Arriani. Nec obſtat quod not. in dicto §. j. in gloſſ. quod ſcit &c. in quæſtionibus ibi formatis: quia illud eſt propter authoritatem ſententiæ: argu. ff. de iudic. l. ſi prætor. in princ. & de pigno. l. ſi fundus. §. ſi pluris. & manda. l. ſi fideiuſſ. §. in omnibus. ff. ad Trebellianum. l. ſeruo inuito. §. cũ prętor. ff. de regu. iur. l. res iudicata. Quare glo. ſoluit quarto modo ſecũdum alios, videlicet quod ibi lex ſcripta non erat roborata conſuetudine, hic ſic: arg. ſ. quando licet ab emptio. diſce. l. j. & ij. quę ſolutio non placet: quia diuinare eſt. Quare glo. ſoluit alio modo, ſcilicet quod ibi bona conſuetudo. hic mala. Quæ ſolutio non valet, tum quia ſecundum ea hæc lex non haberet dubium: tum quia talis conſuetudo non eſt conſuetudo, vt in authenti. vt nulli iudi. §. primo. contra l. quod Labeo. ff. ad Carbo. tum quia quælibet conſuetudo rationabilis præſumitur in dubio ex moribus viuentium comprobata, vt ſ. eo. l. j. & dicta l. de quibus. & dicto §. ex non ſcripto. Quare gl. ſoluit alio modo, ſcilicet quod ibi populus Romanus ex certa ſcientia, vtitur cõtra l. hic ignorans. ſed glo. damnat eam, ne ſit melioris conditionis populus delinquens quam non delinquens, vt l. non ſolum. ff. de noxal. cum ſimi. Quare gloſſ. ſoluit ſeptimo modo ſecundum Ioan. & Azo. videlicet quod ibi eſt conſuetudo generalis populi Romani: & ſic generaliter vincit, hic de ſpeciali alicuius loci: quæ licet in eo loco ſpecialiter vincat legem, vt dicta l. venditor. §. ſi conſtat. & de adminiſtra. tuto. l. ſi ſine hærede. §. Lucius. non tamen generaliter vincit, vt hic. Alij ſoluunt octauo modo quod hæc lex loquatur de lege repugnante, & reſiſtente conſuetudini, & ratione naturali contraria conſuetudini. quæ conſuetudo tollere non poteſt, vt j. dicam. quæ ſolutio non placet: quia diuinare eſt. Secundo oppo. glo. de l. iij. §. diuus. ff. de ſepul. vio. Solut. Ibi lex ſequitur conſuetudinem, in l. de quibus. præcedit eã. Sed contra iſtam ſolu. debet inſtari de l. fi. ſ. de teſta. & extra de conſuetu. c. j. lib. vj. Solut. ſecundum Moder. in §. diuus apparet ex

forma dictæ legis, latorem eius ſciuiſſe conſuetudinẽ præcedere, in contrarijs non. Ioan. Mon. aliter ſoluit in dicto c. j. videlicet quod in dicto §. diuus. erat lex inuenta ratione publicę vtilitatis: & ideo tollit conſuetudinem præcedentem, alias ſecus, vt in cõtrarijs vt recitat Cy. circa finẽ huius materiæ. Ber. aliter ſoluit. extra de fide inſtrumen. capitu. paſtorali. Aliter Archidia. et Ioan. Andre. in dicto c. j. de quibus Sol. non curemus, ſed ipſis Canoniſtis relinquamus. Sed ego ſic ſoluo ꝙ ĩ dicto §. diuus. conſuetudo præcedens erat contra legem: vnde lex ſequens de facili trahit eam ad ſuam naturã: arg. ff. de liberis & poſthu. l. filius à patre. §. filiusf. de pactis. l. ſi vnus. §. pactus verſic. quod et in ſpecie. In contrario ſcilicet in dicto c. erat præter legem: et ſic fortior, vt in dicto §. quia verò veriſimile. in authen. de non alie. cum ſimili. Nec huic ſolutioni obſtat dicta l. fi. ſ. de teſta. quia vel illud ſpeciale in ruſtico vel tollit conſuetudinem præcedentem, vt dicto §. diuus. non futurã vt dicta l. fi. & ibi dixi: argu. ſ. de teſtamen. l. iubemus. in fine cum ſimilibus. ff. ad legem Falci. l. Titia. et quod not. ſupra de fideicommiſſ. l. cum virum. Quarto opponit gloſ. de l. eos. §. penultimo. ſupra de vſuris. Et ſoluit: quia ibi conſuetudo erat expreſſè reprobata per legem, vt dicta l. de quibus. argumen. ſupra de ſacroſan. eccle. authentic. caſſa. de furtis. authen. nauigia. et communia de ſucceſ. auth. omnes peregrini. ff. ad legem Rhod. de iactu. l. deprecatio. Quinto oppon. glo. de l. quod non ratione. ff. de legi. Solutio. In l. de quibus. fuit cõſuetudo inducta ex certa ſcientia populi: & ſic eſt regularis. in leg. quod non ratione. per errorem: et ſic irregularis eſt. quod infra in quæſtionibus latius declarabo. Sexto opponi. gloſſ. quod populus vtendo contraria lege ex certa ſcientia delinquit, & punitur extraordinaria pœna, vt leg. ſanctio legũ. ff. de pœnis. ergo talis cõſenſus irratiõabilis nõ debet producere rationabilem conſuetudinem, vt in authen. vt nul. iudic. §. primo. ad quod reſpondet gloſſ. quod hoc procedit ex præſumpta ſcientia et conſenſu Imperatoris, & non ex errore. Non curo de hoc: quia ipſe præſumitur ſcire, & ſciuiſſe, vel poteſtatem inducendi conſuetudinem populo concedere, vt lege omnium. ſupra de teſtamen. & ſic conſenſiſſe præſumitur conſuetudinem tanto tempore patiendo: argumen. ff. de verbor. ſignifica. leg. alienationis. in princip. Ad hoc optimè facit lex ſequens. ſecundum vnum intellectum. & ff. de exercit. leg. prima. §. magiſtrum. & ff. loca. leg. cum in plures. §. locator. Septimo opponi. de leg. obligationum fere. §. placet. ff. de actioni. & obligation. Solutio ſecundum Ioan. Mona. extra de conſuetudi. ſuper rubrica. libro ſexto. ſcilicet, quod ibi conſenſu priuatorũ. hic vniuerſitatis, lapſu tẽporis cõfirmatur. Itẽ oppo. de c. ſuper eo. extra, de cogna. ſpiri. Sol. Ibi erat cõſuetudo contra legẽ: hic præter legem, vel ſolue vt ſ. in ſol. ſecũdi cõtrarij. l. de quibus. Deinde venio ad quæſtiões. Primo
4 quæro, †quid ſit cõſuetudo. Et reſpondet Azo in ſumma huius titu. & dicit ꝙ conſuetudo eſt ius non ſcriptum, diuturnitate populi moribus comprobatum. Ad hoc d. l. de quibus. §. inueterata. & d. §. ex non ſcripto. Iaco. de Are. reprehendit iſtam diffinitionẽ, tũ quia ponit in ſua diffinitione verba ſuperflua, dũ dicit ꝙ cõſuetudo eſt ius nõ ſcriptũ, dicẽs ꝙ illa verba ſũt ſuperflua: quia de eſſe cõſuetudinis eſt eſſe nõ ſcriptũ. qđ j. dicã. Itẽ reprehendit eã de inſufficiẽtia, videlicet minus ſufficiẽter dixiſſe. ſicut alias Scæuola reprehendit cõſiliũ Galli in l. Gallus. §. j. ij. & iij. de lib. & poſthu. et ipſam ſic diffinit. Conſuetudo eſt ius moribus, vel vſibus totius populi, vel maioris partis initiatum, cõtinuatũ, & cõſtitutũ, habẽs legis authoritatẽ. Quę ſingula Cyn. probat ĩ lect. ſed nõ laborat ĩ eius recitatione, qa fateor ei qđ hæc diffinitio eſt plenior et profectior, quã diffinitio Azo. quo ad verba. ſed deficit ſolũ in vno, videlicet ꝙ omiſerit non ſcriptum, qđ Pet. eius diſcipulus ponit ĩ ea, ad differentiam iuris ſcripti. Sed certè excuſo. Azo. et bñ dico, ꝙ diffinitio ſua eſt perfecta, dum dicit quod conſuetudo eſt ius. quod verbũ habet includere omnia eſſentialia conſuetudinis, nec conſuetudo erit dicẽda, ea, quæ imperfecta: & ſic non erit ius. ar. ſ. de legi. l. humanum. et de Iuſt. Codi. cõfir. in princ. & ad Sylla. l. penul. Nã nullũ dicitur eſſe perfectũ, niſi ex omnibus ſuis partibus conſtat, vt l. cum ſimi. de ori. iur.

Hoc ꝓbatᷣ ẽt ex diffinitiõe iuris: vt ff. de iuſti. et iure l. j. §. ius cũ ſua gl. Hoc probatur etiã: quia illud cõprobatũ ſignificat tp̃s perfectũ, & legitime cõſummatũ: vt ff. quod quiſq; iur. l. j. §. hęc autẽ verba, & §. fi. & argu. ne quis eum, qui in ius voc. l. pe. §. docere. cum ſimi. Sed oppo. contra Azo. quia conſuetudo videtur factum, & non ius: vt extra, de cõſtit. c. j. lib. vj. & d. l. de quibus. Nam quid intereſt, ſuffragio populus voluntatẽ ſuã declaret, a rebus ipſis, et factis. &c. Solu. Ibi cõſideratur cõſuetudo, prout eſt in fieri: hic prout eſt in facto eſſe. q̃ ſolutio nõ eſt bona: quia in contrarijs cõſuetudo conſideratur prout eſt in facto non ꝓut eſt in fieri vt ibi patet. Quare Cy. aliter ſoluit quod ibi loquitᷣ reſpectiue ſ. reſpectu iuris ſcripti. quod patet in dictis iuribus. Et rõ eſt quia hic verſatᷣ magis factũ ſcilicet mores populi, & frequẽtia vſus & diuturnitas tẽporis: vt ibi patet in d. l. de quibus. Facit quod j. dicã, & quod not. in d. l. prox. †Secũdo
5 q̃ro q̃ ſit differẽtia inter l. cõmunẽ, & cõſuetudinẽ. Cõmunis eſt reſponſio, ꝙ ſit tanta differẽtia, quanta inter ſcriptũ & non ſcriptũ: quia ſcriptũ eſt de eſſe legis: nõ ſcriptũ de eſſe cõſuetudinis, vt inſti. de iure naturali. §. conſtat. & §. ex non ſcripto. & dicta l. de quib⁹. & l. imo. co. ti. Petrus hoc impugnat: quia dicit ꝙ ſcriptũ nõ eſt de eſſe. l. nec ẽt nõ ſcriptũ de eſſe cõſuetudinis. Dicit ergo, ꝙ tanta, eſt differẽtia inter ea, quantũ inter expreſſum, & tacitũ, ſic intelligũt dicta iura. Certe hoc vltimũ dictum Pet. reprobo: & primũ approbo: & dico ꝙ ſcriptũ eſt de eſſe. l. vt not. ff. de leg. j. ſi de interpretatione. & ſ. de legi. l. j. & ibi hoc approbaui contra Pet. & per conſequens nõ ſcriptum eſt de eſſe conſuetudinis: vt patet ſ. in proxi. q. ſecũdum diffinitionem Azo. & per conſequens, non eſt vera etiã ſecũda differentia quam aſſignat Pet. Tertio quæro, quæ†ſit differẽtia inter conſuetudi
6 nem, & l. municipalẽ. Certe Pet. reſpondet idẽ, quod in q. proxi. præcedẽte. & ego reſpondeo idẽ per omnia. quod placet: qa iſta retinet ſemper ſuũ nomen, & appellatᷣ conſuetudo, illa etiã nomẽ ſuum. & appellatur lex ſpecialis: vt patet inſti. de iur. nat. §. ius. & §. ex non ſcripto. & ff. de iuſti. & iur. l. omnes populi. & quod cuiuſq; vniuer. no. l. itẽ eorũ. in princ. de mune. & hono. l. j. §. pe. & ibi not. & de iur. immu. l. ſemper. §. legem. & de decre. ab ordi. fa. l. fi. cum ſi. Iuxta hoc quæro: †pone ꝙ vniuerſitas
7 facit l. municipalẽ, ſeu ſtatutũ de caſu deciſo per conſuetudinẽ: quo iure agẽdũ erit ꝓ illo caſu: Seruãt quidã, ꝙ actor poſſit eligere quo iure agere velit: vtrũ cõditione ex cõſuetudine an ex l. municipali. dic ex munipali. ar. ff. de le. l. nõ eſt nouũ. & de le. j. ſi mihi & tibi. §. fi. q̃ ll. nihil faciũt qa ibi loqtur ĩ volũtatibus nõ ſe cõpatiẽtibus. ar. l. ſed & poſteriores. ff. de legi. & ꝙ ibi no. Pet. hoc impugnat dicens, ꝙ ſolum debet agi condictione ex conſuetudine, quæ primitus illã obligationem induxit, cum ſit ſubſidiaria: vt ff. de cõdit. ex lege. l. j. & probatur per ſimile. Certum eſt, ꝙ vbi donatio fit nudo pacto, agendum eſt cõdictione ex l. vt j. de dona. l. ſi quis argentum. & l. fi. cum ſimi. Cuius opi. mihi placet. & ratio eſt: quia cõſuetudo diſponit, ſtatutum ſequẽs confirmat ipſum diſpoſitum vt j. l. proxi. & ideo cum ipſa conſuetudo fuerit per ſe valida ab initio, ſuperueniendo ſtatutũ nihil addit circa formam agendi: vt l. ex verbis. & quod ibi not. ſ. de dona. inter vi. & vxo. Nec obſt. ff. de verbo. ſignifi. l. lege obuenire. quia imo concordat: quia l. xij. tabu. quæ confirmat teſtamentarias ſucceſſiones nil addit circa formã agendi. Quod patet: quia hæres inſtitutus ageret actione ex teſtamento, non cõditione ex illa. l. patet idem in l. cornelia. quæ confirmat ſucceſſionem defuncti in captiuitate hoſtium, ex teſtamento, & ab inteſtato: vt ff. de teſta. l. lege. de vulgari & pupilla. l. lex Cornelia. & de cap. l. pater inſtituto. cũ ſua materia. Nec obſtat. ff. ad Trebel. l. ſi quis priore & inſti. quib. mod. te. infir. §. poſteriore. & ibi ſunt voluntates incompatibiles, & vltima reuocatoria primæ, de ſui natura, niſi in milite, vt ff. de teſt. mili. l. quærebatur. & de iniuſt. teſta. l. cum in ſecundo. & l. j. & ij. & quod ibi not. hic vero ſic: vt ſ. patet.
8 Iuxta hoc quæro, †pone quod quidam propoſuit condictionem ex conſuetudine, non probauit conſuetudinem, ſed ſtatutum, vel econtra: nunquid debet obtinere. Breuiter, tenet Guli. quod non, & bene: quia ius probatum nõ fuit deductum in iudicium: quare &c. vt l. ſi ex teſtamento. & l. ſi cũ teſtamento argentum. in prin. & l. & an eadem. §. actiones. ff. de except. rei iudi. Et ſic ſententia & proceſſus non eſſent libello cõformes: quod eſſe debet, vt l. fundus. ff. commu. diui. Ad hoc.

inducitur in argumen.ff.de aqua quoti.& æſti.l.j.§.quæſitum
& de iti.actuq; pri.l.iij.§.pen.coniuncta l.apparet.§.ſi quis.eo.
ti. Debet ergo iudex abſoluere conuentum propter petitionem
actoris ineptam,reſeruato ſibi iure proponendi aptam,vt ff.ſi
men.fal.mo.dix.l.j.§.j.de pac.dota l.Beblius.in fin. Nec obſtat
ff.de noxa.l.in delictis.§.ſi detracta.quia hic variať modus agẽ
di ſubſtantialis & intrinſecus,ibi non,ſed qualitas intrinſeca,vt
9 ibi no.ꝙ plene ſcripſi s.de eden.l.edita. †Deinde quæro,quę
ſit differentia inter conſuetudinem & ſtylum? Reſpondet Pet.
ꝙ de ſtylo non habemus in iure ſcripto. Fateor verum hoc ex-
plicite,implicite ſic. Ego dico differentiam eſſe talem:quia con-
ſuetudo inducitur per actus iudiciarios,& exempla,vt infra di-
cam:& ſtylus ſolum per actus iudiciarios eorum quę in iudicio
verſantur,vt patet.ff.de ſtatuli.l.Labeo.in princi.de var.& ex-
traor.cog.l.j.§.in honorarijs.& de rei vẽdi.l.quod ſi poſſeſſor.
10 in fi.& de proba.l.circa in fi.& quod ibi not. †Deinde quæ-
ro,quæ ſit differentia inter conſuetudinem,& mores. Ad quod
reſpondent doct.& Iaco.de Aret.quod hęc eſt differentia:quia
mores ſunt cauſæ producentes conſuetudinem:conſuetudo ve
ro cauſatum. Probatur in lege,de quibus.§.inueterata & per di
ctum §.ex non ſcripto.& s.l.proxi-& ideo damnat gl.j.hic,quæ
fuit Io.vt s.dixi. Sed Pet.contra:quia dicit quod mores nõ ſunt
cauſa conſuetudinis productiua,ſed conſenſus populi,vt dicta
l.de quibus.& l.ſed & ea. Et dicit ꝙ differentia eſt: quia mores
ſonant in factum,conſuetudo in ius,ſed hoc nõ eſt bene dictũ
per omnia:quia conſuetudo ſecundum quod ſonat in factum,
non eſt ius,vt s.dixi.& ſoluũt communiter noſtri doct.Iac.de
Aret.ꝙ ipſi concluſerunt cauſam mediatam & remotã,ſed Pet.
cauſam proximam,& immediatã,quæ potius debet attẽdi q; re-
mota. Sed cum vtraq; ſecundum ſui naturam veniat attenden-
da,vt ff.de dolo.l.cum quis.& quod ibi not.& de acqui.poſſeſ.
l.iij.§.ex pluribus.de excep.rei iud.l.& an eãdem.l.cum de hoc.
11 de reg.iur.l.non vt ex pluribus. †Deinde quæro quæ ſit diffe
rentia inter cõſuetudinem,& præſcriptionem? Hic Pet.& Cy.
dicunt infinita verba,& ſuperflua:quare breuiter dic ꝙ hæc eſt
differentia:quia conſuetudo eſt ius diſponens ex conſenſu to-
tius populi,& maioris partis vniuerſitatis conſtitutum,vt pa-
tet in dicta l.de quibus.& d.§.ex non ſcripto.præſcriptio vero
eſt ius diſpoſitum quo quæruntur iura formata,vt directa,& ſi
milia ex conſenſu ſingulari inductum,vt patet s.de pręſcri.lon.
tempo.cum ſeq.tit.vſq; ad tit.quomodo & quãdo iud.& ff.de
vſuſca.cũ ti.ſeq.vſq; ad ti.de re iudi.& de ver.ſig.l.alienationis.
Et hac ratione conſuetudo præiudicat alijs: quia in ea conſen-
tiunt ſinguli tanq; vniuerſi,vt d.l.de quibus.& dicto.§.ex non
ſcripto.& s.l.proxi.de ædi.priuat.l.an in totum.argu.ff.ad mu-
nic.l.quod maior.ff.de reg.iur.l.aliud.§.refertur. At præſcriptio
inter alios non præiudicat alij,vt l.ſi quis emptionis.in princip.
de præſcrip.xxx.ann.& ff.de vſuſc.l.naturaliter. Ratio:quia cõ
ſentiunt in ea tanq; ſinguli,non tanq; vniuerſi. Facit quod not.
12 Dy.extra de regu.iur.c.quod omnes tangit.lib.vj. †Deinde
quæro quot requiruntur ad conſuetudinem inducendam. Re-
ſpondetur communiter per docto.quod requiritur frequentia
actus. Item cõſenſus totius populi,vel maioris partis. Vnde di-
cunt ꝙ requiritur frequẽs actus qui dicitur binus actus,vt s.de
epiſ.audi.l.iij.in fi.ſecundum Azo.Iaco.But.hoc impugnat di
cens,ꝙ binus actus non dicitur frequens:argu.ff.de legi.l.nam
ad ea.& l.nam vt ait.& in authen.vt ma.debi.& cre.§.quia vero.
Iaco.de Are.defendit Azo.nõ per d.l.iij.de epiſ.audi.ſed per §.
fi.in auť.de defen.ciui.& l.cũ alijs.de cura.fur.& ff.de teſti.l.iij.
§.fi. Bene facit in auť.quomodo oportet epi.§.j.ver.& dum ex
frequenti. Reſpon.ad dictum §.quia vero.in auť.vt ſine prohi.
ma.debi.& cre.& c.ꝙ ibi loquitur inſpecta multitudine mulie-
rum quaſi infinitarum,quæ deierabant:& ideo binus actus iu-
ramenti à quibuſdam mulieribus ſeruandus,inſpecta tanta mul
titudine mulierum aliarum,non dicitur ibi frequens. Petr.vero
quem ſequitur hic Cyn.dicit ꝙ actus frequens,propter ſe non
eſt neceſſarius ad conſuetudinem inducẽdam,ſed per vſum col
ligimus tantum conſenſum:ideo dicitur frequens non pro tan-
to,quin ſine frequentia poſsit eſſe,vt hic,& in l.j.& ij.& in d.l.
de quibus.de ædi.pri.l.an in totum. Non ob.d.l.iij.de epi.aud.
quia ibi conſuetudo ſumitur pro aſſuefactione,quæ eſt facti,
non iuris. Vnde concludo quod frequens actus nõ requiritur
de ſe,ad conſuetudinem inducendam,ſed propter hoc requiri-
tur ꝙ plerunq; per vnum actum non bene colligitur cõſenſus
populi. Nec obſt.ff.de legi.l.nam ad ea.quia ibi loquitur de his
quæ contingunt contra,ſeu præter naturam,vt ff.ſi pars hære.
peta.l.antiqui.& s.de leg.hære.l.ſi maior.patet per ea quæ not.
eodem titu.l.ex his. Item opp.cõtra opi.Azo.ff.ad l.Aquil.
l.item Mela.in princi.vbi conſuetudo & frequentia actuum po
nuntur vt ſpecies ſeparatæ:& ſic non ſunt idem,vt ff.pro empt.
l.j.§.ſeparata.de acquiren.poſſeſ.l.naturaliter.§.nihil.de lega.iij.
l.ſi quid.§.j. Fateor quod non ſunt idem,ſed differunt tanq; cau
ſa & cauſatum:& hæc reſpicit frequentem actum,& tanq; cau
ſatum,quod reſpicit conſuetudinem. Et facit quod s.dixi diffe-
rentiam aſsignando inter mores & conſuetudinem. Glo.tenet
contrariũ in l.de quibus.videlicet quod nunquam ſufficit vnus
actus ad conſuetudinem inducendam. Ratio: quia lex dicit ꝙ
conſuetudinem inducit frequentia actuum,vt l.j.s.eo.& d.l.an
in totum.& s.de vete.iu.enu.l.j.§.ſed & ſi.quæ leges probant ꝙ
non inducatur vno actu.& l.nam ad ea.& l.nã vt ait. Nec obſt.
ꝙ in certis non cadit coniectura.vt l.continuus.§.cum ita.ff.de
ver.oblig.& ff.de auro & argen.lega.l.pediculis.§.argento. Re-
ſpon.ꝙ fictio legis tollit contrarium:quia populus nõ videtur
conſenſiſſe,niſi frequenter illum actum exerceat,per iura s.alle-
gata:quia vna pręſumptio tollit aliã:argu.ff.de in integ reſtitu.
l.diuus.cum ſimili. Et pro hoc facit ꝙ ſumus in verbis legis tra-
ctantis de iuris rigore,à quo non debet recedi: quæ dicunt ex-
preſſe conſuetudinem induci à frequentia actuum,à quibus nõ
debet recedi,vt l.j.§.ſi is qui nauẽ.ff.de exerci.& ff.qui & à qui.
l.qui proſpexit.cum ſimil. Hoſtien.vero prout recitat Archi.ex-
tra de conſtitu.c.j.lib.vj.& Marti.Silima.in l.de quibus.tenet
quod non ſit expreſſe determinatum per legem quot actus re-
quirantur ad conſuetudinem inducendam,quod hoc arbitrio iu
dicis committatur,vt l.prima.in fi.ff.de iure delib.& de effrac.l.
j.§.expilatores.quod eſt tutius.quod etiã tenet Gulel.de Cug.
in l.de quibus.quia poſsibile eſt ꝙ ex vno actu colligitur cõſen
ſus populi:puta ſi quis ſuper viam publicam habeat pontem,vt
ff.ne quid in loco publico.l.ij.§.tractatum.& de flu.l.fin. Poteſt
etiam eſſe poſsibile,quod non colligatur ex vno actu,vt puta ſi
via erat ſecreta,& pauci incedebant per eam:arg.ff.quod vi aut
clam.l.ſemper.§.annus.& de ritu nup.l.palam.in prin.ff.eodem
titu.l.ſed & ea.argu.ff.de oper.no.nun.l.ſtipulatio.§.opus. Sed
opinio Azo.& glo.& ſequacium in iudicio communiter obſer
13 uatur. †Deinde quæritur quorum conſenſus requiritur ad
inducendam conſuetudinem? Certe conſenſus totius populi,
vel maioris partis,vt dixi. Quod intelligunt docto.de populo
habente habilem conſenſum ad legem,vel conſuetudinem in-
ducendam. Et propter hoc excludimus demẽtes & furioſos,vt
ff.eo.l.ij.& de offi.præſidis.l.diuus. Item minores xxv.ann.quia
in lege condenda non habent perfectum ſuffragium.argu.ff.de
mu.& ho.l.ad rem publicã.de decur.l.ſpurij.§.j. Item mulieres:
quia nec earum conſenſus requiritur in lege condenda.ff.eo.l.ij.
ibi,virorum prudentium &c.ergo nec in conſuetudine: ar.à pa-
ri,vt dicta l.de quibus. Fatemur tamen quod ſi mulieres frequẽ
ter ſunt vſæ inter ſe aliquo actu contra legem diuturno tempo-
re. Verbi gratia quod primogenitæ ſuccedant in totum:illa cõ
ſuetudo inter eas debet ſeruari,non tam ex cõſenſu earum,quã
ex conſenſu totius populi,ſeu maioris partis:quia ſic patiendo
videtur tacite conſentire:argu.dicta l.de quibus.& l.quod ma-
14 ior.cum ſimi.vt in contrario de l.de quibus. †Deinde quæri-
tur,quomodo colligitur conſenſus populi,ſeu maioris partis?
Reſpond.quod ex accidentia facti,videlicet quod præſentes
erant quando dos fuit adiudicata vni marito ſecundum conſue
tudinem,vt not.s.ſolu.mat.l.duos à patre. Item ꝙ fuerunt præ-
ſentes quando fuerunt adiudicata omnia,& alij. Nam cum agi-
tur de conſuetudine inducenda,quæ reſpicit vtilitatem publi-
cam,præſentes videntur tacite conſentire:argu.ff.ad municip.
lege ſecũda.& expreſſe in d.l.an in totum.de ædi.priua. Sed his
obſtat:quia alij non poterant illis ſententijs contradicere: quia
non intererat eorum:arg.ff.de appella.l.à ſententia.cum ſimili.
ergo tacendo non videtur tacite conſentire:argu.ff.de reg.iur.
l.eius eſt nolle.& de re iudica.l.ſæpe.§.ſed ſcientibus.& not.de
pig.act.l.Caius.cum ſimi. Reſpon.ſi de iure contradicere nõ po
terant, de facto tamen debeant,ne conſentientes videantur,vt
ff.de

ff.de decur.l.ſpurij.§. pater.cum ſimi. Gul.verò aliter ſoluit in
l.de quibus videlicet,quod contrarium loquitur in conſenſu
neceſſario,& ſtatim obligatorio,vt patet in dicta l.ſępe.§.ſed
ſcientibus.ſed hic non agitur de conſenſu obligatorio,ſed ex
proceſſu temporis,quaſi ex conſenſu complacentiæ,et ſic nõ
obſ.Solu.pe.verior eſt:quia ſaltem ab initio potuerunt,et de-
buerunt contradicere de facto,ne tacendo videantur conſen
15 tire tacitè,vt dixi. †Tertio in conſuetudine inducenda,requi
ritur diuturnitas temporis, vt ff.eodem.ex leg. diuturna. &
leg.de quibus.§.inueterata.& Inſtitut.de iure natura.§.ex nõ
16 ſcripto.& ſupra leg.proxi.et in hac lege. †Iuxta hoc quæ
ro quid dicatur tempus diuturnum,ſiue longum, de quo ſu-
pra in rubrica? Reſpon.dicunt quidam quod tãtum tempus
cuius non extat memoria:vt dicta leg.de quibus.§.inuetera-
ta.& de aqua quoti.& æſti.leg.hoc iure.§.ductus aquæ. Di-
cunt quidam Azo.dixiſſe decem annis inter præſentes. &
viginti inter abſentes. Et hoc innuit rubrica huius titu. ff. qui
& à qui.leg.ſi cum fideicommiſſa.§. Ariſto.et ſupra de præ-
ſcrip.lon.temp.in rubri. Iſta ſententia placet omnibus inquã-
tum dixit Azo ꝙ longum tempus requiritur,ſed inquantum
dicit ꝙ decem anni inter præſentes,et viginti inter abſentes,
dicatur longum tẽpus,eis diſplicet:quia illud verum in præ-
ſcriptione,ſed in conſuetudine eſt vnum tempus vniforme,ſ.
decẽ anni inter pñtes,& abſentes xx. Rõ:quia pſcriptio cur-
rit ex negligentia nõ petentium,vt l.pe.in fi.ſupra de ann.ex
cep. Sed conſtat ꝙ magis eſt negligens præſens quam abſens
ideo &c. Sed in conſuetudine non requiritur diuturnitas tem
poris,propter maiorem,vel minorem negligentiam alicuius,
ad hoc vt conſtet de illorum animo,& conſenſu qui ſunt vſi
tali actu.& hoc poteſt conſtare diuturnitate longi temporis
inter præſentes & abſentes:vt legibus ſupradictis,et ſemper
ſufficiet dictum tempus. Rõ:quia conſenſus tacitus maioris
partis populi tacentis per decennium,præiudicat minori par
ti expreſſè contradicenti per l.quod maior cum ſi.ff.ad muni
cip. Multò fortius abſenti & ignoto,vt de regulis iuris.l. qui
põt inuitis. Nec obſtat.ff.de arbi.l.ſi in tres.et lege ſicuti.quia
ibi agitur de iure priuato,quod competit ſingulari, vt ſin-
gulari:hic de publico,quod tanquam vniuerſis. Facit quod
tangit in cap.quod omnes tangit.de regu.iur.lib.vj. Sed præ-
dicta certè ſunt vera de iure. Nam Marti.Sil.in pręd icta leg.
de quibus excuſat Azo.et dicit ꝙ mentiuntur illi qui dicunt
eum dixiſſe quod diuturnum tp̃s dicatur decẽ annorũ inter p̃
ſẽtes,et vigĩti inter abſentes. Dicit eñ ꝙ nũquã hoc dixit,ſed
bene dixit ꝙ cũ ſufficiant decẽ anni multò fortius ſufficiant
ad ipſam inducendam xx.xxx.vel xl.vt no.s.in rubri.& poni
tur per eũ hoc in ſumma in d.l.de quibus. Ad hoc opp. ꝙ
cũ mores populi inducant conſuetudinem,vt dictũ eſt nõ ſuf
ficit longum tempus,ſed lõgiſsimũ,cuius nõ,extat memoria:
cum tales mores habẽt cãm diſcontinuam,vt ff.de ſerui.l. ſer-
uitutes prędiorum ruſticorum.et quod ibi no. Et ad hoc reſpõ
det Gulel.in l.ingenuum.ff.de ſtatu ho.ꝙ ibi mores ſunt cã re
mota & mediata conſuetudinis:et conſenſus populi eſt cauſa
proxima & immediata, vt s.dixi.qui habet cauſam continuã,
niſi cõtrarium probetur:vt ff.de proba.l.quinquaginta.de v-
ſuca.l.nunquã.§.ſi ſeruus.et de acquir.poſſeſ.l.ſi is qui animo.
& quod ibi no.qui debet attendi potius quã dicti mores qui
ſunt cauſa remota et mediata.arg.ff.de dolo.l.cũ quis.& quod
ibi no.de acquir.poſſ.l.iij.§.ex pluribus.et de exc.rei iud.l.cũ
17 de hoc. †Iuxta hoc quæro,quare requiritur tempus diutur
num in conſuetudine inducenda,non autem in lege,vt l. de
quibus.& Inſti.de iure natura.§.lex.et §.ex nõ ſcripto et s.de
legi.l.humanum.& l.fin. Reſpõ. ꝙ lex habet conſenſum ex-
preſsiuè:& ideo non requiritur alia cõiectura,vt l.continuus.
§.cũ ita.ff.de verb.obliga.ſed conſuetudo requirit tacitũ:ergo
diuturnitas temporis neceſſaria eſt,vt apparet ex cõſenſu po-
puli,& eius perſeuerantia. Nam ante lapſum temporis nõ p̃-
ſumitur cum effectu voluiſſe recedere à lege ſcripta:arg.ſupra
ad Velleianum.l.ſi mulier.et authent.ſiue a me. Iuxta hoc q̃-
18 ro,†an certa pars populi ciuitatis poſſet ex ſua parte cõſuetu-
dinẽ inducere? Gul.in l.ingenuũ.ff.de ſtatu.ho. vbi reaſſumit
materiã cõſuetudinis,quã omiſit in l.de qbus.tenet ꝙ ſic,p §.
deinde cũ eſſet.ff.de orig.iuris.et hoc ff. de iuſt.et iu.l.pen. in
prin.de mune.& ho.l.vt gradatim.§.& ſi.l.ff.de offi.procon.&
leg.l.obſeruare.§.j.verſi.magni. Item cũ tota ciuitas poſsit quo
ad totum,& pars quo ad partem.argu.l.quæ de tota.ff.de rei vẽ
di.& de admini.tuto.l.ſi duo. Item quia pars populi cẽſetur in
hoc tanq; populus per ſe:arg.ad hoc ff.de leg.j.l.plane.§.fi. Itẽ:
quia illi parti poteſt legatum relinqui:ergo cenſetur vniuerſitas
& collegium legitimum,& aptum ad legẽ & cõſuetudinem in
ducendam.vt ff.de leg.j.l.ſi quis à filio.§.ſi patri.& de reb.dub.
19 l.cum ſenatus.& de col.illici.l.iij.in princip. †Deinde quæri-
tur,an in conſuetudine inducenda requiratur actus iudiciarius,
ſcilicet ꝙ fuerit in iudicio iudicatum. Et certe quidam dicunt ꝙ
ſic,vt l.proxi.& de ædi.pri.l.an in totum.ff.eo.l.cum de conſue-
tudine.& l.nam Imperator. Sed certe glo.pe.& omnes doct.di-
cunt oppoſitum. Ratio:quia cõſuetudo inducitur per tacitum
conſenſum populi,vt s.ſæpius eſt oſtẽſum.qui poteſt colligi &
declarari,etiam per actus extraiudiciarios,ſicut per iudiciarios,
vt dicta l.de quibus.& l.diuturna.& l.nam Imperator.& l.ſed
& ea.concordat Gul.& Mar.Sil.in dicta l.de quibus:& alleg.
Gul.de Cu.ff.de lega.j.l.ſi ſeruus plurium.§.fi.de leg.iij.l.num-
mis.& de fun.inſtru.l.cum de lanionis.§.aſinam.& de regu.iur.
l.ſemper in ſtipulationibus.& s.de veteri iur.enuc.l.j.§.ſed & ſi
quis. Reſpondetur ad leges in contrarium alleg.quia denotant
accidentiam facti:ergo alia ſimilia extraiudicialia ſuper eadem
ratione ęquitatis formata,non excludunt.ff.de vi & vi arma.l.j.
§.quod vulgo.& de dam.infect.l.damni infecti ſtipulatio perti
20 net.cum ſimi. †Decimoſexto quæro,an ſine contradictione
conſuetudo poſsit induci. Videtur quod non ff.eo.l.cum de cõ
ſuetudine. Econtra ꝙ ſic:quia ſine cõtradictione inducitur lex,
vt ff.eo.l.j.ergo & cõſuetudo.arg.à pari,vt d.l.de quibus. Quic
quid dicat Iac.de Are.Pet.eius diſcipulus dicit ſic,ꝙ ſine cõtra-
dictione bene inducitur cõſuetudo,quantum ad hoc vt omnes
alij ſimiles in caſibus ſimilibus poſsint vti alijs inuitis:& ſic acti
ue: quia conſuetudo non differt à lege,niſi vt in ſcriptum,&
non ſcriptum,ſeu expreſſum & tacitum:ergo &c.vt d.l.de qui-
bus.& quantum ad hoc alij compellantur vti tali actu,ſi vti no-
luerint:& ſic paſsiue:& tunc non niſi contradictio fuerit:& illi
acquieuerint,ſeu obtemperauerint:nam tũc ſtatim incipit præ
ſcribere aduerſarius contra obtemperãtem. Vnde ſi aliquis eſt
ſolitus ire ad molendinum meum:poſtea nolit venire ad mazi-
nandum,non poſſum ex vi præſcriptionis ipſum compellere:ni
ſi cum ſemel ire nollet:eo contradicente,ipſum compuli,vt eat,
& ille obtemperauerit:nam tunc incipio præſcribere contra eũ:
argu.ff.de ſer.vrba.prædio.l.qui luminibus. Et ſic intelligunt
ff.eod.l.diuturna.& l.ſequen. Ego teneo indiſtincte quod indu
catur conſuetudo ſine contradictione,ſecundum omnem effe-
ctum actiue & paſsiue. Ratio:quia ſemper iuſſus maioris par-
tis populi præiudicat minori contradicenti,vel non,vt dicta l.
quod maior.ff.ad municip.& de regu.iur.l.alius.§.j. Non ergo
debet requiri eorum contradictio quæ nullum poteſt effectum
producere,vt l.dotem.ff.ſolu.matri.& quod ibi nota.ff.ad Vel-
leia.l.quando.§.fi.videtur expreſſum in auth.de defen.ciui.§.fi.
verſicu.nullo reluctante. Non obſtat argu.Pet.de dicta l.j.& ij.
& d.l.qui luminibus.quia loquuntur in præſcriptione,quæ eſt
21 minoris authoritatis q; conſuetudo,vt s.dixi.xij.q. †Decimo
ſeptimo quæro,an conſuetudo poſsit induci per errorem. Di-
cas breuiter ſecundum Iac.de Are.& Pe.quod etiam hic decla-
rabo,videlicet quod refert:quia aut quæris an conſuetudo per
errorem poſsit induci contra legem:& dictum eſt ꝙ non. Ra-
tio eſt:quia populus ſic vtitur credẽs legem ſic dicere,& ad eius
obſeruantiam:ergo non dicitur velle eam tollere:ar.ff.de lega.j.
l.legata inutiliter.& de adi.lega.l.legata.ff.de condi.& demon.
l.cum tale.§.fin. Aut præter legem:& tunc ipſi diſtingunt. Aut
ipſi erant in cauſa impulſiua:& tunc ſic. Aut in cauſa finali: &
tunc non.arg.ff.de don.in l.ij.§.fina.cum l.ſequen.& de condit.
& demonſtra.l.cum tale.§.falſam.& quod dixi s.de epiſc.& cle
ri.l.generaliter.& per Dyn.extra de regu.iur.in c.decet.lib.vj.
Ego in hoc membro ſic dico: Aut populus erat in facto:& non
inducitur conſuetudo præter legem:quia nullus eſt conſenſus,
vt ff.de iuriſdic.omnium iudicum.l.ſi per errorem.de aqua plu.
arcen.l.ſed hoc ita.cum ſimili. Aut in iure:& tunc non induci-
tur conſuetudo generaliter,videlicet:quia non trahitur ad alios
caſus ſimiles & perſonas.& ff.eo.l.quod non ratione.& quod

ibi not. Concludo igitur hanc legem procedere ſolum in conſuetudine regulari, ex certa ſcientia populi inducta, vt ṡ.l.pro
22 xi. & l.de quibus. Facit quod not.docto.ṡ.eod.l.j. †Decimooctauo quæro, an per conſenſum coactum conſuetudo inducatur? Reſpondeo, ſecundum omnes docto. ꝙ aut populus fuit coactus per priuatum: & tunc non.arg.ff.qui & à quib.l.ſi priuatus. Aut fuit coactus per iudicē: & tunc aut per ipſum exercētem iuriſdictionem: & in vim iuriſdictionis circa illos caſus: & tunc ſic, vt ff.eo.l.nam Imperator. & l.cum de conſuetudine. Ratio: quia tunc voluntas iudicis repræſentat voluntatem partis, vt ṡ.de euictio.l.ſi ob cauſam. & ṡ.ſi in cau.iudi.l.j.ff.de euictio.l.ſi plus.§.primo. & quod nota.ff.ne vis fiat ei.l.j.§.hæc verba. Aut ſi fuerunt coacti per iudicem tanquam priuatum: & tūc non: quia tunc vt priuatus debet cenſeri: argu.j.de iur.fiſci.l.prohibitum.li.x. & de meta.l.deuotum.lib.xij. & facit quod not.ff.de iuſti. & iur.l.non videntur.§.qui iuſſu. & per Dy.extra eo.ti.
23 c.quod quis mandato.lib.vj. †Decimonono quęro, ſi iudex pluries iudicauit contra legem præſente maiore parte populi, & longum tempus ſit elapſum: an conſuetudo regularis inter omnes ſit inducta? Et dicendum eſt ꝙ ſic, vt ff.eod.l.diuturna. cum l.ſeq. Sed cōtra prædicta inſtat̃ pluribus rationibus, & fortiſsime. Primo: quia illæ ſniæ inter alios latæ, alijs non debēt præiudicare, vt l.ſæpe.ff.de re iudi. & ṡ.res inter alios acta.per totum, cum ſimi. Ad quod reſpōdent quidam ꝙ tales ſententię non nocent alijs in vim rei iudicatæ, vt ibi: ſed conſenſus maioris partis populi præſentis, & tacentis, colligitur per illas: & ex hoc reſultat cōſuetudo quæ pro lege habetur in illis: vnde præiudicat, vt in legibus pro hac parte inductis. Secundo inſtatur ꝙ illæ ſententiæ fuerunt latæ contra legem: & ſic nullæ.ff.de appel.l.ſi expreſsim. & quæ ſen.ſine appel.reſcin.l.j.§.item cum contra ſacras. & ṡ.quando prouo.non eſt neceſſ.l.ij.ergo &c. & l.nam & ſi ſub conditione.ver.poſt deſe.ff.de iniuſt.teſt. Ad hoc reſpondet ꝙ ſententiæ ſunt nullæ de ſe: & ideo quantum eſt de ſe inducunt effectum nullum virtute ſententiæ, vt in contrarijs, ſed quia per eas colligitur tacitus conſenſus populi, vel maioris partis præſentis tacentis, per hoc inducitur conſuetudo: & inde habet effectum. Tertio inſtatur contra: quia talis cōſuetudo quæ eſt contra legem, ipſam legem impugnat: quare non poteſt lex nominari vel conſuetudo rationabilis appellari: arg.ff.de mino.l.auxilium.in fi.cum ſi. Ad quod reſpondet Iac.de Ra. ꝙ verum eſt ꝙ offendens vnam legem, non iuuat̃ lege eadem, vt ibi: alias ſic, vt hic. Quæ ſol.eſt falſa: quia in d.l.auxilium.minor offendit vnam legem, ſcilicet de adulterio: & tamen non iuuatur beneficio alterius, ſcilicet de minoribus. Petr.reprobat expreſſe per l.filio.§.ſi ignominioſam.ff.de ritu nup. Quare ſolu.ſecundo modo ꝙ hic populus committit in legem authoritate legis: ibi ſecus. Quæ ſol.non placuit. Pet. quia non eſt veriſimile ꝙ leges conſentiant ꝙ deſtruantur per contrariam cōſuetudinem. Non ergo veriſimile eſt ꝙ velint deſtructionem ſui. Accedat ad hoc.ff.de bon.eo.l.j. & quod no.ff. quod met.cau.l.iſti quidem.in fi.de verb.ſig.l.liberorum in fin. legis. Sed certe dicta ſol.poſſet defendi per dictam ſolut.quā ṡ. dedi, per l.ſanctio legum.ff.de pœ.videlicet ꝙ princeps videtur hoc velle & conſentire, qui eſt lex animata in terris, vt in aut̃.de conſue.§.fi. & in aut̃.de inceſt.nupt.§.dubitatum. & facit quod no. Archi.extra de pręb.c.cum de beneficio.lib.vj. Pe.aliter ſoluit ꝙ ipſa conſuetudo ſumit effectum, non à lege quam impugnat, ſed à cōſenſu populi ſicut lex ipſa: & ideo pro lege ſeruatur. Gulel.in d.l.de quibus.aliter reſpondet ad præcedens contrarium, videlicet quod ibi fuit error expreſſus in ſententijs: ideo ſunt nullæ, hic non: & ſic ſunt aliquæ, vt l.ṡ.alleg.quando prouo.non eſt ne. Vel aliter: & ſic, videlicet ꝙ illud arg.concludit, vbi eſſet vna ſententia, hic duæ, quæ cum longinquitate temporis hoc poſſunt, quod per ſe ſolas non poſſunt.argu.ff.de ſer. ruſt.præ.l.per fundum. & communia præd.l.fi.ſed certe in iſtis duabus legibus actus fuit ab initio validus de ſe, reſpectu concedentis: hic ſimpliciter nullus. Hæc ſol.non eſt bene tuta: quare teneas aliam ſolu.quam dedi primo, ſcilicet per Pet. & alios docto. Item contra prædicta inſtatur: quia conſuetudo requirit conſenſum, vt l.de quibus.ſed iudicium caret conſenſu, & redditur in inuitum, vt l.inter ſtipulantem.§.j.ff.de ver.oblig. Ad quod ego reſpondeo, ꝙ iſte conſenſus ſaltem coactus: arg. ff.quod met.cau.l.ſi mulier.§.penul.quia videtur voluntarius, poſtq́ pars victa non appellauit. vt l.j.ṡ.de poſtu.ṡ.ſi ſæpius in integ.reſti.pe.l.j. & de appel.l.hi qui ad ciuilia. Vel aliter nō eſt conſenſus voluntarius, reſpectu victi per ſententiam, ſed reſpectu aliorum qui fuerunt præſentes in iudicio, & tacentes, bene fuit voluntarius. vt dixi ṡ.argu.ff.ad municip.l.ij. & de decur.l.ſpurij.§.pater. Vel aliter, licet ab initio fuerit cōſenſus coactus: tamen per taciturnitatem ſequentem & patientiam, coactum conſenſum tranſtulit in voluntarium: argu.ṡ.quod met.cauſa.l.ij. & hoc cum diuturnitate temporis videtur operari: argumē.ṡ.de teſta.l.ſancimus.cum ſi. Deinde & contra prædicta oppo.de l.nemo.ṡ.de ſentē. & interlo.om.iu. Solue vt ibi no. & ṡ.eod.in rub. & d.l.de quibus.videlicet ꝙ non ſequimur exempla aliarum ſentētiarum, aliorum iudicum: vt ibi: ſed quia per ipſas colligitur conſenſus maioris partis populi præſentis & tacentis, ex quo inducitur conſuetudo, ſequimur illam conſuetudinem, & pro lege eam ſeruamus, & ſic ſecundum illam iudica
24 mus.ſic econtra.ff.de vſur.l.cum de in rem verſo. †Viceſimo iuxta hoc quæro, an conſuetudo inducatur ex ſententijs quæ non ſunt mandatæ executioni, ſi à tempore pronūciationis earum longum tempus ſit elapſum. Breuiter Gul.tenet, & bene ꝙ ſic: quia ceſſatio executionis non contingit ex defectu iuris, ſed partis, quæ executionem debet petere ſecundum formam l.à diuo pio.§.j.ff.de re iudi. Nam per illas ſententias, ſatis eſt conſenſus populi declaratus, licet victor eis vſus non ſit: & ſic iſtum producunt effectum: argu.ff.quod quiſq; iur.l.iij.in princip. & quia ſola ſententia debet ſpectari, vt ff.de pœn.l.qui vltimo. & l.quod ad ſtatum. & ff.de iniuſt.teſta.l.ſi quis filio exhæredato.§.irritum.quæ leges nihil faciunt: quia loquuntur in ſententijs quæ trahunt ſecum executionem ipſo iure: & in eis apparet, vt not.in d.l.qui vltimo. Sed tamen eius opinio eſt vera, vt patet ṡ l.j. & de edi.priua.l.an in totū. & ff.eod.l.nam Imperator. & l.cum de conſuetudine. quæ loquuntur ſimpliciter de ſententia diffinitiua, vt ff.de re iudi.l.quod iuſsit.in fin. & quando appel. ſit.l.j.§.quod in ſententijs. & ſic ſufficit condemnatio vel abſolutio, vel æquipolliens abſq; alia executione, vt ff.de re iudi.l.ait prætor. & l.in ſumma. C.de ſenten. & interlo.om.iudi.l.præſes. & quod ibi no. & facit quod no.ff.quod quiſq; iur.l.j.§.qui magiſtratum. & concord. Marti.Sil.in dicta l.de quibus.eo ſaluo ꝙ ſi victus contra quem petitur executio, contradiceret, & eam non patitur: & ſic non perſeueraret eius cōſenſus: & ſic res nō tranſit in conſenſum, ſed diſſenſum: & ſic eſſet conſuetudo interrupta: quia non dicitur factum quod nō durat, vt l.ſi pro patre.§.verſum.ff.de in rem verſo. & quod cuiuſq; vniuer.l.itē eorum.§.actor.cum ſimi. & nihil eſt actū, donec aliud ſupereſt ad agendum, vt l.pen.ṡ.ad Syllania. & de emend.Codi.in princip.
25 †Viceſimoprimo quæro, an ex ſententia arbitrorum inducatur conſuetudo. Reſpondet Gul. ꝙ aut ſunt tales ſententiæ quę merentur executionem: puta quia compromiſſum factum eſt ſine pœna, & à partibus emologatum tacite, vel expreſſe: & tūc ſicut ſententiæ iudicum, vt ṡ.de arbitris.l.cum antea. Dic tamen quod requiruntur plures ſententiæ q̄; iudicum: quia ſententia iudicis eſt maioris authoritatis quam ſententia arbitri, vt ff.de his qui not.infa.in l.quid ergo.§.ex compromiſſo. & pater ff.ſi quis ius di.non obtē.l.j.in princi.de iudi.l.ij.§.fi. & quod not.de arbi.l.non ex omnibus.in princip. & probatur.ff.de re iudi.l.ait prætor.in princi. & de verb.ſig.l.notionem.in princ. Numerus autem dictarum ſententiarum dictum effectum producentium iudicis arbitrio relinquitur cum non ſit determinatum a lege, vt l.j.in fin.ff.de iure deli. Et facit quod ṡ.dixi in illa q.quot actus ſunt neceſſarij ad conſuetudinem inducendam. Aut ſunt tales ſententiæ quæ non merentur executionem: puta quia compromiſſum factum eſt cum pœna, vt ṡ.de arb.l.j. & aut̃.decernimus. & in corpore vnde ſumitur. & ff.de arbi.l.ij. & tunc non inducitur conſuetudo. Ratio eſt: quia tales ſentētiæ non ligant eos, inter quos ferūtur expreſſe. Ergo nec alios tacite: argu.ff.loca.l.qui ad certum.de bo.autho.iud.poſ.l.cum vnus.§.j.de ſer.ruſti.præd.l.item.§.qui habet.cum ſimi. Facit quod not.in d.l.ait prę
26 tor.in princi.ff.de re iudi. & ṡ.de iudæ.l.iudæi. †Vigeſimoſecundo quæro, an ſententiæ latæ inter non ſubditos, poſſunt cōſuetudinem inducere. Reſpondeo breuiter, cōſuetudinem quæ ſpectat ad ordinationem iudicij ſic: quia illa quæ verſant̃ in lo cum

Ibi. inq. zi. Tu teneas contrarium. qd imo indistincte nō, solum ex sententijs arbitrorum. sed et arbitratorum inducit Consuetudo si modo in uero similem notitiam populi transiuerint vt sentit bar. in l. de quibus. n. 28. quam dixit verā Jaß. ibi n. 84. ff de legi: quam sequit greg. lap. l. 5 tit. 2 Vbo dos Suyzios. p. 1. quos vide

cum iudicij debent attendi, vt ff.de teſti.l.ij.§.fina. illa vero quæ ſpectant ad deciſionem litis non: quia illa non debent ſpectari ſecūdū locū iudicij, ſed quæ verſantur in loco cōtractus, vt
27 ff.de euict.l.ſi fundus. & de vſur.l.j.no.ṡ.l.proxi. †Vigeſimotertio quæro, an per ſentētias reſciſſas poſsit induci conſuetudo. Reſpondet Gulel.in dicta l.ingenuum. ff.de ſta.homi.vbi perficit illam materiam: ꝙ aut ſunt reſciſſæ per appellationem: & tunc non: quia finguntur à principio nō fuiſſe latæ, vt l.j.in fi.ff.ad Turpil.et de pœ.l.ij.§.fi. Aut ſunt reſciſſæ per reſtitutionē in integrum: et tūc reſtitutio cōceditur propter vitium proceſſus: puta quia dicatur malè iudicatum: arg.ff.de re iudi.l.diuus. & qui ſatiſdare cogan.l. quoties vitioſè. & de re iud.l.iiij.§.cōdemnatum. Aut reſtitutio cōceditur, nō propter vitium proceſſus, ſed propter fauorē perſonæ minoris vel alterius: et tunc ſic. Ratio: quia tunc licet nō remaneāt ſentētiæ quo ad eum: remanet tamen quo ad alios: argumen.ṡ.ſi vnus ex pluri.appel.l.j.et ij.licet enim ille faciat reſcīdi ſentētiā prædictā.remanet tamē conſenſus populi, ex quo cōſenſu inducitur cōſuetudo ſicut patet in ſimili, videlicet ꝙ reſciſſa totaliter ſententia apud quoſdā: remanet tamen apud alios eius effectus quo ad cautionē de rato, vt ff.rē ra.ha.l.cū minor
28 in prin. & in repe.l.Stichū.§.q̄d vulgo.ff.de ſol. †Vigeſimo quarto quæro, †qualiter cōſuetudo inducta in iudicio ꝓponatur. Dicit Pe. ꝙ quādoque ꝑ modū exceptiōis. Verbi gratia: ſi cōſuetudo ſit ꝙ vēditor nō teneatur cauere emptori de vitijs, & morbis, ſi hoc emptor petat à vēditore, venditor excipit de conſuetudine: ar.ff.de pac.l.paciſci. Quādoq; in vim actionis realis. verbi gratia, ſi eſt conſuetudo de modo ſuccedēdi ꝙ primogenitus ſit hæres, ipſe ꝓponat petitionē hæreditatis quæ eſt in rem authoritate talis conſuetudinis quæ facit eum dominum, & hæredē admitti ad ipſam vniuerſitatē. Item rei vendicatio ad ſingulas res, vt ff.de peti.hær.l.ſed et ſi.§.antepe.et de rei vendic.l.j.in princ. & l.ſi ager.et de bo.poſſ.l.j.ij.et iij.de acqui.poſ.l.cū hæredes.in princi.non aūt proponit condictionem ex ipſa conſuetudine: ſicut patet in ſimili. Nā lex Cornelia facit quem hæredem bonorū alicuius in captiuitate defuncti ex ſua fictione: nō tamen proponitur condictio ex illa lege.ſed per dictas actiones reales: vt ff.de teſt.l.lege Cornelia.de vulga. & pupilla.l.lex Cornelia.cum ſimi. de capti.l.patre inſtituto. Quandoq; proponitur per modum actionis perſonalis: puta condictione ex dicta conſuetudine, ſ.quādo conſuetudo diſponit de iure ꝑſonali. verbi gratia: vt quis compellatur vendere rem ſuam.ff.cōmunia prædi.l.venditor.§.ſi conſtat. Nam proponetur contra eum condictio ex dicta conſuetudine.arg.ff.de condi.ex lege.l.j. Quādoque poteſt proponi per officium iudicis. verbi gratia: ſi conſuetudo permittit minores vſque ad triginta annos petere reſtitutionē in integrum. proponit enim in minori ætate iſtam conſuetudinē per officium iudicis.arg.ff.de mino.l.quod ſi minor.§.fin. Guliel.de Cu.in præcedēti mēbro dānat Pet in eo, et bn̄: qa nō debet proponi cōdictio ex cōſuetudine, q̄ eſt ſubſidiaria: vt ff.de cōd.ex lege.l.j.ſed ꝓponi debet actio exempto: vt ſic ex illo cōtractu formā accipiēte, ex cōſuetudine agat̃: ita ꝙ ī libello fiat mētio de illa: ſicut patet ī ſimili, qn̄ iurat̃ formalit̃ in iudicio: vt ff. de iureiuran.leg.ſi duo patroni. §. Marcellus. et §. ſi quis iurauerit. Quare in prædicto membro ſic dicit ipſe, et verius, quod aut conſuetudo iſta cadit in nomen, ſiue ſpeciem, aut formam alicuius contractus: & tunc agendum eſt actione ex eo contractu recipiēte formam ab illa cōſuetudine vt ſemp de illa mentio fiat. Aut nō cadit in formā alicuius contractus: vt puta, ſi ſit conſuetudo, quod qui intrauit vineam alicuius, ſoluat domino quinque: & tunc proponi debet condictio ex ipſa conſuetudine. argumen. leg. ſi duo patroni.§.Marcellus. & §.ſi quis intrauerit.de condict.ex lege.leg.j. & ſupra de reb.credi.leg. actori. Viceſimequinto
29 q̄ro, †an in libello oporteat conſuetudinem allegare. Breuiter quicquid dicant docto.moderni, ego ſic dico, ꝙ aut conſuetudo eſt notoria: & tunc non oportet eam allegare, ſicut nec probare.ff.argum.de actio.emp.l.emptorem.in princ. & qui ſatiſda cogan.l.ſi verò.§.j. & infra de accu.l.ea quidem. Facit q̄d no.ṡ.de appel.l.ciues et incolæ. Aut conſuetudo nō eſt notoria: et tunc aut eſt contra legem: et tunc debet allegari. Ratio eſt: quia intentio aduerſarij fundata eſt de iure communi: & ideo niſi opponeretur in libello: aduerſarius non poſſet eſſe inſtructus, an debeat cedere, vel contendere. quod fieri debet: vt l.j.in princip.ff.de eden. Ceſſante igitur ratione, ergo & ipſum dictum.argu.ff.de iure patro.l.adigere.§.quamuis. & de re mil.l.miles.in princ. Facit l.edita.cum ſua materia.ṡ.de eden. ſemper tamen debet probari, quando non eſt notoria, per eum, qui eā allegat: vt ṡ.eo.l.j. & ratio ibi not. Viceſimoſexto quæ
30 ro, †quot teſtes probent conſuetudinem. Reſpondeo, ſaltē duo. ff.de teſti.l.vbi numerus. & l.iij.§.j.quod ibi nota. & cōcor.glo.
31 in l.de quibus.ṡ. de legi. Viceſimoſeptimo quæro, †qualiter debeat iſta conſuetudo probari. Et dicit Pet. ꝙ ſemiplene: non autem plene. nam iudex recipiet teſtes in abſentia aduerſarij: & ſe ab ipſis informabit, & ſecundum illam informationem iudicabit: ſicut quando allegatur ſibi ius ſcriptum ad informationem ſui, non fit alia probatio ſibi, ſed ipſe ſolus: de hoc inſpicit libellum ſuum. Dicit enim ꝙ quædā in iudicio principaliter proponuntur, ad concluſionem probandam, & illa debent plene probari: quædam non principaliter: & in eis ſufficit probatio ſemiplena: ſicut patet in eo, qui proponit confeſſoriam pro ſeruitute reali. Proponit enim principaliter ſeruitutem ſibi deberi: ſecūdario vero ſe dominum dominantis fundi, vt ff.commu.prædio.l.j. Et iſtud primum debet probari plene: ſecūdum ſemiplene.ff.ſi ſerui.vendi.l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur. & ſi vſusfru.peta.l.vti frui.in princi. & quod ibi not. & ff.de probatio.l.circa. & de excep.l.ſed ſi ante. Aliud exemplum ponit in eo, qui petit hæreditatem diuidi familiæ erciſcundæ iudicio. Nam principaliter allegat communionem, & illam debet probare plene. ſecundario ſe dominū: & illud ſufficit ſemiplene probare, puta per poſſeſsionis probationem: vt ff.fami.erciſcun.lege prima quæ probatio non ſufficit, niſi dominium in iudicio principaliter proponatur: vt not.ſupra, de probat.l.ſecunda. & l.proprietatis. & l.cū res.ſic & in conſuetudine prædicta. Ego teneo contrarium, ſcilicet quod debeat plene probari: & ſic probat l.j.huius titu. Dicit enim quod conſuetudo debet probari cauſa cognita. Intelligitur ergo plene: vt ṡ.de iudi.l.iudices. Non obſtat prima ratio Pet. quia loquitur in iure ſcripto, hic in non ſcripto. Facit ṡ.eo.l.j. & quod ibi nota. Item non obſtat ſecunda, quia loquitur in ſecundario: ibi in principali, ſcilicet in conſuetudine, ſuper qua concludens principaliter fundatur: vt patet ſupra in l.j.in fin. & non obſtat.l.circa. & l.ſed ſi ante.cum ſimi.vt in eis patet. Vi
32 ceſimooctauo quæro: †quid deponent teſtes inducti ad conſuetudinem probandam. Certe dicit Azo hic, in Summa, & glo.in rubri.d.l.de quibus. quod triplex eſt modus. Primus videlicet, quod perpetuo ſit obtentum, ſine cōtradictione. Secundus eſt modus, quod teſtes deponāt, quod libelli quærimoniarum non fuerunt recepti. Tertius modus eſt, quod teſtes deponāt quod fuerit bis obtentum in contradictorio iudicio. Pone exemplū de primo, quando vicinus alicuius facit pontem ſupra viam publicam, & alius vicinus proponit querelam de ipſo, iudex nō admiſit libellum quærimoniæ, ſed reiecit: & tunc colligitur tacitus conſenſus populi: quia iſta repulſio tantum operatur, quātum ſi expreſſe fuerit iudicatum conſuetudinem eſſe. arg.ff.de nego.geſt.l.ſi autem.§.fi. & de compen.l.quod in diem.§.j. Item quod dicit Azo.quod fuit obtentum in cōtradictorio iudicio. voluit dicere, quod vnus allegabat conſuetudinem in iudicio, alius negabat iudicatum fuiſſe ſecundum conſuetudinem: vt ff. eodem.l.cum de conſuetudine. Iſti modi reprobantur per Iaco. Baldui. & merito: quia iſta ſententia inter alios lata, regulariter nō pręiudicat alijs: vt l.ſæpe.ff.de re iud. & ṡ.res inter alios acta. per totum.cum ſimi. Item poteſt eſſe, ꝙ in hoc actu etiam bino, non fuit cōſenſus, etiam decimæ partis populi, nec diuturnitas temporis interceſsit: quæ omnia in conſuetudine inducenda requirūtur: vt ſæpius ṡ.dixi. Marti.de Fano. & Mart.Sil. & ſequaces eorum voluerunt Azo.hoc modo defendere, ꝙ illa ſententia, per quam iudex in contradictorio iudicio pronunciat eſſe conſuetudinem, non inducit eam, ſed probat eam inductam, & & declarat. Simile ff.de rei vendicatione l. & ex diuerſo.§.primo. & infra ſi ſerui.vendi.l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur. & dicunt quod hæc ſententia facit ius inter omnes, ſicut in alijs publicis iudicijs: niſi probetur de præuaricatione priorum: vt ff.de iureiuran. l.eum qui.§.in popularibus. & de præuaricator.l.iij. & de accu

ſa.l.ſi cui.§.iiſdem.cum ſimilibus. Item,quando libelli quærimoniarum ſunt repulſi,per hoc non inducitur conſuetudo:ſed probatur inducta,& adeo notoria,quod libelli quærimoniarū ſunt reiecti.Et hoc modo defendunt Azo.& glo.Sed prędicta defenſio non videtur bona:quia poſito ꝙ dicta ſententia ſit declaratoria, & dicta reiectio quærimoniarum ſit actus conſuetudinis: tamen alijs non debet præiudicare, vt dixi: argu. ff. de iureiuran.l.nam poſtea.§.fina.& l.ſed & ſi poſſeſſoria.§.fina. & l.ſequen.& plene ſcripſi s̈.quibus res iudi.non noc.l.ſecunda. Præterea,ille modus non eſt modus probandi notorium conſuetudinis:quia non probat notorium actus permanentis, nec actus interpellati,circa ipſam conſuetudinem intrinſecus. Facit quod dixi infra de accuſationi.l.ea quidem.quare Gul.de cu.ſic dicit,in dicta l.de quibus.& bene,quod aut dicta ſententia fuit lata cum contradictore legitimo:puta cum Syndico vniuerſitatis:& tunc inducit conſuetudinem,ſeu inductam probat inter omnes,& ſic poteſt ſaluari opinio Azoñ.& gloſſ.vt in dicta lege,cum de conſuetudine.Aut non fuit lata cum contradictore legitimo : & tunc ſecus. Ita loquitur opinio Iaco. Petr. & ſequacium.argu.ff.de collu.dete.l.cum non iuſto. & ſi quis ingenu. eſſe dica. l. prima. Et facit quod plene dixi in dicta l. ſecunda.ſupra quibus res iu.non noc.& de liberis agnoſcend.l. prima.§.fina.Breuiter ego dico quod teſtes deponunt tria,& dicunt,ſcilicet vſum populi,& frequētiam vſus,& temporis diuturnitatem:vt probatum eſt s̈.plene. Verbi gratia. Reducamus ad practicam, volo probare quod hæc eſt conſuetudo.: ſecundum opinionem Mart.no.ſupra ſolu.matrimo.l.dos à patre.& multis alijs glo.quod ſi vxor decedat in matrimonio,exiſtentibus liberis,quod maritus lucretur dotem, & ad eam probandam produco teſtes.iudex interrogat teſtes,nunquid viderunt vnquam vti quod maritus fuerit lucratus dotem prędictam. Dicunt quod ſic. Item quærit iudex,quid vidiſtis de hoc? Ipſi dicunt,vidimus ſemel iudicatum pro marito præſentibus tot inter duos. Item vidimus alia vice ſic iudicatum eſſe inter alios duos tot præſentibus. Item alia vice tot præſentibus, qui faciunt maiorem partem populi:& tunc iudex vltra procedet,& quæret,quot anni ſunt quod vidiſtis prædicta? Ipſi reſpondebunt,decem anni.ecce habemus conſuetudinem probatam, vt patet ex premiſsis:& ideo iudex pronunciabit conſuetudinem eſſe quod vxore in matrimonio defuncta,extātibus liberis,maritus debeat lucrari dotem. Veruntamen dicunt quidam doct. quod ſi teſtes deponunt quod ſic viderunt iudicari : & interrogati quot præſentibus,& quibus,dicunt ſe neſcire:quod iudex debet æſtimare quot poſſunt fuiſſe præſentes dictis ſententijs, conſiderando quot in iudicio,& tempore ſententiæ conſueuerunt eſſe præſentes communiter, & frequenter : & ſi inueniat eos eſſe maiorem partem populi,habebit conſuetudinē eſſe probatam:argumen.s̈.l.j.quæ dicit quod frequentia inſpicitur.id eſt,frequenter ſolet accidere,quod tot homines reperiuntur in loco,in quo illud eſt actum.Item cum hoc liquide probari non poteſt,ſtandum eſt coniecturis:vt l.non omnes.§.à barbaris.ff. de re milit.quod non puto verum:quoniam:vt s̈.dixi,conſuetudo poteſt allegari per viam exceptionis:& tunc excipiens,eam clare,& plene,debet probare,vt ſupra dixi & ff.de probat.l.in exceptionibus.& de excep.l.j.Item per modum officij iudicis: & tunc etiam illam proponens, plene debet illam probare : vt ff.de iureiuran.l.nam poſtea.§.ſi minor.cum ſimilibus. Aut per modum actionis realis:& tunc idem:vt l.fina.ſupra de rei vend. Aut per modum actionis perſonalis:& tunc idem : vt l.qui ac-
33 cuſare.s̈.de eden.c.cum ſimili.†Et ſic iudex non debet ſupplere defectum probationis in vim agendi : vt not.ſupra vt quæ deſunt aduo.par.iud.ſupple.l.j.& ff.de offi.præſi.l.illicitas.§.veritas.nec in vim excipiendi:vt not.in l.fin.ff.de petitio.hæredita. Nec obſtat §.à barbaris.quia ibi erat difficilior probatio,quam hic:quare ſufficit præſumptio,& cōiectura ibi:hic non. Quod patet:quia lex requirit probationem : vt ſupra l.j.& ad veram probationem,non autem ad coniecturam & præſumptionem, debet referri:vt ff.de conditio.& demonſtra.l.Lucius.ſupra de probatio.in rubri.vbi probatio, & præſumptio, ponuntur tanquam ſpecies differentes,& diſtinctæ : argumen.ff.pro empt.l. ſecunda.§.ſeparata.& quod not. ff.de legatis primo.l.ij.quod puto verum,quando teſtes dicunt ſe ignorare numerum præſentium:ſed ſi de illo deponunt,& dicunt ſe illos non cognouiſſe,ſi quidem erat probatio facilis,propter modicum numerum populi:tunc idem,rationibus iam dictis. Si vero difficilis, teneo cum Pet.per d.§.à barbaris propter fragilitatem memoriæ:vt ſupra de vete.iure enuclean.l.ij.in princi.ff.de acquiren. poſſeſ.l.peregre.in princip.& quia propria nomina hominum probabiliter ignorantur:vt l.ſi quis in fundi vocabulo.in prin-
34 ci. ff. de legatis primo. Viceſimonono†quæro,quid ſi quandoque fuit iudicatum pro conſuetudine, quandoque contra: an ex ſententijs prioribus conſuetudo erit inducta. Quod glo. tangit in dicta l.cum de conſuetudine.ff.eodem.Et certe Guli. in dicta l.de quibus.ff.eodem.ſic reſpondet:quod aut populus cum ſciuit eſſe iudicatum contra conſuetudinem,tacuit,& non contradixit, ſeu magiſtratus ipſum populum regens : & tunc conſuetudo ſit interrupta, etiam per vnam ſententiam contrariam : argumen.ff.de vſuſcap.l.vſucapio.& l.naturaliter.& in authen.quibus modis nat. effic.ſui.§. ſi quis ergo.collat.vij. Debebat enim magiſtratus populi,cum hoc ſciebat,illi ſententiæ,quæ erat contraria conſuetudini, contradicere: & ideo ſi tacuit,eius taciturnitas præiudicat populo, ſicut ſi ipſe populus tacuiſſet : vt ff.ad municip.l.municipes.de regu.iur.l.aliud. §.refertur.& de condit.& demonſtra.l.municipibus.& l.an in totum.s̈.de ædi.priua.vbi eſt hoc expreſſum.Vnde dicti magiſtratus ſcientes,& tacentes,non contradicentes debent puniri per ſuperiorem.argumen.ff.de admin.re.ad ci.perti.l.iij.& ſeq. Aut cum ſciuerint,contradixerunt illi ſententiæ,dicentes inique pronunciatum,& ſimilia verba:tunc per illam ſententiam non erit conſuetudo interrupta:cum apparet continuatio primæ voluntatis:alioquin propter nouum,& vltimum conſenſum,cenſeretur interrupta:ar.ff.de lega.iij.l.fideicommiſſa.§.ſi rem.arg.d.l.ſpurij.§.pater.ff.de decu.Nam conſenſus in ſententiam aufert perſeuerentiā cōtinuati cōſenſus in prima.arg.ff.de neg.geſt.l.Neſennius.de reli.l.at ſi quis.§.pleriq;.& de acquir. hęredi.l.pro hærede.& de leg.j.l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.de lega.iij.ſi quis in prin.teſtamēti. Et cū iſta determinatione debet intelligi gl.d.l.cum de cōſuetudine. Trigeſimo quæro iuxta
35 hoc,†quid erit ſi ab probandū cōſuetudinem producantur quatuor teſtes,quorū duo deponūt ꝙ ſemel viderunt ſic actum tot præſentibus:alij duo deponunt alia die ſic actum præſentibus alijs:an erit cōſuetudo probata? Quidam magni doc.tenent ꝙ ſic:& inducunt glo.Ioan.poſitā.ff.de teſt.l.ob carmen.§.ſi teſtes.inducunt etiam pro ſe.l.arbiter.ff.de proba.de aqua plu.arcen.l.ij.§.idem Labeo ait. Alij tenent cōtra,ꝙ iſti teſtes ſunt ſingulares:quia non concordāt in eodem facto.quod requiritur ad eſſe conſuetudinis:licet concordent in aliquo actu particulari:ergo eam non probant.Facit quod not.s̈.qui nume.tut.l.j. Ad hoc extra,de teſti.c.tā literis.quod ego teneo. Ratio,prout s̈.dixi in conſuetudine probanda requiritur,non ſolum vſus, & actus populi,ſed eorum frequentia. Iſti ergo teſtes licet probent vſum & actum populi,& in eo concordent:non tamē probant eius frequentiam quod patet:quia deponunt de pluralitate diuerſorum actuum:non autem de frequentia eiuſdem. Et per hoc patet reſponſio ad gloſſam Ioan.& ad leges in contrarium adductas:quoniam ipſi teſtes concordant in actu,de quo principaliter agitur:& de eius eſſentia tractatur,ſcilicet de depoſitione,& de memoria temporis:& ideo ſi duo concordant circa actum vnum, ille actus eſt bene probatus : hic non deponunt de frequentia eiuſdem.quod in conſuetudine requiritur: vt ſupra probaui.ſed de pluralitate diuerſorum actuum,prout patet.ergo conſuetudinem non probant,cum deficiant in probatione vnius eorum,quæ requiruntur in ipſa inducenda,quæ ſunt tria,vt ſupra oſtendi.ergo deficit probatio in toto:vt ff.de tranſactionib.l.cum hi.§.ſi prætor.de itine.actuque priuat.l.ij. §.hoc autem.cum ſimilibus.Et hoc modo ponendo caſum dicta glo.Ioan.in dicta l.ob carmē.poteſt ſaluari,videlicet ꝙ ſunt quatuor teſtes,& duo probant,& deponunt ꝙ viderūt me poſſidere vno menſe,& alij duo alio menſe:verum quia Ioan.aliter ponit exemplum ibi,ſcilicet ꝙ teſtes erāt ſingulares,ſcilicet ꝙ vnus depoſuit ſe vidiſſe vno menſe,alius alio menſe,& ſic de ſingulis:idcirco illam glo.damnaui.quod dic vt ibi ſcripſi,arg. s̈.de teſtib.l.iuriſiurandi.§.ſimili modo.& quod nota.in dicta.l. prima.qui nume.tut.Et eodem modo pone caſum in d.l.ſi arbiter.& d.§.idem Labeo.videlicet ꝙ fuerunt quatuor teſtes,& ſinguli duo deponūt de eodē actu,& in eo concordant. tunc enim ſinguli duo ſuū actū probabūt vt l.vbi numerus.ff.de teſt.Secus ſi ſeparatim,videlicet vnus de vno actu,alius de alio:tūc enim deficeret probatio,vt prædixi. Ad quod facit,ꝙ no.in Spe.de teſti. §.j.ver.ſed pone egi.& in ti.de inquiſi.§.j.ver.quid ſi vnus teſtis. & §.nunc videndū.ver.de pœna.& ver. ſequen. & in titu.de teſte.§.iam de interrogatorijs.ver.ſed nunquid in tit.de noto. crimi.§.fama.ver.quid ſi teſtes. Facit quod dixi ſuprà de eman. libe:l.j.ſuper probatione vera concordat Marti.Sili.in d.l.de qui-
36 bus.Trigeſimoprimò quæro,†quid ſi iudex iudicauit bis cōtra legem præſente maiori parte populi,reperitur tamen ꝙ aliquis contradixit,an conſuetudo erit inducta? Iacob.de Are.& Petr. tenent quod ſic:quia contradictio vnius maiori parti populi non obſtat:vt l.quod maior.ff.ad municip.& de reg.iur.l.aliud.§.refertur.Et facit quod dixi in quæſtione illa,videlicet an ſine contradictione conſuetudo poſsit induci. Nec obſtat.ff.de ſerui.ruſti.l. per fundum.et commu.prædio.l.receptū.quia ibi conſentiunt vt ſinguli iure priuato,hic vt vniuerſi iure publico.Facit quod not. Dy. in c.quod omnes tāgit.extra de reg.iur.lib.vj.& ꝙ s̈. dixi in quęſtione illa,videlicet quantū tēpus requiratur ad conſuetudinem inducendā.Sed Gul.de Cu.in l. ingenuū. de ſtatu hominū. ſic diſtinxit:quia aut cōſuetudo inducitur per legē, vt in vſibus feudorum:& in illis contradictio nihil operatur. Aut contra legem:& tunc ſic:arg.in auth.de defen.ciui.§.fi.ibi nullo reluctante &c.arg.pro hoc.quia cōſuetudo ſecunda eſt debilior quā prima:vt.s̈.ad Velleia.l.antiquæ.& quod ibi no.in auth.de nō alie. §.quia verò veriſimile.& ff.de teſta.mili.l.eius militis. §. militia. Sed pręcedens opi.mihi placet.per leges predictas. Non obſtat §.fi.de defen.ciui.quia illud ſpeciale odio criminis ambitus: vt ff. ad legē Iul.de ambi.l.j.& quod ibi nota.Itē non obſtat ſecunda ratio:quia hic quęlibet conſuetudo cenſetur vniformis, propter identitatem rationis.quæ eſt in d.l.quod maior.et l.aliud.§.j.quę
37 rationis identitas hic ceſſat.Trigeſimoſecundò quæro.† an conſuetudo liget infantes,& furioſos? Certè gl.tenet hic ꝙ ſic: quia lex.ſcripta eos ligat:vt l.diuus.ff.de offi. pręſi.& ad l.Pompeiam de parricidi.l.pen.§.fi.ergo & conſuetudo nō ſcripta,propter paritatem cauſæ,potentiæ,& effectus vt d.l.de quibus. Nō obſtat l.qui ad certū.ff.loc.vt hic no.videlicet,quia ibi loquitur in contractibus priuatorū,ex eorum conſenſu ſolummodo inducendis hic in conſuetudine publica,conſenſu maioris partis populi, ad hoc habilis inducta.Facit quod s̈.dixi in quæſt.illa,ſcilicet, quorum conſenſus requiritur in conſuetudine inducenda.Licet ergo iſti conſentire nō poſsint,tamē propter habiliū cōſenſum ligantur:quorū conſenſus ſcilicet habilium hic requiritur,nō autē inhabilium,arg.ff.de mune.& hono.l.ad rem publicā.& l. vt gradatim. §.& ſi lege.& quod not.ff.de ope.no.nun.l.j.§.nunciatio. Gul.verò in dicta l.ingenuum.ſic diſtinguit in minoribus. Aut eſt talis actus,in quo minores admittuntur vt maiores:vt in matrimonio,& in donatione propter nuptias:vt Inſti.de nuptijs.in prin.& no.s̈.de mino.l.ait prætor.§.primo.& tunc ſic.verbi gratia,dictat conſuetudo ꝙ vxore defuncta in matrimonio ſine liberis,maritus lucretur dotem.talis conſuetudo ligabit etiam minores:quia vniuerſitas maiorum,quæ induxit eam ſolum debet attendi:vt ff.quod cuiuſq; vni.no.l.ſicut.§.j.de in ius voc. l. ſed ſi hac.§.qui manumittitur.& de rer.diui.l.in tantum.§.vniuerſitatis.& arg.ff.de leg.l.ſeruis legatis.§. quibus. & quia facit ad hoc lex ſcripta.l.Aemilius.ff.de mino.& ff.ex quib.cauſis in poſ.ea.l. apud Iulianum.in prin.ergo & eos hoc caſu licet conſuetudo nō ſcripta,propter paritatem cauſæ potentiæ & effectus : vt d. l. de quibus.Facit quod s̈.proximè dixi. Aut eſt talis,in quo minores non admittuntur vt maiores:verbi gratia,eſt conſuetudo ꝙ nullus pōt petere venditiones rerum reſcindi,occaſione minoris prętij dimidia iuſti prætij, & certè minor tali conſuetudine non ligatur,propter reſtitutionem:vt ff.de mino.l.j.& argu.ad hoc ff. de mune.& hon.l.vt gradatim.§.& ſi lege.Sed multū obſtat ſibi. ff. de admi.tuto.l.ſi ſine herede.§. Lucius.Sed reſpōdeo, ꝙ ibi fuit inducta cōſuetudo ſpecialiter,& expreſsim in perſonis minorū: hic nō. Vel ibi nō cōtraxerat minor,ſed maior,cui ipſe ſucceſsit. arg.d.l.Aemilius.& l.apud Iul.in prin. Martinus Sili.in l. de quibus.in prin.tenet pręcedētē opi.Pet.& gloſſę. Trigeſimotertiò
38 quęro,†an cōſuetudo liget clericos.Pet.ꝙ nō.quia clerici et laici ſunt diuerſi populi.ꝙ patet:quia habent diuerſos iudices. argu. ff.de offi.aſſeſ.l.ſi eadē. vnde clerici nō habēt commune cū actibus plebeiorum.s̈.de epiſc.& cleri.l.placet.& de teſt.l.conſulta. Item quia clerici ſunt maiores ꝗ laici:vt s̈.de ſum.trini.l.iij. ergo non ligantur eorū cōſuetudine, & ſtatutis,niſi conſenſerint. ar. ff.de orig.iur.l.ij.§.deinde cum eſſet.& Inſtitu.de iure natu.§.plebiſcitum.Cōtrariū no.ff.de poſthu.l.ex ea.Sed Inn.tenet primū extra,de conſti.c.quæ in eccleſiarū.& c.eccleſia ſanctæ Mariæ. & per Gul.in d.l.ex ea.Et cōtra iſtos eſt communis opi.ꝙ ſi clericus agit cōtra laicū in foro temporali,ꝙ ſeruetur conſuetudo et ſtatutum populi,quod eſt ad litem ordinādam:aliàs nō.Et ſic intelligitur ſecūdùm quoſdam extra,de fo.compe.ca.ꝙ clericis. de iureiurā.c.j.&.ij.quę no.Hoſti.in Summa,de cōſuetudine.Facit quod dixi.s̈.de epiſcopa.audien.l.epiſcopale.per Gul. Trigeſimo
39 quartò quæro,†quid ſi alia cōſuetudo eſt in foro actoris, alia in foro iudicij:alia in foro rei:quę debeat ſeruari? Reſpōdeo:diſtingue vt no. Odoffred.l.s̈.proxi.videlicet quod aut ſpectat ad litis ordinationem:& ſeruatur illa,quę eſt in foro iudicij. Aut ad litis deciſionem: & tunc illa,quæ eſt in foro contractus: vel in loco contractus vt l.prima. in principio.ff.de vſuris. de euictionibus. lege ſi fundus.Nec obſtat ſuprà. de emanc. lib. l.prima.quia ibi in actu iudiciali, & contractus idem eſt: hic in diuerſis, vt
40 ibi dixi. Trigeſimoquintò quæro, † quid ſi populus vtitur contra conſuetudinem : an erit interrupta. Certè gloſſa magna hic diſtinguit in fine. Tu dicas latius ſecundum Martinum Sili. & alios Modernos in lege de quibus . videlicet, quod ſi populus poſt conſuetudinem præſcriptam per errorem vtitur contra illam, non interrumpit illam : quia non habet animum eam tollendi. argumen. ff. eodem. lege quod non ratione : & idem de iuriſdictione omnium iudicum. lege ſi per errorem.& ſuprà de iuris & facti ignorantia. lege non idcirco. Si verò ex certa ſcientia venit contra legem, non ſimpliciter, ſed legem condendo contrariam, tollit eam : vt ff. de ſepulchro violato.lege tertia. §. diuus. Si verò ſimpliciter ex certa ſcientia vtitur contra eam non legem condendo: ſi quidem ille vſus eſt ſufficiens ad nouam conſuetudinem cōtrariam inducendam, quod qualiter contingit ex premiſsis apparet, tunc tollit eam : argu. ff. de regulis iuris. lege nihil tam naturale. & de ſolutioni.lege prout quiſque. & Inſtitutis. de iure natura. gentium & ciuili. §. penultimo. Si verò ille non ſit vſus ſufficiens ad contrariam conſuetudinem inducendam, non tollit eam legitimè præſcriptam. argu. ff. de pactis. lege ſi vnus. §. pactus. verſiculo ſed ſi pactum. Secus in principe : vt in authentica. vt omnes obedien. iudic. prouin.§.arripiat collatione ſexta. ſed non præſcriptam, nam talis vſus contra ius populi bene interrumperet : vt hic nota. & de regulis iuris. lege nemo. §. temporalis. Trigeſimo-
41 ſextò quæro, †an ſtatutum, vel conſuetudo ciuitatis vendicet ſibi locum in caſtris ſibi ſubiectis. Certè gloſſa in dicta lege ex ea. ff. de poſtu. tenet quod ſic. Et videtur caſus Inſtitut.de ſati.da. §. finali. Guliel.authen.in dicta lege ingenuum.ſic diſtinguit, quod aut illud caſtrum in illo caſu habebat conſuetudinem ſeu legem ſpecialem, quod poteſt : vt dixi ſuprà in quæſtione, an pars populi ciuitatis poſsit ſibi conſuetudinem facere:tunc non: quia debet conſuetudo ſua ſeruari, vt ſuprà dixi ibi. Aut tempore conſuetudinis ciuitatis illud caſtrum de illo caſu non habebat legem, ſed conſuetudinem ſpecialem,& aut illud caſtrum erat de diſtrictu, & iuriſdictione illius ciuitatis, & tunc ſic. argu. ſuprà de epiſcopis & clericis. lege nulli.& de naturalib.libe.l. ſi quis.& ff.ad municip. lege qui ex vico. Aut illud caſtrum non eſt de diſtrictu & iuriſdictione illius ciuitatis : & tunc non : cum habet ſuos fines, ad quos ſuæ ciuitatis conſuetudo extendere nequit. argu. ff. de acquirendo rerum dominio. lege in agris. Ad hoc ſuprà de officio præfect.prætorio Affricæ.lege in nomine Domini. in principio.in prima columna.& infrà de fun.limi.lege quicunq;. libro vndecimo. & facit. ff.de legatis tertio. lege prædijs. §. penultimo. in fine de fundo inſtrumento. lege Seiæ.§.Tyrannę. lege prædia. in fine. argu. ff. de damno infecto. lege ſi finita. §.ex hoc edicto.hoc in caſtris ciuitati ſubiectis, tempore dictæ
42 conſuetudinis. Trigeſimoſeptimò quæro, † quid in caſtris poſtea ſibi vnitis. Tenet Guliel.quod ſi dicta vnio vel tranſ-

latio ſit facta per principem: tunc ſic: quia facta perfectè videtur: & ideo ſecundùm ciuitatis conſuetudinem debet regulari. argu. de excuſa.tuto.l.idem Vlpianus.§.fina.& de re iudi.l.quidam conſulebant.& ſupra, de nupt.l.Imperialis. Nam quod iuris eſt in principali, idem iuris debet eſſe in eius adiuncto. ff.de pact.dota.l.inter.§.cùm inter. & ſ.de dona.ante nupt.l.fina.circa medium.l.ad hoc etiam.ff.de hæredi.inſtit.l.liber homo.§.Titius.& ad Trebel.l.Papinianus. Ad quod facit optimè in authē. vt iudic.ſine quoquo ſuffra.§.illud.& ff.de iudi.l.inſulæ Italiæ. & de excuſa.tuto.l.non tantùm.§.Illyrienſibus. & facit quod not.C.de Metropol.l.j.lib.xj. Aut per alium præterquā per principem eſt facta vnio: & tunc refert: quia aut caſtrum tranſiuit in diſtrictum & iuriſdictionem ciuitatis: & tunc idem. Aut non: & tunc non, per ea quæ dixi ſupra, in proxi.q.& dixi ſ.de iure do. l.etiam.& tractaui in dicta l.ſi finita.§.ex hoc edicto. Trigeſi-
43 mooctauo quæro de quæſtione ardua †: quid ſi emergit caſus non deciſus lege ſcripta, nec conſuetudine: & eſt ſimilis legi ſcriptæ pro vna parte: & ſimilis conſuetudini pro alia contraria: quæro quid iuris? verbi gratia: quæro an emphyteuta habeat, vel habere debeat incrementū alluuionis? à ſimili facit lex quòd ſic: quia fructuarius debet habere ff. de vſufruct.l.item ſi fundi. §.j.Simile conſuetudini facit ꝙ non: quia vaſallus non debet habere: vt x.coll.in tit.de cōtrouerſia inueſtituræ.§.ſi quis de manſo.dicit Mar.Sili.ꝙ ſimile conſuetudini debet ſpectari: quia magis eſt ſimile, cum vtile habet dominium ſicut vaſallus. fructuarius autem non habet dominium directum, nec vtile. Gul.enim contrarium dicit: ꝙ ſimilis lex debet ſpectari: quia ſimile cōſuetudinis procedit per locum à ſimili: lex procedit per locum à maiori, quod eſt fortius vt no.in l.j.ſ.de nego.geſt. Trigeſimono-
44 no quæro †.quid ſi vtrunq; ſimile procedit pariter per omnia. verbi gratia, quæritur an emphyteuta debeat habere ita incrementum alluuionis? ſimile legis facit ꝙ ſic: quia ſuperficiarius debet habere. Simile conſuetudinis facit ꝙ non: quia vaſallus nō debet habere? Reſpōdeo, ſimile legis debet ſpectari. Ratio: quia iſta conſuetudo eſt contra legem: & ideo ad cauſam ſimilem nō extenditur. argu.ff.eod.l.quod non ratione. & quod ſupra dixi.
45 †Vltimò, quicquid doct.in hac materia ſcribunt, diſtinguendo ſic concludo quòd aut conſuetudo eſt contra legem, aut prę-ter legem: in ſecundo caſu conſtat eam debere ſeruari, per l.j.ſ.e. & de ædi.priua.l.an in totum.& in d.l.de quibus.in j.reſponſo. Primo caſu, aut conſuetudo eſt contra ius naturale: & nō debet ſeruari: vt Inſti.de iu.natu.§.ſed naturalia.& de legi.ag.tute.§.fi. & ſ.de cap.dimi.l.eas. Aut contra legem diuinam: & idem facit quod not.ff.de conſtit.princip.l.j.in princ.& ſ.ſi contra ius vel vti.pub.l.fina.de vſur.auth.ad hæc. Aut contra ius gentium: & idē: vt d.§.ſed naturalia.cū ſimi.niſi ex cauſa: vt ff.cōmu.prędio. l.venditor.§.ſi cōſtat. Aut eſt cōtra ius ciuile: & tūc aut eſt expreſſè reprobata per legē: & non valet: vt ſ.de vſur.l.eos.§.pe.& de ſacr.ſan.eccle.auth.caſſa.de fur.auth.nauigia.cōmunia de ſucceſ.auth.omnes peregrini.& ff.ad le.Rhod.de iactu.l.deprecatio. ſecundū vnam lect.& in auth.vt nulli iudi.§.nulli verò. Aut nō: & tunc aut eſt inducta per cōſenſum erroneum cōtra legem: & tūc nō valet, vt ſ.dixi in illa q.an per cōſenſum erroneū cōſuetudo poſſet induci. aut ex certa ſciētia: & tūc aut præcedit legē: & tunc quidā diſtinguūt, ꝙ aut apparet ex tenore dictæ legis eius latorem ſenſiſſe vel ſciuiſſe cōſuetudinē localem: & tollit ipſam: vt ff.de ſep.vio.l.iij.§.diuus. Aut nō: & tūc nō, ſed illa lex ſuccūbit, vt extra, de cōſti.c.j.lib.vj.& ſ.de teſta.l.fi. Ego autē ſic dico vt ſ.dixi in opp.ij.ꝙ aut dicta cōſuetudo eſt cōtra legem: & lex ſequēs cōtraria illi cōſuetudini tollit eā: vt d.§.diuus. Aut pręter legē: & tūc nō, ſed lex ſuccumbit ibi: vt d.c.j.extra, de cōſtit.& l.fi.ſ.de teſta.& in auth.de non alien.§.qa verò veriſimile.cū ſimi. Aut conſuetudo eſt generalis: & vincit legē generaliter: vt d.l. de quibus. Aut eſt ſpecialis, & localis, & vincit eā ſpecialiter in eo loco, vt hic, in prin.ſecundū vnā lect.& ff.cōia prædio.l.venditor.§.ſi conſtat.& de admini.tut.l.ſi ſine hærede.§.Lucius.& de polli.l.Imperatores.in fin.non generaliter in omni loco: vt in fine huius legis, ſecundùm vnam lectu.& veram, vt ſ.dixi in ſolu.primi & ſecundi contrarij: & ſic eſt finis iſtius repetitionis.

De donationibus. *Rubrica.*

LEX I.

Emptionū.[a] Qui donat inſtrumēta emptionū, videtur donare res emptas. h.d. Tene mēti hāc legē & ſimiles notatas in glo.ꝙ q tradit inſtrumētū, videtur tradere illud ꝙ cōtinet in eo: quod allegabo tibi cùm ſumes conuentum in ſermone.

LEX II.

Si nominis. Cùm actio ceditur: debitoris conſenſus non requiritur. h.d.

LEX III.

Spem. Spes poteſt cedi, hoc dicit.

Si functiones. Glo.legit hanc legem duobus modis. Primo modo, ſolutio tributorum[b] non probat aliquem eſſe dominum. hoc dicit.

Si donatio. Verbum, dono, in vltimis voluntatibus, fideicommiſſum inducit, etiam parte abſente. hoc dicit.

Nec ambigi. Donatio, quæ incipit a traditione, poteſt perfici inter abſentes. h.d.

Cenſualis. Hæc eſt bona lex, & menti tenēda. Idē etiam de ſequenti breuiter dicit. Aſsignatio in cenſum[c] non præiudicat domino non conſentiēti: ſed ſi conſenſerit, vel ipſe pro alijs aſsignauerit, videtur donare: niſi probet contrarium. hoc dicit cum l.ſeq.

Legem, quam. Vt pactum donationis impleatur, ex ſtipulatione, vel præſcriptis verbis agitur. hoc dicit.

Nemo. Nemo videtur donare, de quo non cogitauit. hoc dicit.

Nec ignorans. Donatio collata in filiū in poteſtate non valet: ſecus in emancipatū. h. d.

Cum de bonis. Donatio facta in filium emācipatum, valet. hoc dicit.

Portionem. Pars pro indiuiſo poteſt donari. hoc dicit.

Si aliquid. Breuitas epiſtolæ non vitiat donationes. hoc dicit hæc lex.

Si filius. Nemo dat. quod non habet. hoc dicit.

Aeris alieni. Aes alienum non ſequitur fundum, ſed ſucceſſorem vniuerſalem. h. d.

Siue. Filio emancipato poteſt donari: facta donatio filio in poteſtate per emancipationem cum pacifica poſſeſsione. poſtea cōfirmatur. hoc dicit hæc bona lex.

Si donationis. Actio furti iam facti ciuilis, poteſt remitti. hoc dicit.

Si auia. Mulier poteſt donare extraneis, etiam res ab eius parentibus habitas. hoc dicit.

Vice. Alius poteſt pro donante ſubſcribere. hoc dicit.

Conſtante. Mulier non poteſt donare dotem cōſtante matrimonio. hoc dicit. Secundò dicit glo. quod ſpem actionis de dote poteſt donare. Vide glo.& ſigna eam bene.

Cum res. Vt pactum donationis impleatur, agitur præſcriptis verbis. hoc dicit.

Si ea, quæ. Res à me donata, poteſt mihi donari. hoc dicit.

Si patri. Donatio facta ab eo, cui non ſucceſsi, nihil mihi præiudicat. hoc dicit.

Donatio. Hæc lex tota loquitur quando actum eſt, vt donatio fiat in ſcriptis. Secūdum gl. omnis donatio requirit inſinuationem ſecundùm quod leges præcipiūt, ſcilicet ſi quantitatem taxatam excedat.

Donatio. Donationes in ſcriptis debent fieri forma hac lege conceſſa. hoc dicit. Vide

a ¶ Emptionū. Iſtam legem declara, & intellige, vt habes per Alexand.in l.iiij. in princ.de acquir.poſ. vide Bald.in l.fi.qñ fiſc.vel priua.& ad hanc legē vide Bal. in l.ab emptione.in iiij. col.ff.de pactis.

b ¶ Tributorum. Solutio tributorū non probat dominium: vide tamen Bald.in authē.ſi qs.de natu. libe.& l.ſi pater & ibi bar.ſ.de act.emp.

c ¶ Cenſum. Iſta donatio non requirit inſinuationem, ſecundum Bal. in l.illud. in pen. colū. de ſacroſanc. eccle. & adde l. cum quis. ſecundum Bar. ibi, de acquir. re. do.

gl. quę eſt hic, ſuper verbo. cognominata. Nota ex hac l.ꝙ donatio cauſa mortis debet inſinuari[a]. Secūdò no. ꝙ donatio licet nō ſit facta ſimpliciter: tñ debet inſinuari, ſi excedat quātitatem. Quod no. quia videtur hoc contra gl. quæ eſt in l. Aquilius. ff.eo. Vos videtis in pluribus legibus huius tituli, & in iure fit in pluribus locis mentio inſinuationis. Quid enim eſt donationis inſinuatio?[b] Certè ꝙ fiat in actis corā iudice, vt hic videbitis, & in l.ſancimus. j.eod.& Azo.in ſumma huius tituli.

Lata.[c] Aliàs Data. Donatio quæ debet fieri in ſcriptis, debet fieri modis pręallegatis. etiā ſi fiat in cōiunctam perſonā. h.d. Et tene menti ver.geſta.in fin. quia eſt notabilis caſus. Vbicunq; igitur fiat in actis donatio, non eſt curandum.

Quiſquis.[d] Rei donatæ retinens vſumfructū, rē videtur tradere. h.d. No, ꝙ quotidie occurrit, & eſt notabilis caſus.

In extraneos. Extraneis, et ignotis poteſt donari. h.d.

In hac. Donatio in vrbe debet inſinuari coram magiſtro cenſus, in alijs apud præſides prouinciarū: vel defenſores ciuitatū. h.d. Nota hunc tex. Quæro an in donatiōe quæ inſinuatur, requiratur aliqua cauſę cognitio: debet ne aliquis citari[e]? Dico quòd non, ſed ſolū acta requiruntur: vt per ea donatoris voluntas comprobetur: vt hic dicit notabilis textus.

In donationibus. In actis iudicialibus non ſunt neceſſarij teſtes[f]. h.d. tene menti iſtam legem.

Secundum. Donationes in vrbe, debēt inſinuari coram magiſtro cēſus: & non corā alio, contra faciētes legitimè puniuntur. hoc dicit.

Illam ſubtilem. Hęc eſt bona lex. Mādatū procuratoris in rē ſuā ſeu actoris cōceſsio morte mandatoris cedentis nō extinguitur.[g] Et procurator in rem ſuā ante litē conteſt.& poſt, pōt alium conſtituere. h.d. no. De primo dic vt dixi in l.j.ſ.de actio.& oblig. De ſecundo dic vt vidiſti ſ. de procura.l.neq;.& l.quod quis.

Sancimus.[h] Donatio vſque ad trecentos aureos inſinuatione[i] non eget: vltra debet inſinuari niſi eſſet donatio imperialis, vel facta ad pias cauſas, quę vſque ad quingentos aureos ab inſinuatione eſt libera. h.d.

Ne autem. Hic eſt bonus caſus, et ſequens, vbi propter immenſam donationem cōmunio rei inducitur, licet domino maioris partis pretium offerre, & totū poſsidere. Aliàs diuiditur, ſi eſt diuidua. Si vero indiuidua, in dominum maioris partis transfertur prædicta poteſtas. hoc dicit.

1 ☞ *Clauſula, quod tot intelliguntur donationes, quot res, quid operetur.*

Si quis. Hic eſt bonus caſus. In donationibus, quę diuerſis tēporibus celebrātur, cuiuslibet quantitas[k] per ſe contēplatur. h.d. Quæro, †circa hāc legē
1 de illa clauſula, quæ cōſueuit apponi in donationibus, tot intelliguntur eſſe donationes, quot ſunt res: vtrum valeat. Certe. nō, quia hoc ſolū debet inſpici, vtrum eodē tēpore ſint factę, vel nō: vt ex hac lege, & gl. manifeſtè colligitur.

1 ☞ *Qui promittit decem annua, intelligitur promittere in vita ſua.*

2 *Et an legibus de inſinuatione loquentibus poſsit renunciari.*

Si quis autem. Donatio annua in vita contrahētiū collata, pro quolibet anno videtur vna per ſe ſeparata: ſecus ſi ad hæredes extēdatur. h.d. Nota iſtū tex.[l] ibi: ſin autē etiā hæredē
1 &c. ꝙ †ille, qui promittit decē annua, intelligatur in vita ſua, niſi de hæredibus expreſſe fiat mentio. Licet contrarium videatur vellè gl. in l.ſi Stichū.§.ſtipulatio.ff.de ver.
2 obli. vbi dixi tibi. Quæro, vtrum †iſtis legibus. quæ de inſinuatione donationū loquūtur, poſsit renunciari. Breuiter reſpondeo, non: nā legibus, quæ inducūt certā formā in conſtituendis actibus hominū, renunciari nō pōt: vt.ff.de pact.l.ius publicū.& l.nemo poteſt.ff.de leg.j.

Si quis argentum.[m] Qui donat argentum poteſt illud tradere in materia, & ſpecie, & in pecunia ſignata. hoc dicit. Vide gloſſ. ſuper ver. ęſtimatione. quam vide. & not. de qua materia feci tibi quaſi vnam repetitionem, in lege Paulus. ff. de ſolu.

Sed & ſi quis.[n] Si donatur res, vel vniuerſitas, & interueniat traditio vera, vel ficta, donatio dicitur eſſe perfecta, ſi interueniat ſtipulatio, ad perficiendū cōpellitur: ſi ſimplex conuētio huius legis authoritate, vt perficiat compellitur. hoc dicit.

a ¶ Inſinuari. Donatio cauſa mortis non inſinuatur: ſed eſt econtra in l.fi.j.de do.cauſa mor.& gl.in l.j.j.eo.& Bar.in d.l.fi.j.eo.& quod no.Bal.in authen. ex teſtamento.in.iij.col.de colla.

b ¶ Inſinuatio. Quid eſt inſinuatio, adde Bal.in authē.ſi omnes.ſi vt ſe ab hære.abſ.Bar.in l.Modeſtinus.ff.eo.& Bal.in l.illud.de ſac.ſan.eccle.

c ¶ Lata. Vide ad hāc legem quod no. Bar. in l. poſt contractū. in ij.col.ff.eod.

d ¶ Quiſquis. & ad hanc l. vide quæ habes in l.iij.in prin.de acqui.poſſ. fallit vbi requiritur vera traditio, & vbi eſſet ſuſpicio fraudis, ſecundum Bal.in l.j.ſ.de vſufru. Sed quid cōtra an ꝑ retētionem ꝓprietatis videretur facta traditio vſuſfructus, ſeu vtilis dominij, dic ꝙ nō.l.iiij.§.dare.ff.de vſufr.& no. Bald.c.j.quid ſit inueſtitura.et ī prin. vt hic.

e ¶ Citari. In inſinuatione nō debet pars citari. vide Bar.in l. Modeſtinus.ff.eod. Bal.in l.j.§.illud de temp.app.& ī l.j.in prin.ſ.de li.conte.et in l.j.& ij.qñ li.pri.da.melius in l.illud. ſ.de ſacroſan. eccle. & in auth.eo decurſum.ſ.de do. ante nupt.& idem firmat Bal.in l.fin.§.fina.de iu.do. Adde, an notarius poſsit inſinuare donationem: & an iudicis requiratur authoritas, vel decretū, Bal.cōſ.ccciij.j.l.

f ¶ Teſtes. Idem tenet Spec.in ti.de inſtru.edi.§.reſtat. ver.ſed cum lrīs. Et hoc obſeruatur in practica. ſed conſidera ꝓpter tex.in l.poſt mortē. ff.de adop.& hanc l.intellige fin. dicit gl.in auth.de here.et fal.§.ſi vero abſit. Quādoque ꝙ nō requiratur ſubſcriptiōes teſtium: ſed nomina eorū qđ no.ex no.ꝑ gl.ī c.quoniā cōtra. & ibi vide do.et hic Cy.& Bal.& Bar.ī l.ſi ꝓcurator.de condi.ob cau. dicit hic verū, niſi vtroq; cōſentiente. qđ no.in l. falſus.ſ.de fur.& vide gl.& doc.in l.geſta.ſ.de re iud.et bal. in auth.ſed hodie nouo.in pe.col.ſ.ſi cer.pe.& Bar.in rub.de fi.inſtru.in ij.co. vide Bal.in l.illud.ſ.de ſac.ſan.eccle.ī iij.co.

g ¶ Extinguitur. vide oio l.fi.in prin.ff.eo.& no.ꝑ Bar.ī l.ij.§.ſed ſi qs.ff.de dona. Sed an poſsit reuocari expreſſe Bal.in l.j.in vj.col.de act.& obl.ſ.tenet ꝙ nō: niſi tribus caſibus, in quibus in l.iij.ſ.de noua.alle.gl.in l.ſicut.§.ſi ꝓcurator.ff q mo.pig.vel hypo.Sol. Vide ibi Bal.in l.j.in ij.& iij.q.& adde qđ Pe.& Cy.in l.ſi quidem.ſ.de acti.& ob. per illū tex.volūt, ꝙ mandatū in rē ſuā morte finiatur &c. hic erat ceſsio, nō. mandatū. Vide Bal.ibi & adde ꝙ ſi cedens actionem iniuriarum, decedit re integra, finitur ceſsio, ſecundum Bal.in l.fi.ſ.de hære.ven.

h ☞ P. PAV. P. ¶ Sancimus vide quæſt. tactam per Iaſ.in l.licet inter col.fi.ver.ſecundo habes. C.de pact.

i ¶ Inſinuatione. Sed qđ ſi quis donat vltra quantitatem hic a lege taxatam, cū aliquo onere adiecto, quod in effectu trāſit valorem q̄titatis vltra iſtā ſummam: vtrū egeat talis donatio inſinuatione? Et dicit idem Bal. per illum tex. quod non, in l.ſed ſi hæc.§.cuidam.de condi.& demonſtra.& ibi ſequitur Imol.

k ¶ Quātitas. Nota & per Bar.in l.recte Sabinus. Et de hac materia no.Spe. de don.& in tit.de inſtru.edi.§.porro.verſi.donatio autem. vbi ſentit cōtrarium. Sed Ioā. And. ibi non ſequitur eū & vide etiam ad prædicta ibi Ioannes And.& adde Spe. de dona.§.j.ſup ver. quoddā. vbi ponit aliqua notabilia.

l ¶ Tex. An promiſſio annua trāſeat ad hæredem, vide Bar. in d.§.ſtipulatio & ibi doc.& vide Bar. in l.ſi idem.in princ. de iur.om.iu.in ver. quæro. vtrū iſtis legibus poſsit renūciari inſinuationi, vide Bar.ī l.Modeſtinus. ff.e.& quod no.in l. ſi quis in conſcribendo.ſ.de pac.& quod ibi Bar.

m ¶ Si quis argētum. Sed hæc lex non habet locum in præſumpta donatione vt oriatur actio, ſecundum Bal. in l.ſi pacto quo pœna.ſ. de pac.et Ang.ī l.iuris gētium.§.igitur nuda.ff.de pac. videtur velle Bar.in l.iuris gentium.§.quinimo.& l.hactenus.§.j.de conſti.pecu.

n ¶ Sed & ſi quis. Et licet hic dicat, ꝙ donatio ſolo conſenſu perficitur: vt īſtitu. eo.§.aliæ autem. tamen bene ad hoc ne ab alio poſsit vel alteri obligari requiritur traditio vera, ad hoc vt dicatur perfecta. Ita dicit no.bar. in l.j.j.de iure. fiſci. per l.fina.§.Lucius. ff.de dona. ꝙ eſt mēti tenendū ſecundū ipſum, & vide quod notat Imol. in l.Aquillius. ff. eodem. Et an habeat locum in donatiōe ante nuptias, vide gloſſ.& Baldum in lege prima. ſupra donatio. ante nupt. An iſte text. habet locum ſi factū promittat pacto nudo, vide Bartolum.& ibi Alexā. in l. iuris gentium. ff.de pact. Et an habeat locum in pacto declinando, vide in eadē lege.§.primo. Vide aliquas limitationes per Bartolū in.§.quinimo.& in lege ſi vnus.§.pactus. circa medium. & ī omnibus Alex. an habeat locum in donatiōe cauſa mortis: gloſſa eſt quod ſic, in lege cum pater.§.Mæuio. de lega.ſecū. adde Imolam in lege, qui in poteſtate, in princip.ff.de teſta. vbi allegat gloſſam in dicto §.Mæuio.de legatis ſecundo. & tenet Baldus in lege ſi donationis. ſupra de contrahen. emptio. Et an habeat locum in factis, vide Baldum in lege cum virum. ſupra de fideicommiſſ. Et an habeat locum in donatione remuneratiua? Bartol. incidenter in lege iuris gentium. in vltima columna in §.quinimo. tenet quod non. Contrarium tenet ibi Alexand. vbi vide. & dum hic loquitur de iſta ficta traditione, vide quid ſit reſeruatio proprietatis, an dicatur ficta traditio? per Alexandr. in lege tertia. in princip. de acquiren. poſſeſ.

SI quis pro redēptione [a]. Donatio quæ ſit in redēptionem captiuorum, inſinuatione non eget: & ille, qui hoc officium ſuſcepit, ad ipſum expellendum compellitur. Item in donationibus quas magiſtri militum conferunt in milites: & in his quæ donantur in reparatione domus combuſtæ: & quòd in caſibus prædictis pecunia ſic expenſa iuramēto probatur, & donationes hodie, vſque ad quingentos aureos inſinuatione non indigent. hoc dicit. Nota text. ibi: ſed tantum modo ſacramentum præſtare. pro iſtis executoribus vltimarum voluntatum, qui debēt iurare ſe dictam quātitatem in pijs cauſis expendiſſe.

De donationibus quæ ſub modo, vel conditione, vel ex certo tēpore cōficiūtur. Rub.

LEX I.

SI doceas. Si pactum donationis non ſeruatur [b], poteſt res actione vtili vendicari, & condictione ob cauſam agi. hoc dicit. Oppo. ꝙ imò detur alia actio. ſcilicet præſcriptis verbis: vt ſ. titu. j. cum res. Sol. Fateor, ꝙ omnes iſtę tres actiones concurrunt. Sed contra hoc opponitur: quia nemo condicit rem ſuam, præterquā à fure: vt l. fina. ff. vſufruc. quemadmo. ca. ſed hic datur rei vendicatio, & condictio. ergo male. Sol. Iſta vendicatio [c] †, quę datur hic, [1] datur vtilis fauore alimentorum ſecundùm gloſ. hic poſitam. vnde non poteſt dici propriè res mea: meritò mihi conceditur condictio vtilis: ergo vendicatio vtilis bene concurrit cum cōdictione: ſecus in directa. De hac materia plenè dic vt l. j. ff. de dona.

LEX II.

SI prædiorum. Valet pactum ꝙ poſt certum tempus res ad donantem reuertatur. hoc dicit.

LEX III.

QVoties. Ex pacto appoſito traditioni rei meæ, alteri etiam extraneo, & eius hæredibus, actio poteſt quæri [d]. hoc dicit, hic eſt bonus caſus. Tene menti. Eſt ergo vnus de caſibus, in quibus alteri per alterum quæritur actio. Simile vidiſtis. ſ. ad exhib. l. pen.

PErfecta donatio. Poſt perfectam donationem non poteſt ei conditio adijci inuito donatario. hoc dicit.

SI quid. Non refert quid ex æquipollētibus fiat. h. d.

De reuocandis donationibus. *Rubrica.*

LEX I.

ETſi perfectis. Donatio facta in libertū, ex leui ingratitudine reuocatur [e] per patronū: ſecus in hęredibus eius. hoc dicit.

LEX II.

SI apud. Licet inſtrumenta donationis ſint ſubtracta: propterea non reuocatur donatio. hoc dicit.

LEX III.

POſſeſsionem. Sola pœnitentia donationem nō reuocat. hoc dicit.

CVm profitearis. Ex cauſa turpitudinis donationis, non reuocatur donatio. h. d.

SI donationem. Non debet donatio reſcindi per reſcriptum. hoc dicit.

VElles necne. Quādo mulier donat, præſentia mariti vel filiorum non requiritur. h. d.

1 *Omnes pœnæ quæ habent locum in ſecundo nubentibus, habent etiam locum in non honeſtè viuentibus.*

HIs ſolis. [f] Donatio facta in filios ex cauſa ingratitudinis, reuocatur à matre quæ ad ſecundas nuptias non tranſmittit. h. d. Vel aliter. donatio facta filio vitioſo non tenet. h. d. hæc l. Not. primò ex hac lege qua donatio ex cauſa ingratitudinis reuocatur: nō proſequitur fundū: ſed datur contra ipſum [1] donatarium. Item nota † ꝙ omnes [g] pœnę ſtatutæ contra ſecundò nubentes, habent locum in his, qui non honeſtè viuunt. ꝙ tene menti perpetuò: quia ſæpe allegatur.

SI unquam. [h] Hæc eſt ſingularis & notabilis l. Donatio habet tacitam conditionē, ſi donator liberos non ſuſceperit: ideo natis liberis reuocatur. h. d. Idem intelligit gl. & cuilibet extraneo ſi fuerit donatū. Et dicit glo. ꝙ reddit ipſo iure: vel condicitur poſſeſsio. Et materiam huius legis & multas alias quæſtiones circa hoc dixi plenè in l. Titia. §. Imperator. ff. de lega. ij.

DOnationes. Donatio facta in liberos, non reuocatur, niſi ex cauſa ingratitudinis. h. d.

GEneraliter. [i] Donatio reuocatur ex cauſis hac lege inſertis. Sed ſi non reuocat donator: eius hæres reuocare non poteſt. hoc dicit.

De donationibus cauſa mortis. Rubrica.

LEX I.

SI donatione. Donatio cauſa mortis poteſt per fideicommiſſum ſubſtitui. h. d. De hoc penè in l. j. & ij. eodem titu. ff. & ibi per Dyn. & ibi dixi.

LEX II.

INteſta. Poteſt mulier cauſa mortis donando facere alium ſtipulari dotem ſuam ſalua Falcidia, ſeu legitima, quæ liberis eius debetur. hoc dicit.

CVm de mortis. Donatio cauſa mortis accedit vltimæ voluntati: & inſinuatione non eget, ſi quinꝙ teſtes legitime interueniāt. hoc d. Per iſtam legē puto correctam l. donatio. C. de dona. quæ videtur requirere qđ in donatione cauſa mortis fiat inſinuatio.

Finis libri octaui. Sequitur nonus.

Qui accuſare non poſſunt. *Rubrica.*

Glo. ponit quæ perſonæ non poſſunt accuſare, quam vide, & nota & ſigna.

LEX I.

PRius eſt. Quando duo crimina intentātur, quorum vnum eſt præiudcia le ad aliud, ſuper grauiori proceditur. [k] hoc. dicit.

Secun-

a ¶ Si quis pro redemptione. Vide Ludouicum Roma. conſi. lxxxiiij. incip. in cauſa nobilis vbi pulchre loquit quando res probat per iuramentum. Vtrū autē quādo res eſt difficilis ad probandū, debet hoc allegari, & ideo probatur ꝑ iuramentū: vide eundem Lud. Ro. in cōſil. lxxv. incip. pater reuerēde. And. Bar.

a ¶ Si quis pro redemptione. In §. ibi donatio. limita vt dixi j. de actio. §. in bonæ fidei in pen. char. per Bald. in l. nulli. ſ. de epiſ. & cle. Bar. in l. diuus. ff. ſi cui plus, quā per legem Falc.

b ¶ Non ſeruatur Et hanc legem nota. allegat Bal. in l. ea lege. ſ. de condict. ob cau. & vide in l, qui abſenti. §. j. poſt Barto. ff. de acquir. poſ. Adde de hac lege Ioan. And. in additio. ad Spec. in tit. de inſtru. edit. §. porro. in ſecunda additione.

c ¶ Iſta vendicatio. Adde quod notāt Bart. in l. ſi mortis. de dona. cauſa mor.

d ¶ Actio pōt quæri. Et facit ad quæſtionem, de qua per Barto. in l. qui Romæ, §. Statius. de verb. obliga. Et ibi vide Alexan.

e ¶ Reuocatur. Et ad materiā huius titu. li, qñ reuocatur donatio. quid de fructibus? Gloſ. no. in l. generaliter. §. ſi quis. ff. de fideicom. liber.

f ¶ His ſolis, Nota ſingularem caſum ſecūdum dñm meū in l. donationes. §. ſpecies. ff. de dona. ꝙ donatio nō reuocatur propter ingratitudinem ſi mater trāſiuerit ad ſecundas nuptias niſi in caſu anthē. hic poſitę. And. Barba.

g ¶ Item nota ꝙ oēs. Adde tex. de hoc, & ibi do. Abba. in ca. vxoratus. de cōuer. coniug. & vide glo. in auth. ſacramentū. ſ qñ mulier offi. tut. & tex. in l. fi. eo. tit. & in auth. de reſtit. & ea quæ parit ī xj. mēſe. Domi. Pet. de Ancha. in ca. ex parte. de appellatio. Andre. Barba.

h ¶ Si vnquam. Vide Lud. Roma. in cōſi. xxv. ꝑ iſta lege, incti. pro deciſione eorū. & in cōſil. clxvj. vbi late tenuit, ꝙ nō videtur quis renunciare beneficio huius. per iuramētū, et pulchre allegauit. Vide, quia allega. Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. de donatio. adde ad Bar. Andre. Barba.

P. PAV. P.

h ¶ Si vnquam. Vide late Iaſo. in l. ex hoc iure. col. antepenul. ff. de iuſti. & iure. Deci. conſil. xx. contrarium tenet Soci. conſil. ccxcv. col. iij. an beneficio huius poſsit renūciare, vide Iaſ. in l. penul. col. iij. verſi. hunc etiam videmus. C. de pac.

P. PAV. P.

i ¶ Generaliter. An valeat pactū ꝙ non poſsit reuocari donatio prætextu ingratitudinis, vide Iaſo. in l. fi. colū. vj. verſi. ex iſta. doct. Bal. C. de pact.

k ¶ Proceditur. Et nota ad iſtum text. ꝙ illi, qui accuſauerūt non poſſunt officiū iudicis implorare, vt procedatur ad inquiſitionē, ac ſi ipſi eſſent procuratores inquiſitionis. Ita dicit Bal in l. j. C. ſi tutor non geſ. Item nota quod qui accuſare non poſſunt, non poſſunt eſſe denunciatores. Ita inquit Barto. in l. diuus. ff. de cuſt. re. vbi vide de materia denunciationis.

Secūdum vnam lectu. innuit quod ſententia lata in vno iudicio, parat præiudicium in alio. Contra, ff. de publi. iud. l. is, qui reus. Solu. Huius timore ſunt plures lect. Tu tene hic quintam lectu. quæ eſt Azonis vt hic. Iſta duo iudicia erant inuicem præiudicialia, & in lege contraria ſecus. Iſtam materiam examina plenè vt ibi dixi.

1 *Tutor poteſt ſemper accuſare tutorio nomine.*

2 *Cautela, quando tutor accuſat aliquem, quod dicat in accuſatione, talis tutor: nec adijciat: tutorio nomine.*

SI cautiones. Si tutor ad vtilitatē pupilli, accuſat ſuo nomine proprio, debet ſe inſcribere. hoc dicit. Per hanc legē dicunt gloſſ. noſtri, & aduocati communiter quod tutor vel curator non poteſt alieno nomine accuſare. Hoc intelligo verum, niſi in caſibus, in quibus ad proſequēdum crimen admittitur procurator, prout plenè not. in l. ſeruum quoque. §. publicè. ff. de procura. Ego tamen puto, † quod ſem- [1] per poſsit tutor [a] accuſare tutorio nomine: vt l. polla. ſ. de his qui vt ind. ſed inſcribere ſe ad pœnam talionis, hoc non poteſt tutorio nomine: & hoc eſt, quod iſta lex dicit. [2] Cautela tamen eſt, † quod quando tutor accuſat aliquem, dicat in accuſatione, talis tutor. nec adijciat, tutorio nomine: nam tunc intelligeretur eo modo quo poteſt: vt l. poſt mortem. §. j. ff. de quando ex fac. tuto.

LEX III.

QVi crimen. [b] Accuſatio ſine inſcriptione, non admittitur: & accuſator cōtumax extra ordinem, & in expenſis punietur. h. d. Hic videtur eſſe caſus quod in criminalibus victus victori condemnatur in expenſis. Quod dic vt dixi vobis in l. non ignoret. ſ. de fruc. & lit. expen. Item hic videtur caſus, quod in eadem inſtantia poſsit deduci ciuilis petitio & criminalis. nam hic vides: quia punitur extra ordinem, & iſtud eſt criminale. Item punitur in expenſis, & iſtud eſt iudicium ciuile. de hoc dicam vobis in l. ſi quis ad ſe fundum. j. ad l. Iul.

VXor tua. Mulier poteſt accuſare, ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur: niſi ſit alius, ad quem magis principaliter negotium pertinet. h. d. cum l. ſeq. Nota quod dixi in ſummario.

ACcuſationem. [c] Qui ſemel deſiſtit, non admittitur iterum ad accuſandum. h. d.

SI ea. Qui tempore ſtatuto à iudice non accuſat, vel accuſationem non proſequitur: poſtea non auditur. [d] h. d. hæc bona lex. Nota hanc l. quam plenè examinaui, & dixi in l. Titia. ff. de accuſa.

NOn prohibentur. Miles poteſt accuſare, ſi ſuam vel ſuorum proſequatur iniuriam. h. d.

1 *Qui vult admitti vt ciuis, debet probare ſe ciuem: parte etiam citata.*

NOn ignorat. Non debet quis admitti vt talis, niſi prius probet ſe talem. h. d. Tene menti hanc legem, & multum not. ad infinita. Sæpe [1] † dicunt ſtatuta, quod ſi ciuis admittatur ad aliquod, & nō alius: ante omnia debet ſe probare eſſe talem. Tamen puto quod hæc probatio fiat citata parte.

SI crimen. Etiam ꝗ ſuorum iniuriam perſequitur, ſe debet inſcribere, hoc dicit.

DAta opera. Incendiarij l. Cornelia de ſica. puniuntur. hoc dicit.

DE crimine. Qui regulariter accuſare non poteſt, ad accuſandum non admittitur niſi prius examinetur, an crimen, quod accuſat, ad caſus exceptuatos pertineat. h. d.

SI magnum. Frater non poteſt accuſare fratrem vel pater filium, de crimine grauiori, ſi ſuam iniuriam non proſequitur. h. d. cum l. ſeq.

CVm rationibus. Qui habet duos accuſatos tertium accuſare non poteſt: niſi ſuam iniuriam proſequatur. hoc dicit. Idem in l. hos accuſare. ff. eod.

INiquum. Nutritus non poteſt ſuum nutritorem accuſare, niſi ſuam iniuriam proſequatur. h. d.

SI ſororem. Frater fratrem, ſeu ſororem poteſt de leui crimine accuſare. h. d.

NEganda. Hæc eſt propriè materia l. is qui reus. ff. de publi. iud. & breuiter dicit: Accuſatus non poteſt accuſatorem ſuum reaccuſare de pari crimine, vel minori, prius quam ſit abſolutus, niſi ſuam proſequatur iniuriam: poterit tamen accuſationem proponere, nō vt ſuper ea procedatur, ſed vt ſuperſedeatur, donec cauſa prima finiatur. h. d. Materiam huius legis pleniſsimè habes in tex. et gl. & ego vlterius dixi in l. is qui reus. ff. de publi. iudi.

1 *Familiaris quando accuſare poßit dominum domus.*

2 *Monachus quando accuſat Abbatem.*

SI quis. Perſona domeſtica non poteſt dominum domus accuſare, niſi in crimine leſæ maieſtatis. h. d. hæc notabilis lex. Nota hanc legem, quod fa- [1] miliaris † non poteſt accuſare dominum domus quod intellige verum, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur. Et iſte caſus [2] † quod monachus non poteſt accuſare Abbatem. In contrariū [c] videtur dicere. c. Abbate. [c] de ver. ſigni. dic vt ibi.

SI liberti. Liberti non poſſunt accuſare patronos. hoc dicit iſta lex.

De accuſationibus, & inſcriptionibus. *Rubrica.*

LEX I.

EOs, qui. Qui effodit terminos, extra ordinem punietur. h. d. hæc lex.

1 *Si ſit ſtatutum, quod quicunꝗ declinauerit forum poßit impunè offendi: cautela eſt ſi eſt filiusfamilias, quod pater compareat pro ſuo intereſſe.*

LEX II.

SI cuidam. Hæc eſt notabilis lex. Pro ſuo intereſſe admittitur quis ad defendēdū aliū in crimine capitali. h. d. Per hanc legem practicabatur in [1] ciuitate iſta. dicit hic ſtatutum † ꝙ quicūꝗ declinauerit forum. poſsit impunè offendi vel occidi. Adhibeatur talis cautela, quod ſi accuſabatur filiusfamilias, pater pro ſuo intereſſe declinabat forum [f] pro filio, & ſic non incidebat in ſtatutum filius: eodem modo ſi delinquebat monachus, Abbas pro ſuo ītereſſe declinabat forum: poſtea contra iſtas fraudes, fuit per ſtatutum prouiſum.

REos. In capitali crimine admittitur procurator ad allegandas cauſas abſentiæ. h. d plenè in l. ſeruū quoque. §. publicè. ff. de procu. & ego dixi in repe. l. penult. §. ad crimen. ff. de publi. iudi.

SI accuſatoribus. [g] Abſolutoria lata accuſatoribus abſentibus, non per contumaciam eſt ipſo iure nulla. h. d. Oppo. quod plures non admittuntur ad accuſandum vnum: ſed niſi vnus tantùm. l. hi tamen. §. fin. & l. ſi plures. ff. eo. Breuiter plures ſolu. dātur illa eſt vera, ꝙ hic nō fuit oppoſitum de pluribus: nā ſi fuiſſet oppoſitum de pluribus, fuiſſet electus vnus. quod tene menti.

NOn ideo minus. Delinquēs ꝓpter mādatū alterius nō excuſatur. h. d. Hic veniret examināda materia, de mādatore ꝑſuaſore

a ¶ Poſsit tutor. Dic vt latius per Barto. in l. ij. ff. de accu.

b ¶ Qui crimen. Vide quæ dixi in l. accuſare. ff. de accuſat. poſt Barto. & adde caſum nota. in quo debet actor ſe inſcribere, & perſonam legitimare, ſecundum domi. Anto. in titulo de accuſat. & vide in l. fina. ſupra eodem. Et adde quòd in multis caſibus poſt mortem quis poteſt accuſari, de quibus Inſtitu. de hæred. quæ ab inteſta. §. per cōtrarium. quæro an accuſator mortui debeat ſe inſcribere ad pœnam talionis: ſicut accuſator viui: vt ī hac gl. habes ar. ix. q. ij. cap. ſane. §. ſi forte. quæ apud aliquos eſt canonizata. ad §. per contrarium. qui tenet quod ſic. & allega. Bald. hic in tertia colum.

c ¶ Accuſationem. Vide in l. qui deſtitit. & ibi Barto. ff. ad Turpi. an ille, qui deſiſtit a ciuili, poſſit criminaliter accuſari.

d ¶ Non auditur. Et adde eum in l. ij. ff. de re iudica. & in l. ij. de eden. & in l. edita. in iij. col eod. titu. & in l. de die. qui ſatiſ. co.

e ¶ C. Abbate. Vbi eſt iſte caſus ꝙ monachus. vide Specu. in tit. de inquiſito. §. fina.

f ¶ Declinabat forum. Aliam cautelam adde vt dixi poſt Bar. in l. ſi quis ſub conditione. ff. de condi. inſtitu. & hic adde Imo. in l. pen. §. ad crimen. in viij. charta. ff. de public. iudi. & ibi Bar. in vj. col. & Bal. in l. reos. j. eod. & in l. ab adminiſtratione. ſ. de leg. ad de Angel. conſilio. xxxvij.

g ¶ Si accuſatoribus. Adde Bartol. in l. ſi plures. ff. eod. & vi-

de quod per iſtam gloſſam in hoc do. Bar.not.in l.j.in fin. C.de fur.

a ¶Abſentem. Vide Bar.in l.iij.ſ.eod.& in l.quidam cōſulebant.de re iudi.

b ¶Procedi. Vbi in notorijs procedatur per inquiſitionē, & de modo procedēdi in notorijs, vide per Spec.de noto.ſ.j.& plene per Ang.in l. ſi vacātia.poſt med. & in c. ad noſtram. de iureiu.per Anto. & ibi per eū quæritur, an ſit neceſſariū probari notoriū. & quomodo ꝓbetur. et multa pulchra ibi. Vide quod dixi in l. ij. ſ. ſi publico. in iij.col,de adul.quod no.Bald.in l.accuſaturus.ad Turpil.Et quādo dicat crimen notoriū, vide Inno. no.in ca. fi.de coha. cleri.& mulie.et ibi plene de materia.& Bald. in l. accuſatorem.ff.ad Turpil.& Bal.hic. Adde qualiter procedatur ſuper notorio, Oldra. conſi. xxxvij.

c ¶Accuſari. Et vide, an quis poſsit a pluribus cōdemnari, Barto.in l.ſepulchri.ff.de ſepul.vio.

d ¶Secūdum dictum. Quid ſi ex forma ſtatuti ille qui percuſſit aliquem, debet amittere manum, cū qua percuſsit:& qd ſi cum eadem manu percuſsit duos vter que vult accuſare: quis præferatur. & vide plene per Iaco. de Bel.in diſput. & in l.j.ī.vt intra certum tempus.vbi illa ratio in criminalibus habeat locū cumulatio, adde quidam in l.libellorum. & l.ſeq.de accuſa.& Bart. late in dicta l. ſenatus.ff.eod.in l.ſi quis homicidij.ī.eo. ver. & ideo ſi aliqs inſultat, vel ſi qs faciat inſultum et percuſsionem, punitur tanquā de vno actu ſolo. Et ita cauſam intelligendam dixit do. Io.poſt Bal.in l. diuortio.ff.ſol.mat. de cuius intellectu ibi vide & in l. fructus.eo.tit.& Bart. & Bal. in l.nunquā plura. eo. titu. in v. col. in verſi. ſecūdo poteſt exemplum. Et quod dixi an præſumatur incōtinēti, vide Imol.et Bal.in d.l.diuortio. Et adde ad materiā, vbi habes in l.& ſi.ff.de adult. & adde dictū Bart.in l.capite quinto.in fi.e.ti. Adde ꝙ voluit Io.an.in add. ad Spec.in tit.de in-

& inſtigatore. Dixi in l.non ſolùm.ſ.ſi mandato. & ſ.procul.ff.de iniurijs. Materiam verò de auxilio, & fauore, tractaui vobis in l.in actione.ſ.ope.ff.de fur.

ABſentem. [a] Abſens nō poteſt damnari de crimine capitali, & ſi fuit damnatus ſententia eſt nulla: quæ retractabitur per eundem, vel per ſuperiorem. hoc dicit. De materia nullitatis, dixi vobis in lege prima. ſuprà quando prouoca.non eſt neceſſ.

EA quidem. In notorijs poteſt per inquiſitionem procedi [b] ſed in non notorijs quis non punitur, niſi fuerit citatus, vel accuſatus. hoc dicit. Et exponas ita text. vbi nunciantur, tanquàm notoria, vt patet ex ſequenti reſponſo.& ff.ad Turpillianum l.ab accuſatione.ſ.nunciatores. & ſic intelligit gloſ.ff.de adulte.l.ſecunda.ſ.ſi publico. & etiam Dyn. in text. vbi poſſet perpendi procedendo per inquiſitionem. ex officio ad denunciationem officialis. Item ibi in text. deſpici.quaſi dicat in non notorijs, nō proceditur per inquiſitionem, ſed per accuſationem: & hoc innuit verbum, accuſatio, ſecundùm prædictum modum legendi. & hoc modo intelligitur communiter iſta lex. ſed dominus Nicol. Mat. intelligit quando officialis denunciat cauſam, poteſt procedi per inquiſitionem: vt in prima parte huius legis & probatur infra titu.ij.l.prima.& infra, de decurio. libro xij.l.prima.ff.de cuſto. reo.l.diuus. Vnde ſi officialis illam denunciationem non produxerit, in notorium probando: tunc ille denunciatus abſoluetur, vt hic, in ſecunda parte huius legis, & dicta l. ab accuſatione. ſ.nunciatores.ff.ad Turpilianum. Et quod textus dicit hic, accuſatus: expone, id eſt denunciatus. Hanc autem materiam, quando poſsit per inquiſitionem procedi pleniſſimè dixi in lege ſecunda. ſ. ſi publico.ff. de adulterijs.

SI quis ſe. Accuſatio debet porrigi coram preſide, non coram officialibus. hoc dicit in ſumma.

QVi de crimine. Iſta eſt notabilis lex. Breuiter dicit: accuſatus, de eodem crimine non poteſt iterum accuſari [c]. de alio tamen crimine non poterit iterum accuſari: etiam ſi ex eodem facto deſcendat: nec debet ſuper vno pronunciari, donec ſuper alio fuerit plenè cognitum. hoc dicit. Diuiditur in duas partes. Primò, ponit vtrum liceat accuſari. Secundò qualiter debeat procedi. Secunda ibi: iudex autem. Iterum prima ſubdiuiditur: quia primò loquitur quando accuſatur de eodem crimine. Secundò, quando de diuerſis habentibus originem ex eodem facto. Secunda ibi: ſi tamen. vbi eſt caſus ſingularis. Ad euidentiam ſcias tu iuuenis, quòd quandoque ex vno facto oriuntur plura crimina. exemplum in eo qui cognouit ſuam conſanguineam nuptam: iſte enim cōmiſit adulterium: quia in nuptam. Item inceſtum: quia in conſanguineam ſuam. Hoc præmiſſo caſus in terminis eſt clarus. Opponi. ad primam partem dict. l.ſi quis homicidij. infra eodem. Solu. Fateor quòd regula eſt hic quod accuſatus de eodem, iterum non accuſatur: fallit in caſibus, quos dic vt in gloſ. quam vide & nota. Venio ad ſecundum dictum [d]. Opponitur & videtur quòd quando plura crimina deſcendunt ex eodem facto, nō poſsit accuſari, niſi de vno: vt l.ſenatus.ff.eo. prout ibi exemplum ponitur de parricidio, & homicidio. Solu. quandoque eſt vnum factum, vnus titulus criminis, & plures agendi formæ: & tunc vna tantum lege poteſt accuſari: vt dicta lege ſenatus. ſecundum aliquas lecturas. Verbi gratia: ille qui facit homicidium, poteſt accuſari lege Cornelia, de ſicarijs, & ex forma ſtatuti huius legis, tunc vna tantum punietur pœna: vt dicta lege ſenatus. Quandoque eſt vnum factum, & plures tituli criminis: & habent ſe ſicut genus & ſpecies: & tunc accuſatus de vno, non poteſt accuſari de alio: vt dicta lege ſenatus. ſecundum quòd ibi loquitur de homicidio & parricidio: vt lege prætor edixit.ſ.primo. de iniurijs. Si verò habent ſe ſicut excedentia, & exceſſa: tunc vtroque poteſt puniri: non tamen poteſt ſimul accuſari de vtroq; ab eodē: ſed ab alio ſic: vt hic, et l.ſi adulterium cum inceſtu.ff.de adul. Sed quæ eſt ratio huius? Reſpondeo, quādo ſunt duo iudicia, quorū abſolutoria lata in vno poteſt parere exceptionem rei iudicatæ in alio: non admittitur concurſus: vt l.fundi.& l.fundū. ff.de excep.& illa eſt ratio, quare nō admittitur concurſus ciuilis, & criminalis, deſcendentiū ex eodē: quia abſolutoria lata in vno, poteſt parere exceptionē rei iudicatæ in alio, ſi pronunciet. ſuper facto. Idē tenet Dy.in.c.nullus pluribus.de reg.iur.lib.vj Idē in propoſito, qn̄ ex eodem facto deſcendunt, ſi eſſent eędem perſonæ accuſatoris, & accuſati, abſolutoria lata in vno, poſſet parere exceptionem rei iudicatæ in alio: ideo idem ad accuſandū non admittitur: quæ ratio ceſſat alio accuſante. Dices tu: ſed quę eſt ratio, quod iudex non poteſt ſententiare ſuper vno, niſi pleniſſimè diſcuſſo alio, vt hic dicitur in vltima parte? Reſpond. in iſtis cauſis capitalibus debet iudex inquirere veritatem: & etiam pro parte offenſa, ſi ipſa non opponat: vt lege prima.ſ. fina.de quæſtio. & l.ſi non defendatur.ff.de pœn. vnde poſsibile eſſet, quod ex defenſionibus factis in vno iudicio, apparet iudici quod in alio reus non eſt culpabilis. vnde eſſet verecundia iudici & parti in iuſticia. ſi in vno condemnatur, & in alio abſoluitur; ideo de vtroque debet eſſe cognitum, antequam iudicetur. Et de iſto membro, quando ex vno facto oriuntur plura crimina dic vt dixi plenè in dicta l.ſenatus. Quandoque ſunt plura facta & plures tituli criminis, & plures modi agendi: tunc ſi quidem omnia illa facta tendunt ad eundem finem: non punitur niſi tanquam de vno: vt l.illud ff.ad legem Aquiliam. & ideo ſi aliquis inſultauit, & percuſſit, non punitur de inſultu: quoniam ad hunc finem fecit inſultum, vt percuteret. Et gloſſ. tua hoc notabiliter tenet quam vide, & ſigna, ſuper verbo, plurima. Si verò illa plura facta non tendunt ad eundem finem, ſed ad diuerſa: tunc non de vno, ſed de quolibet punietur: vt l. nunquam plura. ff.de priua.delict.& ibi pleniſsimè dixi. Venio ad finem: dicitur hic, quod ſuper duobus criminibus cognoſcitur ſimul. Contra.ff.de cuſtodia reorum. l.ſecunda.ſ.fina. Solu. Dicit gloſſ. fateor, donec ſuper vno arctatur, non poteſt ſuper alio arctari: vt lege contraria. Sed cum erit expeditus de reſponſione, quam tenetur facere ſuper vno: tunc reſpondebit ſuper alio. Hoc gloſ. tua dicit ita ſuper verbo, vtroque. Et ſi quis vellet hanc legem repetere, eſſent hinc tractandæ tres materiæ. Primo, vtrum ille, qui habet vnam cauſam coram vno iudice, poſsit citari coram alio iudice in alia cauſa. Quod dic vt dixi in l.contra pupillum. ſ.is qui ad maius.ff.de re iud. Secundò.vtrum ille, qui eſt recōmendatus in carceribus ex vna cauſa, poſsit ibi recōmendari ex alia. De quo dic plenè, vt in l.ſecunda.ſ.fina.de cuſto.reo. Tertiò an recōmendatus in carceribus iniuſtè, poſsit ibi recōmēdari ex alia iuſta cā. ꝙ dic vt in q.illa, quam diſputaui, quæ incipit Lap.

Vltimo

quiſi.ſ.viſa.alīs, nūc tractamus de eo, qui ī aliquo loco aliquē cepit, & ligauit, ſi per plura loca duxit ad certum locū & eum ſpoliauit, in quo loco ſit formanda inquiſitio, ſtante ſtatuto ꝙ inquiſitio debeat formari in loco delicti.

a ¶Se inſcribere. Vide etiam Bar.in l.edita.in iij.col.ī.de edē.& in l.tranſigere de tranſac.in prin.& vide Bal.in l.ſed & ſi.ff.de ius voc.

b ¶Nō ſeruatur. An accuſator debeat ſtringi in carceribus, vide Salicet.in l. militis.ī.de accu. Bar.in l.pe.ſ.ad crimen.in prin.ij.col.ff.de pub.iudi. vide Bar.in l.qui ſine.ff.de quæſtio.

c ¶Si miles. Pro hoc quod not. Bartolus in l.ſi quis.in fi.de ſerui.nota.in c.cum nō ab homine.de iudic.

d ¶Spatium ſtatuit. Et de iſto termino comparendi in criminalibus, vide bal. in auth.offeratur.de lit.cōteſta.in vj.col. & vide id quod dixi. in l.j.poſt Bart.ff.de de cuſto.reo.

e ¶Præcedente. Non petitur, niſi iudice ꝑmittēte. Dicebat tamen dominus Ant. quem ſequitur ibi do.Iaco.in c.j.de iudic. quod ſi apparet citationem deſtinatam: & relationem nuncij, præſumitur licentiam iudicis de citando præceſsiſſe. l. ſciendum. de verbo. obliga. & vide Bartol.in l.j.ſ. cura. circa fi.de offici.præſe.vrb. & quod dixi poſt Bart.in l.j.ff. de ī ius voc. & quod dixi poſt Barto.in l. qui nomine.ff.de falſis.vbi Bar.& Bal. in d. l. ſciendum in pen.colū.& ibi plenius per Ludo.et ibi per Ange.in repe. in xj.colū.Sed illa l.loquitur in ſolēnitate intrinſeca.iſta in extrinſeca: ſicut in actionibus dicitur, ꝙ ſententia lata non ꝓſumitur lata in ſcriptis: vt notat Bart. in l.ſtatutis.de ſent. ex breuic.reci.& de hoc vide per Ange. in repe.l. ſciendum.ī x.columna. Et no.ꝙ nō ſufficit generalis commiſsio facta nūcio de citando, et idē tenuit domi. Anto. in capi.j.de iudi. ſed Imo. dicit quod dubitabat: quia lex hic allegata hoc nō probat: quia loquitur in citatiōe, ſcilicet quādo creditor petit ſibi aſsignari in ſolutum bona debitoris ui pro debito: & ſic non bene probat. Vnde videtur quod remaneamus in regula, quod tantum valet generale quoad genus, quātum ſpeciale quo ad ſpeciem, iuxta not.in capit.ſi ſacerdos.de officio ordin. & in l.ſi duo.ff.de adminiſtra.tuto. Et ita dicit domi.Ioan.ibi & not.Inſtit. de actio.ſ.quadrupli.& ibi bonus tex, & bene, & latius per Moder.in l. ex conſenſu.ſ.eum qui.ff.de appel. Et vide Barto.in l.j.ī.de iure dot. in princi. & in l.qui autem.ſ.finali.ff.de conſtitu.pecu.per Bald.in l.ſi quando. ad fin. ī.de conſtit.pecu.in xj.& xiij.q.ibi concordat Innocen.cum Cy.quod Bal. allegat in.c.j.de iudi. Tex.eſt in l.properandum.ſ.& ſi quidem.ī.de iudic.in verſicu.iudicibus autem res ſuas referantibus. vbi patet, quod quando reus vult citare actorem, vt feratur ſententia in fine inſtantiæ: iudex debet ſuper hoc cognoſcere, & ſibi impartiri licentiam. & ſic patet quod quando in commiſsione requiritur cauſæ cognitio, requiritur ſpecialis cōmiſsio in citatione verbali. Si vero non requiritur cauſæ cognitio in commiſsione, tantū ſufficit generalis commiſsio. Ita Bald.in dicta l. ſi quando. & licet ipſe nihil alleget: poteſt allegari ratio, videlicet quod tantum valet generale quo ad genus &c. vt ſupra dictum eſt. Pro quo poteſt adduci text.& Angel. in l.ſecunda. C.de ſpor. Dicitur enim ibi quod nuncius, cui ſit a principio commiſſa citatio in aliqua cauſa, poteſt idem ſemper citare vſque ad finem cauſæ. & ſic patet quod vna deputatio generalis, licet non fiat particularis commiſsio, ſufficit. Secundo, pro hoc poteſt adduci text.in authen.libellum.de lite conteſtata. vbi patet quod executor deputatus in cauſa, poteſt recipere cautionem, ſeu promiſsionem nomine partis, abſque alia ſpeciali commiſsione. Si ergo poteſt hoc tanquam perſona publica, ex generali commiſsione ſibi facta a iudice, quia hoc non requirit vllam cauſæ cognitionem: & eſt de pertinentibus ad executionem cauſæ: cur non eo modo poteſt ſimiliter citare virtute generalis commiſsionis: ſicut dixit Bald. obſeruari Florentię, & in Hiſpania. Tertio hoc confirmatur, quia ſicut ex generali commiſsione, quæ fit notarijs actorum, notarius poteſt accipere productionem libelli abſque eo quod ibi ſit iudex: quia illa ꝓductio poteſt fieri de plano, & die feriata. l.miles.ſ.ſexaginta. ff.de adulte. & probant nota.in l. præcipimus.in princ.& ibi ponit Bal.de appel. ita videtur nuncius virtute generalis cōmiſsionis poſſe citare. Nec obſt. text.in lege omnes. ſ.nihilominus. de epiſcop.& cleric. & l. cum clericis. eodem titu. quia debes ſcire, quod quando nūcius datur ſimpliciter ab vno iudice, vel pro vna cauſa, vel pro omnibus, nō videtur ꝓ hoc ſibi dari mandatum incontinenti de citando: & ideo requiritur quod poſt particulariter deputetur ad citandum. Ita dicitur in dicta leg. prima de ſpor. Hæc ſolutio ſimpliciter videtur approbata pro idonea, quia poſſit committi citatio: et ne detur in officio ſibi cōmiſſo: ſed cōtra prædicta fortiter facit, quia ſecundum Gof. in lege cum clericis.ſ.memorat. C. de epiſ.& cler. iudex prius quam committat citationē, debet videre petitionem actoris, vt iudicet ſuper matrimonio, vtrū calūnioſe competat: nam ſi eſſet in euidenti calūnia, poſſet eū ſtatim repellere, vel ſic libellus eſſet ineptus. l.qui cū maior.ſ.ſi quando.ff.de bo.libe. alias de ope. liber.& ibi not.in l. prima.ff.de offic.aſſeſſo. Si ergo requiritur ſaltem hec inſtructio, prius quam iudex committat citationem, non videtur quod nuncius poſsit. Sed reſpondetur ex his, quæ habes poſt Bartolum in l.ſi finita.ſ.Iulianus.ī.de dam. infect.in articulo in quo quęritur, an eſt neceſſarium quod procedat libellus. Ce quo per Franciſ.de Aret.in capitu.primo.de iudic. An pars teneatur credere nuncio dicenti ſe habere commiſsionem, vide in locis ſupra in principio, apoſtil.allega.& per Imolam in l. ex conſenſu.ſ.eum qui.in tertia col. ff.de appellatio. Adde an per relationem nuncij præſumatur de commiſsione iudicis.& quid ſi non præceſsit commiſsio, vide Romanum conſilio. ccccxcvij.per Baldum an præſumatur de commiſsione, conſilio. cxviij. volumine primo.

Vltima gl. reaſſumit omnia, & diſtinguit. quod dic vt in ea.

QVi explicandi. Iſta eſt bōa lex & habet pulchram materiam. Breuiter dicit: qui alicui certā promittit ſententiam, licet iudicem non corrumpat, tanquā corruptor punitur. h.d. Audiui dubiū, pone ꝙ ille, qui iudicem corrūperet, nullo modo puniretur: vt puta, in capitali: licet enim reis redimere ſanguinem ſuū, etiā corrūpendo: vt l.j.in fi.de bo.eo.& l.pe.ff.de præuarica.& habuimus in l.tranſigere.ſ.de tranſact. Qualiter punietur iſte, qui promiſit hoc ei facere? videtur ꝙ nullo modo: quia tex.hic dicit. ꝙ punietur perinde, ac puniretur prīcipalis corruptor, ſed principalis corruptor nullo modo puniret: ergo nec ipſe. cogitabitis: quia de facto fuit Tuderti.

SI quis homicidii. Abſolutus nō pōt iterum accuſari de eodem crimine: niſi de præuaricatione primi doceatur: de alio verò crimine poterit accuſari. h.d.

SInguli. Hic eſt bonus caſus. Non debet literis, vel relationibus publicis perſonarum credi, ſed rei veritas requiri. h.d. quod nota. Facit quod delictum non probatur per inſtrumentum. Idem habes in l.diuus.ff.de cuſto.reo. Dixi plenè in l.ſenatus.ff.ad Turpil. &c.

IN cauſis. Non debet procedi ſuper crimine, niſi certa & clara præceſſerit accuſatio. alias iudex punitur. h.d. Gl. ponit qualiter accuſatio debet formari. Ego circa hoc feci vnam magnam lectionem in l. libellorum.ff.eo.& dic vt ibi. Ex hac gloſ. colligitur quantum tempus eſt quod fuerunt factæ iſtæ gloſſ.

ACcuſationis. Accuſator debet ſe inſcribere [a], & detineri ſicut accuſatus, donec cauſa examinetur: & qui torquetur. nō debet interrogari de ſocijs. h.d. Iſtud, ꝙ accuſator, & accuſatus ſimul detineātur, hoc de cōſuetudine nō ſeruatur, [b] niſi accuſatus accuſaret ſtatim accuſatorē ſuū de falſa, & calūnioſa accuſatione: & ita eſt de facto modò in ciuitate iſta. No. ꝙ qs nō debet interrogari de ſocijs. Fallit in caſibus, qui hic ponuntur in glo.

De exhibēdis, & trāſmittēdis reis. Rub.

1 ☞ *Iudex ſecularis capit clericum delinquentem, & eum retinet, vt remittat ad epiſcopum.*

LEX I.

SImiles. [c] Si miles cōmiſit delictū, ad magiſtrū militū remittetur. h.d. Nota argumentū: 1 † ꝙ licet iudex ſecularis nō poſsit cognoſcere de crimine cōmiſſo per clericū pōt tn̄ eum capere, & detinere, vt remittat ad epiſcopum ſuum.

LEX II.

NVllus. Reus debet carcerari, nō aūt ligari, niſi conuincatur: & veniētibus ex longinquo, triginta dierum ſpatium [d] ſtatuit. h.d.

1 ☞ *Citatio realis, vel perſonalis, non poteſt fieri, niſi iudex hoc permiſerit.*

2 *Repertus in flagranti crimine poteſt capi, etiam ſine licentia iudicis.*

LEX III.

NEminem. Nullus debet citari. niſi mādato iudicis præcedente. [e] h.d. Not. 1 † ꝙ nulla pōt fieri citatio realis, vel perſonalis, niſi iudex hoc ꝑmiſerit. [f] ꝙ eſt verū. Facit ſ. de epiſ.& cle.l.cū clericis.& l.oēs. ꝙ tenet Inn. niſi eſſet [g] nuncius generalis conſtitutus ad faciendas citationes: vt probatur per eū extra, de prob. c.qm̄ cōtra falſam. ꝙ non videtur verū: quia iſta generalis cōmiſsio, nihil releuat: vt l.j.ſ.de iur.do.impet. In caſibus tn̄ nō eſt 2 † neceſſe, ꝙ iudex hoc committat: quia hoc committit lex: vt qn̄ qs in flagrāti crimine reperitur: vt l.raptores.ſ.de epi.audi.j.de rapt.virgi.l.j.ff.de fur.l. ſi quis in ſeruitute in fi.& l.interdū ſ. qui furē. eo. tit.j.de malefi.& mathe.l.fi.ff.de adulte.l.capite quinto.& quod ibi notatur.

De cuſtodia, & exhibitione reorū. Rub.

f ¶Permiſerit. Hoc probatur: quia ad capturam perſonæ, ſiue ſumus in iudicio ciuili, ſiue in criminali, non procedi poteſt niſi pręcedat cauſe cognitio de iure ciuili. Colligitur manifeſte ex his, quę habentur in l. nemo carcerem.de exac.tribu.lib.x. De iudicio criminali ponit ſingulariter Ioan. And. in c.ſi dominus.de ſen.excō.quem ſequitur Barto in l.quod euitandi. in fi.ī. de condi.ob tur.cau. Sed iſta cauſæ cognitio non poteſt pertinere ad nunciū qui eſt merus executor: vt l.ſi vt proponis.de execu.rei iudi. ergo non poterit citare. Ad idem facit optime: quia in cauſa capturæ nuncius debet habere ſpeciale mandatum: vt l.non ſolum.ſ.fin.cum l.ſeq.ff.de procu. & conſuluit Bart.in conſi.incip. cōmune Gualdi. Fran.de Are.in c.j.de iudic. Abb. hic, & adde Bald.in.d.l.cōmu.diui.ſufficit probari, vt poſt Barto.in.d.l.qui nomine.de fal. vt dicas habere commiſsionem.

g ¶Niſi eſſet, Adde Bar.in d.l.j.in prin.ī de iu.do. Et vide Ioā.de Imo.in c.j. de iudi. vbi dubitat, an iſtud dictum ſit verum, vide ibi do. Ant.& ibi dixit Bal.in l.ſi quando. C.de teſt. And.Barba.

a ¶ Si quis. Vide But. hic, qui dicit ad hoc vt confeſsio valeat poſt torturã, eſt neceſſe quod ſit inter medius dies vnus, & nox vna: vide ta men hic. And. Bar.
a ¶ Si quis. Vide etiã tex. ſing. in l. contra. ad Syl. ibi: ex vincu culis. ſecundũ Bar.
b ¶ Carcere mulierũ. De muliere carcerãda, vide Bald. in l. j. ff. qui ſatiſda. cogã.
c ¶ Punietur. Nota glo. quæ eſt, hic, quã multũ reputat Bal. not. in l. iij. in fine. ſ. de fide inſtru.
d ¶ Homines. Quid autẽ ſi detineat mulierem ex cauſa libidinis: an teneat pœna priuati carceris? vide Bar. in l. verũ. de fur. & vide Bart. in l. ij. ff. de verborũ ſignifica.
e ¶ Extinguitur accuſatio. In materia huius legis, & tit. vide ſingularem queſtionem quã poſui poſt Barto. in l. ex iudiciorum. ff. de acc.
f ¶ Mandans & faciens. No. mandans & faciens poſſunt ſimul accuſari. l. minoribus. ſ. de his qui bus vt ind. per Bar. in l. hos accuſare. ſ. lege. & l. nihil. ſ. fin. ff. de accuſa.
g ¶ Aeſtimetur. Qualiter iniuriæ ſint con ſiderandæ, vide ad iſtum tex. quod no. Bar. in l. Turpia. ff. de lega. j.
h ¶ Accuſati torquentur. Vide Bar. in l. j. ſ. ad queſtionem. ff. de quæſtionibus.
i ¶ Quiſquis. Ponderã ſi aduci poſſet ad quæſtionem, tetigit Bal. in l. j. in prin. ff. de ver. obli. de ꝓhibito loqui cum ban nito: an ſit prohibitũ ſibi mittere nuncium vel literas? Et certe non facit, quia hic loquitur de dãte fauorem: vt habetur in l. poſt legatũ. ſ. j. amittere. et ibi Bar. ff. de his qui. vt indi. Sed põdera ad iſtud dictũ Bar. ꝙ petens rebanniri proditorẽ videt̃ præſtare fauorẽ proditori, qđ ſtatutum denegat: & licet lex canonica ꝓhibeat loqui cũ bannito, intelligit̃ quo ad cõmercia, & quo ad ſuffragia, & ſimilia: vt rubore perfuſus veniat ad verita tem eccleſiæ. Si ergo eccſia iſta diſponit, vt reducatur ad obe diẽtiã: multo fortius permittit vt cũ eo loquat̃: ad finẽ reducẽdi eũ ex eo, qa punitus ꝓpꝭcto erat de inobedieutia, & illa excõmunicatio inſe

LEX I.

IN quacunque. Siue per accuſationem, ſiue per inquiſitionem procedatur, cauſa debet celeriter examinari, et non debet differri: & interim reus in carceribus poſitus non debet iniuriari, nec in locis tenebroſis de die poni, nec alias iniurias pati. h.d. Facit iſte tex. ibi: ad finem ad primum ſolis ortum, &c. de mane vtrum dicatur dies vel nox. & dixi tibi in l. aut facta. ſ. ad tempus. ff. de pœnis. vbi dixi, vtrum mane, & ſero, ſit de die vel de nocte.

LEX II.

a SI quis. [a] Si quis de crimine cõuincitur, debet apud tribunal duci vt crimen confiteatur, & certum appareat. h.d. Vtrum qui ſemel confeſſus eſt crimen ſponte, debeat illud iterum confiteri. Gloſ. tangit hic. Dixi plenè in l. j. ff. eodem.

LEX III.

QVoniam unum. Carcer ſeparatus vbi ponuntur homines, debet eſſe b ſeparatus à carcere mulierum [b] h.d. Super hac lege in authen. nouo iure. quam habetis ſ. de offic. di. iu. l. j. quam nunc ſtatim vide, & nota.

AD cõmẽtarieſem. Si carceratus aufugit, cuſtos principalis pœna qua ille debebat puniri, punietur: [c] nec exhibendo ſuum familiarem c liberatur. Sed cuſtode principali ex neceſsitate abſente, idem ſeruabitur de eo cui com miſit officium. hoc dicit.

DE his quos. Carcerati debẽt puniri vel relaxari, & quid de his ſi intra triginta dies iudicibus debet nunciari: pœna contra facientibus imminente. hoc dicit.

De priuatis carceribus inhibendis. Rub.

1 ☞ *Detinens hominem liberum per viginti horas, committit priuatum carcerem.*
2 *Diœceſis appellatione continetur ciuitas.*

LEX vnica.

d IVbemus. Non licet homines [d] in priuatis tenere carceribus, & de hoc poteſt per inquiſitionẽ procedi, & iudex negligens punietur: & reus huius criminis pœna læſæ maieſtatis punietur. hoc dicit. † Quando autem quis dicatur committere priuatum carcerem, detinẽdo hominem liberum: certè ſi detinet eum per viginti horas, punitur vt l. capite quinto. ff. de adulte. quod plenè dic, vt ibi dixi. Nota etiam † ex 2 hac lege, in princi. quod appellatione diœceſis continetur ciuitas: dicit ex Aegyptica, diœceſi. Continet enim totam Aegyptum, & ciuitatem Aegypti. In cõtrarium videtur extra, de reſcrip. c. Rodulphus.

Si reus vel accuſator mortuus fuerit. Rub.

1 ☞ *Plures de eodem crimine poſſunt ſimul accuſari.*

LEX I.

ET ſi Marcellus. Per mortem vnius accuſati, non ex e tinguitur accuſatio [e] quo ad alium de eodẽ crimine accuſatum. h.d. Nota ex hac lege, 1 † quod plures de eodem crimine poſſunt ſimul accuſari, ſecundum veram opinionem: vt l. inter liberas. ſ. fina. ff. de adulte. Item f mandans & faciens [f] poſſunt ſimul accuſari de eodem crimine. quod dic, vt l. nihil. ff. de adulte. & hic tangitur per Cy. quod nota. & tene menti.

LEX II.

SI is quem. Mortuo accuſato, etiam liberatur accuſator. h.d.

LEX III

SI ut proponis. Licet mortuus ſit qui de falſo inſtrumento accuſabatur, poteſt tamen accuſari, qui eo vtitur. h.d.

DEfunctis. Defuncto reo extinguitur accuſatio, niſi ſeipſum occiderit. h.d.

SI quis cum. Si pendente appellatione, à ſententia, in qua tacitè venit bonorum ademptio, reus, vel accuſator deceſſerit, pœna extinguitur: ſed ſi bona adimãtur, expreſsè durat cauſa propter quam bona adimuntur: quod habuiſtis in l. iij. ſi pen. appel. mors interue. & c.

Si quis imperatori maledixerit. Rubrica.

1 ☞ *Mina ex perſonis hominum timendæ ſunt.*

LEX VNICA.

g SI quis. Qui maledixit Imperatori, eſt ad 1 ipſum remittẽdus: vt ex perſona eius, qui dicit æſtimetur [g], nec eſt ab alio puniendus. hoc dicit. Nota tex. ibi: vt ex † perſonis hominum dicta penſemus. Vnde qualiter ſint metuendæ, ex perſonis hominum ſunt conſiderandæ. Habuiſtis in l. metum. ſ. quod met. cauſa.

Ad legem Iuliam maieſtatis. *Rubrica.*

LEX I.

ETiam ex aliis. Qui contra legem iudicat, in legem Iul. maie. non incidit. hoc dicit.

LEX II.

ALienam. Qui iuramentum præſtitum non obſeruat, in hanc legem non incidit. hoc dicit.

1 ☞ *Vnus teſtis eſt ſufficiens indicium ad torturam.*
2 *Vnum indicium bonum, eſt ſufficiens ad torturam: & non requiruntur plura.*

LEX III.

h SI quis alicui. Ex hac lege accuſati torquentur, [h] nec aliquo priuilegio excuſantur. Idem in accuſatore, & conſocijs. h.d. Vide glo. ſuper verbo, conuictus. Ex hac glo. not. duo. † Primò, ꝙ vnus teſtis facit indicium ſufficiens ad torturã. Vidiſtis in. l. in bonæ fidei. ſ. de iureiur. & ff. eo. tit. in. l. admonendi. Secundò no. ꝙ licet † com 2 muniter omnes leges loquantur in plurali, & dicant precedentibus indicijs: tamẽ ſufficit vnum bonum indicium, & ſic tenet gl. tua: quam vide & not. De iſtis indicijs dixi plenè in l. fina. ff. de queſtio.

NVllus. Poteſt quis ſuum priuilegium allegare, ne torqueatur: præter quàm in crimine læſæ maieſtatis. h.d. hæc lex notabiliſsima.

1 ☞ *Stante ſtatuto, quod quicunq; præſtiterit auxilium vel fauorem alicui ex bannito, pro proditione ſub pœna: ſi aliquis procurat, quod aliquis bannitus pro proditione rebanniatur: incidit in pœnam.*

i QVisquis. [i] Qui proditionem fecerint, vel tractauerint contra principem, vel eos, qui ſibi aſsiſtunt, puniuntur morte & publicatione bonorũ: & eorum filij non ſunt capaces hæreditatum, vel legatorum, nec ad

quitur eum quocunque vadat. Sed in ꝓditore patriæ eſt ſecus: quia licet ſit bãnitus, non tamen eſt punitus de proditione, petẽdo quod ſibi remittat̃ pœna, eſt cõtra publicum bonũ: quia lex vult maleficos puniri. l. ita vulneratus. ff. ad l. aquil. And. Bar.
i ¶ Quiſquis Ad hãc legem vide Bar. in l. conſtitutionibus. ff. app. qualiter debeat intelligi hæc lex; vide quæ dicam j. in fi. huius titu.
+ P. PAV. P.
i ¶ Quiſquis. Ad materiam iſtius l. vide Socin. conſilio. cc. lxxix. volu. ij. & cõſil. xxij. volu. j.

a ¶ Teſtimonium. Vide Bar. in l. iuriſiurandi. in fi. in v. col. ff. de iureiur.
b ¶ Maternis. Vide Bar. late in l. in furti. ſ. ope. ff. de iur. ſed an ferens teſtimonium pro ipſo videatur dare opem: vide Bar. no. in l. poſt legatum. ſ. ſi venero. in fine. ff. de his qui. vt indig. Et ad iſtum tex. vide quod no. Ang. in l. iij. ſ. i. ff. quod quiſque iuris.

c ¶ Hoc dicit. Limita iſtam legem tãtũ procedere vbi crimẽ eſt attentatum ſpecialiter in perſonam Principis, vt Imperatoris. aut principis: ſed vbi peccatum eſſet in alijs capitulis. l. Iul. maieſt. de quibus gl. j. ij. & iij. ff. e. quod tũc nõ habet locũ pœna, de qua hic, ſed habet locum pœna l. amiſſione. ſ. qui deficiũt. ff. de cap. dimi. Item ſimitauit hãc l. pau. de Leaza. in c. le. paſtoralis. de re iudic. Ioan. Andr. in c. ſtatutum de reſcript. in vj. in nouella. Pro quibus optime facit gl. in l. j. in verſi. hoſtis principalis. j. de bon. lib. alias eorum ff. ad l. Iul. maie. Tu vide Bar. ſ. extraua. ad reprimendũ. ſ. q ſint rebelles. in ver. rebellãdo. & quod no. Bart. in l. iij. ſ. de manu. vin. & an habeat locum in alia ciuitate quam ea, vide gl. et Bar. in l. j. ff. eo. Et adde quod nõ ſubditus, non incidit in crimen læſæ maieſtatis. ſed Bald. in l. ij. ſ. de fal. mone. de proditore populi. ita inciditin hoc crimen ſicut ꝓditor principis. l. ſ. & ibi Bal. in l. ſ. ſ. de abo. li. & vide hic Salic. & vide in c. j. vt lit. non conteſt. & circa materiam huius legis quæritur. an filius condẽnatus in crimine læſæ maie. priuetur beneficio eccleſiaſtico iam quæſito: & videt̃ ꝙ ſic: cum talis filius ſit infamis, vt hic: ſed in famia nondum reſicit a dignitate, ſed remouet aliam quæ ſita. l. infamia. C. de decur. lib. x. Et ſi dicis, ꝙ iudex ſecularis non poteſt priuare quẽ beneficio eccleſiaſtico, vt no. do cto. in l. j. de pœnis: reſpondeo ſecundũ l. cum probatio. & ibi glo. ff. de proba. quæ dicit, delictum tuum te punit, non ego: & ſic non punit iudex ſecularis eum principaliter, ſed in cõſequentia. Tamẽ in cõtrarium eſt gl. ſingu. xxvj. di. ſi ſatis peruerſum. quod eſt verum, ſi eſt crimen læſæ maieſtatis temporalis. ſecus ſi diuinæ & ſpiritualis: qa tunc priuatur: vt in c. ſi de ſchiſmaticis. & in c. quicunq;. de hæret. in vj. ꝙ tene

a nec ad teſtimoniũ [a], honores, vel officia admittunt̃, filiæ ex hæreditate paterna nihil capere poſſunt: ex bonis verò mater- b nis [b] legitimã tantũ capere poſſunt, vxores eorũ dotes recuperant: & idẽ in cõſocijs participibus dicti criminis. Sed q ꝓditionẽ reuelauerit, venia dignus erit. h. c d. [c] Et primò facit ad q. quã habui de facto in hac ciuitate. † Statutũ eſt hic, ꝙ quicunq; præſtiterit auxiliũ vel fauorẽ alicui exbannito, pro proditiõe huius cõis. puniat̃ certa pœna. Modò quidã de hac ciuitate procurabat q dñs Petrus de Spoleti, qui erat exbãnitus vt proditor huius cõis rebãniret: quærebat̃ vtrum incideret in iſtam legẽ tanquã præſtans cõſiliũ. & fauorẽ exbannito pro proditione. Quidã Canoniſtæ dicebãt ꝙ nõ, per decretales quę dicũt ꝙ licet nõ ſit alicui licitũ cõmunicare cũ aliquo excommunicato: hoc eſt verũ, niſi pro eo recõciliando eũ audiat: ita in propoſito ille, qui procurabat ꝙ rebãniret̃, faciebat vt reconciliaret eũ huic cõmuni: & ſic nõ incidebat in legẽ. Ego dicebã ꝙ hic erat caſus in cõtrariũ, ibi: de niꝗ iubemus etiã, & c. Non obſtat quod dicit̃ de excõmunicatione qa ſentẽtia ex cõmunicationis eſt medicinalis, nõ mortalis, vt in c. cũ medicinalis, extra, de ſenten. excõ. lib. vj. Nũquã enim aliquis excõmunicatur, vt perpetuò ſit cõdemnatus: ſed vt ab inobedientia deſiſtat: bãnũ verò, ꝙ datur hodie ſecũdũ ſtatuta terrarũ eſt mortale, & elapſo termino banni, nõ daretur ſibi veniat comparenti, & venienti ad mandata: ideo nõ eſt ratio eadã quod ſæpiſsimè accidit, ſpecialiter hic.

MEminiſſe. De crimine læſæ maieſtatis poteſt poſt mortem rei inquiri, hoc dicit iſta lex notabilis.

MArtianus. Poſt mortẽ rei. de hoc crimine poteſt quęri vt eius damnet̃ memoria, & bona ſucceſſoribus auferant̃, et alienationes factæ à die cõmiſsi criminis reſcindant̃. hoc dicit iſta lex. Et nota ꝙ dixi in ſummario. & tene perpetuò menti.

Ad legem Iul. de adul. & ſtupro. Rub.

LEX I.

PVblico. Vxores nõ poſſũt accuſare viros de toro violato. ſecus ecõuerſo. d.d.

d GRacchus. [d] Maritus, & eius filius poſſunt adulterũ vilẽ inuentũ impunè occi e dere: [e] ſed ſi nõ erat vilis, mitius punietur. h.d. Tene mẽti iſtã legẽ. No. qđ legitime factũ eſt, pœnã nõ meret̃. Nota qđ licitè poſſunt filij in iſtis obedire patri, etiã in atrocioribus executionibus legitimè tamen factis.

SI quondam. Vide aut. quæ tractat de remiſsiõe criminis, & nota eã. de qua tractatur in auſ. qua in prouincia. vbi de crimine agi oporteret. & ego dixi in l. ſi cui. ſ. fi. de accu.

OVamuis. Accuſatore abſente, poſt crimẽ liquidatũ põt ad ſentẽtiã diffiniti f uam perueniri. [f] Quærit gl. [g] hic, licet ad crimẽ publici iudicij proſequẽdũ, nõ ad mittat̃ ꝓcurator: qđ ſi nõ fuerit oppoſitũ an valeat ꝓceſſus? Glo. hic videt̃ dicere ꝙ ſic: quã vide & not. ſup verbo, præſentiam. Quod dic vt hic dixi. ff. de pub. iu. dí. l. pen. ſ. ad crimen.

h QVoniam. [h] Qui nõ põt accuſare de crimine nõ põt excipere de eodẽ ad aliquẽ puniẽdũ. hęc dicit hoc notabilis lex.

i ITa nobis. [i] Hic enumerat̃, quę exceptiones poſſunt obijci accuſanti de adulterio. Nota ꝙ hæc lex ſtatuit poſſe tantũ certas exceptiões obijci: & per hoc excludunt̃ aliæ exceptiões legitimæ in corpore 1 iuris incluſæ: vt hac gl. & ideo † per hoc doct. inducũt hãc legẽ in arg. ꝙ licet ſtatuto caueat̃, ꝙ cõtra inſtrumẽtũ nõ poſsint opponi niſi certę exceptiões: ꝙ per illud ſtatutũ nõ excludant̃ alię legitimæ. ꝙ nõ puto vſquequaꝗ verũ. Quod dic vt plenìſsimè dixi in l. j. ſ. j. ff. quod vi aut clam.

1 ☞ *Cum meretrice nupta, non committitur adulterium.*

k QVæ adulteriũ. [k] Dña à caupone põt de adulterio accuſari. ſecus de familia, quæ hoſpitibus ſeruit. hoc dicit.
1 † Quærit gl. [l] vtrũ cũ meretrice nupta poſ l ſit cõmitti adulteriũ. Glo. dicit ꝙ ſic. Quidam vltramontani dicunt contrarium, & fortè melius.

1 ☞ *Crimen remanet publicum, licet auferatur facultas accuſandi omnibus, reſtringendo ad certas perſonas tantum.*

m QVauis. [m] Accuſare de adulterio licet marito, & alijs cõiunctis perſonis nõ extraneis. h.d. Opp. & videtur quod quilibet de populo admittat̃ ad accuſandum. Vnde videt̃ obſtare. ff. eo. l. ij. ſ. fi. & l. ſeq. Sol. dicit glo. iſta lex loquitur, qñ iſti propinqui non extant. Doc. moderni dicunt, ꝙ illa lex corrigitur ꝑ iſtã. Et iſta opinio plus placet, per ratiõnẽ poſitam in hac l. videlicet ne liceat extraneis fœdare con 1 nubia. Secundũ quã lec. † habes, ꝙ licet ꝑ formã ſtatuti auferatur facultas accuſandi de publico crimine omnibus, & reſtringatur ad certas perſonas tantũ nihilominus remanet crimen publicum. De hoc dixi vobis i l. j. ff. de pub. iudi. Vltimo habetis in fi. qđ pœna adulterij eſt pœna mortis. Opp. ff. de quæſtio. l. ſi quis viduã. Solue vt ibi no. Et ibi dixi vobis, ſecundum iſta tempora, pœna mortis in muliere eſt aliter conſtituta, ideo vide auth. ſed hodie vnde de iure communi pœna in maſculo non eſt immutata, ſed in fœmina ſic: vt ſ. in authen. Habetis hic aliam authen. quæ loquitur de quadam pœna quæ infert̃ ei,

mẽti poſt apoſtillam. Vide Old. cõſi. xliij. vbi plenè de materia, & an ſpoliantes nuncios apoſtolicos dicantur committere crimẽ læſæ maieſtatis, vide Ro. conſi. cclxv. & inquantum Bart. in fi. dicit ꝙ bannum hodiernũ eſt mortale, vide Pau. de Caſt. cõſi. xxiij. qñ dicatur cõmitti crimẽ læſæ maieſtatis vide Bal. conſi. cxxxiij. lib. j. Petr. de Anch. cõſi. cclxxviij. & ibi quali ter teſtes debeat cõcludere, & an cõtra Papã, vel legatũ de latere, dicatur cõmitti crimẽ læſæ maieſtatis.
+ P. PAV. P.
d ¶ Gracchus. Vide Iac. de Bel. de quæſ. col. xxxj. & Feli. in c. dilecti filij. co. viij. de excep.
e ¶ Occidere. Peccat tñ. xxxiij. q. ij. c. admonere. & in c. inter hoc.
f ¶ Peruenirí. Vide Bart. in l. cõtra pupillum. ff. de re iudi. & vide no. gl. hic ſingularẽt. Ad idem dixit ſingulariter In no. in c. quia ꝓpter. de ele. ꝙ vbicunque per ſtatutũ quis tenet̃ cõparere perſonaliter. ſi per procuratorem cõparet: ꝗ procurator fuit admiſſus tenet proceſſus. & etiam probatio facit ad l. ſi maritus. ſ. præſcriptione cũ ibi no. ff. eo.
g ¶ Quærit gl. de hoc vide Bar. & ꝗ ibi dixit gl. ff. l. pe. ſ. ad crimen. ſ. de pub. iudi. & alleg. in l. ita demum. ſ. de procura.
h ¶ Quoniam. Vide hic ſingulare dictũ, qñ maritus accuſat vxorem de adulterio, & poſtea remiſit accuſationem, & mulier non continuat adulterium, an poſsit iterum accuſari de adulterio. vide hic not. per eum. & no. Bart. ſ. l. amplius non po. ff. rẽ ra. hab. & Bar. in l. ſi. ſ. fi. de eo per quẽ fac. erit. & ibi all. hunc text.
i ¶ Ita nobis. facit iſta l. ad materiã, de qua per Bar. in l. j. in pri. ff. ſi quis ius dicent. non obtem.
k ¶ Quæ adulterium. Vide iſtã legẽ alleg. ꝑ gl. in c. tanta. de ſi. mo. & ibi doc. in c. a. ſi Chriſtus. de iureiurã. et in ca. ã crapula. de vi. & ho. cleri. ibi omnino. & vide Ludo. ro. cõſi. cc. lxxxiij. an propter adulteriũ perdiũr dos? Andre. Barba.
l ¶ Quæ adulterium. Quærit gl. vbi quęrit gl. vtrũ cum meretrice ſiue ſit nupta ſiue non ſit licitum adulteriũ. vide Cy. in l. j. ſ. de rap. virg. ſ addi. ſed Bar. in l. ſi vxor in prin. ff. eod. alleg. in glo. videtur tenere glo. hic. vide Bal. j. eo. l. ſi mulier.
m ¶ Quamuis. Caſus appellationis ab accuſatione adulterij

notantur xxxij.q.6. vj.in ſumma. & in c.itelleximus.in fin. extra,e.vbi vltimo habetis. Et de iſta pœna adulterij adde etiam Bal.in l. Claudius.de his qui.vt i-dig.pœna etiã adulterij,ꝙ mulier ꝑdat dotem,vt hic videt quod in bonis para phernalibus: dic ſecundũ gl.ſing.in ca. plerunque.de dona. inter vir.& vxo. & vide in l.ex conſenſu.ſ.de ꝑpu.Sed an dicta glo.ſit vera,di xi poſt Imo. in l.cũ mulier.in iij.colũ.ff. ff.ſol.matr. Quę aũt ſit pœna ſtupri,vide no.Bal.i l.raptores. ſ.de epiſc.et cle. Et quando mulier com mittat adulteriũ cũ inceſtu,et puniatur, vide in l.ſi adulteriũ cũ inceſtu.in princi. vbi gl.in l.inter libe ras.ff.eo. Et de iſtis pœnis vide plene p Iaco.de Bel.in l. raptores.

a ¶Gladio punitur. Vide in auth.vt nõ luxurieẽ cõtra natu rã.xxiij.q̃ſti. ij. hic quãquam. vbi etiã dicitur de crimine, quod committitur cum brutis. Quid i Iudæo,vide i c.in ar chiepiſcopatu.de rap. Quid in muliere a-gente vt vir, vide qõ.in l.fœdiſſima.ſ. cod.de raptoribus. alias.ff.eo.de adul.

b ¶Poterit condẽnari. Adde qđ Lud. Ro.dicit hic eſſe caſum,ꝙ ſententia ex præſumptione pro lata nunquam tranſit in rem iudicatã,imo continuo retractari poteſt:de quo,et de iſtis ſimilibus ſententijs vide quæ habes hic poſt Cy.& ad-uerte quod præſum ptio violenta quę ſe cundum ius dicitur habere vim plenę p bationis in cauſa ciuili,non ſufficit ad plenam probatione in cauſa criminali. no.doct.in c.afferte. & in c.quia veriſimi le.de præſum.videli cet de nudo cum nu-da,ſolo cum ſola.De quo in c.literis.de p ſum,quia habet vi plenæ probationis i cauſa ciuili ſeparatio nis matrimonij,nõ ſufficeret ſola in cri minali ad cõdẽnan-dũ de ſtupro. Facit l.ſi autem.ſ.de ꝓba. & quod not. Bar. in l.ſi.ſupra de iureiu.ſe-cus quando eſt præſumptio violẽta ap probata a iure, etiã quoad criminale.cau ſam:qa tũc ſola ſuf ficit.l.quæ ibi no.fa-cit anth.ſi quis cum hic,et ibi not. ſupra

quem maritus habet ſuſpectum de adulterio vxoris ſuæ.quæ incipit,ſi quis ei.

CVm uir. Iſta non conſueuit legi:quia de ea loqui nõ eſt honeſtum. Breuiter dicit: Crimen Sodomiæ vltore gladio puni-titur.[a] hoc dicit.

1 Nomen rei, quando dicatur receptum inter reos.

ADulterii. Habeo iſtam legem multum cla ram:quia ꝓbat vnam meam opinionem, de qua eſt caſus hic. Breuiter dicit:In quęſtione adulterij exceptiones fri uolæ reprobantur:exceptiones legitimę, quæ proceſſum reſpiciunt,primo examinantur poſtea de crimine cognoſcitur.h. d.†Per iſtam legem ego dico manifeſtè 1 probari opinionem meam:ꝙ tunc dicitur nomen rei receptum inter reos,quãdo facta examinatione ſuper omnibus exceptionibus dilatorijs reſpicietibus proceſſum iudex pronunciauit ſuper accuſatiõe procedendum eſſe:vnde ante lit.conteſt. poteſt dici nomen receptum inter reos,ſ. per illam pronũciationem:merito hoc poteſt fieri reo abſente:vt vidiſtis.ſ.e.l.adulteram.licet glo.aliter dicat. Dixi tibi in l. is qui reus.de publi.iud.& tunc non allegaui tibi hanc legem,ſed heri tantum addidi:& ideo tene menti.

SI hi qui adulterii. Alias Si adult. Si abſolutus ab adulterio proximitatis prætextu:poſtea cum ea matrimonium contrahat,ex hoc iuris,& de iure videtur naſci præſumptio:ex qua de primo adulterio de quo fuit abſolutus, b poterit condemnari.[b] h.d.hæc ſingularis lex.quod tene menti. Oppo.nemo ex præſumptionibus eſt condemnandus:vt l.abſentem.ff.de pœ.So.Ibi loquitur de p ſumptione hominis:hic de pręſumptione iuris,& de iure. Opp.poſtquam quis eſt abſolutus,non poteſt cõdemnari,niſi doceatur de præuaricatione:vt l. ſi quis homicidij.de accu.& l.iij.ff.de præua. Sol. Specialis caſus eſt hic. Simile vidiſtis ſupra de re.cre.& de iureiu.l.ſi.

1 Qui ex adulterio iniuriantur,iniuriantur etiam ex ſtu pro commiſſo in uiduitate.

SI mulier. Maritus quõdam poteſt accuſare de ſtupro , quod committitur in vxore,quam repudiauerit.hoc dicit hæc bona lex. Opponitur,cũ iſtud ſit crimẽ publicum, quilibet poteſt accuſare: quid ergo mirum,ſi maritus admittitur. Dicit glo.ꝙ maritus quondam præfertur quia magis offenditur. Ex hac lege no.†ꝙ ille 1 qui offenditur de adulterio conſtante matrimonio,ille offenditur ex ſtupro viduitate durante. Hoc eſt vtile ſcire ad probandum quandoque inimicitias:nam ita iniuriãtur conſanguinei viri iam defuncti ex ſtupro,quod committitur in viduam, ſicut ſi duraret matrimonium.

LIbertatem. Sicut libertas ſeruorum intra duos menſes à die diuortij impeditur :ita intra duos menſes à die matrimonij ſoluti per mortem.h.d.

Si quis eã, cuius tutor fuerit corruperit. *Rubrica.*

LEX Vnica.

SI tutor. Quiſuam pupillam corrũpit deportatur,bonis omnibus publicatis.hoc dicit hęc bona lex.

De mulieribus, quæ ſeruis proprijs ſe iunxerunt. *Rubrica.*

LEX Vnica.

SI qua. Quæ ſeruo proprio ſe iũgit, morte punitur:& omnes ad denunciandum admittuntur: filij ex tali coniunctione na ti,inſucceſsibiles habeantur.h.d.

Ad legem Iuliam de vi publica vel priuata. *Rubrica.*

LEX. II.

c TVtoris. [c] Quãdo pars quota bonorũ deuenit ad aliquem ex diſpoſitione legali , intelligit cum onere debitorum.h.d. Oppo.ff.de iure do.l.mulier.ſ.de hær. vel actio.vend.l.ij.Solu.Ibi bona veniũt. ad aliquem ex contractu:hic ex diſpoſitione l. Fallit in caſu.l.j.ſupra de hær.ven. d vbi fauore fiſci etiam quãdo bona vadũt ad aliquem ex contractu,intelligitur cum oneribus debitorum. De hoc in l.iij.ſ.cũ e ex cã.ff.de iure fiſ.vbi de hoc dixi.et plenè dixi de hoc.ff.de bo.poſ.l.j.in princ.

LEX III.

SI confidis. Si maſculus,vel fœmina incluſdatur, violentia committitur : & pœna huius legis punitur.h.d.

1 Iniuria facta perſonæ, quando dicatur crimẽ publicum.

SI criminis. Hæc eſt bona lex,& facit ad intellectum multorum. Violẽtia commiſſa circa res,etiam hominibus nõ coactis,hac lege punitur. Iniuria commiſſa circa perſonas ita demum hac lege pu d nitur, ſi coadunatis hominibus facta fuerit.h.d. No.ergo[d] ꝙ 1 †iniuria facta perſonæ ita demum cadit in crimen publicũ l. Iuliæ de vi, ſi fiat coadunatis hominibus:alias eſt priuata: vt l.iniuriarum.infra de iniurijs. Homines autem coadunatos in hac materia itellige, etiam ſi coadunauit vnum:vt l.ij.ſ.iij.ff. vi bono.rapto.ꝙ tene menti.

1 Faciens uno tempore uim, occupationem, & homicidium, non punitur de quolibet: ſed unum eſt delictum aggrauatum.

2 Si in uiolentia interueniunt uerbera, & homicidia, maleficium perſonæ eius, qui fuit auctor uiolentiæ, aggrauat tantum, & quomodo teneantur alij.

3 Coadunatus ad aliquam uim faciendam, ſi ibi perdit arma, quando poſſit recuperare à co adunante, & qua actione.

QVoniam. Hæc eſt bona lex. Si tempore violentiæ, ex parte inferentis, vel defendentis homo aliquis moriatur, inferens vim pœna mortis punitur,& appellare non licet. h.d.hæc no. lex.† Nota 1 c quod [c] ſi aliquis iuit ad occupandum caſtrum, vel palatium al terius,et i occupatiõe aliquẽ pcuſſerit, vel occiderit:nõ debet puniri duabus legibus, hoc eſt tãquã violẽtiã inferẽs, et occupatione faciẽs, et tãquã faciẽs homicidiũ, et vulnerãs, ſed totũ eſt vnum

eo.Et de ꝓbatiõe adulterij qualiter fiat dic quod per præſumptione.Ita per Bar. in d.l.ij.ſ.fin.in fi.ff. e.Et vnum nota quod dicit Abb.in d.cap. vbicunque iudex mouit animum ſuũ ad ſententiandũ ex præſumptione, debet illum exprimere in ſententia, alias iudex appellationis,et cui de hoc non conſtat, videlicet an iuſte fuerit motus,et non cõſtat ex actis, poterit retractare ſententiã all.no.per Innoc.in c.quoniam.ſ.de probat.et i ca.in præſentia.eo.tit.& de præſumptione violẽta, vide gl.in l.ſi.ſupra, arbit.tut.

c ¶Tutoris. Vtrum creditores vnius territorij, agant contra fiſcum alterius territorij, tanquã cõtra hæredes debitoris cõdẽnati ad mortẽ & publicationẽ, vide hic per Bal.& per eum An.et Imo. in l.ex facto.de hær. i fi.Adde tu Bal.cõ ſi.lv.lib.j.et ibi an fiſcus ſit primo excutiendus antequam extranei poſſeſſores an habeantur loco hæredis.

d ¶No. ergo.Vide tamen in l.ij.ff.ad l.Iuliam de vi pri. Alexan.

e ¶Nota qđ.Et not. ad qđ teneatur corporalis,& coadunator ſocietas, & an teneatur pro ſocijs, vide Bart.in l.ſi qs non homine.vi bo. rap.& gloſſ.hic. Et quis dicatur corporalis,vide Bal.in l.j. in iij.c. ſupra de ſer. fu.adde Bal. conſ. cxxx.& cx.xxvj.li-bro j.

a ¶Quærit glo. Vide Inn.in ca.licet.de iureiur.& quod dixi in l.j.ff.ad legẽ.Rho diã de iactu.& Bal. in l.fideiuſſor.ſ.mãda.Facit quod not. Bal.in l.ſi ſeruus cõ munis.ſ.ꝙ vero.de fur.& Specu.de iud. in ſ.ſpeciali.in fi.& per dom.Ant.in ca. olim. el. j. de reſti. ſpo.in v.ꝙ. Alex.

b ¶Si quis ad ſe fundum. Hãc legẽ multipliciter,& notabiliter limita,vt per Inno. in c.conſtitutus.de fil.presbyter. & dixi in l.naturaliter.ſ.nihil cõmune. de acqui. poſſeſ.& vide oĩno in quæſt. j.in ſum.Et ex hic lect.habes no.ꝙ cã poſſeſſionis etiã eſt priuilegiata quo ad petitionẽ reſtitutionis nõ dãnorũ cũctorũ expoliati : licet ſpoliatus etiam incõtinẽti recuperauerit, nõ tenetur ad poſſeſſionẽ:ſecus ſi recuperauit ex interuallo, & ſecũdo ſpoliatus recuperauit inconti nenti a primo ſpoliante: quia cũ ſecundus ſpoliatus incontinenti recuperans recuperauerit legiti me non tenetur ad damna violentia lata: & non eſt alibi.& vide ſ.proxi. col.& in vlti.

c ¶Si vero agit. Ad. de Bart.in l.naturaliter.ſ.nihil cõe.in v.combinatione.de acqui.poſ. Bart.in l. ordinarij. in.v.ꝙ.& vlti.ff. de rei vend.

d ¶Cõpenſari violentia. An vna violentia cum alia cõpenſet,& quo ad quid, adde gl.& Bart.in l.qui poſſeſſionẽ.de v & vi arma.

e ¶In vetuſtis exemplaribus non lego verba hæc tria.quæ debet eſſe. Et melius,iudicio meo,ſi ſenſum verborum præcedentium per-

eſt vnũ delictum,ſcilicet violentia aggrauatum per iſtas qualitates:ſcilicet ꝙ in ea ſunt cõmiſſa verbera,neces,& ſimilia : vt hic tex.vides no.quem milies alle.& ideo 2 rogo teneas menti. Secundò no.†ꝙ iſtę qualitates,ſ.neces,& verbera,in hac violentia interuenientes, aggrauant maleficiũ itm in pſona eius, q fuit pricipalis,et author huius violẽtiæ.Ita vides hic i tex. qui vim facere & c.alij aũt hoĩes coaduna ti ad hoc,nõ tenẽtur niſi de violentia ſimpliciter,vt hic innuitur:& tenebunẽ etiã de eo quod ipſi perſonaliter fecerunt vt probatur in l.ij.ſ.ſi quis nõ ipſe coegerit, ſed inter coactos fuerit.ff.vt bono.rapto. Op.& videt ꝙ nõ debet puniri quis vltra ꝙ habuerit ꝓpoſitũ delinquẽdi.Contra in l.qui iniuriæ.ff.de fur.Solut.de hoc dic plene vt dixi vobis in l.diuus.ff.ad legẽ Cor.de ſica.†Quærit gl.[a] vtrũ ille, q 3 a coadunatus ad aliquã violentiã inferendã,ſi ibi perdit arma,vel alias res vtrum poſsit recuperare ab eo,q eũ coadunauit ex ſtipulatione,vel actione mãdati. Sol. Dic quod nõ: quia iſte contractus eſt turpe turpi:vt l.ſi remunerandi.ſ. rei turpis. ff.mã. Hoc intellige verũ,quãdo quis fuit coadunatus ad aliquã vim illicitam.ſec⁹ ſi ad licitam:vt ad aliquẽ defendendum, & ſimilia: quia tunc eſſet licita. Quod tene menti perpetuo,rogo te.

1 Cauſa reſtitutionis quod ſit priuilegiata.

2 Spoliatus quod ante omnia reſtituatur, quomõ intelligatur.

3 Prima uiolentia quando abſorbeatur per ſecundam, & ſic dolus cum dolo compenſetur.

4 Probationes facta de uiolentia in cauſa ciuili, an faciant fidem in criminali.remiſſiue.

5 Eiectus de poſſeſſione ſi eam recuperat incontinenti, nõ diſi nit uſucapere.

6 Expulſus ſi recuperat incontinenti poſſeſſionẽ:non incidit in l.ſi quis in tantam.

7 Spoliatus omnibus bonis, non poteſt ab alio accuſari antequam reſtituatur.

8 Si aliquis eſt accuſatus de uiolentia criminaliter, & de uio lentia conſtat, officio iudicis poterit fieri reſtitutio poſſeſſiõis.

SI quis ad ſe fundũ.[b] Iſta eſt ſubtilis lex,& breuiter dicit. Spoliatus debet ciuiliter agere, vel criminaliter accuſare:ſed ſi ſua authoritate p vim recuperauerit,ſecundo ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus:& ſpolians legitime punietur.h.d. Primo ponit qd habet facere ſpoliatus. Secundo ponit qd ei immmineat ſi iuris ordinem prætermiſerit. Secunda ibi:quod ſi omiſſa. Opp.ꝙ liceat expulſo,ſua authoritate recuperare:vt l.j.ſ.vim vi.de vi.& vi arma.& l.iij.ſ. cum igitur.& ſ.vnde vi.l.j. Huius timore lec.huius legis variatur dnobus modis. Vno modo,ꝙ hic non licet recuperare ſ.ex interuallo,ſed incontinenti ſic,vt in contrario. Et iſta eſt cõis lec.quam glo.ſequitur. Aij dicunt,vt Io.in fi.gl.ꝙ hic lo quitẽ qñ incontinẽti ſua authoritate poſſeſſionẽ recuperauit. Et quod dicitur in tex.poſſeſſionis iura reparantur,ſ.quo ad damna,quæ paſſus eſt ab alio,qui violentiam inferebat,vide 1 iſtam gl.in fi. Ex hac lege habes notare † ꝙ cã reſtitutionis eſt priuilegiata,ſiue agatur ad recuperandã poſſeſſionẽ,ſiue agetur ad damna,quæ quis paſſus eſt violentia,licet poſſeſſionẽ effectualiter non perdiderit.& eſt priuilegiata in hoc,qđ ante omnia debet examinari iſta cã reſtitutionis. Qualiter aũt intelligat iſtud ante omnia j.dicam. Et debet intelligi lec.iſta quod hic agebat ad dãna,ille contra quem adhibita fuit violẽtia:qui recuperauit incontinenti contra eum,qui intulit violentiã. Secundo econtra,cum legitime fecerit,non poſſe agi ad damna,quæ aduerſarius paſſus eſt:quia quod legitime fa-

ctum eſt,pœnam non meretur:vt l. Gracchus.ſ.de adult. Iſtã caſus poſitionẽ tenẽ mẽti,quia puto eã eſſe verã,nec ſcio eã alibi. Alia lec.& cõlor eſt:qa hic expulit ex interuallo:& ſic non faciebat legitime:tunc enim ſpoliatus ſecundo ante oĩa debet reſtitui. Sed tunc ad hoc opp.qa huic expulſo licet agere ciuilr,vel accuſare criminaliter,prout vult:vt hac l.in prin. & qñ ci.ac.cri.præiu.l.j. Sol.dicit gl.fateor,ꝙ expulſus habet electionẽ accuſare criminaliter, vel agere ciuiliter interdicto, pro recuperanda poſſeſſione. Sed hic loquitur qñ eligit expulſus agere interdicto:quo caſu ante omnia reſtituitur. Ve- 2 niẽdum eſt ergo , †quid eſt hoc dictum añ oĩa,quod hic dicit tex.gl.dicit ante oĩa reſtituitur.i.antequã q̃ratur quis ſit dñs: vel añ oĩa.i.antequã q̃ratur de crimine in modũ accuſationis & ſic pertranſit etiã doc. Mihi videt ꝙ nos debemus intelligere tex.ꝓut iacet ſimpliciter ante omnia. Pro huius euidentia debes ſcire ꝙ qñq; ſpoliatus agit petens reſtitutionẽ poſſeſſionis:qñq; agit petens reſtitutionẽ damnorũ. Primo ca ſu cauſa reſtitutionis ante omnia eſt tractãda,vt hic dicit tex. intãtum, vt ſuper nulla alia re à ſuo ſpoliatore poſsit conueniri,niſi ſuper illa ſpoliatione.hic eſt caſus extra,de ordi.co.c.ſu per ſpoliatione.& ſic debemus iſtum tex.intelligere. Si vero c agit[c] petens damna iſto caſu,iſta cauſa debet ante omnia re tractari:nec poſſet ſuper dñio ipſius,vel alia cauſa reconueniri:vt hic ſecũdũ lec. Io.nec tñ reconueniri poſſet de alia ſpoliatione:vt in c.ij.extra de ordi.co. Et hoc ſi ſecũda cã ſpoliatiõis per quã agitur ad recuperãdã poſſeſſionẽ rei,de quã quis eſt ſpoliatus,proponitur in modum reconuẽtionis.ſed ſi proponeretur in modũ exceptionis,tunc impediret primũ iudiciũ ſuper damno:& ſpoliatus ante omnia deberet reſtitui:& donec reſtituat,cauſa ſuper dãnis non deberet agi,vt d.c.ij. Itẽ priuilegiata eſt cã reſtitutionis in hoc,quod ille,qui eſt ſpoliatus,ſi obijciaẽ ei de dominio ſpoliantis,iſta exceptio non debet examinari in iuſto iudicio:ſed ante oĩa eſt reſtituendus, vt hic ſecundũ qđ gl.intelligit,vt vidiſtis in l.momẽtaneæ.ſ. vnde vi.& ſ.ſi ꝑ vim vel alio modo.l.j. Intellige ſi cõtra hanc exceptionẽ de dominio replicet:ſccus ſi petẽs reſtitutionem pateret ſuper illa exceptione procedi:vt extra,de reſti.ſpo.c. j.quod probaẽ de iure noſtro. Sicut eñ ſe habet exceptio ad actionem:ita ſe habet replicatio ad exceptionem,vt l.ij.ff.de excep. Sed ſi exceptio nõ obijciaẽ,non impedit actio,eadem ratione ſi nõ obijciaẽ replicatio,non impeditur exceptio. Facit ſupra.de adul.lege,quoniam Alexãdrum. Inſtitut.de repli.per totum. Quandoq; ſpoliatus à ſpoliatore conuenitur, non curo qua actione,nec ad quid,dũ tñ nõ conueniatur ſup alia ſpoliatione:tũc ipſe poterit excipere cõtra ſpoliatorẽ ſuũ, ꝙ nõ põt cõueniri, donec ipſe reſtituatur. Et hoc eſt quod hic tex.dicit añ oĩa violẽtiæ cãm & c. Probaẽ in d.c.extra,de ord. cog. Si vero de ſpoliatione agiẽ criminaliter:tunc alia qõ ciuilis nõ poterit proponi,nõ ꝓpter priuilegiũ ſpoliatiõis,ſed ꝓpter priuilegiũ generale cuiuſlibet cãæ criminalis,q̃ nõ patiẽ ſecũ ciuilẽ cõcurrere,ne ei fiat præiudiciũ:vt ſ.de or.cog.l.fi. Itẽ op. dr hic,ꝙ quæri debet quis ad quẽ venit poſſeſſio. Cõtra.i. ꝑ certo ꝓpoſuerat violẽtiã eſſe cõmiſſam:quare ergo de hoc q̃ riẽ. Sol. debet exponi itulit,i.intuliſſe dr:& iſta eſt vera. Vel dicebaẽ ꝙ ex aliqua cã potuit facere,& licite:tũc iſta põt eſſe bona. Sum⁹ expedit de prima gl.magna,venio ad ſequentẽ. 3 Op.dol⁹ †cũ dolo cõpẽſaẽ:vt l.ſi.ſ.ſed ſi ſtip⁹o.ff.de eo,ꝙ quẽ fac. erit.et de dolo.l.ſi duo. Sed ego expuli expulſorẽ meũ,vẽ d ꝙ debeat cõpẽſari violẽtia,[d] quã feci ſibi,cũ violẽtia,quã fecit mihi. Gl.hic dicit aliud in illo gñali,dol⁹ cũ dolo &c.nõ dicit pl⁹. Sed in l.j.in fi.gl.mag.ſ.vñ vi. R ñ.ꝙ ideo nõ cõpenſaẽ do lus cũ dolo hic:qa videnẽ eſſe cõmiſſa circa diuerſa. Alia eſt eñ vis facta vno tẽpore,alia facta alio. Sed cõtra hoc vẽ ff.ꝙ vi aut clã.l.ſi alius.ſ.belliſsime. Gl.hic dicit aliud in interdicto ꝙ vi aut clã,vt ibi,aliud in interd. cto v i vi:vt hic. Pet.hoc nõ placet:nã poſito ꝙ dolus cũ dolo cõpenſeẽ,ſaltẽ vnũ debitum cũ alio debito debet cõpẽſari. Si ergo ꝑ violẽtiã, quã itulĩſti mihi,es effectus meus debitor in centũ,& in illa poſſeſſione: & conſimiliter ego ꝑ illã,quã intuli tibi,econuerſo, & ſecundo adhibui:ſum effectus tuus debitor in centũ,& in illa poſſeſſione:agitur debet vnũ debicũ cum alio compenſari. Præ e terea dicit ipſe,non eſt ratio diuerſitatis,quæ debet eſſe[e] inter iſtud interdictum vnde vi,& interdictum quod vi aut clam,

ſcruteris. Alexã. Loſæus.

a ❡ Vi expulſiua. Et ita hanc legem intellige in vi ablatiua, vel expulſiua, ſicut i compulſiua, vt dicit Bar. per illum text. ff. cõd. ob tur. cau. vel iſta lex non habet locum, ſi agatur petitorio. not. Bart. in l. ij. in fin. ſ. quod met. cau.

b ❡ Verũ dicit gl. Et vide gl. Bart. in l. q poſ. de vi & vi arma. & Bart. in l. iij. §. ex contrario. in vj.

❡ C. frequens. li. vj. Adde Bar. i l. ſi te. ſ. de iur. deliberan.

d ❡ Raptores. Hãc l. maxime, in verſi. vt hic pone. intellige ſecũdũ textum valde no. Inſt. de pub. iud. §. item lex Iul. de adulter. in §. ſin autẽ. In iſtis vide Mathe. in ſuis dictis, dicto xcix. et Bald. hic. Et an iſte titulus hẽat locũ in rapiente meretricem per vim, et cum ea coeunte, vide text. notabilem i l. verum. la ij. de furtis. & ibi Bar. Et de hac mãa vide Bal. i l. raptores. de epiſc. & cle. Adde ad materiam huius legis, Barba. conſi. lxxj. li. ij. in §. oportet. quæro, dicit lex vel ſtatutum, quod rapiẽs mulierem puniatur: modo vis rapuit mulierem, vel ſponſam vel, vxorem, de lupanari. Dic qđ nõ, ſecundum Bal. in l. ſ ambigua. ff. de leg. quia iſte eſſet intellectus vitioſus & lex debet eſſe ſancta, immaculata: & ſic debet eſſe eius interpretatio. l. cæterę. §. j. ff. fam. erciſcun. quod not. Et hanc l. vide, & no. Bal. in l. ſi qs non dicam rapere. ſ vltim. co. de epiſ. & cle, & glo. ibi ſuper verbo, ſponſam. q non eſt alibi, ſecundum Ange. De quo per Bal. in d. leg. raptores. Vide quod habes in trac. viola. in ver. caſ. & ho. & vide quod habes in l. ſed ſi eximendi. in prin. ff. ne quis eum qui in ius.

e ❡ Si virgis. Et vide Bal. in l. illud. in fin. ff. de iniur.

f ❡ An preſumantur. Per bar. in l. ſi. ff. ad l. Cor. de ſica.

g ❡ Corrigere. Et quibus liceat corrigere vide tex. i c. voluntate. de ſenten. excommu.

h ❡ Dicatur iuuenis. Quis dicatur iuuenis et quis ſenior. de vtroque in d. l. non aliter. §. j.

quare? quod ergo hic dicitur, q ante omnia eſt reſtituẽdus: eſt verum in eo, i quo paſſus eſſet maius dãnum: & ſic per cõpenſationem non eſſet ſublatũ. Doc. Vltramon. tenent gl. noſtrã: vt Iacob. de Are. Iaco. Butri. & alij. Nõ obſtat quod dicitur, q dolus cum dolo cõpenſatur, vel debitũ cum debito cõpenſatur: vt hic gl. optimẽ ſentit: illud eſt verũ, quãdo ſecũdus dolus, vel ſecundũ debitum, ſeu delictũ non abſorbet, & extenuat primum. Sed hic ſecunda violentia abſorbet, et cõſumit primã: ideo de prima non põt obijci: & ſic non poteſt dici, dolus cũ dolo cõpenſetur, vel violentia cum violẽtia: qa prima violentia eſt cõſumpta. Nec etiam poteſt dici debitum cũ debito cõpenſari: quia primũ debitũ eſt ſublatũ: vt ſ. vnde vi. l. ſi quis in tãtã. & l. extat. ff. q met. cau. & vide gl. ſic intelligo gl. ſup verbo, qd. Pro cuius euidentia debes ſcire q per l. ſi quis in tantã. et per l. extat. ille, qui ſecũdo intulit violentiã, perdit omne ius, qđ habebat iure, vel ad rem, ſeu ꝑ illa re: ſed ſi habebat aliud ius extra rem illam, licet forte illius rei occaſione: illud nõ perdit: vt l. qui vas. in prĩ. ff. de fur. Qui enim abſtulit rem ſibi ſubtractam, licet perdat ſibi cõdictionem furtiuã, quæ daſ ad rem, non perdit actionem furti, quæ datur ad duplum, vel quadruplum, quod eſt extra rẽ. Modo ad propoſitũ, ſecũda violentia abſorbet primam, quatenus ad primã violentiã poterat agi ad recuperandũ rẽ: ſed quatenus poterat agi ad certa damna, & ſic extra rem, propter ſecundam violentiã, non conſumitur prima: vt d. l. qui vas. Eadem ratione credo, q accuſatio criminalis, quæ oritur ex prima violentia, non conſumitur per ſecundã: quia illa accuſatio non eſt ius in re, nec ad rem, nec ꝑ re. Et ſic gl. quæ hic videtur velle, q per ſecundã tollatur prima, etiã quo ad actionẽ criminalem, non videtur q dicat verum. Vide gl. licet tamẽ dixerit qđ prima violentia non conſumitur quantum ad damna, & ad aliud intereſſe: tamẽ in hoc ſcđo iudicio, in quo petitur poſſeſſiõis reſtitutio, de illo primo non poterit quæri: quia cã reſtitutionis habet priuilegiũ, vt ante oĩa & c. niſi agatur ſuper alia ſpoliatione poſſeſſionis non conſumpta per ſecundã vim, vt ſ. dixi. Cauſa ergo, ꝑ quã petitur reſtitutio poſſeſſiõis eſt magis priuilegiata, quã cã, per quã petitur reſtitutio dãnatorum et intereſſe per vim: vt patet in d. c. ij. de ordi. cog. Non obſtat l. ſi alius. §. belliſſime. q vi aut clam. Nam vna vis inqetatiua nõ cõſumit aliã. Nõ enim quis priuatur iure ſuo, ꝑpter vĩ inqetatiuã: ſecus
a in vi expulſiua[a], de qua hic loquitur. Sumus expediti de gl. quodã modo, reſtant alia qrenda in gl. Primo quæro vtrum†
4 probationes factæ de violẽtia in ciuili, ſi dẽ faciant in criminali. Gl. hic dicit q nõ: quã vide, et ſigna per ver. deſtinatus. De quo plenẽ dic vt doc. tãgũt in l. j. qñ ci. ac. præiu. cri. Ego pleniſſime in l. ij. §. j. ff. vi bo. rap. Venio ad vlti. gl. vbi quærit aliquas quæſtiones. Quærit gl. † quid ſi ej-
5 ciar de poſſeſſiõe, & recuperẽ tamẽ incontinẽti: an deſinam vſucapere? Et glo. dicit

b q nõ: quã vide. Verũ dicit gl.[b] iſta: quia ille, qui recuperauit in continenti, non amiſit poſſeſſionem ciuilem: vt l. ij. §. eſt igitur. & ibi not. de vi & vi ar. merito nõ deſinit vſucapere: licet gl. videatur aliud dicere: vt in l. qui poſſeſſionẽ. ff. de vi & vi
6 arma. et malẽ. †Quæro, ſi expulſus recuperauit incontinẽti poſſeſſionẽ, an habeat locum pœna. l. ſi quis in tãtã. ſ. vnde vi. Gl. hic dicit q non. Ita quæſtio põt intelligi duobus modis. Primo, an ego qui incontinẽti ꝑ vim recuperaui, inciderim ĩ l. ſi quis in tãtã. Et tunc abſq dubio glo. dicit q non bene: qa legitimẽ feci: ergo & c. vt l. Gracchus. ſ. de adul. Itẽ põt intelligi, an ille, qui per vim me expulit, & fuit ipſe incontinẽti expulſus, incidit in l. ſi quis in tãtam. Et licet gl. hic dicere videatur q nõ: contrariũ tamen videtur dicere d. l. qui poſſeſſionẽ. de vi et vi ar. ſ. de excep. l. licet. Secundũ, vnã lec. puto q nõ incidat in l. ſi quis in tantã. quia cũ iſte deiectus poſſeſſionẽ non perdiderit, quia ciuilẽ retinuit: nõ põt dici expulſus. & inquã tũ ad actionem ciuilẽ nõ ſufficit conatus, niſi habuerit effectũ vt l. vulgaris. §. quĩ furti. ff. de fur. Circa legẽ noſtrã extra gl. quæro, vidiſtis qđ exceptio ſpoliationis põt obijci ipſi ſpoliatori, vt an reſtitutionẽ de nullo audiatur agẽs, ꝑ hãc l. & ꝑ ca.
7 prædictum. †Quæro, an extraneo poſſet obijci hæc exceptio. Breuiter de iure ciuili hoc nõ reperio: de iure canonico bene reperitur q ſpoliatus omnibus bonis nõ põt ab alio criminaliter accuſari, donec reſtituatur: vt extra, de teſti. ſpo. c. fre-
c quens.[c] lib. vj. † Quæro, quãdo aliquis eſt accuſatus de violentia criminaliter, et de violẽtia cõſtat: an ex virtute, eiuſdẽ iudicij poſſit fieri reſtitutio poſſeſſionis. Certẽ non, vigore actionis principaliter intentatæ vt l. interdum. ff. de pub. iud. ſed ꝑ officium iudicis ex quadam æquitate ſic. Ita tenẽt hic docto. Quod dic vt dixi in l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. & l. defuncto. de pub. iud.

SEruos. Serui violentiam cõmittẽtes vltimo ſupplicio puniuntur: ſi ex præcepto domini fecerũt, in metallũ dãnantur: aliæ perſonæ viles ſi violentiã committunt, legitimẽ puniuntur: punitur et iudex, qui de hoc crimine iudicare neglexerit. h. d.

OMnibus. Habere gentem armigeram coadunatam, eſt crimen publicum legis Iuliæ de vi: de quo etiam poteſt per inquiſitionem procedi. h. d. iſta lex.

De raptu virginum. Rubrica.

LEX Vnica.

d RAptores.[d] Hanc legem habuiſtis de verbo ad bum ſupra de epiſco. aud. l. raptores. ideo dic vt ibi.

De emendatione ſeruorum. Rubrica.

1 ☞ *Si vulneratus ſuperuixit poſt uulnus illatum per multos dies, & poſtea mortuus eſt, an præſumatur mortuus ex uulnere.*

LEX Vnica.

e SI uirgis.[e] Dominus percutiens ſeruum, et ſi ex percuſſione mortuus fuerit, non punitur: niſi occidendi animo hoc fecerit. h. d. Habetis hic gl. ſuper verbo, depulſa. quã no.
1 multum† ad qõnem de eo, qui percuſſit aliquẽ, qui poſtea per plures menſes poſt mortuus eſt ex vulnere: an
f præſumatur[f] mortuus ex vulnere. Breuiter diſtingue, an poſt triduum ſuperuixerit, vel ambulauerit vel non. Habet decretaliſtæ ſuper hoc caſum extra, de homi. nõ recordor in quo capi. & dixi hoc anno Digeſto nouo.

De emendatione propinquorum. Rubrica.

1 ☞ *Iuuenis quis dicatur, ut corrigi poſſit à maiori.*

LEX Vnica.

g IN corrigẽdis. Parentibus, et conſanguineis antiquioribus licet corrigere[g] iuuenes, et eos corrigendo percutere, dũ tamen moderatẽ, nec cum atrocitate faciãt. h. d. Quis dicatur† iuuenis,[h]
1 qui poteſt corrigi. dicũt quidã minor decem
h ann. dũmodo corrigens ſit antiquior eo: vt l. nõ aliter. §. j. ff. de l. iij. do. Richar. Malũ. itelligebat hoc de minore xxv. an. nã abinde intra poteſt ſe regere arbitrio ſuo: vt ff. de mino. l. j. Ad legem

a ❡ Debet probare. Vide Bar. in l. j. ſ. đ dolo. & de materia adde bonũ text. in l. no. Bar. in l. vt vim ff. de iuſti. & iu. in ſi. primæ col. Sed bal. hic eã reſtringit, videlicet ſi concurrãt aliæ qualitates, & ꝑſumptiones, puta et genus inſtrumenti, cum quo percuſſit.

b ❡ Is, qui. Canonizata eſt de pœ. diſt. j. in prin. & facit ad no. in l. qui ea mẽte. Et ad hoc adde Barto. in l. damni. §. Sabi. đ dam. infec. & Bart. i l. j. §. diuus. ff. eo. & Bal. ſi quis non dicã rapere. in iij. col. ſ. đ epiſ. & cle. & Bald. in l. ſi fugitiui. ſ. de ſer. fugit. & Ang. in l. j. §. j. ff. quod quiſque iur. vbi hoc limitat: & per Cyn. hic, & per Barto. in c. j. §. iniuria. in vlti. col. de pa. iu. fir.

c ❡ Is qui. Vide Bart. in l. ſi. ff. de extraord. cri. & in l. j. §. diuus. ff. e. & vide Archid. xvij. q. ij. ſi ergo. per Hoſtie. in ſumma đ pœ. §. in quibus. Io. Andre. in regula, de pœnis. in mercurialibus. ꝑ eũ in ca. ꝑpetuæ. de elec. in vj. in nouella. Bald. in l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugi. & in l. arboribus. §. Iulia. de vſufru. & in l. data. in ij. col. ſ. qui accu. & in l. q ante operas. ff. đ infa. alias. ſ. & vide do. Ant. in c. de eo q mit. in poſſeſ. cau. rei ſeruã. & vide Spec. in ti. de accu. ver. qđ ſi prĩo. & vide Bal. in c. j. in §. iniur. ſ vl. col. de pa. iur. fir. adde huic legi qđ pulcre conſuluit Ange. conſi. xiiij.

d ❡ Quecunq. Hæc l. eſt ſingularis ſecundum Bal. in l. ij. ff. q. ad li. procl. nõ licet Adde quod no. bar. in l. iij. ff. ad l. Iul. de vi priua. Adde bar. in l. ſi victum. ff. de re iudi. Adde Oldr. conſi. cxx.

e ❡ Tollitur antiqua. Quod lex noua imponens pœnã non tollit antiquã pœnã corporalẽ, bene facit tex. in l. ſin autem aliquis in verſi. eum enim gemini tramites. ſ. de iur. deli. Et vide Cy. & not. per Bar. in l. j. ff. vi bon. rap. & ibi dixi. Adde vt per Spec. in ti. de pœna temere litigã. & ibi Io. And. in vlti. addi. & Bar. & Spe. in titu. de actio. §. circa prin.

f ❡ Filio tutore Not. ꝑ excuſatione mulieris nõ petitis tutorem filio quia nõ currit tps đ quo hic Vide gl. & l. ij. §. cõſeſtim. ad Tertu. & ibi Bart. de hoc ti.

Ad legem corneliam de ſiccarijs. Rub.

1 *Qui dicit dolo non feciſſe homicidium, punitur niſi dolum probet non fuiſſe.*

LEX I.

FRater ueſter. Qui aliquẽ abſque dolo occiderit, pœna homicidij non tenet. h. d. No. † q ille q dicit ſe feciſſe homicidiũ ſed non dolo,
a debet probare[a] quod dolo nõ fecerit, hoc autẽ probabit ex qualitate ictus, & ex his quæ inter eos ꝑcedebãt: vt j. e. l. eum qui. Facit j. de iureiurando. l. ſi non conuitij.

LEX II.

b IS qui.[b] licet vnicuiq ad ſuam defenſionẽ occidere aggreſſorem, vel eum volentẽ percutere & etiam eum volentem derobare. h. d. cum tribus legibus ſequentibus.

EVm qui. Homicidium caſu cõmiſſum, non punitur.

1 ☞ *Statutum dicens, ſi aliquis occiderit non uerificatur in eo, qui percutit animo occidendi, ſi non occiderit.*

c IS qui[c] Qui ad actum occidendi peruenerit, licet nõ occiderit, nã legis Corneliæ de ſiccarijs punitur, ac ſi occiderit. h. d. Hoc verũ eſt: quia illa verba legis Corneliæ de ſicarijs hoc patiuntur, vt l. j. ff. eo. licet† ſtatuta ciuitatis dicãt, ſi qs occiderit & c. nõ verificatur in eo, q licet aĩo occidendi ꝑcuſſerit, nõ tñ occidit: iõ tunc nõ puniẽ ex illo ſtatuto. Quod tene menti perpetuo.

De mathematicis, & maleficijs, & ſimilibus. Rubrica.

1 ☞ *Diſſoluens facturas non punitur.*

LEX IIII.

EOrum. Iſte text. facit contra dictũ beati Thomæ, q reprobat iſtas incantationes: ſed poteſt loqui de foro conſcientiæ: hic loquitur de foro ciuili, vt non puniatur. Quæſitũ† fuit à me vtrũ iſte, qui diſſoluit iſtas malitias, debeat puniri. Dixi quod non. & eſt caſus hic. [illegible]

NEmo. Punitur diuinator, & qui diuinatores cõſulũt. h. d.

d QVicunque.[d] Iſta l. facit ad qõnẽ, vtrũ liceat occidere exbannitũ, qui ducitur ad curiã. Dic plene vt dixi in l. iij. in ſi. ff. ad l. cor. de ſic.

De ſepulchro violato. Rubrica.

1 ☞ *Si per ſtatutum imponatur pœna pecuniaria pro homicidio, an ſit ſublata pœna legis cornelia.*

LEX III.

QVi ſepulchra. No. q licet per legem nouam imponatur aliqua pœna noua pecuniaria reo, nõ
e propter hoc tollitur antiqua[e] lex, quæ imponit pœnam corporalem: & per hoc di-
1 co, q† ſi ſtatutum pro homicidio imponat pœnam pecuniariam non propterea tollitur pœna legis Corneliæ de ſiccarijs tamen ſi quis condemnatur vigore ſtatuti, quod imponit pœnam pecuniariã, tollitur condemnatio quæ reſultabat ex l. Corne. de ſicc. quia ſenatus voluit ne quis ob idem crimen duabus legibus fiat reus l. ſenatus. ff. de accu.

SEd neque ante. Proximiores & cognati defuncti non poſſunt cogi vocari ad iudicium. hoc. d. Per legem hanc defendi quandã mulierem, quæ ꝓhibebatur filio ſuccedere: quia nõ
f petijt filio tutorem[f].

Ad legem Corneliam de falſis. Rub.

LEX I.

SI partus. Accuſatio matris propter ætatẽ filij non differt. h. d. Gl. quærit vtrũ ſnĩa de partu ſuppoſito, lata contra matrem, præiudicet filio. Determinat q non. & bene. Dic vt in gl.

LEX II.

SAtis aperte. Si crimẽ falſi gratia differendæ executiõis obijcitur, nõ
g impeditur executio. h. d. Dixi plenẽ[g] de materia in l. fina. ſ. ſi ex fal. inſtrumen.

LEX III.

LIcet. Non videtur ſcripturam approbare, qui eam falſam ignorat. h. d.

FAlſi. Habeo iſtam legem pro notabili, quando iniuria prĩcipaliter matrimoniũ reſpicit, filius non poteſt accuſare parentẽ, etiam ſi ſuã proſequatur iniuriam. h. d.

1 ☞ *Practica interrogandi patrem, an uelit uti teſtibus, & eorum teſtationibus: & de effectu dictæ interrogationis.*

2 *Qui dicit ſe non uſurum aliquo inſtrumento, ex hoc arguitur inſtrumentum falſum.*

3 *Cautela ut aduocatus partis, contra quam teſtis aliquid falſo dixerit interroget partem.*

SI falſos. Faciens falſum inſtrumẽtũ, nõ releuaẽ à pœna, ſi eo ꝓteſtẽ ſe nõ vſurum
h ſecus in eo: q ex ſolo vſu[h] in pœnã incidit h. d. Tene mẽti. Per hãc[i] legem practicat
i Aduocati, q qñ teſtes à patre ꝓducti reperiuntur dixiſſe aliqđ falſum publicatis atteſtationibus, quod faciunt partẽ illã interrogare, an velit vti illis teſtibus, & eorum atteſtationib⁹, & ſi dicit pars: ego dico me nolle vti dicto talis teſtis: intelligiẽ excuſatus à pœna falſi ſecus ſi ipſa illũ teſtẽ induxiſſet ad ꝓbãdũ aliqđ falſum: qa articulus de ſe continebat falſitatẽ tũc eñ incideret in falſum, ex eo, q eum ad hoc ſcienter produxerit, & fecit eum dicere falſum teſtimonium: ſecus ſi ſuper aliquibus incidẽtibus teſtis falſum dixiſſet: tũc enim pars, quem ad hoc eum non produxit, poteſt litem renunciare. Not. etiã qđ
2 † quando aliquis dicit ſe non vſurum aliquo inſtrumento: illud inſtrumentũ habetur vt falſum: vt habuiſtis. ſ. de fide inſtru. l. ſi aduerſarius. Item eſt conſilium ex
3 Hac l. † quod aduocatus partis, cõtra quẽ teſtis aliquid falſo dixerit, faciat requiri partem ſi vult vti illis atteſtationib⁹: ſi eñ ſe dicat vti velle poterit partem vna cum teſte accuſare de falſo.

g ❡ Dixi plene. Vide eũ in l. iiij. §. condẽna. de re iud. & vide ad hanc materiã cũ ibi no. ꝑ Cyn. id q no. Bald. in l. ſi quis teſtiũ. ſ. de teſti. vide tex. & ibi Bar. in l. ſi. ff. de proc.

h ❡ Ex ſolo vſu. Not. de eo, qui vtitur falſis teſtibus, vel inſtrumẽtis, ſed ſi nõ vteris niſi vno iſtrumento: cum proteſtatione: quod non intẽdis eo vti: ſi eſt falſum: ego tibi dixi quod erat falſum, & aſſignaui tibi cauſas falſitatis, poſtea qua ſi in fine cauſæ vis deſiſtere. Doce qđ non euitas pœnã falſi, ſecundũ Gãdinũ in trac. maleſi. in tit. de falſarijs. & fal. qa certioratus eſt ſtatim non deſiſtẽs, nõ curauit dolo. l. ij. ff de lib. & poſth. Secus ſi inſtrumentũ probeſ, tamẽ nõ falſum, ſcđm l. vis eius alias l. iubemus. ſ. de ꝓbatio. Et iſtis adde Bar. in lege, ſi aduerſarius. ſ. de fide inſtru. Et omnibus iſtis, de quibus hic per Bartolum, adde multum no. Bar. aſs Bal. in l. ſi. in vlt. co. ſ. ſi ex fal. inſtru. in duabus qõnibus. & oĩo Barto. in l. diuus. la ij. ff. & ſi qs producit teſtes falſos ſciẽte aduerſario & non contradicente, non cõmitit falſum. l. & tutela. et ibi Fulgo. ſ. de in integrũ reſti. qđ ſi inſtrumẽtũ eſt falſum, ſed nõ in eo, qđ quo eſt vis qõ. an vtẽs eo ſcienter puniaẽ? Vide Io. And. in addi. Speci te de ſtr. edi. poſtremo. alias §. ſe. i addi. q incipit huic dicto. itẽ tenet q ſic: Adde an ſi ſter ſtatutũ: qđ vtẽs falſo inſtro puniaẽ: an puniet qui eo vtiẽ ꝑ ꝑcuratorẽ? vide Ro. cõ. clv. & de cõburẽte, cancellãte vel incidẽte aliquã ſcripturam, vide Bal. cõſi. cccxxiij. vo. Falſum iſtrũ an dicaẽ, ſi notarius dicit in præſentia talis deponẽtis confeſſus eſt Titius: & reuera nullũ factũ eſt depoſitũ: vide Bald. conſi. xxiij. iij. volu. & qualiter teneatur producens falſos teſtes ſuper veris capitulis, vide Cal. cõſi. ccciiij. lib. j.

† P. PAV. PA.

i ❡ Per hanc. Vide Felin. in c. præſentium

col.iij.ver.tertia cõcluſio.extra de teſtib.

a ¶ Querela. Vide no.in c.licet cãm.de ꝓba.& in c.cũ venera.de exc.in gl.fi.& ibi per Io.And.& Spec.in tit.de ſen.prol.§.quoniam.ver.& no.ſecundũ canones.et dum dicitur hic,ꝙ actiões criminales xx.ann.tolluntur.hoc videtur procedere quantum ad pœnam imponẽdam:ſed quo ad declarãdã iã impoſitã nõ tolluntur.c.ſi quis exigentibus.in fi.de præſc.in vj.ſecundum do.Pet.de Anch.quod bene no.& adde tamen quod executiones iſtarum ſentẽtiarũ,q̃ ſunt iuris Romanæ eccleſię,durãt centum annis,ſecundum Bal.ĩ l.fi.ĩ pen.col.de ſacroſanc.eccle.& ibi nunquam fiat contra Ang.no.deciſionẽ.Adde ꝙ ĩ pœnis ſpiritualibus nulla currit præſcriptio,ſecundum Bal.in d.l.fi.in fi.in pen.col.in xix.col.ſ.qui accu.& Spec.ibi,& ſ.& Ang.in l.diuus.ff.de re iu.Sed quæro.quanto tempore durat accuſatio,quo ad effectum publicationis bonorũ.Dic quod quinquennio tantũ.caſus eſt mirabilis,ſecũdũ Angel.in leg.cognitio.ff.ad Sylla.quod intellige ſecunda accuſatione finita:nam põt agere fiſcus contra hæredẽ damnati actione ciuili,petitione hæreditatis.l.j.ſ.de his q.vt indig.et durat ꝑ decem annos.l.Caius.ff.ad Syl.& ad d.l.in cognitione.vide gl.hic.et tene mẽti dictum Specu.in ti.de ſen.§.reſta.ver ſicu.ſi vero.el j.vbi tenet quod querela falſi non limitatur.xxx.ann.vt dicitur hic:ſed durat perpetuo ĩ caſibus ibi no.& per Ange.in l.diuus.ff.de re iu.quod doc.ĩ c.licet.de ꝓba.

b ¶ Ad inquiſitionẽ.Vtrum iuri inquirẽdi præſcribatur xx.an.adde quod Ang.in l.ſi vacantia.in fi.Hãc gl.reprobat ꝑ l.filiusfa.§.veterani.de proc.et dicitur ita audiuiſſe a Bart.facit l.quos ꝓhibet.ff.de poſt.adde tex.& gl.in l.falſi.ſupra e.& vide Alex.in l.ita demum.ſ.de procu.et vide Bal.in repe.l.cum mulier.in fi.ſol.ma.Adde an ſublato iure querelãdi ſit ſublatum ius ĩquirẽdi,Pet.de Ancha.conſi.cxc.

c ¶ Officium iudicis.Vide Bal.in l.properandum.in pe.& vltim.col.in princi.ſ.de iudi.Et cum Iac.Butr.et Bar.hic trãſit Inno.in l.diuus.§.fi.ff.de re iudi.Vide do.Alex.in l.ita demum.§.j.ſupra,de procu.

d ¶ Dolo ſe fecerit.Adde Bart.& quod ibi dixi in l.j.§.non autem.ff.ſi quis teſta.liber.eſſe iuſ.fue.non tamen in dubio præſumitur commiſiſſe falſum faciendo,vt dixi poſt Bart.in l.ſi quis obreꝑſerit.ff.eo.Item adde quod no.Bal.in l.cum donationis.ſ.de tranſact.& idem dicit Bal.in l.fi.ſ.ad leg.Aquil.quod probato damno,ſatis eſt probata culpa dantis damnum.

1 ☞ *Exceptio falſi quanto tempore tollatur.*

2 *Officium iudicis,per quod inquiritur quanto tempore tollatur.*

a QVerela.ᵃ Hæc eſt notabilis & ſingularis lex.Accuſatiões criminales tẽporalibus præſcriptionibus non tolluntur.h.d.Vel ſic,Accuſationes criminales regulariter viginti annis tolluntur.h.d. No.text.ibi ferè.qđ dicit propter q̃dam,quæ minori tẽpore tollũtur.Gl.tua circa hanc le-

1 gem quærit,quãto † tpe tollitur exceptio falſi:rñ.ꝙ quæ ſunt tẽporalia ad agẽdũ,ꝑpetua ſunt ad excipiẽdũ.vt l.licet.ſ.de excep.& ff.de doli except.l.purè.in fi.Quęro,cũ de falſo poſsit procedi ad inquiſitio-

b nem ᵇ vt l.nullum.ff.de teſti.& l.pe.ſupra

2 de proba.† Quãto tempore tollatur officiũ iudicis,per quod inquiritur.Gl.hic videtur dicere,xxx.an.Vide gl.j.in fi.Qđ officium iudicis tollatur xxx.an.habuiſtis tex.cum gl.in l.ſicut.ſ.de præſcript.xxx.vel xl.anno.tamen in caſu propoſito arbitror gl.noſtram non dicere verũ.Nam

c officium iudicis ᶜ inquirentis ſuccedit loco accuſationis:vt extra,de accu.c.qualiter & quando.Sicut ergo accuſatio tollitur xx.an.vt hic:ita eodem modo iudicis officium.Præterea.tex.hic generaliter loquitur.q̃rela enim falſi eſt:ſiue de hoc q̃relã facit pars,ſiue ipſemet iudex.Etiam vidiſti iſtã q̃ſtio de facto:& dixi illud idem,quod dixi modo hic.Ego puto,ꝙ ſi à ſtatuto ſtatuatur tẽpus certum ad accuſandũ,quod vltra illud tempus non poterit iniquiri.licet glo.hic videatur innuere contrarium,vt hic vides.quod perpetuò tene menti.

EVm qui.Intellige hoc verũ eſſe in eo,qui ſubtrahit teſtamentum:in eo verò,q ſubtrahit aliud inſtrumentum,non habet locũ pœna falſi:niſi ex actis publicis ſubtraheret:vt l.Paulus.in prin.ff.eod.

1 ☞ *Cautela,quod quando accuſatur de falſo,dicatur ſciẽter & doloſè.*

2 *Falſum accipitur tribus modis.*

NEc exemplum.Hæc eſt bona lex.Falſum non cõmittitur ſine dolo.h.d.Vnde per hanc l.memẽtote

1 ſemper,quando facitis † accuſationem de falſo,vt dicatis,ſcienter falſè,& doloſè.verũ tamẽ eo ipſo quod tamen accuſas eum de falſo,videris dicere doloſè:quoniam aliter nõ eſt falſũ punibile.Vñ natura verbi ꝓlati,q eũ de falſo petit puniri,hoc ĩcludit quod doloſè fecerit ᵈ.Et ideo pro hu-

2 ius declaratione debes ſcire † ꝙ falſum

e accipitur tribus modis.ᵉ Vno modo large,& largiſsimè:& hoc modo oẽ qđ nõ verum,eſt falſum,ſecundum Dialecticos:vt leg.ſi is qui ducenta.§.vtrum.ff.de reb.dub.Alio modo accipitur falſum non ita largè:& hoc eſt omnis immutatio veritatis:vt in authen.de inſtru.cau.et fid.§.j.& hoc etiam modo nõ dicitur punibile falſum.nam ſecundũ hoc,omne mẽdacium eſſet falſum,quod non eſt verũ:vt l.ſi quid ſit falſum.ff.eo.Tertio modo ſumitur falſum,ſicut illud,quod incidit ĩ aliquod capitul.legis Cornel.de falſis,quod patet.ff.ad legem Corne.de falſis per totum.Hoc probatur in dicta l.quod ſit falſum.Ita debetis intelligere hanc legem.

1 ☞ *Statur dicto notarij ſuper ſcriptura,ꝙ fuerit per ipſum confecta,quando de hoc dubitatur.*

2 *Tempus commiſſi delicti inſpicitur in modo procedendi.*

f SI quis decurio.ᶠ Dignitas ſuperueniens non excuſat notarium à tortura,in quæſtione falſi,vbi expedit.Item per notarium fides ſcripturæ impo-

1 nitur.h.d. No.hunc finẽ † quem intelli-

g ge,ꝙ ſcriptura notarij ᵍ probetur per ipſum ſolum notarium,quãdo habet debitam formam,ſcilicet teſtes,& alia:& ſolum dubitatur an ſit ſcriptura notarij.Ita intelligit Richar.Malumb.et ita etiam vi-

h detur ſentire iſta gl. No.etiam ʰ ꝙ † li-

2 cet ſuperuenerit dignitas,tamen quantũ admodum procedendi inſpicitur tempus quo eſt commiſſum maleficium.Dixi in l.j.ff.de pœnis.

VBi falſi.In quæſtione falſi,vtrique patri incumbi onus probandi,& eius pœna eſt pœna mortis,vel deportationis.hoc dicit.

1 ☞ *Falſitas commiſſa debet alicui nocere,ut quis in pœnã falſi incidat.*

2 *Falſitas ut puniatur,ſufficit ꝙ noceat quo ad ſemiplenã probationem,uel aliquale indicium.*

Teſtis deponens non iuratus,uel die feriata,an poſſit de falſo condemnari.remiſſiuè.

DAmus.Quocunque modo falſum committatur,poteſt de eo ciuiliter,et criminaliter agi.h.d.hæc lex cum ſeq. No.tex.ibi rationes priuatas. Vide gl.ſuper ver-

1 bo.Ex hac gl.cum tex.nota duo †.Primo ad hoc vt quis incidat in pœnam falſi,requiritur ꝙ illud falſum,quod fecit,alicui

i noceat ⁱ. Secundo nota ꝙ ſufficit quod

2 noceat † quo ad ſemiplenam probationẽ,vel ad aliquale indicium:vt hic vides.Quod facit ad quæſtionem vtrum teſtis,qui depoſuit non iuratus,vel die feriato,ita quod non valeat eius dictum poſsit condemnari de falſo.De quo plenè dic vt l.ſi quis legatum.in princ.ff.eo.quod tene menti,&c.

k *De his qui ſibi adſcribunt in teſtamento*ᵏ. *Rubrica.*

LEX I.

l QVanquam.ˡ Not.ex hoc tit.ꝙ,notarius non poteſt conficere inſtrumẽtũ ad ſui vtilitatem.quod tene menti.

De falſa moneta. *Rubrica.*

e ¶ Tribus modis.Quot modis dicatur falſum,adde tamẽ ꝙ quaſi falſũ nõ reqrit dolũ.l.diuus.la.j.et ibi Bar.ff.eo.et vide ĩ d.l.qđ ſit falſum.

f ¶ Si qs decurio.Vid qđ in materia huius l.dixi poſt Bar.ĩ l.ĩpuberi.§.j.de fal.& qđ no.Bar.in l.vniuerſas.hic alleg.ĩ gl.

g ¶ Scriptura notarij.No.qñ notarius poſſit torqueri,ſi dicit ſe amiſiſſe protocollũ:vide Bal.in rub.de fi.inſtr.in iiij.co.verſi.quæro,dixi &c.

h ¶ No.etiã.Adde ꝙ Bal.de pa.Cõſtã.in ver.in noĩe Chriſti.dicit,ꝙ ſi anciani alicuius ciuitatis iura uerũt tenere aliquã credẽtiã,& aliqs eorũ reuelat in dãnum cõmunitas,ꝙ debet ab officio remoueri:& quandocũque imponitur hæc pœna remotionis durante officio poteſt agi de crimine.Nã ſi expectaremus finem officij,fieret amotio:vt ſ.ad l.Iu.repe.l.iubemus.Quæ autem dicatur credentia,dixi in l.Lucius.de fideiuſ.Et ad prædicta bene facit text.no.et ibi Bal.in cap.j.qb.mod.feu.amit.

i ¶ Noceat.Adde ꝙ licet non noceat,ſufficit quod potuerat nocere.l.ſi falſo.ſupra.e.et in l.qui veluti.ſ.eo.& hic adde text.et ibi Barto.in l.j.§.in rationibus.ff.eod.& vide Bald.in addi.Specu.in tit.de exec.ſen.ĩ iiij.colum.vide Imol.in l.ij.§.j.ff.quem ad.teſta.ape.adde ꝙ Pau.de Caſtr.conſilio cj.conſuluit per hanc glo.quod falſificans poſtes libri ſui priuati,non ſit puniendus.Cui adde de falſificãte priuatam ſcripturam.Bal.conſil.cxxiij.lib.j.

P. PAV. P.

i ¶ Alicui noceat.vide Socyn.conſi.ciij.& conſil.ſeq.Paul.de Caſt.conſi.clj.co.j.Alexand.conſilio lxxix.colum.fin.& conſil.lxxviij.volu.j.Gand.in tract.maleſic.in rubr.de falſ.col.fi.Fel.in c.j.col.ij.verſi.fallit ſecũdo extra de p̃ſcript.

k ¶ Et vide cõſi.Bar.incipiẽs quidã filiuſfa.presbyter,adſcripſit ſuo patri legatũ,notarius exiſtẽs vid ꝑ iſto ti.And.Bar.

l ¶ Quãquam.Adde

Bar.in l.filius.§.ſequens.& in l.ſi pater.in fi.ff.de fal.

a ¶ Si quis.Hæc lex eſt notabilis:ideo ad multa ſignatur,maxime ad id,qđ not.Bar.ĩ l.j.de fabri.lib.xij.Sed an alchimiſta puniaẽ,vide Andre.de Iſer.Bal.in c.j.quæ ſint regalia,& ibi etiã refert Oldr.conſuluiſſe qa ſi expendiẽ tm̃ pro tãto,& tale ꝓ tali,ſine alijs falſificatiõibus,nõ puniẽ.& vide in c.quanto.de iureiu.

b ¶ Vt vnius.Bar.in l.qui iuraſſe.in prin.ff.de iureiu.allegat l.fi.huius ti.cõiũcta l.merito.ff.pro ſocio.

c ¶ Rem familiarem.Qñ actio ciuilis deſcẽdẽs ex delicto dicaẽ ꝓſequi rẽ familiarẽ & qñ vindictã,ꝑ Bar.in l.v.ff.de iur.

d ¶ Sol.qñ ciuilis.Qñ actio ciuilis concurrat cũ criminali,vide ꝑ Bar.in l.ij.circa prin.ff.vi bo.rap.& in l.pen.ff.de calum.& vide caſum no.in l.j.ſ.de iu.ꝑ Bal.vbi quid iuris ſi pari pœna applicetur fiſco,& pars parti,an poſſit cumulari:per Saly.in l.ſi qs ad ſe fundũ.ſ.ad l.Iul.de vi.

e ¶ Cauſam exercere.Per glo.& Bar.in d.d.§.ad crimen.

f ¶ Hac l.habetis.Per Bar.ĩ l.ij.de pub.iu.

g ¶ Quando imponitur.Et vide ꝑ hanc l.dixi in l.j.ad fin.ad Turpil.

h ¶ Alia corpalis Qualiter loquaẽ Bar.in l.penul.§.ad crimen.

i ¶ Tene menti.Vide Bart.in l.j.ff.ſi quis ius dicen.

k ¶ Cũ abſente.Adde l.j.& ibi Bart.ff.eo.ibi Bald.

LEX II.

a SI quis.ᵃ Nota tex.iſtiꝰ l.in fi.dicit ꝙ ætas pupillorũ quicquid videt ignorat.Item nota ex glo.ꝙ ille põt cudere monetam,qui habet ex priuilegio principis:& fortè illud priuilegium conceſſum priuatis non valeret,ſed ſolũ conceſſum cõmunibus,ideo illi de Fiſco,qui faciunt cudi florenos,non poſſunt.

Ad legem Iuliã repetundarum. Rubri.

LEX Vnica.

b VT unius.ᵇ Vides ergo quomodo teneñ iudices pro officialibus ſuis,vel pro familia ſua.Dixi tibi ſ.de aſſeſſori.in l.ſi poſt depoſitam.Dic vt ibi:& l.cũ ſi exhibuiſſent.ff.de publ.quod nota.

Quando ciuilis actio criminali præiudicet. Rubrica.

1 ☞ *Actio criminalis quæ dicatur,& quæ actio ciuilis.*

2 *Actio ciuilis ex delicto quando dicitur proſequi rem familiarem,quando æſtimationem damni,& quando uindictam.*

3 *Quando actio ciuilis,& criminalis competunt alicui:quibus caſibus poſſit eligendo ciuilem præiudicare criminali.*

4 *Actio ciuilis & criminalis,quando poſſint ſimul & ſemel eodem libello intentari.*

5 *Actione ciuili intentata,quando poſſit poſtea criminalis intentari,uel econtra.*

LEX Vnica.

APleriſque.Diuiditur in duas partes.Priò ponit vnũ dictũ.Secũdò illud exẽplicat per multa exẽpla alia.Secunda ibi:ſic deniq̃ꝫ.& breuiter hoc intẽdit:Qñ ex vno facto oriẽ criminalis,& ciuilis actio,quæ ꝓſequiẽ rẽ familiarẽ,põt actor intẽtare vtrãq̃ꝫ nõ ſimul,ſed vnã poſt aliã.h.d.Ad euidẽtiã huius l.debes ſcire,tu iu-

1 uenis,ꝙ actio criminalis † diciẽ illa,ꝑ quã venit applicandũ aliquid fiſco,vel vindicta in corpus,ita quod parti nihil applicatur.Actio ciuilis dicitur illa per quem aliquid petitur applicari parti:vt ff.de ſepul.vio.l.iij.& quod

2 ibi no.Itẽ debes ſcire † ꝙ actio ciuilis,quæ ex delicto deſcen-

c dit,quãdoq̃ꝫ dicitur proſequi rẽ familiarẽ.ᶜ qđ eſt ſecundũ verã opin.qñ agitur ad æſtimationẽ alicuius dãni,vel intereſſe:licet illud dupliceẽ,vel quadruplicetur.nõ curo.Exemplũ ꝑ in actione furti:nam in actiõe furti duplicatur,ęſtimatio rei,vel intereſſe.Itẽ in actione legis Aquiliæ,& ſimili,qñq̃ꝫ ꝓſequitur vindictã,vt qñ cõpetit ad æſtimationẽ iniurię:vt in actione iniuriarũ,vel ſepulchri violati:licet eñ ille,qui recepit alapam,nullum paſſus ſit damnũ,tamen agit iniuriarum ad vindictã iniuriæ ſuæ. Hoc pręmiſſo,venio ad caſum.In hoc principio oppo.& videtur ꝙ vna electione electa nõ poſsit redire ad aliã:vt l.prætor edixit.§.j.ff.de iniu.Solu.Quando ciui-

d lis ᵈ & criminalis competit ad vindictam,tunc vna electa non põt redire ad aliam,vt ibi ſed quãdo vna cõpetit ad vindictã,alia proſequitur rem familiarem:tũc lex noſtra procedit.Sed contra hoc opponi.ff.de publi.iudi.l.interdum.Solut.Hæc eſt vera,licet vtraq̃ꝫ poſsit intentari:tamen nõ ſimul:ſed poſt

3 vnam intentatã,poteſt redire ad aliam. Tria ergo habes † in ſumma colligere ex lege iſta,& ex iſta materia.Primò quando eſt in electione actoris quem eligat prius;ciuilem,an criminalẽ,vt hic.quod eſt verum,pręterquam in lege Corne.de ſica.& in actione iniuriarum.Non enim debet prætor permittere vt prius proponatur actio iniuriarũ,per quã præiudicareẽ legi Corneliæ de ſiccarijs:vt l.prætor edixit.§.j.ff.de iniur.ſecundũ Ia.de are.licet gl.ibi aliter intelligat. Item prædicta ſunt vera,quãdo duo iudicia mouentur ab eodem:ſecus ſi vnũ ab vno,aliud ab alio.Tunc eñ non eſt locus electioni,ſed præferẽ actio criminalis.Et iſta eſt materia l.fi.ſ.de ord.iu.Itẽ p̃dicta ſunt vera,qñ criminalis & ciuilis ꝓponuntur ꝑ ſe principaliter,ſecus ſi vna principaliter,alia incidẽter:tunc iſta eſt materia l.j.& ij.ſ.de ordi.iu.ſ.de adul.qm̃ Alex.& ad l.fla.de pla.l.præſes.† Secundo habetis notare ex l.iſta,

4 & ex eo qđ † dixi ſ.in ſolutione cõtrariorũ,ꝙ ciuilis & criminalis nõ põt intentari ſimul & ſemel in eodẽ libello,ꝙ intellige verũ,qñ vtrũq̃ꝫ petiẽ,vt per modũ actionis principaliter intentatę:ſed ſi aliquis accuſatur criminaliter,ꝑ iudicis officiũ petiẽ reſtõ rei:ex æquitate poſſet hoc fieri:vt l.interdũ.§.q fu-rẽ.ff.de fur.& l.iij.§.ſi dicanẽ.ff.fini.reg.Dixi plene in l.defun-

5 cto.§.j.ff.de pub.iudi.† Tertio no.ꝙ poſt intentatũ vnum ex iſtis iudicijs,põt aliud intentari.Qđ intellige verũ,ſi primũ iudicium ſit finitũ abolitione,vel ſentẽtia condemnatoria:ſed ſi eſſet finitũ per ſententiam abſolutoriã,tunc fuit opin.inter Pla.& gl.noſtras.Dy.tñ in c.nullus pluribus.extra,de re.iur.lib.vj.& idem omnes doc.moderni videntur diſtinguere,aut abſolutoria eſt lata ſuper facto:& parit exceptionẽ rei iudicatæ in alio.Aut ſuper iure:& tunc ſecus.Quod dic vt pleniſsime iſtam materiam tractaui in l.ij.§.j.ff.vi bono.rapto.

De iniurijs. Rubri.

LEX V.

SI non conuitii.Hæc eſt bona lex & doctores Vltramontani repetierunt hanc legem.

DOminum.An in actione iniuriarum habeaẽ ratio damni:& qualiter eſt materia huius l.non tamen dico hic quia tempus non patitur.

1 ☞ *In caſu criminali procurator admittitur pro perſona illuſtri.*

2 *Procurator non admittitur.ubi pro delicto imponitur pœna pecuniaria:uel corporalis alternatiue.*

3 *Sententia quando non poteſt cadere in procuratorem,profertur in dominum licet abſentem.*

e SI quando.Hæc eſt notabilis lex Perſonę illuſtres,ſiue agant,ſiue cõueniant act.iniuriarum ciuiliter:poſſunt cãm exercere ᵉ ꝑ procuratorem ipſi tamẽ ſe inſcribent,& in eos fertur ſententia.h.d.

1 Primo † ex hac lege habetis ᶠ ꝙ ad crimen priuati iudicij ꝓſe-

f quendũ,nõ admittitur procurator regulariter.fallit in illuſtribus perſonis.vt hic videtis:& ſic l.pe.§.ad crimen.ff.de publ.iudi.quæ dicit nõ admitti procuratorẽ de crimine publici iudicij proſequẽdũ,ſuppletur per iſtã. Secũdo no.ꝙ licet in

g cauſis criminalibus ꝓcurator admittiẽ,qñ imponiẽ ᵍ pœna relegationis,vel intra relegationẽ,vt plene no.in l.ſeruũ quoq̃ꝫ §.publice.ff.de procu.tamen † qñ imponiẽ pecuniaria,vel rele-

h gationis.ſeu alia corporalis ʰ alternatiue:tunc nõ admittiẽ ꝓcurator.Hic eſt caſus hic,coniuncta l.fi.ff.eo,Nam ꝑ iniuria imponitur pœna relegationis,vel fuſtiũ caſtigatio:& tñ non admittitur ꝓcurator regulariter vt hic videtis:quia quotidie occurrit in ſtatutis,& ſic eo ipſo ꝙ poſsibile eſt ex delicto ſeq pœnam maiorẽ relegatione,non admittitur procurator.vel aliquã afflictiuã pœnã in corpore,non poteſt exercere procu-

3 rator:vt hic,coniuncta l.fi.ff.eo.† No.vltimo ꝙ quando ſentẽtia non poteſt cadere in procuratorem,proferẽ in dominũ,licet abſentẽ.ꝙ plene habuiſtis ſ.de ꝓcu.l.nihil.& l.j.ſ.de ſen.

De famoſis libellis. Rubrica.

LEX VNICA.

SIquis.Hic vide,ꝙ hic puniuntur minus conſocij,& participes quã ipſi principales.De quo hic per Cy.& ego pleniſsime in l.is qui opẽ.ff.de fur.

De his qui latrones occultauerunt. Rubrica.

i EOs qui.Not.hanc legẽ & tene mẽtiⁱ:quotidie contingit,& totus iſte tit.practicaẽ pleniſsime.

De requirendis reis. Rubrica.

k CVm abſente.ᵏ Hæc eſt no.l.& totꝰ iſte ti.& no.fi.ex hac l.habes ꝙ ſi exbannitus

moritur intra tempus banni, vires banni totaliter euaneſcunt. hoc dicit.

QVicunque. Not. ꝙ de iure communi bãnitus, etiã elapſo termino bãni nõ habetur pro confeſſo, licet ſecundum iſta ſtatuta ciuitatum Italiæ ſeruetur contrarium. Dixi in l. diuus. §. ſic & diuus Pius. de cuſto. reo.

IN pecuniariis. Sola citatio & libelli oblatio in cauſis pecuniarijs nõ infamat: in criminalibus infamat
a de facto. h. d. hæc tota no. lex.[a] Not. qđ dixi in ſummario. Veruntamen glo. tua intelligit, ꝙ etiam qñ accuſatio ciuilis eſt ꝓpoſita, quæ infamat de facto, qđ videt̃ cõtra mentẽ huius l. quia ſecundũ glo. nulla eſſet differentia inter ciuilem, & criminalem, quod videtur velle iſte textus.

De quæſtionibus. *Rubrica.*

MIlites. Nota ꝙ milites nõ ſunt torquen
b di[b] etiã iudicijs præcedẽtibus. Ego ſemel dicebã, cũ vnus poteſtas miles vocatus eſſet ad ſyndicatũ, & probaretur delictum contra eum per indicia, volebant ſyndici eum ponere ad torturã: dixi ꝙ nõ poterant: vt hic, & j. eo. l. diuo Marco.

SEruos. Argumentum eſt l. iſta ꝙ familiaris quõdã nõ poſsit teſtificari ꝓ domino. quod dixi in l. j. §. diuus. ff. eod. titu.

De abolitionibus. *Rubrica.*

1 *Abolitio non conceditur, niſi cauſa cognita.*
2 *Iudex ſuper accuſatione, licet accuſator rei renunciet, poteſt ueritatem perquirere.*
Iudex ex officio poteſt producedere teſtes ad ueritatem inquirendam.

c ABolitio. [c] Nota ex hac l. tr†
1 Primò, ꝙ abolitio nõ cõcedit̃, niſi cauſa cognita. Hoc videbitis pleni⁹
2 j. proxi. † Secũdò nota ꝙ licet pars accuſatiõi renũtiet, tñ iudex pro officio ſuo, põt perquirere veritatẽ ſuper ipſa accuſatiõe vt delictũ puniat. Et per hoc ego dicebã in qõne, quam ſemel diſputaui: ꝙ licet accuſator nõ producat teſtes, iudex tñ põt ex officio ſuo teſtes producere ad inquirendã veritatẽ. Hoc plenè dixi in illa q. q̃ incipit, iudex maleficiorum. quam poſui in repet. quam feci de l. iiij. §. hoc autẽ iudiciũ. ff. de dam. infect. Dixi in l. ſi non defendantur. ff. de pœ. & l. fi. de quæſtio.

d FAllaciter. [d] Not. hũc tex. ibi: ſin autẽ teſtibus. qui eſt ſingularis, qui ponit melius delicta, in quibus ex vtraq; parte requiritur probatio, quã alius de mũdo.

Ut criminalibus quæſtio intra certum tempus terminetur. *Rubrica.*

1 *Inſtantia perempta, ſupereſt officium iudicis ad condemnandum partem in expenſis.*
2 *Pœna à iure impoſita, ſi non cadit in certam perſonam, alteratur, & imponitur alia.*
3 *Iudex poteſt dare partibus inuitis dilationem.*

e NOuerint. [e] Nota ex l. iſta priò,
1 ꝙ † finito tempore inſtãtię: adhuc ſupereſt iudicis officiũ ad condemnandũ partẽ in expenſis. Vide text. ibi quo &c. vidiſtis in l. properandum. §. illo. s. de iudi. &
2 j. l. proxi. † Secũdò not. ꝙ quando pœna quæ à iure imponitur, non cadit in certã perſonam, poteſt alterari, & imponi alia. Tex. eſt expreſſus in l. hos accuſare. §. omnibus in fi. ff. de accu. Tertiò no. ꝙ qñ iudici videbitur, ipſe poteſt partes vrgere, vt cauſas in iudicis notionẽ, deducant
3 & ſic poteſt † dare partibus inuitis dilationẽ. de hoc tetigi s. de dila. l. j. Glo. inducit hanc. l. ad quæſtionẽ an infamis poſsit infamari, vel excõmunicatus iterũ excõicari. De hoc vide in vlti. gl. extra de iud. nõ recordor in quo c. eſt in c. ita quorũdã.

Ad ſenatuſconſul. Turpil. *Rubrica.*

LEX III.

f QVamuis. [f] Remiſsio criminis nõ infringit̃ fide non ſeruata. h. d. hæc no. l. De hoc dixi in l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact.

SI flumina. No. hic gl. qs dicat̃ ꝓſequi ſuã, vel ſuorũ iniuriã: & eſt gl. j. hui⁹ l. q̃ tenementi perpetuò. De hoc habes tex. ff. de accu. l. j.

De calumniatoribus. *Rubrica.*

LEX I.

CAlumnia. Hæc eſt no. l. domini, iſtud eſt verũ, qñ tractatur de punienda calũnia, per officiũ iudicis. Secus ſi tractetur de ea punienda, per viam accuſationis principaliter propoſitæ. Ita tenet gloſſ.

De pœnis. *Rubrica.*

LEX I.

g SEruus. [g] Hæc eſt bona l. facit ad qõnẽ: Dãnata eſt ciuitas, ꝙ muri eius deſtruant̃. Certè nõ ſufficit, niſi perpetuò ſtẽt deſtructi, per l. iſtã. Ita dicunt doc. dixi plenè vobis. ff. eod. l. fine præfinito. Circa quod vide quod no. extra, de conſti. c. ex literis.

NE diu. Hæc eſt ſing. l. & ponit vnũ caſum, in quo contra abſens peruenitur ad cõdemnationem in crimine capitali.

SAncimus. No. iſtã l. q̃ facit ad ſtatuta ciuitatis Florẽtiæ, quæ dicunt ꝙ conſortes de domo teneãt̃ ꝓ crimine cõmiſſo ab vno de domo.

OMnes. Tẽp⁹ quo qs ſtat in carcere, ĩ exilio cõputat̃. h. d. ſcđm vnã lect. Vel aliter: Qui tps cõpleuit in exilio, poſtea carcerari nõ debet. h. d. iſta l.

De bonis proſcriptorum vel damnatorum. *Rubrica.*

LEX I.

h SEruorum. [h] Argumentũ ꝙ ſi procurator alicui⁹ dãnat̃ ad mortẽ, debet differri executio, donec dño reddat rationem. Facit. ff. de legat. j. l. ſeruo legato. §. penulti. ibi not. per Dyn.

SI filius. Hic eſt no. caſus vbi peculiũ caſtrẽſe non publicat̃. Quid aũt de aduẽtitio an ꝓprie tas publicet̃, dixi plenè ĩ l. ſi finita. §. ſi de vec. de dã. iſe.

SI quis intra. Hæc lex. docet qualiter res in inuentario debeant ſcribi. hoc dicit. quam legem vide & tene menti.

Si quis.

a ❡ Not. lex. Facit ꝙ abſens condẽnatus, non efficiatur infamis. de quo ꝑ Spec. in tit. de ſen. §. j. ver. qđ de iſtis. & ꝑ Bar. in l. ictus fuſtium. ff. de infa.

b Torquẽdi. Idem in doctore, vt not. Barto. in l. j. de aduo. diuer. iu. & Cy. hic. vide per Cyn. in l. iiij. ad l. Iuliã. maieſt. & gloſ. Idem in homine decrepitæ ætatis. l. iij. §. igitur. ad Sylla. An autem miles pro debito poſsit capi, vide Bal. in l. j. in fine. qui bon. ce. poſ. Et quid in milite noſtri tẽporis, vide in tract. de qõ. per Bar. Pau. de Liaza. in ca. grauis. de depo. vide Bar. in c. ij. de ſer. fugi. & Iac. de Bel. per Sal. in l. j. s. de iur. & fac. ig. & ibi ſcripſi poſt Cy. Item clericus nõ põt torqueri niſi ſit infamatus: & vide Ant. de Butri. & quaſi omnes in d. c. de depoſito. Itẽ impubes leuius torquetur, gloſſ. eſt, & quod ibi not. Bald. in l. ſi quilibet. alias in l. cum ſecundis tabulis. ff. de his q. vt indi. vide Bart. in l. de minore. in princ. ff. de quæſt. & vnã differentiã inter clericũ & militẽ, vide per Abb. in ca. j. de cle. ægro.

c ❡ Abolitio. Ad intellectum huius legis. vide Barto. in l. tranſigere. in fin. iij. col. s. de tranſact. & dixi in l. j. circa prin. ff. de iniu. Facit qđ dixi in l. libellorum. §. fina. ff. de accuſ. & Bart. in l. ſi maritus. §. ſi negauerit. ff. de adul. Et quotuplex ſit abolitio, nota. ij. q. j. c. prohibentur.

d ❡ Fallaciter. Nota ex iſto text. ibi reorum conſenſu, quod in criminalibus iudex non debet ſequi reorum conſenſum. Secus in ciuilibus: vt l. ſi negauerit. ff. de adul. alias l. ſi cõuenerit. ff. de re iudi. Et quotuplex ſit abolitio. no. in l. ſi cõuenerit. & ibi per Barto. ff. de re iudic. Tex. eſt ſing. quem alleg. glo. in l. qui accuſare. s. de eden. Vide tex. & ibi Bar. in l. vbi s. de fal. & vide hic Iac. de Bel.

e ❡ Nouerint. Et qualis ſit & quanta inſtãtia criminalis: vide Archi. in c. felicis. de pœ. in vi. & gl. iij. q. iij. de iu. Et qđ de iudice inquirẽte, vide Bal. in l. ꝓperandũ. in prin. s. de iud. & Cy. hic, & qđ no. Bar. ĩ l. querela. s. de fal. in ver. tertio nota. vide Bart. in l. de in l. de pupillo. §. ſi pluribus de oper. noui nuncia.

f ❡ Quamuis. Vide ꝙ qui eſt ſolitus facere falſas accuſationes, vltra pœnã de qua hic, punitur abſciſſione linguę. Bal. in l. data opera. ij. co. s. qui accuſ.

g ❡ Seruus. Adde tex. & ibi Bart. in l. ſine præfinit. ff. eo. Ratio huius l. eſt per l. in tantum. §. vni. ff. de rer. diui. quæ eſt no. vide Bar. in l. ſi qui adulteri. s. de adulte. adde q̃ voluit Ang.

h ❡ Seruorum. Adde Bar. in l. fi. de publi. iudi. & in l. ſi ſeruus.

a SI quis. [a] Hæc eſt bona lex & notabilis, & nota iſtã legem in eo qđ dicit corporaliter tradidiſſe docuerit, qđ intellige vt dixi in l. aſsiduis. s. qui po. in pig. hab. Nota ꝙ mulieribus, & alijs debentibus recipere, debet ſolui ſtatim, non ſeruato ordine iudiciario. Dic vt dixi in l. res. ff. de iur. fiſ.

Tertiò no. ꝙ hæc lex habet locũ in reb⁹ donatis poſt cõmiſſum crimen. Gl. tãgit in l. res. s. de do. inter vir. & vxo. Ego plenißimè dixi in l. poſt cõtractũ. ff. de don.

De ſententiam paßis & reſtit. *Rubric.*

LEX I.

CVm ſalutatus. Quando ille, qui eſt dãnatus, reſtituit̃, recuperat bo
b na.[b] & famam: niſi aliud ſit expreſſum ſpecialiter in reſtitutione. ſed ſi ei eſt conceſſa indulgentia, ſolũ pœna remittitur. nam non recuperat bona, niſi aliud ſit expreſſum in indulgentia. h. d. vſq; ad fi. niſi ꝙ variantur termini. Materiam harum legum tractabo. j. eo. l. fi.

1 *Pater deportato reſtituto, filius quando reincidat in eius poteſtatem.*
2 *Filio in poteſtate datur tutor propter malos mores patris.*
Patri dilapidanti bona filij, quando interdicatur adminiſtratio bonorum filij.
3 *Pater mortua uxore ſi incipit malè uti ſubſtantia, an filius habeat remedium, l. ubi adhuc. remißiuè.*
Pater improbatæ uitæ, non poteſt filio impuberi ſubſtituere pupillariter.
4 *Reſtitutio tantum reſtituit, inquantum id, aduerſus quod reſtitutio petitur abſtulit.*
5 *Teſtamentum filij patre reſtituto, non tamen reuerſo, non ualet.*
Quis dicitur reſtitutus, etiam ſi ad eius notitiam reſtitutio non perueniat.
6 *Teſtamentum filij, qui mortuus eſt antequam reſtituatur pater, patre reſtituto, an extinguatur. & nu. 8.*
7 *Bannitus reſtitutus an recuperet bona alienata.*
9 *Teſtamentum filij capti ab hoſtibus, an extinguatur, ſi filius deceßit antequam pater reuertatur.*
10 *Electio, quæ retrotrahitur, nõ requirit duo extrema habilia, in his, quæ fingit per quandam conſequentiam.*
11 *Statuto ſtante quòd banniti rebanniantur, iſtud rebannire habetur pro reſtitutione.*
12 *Statutum quando poßit famam reſtituere.*

IN quæſtione. Lex noſtra eſt difficillis. Primò ponit vnã quæſtionẽ. Secundò ponit aliã. ex cuius determinatiõe apparet ſolutio primæ. Tertiò ponit aliã. Quartò ponit aliã quæſtionẽ. Quintò & vltimò ponit vnã cõcluſionẽ vniuerſalẽ ad præcedẽtia. Secũda ibi, remotis. Tertia ibi, ita tñ. Quarta ibi, quibus. Quinta ibi, ideóq; tm̃. Breuiter hoc intendit: Vltima volũtas filij facta patre exiſtẽte in deportatione, irritatur patre reſtituto: quia in eius reincidit poteſtatẽ. Secus in cõtractibus inter viuos: & tutelæ datio euaneſcit, ſi pater habuerit bonos mores: alias ſec⁹: & quod abſtulit deportatio, hoc reſtituit reſtitutio. h. d. Prima particula legitur tribus modis: pone caſum ſecundũ lect. Io. loquitur de teſtamẽto facto per filiũ, patre exiſtẽte in deportatione. alias lect. examinabo circa cõtraria ibi: feciſſet. ſubaudi dubitatur an reſtituatur. Reſpõdet ꝙ nõ: quia reincidit in poteſtatẽ: vt pater in q. ſeq. Sequitur, remotis Vlpiani. Ad euidẽtiã huius ſecundæ partis præmitte, qñ teſtator reincidit in alterius poteſtatem, teſtm̃ euaneſcit, vt Inſtitu. quib. mod. teſt. infir. §. alio. Hoc præmiſſo forma caſum ſic: Ad determinationẽ præcedẽtis quæſtionis, eſt neceſſe ꝙ ſciamus, vtrũ patre reſtituto filius reincidit in poteſtatẽ. Ad qđ rñdet Imperator ꝙ ſic remotis opi. Ex hoc apparet ſolutio quæſtionis propoſitę, ꝙ teſtamẽtũ filij irritat̃. vide literã. Sequitur ita tamẽ vt geſta. In hac tertia parte, ſic forma caſum: Vidi ꝙ teſtm̃ irritatur: quid de cõtractib⁹ inter viuos factis à filio, illo medio tẽpore? Rñdet Imperator ꝙ illi cõtractus nõ irritantur, ſi filius erat maior ætate: qa pro certo, illo medio tempore filius erat ſui iuris. Nec eſt dicendũ ꝙ ſtat⁹ ei⁹ eẽt in pẽdẽti, illo medio tpe: ſed ſi filij eſſent minores tũc pñt irritari de iure ex beneficio, ꝙ concedet̃ minorib⁹. h. d. vide literã. Sequit̃, quibus &c. & iſta quarta pars eſt clara. Sequitur, ideoq; tm̃. Hic incipit quinta particula, quæ eſt clara. Ad primã partẽ opp. ꝙ ibi quæſtio, quæ poſita eſt de teſtõ nõ ſoluit̃, quare male cõtra primã cõſtitutionẽ C. §. quib⁹. Huius timore legit̃ iſtud principiũ trib⁹ modis. Vno modo, qđ hic loquitur de teſtamẽto facto ꝑ filiũ, poſt reuerſionẽ pr̃is: & iſta lec. tangit̃ in iij. gl. paruula, & fuit additio: vñ liberi antiq nõ debẽt eã habere: & eſt ſuꝑ verb. remanente. Secundũ iſtã lec. apparet ſolutio manifeſta: quia teſtamentum factũ ab eo, q eſt in poteſtate alteri⁹, nõ valet, vt l. q in ptãte. ff. de teſta. & l. pe. s. q teſta. fac. poſ. Hæc lec. nõ placet. Primo, qa nõ habet dubiũ. Secundo: qa tot⁹ tex. q ſequit̃, vr̃ dubitare de his, q̃ fecit filius illo medio tpe, quo pater erat deportatus. Præterea, vr̃ cõtra tex. hic, qui dicit. feciſſet. qđ eſt tpis p̃teriti pluſquã perfecti, & tex. ibi dum dicit, remeante: ꝙ eſt tẽporis præſentis. ergo innuit, quod cũ pater reuertebat̃, erat factũ teſtm̃, & illa lec. eſt verior. Sed adhuc remanet contrariũ: qa iſta quæſtio nõ vr̃ ſolui in tex. In hoc ſunt duæ opi. Vna fuit Irner. & Cy. qui dixerũt ꝙ rñdet̃ ibi: ita tñ vt geſta, &c. Et ſecũdũ hoc qõ ſoluitur, ꝙ patre reſtituto, teſtamentũ remanet validũ. Iſta opinio nõ eſt vera, qa teſtatore reuertẽte in patriã poteſtatem teſtamentũ extinguit̃, vt Inſti. qui. mo. teſta. infir. §. alio. & s. dixi. Præterea, nõ poteſt dici, ꝙ in verſi. ita tñ, ſoluat̃ hæc qõ. Nã ibi dicit̃, geſta ꝑ filiũ, ſed verba geſſerũt, nõ ꝑtinẽt ad ius teſtandi: vt l. verba cõtraxerunt, de ver. ſig. ff. Vnde ſuperuenit opi. Ioã. Teutonici, qui teſtm̃ dixit irritum: & ſic ad quæſtionẽ propoſitam tacite rñdetur ꝑ ſolutionẽ ſecũdæ quæſtionis, dũ dicit, ꝙ reincidit in poteſtate, vt s. dixi: ponẽdo caſum & iſta lec. eſt vera. Ad ſecundam particulã oppo. ꝙ filius non reincidat in poteſtatẽ, vt s. eo. l. in inſulã. Sol. Ibi fuit conceſſa indulgentia hic reſtõ. Sed cõtra hoc op. de vltima parte huius l. ibi ideoque tantum ad reſtõnẽ indulgentia valeat. Gl. exponit ibi, indulgentia. i. in integrũ reſtitutio. Vel dic, ꝙ vtrunq; expreſsit ibi Imperator, ſcilicet indulgeo reſtituẽdo te in in
1 tegrũ, vel indulgeo & reſtituo. † Et pro huius declaratione dicas, quãdoq; Imperator cõcedit ſimpliciter indulgẽtiã: tũc filius in poteſtatẽ nõ reincidit. vt j. e. l. in inſulã. Qñq; concedit indulgentiã cũ aliquo adiuncto: & tũc eatenus vltra indulgẽtiam extenditur, quatenus adiunctum importat, vt s. eo. l. pa
c ter. Quãdoq; imperator reſtituit[c]: tunc aut concedit reſtitutionẽ ſimpliciter: & oĩa reſtituta videntur, vt s. eo. l. j. Aut reſtituit cum limitatione: & eatenus reſtringitur reſtitutio, quatenus importat limitatio, vt s. eo. l. iij. Qñq; Imperator concedit indulgẽtiã, & reſtitutionẽ: tũc omnia videntur reſtituta, vt hac l. niſi aliud ſit expreſſum. Venio ad tertiã partã: dicit̃ hic ꝙ fili⁹ erat ſui iuris, & ſtatus eius nõ erat in pẽdẽti. cõtra. Inſt. q. mo. ius pa. po. ſol. §. ſi ab hoſtib⁹. Sol. Dico ꝙ ſtat⁹ filij non põt eſſe in pendẽti, reſpectu præſentis ſtat⁹, qa vel eſt ſui iuris vel in poteſtate: ſed reſpectu eius ꝙ euenire põt, in eſſe in pẽdenti. Nam poteſt eſſe dubiũ vtrũ pater captus ab hoſtibus reuertat̃ vel nõ. Vtrũ aũt aliud poſsit eẽ in pẽdẽti, & qualiter,

dic vt

a ❡ Si quis. Per hanc legem vide omnino Ange. l. ſi marito. in princ. ff. ſolu. matri. & ibi adde Paul. de Caſt. & vide gl. hic, & Cy. in prin.

b ❡ Recuperat bona. Limita, niſi bona eſſent in alium trãſlata: quia non videtur reſtitutio ad illa. Ita dicit Bart. limitando iſtam legem in l. Gallus. §. quid ſi tantũ. in fi. vj. col. ff. de libe. & poſth. qđ intelligit Bar. ibi in j. q. eſſe idẽ, quod in hac lege ſi ſit reſtitutus per cõmune. ibi vide poſt Bart. & ibi dixit Angel. quod nullo modo etiam recuperat fructus perceptos ex bonis, etiam non alienatis: vt eſt text. ſingularis ſecundum Ang. ibi in authen. idẽ de Neſtorianis. C. de hære. & idem tenuit Bald. in c. domino guerram. in titu. hic finitur lex Corradi. vtrum reſtitutio poſsit expreſſe concedi, quo ad bona alienata: vide aliquid per Bald. in l. Gallus. §. & qđ ſi tantum. de lib. & poſthu. & Bart. in l. quicunq;. C. fide inſtru. & iu. ha. fiſ. lib. x. per Bal. de pa. Cõſtan. ĩ ver. pe. cũ ſeq. Pro concordia. Aduerte. dubitatũ fuit per aliquos, an per ſtatutũ factum per illos, qui recognoſcunt ſuperiorẽ, poſſit infamia irrogari, vel etiam remitti. & Barto. allegatur per aliquos ꝙ non. in l. infamen. in fin. ff. de publ. iud. ſed contra ꝙ ſic, allegatur Bar. in l. j. §. de qua re. ff. de poſthu. & in hac l. fina. Tu dic, debet intelligi Bart. in d. l. infamen. ſecundum diſtinctionem, quã fecit in hac l. fina. & in d. §. de qua re. ſ. ꝙ nõ poſsit quando infamia inducitur ꝑ ius commune, & ſic vbi nõ poteſt diſponere: ſecus ſi inducatur per aliud ſtatutum, vbi poteſt diſponere. Ita intelligatur in d. §. de qua re. & in hac l. fin. & videtur quaſi eodem ore loqui.

c ❡ Quandoq; Imperator reſtituit. Nota differentiã inter indulgentiã, & reſtitutionem. Et adde quod aliud eſt, quẽ principẽ liberari a pœna, ſeu indulgere ei pœnam, & aliud ipſum reſtituere: qa primo caſu nõ recuperat bona, ſecundo ſic: vt hic; & de generali abſolutiõe. l. pe. & fi. iuncta l. j. & ij. eo. Et idem tenet d. Ioã. in l. ſi marito. in prin. ff. ſo. ma. & vide oĩno Bart. in l. j. §. ſi quis, vltim. ff. de quæſtioni. & qđ ibi dixi. Quid ſi notarius fuit depoſitus ab officio: vide Bal. in l. nihil. de manumiſ. Et nota differẽtiã inter indulgẽtiã, & reſtitutionem, vide Bald. & Imol. in l. liber homo. §. ſi hęres. de hæredi. inſti.

a ¶ Eſt in pendenti. Non inſpicitur illud, quod euenire poteſt de iure ſpeciali, vide Bar.in d.l.iñ.in princip.

b ¶ Filius in poteſtate. Et ſimiliter non poteſt habere curatorem. lege, mater filio.de conditio.& demonſtra.quod eſt verum proprie:ſed reſpectu rerum, quandoq; ſic, ſi illud non quæratur patri.l.fi.§.ſinautē patre.ſ.de bonis quæ liber.allegat & not. Ioannes in dicta.l. mater. vtrum autē iſtis caſibus teneatur reddere rationē, vide Bart.in l. ſi ſuperſtite.ſ.de dolo.& in l.filiæ.in pen. col. fami.erciſcun. Quid de filio emancipato? dic vt in caſu l.filius. de inoffic. teſtamen ibi nō erat tutor.ſecundum Bal.item limita ꝑ Bal.in auth. inceſtas.ſ. de inceſt. nu.& quod dixi hic poſt Bald.

c ¶ Dilapidaret. Pater diſsipator nō eſt legitimus adminiſtrator.vide Barto. in l.ij.§.qđ ſi in patris.ff.ſol.mat.& in l. Imperator. ff. ad Trebel.late ꝑ Imol poſt Bar.in l.ſi conſtante.in prin. in iij. q.prin.ſolu.matr.& ibi dixi poſt Bar. & adde Barto.in l.cum oportet.§.non autē. ſ.de bon. quæ libe. Idem ſi pater nō expendit,vbi opus eſt ſecūdū Bal.hic,ad fi. Quid ſi diſsipat bona propria,vide ſingu.Bar.in l.ij.ſ.ſi qd in frau.patr.Et probat iſte tex.ꝙ luxorioſo & diſsipatori interdicitur bonis, ſicut prodigo.Ita dicit Bald.in l.ea lege. in fin.ſ.de condi.ob. turpem cau.Bene facit l.mulieri.in prin. ff.de cur.fur.dan.

¶ Pro cōcordia. Aduerte, reſtitutio etiā abſenti, & ignoranti,tribuit ius incōtinēti,facta ipſa reſtitutiōe,ſecundū Bar. hic.in ver.quæro qd ſi filius,&c. Sed do. Alex.in l.qui abſenti.ff.de acquirē. poſ. allegat Bart.ſibi cōtradicere in l.fi. ff.de conſti.princ. & non ſoluit. Tu dic ꝙ qñ fit reſtō ex mera liberalitate Prīcipis, alio nō cōcurrente: & procedat ſecunda opi. vt ſuadet natura illius titu. de conſtit.prin.& ita dicatur quædam indulgentia. Aut aliquid cōcurrit: puta quia forte Princeps reſtituit, quia videbat præcedentem ſentētiam iniuſtam:& voluit ex tūc ſibi quæri ius:& ita procedat prima opin.ſ. relata. Et iſta vocatur proprie reſtitutio. Vel etiam poſſet fieri differentia ad inſtantiā partis: & procedat prima opin. An vero ex motu ꝓprio: & procedat ſecunda.arg.no.in c.ſi motu proprio.de præben. lib.vj.

d ¶ Pro declaratione vtrum bānitus reſtitutus,recuperet bona alienata per fiſcum. Et adde quod no.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.& ſequitur addi. Ioan.And.in l.ſi marito.in prin.ff.ſolut.matrimo.Et vide Bar.in d.§.& qđ ſi tantū.in vlti.col.& quod ibi Bald.& Imol.in fin.& Bart.in l.j.§.ſi quis vltro.ff.de qō.& vide quod ibi dixi.ꝑ Canoni.in c.quamuis.de reſcrip.in vi. vbi bonus text.& gloſſ.per Barto.hic per Iacob.de Belui. in ſua diſput. quam ponit hic poſt l.fallaciter. de obolition. per Bald.in l. ſed ſi hac §. ſed ſi per pœnam.ff.de in ius vocand. & in l. lata.ſupra.de appellationi. Sed quid ſi damnatus in exilium, ſi ex gratia reuerſus ſit,vtrū poterit cōueniri a creditoribus:et clarū eſt qđ aliquo deportato,et bonis publicatis, liberat̄ ab obligatione.l.ſi debitori.& l. vbicunq;. & ibi not.ff.de fideiuſſ.& not.in l.j.C. de fideicom.& in l.ſi marito. determinauit, qđ ſicut nudus exulauit: ita nudus reuertatur,per l.tutelas.§. ſi libertate.ff. de capit.dimi. Vnde ſequitur ꝙ nō eſt cōueniendus a creditoribus, & eſt liberatus.& ſic loquūtur: quia oīa bona ſunt publicata. Quod verum erit, niſi reſtituatur ad bona: quia tunc non erit liberatus, per l.j.& ij.ſ.eo.Et hanc not. & addit qđ Bart.in l.quicunque.de fide inſtru. & iur. haſt. fiſ.lib.x. Et concludit quod reſtitutio banniti non poteſt trahi ad bona alienata, ſi fiat reſtitutio ob priuatam vtilitatē: ſecus ſi ob publicam. l.item ſi verberatum.de rei ven.& l. Lucius.de euic.l.ij. §.deniq;.ff.de iniur. & c.cum omnes. & c.quæ in eccleſiarū. de conſti. Facit glo. quæ incipit & iſte. in l. fallaciter. de aboli. Et ita reperio conſultum per collegium Florētinorū et incipit,q.talis eſt, an ciuitas poſsit reſtituere bānitū &c. Et an bannitus poſſit recuperare bona, in quibus haber ſolā detētationem. Et quid ſi bānitus ante bannum poſsidebat bona mea, quæ poſt bannum acquiſiuit: an ipſe rebannitus recuperet, vide glo. & Bald.in l.pen.ſ.de repu. Quid ſi patre exiſtente bannito, vel deportato,filius interim acquiſiuit aduentitia, & poſtea pater reſtitutus eſt: an habeat vſumfructum in aduentitijs? Bal.in authen. excipitur. C. de bo.quæ lib.dicit, ꝙ pro hoc not. per Guliel.in v. col. in ver.quæro quid de filio.ſi filius captus ab hoſtibus fecit teſtamentum,& decedat ante patrem reuerſum,an ipſo reueniente rumpatur teſtamentū:adde Bar. in d.l. ſi is qui pro emptore. in vj. col. in ver. ſecundus caſus.& Bal. idem tenet hic.

dic vt l.vſusfructus.ff.de ſtip.ſer.& l.fi.cō
mu.ꝑdio. Venio ad quartam particulā:
hic dicit̄ ꝙ filio deportati datur tutor. cō
tra in l.mutuo.§.fi.ff.de tut.Sol.Ibi loqui
tur in filio eius qui erat captus ab hoſtib⁹
cui nō pōt dare tutor:quia ſtatus eius eſt
a in pendenti[a] reſpectu eius ꝙ euenire pōt
de iure cōmuni, ſcilicet,ſi pater reuertat̄
ab hoſtib⁹,vel nō:hic loquitur in filio de
portati,cuius ſtatus nō dicitur eſſe in pē
denti:quia pater eius non pōt reuerti niſi
ex ſpeciali priuilegio,& ſpeciali iure ſci
licet priuilegio Principis:quia in his quę
fiunt ex priuilegio Principis,vel de iure
ſpeciali, nō debet conſiderari ꝙ euenire
pōt:vt l.iiij.§.j.ff.de fideicō.lib.Item cum
non poſsit fieri niſi per vnum,ſ.principē,
reputatur impoſsibile:vt l.apud Iulianū.
2 §.j.alias l.idem Iul.§.fi.ff.de leg.j. †Opp.
dicit̄ hic,ꝙ ſi pater nō habet bonos mo
res,remanet tutor dat⁹ ei.Cōtra: ille, qui
eſt in poteſtate,nō pōt habere tutorē: vt
Inſti.de tutel.in princi.ſed iſte filius rein
cidit in poteſtatē:ergo &c.Sol.Hic eſt ca
ſus ſingulariſsimus,in quo filius in pote
b ſtate[b] habet tutorem:nec credo ꝙ ſit alibi
& hoc eſt ꝓpter duo.Primò, quia tutor
fuit ſibi datus tempore,quo potuit ſibi tu
tor dari.Item quia pater nō habet bonos
mores,& diſsipat bona filij. Sed ſi pri
mū tantū interuenerit,tutelæ datio eua
neſcit,vt hic dicitur:ſecus ſi ſecundū tātū:
c quia pater bona filij dilapidaret:[c] ſi quidē
dilapidatio eſt talis q̄ nō impedit quin fi
lius poſsit recuperare,dū erit à patria po
teſtate liberatus:puta,quia vendidit poſ
ſeſsiones ſuas,quas poſtea fili⁹ poterit vē
dicare:tunc propter hoc patri adminiſtra
tio nō interdicitur: vt l.j.ſ.de bo.ma.Sed
ſi dilapidatio eſſet talis,cōtra quam filio
nō poſſet eſſe conſultum:vt ſi in bonis fi
lij eſſet pecunia,quā cōſumit:vel patere
tur domos & prædia filij deſtrui,vel ven
di,vel annullari: tūc aufertur ei admini
ſtratio:& daretur curator bonis filij,ſi eſ
ſet filius minor.arg.hui⁹ l.& l.Imperator.
ff.ad Treb.& l.ſi cū dotē.§.eo autē tem
pore.ff.ſol.mat.Facit ſ.de bo.quæ lib.l.fi.
3 §.ſinautē patre.†Et hic tetigi q̄ddā quæ
ſtionē,quā poſui in repetitione l.ſi cōſtā
te.in prin.ff.ſol.mat.cū quæritur an mor
tua vxore ſi pater incipit malè vti ſubſtā
tia ſui filij,habeat remedium l.vbi adhuc.
& l.cōſtante.Dic vt ibi. Per hunc etiam
no.text.dico in materia pupillaris ſubſti
tutionis,ꝙ ſi pater non habet bonos mo
res,ſed eſt improbatæ vitæ,non poteſt fi
lio pupillariter ſubſtituere.Si enim ei de
negatur pupillaris adminiſtratio in vita,
quę eſt minor:multò magis denegabitur
ſibi ne ei faciat teſtamentū in morte. Dic
vt ibi dixi in l.ij.de vulg.& pup. Venio
4 ad vltimā partē ex qua nota ꝙ †ſemper
reſtitutio tantū reſtituit,q̄tū id,aduerſus
quod reſtitutio petitur,abſtulit. Facit ad
hoc ff.de procur.l.qui proprio.§.itē quæ
rit̄.& qđ ibi no. Nō habetis hic alia circa
cōtraria. Venio ad quæſtiōes.quæro qd
ſi filius fecit teſtm̄,poſtq̄ pater eſt reuer
ſus. Rn̄deo nō valet ab ipſo initio:vt ſ.di
5 xi. †Quæro,qd ſi fili⁹ fecit teſtm̄ poſtq̄
pater eſt reſtitutus, anteq̄ tn̄ reuertatur.
Rn̄.ꝙ nō valet:quia ſtatim ipſo patre re
ſtituto recuperat ciuitatē,& filius reinci
dit in ſuā poteſtatem. Sicut em̄ ſententia
deportationis ſecū trahit executionem in
adimēdo:vt l.quidā.ff.de pœn.ita reſtitu
tio trahit ſecū executionē ī reſtituēdo: vt
ſ.e.l.iij.in fi.Et puto ꝙ ille,qui ſic reſtitui
tur,ſtatim etiā anteq̄ ad ei⁹ notitiā perue
niat,ſit reſtitutus:ſicut dicim⁹ in libertate
data per teſtatorē:vt l.ei⁹ qui in ꝓuincia.
6 §.fi.ff.ſi cer.pe. †Quero qd ſi filius,q fe
cit teſtamentū,moriatur anteq̄ pater re
ſtituat̄:demū pater reſtituit̄,an teſtm̄ ex
tinguat̄ Glo.dicit ꝙ nō extinguitur, niſi
in aduentitijs quo ad vſumfructū: vide
gl.iiij.in fi.& etiā gl.aliā magnā, q̄ incipit
qđ de teſtō.Ex eo,qđ gl.dicit,pręterq̄ in
vſufructu:videt̄ velle ꝙ talis filij teſtm̄ in
ꝓfectitijs nullo mō valeat:qa in eis eſt ea
dē rō:q̄ in vſufructu aduētitiorū. Cōtra
riū gl.hu⁹ videt̄ velle alia gl.in l. Gallus.
in §.& quid ſi tm̄.in fi.gl.mag.ff.de lib.&
d poſthu.Primò ꝓ declaratiōe[d] huius gl.&
qōnis habem⁹ videre qđ dictū eſt in hac l.
7 & ſ.in plurib⁹ legibus, ſ.†ꝙ deportus re
ſtitut⁹ recuperat bona:an hoc ſit verū in
bonis quę ſunt alienata.Iſta q̄ſtio eſt mul
tū vtilis, & quotidiana, ꝓpter exbanni
tos,q toto die reſtituunt̄:an recuperēt bo
na alienata.Certè caſus videt̄ ꝙ nō:qa il
le q emit à fiſco,nullo mō pōt inqetari:vt
l.bene à zenone.ſ.de quadri.p̄ſcri.Et idē
vr̄ in ciuitate alienāte.Nā conſtat ꝙ ciui
tas interim dū ille erat exbānit⁹, legitimē
poſsidebat bona,& legitime vendidit,&
habebat̄ interim tanquā hæres:vt l.tuto
ris.ſ.ad l.Iul.de vi.Sed ille,q emit ab hæ
rede,vel ſaltē à bonæ fidei poſſeſſore, nō
pōt inquietari:vt l.ſed et ſi lege.§.itē ſi res
diſtraxit.de peti.hære.ergo &c.Iſtud ve
rum puto,ꝙ bona nō poſsit recuperare à
poſſeſſoribus,ſed debet recuperare à fi
ſco, quatenus eſt locupletior effectus,ſi
cut dicimus in bonæ fidei poſſeſſore hæ
reditatis:vt in d.§.itē ſi res diſtraxit.Bona
vero,q̄ in eadem cā remanēt nō alienata,
iſta recuperat per reſtitutionē:vt hac l.in
8 fi.& ſ.eo.l.j.†Hoc pręmiſſo ad qōnē pro
poſitā dico ꝙ in bonis caſtrēſib⁹,vel qua
ſi,ſine dubio non irritatur teſtamentū fi
lij,quia etiam ſi viueret in poteſtate poſ
ſet teſtari.In aduentitijs verò,quæ ipſi fi
lio obuenerunt poſt patris deportationē
ſimiliter nō irritatur teſtamentū:quia per
deportationē pater illa aduētitia nō per
didit,ſed non acquiſiuit:& aduerſus non
acquiſita reſtitutio nō porrigitur. Ita pōt
intelligi gl.in dicta l.Gallus.§.& quid ſi
tantū.in fi.gloſſę,maximè cùm reſtitutio
nō fingatur retro,vt j.dicā. Si verò ſunt
aduentitia,quæ erant q̄ſita ante deporta
tionē,vel ꝓfectitia: tunc ſi quidē ꝑ teſta
mentum

mentum ſunt translata in alium iure hæ
reditario: & pater reuerſus recuperat:
quia illa non videntur alienata,ſed vidē
tur remanere in eadem cauſa,in qua pri
mo erant:cùm hæres ille ſuccedat in locū
primi.Si verò erant alienata alio titulo,
tunc puto ꝙ iſte reuerſus non poſsit re
cuperare, per ea quæ dicta ſunt ſupra:
quia reſtitutio,ad bona alienata non por
rigitur.Ita intelligo hanc materiam.Iaco.
de Aret.verò dicit indiſtincte,ꝙ iſta lex
nullo modo habeat locum in profectitijs
quia in eis nullo modo valeret contra
ctus,nec vltima voluntas: ſed tota loqui
tur in aduentitijs.quod patet ex eo quod
dicit j.de gubernatione aduentitiorū, &
de adminiſtratione patris. Allegat in ar
gu.l.ſi is.§.fi.ff.de iure dotium.quod non
placet,ar.eorum quæ ſupra dixi de hære
de bonæ fidei poſſeſſore hæreditatis. nō
9 obſtat d.l.ſi is.ſi bene inſpicias. †Quæ
ro,quid de filio capto ab hoſtibus,ſi teſta
mentum fecit, & deceſsit antequam pa
ter reuertatur,an teſtamentum patre re
uerſo rumpatur.Gl.dicit quod ſic. Nam
patre reuerſo fingitur ſemper fuiſſe in po
teſtate.Secus ſi patre reſtituto: quia non
fingitur retro ſemper filius fuiſſe in pote
ſtate:ſed reincidit in poteſtatem patris,
& tunc reſtitutione conceſſa.Ita tenet gl.
in dicta l.Gallus.§.& quid ſi tantum.Pe
trus contra nam fictio poſtliminij,& alię
fictiones ſimiles,quæ retro trahuntur,re
quiruntur duo extrema habilia, quorum
ſi quod deficit,ceſſat fictio. Exemplum
ſi ſeruus moritur hæreditate iacente,& poſtea hęreditas adea
tur:non poteſt fingi ſeruum fuiſſe legatarij à die mortis: quia
non eſt:vt l.huic ſcripturæ.ff.ad leg.Aquil.Facit pro Petr. l.
cùm quis.§.fi.ff.de verb obl.& l.quoties.de noua. Vnde cum
filius hic ſit mortuus,non poteſt fingi ꝙ retro fuerit in poteſta
te.Et multi tenent iſtud dictum Pet.& habent ipſum pro no
tabili multum.Ego dico ꝙ eſt falſum in caſu quæſtionis pro
poſitæ.Primò,per tex in l. penultima.ff.de ſuis & legi. Secū
dò,per rationem:& hoc pono in l.ſi is, qui pro emptore. de
10 vſucap.Nam dictum Pet.†eſt verum, in his,in quibus fictio
principaliter fingit:vt patrem reuerſum ſemper fuiſſe in ciui
tate.Nam ſi pater eſſet mortuus,iſta fictio non poſſet habere
locum.Sed in his,quæ fictio fingit per quandam conſequen
tiam:illa regula,quæ requirit duo extrema habilia,non eſt ve
ra.Exemplum, fictio poſtliminij fingit principaliter reuer
ſum ſemper fuiſſe in ciuitate:vt l.retro.& l.poſtliminij. ff. de
capti. Ad hoc incidenter, & conſequenter venit quod filius
ſemper fingatur fuiſſe ſuus.& ſimilia:vt l. cum duæ.ff.de cap.
Sed in his,quæ acceſſoriè finguntur,non requiruntur habilia:
ſed ſufficit quod ſint extrema habilia in principali. Caſus eſt
not.in l.j.ff.de cap.& ſic eſt vera opinio gloſſ.noſtræ. Circa
11 hanc legem reſtat†quærere vnum:Ciuitas ſtatuit quod ban
ti rebanniantur:an iſtud rebannire,habeat vim indulgentiæ,
an vim reſtitutionis? Cy.tangit,& dicit fortè habet vim reſti
tutionis.do.Iaco.diſputauit iſtam quæſtionem.& determina
uit,ꝙ haberet vim reſtitutionis propter duas rationes.Prima
quando vnum eſt præparatorium alterius,diſpoſitio, quæ fit
ſuper præparatorio porrigitur ad id,cuius eſt pręparatorium:
vt l.clauibus.ff.de contrahen.emp.l.j.ſ.de dona.Facit de his,
quæ in teſtamen.delen.l.cancellauerat.ſed cancellatio banni,
ſeu rebannitio eſt præparatorium ad reſtitutionem:ergo &c.
Ad hoc etiam facit,quia beneficia ſunt latiſsimè interpretan
a da:vt l.fin.ff.de conſti.prin.Breuiter dico[a] quod de hoc eſt ca
ſus,quod verba dubia debent intelligi,quod ſonēt reſtitutio
nem magis,quàm indulgentiam:vt l.j.§.fi. ff. de quæſtio. vbi
iſta verba Principis,facias gratiam decreti,ſeu ſententiæ, in
telliguntur,hoc eſt reſtituas: nec habentur pro indulgentia
ſimplici.Idem ergo cum factum eſt ſtatutum, vt banniti re
b banniantur:quia iſtud rebanniri[b],habetur pro reſtitutione.
12 Iuxta hoc inſurgit dubium, †cum per reſtitutionem reſti
c tuatur fama,vt hac l.& ſ.eo.l.j.vtrum per ſtatuta ciuitatis[c] poſ
ſit fama reſtitui? Text.videtur quod non,in l.j.§.penulti.ff.de
poſtu.vbi Imperator,& Senatus reſtituit famam.Breuiter, ſi
infamia eſſet irrogata de iure communi, fateor ꝙ ſtatutum
non poſsit reſtituere:vt d.§.penul.Sed ſi infamia eſſet irroga
ta ex forma ſtatuti,vel ex proceſſu habito ſecundum formam
ſtatuti,non de iure communi:tunc puto quod per ſtatuta poſ
ſit fama reſtitui.Quam enim poteſtatem habet Princeps in
his,quæ ſunt de iure communi,eandem videntur habere po
pulus in his,quæ ſunt ex forma ſtatuti: vt l. omnes populi.ff.
de iuſti. & iure. & l.nihil tam. ff. de regu. iur.& ff.de ſolu.l.
prout quiſque,&c.

a ¶ Breuiter dico. Cōtrarium videtur tenere Bal.in l.ſi adem ptis.ſ.eod. Et adde ꝙ Bal.in l.pen. ſ. de cap. videtur tenere idem quod Bart.hic per illum tex.

b ¶ Iſtud rebanniri. Et vide Bal. in l.nō ſolum.§.fi.ff.de procu.& Bar.in l.j. §.ſi quis vltro. de quæſtio.& Bal.hic,ad finē. Et hic adde Bal. in l.ſi qua pœna. ad fi.de his,qui ſunt ſui vel alie.iur.

c ¶ Statuta ciuitatis. Vtrum per ſtatuta ciuitatis poſsit fama reſtitui,adde Barto. in d.l.j.§.penul. & l. infamen.&quod ibi dixi.ff.de pub. iu.& vide quod no.Bald. in l.generalis. ſ.eod.

Ex caſtigatione domini Alexandri Loſæi Auiliani Iuriſconſul. clariſsimi.

FINIS.

Scrutinium quaternionum.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt. Omnes ſunt quaterniones, dempto tt. ternione.